قاموس الاعلام

تاريخ وجغرافيا لغاتنی وتعبير اصحله كافهٔ اسماء خاصه‌یی جامعدر

(تاريخه متعلق : كافهٔ اقوام واممله انبيا، خلفا، صحابه، تابعين، رجال حديث، ملوك ، امرا ، وزرا ، حكام ، حكما، علما، فقها، اوليا، مشايخ ، ادبا، شعرا ، اطبا ، مورخين، سياحين، اصحاب هنر، اشخاص موهومهٔ اساطير و الحاصل شرق وغربه وازمنهٔ قديمه وجديده‌یه عائد كافهٔ مشاهيرك اسملرینی، ترجمهٔ حاللرینی وآثار وتأليفاتنك تعريفنی ؛ جغرافيايه متعلق: كرهٔ ارضك منقسم بولنديغی قطعات وممالك ودولك، دكيزلر، بوغازلر، آطه‌لر، طاغلر، نهرلر، گوللر ايله اووه‌لرك، شهرلرك اسكی كرك يكی قصبه‌لرله بيوجك قريه‌لرك اسملرینی، موقعلرینی، طول وعرضلرینی احوال تاريخيه وطبيعيه‌لرینی ، اهاليلرينك، مقدارینی، باشليجه محصولات واخراجاتلرینی والحاصل تفصيلات ممكنه‌یی شامل وحروف هجا صره‌سيله مرتبدر.)

محرری : ش . سامی　　　صاحب وطابعی : مهران

DICTIONNAIRE UNIVERSEL D'HISTOIRE ET DE GÉOGRAPHIE

PAR

CH. SAMY-BEY FRASCHERY

EDITEUR MIHRAN

TOME CINQUIÈME

CONSTANTINOPLE

Imprimerie MIHRAN — Rue de la S. Porte N 7.

1896

بشنجی جلد

معارف نظارت جليله‌سی طرفندن تقدير وتحسين اولنه‌رق طبع اولنمشدر.

استانبول

(مهران) مطبعه‌سی — باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷

١٣١٤

قاموس الاعلام

تاریخ وجغرافیا لغاتنی وتعبیر اصحاله کافهٔ اسماء خاصه‌یی [illegible]

عماد (میر —) اعاظم خططیندن وسادات حسینیه‌دن اولوب، قزوینلیدر. وطننده عیسای رنگ نگاردن ومالك دیلمیدن تلمذ ایتدکدن صکره، تبریزه عزیمتله، ملا محمد حسیندن و پاشاه اصفهانیدن مشق آلمش، وملی واضع ایله میرعلی کاتب و قبلة الکتاب کبی مشاهیر خططینك آثارینی تتبع ایده‌رك، استعداد طبیعیسی وکثرت توغلی قوتیله جمله‌سنه تفوق ایتمشدی. تبریزدن روم جهتنه وبعده هرات وخراسانه سیاحت ایدوب، غزنینه عودت، و ۱۰۰۸ تاریخنده اصفهانه انتقال ایتمش؛ واوراده ملوك صفویه‌نك التفات واحساناتلرینه نائل اولمش ایدی. کندیسی شیعیلك وسنیلك نامیله بین الاسلام واقع اولان اختلافك رفعی فکر ومسلکنده بولنمغله، خصماسی کندیسنه شاه عباس یاننده سعایت ایتدکلرندن، وذ تا شاه عباس علی رضای عباسی‌یه زیاده حرمت ایتمکله، صاحب ترجمه قیصقانوب، شاه مشارالیه حقنده سردجه بعض اشعار سویلمش اولدیغندن، ۱۰۲٤ تاریخنده، احبابندن برینك ضیافتنه کیدرکن، بعض اوباش یدیله قتل اولنمشدر. وفاتنده ٦۳ یاشنده ایدی. استانبولده شهید علی پاشا کتبخانه‌سنده صاحب ترجمه‌نك خطیله محرر مولانا جامینك بر «تحفة الاحرار»ی موجوددر. طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی.

عمادالدوله (ابوالحسن علی بن بویه) آل بویه دولتنك مؤسسی وبرنجی حکمیداری اولوب، بویه اسمنده دیلمی بر بالقجینك اوچ اوغلندن بیوکیدر. دیکر ایکیسی رکن الدوله حسن ومعزالدوله احمددر. صاحب ترجمه برادرلریله برابر مرداویجك خدمتنده بولنوب، کرخ حکومتنه تعیین اولنمشیدی. مرداویجك اصفهانده قتلی وقوعنده صاحب ترجمه عراق وفارس ودیلمی ضبط ایله، ۳۲۱ تاریخنده اعلان سلطنت ایدوب، عمادالدوله لقبیله تلقب ایتمش؛ و ۱۷ سنه‌یه قریب مدت سلطنت سوردکدن صکره، ۳۳۸ ده شیرازده وفات ایتمشدر. اولادی اولمدیغندن، وفاتنده برادری رکن الدوله حسنله بالاتفاق بونك اوغلی عضدالدوله‌یی شیراز تختنده براقمش؛ وبرادرلری بغدادده میرالامراءلق واصفهانده والیلك ایتمشلردر. عمادالدوله‌نك وفاتنده سنی ۵۷ ایدی.

عمادالدین (ملك عزیز — و ملك صالح —) [«عزیز» و «صالح» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

عمادالدین فرس شعراسندن اوچ ذاتك اسمیدر:

.. برنجیسی (خواف) ه تابع (زوزن) قصبه‌سندن اولوب، شاه سنجرك معاصری وطغانشاهك مداحی ایدی. ۷۹۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

شکفته چون کل نوروز روز عید آن ماه
بنده خانه خرامید با مداد بیکاه
زجای جسته وسویش دویده برپایش
چبه بو سها که زدم لا اله الا الله

— ایکنجیسی غزنینلی اولوب، بعضلرك ظنجه حکیم سنائی معاصرلرندن مختارینك اوغلی، ودیکرلرك اعتقادنجه عمادیٔ شهریارینك عینیدر. شو رباعی اونکدر:

چون چهره کشود صبح کافور عذار
شد نوش لبم زخواب نوشین بیدار
کفتم که بیار بوسه کفتا که بکیر
کفتم که بکیر باده کفتا که بیار

— اوچنجیسی طوس ساداتندن اولوب ، مخلصی موسوبدر. شو بیت اونکدر :

یار کفت ازغیر ما پوشان نظر کفتم بچشم
وآنکهی دزدیده درما می نکر کفتم بچشم

— هندستان شعراسندن دخی برعمادالدین اولوب ، «کلدسته» عنوانیله براثرك صاحبیدر. ۱۰۷۵ ده وفات ایتمشدر.

عمادالدین بن المشطوب

[«ابن المشطوب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عمادالدین بن یونس

(ابو حامد محمد مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب ، فقه واصول وخلافده زماننك فریدی ایدی . اقطار بعیده‌دن درسنه طلبه کلوب، بونلر میاننده برچوق مشاهیر یتشمشدر. اربلده دنیایه کلوب ، پدرندن تحصیل ایتدکدن صکره ، بغداده عزیمتله، مدرسهٔ نظامیه‌ده اکمال تحصیل ایتمش؛ وبعده ، موصله عودتله، برقاچ مدرسه‌ده تدریسله وتألیف کتبله اشتغال ایده‌رك ، «المحیط» عنوانیله بیوك ومکمل برکتاب وسائر برخیلی آثار یازمش؛ وغزالینك «وجیز» ینی شرح ایتمش ایدی. نورالدین آرسلانشاهك زماننده قدر واعتباری زیاده اولوب ، مشارالیه طرفندن مکرراً سفارتله بغداده کوندرلمش؛ وحضور خلیفه‌ده مباحثه ایتمشدی . بر آره‌لق موصلده قاضی اولمش ؛ وحاکم مشارالیهك وفاتندن صکره دخی اوغلی ملك قاهر مسعودك عندنده قدر واعتباری زیاده بولنمشدر . ۶۰۸ تاریخنده موصلده وفات ایتمشدر. عائله‌سی افرادندن دها برقاچ مشاهیر یتشمشدر.

عمادالدین دنیسری

(ابو عبدالله محمد بن القاضی الخطیب تقی‌الدین عباس) مشاهیر اطبای اسلامدن وفقهاء شافعیه وادبا وشعرادن اولوب، ۶۰۵ تاریخنده دنیسر قصبه‌سنده طوغمش؛ وفنون طبیه ایله علوم شرعیه وادبیه‌یی بعدالتحصیل، دیار مصره سیاحت، وبعده شامه عودتله ، دمشقده بعض ملوکك خدمتنده و (بیمارستان کبیر نوری) طبابتنده بولنمشدر . ابن ابی اصیبعه «طبقات الاطبا» سنده بوذاتله ۶۶۷ ده دمشقده کوریشدیکنی بیانله، وفرت ذکاسنی، حسن اخلاقنی وهرعلمده‌کی مهارت ومعلوماتنی مدح ایدیور. «المقالة المرشدة فی درج الادویة المفردة» ، «کتاب نظم الترياق الفاروق» ، «کتاب فی المترودیطوس» ، «کتاب فی تقدمة المعرفة لابقراط» و «ارجوزة» عنوانلریله بش کتابی ومرتب دیوان اشعاری واردر. شو برایکی بیت اونکدر:

بالله یا قارئا شعری وسامعه
اسبل علیه رداء الحلم والکرم
واستر بفضلك ما تلقاه من ذللی
فان علی قد اثری من العدم

عمادالدین زنکی

(بن آقسنقر) موصل وحلبده حکومت سورن اتابکان دولتنك مؤسسی وبرنجی حکمداری اولوب، عن اصل دولت سلجوقیه امراسندن اولدیغی حالده، ۵۲۱ تاریخنده سلطان محمود بن محمد بن ملکشاه سلجوق طرفندن بغداد وموصل حکومتنه تعیین اولنمش؛ وبرمدت صکره حلبی دخی ضبط ایتمش ایدی . ۵۲۴ ده دمشق قربنده اهل صلیبله محاربه ایدوب، غالب کلدیکی کبی، ۵۲۸ ده دخی رها یعنی اورفه‌یی بونلرك الندن تخلیص، و۵۳۴ ده دیاربکری دخی ضبط ایتمش؛ وبو وجهله اکتساب قوت ایدوب، قلمروی دائره‌سنی توسیع ایتمکله، ۱۹ سنه مستقل برحالده حکومت سوردکدن صکره، ۵۴۰ تاریخنده جعبر قلعه‌سنی محاصره ایله مشغول ایکن وفات ایلمشدر. کندیسندن صکره ملکی ایکی‌یه تقسیم اولنه‌رق، بیوك اوغلی نورالدین محمود حلبی وبعده دمشقی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ و ایکنجی اوغلی سیف الدین غازی دیاربکر وموصلده حکومت سوروب، وفاتنده برادری قطب الدین مودود خلفی اولمشدر. دمشق وحلبده‌کی حکومت چوق سورمیوب، منقرض اولمش ایسه‌ده، موصلده‌کی شعبه مغوللرك خروجنه‌دك دوام ایتمشدر.

عمادالدین کاتب

(ابو عبدالله محمد بن صفی الدین ابی الفرج محمد الاصبهانی) اعاظم علما وادبای اسلامدن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، ۵۱۹ تاریخنده اصفهانده طوغمش؛ وکوچك یاشده ایکن بغداده انتقال ایده‌رك، مشهور مدرسهٔ نظامیه‌ده فقه وحدیث وعلوم ادبیه‌یی تحصیل

ایتدکدن صکره، وزیر عون‌الدین یحیی بن هبیره‌یه انتسابله، بصره وبعده واسط ناظرلغنه تعیین اولنمش؛ ووزیر مشارالیهك وفاتنده حامیسز قالوب، پریشان حال اولمغله ٥٦٢ تاریخنده دمشق شامه کیده‌رك، اوراده حکم سورمکده اولان ملك عادل نورالدین محمود بن عمادالدین زنکینك متولی اموری قاضی کمال‌الدین ابوالفضل بن الشهر زوری ایله وامیر کبیر نجم‌الدین ایوبله کسب معارفه ایتمش؛ وقاضی مشارالیه علم وفضلنی تقدیر ایتدیکی کبی، صلاح الدین ایوبینك پدری اولان امیر مشارالیه دخی تکریتده صاحب ترجمه‌نك عمی عزیزی طانیمش اولدیغندن، بونلرك فوق‌العاده التفات ومعاونتلرینه مظهر اولمش؛ وقاضی مشارالیهك توصیه وتقدیمیله، ملك عادلك منشیسی اولوب، عربی وفارسی انشاده آز زمان ظرفنده کسب ممارسه واشتهار ایتمش ایدی. بو آره‌ده امیر کبیرك اوغلی صلاح لدین ایوبی ایله بینلرنده بیوك بر محبت ومخالصت حاصل اولمشدی. ملك عادلك عندنده قدری کوندن کونه برتر اولوب، محرم اسراری اولمش؛ وخلیفه مستنجدك زماننده سفارت مخصوصه ایله بغداده اعزام اولنه‌رق، عودتنده کندی اسمنه اضافتله مدرسهٔ عماد تسمیه اولنان مدرسه‌نك مدرسلکی دخی عهده‌سنه تفویض اولنمش؛ و ٥٦٨ تاریخنده اشراف دیوانه یعنی مجلس خاصه داخل اولمش ایدی. ملك عادلك وفاتنه‌دك بو وجهله دولت واعتبارده بولنوب، اوغلی ملك صالح تخت نشین اولنجه، خصما ورقباسی بونك صباوتندن استفاده ایله، علیهنده تزویره باشلادقلرندن، عمادالدین نائل اولدیغی جاه ودولتی ترکله، بغداده عزیمت ایتمش ایسه‌ده، موصله وصولنده آغر واوزون برخسته‌لغه دوچار اولمغله، اوراده اقامت ایتمکده ایکن، مصرده دولته نائل اولمش اولان سلطان صلاح‌الدین ایوبینك شامی استیلایه کلدیکنی خبر آلمغله، ٥٧٠ تاریخنده اوطرفه عودت ایدوب، برخیلی وقت سلطان مشار۔ الیهك مسافر خاصی اوله‌رق، سفرلرنده معیتنده بولنمش؛ وبعده وزیر ومعتمدی ومشاورخاصی اولوب، سلطان مشارالیهك وفاتنه‌دك بو حالده قالدقدن صکره، مشارالیهك وفاتنده ینه حامیسز قالمش؛ وکوشهٔ انزوایه چکیلوب، تألیفاتله مشغول اولدیغی حالده، ٥٩٧ تاریخنده دمشقده وفات ایده‌رك، مقابر صوفیه‌ده دفن اولنمشدر. سادهٔ کاتب اصفهانی وابن اخی العزیز دینمکله دخی معروفدر. صلاح الدین ایوبی وسائر اکابر زمانی حقنده برچوق قصاید ومدایحی وآنف‌الذکر قاضی فاضل ایله برچوق مکاتبات بلیغه وملاطفات نکته آمیزی واردر. درت جلد اوزره مرتب دیوان اشعاری ومفرداتی حاوی بردیوانیله دیوان مراسلاتی یعنی مجموعهٔ منشآتی مرتبدر. بوندن ماعدا بروجه آتی پك قیمتدار ونافع تألیفاتی واردر: «خریدة القصر وجریدة العصر» که ثعالبینك «یتیمة۔ الدهر» ینك ذیلنك ذیلی اولوب، ٥٠٠ تاریخندن ٥٧٢ تاریخنه‌دك ظهور ایدن شعرانك تراجم احوال وبعض اشعارینی حاوی واون جلددن مرکبدر؛ «البرق الشامی» که کندی ترجمهٔ حالنی وملك عادل نورالدین محمود ایله صلاح الدین ایوبینك احوالنی وبونك فتوحاتنی حاکی اولوب، یدی جلددن مرکبدر؛ «کتاب الفتح القدسی فی الفتح لقدسی» که صلاح‌الدین ایوبینك قدسی اهل صلیبك الندن صورت ضبطنی مبین اولوب، ایکی جلد اوزره‌در؛ «کتاب السیل علی الذیل» که مذکور «خریدة لقصر» ینك ذیلیدر؛ «کتاب نصرة الفترة وعصرة لقطرة فی اخبار الدولة السلجوقیة» که ملوك سلجوقیه‌نك مکمل تاریخیدر. صاحب ترجمه ایله قاضی فاضلك وفرت ذکا وبهرهٔ ادبیلرینه دلالت ایتمك اوزره، شو فقره‌نك ایرادی کافیدر: عماد اسب سوار کیتمکده اولان قاضی فاضله: «سرفلا کبابك الفرس» دیوب، قاضی فاضل بداهةً «دام علاالعماد» دیه جواب ویرمش، که بو جمله‌لرك ایکیسی‌ده یوقاریدن وآشاغیدن قرائت اولنور. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندن اولوب، وفاتندن اول خسته ایکن زیارتنه کیدنلردن برینه خطاباً سویلمشدر:

انا ضیف بربعکم — این این المضیف
انکرتنی معارفی — مات من کنت اعرف

عماد الملك [«عمادشاه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عماد زوزنی ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، امام غزالینك معا۔ صرلرندندر. امام مشارالیهك اشارتیله ترك آلایش دنیا ایدوب، طریق زهد وتصوفه سلوك ایتمش اولدیغی مرویدر. امامك مجلسنه دخولی استیذان

معرضنده سویلمش اولدیغی شو رباعی جمله اشعارندندر:

خردرا دوش میگفتم که این کهنه جهان آرزی
شاه از غوغای شیطان وز سوید ای هوا خالی
خرد گفتا عجب دارم که میدانی ومیپرسی
بعهد علم غزالی بعهد علم غزالی

عماد شاه. {(فتح الله —) دکنده دولت عماد شاهینک مؤسسی اولوب، من اصل برهمی لمذهب اولدیغی حالده، برار حاکمی خان جهانک الینه اسیر دوشوب، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ومحمد شاه بهمنینک خدمتنه کیروب، خواجه محمود کاوانک دلالتیله عمادالملک عنوانیله برار والی و قوماندانی اولمشیدی. محمود شاه بهمنینک جلوسنده وزارته تعیین اولنوب، بعده نظردن دوشمکله، ٨٩٠ تاریخنده برار چکیلوب، اعلان استقلال ایدهرک، (ایلیچپور)ی پایتخت اتخاذ ایتمشدی. ٩١٩ ده وفات ایدوب، اوغلی علاءالدین عماد شاه خانی اولمشدر. بعده بونک اوغلی دریا عماد شاه واوندن صکره برهان عماد شاه حکومت سوروب، بونک وزیری طفیل خان حکومتی ضبط ایتمش؛ و ٩٧٦ ده دولت عماد شاهی منقرض اولمشدر.

عماد فقیه {(خواجه —) ایران مشاهیر شعراسندن وعلما ومشایخدن اولوب، کرمانلیدر. وطننده خانقاهی وخیلی مریدانی وار ایدی. آل مظفردن شاه شجاعک زماننده یاشایوب، خواجه حافظ شیرازینک معاصرلرندندر. «محبت نامه» و «محنت نامه» عنوانلریله ایکی منظومه‌سی وسائر مثنویاتی وروایته کوره اون ایکی بیک بیته بالغ اشعاری واردر. ٧٧٣ ده وفات ایدوب، خانقاهی حظیره‌سنده مدفوندر. شو بیت جمله اشعار عارفانه‌سندندر:

گردد جهان دلی زتو حرم نمیشود
باری چنان مکن که شود خاطری حزین

عماد کاتب وعماد کرمانی {[«عمادالدین کاتب» و «عماد فقیه» ماده‌لرینه مراجعت.]

عمادلدین الله {(عزالملوک ابو کالیجار مرزبان) [«مرزبان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عمادلو {ایران شعراسندن وخواجه شمس الدین محمدک معاصرلرندندر.

عمادی {ایران شعراسندن اولوب، (ری) شهرنده نشأت ایتمشدر. دولت سلجوقیه امراسندن اولوب، طغرل بن آرسلانک مداحی وسید حسن غزنوی ایله اوحدالدین انورینک ممدوحی بولنمش؛ و ٥٨٧ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مرا از شکستن چنان درد ناید
که از ناکسان خواستن مومیایی

— عمادی مخلصیله متخلص غزنه‌لی بر شاعر دخی بولندیغی مرویدر.

عمادی {(محمد امین) ایرانک مشاهیر خطاطیندن اولوب، خطاط شهیر میر عمادک تورونی وشاه عباسک حافظ کتبی ایدی. خطی جدینک خطندن فرق اولنمیه‌جق درجه‌ده ایدی. ١١٢٠ تاریخنده ٤٥ یاشنده اصفهانده وفات ایتمشدر.

عمادیه {وان ولایتنک حکاری سنجاغنده ولایت وسنجاغک منتهای جنوبنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، وانک ١٥٠ کیلومتره جنوبنده وموصلک ٨٠ کیلومتره شمالنده، کوزل ومنبت بر وادینک اوسطنده کائن مستحکم بر تپه‌نک اوزرنده واقعدر. ٥٠٠٠ اهالیسی اولوب، ١٩٠٠ ی یهودی، ٦٠٠ ی کلدانی وقصوری، اکثریت اوزره کرد اولمق اوزره، مسلمدر. سکسان دکانی حاوی بر چارشیسی ومشهور باغ وباغچه‌لری واردر. قلعه‌سی قدیم اولوب، دولت اتابکیه مؤسسی عمادالدین زنکی طرفندن بنا ونامنه نسبتله تسمیه اولنمشدر. مع هذا الیوم معمور اولوب، اوچ قپوسی واردر. یازین هواسی پک صیجاق اولمغله، اکثر اهالیسی باغلره چیقار. قیشین ایسه ملایم وپک لطیفدر.

— عمادیه قضاسی شمال غربی جهتندن بیت الشباب، شمالاً چال، شمال شرقی جهتندن اورامر، شرقاً شمیدان قضالریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی موصل ولایتیله محاطدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، زاب اعلایه وطوغریدن دجله ایرماغنه دوکیلور برقاچ چایی وخیلی اورمانلری واردر. قضا ٥ ناحیه و٣٦٦ قریه‌یی حاوی اولوب، ٢٣٩٤٠ اهالیسی واردر؛ که بو مقدارک نصفندن زیاده‌سی کرد وسنی اولوب، قصوری کلدانی، نسطوری، یهودی ویزیدیدن مرکبدر. طاغلرینک اکثری اورمانلرله مستور اولدیغی کبی، وادیلریله اووه‌لری دخی خیلی منبت

اولوب، ینغچای، آدیه، مصر، داری، پرنج وسائر محصولاتی واردر. زیتون، ماوت، بادم، شفتالی، زردوالی، نار، اریك، آرموده، الما وسائر میوه‌لریله اوزومی دخی چوق ویك مقبولدر. توتون ویاموق محصولاتی ده چوقدر. فضلهٔ محصولاتی باش قلعه‌یه نقل اولنه‌رق، اورادن ایرانه وروسیه‌یه سوق اولنور. علی الخصوص قورو اوزومیله توتونی ویالی ایرانده پك مقبولدر.

عمار بن علی { مشاهیر کحالین اسلامدن اولوب، موصللیدر. کحالقده مهارت فوق العاده‌سی وار ایدی. ملوك فاطمیه‌دن حاکم بامرالله زماننده برمدت مصرده اقامت ایتمشدی. مشارالیهك نامنه «کتاب المنتخب فی علم العین وعللها ومداواتها بالادویه والحدید» عنوانیله کوزل بر کتاب یازمشدی.

عمار بن یاسر { (ابوالیقظان — بن عامر المذحجی العنسی) قدمای صحابه‌دن اولوب، پدری ووالده‌سیله برابر اك اول اسلامه کلنلردندر. کندیسی قدم اسلامجه صحابه‌نك اوتوزنجیسیدر. صهیب بن سنانله برابر اسلامه کلمشدر. پدری یاسر عن اصل یمنلی اولوب، مکهٔ مکرمه‌یه ورودله، ابوحذیفه‌نك بر جاریه‌سنی تزوج ایده‌رك، صاحب ترجمه بوازدواجدن تولد ایتمشدر. کندیسی وپدر ووالده‌سی اسلاملرندن طولایی پك چوق عذاب وجفا کوروب، حتی کرهاً فخر کائنات (صلعم) افندمزك علیهنده ادارهٔ لسانله قریشك آلههٔ کاذبه‌سنی تصدیق ایتمکه مجبور اولمش؛ وبونی جانب نبوی‌یه نقل ایتدکده، او اثناده قلبی نصل بولدیغی سؤال بیورلمغله، قلبیده اطمئنان برکمال ایدی جوابنی ویرمش؛ وبونك اوزرینه حقنده «من کفر بالله من بعد ایمانه الا من اکره وقلبه مطمئن بالایمان» آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. والده‌سی عذاب تحتنده جان ویرمشدر. فضائلی چوق اولوب، حقنده برقاچ حدیث شریف وارد اولمشدر. «من عادی عماراً عاداه الله ومن ابغض عماراً ابغضه الله» حدیث شریفی اوجمله‌دندر. معیت حضرت نبویده مدینهٔ منوره‌یه هجرت ایدوب، بدر واحد وخندق غزالرنده وسائر غزواتله رضوان بیعتنده بولنمشدر. مدینهٔ منوره‌یه وصولنی متعاقب حضرت نبی ذی شان (صلعم) افندمز ایچون بر عبادت واستراحت محلنه لزوم اولدیغنی بیانله اسلامك ایلك مسجدی اوله‌رق مسجد بناسنه تشبث ایدن عمار بن یاسر اولوب، مسجد قبانی کندیسی یاپمشدر. مسیلمة الکذابه قارشی یمامه وقعه‌سنده دخی بولنوب، بو محاربه‌ده بر قولاغی کسیله‌رك، قانلری آقمقده اولدیغی حالده، بر قیانك اوزرینه چیقوب، عسکر مسلمینی حربه تشویق ایدر، وکندیسی هجومدن کری طورمازدی. نوبت خلافت فاروق اعظمه کلنجه، صاحب ترجمه کوفه والیلکنه نصب بیورلمش؛ وبعدالعزل حضرت علی (رضه) افندمزه انتساب ایده‌رك، جمل وصفین محاربه‌لرنده معیت جناب مرتضویده بولنمش؛ وهله صفین محاربه‌سنده طقسان درت یاشنده اولدیغی حالده، شیرانه حمله‌لر ایده‌رك، واکثر صحابه کندیسنه تابع اوله‌رق، شهید اولنجه‌یه قدر مجاهده ایتمشدر. فخر کائنات (صلعم) افندمز کندیسنه «ابشر عمار تقتلك الفئة الباغیة» بیورمش اولمغله، بوحدیث شریف جمله‌جه معلوم اولدیغندن، جناب عمارك شهادتی معاویه ایله طرفدارانك بغینده شبهه براقمامغله، اووقته قدر جمل وصفین محاربه‌لرنده حاضر بولنوبده سلاح استعمال ایتمین حزیمه بن ثابت حضرتلری سل سیف ایدوب، شهید اولنجه‌یه قدر قلیج چالمش؛ وعمرو بن العاص بیله: کاشکه یکرمی سنه اول اوله ایدمده بوکونی کورمیه ایدم، دیمش ایدی. حضرت علی (رضه) جناب عماری اثوابیله وشرط شهدا اوزره بلا غسل دفن ایدوب، جنازه نمازینی کندیلری قیلمشلردر. اوزون بویلی، بغدای رنکلی، آق صقاللی وباشنك تپه‌سی قیلسز نورانی بر پیر روشن ضمیر ایدی. کندیسندن بر خیلی احادیث شریفه مروی اولوب، علی بن ابی طالب، ابن عباس وسائر صحابه ایله اوغلی محمد ومحمد بن الحنفیه وسائر تابعین کندیلرندن روایت ایتمشلردر.

عماره { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك مشهورلری عم جناب نبوی حضرت حمزه بن عبدالمطلب (رضه) ك اوغلیدر، که برادری یعلی ایله برابر رحلت حضرت رسالتپناهیده کوچك یاشده ایدیلر. ذریتلری قالمامشدر.

عماره { بصره ولایتنده وبصره‌نك ۱۷۰ وقرنه‌نك ۱۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده وبغدادك ۳۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده

اولەرق دجلەنك ساحل شرقیسندە واقع عمنامی اولان سنجاغك مركزی بر قصبە اولوب، ٩٥٠٠ اهالیسی، اوچ جامع شریفی، بر رشدیە ایلە ٦ اسلام و ٤ غیر مسلم صبیان مكتبی و بر اوفق چارشیسیلە خیلی تجارتی واردر. اهالیسنك قسم كلیسی سنی وشیعی اولەرق مسلم اولوب، ٦٠٠ قتولیك، ١٠٠٠ صابئین و ٩٠٠ موسوی دخی واردر. پك یكی بر قصبە اولوب، یقین وقتلرە قدر اورالری عربان عشایرینك جولانگاهی ایكن، بوندن اوتوز بش سنە اول اورالرجە اجرا اولنان اصلاحات صرەسندە الیوم قصبەنك بولندیغی موقعدە بر قشلە انشا ایلە، بر مقدار عسكر اقامە ایدلمش؛ ودرعقب بغداد وبصرەدن بعض تجار واصناف وسائر اهالی طوپلانوب، برقصبە تشكل ایتمش؛ وبصرەنك بغداددن تفریقندە متصرفلق مركزی اتخاذ اولنمشدر. — عمارە قضاسی عمنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، لوائك شمال غربی قسمندن عبارتدر. اراضیسی دوزاولوب، اسقا اولنەبیلن یرلری منبتدر. مراعالری چوقدر. امام علی الشرقی وامام علی الغربی ناحیەلرینی حاوی اولوب، ٤١٠٠٠ اهالیسی واردر، كە بونلرك مركزدە بولنان ٢٥٠٠ نفوس غیر مسلمەدن ماعداسی مسلم وبنە مركزدە موجود ٥٤٠٠ سنیدن ماعداسی كاملا شیعی المذهبدر. خیمە نشین عشایری دخی اولوب، الڭ جمعیتلیسی بنی لام عشیرتیدر.

عمارە { سنجاغی. بصرە ولایتی تركیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، ولایتك } شمال شرقی كوشەسندە ودجلەنك ایكی جهتندە واقعدر. شمال شرقی جهتندن وشرقاً حدود ایرانیە ایلە، شمال غربی جهتندن بغداد ولایتك مركز سنجاغیلە، غرب جنوبی جهتندن منتفك سنجاغیلە، جنوباً بصرە مركز سنجاغیلە محاط ومحدوددر. مركزی عمنامی اولان آنف البیان عمارە قصبەسیدر. سنجاق: عمارە، شطرە، زبیر ودوبریج اسملریلە ٤ قضادن مركب اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر، كە باشلیجە مركزدە بولنان ٢٩٠٠ صابئین ویهودی وقتولیكدن ماعداسی كاملاً مسلم وبونلردن ٦٠٥٠ سی سنی وقصوری شیعیدر. اهالیسی زراعت وحیواناتلە مشغول اولوب، اكثری عشیرتلرە منقسم ایسەدە، كوچبە حالندە یاشامیوب، ساكندرلر. ومع هذا ینە سنجاق داخلندە اكثریا محل دكیشدیررلر. بو عشایرك باشلیجەلری: بنی لام، البودراج، السوید، البو محمد، السودان والازیرج عشیرتلری اولوب، شعبەلرە منقسمدرلر. اراضیسی دوز اولوب، دجلە ایرماغی شمال غربیدن جنوب شرقیە طوغری سنجاغی اورتەدن شق ایدر؛ وشرق طرفندە حدود ایرانیەیی تشكیل ایدن طاغلردن برچوق چایلر كلوب، ایرماغە دوكلدیكی كبی، غرب طرفندە دخی دجلەیی فراتە ربط ایدر برقاچ جدولی واردر.

طوپراغی پك منبت اولوب، اروا اولنەبیلن یرلردە برنج، بغدای، آرپە، مصر، داری، سوسام، ماش، پاموق، كتن، آفیون وسائرەدن خیلی محصولاتی واردر. خرما، پورتقال، لیمون، قایصی، الما، آیوە، نار، انجیر، اوزوم، طوت وسائر میوەلری دە چوقدر. حیوانات اهلیەسی چوق اولوب، درون لوادە سنوی ٦٠٠٠٠ صیغیر، ٤٠٠٠٠ ماندە، ٢٠٠٠٠ آت، ٣٠٠٠٠ اشك، ٣٠٠٠٠ دوە و ٣٠٠٠٠٠ قیون كە جمعاً ٤٨٠٠٠٠ حیوان یتیشدیریلیر. بو جهتجە دوبریج قضاسی برنجی، شطرە ایكنجی وعمارە قضاسی اوچنجی درجەدر. الڭ ایی قیونلری بنی لام عشیرتنك كیلر اولوب، بونلرك یوموشاق وانجە یپاغیلریلە یاغلری وجودی دینلن دوەلریلە رستاقیە تعبیر اولنان اینكلری تجارتدە پك مقبولدر. اینكلری موصل طریقیلە مصرە قدر سوق اولنور. كرك محصولات ارضیەدن وكرك حیوانات محصولی اولان یاغ، یپاغی ودری ایلە صاغ حیوانلردن خیلی مقدار بغداد وبصرە طریقیلە اخراج اولنیور.

وقتیلە بو یرلر اورمانلرلە مستور ایكن، شمدیكی اورمانلری معمورەلرە قریب اولان خرمالقلرلە بعض بطاقلقلر جوارندە اوفق تفك آغاج كومەلرندن عبارتدر. هنوز كشف اولنمش هیچ برمعدنی دخی یوقدر. حیوانات وحشیەسیدە آز وباشلیجە تیلكی، چقال وطوڭوزدن عبارت اولوب، وقتیلە بولنان آرسلان جنسندن اثر قالمامشدر. سنجاق داخلندە طوزی حاوی اوچ كول بولنوب، خیلی طوز چیقار. صنایع محلیە حصیر وقایق كبی شیلر اعمالیلە قیوجیلغە متعلق معمولاتدن وسائر حوایج ضروریەیە عائد عادی بعض ایشلردن عبارتدر. دجلە وادیسی قربلرندە برخیلی بطاقلقلر وصازلقلر بولنیور، كە هوایی عفو-

نتلندیروب، صیتمه‌یی وبعض علل ساریه‌یی تولید ایدرلر. بوبطاقلقلردن اوزاق یرلرده واز آن جمله عماره قصبه‌سنده هوا صیجاق ایسه‌ده، صاغلامدر.

عمارة الیمنی {(ابو محمد نجم الدین — بن ابی الحسن علی) مشاهیر شعرادن وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، یمنك تهامه‌سنده واقع (مرطان) قصبه‌سنده تولد، و۵۳۱ تاریخنده زبید شهرینه انتقال ایدوب، اوراده درت سنه قدر علم فقه ایله اشتغال ایتمش؛ و۵٤۹ده ایفای حج ایدوب، مکه حاکمی قاسم بن هاشم بن فلیته طرفندن سفارتله مصره اعزام اولنه‌رق، سلطان مصر بولنان فائز بن ظافر فاطمی ایله وزیری صالح بن رزیکی بعض قصائدله مدح ایتمکله، التفات واحسانلرینه نائل اولمش؛ ومکه‌یه واورادن زبیده عودت ایدوب، ایرتسی سنه‌ینه قاسم طرفندن مأموریت مخصوصه ایله مصره اعزام اولندقده، قاهره‌ده اختیار اقامت ایتمش ایدی. فاطمیونك حکومتی زائل اولوب، سلطان صلاح الدین ایوبی مصرده حکم سورمکه باشلاینجه، بونی واقربا وامراسنی دخی قصاید بلیغه ایله مدح ایده‌رك، احسانلرینه نائل اولمش ایدی. «کتاب اخبار الیمن» عنوانیله خطهٔ یمانیه‌نك تاریخنی و«النکت العصریة فی اخبار الوزراء المصریة» عنوانیله دیگر بر گوزل کتابی و دیوان اشعاریله سائر بعض آثاری واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

اذا لم یسالمك الزمان فحارب
وباعد اذا لم تنتفع بالاقارب
ولا تحتقر کید الضعیف فربما
تموت الافاعی من سموم العقارب الخ

عمالقه {(Amalécites) عرب اقوام قدیمه‌سندن اولوب، حجازك شمالنده وفلسطینك جنوبنده ساکن ایدیلر. ظن اولندیغنه گوره بنی اسرائیلك بابلستاندن ارض مقدسه وصوللرندن اول فلسطینك دخی صاحبلری واهالیسی بونلر ایدی. بونلر وادیٔ شرك وکفرده ثابت بولندقلرندن، بنی اسرائیل ایله کندیلری آره‌سنده من القدیم منافرت وخصومت اکسیك اولمازدی. پك ایری بویلی وقوت وجسارت صاحبلری اولمغله مشهور ایدیلر. فرعونیلر زماننده برآره‌لق مصری ضبط ایله مصر قدیم تاریخنده (هیکسوس) اسم غریبیله یاد اولنان حکمدارلرك دخی عمالقه‌دن اولملری محتملدر.

عُمان {جزیرة العربك جنوب غربی گوشه‌سنده بیوك بر خطه ومستقل بر حکومت اسلامیه اولوب، حکومت مذکوره مسقط امامتی نامیله دخی معروفدر.

موقعی، حدود و مساحه‌سی. — عمان خطه‌سی شمال شرقی‌یه طوغری ممتد غیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب، الك شمال شرقی اوجی ایرانك کرمان خطه‌سی ساحلنه وبر کورفزك ایچنه طوغری ممتد بر برون تشکیل ایده‌رك، بحرفارسی بحر عماندن آیریور، وبو آره‌ده هرمز بوغازی تحصل ایدیور. بو وجهله عمان خطه وامامتی شمالاً بحر فارسله یعنی بصره کورفزیله، جنوب شرقی جهتندن دخی بحر عمانله محاطدر. قره‌دن بحر فارس ساحلنده بصره ولایتنك نجد سنجاغی یعنی الحسا خطه‌سیله وبحر عمان ساحلنده حضرموت خطهٔ مستقله‌سیله محدود اولوب، ایچ طرفی ایسه دهنا صحرای واسعه‌سنه ملاصق اولمغله، او طرفدن غیر معیندر. اصل معمور ومضبوط یرلری سواحلی وسواحله قریب محللری اولوب، ساحلدن چوله قدر اولان معمور یرلرینك الك گنیش محلنده وسعتی ۱٤۰ کیلومتره‌دن زیاده دکلدر. سواحلی بحرین جزیره‌سنك قارشیسنده وقطر شبه جزیره‌سنك اوست طرفنده‌کی کورفزك ایچندن حضرموت حدودنده‌کی (مرباط) اسکله‌سنه دك ۲۲۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، بحر فارسده (بحر البنات) اسمیله واسع بر کورفز تشکیل ایدیور؛ عمان کورفزنده‌کی سواحلی دوز اولوب، مرکزی اولان مسقط شهر واسکله‌سی دخی بونده‌در؛ بحر عمانده‌کی سواحلی ایسه خیلی گیرینتلی چیقینتیلی ایسه‌ده، لیمان واسکله‌لری یوق گبیدر. خوریان موریان قوبی وجزیره‌لری انکلیزلرك تحت اشغالنده بولنیور. اصل عمان خطه‌سی عمان کورفزی سواحلنده‌کی یر اولوب، دهنا بریه‌سنك شمال وجنوبنده بحر فارسده وبحر عمانده‌کی طار ساحللر ایسه ادارهٔ عمانه یعنی مسقط امامتنه ملحقدر. الك شمالی نقطه‌سی یعنی هرمز بوغازینی تشکیل ایدن برونك اوجی ۲۵°۲۵′ واك جنوبیسی یعنی مرباط اسکله‌سنك آلت طرفی ۱٦°۵۵ عرض شمالیده، الك شرقی نقطه‌سی یعنی رأس الحاد

نقطه‌سی ٢٠´ ٥٧° واك غربیسی ٢٠´ ٤٧° طول شرقیده واقعدر.

حال طبیعیسی، جبالی. — اصل عمانده یعنی هرمز بوغازندن رأس الحاده قدر اوزانان ساحل بویجه بر سلسلهٔ جبال ممتد اولوب، جبال الفلوح اسمیله معروفدر. بو سلسله‌نك اتكاری مسقطك جنوبنده پك دیك اوله‌رق ساحله اینوب، امواج بحرك جریانیله چیلاق وقیالق بر ساحل تشكیل ایدر. مسقطك شمالده ایسه طاغلرك اتكاری بر سطح مائل تشكیل ایدوب، ساحل بحر ایله جبال آره‌سنده ٣٠ ایله ٦٥ كیلومتره آره‌لرنده بر وسعتده وباطنه اسمیله بر تهامه حاصل اولور، كه یمن وحجاز تهامه‌سنه مشابه اولمیوب، بعض میاه جاریه‌سی واردر، وخیلی معموردر؛ مع هذا هواسی پك صیجاقدر. مسقطك جنوبنده جبال مذكوره‌نك ارتفاعی ١٠٠٠ متره‌یی متجاوز اولمیوب، شهر مذكورك شمالنده ایسه ٢٠٠٠ متره‌یی متجاوزدر، واك یوكسك ذروه‌سی ٣٠١٨ متره‌یه بالغ اولوب، قیشین قار ایله مستور بولنور. مذكور سلسله‌نك باطنه‌نك اك واسع محلنك غربنده بولنان قسمی اورمانلرله مستور اولوب، الجبل الاخضر اسمیله یاد اولنور. بو سلسلهٔ جبال بر قاچ صره‌دن مركب اولوب، غربه طوغری بر قاچ قول اوزانیر، وآره‌لرنده منبت وهواسی معتدل برطاقم وادیلر بولنور، كه وقتیله عمانك باشلیجه معموره‌لری اورالرده ایدی. سلسلهٔ جبالك ذروه‌لرندن غرب طرفنده‌كی دهنا صحراسی كوز كوره‌بیلدیكی قدر پایانسز بر قوم دریاسی صورتنده كورینوب، یقین محللرنده مسكون بعض واحه‌لری واردر. كرك ساحلده‌كی باطنه‌ده وكرك سلسلهٔ جبالك غرب جهتنده خرما آغاجلری پك چوق ومیوه‌لری مشهوردر. اهالیسی موجود صولری (فلج) تعبیر ایتدكاری جدوللر وسدلر وبندلر واسطه‌سیله حسن استعمال واداره ایدوب، سقی اراضی قوتیله خیلی محصولات آلیرلر.

اقلیم وهواسی، محصولات ومعادنی وحیواناتی. — عمان خطه‌سی مدار سرطانك تحتنده بولنمغله، عرضاً حجازه معادل ایسه‌ده، بحر محیط هندینك تأثیراتنه تابع اولوب، كانونلرده جبالك شرق اتكارنده وسواحلده كلیتلی یاغمور یاغار. آنجق سلسلهٔ مذكوره‌نك صیرتی بلوطلرك دها ایلری كچمه‌سنه مانع اولمغله، سلسلهٔ جبالك غرب جهتنده هوا قیشین دخی پك یابس ویازین پك صیجاقدر. وادیلرده ایسه نباتاتك چوقلغی لزومندن زیاده رطوبت حفظ ایدوب، هواجه وخامتی موجب اولور. مسقطده یازین میزان الحراره ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار. سواحلك طوپراغی پك ایی دكل ایسه‌ده، سلسلهٔ جبال اتكارینك ووادیلرینك طوپراغی سیل ویا قیو صوییله اروا اولندقده خیلی محصولات ویرر. برنجی محصولی خرما اولوب، ایكنجی درجه‌ده بغدای، مصر، آرپه، داری، یونجه، چویت وممالك حاره‌یه مخصوص میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. پاموق پك كوزل یتیشه‌بیلیرسه‌ده، زرعی عادت اولمامشدر. قهوه‌سنك جنسی یمنكیندن دون اولوب، شكر قامشی‌ده عادیدر. جبل احضرك اتكارنده كلیتلی باغلر بولنوب، كوزل اوزوملر حاصل اولور، وشراب یاپیلیر. باطنه‌ده خرمالقلردن بشقه بر خیلی اورمانلر دخی بولنوب، میشه، چنار وبنق آغاجلری یتیشیر وابنیه وسفائن اعمالنده قوللانیله‌جق كراسته كسیلیر.

معادنی وعلی الخصوص دمیر وقورشون معدنلری چوق اولوب، وقتیله اخراج اولندقلری بعض آثاردن استدلال اولنیورسه‌ده، شمدیكی حالده یالكز باقیر معدنی چیقارلمقده‌در. كوكورد دخی بر قاچ محلده چیقاریلوب، اهالی طرفندن باروت اعمالنده قوللانیلیر. قیا طوزی دخی بر قاچ محلده بولنوب، اخراج اولنیور. بحرینده او قدر استفاده‌لی اولان اینجی صیدی عمانده بولنمیوب، سواحله طالغه‌لرك آتدقلری خیلی مقدار كهربا اهالی طرفندن طوپلانیلیر. آتلری نجدككیلر قدر ایی دكل ایسه‌ده، هجین دوه‌لری مشهوردر. صیغیرلری دخی آز ایسه‌ده، جنسلری مقبولدر. قیون وكچیلری پك چوقدر. مسقط مركب واسترلری مشهور ایسه‌ده، یرلی اولمیوب، ایران وبلوجستاندن كتیریلیر. سواحلده بالیغی پك چوق وپك لذیذ اولوب، كلیتلی مقدارده قورودیله‌رق هنده وآوستралیه‌یه قدر كوندریلیر. بعض دفعه اوقدر چوق بالیق چیقار، كه اینكاریننه یدیرسكه وكوبره یرینه تارله‌لرینه آتمغه مجبور اولورلر. حیوانات وحشیه‌سی چقال، تیلكی، طاوشان، غزال، وطاغلرده صیرتلان، كوچك بر جنس قپلان، طوموز، طاغ كچیسی وسائره‌دن

عبارتدر. جغرافیون عرب آثارنده میم‌لرینك دخی کثرتندن بحث اولنور.

اصول اداره‌سی، تقسیمات ملکیه‌سی، مقدار اهالیسی. — عمان خطه‌سی مسقطده مقیم بر امامك تحت حکمنده اولوب؛ مملکتك عسکریه، بحریه‌سی وماليه‌سی ومأمورين اداره‌نك عزل ونصبی امامه عائد ایسه‌ده، امور عدلیه‌ده قاضیلر مستقل اولدقلری کبی، هر قصبه ویا مملکتك اداره‌ٔ داخلیه‌سی دخی محلی شیخ ویا رئیسنه عائد اولوب، امام بونلرك برینی عزل ایتدیکی وقت، خلفنی ینه او عائله‌نك افرادی ایچندن انتخاب ایتمك مجبوریتنده‌در. واردات باشلیجه کمرك وسائر بعض رسومات ایله حکومت مرکزیه‌یه عائد اولان بعض انحصارلردن عبارت اولوب، ٢٧ ملیون فرانغه بالغ اولور، یعنی بر ملیون انکلیز لیراسندن زیاده‌در. اهالیسنك مقدارینه نسبتله یوز بیك عسکر چیقاره‌بیله‌جك برحالده ایکن، سلاح آلتنده طوتدیغی عسکرك مقداری بش آلتیوز کشیدن زیاده اولمیوب، بونلرك ده چوغی ایرانی وبلوجدر. عمانك اهالیسی اسکیدن بری تیجارتکه آلیشیق اولوب، هند، آفریقانك سواحل شرقیه‌سنه وجاوه، سوماتره، مداغسقار جزائرینه قدر ایشلر خیلی کمیلری وار ایسه‌ده، مقدارینه دسترس اولنه‌مدی. بوندن مقدم زنکبار دخی مسقط امامنك تحت اداره‌سنده بولنوب، عمانیلر اوراسنی مهجر اتخاذ ایتمشلردی؛ واورادن آفریقای وسطینك ایچلرینه صوقیلوب، اجرای تجارت ایتمکده‌لر ایکن، بعده امامك برادری اورانك مستقل حاکمی اولمش؛ وعاقبت بسبتون استقلالنی غائب ایدوب، عالم اسلام ایچون بر پارلاق استقبالی وبك چوق اهمیتی اولان اوکوزل مملکت آوروپالیلرك ید ضبطنه کچمشدر. بوندن اول بحر فارسده هرمز وکیش وبحرین جزیره‌لریله فارس ومکرانك بر مقدار ساحلی وعدن کورفزنده سقطره آطه‌سی دخی عمانك ایکن، بونلر دخی الندن چیقمشدر.

شمدیکی حالده عمان اداره‌ٔ ۹ دائره‌یه منقسم اولوب، بونلرك مساحهٔ سطحیه‌لریله معموره‌لرینك ونفوسلرینك مقداری بروجه آتیدر:

	مربع کیلومتره	معموره	اهالی
قطر	٤٣ ٥٠٠	٣٥	١٠٠ ٠٠٠
شرجه	٨ ٦٤٥	٣٠	٨٠ ٠٠٠
رؤوس الجبل	٣ ٥٧٩	٦٠	٧٨ ٠٠٠
باطنه	١٣ ٢١٥	٧٥	٦٥٠ ٠٠٠
جبل اخضر، مسقط	٣٤ ٠٢٩	٦٥	٥٠٠ ٠٠٠
ظهیره	١٧ ١٢٥	٣٠	٣٠ ٠٠٠
سور	١٠ ٩٥٨	٣٠	٧٠ ٠٠٠
جیلان	٧٩ ٤٠١	٤٠	٩٠ ٠٠٠
ظفار	٠٠ ٠٠٠	٠٠	١٠ ٠٠٠
جمعاً	٢١٠ ٤٥٢	٣٦٥	١٦٠٨ ٠٠٠

عمان کورفزنده مسقط، سور، مطره، سیب، برکه، سوق، صحار وشیناس؛ بصره کورفزنده البیضا، وکره، سباره؛ ساحل جنوبیده دخی مربط اسملریله ١٢ اسکله‌سی واردر. داخلده‌کی قصبه‌لرینك ایسه باشلیجه‌لری (نسوه) و (رستاق) اولوب، سائرلری بیوك قریه‌لر حالنده‌در.

اهالیسی ایکی صنف اولوب، عشیرت حالنده وخیمه نشین اوله‌رق یاشایانلری سیما واخلاق واطوارجه خالص عرب یعنی بنی اسماعیلدن عرب مستعربه، ومتمکن اولانلری عمانی نامیله عرب عاربه‌دن یعنی اولاد قحطاندن قالمه‌در. بوایکنجی صنف هندلیلر وسائر اقوامله دخی قاریشه‌رق، سیمالری بر آزدکیشمشدر، ولسانلری ده فرقلیجه‌در. ظفرده یعنی ساحل جنوبیده کیلر ایسه حضر موتك دخی بعض یرلرنده سویلنیلان و(عقیلی) دینلان اصلی مجهول بر لسانله متکلمدرلر. عمانده آفریقای شرقیدن نقل اولنمش، وکوله‌لکدن اطلاق اولنمش بر چوق زنجیلر دخی بولنوب، بونلر عموم اهالینك بر ربعنی تشکیل ایدرلر. عمانیلر اوته‌دن بری خوارج مذهبنك اباضیه شعبه‌سنی محافظه ایتمشلردر. کندیلری کوزل وتمیز کیینمرله، خانه‌لرینك اوچ درت قاتلی وبك تمیز وقولانیشلی اولمسیله، طور ومعامله‌لرینك نزاکت وظرافتیله، نهایت درجه‌ده اولان مهماننوازلقلریله والحاصل تمدنه اولان استعدادلریله سائر عربلردن فرق وتمییز اولنورلر.

احوال تاریخیه‌سی. — عمانك اهالیسی تا وقت سعادتده اسلامه کلوب آنجق بعده مرکز خلافت دمشق وبغداده نقل اولنجه، عمان بعید ومنفرد بر حالده قالوب، فتوحات جاریه‌یه بك قاریشمامش اولد-

يقندن، تواريخ اسلامده عمان اسمنه پك نادر تصادف اولنور. آكلاشلديغنه كوره، او وقتلرده خارجيلر بو خطۀ بعيده ومنفرده‌يه چكيله‌رك، بر نوع استقلال ايله كنـدى حاللرنده ياشـامشلردر. آنجق عمانك بو طرفده ويرانه قدر اهميتى اولمامش ايسه، بحراً اهميتى او قدر بيوك اولوب، قرون وسطـاده، كيمـه‌نك خبرى اولمقسزين، دين اسلامى جاوه وسوماتره وساٸر جزاير بحر محيطه وآفريقانك سواحل شرقيه‌سنه قدر نشر وتوسيع ايدن وملايـلرله زنجيلرك طمارلرينـه عرب قانى قاريشـديران عمان عربلريدر؛ چونكه كنـديلرى كميجيلكده پك ماهر اولوب، مملكتلرى بحر محيطك بر اوجنده بولنمغـله، اورادن بحر محيطه طالوب، داٸما تجارتله اشتغال ايده‌كلمشلردر.

پورتكيزليلر عربلرك تحت تحكمندن قورتلوب‌ده، بونلردن آلمش اولدقلرى درس اوزرينـه، اوزاق دكيزلرده كشفيات وفتوحاتله اوغراشدقلرى صره‌لرده عمـانه دخى مسلط اولوب، مسقط وساٸر اسكله‌لرينى بر خيلى وقت تحت حكملرنده طوتمشلر؛ وهر نه‌قدر قانونى سلطان سليمان خان دورنده وبعده عثمانلى دونتماسى بر ايكى دفعـه اورالرده پورتكيز دونتماسـنه غلبه چالمش ايسه‌ده، هرنصلسه عمانك ادارۀ عثمانيه آلتنه آلنمسى دوشونلميه‌رك، پورتكيزليلر چكلدكدن صكره عمان ينـه اسكى حالنده يعنى بر طاقم مشايخ واٸمـه‌نك اللرنده قالمشـدر. يوقاريده ديديكمز كبى، عمانك هربر جهت وقصبه‌سى بر شيخك تحت حكمنده اولوب، مسقط امامنـك بو شيخلرك اوزرينـه داٸما حكم ونفوذى بولنمشدر.

١١٦٣ تاريخنـده عمـان ايچون بردور ترقى آچيلوب، تاريخ مذكورده مسقط امامتنه چيقان سيد احمد بن سعيد امامتك حدودينى شمالاً بصره كورفزنده الحسـايه قدر توسيع ايده‌رك، قطر شـبه جزيره‌سـنى وانجى صيديله شهرت واهميتى اولان بحرين آطه‌سنى دخى تحت اداره‌سنه آلمش؛ وسواحل جنوبيه‌ده حدودينى حضر موته قدر توسيع ايدوب، ظفر خطه‌سنى‌ده ضبط ايتمش؛ وداخلاً صلح واسايش وانتظامى تقرر ايتديرمشـيدى. ١٢٢١ تاريخنده امامته چيقان تورونى سيد سعيد عمانك موقعاً استقبالى قوۀ بحريه‌سـنه مربوط اولديغنى درك ايله، بوجهته حصر همت ايدوب، اوروپا طرز جديدنده ٣٠ فرقتين انشـا ايتديره‌رك، طوپلرله تجهيز؛ وهرمز بوغازى جوارلرنده‌كى جزاير وسواحلك تركنه ايران وبلوجستان حكومتلرينى مجبور ايتديكى كبى، سـقطره جزيره‌سنى وزنكبار آطه وسواحلنى دخى ضبط ايده‌رك، امامتنى عادتا بر دولت بحريه حالنـه قويوب، كرك بصره كورفزنده وكرك بحر محيط هنـديده كسب قوت ايتمشدى. كنديسـندن اول عمانه مسـلط اولوب، اهاليسنه صورتا وهابيلـكى وحكومته جزيه اعطاسنى قبول ايتديرمش اولان عبدالوهابك وفاتى اوزرينه، سيد سعيد ذاتاً بوتسلطدن قورتلمش؛ ودونتماسيله ايدنديكى يرلرى بالـذات زيارت ايدوب، تجـارت بحريه‌نك ترقيسى يوللرينى آچمشـدى. مسـاعدات ترقى پروورانه‌سـندن بالاستفاده، هندسـتان وايران وجاوه وسـاٸر طرفلردن برچوق تجار طوپلانوب، مسقط وسـاٸر عمان اسكله‌لرنده بيوك تجارتخانه‌لر آچمش؛ وبووجهله عمـان مملكتى هند، جزاير بحر محيط، آفريقا، ايران، بصره ومصر آره‌سنده اجرا اولنان تجارتك مركزى حكمنه كچمشـيدى. آنجق سيد سعيد وفاته يقين بومساعيسى كاملاً اخلال ايده‌جك بر حركتده بولنوب، ممالكنى اوچ اوغلنه تقسيم ايتمش؛ وحصه‌سنه زنكبار دوشن سيد مجيد آفريقاده مستقلاً حكومت سـورمكه باشلاديغى حالده، برى عمانك قسم شماليسنى وديكرى جهت جنوبيه‌سنى آلان برادرلرى طفيل ايله امجد بينلرنده نزاع ومحـاربه‌يه طوتيشوب، بومقـاسمه ونفاق دولتك ضعفنى انتـاج ايتمش؛ وعبدالوهابك اوغلى بوحالدن بالاستفاده، يكيدن عمانه مسلط اولوب، جزيه‌يه ربط ايتمشدى. نهايت عمانك ايكى پارچه‌سى برلشوب، ينه برحكومت تشـكيل ايتمش، ووهابيلرك جزيه‌سـندن قورتلمش ايسه‌ده، امام دونتماسـنك قسم كليسنى صاتمغه مجبور اولوب، مملكت اهميت تجاريه‌سنى وثروت وسـامانى غاٸب ايتمشدر.

عمان { شامده بلقاء خطه‌سنك مركزى بولنمش بر شهر قديم اولوب، اليـوم خراب ايسـه‌ده، مشهود اولان آثار جسيمۀ مصنعه‌سى معموريت قديمه‌سنه شاهددر. سلطك ٢٨ كيلومتره شرق جنوبيسنده وقلعة الزرقانك ١٨ كيلومتره جنوب غربيسنده واقعدر. اسـكى زمانلرده بيوك ومشهور

برشهر اولوب، کتب بنی اسرائیلده (رباط عمون) اسمیله مذکوردر. ماکدونیالیلر طرفندن برقات دها اعمار وتوسیع اولنه‌رق، (فیلادلفیا) تسمیه اولنمشدی. رومالیلر زماننده ینه بو اسمی محافظه ایدوب، بونلر طرفندن الیوم خرابه‌لری موجود برطاقم جسیم تیاترولر ومعبدلر وسائر ابنیهٔ مصنعه انشا اولنمشدی. یاننده نهر عمان اسمیله برچای آقوب، خرابه‌لرك برقسمی بونهرك ایکی کنارنده وبرطاقمی اوسـتنده‌کی تپه‌ده وبر سـور خرابه‌سی داخلنده‌در. اوائل دور اسلامده دخی معمور اولوب، بعض آثار اسلامیه‌سی‌ده موجوددر.

عمان دکزی (بحر عمان (Mer d'Oman بحر محیط هندینـك شمال غربی قسمندن عبارت بیوك برکورفز صورتنده واسعجه بردکیز اولوب، جنوب جهتی آچیق اولدیغی حالده، شمال شرقی جهتندن هندستانك سـواحل غربیه‌سیله، شمالاً بلوجستان وایران یعنی مکران سـواحلیله، شمال غربی جهتندن جزیرة العربك سواحل جنوبیه‌سیله یعنی عمان وحضر موتله، غرباً دخی آفریقانك سومالی سواحلیله محاطدر. بحرعمانك غرب جهتنده عدن کورفزی بولنوب، اورادن باب‌المندب بوغازندن بحر احمره کیرلدیکی کبی، شمال غربی قسمنده دخی (عمان کورفزی) بولنوب، اورادن هرمز بوغازندن بحر فارسه یعنی بصره کورفزینه کیریلیر. بو وجهله بحر عمان باشلیجه جزیرة‌العرب ایله هند آره‌سنده واقع اولوب، ملحقاتی اولان بحر احمر وبحر فارس واسطه‌سیله یمن، حبش، حجاز، مصر، عراق وایران سواحل واسکله‌لرینه دخی حاکم اولمغله، اسکیدن بری اهمیت تجاریه‌سیله مشهوردر. مذکور ملحقاتیله برابر جزیرة‌العربی احاطه ایتدیکندن، اساساً عرب دکیزی عد اولنوب، جزیرة‌العربك‌ده اوطرفده اسکله‌لری و کمیجی اهالیسی اولان یری عمان خطه‌سی اولدیغندن، بوخطه‌نك اسمیله شهرت بولمشدر. اصل بحرعمان تقریباً ٢٥° عرض شمالیدن ١٠° عرض شمالی‌یه قدر ممتد اولوب، بوایکنجی خط عرضینك خارجی بحرمحیط هندی عد اولنیور. سه‌ده، اسکیدن بحرعمانك درجهٔ وسعتی ومسماسنك حدود جغرافیه‌سی بلکه‌ده معلوم ومحدود اولمدیغندن، بحر عمـان پایانسز بردکز عد اولنور، واسمی بحر محیط معناسیله استعمال اولنوردی. بحرعمانك تابع اولدیغی بحر محیط هندی قطب منجمد جنوبی‌یه قدر ممتـد اولوب، اوجهتـدن حائل اوله‌جق قره‌سی بولنمدیغندن، کرهٔ ارضك نصف جنوبیسنده قیش اولدیغی موسمده وعلی الخصوص شـتاء جنوبینك مبدئی اولان نیسـان ومایس آیلرنده بحر عمانده بیوك فرطونه وقاصیرغه‌لر اولور. قیشین ایسه بك ساکندر. بحر عمان تابعلریله برابر اسـکیدن بری اینجی و صدف و تجارت و ثروت مخرجی عد اولنه کلمشدر.

عمان کورفزی (Golfe d'Oman) هر نه قدر بو تعبیری ماده‌ٔ آنفه‌ده بیـان اولنان بحر عمان یرینه قوللانانلر وار ایسه‌ده، اصل عمان کورفزی بحر عمانك شمال غربی قسمنده برکورفزدر، که عمان خطه‌سیله ایرانك مکران خطه‌سی سواحلی آره‌سنده اوجی سـیوری ویوقاری دونمش بر آیاق قابی شکلنده غرب شمالی‌یه طوغری ممتـد اولوب، منتهای غرب شمالیسـنده واقع هرمز بوغازندن بحر فارسله یعنی بصره کورفزیله اختـلاط ایدر. بحر احمره کوره عدن کورفزی نصل ایسـه، بحر فارسـه کوره‌ده عمان کورفزی عین حال وموقعده‌در. عمان کورفزینك آغزی عمان خطه‌سـنك (الرأس الحاد) دینلن برونیله ایران وبلوجستان خط حدودی آره‌سـنده اولوب، تقریباً ٢٥٠ کیـلومتره وسعتنده‌در. ایچریسی طارلشوب، ٢٠٠ کیلومتره‌یه اینر. سواحل شمالیه‌سی خفیف صورتده محدب وسواحل جنوبیه‌سی مقعردر. ایران سواحلنده اهمیتلی بر اسکله‌سی یوغیسه‌ده، عمان ساحلنده مسقط، برکه، صحـار، شیناز وفرجه اسکله‌لری بولنوب، بونلرك آز چوق اهمیت وتجارت بحریه‌لری واردر.

عمایم { مشاهیر محدثاتدن عالمه بر قادین اولوب، شریف نسابه لقبیله ملقب مولانا حسـام الدین حسن بن محمد الحسنینك قیزیدر. امام سیوطی صاحبهٔ ترجمه‌دن استماع حدیث ایتمشدر.

عمتا { شامده طبریه ایله عمان آره‌سنده وایکیسندن ده ١٢ فرسخلق مسـافه‌ده بر قریه اولوب، عشرهٔ مبشره‌دن ابو عبیده بن الجراح (رضه)‌ك تربه‌سنی حاوی اولمغله مشهوردر.

عمر { (ابو حفص — بن الخطاب بن نفیل بن عبـد العزی بن رباح بن عبـد الله بن

قرط بن رزاح بن عدى بن كعب بن لؤى القرشى العدوى) كبار صحابه‌دن وعشرهٔ مبشره‌دن اولوب، خليفهٔ ثانى جناب نبويدر. نسبى طقوز بطن يوقاريده يعنى كعب بن لؤيده نسب پاك جناب نبوى ايله برلشير. والده‌سى حنتمه بنت هاشم بن المغيرة المخزوميه اولوب، ابو جهلك عم زاده‌سى وبر روايتده همشيره‌سى ايدى. وقعهٔ فيلدن ١٣ سنه صكره وهجرت نبويه‌دن ٤٠ سنه اول دنيايه كلوب، زمان جاهليتده اشراف قريشدن معدود وايفاى سفارت ومفاخراته جواب اعطاسنه مأمور ايدى. فخر كائنات (صلعم) افندمزه نبوت كلديكنده، ابتداى امرده عمر نبى ذيشانك ومسلمينك پك عليهنده بولنمش ايكن، بعثتك آلتنجى سنه‌سى اركلر بيننده قرقنجى وبر روايتده قرق بشنجى اوله‌رق، اسلامه كلوب، بو ذاتك اهتداسيله دين اسلام ظاهره چيقمشدر. حضرت عمرك سبب اسلامى مختلف صورتده روايت اولنوب، هر حالده الينه كچن ويا كنديسندن اول اسلامه كلمش اولان همشيره‌سنك النده بولديغى مصحف شريفدن بر صحيفه‌ده «سبح لله ما فى السموات» سورهٔ شريفه‌سنى اوقومغله، بردن بره قلبنه هدايت كلوب، طوغريجه نزد جناب نبويه كيده‌رك، اسلامى قبول ايتمش؛ وسائر مسلمين كبى اسلامندن طولايى عذاب كورمك آرزوسيله، ابتدا دايسى ابو جهله وبعده بتون كفار قريشه اسلامنى كنديسى تبليغ واعلان ايتمش ايدى. رسول الله (صلعم) افندمزك بوندن اولجه «اللهم اعز الاسلام بعمر بن الخطاب» ديه دعا ايتمش اولدقلرى مرويدر. فخر كائنات (صلعم) افندمزك معيتنده مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايدوب، سائر صحابه مكه‌دن خفياً چيقدقلرى حالده، حضرت مشار اليه مسلح اوله‌رق علناً چيقمش؛ ونبى ذيشانك اوكنجه مدينه‌يه داخل اولوب، رسالتپناه افندمزك ورودلرينى تبشير ايتمشدر. بدر، احد، خندق، خيبر، مكه، حنين غزالرنده وسائر غزوانده رضوان بيعتنده حاضر بولنمش؛ وكفار قريشه اولان شدتنى اظهارله، شيرانه حرب ايدوب، احد وقعه‌سنده معيت حضرت نبويده صوك درجه‌يه قدر ثبات ايتمشدر. حتى باطلدن تفريقده قوهٔ خارق العاده‌سى وكمال عدالت وحقانيتى سببيله جانب نبويدن (فاروق) لقب شرف افزاسيله تلقيب بيورلمشدر.

ارتحال حضرت نبويده جناب عمر (رضه) حضرت ابابكر صديق (رضه) ك مقام خلافته كچمسنه جهد وغيرت ايدوب، وفاق واسايشك محافظه‌سنه موفق اولمش؛ واك اول كنديسى خليفهٔ مشار اليهه بيعت ايتمشدر؛ حضرت صديق اكبرك مدت خلافتلرنده فاروق اعظم هر برايشده معاونتدن كرى طورميوب، اهل رده‌نك تنكيلنده وروملره قارشى شام جهتنه عسكر سوقنده پك چوق خدمتى اولمشدر.

حضرت ابابكر (رضه) ارتحالندن اول كبار صحابهٔ كرامله بعد الاستشاره حضرت عمر (رضه) ى خلافته تعيين ايتمش اولمغله، ١٣ نجى سال هجريتك جمادى الاخرى شهرينك اون آلتنجى كونى مقام خلافت اسلاميه‌يه قعودله، خليفهٔ ثانى رسول الله (صلعم) اولمش؛ وبرنجى اوله‌رق (اميرالمؤمنين) لقبيله تلقب ايلمشدر.

حضرت عمرك زمان خلافتلرنده فتح وممالك اسلاميه‌يه ضم اولنان يرلرك وسعتى اوقدر آز زمان ظرفنده حصوله كلمسى داخل حوصلهٔ امكان اوله‌ميه‌جق درجه‌ده‌در. ابتدا ابوعبيده بن الجراح وخالد بن وليد (رضهما) قيادتلريله شامده باشلانمش اولان فتوحاته دوام بيوريله‌رق، شام وفلسطين تماميله فتح اولنمش؛ وروملرك كليتلى عسكرينه غلبه چالنمش؛ وفلسطينك فتحى متعاقب حضرت فاروق اعظم بالذات قدسه عزيمت بيوره‌رق، عدالت وحقانيتى واحوال فقر اشتماليله عالمى حيران ايتمشدى. بر طرفدن دخى سعد بن ابى وقاص (رضه) ك قيادتيله اووقت دنيانك اك قوتلى دولتلرندن اولان ايرانه قارشى عسكر سوق اولنه‌رق، قادسيه مظفريت عظيمه‌سى اوزرينه، دولت مذكوره‌يه غلبه چالنمغله، ممالك ايران برر برر فتح اولنه‌رق، جرجان وجيحون واديلرينه قدر اولان بلاد واسعه خلافت اسلاميه دائره‌سنه ادخال اولنمشدى. جزيره وموصل وديار بكر جهتلرى دخى خالد بن وليد وعياض بن غنم وسائر مجاهدين اسلام معرفتيله فتح اولنديغى كبى، مصر وبرقه وطرابلس غربده عمرو بن العاص يديله ضبط اولنمشدر.

فاروق اعظم ممالك اسلاميه‌يى جزيرة العربيه منحصر بولنشيكن اجراى خلافت ايتديكى اون سنه ظرفنده بروجه مذكور شام، فلسطين، عراق، جزيره، بتون ممالك ايران، مصر، برقه وطرابلس غرب

فتح اولنه‌رق، خلافت اسلامیه‌نك حدودی جیحون وادیسندن افریقیه (یعنی تونس) ه قدر توسعله، بك بیوك بردولت حالنه كچمش؛ وبصره وكوفه شهرلری بنا ودرت بیكدن زیاده جامع ومسجد تأسیس اولنمشدر. یزید بن ابی سفیاندن صكره برادری معاویه بن ابی سفیان جانب فاروقیدن شام والیلكنه تعیین بیورلمش؛ وحضرت فاروق مدینه‌ده جناب مرتضایی توكیل ایده‌رك، بالذات شامی زیارت، ومدت خلافتنده هر سنه مكهٔ مكرمه‌یه عزیمتله ایفای حج شریف ایتمشدر.

اون بچق سنه‌ایله یدی كون اووقته‌قدر دنیاده‌مثلی كورلمه‌مش برعدالت وحقانیتله اجرای خلافت وحكومت ایدوب، ۲۳ سال هجریسنك ذی الحجه‌سی اواخرنده صباح نمازینه كیدركن مغیره بن شعبه‌نك كوله‌سی ابو لؤلؤ فیروز نام خبیث طرفندن مبارك قارننه بیچاقله اوریله‌رق، مجروح اولمش؛ ویكرمی درت ساعت صكره تسلیم روح ایدوب، روضهٔ مطهره‌ده حضرت ابا بكر صدیق (رضه) ك یاننده دفن اولنمشدر.

حضرت عمر (رضه) طریق عدل وحقانیتدن سرمو انحراف ایتمز وامور عباده موكل بیوك وكوچك كافهٔ عمال ومأمورینی طریق عدل وانصافده طوتمغه مقتدر، جری، عابد، زاهد، فوق العاده مرحمتلی، متواضع، فقر وفاقه ایله مفتخر برذات ایدی. همت وعدالتی ثمره‌سیله خلافت اسلامیه‌اوقدر توسع ایتمش، واوقدر معمور یرلر ضبط اولنه‌رق، واردات وغنائم تصورك مافوقنده چوغالمش ایكن، حضرت عمر ینه بر پالاس پاره ایله وبر پارچه آربه اكمكیله قناعت ایده‌رك، بك فقیرانه یاشامقدن وازكچمه‌مشدی. قدسه كیدركن كوله‌سیله مناوبةً بینوب، كاه دوه‌نك اوكنده یایه یورویه‌رك، وكاه اوت وآربه‌سنی دخی حامل اولان دوه‌نك اوستنده بولنه‌رق، قدسه بوحالده كیرمش؛ وقوت ومكنتی عالمی دیتره‌تمكده اولان خلیفهٔ اسلامی كورمك اوزره استقباله چیقمش اولان خلق وبتون عالمی حیرتده براقشدی. عدالتی بر درجه‌ده ایدی، كه كندی اوغللرندن بری تأدیب شرعی‌یی موجب بر حركتده بولنمغله، ضرب اولنمسنی امر ایدوب، اصحاب كرامك توسط والتماسلریله برابر، بردكنك اكسیك اورلمسنه بیله رضا ویرمیه‌رك، اوغلنك بوندن متأثراً وفاتی دخی تأسفی موجب اولمش ایسه‌ده، ندامتی دعوت ایتمه‌مشیدی. اداره امورده‌كی اقتداری بردرجه‌ده ایدی‌كه فخر كائنات (صلعم) افندمزك ارتحالی حس ایتدیرمیوب، كندیسی صاغ اولدقجه اسلام امور ومصالحی اصلا سكته‌دار اولمامش، وبلكه كیتدكجه اصلاح وترقی ایتمشدر. حقنده بك چوق احادیث شریفهٔ نبویه صادر اولوب، «ماطلعت الشمس علی رجل خیراً من عمر» و «لوكان بعدی نبی لكان عمر بن الخطاب» حدیث شریفلری قدرومنزلتنی ارائه‌یه كافیدر. مناقبی جلدلر طولدیره‌جق درجه‌ده‌در. اصحابه درجه‌لرینه كوره معامله ایدوب، اصحاب بدری سائرلرینه وبونلر میاننده‌ده هاشمیلری تقدیم ایدر، وجناب مرتضایی جمله‌دن مقدم طوته‌رق، معضلات امورده كندیلریله استشاره ایدردی. حقنده‌كی حدیث شریفلرك اكثری حضرت علی (رضه) دن مروی اولدیغی حالده، حضرت مشار الیه طرفدارلق ادعاسنده بولنانلرك حضرت عمر (رضه) ه بغض وخصومت كوسترملری شبهه‌سز حضرت مرتضانك روحنی خشنود ایتمیه‌جك حركاتك اشدیدر. ارتحالنده ۶۳ یاشنده ایدی.

حضرت عمر (رضه) كندیلرندن صكره عشرهٔ مبشره‌دن اولان علی، عثمان، طلحه، زبیر، سعد بن وقاص، عبدالرحمن بن عوف (رضهم) حضراتندن برینك خلافته انتخابنی وكندی اوغلی عبدالله (رضه) ك دخی انتخابده رأیی اولوب، انتخاب اولنمغه حق اولمامسنی وصیت ایتمشدر. اولادینك اشهر وافضلی مشارالیه عبدالله اولوب، فضائلی ترجمهٔ حالنده ذكر اولنمشدر. قیزی حفصه (رضها) ازواج مطهرهٔ جناب نبویه‌دندر.

عمر { صحابهٔ كرامدن جناب فاروقدن بشقه برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الكمعروفلری برونجه آتیدر: (ابوحفص عمر بن ابی سلمة القرشی المخزومی) كه پدر ووالده‌سنك حبشه هجرت ایتمش اولملریله، اوراده دنیایه كلوب، پدرینك وفاتندن صكره والده‌سی ازواج مطهرهٔ جناب نبوی زمره‌سنه داخل اولمغله، فخر كائنات (صلعم) افندمزك اوكی اوغللریدر. ارتحال حضرت نبویده طقوز یاشنده

اولوب، بعض احادیث شریفه روایت ایتمشدر. جمل وقعه‌سنده معیت حضرت مرتضویده اولوب، بعده خلیفهٔ مشارالیه جانبندن بحرین وفارس والیلکنه تعیین بیورلمش؛ وعبدالملك بن مروان زماننده ۸۳ تاریخنده مدینه‌ده وفات ایتمشدر. — (عمر بن عکرمه) که ابوجهلك تورونی اولوب، یرموك ویر روایتده اجنادین محاربه‌سنده شهید اولمشدر. — (عمر بن مالك القرشی الزهری) که خلافت جناب فاروقیده دمشق فتحنده حاضر بولنمش؛ وامر خلیفه ایله ابوعبیده بن الجراح (رضه) طرفندن اهل جزیره‌یه قارشی سوق اولنه‌رق، قرقیسیایی صلحاً ضبط ایتمشدی.

عمر {(میرزا —) جلال‌الدین امیرانشاهك اولادندن اولوب، پدرینك شعورینه خلل کلدیکنده، جدی امیر تیمورك فرمانیله آذربیجان حکومتنه نصب اولنمشدی. جدینك وفاتندن صکره برادری ابوبکر میرزا ایله محاربه ایدوب، مغلوب اولمغله، عمی شاهرخ نزدینه قاچمش؛ وبرمدت صکره بوکا قارشی عصیان ایتمکله، ایتدیکی محاربه‌ده مجروح واسیر اولوب، جریحه‌سندن متأثراً ۸۰۹ تاریخنده وفات ایتمشدر.

عمر {[«حسام‌الدین عمر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عمر {(ابوحفص — المرتضی بن یوسف بن ابراهیم) مغربده حکومت سورن موحدین دولتنك اون ایکنجی حکمداری اولوب، اون طقوز سنه‌یه قریب مدت حکومت سورمش؛ و ۶۶۴ تاریخنده بنی مرینله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولمغله، فرار ایدوب، خائن ابودبوسك یانته کوتورلدکده قتل اولنمشدر.

عمر {بنی حفص ملوکندن ایکی کشینك اسمیدر. [«ابوحفص» ماده‌لرینه مراجعت.]

عمر {(تاج‌الدین — بن مسعود) مشاهیر شعراء ایراندن وعلمادن اولوب، قلیج طغماج خانك مداحلرندن بولنمش؛ وعرفیٔ شیرازی ایله صحبت ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

جوری که بدین دل شده پیوست رود
زان طرهٔ جعد ونرکس مست رود
از پای رود آدمیٔ بندهٔ تو
روزی که ترا ببیند از دست رود

عمران {حضرت موسی وهارون (عما) ایله همشیره‌لری مریمك پدری اولوب، بومناسبتله مشارالیهمه آل عمران دیرلر.

عمران {صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه آتیدر: (ابو نجید عمران بن حصین الخزاعی الکعبی) که خیبر فتحی سنه‌سی اسلامه کلوب، اوندن صکره‌کی غزواتده معیت نبویده بولنمش؛ وحضرت عمر (رضه) جانبندن تعلیم فقه ایچون بصره‌یه اعزام بیورلمش؛ وفضلای صحابه‌دن اولوب، عبدالله بن عامر طرفندن شهر مذکور قاضیلغنه نصب اولنمش؛ وبعده استعفا ایدوب، ۵۲ تاریخنده وفات ایتمش؛ وذریتی اوراده قالمش ایدی. حسن بصری وابن سیرین کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (عمران بن طلحة القرشی التیمی) که عشرهٔ مبشره‌دن حضرت طلحه (رضه) نك اوغلی اولوب، عهد جناب نبویده دنیایه کلمش؛ وجمل وقعه‌سندن صکره بصره‌یه عزیمتله، جناب حیدردن پدرینك املاکنی ایستیوب آلمش ایدی. اولاد واحفادی وار ایدیسه‌ده، منقرض اولوب، ذریتی قالمامشدر.

عمران {یمن ولایتنك صنعا سنجاغنده ومرکز ولایتك شمالنده برقصبه اولوب، مرکزی اولان عمران قصبه‌سی صنعادن ۱۰ ساعتلق مسافه‌ده ویر اووه‌نك وسطنده واقعدر. عمران قضاسی جنوباً صنعا، غرباً حجه قضالریله، شمالاً وشرقاً دخی اراضیٔ غیر مضبوطه ایله محاطدر. اراضیسی طاشلق اولوب، جبال‌سرا اوزرنده بولنمغله، میاه جاریه‌سی قسماً بحر احمره وقسماً داخلی چوله طوغری آقار. هواسی معتدلدر. محصولاتی آز مقدارده بغدای ایله آرپه، دوره، بقله وسائر حبوباتله اوزوم، بادم، زردالی وسائر میوه‌لردن عبارتدر. قهوه‌سی بك آزدر. قیونلری ایری اولوب، آنجق اتلری لذتسزدر.

عمران الاسرائیلی {(حکیم اوحدالدین — بن صدقه) مشاهیر اطبا وحکمای عربدن اولوب، ۵۶۱ تاریخنده دمشقده طوغمش؛ وپدری دخی مشاهیر اطبادن بولنمش ایدی. اجرای طبابتده فوق‌العاده مهارتی اولمغله، ملوك واکابر عندنده قدر واعتباری بك

زیاده اولوب، لزومی تقدیرنده جلب اولنوردیسه‌ده، هیچ بربنك خدمتنه دخول واختصاص ایتمیوب، ملك عادل ابوبكر بن ایوب وملك ناصر داود بن الملك المعظم كندیسنه كلیتلی تخصیصات تكلیف ایتدكاری حالده، بنه خدمتلرینه دخولی قبول ایتمه‌مش؛ ودمشقده بیمارستان كبیرده اجرای طبابتله مشغول اولوب، محیر عقول بعض مداواته موفق اولمش ایدی. حمص ملكنه مداوات ایتمك اوزره جلب ایدلمش اولدیغی حالده، ٦٣٧ تاریخنده شهرمذكورده وفات ایتمشدر.

عمر بك { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، خیالی بكك اوغلیدر. زعامتله كوشهٔ قناعته چكلمش ایكن، آرناؤد احمد پاشانك مسند صدارته كچه‌سی اوزرینه، منسوبیتی جهتیله، معیتنه آلنه‌رق، برچوق حاللرده آتش غضبنی اطفابه وحركات شدت كارانه‌سنی تعدیله چالیشمش؛ وبعده بعض دفتردارلقلرده بولنمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هب سیل سرشكن یولكه ایلسون ایثار
ای دوست بنم دیدهٔ غم دیده ده نم وار

عمر بن ثابت الثمانینی { (ابوالقاسم) مشاهیر ادبادن اولوب ابن جنینك «لمع» و «مكودی» سنی شرح ایتمشدر. كرخده ابوالقاسم بن برهانله معارضه‌لری اولوردی.

عمر بن حفص { (بن برتق) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، قیروانه سیاحتله برمدت ابوجعفر بن الجزارك یاننده قالمش؛ واورادن اندلسه كچه‌رك، ملك ناصرك وبعده نجم بن طرفه‌نك خدمت طبابتنده بولنمش؛ و «زاد المسافر» كتابنی اندلسه ادخال ونشر ایتمشدر.

عمر بن الخطاب { [«عمر» ماده‌لرینك برنجیسنه مراجعت.]

عمر بن شبه { (ابو زید — بن رابطه النمیری) مشاهیر مورخین وقراءدن اولوب، بصره‌لیدر. وبصره‌نك مكمل تاریخنی یازمشدر. ١٧٣ تاریخنده طوغوب، ٢٦٣ سنه‌سنده (سرمن رأی) ده وفات ایتمشدر.

عمر بن عبدالعزیز { (امیرالمؤمنین ابو حفص — بن مروان بن الحكم الاموی) خلفای امویه‌نك سكزنجیسی وآب رویی اولوب، والده‌سی ام عاصم بنت عاصم بن عمر بن الخطاب (رضه) اولمغله، والده طرفندن جناب فاروق اعظمك حفید زاده‌سیدر. مصر والیلكنده بولنمش اولان پدری عبدالعزیز بن مروان دخی سائر بنی‌امیه وآل مروانك خلافنه اوله‌رق عدل وانصاف ودیانتله متصف برذات ایدی. عمر بن عبدالعزیز ٦٠ سال هجریسنده یعنی معاویه‌نك وفاتی سنه‌سی مدینهٔ منوره‌ده دنیایه كلوب، پدریله برابر مصره كیتمش؛ وبعده تحصیل علوم وتفقه ایچون پدری طرفندن مدینه‌یه كوندریله‌رك، انس بن مالك وعبدالله بن جعفر بن ابی طالب وسعید بن المسیب وسائر معاصرینیله صحبت و بونلردن استماع احادیث شریفه ایتمشدر. پدرینك وفاتنده عمی عبدالملك بن مروان، تخت حكومتده ایكن، كندیسنی دمشق شامه جلبله، قیزی فاطمه‌یی تزویج ایده‌رك، كندیسنی داماد ایتمش؛ وبونك زماننده وافر نعمت وثروته نائل اولوب، طبیعتنده مركوز اولان سماحت ومروتی اجرا ایتمكه باشلامشیدی. ٩٩ تاریخنده عم زاده‌سی سلیمان بن عبدالملكك وفاتی اوزرینه مقام خلافته كچنجه، خلفای راشدین (رضهم) مسلكنه سلوكله، اجرای عدل وداد ایده‌رك، بحق عمر ثانی دینلمكه كسب استحقاق ایتمشدر. بنی امیه تا معاویه زماندن خطبه‌ده حضرت علی (رضه) افندمزه لعنت اوقومنی عادت ایتمش اولدقلری حالده، صاحب ترجمه مقام خلافته كچنجه، اك اول بوعادتی رفع ایله، عالم اسلامی بویله برشیندن قورتارمش؛ واهل بیت نبی حقنده حرمت وتعظیمده قصور ایتمه‌مشدر. بومعاملات دیانتكارانه‌سی بنی امیه‌یی دلكیر ایدوب، ایكی سنه ایله بش بچق آی خلافتدن صكره، ١٠١ تاریخنده دیرسمعانده بركوله‌سی یدیله تسمیم ایتمشلردر. ارتحالنده سنی ٤١ ایدی. بیاض چهره‌لی، اینجه ونازك یوزلی، نحیف بدنلی، چقور كوزلی، كوزل صقاللی، ملیح وسویملی برذات ایدی. آتلره وبینجیلكه زیاده مراق اولوب، كنجلكنده آتك بری آلننه تكمه اورمش اولمغله، یاره‌سنك اثری قالمش؛ وبوسببله (اشج بنی امیه) لقبیله تلقیب اولنمشدی. صحابه‌دن انس بن مالك (رضه) دیمشدركه: امامت ایتمده فخر كائنات (صلعم) افندمزه عمر بن عبدالعزیزدن زیاده بكزه‌ین كیمسه كورمدم. صحفه قصبه‌سنی بنا وملاطیه‌یی روملردن

یوز بیك اسیر مقابلنده مبایعه ایتمشدر. مناقبی بك
چوق اولوب، ابن الجوزی مشار الیهك مناقبنی جمع
ایده‌رك، بیوك برجلد یازمشدر.

عمر بن عبدالعزیز { [«ابوالحفص شطرنجی» ماده‌سنه مراجعت.]

عمر بن یونس { (بن احمدالحرانی) اندلس مشاهیر اطباسندن اولوب،
برادری احمد بن یونس ایله برابر شرقه رحلتله،
بغداده داخل اولمش؛ واوراده ثابت بن سنان بن
ثابت بن قره‌دن جالینوسك کتب طبیه‌سنی اوقویوب،
کوز امراضی عملیاتنده ابن وصیفدن استفاده ایتمش؛
و ۳۰۱ تاریخنده اندلسه رجعتله، مستنصر باللهك
حسن قبول والتفاتنه مظهر اوله‌رق، خدمت طبابتنه
کیرمش؛ وزهراده اسکان اولنمشلردی. کوز خسته‌
لقلرینی ایی ایتمه‌ده مهارتلری بك چوق اولوب،
کندیسی چوق یاشامامش ایسه‌ده، برادری احمد خیلی
وقت معمر اوله‌رق، اکتساب شهرت ایتمشدر.

عمر پاشا { (فرنك —) متأخرین مشیران دولت عثمانیه‌دن اولوب، من
اصل آوستریانك خرواتستان اهالیسندن اولدیغی
حالده، دولت عثمانیه‌نك خدمت عسکریه‌سنه کیرمش؛
واهتدا ایتمش ایدی. قابلیت واستعداد طبیعیسی
واقتدار عسکریسی اقتضاسنجه قطع مراتب ایده‌رك،
مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ ودور سلطان
عبدالعزیز خانیده خیلی وقت سردار بولنوب، ظهور
ایدن مسائلك جمله‌سنده ابراز آثار اقتدار ایتمش؛
وعساکر عثمانیه‌نك تنسیق وتنظیمنده بك چوق
خدمتی کورلمشدر. ۱۲۸۰ تاریخلرنده وفات ایتمشدر.

عمر پاشا { (وریونلی —) آرناودلقده برات سنجاق وقضاسنده کائن
وریون قریه‌سندن اولوب، عسکرلکله مصره کیتمش؛
واوراده قطع مراتب ایده‌رك، محمد علی پاشانك
مصر والیلکنده دخی میرمیرانلق رتبه‌سیله معیتنده
بولنمش؛ وبعده پاشای مشارالیه ایله بوزیشه‌رق،
یانیه‌یه عزیمتله، تپه‌دلنلی علی پاشانك خدمتنه کیرمش؛
وعلی پاشا فرمانلی اولدیغنده، بونی دخی ترکله، علی
پاشانك اوزرینه کوندریلن خورشید پاشا ایله برلشمش؛
وعلی پاشادن صکره ۱۲۳۷ تاریخنده رتبهٔ وزارتله
یانیه والیسی اولوب، درت سنه بومأموریتده قالمشدر.
اوغللری حسین وقهرمان پاشالر برادده وساتر الویه‌ده
متصرفلق ایتمشلردر. شمدیکی برات بکلری صاحب
ترجمه‌نك احفاد ومتعلقاتندندر.

عمر حسام الدین افندی { [«حسام الدین افندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عمر خلوصی افندی { [«صمانی زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

عمر خیّام { (شیخ — بن محمد) مشاهیر شعرای ایراندن وعلما وحکمادن
اولوب، حکمت وهیئت وساتر فنونده یدطولی صاحبی
ایدی. استراباد مضافاتندن دهستانه تابع فیروز
ناحیه‌سنك (دهك) قریه‌سنده دنیایه کلوب، حکیم
سنائینك استادی اولان شیخ الاسلام ناصرالدین محمد
منصوردن وساتر عصری مشاهیرندن تحصیل ایتمش؛
وکنجلکنده اکثریا بلخده، بعده نیشاپورده امرار
عمر ایتمشدر. مدرسهٔ نظامیه صاحبی وزیر شهیر
نظام الملك وملاحدهٔ اسماعیلیه‌نك باشی اولان حسن
صباح یانته کیده‌رك، مطلوبلری سؤال اولندقده
حسن صباح خدمته کیرمك آرزوسنی بیان ایتمکله
همدان والیلکنه تعیین اولنمش؛ وعمر خیام بقیه
عمرینی نیشاپورده کچیرمك اوزره معیشته مدار
اوله‌جق جزئی برمعاش طلبیله قناعت ایتمشدی.
عمرنده تأهل ایتمیوب، ایامنی مطالعه ایله واشتغالات
ذهنیه ایله کچیرمشدر. ملوك واکابر زمانی عندنده
قدر واعتباری زیاده اولوب، علی الخصوص سلطان
سنجر سلجوقی کندیسنی کندی تختی یاننده برکرسی
مخصوصه اوتورته‌رق، صحبت ایدردی. مناهیدن
بك‌ده مجتنب اولمدیغی حالده، کندیسندن بعض
احوال فوق العاده منقولدر. اشعاری رباعیاتدن
عبارت اولوب، بونلرك اکثری حقایق علیه‌یه
وحکمت واخلاقه متعلقدر. بونلرك بعضلرنده افکار
متعصبینه قارشی برطاقم تنقیدات وتعریضات مستهزیانه
مندرج اولوب، صحبتده دخی بومسلك وطریقی
التزام ایتمیکندن، بعض آوروپالیلر کندیسنه شرقك
وولتری دیمشلردر. رباعیاتی انکلیزجه‌یه وساتر
آوروپا لسانلرینه ترجمه ونشر اولنمشدر. مصرمز
ادباسندن معلم فیضی بعض منتخباتی ترکجه ترجمه‌سیله
برابر شهرمزده نشر ایتمشدر. ۵۱۵ ده وبرروایتده
۵۱۷ ده نیشاپورده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

کر کوهر طاعت نسفتم هرکز
ور کرد کنه زرخ نرفتم هرکز
نومید نیم زبارکاه کرمت
زیراکه یکیرا دو نکفتم هرکز

عمر دده { وعمر سکینی . شیخ بیرام ولی مریدانندن اولوب، شیخ مشارٌ الیهك وفاتنده آق شمس‌الدین خلفی اولمش ایسه‌ده، قطبیت صاحب ترجمه‌یه انتقال ایتمشدر. بروسه‌لی اولوب، ٩٢٦ تاریخنده وفات ایتمش، وکوینکده دفن اولنمشدر.

عمر سهلان ساوجی { [«قاضی میر» ماده‌سنه مراجعت.]

عمر شیخ { (معزالدین —) تیمورلنکك اوچنجی اوغلی اولوب، جهانکیر مشارالیه آل مظفری اصفهان قربنده قتل واستیصال ایتدکده، فارس حکومتنی صاحب ترجمه‌یه ویرمشیدی. برسنه صکره یعنی ٧٩٩ تاریخنده بدریله کوریشمك اوزره، دیاربکر طرفنه کیتمکده ایکن، اثنای راهده کردستانده قتل اولنمش؛ ونعشی ماوراءالنهره نقل ایله، (کش) قصبه‌سنده قبهٔ خضراده دفن اولنمشدر. بش اولادی اولوب، بونلردن بایقرانك تورونی سلطان حسین سلطنته نائل اولمشدر.

عمر شیخ { (میرزا — بن سلطان ابی سعید بن میرزا محمد بن جلال‌الدین امیرانشاه بن تیمور) تیمورلنکك احفادندن اولوب، هندستان دولت تیموریه‌سنی تأسیس ایدن بابرك بدریدر. ٨٦٠ تاریخنده سمرقندده طوغوب، بدرینك سلطنتی زماننده فرغانه واندجان ولایتلرینه نصب اولنمش؛ و ٨٧٣ ده واقع اولان بدرینك وفاتندن صکره دخی بوحکومتده قالوب، ٢٦ سنه بالاستقلال اجرای حاکمیتدن صکره ٨٩٩ ده ٣٩ یاشنده وفات ایتمشدر.

عمرو { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتیدر: (عمرو بن ابی اثاثه) که حبشه‌یه هجرت ایدنلردن اولوب، والده‌سی طرفندن عمرو بن العاصك برادریدر. — (ابوامیه عمرو بن امیة الکنانی الضمری) که قدمادن اولوب، حبشه‌یه هجرت ایتمشیدی. بدر واحد غزالرندن صکره حبشدن مدینه‌یه کلوب، بئر معونه غزاسنده حاضر بولنمشدر. برروایتده‌ده بدر واحد غزالرنده مشرکین میانده بولنمش؛ وبعده اسلامه کلمشدر. جانب نبویدن سفارتله اطرافه اعزام بیوریلوب، نجاشی‌یی دین اسلامه دعوت، وام حبیبه بنت ابی سفیانی نبی ذی شان ایچون طلب ایتمکه کوندریلان دخی بوذاتدر. — (عمرو بن الاهتم التمیمی) که طقوزنجی سال هجریده قومی طرفندن مبعوثاً نزد حضرت نبویه‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وبعده (سجاح) ادعای نبوت ایتدیکنده کندیسنه تبعیت ایدنلردن بولنمش ایسه‌ده، ینه اسلامه رجوع ایتمشدر. شعرادن اولوب، شو بیتلر جملهٔ اشعارندندر:

ذرینی فان البخل یا ام هاشم
لصالح اخلاق الرجال سروق
لعمرك ماضاقت بلاد باهلها
ولکن اخلاق الرجال تضیق

— (عمرو بن الجموح الانصاری السلمی) که انصارك اك صکره ایمانه کلنی اولوب، زیاده طوبال اولدیغندن، بدر غزاسنه کیتمسنه اولادی مانع اولمش ایسه‌ده، احد محاربه‌سنه کیتمسنه مانع اوله‌میوب، اذن رسول الله (صلعم) ایله کیتمش؛ وشهید اولوب، انیشته‌سی وجابرك بدری اولان عبدالله ایله برمزاره دفن اولنمشدر. — (عمرو بن الحارث بن ابی ضرار الخزاعی المصطلقی) که ازواج مطهره‌دن جویره بنت الحارثك برادری وفخر کائنات (صلعم) افندمزك قاینی اولوب، ترکهٔ جناب نبوی حقنده روایتی واردر. — (ابوسعید عمرو بن حریث القرشی المخزومی) که خالد بن ولید (رضه) ایله ابوجهلك اقرباسندن اولوب، رحلت جناب نبویده اون ایکی یاشنده ایدی. بعده کوفه‌ده ساکن اولمش؛ وکلیتلی ثروت وسامانه نائل اولمشیدی. قادسیه محاربه‌سنده بولنوب، مجروح اولمشیدی. ٨٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. — (ابوالضحاك عمرو بن حزم الانصاری الخزرجی النجاری) که خندق غزاسنده واوندن صکره‌کی غزواتده حاضر بولنوب، ١٧ یاشنده ایکن، جانب نبویدن اهل نجرانه والی اعزام بیورلمش؛ و ٥٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. یزیدی ولی عهد ایتمك ایستدیکنده معاویه‌یه قارشی شدتلی لسان قوللانمش ایدی. — (عمرو بن الحمق الخزاعی) که حدیبیه وقعه‌سندن صکره نزد حضرت نبویه‌یه هجرتله، برچوق احادیث شریفه ضبط، وبعده مصره واورادن کوفه‌یه انتقال ایتمش

ایدی . یوم‌الدار دینان شهادت عثمان (رضه) وقعه‌
سنده حاضر بولنوب، خلیفهٔ مشارالیهك خانه‌سنه
داخل اولان درت کشینك بری بولنمش؛ وبعده
جناب مرتضایه انتسابله، جمل وصفین ونهروان
محاربه‌لرنده معیتلرنده بولنمش؛ ومؤخراً حجر بن
عدی‌یه یاردیم ایدوب، اصحابندن اولمش؛ وصکره
زیادك قورقوسندن موصل جهتنه قاچوب، برمغاره‌یی
مسکن اتخاذ ایتمش ایدی. برمدت صکره معاویه
موصل عاملندن عمرو بن الحمق طلب ایتمکله، مغاره‌
سنده آرادقلرنده بریلانك صوقمسیله وفات ایتمش
اولدیغنی کوروب، باشنی قطع وشامه ارسال ایتمشلردر.
اسلامده ال اول کسیلی آلنان بوذاتدر. موصلك
خارجنده قبری زیارتکاه اولوب، سیف‌الدوله‌نك
برادری سعید بن حمدان طرفندن تربه‌سی انشا
اولنمش؛ وبو تربه‌نك انشاسندن طولایی سنیلرله
شیعیلر بیننده منازعه ظهور ایتمشدی. — (عمرو
بن سعید بن العاص بن امیة‌القرشی الاموی) که خالد
بن ولید حضرتلرینك همشیره زاده‌سی اولوب،
برادری خالدله برابر حبشه وبعده مدینه‌یه هجرت
ایتمش؛ وخلافت جناب صدیقده اجنادین محاربه‌سنده
شهید اولمشدر. — (ابوالاعور عمرو بن سفیان
السلمی) که صحبتی مختلف فیه اولوب، بعده معاویه‌نك
خواص اصحابندن اولمش؛ وصفین محاربه‌سنده عسکری
ترتیب وتعبیه ایدن کندیسی بولنمشدر. — (عمرو
بن شاس الاسدی) که شعرادن اولوب، حجاج بن
یوسفك معیتنده بولنمش اولان عراقك بدریدر.
برسببدن طولایی حضرت علی (رضه) دن شکایت
ایتمش اولمغله، مسجد نبوی‌یه دخولنده فخر کائنات
(صلعم) افندمز: «یاعمرو والله لقد آذیتنی» بیورمش؛
وعمرو انکار ایدنجه: «بلی من آذی علیاً فقد آذانی»
بیورمش ایدی. — (عمرو بن العاص) [«عمرو بن
العاص» ماده‌سنه مراجعت.] — (ابو نجیح عمرو
بن عبسة السلمی) که جاهلیتده بتلرك عبادتی علیهنده
بولنمغله، مکه‌ده عبادت اصنامی منع ایدر بر نبی
ظهورینی خبر آلوب، مکهٔ مکرمه‌یه کیده‌رك، فخر
کائنات (صلعم) افندمزی کیجه کوره‌بیلمش؛ ویانلرنده
قالمق ایستمش ایسه‌ده، دین اسلامك اظهارنده کلمسی
امر بیورلمغله، مملکتنه عودت، وبعده مدینهٔ
منوره‌یه هجرت ایدوب، مؤخراً شامده ساکن
اولمش؛ وروایت احادیث شریفه ایتمشدر. — (ابو
ثور عمرو بن معدی کرب الزبیدی المذحجی) که
سعدالعشیره قومنه منسوب اولدیغی حالده، مراد
قبیله‌سنه نازل اولمش، وبونلرك مبعوثلری میاننده
نزد جناب نبوی‌یه کلوب، شرف اسلامله مشرف
اولمش؛ وارتحال حضرت رسالتپناهیده اسود عنسی
ایله ارتداد ایدوب، جناب صدیق اکبردن اعزام
بیورلمش اولان خالد بن سعید بن العاص ایله محاربه
ایتمش ایسه‌ده، مشارالیهه جناب خلیفه‌دن امداد
کلدیکنی آکلاینجه، اسلامه رجوعله، مهاجر بن ابی
امیه‌یه تسلیم اولنمش؛ ومربوطاً حضور خلیفه‌یه
کوتوریله‌رك، توبه ایتمکله، مملکتنه‌اعاده بیورلمش؛
وبعده مدینه‌یه کلوب، جناب صدیقیدن شام فتوحنه
اعزام بیوربله‌رق، یرموك غزاسنده حاضر بولنمش؛
وعهد جناب فاروقیده، سعدبن ابی وقاصك معیتنده
اولمق اوزره، عراقه اعزام بیوریله‌رق، قادسیه
محاربه‌سنده شهید اولمش، وبر روایتده صوسزلقدن
وفات ایتمشدر. بعضلری‌ده ۲۱ تاریخنده نهاوند
محاربه‌سنی کوردکدن صکره (روده) قریه‌سنده‌وفات
ایتدیکنی بیان ایتمشلردر. طبیعت شعریه‌سی دخی
اولوب، شو قطعه جمله اشعارندندر:

امن ریحانة الداعی السمیع
یؤرقنی واصحابی هجوع
اذا لم تستطع شیئاً فدعه
وجاوزه الی ما تستطیع

عمرو { بو اسمله یمنده‌کی تبابعه‌دن بر، حیره ملوکندن اوچ، جرهم ملوکندن
ایکی وکنده ملوکندن بر حکمدار کلمشدر.

عمرو بن العاص { (ابو عبدالله بن وائل
بن هاشم بن سعید
بن سهم بن عمرو بن هصیص بن کعب بن لؤی القرشی
السهمی) صحابه‌دن اولوب، قبل‌الاسلام کفار قریش
طرفندن حبشه‌ده‌کی مهاجرین اسلامی تسلیم ایتمسی
تکلیف ایچون، نجاشینك یانه کوندرلمش؛ ونجاشی
بوتکلیفی رد ایتدکدن بشقه، فخر کائنات (صلعم)
افندمزك نبوتنی تصدیق ایله، کندیسنك بوتکلیفنی
تعییب ایتدیکندن، عمرو بن العاص حبشده ایکن
اسلامه کلوب، اورادن مدینهٔ منوره‌یه هجرت
ایتمش؛ وبر روایتده سکزنجی سال هجریده وفتح
مکه‌دن آلتی آی مقدم اسلامه کلمشدر. خالد بن

ولید و عثمان بن طلحة العبدری ایله برلکده مدینهٔ منورهیه کیدەرک ، کچمش حرکاتی عفو بیورلمق رجاسیله اهتدا ایتمشدر. متعاقباً جانب نبویدن بر سریه ایله پدرینك دایبلری اولان بلی بن عمرو بن لحاف قبیلەسنه قارشی اعزام بیورلەرق ، ذات السلاسل موقعنه وارنجه، استمداد ایتمکله، ابوعبیده بن الجراحك تحت قیادتنده و حضرت ابوبکر و عمر (رضی الله عنهما) دخی داخل اولمق اوزره قدمای مهاجریندن مرکب بر سریه امداده اعزام بیورلمشدی . بعده صاحب ترجمه عمانه عامل اولوب، ارتحال جناب نبوییه دك اوراده قالمش؛ و جناب صدیقك زماننده شام فتوحنه مأمور اولوب، خلافت جناب فاروقیده فلسطین والیلکنه نصب، و بعده خطهٔ مصریهنك فتحنه مأمور بیورلمش ایدی . مصری فتح ایتمکله، اورانك والیلکنه تعیین اولندقدن صکره، عزل اولنمغله، فلسطینه چکیلوب، آره صره مدینهیه کیدر ، و حضرت عثمانه اولان دلکیرلکنی اظهار ایدوب، طعن ایدردی . حضرت عثمانك شهادتندن صکره ، شامده معاویهنك یاننه کیدوب، بونك حضرت علی (رضی الله عنه) ه قارشی اولان کین و غرضی تشدید و مخاصمەتنه معاونت ایتمش؛ صفین محاربەسنده برلکده بولنوب، بعده معاویه طرفندن حکم نصب اولنەرق ، حضرت حیدرك حکمی اولان موسی الاشعری یی اغفال ایتمشدر. جانب مرتضویدن مصر والیسی بولنان محمد بن ابی بکر (رضیهما) یی اخراجله مصری تحت ادارهسنه آلمغه معاویه طرفندن مأمور اولوب، آخر عمرینهدك بو والیلکده قالمش؛ و ۴۳ نجی سال هجریده وفات ایتمشدر. اوغلی عبدالله خلفی اولمش ایسەده، متعاقباً معاویه اونی عزل ایدوب، کندی برادری عتبه بن ابی سفیانی نصب ایتمشدی . عمرو بن العاص قیصه بویلی، جسور، دهاتدن عداولنەجق درجەده ذکی و اونسبتده حیلەکار، فصیح اللسان و شاعر ایدی .

عمرو بن العبد { [« طرفه » مادەسنه مراجعت .]

عمرو بن عثمان { [« سیبویه » مادەسنه مراجعت .]

عمرو بن عمرو الکندی { مؤلفیندن اولوب ، « فضائل مصر » عنوانیله برأثر معتبری واردر.

عمرو بن کلثوم { « معلقات سبعه » صاحبلری اولان شعرای سبعهٔ عربك یدنجیسیدر.

عمرو بن لیث صفار { دولت صفاریهنك ایکنجی حکمداری اولوب، مؤسس دولت اولان برادری یعقوب بن لیثك وفاتی اوزرینه، ۲۶۵ تاریخنده تخت موروثنه جلوسله، ۲۳ سنه حکومت سورەرك، خراسان، غزنین، سیستان، کرمان، مازندران، فارس و عراق عجمه یعنی بتون ایران ایله افغانستانه حاکم اولدیغی و بغدادده خطبەده خلیفەدن صکره کندی نامنی اوقوتدیرمغه باشلامش ایکن، قناعت ایتیوب، خوزستان ایله عراق عربی دخی ضبط ایتمك اوزره، عسکر سوق ایتمش اولدیغندن، خلیفه معتضد ماوراء النهر والیسی بولنان امیر اسماعیل سامانی یه فرمان ارسالیله، امداده دعوت ایتمش؛ اسماعیل سامانی اون ایکی بیك سواری ایله کلوب ، صاحب ترجمهنك سکسان بیك سوارییی وار ایکن ، حربه باشلایهجقلری زمان عمروك آتی اورکوب، کندیسنی اسماعیل سامانینك اوردوسی ایچنه کوتورمکله، بلا حرب اسیر دوشمش ، و عسکری طاغلمشدر . عمرو بن لیث بغداده کوتورلەرك ، ایکی سنه محبوس قالدقدن صکره، ۲۸۹ تاریخنده معتضد خلیفەنك وفاتی کونی اعدام اولنمش؛ و بر روایتده اوچ کون یمکسز اونودیلوب، آجلقدن وفات ایتمشدر . بر کوزی کور ، غدار و خونخوار بر آدم ایدی . شیرازده جامع عتیق دینلکه معروف بیوك جامع شریف بونك بنا کردەسی ایدی . تورونی طاهر سیستانده بر آز مدت حکومت سورمش ایسەده، اجدادینك دولتنی احیایه موفق اولەمیوب، صفاریلرك ملکی سامانیلرك الینه کچمشدر.

عمروی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، اسمی (عمرو) در. آرقداشی زید ایله برابر مولانا عبدالکریمك کولەلری اولوب، ایکیسیده شاعر اولمش ایدی. اشعاری ساده لکن اولدقجه سلیس و معنیداردر. شو بیت اونکدر:

سودم یوزمی پایکه باغ ارمکده
رفعتله باشم طوبی یه ایردی قدمکده

عمره { صحابیاتدن بر قاچ خاتونك اسمی اولوب، ازآن جمله (عمره بنت معاویة-

الکندیه) نك جانب نبویدن تزوج بیورلدیغی، وآنجق نزد نبویلرینه کتیریلنجه‌یه قدر رحلت جناب رسالتپناهی وقوع بولدیغی مرویدر.

عمره بنت النعمان { صحابه‌دن نعمان بن بشیرك قیزی اولوب، وقعهٔ دلسوز کربلایه ذی مدخل اولان بنی امیه طرفدارانندن انتقام آلمغی وظیفه ایدنمش اولان مشهور مختار بن ابی عبیدة الثقفینك زوجه‌سی ایدی. مصعب بن الزبیر مختاری قتل ایتدکدن صکره، زوجه‌لرینی اله کچیروب، بونلردن ام ثابت بن سمره‌یه مختار حقنده‌کی فکرینی صوردقده، مطلوبنه کوره جواب ویرمش ایسه‌ده، صاحب ترجمه مختارك لهنده ادارهٔ لسان ایتمکله، مصعب برادری عبدالله بن زبیره بو قادینك مختارك نبوتنه قائل اولدیغنی یازه‌رق، قتلی امرینی بالاستحصال، وحشیانه بر صورتده اعدام ایتدیرمشدر.

عمعق { (مولانا —) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، بخارالیدر. ترکستان خانی مرشد خانك منظوری وملك الشعراسی ایدی. بتون ماوراءالنهر شعراسی کندیسنی استاد ورئیس طانیوب یالکز خانك باش خاتوننك مداحی اولان رشیدی عمعقه رقابت ایدردی. ایکی بحر اوزره اوقونه‌بیله‌جك صورتده بر «یوسف وزلیخا» منظومه‌سی یازمشدر، که اك مقبول آثار ادبیه‌دندر. یوز یاشلرینه قدر یاشایوب، ۵۴۰ تاریخندن صکره وفات ایتمشدر. مرثیه سویلمه‌ده دخی مهارتی اولوب، سلطان سنجر سلجوقینك زیاده سودیکی قیزی ماه ملك خاتون وفات ایتدکده، پادشاه مشارالیه مرثیه سویلتمك اوزره، عمعقی دعوت ایتمش ایسه‌ده، اووقت بك اختیار وکوزلری کورمز اولدیغندن، بیان اعتذارله برابر، بر مرثیه یازوب، اوغلی حمیدی ایله کوندرمشیدی. شو ایکی بیت اوقصیده‌سندندر:

هنکام آنکه کل دمد از صحن بوستان
رفت آن کل شکفته ودرخاك شد نهان
هنکام آنکه شاخ شجر نم کشد زابر
بی آب ماند نرکس آن تازه بوستان

عمواس { فلسطینده رمله‌دن ۸ میللك مسافه‌ده وقدس طریقنده بر ناحیه اولوب، عهد جناب فاروقیده ۱۸ نجی سال هجریده وقوع بولان طاعون ابتدا بوناحیه‌ده ظهور ایتمکله، طاعون عمواس دینمکله مشهوردر. بو طاعوندن فتوح شامله مشغول اولان عساکر مسلمیندن یکرمی بش بیك کشی تلف اولوب، ابو عبیدة الجراح (رضه) ایله یزید بن ابی سفیان، معاذ بن جبل، فضل بن العباس وسائر صحابه‌دن برچوق ذوات دخی بو مرضه طوتیلوب وفات ایتمشلردر.

عموجه زاده { [«حسین پاشا» ماده‌سنه مراجعت.]

عَمّوریه { (Amorium) آناطولیده ازمنهٔ قدیمه‌ده (غالاتیه) دینلن آنقره جهتنده خیمانه اووه‌سنك غربنده وسقاریه کنارنده برشهر اولوب، رومالیلردن صکره خیلی اهمیت آلمش، واوجهتلرك مرکز تجارتی اولمش ایدی. بو مناسبتله شرقیون عموریه‌یی روملرك مرکز وپایتختی ظن ایدوب، مثلا شاهنامه‌ده فلیب واسکندرك دخی پایتختلری عموریه نامیله یاد اولنور. بعده خراب اولوب، نام ونشانی قالمامشدر. خلفای عباسیه‌دن معتصم ۲۲۳ تاریخ هجریسنده بوشهری فتح ایتمشدی.

عمیدالملك الکندری { (ابو نصر بن منصور) سلاطین سلجوقیه‌دن طغرل بکك وزیری اولوب، ادبیات وکتابتده‌کی اقتداری وسخاوت وکرم وسائر فضائلی سببیله پادشاه مشارالیهك توجهنی قزانمش، بیوك بر دولت وثروته نائل اولمشیدی. دولت سلجوقیه‌ده اك اول وزیر اولان بوذاتدر. دائره‌سی مرجع علما وشعرا اولوب، شعرا ومعاصرینی مدحنده برچوق قصیده‌لر سویلمشلردر. شافعیلرك ورافضی واشعریلرك بك علیهنده اولوب، آلب ارسلانك زماننده رافضیلره منبرلرده لعنت اوقوتمق ایچون، پادشاه مشارالیهك فرماننی استحصال ایتمش؛ وبونك ایچون خراساندن برچوق ائمه وعلما ترك وطن ایده‌رك، حجاز وسائر جهاته هجرت ایتمشلر ایدی. طغرل بکك وفاتندن صکره تخته کچن مشارالیه آلب ارسلان کندیسنی وزارتده ابقا ایتمش ایسه‌ده، بعده خوارزمشاهك قیزینی طلب ایتمك ایچون خوارزمه کوندردیکی حالده، صاحب ترجمه‌نك قیزی کندی نفسیچون طلب ایتدیکی شیوع بولمش؛ واثنای عودتنده بوشایعه‌یی خبر آلمغله، مدار عفو وتکذیب اولمق اوزره، صقالنی تراش وخایه‌لرینی قطع ایتمش؛ وبر روایتده آلب آرسلان طرفندن بوجزایه دوچار وبعده عزل اولنه‌رق،

برینه مشهور نظام‌الملك تعیین اولنمش؛ وبونك امریله صاحب ترجمه حبس، و ٤٥٦ تاریخنده اعدام اولنمشدر. قتلنده قرق یاشلرنده ایدی.

عمیر صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری بروجه آتیدر: (عمیر بن سعد الانصاری الاوسی) كه زهاد وفضلای صحابه‌دن اولوب، بدرغزاسنده حاضر بولنمش؛ وخلافت جناب فاروقیده شام فتوحاتنه اعزام بیوریله‌رق، فلسطینده ساكن اولمش؛ وبرچوق احادیث شریفه روایت ایتمشدر؛ جانب فاروقیدن حمص حاملكنه نصب بیورلمشیدی. صدق واستقامتی سببیله خلیفهٔ مشارالیه نزدنده اعتباری زیاده ایدی. — (عمیر بن ابی وقاص القرشی الزهری) عشرهٔ مبشره‌دن سعد بن ابی وقاص حضرتلرینك برادری اولوب، بدرغزاسنه گیتمك ایستدیكنده، اون آلتی یاشنده اولمغله، جانب نبویدن استصغار بیورلمش ایسه‌ده، آغلامغه باشلادیغندن، نهایت مساعده بیوریلوب، بومحاربه‌ده شهید اولمشدر. — (ابوامیه عمیر بن وهب القرشی الجمحی) كه اشراف وشجعان قریشدن اولوب، صفوان بن امیه‌نك عم زاده‌سیدر. بدرده مشركین میاننده بولنوب، حضرت نبی ذیشانه ومسلمینه اولان شدت بغض وخصومتنی اظهار ایله، كفاری تشویق وتهییج ایدردی. بو محاربه‌ده اوغلی وهب اسیر دوشمكله، مكه‌یه گیتدكدن صكره، اوغلنی فدیه ایله آلمق بهانه‌سیله مدینه‌یه گیدوب، رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزی شهید ایتمكی عم زاده‌سی مرقوم صفوانه وعد ایتمش؛ وبیلنمش وسم سورلمش برقلیج آلوب، مدینه‌یه ورود ایتمكله. حضرت عمر (رضه) طرفندن طانیلوب، جانب نبوی‌یه خبر ویرلمكله، حضورینه چاغرلدقده، مقصدینی انكارله، اوغلنی قورتارمغه كلدیكنی سویلمش ایسه‌ده، جانب نبویدن صفوانله شویله برمقاوله‌ده بولندیغی بیورلنجه، درحال اسلامه كلوب، شهادت گتیرمش؛ وقریشی دین حقه دعوت ایچون، مكه‌یه عودته رخصت ایستیوب، فی‌الواقع برقاچ كشینك اهتداسنه واسطه اولمشدر.

عمیق حلب ولایتنك مركز قضاسنده بر اووه اولوب، حاوی اولدیغی قریه‌لر برناحیه صورتنده اداره اولنور.

عنان عباسیلر زماننده یتیشن شاعره‌لردن اولوب، ناطفی اسمنده برینك جاریه‌سی ایدی. ابونواسله برچوق مشاعره وملاطفه‌لری واردر. هارون الرشید كندیسنه طالب اولوب، افندیسی یوز بیك دیناردن آشاغی‌یه راضی اولمامش؛ وبعده خلیفهٔ مشارالیه كندیسنی ورثه‌سندن چوق دها اوجوز صاتین آلمش ایدی. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

كتمت هواهم فی الصدر منی
ولكن الدموع علی نمت

عنایت ایران شعراسندن ایكی كشینك مخلصیدر:

برنجیسی (عنایة الله) من اصل دهلی اولوب، بخاراده نشو ونما بولمشدر. شو بیت اونكدر:

خواهم كه نالهٔ برسانم بكوش یار
ازضعف چون كنم كه بجایی نمیرسد

— ایكنجیسی (میرزا —) من اصل اصفهانلی اولوب، هندستانده نشوونما بولمشدر. شو بیت اونكدر:

عقهدهای مشكل ازطول امل پیدا شود
كی كره دركار افتد رشتهٔ كوتا هرا

عنایة‌الله اونبجی قرن هجری شعرا وعلماسندن اولوب، قدر چلبینك اوغلی وصاحب تذكره قنالی زاده‌نك دایه‌سی ایدی. طریق قضایه سالك اولوب، جزایرده قاضیلق ایتدكدن صكره، اثنای عودتنده فرنك قورصانلرینك الینه اسیر دوشمش؛ وقورتلدقدن صكره، ینه اوطرفه میل ایدوب، تلمسان قاضیسی اولمشیدی. شوقطعه هنگام اسارتنده سویلدیكی اشعارندندر:

یله ویردی خرمن صبر وقرارم حاصلی
ینه گرداب غمه آتدی فلك فلك تنی
ای عنایت قول ایكن بركافره عشق ایله‌دل
كافره قول ایتدی دوران بودل لایعقلی

عنبسة الفیل (بن معدان المهری) قدمای نحویوندن وعلم نحوك واضعلرندن اولوب، ابوالاسود الدؤلینك تلامذه‌سندندر. برنجی قرن هجریده بصره‌ده یاشایوب، جزیرله معاصر ایدی، وشاعر موی‌الیهك صاحب ترجمه حقنده بعض ابیاتی واردر.

عنتر جاهلیت دورینك عرب قهرمان وشعراسندن اولوب، معشوقه‌سی اولان عم زاده‌سی آبله‌یی تزوج ایده‌بیلمك ایچون برچوق

خارق العاده ایشلره کیریشه‌رك، ودفعاته حیاتنی تهلکه‌یه قویه‌رق، مرامنه نائل اوله‌جنی وقت هجرت نبویه‌دن یدی سنه مقدم بر دشمنی طرفندن قتل اولنمشدر. بشنجی قرن هجری ادباسندن مؤیدین الصایغ بونك حکایه‌سنی مفصل صورتده یازوب، کوزل براثر ادبی وجوده کتیرمشدر، که اخیراً برقاچ جلد اوزره بیروتده طبع ونشر اولنمشدر.

عنتره بن شداد { شعرای جاهلیتدن اولوب، مشهور معلقات سبعه‌دن برینك صاحبیدر.

عنتری { (ابو المؤید محمد بن المجلی الجزری) مشاهیر اطبا وادبای اسلامدن اولوب، کرك فنون طبیه وحکمتده وکرك علوم ادبیه‌ده ید طولی صاحبی ایدی. ادیب وشاعر وفیلسوف بر ذات ایدی. عمادالدین زنکی زماننده جزیره‌ده یاشامشدر. اوغلی مؤیدالدینه خطاباً حکمت واخلاق وطب وحفظ صحته دائر نصیحت آمیز برچوق اقوال واشعار حکیمانه‌سی واردر. دیوان اشعارندن بشقه بروجه آتی تألیفاتك صاحبیدر: «نور المجتنی من روض الندماء»، «تذکار الفضلاء الحکماء ونزهة الحیاة الدنیا»، «کتاب الاقراباذین»، «رسالة الشعری الیمانیة الی الشعری الشامیة»، «رسالة حرکة العالم»، «رسالة الفرق مابین الدهر والزمان والکفر والایمان»، «رسالة العشق الالاهی والطبیعی». شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

من لزم الصمت اکتسی هیبة
تخفی عن الناس مساویه
لسان من یعقل فی قلبه
وقلب من یجهل فی فیه

عَمْدَل { حضرموت ساحلنده بیوك بر قصبه اولوب، چیقان صدفنك کثرتیله مشهور اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

عندلیبی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب، بری استانبوللی ودیکری قسطمونیلیدر. شو بیت برنجیسنکدر:

نه صفا صفه‌سی وار کوشهٔ میخانه کبی
نه مصاحب بولنور باده وپیمانه کبی

عنزه { الیوم موجود وجزیره ایله عراق وشام جهتلرینه مسلط اولان عرب عشایرینك کجمیتلی واك قوتلیلرندن اولوب، یالکز شمر عشیرتندن دوندرلر. بونلر باشلیجه جزیره‌ده موصل ایله زور آره‌لرنده وبریة الشامك شمال جهتنده جولان ایدوب، اکثریا شمر عشیرتیله مخاصمانده بولنورلر. وطن اصلیلری اولان نجدده وحجازك خیبر جهتنده دخی بولنورلر. اصللری قبل الاسلام یمامه‌ده ساکن بولنمش اولان ربیعه قبیله‌سی اولدیغی مظنون اولوب، کندیلری دخی بو ادعاده بولنیورلر. یالکز نجدده‌کی عنزه قبیله‌سی وهابیلر مسئله‌سنده ۲۷۰۰ عسکر چیقاروب ایچلرندن ۱۲۰۰ ی سواری ایدی. جزیره وبریة الشامده‌کیلر تخمیناً ۳۵۰۰۰۰ نفوس راده‌لرنده اولوب، یازین شام، حلب وسائر شهر وقصبه‌لره تقرب ایتدکاری حالده، قیشین چولك ایچه چکیلیرلر؛ بعضاً عراق جهتنه دخی کچرلر. سائر عشایر کبی آت، دوه، قیون وسائر حیوانات سوریلریله یاشایوب، بینیجیلکده مهارتلری مشهوردر. اسمر چهره‌لی، چقور کوزلی، آز صقاللی واوزون صاچلی آدملر اولوب، صاچلرینی اورمك عادتلریدر. قاریلری خیلی بیاض وکوزلدر.

عنصری { (ابو القاسم حسن بن احمد) قدمای شعرای ایراندن اولوب، بلخلیدر. سلطان محمود سبکتکینه انتساب ومحبت وتوجهنی تحصیل ایدوب، ملك الشعراسی اولمشیدی. پادشاه مشارالیهه تقدیم اولنه‌جق اشعار وآثار ادبیه ابتدا صاحب ترجمه‌نك نظرندن کچوب، بونك معرفتیله تقدیم اولندیغندن، کندیسی مرجع شعرا وادبا اولوب، برقاچ یوز شاعر معیتنده بولنوردی. فراوان ثروت وسامانه وجاه واقتدارده مالك اولمشیدی. اکثر اشعاری سلطان مشارالیهك وخاندانك مدحنه دائر اولوب، «وامق وعذراء» عنوانلی بر منظومه دخی یازمش ایسه‌ده، نسخه‌سی نایابدر. ۴۳۱ تاریخنده غزنینده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

چهار وقتش پیشهٔ چهار کار بود
کسی ندید ونبینندش از چهار جدا
بوقت قوت رحم وبوقت ذلت عفو
بوقت تنکی بخشش بوقت عهد وفا

عنقا { (حسین —) اونبجی قرن هجری شعراسندن اولوب، من اصل شیرازلی اولدیغی حالده، دیار رومه هجرتله استانبولده توطن ایتمشدی. تذکره‌صاحبی قنالی زاده کندیسیله وبدریله

صحبت ومودتنی بیان ایدیور. فارسی وترکی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

رقیب زاغ نیلو کلشن کویکده ای غنچه
خصوصا اول برك عنقا اوله مرغ خوش الحانی

عنوان (محمد رضا) ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. شو بیت اونکدر:

بیا که بیتو ز سرمایهٔ حیات مرا
بدیده مانده نکاهی وبرزبان سخنی

عنه بغداد ولایت وسنجاغنده وبغدادك ٢٥٠ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق فراتك ساحل یمین یعنی جنوبیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی، اون جامع شریفی، بر کوچك حاوراسی، فراتك ایچنده واقع بر کوچك آطهنك اوزرنده قدیم وخراب بر قلعهسی، باغچهلری وبز معمولاتی واردر. بو قصبه فرات بویجه ٦ کیلومترهلك مسافهده ممتد بر تك سوقاقدن عبارت اولوب، خانهلری بربرلرندن آیری وبر ویا ایکی قاتلی وسردابلی اولدقلری حالده، آرقهلرنده برطرفدن ساحل نهره ودیکرطرفدن چوله قدر ممتد باغچهلری واردر. اهالیسندن یالکز یکرمیسی یهودی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وعربدر. قصبهنك برآز آشاغیسنده وفراتك اوبر یانهسنده روماليلرجه (آناتو) اسمیله معروف مدینهٔ قدیمهنك خرابهلری کوریلیور، که بو اسمك ده (عنه) اسم عربیسندن غلط اولدیغی آکلاشیلیور.

— عنه قضاسی بغداد ولایت وسنجاغنك منتهای غرب شمالیسنده وفراتك ایکی جهتنده وقع اولوب، شمالاً وشمال شرقی جهتندن موصل ولایتیله، شرق جنوبی جهتندن دیلم قضاسیله، جنوب غربی جهتندن چول ایله، غرباً دخی زور مستقل متصرفلغیله محاطدر. مساحهٔ سطحیهسی تقریبا ١٥٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، اراضیٔ مزروعهسی ٧٥٠ فدان یعنی ٢٠٦٧٧ یکی دونمدر. فراتك قربنده واقع اولوب، طولابله اروا اولنان یرلرندن بشقه، نهردن اوزاق ویاغمور صوینه محتاج اراضیٔ مزروعهسی دخی واردر. اوتوز یکی دونم قدر خرمالغی دخی اولوب، اوچ بیك خرما آغاجی بولنیور. محصولاتی بغدای، آرپه، سیسام، پاموق ایله زردالی، اریك، نار، انجیر وآز مقدارده پورتقال ایله سائر میوه وسبزهلردن عبارتدر. اهالیسی ١٥٠٠٠ نفوس رادهلرنده اولوب، مرکزدهکی ٢٠ یهودیدن ماعداسی کاملاً مسلم وعربدر. اهالیسی باشلیجه زراعتله مشغول اولوب، بغدادك بشون سقالری دخی عنهلیدر. حیوانات اهلیهسنك سنوی تولداتی تقریبا ٤٥٠٠ صیغیر، ٧٠٠ مانده، ٢٥٠٠ آت، ٦٥٠٠ مرکب، ٢٠٠٠ دوه، ٩٠٠٠٠ قیون و ١٠٠ کچیدن عبارتدر. بو قضا جزیره خطهسی داخلنده اولوب، معموریته استعدادی زیادهدر.

عوادر تمنده جند بلدهسنك شرق جهتنده بر قصبه اولوب، فقهادن عبد الله بن زید الوبقی بوقصبهده یکی بر مذهب اظهار ایله، تارك صلاة حقنده پك شدتلی ومتعصبانه معاملهده بولنور؛ واهالیسنی دخی کندینه تابع ایدهرك، اجرای تعصب ایدر ایدی. نهایت معز فاطمی عسکر کوندروب، کندیسنی استئصال ایتمشدر.

عواصم حلب ایله آنطاکیه آرهسنده وآنطاکیهنك جوارلرندهکی یرلرك اسمی اولوب، مرکزی آنطاکیه قصبهسیدر. بعضلری آطنه وسیس طرفلرینی دخی عواصم مسماسنه ادخال ایدرلر. عربلر زماننده روملرك حدودینه قریب ومستحکم یرلر اولمغله، وجه تسمیهسی بودر.

عوام (بن خویلد الزهری) عشرهٔ مبشرهدن زبیر (رضه)ك پدری وام المسلمین حضرت خدیجة الکبری (رضها)نك برادری اولوب، شرکده وفات ایتمشدر. — (عوام بن جهیل السامی) صحابهدن اولوب، یمنلیدر. روایته کوره بر بتخانهده خدمت اصنامله مشغول ایکن، هتفدن ایشیتدیکی بر اخطار وتنبیه اوزرینه، فخر کائنات (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزك خدمتنه واصل اولمق اوزره چیقوب، همدان ودینه التحاق ایله، مدینهٔ منورهیه کلمش؛ وشرف اسلامله مشرف اولدقدن صکره، جانب نبویدن کسر اصنامه مأمور اولمش ایدی.

عورتا نابلس قربنده بر کوچك قصبه اولوب، عزیز (عم)ك قبری وروایته کوره یتمش نبینك قبورینی حاوی اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

عورتحصاری سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیكك شمالنده بر قضا اولوب، شرقاً انفظه قضاسیله وسیروز سنجاغیله،

شمالاً تیمور حصار وطویران، غرباً ینیجۀ واردار، جنوباً دخی نفس سلانیك قضالریله محاط ومحدوددر. مرکزی سلانیکك ٨ ساعت شمالنده واقع (قاقش) قصبه‌سیدر. شرقدن غربه وسعتی ١٩ وشمالدن جنوبه ١٢ ساعتلك مسافه‌دن عبارتدر. ملحق اولان قره طاغ وکوکلی ناحیه‌لریله برابر ١٤١ قریه‌یی حاوی اولوب، ٤١٨٦٠ اهالیسی واردر. بو مقدارك ٣٠٣٠٠ ی اسلام، ٢٦٧٤٠ اورتودوقس وقتولیك مذهبلرینه منقسم بلغار، ١٩٢٠ سی روم، ٢٩٠٠ ی ده اسلام وخرستیان اوله‌رق چنکانه‌در. (بو رقملر کوکلی ناحیه‌سی دخی عورتحصارینه ملحق اولدیغی زمانه کوره اولوب، شمدی ایسه ناحیۀ مذکوره آیریجه بر قضا اتخاذ اولندیغندن، بو مقداردن خیلی تنزیل اولنمق اقتضا ایدرسه‌ده، بر یکی استاتستیقه دسترس اوله‌مدق.) اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، شمال جهتنده غربدن شرقه ممتد اولان قو- ریشه بالقانی قضانك جهت جنوبیه‌سنه قدر بر طاقم شعبه‌لر اوزادیر. بو شعبه‌لرك آره‌لرنده بر طاقم نهرلر ودره‌لر آقوب، اك بیوکی (غالیك) نهریدرکه قضانك اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایله، جنوبه طو- غری آقه‌رق، سلانیك کورفزینه دوکیلور. آرجون واکشی صو چایلری دخی قضانك قسم غربیسنده آماتووه کولنه دوکیلورلر. واردار ایرماغی دخی قضانك حدود غربیه‌سنی تشکیل ایدر. بو وجهله اراضیسی طاغلق اولمغله برابر، منبت یرلری دخی چوق اولوب، بغدای، آربه، چاودار، یولاف، مصر، سیسام وسائر حبوباته، یاموق، آفیون، توتون وسا- ئره‌یه متعلق خیلی محصولات آلنیر. باغلری دخی چوق اولوب، سنوی اوتوز بیك قیه قدر شراب یاپیلیر. آریلریله ایپك بوجکاری اولوب، بال وایپك قوزه‌سی چیقار. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، قیون، کچی، بیکیر، دوه وسائره‌دن عبارت اولوب، خیلی مقدار یباغی وقیل ودری وسائره چیقار. اهالئ قضا طوقومه وکلیم، یلکن بزی، آلاجه، کوملکلك، پیشکیر کبی بعض منسوجاته معمولات سائرۀ عادیه یاپارلر. محصولات ارضیه‌دن وحیوانات محصولندن سنوی ایکی بیك لیرالق اخراجات اولیور.

عوزیا { یهود ملوکنك اونجیسی اولوب، قبل المیلاد ٨٠٨ تاریخندن ٨٥٦ تاریخنه‌دك ٤٨ سنه حکومت سورمش؛ وآخر عمرنده عبدۀ اصنامدن اولمش ایدی.

عوف { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری (ابو عباد عوف بن اثاثه بن عباد بن المطلب بن عبدمناف بن قصی)درکه والده‌سی حضرت ابا بکر صدیق (رضه)ك تیزه‌سی ریطه بنت صخرك قیزی سلمی ایدی. حضرت عایشه (رضها) حقنده‌کی افتراده ذی‌مدخل اولوب، حضرت صدیق اکبر اوندن اول کندیسنه حسب القرابه نفقه ویرمکده ایکن، بو وقعه اوزرینه، نفقه‌سنی کسمش؛ و« ولا یأتل اولو الفضل منکم والسعة ان یأتوا اولی القربی والمساکین والمهاجرین فی سبیل الله » آیت کریمه‌سی نازل اولنجه، کما فی السابق نفقه‌سنی ویرمکه دوام ایتمشلردی. صاحب ترجمه بدر غزاسنده وبعده معیت حضرت مرتضویده صفین محاربه‌سنده بولنمشدر.

عون { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمی اولوب، بری جعفر طیار بن ابی طالب (رضه)ك ودیکری عم جناب نبوی حضرت عباس (رضه)ك اوغلیدر. برنجیسی تستر غزاسنده شهید اولمشدر.

عون الدین بن هبیره { [«ابن هبیره» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

عونی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن ایکی کشینك مخلصیدر: بری بروسه‌ده ایوب افندی زاویه‌سی شیخی او- لوب، ١١٥٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. شیخانه اشعاری واردر. شو مقطع بر نعت شریفندندر:

یتر عزت بو عونی دردمنده
حبیب حضرتك چاکر رهیدر

— دیکری ینه بروسه‌لی اولوب، (یاغجی زاده) دینمکله معروفدر. ١٢٤٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مقصد اصول عشق ایسه قانون سینه‌ده
مضراب آهی اور رك خانه برر برر

عویف { (بن الاضبط الدیلی) صحابه‌دن اولوب، غزاء حدیبیه سنه‌سی اسلامه کلمش؛ وحضرت رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمز عمرة القضایه عزیمتلرنده کندیسنی مدینه‌ده استخلاف بیورمشلردی.

عویم { (بن ساعدة الانصاری الاوسی) خیار صحابه‌دن اولوب، عقبه بیعتلرنده

وبدر، احد، خندق غزالرنده وسائر غزوانده حاضر بولنمش؛ وخلافت جناب فاروقیده ٦٥ یاشنده ارتحال ایتمشدر. حضرت عمر (رضه)ك بو ذاتك قبری اوزرنده طوره‌رق : بو یوزده‌کی انسانلرك هیچ بری بو قبرك صاحبندن اییِ اولمق ادعاسنده بولنه‌ماز؛ زیرا رسول الله (صلی الله تعالی علیه سلم) افندمز هیچ بر سنجاق دیکمدی، که عویم اونك سایه‌سی آلتنده بولنمسون، بیورمش اولدقلری صاحب ترجمه‌نك قیزی عبیده طرفندن مرویدر. — (ابو تمیم عویم) دخی صحابه‌دن وبنی سعد بن هزیلدندر.

عهدی { اونجی قرن هجری شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی ادرنه‌لی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی زماننده دیوان کتابندن وخطاطیندن ایدی. شو بیت اونکدر:

قنده وارده‌م سایهٔ سرو بلندم وار ایکن
کیمه قول اولدم سنك کبی افندم وار ایکن

ایکنجیسی (علی —) ینه ادرنه‌لی اولوب، یلدیرم شیخی اوغلی دیمکله معروف ایدی. طریق علمه سالك ایدی. اشعاری عادیدر. شو بیت اونکدر:

دود آهم بنی کوینه ایلتمز اولدی
جنته قویماز ایمش کشی‌یی قاره عملی

— اوچنجیسی (احمد —) بغدادلی اولوب، شعرای مجیدیندندر. خیلی وقت درسعادتده بولنمشدر. زماننك شعراسی تراجم احوالنی جامع بر تذکرة الشعراسی واردر. شو بیت اونکدر:

عهدی دیار رومه کاوب ایده‌لی نظر
کورنمز اولدی کوزمه ملك عجم بنم

عهدی { فرس شعراسندن دخی درت کشینك مخلصیدر:

برنجیسی عن اصل تورانلی اولوب، کوپ آباده نشات ایتمش؛ وسلطان ابراهیم میرزایه انتساب ایتمش ایدی. ائمهٔ اثنا عشر حقنده نعوت وقصایدی واردر. شو بیت اونکدر.

نباشد قطرهٔ خون بر کنار چشم کریانم
که بهر دیدنت از کوشهٔ دل کرد سربیرون

— ایکنجیسی قزوینلی اولوب، فن طبه دخی انتسابی اولمغله، حکیم عهدی دیمکله معروف ایدی. شاه عباسك اطباسندن ایدی. شو بیت اونکدر:

بیارمن سخن از حال زار من مکنید
باین بهانه تکلم بیار من مکنید

— اوچنجیسی سبزه‌وارلی اولوب، شاه طهماسب ماضی زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

رفته رفته از کفم آن زلف شبکون میرود
دوستان رحمی که کار از دست بیرون میرود

— دردنجیسی (ملا عهدی ناکوی) ایرانلی اولوب، بعده کابله عزیمتله احمد خان کیلانی‌یه انتساب ایتمشیدی. نستعلیق خطنی کوزل یازاردی. ٩٦٠ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

زبان از سوز دل شد همچو آتش دردهان من
مکن ای مدعی کاری که افتی بر زبان من

عیاش { (ابو عبد الرحمن یاخود ابو عبد الله — بن ابی ربیعه عمرو بن المغیرة المخزومی) صحابه‌دن اولوب، ابو جهلك عم زاده‌سی و والده‌سی طرفندن برادریدر. اسکیدن اسلامه کلوب، حبشه هجرت ایتمش؛ واوراده عبد الله اسمنده بر اوغلی دنیایه کلمش ایدی. بعده مکه‌یه عودت ایدوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ایله برلکده مدینه‌یه هجرت ایتمشدر. والده‌سی طرفندن برادرلری اولان ابو جهل ایله حارث مدینهٔ منوره‌یه کیدوب، کندیسنی والده‌سی ایستدیکنی بیانله، اغفال ایده‌رك، مکه‌یه آلمش، واوراده باغلایوب، حبس ایتمشلر ایدی. بعده جانب نبویدن تخلیص بیوریله‌رق، یرموك غزاسنده شهید اولمش؛ وبر روایتده مکه‌ده وفات ایتمشدر. اوغللری عبد الله وحارث کندیسندن روایت ایتمشلردر. — (عیاش بن ابی ثور) دخی صحابه‌دن اولوب، جانب فاروقیدن بحرین والیلکنه تعیین اولنمشدی.

عیاض { (قاضی ابو الفضل بن موسی الحصبی السبتی) مشاهیر علمادن اولوب، فقه وحدیث وتاریخ و ادبیاتده عصرینك فریدی ایدی. ٤٧٦ تاریخنده مغربك سبته قصبه‌سنده طوغمش؛ وممالکتنده وقرطبه‌ده تحصیل علوم وفنون ایدوب، حفظ وجمع احادیث شریفه‌ده زیاده اهتمام ایتمشیدی. خیلی وقت سبته‌ده وبعده غرناطه‌ده قاضیلق ایدوب، قاضی عنوانیله شهرت بولمشدر. علم حدیثده صحیح مسلمه «کتاب الاکمال» عنوانیله مکمل بر شرح یازدیغی کبی، غریب الحدیث حقنده «مشارق الانوار» عنوانیله بك معتبر بر کتاب یازمشدر. «التنبیهات» عنوانیله مشهور بر اثری دخی واردر. ٥٤٤ تاریخنده مراکشده وفات ایتمشدر. طبعیت

شعریه‌سی دخی اولوب، کوزل اشعاری واردر. شو ایکی بیت او جمله‌دندر:

انظر الی الزرع وخاماته
تحکی وقد ماست امام الریاح
کتیبة خضراء مهزومة
شقائق النعمان فیها جراح

عیاض بن غنم { (بن زهیر بن ابی شداد بن ربیعه بن هلال القرشی الفهری) صحابه‌دن وغزاة مسلمین‌دن اولوب، ابو عبیده بن الجراح (رضه) ك اقرباسندن وبر روایتده اوکی اوغلی ایدی. حدیبیه غزاسندن اولجه اسلامه کلوب، غزاء مذکورده حاضر بولنمش؛ و بعده مشارالیه ابو عبیده بن الجراح معیتنده فتوح شامده بولنوب، جزیره‌نك فتحنه مأمور اولمش؛ وخطهٔ مذکوره‌نك بعض برلرنی حرباً وبعضلرینی صلحاً فتح ایتمشدر. ابو عبیده (رضه) وفاتنده یرینه صاحب ترجمه‌یی ترك وتعیین ایدوب، حضرت عمر (رضه) دخی تصدیق ایتمکله، آخر عمرینه‌دك شام وجزیره‌ده والیلك وقوماندانلق ایدوب، یکرمنجی سال هجریده ٦٠ یاشنده اولدیغی حالده، اوراده ارتحال ایتمشدر. صالح وفاضل وکرم وسخاوت صاحبی اولوب، اثنای سفرده دائما زادینی آرقداشلریله مقاسمه ایتمك عادتی اولدیغندن (زاد الرکب) لقبیله شهرت بولمشدر. — صحابه میاننده (عیاض بن زهیر) اسمیله بری دخی مذکور، اولوب، بعضلری عیاض بن غنمك عمی اولدیغنی وبدر واحد غزالرنده بولنوب، مدینه‌ده وفات ایتدیکنی بیان، وبعضلری عیاض بن غنمك عینی اولوب، جدینه نسبتله عیاض بن زهیر دینلدیکنی التزام ایتمشلردر. — عیاض اسمیله صحابه‌دن دیکر بر قاچ ذات دها واردر.

عیانی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (سلیمان —) مناسترلی اولوب، طریق علمه سالك ایدی. کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

ای عیانی دل پژمرده‌می احیا ایتدی
توله کر یاره دیسه‌م وار ایسه عیسی سنسك

— ایکنجیسی (مظفر —) حلب مفتیسنك اوغلی اولوب، طریق علمه سالك ایدی. شو مقطع اونکدر:

کچمدن دلدن خیال ناوك مژکان دخی
بشقه بر سودایه صالدی زلف مشك افشان دخی

— اوچنجیسی بروسه‌لی اولوب، شو بیت اونکدر:

دلی قالدی ای پری آشفته حالك اولیه
یا غم زلفکله بردم پایمالك اولیه

— فرس شعراسندن دخی بر عیانی اولوب، ینه شعرادن ملا رفیعینك اوغلیدر. شو بیت اونکدر:

فصاد چوزدنیشترم درتب هجران
آتش‌زرکم سرزد ودرنیشتر آویخت

عیسی { (بن مریم) انبیای مرسلین‌دن اولوب، هجرت نبویه‌دن سنهٔ شمسیه حسابیله ٦٢٢ ییل اول فلسطینك بیت لحم قصبه‌سنده دنیایه کلمشدر. والده‌سی حضرت مریم (عم) سلیمان بن داود (عم) نسلندن پاکیزه وصالحه بر قیز اولوب، ینه نسل مذکوردن یوسف نجاره نشانلی اولدیغی حالده، هنوز ارکك کورمه‌دن، بحکمة الله تعالی وجبرائیلك نفخیله حامل قالمش؛ ویهودیلر بونی خبر آلنجه، حضرت مریمك سوزینه اینانمیوب، علیهنه قالقیشه‌رق، ملایم بکارتنی کوردکاری حالده، ینه کندیلرینه قناعت کلمه‌مشدی. نشانلیسی یوسف ابتدا مشارالیهایی ترك ایتمك ایستمش ایسه‌ده، بعده، حقیقت حاله واقف اولمغله، بالعکس کندیسنی حمایه وتصاحبه باشلامش؛ وحضرت عیسی (عم) بر خرما آغاجنك آلتنده، وانجیله کوره بر آخورك یملکنده، تولد ایتمشدر. تولدنده یکیدن یهودیلر طرفندن حضرت مریم حقنده تضییقاته باشلانمغله، حضرت مشارالیها طفل شیرخواری اولان اوغلنه اشارت ایدوب، حضرت عیسی بالذات جواب ویره‌رك، ایلك معجزه‌سنی بویولده ابقا ایتمشدر. انجیلده مذکور اولدیغنه کوره، اووقت یهود دولتنده حکمفرما اولان هیروده بعض منجملر او سنه کتب سماویهٔ بنی اسرائیلده مذکور مسیحك تولد ایده‌جکنی خبر ویرمش اولدقلرندن، ملك مذکور او سنه طوغان چوجقلری آرایوب هلاك ایتمکله، یوسف نجار حضرت مریم وحضرت عیسی (عم)ی آله‌رق، مصره عزیمت ایتمش؛ وجناب مسیح اون یاشنه کلنجه‌یه قدر مصرده اقامت ایده‌رك، بعده ینه برلکده فلسطینه عودتله، ناصره قصبه‌سنده اقامت ایتمشلردی. اون اوچ یاشنده ایکن نبوته نائل اولدیغی مروی ایسه‌ده، ٣٠ یاشنده اعلان نبوتله دعوته باشلایوب، حضرت یحیی بن زکریا (عم) له کوریشمش؛ وحواریون نامیله معروف اون ایکی تلامذه ویا اصحاب ایدینوب، بونلرله بر-

اسکده فلسطینده شهردن شهره کزهرك، خلق طریق حقه دعوت، وبرچوق معجزه‌لر ارائه ایتمشدی. خسته‌لری وبرص علتنه مبتلا اولانلری ابی ایتمك الك صیق اجرا ایتدیکی معجزه‌لردن اولوب، احیای اموات ایتدیکی دخی منقولدر. اوچ سنه بوحال ایله اجرای نبوت ایتدکدن صکره، یهودیلر روما دولتی طرفندن قدسده والی بولنان (بونس پیلات) ی حضرت عیسانك روما دولتی علیهنده بولندیغنه وفلسطینده یکی بر حکومت تأسیسنه چالیشدیغنه قاندیروب، کندیلرینك دینلری علیهنده بولندیغندن دخی شکایت ایتمکله، اصحاب عیسی (علیه السلام) دن الدهایتمش اولدنلری یهودانك دلالتیله حضرت مسیحی توقیف ایتدکارنده، والئ موی الیه محاکمه‌سنی یهودیلرك رؤسای روحانیه‌لرینه ومجالس مذهبیلرینه حواله ایتمکله بونلر، حق نبویلرنده انواع اشکنجه‌لرله اعدام حکمنی ویرمشلردر. بزجه بونلر حکمی اجرایه موفق اوله‌میوب، نظرلرنده حضرت عیسی کبی تمثل ایدن مرقوم یهودا ویا کندی ایچلرندن برینی صلب ایتدکاری حالده، حق جل وعلا حضرتلری جناب مسیحی سمایه رفع ایتمشدر؛ واو وقتدن بری سماده بولنمقده اولوب، قیامتده یره نزول ایده‌رك، دجالی محا ایده‌جکدر. رفعنده ٣٣ یاشنده ایدی. خرستیانلرك اعتقادینه کوره ایسه حضرت عیسی ویریلن حکم موجبنجه صلب ودفن اولنه‌رق، بعده دیریلوب، سمایه عروج ایتمش. یهودیلر حضرت مریم وعیسی (علیه السلام) حقلرنده افتراده بولندقلری کبی، خرستیانلر دخی الوهیتنه وحاشا ابن الله اولدیغنه معتقد اولوب، متأخرین ملاحده‌نك بعضلری‌ده نبی مشار الیهك بسبتون وجودینی ودنیایه کلدیکنی انکارله، هند براهمه‌سنك بنه تثلیث قاعده‌سنه مستند اولان (ویشنو قریشنا) معبودموهومنك اسمنی حواریونك (یسوس قریستوس). تحویل ایله، بوحکایه‌یی ایجاد ایتدکارینی ادعا ایدیورلر.

حضرت عیسانك رفعندن صکره حواریون وبونلره تابع پاولوس کبی بعض ذوات دنیانك هر طرفنه طاغیلوب، مختلف صورتده ضبط ایتدکلری انجیلی نشر ایله، خلقی دین عیسایه دعوت ایدرلردی. آنجق حضرت عیسی یکی شریعت وضع ایتمیوب، انجیل دخی احکامی حاوی اولمدیغندن، ونبی مشار الیه آنجق یهودیلری احکام توراته مغایر حرکتلرندن وبعض معاملات تعصبکارانه‌دن منع ایله قناعت ایتدیکندن، دین عیسی او زمانلرده یلك ساده ووحدانیت قاعده‌سی اوزرینه مؤسس ایدی. بر چوق سنه‌لر صکره ازنیقده وسائر طرفلرده انعقاد ایدن مجالس روحانیه شمدیکی خرستیانلق دیننك اصول واحکامنی وضع ایتمشلردر. بناءً علیه، خرستیانلق حضرت عیسی (علیه السلام)ه منسوب ایسه‌ده، نبی مشارالیه‌بو دینك واضعی دکلدر.

عیسی { ملوك فاطمیه‌نك اون اوچنجیسیدر. [«فایز بنصرالله» ماده‌سنه مراجعت.]

عیسی { مشاهیر اطبای عربدن اولوب، خلفای عباسیه‌دن قاهر باللهك طبیبی ومنظور ومعتمدی ایدی. ٢٧١ ده طوغوب، ٣٥٨ ده بغدادده وفات ایتمشدر.

عیسی { اونجی قرن هجری علماسندن او-لوب، علوم حکمیه وفن طبه دخی وقوفی اولمغله، حکیم عیسی افندی عنوانیله معروف اولوب، ادرنه‌ده واستانبولده بیمارستان طبیبی بولنمشدر.

عیسی { ایران شعراسندن ایکی کشینك اسمیدر:

برنجیسی (عیسی مسیح) شیراز خرده فروشانندن اولوب، امی برآدم ایدی. شو بیت اونکدر:

در روز کار حق نمك کم نمیشود
چینی هنوز یاد زفغفور میکند

— ایکنجیسی (امیر —) یزدلی اولوب، بر آره‌لق هندستانه سیاحت ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

ما چون جرس بناله وفریاد زنده ایم
هرکز سر بریدهٔ من بی فغان نبود

عیسی بن اسحق { [«ابو علی بن زرعه» ماده‌سنه مراجعت.]

عیسی بن البطریق { مشاهیر اطبای عربدن اولوب، مصرده اجرای طبابت ایدردی. نصرانی المذهب اولوب، سالف الترجمه سعد بن البطریقك برادریدر.

عیسی بن حکم { مشاهیر اطبادن اولوب، دمشقلیدر. مسیح دینکله دخی معروفدر. هارون الرشیدك زماننده بر حیات اولوب، مداواة ایچون دفعاتله بغداده کیتمشدی. طبده‌کی معلوماتی وطبابتده‌کی مهارتی حقنده برچوق

نوادر منقولدر. «الكناش الكبير» عنوانيله بيوك ومعتبر بر تأليفى و«كتاب منافع الحيوان» عنوانيله بر اثرى واردر.

عيسى بن سنجر { [«حاجرى» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

عيسى بن شهلا { مشاهير اطباى عربدن اولوب، نصرانى المذهب ايدى. مشهور جورجس بن جبريلك تلميذى اولوب، بونك طرفندن كندى اختيارلغنده خليفه ابو جعفر منصورك طبابتنده براغلمش ايكن، حرص وطمع ايدوب، راهبلردن كليسا تزييناتنه وارنجەيه قدر آلمغه باشلاديغندن، خليفهٔ مشاراليه كنديسنى طرد وتبعيد ايتمشدى.

عيسى بن عبد العزيز { [«جزولى» مادەسنه مراجعت.]

عيسى بن على { دولت عباسيەنك اوائلنده يتيشن مشاهير اطباى سريانيەدن اولوب، علم حكمتده دخى يد طولاسى وار ايدى. خليفه معتمد على اللهك خدمت طبابتنده بولنمشدر. «كتاب المنافع التى تستفاد من اعضاء الحيوان» و«كتاب السموم» عنوانلريله ايكى تأليفى واردر.

عيسى بن عمر { (ابو سليمان ويا ابو عمرو — الثقفى) مشاهير ادبا وقراءدن اولوب، علم نحوك واضعلرندندر. ابو الاسود الدؤلى صاحب ترجمەدن اول اوعلمده كتاب يازمش ايسەده، بونك كتابى يالكز فاعل ومفعول بابلرينى حاوى اولوب، حالبوكه صاحب ترجمه بو علمى ابواب وفصوله تقسيمله ترتيب ايتمشدر. قرائتى عبد الله بن اسحق وعبدالله بن كثير وابن محيض وحسن بصريدن اخذ ايدوب، بوعلمده كنديسنه مخصوص برطريق آچمشدر. خليل بن احمد واصمعى وسائر مشاهير كنديسندن روايت ايتمشدر. مشهور سيبويه نحوده شاكردانندندر. الفاظ غريبه استعمال ايتمك مراقى اولوب، حتى بركون ضيق صدردن سوقاغه دوشوب، اطرافنه برچوق خلق طوپلانغله، عقلى باشنه كلوب، بونلرى كورنجه: «مالكم تكاكأتم على تكاكؤكم على ذى جنة افرنقعوا عنى» ديديكى مشهوردر. كنديسنه امانت براغلمش اولان بعض اثوابدن طولايى عراق اميرى يوسف بن هبيره طرفندن بصرەدن آياغنده برانغه ايله جلب اولنەرق، قيرباجله ضرب ايدلديكنده، جان آجيسيله دخى تعبيرات غريبەيى اونوتميەرق: «ايها الامير والله انما كانت اثياباً فى اسيفاط قبضها عشاروك» ديمش. مذكور علنه بو ضربك سببيله اوغرامش اولديغى كنديسندن مرويدر. بصره عاملى كنديسنى عراق اميرينه كوندرمك اوزره، دميرجى كتيرتوب، آياغنه برانغه اورديرمقده ايكن، تسلئ خاطر ايچون «امير سزى اوغللرينك تربيەسيچون ايستيور» دينجه، عيسى بن عمر: «فإ بالا القيداذن» ديمش؛ وبوسوز بصرەده ضرب مثل قالمش ايدى. صاحب ترجمه خالد بن وليد (رضى الله عنه)ك كولەسى اولوب، بنى ثقيف عندنده ساكن اولديغيچون ثقفى دينلديكى مرويدر. نحوده «الاكمال» و«الجامع» عنوانلريله ايكى تأليفى اولوب، شاكردى اولان سيبويهك بوعلمده يازديغى كتاب مشهورك عيسى بن عمرك تأليف كردەسى اولان اشبو جامعك تفصيل واكمال اولنمشى اولديغى مرويدر. ١٤٩ تاريخنده ابو جعفر منصورك عهد خلافتنده وفات ايتمشدر.

عيسى بن ماسه { اوائل خلافت عباسيەده يتيشن اطباى سريانيەدن اولوب، لسان عربيده بروجه آتى كتب طبيەيى يازمشدر: «كتاب قوى الاغذية»، «كتاب من لايحضره الطبيب»، «مسائل فى النسل والذرية»، «كتاب الرويا يخبر فيه بالسبب الذى امتنع به من معالجة الحوامل»، «كتاب فى طلوع الكواكب التى ذكرها ابقراط»، «كتاب فى الفصد والحجامة»، «رسالة فى استعمال الحمام».

عيسى بن مريم { [«عيسى» مادەلرينك برنجيسنه مراجعت.]

عيسى بن محمد { [«ضياء الدين هكارى» مادەسنه مراجعت].

عيسى بن الملك العادل { [«معظم(ملك —)» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

عيسى بن موسى { خلفاى عباسيەنك برنجيسى اولان ابو العباس سفاحك تورونى اولوب، خليفهٔ مشار اليه طرفندن برادرى ابوجعفر منصوردن صكره ايكنجى ولى عهد اتخاذ اولنمش ايسەده، منصور برادرينك

بوبابده‌كى وصيتنى اجرا ايتميوب، كندى اوغلى مهدى‌يى ولى‌عهد اتخاذ ايتمشدر. منصورك وفاتنده كوفه‌ده اعلان حكومت و تحصن ايدوب، عمزاده‌سى مهدى ايله محاربه ايتدكده مغلوب اولمشدر. عمى منصورك زماننده قيام ايتمش اولان محمد بن عبدالله بن حسن بن على بن ابى طالب (رضهم) ايله محاربه‌يه مأمور اولمش؛ وبعده بغدادك انشا ومركز خلافت اتخاذنده، كوفه عاملكنه نصب اولنمش ايدى.

عيسى پاشا اونجى قرن هجرى امرا وعلماسندن اولوب، وزير ابراهيم پاشانك اوغليدر. تحصيل علوم ومعارف ايدوب، استانبولده و ادرنه‌ده بعض مدارسده مدرسلك ايتدكدن صكره، باب عاليده توقيعى ديوان همايون اولمش؛ وبعده شام امير الامراسى اولوب، اوراده وفات ايتمشدر.

عيسى چلبى يلدرم سلطان بايزيد خانك اولادندن اولوب، تيمور واقعه‌سنى تعقيب ايدن فترت زماننده بروسه ايله حواليسنه مستولى اولمشيدى. چلبى سلطان محمد خان حضرتلرى ممالك عثمانيه‌يى جمع ايله يكيدن احياى دولته كيريشديكنده، صاحب ترجمه قارشى طوروب، ايتديكى محاربه‌ده اسكيشهرده مقتول اولمشدر.

عيسى الرقى مشاهير اطبادن اولوب، تفليسى لقبيله دخى مشهوردر. سيف الدوله بن حمدانك خدمت طبابتنده بولنمش؛ ولسان سريانيدن عربى‌يه برخيلى كتب طبيه وسائره ترجمه ايتمشدر.

عيشى اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، بغداديدر. شويت اونكدر:

عيد اولدى اويمك استرين اول مهلقا الن
اوپمش دكل اكرچه كدا پادشا الن

— قزوينلى بر عيشى دخى وار ايدى، كه تسنن سببيله درسعادته هجرت ايدوب، ديوان همايونه كاتب اولمشيدى.

— ايرانلى ديكر بر عيشى دخى اولوب، ابتدا مخلصى محتى ايكن، هندستانه سياحتله اكبر شاهك بر چوق لطف واحسانلرينه مظهر اوله‌رق مخلصى عيشى‌يه تحويل اولنمشدى. شويت اونكدر:

زمين عدم شود از دركتابت فضلش
بخشك ساختن صفحه خاك بر دارند

— هندستان اكابرندن لكهنولى طالب عليخانك دخى مخلصيدر. ١٢٤٠ده وفات ايتمشدر. شورباعى اونكدر:

عيشى بشيكت اين همه بيتابى چيست
بكريستى آنچنان كه دشمن بكريست
كويندكه بعد مرك اميد وصلست
چندى باميد مرك هم بايد زيست

— «هفت اختر» عنوانيله برمنظومه يازمش اولان ديكر بر عيشى دخى ١٠٨٦ تاريخنده وفات ايتمشدر.

عيص حضرت اسحاقك حضرت يعقوبله توأم طوغمش اوغلى اولوب، كتب بنى اسرائيلده اساء وادوم اسملريله مذكوردر.

عين اكبر مشايخ خلوتيه‌دن وشيخ مصرينك مريداننداولوب، بروسه‌ليدر. شمائل شريفى ترجمه نظم ايتمشدر. ١١٣٤ده وفات ايتمشدر.

عين البقر عكا قربنده بر موقع اولوب، حضرت آدم (عم) برى حرث ايتديكى اينكى اوراده بولديغى متواتر اولمغله، اسلام وخرستيان ويهوديلرجه زيارتكاه اولديغى وقربنده حضرت على (رضه) ك مقامى بولديغى «معجم البلدان»ده مسطوردر.

عين التمر كوفه‌نك غرب جهتنده وانبار قربنده قديم بر قصبه اولوب، خلافت جناب صديقيده ١٢نجى سال هجريده خالد بن وليد (رضه) يديله فتح اولنمشدر. خرماسنك كثرتى ونفاستى ايله مشهور ايدى. اليوم خرابدر.

عين التين فلسطينده طبريه كولى كنارنده بر موقع اولوب كتب بنى اسرائيلده مذكور اولان كفر ناحوم قصبه‌سى ويرانه‌لرينى حاويدر.

عين الجالوت فلسطينده نابلس قربنده بر كوچك قصبه اولوب، فرنكلرك النه دوشمش ايكن، ٥٧٩ تاريخنده صلاح الدين ايوبى طرفندن استخلاص اولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

عين القضاة (ابو الفضائل عبدالله) مشاهير محققين وشعرادن اولوب، همدانليدر. حجة الاسلام غزالى ايله صحبت ايتمش؛ و٥٣٣ تاريخنده رحمت حقه پيوسته اولمشدر. بعض

تأليفات ورسائل وسائر آثارى واردر. شو رباعى جملهٔ اشعارندندر:

تا بادل من عشق تو آميخته شد
صد فتنه وآشوب بر انگيخته شد
از خنجر آبدار آتش بارت
تا چشم زدم خون دلم ريخته شد

عين بصل { [«ابراهيم حرانى» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عينتاب { حلب ولايت وسنجاغنده وحلبك ١٣٢ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق، ٣٧°٨′ عرض شمالى ايله ٣٥°٢′ طول شرقيده واقع قضا مركزى برشهر اولوب، ٤٣١٥٠ اهاليسى، ٣٦ جامع شريفى، ٥٧ مسجدى، ٢١ مدرسه‌سى، بر كتبخانه‌سى، بر رشديه وبر ايتام ايله ٢٠ ابتدائيه مكتبى، ٧، تكيه‌سى آمريقا پروتستان ميسيونرلرينك بر جسيم مكتبى، بر خاوره‌سى، ١٣ حمامى، ٣١ خانى، ٣١ فرونى، ٢٢٩٩ دكان ومغازه‌سى، ٤ بدستانى، ٢٢١٥ بز والاجه وعبا دستگاهى، ٤٥ بوياخانه و٦ ياغخانه‌سى، ١٠ معصره‌سى، ١ انجار و١١ حاى دكرمنى، ٨ مسكرات فابريقه‌سى وه صابونخانه‌سى واردر. حلب، ورفه، مرعش واسكندرونله خيلى ايشلك تجارتى واردر. ابنيه‌سى كوزل وسوقاقلرى اولدقجه كنكيش وتميز اولوب، اطرافى زيتونلق وباغ وباغچه‌لرله محاط كوزل بر تپه‌نك اوزرنده واقع اولمغله، كرك خارجاً وكرك داخلاً منظره‌سى پك كوزلدر. شهردن اوچ ساعتلق مسافه‌ده جريان ايدن ساجور نهرندن بر جدول شهره آقيديله‌رق خانه وحماملره صو ويرير. قضانك فضلهٔ محصولات ارضيه‌سيله ميوه‌لرى وشهرده اعمال اولنان سختيان، آلاجه، عبا، داماسقو تقليدى دوشمه‌لك، بز، قناويچه، صنداليه، صابون وسائره اطرافده‌كى قضالر، ومصر واناطولى‌يه وآوروپايه اخراج اولنور. شهرده باشليجه تركجه تكلم اولنوب، عربى دخى بيلنير. بو شهر يكى ولوب، فتوح اسلامده ذكر اولنميور. ياقوت حموى (عين تاب) اسميله حلب ايله آنطاكيه آره‌سنده برقلعهٔ حصينه اولديغنى واسكيدن (دلوك) اسميله معروف بولنديغنى اهميتسز برصورتده بيان ايديور.

— عينتاب قضاسى حلب سنجاغنك منتهاى شمالنده واقع ولوب، جنوب شرقى جهتندن منبج، جنوباً الباب وكليس قضالريله، غرباً آطنه ولايتيله، شمالاً مرعش، شرقاً دخى اورفه سنجاقلريله محاط ومحدوددر. قضا ٨ ناحيه و٣٤٦ قريه‌يى حاوى اولوب، ٨٦٩٨٨ اهاليسى واردركه بو مقدارك ٦٥٠٨٥ ى مسلم، ٢١٠٤٦ سى جماعات مختلفه‌يه منقسم خرستيان و٨٠٧ سى اسرائيليدر. اراضيسى آز عارضه‌لى وكوزل تپه‌لرى حاوى اولوب، طوپراغى پك منبتدر. غرب وشمال جهتلرنده آطنه ولايتى ومرعش سنجاغى حدودنده‌كى طاغلرك بعض اتكلرى قضا داخلنده ممتد اولور. بونلردن بر قاچ نهر نبعان ايدوب، بونلرك باشليجه‌لرى فراته دوكيلن آنف الذكر (ساجور)، حلبك ايچندن كچن (قويق) وآنطاكيه قربنده‌كى آق‌دڭيز كولنه‌دوكيلن عفرين نهرلريدر. محصولات ارضيه‌سى ذخائر متنوعه ايله، توتون، پاموق، اوزوم، زيتون وسائر ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. قورو اوزومدن خيلى اخراجات اولور. پاموق ايپلكندن ياپيلان منسوجاتله زيتون ياغى ورواق اخراجاتنده اهميتليدر. درون قضاده باشليجه اهل صليب زمانلرندن قالمه بر قلعه خرابه‌لرى وزيارتگاه بعض مراقد مباركه بولنمقده‌درر. قضا اهاليسى لسان عربى ايله متكلم اولوب، يالكز مركز قضاده تركجه تكلم اولنور.

عين زربى { آطنه ولايتنك قوزان سنجاغنده اليوم (آنازاروه) اسميله معروف قصبه‌نك اسم اصلئ عربيسى اولوب، مذكور (آنازاروه) وآوروپا تواريخنجه مضبوط اولان (آنازاربه) اسملرينك بوندن غلط اولديغى آكلاشيلور. چونكه بو قصبه ميلاددن اولجه آوغستوس طرفندن تأسيس اولندقده (قيصريه) تسميه اولنوب، بعده هارون الرشيد زماننده ١٩٠ تاريخ هجريسنده ابوسليمان التركى يديله ضبط اولنه‌رق، آكلاشلديغنه كوره اووقت (عين زربى) تسميه اولنمش؛ وبعده روملرك الينه كچوب، خراب اولمش؛ ومؤخراً سيف الدوله بن حمدان يكيدن ضبط ايدوب، اعمارينه اوچ مليون درهم صرف ايتمش؛ واهل صليب زمانلرنده ايادئ مسلميندن چيقوب، ابن ليون حكومتنك مركزى اولمشدى. نهايت خراب اولوب، شمديكى حالده ويرانه‌لرله محاط بيوجك برقريه حالنده در. برچوق مشاهير اسلامك مسقط رأسى بولنمشدر.
[«آنازاربه» ماده‌سنه دخى مراجعت بيوريله.]

عين شمس { مصر قديمك شمسك عبادتنه مخصوص جسيم عبادتخانه‌سيله مشهور بر شهر قديمك اسم عربيسى اولوب، اسكى مصريون عندنده (اون) ويونانيلر عندنده (هليوپوليس) اسميله معروف ايدى. بو شهرك خرابه‌لرى اليوم قاهره‌نك ١١ كيلومتره شمال شرقيسنده ومطريه قريه‌سى قربنده موجود اولوب، برقاچ مسله وسائر آثارى جامعدر. فرعون موسانك محلى اولديغى مظنوندر. [«هليوپوليس» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

عينى { (بدرالدين محمود بن احمد بن موسى) مشاهير علمادن وفقهاء حنفيه‌دن اولوب، مصرده قاضيلق ايتمش؛ وجامع ازهر قربنده بر مدرسه وكتبخانه يابديروب، تدريس وتأليفله مشغول بولنمشدر. وفاتى ٧٦٢ ده واقع اولمشدر. بخارئ شريفه ديگر بعض متون مشهوره‌يى شرح ايتدكدن بشقه، «طبقات الحنفية» عنوانيله فقهاء حنفيه‌نك تراجم احوالنى جامع بركتابى، وبر «طبقات الشعرا»سى واردر. ابن عساكرك مشهور تاريخ دمشقنى دخى اختصار ايتمش؛ ومكمل بر تاريخ كتابى دخى يازمشدر.

عينى { (حسن افندى) متأخرين علما وشعراء عثمانيه‌دن اولوب، عينتابليدر. باب عاليده عربى وفارسى خواجه‌سى ايدى. ١٢٥٤ تاريخنده وفات ايتمشدر. بر ديوان اشعارى و«نظم جواهر» عنوانيله بر لغت منظومه‌سى واردر. شو ايكى بيت اونكدر:

پيچ وتاب خط وگيسو ايله ياندم بو گيجه
عالم خوابده اوشدى باشمه مار ايله مور
دل هوا و هوسه اويدى جهانه گلدى
ايتدى عينى وطندن بنى بو دار ايله دور

عينى { (عبد القيوم) ايران شعراسندن اولوب، فراهاليدر. هندستانه سياحتله، بنگاله حاكمى قاسم خانك عندنده قدرى برتر اولمشيدى. شو رباعى اونكدر:

دل دشمن جان بود هلاكش كردم
وز خنجر آه چاك چاكش كردم
از خون جگر شستم وپاكش كردم
در مشهد آرزو بخاكش كردم

عيينه { (ابو مالك بن حصن الفزارى) صحابه‌دن ومؤلفة قلوبدن اولوب، فتح مكه‌دن صكره اسلامه گلمش؛ وحنين وطائف غزالرنده حاضر بولنمشدر. ارتحال حضرت نبويدن صكره دعواى نبوت ايدن طليحة الاسديه تابع اولوب، عسكر مسلمينه قارشى محاربه ايتدكده اسير طوتيله‌رق، حضور جناب صديق اكبره گتيريلنجه، يكيدن اهتدا ايتمش؛ وحضرت عثمان (رضه)ك زمان خلافتنه دك برحيات بولنمشدر.

(حرف العينك صوكى)

غ

(باب الغین — فصل الالف الخ .)

غابرووه (Gabrova) بلغارستانك طرنووه سنجاغنده وطرنووه‌نك ٣٧ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق مشهور شبقه بوغازی قربنده وطونه‌یه تابع (یانتره) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، برقاچ كلیساسی، شیاق تزكاهلری وبچاقچیلق وقوندره‌جیلغه متعلق معمولاتی واردر. بلغار لساننده تدریساته مخصوص اوله‌رق الك اول كشاد اولنان مكتب ١٨٣٥ تاریخ میلادیسنده بوقصبه‌ده آچلمشدر.

غابون (Gabon) آفریقای غربیده فرانسه مستعمراتندن بر یر اولوب، كینه كورفزنده ١° عرض شمالیدن ١°٥٠′ عرض جنوبی‌یه قدر ساحل بویجه ممتد اولور. فرانسزلر ابتدا بونی ضبط ایتدكدن صكره، مرور زمانله دائرهٔ نفوذلرینی شمال وجنوب وشرقه طوغری توسیع ایله، شرقاً قونغو نهر عظیمنك مجراسنه دك اولان اراضیٔ غیر مضبوطه‌یی اسماً اولسون تحت تابعیتلرینه آلدقلرندن، بومهجره « فرانسز قونغوسی » نامنی ویرمشلردر. بناءً علیه، بز دخی بوبابده ویره‌جكمز تفصیلاتی « قونغو (فرانسز قونغوسی) » ماده‌سنه تعلیق ایدرز.

غابه اورمان دیمك اولان بو اسم مدینهٔ منوره‌نك شمالنده وبر منزللك مسافه‌ده واقع برمحله علم اولمشدر، كه اوراده اهل مدینه‌نك املاكی اولوب، حضرت زبیر (رضی الله عنه) ك ده ملكی وار ایدی. بومحله تشریف نبوی واقع اولوب، رسول الله (صلعم) افندمزه مخصوص منبر دخی یاپلمشدی.

غاپ (Gap) فرانسه‌نك جنوب شرق ایالاتندن «بوقاری آلپ» ایالتنك مركزی برقصبه اولوب، پاریسك ٧٣٤ كیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. ٦١١٠ اهالیسی، بربیوك جدولی، مربی ومربیه‌لر یتیشدیرمكه مخصوص مكتبلریله سائر مكاتبی، ١٥٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، زراعت جمعیتی ومیاه معدنیه‌سی واردر.

غات طرابلس غرب ولایتنك فزان سنجاغنده مركز لوا اولان مرزوقك ٣٩٥ كیلومتره غرب جنوبیسنده وغدامسك ٥٨٢ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق ٢٤°٣٧′ عرض شمالی و ٧°٥٧′٣٠″ طول شرقیده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب ٨٠٠٠ اهالیسی، برقاچ جامع شریفی، سور وقلعه‌سی بیوك تجارتی وسنه‌ده بركره قوریلور بیوك بازاری واردر. قصبه بر تپه‌نك شمال غربی اتكنده واقع اولوب، برقسمی سورك ایچنده وبرقسمی‌ده خارجده متفرق محلات صورتنده‌در. غات جوارلریله برابر رواح صورتنده اولوب، هرطرفی چول ایله محاطدر. بو واحده صو بول اولوب، بعض یرلرده بر ایكی قولاچ قازیلنجه صو چیقار. خرما آغاجلری چوق اولوب، دیگر بعض اشجاری وجزئی مزروعاتی واردر. ملحقاتندن غاتك ١٠ كیلومتره جنوبنده واقع (بركه) قصبه‌سی صوینك واشجار ونباتاتنك كثرتیله جالب نظر وبك فرح‌فزا بر یردر. غات سودانك وبتون آفریقای وسطینك جسیم ومهم بر مخزن تجارتی اولوب، سودان وتمبكتو ایله طرابلس غرب آره‌سنده ایشلین كاروانلرك ممری اوزرنده بولنمغله، آفریقای وسطیدن طرابلس اسكله‌سنه ایندیریلن مواد تجاریه ابتدا غاته جمع وبو اسكله‌دن آفریقای وسطی‌یه كیدن آوروپا امتعه‌سی غاتدن هرطرفه تقسیم وارسال اولنور. اهالیسی اكثریت اوزره بربر وقسماً عرب اولوب، تجارتله مشغولدرلر. لسان محلی بربرجه اولوب،

عربی دخی تكلم اولنور. اوته‌دن بری مستقلاً اداره اولنقده ایكن، حكم سورن عائله افرادی بیننده اكسیك اولمیان تفرقه ونفاق اوزرینه، دفعاتله طرابلس غرب والیلكی واسطه‌سیله خلافت اسلامیه‌یه دخالت اولنمش؛ ونهایت ١٢٩٢ تاریخنده مصطفی عاصم پاشانك والیلكی زماننده برمقدار عسكر وبرقاچ طوپ كوندریله‌رك، اهالینك آرزوسی وجهله، قصبه ملحقات وجوارلریله برابر ادارهٔ عثمانیه دائره‌سنه ادخال، وفزان سنجاغنه ملحق برقضا اتخاذ اولنمشدر. صحرای كبیرده تجارت وسیاست نقطهٔ نظرنجه اولان اهمیتنه كوره آیریجه برسنجاق اتخاذ اولنمه‌سی شایاندر. قضانك دائره‌سی واحه منحصر قالمیوب، چولك ایچنده خیلی اوزاقده بولنان برطاقم واحه‌لری وتوارق برر. لرینك جولانگاهلرینی دخی جامع اولمغله، بروجه آتی سكز ناحیه‌یه منقسمدر: سین، سمنو، هون، زله، قطرون، الوادی الغربی، الوادی الشرقی، الصفرة، الشرقیه.

غات { (Ghâtes) هندستانده دكن خطه‌سنك ایكی طرفنده ممتد ایكی سلسلهٔ جبالدر.
[«كات» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غاتشید { (Gateshead) انكلتره‌نك دورهام ایالتنده ودورهامك ٢١ كیلومتره شمالنده و(تینه) نهرینك ساحل یمیننده اوله‌رق (نو. قاستل) شهرینك قارشیسنده برقصبه اولوب، ٤٧٨١٠ اهالیسی وجام فابریقه‌لریله دمیرخانه‌لری واردر. نوقاستلك بر محله‌سی حكمنده اولوب، بركوپری ایله بینلرنده اختلاط اولنور.

غاچقو { (Gatzko) هرسكده تربینك ٥٥ كیلومتره شمال شرقیسنده وقره طاغ حدودی قربنده اوله‌رق نارنته نهرینه تابع (فراشانیچه) چایی وادیسنده مستحكم برقصبه‌در.

غاچینه { (Gatchina) روسیه‌نك پترسبورغ ایالتنده وپترسبورغك ٤٥ كیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، ایمپراطو. ره مخصوص سرایی، باغچوانلق مكتبیله كورلره مخصوص مكتبی وسوقاغه آتلمش چوجقلره مخصوص یتیمخانه‌سی واردر.

غار { مغاره دیمك اولان بو اسم علم مقامنده اوله‌رق ایكی مغاره‌یه اطلاق اولنور؛ بری فخر كائنات (صلعم) افندمزك قبل النبوه چكیلوب عبادت وخلوت بیوردقلری مغاره‌در، كه مكهٔ مكرمه جوارنده جبل حراده واقع ایدی. — دیكری مكهٔ مكرمه‌دن مدینهٔ منوره‌یه هجرت نبویلرنده حضرت ابابكر صدیق (رضه) ایله برلكده تعقیبات قریشدن صاقلاندقلری مغاره‌در، كه ینه مكه قربنده جبل ثورده ایدی. بو مناسبتله جناب صدیق اكبره صاحب الغار ویار غار دیرلر.

غارامانت { (Caramantes) اسكی رومالیلر بو اسمی فزانده ساكن بو. لنمش بربر اقوامندن بر قومه ویررلردی. برنلرك مركزلری (غارامه) اسمیله برقصبه اولوب، بوقصبه‌یه نسبتله كندیلرینی بو اسمله تسمیه ایدرلردی. مذكور قصبه الیوم (جرمه) اسمیله وادیٔ غربی ناحیه‌سنده بر قریه صورتنده موجود اولوب، رومالیلردن قالمه بعض آثاری واردر.

غارامه { (Garama) یاخود جرمه قدیماً افریقانك فزان مملكتنده بولنمش برقصبه اولوب، بریرلك اك معمور یرلرندن ایدی. ساحل ایله سودان آره‌سنده اجرا او. لنان تجارتك مركزی ایدی. رومالیلرك او جهتده وقوف ومعاملاتلری بو قصبه‌یه قدر واردیردی. الیوم جرمه اسمیله وادیٔ غربی ناحیه‌سنده برقریه حالنده‌در.

غارتوق { یاخود غارتوغ ویاغارتوپ (Gar-tok, Gartog, Cartope) چینه تابع تبت مملكتنك قسم غربیسنده (غاری خورسوم) ایالتنده هیمالایه جبالنك بر وادیسنده و٤٥٩٠ متره‌لك ارتفاعده اوله‌رق ٣١°٤٤′٤″ عرض شمالی ایله ٧٨°٣′١٨″ طول شرقیده برشهرودها طوغریسی بربازار محلی اولوب، هرسنه قش وایلولده قو. ریلان بازارموسمنده چیندن، تركستاندن، افغانستاندن، ایراندن وهندن بیوك كاروانلر كله‌رك، محدود اولان كارگیر ابنیه‌نك اطرافنده خیمه‌لرینی قورمغله، چادیردن جسیم بر شهر تشكل ایدرلر. ارتفاعی سببیله قیشین قابل سكنی اولمیوب، اولانجه اهالی دائمه‌سی دخی آلچق یرلره ایندرلر.

غارد { (Gard) فرانسه‌نك قسم جنوبیسنده رونه ایرماغنه تابع بر نهر اولوب،

(سونه) طاغلرندن نبعان ایدن (غاردون دانه‌وز) ایله (غاردون داله) چایلرینك برلشمه‌سندن بالتشكل، شرق جنوبی‌یه طوغری ٦ كیلومتره‌لك جریاندن صكره (بوكر) ایله (آرامون) قصبه‌لری آره‌سنده مذكور ایرماغه دوكیلور. (نیم) شهرینك ٨ كیلومتره شمالنده بو نهرك اوزرنده رومالیلردن قالمه بیوك بر كوپری واردر.

غارد { ایالتی (Dép. du Gard) فرانسه‌نك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب، جنوباً آق دكیزله، جنوب شرقی جهتندن «رونه آغزی»، شرقاً (ووقلوزه)، شمالاً (آردش)، شمال غربی جهتندن (لوزره)، غرباً (آویرون)، غرب جنوبی جهتندن دخی (هرولت) ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٩٩٧ مربع كیلومتره اولوب، ٤٢٣٨٠٤ اهالیسی واردر. مركزی (نیم) شهریدر. شمال غربی حدودنده (سونه) طاغلری بولنوب، اتكاری ایالتك ایچنده ممتد اولور. مذكور طاغلردن اوچ نهر نبعان ایدوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ایالتی شق‌وارووا ایدرلر. بونلردن الك جنوبده بولنان (ویدوره) طوغریدن طوغری‌یه آق دكیزه، واورته‌دن آقوب ایالته نامنی ویرن (غارد) ایله (سزه) نهرلری (رونه) ایرماغنه دوكیلور. مذكور ایرماق ایالتك حدود شرقیه‌سنی وبوكا تابع (آردش) نهری‌ده شمال شرق حدودینی آییرور. اراضیسی قسماً منبت وقسماً شوره‌زار حالنده اولوب، هواسی صیجاقجه ایسه‌ده، پك سریع التحول وروزكارلری پك شدتلیدر. ذخایری آز ایسه‌ده، باغلریله زیتون، طوت وسائر میوه‌دار آغاجلری چوق اولوب، شرابی وقونیاغی مقبولدر. صیغیرلری كوچك اولوب، قیونلری چوقدر. ایپك بوجكلری بتیشدیریلوب، خیلی ایپك قوزه‌سی چیقار. معادنه متعلق كور، قورشون، چنقو، منغانز، آنتیمون، مرمر، آلچی، آشی بویه‌سی، چنتو وسائره بولنور. معمولات صناعیه‌سی: ایپك وپاموق منسوجاتله مسكرات، صابون وسائره‌دن عبارتدر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٤٠ ناحیه و٣٤٨ دائره‌یی حاویدر.

غاردافویی { یاخود غوآردافویی (Gar-dafui, Guardafui) آفریقا قطعه‌سنك منتهای شرقنده وعدن كورفزینك مدخلنده اوله‌رق بربره خطه‌سنك اوجنده بر برون اولوب، عربلرجه (رأس عسیر) اسمیله معروفدر. بو برونه آفریقانك الك شرق نقطه‌سی نظریله باقیله‌گلمش ایسه‌ده، بونك ١٠٠ كیلومتره جنوبنده واقع واوروپالیلرجه (اوردفویی) عربلرجه (جرد حفون) اسمیله معروف دیگر بر برون بوندن بر دقیقه ایله بر قاچ ثانیه دها شرقیدر. غاردافویی برونی ″١٦ ′٤٧ °١٥ عرض شمالی ایله ″٢٣ ′٥٩ °٤٨ طول شرقیسنده واقعدر. غاردافویی اسمی دخی عربیدن مأخوذ اولوب، جغرافیون عرب آثارنده (جرد حفون) اسمنه تصادف اولنور ایسه‌ده، جرد حفون بروجه مذكور بونك جنوبنده واقع دیگر بر برونندر.

غاردلگن { (Gardelgen) پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنه تابع وماغدبورغك ٥٠ كیلومتره شمال غربیسنده واقع قضامركزی بر قصبه اولوب، ٦٣٩٠ اهالیسی وچوقه ایله بوك منسوجات فابریقه‌لری واردر.

غارده { (Garda) ایتالیانك وندیك ایالتنده وندیكك شمال غربیسنده اوله‌رق آلپ جبالنك جنوبنده بر كول اولوب، بویی ٣٨ وانی ١٦ كیلومتره‌در. بالیغی چوق اولوب، كنارنده واقع همنامی اولان قریه‌نك اهالیسی بالیقجیلقله مشغولدر. كولك ایچنده ایشلر بر خیلی سفائن واردر.

غارسن دو تاسی { (Garcin de Tassi) فرانسه‌مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٩٤ تاریخنده طوغمش، و١٨٧٨ ده وفات ایتمشدر. عربی وفارسی وهند لسانلرینه آشنا اولوب، دین اسلامك شرائط وفرائضنه دائر مكمل بر كتابله هند ادبیاتنه وایران شعراسنك آثار تصوفیه‌سنه متعلق بر تألیف یازمش، وهند لساننده بعض كتابلر ترجمه ایلمشدر.

غارسیلازو { یاخود غارسیاس لازو (Gar-cilazo, Garcias Lazo) اسپانیانك الك مشهور شاعرلرندن اولوب، ١٥٠٠ تاریخنده طولده‌ده طوغمش؛ و١٥٣٦ ده (موی) محاربه‌سنده مقتول اولمشدر. شارل كینتك خدمتنده بولنمشدر. بر چوق قصائد وغزلیات وسائر اشعاری

اولوب، لسانی ساده وسلیس و مضمونلری حزن انگیزدر. بو سببه مبنی اسپانیانك پترارق لقبنه مظهر اولمشدر.

غارسیلازو دلاوغا { Garcilazo de) اسپانیا (la Vega

مشاهیر مورخیندن اولوب، پدری آمریقای جنوبیده قوزقو والیسی بولنمشدی، ووالده‌سی پرونك قبل الکشف حکمدارلری بولنمش اولان (اینقه) خاندانه منسوب ایدی. اینقه‌لرك، وپرونك مکمل صورتده تاریخلرینی یازمشدر. آثاری اکثر آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر. کندیسی ١٥٣٠ تاریخنده قوزقوده طوغوب، ١٥٦٨ ده وفات ایتمشدر.

غارونه { (Garonne) فرانسه‌نك جنوب غربیسنده بر نهر اولوب، پیرنه

سلسلهٔ جبالنك اسپانیایه تابع (آرتیغ) بوغازنده نبعانله، ٤٨ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، فرانسه‌یه دخول ایدوب، یوقاری غارونه، تارنه مع غارونه، لوت مع غارونه وژیرونده ایالتلرینی شق، وصولدن ژرسی، صاغدن دخی آریژه، تارن ولوت چایلرینی اخذ ایده‌رك، ٦٧٥ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (بك دامبز) موقعنده (دوودونیه) نهریله برلشه‌رك، ژیرونده ایرماغنی تشکیل ایدر. غارونه (پیرنه) سلسلهٔ جبالی قسم شرقیسنك و (سونه) ایله (ماسیف سنترال) جبالنك اکثر میاهنی جامع واسع بر نهر اولوب، بر چوق شهر وقصبه‌لرك ایچندن کچر، که بونلرك‌ده اڭ بیوك ومعروفلری یوقاریده (تولوزه) وآشاغیده (بوردو) شهرلریدر. بحر محیط اطلاسینك مدوجزری بو نهرك منصبندن ١٣٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر تأثیر ایدر. تولوزه شهرندن ٢ کیلومتره آشاغیده بو نهره منتهی اولان جنوب جدولی بو نهرك مجراسیله آق دکیز آره‌سنده بر طریق اختلاط پیدا ایدوب، بحر محیط آطلاسی ایله بحر سفید آره‌سنده بر سیر سفاین یولی تشکیل ایدیور.

غارونه { Dép de la) یوقاری — ایالتی (Haute Garonne) فرانسه‌نك

جنوب غربی ایالاتندن اولوب، جنوباً اسپانیا حدودیله، جنوب شرقی جهتندن آریاژه، شرقاً تارن، شمالاً تارن مع غارونه، غرب شمالی جهتندن ژرسی، غرباً دخی یوقاری پیرنه ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٧١٧ مربع کیلومتره اولوب، ٤٧٧ ٧٣٠ اهالیسی واردر. مرکزی (تولوزه) شهریدر. قسم جنوبیسی پیرنه طاغلرینك انکلرندن عبارت اولوب، کرك او جهتده وکرك جهت شمالیه‌سنده چوق اورمانلری واردر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، وادیلری اراضیٔ منبته‌یی وکوزل چایرلری حاویدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کتان، کایتلی کستانه وسائر میوه‌لردن عبارتدر. بیکیر، صیغیر، قیون، استر وپك مقبول طاوق وسائره‌دن عبارت حیوانات اهلیه‌سی وماقبر، قورشون، آنتیمون، چنقو، بیسموت، مرمر وانواع مختلفه‌دن طاش ابنیه‌سی ومیاه معدنیه‌سی واردر. شرابلری پك مقبولدر. معمولات صناعیه‌سی مسکرات، جام، پاموق منسوجات، تل وسائره‌دن عبارتدر. تجارتی خیلی ایشلکدر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣٩ ناحیه و٥٢٥ دائره‌یی حاویدر.

غارونه { [«تارن مع غارونه» و«لوت مع غارونه» ماده‌لرینه مراجعت.]

غاروویلاس { (Garrovillas) اسپانیانك قاسرس ایالتنده وقاسرسك

١٩ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (تاج) ایرماغنك ساحل یمنی قربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٦٠٠ اهالیسی وعبافابریقه‌لریله دباغخانه‌لری ودمیرخانه‌لری واردر.

غاریبالدی { (G. Garibaldi) — جوزه ایتالیا دولتنك توحید وتشکیلنه

اڭ زیاده غیرت وخدمت ایدن اوچ ذاتك بری اولوب، سردارلقده‌کی مهارت فوق العاده‌سیله مشهوردر. ١٨٠٧ تاریخنده (نیسه) شهرنده طوغوب، ابتدا کمیجیلکه سلوکله، بر قاچ سنه آق دکیزده وقره دکیزده سیاحت ایتمش؛ و١٨٣٢ ده (ماچینی) نك «کنج ایتالیا» نامیله تشکیل ایتدیکی جمعیته داخل اولوب، متعاقباً توقیفنه تشبث اولنمغله، تونسه قاچوب، اورا حکومتنك خدمتنه کیرمش؛ و١٨٣٦ ده آمریقای جنوبی‌یه کچوب، اوراده وقوع بولان بر محاربه‌ده اسیر دوشمش ایسه‌ده، فرار ایدوب، یکیدن سلاحه صارلمش؛ وایکنجی دفعه اسیر دوشه‌دکدن بر مدت صکره سبیلی تخلیه اولنه‌رق،

فرانسه ایله انکلتره‌نك مداخله‌سنه‌دك محاربه ایتمش ایدی. بعده اوروپای ممالکتنه کچوب، اورانك حکومتنی غصب ایتمش ولان (روزاس). قارشی قیام ایدن اهالی‌یه معاونله (مونتویدئو) ده جنرالق عنوانی احراز ایتمش؛ و ١٨٤٨ ده وطننه دعوت اولنه‌رق، تیرولده آوستریایه قارشی بر فرقه تشکیل ایله، میلان شهرینی دولت مشار الیهادن بعد الاستخلاص، رومادہ تشکل ایدن حکومتی مدافعه‌یه کیدوب، اورایه فرانسز عسکری کیردکدن صکره، ارباب قیامه قارشی اولان حرکاتك غایه‌سنی کوره‌رك، یکیدن ترك وطنله، آمریقایه کچوب، برمدت نیویورقده صنعتله بعدالاشتغال، قالیفورنیه‌یه واورادن چینه کیده‌رك، نهایت (پرو) یه کیدوب، اورانك عموم عسکرینه سردار تعیین اولنمش؛ و ١٨٥٩ ده، ینه ایتالیانك توحید واستقلالنه خدمت ایتمك مایله، وطننه عودتله، پیامونته قرالنك خدمتنه کیروب، آلپ آوجیلری نامیله تشکیل ایتدیکی فرقه ایله آوستریایه قارشی حرکات عسکریه‌یه باشلایه‌رق، (ویلافرانقه) معاهده‌سنده ترك سلاحه مجبور اولمشدی. او صره‌ده ساووا ایالتیله نیسه شهرینك فرانسه‌یه ترکی علیهنده پروتستو ایدوب، بو سببدن خدمت عسکریه‌دن دخی استعفا ایتمشدر. ١٨٦٠ ده سیجلیه حکومت موقته‌سنك ریاستنه انتخاب اولنمش؛ واورادن ایتالیایه کچه‌رك، بتون جنوبی ایتالیایی بلاحرب ضبطله، ناپولی‌یه داخل اولمش؛ وسیجلیه‌نك ایتالیا قراللغنه الحاق حقنده بتون اهالینك رأیلرینی طوپلایه‌رق، بو جهتجه ایتالیانك توحیدینی تأمین ایتمش اولمق فکریله، امور سیاسیه‌دن موقتاً کف یدله، (قاپررا) یه چکلمش ایدی. ایرتسی سنه روما ایله وندیکك تخلیصی مقصدیله متشکل جمعیتك آرای اوزرینه، ینه ایشه قاریشوب، ایکی بیك کشی ایله سیجلیه‌یه عزیمت ایتدیکی حالده، قاتانیه‌یه دخولنه ممانعت اولنه‌رق، قالابریه‌یه عودت ایتمش؛ و(رجو)یه دخولنه دخی (چالدینی) طرفندن ممانعت اولنه‌رق، وقوع بولان محاربه‌ده آیاغندن مجروح اولمغله، تسلیمه مجبور اولوب، جریحه‌دن خیلی وقت خسته یاتمش، وآیاغنك کسلمسنه دخی قرار ویرلمش ایکن، بر طبیبك مهارتی سایه‌سنده قورتلمشدی. ناپولی قرالنك عفو عمومیسنی قبول ایتمیوب، یکیدن قاپررایه چکلمش ایدی. ١٨٦٤ ده ناپولی شهری طرفندن ایتالیا مجلسنه انتخاب اولنوب، عموم ایتالیا فرانق ماسونلری طرفندن دخی رئیس طانیلمش ایدی. ١٨٦٦ ده ویقتور امانوئلك وندیکی ضبطنه معاونت ایتدکدن صکره، رومایه قارشی عسکر سوق ایتمش ایسه‌ده، پاپانك عسکرینه فرانسز عسکری یاردیم ایتدیکندن، موفق اوله‌میوب، مجلسدن دخی بالاستعفا، یکیدن قاپررایی مسکن اتخاذ ایتمشدی. ١٨٧٠ ده فرانسه‌نك مغلوبیتی اوزرینه غامبتانك تشکیل ایتدیکی مدافعهٔ ملیه هیئتنه برقاچ بیك کوکللی ایله امداده کیدوب، شرق اوردوسنده خدمت ایتمش؛ وورسایلده اجتماع ایدن فرانسز مجلس عمومیسنه انتخاب اولنه‌رق، کسوهٔ مخصوصه‌سی اولان قیرمزی کوملکیله حاضر بولنمش؛ وآنجق جزایر مسلمانلرینك حقوقنه اشتراکنی تکلیف ومدافعه ایدوب، بو فکرینك ترویجنه کیدلمدیکنی کورنجه، استعفا ایده‌رك، قاپررایه عودت ایتمشدی. ١٨٧٤ ده روما شهری اهالیسی طرفندن انتخاب اولنه‌رق، خدمات واقعه‌سنه مکافاةً یوز بیك فرانقلق تخصیصاته دخی نائل اولمشدی. تاریخ مذکوردن اعتباراً یالکز ایتالیانك توحید واستقلالی نمایشلرینه قاریشه‌رق، منزویانه بر عمر سوروب ١٨٨٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. غاریبالدی محبت وحمیت وطنیه ایله وبو اغورده‌کی جسارت وفداکارلغیله مشهور اولوب، قتولیك مذهبنه وطائفهٔ رهبانه قارشی اولان کین وخصومتی‌ده محبت وطنیه‌سی درجه‌سنده ایدی. یالکز ایتالیانلرك دکل سائر اقوام واممك دخی ترقیسنه یاردیم وخدمت ایتمکه هر بار مهیا ایدی. ابتدا زوجه‌سی واونك ١٨٤٩ ده واقع وفاتندن صکره اوغلی مینوتی ایله قیزی ترزینه افکار وتشبثاتنده پك چوق معاونت ایتمشلردر. قوهٔ قلمیه‌سی دخی اولوب، تاریخه مستند برقاچ حکایه‌ایله سرکذشتك بعض وقایعنی قلمه آلمشدر.

اواخر عمرنده قزیله برابر اوکوز آرابه‌سنه راکباً ایتالیانك هر طرفنه بر وداع سیاحتی ایدوب، هر اوغرادیغی یرده اهالی اوکوزلری چیقاره‌رق، اوزون مسافه‌لرده کمال تعظیمله آرابه‌سنی چکرلردی.

غاریق } (Garrick) انکلتره‌نك اك مشهور آقتورلرندن اولوب، ١٧١٦ ده

ريخنده (هرفورد) ده طوغمش؛ و ١٧٧٩ ده وفات ايتمشدر. اجدادى عن‌اصل فرانسز اولوب، پروتستان مذهبنى قبول ايتدكلرندن طولايى انكلتره‌يه هجرته مجبور اولمشلردى. صنعتنده‌كى مهارت فوق‌العاده‌سيله بيوك بر شهرت قزانوب، كندى باشنه بر تياترو آچمش؛ واوچ بچق مليون فرانقلق بر ثروت قزاندقدن صكره، صنعتنى ترك ايدوب، چكلمش ايدى. تياترويه متعلق بر قاچ معتبر اثرى دخى واردر.

غازان خان { (بن آرغون خان بن هلاكو خان بن تولى بن چنكيز خان)

ايرانده حكومت سورن ملوك ايلخانيه‌نك يدنجيسى اولوب، بدرينك زمان حكومتنده، اون اوچ ياشنده اولديغى حالده، خراسان واليسى اولمش؛ واوراده علما وفضلاى اسلام ايله اختلاط ايدوب، ادبيات وعلوم اسلاميه‌يى اوكرنمكله، اطمئنان قلبله دين اسلامى قبول ايدوب، ٦٩٤ تاريخنده كنديسى اسلامنى اظهار ايله، محمود خان اسمنى اختيار ايتديكى كبى، امرا وتوابعنى دخى دين اسلامه ادخال ايله، اجدادينك تختنده جالس اولان بدرينك عم زاده‌سى بايدو خانه قارشى عسكر سوق ايدرك، نخجوان قربنده بونك مغلوب ومقتول اولمسى اوزرينه، كنديسى تخت سلطنته چقوب، طقوز سنه اجراى حكومت ايتدكدن صكره، ٧٠٣ تاريخنده ٣٣ ياشنده اولديغى حالده، قزوين جوارنده وفات ايتمش؛ ونعشى تبريزه نقل اولنه‌رق، استحضار ايتمش اولديغى (شنب غازان) كنبدى ايچنده دفن اولنمشدر. عدل وحقانيت وفضائل ايله متصف بر ذات اولوب، سادات وشرفا وعلمايه حرمتى زياده ايدى. بوندن صكره ملوك ايلخانيه اسلامده ثبات ايدوب، برادرى سلطان محمد خدابنده خلفى اولمش؛ وبعده بونك اوغلى سلطان ابو سعيد حكم سوروب، بونكله سلالهٔ ايلخانيه ختام بولمشدر.

غازه { (Gaza) آفريقاى جنوبينك قسم شرقيسنده بر ير اولوب، پورتكيز

مستعمراتندن اولان موسامبيقدن معدود ايسه‌ده، حقيقتده مستقل بر حكومت اولوب، (زامبز) ايرماغى مجراسندن انكلتره‌نك تحت حمايه‌سنده بولناز (زولولاند) مملكتنه قدر ممتد اولور. بو مملكت واسعه بعض يرلرده بحر محيط هندى ساحلنه قدر ايتيورسه‌ده، بعض يرلرده دخى ساحل پورتكيزلرك النده اولوب، ايچريسى غازه حكومتنه تابعدر. غرباً آفريقانك ايچلرينه طوغرى خيلى ممتد اولوب، ينه انكليزلرك اسماً تحت حمايه‌سنده بولنان (ماتبله) حكومتيله محدوددر. قسم شماليسى طاغلق واورمانلق اولوب، اوراردن بر قاچ نهر نبعانله مملكتى شق ايدر. قسم جنوبيسى ايسه چول حالنده اولوب، آنجق حيوانانه يارار بعض اوتلرى و بر طاقم اشجارى حاويدر. اهاليسى زولو وبازوتولره مشابه يعنى آفريقاى جنوبى زنجيلرندن اولوب، اقوام وقبائل مختلفه‌يه منقسمدرلر. اكثرى چوبانلقله ياشايوب، كليتلى صيغير وقيون سوريلرى واردر. زراعتله اشتغال ايدنلرى دخى اولوب، ذخاير، لخنه، موس، پورتقال، ليمون وسائره يتيشديررلر. پورتقال وليمون آغاجلرينك بو مملكته عربلر طرفندن نقل وادخال اولنديغى مظنون اولوب، وقتيله مسلمانلرك تحت حكم ونفوذنده بولنمش اولديغنه دلالت ايدر بعض علامانه تصادف اولنور. مركزى ٢٥′ ٢٠° عرض جنوبى ايله ١٠′ ٣٠° طول شرقيده واقع (جانچاز) قصبه‌سيدر.

غازى { معلوم اولديغى اوزره فتح وغزايه موفق اولان سلاطين وامراى اسلامه

مخصوص اولان بو عنوان موصل ملوك اتابكيه‌سندن سيف الدين بن عماد الدين زنكى وسيف الدين بن قطب الدين مودود بن عماد الدين زنكى ايله بنى ايوبدن ملك ظاهر ابو الفتح غياث الدين بن صلاح الدين يوسفه علم اولمشدر. [«سيف الدين غازى» و«ظاهر (ملك —)» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله].

غازى آباد { هندستانك شمال غربى ايالاتندن (ميرات) ايالتنده وميراتك

٤٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق لاهوردن اله آباده كيدن دميريول خطنك دهلى خطيله براشديكى محلده بر قصبه اولوب، ٧٢٦٥ اهاليسى واردر.

غازيپور { هندستانك شمال غربى ايالاتندن بنارس ايالتنده وبنارسك ٧٤

كيلومتره شمال شرقيسنده كنك ايرماغنك صول كنارنده واقع سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٥٨٨٥٥ اهاليسى، كوزل بر سرايى وديكر ابنيهٔ مصنعه‌سى واردر. — سنجاغنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٦١٥

مربع کیلومترہ اولوب، ۵۷۰ ۳۴۵ ۱ اهالیسی واردر، کہ بهر مربع کیلومترہ باشنه ۲۴۰ نفوس دوشر.

غازی حسن پاشا { [«جزایرلی حسن پاشا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غازی کرای خان { قریم خانلرندن ایکی ذاتک اسمیدر:

برنجیسی دولت کرای خانک اوغلی اولوب، بیوک برادری محمد کرایک خانلغی زماننده معیتنده ایران سفرینه کیده‌رک، خان مشارالیه بلا اذن عودت ایتدیکنده، کندیسی معیتیله ثبات ایده‌رک، شرق سرعسکری عثمان پاشانک معیتنده قالمش؛ واثنای حربده ایرانیلرک الینه اسیر دوشوب، یدی سنه محبوس قالدقدن صکره، بر طریقله فرار ایده‌رک، دردولته وصولی دیگر برادری اسلام کرای خانک وفاتی هنگامنه تصادف ایتمکله، ۹۹۶ تاریخنده قریم خانلغنه تعیین اولنه‌رق، برادری فتح کرایی قالغایلق ودیگر برادری عادل کرایک اوغلی بخت کرایی نورالدینلک منصبنه نصب ایتمش ایدی. بعده سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینک اکری سفرنده تاتار عسکرینک باشنده بولنان قالغای فتح کرایک حسن خدمتی کورلمکله، صدر اعظم سنان پاشانک سوقیله قریم خانلغنه تعیین اولنوب، صاحب ترجمه انفصال ایتمکله، سینوبه عزیمت ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً سنان پاشا عزل اولنه‌رق، ثانی ابراهیم پاشا مسند صدارته عودت ایدنجه، غازی کرای یکیدن خانلق مقامنه اعاده اولنه‌رق، جانب قریمه عودت ایتمش؛ وبو صره‌ده قالغایلق ونورالدینلک منصبلرینی صیق صیق تبدیل وخاندانی افرادندن بعضلرینی اعدام واهالی‌یه برطاقم یکی تکلیفات طرح ایده‌رک، عمومک خشنودسزلغنی موجب اولمش ایسه‌ده، محاربات واقعه‌ده بیوک خدمتلر ایتمکله موفق اولدیغندن، سلستره سنجاغی آرپه‌لق نامیله کندیسنه توجیه، وجب خرجلغی نامیله اوتوز بیک آلتون تخصیص اولنمش ایدی. اموال غنایمله (غازیکرمان) اسمیله متین بر قلعه یاپدیرمشدی. ۱۰۱۶ تاریخنده ۵۵ یاشنده ایکن طاعوندن وفات ایدوب، باغچه سرایده پدرینک تربه‌سنده مدفوندر. دفعهٔ اولاده سکز سنه ایله اون آی ودفعهٔ ثانیه‌ده اون بر سنه اوچ آی که جمعاً یکرمی سنه ایله بر آی خانلق ایتمشدر. عالم وادیب وشاعر بر ذات اولوب، السنهٔ ثلثه‌ده اشعار ومنشآتی واردر. علم هیئته وموسیقی‌یه دخی انتسابی اولوب، برخیلی بسته‌لری موجوددر. جسارت وبسالتی دخی درجهٔ نهایه‌ده اولوب، آنجق خونخوارلغی وحفظ جاه ایچون سفک دمادن احتراز ایتمدیکی دخی غیر منکردر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر:

رایتسه میل ایدرز قامت دلجو یرینه
طوغه دل باغلامشز کاکل خوش بو یرینه

— ایکنجیسی الحاج سلیم کرای خانک اوغلی اولوب، برادری دولت کرای خانک ایلک خانلغنده نورالدینلک منصبنه وچرکس نظامنه تعیین اولنمش ایکن، توقای قبیله‌سنی کندینه تابع ایده‌رک، خان مشارالیهه قارشی عصیان ایدوب، مغلوب اولدقده دامن عفوه صاریله‌رق، روم ایلنده اقامتنه مساعده اولنمش؛ وادرنه‌یه وصولنده، بر قاچ کون قپوآره‌سنده محبوس قالدقدن صکره، رودوسه نفی ایدلمش ایدی. بعده عفو اولنه‌رق، ۱۱۱۶ تاریخنده دولت کرای خانک یرینه قریم خانی اولمش؛ و۱۱۱۸ تاریخنده درسعادته جلب اولنان باش آغاسنک بعض افاداتی اوزرینه عزل اولنه‌رق، روم ایلنده قرین آباده اقامت ایتمکده ایکن، ۱۱۲۰ تاریخنده ۳۶ یاشنده طاعوندن وفات ایدوب، یانبولی جامعی حظیره‌سنده مدفوندر. کرم وسخاوتله مشهور ایدی.

غازیه خاتون { ملوک ایوبیه‌دن ملک کاملک قیزی وحماه حکومت سورن ملک مظفر محمودک زوجه‌سی اولوب، زوجنک وفاتنده وارثی اولان اوغلی ملک منصور صبی بولنمغله، بر مدت صاحبهٔ ترجمه نائبهٔ سلطنت بولنمش؛ و ۶۵۶ تاریخنده وفات ایتمشدر.

غاسپزیه { (Gaspésie) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنک کبک خطه‌سنده و(سنت لوران) مجراسنک جنوبنده اوله‌رق یکی برونسویق خطه‌سنه متصل بیوجک بر شبه جزیره اولوب، شمالاً مذکور سنت لوران ایرماغنک منصبنده تشکیل ایتدیکی خلیجله، شرقاً (سنت لوران) کورفزیله، جنوباً «صیجاقلر قویی» دینلن بر خلیجله، جنوب غربی جهتندن دخی یکی برونسویقله محاطدر. بویی ۲۸۰ واک کنیش یرنده

اكی ١٤٥ كیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٥٠٠٠ مربع كیلومتره‌دن زیاده‌در. باشلیجه ساحلی مسكون اولوب، اكثر اهالیسی بالیقجی وكمیجیدر. آنجق ایچ طرفلری دخی كوندن كونه اسكان اولنمقده وبالطبع كورمه‌مش اورمانلری آچیلوب تارله‌یه چوریلمكده‌در. بویوك طاغلری اولوب، اك بویوكسكنك ١٢١١ متره ارتفاعی واردر. بو طاغلرك شمالی مائله‌لری پك دیك وصوثوق اولوب، جنوبی اتكلری زراعته دها الویریشلی دره وبایرلری حاویدر. ١٨٥١ تاریخنده اهالیسی ٢١٧٤٨ كشیدن عبارت اولوب، ١٨٧١ده ٣٤٦٥٢٠ مقدارینه بالغ اولمشدی. او وقتدن بری تضاعف ایتمش اولسه كركدر.

غاسپه { (Gaspé) ماده آنفه‌ده بیان اولنان غاسپزیه شبه جزیره‌سنك اوجنده قره‌نك ایچنه درین كیرمش بر قوی وبونك مدخلنده بر بروندر.

غاسقوناده { (Gasconade) آمریقای شمالینك ممالك مجتمعه‌سنده میسوری جمهوریتنده (میسیسیپی) ایرماغنه تابع (میسوری) نهر عظیمنه دوكیلور بر چای اولوب، جمهوریت مذكوره‌نك جهت جنوبیه‌سنده نبعانله، شماله وبعده شمال شرقیه طوغری آقه‌رق، ٣٠٠ كیلومتره‌لك جریاندن و (اوزاژه) ایله دیكر بر قاچ چایك صولرینی طوپلادقدن صكره، (جفرسون سیتی) قصبه‌سنك ٥٥ كیلومتره آشاغیسنده یعنی شرقنده و(سنت لوئی) شهرینك ١١٠ كیلومتره غربنده مذكور میسوری نهرینه دوكیلور. بتون مجراسنك اطرافی اورمانلرله مستور كوزل تپه‌لردن عبارت اولمغله، بو نهر واسطه‌سیله كلیتلی كراسته صالری ایندیریلیر. واپورلر منصبندن ٩٥ كیلومتره یوقاری‌یه قدر ایشلر.

غاسقونیه { (Gascogne) فرانسه‌نك تقسیمات سابقه‌سنده جنوب غربی خطه‌لرندن بر خطه اولوب، غرباً بحر محیط آطلاسینك غاسقونیه كورفزیله، جنوباً پیرنه سلسلهٔ جبالیله یعنی اسپانیا حدودیله و(بآرن) خطه‌سیله، شرقاً فوآ ولانكدوق، شمالاً دخی (كویانه) خطه‌لریله محدوددر. حدود شرقیه وشمالیه‌سی غارونه مجراسندن عبارت اولمیوب، شرق جهتنده مجرای مذكورك اوته‌سنده وجهت شمالیه‌ده بریسنده بولنوردی. تقسیمات جدیده‌ده یوقاری پیرنه، ژرس، لانده ایالتلریله آشاغی پیرنه، غارونه، لوت مع غارونه وتارن مع غارونه ایالتلرینك بر قسمی بو خطه‌نك اراضیسندن تشكیل اولنمشدر. مركزی (اوش) شهری ایدی. الیوم (باسق) دوقتیله واسقون دینلان قوم من اصل اسپانیاده ساكن ایكن، آلتنجی قرن میلادی اواسطنده غوتلر طرفندن صیقیشدیریلوب، پیرنه سلسلهٔ جبالنی تجاوزله، فرانسه‌نك بو جهتنه یرلشمش اولدقلرندن، بونلرك اسمنه نسبتله بو خطه واسقونیه وقرب مخرج مناسبتیله غاسقونیه تسمیه اولنمشدر. بونلر بورغونیه وآوستراسیا قراللری طرفندن مغلوب اولمغله، غاسقونیه (آكیتانه) دوقه‌لغنه الحاق اولنمش، وبعده آیریجه بر دوقه‌لق صورتنه كیروب جهاز صورتیله بر آره‌لق فرانسه قراللغنه و١١٥٢ تاریخ میلادیسنده انكلتره‌یه تابع اولمش؛ و١٤٥٣ تاریخنه‌دك انكلیزلرك النده قالوب، تاریخ مذكورده قطعیاً فرانسه‌یه الحاق، وشمالنده بولنان كویانه ایله برلشدیریله‌رك، ایكیسی بر ایالت اتخاذ اولنمش ایدی. غاسقونیه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی تخمیناً ٢٦٥٢٠ مربع كیلومتره اولوب، ١٣ دائره‌یه یعنی قضا ویا سنجاغه منقسم ایدی. جنوب وشرق جهتلری طاغلق اولوب، پیرنه سلسلهٔ جبالنك اتكلری وشعبه‌لری ممتد اولور. غرب وشمال طرفلرینه كیدلدكجه، اراضی كسب انحطاط ایدوب، غرب شمالی قسمی (لانده) دینلن وفرانسه‌نك تهامه‌سی حكمنده اولان آلچق وقوملق بر یردن عبارتدر. غارونه نهری حدود شرقیه‌سنده جریان ایدوب، خطه‌نك قسم شرقیسنك میاه جاریه‌سی بو نهره منصب اولیورسه‌ده، اصل غاسقونیه‌نك ایرماغی (آدور) اولوب، قسم اعظمنك صولرینی جمع ایدر. (لیژه) نهرینك‌ده منابعی غاسقونیه داخلنده اولوب، سواحلنده طوغریدن طوغری‌یه دكیزه دوكیلور بعض كوچك چایلری‌ده واردر. كرك پیرنه‌ده وكرك لانده‌ده بر خیلی كوللری وار ایسه‌ده، پك كوچك اولوب، یالكز ساحل قربنده قازو، بیسقاراس، اوریان، ژولیان وسوستون كوللری خیلی بیوكدر. اراضیسی پك منبت اولوب، علی الخصوص (آدور) وادیسی اسكیدن بری جدوللرله اعمار اولنمغله، فرانسه‌نك

اك محصولدار يريدر. باشليجه محصولاتى ذخائر متنوعه ايله حيواناته ويريلن نباتات اولوب، طاغلرنده اودون وكراسته يه يارار چام، ميشه وسائر آغاجلر بولنديغى كبى، آلچق يرلرده دخى مرانقوزلقده مستعمل نواق وچمشير آغاجلرى وسواحلده قطران چامى وبلاموط ميشه سى بولنور. باغلرى دخى چوق اولوب، كايتلى شراب وقونياق چيقار. حيوانات اهليه سى وعلى الخصوص صيغير، قيون وآتلرى چوق وجنسلرى ايى اولوب، متعدد حارالرنده سوارى عسكريچون وياريش ايچون آتلر يتيشديريلير. معادنى آز اولوب، آنجق پيرنه طاغلرنده مشهور مرمرلرى وكوزل طاشلريله آلچى وسائره بولنور. معدن صولرى پك چوقدر. صنايع محليه پك ايلرى اولميوب، غاسقونيه ليلر چاليشقان آدملر ايسه ده، اكثرى مملكتلرنده طورميوب، پارسده وفرانسه نك سائر بيوك شهرلريله جزايرده چاليشيرلر، ويا آمريقا وسائر بلاد بعيده يه هجرت ايدرلر. يالكز (بانيره دوبيغوره) شهرينك مرمردن معمولاتى مشهوردر. ادبى فرانسز لسانى كوندن كونه تعمم ايتمكده ايسه ده، اهالى مختلف غلط لسانلرله متكلمدرلر. غاسقونيه ليلر جسور، شن، مهماننواز وسماحتلى آدملر ايسه ده، يلانجيلق وتفاخرلده شهرتلرى واردر. اهالينك بر قسمى اولان باسقلر، كه پيرنه جهتنده ساكن اولوب، كيتدكجه مقدارلرى آزالمقده در، آريالرك هجرتندن اول آوروپا قطعه سنده ساكن بولنمش اقوام منقرضه نك بقية السيوفيدر.

غاسقونيه كورفزى { (Golfe de Gascogne) بحر محيط آطلاسينك فرانسه نك سواحل غربيه سيله اسپانيانك سواحل شماليه سى آره سنده اولان قسمنه ويريلن اسمدر. دكيز دينه لجك درجه ده واسع اولان بو كورفز بر مثلث شكلنده اولوب، زاويه سنك بر جهتنده بولنان غاسقونيه خطه سنك اسمنه اضافتله ياد اولنور. بو مثلثك اسپانيا سواحلندن عبارت اولان بر ضلعى همان مستقيم وفرانسه سواحلنى تشكيل ايدن ضلع ديكرى منحنى ومقعر صورتنده در.

غاسندى { (Gassendi) فرانسه مشاهير حكماسندن اولوب، ١٥٩٢ تاريخنده (شانترسيه) ده طوغمش؛ و١٦٦٥ ده پارسده وفات ايتمشدر. پك كوچك ياشندن ابراز لياقت ايدوب، ١٦ ياشنده ايكن پارسده منطق و٢١ ياشنده حكمت وعقائد معلمى اولمش ايدى. فلسفه، علوم رياضيه، هيئت، حكمت طبيعيه، تاريخ وسائر علومدن بهره سى اولوب، اك زياده فلسفه ايله اشتغال ايتمشدر. اك اول آرسطونك اصول فلسفه سنه اعتراض ايدنلردن اولوب، اپيقورك فلسفه سنى ترجيح ايدردى. بو بابده بر قاچ كتاب يازمش، وكنديسنه مخصوص بر اصول فلسفه وضع ايتمشدر. معاصرلرى اولان غاليله، كبلر، پاسقال وسائر حكما ايله مكاتباتى و(دقارت) ه قارشى اعتراضلرى واردر. هيئته دائر بر قاچ تأليفى وبو فنده بعض مهم كشفياتى واردر. كليات آثارى ٦ جلدده طبع اولنمشدر.

غافق { اندلسده فحص البلوط اعمالندن مستحكم بر قصبه اولوب، غافق لقبيله ملقب بعض علماء اسلامك مسقط رأسى بولنمشدر.

غافقى { (ابو جعفر احمد بن محمد بن السيد) اندلس مشاهير اطبا و حكماسندن اولوب، ادويۀ مفرده ده يعنى علم نباتات طبيه ده زماننك فريدى ايدى. علم مذكورده «كتاب الادوية المفردة» عنوانيله بر تأليف معتبرى واردر كه بونده اولا ديسقوريدس ايله جالينوسك ذكر ايتدكلرى ادويه و بعده متأخرينك يعنى اطباى اسلامك علاوه ايلدكلرى ادويه صره سيله بيان اولنمغله، بو كتاب عموم اطبا ايچون مرجع يرينه كچمشيدى.

غافل { (ملك خسرو) ايران شعراسندن اولوب، سيستانليدر. شو رباعى اونكدر:

غافل نشوى ازين دو معنى غافل
سرمايۀ مرد زين دو كردد حاصل
زين راهنمايان يكى شو قائل
يا عقل درست يا جنون كامل

— هندستانك اكره شهرندن دخى بو مخلصله متخلص بر شاعر اولوب، غافل اكبر آبادى ديمكله معروفدر.

غافلا { (محمد تقى طالقانى) ايران شعراسندن اولوب، شاه عباس ثانى زماننده ياشامشدر. شو بيت اونكدر:

زشوق نامه نویسم زرشك پاره کنم
دلی که نیست تسلی درو چه چاره کنم

غال { (Galls) ازمنهٔ قدیمه‌ده فرانسه ایله آوروپانك اوكا قریب محللرنده ساكن بولنمش بیوك بر قومك اسمی اولوب، بونلره (كات) یاخود (جلت) دخی دیرلردی، وبر ظنه كوره كلتلر بونلرك بر شعبه‌سی ایدی. [«كلت» و «غالیا» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

غال { سنت — (St. Gall) خرستیانلرك عزیزلرندن ایكی كشی اولوب، بری ایرلانده‌لی اولدیغی حالده، ۸۰۰ تاریخنده استادی اولان سنت قولومبانك معیتنده فرانسه‌یه كچه‌رك، بعده اسویچره‌یه چكلمش؛ وقونستانسه كولی قربنده كندی اسمیله تسمیه اولنان بر مناستر تأسیس ایدوب، ۶۴۶ ده اوراده وفات ایتمشدر. تشرین اولك ۱۶ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

— دیكری ۴۸۹ ده طوغوب، ۵۵۴ ده وفات ایتمشدر. قلرمونت پسقپوسی ایدی. علم وزهدیله شهرت بولوب، آوستراسیا قرالی بریجی یتری طرفندن سراینه جاب اولنمشدی. تموزك برنده یورطیسی اجرا اولنور.

غال { (Fr. Jos. Gall) مشاهیر طبیبوندن اولوب، مبحث القحف دینان علمك موجدیدر. ۱۷۵۸ تاریخنده باده بیوك دوقه‌لغنك (تیفنبرون) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ۱۸۲۸ ده پارس قربنده (مونترور) ده وفات ایتمشدر. ۱۷۸۰ تاریخنده ویانه‌ده طبابت شهادتنامه‌سنی آلوب، اجرای طبابتله اشتغال ایتمكله برابر، موجدی اولدیغی فن ایله اوغراشمغه، و ۱۷۹۰ ده بو فنده عمومی درسلر ویرمكه باشلامشیدی. افكار وكشفیات فنیه‌سی آوستریاده حكم سورن تعصبله قابل توفیق اولمیوب، اعتراضاته اوغرادیغندن، ۱۸۰۷ ده ویانه‌یی تركله، پارسه كیدوب، مأمولی مافوقنده حسن قبوله مظهر اولدیغندن، ۱۸۱۹ ده فرانسه تبعه‌لكنی وفرانسز جنسیتنی قبول ایتمشدی. پارسده دخی مبحث القحف حقنده عمومی درسلر ویرمكه وتجارب وتحریات فنیه اجرا ایتمكله اشتغال ایدوب، عمومیت اوزره اعصابك وعلی الخصوص دماغك وظائف واحوال تشریحیه‌سنه دائر برقاچ كتاب یازمشدر. میدانه قویدیغی فنك له وعلیهنده برچوق شیلر یازیلوب، او وقتلرده بر میدان مباحثات آچلمشیدی. بو كونكی كونده بوفنك صحت وحقیقتی ناقابل انكار اولوب، او وقتدن بری غاله تابع اولمش وتحقیقات فنیه‌یی دها ایلری سورمش علما یتیشمشدر.

غال { (Galles) ویكی — ویكی جنوبی — . [«والس» ماده‌لرینه مراجعت.]

غالا { (Gallas) آفریقای شرقیده بیوك بر قوم اولوب، اصل حبشك جنوبنده بولنیورسه‌ده، اورادن آفریقانك ایچلرینه طوغری یاییلوب، سودانده وحتی سودان غربیده دخی غالا افرادینه تصادف اولنور. اصل غالالرك یری حبشك جنوبنده اولوب، شمالاً حبشله وشرقاً سومالی یرلریله محدوددر. جنوباً زنكبار حدودینه ونیانزه كولنه، غرباً دخی نیلك منابعنه قدر ممتد اولور. غالالر ممالكی ۱۳° عرض شمالیدن ۴° عرض جنوبی‌یه و ۳۱° دن ۴۱° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً وتخمیناً ۷۱۶۰۰۰ مربع كیلومتره واهالیسی ۷ ویا ۸ ملیوندر. بو واسع یرلرك احوالی مجهول ایسه‌ده، میاه جاریه‌سی نیل ابیضه طوغری آقدیغنه باقیلیرسه، خیلی مرتفع وبناءً علیه هواسی معتدل اوله‌جغی آكلاشیلیر.

غالالر سیاه اولمدقلری حالده، زیاده اسمر اولوب، سیمالرنده باقیر رنكنه مائل بر قیرمزیلق بولنیور. آنجق بو رنكاریله برابر بونلر زنجی اولمیوب، سیما وبدیجه قافقاس جنسنه مشابهدرلر. سیمالری دوزكوز، آلنلری یوكسك و واسع، كوزلری ایری، برونلری دوز وانجه، طوداقلری اینجه، دیشلری منتظم وكوچك، بویلری اوزون وقد وقامتلری موزوندر. الحاصل غالالر آفریقانك الك كوزل جنسی اولوب، ارككلری ییكیتلكده وفارغی وقالقان استعمالنده‌كی مهارتلریله وشجاعت وجسارتلریله مشهوردر. صاچلری قیوریق ایسه‌ده، اوزون اولوب، وموزلری اوزرینه دوشر، وحرب زماننده اوفق اوفق اوركولر صورتنده اوررلر. لسانلری آهنكلی ولطیف اولوب، اكثر افرادی طلاقت وفصاحته مالكدرلر. غالا اسمی كندی لسانلرنده مهاجر وفاتح دیمك اولوب، كندیلرینه

بو اسمی دخی ویرپورلرسەدە، کندیلرنجە اصل اسملری (اورما) در. بونلرك قسم اعظمی چوبانلقله وحیواناتله مشغول اولوب، بر مقدارلریدە زراعتله اشتغال ایدرلر. یالکز حبش داخلندەکیلرك بعضیسی خرستیان اولوب، قصوری کاملاً مسلمدر؛ وحتی آفریقانك ایچ طرفلرینە و سودان غربی و جنوبیە طوغری یاییلانلری اورالرە نشر اسلام ایتمشلردر. کندیلری برچوق قبائلە منقسم اولوب، هر قبیلەنك بر مجلس منتخبی و بو مجلس طرفندن تعیین اولنمش بر شیخی واردر. بوشیخلر بهر سنە تبدیل وتجدید اولنورلر. مجلس اعضاسی ایسە اون آلتی سنەدە بر دکیشیرلر. قبائل بینلرندە دائمی صورتدە حرب وجدالدە بولنوب، بربرلرندن و سودان زنجیلرندن کولە وجاریەلر آلوب صاتارلر.

غالاپاغو { (Galapagos) بحر محیط معتدلدە خط استوانك آلتندە وآمریقای جنوبیەدەکی (اقوآدور) جمهوریتی ساحلنك ١٠٠٠ کیلومترە غربندە جمهوریت مذکورەیە تابع بر طاقم آطەلر اولوب، ٩١° ٤٠′ ایلە ٩٤° ٢٠′ طول غربی آرەسندە بولنیورلر. بونلرك بشی بیوجك اولوب، خط استوا ایلە ١° عرض جنوبی آرەسندە واقعدرلر. کوچکلرندن اوچی ١ درجەسنك جنوبندە وایکیسی خط استوانك شمالندەدر. دیکرلری پك کوچك وبعضلری عادتا بیوك قیالردن عبارتدر. بو آطەلر بربرلرندن سیرکجە اولوب، ٦٧ ٥٠٠ کیلومترەلك بر مسافەدە طاغنیق ایسەلردە، جملەسنك مجموعاً مساحۀ سطحیەلری بروجە آتی یالکز ٧٤٠٠ مربع کیلومترەدر:

آلبارلە	آطەسی	٤٢٧٥	مربع کیلومترە
ایندفاتیغابل	»	١٠٢٠	» »
ناربوروغ	»	٦٥٠	» »
جامس سانتیاغو	»	٥٧٠	» »
چاتام	»	٤٣٠	» »
فلوریانە	»	١٣٥	» »
دیکر جزایر صغیرە		٣٢٠	» »
جمعاً		٧٤٠٠	» »

بو آطەلرك اراضیسی کاملاً برکانی اولوب، یوکسك طاغلرینك تپەلرندە برکان آغزلری کورینیور. برکان آغزلرینك مجموعی ٢٠٠٠ عددینە قریب اولوب، آلبارلەدە اولان اك یوکسکك ١٥٣٠ مترە ارتفاعی واردر. طوپراقلری غیرمنبت ونباتلری پك آز اولوب، جملەسنك قابل زراعت اراضیسی آنجق آلتی یدی یوز مربع کیلومترەیە بالغ اولور. حیوانلری دخی آز اولوب، اصل یرلی اولەرق بر قاچ جنس قوشیلە بر مترە بوینەدە بر جنس کرتنکەلری وآلتی یدی یوز کیلویە قدر ثقلتی اولان جسیم قاپلومباغەلری واردر. اسملری دخی اسپانیول لساننده «قاپلومباغە آطەلری» معناسنی افادە ایدر. طاغلرندە کمیجیلر طرفندن براغیلوب وحشی حالنە کچمش اینك، بیکیر، اشك، طوموز، کچی، کوپك وکدی کبی حیوانات دخی بولنور. قوشلری اوراپە مخصوص اولوب، هیچ بر یرکیلرینە بکزەمز. بو آطەلرجنوبدن کلن صوئوق بر آقندینك آلتندە بولندیغندن، هوالری عرضنك اقتضاسی نسبتندە دکلدر. یاغمورلری پك سیرك وآزدر. بو آطەلر خالی اولوب، اقوآدور جمهوریتی ١٨٣٢ تاریخندە بونلری تحت تابعیتنە آلدیغندە، اسکان واعمار تشبثندە بولنەرق، اوچ درت یوز مهاجر نقل ایتمش ایسەدە، بونلر درعقب طاغلمش؛ وبعدە بوجزایری منفا اتخاذ ایدەرك، مجرملرلە اسکان تشبثندە بولنمش ایسەدە، بو تشبث دخی مثمر اولەمامشدر.

غالاراتە { (Gallarate) ایتالیانك میلان ایالتندە ومیلانك ٤١ کیلومترە شمال غربیسندە ودمیر یول خطنك تشعب نقطەسندە قضا مرکزی برقصبە اولوب، ٥٠٤٠ اهالیسی وپاموق وکتان منسوجاتی واردر.

غالاشیلس { (Galashils) اسقوچیەنك جنوب جهتندە و(سلکیرق)ك ٧ کیلومترە شمالندە اولەرق (غالاواتر) نهرینك ایکی کنارندە واقع وبر طرفی (سلکیرق) دیکریدە (روقسبورغ) قونتلغنە تابع بر قصبە اولوب، ١٠٣١٠ اهالیسی وبوك قماشلر نسجنە مخصوص بیوك فابریقەلری واردر.

غالان { (Ant. Galland) فرانسە مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٦٤٦ تاریخندە (رولو) دە طوغمش؛ و١٧١٥ دە وفات ایتمشدر. سفیر معیتیلە استانبولە کلوب، بر مدت قالمش؛ وبعدە شرقە ایکی سیاحت دها ایدوب، لسان عربی ویونانیدەکی معلوماتنی توسیع ایتمش؛ وفرانسە قرالنك آنتیقەجیسی نامیلە بر چوق آثار عتیقە

طوپلامش ایدی. فرانسه‌یه عودتنده آقادمیا اعضالغنه وبعده فرانسه مکتبنده لسان عربی معلملکنه تعیین اولنمشدی. «الف لیلة ولیلة» کتاب مشهورینی بعض حکایاتك واشعارك طیبه وکوزل بر افاده ایله فرانسزجه‌یه ترجمه ایتدیکی کبی، لقمان حکیمك امثالنی و«کلیله ودمنه» کتابنی وبرامثال وحکایات مجموعه‌سنی دخی ترجمه ایدوب، بو ترجمه‌لری وعلی الخصوص بیك بر کیجه‌نككی موجب شهرتی اولمشدر.

غالب { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، خلفای عباسیه‌دن متوکل وموفق ومعتضدك خدمت طبابتنده بولنمش وبك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمش ایدی. معتضدك زماننده وفات ایدوب، اوغلی ابو عثمان سعید یرینه کچمش ایدی.

غالب { هندستانك متأخرین شعراسندن درت کشینك مخلصیدر.

غالبا { (Galba) روما ایمپراطورلرندن اولوب، (تیبر)ك زماننده ٣٠ تاریخ میلادیسنده قونسلوس اولدقدن صکره، جرمانیه عسکرینه قوماندان اولمش؛ وقلودك زماننده افریقیه ونرونك زماننده اسپانیا والیلکنه نصب اولنمشدی. نرون بونك اقتدار وفضائلندن وهمناك اولوب، وجودینی قالدیرمق تشبثاتنده ایکن، کندیسی دها اول طاورانوب، ٦٨ تاریخ میلادیسنده رفع لوای عصیانله، اسپانیاده ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ ومتعاقباً بتون روما ممالکنجه ایمپراطورلغی تصدیق اولنمش ایسه‌ده، مجازاته کوستردیکی شدت ایله بخل وخستی کندیسنی توجه عمومیدن دوشورمکله، کندیسنی ولیعهد طانیتمغه موفق اوله‌میان (اوتون) بو حالدن بالاستفاده، کندیسنی وآخرت اولادی بولنان پیزونی قتل ایده‌رك، کندی ایمپراطورلغنی اعلان ایتمشدر. غالبا یالکز سکز آی ایمپراطورلق ایتمشدر.

— دیکر بر غالبا دخی روماليلرجه نطق پردازلقله مشهور اولوب، (لوزیتانیا) یعنی پورتکیز والیسی ایکن، قبل المیلاد ١٦١ تاریخنده مغلوب اولدیغی حالده، عقد مصالحه بهانه‌سیله غالبلری بر یره جلبله، بوصیدن قتل ایتدیکندن، بو معامله‌ٔ خاینانه‌سندن طولایی مجازات کورمك اوزره، رومایه جلب اولندقده، فصاحت وطلاقت لسانیله کندینی قورتارمشدی.

غالب بك { صدر اسبق ادهم پاشا مرحومك ایکنجی اوغلی اولوب، السنه وادبیات شرقیه ایله فرانسز لسانی وفنون جدیده‌یی بعد التحصیل، باب عالی قلملرینه دوام ایده‌رك، شورای دولت معاونلکنه وبعده تنظیمات دائره‌سی اعضالغنه تعیین بیورلمش؛ وبرقاج سنه بو مأموریتده قالدقدن صکره، کرید والی مشاورلکنه نصب اولنه‌رق، ذاتاً نحیف المزاج اولمغله، خسته عودت ایدوب، ١٣١٣ تاریخنده کنج یاشنده ارتحال ایتمشدر. ادیب ومنشی وتاریخ وعلم آثار عتیقه‌یه واقف اولوب، مسکوکات سلجوقیه وعثمانیه‌یه دار قیمتدار بر اثری واردر. پك نازك وخیر خواه برذات ایدی.

غالب بن عبد القدوس { [«ابوالهندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غالب پاشا { (محمد سعید —) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرادن اولوب، صدارت مکتوبی قلمی باش خلیفه‌سی بولنمش اولان سید احمد افندینك اوغلیدر. ١١٧٧ ده درسعادتده دنیایه کلوب، قلم مذکوره داخل اولمش؛ و ١٢٠٢ ده اردوی همایون معیتنده بولنه‌رق، خواجکانلق رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و ٢١٠ ده قلم مذکور سر خلیفه‌لکنه نصب اولنمش ایدی. ٢١٢ ده آمدیٔ دیوان همایون اولوب، ٢١٦ ده سفارتله فرانسه‌یه عزیمت ایتمش؛ وعودتنده بیوك تذکره‌جی و ٢٢١ ده رئیس الکتاب اولوب، ٢٢٢ ده اردوی همایونله طونه‌یه کیدوب، عقد متارکه‌یه مأمور اولمش؛ واوراده ایکن مأموریتی نشانجیلغه تحویل اولنه‌رق، عودتنده ینه رئیس الکتاب اولوب، خدمت سفریه ایله مشغول اولمش؛ و ٢٢٦ ده صدراعظم کتخداسی اولوب، ٢٩ ده ثالثاً رئیس الکتاب اولدقدن صکره، ینه اوسنه عزل وکوتاهیه‌یه نفی ومتعاقباً عفو اولنه‌رق، رتبهٔ وزارتله بولی وویرانشهر وبعده صره‌سیله سیواس، نیکده ویکیشهر، آنقره وکنغری، بولی وقسطمونی سنجاقلرینه نصب اولنمش؛ ونهایت

خداوندکار و قوجه ایلی والیلکیله برابر بحر سیاه بوغازی محافظلنی مأموریتیله درسعادته جلب اولنمش؛ و وصولنی متعاقب ١٢٣٩ ده مهر صدارت عهده‌سنه تودیع اولنمشدر. طقوز آی بو مقام عالیده قالدقدن صکره، بعض مرتبه امتزاجسزلغندن طولایی عزل، و وزارتی رفع اولنه‌رق، کلیبولی‌یه وبعده مغنیسایه‌نفی اولنمش؛ و بعده برائتی ظاهر اولمغله، وزارتی اعاده اولنه‌رق، ارضروم ایالتنه ومتعاقباً شرق سرعسکرلکنه نصب اولنه‌رق، اوج سنه قدر بو مأموریتده قالدقدن صکره، روسیه سفری آچلدقده، مصالحه طرفنی التزام ایتدیکندن، عزل وبکیدن وزارتی رفع اولنه‌رق، بالیکسری‌یه نفی اولنمش؛ و ١٢٤٤ تاریخنده، ٦٩ یاشنده اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر. منشی و شاعر وحسن خطه مالك اولمغله برابر، او وقته کوره امور اجنبیه‌یه آشنا سخی و کریم بر ذات ایدی.

غالب پاشا } (عبدالحلیم —) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، آناطولی ترکلرینك قبا لسان وشیوه‌سنی تقلیداً لطائف وهزلیات قبیلندن بر طاقم اشعار نظم ایتدیکندن، (ترك غالب) دینمکله متعارفدر. استانبوللی اولوب، مالیه مکتوبی قلمندن نشأتله، بعض وزرا وکبرانك کتابتلرنده بولندقدن صکره، آنقره دفتردارلغنه وبعده باطوم وصکره طرنوی قائمقاملغنه نصب اولنه‌رق، ١٢٦٩ تاریخنده میرمیرانلق رتبه‌سنه نائل اولمشیدی. لطائف وهزلیاتی کتابمزه ناقابل نقل اولدیغی کبی، منظورمز اولان بر غزلی‌ده او وقتك موده‌سی اوزره «اولور عالم بویا» کبی طاتسز ومناسبتسز بر تعبیرك هر بیتده تکررندن عبارت اولمغله، اشعارندن برشی ذکر ایده‌مدك.

غالب دده } (شیخ محمد اسعد —) متأخرین شعراء عثمانیه‌نك سرافرازانندن وطریقت مولویه مشایخندن اولوب، غلطه مولویخانه‌سی پوست‌نشینی ایدی. کتبه‌دن مصطفی رشید افندینك اوغلی اولوب، ١١٧١ تاریخنده درسعادتده طوغمش؛ وبر مدت دیوان همایون قلمنه دوامدن صکره، طریقت مذکوره‌یه انتسابله، قونیه‌یه عزیمت ایده‌رك، اوراده واستانبولده یکی‌قپو مولویخانه‌سنده چله‌سنی اکمال ایتمش؛ ومرور زمانله مشیخت مذکوره‌یه نائل اولمش ایدی. ١٢١٣ تاریخنده ارتحال ایتمشدر. اشعاری متین اولوب، مرتب دیوانی ودیکر بعض آثاری واردر. شو مقطع جمله اشعارندندر:

کیم قادر علاج ایلمکه حکم قدردر
تاریخی ایعش غالب‌زارك اثر عشق

غالریوس } (Galère, Galèrius) روما ایمپراطورلرندن اولوب، داچیا یعنی رومانیه‌ده دنیایه کلمشدر. ابتدای حالنده چوبان ایکن، بعده عسکر یازیلوب، جسارت وشجاعتی سایه‌سنده قوماندان اولمش؛ وایمپراطور دیوقلتیان طرفندن اخرت اولادلغنه ودامادلغه قبول اولنه‌رق، ٢٩٢ تاریخ میلادیسنده قونستانس قلور ایله برابر قیصرلغه تعیین اولنمش؛ و ٢٩٦ ده ایران شاهی نرسی‌یه قارشی عسکر سوقنه مأمور اولوب، ابتدا مغلوب اولمش ایسه‌ده، بعده غلبه چاله‌رق، ایران شاهنی طلب مصالحه‌یه مجبور ایتمشدی. ٣٠٥ تاریخنده مرقوم قونستانس ایله بالاتفاق دیوقلتیان ایله ماقسیمیانی ایمپراطورلقدن فراغت ایتمکه تهدیداتله اجبار ایده‌رك، دولتی الده ایتمش؛ ورفیقی قونستانس متعاقباً وفات ایتمکله، غالریوس بونك اوغلی قسطنطینی صورتا تشریك ایتمش ایسه‌ده، بوکا یالکز قیصر عنواننی ویروب، کندیسی آوغستوس عنوانیله ایمپراطورلغنی اعلان ایتمشدی. ماقسانس اسمنده بری ایتالیاده اعلان سلطنت ایتمکله، غالریوس بوکا قارشی سوق عسکر ایتدیکنده مغلوب اولوب، داچیانك (ساردیقه) قصبه‌سنه چکلمش؛ واوراده ٣١١ تاریخنده بر یاره‌دن وفات ایتمشدر. خرستیانلره قارشی پك شدتلی بغض وخصومتی اولوب، دیوقلتیانی خرستیانلرك تعقیباتی حقنده امر ویرمکه اجبار ایتدیکی کبی، کندی زماننده دخی بونلره قارشی شدت کوسترمشدر.

غالغو } (Galego) اسپانیانك هوئسقه وساراغوسه ایالتلرنده بر نهردر، که پیرنه طاغلرینك (سالنت) بوغازنده نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، سالنت ودیکر بعض قصبه‌لرك ایچندن کچدکدن وبر طاقم منبت یرلر اروا ایتدکدن صکره، بر آره‌لق غربه وبعده ینه جنوبه دونه‌رك، ساراغوسه اووه‌سنی بعد الاروا بو شهرك اوکنده صول کنارندن

(ایره) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ۱۷۰ کیلومتره طولنده‌در.

غالغوس { ریو — یاخود ریو دلاس — Rio Gallego , Rio de los) (Gallegos) آمریقای جنوبیده پاتاغونیه خطه‌سنك منتهای جنوبنده بر ایرماق اولوب، ۵۱°۵۲′ عرض جنوبیده جدول صورتنده برطاقم چایلردن بالتشکل، شرقه طوغری جریانله، همنامی اولان درین برخلیج تشکیل ایده‌رك، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. بزم صوك بهار موسمنه تصادف ایدن ایلك بهارده ویازك ابتدالرنده صوبی پك چوق اولوب، یازك حیوانله وحتی بابا دخی کچیله‌جك درجه‌ده آزالیر. قیشین منجمد اولوب، بوزلرك اوزرینه کچیلیر.

غاللا { (Galélas) بحرمحیط کبیر جزایرندن (جلولو) جزیره‌سنك شمالنده ساکن برقوم اولوب، کیمیاکده ماهر وجسور آدملر اولمغله، کمیلرله دکیزده کزوب، آطه‌لره چیقه‌رق، کیك وطوموز وساحلده بالیق آولارلر. واتلری قورودوب، بوتجارتله یاشارلر. اوزون بویلی، ایری وکوزل آدملردر.

غالنه { (Galena) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ایلینو آجمهوریتنده واسپر. ینغفیلدك ۵ ۳ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك کنارنده وبونك میسیسیپی ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ۱۰ کیلومتره یوقاریده واقع برقصبه اولوب، ۷۰۲۰ اهالیسی، جوارلرنده سیملی قورشون وباقرمعدنلری، ماکینه وسائره فابریقه‌لری، متعدد دمیر یوللری وایشلك تجارتی واردر. سیملی قورشوندن سنوی آلتی یدی ملیون فرانق قیمتنده معدن چیقار.

غالوانی { (Galvani) مشاهیر طبیبیوندن اولوب، کندی اسمنه نسبتله غالوانیسمه تسمیه اولنان الکتریق اصولنك موجد وکاشفیدر. ۱۷۳۷ تاریخنده ایتالیانك بولونیه شهرنده طوغمش، و۱۷۹۸ده وفات ایتمشدر. ۱۷۶۲ده بولونیه دار الفنوننده تشریح معلمی اولوب، بعده بعض اسباب سیاسیه‌دن طولایی عزل اولنه‌رق، بقیهٔ عمرینی حکمت طبیعیه والکتریق وغالوانیسمه‌یه دائر تدقیقات وتألیفاته اصرار ایتمشدر. بولونیه جمعیت علمیه‌سی صاحب ترجمه‌نك آثارینی جمع ونشر ایتمشدر.

غالوای { (Galway) ایرلانده‌نك (قوناخت) ایالتنده ودوبلینك ۱۸۳ کیلومتره غربنده وهمنامی اولان کورفزك ایچنده اوله‌رق (قوریب) کولی آیاغنك منصبنده واقع قونتلق مرکزی برقصبه اولوب، ۱۵۶۰۰ اهالیسی، اسپانیا اصولنده طار وپیس سوقاقلری، یالکز بربکی محله‌سی، صاغلام وایشلك لیمانی وصید ماهی‌یه مخصوص سفاینی واردر. خیلی اسکی برقصبه‌در. — غالوای قونتلغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۳۳۸ مربع کیلومترو اولوب، ۲۴۸۴۶۰ اهالیسی واردر.

غالوس { قورنلیوس — (C. Gallus) اسکی روما شعرا وسردارلرندن اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ۹۶ سنه اول (قوروم یولی) قصبه‌سنده طوغمش؛ واسکندریه محاربه‌سنده اوقتاوه بیوك خدمتلر ایتمکله، بونك طرفندن مصر والیلکنه تعیین اولنمش ایدی. سوء استعمالاتده بولندیغندن، عزل وجزای نقدی ونفی ایله علیهنه حکم اولنه‌رق، قبل المیلاد ۲۶ سنه اول اتلاف نفس ایتمشدر. بعض قصائد واشعاری واردر. ویرجیل ایله حقوق اولوب، ویرجیلك کندیسنه خطاباً برقصیده‌سی واردر.

غالوس { ویبیوس ترونیانوس — (V. T. Gallus) روما سردارلرندن اولوب، میسیا یعنی صربستان جهتی قومانداتی ایکن، ایمپراطور دچیوسی غوتلره قارشی اولان سفرنده قتل ایتدیره‌رك، ۲۵۱ تاریخ میلادیسنده کندی ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ وابتدا مقتول ایمپراطورك اوغلنی حکومته تشریك ایلمش ایسه‌ده، متعاقباً بونی‌ده قتل ایتدیره‌رك، یرینه کندی اوغلی وولوسیانی کچیرمش؛ وغوتلرله اتفاق ایدوب، خرستیانلری زجر وتعقیب ایتمشدر. حکومتی غصب ایدن امیلیانه قارشی سوق عسکر ایتمك اوزره ایکن، ۲۵۳ تاریخنده (اومبریا) ده کندی عسکری طرفندن قتل اولنمشدر.

غالوس { فلاویوس قسطنطینوس — (F. C. Gallus) روما ایمپراطورلرندن قسطنطینك اوغلی وبولیانوسك برادری اولوب، ۳۵۱ تاریخنده ایکنجی قونستانس طرفندن قیصر عنوانیله شرق حکومتنه نصب اولنمش؛ وایرانیلرله ایتدیکی محاربه‌لرده غالب اولمش ایسه‌ده، قوتی

سۋ استعمال ایدەرك، سوریە و آنطاکیە اعیانندن
برچوق آدملری بلا سبب اعدام ایتدیکندن، ایمپراطور
طرفندن جلبلە، بالمحاکمە، ٣٠٤دە اعدام اولنمشدر.

غالوستون { (Galveston) آمریقای شمالیدە ممالك مجتمعەنك جهت جنوبیەسندن
(تکزاس) حکومتندە ومکسیقە کورفزی ایچندە
همنامی اولان قویك مدخلندە واقع اوزون وطار بر
آطەنك شرق شمالی کوشەسندە اولەرق ٢٣°١٨′١١″
عرض شمالی ایلە ٩٧°٨′٢٢″ طول غربیدە واقع
قونتاق مرکزی برقصبە اولوب، ١٣٨٢٠ اهالیسی، بر
کوپری ایلە قرەیە مربوط دمیر یول خطی، صاغلام
وآنجق صیغجە لیمانی وپك ایشلك تجارتی واردر. سو-
قاقلری بیوك آغاجلرلە کولکەلی اولدیغی کبی، خانە-
لری دە باغچەلرلە محاط اولوب، هواسی صاغلامدر.
— غالوستون آطەسی ٥٠ کیلومترە اوزون وآلچق
اولوب، او صرەدەکی آطەلرك جملەسی کبی، طالغەلرك
سوروب بریکدیردکاری قوملردن متشکلدر.
— غالوستون قویی (ترینیق) نهرینك منصبندە
واقع بیوك بر قوی اولوب، ایچندە دیکر بر طاقم
قویلر دخی تشکل ایتمکلە، کمیلرك بارینمەسنە پك
الویریشلی ایسەدە، مدخلی صیغدر.

غالە { (Pointe de Galle) پوآنت دو غالە سرندیب جزیرەسنك جنوب غربی
کوشەسندە وقولومبونك ١١٠ کیلومترە جنوبندە
٦°١′٢٥″ عرض شمالی ایلە ٧٧°٥٢′٢٣″ طول
شرقیدە بر شهر واسکلە اولوب، ٤٧٩٥٥ اهالیسی
وهندستان وآوسترالیا وچین وجاپونلە ایشلك تجارتی
واردر. لیمانی طار وقیالر وصیغلرلە مملو اولوب،
سفاینك دخولی کوچ اولدیغی حالدە، اهمیت موقعیەسی
حسبیلە سفائن تجاریەنك مراکزندن معدوددر.
پورتکیزلیلرك اورالردە حکم سوردکاری زمانلردە
تأسیسی مظنوندر. اورماناق بر یردە واقع اولوب،
آوروپالیلر سورك ایچندە وبرلیلر اطرافندە باغچەلرلە
محاط کوشکلردە ساکندرلر. تجارتی مسقطدن کلمش
عربلرلە پارسیلرك یعنی زردشتیلرك الندەدر. هواسی
پك صاغلام اولوب، آنجق یاغمورلری زیادەدر.

غالیا { (Gaule, Gallia) یاخود غول (اسکی یونانیلر ورومالیلرك فرانسەیە ویردکاری
اسم اولوب، آنجق غالیا مسماسی بلجیقەیی ورین
ایرماغی مجراسنە قدر اولان یرلری دخی جامع اولمغلە،
شرقاً وشرق شمالی جهتندن آلپ سلسلۀ جبالیلە ورین
مجراسیلە محدود عد اولندیغندن، شمدیکی فرانسەدن
دها کنیش ایدی. رومالیلرك الینە کچدکدن صکرە،
حدودی تقسیمات ملکیە وسیاسیەیە کورە دکیشەرك،
برآرەلق ایتالیانك قسم شمالیسنە دخی غالیا اسمی
ویرلمش، وتفریق ایچون بوکا (غالیا چیزالپینە) یعنی
آلپ سلسلۀ جبالنك بریسندەکی غالیا وفرانسەیە
(غالیا ترانسالپینە) یعنی آلپك اوتەسندەکی غالیا
دینیلیردی. هر حالدە بو اسم اورانك اهالیٔ قدیمەسی
اولان (غال) ونام دیکرلە (کلت) قومنە نسبت
بیان ایدوب، هر نقدر ممالك واسعۀ مذکورەنك
شمال شرقی جهتندە بلجلر کبی جرمان جنسیتنە منسوب
بعض اقوام صغیرە، وجنوب جهتندە اسپانیانك
(ایبر) لریلە همجنس بعض اهالی ایلە سواحل بحر
سفیدە مارسلیە کبی بعض قصبەلر تأسیس ایتمش
اولان یونان مهاجرلری دخی بولنوردیسەدە، اها
لینك قسم اعظمی غال اقوامندن ایدی.
غاللر یعنی کلتلر آسیادن الك اول آوروپایە
کچن اقوام آریانیەدن اولوب، کندیلرندن صکرە
کلن قافلەلر یعنی ایلیریالر وغوتلر واسلاولر طرفندن
تعقیب اولنەرق، آوروپانك غرب طرفنە قدر کیتمشلردی.
اورالردە نیم وحشی برحالدە یاشایوب، میلاد عیسادن
٥٨٧ سنە اولە کلنجەیە قدر تاریخچە اسملری مجهول
ایکن، تاریخ مذکوردن اعتباراً شمال شرقیدن
تجاوزاتە باشلایان جرمان اقوامی طرفندن صیقیشدیر-
یلەرق، آلپ طاغلرینی تجاوزلە، ایتالیانك شمال
طرفلرینە صوقلمە وبعضلری یونانە وکوچك آسیایە
قدر یاییلوب، الیوم آنقرە ولایتی تشکیل ایدن
یرلردە کلیتلە یرلشەرك، کندی اسملرینە نسبتلە
(غالاتیا) تسمیە اولنان واسع بر یر ایدنمشلردی.
غاللر او صرەلردە جسارتلریلە شهرت بولوب، روما-
لیلرلە دفعاتلە چارپیشمشلردی. رومالیلر قوت بولدقدن
صکرە برچوق زمان سورن محاربات کثیرە نتیجەسندە
قبل المیلاد ١٦٣ تاریخندە غالیا چیزالپینەیی یعنی
ایتالیانك شمالی غاللرك الندن ضبط ایتدکاری کبی،
١٢١ تاریخندە دخی غالیا ترانسالپینەنك یعنی اصل
فرانسەنك جنوب شرقی قسمنی فتح ایدوب، ایالت
معناسیلە (پرووانسە) تسمیە ایتمشلردی، کە الیوم بو اسملە

ياد اولنور. نهايت قبل الميلاد ٥٨ تاريخندن ٥٠ تاريخنه‌دك ٨ سنه ظرفنده مشهور يوليوس قيصر غاليانك هر طرفنى ضبط، ورومامماليكنه الحاق ايتمشدى. بشنجى قرن ميلادى اواخرينه‌دك غاليا روماليلرك النده قالوب، بعده جرمانيه‌دن تجاوز ايدن فرانقلرك الينه كچمكله، غاليا اسمى متروك قالوب، بو قومك اسمنه نسبتله فرانسه تسميه اولنمشدر.

غاللر كنديلرينه مخصوص برلسانله متكلم اولوب، بو لسانك سائر السنهٔ آريانيه ايله مناسبت ومشابهتى دركاردر. فرانسه‌ده برتانيه خطه‌سنك بعض طرفلرنده وانكلتره‌نك (غال) ياخود (والس) خطه‌سيله اسقوچيا وايرلانده طاغلرنده‌كى اهالى اسكى غاللردن قالمه اولوب، اسكى لسانلرينى محافظه ايتمكده‌درلر. اسكى غاللرك لسانى بونلرك لسانندن وتواريخده بالمناسبه مذكور بعض كلمه‌لردن استدلال اولنوب، بوقسه يازى وكتابلرى اولمديغندن، لسان مذكوردن اثر قالمامشدر. هر نه قدر شمديكى فرانسزلر اسكى غاللرله لاتينلر وفرانقلرك امتزاج واختلاطندن تولد وتحصل ايتمشلرسه‌ده، شمديكى لسانلرينك قسم اعظمى لاتينجه‌دن خلط اولوب، غال لسانندن قالمه كلمه‌لرى آزدر. غاللر جنكاور برقوم اولوب، دائمى صورتده غارغيلر وقالقانلرله وباقيردن قبا قليجلرله مسلح كزر، وتيمار اصولنده اداره اولنوب، زراع طاقمى اصحاب تيمار اولان جنكاورلرك اسير وملكى حكمنده بولنور ايدى. (درويد) تعبير اولنان برمذهب مخصوصلرى اولوب، علائم طبيعته ابنانير، وبر طاقم قبا بتلره انسان ذبح ايدرلردى. راهبلرينك قوت ونفوذى دخى زياده اولوب، بونلر سحاراق، اونوروجيلك وطبيبلك دخى ايدرلردى. نيم وحشى برحالده ياشايوب، معبدلرى وحكومت محللرى اورمانلردن عبارت ايدى؛ وحيوانلره برد بوستكى قوبوب اكرسز واوزنكيسز بينرلردى. [«فرانسه» ماده‌سنه دخى مراجعت بيورله.]

غاليانوس (Gallien, Gallianus) روما امپراطورلرندن اولوب، والريانوسك اوغليدر. ٢٣٢ تاريخ ميلاديسنده طوغوب بدرى طرفندن حكومته تشريك اولنمشدى. ٢٦٠ تاريخنده بدرى ايران شاهى شابور ايله ايتديكى محاربه‌ده اسير دوشديكى حالده، صاحب ترجمه كنديسنى قورتارمغه اصلا تشبث ايتميوب، مستقلاً كندى امپراطورلغنى اعلان ايتمش؛ وذوق وسفاهته طالمش ايدى. اقوام وحشيه غاليايه ويونان ايله ممالك شرقيه‌يه تجاوز ايتدكلرى كبى، والى وقوماندانلرندن دخى اوتوز كشى آيرى آيرى اعلان استقلال ايتمشلردى. بونلردن برايكيسنى مغلوب ايدوب، برينى‌ده ميلانده محاصره ايتمكده ايكن، ٢٦٨ تاريخنده كندى ضابطانندن برى طرفندن قتل اولنمشدر.

غاليپولى (Gallipoli) ايتاليانك اوترانته خطه‌سنده (لچه) ايالتنده ولچه‌نك ٣٧ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق تارنته كورفزى ساحلنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ٧٥٨٠ اهاليسى، كليتلى زيتون ياغى اخراجاتى وصيد ماهيسى واردر. قصبه برآطه‌نك اوزرنده اولوب، ١٢ كمرلى بركوپرى ايله قريه مربوطدر. اسكى برقصبه اولوب، زمان قديمده يونان مهاجرلرى طرفندن بنا اولنمشدر. — [«كليبولى» ماده‌سنه مراجعت بيورله.]

غاليچ (Galitch) روسيه‌نك قوستروميه ايالتنده وقوستروميه‌نك ١٢٩ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق همنامى اولان كولك شرق جنوبى ساحلنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب، ٥٠٢٠ اهاليسى واردر. — غاليچ كولى ٥٧ مربع كيلومتره وسعتنده اولوب، وولغه‌يه تابع اولان (قوستروميه) نهرينه دوكيلور برآياغى واردر. بوكولك باليغى پك چوقدر.

غاليچه اسپانيوللرجه غاليجيا وعربلرجه جليقه (Galice, Galicia) اسپانيانك شمال غربى كوشه‌سنده واقع بيوك برخطه‌سى اولوب، غرباً وشمالاً بحر محيط آطلانتيكى ايله، شرقاً آستوريا خطه‌سيله وملقاليون قراللغيله، جنوباً دخى پورتكيز حدوديله محدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٩٣٧٧ مربع كيلومتره واهاليسى ١٨٥٠٠٠٠ كشيدر. شمديكى تقسيمات ملكيه‌ده غاليچه آيريجه بر دائره تشكيل ايتميوب، وقتيله غاليچه ايالتنى تشكيل ايدن مملكت شمديكى حالده: قورونيه، پونته‌ودره، لوغو واورونسه اسملريله درت ايالته منقسمدر. غاليچه‌نك سواحلى چوق اولمغله برابر، پك كيرنتيلى چيقنتيلى اولوب، بر حق دربن وطولاشقلى قويلرى وصاغلام ليمانلرى واردر. اراضيسى طاغلق ايسه‌ده،

طاغلرینك اكثری قابل سكنی اولهمیهجق درجهلرده
مرتفع اولمیوب، یالكز اثون حدودندهكی طاغلری
سنهنك اكثر آیلرنده قارلری محافظه ایدهجك
درجهده یوكسكدر. بو طرفكده اورمانلری چوق
اولوب، میشه پلاموطلری وكستانهلربله بر چوق
طوموز سوریلری بسلنیر. میاه جاریهسی چوق او-
لوب، (مینیو) ایرماغی شمال جهتنده نبعانله، جنوبه
طوغری آقهرق، خطهنك اكثر میاهنی جمع
ایتدكدن صكره، اثوندن كلن (سیت) نهریله بر-
لشوب، غالیجیه ایله پورتكیز آرهسنده بر بیوك
خلیج تشكیل ایدهرك، بحر محیطه دوكیلور. سواحل
قربنده، نبعان ایدن بر چوق كوچك نهرلر دخی
طوغریدن طوغری‌یه بحر مذكوره منصب اولور.
طاغلری آرهسنده كوزل وادیلری وار ایسهده،
بونلرك كایتلی وسعتی زراعته الویرهجك درجهده
اولمدیغندن، محصولات زرعیهسی درجهٔ كفایهده
دكلدر. مینو ایرماغنك وادیسی كنیش ایسهده،
زراعتدن زیاده مرعایه الویریشلیدر. مع هذا
غالیجیه اسپانیانك هربرندن زیاده مسكون اولوب،
الك زیاده سواحله قریب اولان یرلری وكوچك
نهرلرینك وادیلری معموردر. طاغلق اولان ایچ
طرفلرینك اهالیسی ایسه مملكتلرنده بسلنهمیوب،
اسپانیا وپورتكیزك بیوك شهرلرینه وحتی برازیلیایه
قدر اختیار غربت ایدرلر.

غالیجیهلیلر اسكیدن بری آیریجه بر حالده یاشا-
یوب، اسپانیاده حكم سورن اقوام مختلفه ایله
چوق اختلاط ایتمهمش، وحتی عربلرك زماننده
دخی بر درجهیه قدر استقلاللرینی محافظه ایتمشلردر.
اخلاق وعادات قدیمهلرینی محافظه خصوصنده دخی
متعصب اولوب، تمدنهبك آرزو ونهماك كوسترمیورلر.
كندیلری جسور، مستقیم ومهمان نواز آدملر او-
لوب، آنجق بو وجهله عالمدن آیری یاشامهلری
سائقهسیله قرون وسطانك درهبكلك اصولی اوراده
یقین وقتلره كلنجهیه قدر مرعی قالوب، كویلیلر
ایشلدكلری اراضینك صاحبلری دكلیدی. غالیجه-
لیلركده، بو حالده یاشایان سائر اقوامك اولدیغی
كبی، قیصقانجلق، آرزوی انتقام وافكار جدیدهیه
مخالفت كبی بعض قصورلری واردر. لسانلری
قباجه اولوب، اسپانیولجهدن زیاده پورتكیزجهیه
مشابهدر؛ وقطالان لسانی كبی آیریجه بر لاتین لسانی
عد اولنهبیلیر. آنجق كندی لسانلرنده ادبیاتلری
اولمیوب، اسپانیانك لسان ادبیسنده یعنی قاستیلان
لساننده اوقویوب یازارلر.

غالیچیا { (Galicie) آوستریا ومجارستان دولتنه تابع بیوك بر خطه اولوب
قارپات سلسلهٔ جبالنك خارجنده یعنی شمال شرقیسنده
برهلال صورتنده ممتد اولور. جنوب غربی جهتندن
مجارستانله، جنوب شرق طرفندن ینه آوستریانك
بوقووینه خطهسیله، شرقاً روسیهنك پودولیه خطه-
سیله، شرق شمالی جهتندن ینه روسیهنك وواهینیه
خطهسیله، شمالاً لهستانله، غرباً دخی آوستریایه
تابع سیلزیا خطهسیله محدود اولوب، تقریباً ٤٨°
ایله ٤٠′ ٥٠° عرض شمالی و ٤٠′ ١٦° ایله ٢٤°
طول شرقی آرهلرنده ممتد اولور. شرقدن غربه
بویی قوش اوچشی حسابیله ٥٤٠ كیلومتره اولوب،
اك قسم غربیسنده ٦٠ ایله ٧٥ كیلومتره آره-
لرنده ایسهده، شرقه طوغری كیدلدكجه كنیشلیوب
٢٠٠ كیلومترهیه قدر چیقار. مساحهٔ سطحیهسی
٧٨ ٤٧٧ مربع كیلومتره واهالیسی ٦ ٠٨٨ ٥١٠
كشیدر. مجارستاندن صكره دولتك الك بیوك خطهسی
اولوب، الك زیاده مسكونلرندندر.

غالیچیا خطهسی آوستریا ومجارستانی شرقاً وشمال
شرقی جهتندن طبیعی برسور صورتنده احاطه ایدن
قارپات سلسلهسنك خارجنده اولوب، موقع جغرافی
وطبیعت اراضیجه سلسلهٔ مذكورهدن چین حدودندهكی
آلتون طاغنه قدر ممتد اولان واسع اوولردن عد
اولنهبیلهجكندن، آوستریا ومجارستان دولتنه مربوطیتی
صرف سیاسی وغیر طبیعیدر. جنوب غربی جهتنده
سلسلهٔ مذكورهنك اتكاری ممتد اولوب، سائر
طرفلرنده آنجق حس اولنهبیلهجك بعض ارتفاعلر
وآلچق تپهلر بولنیور. مع هذا وسطی ارتفاعی ٢٥٠
كیلومترهدن آشاغی اولمیوب، شمال وجنوب شرق
جهتلرندهكی برلرك آلچاقلغنه كوره غالیچیا اراضیسی
رتقسیم میاه خطی تشكیل ایتمكله، مركزی اولان
لمبرغ شهرندن بوقاری اولان برلرنده میاه جاریهسی
(ویستوله) ایرماغی واسطهسیله بالطبع دكزینه
واورادن آشاغی اولان برلرك صولریده دنیستر
وپروت واسطهسیله قره دكیزه اینر. ویستولهیه منصب

اولان انهارك باشليجه‌لری: سوله، اسـقاوه، رابه، دونايك، قوبه ويسلوقه وهپسنك بيوكی اولان سان نهرلريدر. دنيستر ايرماغی ايسه غاليچيانك قسم شرقيسنی اورته‌سندن شق ايدوب، صاغ وصولندن برچوق چايلر آليور، كه بونلرك باشليجه‌لری صولدن يعنی شمالدن: زلوته‌ليپا، استريپا، سرت وپودورچه؛ صاغدن دخی: استری، اسويقه، لومنيقه، وساٸره‌در. سرته طابع اولان (چرموس) نهری‌ده بوقووينه ايله غاليچيا آره‌سنده خط حدودی تشكيل ايديور.

طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، عموم اراضيسنك يوزده ٤٦ سی مزروع ٢٤ ی اورمان، ٢٤ ی مرعی وچاير وياكز يوزده ٦ سی اراضئ خاليه‌در. اووه‌لرده وعلی الخصوص شمال شرقی جهتنده ذخاير حاصل اولوب، باشليجه جنسلری: چاودار، آرپه، يولاف، مصر وساٸره‌در. قارپات اتكلرنده‌ده پك زياده كتن وتوتون حاصل اولور. بركتلی سنه‌لرده ذخاير آرتوب، وساٸط نقليه نقصانندن اسپيرتو خراجنده استعمال اولنور؛ وبركتسز سنه‌لرده احتياجات محليه‌يه يتيشمز. زراعتك ترقيسيچون چاليشير جمعيتلر وار ايسه‌ده، برطاقم سراجه‌جيلردخی اراضئ‌يی چفتجيلرك الندن چيقارمغه چاليشوب، موفق اوليورلر. ويستوله ودينستر نهرلری غاليچيا اورمانلرندن واچيغ وهوجه بكه كراسته صاللری ايندیررلر. حيوانات اهليه‌سی وعلی الخصوص صيغيرلری چوق اولوب، اهاليسی روسيه ورومانيه‌دن دخی طانه‌لر جلبله بسلدكدن صكره آوروپايه اخراج ايدرلر. معادنجه برنجی درجه‌ده قياطوزی اولوب، آوستريا ومجارستان دولتنده چيقان طوزك نصفندن زياده‌سی بو خطه‌دن چيقار. طاش ياغی، دمير، چنقو، قورشون، كوكورد وقارپات اتكلرنده آلتون توزی دخی چيقار. صنايع محليه پك كری اولوب، معهذا كليتله حاصل اولان كتن وكنوردن بعض منسوجاتله سختيان، مسكرات پنجاردن شكر وساٸره اعمال اولنور. تجارتی باشليجه محصولات زرعيه وحيوانات ايله ساٸر حاصلات محليه‌نك اخراجندن عبارتدر. هوجه پك وياشدن بالطيق دكيزی سواحلنه قدر اخيراً تمديد اولنان دمير يول خطنك غاليچيانك اورته‌سندن كچمسی بو مملكتك اهميت تجاريه‌سنی آرتيرمشدر.

هواسی اعتدالسز اولوب، يازن زياده صيجاق وقيشين پك صوغوق اولور. ياز ايله قيش هوالری آره‌سنده ٦٠ درجه فرق اولوب، قيشين اوچ آی متمادياً صولر منجمد حالنده بولنور. ياغمورلری پك چوقدر.

اهاليسی نصفيت اوزره لهلی وروتندن مركب اولوب، لهليلر باشليجه شمال غربی وروتنلر جنوب غربی قسمنده ساكندرلر. روتن دينلن قوم روسلرك بر جنسی اولوب، كوچك روسيه‌نك اهاليسيدر. و«قيرمزی روس» دينمكله دخی معروفدرلر. بونلردن بشقه ياريم مليوندن زياده يهودی و ١٠٠٠٠ قدر آلمان واردر. اسلاو جنسيتنه منسوب اولان لهليلر وروتنلر آز چوق بربرلرينه مشابه اولوب، هله آشاغی صنفلری اكثريت اوزره معارفدن بيخبر، تنبل وعشرته مبتلا آدملردر. كرك بونلر وكرك يهوديلر اوست وباشلرينك پيسلكيله مشهور اولوب، مسكنلری وياشايشلری دخی حفظ صحت قواعدينه بسبتون مخالف اولديغندن، واورتودوقس مذهبنده اولانلر اكثر اياملرنی پرهيزله كچيردكلرندن، جمله‌سی ضعيف وقانسز آدملردر. معهذا غاليچيانك عموم اهاليسی سنه‌دن سنه‌يه چوغالقده اولوب، هله يهوديلر پك زياده تكثر ايتمكده واكثر شهر وقصبه‌لرده امور تجاريه وصرافيه‌يی يد انحصارلرينه آلمشدرلر. اهالينك جهالتندن وعشرته اولان ابتلاسندن بالاستفاده اراضيلرينی اللرندن آلمق طمعنه دوشمش سراجه‌جيلر دخی چوقدر. اكثر اراضی لهلی زادكانك چفتلكلری اولوب، بونلر ساٸر اهاليدن فرقلی اوله‌رق، آلافرانغه بر عمر سوررلر، واهالی بيننده معارف ومدنيتك نشره چاليشيرلر. لهليلرك لسانلری وادبيات مليه‌لری دها مساعد ومكمل اولديغندن، بوجهتدن روتنلردن برآز دها ايلريدرلر. لهليلر قتوليك وروتنلر اورتودوقسدرلر.

آوستريا ومجارستانك ساٸر خطه‌لری كبی غاليچيانك دخی مختاريت اداره‌سی اولوب، كنديته مخصوص (ديت)ی يعنی مجلس مبعوثانی ومأمورين ملكيه‌نك وظاٸفنه نظارت ايدر برمجلس اداره‌سی واردر. مجلس مبعوثانی ١٥٠ اعضادن مركبدر. ويانه‌نك عمومی مجلس مبعوثاننه دخی غاليچيادن ٣٨ مبعوث كوندريلير. مركز اداره‌سی (لمبرغ) شهری اولوب، مملكت ٧٤

قضایه منقسمدر. غالیجیانك ٨٥ شهر وقصبه‌سی ٢٣٤ بازاری و ٦٢٧١ قریه‌سی واردر. یوز بیکدن زیاده اهالیسی اولان لمبرغدن صکره اك بیوك شهر وقصبه‌لری قراقوویه، برودی، تارتوف، تارنوپول، قوتومیا، استانیسلاووف، سامبور، دروهوبیچ، پرزمیسل‌در. غالیجیا بربریله هیچ براشتراك ومناسبتی اولمیان ایکی مملکتدن مرکب اولوب، غرب شمالی قسمی لهستانك وشرق جنوبی قسمی کوچك روسیه‌نك برپارچه‌سیدر. بو ایکنجی قسم دفعاتله کوچك روسیه برنسلرندن لهستان قراللرینه وبونلردن ینه کوچك روسیه برنسلرینه کچه‌رك، برآرالق مجارستان قرالی طرفندن دخی ضبط اولنمشدی. لهستان قراللغنك مقاسمه‌سنده آوستریانك حصه‌سنه دوشوب، ١٨٤٨ تاریخنده اولجه مستقل وبیطرف بر جمهوریت حالنه قونمش اولان قراقوویه دوقه‌لغی دخی غالیجیایه الحاق اولنمشدر. امپراطور ایکنجی ژوزف بو مملکته بر نظام مخصوص ویروب، لمبرغ دارالفنونی دخی تأسیس، ومملکتك تمدن وترقیسنه خدمت ایتمشدر.

غالیجین (Galitzin) روسیه کبراسندن اولوب، ١٦٣٣ تاریخنده طوغمش و ١٦٨٠ ده امپراطور فدورآلکسیوویچك باش وکیلی اولمش؛ وبو امپراطوری زادکانلق عنوانلرینی لغو ایتمکه تشویق ایلمش ایدی. بعده نائبهٔ حکومت صوفیه‌نك محبتنه مظهر اولوب، بونك زماننده بیوك بر نفوذ واقتدار قزانمش؛ ولهیلرله صلح ایدوب، قریم خانلرینك تجاوزاتنه دخی برسد چکمش ایدی. ١٦٨٩ ده نائبهٔ حکومتله برلکده وارث حکومتك قتلنه قصد ایتمکله اتهام اولنه‌رق، نفی اولنمش؛ و١٧١٣ ده موسقوه‌نك بر مناسترنده وفات ایتمشدر. بونك نسلندن روسیه‌ده بر چوق رجال کلمشدر.

غالیله (Galilée, وایتالیانجه غالیلئو غالیلی (Galileo Galilei) اعاظم منجمیندن اولوب، هیئت جدیده‌نك موجدلرندندر. ١٥٦٤ تاریخنده (پیزه) شهرنده طوغوب، زادکاندن مقیر بر عائله‌یه منسوب ایدی. پدری طرفندن فن طب تحصیلنه سوق اولنمش ایسه‌ده، علوم ریاضیه‌یه اولان میل طبیعیسنه تابع اوله‌رق، فن طبی ترکله، علوم مذکوره‌نك تحصیلنه قویله‌رق، او درجه‌ده ایلریلمش، که ٢٢ یاشنده ایکن، مدیچیس خاندانك حمایه‌سیله پیزه دارالفنونی علوم ریاضیه معلمکنه نصب اولنمش ایدی. علوم طبیعیه‌ده‌کی افکاری پیزه‌ده حکمسورن تعصبله توافق ایتمیوب، تعریضات وتهدیداته دوچار اولدیغندن، ١٥٩٢ تاریخنده معلمکدن استعفا ایله، (پادووه) شهرینه کیدوب، حسن قبوله مظهر واورانك دارالفنوننده معلم اولمشدی. کشفیات فنیه‌سنك اکثرینی بو شهرده ایتمشدر. یکرمی سنه اوراده معلمك ایتدکدن صکره، طوسقانه قرالی ایکنجی قوزمه‌نك دعوتیله فلورانسه‌یه کیدوب، مشارالیهك پك چوق التفات وانعاملرینه نائل اولدقدن صکره، قوپرنیکك مذهبنه توفیقا شمسك ثابت اولدیغنه وکرهٔ ارضك حرکتنه دائر برکتاب نشر ایتمکله، روما انکیزیسیونی طرفندن جلب اولنه‌رق، بوفکره ایانمقدن واز کچدیکنه دائر رسماً کلیساده کندیسنه یمین ایتدیرلمش؛ ومع هذا مؤبداً حبسله محکوم اولوب، ٧٠ یاشنده اولدیغی حالده، زندانه قونمش؛ وبر روایته یالکز محفوظیت تحتنده یاشادیلوب فیمابعد بر شی یازمامغه اجبار ایدلمش ایدی. ٧٤ یاشنده ایکن کوزلرینه عما طاری اولوب، درت سنه صکره ١٦٤٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. کلیساده کرهٔ ارضك دوندیکنه اینانمدیغنه یمین ایدرکن بواشجه «مع هذا اودونیور E pur si muove» دیدیکی مشهوردر. غالیله‌نك حکمت طبیعیه‌ده بر چوق کشفیاتی اولوب، علی الخصوص ثقلت قانونیله رقاصك، برنوع میزان الحرارهنك وکندی نامیله معروف بر دوربینك موجدیدر. بودوربین واسطه‌سیله مشترینك پیکلرینی کشف ایدوب، هیئت جدیده‌یه بریکی جیغیر آچان دها بر چوق کشفیاته موفق اولمشدر. آثارینك بعضیسی لاتین وبعضیسی ایتالیان لسانده اولوب، ٢٠ جلد اوزره نشر اولنمشدر.

غالیله یاخود جلیله (Galilée) کتب عبرانیه‌ده فلسطینك قسم شمالیسنه یعنی طبریه جهتنه ویریلن اسمدر.

غالینوس (Galien, Galenus) [«جالینوس» ماده‌سنه مراجعت.]

غاما واسقودوه — [«واسقودوه غاما» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غامبتا (لئون — (L. Gambetta) فرانسه‌نك اك بیوك رجالندن اولوب، حمیت ووطن‌پرورلكیله ونطق وخطبه‌لرینك تأثیر وقوتیله مشهوردر. ١٨٣٨ تاریخنده (قاهور) شهرنده طوغوب، تجارتله كچینیر بر عائله‌یه منسوب ایدی. اكمال تحصیلدن صكره پارسده دعوی وكالتی ایدوب، بر قاچ سیاسی دعوایی فوق العاده بر فصاحت وطلاقتله مدافعه ایده‌رك، بیوك برشهرت قزانمشیدی. ١٨٦٩ تاریخنده مخالفین فرقه‌سی طرفندن وكالة تنظیمات مجلسی اعضالغنه نصب اولنه‌رق، اوراده دخی نطقلرینك متانت وتأثیر فوق العاده‌سیله انظار دقتی جلب ایتمشدی. ١٨٧٠ سنه‌سی ایلوللك دردنده فرانسه مغلوب واوچنجی ناپولیون اسیر اولدقده، حكومت موقته اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، داخلیه نظارتنی درعهده ایتدكدن صكره، (تور) ده تشكیل اولنان قوه مدافعه‌یی تنظیم ایچون، تشرین اولك ٨ نده تحت محاصره‌ده بولنان پارس شهرندن بالونله چیقوب، اوراده خارق العاده برفعالیتله اهالینك عروق حمیتنی تهییج ایده‌رك، ودرت آی متمادیاً خواب وراحتنی تركله، داخلیه وحربیه ومالیه نظارتلرینی ید اقتدارینه آله‌رق، بر استقراض عقدینه وكلیتلی كوكالی عسكری جمع وسوقنه موفق اولمش؛ وصوك درجه‌یه قدر مقاومت ومدافعه فكرینی التزام ایتمشدی. بر مجلس عمومینك انتخابنه قرار ویرلدكده، ایمپراطوراوراق طرفدارلرینك بو انتخابدن مستثنی طوتلمسی فكرنده بولنمش ایسه‌ده، پارسده بولنان رفقاسندن تو كیل اولنان موسیو (ژول سیمون) ك بو مجلسك عمومی اولمسی حقنده‌كی فكری غلبه چالمله، غامبتا الندە بولنان نظارتلری ترك ایده‌رك، اجتماع ایدن مجلسده فرانسه‌نك طقوز ایالتی طرفندن مبعوث انتخاب اولنمشدی. ١٨٧١ سنه‌سی مارتینك ١٨ نده بر طاقم شورش ظهور ایدنجه، فرانسه‌یی تركله، اسپانیانك (سنت سباستیان) قصبه‌سنه چكلمش؛ ومذكور وقعه باصلدقدن صكره فرانسه‌یه عودت ایلمش ایدی. ١٨٧٦ ده مجلس مبعوثان اعضالغنه انتخاب اولنه‌رق، حكومته پك چوق اصلاحات ونظامات قبول ایتدیرمكه موفق اولمش؛ وهیئت رهبانیه‌نك نفوذ وامتیازاتنه قارشی پك شدتلی نطقلر ایراد ایتمشدی. ایكی سنه مجلس مذكورك ریاستنده بولنمشدر. بر قاچ دفعه كندیسنه تكلیف اولنان قابنتو تشكیلنی رد ایتمش ایكن، ١٨٨١ سنه‌سی اواخرنده قبوله مجبور اولوب، باش وكیل اولمش ایسه‌ده، ٨٢ سنه‌سی اوائلنده مجلس مبعوثانه قبول ایتدیره‌مدیكی بر تكلیفدن طولایی استعفا ایتمش؛ وسنهٔ مذكوره كانون اولنك ٣١ نجی كونی، قضاءً آلمش اولدیغی بر یاره‌دن متأثراً، ٤٤ یاشنده وفات ایتمشدر. جنازه‌سی حكومتك مصارفیله وفوق العاده بر رسم وآلایله قالدیرلمشدر. نطقلری اون بیوك جلد اوزره جمع ونشر اولنمشدر.

غامبیه (Gambie) آفریقای غربیده بر نهردر، كه (فوته جالو) مملكت اسلامیه‌سنده تقریباً ٢٣′ °١٠ عرض شمالی ایله ٣٨′ °١٢ طول غربیده اوچ درت بیك متره ارتفاعی اولان وتپه‌لری بعض موسملرده قارله مستور بولنان بر طاغدن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، تقریباً ١٧٠٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، برقاچ قوله منقسم اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور. مجراسنك قسم اعلاسی هنوز مجهول اولوب، قسم اسفلنده انكلیزلر اوته‌دن بری بر طاقم تجارتگاهلر اتخاذ ایتمكله، نهرك آشاغی مجراسنجه ممتد طار واوزون بر انكلیز مهجری تشكل ایدیور. ایكی جهتنده‌كی یرلر یسه اسماً فرانسه‌یه تابع وسنغال نهریله بو نهرك اسملرینك تركیبندن متشكل بر اسم مركبله (سنغامبیه) تسمیه اولنان فرانسز مهجری حدودینه داخلدر. غامبیه نهرینك یوقاریلرده بر قولی وسطه‌سیله سنغال ایرماغیله اختلاط ایتدیكی مظنوندر. — انكلیزلرك بو نهرك مجراسی اوزرنده تأسیس ایتدكلری تجارتگاهلرله انكلیز بیراغی آلتنده بولنان یرلرك مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٥ مربع كیلومتره‌دن عبارت اولوب، ١٤١٩٠ اهالیسی واردر، كه بونلرك ایچنده‌ده یالكز ٥٦ آوروپالی بولنیور. بو تجارتگاهلرك اك اهمیتلیسی نهرك منصبنده بولنان (باتورست) قصبه‌سی اولوب، اوراده عموم آفریقای غربی انكلیز مستملكاتی والیسنك تحت امرنده بولنان بر انكلیز مأموری اقامت وبر مجلس منتخب معاونتیله

اداره‌ٔ مملکت ایدر. محصولاتی: پرنج، بغدای، جبوبد، آمریقان فستیغی وسائره‌دن عبارت اولوب، مذکور فستیق ایله بال مومی ودریدن خیلی اخراجاتی اولور. اهالی کندیلریچون بز وباصمه کبی بعض منسوجات یاپارلر، وقیوبجیلقده‌ده مهارتلری واردر. هواسی پك آغیر وهله آوروپالیلر ایچون مهلکدر.

غامبیه { آطه‌لری (Iles Gambier) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده وهمان } مدار جدی آلتنده فرانسه‌یه تابع بر طاقم کوچك آطه‌لر اولوب، (مانغاروه) اسم اصلیسیله دخی معروفدرلر. ٢٣°١′ ایله ٢٣°١٤′ عرض جنوبی آره‌سنده و١٣٧° طول غربیده واقع اولوب، بشی بیوجك وقصوری کوچك برچوق آطه‌لردن عبارت اوله‌رق، اراضیٔ مرجانیه‌دن قیالقلرله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌لری ٢٦ مربع کیلومتره اولوب، یالکز ٩٥٠ اهالیسی واردر. اکمك آغاجی وهندستان جوزی آغاجی کبی بعض اشجاری ومرعالری واردر. اما لینك مدار معیشتلری باشلیجه مذکور ایکی جنس آغاجك میوه‌لریله بالیقدن عبارتدر. آوروپالیلرك دخولندن اول فاره‌لری پك چوق اولوب، اوروپالیلر بونلرك حقندن کلمك ایچون کدی‌یی ادخال ایتمشلردر. کرك کدیلر وکرك ینه آوروپالیلرك ادخال ایتدکاری بکیلر وسائر حیوانات هلیه زیاده چوغالوب، نیم وحشی حالنه کچمشلردر. اهالی قیرمزی‌یه مائل اسمر رنکلی، باصیق برونلی، دوز وباشه یاپیشیق صاچلی جرکین آدملر اولوب، سیما ولسانجه یکی زلانده‌نك (ماؤری) لریله واخلاق وعاداتجه تاهیتی وسائر اوجوارلرده‌کی آطه‌لر اهالیسیله مناسبت ومشابهتلری واردر. کشفلرنده اهالیسی انسان اتی یمکله مألوف اولوب، بعده بوعادت مکروهه‌دن واز کچمشلردر. بو آطه‌لر ١٧٩٧ تاریخنده قپودان (ویلسون) طرفندن کشف اوله‌رق، انکلتره بحریه‌سندن آمیرال (غامبیه)‌نك اسمیله تسمیه اولنمشلردر.

غامد { یمن ولایتنك عسیر سنجاغنده وسنجاغك منتهای شمال شرقیسنده بر قضا } اولوب، جنوباً بنی شهر، غرباً قنفده قضالریله، شمالاً خطهٔ حجازیه ایله، شرقاً دخی اراضیٔ غیر مضبوطه ایله محاطدر. سرا سلسله‌ٔ جبالنك مائله‌ٔ شرقیه‌سنده واقع اولوب، اراضیسی خیلی مرتفع اولمغله، هواسی معتدل ومیاه‌جاریه‌سی چوق اولوب، انهاری چوله طوغری آقار. محصولاتی عسیر قطعه‌سنك سائر طرفلرنده‌کیلره مشابه اولوب، تفصیل احوالنه‌ده دسترس اولنه‌مدی.

غاند { (Gand) بلجیقه‌ده شرقی فلاندره ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، } بروکسلك ٤٩ کیلومتره شمال غربیسنده واقع ایرماغیله لیس نهرینك ودیکر بر قاچ نهرك محل اجتماعنده واقعدر. بیوك وکوزل بر شهر اولوب، ١٠٣ ٧٤٠ اهالیسی، استحکاماتی، دار الفنونی، مکتب اعدادیسی، صنایع نفیسه آقادمیاسی، بیوك کتبخانه‌سی، موزه‌سی، جمعیات علمیه‌سی، بیوك وپك کوزل بر حوضی، اطرافنده واسع باغچه‌لری، متعدد مصنع کلیساسیله پك کوزل وبیوك ابنیهٔ عمومیه وخصوصیه‌سی، بز، ایپلك، باصمه وسائره فابریقه‌لری وایپلك تجارتی واردر. پك اسکی بر شهر اولوب، بر چوق وقوعات تاریخیه‌یه میدان اولمش، وبرخیلی مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. ایچندن آقان انهار شهری ٣٦ آطه‌یه تقسیم ایدوب، آره‌لرنده ٣٠٠ کوپری ایله اختلاط اولنیور.

غاندو { (Gando) سودان غربیده بر مملکت اولوب، ٧° عرض شمالیدن ١٤° } ویا ١٥° عرض شمالی‌یه و٣° طول غربیدن ٥° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولور. نیجر ایرماغی بو مملکتك ایچنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری جریان ایدرك، بیك کیلومترولك مسافه قطع ایدر، غاندونك قسم جنوبیسنده (قواری) نهریله براشیر. مملکتك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٣ ٦٤٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً ٥ ٨٠٠ ٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. مرکزی همنامی اولان غاندو شهریدر. هواسی عرضی مقتضاسنجه، صیجاق ایسه‌ده، یاغمورلری چوق اولمغله، اراضیسی اشجار ونباتاتله مستور اولوب، بوحال حرارتك تأثیرینی تهوین ایدر. محصولاتی چوق اولوب، احتیاجات محلیه‌یه لازم اولان صنایع دخی خیلی ایلری ومنتشردر. اهالیسی زنجی اولوب، کافه‌سی دین اسلامله متدیندرلر. قوم حاکم اولوب

آفریقانك شمال شرقی جهتلرندن کلش اولان فولا (ویا فلاح) لر قویو اسمر رنکنده وصرق قافقاسی سیماسنده اولوب، بونلر یقین وقتلرده اوراپه کله‌رك، اهالیٔ اصلیه اولان زنجیلره دین اسلامی قبول ایتدیرمش؛ وبیوجك دولتلر تشکیل ایتمشلردر. بو دولتلرك اك بیوکلرندن بری (سوقوتو) دولتی ایدی، که بونك حاکملرندن عثمان ذا القدیه وفاتندن اول ممالکنی ورثه‌سی بیننده تقسیم ایتدیکی صره‌ده غاندو. یی‌ده برادری عبد الاهه براقمشدی. او وقت غاندو شمدیکینك بر قاچ مثلی نسبتنده بیوك اولوب، غرب جهتنده‌کی غورمه وجنوب جهتنده‌کی یوروما ونوبه دخی داخل، وجنوبا حدودی (داهومی) و (تنبن) کبی کینه کورفزی سواحلنده بولنان ممالکه متصل ایدی. اوورالری سیر وتعریف ایدن سیاح (بارت) ك زماننده حکومت سورمکده اولان مذکور عبداللهك تورونی خلیل علم وتقوی ایله مشغول اولوب، اصول سیاسته پك واقف اولمدیغندن، مذکور مملکتلرك رئیسلری روابط تابعیتی پك کوشتمش اولدقلری کبی؛ کندیسی دخی سوقوتو حاکمنه جزیه‌گذار اولمش؛ وبو وجهله تدریجا اسکی حالنه دونمك یولنی طوتمش ایدی.

— غاندو شهری آنفاً بیان اولنان مملکتك مرکزی اولوب، (کبی) خطه‌سنده ونیجر ایرماغنه تابع (غولبین سوقوتو) نهرینه دوکیلان بر چایك او. زرنده واقع بر شهردر. اطرافی چارلر واشجارله مستور تپه‌لرله محاط اولوب، کوزل بر منظره‌سی وار. در. موس آغاجلری پك چوقدر. اطرافنده‌کی باغچه‌لرده کلیتلی وغایتله کوزل صوغان حاصل اولور. ایچنده پك مقبول بر جنس بز ایله زنه اسمیله معروف قادینلره مخصوص پك اینجه برنوع زار اعمال اولنور.

غاندی (Gandi) سودان وسطینك سو. قوتو مملکتنده وسوقوتو شهرینك ۵۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده ونیجر ایرماغنه تابع (غولبین باقوره) نهری اوزرنده سورله وایکی خندقله محاط برقصبه‌در. بوقصبه یکی اولوب، قربنده اسکیسنك خرابه‌لری کورینور. اطرافی اشجار ومز. روعاتله وباموق تارلەلریله محاطدر.

غاندیا (Gandia) اسپانیانك والنسه (بلنسیه) ایالتنده و والنسه‌نك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ساحلدن ٣ کیلو. مترەلك مسافه‌ده و (سرپیس) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی، سوری، ٥ قپوسی، بر قاچ مصنع کلیساسی، اطرافنده منبت بر اووه‌سی وایشلك تجارتی واردر. پرنج اکلدیکی ایچون هواسی آغیرجه‌در. عربلر زماننده کلیتلی شکر قامشی حاصل اولوردی.

غانژ (Gange) هندستانده‌کی کنك ایرماغنه آوروپالیلرك ویردکاری اسمیدر.
[«کنك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غانسه (Ganéça) هند برهمنلرینك آلهۀ کاذبه‌سندن اولوب، ذکاوت، حکمت وافور مربیی وعلوم ریاضیه‌نك موجد وحا. میی زعم اولنور. فیل قفالی، بیوك قارنلی، قیصه بجاقلی وبرفاره‌یه بینمش صورتنده تصویر، وبر ایشه تشبثلرنده، سنه باشنده، صلح تقررنده وسائر خصو. صاتده کندیسندن استمداد ایدرلر.

غانوس (Ganos) یاخود غنوز ادرنه ولایتنك کلیبولی سنجاغنه تابع مرفته قضاسنده ومرمره دکیزی ساحلنده اوله‌رق کلیبولینك ٦٥ کیلومتره شرق شمالیسنده. ناحیه مر. کزی برکوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی قصبه ایله ٣ قریه‌دن عبارتدر. پك اسکی بر قصبه‌نك اسکله قسمی اولوب، اصل قصبه غرب جهتنده واقع بر قیانك اوزرنده ایدی. خرابه‌لری الیوم موجوددر.

غانیمد (Ganymède) اساطیر یونانیه‌ده (زوآ) حکمدارلرندن (تروس) ك اوغلی اولوب، حسن وجالده بیهمتا اولمغله، کویا ژوپیتره منسوب قره قوش طرفندن قالدیریلوب، سمایه نقل اولنمش؛ و (هبه) نك برینه آلهه‌نك ساقیسی اولمش ایدی. کویا بعده بر برج سمایه تحویل او. لنه‌رق، دلو برجنه اسمی ویرلمشدر.

غانیه (Gagnier) فرانسه مشاهیرمستشر. قیندن اولوب، ١٦٧٠ تاریخنده پارسده طوغمش، و ١٧٤٠ ده وفات ایتمشدر. السنۀ شرقیه‌یی تحصیلدن صکره راهب اولوب، بر مناستره داخل اولمش ایسه‌ده، بعده مناستری ترکله، انکلتره‌یه کچوب، پروتستان اولمش، وتأهل ایتمش ایدی. اوقسفورد دار الفنونده السنۀ شرقیه معلمی

اولوب، سیر نبی (صلی الله علیه وسلم) ی وابو الفدانك جغرافیاسی عربیدن ویوسف بن غوریونك تاریخی عبرانیجه‌دن لاتینجه‌یه ترجمه ایتمشدر .

غایاق { (Gaillac) فرانسه‌نك (تارن) ایالتنده و (آلبی) نك ۲۳ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۱۲۴ اهالیسی، داخلی مکتبی وبعض فابریقه‌لری واردر.

غائته { (Gaete) ایتالیانك ملغا ناپولی قراللغنده (تره دی لابوره) ایالتنده وناپولینك ۷۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ساحل بحرده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، استحکاماتی، واسع وصاغلام لیمانی، مصنع بر کلیساسی، بر قاچ قلعه‌سی، وبر چوق آثار عتیقه‌سی واردر. پك قدیم بر قصبه اولوب، بر چوق وقایع تاریخیه‌نك محل جریانی بولنمش؛ وقرون وسطاده پاپایه تابع آریجه دوقه‌لر طرفندن اداره اولنمشدر .

غالیسین { (Gaïcin) روسیه‌نك بودولیه ایالتنده وقامنیچه‌نك ۲۱۸ کیلومتره شرقنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

غاینسبوروغ { (Gainsborough) انکلتره‌نك (لینقولن) ایالتنده ومرکز ایالتك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (ترنت) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر .

غایة المنی { اندلسك اك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، معتصم بن صمادحك جاریه‌سی ایدی .

غبار { (میرزا ابو تراب بن النفات خان اصفهانی) هندستان شعراسندن اولوب، عالمکیر شاه زماننده گجرات وقایع نویسلکنه مأمور اولمشیدی. جعفر اسمنده بر شاعرك هجوینه جوابا سویلدیکی شو رباعی جملهٔ اشعارندندر :

گویند که هجو کرد مارا جعفر
شیرین ولطیف همچو شهد وشکر
صد شکر که آنچه عیب مابود غبار
امروز برای دیگری گشته هنر

غباری { قدمای شعراء عثمانیه‌دن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (عبدالرحمن) قره‌مانده‌کی آقسرای قصبه‌سندن اولوب، ابتدا طریق علمه سلوك ایتمشیکن، بعده طریقت نقشبندیه‌یه انتسابله، درویشلکه دوشوب، ترك دنیا حقنده بر چوق اشعار سویلمش؛ و ۹۴۴ تاریخنده جانب حجازه عزیمتله، بر خیلی وقت مجاور اولدقدن صکره، عودتنده سلطان بایزید خانك شهزاده‌لرندن برینه معلم تعیین اولنمش؛ و وقعهٔ بایزید خانیده یدی حصار قلعه‌سنده حبس اولنمش ایسه‌ده، مؤخراً عفو بیوریله‌رق، مکهٔ مکرمه‌ده اقامت ایتمك اوزره، وظیفه‌یه نائل اولمش؛ وقافله قاضیلغنه دخی نصب بیورلمش ایدی. بو مأموریتی استحصال ایچون تقدیم ایتدیکی عرضحالك باشنه :

بیلدم آنی کیم ایمش محمله قاضی اولسون

مصراعی تحریر بیورلمله، صاحب ترجمه دخی بالبداهه شو مصراعی سویلیوب، تقدیم ایتمشدی :

شویله خدمت ایده‌یم قافله راضی اولسون

اشعاری سلیس واستادانه‌در .

— ایکنجیسی (عبدالرحمن) مشاهیر خطاطیندن اولوب، ۹۷۴ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

ای غباری بو جهان ایچره بنم
کیسه اشعارمه توز قونده‌رمز
مگر اول کاتب مستعجل کیم
خط وشعرم قورییجه طوره‌مز

غباری { (سید قاسم —) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، دیاربکرلیدر. بر برنج دانه‌سی اوزرینه غبارین خطله اخلاص شریف یازار ایدی . سلطان احمد جامع شریفنك جلی خطلری بو ذاتکدر.

غباری { (قاسم) ایران شعراسندن اولوب، ابتدا بقاللقله مشغول ایدی . شو رباعی اونکدر :

هر کس که بعشق آشنا میگردد
با محنت ودرد مبتلا میگردد
در دائرهٔ عشق هر آنکوره یافت
پرکار صفت کرد بلا میگردد

— غباریٔ اردستانی اسمیله دیگر بر شاعر دخی واردر .

غدامس { (Ghadamès) طرابلس غرب ولایتنك جبل غربی سنجاغنده

و ولايتك منتهاى غربنده اولەرق طرابلسك ٤٩٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده و ″٤٨ ′٧ °٣٠ عرض شمالى ايله ′٥٣ °٦ طول شرقيده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى وسودانله وطرابلس غربله پك ايشلك تجارتى واردر. هر طرفدن چول ايله محاط اكى وبويى بربچق كيلومتره رادەلرنده منبت بر واحەنك اوزرنده واقع اولوب، اطرافنده خرمالقلرى وميوه وسبزه باغچەلرى واردر. سوقاقلرى كرله مستور اولوب، آيدنلق آلەجق باجەلرى دخى سيرك اولمغله، قرانلقجه وسربندر. بوسوقاقلرك اوستنده آچيق اولەرق فوقانى برايكنجى طاقم سوقاقلر بولنمغله، باشليجه قادينلره مخصوص اولان بو ايكنجى سوقاقلردن تراچەلردن اولره كيريلير. قصبەنك اورتەسنده ٣٠ درجهٔ حرارتده بول بر صو نبعان ايدوب، ازمنهٔ قديمەدن قالمه بيوك بر حوضه طولار؛ وصو يوللرى واسطەسيله قصبەيه صاغلدقدن صكره، فضلەسى باغچەلرك سقى وارواسنده قوللانيلير. چولك اورتەسنده غدامسك من القديم معمورينى ادامه ايدن بو صودر. قيولرى دخى واردر. جوارلرنده بر مقدار آرپه، بغداى ودارى حاصل اولور. قصبەنك بولنديغى واحى ٦ كيلومترەلك محيط دائرەسى اولان بر سور احاطه ايدوب، بو سور قصبەيى محافظه ايده بيلەجك حالده دكل ايسەده، بولنديغى حال خرابيده دخى باغچەلرى روزكارك سوروكلاديكى چولك متحرك قوملرندن محافظەيه يارايور. اهاليسى بربر وعربدن مركب اولوب، آزاد اولمش كوله وخلايقلردن متشكل سياه وملزلرى‌ده چوقدر. غدامسليلرك هان جملەسى سودان تجارتيله مشغول اولوب، چاكولى اطرافنه وتمبكتويه كاروانلرله كيدوب كلكلردن، هپسى عربى و بربر وسودان لسانلرينه آشنادرلر، وقصبەده بو لسانلرك جملەسى تكلم اولنور. كنديلرى مالكى المذهب اولوب، خوارج عباديەدن قالمه بعض اعتقادلرى دخى واردر. غدامس طرابلس غرب حدودندن جزايرك جنوبنه طوغرى چولده منتشر اولان توارقلرك‌ده مركز ومرجعى اولمغله، پك ايشلك بازارى واردر، واهاليسنك اكثرى ارباب ثروتدن وتجارنده پك ماهر اولوب، طرابلس غرب اسكلەسيله سودان وتمبكتو آرالرنده منتظم صورتده كاروانلر ايشلديرلر؛ وتونس، جزاير، مصر وسائر بلاده دخى كيدوب، اجراى تجارت ايدرلر. الحاصل غدامس ايله غات سودان تجارتنك باشليجه مركزلرى اولوب، آفريقاى شماليەنك اك مهم نقطەلرندندر.

غدامس پك اسكى اولوب، نه وقت وكيملر طرفندن بنا اولنديغى معلوم دكلدر. آفريقاى شماليدن بحث ايدن تاريخلرك اك اسكيلرنده غدامس نامى موجوددر. روماليلر بو قصبەيى ضبط ايدوب، تاريخلرنده (كيداموس) اسميله ياد ايدرلر. بونلر قصبەيى خيلى اعمار وتزيين دخى ايتمشلردى. حتى مذكور حوض دخى روماليلرك جملهٔ آثارندندر. ابو الفدا وابن خلدون وسائر مورخين وجغرافيون اسلام دخى غدامسك اهميت تجاريەسندن بحث، وسودان غربى وصحراى كبير حجاجنك اك مهم منازلندن اولديغنى ذكر ايديورلر.

غرابوو { (Grabow) بروسيەنك بومرانيه ايالتنده (استتين) سنجاغنده واستتينك ٢ كيلومتره شمال شرقيسنده و (اودر) ك صول كنارنده بر قصبه اولوب، ١٢٤٠ اهاليسى وبحريه وانشاآت بحريه مكتبى واردر.

—— مكلنبورغ اشوارين بيوك دوقەلغنده اسوارينغ ايالتنده و ٤٠ كيلومتره جنوبنده اولەرق (الده) نهرى اوزرنده دخى بو اسمله برقصبه اولوب، ٤٢٠٠ اهاليسى واردر.

غراتيانوس { (Gratien, Gratianus) روما غرب ايمپراطورلرندن اولوب، ٣٥٩ تاريخ ميلاديسنده (سيرميوم) قصبەسنده طوغمش؛ و ٣٦٧ده بدرى برنجى والنتيانوس طرفندن برادرى ايكنجى والنتيانوسله برابر حكومته تشريك اولنەرق، ٣٦٥ مستقلاً ايمپراطور اولمشدر. آلمانلرله غوتلرك هجوملرينه مقاومت ايتمش؛ و ٣٧٩ده قسطنطينيه ايمپراطورلغى منحل قالمغله، سردارلرندن تئودوسيوسى اوريه نصب واقعاد ايلمشدى. كنديسى خرستيان اولوب، روماليلرك دين قديمنه خصومتى اولمغله، تبعەسنك خصومتنه مظهر اولوب، ٣٨٣ تاريخنده ماقسيم برتانيەده اعلان حكومت ايدنجه، اخذ وتوقيف اولنەرق، ليون قربنده قتل اولنمشدر.

غراج (Gratz) آوستريا ومجارستان دولتنه تابع (استيريه) خطه‌سنك مركزى برشهر اولوب، ويانه‌نك ۱۸۰ كيلومتره جنوب غربيسنده و(مور) نهرى اوزرنده واقع و ۱۱۸۵٤۰ اهاليى جامعدر. كوزل بر شهر اولوب، قلعه‌سى، دار الفنونى، ۱۰۰۰۰۰ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، تاريخ طبيعى موزه‌سى، رصدخانه‌سى وسائر مؤسسات عليه وخيريه‌سيله برچوق معابدى وسائر ابنيهٔ مصنعه‌سى، ايپك و پاموق منسوجات ايله طبق، چوخه وسائره فابريقه‌لرى وبك ايشلك تجارتى واردر.

غراديسقه (Gradisca) بوسنه‌ده صاوه نهرينك ساحل يميننده واسكى غراديسقه‌نك قارشيسنده برقصبه اولوب، ۱۷۰۰ اهاليسى واردر.

— اسكى غراديسقه آوستريا و مجارستانك اسقلاونيه ايالتنده وپوزه‌نك ٤۰ كيلومتره غربنده اوله‌رق، صاوه‌نك ساحل يسارنده واقع اولوب، ۵۰۰۰ اهاليسى واردر.

غرازالما (Grazalema) اسپانياده آندالوسيا خطه‌سنك قاديس ايالتنده وقاديسك ۹ كيلومتره شرق شماليسنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ۸۰۵۰ اهاليسى وچوخه فابريقه‌لرى واردر.

غراسه (Grasse) فرانسه‌نك «بحرى آلپ» ايالتنده وساحل بحردن ۱۵ كيلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ۱۳۰۸۷ اهاليسى، داخلى مكتبى، طار سوقاقلرى، كوزل تفرجگاهلرى وزيتون باغى، صابون، عطريات وسائره اخراجاتى واردر.

غراسيوزه (Graciosa) بحرمحيط آطلاسيده واقع وپورتكيز دولتنه تابع اولان (آسور) جزايرندن برى اولوب، (ترسايره) جزيره‌سنك ٤۵ كيلومتره شمال شرقيسنده بولنيور. جزاير مذكوره‌نك الك كوچكى اولوب، شمال غربيدن جنوب شرقيه بويى ۱۳ والك كنيش برنده اكى ۸ كيلومتره‌در. جزاير مذكوره‌نك الك منبت والك لطيفى اولوب، اسمى دخى لطافتنه دلالت ايديور. اورمانلرى آزدر. اهاليسى ۱۲۰۰۰ كشى اولوب، ۳ كوچك قصبه ايله ايكى قريه‌ده ساكندرلر. بو اوچ قصبه‌نك باشليجه‌سى اولان (سانته قروز) ۳۹°۵′۱۳″ عرض شمالى ايله ۳۰°۲۱′٤″ طول غربيده واقعدر. اهاليسى چاليشقان اولوب، بز وشياق كبى بعض شيلر دخى اعمال ايدرلر.

غراكوس (Gacchus) اسكى روما مشاهير رؤساسندن اولوب، تيبريوسك كوچك برادريدر. قبل الميلاد ۱۲٦ تاريخنده رومادن تبعيد مقصديله سناتو طرفندن ساردنيه اداره‌سنه مأمور اولوب، ۱۲۳ تاريخنده رومايه عودتنده اهالى طرفندن (تريبون) تعبير ايندكلرى رياسته انتخاب، وايرتسى سنه دخى ابقا اولنه‌رق، بو ايكى سنه‌لك رياست زماننده زراعه بر طاقم نظامات وضع، و رومايى تزيين ايتمش؛ وفقراى اهاليى گچيندرمك ايچون بر طاقم مهجرلر ترتيب ايدوب، برقافله‌يى دخى بالذات قرتاجه سوق ايلمش ايدى. بعده سناتو اعضاسنك حيل ودسايسيله رياستدن تبعيد اولندقده بونلره قارشى بر طرف پيدا ايدوب، قونسلوس بولنان اوپيميوس ايله محاربه‌يه طوتيشمش؛ وكنديسنك طرفى سلاحسز بولنمغله مغلوب اولوب، ديانه معبدينه وبعده براورمانه قاچمش واوراده اوپيميوسك امريله قتل اولنمش؛ وبرروايتده كنديسى كنديسنى بركوله‌يه قتل ايتديرمشدر. وفاتى قبل الميلاد ۱۲۱ تاريخنده واقع اولمشدر.

غرامپيان (Grampians) اسقوچياده بر سلسلهٔ جبالدر، كه مملكت مذكوره‌يى جنوب غربيدن شمال شرقيه شق ايدوب، بحرمحيط آطلاسى ساحلنده (قانتير) شبه جزيره‌سندن باشلايه‌رق، بحر شمالى ساحلنده (كيزد) بروننده منتهى اولور. بويى ٤۰۰ كيلومتره اولوب، الك يوكسك زروه‌سى ۱۳٦٤ متره ارتفاعنده‌در. بو سلسله اسقوچيايى ايكى‌يه تقسيم ايدوب، شمالده‌كينه (هيغلاند) يعنى يوكسك ير، وجنوبده‌كى قسمنده (لوولاند) يعنى آلچاق ير نامى ويريلير.

غرامون (Grammont) بلجيقه‌نك شرق فلاندره ايالتنده و(دندر) نهرى اوزرنده اوله‌رق (اوله‌نارد)ك ۳۱ كيلومتره جنوب شرقيسنده واقع مستحكم برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهاليسى وبز، دانتله، خالى، توتون وسائره فابريقه‌لرى واردر.

غراموس { (Gramos) آرناؤدلقده بر طاغدر، كه مناستر ولايتنك كوريجه سنجاغنده قولونيه ايله كسريه قضالرى آره‌سنده شمالدن جنوبه ممتد اولوب، شمالاً (موراوه) اسميله كوريجه قصبه‌سنك اوسته‌نه قدر اوزانير؛ وجنوباً يانيه ولايتنه داخل اولوب، قونيجه قصبه‌سنك اوسته‌نده (پاپينغو) طاغيله ودها يوقاريده (پندوس) سلسله‌سيله برلشور. اك يوكسك ذروه‌سى ٢٥٧٤ متره ارتفاعنده‌در.

غرامى { (محمد) اوننجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، قره‌فريه‌ليدر. قاضيلقده كزر، و رمل ايله كشف خفايا ادعاسنده بولنوردى. اشعارى ساده‌در. شو بيت اونكدر:

قاپويى ديوار ايدوب ارباب عشقه نازدن
كندويى بر كوشه ايلر كوسترر آچازدن

غران { (Gran) مجارستانده بر نهردر، كه (كومور) ايالتنده نبعان ايله ٢٦٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره، همناى اولان قصبه‌نك قارشيسنده طونه‌يه دوكيلور.

غران { (Gran) مجارستانده بوده‌نك ٤٥ كيلومتره شمال غربيسنده همناى اولان نهرك طونه‌يه منصب اولديغى محلده واقع همناى اولان ايالتك مركزى بر قصبه اولوب، ١٣٠٠٠ اهاليسى، مصنع بر كليساسى، راهبلر طرفندن اداره اولنور مكتبى، چوخه و سائره فابريقه‌لرى و مياه معدنيه‌سى واردر. ١٥٤٠ تاريخ ميلاديسنده يعنى ٩٥٠ تاريخ هجريسنده وقانونى سلطان سليمان خان زماننده عثمانليلر طرفندن ضبط اولنه‌رق، ١٦٨٣ تاريخنه دك ١٤٣ سنه اداره‌ء عثمانيه‌ده بولنمشدر. ١٨١٨ده قصبه‌نك بر قسمى يانغيندن خراب اولمشدى. (اوسترغون) اسميله دخى معروف اولوب، تواريخ عثمانيه‌ده بو اسمله ياد اولنور. — ايالتى پشته ايالتنك شمال غربيسنده واقع اولوب، بويى ٤٩ واكى ٣٦ كيلومتره و اهاليسى تقريباً ١٠٠ ٠٠ كشيدر.

غراناده { (Granada) آمريقاى وسطينك نيقاراغوا حكومتنده همناى اولان بركانك جوارنده ونيقاراغوا كولنك ساحل غربيسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى وجوبد، قيرمز، بافر، شكر وسائره اخراجاتى واردر. ١٥٢٣ تاريخنده تأسيس اولنمشدر.

غرانت { (Grant) آوستراليانك جنوب شرق جهتنده و (باس) بوغازى ساحلنده بر بر اولوب، ١٣٨°١٥′ دن ١٤٤°٢′ طول شرقى‌يه قدر ممتد اولور.

غرانتهام { (Grantham) انكلتره‌نك لنقولن قونتلغنده و لنقولنك ٣٥ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (ترنت) نهرينه منتهى اولان بر جدولك اوزرنده برقصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى ومشهور (نيوتون)ك منشئى بولنمش اولان بر مكتبى واردر. آوى وقوشى مسابقه‌لرى مشهوردر.

غراند باسن { (Grand Bassin) يعنى «بيوك حوضه» آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك قسم غربيسنده واسع بر بر اولوب. (اوتا.) نك حكومتى قسم غربيسيله (نواده) جمهوريتى شاملدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٨٠٠٠٠٠ مربع كيلومتره‌دن زياده حذاى بحردن ارتفاعى حد وسطى اوزره ١٥٠٠٠ متره اولوب، شرقاً (واهساچ) وغرباً (سير انواده) جباليله مسدود اولمغله، هيچ بر طرفه جريانى يوقدر، ومياه جاريه‌سى بعض كوللره دوكيلور، ويا چولده قورور. آسيانك چوللرينه مشابه اولوب، اراضيسى شوره‌زار وكوللرى طوزليدر. شمال شرق كوشه‌سنده «بيوك طوزلى كول» اسميله واسع بر كولى واردر. بحر محيط اطلاسى ساحلندن بحر محيط معتدل ساحلنه‌دك ممتد اولان بيوك دمير يول خطى بو يرك قسم شماليسنى شق ايده‌رك، بونده ٩٠٠ كيلومتره‌لك مسافه قطع ايدر.

غراند راپيد { (Grand Rapids) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك حكومات شماليه‌سندن (ميشيغان) حكومتنده وميشيغان شبه جزيره‌سنده (غراند ربور) اوزرنده وبو نهرك ميشيغان كولنده اولان منصبندن ٤٠ كيلومتره يوقاريده بر قصبه اولوب، ١٦٥١٠ اهاليسى واردر. اسكله‌دن بو قصبه‌يه قدر ممتد اولان دمير يول خطى اورادن يدى شعبه‌يه منقسم اولمغله، بيوك بر تجارت مركزيدر. مذكور شلا-

لەنك صوبى بر چوق ماكينەلر چويروب، كراستە
ومرمر فابريقەلريلە دميرخانەلرى چوقدر.

غراند ريور { (Grand River) يعنى «بيوك نهر». بو اسملە
آمريقاى شماليدە درت نهر واردر:
برنجيسى انكلترەيە تابع دومينيون قطعەسنك
قنادە خطەسندە واقع اونتاريو ايالتندە (هورون)
ايلە (اونتاريو) كوللرى آرەسندە نبعانلە، جنوبە
وبعدە شرق جنوبىيە طوغرى جريان ايدەرك، بر
قاچ قصبەنك ايچندن بعد المرور، (اريە) كولنە
دوكيلور. مجراسى ٢٠٠ كيلومترەدن زيادە اولوب،
نصف اسفلى سير سفائنە صالحدر. منصبندە كوزل
برليمان تشكيل ايديور. منصبندن برآز يوقارى بو
نهردن صنعى بر جدول آيريلەرق، ٣٤ كيلومترە
طولندە اولديغى حالدە، اونتاريو كولنە منتهى اوليور؛
وايكى كول آرەسندە بر سير سفائن طريقى تشكيل
ايديور.
— ايكنجيسى ممالك مجتمعەنك حكومات مركزيە
سندن (ايووە) حكومتندە ايكى منبعدن نبعانلە
بعد الاجتماع جنوب شرقىيە طوغرى آقار، و(ميسو
رى) جمهوريتنە كيروب، ٢٧٥ كيلومترەلك جرياندن
صكرە (بروتسويق) قصبەسندە (ميسورى) نهر
عظيمنە دوكيلور. تابعلرى متعدد وصوبى چوقدر.
— اوچنجيسى ممالك مجتمعەنك قسم شماليسندە
ميشيغان حكومتندە وكوللرك آرەسندە تشكل ايدن
ميشيغان شبه جزيرەسى واسطەسندە (اريە) كولى
قربندە نبعانلە، غربە طوغرى جريان ايدەرك، منبت
واورمانلق يرلر آرەسندە ٢٠٠ كيلومترەلك مسافە
قطع ايتدكدن صكرە، ميشيغان كولنە دوكيلور.
منصبندە واسع بر ليمان تشكيل ايدوب، اورادە
(غراند هاون) اسميلە ايشلك بر اسكلە واردر،
و بو يرلر اورادن (غراند رابيد) قصبەسنە قدر
چيقار، اورادەكى شلالە سفائنك دها يوقارىيە
چيقمسنە مانع ايسەدە، نهردن ومتعدد اولان تا
بعلرندن اورايە كليتلى كراستە اينديريلير.
— دردنجيسى ممالك مجتمعەنك جماهير غربيە
سندن (قولورادو) جمهوريتندە «قيالى طاغلر»
سلسلەسى جبالندن نبعانلە، غربە وبعدە غرب جنوبىيە
طوغرى آقەرق، صاغ وصولدن خيلى بيوك بر
قاچ نهرك صولرينى اخذ ايلە، ٤٠٠ كيلومترەدن
زيادە مسافە قطع ايتدكدن صكرە، (قولورادو)
ايرماغنە دوكيلور. مجراسنك بر قسمى آمريقادە
امثالى چوق اولان و (قانون) اسميلە ياد اولنان ايكى
طرفى ديواركبى ديك ودرين بر صنديق صورتندەدر.

غراند ريوير { (Grande Rivière) يعنى «بيوك نهر». قادەليلرك
(اوتاوە) نهرينە ويردكلرى اسمدر. [«اوتاوە»
مادەسنە مراجعت بيوريلە.]

غراند قومبە { (Grand-Combe) فرانسەنك (غاردە) ايالتندە و (آلە)
نك ١٦ كيلومترە شمال شرقيسندە ناحيە مركزى
بر قصبە اولوب، ١١٠٠٠ اهاليسى وبيوك كومور
معدنى واردر.

غراندلاق { (Grand Lac) يعنى «بيوك كول». بو اسملە آمريقاى
شماليەنك (دومينيون) قطعەسندە بر قاچ كول وار
ايسەدە، چوغنك يالكز اسمى بيوك اولوب، الك
مهملرى (يكى برونسويق) خطەسندە واقع اولا
نيدر، كە سير سفائنە صالح بر آياغى اولوب، ايچنە ينە
سير سفائنە صالح بر قاچ نهر دوكيلور؛ وكنارندە
اهميتلى كومور معدنلرى ويچندە كليتلى باليق بولنيور.

غراندە { [«ريوغراندە» مادەلرينە مراجعت بيوريلە.]

غران ساسو { (Gran-Sasso) ايتاليانك ملغا ناپولى قراللغندە و(آقو
يلا) نك ١٧ كيلومترە شمال شرقيسندە آپنين
سلسلەسى جبالنك الك يوكسك ذروەسى اولان بر طاغ
اولوب، ٢٩٨٠ مترە ارتفاعى واردر.

غرانويل { (Granville) فرانسەنك (مانشە) ايالتندە، (آورانش) ك ٢٦ كيلومترە
شمال غربيسندە ناحيە مركزى برقصبە واسكلە اولوب،
١٢٥٢٧ اهاليسى، صاغلام وآنجق مدخلى مخاطرەلى
ليمانى، كوزل ريحتمى، استحكاماتى، بحريە مكتبى،
ترسانەسى، طوز دبولرى، استريدە صيدى وايشلك
تجارتى واردر.

غرانيق { (Granique) بيغا سنجاغندە واقع اولوب، مرمرە دكيزينە دوكيلن
چاك چاينك اسم قديميدر. مجراسنك قربندە (كيزيق)

شهر قدیمی بولنغله، اهمیتی اولوب، بیوك اسکندر ایران عسکریله برنجی محاربه‌سنی بونهرك کنارنده ایده‌رك، غلبه‌یی قزاندیغی کبی، روما سردارلرندن (لوسولوس) دخی اوراده مهردادی مغلوب ایتمشدی.

غراوسند (Gravesend) انکلتره‌نك (کنت) ایالتنده ولوندره‌نك ۳۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه واسکله اولوب، ۲۱۵۰۰ اهالیسی، ایشلك لیمانی، ترسانه‌سی، دکیز حاملری وبیوك تجارتی واردر.

غراولینه (Gravelines) فرانسه‌نك (نورد) ایالتنده و (دونکرق)ك ۱۸ کیلومتره غرب جنوبیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۷۵۰۰ اهالیسی، قوله طولمش لیمانی، ترسانه‌سی، عسکری خسته‌خانه‌سی وصید ماهی‌یه مخصوص سفائنی واردر.

غراوینه (Gravina) ایتالیانك ملغا ناپولی قراللغنده (باری) ایالتنده و(باری)نك ۵۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله دوقه‌لق صورتنده اداره اولنوردی.

غراهامستوون (Graham's Town) امید برونده (باتورست)ك ۳۵ کیلومتره شمال غربیسنده شرق قضالری رئیسنك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر.

غرای (Gray) فرانسه‌نك «یوقاری سوئنه» ایالتنده و (وزول)ك ۵۶ کیلومتره شمال غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۷۴۰۰ اهالیسی، ایشلك لیمانی، دمیر یولی، کوزل بر کوپریسی، اسکی قلعه‌سی، قشله‌لری، بیوك بر دکرمنی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری وداخلی مکتبی واردر.

غرایچ (Greiz) آلمانیاده (رایس غرایچ) برنسلکنك مرکزی برقصبه اولوب، لایپسیغك ۹۰ کیلومتره جنوب غربیسنده و(استربلانق) نهری اوزرنده واقعدر. ۷۰۰۰ اهالیسی، برنسه مخصوص سرایی، کوزل بر اورمانی ومنسوجات فابریقه‌لری واردر.

غرایفسوالد (Graifswald) پروسیه‌نك پومرانیه خطه‌سنده و(ریق) نهری اوزرنده اوله‌رق بالطیق دکیزی ساحلندن ۱۶ کیلومتره ایچریده و (استرلزوند)ك ۲۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۸۰۰۰ اهالیسی، مشهور دار الفنونی، بیوك کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، پك ایشلك تجارتی واسپیرتو و حبوبات یاغی کبی محصولات صناعیه‌سی واردر.

غرب آفریقا قطعه‌سی سواحل شمالیه‌سنك غرب جهتنده‌کی بربر ممالکنه ویریلن اسم اولوب، مغرب اسمیله مترادفدر. [«مغرب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله]

غرب (الغرب) مغرب اقصانك یعنی فاس ومراکش دولتنك منقسم بولندیغی ایالاتك بری اولوب، سبته بوغازندن بدأ ایله، بحر محیط آطلاسی سواحلی بوینجه (سبو) وادیسنه دك ممتد اولور. اراضیسی مرتفعجه اولوب، درن جبالندن اینن بر چوق چایلرله اروا اولنور. ایکی دائره‌یه منقسم اولوب، قسم شمالیسنك اهالیسی اکثریت اوزره بربر وایچلرندن چوغی ماوی کوزلی وصاری صاچلیدر؛ قسم جنوبیسنك کیلر ایسه عرب اولوب، اسمر سیمالی واکثریت اوزره خیمه‌نشیندر. طوپراغی منبت اولوب، ذخایره متعلق محصولاتی چوقدر. قیونلریله سائر حیواناتی دخی چوق اولوب، خیلی یوك اخراج اولنور. منظار آغاجلری‌ده واردر. مساحهٔ سطحیه‌سیله مقدار اهالیسنه دائر بر قیده دسترس اوله‌مدق.

غربی [«جبل غربی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غربی (الوادی الغربی) طرابلس غرب ولایتنك فزان سنجاغنده برناحیه‌در، که مرکز لوا اولان مرزوقك ۱۰۴ کیلومتره شمال غربیسندن باشلایه‌رق غرب جنوبی‌یه طوغری ولایتك حدودی خارجنه قدر ممتد اولور بر وادی اولوب، یوقاری طرفلرنده ۱۱ قریه‌سی واردر، که هربری خرمالقله محاطدر. الك بیوکلری ومرکزلری آکریت قریه‌سیدر. (جرمه) قریه‌سی دخی وقتیله

فزانك مركزى بولنمش و روماليلرجه (غارامه) اسميله معروف اولان برقصبه‌نك بقيه‌سى حكمنده اولوب، اطرافنده برطاقم ويرانه‌لر وروماليلردن قالمه بر هيكل موجوددر. روماليلرك آفريقاده آياق باصدقلرى يرلرك اك جنوبيسى بوراسى اولديغى ظن اولنيور. اووقتلرده بوقصبه شمديكى غات وغدامس كبى سودان تجارتنك برمهم موقعى ايدى. وادئ غربى اهاليسى توارق وعرب وسودانيلردن مركبدر.

غربيه { خطۀ مصريه‌نك منقسم اولديغى مديريتلرك برى اولوب، نيلك سق وارو ايتديكى داليه‌نك يمنى قوۀ انباتيه‌سيله مشهور عالم اولان شمالى واسع اووه‌نك و مصرك سواحل شماليه‌سنك قسم وسطى واعظمندن عبارت اولديغى حالده، نيلك اك باشلى ايكى قولى يعنى رشيد قوليله دمياط قولى آره‌لرنده بولنيور. شمالاً آق دكيزله، شرقاً دقهليه، جنوباً منوفيه، غرباً دخى بحيره مديريتلريله محدوددر. مساحۀ سطحيه‌سى ٥٦٣٩ مربع كيلومتره واهاليسى برمليون نفوسه قريبدر. مركزى طنطا شهريدر. اراضيسى نيلك برچوق جدوللريله اروا اولنه‌رق، كاملاً مزروع ومتصل برتارله حكمنده‌در. محصولاتى: پاموق، برنج، شكر قامشى، سيسام، يونجه، بغداى، مصر بغدايى، آرپه، بقله، مرجك، نخود، كتن، كنوير، صوغان، توتون وسبزه وميوه‌لرك انواعندن عبارتدر. صيغير، مانده، آت، دوه، مركب، استر، قيون وكچى كبى حيوانات اهليه‌سى دخى چوق اولوب، همان جمله‌سنك جنسى پك اييدر. اسكندريه‌دن ودمياطدن قاهره‌يه كيدن دمير يول خطلرى بو مديريتى شق ايتدكلرى كبى، برچوق شعبه‌لرى دخى مديريتك هرطرفى آره‌لرنده اختلاطى تسهيل ايدر؛ ونيلك قوللرى وجدوللرى‌ده بو بابده برقات دها سهولت ايراث ايدر. مديريتك سواحلنده اهميتلى براسكله‌اوليوب، مخرجلرى دمياط ورشيد واسكندريه در. بومديريتك ٣٦ شهر وقصبه‌سى وبيك بشيوزه قريب قريه ومزرعه‌سى اولوب، ١١ مركز يعنى قضايه منقسمدر.

غُرجستان { جغرافيون اسلام آثارنده بو اسم افغانستانده هرات ايله كابل آره‌سنده طاغلق برناحيۀ واسعه‌يه ويريليور. بو مملكت متانت وصعوبت محليه‌سى حسبيله اسكيدن مستثنى بر صورتده و(شار) تعبير ايتدكلرى كندى رؤسالرى معرفتيله اداره اولنوردى.

غرچيا { (Grèce, Græcia) لاتينلرك يونانه ويردكلرى اسم اولوب، اليوم دخى آوروپاليلر خطۀ مذكوره‌يه بو اسمى ويونانيلره (غرك) اسمنى ويررلر. [«يونان» ماده‌سنه مراجعت.]

غردوس { سيرا ده — (Sierra de Gre-dos) اسپانياده دوڭرو ايله تاج ايرماقلرينك حوضه‌لرينى بربرندن آيرير برسلسلۀ جبال اولوب، غربدن شرقه ممتد اولور، بويى ٩٠ كيلومتره‌در.

غرزان { بتليس ولايتنك سعرد سنجاغنده وسنجاغك منتهاى شمال غربيسنده بر قضا اولوب، شرقاً شروان، شرق جنوبى جهتندن نفس سعرد، جنوباً رضوان قضالريله، غرباً دياربكر ولايتيله، شمالاً دخى كنج وبتليس سنجاقلريله محاطدر. قضا ١٣٨ قريه‌دن مركب اولوب، يرلى وسيار بر قاچ كرد عشيرتى دخى واردر. اهالئ مسكونه‌سى ١٣٠٠٠ نفوسدن عبارت اولوب، ثلثانى كرد ومسلم وقصورى ارمنى، سريانى ويزيديدن مركبدر. كرد عشيرتلرى خاق بوتعداده داخل دكلدر. بوعشيرتلرك باشليجه‌لرى: بيخنار، عليكان، رشكونان، بوران، ملكشيان عشيرتلريدر. مركز قضا (يدو) قريه‌سيدر. باشور وخطو اسملريله ايكى نهر قضايى شمالدن جنوبه شق ايدر، وبر خيلى چاى ودره دخى بونلره دوكيلور. اراضيسى عارضه‌ليجه ايسه‌ده، دوز ومثبت اووه و واديلرى دخى چوقدر. هواسى صيجاقجه اولوب، قيشين بعضا قار ياغارسه‌ده، دوام ايتمز؛ وبناءً عليه كرد عشيرتلرينك چوغى بو قضاده قيشى كچيروب، يازين سوريلرينى موش ياي‌لرينه سوق ايدرلر. محصولاتى حبوبات وذخاير متنوعه ايله اوزوم وميوه و سبزه‌لرك انواعندن و توتون و سائره‌دن عبارت اولوب، خيلى مقدار بال، يباغى و تفنك دخى چيقار. معمولات صناعيه‌سى كليم، كچه، خالى، عبا وحوائج محليه‌يه كوره سائر مصنوعاتدن عبارتدر. درون قضاده ١٤ جامع ومسجد وبرخيلى قلاع ومدن قديمه ويرانه‌لرى بولنوب، زيارت قريه‌سنده

ویس القرانی حضرتلرینك مقامی بیوك زیارتكاهدر، ویاننده معمور بر خانقاده واردر. مركز قضایه ایكی ساعتلق مسافه‌ده (ارزن) اسمیله اسكی بر شهرك خرابه‌لری مشهود اولوب، قضانك اسمی دخی بوندن غلط اولدیغی مظنوندر. (كولاماسیان) قریه‌سنده كوكوردلی بر قابلیجه و (دوق) قریه‌سنده شكل وموقعی مخوف بر مغاره بولنوب، درونده صویی فائله صوتوق بر حوض واردر. قضا داخلنده ملفان وصلحه اسملریله ایكی بیوك وبر قاچ كوچك مملحه‌ده سنوی اوتوز بیك لیرالق طوز چیقار. اورمانلری چوقجه اولوب، ایچلرنده بعض حیوانات وحشیه بولنیور.

غرغوآر { سنت — (St. Grégoire) بو اسمله خرستیانلرك بش عزیزلری واردر:

برنجیسی (ثاوماتور غوس) یعنی «صاحب كرامات» لقبیله معروف اولوب، (نئو قیصریه) یعنی نیكسارده طوغمش؛ ودین عیسوی‌یی بعدالقبول ٢٤ تاریخ میلادیسنده وطننده پسقپوس اولمش؛ تحت اداره‌سنده بولنان مملكت اهالیسنك همان جمله‌سنه خرستیانلغی قبول ایتدیرمش ایدی. ایمپراطور دقیوسك زماننده تعقیب اولنه‌رق، اعدامه سوق اولنوركن كرامتله قورتلمش؛ و ٢٦٤ ویا ٢٧٠ ده وفات ایتمشدر. تشرین ثانینك ١٧ سنده یورطیسی اجرا اولنور. بعض آثار قلمیه‌سی جمع ونشر اولنمشدر. سنت باسیل بونك بر چوق كراماتنی نقل ایدیور.

— ایكنجیسی Illuminateur یعنی «ملهم» لقبیله ملقب اولوب، ٢٥٧ تاریخ میلادیسنده طوغمش، و ٣٣١ ده وفات ایتمشدر. اشكانیان خاندانه منسوب بر پرنسك اوغلی اولدیغی حالده، خرستیانلغی قبول ایله، ارمنیلری دین عیسوی‌یه دعوت، وحتی حاكملری اولان تیردادی دخی بو دینه ادخال ایتمش؛ واو جهتله ایلك پسقپوسی و پطریقی اولمشدر. ٣١٩ تاریخنده مرقوم تیردادك معیتنده رومایه كیدوب، ایمپراطور قسطنطینك حسن قبولنه مظهر اولمشدی. ارمنی لساننده بعض ادعیه ومقالاتی اولوب، ارمنیلر طرفندن آیین صره‌سنده قرائت اولنور.

— اوچنجیسی (تئولوجیان) یعنی «عقائدی» لقبیله ملقب اولوب، ٣٢٨ تاریخ میلادیسنده آناطولینك قپادوقیا خطهٔ قدیمه‌سنده (نازیانزه) شهر قدیمنده طوغمش؛ و فلسطینك قیساریه شهرنده واسكندریه‌ده تحصیل ایتدكدن صكره، همشهریسی اولان سنت باسیل ایله برابر آتنه‌یه كیدوب، اكمال تحصیل ایتمش؛ و وطننده بعض خدمات روحانیه‌ده بولندقدن صكره، قسطنطینیه‌یه كیدوب، نشر مذهبله اوغراشمش؛ وازنیق مجلس روحانیسنك مقرراتنی تأكید وترویجه چالیشمش ایدی. ایمپراطور تئودوسیوس طرفندن قسطنطینیه باش پسقپوسلغنه نصب اولنه‌رق، بر مجلس روحانی‌یه دخی بو نصبی تصدیق ایتدیرمك ایستمش ایسه‌ده، مصر پسقپوسلری تصدیق ایتمدكلرندن، كندیسی منصبنی تركله، وطننه چكیلوب، بقیهٔ عمرینی ریاضتله كچیرمش؛ و وعظ ونصیحته دائر بر چوق مقالات فصیحه براقمشدر. وفاتی ٣٨٩ تاریخنده اولوب، مایسك ٩ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— دردنجیسی سنت باسیلك برادری اولوب، ٣٣٠ تاریخلرنده سیواسده طوغمش، و قپادوقیا خطه‌سنك (نیسا) شهرنده پسقپوس اولمش ایدی. آریانوس مذهبنه تابع خرستیانلر طرفندن پسقپوسلغی تركه مجبور اولوب، ایمپراطور والنسك وفاتندن صكره اعاده اولنمش؛ و ٣٧٩ ده آنطاكیه و ٣٨١ ده قسطنطینیه مجالس روحانیلرنده بولنوب، ٣٩٦ تاریخلرنده وفات ایتمشدر. یورطیسی مارتك ٩ نده اجرا اولنور. عقاید وپند ونصیحته دائر بر خیلی تألیفات ومقالاتی واردر.

— بشنجیسی (فلورنتیوس غرغوریوس) ٥٣٠ تاریخنده فرانسه‌نك (اوورنیه) خطه‌سنده طوغمش، و ٥٩٣ ده وفات ایتمشدر. ٥٧٣ ده (تور) پسقپوسی اولوب، تعقیب اولنان خرستیانلری مدافعه‌ده بیوك بر غیرت كوسترمشدر. فرانقلر بیننده خرستیانلغك صورت انتشاری تاریخنی اون جلد اوزره یازوب، فرانسه تاریخچه بك مهم بر اثر براقمشدر. تشرین ثانینك ١٧ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

غرغوآر { (Grégoire) بو اسمله ١٦ پاپا كلمشدر:

برنجیسی اعزه‌دن معدود وبیوك عنوانیله ممتاز اولوب، ٥٤٠ تاریخ میلادیسنده رومده طوغمش، و ٦٠٤ ده وفات ایتمشدر. كندیسی بیوك بر فامیلیه

منسوب ثروت وسامان واقتدار صاحبی اولوب، رو.
ماده (پرتور) اولمش ایکن، طریق رهبانه دخول
ایله، ٥٩٠ تاریخنده پاپا انتخاب اولنمش؛ واو وقت
ایتالیاده حکم سورن لومباردلره خرستیانلغی قبول
ایتدیردیکی کبی، آریانوسك مذهبنه تابع اولان
غوتلری قتولیکلکه ارجاع، وبیوك برتانیه‌یه دخی
خرستیانلغی نشر ایتمشدر. برچوق آیینلر ونظاملر
وضع، ومناسترلر تأسیس ایدوب، راهبلره پك صیق
ریاضت تعیین ایتمش؛ ومذهبه متعلق بعض آثار
برقمشدر. سوق تعصبله مشرکلردن قالمه برچوق
کتابلری احراق وبعض آثار مصنعه‌یی امحا ایلدیکی
مرویدر. مارتك ١٢ سنده وایلولك ٣نده یورطیه‌سی
اجرا ایدرلر.

— ایکنجیسی ینه اعزه‌دن معدود وینه رو.
مالی اولوب، ٧١٥ تاریخنده پاپا انتخاب اولنه‌رق،
بتشکنلره قارشی بر مجلس روحانی عقد، وآلمانیه‌ده
خرستیانلغی نشر ایتمك ایچون سنت بونیفاسی اعزام
ایتمشدی. ٧٣١ده وفات ایدوب، شباطك ٢ سنده
یورطیه‌سی اجرا اولنور.

— اوچنجیسی سریانی الاصل اولوب، ایکنجی
غرغوآرك وفاتنده ٧٣١ده پاپا انتخاب اولنمش؛
ولومباردلره وبتشکنلره قارشی طورمغله امرار
اوقات ایدوب، ٧٤١ده وفات ایتمشدر. محب فقرا
لقبنه مظهر اولمشدی.

— دردنجیسی روما بطریقلرندن یعنی رؤسا.
سندن برینك اوغلی اولوب، ٨٢٧ده انتخاب اولنمش،
و٨٤٤ده وفات ایتمشدر. فرانسه قرالی (لویی دبونر)
ایله اوغللری میانه‌سنده‌کی اختلافی رفع ایله مصالحه
ایتدیرمك ایچون، فرانسه‌یه کیتمش ایسه‌ده، موفق
اوله‌میوب، اوغللرینه حق ویره‌رك عودت ایتمشدی.

— بشنجیسی (برونون) ایمپراطور اوچنجی
اوتونك یکنی اولوب، ٩٩٦ده انتخاب اولنمش؛ وفرقهٔ
مخالفین طرفندن انتخاب اولنه‌رق، اون آلتنجی ژان
نامنی آلمش اولان (فیلاغات)ی ایمپراطورك عسکریله
رومادن طرد ایتمش؛ وبرنجی درجه اقرباسندن
(برته)یی تزوج ایتمش اولان فرانسه قرالی (روبرت)ی
بو زوجه‌سنی تطلیق ایله یدی سنه‌لك ریاضته اجبار
ایلمشدی. ٩٩٩ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی (ژن غراتیان) رومالی اولوب،
١٠٤٤ده انتخاب اولنمش؛ وعین وقتده فرقهٔ مخا.
لفین طرفندن دیکر اوچ قاردینال دخی انتخاب او.
لنه‌رق، پاپالق اموری پك قاریشمش اولدیغی حالده،
کندیسی رقیبلرینه غلبه چاله‌رق، اعادهٔ آسایش
وانتظامه مقتدر اولمش ایسه‌ده، ایمپراطور اوچنجی
هنری ایله بعض قردینالالرك انتریقه‌لرندن عاجز قا.
لوب، ١٠٤٦ده استعفا ایتمشدر.

— فرقهٔ مخالفین طرفندن انتخاب اولنمش دیکر
بر آلتنجی غرغوآر دخی واردر. [«لیون» ماده‌سنه
مراجعت بیوریله.]

— یدنجیسی اك مشهورلری اولوب، اعزه‌دن
معدوددر. اصل اسمی (هیلدبراند) اولوب، ١٠١٣ده
پاپا انتخاب اولنمش؛ وراهبلرك اولنمه‌سی حقنده شدتلی
بر نظام وضعیله کندی اقتدارینی امور ملکیه وسیا.
سیه‌یه دخی تعمیم وحکمدارلرك وظائفنه مداخله
ایتمکه قالقیشمش؛ واووقته قدر حکمدارلر پسقپوسلره
واسع املاك تخصیص ایتدکاری جهتله، بونلری
کندیلری عزل ونصب ایتدکاری حالده، صاحب
ترجمه پسقپوسلرك عزل ونصبی حقوقنی کندینه حصر
ایتمك ایستدیکندن، آلمانیا ایمپراطورلرندن دردنجی
هنری ایله برچوق وقت اوغراشمش؛ ونهایت حکمدار
١٠٧٧ده بوحقدن واز کچمکله برابر کمال تذلل ایله
پاپانك آیاغنه کیدوب، استعفای قصور ایتمش، وکلیسا.
دن مطرودیتی حکمنی فسخ ایتدیرمش ایسه‌ده،
١٠٨٠ده (کیبرت) اسمنده برینی اوچنجی (قلمان)
اسمیله پاپا طانیوب، صاحب ترجمه‌یه قارشی رومایه
عسکر سوق ایتمکله، غرغوآر قلابره‌ده حکم سورن
نورماندیه‌لی (روبرت کیسقارد)دن استمداد ایدوب،
بونك عسکری کندیسنی پاپالغه اعاده ایده‌بیلمش
ایسه‌ده، رومالی قان ایچنده براقدقلرندن، عودتلرنده
کندیلریله برابر کیتمکه مجبور اولوب، ١٠٨٥ده
سالرنه‌ده وفات ایتمشدر. بعض آثار قلمیه‌سی واردر.
مایسك ٢٥نده یورطیه‌سی اجرا ایدرلر.

— سکزنجیسی (آلبرت دوبیناکیو) ١١٨٨
ده انتخاب اولنوب، یالکز ایکی آی پاپالق ایتمشدر.

— طقوزنجیسی اوچنجی اینوسانك یکنی او.
لوب، ١٢٢٧ده انتخاب اولنمش؛ واهل اسلامه

قارشی بریکی اهل صلیب سفری آچوب، ایکنجی فردریقی ابتدا بو سفره کیتمك ایستمدیکی ایچون، وثانیاً مسلمانلرله عقد مصالحه ایتدیکیچون، ایکی دفعه کلیسادن طرد ایتمش؛ وبونك طرفندن دفعاتله رومایی ترکله فراره مجبور ایدلمش؛ و١٢٤١ تاریخنده یوز یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوننجیسی (تیبوت ویسقونتی) ١٢٧١ تاریخنده انتخاب اولنمش؛ و١٢٧٤ ده لیونده برمجلس تشکیل ایدوب، بو مجلسده آوروپا حکمدارلرینك وبعض آسیا خرستیان حاقانلرینك وکیللری دخی حاضر بولندیغی حالده، قتولیك ایله روم مذهبلرینك توحیدی، فلسطینه امداد ارسالی، و رهبانه نظامات وضعی مسئله‌لری موقع تذکره قونیله‌رق، بو اوچ مسئله‌دن یالکز اوچنجیسی اجرا اولنه‌بیلمشدر. ١٢٨٦ ده وفات ایتمشدر.

— اون برنجیسی (پیرروژه دوبوفور) آلتنجی قلمانك یکنی اولوب، ١٣٣٢ تاریخنده لیموژ قربنده طوغمش، و ١٣٧٠ ده انتخاب اولنه‌رق، ابتدا آوینیونده پاپالق ایتمش؛ وبعده رومالیلرك ارامی اوزرینه، پاپالق کرسیسنی رومایه اعاده ایده‌رك، ١٣٧٨ ده وفات ایتمشدر.

— اون ایکنجیسی (آنجلو قورارپو) وندیك زادکانندن برعائله‌یه منسوب اولوب، شهر مذکورك پسقپوسی ایکن، ١٤٠٦ تاریخنده پاپا انتخاب اولنمش؛ واو صره‌ده پاپالق ایکی‌یه آیریله‌رق، بری رومادە ودیکری آوینیونده اقامت ایتدیکی حالده، صاحب ترجمه، رقیبی اولان اون اوچنجی بنوا دخی راضی اولدیغی حالده، ایکیسی بردن استعفا ایدوب، برنك پاپا انتخاب اولنمسی تکلیف ایتمش ایسه‌ده، بعده هر ایکیسی استعفاده تردد ایتدکلرندن، قاردینالر (پیزه) ده برمجلس عمومی عقد ایده‌رك، ایکیسنی عزل ایله، بشنجی آلکساندری انتخاب ایتمشلردر. صاحب ترجمه ١٤١٧ تاریخنده ٩١ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اون اوچنجیسی (بوئون قومپانی) ١٥٧٢ ده انتخاب اولنه‌رق، اسپانیا ایله بالاتفاق عثمانلیلره قارشی برقوهٔ عسکریه ترتیب ایتمکه چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش؛ وپروتستانلره قارشی اوچنجی هنری‌یه آقچه وعسکرله امداد ایتمشدر. بو پاپانك اك زیاده بادیٔ شهرتی سنهٔ رومیه‌یی تصحیح ایله الیوم سنهٔ افرنجیه نامیله معروف تقویم صحیحی قبول ایلمسیدر. ١٥٨٥ تاریخنده ٨٣ یاشنده وفات ایتمشدر. علم حقوقه آشنا اولوب، وقتیله وطنی اولان (بولونیه) ده حقوق معلمی بولنمشدی. صنایعه دخی مشتاق اولوب، روما شهرینی بعض ابنیهٔ مصنعه ایله تزیین ایتمشدی.

— اون دردنجیسی (نیقوله اسفوندراتو) ١٥٩٠ ده انتخاب اولنه‌رق، یالکز اون آی پاپالق ایتمشدر. فرانسه قرالی دردنجی هنری‌یی وفرانسه پروتستانلرینی کلیسادن طردله، پروتستانلره قارشی اولان هیئت اتفاقیه‌یه امداد کوندرمشیدی.

— اون بشنجیسی (آلکساندرو لودوویزی) بولونیه‌لی اولوب، اوراده پسقپوس ایکن، ١٦٢١ ده ٦٧ یاشنده پاپا انتخاب اولنمش؛ ورومادە پروپاغانده یعنی نشر مذهب مکتبنی تأسیس ایله، انکیزیسیونك مرتبی اولان (ایغناس دولویوله) نك عزیزلکنه قرار ویرمش، وآلمانیه ایمپراطورینه پروتستانلره قارشی امداد ایتمشدر. ١٥٣١ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— اون آلتنجیسی (ماورو قاپلاری) ١٨٣١ تاریخنده انتخاب اولنه‌رق، کندیسی عالم برآدم اولمغله، پاپالغی ساده‌لشدیرمکه چالیشمش ایسه‌ده، رومادە بر اختلال ظهور ایدوب، باصدیرمق ایچون، آوستریادن استمداد ایتمش، وفرانسزلرك آنقونه‌یی اشغال ایتملرینه سبب اولمشدر. میسیونرلری تصاحب ایدوب، آمریقا وسائر بلاد بعیده‌ده برچوق پسقپوسلقلر تشکیل ایتمشدی. ١٨٤٦ ده وفات ایتمشدر.

غرغوآر { آبه (l'Abbé Grégoire) — فرانسه مشاهیر سیاسیون ومؤلفیندن اولوب، ١٧٥٠ ده لونویل قربنده طوغمش، و ١٨٣١ ده وفات ایتمشدر. کندیسی طائفهٔ رهبانه منسوب اولدیغی حالده، ١٧٨٩ ده پارسده اجتماع ایدن مجلس عمومی‌یه لیون هیئت رهبانیه‌سی طرفندن وکیل انتخاب اولنه‌رق، رؤساء روحانیه‌نك تحدید اقتدارلریله پروتستانلرك و یهودیلرك توسیع حقوقنه وبوکا مماثل افکار حریت پرورانه‌یه دائر نطقلر ایراد ایدوب، او تاریخدن اعتباراً افکار جدیده‌نك اك غیرتلی مدافعه‌کارلرندن بولنمش؛ وبرچوق مجالس

منتخبه‌ده ونهايت سناتو اعضالغنده بولنرق، انجمن كبير معارف اعضالغنه دخی انتخاب اولنمشيدی. مجالسده‌كی نطقلريله وتأليفات عديده‌سيله رؤسای روحانيه‌نك و افكار عتيقه اصحابنك خصومتنی قزانوب، وفاتنده پارس باش پسقپوسی جنازه‌سنك آيين مذهبی ايله قالديرلمسنی منع ايتمش ايسه‌ده، هم‌فكر وهم‌مسلكلری اولان اهاليدن يكرمی بيك كشی تابوتنی كمال تعظيمله اوموزلرينه آلوب، آلايله مدفننه نقل ايتمشلردر. آثاری متعدد جلدلر تشكيل ايدوب، پك متين ومقبولدر.

غرغوراس { نيكفور — (N. Grégoras) روم مشاهير مورخيننده‌ن اولوب، ١٢٩٥ تاريخ ميلاديسنده قره دكيز اركليسنده طوغمش، و ١٣٦٥ ده وفات ايتمشدر. قسطنطينيه‌ده عمومی درسلر ويروب، حلقهٔ تدريسنه بر چوق طلبه طوپلانمش؛ واپراطور آندرونيقك توجهنی قزانمش ايدی. بر چوق آثار براقوب، اك مشهور وقيمتداری قسطنطينيه تاريخيدر، كه ٣٨ كتاب ويا فصلدن مركب اولوب، دفعاتله طبع، وآوروپا لسانلرينه ترجمه اولنمشدر.

غرناده { وعربلر عندنده غرناطه (Grenade, Granada) اسپانيانك ممالك جنوبيه‌سندن آندالوسيا خطه‌سنده ومادريدك دمير يول خطيله ٦٩٦ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق (نواده) طاغنك اتكنده و(وادی الكبير) ايرماغنه تابع (شنيل) نهرينك شمالنده وبونهره دوكيلن دارو (وعربلرجه حداره) چايك ايكی كنارنده واقع ايالت مركزی بر شهر اولوب، ٧٦١١٠ اهاليسی، دار الفنونی، رسم موزه‌سی، متعدد كتبخانه‌لری، بيوك بركليساسيله بوكا مربوط ٥٦ متره يوكسكلكنده برچاك قله‌سی وعربلردن قالمه برطاقم آثار عتيقه‌سی وعلی الخصوص صناعت معماريه‌سيله مشهور عالم اولان وعربلرك ترقياتنه بر نمونه حكمنده بولنان (الحمرا) اسميله واسع بر سرايی واردر. شهر اوچ تپه‌نك اتكلرنده واقع اولوب، بو اوچ تپه خانه‌لرله مزين اولدقلری حالده يارلمش بر ناره بكزدكلرندن، شهر اسپانيول لساننده نار ديمك اولان بو اسمله تسميه اولنمشدر. اصل غرناده شهرك قسم غربيسی اولوب، جنوب جهتنده‌كی محله‌سی (آنتقوئرولا) وشمال شرقی قسمی دخی (البايسين) اسمليله تفريق اولنور. دارو نهريله آيرلمش اولان بو صوك قسمی البيضا عرب مهاجرلريله اسكان ايدلمش اولديغندن، اسمی (البيضائين) دن غلطدر. اطرافنده دها بر طاقم متفرق محله‌لری وباغ وباغچه‌لر آره‌سنده كوشكلری واردر. سوقاقلری پك طار وطولاشيقلی اولوب، يالكز يكی تنظيم اولنمش بعض كنيش جاده‌لری وشهرك ايچنده برقاچ واسع ميدانی واردر. بو ميدانلرك اك بيوكی (پلازه دل تريومفو) در، كه شهرك شمالنده واسع بر مستطيلدر. خانه‌لرينك اكثری اليوم عرب طرزنده اولوب، واسع اوطه‌لرينك داخلدن فرحفزا باغچه‌لره پنجره‌لری واردر. سوقاقلری كوزل قالدرملرله دوشنمش اولوب، بعضلرينك مرمر دوشه‌لی يايا قالدرملری‌ده واردر. وادی‌يه قريب اولان آشاغی قسمنك سوقاقلری دها كنيش و خانه‌لری طرز جديد اوزره‌در.

الحمرا دارو (حداره) مجراسيله البايسين (البيضائين) محله‌سی آره‌سنده‌كی تپه‌يی ضبط ايدوب، برچوق قله‌لرله مجهز بر سورله محاطدر. بو سورك ايچنده مسلمانلردن قالمه اولان كوشكلری، باغچه‌لری، سالونلری، حوليلری، فسقيه وشادروانلری، چشمه‌لری رنكارنك مرمرلردن يابلمش كمر وقبه‌لری وهر نوع تزييناتی برر برر تعريف ايچون مستقلاً بيوك برچوق كتاب يازمق اقتضا ايدر. اورته‌سنده (القصبه) اسميله بر ايچ قلعه واردر. الحمراده‌كی آثار عربك بر طاقمی‌ده خراب حالنده اولوب، بعض يرلری بسبتون خاليدر. مشهور شارل كينت الحمرا ايچنده يكی بر سرای يابديرمغه باشلامش ايسه‌ده، ناتمام براقشدر. شهرك شرق طرفنده (لوس مولينوس) يعنی دكرمنلر اسميله معروف بر پارده عرب حكمدارلرينك صيفيه‌سی بولنمش اولان (انراليف) اسميله ديكر بر سرای بولنوب، نهايت درجه‌ده كوزل باغچه‌لر، فسقيه‌لر، چاغلايانلر وحوضلرله محاط ومزيندر.

جنوب جهتنده بولنوب اكثريا تپه‌لری قارله مستور اولان نواده طاغلريله شرق وشمال جهتنده‌كی چيلاق طاغلرك مائی رنكی وبوطاغلرده‌كی قيالر وشهرك آلتنده غربه طوغری كوز كوره‌بيلديكی قدر ممتد اولان (وغا) اووه‌سنك زمردين رنكی وبواووه‌نك اورته‌سندن كچن شنيل نهريله تابعلری اولان متعدد

چایلرك مجرالری وآره‌لرنده عربلرك آچمش اولدقلری قنالر فوق العاده گوزل بر منظره ابراز ایدوب، هله شهرك اوستنده‌کی تپه‌لردن باقلدقده دنیاده امثالی نابود اولدیغی گوریلور. یازین اسپانیانك هر طرفی حرارتدن یانمش حالنه گلدیگی وقت، غرناده جوارلری صولرینك کثرتی سایه‌سنده ینه زمرد کبیدر. عربلر بو لطافتی تقدیر ایدوب، شعراسنك غرناطه حقنده پك چوق شوق‌انگیز وحسرت‌آمیز قصیده‌لری واردر.

روایته گوره، الك اول فنیکه مهاجرلری الیوم (قورس برمیاس) یعنی «قیرمزی قله‌لر» نامیله معروف تپه‌ده (قرناطه) اسمیله برقصبه تأسیس ایدوب، بعده (ایبر) قومی بونك جوارنده (ایلیبریس) اسمیله دیگر برقصبه یاپمشلردی، که بعده رومالیلرك معموری اولمشدی. واندالر وغوتلر زماننده بوقصبه‌لرك ایکیسی ده خراب اولوب، اندلس اهل اسلامك الینه گچدکدن صکره، ملوك امویه زماننده عربلر شمدیکی شهری مجدداً تأسیس، وقرناطه اسمی غرناطه ویا غرناطه صورتنده احیا ایتمشلردر. مرابطین وموحدین دولتلری زماننده غرناطه بیوك برمعموریت پیدا ایدوب، اهالیسی ۴۲۰ ۰۰۰ نفوسه بالغ اولمشدی. بنی احمر زماننده برقات دها کسب معموریت ایدوب، خرستیانلرك الینه گچن دیگر اسپانیا شهرلرندن قاچان بر چوق اهالیء اسلامیه دخی بورایه جمع اولمشیدی. بو شهر اسپانیاده الك صکره‌یه قدر مسلمانلرك النده قالوب، نهایت فردیناندو ایله ایزابلا مناقشات داخلیه‌یی سررشته اتخاذ ایدرك، ۱۴۹۲ تاریخنده یعنی آمریقانك کشفی سنه‌سی بو شهری دخی ضبط ایتمشلردر. اووقتدن بری غرناده گوندن گونه تدنیده بولنمشدر. عربلر غرناطه‌نك مرکزی بولندیغی خطه وایالته (البیره) نامنی ویررلردی؛ آنجق بعض جغرافیون عربك غرناطه‌نك (البیره) دن ۶ فرسخلق مسافه‌ده بولندیغنی بیان ایتدکلرینه باقیلیرسه، (البیره) نك (ایلیبریس) دن محرف اولدیغی وقصبه‌دن خطه‌یه تعمیم ایلدیکی آکلاشیلیر.

— غرناده ایالتی اسپانیانك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب، آندالوسیا خطه‌سنك منقسم اولدیغی سکز ایالتك بریدر. جنوباً آق دکیزله، شرقاً المریه، شمال شرقی جهتندن مرسیه والبسیطه، شمالاً جیان، شمال غربی جهتندن قوردووه (قرطبه)، غرباً دخی مالقه ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲ ۷۸۸ مربع کیلومتره واهالیسی ۴۷۷ ۷۲۰ کشیدر. ۱۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۰۹ ناحیه‌یی حاویدر. بو ایالات آندالوسیا خطه‌سنك وبتون اسپانیانك بلکه‌ده کافهٔ آوروپانك الك گوزل یری اولوب، اسپانیانك الك مرتفع طاغی اولان (سیرا نواده) بونده‌در، که ذروه‌سنك ۳ ۵۰۴ متره ارتفاعی واردر. دیگر مرتفع وصرب طاغلری دخی واردر، که عرب اهل اسلامی حکومتلرینی فوت ایتدکدن صکره دخی بوطاغلرده خیلی وقت ثبات واسپانیوللره مقاومت ایتمشلردر. بوطاغلردن برچوق نهرلر اینوب، اووه‌لرینی اروا ایده‌رك، بو ایالتك مشهور طراوتی ادامه وقوهٔ انباتیه‌سنی تزیید ایدرلر. میاه جاریه‌سنك همان جمله‌سی بحر محیط آطلاسی‌یه تابع اولان (وادی الکبیر) ه دوکیلوب، بونلرك الك بیوك والك گوزلی (شنیل) نهریدر. شرق وجنوب جهتلرنده بعض کوچك نهرلری دخی آق دکیزه دوکیلور. محصولاتی پك چوق اولوب، فن زراعته اهمیت ویرلمدیکی حالده، طوپراق وهواسنك مساعده‌سی وصولرینك کثرتی سایه‌سنده آوروپا محصولاتنك اکثریله برابر شکر قامشی کبی ممالك حاره‌یه مخصوص بعض محصولات یتیشیر. ذخایر متنوعه‌دن بشقه پاموق، کتان، زیتون، طوت، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. معادنی پك چوق ایسه‌ده، شمدیکی حالده پك آزی اخراج اولنمقده‌در. میاه معدنیه‌سی وانواع امراضه نافع (الحما) یعنی الحمام اسمیله معروف ایلیجه وقابلیجه‌لری پك چوقدر.

عربلرك زماننده معادنی کلیتله اخراج اولندیغی کبی، ایپك وکتان منسوجاتیله شکر وزیتون یاغی وسائر معمولات ومحصولاتی پك چوق بولنمش ایکن، شمدیکی حالده صنایعی پك گری، ویوللرك فقدانیله سواحلنك صربلغندن طولایی تجارتی پك طورغوندر. معارفی دخی پك دونددر. اهالیسنده عرب جنسیتنك آثاری مشهود اولوب، ذکاوتده، جسارتده، تمادح وتفخرده، مهماننوازلقده وسائر خصوصاتده عربلره

بکزرلر. سویلدکلری لسانده دخی عربیدن مأخوذ پك چوق کلمات واردر. بو ایالتك محال مسکونه‌سیله مواقعندن اکثری الیوم عربی اسملرله مسمادر.

غرناده { یاخود غراناده (Grenada, Gra-nada) آمریقاده انکلتره دولتنه تابع اولان کوچك (آنتیل) جزایرندن بری اولوب، ١١°٥٨′ ایله ١٢°٣٠′ عرض شمالی و ٦٣°٤٠′ ایله ٦٣°٥٦′ طول غربی آره‌سنده واقعدر. بویی ٣٨ وعرض وسطیسی ١٥ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٤٤ وکندیسنه ملحق اولان (غرنادین) تعبیر اولنان کوچك آطه‌لرله برابر ٤٥٠ کیلومتره اولوب، تقریباً ٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، اڭ یوکسك ذروه‌سی ١٠٤٦ متره ارتفاعنده‌در. اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب، حبوبات متنوعه ایله قاقائو، قهوه وشکر حاصل اولور، وخیلی روم دخی یاپیلیر. سواحلی پك گیرینتیلی چیقینتیلی اولوب، ساحل غربیسنده کوزل بر لیمانی و(جورجتوون) اسمیله بر اسکله‌سی واردر. اهالیسنك قسم کلیسی زنجی وملز اولوب، آوروپالیلری پك آزدر. حرارتی زیاده اولمیوب، یاغمورلری دخی صیق ایسه‌ده، هواسی آغیرجه‌در. اخراجات وادخالات سنویه‌سی اوچر بچق ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. بو آطه قریستوف قولومب طرفندن ١٤٩٨ده کشف اولنه‌رق، ١٦٥٠ده بر طاقم فرانسزلر دخول ایله، برلی اهالیسی اولان (قرأب)لری اتلاف ایتمشلردی. ١٦٧٤ده فرانسه‌یه تابع اولوب، ١٧٨٣ده انکلیزلر طرفندن ضبط اولنمشدر.

غرناده { یکی — (Nouvelle-Grenade) آمریقای جنوبینك شمال غربی کوشه‌سنده واقع (قولومبیا) جمهوریتنك سابقیدر. [«قولومبیا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غرنادینه { (Grenadines) آنتیل جزایرندن آنف البیان غرناده آطه‌سنك شمالنده بر صره جزایر صغیره اولوب، مذکور آطه‌یه ملحق وانکلتره‌یه تابعدرلر. مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌لری ٦٠٠ مربع کیلومتره اولوب، تقریباً ١٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندرلر.

غرناطه { (یاخود اغرناطه) عربلرك اندلسده یعنی اسپانیاده‌کی غرناده شهرینه ویردکلری اسمدر. [«غرناده» ماده‌سنه مراجعت.]

غرنله { (Grenelle) فرانسه‌نك سینه ایالتنده وسینه نهرینك صول کنارنده بر قصبه اولوب، ١٨٦٠ تاریخنده پاریسه الحاق اولنمشدر. اثنای الحاقنده ١٥٠٠٠ اهالیسی وبعض فابریقه‌لرله دیرخانه‌لری وار ایدی. پاریسه صو ویرن ٥٤٧ متره درین وصویی حذای زمیندن ٣٣ متره یوقاری‌یه چیقاریر بر آرتزیان قویوسی واردر.

غرنوبله { (Grenoble) فرانسه‌ده (ایزره) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، پاریسك ٥٥٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده و(ایزره) ایله (دراق) نهرلرینك نقطهٔ تلاقیسنده واقعدر. مواقع حربیه‌دن قول اردو مرکزی بر شهر اولوب، ٤٥٤٢٦ اهالیسی، بیوك استحکاماتی، آقادمیاسی، حقوق، طب وطوبجیلق مکتبلری، مکتب اعدادیسی، فنون وادبیات درسخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، کوزل ریختملری، غوت طرز معماریسنده بیوك بر کلیساسی، بر کوزل چشمه‌یی حاوی واسع بر میدانی و ١٢٠٠٠ عمله قوللانیر جسیم قانت فابریقه‌لری واردر. بو شهر رومالیلر طرفندن تأسیس و (رقوله) تسمیه اولنوب، ایمپراطور غراتیانوس طرفندن توسیع وتزیین اولنمغله، بونك اسمنه نسبتله (غراتیانوپولیس) تسمیه اولنمشده، شمدیکی اسمی بوندن غلطدر. قرون وسطاده (دوفینه) نك مرکزی بولنمشدر.

غرنیطوف { مغرب اقصاده بحر محیط آطلانتی ساحلنده و سلانك آلت طرفنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان، وبوندن آشاغی معموره اولدیغنی علاوه ایدیور.

غروتیوس { (Grotius) فلمنكك الك بیوك علما وحکماسندن اولوب، ١٥٨٣ تاریخنده (موندن) قصبه‌سنده طوغمش؛ و صغر سنندن خارق العاده بر استعداد وذکاوت کوستره‌رك، سکز یاشنده ایکن لاتین لساننده شعر سویلمشدر. اون بش یاشنده ایکن، سفیر معیتنده فرانسه‌یه کیدوب، دردنجی هنرینك نظر دقتنی جلب ایتمشدی. فلمنکه عودتنده بر مدت آووقاتلقله مشغول اولوب، فوق العاده قبول عامه‌یه مظهر اولان لاتینجه بعض اشعار ایله کندیسنی اڭ بیوك علما

صره‌سنه كچیرن تدقیقات علمیه‌یه متعلق اهمیتلی بعض آثار نشر ایتمشدی. ١٦٠١ تاریخنده فلمنك وقعه‌نویسلكنه نصب اولنه‌رق، مكمل بر تاریخ یازمش؛ وبعض مهم مأموریتلرده دخی بولنه‌رق، ١٦٠٧ده مجلس عمومی اعضالغنه انتخاب اولنمشدی. بعده تشكل ایدن بعض فرقه‌لره قاریشمغله، ١٦١٩ ده مؤبداً حبس ایله واملاكنك مصادره‌سیله محكوم اولوب، ایكی سنه محبوس قالدقدن صكره، زوجه‌سی طرفندن بر كتاب صندیغنه وضع‌ایله قاچیریلوب، فرانسه‌یه كچه‌رك، اون اوچنجی لویی طرفندن حسن قبول، وكندیسنه معاش تخصیص اولنمشدی. ١٦٣١ده وطننه عودته چالیشمش ایسه‌ده، مساعده اولنمدیغندن، اسوج قرالیچه‌سی (قریستینه) نك دعوتنه اجابت ایدوب، بونك طرفندن فرانسه‌یه سفیر كوندرلمش؛ واون سنه بو منصبده قالدقدن صكره، (ریشلیو) و (مازارن) ایله بوزشدیغندن، استعفا ایدوب، كمی ایله اسوجه كیتمكده ایكن، بر فرطونه‌یه طوتیله‌رق، خسته‌لنمغله، دانچیغه چیقوب، روستوغه نقل اولندقده، ١٦٤٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. تاریخه، یونان ولاتین ادبیاتنه، تراجم احواله، عقایده وسائر علومه دائر مطالعات وتحقیقات مكمله‌یی حاوی بر چوق آثاری اولوب، جمله‌سی پك مهم ومعتبردر. وولتر وروسو وسائر حكما غروتیوسك مطالعاتنه اهمیت ویرمشلردر.

غرودك (Grodek) آوستریا ومجارستان دولتنك غالیچیا خطه‌سنده، لمبرغ سنجاغنده ولمبرغك ١٦ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان كول ایله (لوبینغ) كولی آره‌سنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٨٩١٠ اهالیسی وكتن تجارتی واردر. لمبرغه سبزه، تره یاغی وبالیق بو قصبه‌دن كیدر.

غرودنج (Grodenz) روسیه‌نك «غربی روسیه» ایالتنده (ماریندوردر) سنجاغنده ومركز لوانك ٥٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (ویستوله) نهرینك صاغ كنارنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٦٦١٥ اهالیسی، چوخه وآرابه فابریقه‌لری وخارجده برقلعه‌سی واردر.

غرودنو (Grodno) روسیه‌نك لهستان جهتنده پترسبورغك ٩٧٢ و (ویلنا) نك ١٢٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (نیامن) نهرینك صاغ كنارنده ایالت مركزی بر شهر اولوب، ٣١٠٥٠ اهالیسی، وارشوودن پترسبورغه كیدن دمیر یولك اوزرنده موقعی، بعض فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر. شهر اوفق وآلچق خانه‌لری حاوی اولوب، منظره‌سی پك عادیدر. بر محله‌سی مسلم تاتارلرله مسكوندر.

— غرودنو ایالتی شمالاً ویلنا وسووالكی، شرقاً مینسك، جنوباً وولنیه ایالتلریله، غرباً دخی لهستانله محاط اولوب، ′٣٥ °٥١ ایله °٥٤ عرض شمالی و′١٠ °٢٠ ایله ′٣٥ °٢٣ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٨٧٠٩ مربع كیلومتره اولوب، ١٠٠٨٥٢٠ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وطوپراغی قوملق وچلبق اولوب، قوهٔ انباتیه‌جه روسیه‌ده اوچنجی درجه‌ده‌در. جنوب جهتنده بطاقلقلری چوقدر. اورمان وچایرلری‌ده زیاده‌در. هواسی رطوبتلی واكثریا بلوطلیدر. اورمانلرینك چوغی چالیق اولوب، میشه، دیش بوداق، اخلامور وسائر آغاجلری‌ده واردر. بواورمانلرده كیك، طوموز، قورد و بیزون دینلن یبانی اوكوز بولوب، بو حیوانك امثالی بشقه یرده بولنمدیغیجون، صیدی قطعیاً ممنوع ایسه‌ده، قورتلر مقدارینی كوندن كونه آزالتقده‌در. طوپراغنك قنالغیله برابر، زراعته اهمیت ویرلوب، خیلی مقدار حبوبات ایله كتن، كنویر وپتاتس حاصل اولور. چایرلرده چوق اولوب، حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص بیاغیلری اینجه قیونلری چوقدر. ایالتك ٨٠٠٠ مقدارنده اولان تاتار اهالیٔ اسلامیه‌سی باشلیجه صوغان یتیشدیرمكله مشغولدر. صنایع خیلی ایلری اولوب، چوخه وسائر یوك قماشلرله سختیان، اسپیرتو، طوغله، كرمیت، ایپ، بانیر اوانی، كبرج وسائره باشلیجه محصولات صناعیه‌سندندر. اهالیسی روس، لیتوآن، اهلی، آلمان، تاتار وسائره‌دن مركبدر. ایالتك ٢٠ شهر وقصبه‌سی، ٨٢ بیوك و ٤٠٠٠ كوچك قریه‌سی واردر. ایالت ٩ قضایه منقسمدر. معارف پك كری اولوب، ٢٧٠ نفوسه آنجق بر مكتب شاكردی دوشر.

غروده آرناؤدلقده اشقودره‌یه ملحق مالیسیا یعنی طاغلی ناحیه‌لرندن

بر ناحیه اولوب، قلمنق ناحیه‌سیله بودغوریجه آره‌سنده وقره طاغ حدودی اوزرنده واقعدر. (قاقاویقه) طاغنك جنوبی مائله‌سنده وبوطاغك ذروه‌سیله (چیونه) نهرینك مجرای آره‌سنده واقع اولوب، اهالیسی اسلام وقتولیکدن مرکب اوله‌رق جنکاور آدملردر.

غروری { ایران شعراسندن اولوب، کاشانلیدر. شو بیت اونکدر:

بکذار که پنهان بود این راز جگر سوز
انکار که کفتیم ودل چند شکستیم

غروشی { (Grouchy) فرانسه مشیرانندن اولوب، نورماندیه زادکانندن بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، ۱۷۶۶ ده پارسده طوغمش، و ۱۸٤۷ ده وفات ایتمشدر. ۱۷۸۹ ده خاصه اردوسنده ملازم ثانی اولدیغی حالده، افکار جدیده‌یه تابع اولوب، واقع اولان محاربه‌لرده اظهار شجاعت ایتمکله، قطع مراتب ایده‌رك، ۱۷۹۳ ده میرلوا اولمش ایکن، زادکانك عدم استخدامنه قرار ویرلدکده، رتبه‌سی رفع اولنمش ایسه‌ده، نفرلکله یکیدن عسکره کیروب، مؤخراً رتبه‌سنی استردادیه موفق اولمش؛ و ۱۷۹۸ ده بر مفرزهٔ عسکریه ایله ایتالیایه سوق اولنه‌رق، سارادنیه قرالی استعفایه مجبور، وپیامونته‌یی فرانسه‌یه الحاق ایتمشدی. بوناپارتك معیتنده هان کافهٔ محاربانده بولنوب، اثبات لیاقت ایتمش؛ ویالکز (نووی) محاربه‌سنده ۱٤ یاره آلمش ایدی. یوز کونلك وقوعاتنده آنغولم دوقه‌سنه قارشی حرب ایدوب، بونی اسیر ایتمکله، بوناپارت طرفندن عهده‌سنه مشیریت رتبه‌سی توجیه اولنمشدی. بعده بلچیقه‌ده بولنوب، ۳۰۰۰۰ کشی ایله (بلوخر) ی تعقیب ایتمکده ایکن، (واترلو) محاربهٔ مشهوره‌سی وقوع بولوب، بوناپارت کندیسنك محتاج ومنتظر بولندیغی، وکندیسی طوپك سسنی ایشیتدیکی حالده، امر آلمدیغیچون امداده کیتمیوب، ایمپراطورك محوینه سبب اولمشدر. بوناپارتدن صکره تأسس ایدن حکومت کندیسنك مشیریتنی تصدیق ایتمیوب، آنجق ۱۸۳۱ ده مشیریتی تصدیق اولنمش، واعیان مجلسنه انتخاب ایدلمش ایدی. واترلوده‌کی حرکتنی حقلی کوسترمك اوزره بعض رسائل ایله دیکر بعض آثاری واردر. ایکی اوغلی اولوب، فرانسز عسکرنده فریقلك رتبه‌سنه نائل اولمشلردر.

غرونبرغ { (Grunberg) پروسیه‌نك سیلزیه ایالتنده ولینیجك ۹۰ کیلومتره شمال غربیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۱۲۵۰۰ اهالیسی، دیلسز وصاغرلره مخصوص مکتبی وچوخه، باصمه، حصیر شاپقه، توتون وسائره فابریقه‌لریله اطرافنده باغ وباغچه‌لری واردر.

غرونینکه { (Groningue) فلنکده آمستردامك ۱۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده (هونسه) نهری اوزرنده وبو نهرك منصبندن ۲۰ کیلومتره یوقاریده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ٤۲۲۳۵ اهالیسی، متعدد جدوللری، بیوك کمیلرك دخوله مساعد لیمانی، بری پك مصنم اولمق اوزره، ۱۸ کوپریسی، کذلك بری جسیم ومصنع اولمق اوزره، ۱۲ کلیساسی، خندقلرله محاط استحکاماتی، دار الفنونی، تاریخ طبیعی موزه‌سی، تشریح کیمیا وحکمت طبیعیه عملیاتخانه‌لری، فن معماری وهیکلتراشی آقادمیاسی، دیلسز وصاغرلره مخصوص مکتبیله بحریه ولاتین لسانی مکتبلری، نباتات باغچه‌سی، بیوك کتبخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه وخیریه‌سی، تجار کمیلری انشاسنه مخصوص دستکاهلری، بز وبوکلی قماش فابریقه‌لری‌یله ایشلك تجارتی وسنه‌ده اوچ بازاری واردر. قرون وسطاده بیوك ومشهور برشهر اولوب، بر خیلی مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

— غرونینکه ایالتی فلنکك منتهای شمال غربیسنده واقع اولوب، جنوباً درنته، غرباً فریزه ایالتلریله، شمالاً بحر شمالی ایله، شرقاً دخی آلمانیه‌نك هانووره مملکتیله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۲۹۸ مربع کیلومتره اولوب، ۲۰۲۵۹۰ اهالیسی واردر. اراضیسی پك آلچق اولوب، دکیز صولرینك تجاوزینه قارشی متین سدلر یاپلمشلردر. باشلیجه نهری (هونسه) اولوب، مرکز ایالتده (اوده آ) نهریله برلشه‌رك، بیوك سفاینك دخولینه مساعد اولان (ریدیپ) ایرماغنی تشکیل ایدیور. سیر سفائنه صالح صنعی جدوللری پك چوقدر. سواحلنك منتهای شرقنده (امس) ایرماغنك منصبنده بولنان (دولار) ومنتهای غربنده (لاوا-

درزه) کورفزلری بولنیور. دوکیان قوملردن دکیز کیتدکجه چکلمکده و سواحل اوزاقلقده اولوب، ایلریده قرهیه بیتشهجکلری آکلاشیلان بعض جزایر دخی میدانه چیقمقدهدر. شرق جنوبی قسمی بطاقلق اولوب، آنجق صولری خندقلر واسطهسیله (آآ) نهرینه اساله اولنمقدهدر. اراضیسی زراعته پك الویریشلی دکل ایسهده، ترقیات فنیه سایهسنده ذخایر متنوعه ایله کتن، پتاتس، یاغ اخراجنه یارایان حبوبات وسائرهدن خیلی محصولات آلنیر. مرعا وچایرلری چوق اولوب، اهالینك باشلیجه مشغولیتی حیوان یتیشدیرمك ایشیدر. پنیر ویاغی مشهوردر. اورمانلری پك آز اولوب، بطاقلقلرده چوروموش نباتاتدن عبارت اولان (تورب) دینلن بر جنس طوپراق محروقات احتیاجنی دفع ایدر.

بو ایالت اقتدار بشرك ترقیات فنیه سایهسنده واقدام وغیرت قوتیله نهلره قدر واصل اولهبیلدیکنه بر مثال ونمونهدر. بو یر ایکی اوچ عصر اول ناقابل مسکنی وخالی بر یر اولوب، بطاقلقلردن ایچنه کیریلهمز، وطورغون صولرده طوران قورباغهلرك سسندن بشقه بر شی ایشیدیلهمز، و بر طاقم یبانی صو قوشلرندن بشقه بر شی کوریلهمزدی. نه بر چفتجی بر استمدادسز طوپراغه بر قازمه اورمق، ونهده بر چوبان بوشورهزار یرلره سوریسنی صوقمق تشبثنده بولنوردی. بو کون ایسه بهر مربع کیلومترهسنه ١١٠ اهالی دوشوب کوندنکونه دخی چوغالمقدهدر. علی العموم کویلیلرك واسع، هوادار وکوزل تقسیم اولنمش خانهلری، مسکنلرینك اطرافنده کوزل چایر وباغچهلری، بو چایرلرده اوتلار دلبر دینهجك شایان اینکلریله کوزل آتلری، قیولرینك اوکنده اك یکی اصولده واك مکمل آلات زرعیهلری واردر. غرونینكهنك اك کوچك کویلرنده بیله عمومی کتبخانهلر، تاریخ طبیعی وآثار عتیقه موزهلری ونباتات باغچهلری کوریلیور؛ بو ترقیاتك اسبابندن بریده کندیلرینه مخصوص اولان اراضی نظامنامهسیدر. شویله که: اراضی اصحابی محدود ومعین بر اجاره آلوب هیچ بر ایشه قاریشمازلر، وبو اجارهیی آرتیرمق ویا مستأجری تبدیل ایتمك حقنی حائز دکللردر. مستأجرلر اراضیی ایشلمه حقنی ورثهلرینه ترك ویا بشقهلرینه فروخت ایدهبیلیرلر. یالکز بو حقك انتقال وفراغنده اراضی اصحابی ایکی سنهلك اجاره مقدارنده بر رسم آلیرلر.

غرویره } (Gruyères) اسویچرهنك فریبورغ ناحیهسنده وفریبورغك ٢٠ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١١٠٠ اهالیسی، اسکی غرویره قونتلرینه مخصوص بولنمش بر قلعه وسرایی وهر طرفه اخراج اولنان مشهور پنیری واردر.

غرونلاند } یاخود غرونلاند (Groen-land, Grönland) آمریقانك منتهای شمال شرقیسنده واقع بر یردر، که اساسی قطب شمالی بوزلری آلتنده مستور اولدیغی حالده، آمریقا ایله آوروپا آرهسنده بیوك بر شبه جزیره صورتنده جنوبه طوغری ممتد اولور.

موقعی، حدود ومساحهسی. — غرونلاندك حدود شمالیهٔ مجهولهسی بحر منجمد شمالی ایله محدود اولدیغی حالده، بحر محیط آطلاسی ایچنه طوغری ممتد اولوب، شرق وجنوب وغرب جنوبی سواحلی بحر محیط مذکورله محدوددر. حدود شرقیهسنی ایسه ینه بحر محیط آطلاسییه مربوط داویس بوغازی، بافن قویی، اسمیت بوغازی، قانه قویی، کندی بوغازی، هال قویی ونهایت روبزون بوغازی تحدید ایدیور. بو جهتدن ′٣٠ °٨٢ عرض شمالییه قدر کیدیلهبیلوب، سواحل غربیهسی کاملاً وسواحل شمالیهسنك بر قسمی کشف وتعیین اولنمشدر. شرق طرفنده ایسه بوزلر سیر سفائنه دها زیاده مانع اولوب، °٧٧ عرض شمالیده واقع (بیسمارق) بروننده یوقارییه چیقیله مامشدر. سواحل شمالیهنك منکشف اولان صوك نقطهسندن اشبو بیسمارق برونته قدر اولان اراضئ مجهوله خط مستقیم اوزره تقریباً ٩٠٠ کیلومتره طولندهدر. °٧ عرض شمالییه قدر کنیشلکی بر وتقریباً ١٠٠٠ کیلومتره اکنده اولوب، اورادن آشاغییه کیتدکجه طارلاشهرق، تام °٦٠ عرض شمالیده (قراول) بروننده منتهی اولور. منتهای شمالیسی °٨٢ عرض شمالیده فرض اولندیغی حالده، شمالدن جنوبه بویی تقریباً ٢٤٢٠ کیلومترهدر. بو حساب اوزره مساحهٔ سطحیهسی ٢١٦٩٧٥٠ مربع کیلومتره اولوب، یازین بوز-

لردن قورتلان ودانيمارقه‌يه تابع اولان قابل سكنى يرلرى تقريبا ۸۸۱۰۰ مربع كيلومتره وسعتنده‌در. بونك اهاليسى ۹۵۳۰ كشيدن عبارت اولوب، بوزلرده ياشايان ۵۰۰ قدر اسكيمو دخى علاوه اولنورسه، مجموع اهاليسى آنجق ۱۰۰۰۰ كشى‌يه بالغ اولور. غروئنلاندك اكثر سواحلى مكشوف اولمغله، آطه اولمسى وياخود هنوز كشف اولنمامش منجمد بوغازلرله بربرلرندن آيرلمش بر قاچ آطه‌دن مركب بولنمسى محتملدر.

احوال طبيعيه‌سى، سواحل وجزايرى. — سواحل شرقيه‌سى دكيزك ايچنه چيقمش قيالق وصرپ بورونلرله قره‌لرك ايچنه كيرمش پك طولاشيقلى كورفزلردن وسواحلك اوكنه سرپلمش بر چوق قيالردن عبارت اولوب، بو قيالق وصرب ساحللر پك يوكسك اولمغله، بو جهتدن سفائنك تقربى پك زور وپك مخاطره‌لى اولديغندن، آوروپا سفاينى يالكز سواحل غربيه‌سنه يناشه‌بيلمش، ويالكز بو سواحلك قسم جنوبيسنده دانيمارقه‌ليلر بر طاقم كوچك مهجرلر تأسيس ايده‌بيلمشلردر. آنجق بو سواحلدن دخى ايچرى‌يه طوغرى سياحت ايديله‌ميوب، سرمدى بوزلر وقارلر غروئنلاندك ايچ طرفنك كشفنه مانع اولديغندن، هنوز احوال اراضيسى مجهولدر. شمالدن جنوبه برسلسلهٔ جبال ممتد اولوب، ايكى مائله تشكيل ايتديكى تخمين اولنمش ايسه‌ده، بو تخمين‌ده فرضيات حكمنده قالمشدر. مع‌هذا بعض مرتفع يرلرى بولنديغى وبونلردن سواحله قريب اولانلردن اسوچره‌نك بوز دره‌لرينه مشابه بعض دره‌لر اينوب، بعضا بو دره‌لردن دكيزه جسيم بوز كتله‌لرى دوشديكى كورلمشدر. سواحلك بعض يرلرنده‌ده بوزلرك آلتندن دكيزه صولر دوكيلوب، بونلرك انهار اولمسى محتملدر. سواحل وكنده بر چوق آطه‌لرى بولنوب، اك بيوكلرى ساحل غربيسنده ديسقو (۷۷۸۶ مربع كيلومتره)، وساحل شرقيسنده ليوربول (۲۷۷۵ م ك)، قلاورينغ (۱۳۷۱ م ك)، قوهن (۶۲۹ م ك)، شانون (۱۰۹۰ م ك) وقولدوى (۴۷۴ م ك) آطه‌لريدر.

اقليم وهواسى. — غروئنلاندك درجهٔ عرضى هواسنك نه حالده اوله‌جغنى آكلاتمغه كافيدر. اك صيجاق يرى اولان قسم جنوبيسنده اك صيجاق موسمى اولان اغستوس آينده حرارت ۲۴ درجه‌يه قدر چيقارسه‌ده، ۱ درجه‌دن آشاغى ايندبكى دخى اولور. ايلول وتشرين‌اولده هوا كيتدكجه صوغويوب، تشرين ثانيده قيش باشلار؛ وبوموسمده متماديا صفردن آشاغى قالوب، تحت الصفر ۲۰ درجه‌يه قدر اينر. نيسانده صفردن يوقارى ۱۵ درجه‌يه قدر چيقارسه‌ده، تحولانى چوق اولوب، ينه صفردن آشاغى‌يه اينر. قارلر حزيرانده اريمكه باشلايوب، تموزده بسبتون قالقار. مملكتك دها شمالى يرلرنده يازلر دها قيصه وقيشلر دها شدتلى اولوب، دانيمارقه ليلرك تأسيس ايتدكلرى اسكله‌لرك اك شماليسى اولان و ۷۳° عرض شماليده بولنان (اوپرناوليق) ده صوئوق زور طايانيله‌بيله‌جك بر حالده‌در. دها اوته‌ده اسميت وكنيدى بوغازلرنده قار وبوزلر سرمدى اولوب، برودت تحت الصفر ۴۰ و ۵۰ دركه‌ده بولنور؛ وآرتق اورالرده انسان و حيوان ياشامسى محالك حكمنه كچوب، يالكز اسرار طبيعتى كشف ايله انسانيته خدمت ايتمك آرزوسنده بولنان غيرتلى سياحلر جانلرينى تهلكه‌يه قويه‌رق وطنا اولوله پنجه‌لشه‌رك او دهشتلى يرلره قدر صوقيلورلر. برودته يكپاره بوزلر، پك شدتلى بوره‌لر وفرطونه‌لر، وبدن انسانه ايكنه‌لر باتاركبى بر حال حس ايتديرن پك كثيف سيسلر منضم اولورسه، غروئنلاند وجوارلرى هواسنك درجهٔ دهشتى آكلاشيله‌بيلير. سنه‌نك بر قسمى دائمى كيجه حالنده اولوب، دائمى بر قرانلق حكم سورر؛ وبوموسمده يالكز فجرشمالى آره صره له باش اولوب، كفنه بورلمش كبى كورينن او قارلى وخالى يرلرى دهشت انكيز بر ضياى احمرله تنوير ايدر.

نباتات وحيواناتى. — غروئنلاندك طوپراغى قاردن قورتلجه يعنى تموزده انواع نباتات وچيچكلر ظهور ايدرسه‌ده، اوموسمده اكثريا حكم سورن قوراقلق و متعاقبا عودت ايدن صوئوق بونلرك بيومسنه مساعده ايتمز. مع‌هذا آوروپا مهاجرلرى بعض سبزه‌لرله برمقدار ير الماسى وآرپه يتيشديررلر. حيوانات محليه بياض طاوشان، قرمزى تيلكى، رن دينلن صيغين جنسى، پك ابرى وبرتيجى اولان بياض آيى، قيزاق چكمه‌ده قوللانيلان كوپك، و (آنافروش)

دینان کدی‌یه مشابه بر بیرتیجی حیواندن عبارتدر. آوروپالیلر برمقدار صیغیر وقیون دخی ادخال ایتمشلر. در. قوشلری وعلی الخصوص قره قوش، آق بابا، شاهین، قارغه کبی بیرتیجی جنسلری چوقدر. دکیز. لرنده بالیقلرك انواعی وبالینه ودکیزآییسی کبی جسیم حیوانات بحریه‌سی چوقدر. بعض محللرنده کومور معدنی ومرمر وسائره بولنوب، کومور اخراج ومحروقاتده استعمال اولنور.

اهالیسی. — غروئنلاندك دانیمارقه‌لیلر طرفندن اسکان واعمار اولنان بری ساحل غربیسنده اولوب، منتهای جنوبنده‌کی (قراول) برونندن ٧٣° عرض شمالی‌یه قدر ١٣ درجهٔ جغرافیه‌ده ممتد اولور. ایکی سنجاغه منقسم اولوب، جنوب جهتنده‌کی ٥، وشمال طرفنده‌کی ٧ قضایه منقسمدر. برنجیسنك مرکزی (غودتاب)، وایکنجیسنك‌کی (دیسقو) آطه. سنك ساحل جنوبیسنده واقع (قودهاون) اسکله‌لریدر. هر قضانك مرکزی دخی برکوچك اسکله‌نك اطرافنده اوفاق خانه‌دن عبارتدر. اك مسکون بری اك جنوبده‌کی (جولیانس هاب) قضاسی اولوب، شماله طوغری قالدقجه اهالی سیرکلشوب، معموریت آزالیر. اون بیکه قریب اولان مجموع اهالیسندن یالکز ٢٣٦ سی خالص دانیمارقه‌لی اولوب، قصوری برلی ویا یرلی ایله دانیمارقه‌لیلردن متولد ملزدر. اهالئ اصلیه آمریقانك اقطار قطبیه‌سنده منتشر اولان اسکیمو جنسیتنه منسوب اولوب، بونلر دانیمارقه‌لیلرك اعمار ایتدکلری یرلرك خارجنده دخی بولنمغله، شمالاً ٨٢ درجه‌یه قدر آثارینه تصادف اولنمش؛ وسواحل شرقیه‌ده دخی ٧٣ درجه جوارلرنده کورلمشلردر. بونلر سائر همجنسلری کبی پك ساکن ومطیع او. لوب، آنجق تنبل وایلریسنی دوشونمز آدملردر. اوست وباشلری پك پیسدر؛ ودائما بالینه ودکیز آییسی اتی ویاغنی یمکدن بدنلری دخی پك فنا قو. قار. آوجیلق وبالیقچیلقله مشغول اولوب، پوستلرنده ودریدن برنوع خفیف قایق یاپوب کورك چکمکده بیوك مهارتلری واردر. ایچریده‌کینك توبی ایچری‌یه ودیشاریده‌کینك دیشاری‌یه چویرلمش ایکی قات دریدن اثواب کییرلر. بعض ادوات واسلحه اعمالنده‌کی مهارتلری دخی استعداد طبیعیلرینه دلالت ایدر. دانیمارقه‌لیلرله برابر ساکن اولانلرینه پروتستان دینی قبول ایتدیرلوب، دیکرلری سائر اسکیمولر کبی جن وپریلره طاپارلر.

تجارتی. — غروئنلاندك تجارتی بوندن مقدم صرف دانیمارقه دولتی طرفندن اجرا اولنوب، ١٢ کمی بوکا تخصیص اولنمشدی؛ وبونلر غروئنلاند اهالیسیچون ذخیره وسائر مالزمه‌یی کتوروب، عودتلرنده تیلکی پوستی، دکیزآییسی دریسی، بالیق یاغی، طون یاغی، بالینه کمیکی وسائر محصولات محلیه‌یی وبورسانین اعمالنده مستعمل قربولیت دینلن برجنس طوپراغی دانیمارقه‌یه نقل ایدرلردی. مؤخراً تجار سفائننه دخی مساعده اولنوب، هر طرفدن بعض سفائن کیدوب کله‌رك، اجرای تجارت ایدرلر.

احوال تاریخیه‌سی. — غروئنلاندك کشفی آمریقانك کشفندن چوق دها اسکی اولوب، بو یر تا اوننجی قرن میلادی اواخرندن (ایسلانده) لیلرك معلومی ایدی. ابتدا فرطونه‌یه اوغرامش اسلانده‌لی برکمیجی غروئنلانده دوشوب، عودتنده همشهریلرینه خبر ویرمکله او تاریخدن اعتباراً ایسلانده‌لیلر وبعده نوروجلیلر درت یوز سنه قدر غروئنلانده کیدوب کلمکده ایدیلر. بعده هرنصلسه اونودیلوب، برخیلی وقت اسمی بیله ایشیدلمز اولدقدن صکره، نهایت اون آلتنجی قرن میلادیده دانیمار بحریونی طرفندن یکیدن کشف اولنوب، اون سکزنجی قرن میلادی اواسطنده دولت مشارالیها طرفندن سواحل غربیه. سنده بعض کوچك اسکله‌لر انشاسیله اعمار واسکانه تشبث اولنمش؛ وآنجق اقلیم وهوا واراضیسنك استعدادی اولمدیغندن، بو اسکله‌لر آنجق یوقاریده صایلان بش اون قلم مواد تجاریه‌نك اخراجنه مخصوص قالوب، برکونه ترقیات کورله‌مه‌مشدر. اووقتلردن بری کرك دانیمارقه وکرك اسوج نوروج وآلمانیا وانکلتره طرفندن دفعاتله کمیلر وفنی هیئتلر وسیاحلر کوندریله‌رك، غروئنلاند سواحلنده تحریات فنیه اجرا اولنمشدر.

غری { (محمد مؤمن) ایران شعراسندن او. لوب، فیروزآبادلی اولدیغی حالده، شیرازده نشو ونما بولمشدر. آلتیوز بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

مرا نخواهد امازرشك این که مباد
کند اسیر مرا دیکری رها نکند

غریان { طرابلس عرب ولایت وسنجاغنده وطرابلسك جنوب غربیسنده برقضا اولوب، همنامی اولان مرتفعجه برطاغ قضایی غربدن شرقه شق ایتمكله، ایكی طرفندەكی مائلەلری خیلی منبت ومحصولدار اولدیغی كبی، بوطاغدن اینن برقاچ چای دخی جفاره اووەسنی اروا ایدر. مركزی وادی الرمانەنك یوقاریلرنده وبش آلتیوز متره ارتفاعنده اولەرق طرابلسك ٨٥ كیلومتره جنوبنده واقع قصر غریاندر. بو قضا ولایتك اك منبت ومحصولدار یری اولوب، بغدای، آربه، صفران، زیتون وسائره حاصل اولور. پاموق همان آغاج جسامتنده اولوب، برقاچ سنه طیاندیغی مجرب اولدیغی كبی، بوكا مماثل انواع محصولات وبرمكه دخی اراضی واقلیمك استعدادی وار ایسەده، اهالی زراعته آلیشمامشلردر. قضا خیلی مسكون ایسەده، اهالینك وحتی قضایی تركیب ایدن قرانك بیله مقدارینه دائر برمعلوماته دسترس اولەمدق.

غریب { (شاه ـ میرزا) ایران شعراسندن اولوب، سلطان حسین بایقرانك احفادندندر. شو بیت اونكدر:

نی غبارست كه ازدامن صحرا برخاست
كه زمین هم بتماشای توازجا برخاست

— هندستان شعراسندن دخی ایكی كشینك مخلصی اولوب، بری شیخ ناصرالدین دهلوی ودیكری سید كریم الله بلكرامیدر. برنجیسنك فارسی مرتب دیوانی واردر.

غریبی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، وارداریكیجەسندندر. طریق علیەیه سلوك ایدوب، بعده طریقت مولویەیه انتساب ایله، سیاحته چیقەرق، بر مدت دور بلاد ایتدكدن صكره، ٩٠٤ تاریخنده استانبوله دخولنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

دیدم كه درد هجر دلك چارەسی نەدر
دیدی طبیب وصلت آكا چاره سینەدر

غریبی { ایران شعراسندن اولوب، سیاحت طریقیله هندستانه كیدەرك همایون شاهك ملازملری سلكنه كیرمشیدی. شو بیت اونكدر:

دل زچاك سینه میخواهدكه بیند روی دوست
مرهم ای مشفق منه بر سینهٔ افكارما

غریبی { (چلبی السید ابوبكر — افندی) قونیه چلبیلرندن اولوب، بدری الحاج چلبی عارف افندیدن صكره ١١٥٩ تاریخنده آستانهٔ حضرت مولویده مقام ارشاده كچمش، و ١١٩٩ ده ارتحال ایتمشدر. شو مطلع اونكدر:

تار زلفك دل آوارەیه زنجیر ایتدم
احسن وجهله دیوانەیه تدبیر ایتدم

غریت غریمسبی { (Great Grimsby) انكلترەنك (لینقولن) قونتلغنده ولینقولنك ٤٨ كیلومتره شمال شرقیسنده و (هومبر) نهرینك منصبنده برقصبه اولوب، ٢٠٢٠٠ اهالیسی، دمیر یولی، سفائن انشاسنه مخصوص دستكاهلری، خلاط فابریقەلری، كراسته، معدن كوری وبالیق اخراجاتی، صاغلام لیمانی وبك ایشلك تجارت بحریەسی واردر.

غریزون { (Canton des Gri-sons) ناحیەسی اسویچره جماهیر متفقەسنی تركیب ایدن نواحینك بری اولوب، اسویچرەنك منتهای شرق جنوبیسنده واقعدر. هرطرفدن طاغ صیرتلرندن عبارت حدود طبیعیه ایله محاط اولوب، شمالاً سنت غال وغلاریس، غرباً اوری وتسین ناحیەلریله، جنوباً ایتالیانك لومباردیا، شرقا دخی آوستریانك تیرول خطەلریله محدوددر. ٤٦° ١٩′ ایله ٤٧° ٥′ عرض شمالی و ٦° ١٩′ ایله ٨° ٨′ طول شرقی آرەلرنده ممتد اولوب، شرقدن غربه بویی قوش اوچشی حسابیله تقریبا ١٤٠ كیلومترەدر. مساحهٔ سطحیەسی ٧١٨٥ مربع كیلومتره اولوب، اسویچرەنك اك بیوك ناحیەسی اولمغله، برسدسندن زیادەدر. آنجق اهالیسی او نسبتده اولمیوب، بتون اسویچره اهالیسنك ٢٩ ده بری نسبتندەدر. بوناحیه ٩٣٠٥١ اهالی ایله مسكون اولوب، بهر مربع كیلومتره باشنه آنجق ١٣ كشی دوشر. اهالیٔ مذكورەدن ٤٠٠٠٠ ی قتولیك و ٥٣٠٥١ ی پروتستاندر. اهالینك نصفنه قریب مقداری یعنی (رن) حوضەسنده وشمال جهتنده ساكن اولانلری آلمان، آدریاتیق دكیزی مائلەسنده ساكن اولان بر سبعی ایتالیان لسانلریله وقصوری رومانش دینلن لاتینجەدن بوزوق برلسان ایله متكلمدرلر. اراضیسی طاغلق وپك مرتفع وصرپ اولوب، آلپ سلسلهٔ جبالنك (سنت غوتارد) ذروەسندن آیریلان

ایکی شعبه یعنی (آلپ ده غلاریس) و(آلپ رتیق) شعبه‌لری غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری اوزانه‌رق، غریزون ناحیه‌سنی شق ایدرلر؛ وایکنجیسی شمالی وجنوبی اوله‌رق ایکی قوله آیریله‌رق، جنوبی قولی قسماً ایتالیا حدودینی تفریق ایدر. بو طاغلرك اك یوکسك ذروه‌لرینك ارتفاعی ۳۶۸۰ و ۳۰۰۰ ایله ۳۵۰۰ متره آره‌لرنده‌در. بوز دره‌لری دخی چوقدر. طاغلرك آره‌لرنده اووه بولنمیوب، آقان انهارك وادیلری ده طار واوزوندر. ذکر اولنان ایکی سلسلهٔ جبالك آره‌سنده رین ایرماغنك بو. قاری منابعنی تشکیل ایدن بر چوق چایلر آقدیغی کبی، ایکنجی سلسله‌نك ایکی قولی آره‌سنده‌ده طونه تابعلرندن (این) نهری آقار؛ ومنتهای غرب جنوبی کوشه‌سنك میاه جاریه‌سی (بو) ایرماغی واسطه‌سیله آدریاتیق دکیزینه دوکیلور. بو وجهله بو ناحیه شمال دکیزی وقره دکیز وآق دکیز مائللرینك نقطهٔ اجتماعنده بولنوب، آورویانك اك یوکسك تقسیم میاه خطلرینی حاویدر. هواسی بالطبع صوغوق [...]سرت ایسه‌ده، اسویچره‌نك سائر طاغلق جهتلرینه [نس]بةً معتدلجه‌در. اراضیسنك آنجق یکرمیده [بر]ی قابل زراعت اولوب، محصولاتی احتیاجات [مح]لیه‌نك نصفنه بیله کفایت ایتمز. رین ودیسنك آشاغی طرفلرنده اوزوم دخی یتیشیر. اراضیسنك بر خمسی اورمانلرله مستور اولوب، بعض طرفلرنده کیتدکجه آزالقده‌در. حیوانات اهلیه‌سی ۸۶۰۰۰ صیغیر، ۷۰۰۰۰ قیون، ۵۰۰۰۰ کچی، ۲۰۰۰۰ طوموز وایکی اوچ بیك بیکیردن عبارتدر. طاغلرنده آیی، کیك، قره‌جه، طاوشان وسائر آو حیواناتی دخی بولنور. قره قوشلری پك بیوك اولوب، دیکر ییرتیجی قوشلری‌ده چوقدر. انهارنده چوق بالیق بولنور. هر نوع معادن موجود ایسه‌ده، هیچ بری اهمیتله ایشله‌نه‌جك قدر بول دکلدر. صنایعی پك ایلری اولمیوب، یالکز بعض بوك وایپك منسوجاتله صماندن اورمه شیلر واجزای کیمیویه ایله توتون وقونیاق فابریقه‌لری واردر. باشلیجه سرمایهٔ تجارتی پینیر، یاغ، دری، دمیر، اودون، کمور، قورودلمش وسائره‌در. اراضیسنك حالی دمیر یوللر تمدیدینه مساعد اولمیوب، زوریخدن کلن خط ناحیه‌نك مرکزی اولان (قوآره)یه قدر تمدید اولنه‌بیلمشدر. حکومتی جمهوریت مفرطه اولوب، ۶۵ اعضادن مرکب بر مبعوثان و ۳ اعضادن مرکب دائمی بر اجراآت مجلسی واردر. ۱۸ یاشنی طولدیرمش کافهٔ افراد اهالی انتخاب ایتمك و ۲۱ یاشنی کچکین اولانلر انتخاب اولنمق حقنی حائزدر. بو ناحیه ۱۴ قضایه منقسم اولوب، ۳۹ دائرهٔ انتخابیه و ۲۳۲ قریه‌یی حاویدر. مرکزی اولان (قوآره) دن بشقه قصبه‌سی اولمیوب قضا مرکزلری بیوجك قریه‌لردن عبارتدر.

غریقا (Griquas) آفریقای جنوبیده فلنك مهاجرلرندن عبارت اولان (بویر) لرك (هوتنتوت) جنسیتنه منسوب یرلی سیاه قاریلرله ازدواجلرندن متولد بر قوم اولوب، بونلر امید برونك انکلیزلر طرفندن ضبط ولنمسی اوزرینه، شماله طوغری چکیلوب، قرن حاضر میلادی اوائلنده، خیلی کثرتلی اولدقلری حالده، امید برونك ایکی اوچ یوز کیلومتره شمالنده واقع (روکولده) طاغلرنده تمکن ایتمشلردی. بعده اورسنی دخی ترکله، (اورانژ) ایرماغنی تجاوز ایده‌رك، برطاقلری (غریقالاندوست) یعنی غربی غریقلر مملکتی دینلن بری مکان اتخاذ ایتمش؛ ودیکرلری (اورانژ) مملکتنه کیرمشلرسه‌ده، بویرلرده دخی کندیلرینی راحت براقمدقلرندن، شرقه طوغری ایلریلیوب، زولولر مملکتی ایچنده (غریقالانداست) یعنی شرقی غریقالر مملکتی دینلن یرده توطن ایلمشلردر. سیماجه آوروپالیدن زیاده هوتنتوتلره متشابه اولوب، ساکن وچالیشقان آدملردر.

غریقالاند (Griqualand) آفریقای جنوبیده انکلیزلرك امید برونی مستعمره‌سیله (اورانژ) حکومتنك غرب وشرقنده ایکی یر اولوب، برینه (غریقالاندوست) یعنی «غربی غریقالر مملکتی» ودیکرینه (غریقالانداست) یعنی «شرقی غریقالر مملکتی» نامی ویریلیور. ایکیسی‌ده آنفاً بیان اولنان غریقالرله مسکون اولوب، بونلر امید برونی ضبط ایدن انکلیزلردن اورایه قاچمش ایکن، ۱۸۷۹ تاریخنده انکلیزلر بو ایکی یری دخی ضبط، وامید برونی مستعمره‌سنه الحاق ایتمشلردر. غربیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۵۳۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۴۵۲۷۵ کشی؛ وشرقیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی

٧٥٣٣ مربع كيلومترە واهاليسی ٣١٠٠٠ كشيدر. غربيسندە كليتلی الماس معدنلری بولنور.

غريما (Grimma) صاقسه قراللغنك لايپسيغ ايالتندە ولايپسيغك ٢٦ كيلو. مترە جنوب شرقيسندە و (البه) ايرماغنه تابع (مولده) نهری اوزرندە قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٢٧٥ اهاليسی، دمير يولی، اسكی بر سرايی وچوخه وفانله فابريقەلری واردر.

غريمسل (Grimsel) اسويچرەدە (برنه) ايله (واله) ناحيەلری آرەسندە وآلپ جبالندە بر بوغاز وگچيد اولوب، ٢٨٧٨ مترە ارتفاعندە واقعدر. قارلردە قالان بولجلرك امدادينه يتيشمك وظيفەسيله موظف راهبلرە مخصوص بر مناستری وجوارلرندە بلورلری واردر.

غرين بی (Green-Bay) يعنی «يشيل قوی» آمريقای شماليەدە ممالك مجتمعەنك (ويسقونسن) حكومتندە ويشيغان كولنك شرق جهتندە شمال شرقيدن جنوب غربيبه طوغری ممتد طار واوزون بر قوی اولوب، بويی ١٨٠ واكی ١٥ ايله ٣٠ كيلومترە آرەسندەدر. كولدن اوزون برشبه جزيرە ايله وبر صره آطەلرله آيريلوب، قسم اعظمی ويسقونسن وآغزی ميشيغان حكومتی داخلندەدر. درينلكی ١٥٠ مترەيه قدر بالغ اولور. ايچنه بر قاچ نهر دوكيلور.

— مذكور كورفزك منتهای جنوبندە بنه بو اسمله مسمی قضا مركزی بر قصبه واسكله بولنوب، ١٠٠٠٠ اهاليسی وكراسته اخراجاتی واردر. ليمانی صاغلام ايسەدە مدخلی صيغدر. اهاليسنك نصفی قنادەدن گچمش فرانسز مهاجرلری اولوب، قصبەدە فرانسزجه وانكليزجه تكلم اولنور.

غرين ريور (Green-River) يعنی «يشيل ايرماق» آمريقای شماليك ممالك مجتمعەسندە بو اسمله ايكی نهر بولنوب، بری (كنتوكی) حكومتندە جريانله، ميسيسيپی ايرماغنه تابع (اوهيو) نهرينه دوكيلور. مجراسی ٤٠٠ كيلومترە طولندە اولوب، قوراقلق موسمندە آشاغيكی ١٠٠ وياغمورلر موسمندە بندلر واسطەسيله ٢٧٥ كيلومترەلكی سير سفائنه صالحدر.

— ديكری ممالك مذكورەنك غرب جهتندە (قولورادو) ايرماغنی تركيب ايدن ايكی نهرك بری اولوب، قيالی طاغلر سلسلەسنك (فرمونت) طاغندە نبعانله جنوبه طوغری جريان ايدەرك، (ويومينغ) و(اوتاه) اراضيسنی شق ايله، بحر محيط اطلاسيدن بحر محيط معتدله ممتد اولان بيوك دمير يول خطی آلتندن گچدكدن و ٨٠٠ كيلومترەلك مسافه قطع ايتدكدن صكره، (قولورادو) حكومتی ايچندە (غراند ريور) ايله برلشەرك، قولورادو ايرماغنی تشكيل ايدر. حوضەسی ١٧٥٠٠٠ مربع كيلومترە وسعتندە اولوب، چول حالندە بر يردر، وصوينك اطرافه هيچ فائدەسی اولماز.

غرينوق (Greenock) اسقوچيانك (رنفرو) قونتلغندە وغلاسقووك ٣٦ كيلومترە غرب شماليسندە اولەرق (قليدە) خليجنك صول كنارندە بر شهر واسكله اولوب، ٥٧٨٢٠ اهاليسی، بيوك وصاغلام ليمانی، فناری، جسيم واپورلر اعمالنه مخصوص دستگاه وحوضلری، دمير خانەلری، متنوع ماكينەلرله سفائنه مخصوص يلكن بزی وخلاط، بوك قماشلر، شكر، كاغد، حصير شابقه، مرانغوزلغه متعلق مواد مختلفه وسائره فابريقەلری، پك ايشلك تجارت بحريەسی و واپور ماكينەسنی اكمال وتطبيق ايدن وبو شهردە نشأت ايتمش اولان (جاس وات)ك هيكلی واردر.

غرينويچ (Greenwich) قطب جنوبيدە «يكی شتلاند» جزايرندن بری اولوب، (ليوينغستون) ايله «قرال جورج» آطەلری آرەسندە ٦٢° ٣٠′ عرض جنوبی ايله ٥٧° ٢٠′ طول غربيدە واقعدر. گوزل بر ليمانی واردر.

غرينويچ (Greenwich) انكلترەنك (كنت) قونتلغندە ولوندرە كوپريسنك ٥ كيلومترە شرق جنوبيسندە و (تاميسه) نهرينك صاغ كنارندە ٥١° ٢٨′ ٣٨″ عرض شمالی ايله ٢° ٢٠′ ١٤″ طول غربيدە بر شهر اولوب، ٤٠٤١٠ اهاليسی، بيوك بحريۀ عسكريه مكتبی، انكلترەنك مشاهير بحريونيله اسفار بحريەسنه متعلق رسملرله آثار نفيسەيه مخصوص موزەسی، بيوك رصدخانەسی و بوكا مربوط مكمل كتبخانەسيله پك چوق آلات وادوات رصديەسی واردر. انكليزلر

طول جغرافینك مبدئی غرینویچ رصدخانه‌سنك کنبدندن اعتبار ایدیورلر.

غرینویچ (Greenwich) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (قونکتیقوت) حکومتنده (فیرفلد) قونتلغنده وهارتفوردك ۱۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل بحرده و (نیویورق) حکومتنك حدودی اتصالنده واقع بر قصبه اولوب، ۷۶۵۰ اهالیسی ونیویورق اهالیسنك تفرجگاهی حکمنده بولنان کوزل باغچه‌لری واردر.

غریوس (Greaves) انکلتره‌نك مشاهیر مستشرقیننده اولوب، ۱۶۰۲ تاریخنده (قولمور) ده طوغمش، و ۱۶۵۲ ده وفات ایتمشدر. ابتدا لوندره‌نك (غرشام) وبعده (اوقسفورد) مکتبنده هندسه و هیئت علملرینی تدریس ایدوب، ۱۶۳۷ ده مصره عزیمتله، ال یازیسیله محرر بر چوق کتب وآثار عتیقه جمع ایده‌رك، عودتنده اوقسفورد دار الفنونی هیئت معلمکننه نصب، و ۱۶۴۸ ده قرال طرفدارلغندن طولایی عزل اولنمش ایدی. آثار عتیقهٔ مصریه‌یه ولاتین وفارسی لسانلرینه دائر بر قاچ کتاب یازمش؛ وعلوم ریاضیه وهیئت و جغرافیایه متعلق السنهٔ شرقیه‌دن بر قاچ کتاب ترجمه ایتمشدر.

غزّال رئیس المعتزله اولان مشهور واصل بن عطانك لقبیدر. [«واصل بن عطا» ماده‌سنه مراجعت بیورلیه.]

غزاله مشاهیر نسادن اولوب، شبیب خارجینك زوجه‌سیدر. حجاج بن یوسف زوجنی قتل ایتدکدن صکره، صاحبهٔ ترجمه قیام ایدوب، بر سنه حجاجه قارشی طورمشدر.

غزالی (حجة الاسلام زین الدین ابو حامد محمد بن محمد بن احمد الطوسی) اعاظم علمای اسلامدن واکابر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، ۴۵۰ تاریخنده خراسانده طوس شهری جوارنده (غزاله) قریه‌سنده طوغمشدر. ابتدا طوسده احمد الرازکانیدن وبعده نیسابورده امام الحرمین ابو المعالی الجوینیدن تحصیل علوم ایده‌رك، استادینك حیاتنده کسب شهرت و تألیفه مباشرت ایتمکله، مشار الیه طرفندن تحسین وتشویق اولنمش؛ واستادینك وفاتنده نیسابوری ترکله، (سرمن رأی) یه عزیمت ایده‌رك، وزیر نظام الملك ایله کوریشمش؛ ومشار الیهك اکرام وتعظیمنه مظهر اولوب، حضورنده مشاهیر علما ایله ایتدیکی مباحثات علمیه‌ده جمله‌سنه تفوقله، درجهٔ علم وکمالنی اثبات ایتدیکندن، ۴۸۴ تاریخنده بغدادده مدرسهٔ نظامیه‌نك بر مدرسلکنه نصب اولنه‌رق، درت سنه تدریس علوم ایله، کسب اشتهار ایتدکدن صکره، ۴۸۸ ده کافهٔ مشاغلنی ترکله، بر مدت کوشهٔ زهد وتقوایه چکلمش؛ وبعده جانب حجازه عزیمتله، ایفای حج شریف ایدوب، عودتنده بر زمان دمشق شامده جامع امیه‌نك غرب جهتنده‌کی مدرسه‌ده تدریسله بعد الاشتغال، بیت مقدسه عزیمتله، عبادتله وزیارت مشاهدله وقت کچیرمش؛ واورادن اسکندریه‌یه کیدوب، بر مدت قالدقدن صکره، سلطان یوسف بن تاشفینك دعوتی اوزرینه، مغربه کیتمك اوزره کمی‌یه بینمش ایسه‌ده، اثنای راهده سلطان مشار الیهك وفاتی خبری آلمغله، یاری یولدن دونوب، وطننه عودت ایتمش ایدی. طوسده بر مدت تدریس و تألیفله اشتغال ایدوب، بعده نیسابورده مدرسهٔ نظامیه مدرسلکنی قبول ایتمسنه ابرام اولنمغله، اورایه عزیمته مجبور اولمش؛ ونهایت بونی‌ده ترك و وطننه عودتله، منسوب بولندیغی طریق صوفیونه مخصوص بر خانقاه، یاننده بر مدرسه اتخاذ ایدوب، بقیهٔ عمرینی عبادت و ارشاد وتدریسله کچیرمش؛ و ۵۰۵ تاریخنده ۵۵ یاشنده ارتحال ایتمشدر. تألیفاتی چوق اولوب، الك مشهورلری بروجه آتیدر: «احیاء علوم الدین»، فقهده «البسیط»، «الوسیط»، «الوجیز»، «الخلاصة»، «المستصفی»، جدلده «المحل»، «المنتحل»، «تهافت الفلاسفة»، «محك النظر»، «معیار العلم»، «المقاصد»، «المضنون به علی غیر اهله»، «المقصد الاسنی فی شرح اسماء الحسنی»، «مشکاة الانوار»، «المنقذ من الضلال»، «حقیقة القولین» وسائره. کندیسی صوفیون مسلکنده بولنمغله، فلاسفه‌نك افکارینی رد و جرح ایلنده مذکور «تهافت الفلاسفه» کتابنی یازمش؛ ومعاصری بولنان مشهور ابن رشد اندلسدن بوکا جواباً

«تهافت تهافت الفلاسفة للغزالی» عنوانیله بر کتاب تألیف ایده‌رك، اقصای شرقده ظهور ایدن بر اثره اقصای غربدن جواب ویرمشدی. امام غزالینك عربی وفارسی بعض اشعاری‌ده منقول اولوب، شو قطعه او جمله‌دندر:

هبنی صبوت کما ترون بزعمکم
وحظیت منه بلثم خد ازهر
انی اعتزلت فلا تلوموا انه
اضحی یقابلنی بوجه اشعری

وفاتنده شاعرك بری شو بیتی سویلمشدر:

نصیب حجة اسلام ازین سرای سپنج
حیات پنجه وپنج وممات پانصد وپنج

غزالی { (ابو الفتوح مجدالدین احمد بن محمد بن محمد بن احمد) مشاهیر علما وفقهاء شافعیه‌دن اولوب، آنف الترجمه امام غزالینك برادریدر. قوۀ ناطقه‌سی وحسن منظره‌سی اولمغله، وعظی پك مؤثر اولوب، اك زیاده وعظیله شهرت بولمشدر. برادری امام مشارالیه بغداد نظامیه‌سندن چکیلوب، اختیار انزوا ایتدیکنده، صاحب ترجمه نیابةً مدرسۀ مذکوره‌ده تدریسله اشتغال ایتمشدی. برادرینك «احیاء علوم الدین» کتاب مشهورینی «لباب الاحیاء» عنوانیله بر جلد اوزره اختصار ایتمشدی. «الذخیره فی علم البصیرة» عنوانیله بر تألیفی دخی واردر. بونك دخی طریق صوفیونه انتسابی وعزلت وانقطاعه میلی وار ایدی. بر خیلی مدت دخی سیاحت ودور بلاد ایده‌رك، ٥٢٠ تاریخنده (قزوین) ده وفات ایتمشدر.

غزالی { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر:
برنجیسی (مولانا —) مشهدلی اولوب، ٩٣٠ تاریخنده طوغمش؛ وهندستانه سیاحتله، جانپور حاکمی خان زمان علی قلی خانك خدمتنه کیره‌رك، بونك نامنه «نقش بدیع» عنوانیله بر منظومه یازوب، هر بیتیچون بر آلتون جائزه آلمش ایدی. حاکم مشارالیه اکبر شاهله ایتدیکی محاربه‌ده قتل اولندقده، مولانا غزالی شاه مشارالیهك الینه کچوب، تقدیر والتفاته نائل وحتی ملك الشعرا عنوانته دخی مظهر اولمش، وبو عنوانه استحقاقنی اثبات ایتمشدر. اکبر شاهك معیتنده کجرات فتحنه کیدوب، ٩٨٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمش، واحمد آبادده دفن اولنمشدر. مرتب دیوانی و «رشحات الحیات»، «کتاب الاسرار» و «مرآت الکائنات» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی که جمعاً قرق اللی بیك بیته بالغ اشعاری واردر. شو رباعی اونکدر:

در کعبه اکر دل سوی غیر است ترا
طاعت زنار وکعبه دیر است ترا
ور دل بحق است وساکن بتکده‌ئی
خوش باش که عاقبت بخیر است ترا

— ایکنجیسی هراتلی اولوب، حیدر کلیچه‌نك شاکردیدر. بو دخی هندستانه سیاحت ایدوب، مخلص اشتراکی سببیله آنف الترجمه مولانا غزالی‌یه صاتاشمق ایستمش ایدی. شوخ مشرب بر آدم ایدی. شو بیت اونکدر:

اودر اندیشه که چون خون غزالی ریزد
من در اندیشه که اندیشۀ دیکر نکند

غزالی { [«جانبرد غزالی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غزالی زاده { (مولانا عبدالله افندی) علمای عثمانیه‌دن اولوب حجة الاسلام امام غزالینك نسلندندر. محشیٔ تفسیر بیضاوی عبدالله افندیدن و بعده طاشکبری زاده مصلح الدین افندیدن اخذ علوم ایدوب، بعض مدارسده مدرسلك وبعض قضالرده قاضیلق ایده‌رك، حقانیت واستقامتیله شهرت بولدیغندن، مصر اوقاف مفتشلکنه نصب اولنوب، اورانك اوقافنی حال تذبذبدن قورتارمش؛ وعودتنده ابا ایوب وغلطه قاضیلقنه نصب اولنمش؛ وصدراعظم رستم پاشانك دلالتیله خیلی احسان والتفاته نائل اولمش ایدی. وزیر مشارالیهك وفاتنده تقاعد اولوب، ٩٧٧ ده وفات ایتمشدر. اسماء حسنایه بر شرح یازمشدر.

غزنویلر { مرکز حکومتلری غزنه شهری بولنمش اولان آل سبکتکینه ویریلن اسمدر. [«سبکتکین» ماده‌سنه مراجعت.]

غزنه { یاخود غزنین. افغانستانده کابلك ١٣٥ کیلومتره جنوب غربیسنده و(غولکوه) ك بر وادیسنده اوله‌رق (آب ایستاده)

كولنه دوكيلان برنهرك واديسنده و ´٣٤ °٣٣ عرض شمالى ايله ´٥٨ °٦٥ طول شرقيده واقع ايالت مركزى بر قصبه اولوب، تقريباً ١٠٠٠٠ اهاليسى واردر. موقعى حذاى بحردن ٢٣٥٠ متره مرتفع اولوب، قيشلرى پك شدتليدر. موقعى پك متين اولديغى كبى، استحكاماتى دخى صاغلامدر. مع هذا انكليزلر ١٨٤٢ و ١٨٨٠ تاريخلرنده ضبطنه مقتدر اولوب، بعض استحكاماتنى هدم ايتمشلردر. بو قصبه يدى سكز يوز سنه‌لك اولوب، آل سبكتكينك پايتختى بولنمش اولان اسكى غزنه‌نك ايسه شمديكى قصبه‌نك ٥ كيلومتره شمال شرقيسنده خرابه‌لرى مشهود و سلطان محمود سبكتكينك تربه‌سى دخى اوراده موجوددر. ياقوت حموى شهرك اصل اسمى (غزنين) اولوب، بين العوام غزنه ديلديكنى وبعضاً معرب اوله‌رق (جزنه) صورتنده استعمال اولنديغنى بيان ايده‌رك، بيوك بر شهر اولديغنى ومشاهير علمادن حسابسز ذواتك مسقط رأسى بولنديغنى‌ده علاوه ايديور. سلطان محمود سبكتكين زماننده غزنه‌ده بيك جامع ومدرسه بولنديغى مرويدر.

غزنين { افغانستانده‌كى غزنه قصبه‌سنك اسم اصليسيدر. [مادهٔ آنفه‌يه مر.]

غزوان { طائفك اوستنده وغرب جهتنده بر طاغ اولوب، بلدهٔ مذكوره بونك اتكنده واقعدر. — هرانده دخى بو اسمله بر محله وار ايدى.

غزه { فلسطين خطه‌سنده و قدس شريف سنجاغنده قدسك تقريباً ٩٠ كيلومتره جنوب غربيسنده وعريشك ينه ٩٠ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق ˝١٥ ´٢٩ °٣١ عرض شمالى ايله ˝٥ ´٧ °٣٢ طول شرقيده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، يالكز ايكى اوچ يوزى خرستيان اولمق اوزره، ١٦٠٠٠ اهاليسى واردر. قصبه قومدن ايكى تپه‌نك آره‌سنده واقع اولوب، دكيزدن درت بش كيلومتره‌لك مسافه‌ده‌در. بربرلرندن آيرى ومتفرق اولان محله‌لرى بر تپه‌نك اطرافنده اولوب، تپه‌نك اوستنده پك قديم و كليسادن مبدل بر جامع شريف بولنيور، كه سكز كوشه‌لى مصنع مناره‌سى اوزاقدن كورينور. كرك بوتپه‌ده وكرك جوارنده‌كى ديكر تپه‌لرده و على الخصوص «تل العجيل» ديلنى ايچنده بر چوق آثار عتيقه بولنوب، مصنع برمشترى هيكلى دخى چيقمشدر. غزه پك قديم اولوب، حضرت ابراهيمك زماننده اول‌موجود بولنمش‌اولديغى توراتده مذكوردر. بيوك اسكندر غزه‌نك محاصره‌سيله درت آى اوغراشوب، مجروح دخى اولدقدن صكره، كوچ حال ايله فتح ايده بيلمشيدى. بطالسه ايله سلفكيلر آره‌سنده وقوع بولان محاربانده دفعاتله خراب اولوب، ينه اعمار اولنمشدى. فتوح شام صره‌سنده ايادئ مسلمينه كچوب، بر چوق مشاهيرك وحتى امام شافعى (رضه) بو قصبه‌ده تولد ايتمشدر. جد حضرت نبوى هاشم بن عبد منافك غزه‌ده‌وفات ايتمش اولديغى ومرقدى اوراده بولنديغى مرويدر. اهل صليب زماننده بر چوق محاربانه ميدان اولوب، دفعاتله ضبط واسترداد، واستحكاماتى هدم اولنمغله، اليوم استحكاماتدن خاليدر. — قضاسى ٧١ قريه‌دن مركبدر.

— افريقيه‌ده قيرواندن اوچ كونلك مسافه‌ده بو اسمله بر قصبه دها بولنديغنى ابو عبيد البكرى «معجم» نده بيان ايديور.

غزى { (ابو اسحق ابراهيم بن عثمان) مشاهير شعرا و فضلادن اولوب، غزه‌ده طوغمش، و ٥٢٤ تاريخنده مرودن بلخه كيدركن، طقسان ياشنى متجاوز اولديغى حالده، اثناى راهده وفات ايدوب، بلخه نقل ايله، اوراده دفن اولنمشدر. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

ان يكرهوا نظم القريض فعذرهم
باد كحاشية الرداء المعلوم

هم محرمون عن المناقب والعلى
و الشعر طيب لا يحل لمحرم

غزيله { ياخود غزيه. صحابياتدن اولوب، (ام الشريك) كنيه‌سيله وكنديني فخر كائنات (صلعم) افندمزه هبه ايدوب ازواج مطهره‌لرى زمره‌سنه داخل اولمغى آرزو ايتمش اولمسيله مشهوره‌در. كنديسندن بعض احاديث شريفه منقولدر.

غسان { ازد قبيله‌لرندن بر عرب قبيله‌سى اولوب، اصلى يمندن اولديغى حالده، كثرت مياهيله معروف (غسان) اسمنده برمحله‌توطن

ایتمکله، بو اسمله تسمیه اولنمشدی. بو قبیله‌دن جا-
هلیتده شام جهتنده حکم سورن غسانیلر خاندانی
یتیشدیکی کبی، دور اسلامده دخی غسانی نسبتیله
معروف بعض مشاهیر ظهور ایتمشدر.

غسانی { (القاضی الرشید ابو الحسین احمد بن القاضی الرشید ابی الحسن علی بن الزبیر) مشاهیر علما و شعرادن اولوب، مرتب دیوان اشعاری و مشاهیر فضلانك تراجمنی جامع «کتاب الجناب و ریاض الاذهان» عنوانیله بر تألیفی واردر. علوم ادبیه وشرعیه وریاضیه‌ده یدطولی صاحبی اولوب، ملوك فاطمیه‌نك اخیری وشاورك وزارتی زماننده مصرده مسند وجاهه نائل اولمش؛ وسفارتله یمنه اعزام اولنه‌رق، اوراده بعض اعیانی مدح ایتمکله، شاور بونی خبر آلدیغندن، ویروایتده اسد الدین شیرکوهه میلی بیلدیکندن، مالملکنی بعد المصادره، مصره عودتنده ٥٦٣ تاریخنده کندیسنی ظلماً قتل واعدام ایتمشدر. بك اسمر ایدی. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

اذاما نبت بالحر دار یودها
ولم یرتحل عنها فلیس بذی حزم
وهبه بها صبا الم یدر انه
سیزعجه منها الحمام علی رغم

— بونك برادری (القاضی مهذب الدین ابو محمد الحسن الغسانی) علامه صاحب ترجمه‌دن دون ایدیسه‌ده، شعرده اوندن اقدم اولوب، شو ایکی بیت جمله اشعارندندر.

وتری المجرة و النجوم کأنما
تسقی الریاض بجدول ملآن
ولولم تکن نهرا لما عامت بها
ابدا نجوم الحوت والسرطان

غسانی { (ابو علی الحسین بن محمد بن احمد الجیانی الاندلسی) مشاهیر محدثین وادبادن اولوب، اندلسك جیان خطه‌سنده ٤٢٧ تاریخنده طوغمش؛ وقرطبه‌ده تدریس وافاده ایله مشغول اولوب، علم حدیثده «تقیید المهمل» عنوانیله بر اثر معتبر یازمشدر. علم انسابده معلوماتی وحسن خطی دخی وارایدی. ٤٩٨ تاریخنده وفات ایتمشدر.

غسانیلر { روم قیصرلرینه تابع اوله‌رق دمشق شامده حکم سورمش عرب طوائف ملوکندن اولوب، من اصل یمندن کلمه وازد قبائلندن غسان قبیله‌سنه منسوب ایدیلر. بونلرك برنجیلری جفنه بن عمر بن عامر اولوب، جمله‌سی یکرمی یدی کشیدرلر. اسلامدن درتیوز سنه اول ظهور ایدوب، حضرت عمر (رضه)ك زمان خلافتنه دك حکم سورمشلردر. اسملری بروجه آتیدر: جفنه، عمرو، ثعلبه، حارث، جبله، حارث، منذر، نعمان، جبله، ایهم، منذر، جفنه، نعماز، نعمان، جبله، نعمان، حارث، نعمان، منذر، عمرو، حجر، حارث، جبله، حارث، نعمان، ایهم، منذر، جبله. اکثری دین عیسایه تابع اولوب، اخیرلری اولان جبله خلافت جناب فاروقیده اسلامه کلمش؛ وبرچوق توابعیله حجه کیدوب، اثنای طوافده اوکنه کچن برآدمه طوقات آتمغله، عدالت جناب فاروقی‌یه دوچار اولوب، حقنده مجازات ترتیب اولنجه، وبوکا قارشی حدت ایتدیکنده، اسلامده حقوقده اشخاص بیننده فرق وتفاوت اولمیه‌رق، حضور محکمه‌ده جمله‌نك مساوی بولندیغنی آکلاینجه، قیصرك یانته قاچوب، تنصر ایتمش ایدی. او اثناده ایسه شام خطه‌سی کاملاً فتح اولندیغندن بونکله غسانیلر سلاله‌سی منقرض اولمشدر.

غسانیه { اندلسك اك مشهور ادیبه‌لرندن اولوب، بجانه مملکتندن اولمغله (الغسانیة البجانیة) دیمکله معروفه‌در. شو قطعه جمله اشعارندندر:

عهدتم و العیش فی ظل وصلهم
انیق وروض الوصل اخضرفینان
لیالی سعد لایخاف علی الهوی
عتاب ولایخشی علی الوصل هجران

غصایری { یاخود عضایری، مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، (ری) شهرنده نشأت ایتمش؛ وسلطان امین الدوله‌نك خدمتنده بولنوب، بك چوق انعام واحساناتنه مظهر اولمشیدی. شو بر ایکی بیت مشار الیهك مدحنده سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

صواب کردکه پیدا نکرد هردوجهان
یکانه ایزد دادار بی نظیر وهمال
وکرنه هردو جهانرا کف تو بخشیدی
امید بنده نماندی بایزد متعال

غضنفر { ایران شعراسندن اولوب، قم شهرینه تابع (کلجار) قریه‌سندن اولدیغی حالده، کاشانده اقامت ایدردی. اواخر عمرنده کوز.

لرينه مماطاری اولديغی حالده، ينه تدريسله مشغول اولوردی. شو بيت اونكدر:

دلم پرآتش وچشمم پرآب شد هردو
دوخانه وقف توكردم خراب شد هردو

غفاری { (قاضی محمد —) ايران مشاهير شعراسندن اولوب، نظم ونثرده وهزلياتده مهارتی وار ايدی. برمدت (ری) مملكتنده قاضی اولوب، ۹۳۲ تاريخنده وفات ايتمشدر. شوبيت اونكدر:

چومن ديوانهٔ هرگز قدم دردشت غم ننهاد
درآن وادی كه من سرمی نهم مجنون قدم ننهاد

غفيره { (بنت رباح الحبشيه) صحابياتدن اولوب، مؤذن حضرت نبوی بلال حبشی (رضه) ك همشيره سيدر. خالد اسمنده بر برادرلری دخی وار ايدی.

غلاته { (Galatée) اساطير يونانيه ده بو اسمله بر پری ذكر اولنيور، كه (نريوس) نك (دوريس) ك قيزی اولوب، گويا كنديسنه (پوليفم) اسمنده برجن و (آكيس) اسمنده گوزل دليقانلی عاشق اولمغله، بونی ترجيح ايتديكندن، مذكور جن بوعاشقنی جسيم برقيا ايله اتلاف ايتمش. — كلتلر يعنی اسكی غاللر حكمدارلرندن برينك دخی بو اسمده برقيزی اولوب، گويا قهرمان موهوم (هركول) ه تمشق ايتمكله، بوندن (غلاتس) اسمنده بر اوغلی اولمش.

غلاتيا { (Galatie) آناطوليده آنقره ايله يوزغاد وكنغری سنجاقلرندن عبارت خطه نك اسم قديمی اولوب، فرانسه اهالیٔ قديمه سی اولان (غال) لردن بر طائفه نك ميلاددن ۲۷۸ سنه اول اورايه هجرت وتوطن ايتملری مناسبتيله بو اسمله تسميه اولنمشدی. شمالاً (بيتينيا) و (پافلاغونيا)، غرباً (فريجيا)، شرقاً (پونتوس)، جنوباً دخی (ليقاؤنيا) و (قپادوقيا) خطه لريله محدود ايدی. مذكور غاللر بر طاقم يونانيلر برلكده اوله رق، سوريه حكمداری آنتيوخسه قارشی بيتنيا حكمداری برنجی نيقوميدك امدادينه گلمش اولمغله، بونك طرفندن كنديلرينه مذكور خطه ده بر مقدار ير ويرلمش؛ وكنديلری اطرافه تجاوزله، خطهٔ مذكوره نك بتونی ضبط ايتمشلردی. بعده سوريه حكمداری بيوك آنتيوخسك اتفاقنه گيرمكله، روماليلرله ايتدكلری محاربه ده قبل الميلاد ۱۹۰ تاريخنده مذكور آنتيوخس منهزماً مغلوب اولدقدن صكره، بونلر دخی مغلوب اولوب، ميلاددن ۲۰ سنه اول آوغستوس غلاتيايی قطعياً روما دولتنه الحاق ايتمشدی. غلاتيا اهاليسی اوچ قومه منقسم اولوب، شرق جهتنده كيلره (تروقم)، جنوب غربی طرفنده كيلره (تولستوبوی)، شمال غربی جهتنده كيلره ده (توقتوساج) نامی ويريليردی. مركزلری اووقت (آنكوره) دينلن آنقره ويا انكوری شهری ايدی. رومانك صوك ايمپراطورلری زماننده غلاتيا ايكی دائره يه تقسيم اولنوب، برنجيسنك مركزی آنقره وايكنجيسنككی (پسينونته) شهری ايدی. غالاتلر مستقل بولندقجه، منقسم بولندقلری اوچ قومدن هربرينك درت رئيس منتخبی وار ايدی، وسپاهی اصولنده اداره اولنوب، جوارلرنده كی حكمدارلرك اجرت مقابلنده عسكرلك خدمتلرنده بولنورلردی. ميلادك دردنجی قرننه دك لسان واخلاقلرينی محافظه ايتمشلردی.

غلاچ { (Glatz) پروسيه نك (سيلزيا) خطه وايالتنده (برسلاؤ) سنجاغنده و (برسلاؤ) ك ۷۷ كيلومتره جنوب غربيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهاليسی، يوك وايپك منسوجاته بز، باصمه، صابون فابريقه لری ودباغخانه لری واردر. ملغا برقوناغك مركزی اولوب، تقريباً يوز بيك اهاليسی اولان بو قوناق برسلاؤ سنجاغنك ايكی قضاسنی تشكيل ايتمشدر.

غلاريس { (Glaris) اسويچره ده (برنه) نك ۲۱۵ كيلومتره شرقنده و (لينت) نهری اوزرنده همنامی اولان ناحيه يعنی جمهوريتك مركزی برقصبه اولوب، ۵۰۲۰ اهاليسی، كنيش وگوزل سوقاقلری، قتوليك و پروتستانلره مخصوص ايكی قسمه آيرلمش مصنع كليساسی، بك اسكی برخسته خانه سی، چوخه، باصمه وايپك منسوجات فابريقه لری ومقبول بر جنس پنير اخراجاتی واردر. ۱۸۶۱ ده قصبه نك قسم كليسی محترق اولمشدی.

غلاريس { (Canton de Glaris) ناحيه سی اسويچره جماهير متفقه سی تركيب ايدن ۲۲ ناحيه نك بری اولوب، مملكت مذكوره نك قسم وسطيسنده ۴۶°۵۱′ ايله ۴۷°۱۳′ عرض

شمالی و ٣٠َ ٦° ایله ٥٧َ ٦° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اوله‌رق، شمالاً وشرقاً سنت غال، جنوباً غریزون، جنوب غربی جهتندن اوری، غرباً دخی اشویج ناحیه‌لریله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ٤٥ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٩١ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٦١٨٠ کشیدن عبارتدر. اهالیسی کاملاً آلمان واکثری پروتستان اولوب، یالکز ٥٨٠٠ ی قتولیکدر. (غلاریس آلپی) نامیله غربدن شرقه ممتد اولان وبو ناحیه‌یی غریزون ناحیه‌سندن آیران سلسلهٔ جبال بو ناحیه‌نك ایچنده انك وشعبه‌لرینی تمدید ایتمکله، اراضیسی طاغلق وعارضه‌لی اولوب، یالکز (لینت) وادیسنك آشاغی طرفی بطاقلق بر اوفق اووه تشکیل ایدیور. طاغلرینك اك یوکسکی ٣٦٢٣ متره ارتفاعنده‌در. میاه جاریه‌سی مذکور (لینت) نهرینه طوپلانوب، (زوریخ) کولنه واورادن (رین) ایرماغنه دوکیلور. ناحیه‌نك اورته‌لرینه قدر کیرن بوز دره‌لرینك تأثیریله هواسی پك صوئوق ایسه‌ده، قیشلری پك اوزون اولمیوب، بهارده اسن لدوس روزکاری قارلری اریدیر، وحبوبات ومیوه‌لری وقتیله یتیشدیرر. محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه غیر کافی اولوب، اوزوم ومیوه‌لری زیاده‌جه‌در. مراعی چوق اولوب، ٩٠٠٠ صیغیر، ١١٠٠٠ قیون، ٦٠٠٠ کچی، ٤٠٠٠ طوموز و ٣٠٠ بیکیرلری واردر. اورمانلری چوق ایدیسه‌ده، صیقجه وقوع بولان یانغینلردن خراب اولمشدر. معادنی چوق ایسه‌ده، اخراجلری مشکل اولوب، یالکز مرمر وآرتوآز دینلن بازی طاشی اوجاقلری ایشلنیور. میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری چوقدر. اهالینك آوجیلقده‌کی مهارتندن طولایی حیوانات وحشیه‌سی پك آزالمشدر. طاغلرده برجنس چای ایله سائر نباتات طبیه وعطریات اخراجنه یارار چیچکلر چوقدر. صنایع خیلی ایلری اولوب، پاموق ایپلیکله بز، باصمه، کاغد، اجزاء کیمیویه وسائره فابریقه‌لری واردر. بر جنس اوتله یشیل رنکنی آلان (شابزکیر) اسمله مقبول بر جنس پینیر اعمال وکلیتله اخراج اولنور. تجارتی ایشلکدر. مرکزه قدر بر دمیر یولی اولوب، سائر طرفلرنده محلك صربلغی مکمل یوللر انشاسنه مانع اولمشدر. اصول اداره‌سی حکومت مفرطه‌دن عبارت اولوب، اهالی بالاجتماع مجلس عمومی‌یی انتخاب، وبو مجلس ایکی مجلس دائمی ایله بش سنه ایچون بر رئیس نصب ایدر.

غلاسقو { (Glascow) اسقوچیانك بیوك شهرلرندن برشهر واسکله اولوب، ادیمبورغك ٧٦ کیلومتره غرب جنوبیسنده (قلیده) نهری اوزرنده ومنصبندن ٤٠ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ٥٢َ ٥٥° عرض شمالی ایله ٤ً ٣٦َ ٦° طول غربیده واقعدر. نهر مذکورك ایکی طرفنده واقع اولمغله، نصفی (لانارق) ونصف دیکری (رنفرو) ایالتنه ملحقدر. اك مصنع ومزین ابنیه ومؤسساتی نهرك صول کنارنده‌کی قسمنده ایسه‌ده، صاغ کنارنده‌کی قسمی دها بیوك اولوب، فابریقه‌لرله تجارت محللری بوطرفده‌در. جسیم برشهر اولوب، ٥٨٠٠٠٠ اهالیسی، نهرك ایکی جهتنده ٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده کوزل ریختملری وآره‌لرنده متعدد کوپریلری، قتولیکره مخصوص جسیم بر کلیساسی، بیك شاکردی اولان بیوك واسکی دار الفنونی، ایکی واسع کتبخانه‌سی، موزه‌سی، متعدد فنون نمونه‌خانه وعملیاتخانه‌لری شاکردانی ایکی بیکی متجاوز اولوب مدار معیشتلری اوله‌جق برر ایشله اشتغاللرینه وقت براغیلان جسیم بر مستمعین مکتبی، اطرافنده وحتی شهرك اراضیسنده بیله دمیر وکومور معدنلری، پك چوق دمیرخانه‌لری، پاموق ایپلیك، بز، باصمه، فایله وسائر یوك وپاموق یوك قاریشیق منسوجات، انواع ماکینه‌لر، دمیر یول ماکینه وواغونلریله سائر مالزمه‌سی، اسپیرتو وسائره فابریقه‌لریله سفائن اعماله مخصوص دستکاه وحوضلری واردر. بوندن یکرمی بش سنه اول غلاسقووك فابریقه‌لری ٣١٢١ وبونلرده چالیشان عمله ١١٤٨٦٤ مقدارینه بالغ اولوردی. او وقتدن بری دها خیلی تکثر وتزاید ایتمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. ایکی عصر اول (قلیده) نهرینك یتاغی پك سطحی اولوب، سیرسفائنه صالح اولمدقدن بشقه، دکیزك مدی حالنده صولری اطرافه یاییلوب، هوایی زهرلین بر طاقم متعفن بطاقلقلر تشکیل ایتدیکی حالده، اووقتدن بری یاپیلان سدلر وریختملرله یتاغنك مکرراً طرانمه‌سی اوزرینه، بوکونکی کونده اك جسیم وابور وکمیلر غلاسقووك ریختملرینه یناشیر، وشهرك محصولات صناعیه‌سیله طولوب، آوروپانك هرطرفنه وهنده، آوسترالیایه والحاصل دنیانك هرطرفنه کیدرلر.

غلاسقوو اهالی وقومپانیه‌لرینك مالی اوله‌رق بوندن یکرمی سنه اول موجود سفائن ۱۰۸۸ یلکن کمیسی و۵۳۲ واپوردن عبارت ایدی. غلاسقوو بك اسکی برشهر ایسه‌ده، قرن سابق میلادی اواسطنده آنجق ۱۸۰۰۰ اهالیسی وار ایدی. قرن حاضرده بیومکه باشلایوب، کوندن کونه بیومکده‌در.

غلاص { (Galatz) رومانیانك بغدان خطه‌ـ سنده یاشك ۱۸۵ کیلومتره جنوبنده وبکرشك دمیر یول خطیله ۲۶۹ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق طونه‌نك ساحل یسارنده وسرت نهرینك بو ایرماغه دوکلدیکی محلده تجارتکاه بر شهر واسکله اولوب، تقریباً ۸۰۰۰۰ اهالیسی، دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری، موم وصابون فابریقه‌لری، داخلی مکتب اعدادیسیله تجارت مکتبی، طونه‌ده صافلام وبیوك سفائنك دخولنه مساعد لیمانی وبك ایشلك تجارتی واردر.

غلافقه { یمن ساحلنده برقصبه اولوب، زبیدك اسکله‌سی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

غلام { (Galam) سودان غربیده سنغال ایله (فالم) نهرلرینك ملتقاسنده و(سنت لویی) اسکله‌سنك ۷۰۰ کیلومتره شرقنده بر بر اولوب، مرکزی (باقل) قصبه‌سیدر. او جهتك مرکز تجارتی اولوب، فیل دیشی، صمغ، آلتون توزی وآریقان فستیغی اخراجاتی واردر. فرانسه مستعمراتندن معدوددر.

غلام حسین خان { (نواب سید — طبا ـ طبائی) هندستان امرا وساداة وشعراسندن اولوب، ۱۱۹۴ تاریخنده «سیر المتأخرین» عنوانیله برکتاب یازمشدر، که مصطفی اسمنده برفرانسز مهتدی و(بلفور) اسمنده بر انکلیز طرفندن انکلیزجه‌یه ترجمه اولنمشدر. «بشائر الامامه» عنوانیله بر منظومه‌سی دخی واردر.
— دیکر بر غلام حسین خان دخی ۱۱۹۵ تاریخلرنده «ریاض السلاطین» عنوانیله، فارسی لساننده بنکاله تاریخنی یازمشدر.

غلام علی { هندستان مؤرخلرندن اولوب، «شاه عالم نامه» عنوانیله شاه عالمك احوالنی یازمش؛ و۱۲۲۱ده وفات ایتمشدر.
— [«آزاد» ماده‌سنده مراجعت بیوریله.]

غلام علی خان { هندستان شعراسندن اولوب، سیر نبی (صلعم) واحوال ائمه حقنده شاه عالمکیرك نامنه «لمعة الطاهرین» عنوانیله بر منظومه یازمشدر.

غلام محمد { هندستانك جنوب جهتلرنده حکم سورن مشهور تیپو سلطانك اوغلی اولوب، بر مدت مقاومتدن صکره انکلیزلرك الینه اسیر دوشمش؛ و۱۲۸۸ده کلکته‌ده ۷۸ یاشنده وفات ایتمشدر.

غلامی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعرا ـ سندن اولوب، طریق قضایه سالك ایدی. شو بیت اونکدر:

آشنالق یومی ای کعبهٔ بیکانه نواز
ایل اوپه صاقی الك یزدر ودیوار اتککك

غلامی { (مولانا سعید) ایران شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

غلام خویشتنم خوانده ماه رخساری
سیاه بختیٔ من کرد عاقبت کاری

غلطه { پایتخت دولت عثمانیه اولان استانبول شهرینك بر بیوك محله‌سی اولوب، نفس استانبولك قارشیسنده وشمال جهتنده واقع اولمغله، آره‌لرنده کاغدخانه خلیجی بولنیور. نفس استانبوله ایکی کوپری ایله مربوطدر. غلطه برتپه‌نك جنوب غربی اتکنده وتپه‌نك آلتنده‌کی دوز محلده اولوب، شمال جهتنده بك اوغلی محله‌سی بولنور. اکثر خانه‌لری کارکیر ومجدد اولمغله، دکیزدن منظره‌ـ سی بك کوزل ایسه‌ده، سوقاقلرینك اکثری الیوم طار وطولاشیقلی اولمغله، داخلاً اوقدر کوزل دکلدر. غلطه تجارت محلی اولوب، علی الخصوص آوروپا تجارتی باشلیجه بو محله‌ده اجرا اولنور. غلطه ایمپراطور یوستینیانوس طرفندن قسطنطینیه‌یه ربط والحاق اولنه‌رق، ۱۲۱۶ تاریخ میلادیسنده جنویز ـ لردن بر فرقهٔ مهاجرین غلطه‌یی اشغال ایله، آیریجه بر قصبه صورتنه قویوب، قسطنطینیه‌یه قارشی رقابته چالیشیرلردی. سلطان محمد خان ثانی حضرتلری استانبولدن اول غلطه‌یی فتح ایتمکله، جنویزلرك حکمی منقضی اولمش ایسه‌ده، ینه غلطه فرنك محله‌سی قالوب، اجنبیلر اوراده اسکان وتجارت ایده‌کلمشلردر. الیوم متصرفلق مرکزی ومکتب سلطانینك بولندیغی محلك غلطه سرایی دینلدیکنه باقیلیرسه، او وقتلرده

غلطه اسمنك بوقاريلره قدر شمولی اولوب ، شمدی بك اوغلی دينلن محله‌لك‌ده اشاغی طرفی غلطه دينلير‌دی. اون اوچنجی قرن ميلاديده جنوزلر طرفندن بنا اولنمش يوكسك بر قله‌سی واردر، كه اليوم يانغين قله‌سيدر. ابنيهٔ سائره‌سنك الك جسيمی اخيراً انشا اولنان عثمانلی بانقه‌سی دائره‌سيدر. آشاغيسنده وقتيله عربلر طرفندن باماهده يابديرلمش واليوم عرب جامعی دينلكله معروف بر جامع شريف واردر. سائر جوامعنك الك بيوكی يكی جامعدر. متعدد كليسا‌لری دخی واردر. غلطه اسمی لسان روميده سوت كارخانه‌سی ديمك اولوب، اول امرده استانبوله سوت ويرمك اوزره اينك وقيون بسلر برقاچ قلبه‌دن عبارت بركوی حالنده بولنمش اولمسی محتملدر.

غلنان { (Glénans) فرانسه‌نك ساحل غر‌بيسی قارشيسنده و ٢١ كيلومتره آچيقده ٩ كوچك آطه اولوب، حربجه موقعلرينك اهميتنه مبنی ، الك بيوكلری اوزرنده فرانسه دولتی بعض استحكامات انشا ايتمشدر .

غلوچستر { (Gloucester) انكلتره‌نك غرب جهتنده ولوندره‌نك ١٦٥ غرب شماليسنده اوله‌رق (سورت) نهرينك صول كنارنده قونتلق مركزی برقصبه اولوب، ١٨٣٥٠ اهاليسی، نهرده ٤٠٠ طونيلاته‌لغه قدر سفائنی آلير ليمانی، سير سفائنه صالح بر جدولی ، جوارنده چوخه ودمير يول واغونی فابريقه‌لری وذخيره اخراجاتی واردر.

غلوس { (Volo) يونانده تساليه‌نك باشليجه اسكله‌سی بر قصبه اولوب، همنامی اولان كورفزك منتهای شمالنده بر قويك ايچنده ويكيشهرك ٥٠ كيلومتره شرق جنوبيسنده واقع و ٤٠٠٠ اهالی‌يی جامعدر. ليمانی صاغلام اولمغله، تجارتكاه بر اسكله اولوب، يونانه الحاقندن صكره غلوسدن بدأ ايله بری يكيشهره و ديكری ترحاله وقلاباقه‌يه قدر ايكی دمير يول خطی تمديد اولنمشدر. هواسی يازين زياده‌جه صيجاقدر. بك اسكی برقصبه اولوب ، اسم قديمی (پاغاسه) وبر احتماله كوره (يولقوس) ايدی .

— غلوس كورفزی ٣٩°٥' ايله ٣٩°٢٥' عرض شمالی و ٢٠°٢٦' ايله ٢٠°٥٣' طول شرقی

آره‌لرنده ممتد اولوب، شرق طرفنده آطه‌لر دكيزندن طاغلق بر اوزون شبه جزيره ايله آيرلمشدر، كه عقرب قويروغی شكلنده غربه طوغری دونوب، برطرفدن (فتيوتيده) خطه‌سی ساحليله وبرطرفدن دخی اغريبوز جزيره‌سنك ساحل شماليسيله (تريكری) اسميله ايكی قوللی بر بوغاز تشكيل ايده‌رك ، غلوس كورفزينی قيار. بو بوغازدن كيرلدكدن صكره صاغ قولده ينه (تريكری) اسميله برآطه وكورفزك سواحلنده برچوق كوچك قويلر بولنيور.

غلوقستاد { (Glückstadt) پروسيه‌نك اشلسويغ هولستاين خطه‌سنده واشلسويغ سنجاغنك (ايچهوئه) قضاسنده اوله‌رق (البه) ايرماغنك صاغ كنارنده بر قصبه و اسكله او‌لوب، ٥٠٣٠ اهاليسی، دمير يولی، صيد ماهيسی و سفائن امرالنه مخصوص دستكاهلری واردر. هامبورغك اسكله‌سی حكمنده اولوب، وقتيله اهميت تجاريه‌سی زياده ايديسه‌ده، بعده اهمال اولنمشدر.

غلوقنر { (Glockner) آوستريا ومجارستان دولتنك تيرول خطه‌سنده آلپ طاغلرينك (هوه‌تاورن) سلسله‌سنده برطاغ اولوب، ٣٧٩٩ متره ارتفاعی اولمغله ، بيوك غلوقنر مناسبتيله (غروس غلوقنر) دخی دينلير. جنوبی اتكلرندن آقان مياه جاريه‌سی (دراوه) ، وشمالی اتكلرندن آقانلری (سالچه) چايی واسطه‌سيله (اين) نهرينه، كه هر ايكی جهتدن طونه‌يه دوكيلور، صرب وغريب الشكل بر طاغ اولوب، جنوبی مائله‌سنده ١٠ كيلومتره بويی اولان (پاسترچه) بوز دره‌سی بولنيور.

غلومن { (Glommen) نوروجده بر اير‌ماقدر، كه اسقانديناو شبه جزيره‌سنك الك بيوك نهری اولوب ، (تروندهيم) ايالتنده (اوروسوند) كولندن خروجله، ابتدا جنوب غربی‌يه، و(فولا) نهريله برلشدكدن صكره، جنوب شرقی‌يه جريان ايده‌رك ، (قريستيانيا) شهری قربنده اسكی بتاغنی تركله، بردن بره غربه دونوب، الك بيوك تابعی اولان و (ميوسق) كولنك اياغی بولنان (وورمن) نهرينی آله‌رق، قريستيانيا خليجندن بر طاقم آلچق تپه‌لرله آيرلمش اولديغی حالده، ساحل ايله متوازياً جريان ، وبو جريانده ٢١ متره ارتفاعی اولان (ساريس‌فوس) شلاله‌سنی تشكيل ايتدكدن صكره،

ایکی قوله آیریله‌رق، (اسقا کراق) دکیزینه دو.
کیلور. مجراسنك طولی ۵۶۷ کیلومتره وحوضه‌سنك
مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۰۴۰۰ مربع کیلومتره‌در.
مذکور شلاله‌ده ثانیه‌ده ۸۰۰ مکعب متره صو
دوکوب، اوستنده بر دمیریول کوپریسی دخی بولنمغله،
منظره‌سی شایان تماشادر.

غلیقون { یونان قدیم مشاهیر (Glycon) هیکلتراشانندن اولوب، هرکولك مشهور بر هیکلنك صانعیدر. آوغستوسك زماننده ایتالیایه سیاحت ایتدیکی مظنوندر.

غمدان { یمنده صنعا قربنده تپایه‌دن قالمه جسیم وپك مصنع برسرای اولوب، مرمر ستون ودوشمه‌لریله، مرمردن آرسلان شکلنده هیکللریله وکیجه بنان مشعله‌لردن اوزاقدن شمشك چاقر کبی کورنمسیله مشهور ایدی. حضرت عثمان (رضی‌الله عنه) زماننده تخریب اولنوب، انقاضنده «بونی تخریب ایدن قتل اولنور» مآلنده بر کتابه بولندیغی مرویدر.

غمی { اعاظم علمای اسلامدن مشهور فناری‌نك شعرده قوللاندیغی مخلصیدر. علامهٔ مشار الیهك ترجمهٔ حالی «فناری» ماده‌سنده کله‌جکندن، شوراجقده یالکز اشعار ترکیه وفارسیه‌سندن برر بیت ایرادیله اکتفا ایده‌جکز:

ای غمی ناله وزار ایله اولورسه‌ك یریدر
سکا کیم دیدی که هر برکوزله یار اوله‌سك

—

تاکه کفتی سربنه بر خاك پایم ای غمی
آنچنان شادم که هرکز پای ننهم بر زمین

— ینه اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن دیکر بر غمی دخی بولنوب، قونیه‌لی واسمی محموددر. شامده زعامتله مشغول ایدی. شو ترجیع اونکدر:

مدد اللهی سورسه‌ك مدد ای یار دیدم
وعدهٔ وصله خلاف ایله زنهار دیدم

غمیصاء { مکهٔ مکرمه قربنده برمحل اولوب، بنی حذیمه‌نك مسکنی ایدی. فتح مکه سنه‌سی خالد بن ولید (رضه) بو محله غزا صره‌سنده برآز شدت کوستردیکندن، فخر کائنات (صلی الله علیه وسلم) افندمز «اللهم انی ابرأ الیه مما صنع خالد» بیورمش؛ وحضرت علی (رضه) افندمزی اعزام بیوره‌رق، بنی حذیمه‌نك کوکللرینی آلدیرمشلردی.

غمیصاء { یاخود رمیصاء. صحابیاتدن انس بن مالك (رضه)ك والده‌سی اولان (ام سلیم بنت ملحان)ك اسمیدر. مالکك وفاتندن صکره ابو طلحه‌یه واروب، وفاتنه‌دك بونك نکاحنده بولنمشدر. — بناءً علیه، عمرو بن حزم طرفندن اوچ طلاقله تطلیق اولنوب‌ده بشقه‌سنه نکاح اولندقدن صکره، قبل الدخول مفارقت وقوع بوله‌رق، زوج اولنه رجوع ایجون، جناب نبویدن استیذان ایتدکده «لاحتی یذوق الآخر من عسیلتك وتذوق من عسیلته» حدیث شریفنك وارد اولدیغی (غمیصاء الانصاریه) بشقه‌در.

غناج { ماوراء النهرده شاش ناحیه‌سنده بر قصبه‌جق اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

غنائی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی (علی) استانبوللی اولوب، وزیر ثانی پیاله پاشانك کاتبی بولنمش؛ وبعده زعامته وخیلی ثروته نائل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

ای لاله خدکل ایله نیجه تشبیه ایده‌م سنی
سن پادشاه عالم او درویش کلشنی

— ایکنجیسی (محمد) ایراندن کلمش اولان (اولاما) پاشا زاده‌لردن اسکندر بکك اوغلی اولوب، بودخی زعامت اصحابندن ایدی. شو بیت اونکدر:

دکلدر خط که اطراف لب جانانه کلمشدر
جناب خضردر کیم چشمهٔ حیوانه کلمشدر

غندجان { فارسده صوبی قیت بر بوغازده بر قصبه اولوب، دشت بارین ناحیه‌سنك مرکزی ایدی. سجاده وپرده ودوشمه‌لك کبی منسوجاتی مشهور اولوب، هر طرفه سوق واخراج اولنوردی. بر چوق مشاهیر علما وادبانك دخی مسقط رأسی بولنوب، تألیفات صاحبی اولان ابو محمد حسن الاعرابی الاسود بو جمله‌دندر.

غنزن { ولهجه غنزنه (Gnezen, Gnezna) پروسیه‌نك (پوزن) ایالتنده (برومبرغ) سنجاغنه ملحق وبرومبرغك ۷۲ کیلومتره جنوب غربیسنده واوچ کولك آره‌سنده واقع بر قصبه اولوب، ۱۱۲۰۰ اهالیسی، بیوك برکلیساسی وچوخه وبز فابریقه‌لری واردر. وقتیله بیوك لهستان قراللغنك مرکزی ایدی.

غنی { (مولانا عبد الغنی) مشاهیر علما وشعراء عثمانیه‌دن اولوب، بولی سنجاغنده‌کی کرده قصبه‌سنندندر. طریق علمه سلوك ایله جیوی زاده‌یه دانشمند اولمشیدی. بعده بعض مدرسلکرده بولنوب، مدرسهٔ سلیمانیه‌دن شام وبعده قاهره قاـ ضیلغنه نصب اولنمش؛ واو صره‌ده ایفای حج وزیارت روضهٔ مطهره ایده‌رك، عودتنده ایکی دفعه استانبول قاضیسی اولمشیدی. حاشیهٔ تجریده بر حاشیه‌سی وبعض اشعار و منشآتی واردر. اشعار ترکیه وفار. سیه‌سندن بر بیت ایرادیله اکتفا اولندی:

طالعمدر باکه کون کوسترمین دود ایچره آه
آسمانی بر بلادر عاشقه دود سیاه

—

حباب آسا نرفت از سر هوای جام جم بیرون
از آن از بزم می هرکز نخواهم زد قدم بیرون

غنی { فرس شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر:
برنجیسی (میر عبدالغنی) ایرانك قم شهری مضاـ فاتندن (تفرش) ساداتندن وقرن سابق شعراسندن اولوب، کنجلکده وفات ایتمشدر. شورباعی اونکدر:

عمری بره وفا نشستیم عبث
دل جز تو بدیکری نه بستیم عبث
درپیش تو قدر هرسکی پیش از ماست
ما این همه استخوان شکستیم عبث

— ایکنجیسی (میرزا محمد طاهر) کشمیرلی اولوب، مرتب دیوانی واردر. شیخ محسن فانینك شاکردانندن اولوب، هنوز کنج ایکن کسب شهرت ایتمکله، دهلی حکمداری عالمکیر طرفندن طلب اولنمش ایسه‌ده، کیده‌میوب، ۱۰۷۹ ده کشمیرده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

قاصد چه احتیاج که طومار روزکار
چون باز شد رسد بدرازیٔ کوی او

غنیمت { (محمد اکرم) هندستان شعراسندن اولوب، عالمکیر شاه زماننده یاشاـ مش، وبر دیوان ایله «نیرنك عشق» عنوانیله بر منظومه براقمشدر.

غوآ { (Goa) هندستانك ساحل غربیسنده پورتکیز مستملکاتنك مرکزی بر قصبه اولوب، بمبایك ۳۳۰ کیلومتره جنوبنده (منداوی) ایله (مرمغون) نهرلرینك منصبلری آره‌سنده تشکل ایدن بر اطه اوزرنده و ۳۰′ ۱۵° عرض شمالی ایله ۳۰′ ۷۱° طول شرقیده واقع وتقریباً ۱۵۰۰۰ اهالیی جامعدر. صاغلام لیمانی وکوزل ریختملری وار ایسه‌ده، هواسی پك آغر اولدیغندن، اسکی اهمیتدن دوشمشدر. اصل هندلیلرك اسکی شهری خراب اولدیغی کبی، پورتکیزلیلرك هندستانه ایلك دخوللرنده یعنی ۱۵۱۰ تاریخنده تأسیس ایتدکلری شهر دخی خراب اولوب، ویرانه‌لری شمدیکی شهردن ۸ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. شمدیکی غوآ ۱۷٦۵ تاریخنده تأسیس اولنمشدر. متعدد کلیسالری واردر. — غوآ ملحقاتی پورتکیز دولتنك هندستانده‌کی مستملکاتنك اك بیوکی اولوب، ۳۲۷۰ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۳۹۲٦۰٤ اهالیسی واردر. ساحل بوینجه بوی ۱۵۰ وایچری‌یه طوغری (کات) سلسلهٔ جبالنك صیرتنه قدر اولان وسطی انی ۵۰ کیلومتره‌در. یالکز غرباً دکیزله وسائر طرفلردن بمبای اداره‌سنه ملحق انکلیز مستملکاتیله محدوددر. سواحلی بطاقلق اولوب، او جهتدن هواسی پك وخیم ایسه‌ده، ایچ طرفلری مرتفع اولوب، اورمانلری و میاه جاریه‌سی واردر. باشلیجه محصولاتی پرنج ویاموقدر. اهالیسی پورتکیزلیلرله هندلیلر اختلاطندن متولد ملز بر خلقدن ویا قتولیك مذهبنی قبول ایتمش یرلیلردن عبارت اولوب، چالیشقان وساکن آدملردر.

— بو اسمله (سلب) جزیره‌سنده فلمنکه تابع بر حکومت اسلامیه‌نك مرکزی اولان بر قصبه وبیرمانك (آراقان) ایالتنده بر اسکله بولنیور.

غواپوره { (Guaporé) ونام دیکرله ایتنز (Itenez) برازیلیا ایله بولیویا حدودنده آقار بر نهر اولوب، برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (ماتوغروسو) جمهوریتنده ۴۰′ ۱۴° عرض جنوبی ایله ۵۱′ ٦۱° طول غربیده نبعان ایله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، بو استقامتده ۱۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، غربه وبعده غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، مذکور حکومت داخلنده جمعاً ۲۷۵ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، ماتوغروسو ایله بولیویا حدودینی تشکیل ایدن (ربوورده) ایله برلشه‌رك، ۱۱۰۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده دها ممالکتین مذکورتین حدودینی تفریق ایدر؛ و ۱۱° ۵۷′ عرض جنوبی ایله ۳۰′ ٦۷° طول غربیده

(آمازون) ایرماغنه تابع (مادیره) نهرینك ایكی قو-
لندن بری اولان (ماموره) چاینه دوكیلور. هر وقت
صویی آز ایسه‌ده، یاغمور وقارلریمی موسملرنده
صویی پك زیاده چوغالوب، اكثریا اطرافی باصار.
بو موسملرده ثانیه‌ده ٧٠٠٠ مكعب متره صودوكر.
حوضه‌سی ٥٠٠٠٠٠ مربع كیلومتره وسعتنده‌در.

غوآتماله { (Guatemala) آمریقای وسطی‌یی تركیب ایدن بش جمهو-
ریتك اك مهمیدر.

موقع وحدود ومساحه‌سی. — غوآتماله مذكور
بش جمهوریتك اك شمالیسی اولوب، بحر محیط آطلاسی‌یه
ملحق آنتیل دكیزنده‌كی هندوراس كورفزندن بحر
محیط معتدله قدر ممتد اولور. بو ایكنجی دكیزده‌كی
سواحلی دها زیاده اولوب، مذكور كورفزده‌كی
سواحلك چوغنی انكلتره‌یه تابع هندوراس مملكتی
ضبط ایتمشدر. مع هذا سواحلده یالكز بعض تجارتگاه
اسكله‌لری اولوب، اصل مسكون یرلری ایچ طرفده‌كی
مرتفع یرلردر. شمالاً وغرباً مكسیقا ممالكیله، جنوب
غربی جهتندن بحر محیط معتدل ایله، جنوب شرقی
طرفندن سالوادور وهندوراس جمهوریتلریله، شرقاً
دخی هندوراس كورفزو بحیره‌یله محاط ومحدوداولوب،
كرك مكسیقه وكرك بحیر مذكور طرفندن حدودینك
اكثری موهوم وغیر معین خطوط مستقیمه‌دن عبارتدر.
شرقدن غربه یعنی هندوراس كورفزنده واقع
(تینتو) نهری منصبندن مكسیقه حدودینه قدر
طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله ٤٢٠ وایكی
دكیز آره‌سنده‌كی اك طار مسافه‌سی ٢٧٥ كیلو-
متره اولوب، ١٤٥٢٠٠٠ اهالیسی واردر، كه
بهر مربع كیلومتره باشنه ١٢ كشی دوشر. بحر
محیط معتدل ساحلنده وسالوادور خط حدودنده
اولان اك جنوبی نقطه‌سی ١٣°٣٨′ واك شمالی
نقطه‌سی دخی مكسیقه حدودنده ١٧°٥٠′ عرض
شمالیده واقع اولوب، ٩٠°٣٧′ ایله ٩٤°٤٢′
طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور.

حال طبیعیسی، جبال وانهار وسواحلی. —
بحر محیط معتدلده‌كی سواحلی دوز وقوملق اولوب،
بونك ایلریسنده بعض اورمانلر، اورمانلرك آرقه‌سنده
تدریجاً كسب ارتفاع ایدر تپه‌لر وتپه‌لرك آرقه‌سنده
دخی مرتفع برطاقم ذروه‌لر وینار طاغلر كوریلور.
بوطاغلر شرق جهتنده آنجق ٥٠٠ متره ارتفاعنده
ایكن، مملكتك وسطلرنده ١٥٠٠ وحدود غربیه-
سنده ٢٥٠٠ مترهیه قدر ارتفاع كسب ایدرلر.
ساحلده‌كی اووه‌نك وسعتی دخی اوستنده‌كی طاغلك
ارتفاعیله متناسبدر. نهرلرك اینه‌دیردیكی قوملر
ساحلك اوكنده برطاقم سدلر تشكیل ایله، دكیزدن
منحول بعض كوللر حاصل ایدر. مذكور سلسلهٔ
جبالك شمالنده غوآتماله اراضیسی مرتفع اوله‌رق
دوام ایدوب، بنار طاغلری ایسه بولندقلری
سلسلهٔ جبالدن چوق دها یوقاری‌یه قالقه‌رق،
اك یوكسكلری اولان (توتنو)نك ٤٢٥٠، آقا
تنانغونك ٤١٥٠، آغوآنك ٤١٢٠، تاپاموله‌قونك
٣٥٤٠، سانته ماریانك ٣٥٠٠، سروقوشمادونك
٣١٠٩ متره ارتفاعی واردر. بو بركانلرك چوغی اسكی
ووقتیله سونمش ایسه‌ده، ٢٠ قدر یكیلری دخی
واردر، كه وقت وقت آتول پوسكوردورلر. بونلر-
دن بعضلرینك یوقاریلری قارله وآشاغیلری اور-
مانلرله مستور اولوب، شایان تماشا منظره‌لر ابراز
ایدرلر. اشبو بركانلر صره‌سندن باشلایه‌رق شماله
طوغری برطاقم طاغ قول وشعبه‌لری ممتد اولور،
واراضی پك جزئی بر میلانله تدریجاً كسب انحطاط
ایده‌رك، مرتفع بریر تشكیل ایدیور. بعده (سیرا
مادره) و(سیره شاما) اسملریله ایكی سلسلهٔ جبال
اوزانوب، بونلرك شمالنده اراضی یردن بره تبدیل
شكل ایله، برطاقم تپه‌لر وكوللری حاوی واسع بر
اووه صورتنی آلیر، كه بو صورت مكسیقه‌یه تابع
اولان (یوقاتان) شبه جزیرهٔ عظیمه‌سنده دخی دوام
ایدوب، سواحله قدر ممتد اولور.

غوآتماله‌نك میاه جاریه‌سی چوق اولوب، بحر
محیط معتدله دوكیلنلری، مسافه‌نك آزلغی ویاغمور-
لرك ندرتی حسبیله، قیصه وصولری آز ایسه‌ده،
جریانلری شدتلی وسیل كبیدر. بحر محیط آطلاسی
مائله‌سنده بولنانلری ایسه اوزون، تابعلری چوق
وحوضه‌لرینك یاغمورلری چوق اولمغله، بونلر بیوك
ایرماقلر حالنده‌در. هندوراس كورفزینه دوكیلن
(موتاغوآ) نهرینك مجراسی ٥٥٠ كیلومتره اوزونلغنده
ایسه‌ده، تابعلری آز اولدیغندن، یالكز آشاغیكی
٢٠٠ كیلومتره‌لكی كوچك كمیلرك سیرینه صالحدر.
ینه مذكور كورفزه دوكیلن (پولوشیق) نهرینك

ايسه ٥ مجراسى يالكز ٢٥٠ كيلومتره اوزونلغنده ايسه‌ده، (ايزابال) كولى ايچندن كچمكله، دها بيوك كميلرك سيرينه مساعددر. غوآتماله‌نك اڭ بيوك ابر-ماغى (اوزوماچينته) اولوب، بونك مجراسنك يالكز يوقارى قسمى غوآتماله داخلنده بولنيور، وبو ايرماغى تشكيل ايدن (لاقاندونس)، (ريودلاپا-سيون) و(سان پدرو) نهرلرى حكومتك قسم اعظمى اولان بتون شمال وغرب جهتنك صولرينى جمع ايله، خالى وتنها اراضئ واسعه ايچنده جريان ايدرلر؛ ومكسيقه حكومات متفقه‌سى حدودى قربنده برلشه‌رك، مكسيقه كورفزينك (قامپشه) قوينه دو-كيلور. بحر محيط معتدله دوكيلن انهارينك هيچ برى سير سفائنه صالح اولميوب. بونلرك باشليجه‌لرى: غوآملات، ميشاتويه، (سان پترو مارتير) قربنده ٦٠ متره ارتفاعنده كوزل بر شلاله تشكيل ايدن (آماتيتلان)، سان سالوادوردن غوآتماله‌يه كيدن طريق اوزرنده ١١ كرلى كوزل بر كوپريسى اولان (ريودلوس اسقلاووس) وسائره‌در.

كوللرى دخى چوق اولوب، اڭ بيوكلرى: هوندوراس كورفزى قربنده اولان آنف البيان (ايزابال) كوليله سلسلهٔ جبالك اوزرنده واقع (آتيتلار) وشمال جهتنده بولنان (ايتزا) كوللريدر.

غوآتماله‌نك بحر محيط معتدله‌كى سواحلى دوز وقوملق اولوب، اورايه دوكيلن انهار منصبلرى اوكنده قومدن سدلر وبوسدلرله سواحل آره‌سنده برطاقم بطاقلقلر تشكيل ايتدكلرندن، بو جهتدن هيچ بر صاغلام ليمانى يوقدر. بوجهتده (سان ژوزه ده غوآتماله) و(شامپريقو) اسملريله ايكى اسكله بولنوب، ايكى قيصه دمير يولك باشلريدر. هوندوراس كور-فزنده‌كى ساحلى ايسه پك آز اولوب، اوراده (آما-تيق) قويى ناميله درين برقويى وبونك ايچنده بر قاچ ليمان وار ايسه‌ده، صولرى صيغ اولوب، بيوك سفائنك دخولنه مساعد دكلدر. بو جهتده باشليجه اسكله‌سى (تونتاس) قصبه‌سى اولوب، آنجق ايچ طرفلره دمير يول ايله مربوط دكلدر.

اقليم وهواسى.— غوآتماله‌نك هواسى مختلف ومتنوع اولوب، اراضيسنك ارتفاعنه وميلانه تابعدر. هواجه اڭ ايى جهتى شرقدن غربه ممتد اولان سلسلهٔ جبالك صرتلرى وسلسله‌نك ايكى صره‌سى آره‌سنده‌كى مرتفع يرلريدر. اورالرده هوا معتدل وحق غرب جهتنده (آلتوس) تعبير اولنان مرتفع يرلرده صو-غوق اولوب، درجهٔ عرضنك خلافنه اوله‌رق قيشين قار دخى ياغار، وياز ين ميزان الحراره ٣٢ درجه‌يى تجاوز ايتمز. بحر محيط معتدل مائله‌سنده آشاغى‌يه اينلدكجه وعلى الخصوص مملكتك تمامه‌سى ديمك اولان منحط اووه‌ده وساحلده ايسه ياغمورلر پك سيرك وهوا قورو وصيجاق اولوب، علل ساريه‌سى چوقدر. سلسلهٔ جبالك شمال جهتنده اولوب بحر محيط آطلا-سى‌يه تابع اولان يرلرك واديلريله باصيق يرلرنده ايسه هوا صيجاق ورطوبتلى اولوب، آوروپا مهاجرلرى حقنده مهلك خسته‌لقلرى مولددر. نهايت متموج وواسع بر اووه‌دن عبارت اولان قسم شماليسنك هواسى يوقاتان شبه جزيره‌سنككى كبى صيجاق ويابس اولوب، كسب عمرانه پك‌ده مستعد دكلدر. اورمانلرك قطع واتلافى مملكتك هواجه اڭ ايى يرلرينك دخى هواسنى كوندن كونه بوزمقده اولوب، مركزى اولان غوآتماله شهرنده بيله فصول اربعه اسكى كبى حكملرينى اجرا ايتمه‌مكه وسواحلده‌كى خسته‌لقلر اوراده دخى ظهور ايتمكه باشلامش اولديغندن، ساحل ايله شهر آره‌سنده (اوقاليپتوس) آغاجلرى غرس ايله، اور-مانلر حصولنه چاليشلمقده‌در.

محصولات ومعادنى.— طوپراغى عموميت اوزره منبت اولوب، مصر، بغداى، پك ايى پرنج، سبزه‌لرك انواعى وممالك حاره‌يه مخصوص مختلف ميوه‌لر حاصل اولور؛ آنجق طرق ومعابرك فقدانى زراعتك ترقيسنه مانع اولمقده‌در. باشليجه اخراجاتى: قهوه، قرمز، قاقائو، توتون، شكر، وانيله، پاموق، چيويد وسائره‌در. بعض ايپكخانه‌لرى‌ده واردر. معادنى: دمير، كوكورد، باقير وقورشوندن عبارت اولوب، (موتاغوآ) واديسنده آلتونى حاوى قوملر و(ايزابال) جهتنده آز مقدارده آلتون معدنى بو-لنيور. مرمر اوجاقلرى‌ده چوقدر.

اهاليسى، جنسيت ولسان ومذهبلرى.— هر نه قدر غوآتماله‌ده قوم حاكم اسپانيوللر ولسان رسمى اسپانيولجه ايسه‌ده، اهالينك ثلثاندن زياده‌سى اسكى يرلى آمريقاليلردن اولوب، آزتك، قولتك ومايه جنسيتلرينه منسوبدرلر. بونلر بو اوچ شعبه‌يه منقسم ٢٦ لسانله متكلم واقوام وقبائل مختلفه‌يه متفرقدرلر.

آمریقانك كشفنی متعاقب اسپانیوللرك دخولنده بونلر مملكتك مرتفع محللرنده اوچ درت دولت تشكیل ایده‌رك، اولدقچه مدنیته مالك ایدیلر؛ وبعض شهرلری اوچ درت یوز بیك اهالیی جامع بولندیغنه باقیلیرسه، خیلی كثرتلی وجمعیتلی اولوب، مقدارلری برقاچ ملیونه بالغ اولوردی. اسپانیوللر، آمریقانك سائر طرفلرنده دخی یاپدقلری كبی، بو بیچاره‌لرك بر طاقنی قتل‌عام ایدوب، شهرلرینی دخی هدم وتخریب ایتمكله، قالانلری‌ده اورمانلره چكیله‌رك، ومدنیتلرینی غائب ایده‌رك، نیم وحشی بر حالده یاشامغه مجبور اولمشلردر. بر طرفدن اصحاب اراضیدن برطرفدن تجار ومرابحه‌جیلردن واسپانیول جنسیتنه منسوب اهالی طرفندن حقارت كوریورلر. بو سببه مبنی بیچاره‌لر دائما محزون و مكدر طوروب یوزلری كولمز، واسپانیوللره بر وجهله ایصینه‌میورلر. آیری كویلرده ساكن اولوب، مع هذا بونلرك كویلری اورمانلر ایچنده وكوزل یرلرده بولنغله، اسپانیوللرك ساكن بولندقلری توزلی طومانلی كوی وقصبه‌لردن ایيدر. قبیله آفریقادن اسارتله كتیریلوب، الیوم اسماً حر بولنان زنجیلر دخی بو حالده بولنوب، بو اوچ جنس اهالی آره‌سنده وفاق ومحبت برینه خصومت ومنافرت حكمفرما اولدیغندن، غوآتماله‌ده جدی ترقیات ممكن اوله‌میور؛ واكثریتده بولنان مغدورینك بر كون غلبه چالمسیله صلح محلینك خلل پذیر اولمسندن قورقلیور. اسپانیوللرله برلیلر وزنجیلر اختلاط وامتزاجندن اهالی بیننده مختلف ملز صنفلر دخی تحصل ایتمشدر. عمومیت اوزره غوآتماله‌نك اهالیسی كیتدكجه چوغالمقده اولوب، كثرت نفوسجه بو جمهوریت (سالوادور) حكومتندن صكره اوله‌رق آمریقای وسطینك ایكنجیسیدر. دین رسمی قتولیكلك ایسه‌ده، برلیلرك اكثری الیوم اسكی دینلرینی محافظه ایتمكده‌درلر.

تقسیمات ملكیه‌سی. — غوآتماله‌نك مركزی همنامی اولان شهر اولوب، مملكت ۲۲ ایالته منقسمدر. بو ایالاتك ایكیسی كوردیكمز استاتستیقدن (كه ۱۸۷۶ استاتستیقیدر) صكره تشكیل اولنمغله، بونلرك نفوسلری دیكرلری عددینه داخلدر. ایالاتك نفوسلری ومركزلری بروجه آتیدر:

ایالت	نفوس	مركزی	نفوس
غوآتماله	۱۰۰ ۰۰۰	غوآتماله	۷۰ ۰۰۰
زاقاتپكز	۴۸ ۰۰۰	آنتیغوآ غوآتماله	۱۵ ۰۰۰
آماتیتلان	۳۸ ۰۰۰	آماتیتلان	۱۴ ۰۰۰
اسكوئینتلا	۳۰ ۰۰۰	اسكوئینتلا	۱۰ ۰۰۰
شیالتنانغو	۶۰ ۰۰۰	شیالتنانغو	۶ ۳۰۰
سولولا	۸۰ ۰۰۰	سولولا	۱۵ ۰۰۰
توتونیقاپام	۱۱۴ ۵۰۰	توتونیقاپام	۲۵ ۰۰۰
كیشه	۷۵ ۵۰۰	سانتا قروزدل كیشه	۶ ۳۰۰
كزالتنانغو	۹۴ ۵۰۰	كزالتنانغو	۲۲ ۰۰۰
سوشیتپكز	۶۹ ۰۰۰	مازاتنانغو	۱۱ ۵۰۰
هوئه هوئه تنانغو	۹۰ ۰۰۰	هوئه هوئه تنانغو	۱۶ ۰۰۰
سان مارقوس	۱۰۰ ۰۰۰	سان مارقوس	۱۲ ۶۰۰
پتن	۱۴ ۰۰۰	فلورس	۲ ۲۰۰
وراپاز	۱۰۰ ۰۰۰	سالامه	۸ ۰۰۰
ایزابال	۳ ۴۰۰	ایزابال	۷۵۰
شبكیموله	۷۰ ۰۰۰	شبكیموله	۱۲ ۰۰۰
زاقاپه	۲۸ ۰۰۰	زاقاپه	۴ ۰۰۰
ژالاپه	۸ ۶۰۰	ژالاپه	۴ ۰۰۰
زولتیاپه	۳۸ ۰۰۰	زولتیاپه	۷ ۰۰۰
سانته روزه	۳۸ ۵۰۰	قوآپینیكیلان	۵ ۰۰۰
رتالهولو		رتالهولو	
آلته وراپاز		قوبان	

آنجق بو استاتستیق اسكیجه اولمغله، او وقتدن بری اهالیده یوزده اوتوز قدر تزاید واردر.

اصول اداره‌سی، قوه‌ٔ مالیه وعسكریه‌سی. — غوآتماله حكومتی آلتی سنه مدتله طوغریدن طوغری‌یه اهالی طرفندن انتخاب اولنور بر رئیس ایله درت سنه مدتله انتخاب اولنور ۶۹ اعضادن مركب مجلس مبعوثان واعضاسنك نصفی مجلس مبعوثاندن انتخاب نصف دیكری‌ده رئیس حكومت طرفندن تعیین اولنور ۱۳ اعضادن مركب بر شورای دولتی واردر. انتخاب طوغریدن طوغری‌یه اولوب، ۲۱ یاشنی كچكین اهالینك جمله‌سی انتخاب حقنی حائزدرلر. وارداتی، مصارفندن آز فضله اولمق اوزره، تقریباً ۲۳ ملیون فرانقه یعنی برملیون عثمانلی لیراسنه بالغ اولور. عساكر نظامیه‌سی ۳۰۰۰ وعساكر ملیه‌سی ۱۰۰۰۰۰ كیشی راده‌لرنده اولوب، سنوی دولته ۵۰ پزودن زیاده ویركی ویرنلرله بیوك مأموریتلرده بولنانلردن ماعدا كافه‌ٔ اهالی ۱۸ یاشندن ۲۵ یاشنه‌دك عسكرلك ایتمكه مجبوریتنده‌در.

معارف و صنایع و تجارتی. — غوآتماله‌ده معارف كوندن كونه ترقی ایتمكده اولوب، ۱۸۷۱

تاريخنده ٢٠٨ ذكور مكاتبيله ٦١٣٠ شاكردان و ٤٥ اناث مكتبيله ١٩٤٤ طالبات وار ايكن، ١٨٧٨ ده عموم مكاتبك عددى ٧٠٢ وطلبه‌سى ٣٠٣١٥ مقدارينه بالغ اولمشدى. او وقتدن برى دخى بو نسبتده تزايد حاصل اولمش اوله‌جغى شبهه‌سزدر. تجارتى دخى خيلى ايشلك اولوب، اخراجاتى ادخالاتندن زياده اولمغله، ثروت محليه كيتدكجه آرتمقده‌در. ادخالاتى ٧٨٤٠٠٠٠ واخراجاتى ١٤٤٠٢٠٠٠ دولار راده‌لرنده‌در. اخراجاتنك باشليجه قسمى قهوه اولوب، سنوى ١٢ مليون دولار قيمتنده قهوه چيقار. ايكنجى درجه‌ده‌كى اخراجاتى قرمز، چيويد، درى، يوكدن معمول قبامنسوجات، كراسته و سائره‌دن عبارتدر. صنايع محليه باشليجه يوكدن منسوجات اعمالندن عبارت اولوب، يوكسك محللرنده‌كى قيون سوريلرينك يوكندن يرليلر آمريقاى وسطينك هر طرفنده مستعمل بعض قبا شيلر نسج ايدرلر. يوللرك فقدانى تجارتك زياده توسعنه واراضينك صربلغى يوللر انشاسنه مانع اوليورسه‌ده، بحر محيط معتدلده‌كى سان ژوزه‌ده غوآتماله اسكله‌سندن غوآتماله شهرينه قدر تمديد ايدلمش اولان دمير يول خطى اورادن آنتيل دكيزى ساحلنه طوغرى اوزادلمقده اولوب، (متاغوآ) نهرينك سير سفائنه صالح نقطه‌سنه قدر ايصال، وبو وجهله ايكى دكيز آره‌سنده مواردات تسهيل اولنمشدر. شامپريقو اسكله‌سندن ايچرى‌يه طوغرى دخى برخط تمديد اولنمقده‌در. تجارتنك قسم اعظمى بحرمحيط معتدلده‌كى اسكله‌لردن اجرا اولنوب، برنجى درجه‌ده انكلتره وايكنجى درجه‌ده ممالك مجتمعه ايله اخذوعطا ايدرلر.

احوال تاريخيه‌سى. — اون اوچنجى قرن ميلاديدن برى غوآتماله جهتلرنى ضبط ايتمش اولان كيشه، قاشيكل وزوتوژيل دولتلرى بينلرنده منازعه ومحاربه ايله مشغول ايكن، ١٥٢٤ تاريخنده اسپانيوللر مملكته داخل اولوب، بونلرك باشلرى بولنان (پدرو ده آلوارادو) كيشه‌لرك حكمدارى بولنان (تقونه اومام) ى معيتنده‌كى برقاچ يوز بيك عسكريله مغلوب وكنديسنى كندى يديله قتل ايده‌رك، (ساماله) نهرى كوللرجه قاندن قيرمزى آقه‌جق درجه‌ده آدم اولديرمش؛ وقاشيكل دولتى طوپراغنه صلحاً كيروب، (آغوآ) بركاننك آلتنده غوآتماله شهرينى تأسيس؛ وبعده بونلردن ترتيب ايتديكى عسكرله برابر قاشيكللره قارشى يوريوب، آتيتلان كولى جهتلرينى ضبط ايتمش ايدى. غوآتماله‌نك شمال جهتلرنده بولنان اقوام دخى بربرينى متعاقب مغلوب اولوب، يالكز (ورآپاز) جهتنده‌كيلر استقلاللرينى محافظه ايده بيلمشلر، وحالا ايتمكده‌درلر. اسپانيوللر بيچاره يرليلر حقنده پك غدار ومرحمتسز طاورانوب، مال وملكلرينى ضبط ايتدكدن صكره، كمال ظلم وتعصبلرندن كنديلرينى جبراً واپتيز ايتمكله برابر، تحت اسارته آلوب، حيوان كبى بدنلرينك بر طرفنى قيزغين دميرله داغلايه‌رق، تمغا اورورلردى. بيچاره آدملر كمال مأيوسيتلرندن، ذريتلرى منقرض اولسون ديه، قاريلرينه تقرب ايتمه‌مك درجه‌سنه قدر وارمشلر ايدى.

اسپانيانك تحت تابعيتنده بولندقجه، غوآتماله مكسيقه‌نك شياپاس وسوقونوسقو حكومتلرينى و (شيريكى) قوينه‌دك بتون آمريقاى وسطى‌يى دخى شامل اوله‌رق، رسماً يكى اسپانيا خديويتنه تابع ايديسه‌ده، طوغريدن طوغرى‌يه مادريددن نصب اولنان و واليلك وقوماندانلق وظائفنى جامع اولان بر آمرك تحت اداره‌سنده بولنمغله، قراللق ناميله ياد اولنوردى.

اوچ عصر بو حال محكوميتده قالدقدن صكره، ١٨٢١ تاريخنده غوآتماله‌ليلر مكسيقه‌ليلرك اثرينه تبعيتله، اعلان استقلال ايدوب، بر مدت مكسيقه ايمپراطورلغنه تابع اولدقدن صكره، ١٨٢٣ ده بسبتون مستقل اولوب آمريقاى وسطينك سائر طرفلريله برلكده برهيئت متفقهٔ حكومت تشكيل ايتمش؛ ومدنى تأهله مساعده اولنه‌رق، بعض قوانين وضع اولنمغله، او وقته‌دك مملكتى اداره ايدن زادكان ورؤساء روحانيه بو حالدن ممنون اولميوب، برطاقم اختلاللر ترتيب ايتمش؛ ويرليلر دخى بو هرج ومرجدن بالاستفاده، اخذ انتقامه قالقيشمغله، ١٨٣٨ ده بونلر (رافائل قاررا) اسمنده بر رئيسلرينك قوماندەسيله غوآتماله‌يى ضبط ايتمش؛ واجنبيلرى يعنى اسپانيوللرى اخراج ايتمشلرسه‌ده، قتل ويغما كبى بر حركتده بولنميوب، مرقوم قاررا ذكاوت طبيعيه‌سيله

زادکان ورهبان طاقملرینك طرفنی طوته‌رق، بونلر طرفندن رئیس طانیمشدی. ۱۸۴۰ تاریخنده قاررا غوآتماله شهری ایچنده آمریقای وسطی رئیس جنرال مورازانی مغلوب ایدوب، رسماً رئیس دیکتاتور اولمشدی. ۱۸۶۳ ده قاررا سالوا. دوره هجوم ایدوب، ابتدا مغلوب اولمش ایسه‌ده، بعده نیقاراغوآ وقوسته‌ریقا ایله بالاتفاق ممالکت مذکوره‌یی ضبط ایتمشدی. ۱۸۷۱ ده یکیدن برشورش ظهور ایدوب، قاررانك خلفی (سرنا) ایله جزویتلر طرد، و سربستیٔ مذهبیه اعلان اولنمشدر. ۱۸۷۹ ده قانون اساسیلرینی تعدیل ایدوب، زادکان ورؤساء روحانیه‌نك نفوذلرینی بسبتون کسر ایله، شمدیکی قانون اساسی‌یی تأسیس ایتمشلردر.

غوآتماله { (Guatémala) آمریقای وسطیده آنف البیان همنامی اولان حکو- }
متك مرکزی برشهر اولوب، سلسلهٔ جبالك اوستنده وبحر محیط آطلاسی ایله بحر محیط معتدل مائلهلرینك محل اجتماعنده یعنی تقسیم میاه خطنده اوله‌رق، ۱۵۰۰ مترهلك ارتفاعده و بحر محیط معتدل سا. حلندن ۸۰ کیلومتره بعدنده هوندوراس کورفزندن ایسه بونك اوچ مثلی مسافه‌ده ″۳۰ ′۳۷ °۱۴ عرض شمالی ایله ′۵۱ °۹۲ طول غربیده واقعدر. اهالیسی ۷۰۰۰۰ رادهلرنده اولوب، اسپانیول وملز وصرف برلیدن مرکبدر. شهر تماميله اسپانیول اصولنده اولوب، هر سوقاقده بر ویا برقاچ کلیساسی وهر سوقاق باشنده بر مادونه‌سی یعنی حضرت مریمه عیسایی مصور بتی واردر. صولری پك چوق اولوب، همان هر خانه‌نك ماء جاریسی واردر، و فضله‌سی سوقاقلرده آقار. اولرك خصوصی باغچه‌لری وار ایسه‌ده، شهرك باغچه وتفرجگاهلری و میدانلری اولیوب، اطراف وجوارلری دخی نباتاتدن خالی ویانمش حکمنده‌در. مع‌هذا استقلالندن بری اعمار و تزیننه صرف همت اولنه‌رق، الیوم دار الفنونی، بیوك برکتبخانه‌سی، موزه‌سی، فنون طبیعیه وسائره نمونه خانه‌لری، وقتیله جزویتلرك اداره‌سنده بولنمش بیوك بر مکتبیله بوکا ملحق کتبخانه‌سی، وقتیله یکرمی بش بیك اسیر استخدام ایتمش اولان بیوك برخسته- خانه‌سی، صنایع مکتبی، دار المعلمین، بانقه‌سی، بیوك برتیاتروسی، طباق وچینی ایله بعض منسوجات فابریقه‌لری واردر. اطرافنده اسکی برلیلرك مسکنلری اولان صماندن قلبه‌لری وملزلره مخصوص کویلری بولنیور. هواسی معتدل اولوب، قیشین نهایت صفردن بوقاری ۵ درجه‌یه قدر اینر، ویازین ۳۰ درجه‌دن بوقاری چیقماز. یاغمور موسمی نیساندن تشرین اوله قدر دوام ایدوب، اك زیاده تموزده یاغار. بو شهر اوچ دفعه تأسیس اولنوب، ۱۵۲۴ تاریخنده ممالکتك فاتحی اولان پدرو دالوارادو شهری آقوآرکانك شمالی اتکنده وشمدیکینك ۶ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق شمدی (چوداد ویا) دینلن محلده تأسیس ایتمش ایکن، ۱۵۴۱ ده برکاندن چیقان صو شهری تخریب ایتمکله، اونك ۵ کیلومتره شمال شرقیسنده وشمدیکی (آنتیغوآ غوآتماله) یعنی اسکی غوآتماله محلنده تأسیس اولنمش؛ و ۱۷۷۳ ده بوده زلزله‌دن خراب اولمغله، ۳۰ کیلومتره شرق شمالیسنده شمدیکی شهر بنا، و (غوآ. تماله نوئوه) یعنی یکی غوآتماله تسمیه اولنمشدر.

غوآتماله آنتیغوآ { (یاخود آنتیغوآ غوآ. تماله) یعنی «اسکی }
غوآتماله» آمریقای وسطینك غوآتماله حکومتنده وغوآتماله‌نك ۳۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده و (پنساتیود) نهری اوزرنده اوله‌رق ۱۵۱۶ مترهلك ارتفاعده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی، چوق میاه جاریه‌سی، همان دائما زمردین باغچه وچمنلری، پك کوزل منظره‌سی ولطیف وصاغلام هواسی واردر. مادهٔ آنفه‌ده بیان اولندیغی اوزره، ۱۷۷۳ ده زلزله‌دن خراب اولوب، ۹۰۰ کیشی انقاضی آلتنده قالمش ایدی.

غوآتوزو { (Guatusos) ونام دیکرله پرانزو (Pranzos) آمریقای وسطیده }
قوسته‌ریقه حکومتك شمال جهتنده و نیقاراغوآ کولنك سواحل جنوبیه‌سیله (ریوفریو) نهری وادیسنده ساکن آمریقا اقوام اصلیه‌سندن برقوم اولوب، الیوم استقلاللرینی ولسان واخلاقلرینی محافظه ایتمکده‌درلر.

غوآجابه { (Guajaba) قوبه جزیره‌سنك شمال شرق ساحلی قارشیسنده }

واقع بر صره جزایرك اك شرقیسی اولوب، بویی ۱۵ واكی ۵ ایله ۷ كیلومتره آره‌سنده‌در.

غوآجیر { یاخود غوآجیره شبه جزیره‌سی Penensule de Guajire, Gua-jira) آمریقای جنوبینك ساحل شمالیسنده قولومبیا ایله ونزوئلا آره‌سنده بیوجك بر شبه جزیره اولوب، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد اولور. اوجنده واقع (غالیناس) برونی ۱۲° ۳٤′ عرض شمالی ایله ۷٤° طول غربیده واقع اولوب، آمریقای جنوبینك اك شمالی نقطه‌سیدر. بو شبه جزیره (ماراقایبو) ونام دیكرله ونزوئلا كورفزینی قپایوب، ساحل شرقیسنده (قالابوزو) قویی دخی تشكیل ایدیور. بویی تقریباً ۲۲۰ كیلومتره اولوب، ٦۰ كیلومتره اكنده بر برزخله قرمیه مربوطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤ ایله ۱۰ بیك مربع كیلومتره آره‌سنده‌در. اورته‌سنده (ماقوییره) اسمیله بر طاغ بولنوب، بر طاقم آلچق تپه‌لر واسطه‌سیله (آند) سلسله‌سنك (اوقانیه) شعبه‌سنه مربوطدر. سائر طرفلری آلچق وقوملق اولوب، برطاقم بطاقلقلری ودیكنلی چالیلر اورمانلرینی حاویدر؛ ویاغمورلر موسمنده بعض جهتلرینی صو باصار. ونزوئلا حكومتی بو شبه جزیره‌نك نصف شرقیسنی كندی حدودی داخلنده عد ایدوب، قولومبیا حكومتی‌ده بتوننی ایدنمك ایستیورسه‌ده، حقیقتده بو شبه جزیره (غوآجیر) تسمیه اولنان وبر حال بدویتده یاشایان بر قوم قدیم ایله مسكون ومستقلدر. غوآجیرلر اوتوز قرق بیك كشی راده‌لرنده اولوب، حركاه وسوریلریله وبالیقچیلق، اودونجیلق وكورجیلكله شبه جزیره‌ده جولان ایدرلر، وقولومبیانك (ریوهیشا) قصبه‌سنه بالیق، قاپلومباغه، باصدیرمه، طوز، كمور، اودون، حیوانات، دری وسائره كوتوروب، محتاج اولدقلری امتعه وارزاقله مبادله ایدرلر. كندیلری اوزون بویلی، تندرست، جست وچالاك، كوزل اندام وچهره‌لی آدملر اولوب، لسان وعادات وقیافت قدیمه‌لرینی محافظه ایتمكده‌درلر. شبه جزیره‌نك اكثر سواحلی قیالق وقیالرله محاط اولوب، سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. شمال‌غربی ساحلنده (باهیا هونده) و (پورتته) اسملریله ایكی صاغلام لیمان وار ایسه‌ده، جوارلرنده ثروت ومعموریته نائل یرلر بولنمدیغندن، بو لیمانلر شمدیلك یالكز قاچاقچی كمیلرینه ملجأ اولمغه یارایور.

غوآدارامه { (Guadarrama) عربی (وادی الرمل) دن غلطدر. اسپانیانك یكی قستیله خطه‌سنده تاج ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، مادرید ایالتنده همنامی اولان سلسلهٔ جبالدن نبعانله، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك، تولده ایالتنه دخول ایدر؛ وبعده غرب جنوبی‌یه دونه‌رك، ۱۲۵ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، تولده شهرینك آلت طرفنده صاغ كنارندن (تاج) ایرماغنه دوكیلور.

غوآدارامه { سلسلهٔ جبالی Sierra de Guadarrama) اسپانیانك وسطلرنده بر سلسلهٔ جبالدر، كه اسكی ویكی قستیله خطه‌لری آره‌سنده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولور؛ وغرباً (سیراغردوس) سلسله‌سندن (البركه) نهرینه كچید ویرن بر بوغازله آیرلمشدر. (دورو) ایله (تاج) حوضه‌لری آره‌سنده‌كی جبالك اك یوكسكی مذكور غردوس وایكنجیسی اشبو غوآدرامه سلسله‌سیدر. سلسله‌نك اتكاری هر ایكی طرفدن دیكجه اولوب، آنجق شمال جهتنده‌كی اسكی قستیله‌نك اراضیسی دها یوكسك اولمله، اوطرفده‌كی اتكاری دها قیصه‌در. اساسی غرانیت طاشندن عبارت اولوب، اك یوكسك محلی اولان (پنیالاره) ذروه‌سنك ۲٤۰۵ متره ارتفاعی واردر. ۲۰۰۰ متره‌دن یوكسك دها بر چوق ذروه‌لری و ۱۵۰۰ متره‌دن یوكسك بوغاز وكچیدلری واردر. صیرتی وهله ذروه‌لری سنه‌ده بر قاچ آی قار ایله مستور بولنور. مادریددن ایالات شمالیه وغربیه‌یه كیدن دمیر یول خطی بو سلسله‌نك آلتندن تونل ایله كچر. خیلی اورمانلری واردر. شمال وجنوب اتكارندن برچوق چایلر اینوب، برنجیلری (دورو) وایكنجیلری (تاج) ایرماغنه دوكیلور. ٤۱° عرض شمالی خط موهومی بو سلسله‌نك اورته‌سندن كچر. اوزرنده خیلی آو حیواناتی بولنور.

غوآدالاجاره { Guadaljaara, Guadalaxara) عربی (وادی الحجاره) دن غلطدر. اسپانیانك یكی قستیله خطه‌سنده ومادریدك ۵٦ كیلومتره شمال شرقیسنده وتاج ایر-

ماغنه تابع (جارامه) نهرینه دوکیلن (هنارس) چاینك صول کنارنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ٨ ٦٠٠ اهالیسی، عسکری هندسه‌خانه‌سی، کتبخانه‌سی، موزه‌سی، برقاچ کلیساسی، بر ایکی اسکی‌سرایی، رومالیلردن قالمه بر صو یولی، صوف وفانله فابریقه‌لری، قونغوردیا اسمیله بر تفرجگاهی واطرافنده باغلریله زیتونلقلری واردر. اسم قدیمی (آریاق) اولوب، عربلر فتح ایتدکلرنده (وادی‌الحجاره) تسمیه ایتمشلردر.

— غوآدالاجاره ایالتی یکی قاستیله خطه‌سنك شمال شرقی کوشه‌سندن عبارت اولوب، غرباً مادرید، جنوباً قونقه، شرقاً تروئل وسراقوسه، شمالاً سوریا، شمال غربی جهتندن‌ده سغوویا ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢ ٦١١ مربع کیلومتره اولوب، ٢٠١ ٢٨٨ اهالیسی واردر. شمال وشرق جهتلری طاغلق‌اولوب، اورته وجنوب وغرب جهتلری یوکسك اووه‌لردن عبارتدر. مذکور طاغلر (غوآدرامه) سلسله‌سنه مربوط اولوب، بوطاغلردن این جارامه، هنارس وتاجونه نهرلری ایالتك شمال غربی قسمنی اسقا ایله، تاج ایرماغنه دوکلك اوزره، مادرید ایالتنه کیررلر. مذکور ایرماق، دخی ایالتك حدود شرقیه‌سنده‌کی طاغلردن نبعانله، (غالو) نهرینی دخی اخذ ایله، ایالتك قسم جنوبیسنده بر بیوك قوس تشکیل ایدر. اراضیسنك ارتفاعی حسبیله قیشین، علی‌الخصوص طاغلق یرلرنده، هوا پك صوتوق، وجنوبه ناظر اولمسندن طولایی، یازین پك صیجاقدر. اراضیسی وعلی‌الخصوص (آلقاریه) اووه‌سندن معدود اولان قسم جنوبیسی خیلی منبت اولوب، کلیتلی ذخیره حاصل اولور. باغلریله زیتونلری آزدر. مرعالری چوق اولوب، خیلی سوریلری واردر. اهالیسی چالیشقان وقناعتکار آدملر اولوب، باشلیجه چفتجیلك وچوبانلقله کچینیرلر، وزیتون کسیمی موسمنده آندالوسیایه کیدوب، باغ فابریقه‌لرنده ایشلرلر. دمیر معدنلری چوق اولوب، اهالینك برقسمی‌ده بو معدنلرده ایشلرلر. کومش وباقیر وکوکورد معدنلری‌ده واردر. ایکی قابلیجه‌سی مشهوردر. صنایع کری اولوب، یالکز بعض بیوك منسوجاتله کتن وکنویر بزی وبر ایکی جام وکاغد فابریقه‌سی واردر. ایالت ٩ قضایه منقسم اولوب، ٣٩٩ ناحیه ودائرهٔ بلدیه‌سی واردر.

غوآدالاجاره { Guadalajara, Gua- (dalaxara) } مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده (جالیسقو) حکومتنك مرکزی بر شهر اولوب، مکسیقونك ٤٦٠ کیلومتره غرب شمالیسنده، (ریو غرانده‌ده سانتیاغو) مجراسی قربنده، ١٥٦٧ مترهلك ارتفاعده و ٢١° ٩′ عرض شمالی ایله ١٠٥° ٥′ ٢٢″ طول غربیده واقعدر. مکسیقه‌نك اك معتنا شهرلرندن اولوب، ٩٥ ٠٠٠ اهالیسی، کنیش یوللری، بر بیوك ومتین ودیکر بر قاچ کلیساسیله مناسترلری، دار الفنونی، رسم آقادمیاسی، خسته‌خانه‌سی، فقیرخانه‌سی، یتیمخانه‌سی، بیوك برتیاتروسی، مکسیقه‌نك سائر طرفلرنده ممنوع اولان بوغا کورشنه مخصوص جانبازخانه‌سی، بیوك ضربخانه‌سی، سراجلغه متعلق معمولاتیله چینی، کاغد، شکرله وسائره فابریقه‌لری واردر. جوارلرنده ساکن اولان اصل یرلیلر تخته اوزرینه اویمه‌لرك انواعنی یاپوب، شهرده صاتارلر. هواسی معتدل اولوب، میزان الحراره نهایت ٢٩° درجه‌یه قدر چیقار، وتحت الصفر ٥° درکه‌یه قدر اینر. قیشین زیاده قیراغی یاغار. هوانك قوراقلغی نباتاتك بحق نشو ونما بولمسنه مانع اولور.

غوآدالاویار { (Guadalaviar) } عربی (الوادی الابیض) دن غلطدر. اسپانیانك شرق جهتنده بر ایرماقدر، که آراغون خطه‌سنك (تروئل) ایالتنده و (تاج) ایرماغنك منابعی قربنده نبعانله، ابتدا شرقه طوغری جریان ایدرك، (تروئل) قصبه‌سنه واصل اولنجه، (آلفامبره) نهریله براشوب، بونك مجراسنه تابع اولور؛ وجنوبه طوغری دونوب، والنسیا (یعنی بلنسیه) خطه‌ ایالتنه دخول ایله، دها آشاغیده شرق جنوبی‌یه طوغری دونرك، والنسیا شهری یاننده آق دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٣٠٠ کیلومتره طولنده اولوب، بوقاری طرفلری پك درین وبرطاقم طار بوغازلردن عبارت اولدیغی حالده، والنسیا اووه‌سنه دوشنجه، بونك اراضیسنی سقی واحیا ایدر. حوضه‌سی ٨ ٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. مجراسنك اورته طرفلرنده (ریو بلانقو) وآشاغی طرفلرنده (توریا) اسملریله دخی معروفدر.

غوآدالفئو { (Guadálfeo) عربی (وادی الافی) دن غلطدر. اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك غرناده ایالتنده بر نهردر، كه (سیرا نواده) دینلن قارلی طاغلردن نبعانله آق دكیزه دوكیلور. مجراسی قیصه ایسه‌ده، صوبی چوقدر.

غوآدالقازار { (Guadalcazar) عربی (وادی القصر) دن غلط اولوب، اسپانیانك بر محلنه تقلیداً اسپانیوللر طرفندن وضع اولنمشدر. مكسیقه حكومات متفقه‌سندن (سان لویی پوتوزی) جمهوریتنده و(سان لویی پوتوزی) نك ٦٥ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ١٦٤٠ متره‌لك رتفاعده بر قصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهالیسی، وقتیله پك زنكین بولنان كومش معدنلریله جیوه معدنی واردر.

غوآدالقنار { (Guadalcanar) بحر محیط كبیرده واقع (سالومون) جزایرندن بری اولوب، (مالایته) جزیره‌سنك ٦٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٥٠٠ مربع كیلومتره اولوب، ٢٦٠٠ متره‌یه قدر مرتفع طاغلری والآن آتش‌افشان بر بركانی واردر.

غوآدالقنال { (Guadalcanal) اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك سویله (یعنی اشبیلیه) ایالتنده و ایالتك منتهای شمالنده اوله‌رق (سیرا مورنا) سلسلهٔ جبالنك یوكسك بر وادیسنده (قزاله) قضاسنه تابع وقزاله‌نك ٢٠ كیلومتره شمالنده واقع بر قصبه اولوب، ٥٧٤٠ اهالیسی، مشهور شرابیله زیتون یاغی، دمیر یولی ووقتیله پك زنكین اولوب شمدی متروك بولنان سیملی قورشون معدنی واردر.

غوآدالكیویر { (Guadalquivir) عربی (الوادی الكبیر) دن غلطدر. اسپانیانك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، مملكت مذكوره‌نك قسم جنوبیسنی یعنی آندالوسیا خطه‌سنی شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری شق ایله، بحر محیط آطلاسینك (قادیس) كورفزینه دوكیلور. جائن (یاخود جیان) ایله مورسیا ایالتلری حدودنده و (اوبده) نك ٢٤ كیلومتره شرق جنوبیسنده (سیرا دل‌بوزو) طاغنك شمالی اتكلرندن نبعانله، ابتدا شمال شرقی‌یه ودرعقب دونوب جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (اوبده) قربنده صولدن كندیندن چوق دها بیوك ودها اوزون اولان (غوآدیانه مینور) نهرینی اخذ ایدر؛ وبونهری وعلی الخصوص دها آشاغیده (غوآدالیمار) نهرینی آلدقدن صكره، صولرینك براقلغنی غائب ایده‌رك، آز چوق جنوبه میلانله غربه طوغری جریان ایدر؛ و (غوآدالبولون) نهرینی دخی بعد الاخذ، وقتیله اندلس حكومت اسلامیه‌سنك كرسیٔ حكومتی بولنمش اولان قرطبه (ویا قوردووه) شهرینه واصل اولور. منابعی حذای بحردن ٤٨١ متره یوكسك اولوب، قرطبه‌ده یتاغی آنجق ١٠٤ متره ارتفاعنده‌در. اوراله قدر مجراسی شمالاً (سیرا مورنه) سلسلهٔ جبالیله وجنوباً مختلف طاغلرله محاط واسع بر وادینك ایچنده اولوب، كندیسنك سقی واحیا ایتمدیكی یرلرده قورو ویانمش اووه‌لر وكاه كاه زیتون آغاجلریله مستور تپه‌لردن عبارت اولمغله، مذكور طاغلردن كلن واكثری خیلی اوزون اولان تابعلری عادی وقتلردن پك آز صو كتیروب، بعضاً بسبتون قورورلر. بناءً علیه غوآدالكیویر (شنیل) ایله برلشمزدن اول ثانیه‌ده آنجق ٢٨ مكعب متره صو دوكر. قرطبه‌دن آشاغی غرناطه‌دن كچن وشعرای عرب بیننده لطافتیله مشهور اولان (شنیل) نهرینی آلوب، بونهر قوراقلق موسمنده دخی ثانیه‌ده ١٢ مكعب متره صو علاوه ایتدیكی كبی، صاغ وصولدن دیكر برقاچ نهرك دخی صولرینی جمع ایله، تدریجاً جنوبه طوغری دونوب، سویله (عربلرك مشهور اشبیلیه‌سی) شهرینه كیرر. بوشهرك اوسطنده یتاغی ١٥٠ ایله ٢٠٠ متره آره‌سنده بركنیشلكده‌در. سویله‌نك آلتنده دكیزك مد وجزری حس اولنمغه باشلار؛ وایكیوز طونیلاته‌دن آشاغی استیعاب ایدن كمیلر بوشهره قدر سیر ایدیور. سویله‌دن آشاغی نهر جنوب غربی‌یه طوغری آقوب، منصبندن ٦٠ كیلومتره یوقاریده اوچ قوله آیریله‌رق، (مایور) و(مینور) یعنی «بیوك» و«كوچك» اسملریله ایكی آطه واطرافده برطاقم بطاقلقلر تشكیل ایتدكدن صكره، ینه برلشوب، قادیسك شمالنده (سان‌لوقار) قصبه‌سی یاننده بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور. منصبنده قوم سدلری ودها یوقاریده بطاقلقلر وسازلقلر بولنوب، سیر سفائنجه بو نهر عظیمدن بحق استفاده اولنمسنه مانع اولمقده‌در. بو بطاقلقلرده

اسپانیوللرك وحشیانه کورشلرده قوللاندقلری برطاقم وحشی بوغالر یتیشیر .

غوآدالوپه { (Guadalope) اسپانیاده آرا- غون خطه‌سنك (تروئل) خطه- سنده برنهردر، که شرقه بعده شرق شمالی‌یه ونهایت شماله طوغری آقه‌رق، ۱۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن وبولنده‌کی اووه‌لری اروا ایتدکدن صکره، (ابره) ایرماغنه دوکیلور.

غوآدالوپه { (Siera de Gua-dalupe) — سیراده اسپانیانك استرمادو- ره خطه‌سنده برسلسلهٔ جبالدر، که شرقدن غربه ممتد اولوب، برطرفدن توله‌ده وبرطرفدن دخی پورتکیز طاغلریله کسب التصاق ایدر. شمالنده‌کی (تاج) ایرماغیله جنوبنده واقع غوآدیانه ایرماغی حوضه‌لری آره‌سنده حائل اولوب، شمالی اتکلرندن آقان صولری تاجه، وجنوبی اتکلرندن آقانلری غوآدیانه‌یه دو- کیلور. اك بوکسك ذروه‌سی ۱۵۵۸ متره ارتفاعنده‌در.

غوآدالوپه { (Guadalupe) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك (تکزاس) حکومتنده بر نهردر، که غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، تقریباً ۵۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره مکسیقه کورفزنده (سنت آنطونیو) نهرینك خلیجنه دوکیلور.

غوآدالوپه { (Guadalupe) مکسیقه‌ده قالیفورنیه شبه جزیره‌سنك ساحل غربیسی قارشیسنده و ۲۶۰ کیلومتره آچیقده اوله‌رق ۲۹° عرض شمالیده طاغلق بر آطه اولوب، شمالدن جنوبه بویی ۲۸ کیلومتره‌در.

غوآدالهورسه { (Guadalhorce) اسپا- نیانك آندالوسیا خطه- سنده برکوچك ایرماقدر، که غرناده ایالتنده (سیراده الحما) سلسله‌سنك (آلازورس) بوغازنده و ۲۱۳۵ متره‌لك ارتفاعده نبعانله، مالغه ایالتنه داخل اولوب، ابتدا غربه وبعده جنوبه طوغری شایان تماشا برطاقم طاغلر و بوغازلر آره‌سندن جریانله مالغه‌نك جنوب غربیسنده بحر سفیده دوکیلور. مجراسی ۱۲۵ کیلو- متره طولنده‌در. سق اراضی‌یه بحق یارامق ایچون مصرفلی جدوللره محتاج اولوب، شمدیکی حالده طغیانلرندن منبعث خسارلری فائده‌سندن زیاده‌در.

اسمی (وادی الحرث) اسم عربیسندن غلط اولدیغنه باقیلیرسه، حکومت اسلامیه زماننده صویندن زرا- عتجه دها زیاده استفاده ایدلمکده بولنمش اولدیغی آکلاشیلیر.

غوآدالیمار { (Guadalimar) عربی (الوادی الاحمر) یاخود (وادی‌الحمار) دن غلطدر. اسپانیانك آندالوسیا خطه‌سنده بر نهردر، که (البسیطه) ایالتنده (سیرا القازار) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، بو سلسله‌یی (سیرا سغوره) سلسله‌سندن تفریق ایده‌رك، (جائن) ایالتنه بالدخول، جنوب غربی‌یه طوغری آقار؛ وغوآدارمنا، غوآدالن و غوآربزاس چایلرینی اخذ ایده‌رك (جبلکینتو) قربنده صاغدن غوآدالکیویره دوکیلور. مجراسی ۱۵۰ کیلومتره طولنده‌در. کرك کندیسی وکرك تابعلری (سیرامورنه) سلسلهٔ جبالنك بعض بوغاز- لرندن کچرلر.

غوآدلوپه { (Guadeloupe) آمریقاده‌کی کوچك آنتیل جزایرینك اك بیوکی اولوب، ۱۵° ۵۷′ ایله ۱۶° ۳۱′ عرض شمالی و ۶۳° ۳۲′ ایله ۶۴° ۹′ طول غربی آره- لرنده ممتد اولور. نفس غوآردلوپه ایله (غراندتر) یعنی «ارض کبیر» اسملریله ایکی جزیره‌دن مرکب اولوب، آره‌لری (ریویر ساله) یعنی «طوزلی چای» اسمیله درت بش کیلومتره اوزون، یوز یوز اللی متره کنیش ودرت بش‌متره درین طبیعی برقنال ایله آیرلمشدر. اصل غوآدلوپه شمالدن جنوبه ممتد غیر منتظم برمستطیل صورتنده اولوب، طاغلق ومرتفع برآطه‌در. قسم شمالیسنده شرقه طوغری ممتد بر جیقندیسی واردر، که ایکیزی حکمنده اولان (غراندتر) ك منتهای غربیله تماس ایده‌جك کبی اولوب، آره‌لرنده مذکور قنال تشکل ایدر. بریکی جزیره ایسه غربدن شرقه ممتد اولوب، منتهای شرقنده (بوآنت ده شاتو) اسمیله سیوری بر برون تشکیل ایدر؛ وشماله طوغری همان کندیسی قدر بر شبه جزیره اوزادیر. بو دخی عارضه‌لی ایسه‌ده، اوته‌کینه نسبةً دوز اولوب، ارتفاعلری یوز متره‌یه قدر تپه‌لردن عبارتدر. حالبوکه اصل غوآدلوپه‌نك اك مرتفع طاغی ۱۴۸۴ متره‌یه بالغ اولیور. اصل غوآدلوپه‌نك شمالدن جنوبه بویی ۴۶ وشرقدن غربه

اکی ٢٣ و (غراندتر) ك شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ٣٤ کیلومتره اولوب، ایکیسنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٠٢ مربع کیلومتره‌در. بو جزیره‌یه ملحق (ماریه‌غالانته) اسمیله بیوجك و (ایل‌دەسنت)، (دزیراده) و (پتیت‌تر) اسملریله بر قاچ کوچك آطه دخی بولنیور. بونلرله واوزاقده بولنوب فرانسه‌یه تابعیتلری جهتیله ادارةً بونلره ملحق اولان (سنت مارتن) ایله برابر مساحهٔ سطحیه‌لری ١٨٦٨ مربع کیلومتره‌یه بالغ اولور. مرکزلری نفس غوآدلوپه‌نك جنوب غربی ساحلنده واقع (باس‌تر) قصبه‌سیدر. نفس غوآدلوپه آطه‌سنك طاغلری واراضیسی برکانی اولوب، شرقه طوغری اولان اتکاری دها واسع ومیلانلری دها آز اولوب، سواحل شرقیه وشمالیه‌سنه اینن انهاری خیلی اوزون وبیوك وسواحل غربیه‌سنه ایننلری قیصه‌در. معدن صولری ومیاه حاره‌سی ده چوقدر. غراندترك ایسه انهاری پك قیصه وآز صولی اولوب، آنجق قیو صولری پك یقین اولوب، آجیجه ایسه‌ده، حیواناتك وحین حاجتده انسانلرك دخی شربنه صالحدر. ساحللری اراضئ مرجانیه‌دن عبارت قیالرله مسدود اولوب، اکثر طرفلری سفائنك یناشمسنه مساعد دکلدر. هواسی صیجاق ورطوبتی زیاده اولوب، مع هذا اکثر طرفلرنده صاغلامدر. یالکز بعض طرفلرنده صیتمه‌لر وباغرصاق خسته‌لقلری حکم سورر. باشلیجه محصولاتی: شکر قامشیله پك مقبول قهوه، قاقائو، مانیوق، وانیله، آناناس، پاموق وسائره‌دن عبارتدر. سنوی اللی ملیون کیلو قدر شکر وخیلی روم وسائره چیقار. قهوه‌سی مارتنیق قهوه‌سی نامیله صاتیلیور. شکر وروم وسائره اعمالنه مخصوص انهارك صوییله وبخارله ایشلر فابریقه‌لری واردر. حیوانات اهلیه‌سی ٦٠٠٠٠ رأس راده‌لرنده‌در. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، اخراجاتی ادخالاتندن چوق زیاده‌در. فرانسه‌دن کوندریلن بر والی بر مجلس اداره معاونتیله ادارهٔ مملکت ایدوب، اهالیدن منتخب ٣٦ اعضادن مرکب بر مجلس وبو مجلس طرفندن تعیین اولنور ٧ اعضادن مرکب دائمی بر قومیسیونی واردر. پارس سناتوسنه‌ده بر کشی انتخاب وارسال ایتمك حقنی حائزدر. آطه وملحقاتی ٣ قضا، ١١ ناحیه و٣٣ دائرهٔ بلدیه‌یه منقسم اولوب، هر دائره‌نك منتخب مجلس بلدیسی واردر. ملحقاتیله برابر اهالیسی ١٨٣٢٥٣ کشی اولوب، فرانسز مهاجرلریله زنجیلر وسائره‌دن مرکبدر. آطه‌نك اهالئ اصلیه‌سی اولان (قرائب) لر ایسه وقتیله اسپانیوللر طرفندن امحا اولنمشلردر. غوآدلوپه ١٤٩٣ تاریخنده قریستوف قولومب طرفندن کشف اولنوب، تقریباً ١٥٠ سنه صکره فرانسزلر طرفندن اسکان واعمارینه تشبث اولنمش؛ وبر قاچ دفعه انکلیزلرك ضبطنه کچمشدر.

غوآدوآس (Guaduas) امریقای جنوبیده قولومبیا حکومتنك (قوندینامارقه) ایالتنده و (بوغوته) نك ٨٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان چایك منابعی قربنده بر قصبه اولوب، ٨٥٣٠ اهالیسی، پك صاغلام ولطیف هواسی، قابلیجه‌لری، کمور ونفط معدنلری، شکر قامشیله قهوه محصولاتی وصنعی چاپاربله تفرجگاهلری واردر.

غوآدیانه (Guadiana) عربی (وادی‌آنه) دن غلط اولوب، اصل اسمی (آنه) در. اسپانیا وپورتکیزك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب، اسپانیای وسطینك (لامانشه) خطه‌سنده ١٤ منبعدن نبعانله، (چوداد رآله) ایالتنده ابتدا غربه وبعده شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، استره‌مادوره خطه‌سنك (بادایوز) ایالتنه کیردکدن صکره غرب جنوبی‌یه وبعده غربه طوغری جریانله، بادایوز شهری کنارندن بعد المرور، پورتکیز حدودینه واصل اولور؛ وجنوبه طوغری دونه‌رك، ٥١ کیلومتره‌لك مسافه‌ده دولتین آره‌سنده خط حدودی تشکیل ایتدکدن صکره، پورتکیز طوپراغنه کیرر؛ واوراده دخی ١٢٥ کیلومتره‌لك مسافه بعد القطع، یکیدن حدوده وصول ایله، منصبنه قدر ٤٣ کیلومتره‌لك مسافه‌ده دخی خط حدودی تشکیل ایدر؛ وسان آنطونیو ایله (آیامونته) قصبه‌لری آره‌سنده بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. مجراسی ٦٥٠ واك اوزون تابعی اولان زانقاره‌نك منبعندن ٨٠٠ کیلومتره اولوب، تابعلری دخی چوق ایسه‌ده، حوضه‌سی اسپانیانك اك قورو وباغموری آز یرلرندن اولدیغنه بناءً، صویی آز اولوب، مجراسنك یالکز

آشاغیکی ٦٥ کیلومترەلکی کوچك و ٥٤ کیلومترەلکی بیوجك کیلر ایچون سیر سفائنه صالحدر.

غوآدیس (Guadix) اسپانیاده آندالوسیا خطه‌سنك غرناده ایالتنده وغرناده‌نك ٦١ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (سیرانواده) سلسله‌سنك شمالی مائله‌سنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١١٨٠٠ اهالیسی، مشهور شرابی، اطرافنده کولدن قورودلمش بك منبت اراضیسی والقصبه اسمیله عربلردن قالمه بر قلعه‌سی واردر.

غوآرانی (Guaranis) آمریقای جنوبینك اقوام اصلیه‌سنك اك بیوکلرندن اولوب، الیوم افرادی، قبائل مختلفه‌یه منقسم اوله‌رق، مختلف اسملرله برازیلیانك هرطرفنده وبولیویا ایله آرجنتینك بعض طرفلرنده وپاراغوآیده بولنورلر. بونلرك بعضلری الیوم اسکی لسان وعادتلرینی محافظه ایتمکده و بعضلری پورتکیز ویا اسپانیول لسان وعاداتیله متکلم ومتخلق اولمقده‌در. بعضلری ده پورتکیز یا اسپانیول ویا زنجی جنسیتلریله اختلاط وامتزاج ایدوب، بو اختلاطدن متولد آریجه جنسیتلر تشکیل ایتمکده‌درلر. خالص اسکی حاللرنده قالانلری اسمر صاری، مائل بکزلی و مغول چهره‌سنه مشابه چهره‌لی اولوب، ساکن وچالیشقان آدملردر. ملزلری ایسه کوزل سیما وانداملی وبك فعال وغیرتلی کورینورلر. غوآرانی لسانی برازیلیاده وجوارلرنده آوروپا مهاجرلریله اصل برلیلر آره‌سنده واسطهٔ تعاطئ افکار اولوب، اورالرجه لسان عمومی حکمنه کچمشدر.

غوآرائونو (Guaraunos) آمریقای جنوبیده ونزوئلا حکومتنك قسم شرقیسنده و (اورنوق) ایرماغنك منصبنده تشکیل ایتدیکی واسع دالیه‌ده ساکن آمریقا اقوام اصلیه‌سندن برقوم اولوب، اورایه مخصوص وهندستان جوزینه مشابه برآغاجك میوه‌لریله وآوجیلق وبالقچیلقله یاشارلر؛ ونهرك طغیاننده قازیقلر اوزرنده ویا مذکور آغاجك طاللرنده براقه‌لر وقلبه‌لر یاپوب، بارینیرلر. آغاج کوتوکلرندن قایق یاپمقده دخی ماهردرلر.

غوآردافویی [«غاردافویی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غوآرده (Guarda) پورتکیزك بوقاری بیره ایالتنده ولیسبونه‌نك ٣٣٦ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ١٠٣٩ متره ارتفاعنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٢٨٥ اهالیسی، چوخه دستکاهلری وتیشین بك صوغوق یازین‌ده زیاده صیجاق هواسی واردر.

غوآستاله (Guastalla) ایتالیانك (رجیو) ایالتنده ورجیونك ٢٧ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (پو) ایرماغنك ساحل یمیننده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٢١٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری وابریشیم وبز فابریقه‌لری واردر. وقتیله مستقل بردوقه‌لغك مرکزی ایدی.

غوآلغوآی (Gualeguay) امریقای جنوبیده آرجنتین حکومتنك (انتره‌ریوس) ایالتنده وقونسپسیون دل اوروغوآیك ١٢٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك ساحل یمیننده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٢٣٥ اهالیسی و (پورتو ویزو) اسکله‌سنه قدر ٤٠ کیلومتره طولنده دمیر یولی واردر.

غوآلغوآیشو (Gualeguaychu) آرجنتین حکومتنك (انتره‌ریوس) ایالتنده وقونسپسیون دل اوروغوآیك ٧٠ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١١٥٢٠ اهالیسی، اطرافنده کلیتلی قیون وصیغیرلری وباصدیرمه ودری اخراجاتی واردر.

غوآم (Guam,) یاخود غوآهام ویا غوآجام (Guaham, Guajam) بحر محیط کبیرده واقع (ماریانه) جزایر مجتمعه‌سنك اك بیوکی واك جنوبیسی اولوب، جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری بویی ٤٥ واکی ٥ ایله ١٦ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٥١٤ مربع کیلومتره‌در. اراضیسی شمال جهتنده خیلی منبتدر. سواحلی قیالرله محاطدر. بو جزایرك تابع بولندقلری اسپانیا دولتی طرفندن منصوب متصرفك اقامت ایتدیکی (اغانا) قصبه‌سی آطه‌نك شمال شرقی ساحلنده ١٣°٢٤′٣٧″ عرض شمالی ایله ١٤٢°١٦′٣٠″ طول شرقیده واقع و ٤٠٥٠ اهالیی جامعدر. کرك بونك وکرك جنوب شرقی ساحلنده بولنان (اوماله) قصبه‌سنك لیمانلری بك صاغلامدر. محصو-

لاتی: برنج، شکر، قاقاو، چوبید وسائره‌دن عبارتدر. جزیره‌نك اهالیسی ۷۰۰۰ کشی راده‌لرنده‌در.

غوآمو (Guamo) امریقای جنوبیده قولومبیا حکومتنك (تولیما) ایالتنده و (نیوه) نك ۱۰۰ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (ماغدالنه) نك ساحل یسارنده بر قصبه اولوب، ۹۱۹۰ اهالیسی واطرافنده کوزل مرعالری واردر.

غوآناجای (Guanajay) آنتیل جزایر کبیره‌سندن اسپانیایه تابع (قوبه) جزیره‌سنك غرب جهتنده و(هاوانه) نك ۳۴ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی وکلیتلی قهوه محصولاتی واردر.

غوآناجوآتو (Guanajuato) مکسیقه حکومات متفقه‌سندن بری اولوب، ممالك مذکوره‌نك وسطلرنده ومرتفع جهتنده واقع اولدیغی حالده، جنوباً میشوآقان، غرباً جالیسقو، شمال غربی جهتندن زاقاتقاس، شمالاً سالوبی پوتوزی، شرقاً دخی قوئرتارو جمهوریتلریله محاط ومحدوددر. ۲۰° ایله ۲۲° عرض شمالی و ۲۰′ ۱۰۲° ایله ۴۰′ ۱۰۳° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، غیرمنتظم برمربع شکلنی ابراز ایدر. شمالدن جنوبه بویی ۲۰۰ وشرقدن غربه اکی ۱۸۰ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۸۴۶۲ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱۰۰۷۱۱۶ کشیدر. مرکزی همنامی اولان شهردر. (سیرافوآناجوآتو) اسمیله بر سلسلهٔ جبال بو حکومتی جنوب شرقیدن شمال غربیه طوغری شق ایدوب، اك مرتفع ذروه‌سی ۳۰۷۵ متره ارتفاعنه قدر چیقار. منتهای شمال شرقیسنده (سیرافورده) اسمیله دیکر بر سلسله یکر. مملکتك دوز یرلری دخی حذای بحردن آشاغی یوقاری ۲۰۰۰ متره یوکسکدر. جنوب جهتنده (واله ده سانتیاغو) دینلن منبت بر اووه‌نك اطرافنده غریب الشکل یدی برکان برداره تشکیل ایدوب، بونلردن ایکیسنك آغزلری صو ایله طولودر. باشلیجه نهری قسم جنوبیسنی شق ایدن (لرما) نهریدر، که اوج چایك صولرینی آلوب، بحر محیط معتدله طوغری کیدر. سائر انهاری پك کوچکدر. اراضیسی منبت اولوب، علی الخصوص قوه انبانیه‌لری مشهور بر قاچ واسع اووه‌سی واردر. باشلیجه محصولاتی: مصر، بغدای، بقله، نخود، شکر قامشی، بوبر، آمریقان فستیغی، قاربوز وسائره‌در. اوزوم یتشه‌جك قدر اولوب، زیتون آغاجلری دخی بکی ادخال اولنمشدر. الما، انجیر، طاتلی لیمون وسائر میوه‌لر دخی حاصل اولور. صنایع محلیه چوخه وعبا ایله معمولات سراجیه و چینی‌یه متعلق شیلر اعمالندن عبارتدر. معادنی پك چوق اولوب، اك مبذولی کومشدر. آلتون، باقیر وقورشون دخی بولنور. سنوی تقریباً ۳۰ ملیون فرانق قیمتنده معادن چیقاریلیر. بر قاچ یرنده میاه معدنیهٔ جاریه‌سی واردر. اهالیسنك یالکز بر ربعی صرف اسپانیول وقصورینك قسم اعظمی ماز یعنی اسپانیول ایله یرلیدن متولد ومتباقیسی صرف یرلیدر. یرلیلر باشلیجه (اوتومی) قومنه منسوب اولوب، کندی لسانلریله متکلمدرلر. بو حکومت درت قضایه منقسم اولوب، ۱۳ قصبه‌سی و ۲۵ بیوك قریه‌سی واردر. سائر اهالی چفتلك حکمنده کوچك کویلرده یاشارلر.

غوآناجوآتو (Guanajuato) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده ومکسیقونك ۲۶۰ کیلومتره شمال غربیسنده طاغلر آره‌سنده وهمنامی اولان چایك اوزرنده اوله‌رق ۲۱° عرض شمالی ایله ۱۵′ ۱۰۳° طول غربیده و ۲۰۳۱ متره ارتفاعنده واقع همنامی اولان آنف البیان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، ۶۳۰۰۰ اهالیسی، خارجدن شایان تصویر منظره‌سی، طار ودیك سوقاقلری، درت بش قاتلی خانه‌لری، دار الفنونی، ضربخانه‌سی ومعادنك ایشلنمسنه مخصوص فابریقه‌لری واردر.

غوآنش (Guanches) قناریه آطه‌لرینك یعنی جزایر خالداتك اهالیٔ قدیمه‌سی اولوب، بونلر اون بشنجی قرن میلادیده وطنلرینی استیلا ایدن اسپانیوللرله ایتدکلری محاربه‌لرده محو وتلف اولمشلر، ظن اولنیورسه‌ده، اختلاطدن بعید اولان طاغلرده چوبانلقله یاشایان اهالینك غوآنشلرك احفادی اولدقلرنده شبهه یوقدر. بوندن ماعدا جزایر مذکوره‌نك شمدیکی اهالیسی اسپانیول لسانیله متکلم ایسه‌لرده، خالص اسپانیول اولمدقلری سیما وبدنلرندن آکلاشیلوب، قوم حاکم ایله قوم محکومك اختلاطندن

متولد ملز بر قوم اولدقلری نمایاندر . غوآنشلرك
بربر اقواممدن بولنمش اولدقلری ، وعلی الخصوص
مغرب اقصاده درن جبالی اوزرنده یاشایان (ایمازغ)
بربرلریله قرابتلری بولندیغی بر چوق آثار ایله
مستباندر . وقتیله اولولرینی تحنیط ایدوب ، اسکی
مصریلرکبی مومیا حالنه قومق عادتلری ایدی .
هر حالده اسپانیوللر هر یرده اجرا ایتدکلری مما-
ملات ظالمانه‌لریله بونلرك چوقنی امحا ایدوب ، قالانلره
دخی قتولیك مذهبیله برابر اسپانیول لسانی قبول
ایتدیردکلرندن ، اسکی غوآنشلر قومیت وجنسیت اعتبا-
ریله بوکون منقرض عد اولنوب ، اختلاطدن اوزاق
اوله‌رق طاغلرده چوبانلقله یاشایان احفاداری دخی
غلط بر اسپانیولجه ایله متکلمدرلر .

غوآنه { (Guanas) آمریقای جنوبیده
برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (ماتوغرو-
سو) حکومتنده و (پاراغوآی) نهرینك کناراریله
شاقو صحراسنك بعض جهتلرنده متمکن آمریقا
اقوام اصلیه‌سندن بر قومدر . بونلرك بر طاقمی نیم
متمدن بر حالده اولوب ، اراضی‌یی ایشلتدکده عمله‌لك
ایدرلر . قیز چوجقلرینی ط وقار طوغماز اولدیرمك
عادات جاهلانه‌لری جمله‌سندندر .

غوآیاکیل { (Guayaquil) آمریقای
جنوبینك (اقوآدور) حکو-
متنده و (کیتو) نك ۲۶۵ کیلومتره جنوب غربیسنده
اوله‌رق (داؤل) ایله (باباهویو) نهرلرینك برلشمسندن
حاصل اولان غوآیاکیل نهری اوزرنده وبو نهرك
منصبندن ۱۶۰ کیلومتره یوقاریده ۲۴″ ۱۲′ ۲°
عرض جنوبی ایله ۳۴″ ۱۱′ ۸۲° طول غربیده
واقع ایالت مرکزی برشهر واسکله اولوب ، ۴۵۰۰۰
اهالیسی ، کوزل ریختملری ، ایشلك لیمانی ، خارجدن
شایان تماشا منظره‌سی ، زمردکبی چایرلر واورمانلرله
محاط جوارلری وایشلك تجارتی واردر . خانه‌لری
اخشاب وسوقاقلری طار وغیرمنتظم اولوب ، یالکز
ریختمه یقین بر ایکی کنیش ومنتظم سوقاغی واردر .
مع هذا غوآیاکیل کیتودن صکره اقوآدورك ایکنجی
شهریدر .

غوآیاکیل { کورفزی (Golfe de Gua-
yaquil) آمریقای جنو-
بینك بحر محیط معتدل سواحلنده‌کی کورفزلرك اك
بیوکی اولوب ، اقوآدور حکومتنك قسم جنوبیسنده
واقعدر . ۲° ایله ٤″ عرض جنوبی ارهلرنده ممتد
اولوب ، ساحل جنوبیسی (پرو) حکومتنه عائددر .
بوکورفزك ایکی اوجنده‌کی برونلر امریقای جنوبینك
اك غربی نقطه‌لریدر . آغزی ۲۲۵ کیلومتره وسعتنده
اولوب ، بحری‌یه کیدلدکجه طارلاشه‌رق ، (پونیاس)
آطه‌سنك ارقه‌سنده (غوآیاکیل) نهری خلیجنه
کیریلیر .

غوآیره { یاخود غران سالتو ده غوآیره
Guayra, Gran Salto de }
(Guayra) امریقای جنوبیده (پارانا) ایرماغنك
(پاراغوآی) حکومتنك شمال شرقی کوشه‌سنده
تشکیل ایتدیکی بیوك بر شلاله اولوب ، ۳۸″ ٤′ ۲٤°
عرض جنوبیده واقعدر . نهر مذکور بو موقعده ،
۲۱ قوله منقسم اولدیغی حالده ، برنعل شکلنی تشکیل
ایده‌جك صورتده ۱۷ متره‌لك ارتفاعدن دوشوب ،
آشاغی‌یه دوشدیکنده ۶۰ متره کنیش برتك شلاله
تشکیل ایدر . نهرك فیضاننده مذکور قوللر برلشیر .

غوآیره { یاخود لا غوآیره Guaira, la
(Guayra) آمریقای جنوبیده
ونزوئلا ممالك مجتمعه‌سنك (غوزمان بلانقو) حکومتنده
و (قاراقاس) ك ۱۰ کیلومتره شمال غربیسنده آنتیل
دکیزنده بر قصبه واسکله اولوب ، ۷۸۴۰ اهالیسی ،
آچیق لیمانی ، پك صرب موقعی و زیاده صیجاق
هواسی واردر .

غوآیقورو { (Guaycurus) آمریقای
جنوبیده بیوك شاقو صحراسنك
(پاراغوآی) ایرماغیله تابعی (پیلقومایو) نهری ارهسنده
واقع وپاراغوآی حکومتنه تابع قسمنده ساکن
آمریقا اقوام اصلیه‌سندن بر قومدر .

غوآیماس { یاخود سان جوزه ده غوآیماس
Guaymas, San José de }
(Guaymas) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك (سونوره)
حکومتنده و (اورس) ك ۱۶۵ کیلومتره جنوب
غربیسنده اوله‌رق قالیفورنیه کورفزنده وهمنامی
اولان نهرك منصبنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ،
۶۰۰۰ اهالیسی ، صاغلام وایشلك لیمانی و (قولورادو)
ایرماغی مجراسنده واقع (فوربوما) یه قدر دمیر یولی
واردر . اطرافی طاشلق و نباتاتدن خالی اولوب ،
معدنی آکدیریور .

غواصی {(عز الدین) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، یزدلیدر. شاه طهماسب
صفوی زماننده یاشامیوب، ۹۶۰ تاریخنده وفات
ایتمشدر. مناقب ائمه حقنده یوز بیك بیت سویلمش
اولدیغی مرویدر. «روضة الشهدا» اسمیله بر منظو-
مه‌سی واردر. کلیله ودمنه حکایهٔ مشهوره‌سنی وطبه
متعلق اولان «ذخیرهٔ خوارزمشاهی»یی سلك
نظمه چکمش ودیکر برطاقم منظومه‌لردخی براقمشدر.
شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

کرنه مردم به سرکوی تو ام اشك برد
عاشقیها کنم آنجاکه فلك رشك برد

غوبر {(Gôber) سودان وسطیده حوضه مملکتنك شمال جهتنده بر بر اولوب،
مرکزی مرادی قصبه‌سیدر.

غوبن {(Guben) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده (فرانقفورت سور اودر)
سنجاغنده ومرکز لوانك ٥٠ کیلومتره جنوبنده
(اودر) ایرماغنه تابع (نایسه) نهری اوزرنده
وایکی دمیریول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع برقصبه
اولوب، ٢٣٧٠٠ اهالیسی، مشهور چوخه واپلیك
فابریقه‌لری وبانیر دوکمخانه‌لری واردر.

غوبی {(Gobi, Chamo) ونام دیکرله شامو مغولستانده بیوك بر چول اولوب،
ترکستان شرقیده خوتن ویارقند جوارلرندن باشلا-
یه‌رق مانچوریه طاغلرینه قدر ممتد اولور. بووجهله
تقریبا ٧٥° دن ١١٥° طول شرقی‌یه قدر ٤٠ درجهٔ
جغرافیه‌ده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه اوزانان بو
واسع چول اورته طرفلرنده برآز منقطع اولوب،
ایکی‌یه منقسم بولنور، که قسم غربیسنه (نانله ماقان)
وشرقیسنه (خالبین غوبی) دخی دیرلر. عرضی دخی
٤٠٠ کیلومتره‌دن آشاغی دکلدر. بوآسیا صحرای
کبیرینك زمینی قیرمزی‌یه مائل چاقل طاشندن ودها
بیوجك طاشلردن وبعض یرلرده صاری قوم ویا
قرمزیمتراق بالچیقدن عبارت اولوب، صودن محروم
ونباتاتدن خالیدر. یلك سیرك یرلرنده بعض طورغون
وطوزلی صولری یاخود آجی صو فیولری واردر.
بعض طرفلرنده چالیمسی بعض نباتلر وبرجنس یاباین
ایله دوه‌لرك یدکاری بر نوع طوزلی دیکن چیقار.
یازین حرارتی تحمل اولنه‌میه‌جق درجه‌ده اولدیغی کبی،
قیشین‌ده قطبلره مخصوص بر برودت حکم سورروب،
بعضاً قار پارچه‌لرینی حاوی شدتلی روزکارلر اسر.
مع‌هذا بو دهشتلی چولك ایچنده دخی جولان ایدر
بعض مغول کوچبه‌لری بولنور، وکاروان یوللری
واردر. چینلیلر کاروان یوللرنده منزللر ترتیب ایدوب،
چولك شدائدینی ممکن مرتبه‌ده تهوینه چالیشمشلردر.
بو چولك موقعی مرتفع اولوب، اك آلچق یرلرینك
حذای بحردن یدی سکز واکثر طرفلرینك تقریباً
بیك بشیوز متره ارتفاعلری واردر. بو چولك
زمیننده وکنارلرنده کورینن بعض علامتدن استدلال
ایدلدیکنه کوره، وقتیله آسیا قطعه‌سنك اورته‌سنده
داخلی وواسع بر دکیز بولنمش اولدیغنه علم الارض
علماسی متفقدرلر.

غوبیل {(Gaubil) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن وجزویت پاپاسلرندن اولوب،
١٦٨٩ تاریخنده (غایاق)ده طوغمش؛ و١٧٢٣ ده
چینه کوندریله‌رك، چین ومانچو لسانلرینی مکمل
صورتده اوکرنه‌رك، چین حکمدارینك باش ترجمانی
اولمش ایدی. ١٧٥٩ ده پکینده وفات ایتمشدر.
چینه متعلق بر خیلی کتابلر تحریر و ترجمه ایتمش؛
وچنکیز خان ایله سلاله‌سنك دخی تاریخنی یازمشدر.

غوبیو {(Gubio) ایتالیانك اومبریا خطه‌سنده (پروزه) ایالت و قضاسنده
وپروزه‌نك ٣٩ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه
اولوب، ٥٣٠٠ اهالیسی، مشهور قابلیجه‌لری وجوار-
لرنده شایان تماشا موقعلری واردر.

غوت {(Goths) جرمان اقواممندن برقوم ویاخود اسکی جرمانلردن عبارت
بر طائفه اولوب، ابتدا (ویستوله) مجراسنده یعنی
لهستانده وپروسیه‌نك شرق طرفلرنده ساکن ایکن،
بعده اسقاندیناویا یعنی اسوج ونوروج طرفلرینه قدر
یاییلوب، او جهتلرده‌کی فینو آلرله سائر تاتار اقوامنی
بوسکورده‌رك، یرلرینی ضبط ایتمشلردی. میلادعیسی
(علیه السلام)دن اوچ عصر اول اوراره منحصر ایکن، بعده
جنوبه طوغری اینه‌رك، (تیسه) نهرینه قدر یایلمش؛
و(اوستروغوت) یعنی «شرق غوتلری»، (ویزیغوت)
یعنی «غرب غوتلری»، (جپید) وسائره اوله‌رق بر
قاچ طاقه منقسم اولمشلردی. اوچنجی قرن میلادیده
دفعاتله طونه‌یی وقره دکیزی کچه‌رك، قسطنطینیه

ایمپراطورلرینی جزیه اعطاسنه مجبور، وجوارلرینی وآناطولی‌یی دخی یغما ایتمشلردی. دردنجی قرن میلادیده حکمدارلری (هرماناریق)ك زماننده قوتلری درجهٔ قصوایه واروب، قره دکیزدن بالطیق دکیزینه و(دون) نهرندن (تیسه) نهرینه قدر اولان یرلر کاملاً تحت حکملرنده ایدی. او صره‌ده اقوام تاتاریه‌دن (هون)لر چیقوب، بونلرك قوتنی ازاله ایتمکله، بر طاقملری یعنی اوستروغوتلر ناچار هونلره تابع اولمش؛ ویزیغوتلر ایسه طونه‌یی تجاوزله، میسیا (یعنی صربیه وبلغارستان) طرفلرنده اقامته مساعده آلمش؛ وبعده ایمپراطورلرك ضعفنی کوردکجه تراکیه وماکدونیه جهتلرینه تجاوزه باشلامش؛ ونهایت رئیسلری بولنان برنجی آلاریق سرداراق عنوانیله ایلیریا محافظلغنی استحصال ایدوب، اورادن ایتالیایه مسلط اوله‌رق، بشنجی قرن میلادی‌اوائلنده دفعاتله رومایی یغما ایتمش؛ و بونك برادری وخلفی (آتولف) غالیانك جنوبیله اسپانیاده ویزیغوتلر دولتنی تأسیس ایتمشدر. اوستروغوتلر ایسه هونلرك حکمداری (آتیلا) نك وفاتنده، پانونیه وتراکیه جهتلرنده اقامته مساعده آلمش؛ و بعده ایتالیایه کچوب، اوراده اوستروغوتلر دولتنی تشکیل ایتمشلردر. [«اوستروغوت» و «ویزیغوت» ماده‌لرینه مراجعت.] غوتلر او زمانلرده خروج ایدن اقوام وحشیه‌نك اك معقول ومستعدلری اولوب، قسطنطینك زماننده خرستیانلغی وبعده آریوسك مذهبنی قبول ایتمشلردی.

غوتارد } سنت — (St. Gotard) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب، باویره‌ده طوغمش؛ و١٠٢١دن ١٠٣٨ تاریخنه‌دك هیلدسهایم یسقپوسی اولوب، برچوق مناسترلر تأسیس ایتمشدر. مایسك ٤ نده یورطیسی اجرا اولنور. — [«سنت غوتارد» ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله.]

غوتلاند } (Gotland) بالطیق دکیزنده اسوجك (قالمار) ایالتی قارشیسنده وساحلدن ٨٠ کیلومترو وسعتنده برقنال ایله آیرلمش بر جزیره اولوب، جنوبدن شماله ٥٦° ٥٥′ ایله ٥٨° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولور. بویی ١٢٠ واك کنیش یرنده اکی ٥٠ کیلومتره‌در. شمالی اوجنده (فارو) ودها ایلریده (غوتسقه ساندون)

اسملریله ایکی کوچك آطه بولنیور. مذکور ایکی کوچك آطه ایله برابر بر سنجاق اتخاذ اولنوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣١١٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٥٠٠٠ کشیدر. مرکزی ساحل غربیسنده واقع (ویسبی) قصبه‌سیدر. طوپراغی کلسی اولوب، ٦٠ مترویه قدر مرتفع تپه‌لری، بر طاقم کوللری وبر قاچ نهری واردر. تپه‌لرینك برنده بر چوق غریب مغاره‌لر بولنیور. وقتیله اورمانلرله مستور ایکن، زیاده اتلاف اولندیغندن، شمدی اودون قطعنك منعنه لزوم کورلمشدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله سبزه‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی زیاده‌جه‌در. همان دائما قیرده یاشایان نیم وحشی بر جنس آتلری‌ده واردر. باشلیجه اخراجاتی: باصدیرمه، قوری بالیق، طون یاغی، سبزه، قطران وسائره‌در. وقتیله تجارتی پك زیاده ایکن، شمدی دوشمشدر. طوپراغنده بعض آثار عتیقه بولنیور.

غوتنبورغ } [«کوتنبورغ» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غوته } (Gotha) آلمانیای وسطیده (صاقسه قوبورغ غوته) دوقه‌لغنك مرکزی واك مهم شهری اولوب، قوبورغك ٧٢ کیلومتره شمال غربیسنده و (وسر) ایرماغی حوضه‌سنده (لینه) چایی اوزرنده وبر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده اوله‌رق ٥٠° ٥٦′ ٥″ عرض شمالی ایله ٢٢° ٢٤′ طول شرقیده واقعدر. علوم ومعارفیله مشهور بر شهر اولوب، ٢٩١٣٤ اهالیسی، مکمل رصدخانه‌سی، بیوك بر جمعیت جغرافیه‌سی، اك مکمل خریطه وآطلاسلرك ومشهور غوته سالنامهٔ عمومیسنك طبع اولندیغی واسع ومکمل مطبعه‌سی، بیوك وقیمتدار آثاری حاوی کتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، متعدد مکتبلریله مؤسسات خیریه‌سی، اطرافنده کوزل کوشکلریله باغچه‌لری، اولولرك احراقنه وکوللرینك دفننه مخصوص مزارستانی، دمیرخانه‌لری، اییك قماشلرله پانیسقه، بویه‌لی کاغد، چینی، بویا، شکر، آلات هندسیه وموسیقیه وصانعوزلغه متعلق مشهور معمولات فابریقه‌لری واردر.

غوتیا } (Gothie) اسوجك قسم جنوبیسنك اسم قدیمیدر. [«کوتالاند» ماده‌سنه مراجعت.] — غوتیا جدولی (Canal de Go-

thie) اسوجده استوقهولمدن كوتبورغه كیدن واورادهٔ بولنان بیوك كوللری بربرینه ربط ایدن جدولك اسمیدر. بو جدول ۱۸۳۲ ده اكمال اولنمشدر. — فوتیا دكیزی (Mer Gothique) اسمی دخی بعضاً بالطبع دكیزینه ویریلیر.

غوتیه { تئوفیل — (Théophile Gautier) فرانسه اعاظم ادباسندن اولوب، ۱۸۰۸ ده (تاربه) ده طوغمش، و ۱۸۷۲ ده وفات ایتمشدر. ابتدا رساملق اوكرنمكه باشلایوب، بعده بو صنعتی تركله، ادبیاته قویلهرق، (رومانتیسم) تعبیر اولنان اصول جدیدهنك الك خواهشلی طرفدارلری زمرهسنه داخل اولمش؛ و ۱۸۳۰ تاریخندن نشریاته باشلایوب، برطاقم اشعارله بر چوق تیاترو وحكایه كتابلری میدانه قویهرق، كسب شهرت ایتمشدی. غزتهلرده وموقوت مجموعهلرده دخی تیاترو كتابلرینك تنقیدینه وسائر مباحث ادبیهیه دائر بر چوق مقالات نشر ایتمشدی، كه محاكاتنك اصابتیله مشهور اولوب، آیریجه دخی جمع ونشر اولنمشدر. آثاری حسن تصویر وانتظام عبارهجه مشهور ومقبولدر.

غوث اعظم { مشاهیر اولیاء اللهدن عبدالقادر گیلانی حضرتلرینه وسائر بعض ذواته ویریلن عنواندر.

غوث عالم { (محمد كواليرى) هندستانك اعاظم مشايخندن ومظنهٔ كرامدن بر ذات اولوب، شیخ فرید الدین عطارك نسلندن اولدیغی مرویدر. ۹۷۰ تاریخنده وفات ایدوب، (غازیپور) ده ظهورآباد نام محلده مدفوندر. هندلیلرك بو ذات حقنده اعتقاد بلیغلری اولوب، تربهسی زیارتگاهدر. «الجواهر الخمسه» و «گلزار ابرار» عنوانلریله ایكی تألیفی اولوب، ایكنجیسی هندستان مشاهیر صوفیونك تراجم احوالنی جامعدر.

غودارد { سنت — (St. Godard) قتولیكلرك عزیزلرندن اولوب، آلتنجی قرن میلادیده (روئن) پسقپوسی بولنمش؛ واوجهتده خرستیانلغی نشر ایدوب، ۵۱۱ ده انعقاد ایدن (اورلیان) مجلس روحانیسنده بولنمش؛ و ۵۳۰ ده وفات ایتمشدر. حزیرانك ۸ نده یورطیسی اجرا اولنور.

غوداوری { یاخود كوداورى (Godavery) هندستان وسطیده بیوك بر ایرماقدر، كه هندك سواحل غربیهسنه متوازیا ممتد اولان (كات) سلسلهٔ جبالندن ۵۸′ ۱۹° عرض شمالی ایله ۱۰′ ۷۱° طول شرقیده نبعان ایدوب، شرقه طوغری جریانله، نظام حكومت اسلامیهسی اراضیسنه داخل اولهرق، مملكت مذكورهنك قسم شمالیسی شق ایله، صولدن (پورنه) وصاغدن (مانجیره) نهرلرینی وسائر برچوق چایلر اخذ ایدهرك، نظامك حدود شرقیهسنه واصل اولنجه، منبعندن ۱۰۶۵ كیلومتره آشاغیده ومنصبندن ۳۲۰ كیلومتره یوقاریده نظامك حدود شمالیهسنی آیرهرق وبرچوق انهارك صولرینی طوپلایهرق كلن (پرانهیتا) نهر عظیمی دخی اخذ ایله، جنوب شرقیه طوغری دونر، وینه شمالدن كلن دیگر برقاچ بیوك نهر اخذیله، نظامك شرق شمالی حدودینی آیردقدن صكره، دكن ممالك مرتفعهسنی تركله، طار بر بوغازدن شدتله آشاغی اینوب، ساحل بویجه ممتد اولان اوویهیه دوشیجه، یتاغی زیاده توسع ایدر، وایكی قوله آیریلهرق، بیوكی شرقه طوغری جریانله، فرانسهنك (یاناؤن) مهجرینی اروا ایدر، ودیگری جنوبه طوغری آقهرق، (ماداپولام) قصبهسی یاننده بنكاله كورفزینه دوكیلور. مجراسی پك طولاشیقلی اولوب، قطع ایتدیكی مسافه یالكز ۷۵۰ كیلومترهلك یرایكن، ۱۴۳۷ مترهیه بالغ اولور. حوضهسی ۲۹۰۰۰۰ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب، پاموق وسائر محصولاتیله كور معدنلری چوقدر. انكلیز حكومتی بو نهر عظیمی سیر سفائنه صالح اولهجق حاله كتیرمكه پك چوق جهد ایتمش ایسهده، اوچ یرنده شلالهلری بولندیغندن، كشادی ممكن اولهمامشدر. صولری سقی اراضیده قوللانیلوب، بوندن اول خالی وبطال اولان بر چوق اراضی جدوللر واسطهسیله اعمار اولنمشدر.

غودبرت { (Godebert) لومباردلرك حكمدارلرندن اولوب، ۶۶۱ تاریخ میلادیسنده پدری (آریبرت) ه خلف اولمش؛ وبرادری (برتاریت) ی حكومته تشریك ایدهرك، (پاویه) یی مركز اتخاذ ایتمش ایدی. بعده بینلرنده منازعه ظهور ایدوب، غودبرت (بنوان) دوقهسی

(غريموآلد) ى امداده دعوت ايتمش ايسه‌ده، مرقوم بونلرك تفرقه‌سندن بالاستفاده، ٦٦٢ ده كندى حكمدارلغنى اعلان ايتمش ايدى.

غودونوف { بوريس — (Boris Godounof) روسيه چارلرندن اولوب، من اصل تاتار اولديغى حالده، ١٥٩٨ دن ٥ ١٦ تاريخنه‌دك حكومت سورمشدر. همشيره‌سى (اينه) چار (فدور ايوانوويچ) . وارمغله، بو قرابته بناءً كنديسى كسب نفوذ ايتمش ايدى.

غوده { وناميديگرله ترغووو (Gouda, Ter-Gouw) فلمنكك جنوبى هولانده ايالتنده وروترداملك ٨٠ كيلومتره شمال شرقيسنده اوله‌رق (رين) ايله (موزه) آره‌سنده‌كى جدولك و (غووه) ايله (ايسل) نهرلرى اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٧٠٠٠ اهاليسى، بك چوق صولرى، اطرافنده كوزل باغچه وچايرلرى، متعدد مكتبلريله مؤسسات خيريه‌سى، مصنع كليسالرى، مشهور پينيرى وطوغله ولوله فابريقه‌لرى واردر.

غور { جزيرة العربده (غورالتهامه) تهامه‌نك شاغى طرفلرينه وصحراى كبيرده وسائر جهتلرده دخى بعض منخط يرلره اطلاق اولنور. — (غور اردن) دخى شام ايله قدس آره‌سنده اردن يعنى شريعه نهرينك واديسندن عبارت يره اطلاق اولنوردى، كه وخامت هواسيله وشكرقامشى محصولاتيله مشهور ايدى.

غور { افغانستانده هرات ايله غزنه آره‌سنده طاغلق وصرب ومتين بر ير اولوب، مركزى (فيروزكوى) قلعه‌سى ايدى. آتى البيان غوريان سلاله‌سنك منشئيدر.

غوراره { ياخود غراره (Gourara) صحراى كبيرك شمال جهتنده و جزايرك جنوبنده بيوك بر واح اولوب، ٠٠َ ٢٨° ايله ٢٩° ٥٠َ عرض شمالى و ١٥َ ١° ايله ٤٥َ ١° طول غربى آره‌لرنده ممتد اولور. همنامى اولان كولك اطرافنده وشمال وشرق جهتنده اولوب، ٩٠ قدر قريه‌سى ومركزلرى اولان (تيموين) اسمنده بر قصبه‌سى واردر. اهاليسى زناطه قبيله‌سنه منسوب بربرله عربلردن مركب اولوب، جمله‌سى دين اسلامه متدينلردر. محصولاتى برنجى درجه‌ده خرما وايكنجى درجه‌ده آربه، بغداى، دارى، نخود، فصوليه، سبزه‌لرك انواعى، اوزوم، انجير، بادم، نار وسائر ميوه‌لره پاموق، قنه، آناسون وسائره‌دن عبارتدر. بربرلرجى ومركب وعربلر قيون، دوه وآت يتيشديررلر. كويلرك اكثرى برجلرى حاوى سورلرله محاطدر. ابن خلدون بو يرك معموريتندن بحث ايدر. مقدما اهاليسى مراكش حاكمنه تابع ايديلرسه‌ده، بعده تابعيت روابطى كوشيوب، شمديكى حالده مستقل بولنيورلر. جزايرك فرانسز حكومتى كندى طرفنه چكمكه چاليشيور. — غوراره كولنك شمالدن جنوبه بويى ١٢٠ واك كنيش يرنده اكى ٤٠ كيلومتره اولوب، صوبى طوزليدر.

غورانى { (امام ابو القاسم عبدالرحمن بن محمد المروزى) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن اولوب، «اسرار الفقه» و «الابانة فى الفقه الشافعى» عنوانلريله ايكى اثر براقش؛ و ٤٦١ ده وفات ايتمشدر.

غورچاقوف { آلكساندر — (A. Gor-tschakoff) روسيه‌نك اك مشهور ديپلوماتلرندن اولوب، ١٧٩٨ ده طوغمش؛ واستوتغارد و ويانه‌ده ايلچيلك ايتدكدن صكره، ١٨٥٧ دن ١٨٦٧ يه قدر اون سنه خارجيه ناظرى و ١٨٦١ دن ١٨٨١ تاريخنه‌دك باش وكيل بولنه‌رق، برلين قونغره‌سنده دخى روسيه طرفندن مرخصلك ايتمش؛ ونهايت شيخوختندن طولايى كوشهٔ استراحته چكيلوب، ١٨٨٣ ده وفات ايتمشدر. — (ميشل غورچاقوف) آنف الترجمه‌نك عم زاده‌سى اولوب، روسيه‌نك مشهور جنراللرندندر. ١٨٦١ ده فوت اولمشدر.

غورديان { (Gordien) روما ايمپراطورلرندن اوچ كشينك اسميدر: برنجيسى «قديم» و «آفريقالى» لقبيله ملقب اولوب، ١٥٧ تاريخ ميلاديسنده رومده طوغمش؛ وآفريقاده قوماندان اولوب، ٨٠ ياشنده اولديغى حالده، ٢٣٧ تاريخنده عسكر طرفندن، آرزوسى خلافنه اوله‌رق، ايمپراطورلغه انتخاب اولنوب، اوغليله مشتركاً آلتى هفته حكم سوردكدن صكره، اوغلنك (قاپليان) طرفندن قتل اولنديغنى ايشيدنجه، كندى بوغازنى صيقه‌رق اتلاف نفس ايتمشدر.

— ایکنجیسی برنجیسنك اوغلی اولوب، آنفاً بیان اولندیغی اوزره، آلتی هفته بدریله مشترکاً حکم سوردکدن صکره، قارتاجه قابلیانله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

— اوچنجیسی برنجیسنك قیزینك اوغلی اولوب، ۲۳۸ تاریخنده ۱۳ یاشنده ایکن، تخته اقعاد اولنمش؛ و ۲۴۴ ده ایران شاهی شاپورله ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر.

غوردیانه { یاخود کردیه (Gordyène) کردستانك شمال جهتنه یعنی وان وبتلیس ودرسم جهتلرینه یونان قدیم جغرافیونی طرفندن ویریلن اسمدر.

غوردیوس { (Gordius) کرمیان جهتندن عبارت اولان فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك حکمداری اولوب، کندیسی من اصل کویلی بر چفتجی اولدیغی حالده، کاهن الك اول مشترینك معبدینه کیره‌جك آدمك منحل بولنان حکمدارلغنه انتخابنی خبر ویرمش اولدیغندن، تصادفاً صاحب ترجمه معبد مذکوره کیرمکله، خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی اولان (غوردیوم) شهرنده تخته اقعاد اولنمش. اوغلی (میداس) بو خبری آلنجه سورمکده اولدیغی آرابه‌یی معبد مذکوره وقف ایتمش؛ وبو آرابه معبدك ستوننه اوسته‌لقلی بر دوکومله باغلانوب، بو دوکومی چوزه‌بیلنك بتون آسیا حکمداری اوله‌جغنی ینه کاهن خبر ویرمشیدی. بیوك اسکندر غوردیومدن بچرکن بو دوکومی حلدن عاجز قالوب، قلیجیله اوره‌رق کسمشیدی.

غوردیوم { (Gordium) آناطولیده‌کی کرمیاندن عبارت اولان فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك الك بیوك معموره‌لرندن بر شهر قدیم اولوب، غالاتیه حدودنده وسقاریه نهری کنارنده واقع ایدی. مشترینك عبادتنه مخصوص معبدنده‌کی حلی مشکل دوکومیله مشهور ایدی. [مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله].

غورس { مورخین عرب اسقلیبوس ایله بقراط آره‌سنده‌کی مدتده ظهور ایدن اطبای یونان بیننده بو اسمده برینی دخی ذکر ایدوب، الك اول تجربه‌یه تطبیق حرکت ایدن بو ذات اولدیغنی بیان ایدیورلر.

غوره { آرناوودلقده مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده وکوریجه قصبه‌سنك شمال غربیسنده بر یر اولوب، اهالیسی همان کافهً مسلم وجسارتلریله مشهور، والماسی کوزلدر.

غوره { (Gorée) آفریقای غربیده سنغامبیا ساحلی قارشیسنده ویشیل بورونك ۳ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق ۱۴°۴۰′ عرض شمالی ایله ۱۹°۴۵′ طول غربیده واقع وفرانسه دولتنه تابع بر کوچك آطه اولوب، قسم اعظمی همنامی اولان قصبه اشغال ایدیور. اهالیسی ۳۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، سنت میشل اسمیله بر قلعه‌سی وضمغ، فیل دیشی وآلتون توزی تجارتی واردر. یرلیلر عندنده اسمی (بیر) اولوب، ۱۶۱۹ ده آطه‌یی کشف وضبط ایدن فلنکلیلر بو اسمله تسمیه ایتمشلردر.

غوری { (Gori) قافقاسیه‌نك تفلیس ایالتنده وتفلیسك ۹۳ کیلومتره شمال غربیسنده وکور نهری کنارنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۱۸۰ اهالیسی واردر. قصبه وقضانك اهالیسی کرجی واوست قوملرینه منسوب اولوب، چوق حیوانات واوزوم ایله میوه‌لر یتیشدیریرلر.

غوریان { غوریلر دولتی خراسان وافغانستان وهندستان طرفلرنده حکومت سورمش بر دولت اسلامیه اولوب، ۵۴۵ تاریخندن ۶۰۷ تاریخنه‌دك ۶۲ سنه دوام ایدوب، سلطنتلرینی اوج اقباله ایصال ایدن دردنجیلری اولان شهاب الدین غوریدر. الك اول دولته نائل اولان علاء الدین حسن بن حسین بن سامدر. مرقوم سام غور مملکتی حاکمی بولنمش اولان (سوری) نك تورونی اولوب، جدی سلطان محمود غزنوی طرفندن مغلوب ومقتول اولدقده، پدری هندستانه قاچمش؛ وکندیسی اوراده دنیایه کلوب، تجارتله مشغول ایکن، کمیسی قیریلوب، مغروق اولمغله، اوغلی حسین ساحل سلامته چیقه‌رق، خرسز ظنیله بر خیلی مدت محبوس قالدقدن صکره، غزنویلردن سلطان ابراهیمه چاته‌رق، اقرباسندن بر خاتون تزوج ایتمش، وحاجبلری زمره‌سنه داخل اولمش ایدی. بعده سلطان مسعود غزنوی طرفندن غور حکومتنه نصب او-

لەرق، وفاتندە اوغلی علاءالدین حسن خانی اولمش؛ وبونك زماننده غزنویلر دولتنك قوتنه خلل كلمكله، مومیٰالیه خروج ایدوب، غزنەیی وخراسانك بعض طرفلرینی ضبطایله، ٥٤٥ دە نامنه خطبه اوقودەرق، دولت غوریانی تأسیس، وهراتی پایتخت اتخاذ ایتمشدی. اوغلی وخلفی سیف‌الدین بلخی‌دخی ممالكنه ضم ایتمشدی. بونك خلفی وعم زادەسی غیاث‌الدین محمد پایتختی غزنەیه نقل ایدوب، خراسانك مرو ونیشابور جهتلرینی دخی ضبط ایتمشدی. بونك برادری وخلفی شهاب‌الدین ابو المظفر خوارزمشاهانله مصالحه ایدوب، خراسانی مقاسمه ایتدكدن صكره، غزای هنده عزم ایدوب، هندستانك قسم شمالیسنی فتح ایله، غوریان دواتی حدودینی پك زیادە توسیعه موفق اولمشدی. غوریلرك اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر:

علاء الدین حسن بن حسین بن سام	٥٤٥
سیف الدین محمد بن علاءالدین	٥٥١
غیاث‌الدین محمد بن سام بن‌حسین بن‌سام	٥٥٨
شهاب‌الدین ابو المظفر بن سام	٥٩٨
محمود بن غیاث‌الدین	٦٠٢
الی	٦٠٩

غَوریسنكار (Gaorisankar) هندستان ایله تبت آرەسنده اولان (هیمالایا) سلسلهٔ جبالنك اك مرتفع ذروەسی وبترون كرهٔ ارضك اك یوكسك نقطەسی اولوب، ۸۸۸۹ متره ارتفاعی واردر. تپەسنه چیقلمسی محال اولان بو جبل عالی هندستانك شمالنده واقع (نپال) مملكت مستقلەسیله تبت حدودنده واقع اولوب، ذروەسی ۲۷°۵۰′۱۲″ عرض شمالی ایله ۸٤°۳۸′ طول شرقیده واقعدر. بوطاغك ارتفاعی ۱۸۵۵ تاریخنده انكلیز میرالای (اورست) طرفندن تقدیر وتعیین اولنمشدر. كرهٔ ارضده غوریسنكار طاغندن صكره ارتفاعده ایكنجی قرەقوروم طاغنك (دپسنك) ذروەسی اولوب، ۸۷۱۹ متره ارتفاعی واردر. ینه (هیمالایه) سلسلەسنك (كینتشلیند جینغا) ذروەسی خیلی‌وقت ارضك اك یوكسك ذروەسی عد اولنمش ایسەدە، ارتفاعی ۸۵۸۲ مترەدن عبارتدر. آمریقای جنوبیەدەكی (آند) سلسلەسنك اك یوكسك ذروەلرندن

اولان (آنوراغوآ) نكدە ٦۸۳٤ متره ارتفاعی واردر.

غوزو یاخود غوجو (Gozzo) آق‌دكیزده مالطه آطەسنه ملحق ومالطەنك شمال غربیسنده واقع بركوچك آطه اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربیه بویی ۱٤ واكی ۷ كیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیەسی ۹۵ مربع كیلومتره اولوب، ملحق اولان (قومینو) آطەجغیله برابر ۱۷٤۰۰ اهالیسی واردر. منتهای جنوبنده (رأس القلعه) اسمیله بر برون تشكیل ایدیور. اهالیسی مالطەلركبی غلط برلسان عربی ایله متكلمدرلر. باغچەلریله چایرلری چوق اولوب، بر مقدار بغدای ایله میوەلرك انواعی حاصل اولور. اسم قدیمی (غاولوس) اولوب، فنیكەلیلر زماننه‌دن قالمه بر قلعەسی‌ده واردر.

غوژون (Goujon) فرانسەنك اك مشهور هیكلتراش ومعمارلرندن اولوب، ۱٥۱۰ دە طوغمش، و۱٥۷۲ دە وفات ایتمشدر. قرون وسطی اصولی ابطال ایله اسكی یونان وروما اصولنی احیا ایدەرك، بو صنعتلرك بر طرز جدیدده ترقیسنه سبب اولمشدر. پروتستان مذهبنه تابع اولوب، سنت بارتلمی قتل عام مشهورنده، ایش باشنده ایكن، اتلاف اولندیغی مرویدر.

غوسپورت (Gosport) انكلترەنك (هانتس) قونتلغنده وپنجسترك ۳۲ كیلومتره جنوب شرقیسنده ولوندرەنك ۱۰٦ كیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق پورچوت خلیجنك مدخلنده بر قصبه اولوب، ۷٤۲۰ اهالیسی وبرچوق فابریقەلری واردر. پورچوتك بر محلەسی حكمنده‌در.

غوستوار (Gustivar) آرناؤدلقده قوصوه ولایتنك پرزرین سنجاغنه تابع قالقاندلن قضاسنده وقالقاندلنك ٤۸ كیلومتره جنوب غربیسنده ودبرەنك ٥٥ كیلومتره شمال شرقیسنده شار طاغنك شرق اتكنده و(واردار) نهری اوزرنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ۳٥۰۰ اهالیسی واردر.

غوسلار (Goslar) پروسیەنك (هانووره) ایالتنده (هیلدسهایم) سنجاغنك (لیبنبورغ) قضاسنده ولیبنبورغك ۱۲ كیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ۹۸۳۰ اهالیسی،اسكیدن

قالەیە بعض قلاع وابنیەسی وکار قدیم طرز ومنظرەسی واردر.

غوسینە { (Goussinié) آرناؤدلقدە قرە طاغ حدودی قربندە قوصوە ولایتنك ایپك سنجاغندە ایپكك ۳۰ کیلومترە غرب جنوبیسندە، یاقووەنك ۴۸ کیلومترە غرب شمالیسندە واشقودرەنك ۶۵ کیلومترە شرق شمالیسندە واقع قضا مرکزی بر قصبە اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی، ایکی جامع شریفی، ۵۰ قدر دکاندن عبارت چارشیسی وسنەدە بر کرە تشرین اولدە قوریلور بیوك پنایری واردر. جنوب وغرب جهتندەکی یوکسك طاغلردن اینن برچوق درەلر غوسینەنك قربندە برلشەرك، لیم نهرینی تشکیل ایدرلر. خانەلری سیرك واخشاب اولوب، باغچەلرلە محاط اولدیغندن، قصبە پك بیوك کورینور. اهالیسندن یالکز للی خانەسی خاق خرستیان وقصوری کاملاً آرناؤد جنسیتنە منسوب مسلمدر.

— غوسینە قضاسی قوصوە ولایتنك منتهای غرب شمالیسندە واقع اولوب، غرب جنوبی جهتندن اشقودرە ولایتیلە، جنوب شرق طرفندن مناستر ولایتنە ملحق پرزرین سنجاغنك یاقووە قضاسیلە، شرقاً نفس ایپك سنجاغیلە، شمالاً برانە قضاسیلە، شمال غربی جهتندن دخی قرەطاغ حدودیلە محدوددر. بو قضا همان هر طرفدن بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایدن یوکسك طاغلرلە آیرلمش اولوب، بو طاغلردن اینن صولر (لیم) نهرینی تشکیل ایدرلر، کە ابتدا شرق شمالیە وبعدە شمال غربیە طوغری آقەرق، (درینە) نهری واسطەسیلە طونەیە دوکلك اوزرە، قرە طاغە واورادن بوسنەیە کیرر. مذکور طاغلرك اتکاری کوزل مرعالرلە مستور اولوب، نهرك مجراسی بوینجە ممتد اولان طار واوزون اووەدە ودرە وبایرلردە قابل زراعت اراضیسی دەچوقدر. بناءً علیە قضانك ذخایرە متعلق محصولاتی احتیاجات محلیەیە مع زیادە کافی اولدیغی کبی، خیلی حیواناتی دخی واردر، ویاقووە طاغلیلری دخی اکثریا سوریلرینی بو قضانك مرعالرندە بسلرلر. برخیلی مقدار پتاتس دخی زرع اولنور. صیغیر، قیون، دری، یوك، باغ وپینیر اخراجاتی واردر. اورمانلریدە چوق اولوب، کراستەلك کوزل آغاجلری وار ایسەدە، یول فقدانندن استفادە اولنەمیور. قضانك غوسینەدن بشقە پلاوە اسمیلە بر قصبەسی واردر، کە لیم نهری اورکندە آچیلوب، کنیشجە بر کول تشکیل ایدر. بو کولدە خیلی بالیق چیقار. قضاء مذکور قصبە ایلە ۹ قریەدن مرکب اولوب، ۱۰۰۰۰ قدر اهالیسی واردر، کە جملەسی مسلم وآرناؤد وجسارت وشجاعتلە مشهوردرلر. قضا داخلندە ۹ جامع شریف، ۲۲۱ دکان ومغازە و ۸ مکتب واردر. بوقضانك برلین قونفرەسی طرفندن قرە طاغە ترکنە قرار ویرلمش ایسەدە، اهالیسنك ممانعت ومقاومتی اوزرینە، تسلیمی ممکن اولەمیوب، بوکا بدل اولکونك ترکنە قرار ویرلمش؛ واورانكدە ضبطنە قرە طاغلیلر مقتدر اولەمیوب، متوفی مشیر درویش پاشا سلاحە صارلمش اولان اهالیسی حرباً وجبراً قرەطاغە تسلیم ایتمشدر.

غوشفینج { خوارزمدە یعنی شمدیکی خیوە خانلغندە جرجانیەدن ۲۰ فرسخلق مسافەدە معمور وکوزل بر قصبە اولدیغی، و ۶۱۶ تاریخندە کندیسی بوحالدە کوروب تاتارلرك دخولندن صکرە نە حال کسب ایتدیکنی بیلەمدیکنی یاقوت حموی «معجم»ندە بیان ایدیور.

غوشو { آمریقای جنوبیدە (Gauchos) برازیلیا ایلە اوروغای وآرژنتین حکومتلرینك واسع اووەلرندە ساکن وپورتکیز ویا اسپانیول مهاجرلریلە یرلی قاریلر ازدواجندن متولد آدملرە ویریلن اسمدر. بونلر او واسع ویوکسك اوتلی اووەلردە نیم وحشی برحالدە صیغیر وآت یتیشدیرمکلە مشغول اولوب، پك توانا وابری آدملردر.

غوطة دمشق { شامدە دمشق شهرینك شرقندە ممتد اولان واسع واکثر طرفلردن طاغلرلە محاط نهایت درجەدە منبت وکوزل ومیاه جاریۀ کثیرە ایلە اسقا اولنان اووەیە ویریلن اسمدر. بو اووە الیوم باغ وباغچەلردن عبارت اولدیغی کبی، دمشقك مرکز خلافت وبعدە کرسیٔ علم ومدنیت بولندیغی واهالیسنك بر قاچ یوز بیکە بالغ اولدیغی زمانلردە غوطۀ دمشق بر یوزندە جنتدن بر نمونە حکمندە ایدی. عربلر بیننە دە بر یوزندەکی جنتلرك درت اولدیغی مشهور اولوب، بونلرك برنجیسی اشبو غوطة دمشق، ایکنجیسی بخارا ایلە سمرقند آرەسندە وزرافشان وادیسندن عبارت اولان صغد، اوچنجیسی بصرە قربندەکی ابلە (!) ودردنجیسی

فارسده‌کی شعب بوان ایدی. غوطهٔ دمشقك وقتیله معمور وبیوك قریه‌لری چوق اولوب، اورالردن بك چوق علما وسائر مشاهیر اسلام یتیشمشدر.

غوغ { وماغوغ ودها طوغریسی جوج وماجوج (Gog, Magog) [«یأجوج» و «مأجوج» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

غوغول { (Gogol) روسیه‌نك اك مشهور محررلرندن اولوب، روسلرك بعض مساوئ اخلاق وعاداتنی اصلاح نیتیله تصور ایدر بر طاقم حکایه وتیاتروکتابلری یازه‌رق اکتساب شهرت ایتمش؛ واصول اداره‌نك‌ده بعض سوء استعمالاتنی میدانه قویدیغندن، بر مدت وطننی ترکله، رومایه چکلمکه مجبور اولمش؛ و وطننه عودتندن صکره ۱۸۴۷ ده بر نوع قره سودایه مبتلا اولوب، هنوز نشر اولنمامش آثارینی یاقمش؛ و ۱۸۵۲ ده ظن اولندیغنه کوره، اتلاف نفس ایده‌رك، وفات ایتمشدر. ۱۸۰۸ده طوغمشیدی. تألیفاتنك اکثری آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر. روس ادبیاتنك مجددلرندندر.

غولبورن { (Goulburn) آوسترالیانك ویقتوریه حکومتنده بر نهردر، که (دیوبدینغ رانجه) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، ابتدا شرق شمالی‌یه وبعده غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، ۴۲۰ کیلومتره‌لك بك طولاشیقلی بر جریاندن صکره، (موورای) ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ۱۷۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، منبت وکوزل ایشلنمش یرلردن عبارتدر. — ینه آوسترالیانك یکی جنوبی والس حکومتنده دخی بو اسمله برنهر واردر.

غولبورن { (Goulburn) آوسترالیانك یکی جنوبی والس حکومتنده، (سیدنی) نك ۲۰۵ کیلومتره جنوب غربیسنده وسیدنیدن ملبورنه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده و۶۴۵ متره ارتفاعنده اوله‌رق کوزل و منبت بر وادیده واقع ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۴۴۵۵ اهالیسی، کوزل منظره‌سی و ایشلك تجارتی واردر. سبب تأسیسی اولان آلتون معدنلری متروکدر.

غوله‌ته { (Goulette) تونسك اسکله‌سی اولان حلق الوادی قصبه‌سنه فرنکلر طرفندن ویریلان اسمدر. [«حلق الوادی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غولدبرغ { (Goldberg) پروسیه‌نك سیلزیا خطه‌سنده (لیغنیچ) سنجاغنده ولیغنیچك ۱۷ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۴۷۰ اهالیسی وبیوك منسوجات وایپلك فابریقه‌لریله بویاخانه‌لری واردر.

غولدسمایت { (Goldsmith) انکلتره‌نك اك مشهور ادباسندن اولوب، ۱۷۲۸ تاریخنده ایرلانده‌ده طوغمش، و۱۷۷۴ده وفات ایتمشدر. ابوینی طرفندن رهبانلغه سوق اولنمش ایسه‌ده، بو مسلکی ترکله، ادیمبورغه کیدوب، فن طبك تحصیلنه قویلمش؛ وبعده داینلرك تضییقندن بو شهری ترکله، برچوق وقت مجرد قلارنته چاله‌رق قزانه بیلدیکی آقچه ایله فلمنك، فرانسه، آلمانیه واسویچره‌ده سیاحت ایدوب، ۱۷۵۸ ده انکلتره‌یه عودتله، نشر آثاره باشلایه‌رق، بیوك بر شهرت وخیلی ثروت قزانمش ایسه‌ده، مسرفلکندن خیرکوره‌میوب نهایت بر حزن و مراقه مبتلا اولوب، کنج یاشنده وفات ایتمشدر. آثاری بر چوق حکایه کتابلریله انکلتره وروما ویونان تاریخلرینه دائر تألیفات مقبوله‌دن عبارتدر.

غولدقوست { (Gold-Coast) یعنی «آلتون ساحل». [«آلتون ساحل» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غولغوته { یاخود جلجته (Golgotha) قدس شریفك غرب جهتنده وقتیله مجرملرك اعدامنه مخصوص بولنمش بر تپه اولوب، حضرت عیسی (عم) ك دخی اوراده خاچه کرلش اولدیغی خرستیانلرك جملهٔ معتقداتندندر.

غولف استریم { (Gulf-Stream) بحر محیط آطلاسینك بیوك بر آقندیسیدر، که مکسیقه کورفزندن خروجله آمریقای شمالینك سواحل شرقیه‌سی بوینجه شمال شرقی‌یه طوغری چیقه‌رق، (ترنو) جزیره‌سی حذاسنه واصل اولنجه، شرقه یعنی آوروپایه طوغری دونر، و ایکی قوله آیریلوب، بری انکلتره ونوروج سواحلیله ایسلانده جزیره‌سی آره‌سنده قطب شمالی‌یه طوغری چیقار؛ و دیکری فاسقونیه کورفزینه

کیروب، فرانسه واسپانیا وپورتکیز سواحلی طولا ـ شه رق، جنوبه طوغری دوز. بو آقندینك مبدئی خط استوایه قریب اولمغله، صوبی صیجاق وزیاده طوزلی وقویو مائی رنکنده‌در. مکسیقه کورفزندن یعنی فلوریده بوغازندن خروجنده اکی اللی ایله سکسان کیلومتره آره‌سنده، درینلکی ۶۷۰ متره وسرعتی ساعتده ۶ ½ کیلومتره اولوب، حرارتی ۳۰ درجه‌در. بعده یلپازه کبی قوللره آیریله‌رق، حرارت وسرعتی کیتدکجه آزالیر، وغرابدن اوله‌رق بو قوللردن بعضلری دیکرلرندن دها صیجاق ودها سریع الجریاندر. بو آقندینك سبی خط استوایه قریب اولان دکیزلرصولرینك حرارت شمسدن ایصینوب توسع ایتدکجه قطبلرك صوؤق ومنجمد صولرینه طوغری یاییلمق استعداد طبیعیسندن ایلری کلوب، اوروپای غربینك اصل معموریت وتمدنه مستعد اوله‌جق بر هوایه مالك اولمسنی موجب اولان بو آقندیدر؛ زیرا بونك صیجاق صولری آوروپای غربینك سواحلنه اوردقجه، وبونکله برابر کیدن صیجاق وبخارلی هوا بو مملکتلره چوکدکجه، عرضك اقتضاسی اولان برودتی قیروب، نباتات ومحصولاته تازه جان ویرر. انکلتره وفلمنك وآلمانیه ممالکنك او عرضده بولنان روسیه وسیبریه وآمریقای شمالی ممالکندن هواجه اولان فرق کلیسی وانکلتره‌نك سیسلرله دائما زمرد آباد چایرلری بو آقندینك تأثیرندندر. بو آقندی‌یی اون آلتنجی قرن میلادیده جیلبرت کشف ایدوب، قرن حاضرده دخی (موری) بو بابده تحقیقات فنیه اجرا ایتمشدر.

غوله { (Goole) انکلتره‌نك یورق قونتلغنده ویورقك ۳۲ کیلومتره شرق جنوبیسنده (اوس) ایله (دون) نهرلرینك ملتقاسنده بر قصبه اولوب، ۷۶۸۰ اهالیسی، نهرده کوچك کمیلرك دخولنه مساعد لیمانی وایشلك تجارتی واردر.

غولیات { (Goliath) اجنبیلرك جالوته ویردکلری اسمدر. [«جالوت» ماده‌سنه مراجعت بیوریله].

غولیوس { (Golius) فلمنكك مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ۱۵۹٦ ده (لاهای) ده طوغمش، و۱٦٦۷ ده وفات ایتمشدر. ۱٦۲۲ ده سفارتله مراکشه کیدوب، عودتنده

عربی معلمکنه نصب اولنمش؛ ۱۲۲۵ دن ۲۹ تاریخنه‌دك شام وجزیرة العرب وممالك عثمانیه‌ده سیاحت ایتمشدر. عربیدن لاتینجه‌یه مفصل بر لغت کتابی یازمش؛ وعربشاهك تیمورلنك تاریخنی وسائر بعض آثار عربیه‌یی لاتینجه‌یه ترجمه ایتمشدر.

غومرا { (Gomera) اسپانیایه تابع قناریه آطه‌لرندن یعنی جزایر خالداتدن بری اولوب، تنریف جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلی قارشیسنده واقع وساحل مذکوردن ۲۷ کیلومتره کنیش بر بوغازله آیرلمشدر. بر قطع ناقص شکلنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۸ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۲۰۰۰ کشیدر. اراضیسی برکانی وعارضه‌لی اولوب، اك یوکسك ذروه‌سی ۱۳٤۰ متره ارتفاعنده‌در. سواحلی دیك وصرب اولوب، بعض یرلرنده بر قاچ یوز متره یوکسك قیالردن عبارتدر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، طاغلری طاغلانله ودوز یرلری خرما آغاجلریله مستوردر. طوپراغی زراعته پك مساعد ایسه‌ده، اهالیسی تنبل وجاهلدر. حیواناتی زیاده‌در. بر مقدار بتاته اخراج اولنور. ونتیله یتیشدیریلان قامش شکری، ایپك قوزه‌سی وقرمز شمدی متروکدر. مرکزی ساحل شرقیسنده واقع و ۱۵۰۰ اهالیلی جامع (سان سباستیان ده غومرا) اولوب، صاغلام لیمانی واردر. آطه‌نك دیکر بعض صاغلام قویلری‌ده واردر.

غونا { یاخود غوناقوآ (Gona, Gona-koua) آفریقای جنوبیده انکلتره‌نك مهجرلرنده ملز برقوم اولوب، قافر ایله هوتنتوت جنسیتلرینك اختلاطندن متولد اولدقلری مظنوندر.

غونایبو { (Les Gonaïves) آمریقانك آنتیل جزائر کبیره‌سندن (هایتی) جزیره‌سنك مستقل اولان قسم غربیسنده وساحل غربیده‌کی همنامی اولان قویك ایچنده برقصبه واسکله اولوب، ٦۰۰۰ اهالیسی وکوزل لیمانی واردر.

غونتران { (Gontran) فرانسه قراللرندن برنجی (قلوتر) ك ایکنجی اوغلی اولوب، ۵٦۱ تاریخ میلادیسنده حصه‌سنه بورغونیه واورلیان حکومتی دوشمشیدی. برادرلری بیننده ظهور ایدن اختلافاتی تسویه ایله، لومباردلری مغلوب ایدوب، تجاوزلرینه برسد چکمش ایدی. برادرلرینك

وفاتنده بکنلرینك حقوقنی مدافعه، وکندی ملکنی
ایکنجی شیلدبرته ترك ایتمشدی. ٥٩٣ ده وفات
ایدوب، اعزه‌دن عداولنمغله، مارتك ٢٨ نده یورطیسی
اجرا اولنور.

غوندار { (Gondar) حبشك وسطلرنده
بنه غوندار ویا امهاره دینلان خطه‌
نك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢°٣٤′ عرض شمالی
ایله ٣٥°١٠′ طول شرقیده واقعدر. وقتیله بیوك
بر شهر اولوب، ٥٠٠٠٠ اهالیسی وار ایکن، شمدی
١٠٠٠٠ اهالیسی، متعدد کلیسالری ونجاشی‌یه مخصوص
بولنمش خراب بر سرایی واردر.

غوندبود { (Gondebaude) بورغونیه
قراللرندن اولوب، بدری غوند-
یوقك وفاتنده ٤٦٣ ده یالکز جنوب جهتی حصه‌سنه
دوشمش ایسه‌ده، بعده الکانی رین مجراسندن آق
دکیز ساحله و آلپ سلسله‌سندن یوقاری لوآره‌یه قدر
توسیع ایتمشدی. برادرلرندن برینك دامادی اولان
(قلوویس) صاحب ترجمه‌یی مغلوب ایدوب، ذاهب
بولندیغی (آریوس) ك مذهبنی ترکله قتولیك اولمق
شرطیله مصالحه ایتمشدی. غوندبود بر قانون مخصوص
وضع، و ٥١٦ ده وفات ایتمشدر.

غوندریق { (Gonderic) واندالرك حکمدار-
لرندن اولوب، میلادك ٤٠٦
تاریخندن ٤٢٧ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر.

غوندمار { (Gondemar) بورغونیه قراللرندن
ایکی کشینك اسمیدر:
برنجیسی قوندیوقك اوغلی وغوندبودك برادری
اولوب، ٤٦٣ ده بدرینك وفاتنده فرانسه‌ده‌کی ویانه
جهتی حصه‌سنه دوشمش ایدی.
— ایکنجیسی مذکور غوندبودك ایکنجی اوغلی
اولوب، ٥٢٤ ده بیوك برادری سیجیسموندك خلف
اولمش؛ واوسنه فرانقلری مغلوب ایدرك، حکمدار-
لری اولان قلودومیری قتل ایتمش؛ وتئودوریقه بر
قاچ قصبه ترك ایله، ایتالیا ایله مصالحه ایدرك، بر
مدت ممالکنی محافظه ایده‌بیلمش ایسه‌ده، ٥٢٤ ده
قلوویس طرفندن مغلوب اولوب، الکانی فرانسه‌یه
الحاق اولنمش؛ وکندیسی ٥٤١ ده وفات ایتمشدر.

غوندیکر { (Gondicaire) بورغونلرك
ایلك حکمداری اولوب، ٤٠٦
تاریخ میلادیسنده غالیا یعنی اسکی فرانسه‌یه دخول ایله
رین مجراسندن آلپ سلسله‌سنه قدر اولان قسم
شرقیسنی ضبط ایدرك، ابتدا رومالیلره اظهار
مطاوعت ایتمش؛ وصکره بر آره‌لق عصیان ایتمش
ایسه‌ده، مغلوب اولدقدن صکره، یکیدن عرض
اطاعت ایدوب، بونلرك معیتنده (آتیلا) یه قارشی
حرب ایتمش؛ و ٤٣٦ ده رین وادیسنده هونلرله
ایتدیکی محاربه‌ده قتل اولنوب، اوغلی قوندیوق خلفی
اولمش ایدی.

غوندیوق { (Gondioc) بورغونلرك ایکنجی
حکمداری اولوب، آنف‌الترجمه
قوندیکرك اوغلیدر. ٤٣٦ ده بدرینه خلف اولوب،
ممالکنی توسیع ایله ٤٦٣ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛
ووفاتنده ممالکنی درت اوغلنه تقسیم ایتمش ایدی.

غووان { (Govan) اسقوچیه‌نك (لانارق)
قونتلغنده وغلاسقووك ٥ کیلومتره
غربنده (کلوین) ایله (قلیده) نهرلرینك ملتقاسنده
بر قصبه اولوب، ١٩١٨٠ اهالیسی، سفائن اعماله
مخصوص دستگاهلری، اون دکرمنلری، کاغد، پاموق
منسوجات، باصمه وایپك قماشلر فابریقه‌لری وبیوك بر
ایپکخانه‌سی واردر. اسقوچیه‌نك الك اسکی قصبه‌سیدر.

غویاز { (Goyaz, یاخود ویلابوآ ده‌غویاز
(Villa-Boa-de Goyaz) برازیلیا
ممالك مجتمعه‌سنده همنامی اولان جمهوریتك مرکزی
بر قصبه اولوب، ریو ده‌یانیرونك ١٠٥٠ کیلومتره
شمال غربیسنده اوله‌رق ١٦°٢٠′ عرض جنوبی ایله
٥٢°٥٤′٣٠″ طول غربیده واقع و ٨٠٠٠ اهالیی
جامعدر. آراغوآنی ایرماغنه تابع (ورملو) نهری
قصبه‌نك ایچندن کچوب، یازین آنجق قصبه‌یه کفایت
ایده‌جك قدر صو آقیتدیغی حالده، قیشین قصبه‌نك
اطرافنی صو باصار سوقاقلری کنیش ایسه‌ده، غیر
منتظم وقالدیرمسزدر. کوندوزین هوا پك صیجاق
وکیجه پك سرین اولدیغندن، خسته‌لقلری چوقدر.

غویاز { (Goyaz) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنی
ترکیب ایدن یکرمی حکومتك بری
اولوب، فرانسه‌نك بر بچنی وسعتنده اوله‌رق، شرقاً
باراتان، تاباتینغه ومانغا بیراس سلاسل جبالیله غرباً
ریوفرانده وریو آروغاینه مجرالری آره‌سنده غیر
منتظم ومستطیل شکلنده اوله‌رق جنوبدن شماله

اوزانه‌رق، و منتهای شمالنده سیوریلنه‌رك، توقانتین ایرماغنك پك اوزون اولان خلیجی منتهاسنه واصل اولور. ۱°۶ ′۰ ایله ۲°۲۰ ′۰ عرض جنوبی و ۴۸° ایله ۵۴° طول غربی آره‌لرنده ممتداولوب، بویی ۱۴ واکی ۴ درجهٔ جغرافیه‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۴۷ ۳۱۱ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ایسه آنجق ۷۲۱ ۲۱۱ کشیدر، که بهر دورت مربع کیلومتره‌یه برکشیدن آز زیاده دوشیور. شمال غربی جهتندن فراؤپارا، شمال شرقی طرفندن پارانهاؤ وبیاؤهی، شرقاً باهیا ومبیاس جرائس، جنوب شرقی طرفندن ینه میناس جرائس، جنوب غربی جهتندن وغرباً دخی ماتوغروسو حکومتلریله محاط ومحدوددر. حدود شرقیه‌سنده بروجه مذکور بربرینی متعاقب برقاچ سلسلهٔ جبال اوزانوب، برازیلیانك اولدقجه معموریت ومدنیته استعداد کوسترن قسم غربیسنی بو قابلیتدن دها چوق وقت ایچون محروم کورینن قسم غربیسندن آیرر بر خط فاصل حکمنده‌در. بو سلسله‌لردن بشقه جمهوریتك قسم جنوبیسنده (بیرنه) اسمیله ارتفاعلری ۳۰۰۰ متره‌یه قریب اولان برصره طاغلر بولنوب، برازیلیانك شمالی مائله‌سنی جنوبی مائله‌سندن آیریور. بوطاغلرك جنوبی اتکارندن اینن بر چوق نهرلر (پارانه) ایرماغنه دوکلمك اوزره جنوبه طوغری آقدیغی حالده، ینه مذکور طاغلرك شمالی اتکارندندن اینن صولر شماله طوغری جریانله آمازون ایرماغنك منصبی قربنده دوکیلن (توقانتین) ایرماغنی واوکاتابع اولان آراغو آی نهر عظیمنی تشکیل ایدیور. توقانتین ایرماغی بووجهله غویاز حکومتنده نیسان وتشکل ایدوب، مملکتك اورته‌سندن جنوبدن شماله طوغری آقار، ونهایت جمهوریتك شمال شرقی حدودینی تشکیل ایدر. آراغو آی ایسه حکومتك حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایده‌رك، ینه شماله طوغری آقار، ومملکتك اورته‌لرنده شرقه طوغری بر قول آیره‌رق، بعده بو ایکی قول برلشمکله، (بانامال) اسمیله پورتکیز دولتی وسعتنده بر جزیره تشکیل ایدرلر. نهایت غویازك منتهای شمالنده توقانتین ایرماغنه دوکیلور. اراضیسی قسم شرقیسنده عمومیت اوزره طاشلق وچاقیللق ایسه‌ده، قسم غربیسی اوزون اوتلرله مستور اولوب، حیوانات بسلنمه‌یه پك الویریشلیدر. طاغلرنده اورمانلری وکراسته وصرانفوزانه وبویاجیلغه الویریشلی آغاجلرك انواعیله نباتات طبیه‌سی دخی چوق ایسه‌ده، هنوز اخراج اولنه‌میور. اهالیسی ذاتاً پك آز مقدارده اولمغله برابر پك‌ده چالیشقان اولمدقلرندن زراعت پك کری اولوب، یالکز احتیاجات محلیه‌یه کوره حبوبات وسائره زرع اولنور. انواع معادنی وعلی الخصوص آلتون، الماس وبلوری چوق ایسه‌ده، هیچ بری اخراج اولنمیور. پورتکیز مهاجرلری وقتیله آلتون وقیمتلی طاشلر تحری ایدوب، بونلری بولمقده ویا چیقارمقده قوللاندقلری بیچاره یرلیلری اتلاف ویا اسیر ایده‌رك، اللرنده‌کی معدنلری قاپمغله انواع مظالم مدهشه اجرا ایتدکدن صکره، شمدی او واسع اراضینك صاحبسز قالدیغنی کوره‌رك، واعمارینه مقتدر اوله‌میه‌رق، عجز وحیرتله باقه قالمقده‌درلر. باشلیجه اخراجاتی شکر قامشی، آناناس، پاموق، توتون، بقم حیوانات وسائره‌در.

غویانه ﴿ یاخود کویانه (Guyane) آمریقای جنوبینك شمال شرقی جهتنده بیوك بر یر اولوب، بش دولت بیننده منقسمدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — غویانه بحر محیط آطلاسی ساحلنده (اورنوق) منصبندن آمازون منصبنه‌دك ممتد اولوب، قره‌دن بو ایکی عظیم ایرماغك وآمازونه تابع (ریونغرو) نهر کبیرینك مجراریله آیرلمشدر. ریونغرو ایله اورنوقك بعض تابعلرینك منابعی بربرلرینه پك قریب اولدیغندن، بو وجهله غویانه همان هر طرفدن صو ایله محاط بر عظیم جزیره حکمنده‌در. بحر محیط آطلاسیده مذکور منصبلرك آره‌سنده‌کی سواحلی ۱۸۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، اورنوق منصبنك جنوبی ساحلنده واقع الك شمالی نقطه‌سی اولان (موقوموقو) برونی ۸°۴۵′ عرض شمالیده وریونغرونك آمازونه دوکلدیکی محلده واقع الك جنوبی نقطه‌سی ۳°۳۰′ عرض جنوبیده کائن اولمغله، غویانه خط استوانك آلتنده بولنیور. الك شرقی نقطه‌سی آمازونك منصبنك شمالنده ۵۲°۱۷′ طول غربیده واقع (رازو دونورت) یعنی برونی والك غربی یری (اورنوق) ایله (غو آویاری) نهرلرینك ۷۰°۴۰′ طول غربیده واقع ملتقاسیدر. شرق جنوبیدن غرب شمالی‌یه طوغری ممتد بیضی الشکل بر مملکت واسعه اولوب، بویی ۲۰ واکی‌حد و سطی

اوزره ١٠ درجهٔ جغرافیه‌در، که فرانسه‌نك درت مثلی دیمکدر. شرق شمالی جهتندن بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً و غرباً ونزوئلا ایله، جنوباً دخی برازیلیا ایله محاطدر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — غربدن شرقه پك طولاشیقلی بر صورتده ممتد اولان بر صره طاغلر غویانه‌نك اورته‌سنده بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایدوب، بو طاغلرك جنوبی اتکارندن نبعان ایله جنوبه طوغری آقان نهرلر آمازون ایرماغنه دوکیلور. شمالی اتکارندن آقان صولر ایسه مملکتك نصف غربیسنده (اورنوق) ایرماغنه منصب اولور، ونصف شرقیسنده ایسه طوغریدن طوغری‌یه بحر محیطه دوکیلور نسبةً کوچك بر قاچ ایرماق تشکیل ایدر.

تقسیمات سیاسیه‌سی. — غویانه‌نك تقسیمات طبیعیه‌سی تقسیمات سیاسیه‌سنه اساس اولوب، آمازون حوضه‌سی داخلنده وخط استوانك ایکی طرفنده بولنان نصف جنوبیسی برازیلیایه تابعدر، و برازیلیا ممالك مجتمعه‌سندن آمازوناس ایله غراؤپارا حکومتلری بیننده منقسمدر. مائلهٔ شمالیه‌ده قالان نصف دیکرینك ایسه (اورنوق) حوضه‌سنه داخل اولان نصف غربیسی یعنی بتوننك بر ربعی (ونزوئلا) حکومتنه تابع اولوب، درت بش ایالت تشکیل ایدیور. بحر محیط آطلاسی ساحلی بوینجه اوزانان و صولری طوغریدن طوغری‌یه بحر مذکوره دوکیلان ربع دیکری ایسه انکلتره، فلمنك وفرانسه دولتلری بیننده منقسم اولوب، اوچ مهجر تشکیل ایدیور. برازیلیایه و ونزوئلایه تابع اولان غویانه‌نك اوچ ربعندن برازیلیا و ونزوئلا ماده‌لرنده بحث اولنوب، بوراده یالکز بروجه مذکور الآن آوروپا دولتلری بیننده منقسم اولان ربع باقیسندن بحث ایده‌جکز.

غویانه { مهجرلری (Guyane Coloniale) آنفا بیان اولندیغی اوزره، آوروپا دول ثلثه‌سی بیننده منقسم اولان غویانه مهجرلرینك حدود جنوبیه‌سی تقسیم میاه خطیله آیرلمش اولوب، آنجق شرق وغرب حدودی هنوز متنازع فیهدر. اورته‌ده بولنان فلمنك غویانه‌سی حدود اختلافندن بری ایسه‌ده، شرق جهتنده بولنان فرانسز وغرب طرفنده واقع انکلیز غویانه‌لرینك مختلف فیه یرلری خیلی بیوکدر. فرانسزلر حدودی آمازون منصبنك اوست طرفنه دوکیلان (آراغوآری) مجراسنه قدر سورمك ایستدکلری حالده، برازیلیا ممالك مجتمعه‌سی اورادن چوق یوقاری اولان (اویاپوق) نهرینی خط حدود عد ایدیور. متنازع فیه اولان بو یر ایسه فرانسز غویانه‌سنك متنازعه‌سز اولان قسمی قدر بیوکدر. انکلیزلر دخی کندی مهجرلرینی اورنوق منصبنه قدر توسیع ادعاسنده بولندقلری حالده، ونزوئلا حکومتی (اسکیبو) نهری مجراسنی خط حدود اعتبار ایتمك ایستیور.

غویانه مهجرلرینك اراضیسی ساحله متوازیاً اوچ منطقه تشکیل ایدوب، برنجیسی ساحل بوینجه ممتد اولان دوز و آلچق اووه‌در، که نهرلرك دوکدکلری قوملردن کیتدکجه دکیزك ایچنه اوزانوب، توسع ایتمکده‌در. ایکنجیسی بو اووه‌نك منتهاسنده بولنان تپه‌لر وجزئیجه مرتفع یرلر منطقه‌سیدر، که بو تپه‌لر اشجار و نباتاتله مستور اولوب، آنجق چایلر کنارلرینك طوپراغنی سوروکلدکه، بعض طرفلری کیتدکجه صربلاشمقده‌در. بو تپه‌لرك اوسته‌نده یعنی جنوبنده مهجرلرك حدودینی تشکیل ایدن طاغلر منطقه‌سیدر، که بو طاغلر دخی بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایتدکلری حالده، ارتفاعلری ٣٥٠ متره‌دن زیاده اولمیوب، تپه‌لری غرانیتدن عبارت واتکلری باطله کورمه‌مش واسع اورمانلرله مستوردر. بو اورمانلر صرتك او بر طرفنده دخی برازیلیانك هنوز مجهول اراضیٔ واسعه‌سنده الی ماشاء الله ممتد اولورلر. اووه منطقه‌سنك اکی اللی ایله یوز کیلومتره آره‌سنده اولوب، طوپراغی ماتیمتراق بالچیقدن عبارتدر. مهجرلرك الك معمور ومسکون جهتی اوراسیدر. هواسی صیجاق وآغر اولوب، میزان الحراره نادراً ٢ درجه‌دن آشاغی اینر، وچوق دفعه ٣٥ درجه‌دن یوقاری چیقار. ایکی یاغمور وایکی قوراقلق موسمی اولوب، یاغمور موسملرینك بری مایس ابتداسندن تموزك نهایتنه‌دك سورر، ودیکری کانونلرله شباطده اولور. قوراقلق دخی ایلك وصوك بهارلرده حکم سورر. سواحله قریب یرلرده وانهارك منصبلرنده صیتمه‌لر چوق وصاری صیتمه علت مدهشه‌سی کثیر الوقوعدر. دها مرتفع یرلرده هوا دها صاغلام ایسه‌ده، زراعت ایشلری اهالی‌یی آلچق یرلرده اسکانه جلب ایدوب، مرتفع یرلری همان خالیدر. هله آوروپالیلر اوهوالرله

امتزاج ایده‌مدکلرندن، آنجق اوتوز قرق نفوسده برآوروپالی بولنور، واکثر عمله زنجی و چینلیدن عبارتدر. نباتاتی وعلی الخصوص اشجاری پك چوق وپك متنوع اولوب، کراسته‌یه، مرانغوزلغه وطاو. شانلغه یارار مختلف اللون آبنوس وآقازوکبی بزجه اسملری دخی مجهول پك چوق اشجارله بویاجیلقده ومیوه ویا یاپراق وقبوقلرندن بعض یاغلر وعطریات اخراج اولنور ویا صمغلری آلنیر و صنایع وطبده استعمال اولنور حسابسز آغاجلری واردر. اکمك یرینه مستعمل بیوك بر میوه ایله سوده مشابه بر مایع ویرر ایکی جنس آغاجی‌ده واردر، که انسان ایچون زحمتسز وحاضر ایکی مدار معیشت اوله بیلیر. اشجار مختلفه‌سندن پك چوق اخراجات اولیور.

حیواناتی دخی چوق اولوب، ژاغار دینلن آمریقا قاپلانیله تاپیر دینلن طوموزه مشابه بر حیوان، میمونلرك انواعی، حشرات و ییلانلرك انواعی، قره و دکیز قاپلومباغه‌لری، پاپاغانلرك انواعی، سینك قوشلری وسائر طیورك اجناسی، انهارده بالیقلرك انواعی ویوز کیلویه قدرکان بر نوع ییلان بالیغی، سیوری سینك وسائر حشرات مضره بولنور. بو حشراتدن برجنسی یمورطه‌سنی انسانك طیرناغی آلتنه ودیکر بر جنسی برون دلیکلرنده براقوب، بو یمورطه‌دن چیقان قوردلر انسانی اتلاف ایدنجه‌یه قدر اتلرینی یرلر.

اون آلتنجی قرن میلادی اوائلنده اسپانیوللر دفعاتله غویانه‌یی ضبط واعمار ایتمکه کیدوب، ۱۵۸۱ تاریخنده فلمنکلیلر دخی سواحلك بعض طرفلرینه یناشمشلر؛ ودرعقب اسپانیوللرله یرلیلر طرفندن طرد واخراج اولنمشلرسه‌ده، ۱۵۹۶ ده یکیدن کیدوب، «یکی زلانده» تسمیه ایتدکاری بر مهجر تأسیس ایتمشلردی. اون یدنجی قرن اوائلنده فرانسزلر دخی ساحلده غویانه قصبه‌سنی بنا ایدوب، بعده اللرندن چیقان قناده‌یه بدل غویانه‌ده بیوك برمهجر تأسیسنه چالیشمشلرسه‌ده، نقل ایتدکاری اون بش بیك کشیدن اون اوچ بیکی تلف اولمغله، مقصدلرینه نائل اوله‌مامشلردی. بو صوك ایکی قرن ظرفنده اسپانیوللر، پورتکیزلیلر، فلمنکلیلر، فرانسزلر، انکلیزلر، یرلیلر وزنجی کوله‌لر آره‌سنده لاینقطع محاربه ومنازعه‌لر وقوع بولوب، فرانسه‌نك انقلابات داخلیه‌سی صره‌سنده انکلتره بتون سواحلی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ۱۸۱۷ تاریخنده عقد اولنان بر معاهده ایله شمدیکی تقسیم تقرر ایتمشدر.

عموم غویانه مهجرلری حقنده بوقدر معلومات عمومیه ویردکدن صکره، اوچ مهجردن هربرینك دخی زیرده تعریفنه کیریشه‌جکز.

غویانه { انکلیز — سی (Guyane Anglaise, British Guiana) آنفاً بیان اولنان اوچ آوروپا مهجرینك الك غربیسی اولوب، وقتیله (دمراره) اسمیله معروف ایدی.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — بو مهجر حقنده انکلیز مدعیاتیله ونزوئلا وبرازیلیا مدعیاتی آره‌سنده بیوك بر فرق اولوب، انکلتره دولتی (اورنوق) ایرماغنك منصبنی حدود عد ایتدیکی حالده، ونزوئلا حکومتی (اسکیبو) وبوکا تابع (روپوئونی) نهرلری مجراسنه قدر اولان یرلری یعنی ممالکتك همان نصفی مقدارینی تملك ادعاسنده‌در. کذلك برازیلیا ممالك مجتمعه‌سی تقسیم میاه خطنه قدر قناعت ایتمیوب، مذکور (اسکیبو) نهرینك صوك تابعی (سیپارونی) مجراسنه‌دك اولان قسم جنوبیسنی بتمه‌مك ایستیور. انکلیزلرك اعتبار رسمیسنه کوره، بو مهجرك مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۲۱ ۲۴۳ و ونزوئلا ایله برازیلیانك مدعالرنجه یالکز ۵۱ ۸۵۷ مربع کیلومتره‌دن عبارتدر. برنجی تقدیرده انکلیز غویانه‌سی اوچ مهجرك الك بیوکی وایکنجی تقدیرده الك کوچکیدر. هرحالده شمالاً بحرمحیط آطلانتی ایله، غرباً ونزوئلا، جنوباً برازیلیا، شرقاً دخی فلمنك غویانه‌سیله محدوددر.

حال طبیعیسی، انهاری. — طبیعت اراضیسیله اووه وتپه وطاغلرندن ماده‌ٔ آنفه‌ده بحث اولندیغندن، بوراده یالکز انهارینی ذکر ایده‌جکز. خیلی بیوك بر قاچ ایرماق انکلیز غویانه‌سنك منازع فیه اولمیان قسمنده اوزون ودرین خلیجلر تشکیل ایده‌رك بحر محیطه دوکیلور. بونلرك الك بیوکی (اسکیبو) ایرماغیدر، که حدود جنوبیه‌ده‌کی ارتفاعلردن نبعانله، شماله طوغری آقه‌رق، صولدن حدود شرقیه‌ده‌کی طاغلردن ومنازع فیه یرلردن کلن بش آلتی بیوك وبر چوق کوچك نهرلرك صولرینی جمع ایله آغزی ۳۰ کیلومتره کنیش وآنجق اورمانلرله مستور بر طاقم آطه‌لرله

مسدود بر خلیجدن دکیزه دوکیلور. بونك کنیشلکی ١٢٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر دوام ایدر. ایکنجیسی (دمراره) ایرماغیدر، که خلیجی ٢ کیلومتره کنیشلکنده ایسه‌ده، خیلی بیوك کمیلر مجراسنك آغزندن ١٥٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر چیقار. اوچنجیسی (بربیسه) نهریدر، که آغزی ٥ کیلومتره وسعتنده اولوب، بیوك کمیلر ٧٥ وکوچکلری ٢٠٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر چیقار. دردنجیسی حدود شرقیه‌سنی آیران (قورنتین) ایرماغیدر، که بیوکلکده ایکنجی اولوب، آغزی ١٥ کیلومتره وسعتنده‌در، وبیوك کمیلر ٥٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر چیقار. انهار مذکوره‌نك آشاغیلری متعدد جدوللر وریختملرله اعمار اولنه‌رق، فائده‌لری تعمیم وتکثیر اولنمشدر. بو نهرلر پك کوزل طرق تجارت ووسائط نقلیه تشکیل ایدوب، مملکتك طوپراغنك قوهٔ انباتیه‌سیله منابع طبیعیهٔ ثروتنه منضم اولنجه، بو یرك استقبالنی تأمینه کافیدر. ونزوئلا حدودینك منتهاسنده (روورایما) طاغی بولنیور، که ٢٢٥٠ متره ارتفاعنده اولوب، اتکلرندن اینن صولر بر طرفدن اسکیبو، برطرفدن اورنوق وبر طرفدن‌ده آمازون ایرماقلرینه کیدر.

زراعتی، صنایع وتجارتی. — اك برنجی محصولاتی شکر قامشی، قهوه، پاموق، برنج اولوب، کرك بونلرك استحضاری وشکر، روم وسائره اخراجیچون وکرك اورمانلرنده قطع ونقل اولنان قیمتلی آغاجلرك ایشلدلمسیچون سواحلده وانهارك کنارلرنده انکلیزلر برچوق فابریقه‌لر تأسیس ایله، اوراسنی‌ده بر ایکنجی انکلتره صورتنه قویمشلردر. اوزون اوتلری حاوی واسع اووه‌لرنده خیلی مقدار صیغیر وآت یتیشدیریلیر. طاتلی پتاته، مصر، موس وسائر بعض حبوبات دخی احتیاجات محلیه‌یه کوره زرع اولنور. سنوی اخراجاتی ٦٣ وادخالاتی ٥٤ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، تجارتی برنجی درجه‌ده انکلتره وایکنجی درجه‌ده ممالك مجتمعه ایله اولور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — انکلتره بو مهجری ضبط ایتدیکنده یعنی ١٨١٢ تاریخنده اهالئ محلیه بر قاچ بیك آوروپا مهاجری طرفندن حیوان کبی چالیشدیریلان ١٠٠٠٠٠ زنجی اسراسندن عبارت ایدی. انکلیزلر ١٨٣٨ تاریخنده اسارتی لغو ایتمشلردر. شمدیکی حالده اهالیسی ٢٨٤٨٧٧ کیشی اولوب، آنجق اونده بری آوروپالی وبونلرکده چوغی پورتکیزلی وقصوری یرلی، زنجی، ملز، چینلی، هندلی وسائره‌در.

اصول اداره‌سی، تقسیماتی. — بو مهجر: اسکیبو، دمراره وبربیسه اسملریله اوچ قونتاق یعنی سنجاغه منقسم اولوب، مرکزی (جورجتوون) شهریدر، که ٥٠٠٠٠ قدر اهالیی جامعدر. بوندن بشقه یالکز بر قصبه‌سی واردر، که بربیسه سنجاغنك مرکزی اولان (نیوآمستردام) قصبه‌سی اولوب، یدی سکز بیك اهالیسی واردر. انکلتره طرفندن نصب اولنمش بر والی بشی اهالیدن منتخب ودردی والی طرفندن منصوب طقوز اعضادن مرکب برمجلس اداره‌نك استشاره‌سیله ادارهٔ مملکت ایدوب، ینه اهالیدن منتخب برمالیه وبودجه قومیسیونی‌ده واردر. اکثر نظاماتی فلمنکلیلردن قالمه اولوب، بعض جهتلری تعدیل اولنمشدر. واردات ومصارفی اون ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب، باشلیجه وارداتی ادخالاتدن آلنان کمرکدن عبارتدر. مکتبلری چوق اولوب، دارالمعلمینی، یتیم خانه‌سی، فقیرخانه‌سی، مسکین‌خانه‌سی، تیمارخانه‌سی، خسته‌خانه‌سی وایچریده بر حبسخانهٔ عمومیه‌سی واردر. عساکر موظفه‌سی زنجیلردن مرکب اوچیوز نفردن عبارت اولوب، عساکر ملیه‌سی‌ده واردر.

غویانه {فلمنك — ی (Guyane Hollandaise)} غویانه مهجرلرینك اورته‌ده بولنانی اولوب، سورینام (Surinam) اسمیله دخی معروفدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — فلمنك دولتنك غویانه‌ده‌کی مهجری غرباً (قورنتین) مجراسندن شرقاً (مارونی) مجراسنه وشمالاً ساحل بحردن جنوباً تقسیم میاه خطنه‌دك ممتد اولوب، شرقاً فرانسز، غرباً انکلیز غویانه‌لریله، شمالاً بحر محیط آطلاسی ایله، جنوباً دخی برازیلیا ممالك مجتمعه‌سیله محدوددر. برازیلیا جهتندن حدودی پك‌ده معین اولمیوب، فرضیدر. ٦° ایله ١°٣٠′ عرض شمالی و ٥٥°٥٠′ ایله ٥٩°٥٠′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی تقریباً ٥٠٠ وشرقدن غربه وسطی اکی ٣٥ کیلومتره‌در، مساحهٔ سطحیه‌سی

١٠٠ ١٢٩ مربع کیلومترہ اولوب، ٧١٠٠٠ اهالیسی واردر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — فلمنك غویانەسی احوال اراضیجه انکلیز غویانەسنه مشابه اولوب، آنجق ساحل بوینجه ممتد اولان اووه بوراده دها آلچق اولمغله، دکیزك مدی حالنده انهار صولرینك کری‌یه تیمسندن اکثر یرلری صو آلتنده وبطاقلق حالنده بولنور؛ ویقلمش آغاجلرله مملو اولوب، ملیونلرله صو قوشلری چامورلرده یشکیج وقورباغه طوپلار؛ وهواده بلوط کبی سیوری سینکلر اوچشور. بو آلچق اووەنك آرقەسندەکی تپەلر ایسه انکلیز غویانەسنك کیلردن مرتفعجه وکوزلدر. مملکتك ایکی طرفنده حدودینی تمدید ایدن (قورنتین) و(مارونی) ایرماقلرندن بشقه مهجرك اورتەلرنده دخی برقاچ ایرماق بولنوب، جملەسنك اك بیوکی بو مملکته اسمنی دخی ویرن (سورینام) ایرماغیدر. نهرلرینك جملەسی جنوبدن شماله اینوب، آنجق حدودده کیلردن ماعداسی اووه‌یه دوشدکدن صکره، غربه طوغری دونرلر. بوانهارك جملەسی کنیش وصولری چوق اولوب، آشاغی طرفلری ایکی اوچ کیلومترہ وسعتندەدر؛ وشلالەلرك مانع اولمدقلری یرلرده مختلف جسامتده کیلر خیلی یوقاری‌یه قدر چیقار. بوکبی عملیاتده آلیشیق وپك ماهر اولان فلمنکلیلر بو مجرالرك آرەسنده جدوللر دخی آچوب، طرق بحریەیی تکثیر ایتمشلرسەده، آلچق اووەنك بطاقلقلرینی قوروتمغه موفق اولەمامشلردر. سورینام مجراسی اوزرنده بولنان مرکزی (پاراماریبو) نك اوکنده یوزلرجه سفائن استیعابنه کافی لیمان وکوزل ریختملر واردر. مملکتك یاغمورلری پك چوق اولمغله، نهرلرینك صویی هیچ بر وقت آزالماز.

محصولات وزراعتی. — فلمنك غویانەسنك معمور یرلری انهارك وبونلر بیننده‌کی جدوللرك کنارلرندن عبارت اولوب، باشلیجه محصولاتی شکر قامشی، قاقائو، قهوه وپاموقدر. مقدما بو یردن سنوی سکز اون ملیون کیلویه قریب شکر چیقمقده ایکن، بعده وقوع بولان محاربات داخلیه وزنجی کولەلرك حریتلرینی استرداد ایچون بر عصر سورن اختلاللر ونهایت بو صوك زمانلرده بعض انهارینك صولرنده کوزل آلتون ریزەلری کشف اولنمغله، اکثر عملەنك زراعتی ترك ایدوب، آلتون اخراجنه طمع ایتملری زراعتك کلی تدنیسنی موجب اولمش؛ وهله قهوه محصولی احتیاجات محلیه نسبتنده یتیشمکه باشلایوب، پاموق دخی جزئیات مقدارنده قالمشدر. زنجی وچینلی عمله استخدامیچون بیوك سرمایەلرك فقدانی وآوروپا مهاجرلرینك مملکتك صیجاق وآغر هواسیله امتزاج ایدەمەمەسی، بو مهجرك اعمار وترقیسنه مانع اولمقده‌در. وسائط تجارت واختلاط طرق مائیەدن عبارت اولوب، نهرلرده وجدوللرده کمی ومائونه وصندالله مواردە اولنیور.

اهالیسی. — وسعت اراضیسنه کوره پك جزئی اولان اهالیسنك قسم کلیسی زنجی اولوب، آوروپا مهاجرلری آنجق بیك کشی رادەلرندەدر. اسکی یرلیلر دخی بو مقداردن آشاغیدر. زنجیلر زنکبار طرفلرندن منقول اولوب، چالیشقان وعقل سلیم صاحبلریدر. ١٨٣٦ ده حریتلرینی استرداد ایدوب، ایشلەکاری یرلرك واوتوردقلری خانەلرك صاحبلری اولمشلردر. آوروپالیلرك اراضیسنی دخی اجرتله ایشلرلر. آغاجلر آلتنده کوزل اخشاب خانەلری ومنوّعاته محاط کویلری واردر. بر طاقلری‌ده نیم مستقل بر حالده وکندی رئیسلرینك تحت ادارەسنده اورمانلرك کنارلرنده یاشایوب، باشلیجه کراسته قطعیله کچینیرلر. بونلره «اورمان زنجیلری» معناسیله (بوش نکر) نامی ویریلیور. آوروپالیلر باشلیجه فلمنك لسانیله وزنجیلر انکلیز، پورتکیز، فلمنك وزنجی لسانلرندن مرکب غلط بر لسانله متکلمدرلر.

اصول ادارەسی. — بو مهجر فلمنك دولتی طرفندن تعیین اولنان بر والی وبرمکتوبجی وبرحاکم ایله اهالیدن ٦ سنه مدتله انتخاب اولنان ٩ اعضادن مرکب بر مجلس ادارە معرفتیله ادارە اولنور. مجلس ادارە ایله والی آرەسنده اختلاف ظهورنده والی، لاهایده‌کی مستعمرات نظارتنه جواب ویرمك ومسئولیتی اوزرینه آلمق شرطیله، حرکت ایدر. برقاچ قضایه منقسم اولوب، مرکزی ٢٤٠٠٠ اهالیلی جامع اولان (پاراماریبو) اسکلەسیدر.

غویانه { فرانسزەسی (Guyane Française) } غویانه مهجرلرینك اك شرقیسیدر.

موقعی، حدود ومساحەسی. — هر نه قدر

فرانسه‌نك مدعیاتی آرافوآری مجراسنه قدر اولوب، مملكتك برمثلی دخی كندی تابعی عد ایتمك ایستور. سه‌ده، رسماً ومتفقاً طانیمش اولان فرانسز مهجری (اویوبوق) نهری مجراسنه‌دك اولوب، بو نهر شرق جنوبی جهتندن برازیلیا حدودینی آیریور. جنوبا دخی تقسیم میاه خطیله برازیلیادن وغرباً (مارونی) مجراسیله فلمنك غویانه‌سندن آیرلمشدر. شمال شرق طرفی دخی بحرمحیط آطلاسی ایله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٨٩٠٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٢٩٧٦٩ كشیدر.

حال طبیعیسی، انهاری. — بو مهجرك دخی اراضیسی دیكر ایكیسنك كینه مشابه اولوب، هنوز مجهول حالنده اولان قسم جنوبیسی طاغلق واورمانلق، قسم وسطیسی اوزون اوتلرله مستور و بعض اورمانلری حاوی مرعالق، ساحل جهتی دخی بطاقلقدر. فرانسز حكومتی بو بطاقلقلری قوروتمغه و خندقلر وجدوللر آچمغه دخی همت ایتمدیككندن، آوروپا مهاجرلریچون واسع برمزارستان اولمغله شهرت بولان غویانه‌نك اصل بو جهتیدر، كه بطاقلقلرك عفونتی هوایی تسمیم ایدوب، ناقابل اسكان برحاله قویور. فضله اوله‌رق، فرانسز غویانه‌سنك سواحلی دخی پك صیغ اولوب، آمازون نهر عظیمك متصل دوكدیكی قوملر قعر بحری طولدیرمش اولمغله، بش مترهلك عمق بولق ایچون اون اون بش كیلومتره آچلق اقتضا ایدر. سواحلك اوكنده برطاقم قیالق وقوملق آطه‌جقلر دخی بولنیور. حدودینی تحدید ایدن مذكور ایكی ایرماغك آره‌سنده برقاچ ایرماغی و بونلره دوكیلور چایلری اولوب، بو ایرماقلرك باشلیجه‌لری شرقدن باشلایه‌رق: آپارافوآ، سینااماری و مانا نهرلریدر. بو ایرماقلرك یالكز آشاغیكی ٨٠ ویا ١٠٠ كیلومترهلك یرلری سیر سفائنه صالحدر. جنوب جهتنده‌كی تقسیم میاه خطنك اك یوكسك محللری ٤٠٠ متره ارتفاعنده‌در.

اقلیم و هواسی. — اك صیجاق هواسی تموز واغستوس ایله ایلول وتشرین اولده اولوب، میزان الحراره ٣٥ درجه‌یی بچر؛ اك سرین موسمی دخی كانونلرله شباط ومارتده اولوب، بو موسمده چوق یاغمور یاغار، ومع هذا میزان الحراره ٢٢ درجه‌دن آشاغی اینمز.

زراعتی، محصولات ومنابع ثروتی. — فرانسز غویانه‌سنك (آپوروآغ) وادیسنده بولنان بر مقدار آلتون معدنی اهالی وعمله‌یی زراعتدن آیره‌رق، آلتون تحریسنه دوشورمش اولمغله، هوانك آغرلغنه و اهالینك آزلغنه منضم اوله‌رق، بو مهجرك فقر وتدنیسنی موجب اولمشدر. بالطه كورمه‌مش اورمانلرنده كراسته وبویاجیلغه وصرانغوزلق وطاوشانلغه یارار پك چوق اشجار وار ایسه‌ده، ینه چالیشه‌جق قوللرك فقداندن پك آز استفاده اولنیور. یالكز نیم مستقل برحالده اورمانلرده یاشایان زنجیلر مارونی نهریله كراسته ایندیروب، بونلر دخی فلمنك غویانه‌سی اسكله‌لرینه كوتورورلر. زراعتی پك جزئی اولوب، باشلیجه محصولاتی: شكر قامشی، قهوه، قاقاو، بهارات متنوعه و جزئی پاموق وپرنجدن عبارتدر. اوزون اوتلرله مستور واسع اووه‌لرنده نیم وحشی حالنده صالمه حیوانات بولنوب، خیلی مقدار دری وسائر محصولات حیوانیه اخراج اولنور. آلتون معدنلرندن بعض سنه‌لر درت بش ملیون فرانق قیمتنده معدن چیقار.

اهالیسی. — اهالیسنك قسم اعظمی زنجی وملز اولوب، اسكی برلیلر بقیه‌سی دخی ٢٥٠٠ نفوسه قریبدر. آوروپالی مهاجرلرك مقداری آنجق ١١٥٠ كشی‌یه بالغ اولور. قصوری عمله‌لك ایتمك اوزره سوق وادخال اولنمش هندلی، چینلی وسائره‌در.

اصول اداره‌سی. — مركزی ٨٠٠٠ اهالی‌یی جامع (قاینه) اسكله‌سی اولوب، ١٤ ناحیه‌یه منقسمدر. پاریسدن كوندریلن بر والی بر مجلس اداره و ١٦ مبعوثدن مركب بر مجلس منتخب معاونتیله اداره مملكت ایدر. بر محكمهٔ استینافی‌ده واردر. بو مهجر فرانسه مجلس مبعوثاننه بر مبعوث كوندرمك حقنی حائزدر. راهب وراهبه‌لر طرفندن اداره اولنور ذكور واناثه مخصوص ایكی داخلی مكتبیله بر مكتب صنایعی وایكی مكتب ابتدائیسی، اوچ خسته‌خانه‌سی وبر مسكینخانه‌سی واردر.

غیاث { ایران شعراسندن درت كشینك مخلصیدر:

برنجیسی یزدلی اولوب، نقاشلقله مشغول ایدی. شو رباعی اونكدر:

بیچاره کسی که شهر یزدش وطن است
بیچاره تر آن که نقش بندیش فن است
زین هردو بتر کسی که زاهل سخن است
ناچار کسی که هرسه دارد چومن است

— ایكنجیسی (غیاث الدین محمد عجمی) شاه طهماسبك دفترداری امیریك برادری ایدی. شو بیت اونكدر:

خموشیم شب هجران زبیوفائی نیست
که نالهرا بلبم قوت رسائی نیست

— اوچنجیسی (مولانا غیاث الدین) امیر برهان ابرقوهینك برادری بدی. شو بیت اونكدر:

در سرم باز آتشی از عشق آن دلبر گرفت
باز عشق گرمیٔ دیرینه ام از سر گرفت

— دردنجیسی (مولانا —) مشهدلی اولوب، بویاجیلقله مشغول بدی. شو رباعی اونكدر:

خوبان که زجام حسن مستند همه
هر عهد که بستند شکستند همه
با عاشق خویش آشنایی نکنند
بیگانه وبیگانه پرستند همه

غیاث الدین { (سلطان —) خوارزمشاهان سلاله سنك سكزنجی حكمداری اولوب، پدری سلطان قطب الدین محمد زماننده كرمان والیسی ایدی. پدری چنكیزك اوكندن فرار ایدوب، وفات ایتدكدن صكره، صاحب ترجمه كرمانه عودت ایتمك ایستمش ایسه‌ده، دخول ایده‌میوب، فارس جهتلرینی تخریبه قویلمشیدی. برادری جلال الدین هندن عودت ایتدكده، غیاث الدین ابتدا عرض اطاعت ایتمش ایسه‌ده، بعده طغیان ایله، كرمانه كیده‌رك، براق حاجب طرفندن استقبال اولنمش؛ ونهایت اوراده مسموماً وفات ایدوب، ملكی برادری جلال الدینك لینه چكمش ایدی.

غیاث الدین { كرت ملوكندن ایكی حكمدارك اسمیدر:
برنجیسی ملوك مذكوره‌نك دردنجیسی اولوب، ركن الدینك اوغلی ودولت مذكوره‌نك مؤسسی اولان شمس الدین محمدك تورونیدر. ٧٠٦ تاریخنده، برادری ملك فخرالدینك وفاتی اوزرینه، الجایتو خان فرمانیله غور وخراسان امیری اولمشیدی. ٧٢١ تاریخنده ایفای حج شریف ایچون، حجازه واروب، عودتنده سلطانیه‌یه اوغرایه‌رق، سلطان ابو سعید خان وامیر چوبان طرفندن رعایت كورمشدی. بعده امیر چوبان سلطان ابو سعید خاندن فرار ایتدیكنده، صاحب ترجمه‌یه التجا ایتدیكی حالده، خیانت ایدوب، كندیسنی اوغلی هلو خانه برابر قتل ایده‌رك، نعشلرینی سلطان ابو سعیده كوندرمشدی. اوتوز ایكی سنه حكومت سوروب، ٧٢٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. اوغللری شمس الدین وحافظ ومعزالدین ابو الحسین صره ایله حكومت سورمشلردر.
— ایكنجیسی (غیاث الدین پیر علی) ملوك كرتك سكزنجی واخیری اولوب معز الدین ابو الحسن محمد بن غیاث الدینك اوغلیدر. ٧٧١ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، ١٢ سنه حكومت سوردكدن صكره، تیمورلنك خروج ایتدكده، هراتده تحصن ایدوب، بر خیلی وقت مقاومت ایتمش ایسه‌ده، نهایت بو جهانكیرك الینه كچوب، اقربا وتعلقاتیله برابر اسیراً ماوراء النهره كوندرلمش؛ واوراده اعدام اولنه‌رق، بونكله كرت دولتی منقرض اولمشدر.

غیاث الدین { (محمد — بن جلال الدین) اون اوچنجی قرن هجری هندستان مشاهیر علما وشعراسندن اولوب، ١٢٤٢ تاریخنده «غیاث اللغه» عنوانیله فارسی بر لغت كتابی یازمشدر. «مفتاح الكنوز»، «شرح سكندرنامه» و«نسخهٔ باغ وبهار» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی وبر چوق قصائد وسائر اشعاری واردر. هندك مصطفی آباد قصبه‌سنده یاشامشدر.

غیاث الدین { (میر — بن میر صدر الدین) ایران مشاهیر شعرا وحكماسندن وشیراز ساداتندن اولوب، فلسفه وعلوم مختلفه‌یه متعلق بعض آثاری وخیلی اشعاری واردر. شو قطعه اونكدر:

كرفتم كه خود مرك لذت ندارد
نه كسرا خلاصی دهد جاودانی
اكر قلبتان نیست از قلبتانان
وكر قلبتا نست از قلبتانی

غیاث الدین بلبان { دهلی حكمدارلرندن اولوب، عن اصل سلطان التمشك رجالندن ایكن، بعده دامادی اولمشیدی. مشارالیهك وفاتیله اوغلی ناصر الدین محمودك جلوسنده بونك وزیری اولمش؛ و ٦٦٤ تاریخنده بونك وفاتی اوزرینه، تختی ضبط ایده‌رك، ٢٠ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٦٨٥ ده

۸۰ یاشلرنده وفات ایدوب، تورونی معزالدین کیقباد بن بغرا خان خلفی اولمشدی.

غیاث الدین بن حمیدالدین {[«خواندمیر» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

غیاث الدین بهمنی {هندستانک جنوبنده‌کی دکن قطعه‌سنده حکم سورن بهمنیان دولتی ملوکندن اولوب، سلطان محمود شاه اولک بیوک اوغلیدر. ۷۹۹ تاریخنده، بدرینک وفاتی اوزرینه، بدی یاشنده ایکن، تخته چکوب، ایکی آی صکره، ترک کوله‌لرندن وزیر اتخاذ ایتمش اولدیغی (لاچین) طرفندن اسقاط، وکوزلری چیقاریله‌رق بر قلعه‌یه حبس، وعمی شمس الدین اقعاد اولنمشدی.

غیاث الدین پوربی {هندستانده بنکاله ملوکندن اولوب، ۷۷۰ تاریخنده بدری سکندر پوربی‌یه خلف اولمش؛ و یدی سنه حکومت سوردکدن صکره، وفات ایدوب، اوغلی سلطان السلاطین یرینه کچمشدی.

غیاث الدین تغلق {هندستانده دهلی شهرنده حکومت سورن تغلق شاهان سلاله‌سندن ایکی حکمدارک اسمیدر:

برنجیسی سلالهٔ مذکوره‌نک برنجی حکمداری اولوب، بدری تغلق سلطان غیاث الدین بلبانک کوله‌سی ایکن، صاحب ترجه ۷۲۱ تاریخنده خسرو شاهی قتل ایله، حکومتی ضبط ایتمش؛ و اوج بچق سنه حکومت سوردکدن صکره، ۷۲۵ ده مقتولاً وفات ایدوب، اوغلی محمد شاه تغلق خلفی اولمشدر. شاعر شهیر خسرو دهلوی صاحب ترجه‌نک معاصری اولوب، احسانلرینه نائل اولمش؛ و «تغلق نامه» عنوانیله منظوم تاریخنی یازمشدر.

— ایکنجیسی ملوک مذکوره‌نک بشنجیسی اولان فتح خانک اوغلی وفیروز شاهک تورونیدر. ۷۹۰ تاریخنده جدینک وفاتی اوزرینه، دهلی تختنه چکوب، سفاهته طاله‌رق، امور دولتی اهمال ایتدیکندن، آلتی آی صکره کندیسنی اسقاط، وعم زاده‌سی ابو بکر تغلق شاه بن ظفرخانی اقعاد ایتمشلردی.

غیاث الدین جهانکیر {[«جهانکیر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

غیاث الدین چلبی {سلطان بایزید خان ثانی دوری علماسندن اولوب، مشهور آق شمس الدینک برادر زاده‌سیدر. خواجه زاده وخیالی کبی مصری مشاهیر علماسندن تحصیل ایدوب، درسعادت وبروسه وادرنه‌ده بعض مدارسده مدرسلک ایتدکدن صکره، آماسیه‌ده تدریس وافتا ایله مشغول ایکن، ۹۲۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. طریق صوفیونه دخی انتسابی وار ایدی. علوم متداوله‌ده بر قاچ رساله یازمشدر. (پاشا چلبی) دینلکله دخی معروفدر.

غیاث الدین خلجی {هندستانک کجرات خطه‌سنده حکومت سورن خلجی سلاله‌سی ملوکندن اولوب، ۸۷۲ تاریخنده بدری سلطان محمود خلجی‌یه خلف اولمش؛ و ۹۰۶ تاریخنده ایکی اوغلنک منازعاتی آره‌سنده وفات ایدوب، ظنه کوره تسمیم اولنمشدی.

غیاث الدین غوری {غوریان سلاله‌سندن بابا اوغل ایکی حکمدارک اسمیدر:

برنجیسی (محمد) ملوک مذکوره‌نک اوچنجیسی اولوب، بهاء الدین سامک اوغلی و مؤسس دولت علاء الدین حسینک یکنیدر. ۵۵۲ تاریخنده برادری سیف الدین محمده خلف اولوب، هرات تختنه جلوس، و برادری شهاب الدین ابو المظفری غزنه والیلکنه نصب ایتمشدی. بو ذات برادری نامنه خراسانی وهندک بعض طرفلرینی ضبط ایتمشدی. غیاث الدین ۴۷ سنه حکومت سوردکدن صکره ۵۹۹ ده وفات ایدوب، برادری مشارالیه شهاب الدین خلفی اولمشدر.

— ایکنجیسی (محمود) برنجینک اوغلی و سلاله‌نک صوک حکمداری اولوب، ۶۰۲ تاریخنده عمی شهاب الدین ابو المظفره خلف اولمش؛ وکندیسی عاجز وغیر مقتدر برآدم اولمغله، هراتله اکتفا ایدوب، غزنه‌یی تاج الدین ایلدکزه ویرمش؛ وسائر امراسی دخی بر طرفده اعلان استقلال ایتمکله، ۶۰۷ تاریخنده قتل اولنه‌رق، بونکله غوریان دولتی منقرض اولمشدر.

غیاث الدین کیخسرو { رومده یعنی قونیه و آناطو. لیده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی سلالهٔ مذکوره‌نك آلتنجی حکمداری اولوب، عز الدین قلیچ آرسلانك اوغلی و ولی عهدی اولمغله، ۵۷۸ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، تخته جلوس ایتمش ایسه‌ده، بر بچق سنه صکره بیوك برادری رکن الدین سلیمان شاه قیام ایده‌رك، صاحب ترجمه مقاومت ایده‌میوب، قسطنطینیه‌یه قاچمش؛ و ۲۳ سنه صکره ۶۰۳ تاریخنده، برادرینك وقوع وفاتی اوزرینه، ملك موروثنی استرداد ایدوب، بو دفعه دخی آلتی سنه حکم سوردکدن صکره، ۶۰۹ تاریخنده لاذقیه‌ده اهل صلیبه قارشی حرب ایدرکن شهید اولمشدر.

— ایکنجیسی روم سلاجقه‌سنك اون برنجیسی اولوب، برنجی غیاث الدین کیخسروك طورونیدر. ۶۳۶ تاریخنده پدری علاء الدین کیقباده خلف اولوب، او صره‌ده مغوللر خروج ایتمش اولمغله، کندیسی یتمش بیك عسکرله قرق بیك مغول طرفندن مغلوب اولمش؛ وسکز سنه اسماً حکمدارلق ایدوب، ۶۱۴ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ملوك مذکوره‌نك اون اوچنجیسی اولوب، ایکنجینك طورونیدر. ۶۶۴ تاریخنده، پدری رکن الدین سلیمانك قتلی اوزرینه، ابقا خان فرمانیله مسند حکومته کچیریلوب، اون سنه اسماً حکمدارلق ایتدکدن صکره، ۶۸۲ ده کیخاتو خان فرمانیله قتل اولنمشدر.

غیاث الدین محمد { [« غیاث الدین غوری » و « محمد سلجوقی » ماده. لرینه مراجعت بیوریله.]

غیاث الدین محمود { [« غیاث الدین غوری » ماده‌سنه مراجعت.]

غیاث الدین مسعود { قونیه و آناطو. لیده حکم سورن سلاجقهٔ رومك اون دردنجی حکمداری اولوب، عز الدین کیکاوسك اوغلی و غیاث الدین کیخسرو ثانینك طورونیدر. پدری قریمه قاچمش اولمغله، اوراده وفات ایتدیکنده، صاحب ترجمه سینوب طریقیله آذربیجانه کچوب، ابقا خانه التجا ایتمش؛ و بر مدت صکره ۶۸۲ ده آرغون خانك فرمانیله عم. زاده‌سی غیاث الدین کیخسرو ثالثك یرینه روم حکو. متنه نصب اولنه‌رق، ۱۴ سنه اسماً حکومت سور. دکدن صکره، ۶۹۷ ده وفات ایتمشدر.

غیاث حلوایی { مشاهیر شعرای ایراندن اولوب، اصل شیرازلی اولدیغی حالده، اصفهانه کیده‌رك، بر وقت اوراده یاشامش؛ و اواخر عمرنده کوزلرینه عماطاری اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

خوشم بشورش محشرکه کس نخواهد دید
که کرد من ز کدام آستانه بر خیزد

غیاثی { ایران شعراسندن اولوب، استرا. بادلیدر. اکثر عمرینی سیاحتله کچیرمشدر. شو بیت اونکدر:

شر مسارم زرفیق شب هجران تا کی
او کریبان مرا دوزد ومن پاره کنم

غیرت { فرس متأخرین شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (میرزا جعفر) اصفهان ساداتندن او. لوب، شو بیت اونکدر:

افسوس‌که تا بوی کلی بود بکلشن
صیاد نیاویخت بکلشن قفس ما

— ایکنجیسی (خواجه عبد اللطیف خان بن خواجه ابو الفتح خان) شیخ افضل ثابت اله آبادینك شاکردی اولوب، شو رباعی اونکدر:

هر جا یاری وآشنایی ست ترا
دریاب‌که خضر رهنمایی ست ترا
ضایع نبود بخلق احسان کردن
هر دست کرفتهٔ عصایی ست ترا

هندستان کبرا و ادباسندن « جهانکیرنامه » عنوانیله بر اثرك صاحبی اولان بر غیرت خان دخی واردر. بونك عینی اولماق احتمالی واردر.

غیرتی { (محمد عاقل) کشمیر شعراسندن او. لوب، دهلی حکمدارلرندن شاه محمدك زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

بی مژدهٔ وصال نخیزد شهید عشق
صد بارکر فرشتهٔ رحمت ندا کنند

غیلان { (بن سلمة الثقفی) صحابه‌دن ورؤساء بنی ثقیفدن اولوب، طائفك فحمندن

صکره اسلامه کلمش؛ وجاهلیتده اون زوجه‌سی اولمغله، ایچلرندن دردینی انتخاب ایدوب، آلتیسنی تطلیق ایتمکه جانب حضرت نبویدن مأمور بیورلمشیدی. کسری ایله ملاقاة ایتدیکی وحکمدار مشارالیه ایله بعض ماجرالری مرویدر. اواخر خلافت جناب فاروقیده وفات ایتمشدر. — بو اسمله صحابه‌دن دیکر ایکی ذات دخی اولوب، بری رسول الله (صلی الله علیه وسلم) افندمزك آزادلیلرندن ایدی.

غیلان (ابو الحرث ذوالرمه — بن عقبه) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، فرزدقك معاصری ایدی. (میه بنت مقاتل بن طلبه المنقری) یه عاشق اولمغله، اکثر اشعاری بو محبوبه‌سی حقنده‌در. شو ایکی بیت جمله اشعارندندر:

اذا هبت الارواح من نحو جانب
به اهل می هاج قلبي هبوبها
هوی تذرف العینان منه وانما
هوی کل نفسی این حل حبیبها

غیور (نواب اشجع الدوله غیور جنك بهادر) هندستان کبرا وشعراسندن اولوب، ۱۱٤٥ ده طوغمشیدی. نسلی حضرت اویس القرانی‌یه منتهی اولدیغی مرویدر. شو رباعی جمله اشعارندندر:

سحر چو برق بت سرخ پوش رفت وکذشت
بیك کرشمهٔ او عقل وهوش رفت وکذشت
طریق عشق زیروانه می توان آموخت
که سوخت جان عزیز وخموش رفت وکذشت

غیوری (وردی جان بیك بن علی قلی بیك) قرس شعراسندن اولوب، عن اصل اتراکدن اولدیغی حالده، کابلده طوغمش؛ وهندستانه عزیمتله اکبر شاهه انتساب ایدوب، معینده بر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. شو بیت اونکدر:

شر می بارد زابر تیغش
اینست نشان قاتل من

(حرف الغینك صوکی)

ف

(باب الفاء ـ فصل الالف الخ.)

فابريانو (Fabriano) ايتاليانك (ماچراته) ايالتنده وماچراته نك ٤٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق جاتو نهری اوزرنده بر قصبه او. لوب، ١٦٠٠٠ اهاليسی واردر.

فابريچيوس (Fabricius) روما سردار. لرندن اولوب، صدق واستقا. متيله مشهوردر. ميلاد عيسی (عم) دن ٢٨٢ سنه اول قونسلوس اولوب، سامنيتلرله سائر بعض اقوامی مغلوب ايتمش؛ وايكی سنه صكره آرناؤدلق حكمداری مشهور پيروس ايله عقد مصالحه‌يه مأمور اولوب، بونك هداياسنی قبول ايتمه‌مش؛ وپيروس بونك فضائل اخلاقنه اوقدر اعتماد ايتمش، كه روماليلردن طوتمش اولديغی اسرايی ايستديكی فديه‌لر ويرلمديكی تقديرده، اعاده اولنمق شرطيله، كنديسنه بلا تأ. مينات تسليم ايتمش ايدی. حقيقةً پيروسك تكليف ايتديكی فديه‌لری روماليلر استكثار ايتمكله، صاحب ترجه سوزنده طوروب، اسرايی پيروسه اعاده ايتمشدی. قبل‌الميلاد ٢٧٨ تاريخنده ثانياً قونسلوس اولوب، ينه پيروس ايله مكالمه‌يه مأمور اولمش؛ وپيروس بونك خاطريچون رومالی اسرايی بلا فديه كنديسنه اعاده ايتمشدی. ميلاددن ٢٧٥ سنه اول وفات ايدوب، جنازه‌سی قالديريله‌جق قدر آقچه‌سی ظهور ايتمديكندن، حكومت جنازه‌سنی قالديرمغه وقزينه بر مقدار جهاز ويرمكه مجبور اولمش ايدی.

فابيان سنت ـ (St. Fabien) قاتوليكارك عزيزلرندن اولوب، ميلادك ٢٣٦ تاريخندن ٢٥٠ تاريخنه‌دك پاپالق ايتمش؛ وايمپراطور (دچيوس)ك تعقيباتی صره‌سنده قتل اولنمشدر. كانون ثانينك ٣٠ نده يورطيسی اجرا اولنور.

فابيوس (Fabius) رومامشاهير رجالندن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، الك مشهورلری (فابيوس ماقسيموس) در، كه قبل‌الميلاد ٢٣٣ ايله ٢٠٩ تاريخلری آره‌سنده بش دفعه قونسلوس اولوب، مشهور آنيبال ايله اوغراشمش؛ وحربك آفريقايه نقلنی تكليف ايدن اسكيپيونك بو فكری عليهنده بولنوب، بونك اجراسندن اولجه اوله‌رق، ٢٠٥ تاريخنده وفات ايتمشدر.

فابيول سنت ـ (St. Fabiole) قتوليكارك عزيزلرندن اولوب، رومانك بيوك بر عائله‌سنه منسوب اولديغی حالده، مالملكنی فقرايه تصدق، وبر خسته‌خانه تأسيسيله اراضیٔ مقدسه‌يی زيارت، و ٤٠٠ تاريخ ميلاديسنده وفات ايتمشدر. كانون اولك ٢٧ سنده يورطيسنی اجرا ايدرلر.

فاتح فتوحاته موفق اولان سلاطين وامرای اسلامه اطلاق اولنان بو اسم الك زياده سلاطين عظام عثمانيه‌دن استانبولی يعنی قسطنطينيه بلدهٔ شهيره‌سنی فتحه موفق اولان سلطان محمد خان ثانی حضرتلرينه تخصيص اولنه‌رق، بلدهٔ مذكوره‌ده بنا كرده‌سی اولان بيوك جامع شريف وبوكا ملحق محله دخی فاتح ناميله معروفدر. [«محمد خان ثانی» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

فاتح افندی متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، من اصل شروانلی اولديغی حالده، درسعادته ورودله، برمدت مدرسه نشين اولدقدن صكره، ديوان همايون قلمنه كيره‌رك خواجكانلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ وبعده جانب مصره كيدوب، ١٢٥٠ تاريخلرنده اوراده وفات ايتمشدر. شو مقطع اونكدر:

مطلع اولدم كه فاتح دفتر آفاقده
لفظ بی‌معنی كبی قالمش سيمای مرحمت

فاتسه { طربزون ولايتك جانيك سنجاغنده وصامسونك ١١٠ كيلومتره شرقنده
طربزونك‌ده ٢٠٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق قره دكز ساحلنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهاليسى، ايكى جامع شريفى، بر مدرسه‌سى بر رشديه وايكى ابتدائى ايله روملره مخصوص دخى بر ذكور وبر اناث مكتبى، بر حمامى و٦ چشمه‌سى واردر. هواسى آغيرجه ايسه‌ده، اطرافنده كوزل باغچه‌لرى واردر. اسكى بر قصبه اولوب، اسم قديمى (فانيساته) در. جوارلرنده بعض ويرانه‌لر بولنيور.
— فاتسه قضاسى جانيك سنجاغنك منتهاى شرقنده واقع اولوب، شرقاً اونيه، غرباً طربزون سنجاغنه تابع اردو قضالريله، جنوباً سيواس ولايتيله، شمالاً ده قره دكيزله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بويى تقريباً ٤٠ وشرقدن غربه اكى ٣٠ كيلومتره اولوب، ٨٤ قريه‌يى و٣٠٢٥٠ اهاليى جامعدر. اهاليسنك يالكز ١٦٥٢ سى روم و٨٠٢ سى ارمنى اولوب، قصورى كاملاً مسلمدر. اراضيسى قسم جنوبيسنده طاغاق اولوب، ساحله طوغرى ممتد طاغلر ووادى واووه‌لر تشكيل ايديور. بر قاچ نهر حدود جنوبيه‌سنده‌كى طاغلردن اينوب، شماله طوغرى آقار. بونلرك اك بيوكى حدود شرقيه‌سى قربنده جريان ومركز قضا قربنده دكيزه انصباب ايدن (بولامان) چاييدر. طوپراغى اولدقجه منبت اولوب، بغداى، آربه، چاودار، مصر، فصوليه، كنوير، كتن وسائره ايله ميوه وسبزه‌لرك انواعى وعلى الخصوص جوز وفندق حاصل اولور. برمقدار بال وبال مومى ايله اودون وبورطه وسائره اخراج اولنور. صيجاق بر معدن صويى اولوب، بعض امراضه نافعدر.

فاتك { (امير ابو شجاع — المجنون) مصر امراسندن ومشاهير شجعاندن اولوب،
رومى الاصل بر كوله ايكن، صغر سننده فلسطينده تربيه اولنمش ومصر حاكمى اخشيد طرفندن رمله‌ده افنديسندن جبراً اخذ واعتاق اولنه‌رق، مشهور كافور اسودله برابر مشارالبهك خدمتنده بولنمش ايدى. اخشيدك وفاتيله اوغللرينك زمان حكومتلرنده كافور مدبر امور اولمغله، صاحب ترجمه، اسكى آرقداشنك تحت حكمنده بولنمامق ايچون، اخشيدك كنديسنه مالكانه ويرمش اولديغى فيومه چكلمش ايسه‌ده، اورانك هواسيله امتزاج ايده‌ميوب، خسته‌لانجه، تداوى ايچون مصره عودته مجبور اولمش؛ و٣٥٠ تاريخنده وفات ايتمشدر. وفرت شجاعتندن طولايى مجنون لقبيله تلقب اولنمش، وسخاوت وكرمده دخى شهرت شايانه صاحبى بولنمشدر. خسته‌لغى اثناسنده كافور اسودك مسافرى بولنان شاعر شهير ابوالطيب متنبى ايله كوريشوب، كنديسنه بر چوق احسانلر ايتمش؛ ومتنبى بونك حقنده برچوق مدحيه‌لر ووفاتنده مرثيه‌لر سويلمشدر.

فاتوهيوه { (Fatou-Hiva) بحر محيط كبيرك پولينسيا قسمنده واقع
(ماركيزه) جزاير مجتمعه‌سنك اك جنوبيسى اولوب، ″٥٠ ′٢٥ °١٠ عرض جنوبى ايله ″٥ ′١ °١٤١ طول غربيده واقعدر. ذروه‌سى ١١٢٠ متره ارتفاعنده اولان برطاغى واردر. ١٨٧٥ ده ١٢٠٠ اهاليسى وار ايكن، او وقتدن برى نفوسى چوق تدنى ايتمشدر.

فاتيقو { (Fatiko, Koki) ونام ديكرله قوكى خديويت مصريه‌نك مقدما آفريقانك
خط استوانك آلتنده‌كى قسمنده ضبط ايتمش اولديغى يرلردن اولوب، (آلبرت نيانزه) كولى ساحل شماليسنك ٧٠ كيلومتره شمال شرقيسنده ′٢ °٣ عرض شمالى ايله ′١٧ °٣٠ طول شرقيده واقعدر. اراضيسى حد وسطى اوزره حذاى بحردن ١٢٠٠ متره يوكسك اولوب، طاغلرى، اورمانلرى وبك چوق مياه جاريه‌سى اولمغله، هواسى نسبةً سرين ومنظره‌سى بك كوزلدر. اهاليسى ناموسلى وچاليشقان آدملر اولوب، ارككلرى اوموزلرينه برر حيوان دريسى آتارلر، وقادينلرى همان چيلاق كزوب، صاچلرينى كوزل اشكالده دوزلتيرلر.

فاتيو { (Fatio) مشاهير مهندسين ومنجميندن اولوب، ١٦٦٤ ده اسويچره‌نك (اوود)
ناحيه‌سنده (نيون) قصبه‌سى قربنده (دويلر) قريه‌سنده طوغمش، و١٧٥٣ ده وفات ايتمشدر. من اصل ايتاليان برعائله‌يه منسوب اولوب، كنجلكندن لوندره‌ده اختيار اقامتله، ٢٤ ياشنده ايكن، اورا جمعيت علميه‌سى اعضالغنه نصب اولنمشدى. شمسك كره‌ء ارضدن بعدى وزحلك حلقه‌لرى حقنده بعض

تحقیقات فنیه‌ده بولنمش؛ ودوربین ورصده متعلق بعض کشفیات مهمه‌یه موفق اولمشیدی.

فاچان { یاخود فوچان (Fa-Tchan, Fou-Tchan) چینك قسم جنوبیسنده (قوآنغ قونغ) ایالتنده وقانتونك ۱۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سن‌کانغ) نهرینك منصبنه قریب آیرلدیغی قوللرك بری اوزرنده واقع بیوك بر شهر اولوب، ۴۰۰۰۰۰ اهالیسی، پك ایشلك تجارتی وبیچاق وچاتلکیرلکه متعلق معمولاتی واردر. نهرك ایکی کنارنده ۲ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، نهر واسطه‌سیله قانتونله وبعض جدوللردن‌ده دکیزله اختلاطی واردر.

فاخته { صحابیاتدن درت خاتون اولوب، بری حضرت علی المرتضی (رضه)‌ك لابوین همشیره‌سی اولان ام هانیدر. [«ام هانی» ماده‌سنه مراجعت.] ایکنجیسی فخر کائنات (صلعم) افندمزك تیزه‌لری اولان (فاخته بنت عمرو الزهریه)، اوچنجیسی خالد بن ولید (رضه)‌ك همشیره‌سی ودردنجیسی (فاخته بنت الاسود القرشیة الاسدیه)‌در.

فاخر { (ملا —) ایران شعراسندن اولوب، بهبهانلیدر. شو بیت اونکدر:

باغ از سراب غیر بر افروختی چرا
ما را بآتش دکری سوختی چرا

فاخری { (ابو المفاخر) ایران شعراسندن اولوب، سلطان غیاث الدین محمد بن ملکشاه سلجوقی زماننده یاشامشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

بال مرصع بسوخت مرغ ملمع بدن
اشك زلیخا بر یخت یوسف کل پیرهن
زهره چو خاتون صبح خنده ربادرنقاب
ماه چو طاوس سبز جلوه کنان درچمن

فادیف { (Fadéief) بحر منجمد شمالیده یکی سیبریه جزایر مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن اوچ بیوك آطه‌نك بری اولوب، یکی سیبریه جزیره‌سنك غربنده واقع واوندن ۱۶ کیلومتره کنیشلکنده بر بوغازله آیرلمشدر. بویی ۱۵۰ کیلومتره‌دن زیاده واکی ۵۰ ایله ۶۰ کیلومتره آره‌سنده‌در. همان مدور الشکل اولوب، شمال غربی‌یه طوغری اوزانیر بر شبه جزیره‌سی واردر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۲۹۲ مربع کیلومتره‌در. عمراندن عاری

وخالیدر. ۱۸۰۹ ده کشف اولنه‌رق، کاشفی اسمیله تسمیه اولنمشدر.

فاراب { ترکستانده سیحون نهرینك و(شاش) خطه‌سنك اوته‌سنده یعنی شمالنده وبلاساغون قربنده بر ناحیه اولوب، طول وعرضی برکونلك یولدن آزاولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. حکیم شهیر آتی الترجمه ابو نصر فارابی ایله علم لغتده «صحاح» کتاب مشهورینك صاحبی (اسماعیل بن حماد الجوهری) نك وطنیدر. اصل ایچندن کچن نهرك اسمی اولدیغی مظنوندر. بعضلری‌ده قصبه‌یه عد ایتمشلردر. بعده (اطرار) تسمیه اولنمشدی.

فارابی { (ابو نصر محمد بن طرخان بن اوزلغ) اعاظم حکماء اسلامدن اولوب، ترك جنسیتنه منسوب اولدیغی حالده، آنف البیان فاراب خطه‌سنده طوغمش؛ واوراده علوم ابتدائیه‌یی تحصیل ایله ایرانك بعض طرفلرینه کیده‌رك فارسی لسانی ودیکر بر قاچ لسان اوکرنمش؛ ونهایت بغداده داخل اولوب، لسان عربی‌یی اوراده تعلم ایتمش؛ وبعده علوم حکمیه‌نك تحصیلنه قویله‌رق، (ابو بشر متی بن یونس) دن علم منطق اوکرندکدن صکره، حرانه عزیمتله، حکیم (یوحنا بن حیلان) دن دخی بر مدت فن مذکورده درس آلمش؛ وبعده بغداده عودتله، علوم حکمیه وریاضیه وسائره‌نك تحصیلنه وآرسطونك کتبنی تتبعه باشلایه‌رق، کیجه وکوندوز توغل ایله، علوم مذکوره‌ده وموسیقیده دخی زمانك فریدی اولمش؛ واو وقته قدر بین الاسلام حکمت وفلسفه‌ده کیمسه‌نك واره‌مدیغی درجاته واصل اولوب، تدریس وتألیفه مباشرت ایتمش ایدی. فن طبك دخی نظریاتنی اوکرنوب، آنجق تطبیقاتیله اجرای طبابته میل ایتمه‌مشیدی. بعده مصره کیدوب، بر مدت اوراده اقامتدن صکره، شامه عودتله، سیف الدوله بن حمدانك مجلسنده شام علماسیله مباحثه‌یه کیریشه‌رك، جمله‌سنی مغلوب ایتمش؛ وبونلرك هپسی فضل وکمال ووسعت معلوماتنی آکلاینجه، مباحثه‌یی ترکله، همان حقه قلم آلوب، سویلدکارینی یازه‌رق استفاده‌یه باشلامشلردی. مشارالیه سیف الدوله فارابی حقنده پك چوق اکرام وتعظیم ایدوب، کلیتلی احسانلر وتخصیصات ایتمك ایستمش ایسه‌ده، کندیسی پك ساده بر صورتده یاشایوب، دارات واسرافی سومدیکندن، آنجق کونده

درت درهمله قناعت ایدەرك، بشقه بر شی قبول ایتمەمش؛ وبقیهٔ عمرینی بو حال ایله دمشقده گچیروب، ۳۳۹ تاریخنده، سکسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده وفات ایتمش؛ وجنازه نمازی مشارالیه سیف الدوله طرفندن قلنەرق، باب الصغیر خارجنده دفن اولنمشدر. اختلاطدن مجتنب اولوب، اکثریا صو کنارنده ویا آغاجلر آلتنده تنها اوتورەرق، تألیفاتنی یازارمش. دفترلره یازمیوب، اوراق پریشان اوزرینه یازمق عادتی اولدیغندن، تألیفاتنده بعض نقصان یرلره تصادف اولنور. یتمش لسان بیلدیکی منقول ایسەده، بونده مبالغه اولوب، هر حالده اووقت ممالك اسلامیه ده سویلنیلن لسانلرك اکثرینه آشنا ایمش. موسیقیده قانون دینلن آلتی ویا دیکر بر آلت اختراع ایتمش اولدیغی دخی مرویدر. تألیفاتنده حکم کندینك غفلت ایتدیکی برچوق موادی علاوه وتصحیح ایتمش؛ وابن سینا دخی باشلیجه فارابینك آثارندن استفاده ایتمشدر. آوروپاجه آلفارابوس (Alfarabus) اسمیله معروفدر. تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب فی احصاء العلوم والتعریف»، «کتاب اغراض فلسفة افلاطون وارسطوطالیس»، «السیاسة المدنیة»، «السیرة الفاضلة»، «شرح کتاب المجسطی لبطلیموس»، «شرح کتاب البرهان لارسطوطالیس»، «شرح کتاب الخطابة لارسطوطالیس»، «شرح المقالة الثانیة من کتاب الجدول لارسطوطالیس»، «شرح کتاب المغالطة لارسطوطالیس»، «شرح کتاب القیاس لارسطوطالیس»، «شرح کتاب باریمیناس لارسطوطالیس»، «شرح کتاب المقولات لارسطوطالیس»، «کتاب المختصر الکبیر فی المنطق»، «کتاب المختصر الصغیر فی المنطق»، «کتاب لمختصر الاوسط فی القیاس»، «کتاب التوطئة فی المنطق»، «شرح کتاب ایساغوجی لفر فوریوس»، «املاء فی معانی ایساغوجی»، «کتاب القیاس الصغیر»، «احصاء القضایا والقیاسات التی تستعمل علی العموم فی جمیع الصنایع القیاسیة»، «کتاب شروط القیاس»، «کتاب البرهان»، «کتاب الجدل»، «کتاب المواضع المنتزعة من المقالة الثامنة فی الجدل»، «کتاب المواضع المغلطة»، «کتاب اکتساب المقدمات»، «کلام فی المقدمات المختلطة من وجودی وضروری»، «کلام فی الخلاء»، «صدر کتاب الخطابة»، «شرح کتاب السماع الطبیعی لارسطوطالیس»، «شرح کتاب السماء والعالم لارسطوطالیس»، «شرح کتاب الآثار العلویة لارسطوطالیس»، «شرح مقالة الاسکندر الافرودیسی فی النفس»، «شرح صدر کتاب الاخلاق لارسطوطالیس»، «کتاب فی النوامیس»، «کتاب احصاء العلوم وترتیبها»، «کتاب الفلسفتین افلاطون وارسطوطالیس»، «کتاب المدنیة الفاضلة والمدنیة الجاهلة والمدنیة الفاسقة والمدنیة المبدلة والمدنیة الضالة»، «کتاب مبادی آراء المدنیة الفاضلة»، «کتاب الالفاظ والحروف»، «کتاب الموسیقی الکبیر»، «کتاب فی احصاء الایقاع»، «کلام فی النقلة مضافاً الی الایقاع»، «کلام فی الموسیقی»، «مختصر فصول فلسفیة منتزعة من کتب الفلاسفة»، «کتاب المبادی الانسانیة»، «کتاب الرد علی جالینوس فیما تأوله من کلام ارسطوطالیس علی غیر معناه»، «کتاب الرد علی بن الراوندی فی ادب الجدل»، «کتاب الرد علی یحیی النحوی فیما رده علی ارسطوطالیس»، «کتاب الرد علی الرازی فی العلم الالهی»، «کتاب الواحد والوحدة»، «کلام فی الحیز والمقدار»، «کتاب فی العقل صغیر»، «کتاب فی العقل کبیر»، «کلام فی معنی اسم الفلسفة»، «کتاب الموجودات المتغیرة الوجود بالکلام الطبیعی»، «کتاب شرائط البرهان»، «کلام فی شرح المغلق من مصادرة المقالة الاولی والخامسة من اوقلیدس»، «کلام فی اتفاق آراء ابقراط وافلاطون»، «رسالة فی التنبیه علی اسباب السعادة»، «کلام فی الجزء ومالایتجزأ»، «کلام فی اسم الفلسفة وسبب ظهورها واسماء المبرزین فیها وعلی من قرأ منهم»، «کلام فی الجن»، «کلام فی الجوهر»، «کتاب الفحص المدنی»، «کتاب السیاسات المدنیة» که «مبادی الموجودات» عنوانیله ده معروفدر، «کلام فی الملة والفقه مدنی»، «کلام جمع من اقاویل النبی صلی الله علیه وسلم یشیر فیه الی صناعة المنطق»، «کتاب فی الخطابة» که ۲۰ جلددن مرکب بیوك بر اثردر، «رسالة فی قود الجیوش»، «کلام فی المعایش والحروب»، «کتاب فی التأثیرات العلویة»، «مقالة فی الجهة التی یصح علیها القول باحکام النجوم»، «کتاب فی الفصول

المنتزعة للاجتماعات » ، « كتاب فى الحيل والنواميس » ، « كلام فى الرؤياء » ، « كتاب فى صناعة الكتابة » ، « شرح كتاب البرهان لارسطوطاليس » ، « كلام فى العلم الالهى » ، « شرح المواضع المستغلقة من كتاب قاطيغورياس لارسطوطاليس » ، « كلام فى اعضاء الحيوان » ، « كتاب مختصر جميع الكتب المنطقية » ، « كتاب المدخل الى المنطق » ، « كتاب التوسط بين ارسطوطاليس و جالينوس » ، « كتاب غرض المقولات » ، « كلام فى الشعر والقوافى » ، « شرح كتاب العبارة لارسطوطاليس » ، « تعاليق على كتاب القياس » ، « كتاب فى القوة المتناهية وغير المتناهية » ، « تعليق فى النجوم » ، « كتاب فى الاشياء التى يحتاج ان تعلم قبل الفلسفة » ، « فصول مماجمه من كلام القدماء » ، « كتاب فى اغراض ارسطوطاليس فى كل واحد من كتبه » ، « كتاب المقاييس » ، « مختصر كتاب الهدى » ، « كتاب فى اللغات » ، « كتاب فى الاجتماعات المدنية » ، « كلام فى ان حركة الفلك دائمة » ، « كلام فيما يصلح ان يذم المؤدب » ، « كلام فى المعاليق والجون وغير ذلك » ، « كلام فى لوازم الفلسفة » ، « مقالة فى وجوب صناعة الكيمياء والرد على مبطلها » ، « مقالة فى اغراض ارسطوطاليس فى كل مقالة من كتابه الموسوم بالحروف وهو تحقيق غرضه فى كتاب مابعد الطبيعة » ، « كتاب فى الدعاوى المنسوبة الى ارسطوطاليس فى الفلسفة مجردة من بياناتها و حججها » ، « تعليق فى الحكمة » ، « كلام فى معنى ذات وجوهر و طبيعة » ، « كتاب جوامع السياسة مختصر » ، « كتاب باريمنياس لارسطوطاليس » ، « كتاب المدخل الى الهندسة الوهمية مختصراً » ، « كتاب عيون المسائل على رأى ارسطوطاليس » ، « جوابات لمسائل سئل عنها » ، « كتاب اصناف الاشياء البسيطة التى تنقسم اليها القضايا فى جميع الصنايع القياسية » ، « جوامع كتاب النواميس لفلاطون » ، « كلام فيما قال ارسطوطاليس فى الحار » ، « تعليقات انالوطيقا الاولى لارسطوطاليس » ، « كتاب شرائط اليقين » ، « رسالة فى ماهية النفس » ، « كتاب السماع الطبيعى » .

فارادى { (Faraday) انكلترەنك حكمت طبيعيه مشاهير علماسندن اولوب، علم مذكورده برچوق تدقيقات وتجارب فنيه اجراسنه وعلى الخصوص الكتريق ايله حرارتە متعلق بعض كشفياتە موفق اولمشدر. ١٧٩٤ دە طوغوب، ١٨٦٧ تاريخندە وفات ايتمشدر. لوندرە دارالفنوننده حكمت طبيعيه وكيميا معلمى ايدى.

فاراسمان { (Pharasmane) ياخود فرزمان بو اسمله ايبريا خطهٔ قديمەسندە يعنى شروانده ميلادك ايلك يدى قرنى ظرفندە يدى حكمدار كلوب، الك زيادە ذكره شايان اولانى ٣٥ تاريخ ميلاديسندن ٥٤ تاريخندەك حكم سورن برنجيسيدر، كه جزيرە حاكمى مشهور مهردادك برادرى اولوب، روماليلرله بالاتفاق اشكانياندن اوچنجى اردوانه و بعدە برادرى مرقوم مهردادە قارشى حرب ايتمشدر.

فاران { (Pharan) سينا شبه جزيرەسندە طورسينا طاغنك ١٢ كيلومترە شمالندە وقلعة النخلك ١٣٠ كيلومترە جنوب غربيسندە اولەرق وادى فيرانده اسكى بر قصبه خرابەسى اولوب، مناستر وكليسا كبى بعض ابنيەنك ستونلرينى حاويدر. خرستيانلق زماننده قالمه اولان بو آثارك دها قديم بر شهر ويرانەلرندن آلنمه انقاضله ياپلمش اولديغى استدلال اولنيور. حقيقةً فاران توراتده مذكور اولوب، حضرت ابراهيم (عليه السلام) ك زوجەسى هاجرك فارانه چكلمش وحضرت موسى (عليه السلام) ك اورادن ارض مقدسك استكشافنه آدملر كوندرمش اولديغى بيان اولنيور. ياقوت حموى وسائر جغرافيون اسلامك توراتده بو اسمك مكهٔ مكرمەيه ويرلديكنى بيان ايلملرى ايسه سهوه مبنى اولسه كركدر.

فارس { (فارسى پارس) ايرانك الك معمور خطه و ايالتلرندن اولوب، جنوب جهتنده واقعدر. ايرانك بحر فارسده يعنى بصره كورفزندەكى سواحلنك قسم وسطيسى وتقريباً بر ثلثى بو خطەنك اولوب، جنوب غربى جهتندن بحر مذكورله، غرباً خوزستان يعنى اهواز، شمالاً عراق عجمى، شرقاً وشرق جنوبى جهتندن دە كرمان خطەلريله محدوددر. اصل جغرافيا اصطلاحندە فارس خطەسى بحر فارس ساحلى بوينجه هرمز بوغازينه قدر ممتد اولوب، مكران ساحلنه واصل اولور، وكرمان خطەسى ايچريده قالوب، ساحلى يوق ايسەدە، ادارهٔ فارسك سواحل شرقيەسى

کرمان ایالتنه الحاق اولنمشدر. بو سببه مبنیدرکه اکثر اسلام آثار تاریخیه وجغرافیه‌سنده شوستر وبهبهان‌کبی خوزستان ایالتنده ولارکبی کرمان ایالتنده بولنان قصبه‌لر فارس معموره‌لرندن عد و اعتبار اولنمشدر. فارس شمالدن جنوبه ممتد غیر منتظم بر مربع شکلنده اولوب، ۳۰ً ۲۷° ایله ۴۵ً ۳۱° عرض شمالی و ۴۰ً ۴۷° ایله ۵۰ً ۵۲° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. قطری تقریباً ۴۵۰ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۷۶۶۰ مربع کیلومتره‌در. تا قافقاس سلسلهٔ جبالندن متسلسلاً آذربیجان، لورستان وخوزستان خطه‌لرینی شق ایدن جبال فارس خطه‌سنی دخی شمال غربیدن جنوب شرقیه شق ایدرک، و (کوه دنا) و (کوشنکان کوه) اسملریله وسائر اسملرله بر قاچ قوله آیریله‌رق، خطه‌نك وسطلرینه ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ و ۲۰۰۰ متره‌لك ارتفاعلر قزاندیریور. بو مرتفع یرلر (سردسیر) نامیله معروف اولوب، هواسی معتدلدر، واورمانلرله مستور طاغلردن، منبت و محصولدار اووه و وادیلردن وزمردین بایرلردن عبارتدر. یالکز منتهای شمال شرقی قسمی کرمان و عراق عجمی اراضیسنه مشابه اولوب، قوراق وطوزلی اووه‌لر حالنده‌در. (کرمسیر) دینلن ساحل طرفی ایسه آلچق اولوب، هواسی صیجاق وقسماً وخیمدر. مذکور طاغلرك جنوب غربی اتکلرندن اینن صولری طوغریدن طوغری‌یه بحر فارسه دوکیلور. بونلرك الك بیوکی (پرستاف) نهریدر، که خطه‌نك وسطی وبتون جنوب شرقی قسمی صولرینی طوپلایه‌رق، بیدهان قربنده دکیزه منصب اولور. دکیزه دوکیلن انهارینك ایکنجیسی (سفیدرود) در، که خطه‌نك غرب جهتنده آقوب، مجراسی او قدر اوزون دکل ایسه‌ده، تابعلری چوق وصویی بول اولوب، بندربوشیر قوینك غرب جهتنده درت قوله منقسم اولدیغی حالده، بحره منصب اولور. جبال مذکوره‌نك شمال شرقی اتکلرندن اینن صولر ایسه بعض کوللره دوکیلور ویا چوللرك ایچنده قورویوب منقطع اولور. بونلرك الك بیوکی عرب جغرافیونك کافك ضمیله (کر) تسمیه ایتدکلری بندمیر نهریدر، که کوه‌دنادن کلوب، فارسك بوکسك یرلرنده خیلی طولاشدقدن وشیرازك قربنده مشهور رکناباد جانبنده آلدقدن صکره آتی الذکر نیریز کولنه دوکیلور. یاقوت حموی معجمنده فارسك انهارینی بروجه آتی تعداد ایدیور: طاب، سیرین، شاذکان، درخید، خوبذان، سکان، جرسق، اخشین، کر (کافك ضمیله)، فرواب، بیرده. کوللری‌ده چوق اولوب، الك بیوکی شیرازك شرق جهتنده واقع (بختکان) ونام دیکرله نیریز ویا دریای نمك کولیدر، که (نرکس) اسمیله بیوجك برآطه ایله بیوك بر شبه جزیره‌یی حاوی اولوب، بونلر کولی چوق طارلاشدیررلر. بندمیر نهری بوکوله دوکیلور. ایکنجیسی (دریای شور) دینلن کولدر. «معجم البلدان» ده بختکاندن صکره دشتاوزن، توز، جودان و جنکان اسملریله درت کول دها ذکر اولنور. ساحلده درت اسکله‌سی اولوب، الك ایشلکی (بندر بوشیر) در.

محصولات ومنابع ثروتجه فارس ایرانك الك ابی ایالتندن اولوب، هر نه قدر بوکونکی کونده اسکی معموریتنك بر عشرینه بیله نائل اولمیه‌رق، زراعت پك کریده ایسه‌ده، ینه ادارهٔ محلیه‌یه بعد الکفایه خیلی مقدار اخراجات اوله‌جق محصولاتی واردر. باشلیجه محصولاتی: ذخایر متنوعه ایله پرنج، پاموق، پك کوزل و لذیذ میوه‌لرك انواعی، خرما، نهایت درجه‌ده نفیس شراب اعمالنه یارار اوزوم، زیتون، مشهور تنباکی وسائره‌در. کللری پك چوق و پك کوزل اولوب، کل صویی وکل یاغی اخراجیچون کلیتله یتیشدیریلیر. ایپك بوجکلری بسلنوب، خیلی مقدار ایپك چیقاریلیر؛ وقیرمز دخی چیقار. زمان معموریتندن قالمه بعض صنایع الیوم اهالینك برقسمنی اشغال ایدوب، بعض نفیس معمولات چیقار. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، بندر بوشیر وشیرازده هندستان وسائر بلاد بعیده ایله ممالك ایران آره‌سنده برچوق مواردات تجاریه اولور.

ایرانده برکونه استاتستیق اجرا اولنمدیغندن فارسك مقدار اهالیسی حقنده تخمینی وتقریبی برشی سویلیك دخی ممکن دکلدر؛ لکن هر حالده بر ملیونی تجاوز ایتمز ظن اولنور. فارس اهالیسی ایکی‌یه منقسم اولوب، شهر وقصبه وقریه‌لرده ساکن اولان اهالی خالص ایرانی وفارسینك الك فصیح ولطیفله

متكلمدرلر. خطه‌نك مرتفع قسمنك غرب جهتنده يعنى شيراز وكازرون ايله خوزستان حدودى آره‌سنده سوريلريله مشغول اوله‌رق عشاير حالنده ياشايانلر ايسه كرد اجناسندن اولوب، فارسى‌يه شبيه غلط بر لسانله تكلم ايدرلر. بونلر (كوهلكو) و(مامزنى) اسملريله ايكى طائفه‌يه منقسم اولوب، برنجيلرى ١٤٠٠٠ وايكنجيلرى ٤٠٠٠ خيمه قدر تخمين اولنور. فارسك كرك مسكون وكرك خيمه نشين اهاليسى بيننده، ايرانك سائر طرفلرى خلافنه اوله‌رق صارى صاچلى ومائى كوزلى افراده بك چوق تصادف اولنور. بو كونكى كونده ايرانك وبتون آسياى وسطينك لسان ادبى ورسميسى اولان فارسى، اسمندن دخى آكلاشلديغى اوزره، اصل فارس خطه‌سنك لسانيدر. بتون ايرانه وايرانيلره اطلاق اولنان فرس والسنهٔ اجنبيه‌ده پرس وپرسيا اسملرى‌ده فارسدن مأخوذ اولوب، وقتيله بو خطه‌نك بتون ايرانه سياسةً وادباً غلبه چالمسندن ايلرى كلمشدر.

فارس خطه‌سى تاريخ نقطهٔ نظرندن پك اهميتلى اولوب، هر نه قدر هرات وبلخ جهتلرى اقوام آريه‌نك بشيكى حكمنده ايسه‌ده، اصل ايران دولت قديمه‌سنك محل ظهور ومركزى فارس ايدى. بو خطه (مديا) حكمدارلرينك تحت تابعيتنده ايكن، حاكمى بولنان مشهور كيخسرو مديا دولتنى ودها نيجه دول وحكوماتى امحا ايله بتون ايرانى وآق دكيزه قدر اولان ممالك واسعه‌يى تحت حكمنه آلوب، كيانيان دولت عظيمه‌سنى تشكيل ايده‌رك، فارس خطه‌سنى بتون بو ممالكه حاكم ايتمشدى. اسكندردن صكره ظهور ايدن طوائف ملوك زماننده فارس بر مدت مركزيتى غائب ايتمش ايسه‌ده، بعده ساسانيان دولتنى تأسيس ايدن آردشير بابكان دخى فارسده ظهور ايتمش؛ وفارسك مركزى اولان اصطخر شهر قديمى يكيدن ايرانك مركزى اولمشيدى. ظهور اسلامدن صكره حضرت عمر (رضى الله عنه)ك زمان خلافتنده فارسك فتحنه باشلانيله‌رق، حضرت عثمان (رضى الله عنه)ك زماننده فتوحاته دوام اولنمش؛ وباشليجه فاتحلرى عثمان بن ابى العاص ايله موسى الاشعرى اولمشدر. اصطخر شهر شهيرى فتوحات اسلاميه صره‌سنده بعض تخريباته اوغرايه‌رق، ايكنجى درجه‌ده قالمغله، اوائل دور اسلامده شيراز شهرى تأسيس اولنه‌رق، اونك يرينى طوتمشدر. آل بويه دولتنك ظهورنده شيراز مركز اتخاذ اولنه‌رق، بو دولت دورنده وعلى الخصوص عضد الدوله زماننده فارس اسكى شهرت ومعموريتنى استرداد ايتمشدى. اتابكان وآل مظفر زمانلرنده فارس كوچك وفقط مستقل بر دولت حالنده بولنوب، تيمورلنكك فتوحاتندن صكره وملوك صفويه زماننده بر ايالت حالنه ارجاع اولنمش؛ وزند دولت موقته‌سنى تشكيل ايدن كريم خان شيرازى پايتخت اتخاذ ايتمش ايسه‌ده، معتاقباً آغا محمدك يعنى قجار سلاله‌سنك الينه كچوب، بونلر طرفندن ايرانك تا اورتا اوجنده بولنان طهران شهرى پايتخت اتخاذ اولنمغله، فارس او وقتدن ايرانك ايالات بعيده‌سندن مهمل بر ايالت حكمنده بولنمقده‌در.

تقسيمات جديده‌سى معلوم اوله‌ميوب، جغرافيون عرب فارسك بروجه آتى بش كوره‌يه منقسم اولديغنى بيان ايديورلر: اصطخر، آردشير خره، دارابجرد (دارابكرد)، سابور (شابور)، قبادخره. مركزى شيراز اولوب، ديكر باشليجه شهر وقصبه‌لرى: كازرون، شابور، ارجان، بندر بوشير، كنكان، مودشت، فيروزآباد، جارون، فسا، ابرقوه وسائره‌در. ياقوت حموى فارس قلاعنك بش بيكدن زياده اولوب، بعضلرينك پك متين اولديغنى بيان ايديور.

فارس الشدياق {(احمد —) عرب مشاهير محررلرندن اولوب، زمانمزده عرب ادبياتنك تجددينه وبين العرب معارف وافكار جديده‌نك نشرينه پك چوق خدمتلر ايتمشدر. جبل لبنانده دنيايه كلوب، تحصيل علم ايله ادبيات عربيه‌ده يد طولى قزاندقدن وفرانسز وانكليز لسانلرينى‌ده اوكرندكدن صكره، مالطه‌يه كيده‌رك، بر خيلى وقت اورا مكتبنده لسان عربى معلمكى ايتدكدن صكره، لوندره‌يه وبعده آمريقا ممالك مجتمعه‌سنه كيده‌رك، عمرينك قسم اعظمنى اورالرده معلمكله كچيرمش؛ وبعده استانبوله كلوب، «الجوائب» عنوانيله عربى بر غزته تأسيس ايتمش؛ ومطبعهٔ عامره‌ده طبع اولنان بعض كتب عربيه‌نك تصحيحنه مأمور اولمش ايدى. مذكور «الجوائب» غزته‌سى صرف احمد فارس افندينك اثر قلمى اولوب، فوق العاده بر فصاحتله ومتانت افكارله يازلديغندن، بتون ممالك عربيه وعلى الخصوص مصر وشام ومغرب وهند جهتلرنده

بيوك بر شهرت قزانمش؛ وبر چوق وقت نشرى دوام ايدوب، هر طرفه انتشار ايتمكله، بيوك خدمتلر ايتمشدر. بو غزته‌نك حاوى اولديغى مقالات ادبيه وفنيه وقصائد وسائر اشعاردن ماعدا احمد فارس افندى بر خيلى تأليفات نافعه‌يه دخى موفق اولمشدر. باشليجه تأليفاتى بروجه آتيدر: «سر الليال فى القلب والابدال»، «الجاسوس على القاموس»، «الساق على الساق فيما هو الفارياق»، «غنية الطالب ومنية الراغب فى الصرف والنحو وحروف المعانى»، «الباكورة الشهية فى نحو اللغة الانكليزية»، «السند الراوى فى الصرف الفرانساوى»، «التنقيح فى علم البديع»، «الروض الناضر فى ابيات ونوادر»، «كشف المخبا عن فنون اوروبا»، «اللفيف فى كلى فن ظريف». بونلردن بشقه يكرمى ايكى بيك بيتى حاوى ديوان اشعارى واردر. «الجوائب» غزته‌سنك مديرى بولنان اوغلى سليم فارس افندى صاحب ترجمه‌نك مذكور غزته ايله نشر اولنان بعض اشعار وآثارينى دخى «كنز الرغائب فى منتخبات الجوائب» عنوانيله يدى جلد اوزره جمع ونشر ايتمشدر. احمد فارس افندى ١٣٠٣ تاريخنده، ٨٠ ياشنى گچكين اولديغى حالده، استانبولده وفات ايدوب، وصيتى اوزره جنازه‌سى بيروته نقل، واوراده دفن اولنمشدر. كنديسى او درجه‌ده علم وفضيله برابر پك متواضع، ساكن وخلوق بر ذات ايدى.

فارساله { ياخود فرساله (Farsala, Phar-sala) [«چتالجه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله».

فارسى { [«سلمان فارسى»، «ابو على فارسى» و«عبد الغفار الفارسى» ماده‌لرينه مراجعت بيوريله].

فارسى { (ضياء الدين —) مشاهر شعرا وفقهادن اولوب، ماوراء النهرك خجند قصبه‌سنده نشأت ايتمشدر. سلطان محمد ايلدكز زماننده ياشاياب، بر مدت بخاراده قاضيلق ايتمشدى. فقهده بر تأليفى وخيلى اشعارى واردر. سلمان فارسى (رضه) سلاله‌سندن اولوب، بو مناسبتله فارسى تخلص ايتمشدر. اجدادى دخى رياستده بولنمشلردى. شو ايكى بيت جمله‌ٔ اشعارندندر:

شب تا بروز كارمن وروز تا بشب
ناليدنست از غم تو يا كريستن
كفتى ز درد من تكريستى وبرحق
فرقست ازفشاندن خون تا كريستن

فارعه { صحابياتدن بر قاچ خاتونك اسمى اولوب، الك معروفه‌لرى شاعر شهير جاهلى اميه بن ابى الصلتك همشيره‌سيدر، كه عقل وادب وجماليله مشهوره اولوب، طائف فتحنده اسلامه كلمشدر.

فارغ { ايران شعراسندن اولوب، سبزواريدر شو بيت اونكدر.

بصد منزل فتاده دور از خاك درت فارغ
زدور افتادكان يكبار يادى كن چه افتادست

فارغى { ايران شعراسندن بروجه آتى بش كشينك مخلصيدر:

برنجيسى (شيخ ابو الوجد بن شيخ وجيه الدين) هرات مشايخندن اولوب، برادر زاده‌سى زين الدين خوافى ايله برلكده هندستانه عزيمتله همايون شاهك اكرام واحسانه نائل اولمش؛ و ٩٤٠ تاريخنده آكره‌ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

بنياد ذمن كن چو كشى شيفتكانرا
تاكشتهٔ تيغ تو نه بينم ذكر اترا

— ايكنجيسى شيراز ساداتندن اولوب، نير فتح الله شيرازينك يكنيدر. هندستانه سياحتله، بيرامخانك اكرامنه مظهر اولمش؛ وخان مشاراليه آنى الترجمه فارغى به حرمة بوكا مخلصى (فائقى) يه تحويلنى تكليف ايتمكله، صاحب ترجمه هندستانده بولندقجه بو تكليفه توفيق حركت ايتمش ايسه‌ده، ايرانه عودتنده ينه اسكى مخلصنى آلمش؛ وبعده ثانياً هندستانه سياحت ايدوب، اكبر شاهه انتساب ايتمش؛ و وفاتنه قدر اوراده قالمشدر. شو بيت اونكدر:

بشرطى فارغى در خدمت آن بت كمربسته
كه تاروز قيامت از ميان زنار نكشايد

— اوچنجيسى مرعشلى اولوب، شو بيت اونكدر:

آنان كه باخيال رخ يار خوكنند
مستغنى اند از آنكه ذكر جستجو كنند

— دردنجيسى استراباذلى اولوب، شو بيت اونكدر:

خواهمش از دل بياد ديكر ان بيرون كنم
ديكرى با او نمى آيد بيادم چون كنم

— بشنجيسى امير سعد الملكك اوغلى اولوب، شو بيت اونكدر:

در وفای وعده چون کوشد چومیداندکه من
میشوم راضی که بازم وعدهٔ دیکر دهد

فارقی { (خطیب ابو یحیی عبدالرحیم بن محمد بن نباتة الحذاق) [«ابن نباته» ماده‌سنه مراجعت.] — [«سعد الدین فارقی» ماده‌سنه‌ده مراجعت بیوریله.]

فارناس { (Pharnace) قره‌دکیزسواحلنده حکم سورن اشکانیان طوائف ملوکندن ایکی کشینك اسمیدر:
برنجیسی پونت یعنی طاربزون جهتی ملوکندن اولوب، بشنجی مهردادك اوغلی و بیوك مهردادك جدیدر. قبل‌المیلاد ۱۸٤ تاریخندن ۱۵۷ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر. سینوبی ویافلاغونیا خطه‌سنی (یعنی قسطمونی ولایتی) ضبط ایتمکله، برغامه حکمداری (اومن) ك وسائر قومشولرك خصومتنی جلب ایدوب، رومالیلرك توسطیله بو یرلری ترکه مجبور اولمشدی.
— ایکنجیسی بیوك مهردادك اوغلی اولوب، رومالیلره یاراەق ایجون، بدرینه خیانت ایدوب، محوینی موجب اولدقدن صکره، بوسفور حاکمی اولمش؛ و قیصر ایله پومپیوس بیننده‌کی اختلافاتك ظهورینه دکین رومالیلره صادق قالوب، وقعهٔ مذکوره‌ده بدرینك ملکنی استردادە قالقیشه‌رق، پونت و قپادوقیه خطه‌لرینی ضبط، و روما سردارلرندن (دومیتیوس قالونیوس) ی مغلوب ایتمش ایسه‌ده، قیصر اسکندریه‌دن عودتنده اوچ کونده کندیسنی مغلوب ایتمکله، فارناس سینوبده تسلیم اولنه‌رق، بوسفوره عودته اجبار اولنمش؛ وبر سنه صکره تبعه‌سی طرفندن قتل اولنمشدر.

فارنوورت { (Farnworth) انکلتره‌نك لانقاشتر قونتلغنده بولتونك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده ومانچستردن بولتونه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۳۵۰۰ اهالیسی ویاموق منسوجات اعمالنه مخصوص بیوك فابریقه‌لری واردر.

فارنهام { (Farnham) انکلتره‌نك (سوری) ایالتنده وکیلفوردك ١٤ کیلومتره غربنده اوله‌رق (وی) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۰۲۰۰ اهالیسی، اسکی برقلعه‌سی وجوارلرنده مشهور شربتجی اوتی محصولاتی واردر.

فارو { (Faro) پورتکیزك منتهای جنوبنده واقع (آلغاروه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، لیسبونه‌نك ۲۷۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق بحر محیط آطلانتی ساحلنده واقعدر. ۸۱۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، صیغ لیمانی وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

فارو { (Cap del Faro) برونی سیجلیه جزیره‌سنك شرق شمالی کوشه‌سنده و مسینه شهری اوکنده بر برون اولوب، اوزرنده بر قلعه وبر قریه واردر. اسکیدن بر فناری ودکیز الهی زعم اولنان (نپتون) ك عبادتنه مخصوص بر معبدی وار ایدی. برونه بو اسمی ویرن واخیراً یکیدن تأسیس اولنان فناری ۳۸° ۱۵′ ۵۰″ عرض شمالی ایله ۱۳° ۲۱′ ۲۵″ طول شرقیده واقعدر.

فارو { (Farö) بالطیق دکیزنده غوتلاند جزیره‌سنك شمالنده واقع برکوچك آطه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۱۳۰ کشیدر. اطافت منظرله مشهور اولوب، کوزل برلیانی وصید ماهیسیله دکیزقوشلری آوی واردر.

فاروس { (Faros) زمان قدیمده ایکی کوچك جزیره‌نك اسمی اولوب، بریسی اسکندریه شهرینك اوکنده ایدی، واوزرنده مشهور اسکندریه فناری رکز اولنه‌رق، بعده‌لرله قره‌یه ربط اولنمشدی. — دیکری آدریاتیك دکیزنده واقع اولوب، الیوم (لسینه) اسمیله معروفدر. [«اسکندریه» و «لسینه» ماده‌لرینه مراجعت.]

فاروق { خلیفهٔ ثانی جناب نبوی حضرت عمر بن الخطاب (رضه) افندمزك لقب شریفی اولوب، حق باطلدن تفریقده وعدل وحقانیتده‌کی قوهٔ فوق‌العاده‌لرندن طولایی جانب رسالتپناهیدن بو لقب مفخرت بخشا ایله تلقیب بیورلمشدر.

فارهام { (Fareham) انکلتره‌نك هامپشیر قونتلغنده ویورچوتك ۹ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق شهر مذکور ربختمنك منتهای شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری، معدن کوری تجارتی ودکیز حاملری واردر.

فارياب { (ياخود فيرياب) خراسانده بلخك قربنده وجيحون مجراسنك غربنده جوزجان اعمالندن بر قصبه اولوب، مشاهير علمادن بر چوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر. طالقاندن ٣ وبلخدن ٢ مرحله‌لك مسافه‌ده ايدى. شمدى خرابه اولسه كركدر.

فاريابى { (ظهير الدين —) مشاهير شعراى ايراندن اولوب، آنف البيان فارياب قصبه‌سنده نشأت ايتمشدر. رشيد سمرقنديك شاكردى ومجيد بيلقانى، كمال الدين نخجوانى، شرف الدين شفروه، محمد بن على كرواج اصفهانى وجوهرى زركرك معاصرى ايدى. وطنندن نيشابوره كيدوب، بر مدت سلاجقه‌دن طغانشاهك خدمتنده بولنمش؛ واورادن آذربيجانه كيده‌رك قزيل آرسلان اتابك ايلديكزه انتساب ايتمش؛ وبعده دركاه كبرايه ملازمتدن واز كچوب، كوشهٔ انزوايه چكلمش؛ و ٥٩٨ تاريخنده تبريزده وفات ايتمشدر. بعض تذكره نويسلر شاعر (ظهير الدين فاريابى) ايله حكيم (ابو نصر فارابى) بيننده تفريقه مقتدر اوله‌مامشلردر. مرتب ديوانى واردر. شو بر ايكى بيت جمله شمارندندر:

تراست لعل شكر بار و درميان كوهر
ميان لعل چراكردهٔ نهان كوهر
بخنده چون لب ياقوت رنك بكشايى
زشرم زرد شود همچو زعفران كوهر
رخم چوزر شد واز جزع ديده هرساعت
فشانم از غم آن لعل در فشان كوهر

فازانو { (Fasano) ايتاليانك بارى ايالت وقضاسنده وباريك ٥٤ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ساحلدن بر آز ايچريده بر قصبه اولوب، ١٢٢٠٠ اهاليسى واردر. اسكى برقصبه اولوب، اطرافنده بعض آثار عتيقه بولنيور.

فاس { (Fez) مغرب اقصاده مراكش دولت سلاميه‌سنك ايكنجى پايتختى ومراكشدن صكره اك بيوك شهرى اولوب، مراكشك ٣٧٥ كيلومتره شمال شرقيسنده، طنجه‌نك ١٩٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده وبحر محيط آطلاسيده‌كى رباط اسكله‌سنك ١٦٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق ٣٤° ٦′ ٢٠″ عرض شمالى ايله ٧° ١٤′ ٣″ طول غربيده واقعدر. اهاليسنك مقدارينى سياحينك بعضلرى ١٥٠٠٠٠ دن زياده كوسترركارى حالده بعضلرى ٢٠٠٠٠ دن زياده اولمديغنى ادعا ايتمشلرسه‌ده، ١٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اهاليى جامع اولديغى ملحوظدر. شهر كوزل بر اووه‌ده وصوبى بول بر نهرك ايكى طرفنده واقع اولوب، ايكى جهتى دخى كوزل ايشلنمش و اشجارله مستور ايكى تپه‌يه طيانمشدر. شهرك زمينى حذاى بحردن ٤٠٠ متره مرتفع اولوب، مذكور تپه‌لرك شهرك حذاسندن اعتباراً ٥٥٠ متره ارتفاعلرى واردر. جغرافيون عربك تعريفنه كوره، نهرك بر جهتنده‌كى قسمنه (عدوة الاندلسيين) واو بر جهتنده‌كينه (عدوة القرويين) دينلوب، هر برينك اهاليسى سيما واخلاقجه ديكرندن فرقليدرلر. نهرك صوبى شهرك ايچنده بر چوق جدوللره آيريلوب، ابوعبيد البكرينك روايتنه كوره وقتيله اوچيوزى متجاوز دكرمن چويرمش. بوكون دخى شهرك بر چوق چشمه‌لرى وجوامع شريفه‌نك فسقيه‌لرى واردر. ايكى صره سور ايله محاط اولوب، ايكى طرفنده‌كى طاغلرك تپه‌لرنده برر قلعه بولنيور. شهرك كوزل ومصنع برقپوسى و(جامع القرويين) اسميله بيوك، قديم وپك مصنع بر جامع شريفيله ديكر متعدد جوامعى، جامع مذكورك اطرافنده متعدد مدرسه‌لرى وپك چوق قيمتدار كتبى وبر طاقم آلات رصديه‌يى وارض وسما كره‌لرينى حاوى واسع بر كتبخانه‌سى واردر. وقتيله فاس عالم اسلامك اك پارلاق مراكز علومندن اولوب، شمديكى حالده دخى مدرسه‌لريله مدرسلرى وطلبه‌سى چوق ايسه‌ده، اوقونان علملر پك محدوددر. «روض القرطاس» ك روايتنه كوره، موحدين زماننده فاسك ٨٩٢٣٦ خانه‌سى، ١٩٠٤١ بكار اوطه‌سى، ٩٠٨٢ دكانى، ٤٦٧ خانى، ٧٨٠ جامع ومسجدى، ٩٣ حمامى وپالكز سورك ايچنده ٤٧٢ دكرمنى وار ايدى. موقعى، هواسى، اطرافنك قوهٔ انباتيه‌سيله باغ وباغچه‌لرينك ومياه جاريه‌سنك كثرتى، اهميت تجاريه‌سى و اهاليسنك بعض صنايعه الفتى فاسك عمران وترقيسنى و دنيانك اك كوزل شهرلرى صره‌سنه كچمك استعدادينى تأمينه كافى اولديغى حالده، حيفا كه ايچنه كيريلجه، منظرهٔ خارجيه‌سنك لطافتنى دخى اونوتديره‌جق بر حال خرابيت وتسيب كوريلور. سوقاقلرى طار، طولا-

شیقلی، قراقاق وبك پیس، ابنیه‌سی زینت وصناعت معماریه‌دن عاری، جامعلرینك اکثر منارەلری یقیق، چینیلری دوشوکدر. چارشیسی خیلی بیوك ایسه‌ده، ینه بو حالده‌در. شهرك ایچنده ایکدن بعض منسوجاتله یوکدن احرام وکلیم وهر یرده بو شهرك اسمیله تسمیه اولنان قیرمزی فس، مواد دباغیه ومعمولات سراجیه، طوغله، صیرلی چینی وساٸره اعمال اولنور. شمدیکی حالده شهر اسکی ویکی فاس اسملریله ایکی قسمه منقسم اولوب، آرەلرنده بعض متفرق محله‌لر و امیره مخصوص بر سرای واردر. یهودی محله‌سی‌ده آیری اولوب، بو ملته منسوب اهالیسی ٣٠٠٠ و بر روایتده ١٠٠٠٠ کشیدر. ضربخانه‌سی‌ده اولوب، سکه ضرب اولنور.

فاس شهری ادریسیلر دولتنك مؤسسی اولان ادریس بن ادریس طرفندن ١٩٢ و ١٩٣ تاریخلرنده بنا اولنوب، برنجی سنه‌ده بنا اولنان قسمنده اندلسدن ایکنجی سنه تأسیس اولنانده ایسه قیرواندن کلن مهاجرلر اسکان اولنمغله، بر وجه مذکور برنجیسی (عدوة الاندلسیین) وایکنجیسی (عدوة القرویین) تسمیه اولنمشدی. ادریسیلر حکم سوردکجه، فاس پایتختلری اولوب، بعده نوبت حکومت مرابطینه کلنجه، بونلر، بربر قبائلنه دها یقین اولمق ایچون، دها جنوبده (مراکش) شهرینی بنا ایتمکله، بونلرك وموحدینك زماننده مرکزیتدن چیقمش ایسه‌ده، ینه علوم ومعارف وصنایع وتجارت مرکزیتنی محافظه ایدوب، پك معمور ایدی. بعده بنی مرین ینه فاسی پایتخت اتخاذ ایدوب، بونلرك بشنجیسی اولان ابو یوسف ادریسك بنا کرده‌سی اولان شهرك آلت طرفنده یعنی غربنده آیریجه بر شهر دینله‌جك قدر بیوك بر محله علاوه ایدوب، فاسی بر قات دها توسیع ایتمشدی. الیوم یکی فاس دینلان قسم بوندن عبارتدر.

فاس { وادی (فاس مغرب) اقصاده آنف البیان فاس شهری اورته‌سندن کچن بر نهر اولوب، شهر مذکورك ایکی طرفنده‌کی کوزل طاغلرده ٦٠ منبعدن نبعانله، شهرك اوستنده وایچنده بونلر برلشەرك، شهره بول صو ویردکدن وبرچوق دکرمنلر چویردکدن صکره، اووه‌یه چیقوب، فاسك باغچه وبوستانلریله مزروعاتنی بعد الارواء، ایکی میل آشاغیده (سبو) ایرماغنه دوکیلور.

فاس { دولتی. آفریقا قطعه‌سنك شمال غربی کوشه‌سنده واقع مغرب اقصی دولت اسلامیه‌سنه، پایتختلری اولمق مناسبتیله، مراکش وفاس دولتی نامی دخی ویریلیر. علی الخصوص دیارمزده بین العوام فاس دولتی دینمکله دها مشهوردر. [«مغرب اقصی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله].

فاسته آلاند { (Fasta-Alande) بالطیق دکیزنده (بوتنیه) کورفزی مدخلنده واقع وفینلاندیه‌یه تابع (آلاند) جزایرینك اك بیوکی اولوب، بویی ٤٠ واکی ٣٥ کیلومترەدر. سواحلی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، بر چوق قوی ولیمانلری واردر. اهالیسی ١٠٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولوب، باشلیجه قصبه‌سی (ماریهامن) در.

فاشر { سودان شرقیده دارفور مملکتنك مرکزی بر قصبه اولوب، خرطومك ٧٣٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده ١٣°٣٦′٢٧″ عرض شمالی ایله ١٣°٣′٥٢″ طول شرقیده واقع و ١٣٠٠٠ اهالیلی جامعدر. جسیم بر کوی حالنده اولوب، قرن سابقده دارفور حاکمی عبد الرحمن الرشید طرفندن تأسیس، وبعده خدیویت مصریه جانبندن ضبط اولنەرق، الیوم متمهدینك تحت حکمنده بولنیور.

فاشوده { سودان شرقیده نیلك باشلیجه قولی اولان بحر ابیضك تشکیل ایتدیکی بر آطه‌ده و ٩°٥٥′١٠″ عرض شمالی ایله ٢٩°٥٨′٥٥″ طول شرقیده واقع بر قصبه اولوب، مقدما خدیویت مصریه طرفندن ضبط واعمار اولنمشدی.

فاضل { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر.

برنجیسی (ملا —) کاشانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

برند خلق ز قطع حیات راه بسویش
دمیست عمر که طی میکنند تا سر کویش

— ایکنجیسی (میرزا محمد — بن ملا محمد باقر فائض) مازندرانلی اولوب، علی قلیخان معیتنده هندستانه کیتمش، ودهلیده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

بکوش آید فغان العطش باز از لب زخم
مکر این تشنه تیغی آبداری در نظر دارد

فاضل احمد پاشا { [«کوپریلی زاده» ماده‌سنه مراجعت.]

فاضل بك { مشاهیر شعراء عثمانیه‌دن او- لوب، فلسطینك صفد قصبه- سنده طوغمشدر. عصیان ایتمش اولان جدی طاهر عمر ۱۱۸۰ تاریخنده اخذ وقتل اولندقده، صاحب ترجمه قپودان دریا غازی حسن پاشانك شفاعتیله قورتاریله‌رق، درسعادته سوقله، اندرون همایونه قبول بیورلمش؛ ودور سلطان عبد الحمید خان اولده اندروندن خروجله، دور سلطان سلیم خان ثالثده خواجه‌کانلق رتبه‌سیله ردوس تولیتنه وبعده حلب دفترداراغنه ومعادن همایون امانتنه وبوکا مماثل بعض مأموریتلره تعیین اولنمش؛ وبعده حقنده وقوع بولان بعض شکایتلر اوزرینه، ۱۲۱٤ ده ردوسه نفی اولنه‌رق، اوراده بر علته مبتلا اولمغله، درسعادته عودته مساعده بیوریلوب، بدی سنه اسیر فراش قالدقدن صکره، ۱۲۲۵ تاریخنده وفات ایتمش؛ وجوار ابا ایوبده قزیل مسجد قبرستاننده دفن اولنمشدر. لطیف وسلیس اشعاری اولوب، مرتب دیوانی و«خوبان‌نامه» و«زنان‌نامه» عنوانلریله ایکی مشهور منظومه‌سی واردر. شو مقطع جمله اشعا- رندندر:

عجب تولدی ینه بو فاضل پر محنت وزاره
بو ایام سرور افزاده بویله نه یمان اغلر

فاضل پاشا { [«کوپریلی زاده» و«مصطفی فاضل پاشا» ماده‌لرینه مراجعت.]

فاضلة الزمان { سالفة الترجمه (عائشة الباعونیه)نك لقبیدر [اسمنه مراجعت].

فاطمه { (الزهراء) کریمهٔ جناب نبوی او- لوب، بر روایتده بنات جناب رسا- لتپناهینك سناً اك کوچکی وبر روایتده اوچنجیلری اوله‌رق، جناب ام کلثومدن بیوك ایدی. هرحالده عقل وذکا وحسن وجمال وزهد وتقوی واخلاق حسنه‌سیله همشیره‌لرندن زیاده محبت جناب پیغمبری‌یه مظهر اولمشدی. والده‌لری خدیجة الکبری (رضها) اولوب، هجرت نبویه‌دن ۱۳ سنه اول مکهٔ مکرمه‌ده دنیایه کلمش؛ هجرتك ایکنجی سنه‌سی، ۱۰ یاشلرنده اولدقلری حالده، او وقت ۲۱ یاشلرنده بولنان جناب مرتضایه وارمشلردر. دیکر بنات جناب نبوینك اولادی اولمیوب، اولادلر دخی کوچك یاشنده ارتحال ایتدکلرندن، نسل پاك حضرت رسالتپناهی اولاد واحفاد جناب فاطمه‌یه منحصردر. مشارالیهانك نور دیدهٔ پیغمبری اولان امام حسن وحسین ایله طفل ایکن ارتحال ایدن محسن اسمنده بر ارکك وام کلثوم وزینب اسملریله ایکی قیزکه جمعاً بش اولادی دنیایه کلمشدر. فخر کائنات (صلعم) افندمزك حضرت فاطمه حقنده‌کی شفقت ومحبتی فوق العاده اولوب، کندیسیله زوج محترملرینی وامامین حضر- تلرینی مبارك عبالریله صاره‌رق، اهل بیت وآل عبا تسمیه واتخاذ بیورمشلردر. حق عالیلرنده بر چوق احادیث شریفهٔ صحیحه مروی اولوب، حضرت مریم (عم) دن صکره دنیایه کلوب کچمش قادینلرك جمله‌سندن ارجح ومقدم اولدقلری احادیث شریفه ایله مثبتدر. لونی فوق العاده بیاض وپارلاق اولوب، بو مناسبتله (زهرا) تلقیب بیورلمشدر. حسن وجماللری وعقل وذکا ودرایتلریله دیانت وتقوالری وایتام ومساکینه اولان مرحمت ورأفتی حقنده پك چوق نوادر منقولدر. الحاصل هر جهتجه پدرلری سید الثقلینه مشابه وزوج محترملرینه اویغون ولایق ایدی. حق عالیلرنده برقاچ آیت کریمه نازل اولدیغی بین المفسرین متفق علیهدر. رسالتپناه افندمزه محبت ومربوطیتی پك زیاده اولوب، ارتحال جناب نبویدن صکره کولدکلری کورلمه‌مش؛ وآنجق آلتی آی دها یاشایوب، هجرت نبویه‌نك ۱۱ نجی سنه‌سی رمضان شریفنك اوچنجی کونی ارتحال ایتمشدر. ابن اثیر ارتحاللرنده ۲۹ یاشلرنده اولدقلرینی بیان ایدیورسه‌ده، ازدواجلری هجرتك ایکنجی سنه‌سی اجرا اولنه‌رق ازدواجلرنده ۱۰ یاشلرنده اولدقلرینی دخی مورخ مشارالیه بیان ایتدیکندن، بو حالده یکرمی درت یاشلرنده ارتحال ایتمش اولملری اقتضا ایدر. حضرت امام حسینك کریمه‌سی فاطمه‌دن تفریق ایچون (فاطمة الکبری) وسید الثقلین افندمزه نسبتله (بنت ابیها) کنیه‌سیله دخی یاد اولنورلر.

فاطمه { فاطمة الزهرا (رضها) دن ماعدا صحابیاتدن بو اسمله برقاچ خاتون اولوب، اك معروفه‌لری بروجه آتیدر: (فاطمه بنت اسد بن هاشم بن عبد مناف القرشیة الهاشمیه) که حضرت علی (رضه) افندمزله برادرلری طالب، عقیل وجعفر حضراتنك والده‌لری اولوب، مکهٔ

مكرمه‌ده اسلامه كلش، ومعيت حضرت نبويده مدينهٔ منوره‌يه هجرت ايدوب، مدينه‌ده ارتحال ايتمشدر. — (فاطمه بنت حمزه بن عبدالمطلب القرشية الهاشمية) كه عم جناب نبوى حضرت حمزه (رضه) ك كريمه‌سى اولوب، (ام الفاضل) كنيه‌سيله معروفه‌در. — (فاطمه بنت الخطاب بن نفيل القرشية العدوية) كه امير المؤمنين حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك همشيره‌سى وعشرهٔ مبشره‌دن سعيد بن زيدك زوجه‌سى اولوب، زوجيله برابر برادرندن اول اسلامه كلش؛ وترجمهٔ حاللرنده مصرح اولديغى اوزره، حضرت مشارالیهك اسلامنه سبب اولمشدر. — (فاطمه بنت شيبه وياخود عتبه بن ربيعه) كه عقيل بن ابى طالبك زوجه‌سى ايدى. — (فاطمه بنت الضحاك الكلابيه) كه ازواج مطهرهٔ جناب نبويه‌دندر. — (فاطمه ويافاخته بنت ابى طالب) [«ام هانى» ماده‌سنه مراجعت.] — (فاطمه بنت عتبه بن ربيعة القرشية العبشمية) كه هندك همشيره‌سى ومعاويه بن ابى سفيانك تيزه‌سى اولوب، فتح مكه كونى اسلامه كلشدر. — (فاطمه بنت قيس القرشية الفهريه) كه ضحاك بن قيسك همشيره‌سى اولوب، حضرت عمر فاروق (رضه) ك شهادتنده اصحاب شورى بونك خانه‌سنده اجتماع ومذاكره ايتمشلردى. — (فاطمه بنت المجلل القرشية العامرية) كه اك اول اسلامه كلنلردن اولوب، حبشه هجرت ايتمش؛ واوراده زوجى حاطب بن الحارث وفات ايتدكدن صكره، ايكى اوغليله مدينه‌يه دونمش ايدى. — (فاطمه بنت الوليد المخزوميه) كه خالد بن وليد (رضه) ك همشيره‌سى اولوب، عم زاده‌سى حارث بن هشامه وارمشيدى. فتح مكه كونى اسلامه كلشدر.

فاطمه بنت عباس { (ام زينب) وفرت علم وعبادت وصلاح حاليله مشهوره بر قادين اولوب، (رباط البغداديه) دينلن زاويه‌ده پوست نشين وعظ وارشاد اولمغله، هر دائم، طائفهٔ نسايه وعظ وتدريس وارشادده بولندقدن بشقه، بعضاً رجال جوامعنده دخى منبره چيقوب، وعظ وخطبه ايراد ايدر، وعلما ايله مباحثه‌يه كيريشير ايدى. ٧١٤ تاريخنده مصرده وفات ايتمشدر.

فاطمه بنت عبد الملك { ملوك امويه‌دن عبد الملك بن مروانك قيزى وعمر بن عبد العزيز حضرتلرينك زوجه‌سى اولوب، صلاح حال وانصاف وقناعتده زوجنه اويغون وتابع ايدى.

فاطمة النبويه { امام حسين (رضه) ك كريمه‌لرندن اولوب، عم زاده‌لرى حسن بن امام حسن (رضه)ه تزويج بيورلمشيدى. حسن وجمال وتربيه‌ده وزهد وتقواده جده‌سى فاطمة الزهرا (رضها)يه بكزديكى مرويدر. مصرده مدفون اولوب، تربه‌سى زيارتكاهدر.

فاطميون { (فاطميلر) مغربده وبعده مصرده وشام وحجازده حكومت سورمش بردولت اسلاميه اولوب، ٢٩٧ تاريخندن ٥٦٧ تاريخنه‌دك ٢٧٠ سنه دوام ايتمشدر. بودولتك مؤسسى عبيد الله المهدى اسمنى آلان سعيد اولوب، مرقوم شامك سلميه قصبه‌سنده دنيايه كلش؛ ومحمد بن اسماعيل بن جعفر الصادقك نسلندن اولديغنى ادعا ايله خروج نيتنده بولنديغندن، خليفهٔ عباسى مكتفى بالله طرفندن دردستنه آدم كوندريلنجه، مغرب جهتنه قاچوب، سجلماسه‌ده تقرر ايتمش؛ واورانك واليسى بولنان يسع بن مدار معتضد خليفه‌نك فرمانيله كنديسنى واوغلى محمد نزارى اخذ وحبس ايتمشيدى. بعده عبدالله شيعى اسمنده برى ظهورله، يسعى قتل، وسعيدى اوغليله حبسدن قورتاروب، ٢٩٧ تاريخنده سلطنت وخلافتنى اعلان ايتمشيدى. بو صره‌ده عبيدالله المهدى اسمنى وامير المؤمنين عنوانتى آله‌رق، سلالهٔ طاهره‌يه انتساب ادعاسنده بولنديغندن، فاطمى نسبتنى اختيار، وكنديسى افريقيه‌ده قيروان قربنده (مهديه) شهرينى تأسيس ايدوب، پايتخت اتخاذ ايتمشدى. اوغلى محمد نزار قوتلى بر دونتما پيدا ايدوب، ونديك واسكندريه‌يى اورمش؛ وافريقاده برچوق يرلرضبط ايدوب، مملكتنى بر قاتدها توسيع ايتمشدى. فقط اواخر دورنده (ابايزيد مخلد) اسمنده بر خارجى ظهور ايدوب، قيروانى ضبط، وكنديسنى مهديه‌ده محاصره ايتمشدى. بونك اوغلى وخلفى منصور بالله اسماعيل برمدت خارجىٔ مرقومله اوغراشدقدن صكره غالب كلوب، ملك موروثنى تأمين ايتمشدى. دردنجيلرى اولان معز لدين الله جوهر قائد اسمنده بر سردارينى شرقه طوغرى كوندره‌رك، مصرى اخشيديلردن ضبط، وقاهره شهرينى وازهريه جامعى

تأسیس، و قصرلر وسائر ابنیه بنا ایتدکدن صکره، معز اقربا و تعلقاتیله مصره کلەرک، قاهرەیی پایتخت اتخاذ ایتمکله، دولت فاطمیه ایچون بر دور جدید آچمشدر. بعده شام وحجاز ویمن جهتلرینی ضبط ایله، شرق وغربده حکم سورمکه باشلامش؛ وبر آرەلق دیاربکر وموصل وکوفه جهتلرینی‌ده قبضهٔ تصرفلرینه آلمشلر ایدی. آلتنجیلری اولان حاکم بأمرالله دورندن صکره قوت وشوکتلری انحطاطه باشلایوب، شام وجزیره جهتلرندەکی یرلرک بعضیسی بغداد خلفاسنک یدینه چکمش؛ ومصرده ترک کولەلرندن مرکب عسکر بر چوق وقت زنجیلرله غاوغادن صکره غلبه چالوب، نهب وغارته قویلمغله، نیلک سد وجدوللری معطل قالدیغندن، قحط وغلا وبونک نتایجندن اولەرق وبا ظهور ایدەرک، اهالی پریشان ومملکت خراب اولوب، دولته ضعف کلی طاری اولمش؛ وکیدەرک حکمدارلر قوت ونفوذلرینی غائب ایدوب، ترک عسکری رؤساسی وزارت نامیله حکم ایتمکه باشلامشلردی. نهایت شام و فلسطین جهتلری بسبتون اللرندن چیقوب، اهل صلیب سفرلری‌ده آچلمغله، فرنکلر دمادم مصره دخول ایدەرک، مدافعەدن عاجز قالنمغله، نهایت شام صاحبی نور الدین شهیددن استمداد اولنمش؛ وبونک طرفندن امراسندن اسد الدین شیرکوه ایله یکنی صلاح الدین ایوبی کوندریلەرک، ابتدا اسد الدین وبونک وفاتنده صلاح الدین مصرده وزیر اولمش ایدی. نهایت ٥٦٧ تاریخنده فاطمیونک اون دردنجیسی اولان عاضد لدین الله بلاولد وفات ایتمکله، فاطمیون دولتی پایانه ایروب، مشارالیه صلاح الدین ایوبی تخت سلطنته جلوس ایدەرک، دولت ایوبیەیی تأسیس ایتمشدر.

یوقاریده دینلدیکی کبی، بو دولتک مؤسسی اولان عبیدالله مهدی امام جعفر صادقک نسلندن اولمق ادعاسنده بولنمغله، فاطمیون یالکز حکومت وسلطنته قناعت ایتمیوب، خلافت دعواسنه قالقیشمش؛ ومذهب شیعی‌یه تابع اولوب، ایکی بچق قرندن زیاده مدتده بغداد خلفاء عباسیەسنه رغماً بر خلافت ثانیهٔ شیعیه وجوده کتیرمشلردی. بونلرک آلتنجیسی اولان حاکم بامرالله حاشا حضرت علی (رضه) لک الوهیتنه اعتقادله بر مذهب باطل میدانه قویەرق، بعده کندیسی‌ده الوهیت دعواسنه قالقیشمش ایدی.

مذهب سقیمی الیوم دروزیلر بیننده مرعیدر. فاطمیونک سیادت وشرافتلرینک اصلی اولمدیغی شونکله متبتدر، که معزلدین الله مصره دخولنده، شرفادن ابن طباطبا شجرهٔ نسبنی صورنجه، قلیجنی قیننندن درت پارمق چیقارەرق، بنم نسبم بودر، دیمش اولدیغی مشهوردر.

فاطمیون سلالەسی ١٤ حکمداردن عبارت اولوب، اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر:

عبید الله المهدی	٢٩٧
قائم بامر الله محمد نزار بن المهدی	٣٢٢
منصور بالله اسمعیل بن نزار	٣٣٤
معزلدین الله معد بن اسمعیل	٣٤١
عزیز بالله بن معز	٣٦٤
حاکم بامر الله منصور بن عزیز	٣٨٥
ظاهر لاعزاز دین الله بن الحاکم	٤١١
مستنصر بالله معد بن الظاهر	٤٣٧
مستعلی بالله احمد بن المستنصر	٤٨٧
آمر باحکام الله منصور بن المستعلی	٤٩٥
حافظ لدین الله عبد المجید بن محمد بن المستنصر	٥٢٤
ظافر بالله اسمعیل بن الحافظ	٥٤٤
فائز بنصر الله عیسی بن الظافر	٥٤٩
عاضدلدین الله عبدالله بن یوسف بن الحافظ	٥٥٥
الی	٥٦٧

فاقاتاتیوه { (Facatativa) آمریقای جنوبیده قولومبیا جمهوریتنک قوندینامارقه ایالتنده و (بوغوده) نک ٣٠ کیلومتره شمال غربیسنده اولەرق ٢٦٣٠ مترەلک ارتفاعده واقع بر قصبه اولوب، ٦٢٨٠ اهالیسی واطرافنده منبت اراضیسیله کوزل چایرلری واردر، که بونلرک ایچندن همنامی اولان نهر جریان ایدر.

فاقوس { مصر خطەسنک منتهای شرقنده وشام حدودی قربنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطوردر.

فال { فارسک منتهای جنوب شرقیسنده وساحل بحر ایله هرمز بوغازی قربنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

فالابه { یاخود فلبه (Falaba) آفریقای غربیده فرانسه مستملکاتندن سنغامبیانک قسم جنوبیسنده و (فریتون) لک ٣٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق تقریباً ٤٩′ ٩°

عرض شماليده وهمنامى اولان نهرك اوزرنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

فالاريس (Phalaris) سيجليانك ساحل جنوبيسنده بولنمش اولان (آغديجنته) شهرنده حكم سورمش اولوب، من اصل كريدك (آستيپاليه) قصبه‌سندن اولديغى حالده، تشبثات حريصانه‌سى اوزرينه، وطنندن طرد اولنمغله، شهر مذكوره كيده‌رك، ميلاددن ٥٦٦ سنه اول بر طاقم دسايسله حكومتى ضبط ايتمش؛ و ١٦ ور روايتده ٣٠ سنه حكم سوردكدن صكره، وفات ايلمشدر. عصرى مشاهير مهندسيندن (پريل) صاحب ترجمه، مغدورينى ايچنه قويوب تدريجاً ياقمق اوزره، تونجدن بوغا شكلنده برماكينه ياپمش؛ و فالاريس بونك ايلك تجربه‌سنى موجدينى ايچنه آتمغله اجرا ايتمش ايدى.

فالچى (Faltchi, Falti-ceni) ياخود فالتيچنى) رومانيه‌نك بغدانده واقع (سوچاوه) ايالتنده وياشك ١٠٥ كيلومتره غرب شماليسنده و آوستريانك بوقوينه خطه‌سى حدودنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى وتموز آينده قوريلور بيوك بنارى واردر. بيوك پترو بوقصبه‌ده عساكر عثمانيه طرفندن صاريلوب، اسير طوتلمسنه رمق قالمشيدى.

فالره (Phalère) ياخود فالرو يونانك آتيقه خطه‌سنك ساحل جنوبيسنده و (آكينه) كورفزنده اوله‌رق پيره ليمانك شرق طرفنده و آتينه‌نك جنوبنده بر ليمان اولوب، اسكيدن برى آتنه‌نك ايكى اسكله‌سندن برى بولنمش ايسه‌ده، بعده پيره غلبه چالمشدر. ميلاددن ٤٥٨ سنه اول (كيمون) بو اسكله‌يى سورله محفوظ برطريقله آتنه‌يه ربط ايتمشدى. شمديكى حالده ساحلنده ايكى قريه‌سى اولوب، غرب جهتنده‌كى (يكى فالره) پيره‌دن آتنه‌يه كيدن دميريول خطنك موقفلرندندر. شرق جهتنده‌كى (اسكى فالره) قريه‌سى ده آريجه بر دمير يول خطيله آتنه‌يه مربوط اولوب، ايكيسى ده يازين آتنه اهاليسيچون دكيز بانيه‌سى محلريدر.

فالريه (Faleries) ايتالياده اتروريه خطه‌ قديمه‌سنك مشهور بربلده‌سى اولوب، اليوم (ساننه ماريه دى فالارى) اسمنده بركوچك قصبه‌در.

فالزه (Falaise) فرانسه‌نك قالوادو ايالتنده و (قان) ك ٣٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٨٤٢٨ اهاليسى، اسكى قلعه‌سى، استحكاماتى، كوزل برقله‌سى، داخلى مكتبى وپاموق منسوجات فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى واردر.

فالستر (Falster) دانيمارقه جزايرينك اك جنوبيلرندن اولوب، غرباً (لالاند) جزيره‌سندن جدول كبى يك طار بر بوغازله وشمالاً (سلاند) ايله (موئن) جزيره‌لرندن ديكر بر بوغازله آيرلمشدر. شرقاً وجنوباً دخى بالطبع دكيزله محاطدر. بر مثلث شكلنده اولوب، جنوبى كوشه‌سى طار واوزون بر خرطوم صورتنى آلير. شمالدن جنوبه بويى ٤٤ وشمال طرفنده اك كنيشلرى ٣٥ كيلومتره اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى واردر. اراضيسى دوز وآچيق اولوب، اورمانلرله مستوردر، وطوپراغى منبتدر. سواحل شماليه‌سى آچيق اولوب، جنوب شرقى سواحلى يوكسك وصربدر. منظره‌سى غايت لطيف اولوب، بحق دانيمارقه‌نك باغچه‌سى تسميه اولنمشدر. غرب جهتنده‌كى بوغازينك اك طار محلنده آطه‌نك مركزى اولان (نيكيوبينغ) قصبه‌سى بولنوب. اورادن (لالاند) آطه‌سنه بركوپرى ايله دمير يولى چكيلمشدر. مذكور قصبه‌نك ١٢٠٠ اهاليسى وقراله مخصوص كوزل بر سرايى واردر.

فالقلاند (Iles Falkland, Malouines) ونام ديكرله مالوينه جزايرى بحر محيط آطلاسيكك قسم جنوبيسنده وماجلان بوغازينك ٥٠٠ كيلومتره شرقنده ٥١° ايله ٥٥° ٤٥′ عرض جنوبى و ٥٩° ٤٠′ ايله ٦٤° ٦′ طول غربى آره‌لرنده واقع ايكى بيوك وبوزى متجاوز كوچك آطه اولوب، بيوكلرى شرقى وغربى فالقلاند اسملريله ياد اولنور. اك بيوكلرى شرق فالقلاند اولوب، شمال شرقيدن جنوب غربيه بويى ٣٠٠ كيلومتره ووسطى اكى ١٠٠ كيلومتره‌دن زياده‌در. غربى فالقلاند شرقيسندن (فالقلاند سوند) بوغازيله آيرلمش اولديغى حالده بنه او استقامتده بويى ٢٠٠ ووسطى اكى ٦٠ كيلومتره‌در. ساحللرى يوكسك

وقيالق وبك كيرنتيلي جيقنتيلي اولوب، او جهتده بك شدتلي اولان فرطونه‌لره قارشي سفائنك بارينمسنه الويريشلي بك چوق قوى وليمانلرى واردر. شمال جهتلرى طاغلق اولوب، ۷۰۰ متره ارتفاعلرينه قدر چيقار طاغلرى واردر. جنوب جهتلرى ايسه آلچق ودوز اولوب، حيوانات رعينه بك الويريشلي چايرلرى وخدايى نابت مافدانوس وكرويزله اسقوربوت علتنه قارشى علاج يرينى طوتار نباتاتى واردر . آنجق حبوبات زرعنه الويريشلي يرلرى يوقدر. اهالئ اصليه‌لرى اولميوب ، انكلتره دولتى طرفندن ضبط اولندقدن صكره آوروپا مهاجرلريله اسكان اولنمش، واهاليلرى ۱۵۰۰ نفوس راده‌لرنده قالمشدر. يرلى حيوان يالكز تيلكي‌يه مشابه برجنس قورت اولوب، وقتيله كميجيلرك براقش اولدقلرى حيوانات بك چوق تكثر ايتمشدر . بكرمى سنه اولكى استاتستيقده بوآطه‌لرده ۴۵۰۰۰ صيغير، ۶۵۰۰۰ قيون و ۱۵۰۰ آت وار ايدى. قاپلومباغه‌لرى وباليقلرى‌ده چوقدر. حيوانات، درى، يوك وسائره‌دن عبارت اخراجات سنويه‌لرى بربچق مليون فرانقه قريبدر. مركزلرى (استانلى پورت) اسكه‌سى اولوب، اورايه سنه‌ده اوتوز قرق كمى اوغرار. هوالرى عرضلرينه كوره صوغوق اولميوب ، قيشين اكثريا سيسلرله مستور اولمق سايه‌سنده برودتلرى معتدلجه‌در. ياغمورلرى چوق ايسه‌ده، اكثر صاغناق صورتنده ياغوب آقميغندن، يازين قوراقلق حكم سورر. شمال وجنوب روزكارلرى بك سرتدر.

فالكيرق { (Falkirk) اسقوچيه‌نك (استرلينغ) قونتلغنده وادينبور-غك ۳۹ كيلومتره غرب شماليسنده ومنبت بر واسع اووه‌نك كنارنده بر قصبه اولوب، ۱۱۱۷۰ اهاليسى، بيوك حيوانات تجارتى، جسيم دمير خانه‌لريله معادن دوكمخانه‌لرى وجوارلرنده معدنلرى واردر.

فالموت { (Falmouth) انكلتره‌نك (قورنوال) قونتلغنده وبودمينك ۴۰ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه واسكله اولوب، ۵۲۹۵ اهاليسى، واسع ليمانى، كوزل ريختملرى وايشلك تجارتى واردر.

فالمه { (Falémé) ونام‌ديكرله تنه (Tenné) آفريقاى غربيده فرانسه‌نك سنغامبيا مستعمره‌سنده سنغال ايرماغنه تابع بر نهر اولوب، (فوته‌جالون) خطه‌سنك جنوب جهتنده ۱۰° ۴۸′ عرض شمالى ايله ۱۴° طول غربيده يوكسك برطاقم طاغلردن نبعانله، شمال غربى‌يه طوغرى آقه‌رق، ۵۰۰ كيلومتره‌لك جريانندن صكره، باقل قصبه‌سنك اوست طرفنده مذكور ايرماغه دوكيلور. مجراسنك آشاغيكى ۲۰۰ كيلومتره‌لكى سنه‌ده ايكى آى كوچك كيملرك سيرينه صالح ايسه‌ده، قيالق سدلريله شلاله‌لرى سائر موسملرده ودها يوقاريلرده سير سفائنه مانعدر. صولرنده آلتون توزلرى بولنور. كنارندن بيوك كاروانلر يولى كچر. مجراسى اطرافنده‌كى يرلرك هواسى بك وخيمدر.

فالوپ { (Fallope, Fallopio) فالوپيو ايتاليانك اك مشهور جراحيندن وعلم تشريح مشاهير علماسندن اولوب، ۱۵۲۳ تاريخلرنده (مودنه) ده طوغمش؛ و ۱۵۶۲ ده وفات ايتمشدر. پيزه وپادووه‌ده تشريح وفن جراحى علملرينى تدريس ايدوب، تشريحه متعلق بر قاچ كشفياتى اولمغله، تشريحده بعض عضولر اليوم كنديسنك اسميله ياد اولنور. بو فنلرده بر قاچ اثرى واردر.

فالون { (Falun, Falhun) ياخود فالهون اسوجده استوقهولمك ۲۰۰ كيلومتره شمال غربيسنده (استوره قوپاربرغ) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهاليسى، معادن مكتبى وجوارنده دولت طرفندن اخراج اولنور بك زنكين باقير معدنلرى واردر .

فاله { خوزستانده (ايذج) قربنده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

فاماتينه { (Famatina) آمريقاى جنوبيده آرجنتين حكومتنده (ريو) ايالتنك غربنده و (سان جوان) ايالتنك شرقنده اوله‌رق، ۲۷° ۳۵′ عرض جنوبيدن ۲۱° ۳۰′ عرض جنوبى‌يه قدر اوزانير بر سلسلهٔ جبال اولوب، جمهوريت مذكوره‌نك (آند) طاغلرندن صكره اك يوكسك سلسله‌سى اولمغله، اك مرتفع ذروه‌لرى سرمدى قارلرله مستوردر . بونلرك اك يوكسككى ۴۹۰۰ وايكنجيسى ۴۵۰۰ متره ارتفاعنده‌در.

فاماغوسته { (Famagouste) قبرس جزیره‌سنده‌کی ماغوسه قصبه‌سنك اسم اصلیسیدر. [« ماغوسه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فاماغوریه { (Famagoria) روسیه‌ده قوبان ایالتنك طمروق قضاسنده وطومروغك ٥٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (طامان) شبه جزیره‌سی اوزرنده وقره دکیزساحلنده بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی وکوچك لیمانی واردر.

فامیه { [« افامیه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فان { (Fans) آفریقای غربیده خط استوانك آلتنده وغابون مملکتنك طاغلرنده ساکن اقوام زنجیه‌دن بر قوم اولوب، ٦٠٠٠٠ نفوس قدر تخمین اولنمشلردر.

فانتی { (Fantis) آفریقای غربیده کینه کورفزینك (آلتون ساحل) مملکتنده بر قوم زنجی اولوب، نسلاً و لساناً آشانتی قومنه قریب اولدقلری حالده، بونلرك خصم جانلری اولوب، علیهلرنده انکلیزلره یاردیم ایدرلر. مرکزلری ساحلدن ۱۸ متره ایچریده بولنان (آبره) قصبه‌سیدر. ساحلده‌کی (المینا) قصبه‌سی ودیکر بعض یرلر انکلیزلرك النده ایسه‌ده، ایچ طرفلرده‌کیلر هان مستقل ونیم وحشی برحالده یاشایورلر. یرلری پك منبت ایسه‌ده، هواسی غایتله وخیمدر.

فانو { (Fano) ایتالیانك وسطلرنده (پزارو مع اوربینو) ایالتنك پزارو قضاسنده وپزارونك ۱۲ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق آدریاتیق دکیزی ساحلنده و (موتاورو) نهری منصبنك قربنده بر قصبه و اسکله اولوب، ٦٤٤٠ اهالیسی، دمیر یولی، میداننده کوزل بر هیکل ایله مزین بر چشمه‌سی واستادانه رسملرله مزین بر کلیساسی واردر.

فانو { (Fano) یونانه تابع قورفه جزیره‌سنك شمال غربیسنده بر کوچك آطه اولوب، ٥٠٠ اهالیسی واردر.

فانو { (Fanö) دانیمارقه‌نك (یوتلاند) خطه‌سنك غربی ساحلی قارشیسنده اوله‌رق شمال دکیزنده بر کوچك آطه اولوب، طول اعظمی ۱۷ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٥٦ مربع کیلومتره واهالیسی ۳٤٠٠ کشیدر. سواحلنده بالیق صید وسفائن اعمال اولنور. ایکی ناحیه‌یه منقسم و (ریبه) قضاسنه ملحقدر.

فانی { اونیجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی قلبه‌لی اولوب، میدی چلبی دیمکله معروف ایدی. تذکره صاحبی لطیفینك خواجه‌سی اولمغله، مدحنده اطرا ایتمشدر. شو برایکی بیت اشعارندندر:

دور لعلکده سنك میخواره برین بر حباب
باش آچیق یالین آیاق آواره بر بن بر حباب

پاك تن صافی درونز ایلرز آیینه وار
پاك چشم ایله نظر دیداره بر بن بر حباب

— ایکنجیسی (عبد الکریم) قضاتدن اولوب، زیرك زاده‌دن ملازم اولمش؛ وعربستانده قاضی ایکن اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

میل ایتدی رخندن دل کیسوی پریشانه
روم ایلنی ترك ایتدی دوشدی عربستانه

فانی { فرس شعراسندن دخی بروجه آتی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (خواجه احمد دهدار) من اصل شیرازلی اولوب، امیر فتح الله شیرازیدن علوم معقوله ومنقوله‌یی بعد التحصیل هندستانه دکن جهتنه عزیمتله، علی عادل شاهك حسن قبول وتوجهنه مظهر اولمش؛ وخواجه‌سی اولان امیر فتح اللهی دخی توصیه ومدح ایده‌رك، علی عادل شاهی کندیسنی دکنه جلبه مجبور ایتمش؛ واوراده دخی کندیسندن تحصیل علومه دوام ایتمش ایدی. علی عادل شاهك وفاتنده امیر فتح الله اکبر شاهك یانینه کیتمش؛ وصاحب ترجمه ایسه احمد نکره کیده‌رك، برهان نظام شاهك ناظر اموری اولمش؛ واوراده شیخ حسن نجفیدن تصوفی اوکرنمش ایدی. بعده (برار) والیسی اولوب، نهایت امور سیاسیه‌دن کف یدله (سورت) مملکتنده کوشهٔ عزلت وانزوایه چکلمش؛ و ۱۰۱٦ تاریخنده ٦۹ یاشنده وفات ایتمشدر. «کلشن راز» ی شرح و « نفحات الانس » و « رشحات » ی تحشیه ایتمش؛ و « خطبة البیان » ه ده بر شرح یازمشدر. مرتب

دیوان اشعاری و «هفت دلبر» عنوانیله بر منظومه‌سی واردر. شو رباعی اونکدر:

یك جرعه‌که از حریف مستت برسد
بس چاشنیٔ دم الستت برسد
این جام نهاده اند بر طاق بلند
پا بر سر خویش نه‌که دستت برسد

— ایکنجیسی (محمد محسن) کشمیرلی اولوب، ملا یعقوب صرفی شاکردانندن ایدی. اکثر علومدن بهره‌سی اولوب، شهزاده دارا شکوهه انتسابله، ثروت وجاهه نائل اوله‌رق، شاهجهان طرفندن اله آباد صدارتنه نصب اولنمش؛ واوراده بعض مشایخدن استفادهٔ انوار باطنیه ایتمش ایدی. نهایت بر سببله منصب مذکوردن عزل اولنمغله، کشمیره عودت ایدوب، کوشهٔ انزوایی اختیار ایتمش؛ و ۱۰۸۱ ده مرحوم اولمشدر. شو بیت اونکدر:

از دیده رفته اند وبدل جا گرفته اند
خوبان باعتقاد خود از ما بریده اند

فانینغ (Faning) بحر محیط کبیرك بولینسیا قسمنده بر طاقم آلچق آطه‌لر اولوب، وسطلری ۴۸′ ۳° عرض شمالی ایله ۵۳′ ۱۹۸° طول شرقیده واقعدر. بو آطه‌لر ۱۷۹۸ تاریخنده آمریقا بحریوندن فانینغ طرفندن کشف اولنوب، ۱۸۶۱ ده انکلیزلر بر تجارتخانه تأسیس ایتمشلردر. اهالیسی آنجق بر ایکی یوز کشیدن عبارتدر.

فاو بصره ولایت وسنجاق وقضاسنده وبصره‌نك ۷۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق شط العربك باشلیجه قولانك منصبی صاغ کنارنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، بر حکومت قوناغیله کمرك، قرانتنه، وابور آجنته‌لری کبی بر قاچ دائره‌دن واطرافنده قلبه‌لردن مرکب بر عرب قریه‌سندن عبارتدر. مع هذا شط العربك مدخلنه حاکم اولمغله، اهمیت عسکریه وتجاریه‌سی پك بیوکدر. بو صوك سنه‌لرده بعض استحکامات انشاسنه تشبث اولنمشدر. هواسی پك صیجاق وآغردر. جغرافیون عرب آثارنده اسمنه تصادف اولنمدیغندن، بناسی یکی اولمق اقتضا ایدر. — فاو ناحیه‌سی ۲۲ قریه‌دن مرکب اولوب، ۵۰۰۰۰ اهالیسی واردر، که جمله‌سی مسلم اولوب، مأمورینندن ماعداسی شیعیدر. باشلیجه محصولاتی خرما وقنه ایله کتان عبارت اولوب، خیلی کل صویی اخراج اولنور.

فاور ژول (Jules Favre) فرانسه‌مشاهیر سیاسیوننندن اولوب، ۱۸۰۹ تاریخنده لیونده طوغمشدر. علم حقوقی تحصیل ایله، لیونده وبعده پارسده دعوی وکالتلرنده بولنه‌رق، فصاحت وطلاقتیله شهرت بولمش ایدی. ۱۸۴۸ تاریخنده مجلس منتخب وبعده تنظیمات مجلسی اعضاسی زمره‌سنه داخل اولوب، اوچنجی ناپولیون حکومتك اجراآتنه قارشی طورمغه چالیشمش؛ و ۱۸۷۱ ده مدافعهٔ ملیه هیئتنه داخل اولوب، عهده‌سنه خارجیه نظارتی احاله اولنمش ایدی. ۱۸۷۱ ده آلتی ایالت طرفندن مبعوث انتخاب اولنوب، موسیو تیرك ریاستی زماننده دخی بر قاچ آی خارجیه ناظری بولنمش؛ ونهایت عائله‌جه بعض احزانه اوغرایوب، ۱۸۸۰ ده وفات ایتمشدر. علوم وفنوندن دخی بهره‌سی اولوب، ۱۸۶۷ ده آقادمیا اعضالغنه انتخاب اولنمشدی.

فاورسمایت (Fauresmith) آفریقای جنوبیده اورانژ جمهوریتنك الك معتنا قصبه‌لرندن اولوب، اورانژ نهری ساحل یمیننده ۵۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر. جوارلرنده الماس اخراج اولنور.

فاورسهام (Faversham) انکلترانك کنت قونتلغنده و (قانتوربری) نك ۱۲ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۷۵۰۰ اهالیسی، باروتخانه‌سی واستریدیه صیدی واردر. اسکی بر قصبه‌یدر.

فاؤست (Faust) آوروپاده منتشر بر مصاله کوره مشهور بر منجم وکیمیاکر وسحار اولوب، اون بشنجی قرن میلادیده آلمانیانك ممالك جنوبیه‌سندن برنده طوغمش؛ وعلوم وفنونك کافه‌سنی بعد التحصیل، نجوم وکیمیا وسحر کبیلرینه اختصاص ایتمش؛ واقرباسندن بریك میراثنه قونوب، بیوك بر ثروتی اسراف ایتدکدن صکره، کویا یکرمی درت سنه شیطان کندیسنك هر آرزوسنه خدمت ایتمك شرطیله، بو مدتك ختامنده جسم وجانینی شیطانه تسلیم ایتمك اوزره، ابلیسله بر مقاوله ایتمش اولدیغی مشهوردر. بو مصال بتون آوروپا لسانلرنده یازیلوب، مشهور شاعر (کوته) آلمانجه و (مارلوو) انکلیزجه اوله‌رق تیاترو هیئتنه قومشلردر.

فاؤسته { (Fausta) روم ایمپراطورلرندن قسطنطینك زوجه‌سی و ماقسیمیان هرکولك قیزی‌اولوب، قسطنطینك دیکر برزوجه‌دن متولد اوغلی (قریسپوس)ه تعشق ایتمکله، بونك طرفندن تکلیف زناکارانه‌سی قبول اولنمدیغندن، قریسپوسك کندیسنك ناموسنه تعرض ایتمك ایستدیکنی بیانله، قسطنطینی قاندیررق، معشوقنی قتل ایتدیرمشیدی. بعده قسطنطین حقیقت حالی واوغلی حقنده‌کی اتهامك افترا اولدیغنی آکلایه‌رق، میلادك ۳۲۷ تاریخنده فاؤسته‌یی حمامده اتلاف ایتدیرمشدر. بو وقعه سودابه ایله سیاوش حکایه‌سنی آکدیریور.

فاؤستینه { (Faustine) روما ایمپراطورلرندن آنا قیز ایکی قادین اولوب، برنجیسی (آنطونین)ك و ایکنجیسی (مارق اورل)ك زوجه‌سی ایدی. ایکیسی دخی سفاهتده شهرت بولوب، آلوده دامن اولدقلری حالده، حیاتلرنده حرمت و اعتبار کوردکاری کبی، وفاتلرنده دخی حقلرنده او وقت مرعی اولان بر آیین مخصوصله حرمت اولنمشدی.

فاؤن { یاخودفون (Fauns) اسکی رومالیلر اعتقادنده قیرلرده کزدکلری زعم اولنان برطاقم جنلر اولوب، بوینوزلی و کچی آیاقلی تصویر اولنورلردی. بونلر کویا زراعت ایشلرینه قاریشوب، (ساتیر)لر قدر مضر و مدهش زعم اولنمازلردی. رئیسلرینه فاؤنوس دیرلردی.

فاؤنوس { (Faunus) اسکی رومالیلر اعتقادنده قیرلر و زراعت و چوبانلق الهی زعم اولوب، یونانیلرك (پان) دیدکاری اله موهومه معادل ایدی. کویا زوجه‌سی (فاؤنه) ومعیتی اولان (فاؤن)لرله برابر قیرلرده کزردی. عن اصل انسان اولوب (پیقوس)ك اوغلی اولدیغی، ومیلاددن ۱۳۰۰ سنه‌اول لاتیومده حکومت سوروب، ایتالیا اهالیسنه زراعتی وآلههٔ کاذبه‌نك عبادتنی اوکرتمش، و وفاتنده کندیسنی چوق سومش اولان تبعه‌سی طرفندن آلهه صره‌سنه قونمش ایدوکی ظن اولنور.

فاوینیانه { (Favignana) ایتالیاده سیجیلیه‌نك ساحل غربیسی قربنده و (تراپان) جزیره‌سنك جنوب غربیسنده کائن (اغاده) جزایر مجتمعه‌سنك اك بیوکی اولوب، ۳۲″ ۰۵′ ۳۷° عرض شمالیده واقعدر. بویی ۱۰ و محیط دائره‌سی ۳۰ کیلومتره اولوب، اراضیسی آچقدر، وبالکز منتهای غربنده ۳۸۰ متره ارتفاعنده برتپه و اوزرنده بوربونلر زماننده پولتیقه متهملرینه مخصوص زندان اتخاذ اولنان (سانته قاترینه) قلعه‌سی واردر. ساحل شمالیسنده ۴۵۴۰ اهالیلی حاوی (سان جاقومو) قصبه‌سی بولنوب، ملحق قراسیله برابر آطه‌نك نفوسی ۵۴۲۰ کشیدن عبارتدر. سواحلنده بر چوق قیالر و مغاره‌لر بولنوب، ایچلرنده انسانلرك حال ابتدائیسندن قالمه برطاقم طاش سلاحلر و کیکار بولنمشدر. سواحلنده صید ماهیسی چوقدر. اسکی رومالیلر بو جزیره قربنده قرتاج دونتماسنی مغلوب ایدوب، بیوك بر مظفریت قزانمشلردی.

فایا { حلب ایله منبج آره‌سنده بیوك بر قریه اولوب، باغ و باغچه‌لری چوق قرای کثیره ایله محاط اولدیغنی وبعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

فایال { (Fayal) پورتکیز دولتنه تابع آسور جزایر مجتمعه‌سنك وسطی زمره‌سنك اك غربی آطه‌سی اولوب، (پیقو) جزیره‌سنك غربنده واقعدر، و بوندن ۶ کیلومتره وسعتنده بر بوغازله آیرلمشدر. طول اعظمی ۱۴ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۰ مربع کیلومتره اولوب، اراضیسی عارضه‌لی، مرتفع وبرکانیدر. اك یوکسك طاغی اولان (قالدیره) ۱۰۲۱ متره ارتفاعنده اولوب، تپه‌سی صو ایله طولمش بر سونوك برکان آغزیدر. باشلیجه محصولاتی، ذخایرایله پورتقال اولوب، وقتیله بك چوق بولنان باغلری بوزلمشدر. صوبی بك قیت اولوب، یاغمور صولرینی صهرنجلره طوپلارلر. ساحله قریب بعض قیولری‌ده واردر. اورمانلری یوقدر. صنایع محلیه سپت و زنبیل کبی شیلرله صماندن معمول شیلردن عبارتدر، حیواناتی چوق اولوب، ۷۰۰۰ صیغیر، ۲۴۰۰۰ قیون، ۱۷۰۰ کچی و ۴۵۰۰ طوموز موجوددر. ساحل شرقیسنده و اك ایی لیمانده اوله‌رق ۴۵″ ۳۱′ ۳۸° عرض شمالی ایله ۴۸″ ۵۸′ ۳۰° طول غربیده واقع (هورته) قصبه‌سنك ۷۹۰۰ اهالیسی واردر. ایکنجیسی اولان فلامنغوسك ۲۸۰۰ اهالیسی اولوب، سائر اهالیسی

چفتلکلرده متفرق خانه‌لرده ساکن اولمغله، قرا تشکیل ایتمیه‌رك نواحی‌یه منقسمدرلر.

فایتویل { (Fayetteville) آمریقاده ممالك مجتمعه‌نك شمالی قاروليته حکومتنده (ویلمینغتون)ك ۱۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (قاپ‌فیر)نهری اوزرنده (قومبرلاند) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۴۶۶۰ اهالیسی واردر. گمیلر نهرده قصبه‌یه قدر چیقمغله، اسکله حالنده‌در. اطرافی چاماق اورمانلرله مستور اولوب، کلیتلی کراسته و قطران اخراج اولنور.

فایرفیلد { (Fairfield) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (قونکتیقوت) حکومتنده و (نیوهاون)ك ۳۲ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لونغ ایسلاند) بوغازی اوزرنده قونتلق مرکزی برقصبه اولوب، ۵۶۰۰ اهالیسی، فناری، گوزل لیمانی، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری و بك گوزل هواسی واردر.

فائز { (میرزا علاءالدین محمد) ایران متأخرین شعراسندن و ملوك صفویه نسلندن اولوب، شو بیت اونکدر:

عشقت چنان گداخت تنم را که آب کرد
گردی که ماند سرمهٔ چشم حباب کرد

فائز افندی { (عبدالرحیم) عثمانلی شعرا و علماسندن اولوب، ۱۱۰۶ تاریخنده طریق تدریسه دخول ایله، دور مدارس ایده‌رك، تدریجاً غلطه و بعده مصر مولویتنه نائل اولوب، ۱۱۳۸ ده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت بر غزلندندر:

فریادمز اول یاره‌ده اغیارده قالمز
آه دل بلبل گله‌ده خارده قالمز
اوراق کتاب املم ایتدی پریشان
جمعیت دل چرخ ستمکارده قالماز.

فائز بن نصرالله { (عیسی) مصرده حکومت سورن ملوك فاطمیه‌نك اون اوچنجیسی اولوب، ۵۴۹ تاریخنده پدری ظافر بالله اسماعیلك قتلنده، ۵ یاشنده اولدیغی حالده، وزیر عباس طرفندن تخته چیقاریله‌رك، آلتی بچق سنه اسماً حکمدارلق ایتدکدن صکره، ۵۵۵ تاریخنده ۱۱ یاشنده وفات ایتمشدر. زماننده شام جهتنده بیوك زلزله‌لر اولوب، اکثر شهر و قصبه‌لر خراب وبرچوق اهالی هلاك اولمشدی. عم زاده‌سی عاضدلدین‌الله عبدالله بن یوسف خلفی اولوب، بونکله فاطمیون سلاله‌سی منقرض اولمشدر.

فائض { فرس متأخرین شعراسندن درت ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (ملامحمدباقر) مازندرانلی اولوب، میرزا صاحبك طرز و افاده‌سنه تابع ایدی. مسقط رأسی اولان (بارفروش) قصبه‌سندن چیقمامش، و ۱۱۱۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. شیخ علی حزین بونك اشعارینی مدح ایدیور. شو بیت جمله اشعارندندر:

ماه من لطف کن ازخانه برون آی دمی
که بجان آمدم از منت دربانی چند

— ایکنجیسی (مولاناعلی) خوانسارلی اولوب، شو بیت اونکدر:

کار دلم زغم بتپیدن رسیده است
این نیم قطره خون بچکیدن رسیده است

— اوچنجیسی نهاوندلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بروز حسرا قدر گریهٔ یاران شود پیدا
چمن چون گل کند خاصیت یاران شود پیدا

— دردنجیسی کرمانلی اولوب، اکبر شاهك نامنه دولتشاهك تذکره‌سنی نظمه چکمش؛ وشعرای زمان ظهورلرینه گوره یدی طبقه‌یه تقسیم ایده‌رك، منظومه‌سنی یدی باب اوزره ترتیب ایتمشدر.

فایفو { (Faï-Fo) هند چینیده (آنام)ك (قوشنشین) خطه‌سنده (هوئه) نك ۱۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ قدر اهالیسی واردر. وقتیله بك تجارتگاه ایکن، شمدی تدنیده‌در.

فائق { (مولوی غلام محمد بن مولوی غلام حسین) هندستانك متأخرین شعراسندن اولوب، نسبی شیخ کبیرالدین ترمذی‌یه منتهی اولور. جد اعلاسی تیمورلنكك معیتنده هنده گیدوب، فتوحاته موفق اولمغله، (آکره) قربنده بر منصبه نصب اولنه‌رق، نسبی اوراده بطناً بعد بطن حکومت سورمش؛ وصاحب ترجمه‌نك پدری دهلی حکومتنك تزلزلنده لکهنو قربنده (ایتهی) قصبه‌سنده توطن ایتمشدی. فائق بعض نوابلرك منشیلك کتابتنده بولنمش؛ و اکثر علومه آشنا اولوب، ادبیات فارسیه‌نك تدریسنده هندستانجه دستورالعمل اولان بر

چوق کتب تدریسیه ترتیب ایتمشدر. «مخزن الفوائد» و «انشاء فائق» عنوانلریله ایکی تألیفی و «بهارمعنی»، «شکار معنی»، «روضة الشهداء» عنوانلریله اوچ منظومه‌سی ومرتب دیوانی واردر. ١٢٤١ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اونکدر:

لاف محبت کرکی پیدا کن اعضایی ذکر
چشمی ذکر کوشی ذکر دستی ذکر پای ذکر
لیلی قدی شیرین لبی مریم رخی عیسی‌دمی
دل‌برد واکنون بهرجان دارد تقاضایی ذکر
لب‌درفغان تن‌درتپش جان‌درقلق دل‌درخلش
داریم بیرون ودرون ایندا بر ایذکی ذکر

فائق افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن درت کشینك اسمی مخلصیدر:

برنجیسی (عمر —) شق ثالث دفترداری ایکن ١٢٤٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. شومطلع اونکدر:

کوی وصله خط جانان پروبالمدر بنم
دالدن داله قونان مرغ خیالمدر بنم

— ایکنجیسی (سلیمان —) صدارت مکتوبجیلغنده و بعض محاسبه‌جیلکلرله جزیره نظارتنده بولنوب، ١٥٠٣ ده وفات ایتمشدر. نقله شایان اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

— اوچنجیسی (محمد —) شیخ مصطفی صفی الدین افندینك اوغلی اولوب، ١٢٣٩ ده طوغمش، وتحصیل ایله مشغول ایکن، ١٢٦١ ده وفات ایتمشدر. بر الهیسندن اولان شو ایکی بیت اونکدر:

کلستان وحدتك بلبللری
بوستان معرفت سنبللری
جمله‌سی باغ حقیقت کللری
خلوتیلر واقف‌عرفان اولور
هربری ملك‌دله‌سلطان اولور

— دردنجیسی (عبدالکریم —) بغدادلی اولوب، ایرانه عزیمتله، برخیلی وقت اوراده مذهبلك ایده‌رك، اشعار فارسیه سویله‌ده کسب ممارسه ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کرباری بکذرد بسرم درکه ممات
آید دوباره برتن بیجان من‌حیات

فائنزا { (Faenza) ایتالیانك (امیلیا) خطه‌سنده (راونه) ایالتنده و راونه‌نك ٣٧ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق آدریاتیق دکزینه دوکیلن (لامونه) نهری اوزرنده قضامرکزی بر قصبه اولوب، ١٤٢٨٠ و ملحق محله‌لریله برابر ٢٤٠٠٠ اهالیسی، سوری، منتظم سوقاقلری، قصبه‌نك اسمندن مأخوذ (فایانسه) اسمیله وقتیله مشهور بولنمش چینی فابریقه‌سی و اطرافنده میاه معدنیه‌سی وکوکورد معدنی واردر.

فتاحی { (ملا یحیی) ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر. شاهرخ زماننده یاشایوب، ٨٥٢ ده وفات ایتمش؛ و مرتب بر دیوانله «شبستان خیال» عنوانیله بر اثر براقمشدر.

فتح { (فتح علیخان) ایران شعراسندن اولوب، من‌اصل داغستانلی اولدیغی حالده، شاه سلیمان صفوی زماننده ایرانده تفیض ایدوب، مسند صدارته نائل اولمشدر؛ و ١١٣٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

از اشك شمع ولاله ز داغ جکر غنی است
بیچاره ماکه آه نداریم در جکر

فتحا { ایران شعراسندن اولوب، اصفهانلیدر. شو بیت اونکدر:

مطلب تمیز ظالم ومظلوم کردن است
زنجیر عدل بهر تماشانه بسته اند

فتح الدین { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، ملوك ایوبیه‌دن ملك کامل وملك صالحك خدمت طبابتنده بولنمشدر. پدری (جمال الدین بن ابی الحوافر) واوغلی شهاب الدین دخی مشاهیر اطبادن بولنمشلردر.

فتح الله شیرازی { (امیر —) مشاهیر علمادن اولوب، شاه کردانندن هندستانه انتقال ایتمش اولان خواجه احمد فانینك توصیه‌سی اوزرینه، علی عادلشاه طرفندن دعوت اولنه‌رق، شیرازدن دکنه عزیمتله، حسن قبوله مظهر اولمش؛ وشاه مشارالیهك وفاتنده دهلی‌یه کیده‌رك، اکبر شاهه انتساب ایتمش ایدی. بعده کشمیره چکیلوب، ٩٩٧ ده وفات ایتمشدر.

فتح الله شیروانی { سلطان مرادخان ثانی دوری علماسندن اولوب، علوم عقلیه وشرعیه‌یی سید شریف جرجانیدن وعلوم ریاضیه وهیئتی سمرقندده قاضی زاده‌دن تحصیل ایله، دیار رومه انتقال ایدوب، قسطمونیده اقامت ایده‌رك تدریسله مشغول اولمش؛ وسلطان محمد ثانینك اوائل سلطنتنده اوراده وفات ایتمشدر. مواقف وچغمینی وسائر کتب علمیه‌یه شرح وحاشیه‌لری واردر.

فتح الله عماد شاه { هندستانده دكنك (برار) خطه‌سنده

حكومت سورن عماد شاهان سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، من اصل ایكنجی محمود شاه بهمنینك خدمتنده بولنمغله، خطهٔ مذكوره‌یه والی تعیین اولنمش؛ و ١٤٨٤ تاریخ میلادیسنده كسب استقلال ایدوب، ١٥١٤ ده وفات ایتمشدر.

فتح الله مستوفی { (فخر الدین) سكزنجی قرن هجری مشاهیر

ادبا و شعراسندن اولوب، سالف الترجمه حمدالله مستوفینك برادریدر. خواجه رشید الدین وفضل الله واوغلی غیاث الدینك خدمتلرنده بولنمشدر.

فتح بن خاقان { (ن احمد بن غرطوج) خلفاء عباسیه‌دن متوكلك

وزیری اولوب، عالم و ادیب و شاعر وجود وكرم وسخاوتله مشهور بر ذاتدر. قوناغی دائما مجمع ادبا و شعرا اولوب، اكثریا فصحاء عربی وبصره وكوفه علماسنی دخی جمع ودعوت ایدردی. علومه پك چوق محبت و مراق اولوب، علی بن یحیي المنجم معرفتیله جمع وترتیب اولنمش پك واسع بر كتبخانه‌سی وار ایدی. متوكلك بو ذات حقنده حرمت ومحبتی پك زیاده اولوب، كندیسنی یانندن آیرماز ایمش. فتحك ده مطالعهٔ كتبه او قدر مراقی وار ایمش، كه خلیفه برحاجت ضمننده مجلسدن قالقینجه، بر قاچ دقیقه‌یی بوش یكیرمه‌مك ایچون، جیبنده طاشیدیغی بركتابی همان آچوب اوقومغه باشلار ایمش. ٢٤٧ تاریخنده متوكل ایله برلكده قتل اولنمشدر. شو بر ایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

وانی و ایاها لكالخمر و الفتی
متی یستطع منها الزیادة یزدد

اذا زددت منها ازددت وجداً بقربها
فكیف احتراسی من هوی یتجدد

فتح بن خاقان { (ابو نصر محمد بن عبیدالله القیسی الاشبیلی) اندلس

مشاهیر ادباسندن اولوب، اندلس مشاهیر شعراسندن بعض ذواتك تراجم واشعارینی حاوی «قلائد العقیان» عنوانیله مسجع ومصنع عباره‌لی بر كتابیله «مطمح الانفس و مسرح التأنس فی ملح اهل الاندلس» عنوانیله كبری، وسطی وصغری اوله‌رق اوچ نسخه

اوزره بر اثری واردر. پك چوق سفر وسیاحت ایدوب، ٥٣٥ وبر روایتده ٥٢٩ تاریخنده مراكشده یاتدیغی خانده مقتول بولنمشدر. ابو الحسن علی بن یوسف بن تاشفینك امریله قتل اولندیغی مظنوندر. اثرلرینك برنجیسی ١٢٧٧ تاریخنده تونسده طبع ونشر اولنمشدر.

فتحپور { هندستانده بو اسمله اوچ قصبه واردر:

بری اله آباد ایالتنده و اله آبادك ١١٥ كیلومتره شمال غربیسنده و كنك ایله جمنه نهرلری آره‌سنده اوله‌رق دمیر یول خطی اوزرنده واقع اولوب، ١٩٨٨٠ اهالیسی و ایشلك تجارتی واردر. سنجاق مركزی اولوب، سنجاغك ٦٦٣٨٧٧ اهالیسی و ذخیره، پاموق، چیوید، آفیون، شكر قامشی و سائره‌یه متعلق پك چوق محصولاتی واردر.

— ایكنجیسی لكهنو ایالتنك برینكه سنجاغنده و مركز لوانك ٢٢ كیلومتره شمالنده واقع اولوب، ٧٤٩٥ اهالیسی واردر.

— اوچنجیسی آكره ایالتی رسنجاغنده‌و آكره‌نك ٣٧ كیلومتره غرب جنوبیسنده واقع اولوب، ٦٨٨٠ اهالیسی واردر.

فتح پوری محل { هندستان ملوكندن شاهجهانك زوجه‌سی

اولوب، دهلیده (فتح پوری مسجد) اسمیله جسیم ومصنع بر جامع شریفك بانیه‌سیدر.

فتح حیدر { دكن ملوكندن مشهور تیپو صاحبك بیوك اوغلیدر.

فتح شاه پوربی { هندستانده بنكاله ملوكندن اولوب، ٨٨٧ تاریخنده جلوس ایتمش، و ٨٩٦ ده قتل اولنمشدر.

فتح علی حسینی { هندستان ادباسندن اولوب، هند شعراسندن

١٠٨ ذاتك اسامیسنی و بعض اشعارینی حاوی «تذكرة الشعراء هند» عنوانیله بر كتاب تألیف ایتمشدر.

فتح علیشاه { الیوم ایرانده حكومت سورن قاچار سلاله‌سنك ایكنجی

حكمداری اولوب، دولت مذكوره‌نك مؤسسی اولان آغا محمدك برادر زاده‌سیدر. عمنك زمان

سلطنتنده فارس والیسی اولوب، ۱۲۱۲ تاریخنده، آغا محمد خانك وفاتی اوزرینه، ایران تختنه جلوس ایتمش؛ ورقیبلریله مخالفین طائفه‌سنی دفع واسکات ایتدکدن صکره، کرجستان اوزرینه عسکر سوق ایدوب، آنجق روسیه دولتی کرجیلره معاونت ایتدیکندن، اورانك ضبطنه مقتدر اوله‌مامشدی. بعده روسیه‌یه قارشی بوناپارت‌ایله وصکره انکلتره ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، نهایت روسیه ایله ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، اریوان جهتلرینی غائب ایتمشدی. افغانستانله دخی محاربه ایدوب، هراتی ضبط ایتمش ایسه‌ده، ایکی اوغلی بیننده ظهور ایدن اختلاف محافظه‌سنه مانع اولمشدی. ۳۸ سنه حکومت سوروب، ۱۲۵۰ تاریخنده وفات ایتمکله، تورونی محمد شاه بن عباس میرزا خانی اولمشدر، که شاه سابق ناصر الدین شاهك بدریدر.

فتح کرای { قریم خانلرندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی دولتکرای خانك اوغلی اولوب، برادری غازیکرای خانك قالغایی ایکن، قریم عسکریله سلطان محمد خان ثالثك معیتنده اکری سفرینه کیده‌رك، بو سفرده‌کی حسن خدمتیله پادشاهك نظر توجهنی وصدراعظم سنان پاشانك محبتنی قزانمغله، سفردن عودتنده ۱۰۰۵ تاریخنده قریم خانلغنه نصب بیوریله‌رق، او طرفه عزیمت ایتمش؛ وسالی عودت ایتمکده ایکن، سنان پاشا عزل اولنه‌رق، سانی ابراهیم پاشا مسند صدارته کلمکله، بونك غازیکرای ایله حقوق سابقه‌سی اولدیغندن، ابقاسنی عرض ایده‌رك، اهالینك آرزوسنه کوره، ایکیسندن برینی قرارلاشدیرمق اوزره، چرکس متفرقه باشی خندان آغا مأمور اولمش ایسه‌ده، بو دخی غازیکرایك طرفداری بولندیغندن، اونی التزام ایدوب، بر طاقم تفرقه‌لره سببیت ویردکدن صکره، نهایت غازیکرای ابقا اولنه‌رق، صاحب ترجمه درسعادته متهیء عزیمت ایکن، بعض مفسدلرك اغفالیله بیوك برادریله وداعلاشمغه کیتدیکنده، بوصیدن اوریلوب، اتلاف اولنمش؛ وطقوز اولادی دخی ذبح اولنمشدر. کریم وجسور بر ذات اولوب، وفاتنده ۳۹ یاشنده ایدی. خانلغی مدتی یالکز اوچ آیدر.

— ایکنجیسی حاجی سلیم کرای زاده دولت کرایك اوغللرندن اولوب، عمی قپلان کرایك اوچنجی دفعه‌کی خانلغنده نور الدینلك مأموریتنده اولدیغی حالده، ایران سفری آچلمغله، نادر شاهه قارشی سوق اولنان اوردوی همایونه ملحق اولمق اوزره، تاتار عسکریله کنجه‌یه عزیمت ایتمش؛ وسفردن صکره درسعادته عودت ایدوب، ایتدیکی خدمته مکافاةً ویزه سنجاغی آرپه‌لق ویریله‌رك، قریمه اعاده اولنمش؛ واورایه وصولی قالغای بولنان عادلکرایك وفاتنه تصادف ایتمکله، یرینه نصب ایدلمش‌ایدی. ۱۱٤۹ تاریخنده قپلان کرای خانك یرینه قریم خانی اولوب، اوصره‌ده روسلر قریمه دخول‌ایله قره‌صو قصبه‌سنی یاقدقلرندن، ۱۱۵۰ تاریخنده عزل، و ویزه‌ده (جاقالی) قریه‌سنده اقامته مأمور اولمش؛ و ۱۱۵۹ ده اوراده وفات ایتمشدر. خانلغنك مدتی بر سنه اولوب، وفاتنده اللی یاشنی متجاوز ایدی.

فتحی { (عثمان بك زاده علی — افندی) متأخرین علما وادباء عثمانیه‌دن اولوب، روسچقلیدر. مملکتنده و بعده درسعادتده تحصیل علم ایدوب، درسعادتده تدریسله مشغول اولمش؛ وبر مدت مکتب معارف عدلیه‌ده معلم اولوب، ۱۲۶۳ ده بو مأموریتی ترکله، فاتح جامع شریفنده تفسیر شریف تدریسنه حصراوقات ایتمشدی. «الخیر الحسن فی شرح المستشار المؤتمن» و «حلیهٔ سلطان» وحدیثه دائر «سرمایهٔ نجات» عنوانلریله اوچ تألیفی و «علم طبقات الارض» عنوانیله مطبوع بر رساله‌سی واردر.

فتنه { مشاهیر مغنیاتدن اولوب، جعفر برمکینك جاریه‌سی ایدی. حسن و جمال وعقل و ذکاسی دخی حسنه معادل اولمغله، هارون الرشید طرفندن دفعاتله طلب اولنمش ایسه‌ده، جعفر بر عذر بیانیله امتناع ایتمش؛ ونهایت برمکیلرك زوالنده خلیفهٔ مشارالیه طرفندن آلنمش ایدی. برکون اسرا ایتدیکی بر شرقی‌یی سویلمکدن امتناع ایله اسکی افندیسنی یاد ایتدیکندن، رشید طرفندن الندهکی سازله باشنه اوریلوب اتلاف اولندیغی مرویدر.

فتوت { (ابو تراب) فرس شعراسندن اولوب، شو بیت اونکدر:

من بر همن مشرب بتخانهٔ یکرنکیم
از رك سنك صنم سازید زنار مرا

فتوی { (شیخ الاسلام میرزا نوری) فرس شعراسندن اولوب، شو بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

اول از روزنهٔ خانه برون آر سری
آن قدر تاب ندارم که تودر بازکنی

فتوی { (Fatva) هندستانك بهارخطه‌سنده (پطنه) ایالت وسنجاغنده و پطنه‌نك ۱۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق کنك ایرماغنك ساحل جنوبیسنده بر قصبه اولوب، ۱۱۲۹۵ اهالیسی، ایشلك تجارتی، بازاری وپاموق منسوجات دستگاهلری واردر.

فتیان الشاغوری { (شهاب بن علی بن فتیان الاسدی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، ۵۳۰ تاریخلرنده بانیاسده طوغمش؛ و ۶۱۵ تاریخنده دمشقده وفات ایتمشدر. سلطان صلاح الدین ایوبینك اقرباسندن دمشق صاحبی امیر نورالدین مودودبن المبارکه منسوب اولوب، اولادینك مربیسی ایدی. مرتب دیوان اشعاری و مفرداتدن عبارت بر کوچك دیوانی واردر. شو ایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

الورد بوجنتیك زاه زاهر
والسحر بمقلتیك واف وافر
والعاشق فی هواك ساه ساهر
یرجو ویخاف فهو شاك شاكر

فتیوتیده { یاخود فتیوتیس (Phthiotide, Phthiotis) تسالیه‌نك جنوبنده بر کوچك خطه اولوب، تروا محاربه‌سی زماننده مستقل بر دولت صغیره تشکیل ایدیوردی. مرکزی (فتیه) مدینهٔ قدیمه‌سی ایدی.

فتیوتیده مع فوکیده { (Phthiotide, et Phocide) یونان ایالتلرندن اولوب، شمالاً تسالیه یعنی یکیشهر و ترحاله، غرباً آقارنانیا مع اتولیا ایالتلریله، جنوباً قورنت کورفزیله وبیوتیا مع آتیقه ایالتیله، شرقاً دخی آغریبوز جزیره‌سنی قره‌دن آیران آتالانتی و زیتون کورفزلری و (اوری) و تریکری بوغازلریله و نهایت فلوس کورفزیله محاط و محدوددر. فتیوتیس، پارناسیس، لوقریس و دوریس اسملریله ٤ قضا و ۲۹ ناحیه‌یه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦۰۸٤ مربع کیلومتره و اهالیسی ۱۳٦٤۷۰ کشیدر.

اراضیسی طاغلق اولوب، حدود شمالیه‌سنده (اوتریس) طاغی غربدن شرقه اوزانه‌رق ۱۲۲۵ متره‌یه قدر ارتفاع کسب ایدر. بوطاغك جنوبنده زیتون کورفزینه دوکیلن (هلاده) نهری وادیسندن عبارت طار بر اووه بولنوب، بو وادینك جنوبنده شمالدن جنوبه بر طاقم طاغلر اوزانور، که باشلیجه‌لری: قاناووتره (۱۰٦٤ متره)، واردوسیا (۲۳۵۲ م)، خیونه (۲۵۱۲ م) و حدود جنوبیه‌سنده مشهور پارناس و نام جدیدیله لیقوره (۲٤۵۰ م) طاغلریدر. پارناس طاغنك شمالنده توپولیاس کولنه دوکیلن (سفیسه) و نام جدیدیله (ماوروزرو) نهری وادیسی دخی طار بر اووه تشکیل ایدر. بو ایکی نهردن بشقه قورنته کورفزینه دوکلك اوزره قسم جنوبیسنده (مورنوس) نهری جریان ایدر. مرکزی (زیتون) ونام دیکریله (لامیا) قصبه‌سی اولوب، ایکنجی درجه‌ده قصبه‌لری آتالانتی، سالونه وغالاقسیدیدر. مزروعات ومحصولاتی احتیاجات محلیه درجه‌سندن دوندر.

فجره { جزیرة العربك عمان خطه‌سنده وعمانك ۲۰ کیلومتره شمال غربیسنده ساحل بحرده بر قصبه‌در.

فج زیدان { افریقیه‌ده طبنه شهری قربنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

فخر الاسلام { (ابو بکر محمد بن احمد المستظهری) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، اجدادی من اصل ماوراء النهرك (شاش) خطه‌سندن اولدیغی حالده، ٤۲۹ تاریخنده میافارقینده طوغمش؛ وابتدا اوراده بعده بغدادده ابو اسحق شیرازیدن وابو نصر بن الصباغ وسائر مشاهیر عصرندن تفقه ایتدکدن صکره، ابو اسحق شیرازی ایله برلکده نیشابوره کیده‌رك، امام الحرمینك حضورنده مباحثه‌یه کیریشمکله اثبات اهلیت ایتمش؛ وینه بغداده عودت ایدوب، استادی ابو اسحق مشار الیهك وفاتنده فقهاء شافعیه‌نك رئیسی اولمش؛ و ٥۰٤ تاریخنده مدرسهٔ نظامیه‌ده تدریسه مأمور اولوب، وفاتنه‌دك دوام ایتمش؛ و ٥۰۷ تاریخنده بغدادده وفات ایدوب، باب شیراز مقبره‌سنده استادینك یاننده دفن اولنمشدر. فقهده بر چوق تألیفاتی اولوب، اك مشهوری «حلیة العلما» عنوانلی کتا-

بیدر، که خلیفه مستظهر باللهك نامنه یازدیغندن، مستظهری عنوانیله دخی معروفدر.

فخر الاسلام بزدوی { (ابو الحسن علی بن محمد) مشاهیر فقهاء حنفیه‌دن اولوب، «اصول الفقهه» و «اصول الدین» عنوانلریله ایکی کتابی، «المبسوط» عنوانیله اون جلد اوزره برکتاب معتبری ودیکر بعض آثاری واردر. ٤٨٢ ده وفات ایتمشدر.

فخر الدوله { (ابو الحسن علی بن رکن الدوله حسن بن بویه) آل بویه سلاله‌سنك بدنجی حکمداری اولوب، ٣٤١ تاریخنده طوغمش؛ وپدرینك زماننده همدان حاکمی اولمش؛ وبرادرلری عضدالدوله ومؤید الدوله‌یه اظهار مخالفت ایدوب، طبرستان حاکمیله برلکده ایتدکلری محاربه‌ده مغلوب اولمغله، نیشابوره قاچمش ایدی. ٣٧٣ تاریخنده فخر الدوله‌نك وفاتی اوزرینه، تخته چیقوب، ١٤ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٣٨٧ ده اصفهانده وفات ایتمشدر. مرحمتسز برحکمدار ایدی. اوغلی مجد الدوله خلفی اولمشدر.

فخر الدوله { (عمید الدین) ایران شعرا وعلماسندن اولوب، عن اصل کیلانلی اولدیغی حالده، هندستانه عزیمتله، اوراده عزت وجاهه نائل اولمشیدی. هزله دائر اولان شو بر ایکی بیت اونکدر:

خواجه بفزود ولیکن زورم
کشت مشغول ولیکن بشکم
میز بان بود ولیکن برباط
نانم آورده و لیکن بدرم

فخر الدین { کرت ملوکنك اوچنجیسی اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان ملك شمس الدین محمدك طورونیدر. پدری رکن الدینك زماننده یدی سنه محبوس قالوب، بعده امیر نوروزك شفاعتیله چیقاریله‌رق، غازان خانك یاننه کیتمش؛ و ٦٩٥ تاریخنده ینه امیر نوروزك سعییله پدری یرینه نصب اولنه‌رق، هراتده مقام امارته چکمشیدی. بعده امیر نوروز غازان خاندن متوهم اولوب، بونك یاننه التجا ایتدیکنده، وفاسزلق ایدوب، اخذینه مأمور اولان امیرقتلغه تسلیم ایتمش؛ بعده غازان خانه عصیان ایدوب، برادری الجایتو خانله محاربه ایتمشدی. برقلعه‌یه چکلمش اولان پدری زماننده اون وبعده ایکی سنه حکومت سوروب، ٦٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

فخر الدین { درزی رؤساسندن اولوب، سلطان مراد خان رابع زماننده رفع لوای عصیان ایتمکله، برمدت اوغراشلدقدن صکره، اخذ ودرسعادته سوق اولنه‌رق، ١٠٤١ ده اعدام اولنمشدر.

فخر الدین { فرس شعراسندن بروجه آتی درت ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (مولانا —) مشهور حسین واعظك اوغلیدر. کندیسی دخی پدری کبی وعظ ونصیحت خصوصنده پك ماهر ایدی. ٩٣٩ تاریخنده وفات ایتمشدر. «محمود و ایاز» عنوانیله بر منظومه‌سی وخیلی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

بالب لعل و خط فالیه‌کون آمده‌ئی
عجب آراسته از خانه برون آمده‌ئی

— ایکنجیسی (مولانا —) هراتلی اولوب، سلطان سنجرك ندماسندن ایدی. شو رباعی اونکدر:

درچشم من اشك چیست سیل غم او
در تن دل وجان کیند خیل غم او
دوش آمده بود شادیٔ در دل من
کفتم چه کسی کفت طفیل غم او

— اوچنجیسی (— اسعد) استرابادلی اولوب، شو بیت اونکدر:

مرا مادر دعا کرده است کویی
که از تو دور بادا آنچه جویی

— دردنجیسی (مولانا —) هندستانده ملك الشعرا عنوانی قزانمش؛ و ١١٩٩ ده وفات ایدوب، دهلیده قطب الدین بختیار کاکینك درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. «نظام العقائد»، «رسالهٔ مرجیه» و «فخر الحسن» عنوانلی کتابلرك مؤلفیدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.

فخر الدین { (ابو المنصور عیسی بن مودود) امرای اتراکدن وادباوشعرادن اولوب، ٥٨٤ تاریخنده برادرلری طرفندن قتل اولنمشدر. عربی العباره بلیغ رسائلی وبرخیلی اشعاری واردر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

القبض لدیك فی الهوی والبسط
یا من املی عذاره المختط
قالوا رشاد قلت مه لا تخطوا
من این لساکن الفیافی قرط

فخر الدين آذرى { [« آذرى » مادەسنه مراجعت بيوريله.]

فخر الدين افندى { متأخرين شعراء عثمانيه دن ايكى ذاتك اسميدر:

برنجيسى بروسەلى اولوب، اشرف زاده شرف افنديك اوغليدر. ١١٢٧ تاريخنده دنيايه كلمش؛ و ١١٤٦ ده لابس خرقۀ مشيخت اولوب، ايوب افندى و بعده امير سلطان زاويەسى شيخى اولمش؛ و ١١٧٦ ده وفات ايتمشدر. برزمت شريفدن اولان شو مقطع اونكدر:

صدهزاران تصليه روح شريفكه سنك
فخرئ بيچارەدن اى مفخر پيرو جوان

— ايكنجيسى روم‌ايلندەكى شاركويندن اولوب، اورا مشايخ خلوتيەسندن شيخ ذاتى افنديدن اخذ اجازتله، درسعادته كلەرك، ١٢١٤ دە وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

زهد و تقوانك حق بيلكده يوقدر مدخلى
مسجد عرفانه كل فخرى مسلمانلق بودر

فخر الدين بناكتى { مشاهير شعرا و مورخيندن اولوب، ملوك ايلخانيەنك اخيرى اولان سلطان ابو سعيدك زماننده ياشامش؛ وپادشاه مشاراليه ايله اجدادى اولان آل جنكيزك مفصل و مكمل تاريخنى يازەرق، هند و سائر ممالك و امم احوالندن دخى بحث ايتمشدر. اشعارى مقبول اولوب، شو مطلع اونكدر:

* باز اين عتاب جانان با ماجز است كويى
پيمان و عهد ايشان باد و هواست كويى

فخر الدين بن تيميه { [«ابن تيميه» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

فخر الدين پوربى { هندستانده بنكاله خطەسى واسعەسنك ايلك حكمدار مسلمى اولوب، او وقتەدك بو خطه دهلى دولتنه تابع ايكن، وصاحب ترجمه بنكاله واليسنك معيتنده بولندىغى حالده، ٧٣٩ تاريخنده حكومتى ضبط ايله، اعلان استقلال ايدوب، ايكى بچق سنه حكومت سوردكدن صكره وفات ايتمش؛ واولاد و احفادى بر مدت حكومت سورمشلردر.

فخر الدين جهاركس { (ابو المنصور بن عبدالله الناصرى) صلاح الدين ايوبى امراسندن اولوب، ثروت وسامانيله وكرم وسخاوتيله مشهوردر. قاهرەده (القيسارية الكبرى) اسميله بيوك وبك مزين بر چارشى وايچنده مصنع بر جامع يابديرمشيدى. ٦٠٨ ده دمشقده وفات ايتمشدر.

فخر الدين خالدى { علما وشعرادن اولوب، «شرح الفرائض» عنوانيله بر تأليفى واردر. اشعارنده (بهشتى) تخلص ايدردى. معين الدين جوينينك استاديدر.

فخر الدين رازى { (ابو عبدالله محمد بن عمر التيمى البكرى) اعاظم علما وحكماء اسلامدن اولوب، قرشى‌النسبدر. پدرى ضياء الدين عمر دخى كنديسى كبى فصيح وبليغ وخطبه ايرادنده فوق العاده ماهر اولمغله، صاحب ترجمه (ابن الخطيب) و (ابن خطيب الرى) ديمكله دخى معروفدر. فقه، كلام، تفسير، ادبيات، حكمت، طب، علوم رياضيه و سائر علوم عقليه و نقليەنك جملەسنده يدطولى صاحبى اولوب، بحق علامه ديلمكه سزاواردر، و(شيخ الاسلام) عنوان مفخرت بخشاسنه نائل اولمشدر. ٥٤٤ تاريخنده (رى) شهرنده طوغوب، ابتدا شهر مذكورده پدرندن تحصيل علوم ايتمش؛ وپدرينك وفاتندن صكره كمال سمنانيك يانه عزيمتله، بر مدت بونك حلقۀ تدريسنه دوام ايتمش؛ وبعده وطننه عودتله، (مجد جيلى) دن قرائت علوم ايدوب، بونك تدريس ايچون مراغەيه دعوتنده معيتنده كيدەرك، خيلى وقت مشاراليهدن علم كلام وحكمت درسلرى آلمغه دوام ايتمش؛ واكمال تحصيلدن صكره خوارزمه عزيمت ايدوب، اورا علماسيله علوم مذهبيەيه متعلق ايتديكى مباحثەدن طولايى مملكتدن اخراج اولنەرق، ماوراء النهره كيتمش؛ و اورادن دخى بويله بر مباحثەدن طولايى مفارقته مجبور اولوب، (رى) ە عودت ايتمش؛ واورادە فوق العاده زنكين بر طبيب حاذق بولنمغله، وارثلرى اولان ايكى قيزينى فخرالدينك ايكى اوغلنه ويروب، متعاقباً كنديسى وفات ايدنجه، ثروت وسامانى فخر رازينك عائلەسنه انتقال ايدەرك، بوندن شهاب الدين غورى‌يه بر بيوك مبلغ اقراض ايتمش؛ وبعده مبلغ مذكورك استيفاسيچون غزنەيه كيدوب، مشاراليهك اكرام واحسانلرينه نائل اولەرق، ثروت وجاهى برقات دها

آرتمش؛ واورادن خراسانه عودت ایدوب، سلطان محمد خوارزمشاهه انتسابله، فوق‌العاده جاه ومنزلت واکرام وحرمتــه نائل اولمشــدی . ریده وهرات و خوارزمده و ســائر بولندیغی مملکتلرده تدریس وافاضه ایله مشـغول اولوب، مجلس درسی مقصـود طلبه وعلما اولمغله، پك اوزاق یرلردن تشـنکان علم ومعرفت کلوب، اسـتفاده ایدرلردی. خانه‌سـندن مدرسه‌یه کیدرکن هر وقت رکابی اطرافنده اوچیوزی متجاوز طلبه یورورردی . وعظ وخطبه‌سی دخی پك مؤثر اولوب، منبروکرسیده عربی وفارسی سویلردی . طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، بو ایکی لسانده اشعار سلیسـه وحکیمانه‌سی واردر. مطالعهٔ کتبه بر درجـه‌ده مراق وار ایمش، که یمك یرکن مطالعه‌سز کچیردیکی زمانلره پك چوق آجیدیغنی هر وقت سـویلرمش. ٦٠٦ تاریخنـده هراتده وفات ایدوب، اوراده مدفوندر. علوم وفنون متنوعـه‌ده بروجه آتی تألیفات جدیده ومعتبره‌سی واردر: «مفاتیح الغیب» که تفسیر کبیر دینمکله مشهور ١٣ جلددن مرکب بر تفسیر شریفدر، «تفسیر سورة البقرة علی الوجه العقلی لاالنقلی»، «شرح وجیز الغزالی» ٣ جلد، «کتـاب الطریقة العلائیة فی الخلاف» ٤ جلد، «کتـاب لوامع البینـات فی شرح اسماء الله والصفات»، «کتاب المحصول فی علم اصول الفقه»، «کتاب فی ابطال القیـاس»، «شرح کتاب المفصل للزمخشری فی النحو» ناتمام، «شرح سـقط الزند» ناتمام، «شرح نهج البلاغة» ناتمام، «کتاب فضائل الصحابة»، «کتاب مناقب الشافعی»، «کتاب نهایة العقول فی درایة الاصول» ٢ جلد، «کتاب المحصل»، «کتـاب المطالب العالیة» ٣ جلد ناتمام، «کتـاب الاربعین فی اصـول الدین»، «کتاب المعـالم»، «کتـاب تأسیس التقدیس» که ملك عادل ابو بکر بن ایوبك نامنه یازوب مقابلنده مشـارالیه طرفندن کندیسنه بیك آلتون کوندرلمشیدی، «کتاب القضا والقدر»، «رسـالة الحدوث»، «کتـاب تعجیز الفلاسفة» فارسی، «کتاب البراهین البهائیة» فارسی، «کتاب اللطائف الغیـاثیة»، «کتاب شـفاء العی والخلاف»، «کتـاب الخلق والبعث»، «کتـاب الخمسین فی اصـول الدین»، «کتاب عمدة النظـار وزینة الافکار»، «کتاب الاخلاق»، «الرسـالة الصاحبیة»، «الرسـالة المجدیة»، «کتاب عصمة الانبیاء»، «الملخص»، «کتاب المباحث المشرقیة»، «کتـاب الانارات فی شرح الاشـارات»، «شرح کتـاب عیون الحکمة»، «الرسـالة الکمالیة فی الحقایق الالهیة» فارسی، «رسالة الجوهر الفرد»، «کتاب الرعایة»، «کتـاب فی الرمل»، «کتـاب مصـادرات اقلیدس»، «کتاب فی الهندسـة»، «کتاب نفثة المصـدور»، «کتاب فی ذم الدنیا»، «کتاب الاختیارات العلائیة»، «کتاب فی الاختیارات السماویة»، «کتاب احکام الاحکام»، «کتاب الموسوم فی السر المکتوم»، «کتاب الریاض المونقة»، «رسـالة فی النفس»، «رسـالة فی النبوات»، «کتاب الملل والنحل»، «کتاب دنکاوشا»، «کتاب مباحث الوجود»، «کتـاب نهایة الایجاز فی درایة الاعجاز»، «کتاب مباحث الجـدل»، «کتاب مباحث الحدود»، «کتاب الآیات البینات»، «رسـالة فی التنبیـه علی بعض الاسرار المودعة فی بعض سـور القرآن العظیم»، «کتاب الجامع الکبیر» که «کتاب الطب الکبیر» دینمکله دخی معروف اولوب ناتمامدر، «کتاب فی النبض»، «شرح کلیات القانون» ناتمام، «کتاب التشریح من الرأس الی الحلق» ناتمام، «کتاب الاشربة»، «مسائل فی الطب»، «کتاب الزبدة»، «کتاب الفراسة». اشـعار عربیه وفارسیه‌سندن برر نمونه ایراد اولنور:

ارواحنا لیس تدری این مذهبها
وفی التراب توازی هذه الجثث
کون یری و فسـاد جاء یتبعـه
الله اعلم ما فی خلقـه عبث

—

هرکز دل من زعلم محروم نشد
کم ماند ز اسرار که مفهوم نشد
هفتاد ودوسال عمر حاصل کردم
معلومم شدکه هیچ معلوم نشد

فخر الدین رومی { سـلطان بایزید خان اول دوری علما و مشـایخندن اولوب، مدرنیـده زهد وتقوی ایله مشـغول ایدی. اجرته مقابل امامت ایدن امامارك آرقه‌سنده نماز قیلماز ایمش. دعوات مأثوره حقنده مباحث دقیقه‌یی حاوی بر کتابی اولوب، کثرت معلوماتنه دالدر.

فخر الدين عجمی { دولت عليهٔ عثمانيه‌ده مشيخت اسـلاميه

مسندينه چيقن علمانك ايكنجيسی اولوب، عن اصل ديار ايراندن اولديغی حالده، اوراده سيد شريف جرجانيدن و سائر مشاهير عصرندن بعد التحصيل، ديار رومه كله‌رك، بروسه‌ده ملافناری زاده محمد شاه افنديك معين درسی وبعده بعض مدارسده مدرس اولمش؛ و ٨٣٤ تاريخنده شيخ الاسلام بولنان شمس الدين فناريك وفاتی اوزرينه، سلطان مراد خان ثانی جانبندن ادرنه‌ده مسند فتوايه نصب وبومی اوتوز آقچه وظيفه تخصيص بيورلمش ايدی. بعده وظيفه‌سنه ضم بيورلمق ايستنلدكده، بو قدری كفافنه كافی اولوب، فضله‌سی حرام اولديغی بيانله، قبول ايتمه‌مشيدی. سلطان مراد خان ثانی وابو الفتح سلطان محمد خان ثانی زمانلرنده ٣١ سنه امور فتوايی اداره ايدوب، ٨٦٥ ده وفات ايتمشدر. ادرنه‌ده مدفوندر. صلابت دينيه‌سی واحكام شرعيه‌يی محافظه واجراده‌كی تعصبی پك زياده اولوب، فضل حروفينك اصحابندن الحادلرينه قناعت حاصل ايتديكی بر قاچ كشی‌يی تعقيبله اخذ وقتل ونعشلرينی احراقده كوسترديكی غيرت، وحتی آتشه كنديسی اوفليوب، اوفلركن كراه اولان صقالنك طوتشديغی مشهوردر.

فخر الدين عراقی { (شيخ — ابراهيم بن شهريار) ايران مشا.

هير شعرا وصوفيوندن اولوب، همدانليدر. عارفانه وعاشقانه اشعاری و «لمعات» عنوانلی بر كتابيله تصوفه متعلق ديكر بر قاچ اثری واردر. طريقه سلوكدن صكره بر جوانك جمالنه نظر ايتديكندن، شيخی طرفندن هندستانه عزيمت وغربتله رياضت ايتمكه مأمور اولوب، جانب هنده عازم اولمش؛ و ملتانده شيخ بهاء الدين زكريانك خدمتنه واصل اولوب، بونك ارشاديله درجات عاليهٔ باطنيه‌يه نائل اولمش ايدی. يكرمی بش سنه قدر شيخ مشارالیهك خدمتنده قالدقدن وشيخك قيزينی تزوج ايدوب، كبير الدين تسميه ايتديكی بر اوغلی دخی دنيايه كلدكدن صكره، وطننه عودته مأذون اولوب، عراقه واورادن حجازه وبعده مصر وشامه كيده‌رك، ٦٨٨ وبر روايتده ٧٠٩ تاريخنده دمشقده وفات ايتمش؛ وشيخ محی الدين عربينك تربه‌سی يانده دفن اولنمشدر. اواخر حياتنده هنددن يانته كلمش اولان اوغلی كبير الدين دخی يانده مدفوندر. شو بر ايكی بيت جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر:

بعالم هر كجا رنج وبلاييست
بهم بر دند وعشقش نام كردند
چوخود كردند سرخويشتن فاش
عراقی را چرا بدنام كردند

فخر الدين مستوفی { (خواجه اوحد) مشاهير شعراء

ايراندن اولوب، سبزواريدر. بيوك بر خاندانه منسوب ايدی. علوم وفنون متنوعه‌ده يدطولاسی وحسن خطده مهارتی وار ايدی. ملوك وكبرادن بر چوق هدايا آلوب، احبابه تقسيم ايدر وفقيرانه ولاابالیانه ياشارايدی. تأهل ايتميوب، ٨٦٨ تاريخنده ٦١ ياشنده وفات ايتمشدر. مرتب ديوانی واردر. وفاتنده تركه‌سی كليتلی كتابدن عبارت بولنمشدر. شو بر ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر:

سپهر طراز كشت چـو خركاه خسروان
پرده سرای چرخ كه بد عنبرين طناب
هر كوكبی نمونهٔ صفريست فی المثل
حيران شده محاسب عقل اندرين حساب

فخر الدين مسعود { (امير — بن بهمن) ايران شعراسندن

اولوب، بر مدت كرمانده حكومت سورمشدر. شو رباعی اونكدر:

از بهر هلال عين خورشيد سياه
بر بام بر آمد وهمی كرد نكاه
هر كس بشكفت كفت سبحان الله
خورشيد برآمدست و ميديد ماه

فخر الملك { (ابو غالب محمد بن علی) آل بويه دولتنك اك مشهور وزراسندن

اولوب، بهاء الدوله ابو نصر بن عضد الدوله‌يه وبونك وفاتندن صكره سلطان الدوله ابو شجاع فناخسروه وزارت ايتمشدر. عن اصل واسطلی اولوب، بدری صراف بولنمشيدی. ٣٥٤ تاريخنده طوغمشدر. نفوذ واقتداری پك زياده اولوب، كنديسی چاشنیٔ علم وادبدن لذتياب اولمغله، دائره‌سی مجمع علما وشعرا ايدی؛ وكرم وسخاوتی پك زياده اولوب، كرك مدحنده قصائد سوبلين شعرايه وكرك تأليفات نافعه ايله علوم ومعارفك ترقيسنه خدمت ايدن ارباب علم وعرفانه پك چوق احسانلر ايدردی. شعرادن ابن

نباته ومهيار بن مرزويه مداحلرى جملەسندندر . (ابو بكر بن الحسن الحاسب الكرخى) دخى جبر و مقابلەيه دائر اولان « الفخرى » وحسابه متعلق « الكافى » كتابلرينى صاحب ترجمه نامنه يازوب مكافاته نائل اولمشيدى. الك نهايت مشاراليه سلطان الدوله ابو شجاع فخر الملكك صيت وشهرت واقتدار ومكننتى چكەميوب، ٤٠٧ تاريخنده اهواز قربنده بر طاقده اعدام ايتديرمش؛ ونعشنى دفن ايتديرميوب، كوپكلر يدكدن صكره، ايرتسى سنه كميكلرينك جمله بر مزارلغه نقل ودفننه مساعده اولنمشدى . محاسنى حقنده منقول اولان نوادر صرەسنده شوويدر، كه اختيار بر آدم حقنده قتلنى موجب اولەجق بر تهمت خبر ورمكله، فخر الملك بونك ورقەسنى اوقودقدن صكره ظهرينه: « السعاية قبيحة، وان كانت صحيحة؛ فان كنت اجريتها مجرى النصح، فخسرانك فيها اكثر من الربح؛ ومعاذالله ان نقبل من مهتوك فى مستور؛ ولولاانك فى خفارة من شيبك ، لقابلناك بما يشبه مقالك، ونردع به امثالك. فاكتم هذا العيب، واتق من يعلم الغيب والسلام . » عبارەسنى يازەرق صاحبنه اعاده ايتمشدى.

فخر النسابيكم { هندستانده نواب شجاعت خانك زوجەسى اولوب، دهليده (كشميرى بازار) ده (فخر المساجد) اسميله بيوك ومصنع بر جامع شريفك بانيەسيدر .

فخرى { عثمانلى شعراسندن اولوب، بدرى ياوز سلطان سليم خانك شهزادەلكرنده طربزونده معيتنده بولنمش اولمغله، صاحب ترجمەنك قانونى سلطان سليمان خان ايله سوت برادرلكى وار ايدى. صحن مدرسى اولدقدن صكره ٩٤٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

جمالك مصحفن اطفال اشك چشمم اى دلبر
اوقورلر مكتب عشقكده دائم صوكچى ازبر

فخرى { فرس شعراسندن بروجه زيرآتى ذاتك مخلصيدر :

· برنجيسى كاشانلى اولوب، درويش مشربلى بر آدم ايدى. شو رباعى اونكدر :

اى جملهٔ بيكسان عالم راكس
يك جو لطف تمام عالم رابس
من بيكسم وكسى ندارم جزتو
از لطف بفرياد من بيكس رس

— ايكنجيسى (فخرالله) جرجانلى اولوب، ملوك سلجوقيەدن طغرل بكك مداحلرندن بولنمش؛ و « ويس ورامين » حكايهٔ مشهورەسنى سلك نظمه چكمشدر . شو بر ايكى بيت منظومهٔ مذكورەدندر :

بلرزم چون فرو كريم زهجران
چو كنجشكى كه تركردد زباران
كدازان شد تنم از بيم و اميد
چو برف نوبهار از تاب خورشيد

— اوچنجيسى سبزوارلى اولوب، مشهور حسين واعظك اوغليدر . كنديسى دخى بدرى كبى وعظله مشغول اولوب، آخر عمرينەدك هرات جامعنده كمال فصاحت وطلاقت لساليه اجراى وعظ ونصيحت ايدر ايدى. علم وفضلى وزهد وتقواسى مشهوردر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

در هر نكاهى ديده ام صد بار ازو آزارها
دكر نكاهش ميكنم با آنكه ديدم بارها

— دردنجيسى (مولا فخر الدين) اصفهانلى اولوب، شو بر ايكى بيت بر غزل مستزادندندر :

رفتم بطبيب وكفتمش بيمارم — درمانم چيست
وز اول شب تا بسحر بيدارم — برمن نكريست
نبضم چو طبيب ديد كفت از سر لطف — كريان كريان
جز عشق تدارى مرضى پندارم — كو يار توكيست

— بشنجيسى هندستانك بنارس شهرندن اولوب، جهانكير شاهك زماننده ياشامشدر. شو بيت اونكدر :

باتو هر خسته دلى راكه چو من كار افتاد
ميتوان كفت كه كارش بخدا افتادست

— آلتنجيسى (مولانا — بن محمد اميرى) هراتلى اولوب، ايفاى حجدن صكره شاه طهماسب حسينى زماننده سند جهتنه عزيمتله، اوراتك حاكمى بولنان عيسى تركخانك حسن قبولنه مظهر اولمش؛ واونجى قرن هجرى اواخرنده وفات ايتمشدر . « جواهر العجائب » عنوانيله بر تذكرة الشعراسى و « تذكرة النسا » و « تحفة الحبيب » عنوانلريله ايكى اثرى واردر. اشعارينه دسترس اولنەمدى .

فخريه { (ام يوسف — بنت عثمان البصريه) زهد وتقواسيله شهرت بولمش بر خاتون اولوب، قرق سنه قدسده عبادتله مشغول اولمش ؛ و ٧٠٣ تاريخنده مكهٔ مكرمەده وفات

ایدوب، اوته‌دن بری منوی ضمیری اولدیغی اوزره، ام المؤمنین حضرت خدیجة الکبری (رضها) یانـنـده دفن اولنمشدر.

فدائی (اسماعیل —) اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، حرم همایونده مستخدم ایدی. بر چوق تاریخلری وسائر اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

کوزم قان اولدی دستمدن اویار سیمتن کیتدی
کوکل صبر ایله کل چونکم اولان اولدی کیدن کیتدی

فدائی فرس شعراسندن بروجه آتی اوچ ذاتک مخلصیدر:

برنجیسی (شیخ زاده — بن شمس الدین محمد) عن اصل لاهیجانلی اولوب، شیرازده طوغمش؛ واورادە کسب کمالات ایتدکدن صکره، شاه اسماعیل صفوی‌یه انتساب ایدوب، بونک طرفندن سفارتله محمد شیبانی یانه کوندرلمش؛ وبو مأموریتی حسن ایفایه موفق اولمغله، عودتنده حقنده شاهک توجهی مزداد اولمش؛ ونهایت ترک مناصب ایدەرک، شیرازده کوشهٔ عبادته چکلمش ایدی. کوزل رباعیلری وسائر اشعاری واردر. شو رباعی اونکدر:

از دار بقا فتاده در دار عذاب
آدم بهر کندم وما بهر شراب
مرغان بهشتیم عجب نیست اکر
اواز پی دانه رفت وما از پی آب

— ایکنجیسی (حاجی محمد) کرمانلی اولوب، «آتشکده» صاحبی آذرک معاصری ایدی وکندیسیله کورشمشیدی. شو بیت اونکدر:

یکسان بود اکر رسدم سر بر آفتاب
تاتابدم ز بی کلهی بر سر آفتاب

— اوچنجیسی (محمود بیک) طهرانلی اولوب، تکلو عشیرتنه منسوب ایدی. شو برایکی بیت اونکدر:

این جهانی که درو نیست کسیرا بنیاد
کهنه دیریست که بسیار چو ما دارد یاد
این جهانی ست که جمشید وفریدون دیده‌است
این جهانی ست که داده ست سلیمان برباد

فدر (Feder) آلمانیه حکماسندن اولوب، ۱۷۴۰ ده طوغمش، و ۱۸۲۱ ده وفات ایتمشدر. ارادهٔ بشریه حقنده ایکی تألیفی واردر.

فَدَك حجازده مدینهٔ منوره‌دن ایکی کونلک مسافه‌ده واقع بر قریه اولوب، وقت سعادتده اهالیسی یهودی ایدی. یدنجی سال هجریده خیبر قلعه‌سی فتح اولنجه، فدک اهالیسی نزد جناب نبوی‌یه آدم کوندروب، اراضیلرینک نصفنی ترک ایتمک شرطیله صلحاً عرض اطاعت ایتمکله، مطلوبلری قبول بیورلوب، اراضئ مذکوره سید الانام افندمزک ملک خاصی اولمغله، حاصلاتنی فقرا وابناء سبیله تصدق ایدرلردی. ارتحاللرینه قریب حضرت فاطمه (رضها) یه هبه ایتمکله، بعده حضرت مشارالیها نزد جناب صدیقی‌یه عزیمت ایده‌رک، فدکی طلب بیورمش، وحضرت علی (رضه) ایله رسول الله (صلعم) افندمزک آزادلیلرندن (ام ایمن) اراضئ مذکوره‌نک جانب نبویدن مشارالیهایه هبه بیورلدیغنه شهادت ایتمشلرسه‌ده، شهادتده ایکی قادین بر ارکک یرینی طوتدیغندن، شهادت کافی کورلیوب، فدک بیت المالە قالمشیدی. حضرت عمر (رضه) مقام خلافته کچنجه، فدکی ورثهٔ جناب نبوی‌یه اعاده بیورمش ایسه‌ده، حضرت عباس ایله جناب مرتضی (رضهما) بیننده اختلاف ظهور ایتدیکندن، کیمسه تصرف ایده‌میوب، ینه بیت الماله قالمشیدی. معاویه حکومته نائل اولنجه، قریهٔ مذکوره‌یی مروان بن حکمه هبه ایتمش؛ وبونک وفاتنده اوغللری عبد الملک ایله عبدالعزیزه قالوب، بونلرک وفاتندن صکره عمر بن عبدالعزیز حضرتلری عبدالملکک حصه‌سنی دخی ورثه‌سندن صاتین آلوب، احفاد جناب فاطمه‌یه رد وهبه ایتمش ایسه‌ده، خلفی استرداد ایتمش؛ ومأمون خلیفه دخی آل رسول اللهه اعاده ایتمش ایسه‌ده، متوکل علی الله استرداد ایدوب، حاصلاتنی صدقه‌یه حصر ایتمشدی. میاه جاریه‌سی وخرمالغی چوق معمور ومنبت برقریه ایدی. خلافت جناب فاروقیده یهودیلر جزیرة العربدن اخراج او. لندقلری صره‌ده فدک اهالیسی دخی چیقوب، عهده‌لرنده بولنان نصف اراضی دخی بیت المال طرفندن مبایعه اولنمشدی.

فدور (Fedor) روسیه ایمپراطورلرندن اوچ کشینک اسمیدر:

برنجیسی (روریک) سلاله‌سنک صوک حکمداری اولوب، ۱۵۵۷ تاریخنده طوغمش؛ و ۱۵۸۴ ده

بدری دردنجی ایوانه خلف اولوب، ۱۵۹۸ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آغاً ذکر اولنان غودونوفك اوغلی اولوب، ۱۶۵۵ ده بدرینه خلف اولمش ایسه‌ده، متعاقباً فوت اولمشدر.

— اوچنجیسی آلکسینك اوغلی ومیخال روما. نوفك تورونی اولوب، ۱۶۷۶ ده بدرینه خلف اولمش؛ ومو سقوه‌یی توسیع وتزیین ایدوب، زادکانك زادکانلق براتلرینی یاقمش ایدی. ۱۶۸۲ ده وفات ایدوب، کوچك برادرلری بشنجی ایوان ایله بیوك پترو مشترکاً خلفلری اولمشلردر.

فدوی { (میرزا محمدحسین) ایران شعراسندن اولوب ، خراسانلیدر. شو بیت اونکدر :

موج اشکم رو اکر بر چرخ دولابی کند
نسر طائر را شکار مردم آبی کند

فَرّاء { (ابو زکریا یحیی بن زیاد الاسلمی الدیلمی) ائمهٔ نحاة ولغویوندن اولوب، کوفیونك رؤساسندن ایدی. نحوی ابو الحسن کسائیدن اخذ ایتمشدی. بغداده ورود ایدوب، مأمون خلیفه‌نك احسان والتفاتنه نائل اولمش؛ واوغللرینك مربیلکنه نصب اولنمش ایدی. روایته کوره خلیفهٔ مشارالیه کندیسنه نحوده برکتاب یازمسنی امر ایده‌رك، اکمال ایتمدکجه سرایدن چیقمغه براقمامش، وخدمتنه مخصوص آدملر تعیین ایدوب، هر نوع اسباب استرا. حتی استکمال ایتدیرمش ، واملا ایده‌جکنی یاز. دیرمق ایچون متعدد کاتبلر جلب ایتمش ایدی . بو وجهله یازدیره‌رق ایکی سنه‌ده « الحدود » کتابنی اکمال ایتمش؛ وچیقدقدن صکره « المعانی » کتابنی املا وتدریسه باشلامشیدی. کرك نحو ولغتده وکرك تفسیر و حدیث وادبیات و اشعار عربده معلومات واسعه‌سی اولمغله، حلقهٔ تدریسنه یوزلرجه طلبه جمع اولنوردی. بغداده یاشایوب، سنه‌ده برکره کوفه‌یه عزیمتله، عائله‌سی یاننده قرق کون قاله‌رق، بر سنه‌ده قزاندیغنی افراد عائله‌سنه واقرباسنه تقسیم ایتدکدن صکره، بغداده عودت ایدردی. نهایت ۲۰۷ تاریخنده، ۶۳ یاشنده اولدیغی حالده، طریق مکه‌ده وفات ایتمشدر. مذکور ایکی کتابدن بشقه مشکل قرآن حقنده بری مفصل ودیکری مختصر ایکی کتابیله « البهاء » ، « کتاب اللغات » ، « کتاب المصادر فی القرآن » ، « کتاب الجمع والتثنیة فی القرآن » ، « کتاب الوقف والابتداء » ، « کتاب المفاخر » ، « کتاب آلة الکتاب » ، « کتاب النوادر » ، « کتاب الواو » وسائر آثاری واردر.

فَرّاء { (ابو محمد حسین بن مسعود البغوری) مشاهیر ادبا وعلمادن اولوب، فقه وحدیث وتفسیر وعلوم ادبیه‌ده عصرینك فریدی ایدی . قاضی حسیندن وسائر علماء عصرندن اخذ علوم ایدوب، عمرینی تدریس و تألیفله کچیرمش؛ و ۵۱۰ وبر روایتده ۵۱۶ تاریخنده خراسانك مروورود شهرنده وفات ایتمشدر . مسقط رأسی خراسانده مرو ایله هرات آره‌سنده واقع (بغ) ویا (بغشور) قصبه‌سیدر. تألیفاتی چوق اولوب، اك مشهورلری بروجه آتیدر: فقهده « کتاب التهذیب»، حدیثده « کتاب شرح السنة » ، تفسیرده « کتاب معالم التنزیل » ، « کتاب المصابیح » ، « کتاب الجمع بین الصحیحین » .

فرابرز { کیانیاندن کیکاوسك اوغلی وسیاوشك برادری اولوب، ایران ایله توران بیننده سیاوشك قتلندن طولایی وقوع بولان محاربانده ابراز شجاعت ایدن قهرمانلر میاننده شاهنامه‌ده مذکوردر .

فرابوقای { (خواجه منصور) ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر . شاهرخ سلطان زماننده یاشایوب، شهزاده علاء الدوله‌نك خدمتنده بولنوردی . شاهرخك وفاتندن صکره تعیین ایدن (خدابداد) نام ظالم طرفندن حبس واموالی مصادره اولنمش؛ وکندیسنك بر بیت تقدیم ایتمسی اوزرینه، عذر خواه اوله‌رق، سبیلنی تخلیه ایتمش ایسه‌ده ، صاحب ترجمه محبسك شدائدی تأثیریله او کیجه ۸۵۴ تاریخنده وفات ایتمشدر . بعدالوفات خدا بداد صاحب تذکره دولتشاهك برادری امیر رضی الدینه خواجه منصورك حالنی صورنجه، صاحب ترجمه‌نك شو بیتنی اوقومغله جواب ویرمشیدی :

منصور زغم بمرد و وارست
از جور تو وجفای مردم

فرات { (Euphrate) آسیانك اك بیوك انهارندن اولوب، قطعهٔ مذكوره‌دهكی ممالك عثمانیه‌نك اك بیوك ایرماغیدر. ارضروم ولایتی داخلنده نبعان ایدن ایكی نهرك اجتماعندن متشكل اولوب، بونلرك بری واك بیوكی مراد چایی ودیكری قره صودر. مراد چایی بایزید سنجاغنده روسیه و ایران حدودنده‌كی طاغلردن نبعان ایدن بر قاچ چایدن تشكل ایله، غربه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، وان ولایتنك موش سنجاغنه داخل اولور، ومذكور سنجاقله كنج سنجاغنی شرقدن غربه شق ایده‌رك، معمورة العزیز ولایتنه كیرر، وخربوتك اوست طرفندن كچه‌رك، كبا معدننك اوست طرفنده قره صو ایله برلشیر. مجراسنده صاغ وصولدن بر چوق چایلر اخذ ایدر. قره صو دخی ارضرومك اوستنده‌كی طاغلردن نبعانله، شهر مذكورك شمالندن كچه‌رك، غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، ارزنجان سنجاغنی دخی شق، وارزنجانك جنوبندن مرور ایدر؛ ومعمورة العزیز ولایتنه داخل اولنجه، جنوبه طوغری دونه‌رك، صاغدن (چالته) نهرینی آلدقدن صكره مذكور مراد چایله برلشیر. بو ایكی نهر بعدالاجتماع فرات نامنی آلوب، معمورة العزیز ایله دیاربكر ولایتلری آره‌سنده كاه غربه وكاه شرقه تمایل ایله جنوبه طوغری آقه‌رق، حلب ولایتنه داخل اولور، ومرعش ایله اورفه سنجاقلری آره‌سنده غرب جنوبی‌یه طوغری بعد الجریان حلب سنجاغی داخلنده جنوبه طوغری آقمغه باشلایه‌رق، ٣٦° عرض شمالی‌یه واصل اولنجه شرقه وبعده شرق جنوبی‌یه طوغری دونر، وزور سنجاغنی دخی شق ایله جزیره‌دن كان خابور نهرینی وسائر بعض چایلری اخذ ایتدكدن صكره، بغداد ولایتنه دخول ایله، كربلا وحله سنجاقلرینی شق، وبو آره‌ده دجله ایرماغیله بر چوق جدوللر واسطه‌سیله اختلاط ایدر، ونهایت بصره ولایتنه داخل اولنجه، شرقه طوغری دونوب، نهایت (قرنه) ده دجله ایله بالاجتماع (شط العرب) ایرماغنی تشكیل ایدر، كه بوده جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، بصره اوكندن بعد المرور، بر قاچ قولدن بصره كورفزینه دوكیلور. فراتك منابعی بیوك بر تقسیم میاه خطی تشكیل ایدوب، بنه او طاغلرك اوبر مائله‌سندن آقان صولر بحر خزره وقره دكیزه طوغری آقار. مراد چاینك منبعندن قرنه‌یه یعنی دجله ایله برلشه‌رك شط العربی تشكیل ایتدیكی محله قدر مجراسنك طولی ٢٧٠٠ وبصره كورفزنده‌كی منصبنه‌دك ٢٨٦٠ كیلومتره‌در. هیئده حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ٢٠٦٥ مكعب متره صو دوكر؛ حالبوكه فراتدن قیصه وبوكا تابع عد اولنان دجله‌نك بغدادده ثانیه‌ده حد وسطی اوزره دوكدیكی صو ٤٦٠٦ مكعب متره‌یه بالغ اولور. فراتك فیضان موسمی واردر، وفیضانی نیلككی قدر دكل ایسه‌ده، ینه فیضاننده صوبی عادی وقتلرده‌كی حدادن ٤ متره یوقاری‌یه قالقار. فیضانی منابعی جهتلرنده‌كی طاغلرده قارلرك اریمسی موسمنه متصادف اولوب، مارت آینده باشلار ومایسك اواخرینه قدر یوكسلمكده دوام ایدوب، شهر مذكور اواخرندن ایلول اواخرینه‌دك تدریجاً ایتر. قاسمدن صكره یاغمورلرك كثرتنه كوره بر ایكنجی فیضان دخی اولورسه‌ده، برنجیسی درجه‌سنده دكلدر. مراد چاینك منابعی ٢٧٥٠ وقره صوینككیلر ٢٢٠٠ متره‌لك ارتفاعلرده بولنوب، ١٠٦٢ كیلومتره‌لك جریاندن صكره بیره‌جكده مجراسنك ارتفاعی ١٩١ در، كه هر كیلومتره‌ده ٢ متره ایله ٤ سانتیمتره انحطاط ایتمش اولور. بیره‌جكدن منصبنه قدر ایسه ١٨٠٠ كیلومتره‌لك مسافه‌ده یالكز ١٩١ متره كه هر كیلومتره‌ده اون سانتیمتره‌دن آز زیاده انحطاط ایدر. فرات ودجله‌نك فیضانلرنده صولر اطرافده‌كی اووه‌لری باصمامق ایچون اسكی بابلیلر بر چوق سدلر وبو صولرله سقی اراضی ایتمك اوزره، بر چوق جدوللر وخندقلر انشا وكشاد ایتمشلردی، كه بونلر خلفاء عباسیه زماننده بر قات دها تكثیر وتعمیر اولنمشلرسه‌ده، بعده اهمال اولنوب، جمله‌سی خراب اولمشدر. فراتك سیرسفائنه صالح بر حاله وضعنه چالیشلمش ایسه‌ده، كشادی مصارف كلیه‌یه متوقف اولدیغندن، دوام اولنه‌مامشدر. فرات اسمنك عربیده طاتلی صو معناسنه كلدیكی «معجم البلدان» ده مذكور اولوب، زند لساننده واسع وعبرانیده چیچك ویا انتشار معناسنه كلدیكی دخی مروی اولمغله، اصلی مجهولدر. صوینك جبان یاپمق خاصه‌سی معلومدر.

فراته { (Fratta) ایتالیاده نابولی ایالتنك (قازوریه) قضاسنده وقازوریه‌نك

٧ كیلومتره شمالنده اوله‌رق ناپولیدن قاپوه‌یه كیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٥٠٠ اهالیسی وایپ معمولاتی واردر. ایتالیاده بو اسمله دیكر بر قاچ كوچك قصبه وقریه دخی بولندیغندن تفریق ایچون، بوكا (فراته ماجوره) یعنی «بیوك فراته» دخی دیرلر.

فرادیاوولو (Fra-Diavolo) ایتالیانك قلابریا خطه‌سنده ظهور ایتمش جسور بر آدم اولوب، ابتدا خیدودلقله شهرت بولمش؛ وبعده فرانسزلرك ایتالیادن اخراجی مقصدینه خدمت ایدوب، میرالای عنوانی آلمش؛ وخیلی عسكر تداركیله، ١٧٩٩ ده ناپولی‌یی ضبط ایتمشدی. بوناپارت طرفندن (ژوزف بوناپارت) ناپولی قراللغنه نصب اولندقدن صكره دخی دفعاتله ایتالیالیلری بوكا قارشی آیاقلاندیروب، نهایت (سان سورینو) ده ثباتلی بر مقاومتدن صكره دردست اولنه‌رق، ١٨٠٦ ده ناپولیده اعدام اولنمشدر. اصل اسمی (میكل روجا) اولوب، «شیطان‌قرداش» دیمك اولان بو لقبله تلقیب اولنمشدر.

فراره (Ferrare) ایتالیانك امیلیه خطه‌سنده و رومانك ٣٠٠ كیلومتره شمالنده اوله‌رق (پودی وولانو) نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مركزی بر شهر اولوب، ٣١١٧٠ اهالیسی، دارالفنونی، مصنع كلیسالری وبعض آثار عتیقه‌سی واردر. وقتیله (پو) ایرماغی شهرك یانندن كچمكله، بوشهر چوق دها بیوك ودها معمور ایكن، بعده نهر یتاغنی دكیشدیردیكندن، تدنی ایتمشدر. مقدما بر دوقه‌لق صورتنده اداره اولنوردی. بر چوق مشاهیرك وازآن جمله شاعر (آریوستو) نك وطنیدر. — فراره ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦١٦ مربع كیلومتره اولوب، ٢١٥٣٧٠ اهالیسی واردر. اوچ قضایه منقسمدر.

فراری (Ferrari) ایتالیا مشاهیرندن بر قاچ آدمك اسمی اولوب، الك معروفلری مشهور (رافائل) ك آرقداشلرندن بولنمش اولان رسام (غودنچیو فراری) در، كه ١٤٨٤ ده میلانده طوغوب، ١٥٥٠ ده وفات ایتمشدر.

فرازر (Fraser) آمریقای شمالیده انكلتره‌یه تابع (دومینیون) قطعه‌سنك الك بیوك نهری اولوب، قیالی طاغلرده (یلووهید) كولندن خروجله، غربه بعده غرب شمالی‌یه ونهایت جنوبه طوغری جریان، و (قانون) تعبیر اولنان صندیق كبی طار ودرین خندقلردن مروراله، بعض شلاله‌لر تشكیل، وصاغ وصولدن بر خیلی چایلر اخذ ایله، ١٣٠٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره، (وانقوور) جزیره‌سی قارشیسنده بر قاچ قولدن بحرمحیط معتدله منصب اولور. مجراسی قیشین طوكار. منصبی قوم سدلریله مسدوددر. صولرنده بالیق چوقدر، والتون ریزه‌لریده بولنور.

فرازربورغ (Fraserburgh) اسقوچیه‌نك آبردین قونتلغنده وآبردینك ٤٥ كیلومتره شمالنده اوله‌رق بحر شمالی ساحلنده بر قصبه اولوب، ٤٢٧٠ اهالیسی، سفائن اعماله مخصوص دستكاهلری، صید ماهیسی وجوارنده دمیر معدنیله میاه معدنیه‌سی وكرج فرونلری واردر:

فراسقاتی (Frascati) ایتالیانك روما ایالتنده ورومانك ٢٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده كوزل بر موقعده واقع بر قصبه اولوب، ٦٧٧٠ اهالیسی، كوزل كوشكلری وجوارنده (توسقولوم) شهر قدیمنك خرابه‌لری واردر.

فراسی (عبدالرحمن بن محمد) شعرادن اولوب، هجو و هزلیله شهرت بولمشدر. تونسك جوارنده كائن بنی فراس قریه‌سندن ایدی. ٤٠٨ تاریخنده سوسه شهرنده سرخوش ایكن بر طامدن دوشه‌رك، ٣٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر. تونس قاضیسی حقنده سویلنمش اولدیغی شو هجویه جمله اشعارندندر:

یقول فراسی الزمان وماذا
ل حیا لقی قوله یعدل
متی یملك الارض دجالها
فقد صار قاضینا احول

فراشر یاخود فراشار (Frascher) آرناؤدلقده یانیه ولایتنك اركری سنجاغنه تابع برمدی قضاسنده وبرمدینك ٣٠ كیلومتره قدر شرق شمالیسنده اوله‌رق طاغلرله محاط مرتفع بر محلده واقع ناحیه مركزی بر بیوك قریه ویا كوچك قصبه اولوب، محرر فقیرك مسقط رأسیدر. خانه‌لری و محله‌لری طاغنیق اولمغله محیط

دائره‌سی یدی سکز کیلومتره اولدیغی حالده، ۱۵۰۰ قدر اهالیسی، ۳ جامع شریفی، بر کلیساسی، بر مکتب ابتدائیسی و روجه واولاخجه ایچون آری ایکی مکتبی، یکرمی قدر دکاندن عبارت چارشیسی، هفته‌ده بر کره صالی کونلری قوریلور خیلی ایشلك بازاری، بر خانی، ۳ دکرمنی وبری بکتاشی دیکری سعدی طریقته مخصوص ایکی تکیه‌سی واردر. اهالیسنك قسم اعظمی اسلام اولوب، قصوری آرناؤد خرستیان و اولاخ ایله چنکانه‌دن مرکبدر. یازین هواسی سرین و صاغلام ایسه‌ده، قیشلری شدتلی اولوب، چوق دفعه آیلرجه یوللری قاردن مسدود ومنقطع اولور. فراشر بکلری من اصل برات جوارنده تیموریجه قضاسندن ایکن حسب الایجاب اورادن قالدیریلوب (استانیانه) قریه‌سی مالکانه ویریله‌رك اوراده اقامه ایتدیرلمش وهمشهریلك مناسبتیله کوپریلی محمد پاشانك صدارتنده آرناؤدلغه عودته مأذون اوله‌رق استانیانه‌یه بدل او وقت خرستیان کوبی بولنان فراشر قریه‌سیله موزاکه‌ده بعض قرا ویرلمش اولان (ایازبك) اسمنده برینك نسلندن اولوب، شمدیکی حالده قرق اللی خانه اولمشدر. بونلر اوته‌دن بری خدمات دولتده بولنه‌رق، ایچلرندن وزارت وبکاربکیلکی و میرمیرانلق رتبه‌لرینه نائل اولمش ذوات یتیشمشدر. تپه دلنلی علی پاشانك زماننه‌دك فراشر بکلری قوناقلرنده مخصوص خواجه‌لر طوتوب، اولادلرینه مکمل صورتده عربی وفارسی اوقودورلردی. بعده عساکر معاونه سرکرده‌لکی ودربند آغالغی کبی خدماتده بولنه‌رق، ثروت ومعموریتلرینی محافظه ایتمشلرسه‌ده، اخیراً بو کبی خدماتك الغوی اوزرینه، هیچ محصولاتی اولمیان ومصارفی چوق اولان بو یرده طوره‌میوب، اکثری ترك دیارله کوریجه، مناستر، یانیه، سلانیك وسائر شهر وقصبه‌لره هجرته مجبور اولمش؛ وبناءً علیه فراشر تدنی‌یه یوز طوتمشدر. — فراشر ناحیه‌سی (طافلی) دن غلط اوله‌رق (دانفلی) دینلن ۲۸ قریه‌یی حاوی مرتفع وطاغلق بر یر اولوب، اراضیسی پك آز منبتدر. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، جسارت و شجاعت و وفرت ذکاوتله متصفدرلر. اکثری غربتده ودولت خدماتنده بولنورلر.

فراض عربلر بو نامی فراتك شرق جهتنده شام ایله عراق و جزیره بیننده حدود برینی طوتان محله ویررلردی.

فراغه (Fraga) اسپانیانك آراغون خطه‌سنده (هوئسقه) ایالتنده وهوئسقه‌نك ۱۰۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سینقه) نهرینك ساحل یسارنده بر قصبه اولوب، ۶۸۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله پك مستحکم ایدی. ۱۱۳٤ تاریخ میلادیسنده عربلر بو قصبه‌ده آراغون قرالی برنجی آلفونسی مغلوب ایتمشلردر. کلیساسی جامعدن مبدل اولوب، پك یوکسك اولان مناره‌سی‌ده چاك قله‌سی اتخاذ اولنمشدر.

فراغی (میر) ایران شعرا وعلماسندن اولوب، سالف الترجمه فتح الله شیرازینك برادریدر. اکبر شاهك بعض فتوحاتنه تاریخلر سویلمشدر. ۹۷۰ تاریخلرنده برحیات ایدی.

فراقی اوننجی قرن هجری شعراسندن اولوب، کوتاهیه‌لیدر. برشیخك اوغلی اولوب، ابتدا طریق تدریسه سلوك ایتمش ایکن، بعده بدرینه خلف اولوب، کوشهٔ زهد و ارشاده چکلمش؛ و جامعلرده وعظ ونصیحتله مشغول اولمشیدی. ۹۸۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. اسکی تذکره نویسلری ممنون ایده‌میه‌جك درجه‌ده ساده وسلیس اشعاری واردر. شو بیت او جمله‌دندر:

کشننده عالمك ایرمز بو سره هیچ کس
زاغلر آزاده بلبلر کرفتار قفس

فراقی ایران شعراسندن اولوب، سمرقندلیدر. اکثر علومدن بهره‌سی اولمغله، ملوك معاصرینی عندنده معزز ایدی. ۹۱۳ تاریخنده خراسانده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

منم درین چمن از بلبلان زاریکی
ولی بزاریٔ من نیست از هزاریکی

فراقی دده عثمانلی شعراسندن اولوب، استانبوللیدر. یکیچری طائفه‌سنه منسوب ایکن، بعده طریق مولویه‌یه انتساب ایتمشدی. ۱۱۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

فرامرز خرافات ایرانیه‌ده رستم زالك اوغلی اولمق اوزره مذکور وآردشیر بهمن طرفندن قتل اولندیغی مرویدر.

فرامرز { رومده حكومت سورن ملوك سلجوقيه‌نك اخيرى اولان علاء الدين كيقبادك پدرى و ملوك مذكوره‌نك اون دردنجيسى اولان غياث الدين مسعودك برادرى اولوب، كنديسى سلطنت سورمه‌مشدر.

فراميريه { (Frameries) بلچيقه‌نك (هاينو) ايالتنده و (مونس) ك ٧ كيلو- متره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى وكمور معدنى واردر.

فرانچه { فرانسوآ رايبولينى (F. R. Francia) ايتاليانك اك مشهور رساملرندن اولوب، ١٤٦٠ تاريخنده طوغمش؛ و ١٥٣٣ ده وفات ايتمشدر. بعض كوزل آثارى موجوددر.

فرانچه { دوقتور غاسپار رودريكز (Dr. G. R. Francia) آمريقاى جنوبيه‌دكى (پاراغوآى) حكومتنك مؤسسى اولوب، پدرى فرانسز ووالده‌سى ملزايدى. ١٧٥٨ ده (آسومپسيون) ده طوغوب، ابتدا عقائد تحصيلنه قويلمش ايسه‌ده، بعده آووقاتلغه سلوك ايتمش؛ و ١٨١٠ ده اسپانيوللرك اورالردن اخراجنده غيرت ايتمكله، پاراغوآى اهاليسى طرفندن قونسولوس ناميله رياسته انتخاب اولنه‌رق، امور اداره‌يى تماميله الينه آلمش؛ وهر كس حقنده شبهه وامنيتسزلك كوستروب، بر طاقم مظالمه وكيفى معاملاته باشلامش ايسه‌ده، مملكته دخى خيلى خدمت ايدوب، صنايع وتجارتك ترقيسنه سبب اولمشدر.

فرانچه { (Sierra de Francia) سلسله‌سى اسپانيانك (سالامانقه) ايالتنده بر صره طاغلر اولوب، اك يوكسك ذروه‌سى ١٧٣٤ متره ارتفاعنده‌در.

فرانزا { ياخود فرانجيس (Phranza, Phrantzès) بيزانس مورخلرندن اولوب، قسطنطينيه شهرينك ١٢٥٩ تاريخندن ١٤٧٧ تاريخنه‌دك جريان ايدن احوالى جامع بر تاريخ يازمشدر. بعض مناصبده بولنوب، بعده اسارته دوچار اوله‌رق، نهايت قورفه‌ده بر مناستره چكيله‌رك، ١٤٨٠ ده اوراده وفات ايتمشدر.

فرانسوآ { (François) بو اسمله فرانسه‌ده ايكى قرال كلمشدر:

برنجيسى آنغولم قونتى اورليانلى شارلك اوغلى اولوب، ١٤٩٤ ده طوغمش؛ واون ايكنجى لوينك قيزى (قلوده) يى تزوج ايتمكله، ١٥١٥ ده قائن پدرينه خلف اولوب، فرانسه تختنه چيقمش؛ ووالده‌سندن ميراث عد ايتديكى (ميلانز) خطه‌سنى ضبط ايتمك اوزره، عسكر سوق ايده‌رك، بو تشبثنده موفق اولدقدن صكره، پاپا ايله عقد معاهده ايتديكى كبى، ١٥١٩ ده دخى شارل كينت ايله (نويون) معاهده‌سنى عقد ايده‌رك، آوروپانك صلحنى تأمين ايدر كبى اولمش ايسه‌ده، بر سنه صكره شارل كينت اسپانيا قراللغنه آلمانيه ايمپراطورلغنى دخى علاوه ايده‌رك، ايمپراطورلقده ايسه فرانسوآنك دخى كوزى اولديغندن، شارل كينته اعلان حرب ايتمش ايسه‌ده، بربرينى متعاقب بر قاچ مغلوبيته دوچار اولوب، ١٥٢٥ ده (پاويه) ده كنديسى دخى اسير طوتيله‌رق مادريده كوتورلمش؛ وبورغونيه‌يى ترك ايتمك شرطيله سبيلى تخليه اولنمشدى. آنجق بورغونيه‌ليلر اسپانيه‌يه تسليم اولنمق ايستمدكلرندن، يكيدن محاربه آچيلوب، فرانسوآ تكرار دفعاتله مغلوب اولمش؛ وناپولى اوكنده عسكرينك قسم كليسى غائب ايدوب، ١٥٢٩ ده (قامبره) ده بورغونيه‌يى فرانسه‌يه براقان بر ايكنجى معاهده عقد ايتمشدى. ١٥٣٥ ده يكيدن ايتاليايى استيلا وساووآيى ضبط ايتمش ايسه‌ده، پرووسنه‌يه تجاوز اولنديغندن، ١٥٣٨ ده نيسه‌ده مصالحه عقدينه مجبور اولمش ايدى. شارل كينت فرانسوآنك اوغللرندن برينك ميلان دوقه‌لغنه تعيينى تصديق ايتمكى وعد ايتمش ايكن، بعده وعدينى اجرا ايتمديكندن، ١٥٤٢ ده بر دردنجى محاربه‌يه كيريشيلوب، ١٥٤٤ تاريخنده ميلان دوقه‌لغنه فرانسوآنك ايكنجى اوغلى اورليان دوقه‌سى نصب اولنمق شرطيله، قطعياً عقد مصالحه اولنمشدى. شارل كينته قارشى اولان محارباتنده قانونى سلطان سليمان خانك امدادينه مراجعت ايتمكله، قپودان دريا مشهور خير الدين پاشا ١٥٤٣ ده عثمانلى دونناسيله تولونه عزيمت ايدوب، فرانسوآيى بيوك مخاطره‌لردن قورتارمشدى. فرانسوآ محب معارف اولوب، علما وارباب هنرى حمايه، وبرچوق مكاتب وسائر مؤسسات علميه وميرى مطبعه‌يى تأسيس، وايتاليادن ماهر معمارلر و رساملر

جلیله، بعض ابنیهٔ مصنعه بنا ایتمش؛ وآنجق آچدیغی
محاربه‌لرله واسرافاتیله خزینه‌یی رخنه‌دار، وسفاهتله
نامنی لکه‌دار ایتمشدر. وفاتی ١٥٤٧ ده واقع
اولمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی هنری ایله قاترینه مدیچیسك
بیوك اوغلی اولوب، ١٥٤٤ ده طوغمش؛ و ١٥٥٨
ده اسقوچیه قرالیچه‌سی (ماریه استوآرت) ی تزوج
ایدوب، ١٥٥٩ ده قرال اولمش؛ ویالکز بر سنه
حکومت سوروب، بلا ولد وفات ایتمشدر. ضعیف
وکوشك برآدم اولمغله، زوجه‌سنك طایلری کیزه
دوقه‌سی فرانسوآ ایله لورنه دوقه‌سی شارل ادارهٔ
اموری اللرینه آلوب، ایتدکلری سؤ استعمالاتله
مذهب غاوغالرینه سببیت ویرمشلردر.

فرانسوآ { آلمانیه ایمپراطورلرندن دخی بو اسمله ایکی کشی کلمشدر:

برنجیسی لورنه دوقه‌سی لیوپولدك بیوك اوغلی
اولوب، ١٧٠٨ ده طوغمش؛ و ١٧٢٩ ده پدرینك
برینه لورنه دوقه‌سی اولوب، ١٧٣٥ ده مدیچیس
سلاله‌سنك انقراضیله محل قالان طوسقانه دوقه‌
لغنه انتقال، وبر سنه صکره آلمانیه ایمپراطوری
آلتنجی شارلك قیزی (ماریه ترزه) یی تزوج ایتمش
ایدی. ١٧٤٠ تاریخنده، قائن پدرینك وفاتی او-
زرینه، یرینه کچمکه چالیشمش ایسه‌ده، باویره پرنسی
فرانسه‌نك معاونتیله غلبه چالوب، یدنجی شارل اسمیله
ایمپراطور اولمش؛ وآنجق ١٧٤٥ ده ایمپراطورلغه
نائل اولمش ایدی. یکرمی سنه صلح وسلمله حکومت
سوروب، ١٧٦٥ ده وفات ایتمشدر. ١٦ اولاد
براقوب، بونلردن ژوزف ولیوپولد بربرینی متعاقب
آوستریاده حکومت سورمش؛ وماریه آنطوآنته
فرانسه قرالی اون آلتنجی لوئی‌یه وارمشدر.

— ایکنجیسی ایکنجی لیوپولدك اوغلی وبرنجی
فرانسوآنك تورونی اولوب، ١٧٦٨ ده طوغمش،
و ١٧٩٢ ده پدرینه خلف اولوب، آلمانیه ایمپرا-
طوری ومجارستان وچهستان قرالی عنوانی آلمش
ایدی. خاله‌سی ماریه آنطوآنته‌نك زوجیله برابر
دوچار اولدیغی بلاکتدن طولایی فرانسه‌یه قارشی
محاربه‌یه مجبور اولوب، آنجق دفعاتله مغلوب اولمغله،
١٧٩٧ ده فلمنك ولومباردیه‌یی ترك ایتمك اوزره،
(قامپوفورمیو) معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمش
ایکن، بعده ینه حربه کیریشوب، (مارنغو) ده مغلوب
اولمش، و ١٨٠١ ده امضاسنه مجبور اولدیغی
(لونویل) معاهده‌سیله (رین) مجراسنك صول طرفنده‌کی
ممالکنی فرانسه‌یه ترك ایتمشدی. ١٨٠٥ ده بر
اوچنجی محاربه‌یه کیریشوب، الشینکن، اولم واوستر-
لیچ محاربه‌لرنده مغلوب اولمغله، ممالکنی بردرجه دها
طارلاشدیران (پرسبورغ) معاهده‌سنی امضا ایتمشدر.
١٨٠٦ تاریخنده بوناپارتك رین حکومات متفقه‌سنی
تشکیل ایتمسی اوزرینه، آلمانیه ایمپراطورلغندن
صرف نظر ایتمکه مجبور اولوب، برنجی فرانسوآ
نامی تحتنده آوستریا ایمپراطورلغیله قناعت ایتمشدی.
١٨٠٩ ده بردردنجی محاربه‌یه کیریشوب، (اکموهل)
و(واغرام) ده مغلوب اولمغله، (شونبرون) معاهده‌سیله
صلحه یاتمش؛ وقیزی (ماریه لوییزه) یی بوناپارته
تزویج ایتمشدی. مع‌هذا ١٨١٣ ده بوناپارته یعنی
دامادینه قارشی عقد اولنان اتفاق دولیه داخل
اولوب، بونك اسقاطنه جمله‌دن زیاده غیرت ایتمش؛
و ١٨١٤ مقرراتیله غائب ایتمش اولدیغی ممالکك
چوغنی استرداد ایدوب، تاریخ وفاتی اولان ١٨٣٥
سنه‌سنه‌دك صلح واسایشله حکم سورمشدر.

فرانسوآ { سیجیلیتین قراللرندن اولوب، برنجی فردینناندك اوغلیدر.

١٧٧٧ ده طوغوب، پدرینك حیاتنده ایکی دفعه
وکیل نصب اولنمشیدی. بو وکالتلرینك برنجیسی
١٨١٢ ده لورد (بنتینك) ك سیجیلیه‌یه انکلیز اصول
اداره‌سنی قبول ایتدیرمسی، وایکنجیسی ١٨٢٠ ده
ناپولی وپالرموده اختلال ظهور ایتمسی اوزرینه واقع
اولمشیدی. ١٨٢٥ ده پدرینه خلف اولوب، بش
سنه سسزجه حکومت سوردکدن صکره، ١٨٣٠ ده
وفات ایتمشدر. اوغلی ایکنجی فردیناند خلفی اولوب،
قیزی (ماریه قریستینه) دخی ١٨٣٣ دن ١٨٤٠
تاریخنه‌دك اسپانیه‌ده نائبهٔ حکومت بولنمشدر.

فرانسوآ { سنت (St. François) — بو اسمله قتولیکلرك بروجه‌زیر برقاچ عزیز-
لری واردر:

برنجیسی (آسیزلی d'Assise) دینلمکله معروف
اولوب، ١١٨٢ تاریخنده ایتالیاده اومبریا خطه‌سنك
آسیزه قصبه‌سنده طوغمش، و ١٢٢٦ ده وفات
ایتمشدر. پدری زنکین بر تاجر اولوب، کندیسی

دخی تجارته سلوك ایتمك اوزره، تحصیل ایتدکدن صکره، ترك دنیا ایدرك، ریاضت و وعظ ونصیحته باشلامش؛ ودنیاده بر شیئه مالك اولمامق ونشر مذهب ایچون سعی وسیاحت ایتمك وظیفه‌سیله موظف اولمق اوزره، بر رهبان طریقی تأسیس ایتمشدر، که کندی اسمنه نسبتله (فرانسیسکن) تسمیه اولنورلر. کندیسی‌ده شام و مصر طرفلرنده بر خیلی وقت سیاحت ایتمشدی. تشرین ثانینك دردنده یورطیسی اجرا اولنور. بعض تألیفاتی واردر.

— ایکنجیسی (پاوله‌لی de Paule) دینمکله معروف اولوب، ١٤١٦ تاریخنده ایتالیاده (قالا-بره) نك پاوله قصبه‌سنده طوغمش، و ١٥٠٧ ده وفات ایتمشدر. کنج ایکن آنف الترجمه سنت فرانسوایه تابع اولوب، بونك اسمیله تسمیه اولنمش؛ وبعده مملکتنده انزوایه چکیلوب، برمناستر تأسیس وبرطریق مخصوصه سوق ایتدیکی برطاقم تابعلر پیدا ایتمش ایدی. خسته‌لری ابی ایتدیکنه اعتقاد اولنوب، خسته بولنان اون برنجی لویی کندیسنی فرانسه‌یه جلب ایتمش ایسه‌ده، بونك وفاتنده آیین مذهبیسنی اجرا ایتمکدن بشقه بر ایشه یارامامش؛ وفیما بعد فرانسه‌ده قالوب، سکزنجی شارل ایله اون ایکنجی لویی طرفندن تصاحب وحمایه اولنمش؛ وبر چوق مناسترلر تأسیس ایتمشدی. نیسانك ٢ سنده یور-طیسی اجرا اولنور.

— اوچنجیسی (اکزاویه) لی (de Xavier) دینمکله معروف اولوب، ١٥٠٦ تاریخنده اسپانیه‌ده (پامپلونه) خطه‌سنك (اکزاویه) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٥٥٢ ده وفات ایتمشدر. تحصیل ایچون پارسه کیدوب، جزویت طریقنك مؤسسی اولان (اینیاس دو لویوله) ایله مناسبت پیدا ایتمش؛ وطریق مذ-کوره داخل اولوب، نشر مذهب ایچون هند چینی وجاپونه کیدوب، چینه کیده‌جکی صره‌ده وفات ایتمشدر. کانون اولك اوچنده یورطیسی اجرا ایدرلر. بعض محرراتی واردر.

— دردنجیسی (ساله‌لی de Salles) دینمکله معروف اولوب، ١٥٦٧ ده ساووآده (آنسی) قربنده طوغمش، و ١٦٢٢ ده وفات ایتمشدر. ابتدا آووقاتلغه سلوك ایدوب، طریق رهبانه دخول ایله، اجرای وعظده‌کی طلاقتیله شهرت بوله‌رق، (جنو) پسقپوسی اولمش؛ وبر رهبان طریقی تأسیس ایتمشدی. مأموریت مخصوصه ایله دفعاتله فرانسه‌یه کوند-ریله‌رك، اورا قراللرینك توجهنی قزانمشدی. کانون ثانینك ١٣ نده یورطیسی اجرا اولنور. مذهب ونصیحته دائر متعدد جلدلر تشکیل ایدر تألیفاتی واردر.

فرانسوا دو نوفشاتو (Fr. de Neuf-château) فرانسه مشاهیر محررلرندن وسیاسیوندن اولوب، قونت عنوانی حائز ایدی. ١٧٥٠ تاریخنده (سافنه) ده طوغوب، ١٨٢٨ ده وفات ایتمشدر. مسقط رأسی قربنده‌کی (نوفشاتو) ده تحصیل ایدوب، ١٢ یاشنده ایکن کوزل اشعار نظمنه مقتدر اولمغله، وولترك مظهر تقدیری اولمشیدی. بر طاقم مأموریتلرده بولندقدن صکره، تنظیمات مجلس منتخبی اعضالغنه وبعده کتابتنه وریاستنه نصب اولنمش ایدی. ١٧٩٧ تاریخنده داخلیه ناظری اولوب، بعده مارنونك برینه هیئت اداره‌یه داخل اولمش؛ و ١٧٩٨ ده بو هیئتدن چیقه‌رق، ینه داخلیه ناظری اولمش؛ وعلوم و صنایع وتجارتك ترقیسنه بیوك خدمتلر ایدوب، الك اول صنایع وتجارت وزراعت مشهورلرینی ایجاد ایدن کندیسی اولمشدر. ایمپراطورلق زماننده اعیان مجلسی اعضاسندن بولنوب، یالکز امور زراعتله مشغول اولمشدی. ١٨١٦ ده آقادمیا اعضالغنه قبول اولنمشدی. بر خیلی اشعاری وادبیات، اخلاق وزراعته متعلق بعض آثاری واردر. ١٧٩٣ ده موقع تماشایه قونان بر تیاترو کتابندن طولایی حبس اولنمشدی.

فرانسوآزه (Ste Françoise) — سنته قتولیکلرك عزیزه‌لرندن او-لوب، ١٣٨٤ ده رومه‌ده طوغمش، و ١٤٤٠ ده وفات ایتمشدر. زوجه و والده وظائفنی حسن ایفا ایله شهرت بولوب، بعده بر قیز مناستری تأسیس ایله، رئیسه‌سی اولمش ایدی. مارتك ٩ نده یور-طیسنی اجرا ایدرلر.

فرانسوا ژوزف جزائر مجتمعه‌سی (Ar-chipel François Joseph) بحر منجمد شمالیده ٨٠° ایله ٨٣° عرض شمالی و ٤٠° ایله ٦٢° طول شرقی آره‌لرنده ممتد

بر طاقم آطه‌لر اولوب، ۱۸۷۳ تاریخنده آوستریانك اقطار قطبیه‌ده تحریاته مأمور بحریونی طرفندن کشف، و ایمپراطورلری نامیله تسمیه اولنمشدر. آنجق فلمنکلیلر بر عصر اول بو آطه‌لری کشف ایتمش اولمق ادعاسنده بولنوب، حقیقةً او وقتلرده یازلمش بر کتاب فلمنك قپودانلرندن (قورنلیس رول) ك او طول وعرضده برطاقم آطه‌لر کورمش اولدیغندن بحث ایدیور. هر حالده آوستریالیلر سنهٔ مذکوره‌ده و ایرتسی سنه جزایر مذکوره حقنده تحقیقات فنیه اجرا ایتمشلردر. بو آطه‌لرك ایکیسی خیلی بیوك اولوب، غرب جهتنده‌کی (زیچی) وشرق طرفنده‌کی (ویلچك) تسمیه اولنور. آره‌لرنده (آوستریا سوند) اسمیله بر بوغاز جنوبدن شماله طوغری ممتد اولوب، صاغ و صولنده برچوق طار و طولاشیقلی کورفزلر وخلیجلر تشکیل ایدیور. بونلرك شمالنده (اوسقار) و (پترمان) اسملریله تسمیه اولنان دیکر ایکی بیوك آطه اولوب، مذکور بوغازك ایچنده دخی حسابسز کوچك آطه‌لر بولنیور. بو جزایرك اراضیسی یوکسك وطاغلق اولوب، حد وسطی اوزره ارتفاعلری ۶۰۰ ایله ۹۰۰ متره آره‌سنده و اك یوکسك محللری ۱۵۸۰ متره ارتفاعنده بولنیور. ساحللری‌ده یوکسك وقیالق اولوب، نوروجك سواحلی کبی بر چوق قیالق کیرتی وچیقنتیلری واردر. میزان الحراره حد وسطی اوزره تحت الصفر ۱۶ درکه اولوب، بالطبع سنه‌نك اکثر آیلرنده قارله مستور اولمغله، یالکز بر ایکی آی آلچق یرلری قاردن خالی قالیر، واو وقت یوصون وچالی نوعندن اوفق تفك نباتاتله بر طاقم چیچکلر ظهور ایدر. بوز دره‌لری‌ده چوق اولوب، بعضلری خیلی اوزون و واسعدر. سیاحلر بیاض آیی وطاوشان وتیلکی ایزلرینی کورمشلردر. سواحلنده دکیز بوغاسی وسائر بالیقلرله بر چوق صو قوشلری بولنور.

فرانسه (France) آورپای غربیده بیوك بر بر و قوتلی بر دولت اولوب، قدیماً اهالیسی بولنمش اولان کات اقوامندن (غال) ویا (غولوآ) قومنه نسبتله (غالیا) تسمیه اولنورکن، بعده مملکتی ضبط ایتمش اولان جرمان اقوامندن (فرانق) قومنه نسبتله (فرانسه) تسمیه اولنمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — فرانسه غرباً بحر محیط آطلاسی ایله وغرب شمالی جهتندن بحر مذکوره ملحق (مانشه) دکیزیله و (پادوقاله) بوغازیله و آز بر محلده بحر شمالی ایله محدود اولوب، حدود جنوبیه‌سنك نصفی دخی آق دکیزله ونصف دیکری یعنی قسم غربیسی اسپانیا حدودیله یعنی پیرنه سلسلهٔ جبالیله، شرقاً ایتالیا، اسویچره وآلمانیا ایله، شمال شرقی جهتندن دخی لوکسنبورغ وبلجیقه ایله محدوددر. بو وجهله فرانسه اوچ درت دکیز آره‌سنده بولنوب، اکثر جهتلرندن صو ایله محاطدر. $42^{\circ}\ 20'$ ایله $51^{\circ}\ 5'\ 27''$ عرض شمالی و $7^{\circ}\ 7'\ 56''$ طول غربی ایله $5^{\circ}\ 11'\ 10''$ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، غیر منتظم بر مسدس الاضلاع شکلنی ابراز ایتدیکی حالده، شمالدن جنوبه طول اعظمی ۹۷۵، شرقدن غربه عرض اعظمی ۸۸۸ وغرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه اولان اك اوزون مسافه‌سی ۱۰۸۲ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۲۸۸۷۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۸۲۱۸۹۰۳ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۷۲ کشی دوشر. بو وجهله فرانسه مسافه‌جه آوروپا قطعه‌سنك ۱۹ ده بردن آزجه و نفوسجه قطعهٔ مذکوره‌نك سکزده بری اولوب، مسافه‌جه آوروپا دولنك بشنجیسی ونفوسجه دردنجیسیدر.

محیط دائره‌سی، کوچك کیرتی و چیقنتیلر حساب اولنمقسزین، ۵۲۹۰ کیلومتره اولوب، بوندن ۳۱۲۰ کیلومتره‌لکی سواحلدن و ۲۱۷۰ کیلومتره‌لکی حدود بریه‌دن عبارتدر. سواحلنك ۱۱۲۰ کیلومتره‌لکی شمال دکیزیله (پادوقاله) بوغازنده ومانشه دکیزنده، ۱۳۸۵ کیلومتره‌لکی بحر محیط آطلاسیده، ۶۱۵ کیلومتره‌لکی‌ده آق دکیزده‌در.

شکل طبیعیسی، طاغلری. — فرانسه‌نك اراضیسی نه اوروپای جنوبی ممالکی قدر طاغلق ونه‌ده آوروپای شمالی قدر اووه‌لق اولوب، متوسط حالده‌در. حدود جنوبیه وشرقیه‌سی ونصف جنوبیسنك وسطی قسمی طاغلق وسائر طرفلری دوز وآز عارضه‌لیدر. اك یوکسك طاغلری حدودده اولوب، جنوبده اسپانیا حدودینی پیرنه سلسله‌سی وشرقده ایتالیا حدودینی آلپ سلسله‌سی آیریور، که بو ایکی سلسله آوروپا قطعه‌سنك اك یوکسك طاغلریدر. آلپ سلسله‌سنك اوست طرفنده اسویچره حدودنده

(ژوره) ودها یوقاریده آلمانیه حدودنده (ووسژ) وبونی متعاقب (آردنه) طاغلری ممتد اولوب، بو اوچ صره طاغلردن ژوره‌نك اڭ یوكسك محلی ١٧٢٤ ووسژڭ اڭ یوكسكی ١٤٢٦، آردنه‌نككی‌ده آنجق ٧٠٠ متره ارتفاعنده‌در. آلپ وپیرنه طاغلری حقنده مادهٔ مخصوصه‌لرنده تفصیلات ویرلمش اولدیغندن، بوراده تكرارینه حاجت یوقدر. ووسژ وآردنه طاغلرینه بورغونیه طاغلری كسب اتصال ایدر. اصل فرانسز طاغلری (جبال مركزیه Macif Central) دینلن طاغلردر، كه فرانسه‌نك نصف جنوبیسنده آلپ ایله پیرنه سلسله‌لری آره‌لرنده اولدقلری حالده، هر ایكی طرفدن بیوك برر وادی ایله سلسلتین مذكورتیندن آیرلمشدر، وبناءً علیه بو سلسله‌لره مربوط اولمیوب، جبال منفرده‌دن عد اولنورلر. بو طاغلر برسلسله صورتنده اوزانمیوب، مركزلری واڭ یوكسك نقطه‌لری ١٨٥٨ متره ارتفاعی اولان (پوی دو سانسی) اولدیغی حالده، اورادن هر طرفه شعاعلر صورتنده شعبه‌لر آیریلیور. بو شعبه‌لرده: قانتال، اوبراق، لوزره، سونه، مارژریده، والی، ویواره، فوروز، بوژوله، شاروله، موروان، لیورادوا، دوم، دوره، مارشه، لیموزن وسائره طاغلریدر. بونلرك ارتفاعلری بیك متره‌دن آز اولوب، تپه‌لر حالنده‌در.

یوقاریده صاییلان طاغلردن اراضی غرب وشماله طوغری تدریجاً كسب انحطاط ایدوب، واسع اووه‌لر واوفق تفك تپه‌لری حاوی آز عارضه‌لی یرلر تشكل ایدیور. یالكز منتهای شمال غربیده برتانیه ونورماندیه خطه‌لرنده بر طاقم آلچق طاغلر بولنیور. شرق وجنوب جهتلرندن ایسه جبال مركزیه بردن بره انحطاط ایدوب، رونه وادیسنه وآق‌دكز ساحلی بوینجه ممتد اولان طار اووه‌یه وجنوب جدولی وادیسنه اینلیر.

انهاری. — فرانسه‌نك میاه جاریه‌سی پك چوق وهیچ بر طرفی صوسز براقیه‌جق صورتده منقسم اولوب، قسم اعظمی بحر محیط اطلاسی، ایكنجی درجه‌ده شمال دكزی واوچنجی درجه‌ده آق دكز مائله‌سنه تابعدر. درت بیوك ایرماق فرانسه‌یی شق ایدوب، درت واسع حوضه تشكیل ایدیور: بونلردن ایكیسی بحرمحیط آطلاسی، بری شمال دكزی ودیگری آق دكز مائله‌سنده‌در. بو درت حوضه‌نك اڭ بیوكی وفرانسه‌نك وسطنده بولنانی (لوآره) ایرماغنك حوضه‌سیدر، كه بو ایرماق باشلیجه جبال مركزیه‌نك شمالی اتكلرندن وقسماً نورماندیه ارتفاعلرندن كلن بر چوق چایلردن بالتشكل، غرب شمالیه طوغری جریانله، بحر محیط آطلاسی‌یه دوكیلور. بو ایرماغك مجراسی ١٠٠٨ كیلومتره طولنده اولوب، فیضاننده ثانیه‌ده ٨٠٠٠ وقوراقلقده ١٠٠ مكعب متره صو دوكر. ایكی موسم آره‌سنده اولان بو فرق كلی سیر سفائنك دائمی صورتده اجراسنه مانع وصولرك طغیانی موجب اولور. حوضه‌سی ١١٠٠٠٠ مربع كیلومتره وسعتنده‌در. باشلیجه تابعلری جنوبدن: آلیه، شر، ایندره، قروزه، ویانه؛ شمالدن دخی لوآر، سارته، مایته نهرلریدر. بونك شمال شرقیسنده (سینه) ایرماغنك حوضه‌سی بولنیور. بو ایرماق بورغونیه تپه‌لرندن اینن برچوق نهرلردن بالتشكل، شمال غربی‌یه طوغری جریانله، پاریسك ایچندن بعدالمرور مانشه دكزینه دوكیلور. مجراسی ٧٧٦ كیلومتره اولوب، فیضاننده ثانیه‌ده ٢٥٠٠ وقوراقلقده ٧٥ مكعب متره صو دوكر. باشلیجه تابعلری جنوبدن: آرمانسون، یونه، اوره؛ شمالدن دخی: اوبه، مارنه، اوآزه نهرلریدر. اوچنجی حوضه (رونه) حوضه‌سی اولوب، بو ایرماق اسویچره‌نك جنوكولندن كلوب، شمالدن یعنی ووسژ طاغلرندن كلن (ساؤن) ایله برلشه‌رك، جنوبه طوغری جریانله، آلپ طاغلرندن وجبال مركزیه‌دن اینن بر چوق چایلر آله‌رق، آق دكزه دوكیلور. مجراسی ٨١٢ كیلومتره طولنده اولوب، ٥٣١ كیلومتره‌لكی فرانسه طوپراغنده‌در. قوراقلقده ثانیه‌ده ٥٥٠ وفیضاننده ٢٢٠٠ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سی ٩٨٩٧٠ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب، ٩٠٠٠٠ كیلومتره‌لكدن زیاده‌سی فرانسه‌یه تابعدر. اڭ بیوك تابعی شمالدن كلن (ساؤنه) نهری اولوب، شرقدن: ایزره، درومه، ایكو، اووزه، سارغه نهرلرینی، غربدن دخی مجرالری قیصه وصولری چوق سیل حالنده بعض انهار آلیر. دردنجی حوضه ژروند حوضه‌سی اولوب، بو ایرماق (غارونه) ایله (دوردونیه) ایرماقلرینك اجتماعندن تشكل ایدیور. غارونه‌نك تابعلرندن برطاقی پیرنه سلسله‌سنك شمالی اتكلرندن وبرطاقی جبال مركزیه‌دن كلیر، و دوردونیه دخی صرف بو جبالدن اینن انهاردن تشكل ایدر.

مجراسی ٦٥٠ کیلومتره اولوب، قوراقلقده ثانیه‌ده ٤٠ وفیضاننده ١٢٠٠٠ مکعب متره صو دوکر. حوضه‌سی ٩٠٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

بو درت بیوک حوضه‌دن بشقه فرانسه‌نک ایکی کوچک حوضه‌سی دخی واردر، که ایکیسی‌ده بحر محیط آطلاسی‌یه تابع اولوب، بری پیرنه سلسلهٔ جبالیله ژیرونده حوضه‌سی آره‌سنده فرانسه‌نک منتهای جنوب غربی کوشه‌سنی تشکیل ایدن (آدور)؛ ودیکری ژیرونده ایله لوآره حوضه‌لری آره‌سنده بر مثلث تشکیل ایدن (شارنته) ایرماقلرینک حوضه‌لریدر. آدورک مجراسی ٣٣٠ کیلومتره وحوضه‌سی ١٧٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، قوراقلق زماننده ثانیه‌ده ٦٠ وفیضاننده ١٥٠ مکعب متره صو دوکر. باشلیجه تابعلری: میدوزه، لی‌دو فرانس، غاو دوبو، بیدوزه وسائره‌در. شارنته‌نک مجراسی ٣٦١ کیلومتره وحوضه‌سی تقریباً ١٠٠٠٠ مربع کیلومتره اولوب، قوراقلق موسمنده ثانیه‌ده ٣٠ وفیضاننده ٩٥٠ مکعب متره صو دوکر. باشلیجه تابعلری: تاردوآره، سونه، بوتونه وسائره‌در.

ذکر اولنان درت بیوک وایکی کوچک حوضه خارجنده فرانسه‌نک طوغریدن طوغری‌یه دکیزه ویا فرانسه‌نک خارجنده آقان (رین) ایرماغنه دوکیلور برچوق قیصه چای وایرماقلری واردر. اولا، آق دکیز سواحلنک (رونه) منصبینک صاغ وصولنده بولنان جهتلری مذکور حوضه‌لرک هیچ برینه تابع اولمیوب، بالطبع قیصه اولان انهاری طوغریدن طوغری‌یه بحر مذکوره دوکیلور. بو انهارک باشلیجه‌لری رونه منصبینک غربنده اسپانیه حدودندن باشلایه‌رق: تش، تت، آغلی، اوربیو، ژونه، هروله، ویدوره، ویستره؛ منصب مذکورک شرقنده‌ده: آرقه، غابو، آرژان، وار وسائره‌در. ثانیاً، فرانسه‌نک منتهای غرب شمالیسنده بولنان برتانیه ونورماندیه شبه جزیره‌لرینک صولری طوغریدن طوغری‌یه بحر محیط آطلاسی‌یه ومانشه دکیزینه دوکیلوب، بحر محیطه دوکیلنلرینک الک بیوکی (ویلنه) ایرماغیدر، که مجراسی ٢٣٠ کیلومتره اولوب، باشلیجه تابعلری: آرز، نانته، نیریان، مو، ایله، سیشه، سمنون، شره، دون وسائره‌در. بونک غربنده بلاوه، اله، اوده ودیکر بعض قیصه ایرماقلر بولنیور. برتانیه‌نک مانشه دکیزینه دوکیلن انهاری غربدن باشلایه‌رق: کر، ژودی، تریو، آرکنون، رانسه وسلونه؛ نورماندیه‌نک‌ده: سیه، سوله، اووه، ویره، اوره، اودون، دیوه، توکه، ریسله وسائره‌در. ثالثاً، فرانسه‌نک منتهای شمالنده بلچیقه حدودیله ساحل بحر آره‌سنده بولنان مثلث الشکل بر برک میاه جاریه‌سی طوغریدن طوغری‌یه مانشه وشمال دکیزلرینه دوکیلوب، بونک الک بیوک نهری (سومه) وایکنجی درجه‌ده بتونه، اوتیه، قانشه و (آآ) نهرلریدر. رابعاً، فرانسه‌نک منتهای شمال شرقیسنده واقع اولوب، (رین) ایرماغنک حوضه‌سی داخلنده بولنان یرلریدر. هر نه قدر فرانسه ١٨٧٠ محاربه‌سنده او جهتده‌کی یرلرینک چوقنی غائب ایتمش ایسه‌ده، ینه بو حوضه داخلنده خیلی اراضیسی اولوب، مذکور ایرماغه تابع (موزله) و (موزه) نهرلرینک منبعلری ومجرالرینک قسم اعلالری فرانسه داخلنده‌در. بو نهرلرک برنجیسی (ووسژه) و (مورته مع موزله) ایالتلرینی شق ایله، صاغدن والونیه، مورته، مورتانیه، سانون وصولدن مادون، روبت، اورنه و (وویغوت) چایلرینی آلدقدن و ٣١٢ کیلومتره‌لک جریاندن صکره الیوم آلمانیه‌یه تابع (لورنه) خطه‌سنه کیرر. (موزه) نهری ایسه (لانغره) طاغلرندن نبعانله، شماله وشمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، وصاغدن (شیر) ایله (سینوآ) صولدن دخی بار، وونسه ودیکر برایکی چای اخذ ایله ٤٥٠ کیلومتره‌لک جریاندن صکره بلچیقه‌یه داخل اولور. بلچیقه طوپراغنده ینه فرانسه‌دن کیدن (سامبره) نهرینی دخی آلیر. رین ایرماغیله منصبی مشترک اولوب، اوکا تابع عد اولنان ومجراسنک قسم اعظمی بلچیقه‌ده بولنان (اسقو) نهرینک دخی منابعی و مجراسنک ١١٠ کیلومتره‌لکی فرانسه داخلنده‌در.

فرانسه انهارینک بیوک فیضانلری اولوب، اعمارلدن زیاده تخریبه میل طبیعیلری وار ایکن، وقتیله بونلرک طاشمه‌سندن اووه‌لر بطاقلق وسازلق حالنی آلوب، بو مملکتک اکثر طرفلرینک هواسی ناقابل اسکان بر حالده بولنمش ایکن، فرانسز حکومتی کلیتلی مصرفلر اختیاریله یتاقلرینی فیضانلرینه کوره تعمیق وسدلرله تحدید ایده‌رک، مضرتلرینک اوکنی آلدقدن صکره، صولرینی سقی اراضیده استعمال

ایله برابر، اکثرینی سیر سفائنه صالح حاله قویمش، وآره‌لرینه جدوللر آچدیره‌رق، حتی مذکور حوضه‌لرك بیوك وکوچکاری آره‌سنده اختلاط حاصل ایتمش؛ وبرطرفدن بحرشمالی‌یه دوکیلان رن ایرماغیله آق دکیزه دوکیلان (رونه) ایرماغی برطرفدن موزله وموزه ایله سینه، سینه ولوآره ایله رونه ونهایت بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلان غارونه ایرماغیله آق دکیزه دوکیلن (اوده) نهری آره‌لرنده سیر سفائنه صالح مکمل جدوللر آچلمله، فرانسه‌نك اطرافنده‌کی دکیزلر آره‌سنده قره‌لرك اورته‌سندن سیر سفائن طارق وجوده کتیرلمشدر.

فرانسه‌نك کوزه چارپه‌جق بیوك کوللری اولمیوب، بولنانلرینك‌ده اکثری قورودیله‌رق، اراضیء مزروعه‌یه تحویل اولنمشدر. یالکز جنوب غربی جهتنده غاسقونیه‌نك لانده دینلن قوملق اراضیسنده ساحله قریب قارقان، لاقانو، قازو، بیسقاروسه، اوریلان، سنت ژولیان و سوستون اسملریله برصره کوللر وفرانسه‌نك وسطلرنده (سولونیه) و (برنه) خطه‌لرنده وشرق جهتنده ژوره اتکاریله ساؤنه مجراسی آره‌سنده بربرلرینه قریب برچوق کوچك کوللر بولنیور. ساووآ خطه‌سنده دخی طاغلر آره‌سنده (آنسی) و (بوژه) اسملریله ایکی کول واردر. جنوب جهتنده آق دکیز سواحلی قربنده دخی سالسه، شیران، غرویسان، قاپستانغ وسائر اسملرله ودکیز و انهار صولریله آز چوق اختلاط ایدر بعض کوللر بولنیور.

سواحل وجزایری. — فرانسه‌نك درت دکیزده‌کی سواحلنك مقدارلرینی یوقاریده بیان ایتدی ایدك. بو سواحل خیلی کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق کورفزلری، قویلری، لیمانلری، شبه جزیره‌لری، بورونلری وساحل قارشیسنده کوچك آطه‌لری واردر. بحرشمالیده‌کی ساحلی آلچق ودوز ودکیز آز دریندر. بعده (پادوقاله) بوغازنده ساحل قیالق ودکیز دریندر. اورادن سینه خلیجنه یعنی هاوره اسکله‌سنه‌دك ساحل یوکسك وسد صورتنده اولمغله، طالغه‌لر دیبنی اویدقجه، طوپراقلر ییقیله‌رق، ساحل کیتدکجه کری‌یه چکلمکده ودکیز قزانمقده‌در. بورایه قدر ساحل دوز اولوب، سینه منصبی درین برخلیج تشکیل ایتدیکی کبی، قارشیسنده نورماندیه‌نك (قوتانتن) شبه جزیره‌سی شماله طوغری اوزاندیغندن، آره‌لرنده (سینه) کورفزی نامیله واسعجه برکورفز تحصل ایدیور. بونك غربنده مذکور شبه جزیره ایله برتانیه شبه جزیره‌سی آره‌سنده (سنت مالو) کورفزی نامیله بر ایکنجی کورفز بولنیور، که ایچنده (جرسی) و (کرنسی) اسملریله انکلتره‌یه تابع بیوجك ایکی آطه واردر. نورماندیه سواحلی مختلف اولوب، بعض طرفلری آلچق وقوملق وبعض جهتلری یوکسك وقیالقدر. برتانیه‌نك ایسه کرك مانشه دکیزنده وکرك بحر محیط آطلاسیده‌کی سواحلی قیالق وپك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، قارشیسنده بینه قیالق برچوق آطه‌لر بولنیور؛ ودکیزك بوراده آقنتیسی وطالغه‌لریله مد وجزری پك شدتلی اولمغله، بو سواحل سفاین ایچون صعب التقربدر. خطهٔ مذکوره‌نك ساحل غربیسنده (درست) و (دوآرنه) کورفزلری نامیله بربرینه قریب درین ایکی کورفز آچیلیور. لوآره ایله ژروند منصبلری آره‌سنده ساحل آلچق وقوملق وچامورلق اولوب، بورغنوف و اکیون قویلری وساحلك قارشیسنده قیالق بعض آطه‌لر بولنیور، که الك بیوکاری: بل ایل، نوآرموتیه، یو، ره واولرون آطه‌لریدر. ژروند ایله آدور مجرالری آره‌سنده‌کی ساحل ایسه دوز وآلچق وقوملق اولوب، دکیزدن طار قوم سدلریله آیرلمش برطاقم طوزلی کوللری ویالکز (آرقاشون) کورفزی نامیله برکوچك کورفزی واردر. آدور مجراسندن آشاغی غاسقونیه کورفزینك بیسقایه قویی باشلایوب، اوراده پیرنه سلسله جبالنك دیك وصرب اتکاری لب دریایه قدر ایندیکندن، ساحل یوکسك وقیالق ودکیز دریندر.

فرانسه‌نك آق دکیزده‌کی سواحلنه کلنجه، بوساحل ایکی قوس شکلنده اولوب، بیرنه‌دن یعنی اسپانیه حدودندن رونه آغزینه قدر اولان نصف غربیسی قوس مقعر صورتنده اولمغله، لیون کورفزینی تشکیل ایدیور. بو کورفزك جنوب غربی قسمی قیالق وقسم شرقیسی قوملق وآلچق اولوب، بونك‌ده برطاقم کول وبطاقلقلری واردر، وهر طرفی سیر سفائن حقنده مخاطره‌لیدر. رونه‌نك منصبنده تشکیل ایتدیکی دالیه دخی چامورلق وبطاقلق اولوب، بونك شرق جهتنده ساحلك قوس محدب

ف ر ا

شکلنده اولان نصف دیکری بولنیور، که آلپ سلسلهٔ جبالی اتکلرینك لب دریایه قدر امتدادندن تحصل ایدوب، قیالق وبوکسکجه وخیلی کیرنتیلی چیقنتیلی اولمغله، بر چوق قوی ولیمانلری واردر. فرانسه‌نك بو دکیزده برنجی اسکله‌سی اولان (مارسلیه) ایله دونتماسنك مرکزی بولنان (تولون) بو ساحلده‌در. بوساحلك قارشیسنده بر چوق کوچك آطه‌لر بولنیور.

فرانسه‌نك ذکر اولنان جزایر صغیره‌سندن بشقه آق دکیزده بیوك بر جزیره‌سی‌ده واردر، که اوده ساردنیه آطه‌سیله ایتالیا سواحلی آره‌سنده بولنان وکرك موقع جغرافیجه کرك لسانجه فرانسه‌دن زیاده ایتالیایه عائد اولمسی لازم کلن قورسیقه آطه‌سیدر. [« قورسیقه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

اقلیم وهواسی. — فرانسه‌نك هواسی مختلف اولوب، بو اختلاف یالکز عرضك درجات مختلفه‌سندن منبعث اولمیه‌رق، اطرافنده‌کی دکیزلرك، آقنتیلرك، روزکارلرك و اراضی ارتفاعنك دخی هوایه تأثیری واردر. فرانسه‌نك وسطلرنده کسب ارتفاع ایدن جبال مرکزیه ایله آلپ سلسلهٔ جبالی شمال وشمال شرقی جهتلرندن اسن صوؤق روزکارلره حائل اولمغله، جبال مذکوره ایله محفوظ بولنان آق دکیزمائله‌سی بالطبع فرانسه‌نك سائر جهتلرندن صیجاق وجبال مذکوره‌نك اوستنده بولنان یوکسك یرلرله بونلرك شمال شرقی جهتلری صوؤقدر. بوندن ماعدا فرانسه‌نك غرب وغرب شمالی سواحلی (غولف استریم) اسمیله معروف اولان ومکسیقه کورفزندن کلن صیجاق آقنتی باللادیغندن، وآقنتی ایله برابر خط استوا دکرلرندن کلن صیجاق بخارلی هوا قره‌لرك اوزرینه یایلدیغندن، غربدن شرقه طوغری دخی هواجه بیوك بر فرق واردر. بحر محیط آطلاسی ومانشه دکیزی سواحلندن تباعد ایتدکجه، هوانك برودتی آرتوب، روسیه وسیبریه‌دن کلن صوؤق روزکارلرك تأثیری آلتنده بولنان فرانسه‌نك شرق شمالی قسمی زیاده صوؤقدر. یازن حرارت جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری کیتدکجه تدنیده اولوب، اك صیجاق یری نیسه جهتی واك سرین یری پادوقاله وبرتانیه‌نك منتهای غربیسیدر. قیشین ایسه بالعکس برودت غربدن شرقه وغرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ترقیده اولوب، او موسمده اك صیجاق یری برتانیه‌نك منتهای غربیسی وبعده آق دکیز سواحلیدر، وبو ایکی نقطه‌دن شرق وشماله طوغری کیتدکجه صوؤق آرتار. بو وجهله قیشین فرانسه‌نك اك صوؤق یری شرق شمالی یعنی آلمانیا حدودندن باشلایه‌رق اوورنیه خطه‌سنه یعنی جبال مرکزیه صرتلرینه قدر اوزانان جهتیدر، که بوجهتده قیشلر پك اوزون اولوب، زیاده قار یاغار. عمومیت اوزره فرانسه‌ده میزان الحرارهٔنك وسطی درجه‌سی ۱۱° وآربجه قیشین ۵° ویازین ۲۰° در.

اراضیسی، محصولات ونباتات وحیواناتی، منابع ثروتی. — فرانسه‌نك هواسیله اراضیسنك ارتفاعی مختلف اولدیغی کبی، نباتات ومحصولاتی دخی متنوع اولوب، آق دکیز سواحلیله بوسواحله قریب محلرده زیتون وپورتقال وحتی خرما آغاجی دخی بتیشه‌رك، بو جهت آوروپای جنوبی و بلکه آفریقای شمالی‌یه مشابه اولدیغی حالده، منتهای شمالی و طاغلرینك یوقاریلری اسوج ونورژ نباتاتی حاصل ایده‌رك، آوروپای شمالیدن معدوددر. فرانسه‌نك اك اهمیتلی محصولاتی ذخایر ایله اوزومدر. ذخایرك اك کلیتلی وبرکتلی یتیشدیکی جهت فرانسه‌نك منتهای شمالیدر. اوزوم ایسه بالعکس فرانسه‌نك شمال وشمال غربی قسمنده حاصل اولمیوب، لوآره ایرماغی منصبندن پارسك اوستندن کچمك اوزره بلچیقه حدودینه قدر برخط مستقیم چکیلیرسه، بو خط فرانسه باغلرینك حدودینی کوستریر. اك چوق اوزوم وشراب حاصل ایدن جهت ژیرونده حوضه‌سی اولوب، بو ایرماغك وبونی ترکیب ایدن غارونه و دوردونیه نهرلرینك وتابعلرینك وادیلری وبوردونك شمالنده (سوره) مجراسنه‌دك اولان اووه‌لر وتپه‌لر باغلرله مستوردر. آق دکیز مائله‌سنك دخی باغلری چوق اولوب، اورادن رونه وبعده ساؤنه وادیسنی تعقیبله، شامپانیه وبورغونیه خطه‌لرینك باغلریله کسب ارتباط ایدر. بورغونیه باغلری سینه ایرماغی وتابعلری وادیلرینی تعقیب ایده‌رك، پارسك اوست طرفنه قدر واصل اولور. لوآره ایرماغیله تابعلرینك وادیلری دخی باغلرله مستوردر. الحاصل فرانسه‌نك ذکر اولنان شمال غربی قسمندن بشقه هرطرفنك محفوظ وادیلرنده وجنوبه ناظر بایرلرنده باغلر بولنوب، آنجق بوندن

يكرمي يكرمي بش سنه اول ظهور واليوم بعض جهتلرنده دوام ايدن فيلوقسرا فرانسه‌نك باغلريني تخريب ايتمش؛ وهر نه قدر آمريقا چبوقلريله تجديد واصلاح اولنمش ايسه‌ده، بر قسمي‌ده تارله‌يه تحويل اولنه‌رق، شراب محصولاتي الان اسكي درجه‌سنه ارجاع اولنه‌مامشدر. حبوباتي برنجي درجه‌ده بغداي وايكنجي درجه‌ چاودار، آربه، بولاف، مصر وسائره‌دن عبارتدر. باغ، شكر، بويا، اسپرتو وسائره استحصالنه يارايان وصنايعده قوللانيلان بنجار، قولزه، صفران، كوك بويا، كتن، كنوير كبي محصولاتي وپتاته وتوتون كبي حاصلاتي دخي چوقدر. ميوه وسبزه‌لرك دخي انواعي حاصل اولوب، فنك زراعته تطبيق سايه‌سنده بونلرك جنسلري تكثير واصلاح اولنمشدر. فرانسزلرك حبوباتدن صكره اك زياده اهميت ويردكلري شي طبيعي وصنعي چايرلر وحيوانات بسلنكه يارايان نباتات اولوب، بونلرله كليتلي حيوانلر بسلنديريرلر. هرنه‌قدر فرانسه‌ده زراعك عددي كيتدكجه آزالمقده اولوب، اكثر اهالي صنايعه ميل ايتمكده ايسه‌ده، زراعت فنه تطبيقاً ومكمل آلات وماكينه‌لرله اجرا اولنديغندن، محصولات ارضيه كيتدكجه چوغالمقده‌در. اكثر اراضي ايشليلنرك مالي اولوب، بر آدمك تحت تصرفنده اراضي واسعه يوقدر. كرا والتزامله ويا مشتركاً ايشلنن اراضي دخي اوفق پارچه‌لردن عبارتدر.

فرانسه‌نك حاوي اولديغي ٥٣٦٤٠٨ مربع كيلومترهلك اراضيدن ٩٦٠٠٠ ي شهر وقصبه وابنيه عرصه‌لريله انهار بتاغندن واراضي خاليه‌دن ٢٥٠٠٠٠ ي اراضي مزروعه‌دن، ٢٠٠٠٠ ي باغ، ٩٠٠٠٠ ي اورمان، ٨٠٠٠٠ ي دخي مرعى وچايردر. سنوي تقريباً ١٠٠ مليون هكتوليتره بغداي، ٣٢ مليون چاودار، ١٨ مليون آربه، ٨٠ مليون يولاف، ١٠ مليون مصر، ١٢٥ مليون پتاته، ١٤٤ مليون قنطار بنجار، ٢٠٠٠٠٠ قنطار توتون، ٣٠ مليون هكتوليتره شراب حاصل اولور. زيتونلقلري يوز يوز اللي بيك بكي دونمدر. باغدن خالي اولان شمال غربي جهتنده كليتلي الما آغاجلري بولنوب، ميوه‌لرندن (سيدره) ديدكلري بر نوع شراب حاصل اولور. شمال وشمال شرقي جهتلرنده وبيوك شهرلرده خيلي مقدار آربه صويي دخي اعمال اولنور.

اورمانلري باشليجه آلپ وپيرنه سلاسل جباللنده ووژوره ايله ووسژ وآردنه طاغلرنده اولوب، ژيرونده ايرماغنك جنوبنده (لانده) دينلان قوملق اووه‌لر دخي قسماً دكيز چامي دينلن آغاجلري حاوي اورمانلقدر. اورليان وپارس قربنده فونتنبلو اورمانلري‌ده خيلي واسعدر. آغاجلري: ميشه، قره آغاج، ديش بوداق، كولكن، قان، آقچه آغاج، قواق، سكود، چامك انواعي وسائره‌دن عبارتدر. يوللري مكمل اولمغله، اورمانلرندن بحق استفاده اولنوب، كراسته واودون قطع اولنور.

حيوانات اهليه‌سي: ٣٠٠٠٠٠٠ آت، ٧٠٠٠٠٠ مركب واستر، ١٢٠٠٠٠٠٠ صيغير، ٢٢٠٠٠٠٠٠ قيون، ١٥٠٠٠٠٠ كچي، ٦٥٠٠٠٠٠ طوموز، ١٣٠٠٠٠٠٠ آطه طاوشاني، ٦٧٠٠٠٠٠٠ طيور بيتيه وسائره‌دن عبارت اولوب، ١٦٢٥٥٠٠ آري قوفانيده واردر. ايپك بوجكلري‌ده چوق اولوب، سنوي ٩ ½ مليون كيلو ايپك قوزه‌سي آلنير.

معادنجه فرانسه هر يردن كري اولوب، اك زياده بولنان دمير وكومور معدنلري دخي مملكتده صرف اولنان مقدارك نصفنه بيله بالغ اوله‌ميور. كومور معدنلري باشليجه شمالده بلجيقه حدودنده، آلپ انكلرنده ايتاليا حدودنده وجبال مركزيه‌نك بعض جهتلرنده بولنور. آلتون، كومش، پلاتين وجيوه معدنلري قله آلنميه‌جق درجه‌ده آزدر. روماليلر زماننده خيلي زنكين اولوب چيقارلمقده بولنمش اولان بافير معدني هان توكنمشدر؛ وچنقو، قالاي، قورشون، نيكل، آنتيمون ومنغانز دخي آز مقدارده بولنور.

اهاليسي، جنسيت ولسان ومذهبلري. — فرانسه الكاسي آوروپانك اك بيوك واك متمدن اممندن فرانسزدينلن بر امتله مسكوندر. فرانسزلر لاتينجه‌دن منشعب بر لسان مخصوصله متكلم اولدقلري حالده، كنديلري لاتين جنسيتنه منسوب اولميوب، طمارلرنده پك آز لاتين يعني روماليلي قاني بولنيور. فرانسه‌نك اك اسكي اهاليسي حقنده بر كونه معلومات تاريخيه

اولمیوب، قبل التاریخ اولان پك اسكی زمانلرده بربر اقواممندن اولمسی واسپانیه وبورتكیزك اهالیٔ قدیمه‌سی اولان (ایبر) لرله منـاسبتی ملحوظ اولان بر قومله مسكون بولنمشدر، كه بونلرك حجر غیرمجلی دورندن یعنی انسـانك قبا صورتده یونتلمش طاشدن معمول اسلحه وآلات قوللاندیغی وحشیلك زماننده‌ن قالمه بعض كیكاری بولنمشدر. پیرنه جهتنده بولنان باسق قومنك بو اهـالیٔ قدیمه‌نك بقیة السیوفی اولمسی محتملدر. بعده آسیای وسطیدن كروه كروه آوروپایه هجرت ایدن اقوام آریانیه‌دن (كلت) یاخود (چات) دینلن بر بیوك قوم فرانسه‌یه واوكا جوار یرلره دخول ایله، اهـالیٔ اصلیه‌یی كوشه وكنارلره وطاغلره یوسكوره‌رك، ویا كندیلریله امتزاج ایده‌رك، یرلرینی طوتمشلر ایدی. مؤخراً ینه اقوام آریانیه‌دن (غال) یا (غولوآ) اسمیله دیكر برقوم فرانسه‌یی استیلا ایده‌رك، كلتلرله قاریشمش؛ ودهـا طوغریسی غاللرله كلتلر بر اولوب، رومالیـلر زماننده كندیلرینـه غال و غولوآ اسمی ویرلمش، ویاخود حاكم اولان صنفی بو اسمله تفریق اولنمشدر. قیصر قبل المیلاد فرانسه‌یی ضبطله، روما دولتنه الحاق ایتدكدن صكره حكومتك لسان رسمیسی اولان لاتینجه مرور زمانله وتدریجاً تعمیم ایدوب، یواش یواش كلت لسـانی یالكز برتانیـه كبی بعض كوشـه وبوجاقلرده محافظه اولنه‌رق، سـائر اهالی طرفندن اونودلمش؛ وآنجق لاتینجه‌دخی یوبانجیلرك آغزینه دوشهه، غلط سویلنمكه باشلایه‌رق، بوندن شمال جهتنده فرانسزجه وجنوب جهتنده (پرووانسال) دینلن وفرانسزجه‌دن زیاده اسپانیولجه و ایتالیانجه‌یه مشابه اولان دیكر بر لسان تولد ایتمشدر. فرانسزلر لسانی كندیلریله قرابت جنسیه‌لری اولمیان بر قومدن آلدقلری كبی، اسملرینی دخی یبـانجی بر قـومدن استعاره ایتمشـلردر. فرانسز اسمی (فرانق) اسمندن مأخوذدر، حالبوكه فرانقلرك فرانسز اولمیوب اقوام جرمانیه‌دن اولدقلری، وآلمانیه‌دن خروجله فرانسه‌ده و جـوارلرنده حكومت سـوردكاری معلومدر. هر حالده فرانق قومنـك حكمدارلری بو یقین زمانلره كلنجه‌یه قدر فرانسه‌ده حكومت سـوروب، فرانسزلشمش اولدقلرندن، بو اسم دولت وحكومتدن قوم واهالی‌یه دخی تعمیم اولنمشدر.

فرانسزلر اك اسـكی اهالی ایله كلت وغال وقسماً یونانلی، رومالی، فنیكه‌لی، عبرانی، عرب، نورماند یعنی اسـقاندیناو وجرمان اقوامنه منسـوب افرادك اختلاط و امتزاجـندن متولد ایسـه‌لرده، قانلرنده جولان ایدن قانك بوزده طقسانی صرف كلت ویاغال قانی اولدیغنده شبهه یوقدر. مع هذا اقوام مذكوره ایله اولان اخـتلاطلری درجاتنك واقلیم و هـوانك تأثیراتیـله كرك رنك و سیماجـه وكرك اخلاقجه بینلرنده فرق اولوب، بو فرق هر خطه وایالتده آز چـوق مشهود ایسـه‌ده، اك زیاده شمال ایله جنوب فرانسزلری آره‌سـنده بلیدر. شمالی فرانسـه اهالیسنده آلمان واسقاندیناو قانی زیاده اولوب، صاری ویا قوله صـاچلی و مائی یاخود بیاض كوزلی افراده دها زیاده تصادف اولنور؛ وبونلرك اخلاق واطوارنده دهـا زیاده متـانت و طورغونلق كوریلور. جنوب فرانسزلری ایسه اكثریت اوزره اسمرچهره‌لی وسـیاه صاچ وكوزلی اولوب، سریع التـأثر وچابق جوش وخروشه كلمكه میـالدر؛ وشمال فرانسزلری قدر چالیشقان ومداوم دكلدرلر.

قرون وسطاده فرانسزلر دخی سائر اقوام وامم كبی هویت جنسـیه‌لرینك فرقنده اولمیـوب، دین ومذهبدن بشقه بر شیئه اهمیت ویرمز، وكندیلرینی خرستیان وقتولیك عد ایدوب، سائر آوروپا اقوامی كبی، لاتینجه‌یی لسـان رسمی اتخاذله یالان یاكلیش یازار، وسویلدكاری غلط لسانلرینی اصلاح وتحریره تنزل ایتمزلردی. بعده كندی لسانلرنده دخی بعض شیلر یازمق مجبوریتنـده بولنوب، ایستمدكاری وفرقنده اولمدقلری حالده، كندیلرینه مخصـوص بر ادبیات ظهور ایتمش؛ وادبیات میداننده شمال لسانی غلبه‌چالوب، جنوب فرانسزلری وسائر بعض طرفلرده كندیلرینه مخصوص لهجه وشیوه‌لری اولان فرانسزلر دخی شمال فرانسزجه‌سنی لسان ادبی اتخاذ ایده‌رك، اهـالینك صنوف عالیه‌سی و بیوك شهرلرك سكانی تكلمده دخی بونی قوللانغه وكندی لسانلرینی ترك وفراموش ایتمكه چالیشیورلر. بوندن بشقه فرانسه‌نك بعض كوشه وكنارلرنده بسبتون بشقه لسـانلر دخی سویلنیور. اولاً، فرانسه‌نك منتهای جنوب غربیسنده پیرنه اتكارنده فرانسه‌نك اك اسكی اهالیسنك بقیة السیوفی اولان (باسق) لر بولنیور، كه ١٢٠٠٠٠ كشی قدر اولوب، اسـپانیه حدودینك اوته‌سنده

بولنان یاریم ملیون نفوسله برابر کندیلرینه مخصوص بر لسان سویلکده، وآنجق بر طرفدن کوندن کونه فرانسزلشوب لسان اصلیلرینی اونوتمقده وبر طرفدن ده آمریقا وسائر طرفلره هجرت ایدوب، طاغلمقده درلر. ثانیاً، فرانسه‌نك منتهای شمال غربیسنده برتانیه‌نك تشکیل ایتدیکی شبه جزیره‌ده بر بچق ملیونه قریب اهالی (برتون) نامیله اسکی کلت لسانی محافظه وتکلم ایتمکده اولوب، آنجق بونلر دخی انکلتره واسقوچیه وایرلانده‌ده‌کی غالر کبی کوندن کونه لسان اصلیلرینی ترکله، فرانسزلاشمقده درلر. ثالثاً، فرانسه‌نك حدود شمالیه‌سنده ١٦٥ ٠٠٠ اهالی آلمانجه‌نك بر نوعی دیمك اولان (فلاماند) یعنی فلمنك لسانیله متکلمدرلر. رابعاً، ایتالیا حدودنده ونیسه قربنده اهالینك قسم اعظمی ایتالیان لسانیله متکلم اولدقلری کبی، قورسیقه جزیره‌سنك ٢٦٠ ٠٠٠ نفوسدن عبارت اهالیسی‌ده بو لسانله متکلمدرلر. بوکا مقابل فرانسه‌نك خارجنده اوله‌رق بلچیقه واسویچره اهالیسنك برر قسمیله اخیراً آلمانیه‌یه الحاق اولنان (لورن)ك اکثر اهالیسی و (آلساس) اهالیسنك بر قسمی فرانسز لسانیله تکلم ایدرلر. فرانسز لسانی سهل وسلیس وادبیاتی مکمل اولوب، هر علم وفنده هر نوع افاداته مساعد اولدیغندن، عالم سیاسیده لسان عمومی اتخاذ اولنمش؛ واکثر اقوام واممك واسطهٔ ترقی وتمدنی بولنمشدر.

فرانسه‌ده دین عمومی قتولیك مذهبی اولوب، یالکز ٦٠٠ ٠٠٠ قدر پروتستان و ٥٠ ٠٠٠ قدر اسرائیلی واردر. اسرائیلیلر آلمانیه واسپانیه وپورتکیزدن فرانسه‌یه کچمشلردر.

تقسیمات جغرافیه وملکیه‌سی. — فرانسه اسکیدن بر طاقم خطه‌لره منقسم اولوب، بونلرك بعضلری پك واسع وبعضلری پك کوچك اولدقلری حالده، چوغی نیم مستقل صورتده دوقه‌لق وقونتاق صورتنده اداره اولنورلردی. بو خطه‌لر شمالدن باشلایه‌رق بروجه آتی ایدی: فلاندره، آرتوآس، پیقاردیه، فرانسه آطه‌سی، نورماندیه، برتانیه، منه، آنژو، تورنه، اورلیانه، بوسه، بورغونیه، شامپانیه، لوورنه، فرانشه قونته، نیورنه، بری، پوآتو، اونی، سنتونیه، آنغوموآ، لیموزن، مارشه، بوربونیه، ماقونه، اوورنیه، لیونه، ساووآ، دوفینه، ونسون، نیسه قونتلغی، پرووانسه، لانغدوق، کویانه، غاسقونیه، بیارن، فوآ قونتلغی، روسیبون. بونلردن بعضلری یعنی بیوکلری زیر وبالا ویا شرقی وغربی کبی اسملرله اداره‌جه ایکی ویا زیاده قسمه منقسم ایدی.

بو خطه‌لرك اسامیسی اونودلیوب، الیوم مستعمل ایسه‌ده، اداره‌جه بو تقسیماته رعایت اولنمیوب، فرانسه قورسیقه ایله برابر ٧٨ ایالته وهر ایالت بر قاچ قضایه، قضالر ناحیه‌لره، ناحیه‌لر دخی دوائره منقسمدر. بو وجهله قضالر ٣٦٢، ناحیه‌لر ٢٨٦٥، دوائر دخی ٣٥ ٩٨٩ عددینه بالغ اولور. ایالاتك چوغی ایچلرندن جریان ایدن نهرلرك ویا طاغلرك اسامیسیله مسمادر. ایالاتك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری ومقدار نفوسلریله مرکزلری شمالدن باشلایه‌رق بروجه آتیدر:

ایالت	مساحهٔ سطحیه	نفوس	مرکز
نور (شمال)	٥ ٦٨١	١ ٦٧٠ ١٨٤	لیله
پادوقاله	٦ ٦٠٥	٨٥٣ ٥٢٦	آراس
سومه	٦ ١٦١	٥٤٨ ٩٨٢	آمیان
آشاغی سینه	٦ ٥٣٥	٨٣٣ ٣٨٦	روئن
اوآزه	٥ ٨٥٥	٤٠٣ ١٤٦	بووه
اسنه	٧ ٣٥٢	٥٥٥ ٩٢٥	لاؤن
آردنه	٥ ٢٣٣	٣٣٢ ٧٥٩	مزیه
مورته مع موزله	٥ ٢٣٢	٤٣١ ٦٩٣	نانسی
موزه	٦ ٢٢٨	٢٩١ ٩٧١	بارلدوق
مارنه	٨ ١٨٠	٤٢٩ ٤٩٤	شالون سورمارنه
سینه مع مارنه	٥ ٧٣٦	٣٥٥ ١٣٦	ملون
سینه	٤٧٦	٢ ٩٦١ ٠٨٩	پارس
سینه مع اوآزه	٥ ٦٠٤	٦١٨ ٠٨٩	ورسای
اوره	٥ ٩٥٨	٣٥٨ ٨٢٩	اورو
اوره مع لوآره	٥ ٨٧٤	٢٨٣ ٧١٩	شارتره
اورنه	٦ ٠٩٧	٣٦٧ ٢٤٨	آلنسون
قاوالدو	٥ ٥٢١	٤٣٧ ٢٦٧	قان
مانشه	٥ ٩٢٨	٥٢٠ ٨٦٥	سنت لو
قوت دونور (ساحل شمالی)	٦ ٨٨٦	٦٢٨ ٢٥٦	سنت بریو
فینیستر	٦ ٧٢١	٧٠٧ ٨٢٠	کیمپر
نوربیهان	٦ ٧٩٨	٥٣٥ ٢٥٦	وانه
ایله مع ویلنه	٦ ٧٢٦	٦٢١ ٣٨٤	رنه
ماینه	٥ ١٧١	٣٤٠ ٠٦٣	لاوال
سارته	٦ ٢٠٧	٤٣٦ ١١١	لمان
لوآر مع شر	٦ ٣٥١	٢٧٩ ٢١٤	بلوآ
لوآره	٦ ٧٧١	٣٧٤ ٨٧٥	اورلیان
یونه	٧ ٤٢٨	٣٥٥ ٣٦٤	اوقزره
اوبه	٦ ٠٠١	٢٥٧ ٣٧٤	ترویه
یوقاری مارنه	٦ ٢٢٠	٢٤٧ ٧٨١	شومونت
ووسژه	٥ ٨٦٤	٤١٣ ٧٠٧	اپینه
یوقاری ساؤنه	٥ ٣٤٠	٢٩٠ ٩٥٤	وزول

ایالت	مساحهٔ سطحیه	نفوس	مرکز
دوب	٥ ٢٢٨	٣١٠ ٩٦٣	بزانسون
ژوره	٤ ٩٩٤	٢٨١ ٦٨٠	لون‌لسونیه
قوت‌دور	٨ ٧٦١	٣٨١ ٥٧٤	ویژون
ساژنه مع لوآره	٨ ٥٥٢	٦٢٥ ٨٨٥	ماقون
نیوره	٦ ٨١٧	٣٤٧ ٦٤٥	نورس
شر	٧ ١٩٩	٣٥٥ ٣٤٩	بورژه
آلیه	٧ ٣٠٨	٤٢٤ ٥٨٢	مولن
ایندره	٦ ٧٩٥	٢٩٦ ١٤٧	شاتورو
ایندره مع‌لوآره	٦ ١١٤	٣٤٠ ٩٢١	تور
ویانه	٦ ٩٧٠	٣٤٢ ٧٨٥	پوآتیه
منه مع‌لوآره	٧ ١٢١	٥٢٧ ٦٨٠	آنژر
آشاغی لوآره	٦ ٨٧٥	٦٤٣ ٨٨٤	نانته
وانده	٦ ٧٠٤	٤٣٤ ٨٠٨	لاروش سوریون
سوره	٦ ٠٠٠	٣٥٣ ٧٦٦	نیورت
آشاغی شارنته	٦ ٨٢٦	٤٦٢ ٨٠٣	لاروشل
شارنته	٥ ٩٤٢	٣٦٦ ٤٠٨	آنغولم
یوقاری ویانه	٥ ٥١٧	٣٦٣ ١٨٢	لیموژه
قروزه	٥ ٥٦٨	٢٨٤ ٩٤٢	کره
پوی‌ده‌دومه	٧ ٩٥١	٥٧٠ ٩٦٤	قلرمونت
لوآره	٤ ٧٦٠	٦٠٣ ٣٨٤	سنت اتیان
رونه	٢ ٧٩٠	٧٧١ ٩١٢	لیون
ان	٥ ٧٩٩	٣٦٤ ٤٥٨	بورغ آن‌برس
ایزره	٨ ٢٨٩	٥٨١ ٦٨٠	غرنوبله
یوقاری ساووآ	٤ ٦٦٨	٢٧٥ ٠١٨	آنسی
ساووآ	٥ ٨١٠	٢٦٧ ٤٢٨	شامبری
یوقاری آلپ	٥ ٥٩٠	١٢٢ ٩٢٤	غاپ
درومه	٦ ٥٢٢	٣١٤ ٦١٥	والنسه
آردشه	٥ ٥٦٧	٣٧٥ ٤٧٢	پریواس
یوقاری لوآره	٤ ٩٦٢	٣٢٠ ٠٦٢	لپوی
لوزره	٥ ١٧٠	١٤١ ٢٦٤	منده
آویرون	٨ ٧٤٣	٤١٥ ٨٢٦	رودز
قانتال	٥ ٧٤٠	٢٤١ ٧٤٢	اوریلاق
قورزه	٨ ٧٩٩	٢٧٨ ٥٠١	توله
لوت	٥ ٢١٢	٢٧١ ٥١٤	قاهور
دوردونیه	٩ ١٨٣	٤٩٢ ٢٠٥	پریکو
ژیرونده	٩ ٧٤٠	٧٧٥ ٨٤٥	بوردو
لوت مع غارونه	٥ ٣٥٤	٣٠٧ ٤٣٧	آژن
تارن مع غارونه	٣ ٧٢٠	٢١٤ ٠٤٦	مونتوبان
ژرس	٦ ٢٨٠	٢٧٤ ٣٩١	اوش
لانده	٩ ٣٢١	٣٠٢ ٢٦٠	مونت دو مارسان
آشاغی پیرنه	٧ ٦٢٣	٤٣٢ ٩٩٩	پو
یوقاری پیرنه	٤ ٥٢٩	٢٣٤ ٨٢٥	تاربه
یوقاری غارونه	٦ ٢٩٠	٤٨١ ١٦٩	تولوزه
آریاژه	٤ ٨٩٤	٢٣٧ ٦١٩	فوآ
شرقی پیرنه	٤ ١٢٢	٢١١ ١٨٧	پرپینیان
اوده	٦ ٣١٣	٣٣٢ ٠٨٠	قارقاسونه
تارن	٥ ٧٤٢	٣٥٨ ٧٥٧	آلبی
هرولت	٦ ١٩٨	٤٣٩ ٠٤٤	مونپلیه
غارد	٥ ٨٣٦	٤١٧ ٠٩٩	نیمه
ووقلوزه	٣ ٥٤٨	٢٤١ ٧٨٧	آوینیون
رونه آغزی	٥ ١٠٥	٦٠٤ ٨٥٧	مارسلیه
واد	٦ ٠٣٦	٢٨٣ ٦٨٩	دراکنیان
آشاغی آلپ	٦ ٩٥٤	١٢٩ ٤٩٤	دینیه
بحری آلپ	٣ ٧٤٩	٢٣٨ ٠٥٧	نیسه
قورسیقه	٨ ٧٩٩	٢٧٨ ٥٠١	آیاچو
بل‌فور مستقل قضاسی	٦١٠	٧٩ ٧٥٨	بلفور

شهر وقصبه‌لری — فرانسه باشلیجه صنایع محلی اولمغله، شهر وقصبه‌لری چوق اولوب، کیندیجه بونلر بیومکده وچوغالمقده واهالئ قرا شهر وقصبه‌لره طوپلانمقده‌در. مرکز حکومتی اولان پارس شهری دنیانك اك بیوك شهرلرندن بری وکرهٔ ارضك اك کوزل شهری اولوب، بحق مدنیت ومعارفك مرکزی عد اولنمقده‌در. فرانسه‌نك ٣٠ ٠٠٠ دن زیاده نفوسلری اولان شهر وقصبه‌لریله مقدار نفوسلری بروجه زیردر:

پارس	٢ ٣٤٤ ٥٥٠	بزانسون	٥٦ ٥١١
لیون	٤٠١ ٩٣٠	غرنوبله	٥٢ ٤٨٤
مارسلیه	٣٧٦ ١٣٤	ورسای	٤٩ ٨٥٢
بوردو	٢٤٠ ٥٨٢	سنت دنیس	٤٨ ٠٠٩
لیله	١٨٨ ٢٧٢	سنت کنتن	٤٧ ٣٥٣
تولوزه	١٤٧ ٦١٧	تویه	٤٦ ٩٧٢
سنت اتیان	١١٧ ٨٧٥	قلرمون فران	٤٦ ٧١٨
هاوره	١١٢ ٠٧٤	بولونیه	٤٥ ٩١٦
روئن	١٠٧ ١٦٣	قان	٤٣ ٨٠٩
روبه	١٠٠ ٢٩٩	بورژه	٤٢ ٨٢٩
ریمس	٩٧ ٩٠٣	بزیه	٤٢ ٧٨٥
آمیان	٨٠ ٢٨٨	آوینیون	٤١ ٠٠٧
نانسی	٧٩ ٠٣٨	لوریان	٤٠ ٠٥٥
نیسه	٧٧ ٤٧٨	دونکرق	٣٨ ٠٢٥
آنژر	٧٣ ٠٤٤	سته	٣٧ ٠٥٨
برست	٧٠ ٧٧٨	شربورغ	٣٧ ٠١٣
تولون	٧٠ ١٢٢	پوآتیه	٣٦ ٨٧٨
نیم	٦٩ ٨٩٨	لوالوآپره	٣٥ ٦٤٩
لیموژه	٦٨ ٤٧٧	آنغولم	٣٤ ٦٤٧
رنه	٦٦ ١٣٩	پرپینیان	٣٤ ١٨٣
دیژون	٦٠ ٨٥٥	روشفور	٣١ ٢٥٦
اورلیان	٦٠ ٨٢٦	لاوال	٣٠ ٦٢٧
تور	٥٩ ٥٨٥	پو	٣٠ ٦٢٦
قاله	٥٨ ٩٦٩	روآنه	٣٠ ٤٠٢
تورقوالغ	٥٨ ٠٠٨	بولونیه	٣٠ ٠٨٤
لمان	٥٧ ٥٩٤	دوآی	٣٠ ٠٣٠
مونپلیه	٥٦ ٧٦٥		

معارف وصنایع وتجارتی، طرق ومعابر واسباب مدنیتی. — فرانسه معارفك انتشار وتعممی خصوصنده آلمانیه وسائر بعض ممالك متمدنه‌دن کری اولوب، اوقویوب یازمقدن محروم افرادی ممالك مذکوره‌دن زیاده ایسه‌ده، مکاتب وسائر مؤسسات

علیه‌سی مکمل اولوب، معارفك تعمیمنه غیرت اولنمقده‌در. بشیوز اهالیسی اولان هر قریه‌ده ویا نفوسی بو مقداره بالغ اولان برقاچ قریه‌دن مرکب هر دائره‌ده بری ذکور و دیکری اناثه مخصوص ایکی مکتب ابتدائی بولنیور. هر قضاده کذلك بری ذکوره ودیکری اناثه مخصوص ایکی رشدیه وهر ایالتده بر اعدادیه مکتبی، بر دارالمعلمین وبرده دارالمعلمات واردر. هر بش آلتی ایالت معارفجه بر دائره اعتبار اولنوب، هر دائره‌نك بر دارالفنونی واردر. فرانسه ١٦ دائره‌یه منقسم اولوب، مرکزده کیلردن بشقه ١٦ دارالفنونی واردر. ١٨٧٩ استاتستیقنده فرانسه‌ده ٨١ مکاتب اعدادیهٔ رسمیه و ٢٥٢ مکاتب رشدیه بولنوب، بونلردن بشقه ٨٠٣ مکاتب اعدادیه و رشدیهٔ خصوصیه وار ایدی، که بونلرك ٣٠٩ ی رهبانك زیر اداره‌سنده و ٤٩٤ ی اهالینك النده ایدی. پارسده ادبیات، فنون، حقوق، طب وعقائد شعبه‌لرندن مرکب بر بیوك دارالفنون، مکاتب اعدادیه ورشدیه‌یه معلم یتیشدیرمك اوزره بر بیوك دارالمعلمین، (پولیتکنیك) اسمیله فنون مختلفه تدریسنه مخصوص بیوك برمکتب، علوم عالیه مکتب عملیسی، فرانسه مکتبی نامیله بر مکتب عالی، السنهٔ شرقیه تدریسنه مخصوص بر مکتب، صنایع مکتب مرکزیسی، صنایع نفیسه مکتبی، فن معماری مکتبی، علوم سیاسیه مکتبی، معادن مکتبی وبونلر کبی علوم وفنون وصنایع مختلفه‌یه مخصوص آیری آیری مکتبلر بولندیغی کبی، ایالاتك بیوجك شهرلرنده وعلی الخصوص دارالفنون مرکزلرنده دخی فنون وعلوم وصنایع مختلفه‌یه مخصوص مکتبلر وکرك پارسده، کرك طشره‌لرده مستعینه یعنی عمومه آچیق درسخانه‌لر، عملیاتخانه‌لر، نمونه خانه‌لر والحاصل تشنکان معارفك آرزو ایده‌جکلری هر نوع وسائط وسهولتلر مهیادر. پارسده شعبه‌لره منقسم بر بیوك آقادمیا یعنی انجمن معارف وآیریجه طب انجمنی بولندیغی کبی، بعض ایالات مرکزلرنده ایکنجی درجه‌ده آقادمیالر واردر. پارسده بیوك بر موزه وامثالسز بر نباتات باغچه‌سی بولنیور. پارسك بیوك بر کتبخانه‌سی واردر، که ملیونلرله جلدلری حاوی اولوب، یالکز السنهٔ شرقیه واسلامیه‌ده‌کی کتابلری برقاچ یوز بیك جلده بالغ اولور. حکومت مطبعه‌سی غایتله واسع ومکمل اولوب، کافهٔ السنهٔ عالمك حروفاتی ایچنده موجوددر. مکاتب عسکریه‌دن ماعدا بتون مکتبلر وموزه وکتبخانه کبی مؤسسات معارف نظارتنك تحت اداره‌سنده اولوب، بو نظارتك بر مجلسی وبرقاچ مفتشی واردر. کرك پارسده وکرك ایالاتده برچوق جمعیات علمیه و فنیه بولنوب، اکثرینك تدقیقات وکشفیات علمیه‌یی نشره مخصوص رسائل موقوته‌لری واردر.

فرانسه‌ده صنایع پك ایلری اولوب، کوندن کونه دخی ترقیده‌در. معمولاتك حسن وظرافتی خصوصنده فرانسه بتون عالمك مافوقنده اولوب، فرانسه معمولاتی هر یرده مقبولدر. ایپك منسوجات برنجی درجه‌ده اولوب، لیون شهری فابریقه‌لرینك بوجنس معمولاتندن فرانسه‌یه کلیتلی آقچه کیرر. یوك، پاموق وکتان منسوجاتده دخی فرانسه انکلتره وممالك مجتمعه‌یه ادعای رقابت ایده‌جك حالده اولوب، هله ظرافتجه فرانسه منسوجاتی دائما فائقدر. کومش، تونج وسائر معادندن معمول آلات وادوات مختلفه‌سی دخی مقبولدر. دمیر وچلیکدن معمول مواددن وعلی الخصوص ماکینه، دمیر یول لوقوموتیفیله دایلری، واپور ماکینه‌لری وسائر بوکا مماثل معمولاتده فرانسزلر انکلیزلردن کری قالمغه چالیشمقده اولوب، داخل مملکتده استعمال اولنالرینی کندیلری یاپدقلری کبی، خارجه دخی چیقاریرلر. محصولات ارضیه‌دن مشروبات ومأکولات متنوعه استحصال ایتمك صنعتنده فرانسزلر پك ایلری اولوب، فرانسه‌نك بو جنس معمولاتی وهله شرابلریله سائر مسکراتی مشهوردر. کلیتلی شراب، قونیاق، شامپانیه، شکر، اسپرتو، شکرلمه، رچل وسائره اخراج اولنور. بخاردن بشقه ماکینه چویرمکده صو وهوا دخی قوللانیلوب، چایلرك وحتی مد وجزرك دخی صولرندن استفاده اولنور. بوندن یکرمی ایکی سنه اول‌کی استاتستیقده عموم ماکینه‌لری قرق بیکی متجاوز ایدی. بهر سنه تقریباً ایکی بیك مقدارنده تزاید ایتدیکنه باقیلیرسه، شمدی سکسان بش بیك راده‌لرنده اولسه کرکدر. ماکینه‌لر سایه‌سنده زراعت چوق قوته محتاج اولمدیغندن، اکثر اهالی صنایعه سلوك ایتمکده‌در. ماکینه‌لرله استحصال اولنان معمولات ومنسوجاتدن بشقه مجوهرات ودانتله کبی

ال ایله یاپیلیر پك قیمتدار مصنوعاتی‌ده چوقدر . صنایعك برنجی مركزی پارس، ایكنجیسی لیون واوچنجیسی لیله شهری اولوب، آنجق فابریقه‌دن خالی همان هیچ بر قصبه یوقدر .

محصولات ارضیه‌سنك كثرت وتنوعی و فابریقه‌لرینك چوقلغی فرانسه تجارتنك اساسی اولوب، سواحل ولیمانلرینك و سیر سفائنه صالح انهاریله جدوللرینك ودمیر یوللرینك كثرتی دخی تجارتی تسهیل ایدر . فرانسز سفائننك كثرتی ودنیانك هر طرفنه ایشلر واپور شركتلری برطرفدن فرانسه معمولاتنی دنیانك هر طرفنه سوق، وبر طرفدن‌ده فرانسه اهالیسیله فابریقه‌لرینك محتاج اولدقلری محصولات وموادی مملكتلرینه جلب ایتمكده‌در. فرانسه‌یه ادخال اولنان مواد ایكی نوع اولوب، بر نوعی مملكتده چیقمیان قهوه، چای، بهارات كبی شیلر، وبر طاقمی‌ده، فابریقه‌لرده بعد الاعمال چوغی یكیدن اخراج اولنمق اوزره، كیرن یپاغی، ایپك، پاموق، دری و سائره‌در. بو سببه مبنیدر، كه فرانسه‌ده ادخالات اخراجاتدن زیاده اولوب، سنوی ادخالات بش بچق ملیار فرانقه قریب اولدیغی حالده، اخراجاتی بش ملیار فرانقدن دوندر. تجارتی برنجی درجه‌ده انكلتره ایله وبعده صره‌سیله بلجیقه، آلمانیه، ممالك مجتمعه، اسویچره، ایتالیا، روسیه، ممالك عثمانیه، اسپانیه، آمریقای جنوبی وسائره ایله اجرا اولنور.

فرانسه‌نك وسائط اختلاطیه‌سی پك چوق اولوب، كویدن كویه بیله مكمل جاده وآرابه یوللری واردر. دمیر یوللری تقریباً ۴۰ ۰۰۰ كیلومتره طولنده اولوب، فرانسه‌نك بو یوللره مخصوص خریطه‌سی بر بالیق آغی شكلنی كوستریر، كه اك صیق جهتی شمال طرفی وعلی الخصوص پارس جوارلریدر. بودمیر یوللرك برآزی دولتك وقصوری برلی شركتلرك النده بولنیور. یوقاریده دخی دیدیكمز كبی، انهارك اكثری سیر سفائنه صالح اوله‌جق حاله قونمش، وبینلرنده برچوق جدوللر آچیله‌رق، مختلف حوضه‌لر ومانله‌لر وحتی بتون فرانسه‌نك اورته‌سندن دكیزلر بیننده بیوك طرق مائیه حاصل اولمشدر. سیرسفائنه صالح نهرلرینك مجموع طولی ۸۴۰۰ وجدوللرك كی ۵۰۵۰ كه مجموعی ۱۳ ۴۵۰ كیلومتره‌یه بالغ اولیور.

بوندن یدی سنه اولكی استاتستیقه كوره، فرانسه‌نك تجارته مخصوص یلكن كمیلری ۱۴ ۱۲۸ و واپورلری ۱۰۶۶ كه مجموعی ۱۵ ۱۹۴ عددنده اولوب، ۹۳۲ ۷۴۵ طونیلاته استیعابنده و ۸۳ ۰۹۸ بیكیر قوتنده‌در . مذكور استاتستیقه نظراً واپورلری سنه‌دن سنه‌یه آرتمقده ایسه‌ده، یلكن سفائنی آزالمقده‌در. فرانسه‌نك اوروپا دكیزلرنده وآمریقا، آوسترالیا وآفریقای غربی و جنوبیه والحاصل دنیانك هر طرفنه ایشلر جسیم واپورلری و بیوك قومپانیه‌لری واردر. بو جهتجه ایكنجی درجه‌ده بولنور، یعنی انكلتره‌دن صكره برنجیدر .

جزایرله برابر فرانسه‌نك ۷۴۰۶ پوسته مركزی واردر . دولتك تحت اداره‌سنده ۶ ۴۱۹، دمیر یوللر شركتلرینك و سائر شركتلرك النده دخی ۳۱۷۹ تلغرافخانه بولنوب، مجموعنك یولی ۹۶ ۶۳۲ وتللرینك طولی ۳۰ ۵۶۱ كیلومتره‌در .

فرانسه‌ده اساس اداره بلدیه اصولی اولوب، قصبه‌لر وبیوك قریه‌لر برر وكوچك قریه‌لر ایكی اوچ ویا دردی بر دائره تشكیل ایدر. بهر دائره اهالیسی دائره‌نك وسعتنه وكثرت نفوسه كوره ۱۲ ایله ۸۰ آره‌سنده برمقدارده اعضا وبر رئیس انتخاب ایدوب، رئیس والی ایالت طرفندن بعدالتصدیق، ینه منتخب بر ویا ایكی معاونك‌ده معاونتیله مجاناً دائره‌سنك ایشلرینی كورور . برقاچ دائره بر ناحیه تشكیل ایدوب، ناحیه‌لر اداره‌دن زیاده عدلیه مركزلریدر ؛ وبهر ناحیه‌ده بر محكمهٔ صلحیه واردر. قضالر برر قائممقام ایله اداره اولنوب، بونلرك معیتنده بهر ناحیه‌دن برر كیشی انتخابیله متشكل برر مجلس اداره بولنور، كه سنه‌ده ایكی دفعه اجتماع ایدوب، باشلیجه ویركیلرك طرح وتحصیلی ایشلریله اشتغال ایدر . ایالتلر برر والینك تحت اداره‌سنده اولوب، بهر ناحیه باشنه ۶ سنه مدتله انتخاب اولنمش اعضادن مركب برر مجلس منتخبلری‌ده واردر، كه بو مجلس سنه‌ده ایكی دفعه اجتماع ایدوب، ایالتك كافهٔ امورینی مذاكره و واردات ومصارف محلیه حسابلرینی تدقیق ایدر . والی دخی بو مجلسده بولنمق وملاحظاتنی بیان ایتمك حقنی حائز ایسه‌ده، رأی ویرمك صلاحیتی یوقدر. نواحیده‌كی صلح محكمه‌لری ۱۰۰ فرانقه قدر حقوق

دعوالرینی کورمك وطرفینی صلحه قاندیرمغه چالیشمغله موظفدر. ایالت مرکزلری دخی قضا اعتباریله بهر قضاده بر محکمهٔ ابتدائیه بولنیور، که بر رئیس ایله اقلی ایکی اعضاء موظفه ومقداری غیر محدود اعضاء فخریه‌دن مرکبدر. هر بر قاچ ایالت بر دائرهٔ عدلیه اعتبار اولنوب، بو دائره‌نك مرکزنده بر محکمهٔ تمییز واردر، که بو وجهله بتون فرانسه ٢٦ دائرهٔ عدلیه‌یه منقسم وبو قدر محکمهٔ تمییزی حاویدر.

فرانسه‌نك جزایرله برابر واردات و مصارف سنویه‌سی ١٥٨ ½ ملیون فرانسز لیراسی راده‌لرنده اولوب، بوندن ماعدا کندی رسوم و وارداتلریله اداره اولنان بعض دوائرکده واردات ومصارفی ٢٢ ½ ملیون لیرایه قریبدر.

فرانسه‌ده یکرمی یاشنی اکمال ایدن افراد سن عسکری‌یه داخل اولوب، ٣ سنه نظامیه، ٧ سنه ردیف، ٦ مستحفظ و ٩ سنه مستحفظ احتیاطی، که جمعاً ٢٥ سنه عسکرلکله موظفدرلر. نظامیه مدتی اوقویوب یازمق بیلنلر ایچون بر، وبیلینلر ایچون ایکی سنه‌یه دخی تنزیل اولنوب، بونلر قرعه ایله تفریق اولنور، وخانه‌لرنده بولنملرینی ایجاب ایده‌جك عذر مقبوللری اولانلره دخی تعلیملرینی اوکرندکدن صکره اذن ویریلیر. ردیف ومستحفظ سنلرنده بولنانلر دخی معین مدتلرده تعلیمه دعوت اولنورلر.

فرانسه جزایرله برابر ١٨ دائرهٔ عسکریه وعموم فرانسه اردوسی‌ده ١٨ قول اردویه منقسم اولوب، هر دائره‌نك عسکری او دائره‌نك قول اردوسنه منسوبدر، یعنی خدمت عسکریه‌سنی کندی مملکتنده اجرا ایدر. هر قول اردو ایکی فرقه پیاده، بر لوا سواری، بر لوا طوبجی، بر طابور استحکام، بر بلوك نقلیه وبر آلای ژاندارمه‌دن مرکبدر. مستثنی اولەرق بعض قول اردولرك فضله‌لری‌ده واردر. کمرك و اورمان قوجیلری دخی قول اردولره مربوطدر. صلح زماننده فرانسه‌نك جزایر وتونسله برابر قوهٔ عسکریه‌سی مع امرا وضابطان ٥٣٩ ٠٢٧ افراد ایله ١٢٩ ٥٧٦ آت واستردن مرکب اولوب، افرادندن ٣٠٣٤١ ی ارکان و امرا وضابطاندر. ژاندارمه‌سی‌دخی ٦٥ ضابط ایله ٢٢٠٩٦ افراددن وکمرك واورمان قوجیلری ٣٠ ٠٠٠ کشیدن عبارتدر. حرب زماننده مجموع قوهٔ بریه‌سنك ٣ ٠٤٠ ٠٠٠ مقدارینه ابلاغی مرتبدر.

دونتماسی ٣٠ برنجی وایکنجی درجه جسامتده زرهلی، ٤٩ قروآزور، ٤١ آویزو، ٤٩ زرهلی وزرهسز طوب چکر، ١٦٩ توربیوز و ٤١ نقلیه‌دن مرکبدر، آنجق بو استاتستیق آلتی یدی سنه‌لك اولوب، او وقتدن بری فرانسه‌نك سفائن حربیه‌سنی تزیید ایتمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر. عساکر بحریه‌سی ٣٧ ٩٣٣ طائفه، ١٩٢٧ امرا وضابطان، ٤٧٩٨ چرخچی وسائره ضابطان و افرادی ومع ضابطان ٤٣ ٠٧٨ سلاح انداز که جمعاً ٧٨ ٧٣٦ کشیدن مرکبدر.

مستملکاتی. — فرانسه‌نك آوروپادن بشقه کرهٔ ارضك دیکر قطعات اربعه‌سنده دخی بر چوق یرلری اولوب، بو کونکی کونده انکلتره‌دن صکره اك زیاده مستملکاته مالك وبوجهتجه اك قوتلی فرانسه دولتیدر. فلنك ایله اسپانیه وپورتکیزك مستملکات دورلری کچمکده وآلمانیه‌نك دوری هنوز یکی باشلامقده اولدیغندن، انکلتره‌دن صکره بحار بعیده‌ده اك قوتلی فرانسه‌در. فرانسه‌یه تابع اولان یرلرك بر طاقی بسبتون فرانسز اداره‌سنده، وبر طاقی‌ده حمایه‌سی تحتنده بولنمق نامیله اسماً نیم مستقلدر. بو مستملکات ومحمیاتك اسملریله مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه آتیدر:

مملکت	مساحهٔ سطحیه‌سی	اهالیسی
(آفریقاده)		
جزایر	٦٦٧ ١٠٠	٣ ٨١٧ ٣٠٣
سنغامبیا	٣٨ ٠٠٦	١٤٦ ٥١٨
سودان فرانسوی	١٣١ ٦٠٠	٢٨٣ ٦٦٠
کینه کورفزی مستملکاتی	٦٠ ٠٠٠	٧٠٠ ٠٠٠
فرانسز قونغوسی (غومبون)	٧٢٠ ٠٠٠	٥ ٠٠٠ ٠٠٠
قومور آطه‌لری	٢ ٠٦٧	٤٨ ٠٠٠
رؤنیون آطه‌سی	١ ٩٧٩	١٧٠ ٠٠٠
عبوق اسکله‌سی	٦ ٠٠٠	٢٢ ٠٠٠
مداغسقار وملحقاتی (حمایه)	٥٩٢ ٠٠٠	٤ ٠٠٠ ٠٠٠
جمعاً آفریقاده	٢ ٢١٨ ٧٥٢	١٤ ١٨٧ ٤٨١
(آسیاده)		
هندستانده	٥٠٨	٢٧٥ ٠٠٠
قوشینشینده	٦٠ ٠٠٠	١ ٨٠٠ ٠٠٠
قامبوج	١٠٠ ٠٠٠	١ ٥٠٠ ٠٠٠
آنام	٢٦٥ ٠٠٠	٥ ٠٠٠ ٠٠٠
تونکین	١٠٥ ٠٠٠	١٠ ٠٠٠ ٠٠٠
جمعاً آسیاده	٥٣٠ ٥٠٨	١٨ ٥٧٥ ٠٠٠

(آمریقاده)

سنت پیرومیکلون	١٢٠	٦٣٠٠
غوآدلوپه وملحقاتی	١ ٨٦٨	١٨٣ ٠٠٠
مارتینیق	٩٨٨	١٧٥ ٠٠٠
غویانه	٧٨ ٩٠٠	٢٩ ٧٦٧
جمعاً آمریقاده	٨١ ٨٧٦	٣٩٤ ٠٦٧

(اوقیانیاده)

یکی قالدونیه وملحقاتی	٢١ ٠٠٠	٥٦ ٠٠٠
تاهیتی وجزایر سائره	٤ ٠٠٠	٣٠ ٠٠٠
جمعاً اوقیانیاده	٢٥ ٠٠٠	٨٦ ٠٠٠
جمعاً یکون	٢ ٨٥٦ ١٣٦	٣٣ ٢٤٢ ٥٤٨

بومستملکاتدن هر بری حقنده کندی ماده‌سنده تفصیلات ویرلدیکندن، بوراده تطویله حاجت یوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — فرانسه زمان قدیمده (غالیا) اسمیله معروف اولوب، غال ویا کلت تسمیه اولنان بیوك بر قوم ایله مسکون ایدی. آنجق غالیا رین مجراسندن وآلپ طاغلرندن پیرنه سلسلهٔ جبالنه‌دك ممتد اولدیغندن، اسکی غالیا شمدیکی فرانسه‌دن دها چوق واسع اولوب، بلچیقه‌یی، فلمنکك یاریسنی، آلمانیه‌نك بر آزینی واسویچره‌یی دخی شامل ایدی. غاللر اقوام آریه‌دن اولوب، اسکی جرمانلر وایلیریانلرله مناسبتلری وار ایدی، وبونلردخی اونلر کبی تاریخك ضبط وتعیین ایده‌مدیکی بر زمانده آسیادن آوروپایه کچه‌رك، وآوروپای غربیده بولنمش اولان اهالیٔ اصلیه‌یی پیرنه طاغلرینك اوته‌سنه بوسکورده‌رك، شمدی فرانسه دینلن یرده توطن ایتمشلر ایدی. اهالیٔ اصلیهٔ مذکوره‌نك (ایبر) دینلن وبربر اقوامندن اولدیغی مظنون اولان بر قوم قدیمه منسوب بولندقلری، وپیرنه جهتنده الیوم باقی اولان (باسق) لرك بونلرك بقیة السیوف اولدقلری مظنوندر. غاللر قبائل کثیره‌یه منقسم اولوب، الك معروفلری بلچ قبیله‌سی ایدی. غاللر غالیا حدودی داخلنده قالمیوب، کندیلری یغماکر بر قوم اولدقلرندن، پیرنه‌یی کچه‌رك، غالیچه وپورتکیزه کچمش اولدقلری (غالیچه) و (پورتوغالیا) اسملرندن آکلاشیلیور. بر طاقلری‌ده مانشه دکیزینی کچه‌رك بیوك برتانیه (یعنی انکلتره واسقوچیه وایرلانده) یه یایلمشلردی. میلاد عیسادن اوچ درت یوز سنه اول غاللردن ایکی فرقه رین ایرماغنی وآلپ جبالنی تجاوزله برطاقلری طونه وادیسنی بالتعقیب مجارستان وبلغارستانه قدر ایلریلمش؛ وبرطاقلری ایتالیانك قسم شمالیسنی ضبط واتروسقلری مغلوب ایده‌رك، رومالیلرك مغلوبلره صاحب چیقمق ایستملری اوزرینه روما شهرینی دخی تخریب ایتمشلردی. بونلرك اورالرده یرلشملرندن طولایی رومالیلر ایتالیانك شمالنه (غالیا چیزالپینه) یعنی آلپك بری طرفنده‌کی غالیا نامنی ویررلردی. مؤخراً غاللردن بر کروه بحراً یونانه کچوب، کندیلرینه قاتیلان بر طاقم یونان سرسریلریله برابر کوچك آسیایه تجاوزله، آنقره وکنغری جهتلرینی ضبط، واوراده توطن ایتمشلردی؛ وممکلت مذکوره بونلرك اسمنه نسبتله (غالاتیا) تسمیه اولنمشدی. غاللر مدنیتدن محروم، جسور وجنکاور بر قوم اولوب، قورو دیواردن ابنیه وصمانله اورتیلی داٸروی قلبه‌لر یاپار، وبرطاقلری اورمانلرده بارینیردی. طبیعت وجوسما علائم واحوالنی تجسم ایتدیره‌رك، پاپدقلری قبا بر طاقم بتلره عبادت، وبونلره بعضاً انسان دخی ذبح ایدرلردی. راهبلری (درویید) دینلوب، سحر وطبابت ادعاسنده دخی بولنوردی، وبونلرك خلق اوزرینه حکم ونفوذلری زیاده ایدی. غاللر بر دولت تشکیل ایتمیوب، قبائله منقسم ایدیلر؛ ورؤسالرندن بعضلری وقت وقت قوت پیدا ایدوب، داٸرهٔ نفوذینی توسیع ایدرلردیسه‌ده، بقا بوله‌جق حکومت ودولت تأسیسنه مقتدر اولهمازلردی. فرانسه‌نك سواحل جنوبیه‌سنده قارتاج ویونان مهاجرلری بر طاقم قصبه‌لر وتجارتکاهلر تأسیس ایتمشلردی. قرتاجلیلرك مغلوبیت واضمحلاللندن صکره بونلرك مهاجرلری دخی یونانیلرك الینه کچمش، وبونلر اورالرده خیلی چوغالمشلردی. مرکزلری (ماسالیا) دیدکلری مارسلیه شهری ایدی.

نهایت میلاد عیسی (عم) دن ١٠٤ سنه مقدم رومالیلر اسپانیه طریقنی تأمین ایچون سواحل مذکوره‌ده یونان مهاجرلرینك امدادیله غالیانك ضبطنه کیریشوب، ٣٣ سنه اوغراشدقدن صکره (پرووانسه) یعنی ایالت تسمیه ایتدکلری قسم جنوبیسنی الده ایتمشلردی. آنجق بر طرفدن غاللرك ایکیده برده عصیانلری وبر طرفدن جرمانلرله سائر اقوامك تجاوزلری میلاددن ٥٧ سنه مقدم روما سردارلرندن

بروواسه والیسی بولنان مشهور (یولیوس قیصر) ی
بتون غالیانك فتحنه کیریشمکه مجبور ایتمش؛ و ٥٢
تاریخنه‌دك بش سنه ظرفنده بو فتوحات اکمال
اولنه‌رق، بو مملکت روما دولت عظیمه‌سی ممالکنه
منضم اولمش ایدی.

غاللر رومالیلرك ضبطنه کچر کچمز، استقلاللرینی
وحتی جنسیتلرینی بیله اونودوب، تماميله رومالیلره
تابع اولمش؛ وبونلرك اخلاق وعاداتنی آله‌رق، پك
آز زمانده عادتا کندیلریله قاینا‌شمشلردی. خرستیانلق
تا ایکنجی قرن میلادیده غالیایه دخول ایدوب،
دردنجی قرن میلادیده (تور) پسقپوسی بولنان
سنت مارتن طرفندن مملکتك هر طرفنه نشر او-
لنمشدی. خرستیانلقدن صکره لاتین لسانی هم
حکومت هم مذهب لسانی اولمغله، غاللر رومالیلرك
ضبطنه کچدکدن صکره درت بش قرن ظرفنده
لسان ملیلرینی بسبتون اونودوب، یالکز برتانیه
جهتنده‌کی اهالی محافظه ایده بیلمش؛ و دیکرلری
لاتینلاشه‌رق، غلط بر لاتینجه ایله تکلمه باشلا-
مشلردی.

روما دولتنك انقسامنده غالیا بالطبع غرب
ایمپراطورلغی حصه‌سنه دوشوب، متعاقباً آوروپایه
شمال شرقیدن کروه کروه اقوام وحشیه هجومه
باشلایوب، روما دولتنك اداره‌سی دخی بوزلمش
اولمغله، بو مملکت سوآو، آلن، واندال وغوت
کبی یغماکر اقوامدن چیکنتمش؛ و بشنجی قرن
میلادی اوائلنده جنوب و جنوب غربی قسمی ویز-
یغوتلرك، شرق جنوبی قسمی بورغونلرك، رین
نهرانك قسم اعلاسی آلمانلرك، شمال طرفی فرانقلرك،
شمال غربی قسمی اسکی کالتلرك بقیه‌سی اولان برتونلرك
الینه کچمش؛ و یالکز اورته طرفنك بر مقداری
رومالیلرك تحت اداره‌سنده قالمشیدی. اقوام جرما-
نیه‌دن اولوب، غالیانك قسم شمالیسنی الده ایتمش اولان
فرانقلر اقوام مذکوره‌نك اك جسور وماهرلری
اولمغله، کاه رومالی والیلره امداد وکاه کندیلرینه
قارشی حرب ایده‌رك، دائره قوتلرینی توسیع،
وکیده‌رك بتون غالیایی وبعض وقتلرده آلمانیه‌نك‌ده
بر قسمنی ضبط ایتمشلردی.

فرانقلر حکومتنك تأسسندن صکره غالیا اسمی
اونودیلوب، بونلره نسبتله مملکت فرانسه تسمیه
اولنمش؛ وفرانقلر مرور زمانله جرمانلقدن چیقوب،
فرانسزلاشمشلردر. فرانق حکمدارلرینك برنجیسی
(مرووه) عد اولنوب، ایلك سلاله‌یه بوکا نسبتله
مروونجیان نامی ویریلیورسه‌ده، اصل فرانسه‌یی
تحت اداره‌سنه آله‌رق دولتی تأسیس ایدن بونك
توروني برنجی قلوویس اولوب، ابتدا خرستیانلغی
قبول ایدنده بودر.

آنجق قلوویسك وفاتنده اوغللری ٥١١ تاریخنده
دولتی بینلرنده تقسیم ایتمکله، پارس، میچ، سوآسون
واورلیان حکومتلری وجوده کلوب، ٥٥٨ ده
برنجی قلوتر بتون فرانقلر دولتنی بر اداره‌یه آله‌رق
توحید ایتمش ایسه‌ده، ٥٦١ دن ٦١٣ تاریخنه‌دك
بینلرنده تفرقه‌لر وداخلی محاربه‌لر ظهور ایدوب،
نهایت فرانسه: آوستراسیا، نوستریا، بورغونیه
وآکیتانه اسملریله درت دولته منقسم اولمشدی.
بونلرك اك قوتلیسی آوستراسیا وایکنجی درجه‌ده
نوستریاده ایدی. آوستراسیاده مروونجیانلرك حکمی
زائل اولوب، سپاهیلرك تحت تحکمنده اوله‌رق برنوع
جمهوریت تأسیس ایتمش؛ و (هریستال) فامیلیاسنه
منسوب دوقه‌لر ریاست ایتمکه باشلامشلردی: ٦٨٧
تاریخنده آوستراسیا نوستریایه غلبه چالوب، ایکیسی
برلشمش؛ وآوستراسیا دوقه‌سی «سرای امینی»
عنوانیله نوستریا قرالنك مدبر اموری اولمش‌ایدی.
متعاقباً بورغونیه دخی بونلره عرض اطاعت ایتمش؛
وآکیتانه اندلسدن کچن غزاة اسلام طرفندن استیلا
اولنمغله، سرای امینی بولنان شارل مارتل طرفندن
تخلیص ودولت مذکوره‌یه الحاق اولنمغله، ٧٣٢
تاریخنده یکیدن بتون فرانسه اداره واحده آلتنه
آلنمش ایدی. ٧٥٢ تاریخنده سرای امینی بولنان
(پیین برف) مروونجیان سلاله‌سنه منسوب اوچنجی
شیلدریق اسقاطله، بو سلاله‌یه ختام ویره‌رك،
وکندیسی تختی ضبط ایده‌رك، قارلوونجیان سلاله-
سنك برنجی حکمداری اولمشدر. بونك اوغلی
مشهور شارلمان اسپانیه‌نك ایله ایتالیا وآلمانیه‌نك
بر قسمنی واسویچره وباویره‌یی ضبط ایده‌رك، ٨٠٠
تاریخلرنده ایکنجی غرب ایمپراطورلغی تسمیه ایتدیکی
بر بیوك دولت تأسیس ایتمشدی. بو دولت آنجق

یاریم عصر قدر سوروب، بعده ورثه بیننده فرانسه ایتالیا وآلمانیه قراللقلرینه منقسم اولمش؛ وایمپراطورلق عنوانی ایتالیا وآلمانیه‌ده حکم سورن شعبه‌لره و بعده آلمانیه پرنسلرینه انتقال ایتمشدر. بو انقسامدن صکره فرانسه‌ده حکم سورن قارلوونجیان حکمدارلرینك قوت ونفوذی تدنی‌یه یوز طوتوب، دره‌بکاری حکم وقوت قزانمش؛ وبونلردن (قاپت) فامیلیه‌سنه منسوب (اودون) اسمنده بری ۸۸۷ تاریخنده تختی ضبط ایدوب، ۸۹۳ و۸۹۶ده ایکی دفعه قارلوونجیان سلاله‌سی تخته اعاده اولنمش ایسه‌ده، ۸۹۷ ده قطعیاً سقوط ایدوب، هوغ قاپت تختده تقرر له، قاپتیان سلاله‌سی مستقل قالمشدر. بو یکی سلاله‌یه منسوب حکمدارلرك برنجیلری حسن اداره و تدابیر حکیمانه ایله فرانسه‌نك داخلی قوتنی وخارجی حکم ونفوذینی تزیید ایتمشلر سه‌ده، بعده نسللری برچوق شعبه وقوللره منقسم اولوب، جمله‌سنك حکومته مداخله‌لرندن بالاستفاده دره‌بکلرینك یکیدن حکم ونفوذلری تزاید ایده‌رك، فرانسه‌نك بعض طرفلری وعلی الخصوص جنوبده‌کی آکیتانه وغاسقونیه وسائر خطه‌لرهان مستقل برحاله کیرمش؛ وغرب جهتلری انکلیزلر طرفندن استیلا اولنمشدی. ۱٤۲۹ تاریخنده (ژانه‌دارق) اسمیله شهرت شعار بر قیز ظهور ایدوب، خارق العاده بعض ادعالرله فرانسزلرك عروق حمیتنی تحریك ایده‌رك، فرانسه‌یی ورطهٔ هلاکدن و بولندیغی حال تذبذبدن قورتارمش؛ و متعاقباً اون برنجی لویی دره بکلرینك دائرهٔ نفوذلرینی برقات دها تحدید له، دولتك قوتنی تزیید ایتمش ایسه‌ده، اخلافنك وعلی الخصوص برنجی فرانسوانك عمومی پولتیقه‌یه قاریشمسیله خارجی محاربه‌لرده افنای قوت ایتمسی وپروتستانلرله قتولیکلر آره‌سنده ظهور ایدن محاربات داخلیه فرانسه‌یی بیوك برضعف وفتوره دوشورمش؛ وبونك نتیجه‌سی اوله‌رق، قاپتیان سلاله‌سنك حکم سورمکده اولان (والوآ) شعبه‌سی ۱۵۸۹ ده اوچنجی هنری ایله منقرض اولوب، نوبت حکومت ینه بو سلاله‌نك (بوربون) شعبه‌سنه کچمشدر. بونلرك زماننده وعلی الخصوص اون دردنجی لویی زمانلرنده فرانسه‌نك قوتی وآوروپاجه حکم ونفوذی زیاده آرتمش؛ واون بشنجی لویی زماننده تدبیرسزلك سائقه‌سیله مستملکاتجه بعض ضایعات کورلمش ایسه‌ده، ادبیات وعلومك ترقیاتی سایه‌سنده فرانسه آوروپاجه مرکز معارف حکمنه کچوب، فرانسز لسانی لسان عمومی اولمشدر. و ۱۷۹۵ده «اداره» نامیله بر هیئت حکومت تشکیل اولنمشدی. بو صره‌ده جنراللق رتبه‌سنی احرازله اقتدار عسکریسنی کوسترمش اولان ناپولیون بوناپارت ۱۷۹۹ ده قونسلوس نامیله ادارهٔ اموری الینه آلوب، ۱۸۰٤ ده ایمپراطورلغنی اعلان ایتمش؛ وفرانسه‌ده تأمین اسایشه موفق اولمش ایسه‌ده، بونکله قناعت ایتمیوب، جهانکیرانه فتوحاته کیریشمکله، هم بتون آوروپانك راحتنی قالدیرمغه همده فرانسزلری بیهوده یره تلف ایتدیرمکه باشلادیغندن، نهایت انکلتره، پروسیه، آوستریا وروسیه کندیسنك علیهنده اتفاق ایدوب، ۱۸۱٤ ده ناپولیونی اسقاطله، بوربون خانداننه منسوب اون سکزنجی لویی‌یی فرانسه‌نك قراللق تختنه اقعاد ایتمشلردر. ناپولیون ایرتسی‌سنه فرانسه‌یه عودتله، حکومتی استرداد ایتمش ایسه‌ده، دول مشارالیها طرفندن واترلوده مغلوب اولوب، (سانته هلنه) آطه‌سنه نفی اولنمشدر. اون سکزنجی لویی مشروطیتی قبول ایتمش ایسه‌ده، خلفی اونجی شارل بو اصولك پك علیهنده بولندیغندن، ۱۸۳۰ ده بوربون خاندانك اورلیان شعبه‌سنه منسوب لویی فلیپ اقعاد اولنمش؛ و ۱۸٤۸ ده جمهوریت تشکیل اولنمغله، بیوك ناپولیونك یکنی لویی ناپولیون رئیس انتخاب اولنوب، ۱۸۵۱ ده آنسزین ایمپراطورلغنی اعلانله، اوچنجی ناپولیون نامنی آلمشدر. ۱۸۷۹ ده بلاسبب پروسیه‌یه اعلان حرب ایدوب، کندیسی ومعیتی اولان مارشال بازن کلیتلی اردولرله تسلیم اولنه‌رق، فرانسه‌یی بر بیوك ورطه‌یه آتمشدر. کندیسی پروسیه عسکرینك النده اسیر ایکن، فرانسزلر اعلان جمهوریت ایدوب، الیوم بو حکومت دوام ایتمکده‌در.

فرانسه‌ده حکومت سورن حکمداران ورؤسا اسامیسیله ابتدای حکومتلری بروجه آتیدر:

۱. مرووینجیان سلاله‌سی

برنجی شیلدریق ٤٥٨
برنجی قلوویس ٤٨١
قلودومیر (اورلیانده) ٥١١
برنجی تیری (مجده) ٥١١
برنجی تئودبرت (مجده) ٥٣٤
تئودبالد (مجده) ٥٤٨
برنجی شیلدبرت (پارسده) ٥١١
برنجی قلوتر (سوآسونده) ٥١١
» » بتون فرانسه‌ده ٥٥٨
برنجی سیجبرت (اوستراسیاده) ٥٦١
ایکنجی شیلدبرت ٥٧٥
ایکنجی تئودبرت (اوستراسیاده) ٥٩٦
برنجی قاریبرت (پارسده) ٥٦١
غونتران (ورلیان وبورغونیه‌ده) ٥٦١
ایکنجی تیری (ابتدا اورلیان وبورغونیه‌ده) ٥٩٦
برنجی شیلپریق (ابتدا سوآسونده) ٥٦٧
ایکنجی قلوتر (ابتدا سوآسونده) ٥٨٤
ایکنجی قاریبرت (آکیتانده) ٦٢٨
برنجی داغوبرت ٦٢٨
ایکنجی سیجبرت (اوستراسیاده) ٦٣٨
ایکنجی قلوویس (نوستریا وبورغونیه‌ده) ٦٣٨
اوچنجی قلوتر (نوستریا وبورغونیه‌ده) ٦٥٦
ایکنجی شیلدریق (اوستراسیاده و بعده بتون فرانسه‌ده) ٦٧٠
ایکنجی داغوبرت (اوستراسیاده) ٦٧٤
اوچنجی تیری (ابتدا نوستریاده وبعده بتون فرانسه‌ده) ٦٧٩
اوچنجی قلوویس ٦٩١
اوچنجی شیلدریق ٦٩٥
اوچنجی داغوبرت ٧١١
دردنجی قلوتر ٧١٧
ایکنجی شیلپریق ٧١٥
دردنجی تیری ٧٢٠
فترت ٧٣٧ الی ٧٤٢
اوچنجی شیلدریق ٧٤٢ » ٧٥٢

۲ . قارلووینجیان سلاله‌سی

پپین دریستال (آوستراسیا دوقه‌سی) ٦٨٧
تئودوآلد » ٧١٤
شارل مارتل (آوستراسیا دوقه‌سی) ٧١٥
قارلومان » ٧٤١
پپین برف (قارلومانله برابر بعده یالکز) ٧٤١
» (بتون فرانسه‌ده) ٧٥٢
قارلومان (شارلمانله برابر) ٧٦٨
شارلمان (یالکز) ٧٧١
برنجی لویی (دبونر) ٨١٤
ایکنجی شارل (شوو) ٨٤٠
ایکنجی لویی (بغ) ٨٧٧
اوچنجی لویی وقارلومان ٨٧٩
قارلومان (یالکز) ٨٨٢
شیشمان شارل (ایمپراطور) ٨٨٤
اودون (قاپتیان سلاله‌سندن) ٨٨٧
اوچنجی شارل (ساده) ٨٩٨
برنجی روبرت (قاپتیان سلاله‌سندن) ٩٢٢
راؤل (قاپتیان اقرباسندن) ٩٢٣
دردنجی لویی (دوترمر) ٩٣٦
لوتر ٩٥٤
بشنجی لویی (منیان) ٩٨٦

۳ . قاپتیان سلاله‌سی

هوغ قاپت ٩٨٧
ایکنجی روبرت ٩٩٦
برنجی هنری ١٠٣١
برنجی فیلیپ ١٠٦٠
آلتنجی لویی (شیشمان) ١١٠٨
یدنجی لویی (کنج) ١١٣٧
ایکنجی فیلیپ (شانلی) ١١٨٠
سکزنجی لویی (آرسلان) ١٢٢٣
طقوزنجی لویی (سنت لویی) ١٢٢٦

برنجی نسل یعنی فیلیپ نسلی

اوچنجی فیلیپ (جری) ١٢٧٠

برنجی شعبه

دردنجی فیلیپ (کوزل) ١٢٨٥
اونجی لویی (هوتن) ١٣١٤
برنجی ژان (پوستوم) ١٣١٦
بشنجی فیلیپ (طویل) ١٣١٦
دردنجی شارل (کوزل) ١٣٢٢

ایکنجی شعبه یعنی والوآ شعبه‌سی

آلتنجی فیلیپ (والوآلی) ۱۳۲۸
ایکنجی ژان (ایی) ۱۳۵۰
بشنجی شارل (حکیم) ۱۳٦٤

والوآ شعبه‌سنك برنجی قولی

آلتنجی شارل (سوکیلی) ۱۳۸۰
یدنجی شارل (مظفر) ۱٤۲۲
اون برنجی لویی ۱٤٦۱
سکزنجی شارل ۱٤۸۳

والوآ شعبه‌سنك ایکنجی اورلیان قولی

اون ایکنجی لویی ۱٤۹۸
برنجی فرانسوآ ۱۵۱۵
ایکنجی هنری ۱۵٤۷
ایکنجی فرانسوآ ۱۵۵۹
طقوزنجی شارل ۱۵٦۰
اوچنجی هنری ۱۵۷٤

ایکنجی نسل یعنی روبرت ویا بوربون نسلی

دردنجی هنری ۱۵۸۹
اون اوچنجی لویی (عادل) ۱٦۱۰

بوربون نسلنك برنجی شعبه‌سی

اون دردنجی لویی (بیوك) ۱٦٤۳
اون بشنجی لویی (سوکیلی) ۱۷۱۵
اون آلتنجی لویی ۱۷۷٤
اون یدنجی لویی (اسماً) ۱۷۹۳
ادارهٔ جمهوریه ۱۷۹۲
اداره نامیله حکومت ۱۷۹۵
قونسلوس نامیله برنجی بوناپارت ۱۷۹۹

٤ . برنجی ایمپراطورلق

بوناپارت برنجی ناپولیون ۱۸۰٤
ایکنجی ناپولیون (اسماً) ۱۸۱۵

بوربون نسلنك اعاده‌سی

اون سکزنجی لویی ۱۸۱٤

ایمپراطورلغك اعاده‌سی

برنجی ناپولیون (ثانیاً) ۱۸۱۵

بوربون نسلنك تکرار اعاده‌سی

اوننجی شارل ۱۸۲٤

بوربون نسلنك ایکنجی اورلیان شعبه‌سی

لویی فیلیپ ۱۸۳۰
لویی ناپولیون بوناپارتك تحت ریاستنده
جمهوریت ۱۸٤۸

۵ . ایکنجی ایمپراطورلق

اوچنجی ناپولیون بوناپارت ۱۸۵۲

٦ . ادارهٔ اخیره

رئیس موسیو تیر ۱۸۷۱
» مارشال ماق ماهون ۱۸۷۳
» موسیو ژول غروی ۱۸۷۹
» موسیو سعدی قارنو ۱۸۸۸
» موسیو قازیمیر پریه ۱۸۹۵
» رئیس حاضر موسیو فلیکس فور ۱۸۹۵

فرانسه آطه‌سی { (Ile de France) فرانسه‌نك اسکی تقسیماتنده بیوك بر خطه اولوب، شمالاً پیقارديه، غرباً نورمانديه، جنوباً اورلیانه ونیورنه، شرقاً دخی شامپانیه خطه‌لریله محاطدر. همان هر طرفدن انهارله محاط اولدیغندن، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. مرکزی پارس شهری ایدی. شمدیکی تقسیماتده سینه ایالتیله، سینه مع اوآزه، سینه مع مارنه، اوآزه واسنه ایالتلرینك اك بیوك قسملرینی و (لوآره) ایله (نیوره) ایالتلرینك برر کوچك پارچه‌سنی حاویدر. بو خطه اسکیدن بری طوغریدن طوغری‌یه فرانسه قراللغنه تابع اولوب، یالکز قارلوونجیان سلاله‌سنك اواخر حکومتنده قسم اعظمی فرانسه دوقه‌لرینك تحت اداره‌سنده بولنمش؛ وبونلرك قراللغه کچمسیله یکیدن فرانسه قراللرینك بلا واسطه تصرفنه کیرمشدی.

فرانسه آطه‌سی { (Ile de France) [«موریس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فرانشویل { (Francheville) فرانسه‌نك اك مشهور هیکلتراشلرندن اولوب، ۱۵٤۸ ده (قامبری) ده طوغمش، و ۱٦۱۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. ایتالیاده تحصیل صنعتله، بر خیلی وقت اوراده قالوب، فلورانسه آقادمیاسنك اعضاسندن اولمش؛ وبعده دردنجی هنری طرفندن فرانسه‌یه دعوت اولنه‌رق، بونك واون اوچنجی

لوینك زماننده بر طاقم مشهور هیكلر وجوده كتیرمشدر.

فرانشه قونته (Franche-Comté) { فرانسه‌نك اسكی تقسیماتنده شرق جهتنده بر بیوك خطه اولوب، شمالاً لورنه، غرباً شامپانیه وبورغونیه، جنوباً برسه خطه‌لریله، شرقاً دخی اسویچره ایله محاط ایدی. مركزی بزانسون شهری ایدی. قسم شرقیسنده (ژوره) سلسله‌سی ممتد اولور. ساؤنه، دوب، ان نهرلریله تابعه‌لری بو خطه داخلنده جریان ایدرلر. هواسی طاغلرده صوغوق وآچیق یرلرنده اولدقجه صحیحدر. اراضیسی منبت اولوب، باغلری چوق وشرابی مشهوردر. سائر مسكراتی وپینیری دخی مقبولدر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، ساعت فابریقه‌لری واردر. اهالیسی ذكی، چالیشقان، اداره‌لی ومهماننواز اولوب، ایچلرنده خیلی مشاهیر یتیشمشدر. شمدیكی تقسیماتده ژوره، دوب وبوقاری ساؤنه اسملریله اوچ ایالته منقسمدر. وقتیله گاه فرانسه‌یه وگاه آلمانیه وآوستریایه تابع اولوب، اونیجی قرن میلادیده آیریجه بر قونتلق صورتنده اداره اولنمغه باشلامش؛ واون دردنجی لوئی طرفندن فرانسز قراللغنه الحاق اولنمشدر.

فرانق (Francs) { جرمانیه اقوامندن اسكی بر قومدر، كه آلمانیه‌نك غرب شمالی جهتنده وسر، رن ومایں ایرماقلرینك مجرالری آره‌سنده ساكن اولوب، هیچ بر حكومت ودولته تابع اولمقسزین كندی باشلرنده یاشادقلرندن، حر ومستقل دیمك اولان بو اسمله تسمیه اولنمشلردی. بونلرك بر طاقلری غالیانك یعنی اسكی فرانسه‌نك شمالغربی جهتنده وبعضلری‌ده رن ایرماغنك ساحل یمیننده وقولونیه شهری اطرافنده یرلشمشلردی. میلادك ۲۴۰ تاریخنده فرانق اقوامی برنوع حكومات متفقه هیئتی تشكیل ایدیورلردی. بعده رومالیلرك تحت اداره‌سنده بولنان غالیانك سائر طرفلرینه تجاوزه باشلایوب، رومالیلره قارشی برچوق محاربه‌لر ایتمش؛ وتجاوزلرنده اصرار ایدوب، مرور زمانله كسب نفوذ وقوت ایدرك، روما ایمپراطورلرینك اقعاد واسقاطنه دخی قاریشمغه باشلامشلردی. بشنجی قرن میلادی اوائلنده شمالدن اقوام وحشیه كروه كروه تجاوزه باشلادقلرنده، فرانقلر خیلی وقت رومالیلره صادق قالوب، اقوام مذكوره‌یه مقاومت ایتمشلرسه‌ده، نهایت روما دولتنك سقوطنه مانع اوله‌میه‌جقلرینی آكلاینجه، كندیلری دخی بر حصه قوپارمغه شتاب ایدوب، غالیانك شمالندن باشلایه‌رق، وتدریجاً آشاغی‌یه اینه‌رك، نهایت حكمدارلری (قلوویس) لك زماننده مملكت مذكوره‌نك قسم اعظمنه مالك اولمغله، برقاچ دولت تشكیل، ومتعاقباً خرستیانلغی دخی قبول ایتمشلردر. او وقتدن غالیا مملكتنه بونلرك اسمنه نسبتله (فرانسه) نامی ویرلكه باشلامشدر. فرانقلر مرور زمانله جرمانلقدن چیقوب فرانسزلاشمشلردر. فرانسه‌ده او وقتدن بری حكم سورن قراللر فرانقلرك نسلندن اولوب، برقاچ سلاله‌یه منقسمدر. [« فرانسه » ماده‌سنك احوال تاریخیه‌سی بحثنه مراجعت.] فرانقلر اندلس حكومت اسلامیه‌سیله هم‌حدود بولندقلرندن، واهل صلیب محاربانتده دخی اك زیاده فرانسزلر كورندكلرندن، (فرانق) اسمی (فرنك) و (افرنج) صورتنده السنۀ شرقیه‌ده آوروپالی معناسیله مستعمل اولوب، انكلیز، آلمان، ایتالیان وسائر اوروپا اممنه مشتركاً اطلاق اولنیور؛ وبتون آوروپایه یاخود غرب وشمال قسمنه (فرنكستان) نامی ویریلیور. فرانقلر اساساً سپاهیلك صورتنده اداره اولنور یغماكر وجنكاور بر قوم اولوب، رؤسالری دره‌بكلكی ایدرلردی.

فرانق (Franck) { فلمنكلی بر عائله‌در، كه اعضاسندن بش مشهور رسام كلوب، اون آلتنجی قرن میلادیده (آنور) وپارسده یاشامشلردر. بعض اثرلری موزه‌لرده موجوددر.

فرانق (Franck) { مشاهیر اطبادن اولوب، ۱۷۴۵ تاریخنده باده‌نك (روتالبن) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۲۰ ده وفات ایتمشدر. كوتینكه وپاویه دار الفنونلرنده فن طب تدریسیله مشغول اولوب، بعده عسكری خسته‌خانه‌لرینی تنظیم ایچون، ویانه‌یه جلب اولنمش؛ وبیوك ناپولیون كندیسنی فرانسه‌یه جلبه چالیشمش ایسه‌ده، تكلیفاتنی رد ایتمش ایدی. فن طب وحفظ‌صحته دائر وعلی‌الخصوص معلومات طبیه‌نك تعمیمی حقنده آلمان لساننده متعدد جلدلردن مركب مشهور تألیفاتی واردر.

فرانقفورت { (Francfort) — بو اسمله آلمانیاده ایکی بیوك شهر واردر :

برنجیسی (ماین) نهری اوزرنده اولمغله، (F.- sur-le-Main) وآلمانجه (F.-am-Main) دینلوب، غربی پروسیه‌نك (هسه‌ناسو) ایالتنده، (ویسبادن) سنجاغنده و ویسبادنك ۳۲ کیلومتره شرقنده اوله‌رق، مذکور نهرك رین ایرماغنه دوکلدیکی محلدن ۳۵ کیلومتره یوقاریده وایکی کنارنده، "۴۳ ′۰۶ °۵۰ عرض شمالی ایله ′۲۱ °۶ طول شرقیده و بر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقعدر. غایتله کوزل بر محلده مؤسس مهم وتجارتکاه بر شهر اولوب، ۱۸۰۰۰۰ اهالیسی، اطرافنده مُفرح تفرجکاهلرله باغچه و کوشکلری، نهرك اوزرنده ۱۴ کمرلی و ۳۳۰ قدم طولنده کارکیر بر کوپریسی، یك ایشلك چارشیسی، متعدد بانقه‌لری، بازار وپنایرلری، کلیتلی ذخایر تجارتی، اطرافنده یك چوق فابریقه‌لری، مکمل موزه‌سی، بیوك کتبخانه‌لری، نباتات وحیوانات باغچه‌لری، یك واسع مطبعه‌لری وکلیتلی کتابلر نشر ایدر صحافخانه‌لری، شیلر وکوته ایله فن طباعتك موجدلری اولان کوتنبرغ، فوست و شفرك وبو شهرده ظهور ایتمش سائر مشاهیرك تونجدن هیکللری، مصنع کلیسالری وبونلرك اك بیوکنده اسکی آلمانیه ایمپراطورلرینك تتویجی آیننه مخصوص منبری وجوارنده هنکام تتوجده ایمپراطورلرك کیبك صیدینه مخصوص بولنمش واسع بر اورمانی واردر. وقتیله مستقلاً اداره اولنور بر شهراولوب، آلمانیه حکومات متفقه‌سی مجلس عمومیسنك دخی محل اجتماعی ایدی. پروسیه‌یه الحاقنده استحکاماتی هدم اولنمشدر. الك اول نشر اولنان یومی غزته بو شهرده چیقوب، ۱۶۲۵ تاریخندن یعنی ۲۷۲ سنه‌دن بری الیوم دوام ایتمکده‌در. اسکی بر شهر اولوب، فرانقلر زماننده قاعدهٔ حکومت بولنمش؛ وبر چوق وقایع تاریخیه‌نك محل جریانی اولمشدر.

— ایکنجیسی (اودر) ایرماغی اوزرنده واقع اولمغله، (F.-sur-Oder) وآلمانجه (F.-an-der Oder) دینلوب، وسطی پروسیه‌نك (براندبورغ) ایالتنده وبرلینك ۸۱ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق بر قاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده "۵ ′۲۲ °۵۲ عرض شمالی ایله ′۱۳ °۱۲ طول شرقیده واقعدر. سنجاق مرکزی اولوب، ۵۵۷۲۴ اهالیسی، کوزل سوقاقلرله ابنیه و تفرجکاهلری، اسکیدن موجود دارالفنونی (برسلاو) ه نقل اولنمش ایسه‌ده، دیکر مکمل مکتبلری، علوم وفنون جمعیتلری، نباتات باغچه‌سی، کوزل بر کتبخانه‌سی، ایشلك تجارتی، بازار وپنایرلری ومتعدد فابریقه‌لری واردر. نهر شهره قدر سیر سفائنه صالح اولمغله، بو نهرك اوزرنده برلینك اسکله‌سی حکمنده اولوب، کتدکجه اهمیتی و اهالیسی چوغالمقده‌در. اسکی استحکاماتی هدم اولنه‌رق، تفرجکاهلره تحویل اولنمشدر.

فرانقفورت { (Frankfort) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه حکومات مرکزیه‌سندن کنتوکی حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب، کنتوکی نهری اوزرنده وبونك (اوهیو) نهرینه منصب اولدیغی محلدن ۹۶ کیلومتره یوقاریده، ′۱۴ °۳۸ عرض شمالی ایله °۸۷ طول غربیده واقع و ۵۴۰۰ اهالیی جامعدر. غایتله کوزل بر موقعده مؤسس اولوب، قصبه‌نك اوکنده نهرك ۱۰۰ متره وسعتی اولمغله، سفائن اورایه‌قدر چیقار. نهرك اوزرنده بر کوپریسی واردر.

فرانقلن { بنیامن — (B. Franklin) آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنك حکیم شهیری اولوب، انکلیز جنسیتنه منسوبدر. ۱۷۰۶ تاریخ میلادیسنده ممالك مذکوره‌نك (مساچوست) حکومتنده بوستون شهرنده طوغمشدر. فقیر بر صابونجینك اوغلی اولوب، دستکاهیله بر مطبعه‌یه کیرمش؛ ونظام واداره سایه‌سنده آز وقتده اولدقجه سرمایه‌یه مالك اولوب، ۱۷۲۹ ده فیلادلفیاده کندی باشنه بر مطبعه آچه‌رق، ناموسکارانه بر ثروت ایدنمشیدی. او وقتدن منافع عمومیه‌یه خدمت ایتمك هوسنه دوشوب، بر کتبخانه ایله بر جمعیت ادبیه تأسیس، ومعارفی عوام ناس بیننده تعمیم مقصدیله بر طاقم غزته‌لر ورسائل موقوته ایله سالنامه‌لر نشر ایتمش؛ وحکومتك کندیسنه اظهار افتقار ایتمسیله، ۱۷۳۶ ده پانسیلوانیه مجلس منتخبنك کاتبی اولوب، بعده اعضالغنه کچمش؛ وعساکر مایه‌نك تشکیلی ومکاتب وخسته‌خانه‌لر تأسیسی کبی امور نافعه

وخيريه‌نك قبولنه چاليشمشدر. بو مساعيسيله برابر فنونله دخى توغل ايدوب، الكتريقه متعلق برچوق كشفياته موفق اولمش؛ وازآن جمله الكتريق ايله يلديرمك بر اساس اوزرينه مؤسس اولديغنى كشف ايدوب، پاراتونرى (يعنى دافع صاعقه‌يى) و فرانقلن صوبه‌سى دينلن بر اصول تسخينى ايجاد ايتمشدى. ١٧٥٣ ده بوسته مدير عموميسى اولوب، ١٧٥٧ده وطننك منافعنى مدافعه ايچون مبعوثاً لوندره‌يه اعزام اولنه‌رق، برخيلى امتيازات استحصالنه موفق اولمش ايسه‌ده، ١٧٧٥ ده ممالك مجتمعه‌ده انكليز حكومتنه قارشى قيام ظهور ايدنجه، وطننه عودته مسارعت ايتمش؛ و وصولنده انعقاد ايدن قونغره‌يه پانسيلوانيه طرفندن وكيل نصب اولنه‌رق، اسباب مدافعه‌نك استحضارنده واشينغتونه ياردم ايده‌رك، ممالك مجتمعه‌نك تأمين استقلالنه خدمت ايتمشدر. ١٧٧٨ده استمداد ايچون فرانسه‌يه اعزام اولنه‌رق، حسن قبول كورمش، وهر تكليفنى قبول ايتديرمكه موفق اولمشدى. ١٧٨٨ ده امور سياسيه‌دن چكيلوب، ايكى سنه صكره ٨٤ ياشنده وفات ايتمشدر. وفاتنده آمريقا مجلس عموميسى برآى وفرانسه مجلسى اوچ كون ماتم طوتمشدر. فرانقلن حكمت طبيعيه وساژ فنونده يد طولى صاحبى اولمغله برابر امور سياسيه‌ده ماهر، وفرت محبت وطنيه وحميتله متصف واخلاق وفن ثروتده استاد اعظم اولوب، افعالى دخى اقوالنه موافق اولديغندن، حركاتى عموم ايچون بر نمونهٔ امتثال ايدى. علم اخلاقده كنديسنه مخصوص براصولى وار ايدى. بركوچك چفتلكى فنه تطبيقا ايشلده‌رك، اهاليه علمى وعملى خواجه‌لق ايدردى. الحاصل ممالك مجتمعه تمدن وترقيسنه باشليجه فرانقلن سبب اولمشدر. آثارى اوچ جلد اوزره جمع ونشر واكثر السنه‌يه ترجمه اولنمشدر. اسمى ممالك مذكوره‌ده برچوق معموره واياتلره ويرلمشدر.

فرانقلن { سيرجون — (Sir J. Franclin) انكلتره مشاهير بحريوننده‌ن اولوب، ١٨٤٥ ده قطب شماليسنك آمريقا جهتندن سفائن ايچون برطريق آچمق مقصديله كمى ايله او جهته عزيمت ايتمش؛ وبعده كنديسندن خبر آلنه‌مديغندن، زوجه‌سنك مراجعتى اوزرينه، متعدد تجريون تحريسنه كوندريلوب، بونلر قطبده بر طاقم كشفياته موفق اولمش؛ وهودسون قوينده قپودان فرانقلنك كميسى انقاضنه دسترس اولنه‌رق، ١٨٤٧ تاريخندن بوزلرده تلف اولديغى آكلاشلمشدر. لوندره جغرافيا جمعيتى عائله‌سنه بيوك بر مكافاة ويرمشدر.

فرانقور { (Francœur) فرانسه مشاهير رياضيونندن اولوب، ١٧٧٣ ده پاريسده طوغمش، و ١٨٤٩ ده وفات ايتمشدر. علوم رياضيه وهيئته دائر وفنونك بين العوام تعميمى تسهيل ايده‌جك برقاچ تأليف معتبرى واردر. بعض فنون قاموسلرينك جمع وتحريرينه دخى اشتراك ايتمش؛ وعمرينى تدريس وتأليفله كچيرمشدر.

فرانقولى { (Francoli) اسپانيه‌نك قتالونيه خطه‌سنده، طراغونه اسكله‌سى قربنده آق دكيزه دوكيلور بر قيصه ايرماق اولوب، مذكور قصبه‌يه قريب محلده صولرى جدوللرله طاغيدلەرق، واسع بر اووه‌يى احيا ايديور.

فرانقونيه { وآلمانجه فرانكن (Franconie,) (Franken) آلمانياى وسطيده باويره قراللغنك قسم شماليسنى تشكيل ايدن بر خطه اولوب، آشاغى، يوقارى و وسطى فرانقونيه اسملريله اوچ اياله منقسمدر. شمالاً تورينكه وصاقسه، شرقاً چهستان، جنوباً نفس باويره، غرباً دخى وورتمبرغ ايله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٢٩٧٤ مربع كيلومتره اولوب، ١٨٨٩٧٩٧ اهاليسى واردر. شرق جهتى طاغلق اولوب، فيختلكبيركه ايله فرانكنوالد طاغلرى ممتد اولور. تماميله رين ايرماغى حوضه‌سنده بولنوب، باشليجه نهرى (ماين) ايله بوكا تابع (رنيبج) و (ساله) چايلريدر. اسكى فرانقونيه دوقه‌لغنك قسم شرقيسندن عبارتدر. [زياده تفصيلات ايچون «باويره» ماده‌سنه مراجعت.]

فرانقونيه { دوقه‌لغى (Duché de Fran-conie) اسكى آلمانيه ايمپراطورلغنك مركب اولديغى اون دائره‌نك برى اولوب، ابتدا فرانقلرك تحت ضبطنده اولمغله، فرانسز تورينكه‌سى وشرق فرانسه تسميه اولنمش؛ واوننجى قرن ميلاديده دوقه‌لق صورتنده براداره‌يه تحويل اولنه‌رق، فرانقونيه تسميه اولنمشدى. چهستان، باويره، سوآبه، يوقارى وآشاغى رين، يوقارى صاقسه و تورينكه

دائره‌لرله محاط ایدی. آلمانیه دوائرینك اك كوچكی ایسه‌ده، اك معمور ومهمی اولوب، برطاقم مستقل شهر وقصبه‌لری ویسقپوسلق دائره‌لرینی دخی حاوی ایدی. مركزی (نورمبرغ) شهری ایدی. فرانقونیه دوقه‌لرندن بر قاچی آلمانیه ایمپراطوری اولمشیدی. اون اوچنجی قرن میلادی اواخرنده فرانقونیه بر چوق كوچك دره‌بكلكلرینه منقسم اولوب، بونلرك هر بری كسب استقلال ایتمكله، دوقه‌لغك یالكز اسمی قالمش؛ وبعده نوربنكه ایله برلشدیریلوب، ۱۵۱۲ده ایمپراطورلغه الحاق اولنمش؛ و۱۸۱٤ده بیوك ناپولیونك سقوطنده قسم شرقیسی باویره‌یه الحاق، وقسم غربیسی حكومات متجاوره بیننده مقاسمه اولنمشدر.

فرانقه‌ویلا (Francavilla) بو اسمله ایتالیاده برقاچ قصبه اولوب، اك بیوكلری بروجه آتیدر:
(فرانقه‌ویلا فونتانه) كه اوترانته ایالتنك برندیسی قضاسنده وبرندیسینك ۳۲ كیلومتره غربنده واقع اولوب، ۱۷۰۰۰ اهالیسی، دباغخانه‌لری وبز، بوكلی اقمشه وچوراب فابریقه‌لری واردر.
— (فرانقه‌ویلا دی سیچلیه) كه سیچلیه جزیره‌سنده مسینه ایالتنك (قاستور رآله) قضاسنده وقاستور رآله‌نك ۳٦ كیلومتره جنوب غربیسنده و (القنطره) نهری اوزرنده واقع اولوب، ٤۲۰۰ اهالیسی وایپك وپاموق ایپلیكخانه‌لری واردر.

فرانكر (Franeker) فلنكك (فریزه) ایالتنده (لیواردن) قضاسنده ولیواردنك ۱٦ كیلومتره غربنده و بر جدولك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٤۷۰۰ اهالیسی، ایپلیكخانه‌لری وصابون وطوغله فابریقه‌لری واردر. بو قصبه‌ده ۱۵۸۵ ده تأسیس اولنمش بر دارالفنون وار ایكن، ۱۸۱۱ده بیوك ناپولیون طرفندن الغو اولنمشدر.

فرانكنبرغ (Frankenberg) صاقسه قراللغنك (اسویجقاو) ایالتنده (شمینج) قضاسنده وشمینجك ۱۳ كیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۱۰٤٦۰ اهالیسی، مصنع بر كلیساسی، ایپلیكخانه‌لری وباصمه ایله ایكلی قاش فابریقه‌لری واردر.

فرانكنتهال (Frankenthal) باویره‌نك رین بالاتیناتی ایالتنده ورین ایرماغی ساحل یسارندن ۳ كیلومتره مسافه‌ده اسپیره قضاسنده واسپیره‌نك ۲۸ كیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۷۸٤۰ اهالیسی وچاك وتل وسائره فابریقه‌لری واردر.

فرانكنشتاین (Frankenstein) پروسیه‌نك سیلزیه خطه‌سنده برسلاو سنجاغنده وبرسلاوك ٦۰ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق برقاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۷٤۸۵ اهالیسی، لنكیت معدنی، ماكینه فابریقه‌سی، بغدای وكتن وتوتون تجارتی، اسكی بر قلعه خرابه‌سی وجوارنده ایكنجی فردریق طرفندن جهستان حدودنده یاپلمش مشهور (سیلبربرغ) قلعه‌سی واردر.

فرانكنهاوزن (Frankenhausen) آلمانیه‌ده (اشوارجبورغ رودولستاد) پرنسلكنك (اونتر هرشتافت) ایالتنده و رودولستادك ۷٦ كیلومتره شمال غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۵۵۰۰ اهالیسی، لنكیت معدنی، میاه معدنیه‌سی، قابلیجه‌لری وآلات موسیقیه فابریقه‌لری، بر اسكی قلعه خرابه‌لری وبیوك بر مغاره‌سی واردر.

فراؤرت (Phraorte) اسكی یونان مورخلری آثارنده واونلردن مأخوذ اوله‌رق آوروپا تواریخنده (مدیا) مملكت قدیمه حكمدارانی صره‌سنده مذكور اولوب، (دیوكس)ك اوغلی اولدیغی، وبرچوق یرلر ضبط ایتدكدن صكره، آثوریلر طرفندن مغلوب اولوب، (كی آخسار)ك كندیسنه خلف اولدیغی بیان اولنیور. ایرانیلرك كندی تاریخلرنده بو حكمدارك اسمی بولنمغه یعنی بوبابده ایكی تاریخی تطبیقه موفق اوله‌مدق. توراتده (آرفاحشاد) اسمیله یاد اولنان حكمدارك عینی اولدیغی دخی ظن اولنمشدر.

فراؤشتاد (Fraustadt) شرق پروسیه‌نك پوزن سنجاغنده وپوزنك ۹۰ كیلومتره جنوب غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦۲۹۵ اهالیسی، بوك وكتن منسوجات دستگاهلری و جوارنده‌كی تپه‌لرده یل دكرمنلری

واردر. ١٧٠٦ تاریخنده اسوجلیلر بو قصبه‌ده روسلرله لهلیلری مغلوب ایتمشلردر. لهلیلر عندنده اسمی (وشووه) در.

فراوی { (ابو عبدالله کمال الدین محمد بن الفضل الصاعدی) مشاهیر فقها و محدثیندن اولوب، ٤٤١ تاریخنده نیشابورده طوغمش؛ واوراده تحصیل علم ایتدکدن صکره، بغداده عزیمتله، ابو اسحق شیرازی و ابو بکر بیهقی وابو القاسم قشیری وامام الحرمین کبی ائمه‌دن استماع ایدوب، حجازه دخی سیاحت وایفای حج ایتمش؛ وبغداد ونیشابورده وعظ وتدریس وافاده ایله اشتغال ایدوب، ٥٣٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. روایتنده امین ومعتمد اولوب، حقنده «الفراوی الف راوی» یعنی فراوی بیك راوی ذکر دیرلردی. اجدادی خوارزمك (فراو) قصبه‌جغندن اولمغله، بو نسبتله شهرت بولمشدر.

فراهان { [«فرهان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فرایبرغ { (Freiberg) آلمانیه‌ده صاقسه قراللغنك درسده ایالتنده ودرسده‌نك ٣٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده وبر قاچ دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٥٣٥٠ اهالیسی، صیرمه‌لی اقمشه، چوخه، دانتله، بوك ایپلك فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، جوارنده کومش معدنلری، مکمل بر معدنیات مکتبی وکوچك اکن مهم بر علم الارض موزه‌سی واردر. قصبه‌نك وجوارلرینك اهالیسی معدنجیلکده‌کی مهارتلریله مشهور اولوب، معادن اخراجیچون دنیانك هر طرفنه کیدرلر. علم الارضه دائر اك اولکی کشفیات دخی فرایبرغده وقوع بولمشدر.

— بو اسمله آوستریا ومجارستان دولتنك (موراویه) خطه‌سنده (نایتیچاین) سنجاغنده ونایتیچاینك ١٥ کیلومتره شرق شمالیسنده دخی قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٩٥٠ اهالیسی، بیوك برچوخه فابریقه‌سی، بیوکسك قله‌لی مصنع برکلیساسی واردر.

فرایبورغ { (Freiburg) آلمانیه‌ده بو اسمله بر قاچ قصبه اولوب،

شایان تذکار اولانی سیلزیاده برسلاو سنجاغنك (اشوایدنیچ) قضاسنده واشوایدنیچك ١٣ کیلومتره غربنده واقع اولانیدر، که ٧٨٥٠ اهالیسی ومنسوجاتله اجزاء کیمیویه فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر.

فرایسینگن { یاخود فرایسینغ (Freising,) Freisingen، باویره‌نك بوقاری باویره ایالتنده ومونیخك ٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طونه‌یه تابع (ایسار) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٢٥٥ اهالیسی واردر.

فراینوالده { (Freinwalde) پروسیه‌ده براندبورغ ایالتنك پوچدام سنجاغنده و برلینك ٥٣ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠١٠ اهالیسی، لنکیت معدنی، قاپلیجه‌لری وقراله مخصوص بر سرایی واردر.

فَرَبر { ماوراء النهرده جیحون ایله بخارا آره‌سنده وجیحون قربنده اسکی بر قصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

فَرَبری { (ابو عبدالله محمد بن یوسف) مشاهیر محدثیندن اولوب، «جامع صحیح» ی بخاری حضرتلرینك کندیسندن روایت ایدنلرك اخیریدر. ٣٢٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. آنف البیان (فربر) قصبه‌سندن ایدی.

فرتو { (Fertö) مجارستانك غرب جهتنده (لیته) ایله (باقونی) طاغلری آره‌سنده و (سوبرون) ایله (موسون) ایالتلری بیننده برکول اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٣٢ کیلومتره واکی ٨ ایله ١٢ کیلومتره آره‌سنده‌در. حذاسی طونه مجراسندن ١٥ متره آلچق اولوب، بو مجرادن بعض نهرلرله آیرلمش ایسه‌ده، شرق جهتنده‌کی چایراق اووه‌نك خندقلرندن نهر مذکورك طغیاننده صولر بوکوله طولار؛ وبو سببدن بعضاً توسع ایدوب، بعض دفعه تبخراتله بسبتون قورومق درجه‌سنه کلیر.

فرته ماسه { (Ferté-Macé) فرانسه‌نك (اورنه) ایالتنده (دومفرون) قضاسنده ودومفرونك ٢٢ کیلومتره شرقنده ناحیه

مركزی بر قصبه اولوب، ٦٠٥٠ اهالیسی، معتنا منسوجات فابریقه‌لری وصنایع اوطه‌سی واردر.— غرنه اسمی دیگر اسملره اضافتله فرانسه‌ده دیگر بر قاچ کوچك قصبه وقریه‌یه‌ده علم اولمشدر.

فرتیت { دار — (Dar-Fertit) سودان شرقیده بر بیوك خطه اولوب، ٦° ٤٠′ ایله ١٠′ ٨° عرض شمالی و ٣٠′ ٢٣° ایله ٥٠′ ٢٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. شمال شرق قسمنك صولری نیلك تابعلرندن بحر الغزاله، جنوب غربی جهتنك میاه جاریه‌سی قونغو ایرماغنه، منتهای غربنك صولری‌ده چاد کولنه دوکیلان (شاری) ایرماغنه دوکیلور. بو وجهله میاه جاریه‌سی آفریقانك هر طرفنه آقفله، یوکسك بر موقعده بولندیغی آکلاشیلیور. شمالاً (دارفور) وجنوباً (نیام نیام) مماکتلریله محدوددر. اهالیسی بسبتون زنجی اولمیوب، سیاه اولدقلری حالده، سیمالری دوزکون وقافقاس عرقنه منسوبدر. قبائل مختلفه‌یه منقسم اولوب، جمله‌سی مسلمدرلر. نیام نیاملرله دائمی صورتده محاصماده بولنورلر. اسکیدن بری بر طاقم اسیرجیلر بوخطه‌ده برلشوب، بعده نوبه‌لیلر فیل دیشی تجارتنی آچمشلردی. ١٢٩١ تاریخنده خدیویت مصریه طرفندن عسکر سوق اولنه‌رق، دارفرتیت تحت انضباطه آلنمش ایکن، متمهدینك ظهورندن صکره، بو اداره منتظمه‌دن چیقوب، شمدی سائر سودان شرقی ایله برابر بونك خلفلری یدنده بولنیور.

فَرَج { (ملك ناصر ابوالسعادت) مصروشامده حکومت سورن ملوك چراکسه‌نك ایکنجیسی اولوب، ملك ظاهر سیف الدین برقوقك اوغلیدر. ٨٠١ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، اون یاشنده ایکن، تخته چقوب، ایکی سنه صکره حلب وشام جهتلری تیمورلنك طرفندن ضبط اولنمش؛ ومصر عسکری دهشته دوچار اولوب، قاچغله، بعده چراکسه بیننده نفاق دوشه‌رك، نهایت ٨٠٨ ده صاحب ترجمه فرار و اختفا ایتدیکندن، برادری عبدالعزیز تخت مصره اقعاد اولنمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره فرج ظهور ایدوب، تختی استرداد ایده‌رك، برادرینی قتل ایتدیرمش؛ ودها آلتی بچق ییل حکومت سوردکدن صکره، مظالم واقعه‌سندن طولایی خلق غلو ایدوب، ٨١٥ تاریخنده امراسندن شیخ نوروز ایله دمشق قربنده ابتدیکی محاربه‌ده قتل، ونعشی مزبله‌ده ترك اولنمشدی.

فَرَج { اندلسده وادی الحجاره دخی دینلن والیوم اسپانیولرجه بو اسم عربیدن غلط اوله‌رق (غوآدالاجاره) دینلن شهرك نام دیگر عربیسیدر. [« غوآدالاجاره » ماده‌سنه مراجعت.]

فرج { فارسك منتهای شرقنده بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

فَرَج الله { عن اصل ایران شعراسندن اولوب، تبریزلی ایدی. اوراحاکمی شهزاده قاسم میرزانك کتابجیسی ایکن، بعده تجارت طریقیله استانبوله کلمش؛ و١٢٦٨ ده وفات ایدوب، بوشنع جوارنده دفن اولنمشدر. ترکجه وفرانسزجه‌یه دخی آشنا ایدی. شو مطلع اونکدر:

رخ جانانی کورمك دائما فکر وخیالمدر
سمندرتك ینار آتشده اولمق حسب‌حالمدر

فرجان { (تثنیه صیغه‌سیله) اوائل دور اسلامده خراسان ایله سیستانه مشترکاً ویریلن اسمدر.

فرجله { (Frégelles) ایتالیانك اسکی لاتیوم خطه‌سنده (وولسق) قومنه مخصوص بر شهر قدیم اولوب، قبل المیلاد ٤٩٥ تاریخنده رومالیلر طرفندن ضبط اولنمش؛ وبعده اهالیسی قیام ایتدیکندن، ینه قبل المیلاد ٣٢٩ و ٣١٤ تاریخلرنده یکیدن ضبط، وروما مهاجرلریله اسکان، وقبل المیلاد ١٢٥ ده تکرر ایدن عصیان اوزرینه (اوپیمیوس) طرفندن کاملاً تخریب ایدلمش ایدی. الیوم (چیپرانو) اسمیله کوچك برقصبه‌در.

فرجنال { (Frejenal) اسپانیه‌نك استرامادوره خطه‌سنده (بادابوز) ایالتنده وبادابوزك ١٠٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

فرح { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (فرح الله شوستری) ایرانده‌کی شوستر سمتلرندن اولوب، هندستانه رحلته دکنك حیدرآباد

شهرنده اورا حکمدارلرینك التفات واحسانلرینه نائل اولمشیدی. شو بیت اونکدر:

مغان که دانهٔ انگور آب میسازند
ستاره میشکنند آفتاب میسازند

— ایکنجیسی (فرح الله برخی) بودخی عن‌اصل ایرانلی اولوب، هندستانه سیاحت ایتمشیدی. بعضلری (فرج‌الله) یازمشلر، وبعضلری آنف الترجمه فرح الله شوسترینك عینی اولدیغنی ادعا ایتمشلردر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

ای صبر بارك الله رحمت بیاریٔ تو
مارا بدست هجران بگذاشتی ورفتی

— اوچنجیسی هندستانده لاهور مضافاتندن (امن آباد) قصبه‌سندندر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سحر دیدم زبار غنچه شاخ نازکی خم شد
بیاد آمد سلام یار ومن از خویشتن رفتم
رسد چون وارث میت بماتم خانه شور افتد
قیامت رفت بروادی چو مجنون مرد ومن رفتم

فرح آباد { ایرانك مازندران ایالتنده وبحر خزر ساحلنده اوله‌رق (بر. فروش)ك ۳۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و (تجان) نهری منصبنده بر قصبه واسکله اولوب، شاه عباس ماضی زماننده ۱۶۰۰۰ اهالیسی وار ایکن، شمدیکی حالده یالکز بیك قدر نفوسی واردر. شاه مشارالیهك بر بیوك سراینك خرابه‌لری موجوددر.

فرح آباد { هندستانك آکره ایالتنده وآکره‌نك ۱۴۵ کیلومتره شرقنده اوله‌رق گنك ایرماغنك ساحل یمیننده بر شهر اولوب، ۷۰۰۰۰ اهالیسی، نوابلره مخصوص بیوك بر سرایی، ضربخانه‌سی، ایپك وپاموق منسوجات دستگاهلری وکتیرله اینشلك تجارتی واردر.

فرحنکر { هندستانك دهلی ایالتنده ودهلینك ۵۰ کیلومتره جنوب غربیسنده کوچك بر حکومت اسلامیهٔ ممتازه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۷۳۰ اهالیسی واردر.

فرخار { ترکستان شرقیده خطا وکاشغر جهتنده بر ولایت اولدیغی و بوندن بشقه ترکستانده ایکی فرخار دها بولندیغی بعض کتب فارسیه‌ده کورلمشدر.

فرخاری { قدمای شعرای فرسدن اولوب، ترکی الاصلدر. امیر کیکاوسك خدمتنده بولنمش؛ و «وامق وعذرا» حکایهٔ مشهوره‌سنی سلك نظمه چکمشدر.

فرخ افندی { متأخرین علما وشعراء عثمانیه‌دن اولوب، قریمی الاصلدر. ۱۲۵۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. ارباب ثروتدن اولوب، بعض مبرانی دخی واردر. بعده مالملکی قضازده اولمشیدی. ترکجه بر تفسیر شریفی واردر؛ ومثنوینك بدنجی جلدینی دخی نجیفینك کینه ذیلاً ونظماً ترجمه ایتمشدر. دیکر خیلی اشعاری دخی اولدیغی مروی ایسه‌ده، کندیسی امحا ایتمش ایدی.

فرخ زاد { فرس ملوك قدیمه‌سندن اولوب، ساسانیان سلاله‌سنك یکرمی سکزنجی حکمداری وخسرو پرویزك اوغلیدر. شیرویه‌دن صکره ظهور ایدن تشویشاتی متعاقب ایران کبراسی سلالهٔ قدیمه‌یه منسوب بر حکمدار جستجوسنه قویلمله، روم دیارنده خسرو پرویزك بر اوغلی بولندیغنی خبر آله‌رق، صاحب ترجمه‌یی جلب، وتخته اقعاد ایتمش اولدقلری مرویدر. فرخ زاد یالکز بر آی حکومت سوروب، بندکانندن بری طرفندن مسموماً وفات ایتمشدر. بونك خلفی ساسانیانك اخیری اولان یزدکرددر.

فرخزاد { غزنویلرك یعنی آل سبکتکین ملوکنك سکزنجیسی اولوب، ملوك مذکوره‌نك اوچنجیسی اولان مسعودك اوغلی ومؤسس دولت سلطان محمودك تورونیدر. ۴۴۴ تاریخنده عمی عبدالرشیدك و بونك قاتلی طغرلك قتلندن صکره غزنه‌ده تخته قعودله، ۶ سنه کمال عدالت ومرحمتله حکومت سوردکدن صکره، ۴۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

فرخ سیر { (محمد) دهلیده حکومت سورن ملوك تیموریه‌دن اولوب، عظیم الشان بن بهادرشاه اول بن عالمکیر شاهك اوغلیدر. ۱۰۹۸ تاریخنده دنیایه کلشدر. بدری برادری جهاندار شاهله ایتدیکی محاربه‌ده قتل ایدلمش اولمغله، جهاندارك جلوسنده صاحب ترجمه بنکاله‌یه قاچمش؛ و بعده سید حسین علی خانك سعییله الله آبادده

عسكر ترتيب ايدوب، جهانداره قارشى ايتديكى محاربه‌ده غالب كله‌رك، ١١٢٤ تاريخنده دهلى تختنه قعود ايتمش؛ و برادرى عبدالله خانى قطب الملك عنوانيله وزير ومرقوم سيد حسينى امير الامرا ايتمشيدى. آلتى سنه ايله اوچ بچق آى حكومت سوردكدن صكره، ١١٣١ تاريخنده موسى اليه قطب الملك ايله ديكر بر برادرى اوزرينه خروجله كنديسنى اسقاط وحبس وبعده قتل ايتمشلردر. معهود انكليز قومپانيه‌سى الك اول بونك زماننده بعض امتيازاته نائل اولمشيدى.

فرخ فال { دهلى ملوك تيموريه‌سندن همايون شاهك اولادندن اولوب، ٩٦٢ تاريخنده كابلده طوغمشدر.

فرخنده { (مير — على خان) نظام عنوانيله هندستانك دكن جهتنده حكومت سورن ملوكدن اولوب، ١٢٥٧ تاريخنده پدرى اسكندر جاهه خلف اوله‌رق حيدرآباد تختنه قعود ايتمشدر.

فرخى { (ابو الحسن على بن قلوغ) اعاظم شعراى ايراندن و سلطان محمود غزنوينك خدمتنده بولنان شعراى سبعه‌دن اولوب، بر روايتده ترمذلى وبر روايتده سيستان ديارندندر. ايكنجى روايته كوره سيستان حاكمى امير خلفك بنده زاده‌سى اولوب، امير مشاراليهك استيصالندن صكره برمدت بردهقانك خدمتنده بولنمش؛ وبعده بلخ حاكمى امير نصر بن ناصرك يانته كيدوب، بونك مدحنده بعض قصيده‌لر نظم ايتمكله، التفات واحسانلرينه نائل، واورادن غزنه‌يه عزيمتله سلطان محمود سبكتكينك خواص شعراسى وعنصرينك شاكردانى زمره‌سنه داخل اولمش؛ وپادشاه مشاراليهك جوائزندن مال فراوان قزانمش ايدى. سمرقنده كيدر ايكن قطاع طريق طرفندن صويلمقله، اموال مسروقه‌سنك پادشاه مشاراليه طرفندن تضمين اولنديغى مرويدر. ديوان اشعارى ماوراء النهرده بيوك شهرت قزانمشيدى. صنايع شعره متعلق «ترجان البلاغه» عنوانيله بر اثر معتبرى دخى واردر. شو بر ايكى بيت جمله اشعارندندر:

تا پرند نيلكون بر روى پوشد مرغزار
پرنيان هفت رنك اندر سر آرد كوهسار
خاكرا چون ناف آهو مشك زايد بيقياس
بيدرا چون پر طوطى برك رويد بيشمار

فرخى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن دخى ايكى ذاتك مخلصيدر:

برنجيسى صاروخان سنجاغنك آق حصار قصبه‌سندن اولوب، اوراده كتابت و توليتله قناعت ايتمشدى. شو بر ايكى بيت اونكدر:

پادشاهم خاتم لعل در افشانكمى وار
عالمه حكم ايتمكه مهر سليمانكمى وار
خوان حسنكده نه‌دندر كوسترسك لعلكى
اى افندم بن قولكه يوقسه احسانكمى وار

— ايكنجيسى قسطمونيلى اولوب، عزلتكزين بر آدم ايدى. بين الخلق شهرت وشيوع بولمش بعض مقطعات ومطالبى واردر. شو بيت اونكدر:

عالمك چون كذرانى اوزره درر عيش وغمى
بنى مسرور و ملول ايتميه ذوق و المى

فرد { (ابو الحسن بن شاه نعمة الله) فرس متأخرين شعراسندن اولوب، ١٢٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر. مرتب ديوان اشعارى واردر.

فردريچيا { (Fredericia) دانيمارقه‌نك يوتلاند خطه‌سنده و كوچك (بلت) بوغازينك مدخلنده اوله‌رق (ربه) قصبه‌سنك ٦٠ كيلومتره شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى واستحكاماتى واردر.

فردريق { (Frederic) بو اسمله آلمانيه‌ده اوچ ايمپراطور كلمشدر:

برنجيسى (باربروس) يعنى قرمزى صقاللى لقبيله ملقب اولوب، سوابه دوقه‌سى يكيجيم فردريقك اوغليدر. ١١٢١ تاريخ ميلاديسنده طوغوب، ١١٥٢ ده عمى اوچنجى قونرادك وفاتى اوزرينه ايمپراطورلق تختنه چيقمش؛ واهستان ايله دانيمارقه وآرله حكومتلرينى تحت اطاعتنه آلدقدن صكره، ايتاليا‌ده بر طاقم دوقه‌لقلرى ضبط واستردادله اوغراشه‌رق، بونلرك حاميسى اولان پاپا اوچنجى آلكساندر ايله بوزشمش؛ وبونك طرفندن آفروس ايدلوب، عفوينى استحصال ايچون آياقلرينه قپانمغه مجبوريتنده بولنمش؛ و بعده ١١٨٩ ده يوز بيك عسكرله اهل صليبه قاتلوب، عسكرى كاملاً تلفه

وكنديسى سلفكه نهرنده غرق اولمشدى. اوغلى آلتنجى هنرى خانى اولمشدر.

— ايكنجيسى آلتنجى هنرينك اوغلى و برنجى فردريقك تورونى اولوب، ١١٩٧ ده پدرينه خلف اولمش ايسه‌ده، ايمپراطورلق ادعاسنده بولنان برونسويق برنسى اوتون وسوابه برنسى فيليب ايله اوغراشوب، نهايت ١٢١٨ تاريخنده، براهل صليب سفرى اچمك شرطيله، پاپا اوچنجى اينوسانك معاونتنه مظهر اولمغله، مرقومانه غلبه چاله‌رق، ايمپراطورلقده تقرر ايتمش؛ وآنجق سوزنده طورمديغندن، پاپا طقوزنجى غرغوار طرفندن آفروس اولدقدن صكره، ١٢٢٨ ده اهل صليب ايله شرقه عزيمت ايدوب، بلاحرب قدسى ملك كاملدن آله‌رق، قدس قرالى عنوانى آلمش؛ وآنجق بعض حركات مخالفه‌ده بولنمغله، پاپا طرفندن يكيدن آفروس اولوب، عودتنده ايتاليانك برقاچ جهتى عصيانده بولنمغله، بو فسادلرى باصدبرركن، چوق شدت كوستروب، طائفهٔ رهبان حقنده دخى بو معامله‌يى دريغ ايتمه‌مش، وكليسالرى يغما ايتديرمش ايدى. بونك اوزرينه پاپا دردنجى اينوسان طرفندن اسقاطى اعلان اولنه‌رق، تورينگه برنسى (هنرى راسپون) ايمپراطورلغه نصب اولنمش؛ وفردريق ١٢٥٠ ده كدر ومأيوسيت وتعبندن تلف اولمشدر. ظالم وسفيه ايديسه‌ده، پك ذكى وعالم وبرقاچ لسانه آشنا اولمغله، ممالك اسلاميه‌دن كتيرمش اولديغى برطاقم كتب عربيه‌يى وازآن جمله آرسطو وبطليموسك آثار مترجمه‌سنى لاتينجه‌يه ترجمه ايتديرمش؛ وشرقده كورديكى آثار مدنيت وعمرانى تقليده چاليشه‌رق، آوروپا مدنيتنك اويانمه‌سنه خدمت ايتمشدر. برنجى فردريق ناميله سيجيليه‌نك‌ده قرالى ايدى.

— اوچنجيسى «صلحپرور» لقبيله ملقب اولوب، آوستريا دوقه‌سى ارنستك اوغليدر. ١٤١٥ ده طوغوب، ابتدا بشنجى فردريق ناميله آوستريا دوقه‌سى اولدقدن صكره، ١٤٤٠ ده، ايكنجى آلبرتك وفاتى اوزرينه، آلمانيه ايمپراطورلغنه انتخاب اولنه‌رق، كوشك برآدم اولمغله، مجار قرالى (ماتياس قوروين)ك عثمانليلره قارشى طلب ايتديكى امدادى ايده‌مديكندن، موى اليه عثمانليلرله مصالحه ايتدكدن صكره، ويانه‌يى ضبط ايدوب، ١٤٩٠ تاريخنه‌دك بش سنه محافظه ايتديكى كبى، (شارل تمرر) دخى كنديسندن رين ممالكى اوزرينه اولان حقوق حكمرانى‌يى آلمش ايدى. مع‌هذا اوغلى ماقسيميليانه بورغونيه وارثه‌سى ماريه‌يى تزويج ايتمكله آوستريا خاندانك استقبالنى تأمين ايتمشدى. ١٤٩٣ ده وفات ايتمشدر.

— ينه آوستريا دوقه‌لرندن «كوزل» لقبيله ملقب فردريق دخى ١٣١٤ تاريخنده، يدنجى هنرينك وفاتى اوزرينه، آلمانيه ايمپراطورلغنه بعض طرفلردن انتخاب اولنمش ايسه‌ده، باويره برنسى لويى اكثريت قزانديغندن، بينلرنده محاربه آچيلوب، ١٣٢٢ ده فردريق مغلوب اولمغله ترك حكومت ايلمشدر.

فردريق { پروسيه قراللرندن دخى بو اسمله ايكى كشى كلمشدر:

برنجيسى ١٦٥٧ تاريخنده طوغوب، ١٦٨٨ ده اوچنجى فردريق ناميله پدرى فردريق ويلهلم يرينه براندبورغ برنسى اولمش؛ وعثمانليلره قارشى واقع اولان امدادينه مكافاة، ١٧٠٢ ده ايمپراطور لئوپولد طرفندن پروسيه دوقه‌لغى قراللغه تحويل ايله، كنديسى ايلك قرالى طانيتمش ايدى. كريم وسخى وزرق‌برور برآدم اولمغله، ارباب علم و هنرى جمع وحمايه ايده‌رك، (هاله) دارالفنوننى ورسم آقادمياسيله برلين آقادمياسنى بالتأسيس بوكا حكيم شهير لينيچى رئيس نصب ايتمش؛ وصنايعى پك ايلرى كوتورمش ايدى. ١٧١٣ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى «بيوك» لقبيله ملقب اولوب، برنجى فردريق ويلهلمك اوچنجى اوغليدر. ١٧١٢ ده طوغوب، ١٧٤٠ ده پروسيه قرالى اولمش؛ واو سنه ايمپراطور آلتنجى شارلك وفاتيله قيزى ماريه ترزه‌نك آلمانيه تختنه چيقمسندن بالاستفاده، سيلزيه خطه‌سنى استيلا، وبرآره‌لق فوت ايتمش ايسه‌ده، ١٧٤٥ ده استرداد ايتمش؛ وبعده اون سنه سورن صلح واسايش اثناسنده پروسيه‌ده علوم ومعارف وتجارت وصنايعى ايلريلتمش؛ و فرانسه‌دن وولتر؛ ديدرو، دالمبرت وسائر حكماء عصرينى سراينه جلب ايله، حقلرنده پك چوق حرمت والتفات كوسترمش؛ وكنديسى دخى

علوم وادبیاته انتسابله فرانسزلسانده منظوم ومنثور برچوق تألیفـاته موفق اولمش ایدی. پروسیه‌یی هرجهتجه اودرجه‌ده ترقی ایتدیرمشـدی، که دول متجاوره‌یی اندیشه‌یه دوشورمشیدی. آوستریا دولتی فرانسه، روسیه، صاقسه واسوج دولتلریله بالاتفـاق فردریقه اعلان حرب ایتدکده، ۱۷۵٦ ده بدی سنه‌لك محـاربه دینلکه مشهور جدا‌له باشـلانه‌رق، خارق‌العاده مساعیسیله برابر برآره‌لق مغلوب اولمغله، ممالکنك قسم اعظمنی غائب ایتمش ایسه‌ده، متعاقباً ۱۷۵۷ ده آوسـتریا وفرانسه عسـاکر متفقه‌سنی مغلوب ایتدکده، غائب ایتدیکی یرلری استرداد، وسیلزیه‌یی دخی کندیسنه ترك ایدن هوبرتسبورغ معاهده‌سنی امضـا ایتمشدی. بواوزون محـاربه‌رن صکره یکیدن اصلاحات وترقیات داخلیه ایله اوغراشمغه باشلایوب، ممالکنه بیوك برثروت ورفاه قزاندیرمش؛ وامور مذهبیه‌ده مثلی نامسبوق بربیطرفلق کوسترمشدر. ۱۷۷۲ده آوسـتریا وروسیه ایله بالاتفـاق لهستانك مقاسمه‌سنه حصه‌دار اولمش؛ و۱۷۷۸ده ایمپراطور ایکنجی ژوزفك باویره‌یی ضبط ایتمسنه مانع اوله‌رق، ۱۷۷۹ معاهده‌سنی امضاسنه مجبور ایتمشیدی. ۱۷۸٦ تاریخنه‌دك ٤٦ سـنه حکومت سوردکدن صـکره ۱۷۸٦ده وفات ایتمشـدر. فن حربده یك ماهر، علوم وفنوندن بهره‌دار، اداره امور دولته واصلاحات وترقیاته مقتدر وبحق بیوك برحکمدار اولوب، برکوچك قرالق حالنـده بولدیغی ممالکتنی بربیوك دولت حالنه قویمش؛ وبرمدت حکومتنده بتون آوروپا امور عمومیه‌سـنده حکم ونفوذینی اجرایه مقتدر کورنمشـدر. تألیفات ومخابرات وسـائر آثار قلمیه‌سی جمع و ۳۰ جلد اوزره نشر اولنمشدر. بیوك ناپولیونك اولدیغی کبی، بونك دخی برچـوق نوادر وغرائب واقوال حکیمانه‌سی واردر.

فردریق { دانیمـارقه‌ده دخی بواسمله آلتی حکمدار کلمشدر:

برنجیسی برنجی قرسـتیانك اوغلی اولوب، ۱٤۷۱ تاریخنده طوغمش؛ و۱۵۲۳ده اسقاط اولنان یکنی ایکنجی قرسـتیانك برینه دانیمـارقه ونوروج قرالی اولوب، اسـوج قرالی کوستاو واسه ایله بالاتفـاق وزادکانك کوکللرینی آله‌رق، حکومتنی تأمین، والکاسـنه پروتستانلغی ادخال ایتمشیدی. مرقوم ایکنجی قریستیانی وعدینه قارشی محبوس طوتمشدر. اون سـنه حکومت سوردکدن صکره ۱۵۳۳ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی اوچنجی قریستیانك اوغلی اولوب، ۱۵۳٤ ده طوغمش؛ و۱۵۵۹ ده پدری برینه دانیمارقه ونوروج قرالی اولوب، هولشتاین دوقه‌لریله مقاسمه ایتدیکی (دیتمارسه) یی ضبط واسوج قرالنه قارشی بلا سبب طول مدت محاربه ایتمشدر. علوم ومعارفی ترقی ایتدیروب، منجم شهیر (تیقوبراهه) یه، مشهور اورانیبورغ رصدخانه‌سنی تأسیس ایچون (هون) آطه‌سنی ترك واعطـا ایتمشدی. ۲۹ سـنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۵۸۸ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی دردنجی قریستیانك اوغلی اولوب، ۱٦۰۹ ده طوغمش؛ و۱٦٤۸ ده پدری برینه دانیمـارقه ونوروج قرالی اولمش؛ و ۱٦۵۸ ده اسوج قرالی شـارل کوستاو طرفندن قوپنهـاغده محـاصره اولنه‌رق، آنجق اهالئ شهرك جسـارتی سایه‌سنده قورتلمشدی. بعده طائفهٔ رهبانه وزادکانك غیری اولان اهالی‌یه طیانه‌رق، بیوك برقوت ونفوذ کسبیله، اووقته قدر انتخـابله مشروط اولان وراثتی کندی نسلنه حصر ایتمش؛ و۲۲ سنه‌لك حکومتدن صکره، ۱٦۷۰ده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی بشنجی قریستیانك اوغلی اولوب، ۱٦۷۱ ده طوغمش؛ و۱٦۹۹ ده پدرینه خلف اولوب، اسـوج قرالی اون ایکنجی شـارله قارشی روسیه ایمپراطوری برنجی پترو ایله اتفـاق ایتمش ایسه‌ده، ۱۷۰۰ده تراوندهال معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمش؛ واوز ایکنجی شارلك (پولتاوه) ده‌کی مغلوبیتندن صکره فرصت بولوب، اسـوجك بعض یرلرینی ضبط ایتمش؛ و۱۷۲۰ده مرقوم شـارلك وقوع وفاتی اوزرینه، دانیمـارقه‌یه نافع برمصـالحهٔ قطعیه امضا ایلمش ایدی. برچوق مکاتب وسـائر مؤسسات علمیه وخیریه وبعض مهاجرلر تأسیس ایتمشدر. اوتوز برسنه‌لك حکومتدن صکره ۱۷۳۰ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— بشنجیسی آلتنجی قریستیانك اوغلی اولوب، ۱۷۲۳ ده طوغمش؛ و۱۷٤٦ ده پدرینه خلف

اولوب، یکرمی سنه کمال اسایشله حکم سورمش؛ ومعارف وصنایع وتجارتک ترقیسنه چالیشوب، آمریقانک آنتیل جزایرنده وهند سواحلنده بعض مستملکات قزانمش؛ وکویلیلرک اصحاب اراضی اولان زادکانک تحت اسارتندن اخراج وتخلیصی امر مهمنه باشلایوب، بونک اکمالی اوغلی ووارثی اولان بدنجی قریستیانه براقمشدی.

— آلتنجیسی بدنجی قریستیانک اوغلی اولوب، ۱۷۶۸ ده طوغمش؛ و۱۷۸٤ ده عته کتیرمش اولان پدرینه وکیل اولوب، ۱۸۰۸ده اصالة دانیمارقه ونوروج قرالی اولمش؛ ونوروجی ضبط ایتمک ایستین اسوجلیلرله محاربه ایدوب، کندیلرینی بومقصددن واز کچیرمش ایدی. فرانسه ایله متفق اولدیغندن، ۱۸۱٤ده اوروپا دول متفقه‌سی فرانسه‌یی مغلوب ایتدکلرنده نوروجی دانیمارقه‌دن آیروب، اسوجه ویرمش؛ وبوکا مقابل دانیمارقه‌یه اسوجک النده بولنمش اولان پومرانیه‌یی وروکن آطه‌سنی ولانبورغی الحاق ایتمشلردر. فردریق اوتاریخدن اعتباراً معارف وصنایع وتجارت وزراعتک ترقیسنه واصلاحات داخلیه‌یه حصر همت ایدوب، ایالاتده مجالس منتخبه‌یی قبول وکشاد ایتمش؛ و۱۸۳۹ده وفات ایدوب، عم زاده‌سی سکزنجی قریستیان خلفی اولمشدر.

فردریق { اسوج قراللرندن اولوب، ۱۶۷۶ تاریخنده طوغمش؛ وابتدا (هه‌قاسل) پرنسی اولوب، ۱۷۱۳ ده اسوج قرالی اون ایکنجی شارلک همشیره‌سی ولیة العهدی (اولریکه)یی تزوج ایتمش؛ و۱۷۱۹ ده زوجه‌سی اسوج قرالیچه‌سی اولدقدن صکره، حکومتی کندی اختیاریله زوجنه ترک ایتمکله، ۱۷۲۰ده صاحب ترجه اسوج تختنه چکوب، اشلسویغ دوقه‌لغنی ترک ایده‌رک دانیمارقه ایله، ولیوونیه، استونیه، اینغریه وقاریلیه‌یه براقه‌رق روسیه ایله مصالحه ایتمش؛ وسلفی زماننده‌کی محاربانک آچمش اولدیغی رخنه‌لری تعمیرله اوغراشوب، علوم وصنایع وتجارت وزراعتک ترقیسنه چالیشمش؛ واستوقهولم آقادمیاسنی تأسیس ایلمشدر. اوتوز برسنه حکومت سوروب، ۱۷۵۱ده وفات ایتمشدر.

فردریق { سیچلیه وناپولیده دخی بو اسمله آراغون خاندانته منسوب اوچ قرال حکم سورمشدر:

برنجیسی برادری ژاقک آراغون قراللغنه چکمسی اوزرینه اونک طرفندن ۱۲۹۱ ده سیچلیه‌ده والی ووکیل براغیلوب، متعاقباً مرقوم ژاق سیچلیه‌یی ناپولی قرالی آنژولی ایکنجی شارله ترک ایتدیکنده، صاحب ترجه پاپانک دخی اوبابده‌کی امرینه عدم اطاعتله، مقاومت ایتمش؛ وسیچلیه اهالیسی ۱۲۹۶ ده قراللغنی اعلان ایتمشلردی. خیلی وقت ناپولی وآراغون ایله فرانسه‌نک عساکر متفقه‌سنه قارشی طایاندقدن صکره، سیچلیه قرالی دینلیوب‌ده (ترینا قریه) قرالی دینلمک شرطیله حکومتی تصدیق اولنمش؛ وترینا قریه جزیره‌نک اسم قدیمی اولمغله، بوعنواندن برشی غائب ایتمه‌مشدی. قرق اوچ سنه حکومت سوردکدن صکره ۱۳۳۷ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی «ساده» لقبیله ملقب اولوب، برنجینک تورونیدر. ۱۳۵۵ ده بیوک برادری لوی‌یه خلف اولوب، ۱۳۷۷ تاریخنه‌دک حکومت سورمش؛ و۱۳۵۶ ده مسینه وپالرمو ناپولی قرالیچه‌سی ژانه طرفندن ضبط اولنه‌رق، طقوزسنه صکره موی‌الیهایه جزیه ویرمک شرطیله، بوایکی شهری استرداد ایتمشدی.

— اوچنجیسی ۱٤۹۶ تاریخنده یکنی ایکنجی فردیناند خلف اوله‌رق، سیچلیه وناپولی قرالی اولمش ایسه‌ده، درعقب فرانسه قرالی اون ایکنجی لوی ایله کندیسی اتفاق ایدن آراغون وقاستیله قرالی فردیناند طرفندن ملکی ضبط اولنمش؛ وکندیسی فرانسه‌یه چکیلوب، قرال طرفندن (منه) قونتلغی ویریله‌رک، بعض تخصیصات دخی باغلانمشدی.

فردریق { سنت (St. Frédéric) قتولیکلرک عزیزلرندن اولوب، ۸۲۰ دن ۸۳۸ تاریخنه‌دک (اوترخت) پسقپوسی بولنمش؛ وباویره قرالیچه‌سی (بودیت)ک حرکات سفاهت کارانه‌سنی تنقید ایتدیکچون، بونک امریله قتل اولنمشدی. تموزک ۱۸ نده یورطیسی اجرا ایدرلر.

فردریق { یاخود فردریق سیتی (Frederick, Frederick - City) آمریقای شمالیده ممالک مجتمعه‌نک حکومات شرقیه‌سندن (ماریلاند) جمهوریتنده وآناپولیسک ۹۵ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق گوزل بر اووه‌ده واقع بر

برقصبه اولوب، ۱۰۹۰۰ اهالیسی وکلیتلی ذخایر تجارتی واردر.

فردریقتون { (Fredericton) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دو. میذیون مملکت واسطه‌سنده یکی برونسویق خطه وایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، اوتاوه‌نك ۱۰۰۰ کیلومتره شرقنده وهالیفاقسك ۴۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ۶۰۰۰ اهالیی جامعدر. سوقاقلری دوز ومنتظم برقصبه اولوب، خانه‌لری اخشاب ویالکز دارالفنون ایله حکومت قوناغی کارکیردر.

فردریقسبرغ { (Frederiksberg) دانیمارقه‌نك (سلاند) جزیره‌سنده وقوپنهاغك قارشیسنده برقصبه اولوب، ۱۶۲۸۵ اهالیسی واردر. پایتختك برمحله‌سی حکمنده‌در.

فردریقسبورغ { (Frederiksbsrg) دانیمارقه‌نك سلاند جزیره‌سنده و (السنور) ك ۲۲ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ۱۶۸۸۰ اهالیسی وقراله مخصوص بیوك ومصنع برسرایی واردر.

فردریقسبورغ { (Frederiksborg) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك ویرجینیا حکومتنده وریچموندك ۹۰ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ۴۰۴۰ اهالیسی وذخایر وتوتون تجارتی واردر. وقتیله بك زنکین بولنمش اولان آلتون معدنلری شمدی متروکدر. ممالك مذکوره‌نك استقلالی صره‌سنده بعض بیوك محاربه‌لره میدان اولمغله شهرت بولمشدر.

فردریقسشتاد { (Frederiksstad) نوروجك قسم جنوبیسنده قریستیانیا ایالتنك (اسماالنه) قضاسنده وقریستیانیانك ۲۲ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (غلومن) نهرینك منصبنده برقصبه واسکله اولوب، ۹۷۰۰ اهالیسی، ترسانه‌سی، صید ماهیسی وبك ایشلك کراسته وسائره تجارتی واردر.

فردریقسهالد { (Frederikshald) نوروجك قسم جنوبیسنده قریستیانیا ایالتنده وقریستیانیانك ۹۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده (اسماالنه) قضاسنك مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۹۹۵۵ اهالیسی، وکراسته اخراجاتی، تجارت بحریه‌سی، اسکی برقلعه‌سی وایکی مسله‌سی (یعنی دیکیلی طاشی) واردر.

فردریق کوییوم { (Frédéric Guillaume) وآلمانجه :

فردریق ویلهلم { (F. Vilhelm) بواسمله پروسیه‌ده بش حکمدار کلمشدر:

برنجیسی برنجی فردریقك اوغلی اولوب، ۱۶۸۸ تاریخنده طوغمش، و۱۷۱۳ده پدرینه خلف اولوب، پدری نه‌قدر کریم وترقی پرور ایدیسه، کندیسی اوقدر خسیس ودشمن ترقی ایدی. یالکز عسکرلکه اهمیت ویروب، عمرینی قیشله‌لرده کچیرمش؛ ودنیانك هرطرفندن ایری نفرلر طوپلایوب، بونلرك تعلیمیله اوغراشمشدر. ۱۷۱۵ده دانیمارقه قرالی دردنجی فردریقله بالاتفاق، اسوجه اعلان حرب ایتمکله، نتیجه‌سنده پومرانیانك برقسمنی ضبط ایتمشدی. ۲۷ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۷۴۰ده وفات ایدوب، اوغلی مشهور بیوك فردریقه طولو برخزینه وقوتلی برعسکر براقمشدر.

— ایکنجیسی بیوك فردریقك یکنی اولوب، ۱۷۴۴ده طوغمش؛ و۱۷۸۶ده مشارالیه خلف اولوب، ذوق وسفاهته طالمغله، بتون وکلا وکبراسنی دلکیر ایتمش، وپروسیه‌نك سلفی زماننده قزانمش اولدیغی قوت ونفوذدن هیچ براستفاده ایتمه‌مشدر. ۱۷۸۷ ده دولت عثمانیه ایله روسیه آره‌سنده وقوع بولان محاربه‌ده غریب برمسلك اتخاذ ایتدیکی کبی، ۱۷۹۱ ده فرانسه‌یه قارشی ایتدیکی حربدن دخی مستفید اوله‌میوب، عسکری برنسویق دوقه‌سنك قوماندهسیله شامپانیایه داخل اولمش، وپارسه کیرمسنه برمانع قالمامش ایکن، بلاسبب عسکرینی کری آلمشیدی. لهستانك ایکنجی مقسمه‌سنده روسیه ایله اویوشمش؛ و۱۷۹۵ ده فرانسه ایله اتفاق ایتمشدی. اون برسنه حکومتدن صکره ۱۷۹۷ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ایکنجینك اوغلی اولوب، ۱۷۷۰

تاریخنده طوغمش، و١٧٩٧ ده پدرینه خلف اولوب، عاقل ومدبر برآدم اولمغله ، ١٨٠٦ تاریخنده‌دك فرانسه ایشلرینه مداخله ایتمیه‌رك ، بیطرف قالمش ایسه‌ده، اوندن صکره روسیه طرفندن اتفاق عمومی‌یه ادخال اولنه‌رق، فرانسه‌یه اعلان خصومت ایتمکله، بیوك ناپولیون (بنا) مظفریتی اوزرینه برلینی ضبط ایتمش؛ وفردریق ویلهلم آنجق ١٨٠٦ ده پایتختنه عودت ایده‌بیلمشدی. محاربه‌نك تخریباتی تعمیر واصلاحه اوغراشمقده ایکن، ١٨١٢ و١٨١٤ محاربه‌لری ممالکنك قسم اعظمنی یکیدن تخریب ایتمش؛ ونهایت (واترلو) محاربه‌سندن صکره صلح عمومی تقرر ایتمکله، صاحب ترجمه بقیهٔ عمرنی تلافیٔ مافاته واصلاحات داخلیه‌یه صرف ایده‌رك، آوروپاجه صلح واسایشك محافظه‌سنه دخی چوق یاردیمی اولمشدر. قرق اوچ سنه حکومت سوردکدن صکره ١٨٤٠ ده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی اوچنجینك اوغلی اولوب، ١٧٩٥ تاریخنده طوغمش ، و١٨٤٠ ده پدرینه خلف اولوب، زماننده پروسیه‌ده برطاقم تمایلات وبرلینده قاریشقلق ظهور ایتمکله، اصول مشروطیتی قبوله مجبور اولمش ؛ وآنجق کندیسی پك متردد وموسوس کوریتوب، دفعاتله ویردیکی حقوقی استرداده چالیشمش؛ و١٨٥٧ ده شعورینه خلل کلمکله ، ادارهٔ اموری برادری پرنس ویلهلمه ترك ، و ١٨٦١ ده وفات ایتمشدر.

— بشنجیسی برنجی ویلهلمك اوغلی وشمدیکی ایمپراطورك پدری اولوب ، ١٨٣١ ده طوغمش ؛ وپروسیه ایله فرانسه محاربه‌سنده اوچنجی قول اردوسنك قوماندانی بولنمش؛ وبو محاربه‌ده مشیریت رتبه‌سنی احراز ایتمش ایدی . ١٨٨٨ ده پدرینك وفاتی اوزرینه پروسیه قرالی وآلمانیه ایمپراطوری اولوب، آنجق بوغازندن خسته بولنمغله، برقاچ آی سورن مدت حکومتنی تبدیل هوا ایچون کیتمش اولدیغی ایتالیاده کچیره‌رك، بنه اوسنه وفات ایتمشدر. افکار وحسیات صلح پرورانه وانسانیتکارانه ایله متصف برذات ایدی. ١٨٥٨ ده انکلتره قرالیچه‌سی ویقتوریانك بیوك قیزی پرنسس ویقتوریا ایله عقد ازدواج ایتمشیدی .

فردریق هنری { وفلمنکجه فردریق هندریق (Frédéric-Henry, Frédérik-Hendrik) بحر محیط کبیرده یکی کینه جزیرهٔ کبیره‌سنك جنوب غربی ساحلی قارشیسنده سیجلیه‌یه مشابه وهمان سیجلیه قدر بیوك برآطه اولوب ، جنوب غربی کوشه‌سی ٨°٢٢′ عرض جنوبی ایله ١٣٥°٢٠′ طول شرقیده واقعدر. یکی کینه‌دن طار واوزنجه بربوغازله آیرلمشدر.

فردوسی { (حکیم ابوالقاسم حسن بن اسحق بن شرفشاه طوسی) ایران شعراسنك رئیس وسالاری اولوب، دنیانك اك بیوك شعراسندن معدوددر. خراسانده طوس شهری جوارنده (رزان) قریه‌سنده ٣٢٠ تاریخلرنده دنیایه کلمشدر. روایته کوره پدری طوسك خارجنده بر باغچه‌نك اعماریله مشغول اولدیغندن، فردوسی تلقیب اولنمش؛ وصاحب ترجمه دخی پدرینك لقبنی مخلص اتخاذ ایتمشدر. فردوسی اکمال تحصیلدن صکره وطننده مطالعهٔ کتبله اشتغال ایدوب، علی الخصوص ایران قدیم تاریخی نظر دقتی جلب ایتمکله، « باستان » عنوانیله ایران قدیمك تواریخ وحکایات واساطیرینی حاوی بولنان کتابی ازبر ایده‌جه‌سنه اوقودقدن صکره، هنوز مجوس دیننده بولنان بعض دهقانلرك اباعن جد نقل ایندکلری حکایاتی دخی استماعله تلذذ، واکثریا کوینك یانندن جریان ایدن برصویك کنارنده مطالعه ایله بعض اشعار سویلمکله توغل ایدر ایمش. بوصو یازین قورودیغندن، فردوسینك تاکوچکلکی زماننده بوکا برسد انشاسیله صوینك اطرافده‌کی اراضی‌یی احیاده استعمالی فورونتیسی ذهننی اوغشایوب طورر ایمش. بووجهله فردوسی برکویده مجهول برحالده یاشایوب طورمقده ایکن، تصادفاً طوس والیسندن برحقسزلق کورمکله، تظلم ایچون غزنه‌یه کیدوب، پادشاه عصر اولان مشهور سلطان محمود سبکتکینه عرضحال تقدیمی وسیله‌سنك جست وجوسنده ایکن ، برکون تصادفاً پادشاه مشار الیهك ملك الشعراسی بولنان عنصری ایله شاکردانندن عسجدی وفرخینك مجلسنه اوغرامش؛ وبواوچ شاعر فردوسی‌یی کویلی قیافتنده کورنجه ، استثقال ایدوب، بوراسی مجلس شعرا ومیدان مشا-

عرەدر، شعرە مقتدر اولمیانلر کیرمز، بوللی افادە ایلە دفع ایتمك ایستمشلرسەدە، فردوسی شعردن جزئیجە بهرە‌سی اولدیغنی بیان ایدنجە، شاعرلر مشکل قافیەلی برر مصراع سویلیوب صاحب ترجمەدن دردنجی مصراعی طلب ایتمشلر، کە او مصراعلر فردوسینك‌کی ایلە برابر شونلردر:

عنصری : چون عارض توکل نبود در کاشن
عسجدی : مانند رخت ماه نباشد روشن
فرخی : مژکانت همی کذرد از جوشن
فردوسی : مانند سنان کیو در جنك پشن

اوچ شاعر فردوسینك بربداهە سویلدیکی بو مصراعدن شاعرلکدەکی اقتدار وفوتنی آکلایەرق، کندیسنی مجلسلرینە ادخال، وحقندە حرمت واکرام ایتدکدن ماعدا، سلطان محمود سبکتکین اوتەدن بری عنصری‌یی اسکی ملوك ایران احوال تاریخیە‌سنی سلك نظمە چکمکە ویا بونی یاپەجق برشاعر طلبنە تشویق واجبار ایتمکدە اولدیغندن، شاعر مشارالیە فردوسینك بومصراعندن ایران تاریخ قدیمنە وقوفنی حس ایدەرك، بو بابدە استیضاحات لازمەدن صکرە، بو ذاتك پادشاهك آرزوسنی یرینە کتیرمکە مقتدر اولەبیلەجکنی آکلایەرق، همان سلطان محمودە کیفیتی عرض ایلە، فردوسی‌یی حضورینە چیقارمش؛ وپادشاه صاحب ترجمەدن وطنی اولان طوس شهری حقندە معلومات ایستیوب، مأمولندن زیادە ایران قدیم تاریخندن خبیر اولدیغنی آکلادیغی کبی، تکالیف واقعی اوزرینە، سویلدیکی اشعاری‌دە استحسان ایتمکلە، شاهنامە‌نك نظمنی فردوسی‌یە امر وحوالە، وکندیسنە سرایدە اوطە ومعینات تخصیص ایتمشدی. فردوسی درت سنە قدر غزنیندە سرای حکمداریدە شاهنامە‌نك نظمیلە مشغول اولدقدن صکرە، ینە بونظملە اشتغال ایتمك اوزرە، رخصت آلەرق، وطننە عودت ایتمش؛ واوتوز سنەدە آلتمش بیکدن زیادە بیتی حاوی اولان «شاهنامە» یی اکمال ایدوب، غزنەیە کونورەرك، سلطان محمودە تقدیم ایتمشدی. پادشاه مشارالیە مقدما شاهنامە‌یی بیك زیادە بکندیکندن، هر بیت ایچون برآلتون ویرمکی وعد ایتمش ایکن، فردوسینك غیبوبتندە بدخواهلری رافضیدر دیە سلطان محمودك نزدندە سعایت ایتملریلە، پادشاه مشار-

الیە سنیلکدە پك صاب ومتعصب وشیعیلرە دشمن اولدیغندن، وبر روایتدە متقربیندن حسن میمندی ویا ایاز بو قدر مبلغك بر فسانەکو شاعرە اعطاسیلە خزینەنك متضرر اولمسی جائز اولەمیەجغنی عرض ایتدیکندن، هر بیت ایچون بردرهم کومش ویرمش؛ وفردوسی بوجائزە‌یی استصغار ایتمکلە، ویردکلرندە حمامدە بولندیغندن، بر ثلثنی کونورن آدمە، برثلثنی حمامجی‌یە و بر ثلثنی‌دە شربتجی‌یە ویرەرك، سلطان محمود حقندە پك مؤثر وسرت بر هجویە یازدقدن صکرە، اختفا، وبعدە خفیا هراتە واورادن طبرستان جهتلرینە فرار ایتمش؛ وسلطان مشارالیە غضبندە دها بر طاقم اشعار یازمق عزمندە بولنمش ایسەدە، یانلرینە التجا ایتدیکی بعض کبرا حدتنی تسکین ایلە، بو نیتدن واز کچیرمشلردی. بر روایتدە فردوسی سلطان محمودك قلمروی داخلندە بریردە امین اولەمامغلە، بغدادە قدر کاوب، خلیفۀ عباسی‌یە التجا ایتمش؛ وآنجق شاهنامە مجوس ملوکنك مدحلریلە مملو اولدیغندن، خلیفەنك بوندن ممنون اولەماسی طبیعی اولمغلە، خلیفۀ مشارالیە نامنە یوسف وزلیخا قصەسنی نظم ایتمشدر. برخیلی وقت صکرە نامی اونودلمغلە، وطننە عودت ایدوب، مخفیت حالندە یاشامقدە ایکن، برکون سلطان محمود غزنوی کندیسنك حالە مناسب بربیتنی ایشیدنجە، حقندە ایتمش اولدیغی معاملۀ غدریەدن پشیمان اولوب، حالنی صورمش؛ ووطننده اولدیغنی اوکرنجە، وعد ایتمش اولدیغی آلتونلری کوندرمش ایسەدە، بو مکافاتی کونورن مأمور طوسك برقپوسندن کیررکن، فردوسینك جنازەسی او برقپودن چیقیوردی. زاهدە وصالحە بر همشیرە ویا کریمەسندن بشقە وارثی اولمامغلە، آلتونلری بوکا تکلیف ایتدکلرندە، قبول ایتمیەرك، فردوسینك کنجلکندن بری کوینده‌کی درەیە بر بند یاپمق منویۀ ضمیری اولدیغنی، وبو آقچە ایلە او بندی یاپارلرسە، روحنك خشنود اولەجغنی بیان ایتدیکندن، مذکور بندی انشا، وآرتان آقچە ایلە اهل سبیل ایچون بر رباط بنا ایتمشلردی. فردوسی ۴۱۱ وبر روایتدە ۴۱۶ تاریخندە طقسان یاشلرندە وفات ایدوب، طوسك خارجندە مدفوندر.

فردوسینك «شاهنامه» سی تقلیدی ناقابل براثر قیمتدار اولوب، صاحبنك یونانیلرك اومیروسی، رو- مالیلرك (ورجیل) ی، ایتالیالرك (دانت) ی وانكلیز- لرك (میلتون) ی كبی امثالی كلمز دهات شعرادن اولدیغنه بر دلیل علنیدر. او جسیم كتابك الفاظ وتعبیرات عربیه‌دن خالی صرف فارسی اولمسی آیریجه بر هنر ومعرفتدر. هله سلاسق بر راده‌در، كه هرخانغی بیتنك نثره تحویلی مراد اولنسه، حضرت استادك قوللاندیغی الفاظدن بشقه الفاظ بولمق ممكن اوله‌میوب، كندیسنك عادتا سوز سویلركبی برسلا- ست طبیعیه ایله بیت سویلمش اولدیغی آكلاشیلور؛ وهیچ بر بیتنده وزن وقافیه الجاسیله غریب ویا غیر طبیعی بركله قوللاندیغی كورلمز. شاهنامه‌نك كشتاسب دورندن و زردشتك ظهورندن بحث ایدن برقسمی فردوسیدن اول شاعر دقیقی طرفندن یازلمش اولدیغنی فردوسی كندیسی بیان، ودقیقینك نظمنی عیناً قبول ونقل ایدیور. كتاب مذكورك صوكنده یزدكرد زماننده عربلرك ایران اوزرینه، غلبه‌سندن بحث ایدن قسمنك‌ده اسدیٔ طوسی طرفندن نظم اولندیغی مروی ایسه‌ده، مثبت دكلدر. بعض شهنامه‌لرده فضله برطاقم بحثلر دخی بولنوب، بونلر «ملحقات شهنامه» عنوانیله مطبوع شاهنامه‌لرك صوكنه علاوه اولنیورسه‌ده، فردوسینك اولمسه‌كركدر. شاهنامه هندستان و ایرانده وآوروپاده دفعاتله طبع وتمثیل اولنه‌رق، انكلیزجه و فرانسزجه‌یه دخی ترجمه او- لنمشدر. فتح بن علی البنداری الاصفهانی ملوك ایوبیه‌دن عیسی بن عادلك نامنه نثراً عربی‌یه ترجمه ایتمشدر. نمونه اولمق اوزره، شهنامه‌نك ابتداسنده‌كی برایكی بیتی ایرادله اكتفا ایده‌جكز.

بنام خداوند جان و خرد
كزین بر تر اندیشه برنكذرد

خداوند نام وخداوند جای
خداوند روزی‌ده رهنمای

شهنامه‌سیله یوسف وزلیخا منظومه‌سندن بشقه فردوسینك بعض اشعاری منقولدر. دیوان نظمنه رغبت ایتمه‌مش اولدیغی آكلاشیلیور. طوس علماسندن ابوالقاسم كركانی فردوسی حقنده، ملوك مجوسی مدح ایتمش اولمسندن طولایی، سؤظنده بولنمغله، وفاتندن صكره رؤیاسنده فردوسی‌یی جنتك برمقام عالیسنده كوره‌رك، سببنی صوردقده، توحیدده سویلمش اولدیغی بربیته مكافاةً او مقامه نائل اولدیغنی بیان ایتمش اولدیغی مرویدر، كه او بیت شودر:

جهانرا بلندی وپستی توئی
ندانم چه‌ئی هرچه هستی توئی

فردوسی } اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (اوزون فردوسی) و (فردوسیٔ طویل) دینمكله شهیر اولوب، بروسه‌لیدر. تواریخ ومحاضراتده بدطولایی اولوب، سلطان بایزید خان ثانی نامنه «شاهنامه» عنوانیله ۳۸۰ جزء اوزرینه بیوك بر منظومه نظم ایده‌رك، پادشاه مشارالیهه تقدیم ایتدیكنده، اك كزیده‌لرینك انتخابیله ۸۰ جزئه تنزیلنی امر ایتمش اولدقلرندن، شاعر بوندن كوجنوب، فردوسیٔ طوسی‌یه تقلیداً بر هجویه سویلدكدن صكره، خراسان طرفنه قاچمش؛ واوراده وفات ایتمشدر. اشعارینه دسترس اولنه‌مدی.
— ایكنجیسی موره‌ده‌كی (مزستره) قصبه‌سندن اولوب، طریق قضایه سالك ایدی. شو بیت اونكدر:

باشی نیده‌یم ویرمز ایسه‌م یولكه آنی
بوینمده لیپه بر كوتورم باركرانی

فردی } ایران شعراسندن اولوب، مشهدلیدر. شاه عباس ماضی زماننده نشأت ایتمشدر. شو بیت اونكدر:

ماودل هریك مرادی از خدا میخواستیم
اوترا میخواست وما درد ترا میخواستیم

فردیناند } (Ferdinand) بو اسمله آلمانیه‌ده اوچ ایمپراطور كلمشدر:

برنجیسی آوستریا باش دوقه‌سی كوزل فیلیپك اوغلی ومشهور شارل كینتك كوچك برادری اولوب، ۱۵۰۳ تاریخنده اسپانیانك (الفلعه) قصبه‌سنده طوغمش؛ و۱۵۱۹ده، بیوك بدرینك وفاتی اوزرینه، چهستان ومجارستان قرالی دخی اولمش؛ و۱۵۳۱ده روما قراللغنده انتخاب اولنه‌رق، ۱۵۵۶ده، شارل كینتك فراغی اوزرینه، آلمانیا ایمپراطوری اولمش ایدی. پاپا دردنجی پول، كندیسنك رأینه مراجعت اولنمدیغندن، ایمپراطورلغنی تصدیق ایتمه‌مش ایسه‌ده، فردیناند بوتصدیقی لزومسز كوروب، او وقتدن بری

ايمپراطورلرك انتخابنده پاپانك رأيى استحصال اولنمامغه باشلامشدر. صلح واسايشله حكومت سوروب ، صوك سنه‌لرينى قتوليكارله پروتستانلرك بينى اصلاحه صرف ايتمش؛ و١٥٦٤ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى برنجينك حفيد زاده‌سى اولوب ، ١٥٧٨ده طوغمش؛ و١٦١٧ده چهستان وبرسنه صكره مجارستان قرالى اولوب، ١٦١٩ده آلمانيه ايمپراطورلغنه انتخاب اولنمشدر . پروتستانلرك بك عليهنده بولنوب، حاميلرى بولنان (پالاتنيات) برنسى بشنجى فردريقله وبعده دانيمارقه قرالى دردنجى قريستيانله خيلى وقت محاربه ايتمش؛ وبونك زماننده چهستانده اوتوز سنه‌لك محاربه‌يه سببيت ويرن برعصيان ظهور ايده‌رك ، كنديسنى اوغراشديرمشيدى . ١٦٣٧ده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسى ايكنجينك اوغلى اولوب، ١٦٠٨ تاريخنده طوغمش؛ و١٦٢٥ده چهستان و١٦٢٧ده مجارستان قرالى اولوب، ١٦٣٧ده پدرينه وراثةً آلمانيه ايمپراطورى اولمش ؛ وبودخى پدرينك باشلامش اولديغى اوتوز سنه‌لك محاربه‌يه دوامله ، فرانسه واسوجه قارشى اعلان حرب ايده‌رك، نهايت مغلوب اولمغله ، آلمانيه‌ده حريت مذهبى قبوله ، وپومرانيه‌يى اسوجه ، آلساس ايله بعض پسقپوسلقلرى‌ده فرانسه‌يه ترکه مجبور اولوب، ١٦٥٧ده وفات ايتمشدر.

فرديناند { بواسمله اسپانيه‌ده يدى قرال كلمشدر:

برنجيسى (ناواره) قرالى اوچنجى (سانكه)نك اوغلى اولوب، ١٠٣٤ تاريخنده پدرينك حياتنده قستيله قرالى طانيمش ؛ و١٠٣٧ده لئون قرالغنى دخى ضبطله، تولده وسويله وسراغوسه قراللرينى تحت اطاعتنه آلمش؛ وناواره قرالى بولنان برادرينى قتل ايله، ملكنى ضبط ايتمش ؛ وحال تدنيده بولنان اندلس عربلرندن برچوق يرلر آلمش ايدى . ظالم وغدار برحكمدار ايدى . ملكنى اوچ اوغلى بيننه بعدالتقسيم، ١٠٦٥ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى لئون قرالى اولوب ، ١١٥٧ده پدرى سكزنجى آلفونسه خلف اولمش ؛ وبرادرى اوچنجى سانكه‌نك وفاتندن صكره، صبى بولنان اوغلى طقوزنجى آلفونسك وصيى صفتيله قستيله‌ده دخى حكم سوروب، عربلردن برخيلى يرلردخى ضبطله، اولكاسنى توسيع ايتمش ؛ وبراهل صليب عسكرى حاضرلامقده ايكن، ١١٨٨ده وفات ايلمشدر.

— اوچنجيسى سنت يعنى عزيز ديمكله معروف اولوب ايكنجى فرديناندك تورونى ولئون قرالى طقوزنجى آلفونسك اوغليدر . ١٢٠٠ تاريخنده طوغوب، ١٢١٧ده قستيله قرالى اولمش؛ و١٢٣٠ تاريخنده لئون قرالغنى الحاق ايدوب ، مسلمانلره قارشى برچوق محاربه‌لر ايده‌رك قرطبه، اشبيليه، قاديس وسائر ممالكى ضبط ايتمشدى. ١٢٥٢ده وفات ايتمشدر . پاپا اونجى قلمان طرفندن اعزه صره‌سنه چكيريلوب، مايسك ٣٠نده بورطيه‌سى اجرا ايدرلر.

— دردنجيسى «مؤخر» لقبيله ملقب اولوب، ١٢٨٥ده سويله‌ده طوغمش؛ و١٢٩٥ده پدرى دردنجى سانكه‌يه وراثةً قستيله ولئون قرالى اولوب، ابتدا لئون وقستيله قراللقلرينى غصب ايتمك ايستين بعض اعضاى خاندانيله وآراغون وپورتكيز قراللريله اوغراشمش ايسه‌ده، بعده والده‌سى (ماريه ده‌مولينه)نك تدبيريله بوغوائلى برطرف ايدوب، بوآره‌لق اولكاسنك برقسمنى ضبط واسترداد ايتمش اولان اندلس اهل اسلامى يدندن دخى مذكور يرلرى اخذ وجبل طارق ضبط ايتمشدى. ١٣١٢ده وفات ايتمشدر. ظالم وبدسيرت ايدى.

— بشنجيسى «قتوليك» لقبيله ملقب اولوب ، قستيله ، آراغون، غرناطه وسيچيليه قرالى ايدى . ١٤٥٢ده طوغوب، آراغون وسيچيليه قرالى ايكنجى جوانك اوغليدر . اون يدى ياشنده ايكن قستيله وارثه‌سى (ايزابلا)يى تزوج ايتمكله، ١٤٧٤ تاريخندن اعتباراً بوممالكده زوجه‌سى نامنه حكومت سورمكه باشلايوب، ١٤٧٩ده پدرينك ملكنه دخى وارث اولمش؛ وهمان بتون خرستيان اسپانيه‌يى تحت حكمنه آلدقدن صكره ، مسلمانلرك النده قالمش اولان غرناطه جهتنى دخى ضبطله ، انكيزيسيون محكمهٔ ملعنت كارانه‌سنى تأسيس ايده‌رك، مسلمان ويهوديلرى اسپانيه‌دن اخراج، وبرطاقلرينى محكمهٔ مذكوره‌نك مدهش اشكنجه‌لرينه تسليم ايده‌رك ، تاريخده امثالى كورولمه‌مش، مظالمه ميدان ويرمشدى. قريستوف

قولومبی قبول و آمریقانك کشفنه مأمور ایتدکدن صکره، کندیسنه برطاقم قزاندیران بو بیچاره‌یی مکافاة برینه مجازاته اوغراتمشدی. ناپولی قراللغنی ده فرانسزلردن ضبط ایتمشدی. زوجه‌سی ایزابلا وفاتنده قستیله قراللغی قیزی مجنونه ژانه‌یه براقش ایسه‌ده، بونك اوغلی دون قارلوس (که بعده شارل کنت اسمیله شهرت بولمشدر) بیوینجه‌یه قدر وصایتی زوجی صاحب ترجیحه حواله ایتمشدی. مرقومه ژانه‌نك زوجی آرشیدوق فیلیپ برآزه‌لق بووصایتی آلمق ایستمش ایسه‌ده، ١٥٠٦ده مرقوم وفات ایتمکله، فردیناند رقیبسز قالوب، ١٥١٢ده ناواره‌یی دخی ضبطله، پورتکیزدن بشقه بتون ایبریا شبه‌جزیره‌سنی یعنی شمدیکی اسپانیایی تحت حکمنه آلمشدی. پك حیله‌کار، عهدشکن وغدار برحکمدار ایدی. ١٥١٦ده وفات ایتمشدر.

— آلتنجیسی بشنجی فیلیپك اوغلی اولوب، ١٧١٣ده طوغمش؛ و١٧٤٦ده اسپانیه تختنه چیقوب، انسانیتلی وصلحپرور برآدم اولمغله، مدت حکومتنده معارفك ترقیسنه چالیشوب، برچوق مکتبلر، برقاچ دارالفنون وسنت‌فردیناند آقادمیاسی تأسیس، وبرطاقم جدوللر کشاد ایتمش؛ وصنایع وتجارتی ایلریلدوب، دونتماسنی دخی توسیع واصلاح ایلمش ایدی. ١٧٥٩ده بلاولد وفات ایدوب، برادری اوچنجی شارل خلفی اولمشدی.

— یدنجیسی دردنجی شارلك بیوك اوغلی اولوب، ١٧٨٤ده طوغمش؛ ١٨٠٨ده، پدرینك فراغی اوزرینه، اسپانیه قرالی اولمش ایسه‌ده، برآی صکره پدری حکومتی بونك الندن بالاسترداد، بیوك ناپولیونه تسلیم ایتمسیله، ناپولیون اسپانیه قراللغنه برادری ژوزفی نصب ایتمشدی. فردیناند ١٨١٣ تاریخنه‌دك (والنسی) ده موقوف قالوب، سنهٔ مذکوره‌ده ناپولیون طرفندن اسپانیه قراللغنه اعاده اولنمغله، مملکتنه وصولندن صکره، ١٨١٤ده نقض عهد ایدوب، ١٨١٢ سنه‌سی اعلان اولنان مشروطیت لغو ایتمش؛ وبونك اوزرینه اسپانیه‌ده ظهور ایدن عصیان عسکری‌یی فرانسه قرالی اون سکزنجی لوینك امدادیله باصدیرمش؛ وآمریقاده اعلان استقلال ایتمش اولان ممالك واسعه‌سنی استردادە چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مامش ایدی. اولاد ذکوری اولمدیغندن، اناثك تخته کچمسنی منع ایدن بند قانونی‌یی لغو ایده‌رك، قیزی (ایزابلا) یی ولیة العهد وزوجه‌سی ناپولی پرنسسی قریستینه‌یی نائبة الحکومت براقوب، ١٨٣٣ده وفات ایتمشدر.

فردیناند { پورتکیزده دخی بو اسمله بر حکمدار کلوب، غدار پدرونك اوغلیدر. ١٣٤٠ده طوغوب، ١٣٦٧ده پدرینه خلف اولمش؛ وقستیله قراللری ایکنجی هنری وبرنجی جوان ایله برمدت اوغراشدقدن صکره، ١٣٨٣ده وفات ایتمشدر.

— پورتکیز پرنسلرندن دخی برنجی جوانك اوغلی برفردیناند اولوب، ١٤٠٢ده طوغمش؛ و١٥ یاشنده ایکن، مسلمانلره قارشی حرب ایتمك غیرت تعصب‌کارانه‌سیله آفریقایه کچوب، طنجه‌یی محاصره ایتمش ایسه‌ده، اسیر دوشوب، فاسده تحت اسارتده وفات ایتمشدر. پورتکیز شعراسی بونك سرکذشتنی برطاقم کتب ادبیه‌یه سرمایه اتخاذ ایتمشلردر.

فردیناند { ناپولی وسیجلیه‌ده دخی بو اسمله درت قرال کلمشدر:

برنجیسی آراغون خاندانینه منسوب شانلی آلفونسك ولد نامشروعی اولوب، ١٤٢٤ده طوغمش؛ و١٤٥٨ده پدرینه وراثة ناپولی قرالی اولمش؛ وبرمدت رقیبی اولان قالابره‌لی (ژان) ایله اوغراشدقدن صکره، ظلم واعتسافله حکومت سورمکه باشلایوب، تبعه‌سی برقاچ دفعه عصیان ایتمش ایسه‌ده، جبراً اطاعته اجبار ایتمش؛ و١٤٩٤ده وفات ایلمشدر.

— ایکنجیسی برنجینك توروني وایکنجی آلفونسك اوغلی اولوب، ١٤٩٥ده پدرینك فراغی اوزرینه، ناپولی قرالی اولمش؛ واهالی پدرندن وددەسندن ممنون اولمدقلری کبی، بوندن دخی متنفر اولوب، فرانسه قرالی سکزنجی شارل عسکر سوق ایدنجه جمله‌سی اوطرفه دونه‌رك، کندیسنی ترك ایتمشلر ایسه‌ده، بعده نادم اولوب، چکلمش اولدیغی (اسکیا) آطه‌سندن جلبله، تختی کندیسنه رد ایتمشلردی. ١٤٩٦ده ٢٦ یاشنده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی اسپانیا قراللرندن قتولیك لقبیله ملقب بشنجی فردینناندك عینی اولوب، ١٤٧٩ده

سجیلیه و ١٥٠٤ ده ناپولی قرالی اولمش؛ و ١٥١٦ تاریخنده‌دك اوراده حکم سورمشدر.

— دردنجیسی دون قارلوسك اوغلی اولوب، بونك ١٧٥٩ ده اوچنجی شارل نامیله اسپانیه قراللغنه دعوتنده، ٨ یاشنده اولدیغی حالده، ناپولی قرالی اولمش؛ و جمهوریت زماننده فرانسه‌نك علیهنده بولنمغله، ١٧٩٨ ده، ناپولی‌یی غائب ایدوب، یالکز سجیلیه‌یه مالك قالمش؛ و بر سنه صکره قاردینال روفونك سعیله ناپولی‌یی استرداد ایتمش ایسه‌ده، عهدنده طورمدیغندن، ١٨٠٦ ده ناپولیون طرفندن اخراج اولنه‌رق، بونك برادری ژوزف وبعده مورات ناپولی قرالی اولمشیدی. ١٨١٥ ده تکرار ناپولی‌یه دخی حاکم اولوب، ١٨١٢ ده اهالی‌یه ویرمش اولدیغی مشروطیت حقوقنی استرداد ایتمکله، ١٨٢٠ تاریخنده علیهنده بیوك بر اختلال ظهور ایدوب، آنجق آوستریانك امدادیله بونی باصدیرمغه موفق اوله‌بیلمش؛ و ١٨٢٥ ده وفات ایتمشدر. سجیلیتین قراللغی اعتباریله برنجی فردیناند عد اولنور.

— بشنجیسی سجیلیتین قراللغی اعتباریله ایکنجی فردیناند عد اولنوب، ١٨١٠ ده طوغمش؛ و ١٨٣٠ ده پدری برنجی فرانسوایه خلف اولوب، ابتدا بعض امیدلر ویرمش ایسه‌ده، بعده تبعه‌سنه عنف وشدتله معامله ایده‌رك، عمومك بغضنی قزانمش؛ و ١٨٤٨ ده مشروطیت اعطاسنه مجبور اولمش ایسه‌ده، ایرتسی سنه کری آلوب، اهالی‌یی عصیانه مجبور ایتمش؛ وعصیانی باصدیررکن او قدر شدت کوسترمش، که دول اجنبیه مداخله‌یه مجبور اولمشلر ایدی. ١٨٥٩ ده وفات ایتمشدر. اون اوغلی اولوب، بونلرك بیوکی ایکنجی فرانسوآ خلفی اولمش ایسه‌ده، برسنه صکره اسقاط اولنوب، ایتالیا اتحادی اعلان اولنمشدر.

فردیناند { آوستریانك سابق ایمپراطوری اولوب، ١٧٩٣ ده ویانه‌ده طوغمش؛ و ١٨٣١ ده ساردنیه قرالی ویقتور امانوئلك قیزی (آنه قارولینه) ایله ازدواج ایدوب، ١٨٣٥ ده پدری برنجی فرانسوآیه خلف اولمشدر. ابتدا پدرینك مسلکنه دوامله، ادارهٔ اموری عمجه‌سی آرشیدوق لوبی وپرنس مترنیخك الینه براقه‌رق، صنایعك ترقیسنه ودمیر یوللرك تمدیدینه حصر همت ایتمش؛ و ١٨٤٨ ده ظهور ایدن اختلال اوزرینه مترنیخدن آیریله‌رق، مشروطیت اصولنك اتخاذینه راضی اولمش ایسه‌ده، ارباب اختلاله اوبوشه‌میه‌جغنی آکلایه‌رق، و بربرینی متعاقب ویانه‌ده ظهور ایدن قاریشیقلقلردن اورکه‌رك، تاریخ مذکورده تختی یکنی فرانسوآ یوسفه ترکله، فراغته مجبور اولمش؛ و ١٨٧٥ ده پراغه‌ده وفات ایتمشدر.

فرزداقلی { ایران شعراسندن اولوب، شاه طهماسب صفوی نامنه ایران تاریخنه دائر «مصطفی نامه» عنوانیله شاهنامهٔ فردوسی وزننده ١٠٤٠٠٠ بیتی حاوی بر بیوك منظومه‌سی وعربی وفارسی وهندی لسانلرنده یازلمش کتابلرك اسامیسنی حاوی برکتابی واردر. مقامات حریری‌یی دخی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر.

فرزدق { (ابونواس همام بن غالب بن صعصعة التمیمی) اعاظم شعراء عربدن وتابعیندن اولوب، حضرت علی (رضه) افندمزه وسائر اصحاب کرامه یتشمشدر. جریر ایله معاصر اولوب، بینلرنده برچوق مشاعره وملاطفه‌لری واردر. کوفه‌ده یاشامش، و ١١٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. دیوان اشعاری مشهوردر. اهل بیت نبوی حقنده برچوق مدایحی واردر. عبدالملك بن مروان زماننده برسنه بونك اوغلی هشام حجه کیدوب، امام زین العابدین علی بن حسین بن علی (رضهم) دخی او سنه حجده بولنمغله، هشام حجر اسودی اوپمکه قصد ایتدیکی حالده، ازدحامدن بناشه‌میوب، برطرفده بکلمکده ایکن، حضرت امام بناشمق ایستینجه، بتون حاضرون کمال حرمت وتعظیمله آچلدیغنی کورن عونه‌سی هشامه بو ذاتك کیم اولدیغنی صوردقلرنده، هشام تجاهل یوزندن بیلم دینجه، اوراده بولنان فرزدق بداهةً بر قصیدهٔ بلیغه سویلمشدر، که ایلك بیتلری بروجه آتیدر:

هذا الذی تعرف البطحاء وطأته
و البیت یعرفه و الحل و الحرم
هذا ابن خیر عباد الله کلهم
هذا التقی النقی الطاهر العلم
اذا رأته قریش قال قائلها
الی مکارم هذا ینتهی الکرم الخ

بو قصیده‌سندن طولایی هشام طرفندن حبس اولنه‌رق، خیلی وقت محبوس قالمش؛ ومحبسده ایکن

حضرت امام کندیسنه اون ایکی بیك درهم کوندروب، فرزدق، بن آنجه ایجـون مدح ایتدم، دیه‌رك، قبول ایتمك ایستمه‌مش ایسه‌ده، حضرت امام «بز وبردیکنی کری آلماز برخاندانه منسوبز» دیه‌رك، قبوله مجبور ایتمشلردی.

فرژوس (Fréjus) فرانسه‌نك (وار) ایالتنده و (دراکینیان) ك ٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده همنامی اولان کورفزك قربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٣٤٠٠ اهالیسی وروماليلردن قالمه برچوق آثار عتیقه‌سی واردر.

فرس (پارس) دن معرب اولوب، عربلر عندنده‌ایران وایرانیلره‌وعلی‌الخصوص ایران قدیمه اطلاق اولنور.

فرساله (Pharsala) تساليه‌ده‌کی چتالجه قصبه‌سنك اسم اصلی واجنبیسیدر.
[«چتالجه» ماده‌سنه مراجعت بیوربله.]

فرسان بحراحمرك قسم جنوبیسنده (جزان) اسکله‌سی قارشیسنده وجزیرة العرب ساحلندن ٤٩ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ایکی بیوجك واون ایکی قدرکوچك آطه‌لرله برطاقم قیالر اولوب، ′٣٠°١٦ ایله °١٧ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر. ساحل جهتنده بولنان وفرسان الکبیر دینلن الك بیوکلری ٤٠ کیلومتره قدر اوزون‌اولوب، کوزل صومنبعلری، خرمالقلری، جنوب شرق کوشه‌سنده کوزل برلیمانی وایکی قریه‌سی واردر. فرسان الصغیر یاخود محرك دینلن ایکنجیسی برنجینك شمالنده‌اولوب، بوبی ٣٠ کیلومتره‌قدردر. ایکیسنك‌ده اهالیسی مرجان صیدیله مشغولدرلر. عن‌اصل‌فرسان تغلب قبائلندن برقبیله‌نك اسمی اولوب، مذکور آطه‌لرك بوقبیله افرادیله مسکون بولنمش اولدقلرینه مبنی بواسمله تسمیه اولنـدقلری بعض کتب عربده مذکوردر.

فرسنل (Fresnel) مشاهیر حکمت شناسـاندن اولوب، ١٧٨٨ ده طوغمش، و١٨٢٧ده وفات ایتمشدر. ضیا وسائر حکمت طبیعیه بحثلری‌حقنده کشفیات مهمه‌یه موفق اولمشدر.

فرسنه‌آن ووآوره (Fresne-en-Voi-vre) فرانسه‌نك (موزه) ایالتنده و (وردون) ك ٢١ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠ اهالیسی واردر.

فرسنه سوراسقو (Fresns - sur - Escaut) فرانسه‌نك شمال ایالتنده و (قونده) نك ١ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی وکور معدنیله جام فابریقه‌لری واردر.

فرسی (ابوعمروعبدالملك بن‌عمیرالقبطی) کبـار تابعیندن اولوب، کوفه‌ده ساکن ایدی. حضرت علی (رضه) افندمزی کورمك شرفنه نائل اولمش، وجابر بن عبداللهدن روایت ایتمشدر. ١٣٦ تاریخلرنده، یوزیاشنی متجاوز اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر.

فرسی (حسین علی شاه) هندستان شعراسندن اولوب، کلکنده‌ده حکومت سورن سلالۀ قطب شاهی تاریخنه دائر «نسبت‌نامۀ شهریاری» عنوانیله ١٨٠٠٠ بیتدن مرکب برمنظومه یازمشدر.

فرشابور (یاخودبرشادور) غزنه‌ایله لهاور آره‌سنده ولهاوره‌ملحق برقصبه وناحیه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده‌مذکوردر.

فرشته (محمد قاسم) هندستان مشـاهیر مورخیننددن اولوب، عن اصـل استرابادلی اولدیغی حالده، پدریله برابرهندستانك دکن جهتنه هجرتله، احمد نکر شهرنده مرتضی نظام شـاه اولك خدمتنه کیروب، بعض مناصبه کچمش؛ وبونك نامنه «تاریخ فرشته» دینمکله معروف مکمل برهند تاریخی یازمشدر. شاه مشـارالیهك وفاتندن صکره ٩٩٦ ده ابراهیم عادل شاه ثانینك وزیری دلاور خانك دعوتیله بیجابوره عزیمتله، بونك نامنه دخی «کلشن ابراهیم» و «نورس نامه» عنوانلریله ایکی کتـاب یازمشدر. تاریخی وکلشن نامـه‌سی هندستانده طبع ونشر، وانکلیزجه‌یه دخی ترجمه اولنمشدر.

فرشوط صعید مصرده جرجه‌نك ٤٠ کیلومتره‌جنوب شرقیسنده ونیلك ساحل یساری قربنده برقصبه اولوب، خدیوبته‌عائد بربیوك شکر فابریقه‌سی واردر.

فرصت | (محمد بیك) ایران شعراسندن وشاه عباس ماضی امراسندن اولوب، شو بیت اونكدر :

صبح شد صبح كه تا كام تمنا بخشند
می بدا خنده بكل كریه بمینا بخشند

فرعون | (Pharaon) مصر ملوك قدیمه‌سنك عمومنه ویریلن عنوان اولوب: قرآن كریمده علی‌الخصوص حضرت موسی (عم) ی تعقیب ودعوای الوهیت ایدنی مرادیبوزیبور . [« مصر » ماده‌سنك احوال تاریخیه‌سی بحثنه مراجعت بیوریله .]

فرعون كولی | (شط فرعون) عرب جغرافیونی آثارنده بواسم تونسك قسم جنوبیسنده واقع وقابس كورفزینك قربندن جزایر حدودینه‌قدر ممتداولان والیوم شط‌الجرید دینلن واسع كوله اطلاق اولنور . شرقدن غربه بویی ۲۰۳ واكی ۴۸ كیلومتره اولوب . درینلكی آزدر، وبعضاً بسبتون قوروه‌مق درجه‌سنه كلیر . بعض طرفری بر نطرون قابوغیله مستور اولوب. بونك اوستنه قوم‌قونمغله. فرق اولنه‌میوب: چوق دفعه انسان وحیوانلر وحتی كاروانلر دخی باتارلر. بوكولك مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۰۰۰ یكی دونم اولوب . قعری حذای بحردن آلچق اولمغله . قابس كورفزیله كولك آره‌سنده‌كی ۱۷ كیلومترەلك دوز وآلچق یرك حفرو كشادیله دكیزه تحویلی اوته‌دنبری فرانسزلرجه متصوردر . ذاتاً وقتیله كورفز بولنمش اولدیغی بعض علائمدن استدلال اولنور .

فرغانه | تركستانده بیوك برخطه اولوب. مقدما خوقند خانلغی اسمیله‌مستقل برحكومت اسلامیه تشكیل ایتمكده ایكن. بوكون روسیه دولتنك آسیا قطعه‌سنده‌كی ممالكندن معدود اولوب، آیریجه برایالت صورتنده اداره اولنور . فرغانه ایالتی شمال شرقی جهتندن سمیرچینسك. شمال غربی طرفندن سیردریا یاخود نفس تركستان ایالتلریله: غرب جنوبی جهتندن بخارا خانلغیله . جنوباً پامیر اراضیٔ مستلەسیله . جنوب شرقی جهتندن دخی چینه تابع تركستان شرقی ایله یعنی اسكی كاشغر خانلغیله محاط و محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۳۱۱۳ مربع كیلومتره اولوب: تقریباً ۸۰۰۰۰۰ اهالیسی واردر. كه بهر مربع كیلومتره بشنه ۱۱ كشی دوشیور. حالبوكه جغرافیون عرب آثارنده فرغانه‌نك پك معمور و قراسی هپ متصل اولدیغی وحتی بعض قریه‌لرینك برمرحله سوردكلری مذكور اولدیغنه باقیلیرسه، اووقتدن بری اورالرینك نه‌درجه‌لرده تدنی ایتمش اولدیغی آكلاشیلیور .

فرغانه‌نك اراضیسی مرتفع اولوب، شمال وجنوب جهتنده (الاطاغ) سلسلهٔ عظیمه‌سنه مربوط ایكی صره طاغلر ممتد اولور. كه شمالده‌كینه (چوتقال) وجنوب جهتنده‌كینه (آلا طاغ) دیرلر . ایكنجیسنك ذروه‌لری ۵۰۰۰ متره‌دن یوكسكدر . بوایكی صره طاغلرك آره‌سنده سیحون وادیسی بولنوب. اورالرده (نارین) تسمیه اولنان بوایرماق فرغانه‌یی شرقدن غربه شق ایله. صاغ وصولدن برچوق چایلر آله‌رق، خیلی بیودكدن صكره، فرغانه‌دن بالخروج طاشكند اووه‌لرینه دوشر . فرغانه داخلنده‌كی تابعلرینك باشلیجه‌لری صاغدن : اوزون احمد وقزان صو؛ وصولدن : تار، قره كوچه ویاصی چایلرندن متشكل قره دریا. آق بوره، اسكیجان، اسفیران، شاه مردان. سوخ واسفاره نهرلریدر . بونلردن اكثرینك صولری یالكز قیشین سیحونه واصل اولوب، یازین اهالی طرفندن جدوللرله سقی اراضیده قوللانیلەرق. بوصولر سایه‌سنده مملكتك قوملق اراضیسی تارله وباغ وباغچه‌یه تحویل اولنمشدر. علی‌الخصوص سیحون ایله قره دریا آره‌سنده واقع اولوب، (ایكی صو آره‌سی) تسمیه اولنان بر فاصله‌سز بر باغچه صورتنده‌در . اسفاره ایله سوخ نهرلرینك آره‌سی بر ایكنجی قسم اراضی تشكیل ایدیور . كه برنجیسی قدر كوزل دكل ایسه‌ده. هواسی دها معتدل اولمغله. زراعه وحیوانات یتشدیرمكه دها الویرشلیدر . اراضیٔ معموره‌سنك بر اوچنجی قسمی‌ده واردر. كه شمال وشرق وجنوب جهتنده‌كی طاغلرك اتكلرندن عبارت اولوب، مرتعلر واورمانلرله مستوردر . بربرلرندن قوملق وطاشلق غیر منبت یرلرله آیرلمش اولان بواوچ قسم اراضیده اوچ جنس اهالی ساكن بولنیور . اوزبكلر برنجی قسمده. تاجیكلر ایكنجیسنده . قره قیرغیزلر دخی اوچنجیسنده بولنیورلر . قره قالپاق، لولی، توروق قبائلی وسائر بعض كوچبه‌لر دخی سیحونك كنارلرنده وسائر بعض طرفلرده خیمه‌لرینی قورارلر .

قرغانه‌نك هواسی متنوع اولوب، طاغلری قیشین قارله وایلك بهارده ویازین یاغمورلرك كثرتی سایه‌سنده اوزون اوتلرله مستور اولوب، بورالرینك هواسی دائما آزچوق صوغوق وبوره‌لری پك شدتلیدر. دوز وآچیق یرلرنده وعلی‌الخصوص سیحون وادیسنده یازین حرارت پك زیاده اولوب. میزان‌الحراره ٤٠ درجه‌یه‌قدر چیقدیغی كبی، قیشین دخی پك صوغوق روزكارلر اسمكله، میزان‌الحراره تحت‌الصفر ١٥ وبعضاً ٢٠ و ٢٥ درجه‌یه‌قدر اینر. خوقندده بوحالیله‌برابر هوا پك‌ده یابسدر. طوس قصبه‌سنده یازین اسن روزكار اینجه برقوم قالدیروب، چوق دفعه كوندزجه كونش كورنمز اولور. یالكز طاغ اتكلرنده وروزكارلر تأثیرندن محفوظ وادی ویرلرده بولنان جهتلرنده كرك یازین وكرك قیشین هوا معتدلجه‌اولوب، مملكتك اك كوزل ومعمور یرلری‌ده اورالریدر.

سیحون وادیسی برطاقم اوزون اوتلروسازلرله مستور اولوب، سائرجهتلرینك اووه‌لرنده واراضیٔ معتدله‌سنده قواق، سكود، چنار، قره‌آغاج وسائر اشجار ایله الما، آرمود، شفتالی، قایصی، فستیق، بادم، انجیر، نار وسائرمیوه‌آغاجلری پك‌كثرتلیدر. اون‌آلتی جنس لذیذ اوزوم ایله پك جسیم وطاتلی قاوونلر دخی حاصل اولور. بغدای، آرپه وسائر حبوبات‌عادیه‌دن بشقه پرنج، پاموق، قبابونجه وسائره دخی كثرتله یتیشیر. طاتلی ومغذی دانه‌لر ویرن برجنس سپوركه اوتی دخی پك چوق اولوب، اینجه بر سواری صاقلانه‌جق قدر اوزار. شمال جهتنده‌كی طاغلرده اوزون چام اورمانلری واردر. چایرلری‌ده چوقدر.

حیواناتی چوق وجنسلری‌كوزل اولوب. قیون وكچی واینكاری ایری وسوتلری كوزل رائحه‌لی ولذتلیدر. قره بیكیر دینلن برجنس یوكسك‌بیكیرلری اووه‌یه، واوفق جثه‌لی اولان قیرغیز بیكیرلری طاغه الویریشلیدر. قیونلری ایری قویروقلی یعنی بزم قرەمان دیدیكمز جنسه منسوبدر. طورك وحیوانات وحشیه‌نك انواعی چوق اولوب. صو قوشلری‌ده چوقدر. طاغلرده كیكلرك‌انواعی‌بولنور. فرغانه طاغلرنده دمیر، قورشون، كومش، كوكورد، كومور، بلور وسائر معدنلر بولنیور. اندجان قضاسنده پك ایی نفت قویولری وصیجاق معدن صولری واردر.

رئیسلر اسكی مركلان قصبه‌سندن ١٥ كیلومترەلك مسافه‌ده یكی‌مركلان اسمیله برقصبه تأسیس ایدوب، مركز ایالت اتخاذ، وفرغانه‌یی بروجه آتی ٧ قضا ویا سنجاغه تقسیم‌اتمشلردر: خوقند، مركلان، وادل، اوش، اندجان، نمنكان، طوس. وسعتجه برنجی قضاسی اندجان واهمیتجه مركلان قضاسیدر. فرغانه‌نك باشلیجه شهروقصبه‌لریله خانه ودكان وجامع ومدرسه ومكتبلرینك عددی بروجه آتیدر:

معموره	خانه	دكان	جامع ومسجد	مدرسه ومكتب
خوقند	١٠٠٠٠	٢٠٠٠	٣٠٠	١٤٠
مركلان	٦٠٠٠	١٠٠٠	٣٠٠	٩٠
اندجان	٤٠٠٠	١٠٠٠	٢٠٠	٦٦
نمنكان	٤٠٠٠	١٠٠٠	٢٠٠	١٠٠
اوزكند	١٠٠٠	١٠٠	١٠	٢٤
باقجی	١٠٠٠	١٠٠	٥٠	١٣

فرغانه‌نك اهالیسی اوزبك، سارت، تاجیك، قیرغیز قره قالپاق وچینكانه‌دن مركب اولوب، روس، افغانلی، هندلی، كاشغری كبی بعض‌یبانجیلری‌ده واردر. اكثریت سارتلرده اولوب. بونلراوزبكلرله تاجیكلرك امتزاج وازدواجندن متولددرلر. حتی خیمه‌نشینلكدن چیقوب، یرلشن‌اوزبك‌وقیرغیزلرده بعضا بونام ویریلیر. تاجیكلرله قاریشمه‌لرندن مغولی سیمالری بردرجه‌یه قدر دوزلمشدر. تاجیكلر ایرانی‌الاصل اولوب، برطاقلری مملكتك من‌القدیم اهالیسیدر، كه بونلرك اینچنده مائی‌كوزلی وصاری‌صاچلی افراد بولنوب، هله كستانه صاچلیلری اكثردر. تاجیكلرك برطاقی اوزبكلرك ایراندن آلدقلری اسرا اولادندن و برطاقلری‌ده مختلف زمانلرده مملكته‌كلوب یرلشمش ایران مهاجرلری اخلافندن عبارتدر. اوزبكلرك برطاقی‌الآن خیمه‌نشین‌اولوب، برطاقلری‌ده یرلشمشلر وزراعتله اشتغاله باشلامشلرسه‌ده، ینه اسكی‌عادتلرینی اونوده‌میوب، خانه‌لرینی انبار‌اتخاذیله باغچه‌لرنده وتارله‌لرنده قوردقلری‌خیمه‌لرده اوتورورلر. قیرغیزلر نیم وحشی وهمان مستقل برحالده طاغلرده بولنوب، چوبانلقله وحیوانات یتشدیرمكله مشغولدرلر. ویالكز قیشین آشاغی یرلره اینمكه مجبوراولورلر. بونلر پك جسور وماهر

سواریدرلر. قره‌قالپاقلر ساکن ومطیع آدملر اولوب. سیردریا وادیسنده خیمه‌لرینی قورارلر. چنکانه‌لرك برطاقمی بزده‌کیلر کبی چرکه ایله کزوب (لولی) تعبیر اولنورلر. وبرطاقلری قصبه وقریه‌لرده اسکان ودین اسلامی قبول ایدوب. (مزنك) دینیلیرلر. بو اجناس مختلفه‌دن اك چالیشقانلری واك زیاده زراعت وتجارتله اشتغال ایدنلری سارتلر وتاجیکلر ایسه‌ده. بونلر ناموس خصوصنده پك مبالاتلی اولیوب. اخلاقلری پك بوزوقدر. واك مبتذل خدمتلرده تنزل ایدرلر. اوزبکلر بالعکس اسکی حاکمیت طورینی محافظه ایدوب. ناموس وحیثیتلرینی زیاده کوزدیرلر. عمومیت اوزره اهالی مسلم وسنی اولوب، یالکز جزئی مدارده اولان روسلر خریستیاندر، وبرمقدار یهودی دخی واردر. لسان محلی برنجی درجه‌ده چغتای ترکچه‌سی وایکنجی درجه‌ده فارسی اولوب. تاجیکلر فارسی قونیشورلر.

فرغانه اوائل دور اسلامده پك معمور اولوب. علوم ومعارف دخی درجهٔ قصوایه واصل اولمش. وایچندن پك چوق مشاهیر علما وادبا یتیشمش ایدی. بعده جنکیز وتیمورك خروجلرنده خراب اولوب. مؤخراً اوزبکلر اورالره دخول ایله، بیوك بردولت تشکیل ایتمشلردی. که بونك انقاضندن نهایت بخارا وخیوه ایله خوقند خانلری قالمشیدی. خوقند خانلغی ابتدا کاشغر وپمیر حدودندن اورال کولنه قدر ممتد اولوب. بتون سیحون حوضه‌سنی شامل ایکن. روسلر ۱۸۶۴ ده بتون غرب شمالی قسمنی ضبط ایتمکله. یالکز فرغانه خطه‌سی خانك النده قالمش؛ وبونیده ۱۸۷۶ ده روسیه دولتی ضبط ایتمشدر. فرغانه اسمی اسکی اولوب. بطلمیوسك جغرافیاسنده دخی بواسمله یاد اولنور؛ وبواسم قرون وسطاده جغرافیون اسلام طرفندن دخی محافظه اولنوب. بعده اوزبکلر زماننده اونودلدقدن صکره. اخیراً روسلر طرفندن احیا اولنه‌رق. سابق خوقند خانلغی فرغانه ایالتی تسمیه اولنمشدر.

فرغانی (احمد بن کثیر) مشاهیر منجمین وریاضیون اسلامدن اولوب؛ متوکل خلیفه‌نك زماننده بغدادده بولنمشدر. اولجه مصرده (مقیاس جدید) ی انشا ایتمش؛ وموسی بن شاکرك اوغللری احمد ومحمدك سعایتیله حکیم کندی متوکلك غضبنه اوغرادیغنده. حکیم مشار الیهك باشلامش اولدیغی جعفری جدولنك اکمالی صاحب ترجمه‌یه احاله اولنمش ایسه‌ده. علمی عملنده‌کی موفقیتندن زیاده اولدیغندن . یاکیلوب جدولك آغزینی آچق یاپدیرمش اولدیغی مرویدر. هیئته متعلق معتبر براثری واردر. که ۱۶۶۹ تاریخ میلادیسنده (غولیوس) معرفتیله لاتینجه‌یه ترجمه. وبرطاقم حواشی علاوه‌سیله آمستردامده طبع ونشر اولنمشدر. آوروپاجه آلفراغان وآلفراغانیوس (Alfragan, Alfraganius) اسمیله معروفدر. مأمون خلیفه زماننده ۲۳۰ تاریخلرنده سنجار اووه‌سنده جغرافیای ریاضی وهیئت حقنده اجرا اولنان تحقیقات وتجارب فنیه هیئتنه دخی داخل بولنمش اولدیغی مرویدر.

فرفوریوس حکمای قدیمه‌دن (پورفیر) ه عربلر طرفندن ویریلن اسمدن بوذات شام ساحلنده‌کی صور قصبه‌سندن اولوب. سریانی الاصل واسم اصلیسی (ملك) ایسه‌ده. لسان یونانیده تحصیل ایدوب. تألیفاتنی ده بولسانده یازمشدر. ترجمهٔ عربیه‌سی مشهور ومتداول اولان « ایساغوجی » بونك جملهٔ تألیفاتندن اولوب. آرسطونك منطقنه مدخل اولق اوزره یازمش اولدیغندن. لسان یونانیده مدخل دیمك اولان بو اسمله تسمیه ایتمشدر. وطننه نسبتله (صوری) لقبیله معروف اولوب. سهواً (ثوری) یازارلر. مفصل برتاریخ حکماسی دخی اولوب. لسان عربی‌یه ترجمه ایدلمش ایدی. [« پورفیر » ماده‌سنه‌ده مراجعت.]

فرقتی (ابوتراب بك) ایران شعراسندن وکبرادن اولوب. عن اصل انجدانلی اولدیغی حالده. کاشانده نشأت ایتمکله. کاشانی نسبتیله معروفدر. ۱۰۲۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر. شوبیت اونکدر :

سیاه بختی ازین بیشتر نمی باشد
که مجلس دگران روشن از چراغ منست

فرقرات (Phérécrate) یونان قدیم مشاهیر شعراسندن اولوب. قبل المیلاد ۴۲۰ تاریخلرنده یاشامشدر. هزلیاته مائل اولوب ۱۷ مضحکه یازمش ایسه‌ده. یالکز بعض فقره‌لری بولنه بیلمشدر.

فرقی { ایران شعرا واطباسندن اولوب . هراتلیدر . شو بیت اونکدر :

کل امید مرا طاقت نکفتن نیست
همین که غنچه شد زشبنمی فرو ریزد

فرکوزون { (Ferguson) اسقوچیه‌نك الک مشهور هیئت شناس ومهندسلرندن اولوب . ۱۷۱۰ ده طوغمش . و ۱۷۷٦ ده وفات ایتمشدر . برچفتلکده قیونلری کودرکن کندی کندینه مطالعه ایله تحصیل ایتدکدن صکره . لوندره‌یه کیده‌رك : حکمت طبیعیه‌دائر عمومی درسلر ویرمکه وبرطاقم زیجلر نشر ایتمکه باشلامش ؛ وبعده برطاقم کتب مقبوله‌ٔ نفیسه یازوب ، بیوك برشهرت قزانمشدی .

فرکید { (Phérecyde) یونان حکمای قدیمه‌سندن اولوب . مشهور فیثاغوراسك خواجه‌سیدر . قبل المیلاد ٦۰۰ تاریخلرنده شیره آطه‌سنده طوغوب . سیدامده برمدرسه آچمشیدی . هیئت وحکمت طبیعیه‌دن بعض معلوماتی اولوب . خسوف‌ی کسوفدن قبل الوقوع خبرویرردی . بقای روحه معتقد ایدی . چوق معمر اولمشدر .

— برمورخ فرکید دخی اولوب . قبل المیلاد ٤۸۰ تاریخلرنده لریوس آطه‌سنده یاشامشدر . یازدیغی تاریخدن یالکز بعض فقره‌لر باقیدر .

فرما { مصرك ساحل شمالیسنده تنیس قربنده بولنمش اسکی برقصبه اولوب . بطاقلقلرله محاط اولدیغندن . هواسی پك آغر وآنجق خرماسیله میوه‌لری کوزل بولنمش اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر . اهل صلیب وقعه‌لرینه‌دك معمور اولوب . بعده خراب اولمشدر .

فرما { (Fermat) مشاهیر ریاضیوندن اولوب . ۱٦۰۱ تاریخنده فرانسه‌نك مونتوبان قصبه‌سی قربنده طوغمش . و ۱٦٦٥ ده وفات ایتمشدر . تولوز مجلسی اعضاسندن اولوب . اکلنجه طریقیله فنونله اشتغال ایدردی . دقارت . پاسقال ، توریچلی وسائرمشاهیر عصریله دائما مخابرات فنیه‌سی واردر . علم جبری الکاول هندسه‌یه تطبیق ایدنلردندر . علوم ریاضیه‌ده برچوق کشفیاتی واردر . لسان یونانیٔ قدیمه دخی وقوف تامی اولمغله . اسکی یونان ریاضیوننك آثارنده کی نقصان عباره‌لری اکماله چالیشمشدر .

فرمو { (Fermo) ایتالیانك (آسقولی‌پچنو) ایالتنده ومرکز ایالتك ٤۰ کیلومتره شمال شرقیسنده وآدریاتیق ساحلندن ۷ کیلومتره ایچریده واقع برقصبه اولوب . ۷۰۰۰ وجواریله برابر ۱٥۸٦۰ اهالیسی واردر .

فرموسله { (Fermoselle) اسپانیانك لئون خطه‌سنده زاموره ایالتنك (برمیلوده سایاغو) قضاسنده و برمیلونك ۲۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق پورتکیز حدودی قربنده برقصبه اولوب ، ٤۰۰ ٤ اهالیسی واسکی برقلعه‌سی واردر .

فرموی { (Fermoy) ایرلانده‌نك مونستر ایالتنده (غورق) قونتلغنده وغورقك ۳۲ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (بلاقواتر) نهری کنارنده برقصبه اولوب ، ۷۳۹۰ اهالیسی ، دکیز حماملری وبیره وکاغد فابریقه‌لری واردر .

فرناباز { (Pharnabaz) یونان قدیم مورخلرینك روایتنه کوره . ایران دولتی طرفندن آناطولیده فریجیا یعنی کوتاهیه جهتی والیسی اولوب ، قبل المیلاد ٤۱۱ تاریخندن ٤۰۷ تاریخنه‌دك اسپارته ایله آتنه آره‌سنده‌کی محاربه‌لره قاریشه‌رق ، ابتدا اسپارته‌لیلره وبعده آتنه‌لیلره امداد ایتمشیدی .

فرناندز { (Fernandez) پورتکیز و اسپانیا بحریوندن اوچ کشینك اسمی اولوب ، اوچی‌ده آفریقا وآمریقا جهتلرنده بعض کشفیاتده بولنمشلردر .

فرناندوپو { (Fernando-Po) آفریقای غربینك کینه کورفزی ایچنده (بیافره) قربنده وساحلدن ۳۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اسپانیا دولتنه تابع برجزیره اولوب . ۱۲′ ۳° ایله ٤۷′ ۳° عرض شمالی و ۲٦′ ٦° ایله ۳۷′ ٦° طول شرقی آره‌سنده ممتد اولور . شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه اولان طول اعظمی ٦۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۷۱ مربع کیلومتره اولوب . مذکور کورفزده‌کی آطه‌لرك اك بیوکیدر . مرکزی ساحل شمالیسنده واقع (قلارنسه) ونام دیکرله (سانته ایزابل) قریه‌سیدر . اراضیسی طاغلق اولوب ،

جهت شمالیه‌سنده بولنان اك مرتفع ذروه‌سی ۳۳۶۵ متره یوكسك بربركاندر . سواحلی قیالقدر . دوز یرلری قیرمزیمتراق برطوپراقدن عبارت اولوب . اهالینك بالنتیجه مدارمعیشتی اولان اوزون برجنس پتاته حاصل ایدر . طاغلرینك آشاغی طرفلری كراسته وسائره‌یه الویریشلی آغاجلری حاوی اورمانلرله مستوردر . اهالیسی باقیروزیتون رنكلرینه مائل اسمر چهره‌لی ودوز صاچلی اولوب ، قارشیلرنده‌سواحلده بولنان (فان) جنسنه مشابه واوچ لسانه‌متكلمدرلر . بونلر ۱۰،۰۰۰ قدر تخمین اولنیورلر . هواسی پك آغیر اولدیغندن . آوروپالیلر یرلشه‌مه‌مشلردر . یاغمور موسمی حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدوب ، بوموسمك عقبنده كثرت رطوبتدن صیتمه‌لرظهور ایدر . كانونلرله شباطده قره‌دن كلن‌صیجاق وقوری روزكار هوایی بر آز اصلاح ایدر . مارتدن حزیرانه قدر جنوب غربیدن سرنجه روزكارلراسر . بوآطه ۱۴۸۶ تاریخنده پورتكیزلیلر طرفندن كشف اولنمشدر .

فرناندوده‌نورونه (Fernando de Noronha) برازیلیانك بحر محیط آطلاسیده ۳° ۵۰′ عرض جنوبی ایله ۳۴° ۳′ ۵۳′ طول غربیده و (سنت رومه) برونك ۳۵۰ كیلومتره شرق شمالیسنده واقع بر جزیره‌سی اولوب . بیضی‌الشكل اولدیغی حالده . بویی ۱۰ وعرض وسطیسی ۲ كیلومتره‌در . سواحلی قیالق وپك كیرنتیلی چینتیلیدر . جنوبنده دیكر برصره آطه‌لر دخی بولنوب . جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵ مربع كیلومتردر . هواسی صیجاق ایسه‌ده . پك صاغلام واراضیسی پك منبت اولوب . سنه‌ده اوچ درت دفعه محصول ویرر . محصولاتی مصر ، مانیوق . شكر قامشی وسائره‌دن عبارتدر . ۲۰۰۰ اهالیی حاوی برقریه‌سی . قلعه‌سی وحبسخانهٔ عمومیسی واردر .

فرنتینو (Ferentino) ایتالیانك روما ایالتنده وروما‌نك ۶۵ كیلومتره جنوب شرقیسنده اولهرق رومادن ناپولی‌یه كیدن دمیریول خطی اوزرنده برقصبه اولوب ، ۸۳۶۰ اهالیسی و . قدیم (فرنتینوم) قصبه‌سنك خرابه‌لری اولق اوزره . جسیم طاشلردن یاپلمش بعض دیوار-
لری واردر . زمان قدیمده لاتین قومنك مبعوثانی بومحلده عقد مجلس ایدرلردی .

فرنده (Frendah) جزایرك وهران ایالتنده وتهرتك ۵۰ كیلومتره جنوب غربیسنده ۱۰۵۸ متره ارتفاعنده برقصبه اولوب ، فوق‌العاده كوزل وصاغلام هواسی . عربی‌وفرانسزجه تحصیله مخصوص مكتبی وجوارلرنده رومالیلردن قالمه ودها اسكی خرابه‌لری واردر .

فرنك (وعربی افریج . افرنجی) السنهٔ شرقیه‌ده آوروپا خلقنه ویریلن اسم اولوب . سالف‌البیان (فرانق) اسمندن مأ-خوذدر . عربلرك فتوحاتی وآوروپا ایله مناسباته كیریشدكلری زمانلرده فرانقلر اوروپانك اك قوتلی دولتی اولوب . فرانسه‌دن بشقه آلمانیا وایتالیانك برر قسمی‌ده بونلرك حكمی آلتنده بولنمغله . وذاتاً اووقتلرده قومیت وجنسیته پك اهمیت ویرلمه‌مكله ، مسلمانلر آوروپالیلرك جنسیتجه اولان مغایرتلرینك فرقنه وارمیه‌رق ، عمومنه بواسمی ویرمشلردر . برنظرله باقیلیرسه . فرنك آوروپالیلرك قتولیك و پروتستان اولانلرینه اطلاق اولنوب ؛ روسلرله‌روم ، بلغار ، صرب وسائر اورتودوقس اقوامه فرنك دینلمز .

فرنك محمد پاشا و فرنك عمر پاشا . [«محمد پاشا (فرنك ـ)» و «عمر پاشا (فرنك ـ)» ماده‌لرینه مراجعت .]

فرنكیس توران حكمداری افراسیابك قیزی اولوب ، ایران‌ملوكندن كیكاوسك اوغلی سیاوش پدرینه كوجنوب . تورانه كچه‌رك . افراسیابه التجا ایتدیكنده . افراسیاب كندیسنه بو فرنكیسی تزویجله داماد اتمشدی . بعده افراسیابك برادری كرسیوز سیاوشه قیصقانوب ، بر افترا ایله كندیسنی قتل ایتدیردیكنده . فرنكیس پك چوق كدر اتمش ؛ وسیاوشدن كبه قالمش اولدیغندن . مدت حملی منقضی اولنجه . برارکك چوجق طوغورمش ایدی . كه بوچوجق مشهور كیخسرو اولوب . قتلنه مأمور پیران طرفندن برطاغده براغلمش . وبرچوبان طرفندن بولنوب . بیودلمش ایدی . كیخسرو ایرانیلر طرفندن بولنوب تخته

كچديكنده فرنكيلك صاغ اولوب اولديغی وعاقبت حالی معلوم دكلدر .

فرو { ياخود هيرو (Ferro,Hierro) و فرانسزجه (Izle deFer) يعنی دمير آطه . اسپانيايه تابع قناريه آطه‌لرينك يعنی جزاير خالداتك الك غربيسی اولوب ، بر مثلث شكلنده اولديغی حالده . جنوبی كوشه‌سی "٣٣ '٣٧ °٢٧ عرض شماليده واقعدر . شمالدن جنوبه بويی ٢٩ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سی ٢٧٨ مربع كيلومتره‌در . اراضيسی طاغلق اولوب . الك يوكسك ذروه‌سنك ١٤١٥ متره ارتفاعی واردر . سواحلی ديك و صارب اولوب ، ليمان اطلاقنه شايان قويلری يوقدر . ساحل شماليسنده (پوئرتو) يعنی ليمان دينلن اسكله‌سی آچيق برقويدن عبارتدر . اراضيسی بركتلی اولوب ، حبوبات متنوعه ايله اوزوم وساٸر محصولاتی واردر . اورمان وچايرلری ده چوقدر . يالكز اوچ كوچك چايی واردر . حيوانات اهليه‌سی قيون ، كچی و صيغيردن عبارت اولوب ، آريلری ده چوقدر . وقتيله اوچ قصبه‌سی وار ايديسه ده ، شمدی يالكز مركزی اولان (والورده) قصبه‌سی اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسی واردر .

فروان { غزنه قربنده بر كوچك قصبه ايدی .

فرودنتال { (Freudenthal) آوستريا و مجارستان دولتنك سيلزيا خطه‌سنده (تروپاو) ايالتنه تابع ومركز ايالتك ٣٥ كيلومتره غرب شماليسنده واقع قضا مركزی برقصبه اولوب ، ٦٤٤٠ اهاليسی ، ايپليكخانه‌سی واجزاء كيمويه فابريقه‌سی واردر .

فرودنستاد { (Freudenstadt) آلمانيانك وورتمبرغ قراللغنده « قره اورمان » ايالتنك (روتلينكن) قضاسنده وروتلينكنك ٦٠ كيلومتره غربنده برقصبه اولوب ، ٥٣٢٥ اهاليسی . چوخه وچيوی فابريقه‌لری وجوارنده دولته عاٸد بيوك دميرخانه‌سی واردر . پك منتظم وكوزل برقصبه‌جكدر .

فروزينونه { (Frosinone) ايتاليانك روما ايالتنده و رومانك ٩٧ كيلومتره جنوب شرقيسنده اولدرق رومادن ناپولی‌يه كيدن دميريول خطی اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب ، ٧٧١٥ اهاليسی واردر .

فروغ { هندستان شعراسندن اولوب ، كشميرليدر . شاهجهان زماننده بعض مناصبده بولنوب ، شاه‌عالمكير زماننده ١٠٧٠ تاريخنده وفات ايتمشدر . شو بيت اونكدر :

كر دلت آرزو كند آن كهر يكانه‌را
رقص كنان بآب ده همچو حباب خانه‌را

فروغی { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعرا- سندن ايكی كيشينك مخلصيدر :

برنجيسی (احمد) بروسه‌لی اولوب ، طريق علميه سالك ايدی .

تيرينه سينه‌مي طوتارمی سپر
يوركی اولمسه دميردن اكر

— ايكنجيسی (هبة الله) ابتدا شام مفتيسی ايكن ، بعده بغداده عزيمتله . مولانا عطاء الله افنديدن ملازم اولوب ، طريق قضايه سالك اولمشيدی . معماده مهارتی وار ايدی . شو بيت اونكدر :

نهال قد دلجويك سنك شاخ كل تردر
دهانك تازه غنچه رخلرك كلبرك غبردر

فروغی { ايران شعراسندن دخی ايكی كيشينك مخلصيدر :

برنجيسی قزوينلی اولوب . برروايتده اوراده شاه عباس ماضی زماننده عطارلقله مشغول ايدی . وبرروايتده هندستانه سياحتله . اوراده جواهر- جيلك ايدردی . شو قطعه اونكدر :

كدام روز دل بيقرار من نكريست
كه كوه ودشت بر احوال زار من نكريست
نشان يكسيم بس همين كه چو مردم
بغير شمع كسی بر مزار من نكريست

— ايكنجيسی استرابادلی اولوب . خراسانده اكمال تحصيل ايتدكدن صكره . شاه‌طهماسب صفوينك خدمتنه كيرمشيدی . شوايكی بيت جملهٔ اشعارندندر .

زهی قامتت سرو كلزار علم
كلستان حسن از جمال تو مرم
بيمانم كرفتی وطن بارك الله
بچشمم نهادی قدم خير مقدم

— اوچنجيسی كشميرلی اولوب ، ١٠٧٧ تاريخنده وفات ايتمشدر .

فرول { (Ferrol) اسپانيانك غاليچيه خطه‌سنده قورونيه ايالتنده و قورونيه‌نك ١٨ كيلومتره شمال شرقيسنده اولرق

عمانی اولان خلیجك ساحل شمالیسنده برقصبه اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی واردر .

فرومنتیوس (Frumence, Frumentius) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب. اوچنجی عصر میلادی اواخرنده ساحل شامده صور شهرنده طوغمش؛ واقرباسندن مروپیوس طرفندن تجارتله حبشه سوق اولنارق، نجاشینك توجهنی قزانمش؛ واوراجه خرستیانلغی نشره باشلایوب. ٣٣١ ده مصره سیاحتله، اسکندریه پطریقی طرفندن حبش پسقوپوسلغنه تعیین اولنه رق، آشومده اقامت. و ٣٦٠ ده وفات ایتمشدر. تشرین اولك ٢٧ سنده یورطیسنی اجرا ایدرلر .

فرومه (Frome) انکلترەنك (سومرست) قونتلغنده و (بت) ك ١٨ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب. ٨٩٦٠ اهالیسی. بیوك مکتبی، مشهور بیره فبریقه سی و ایپك منسوجاتله معدن دوکمخانەلری واردر .

فرونتون (Fronten) ایکنجی قرن میلادی لاتین خطباسندن اولوب. امپراطور مارق اورالك معلمی ایدی. وبونك طرفندن ١٦١ تاریخنده قونسلوسلغه ترفیع اولنمشدی. بعض خطبەلریله آثار ادبیه سی و مارق اورل ایله مخابراتی موجوددر .

فرونه (Paaraes) جزایر بحرسفیدده نیئارپه جزیرەسنك جنوب جزیرەسنك جنوب شرقیسنده. باطنوسك شمالنده وسیسامك غرب جنوبیسنده برطاقم کوچك آطه لر اولوب، بری بیوجك. ایکیسی کوچك ودرت بشی ده قیالەدن عبارتدر .

فرونیه (Féronie) اسکی رومالیلرك معبودەلرندن اولوب. زراعتنك وتارلەلر بینندەکی حدودك الهه سی زعم اولنوردی. عن اصل اتروسقلرك معبودەسی اولوب. بونلرك مملکتنده (فرونیه فانوم) اسمیله مشهور برمعبدی وار ایدی. راهبلری قیزغین قورلرك اوزرینه یالین آیاق باصارلردی .

فرووارد (Froward) آمریقانك جنوبینك الك جنوبی نقطه سی اولان اوزره. پتاغونیانك منتهای جنوبنده وماجلان بوغازینك اورته سنده قیالق بر برون اولوب، ٥٢′ ٥٣° ٣″ : عرض جنوبی و ٥″ : ٣٦′ ٧٣° طول غربیده واقعدر .

فروه صحابەدن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه آتیدر : (فروه بن عامر الجذامی) که رومل طرفندن معان حاکمی اولوب، حضور جناب نبوی یه بربیاض استر تقدیمیله. اسلامله تشرفنی عرض ایتمش؛ وبونك خبری رومله واصل اولنجه. کندیسنی اخذ وحبس وبعده صلب ایتمشلردی . بوحالده رؤیت شرفنه نائل اوله مامشدر. — (فروه بن عمرو الانصاری البیاضی) که عقبه وبدر واوندن صکرەکی غزواتده حاضر بولنمش؛ وجانب نبویدن عبدالله بن مخرمة العامری ایله مواخاتی اجرا بیوریلەرق، مدینهٔ منورەنك خرما محصولاتنك عشرینی طوپلامغه مأمور، وتخمیننده پك مصیب ایدی . حضرت عثمانك شهادتنه مدخلی اولدیغی روایت ضعیفه ایله مرویدر . — (فروه بن مسیك المرادی) که یمنلی اولوب، اونجی سال هجریده نزد جناب نبوی یه وروده، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ ووطنندن عزیمتنده شو بیتلری سویلمش ایدی :

لما رأیت ملوك کنده اعرضوا
کالرجل خان الرجل عرق نسائها
یممت راحلتی اوام محمدا
ارجو فواضلها وحسن ثرائها

— (فروه بن النعمان الانصاری الخزرجی) که مالك بن النجار اولادندن اولوب، احد واوندن صکرەکی غزواتده حاضر بولنمش : ویمامه وقعه سنده شهید اولمشدر .

فروئه (Féroé) واسقاندیناوجه (فراویر Für Oer) بحر محیط آطلاسینك قسم شمالیسنده ایسلانده ایله شتلاند آطه لری آره سنده دانیمارقه دولتنه تابع برطاقم آطەلردر. ٢′ : ٦١° ایله ٢′ : ٦٢° عرض شمالی و ٥٥′ ٧° ایله ٢٥′ ١٠° طول غربی آرەلرنده ممتد اولان بو جزایر بمجموعه ٢٢ آطەدن عبارت اولوب. ١٧ سی مسکوندر. مساحهٔ سطحیەلری تقریباً ١٣٢٠ مربع کیلومتره اولوب. یکرمی سنه اولکی استاتستیقه کوره ١١٠٠٠ نفوسلری واردر . الك بیوکلری اولان (استرومو) نك بویی ٥٠ کیلومترەدر . اراضیلری عارضه لی اولوب ، بعض تپەلری ٦٠٠ و ٨٥٠

متره ارتفاعلرینه‌قدر چیقار . اورمانلری اولیوب، همان دائمی صورتده‌یشیل‌چایرلر وصرعالرله‌مستوردرلر. درجهٔ عرضلری پك‌یوقاری اولدیغی حالده، (غولف استریم) آقندیسنك صیجاق بخارلری آلتنده بولند . قلرندن؛ یاز ایله قیش آره‌سنده هواجه اولان‌فرق پك آز اولوب ؛ قیشـین میزان‌الحراره حد وسطی اوزره ′٥ °٧ و یازین ′٥ °٩ کوسـترر . بووجهله قیشلری اولدقجه صیجاق ویازلری سرینذر . هوا دائمی صورتده رطوبتلی وسیسـلی اولوب ، پك‌آز کونش کورور . بناءً علیـه بغدای یتیشـه‌میوب، یالکز آرپه ویولاف حاصل اولور . لکن اهـالی زراعتدن زیاده چوبانلغه میل ایدوب. خیلی مقدار خرکله وقیون یتشدیررلر . قیونلرینك یاغیسی پك یموشاقدر . بو آطه‌لر طبیعت اراضیجه وهواجـه اسقوچیه‌یه و هبریده ایله اورقاده آطه‌لرینه مشـابه اولدقلری‌حالده، جنسیت اهالیجه اسقاندیناوممالکتلرینه تابع واهالیسی‌نوروج لسانیله‌متکلم‌اولوب. لسان رسمی‌دانیمارقه لسانیدر. اهالیٔ‌مذکوره ایری بویلی وجسور آدملر اولوب. مهماننوازلقله مشهوردرلر.

فرویـلا { (Froïla) اسپانیانك آستوریه و لئون جهتنـده حکـومت سورمش ایکی قرالك اسمیدر :

برنجیسی ٧٥٧ دن ٧٦٨ تاریخنه‌دك مذکور ایکی‌مملکتده حکومت سوروب، (اوویدو) شهرینی تأسیس واندلس اهل اسـلامنه مقاومت ایتمش؛ و قتل‌ایتمش، اولدیغی برادرینك اخذ انتقامیچون‌دیکر بر برادری طرفندن اتلاف اولنمشدر .

— ایکنجیسی یالکز لئون قرالی اولوب . ٩٢٣ تاریخنده برادری‌اوردونیویه خلف اولمش؛ ومساویسنه بناءً درعقب اسقاط اولنه‌رق. ایرتسی سنه برصدن تلف اولنشدر .

فَرَه { افغانستانك سیستان‌خطه‌سنده هراتك ٢١٥ کیلومتره جنوبنده وقندهارك ٢٥٤ کیلومتره غرب‌شمالیسنده (فره‌رود) اوزرنده ′٢٤ °٣٢ عرض‌شمالی ایله ′٤٧ °٥٩ طول‌شرقیده واقع مستحکم برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر . پك‌اسکی برقصبه‌اولوب، اسکندرزماننده موجود ایدی . بعده خراب اولوب، سلطان‌محمود سبکتکین طرفندن تجدید واعمار اولنمشدر .

فره { (Fré) اسـکی مصریلر معبـودلرندن اولوب . شمسـدن کنـایه ایدی . باشـنده قیرمزی ویایشیل برتپه‌ی طوتار بردلیقانلی صورتنده تصویر ایدرلردی .

فرهاد { « فرهادوشیرین » عنوانیله‌مشهور اسکی برعجم حکایه‌سـنك قهرمانی اولوب . کویاخسروپرویزك‌معشوقه‌سی‌اولان‌شیرینك عاشق دیکری اولغله ، رقیبی‌طرفندن برطاغك‌آرقه‌سنده حبس وبند اولنمش ؛ ومعشوقه‌سـنه واصـل اولمق ایچون طاغی یارمش . بناء علیه اسمی عشـق وعلاقه‌سی اغورنده خارق عاده جهدلر ایدنلرحقنده ضرب اولنور مثل حکمنه کچمشدر .

فرهاد { اشـکانیاندن درت حکمـدارك اسمیدر .

برنجیسی‌قبل‌المیلاد ١٨٢ تاریخندن١٦٤تاریخنه‌دك حکم سورمش ؛ ومازندران جهتنی ضـبط ایتمش ایدی .

— ایکنجیسی قبل‌المیلاد ١٣٩ تاریخندن ١٢٧ تاریخنه دك حکم سورمش ؛ ویدنجی‌انطیوخس ایله حرب ایدوب ، مغلوب اولنقله ، بابل وایوان‌کسری وهمدانی غائب ایدوب . خراسـان جهتنه چکلمش ایسـه‌ده، بعده تورانیلرك امدادیله عودت ایدوب، آنطیوخسك عسکرینی محو وپریشـان وکندیسنی قتل ایتمش ، وآنجق متفقلرینه‌قارشی معاملهٔ‌شکرکذاریده بولنمدیغندن ، بونلرطرفندن‌مغلوب‌اولوب . محاربه‌ده قتل اولنمشدر .

— اوچنجیسی قبل‌المیلاد ٧٠ دن٦١ تاریخنه‌دك حکم سوروب . ابتدا رومالیلرله اتفاق وبعده‌بونلره قارشی حرب ایتمش؛ واوغللری مهرداد ایله ارداد طرفندن قتل اولنمشدر .

— دردنجیسی میلاددن ٣٧ سنه اول‌تخته تعود ایدوب . روماليلرله ایتدیکی محاربه ده موفق اولمش ایسه‌ده. تبعه‌سنك‌عصیانی باصدیرمقدن عاجزقالوب، تورانیلره التجـا ایتمش ؛ وبونلرك امدادیله عودت ایدوب . تختنی ضبط ایتمش اولان تیردادی قتـل ایتمش ؛ وبعده رومالیلره اوجه آلنمش‌اولدیغی اسرا وسنجاق وسـائردیی اعاده ایدرك ، عقد مصـالحه ایتمش؛ و ٩ تاریخ‌میلادیسنده‌زوجه سیله‌اوغلی‌فرهادك طرفندن تسمیم اولنمشدر .

فرهاد پاشا { سلطان محمد خان ثالث دورنده ایکی دفعه مسند صدارت عظمایه کچمش وزرادن اولوب . آرناؤد جنسیتنه منسوبدر . حرم همایوندن نشأت ایدوب . قپوجی باشیلق ایله طشره‌یه چیقدقدن صکره . سلطان مراد خان ثالث دورنده میرآخور اول وبعده یکیچری آغاسی اولمشیدی . مؤخراً روم ایلی والیسی اولوب . وزارت رابعه ایله زمرهٔ وزرایه داخل اولمش ؛ و۹۸۶ ده آچیلان ایران سفرینه سردار اوله‌رق کیدوب . شانلی مظفریته نائل اولمغله . عقد مصالحه ایده‌رك . وشاهك برادر زاده‌سی میرزا حیدری رهن طریقیله برابرنده آلدرق ، عودت ایتمشدی . ۹۹۹ تاریخنده سنان پاشانك ایکنجی عزلنده . وزیر ثانی بولنمغله . مهر صدارت عهدهٔ لیاقتنه تسلیم اولنمش ؛ وسکز آی امور دولتی اداره ایتدکدن صکره . عزل ومأموریت سابقه‌سنه اعاده اولنمشدی . ۱۰۰۳ تاریخنده سلطان محمد خان ثالث حضرتلرینك جلوسلرنده ثانیاً صدراعظم اولوب . متعاقباً افلاق سفری آچلمغله . طونه اوزرنده کوپری قوروب . محاربه‌یه باشلامقده ایکن . بلاموجب عزل اولندقده . خلقی بکلمیوب ، استانبول قربنده‌کی چفتلکنه کله‌رك . اختفا ایتمش ؛ وبرآز مدت صکره میدانه چیقاریله‌رق . یدی قله‌یه حبس . ومتعاقباً اعدام اولنه‌رق ، ابا ایوب انصاری (رضه) جوارنده دفن اولنمشدر . برنجی دفعه‌سنده ۸ وایکنجیسنده ۶ که جمعاً اون درت آی صدارت ایتمشدر . جسور ومقتدر برذات اولوب . حتی ایران سفرنده‌کی خدمتی پك بیوکدر . همجنسی بولنان سنان پاشانك رقابتی باعث ادبار وفلاکتی اولمشدر .

فرهاد پاشا { یاوز سلطان سلیم خان وقانونی سلطان سلیمان خان دورلری وزراسندن اولوب . خرواتی الاصلدر . سلطان سلیم خان مشارالیهك ایران سفری هنکامنده آناطولیده‌کی قزیل باشلرك تربیه‌سنه مأمور اولمش ؛ ودور قانونیده شامده اعلان عصیان ایدن جانبرد غزالینك تنکیلنه مأمور اولوب . ۹۲۷ تاریخنده عاصیٔ مرقومی قتل ایله . شام جهتنی یکیدن فتح ایتمش ؛ وپادشاهك مجارستان سفرینه عزیمتنده مهمات یوکلی اوچ بیك دوه ایله یتیشوب . اردوی همایونه التحاق ایلمش ایدی . بعده ذوالقدریه خاندانك اخیری اولان شهسواربکی استیصال ایله . اوجهتده اسایشی تأمین ایتمش ایسه‌ده . زیاده شدت کوستردیکندن . اولنان شکایت اوزرینه . قالدیریلوب . تخصیصات وافیه ایله سمندره والیلکنه تعیین اولندیغی حالده . ینه اعتسافاتدن واز کچمدیکندن . مصادرت شهریاری شرفنه نائل اولدیغی حالده ، ۹۳۱ تاریخنده عبرةً للسائرین اعدام اولنمشدر .

فرهاد پاشا { بودخی دور سلطان سلیمانی وزراسندن ومشاهیر خطاطیندن اولوب . پدری مجار مهتدیلرندن ایدی . پادشاه مشارالیهك توجهنه نائل اولمغله . بونك ایچون فوق العاده اولارق بشنجی وزارت ایجاد اولنمشدر ؛ وشهزاده سلطان محمد بن سلیمانك کریمه‌سی هما سلطانی تزوج شرفنه نائل اولمش ایدی . ثلث ونسخ خطلرینی قره حصاریدن تمشق ایتمشدی . برخیلی مصاحف شریفه یازوب ، هدیه‌لرینی جنازه مصرفی اولمق اوزره حفظ ایتمشدی . ۹۸۲ ده وفات ایدوب . ابا ایوب انصاری (رضه) جوارنده مدفوندر .

فرهاد پاشا زاده { (میرمصطفی) آنف الترجمه فرهاد پاشانك اوغلی اولوب . برادری میر احمد ایله برابر ایکیسی ده خطاطلقده‌کی مهارتلریله شهرت بولمشلردر . حسن خطی پدرلرندن تمشق ایتمشلردی . ابا ایوب انصاری (رضه) وسلطان سلیم خان اول تربه‌لرنده میر مصطفانك خطیله ایکی مصحف شریف واردر . ۱۰۲۰ ده وفات ایدوب . فاتح جامع شریفی حوالیسنده مدفوندر .

فرهادك { (Piraatace) اشکانیان دولتندن اولوب . دردنجی فرهادك اوغلیدر . والده‌سیله بالاتفاق پدرینی تسمیم ایده‌رك ، ۹ نجی سال میلادیده تخته قعود ایتمش ؛ وبش سنه حکومت سوردکدن صکره ، تبعه‌سی عصیان ایدوب ، کندیسنی قتل ایتمشلردر .

فرهان { (یاخود فراهان) ایرانده همدان قربنده طوزلی برکول اولوب ، بویی واکی درت فرسخدر . یازین صویی تبخر ایتمکله ، دیبنده طوز قالوب . اهالی طرفندن جمع واطرافه نقل اولنور .

فرهان { (یاخود فراهان) ایرانده همدان ایله قم آره‌سنده برقصبه اولوب ،

اوراده کثرتله نسج ودنیانك هر طرفنه اخراج اولنان
خاليلريله مشهوردر .

فرهانی | (جعفر) ایران شعراسندن اولوب .
آنده‌البيان فرهان قصبه‌سی جوار-
زنده زراعتله مشغول اولديغی حالده، فضلا وشعرا
ايله دخی كوريشور، وشيخ سعدينك اشعارينی چوق
تتبع ايدردی . نظامينك «مخزن اسرار» ینه نظیره
سويلمشدر . شوبرايكی بيت او منظومه‌سندندر :

بزكی دشت يكی تاره باغ
لاله درخشنده درو چون چراغ
سرو وگل وبيد بهم برشده
نار وبه وسيب بهم درشده

فره‌جاك | ادرنه ولايتنك دده آغاج سنجاق
وقضاسنده ودده آغاجك ۳۰
كيلو متره شرق شماليسنده صريح نهرينك ساحل يمينی
قربنده ودميريول خطی اوزرنده واقع ناحيه مركزی
برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهاليسی، ۲ جامع شريفيله
برمسجدی، ۴ زاويه‌سی، سواری قشله‌سی . بر
كليساسی وبعض قلعه خرابه‌لری واردر . رومجه
اسمی (ويره Vira) در . — ناحيه‌سی قصبه ايله
۹ قريه‌دن مركبدر .

فره‌رود | افغانستانده برنهردر، كه هراتك
شرق جهتنده و ۳۴° عرض
شماليده (سياه كوه) دن نبعانله، غور خطه‌سنك
صرب طاغلری آره‌سنده جنوب غربی‌یه طوغری
جريان ايدرك، فره قصبه‌سنك يانندن كچدكدن صكره،
اووه‌يه دوشر، ودها آشاغیده (لاش) قصبه‌سنك
دخی يانندن بعد المرور، سيستانك (هامون) يا (نيزار)
ديلن واسع كول ويابطاقلغنه دوكيلور . مجراسی
۳۵۰ كيلومتره اوزوندر . تورالق موسمنده هان
بستون قوريوب، ايلك بهارده ايسه صويی پك
چوقدر . وجدوللر واسطه‌سيله سقی اراضيده
قوللانيلير .

فريا | (Freya) اسكی اسقانديناو اسا-
طيرنده حسن وعشق الهه‌سی زعم
اولنوب، قمردن كنايه ايدی . جمعه كونی بوكا مخصوص
عد اولنوب . بوسببه مبنی لسانلرنده (فريتاغ) تسميه
اولنور .

فرياب | بلخ قربنده‌كی فارياب قصبه‌سنك
اسم مخففيدر . [« فارياب »
ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

فرياد | (سيد الفت حسين) هندستان شعرا
ومشايخندن اولوب، عظيم آبادشهرنده
طوغمش، وكلكته‌ده سجاده‌نشين ارشاد بولنمشدر .
«دبستان اخلاق» عنوانيله برمنظومه‌سی وساير
آثار واشعاری واردر . ۱۱۹۶ تاريخلرنده برحيات
ايدی . شوبرايكی بيت مذكور منظومه‌سندندر :

سخن چيست از كان دل گوهری
ز گنجينهٔ صنعتش جوهری
سخن بی سخن جوهری دستبرد
كه يارد زمانه‌ش شرح كرد الخ

فريانه | افريقيه‌ده اسفاقس قربنده بيوك
برقريه اولوب، بعض مشاهير علمانك
مسقط رأسی بولنمشدر .

فريب | ايران شعراسندن اولوب، كرما-
نليدر . شاه عباس ماضی زماننده
ياشامشدر . شورباعی اونكدر :

زمان زمان دلم از آه آتشين سوزد
كسی كه از توشود دور بيچنين سوزد
چنان ز سوز دلم اشك حسرتم گرم است
كه گر بديده كشم دست وآستين سوزد

فريبورغ | (Fribourg) اسويچره‌ده
(آآر) نهرينه تابع (سارينه)
چايی اوزرنده همنامی اولان ناحيه يعنی حكومتك
مركزی برقصبه اولوب، ۱۰۹۰۵ اهاليسی، برنه‌دن
لوزانه‌يه كيدن دميريول خطنده موقعی، كراسته وپنير
وحيوانات تجارتی، پك اوزون ويوكسك ايكی آصمه
كوپريسی، برچوق ماكينه‌لر چويرن برصو بندی،
۳۰۰۰۰ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، موزه‌سی،
طب وآثار عتيقه وفنون طبيعيه جمعيتلری، مكتب
اعداديسی، وحقوق مكتبی واردر .

فريبورغ | (Canton de Fribourg) ناحيه‌سی
اسويچره حكومات متفقه‌سنی تشكيل
ايدن نواحينك غرب جهتنده كيلردن اولوب،
جنوباً وغرباً (وود) ناحيه‌سيله و(نوشاتل) كوليله،
شمالاً وشرقاً دخی برنه ناحيه‌سيله محاط ومحدوددر .
مساحهٔ سطحيه‌سی ۱۶۶۹ مربع كيلو متره اولوب،
۱۱۹۵۲۹ اهاليسی واردر، كه هر مربع كيلومتره‌يه
۷۲ كنی دوشيور . وسعت اراضی وكثرت نفوسجه
اسويچره نواحيسنك سكزنجيسيدر . مركزی فريبورغ
قصبه‌سيدر . غرب شمالی قسمی دوز اولوب . نوشاتل
وموراث كوللرينه قدر ممتد اولور اووه‌لری واردر .
شرق جنوبی قسمنده ايسه آلپ جبالنك قوللری

واتکلری ممتد اولوب. ناحیه داخلنده‌کی ذروه‌لرینك
الڭ یوکسکی ۲۳۸۶ متره ارتفاعی اولان (وانیل نوآر)
طاغیدر . ۲۰۰۵ متره ارتفاعی اولان (مولزون)
طاغنك اوستندن پك کوزل برمنظره کورنمکله ،
سیاحلر اوستنه چیقمغه رغبت ایدرلر . بوطاغلرك
آره‌لرنده درین وادیلر وکوزل صرتالر بولنیور .
قسم اعظمی (رن) حوضه‌سی داخلنده بولنوب،
بوایرماغه تابع (آآر) نهرینه دوکیلن (سارینه)
نهری (برنه) ناحیه‌سندن کلدرك، فریبورغ ناحیه‌
سنی جنوبدن شماله شق، وصاغ وصولدن برقاچ چای
اخذ ایدر، که بونلرك الڭ بیوکلری (ژونیه) و
(سینژینه) در . مورات کولنی شق ایدن (برویه)
نهری دخی بوکولدن چیقوب (نوشاتل) کولنه
دوکیلنجه‌یه قدر بوناحیه‌نك ایچنده آقار . ناحیه‌نك
یالکز منتهای جنوبنده برمقداریرك صولری (جنو)
کولنه دوکیلوب، اوراسی (رونه) ایرماغی حوضه‌
سنه تابعدر . نوشاتل کولی جهتنده (وود) ایله
فریبورغ ناحیه‌لرینك اراضیسی پك قاریشوب بربرینه
کیرر . و (برنه) ناحیه‌سنك دخی اوراده برآز
یری واردر . کرك نوشاتل وکرك (مورات)
کولنك برر طرفی بوناحیه‌نك اراضیسنه ملاصقدر .
غروبر جهتنده ۱۰۵۶ متره ارتفاعنده دخی
«قره‌کول» اسمیله برکوچك کولی واردر . هواسی
قسم شمالیسنده معتدل و جنوب جهتنده صوغوق
اولوب ، هر ایکی طرفده‌ده صاغلامدر . معادنی
اولیوب، یالکز ابنیه طاشی وآلچی اوجاقلری وبعض
میاه معدنیه‌سی واردر . ذخایری احتیاجات محلیه‌یه
کفایت ایده‌جك مقدارده اولوب، میوه‌لرك انواعیله
توتون، نجار و باغ اخراجنه یرایان حبوبات دخی
حاصل اولور . ایکی کولك آره‌سنده باغلری‌واردر.
صرتالری پك کوزل اولوب. جنسی اعلا ۵۰۰۰۰
صیغیر بسلنیر. اینکلرینك سودندن مشهور (غرویر)
پینیری یاپیلوب. کلیتله اخراج اولنور . بو پینیردن
بشقه صنایع محلیه صمان اورمه شیلرله کیراسو
وسائره اعمالندن واخراجاتی کراسته ایله حیوانات،
دری. پینیر وسائره‌دن عبارتدر . نوشاتل کولنده
واپورلر ایشلدیکی کبی. ایکی دمیر یول خطی دخی
ناحیه‌یی شق ایدرك. تجارتی تسهیل ایدر. اهالیسنك
قسم اعظمی قتولك ویالکز مورات کولی اطرافنده‌کیلر

پروتستاندر . ثلثانی فرانسز وثلثی آلمان لسانیله
متکلم اولوب . بولساندرك ایکیسی‌ده رسمیدر .
حکومتی اصول مفرطه اولوب ، اوچ سنه مدتله
انتخاب اولنور یدی اعضادن مرکب برمجلس دائمی
دخی ادارهٔ مملکت ایدر . ناحیه : برویه . غلانه،
غرویره. کول، سارینه. سینژینه و (وویسه)
اسملریله یدی قضایه منقسمدر .

فریبورغ ایم بریسغاو (Fribourg-im-Breisgau) آلما-
نیاده بادهٔ بیوك دوقه‌لغنده قارلسروهه‌نك ۱۲۰
کیلومتره جنوب غربیسنده و(باله)نك ۵۰ کیلومتره شمال
شرقیسنده وقره اورمانك آلتنده واقع ایالت مرکزی
برشهر اولوب. ۳۰۶۰۰ اهالیسی، اجزاء کیمیویه
وکاغد غابریقه‌لری . ایپك و پاموق ایپلکخانه‌لری،
دارالفنونی، ۲۵۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی،
مصنع برکلیساسی وایشلك تجارتی‌واردر. — ایالتك
مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۷۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی
۴۴۱۰۹۵ کشیدر .

فریبی (میرزا حبیب الله بن میرزا رجب علی) ایران متأخرین شعراسندن اولوب،
آبا واجدادی طهرانلی اولدیغی حالده. کندیسی
اصفهانده نشأت ایتمشدر . شوبیت اونکدر .

شنیدی روز وشب فریاد مارا
زیدند و ندیدی داد مارا

فریپورت (Freeport) آمریقای شمالیه ممالك مجتمعه‌نك (ایلینویس)
حکومتنده اسپرینغفیلدك ۲۷۰ کیلومتر شمالنده
و شیقاغونك ۱۷۰ کیلومتره غرب شمالیسنده
(استفنسون) قونتلغنك مرکزی برقصبه اولوب،
۹۰۶۰ اهالیسی واردر .

فریتاغ (Freytag) آلمان مشاهیر مستشرقیندن اولوب. ۱۷۸۸
تاریخنده لونبورغده طوغمش، و (بون) شهرنده
طول مدت السنهٔ شرقیه معلملکی ایتمشدر . عربیدن
لاتینجه‌یه ۴ جلد اوزره مکمل برلغت کتابی یازمش،
وضروب امثال عربیه‌یی دخی شرح وترجمه ایتمشدر .
چوق معمر اولوب. یقین وقتلرده‌ده برحیات ایدی .
— بو اسمده آلمانیاده دیکر برقاچ عالم دخی بولنمشدر .

فریتوون (Freetown) آمریقای غربیده شمالی کینه‌نك (سیرالئونه)

نام انكليز مهجرنده وسيرائونه نهرينك منصبى قربنده، ′٣٢ ″٨ عرض شمالى ايله ′٢٢ ″١٠: ١ طول غربيده مذكور مهجرك مركزى برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى، كليساسى، تياترو‌سى، قيشله‌سى وزنجى چوجقلرينك تربيه‌سنه مخصوص مكتبى واردر.

فريجيا { ياخود فريكيا (Phrygie) كوچك آسيا يعنى آناطولى قطعه‌سنك تقسيمات قديمه‌سنده بربيوك خطه‌در. كه حدودى زمانه كوره دكيشوب، وقتيله غرباً آطه‌لر دكيزينه، شمالاً مرمره وقره‌دكيز سواحلنه، شرقاً دخى (آليس) يعنى قزيل ايرماق مجراسنه دك ممتد بولنمش ايكن، بعده كرميان دينلن كوتاهيه وقره‌حصار صاحب سنجاقلرندن عبارت قالمشيدى. بو حالده شمالاً بيتنيا، غرباً ميسيا وليديا، جنوباً پيسيديا، شرقاً دخى غالاتيا خطه‌لريله محدود ايدى. اهالئ قديمه‌سى فريج ياخود فريغ ويا فروغ تسميه اولنوب، بلاسج اقواميندن معدود ايديلر؛ وكنديلرى اورانك قديمى اهاليسى اولمق اعتقادنده ايديلرسه‌ده، روم ايلندن يعنى (تراكيا) خطهٔ قديمه‌سندن اورايه كچمش اولدقلرى مظنوندر. ولسان وعادات وسائره‌جه خطهٔ مذكوره ايله ماكدونيه وايليريانك اهالئ قديمه‌سيله مناسبت ومشابهتلرى اولديغى مثبتدر. فريجيانك مستقل برحكومت ودولت تشكيل ايتديكى بيلنميوب، ابتدا برچوق حكومات صغيره‌يه منقسم بولندقدن صكره، ليديا حكمدارلرينك اليته كچمش؛ وبعده كيخسرو طرفندن ضبط اولنه‌رق، ايران دولتنه، وصكره اسكندره تابع اولمش؛ وبو جهانكيردن صكره برمدت سلفكيلرله برغامه حكمدارلرينك تحت اداره‌سنده بولندقدن صكره روماليلرك يد ضبطنه كچمشيدى. روما دولتنك انقسامنده بالطبع شرق ايمپراطورلغنه دوشمش؛ ونهايت روم سلجوقيلرى طرفندن قسم اعظمى فتح، وممالك اسلاميه‌يه الحاق اولنارق، بو دولتك انقراضنده اوراده كرميان خاندانى تفرد ايدوب، متعاقباً ضميمهٔ ممالك عثمانيه اولديغى حالده، برخيلى وقت عثمانليلر بيننده كرميان اسميله تسميه اولنمشدر. اهالئ قديمه‌سنك كنديلرينه مخصوص مذهبلرى اولوب، عبادتلرى رقصلر و شرقيلرله اجرا اولنوردى. آلهٔ كاذبه‌لرندن بعضيسى اسكى يونانيلرو روماليلر طرفندن دخى قبول اولنمشدى. زمان قديمده فريجياليلر جبانتله مشهور ايديلرسه‌ده، صنايعده وموسيقيده‌كى مهارت واستعدادلرى‌ده غير منكردر.

فريد احول { (فريدالدين) ايران مشاهير شعراسندن اولوب، عن اصل خراسانده‌كى اسفراييندن اولديغى حالده، ساعديه زماننده اصفهانده نشأت ايتمش؛ وامام هروى و خواجه نظام‌الدين ابوبكرك معاصرى بولنمشدر. چرخ وكواكب حقنده برمفصل قصيدهٔ مشهوره‌سى و ٥٠٠٠ بيتى حاوى ديوانى واردر. قصيدهٔ مذكوره‌نك مطلعى شودر:

نماز شام كز امواج اين درياى دولابى
فروشد زورق زرين برآمد طشت سيمابى
زاوج موج اين دريا برآمد صد هزار انجم
چو بر روى محيط كل شناور حيل مرغابى

فريدافندى { (محمد بهاءالدين) متأخرين شعراء عثمانيه‌دن ومواليدن اولوب، شيخ‌الاسلام عاشر افنديك اوغليدر. ١٢٥٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. شو مطلع اونكدر:

كوه غربتده اولان دلده شطارت اولماز
نشئهٔ عشقسز انسانده لطافت اولماز

فريدالدين شكرگنج { هندستان مشاهير شعراسندن و مظنه‌دن اولوب، خواجه قطب‌الدين بختيار كاكينك مريدى وفرخ شاه كابلى نسلندن جلال‌الدين سليمانك اوغليدر. ٥٦٩ تاريخنده دهليده دنيايه كلوب، ٦٦٤ ده ٩٥ ياشنده ملتانده ارتحال ايتمشدر. تربه‌سى اليوم زيارتكاه اولوب، هرسنه محرمك بشنده پك چوق زوار جمع اولنور. هندستانجه مشهور اولان شيخ نظام اوليا صاحب ترجمه‌نك جملهٔ مريدانندندر. شو رباعى جملهٔ اشعار عارفانه‌سندندر:

شب نيست كه خون من غمناك نريخت
روزى نه كه آبروى من پاك نريخت
يك شربت آب خوش نخوردم همه عمر
كان نيز زره ديده بر خاك نريخت

فريدالدين عطار { [«عطار» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

فريد برغ { (Friedberg) بواسطه آلمانيه ممالكنده برقاچ قصبه اولوب، الك بيوكلرى پروسيه‌نك براندبورغ ايالتنده فرانقفورت سنجاغنده وفرانقفورتك ٦٦ كيلومتره شمال شرقيسنده

وبرلیندن دانسیغه کیدن دمیریول خطی اوزرنده واقع اولوب، ۵۱۷۰ اهالیسی وچوخه فابریقه‌لری واردر .

فرید بك { (ابراهیم) متأخرین شعراء عثمانیه‌دن اولوب، ۱۲۵۸ تاریخنده صرهٔ همایون امانتی خدمتیله جانب حجازه عزیمتله، شامه وصولنده وفات اتمشدر . شو مطلع اونکدر :

ماهتاب رویکه دقتله چشمم قان اولور
شام وصلت درسمرکه کوشهٔ مهمان اولور

فرید پاشا { (عبدالحمید) وزرای دولت عثمانیه‌دن اولوب ۱۲۳۰ . تاریخلرنده درسعادتده دنیایه کلمش؛ ودیوان همایون ومکتوبی صدارت اوطه‌لرنده وبعده آمدیٔ دیوان همایون؛عیتنده بولنه‌رق، ۱۲۵۷ ده‌مابین همایون اوچنجی وبعده ایکنجی کتابتنه و۱۲٦٤ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مابین همایون باش کتابتنه نصب بیورلمش؛ و ٦۹ ده سعید پاشانك مصر والیلکی فرمانی حاملاً جانب مصره اعزام بیوریله‌رق، مشار الیه ایله برابر عودت ایتمش ایدی . ۱۲۷۱ ده رتبهٔ بالا ایله سرعسکر مستشارلغنه، و ۷۷ ده ضمیمةً مصارفات عسکریه نظارتنه نصب بیوریله‌رق، ۷۹ ده مجلس والای احکام عدلیه اعضالغنه نقل اولنمش؛ و ۸۰ ده اوقاف همایون نظارتنه، ۸۳ ده تکرار مجلس والا اعضالغنه و ۸٤ ده ثانیاً اوقاف همایون نظارتنه تعیین بیورلمش‌ایدی . ۱۲۸۵ ده شورای دولتك ابتدای تشکیلنده اعضالغنه نصب اولنه‌رق . اون بش کون مرورنده صدارت عظمی مستشارلغنه و ۸۷ ده، بومستشارلغك لغوی اوزرینه، مجدداً کنادایدیلن محکمهٔ نظامیه ریاستنه و درت ماه صکره عدلیه اجرا جمعیتی ریاستنه وبش ماه صکره مجلس مخصوص وکلا اعضالغی انضمامیله والده سلطان کتخدالغنه نصب بیورلمش؛ واشبو کتخدالق خدمتی وفاتنه‌دك عهده‌سنده اولدیغی حالده، ۱۲۸۸ سنه‌سنده عهده‌سنه وزارت توجیهیله علاوةً خزینهٔ خاصه نظارتی احاله بیورلمش؛ وسنهٔ مذکوره‌ده محمود ندیم پاشادن صکره اوچ آی قدر بحریه‌ناظری وبعده مابین همایون مشیری اولمش؛ و ۱۲۹۲ اوائلنده وفات‌ایدوب، سلطان محمود تربه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. عفیف ومقتدر وکاتب برذات اولوب، خدمت دولته کیردیکی کوندن اعتباراً مدت عمرنده برکون معزول قالمامشدر .

فریدپور { (هندستانده بنکاله خطه‌سنك دکه ایالتنده وکنك مجراسنك برقاچ کیلومتره جنوب غربیسنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۸۵۹۵ اهالیسی واردر . — سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٦۱۲۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۵۱۵۸۲۰ کشیدر. که بهرمربع کیلومتره باشنه ۲٤۷ کشی دوشر . اراضیسی آچیق و بطاقلق اولوب. کلیتلی پرنج حاصل ایدر . هواسی پك آغیردر .

فریدك { (Friedeck) آوستریا ومجارستان دولتنك سیلزیا خطه‌سنده (تشن) سنجاغنده وتشنك ۲۷ کیلومتره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۱۷۰ اهالیسی و یوك ایپلك و منسوجات فبریقه‌لری واردر .

فرید کاتب { ایران مشاهیر شعراسندن اولوب. مشهور انورینك شاکردی ایدی . سلطان سنجر سلجوقینك خدمت کتابتنده بولنوب، بونك طرفندن ۵۳۵ تاریخنده مأموریت مخصوصه ایله قره خطا جانبنه اعزام اولنمشدی . شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

گفتم بدان نگار که خورشید انوری
گفتا زوی نکوترم ار نیك بنکری
گفتم مه چهار دهی در سپهر حسن
گفتا مه مرست زهره نوع مشتری

فریدلاند { (Friedland) بواسمله آلمان ممالکنده برقاچ قصبه بولنوب، الك بیوکاری : آوستریا ومجارستان دولتنك چهستان خطه‌سنده (یونغ بوچلاڤ) سنجاغنده وسنجاق مرکزینك ٦۳ کیلومتره شمالنده واقع اولانیدر. که قضا مرکزی‌اولوب، ۸۰٤٤ اهالیسی‌واسپارماچت ویوك منسوجات فبریقه‌لریله‌جوارنده اسکی برقلعه‌سی واردر . — آلمانیه‌ده (مکلنبورغ استرلیچ) بیوك دوقه‌لغنك (استارغارد) سنجاغنده و ۲٦ کیلومتره شمال شرقیسنده واقع فریدلاندك دخی ۵۰۸۵ اهالیسی وچوخه فبریقه‌سیله توتن دوکخانه‌لری واردر .

فریدون { ایرانك خرافاتله ممزوج تاریخ قدیمنه کوره، پیشدادیان سلاله

سنك بشنجی حكمداری اولوب. جمشیدك حفیدیدر. ضحاك تازینك ایرانی استیلا ایله جمشیدی قتلنده طاغلره قاچیریلوب، چوبانلر میاننده بیومش؛ و دمیرجی كاوه‌نك خروجیله ضحاكك مضمحل اولمسی اوزرینه. ایران تختنه اجلاس اولنمشیدی. فریدون ایراندن بشقه ترك و عرب بلادینی دخی ضبط ایتمش: و اوچ اوغلی اولمغله. اختیارلغنده ممالكنی اوچه تقسیم ایدرك. شرق یعنی تركستان جهتلرینی (تور) ه، غرب یعنی بلاد عرب طرفلرینی (سلم) ه، اورته جهتی اولان ایرانی دخی كوچك اوغلی (ایرج) ه ویرمشیدی. تور ایله سلم ایرجك ترجیحیله مركز سلطنتده قالمسنه حسد ایدوب، بینلرنده بالاتفاق، ایرجی قتل ایدرك؛ پدرلرینك بددعاسنه دوچار اولمشلردی. بعده ایرجك تورونی (منوچهر) فریدون طرفندن ولیعهد اتخاذ اولنه‌رق. بیوك پدرینك انتقامنی آلتی اوزره، سلم و توری قتل ایتمشدی. بو حكایه‌یه كوره (ایرج) امم آریانیه‌نك، تور امم تورانیه‌نك و سلم امم سامیه‌نك جداعلاسیدر. فریدون ایله بواوچ اوغلنك حكایه‌سی حضرت نوح ایله اوغللری سام و یافث و حام قصه‌سنی دخی آكدیریور. زند آوستاده و شهنامه‌ده فریدونك ۵۰۰ سنه حكم سوردیكی مرویدر. فریدون عدل و حقانیتك بر تمثال مجسمی اولمق اوزره یاد اولنوب، اسمی بو خصوصده ضرب مثل حكمنه كچمشدر.

متأخرین علمانك تحقیقاتنه كوره. فریدون هند برهمنیلرینك كتب مقدسهٔ قدیمه‌لرنده (تریتون) اسمیله یاد ایتدكاری ملكك عینی اولوب، بوملكك یریوزینه مساط اولمش اولان (آزی ضحاقه) اسمنده براژدرهایه غلبه چالدرق. كندیسنی محو ایتمش اولدیغی مرویدر. زردشت هندستاندن ایرانه كچدیكنده. ثنائیتی قبول ایتمكله. آلههٔ كثیره‌نك وجودینه احتمال ویرمدیكندن. هندیلرك (دیوا) دیدكاری آلهه‌یه جن معناسنی ویرمش اولدیغی كبی، (تریتون) و (آزی ضحاقه) كبی ملك و اژدرهالری‌ده حكمداران صورتنده كوسترمكله، بو اسملر فریدون و ضحاك تازی صورتلرینی آلمشلردر. بناءً علیه فریدون ایله ضحاك حكایه‌سنه حقیقی و تاریخی بر وقعه نظریله باقلمیوب، اساطیردن عد اولنمسی اقتضا ایدر.

فریدون بك { (احمد) مشاهیر منشیان دولت عثمانیه‌دن اولوب، دور سلطان سلیمان خان قانونیده چیوی‌زاده عبدالله چلبینك سوقیله صدر اعظم صوقوللی محمد پاشایه انتساب ایدرك. دیوان كتابی زمره‌سنه الحاق اولنمشیدی. وزیر مشار الیهك مجارستان سفرنده سكتوار محاصره‌سنده ابراز شجاعت و جسارت ایتمكله. زعامته و درگاه عالی متفرقه‌سنه نائل اولمشیدی. ۹۸۱ تاریخنده نشانجیاق منصبنه، ۹۸۴ ده سمندره و بعده كوستندیل سنجاغنه نصب بیورلمشیدی. ۹۸۹ ده ثانیاً نشانجی اولوب، بو دفعه قدری بالاتر اولمشدی. ۹۹۱ ده ارتحال ایدوب. ابا ایوب انصاری جوارنده تربهٔ مخصوصه‌سنده مدفوندر. عالم و ادیب و شاعر بر ذات اولوب، دائره‌سی مجمع ارباب علم و هنر ایدی. «منشآت السلاطین» عنوانیله پك مهم و قیمتدار بر مجموعهٔ منشآتی واردر، كه «منشآت فریدون بك» دیمكله مشهور اولوب، ۱۲۶۵ تاریخنده ایكی بیوك جلد اوزره نشر اولنمشدر. حسن خطده دخی مهارتی اولوب، خطوط مختلفه‌یی كوزل یازاردی. سلطان مراد خان ثالث تخت موروثنه جلوس ایتمك اوزره مدانیه‌دن درسعادته عزیمتلرنده صاحب ترجمه‌نك زورقنه راكب اولمشلردی. اشعارندن پادشاه مشار الیهك جلوسنه سویلدیكی اشبو تاریخك ایرادیله اكتفا ایدرز:

« عطابخش » اولدی احسانه تاریخ
جلوس سالنه « شمشیر اسلام »

فریده { ششنلی شاعره‌لرندن اولوب. قسطمونیلی اولدیغی حالده، بعده درسعادته كلمشیدی. عصر سابق اواسطنده یاشامشدر. شو مطلع اونكدر:

فكر ایدوب بخت سیاهم قتی یاندم بو كیجه
جور دلدار ایله جانمدن اوصاندم بو كیجه

فریر { (Freyr) اسكی اسقاندیناولیلرك باشلیجه معبودلری اولان آلههٔ ثلثهٔ باطله‌لرندن بری اولوب، جو هوایه و یاغمور و روزكار وسائره‌یه حاكم زعم اولنوردی؛ و بر باقیشده شمسدن كنایه ایدی. محصولات و تولداتك وار كلك حالتنك دخی مربیسی عد اولنه‌رق. همشیره‌سی زعم اولنان فریا ایسه دیشیلك مربیه‌سی عد اولنوردی.

فریزون (Frisons) جرمان اقوامندن اولوب، قدیماً (رین) ایله (البه) ایرماقلرینك منصبلری آره‌سنده شمال دکیزی سواحلی بونجه ساکن ایدیلر . بو وجهله فریزونلر صاقسونلر وفرانقلرله محدود اولوب. میلادك ایلك قرنلرنده فرانقلرله صاقسونلر آره‌سنده وقوع بولان اوزون محاربه‌لرده فریزونلر صاقسونلرك طرفنی التزام ایتمش؛ وبعده فرانقلردن خرستیانلغی قبول ایدوب. مذهب قدیملرینی محافظه‌یه چالیشان حکمدارلری طرفندن تعقیب اولنمغله. نهایت بونلری مملکتدن قاچیروب ، فرانقلره تسلیم اولنمشلردی . قرون وسطاده صاقسونلر و فلاماندلر مملکتلرینك اکثر طرفلرینه یرلشوب. خالص فریزونلر یالکز فلمنکك منتهای شمال شرقیسیله آلمانیه‌نك منتهای شمال غربیسنده قالمشلردر . بونلر طول مدت دیکر آلمان اقوامنه قارشی طوروب، کندی بینلرنده برنوع جمهوریت تشکیل ایتمشلردی . فریزونلر آلمان ایله اسقاندیناو لسانلری آره‌سنده برلسان مخصوصله متکلم. اوزون بویلی وصاریشین آدملردر . فلمنکلیلرك چوغی دخی فریزون نسلندندر .

فریزه (Frise) و آلمانجه فریزلاند (Friseland) فلمنك دولتنك منقسم بولندیغی اون بر ایالتك بری اولوب. شمال دکیزیله (زویدرزه) کورفزی آره‌سنده کنیش بر شبه جزیره تشکیل ایتدیکی حالده، شمالاً، غرباً وغرب جنوبی جهتندن دکیزله . شرقاً (غرونینکه) و (درنته). جنوب شرقی جهتندن دخی اووریسل ایالتلریله محاطدر. ٥٢°٤٨' ایله ٥٣°٣٠' عرض شمالی وتقریباً ٣° ایله ٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، همان دائروی الشکل اولدیغی حالده. قطری ٦٠ ایله ٧٠ کیلومتره بیننده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٣٢٠ مربع کیلومتره اولوب. ٣٣٥ ٥٥٨ اهالیسی واردر. مرکزی (لوواردن) اولوب. اوچ قضایه منقسمدر . بش آلتی قصبه‌سی و ٣٤ ناحیه‌سی اولوب . اکثر اهالیسی کویلرده و چفتلکلرده ساکندر . اراضیسی دوز و آچیق اولوب، حذای بحردن جزئی فرق اولدیغندن، هرطرفنده یاپلمش اولان سد وبندلر وآچلمش اولان خندقلر وجدوللرله برابر، صولرك طاشمه‌سیله، اراضی ونفوسجه کلی خسارلرك وقوعی چوقدر . میاه جاریه‌سی‌ده چوق اولوب ، شمال جهتنده (لوور) ایله (اه)، وطرفلرنده (بورن) جنوب طرفلرنده دخی (تویندر) ایله (لینده) نهرلری آقار . غرب جنوبی جهتنده وسائر طرفلرنده کوللری چوق اولوب. الڭ بیوکلری: فلینسه. اسلوته. تیوکه واسنیکن کوللریدر . نهرلرله کوللرك آره‌سنده هر جهتدن جدوللر آچلمش اولمغله. قره‌لرك آره‌لرنده متصل سفاین طولاشیر وزمرددین مرعی وچایرلرنده حسابسز قیونلر اوتلار. بوایالت دخی. فلمنکك سائر طرفلری کبی. طبیعتك هیچ برنعمته مظهر اولمدیغی حالده. اهالیسنك سعی وغیرتیله دنیانك الڭ کوزل یرلری صره‌سنه کچمشدر. هواسی رطوبتلی ایسه‌ده. صاغلام اولوب، یازین حرارت رطوبتی قوروده‌جق وبرچوق محصولاتك یتیشمه‌سنه مساعد اوله‌جق درجه‌ده‌در . جنوب جهتنده بغدای وسائر حبوباتله. تجار، کتن. کنویر وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . شمال جهتك ایسه قسم اعظمی مرعالق اولوب، کلیتلی صیغیر. قیون وآرابه آتلری یتیشدیریلیر. آریلری‌ده چوق اولوب، خیلی مقدار بال چیقار. شرق جهتنده بعض اورمانلر وارایسه‌ده. الڭ زیاده محروقاته قوللانیلانی کوللرك دیبندن چیقاریلوب قورودیلان وچورومش نباتاتدن عبارت اولان (تورب) دینلن برسیاه چاموردر . سواحلنده چوق بالیق صید اولنور. و (زویدرزه) کورفزی کنارلرنده کهربا بولنور . صنایع خیلی ایلری اولوب. ایالتك اسمیله مسمی اینجه بزلری مشهوردر . یلکن بزی وبیوك منسوجات دخی اعمال اولنور . طوز تصفیه‌خانه‌لریله بیره واسپرتو فابریقه‌لری وسفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری ده چوقدر. پینیر وساده یاغ دخی کلیتله یاپیلوب. بوایکی ماده حیوانات، دری ویپاغی ایله برابر ایالتك باشلیجه اخراجاتنی تشکیل ایدر . ساحل ایله قارشیسنده‌کی آطه‌لر آره‌سنده بولنان دکیز صیغ اولمغله، فریزه اهالیسی بوندن‌بورایه دوکیلن قوملردن بالاستفاده، جسیم سدلر انشاسیله دکیزی اراضئ مزروعه‌یه تحویل ایتمکده خارق العاده جهدلر ایده‌رك، وعادتا موانع طبیعتله پنچه‌لشه‌رك ، بهرسنه برقاچ بیك دونم یر قزانمقده‌درلر . فریزه‌نك اهالیسی خالص فریزون

اولوب، لسانلرینی واسکی عادات واخلاقلرینی محافظه ایتمکده‌درلر . ایچلرنده بر قاچ بیوك شاعر وادیب وحکیم یتیشوب، لسانلرینی تزیین ایتمش اولدقلرندن، اولدقجه ادبیاتلری دخی واردر .

فره‌یسینه (Freycinet) فرانسه مشاهیر بحر یوننده ن اولوب . ١٧٧٩ ده (مونتلیمار) ده طوغمش، و١٨٤٢ ده وفات ایتمشدر . ١٨٠٠ دن ١٨٠٤ تاریخنه‌دك قپودان (بودن) ك معیتنده کرهٔ ارضك اقطار جنوبیه‌سنده سیر و سیاحت ایتمش ؛ و ١٨١٧ دن ١٨٢٠ تاریخنه‌دك (اورانیه) واپوریله وفرقتین قپودانلغی عنوانیله دور عالم ایدرك، تاریخ طبیعی وهیئته ونصف کرهٔ جنوبینك مقناطیس احوالنه متعلق برچوق تحقیقات فنیه اجرا ایتمش؛ وعودتنده آقادمیا اعضالغنه نصب اولنمش ایدی . سیاحتنامه‌سی دولتجه طبع ونشر اولنه‌رق، ٩ بیوك جلد تشکیل ایلمشدر . — اوسترالیانك ساحل غربیسنده برقوی ایله ینه آوسترالیانك شمال غربی ساحلی قارشیسنده برقاچ کوچك آطه بونك اسمیله تسمیه اولنمشلردر .

فرّیش اندلسده فحص البلوط قربنده وقرطبه‌نك غربنده بر قصبه اولوب. اطرافنده برچوق قراسی واعلا بیاض مرمرلریله فندق وسائر اغاجلری ودمیر معدنلری اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر .

فُرَیعه صحابیاندن برقاچ خاتونك اسمی اولوب. بونلرك بری حسان بن ثابت حضرتلرینك والده‌سیدر .

فریمانتله (Freemantle) آوسترالیانك غربی مهجرنده (برت)ك ١٤ کیلومتره جنوب غربیسنده و (اسوانریور) نهرینك منصبنده اولوب ٣٢°٣′١٨″ عرض جنوبی ایله ١١٣°٢٦′١٢″ طول شرقیده واقع برقصبه اولوب. ٤٠٠٠ اهالیسی، ٣٠٠ متره اوزونلغنده برکوپریسی، دمیر یولی وبیاغی تجارتی واردر .

فرینه (Phryné) یونان قدیمه حسن وآنیله وشوخ مشربلکیله مشهوره برقادین اولوب، قبل المیلاد دردنجی قرنده یشامشدر. مشهور هیکلتراش (براقستیل)ك معشوقه‌سی اولوب، بونك حسن وعشق الهه‌سی زعم اولنان (زهره) نامنه یاپدیغی هیکاره نمونه اتخاذ اولنمشدی . ثروتی بردرجه‌ده ایمش، که اسکندرك تخریب ایتدیکی (تبه) شهرینی کندی مصرفیله تعمیر ایتمك ایستمشدی . دینسزلکله اتهام اولنه‌رق ، خطیب (هیپرید) طرفندن قورتارلمشدی .

فرینیخوس (Phrynichus) یونان قدیم شعراسندن ایکی کشی اولوب، بری میلاد عیسادن بشیوز سنه اول یاشایوب، فاجعه‌لر یازمش؛ ودیکری آرستوفانك معاصری اولوب، بعض مضحکه‌لر براقشدر . ایکیسنك ده آثاری نابود اولوب. یالکز بعض فقره‌لری بولنمشدر.

فریو قابو (Cabo Frio) یعنی « صوئوق بورون». بری برازیلیاده (فورموزه) قوینك شرق ساحلنده ٢٢°٤′٢٠″ عرض جنوبی ایله ٤٤°١٧′٣٠″ طول غربیده ودیکری آفریقای جنوبینك ساحل غربیسنده وپورتکیز مستملکاتنك حدود جنوبیه‌سنده اولدرق ١٨°٢٠′ عرض جنوبیده اولمق اوزره ایکی برونك اسمیدر.

فریو ریو (Rio Frio) یعنی « صوئوق چای» آمریقای وسطینك قوسته‌ریقه حکومتنده نیتار اغور آکولنه دوکیلور برنهر اولوب، مجراسی هنوز مجهول وغیر مکشوفدر .

فریول (Frioul) ونديك خطه‌سی آوستریانك النده ایکن ودها اول قسم شرقیسندن عبارت برایالت اولوب. مرکزی تریسته شهری ایدی .

فزادی [«اسماعیل بن خارجه» و«عبدالرحمن بن ابراهیم» ماده‌لرینه مراجعت.]

فَزّان آفریقای شمالیده بیوك بر خطه اولوب. طرابلس غرب ولایتنه ملحق برسنجاق تشکیل ایتمکله آفریقا قطعه‌سنده طوغریدن طوغری‌یه تحت تابعیت عثمانیه ده بولنان ممالکدندر . عمان هر طرفدن چول ایله محاط وچوللرله‌بربرلرندن آیرلمش برطاقم وادی وواحلردن عبارت بولندیغندن. حدودی تماميله معین اولیوب، تقریباً ٢٨° عرض شمالیدن ٢٣° عرض شمالی‌یه یعنی مدار سرطانك اوته‌سنه و ٨° طول شرقیدن و١٦° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولور . بووجهله شمالدن جنوبه اکی ٥ وشرقدن غربه بویی ٨ درجه

جغرافیه‌در . شمالاً نفس طرابلس غرب وجبل غربی سنجاقلریله وسائر طرفلردن چول ایله محدود ومحاط اولوب، غرب وغرب جنوبی جهتلرنده توارق بربرلری وجنوب وشرق جنوبی طرفلرنده زنجیلره قریب ملز قبائل جولان ایدر . مرکزی اولان مرزوق قصبه‌سی ″١٦ ′٥٥ °٢٥ عرض شمالی ایله ″٦ ′٥٠ °١١ طول شرقیده اوله‌رق طرابلس غربك ٧٧٠ کیلومتره جنوبنده، غدامسك ٦٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وآوجله‌نك ١٠٥٠ کیلو متره جنوب غربیسنده واقعدر . اك مهم وتجارتگاه معموره‌سی ایسه منتهای غرب جنوبیسنده واقع غات قصبه‌سیدر . فزانك شمال طرفنده (الحمادة الحمراء) اسمیله غربدن شرقه طاشلق وقورو بر طاغ ممتد اولوب، بونك اوستی ٢٢٠ کیلو متره راده‌لرنده بروسعتده‌در بونك شرقنده (الحمادة السوداء) اسمیله دیگر برصره طاغلر ممتد اولوب، فزانك شمال شرقی طرفنده دخی (هاروج) اسمیله شمالدن جنوبه برطاغ اوزانیر، که بونك قسم شمالیسی برکانی وسیاه اولوب، (الهاروج الاسود)، وقسم جنوبیسی کلسی وبیاض اولوب، (الهاروج الابیض) دینلیر. بونك جنوبنده مختلف استقامتلرده وا کثری غربدن شرقه اوله‌رق برطاقم قورو وادیلر ممتد اولوب، صحرای کبیره مشابه اولان بو وادیلرك بعضنده آزچوق رطوبت اثرلری بولنغله، برطاقلری مسکون وبر طاقلری خیمه نشین عرب وبربر قبائلنه جولانگاهدر. فزانك باشلیجه مسکون یرلری اوچ طاقم واحلردن عبارتدر. بونلرك برنجیسی واك اهمیتلیسی وسطنده‌کی طاقم اولوب، شمدیکی مرکزیله قدیماً مرکز بولنمش اولان جرمه وسائر قصبه‌لر بونده بولنیور. (الوادی الغربی) و (الوادی الشرقی) اسمیله معروف ایکی اوزون وادی اك قابل سکنی یرلریدر . ایکنجی طاقم شمال شرقی جهتنده واقع (جفره) بقعه‌سی اولوب، سکنه وزله قصبه‌لرینی حاویدر . اوچنجی طاقم منتهای جنوبده واقعدر . بونلردن بشقه منتهای جنوب غربیسنده غات واحی بولنیور، که آفریقای وسطی تجارتی نقطهٔ نظرندن جمله‌نك اك مهمی وسودان کروانلرینك اك معتنا برموقعی اولوب، بوندن ٢٣ سنه مقدم محرر فقیر ولایت غزته‌سی محررلکیله طرابلس غربده بولندیغم اثناده فزانه الحاقله، ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر. فزان عمومیت اوزره مرتفع بریر اولوب، شمالده‌کی مذکور طاغلرله جنوب طرفنده‌کی حماده‌لرك آره‌سنده ممتد اولان متموج وآز عارضه‌لی یرلرك حذای بحردن اعتباراً ارتفاعی ٢٠٠ ایله ٧٥٠ متره آره‌لرنده‌در . فزانك وادیلری ذاتاً پك نادر اولان یاغمورلرده برآز صوکوروب، سائر وقتلرده قورودر . آقار صولری پك آز اولوب، جزئیات قبیلندن اولان مزروعات قیو صولریله سقی اولنور. شرق طرفلرنده برچوق گوللر وارایسه‌ده، بونلرك جمله‌سی کوچك بطاقلقلردن عبارت اولوب، صولری املاح مختلفه‌یی حاوی وپك آجیدر .

هواسی یازین پك صیجاق ویابس اولوب، مرزوقده میزان الحراره گولگه‌ده ٥٤ درجه‌یه قدر چیقار . قیشین شمالدن خیلی صوئوق روزکارلر اسر. یاغمورلری پك سیرك وجزئیدر . مع هذا بعض وادیلرده رطوبت اثرلری کوریلوب، برقاچ قدم قازیلنجه صو چیقار. وبوقیولرك صویله اهالی وادیلرده‌کی اراضیلرینی صولایه‌رق، بعض محصولات آلیرلر. سطح ارض قیرمزی تراق ایجه برقومله مستور اولوب، یازین روزکار اسنجه. بوقوم هوایه قاریشوب، گوك یوزینی قیرمزی کوسترر. فزانك محصولات ارضیه‌سی آرپه. برقاچ نوع داری وجزئی مقدار بغدایدن عبارت اولوب، آنجق اصل اهالینك مدار تعیش وتجارتلری خرمادر، که کلیتله حاصل اولوب، جنسی دخی اعلادر . حیوانات اهلیه‌سی قیون، کچی، صیغیر، دوه. بارکیر ومرکبدن عبارتدر. قیونلری قالین قویروقلی وسیاه تراق تویلیدر . صیغیر یالکز (وادی الشاطی) ده بولنوب، هورکوجلیدر . دوه‌لری یالکز یوك ایچون قوللانیلوب . سوریلر تشکیل ایده جك مقدارده دکلدر . حیوانات وحشیه‌سی : دوه‌قوشی، جیلان، یبان صیغیری، صیرتلان، چقال، تیلکی وسائره‌دن عبارتدر .

فزانك اهالیسی عرب، بربر وزنجیدن مرکب اولوب، مملکتك اهالئ اصلیه‌سی اولان بربرلر اسکیدن بری زنجیلرله اختلاط وامتزاج ایتمش اولدقلری کبی، بعدالاسلام عربلرله قاریشدقدن صکره دخی سوداندن کلیتله جاریه‌لر کتیروب، بونلری

استفراش ایتدکلرندن، طمارلرنده‌کی زنجی قانی کیتدکجه
چوغالمقده بولنمشدر. اهالی مملکت ایکی طاقم اولوب،
برطاقمی وادیلرده‌کی قصبه وقریه‌لرده ساکندر.
وبرطاقمی‌ده خیمه نشین اوله‌رق سوریلریله وادیلر
آره‌لرنده‌کی اراضی خالیه‌ده جولان ایدر. ساکن
اولان اهالینك پك آزی خالص عرب یابربرویازنجی
اولوب اکثری بواوچ جنسك اختلاطندن متولد
ملزحالنده بولنورلر. خیمه‌نشین اولانلرك ایسه اکثری
خالص عرب وبعضلری وعلی‌الخصوص جنوب غربی
جهتنده‌کیلر خالص بربر یعنی توارق طائفه‌سندندر.
لسان عمومی وادبی عربی اولوب. جمله اهالی عربی
بیلیرسه‌ده، ساکن اولانلرك اکثری سودانك برنوح
وحوصه وتیبو لسانلرینه وبربرجه‌یه دخی آشنادرلر.
فزانك مقدار اهالیسی حقنده رسمی وصاغلام بر
معلومات اولمیوب، ۷۰۰۰۰ ایله ۲۰۰۰۰۰ مقدار-
لری آره‌سنده مختلف تخمینلر درمیان اولنمشدر.
مرزوق، غات، سکنه، زله، زویله، سبحه، سمنو،
قطرون وسائره اسملریله سکز اون قصبه‌سی ویوز
قدر قریه‌سی واردر. اصل قصبه دینه‌بیله‌جك
ایلك اوچی اولوب، دیکرلری بیوجك قریه‌لردن
عبارتدر. اکثر خانه‌لری طوپراق کیرپچدن معمول
قلبه حالنده‌در. لوا مرکزی مرزوق اولوب. مرکز
ایله سکنه، شاطی وغات اسملریله ٤ قضاسی و:
سین، سمنو، هون، زله، قطرون وادی غربی،
وادی شرقی، حفرة‌السراقیه اسملریله ۸ ناحیه‌سی
واردر.

فزان اسکیدن بری معلوم اولوب، میلادعیسادن
٤٥٠ سنه اول تاریخ مشهورینی یازمش اولان
(هرودوت) فزانك مرکز قدیمی اولان غارامه
(یعنی جرمه) قصبه‌سندن وبوکانسبتله (غارامانت)
تسمیه ایتدیکی فزانلیلردن بحث ایدر؛ و (پلین)
« غارامه شهر شهیری » تعبیریله یاد ایدر. رومالیلر
فزانی ضبط ایدوب، مذکور جرمه‌ده وطرابلس
غربدن بوشهره قدر کیدن طریق اوزرنده الیوم
باقی برطاقم آثار براقشلردر. رومالیلر ضعفه
دوچار اولدقدن صکره، بعدتی سببیله، فزان بالطبع
متروك قالوب، یرلی بربرؤسانك تحت اداره‌سنده
بولنمش؛ و٤٥ سال هجریسنده (عقبه بن نافع)
حضرتلری یدیله فتح اولنه‌رق، ممالك اسلامیه‌یه الحاق
اولنمش ایدی. اوندن صکره فزان که آق دکز
سواحلی بونجه ممتد اولان ممالك غربیه‌نك وعلی‌-
الخصوص طرابلسك احوال سیاسیه‌سنه تابع اولمش،
وکاه اورالرینك وقوعاتندن برکنار قاله‌رق، سودان
اقوامیله مناسبات سیاسیه‌ده بولنمشدر. بعده مغرب
شرفاسندن برینك اوغلی سیدالمستنصر بن محمد فزانی
ضبطله، سلاله‌سی (اولاد محمد) نامیله خیلی وقت
حکومت سوردکدن صکره، ١٢٢٥ تاریخلرنده
مغرب اوجاقلرندن طرابلس غربده حکومت سورن
قرمان اوغلی امراسندن (المکنی) اولاد محمدك
اخیرینی قتل ایله فزانی ضبط ایدرك، یکرمی سنه
اجرای حکومت، وسودانه دفعاتله سفر ایدرك،
برچوق اسرا اخذایتدکدن صکره، ١٢٤٥ تاریخنده
عرب قبائلندن اولان سلیمان قبیله‌سنك شیخی برچوق
قانلی محاربه‌دن صکره، مملکتی ضبطله، اون سنه تحت
اداره سنده طوتمش؛ وبوآره‌لقده طرابلس غرب
طوغریدن طوغری‌یه دولت علیه‌نك تحت اداره‌سنه
آلنمغله، ١٢٥٧ تاریخنده بکر بکك قوماندەسیله
سوق اولنان عسکر طرفندن فزان ضبط، وطرابلس
غرب ایالتنه الحاق اولنه‌رق، برسنجاق اتخاذ
اولنمشدر.

فزونی { ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (میرمحمد) استرابادلی اولوب، اکثر
علومدن بهره‌سی وشطرنجده بیوك مهارتی وار
ایدی. عاقبت مالیخولیایه دوچار اولوب، اصفهانده
وفات ایتمشدر. شورباعی اونکدر:

ازضعف برخ تونکاهم نمیرسد
وزدل بلب نیم توآهم نمیرسد
آن‌تشنه‌لب گیاه ضعیفم که صد بهار
برمن گذشت ونم بکیا هم نمیرسد

— ایکنجیسی (میرهاشم بن جلال نقاش) ینه
استرابادلی اولوب، شو بیت اونکدر:

پروانه صفت دشمن بال وپر خویشم
پیوسته طپان برسر خاکستر خویشم

— اوچنجیسی سمنانلی اولوب، شو رباعی
اونکدر:

ای‌دل منال چرخ بکام کسی نشد
فیروزهٔ سپهر بنام کسی نشد
کرد سرت شوم بفزونی ستم مکن
اظهار عشق کرد غلام کسی نشد

فَسا } (وفارسی بساوبساسیر) ایرانده فارس خطه‌سنك دارابجرد ناحیه‌سنده وشیرازك ١٣٦ كیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق پرستاف ونام دیكرله ستاركان ایرماغنه تابع برنهرك اوزرنده واقع كوزل برقصبه اولوب، ١٨٠٠٠ اهالیسی، سور وقلعه‌سی. اطرافنده مزروعات واشجارله مستور كوزل اراضیسی، پك صاغلام هواسی وصیرمه‌لی ایپك وپاموق وكتن منسوجات دستكاهلری واردر. وقتیله چوق‌دها بیوك ومعمور اولوب، فسوی وبساسیری نسبتیله معروف برچوق علما ومشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. اصطخری فسانك باغ وباغچه‌لرینی وبازارلرینی مدح ایدیور.

فساطو } طرابلس غرب ولایتنك جبل غربی سنجاغنده وطرابلسك غرب جنوبی جهتنده برقضا اولوب، جبل نفوسه‌نك (جناون) وادیسندن عبارتدر. مركزی ٢٠٠٠ قدر اهالیی حاوی اولان (جادو) قصبه‌سیدر. قضانك اكثر اهالیسی بربر وآز مقداری عربدر. قضا داخلنده رومالیلردن قالمه بعض آثار عتیقه موجوددر.

فُسطاط } مصرده قاهره‌نك ایكی بچوق كیلو متره جنوب غربیسنده ونیلك ساحل یمیننده واقع (مصرالعتیقه) قصبه‌سنك اسكی اسمیدر. بوكونكی كونده قاهره‌نك بر بیوك محله واسكله‌سی حكمنده اولان بوقصبه قاهره‌دن اسكی اولوب، مصرك فتحنده وحضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده فاتح مصر عمروبن‌العاص جانبندن بنا اولنمشدر. فاتح مشارالیه اوموقعده چادیرینی قورمش اولدیغندن، چادیر دیمك اولان (فسطاط) اسمی بعدالفتح اوراده بنااولنان وقاهره‌نك فتحنه‌دك خطهٔ مصریه‌نك مركزی اولان شهره علم اولمشدی. مشارالیه موقع مذكورده برجامع شریف بنا اتمش اولدیغی كبی، بعده عباسیلر زماننده احمد بن طولون دخی بیوك برجامع شریف بنا اتمشدی، كه الیوم موجود اولوب، قاهره‌یی تزیین ایدن الك كوزل آثاردندر. ٣٥٨ تاریخنه‌دك فسطاط مستقل بر معموره اولوب، تاریخ مذكورده جوهر قاعد طرفندن قاهره‌نك تأسیسی اوزرینه، فسطاطك اهمیتی آزالمش؛ وقاهره نك كوندن كونه توسع اتمسی اوزرینه فسطاط بوشهر عظیمك بر محله‌سی حكمنه كچمكله، اسم قدیمی دخی اونودیلوب، بروجه مذكور (مصرالعتیقه) یعنی «اسكی مصر» نامنی آلمشدر.

فِسنجان } فارسده برقصبه اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمشدر.

فسونی } اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، صاروخانلیدر. طریق علمه سالك ایدی. شو برایكی بیت جملهٔ اشعارندندر:

دلا بولنمه آقوب هر یكایه آب كبی
یوزینه اورمه صقین كسه‌نك شراب كبی
چناق چناق صوكبی ایچسه قانكی هركس
جهان فانی‌یه كوز دیكمه كل حباب كبی

فسونی } ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. شوبیت اونكدر:

میرم ازحسرت ذوق‌دل آن مرغ اسیر
كزپی ریختن خون قفسش بكشایند

فسوی } (حسن) مشاهیراطبای اسلامدن اولوب، فارسك فسا قصبه‌سندن نشأت اتمش؛ وآل بویهدن بهاءالدوله بن عضدالدوله‌نك خدمت طبابتنده بولنمشدر.

فَشن } مصروسطاده بنی سویف مدیریتنده وبنی سویفك ٣٧ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق نیلك ساحل غربیسنده ودمیر یول خطی اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، جنوب جهتنده فراعنه زماننده پك معمور بولنمش اولان (خب) شهر قدیمنك خرابه‌لری بولنیور. «معجم البلدان» ده بهنسی اعمالندن برقریه اولمق اوزره مذكوردر.

فُصیحی } ایران شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی جرجانلی اولوب، امیر كیكاوس بن اسكندر قابوسك همبزمی ایدی. شو بیت قابوس خاندانی حقنده سویلدیكی اشعار جمله‌سندندر:

چه فرخ وجودی كه ازهمتش
بمیرد بپای ولی نعمتش

— ایكنجیسی تبریزلی اولوب، اكثر اوقاتده فقرا ودرویشانه همبزم ایمش. شوبیت اونكدر:

بقدر طاقت خود هردلی غمی دارد
دل من استكه اندوه عالمی دارد

— اوچنجیسی هراتلی اولوب، مرتضی قولی خان شاملونك خدمتنده بولنمش؛ وشکسته خطنی کوزل یازمشدر . شو بیت اونکدر :

هزار بارقسم خورده امکه نام ترا
بلب نیاورم اما قسم بنام توبود

فصیحی (علی بن ابی زید) مشاهیر ادبا ونحویوندن اولوب، استرابادلیدر. خیلی یاشلی اولدیغی حالده، عبدالقاهر جرجانیدن نحوی تعلم ایتمش؛ وبعده بغداده انتقال ایله، مشهور نظامیه مدرسه‌سنده طول مدت ادبیات درسنی ویروب، ابونزار نحوی وحیص بیص کبی شاکردان یتیشدیرمشدر . اکثر اوقاتده ثعلبك «الفصیح» کتابنی تدریس ایتدیکیچون فصیحی تلقیب اولنمشدی . بعده شیعیلکله اتهام ایله، مدرسه‌مذکوره‌دن عزل اولنه‌رق، خانه‌سنه چکلمش ایسه‌ده، طلبه‌سی خلفنك درسنه دوام ایتمیوب. بونك خانه‌سنه اجتماع ایتمکه باشلامشلردی. ۵۱۶ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر .

فضاءالمعدن (یاخود فضاض) مغرب اقصاده فاسك ایکی مرحله جنوبنده بربقعه اولوب، مرکزی (قلعةالمهدی)در. بربر وقوعاتنده اهمیتله ذکر اولنور .

فضاله صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری (فضاله بن عبیدالانصاری الاوسی)در، که بعده شامده ساکن اولوب. معاویه صفین محاربه‌سنه عزیمتنده کندیسنی شام قاضیلغنه نصب ایدرك: «مقصدم سنکله نارجهنمدن تستر ایتمکدر» دیمشیدی . بعده بحراً روم غزاسنه مأمور اولمش؛ ووفاتنده معاویه بالذات تابوتی آلتنه کیره‌رك، اوغلی عبداللهه «اوغلم بکا یاردیم ایت زیرا بوندن صکره بونك کبیسنی قالدیره‌میه‌جغز» دیمشدی . ۵۳ تاریخنده وفات ایتمشدر . کندیسندن بعض احادیث شریفه مرویدر .

فضل (ابوعبدالله — بن العباس بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) صحابهٔ کرامدن اولوب، فخرالانبیا (صلعم) افندمزك عمزاده‌لریدر . حضرت عباس (رضه)‌ك اکبر اولادی اولمغله، بونك اسمیله تکنی ایدردی . والده‌سی ازواج مطهرهٔ جناب نبویدن میمونه بنت الحارثك همشیره‌سی (لبابه بنت الحارث الهلالیه) ایدی . فتح مکه‌ده وحنین غزاسیله حج وداعده معیت حضرت رسالتپناهیده بولنمش؛ وحنین انهزامنده نزد جناب نبویده ثبات ایدنلردن بولنمشدر . فخرکائنات (صلعم) افندمزك جنازه‌لری غسلنده حاضر بولنوب، حضرت علی (رضه) غسل ایدرکن صاحب ترجمه صو دوکمشدر. ۱۳ نجی سال هجریده مرج الصفر ویا اجنادین وقعه‌سنده ویر روایتده ۱۵ تاریخنده یرموك غزاسنده شهید اولمش، ویا ۱۰ سالنده عمواس طاعوننده ارتحال ایتمشدر . حسن وجمالیله ممتاز ایدی . اولاد ذکوری قالمیوب، ام کلثوم اسمنده برقیزی قالمشدر، که امام حسن (رضه) طرفندن تزوج بیوریلوب، بعدالمفارقه ابوموسی الاشعری‌یه وارمش ایدی . برادری عبدالله بن عباس (رضهما) کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشدر .

فضل خلفاء عباسیه‌دن (مطیع لامرالله) و (مسترشدبالله)‌ك اسمیدر. [«مطیع لامرالله» و «مسترشدبالله» ماده‌لرینه مراجعت.]

فضل خلیفهٔ عباسی متوکل علی اللهك جاریه‌لرندن شاعره وادیبه ووفرت حسن وجمال ایله حسن خطه مالکه برقیز اولوب، عصرینك شعرا وبلغاسیله مشاعره‌لری وبداههٔ محیر عقول جوابلری واردر . علی بن الجهم وابودلف عجلی کندیسیله مشاعره ایدنلر جمله‌سندندر . خلفا حقنده برچوق مدحیه‌لری دخی واردر . تشیعه میلی اولوب، شیعیلك ایشلرینی تمشیه ایچون خلفا وکبرا عندنده‌کی نفوذینی استعمال ایدردی . اکابر وشعراء عصرندن سعید بن حمیده علاقه‌سی اولوب، حقنده برچوق اشعاری وکندیسیله مشاعره‌لری واردر . ۲۶۰ تاریخنده وفات ایتمشدر . علی بن الجهمك تنك قافیه‌لی اولان :

لاذبها یستظل فیها
لم یجد عندها ملاذا

بیتنه جواباً متوکلك اشارتیله بداههٔ شوقطعه‌یی سویلمشدی :

ولم یزل ضارما الیها
تظل اجفانه رذاذاً
فعاتبوه فزاد عشقاً
فات وجداً فکان ماذا

ذهنی افندی «مشاهیرالنسا» سنده متوکلك

جاریه‌سی اولان فضلی سعید بن حمیدك معشوقه‌سندن بشقه عد ایدرك، ایکی ترجمه صورتنده یازمش ایسه‌ده، «فوات‌الوفیات» ده ایکیسی بر اوراق اوزره مذکوردر .

فضل‌الله { (مولانا) مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، تیمورلنگك طبیب متخصصی ایدی .

فضل‌الله بلغرادی { مشاهیر خطاطیندن اولوب، ثلث ونسخ خطلرنی شکرالله خلیفه‌دن تمشق ایتمش؛ وخطنی استادینك کندن فرق اولنمیه‌جق درجه‌یه واردیرمشیدی. ٩٧٠ تاریخنده یازدیغی بر «خسرووشیرین» منظومه‌سنی کورمش اولدیغنی حبیب افندی مرحوم تذکرهٔ خطاطینده بیان ایدیور .

فضل‌الله سمرقندی { مشاهیر علما وشعرادن اولوب، ابوحنیفهٔ ثانی دینلن فقیه ابواللیثك احفادندر . سیدشریفدن تلمذ واخذ اجازت ایدوب، سمرقندده تدریسله مشغول ایدی . صاحب تذکره دولتشاه صاحب ترجمه‌دن درس آلمش اولدیغنی بیان ایدیور . سمرقندده جدینك تربه‌سی داخلنده مدفوندر. شوبیت جملهٔ اشعارندندر :

قد چون سرو توجانست مرا بلکه روان
سویم ای سرو روان شوکه فدا سازم جان

فضل برمکی { [«فضل بن یحیی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

فضل بن جریر { مشاهیر اطبای اسلامدن اولوب، تکریتلیدر . امیرنصیرالدوله بن مروانك خدمت طبابتنده بولنمش، وآرقداشلرندن یوحنا بن عبدالمسیحك نامنه «مقالة فی اسماء الامراض واشتقاقاتها» عنوانیله بر کتاب یازمشدر .

فضل بن الربیع { (ابوالعباس ـ) خلافت عباسیه مشاهیر رجالندن اولوب، جداعلاسی ابوفروه کیسان حضرت عثمان بن عفان (رضه) ك آزادلیسی ایدی . پدری ربیع ابوجعفر منصورك رجالندن اولوب، صاحب ترجمه دخی هارون‌الرشید زماننده وقع واعتبار اصحابندن اولدیغی حالده، مسند وزارتده بولنان برمکیلر کندیسنه رعایت ایتدکلرندن، بینلرنده رقابت ومنافرت وار ایدی . هارون‌الرشید برمکیلر حقنده اغبرار حاصل ایدنجه، فضل بن‌الربیع بو اغبراری تشدید وتهییجه چالیشارق، برامکه‌نك ادبارینه خدمت ایتمش؛ وبونلرك اخیری اولان جعفر برمکی یرینه هارون‌الرشیده وزیر اولوب، خلیفهٔ مشار الیهك وفاتنه‌دك مسند وزارتده قالوب، بونك ارتحالنده امینك مقام خلافته جلوسنه یاردیم ایتدکدن صکره، خراسانده بولنان مأموندن متوهم اولوب، بونی ولایت عهددن اخراجله، امینك اوغلی موسایی ولی عهد اتخاذ ایتمسنه دلالت ایتمشدی . مأمون بو خبری ایشیدنجه، فضل بن سهلك تشویقیله طاهر ذوالیمینی عسکرله بغداده کوندرمکله، طاهر مشارالیه غالب وامین مقتول اولدقده، فضل بن‌الربیع اختفا ایتمش، وابراهیم بن مهدینك خلافته کچمسنده میدانه چیقوب، بوکا وزیر اولمش ایسه‌ده، بونك مغلوباً فرار واختفاسی اوزرینه، کندیسی دخی اختفا ایدرك، طاهر ذوالیمینینك توسط وشفاعتیله مأمونك عفوینه مظهر اولمش: وبو خلیفه‌نك زماننده منکوب قالوب، ٢٠٨ تاریخنده وفات ایتمشدر . شاعر شهیر ابو نواسك صاحب ترجمه حقنده برچوق مدحیه‌لری واردر .

فضل بن سهل { (ابوالعباس ـ السرخسی) خلفاء عباسیه رجالندن اولوب، عن‌اصل سرخس مجوسیلرندن ایکن، بر روایتده کندیسی ١٩٠ تاریخنده خراسانده مأمونك تکلیفیله اسلامه کلمش؛ وبر روایتده پدری سهل خلیفه مهدینك زماننده مسلمان اولمش ایدی. هر حالده کندیسی جعفر برمکینك دلالتیله هارون‌الرشیدك حضورینه چیقاریلەرق، مأمونك خدمتنه تخصیص اولنمش؛ ومشار الیه پدرینك وفاتنده خراسانده بولنوب، برادری امین طرفندن ولایت عهددن چیقارلدیغی خبر آلنجه، صاحب ترجمه کندیسنی امینه قارشی عسکر سوقنه تشویق ایتمش؛ وعلم نجومه دخی انتسابی وبو بابده ادعاسی بولندیغندن، موفقیتندن خبر ویرمشیدی . مأمون مقام خلافته کچنجه، کندیسنه وزارت وسرداراق ایشلرینی احاله ایتدیکندن، (ذوالریاستین) لقبیله تلقیب اولنمشدی . شیعی‌المذهب ایدی . کریم وسخی بر ذات اولوب، برمکیلرك طریقنه سلوك ایتمکله، مأمون کندیسندن،

متوهم اولوب ، ۲۰۲ تاریخنده طاییسی غالب واسطه‌سیله سرخس حمامنده قتل ایتدیرمشدر. پدری دخی اوسنه وکندیسندن صکره وفات ایتمشدر . برادری حسن بن سهل دخی مأمون خلیفه‌نك رجالندن ایدی .

فضل بن عبدالصمد الرقاشی { مشاهیر شعرای

عربدن اولوب ، هارون الرشیدك مداحلرندن ایسه ده، اصل برامکه‌یه انتسابی وار ایدی . حتی برمکیلر غضبه اوغرادقلرنده، مصلوب کوردیکی جعفرك قارشیسنده طوروب، برمرثیهٔ بلیغه سویلمشدی .

بونك اوزرینه حضور زبیده‌یه کوتوریله‌رك، بر مکیلردن نه کوردیکی سؤال اولندقده، بهرسنه بیك آلتون آلدیغی جوابنی ویرمکله، کندیسنه جانب خلیفه‌دن سنه‌ده ایکی بیك آلتون تخصیص اولنمشدی. عن اصل (ری) اعجامندن اولوب ، ربیله قبیله‌سنه منسوب رقاشك آزادلیسی ایدی. فحشیاته ترغیب یوللی برقصیدهٔ مشهوره‌سی واردر، که برخسته‌لغنده وصیتنامه صورتنده ترك ایتمشدی . ابونواسله مهاجاتلری واردر .

فضل بن محمد العصبانی { مشاهیر ادبا ونحویوندن

اولوب، ابوعلی الفارسینك «ایضاح» نی تحشیه ایتمش؛ ونحوده مشهور برمقدمه یازمشدر . مشاهیردن خطیب تبریزی یحیی بن زکریا ایله ابوالقاسم حریری نحوی صاحب ترجمه‌دن اخذ وتعلم ایتمشلردر. ٤٤٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فضل بن مروان { (ابوالعباس — بن ماسرخس) خلافت

عباسیه رجالندن اولوب، مأمونك اواخر عهدنده مسند وزارته نصب اولنمش؛ و ۲۱۸ تاریخنده خلیفهٔ مشارالیه برادری معتصم ایله برابر روم سفرنده ایکن اوراده وقوع وفاتیله، صاحب ترجمه معتصمك نامنه بغدادده بیعت اخذ ایتمش؛ ومعتصم بغداده دخول ایدنجه، کندیسنی وزارتده ابقا ایدوب، رتق وفتق اموری یدینه تسلیم ایلمش ایدی. اوچ سنه بومنوال اوزره کچدکدن صکره، معتصم کندیسندن متغیر اولوب، کندیسنی حبس واموالنی مصادره ایتمش؛ وبش آی محبسده قالدقدن صکره، اطلاق اولنه‌رق، اونده اختیار عزلت ایلمش؛ وبعده بعض خلفانك خدمتنده بولنوب، ۲۵۰ تاریخنده وفات ایتمشدر . نصرانی الاصل اولوب، اهتدا ایتمشیدی. برمجموعهٔ منشآتی و «کتاب المشاهدات والاخبار» عنوانیله برتألیفی واردر .

فضل بن یحیی { (ابوالعباس — بن خالد البرمکی) خلافت عباسیه

زماننده بربرینی متعاقب وزارت ایدن برامکه دن اولوب، جعفر بن یحیانك برادریدر . جعفر انشا وکتابتده صاحب ترجمه‌دن ایلری ایدیسه‌ده، فضل سخاوکرمده جعفردن وبتون برامکه‌دن اقدم ایدی. هارون الرشیدك سوت برادری اولوب، خلیفهٔ مشار الیهك والده‌سی خیزران کندیسنه امزیك ویرمش، وخلیفه یحیانك والده‌سی زبیده دن اممش ایدی . برادری جعفر برمکیدن اول وزارته تعیین اولنوب، برمدت صکره خراسان والیلکنه نقل ایله ، یرینه برادری مشارالیه وزیر اولمشدی . خراسانده اجرای عدل وداد ایده‌رك، کرم وسخاوتی کوسترمش ؛ وبلخده جدلری برمکك خدمت ایتمش اولدیغی (نوبهار) آتشکده سنی قسماً هدم ایده‌رك، یرینه برجامع شریف بنا ایتدیرمش ایدی . ۱۹۳ تاریخنده هارون‌الرشید برامکه‌دن متغیر اولوب، جعفری قتل ایتدیردکدن صکره، صاحب ترجمه ایله پدرلری یحیایی برلکده آله‌رق (رقه)یه کوتورمش؛ واوراده حبس ایتدیروب، مصادره اولنان مالارینك برقسمنی صاقلامشلر بهانه‌سیله محبسده طیاق آتدیره‌رق ، سبب موتلری اولمشدر . فضل ۱٤۷ تاریخنده طوغمش اولمغله ، وفاتنده ٥٦ یاشنده ایدی. حقنده شعرای عصرینك پك چوق مدحیه‌لری واردر . کرم وسخاوتی حقنده منقول اولان نوادرك ایسه حد وحسابی یوقدر .

فضل حروفی { (فضل نعمتی) خراسانلی اولوب، یدنجی قرن هجریده

ظهور ایتمشدر . حروفاته برطاقم معنالر ویره‌رك، ورمز واشارت کبی قوللانه‌رق «جاودان» عنوانیله اکلاشلماز برکتاب یازمشدر . کندیسی تکفیر

اولنه‌رق، اعدام اولنمش ایسه‌ده، کتابنك نسخه‌لری
قالوب، حروفیون عندنده محفوظدر .

فضل المدنیه { مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز اولوب،
سالف الترجمه علم المدنیه ایله برلکده هارون الرشیدك
سراینده تربیه اولنمش: وبر مدت مدینهٔ منوره‌ده
اقامتله، اکتساب شهرت ایتدکدن صکره، اندلسه
نقل اولنمشلردی .

فضلی { اسکی عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :
برنجیسی (ابوالفضل) مشهور ادریس بتلیسینك
اوغلی اولوب، صغر سنندن بری اظهار لیاقت وکمالات
ایده‌رك، سلاطین ووزرا وکبرانك صحبتیله مشرف
اولمشدی . عربی وفارسی وترکی ادبیاتده یدطولاسی
ونوادر ومحاضراتدن پك چوق محفوظاتی اولمغله،
صحبتی مطلوب ومرغوب برمرد ظریف ایدی .
طریق علمه سالك اولوب، بعض قضالرده بولندقدن
صکره، طوپخانه‌ده‌کی خانه‌سنه چکیلوب، باغچه‌سی
اتصالنده برمسجد ومکتب انشا ایتمش: وسلطان بایزید
خان ثانی حضرتلرینه بعض قصائد تقدیمیله عطیه
واحسانلرینه نائل اولمش ایدی . خیلی وقت معمر
اولوب، ٩٨٢ تاریخنده، پیرفانی ایکن، ایفای حج
شریف نیتیله جانب حجازه عزیمت ایده‌رك، اثنای
طریقده ارتحال ایتمشدر . السنهٔ ثلثه‌ده برخیلی اشعار
رائقه‌سی، حافظ شیرازی دیوانه نظیره‌سی وسائر
بعض آثار ادبیه‌سی واردر شوشعر اونکدر :

آسمانی لباسله اول ماه
کون کبی اولدی عالمه مشهور
چاك ایدوب جیب وصلی دست سحر
بنی اول مهدن ایلدی مهجور

شوبیت دخی اشعار فارسیه‌سندندر :

بر برك كل نرکس تر آب میزنی
وز لب کلاب برشکر ناب میزنی

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، قره‌فضلی دینمکله
مشهوردر . ذاتینك شاکردی اولوب، قانونی سلطان
سلیمان خان شهزاده‌لرندن سلطان محمدك حیاتنده
سویلمش اولدیغی برقصیده استادی معرفتیله امثالندن
اول تقدیم اولنه‌رق، مظهر تقدیر اولنمغله، کندیسی
شهزادهٔ مشارالیهك معیتنه آلنه‌رق، مغنیساسنجاغنه
نصبنده کاتب دیوانی اولمشیدی . مشار الیهك
ارتحالنده شهزاده سلطان مصطفایه وبونلرکده
ارتحالنده سلطان سلیمه کاتب دیوان اولمشدی. ٩٧٠
تاریخنده وفات ایتمشدر . اشعاری سلیس ومتین
اولوب. «همای همایون» عنوانیله برمنظومه‌سی ودیکر
برقاچ مثنویسیله کلستان سعدی طرزنده «نخلستان»
عنوانلی برکتابی و«کل وبلبل» عنوانیله‌ده مشهور
برمنظومه‌سی واردر . شوبیت اونکدر :

لیلینك مجنونی شیرینك دلا فرهادی وار
کار عشقی ناکه صورهرصنعتك استادی وار

فضلی { ایران شعراسندن اولوب، شوبیت اونکدر :

قوت کفتار هرکاهی که دارم یار نیست
یاررا هرکاه یابم قوت کفتار نیست

«شاه وماه» عنوانیله برمنظومه یازمش و١٠٥١
تاریخنده وفات ایتمش برفضلی دخی واردر . بونك
عینی میدر. بیلنه‌مدی .

فضلی { (فضل الله حافظ) مشاهیر خطاطین وشعرادن اولوب، توقادلی ودرویش
احمد توقادینك برادریدر . والده سلطان جامعنك
ابتدای بناسنده امامتی وسلطان احمد جامع شریفنك
خطابتی بوذاته مفوض ایدی . مجارستان سفرینه
دخی کیتمشیدی شوبیت اونکدر :

امین مجو ومکو باکسی که هست امین
درین زمانه مکر جبرائیل امین باشد

فضلی پاشا { دورسلطان ابراهیم خانده ١٠٥٧ دن ١٠٥٨ تاریخنه‌دك
برسنه قپودان دریا بولنمش وزرادن اولوب، برسنه
اول مصاهرت پادشاهی شرفنه نائل اولمشیدی .
اواثناده کریدك فتحیله وندیکلیلرله اوغراشلدیغندن،
قپودان پاشالق مسندنده بحریه‌دن یتیشمه برذاتك
بولنمسنه لزوم کورنمکله، تاریخ مذکورده عزل
اولنه‌رق، وزیر ثانی اولمشیدی . بعده وندیکلیلرك
داماجیه جهتنده‌کی تجاوزلرینی حضور پادشاهیده
وصدراعظم صوفی محمد پاشانك یوزینه قارشی سویلمکه
جسارت ایتدیکندن، صدراعظمك انهاسیله آزاق
محافظلغنه نصب اولنه‌رق، کرهاً اوطرفه اعزام
اولنمش: وبعده طمشوار والیلکنه نصب اولنه‌رق،
اورادن سلستره محافظلغنه نقل اولنمش ایدی. ١٠٦٧
تاریخنده افلاق وویووده‌سی بسارابه‌نك وقوع عصیانی
اوزرینه، کندیسنك تعقیب واخذینه مأمور اولدیغی

حالده، اون‌بش کون بیهوده تدارکاتله اضاعهٔ وقت ایده‌رك، مرقومك ترانسیلوانیه‌یه فرارینه میدان ویردیکندن، وبونی دشمندن آلدیغی یکرمی بیك دوقات‌مقابلنده یاپدیغی شیوع بولوب، تاتار عسکریله کلمش اولان قالغای دخی بویله بر آدمك معیتنده حربه کیده‌میه‌جکنی اشعارایلدیکندن، صاحب‌ترجمه ادرنه‌یه جلبله، اعدام اولنمشدر .

فضلیه { موصلك شرق جهتنده ونینوی جهتنده باغشیقایه ملحق قصبه کی بربیوك قریه اولوب، بازار وچارشیسی وباغ وبوستانی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدییور .

فضولی { (محمدبن سلیمان) اعاظم شعرادن اولوب. حله‌ده دنیایه کلمش، وبغدادده نشأت ایتمش اولدیغندن، بغدادی نسبتیله مشهوردر . ترکی وفارسی اشعاری اولوب، اشعار ترکیه‌ده ایکنجی علی شیرنوایی دینمکه شایسته‌در . کندینه مخصوص متین برطرز افاده‌سی واردر . قانونی سلطان سلیمان خانك فتح عراقینه عزیمتلرنده فضولی صدراعظم ابراهیم‌پاشایه واونك واسطه‌سیله درکاه پادشاهی‌یه بعض اشعار تقدیمیله، مظهرالتفات شهریاری اولوب، وقفدن توظیفی حقنده برات‌عالی دخی صادر اولمشدی، که اجرای احکامیچون بعده درسعادته ورودنده اوقاف مأمورینك واقع اولان معامله‌سی حقنده برمقالهٔ بلیغه‌سی مشهوردر. بلیغ برخمسه‌سی‌واردر، که‌بوندن« لیلی‌ومجنون » منظومه‌سی الك زیاده شهرت بولمشدر . مرتب دیوانی وحسین واعظك « روضةالشهدا » سنك ترجمه‌سی اوراق اوزره « حدیقةالسعدا » عنوانیله مشهور وپك‌مؤثر برتألیفی واردر . اهل بیت جناب نبوی‌یه اولان وفرت محبتی هراثرنده نمایاندر . ٩٧٠ تاریخنده ارتحال‌ایدوب، تربه‌سی‌حله‌ده‌زیارتکاهدر. مذکور « لیلی‌ومجنون » منظومه‌سیله ترکی دیوانی ودیگر بعض آثاری « کلیات فضولی » عنوانیله جمع وطبع ونشر اولنمشدر . ترکی وفارسی‌اشعارندن برایکیشر بیت ایراد اولنور :

هرکورن عیب ایتدی آب دیدهٔ کریانمی
ایلدم تحقیق کورمش کمسه یوق جانانمی
قنقی بتدر بیلزم ایمانمی غارت ایدن
سنده ایمان یوق کسن آلدکدیم ایمانمی

—

تا در دلت اندیشهٔ بیداد نیاید
هرکز زمن دل شده‌ات یا دنیاید

فضه { حضرت فاطمةالزهرا (رضها)نك جاریه‌سی اولوب. «هل‌اتی‌علی‌الانسان حین من‌الدهر » سورهٔ شریفه‌سنك سبب نزولی اولان مشهور اطعام مسکین ویتیم واسیر فقره‌سی کندیسندن‌مرویدر .

فضیل بن عیاض { (ابوعلی ـ التمیمی الطالقانی الفندینی) کبار اولیاءاللهدن واعاظم صوفیوندن اولوب، ابیورد مضافاتندن (فندین) قریه‌سنده طوغمش ؛ وابیوردده نشأت وتحصیل ایدوب، بعده کوفه‌یه انتقال ایلمش؛ وزهد وتقوی وارشاد وموعظه ایله اشتغال ایدوب . بعده مکهٔ مکرمه‌یه عزیمتله، بقیهٔ عمرینی مجاورتده کچیرمش ؛ و ١٨٧ تاریخنده وفات ایتمشدر . هارون‌الرشیدله ماجرالری‌وبرچوق کلمات عارفانه‌سیله موعظه‌لری منقولدر . بشرحافی وسری سقطی حضرتلری جملهٔ مریداننددر .

فطرت { (میر معزالدین محمد موسوی) سادات موسویه‌دن وایران‌شعراسندن‌اولوب، ١٠٥٠ تاریخنده‌ایراندن‌هنده‌رحلتله، عالمکیرشاهك دیوان خدمتنه کیره‌رك، قدری برتر اولمشیدی . «کلستان فطرت » عنوانیله برتذکرة الشعراسی ومرتب‌دیوانی واردر . ١١٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فطنت { (زبیده ــ خانم) عثمانلی شاعره‌لرینك الك مشهوره‌سی اولوب، ١١٦١ تاریخنده شیخ‌الاسلام اولان « نهجةاللغات » صاحبی محمد اسعد افندینك قیزی وینه شیخ الاسلام بولنمش اولان محمد شریف افندینك همشیره‌سیدر . طریق‌علمی‌یه‌منسوب درویش افندی اسمنده برینه وارمشیدی . صدر اعظم مشهور راغب پاشا ایله برچوق مشاعره وملاطفه‌لری اولوب، ظرافت طبعی وارتجالاً شعر سویلمکه اقتداری‌حقنده منقول‌اولان برچوق نوادردن منفهم اولور . سلطان محمود خان اول دورینه‌یتیشوب، پادشاه‌مشارالیه نامه‌بهاریه‌سی اولدیغی کبی، سلطان عبدالحمید خان دورینه دخی یتیشوب، حمیدیه عمارتنه تاریخی واردر . ١١٩٤ ده ارتحال ایتمشدر . مرتب دیوانی واردر . شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

بیلمدك ذوق وصالك چكمینجه فرقتك
اولمیتجه خسته قدرین بیلز آدم صحتك
طبع نا اهله موافقدر سپهرك كردشی
عقربه وابستهدر سیر ایله چرخی ساعتك

فطین { متأخرین شعراء عثمانیهدن اولوب، ۱۱۳۵ تاریخندن ۱۲۷۰ تاریخلرینه دك ظهور ایدن شعرانك واحیانا شعر سویلمش بعض ذواتك تراجم احوالنی وبرر شعرلرینی حاوی «خاتمةالاشعار» عنوانیله سالم تذكرهسنه ذیلاً برتذكرة الشعرا یازمشدر، كه «تذكرهٔ فطین» دیمكله معروفدر. ۱۲۷۱ تاریخنده استحكام آلایلری لیطوغرافیاسنده طبع ونشر اولنمشدر. شوقطعه صاحب ترجمهنك كندی اثرینك طبعنه سویلدیكی تاریخیدر:

ویرر مطالعهسی طبع شاعرانه صفا
عجب می بواثر نوكرسه الدن اله
حروف جوهرایله شكر ایدوب دیدم تاریخ
فطین تذكرهسی پك كوزل باصلدی هله

فغانی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی كتاب قسمندن اولوب، سلطان بایزید خان ثانی شهزادهلرندن سلطان عبداللهك خدمت كتابتنده بولنمش؛ وشهزادهٔ مشار الیهك ارتحالی متعاقب، خصمانسنك سعایتیله اعدام اولنمشدر. شاهنامهٔ فردوسیوزننده بر«اسكندرنامه»سی وار ایسهده، شهرتبولمامشدر. اشعاری عادیدر. شو بیت اوجملهدندر:

یاشم مردملرین چشمم طوتاردی بونجه عزتله
یولكده سائل اولمشدر یوزر شمدی غرابتله

— ایكنجیسی (رمضان افندی) طرابزونلی اولوب، درسعادته ورودله، اسكندر چلبییهانتساب ایتمش؛ ورقیبلری صدر اعظم ابراهیم پاشایه دخی چاتماسون قورقوسیله، مشارالیهك نزدنده افترایه جرأتله، صاحب ترجمه سویلمشدر دیه، هجو آمیز بربیت اویدیروب، عرض ایتدكارندن، كنجیاشنده لذت حیاتدن محروم اولمشدر. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

بوخارستان عالمده آچلمازسه كل مقصود
نهغم ای بلبل جان اشته كلزار عدم موجود

فغانی { [«بابافغانی» مادهسنه مراجعت بیوریله.]

فغفور { چین حكمدارلرینه ویریلن اسم اولوب، خاقاندن فرقی شودركه، خاقان اكثریا مغولستان جهتنده كیلره ویامغول ومانچو جنسیتنه منسوب اولانلرینه وفغفور ایسه اصل چینده كیلره وچینلی اولانلرینه اطلاق اولنور.

فغفور { (میر —) ایران شعراسندن ولاهیجان ساداتندن اولوب، ایرانده ایكن رسمی تخلص ایتدیكی حالده، بعده هندستانه رحلتله، سلطان پرویز بن سلطان سلیمه انتساب ایدهرك، فغفور تخلص ایتمش؛ و۱۰۲۸ده متوفی اولمشدر. بعض تذاكردهیزدلی وطبیب اولدیغی مذكوردر. شوبیت اونكدر:

كمان رفتن جان مرا یقین كه تورفتی
نعوذ بالله اكرجان رود چنین كه تورفتی

فقیر { هندستان شعراسندن ایكی ذاتك مخلصی اولوب، بری (میر شمس الدین) دهلیده نشأت ایتمش؛ واوران ۱۱۷۹ده لكهنویه رحلت ایتمشدی. مرتب دیوانی و«تصویر محبت» عنوانیله برمنظومهسی واردر. مفتون دخی تخلص ایدردی. — دیكری (میرنوازش علی) بلكراملی اولوب، ۱۱۶۷ده وفات ایتمشدر.

فقیری { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، قالقاندلنلیدر. بحررجزده طوائف بشری یوللی برمنظومهسی وخیلی اشعاری واردر. شوبیت اونكدر:

نمازه نیجه ال دكون كركسه برسن اول صوفی
برالده ساعد ساقی برالده ساغر باده

فقیری { ایران شعراسندن اولوب، تبریزلیدر. بعض تذاكرده حقیری دیه مذكوردر، ویاخود اوبشقهدر. شو بیت اونكدر:

چو تیر از دل كشم باتیر جانان جان برون آید
چوشخصی كزپی تعظیم بامهمان برون آید

فكاری { ایران شعراسندن ایكی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی (قاضی احمد) سبزوارلی اولوب، بر مدت قزوینده یاشامشدر. شوبیت اونكدر:

شبها فكاری بیش ازین درد سرمردم مده
كیرم شنید آن سنكدك تأثیر كو فریاد را

— ایكنجیسی سمرقندلی اولوب، عبدالله خان اوزبكك مداحلرندندر. شوبیت اونكدر:

سایه بزمین از قد دلدار افتاد
یا سرو سهی بدر قدم یار افتاد

فکری { اونجی قرن هجری عثمانلی شعرا- سندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (ماشیزاده درویش) طریق قضایه سالك ایدی . « ابکار افکار » و « بهرام وزهره » عنوانلریله ایکی منظومه‌سی واردر . شو بیت اونکدر :

کف پای سك یاره شو دکلو کوزلرم سوردم
قبارمش کوزکوزاولمش اول‌کف پاسکره‌دن کوردم

ایکنجیسی بروسه‌لی‌اولوب، ارباب صنعتدن‌ایکن بعده کسب معارف وسیاحته میل ایتمشدی. شو بیت اونکدر :

یاره‌در صانعك کورینن عارض دلدارده
برالقدر کوییا ظاهر اولور رخسارده

فکری { ایران شعراسندن یدی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی (محمد رضابیك) اصفهانلی اولوب، علم سیاقده وقوفی وار ایدی . شو بیت اونکدر :

تو همزانوی غیر ومن زغیرت
بخون دیده تازانو نشسته

— ایکنجیسی ری‌مضافاتندن دماوندلی‌اولوب، شو بیت اونکدر :

غم خودرا که باآن نرکس مستانه میکویم
رود درخواب وپندارد که من افسانه میکویم

— اوچنجیسی استرابادلی اولوب، شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

عید ست وهرکسی بجهی شاد وخرم است
برخلق عیـد وبرمن غمـدیده ماتم اسـت

— دردنجیسی (ملایحیی) طالقانلی اولوب،شو بیت اونکدر :

شد زو حشت مشر بیهای دل دیوانه ام
صورت هر آشنایی معنیٔ بیـکانه ام

— بشنجیسی (میرعلی) قدسیٔ کربلائینك برادریدر. شو بیت اونکدر :

بلبلی‌دی درقفس میٔرد ومی نالید زار
کای دریغ ایام عمرم درکرفتاری کذشت

— التنجیسی (نورتخشی) ری شهرندن اولوب، ابتدا میری تخلص ایدردی . هندستانك دکن‌جهتنه سیاحت ایدوب ، شاه طاهردن برچوق التفاتلر کوردکدنصکره وطنه عودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

رخت کل کل شد از می ترك کشت باغ و بستان کن
بکیر آیینه دردست وتماشای کلستان کن

— یدنجیسی (جامه‌باف) لقبیله ملقب اولوب، هراتلی اولدیغی حالده، هندستانه رحلتله، تاریخ سو- یلمه‌ده‌کی مهارتیله اکبر شاهه انتساب ایدوب، بر طاقم رباعیات دخی سویلمش؛ و ۹۷۳ تاریخنده وفات ایتمشدر . اشعارینه دسترس اولنه‌مدی .

فکه { آطنه ولایتنك قوزان سنجاغنده وآطنه‌نك تقریباً ۱۰۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ۱۱۹۰ متره مرتفع برموقعده واقع قضا مرکزی برقریه اولوب، ۸۰۰ اهالیسی، بر جامع، قدیم بر کلیساسی، برقشله‌سیله برعسکری خسته‌خانه‌سی، اسکی برقلعه‌سی، ۲۰ دکانی وبرحمامی واردر . — فکه ونام دیکرله بیلان کوی قضاسی شمال شرقی جهتندن خاچین، جنوب‌شرقی طرفندن قارص، غرب جنوبی جهتندن‌سیس قضالریله، شمال غربی طرفندن دخی قونیه ولایتیله محدود اولوب، روم ناحیه‌سیله برابر ۷۶ قریه‌یی‌حاویدر . اهالیسی ۲۰۴۳۴ کشیدن عبارت اولوب، یالکز بشده‌بری ارمنی وارمنی پروتستانی وقصوری مسلم وترکدر . سیحان ایرماغی تابعلرندن (کوك صو) قضایی شق ایدوب، ایچنده برقاچ چای دخی آلیر. اراضیسی طاغلق وآزمنبت اولوب، محصولاتی آنجق‌احتیاجات محلیه‌یه‌کوره‌در. ۱۴۰۴۰ یکی‌دونم وسعتنده‌اورما- نلری اولوب، اشجار مختلفه بولنیورسه‌ده، وسائط نقلیه‌نك فقداننذن استفاده اولنه‌میور . متروك بر قورشون معدنیله هنوز ایشلنمه‌مش سائر بعض معدنلری ونافع برقاپلیجه‌سی دخی واردر. قیونلری چوقجه اولوب، برمقدار یپاغی اخراج اولنور . قضانك اسکی مرکزی‌اولان بیلان‌کوینده برجامع ، برمکتب وبر مدرسه بولنیور . درون قضاده برچوق خراب‌قلعه‌لر وسائر ویرانه‌لربولنوب، وقتیله اوراسنك دخی دها معمور بولنمش اولدیغنه دلالت ایدیور .

فلّاح { مصر سفلاده زراعتله‌مشغول اولان اهالی‌یه ویریلن اسم اولوب ، بونلر عربلرله اسکی قبطیلرك اختلاط وامتزاجندن متولد ساکن وچالیشقان آدملر اولغله، عشیرت حالنده یاشایان عربانك هرجهتجه عکسلریدر .

فلّاحیه { ایرانك خوزستان خطه‌سنده ومحمره‌نك ۱۲ کیلو متره شمال شرقیسنده اوله‌رق بحر فارس ساحلندن سکز طقوز

كيلو متره ايچريده برقصبه اولوب، عرب اهالى ايله مسكوندر .

فلاطه (Fellathas) [« فوله » مادهسنه مراجعت .]

فلاماند (Flamands) فلاندره خطه‌سنك اهاليسى اولان وجرمان اقوامندن بولنان برقومدر. [« فلاندره » مادهسنه مراجعت.]

فلامينيوس (Flaminius) روما سردارلرندن اولوب، ميلاددن ١٩٧ سنه اول قونسلوسلق تعبير اولنان رياسته نصب اولنمش؛ وماكدونيه حكمدارى فيليب ايله يونانك (آخائيا)اتفاقنه قارشى عسكر سوق ايده‌رك، قزانديغى مظفريت اوزرينه، مذكور اتفاقى اخلال ايده‌رك. فيليبك يونانده‌كى حكم ونفوذينى كسمش؛ وروما يه عودتنده اوچ كون دوام ايدن برشنلكله استقبال اولنمش ايدى . قبل الميلاد ١٩٤ تاريخنده آنيبالك التجا ايتمش اولديغى بيتينيا حكمدارى پروسياسك نزدينه اعزام اولنه‌رق، بوحكمدارى آنيبالى تسليم ايتمكه‌قاندير مش ايسه‌ده، آنيبال كنديني تسميم ايده‌رك تسليم اولنمامشدى .

فلامينيوس نپوس (Flaminius Nepos) بودخى روما سردارلرندن اولوب، ميلاددن ٢٢٣ سنه اول قونسلوس اولمش، وغاللرى مغلوب ايتمش ايدى . ٢١٧ ده ثانياً قونسلوس اولوب. سناتونك امرينه مخالف اوله‌رق، آرقداشى بكلمكسزين آنيبال ايله محاربه‌يه گيريشديكندن. مغلوب ومقتول اولمشدر . رومادن (آريمينوم)ه كيدن بيوك برجاده بونك انشا كرده‌سى اولوب. (فلامينياويا) تسميه اولنوردى .

فلامينيا (Flaminie) روما ايمپراطورلغى زماننده ايتاليانك منقسم بولنديغى يدى ايالتك برى اولوب، موده‌نه‌دن آدرياتيق دكيزينه قدر ممتد اولوردى. ومركزى راونه شهرى ايدى .

فلاندره (Flandre) اوروپانك غرب شمالى جهتنده (اسقو)ايرماغنك منصبيله پادوقاله بوغازى آره‌سنده بربيوك خطه اولوب. شمديكى حالده قسم اعظم وسطيسى بلجيقه‌يه، شمال شرقى قسمى فلمنكه، جنوب غربى قسمى دخى فرانسه‌يه تابعدر . اهاليسى عندنده اسمى (ولامينغ) اولوب، لسانمزده هولانده‌يه ويريلن (فلمنك)اسمى بوندن مأخوذدر . بوخطه هرنقدر بووجهله اوچ دولت بيننده منقسم ايسه‌ده، طبيعت اراضى واهاليجه بردر . بلجيقه‌يه تابع فلاندره شرقى وغربى اسملريله ايكى ايالته منقسم اولوب، فرانسه‌يه تابع قسمى (نور) يعنى « شمال » ايالتنى تشكيل ايديور، وفلمنكه تابع اولان پارچه‌سى‌ده (زلانده) ايالتنك بر قسمندن عبارتدر . قرون وسطاده برقونتلق صورتنده اداره اولنوب ، اهاليسى آوروپانك هر طرفيله وحتى قسطنطينيه ومصر وسائر اقطار شرقيه ايله تجارت ايده‌رك، بيوك برثروته ونفوذ وقوته مالك ايديلر. (فلاماند) دينلن فلاندره اهاليسى جرمان اقوامندن اولوب، قرون وسطاده فرانقلرله وصاقسونلرله دخى قاريشمشلردى . لسانلرى فريزون وفلمنك لسانلرى كبى آلمانجه‌نك برنوعى اولوب، آيريجه ادبياتى واردر. بلجيقه وفلمنكده‌كى فلاماندلر كندى لسانلرينى محافظه ايتمكده اولوب، فرانسه‌ده‌كيلر ايسه كوندن كونه بونى تركله فرانسزلاشمقده وعددلرى آزالمقده‌در. وقتيله شمال ايالتندن بشقه جوارده‌كى ايكى اوچ ايالتده دخى فلاماند لسانى سويلنمكده ايكن، شمديكى حالده ايالت مذكوره‌نك يالكز برقسمى يعنى ١٦٥٠٠٠ اهاليسى بولسانله متكلمدرلر. فلاماندلر عموميت اوزره اوزون بويلى، مائى كوزلى وصارى و ياخود قرال صاچلى آدملردر .

فلاندره (Fl. Orientale) شرقى — بلجيقه دولتنك بر ايالتى اولوب. غرباً غربى فلاندره، جنوباً هاينو ، شرقاً آنورس وبرابانت ايالتلريله، شمالاً دخى فلمنكك (زلانده) ايالتيله محدوددر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٠٠٠ مربع كيلو متره اولوب، ٩٥٨٧٥٢ اهاليسى واردر، كه بهر مربع كيلو متره باشنه ٣١٩ كشى دوشيور . ادارهٔ ملكيه‌جه ٦ قضا و ٤٧ ناحيه‌يه وادارهٔ عدليه‌جه ٣ دائره و ٣٢ محكمهٔ صلحيه دوائرينه منقسمدر . مركزى (غاند) شهريدر . (اسقو) ايرماغى جنوبدن ايالته كيروب، مركزه واصل اولنجه، (ليس) چايى دخى اخذ ايله، شرقه طوغرى دونه‌رك، ايالتى شق ايتدكدن صكره، شماله طوغرى دونوب، برخيلى مسافه‌ده ايالتك حدود

شرقیه‌سنی تشکیل ایدر . سائر میاه جاریه‌سی بونهره دوکیلور . سیر سفائنه صالح جدوللری پك چوقدر . اراضیسی غرب وشمال جهتلرنده دوز وآچیق وجنوب شرقی طرفلرنده قوملق وغیر منبت برطاقم تپه‌لری حاوی اولوب، اهالیسنك فنه تطبیقاً سعی وغیرتی کرك بوتپه‌لری وکرك دوز یرلرینك بطاقلقلرینی کاملاً اراضیٔ مزروعه‌یه چویرمشدر. تارله‌لری مربع الشکل اولدرق اشجارله محاط وخانه‌لری آغاجلرله مستور اولدیغندن، اوزاقدن غیر مسکون براورمان کبی کورینور. پك نفیس برجنس کتن حاصل اولوب ، کویلیلرك قادین وچوجق قسملری باشلیجه بونك احضاریله مشغول اولورلر . صنایع محلیه پك ایلری اولوب، بزو یوك وپاموق منسوجات، دانته، پاموق ایپلیك، بیره، مسکرات، شکر، طوز، صابون، ایپ فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری چوقدر . باشلیجه شهر وقصبه‌لری : غاند، سنت نیقولاس، ترموند، آلوست، لوکرن، اکلو، رنه وسائره‌در .

فلاندره { (Fl. Occidentale) — غربی بلجیقه دولتنك برایالتی اولوب شمال غربی جهتندن شمال دکیزیله ، غرباً فرانسه ایله، جنوباً ینه فرانسه ایله وهاینو ایالتیله شرقاً دخی شرقی فلاندره ایالتیله وفلمنك زلانده خطه‌سیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٢٣٥ مربع کیلو متره اولوب، ٧٤٦ ٩٢٣ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلو متره باشنه ٢٣٩ کشی دوشر. ایالت ادارهٔ ملکیه‌جه ٨ قضا و٥١ ناحیه‌یه وادارهٔ عدلیه‌جه ٤ دائره‌یه و٣٠ محکمهٔ صلحیه دائره‌سنه منقسم اولوب، مرکزی (بروژه) شهریدر . اراضیسی دوز وآچیق اولوب، یالکز شرق جنوبی جهتنده بعض تپه‌لر بولنیور . سواحلی دکیزك تجاوزینه معروض ایکن، کلیتلی مصرفلرله یاپدقلری جسیم سدلر بوتجاوزك اوکنی آلمغله برابر دکیزك خیلی یرلرینی دخی قره‌یه چویرمشلردر . اسقو ایرماغی برآز یرده حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایتدیکی کبی، بوکا تابع (لیس) نهری دخی قسم شرقیسنی وفرانسه‌دن کلن (ایسل) نهری ده قسم غربیسنی شق ایدر . سیر سفائنه صالح جدوللرله دمیر یوللری چوقدر . برمدت اول چالیلرله مستور اولان اراضیسنك چوغی آچیلوب ، زرع اولنمش، وبرطاقمی ده کوزل مرعالره تحویل اولنمشدر.

هواسی پك اعتدالسز اولوب، یازین اویله وقتی پك صیجاق اولدیغی حالده، صباح واقشام زیاده‌جه سرین اولور .

فلانیچ { (Felanitx) اسپانیه‌نك بالئار آطه‌لرندن (مایورقه) جزیره‌سنك (ماناقور) قضاسنده و(پالمه‌نك) ٥٠ کیلو متره شرق جنوبیسنده برقصبه اولوب. ١٠٥٦٠ اهالیسی، طار سوقاقلری واطرافنده پك چوق انجیر آغاجلری ویل دکرمنلری واردر .

فلاویان { سنت — (St. Flavien) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب ، ٣٨١ تاریخ میلادیسنده آنطاکیه پطریقلکنه نصب اولنمش؛ وایمپراطور ایله ایمپراطوریچه‌نك هیکللرینی هدم ایدن اهالیی تئودوسیوسك حضورنده مدافعه وتخلیص ایتدکدن صکره، ٤٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر .

— دیکر برسنت فلاویان دخی ٤٤٧ ده قسطنطینیه پطریقی اولوب، ٤٤٩ ده افسده تلف اولنمشدر . شباطك ١٥ نده یورطیسنی اجرا ایدرلر .

فلبه { (Plovdiv وبلغارجه Philippopoli) شرقی روم ایلینك مرکزی برشهر اولوب ، صوفیه نك ١٤٠ کیلو متره شرق جنوبیسنده واستانبولك ٣٧٣ کیلو متره غرب شمالیسنده، مریچ نهرینك ایکی کنارنده، غایتله منبت براووه‌نك اورته‌سنده اولدرق اوچ تپه‌نك اوزرنده استانبولدن اوروپایه کیدن دمیر یول خط کبیری اوزرنده و ٤٢°٣′ عرض شمالی ایله ٢٢°٣٣′ طول شرقیده واقعدر. اهالیسی ٣٣٤٤٠ کشی اولوب، نصفی بلغار ونصف دیکری ترك، روم، ارمنی ویهودیدر . دمیر یول موقفندن کوپری‌یه قدر کنیش برجاده‌سی وبونك اوزرنده کوندن کونه چوغالمقده اولان کوزل برطاقم ابنیهٔ جدیده‌سی، تپه‌نك اوزرنده اسکی برحصاری، اوراده بربیوك جامع شریفله متعدد جوامع ومساجد وکلیسالری، بلغار مکتب اعدادیسی، مسلمانلره ورومله مخصوص مکاتبی، عمومی باغچه‌سی، ٣٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، کوچك برموزه‌سی، دده آغاج وبورغاز اسکله‌لرینه وآوروپایه دمیر یوللری، خیلی ایشلك تجارتی وعلی‌الخصوص ذخیره وکل صویی وباغی اخراجاتی ، شیاق وعبا ایله دیکر منسوجات

وسائره فابریقه‌لری واردر . پك اسكی بر شهر اولوب، تابلاسجلر زماننده قاله اولدیغی اطرافنده بولنان جسیم طاشلردن معمول خرجسز بعض دیوار بقیه‌لرندن آكلاشیلیور . بعده ماكدونیه حكمداری فیلیب طرفندن اعمار وتجدید اولنارق، بونك اسمنه نسبتله یاد اولنمشدر . ادارهٔ عثمانیه زماننده سنجاق مركزی اولوب، برلین معاهده‌سیله تشكیل اولنان شرق روم ایلی ایالت ممتازه‌سنه مركز اتخاذ اولنمشدر.

فلبه‌جك { (Philippes) سلانیك ولایتنك درامه سنجاغنده و قواله‌نك ١٣ كیلو متره غربنده اولارق بطاقلق بر كولك كنارنده اسكی بر شهر خرابه‌لری اولوب، برطاقم دیركارله تیاترو وسائر ابنیهٔ عتیقه آثاری مشهوددر. میلاد عیسادن بیك سنه اول تأسیس اولنوب، بعده ماكدونیه حكمداری فیلیب طرفندن اعمار اولنغله، بواسمله تسمیه اولنمش ؛ وبعض وقایع تاریخیه‌یه میدان اولمشدر . ایمپراطور آوغستوس زماننده زیاده توسیع وتزیین اولنه‌رق، معموریتی اوتنجی قرن میلادی‌یه قدر دوام ایتمشدر. حضرت عیسانك تابعیندن پاولوس اوروپا قطعه‌سنده الك اول بوشهرده خرستیانلغی نشره باشلایوب، حبس وضرب اولنمشدی .

فلتره { (Feltre) ایتالیاده ونديك خطه‌سنك (بلونه) ایالتنده وبلونه‌نك ٢٦ كیلومتره جنوب غربیسنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٦٥٧٠ اهالیسی وبعض گوزل ابنیه‌سی واردر . پك اسكی برقصبه‌در .

فَلَج { یمامه‌ده خرماسی چوق برقصبه اولوب. فلج الافلاج دخی دینیلیردی .

فلر { (Flers) فرانسه‌ده (اورنه) ایالتنك (دومفرون) قضاسنده ودومفرونك ٢١ كیلومتره شمال شرقیسنده ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ٨٥٣٠ اهالیسی وبز وپیكه وسائره فابریقه‌لری واردر .

فُلْس { جاهلیتده طی قبیله‌سنك عبادت ایتدكلری مشهور برصنم اولوب، طقوزنجی سال هجریده حضرت علی بن ابی طالب (رضه) جانب نبویدن یوز اللی كشی ایله اعزام بیوریله‌رق، صنم مذكوری هدم، وحادث بن ابی شمر الغسانینك بوصنمه قوشاتمش اولدیغی ایكی مشهور قلیجی اغتنام بیورمش ایدی . بوایكی قلیجدن برینی رسول الله (صلعم) افندمز مبارك میانلرینه قوشاندقدن صكره حضرت علی (رضه) افندمزه اعطا بیورمشلردی.

فِلَسطین { (Palestine) قدیماً غزه ایله یافه آره‌سنده وفنیكه یعنی ارض كنعانك جنوبنده وارض مقدسك غربنده ساحل بونجه اوزانان كوچك برخطه‌یه مخصوص اولان بو اسم بعده شام قطعه‌سنك بتون قسم جنوبیسنه تعمیم اولنه‌رق، فنیكه‌نك نصف جنوبیسنی وبتون ارض مقدسه‌یی وبحر لوط حوضه‌سنی احاطه ایتمشدی . روماليلرك فتوحاتندن صكره وعربلر زماننده یعنی كتب اسلامیه ده فلسطین اسمی بوایكنجی صورتله قوللانلمشدر . بووجهله فلسطین شمالاً عكا حذاسندن وطبریه گولندن باشلایه‌رق، قلعهٔ عریشه ویرموكه قدر ٣١° ایله ٣٣° ٢٠′ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولارق، شرقاً بریة الشام، غرباً بحر سفید، شمالاً شام، جنوباً دخی جزیرة العربدن معدود اولان عمالقه اراضیسیله محدود ایدی . بوحدود داخلنده مساحهٔ سطحیه‌سی اوتوز بیك مربع كیلو متره‌دن زیاده‌در . شمدیكی تقسیماتده قدس مستقل متصرفلغیله بیروت ولایتنك نابلس وعكا سنجاقلرینی وسوریه ولایتندن حوران سنجاغنك قسم جنوبیسنی حاویدر. فلسطین دخی شامدن معدود ایدی . فلسطینك یالكز ساحل بونجه ممتد اولان قسم غربیسی دوز اولوب، ایچ طرفلری طاغلقدر . سواحلدن شرقه طوغری اراضی تدریجاً كسب ارتفاع ایدوب، خطه‌نك حدود شمالیه‌سندن منتهای جنوبنه‌دك ممتد اولان برصرت تشكیل ایدیور، كه قدس شهری دخی بونك اوستنده واقعدر . شرق طرفنده بوصرتك اتكلری دخی دیك اولوب، بحر لوط دینلن گول ایله بوكا منتهی اولان اردن ونام دیكرله شریعه وادیسنه اینر . بووادی ایله مذكور گولك حذاسی حذای بحردن ٤١٩ متره آلچقدر . كرهٔ ارضده امثالی پك آز اولان بو درین وادینك شرق طرفنده اراضی بردن بره یوكسلوب، برطاقم تپه‌لر حاصل اولور، كه بونلرك اوته‌سی چولدر . اصل فلسطینك معمور یرلری

وادئ مذكورك غرب طرفنده اولان صرت اولوب،
بونك شرق وغربی اتكارندن برچوق انهار نبعان
وجريان ايده رك، اراضيسنی سقی واحيا ايدرلر .
صرت وتپه لرينكده اكثری اورمانلرله وزيتون
آغاجلری وباغلرله مستوردر . فلسطينك الك يوكسك
طاغلری ١٢٥٠ مترهیی تجاوز ايتميوب، اكثری بش
آلتيوز متره ارتفاعلرنده در. هواسی مرتفع يرلرنده
معتدلجه ايسه ده سواحلده و(غور) تعبير اولنان بحرلوط
حوضه سنده زياده جه صيجاقدر . ميزان الحراره نك
عموميت اوزره درجهٔ وسطيه سی ٢٠ اولوب،
يازين ٣٠ وقيشين ١٠ دردر . بحر لوط اطرافنده
ميزان الحراره ٢٥ درجه دن آشاغی اينمز . وقيشين
٥٤ درجه يه قدر چيقديغی اولمشدر . پورتقال، ليمون
زيتون، نار وقاوون الك زياده حاصل اولان ميوه لردن
اولوب، خرما اوله ميور . بحرلوطك شرق طرفنده
اولان طاغلر غرب جهتنده كی طاغلردن زياده صوقوق
اولوب، اورالرده چوق ياغمور، وقيشين بعض دفعه
قار دخی ياغار . كيجه ايله كوندوز آره سنده دخی
هواجه چوق فرق واردر. ياغمور قيشين ياغوب،
مايسدن ايلول نهايتنه قدر ياغماز. هر نه قدر اسكيدن
اورمانلری زياده اولمغله، شمديكندن زياده ياغمور
ياغديغی آكلاشيليور، وشمدی چول اولان برچوق
يرلرنده معموره لر خرابه لری بولنيور ايسه ده، جابجا
موجود اولان صهريجلر وصو بندلری خرابه لری
ازمنهٔ قديمه ده دخی قوراقلقدن زحمت چكلديكنه
دلالت ايديور . باشليجه محصولاتی : بغدای، آرپه،
داری، پرنج، توتون، پاموق وسائره اولوب، خيلی
باغلری دخی واردر . الما، آرمود، كراز، شفتالی،
قيصی، نار، بادم، جويز، انجير، زيتون، پورتقال،
ليمون وسائر ميوه لری ده چوقدر . يافه نك پورتقالی
مشهور اولوب، هر طرفه كليتله اخراج اولنور .
حيوانات وحشيه سی : آيی، صيرتلان، طوموز،
چقال، كيك، قره جه، طاغ كچيسی، جيلان وكليتلی
طاوشان ايله سائره دن عبارت اولوب، وقتيله موجود
بولنمش اولان آرسلاندن اثر قالمامشدر . حيوانات
اهليه دن قيون وكچيلری چوق اولوب، صيغيرلری
كوچك ايسه ده قوتليدر . آتلرينك ايليری جزيرة ـ
العربدن كليرسه ده، يرلی مركبلری ايری وپك
متبولدر . يالكز اردن واديسنك يوقاريلرنده كوزل
برجنس دوه بولنوب، سائر جهتلرنده كيلر مشقته
متحمل ايسه ده، چركيندر. طيوری چوق ومتنوعدر.
نهرلريله كوللرنده كی حيوانات آسيادن زياده آفريقانك
كيلره مشابه اولوب، نهرزرقاده وسائر بعض انهارنده
كوچك برجنس تمساح دخی بولنور .

فلسطينك ازمنهٔ قديمه ده وعلی الخصوص حضرت
داود وسليمان (عم) زمانلرنده اهاليسی اوچ مليون
راده لرنده بولنمش ايكن. شمديكی حالده ٦٥٠٠٠٠
قدر تخمين اولنمقده در . بو اهالينك قسم اعظمی قصبه
وقريه لرده ساكن وزراعت وصنعت وتجارتله مشغول
وبرقسمی اردن واديسنك شرق جهتنده وبلقاطر ـ
فلرنده خيمه نشين وحيوانات يتيشديرمكله متوغلدرلر .
ساكن اولانلری مملكتك اهالئ قديمه سی اولان
عبرانيلر، سريانيلر، كلدانيلر وفنيكه ليلر احفاديله
جزيرة العربدن كلمش عربلرك امتزاج واختلاطندن
متولد اولوب، قرون وسطاده روم، ترك وفرنك
افرادی دخی ايچلرينه قاريشمشلردر . خيمه نشين
اولانلری ايسه خالص عرب بدويلرندن عبارت
اولوب، بينلرنده مخاصماتده بولنور قبائله منقسمدرلر.
بونلر نسل ونسبلرينی صافی اوله رق محافظه ولسان
عربينك فصاحتنی وقايه ايتمش اولدقلرندن، غلط
برعربجه ايله متكلم اولان اهالئ متمكنه يه نظر
تحقيرله باقارلر . متمكن اهالينك ١٠٠٠٠ ی خرستيان
٢٥٠٠٠ ی موسوی و ١٥٠٠٠ ی درزی اولوب،
قصوری كاملاً مسلمدر . موسويلرك برطاقی اسپانيه
وپورتكيزدن برطاقی ده آلمانيه ولهستاندن كلمه
اولوب. خرستيانلرك برطاقی اسكی سريانيلردن
وبرطاقی اهل صليب احفادندر . جمله سی لسان
عربی ايله متكلمدر.

فلسطينك قسم اعظمی قديماً بنی اسرائيل مملكتی
اولوب، بنی اسرائيل ايسه اووقتلرده ياری بدوی
برحالده يشاديغندن. يالكز فنيكه ليلرك النده بولنمش
اولان سواحلنك قسم شماليسنده ايشلك برتجارت
اجرا اولنوردی . آنجق حضرت سليمان زماننده
فنيكه دخی بنی اسرائيل دولتنه تابع اولمغله، بونلر
واسطه سيله بحراً ممالك بعيده ايله مناسبات تجاريه يه
كيريشيلدی. اوصره ده فلسطينك نامی طويلمش

ایدی . بعده آثوریلر دفعاتله قدسی تخریب وبنی اسرائیلی اسارت تحتنده بابله سوق ایتدکلرندن، فلسطین چوق تدنی ایدوب، ماکدونیه‌لیلر ورومالیلرك تسلطی زمانلرنده بوتدنی دها زیاده آرتمش؛ وخرستیانلقدن صکره فلسطینك هرطرفی برزیارتکاه حکمنه کیرمك، تجارت وصنایعجه برکونه ترقی ایتمه‌مشدی. حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده عموم‌شام قطعه‌سیله برابر فلسطین دخی ضبط اولنه‌رق، اسلامك ایلك بش آلتی قرننده سائر ممالك اسلامیه‌ده اولدیغی کبی، فلسطینده دخی معارف وصنایع وتجارت خیلی ترقی ایتمش ایکن. اوروپا خرستیانلری بیننده تعصبك اویاندیردیغی اهل صلیب مهاجماتی برخیلی وقت فلسطینی لاینقطع برحرب میدانی حالنه قویمش، ونهایت صلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنارق، اسایش تقرر ایدر ایتمز . مصرده بربرینی تعاقب ایدن ممالیك اتراك وچراکسه منازعه‌لری ونهایت تیمورلنگك خروجی یکیدن تخریباتی موجب اولمش؛ ویاوز سلطان سلیم خان مصروشام قطعه‌لرینی فتح وممالك عثمانیه‌یه ضم ایتدیکی زمان فلسطینی بویله برحال تدنیده بولمش ایدی . سواحلنده صاغلام برلیمانی اولمادیغی کبی. طرق ومعابری دخی پك کری اولوب؛ اخیراً حیفادن قدسه قدر انشا اولنان دمیریول دخی عمان یالکز زوارك نقلنه یارایور. قراسی ۷۵۰ راده‌لرنده اولوب. باشلیجه شهر وقصبه‌لری بروجه آتیدر : قدس. حبرون. رمله، غزه، یافه، حیفا، عکا. صفد. ناصره. جنین ، نابلس، سلط وسائره .

فلسینکه { (Flessingue) و فلمنکجه (Vlissingen) ولیسینکن

فلمنکك زلاند ایالتنده (والخرن) جزیره‌سنك جنوبی ساحلنده واسقو ایرماغنك برقولی اوزرنده مستحکم برقصبه اولوب، ۹۳۳۰ اهالیسی ، سوری ، حین حاجتده صوایله طولدیریلیر خندغی. جسیم استحکاماتی، صاغلام وواسع لیمانی، ۸۰ حرب کمیسی استیعاب ایدرلیمان عسکریسی. کوزل رختملری، دمیریوللری. ممالك بعیده ایله ایشلك تجارتی ، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری. جمعیت فنیه‌سی ورصدخانه‌سی واردر .

فلشه { (La Flèche) — لا (سارته) ایالتنده و (مان) ك

۳۹ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لوآره) ایرماغنه تابع (لوآر) چایی اوزرنده واوچ دمیریول خطنك نقطهٔ اجتماعنده برقصبه اولوب، ۶۹۵۰ اهالیسی. ضابطان چوجقلرینه مخصوص (برتیانه) اسمیله مشهور بر مکتبی وبوکا مربوط ۲۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، کاغد فابریقه‌سی ودباغخانه‌لری واردر .

فلك { (شیخ فرید علی) هندستان شعراسندن اولوب، لکنهو مضافاتندندر.

شوبیت برنعت شریفندر :

حقاتوی محبوب حق بر مرسلان برده سبق
ای پیشوای مرسلان مشتاق دیدار توام

فلکازه { (Felegyhaza) مجارستانك (یازیکیه مع قومانیه) ایالتنده

وپشته‌نك ۱۳۲ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق شهر مذکوردن سکدینه کیدن دمیریول خطی اوزرنده برقصبه اولوب، ۲۱۳۱۵ اهالیسی ومشهور حیوانات بازاری واردر .

فلك الدین { (حسن) لر کوچکده حکومت سورن اتابکانك سکزنجیسی

اولوب، ۶۷۷ تاریخندن اعتباراً برادری عزالدین حسین ایله مشترکاً وبرادرینك وفاتندن صکره برآز مدت یالکز حکم سورمشدر .

فلکی { (محمد مؤمن) مشاهیر شعرای ایراندن اولوب ، شیروانك شماخی قصبه‌

سنده نشأت ایتمش؛ وخاقانی ایله برابر ابوالعلای کنجوینك شاکردانندن بولنمشدر . شیروان صاحبی منوچهرك مداحلرندن بولنمش؛ و ۵۷۷ تاریخنده وفات ایتمشدر . علم هیئتدن بهره‌سی وار ایدی . مرتب دیوانی واردر . شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

خیل خزان بناکهان بر سپه بهار زد
خسرو مهرکان علم بر سر کوهسار زد
زاغ سیاه طیلسان خطبهٔ خسرو جهان
خواند بنامش آن زمان شاخ زرعیارزد

فلمنك { یاخود هولانده وپایندرلانده (Pays) (Bas, Hollande, Neder lande)

آوروپانك غرب شمالی جهتنده مستقل بردولت تشکیل ایدر برمملکت اولوب، فرانسزجه ودیپلومات لسا

نده ندرلانده‌نك ترجمه‌سی اولمق اوزره (پی‌با)یعنی « ارض منحطه » تسمیه اولنور . لسانمزده‌مستعمل اولان فلمنك اسمی ایسه سالف‌الذکر (فلاماند) اسمندن مأخوذدر .

موقعی،حدودومساحه‌سی .ـــ فلمنك ٥٠°٤٥′ ایله ٥٣°٣٣′ عرض شمالی و ١°٤′ ایله ٤°٥٢′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، جنوباً بلجیقه ایله، شرقاً آلمانیه ایله ، شمالاً وغرباً دخی شمال دکیزیله محاط ومحدود اولدیغی حالده، بوجهتدن انکلتره ساحلندن کمی ایله بر کونلك مسافه‌ده واقعدر . براً حدودی طبیعی دکل ایسه‌ده، متین استحکاماتله ومنتهای شمالنده حرکات عسکریه‌یه غیر مساعد بر بطاقلقله محفوظدر . شمالدن جنوبه بویی ٣١٠ وشرقدن غربه عرض اعظمی ١٨٤ کیلو متره اولوب، مساحهٔ سطحیه سی ٣٣٠٠٠ مربع کیلومتره و اهالیسی ٤ ٥٦٤ ٥٦٥ نفوسدن عبارتدرکه مربع کیلومتره باشنه ١٣٨ کشی دوشیور.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری .ـــ فلمنك کرهٔ ارضك‌اوزرنده مستثنی برحالده اولوب، هیچ‌بریره بکزمز . اراضیسی پك آلچق وبعض یرلری‌حذای بحردن آشاغی اولوب، نهرلریله کوللری وکورفز وخلیجلری پك چوقدر . برطرفدن دکیز صولری قره‌لره‌یاییلوب، اك منحط یرلرینی دکیزه چویرمکه، ونهرلرك صولری یاییلوب، اووه‌لری کوللره وبطاقلقلره‌تحویل ایتمکه، برطرفدن‌دخی انهارك دوکدیکی قوملر وچامورلر صیغ دکزلرینی طولدیروب، قره‌یه چویرمکه میالدر . دنیانك سائر طرفلرنده خلقت بشردن اول وقوعی آکلاشیلان بوتبدلات عظیمه‌یه قارشی فلمنکلیلر محیرعقول صورتده جسیم ومهارت فنیه ایله مصنع سدلر وبندلر انشا ایدرك، دکیزك تجاوزینه وانهارك طغیانه مقاومت ایتمکده، وکوللری یل ایله دونر طولابلرله وماکینه‌لرله قوروده‌رق اراضیٔ مزروعه‌یه تحویل ایلمکده‌درلر . طبیعتك ناقابل‌اسکان برحالده‌براقدیغی بویربوسایه‌ده دنیانك اك معمور واك ثروتلی‌یری حکمنه کچوب، بهر مربع کیلو متره‌سی تقریباً ١٤٠ کشی‌بسلمکده وبومقدار کیتدکجه آرتمقده‌در .

فلمنکك اراضیسی حد وسطی اوزره حذای بحردن ٤٥ کیلومتره یوکسك اولوب، طاغ دینیله‌بیله‌جك هیچ بر ارتفاعی اولمدیغی حالده، جنوب وجنوب شرقی جهتلرنده ٢٠٠ متره قدر مرتفع بعض تپه‌لری واردر .

فلمنکك میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، اوچ بیوك ایرماغك مجرالرینك آشاغی قسملریله‌منصبلری بوممکتده بولنیور . بواوچ ایرماق فلمنك طوپراغنده متعدد قوللره آیرلدیغی کبی، بینلرنده متعدد جدوللروکرك بوایرماقلره‌کرك طوغریدن‌طوغری‌یه دکیزه دوکیلور برچوق انهاریله بونلر وکوللریله کورفزلری ودکیز آره‌لرنده دخی طبیعی وصنعی حسابسز قناللر بولنه‌رق، بتون‌فلمنك طوپراغی‌صالمه صو ایله اروا اولنمقده‌بولنان برسبزه باغچه‌سنه‌بکزر. مذکور اوچ بیوك ایرماق : اسقو، موزه ورین ایرماقلریدر . اسقو ایرماغی بلجیقه‌دن فلمنکه داخل اولدیغنده نهردن‌زیاده خلیج دینله‌بیله‌جك صورتده واسع ایکی‌قوله انقسام ایدوب، جنوب جهتنده‌کینه غربی وشمال طرفنده‌کینه شرقی اسقو نامی ویریلیر. وآره‌لرنده (زلانده) اسمیله اوچ آطه‌دن مرکب برکنیش یربولنیور . موزه ایرماغی ینه بلجیقه‌دن کلوب، فلمنكك لیمبورغ خطه‌سنه‌دخول ایله، ابتدا بلجیقه‌وبعده آلمانیاحدودی قربنده شماله طوغری جریان، وصاغدن‌آلمانیادن‌کلن‌کول. کان، روئر، اشوال ونیر چایلرینی وصولدن برقاچ کوچك چای اخذ ایتدکدن صکره ، غربه طوغری دونه‌رك ، (رین) ایرماغنك برقولی‌اولان(وال)نهریله برلشیر، و ١٠ کیلومتره آشاغیده ایکی قوله‌آیریلوب، جنوبی قولی (بیزبوش) اسمیله برچوق کوچك آطه‌لری حاوی بربطاقلق بعدالتشکیل، (دونژه) نهرینی‌دخی اخذایله، (هولاندسه دیپ) اسمیله کنیش‌برخلیج صورتنی آله‌رق، ینه ایکی قوله آیریلیر،‌که جنوبیسی (قرامر) وشمالیسی (هارینغولیت) تسمیه اولنه‌رق، آره‌لرنده (اوورفلاله) اسمیله‌بیوك برجزیره وبونك جنوبی قولیله اسقونك شمالی قولی آره‌سنده دخی (شوون) و (تولن) اسمریله ایکی بیوك وبرکوچك آطه تحصل‌ایدیور . موزه‌نك شمالی قولی ایسه‌اوچه آیریلوب ، بری جنوبه دونه‌رك (کیل) اسمیله مذکور (هولاندشه‌دیپ) خلیجنه ، ایکنجیسی

اسکی موزه اسمیله غربه طوغری کیده‌رك شمال دکیزینه، اوچنجیسی ایسه (رین)ك (لق) دینلن دیکر برقولیله و(ایسل) چاییله برلشه‌رك، روتردام شهری ایچندن بعدالمرور، یکی موزه ویا (شور) اسمیله ایکنجی قولك اوست طرفنده ینه بحر مذکوره دوکیلور. موزه‌نك فلمنك داخلنده مجراسی ۲۳۹ کیلو متره طولنده‌در. رین ایرماغی فلمنکه داخل اولور اولماز ایکی قوله آیریلوب، الك بیوکی اولان جنوبی قولی (وال) اسمیله بروجه‌مذکور موزه ایله برلشیر؛ ودیکر قولی یکیدن ایکی‌یه آیریلوب، صنعی اولدیغی آکلاشیلان (ایسل) قولی شماله طوغری جریان‌وصاغدن (اوده‌ایسل)، برکل، غروتیك چایلرینی اخذ ایله (زویدرزه) کورفزینه دوکیلور. دیکری (رین) اسمنی محافظه ایله غربه طوغری آقه‌رق، ینه ایکی‌یه انقسام ایله، الك بیوکی اولان (لق) قولی بروجه مذکور موزه‌نك برقولیله برلشیر؛ ودیکری یکی واسکی رین اسملریله ایکی‌یه آیریلوب، برنجیسی زویدرزه کورفزینه‌ودیکری شمال دکیزینه منصب اولور. بواوچ بیوك ایرماقدن بشقه فلمنکك شمال جهتنده‌داخل مملکتده ویاحدود شرقیه‌سنده نبعان ایدر برطاقم انهار دخی بولنوب باشلیجه‌لری: ایسلك شمالنده اوله‌رق زویدرزه کورفزینه دوکیلن (وخت) ایله (دولات) کورفزینه دوکیلن (درنجه‌آ آ) و(موسل آ آ) وایسل ایله‌رین آره‌سنده رویدرزه کورفزینه دوکیلن (ام) نهرلریدر. بوانهار آره‌سنده‌پك‌چوق جدوللر آچلمشدر.

هرنه‌قدرا کثری قورودلمش ایسه‌ده، ینه‌فلمنکده وعلی‌الخصوص قسم شمالیسیله جنوب شرقی‌طرفنده برچوق کوللر بولنوب، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٢٩ مربع کیلو متره‌در. که بونك ١٣٥ کیلومتره‌لکی فریزه‌ده و ١٢٦ کیلو متره‌لکی ده شمالی هولانده‌ده‌در. هانووره حدودنده‌کی بطاقلقلر دخی ١٤٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

سواحل وجزایری. — فلمنکك سواحلی اوچ نوع اولوب، شمالده‌کی فریزه وقرونیکه ساحلی بر برقوس مقعر صورتنده، ساحل غربینك قسم جنوبیسی اولان زلانده ساحلی‌ده اوچ بیوك ایرماغك آغزلرنده‌کی خلیجلردن‌وبوخلیجلرله بیلرنده‌کی جدوللرك تشکیل ایتدکاری جزایردن عبارتدر. هرنه قدر انهارك کثرتی جهتیله فلمنك سواحلنك بو انهارك دوکدکاری قوملردن متشکل ودکیزك ایچنه ممتد واسع برداليه‌دن عبارت اولمسی یك نظرده خاطره کلیرسه‌ده، حقیقت‌حال بونك‌عکسی اولوب، فلمنکك اراضیسی آلچق وشمال دکیزینك اوجهتده فرطونه‌لریله مد وجزرینك شدتی زیاده اولدیغندن، دکیز صولری انهارك آغزلرندن مجرالرینك خیلی یوقاریلرینه قدر چیقوب، یتاقلرینی خلیجلره تحویل وساحلدن قره‌لرك ایچنه یاییلوب، برچوق یرلرینی غرق ایتمش؛ وبووجهله اون‌آلتنجی قرن میلادیدن بری اوچیوز سنه ظرفنده فلمنك ٥٨١٣ مربع کیلو متره اراضی غائب ایدوب، آنجق اهالینك سعی وغیرتی وفنك معاونتیله انشا اولنان سدلر وبندلر سایه‌سنده بو مدت ظرفنده برطرفدن‌ده ٣٠٣٥ مربع کیلومتره‌لك یردکیزدن قورتاریلوب، قره‌یه تحویل اولندیغندن، یالکز ٢٧٧٨ مربع کیلو متره‌لك یرغائب اولمشدر. فلمنکك شمالنده واقع (دولارت) و(لاورزه‌ئه) کورفزلری آلتی‌قرن اول حاصل اولمش؛ وشمال غربی جهتنده قره‌لرك ایچنه صوقلمش اولان (زودرزه‌ئه) بیوك کورفزی وقتیله دکیزدن بر دیل ایله آیرلمش بیوك بر کول حالنده ایکن، ١١٧٠ تاریخنده‌وقوع‌بولان شدتلی‌برفرطونه بودیلی قالدیروب، اوراسنی کورفزه تحویل ایتمشدر. کرك ساحل شمالینك وکرك بوکورفز آغزینك قارشیسنده بردیزی تشکیل ایدن آطه‌لر دخی‌وقتیله قره‌یه‌مربوط ایمشلر. بوآطه‌لر جنوب غربیدن واك بیوکلرندن باشلایه‌رق‌بروجه‌آتیدر: تکزل، ولیلاند، ترشلنیغ، آملاند، شیرمونیقوغ، بوشیلات، روتوم. بوجزایرك اهالیسی‌زراعتله، کلیتلی حیوانات‌یتشدیرمکله وبالیقجیلقله مشغولدرلر. بیوك ایرماقلرك آغزلرنده‌کی آطه‌لرك‌ده باشلیجه لری بروجه آتی اون عدددر: بوزنبورغ، ایسلموندە، وورنه، بابیرلاند، اوورفلاکه، شوون، تولن، نورومبولاند، سودبولاند، والشرن.

اقلیم وهواسی. — فلمنکك ساحلی مکسیقه کورفزندن کلن (غولف‌استریم) آقندیسنك‌تأثیری آلتنده بولنوب، صولری‌ده پك زیاده اولمغله،

هواسی معتدل ولکن پك سیسلی ورطوبتلیدر . (لاهای)ده میزان الحرارهنك درجهٔ وسطیه‌سی : بهارده ١١°، یازین ١٩°، صوك بهارده ١٢°. قیشین‌ده ٣° راده‌لرنده‌در. قسم شرقیسی دها صوئوق ایسه‌ده، رطوبتی آز اولدیغندن، هواسی دها صاغلامدر . یاغمورلری پك چوقدر. قیشین قار وبوزلر چوق دوام ایتمز . هواسی عمومیت اوزره پك سریع التحول اولوب، کونشك اوکنه براوفق بلوط چکمکله درحال تأثیرلی برصوئوق حس اولنور. بوره وفرطونه‌لری‌ده چوقدر. اکثریا غرب روزکاری اسر.

اراضیسی، محصولات ونباتات وحیواناتی .— فلمنکك اکثر اراضیسی قورودلمش کوللر وبطاقلقلردن ونهرلرك ایندیردکاری قوم وچامورلردن عبارت اولوب، کول وبطاقلقلرك دیبلری ایسه ازمنهٔ قدیمه‌دن بری بریکوب چورومش نباتاتدن متحصل قابل احتراق سیاه برطوپراقدن عبارتدر . بو طوپراغی وقتیله فلمنکلیلر قوراقلق موسملرنده چیقاروب، کوللرك اوزرینه یاغمور یاغدقدن صکره مصر بغدایی اکرلردی . آنجق بو اصولی چوقدن ترك ایدوب. بونلرك آره‌لرینه خندقلر آچه‌رق. بو اراضی‌یی کوبره‌لیه‌رك، محصولات متنوعه اکیورلر. بغدای حاصل ایدن یرلری آز اولوب، اکثر طرفلرنده بغدای بسبتون مجهول اولمغله، اهالی باشلیجه چاودار وپتاته ایله بسلنیر . کتن، کنویر، قولزه، توتون وصنایعده مستعمل سائر محصولاتی دها زیاده‌در . بعض یرلرنده ساز یتیشدیریلوب، مملکتده استعمال وخارجه‌ده اخراج اولنان برجنس حصیر اعمال اولنور . طبیعی وصنعی چایرلریله مرعالری‌ده چوقدر . ٣ ٢٩٠ ٦٨١ یکی دونمدن عبارت اولان فلمنك اراضیٔ عمومیه‌سندن ٧٦٠ ١٣٧ دونمی اراضیٔ مزروعه، ١ ١٣٧ ٧٤٩ دونمی چایر ومرعی، ٥٢ ١٧٦ دونمی باغچه وفدانلق، ٢٢٥ ٨٢٤ دونمی اورمان، ١ ٠١٤ ٧٤٩ دونمی اراضیٔ خالیه ایله عرصه، یول ، سد وبند وسائره، ١٣٢ ٥٨٢ دونمی‌ده نهر یتاغی وکول دیی کبی صو ایله مستوردر . باغچوانلق فلمنکده پك ایلری اولوب ، سنبل وسائر چیچکلرك انواعیله کراز والما وسائر میوه‌دار اشجارك اجناسی یتیشدیریله‌رك، کرك میوه وچیچکلری وکرك فدانلری لوندره بازارلرنده پك مقبولدر . بو مملکت اسکیدن بری اورمانلرله مستور بولنمش ایکن، بعده اورمانلری بسبتون محو اولمش؛ وحالبوکه طاشك دخی فقدانی اولدیغندن، کرك سد وبندلرك وکرك ابنیه‌نك انشاسیچون کراسته‌یه احتیاج کورلدیکندن، قرن حاضر میلادی اوائلندن بری اورمان یتیشدیرمکه پك زیاده غیرت اولنمقده‌در . موجود اورمانلرك آغاجلری : میشه، چام، کورکن، قواق، اخلامور وسائره‌دن عبارتدر .

یوقاریکی رقملردن آکلاشلدیغی اوزره، چایرلرله مرعالر فلمنك اراضیسنك برثلثی تشکیل ایدوب، بونلرده کوزل برجنسه منسوب وسودی چوق اینکارله قیون، آت وسائر حیوانلر یتشدیریلیر . اون ایکی سنه اولکی استاتستیقه کوره . فلمنکده ١ ٥١٠ ١٠٠ صیغیر ، ٧٧٤ ١٠٠ قیون ، ١٥٨ ٩٠٠ کچی ٢٧٠ ١٠٠ آت و ٤٤٢ ٠٠٠ طوموز موجوددر. اینك وقیون سوتلرندن کلیتلی یاغ وپینیر یاپیلوب، انکلتره‌یه وسائر طرفلره اخراج اولنور . حیوانات وحشیه‌سی اولمیوب، آنجق آطه طاوشانلری پك چوقدر . آری قوغانلری چوق اولوب، خیلی بال چیقار .

معارف وصنایع وتجارتی. طرق ووسائط اختلاطی.— فلمنکده معارف خیلی ایلری اولوب ، بو مملکت علوم وفنون مختلفه‌ده مشهور علما وموجدلر یتیشدیرمه‌ده آوروپانك هیچ بریرندن کری قالمامشدر . لیده، اوترخت، غرونینکه وآمستردامده برر که جمعاً درت دارالفنون بولنوب، درونلرنده ٢٠٠٠ دن زیاده طلبه واردر . مکاتب ابتدائیه‌نك عددی درت بشیوزه قریب اولوب ، بونلره ٣٥٠ ٠٠٠ قدر ارکك و ٢٩٠ ٠٠٠ قدر قیز چوجق دوام ایدیور. اهالینك اوقویوب یازمق بیلمینلری بوندن اون سنه اول یوزده سکز راده‌لرنده ارلوب، شمدی‌یه قدر دها چوق آزالمش اوله‌جغنده شبهه یوقدر . مکاتب اعدادیه ایله صنایع مکتبلری‌ده ١٢٠ عددنده اولوب ٩٠ ٢٢٨ شاکردانی واردر . صنایع نفیسه مکتبلری‌ده چوق اولوب، پك چوق رسام یتیشمشدر. لیده‌ده علوم والسنهٔ شرقیه واسلامیه دخی مکمل صورتده تدریس اولنوب ، پك چوق قیمتدار آثاری

حاوی بر کتبخانه وبعض کتب مهمهٔ عربیه وسائره نشرایتمش برمطبعه واردر. یالکز مکاتب ابتدائیه‌نك اداره‌سیچون سنوی یکرمی آلتی ملیون کسورفرانق صرف اولنور .

فلمنکده صنایع ایکنجی درجه‌ده اولوب، الك زیاده زراعته اهمیت ویریلیور. مع هذا محصولات ارضیه دن موادمختلفه چیقارمق صنعتلری خیلی ایلری اولوب، یاغ، اسپرتو، شکر وسائره فابریقه لری چوقدر . وقتیله هولانده نك بزلری، فریزه نك چوخه لری واوترختك قطیفه لری مشهور اولوب، آوروپانك هر طرفنه چیقارلقده ایکن، بعده انکلتره معمولاتنك رقابتنه قارشی طوره‌میه رق، باتمش؛ ومع هذا بوصوك سنه لرده بوصنایع یکیدن اویانوب، بزوسائر پاموق منسوجاته چوخه، کاغد، ایپك اقمشه، چینی، صابون، بویا، چوقلاته، زراعت ماکنه‌لری وسائره فابریقه‌لری وباقیر وتونج دوکمخانه‌لری واردر. آمستردامده‌کی الماس ومجوهرات فابریقه‌لری مشهوردر. (مائستریخت) ده ۲۰۰۰ عمله قوللانیر بر آینه وبلور فابریقه سی واردر. سفائن اعمالی دخی فلمنکده الك زیاده ایلری کیتمش صنایعدن اولوب، هرطرفنده کمیلر انشا اولنور . معدن کموری یالکز لیبورغده بولنوب درجهٔ کافیه‌ده اولمدیغی کبی، سائر معادنی دخی یوق حکمنده اولدیغندن، بونلرك فقدانی فلمنکده فابریقه لرك تکثرینه مساعد دکلدر . بالیقجیلق دخی فلمنکلیلرك تعیشنه مداراولان صنعتلرك الك مهملرندن اولوب، اهالینك بربیوك قسمی بوصنعتله کچینمکده وتازه وطوزلی اوله رق کلیتلی بالیق اخراج اولنمقده‌در.

تجارتی پك ایشلك اولوب، اخراجاتی حیوانات وحیوانات محصولاتیله حاصلات ارضیه ومعمولات صناعیه‌دن وادخالاتی مملکتده حاصل اولمیان مأکولات ایله بعض معمولات صناعیه دن عبارتدر. اخراجات سنویه سی ۲۰۸۷ وادخالاتی ۲۳۱۵ ملیون فرانغه بالغ اولور. تجارتی باشلیجه آلمانیه ، انکلتره، بلجیقه، فرانسه وسائر اوروپا دولیله وسائر قطعات ارضده‌کی ممالك بعیده ایله اجرا اولنور. سفائن تجاریه سی ۵۰۰ یلکن کمیسیله ۱۱۸ واپوردن عبارت اولوب، جمله-سی ۶۶۱ ۷۲۳ مکعب متره استیعابنده در .

فلمنکك اصل وسائط اختلاطی سیرسفائنه صالح اولان انهاریله جدوللری اولوب، بونلر مملکتك ایچنده آغ کبی انتشار وتقاطع ایتدیکندن قره لرك الك ایچ طرفلرنده بولنان شهر وقصبه لری دخی اسکله حالنده اولوب، جسیم کمیلر یناشیر؛ وکوپیلیلریله کوبره‌لرینی وسائر محتاج اولدقلری شیلری کمی ایله نقل، ومحصو-للرینی ینه کمی ایله اخراج ایدرلر . بوطرق میاهیه پك چوق اولوب، کوندن کونه دخی تکثیر اولنمقده‌در. بویولرك کثرتندن طولایی فلمنکلیلر دمیر یوللرینی چوغالتمغه اوقدر احتیاج کورمه‌مشلرسه‌ده، ینه بر چوق خطلر انشا اولنوب، آلتی سنه اول‌کی استاتیقه کوره، اوتاریخده ۲۶۱۹ کیلومتره طولنده دمیر یول خطلری وارایدی. جدوللرك اکثری، اراضی‌یی صولرك طغیانندن محافظه ایچون اطرافدن سدلرله مسدود اولوب، بوسدلرك اوزرلرنده سرت طوغله دوشه‌لی شوسه‌لر یاپلمشدر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری . ـــ فلمنکلیلر اقوام جرمانیه‌دن فریزون وفرانق وصا-قسونلردن متولد اولوب، شمدیکی حالده هولاند، فریزون وفلاماند قوملرندن مرکبدر. فریزونلر یالکز شمال جهتنده وباشلیجه فریزه ایالتنده و فلاماندلر جنوبده بلجیقه حدودنده اولوب، اکثریت هولاند جنسیتنده‌در، وبوجنسیتك لسانی لسان رسمی وعمومی حکمنی آلمشدر . فلمنکجه آشاغی آلمانیه السنه‌سندن اولوب، وقتیله آلمانیه نك بتون شمال غربی جهتنده سویلنیلن آلمانجه‌یه قربیت و مشابهتی زیاده‌در . بو لسانك ادبیاتی پك ایلریدر. فلمنکجه آفریقای جنوبیده دخی امید برونی واورانژ، حکومتی اهالیسی اولان بورلر یعنی ۲۵۰۰۰۰ کشی، جاوه وسائر اوجهته‌دکی فلمنك مستعمراتنده ۴۰۰۰۰ کشی وآمریقای جنو-بیده کویانه‌ده‌کی مهاجرلرله بعض یرلیلر طرفندن سویلنمکده‌در. ذاتاً فلمنکجه‌یه قریب اولان فریزون وفلاماند لسانلری کوندن کونه قالقمقده اولوب ، فلمنکجه تعمم ایتمکده‌در .

فلمنك اهالیسنك ۱۵۰۰۰۰ قدری قتولیك، ۸۰۰۰۰ دن زیاده‌سی موسوی، ۲۲۰۰۰ ی مذاهب مختلفه‌یه منسوب و قصوری یعنی ثلثانه قریب مقداری پروتستاندر. فلمنکلیلر قرارلرنده ثابت ومتین آدملر اولوب، حرکتلرنده پك جدیدرلر. اسکی اخلاق

وعادتلرینی وحتی کویلیلر اسکی قیافتلرینی محافظه‌ده برنوع تعصب کوستریورلر .

تقسیمات ملکیه‌سی . — فلمنك ١١ ایالته منقسم اولوب، ایالتلر قضالره وقضالر ناحیه‌لره منقسمدر . ایالاتك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری ومقدار نفوسلری بروجه آتیدر :

ایالات	مساحهٔ سطحیه	نفوس
شمالی برابانت	٥١٢٨	٥١٤ ٠٧٥
درنته	٢٦٦٨	١٣٢ ٤٩٥
فریزه	٣٢٢٠	٣٣٥ ٨٣٤
غرونینکه	٢٢٩٨	٢٧٥ ٣٥٦
کلدره	٥٠٨١	٥١٥ ٩٣٨
شمالی هولانده	٢٧٧٠	٨٤٤ ٤٨٨
جنوبی هولانده	٣٠٢٢	٩٦٦ ٩٩٩
لیمبورغ	٢٢٠٤	٢٥٧ ١٤٤
اووریسل	٣٣٤٥	٢٩٧ ٤٥٣
اوترخت	١٣٨٤	٢٢٤ ٠٠١
زلاند،	٢٧٨٥	٢٠٠ ٧٩٢
جمعاً	٣٣٠٠٠	٤ ٥٦٤ ٥٦٥

شهر وقصبه‌لری . — فلمنكك اك بیوك شهری ومركز حقیقیسی (آمستردام) شهری ایسه‌ده، قرال اكثریا (لاهای) ده اقامت ایدوب، هر درلو ادارهٔ حکومت دخی اوراده اولور . یکرمی بیکدن زیاده اهالیسی اولان شهر وقصبه‌لری بروجه آتیدر :

آمستردام	٤١٧ ٥٣٩	مائستریخت	٣٢ ٢٢٥
روتردام	٢ ٩ ١٣٦	لئوواردە	٣٠ ٥٩٠
لاهای	١٦٠ ٥٣١	دلفت	٢٩ ٠٣٢
اوترخت	٨٦ ١١٦	بوآلدوق	٢٧ ٥٩٠
غرودبنکه	٥٦ ٤١٣	ازووله	٢٦ ٧٣٦
هارلم	٥١ ٦٢٦	نیوورآمستل	٢٥ ٢٦٠
آرنهم	٥٠ ١٩٤	شیدام	٢٥ ٢٦٠
لیدبرغ	٤٣ ٥١٠	دونتر	٢٣ ٠٦٧
تیلبو	٣٤ ٤٩٢	هلدر	٢٢ ٧٣٧
دوردرخت	٣٢ ٩٣٤	یردا	٢٢ ٥٣٦
نیمکه	٣٢ ٦١٨		

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسکریه‌سی . — فلمنك مشروطیتله اداره اولنور برقراللق اولوب، ایکی مجلس منتخبی واردر. برنجیسی طوغریدن طوغری‌یه اهالی طرفندن انتخاب اولنمش یوز مبعوثدن مركب اولوب، انتخاب ایتمك حق ٢٣ یاشنی طولدرمش وانتخاب اولنمق صلاحیتی ٣٠ یاشنی اكمال ایتمش اهالی‌یه مخصوصدر. مبعوثات درت سنه مدتله انتخاب اولنور. ایکنجی مجلس ٣٠ اعضادن مركب اولوب، بونلر طقوز سنه مدتله ایالاتده‌کی مجالس منتخبه طرفندن انتخاب اولنور؛ وبهر اوچ سنه‌ده برثلثی تبدیل ایدیلیر. بهر ایالتده اهالی طرفندن منتخب برمجلس بولنوب، بو مجلس اعضاسی ایچلرندن دائمی برقومیسیون انتخاب ایدرلر که بوقومیسیون قرال طرفندن نصب اولنمش برقومیسرك تحت ریاستنده اوله‌رق امور ایالتی اداره ایدر . ناحیه‌لرده دخی کذلك برمجلس وقومیسیون اولوب بورغمستر دینلن برمدیرك معیتنده ناحیه‌لرك ایشلرینی کورورلر . قضالر ایسه صرف عدلیه دائره‌لری اولوب، مجلس وقومیسیون وقومیسرلری یوقدر، ویالکز بهر قضا مركزنده برمحكمهٔ ابتدائیه، ناحیه‌لرده محاکم صلحیه، ایالت مركزلرنده برمحكمهٔ استیناف وپایتختده برمحكمهٔ تمیز بولنور .

واردات ومصارفی تقریباً ١٣٠ ملیون فلورین یعنی تقریباً ١٣ ملیون عثمانلی لیراسندن عبارتدر. عسکری نظامیه وکوکللی وعساکر ملیه‌دن عبارت اولوب، خدمت نظامیه‌سی بش سنه ایسه‌ده، برسنه فعلاً خدمت ایتدکدن صکره، سنه‌ده برکره آلتی هفته تعلیم ایچون طوبلانمق شرطیله، افراده اذن ویریلیر. عساکر ملیه یکرمی یاشندن اللی یاشنه قدر اولوب سلاح طاشیمغه مقتدر اولان افراددن عبارتدر. کوکللیلرینك ایچنده وعلی الخصوص مستعمراتده بولنانلرده برچوق اجنبیلر دخی واردر. صلح زماننده عساکر بریه‌سی ٦٥٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، حرب زماننده ١٨٥ ٠٠٠ عسکر چیقاره بیلیر . دونماسی ٢٣ زرهلی ایله ٢٦ قرآوزور، ٣١ طوپ چکر، ٣٦ طورپیوز، ١٥ مکتب یعنی بحریه مکتبی شاکردانك تجاربنه مخصوص وسائره‌که من حیث المجموع ١٤٨ پاره سفائندن عبارت اولوب، بوندن بشقه مستعمراتك محافظه‌سنه مخصوص طوپلرله مجهز برخیلی واپوری ویلکن کمیسی‌ده واردر. عساکر بحریه‌سی: ٣ فریق و ٤ میرلوا ایله ١٠١٢ امرا وضابطان ومأمورین، ٦٠٤٢ طائفه و ٢٩٢٦ سلاح اندازدن عبارت اولوب، هند جزایرنده دخی اورا اهالیسندن ١٠٦٦ طائفه‌سی واردر .

مستعمراتی . — فلمنك کوچك بردولت اولدیغی حالده، مستعمراتی خیلی واسع اولوب، آسیایه مربوط اولان بحر محیط کبیر جزایرنده وآمریقاده برچوق مستملکاتی واردر. فلمنکلیلر قرون وسطاده تجارت بحریه ایله مشغول اولوب، هند وآمریقا وآفریقا محصولاتنی اوراده ممالك واسعه‌یه مالك اولان

اسپانیه وپورتکیزدن آلمقده ایکن، اون آلتنجی قرن میلادی اواخرنده اسپانیه‌یه قارشی محارب بولنمغله، اوصره‌ده پورتکزه‌ده‌ده حکمی کچن اسپانیه قرالنك فلمنك سفائنی کندی قلمروی اسکله‌لرینه یناشمقدن منع ایتمسی اوزرینه، فلمنك بحریونی هنده وسائر ممالك بعیده‌یه کیده‌رك، طوغریدن طوغری‌یه اویرلرله تجارت ایتمکه مجبور اولمش، واون یدنجی قرن میلادی اوائلنده «هند شرقی شرکتی» نامیله بربحریه تجار شرکتی تشکل ایدوب، جاوه وسوماتره واوجهتده‌کی جزایرکبیره‌ده برچوق یرلر ضبط ایتدکدن صکره، «هند غربی شرکتی» نامیله برایکنجی شرکت دخی تشکل ایدوب، آفریقای غربیده وآمریقاده بعض یرلرالده ایتمش ایدی. بومناسبتله فلمنك بحریونی بحاربعیده‌یه سیاحت ایده‌رك، ابتدا (فلمنك جدید) تسمیه اولنان آوسترالیاقطعه‌سنی وتاسمانیه‌ویکی زلانده کبی برچوق بیوك ومهم جزایر کشف ایتمشلردر. آنجق بویرلری کندی مهاجرلریله اسکانه مقتدر اوله‌میوب، یالکز آفریقانك منتهای جنوبنده واقع امید برونی مهجرینی عادتا فلمنکلشدرمکه موفق اولمشلردی، که اورالرده یرلشن فلمنکلیلر الیوم (بویر) اسمیله معروفدرلر. فقط متعاقباً انکلیزلر دکیزده بیوك برقوت مالك اولوب، بحاربعیده‌نك هرطرفنده مستعمرات ایدنمکه قویلمغله، فلمنکلیلرك اکثر مستعمراتی سبیلی سببسز الارندن آلوب، امید برونندن دخی علاقه‌لرینی قطع ایتمشلردر.

شمدیکی حالده فلمنك مستعمراتی «هند شرقی» و «هند غربی» مستعمراتی نامیله ایکی‌یه منقسم اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدارنفوسلری بروجه آتیدر:

(هند شرقی مستعمراتی)

مستعمرات	مربع کیلومتره	نفوس
جاوه مع مادوره	١٣١ ٧٣٣	٢٢ ٨١٩ ١٧٤
سوماتره مع ریوو	٤٤٩ ٧٤٨	٣ ٦٦٦ ٨٠٠
بانقه	١٢٦٨١	٧٧ ٨٠٠
بیلیتون	٤٨٠٧	٣٨ ٢٠٠
بورنئو	٥٢٨ ٩٠٠	١ ١٦٤ ٠٠٠
سلب	١٢٠ ٩١٧	١ ١٥٤ ٠٠٠
منادو	٦٧ ٤٦٢	٥٢٨ ٩٤٤
ترناته	٤٥٢ ٩٩٦	٤٧٩ ٠٠٠
آمبوآند	٤٨ ٥٧٠	٣١٤ ٠٠٠
تیمور	٤٤ ٤٠٦	٧٦٠ ٠٠٠
بالی مع لومبوق	١٠ ٨٣١	٨٠٠ ٠٠٠
جمعاً هند شرقی	١٨٧٣ ٠٦١	٣٢ ٨٠١ ٩١٨

(هند غربی مستعمراتی)

سورینام (کویانه)	١٢٩ ١٠٠	٧٠ ٩٥١
کوراسائو وملحقاتی	١ ١٣٠	٤٥ ٧٩٩
جمعاً هند غربی	١٣٠ ٢٣٠	١١٦ ٧٥٠
جمعاً فلمنك مستعمراتی	٢ ٠٠٣ ٢٩١	٣٢ ٩١٨ ٦٦٨

بوجدولدن آکلاشلدیغی اوزره فلمنکك علی الخصوص هند شرقی مستعمراتی کندیسنك همان اون مثلی نسبتنده ایسه‌ده بهرینك محلنده دخی بیان اولندیغی اوزره، بونلرك اکثرینده فلمنکك حکمی برتجارت انحصارندن عبارت اولوب، همان عمومیتله مسلم اولان اهالی ادارهٔ داخلیه‌جه مستقل مسلم حاکملرك تحت اداره‌لرنده بولنیور، وبعض یرلرده فلمنکك حکم ونفوذی صرف اعتباری برشیدر.

احوال تاریخیه‌سی. — روماليلرك زماننده فلمنك اقوام جرمانیه‌دن باشلیجه (باتاو) قومیله مسکون اولوب، روماليلرجه (باتاویه) اسمیله معروف اولمشیدی. باتاولر روماليلره قارشی خیلی مقاومت ایتمشلردی. بعده شمال جهتنده فریزونلر دخی ظهور ایتمشدی. بشنجی قرن میلادیده فرانقلر باتاولری ودها صکره فریزونلری مغلوب ایدوب، ٨٤٣ تاریخ میلادیسنده بوایکی قومك یرلری یکی تشکل ایدن آلمانیه ایمپراطورلغنه الحاق اولنمش؛ واون برنجی قرن میلادیده «اراضیٔ منحطه» نامنی آلان بویرلرده وجنوبی اراضیٔ منحطه دینلن بلجیقه‌ده برچوق دوقه‌لر وقونتلر ظهور ایدوب، بونلرك ملکلری آره‌لرنده ایمپراطورلغه مربوط بعض مستقل شهرلردخی بولنیوردی. ١٣٨٣ تاریخنده بورغونیه دوقه‌سی جهاز صورتیله بونلردن فلاندره قونتلغنه مالك اولمغله، کندیسی و خلفلری حرباً ویا جهاز ومبایعه صورتیله بربرینی متعاقب اراضیٔ منحطه‌نك دیکر حکومتلرینی الده ایتمش؛ و١٤٧٧ ده بورغونیه دوقه‌لرندن (جری شارل) ك قیزی ماریه آوستریالی ماقسیمیلیانه وارمغله، مملکت مذکوره جهاز طریقیله آوستریایه کچوب، ارثاً شارلکینته قالمش؛ وبوحکمدار والده‌سندن ارثاً کندوسنه انتقال ایدن اسپانیه‌یه قرال اولنجه، ١٥٤٨ ده فلمنکك هرطرفنی برحکومته جمع ایله، اسپانیه‌یه الحاق ایتمشدی. اوصره‌ده پروستانلق ظهور ایدوب، فلمنکلیلر طبعاً چالیشقان آدملر اولدقلری حالده، خلق مناسترلره جمع

ایله تذللکه سوق ایدن قتولیکلکدن بیزار بولندقلرندن، بو مملکتده بو مذهب جدید هر یردن زیاده انتشار وترقی ایتمکه باشلانجه، شارل کنیت مذهب جدیدی قبول ایدنلری شدیداً تعقیب ایدوب، خلفی ایکنجی فیلیب بیچاره فلمنکلیلره انکیزیسیون محکمهٔ ملعنت کارانه‌سنی مسلط ایتمش؛ وبونك مقرراتنك اجراسنی تأمین ایچون اسپانیول عسکری واجنبی مأمورلر کوندروب، اهالی‌یی ایچه ازمکه قویلمش ایدی. فلمنکلیلر بو حاله طیانه میوب، اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده عصیانه مجبور اولمش؛ و ۳۷ سنه پیاپی حرب ایتدکدن صکره، مملکتك شمال جهتلری استقلاله نائل اولوب، (اورانژ) خاندانه منسوب پرنس کوییوم ناسوسك تحت ریاستنده برجمهوریت تشکیل ایتمشلردی. بو ذات جسارت ومهارتی سایه‌سنده پروتستانلرله قتولیکلری وفلاماندلرله والونلری جمع وتوحید ایده‌رك، ۱۵۷٦ ده غاند شهرینی مرکز اتخاذله برحکومات متفقه هیئتی تشکیل ایتمشدی. درعقب جنوب جهتلرینك دره‌بکاری کوییوم ناسونك نفوذینی چکه‌مه‌مکله، آره‌لرینه تفرقه دوشنجه، اسپانیه طرفندن والی بولنان آدم بوندن بالاستفاده، حکومات متفقهٔ مذکوره‌نك روابطنی قطع ایتمکله، والونلر اسپانیه‌نك اطاعتنه رجوع ایتمشلرسه‌ده، شمال جهتلری ثبات ایدوب، «حکومات متفقهٔ سبع» نامیله بریکی جمهوریت تشکیل ایتمشلردی، که بو حکومتلردن هولانده کرك سیاسةً وکرك تجارت ثروت نقطهٔ نظرنجه جمله‌دن ایلری بولنمغله، بونك اسمی بتون فلمنکه دخی اطلاق وتعمیم اولنمشدر. بو یکی حکومتی بربرینی متعاقب بتون آوروپا دول بحریه‌سی ونهایت ۱٦٤۸ ده اسپانیه دخی تصدیق ایتمشدی. بو جمهوریت مذهب اختلافاتنه اصلا رعایت ایتمدیکندن، مذهبلرندن طولایی مملکتلرندن تعقیب اولنان علما وهنروران هر طرفدن اورایه التجا ایتمکله، صنایع وتجارت وکمیجیلك پك چوق ترقی ایدوب، اون یدنجی قرن میلادیده فلمنك تجارت وصنایع وثروت وقوهٔ بحریه‌جه آوروپانك برنجی دولتی حکمنه کچشمدی. لکن درعقب بعض دولتلرك وعلی الخصوص انکلتره‌نك رقابتنی جلب ایتمکه، اون سکزنجی قرن میلادیده انکلیز تجارتی وقوهٔ بحریه‌سی فلمنکك کینی محو ایتمکه باشلامش؛ وقرن مذکور اواخرنده ظهور ایدن فرانسز اختلالی بو مملکتی بسبتون باتیرمشدر. ۱۷۹۵ ده فلمنك فرانسز عسکری طرفندن استیلا اولنمش؛ ودرعقب فرانسز جمهوریتی اصولنده بر (باتاو جمهوریتی) اعلان اولنمش ایسه‌ده، ۱۸۰۰ ده ینه حکومات متفقه اصولی اعاده، و ۱۸۰۵ ده بتکرار بو اصول لغو ایله حکومات متفقه ایالاته تحویل اولنمش؛ وبو تبدلات آره‌سنده فلمنکك بتون مستملکاتی انکلتره‌نك ید ضبطنه کچمش؛ وحتی فلمنکك لیمان واسکله‌لری دخی انکلیز دونمه‌سی طرفندن آبلوقه ایدلمش ایدی. بو مشکلاته قارشی فلمنکلیلر ۱۸۰٦ ده ناپولیونك آرزوسنه تبعیتله، برادری لوینك قراللغنی قبوله مجبور اولمشلردی. مرقوم لویی برادرینك النده براویونجق اولمقدن اوصانوب، ۱۸۱۰ ده استعفا ایتمش؛ وفرانسز عسکری یکیدن فلمنکی اشغال ایتمکله، بو مملکت فرانسه‌یه الحاق اولنه‌رق، طقوز ایالته تقسیم اولنمشدی. درت سنه بو حال دوام ایتدکدن صکره ۱۸۱٤ ده ناپولیون اسقاط اولننجه، ویانه‌ده انعقاد ایدن قونغره فلمنك وبلجیقه‌نك «اراضیٔ منحطه» نامیله واورانژ خاندانك تحت حکومتنده برقراللق صورتنه وضعنه وپروسیه‌یه ترکی تجویز اولنمیان لوکسنبورغ دوقه‌لغنك دخی بو قراله احاله‌سنه قرار ویرمشدر. فلمنکك مستعمراتی دخی کندیسنه اعاده اولنمش ایسه‌ده، امید بورنیله سرندیب وکویانه‌نك نصفی انکلتره‌یه قالمشدر. آنجق فلمنك ایله بلجیقه منافی متحد اولمدیغندن، بو اتحاد دوام ایده‌میوب، ۱۸۳۰ ده بلجیقه‌لیلر رفع لوای استقلال ایله، آیریجه برحکومت تشکیل ایتمش؛ ولوندره قونفرانسی بلجیقه قراللغنی تصدیق ایدوب، طقوز سنه صکره فلمنك قرالی کوییوم دخی تصدیقه مجبور اولمشدر. بو احوال ایله برابر فلمنك ثروت ومعموریت وتجارتنی محافظه ایده بیلمشدر.

فلمنکده حکومت سورن اشخاصك اسملریله رأس حکومته کچمه‌لری تاریخلری بروجه آتیدر:

(هولانده حاکمی وفلمنك قرالی)

اورانژ خاندانه منسوب برنجی کوییوم	۱۵۵۹
موریس	۱۵۸٤
هنری فردریق	۱٦۲۵
ایکنجی کوییوم	۱٦٤۷

(جمهوریت)

رئیس جمهور ژان دوویت	۱٦۵۰

(قرالغك اعاده‌سی)

اوچنجی کویوم ۱۶۷۲

(ثانیاً جمهوریت)

رئیس هینسیوس ۱۷۰۲

(یکیدن قراللق)

دردنجی کویوم (ابتدا فریزه حاکمی) ۱۷۴۷

بشنجی کویوم ۱۷۵۱

(باتاویاجمهوریتی) ۱۷۹۵ الی ۱۸۰۶

رئیس شیملپنینق ۱۸۰۵ « ۱۸۰۶

(هولانده قراللغی)

لوئی بوناپارت ۱۸۰۶

فرانسه‌یه الحاق ۱۸۱۰ الی ۱۸۱۴

(فلمنك قراللغی)

برنجی کویوم ۱۸۱۴

ایکنجی کویوم ۱۸۴۰

اوچنجی کویوم ۱۸۴۹

الیوم قرالیچه بولنان ویلهلمینه ۱۸۹۰

فلمنك جدید } یاخود یکی هولانده (Nouvelle Hollande) [« آوستراليا » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فلنبرغ } (Fellenberg) اصول تربیه ایله توغل ایدن مشاهیردن اولوب، ۱۷۷۱ ده اسویچره‌نك (برنه) شهرنده طوغمش، و ۱۷۴۴ ده وفات ایتمشدر . ۱۷۹۹ ده برنه قربنده برزراعت مکتبیله فقرایه مخصوص برصنایع مکتبی، زادگانه مخصوص برمکتب وبردار المعلمین آچه‌رق، صنوف اهالی اولادینك تحصیل وتربیه‌سیله اوغراشمش؛ وبو درت مکتبله علی العموم اهالینك تمدنی تأمین ایتمك اعتقادنده بولنوب ، زراعت وصنایع مکتبلرینك عملیاتی محصولاتنك اثمانیله بو مکتبلری اداره ایدردی . کندی صاغلغنده بومکتبلر پك ایلری کیدوب، آوروپانك هرطرفندن شاکردان مهاجمه ایتمش ایسه‌ده، وفاتندن صکره اداره ومحافظه اولنه‌مامشدر .

فلنسبورغ } (Flensburg) پروسیه‌نك اشلویغ هولستاین ایالتنده واشلویغك ۳۲ کیلومتره شمالنده وبالطیق دکزینك همنامی اولان کورفزنده قضا مرکزی برشهراولوب، ۲۶ ۴۷۵ اهالیسی و شکر، کاغد، یاغ، آینه، توتون وسائره فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی، مکتب اعدادیسی، بحریه‌مکتبی، کتبخانه‌سی، خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسسات علمیه وخیریه‌سی واردر . کوزل برشهر اولوب، کوندن کونه توسع ایتمکده‌در .

فلوپ } (Feloups) آفریقانك ساحل غربیسنده ۱۲°۳۰′ ایله ۱۳°۳۰′ عرض شمالی آره‌لرنده ساکن اقوام زنجیه‌دن برقوم اولوب، نیم وحشی برحالده یاشارلر، وهمان چپلاق کزرلر. سیمالری پك سیاه وچرکیندر . اولادلرینی صاتمق جملهٔ عادات وحشیانه‌لرندندر .

فَلّوجَه } بغداد ولایت وسنجاغنده وبغدادك ۵۸ کیلومتره غربنده اوله‌رق فراتك ساحل یسارنده ودجله‌دن فراته ممتد اولان ستلاریه جدولنك منتهاسنده واقع مستحکم برقصبه اولوب، بغدادك فراتده اسکله‌سی حکمنده‌در. مذکور جدول (سد نمرود) دینلن قدیم بر دیوارك بوینجه ممتد اولور . یاقوت حموی صغری وکبری یاخود علیا وسفلی اوله‌رق ایکی فلوجه اولدیغنی بیان ایدیور .

فلوران } (Florence Flourens) فرانسه مشاهیر ارباب فننـدن اولوب، تشریح ومنافع الاعضا فنلرنده برخیلی کشفیاتی وبو علملرده برچوق تألیفاتی واردر . ۱۷۹۴ ده طوغوب، ۱۸۶۷ ده وفات ایتمشدر .

فلورانسه } وایتالیانجه‌فیرنچه (Florence,) (Firence) ایتالیاده طوسقان خطه‌سنك وهمنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، بوندن‌متقدم ایتالیانك پایتختی ایدی. رومانك ۲۳۵ کیلومتره شمال غربیسنده و (آرنو) نهرینك ایکی کنارنده اوله‌رق ″۲۲′۴۶°۴۳ عرض شمالی ایله ″۱۵′۵۵°۸ طول شرقیسنده واقعدر. بیوك برشهراولوب، ۱۹۱ : ۵۳ اهالیسی. متعدد ومختلف مکاتبی، صنایع نفیسه آقادمیاسی، قطیفه، ابیك قماشلر، مرمر وآلچی معمولاتی، مجوهرات. موسیقی آلاتی، عطریات، حصیرشابقه، پورسلین. بیوك قماشلر وسائره فابریقه‌لری. بش عمومی وینه عمومه آچیق برچوق خصوصی کتبخانه‌لری، برقاچ موزه‌سی، اك قیمتلی رسملر وهیکللرله مزین متعدد سرایی، برچوق مصنع کلیسالری. بیوك ابنیه‌سی، نهرك اوزرنده درت کوپریسی وایکی طرفنده کوزل رختملری، واسع میدانلری. مفرح تفرجکاهلری. کوزل دوشنمش وتمیز سوقاقلری، میدانلرده مصنع هیکللری وپك ایشلك تجارتی واردر. خارجاً منظره‌سی پك کوزل اولوب، داخلاً ابنیه‌سنك جسامت وصناعتیله برابر یوزه کولر برحال وصورتی وار ایسه‌ده. معارف وصنایع نفیسه‌نك مرکزی وبتون شهرعادتا برموزه‌حالنده بولنمغله. دنیانك هرطرفندن زوار وسیاحین سیرینه کیدرلر . اطرافنده‌کی اووه‌لر وقیرلر دخی پك کوزل ؛ اولوب برچوق

کوشکلری وباغچه‌لری واردر. آنجق هواسی آغیرجه ویازین پك صیجاقدر . پك قدیم بر شهر اولوب ، اتروسقلر طرفندن بنا اولنمش ؛ وسیلانك زماننده شهرت بولمشدر . طوسقانه‌نك مرکزی اولوب ، وقوعات تاریخیه‌جه بوخطه‌یه تابع اولمش؛ وبرچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. مدنیت حاضره‌نك الك اول ظهور ایتدیکی محللرك بری‌ده فلورانسه‌در. ایتالیانك اتحادندن صکره ١٨٦٥ ده پایتخت اتخاذ اولنه‌رق، ١٨٧٠ تاریخندن رومانك فتحنه‌دك قرالك مقری بولنمشدر . — فلورانسه ایالتی ٤ قضایی حاوی اولوب، ٥٨٦١ مربع کیلو متره وسعتنده و ٨٦٦ ٨٢٥ اهالینی جامعدر . [« طوسقانه » ماده‌سنده مراجعت بیوریله .]

فلورس { (Flores) پورتکیزه تابع (آسور) جزایرینك الك غربیسی اولوب، الك شمالی نقطه‌سی ″٢٥ ′٣١ °٣٩ عرض شمالی ایله ″٢٩ ′٣٣ °٣٣ طول غربیده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ١٧ والك کنیش اکی ١٢ کیلو متره ومساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٠ مربع کیلو متره‌در . اراضیسی طاغلق وسواحلی دیك اولوب، جنوب جهتنده ٩٤٢ متره ارتفاعنده بر طاغی واردر. صولری واورمانلری چوق اولوب، کمیلر بوایکی ماده‌نك اخذیچون یناشیرلر . اهالیسی ٩٠٠٠ کشی اولوب، کمیجیلکله وبعض یوك قماشلر نسجیله مشغولدرلر. قیون، صیغیر، طوموز وسائر حیوانلری چوقدر .

فلورس { یاخود انده و یا مانجرای (Flores, Endé, Mangeraï) آسیاجزایرندن(سونده)جزایرمجتمعه‌سنك بری اولوب، سومباوه‌نك شرقنده وتیمورك شمال غربیسنده اوله‌رق °٨ ایله °٩ عرض جنوبی و ′٢٢ °١١٧ ایله °١٢٠ ′٣٦ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . شرقدن غربه بویی ٣٧٥ وعرض اعظمی ٥٥ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٣٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٥٠٠٠٠ کشیدر . اطرافنده‌کی کوچك آطه‌لرله برابر فلمنكك تیمور مستعمره‌سنك برایالتنی تشکیل ایدیور . اراضیسی طاغلق وبرکانی اولوب، طاغلری ٣٠٠٠ متره‌یه قدر یوکسلیر . اورمانلری پك آز اولوب، باقیر معدنلری واردر . باشلیجه محصولاتی پرنج ومصر اولوب، صندال آغاجلری ویبانی حالنده طارچینی واردر. کوکورد وکهرچله دخی بولنور . ساحل شمالیسنده فلمنکلی مأمورك مقری اولان برقریه‌سی وساحل جنوبیسنده (انده) اسمیله کنیش برلیمانی واردر . سونده جزایرینك اهالیسی مالایی جنسنه منسوب ایکن، بوآطه‌نك یالکز سواحلی بوجنس ایله مسکون اولوب ، ایچ طرفلرنده پاپو جنسیته منسوب سیاه آدملر بولنیور. اسکی صاحبلری اولان پورتکیزلیلرك یرلی قاریلرله اختلاطندن متولد ملز بر جنس اهالی دخی واردر . — بواسمله آمریقای جنوبینك مختلف مملکتلرنده دخی بعض قصبه‌لر وآطه‌لر وسائره بولنیور .

فلورنتیا { (Florentia) فلورانسه‌نك اسم قدیمیدر .

فلوروس { (Florus) روما مورخلرندن اولوب، رومولوس زماندن آوغستوسك زماننه‌دك بر روما تاریخی یازمشدر. سنکارك نسلندن اولوب، اسپانیاده طوغدیغی وایکنجی قرن میلادیده یاشادیغی مظنوندر .

فلوره { (Flore) اسکی رومالیلر اساطیرنده چیچکلر الهه‌سی زعم اولنه‌رق، باشی واللری چیچکلر ایچنده بر قیز صورتنده تصویر اولنور؛ وکیجه وقتی برطرز سفاهتکارانه‌ده آیینی اجرا ایدیلیردی . زفیر یعنی باد صبانك قیزی زعم اولنوردی . عن‌اصل سابینلرك معبوده‌سی اولوب، تاتیوس طرفندن روما اساطیرینه ادخال اولنمشدی .

فلوریان { (Florian) فرانسه مشاهیرادباسندن اولوب، والده‌سی اسپانیه‌لی وحکیم شهیر وولتر پدرینك عمی ایدی . ١٧٥٥ ده غارد ایالتنك سووه قصبه‌سی قربنده فلوریان قوناغنده طوغوب ، ابتدا (پانتیوره) دوقه‌سنك خدمتنه کیرمش، وبعده بر مدت سواری ضابطی بولنمشیدی . ١٧٨٨ ده آقادمیا اعضالغنه قبول اولنمش؛ و ١٨٩٣ ده حبس اولنه‌رق ، بر سنه صکره ٣٨ یاشنده وفات ایتمشدر . برقاچ تیاترو وحکایه کتابلری یازوب، مشهور (دون کیشوت) حکایه‌سنی اسپانیولجه‌دن ترجمه و (غالاته) حکایه‌سنی ترجمه ایله برابر اکمال ایتمشدر . کلیات آثاری

١٣ جلد اوزره نشر اولنمشدر . وولتر ايلك اثر-
لرينى تقدير وكنديسنى تشويق ايتمشدى. محرر فقير
(غالاته) سنى ١٢٩٠ تاريخلرنده تركجه‌يه ترجمه
ونشر ايتمشيدم . چوبانلرك احوالنه دائر كوزل
بر حكايه‌در . بوطرزده (استله) اسميله بر
حكايه‌سى‌ده واردر .

فلوريان } (Florian) روما ايمپراطورلر-
ندن (تاسيت) ك برادرى
اولوب، ٢٧٦ تاريخنده برادرينه خلف اولمق ادعا-
سنه قالقيشه‌رق؛ سناتويه كنديني تصديق ايتديرمش
ايسه‌ده- شرقده‌كى عسكر (پروبوس) ى انتخاب
ايتمش اولدقلرندن - مرقومه قارشى عسكر سوق
ايدوب، طرسوسده مغلوب اولنجه، كندوسى عسكرى
طرفندن قتل اولنمشدر . يالكز ايكى آى حكومت
سورمشدر .

فلوريده } (Floride) آمريقاى شماليده
ممالك مجتمعه‌نك جنوب شر-
قيسنده مكسيقه كورفزيله بحر محيط آطلاسى آره‌سنده
وقوبه جزيره‌سى قارشيسنده شمالدن جنوب شرقى‌يه
طوغرى ممتد بيوك برشبه جزيره اولوب، غرب
جهتنده طار برساحل ايله برابر حكومات متفقه‌دن
برينى تشكيل ايديور . ٢٥° ايله ٣١° عرض شمالى
و ٢٠′ ٨٢° ايله ٩٠° طول غربى آره‌لرنده اولوب،
ساحل مذكور ايله برابر شمال جهتنده شرقدن
غربه مسافه‌سى ٥٨٥ وشمالدن جنوبه بويى ٥٤٠
وشمال غربيدن جنوب شرقى‌يه يعنى شبه جزيره‌نك
منتهاسنه‌دك اولان طول اعظمى‌ده تقريباً ١٠٠٠
كيلومتره‌در. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٥١ ٩٨٠ مربع
كيلومتره اولوب- ٣٩١ ٤٢٢ اهاليس واردر .
شمالاً جورجيا وآلابامه جمهوريتلريله جنوباً وغرب
جنوبى جهتندن مكسيقه كورفزيله وفلوريده بوغازيله
شرقاً دخى بحرمحيط آطلاسى ايله محاط ومحدوددر.
اراضيسى پك آلچق وبطاقلق اولوب - يالكز شرق
شمالى جهتنده حذاى بحردن آنجق ٥٠ متره يوكسك
بعض تپه‌لر بولنيور . طوپراغى يكى تشكل ايتمش
اراضئ مرجانيه‌دن اولوب، جنوب جهتنده بربرلرينه
قريب برچوق كوچك آطه‌لرى وصيغلرى واردر- كه
بونلرك برآز دها كسب ارتفاع ايتميله قره‌يه ربط
اولنه‌جقلرى وسائر طرفلرينك دخى تدريجاً بو وجهله
تشكل ايتمش اوله‌جغى آكلاشيليور . اراضينك
برقسمى بطاقلق، بر قسمى چايرلق، برقسمى اورما-
نلق وبر قسمى‌ده زراعته صالحدر . اورمانلرى
مساحهٔ سطحيه‌سنك نصفنى اشغال ايدوب ، قسم
شماليسنده چام آغاجلرينى وقسم جنوبيسنده اقاليم
حاره‌يه مخصوص اشجار مختلفه‌يى حاويدر . وقت
وقت صولرك باصدقلرى يرلرى خندقلرله قورود-
لدينى تقديرده شكر قامشى وپرنج زرعنه پك
الويريشليدر . كوللرى پك چوق اولوب، بعضلرى
خيلى واسعدر . اك بيوكلرى شبه جزيره‌نك قسم
جنوبيسنده واقع (اوكى چوبى) كوليدر . شبه-
جزيره‌نك شرق طرفنده‌كى ساحلده‌درت نهر شمالدن
كلوب مكسيقه كورفزينه دوكيلور. بونلر شرقدن
باشلايه‌رق: سودانى، قلينت، پى، قونيقوه‌نهرلريدر.
شبه جزيره‌ده دخى كوللرله بطاقلقلر آره‌لرنده
جريان ايده‌رك سواحلك هرطرفنه دوكيلور برچوق
انهار بولنوب- اك بيوكلرى (سنت جون) نهريدر- كه
شماله وبعده شمال شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق، واسع
بر خليجدن بحر محيط آطلاسى‌يه منصب اولور .
اراضينك ميلى اولمديغندن، بوانهارك جريانى پك‌بطى
اولوب، مجرالرينك برچوق يرلرنده توسع ايده‌رك،
كوللر وبطاقلقلر تشكيل ايدرلر . برچوق يرلرده
صولر يردن بره يرك ايچنه باتوب ، ديكر يرلرده
دخى بيوك برقوتله يردن صولر فيشقيرر . بوكردا-
بلردن بعضلرى يوزلرجه متره درينلكنده‌در .
بونلرك اك غربى (غرآت سينك) دينلنيدر، كه
٥٠٠ متره‌لك سونده‌لرله دبى بولنميوب ، چيقان
صولر بركول تشكيل ايدر، وماء منجمد درجه‌سنده
قالوب، ايصنماز. سواحلى ٢٠٠٠ كيلومتره‌يه قريب
اولوب - بواوزون ساحلده آنجق بحرمحيطده‌كى
(فرناندينه) اسكله‌سيله (كى‌وست) ليمان عسكر-
يسى ومنتهاى شرقنده همنامى اولان خليجك ايچنده
واقع (پنساقوله) ليمانى بولنيور . هواسى معتدل
وصاغلام اولوب ، عرضنك اقتضاسى قدر صيجاق
دكلدر . حد وسطيسى ٢٢° ٥٠′ اولوب، ياز ايله
قيش آره‌سنده ١٠ ونهايت ١١ درجه‌دن زياده
فرق كورلمز . صولرك طوكديغى پك نادردر .
آمريقانك سائر طرفلرندن فلوريده‌يه تبديل هوا

ايچون كيديلير . چام، ميشه، سروى وكراستەيە يارايان سائر اشجاردن ماعدا خرما، پورتقال، زيتون، انجير آغاجلرى دخى حاصل اولور . برنجى درجەدە محصولى مصر وايكنجى درجەدە شكر قامشى پرنج، توتون وپاموق اولوب، آنجق اراضيسنك هنوز برخمسى ايشلنەبيلمكدەدر . صنايع محليه هنوز لاشئ حكمندە اولوب، تجارتىدە همحدود اولان ايكى جمهوريتە اخراج اولنان كراستەدن عبارتدر . اك بيوك قصبەسى ٣٣٥٠ اهالىلى جامع اولان (بنساقوله) اسكلەسى اولوب، ايكنجى درجەدە مركز ادارەسى اولان وياالكز ٢٠٠٠ اهاليسى بولنان (تالاهاسى) وبوندن كوچك اولان (كى وست سيتى)، جاقسونويل، سنت اوكوستن، فرناندينه، كينكى ومونتيسلو قصبەلريدر . بحر محيط آطلاسى يه آچيلان سنت جون خليجى اوزرندە واقع جاقسونويل اسكلەسندن مركزە قدر تقريباً ٣٠٠ كيلومترەلك بر دمير يول خطى واردر . اهاليسنك قسم اعظمى آوروپا مهاجرلرندن اولوب، ١٠٠٠٠٠ قدرى زنجى و ٥٠٠ قدرىدە اصل يرليدر .

فلوريدە اسپانيوللر طرفندن كشف اولنوب، آنجق ضبط واسكانە رغبت اولنمامشدى . ١٥٢٨ دە اسپانيولك برى شارل كينتدن بويرى احسان آلوب، ضبطنه چاليشمش ايسەدە، يرليلرى اولان (سمينول) قومينك مقاومتنه قارشى دخولە مقتدر اولەمامش؛ وبعدە كاه فرانسزلر وكاه اسپانيوللر و انكليزلر يناشەرق، وبربرلرينى بوغازلايەرق، برچوق وقت كرك يرليلرندە وكرك سمينوللرلەقان دوكدن صكره ١٨١٩، تاريخندە اسپانيوللردن ممالك مجتمعەيە كچەرك، ١٨٤٥ دە جماهير متفقه هيئتنە ادخال، و ١٨٦٨ دە اصول ادارەسى تنظيم اولنمشدر . ١٨٤٦ دە سمينوللر مملكتدن اخراج وميسيسيپينك اوتە طرفنە نقل اولنەرق، يالكز منتهاى جنوبندە ٥٠٠ كشى آولە مشغول قالمشلردر . آنجق بونلرك يرنى طوتەجق واو بطاقلقلردە ياشايە بيلەجك اهالى هنوز بولنەمامشدر .

فلورينه { (Florina) آرناؤدلقدە مناستر ولايت وسنجاغندە ومناسترك ٣٠ كيلومترە جنوبندە و(نرچقه) طاغنك شرقى اتكندە اولەرق وارداره تابع قره صويه دوكيلن برچايك اوزرندە واقع قضا مركزى برقصبه اولوب، اكثرى مسلم اولمق اوزره، ١٠٠٠٠ اهاليسى، ٧ جامع شريفى، ٢ تكيەسى، ١ مدرسەسى، ١ مكتب رشديسى، ١ مكتب ابتدائيسى، ٥ اسلام، ٢ روم و ١ بلغار صبيان مكتبى، ٢ كليساسى، ٣٠٠ دكانى ١٩ خانى و ١ حمامى واردر. هواسى يازين پك كوزل اولوب، قيشين برآز رطوبتليدر. — فلورينه قضاسى شمالاً نفس مناستر وپرلپه قضالريله، شرقاً پرلپه قضاسنك موريخووه ناحيەسيله، جنوباً قيالر، غرباً دخى كسريه قضالريله محاط ومحدود اولوب، رودينك ونوسقه ناحيەلريله برابر ٧٨ قريەيى حاوى اولدينى حالدە ، ٤٣٣٩٧ اهالى ايله مسكوندر . مقدار مذكوردن ١٢٨٥٩ ى آرناؤد جنسيتنه منسوب مسلم وقصورى ينه آرناؤد واولاخ وروم وبلغار جنسيتلرينه منسوب خرستياندر . اراضيسى عارضەلى اولوب، طوپراغى خيلى منبتدر . محصولاتى : بغداى آرپه، چاودار، مصر، فصوليه، دارى، نخودوسائره ايله سبزه وميوەلرك انواعندن عبارت اولوب ، قاؤنلرى مشهوردر . قضا داخلندە درت كوچك كول موجوددر .

فلوشينغ { (Flushing) ممالك مجتمعەنك نيويورق حكومتندە ونيويورقك ١٣ كيلومترە شرقندە بر قصبه اولوب ، ٦٢٢٥ اهاليسى واردر . نيويورقك بر محلەسى حكمندە اولوب ، شهر مذكورك سوديله سبزه وميوەلرى بوقصبەدن نقل اولنور . هله كرازى چوق ويك مقبولدر .

فلى { (Fly) يكى كينه جزيرۀ كبيرەسنك قسم جنوبيسندە برايرماقدر، كه جزيرەنك ايچ طرفلرندەكى طاغلردن نبعانله، جنوبه وبعدە جنوب غربى يە طوغرى آقەرق، بربيوك داليه تشكيله (پاپوآ) كورفزينه دوكيلور . آوروپا سياحيندن برى ١٨٧٧ تاريخندە بر كوچك واپورله بونهرك منصبندن ٨٠٠ كيلومترە ايچرى يه قدر سياحت ايدەرك، ٥°٣٠′ عرض جنوبى يەقدر چيقمشدر. اورادن يوقاريسى الآن مجهولدر . كنيش ودرين بر نهر اولوب ، فيضانندە باصدينى منبت اراضى ايچندە جريان ايدر . واديسنك نباتات ومعادنى پك

قیمتلی واهالیسی چوق اولوب ، آنجق هواسنك وخامتی آوروپالیلرك یرلشمسنه مساعد دکلدر .

فلیاس { قسطمونی ولایتنده بیوجك بر ایرماق اولوب، صوغانلی صو ایله بولی چایندن تشکل ایدر . بوایکی نهردن برنجیسی آنقره ولایتی وکنغری سنجاغی حدودنده واقع آلاطاغ وایشیق طاغندن نبعان ایدن برچوق چایلردن وعلی‌الخصوص چرکش قصبه‌سی ایچندن مرور ایدن اولو صودن بالترکب ، شرقه بعده شماله ونهایت غربه طوغری دونه‌رك ، زعفرانبولیدن کلن چایی‌ده اخذ ایله، بولی سنجاغنك حمیدیه قضاسنه کیروب، دورك قربنده بولیدن طوغری شمال شرقی‌یه آقه‌رق کلن مذکور بولی چاییله برلشیر . بورادن فلیاس نامنی آله‌رق ، شماله طوغری جریانیله ، همنامی اولان اسکله یاننده قره‌دکیزه دوکیلور. اصل فلیاس اسمیله معروف یعنی دورکده‌کی اجتماعندن آشاغی اولان قسمی ۶۰ کیلومتره قدر اولوب، صوغانلی صویك باشلیجه قولی اولان اولو صو منبعندن اعتباراً مجراسی تقریباً ۳۴۰ وبولی چایی منبعندن اعتباراً ۱۶۰ کیلومتره‌دره. صویی چوقجه اولوب ، مجراسنك اطرافی اورمانلرله مستور اولدیغندن ، کراسته سالّلرینك ایندیرلمسنه یارایور، ومجراسی اوزرنده بعض حرازلر بولنوب ، بویوزدن خیلی استفاده اولنور. — فلیاس اسکله‌سی کوچك برقصبه ایسه‌ده، کراسته اخراجی جهتجه اهمیتی زیاده‌در.

فلیتوود { (Fleetwood) انکلتره‌نك (لانقاستر) قونتلغنده وپرستونك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (ویره) خلیجنك ساحل شمالیسنده بر قصبه واسکله اولوب ، ۴۴۳۰ اهالیسی ودمیر یولی واردر .

فلیقودی { (Felicudi) ایتالیانك جنوب جهتنده واقع (لیپاری) آطه‌لرندن بری اولوب، سونمش بر برکاندن عبارتدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۵ مربع کیلومتره اولوب ، ۸۰۰ اهالیسی واردر .

فلیکس { (Félix) بواسمله بروجه آتی بش پاپا کلمشدر :
برنجیسی میلادك ۲۶۹ تاریخندن اعتباراً بش سنه پاپالق ایدوب، زماننده ایمپراطور اورلیان خرستیانلری تعقیب ایتمکله، کندیلرینه غیرت وتسلی ویرمش؛ ونهایت کندیسی دخی حبس اولنه‌رق، محبسده وفات ایتمکله، خرستیانلرجه اعزه صره‌سنه کچیرلمشدر . مایسك ۳۰ نده یورطیسی اجرا اولنور .

— ایکنجیسی روما کلیساسنك باش دیاقوسی اولوب، ۳۵۵ تاریخ میلادیسنده پاپا (لیبر) كمنفیلکی زماننده ایمپراطور قونستانس طرفندن پاپا تعیین اولنمش ایسه‌ده، اوچ سنه صکره لیبر نفیدن عودت ایتمکله، کندیسی رومادن اخراج اولنمش ایدی .

— اوچنجیسی ۴۸۳ تاریخنده پاپا اولوب ، ایمپراطور (زنون) ك شرق وغرب کلیسالرینك توحیدی حقنده‌کی امرینی رد ایتمش، وقسطنطینیه پسقپوسی (آقاس) ایله رفضله اتهام اولنان دیکر بعض رؤساء روحانیه‌یی مجازاته اوغراتمش؛ و۴۸۷ ده، آفریقا کلیساسی حقنده‌کی اختلافاتی بر طرف ایتمك اوزره، رومادن برمجلس روحانی عقد ایده‌رك، ۴۹۲ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی تئودوریقك التماسیله ۵۲۶ ده انتخاب اولنوب ، ۵۳۰ تاریخنده‌دك عاقلانه پاپالق ایتمشدر .

— بشنجیسی عن‌اصل سکزنجی آمده اسمیله سادووآ دوقه‌سی اولوب، بر خیلی وقت مملکت مذکوره‌یی اداره ایتدکدن صکره، ۱۴۴۰ ده (باله) مجلس روحانیسی طرفندن دیکر بر پاپایه قارشی پاپا انتخاب اولنمشدی .

فلیندرس { (Flinders) انکلتره بحریوندن اولوب ، ۱۷۹۸ ده قپودان (باس) ایله برابر آوسترالیایه سیاحت ایده‌رك ، قطعهٔ مذکوره ایله (وان دیمن) آره‌سنده (باس) بوغازینی کشف ایتمش ؛ وآوسترالیا ساحل جنوبیسنك ۱۳۰° ایله ۱۳۶° طول شرقی آره‌سنده واقع قسمی بونك اسمیله تسمیه اولنمشدر .

فم‌الصلح { عراق عربده واسط ایله جبل آره‌سنده بر نهر اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطور اولوب ، دجله ایله فرات آره‌سنده‌کی جداولدن اوله‌جغی آکلاشیلیور. خریطه‌لرده اوراده اویله برنهر کورلدیکندن ، طولوب صویی کسلمش اولمسی ملحوظدر . ایکی کنارنده برچوق قرا بولنوب ، مأمون خلیفه‌نك وزیری حسن بن

سهلك قوناغی بونهرده بولنمش ، ومأمونك اورادە بوران دختله کردکه کیرمش اولدیغیده یاقوت حموی علاوه ایدیور .

فمرن { (Femern) آلمانیانك بالطیق دکیزندەو هولستاین ساحلی قارشیسندە اشلسویغه تابع برآطه اولوب ، بویی ۲۲ واکی ۱۲ کیلو مترەدر . مرکزی بورغ قصبەسیدر . آطەنك اهالیسی ۸۰۰۰ کشی اولوب ، اکثری کمیجیلکله مشغولدر .

فموند { (Fæmund) نوروجك (هامار) ایالتنده واسوج حدودی قربنده ۶۷۰ متره ارتفاعنده بر کول اولوب ، بویی ۵۸ کیلومترە ومساحۀ سطحیەسی ۲۰۲ مربع کیلو مترەدر. (فموندالف) اسمیله منتهای جنوبندن آیاغی حکمنده اولان بر نهر جیقوب ، دیکر ایکی کولك آیاقلرینیده اخذ ایله ، جنوب شرقی‌یه طوغری آقەرق ، اسوجه داخل ؛ و ۳۵۰ کیلو مترەلك جریاندن صکره ، (قلار الف) اسمیله (ونر) کولنه منصب اولور .

فنا { (میرزا عبدالله) هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب ، عالمکیرك زماننده یاشامشدر . شوبیت اونکدر :

درتمنای جفای خویش‌کشتن صیدرا
اختراع مهربانیهای صیاد من است

فنار { (Fanar, Phanari) تسالیاده ترحاله سنجاغنك قاردیجه قضاسنده وقاردیجەنك ۹ کیلو متره غربِ شمالیسنده اولەرق آغرافه طاغنك اتکنده وصویی کوستمه دوکیلن بطاقلق براووەنك کنارندەوغلوسدن ترحالەیه کیدن دمیریول خطی اوزرنده واقع کوچك برقصبه اولوب ، ۱۷۰۵ اهالیسی واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (ایثومه) در ، وبواسمله اومیروسك (ایلیاده) منظومەسنده مذکوردر . تسالیەدەکی یکیشهردە، آناطولیدەکی یکیشهردن فرق ایچون، بوقصبەنك اسمنه برطرز سقیمده اضافتله (یکیشهر فنار) دینلمك عادت اولمشدر .

فنار { (Fanar, Phanari) استانبولده کاغد خانه خلیجنك غرب جنوبی ساحلنده بر بیوك محله اولوب ، روم پطریقخانەسنك اورادە بولنمسی مناسبتیله، وقتیله شهرك روم کبارلرینك مسکنی ایدی. اوتەدن بری بابعالی ترجمانلغی وممالکتین وویوودەلغی کبی مأموریتلر دە قوللانلمش وکندیلرینه مخصوص برطرز وروشله تمیز ایتمش اولان اسکی روم کبراسی‌دە بومناسبتله (فناریوت) یعنی فنارلی دینمکله شهرت بولمشلردر . بوصوك زمانلردە جماعت مذکورەنك اکثر کبراسی بك‌اوغلنه وآطەلره وشهرك دیکر طرفلرینه نقل خانه ایتمکله، فنار تدنی ایتمش؛ وآزتق فناریوتلر قالمامشدر .

فنار باغچەسی { (Phanaraki) پایتخت دولت عثمانیەدە قاضی کوینك جنوبندەومودە برونك قارشیسنده اولەرق قلامش قوینك جنوبی ساحلنده منظرەسی پك دلکشا بر مسیره اولوب ، قرەیه طار بر برزخله مربوط کوچك بر شبه جزیره صورتنده اولدیغی حالده ، جسیم آغاجلرله مستوردر . سفائن ایچون برفنار واردر . حیدر پاشادن بدأ ایدن دمیر یول خطنك بر قیصه شعبەسی بوتفرجکاهه منتهی اولوب ، جمعه وبازار کونلری برقاچ قطار ایشلر .

فناری { (شمس‌الدین محمد بن حمزه)اعاظم علماء عثمانیەدن اولوب ، دولت عثمانیەدە ال اول شیخ‌الاسلام اولان ذاتدر . ۷۵۱ تاریخنده فنار تسمیه اولنان برقریەدە دنیایه کلوب ، مولانا علاءالدین اسود وشیخ جمال‌الدین آقسرایی ایله سائر علمای عصرندن اخذ علوم ایتدکدن صکره ، اکمال تحصیل ایچون جانب مصره عزیمتله، شیخ کمال‌الدیندن مولانا احمدی وحاجی پاشا ایله برلکدە تلمذ ایتمش؛ وعلوم شرعیه ایله هیأت وریاضیات وسائر علوم‌عقلیه ونقلیەدە یدطولی قزاندقدن صکره،جانب رومه عودتله، یلدیرم سلطان بایزید خان وچلبی سلطان محمد خان زمانلرنده بروسەدە تدریسله مشغول اولوب، برچوق طلبه یتیشدیرمش؛ وصیت وشهرتی آفاق کیر اولوب ، سلاطین وکبرا عنـدنده حرمت واعتباره نائل اولمش ؛ وهرطرفدن خواهشکران علم‌وعرفان حلقۀ تدریسنه شتاب ایتمکه باشلامشلردی. ۸۲۲ تاریخنده ادای حج ایچون جانب حجازه عزیمت ایدوب، عودتنده مصردن کچرکن، ملك مؤید طرفندن قاهرەدە آلیقونەرق، برمدت اورادە تدریسله مشغول اولمش؛ وبعده چلبی سلطان محمدخان جانبندن

وقوع بولان التماس اوزرینه ، بوطرفه عودتله ، ٨٢٨ ده سلطان مراد خان ثانی جانبندن بروسه‌ده قاضی ومفتئ انام اولمش؛ وآلتی سنه امور شرعیه‌یی کمال عدل وحقانیتله اداره ایده‌رك ، مهام امور دولتده دخی کندیسیله استشاره، ورأیندن استفاده اولنمش ایدی. برآره‌لق کوزلرینه عمی طاری اولمش ایکن، بعده شفایاب اولمسیله، مقام شکرانده ٨٣٣ تاریخنده شام طریقیله ثانیاً جانب حجازه عزیمتله، ادای حجدن صکره عودت ایدوب، ٨٣٤ ده ارتحال ایتمشدر . بروسه‌ده برجامع شریفله برمدرسه بنا ایدوب، جامع مذکورك خطیره‌سنده مدفوندر . وفاتنده بك چوق اموال ونقود واون بيك جلدی متجاوز کتب نفیسه ترك ایتمشیدی. فقهده «حصول البدایع فی اصول الشرایع» عنوانیله بیوك براثری ، سورهٔ فاتحه‌یه تفسیری، یوزعلمه متعلق مسائلدن باحث « انموزج العلوم » عنوانلی برساله‌سی ومتون مشهوره‌یه شرح وحاشیه‌لری وتعلیقاتی واراپسه‌ده ، تدریس وقضا وافتا اموریله اشتغالی بونلردن چوغنك تبییضنه مساعده ایتمه‌مکله، اکثری مسوده حالنده قالمشدر . زهد وتقواسی وتصوفدن دخی بهره‌سی وارایدی . بعض اشعار عربیه‌سی ومنظوم آثاری ده واردر .

فناری { (علاء الدین علی بن یوسف بن شمس‌الدین) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، آنف الترجمه علامهٔ فنارینك تورونیدر . بوراده تحصیل ایتدکدن صکره، هراته واورادن بخارا وسمرقنده قدر کیده‌رك، اورالرك مشاهیر علماسندن اخذ واستفاده ایتمش؛ وسلطان محمد خان ثانینك اوائل سلطنتلرنده عودت ایدوب، ملا کورانینك دلالتیله التفات وانعام حضرت پادشاهی‌یه نائل اولدرق، بروسه‌ده مدرس وبعده قاضی ونهایت آناطولی قاضیعسکری اولمش؛ وسلطان بایزید خانك جلوسندن صکره روم ایلی قاضیعسکرلکنه ترفیع اولنمشدی . بعده اختیار تقاعد ایده‌رك، بروسه‌نك اوسنده طاغده انتخاب ایتدیکی برکوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی؛ وسنه‌نك اوچ موسمنده وبعضاً قار یاغنجه‌یه قدر اوراده تدریسله اشتغال ایدردی. علوم شرعیه وادبیه وریاضیه‌ده وهیئت وسائر فنونده وتصوفده ید طولی صاحبی اولوب، آنجق تألیفاتله چوق اشتغال ایتمه‌مش؛ وبالکز نحوده ابن حاجبك « کافیه » سنی شرح ایتمش، وعلم حسابده برکتاب یازمشدر . ٩٠٣ تاریخنده وفات ایتمشدر .

فناری زاده { [«محی الدین افندی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

فنائی { مشهور علی شیرنوایینك اشعار فارسیه‌سنده قوللاندیغی مخلصدر .

فنائی { ایران شعراسندن بش کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (شیخ احمد) آذربیجانده‌کی خلخال قصبه‌سندن وشیخ ابویزید خلخالی احفادندن اولوب، میر غیاث الدین منصور دشتکئ شیرازیدن تلمذ ایتمش ؛ وادای حجدن صکره ، قزوینده تدریسله مشغول بولنمشدر .

افتاده بپازلف سمن سای تواز چیست
دیوانه منم سلسله درپای تواز چیست

— ایکنجیسی (آقاشاه بیکی) شاه طهماسب ماضی رجالندن ایدی . شوبیت اونکدر :

خوش آن کز وعده‌ات خوش حال درمحنت سرای خود
نشینم منتظر ساعت بساعت سوی در بینم

— اوچنجیسی کشمیرلی اولوب ، شوبیت اونکدر :

درراه انتظار فنائی کریست خون
چندانکه یار آمد وازخون اوکذشت

— دردنجیسی (محمد یحیی) نیشابورلی اولوب ، ٨٥٣ تاریخنده وفات ایتمشدر . « شبستان خیال » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر . بعض اشعارنده‌ده (خماری) و (اسراری) تخلص ایتمشدر . شوبیت اونکدر :

اوتیغ زند بردل آتش زده ومن
درکریه که شمشیر وی ازآب نیفتد

— بشنجیسی (ملا علی اصغر) مشهدلی اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه سیاحت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

بیزان نظر حسن ترا باماه سنجیدم
میان این وآن فرق اززمین تاآسمان دیدم

— التنجیسی (کمال الدین حسین) یزدلی اولوب، سلطان حسین میرزا زماننده یاشامشدر . شوبیت اونکدر :

دستم نمیرسدکه درآرم بکردنت
دست من شکسته مسکین بدامنست

— يدنجيسى (بابافنانى) ديمكله معروف اولوب ، سهواً (بابا فغانى) ماده‌سنده ذكر اولنمشدر . [اورايه مراجعت .]

فنتون { (Fenton) انكلتره‌نك (استافورد) قونتلغنده برقصبه اولوب ، ١٠٣٠٠ اهالیسى وچينى وپورسلن فابريقه‌لرى واردر . — بواسمله ممالك مجتمعه‌نك ميشيقان جمهوريتنده دخى بر قصبه اولوب ، سنوى تقريباً اون بيك فرانق قيمتنده يپاغى اخراجاتيله مشهوردر .

فندق زاده { (ابراهيم افندى) عثمانلى مشاهير خطاطيندن اولوب ، ١١٦٥ تاريخنده وفات ايتمشدر .

فندقلى { استانبولك بوغاز ايچنده وروم ايلى ساحلنده بر محله‌سى اولوب ، طوپخانه ايله قبا طاش آره‌سنده واقعدر .

فنريفه { (Fénérife) مداغشقار جزيرهٔ كبيره‌سنك ساحل شرقيسنده و (فولپوآنته) نك ٤٠ كيلو متره شمالنده برقصبه واسكله اولوب ، جوارلرينك پرنج محصولاتى پك چوق وپك ايى اولديغندن ، هرنه قدر ليمانى صاغلام دكل ايسه‌ده ، اسكله‌سى ايشلكدر .

فنس { (Fens) انكلتره‌ده قامبريج ، هونتينغتون ولينقولن قونتلقلرينك برر قسمندن عبارت واسع بربطاقلق اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٠٠٠ مربع كيلو متره‌در . بويرفلمنك اراضيسنه مشابه آلچق برير اولوب ، برچوق جدوللرله قورودلمش ؛ وآره‌لرنده سيرسفائن يوللرى آچلمشدر .

فنسجان { فارس خطه‌سنده برقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

فنكه { قونيه ولايتنك تكه سنجاغنده المالى قضاسنه ملحق بر ناحيه‌نك مركزى بركوچك قصبه واسكله اولوب ، الماليك ٦٥ كيلو متره جنوب شرقيسنده واقع وقصبهٔ مذكوره‌يه برشوسه ايله مربوطدر . اسمنه باقيليرسه ، اسكى فنيكه‌ليلردن قالمه قديم برقصبه اولملق اقتضا ايدر . — ناحيه‌سى ١١ قريه‌يى حاويدر .

فنلون { (Fénelon) فرانسه‌نك اعاظم ادباسندن اولوب ، زادكاندن بيوك بر خاندانه منسوب اولديغى حالده ، كرسى قربنده خاندانه منسوب قوناقده ١٦٥١ تاريخنده طوغمش ؛ وتا صباوتندن طريق رهبانه سلوك ايله ، ١٥ ياشنده ايكن كرسئ وعظه چيقمش ايدى . پارس باش پسقپوسى طرفندن برقيز مناسترينه معلم تعيين اولنه‌رق ، بومناسبتله الك مشهور آثارندن اولان « تربيهٔ بنات » كتابنى يازمش ؛ ومشهور (بوسوئه) نك توصيه‌سى اوزرينه اون دردنجى لويى طرفندن اوغلى بورغونيه دوقه‌سنك مربيلكنه تعيين اولنه‌رق ، بوپرنسه علوم وادبياتى اوكرتمكله برابر ، فوق العاده برتربيه وحسن اخلاق درسى ونمونه‌سنى ويرمش ؛ وبونك تربيه‌سيچون صورت مخصوصه‌ده برقاچ كتاب وعلى الخصوص مشهور « سركذشت تلماق » ى يازمش ؛ وبونى كيزلى طوتوب نشر ايتمه‌مكه قرار ويرمش ايكن ، خدمتجيسى مسوداتى چاله‌رق ، خبرسز نشرايتمكله ، قرال بوكتابى اوقوينجه ، بعض احوال مخصوصه‌سنك تنقيد اولنديغنه ذاهب اوله‌رق ، فنلونى توجهندن دوشورمش ؛ وبونك اوزرينه صاحب ترجمه پرنسه ويرديكى تربيه‌يه مكافاةً استحصال ايتمش اولديغى (قامبره) پسقپوسلغنه چكيله‌رك ، بقيهٔ عمرينى دائرهٔ روحانيه‌سى خلقنك رفاه وسعادتنه خدمت ، وهروجهله معاونتلرينه شتاب ايتمك يولنه صرف ايتمش ؛ و ١٧١٥ تاريخنده ٦٤ ياشنده وفات ايتمشدر . ذكر اولنان ايكى كتابدن بشقه اخلاق وادبياته دائر بر خيلى تأليفات حكيمانه‌سى اولوب ، متعدد جلدلر اوزره نشر اولنمشدر . « سركذشت تلماق » ى مرحوم يوسف كامل پاشا طرفندن تكلفلى صورتده واحمد وفيق پاشا مرحوم طرفندن دخى ساده برطرزافاده ايله ترجمه اولنديغى كبى ، عربيه وآوروپا لسانلرينك كافه‌سنده‌ده ترجمه اولنمشدر . فنلونك طرز انشا وافاده‌سى پك مقبول ومستحسندر .

فنى { شعرادن اولوب ، خوتين محافظى بولنمش اولان احمد عزت پاشانك اوغليدر . پدرينك وفاتندن صكره سراى همايونه آلنه‌رق ، بالآخره خزينهٔ همايون كتبه‌سى سلكنه كچمش ، ونهايت سلطان مصطفى خان رابعك سركاتبى اولمش ايدى . ١٢٢٣ تاريخنده پادشاه مشاراليه وقعه‌سنده اجل قضايه اوغرامشدر . شو مقطع اونكدر :

نكاه التفات ايله كرم قيل پايمال ايتمه
سكا افتاده‌در بونجه زمان فنئ افتاده

فنیکس { (Phénix) اسکی مصریلر عندنده بر طیر موهوم اولوب، قره‌قوش بیوکلکنده تصویر ایدرلر، وحقنده برطاقم غریب اعتقاداتده بولنورلردی. آثار قدیمهٔ مصریه‌ده دائما رسم وهیکلنه تصادف اولنور .

فنیکس جزایری { (Achipel Phénix) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده ٥° عرض جنوبی ایله ١° عرض شمالی و ١٧٣° ایله ١٧٩° طول غربی آره‌لرنده بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، سکزاون جزیره‌دن مرکبدر . مساحهٔ سطحیه‌لری ٤٢ مربع کیلومتره اولوب، بالکز الك بیوکلری اولان (اندربوری) آطه‌سنده ٥٩ اهالی واردر . هوالری پك رطوبتلی اولوب، هرموسمده کلیتلی یاغمور یاغار . نباتات وحیواناتی پك آزدر . ایچلرنده بولنان بعض ابنیه آثاری وقتیله اولدقجه حضریته نائل برقومله مسکون بولنمش اولدقلرینه دلالت ایدیور .

فنیکه { (Phénicie, Phœnicia) ازمنهٔ قدیمه‌ده شام ساحلنده بیوك بر خطه اولوب، شمدیکی بیروت ولایتنك قسم اعظمیله جبل لبنان متصرفلغی اراضیسندن عبارت ایدی. شمالاً طرطوسك برآز اوست طرفندن یعنی شمدیکی لاذقیه سنجاغی حدود جنوبیه‌سندن باشلایه‌رق ، حیفایه وبلکه قیساریه‌یه یعنی عکا سنجاغنك حدود جنوبیه‌سنه قدر یعنی ٣٠′ ٣٢° ایله ٣٥° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوردی . غربدن شرقه اکی ایسه پك آز اولوب، صوردن یوقاری اولان قسم شمالیسی جبل لبنانك صرتنه قدر اوزانیردی ؛ وقسم جنوبیسی ایسه همان ساحلدن عبارت ایدی. الك بیوك شهرلری تیر (یعنی صور) وصیدون (یعنی صیدا) اولوب، ایکنجی درجه‌ده بیروت، عکا، طرابلس، طرطوس، جبیل وسائره ایدی . فنیکه‌لیلر امم سامیه‌دن بر امت اولوب، کمیجیلکده وتجارتده فوق‌العاده مهارتلری وار ایدی . ساحللری چوق اولماغله، متعدد لیمانلر یاپه‌رق، وجبل لبنانك اورمانلرنده کمی انشاسنه الویریشلی اشجار زیاده اولماغله، کلیتلی سفائن اعمال ایده‌رك، بحر سفیدك هرطرفنه ایشله‌مکدن بشقه، بحر محیط آطلاسی‌یه دخی چیقه‌رق ، تا انکلتره واسقاندیناویه‌یه قدر کیدر، وآفریقانك سواحل غربیه‌سنی تعقیب ایده‌رك، بیوك برتجارت ایدرلردی حتی امید برونی طولاشه‌رق بحر احمردن عودت ایتدکاری ده مرویدر. آق دکیزك هرطرفنده وعلی‌الخصوص آطه‌لرده وافریقیه ومغرب ایله اسپانیه سواحلنده بیوك مهجرلر وتجارتخانه‌لر تأسیس ایده‌رك طول مدت بتون بحر سفیدی تحت حکملرنده طوتمشلردر. بومهجرلرینك الك بیوکی اولان قارتاج، که افریقیه یعنی تونس جهتنده ایدی، اصل فنیکه‌لیلردن دها قوتلی اولوب، حتی بونلرك قوتی زائل اولدقدن صکره دخی قرتاجلیلر بر خیلی وقت دها بقا بولمش؛ وروماليلره برچوق وقت قارشی طوروب، نهایت بونلر طرفندن امحا اولنمشلردر .

فنیکه‌لیلر اویانیق واولدقجه مدنی اولوب، مصرله وبراً بابلیلر وایرانیلر وسائر امم شرقیه ایله اختلاط ومناسباتده بولندقلرندن، تجارت ایچون کمیلریله کیتدکاری یرلره مدنیت کوتوررلردی . حاله اسکی یونانیلرك تمدن وترقیاتی صرف فنیکه‌لیلر سایه‌سنده حصول بولمشدر . فنیکه‌لیلر یونانه یناشدقلرنده یونانیلر خط وقرائت وکتابت صنعتندن محروم نیم وحشی برقوم اولدقلری حالده، فنیکه‌لیلر بونلره کندی حروفلرینی ویره‌رك، لسانلرینی یازمغه وتجارت وکمیجیلکه آلیشدیرمش وسبب تمدنلری اولمشلردر. فنیکه‌لیلرك حرفلری حروف عبرانیه ایله براساسدن آیرلمش صاغدن صوله یازیلیر حروف مقطعه‌دن عبارت ایدی . یونانیلر دخی بونلری عیناً آلوب، برخیلی وقت اویله قوللاندقدن صکره، صولدن صاغه یازمغه باشلامشلردر. صنایعده دخی فنیکه‌لیلر پك ایلری اولوب ، هله ارغوانی قماشلر نسج وتلوینیله جام اعمالی کندیلرینه منحصر ایدی . جامك اعمالنی بونلر ایجاد ایتمش ؛ وبرچوق وقت صورت اعمالنی سر طوتمشلردی . بعل اسمنده شمسدن کنایه براله وبرطاقم الههٔ سائرهٔ موهومه‌یه عبادت ایدوب، هرشهر وقصبه‌نك ده کندینه مخصوص معبودی وارایدی . بعلك هیکلی اوکنده انساندن قربان ایتمك واوفق چوجقلری یاقق عادت وحشیانه‌سی‌ده دینلرینك مقتضیاتی جمله‌سندن ایدی .

فنیکه‌لیلر هیچ بروقت بردولت تشکیل ایده‌میوب،

هرشهر و قصبه‌نك كنديته مخصوص حكومت
ويا حكمداری وار ايدی . بو حكومتلرك الك
قوتليلری صور ايله صيدا اولوب ، نفوذ
واقتدارده كاه بری وكاه ديكری غلبه چالاردی .
يونانيلرك وبسبتون آيری بردولت تشكيل ايتمش
اولان قارتاجليلرك بحر سفيدده قوت ونفوذ وتجار-
تلری آرتدقجه، فنيكه‌ليلرك كی تدنی وتنزله يوزطوتوب،
اسكندرك خروجندن صكره نامری ايشيدلمز
اولمشدر . وقتيله فنيكه‌يی دفعاتله مصرليلر وبعده
آثوريلر ضبطايتمشلرسه‌ده، بواستيلالر موقت‌اولوب،
فنيكه‌ليلر صنعت وتجارتلری سايه‌سنده بك چابق
تلافئ مافات ايتمشلردی . كيخسرو بتون سوريه
وآناطولی ومصری ضبط ايتديكی صره‌ده فنيكه‌يی
دخی ايران دولتنه الحاق ايتمش ايسه‌ده، فنيكه‌ليلر
ايرانيلرك تحت اطاعتنده ايكن دخی بر درجه‌يه قدر
مختاريت اداره‌يه نائل اولوب، تجارت بحريه‌لرينی
محافظه ايتمشلردی . صور شهری بيوك اسكندره
پك‌عنيدانه مقاومت‌ايتديكندن، بو خونريز محاربه‌ده
فنيكه خيلی خراب اولمش ؛ واسكندردن صكره
سلفكيلرله بطالسه آره‌سنده لاينقطع وقوع بولان
محاربه‌لر صره‌سنده فنيكه‌ليلر بسبتون محو ومضمحل
اولمق يولنی طوتوب، هله روماليلرك الينه كچدكدن
صكره بسبتون نامری قالمشدر . فتوحات اسلاميه
صره‌سنده فنيكه نامنه اصلا تصادف اولنميوب ،
اوراسی سواحل شام اسميله ياد اولنمقده‌در .
اووقت اهاليسنك دخی شام خطه‌سنك سائر اها-
ليسندن فرقی اولمديغی، يعنی لسانلرينی وموجوديت
جنسيه‌لرينی دخی غائب ايتمش‌اولدقلری آكلاشيلور.
ابتدا سريانيلشوب بعده عربلشمش اولملری وشمد-
يكی مارونيلرله سائر اوجهت اهاليسنك فنيكه‌ليلرك
نسلندن بولنملری ملحوظدر . داتاً فنيكه لسانيله
سريانی وعربی يعنی السنهٔ ساميه آره‌سنده‌كی فرق
پك جزئی ومشابهت پك زياده اولديغندن ، بونلردن
برينك ديكرينك لسانی قبول‌ايتمسی پك‌قولای وحس
اولنماز صورتده حاصل اولور .

فو } ياخود فوئه (Fo, Foé) چين
شارعلرندن اولوب ، چينليلرك ظن
واعتقادينه كوره ، ميلادعيسی (عم) دن بيك
سنه قدر اول هندستانده بنارس ويا كشمير
جهتنده ظهور ايله، بر اهما دينی تنسيق واصلاحه
باشلايوب، كذب وسرقت وشرب خمری وقتل‌نفوسی
منع وطهارتی امرايتمش ايدی. بونك وضع ايتديكی
مذهب ميلاددن تقريباً ٢٠٠ سنه اول چينه‌ادخال
اولنه‌رق، نشر اولنمغه باشلامش، وراهبلری (بونز)
تسميه اولنمشدر . بوشخصك (بودا) نك كنديسی
اولمق احتمالی واردر .

فوآ } (Foix) فرانسه‌ده(آرياژه) ايالتنك
مركزی بر قصبه اولوب ، آرياژه
نهری اوزرنده وپارسك ٧٢٢ كيلومتره جنوبنده
واقع اولديغی حالده، ٦٣٦٢ اهاليسی، داخلی‌مكتب
اعداديسی،دارالمعلمينی، كتبخانه‌سی، زراعت‌وصنايع
جمعيتی ودمير وباقير آوانی فابريقه‌لری واردر . اسكی
برقصبه اولوب، وقتيله بر قونتلغك مركزی ايدی .

فوآد پاشا } (كچه‌جی‌زاده‌محمد ـــ)صدارت
عظمی مسندينه كچمش وزراء
دولت عثمانيه‌دن اولوب، شاعر شهير كچه‌جی زاده
عزت ملانك اوغليدر. ١٢٣٠ تاريخنده درسعادتده
دنيايه‌كلوب، پدرينك‌حياتنده طريق علمی‌يه سلوك
ايله، علوم‌عربيه وادبيات فارسيه‌يی تحصيلدن‌صكره،
مكتب طبيهٔ شاهانه‌يه دخول ايله، علوم حكميه
وطبيه ايله برابر فرانسز لسانی دخی اوكرنه‌رك ،
جراح چيقمش ؛ ويوزباشيلك رتبه‌سيله مأموراً
طرابلس غربه كيتمش ايدی . ١٢٥٣ تاريخنده
درسعادته عودتنده، باب عالی ترجمه قلمنك ايشلری
تكثر ايتديكنه بناءً، لسان آشنا بعض مستعدان
آرانديغی صره‌ده، مشار اليه دخی تبديل طريقله
خواجكانلق رتبه‌سيله قلم مذكوره آلنمش؛ وكرك
ادبيات شرقيه‌ده كرك فرانسز لسانده‌كی اقتدار
ومهارتی حسبيله آز مدت ظرفنده قلم مذكورده
مترجم اول اولمش، و١٢٥٦ تاريخنده شكيب‌افندی
معيتنده لوندره سفارت سنيه‌سی سر كتابتنه تعيين
اولنه‌رق ، اورادن سفارتله اسپانيه وپورتكيز
دولتلری نزدينه عزيمت‌ايدوب. ١٢٦١ده درسعادته
عودتله، رتبهٔ ثانيه ايله ديوان همايون ترجمانلغی
مأموريت مهمه‌سنه نصب اولنمش ؛ و١٢٦٣ ده
رتبهٔ اولی صنف اوليله آمدئ ديوان همايون اولوب.
١٢٦٥ ده مأموريت مخصوصه ايله افلاق وبغدانه

عزيمت ايدەرك ، تسويهٔ مصلحته موفق اولمسی اوزرينه، بيوك ايلچيلكله پترسبورغه اعزام بيورلمش؛ و١٢٦٦ ده درسعادته جلبله ، رتبهٔ بالا ايله صدارت عظمی مستشارلغنه تعيين اولنمش؛ و١٢٦٨ ده مأموريت مخصوصه ايله جانب مصره عزيمت ايدەرك، عودتنده خارجيه ناظری اولمش؛ وايرتسی سنه، روسيه مسئلەسی مبدأنده روسيه سفيری منچيقوفك واقع معاملەسی اوزرينه- استعفا ايدوب، اوصرەده يانيه ويكيشهر جهتلرنده ظهور ايدن يونان اشقياسنك تنكيلی مأموريتيله اوطرفه عزيمت ايتمش؛ وعودتنده ١٢٧١ ده مجدداً تشكيل اولنان مجلس عالیٔ تنظيمات اعضالغنه نصب اولنەرق، بعض يكی قوانين ونظامات واصلاحاتك تنظيم وقبولنه ياردمی اولمغله ٠ سنهٔ مذكورەده رتبهٔ وزارتله ثانياً خارجيه نظارتنه ومجلس عالیٔ مذكور رياستنه تعيين اولنمش؛ ومتعاقباً رياست مذكورەدن و١٢٧٣ ده خارجيه نظارتندن انفكاكی وقوع بولمغله ٠ مجالس عاليه يه مأمور اولمش ايدی . ١٢٧٤ ده ثانياً مجلس تنظيمات رياستنه ومتعاقباً ثالثاً خارجيه نظارتنه تعيين بيوريلەرق ، نظارت مشار اليها عهدەسنده اولديغی حالده، پارس معاهدەسی مكالماتنه مأمور اولمش ايدی. ١٢٧٦ ده شامده ظهور ايدن وقعهٔ مؤلمه اوزرينه ، ينه خارجيه نظارتی عهدەسنده اولديغی حالده ٠ مرخصيت فوق العاده ومأذونيت كامله ايله وصفت عسكريه علاوەسيله اوطرفه عزيمت ايدوب ، اعادهٔ اسايشه موفق اولمشدی . جلوس سلطان عبدالعزيز خانيدن صكره ١٢٧٨ ده مجلس احكام عدليه رياستنه ومتعاقباً رابعاً خارجيه نظارتنه تعيين اولنمش: وينه اوسنه مهر صدارت عهدهٔ استحقاقنه تفويض بيورلمش ايدی . اون درت آيه قريب مدت امور دولتی اداره ايتدكدن صكره ٠ ١٢٧٩ ده عزل٠ وثانياً مجلس احكام عدليه رياستنه نصب اولنەرق٠ ينه اوسنه سرعسكرلك مسندينه نصبله برابر٠ ياور اكرم عنوانی احراز ايتمش: ومتعاقباً٠ سرعسكرلك وياور اكرملك عهدەسنده اولمق اوزره ثانياً صدراعظم اولوب، بودفعه دخی اوچ سنەيی متجاوز زمان امور دولتی اداره ايله- خيلی اصلاحاته موفق اولدقدن صكره، ١٢٨٣ ده انفصال ايدەرك، ساحلخانەسنده آرام ايتمكده ايكن، جنتمكان خاقان مغفور سلطان عبدالعزيز خان حضرتلرينك پارس سركيسنی سير وتماشا مقصديله آوروپايه وقوع بولان سياحت همايونلرنده معيتلرنده بولنوب ، بوآرالق صحتی مختل اولمغله، لاجل التداوی اوراده قالوب، تبديل هوا ايچون (نيسه) شهرنده اقامت ايتمكده ايكن، ١٢٨٥ ده اوراده وفات ايتمكله، نعشی درسعادته نقل اولنەرق، كديك پاشاده اسكی قوناغی قارشيسنده بنا كردەسی اولان كوچك برجامع شريفك يانندە تربهٔ مخصوصەسنه دفن اولنمشدر. ادبيات شرقيه وغربيه يه واقف، تركجه شعر وانشايه مقتدر ، نكتەشناس وحاضرجواب بر ذات اولوب، فرانسزجەيی دخی پك كوزل سويلرايدی . وفاتنده ٥٥ ياشنده اولديغی حالده ، مشاغل ذهنيەسندن طولايی ، نابهنكام ضعف پيری يه دوچار اولمشدی. رشيد وعالی پاشالرله برابر عثمانلی ديپلوماتلرينك اك بيوكلريدر . جودت پاشا مرحومله مشتركاً ايلك دفعه اولەرق « قواعد عثمانيه » عنوانيله لسانمزك بر صرف كتابنی ترتيب ونشر ايتمشدر ، كه شمدی يه قدر بونك دها ايسی نشر اولنمدی ديەنه جائزدر.

فوتونه (Fotouna) بحر محيط معتدلك قسم جنوبيسنده واليس جزاير مجتمعەسنك جنوبنده اولەرق ١٠′ ١٤° عرض جنوبيده برطاقم آطەلر اولوب ، اراضيلری بركانی وطاغلق وكوچك قوی وليمانلری چوقدر. بوآطەلرك اهاليسی لسانجه و سيماجه يكی زلاندەنك مائوری جنسيتنه منسوبدر .

فوتونه (Fotouna, Fotuna) بحر محيط معتدلك قسم جنوبيسنده واقع هبريده جزايرندن برآطه اولوب ، (اروماغو) آطەسنك جنوب غربيسنده ″٢٠ ′٣١ °١٩ عرض جنوبی ايله ″٤ ′٥١ °١٦٧ طول شرقيده واقعدر . قربندەكی (آلوفی) آطەسيله برابر مساحهٔ سطحيەسی ٥٥ مربع كيلومتره اولوب ، ٢٥٠٠ اهاليسی واردر . بونلر پولينسيا جنسيتنه منسوبدرلر . بو جزيره مشهور قپودان قوق طرفندن كشف اولنمشدر.

فوته‌تورو (Fouta-Toro) آفريقانك غربيده سنغال ايرماغنك صول يعنی جنوبی ساحلنده واسعجه بر ير اولوب ٠ ساحل قربنده (والو) حدودندن (بوندو) مملكتنه قدر ممتد اولور . بويی ٣٥٠ كيلومتره قدر اولوب ،

تقریباً ۳۰۰۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر . قوم حاکم (فولا) لر اولوب ، بونلردن عبدالقادر اسمنده برذات یقین زمانلرده اهالیٔ اصلیه‌سی اولان زنجیلری دین اسلامه ادخال ایله ، برحکومت اسلامیه تشکیل ایتمشدر . رؤسادن منتخب برامام واسطه‌سیله اداره اولنور . اهالی فولالرله یرلی زنجیلردن متولد وملز اولوب ، آوروپالیلرجه « ایکی رنکلی » معناسیله (توقولور) اسمیله معروفدرلر . نهر کنارلرنده وسائر طرفلرده برقاچ تجارتکاه قصبه‌لری واردر . قرق سنه اولله‌ره کلنجه‌یه قدر فرانسه نك سنغامبیا مهجری والیسی ، فوته توروده اجرای تجارته مأذون اولمق ایچون ، امامنه جزیه اعطاسنه مجبور ایکن ، بعده بونی قالدیروب ، شمدیکی حالده فرانسه دولتی مملکتده ادعای حاکمیت ایتمکده ایسه ده ، حقیقتده هیچ برحکمی یوقدر .

فوته‌جالون { (Fouta-Djalon) آفریقای غربیده فرانسه‌یه تابع «جنوب انهاری » ساحلنك ایچ طرفنده مرتفع وواسع بریر اولوب ، نیجر ، سنغال ، غامبی کبی آفریقای غربینك اك بیوك انهاری اورادن نبعان ایدر . قسم شمالیسنده غرباً پورتکیز دولتنك النده و « پورتکیز کینه‌سی» دینلن ساحل ایله محدوددر . ۱۰° ایله ۱۲° ۳۰′ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولور . قوم حاکم فولالر اولوب ، اهالی بونلرله یرلی زنجیلردن مرکب اولدقلری حالده ، آفریقای غربینك اك مستعد اهالیسیدر . جمله‌سی دین اسلامله متدین اولوب ، (الامام) عنوانیله بررئیسلری واردر ، که مملکتك جهت جنوبیه‌سنده واقع (تمبو) قصبه‌سنده اقامت ایدر . لابه وفوقومبه قصبه‌لری ایکنجی درجه‌ده در . اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب ، کلیتلی پاموق حاصل اولور ، وجسیم پورتقال آغاجلری واردر . دمیر وآلتون معدنلری چوق اولوب ، اهالی سیللرك سوروکلدیکی آلتون ریزه‌لرینی طوپلارلر . یوکدن بعض قبا منسوجاتله پاموقدن بز واحتیاجلرینه کوره مختلف آلات و اوانی اعمالنه مقتدر اولوب ، تمبکتو و سودان وسطی یه قدر دخی کیره‌رك ، تجارت ایدرلر . بوندن بریچق عصر اول فولالر بو مملکته دین اسلامی ادخال ونشر ایده‌رك ، ۱۲۰۰ تاریخلرنده سیدی ابراهیم اسمنده برذات شمدیکی حکومتی تأسیس ایتمشدر .

فوتیوس { (Photius) بیزانس مشاهیر محررلرندن اولوب ، سفارتله ایرانه عزیمت وعودتندن صکره ، ایمپراطورمیخالك باش کاتبی ایکن ، ۸۵۷ تاریخ میلادیسنده ، طریق رهبانه منسوب اولمدیغی حالده ، یکدن قسطنطینیه روم پطریقلکنه نصب اولنمش ؛ وبعض تشبثات فوق العاده‌سندن طولایی پاپا برنجی نیقولا طرفندن عقد اولنان برمجلس روحانینك قراریله لعنتمه‌اولمش ؛ وبوکا قارشی کندیسی دخی برمجلس روحانی عقدیله پاپانك تلعینته قرار ویردیرمش ؛ و او وقتدن بری قتولیکلر له اورتودوقسلرك آره‌سی آچلمشدر . ایمپراطور ماکدونیه لی واسیل فوتیوسك سلفنی پطریقلکه اعاده ایتمش ایسه‌ده ، بونك وفاتنده فوتیوس ثانیاً پطریق نصب اولنه‌رق ، اسکی حرکاتی تکرار ایتمه‌مك شرطیله پاپا طرفندن دخی تصدیق اولنمش ایسه‌ده ، سوزنده طورمدیغیچون ، یکیدن تلعین اولنوب ، نهایت فیلسوف لیون طرفندن عزل وآناطولی‌یه نفی اولنه‌رق ، ۸۹۱ تاریخنده بر مناسترده وفات ایتمشدر . علم و مطالعه سی زیاده اولوب ، مذهبه متعلق اولان تألیفات عدیده‌سندن بشقه ، یونان قدیم مؤلفلرینك آثارندن بر طاقم فقره‌لری حاوی (میریوبیبلون) اسمیله برمجموعه‌سی واردر ، که آثار مذکوره‌نك متنلری نابود اولدیغندن ، موجود اولان بوفقره‌لر مراقلیلری عندنده پك قیمتداردر .

فوجتین { آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنده وازمیر کورفزی مدخلنك ساحل شمالیسنده برقضا اولوب ، فوچه ایله یکیجه فوچه‌یی (ویا فوچهٔ عتیق ایله فوچهٔ جدیدی) حاوی اولدیغیچون ، بواسمله تسمیه اولنمشدر . قضا اراضیسی برشبه جزیره حالنده اولوب ، شرقاً منمن قضاسیله وسائر جهات ثلثه‌دن دکیزله یعنی شمالاً چاندارلی کورفزیله ، غرباً آطه‌لر دکیزیله ، جنوباً دخی ازمیر کورفزیله محاطدر . اراضیسی عارضه‌لیدر . کدیز چاینك برقولی قضانك جنوب شرقی قسمنی شق ایده‌رك ، ازمیر کورفزینه دوکیلور . یکیجه فوچه

ناحیه‌سیله برابر ۱۵ قریه و ۲ قصبه یی حاوی اولوب، ۲۰۵۱۴ اهالیسی واردر .

فوجه (Foggia) ایتالیانك قاپیتاناته خطه‌سنده و ناپولینك ۱۹۷ کیلومتره شرق شمالیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ۳۴۱۸۰ اهالیسی، کتبخانه‌سی ، مکتب اعدادیسی وذخیره وحیوانات تجارتی واردر .

فوجی (ملامقیم) ایران شعراسندن اولوب، نیشابورلیدر . هندستانه رحلتله، شاهجهانك مظهر التفاتی اولمش، وبرمدت بنگاله‌ده شاه مشارالیهك اوغلی شاه شجاعك معیتنده بولنمشدر. برخیلی وقت هندستانده قالدقدن صکره ، ۱۰۶۰ تاریخلرنده وطننه عودتله، اوراده وفات ایتمشدر. مرتب دیوانی واردر . شو بیت اونکدر :

جهانی مختصر خواهم که در وی
همین جای من و جای تو باشد

فوچه (Fotcha) هرسکده موستارك ۷۵ کیلومتره شرقنده و درینه نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی و ۱۲ جامع شریفی واردر .

فوچه (یاخود اسکی فوچه. فوچهٔ عتیق) آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنده وازمیرك ۵۰ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ازمیر کورفزی مدخلنك ساحل شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۶۰۰۰ قدر اهالیسی، کوزل لیمانی وخیلی تجارتی واردر . اسکی برقصبه اولوب ، اسم قدیمی (فوقایه Phokaïa) در. قضا داخلنده وشمال جهتنده ناحیه مرکزی اولان یکیجه فوچه بولنمغله، قضاسنه (فوچتین) دیرلر .

فوچه (یکیجه ، فوچهٔ جدید) آیدین ولایتنك ازمیر سنجاغنه ملحق فوچتین قضاسنده واسکی فوچه‌نك شمالنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب. ۵۱۰۰ اهالیسی واردر.— ناحیه‌سی قصبه ایله ۵ قریه‌دن مرکبدر .

فوچئو (Fou-Tcheou) چینك شرق جنوبی جهتنده (سیهو) ایرماغنك صول کنارنده ومنصبندن ۳۲ کیلومتره یوقاریده ، ۲۶° ۵′ عرض شمالی ایله ۱۱۷° ۱′ طول شرقیده (فوکان) ایالتنك مرکزی بیوك برشهر اولوب ، ۶۰۰۰۰۰ و بر روایتده بر ملیون اهالیسی، چین علومنه مخصوص مکاتبی، خیلی صنایعی ، ایپك وپاموق منسوجاتیله کاغدخانه‌لری ، ایشلك تجارتی ، کلیتلی چای اخراجاتی ، پك اوزون بر کوپریسی واطرافنده جدوللرله سقی اولنور پك منبت اراضیسی واردر . اهالیسنك برقسمی نهرك اوزرنده کمیلرده ساکندر. بوشهرده بعض آوروپا تجاری دخی بولنیور. چینك شرق جهتنده دخی بو اسمله بر شهر واردر .

فورانی (ابوالقسم عبدالرحمن بن محمد المروزی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب ، علوم شرعیه‌ده عصرینك فریدی ایدی . فقهی ابو بکر القفال الشاشیدن اخذ ایدوب ، کندیسندن دخی پك چوق ذوات اخذ و استفاده ایتمشلردر. «کتاب الابانة» عنوانیله مشهور برکتابله سائر بعض آثار جدیده‌سی واردر . ۴۶۱ تاریخنده ۷۳ یاشلرنده مروده وفات ایتمشدر .

فورباخ (Forbach) آلساس لورنده (مچ) ك ۶۲ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۴۷۳۵ اهالیسی وجوارلرنده کلیتلی کمور معدنلری واردر. ۱۸۷۰ محاربه‌سنده فرانسزلرك ایلك مغلوبیتی بوراده وقوع بولمشدر .

فورباس (Phorbas) اساطیر یونانیه‌ده بو اسمله ایکی شخص موهوم واردر : بری آرغوس حکمدارینك اوغلی اولوب، کویا ردوس جزیره‌سنه مسلط اولان بر اژدرهایی قتل ایتمش؛ وبو اژدرها ایله برابر سمایه نقل اولنه‌رق بر برج تشکیل ایتمش. - دیکری پك زورلی وغدار برآدم اولوب، « دلف » معبدی طریقنده طوره‌رق، کلن کچنلری کندیسیله کولشمکه مجبور ایدر، ومغلوب ایتدکدن صکره، اشکنجه‌لرك انواعیله تلف ایلرمش. نهایت « آپولون » بر پهلوان قیافتنه کیروب ، بو غداری اتلاف ایتمش .

فورت « Forth » اسقوجیه ده برایرماقدر ، که « استرلینغ » ایالتنده نبعانله ، « لینلیتغو » ایله «فیفه» ایالتلری آره‌سنده جریان ایدرك ، همنامی اولان خلیجه منصب اولور. مجراسی ۲۳۰ کیلومتره طولنده‌در . (قلیده) نهریله برقنال واسطه‌سیله اختلاط ایدیور .

فورت { (Fürth) باویره‌نك وسطی فرانقونیه ایالتنده و (آنسپاخ)ك

٣٨ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی برشهر اولوب ، ٣٦٠ ٢٧ اهالیسی ، آینه ، یوك وایپك منسوجات ایله قیومجیلغه متعلق مواد وآلات ریاضیه فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر . اهالیسنك قسم اعظمی موسوی اولوب ، تجارت و صنایع بونلرك النده در ، و متعدد مکتبلر یله خاوره‌لری واردر. — ینه باویره‌نك یوقاری پالاتینات ایالتنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب ، ٣٣٥٠ اهالیسی واردر .

فورتاونتوره { (Fortaventure) اسپانیایه تابع قناریه آطه‌لرینك

یعنی جزایر خالداتك شرق جهتنده بولنانلردن بری اولوب ، (لانزاروته) آطه‌سنك جنوب غربیسنده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ١٠٠ واك کنیش یرنده اکی ٢٤ کیلومتره اولوب. یانده‌کی(لوبوس) آطه‌سیله برلکده مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٢٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١١٠٠٠ کشیدر . اراضیسی طاغلق و برکانی اولوب ؛ اك یوکسك یری ٨٥٥ متره ارتفاعنده‌در . یاغموری پك آز اولدیغندن، یالکز برمقداری ایشلنوب، اکثر اراضیسی خالیدر. باشلیجه قصبه‌سی (پوئرتو ده قابراس) در .

فورتواینه { (Fort-wayne) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (ایند

یانه) حکومتنده و (ایندیانا پولیس) ك ١٨٠ کیلومتره شمال شرقیسنده و(اریه) کولنه دوکیلن (مومی) نهرینی تشکیل ایدن ایکی چایك نقطهٔ تلاقیسنده (آنن) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ٧٢٠ ١٧ اهالیسی، متعدد دمیر یوللری وجدول واسطه‌سیله (اوهیو) و (میسیسیپی) انهاریله اختلاطی واردر .

فورتونه { (Fortuna) اسپانیه ده (مورسیه) ایالتنك (سیزه)

قضاسنده وسیزه‌نك ٢٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ٥٥٠٠ اهالیسی و قربنده ایلیجه‌لری واردر .

فورتونه { (Iles-Fortunées) [«خالدات» و«قناریه» ماده‌لرینه مراجعت.]

فورده فرانسه { (Fort-de-France) یعنی «فرانسه‌قلعه‌سی»

فرانسه یه تابع آنتیل جزایرندن (مارتینیق) جزیره‌نك ساحل غربیسنده مرکز حکومت اولان برقصبه اولوب ، ٣٠٠ ١٣ اهالیسی ، صاغلام لیمانی ، دونمانجه اهمیتی و شکر فابریقه‌لریله خیلی اخراجاتی واردر . ایمپراطوریچه (ژوزفینه) نك محل ولادتی اولوب، بر میدانده هیکلی مرکوزدر.

فورز { (Forez) فرانسه نك اسکی بر خطه‌سی اولوب ، شمدیکی لوآره

ایالتیله یوقاری لوآره و (پوی‌دودوم) ایالتلرینك برر قسمندن عبارت ایدی . مرکزی (اور) شهری ایدی . بر خیلی وقت قونتلق صورتنده اداره اولنمشدی .— بو خطه داخلنده بولنان بر صره طاغلره قورودلمش کولدن عبارت براووه‌یه ولوآره ایرماغنك ١٢٦ کیلومتره طولنده اولان بر بیوك جدولنه دخی فورز طاغلری ، اووه‌سی وقنالی نامی ویریلیر .

فورست { (Forst) پروسیه‌ده براندبورغ ایالتنك فرانقفورت

سنجاغنه تابع (سوراوا) قضاسنده و مرکز قضانك ٣٨ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (اودر) ایرماغنه تابع (تایسه) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٣٠ ١٤ اهالیسی ، بیوك بر حیوانات بازاری وچوخه ایله یوك ایپلیك فابریقه‌لری واردر .

فورست { (W. Forst) — والتر اسویچره‌یه استقلالی قزاندیرانلرك بری اولوب ، مشهور کوییوم تلك قاین پدریدر . (اوری) ناحیه‌سنك (آلتورف) قصبه‌سی قربنده طوغوب، ١٣١٧ تاریخنده وفات اتمشدر .

فورستر { (J. R. Forster) — ژان راینولد مشاهیر سیاحین وطبیعیوندن

اولوب ، ١٧٢٩ ده پروسیه‌نك (دیرشاؤ) قصبه‌سنده طوغمش ؛ و بر مدت روسیه خدمتنده بولندقدن صکره ، انکلتره یه کچوب، لسان تدریسیله اشتغاله باشلامش ؛ و ١٧٧٢ تاریخنده مشهور قپودان قوقك معیتنده تاریخ طبیعی‌یه متعلق تحقیقات

مأموریتیله دور عالمه کیدوب ، ایده جکی تحقیقاته دائر برکونه‌نشریاتده بولنمامغه سوز ویرمش‌ایکن، سیاحتنامه‌سنی نشر ایتدیکندن ، انکلتره یی ترکه مجبور اوله‌رق ، پروسیه‌یه عودتله ، هاله‌ده تاریخ طبیعی معلمی اولمش ؛ و ۱۷۹۸ ده اوراده وفات ایتمشدر . مذکور سیاحتده‌کی مشهودات وتحقیقات فنیه‌سنه و تاریخ طبیعی یه متعلق آلمان و انکلیز لسانلرنده برقاچ معتبر تألیفی واردر .

— بونك اوغلی (ژان ژورژ آدام فورستر) دخی قپودان قوقك‌سیاحتنده پدریله برابر بولنوب، مذکور سیاحتك تفصیلاتنی انکلیزجه وآلمانجه‌نشر ایتمش ؛ وکرهٔ ارضك احوال طبیعیه ومعنویه‌سنه دائر ٦ جلد اوزره برکتاب‌یازمشدر. ۱۷۹٤ده پارسده وفات ایتمشدر .

فورستر { ژورژ — (G. Forster) انکلتره مشاهیرسیاحیندن‌اولوب،السنهٔ شرقیه‌یی مکمل صورتده‌اوکرندکدن صکره، بنکاله ایله ایران آره‌سنده طول مدت سیاحت ایلمش ؛ و ۱۷۹۲ ده اله‌آباده‌ده وفات ایتمشدر . اساطیر هندیه‌یه دائر معتبر بر تألیفی واردر .

فورستنبرغ { (Fürstenberg) آلمانیه‌نك سوآبه خطه‌سنده وقتیله بر قونتلق وبعده پرنسلك اولوب، مرکزی همنامی اولان برقریه اولدیغی حالده ، دائره سی تقریباً ۱۰۰ ۰۰۰ اهالی یی جامع ایدی . پرنسلرینك خاندانی الیوم موجود در .

فورستنوالده { (Fürstenwalde) پروسیه ده براندبورغ ایالتنك فرانقفورت سنجاغنه تابع (لبوس)قضاسنده ولبوسك ۳۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق برلیندن فرانقفورته کیدن دمیر یول خطی‌اوزرنده برقصبه اولوب ، ۹٦۸۰ اهالیسی ، چوخه فابریقه‌لری وجوارلرنده کمور معدنلری واردر .

فورشامبولت { (Fourchambault) فرانسه نك (نیوره) ایالتنده و« نورس » ك ۷ کیلومتره شمال‌غربیسنده و (لوآره) نك ساحل یمیننده بر قصبه اولوب ، ۵۸۸۵ اهالیسی ، میاه معدنیه‌سی وجسیم‌دمیرخانه ودوکمخانه‌لری واردر. بوفابریقه‌لرده ۵۰۰۰ قدر عمله استخدام اوله‌رق ، سنوی‌قرق‌ملیون کیلودن زیاده دمیر معمولاتی چیقار .

فورفار { (Forfar) اسقوچیه‌ده ادیمبور- غك ۹۳ کیلومتره شمال‌شرقیسنده وبرچوق دمیر یول خطنك نقطهٔ تقاطعنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه‌اولوب، ۱۱ ۰۳۰ اهالیسی ، بز فابریقه‌لری وابنیه طاشلری‌واردر . قصبه قورودلمش اوچ‌کولك اورته‌سنده بولنوب، وقتیله بونلردن برینك کنارنده یالکز برکوشك وار ایدی . که ۱۵۰۷ تاریخنده اوچنجی ملنولم ایلك دفعه اوله‌رق پارلمنتویی بوکوشکده جمع ایتمشدر.— فورفار ایالتی‌اسقوچیه‌نك شرق‌جهتنده وشمال‌دکیزی ساحلنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۳۰٦ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۵۷ ۵۷۰ کشیدر . شمال وغرب جهتلری طاغلق و ساحل طرفی دوز اولوب ، بر خیلی انهاری واردر . آلچق طرفلرنده بغدای حاصل اولور . ایالتك هرطرفنده وکویلرده دخی بزك انواعی نسج واعمال اولنور .

فورقروآ { (Fourcroy) فرانسه نك اك مشهور کیمیاکرلرندن اولوب، ۱۷۵۵ده پارسده‌طوغمش، و۱۸۰۹ده وفات ایتمشدر . فن کیمیایه متعلق برخیلی کشفیاتی وبرچوق تألیفاتی اولدقدن ماعدا، بیوك ناپولیون زماننده برآره‌لق معارف مدیر عمومیسی بولنوب، برچوق مکتبلر کشاد ، نشر معارف ایچون بعض نظامات نافعه وضع وطب وحقوق مکتبلرینی‌اصلاح ایتمشدی . « فلسفهٔ کیمیویه » عنوانلی‌اثری مشهور اولوب، آوروپانك همان هرلسانه ترجمه اولنمشدر.

فورلی { (Forli) ایتالیانك (امیلیا) خطه‌سنده‌وروماك ۲۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده همنامی‌اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ۳۸ ٤۸۰ اهالیسی واردر . — فورلی ایالتنك مساحهٔ سطحیه سی ۱۸٦۲ مربع کیلومتره اولوب، ۲۳٤ ۰۰۰ اهالیسی واردر . ۳ قضایه منقسم اولوب، ٤۰ ناحیه‌یی شاملدر .

فورمنتره { (Formentera) اسپانیه‌نك (بالئار) جزایرندن (پیتیوزه) آطه‌لرینك اك کوچکی اولوب، ۳۸°٤۰′ عرض

شمالی ایله ′۴۸°۰ طول غربیده واقعدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۹٦ مربع کیلومتره اولوب ، ۲۰۰۰ قدر اهالیسی وخیلی مقدار بغدای محصولاتی واردر.

فورموز { (Formoze) باپالردن اولوب، ۸۹۱ دن ۸۹٦ تاریخنه دك باپالق ایتمش ؛ و قسطنطینیه پطریقی فوتیوسی‌تلعین ایدوب، اسپولته دوقه‌سی (لامبرت) ی آلمانیه ایمپراطورلغنه‌نصب، وبعده جرمانیه‌قرالی(آرنول)ی بونك یرینه تعیین ایتمش ایدی . آلتنجی (اتیان) بونك میتی مزاردن اخراجله، بعدالمحاکمه باشنی جلاده کسدیره‌رك، بدنی (تیبر) نهرینه آتمشدر.

فورموزه { (Formose) وچینجه (تای وان) (Thai-Wan) چینك شرق جنوبی ساحلی قارشیسنده و بحر چینیده بیوك بر جزیره اولوب ، ۲۲° ایله ′۲۰°۲۵ عرض شمالی و ′۴۷°۱۱۷ ایله ′۴۲°۱۱۹ طول شرقی آره لرنده ممتد اولور . شمال شرقیدن جنوب غربی یه طوغری بویی ۴۰۰ کیلومتره ووسطی‌اکی ۱۰۰ایله ۱۲۰ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۸ ۸۰۳ مربع کیلومتره در . اهالیسی اوچ ملیوندن زیاده جه تخمین اولنیور . برسلسلهٔ جبال آطه‌نك بوینجه‌اوزانوب، ذروه‌لرنده برچوق برکانلری دخی واردر . بو سلسله‌نك اك یوکسك ذروه سی ۳٦۰۰ متره ارتفاعی اولان (سیلویا) طاغیدر . بوطاغلرك هرایکی طرفندن برطاقم انهار نبعان ایدوب، آطه‌نك سواحل‌شرقیه وغربیه‌سنه اینرلر. مسافه‌نك‌آزلغی جهتیله بونلردن هیچ بری انهار عظیمه‌دن معدود دکلدر . ساحل بوینجه ایکی طرفدن آز چوق کنیش اووه‌لر ممتد اولوب ، بعده تدریجاً جبالك اتکلرینه چیقیلیر . اك مسکون یرلری‌اووه‌لری وآلچق یرلری‌اولوب، طاغلری اورمانلرله مستور و نیم وحشی بر جنس اهالی ایله مسکوندر . سواحل شرقیه سی هنوز تمامیله معلوم اولیوب، سواحل غربیه‌سنده برخیلی لیمانلری وار ایسه‌ده، سیل‌حالنده اینوب پك چوق قوم وچامور ایندیرن انهاری بونلری کیتدکجه طولدیرمقده، وبوسایه‌ده ساحل کیتدکجه‌اوزانه‌رق، دکیزدن بر قزانلمقده‌در .

هواسی خیلی صیجاق اولوب، میزان‌الحراره‌نك وسطی درجه‌سی ۲۰ در. تشرین اولدن‌مایسه قدر شمال شرقی ومایسدن تشرین اوله قدر جنوب غربی روزکاری اسر . جاپونیه سواحلندن کلن (قوروسیوو) آقندیسی هواسنی دائما رطوبتلی طوتمغله، علی‌الخصوص قسم شمالیسنده پك‌چوق‌یاغمور یاغار. قسم شمالیسنده قیشین، وقسم‌جنوبیسنده یازین یاغمور یاغار . اراضیسی پك منبت اولوب، کلیتلی پرنج، مصر، داری وسائر حبوباتله برجنس‌طاتلی پتاته حاصل اولور. قسم جنوبیسنده شکر قامشی وجهت شمالیه‌سنده کافور وهرطرفنده چای، بوبر، طارچین، توتون ، صبر و سائره یتیشیر . طاغلره چیقلدقجه نباتاتك انواعی وقوتی‌آرتوب، ممالك حاره ومعتدله‌یه‌مخصوص پك‌چوق‌اشجار بولنور. کوکورد وکمور معدنلریله طاش یاغی بولنیور . قیون وکچی وآت کبی حیوانلری وحتی چینده کلیتلی بولنان طوموزلر دخی پك آز اولوب، اهالی یوك وبینك حیوانی اوله‌رق اوکوزلری قوللانیرلر . حیوانات وحشیه‌دن میمونلرله کیکاری کیتدکجه چوغالمقده اولوب،سوری‌ایله کزرلر. جزیره‌نك ایچ‌طرفلرنده وطاغلرده ساکن اهالیی‌وحشی برحالده یاشایوب، قبائل مختلفه یه منقسمدرلر . بونلرك ملایی عرقنه منسوب بولندقلری مظنوندر. سواحلده‌کیلر ایسه چینلیدر . چینلیلرله یرلیلر آره سنده (هاقه) دینیلیر ملز بر قوم‌بولنیور ،که چینلیلرك‌یرلی‌قادینلرله ازدواجندن‌متولددرلر. یرلیلر سواحله هیئتله‌ومسلح اوله‌رق اینوب ، چینلیلرله تجارت ایدرلرسه‌ده ، بونلره قارشی کین‌وخصومتلری پك بیوك اولوب، چینلیلر جزیره‌نك ایچ طرفلرینه صوقلمغه هیچ بر وقت‌جسارت ایده‌مزلر. محصولاتك کثرتی‌مناسبتیله فورموزه جزیره‌سنده بیوك‌برتجارت اجرااولنوب، خیلی اخراجات وقوع بولور. آوروپا تجاری یالکز غرب جنوبی ساحلنده‌کی (تای وان) ایله (تاقو) وشمال شرقی ساحلنده‌کی (که‌لونغ)ایله(تان‌شوی) اسکله‌لرینه یناشوب، اجرای تجارت ایدرلر .

بو جزیره چینك (فوکیان) ایالتنه ملحق بر متصرفلق صورتنده اداره اولنه‌رق ، مرکز اداره‌سی (تای وان) شهریدر. جزیره ٦ قضایه منقسمدر . مرکزینك ۱۲۰ ۰۰۰ و بر روایتده

۰۰۰ ۷۰ اهالیسی اولوب، اوندن صکره باشلیجه معمورەلری: تام سوی، کەاونغ، قاکی،جانغ هوآ، توك شام، مان کیا، بانفەوسائرەدر. طرق ومعابری پك کوتیدر .

بوجزیرەنك چینلیلر ویرلیلر عنـدنده اسـمی (تای وان) اولوب پورتکیزلیلر طرفندن (شکلی کوزل) معناسـیلەفورموزه تسـمیه اولنمشدر . بوجزیره‌یه چینلیلـر ۱۴۳۰ تاریخ میلادیسـنده کیدوب، اون آلتنجی قرن میلادیده پورتکیز بحریونی جزیره‌یی سیروزیارت‌ایتمشلر؛ واون‌یدنجی قرن‌میلادی‌اوائلنده جاپونیه‌لیلرله‌فلمنکلیلرسواحلنده بعض مهجرلرتأسیس ایلمشلردی . ۱۶۶۱ تاریخنده (قوقسینغه)اسمنده چینلی برقورصان فورموزه‌یی کاملاً ضبطله ۲۲ سنه تحت حکمنده طوتدقدن صکره، ۱۶۸۳ ده چین دولتی فلمنکلیلرك‌دخی امدادیله‌جزیره‌یی تحت‌اداره‌سنه آلمشدر .

فورمونت (Fourmont) فرانسه مشاهیرمستشرقیندن‌اولوب، ۱۶۸۳ ده (هربلی)ده طـوغمش، و ۱۷۴۵ ده پارسده وفات ایتمشدر . همان بتون آوروپا وآسیا لسانلرینه آشنا اولوب، ۱۷۱۵ ده فرانسه مکتبنده عربی‌معلمی‌اولمش.وآقادمیااعضالغنه‌ده نصب اولنمش ایدی . چین لساننی دخی تحصیل ایدوب، یکرمی سنەلك سعینك ثمره‌سی‌اولمق‌اوزره، بولسانك صرف کتابنی نشر ایتمش؛ وبرلغت‌کتابنك ترتیبنه ده‌تشبث ایتمش ایسه‌ده، اکماله موفق اوله‌مامشدر .

— برادری (میشل فورمونت) دخی مستشرقیـندن اولوب فرانسز مکـتبنده سریانی وحبش لسانلرنی تدریس‌ایتمش؛ واون‌بشنجی لویی طرفندن شرقه اعزام اولنەرق، بعض خطوط قدیمه جمعنه موفق اولمشدر . ۱۶۹۰ ده‌طوغوب، ۱۷۴۶ ده وفات ایتمشدر .

فورمیا (Formia) ایتالیانك(ترادی - لابوره) ایالتنده (غائته)قضاسنده وغائته‌نك ۷ کیلو متره شمال شرقیسـنده اوله‌رق غائته کورفزینك‌ساحل شمالیسـنده برقصبه اولوب، ۹۱۵۰ اهالیسی وکوزل منظره‌سی واردر .

فورمیغاس (Formigas) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك(میناس‌جرائس) جمهوریتنده و(اوروپرتو) نك ۳۷۰ کیلو متره‌شمال غربیسنده برقصبه‌اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی،دری، حیوانات وکهرچـله اخراجاتی وجوارلرنده کلیتلی کهرچله ایله نسلی منقطع حیوانات قدیمه انقـاضنی حاوی غریب مغاره‌لری واردر .

فورمیه (Fourmies) فرانسه‌نك (نور) یعنی«شمال» ایالتنده (آوسنه) قضاسنك «تراون» ناحیه‌سنده‌وتراونك ۹ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه‌اولوب، ۸۱۵۰ اهالیسی، دمیرمعدنی، دمیرخانەلری، اسکیدن‌بری موجودجام فابریقـه‌سی، یوك وپاموق و ایپـك ایپلیکخانه‌لری ومرصیچقی خانه‌لری واردر .

فورن (Furens) فرانسه‌نك (لوآره) ایالتنده (لوآره) ایرماغنـه تابع برنهر اولوب، مجراسنك بویی آنجق قرق‌اللی کیلو متره ایسه‌ده، جسیم بندلرله صویی بریکدیریلوب، مجراسی اوزرنده اولان (سنت‌اتیان)شهری اچنده وجوارنده‌پك‌چوق‌ماکینه‌لرچویرمسیله مشهوردر.

فورنس (Fornes) انکلتره‌نك شمال‌غربی جهتنده و (لانقاسـتر) ایالتی داخلنده برکوچك خطه اولوب، صنایعنك‌ترقیاتیله وفابریقه‌لرینك کثرتیله مشهوردر .

فورنو (Furneaux,) ونام دیکرله فلیندر (Flinders) آوسترالیانك منتهای جنوب‌شرقیسیله‌تاسمانیا‌آره‌سنده‌کی (باس)بوغازینك جنـوب شرقی جهتنده برصره آطـه‌لر اولوب، (فلیندر)و(قاب‌بارن) اسملریله ایکی‌بیوك، (قلارکه) اسمیله‌براورتانجه‌وبرچوق کوچك آطه‌دن‌مرکبدر. بیوکلری طاغلق وآچق یرلری قوملق اولوب،اك یوکسك تپه‌لری ۷۶۰ متره‌یه قدر چیقار.اورمانلری آزدر . اك بیـوکلری اولان (فلیندر) ك بویی ۷۵ واکی ۱۶ کیلومتره‌دردر .

فورنه (Furnes) بلجیقه‌نك غربی فلاندره ایالتنده و(بروژه) نك ۴۳ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل ایله فرانسه حدودی قربنده وبرچوق جدوللرك اورته‌سـنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۴۹۳۰ اهـالیسی، دباغخانه‌لری، کتن منسوجات فابریقه‌سی‌وحیواناتله ساده باغ وحبوبات تجارتی واردر .

فوروم { (Forum) روماشهرينك وسطنده بولنمش واسع برميدان اولوب، ازمنهٔ قديمه‌ده نطق ايرادينه مخصوص بركرسی ايله وبرچوق هيكللر، مسله‌لر، ستونلر وسائره ايله مزين ومصنع معابد وسائر ابنيه ايله محاط ايدی . قرون وسطاده صغير بازاری اتخاذ اولنمشدی . بيوك ناپوليون رومايی استيلا ايتديكنده، بو ميدانی تطهير ايدوب، برچوق آثار عتيقه ميدانه چيقارمش؛ واووقتدن بری تحرياتده دوام اولنمشدر .

فوروم { (Forum) بواسم «ميدان» و «بازار» معناسيله ديكر اساميه مضاف اوله‌رق اسكی روماليلر عندنده بروجه آتی برچوق معموره‌لرك اساميسنی تشكيل ايديور : فوروم آپی اومبرياده، اليوم ـ ان‌دوزنتز) .ــ فوروم آلينی، غاليا چيزالپينه‌ده، اليوم (فراره) .ــ فوروم بوييلی، غالياچيزالپينه‌ده، اليوم (فورليمپوپولی) .ــ فوروم ديوغونتوروم، غالياده، اليوم (قرما) .ــ فوروم سغوسيا ووروم، غاليانك ليونزه خطه‌سنده، اليوم (فور) .ــ فوروم سمپرونی، اومبرياده، اليوم (فوسومبرونه) . ــ فوروم غالوروم ، غالياچيزالپينه‌ده مودنه قربنده، اليوم (سان‌دونينو) ياخود (قاستل فرانقو) .ــ فوروم قلودی، آلپ سلسلهٔ جبالنده غاليا جهتنده ، اليوم (مونتيه آن تارانتز) .ــ فوروم قورنلی، غاليا چيزالپينه‌ده ، اليوم (ايموله) .ــ فوروم ليوپی، غالياچيزالپينه‌ده، اليوم (فورلی) .ــ فوروم نرونيس ، غاليانك ناربونزه خطه‌سنده، اليوم (لودوه) .ــ فوروم نوووم، غالياچيزالپينه‌ده، اليوم (فورنو) .ــ فوروم ولقانی، قامپانيه‌ده ، اليوم (سولفاتاره) . ــ فوروم يولی، ونديكده ، اليوم (چيويداله‌دی فريولی) وغاليانك ناربونزه خطه‌سنده، اليوم (فرژو) .

فوروننوس { («Phoroneus») يونان قديمك (آرغوس) شهرنده ميلاد عيسادن ١٩٠٠ سنه‌اول حكمسورمش برحكمدار اولوب، اسمنه نظراً مصردن اورايه هجرت ايتمش، وفراعنه‌دن بولنمش اولملیدر .

فوره { (Fure) فرانسه‌نك (ايزره) ايالتنده وايزره ايرماغنه تابع برنهر اولوب، مجراسنك طولی آنجق ٤٠ كيلومتره اولديغی حالده، بندلر ياردميله پك‌چوق ماكينه‌لرك تحريكنه يارار .

فوره‌نوار { (Forêt-Noire, Schwarzwald) وآلمانجه اشوارچوالد يعنی «قره اورمان» ، آلمانيه‌نك غرب جهتنده اورمانلرله مستور بر سلسلهٔ جبال اولوب، وورتمبرغ قراللغيله باده بيوك دوقه‌لغنده (رين) مجراسنه متوازياً جنوبدن شماله اوزانير . بويی ٢٦٠ واكی ٥٠ كيلومتره اولوب ، سنه‌ده سكز آی قار ياغمغله ، هواسی صوغوق وسرتدر. طونه ايرماغيله (رين) ايرماغنك برقاچ تابعی بو سلسله‌دن نبعان ايديور . دمير، باقير، كومش وقورشون معدنلری واردر .

ــ وورتمبرغ قراللغنك برايالتی دخی بواسمله مسمی اولوب ، بويی ١٠٠ و اكی ٩٥ كيلومتره واهاليسی ٤٥٥٠٠٠ كشيدر. مركزی (روتلينكن) شهريدر .

فوری { (مولانا احمد بن عبدالله) اوتنجی قرن هجری شعراسندن اولوب ، آرناؤد جنسيتنه منسوبدر. چوجق‌ايكن، خرستيان اولديغی حالده، غزات الينه اسير دوشوب، الدن اله صاتيله‌رق، استعداد طبيعيسيله تحصيل علم ايتمش؛ وعالم معناده محی‌الدين عربی حضرتلری طرفندن كنديسنه تلقين دين اولنه‌رق، اهتدا ايلمش‌ايدی. بعده طريق‌علمی‌يه‌سلوكله، بعض مدرسه‌لرده مدرس اولمش؛ ومعيت سلطان سليمانده نخجوان سفرينه دخی كيتمش ايدی . نهايت شام مفتيسی اولوب ، ٩٧٨ ده اوراده وفات ايتمشدر . شعر و انشاسی وعلوم متداوله‌يه وقوفی اولوب ، « دررغرر » ه حاشيه‌سی وسائر كتب تدريسيه‌يه تعليقاتی والسنهٔ ثلثهٔ اسلاميه‌ده كوزل اشعاری واردر . قانونی سلطان سليمان خانك ديوانی جمع و ترتيب ايدن دخی بو ذاتدر . مرتب ديوانی واردر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

دنيادن مرده‌لری صانمه عبور ايلديلر
ياتديلر آرقه‌لری اوزره حضور ايلديلر

فوريه { (Furies) اسكی يونان و روما اساطيرنده كنهكارلری تعذيبه موكل زعم اولنور بر طاقم پريلر ايدی. بواسمك «پری» اسم فارسيسيله لفظاً و معناً مناسبتی دركاردر .

فوزارو { (Fusaro) ایتالیاده ناپولینك ۱۹ کیلومتره غرب جنوبیسنده بر کوچك کولدر .

فوژادوسنت‌فوند { Faujas de Saint-) (fond) علم الارضك مؤسسلرندن اولوب، ۱۷۵۰ تاریخنده فرانسه‌نك مونتلیار قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۱۹ ده وفات ایتمشدر. برکانلره ومعادن وسائره‌یه متعلق بر خیلی کشفیاتی واردر .

فوژره { (Fougères) فرانسه‌نك (ایله مع ویلنه) ایالتده و (رنه) نك ۸:۸ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی ، داخلی مکتب اعدادیسی ، غریب تفرجکاهلری، براسکی قلعه خرابه‌لری، یلکن بزی وشاپقه وفانیله فابریقه‌لری ودباغخانه‌لریله بویا خانه‌لری واردر .

فوژرول لکلیز { (Fougerolles-L'église) فرانسه‌نك یوقاری ساؤنه ایالتده و(لوره) نك ۲۶ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وکیراسو اخرا- جاتی واردر .

فوسانو { (Fossano) ایتالیا نك پیامونته خطه سنده و (قونی) نك ۱۹ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق استوده قریبنده بر قصبه اولوب، ۱۶۰۰۰ اهالیسی ، استحکاماتی وترسانه‌سی واردر .

فوست { (Fust) فن طباعتك ایجاد وقبولنه خدمت ایدن اوچ ذاتك بری اولوب، کوتمبرغ وشوفر ایله برلکده بوایشه چالیشمشدر . کندیسی زنکین بر قیومجی اولوب ، ۱٤٥٠ تاریخنده اصل طباعتك موجدی اولان کوتمبرغ ایله عقد شرکتله، ابتدا آغاجدن لوحه‌لر وبعده متحرك حرفلر حك‌ایده‌رك، محصول‌سعیلرینی میدانه وضع، یعنی بر انجیل طبع ایتمشلردی. بعده اصل موجد اولان کوتمبرغدن آیریله‌رق، شوفرایله عقد شرکت ، وبونی داماد ایتمش‌ایدی. بوایکنجی شرکت‌دخی زبور ودیکر بعض کتب نشر ایتمشدر. فوست ۱٤٦٦ ده بارسه کیدوب ، ظن اولندیغنه کوره ، اوراده وبادن وفات ایتمشدر .

فوسومبرونه { (Fossombrone)ایتالیانك وسطلرنده و (اورین) ك ۱۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب ، ۸۵۰۰ اهالیسی وایپك تجارتی واردر . اسکی بر قصبه اولوب، میلاددن ۲۰۷ سنه اول قرتاجلی (آسدروبعل) بوراده مغلوب اولمشدی. اسم‌قدیمی « فوروم سمپرونی » در .

فوسیله { (Monts Faucilles)(فرانسه‌ده (ووسژ) سلسله‌سنه مربوط بر طاغ اولوب، قوس‌شکلنده شرقدن‌غربه اوزانه‌رق، موزه و موسل حوضه‌لرینی ساؤنه حوضه‌سندن آیریور .

فوسینیی { (Faucigny) ملغا ساردنیه قراللغنك بر ایالتی اولوب ، شمدیکی حالده پاریسی فرانسه نك یوقاری ساووآ ایالتنه وپاریسی ایتالیانك جنوه ایالتنه ملحقدر . بویی ٦۰ و اکی ۳۱ کیلومتره‌اولوب، ۱۰۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدی. طاغلق بر یر اولوب، مرکزی (بونویله) ایدی . وقتیله بر بارونلق صورتنده اداره اولنوب، ۱۲۳۳ ده جهازطریقیله(ساووآ) قونتلغنه الحاق اولنمش؛ و ۱۸۱٥ ده اسویچره‌نك بیطرفلنی امتیازینه اشتراك ایتمشدی . ۱۸٦۰ ده اسویچره‌نك اعتراضاتیله برابر، قسم‌اعظمی فرانسه‌یه الحاق اولنمشدر .

فوسی‌یامه { (Foussi-Yama) جاپونك الك یوکسك طاغی اولوب ، نیپون جزیره‌سنك وسطلرنده واقعدر. سونمش بر برکان‌اولوب، ذروه‌سی ۳۷۵۰ متره ارتفاعنده‌در. اتکاری غایتله کوزل اولوب، ارتفاعه کوره‌مختلف نباتات طبقه‌لرینی حاویدر .

فوش { (Fauche) فرانسه مشاهیرمستشر- قیننددن‌اولوب،۱۷۹۷ده‌طوغمش، و ۱۸۹٦ ده وفات ایتمشدر . سانسکری لسانه آشنا اولوب، برنجی اوله‌رق « رامایانه » منظومهٔ مشهوره‌سنی ۹ جلدده و « مهابراته » منظومه‌سنك قسم اعظمنی ۷ جلدده ترجمه ونشر ایتمشدر .

فوشان { (Fou-Chan) چینك جنوب جهتنده واقع (قوآنغ تونغ) ایالتنده وقانتونك ۳۵ کیلومتره جنوب غربیسنده

بيوك برشهراولوب، تقريباً ٤٠٠٠٠ اهاليسى، ايپك وپاموق منسوجاتى، چينى‌معمولاتى وپك ايشلك تجارتى واردر .

فوشنج (وفارسى بوشنك) هراتدن ١٠ فرسخلق‌مسافه‌ده اشجاروفواكهى چوق بر وادى دروننده بركوچك قصبه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمشدر. هرات شهرينه ميوه وسبزه وسائره اورادن كليرمش .

فوغاراش (Fogarach) مجارستانك ترانسيلوانيه (يعنى اردل) خطه‌سنده و (قرونستاد) ك ٤٩ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق (آلوته) نهرى اوزرنده بر قصبه‌اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى، كوزل بركوپريسى واسكى برقلعه‌سى واردر .

فوغو (Fogo) آفريقانك‌ساحل‌غربيسى قارشيسنده پورتكيزه تابع « يشيل برون » جزايرندن برى اولوب، سانتياغوآطه‌سنك غرب جهتنده واقعدر. محيط دائره‌سى ٦٠ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ٤٤٢ مربع كيلومتره اولوب، ١١٠٠٠ اهاليسى واردر . الك ايى ليمانى اولان (نوساسنوره دالوز) ١٤°٥٣′ عرض شمالى ايله ٢٦°٥٨′٥٧″ طول غربيده واقعدر . ٢٧٠٠ متره ارتفاعنده بر بركانى واردر،كه اللى سنه اول آتشلر پوسكورور دى . هواسى غايتله صاغلام اولوب، هله سل رئه علتنه مبتلا اولانلره چوق ايى‌كلير. آنجق قوراقلقلرى صيقجه‌در . طوپراغى پك منبت اولوب ، توتون ومصر ايله آوروپانك بتون ميوه وسبزه‌لرى حاصل اولور . كوكورد، نشادور وسائر املاح ايله سونكر طاشى وسوزكى طاشى وسائره بولنور .

فوقاس (Phocas) قسطنطنيه روم ايمپراطورلرندن اولوب، ٦٠٢ تاريخ ميلاديسنده طونه نك شمالنده مقيم عسكر طرفندن ايمپراطورلغى اعلان اولنمش ايدى . بعض قوانين ونظامات ترجمه ايتديرمشدى .

فوقس (Fox) انكلتره نك الك بيوك خطيبلرندن و رجالندن اولوب ، ١٧٤٨ ده لوندره‌ده‌طوغمش، و١٨٠٦ده وفات ايتمشدر. سربستى طرفنى التزام ايدوب، برقاچ‌دفعه خارجيه ناظرى اولمش ؛ و (پيت) ك مسلكنه قارشى پارلمنتوده شدتلى مخالفتلر ده بولنمشدى . على‌الخصوص فرانسه جمهوريتى وآمريقانك استقلالى حقنده مخالف بر مسلك طوتوب ، شدتله التزام ومدافعه ايتمشدى .

فوقشانى (Fokchani) رومانيه‌نك‌افلاق قسمنده وبكرشك ١٣٠ كيلو- متره شمال شرقيسنده اوله‌رق (ميلفوو) نهرينك ساحل يميننده بر قصبه‌اولوب، ٢٠٠٠٠ اهاليسى واردر .

فوقوق (Phou-Quôc) سيام‌كورفزينك جنوب‌شرقى‌قسمنده‌واقع‌وفرانسه مستعمراتندن قوشنشين حكومتنه تابع بر جزيره اولوب، مثلث‌الشكل اولديغى‌حالده، بويى ٥٠ و اكى ٢٦ كيلومتره‌در . مساحهٔ سطحيه‌سى ٨٠٠ مربع كيلومتره اولوب، يالكز ٢٠٠٠ اهاليسى‌واردر .

فوقوئوقه (Foukouoka) ژاپونيه‌نك (كيوسو) جزيره سنده ، توكيونك ٨٩٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده و ناغاساكينك ١٠٠ كيلومتره شمال‌شرقيسنده وبرخليجك ايچنده واقع بر شهر اولوب، تقريباً ٣٥٠٠٠ اهاليسى واردر .

فوقوئى (Foukoui) ژاپونيه‌ده نيپون جزيره‌سنك (ايشيقاوه)ايالتنده و(آسووه) نهرى‌اوزرنده‌برشهراولوب، ٣٩ ٧٨٥ اهاليسى واردر .

فوكان (Fou-kian) چينك‌ساحل‌شرقيسنده بر ايالت اولوب، شمالاً (جه‌كان) غرباً (كان سى) ، جنوباً دخى (قوآنغ تونغ) ايالتلريله محاط و محدود در . شمال شرقيدن جنوب غربى يه بويى ٤٠٠ و اكى ٢٠٠ كيلومتره قدر اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى، فورموزه جزيره سى داخل اولديغى حالده ، ١١٨ ٠٠٠ مربع كيلومتره و اهاليسى ٢٢ ٨٠٠ ٠٠٠ كشيدر . مركزى (فوچئو) شهريدر . اوچ مليون اهالى‌يى جامع

اولان (فورموزه) جزیره‌سیله برابر ١٠ سنجاغه منقسمدر. بو ایالتك اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب ، ایالتك حدود غربیه و شمالیه سنده نبعانله شرق جنوبی‌یه طوغری جریان ایدر برچوق انهاری واردر. بونلرك الك بیوكی مركزی قربنده منصب اولان (سی‌هو) ونام‌دیگرله (مین‌كان) نهریدر. (هیامن) جزیره‌سنده واقع (آموی) اسكله‌سی بو ایالته ملحق اولوب، بونكله مركزحكومته اوروپا تجارینك تقربنه‌چین دولتی‌طرفندن مساعده‌اولنمشدر. هواسی زیاده‌جه صیجاق ایسه‌ده ، صاغلامدر . اراضیسی حد ذاتنده پك منبت دكل ایسه‌ده، پك گوزل ایشلنوب ، حتی الك صرب طاغلرك اتكلری دخی سدلرله تارلایه تحویل اولنمشدر . هله جدوللر وسدلر واسطه‌سیله صولامه اصولی اوقدر ایلری گوتورلمشدر، كه الك یوكسكده بولنان اراضی دخی اروادن محروم براغلمامشدر. باشلیجه محصولاتی : پرنج ، بغدای ، شكر قامشی، چای، توتون، باموق ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارت اولوب ، هله پورتقاللری پك چوقدر. سائرحیوانات اهلیه‌سی آز ایسه‌ده ، طوموزلریله طیور بیتیه‌سی پك چوقدر. اهالی كثرتله ایپك بوجكی یتیشدیرر ، و بالقجیلق دخی الك باشلی مدار معیشتلریدر. اورمانلری چوق اولوب، محروقات وكراسته احتیاجاتنه تقابل‌ایدر. طاغلرنده گومش وآلتون معدنلری وار ایسه‌ده، اخراجلری ممنوع اولوب ، یالكز دمیر ، قلای ، جیوه وبعض ذی قیمت طاشلرچیقاریلر. صنایع‌خیلی ایلری‌اولوب، ایپك و باموقدن‌غایتله گوزل‌وظریف قماشلر، دمیر وچلیكدن انواع‌آلات وادوات،كاغد، جام ، سفائن وسائره اعمال اولنور . چینلیلر بو معمولاتی كندیلری جاپونیه‌یه ، آنامه ، سیامه، جاوه‌یه ، سوماتره‌یه، فیلیپینه جزایرینه وسائرجهاته گوتوروب، مقابلنده‌محتاج‌اولدقلری موادی‌كتیررلر. تجارتلری پك ایشلكدر . اهالیسی پك چالیشقان وجسور آدملر اولوب، تجارتله وایشجیلكله دنیانك هرطرفنه‌كیدرلرسه‌ده، بریرده یرلشمیوب، سرمایه ایدندكدن‌صكره ، مملكتلرینه عودتله، اوراده‌تأهل ایدرلر. ٦٠٠٠٠٠ اهالی‌یی‌جامع‌اولان‌مركزندن بشقه بر قاچ جسیم شهری اولوب ، چان چئونك ١٠٠٠٠٠ ، آموی ٣٠٠٠٠٠ ، لین قونك ٢٥٠٠٠٠ ، یون پینك ٢٠٠٠٠٠ ، آنهایك ٦٠٠٠٠ اهالیسی واردر .

فوكیده (Phocide) یونان‌قدیمك برخطه‌سی اولوب، شرقاً بیوتیا ، شمال شرقی جهتندن لوقریده ، غرباً اتولیا خطه‌لریله ، جنوباً دخی‌قورنته كورفزیله محاط ایدی. مركزی واك محكم شهری (الاتیا) ایدی . داخلنده بولنان و یونان قدیمك الك مشهور معبدینی حاوی اولان (دلفی) قصبه‌سی ایسه مستقل برحكومت حالنده بولنیوردی. اراضیسی طاغلق وآز منبت اولوب ، اهالیسی فقیراولدقلری‌حالده جسارتله مشهور ایدیلر. ایكی دفعه دلفی معبدینی یغما ایدوب، سائر یونانیلرك خصومتنی جلب ایتمش ؛ وبرنجیسنده مقاومت ایده‌بیلمشلر دیسه‌ده، ایكنجیسنده ماكدونیه حكمداری ایكنجی فیلیب اوزرلرینه یورودیكندن ، مغلوب اولوب، آمفیقتریون مجلسنه دخولدن منع‌اولنمشلردی. الیوم دوریده ولوقریده خطه‌لریله برلشدیریله‌رك ، فتیوتیده مع فوكیده اسمیله برایالت اتخاذ اولنمشدر. [« فتیوتیده مع فوكیده » ماده‌سنه مراجعت .]

فوكیون (Phocion) یونان قدیمه آتنه حكومتنك الك مشهور سردار وخطیبلرندن اولوب، میلاد عیسادن ٤٠٠ سنه‌اول طوغمش؛ وافلاطون واكسنوقراتدن فلسفه‌یی‌تحصیل ایدوب، بعده عسكراكه سلوك ایتمشیدی . بعض محارباتده‌ابرازاهلیت‌ایلمشدی. ماكدونیه‌حكمداری فیلیپك آتنه‌لیلرك تحت اتفاق و یا حمایه‌سنده بولنان بعض یرلره تجاوزنده خطیب شهیر (دموستن) آتنه‌لیلری تهییج ایتدیكی حالده، فوكیون اعتدالی و عاقلانه حركتی توصیه‌دن گری طورمدیغندن ، خلقك سؤ ظنه مظهر اولمش‌ایسه‌ده ، ایجابنده ینه عسكرك قوماندهسی كندیسنه احاله اولنوردی . فیلیپك وفاتندن‌صكره، صلح‌ومسالمتی تكلیف‌ایچون، اسكندرك نزدینه‌گوندریله‌رك ، مشارالیهك توجهنی قزانمش؛ وحتی اسكندر كندیسنی كندی خدمتنه آلمق ایستمش ایسه‌ده ، فوكیون بوبابده‌كی‌تكلیفاتی عالی جنابانه رد ایتمشدی. اسكندرك وفاتندن‌صكره آتنه‌لیلرك ماكدونیه‌لیلره قارشی‌حرب‌ایتملری‌فكرینه

مانع اولمق ایستمش ایسه‌ده، سوزی دیکلنلمیوب، ۸۰ یاشنی متجاوز اولدیغی حالده ، ینه قومانده کندیسنه احاله اولنمش ؛ وآتینه ساحلنده ماکدونیه‌لیلری مغلوب ایتمش‌ایسه‌ده ، پیره‌نك ضبطنه مانع اوله‌مدیغندن ، عوامك سؤ ظننه دوچاراولوب ، آتنه‌نك‌ضبطندن‌صکره، غالب‌اولان (پولیسپرخون)ك تکلیفیله آتنه‌لیلر طرفندن اعدامنه حکم اولنه‌رق ، قبل‌المیلاد ۳۱۷ تاریخنده کندیسنه زهرایچیرلمشدر.

فوکیه { (Phocée) آسیای صغیر ساحلنده وازمیر کورفزی مدخلنده برشهر قدیم اولوب، الیوم (فوچه) تسمیه اولنان‌قصبه‌در. بوشهر برآتنه‌لینك ریاستیله‌کلمش‌فوکیده مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمغله، بو اسمله تسمیه، ویونیه حکومات متفقه‌سی هیئتنه ادخال اولنمش ایدی . ناوستاتم ولامبتره اسملریله ایکی لیمانی وار ایدی . بو شهرك اهالیٔ قدیمه‌سی تجارت بحریه‌ده پك قوتلی اولوب، غالیا و اسپانیه سواحلنده برچوق مهجرلر تأسیس ایتمشلردی . ماسالیه یعنی مارسلیه شهری دخی بونلرك تأسیس کرده سی ایدی . کیخسروك سردارلرندن بری بو شهری محاصره ایتدیکنده، اکثر اهالیسی مهجرلرندن قورسیقه جزیره سنده واقع (آلالیه) شهرینه هجرت ایتمشلردی .

فول { یاحوپهول (Phul) آثور حکمدارلرندن اولوب ، (ساردانا بعل) ك اوغلیدر . پدرینك سقوطنده یالکز نینوی‌یی‌محافظه ایدوب ، بعده صور وصیدا ایله دمشقی‌ضبط ایتمش؛ و بنی اسرائیله دخی مسلط اولوب، بونلرك حاکمی بولنان‌مناحم بیك تالانته‌قارشی صلحه‌موفق‌اولمشدی. قبل‌المیلاد ۷۵۹ دن ۷۴۲ تاریخنه دك ۱۷ سنه حکم سورمشدر .

فول { یاخود فولا (Foul, Foula) اسقوچیه‌نك شمالنده‌واقع‌شتلاندجزایرندن برکوچك‌آطه اولوب، بویی ۳۲۲۰ و اکی ۲۴۰۰ متره‌در . طاغلق و ساحلی پك صرب اولوب ، اطرافنده دکیز دائما متموج بولنور . سواحلنده پك چوق طیور بولنوب، بونلرك یمورطه‌ویاوریلرینی طوپلایان‌آوجیلر‌کندیلرینی‌ایپله‌صارقیدیرلر. آطه‌نك ۲۶۰ اهالیسی واردر .

فولا { یاخودفوله، فولاته، پول (Foulahs, Foulatas, Pouls) سودان غربی ووسطیده چاد کولندن بحرمحیط آطلاسی‌ساحلنه‌دك منتشر ونیل مجراسنه‌دك بعض‌شعبه‌لری بولنور بیوك برقوم اولوب ، بو برلرك اکثرنده و هله سنغال و نیجر ایرماقلری حوضه‌لرنده فولالر قوم حاکم حالنده بولنمقده ، وحکومت بونلرك النده بولنوب ، اصل یرلی‌اهالی‌اولان‌زنجیلر بونلره تبعیت‌ایتمکده‌در. فولالر زنجی اولمیوب، قافقاس عرقنه منسو بدرلر . هر نه قدر رنکلری آز چوق اسمر و باقیر رنکنه چالار ایسه‌ده، سیمالری‌دوز کون، صاچلری‌یوموشاق واوزون، طوداقلری اینجه ، برونلری‌دوز، آنلری کنیش وقدوقامتلری موزوندر . کندیلری جسور وجنکاور آدملردر . جمله سی دین اسلامله متدین اولوب، صلابت دینیه‌لری‌ده کالده اولمغله ، زنجیلر بیننده دین اسلامی نشر ایتمکی وظیفه اتخاذ ایده‌رك، بو صوك زمانلرده بحر محیط آطلاسی سواحلنه وقونغو وادیسنه‌دك نشر اسلام ایتمشلردر . قرن سابقده سودان غربیده برقاچ بیوك دولت تأسیس ایدوب، بونلرك‌اك بیوکی (سوقوتو) حکومتی‌ایدی. بو دولت ورثه بیننده انقسام ایتمش ایسه ده ، کرك بونك پارچه‌لری وکرك سائر کوچك فولا دولتلری الیوم بولنمقده‌در . فولالر بربرلری مافوقنده عد اولنور صنوفه منقسمدرلر. بعضلری خالص‌الجنس اولوب، بعضلری‌ایسه فولالرك زنجیه‌لرله ازدواجندن متولد ملزدرلر، وبونلرك صور ودرجات مختلفه‌سی واردر. چونکه فولالر، کندی جنسیتلرینه اصالت ویردکلریچون ، قیزلرینی زنجیلره ویرمزلرسه‌ده ، کندیلری زنجیه جاریه‌لر استفراش ایدرلر .

فولالر عن اصل کوچبه بر قوم‌اولوب، ابتدا مغرب‌اقصانك جنوب‌جهتلرنده ساکن بولنمش‌ایکن، خیلی اسکی بر زمانلرده جنوبه وبعده شرقه‌طوغری یاییله‌رق، سودانك هر طرفنی قاپلامش، واستعداد طبیعیلری حسبیله، زنجیلره تفوق ایتمش اولدقلری آکلاشیلیور. آنجق حکومته نائل اولوب سودان جنوبی یه و بحر محیط آطلاسی‌یه طوغری فتوحاته کیریشمه لری یکی اولوب ، قرن سابق اوائلنده (عثمان دان فودیه) اسمنده بری مشرك زنجیلر بیننده نشراسلام مقصدیله خروج‌ایده‌رك ، مرکزی

(سوقوتو) شهری اولمق اوزره، بر بیوك دولت تأسیس ایتدکدن صکره، اولادی بیننده تقسیم ایتمکله، قوتی کسر ایتمش ایسه‌ده، مرکزده خلفی اولان اوغلی (محمد بلو) دخی خیلی قوتلی ایدی. بعده سنغال وادیسنده عبدالکریم ودها بریده شیخ عمر اسمنده ایکی کشی ظهور ایدوب، بونلر دخی خیلی فتوحات ایتمشلرسه‌ده، سطوتلری حیاتلریله محدود قالمشدر. هرحالده فولالر زنجیلره نسبةً مدنی واداره‌یه مقتدر اولوب، صلابت تامه ایله تعقیب ایتدکلری نشراسلامله برابر سودانك مهما امکن دائرهٔ مدنیت ومعموریته کیرمسنه خدمت ایتمکده، وکیتدکجه دائرهٔ نفوذلرینی جنوبه یعنی قونغو وکینه‌یه طوغری توسیع ایلمکده‌درلر.

فولتون (Fulton) فن میخانیکی مشاهیر علماسندن واعاظم اصحاب اختراعدن اولوب، ۱۷۶۵ تاریخنده ممالك مجتمعه‌ده پانسیلوانیه‌نك (لیتله برتین) قصبه‌سنده طوغمش، و ۱۸۱۵ ده وفات ایتمشدر. برچوق ماکینه‌لر ایجاد ایتدکدن صکره فرانسه‌ده مارکی دو (ژوفروی) ك ایجاد ایتمش اولدیغی واپوری اکمال ایله، عملیاتی اجرا ایده‌رك، بو بیوك ایجادی قوه‌دن فعله چیقارمشدر. مملکتنده انهارده ایشلمك اوزره، واپورلر اعماله مأمور اولوب، بر بیوك ثروت قزانمش؛ ومنسوب اولدیغی فنه دائر برقاچ اثر براقمشدر.

فولدوار (Foldoar) مجارستانك تولنه ایالتنده و سیمولورنیانك ۳۵ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طونه اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، طوز دپوزیتوسی وواپور اسکله‌سی واردر.

فولده (Fulda) غربی پروسیه‌ده (هسه ناسو) ایالتنك قاسل سنجاغنده وقاسلك ۸۷ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰۷۵۰ اهالیسی وباموق منسوجاتله موم، آلات موسیقیه، ساخته چیچك وسائره فابریقه‌لری واردر.

فولده (Fulda) غربی پروسیه‌نك (هسه) خطه‌سنده برچایدر، که (رونکبیرکه) طاغندن نبعانله، شمالدن جنوبه آقه‌رق، ۱۹۵ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (ورا) چایله برلشه‌رك، (وسر) ایرماغنی تشکیل ایدر. آشاغی طرفی سیرسفائنه صالحدر.

فولغاندروس (Pholegandros) یونانك کیقلاده جزایرندن کوچك برآطه اولوب، تابع اولدیغی (میلو) جزیره‌سنك ۲۷ کیلومتره شرقنده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۲ مربع کیلومتره اولوب، یالکز برقریه‌سی و ۱۰۵۰ اهالیسی واردر.

فولقستونه (Folkstone) انکلتره‌نك (کنت) ایالتنده و (دوره) نك ۱۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده برقصبه واسکله اولوب، ۱۲۷۰۰ اهالیسی، ایشلك تجارت بحریه‌سی ودکیز بانیه‌لری واردر.

فولویوس فلاقوس (Fulvius Flaccus) روما رؤساسندن اولوب، میلاددن ۱۲۵ سنه اول قونسلوسلغه کچدیکنده، غراقلرك تشبثاتنه یاردیم ایتمش؛ وزراعت قوانینی اجرا ایدوب، ایتالیاده ساکن اقوامك جمله‌سنی حقوق مدنیه‌دن مستفید ایتمك ایستمش ایدی. قبل المیلاد ۱۲۱ تاریخنده قونسلوس اوپیموس طرفندن قراقوس ایله برابر محاکمه‌یه دعوت اولندقده، استنطاقه جواب اعطاسندن استنکاف ایله، (آونتین) طاغنه چکلمش ایسه‌ده، تعقیب اولنه‌رق، اوغلیله برابر قتل اولنمشدی.

فولویوس نوبیلیور (Fulvius Nobilior) روما مشاهیرندن اولوب، میلاددن ۱۹۶ سنه اول اسپانیه والیسی اولدیغی حالده، او وقته‌دك ضبطی محال ظن اولنان تولده‌یی فتح ایتمش؛ و ۱۸۹ ده قونسلوس اولوب، یونانه سفر ایده‌رك، اتولیه‌لیلری تحت اطاعته آلمش، وآمبراکیا وکفالونیه‌یی ضبط ایتمش ایدی.

فولویه (Fulvie) اسکی روما مشاهیرندن قلودیوسك زوجه‌سی اولوب، بونك قتلندن صکره مارق آنطوآنه وارمش؛ وبونك دسایسنه ومظالمنه اشتراك ایتمشیدی. زوجی قیصرك قاتللریله محاربه ایتمکده ایکن، فولویه رومه‌ده بالاستقلال اجرای حکم ایتمش؛ وقیزی قلودیه‌یی تطلیق ایدن اوقتاودن انتقام آلمق ایچون، قاینیله بالاشتراك، بیوك بر فتنه اویاندیرمش؛ ونهایت

رومايي تركه مجبور اولدقده ، پروزه ده قپانوب ، بر اوزون مدت طياندقدن صكره ، قبل الميلاد ٤١ تاريخنده آجلقدن تسليمه مجبور اولمشيدى . بعده قوجه‌سيله كوريشمك اوزره، آتنه يه كيتمش : و بونك قليوپاتره‌يه اولان عشق وعلاقه‌سندن حاصل اولان قيصقانجلق سبب موتى اولمشدر .

فوله { فلسطينده بر قصبه اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور .

فولهام { (Fulham) انكلتره‌نك (ميدلسكس) ايالتنده و لوندره‌نك ٩ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق (تاميزه) نهرينك ساحل يسارنده بيوك بر قريه اولوب، ١٧٠٠٠ اهاليسى، كوزل بر سرايي وبعض صيفيه‌لرى واردر .

فولهورن { (Faulhorn) اسويچره‌ده برنه نك ٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده و (غرنيدوال) واديسيله (بريتز) كولى آره‌سنده برطاغ اولوب، ٢٧٥٣ متره ارتفاعى واردر. تپه‌سندن ٣٠ متره آشاغيده برمسافرخانه واردر ، كه اوروپانك موقعاً اك يوكسك بناسيدر .

فولينيو { (Foligno) ايتاليانك پروزه ايالتنده و پروزه‌نك ٤٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده برقصبه‌اولوب، ٨٤٧٠ اهاليسى، دباغخانه‌لرى وموم فابريقه‌سى واردر .

فوماى { (Fumay) فرانسه‌ده آردنه ايا- لتنك (روقروا) قضاسنده ومركز قضانك ١٧ كيلومتره شمال شرقيسنده ناحيه مركزى برقصبه‌اولوب، ٤٦٩٠ اهاليسى، آردواز اوجاقلرى و دوكمخانه‌لرى واردر .

فونتنبلو { (Fontainebleau) فرانسه نك سينه معمارنه ايالتنده (ملون)ك ١٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده و پارسدن ليونه كيدن دمير يول خطى اوزرنده اوله‌رق پارسدن ٥٩ كيلومتره‌لك مسافه‌ده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١١ ٩٣٩ اهاليسى، غايتله مصنع ومزين بر بيوك سرايي و اطرافنده واسع وشايان تماشا بر اورمانى، طوپجى واستحكام عمليات مخصوص عسكرى مكتبى، داخلى مكتب اعداديسى، كتبخانه‌سى، پياده و سوارى قشله‌لرى، چينى وپورسلن فابريقه سى و جوارلرنده حاصل اولور پك مقبول اوزومى واردر .

فونتنل { (Fontenelle) فرانسه نك اك بيوك علما ومحررندن اولوب، ١٦٥٧ ده (روئن) ده طوغمش، و١٧٥٧ ده تام يوز ياشنده پارسده وفات ايتمشدر . والده سى شاعر شهير (قورنى) نك قيزى ايدى . هنوز ١٤ ياشنده ايكن بعض كوزل اشعار نشر ايتمكله شهرت قزانوب ، آقادميانك بر مكافاتنى قزانمش ايدى . بعده بر طاقم تياترو و حكايه كتابلرى و « مكالمهٔ موتى » عنوانيله معنالى بر كتاب يازمش ؛ و دها صكره فنونك بين العوام تعممنه خدمت ايده‌جك كتابلر تحريرينه حصرهمت ايدوب، برچوق تأليفات براقمشدر. « مسكون عالملرك كثرتى » عنوانلى كتابى بو قبيلدن اولان آثارينك اك مشهوريدر. آقادميا اعضالغنه دخى انتخاب اولنمش؛ وآقادميانك تاريخنى يازمشدر . كليات آثارى جمع اولنه‌رق، متعدد جلدلر تشكيل ايتمشدر .

فونتن‌لوك { (Fontaine l'Evèque) بلجيقه ده (هاينو) ايالتنك (شارلروآ) قضاسنده و ١٠ كيلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٥٠٣٠ اهاليسى وطاش‌اوجاقلريله چيوى وآلات رياضيه فابريقه‌سى واردر .

فونتنى لقونت { (Fontenay-le-Conte) فرانسه نك (وانده) ايالتنده و (بوربون وانده) نك ٥٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق وانده نهرى اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ٨٤٥٣ اهاليسى، داخلى مكتبى، مشهور برچشمه‌سى وشاپقه ايله بز وايپ فابريقه‌لرى واردر .

فوندولاق { (Fond-du-Lac) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه نك (ويستونسن) حكومتنده (وينباغو) كولى كنارنده وماديسونك ١٠٠ كيلومتره شمال شرقيسنده سنجاق مركزى برقصبه‌اولوب، ١٨٠٠٠ اهاليسى، ماكينه، صابون و سائره فابريقه‌لرى وكوللردن وميسيسيپى ايرماغنه اولان جدولدن ايشلك تجارتى واردر .

فوندى { (Fondi) ايتاليانك (ترەدى‌لابو- ره) ايالتنده (غائته) قضاسنده و ٢٢ كيلومتره‌شمال غربيسنده اوله‌رق ساحل بحردن

٥ كيلومتره ايچريده بر قصبه اولوب ، ٦٧٤٠ اهاليسى ومشهور شرابى واردر .

فوندى { كورفزى (Baie de Fundy) آمريقاى شمالينك ساحل شرقيسنده و بحر محيط آطلاسيده بر بيوك كورفز اولوب ، انكلتره‌يه تابع دومينيونه مربوط يكى بر ونسويق ايله يكى اسقوچيه خطه‌لرى آره‌سنده جنوب غربيدن شمال شرقى‌يه طوغرى ممتد اولور. ٤٤° ايله ٣٠′ ٤٥° عرض شمالى آره‌لرنده اوزانوب، بويى ٢٠٠ كيلومتره واكى ٤٠ ايله ٦٠ كيلومتره آره‌سنده‌در.

فونزه { (Funsa) ونام ديكرله بوغوته (Bogota) آمريقاى جنوبيده قولومبيه حكومتنك (قونديناماركه) ايالتنده (ماغدالنه) ايرماغنه تابع برنهر اولوب. مجراسى ٢٥٠ كيلومتره‌در. (تكندامه) شلاله‌سى ناميله مشهور برشلاله‌سى واردركه ١٤٦ متره‌لك ارتفاعدن دوشمسيله حاصل اولور. — نهر مذكورك اوزرنده و ٢٥٧٨ متره‌لك ارتفاعده بو اسمله برقصبه دخى واردركه شمديكى حالده يالكز ٢٨٥٠ اهاليسى وار ايسه‌ده . وقتيله يوز بيكه قريب نفوسله مسكون ايدى .

فونسقه { (Fonseca) آمريقاى وسطينك ساحل غربيسنده وبحر محيط معتدلده بركورفز اولوب. جنوباً نيقاراغوا، شرق شمالى جهتندن هوندوراس ، شمال غربى طرفندن دخى سالوادور حكومتلرى اراضيسيله محاط اولديغى حالده، غرب جنوبى‌يه طوغرى آچيقدر . ١٣° عرض شمالى ايله ٩٠° طول غربى خطلرى بوكورفزده تقاطع ايدر . بويى ٧٠ و اكى ٣٠ ومحيط دائره‌سى ١٦٠ كيلومتره‌در. ذاتاً كورفزك بتونى واسع بر ليمان ديمك اولدقدن بشقه . كرك سواحلنده وكرك ايچنده‌كى متعدد آطه‌لرده صاغلام وكوزل متعدد ليمانلرى واردر. مدخلنك ايكى طرفنده برر وايچنده‌كى آطه‌لرك برنده دخى بر بركان بولنيور .

فونشال { (Funchal) پورتكيزه تابع (ماده‌ره) جزيره‌سنك ساحل جنوبيسنده جزيرهٔ مذكوره ايله جزاير ملحقه‌سنك مركزى برقصبه واسكله اولوب، ٢٠٦٠٥ اهاليسى، صاغلام و ورم علتنه مبتلا اولانلره نافع هواسى و پك ايشلك تجارت بحريه‌سى واردر .

فونغ تين { (Foung-Tien) چينك مانچوريا قطعه‌سنده بيوك ، منتظم وسور و برجلرله محاط بر شهر اولوب ، مانچولر عندنده (موقدم) و يرليلر عندنده (شن ياتغ) اسملريله دخى معروفدر .

فونغ هوآنغ چينغ { (Foung-Houang-Tching) چينك (لاؤتونغ) ايالتنده و (قوره) حدودى قربنده سورله محاط بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهاليسى واردر .

فونفكيرخن { (Fünfkirchen) يعنى « بش كليسا » مجارستانده (بارانيه) ايالتك مركزى بر شهر اولوب، بوده‌نك ١٧٥ كيلومتره جنوب غربيسنده‌واقعدر. ٢٠٠٠٠ اهاليسى، آقادمياسى ، مكتب اعداديسى ، كوزل شرابى . جوارنده كمور معدنى و ايشلك تجارتى واردر. ١٥٤٣ تاريخنده دولت عثمانيه‌نك يدضبطنه كچوب، ١٤٣ سنه تحت ادارهٔ عثمانيه‌ده بولنمشدر .

فونَكَه { اندلسده برقصبه اولوب، بعض مشاهير علماء اسلامك وطنى بولنمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

فونيا { (Phonia) يونانك موره شبه جزيره سنده واقع آرغوليده مع قورنتيا ايالتنده و ايالتك منتهاى غربنده بركول اولوب . بويى ٩ و اكى ٨ كيلومتره‌در. طاغلرله محاط اولوب، شمالدن برچاى كلارك ايچنه دوكيلور. ساحل شماليسى قربنده بو اسمله بيوك برقريه دخى واردر .

فونينغ { (Fou-Ning) چينك شرق جنوبى ساحلنده واقع (فوكان) ايالتنده و (فوچئو) نك ١٣٠ كيلومتره شمال شرقيسنده سنجاق مركزى بر بيوك شهر واسكله‌در. — ينه چينك (پچيلى) ايالتنده و پكينك ٢٦٥ كيلومتره شرقنده دخى بو اسمله بر شهر واردر .

فُوّه { مصرده نيلك ساحلنده ورشيدك ٢٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق ساحل بحردن بش آلتى فرسخلق مسافه‌ده بركوچك

قصبه اولوب، بز و سختیان وفس کبی معمولاتی واردر .

فوهر { (Foeher) شمال دکیزنده اشلسو- یغك ساحل غربیسی قارشیسنده بر آطه اولوب ، بویی ١٢ و اکی ٨ کیلومتره اولدیغی حالده ، ٦٦٠٠ اهالی ایله مسکوندر . مرکزی (ویق) قصبه‌سیدر .

فوهی { (Fohi) چینك اسکی بر حکمدار وشارعی اولوب ، میلاد عیسادن ٢٩٥٠ ویا ٣٣٠٠ سنه اول ظهور ایتمش اولدیغی و براهلك عبادتیله ازدواجی وآوجیلق و بالقجیلق و موسیقی ویازی کبی شیلری ایجاد ایتمش ایدوکی منقولدر .

فوئغو { (Fuego) آمریقای وسطینك غوآتماله حکومتنده وغوآتماله شهرینك ٤٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و صو پوسکورتن (آغوآ) برکانك غربنده بر یانارطاغ اولوب، ٤٢٥٠ متره ارتفاعی واردر . ذروه‌سی ١٤°٢٧′٢٥″ عرض شمالی ایله ٩٣°١٣′٤٥″ طول غربیده واقعدر .

فوئنته { (Fuente) اسپانیه‌ده بو اسمله برقاچ قصبه بولنوب، باشلیجه‌لری: بادایوز ایالتنده زافره قضاسنده و ١٢ کیلومتره شمال غربیسنده واقع و ٦١٠٠ اهالیی جامع اولان (فوئنته دل مائستره) ایله ینه مذکور ایالتده واقع و ٤٠٠٠ اهالیی جامع اولان قضا مرکزی (فوئنته ده قانتوس) در .

فهرج { فارس ایله اصفهان آره‌سنده واقع وفارسدن معدود اوله‌رق اسطخر اعمالندن بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر .

فهلفهره { مکران خطه سنده مشهور بر قصبه ایدی .

فهمی { (محمد) شعراء عثمانیه‌دن اولوب ، صاحب تذکره قنالی زاده حسن چلبینك کوچك برادریدر. طریق تدریسه سلوك ایدوب ، بر چوق مدرسه‌لرده مدرس بولنمش ؛ و ١٠٠٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

شکست ایتدی لب لعلك صفای جام جمشیدی
رخك یانده صورت بولمدی مرآت اسکندر

فهمی { ایران شعراسندن اوچ کشینك مخلصیدر :
برنجیسی (مولانا صدرالدین محمد) کرمانلی اولوب، ملوك صفویه‌دن شاه محمدك رجالندن ایدی. تبریزك عثمانلی اردوسی طرفندن محاصره‌سی اثناسنده و ٩٩٣ تاریخنده شهر مذکور قلعه‌سنده وفات ایتمشدر. « صورت ومعنی » عنوانیله بر منظومه‌سی وخیلی غزلیات و قصائدی واردر . شو رباعی اونکدر :

این مغبچه کوشد آتش افروز کنشت
آتش زده در خرمن صد حور سرشت
حوران همه هیزم کش آتشکده اش
رضوان همه شاخ طوبی آرد ز بهشت

— ایکنجیسی (ری) مضافاتندن اولوب ، شو بیت اونکدر :

که بر احوال زار من نکریست
که بر احوال زار من نکریست

— اوچنجیسی کاشانلی اولوب، مرتب دیوانی و بر خیلی هجویه‌لری وارایسه‌ده، علمدن بهره‌سی آز اولدیغندن ، اشعاری عیبدن خالی دکلدر. شو بیت اونکدر :

سوی خودم چه خوانی از من چو عار داری
بکذار تا بمیرم با من چه کار داری

فهمی افندی { [« حسن فهمی افندی » ماده‌سنه مراجعت .]

فهیم افندی { (خواجه سلیمان —) متأخرین شعرادن اولوب، ١٢٠٣ تاریخنده استانبولده طوغمش؛ ودیوان همایونده وبعده روم ایلنده قائمقاملق کبی بعض مأموریتلرده استخدام اولنه‌رق، بالآخره خانه‌سنده لسان فارسی تدریسیله مشغول ایکن، ١٢٦٢ ده وفات ایتمشدر . دولتشاهك مشهور تذکرة الشعراسنی طی واختصار طریقیله ترکجه‌یه ترجمه ایده‌رك ، « سفینة الشعرا » تسمیه ایتمشدر .

فیا { (Feia) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (ریویانیرو) حکومتنده قامپوسك ٢٠ کیلومتره جنوبنده وبحر محیط آطلاسی ساحلی قربنده کنیش وصیغ برکول اولوب، دکیزدن آیرلمش اولدیغی آکلاشیلیور . مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب، برنهرك

صو یی آلیر و جوارنده‌کی سائر کویلرله اختلاط ایدر . بالیغی پك چوقدر .

فیاض { (ملا عبدالرزاق) ایران شعراسندن اولوب ، لاهیجانلیدر ، و اکثریا قمده اقامت ایتمشدر . اکثر علوم وفنونه واقف اولوب ، ملوك صفویه‌دن شاه عباس ثانی نامنه «کوهر مراد» عنوانیله مشهور بر تألیفی واون ایکی بیك بیتی حاوی دیوان اشعاری واردر . ١٠٧٢ تاریخلرنده وفات ایتمشدر . شو رباعی اونکدر :

وقتست که ترك پیر واستاد دهیم
آموختها را همه از یاد دهیم
باجام می دو ساله در میکدها
ناموس هزار ساله برباد دهیم

فیپا { (Fipa) آفریقای وسطیده (تانغانیقه) کولنك ساحل شرقیسنده بر خطه اولوب ، ٧° ایله ٧° ٥٨′ عرض جنوبی آره‌سنده ممتد اولور ، وشرقدن غربه اکی ١٠٠ کیلومتره قدردر . کولك ایچنده‌کی آطه‌لرك برقاچی ده بو خطه‌یه تابعدر . شرق جهتی دوز وغرب طرفی طاغلق و اورمانلقدر . پرنج وپاموق اکلکسزین یتیشیر . فیل وسائر آو حیواناتی چوقدر . حیوانات اهلیه‌دن اك زیاده بولانی کچیدر . اهالیسی ساکن ومونس آدملردر . زنکبار عربلری (قلنیه) قریه‌سنده بر تجارتکاه تأسیس ایدوب ، اورادن زنکباره کاروانلر ایشلدیرلر .

فیثاغورس { یاخود فو ثاغوراس — (Pythagore, Πυθαγόρας) یونان قدیم اعاظم حکماسندن اولوب ، میلاد عیسادن ٦٠٨ و بر روایتده ٥٧٢ سنه اول سیسام آطه‌سنده دنیایه کلمشدر . وطننده (فرکید) دن تحصیل ایتدکدن صکره ، مصره سیاحتله ، اورا حکماسنك اسرارینه وآسیا امم مختلفه‌سنك مذاهب فلسفه‌سنه کسب وقوف ایتمش ؛ وقبل المیلاد ٥٤٠ یاخود ٥٣٢ تاریخنده ایتالیایه کچوب ، (قروتونه) شهرنده ایتالیا مدرسه‌سی (École italique) اسمیله شهرت بولان برمدرسهٔ مخصوصه کشادیله ، هر طرفدن تهاجم ایدن طلبه‌یه فلسفه‌سنی تدریسه باشلامشیدی . فیثاغوراس علم وعملی جمع ایدرك ، کندینه مخصوص اعتقادات واسلوب تعیشی وار ایدی ؛ و طلبه‌سنی درسدن اول ریاضته سوق ایدوب ، کندی اسلوبنده یاشامغه وحتی اوزون مدتله سکوته آلیشدیرردی . تلامذه‌سی مریدانی حکمنده اولوب ، کندیسنه اعتقادلری بر درجه‌ده ایدی ، که «استادسویلدی» سوزی هر دلیل وحجتدن قوتلی عد اولنوردی . ارضك کرویتنه ، روحك بقاسنه ، آخرتجه مکافات ومجازاته و بونکله برابر تناسخه ، و روحك اعمال صالحه و ریاضتله درجه درجه ترقی ایده‌رك سعادت ابدیه‌یه نائل ، وسیئات وفسق و فجورله درکه درکه تدنی ایده‌رك عذاب جهنمه دوچار اولدیغنه ایناندیردی . هندلیلردن مأخوذ اولان تناسخ اعتقادندن طولایی اونلر کبی حیوان اتی یمکدن اجتناب ایدر ، وتلامذه‌سنه‌ده ات یمکی منع ایلرایدی . اعداد وارقامه خارق العاده بر حکم وقوت ویره‌رك ، عالمده مبدأ و اساس وحدانیت اولدیغنی قبول ایدردی . تألیفاتندن هیچ بری موجود اولمدیغندن ، افکار حکیمانه‌سیله اصول فلسفه سی تمامیله معلوم اوله‌میوب ، ذکر اولنان جهتلری مسموعات و مرویات قبیلندندر . قبل المیلاد ٥٠٩ و بر روایتده ٤٧٢ تاریخنده یوز یاشلرنده اولدیغی حالده (متاپونته) شهرنده کندیسیله تلامذه‌سی علیهنده ظهور ایدن بر فتنه اثناسنده قتل اولندیغی مرویدر . علمای عرب فیثاغورسك بروجه آتی برقاچ تألیفاتی تعداد ایدیورلرسه‌ده ، بو تألیفاتك زمانلرنده موجود و عربی‌یه مترجم می یوقسه یالکز اسملری‌می منقول اولدیغی کسدیریله‌مدی : «کتاب الارثماطیقی» ، «کتاب الالواح» ، «کتاب فی النوم والیقظه» ، «کتاب فی کیفیة النفس والجسد» ، «رسالة الی متمرد سقلیه» ، «الرسالة الذهبیة» ، «رسالة الی سقایس فی استخراج المعانی» ، «رسالة فی السیاسة العقلیة» ، «رسالة الی میمدوسیوس» .

فیجی { یاخود ویتی (Fidji, Viti) بحر محیط کبیرك پولینسیا قسمنده انکلتره دولتنه تابع بر طاقم جزایر اولوب ، یکی زلانده‌نك ١٧٧٥ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق ، ١٥° ٤٢′ ایله ١٩° ٤٨′ عرض جنوبی و ١٧٧° ٨′ ایله ١٧٨° ٢٩′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدقلری حالده ، تشکیل ایتدکلری دائره‌نك قطری ٥٥٠ ایله ٦٦٠ کیلومتره آره‌سنده‌در . مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٠ ٨٠٦ مربع کیلومتره اولوب ، ١١٩٣٧٠ اهالی ایله مسکوندرلر . نفوس مذکوره‌دن

يالكز ١٢٧٠ ى آوروپالى و قصورى برليدر . جزاير مذكورەنك ايكيسى يعنى (ويتى لوو) ايله (وانوآلوو) بيوك وقصورى كوچك اولەرق ، مجموعى ٢٢٥ آطەدن عبارتدر ، كه ايچلرندن ٨٠ ى مسكون وقصورى خاليدر . كوچكلرينك اك بيوكلرى : قاداوو ، تاويونى ، قورو ، نايراى ، غاؤ ، اووالاؤ ، يادوآ ، ياساوه ، وانوآبالوو ، لاكبه و سائرەدر . بيوكلرندن برنجيسنك بويى ١٤٥ و اكى ٩٠ ، وايكنجيسنك بويى ١٦٠ و اكى ٤٠ كيلومترەدر . بونلرك ١٢٠٠ مترەيه قدر مرتفع طاغلرى وخيلى نهرلرى اولوب ، بعضلرى سير سفائنه صالحدر . كويلرينك اكثرى انهارك كنارلرنده اولوب ، ساز و قامش و صماندن ياپلمش و ياپراقلرله اورتلمش قلبەلردن مركبدر . ساحللرى يوكسك وصرب وقيالر وصيغلرله محاط اولديغندن ، بو جزاير آره سنده سير سفائن پك مخاطرەليدر .

فيجى جزايرينك بولندقلرى درجۀ عرضك ايجاب ايتديرديكى حرارت ملتم روزكارلريله وهر موسمده اكسيك اولميان ياغمورلرك كثرتيله تعديل اولنەرق ، هوالرى معتدلجه وپك صاغلام وهرنوع نباتاتك يتيشمەسنه مساعددر . شمال غربى جهتندەكى آطەلرده بولنان واسع اورمانلرده كراستەيه يارار اشجارك انواعى بولنديغى كبى ، هندستان جوزى ، موس ، اكمك آغاجى ، پورتقال ، ليمون ، تمر هندى وسائر اشجار مثمره ايله قهوه ، شكرقامشى ، توتون ، مصر ، طاتلى پتاته ، باموق و سائره حاصل اولور . نباتات طبيەلريله عطرياتلرى دخى چوقدر . حيوانات اهليه وحشيەلرى پك آز اولوب ، قيونلره يارايەجق اينجه اوتلرى يوغيسەده ، كچى و صيغيرلره الويريشلى مرعالرى اولديغندن ، بو ايكى جنس حيوانك ادخالى ممكندر . سواحل و انهارنده باليقلرى چوقدر . معدنلرى پك آز اولوب ، يالكز آنتيمون و نيكل وباقير معدنلرى بولنمش ايسەده ، اخراجلرى مصارفنه تقابل ايدەميەجك درجەدەدر . اكثر طاغلرى بركانى اولوب ، مياه معدنيەلرى چوقدر .

فيجى جزايرينك اهاليسى ملانسيا نك اهالئ اصليەسى اولان پاپو و يا ماؤرى ايله پولينسياليلر و يا مالاييلردن و على الخصوص (تونغا) جزايرى اهاليسندن مركب اولوب ، بو ايكى جنس هم آيرى آيرى وهمده قاريشيق وملزحالنده بولنيور . رنكلرى قوروم رنكنه مشابه يعنى صارى يه مائل سياه ، صاچلرى اوزون وقيويرجق ، صقاللرى كمراه ، بورونلرى ياصى وباصيق ، آغزلرى بيوك ، طوداقلرى قالين ، يناق كميكلرى چيقنديلى وبدنلرى خيلى ايرى و توانادر . ذكاوتلرى پك كرى اولميوب ، خيلى صنعتلى آلات وادوات وآوانى اعمال ايدرلر ؛ وآوروپا ميسيونرلرينك كنديلرينه اوكرتدكلرى لاتين حروفيله لسانلرينى اوقويوب يازمغه آليشمشلردر . كشفلرنده انسان اتى يدكلرى محقق اولوب ، اليوم بو عادت مستكرهەدن بسبتون واز كچمەمشلردر . و اللرينه فرصت كچدكجه ، همجنسلرينك اتندن ضيافت ايتمكه شتاب ايدرلر . كنديلرى جسور اولمدقلرى حالده ، غداروحمتسزدرلر . فيجيليلر اساساً مستقل صورتده اداره اولنوب ، هرقريەنك ارثى بر رئيسى وهر بر قاچ قريەدن مركب ناحيەنك ينه ارثى بر مديرى وهرجزيرەنك فعلاً مستقل بر حاكمى واردر . آنجق بو حكمدارلرك جملەسى اسماً (ويتى لوو) جزيرەسنك حكمدارينى طانيرلر . كوى رئيسلرينك كوى اختيارلرندن مركب مجلس مشورتلرى اولديغى كبى ، برناحيەدەكى قرا رؤساسى دخى ناحيەمديرينك ، وناحيه مديرلرى جزيره حاكمنك تحت رياستنده اجتماعله عقدمجلس ايدەرك ، مملكتك امور وخصوصاتى تذكر ايدرلر . آوستراليادەكى انكليزلردن بعض آدملر فيجى جزايرينه يناشەرق ، برطاقم اراضى وحتى بعض جزايرك بتون اراضيسنى مبايعه ايله ، سائر آطەلردن عمله كتيرەرك ، بو يرلرى ايشلتمكه باشلامش ، و بوخصوصى تصرفلره مرور زمانله سياسى رنكى ويرلەرك ، ١٨٧٤ تاريخ ميلاديسنده جزاير مذكورەنك جملەسنه انكليز سنجاغى چكلمش ؛ وكمرك دائرەلرى تأسيسيله اهاليدن ويركى آلنمغه باشلامشدر . جزايرك وارداتى سنەدن سنەيه آرتەرق ، بربچق مليون فرانقى كچمشدر . آنجق اهالى اسكى رؤساسنى محافظه ايدوب ، حقيقتده ينه مستقل بر صورتده اداره اولنمقده ، و هله بيوك جزايرك ايچ طرفلرى اليوم برحال مجهوليتده ياشامقده درلر . اونلر پروتستان و برقتوليك ميسيونرى اهالى بيننده خرستيانلغى نشر ايتمكه چاليشيورلر .

فیجی جزایری ابتدا ١٦٤٣ ده فلمنكلی قپودان تاسمان طرفندن كشف اولنەرق، ١٧٧٤ ده انكلیز قپودان قوق وبعده دها بشقەلری طرفندن زیارت، واحواللری تحقیق و تدقیق اولنمشدر.

فیچبورغ (Fitchburg) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه نك مساچوست حكومتنده (وورچستر) ایالتنده و بوستونك ٧٠ كیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ١٢٢٣٠ اهالیسی و یوك و پاموق ایپلیك ایله كاغد، پیانو، ماكینه وسائره فابریقەلری واردر.

فیچروی (Fitzroy) آوسترالیانك ویقتوریا مهجرنده (ملبورن) شهری اتصالنده برقصبه اولوب، ١٧٠٠٠ اهالیسی، متعدد فابریقەلری و واسع بر دوحه سی واردر. شهر مذكورك برمحله سی حكمنده در.

فیچروی (Fitzroy) بواسمله آوسترالیاده ایكی نهر واردر: بری غربی آوسترالیاده اولوب، قطعهٔ مذكوره نك غرب شمالی ساحلنده واقع (كینغ سوند) خلیجنه دوكیلور. سیاحیندن بری بونهری منصبندن ٤٠٠ كیلومتره یوقاری یه قدر تعقیب ایدەرك، ١٧° ٤٢' عرض جنوبی ایله ١٢٣° ٥٠' طول شرقی نقطه سنه واصل اولدقدن صكره، بونهری تركیب ایدن ایكی قولدن شرق جهتده كینی دها ١٦٠ كیلومتره یوقاری یه قدر تعقیب ایدوب، بونك حوضه سنی ویقتوریا حوضه سندن آییران تقسیم میاه خطنه واصل اولمشدر. — دیكری آوسترالیانك شمال شرقی جهتنده كی (قوینسلاند) مهجرنده اولوب، جنوبدن كلان (داوسون) ایله شمالدن كلن (ماكنزیه) چایلرندن بالتركب، (روقهامپتون) قصبه سندن بعدالمرور، ٢٣° ٣٥' عرض جنوبیده (كپل) قوینه دوكیلور.

فَید جزیرة العربك شمر خطه سنده ومكهٔ مكرمه ایله عراق آره سنده كی طریق حجاجك وسطنده اولەرق خیلك ٨٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده و نجد حدودی قربنده اولەرق جبل سلمه نك اتكنده برقصبه اولوب، بر وادینك ایچنده بولنمغله، قیولرینك صو یله اروا اولنان باغچه لرنده خرما، قایسی، شفتالی آغاجلریله قاون، قباق، مصر و سائره حاصل اولور. اهالیسنك باشلیجه مدار معیشتی حجاجه صاتمق اوزره ادخار ایتدكلری ذخایر وسائره دن عبارتدر. حجاج فضله اشیالرینی فید اهالیسنه امانت ایدوب، عودتلرنده آلیرلر.

فیدنه (Fidènes) ایتالیاده سابین قوم قدیمنه مخصوص بر شهر قدیم اولوب، میلاددن ٤٢٥ سنه اول روماليلر طرفندن ضبط و اسكان اولنمش؛ و میلادك ٢٦ نجی سالنده تیاترو سی ییقیلوب، انقاضی آلتنده ٢٠٠٠٠ كشی قالمش ایدی. الیوم (قاستل جوبیلئو) قربنده بعض ویرانەلری موجوددر.

فیدون (Phidon) قبل المیلاد ٨٦٠ تاریخلرنده یونانك آرغوس شهرنده حكمدار اولوب، ترازوبی و كومش مسكوكاتی ایجاد ایتمش اولدیغی مرویدر.

فیدیاس (Phidias) یونان قدیمك بیوك هیكلتراشی اولوب، قبل المیلاد ٤٩٨ تاریخلرنده آتیقه ده طوغمش، و ٤٣١ ده وفات ایتمشدر. عقل وحكمت الهه سی و آتنه شهرینك حامیه سی زعم اولنان (آتنه) ونام دیكرله مینروه نك اوچ هیكلنی و دها بر طاقم هیكللر اعمال ایتدكدن صكره، آتنه نك تزییناته نظارت ایتمكله مأمور اولوب، مشهور پریقلسك معاونتیله شهر مذكوری غایت مصنع هیكللرله طونانمش؛ وعلی الخصوص آتنه نك فیل دیشیله آلتوندن بر مشهور هیكلنی یاپمش؛ وبعده الیده یه كیدەرك، مشهور اولیمپ اویونلری محلنده مشترینك جسیم بر هیكلنی یاپمغله مشغول ایكن، آتنه نك هیكلنی یاپمق ایچون كندیسنه تسلیم اولنان آلتونی سوء استعمال ایتمش اولمغله اتهام اولنەرق، بوبابده برائتنی اثبات ایتمش ایسه ده، بو الههٔ كاذبه نك سپرنده كندینك و پریقلسك رسملرینی یاپمش اولمسی بر حرمتسزلك عد اولنەرق، توقیف اولنمش؛ ومحاكمه سنه شروع اولنمازدن اول محبسده وفات ایتمشدر.

فیر اندلسده برقصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

فیراندو (Firando) ژاپونیه نك اكسیو جزیره سنك ساحل جنوبیسی

قربنده بر كوچك آطه و قصبه اولوب، ١٦٠٩ تاريخنده فلمنكليلر طرفندن ضبط، و ١٦٤٠ ده جاپونيه‌ليلر طرفندن استرداد اولنمشدر .

فيرموس { (Firmus) روماسردارلرندن اولوب، شامك سلفكيه قصبه‌سنده طوغمش؛ و ٢٧٣ تاريخ ميلاديسنده مصرده ايمپراطورلغنى اعلان ايدرك ، زنوبيه‌نك انتقامنى آلمغه چاليشيركن، آورليان طرفندن اخذ وگرفت وصلب اولنمشدر .

فيرموس { (Firmus) مغرب اقصى بربرلرى سردارلرندن اولوب ، ٣٧٠ تاريخنده ايكنجى والنتنيانه قارشى عصيان ايتمش؛ وبرقاچ محاربه قزاندقدن صكره ، مغلوب اولوب، اتلاف نفسه مجبور اولمشدر .

فيرنچه { (Firenze) فلورانسه شهرينك ايتاليانجه اسميدر .

فيروز { ايرانده حكومت‌سورن اشكانيان ملوكنك‌اوتجيسى‌اولوب، هرمزك اوغليدر. ميلادك ٤٠ نجى سنه سى رومادن منفى اولان (لابيانوس) ايله بالاتفاق، قراتى تجاوزله ، آنطوآنك سردارى دجيديوسى كاملاً مغلوب وقتل نفسه مجبور ايتمش ؛ وايكى سنه صكره (ونتيديوس) طرفندن مغلوب ومحاربه‌ده مقتول‌اولمشدر. روماليلر عندنده (پاقوروس) اسميله معروفدر .

— تواريخ اجنبيه‌ده اشكانياندن ديكر برفيروز دخى مذكوراولوب، ٩٠ تاريخ‌ميلاديسنده جلوس، وروما سردارلرندن (ترايان) ه قارشى (داچيا) حكمداريله اتفاق ايتمش اولديغى، وعلوم و صنايعى حمايه ايدوب، پايتختى اولان طيسفون شهرينى‌تزيين ايلمش ايدوكى مرويدر .

فيروز { (Pérosès)—باخوديروز— ايرانده حكومت سورن ساسانيانك اوننجى حكمدارى اولوب ، ايكنجى يزدكردك اوغليدر. كوچك برادرى هرمزدن صكره ٤٥٧ تاريخ ميلاديسنده تخته قعودله ، ٣١ سنه حكومت سوردكدن صكره، ٤٨٨ تاريخنده بر محاربه‌ده مقتول اولمشدر. زماننده يدى سنه قحط وغلا ووبا حكم سورمشدى .

فيروز { (ابوعبدالله — الديلمى) صحابه‌دن اولوب، عن اصل ايرانلى اولديغى حالده ، يمنده ساكن‌اولمغله، حميرى‌نسبتيله‌معروفدر. حبش نجاشيسنك همشيره‌زاده‌سى‌اولديغى‌ده‌مرويدر. نزد جناب نبوى يه كلارك ، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ارتحال رسالتپناهيدن اولجه ، زادويه وقيس بن المكشوحله بالاتفاق، يمنده ادعاى نبوت ايدن اسود عنسى‌يى قتل ايتمشدر . حضرت عثمان (رضه) ك زمان خلافتنده وفات ايتمشدر .

فيروز { (ملا — بن كاوس) مشاهير شعراء فرسدن وبماى زردشتيلرندن اولوب، برمدت ايرانده سيروسياحت‌ايتدكدن صكره ، هندستانه عودتله، انكليز مأمورينى‌عندنده قدر واعتبارى زياده بولنمش ؛ و قرال جورجك نامنه« جارجنامه » عنوانيله شاهنامهٔ فردوسى‌بحرنده قرق بيك بيتى حاوى بر منظومه‌يازمشدر. ١٢٤٩ تاريخنده وفات ايتمشدر .

فيروزآباد { ايرانك فارس خطه سنده و شيرازك ١٠٠ كيلومتره جنوبنده و پرستاف نهرى اوزرنده اسكى بر شهر اولوب، شمديكى حالده يالكز ٢٠٠ نفوسى حاوى برقريه حالنده ايسه‌ده، وقتيله بيوك ومعموراولوب، مشاهير علمادن برچوق‌ذواتك وازآن‌جمله«قاموس» صاحبى مجدالدين ابوطاهر محمد بن‌يعقوب فيروزآباديك وطنى بولنمشدر. برچوق آثار عتيقه‌سى وحتى بر بيوك آتشكده ويرانه‌سى واردر . اسم قديمى (خوز) ويا (كور) اولوب، آل بويه‌دن عضدالدوله طرفندن فيروز آباد تسميه اولنمشدر .

فيروز آباد { هندستانك (اكره) ايالت وسنجاغنده و اكره‌نك ٤٠ كيلومتره شرقنده اوله‌رق (جمنه) نهرينك ساحل يسارنده ودهليدن اله‌آباده كيدن دمير يول خطى اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٤٢٥٥ اهاليسى واردر .

فيروز آبادى { (مجدالدين ابوطاهر محمد بن يعقوب بن محمد) مشاهير علماى‌لغتدن‌اولوب، مشهور ومتداول‌اولان « قاموس » ك مؤلفيدر. نسبى ابو اسحق‌شيرازى‌يه وبر روايتده جناب‌ابوبكرصديق (رضه) ه منتهى

اولور. ٧٢٩ تاریخنده دنیایه کلوب. مملکتنده تحصیل علم ایتدکدن صکره، دور بلاد ایدرك، مشاهیر علمای عصرندن فقه وحدیث وتفسیر وسائر علومی استکمال ایتمش؛ و بو طرفه دخی کلدرك، یلدیرم سلطان بایزید خان حضرتلرینك و تیمورك التفات و احسانلرینه نائل اولمش ایدی. بعده یمن جهتنه کیدرك، زبیدده قاضی ایکن، ٨١٦ تاریخنده ٨٧ یاشنده وفات ایدوب، شیخ اسماعیل جبرتینك تربه‌سنه دفن اولنمشدر. وسعت قریحه‌سی وکثرت مستحضراتی اولوب، علوم مختلفه‌ده قرق متجاوز تألیفاتی واردر. لغتده «القاموس المحیط» تسمیه ایتدیکی کتابك اصلی «اللامع المعلم العجاب الجامع بین المحکم والعباب» عنوانیله ٦٠ جلد اوزره اولوب، بعده ایکی جلده اختصار ایتمش اولدیغی وحتی زبید کتبخانه‌سنده مفصلنك برنسخه‌سی بولندیغی مرویدر. بوندن بشقه بر تفسیر شریفیله بخاریٔ شریفه ومشارقه شرحلری وسائر تألیفاتی واردر. قاموسی سلطان محمود خان ثانی دوری علماسندن عاصم افندی طرفندن ترکجه‌یه ترجمه، و بعض ذوات طرفندن عربی اوله‌رق شرح اولنمشدر. شرحلرینك اکملی اولان «تاج العروس من جواهر القاموس» اخیراً غازی احمد مختار پاشا حضرتلرینك همت و مصارفیله قاهره‌ده اون بیوك جلد اوزره نشر اولنمشدر.

فیروز پور { هندستانك لاهور ایالتنده ولاهورك ٧٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٠٥٩٥ اهالیسی، متین وشایان تماشا قلعه‌سی واهمیت تجاریه‌سی واردر. جوارنده کی (فیروز شاه) قریه‌سنده ١٨٤٥ تاریخنده سیخلرله انکلیزلر بیننده بیوك بر محاربه وقوع بولمشدر. — قضاسی سرهندك بر قسمندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٠٩٤ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٤٩٢٥٥ کشیدر.
— دهلی ایالتنك (کورکاو) قضاسنده وکورکاوك ٩٨ کیلومتره جنوبنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی وجوارنده دمیر معدنی واردر.

فیروز خسرو شاه { (الملك الرحیم ابو نصر) آل بویهك اون آلتنجی و صوك حکمداری اولوب، ٤٤٠ تاریخنده پدری عمادالدین اللهك وفاتی اوزرینه، بغدادده امیرالامرا اولمش؛ و ٤٤٧ ده سلطان طغرل سلجوقی بغداده دخولنده، استقباله چیقمش ایکن، اخذ واصفهان قربنده طبرك قلعه‌سنه حبس اولنه‌رق، اوراده وفات ایتمشدر. برادرلری ملك ابو منصور و ابو علی فارسده سلجوقیلرك تحت اطاعتنده اوله‌رق برآز مدت دها حکم سورمشلردر. — [«جلال الدوله» ماده‌سنه دخی مراجعت.]

فیروز سابور { انبار قصبه‌سیله ملحقاتنه ایرانیلرجه ویریلن اسم اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

فیروز شاه { هندده حکومت سورن غوریلردن اولوب، شمس‌الدین التمشك اوغلیدر. ٦٣٣ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، لهو ولعب وسفاهته دوشکون اولمغله، امور دولت والده‌سنك النده قالمش؛ و بو ایسه اورتاقلرندن انتقام آلمق هوسنه دوشوب، اوکی اوغللرندن برینی قتل ایتمکله، رجال دولت بالاتفاق کندیسنی اسقاط، وهمشیره‌سی رضیه سلطانی اقعاد ایتمشلردی.

فیروز شاه { دهلی حکمدارانندن اولوب، سلیم شاهك اوغلیدر. ٩٦١ تاریخنده، ١٢ یاشنده اولدیغی حالده، پدرینه خلف اولوب، اوچ آی حکومت سوردکدن صکره، دایپسی مبارك خان صاحب ترجمه‌یی قتل ایله، تختنی ضبط ایتمشدی.

فیروز شاه { دهلی حکمدار اخیری بهادر شاه ثانینك اولادندن اولوب، ١٨٥٧ تاریخ میلادیسنده انکلیز حکومتنه قارشی ظهور ایدن قیامده ذی مدخل بولنمش؛ و بعده انکلیز حکومتی طرفندن تخصیصاته نائل اولمش ایدی.

فیروز شاه { هندستانده بیوك بر جدولدر، که کنکك ایرماغنه تابع جمنه نهر کبیرینك صاغ کنارندن ٣٠°٢٠′ عرض شمالی ایله ٧٥°١٨′ طول شرقیده آیریلوب، سرهند خطه‌سی داخلنده غرب جنوبی‌یه طوغری ٢٤٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده حصاره قدر واصل اولور، وبونك اوته‌سنده قوملرده غائب اولور.

مجراسنك اورته‌سنده بو جدولدن شرق جنوبی یه طوغری ١٤٠ کیلومتره اوزون برشعبه آیریلوب، دهلی قربنده یمنه جمنه نهرینه واصل اولور. کچدیکی یرلری اروا واحیا ایدن بوبیوك جدول آیی الترجمه فیروز شاه تغلقك انشا کرده سی اولوب ، آنجق مرور زمانله مجراسی قومله طولمش اولدیغندن ، انکلیزلر تطهیر ایتمشلردر .

فیروز شاه بهمنی { هندستانك دکن خطه‌سنده حکومت سورن بهمنی سلاله‌سی ملوکندن اولوب ، سلطان داود شاهك اوغلیدر . ٨٠٠ تاریخنده سلطان شمس الدینی اسقاطله تخته قعود ایدوب ، برادری احمد خانی خان خانان عنوانیله امیرالامرا ایتمش ؛ وبهمنی دولتنك فروشکوهنی اوج بالایه ایصال ایده‌رك ، ٢٥ سنه حکومت سوردکدن صکره ، مشاراليه برادرینی خلف براقه‌رق ، ٨٢٥ ده وفات ایتمشدر .

فیروز شاه پوربی { (ملك عادل) بنکاله‌ده حکم سورن پوربی ملوکندن اولوب، عن اصل حبشی کوله‌لردن ایکن، ٨٩٦ تاریخنده حکومته نائل اولمش؛ والیوم لکهنو دینلن غور شهرینی اعمار وتزیین ایتمشدر. یالکز اوچ سنه حکومت سوروب، ٨٩٩ ده وفات ایتمشدر .

فیروز شاه تغلق { دهلیده حکم سورن تغلق سلاله‌سندن بر حکمدار اولوب، سلطان غیاث الدین تغلقك برادری سپهسالار رجبك اوغلیدر . عم زاده‌سی سلطان محمد تغلقك وفاتی اوزرینه، ٧٥٢ تاریخنده دهلی تختنه کچوب، کمال عدالت ودرایتله ادارهٔ مملکتله ، برچوق جدوللر وقلعه‌لروسائراسباب عمران وجوده کتیرمش؛ و ٧٨٦ تاریخنده اوغلی ناصرالدین محمده تختی ترکله، اختیار فراغت ایتمش ایسه‌ده، موی الیه سفاهته دوشکون اولدیغندن ، متعاقباً ادارهٔ اموری ینه کندی الینه آلمغه مجبور اولمش ؛ و ٧٩٠ تاریخنده ٨٠ یاشنده وفات ایتمشدر . ایکی تورونی بربرینی متعاقب تخته قعود ایتمشلرسه‌ده ، ایکیسی ده اسقاط اولنه‌رق ، ینه اوسنه حکومتی موی الیه ناصرالدین محمد ضبط ایتمشدی. فیروز شاهك اقتدار ادیبی دخی اولوب، « فتوحات فیروزشاهی » عنوانیله بر تألیفی واردر .

فیروز شاه خلجی { (جلال الدین — بن قائم خان) دهلی حکمدارلرندن اولوب، ٦٨٨ تاریخنده ، سلطان معزالدین کیقبادك قتلی اوزرینه، تخته قعودله ، ٨ سنه حکومت سوردکدن صکره ، یکنی و دامادی بولنان الهآباد والیسی علاءالدین اعلان عصیانله تحتی ضبط ، وکندیسنی برقلعه‌یه حبس ایتمشدی. فیروز شاه خلجیان سلاله‌سنك مؤسسی اولوب، ایکنجیسی مرقوم علاءالدین ، اوچنجیسی شهاب الدین عمر ، دردنجی و اخیری مبارك خاندر . بو سلاله ترك جنسیتنه منسوب ایدی . بونلردن صکره نوبت حکومت تغلق شاهان سلاله‌سنه کچمشدی .

فیروز قباد { دربند قربنده اسکی برقصبه اولوب، ساسانیاندن نوشروانك پدری قبادك بناکرده‌سی ایدی .

فیروز کوه { هرات ایله غزنه آره‌سنده غورشستان جبالنده متین ومستحکم برقلعه وطبرستانده دنباوند قربنده دیکر بر استحکام ایدی .

فیریاب { خراسانده بربلده اولوب، بعض مشاهیر علمانك مسقط رأسی بولنمش اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

فیژاق { (Figeac) فرانسه‌نك (لوت) ایالتنده و قاهورك ٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٧٣٣٣ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، زراعت جمعیتی و بر دستکاهلری واردر .

فیشابور { موصل ملحقاتندن جزیرهٔ ابن عمر یعنی (جزره) قربنده برکوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

فیشت { یاخود فیخت (Fichte) آلمانیه مشاهیر حکماسندن اولوب ، ١٧٦٢ ده رامنوده‌طوغمش،و١٨١٤ ده برلینده وفات ایتمشدر. قانت ایله کسب مناسبت ایتمشدی . ابتدا (ینا) دارالفنونده فلسفه معلمی اولوب، بعده دینسزلکله اتهام اولنه‌رق ، شهر مذکوری ترکله ، برلینه چکیله‌رك، اورا دارالفنونده معلم اولمشیدی.

فرانسزلرك آلمانیه‌یی استیلالرنده ، خلقك عروق
حمیتنی تهییج ایده‌جك بلیغ نطقلر ایراد ایده‌رك ،
وطننه خدمت ایتمشدی . قانتك اصول فلسفه‌سنی
اکمال ایچون ، کندینه مخصوص بر اصول اتخاذ
ایدوب ، تدریجاً پانتئیسم دینلن اصول تصوفه
صاپمشیدی . کلیات آثاری سکز اون جلد اوزره
جمع ونشر اولنمشدر .

فیش ریور { (Fish-River) یعنی «بالیق چایی» بو اسمله اوچ نهر واردر :

برنجیسی آفریقای جنوبیده ۲۳°۱۲′ عرض
جنوبیده واقع (کیقوآپ) طاغندن نبعانله، ابتدا
جنوب غربی‌یه وبعده غربه طوغری آقه‌رق ،
۲۶°۴۰′ عرض جنوبیده بحر محیط آطلاسینك
(آنغره پکنه) قوینه دوکیلور .

— ایکنجیسی امید برونی مهجرنده اولوب،
بر خیلی وقت مهجر مذکورك کافرستان جهتندن
حدودینی تشکیل ایتمشدر. (اشتوبرکه) سلسله‌سنك
شرقی شعبه‌سی‌اولان (ایزربرغ) طاغندن نبعانله،
۳۵۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، ۳۳° ۳۰′
عرض جنوبی ایله ۲۴° ۳۹′ ۵۰″ طول شرقیده
بحر محیط هندی‌یه دوکیلور . تابعلری چوقدر .

— اوچنجیسی آفریقای جنوبینك غربی
جهتنده (ناماقا) مملکتنده اولوب ، برلیلر طرفندن
(آؤب) تسمیه اولنور . ۲۲° ۴۲′ عرض جنوبی
ایله ۱۴° ۵۶′ طول شرقیده (آواس) طاغندن
نبعانله، جنوبه طوغری ۶۵۳ کیلومتره‌لك جریاندن
صکره (اورانژ) ایرماغنه دوکیلور .

فیلشه { مصرك غربیه نواحیسندن بر کوچك قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر .

فیض { بصره‌ده شط العربك قوللرندن بر نهردر . — بصره‌نك بونهره قریب اولان بر محله‌سنده‌ده بو اسم ویریلیردی .

فیض { (الفیض) جزایرك قسطنطینه ایالتنده وبسکره‌نك ۸۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق صحرای کبیرده قورومش کولدن مبدل بر
بر اولوب، یاغمورلر زماننده وادی العربدن اینن

سیللر طرفندن باصیلیر . طوپراغی پك منبت اولوب،
اورواسی تقدیرنده چوق محصولات ویردیکندن،
واهالیسی سبق ایدن قیاملری اوزرینه فرانسز
حکومتی طرفندن اورادن نفی ایدلمش اولدیغندن،
فرانسز حکومتی اوراسنی اعمار ایچون بر شرکت
عقدینه چالیشمقده‌در .

فیض { (ملا محسن) ایران مشاهیر شعرا وعلماسندن اولوب ، کاشانلیدر .
تفسیر وحدیث وتصوف وسائر علوم عقلیه ونقلیه‌ده
ید طولی صاحبی اولمغله، حکمتله تصوفی وعقلیاتله
نقلیاتی مزج ایده‌رك ، بر خیلی تألیفات میدانه
قویمشدر . «آصفی» و «صافی» عنوانلریله ایکی
تفسیرشریفیله حدیثه متعلق «مفاتیح» و «وافی»
عنوانلریله ایکی اثری واخلاقه دائر «الحجة البیضاء»
عنوانیله بر کتابی وسائر آثاری واردر . ملوك
صفویه‌دن شاه عباس ثانی زماننده یاشایوب، بونك
اعزاز والتفاتنه مظهر اولمشیدی . شو بیت جمله‌
اشعارندندر :

ازان ز صحبت یاران کشیده دامانم
که صحبت دگری میکشد کریبانم

— هندستان شعراسندن فارسی واردو
لسانلرنده اشعار سویلمش بر قاچ کشینك دخی
مخلصیدر . بونلردن بری ۱۲۶۳ تاریخنده «روضة
الفیض» عنوانیله بر منظومه یازمشدر .

فیض آباد { هندستانك اود خطه‌سنده ولکهنوئك ۱۴۲ کیلومتره
شرقنده اوله‌رق کنك ایرماغنه تابع (کوکره)
نهری اوزرنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب ،
۳۷ ۸۰۵ اهالیسی، بر قاچ سرایی، بیوك بازاری
وجوارنده (اودیه) شهر قدیمنك خرابه‌لری
واردر . — ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹ ۸۶۸
مربع کیلومتره واهالیسی ۳ ۲۷۹ ۹۹۲ کشیدر .

فیض آباد { آسیای وسطیده الیوم افغانستانه ملحق اولان
بدخشان خطه‌سنك مرکزی برقصبه اولوب، بیوك
بازاری ، قلعه‌سی و ۵۰۰ قدر خانه‌سی واردر .
قرن سابق اوائلنده قوندوز خانی طرفندن تخریب
اولنمشیدی‌ده ، یکیدن اعمار اولنمشدر . ۳۷°۲′
عرض شمالی ایله ۶۸°۱۶′ طول شرقیده واقعدر.

فيض آباد { چينه تابع تركستان شرقيده كاشغره تابع وكاشغرك ٨٥ كيلومتره شرقنده و ″٢٥ ′٢٠ °٣٩ عرض شمالى ايله ″٥ ′٢٥ °٧٤ طول شرقيده واقع بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهاليسى واردر .

فيض الله افندى { (جامع الرياستين شهيد السيد —)

سلطان سليمان خان ثانى واحمد خان ثانى دورلرنده ايكى دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچمش علماء عثمانيه‌دن اولوب، ارضروملى ومشهور شمس الدين تبريزى حضرتلرينك نسلندندر . مملكتنده تحصيل علم ايتدكدن صكره ، درسعادته كله‌رك، ١٠٧٤ تاريخلرنده خواجه وانى افندى‌يه داماد اولمشيدى . ١٠٧٨ ده ايفاى حج شريف ايچون جانب حجازه عزيمتله ، عودتنده . موكب همايون يكيشهرده بولنمغله، اورايه اوغرايه‌رق، قائن پدرى طرفندن حضور حضرت پادشاهى‌يه چيقارلمش، و ١٠٨٠ ده شهزاده سلطان مصطفى خان ثانينك خواجه سى و ١٠٨١ ده مدرس اولمش؛ و ١٠٨٩ ده شهزاده سلطان احمدك تعليمنه مأمور اولوب، ١٠٩٧ ده روم ايلى قاضيعسكرى و برسنه صكره نقيب الاشراف اولدقدن صكره ، ١٠٩٩ ده سلطان سليمان خان ثانينك جلوسى متعاقب مسند مشيخت اسلاميه يه نصب اولنه‌رق، ١٨ كون صكره، زوربالرله مناسبتى اولمق تهمتيله عزل، و ارضرومه نفى اولنمشدى . سلطان مصطفى خان ثانينك جلوسى متعاقب، معلملك حقنه بناءً، درسعادته جلبله ، ١١٠٦ تاريخنده ادرنه‌ده، ثانياً شيخ الاسلام اولوب ، سكز بچق سنه‌يه قريب مدت امور فتوايى اداره ايتدكدن صكره، اولاد واقرباسنى آز مدت ظرفنده پك بيوك رتبه ومنصبلره ايصال ايده‌رك ، مستحقينك حقنى ابطال ايتمش؛ وحتى بيوك اوغلنه، كنديسندن صكره قائم مقامى اولمق اوزره ، مثلى نامسبوق بر صورتله مشيخت اسلاميه پايه‌سنى ويرديرمش اولمغله ، طائفهٔ علمايى وعمومى دلگير ايتمش اولديغندن ، ١١١٥ تاريخنده ظهور ايدن فتنه‌ده ارباب فساد كنديسيله اولادينك كنديلرينه تسليم اولنملرينه اصرار ايتدكلرندن، ناچار آرزولرينه موافقت اولنه‌رق، درت اوغليله برابر، صفت علميه‌لرى بعد الرفع، بداشقيايه تسليم اولنمغله، ادرنه‌ده شهيد اولمشدر . عالم برذات اولوب، فتاويسى، «نصيحة الملوك» عنوانيله بركتابى، تفسير بيضاوى‌يه حاشيه‌لرى، شرح عقايده تعليقاتلرى وسائر تأليفاتى واردر. خيرات ومبراتى دخى چوق اولوب، ارضرومده برجامع ومدرسه ودارالقراء، شامده بر دارالحديث، مدينهٔ منوره‌ده برمدرسه ، استانبولده دخى بر مدرسه وكتبخانه و مكتب ياپديرمشدر . حسن خطيله دخى مشهوردر .

فيض الله افندى { (ابوسعيد زاده —) دور سلطان احمدخان

ثانيده ايكى دفعه مسند مشيخت اسلاميه‌يه كچمش علمادن اولوب، شيخ الاسلام ابو سعيد افندينك اوغليدر. ١٠٤٠ تاريخنده دنيايه كلوب، اون بش ياشنده ايكن مهرماه سلطان مدرسه سى مدرسى اولمش، ويكرمى بش ياشنده استانبول پايه‌سنى احراز ايله، متعاقباً روم ايلى پايه‌سيله غلطه و ١٠٦٥ ده استانبول قاضيلغنه نصب اولنمش؛ وينه او سنه عزل اولنه‌رق، اون اوچ سنه معزول قالدقدن صكره، ١٠٧٧ ده آناطولى و١٠٩٧ ده روم ايلى قاضيعسكرى و ١١٠١ تاريخنده شيخ الاسلام اولمشدر. بر سنه ايله طقوز آى وسكز كون مسند فتواده قالدقدن صكره، تهور طبعى حسبيله، حضور همايونده صدراعظم آرابه‌جى على پاشايى تكذيب ايله ناسزا بعض سوزلر سويلديكندن، ١١٠٣ ده عزل اولنه‌رق ، بوزجه آطه‌يه نفينه فرمان پادشاهى صادر اولمشيكن ، خلق چتالجه‌لى على افندينك شفاعتيله فندقليده كى ياليسنده اقامتنه مساعده بيورلمش؛ وسنهٔ مذكوره‌ده ، على افندينك وفاتى اوزرينه، ثانياً شيخ الاسلام اولوب، ايكى سنه ايله ايكى بچق آيه قريب مدت امور فتوايى اداره ايتدكدن صكره، بودفعه دخى صدر اعظم سورمه‌لى على پاشا ايله كچينه‌مديكندن، ١١٠٥ ده عزل وساقزه نفى اولنمش؛ وساقز حادثه‌سنده قايقله چشمه‌يه كچمش ؛ و منفاسى مصره تحويل اولنمش ايدى . برمدت صكره عفو و اطلاق اولنه‌رق ، فندقليده اقامت ايتمكده ايكن، ١١١٠ سنه‌سنده وفات ايتمشدر. اكثر علوم وفنونه وحتى علم هيئت ونجومه دخى آشنا وشعر و انشايه مقتدر ايدى .

فيض الله افندى { (داماد زاده —) [« داماد زاده » ماده‌سنه مراجعت .]

فیض‌الله انجو { (میر —) سکزنجی قرن هجری مشاهیر علما وشعراسندن اولوب، هندستانك دکن خطه‌سنده قرن مذکور اواخرنده حکومت سورن سلطان محمود بهمنی دولتنده قاضی ایدی .

فیض پور { هندستانك بمبای اداره‌سنه تابع (دکن) ایالتنده کندش قضاسنه تابع و ۲۱°۱۱′ عرض شمالیده واقع برقصبه اولوب، ۸۳٦٥ اهالیسی واردر .

فیضی { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر :
برنجیسی (حسین —) صاحب تذکره قنالی زاده حسن چلبینك کوچك برادری اولوب ، طریق قضایه سالك ایدی. شو بیت اونکدر :

اسرار لبك جانده نیجه دل ایده پنهان
شمشیر نفاقیله عدو چالمده حیران

— ایکنجیسی ارباب زعامتدن اولوب ، ویانه‌نك محاصره‌سی سفرنده کندی کوله‌لری النده شهید اولمشدر. شو بیت اونکدر :

قبرم اوستنده سمندندن اینوب اول مه دیدی
ظلم ایله اولمشدی نور ایندی اومسکین اوستنه

— اوچنجیسی (عبدالله —) طورسون زاده بقاینك اوغلی اولوب ، طریق تدریسه سالك ایدی . شو بیت اونکدر :

کچنه رهگذرندن او شاه خوبانم
دریچهٔ لبه کلدی سیرایچون جانم

فیضی { هندستان مشاهیر شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :
برنجیسی (شیخ فیضی) بر روایتده دکنلی وبر روایتده آکره‌لی اولوب، مشهور اکبرشاهك منظوری بولنمش، وملك‌الشعرا عنواننه نائل اولمش ایدی . پدری شیخ مبارك وبرادری شیخ ابوالفضل دخی مشاهیردن ایدی . ۹٥٤ تاریخنده دنیایه کلمش؛ و ضیق صدره مبتلا اولوب ، ۱۰۰٤ تاریخنده آکره‌ده وفات ایتمشدر . سانسکری لسانه آشنا اولوب ، مسلمانلردن اك اول هندولرك فلسفه وادبیاتنه واقف اولان بو ذاتدر. تاریخ و ادبیات وسائر علومده وفلسفه وطبده دخی یدطولی صاحبی ایدی . لسان فارسیده برچوق اشعار ومنظومه‌لری، بعض تألیفات منثوره‌سی و سانسکری لساندن ترجمه‌لری واردر . « سواطع‌الالهام » عنوانیله بر تفسیر شریف ، « مواردالکلام » عنوانیله بر تألیفی، (مهابراته) دن مترجم « نال داماں » عنوانلی بر منظومه‌سی، ینه سانسکری لساندن مترجم « بیجا کنیتا » و « لیلاواتی » عنوانلریله ایکی رساله‌سی و خمسهٔ نظامی‌یه تقلیداً : « مرکز ادوار » ، « سلیمان و بلقیس » ، « هفت کشور » ، « اکبرنامه » ومذکور « نال داماں » عنوانلریله بش مثنویسی، برمجموعهٔ منشآتی، مرتب دیوانی و سائر آثاری واردر . کلیات آثاری ۱۰۱ کتابه بالغ اولدیغی مرویدر . اواخر عمرنده (فیاض) دخی تخلص ایدردی . سانسکری لسانه وقوفی و فلسفه وطبله توغلی بین‌الجهلا بطلان عقیده ایله اشتهارینه سبب اولمشدی . شو بیت جملهٔ اشعارندندر :

تو ای کبوتر بام حرم چه میدانی
چکیدن دل مرغان رشته بر پا را

— ایکنجیسی (شیخ اله داد سهرندی) ینه اکبر شاه دوری شعرا و علماسندن اولوب ، علم لغتده « مدارالافاضل » عنوانیله برتألیفی واردر . شو بیت اونکدر :

کشم خط بر رخ زرد از سرشك لاله‌گون خود
باین رنك آشکارا میکنم درد درون خود

— اوچنجیسی ترتبلی اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه رحلتله، هندك هرطرفنی کزمش، و شاه مشارالیهك التفاتنه مظهر اولمش، وشیخ فیضیٔ فیاض ایله کوریشمش ایدی. حسن خطی دخی وار ایدی . شو بیت اونکدر :

شرح جفای دوست نه بهر شکایت است
مقصود ذکر دوست دکر ها حکایت است

فیغالیه { (Phigalie) یونانك آرقادیه خطه‌سنده قدیمی بر شهر خرابه‌سی اولوب ، شمسدن کنایه اولان آپولونك عبادتنه مخصوص برمعبدینك خرابه‌لری موجود ایسه‌ده ، اك کوزل آثاری لوندره موزه‌سنه نقل اولنمشدر.

فیق { (یاخود افیق) شامده دمشق ایله طبریه آره‌سنده وطبریه کولنك ساحل شرقیسندن ۲۳ کیلومتره‌لك مسافه‌ده برقصبه اولوب، کلیسادن مبدل و پك قدیم ستونلری حاوی بر جامع شریفی واردر .
— جوارنده بولنوب ، اردن یعنی شریعه وادیسنه کیرمك ایچون کچیلن بوغازه‌ده (عقبهٔ فیق) دیرلر .

فیکیرا { (Figueira) پورتکیز مشاهیر بحریونندن‌اولوب، ۱۵۱۰ تاریخنده دولت مشارالیها نامنه سوماتره جزیره‌سنی ضبط ایتمشدی .

فیکیراس { (Figuiésas, Figueras) اسپا- نیانك بارسلونه ایالتنده وجیرونه‌نك ۳۷ کیلومتره شمال‌شرقیسنده برقصبه اولوب، ۸٤۰۰ اهالیسی، مستحکم قلعه‌سی ، قیشله‌لری ، باروتخانه‌سی وسائر مؤسسات عسکریه‌سی واردر .

فیل { خوارزم خطه‌سنك مرکزی برشهر اولوب ، بعده (منصوره) و نهایت «کرکنج» تسمیه اولنمشدی .

فیلات { آرناؤدلغك‌چاملق‌خطه‌سنده ویانیه ولایت وسنجاغنده اوله‌رق‌یانیه‌نك ٤۵ کیلومتره غربنده وقورفه‌جزیره‌سی قارشیسنده اسکله‌سی بولنان صیاده‌نك ۱۵ کیلومتره شرق شما- لیسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، همان جمله‌سی مسلم‌اولملق‌اوزره ، ۵۰۰۰ اهالیسی‌ورشدیه مکتبی واردر . — فیلات قضاسی جنوباً پروزه ، شمالاً ارکری‌سنجاقلریله ، شرقاً نفس‌یانیه‌قضاسیله، غرباً دخی ساحل بحرله محاط و محدود اولوب ، فیلات قصبه‌سیله ٦۸ قریه‌دن مرکب و ۲٤۱۷۹ اهالی ایله مسکوندر . اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده، زیتون وبادم آغاجلریله و سائر اشجارله مستور کوزل تپه‌لری ومنبت وادیلری واردر . هواسی پك ملایم اولوب، قیشلامق ایچون یوکسك یرلردن اورالره خیلی قیون ایئر . آنجق امر زراعت پك مهمل‌اولوب، طوپراق وهوانك استعدادی‌نسبتنده استفاده اولنه‌میور . حتی زیتون آغاجلرینك‌چوغی یبانی حالنده اولوب، آشیلرینه همت ایدن یوقدر. اهالئ قضا اکثریت اوزره مسلم وجمله‌سی آرناؤد اولوب، وفرت ذکاوت‌وشجاعتله مشهورایسه‌لرده، زراعت و حیوانات ایشلرینه آرزو و مهارتلری یوقدر .

فیلادلف { (Philadelphe) یعنی «محب الاخ» . [«آتال» و «بطلمیوس» ماده‌لرینك ایکنجی فقره‌لرینه مراجعت .]

فیلادلفیا { (Philadelphie) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك‌پانسیلوا- نیه حکومتنده ، واشینغتونك ۲۰۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ، نیویورقك ۱۳۰ کیلومتره جنوب غربیسنده ، شویلکیل ایله دلاوار نهرلرینك ملتقا- سندن ۸ و بو نهرك بحرمحیط آطلاسیده‌کی منصبندن ۱٦۰ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق ۳۹° ۵٦′ ۵۳″ عرض شمالی ایله ۷۷° ۲۹′ ۱۷″ طول غربیده بر بیوك شهر اولوب ، ۱۱۰۰۰۰۰ اهالیسی ، دارالفنونی، فنون طبیعیه‌یه وصنایع‌نفیسه‌یه مخصوص آیری آیری آقادمیالری، واسع کتبخانهٔ عمومیسی ودیکر متعدد دارالکتبی، متعدد موزه‌لری، بیوك دوائر رسمیه ابنیه‌سی، مصنع کلیسا و تیاترولری ، پك چوق مؤسسات علمیه وخیریه‌سی ، معادن ، منسوجات، ماکینه، شکر، موم‌وسائره فابریقه‌لری وبك ایشلك تجارتی واردر. فیلادلفیا ذکر اولنان ایکی نهرك آره‌سنده وقسماً شویلکیلك اوبریاقه‌سنده یاییغین بر صورتده دلاوار نهری بویجه ۳۵ کیلو متره‌لك محلده ممتد اولور ، وشرقدن غربه اکی ۱۸ کیلومتره‌دن آشاغی دکلدر . ایکی نهرآره‌سنده اون‌بش‌یکرمی‌متره وسعتده ۱۰ سوقاق اوزانوب، اوبر استقامتده‌ده ۲۵ سوقاق اوزانه‌رق ، شهره بر سطرنج شکلنی ویریور . شهرك اورته‌سندن بری عرضاً وبری طولاً ایکی واسع جاده اوزانوب ، شهری ٤ بیوك محله‌یه تقسیم ایدیور . خانه‌لری عمومیت اوزره ایکی‌قاتلی اولوب، بعضلرینك کوزل دمیر پارمقلقلرله محاط کوجك باغچه‌لری واردر . یالکز ابنیهٔ رسمیه وعمومیه بیوك ویوکسك‌اولوب، عادی اولردن فرق‌اولنورلر. فیلادلفیا کثرت‌نفوس واهمیت تجاریه وسائره‌جه، نیویورق و شیقاغودن صکره اوله‌رق ، ممالك مجتمعه نك اوچنجی شهری اولدیغی حالده ، ایچنده برسکوت‌وسکونت‌حکمفرما اولوب ، نیویورقده‌کی ازدحام کورلیور ؛ و هر عائله‌نك کندینه مخصوص خانه‌سی اولوب، اجناس مختلفه‌دن برچوق اهالی ایله مسکون‌هوتللری‌وکرا- خانه‌لری یوقدر .

فیلادلفیا اون یدنجی قرن میلادی اواخرنده (پن) طرفندن صلحاً و نقداً یرلیلردن مبایعه اولنان‌اراضیده تأسیس اولنوب، ۱۷۰۰ تاریخنده عادتاً قصبه حالنه کچمش؛ وممالك مجتمعه انکلتره‌نك تحت اداره‌سنده بولندقجه ، او جهتك اك بیوك معموره‌سی و مهجرك مرکزی بولنمشیدی . اك اول ممالك مجتمعه‌نك استقلالی بو شهرده اعلان اولنمش، و برنجی دفعه مجلس‌عمومی اوراده اجتماع

اتمش ایدی . اون سکزنجی عصرك نهایتنه‌دك بتون ممالك مجتمعه و پانسیلوانیه حکومتنك مرکزی بولنوب، ۱۸۰۰ ده ممالك مجتمعه مرکزیتی واشینغتونه وپانسیلوانیه مرکزیتی‌ده هاریسبورغه نقل اولنمغله، مرکزیتدن محروم بولنان واو وقت آنجق ۲۱۷۶۷ اهالیسی بولنان فیلادلفیا برآز مدت تدنی ایتمش ایسه‌ده ، بعده کوندن کونه اهالیسی و تجارت و صنایعی آرتوب ، موقعی دخی مساعد اولمغله ، شمدیکی درجه‌یی بولمش، وکیتدکجه توسع ایتمکده‌در. هواسی قیشین پك صوئوق و یازین پك صیجاق اولوب، معهذا صاغلامدر .

فیلادلفیا { (Philadelphie) آناطولیده آیدین ولایتنده کائن آلا شهر قصبه‌سنك اسم قدیمیدر. [« آلا شهر » ماده‌سنه مراجعت .]

فیلادلفیا { (Filadelfia) ایتالیانك قلابره اولتریوره ایالتنده ونیقاستروتك ۱۹ کیلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب، ۳۲۰۰ اهالیسی واردر .

فیلاق { (Phillack) انکلتره‌نك (قورنوال) ایالتنده وبودمینك ۷۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بحر محیط آطلاسی ساحلنده‌کی (سنت ایو) قویی ایچنده بر قصبه واسکله اولوب، ۴۲۲۵ اهالیسی وجوارنده باقیر معدنی واردر .

فیلان { شرونده باب‌الابواب قربنده بر قصبه وناحیه اولدیغی، واهالیسنك دین عیسوی ایله متدین مستقل برقوم تشکیل ایدوب، رئیسلرینه « فیلانشاه » دینلدیکی « معجم‌البلدان »ده مذکوردر .

فیلتروس { (Philètère , Philaeterus) برغمه حکومت قدیمه‌سنك مؤسسی اولوب ، کندیسی پافلاغونیه‌لی بر طواشی اولدیغی حالده ، لیسیماق طرفندن برغمه والیلکنه نصب اولنمغله ، قبل المیلاد ۲۸۳ تاریخنده اورانك حکومتی ید استقلاله آله‌رق ، یکرمی سنه حکومت سورمش؛ وآنجق کندیسی حکمدار نامنی آلمیوب، یکنی وخلفی (اومن) بو عنوانی آلمشدر .

فیلدینغ { (Fielding) انکلتره مشاهیر حکایه نویساندن اولوب ، ۱۷۰۷ ده (شارپهام پارق)ده طوغمش، و ۱۷۵۴ ده وفات ایتمشدر . بر چوق حکایه وتیاترو کتابلری براقمشدر .

فیلقوس { فیلیپوس اسم یونانیسنك معربی اولان (فیلفوس) دن غلط اولوب، شاهنامه‌ده وسائر کتب شرقیه‌ده اسکندر ذوالقرنینك پدرینه ویریلن اسمدر [« فیلیپ » ماده‌سنه مراجعت .]

فیلمون { (Philémon) یونان قدیم مضحکه نویس شعراسندن اولوب ، میلاددن ۳۲۰ سنه اول کیلیکیانك (سولس) قصبه‌سنده طوغمش ؛ و ۹۷ یاشنده ایکن، چوق کوله‌دن قاتلوب وفات ایتمشدر. سکسان‌قدر مضحکه یازمش ایسه‌ده، یالکز بعض فقره‌لری بولنه‌بیلمشدر.

فی لوآن تو { (Fei-Louan-Tou) چینك شرق جنوبی ساحلنده و (فوکان) ایالتنك قسم شمالیسنده اوله‌رق، چین دکیزنده بر قویدر ، که بویی ۱۲۰ واکی ۴۰ کیلومتره قدر اولوب ، هر روزکاردن مصون، درین وطبیعی مستحکم طاغلق برونلر وآطه‌لرله محفوظ بولنمغله، دنیانك اك برنجی لیمان عسکریسی اولوب ، جسیم دونمالرك محافظه‌سنه یارایه‌بیلمك استعدادینی حائزدر .

فیلوپیمون { (Philopœmon) یونان قدیمك اك مشهور سردارلرندن اولوب، میلاد عیسادن ۲۵۲ سنه اول آرقادیانك (مغالو پولیس) قصبه‌سنده طوغمش ؛ وآخائیا اتفاقی عسکرنده خدمت ایدوب، بو اتفاقه قارشی بولنان اتولیه‌لیلره وبعده اسپارته‌لیلرله مسینه‌لیلره قارشی بر چوق محاربه‌لر ایده‌رك ، اسپارته حکمداری (ماخانیداس) ی کندی الیله قتل ، وخلفی (نابیس) ی اتفاقه کیرمکه اجبار ایتمش ایدی . بعده مسینه‌لیلرك آرقادیایه تجاوزلرینه قارشی عسکر سوق ایدوب، دشمنك کثرتندن طولایی، مغلوب اوله‌رق اسیر دوشمکله، مسینه‌لیلرك قائدی (دینوقرات) طرفندن قبل المیلاد ۱۸۳ تاریخنده تسمیم اولنمشدر . یونان قدیمك اك صوك یتیشدیردیکی آدم عد اولنوب، بونك وفاتیله یونان قدیمك دور مدنیتی منقرض اولمشدر .

فیلوتاس { (Philotas) پدری (پارمنیون) ایله برابر اسکندرك منظوری اولوب، رقیبلری حسدلرندن کندیسنی حکمدار

مشاراليهه سوء قصد نيتنده بولنمغله اتهام ايتمرلرله ، تحت استنطاقه آلندقده ، دشمنلرينك ديدكلريني تصديق ايتمكله، ناحق يره اعدامنه حكم اولنه‌رق، رجم اولنمشدر .

فيلودم { (Philodème) يونان قديم حكماسندن اولوب، اپيقورك مذهبنه تابع ايدى . ميلاد عيسادن اول كى قرنده سوريه‌ده طوغوب ، رومايه انتقال ايله ، تدريس وتأليفله اوغراشمشدر . منطق واخلاق وسائره‌يه دائر يازوب ، آثارينك يالكز بعض فقره‌لرى بولنمشدر .

فيلورينه { [« فلورينه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

فيلوسترات { (Philostrate) يونان قديم منطقيون و مورخلرندن اولوب، برروايتده لنى آطه‌سنده وبر روايتده آتنه‌ده طوغمش؛ واوچنجى قرن ميلاديده رومادە تدريسله مشغول بولنمشدر . منطقه وتراجم احوال وسائره‌يه دائر بر قاچ اثرى واردر .

فيلوقتيت { (Philoctête) اساطير يونانيه‌ده تساليه اقوامندن برينك حكمدارينك اوغلى اولوب، قهرمان مشهور (هركول) ك رفيق ايدى . گويا هركول وفاتنده بر مشهور اژدرهانك قانيله تسميم ايدلمش اولان اوقلرينى بوكا تسليم ايدوب، بر يره گومه‌سنى وكيمسه‌يه گوسترممه‌سنى تنبيه ايتمشدى . بعده يونانيلر تروا محاربه‌سنه گيتدكلرنده ، بو اوقلرى اله گچيرمدكجه، غالب اوله‌ميه‌جقلرينى كاهن بيان ايتمكله ، فيلوقتيتى صيقيشديردقلرنده ، بو دخى ناچار قالوب ، اوقلرى صاقلامش اولديغى يره آياغيله اوره‌رق گوسترمش ؛ واوقلرى بالاستصحاب تروايه عزيمت ايتمش ايسه‌ده، بونلرك برى آياغنك اوزرينه دوشمكله، بر ياره آچلمش؛ وبو ياره او درجه‌ده تعفن ايتمش، كه آرقداشلرى رائحهٔ كريهه‌سنه طيانه‌ميه‌رق ، كنديسنى لنى جزيره‌سنه چيقارمغه مجبور اولمشلر . اون سنه صكره يونانيلر ، تروا محاربه‌سنه ختام ويره‌بيلمك ايچون، هركولك اوقلرينه احتياج گوروب ، اوليس ايله نئوپتولوسى لنى‌يه اعزام ايده‌رك ، فيلوقتيتى آرامغه مجبور اولمش؛ و (ماخاؤن) ايله (پوداليز) گنديسنك ياره‌سنى ايى ايده‌رك ، برلكده تروايه گوتورمشلر . تروادن عودتنده گويا قلابريه‌يه‌گچوب، (پتيليه) ايله (توريوم) شهرلرينى تأسيس ايتمش.

فيلوقسن { (Philoxène) يونان قديم شعراسندن اولوب ، قبل الميلاد دردنجى قرنده سيچليه‌نك سيراقوسه شهرنده ياشامشدر . اورانك حكمدار ظالمى مشهور ديسك (ديونيسيوسك) سويلديكى اشعارك ماهيتى حقنده فكرينى آچيقدن بيان ايتديكندن طولايى ، حبس اولنمش؛ وبرمدت صكره ، ظالم مرقومك ديكر بر منظومه‌سى حقنده بيان فكر ايتمك اوزره، سبيلى تخليه اولنه‌رق، مذكور منظومه‌يى گورنجه: « بنى محبسه گوتورسونلر» ديمش، وديسك بونكته‌دن خوشلانوب، كنديسنى عفو ايتمش اولديغى مشهوردر .

فيلوقسن { ياخود قسنياس (Philoxène, Xénaias) يعقوبيون مذهبنه تابع سريانى مؤلفلرندن اولوب . اهوازده دنيايه گلمش ؛ و ٤٨٥ تاريخ ميلاديسنده سوريه‌نك (يراپوليس) شهرى يسقپوسى اولوب، خالكيدونه مجلس روحانيسى مقرراتنك عليهنده بولنديغندن ، ٥١٨ تاريخنده ايمپراطور يوستنيانوس طرفندن كنغرى‌يه نفى، و ٥٢٢ ده اوراده اتلاف اولنمشدر. اناجيل اربعه‌يى لسان سريانى‌يه ترجمه ايتمشدر . يعقوبيون عندنده شهدا واعزه‌دن معدوددر .

فيلولائوس { (Philolaüs) يونان قديمك فيثاغوراسك مذهب فلسفيسنه منسوب حكماسندن اولوب، حكيم مشاراليهك فكر ومسلكنه دائر الك زياده تفصيلات ويرن تلامذه‌سندندر . طبيعت ، عالم وروح حقنده برر تأليفى واردر ، كه افلاطون طرفندن پك زياده تقدير اولنوردى . آثار موجوده سى ناتمامدر . كرهٔ ارضك غربدن شرقه طوغرى برنوع حركتى الك اول حس ايدن بو ذات اولديغى مروى اولوب ، كنديسنه اصول جديدهٔ هيئتك كاشف اولى نظريله باقانلر دخى واردر . قبل الميلاد ٥٠٠ تاريخلرنده (قروتونه) ويا (تارنته) ده طوغوب ، ٤٢٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر .

فيلوميتور { (Philométor) يعنى « محب الام » آلتنجى بطلميوس

ایله اوچنجی آتالك لقبیدر . [« بطلمیوس » و « آتال » ماده‌لرینه مراجعت .]

فیلون { (Philon) بو اسمله مشاهیردن درت کشی واردر :

برنجیسی بیزانتیونلی اولوب ، معمارلقده وفن جر اثقالده کی مهارتیله مشهوردر . میلاد عیسادن ایکی قرن اول یاشایوب ، ردوس و اسکندریه‌یه سیاحت ایتمش ؛ وفن معماری‌یه و جر اثقاله دائر برقاچ کتاب یازمش ایسه‌ده ، یالکز بعض فقره‌لری بولنه‌بیلمشدر .

— ایکنجیسی لاریسه (یعنی یکیشهر) لی دیمکله معروف حکمادن اولوب ، قبل المیلاد ۱۱۰ تاریخندن ۸۸ تاریخنه دك آتنه‌ده « یکی آقادمیا » مدرسه‌سنی اداره ایتمش ؛ ومهردادك یونانی استیلاسنده ، رومایه نقل مکان ایدوب ، مشهور چیچرون جملهٔ تلامذه‌سندن بولنمشدر .

— اوچنجیسی عبرانی اولوب ، افلاطونك مذهب فلسفیسنه تابع حکمادن ایدی . میلاد دن ۳۰ سنه اول اسکندریه‌ده طوغوب ، کهنه طریقنه سالك اولدیغی حالده ، حکمای یونانك آثارینی تتبع ایله (افلاطون عبرانی) لقبیله شهرت بولمشیدی . عقائد موسویه‌یه وفلسفه وتاریخه متعلق یونانیٔ قدیم لساننده بر قاچ تألیفی واردر . ۴۰ تاریخ میلادیسنده قدس اهالیسی طرفندن مبعوثاً رومایه کوندرلش ؛ وبو سفرینك تفصیلاتنی یازمشدر . تاریخ وفاتی معلوم دکلدر .

— دردنجیسی (بیلوس) یعنی جبله مدینهٔ قدیمه‌سندن اولوب ، ادبیات وتاریخه دائر بعض آثاری واردر . (سانخونیاتون) طرفندن یازلمش فنیکه‌لیلرك تاریخنی دخی ترجمه ایتمشدیسه‌ده ، بونك یالکز بعض پارچه‌لری بولنه‌بیلمشدر .

فیله { (Philae) صعید مصر منتهای جنوبنده ونوبیه حدودنده اوله‌رق نیلك ایلك شلاله‌لری قربنده ونیلك ایچنده بر جزیره اولوب ، اسوانك ۵ کیلومتره جنوبنده واقعدر . بر چوق خرابه‌لری وآثار عتیقه‌سی اولوب ، علی الخصوص (ایزیس) و (اوزیریس) ایله (تیفون) ك عبادتنه مخصوص معبدلرك ویرانه‌لری موجوددر . [« اسوان » ماده‌سنه‌ده مراجعت .]

فیلی { ایرانك لورستان خطه‌سنده بیوك بر قوم اولوب ، (پیش کوه) و (پشت کوه) اسملریله ایکی شعبه‌یه منقسمدر .

فیلیاتره { (Philiatra) یونانك موره شبه جزیره‌سنده (مسینیه) ایالتنك (تریفیلیا) قضاسنده و (کیپاریسیه) نك ۱۳ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل بحردن بر کیلومتره ایچریده بر قصبه اولوب ، ۴۱۸۵ اهالیسی وقصبه‌یی احاطه وستر ایدن زیتون ولیمون آغاجلریله پك چوق قوری اوزوم یتشدیرر باغلری واردر .

فیلیپ { یاخود فلیب (Philippe) اسکی ماکدونیه حکمدارلرندن بش کشینك اسمیدر :

— برنجیسی قبل المیلاد ۶۰۹ تاریخندن ۵۷۶ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر .

— ایکنجیسی الك مشهورلری اولوب ، بیوك اسکندرك پدریدر . اوچنجی آمینتاسك اوچنجی اوغلی اولوب ، میلاد عیسادن ۳۸۲ سنه اول طوغمش ؛ و ، ماکدونیه‌ده ظهور ایتمش اولان فتنه وفسادی باصدیرمق ایچون ، مملکت مذکوره‌یه جلب ایدلمش اولان (پلوپیداس) طرفندن رهن طریقیله یونانك تبه شهرینه کوندریله‌رك ، (اپامینونداس) ك خانه‌سنده تربیه اولنمشدی . برادری اوچنجی پردیقاسك وقاتنده ۳۶۰ تاریخنده فیلیپ تبه‌دن فراله . ماکدونیه‌یه داخل اولوب ، ابتدا یکنی آمینتاسك وصیسی وبعده حکمدار مستقل صفتیله حکم سورمکه باشلامش : ومنتظم ومعلم بر اردو یتشدیروب ، اولا داخل مملکتده اسایش وامنیتی تقریر ، وثانیاً ایلیریا ، پئونیا ، تراکی وسائر جهتلرده بر خیلی یرلر ضبط ایله ، مرکز حکومتی (پلا) شهرینه نقل ایتمش ایدی . قبل المیلاد ۳۵۶ تاریخنده (اپیر) یعنی طوسقه‌لق حکمدارینك قیزی (اولیمپیاس) ی تزوج ایله ، بو صهریتله قوتی بر قات دها تزیید ایتدکدن صکره . یونانی مطمح نظر ایدرك ، حکومات یونانیه‌نك الك قوتلیسی اولان آتنه حکومتی ضعیفلاتمق ایچون ، بو حکومتك تحت اتفاق ویا حمایه‌سنده بولنان اوته‌ده بریده واقع بعض یرلری

بربرینی متعاقب ضبط ایتمکه باشلامش؛ وتسالیالیلری تحت حمایه‌سنه آله‌رق، ترموپیل بوغازندن کچمکه چالیشمش ایسه‌ده، بوکا مقتدر اوله‌مامش؛ و(اوبیا) جزیره‌سنی ضبط ایتمك اوزره اولان تشبثنه دخی موفق اوله‌مامش ایسه‌ده، (اولینته) یی ضبط ایتمش؛ وکویا جد اعلاسنك یوناندن ماکدونیه‌یه هجرت ایتمش اولدیغنی ادعا ایله، بو تأویله استناداً یونانیلره مخصوص اولان (اولیمپ) اویونلرینه وبوکا مشابه آیینلره داخل اولمش؛ ویونانك ضبطنه حاضرلانمغله برابر، ایلیر وتراکیه قارشی دخی عسکر سوق ایتمشدی. بعده بر اختلال داخلیی باصدیرمق، وعندلرنده اماکن مقدسه‌دن عد اولنان یرلری تحقیر ایدنلری تربیه ایتمك بهانه‌سیله یونانه عسکر سوق ایدرك، ٣٣٨ تاریخنده بیوتیا و آتیقه‌یی ضبط ایتمش؛ وخرونیه محاربه‌سنده آتنه‌لیلرله تبه‌لیلری مغلوب ایدرك، یونانك استقلالنی صارصیتمش ایدی. آنجق بو غالبیتدن استفاده خصوصنده استعجال ایتمیوب، ایرانه قارشی تصارلادیغی بیوك بر سفره حاضرلانمق اوزره، ماکدونیه‌یه عودت ایتمش ایسه‌ده، بو تدارکاتده ایکن، تطلیق ایتمش اولدیغی اسکندرك والده‌سی مرقومه (اولیمپیاس) طرفندن قونمش اولدیغی مظنون بولنان وظاهراً بر حکم قانونیدن دلگیر اولان ماکدونیه رؤساسندن (پاوسانیاس) طرفندن ٣٣٦ تاریخنده قتل اولنمشدر. ٢٤ سنه حکومت سورمش؛ واوغلی اسکندر ذو القرنین خلف اولمشدر. دیپلوماتلق دینلن علم سیاسیده ازمنهٔ قدیمه‌ده صاحب ترجمه‌دن ماهر کیمسه بولنمامشدر. جسارت ودرایتنه دائما حیله وخدعه‌یی دخی مزج ایدردی. خطیب شهیر (دموستن) فیلیپك آتنه‌لیلره قارشی اولان نیات وتشبثاتی درمیان ایدرك، همشهریلرینی بو حکمداره قارشی تشویق وتشجیعده بولنمشدر.

— اوچنجیسی (آریداوس) لقبیله ملقبدر. [«اریداوس» ماده‌سنه مراجعت.]

— دردنجیسی قساندرك اوغلی اولوب، قبل‌المیلاد ٢٩٨ تاریخنده پدرینه خلف اولمشدر.

— بشنجیسی دمتریوسك اوغلی اولوب، میلاددن ٢٢١ سنه اول، ١٥ یاشنده ایکن، عمی (آنتیغون دوسون) ه خلف اوله‌رق، ماکدونیه تختنه اوتورمش؛ ویونانده تشکل ایتمش اولان ایکی هیئت متفقه‌دن آخائیا اتفاقیله برلشه‌رك، اتولیا هیئت متفقه‌سنی دفعاتله مغلوب ایتمش؛ وقوت وغالبیتدن بالاستفاده، بتون یونانی ید ضبطنه آلمش ایدی. وصیسی بولنان یونانلی (آراتوس) کندیسنی یونانه مسلط اولقدن واز کچیرمکه چالیشمش ایسه‌ده، مقتدر اوله‌میوب، حتی بو طرفدارلغندن طولایی کندیسنی تسمیم ایتدیرمش اولدیغی ده مرویدر. رومالیلرك دخی علیهنده بولنه‌رق، آنیبال ایله اتفاق ایتمش ایسه‌ده، بر ایکی دفعه مغلوب اولدقدن صکره، سناتونك آرزوسی خارجنه چیقمامغه، ورومالیلرك متفقلری بولنان یونانیلرله ردوس وبرغامه حکومتلرینه طوقنمامغه مجبور اولمش؛ ونهایت رومالیلرك کثرت مدعیاتندن بیزار اولوب، آنتیالك وسوریه حاکمی آنطیوخسك تکلیفاتی اوزرینه، یکیدن حربه حاضرلانمقده ایکن، قبل‌المیلاد ١٧٨ تاریخنده وفات ایتمشدر. ولد مشروعی اساسسز بر شبهه اوزرینه اتلاف ایتمش اولدیغندن، ولد نامشروعی (پرسیوس) خلفی اولمشدر. اسکندردن صکره کی فیلیپلر اعتباریله بوکا اوچنجی فیلیپ دخی دیرلر.

فیلیپ (Philippe) سوریه‌ده حکومت سورن طوائف ملوکدن اولوب، یدنجی آنطیوخس غریپوسك اوغلیدر. میلاددن ٩٥ سنه اول برادری آلتنجی سلفقوسه خلف اولوب، حق وراثت ادعاسنده بولنان اونجی واون برنجی و اون ایکنجی آنطیوخسلره قارشی محاربه ایله مشغول اولمش؛ وبر دفعه اسقاط اولندقدن صکره، تختی استرداد ایتمش ایسه‌ده، تبعه‌سی محاربات داخلیه‌دن بیزار اولوب، ٨٠ تاریخنده کندیسنی قطعیاً اسقاط وطردله، اشکانیان شعباتی ملوکندن (تیغران) ی جلب ایتمشلردی. ٥٧ تاریخنده وفات ایتمشدر.

فیلیپ (Philippe) رومالیلرك تحت اطاعتنده اوله‌رق قدسده حکومت سورن ملوکدن اولوب، بیوك هرودك اوغلیدر. پدری عندنده افکار مخالفه ایله اتهام اولنه‌رق،

عندالمحاكمه تبرئهٔ ذمت ايتمش ؛ وپدرينك وفاتنده ، خاندانك حقوقنى مدافعه ايچون ، روما يه كيدوب ، ميلاد عيسانك برنجى سنه سى پدرينك يرينه نصب اولنمشدى . عاقلانه و عادلانه حكومت سوره‌رك ، (بيت سعيد) قصبه‌سنى توسيع وتزيين‌ايله آغستوسك قيزى نامنه (يوليا) تسميه ايتديكى كبى، (بانياس) قصبه‌سنى‌دخى بيوده‌رك (قيصريه) ويا (قيساريه) تسميه ايتمشدى . ٣٣ تاريخ ميلاديسنه دك حكم سوروب، وفاتنده قدس جهتى دخى سوريه (يعنى شام) ايالتنه الحاق اولنمشدى .

فيليپ { عرب — (Philippe l'Arabe) روما ايمپراطورلرندن اولوب ، اليوم اسكى شام دينلن (بصرى) قصبه سنده دنيايه كلمشدر . پدرى عربان مشايخندن ايدى . روما عسكرينه كيروب، جسارت واقتداريله اك بيوك رتبه‌يه واصل‌اولمش؛ وايرانيلره قارشى‌اولان محاربانده مظفراولدقدن‌صكره، عسكرينى‌قانديره‌رق، ميلادك ٢٤٤ تاريخنده كنديني ايمپراطور اعلان ايتديرمشيدى . جزيره‌يى ترك ايده‌رك ايرانيلرله مصالحه ايتدكدن ، و طونه‌يى تجاوز ايتمش اولان بعض اقوام وحشيه‌يه قارشى يوريوب، بونلرى ده دفع ايتدكدن‌صكره، ٢٤٧ تاريخنده رومايه‌داخل اولوب، بوشهرك تأسيسنك بيكنجى‌سنه‌سى‌مناسبتيله فوق‌العاده برطاقم شنلكلر ترتيب ايتمش؛ و حكيمانه بعض قوانين ونظامات وضع ايلمش ايسه ده ، سردارلرينك هر برى بر طرفده اعلان استقلال ايدوب ، بونلره قارشى كوندرديكى (دقيوس) دخى اونلره امتثال ايتمكله، ٢٤٩ تاريخنده فيليپ (وروئه) ده مغلوب اولوب ، محاربه ده قتل اولنمشدر . خرستيان اولوب، دينى كيزلى‌طوتدينى مظنوندر .

فيليپ { (Philippe) فرانسه قراللرندن بو اسمله بروجه آتى آلتى قرال كلمشدر :

برنجيسى برنجى هنرينك اوغلى اولوب ، ١٠٥٣ تاريخنده طوغمش، و ١٠٦٠ تاريخنده، طابيسى فلاندره قونتى بودوآنك وصايتيله تخت موروثنه كچوب، يدى‌سنه صكره وصيسنك وفاتنده ورثه‌سى بيننده ظهور ايدن منازعاته قاريشمق ايستمش ايسه ده ، مغلوب اولمش ؛ وفرانسه‌نك بعض طرفلرنده حكم سورن قونت و دوقه‌لرله بر خيلى وقت اوغراشمش؛ ونهايت قاريسنى تطليق ايله آنژو قونتنك قاريسنى قاچيروب تزوج ايتديكندن ، پاپا طرفندن آفروسه دوچار اولوب ، تبعه‌سى عندنده نفوذ واعتبارينى غائب ايتديكندن، اوغلى شيشمان لويى‌يى حكومته تشريك ايتمكه مجبور اولمش؛ و ١١٠٨ ده وفات ايتمشدر .

— ايكنجيسى ، آغستوس آينده طوغمش اولمغله ، (فيليپ اوكوست) تسميه اولنه‌رق ، يدنجى لويينك اوغليدر . ١١٨٠ تاريخنده، ١٥ ياشنده ايكن ، پدرينه خلف اولوب ، يهوديلرى تعقيب ايده‌رك ، كليتلى ثروته مالك اولدقدن صكره ، فرانسه‌نك بعض بيوك دره بكاريله و على‌الخصوص فلاندره قونتيله و بورغونيه دوقه‌سيله‌اوغراشمش؛ وانكلتره قرالى ايكنجى هنرى ايله محاربه‌ايدوب ، اوغللرينى عليهنه قالديرمش ؛ وبونك‌وفاتنده اوغلى (ريشار كوردوليون) ايله بالاتفاق ، قدسى صلاح‌الدين ايوبيدن استرداد مقصديله، بر اوچنجى اهل صليب محاربه‌سنى آچمش ايسه‌ده ، سيچليه يه واصل اولنجه ، آره‌لرنده تفرقه ظهور ايدوب ، فيليپ عكانك ضبطنده بولندقدن صكره ، فرانسه‌يه عودتله ، انكلتره قرالنك برادرى اراضيسز ژان ايله برلشه‌رك ، انكليز حكومتنه بر چوق غوائل چيقارمش ؛ و شارلك وفاتيله مرقوم ژان انكلتره قرالى اولدقدن صكره ، بونك دخى عليهنده بر طاقم دسايس چويروب ، انكلتره‌نك فرانسه طوپراغنده‌كى ممالكنى ضبط ايتمش؛ و برآره‌لق كندى اوغلى سكزنجى لويى يى انكلتره قراللغنه كچيرمش ايسه‌ده ، نهايت‌طوتديره‌ميوب، انكلتره‌دن صرف‌نظرله، فرانسه‌نك بعض قونتلق ودوقه‌لقلرينى ضبط والتحاق ايده‌رك، فرانسه‌نك توحيدينه‌خدمت ايتدكدن صكره ، ١٢٢٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. علوم وصنايعك ترقياتنه خيلى‌خدمت ايدوب، پارس شهرينى دخى تزيين ايتمشدى .

— اوچنجيسى « جرى » لقبيله ملقب اولوب، طقوزنجى لويينك اوغليدر . ١٢٤٥ تاريخنده طوغوب، سكزنجى اهل صليب سفرنده پدرينك

معيتنده بولنه‌رق ، ۱۲۷۰ ده افريقيه ساحلنده پدرينك وفاتى اوزرينه، فرانسه قرالى اولوب ، تونس حاكميله عقد مصالحه‌دن صكره ، فرانسه‌يه عودتله، فرانسه حكومات صغيره‌سندن بر خيليسنى مبايعه ووراثت طريقيله وسائر صورله التحاق ايده‌رك ، فرانسه اتحادينه خدمت ايلمش؛ ومشهور «سيجليه ايكنديلرى» دينلن جنايت عموميه‌نك مرتب ومشوقى اولان آراغون قرالى اوچنجى پدرويه قارشى اعلان حرب ايدوب، قاتالونيه‌نك بر قسمنى ضبط ايلمش؛ واو صره‌ده ۱۲۸۵ ده وفات ايتمشدر .

— دردنجيسى «كوزل» لقبيله ملقب اولوب، اوچنجى فيليپك اوغليدر . ۱۲۸۵ تاريخنده، ۱۷ ياشنده ايكن، پدرينه خلف اولوب، آراغون قرالنه قارشى اولان محاربه‌يه دوام ، و ۱۲۹۱ ده عقد مصالحه ايتدكدن صكره، فلاندره قونتنه معاونت ايدن انكلتره قرالى برنجى ادوآرده اعلان حرب ايده‌رك، قزانديغى غالبيت اوزرينه، فلاندره قونتلغنى فرانسه‌يه الحاق، وانكلتره قرالنى اوغلى ايكنجى ادوآره فرانسه قرالنك قيزى ايزابله‌يى آلمغه اجبار ايتمشدى . اوندن صكره آوروپا دولتلرينك امور سياسيه‌سنه دخى مداخله ايتمك ايستين پاپا سكزنجى بونيفاس ايله اوغراشمغه باشلايوب، پاپانك آفروسلرينه قارشى فرانسه‌ده بر مجلس عمومى انتخابيله پاپانك حقسزلغنه وارباب جناياتدن اولديغنه وهر حالده فرانسه‌نك امور داخليهٔ سياسيه‌سنه قاريشمغه حق اولمديغنه قرار ويرديرمش؛ وآنجق پاپا ينه آفروسدن واز كچمديكندن، عاقبت رومايه بر طاقم آدملر ارساليله پاپايى طوتديروب، اك شدتلى عقوباتله معذب ايتمشدى . بعده مرقوم بونيفاسك يرينه كچن اون برنجى (بنوآ) نك وفاتنده آوينيونده بر فرانسز پاپا انتخاب ايتديروب، بوكا (تامپليه) دينلن طريق رهبانى لغو ايتديرمكله، بو طريقه منسوب مناسترلرك ايدنمش اولدقلرى كليتلى ثروتلرى مصادره ايتديكى كبى، يهوديلرى دخى تعقيب ايده‌رك، برچوق آقچه‌لرينى آلمش؛ وبر طاقم فاحش ويركيلر طرح ومسكوكاته قيمت حقيقيه‌لرندن پك زياده فيئات وضع ايتمش ايدى . بو دخى فرانسه‌يه برچوق دره بكلكلر ضم ايده‌رك، شوراى دولت وديوان محاسبات كبى بعض اصلاحات دخى اجرا ايتمشدر .

— بشنجيسى «اوزون» لقبيله ملقب اولوب، دردنجى فيليپك ايكنجى اوغليدر . بيوك برادرى اونجى لوئينك ۱۳۱۶ تاريخنده وفات ايتمسيله، كبه قالان قاريسندن طوغان چوجغك ياشامامسى ، وقيز اولادينك تخته كچمسنك جواز وعدم جوازى حقنده برچوق منازعات جريانندن صكره ، صاحب ترجمه قرال اولوب ، ۱۳۲۰ ده فلاماندلرله صلح ايتمش؛ وبعض اصلاحات داخليه‌ده دخى بولنمش ايسه‌ده، كنديسى متعصب و افكار باطله اصحابندن اولديغندن ، يهوديلره واعتقادلرنده بهانه بولنان آدملره قارشى تعقيبات و زجريات اجراسنده انكيزيسيون محاكم ملعنت كارانه سنه سربستئ تام ويرمش؛ و ۱۳۲۲ ده بلا ولد وفات ايتمكله ، برادرى دردنجى شارل خلف اولمشدر .

— آلتنجيسى (والوآ) لقبيله ملقب اولوب، فرانسه خاندان قراليسنك والوآ قولنه منسوب ايدى. اوچنجى فيليپك تورونى اولوب، ۱۲۹۳ ده طوغمش؛ ودردنجى شارلك وفاتنده حامل بولنان زوجه‌سنك وضع حمله‌دك ، نائب حكومت نصب اولنوب ، طوغان چوجق قيز اولمغله ، ۱۳۲۸ ده كنديسى قراللغى اعلان ايتمشدى . انكلتره قرالى اوچنجى ادوآرد والده‌سى ايزابله‌دن دردنجى فيليپك تورونى اولديغندن ، وراثت ادعاسيله ميدانه چيقوب ، آلمانيه ايمپراطوريله وفلاماندلرله بالاتفاق، فرانسه‌يه تجاوز ايتمش؛ وبو وجهله يوز سنه‌لك محاربه دينمكله مشهور اولان وقوعات بربرينى تعاقبه باشلايوب، صاحب ترجمه‌نك زماننده انكليزلر فرانسه طوپراغنده برچوق تخريبات اجرا ايتدكلرى كبى ، كنديسى دخى ويركيلرى آرتيرمغه مجبور اولمش؛ ووبا علتى دخى ظهور ايدوب، اهاليى برقات دها دوچار مصائب ايتمشدى . يكرمى ايكى سنه حكم سوردكدن صكره، ۱۳۵۰ ده وفات ايتمشدر .

فيليپ } سوآبه لى (Philippe de Souabe) آلمانيا ايمپراطورلرندن اولوب، فردريق باربروسك ايكنجى اوغليدر .

۱۱۷۸ تاریخنده طوغوب پدرینك وفاتنده سوآبه ایله طوسقانه‌یه وارث اولمش؛ وبرادری آلتنجی هنرینك وفاتنده ۱۲۰۶ ده آلمانیه ایمپراطورلغنه کچمش ایدی . رقیبلرندن زوهرنیکنلی (برتولد)ك حقوقنی اشترا، وبرونسویقلی اوتونی مغلوب ایده‌رك، ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره، ۱۲۰۸ ده قتل اولنمغله، مرقوم اوتون خلق اولمشدر .

فیلیپ { (Philippe) اسپانیه حکمدارلرندن بو اسمله بش کشی کلمشدر :

برنجیسی «کوزل» لقبیله ملقب اولوب، اسپانیه‌ده حکومت سورن آوستریا سلاله‌سنك مؤسسیدر . آلمانیه ایمپراطوری ماقسیمیلیان ایله بورغونیه‌لی ماریه‌نك اوغلی اولوب، ابتدا آوستریا آرشیدوقه‌سی عنوانی حائز ایکن، ۱۴۸۲ ده والده‌سندن وراثةً فلمنك قرالی اولمش؛ و۱۴۹۶ده فردیناند ایله ایزابلانك قیزی مجنونه ژانه‌یی تزوج ایتمکله، اسپانیه تختنه وراثت حق قزانمش ایدی . ۱۵۰۴ تاریخنده، ایزابلانك وفاتی اوزرینه، فردینانده موانع ودسایسیله برابر، قاستیله قراللغی اعلان اولنه‌رق؛ اهالینك توجهنی قزانمق ایچون، انکیزیسیونك مظالمنه برحد قویمش ایسه‌ده، اسپانیول مأمورینی عزل ایله، یرلرینه فلمنکلی نصب ایتدیکندن، وسفاهته پك دوشکون اولمسیله، قیصقانجلغندن عقلنه خلل کلمش اولان زوجه‌سی ژانه‌یی مجنونه‌در دیه قپاتمق ایستدیکندن، آرزو ایتدیکی توجه عمومی‌یی قزانه‌مامش. و ۱۵۰۶ تاریخنده، ۲۸ یاشنده اولدیغی حالده، سفاهتدن هلاك اولمشدر . شارل کینت وفردیناند اسملرنده ایکی اوغلی اولوب؛ ایکیسی ده اسپانیه قرالی وآلمانیه ایمپراطوری اولمشلردر .

— ایکنجیسی شارل کینتك اوغلی وبرنجی فیلیپك تورونی اولوب؛ ۱۵۲۷ تاریخنده طوغمش؛ و ۱۵۴۰ ده میلان دوقه‌سی اولوب، پدرینك وقوع عزلی اوزرینه، ۱۵۵۴ ده ناپولی وسیجلیه، ۱۵۵۵ ده فلمنك و ۱۵۵۶ ده اسپانیه قرالی اولمش؛ و ۱۵۵۴ ده خصمی بولنان انکلتره قرالیچه‌سی ماریه‌یی تزوج ایتمش ایسه‌ده، انکلتره‌جه بر کونه حکم ونفوذ قزانه‌مامش ایدی . قتولیکلکده تعصبی زیاده اولمغله، پروتستانلغك پك علیهنده بولنوب، فلمنك وانکلتره وفرانسه‌ده پروتستانلرك تعقیبنه یاردیم ایتدیکی کبی، اسپانیاده دخی انکیزیسیون محاکم ابلیسانه‌سنه زیاده قوت ویروب، قالمش اولان اهل اسلامی دخی قاچیرمش ایدی . فرانسه تختنه کندی قیزی ایزابلایی اوتورتمق مقصدیله، فرانسه‌ده برطاقم داخلی فسادلر چیقارتمش ایسه‌ده، نهایت موفق اوله‌میوب، مصالحه ایتمکه مجبور اولمش، وایکنجی هنرینك قیزی الیزابتی تزوج ایلمش ایدی . انکلتره‌یه قارشی تجهیز ایتمش اولدیغی جسیم دونمناسی ده بر شدتلی فرطونه‌یه طوتیلوب محو اولمش ایدی . بونك زماننده اسپانیه‌نك آمریقاده وجزایر بحر محیطده‌کی مستعمراتی پك کلیتلی واردات ویرمکه باشلامش ایسه‌ده، ایکنجی فیلیپ بو وارداتك جمله‌سنی بتون عالمه حاکم اولمق خلیای خامی اغورینه صرف ایده‌رك، وفاتنده خزینه‌یی بوم بوش براقمش ایدی . پورتکیزده حکمداراق ایدن قاردینال هنرینك وفاتنده، پورتکیزلیلرك و فرانسه‌نك ممانعتیله برابر، پورتکیزی دخی تحت حکمنه آلمشیدی . آنجق فلمنکه انکیزیسیون محاکمنی ادخال ایتمك ایستدیکندن، اوراده بر بیوك اختلال ظهور ایدوب، فلمنكك بسبتون تحت حکمندن چیقمسنی موجب اولمشدر. ۱۵۹۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. هرنه‌قدر قتولیکلر، تعصبه مبنی، کندیسنی مدح ایدیورلرسه‌ده، ظالم و غدار و امنیتسز بر حکمدار اولدیغی متفق علیه اولوب، حتی کندی اولادندن دون قارلوسی‌ده کندیسی قتل ایتدیرمش اولدیغی مظنوندر .

— اوچنجیسی ایکنجی فیلیپك اوغلی اولوب، ۱۵۹۸ دن ۱۶۲۱ تاریخنه دك ۲۳ سنه حکم سورمشدر. کوشك وخسته مزاج بر حکمدار اولمغله، امور اداره‌یی وزیری بولنان (لرمه) دوقه‌سنك الینه براقمشدی . ۱۶۰۴ ده انکلتره ایله مصالحه، وفلمنکله ۱۲ سنه‌لك متارکه عقد ایتمش؛ و فرانسه قرالی اون اوچنجی لویی‌یه قیزینی ویره‌رك، فرانسه ایله دخی مصالحه ایتمش ایدی. تنصره مجبور اولمش اولان عربلرك دخی قیاملرندن متوهم اولدیغندن، ۱۶۰۹ ده بونلرك جمله‌سینی اسپانیه‌دن اخراج

ايتمكله ، مملكتى ارباب حرفت وصنعتدن تهى براقش؛ ومسكوكاتجه ظهور ايدن تشويشات دخى بسبتون فقر وضرورت عموميه يى انتاج ايتمشدى . بونك زماننده آوروپاده اوتوز سنه لك محاربه ديمكله مشهور وقوعات ظهور ايدوب ، اوچنجى فيليپ آوستريا طرفنى التزام ايتمكله ، بو محاربات دخى اسپانيه نك خرابيتنى آرتيرمشدر .

— دردنجيسى اوچنجى فيليپك اوغلى اولوب، ١٦٢١ ده ، ١٦ ياشنده ايكن ، پدرينه خلف اولمش: وبوده سلفى كبى كوشك واقتدارسز اولمغله، امور اداره يى باش وكيلى بولنان (اوليوارس) قونتنك الينه براقشيدى . فلمنكله تكرار محاربه يه كيريشوب، ابتدا قزانمش ايسه ده ، بعده مغلوب اولوب، مملكت مذكوره نك استقلالنى طانيمغه ، وفلاندره نك بعض يرلريله آلساسى فرانسه يه ترك ايتمكه مجبور اولمش: و پورتكيز استرداد استقلال ايتديكى كبى ، قتالونيه دخى فرانسه يه التحاق ايتمش؛ وناپولينك دخى فرانسه نك الندن چيقمسنه بر رمق قالمش ايدى . نهايت قيزى ماريه ترزه يى اون دردنجى لويى يه تزويج ايده رك ، فرانسه ايله اتفاقنى تأكيد ايتمش؛ و ٤٥ سنه بووجهله حكومت سوردكدن صكره، ١٦٦٥ ده وفات ايتمشدر .

— بشنجيسى اسپانيه ده حكومت سورن بوربون سلاله سنك مؤسسى اولوب ، ١٦٨٣ ده طوغمشدر . فرانسه حكمدار زاده لرندن لويينك اوغلى و اون دردنجى لويينك تورونى اولوب ، ابتدا آنژو دوقه سى عنواننى حائز بولنمش: و ١٧٠٠ تاريخنده دردنجى فيليپك اوغلى ايكنجى شارلك وصيتيله اسپانيه تختنه دعوت اولنه رق ، بلا مخالفت تخت مذكوره قعود ايتمش؛ وتبعه سنه كنديني سوديرمش ايسه ده ، آوستريالى آرشيدوق آلبرتك ادعاى وراثته قالقيشمسيله ، اون دردنجى لويينك قوت ونفوذندن توهم ايدن اكثر اوروپا دولتك بونك طرفنى التزام ايتملرى « اسپانيه وراثتى محارباتى » ناميله معروف محاربه لره سببيت ويرمش: وبو محاربه لرده فرانسه ايله اسپانيه عسكرى آوستريا وانكلتره وپروسيه و فلمنك عسكرينه قارشى طورمغه مجبور اولمغله، ابتدا بونلرك غلبه چالمسى اوزرينه، بشنجى فيليپ اسپانيه يى تركه مجبور اولمش ايسه ده ، بعده فرانسزلرله اسپانيوللرك بربرينى تعاقب ايدن غالبيتلرى اوزرينه ، فيليپ ينه اسپانيه تختنه عودت ايتمش ؛ و نهايت فرانسه تختنه وراثت حقنى غائب ايتمك ، جبرالتار ومينورقه يى انكلتره يه ، سيچليه يى ساووآ دوقه سنه، ناپولى، ميلان، ساردنيه وفلمنكى آوستريايه ترك ايتمك شرطلريله ، بشنجى فيليپك اسپانيه قراللغى تصديق اولنمشدى . بشنجى فيليپ كوشك بر آدم اولمغله ، حكم و نفوذى ابتدا پرنسس (اورسين) ه و بعده ايكنجى قاريسى اليزابته فارنزه يه وباش وكيلى (آلبرونى) يه ترك ايده رك، مرقوم ايسه اسپانيه يى بتون آوروپايه حاكم ايتمك خلياسيله ، برطاقم تشبثات جسيمه يه تصدى ايدوب، فرانسه و انكلتره وآوستريايه بردن اعلان حرب ايتمش ايسه ده، درعقب فيليپ بونك وخامتنى آكلايه رق، باش وكيلنى عزل ايله ، ايشدن چكيله رك ، ١٧٢٤ ده تختى اوغلى لويى يه تركله، اعتزال ايتمش؛ وآنجق يدى آى صكره بواوغلى وفات ايتمكله، بتكرار اداره يى الينه آلوب، بو دفعه فرانسه ايله بوزيشه رق، آوستريا ايله عقد اتفاق ايتمش ؛ و بو سايه ده طوسقانه و پارمه و بلزانسه دوقه لقلرينى اوغلنه قزانديروب، بعده فرانسه ايله براشه رك ، ١٧٣٨ ده ويانه معاهده سيله سيجليتين قراللغنى اوغلى دون قارلوسه ويرديرمش؛ وبعده انكلتره ايله وآوستريا ايله محاربه يه كيريشوب، اوصره ده ١٧٤٦ تاريخنده وفات ايتمشدر . اوغلى آلتنجى فرديناند خلفى اولمشدر . بشنجى فيليپ اسپانيايى طوتمش اولديغى طريق تدنيدن قورتارمغه چاليشوب ، ادارهٔ ملكيه جه وعدليه جه بر چوق اصلاحات اجرا ايتمش، وفنون ومعارف ، صنايع وتجارتك ترقياتنه سعى ايدوب ، مادريده بيوك كتبخانه يى واديبات وتاريخ وصنايع نفيسه آقادميالرينى تأسيس ايلمشدر.

فيليپ { (Philippe) بيوك اسكندرك طبيبى اولوب حكمدار مشاراليه كيدنوس نهرنده يقانمقدن خسته اولديغنده ، بونك طرفندن تداوى اولنمشدى . حقنده اسكندرك بر درجه ده اعتمادى وار ايدى ، كه كنديسنك ايران شاهيله مخابره ومناسبتى اولديغنى خبر ويردكلرى

حالده ، ینه اونك حاضرلامش اولدیغی بر شربتی بلا تدقیق وامتحان چوبروب ایچمشدی .

فیلیپ { (Philippe de Thessalonique) سلانیکلی — یونان قدیم شهرلرندن اولوب، تروا وترایان زمانلرنده یاشامش اولدیغی مظنوندر. بعض تاریخلری و (آنتولوجیا) یعنی «مجموعة الازهار» عنوانیله جمع ایتمش اولدیغی مجموعهٔ اشعاریله مشهوردر .

فیلیپ { سنت — (St. Philippe) حضرت عیسی (عم) ك اصحابی اولان ۱۲ حواریونك بری اولوب، (بیت سعید) ده طوغمش؛ واك اول نبی مشارالیهه انتساب ایدنلردن اولوب، حضرت مسیحك رفعندن صکره ، آناطولینك فریجیا خطه‌سنه کیده‌رك ، اجرای وعظ ونصیحتله مشغول اولمش؛ ومیلادك ۸۰ تاریخلرنده ، پك یاشلی اولدیغی حالده ، اوراده وفات ایتمشدر . مایسك برنجی کونی یورطیسی اجرا اولنور .

— دیکر بر سنت فیلیپ دخی حضرت عیسی (عم) ك رفعندن صکره حواریون طرفندن نشر مذهب واجرای وعظ ونصیحت ایچون انتخاب اولنان یدی شاکردك بری اولوب، ساماریه جهتنده اجرای وعظ ونصیحت ایتمش؛ و ۷۰ تاریخنده فلسطینك قیساریه شهرنده وفات ایتمشدر . یورطیسی حزیرانك ٦ سنده اجرا اولنور .

فیلیپسبورغ { (Philipsbourg) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیویرسی) جمهوریتنده (وارن) قونتلغنده وآلبانینك ٤٥ ٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق، (دلاواره) نهری اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ۷۸۱۰ اهالیسی، معدن دوکمخانه‌لری وجوارنده دمیر معدنلری واردر .

فیلیپوپولی { (Philippopoli) [«فلبه» ماده‌سنه مراجعت .]

فیلیپوپولیس { (Philippopolis) فلسطینده ماورای اردنده ودمشقك ۷۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق حوران طاغنك اتکنده اسکی بر شهر خرابه‌سی اولوب، صهرنجلر ، ستونلر ، سرایلر وسائر ابنیهٔ مصنعه ویرانه‌لرینی حاویدر . ماکدونیه‌لیلر ویا روماللر زماننده تأسیس اولنه‌رق ، وقتیله پك معمور بولنمشدر .

فیلیپویل { (Pqilippeville) جزایرك قسنطینه ایالتنده وقسنطینه‌نك ٦٧ کیلومتره شمال شرقیسنده وهمنامی اولان کورفزك ایچنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۱۷٦۹۳ اهالیسی، اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لری، دباغخانه‌لری، حبوبات مختلفه‌دن اسپیرتو چیقارمغه مخصوص تقطیرخانه‌لری ، تیاتروسی ، موزه‌سی ، جوارلرنده دمیر معدنلری ، ارزاقدن کثیرلش ماء جاریسی وصنعی لیمانیله ریختمی واردر. بو قصبه قرق اللی سنه اول فرانسزلر طرفندن اسکی بر شهرك خرابه‌لری اوزرنده بنا اولنه‌رق، اهالیسنك قسم اعظمی آوروپالیدر .

فیلیپه { (Philippes) یاخود :

فیلیپی { (Philippi) ماکدونیه‌نك منتهای شرقنده وتراکی حدودنده بر شهر قدیم اولوب ، وقتیله تراکیدن معدود و (داتوس) و (قرنیدس) اسملریله معروف ایکن، بیوك اسکندرك پدری ایکنجی فیلیپ بونی ضبط وتحکیمله ، کندی اسمیله تسمیه ایتمشدی . خیلی وقت بیوك ومشهور بر شهر اولوب، خرستیانلغك الك اول داخل اولدیغی یرلردندر. روما سردارلرندن آنطوآن ایله اوقتاو بو شهرده بروتوس ایله قاسیوسی بیوك بر مغلوبیته دوچار ایتمکله ، روما جمهوریتی للابد رفع ایتمشلردر . اون برنجی قرن میلادی‌یه قدر قائم اولوب، بعده خراب اولمشدر. خرابه‌لری (فلبه‌جك) نامیله قواله‌نك ۱۳ کیلومتره غربنده موجود اولوب ، بر چوق ستونلر ایله قلعه وابنیهٔ عظیمه ویرانه‌لرینی حاویدر .

فیلیپیق { (Philippique) قسطنطینیه روم ایمپراطورلرندن اولوب ، ارمنی‌الاصلدر. کندیسنه منجمك بری حکمدار اوله‌جغنی سویلمش اولمغله ، کندیسی دخی بونی اشاعه ایتدیکندن . اوچنجی تیبر طرفندن کفالونیه آطه سنه و بعده ایکنجی یوستینیانوس طرفندن خرسونه نفی اولنمش؛ واوراده برطاقم ارباب عصیان طرفندن ایمپراطورلغی اعلان اولنه‌رق، ۷۱۱ تاریخنده بلا

حرب قسطنطينيه يه داخل اولمش ؛ وآنجق ظالم و بد كردار برآدم اولديغندن ، ايكى سنه صكره اسقاط اولنه‌رق، كوزلرينه ميل چكلمش؛ و نفيه كوندريله‌رك، سفالتدن هلاك اولمشدر .

فيليپينه { (Philippines) آسيا قطعه سنه ملحق اوله‌رق بحر محيط كبيرده بولنان ملايى جزايرندن برجزاير مجتمعه هيئتيدر، كه ملايى جزايرينك منتهاى شمال شرقيسنده و (بورنئو) جزيرۀ كبيره‌سنك شرق شماليسنده واقع اولوب ، شرقاً و شمالاً بحر محيط معتدل ايله ، غرباً چين دكيزيله، جنوباً دخى جولو وسلب دكيزلريله محاطدر. ٤° ايله ٣٠َ ٢١° عرض شمالى و ٣٠َ ١١٤° ايله ١٥َ ١٢٤° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب ، ايكيسى پك بيوك ، اون قدرى ايكنجى درجه‌ده وقصورى كوچك اولمق اوزره ، بيك قدر آطه‌دن مركبدر. پك كوچك وايصسز اولانلريله قيالردن عبارت اولانلرى داخل حساب دكلدر . فيليپينه جزايرى اوچ عصردن برى اسپانيه‌نك تحت اداره‌سنده اولوب ، دولت مذكوره‌نك الك كوزل مستملكاتندن ايسه ده ، اسپانيه‌نك حكم ونفوذى جزاير مذكوره‌نك هر طرفنده جارى اولميوب ، شمديكى حالده ده اهالى اسپانيه حكومتنه قارشى قيامده بولنيورلر .

تقسيماتى. — فيليپينه آطه لرندن ايكيسى پك بيوك ، اونى ايكنجى درجه‌ده و قصورى درجات مختلفه‌ده كوچكدرلر. بيوكلرينك برنجيسى والك مهمى شمال جهتنده بولنان (لوسون) جزيره سيدر ، كه جزاير مذكوره نك مركزى اولان (مانيله) شهرى ده اونده‌در. ايكنجيسى منتهاى جنوب شرقيده واقع (ميندناؤ) جزيره‌سيدر. مذكور اون ايكى جزيره‌نك اساميسيله مساحۀ سطحيه‌لرى بروجه آتيدر :

جزيره	مربع كيلومتره
لوسون	١٠٥ ٩١٩
ميندناؤ	٩٦ ٣١٠
سامار	١٣ ٣٨٦
نغروس	١٢ ٠٩٨
پاناى	١٢ ٠٠٤
پالوآن	١١ ٨٥٥
مندورو	١٠ ١٩٢
ليته	٧ ٠٣٧
سبو	٤ ٦٩٧
بوهول	٣ ٨٧٦
ماسباته	٣ ١٣٨
قاتاندوانس	١ ٧٥١

بتون فيليپينه جزايرينك مساحۀ سطحيه‌سى ٢٩٦ ١٨٢ مربع كيلومتره اولوب، تقريباً وتخميناً ٧٠٠٠ ٠٠٠ اهالى ايله مسكوندرلر. جزاير مذكوره ادارةً بروجه‌آتى ٥ قسمه منقسمدرلر :

	مربع كيلومتره
لوسون ومنيدورو ايله جزاير ملحقه‌سى	١٢٤ ٢٢٦
ويسايا جزايرى	٥٦ ١٢٦
پالاوان وجزاير ملحقه‌سى	١٤ ١٢٣
ميندناؤ وجزاير ملحقه‌سى	٩٩ ٢٥١
جولو جزايرى	٢ ٢٥٦

حال طبيعيلرى، سواحل وجبال وانهارى .— فيليپينه آطه‌لرى هرطرفدن درين دكيزلرله محاط اولوب، ساحللرينه قريب محللرده بش وآلتى بيك متره يه قدر درينلكلره تصادف اولنور . يالكز جنوب وجنوب غربى جهتلرندن آطه‌لرله مملو اوچ صره صيغلر واردر، كه بونلر جزاير مذكوره‌نك وقتيله بورنئو و سلب آطه‌لرينه مربوط بولنمش اولدقلرينه دلالت ايديور. اراضيلرى طاغلق اولوب، بر سلسلۀ جبال شمالدن جنوبه طوغرى امتداد وشعبات متعدده‌يه انقسام ايده‌رك، آطه‌لرده ظهور، وآطه‌لر آره‌سنده حذاى بحرك آلتنده دوام ايدر. بو جبالك اساسى بركانى اولوب، ذروه‌لرينك جمله‌سى بر ينار طاغدر؛ بعضلرى آز و يا چوق زماندن برى سونمشدر، و بعضلرى اليوم آتش افشاندر . الك طاغلق اولان لوسون آطه‌سنك تپه‌لرى ٢٥٠٠ متره‌يه قدر يوكسك اولوب ، بتون جزايرك الك يوكسك طاغى اولان و (ميندناؤ) جزيره‌سنك منتهاى جنوبنده بولنان (آپو) بركانك ايسه ٣١٤٣ متره ارتفاعى واردر . فيليپينه جزايرينك اووه‌لرى طاغلرك آره‌سنده و نهرلرك منصبلرينه قريب ايندير دكلرى قوملردن متشكل يرلردن عبارت اولوب، سائر طرفلرى عارضه‌ليدر. ينار طاغلرينك آثارندن اولمق اوزره ، برچوق مغاره‌لرى، درين چقورلرى، املاح مختلفه‌يى حاوى كوللرى واردر. حركت ارض دخى پك صيق وشدتله وقوع بوليور. سواحلى پك كيرنتيلى چيقنتيلى اولوب ، على الخصوص

بیوك آطه‌لرك قوی وكورفزلری وجزایر آره‌لرنده بوغازلری پك چوق ایسه ده ، سواحل اراضیٔ مرجانیه‌دن عبارت اولوب، سطح بحرك اوستنده وآلتنده قیالرله محاط اولدقلرندن ، وبرطاقم سرعتلی وشدتلی آقنتیلر وحتی مدوجزر دخی اوقدر بوغازلر وكورفزلرك آره‌لرنده طولاشدقجه، برطاقم آنافورلر دخی تولید ایله، غریب استقامتلر وصورتلرآله‌رق، بعض یرلرده ساعتده ۱۵ میل قطع ایتدكلرندن ، بو جزایر آره‌سنده سیر سفائن پك مشكل و هله یلكن گمیلریچون پك مخاطره‌لیدر .

آطه‌لرده بیوك انهارآرانمق اقتضا ایتزایسه‌ده لوسون ایله میندانائو جزیره‌لرینك خیلی بیوك ایرماقلری واردر. الك بیوكلری لوسونك وسطلرنده نبعانله شماله طوغری آقه‌رق ۳۵۰ كیلومتره‌لك جریاندن صكره ساحل شمالیسنه دوكیلن (قاغایان) نهریدر،كه بوكا اسپانیوللر (تاجو) و(ریوغرانده) دخی دیرلر . ایكنجیسی ینه جزیرهٔ مذكوره‌نك وسطلرندن نبعانله جنوبه طوغری آقه‌رق (مانیله) كورفزینه دوكیلن (پامپانغان) نهریدر . جزیرهٔ مذكوره‌نك ساحل غربیسنده (لینغاین) كورفزینه دوكیلن (آتیو) نهری آلتون ریزه‌لرینی حاوی اولمغله مشهوردر. واسع بر طاتلی صوكولنك آیاغی اولوب، مانیله شهری‌ایچندن كچه‌رك مانیله كورفزینه دوكیلن (باسیغ) ایرماغنك مجراسی ۲۰ كیلومتره ایسه‌ده ، صوبی چوقدر . میندانائو جزیره‌سنك الك بیوك نهری ساحل شمالیسنه دوكیلن (آغوسان) ونام دیكرله (بوتوآن) نهریدر،كه مجراسنك آشاغی یوز كیلومتره‌لكی سیر سفائنه صالحدر. (ریوغرانده ده میندانائو) دینلن دیكر بر نهر دخی جزیره‌نك وسطلرنده بر بیوك كولدن خروجله دیكر بر قاچ كولك آیاقلرینی دخی جمع ایده‌رك ، جزیره‌نك جنوب غربی جهتنده‌كی (ایلانو) كورفزینه دوكیلور . بو ایكی جزیره‌نك دها برقاچ نهری وكوچكلرینك‌ده بعض قیصه انهاری واردر. كوللری ده چوق اولوب، الك بیوكلری لوسون جزیره‌سنده مانیله شهری قربنده‌كی (بی) كولیله میندانائو آطه‌سنده‌كی (لاناو) و (بوآیان) وسائره‌در .

اقلیم وهواسی. — بوآطه‌لرك هواسی معتدل اولوب، میزان‌الحراره اكثریا ۳۳ ایله ۱۹ آره‌لرنده بولنور . فصول اربعه سی اولمیوب ، یالكز یاغمور و قوراقلق موسملری واردر . شورای غربیدركه جزایرمذكوره‌نك جمله‌سی شمالدن جنوبه اوزانمش طاغلرله ایكی‌مائله‌یه منقسم‌اولدقلری‌حالده، یاغمور موسملری هر بر مائله ایچون آیریدر. الك كوچك آطه‌نك بیله غرب جنوبی مائله‌سنده یاغمور موسمی‌حكم‌سورركن، دیكرمائله‌سی‌قوراق بولنور. غرب جنوبی مائله سنده یاغمور موسمی حزیران ابتداسندن تشرین ثانی‌یه قدر دوام ایدر. الك‌سرین موسمی كانونلرده والك صیجاغی مارت و نیسان ایله مایسده‌در . تساویٔ لیل و نهاری وعلی‌الخصوص صوك بهارده‌كینی تعقیب ایدن بر ایكی آیده پك شدتلی ودهشتلی فرطونه‌لر وبوره‌لر اولوب، سفاینجه بر چوق خسارات اولدقدن بشقه، قره‌ده‌دخی پك چوق تخریباتی موجب اولور . جزایرك هواسی عمومیت اوزره صاغلام ایسه‌ده ، نوبتلی صیتمه‌لرله دیزانتری وفقر الدم خسته‌لقلری زیاده‌جه‌در . سل الرئیه، سراجه وبرص علتلری‌ده صیقجه‌در .

نباتات وحیوانات ومنابع ثروتی . — نباتات واشجارجه فیلیپینه جزایری بر طرفدن سوماتره وجاوه وسائر ملایی جزایرینه وبر طرفدن‌ده اوقیانیا وآوسترالیایه مشابه اولوب ، جنوبدن شماله وساحلدن یوكسك طاغلره طوغری برآز فرق واختلافله بو آطه‌لرده اشجار ونباتاتك انواعی حاصل اولور. هنوز آچلمامش برلری‌بالطه‌كورمه‌مش پك واسع‌اورمانلرله مستوراولوب، اشجارك پك‌چوق‌نوع وجنسلری بولنور، وبعضلری خارق العاده صورتده یوكسك اولور . بو اشجارك ایچنده كراسته‌یه ، سفائن اعماله، مرانغوزلغه ، طاوشانلغه ، بویاجیلغه وسائر صنایعه پك الویریشلیلری واردر . اوتلری وچایرلری دخی چوقدر . الحاصل كرك طوپراق وكرك اقلیم وهوا پك صیق وبیوك اشجار ونباتات یتیشدیرمكه مساعددر . مزروعاته كلنجه ، الك برنجی محصولات پرنج اولوب، ۹۰ قدر نوعی وپك مقبوللری زرع اولنه‌رق ، اهالینك باشلیجه مدار معیشتی پرنجدر . شكر قامشی دخی كثرتله حاصل اولور . توتون محصولاتی دخی چوق اولوب ،

فیلیپینه توتونی هوان توتونندن کری قالماز ، وهر نه قدر برآز دها سرت ایسه‌ده ، رایحه‌سی پك کوزل اولمغله ، مقبول اولوب ، قیلمشی اوروپایه وفرنك چیغاره‌لری آمریقایه کثرتله اخراج اولنور. قهوه وپاموق دخی کثرتله حاصل اولوب، کیتدکجه دخی تکثیراولنمقده‌در. هرنه‌قدر اهالی تنبل‌اولمغله، احتیاجلری درجه‌سندن زیاده اکمکه سعی اتمیور، وپك کار قدیم آلات زرعیه قوللانیورلرسه‌ده ، اسپانیول حکومتی زراعتی تسهیل وتعمیم ایده‌جك هر نوع مساعدات وفداکارلقلری ارائه ایتدیکندن، اهالی اویاندقچه ، طبیعتك هر صورتله نعمت واحسانلرینه نائل اولان بو جزایرده محصولات وثروت ومعموریتك ترقی ایده‌جکنده شبهه یوقدر. میوه‌لری دخی پك چوق وپك لذیذ اولوب، خرما، موس وهندستان جوزی وسائر اقالیم حاره میوه‌لریله پورتقال ولیمون وسائر اقالیم معتدله میوه‌لرینك انواعی حاصل اولور. کنویر وساز قبیلندن کرك حصیر واپ وخلاط اعماله وکرك کتن کبی منسوجات نسجنه یارار نباتات انواعی دخی چوق اولوب، بونلر کرك صافی وکرك ایپکله قاریشیق اوله‌رق قوللانلدق اوزره، آوروپا فابریقه‌لرندن طلب اولنمغله ، کیتدکجه اخراجلری چوغالمقده‌در. الحاصل فیلیپینه جزایرینك اخراجاتندن چوغی خدایی نابت اولوب ، زرع ایله حاصل اولانلری دخی جزئی امك ومصرفله یتشدیریلور. آنجق شمدی‌یه قدر موقع استفاده‌یه موضوع یرلری سواحله وبیوك انهاره قریب یرلری اولوب، ایچ طرفلری هنوز تماميله مضبوط اولمامغله برابر، وسائط نقلیه‌لری دخی اولمدیغندن، اورالردن هنوز هیچ بر استفاده اولنه‌مامقده‌در . حتی کوچك آطه‌لرك بیله ایچلری بو حالده‌در .

حیواناتجه جاوه وبورنئو وسائر ملائی جزایرندن فرقی شودر ، که فیلیپینه آطه‌لرنده فیل، کرکدان، آیی، قپلان ، اورانغ اوتانغ وسائر جسیم ووحشی حیوانلردن اثر کورلیوب، حیوانات مضره یلان ایله تمساحدن عبارتدر. میمونلرك انواعی ومینداناؤ جزیره‌سنده (جیبون) دینلن بشری‌الشکل بیوك نسناس دخی بولنور. مسك کدیلری وحشرات بین حیوانات انواعیله یراصه‌لر و کرپیلری چوقدر . مانده یبانی حالنده بولنوب، علی‌الخصوص لوسون ومینداناؤ جزیره‌لرینك واسع‌اورمانلری بوحیواندن سوریلرله مملودر. اوفق برجنس کیکله پك کوزل برنوع غزال دخی بولنور . طیوری پك چوق وانواعی نهایت‌درجه‌ده کوزل‌اولوب، علی‌الخصوص طاوق وخروسلری امثالسزدر . سواحلده و کول و نهرلرنده بالیقلرك انواع کثیره‌سی پك کثرت اوزره بولنوب، علی‌الخصوص طاتلی صولرده یلان بالیغلرینك انواعی‌موجوددر. حتی بونلردن برجنسی چایرلره چیقوب اوت یر وآغاجلره دخی صاریلیر. کرك قره وکرك دکیز قاپلوباغه‌لری چوق‌اولوب ، برجنسنك باغه‌سی پك مقبولدر. استریدیه و صدف انواعی چوق اولوب ، جولو دکیزده چوق اینجی صید ایدرلر ، و پنجره جامی مقامنده مستعمل برنوع صدف دخی بولنور. یبانی حالنده آریلری پك‌چوق اولوب، اورمانلرده کلیتلی بال وبال‌موی بولنه‌رق، طوپلانیلیر. اوروبجك وقرق‌آیاق‌کبی حشراتلری‌ده چوقدر .

حیوانات اهلیه‌سنك برنجیسی مانده اولوب ، کرك صبان سورمکده وکرك آرابه چکمکده وحتی بینك حیوانی اوله‌رق قوللانیلیر. بیکیر جنسی‌اسپانیه‌دن ادخال اولنه‌رق ، جنسی کوچك ایسه‌ده ، قوتلی وآتشلیدر . صیغیرلری دخی خارجدن کلمه ایسه‌ده ، خیلی چوغالوب، حتی یبان حالنده اورمانلرده کزرسوریلری‌ده واردر. قیونلری آوروپادن کلمه اولوب، آز واهمیتسزدر. طوموزلری وکوپك وکدیلری چوقدر . طاوق و اوردکلری ده چوق اولوب، خروسلری‌دوودیرمك عادتی اسپانیوللردن اورا اهالیسنه‌ده کچمشدر .

معادنجه بوآطه‌لرده هنوز کشفیات مهمه وفنیه اجرا اولنمامش ایسه‌ده ، آلتون معدنی هرطرفلرنده‌موجوداولدیغی انهارك صولرنده‌بولنان‌ریزه‌لردن وبعض قیالرده کوریلن طمارلردن آکلاشیلیور . مع هذا چیقاریلانی‌لاشی حکمنده‌در . دمیر، باقیر، کوکورد ، جیوه ، کمور وسائر معادن دخی پك جزئی صورتده واصول قدیمه‌ده چیقارلمقده‌در . ذی قیمت احجارك انواعیله مرمر ، یشم ، ابنیه

طاشنك انواعی، آلچی، کیرج طاشی وسائر ابنیه‌یه یارایه‌جق مواد دخی کثرت اوزره بولنور .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — فیلیپینه جزایرینك اهالیسی باشلیجه اوچ جنسیتدن مرکبدر. الك اسکی اهالیسی (نغریتو) دینلن ملانسیاز نجیلری جنسیتنه منسوب اولوب، بعده پولینسیانك بیاض واولدقجه دوزکون سیمالی اهالیسندن بورنئونك (دایاق) لریله مناسبتی اولان برقوم کلارك، سواحلی ودوز یرلری ضبط ایتمکله، نغریتولر آطه‌لرك ایچ طرفلرینه وطاغلره چکلمش؛ وبعده بتون بحرمحیط جزایرینی استیلا ایدن ملاییلر کلوب، پولینسیالیلری دخی ایچریلره طوغری پوسکورده‌رك، سواحلی وآطه‌لرك دوز یرلرینی ضبط ایتمشلردر . نغریتولر بتون فیلیپینه جزایرنده اون ایله یکرمی بیك آره‌لرنده تخمین اولنوب، بونلرك ده کیتدکجه عددلری آزالمقده‌در . پولینسیالیلر دخی جمعاً اوچ درت یوز بیك نفوسدن زیاده اولیوب، بونلرك ده عددی کیتدکجه تنزل ایتمکده‌در . بوایکی جنس اهالی هنوز وحشی برحالده یاشایوب، حضریت ومدنیته استعداد کوستر-مه‌مکده‌درلر . یالکز ملاییلرله قاریشه‌رق اسلام ویاقتولیك مذهبی قبول ایدنلر تبدیل طریق معیشت ایدرلر . قالان اهالیٔ اصلیه یعنی تخمیناً سکز بچق ملیونی ملایی جنسیتنه منسوب اولوب؛ بونلر پك ماهر کمیجی وتجارت وزراعتله مشغول چالیشقان وذکی آدملر اولدیغندن، بتون بحر محیط کبیر جزایرنده اولدقلری کبی ، بو آطه‌لرده دخی تفرد ایتمشلردر . بونلر بیننده دین اسلام دخول ایله بر سرعت فوق العاده ایله انتشار ایتمکده اولدیغی زمانده اسپانیوللر آطه‌لره یناشوب، استیلا ایتدکلری یرلرده همان انکیزیسیون محاکمنی تأسیس ایله، اهالیی جبراً وانواع مظالم وتضییقاتله قتولیك ایتمکه باشلامشلر؛ وهرنه قدر مسلم اولان ملاییلره حکملرینی کچیره‌میوب، بونلرك اکثری الی یومنا هذا مستقل برحالده یاشا-مقده ایسه‌لرده، هنوز حال جاهلیتده بولنان ملاییلرك چوغنی صورتا اولسون قتولیك ایتدکلرندن، بو آطه‌لرده دین اسلام سائر اوجوارلرده‌کی جزایرده ایتدیکی ترقیی ایده‌میوب، همان یالکز (پالوآن) جزیرهٔ طویله‌سیله جولو جزایرینه ومینداناو جزیرهٔ کبیره‌سنك جنوب وغرب جهتلرینه منحصر قالمش؛ واسپانیوللرك استاتستیقلرینه کوره، اهالیٔ مسلمه‌نك مقداری یاریم ملیونی تجاوز ایده‌مه‌مشدر . فیلیپینه جزایرنده یرلشمکسزین وبکار اوله‌رق تجارتله مشغول اولان چینلیلر ٥٠٠٠٠ واسپانیوللرله سائر اوروپا-لیلر دخی آنجق ١٥٠٠٠ نفوس راده‌لرنده‌در .

درجهٔ مدنیتلری، صنایع وتجارتلری. — فیلیپینه آطه‌لرینك اهالیسی اقصای شرقده‌کی اقوامك الك متمدنلری والك راحت یاشایانلری اولوب، اسپانیوللر بیوك سرمایه‌لر وضعیله واسع جفتلکلر تأسیس وبیکارجه عمله استخدامله بر سرمایه‌دارك استفاده‌سی یولنه کیتمیوب، اهالیی کندی ایشلرنده سربست براقمش اولدقلرندن، هرعائله‌نك خانه‌سی اطرافنده کوزل آغاجلر وچیچکلری حاوی باغچه‌سی وپرنج، پتاته، توتون وسائره تارله‌لری اولوب، کندی معیشتنی چیقاردقدن صکره فضله‌سنی صاتار؛ وبو فضله‌لرك مجموعی الدن اله کچه‌رك فیلیپینه جزایرینك اخراجاتی تشکیل ایدر . خانه‌لری ایکی متره‌یوکسك دیرکلر اوزرینه مبنی اولوب، داخللری اوی‌ه‌لی تخته‌لرله وکوزل مفروشاتله مزین ونهایت درجه‌ده تمیز وهوادار‌در . اسکی دینلرنده ثابت اولان ملاییلر هندجه‌دن مأخوذ حروفله لسانلرینی یازیورلر-سه‌ده، بوحروفك قرائت وکتابتی زور اولدیغندن، قتولیك اولانلری لاتین حروفنی قبول ایتمشلر ، واکثری اسپانیول لسانی دخی اوکرنمشلردر . مسلمانلر ایسه لسانلرینی خط عربی ایله تحریر ایدرلر .

صنایع محلیه احتیاجات اهالی‌یه کوره اولوب، یوقاریده ذکر اولنان بعض الیاف نباتیه‌دن معمول بر طاقم منسوجاتله حصیر شاپقه وچیغاره‌دن بشقه بو آطه‌لردن برکونه مصنوعات چیقمیوب ، اخراجاتی محصولات ارضیه ومواد طبیعیه‌دن عبارتدر . اهالینك تنبللکله وعلی الخصوص قتولیك اولانلرینك مذهب رسم وآیینلریله اویونه وچالغی‌یه میللری زیاده اولدیغندن، احتیاجات محلیه‌یه کوره اولان صنایعك ده چوغنی چینلیلرك الندە‌در. مع هذا سراجلق ، قیوجیلق ، آغاج وفیل دیشی اوزرینه اویماجیلق کبی صنعتلر خیلی ایلریلمشدر. اسپانیوللر بقین وقتلره کلنجه‌یه‌دك،

بو آطه‌لرك تجارتی كندیلرینه حصر ایدوب ، مانیله
شهرندن بشقه هیچ بر اسكله‌نك ممالك اجنبیه ایله
تجارت اجراسنه مساعده‌سی اولمدیغندن ، وبر طاقم
انحصارلر وآغر رسملر موضوع اولدیغندن، جزایر
مذكوره‌نك ثروت طبیعیه‌سندن هیچ بر استفاده
اولنمازدی؛ لكن اخیراً تجارت سربست براغیلوب،
انحصارلر ورسملر قالدیرلمش، وكمرك تعرفه‌لری پك
چوق تنزیل ایدلمش اولمغله ، تجارت كوندن كونه
ترقی ایتمكه باشلامشدر . آنجق ایچ طرفلرنده دمیر
یوللر یوق جكمنده اولدیغی كبی ، شوسه‌لر دخی
مفقود اولدیغندن، منتظم صورتده ایشلمكه باشلایان
متعدد واپورلردن دخی بحق استفاده اولنه‌میور .
مع هذا سنوی اخراجاتی تقریباً ١٢٥ و ادخالاتی
١٠٣ ملیون فرانقه بالغ اولیور . مانیله‌ده برچوق
مؤسسات علمیه بولنوب، سائر طرفلرده‌كی مكاتب
ابتدائیه معلم ومعلمه‌لرینك دخی اسپانیولجه اوقویوب
یازمق بیلملری شرطدر .

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسكریه‌سی .—
فیلیپینه جزایری اوچ ایالت اعتبار اولنه‌رق، مركز
عمومیلری اولان مانیله شهرنده بر والیٔ عمومی
بولنیور. ایالتك برنجیسی لوسون جزیره‌سیله ملحقا-
تندن، ایكنجیسی میندانائو ایله ملحقاتندن، اوچنجیسی
بو ایكی بیوك جزیره آره‌سنده‌كی ویسان جزایرندن
عبارتدر . میقرونسیانك اوزاق جهتلرنده بولنان
ماریانه، قارولینه و پالاؤس آطه‌لری دخی ادارهٔ
فیلیپینه جزایرینه ملحق عد اولنیورلرسه ده ، بو
آطه‌لرك چوغی یالكز اسماً اسپانیه‌یه تابعدر. مذكور
اوچ ایالتك بهری متعدد قضالره منقسم اولوب ،
بونلرك بعضلری ادارهٔ ملكیه وبعضلری ادارهٔ عسكریه
آلتنده‌در. قضالر نواحی‌یه منقسم اولوب ، ناحیه
مدیرلرینی اهالی انتخاب ایدرلر ، و بو مدیرلر ضبط
وربط وتحصیلاتله ومحاكم صلحیه ریاستیله مكلفدرلر.
واردات ومصارف سنویه ٥٥ ملیون فرانق راده‌لرنده
اولوب، مصارفك ایچنده اسپانیه‌نك چین وجاپونیه‌ده‌كی
سفارت و شهبندراكلری مصارفی دخی بولنیور .
عسكری اسپانیه‌دن كوندریلن ١٥٠٠ طوپچی
افرادیله ضابطانی اسپانیول و نفراتی یرلی ٣٧٨٠
پیاده و ٣٥٠٠ ژاندارمه‌دن عبارتدر . ٢٢٠٠
كمرك مأمورین و خدمه‌سی ده واردر . بحریه‌سی
٢ فرقتین ایله ٦ آویزو و ١٦ طوپ چكردن
عبارت اولوب ، ایچلرنده ٢٠٠٠ افراد بحریه
بولنور .

احوال تاریخیه‌سی . — فیلیپینه جزایری ١٥٢١
تاریخنده مشهور قپودان ماجلان طرفندن كشف
اولنوب ، اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده
ایكنجی فیلیپك قراللغی زماننده اسپانیه بیراغی ركز
اولنمش، وقرالك اسمنه نسبتله فیلیپینه تسمیه او-
لنمشلردر. لوسون جزیره‌سنده تأسس ایتمش اولان
حكومات اسلامیه اسپانیه دونتماسنه مقاومت ایده‌میوب،
اطاعته مجبور اولمشلرسه‌ده، جنوب جهتنده‌كی مسلم
ملاییلر دها جمعیتلی وقوتلی اولوب، رام اولمامش؛
وفرصت بولدقجه ، قیام ایدوب ، اسپانیه دولتی
اوغراشدیرمشلردر. فلمنكلیلرله انكلیزلر دخی دفعاتله
تعرض ایتمشلرسه‌ده، یرلشه‌مه‌مشلردر. حال واستقبال
ایچون بو جزایرده اسپانیول حكومتك رقیب وخصمی
مسلمانلرك قوتی اولوب، بونلر هرنه‌قدر آزمقدارده
ایسه‌لرده ، جسور وكمیجیلكده پك ماهر اولوب ،
سائر اهالی كندیلرینه مقاومت اقتدارنده دكلدر .
وهر وقت اطاعته حاضردرلر .

فینتیاس } (Phintias) سیچلیه جزیره‌سنده (هیمره) نهری اوزرنده ومنصبی
قربنده اسكی برقصبه اولوب، الیوم (آلیقاته) اسمیله
معروفدر .

فینلانده } (Finlande) روسیه‌نك منتهای غربیسنده واسع برخطه اولوب،
آوستریاده مجارستانك نائل اولدیغی مختاریته قریب
برمختاریت اداره‌یه نائلدر .

حدود ومساحه‌سی . — شمالاً نوروجه عائد
(لاپونیه) خطه‌سیله، شرقاً آرخانكل واولونغ ایالتلریله،
جنوب شرقی جهتندن (لادوغه) كولیله وپترسبورغ
ایالتیله، جنوباً فینلانده كورفزیله، غرباً دخی (بوتنیا)
كورفزیله واسوجله محاط ومحدوددر. تقریباً °٦٠
ایله °٧٠ عرض شمالی و °١٩ ایله °٣١ طول شرقی
آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ١١٠٠
كیلو متره‌دن زیاده واك كنیش یرنده اكی ٥٨٠
كیلو متره اوله‌رق، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢ ٦١٢ ٣٧٣

مربع کیلو متره واهالیسی ٢٣٣٨٤٠٤ کشیدر، که بهر مربع کیلو متره باشنه یالکز ٧ کشی دوشیور. مرکزی (هلسینغفور) در .

شکل طبیعیسی، جبال وانهاری. — فینلانده آز ارتفاعلی بریر اولوب، شمال وغرب وجنوبه طوغری خفیف صورتده میلی اولمغله، بحر منجمد شمالی‌یه ، بوتنیه کورفزینه، فینلانده کورفزینه واونغا کولنه آقار صولری یعنی درت مائله‌سی واردر . بومائله‌لر آره‌سنده تقسیم میاه خطلرینی تشکیل ایدن صیرتلر کوزله‌فرق‌اولنه‌میه‌جق‌صورتده برطاقم آلچق‌تپه‌لردن عبارت اولوب، حذای بحردن ارتفاعلری ٢٠٠ متره‌یی تجاوز ایتمز . یالکز شمالده نوروج حدودنده بحر منجمد شمالی مائله‌سنی آیران (سوؤله‌سلکه) تپه‌لرینك ارتفاعی ٧١٥ متره‌یه قدر بالغ اولور . اراضیسنك اساسی غرانیت‌اولوب، بربرلیله‌اکثریا ارتباط واختلاطلری اولان پك چوق کوللر وبطاقلقلری واردر .

میاه‌جاریه‌سی‌دخی چوق‌اولوب، بروجه‌مذکور اوچ جهتنده‌کی دکیز وکورفز وکولاره منصب‌اولان انهارینك‌چوغی کوللرك‌ایچندن کچر، یاخود کوللردن چیقار ویا کوللره منتهی اولور . بوانهارك بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلنلر دن باشلیجه‌لری نوروج حدودینی آیران (تانا الف) ایله (اناره) کولندن چیقان (پاسویغ) نهریدر . بوتنیه کورفزینه دوکیلنلرینك الك بیوکلری : اسوج حدودینی آیران (تورنه الف) ایله اوکا پك یقین محله منصب اولان (کمی یوکی) ایرماغیدر ، که (اوناس یوکی) و (کیتینن) نهرلرینی دخی آله‌رق، فینلانده‌نك اصل لاپونیه‌دن معدود قسم شمالیسنك اکثر میاهنی جمع ایدر . اورادن جنوبه طوغری صره ایله : سیمویوکی، ایپویوکی،اولیا، سوقویوکی، پیها یوکی ودها اوفق برقاچ نهر و ١٧٠ کولك صولرینی جمع ایدن (قومو) نهری مذکور بوتنیه کورفزینه دوکیلور . بونلردن (اولیا) نهری همنامی اولان کولك آیاغیدر، ومذکور کوله دیکر برقاچ کولك صولری دوکیلور . فینلانده کورفزینه دوکیلن انهارك الك بیوکی (کیمنه) در، که برچوق کوللرك صولرینی طوپلایه‌رق ٣٠٠ کیلومتره‌لك پك طولاشیقلی برمجراسی‌واردر. لادوغه کولنه‌ده (ووؤقسن) نهری دوکیلور ، که فینلانده کوللرینك الك بیوکی اولان (سایما) نك آیاغی اولوب، مذکور کولدن آیرلدیغنده (آیماتره) اسمیله کورلدیسی چوق کوزل برشلاله تشکیل ایدر .

فینلانده قدر کوللری چوق دنیاده هیچ بریر اولمیوب ، سنت میشل ایالتنك مساحهٔ سطحیه سنك نصفندن‌زیاده‌سی کوللرله مستوردر. حدودنده‌بولنان اونغا کولندن‌صکره الك بیوك کولی (سایما) اولوب، بوکول جوارنده‌کی کوچك کوللرله واونلرله‌اختلاط ایتدیکی نهرلر وجدوللرله برابر ١٧٦٠ مربع کیلومتره‌لك مساحه اورتیور. مذکور کولدن صکره : پیهلاوسی،لاؤوسی،اوریوسی، پیهاسلقه،پیلسیاروی، قولاوسی، انووسی، پایانه‌کوللریله‌مملکتك‌وسطلرنده ذکری سبق‌ایدن (اولیا) دها یوقاریده (کیتقه) و (سیمو یاروی) و الك شمالده (اناره) کولی بولنیور .

فینلانده‌نك‌سواحلی، اسوجك‌کیلرکبی، کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق‌قوی وخلیجلریله‌برونلری وساحلك قارشیسنده برطاقم قیالقلری وآطه‌لری واردر. بوآطه‌لرك الك مهملری: بوتنیه کورفزینك وسطلرنده بولنان (قوارکن) جزایریله مذکور کورفزك مدخلنده واقع (آلاند) جزایریدر .

اقلیم وهواسی . — فینلانده‌نك هواسی پك سرت اولوب ، دائرهٔ انجماد داخلنده بولنان قسم شمالیسندن بشقه ، قسم جنوبیسنده دخی قیش‌تشرین اول اواسطندن مایسه قدر یدی آی سورر ؛ وبو موسمده برودت پك‌شدتلی اولدیغی کبی، یازین‌دخی هوا بالعکس پك صیجاق و زیاده یابسدر. معهذا هواسی صاغلام اولوب ، یالکز بعض بطاقلقلرك جوارلری یازین‌صیتمه‌لیدر. اورمانلرك قطعی‌برودتی تعدیل ایتمش ایسه‌ده ، هوایی دها سریع التحول برحاله قویوب، شمال شرقی روزکارلرینك تأثیرینه سپر اوله‌جق برحائل قالمامشدر .

نباتات وحیواناتی، محصولات‌ومنابع‌ثروتی. — فینلانده‌نك اراضیسی اساساً غرانیت قیالرندن عبارت اولوب، سطحی‌اکثرطرفلرنده قوم وطاشلرله‌وبعض یرلرده باتلیقله مستور اولمغله، یالکز ٨١٥٤ مربع

کیلومتره لك محل زراعتـه الویریشلی و ۲۹ ۰۸۶ مربع کیلومتره‌لکی‌ده جایرلقدر. اراضینك بو عدم استعدادینه واقلیم وهوانك عدم‌مساعده‌سنه‌اهالیسنك زراعتده اصول قدیمه‌دن آیرلمامق تعصبی دخی‌منضم اولدیغی حالده ، ینه مملکتك باشـلیجه منبع ثروتی واهالیسنك مدار معیشتی زراعتدر. بغدای پك آز یتیشیورسه‌ده ، آرپه، چاودار ویولاف زیاده‌حاصل اولور. بیزلیه، تورپ، کتن، کنویر وتوتون دخی جمله‌ٔ محصولاتندندر . نباتاتی پك کوشك اولوب ، میشه آغاجی یالکز جنوب غربی جهتنده بولنور . کرازواللا آغاجلری‌ده جنوب‌جهتنده میوه ویروب، دها شمالده یالکز چیچك ویررلر. دها شمالده آنجق چام آغاجلری بولنوب، بونلردخی پك بیوك اولماز. نهایت شمال‌جهتنده سیبریه‌نك توندره‌لری‌کورینوب، یازین تك توك بعض قبـا اوتلر و موقت چیچکارله یامری یومری چالیلره تصادف اولنور ؛ و قیشین اورته‌لق قارله مستور اولوب، حیاتدن اثرکورینمز. هوانك رطوبتی واکثریا سیسـلی اولمسی اورمانلرله جایرلره دائما طراوت ویرمکله هرنه قـدر اوتلری قبا ایسه‌ده ، خیلی حیوانات اهلیه یتیشـدیریلوب ، آتلری، کوچك اولدقلری‌حالده، قوتلی‌وجفا کشدر. صیغیرلری جنوب جهتلرنده کلیتلی اولوب ، شمال طرفلرنده ایسـه اقطار شمالیه‌نك دوه‌سی حکمنـده اولان (رن) دینلن صیغین کثرتله بولنیور . آو حیوانلری دخی اورمانلرنده چوق‌اولوب، دریلری کورك اعمالنه یارایان حیوانات‌مختلفه‌سی‌ده چوقدر. کرك سواحلی وکرك کول ونهرلری بالیغك انواعیله مملو اولوب، بالیقجیلق فینلانده‌لیلرك اك باشلی مدار تعیشلرندندر .

معادنی چوق ایسه‌ده، هوانك سرتلکی‌ویوللرك فقدانی اخراجلرینه مانع اولوب، یالکز دمیر معدنی کلیتله وایکنجی درجه‌ده باقیر، قلای، قورشون ، چنقو وبرمقدار آلتون چیقارلمقده‌در . (ایوالو) نهرینك صولرنده دخی آلتون ریزه‌لری بولنور .

صنایع وتجارتی.— صنایع هنوز کری‌اولوب ، بتون‌فینلانده‌نك فابریقه‌لری ۵۰۰ عددینی وبونلرده چالیشان‌عمله‌نك مقداری ۱۵۰۰۰ ی تجاوز ایتیور. باشلیجه مصنوعاتی: ایپلیك، یوك وپاموق‌منسوجات، شکر، موم، صابون ، کاغد، توتون واویونجق اولوب، بونلر دخی داخل مملکتده صرف‌اولنه‌رق، معمولاتجه اخراجاتی یوقدر . باشلیجه اخراجاتی : کراسته،اودون، قطران، بالیق، سوت، یاغ،پینیر، خام دمیر، آت، صیغیر وسـائره‌دن عبـارتدر ، اخراجاتی ۱۰۵ وادخالاتی ۱۵۰ ملیون فرانغه‌بالغ اولور . تجارتی برنجی درجه‌ده‌روسیه ایله‌وایکنجی درجه‌ده انکلتره وآلمانیه وسائر یرلرله‌در . پترسبورغدن کلن دمیریول خطی فینلانده‌نك جنوب وغرب جهتلرنده اوزانه‌رق، واسکله‌لره برقاچ قول اوزاته‌رق، ۶۵° عرض شمالیده و (اولیا) نهری منصبنده کائن (اولیابورغ) اسکله‌سنه قدر واصل اولیورسه‌ده، هنوز فینلانده ایله اسوچ دمیریوللری کسب ارتباط ایتمه‌مشـدر . اك زیاده تجارتی تسهیل ایدن واپورلر اولوب، کرك اسکله‌لری بیننده وکرك کوللرده ونهر وجدوللرده منتظم صورتده واپورلر ایشلر. شوسـه‌لری هنوز آز ایسـه‌ده، پك منتظم وصاغلامدر . سفائن‌تجاریه‌سی ۱۶۱ ۲۳۵ طونیلاته استیعابنده ۱۷۹۹ یلکن‌کمیسیله ۱۷ ۴۵۴ طونیلاته استیعابنده ۳۳۶ واپوردن عبارتدر .

تقسیماتی، شهروقصبه‌لری.— فینلانده‌اسوجلیلرك النده ایکن، پترسبورغ شهرینك بولندیغی موقع ایله جوارلرینی دخی شامل اولدیغی حالده، بروجه آتی ۶ ایالته منقسم‌ایدی : ۱، لاپمارق‌که شمالده‌کی‌لاپون اراضیسندن عبارت‌ایدی؛ ۲، شرقی بوتنیه‌که بوتنیه کورفزی سواحلنك قسم شمالیسندن عبارت اولوب، اسوجده‌کی غربی بوتنیه‌نك قارشیسـنده ایدی؛ ۳، نفس فیـلانده‌که بوتنیه ایله فینـلانده کورفزلری آره‌سنده‌کی کوشه‌دن‌عبارت‌ایدی؛ ۴،تاواستهوسی‌که اورته طرفی ایدی ؛ ۵، اینغریه‌که جنوب شرقی قسمنی وپترسـبورغ اراضـیسنی حاوی ایدی؛ ۶، قاریله‌که قسم شرقیسـندن عبارت ایدی . بواسـاسی الیوم مستعمل ایسه‌ده، فینلانده روسیه دولتك‌الینه کچدکدن‌صکره وسعتلری‌ومقدارنفوسلری‌بروجه‌آتی اولان ۸ ایالته تقسیم اولنمشدر :

ایالت	مربع کیلومتره	اهالی
ویبورغ	۴۳ ۰۵۶	۳۴۰ ۶۸۰
قوئوپیو	۴۲ ۷۳۱	۲۸۴ ۸۴۷
سنت میکل	۲۲ ۸۴۱	۱۷۷ ۸۵۳

نیلاند	١١ ٨٧٢	٢٣٧ ٠٢١
تاواستهوس	٢١ ٥٨٥	٢٥٤ ١٣٤
آبوبیورنبورغ	٢٤ ١٧١	٣٩١ ٤٣٩
واسه	٤١ ٧١٢	٤١١ ٠٨٩
اولیابورغ	١٦٥ ٦٤٤	٢٤١ ٣٤١

ایالات قضالره منقسم اولوب، قضالری ٥١ عددندەدر . قضالر دخی ناحیەلره منقسم اولوب، ناحیەلر اهالیدن منتخب مجلسلرله وجانب حکومتدن منصوب برر مدیرله اداره اولنور .

مرکزی اولان هلسینغفورسك ٦٥ ٥٣٥ ، آبو شهرینك ٣١ ٦٧١ ، تامرفورسك ٢٠ ٤٨٥ ، ویبورغك ٢٠ ٣٤٨ ، اولیابورغك ١٠ ٥٩٢ اهالیسی واردر .

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — فینلاندەنك اهالیسی روسلرله اسقاندیناولرك اورتەسنده اولوب، بو ایکی جنسیتك گاه برینه وگاه دیگرینه تابع اولەگلدکاری حالده، بونلرك هیچ بریله مناسبت وقرابت جنسیەلری اولمیوب، عرق تورانی‌یه منسوب فینوآ جنسیتنه منسوبدرلر ؛ وبرنجی درجەده لاپونلر وساموییتلرله، ایکنجی درجەدخی مجارلر وتاتارلر وسائر اقوام تورانیه ایله مناسبتلری واردر. فینلاندەلیلرك وعلی الخصوص بو مملکتك جنوب غربی جهتنده واقع اولان نفس فینلاندەده ساکن اولان وسائر فینوآلرك جملەسندن زیاده نسللرینی محافظه ایتمش اولان (تاواست) لرك سیمالرنده وبدنلرینك شکلنده مغول عرقنه مخصوص علائم موجود اولوب ، یناق کمیکاری چیقنتیلی، باشلری یووارلاق و کوچك ، آغزلری بیوك ، صقاللری سیرك ، بویلری قیصه وکمیکاری قالین اولدیغی کبی ، خلقاً دخی بتون اقوام تورانیه افرادی کبی آغر وکولمزچهرەلی، تلاشسز، هرایشی قدره حواله ایدر ومع هذا چالیشقان وناموسلی آدملردر . یالکز گوزلریله صاچلرینك رنکی، سائر اقوامله اختلاطلرندن‌می، یوقسه اقلیم وهوانك اقتضاسندن‌می، هرنەدن ایسه، عرق تورانینك خلافنه اولەرق ، اکثریت اوزره کستانه وصاری و بعضاً بسبتون آچیق اولور. فینلاندەلیلر ٥ قسمه منقسم اولوب، اك خالصلری اولان مذکور (تاواست)لرك شمالنده بوتنیه کورفزی ساحلنده (قواق) و یا (قیان) لر، اك شمالده (لاپون) لر، شرق جهتنده قارلیانلر ، جنوب شرقی جهتنده ده (اینغر) لر بولنیور. بو بش قومك سویلدکاری لسانلر بیننده بر درجەیه قدر فرق وارایسەده، جملەسی برلسانك شعبەلری اولوب ، بربرلریله پك ایی آکلاشیلیرلر . سیماجه مغول عرقنه اك آز بکزینلری قارلیانلر اولوب، بونلرك برون وآغز وگوزلری دوزگون اولدیغی کبی، بویلری دخی اوزون وقامتلری اولدقجه لوندانەدر .

فینلاندەلیلر اسکیدن اسوجلیلرك تحکم سیاسی وادبیلری آلتنده بولنوب، اسوج لساننده تعلیم و تعلم ایدرلردیسه ده ، بر عصردن بری کندی لسانلرینی ایلریلتمك قیدینه دوشوب ، برطاقم اسکی شعرلرینی جمع ، وبر خیلی غزتەلر و ادبی رسائل موقوته نشر ایتمش ؛ و مکتبلرده تدریسی کندی لسانلرینه چویرمشلردر . لسانلری آهنکلی و شعره مساعد اولوب ، کندیلرینك دخی شاعرلکه استعدادلری واردر . فینلاندەده نشر اولنان ٥٥ غزته ورسائل موقوتەدن ٢٥ ی اسوج و ٣٠ ی فینلانده لسانده چیقیور .

فینلاندەلیلر سائر فینوآلرله برابر یقین وقتلره گلنجه یه قدر مشرك اولوب ، اون ایکنجی قرن میلادیده اسوج قراللرندن (اریق) بونلری جبراً خرستیان ایتمش ایسەده ، پك طاغنیق برحالده یاشادقلرندن، خرستیانلق عقائدی کندیلرینه اوگرەدیلەمیوب، بونلر بو دین جدیدن اوگرنەبیلدکاری آز شیلری اسکی اعتقادلریله برلشدیرەرك ، الیوم اعتقادات قدیمەلرندن بسبتون واز گچەمەمشلردر . بعده اسوجلیلرله برابر پروتستان اولمشلردر . رسماً پروتستانلقدن بشقه مذهب طانیمیورلرسەده ، ٣٧ ١٤٠ کشی روسلرك اورتودوقس مذهبنه تابعدر . ٥٦٦ قتولیك و ٥٠٠ یهودی دخی واردر .

فینلاندەنك یالکز جنوب غربی گوشەسی زیادەجه مسکون اولوب ، اوراده مربع کیلومتره باشنه ١٦ کشی دوشرسەده ، شمال جهتنده آنجق مربع کیلومتره باشنه ١ ودیگر طرفلرده ٧ و ٨ کشی دوشیور . مع هذا فینلانده اوعرضده بولنان یرلرك ، اك صوئوغی اولدیغی حالده، اك زیاده مسکونیدر . بو مملکت یوز سنەدن بری غوائل ووقوعات

سياسيه‌دن سالم اوله‌رق راحت ياشامسى و زراعت وتجارت ومعارف و مدنيتك ترقياتى سايه‌سنده، نفوسى محير عقول بر صورتله تكثر ايتمكده‌در. ١٨٢٠ تاريخ ميلاديسندن برى يتمش بش سنه ظرفنده اهالينك مقدارى ايكى‌قات‌اولمشدر؛ حالبوكه خارجدن فينلانده‌يه كلنلر يوق حكمنده اولديغى حالده، فينلانده‌دن پترسبورغه و روسيه‌نك سائر طرفلرينه وآمريقايه دخى برخيلى نفوس هجرت ايتمشلردر.

اصول‌اداره‌سى، قوۀ ماليه وعسكريه‌سى. — فينلانده ١٨٠٩ تاريخندن برى روسيه ممالكندن معدود اولوب، آنجق مختاريت اداره‌يه نائلدر. بيوك دوقه‌لق عنوانى حائز اولوب، روسيه‌ايمپراطورى فينلانده‌نك ده بيوك دوقه‌سى عد اولنيور، و هلسينغفورسده والئ عمومى وباش‌قوماندان‌صفتيله بر وكيل بولنديريور. ١٨ اعضادن مركب برسناتوسى و يا شوراى دولتى اولوب، والى وقوماندان بولنان ذات بومجلسه رياست ايدر. فينلانده مشروطيتله اداره اولنوب، درت شعبه‌يه منقسم برمجلس مبعوثانى‌واردر، كه نظامات وقوانينه و بودجه‌وسائر خصوصات‌مهمه‌يه‌قراروير. مذكورشعبه‌لرزادكانه، رهبانه، شهر وقصبه‌لر اهاليسنه وكويليلره مخصوص اولوب بعضا برلكده مذاكره ايدرلرسه‌ده، قرارلرينى آيرى آيرى ويررلر. آيريجه هيئت مديرانى اولوب، بونلر مذكور وكيل‌واسطه‌سيله طوغريدن طوغرى‌يه روسيه ايمپراطورينه تابع اولدقلرندن، پترسبورغ قانتوسى فينلانده‌نك امور داخليه‌سنه قاريشماز. واردات‌ومصارف‌سنويه‌سى $\frac{1}{2}$ ٥٥ مليون فرانق راده‌لرنده اولوب، حصه‌سنه اصابت ايدن عسكر ودونتمايى دخى اداره ايتديكندن، پترسبورغ خزينۀ ماليه‌سنه برشئ كوندرمز. عساكر بريه وبحريه‌سيله دونتماسى دخى آيرى اولديغى حالده، روسيه دولتنك قوۀ بريه وبحريه‌سى ترتيباتنه داخلدر.

احوال تاريخيه‌سى. — معادنك ايجادندن اول يعنى انسانلر طاشدن اسلحه وآلات قوللاندقلرى زمانلرده، كرۀ ارضك شمالى جهتنك برودتى‌دورى اولمغله، فينلانده واوعرضده بولنان يرلر بوزلرك آلتنده‌بولنديغندن، بعده بوزلر چكيلوب، قابل‌سكنى برحاله كلديكنده، الك اول اسكان‌ايدن اهالى‌شمديكى فينوآلردن عبارت‌مى يوقسه بشقه برقوم‌مى بولنمش اولديغى كسديريله‌مزسه‌ده، آريا اقوامنك آسياى وسطيدن‌آوروپايه هجرتندن‌اول بوقطعه‌نك سائر طرفلرنده‌دخى اقوام‌تورانيه بولنمش‌اولديغى‌مظنون‌اولديغنه‌نظراً، فينلانده جهتنده‌دخى اسكيدن‌فينوآلر ويا اقوام تورانيه‌دن ديكر برقوم بولنمش اولمسى‌ملحوظدر. هرحالده اسكان تعبيرى بوراده پك مناسب اولميوب، آسيانك اقطار شماليه‌سنده بولنان اقوام وحشيه‌نك اسكيدن‌برى، بوزلر مساعده ايتدكجه، آو آولايه‌رق‌وباليقجيلق ايدرك،بوتنيه‌كورفزينه‌دك ايلريلمش؛ واورادن‌دفعاتله اسوج‌وپروسيه‌سواحلنه دخى كچه‌رك، كاه‌آوجيلق وباليقجيلق وكاه‌يغما كرلك ايتمش‌اولدقلرى آكلاشيليور. بوحال پك‌چوق‌زمان دوام ايدوب، آنجق فينوآلر مرور زمانله تجاوز قوتى غائب ايده‌رك، فينلانده‌نك ساحل وكوللرنده بالق واورمانلرنده آو آولامغله‌قناعت‌ايتدكلرى حالده، روسيه‌ده‌كى اسلاولرله اسقانديناو شبه جزيره‌سنده‌كى توتونلر بونلرى راحت براقميه‌رق، كاه بونلر وكاه اونلر فينلانده‌يه‌تجاوزايتمكه‌باشلامشلردى. اون‌ايكنجى قرن ميلاديده فينلانده‌ليلر هنوز وحشيلك حالندن قورتله‌ميوب، آو وباليقله كوجبه‌حالنده ياشارلردى. قرن مذكورده اسوج قرالى (اريق) بونلرى جبراً خرستيان ايتمكى تصارليوب، اوتاريخدن اعتباراً اسوجليلر ابتدا (آبو) قصبه‌سنى وبعده فينلانده‌نك اوته‌سنده بريسنده بعض قلعه‌لر تأسيس ايده‌رك، بومملكتى تحت ضبطه آلمشلر؛ و فينلانده‌ليلر اسوجليلره باقه‌رق، اونلرك طرزنده خانه‌لر وكويلر تأسيس ايله، يرلشوب، زراعتله مشغول اولمغه، وهرخصوصده اسوجليلره تابع‌اولمغه باشلامشلردى. اسوجليلرله روسلر آره‌سنده آره‌سى كسلمين‌محاربات اثناسنده، فينلانده آره‌ده بولنوب، نهايت شرق وجنوب شرقى جهتى روسلرك‌الينه كچمشيدى. بيوك پتروفينلانده‌نك‌روسيه‌يه تابع اولان اينغريه‌خطه‌سنده پترسبورغى تأسيسله پايتخت اتخاذ ايتدكدن‌صكره، روسلر فينلانده‌يى الده ايتمك احتياجنى حس‌ايدوب، نهايت ١٧٠٩ ده اسوجليلرله ايتدكلرى محاربه‌ده

قزاندقلری غالبیت اوزرینه، بو مملکتی التحاق ایتمشلردر. آنجق فینلانده اسوجلیلرك النده ایکن، قرال خاندانی افرادندن بعضلرینك نامنه بیوك دوقه‌لق صورتنه افراغ اولنه‌رق، او صورتله اداره اولنمقده بولنمش اولدیغندن، روسیه ایمپراطوری دخی صورت اداره‌سنه خلل کتیرمیوب، یالکز کندینی بیوك دوقه طانیتمش؛ وفینلانده‌لیلرك صداقتندن ممنون اولمغله، اولدن تحت حکمنده بولنان شرق وشرق جنوبی جهتلرینی دخی فینلانده بیوك دوقه‌لغنه ترك ایلمشدر.

فینلانده { کورفزی (Golfe de Finlande) بالطیق دکیزینك شرق طرفنده بیوك بر کورفز اولوب، شمالاً فینلانده وجنوباً استونیه ایله الیوم پترسبورغ ایالتنی تشکیل ایدن اینغریه خطه‌لری آره‌سنده شرقه طوغری پترسبورغه قدر اوزانیر. غربدن شرقه بویی ٤٠٠ کیلو متره اولوب، انی ٦٠ ایله ١٢٠ کیلو متره آره‌سنده‌در. آغزی دها طار اولوب، ایچ طرفی توسع ایدر. صاغ وصولنده بر چوق قویلر ولیمانلر وار ایسه‌ده، اك مهملری روسیه‌نك ترسانه‌سنی حاوی اولان قرونستاد لیمانیله استونیه‌نك حدود شرقیه‌سنده واقع (نارووه) لیمانیدر. کورفزك ایچنده بر چوق کوچك آطه‌لر بولنوب، اك مهمی پترسبورغك اوکنده واقع وپك متین استحکاماتله تحکیم اولنمش اولان (قرونستاد) جزیره‌سیدر. بو کورفزه بر چوق نهرلر دوکیلوب اك بیوکلری: لادوغه کولنك آیاغی اولان وپترسبورغك ایچندن کچن (نوا) نهر واسطه‌سیله ساحل جنوبیسنده برر کورفزه دوکیلن (لوغه) و (نارووه) نهرلریدر. پترسبورغدن بشقه کورفزك سواحلنده ویا قربنده برقاچ شهر وقصبه بولنوب، باشلیجه‌لری: فینلانده ساحلنده (هلسینغفورس) ایله (ویبورغ) واستونیه ساحلنده (نارووه) ایله (رول) شهرلریدر. فینلانده کورفزی قیشین طونوب، مایسك ابتدالرینه‌دك بوزلر دوام ایدر.

فینمارق { (Finmark) نوروجك اك شمالی ایالتی اولوب، غرباً (نوردلاند) ایالتیله، جنوباً فینلانده ایله، شرقاً روسیه‌نك آرخانکل ایالتیله و (وارانکر) کورفزیله، شمالاً دخی بحر منجمد شمالی ایله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٠١١ مربع کیلومتره اولوب، ٢٩ ٣٣٦ اهالیسی واردر. مرکزی (قوالو) آطه‌سنده واقع (هامرفست) قصبه‌سیدر، که کرهٔ ارضك اك شمالی معموره‌سیدر. بو ایالت ٦٨°٣٠´ ایله ٧١° عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، هواسی عرضنك اقتضا ایتدیکی قدر صوئوق دکلدر. مایسك اواخرندن حزیرانك اواسطنه دك بو ایالتده کونش باتمیوب، یدی هفته‌لق بر کون اولدیغی کبی، کانون اولده دخی بو قدر مدت کونش کورنمیوب، اوزون بر کیجه اولور. طاغلق بر یر اولوب، ساحلنك کیرنتی وچیقنتیلری وساحلك قارشیسنده بر چوق آطه‌لری واردر. جنوب جهتنك آلچق یرلرنده بر مقدار آرپه ایله پتاته وبرنوع فرنك اوزومی حاصل اولور، وقیون، صیغیر وآت دخی بولنور. شمال جهتنده یالکز رن حیوانی بولنوب، کوپکلر دخی قیزاغه قوشیلیر. اصل بو یرك محصولی بالیق اولوب، اهالیسی باشلیجه بالیقجیلقله کچندیکی کبی، یاز موسمنده سائر طرفلردن دخی صید کمیلری کلوب، بهر سنه بش آلتی ملیون فرانق قیمتنده مورینه بالیغی طوتیلور. اهالیسی لاپون، نوروجلی وفینلانده‌دن کلمه قوان قوملرندن مرکب اولوب، جمله‌سی پروتستان مذهبنه تابعدر.

فینوآ { (Finnois) آسیانك شمال غربی جهتیله آوروپانك شمال شرقی طرفنده منتشر بولنان آلتون طاغ عرقنه منسوب یعنی امم تورانیه‌دن معدود بر طاقم اقوامك اسم عمومیسیدر. هرنه قدر مجارلر واسکی بلغارلر دخی فینوآ اقوامندن معدود ایسه‌ده، بو کونکی کونده فینوآ اسمی یالکز وجه مذکور اوزره اقطار شمالیه قربنده بولنان اقوامه اطلاق اولنور. بونلر آوروپاده نوروجك شمال غربی سواحلندن باشلایه‌رق، روسیه‌ده فینلانده واستونیه ولیوونیه وقورلانده خطه‌لرنده یعنی بالطیق دکیزینك سواحل شرقیه‌سنده وروسیه‌نك منتهای شمالیله شمال شرقی جهتنده یعنی (پچوره) و (قامه) حوضه‌لرنده واورال سلسلهٔ جبالنك نصف شمالیسنك ایکی مائله‌سیله سیبریه‌ده (اوبی) حوضه‌سنك نصف شمالیسنده و تونغوسقه ملتقاسندن آشاغی اوله‌رق (ینیسی) ایرماغنك ایکی طرفنده تا (قاتانغه) مجراسنه قدر منتشر اولوب، سیاکن بولندقلری یرلر ١٢° دن ١١٢° طول

شرقی‌یه قدر ۱۰۰ درجهٔ جغرافیه لك محلده ممتد اولور، وعرضلری دخی آوروپاده ۱۰ و آسیاده ۲۰ درجه‌دن آشاغی دکلدر. بو اقوامك مجموع افرادی درت ونهایت درت‌بچق ملیونه بالغ اولوب، قسم اعظمی واك مدنیلری فینلانده ایله روسیه‌نك بالطیق ایالاتنده ساکن اولانلریدر. روسیه‌نك شمالنده وسیبریه‌ده بولنانلری ایسه سنه‌نك اکثر آیلرنده قارلر و بوزلرله مستور توندره‌لر ده ساکن و یا اورالرده بالیق وآو آرقه سنده طولاشیر و رن سوریلریله قونوب کوچر نیم وحشی قبائلدن عبارتدر، که بونلر پك سیرك و نفوسلری آزدر. فینو آ اسمنك جمع ایتدیکی اقوام: لاپون، فینلانده‌لی، استونیان، لیوونیان، ساموید، ووتیاق، پرمیاق، چرمیس، چوواش، موردوین، ووغول، اوستیاق وسائره‌دن عبارتدر.

اشبو فینو آ اقوامك مغول عرقنه منسوب اولوب اقوام تورانیه‌دن بولندقلرینه کرك شکل وسیمالری وکرك سویلدکلری لسانلر شاهددر. اقوام مذکوره‌نك سویلدکلری لسانلر بیننده پك چوق مشابهت ومناسبت بولنوب، بر لسانك شعباتندن عبارت بولندقلری محققدر. مجارجه ایله اولان مشابهتلری دها آز ایسه‌ده، مجارجه‌نك‌ده بو اصلدن منشعب بولندیغنده شبهه یوقدر. بلغارلره کلنجه، بونلر دخی بو نسلدن متولد ایسه‌لرده، چوقدن اسلاولاشوب، لسان اصلیلرینی ترك ایتمش اولدقلرندن، شمدیکی حالده، فینو آ اقوامندن معدود دکللردر. فینو آلرك لسانجه ترکلر و تاتارلرله اولان مشابهتلری ایکنجی، ومغوللر ومانچولرله اولان مناسبتلری ده اوچنجی درجه‌ده‌در. فینو آ اقوامندن یالکز فینلانده‌لیلرله روسیه‌نك بالطیق ایالاتنده ساکن اولان استو آنلر ولیولر مدنیته و لسانلری ادبیاته نائل اولوب، سائرلری هنوز نیم وحشی بر حالده بولنیورلر.

فینو آلر وقتیله دها جنوبی یرلرده بولنوب، منشألری آلتون طاغ اتکاری اولدیغی کبی، ایکنجی وطنلری‌ده اورال سلسلهٔ جبالنك اتکاری اولدیغی حالده، اورادن روسیه‌نك وسطلرینه وشماله طوغری یایلمش، وبرطاقلری (هون) و (آوار) وسائر اسملرله مختلف زمانلرده سیل بلاکبی غربه طوغری آقین ایده‌رك، برقاچ نوبتده آوروپایی دیترتمشلردر. بعده شرق طرفندن ترك وتاتارلر وجنوب وغرب جهتندن اسلاولر وتوتونلر طرفندن تضییق اولنه‌رق، اقطار شمالیه‌نك بوزلرنده ملجأ آرامغه مجبور اولمشلردر.

فینیستره { (Finistère) فرانسه‌نك منتهای غربنده و برتانیه شبه جزیره‌سنك اوجنده برایالات اولوب، شرقاً «ساحل شمالی» وموربیهان ایالتلریله، شمالاً مانشه دکیزیله، غرباً وجنوباً دخی بحر محیط آطلاسی ایله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۹۳٤ مربع کیلو متره اولوب، ۷۰۷۸۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، (آره) طاغی و «قره طاغ» اسملریله ایکی طاغ شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری ممتد اولورسه‌ده، برنجیسنك ارتفاعی ۳۹۰ وایکنجیسنككی ۳۲۵ متره‌یی تجاوز ایتمز. انهاری قیصه اولوب، باشلیجه‌لری: لاتیه، آون، اودت، اولنه، الورن وپنزه نهرلریدر. سواحلی پك کیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق قوی وکورفز ولیمانلریله برون وشبه جزیره‌لری واردر. ساحل غربیسنده (برست) و (دوآرنز) کورفزلری آره‌لرنده اوزون برشبه جزیره ایله آیرلمش اولدقلری حالده قره‌نك ایچنه خیلی کیریور. ساحل مذکور قارشیسنده کائن (اوئسان) جزیره‌سیله برقاچ کوچك آطه دخی بوایالته ملحقدر. هواسی معتدل ورطیبدر. طوپراغی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی وتوتون وسائره حاصل اولور. برقاچ اورمانی وپك کوزل مرعالری اولوب، ایکی جنس آت ایله قیون وطوموز وسائر حیوانات یتیشدیریلیر. سیملی قورشون، کمور معدنی وبیلکی طاشیله ایکی جنس مرمری واردر. صنایعی خیلی ایلری اولوب، بز، کاغد، ایپ، توتون وسائره فابریقه‌لری چوقدر. الك بیوك شهری (برست) اسکله‌سی ایسه‌ده، مرکزی (کیمپر) قصبه‌سی اولوب، ایالت ۵ قضایه منقسم و ٤۳ ناحیه ایله ۲۸۷ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر.

فینیستره { (Cap Phinistère) برونی اسپانیه‌نك منتهای شمال غربیسنده وغالیچه خطه‌سنده بربرون اولوب، ٤٢°٥٢′٤٥″ عرض شمالی ایله ١١°٣٥′٤٣″ طول غربیده

واقعدر . بوبرونده بيوك برفنارركز اولنمشدر .

— انكلتره‌نك منتهاى غرب جنوبيسنده و (قورنوآى) شبه جزيره‌سنك اوجنده دخى بر برون اولوب، انكليزجه (لاندسى اند) دينلير .

فئودوسيه { (Féodosia) روسيه‌ده قريم شبه جزيره‌سنك جنوب شرقى كوشه‌سنده واقع (كفه) قصبه‌سنك اسميدر . [«كفه» ماده‌سنه مراجعت .]

فَيّوم { مصر وسطاده و نيلك جهت غربيسنده برمديريت اولوب، شرقاً و جنوباً بنى‌سويف مديريتيله، غرباً چول ايله و (بحيرهٔ قارون) دينلن واسع كول ايله، شمالا دخى جيزه مديريتيله محاط و محدوددر . شرق جهتندن مبدأ حدودى نيلك ساحل يسارندن بش التى كيلو متره‌لك مسافه‌ده و مركزى اولان مدينة‌الفيوم قاهره‌نك ١١٠ كيلو متره جنوب غربيسنده واقعدر . ٢٩°٥′ ايله ٢٩°٢٨′ عرض شمالى آره‌سنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٢٧٤ مربع كيلو متره يعنى ٩٠٨ ٢٣٥ فدان واهاليسى ٢٢٨ ٧٠٩ كشيدر . اراضيسى همان هرطرفدن مرتفعجه تپه‌لر و چوللر ايله محاط برواديدن عبارت اولوب، شرق طرفندن (لاهون) بوغازندن كيريلير . بحر يوسف ناميله نيلدن آيريلان پك اسكى بر جدول جنوبدن كله‌رك، بومديريته دخول ايله، غربه طوغرى دونه‌رك، مركزى اولان مدينة‌الفيومك ايچندن كچدكدن صكره، برچوق جدوللره آيريله‌رق، فيوم اراضيسنى سقى و ارووا ايدر . وقتيله اراضيسنك هرطرفى صو آلتنده و معمور ايكن، شمديكى حالده غرب جهتنده‌كى كنارلرى قوملرك آلتنده قالوب، قابليت زرعيه‌سنى غائب ايتمشدر . طوپراغى پك منبت اولوب، پرنج، آرپه، چاودار، كتن، دوره، چيويد وآز مقدارده پاموق و شكر قامشى حاصل اولور . خرما و زيتونلرى دخى چوق اولوب، بعض باغلرى ده واردر . كللرى چوق و مشهور اولوب، خيلى مقدار كل‌صويى و ياغى چيقاريلير . اخيراً صنعى چايرلر يتيشديريلوب، بونلرده پياغيسى پك انجه و يوشاق بر جنس قيون رعى اولنور . آتلرى كوچك و عاديدر . ودوه‌لرى خارجدن كلير . بومديريتك صنايعى پك ايلرى اولوب، كتن و پاموق محصولاتيله قيونلردن آلنان پياغى تماميله محلنده صرف اولنه‌رق، پك مقبول كتن بزلرى و پك ظريف شاللر ايله عادى بزلر و قبا يوك منسوجات اعمال اولنور . كل‌صويى اخراجى دخى صنايع محليه‌نك الك مهملرندندر . وادئ نيلى تعقيب ايدن دميريول خطكيبرندن برشعبه آيريلوب، مدينة‌الفيومه منتهى اولمغله، مديريتك تجارتى تسهيل ايدر . بوخطه قديمدنبرى معمور اولوب، ازمنهٔ قديمه‌ده جسيم شهر و قصبه‌لرى وسائر آثار عمرانى اولمغله، هرجهتنده آثار عتيقه و اسكى ابنيه و ويرانه‌لرى بولنور . مذكور بحر يوسف واسطه‌سيله نيلك فضلهٔ مياهنى جمع و ادخارله، حين حاجتده استعمال ايتمك اوزره، آثار قديمه‌ده (موريس) اسميله ياد اولنان واسع حوض دخى بومديريتده و قديماً (قروديلوپوليس) يعنى «مدينة‌التمساح» دينلن مدينة‌الفيوم قربنده ايدى . ابتدا بوحوض مذكور بركهٔ قارونك عينى ظن اولنمش ايسه‌ده، بعض محققلر بونك ممكن اولمه‌يه‌جغنى دركله، تحريات اجرا ايده‌رك، حوض قديمك موقعنى و آثارينى بولمشلردر . (فيوم) اسمى لسان قبطده دكيز و كول ديمك اولمغله، بحيرهٔ قارونه و بالتعميم بوخطه‌يه دخى اطلاق اولنمشدر. حرف تعريفله برابر (الفيوم)ك (الف يوم) دن غلط اولديغى و بو اسمك حضرت يوسف (عم) زماننده قالمه اولديغى وهمدر . زيرا اوزمانلرده مصرده عربجه سويلنمزدى، و نبى مشارالبهك لسانى‌ده عربى دكل ايدى . [مركزيچون «مدينة‌الفيوم» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

فيومه { (Fioume, Rieka) و اسلاوجه ريقه آوستريا و مجارستان دولتنده مجارستانه تابع و آدرياتيق دكيزينك (قارنرو) كورفزى منتهاسنده اولوب (آغرام)ك ١٨٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده و (فيوماره) نهرى منصبنده برقصبه و سربست اسكله اولوب، ١٧ ٨٨٥ اهاليسى، مصنع كليسالرى، كوزل رختملرى، صنايع و تجارت اوطه‌سى، بانقه‌سى، مكمل برمكتب اعداديسيله بحريه و تجارت و عسكرى مكتبى، كاغد، توتون، يلكن بزى، بيره و سائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى، معتدد دكرمنلرى، توربيلو فابريقه‌سى، سيفوريطه شركتى و سائر مؤسسات نافعه‌سيله پك ايشلك تجارتى واردر . مياه جاريه‌سى و كوزل چشمه‌لريله مرمردن حوضلرى پك چوقدر .

اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (ترساتیقه)در . قصبه اسکی ویکی اولەرق ایکی قسمه منقسم اولوب، کذلك اسکی ویکی اولەرق ایکی لیمانی واردر. قصبەده برنجی درجەده ایتالیان وایکنجی درجه خروات لسانی قوللانیلیر . یالکز قصبه واسکله مجارستانه عائد اولوب، ینه فیومه اسمیله مسمی ایالتی ایسه خرواتستانه ملحقدر .

— فیومه ایالتی شرق جنوبی جهتندن نفس خرواتستانله، شمالاً آوستریانك قارنیوله خطەسیله غرباً ایستریا ایله، غرب جنوبی جهتندن دخی قارنرو کورفزیله محاط اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ۱۶۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۸۷ ۶۹۰ کشیدر .

فیونیه (Fionie) دانیمارقه جزایرینك جسامتجه ایکنجیسی اولوب، جزایر مذکورەنك الڭ بیوکی اولان (سلاند) ایله دانیمارقەنك قرەسی اولان (یوتلاند) وآلمانیەیه تابع (اشلسویغ) خطەلری آرەسنده واقعدر . شرقاً سلاندن (بیوك بلت)، غرباً یوتلاند واشلسویغدن (کوچك بلت) بوغازلریله آیرلمش اولدیغی حالده، شمالاً (قاتغات) وجنوباً بالطبع دکیزلریله وهمان هر طرفدن برطاقم کوچك آطەلرله محاطدر . ۸° طول شرقی خطی اورتەسندن، و ۵۵° عرض شمالی خطیده ساحل جنوبیسی قربندن کچر. غیر منتظم صورتده بیضی - الشکل اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه اولان بویی ۷۰ کیلومترەدر . شمال وغرب جهتلری دوز و چپلاق ایسەده ؛ جنوب شرقی قسمی عارضەلی واورمانلرله مستور اولوب، شایان تصویر موقعلری حاویدر. طوپراغی پك منبت و نهایت درجەده کوزل ایشلنمش اولمغله، بحق دانیمارقەنك باغچەسی تسمیه اولنمشدر. سواحلنده برچوق قویلری اولوب، الڭ بیوکی شمال شرقی ساحلندەکی (اودنسه) کورفزیدر. آطه ایکی ایالته منقسم اولوب، شمالندەکینك مرکزی مذکور کورفزك ایچ طرفنده بر نهرك اوزرندەواقع (اودنسه) ، وجنوبدەکینك مرکزی ده ساحل جنوبیسنده واقع (اسوندبورغ) قصبەلریدر. دیکر باشلیجه معمورەلری : ساحل شرقیسنده واقع (نیبورغ) . ساحل جنوبیسنده کائن (فابورغ) ساحل غربیسندەکی (آسنس) ، شمال غربی کوشەسنده بولنان (میدلفارت) و (استروب) ایله ساحل شمالیسنده واقع (بوکنده) قصبه لریدر . اودنسەدن تشعب ایدن دمیریول خطلری بواسکلەلره منتهی اولوب، جملەسنی بربرلریله اختلاطده بولندیریورلر. الڭ بیوك نهری جزیرەنك جنوب جهتنده نبعانله مرکزندن بعدالمرور همنامی اولان کورفزه دوکیلن (اودنسه آ آ) نهریدر . آطەنك مساحهٔ سطحیەسی ۳۴۰۶ مربع کیلومترەداولوب، ۲۵۰۰۰۰ اهالیسی واردر . هواسی رطوبتلیدر . باشلیجه محصولاتی : حبوبات متنوعه ایله کتن ، کنویر ، شرتجی اوتی، کیمیون وسائرەدن عبارتدر . اهالی خیلی آتلر یتیشدیریرلر. آریلری‌ده چوق اولوب ، بال چیقار . کیرچ وابنیه طاشلریله آلچی و سائره بولنور. بالیغی چوقدر . صنایعی جزئیات قبیلندن اولوب، تجارتی‌ده آزدر. جنوبندەواقع (لانکلاند) جزیرهٔ طویلەسیله سائر کوچك آطەلر دخی اداره بوکا ملحقدر .

١

(حرف الفانك صوکی)

ق

(باب القاف — فصل الالف الخ .)

قاب { نوبه‌ده دنقله‌نك غرب جهتنده وساحل نیلدن قرق اللی کیلومتره لك } مسافه‌ده چول اورته‌سنده برصره واحلردر ، که شمالدن جنوبه ١٧٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولور. موقعلری نیلك حذاسندن آلچق اولمغله ، جدوللر واسطه‌سیله اروا اولندقلرندن ، معمور ومسکوندرلر. وقتیله عمرانلری واهالیسی دها زیاده ایدی . — بونلرك غربنده و ٢٤٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده (قاب الکبیر) اسمیله دیکر برصره واحلر دخی واردر. ایکی طاقی‌ده (کبابیش) دینلن نوبه قبیله‌سیله مسکوندر .

قاب { صعید مصرده نیلك ساحل یسارنده و (اسنه) نك ٢٩ کیلومتره جنوب } شرقیسنده بر قریه اولوب . قبطیلرجه (نخب) ویونانیلرجه (التیه) اسمیله معروف مدینهٔ قدیمه‌نك خرابه‌لری اوزرنده واقع اولمغله ، بر خیلی آثار عتیقه‌سی وبعض اسکی مزارلری حاوی مغاره‌لری واردر .

قابرال { (Cabral) پورتکیز مشاهیر بحریوندن اولوب، ١٥٠٠ تاریخنده } قرال امانوئل طرفندن هند شرقی کشفیاتنه مأمور اولمغله، نامساعد هوالردن سوق اولنه‌رق، برازیلیا ساحلنه دوشمش؛ وبومملکتی کشف ایتدکدن صکره، هند چینی‌یه کیدوب، (قوشین) و(قتانور) حکمدارلریله عقد اتفاق ایده‌رك، ١٥٠١ ده اموال کثیره ایله پورتکیزه عودت ایتمش ایدی .

قابره { (Cabrera) اسپانیه نك بالئار جزائرندن اولوب ، مایورقه‌نك } جنوبنده واقعدر . بویی ١٣ واکی ٤ کیلومتره اولوپ، اهالیسی آزدر. براستحکامله محفوظ صاغلام برلیمانی واردر. وقتیله کچیلری چوق بولنمش اولدیغندن، بوحیوانه دلالت ایدن بواسمله تسمیه اولنمشدر.

قابره { (Cabra) اسپانیه‌نك قرطبه ایالتنده و قرطبه نك ٧٥ کیلومتره جنوب } شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١١٠٠٠ اهالیسی وجامعدن مبدل مصنع برکلیساسی واردر. صولری غرناطه نك مشهور شنیل نهرینه دوکیلور کوزل بر وادیده واقع اولوب، اطرافنده باغلری چوق وشرابی مشهوردر .

قابزه { (Cabeza) اسپانیاده بادایوز ایالتنك (قاستوئره) قضاسنده و٣٧ کیلو‑ } متره شرقنده اوله‌رق بادایوزدن چوداردآله کیدن دمیر یول خطی اوزرنده بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر .

قابس { (Gabès) تونسك جنوب شرق جهتنده تونس شهرینك ٣٠٠ } کیلومتره جنوبنده وقابس کورفزینك ایچنده اوله‌رق (وادی قابس) اوزرنده ومنصبندن برآز یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، باغ وباغچه‌لری، طوت، زیتون، پورتقال، لیمون وموز اشجاریله شکر قامشی و ایشلك تجارتی واردر. مذکور نهرك صویی کوزل و صوئوق اولوب، باغچه‌لرینی اروا ایدر . پك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (تاقاپه) در . دور اسلامدن صکره دخی پك معمور اولوب، سوری و حین حاجتده صو ایله طولار خندقی وبیوك بر فناری وار ایدی .

قابس برزخی { (Isthme de Gabès) قابس کورفزیله تونسك } جنوبنده بولنان و سطحلری حذای بحردن آلچق اولان شط فجیج وشط جرید آره‌سنده قوملق بر مسافه اولوب، ٤٥ متره قدر ارتفاعی واردر . بو

برزخك كشادى تقديرنده مذكور كولارك دكيزه تحويليله تا جزايرك اچ طرفلرينه قدر سفاينله سير ايتمك ممكن اوله‌جقدر .

قابس كورفزى (Golfe de Gabès) { تونسك جنوب شرق ساحلنده آچيقجه بر كورفز اولوب ، ايچنده بولنان قصبه‌نك اسميله مسمى و (كوچك سرت) ديمكله دخى معروفدر . شمال جهتنده قرقنه و جنوب جهتنده جربه آطه‌لرى بولنيور .

قابل (Caïn) { حضرت آدم ايله حضرت حوانك اولادندن اولوب ، حضرت حوا هربطننده برى اركك و ديكرى قيز اولق اوزره ، ايكى ايكيز طوغورمغله ، بر بطندن طوغان قيزى ديكر بطندن متولد اركككه ويردكارى حالده ، قابل ايله برلكده طوغان قيز پك كوزل اولديغندن ، قابل بونك ديكر بطندن متولد برادرى هابله ويرلسنه قيصقانديغندن ، وبر روايتده هابل چوبان اولوب ، اك ايى قيونلرى قربان ايتديكى حالده ، قابل چفتجى اولوب ، محصولاتك آنجق فضله‌سنى رضاى الهى‌يه حصر ايتمكله ، هابلك تقدمه‌لرينك دها مقبوله كچديكنه حسد ايتديكندن ، هابلى قتل ايتمش ؛ وبر يوزنده برنجى دفعه اوله‌رق وقوع بولان بو جنايتدن طولايى پدرينك بد دعاسنه و لعنة اللهه اوغرايوب ، يريوزنده سرسرى كزمكله محكوم اولمش ؛ و نسلى عبادت اوثانه صاپمشدر .

قابل { هندستان شعراسندن و عبدالقادر بيدل شاكردانندن اولوب ، ابتدا (صنعت) تخلص ايدردى . ١١٤٠ تاريخنده وفات ايتمشدر . شو بيت اونكدر :

من از ساقى نه مى نه شيشه ونى جام ميخواهم
كزك ورى ز چشم مست او بادام ميخواهم

قابله { يمنده صنعانك شرق جهتنده برناحيه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور .

قابلى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن و ارباب تصوفدن اولوب ، استانبولده ملا كورانى محله‌سندندر . شو بيت اونكدر :

دون كيجه خال رخك شوقينه كرم اولوب چراغ
ياقدى اى مهپاره ايشقلر كبى باشنه داغ

قابنده (Cabenda, Cabinda) { آفريقانك ساحل غربيسنده قونغو ايرماغى منصبنك ٦٥ كيلومتره شمالنده و ٥°٤٠' عرض جنوبيده برقصبه و اسكله اولوب ، سكز اون بيك اهاليسى و بونلر بيننده خيلى كميجيسيله صنعتكارى واردر .

قابوت { قابوتو (Cabot, Cabotto) ونديك مشاهير بحريوندن اولوب ، يدنجى هنرى زماننده بريستولده يرلشمش ؛ و بو حكمدارى آمريقانك شمال غربى جهتندن هندك اقطار شرقيه‌سنه كيتمك ممكن اوله‌جغنه قانديردرق ، ١٤٩٧ تاريخنده برقاچ كمى ايله او طرفه سياحت ايتمش ؛ و بوزلرك ممانعتيله مأمول ايتديكى طريق بولەمامش ايسه‌ده ، (ترنو) آطه‌سنى و قناده و لابرادورى كشف ايتمشدر . — اوغلى سباستيان غابوت دخى مشاهير بحريوندن اولوب ، برازيليا و لاپلاته جهتلرنده برخيلى كشفياته موفق اولمش ؛ و بو دخى قطب شمالينك غرب جهتنه كوندريلن بر هيئت سياحينه داخل بولنمشدر .

قابوس { (امير شمس المعالى ابوالحسن بن ابى طاهر وشمكير الجيلى) جرجان ورى وطبرستان جهتلرنده حكومت سورن وشمكير ملوكندن اولوب ، نسبى كيخسرو زماننده كيلان حاكمى بولنمش اولان ارغشه منتهى اولديغى مرويدر . جامع سيف وقلم اولوب ، كرك سطوت وشكيمه‌ده كرك كرم واحسانده وكرك ادبيات عربيه وفارسيه‌ده وحسن خطده زمانك فريدى ايدى . ٣٨٨ تاريخنده پدرينه خلف اولوب ، ١٥ سنه حكومت سوردكدن صكره ، مجزاده كوستردیكى شدتدن طولايى امراسى اتفاق ايده‌رك ، اوغلى منوچهرى موقع حكومته كتيرمك ايستملريله ، موى اليه منوچهر كنديسنى استعفا ايتمكه قانديرمش ؛ وبو وجهله امير قابوس بر قلعه‌ده اختيار عزلت ايده‌رك ، ٤٠٣ تاريخنده اوراده وفات ايتمش ، وجرجانده دفن اولنمشدر . اوغلى منوچهر زماننده مملكت سلطان محمود سبكتكينك الينه كچمش ايسه‌ده ، ينه واليلكى كنديسنده وبعده نسلنده قالمشدر . امير قابوس عالم و اديب بر ذات اولوب ، عربى و فارسى اشعارى وبر خيلى تأليفاتى واردر . « كمال البلاغه » عنوانلى رساله جملهٔ تأليفاتندندر . مشهور صاحب بن عبادك صاحب ترجمه‌نك خطنى كوردكجه : « هذا خط قابوس ام جناح طاوس »

دیمك عادتی اولدیغی مشهوردر . شو بر ایكی بیت اشعار عربیه‌سندندر :

قل للذی بصروف الدهر عیرنا
هل حارب الدهر الا من له خطر
اما تری البحر یعلو فوقه جیف
و تستقر باقصی قعره الدرر

شورباعی‌ده اشعار فارسیه‌سی جمله‌سندندر :

شش چیز در آن زلف تو دارد مسکن
پیچ و گره و تاب و خم و بند و شکن
شش چیز دگر در دل من کرده وطن
عشق و غم و محنت و الم و رنج و حزن

قاپ (Cap) [« امیدبرونی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قاپادوکیه یاخود قپادوقیه (Cappadoce,) (Cappadocia) آسیای صغیریعنی آناطولی قطعه‌سنك تقسیمات قدیمه‌سنده بربیوك خطه اولوب، سیواس ولایتیله مرعش، قیصریه، نیكده، قیرشهر ویوزغادسنجاقلرندن عبارت ایدی. بووجهله نفس اناطولینك قسم غربیسنك جهت وسطیه‌سندن عبارت اولوب ، جنوباً سوریه وکیلیکیا ، غرب جنوبی جهتندن لیقاؤنیه، غرباً فریجیا ، غرب شمالی طرفندن غالاتیه، شمالاً پونت خطه‌لریله، شرقاً دخی فرات وادیسیله محاط ایدی . مرکزی قدیماً (مازاقه) دینلن قیصریه شهری ایدی . اسکندردن اول پونت خطه‌سی یعنی طربزون ولایتی دخی قاپادوکیه‌دن معدود اولوب، شمالاً قره‌دکیزه‌قدر ممتد اولوردی. ذاتاً اراضیسی قزیل ایرماق ویشیل ایرماق حوضه‌لرندن عبارت اولمغله، تماميله قره‌دکیز مائله‌سنده ایدی . اقوام آریانیه‌دن اولدقلری ملحوظ اولان اهالیء قدیمه‌سی بدناً وعقلاً قبا وآغر وبرطاقم اعتقادات باطله‌یه تابع متعصب آدملر اولمغله مشهور ایدیلر . مذهبلری صابئین مذهبنه شبیه اولوب . اجرام سماثیه‌یه عبادت ایتمکله‌برابر، آتشه‌دخی‌مقدس نظریله باقوب . ایچنده دائمی صورتده آتش یانار (قومانه) اسمیله مشهور برمعبدلری وار ایدی . بوندن آكلاشلدیغنه کوره مذهبجه دخی ایرانیلرله مناسبتلری وار ایدی . سوری وخرکلرلری چوق وآتلری مشهور ایدی . ابتدا مستقل ویاخود مستقل بكلی حاكملرك تحت اداره‌سنده بولنوب. کیخسرو طرفندن ایران دولتنه الحاق، وبعده بیوك اسکندر طرفندن ضبط اولنمش ایدی . قبل‌المیلاد ٣١٢ تاریخنده قاپادوکیه‌لیلر استقلاللرینی استردادایدوب، اوچ یوز سنه قدرمستقلاً اداره اولنمش؛ وبوآره‌ده (آریارات) اسمیله اون و(آریوبارزان) اسمیله‌ده اوچ حکمدارحکم سورمشلردر . سکزنجی آریاراتك پونت حکمداری مهرداد طرفندن مغلوب اولمسیله، قپادوکیه مهردادك ضبطنه کچوب، بونك رومالیلر طرفندن مغلوب اولمسی قپادوکیه‌نك دخی رومادولتنه الحاقنی انتاج ایتمش ایسه‌ده ، بوخطه‌ینه مختاریت اداره‌سنی محافظه ایتمش؛ ونهایت تیبرك زماننده و ١٧ نجی سال‌میلادیده (آرخلاؤس) ك وفاتی‌اوزرینه بسبتون‌بررومـا ایالتنه قلب اولنمشدی . روما دولتك انقسامنده بالطبع شرق ایمپراطورلغنه دوشوب، ١٠١٧ تاریخ میلادیسنده سلجوقیلرك ید ضبطنه کچمکله، هجرت‌ایدن ترك وتاتار عشایری اهالیء اصلیه ایله‌برلشه‌رك، وبونلردخی دین‌اسلامی قبول ایده‌رك، جمله‌سی ترکلشمش؛ ولسان قدیملرینی اونودوب ، ترکجه لسانله تکلمه باشلامشلردر . اهالیء حاضره‌نك عرق قافقاسی‌یه منسوب سیمالری اهالیء قدیمه‌نك ترکلرله اختلاط ایدرك ترکلشمش احفادندن‌بولندقلرینه دلالت ایتدیکی کبی ، مسلمانلرله خرستیانلرك دخی برجنسه منسوب بولندقلری سیما ولسان‌وسائر احواللرندن آکلاشلدیغی حالده. خرستیانلری مجرد مذهبلری سائقه‌سیله ارمنی‌جماعتنه التحاق ایتمشلردر. سلجوقیلرك‌انقراضنده‌اورالرده‌دخی برطاقم‌حکومات صغیره تشکل ایدوب، نهایت ٨٠٠ تاریخلرنده‌یلدیریم سلطان بایزید خان‌دورنده ممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنمشدر . عرب جغرافیونی (قباذق) صورتنده ضبط ایتمشلردر .

قاپاؤنیق (Kapaonik) صربیه‌نك اسکی حدودنده وموراوه نهرینی ترکیب ایدن صرب موراوه‌سیله بلغار موراوه‌سی وادیلری آره‌سنده قورو وچپلاق برطاغ اولوب ، ذروه‌سنك ١٨٩٢ متره ارتفاعی واطرافه واسع وکوزل منظره‌سی واردر .

قاپ‌برتون (Cap-Breton) آمریقای شمالینك انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك یکی اسقوچیه خطه‌سنه ملحق وسنت لوران کورفزی داخلنده واقع بیوك برآطه

اولوب ، یکی اسقوچیه ساحلندن طار بر بوغازله آیرلمشدر . شمالدن جنوبه بویی ۱۶۰ واك کنیش یرنده اکی ۱۳۵ کیلو متره اولوب، منتهای جنوب شرقیسنده واقع اولان وآطه‌یه بواسمی قزاندیران (برتون) برونی ″۱۴ ′۵۷ °۵ ٤ عرض شمالی ایله ″۱۲ ′۷ °۶۲ طول غربیده‌واقعدر . جنوب‌جهتنده ایکی طار بوغازدن دکیزآطه‌نك ایچنه کیروب، بربری آرقه‌سنده ایکی واسع ودرین قوی تشکیل ایدر، وبونك شمال طرفندن دخی برمدخلی واردر . بو وجهله آطه ایکی‌یه منقسم اولوب، اك کوچکی‌اولان قسم شرقیسنك اراضیسی آلچق وهواسی دهامعتدل اولدیغی کبی، واسع کمور معدنلرینی دخی حاوی اولمغله، اك معمور یریدر، ومرکزی‌اولان (سیدنی) قصبه‌جنی‌ده اوراده‌در . قسم غربیسی دها مرتفع وصوغوق اولوب، ایچ طرفلری هنوز مجهولدر . اطرافنده‌کی کوچك آطه‌لرله‌برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۲۰۰ مربع کیلو متره اولوب، اهالیسی هنوز ۱۰۰۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولمامشدر . کموردن بشقه دمیروآلتون معدنلریله آلچی، یازی طاشی، مرمر وسائره اوجاقلری، سفائن کراسته‌سنه‌یارار آغاجلری حاوی واسع اورمانلری، مملحه‌لری وپك‌چوق بالغی واردر . هواسی سرت ، بلوطلی وسریع التحول ایسه‌ده، قره‌نك‌کندن اهوندر . آنجق‌طوپراغی پك سرت وغیر منبت اولمغله ، اهالیسنك معیشتنه کافی ذخائرحاصل‌ایده‌مز.اهالیسنك‌قسم اعظمی‌اسقوچیه‌لی وغائلیق‌جنسیتنه‌منسوب‌اولوب، قصوری‌ایرلانده‌لی، انکلیز وفرانسزدر .

قاپت } (Capet) فرانسه حکمدارلرندن اوچنجی سلاله‌نك مؤسسی وبرنجی حکمداری اولان (هوغ) ك مخلصی اولوب، برکا نسبتله سلالهٔ مذکوره‌یه (قاپتیان) اسمی ویرلمشدر. [«هوغ‌قاپت» ماده‌سنه مراجعت .]

قاپتوون } (Cape-Town) [«امیدبرونی» شهری ماده‌سنه مراجعت .]

قاپتیان } (Capétiens) فرانسه‌ده حکومت سورن حکمدارلرك‌اوچنجی‌سلاله‌سی اولوب، برنجیلری‌اولان هوغ‌قاپته‌نسبتله‌بواسمله تسمیه‌اولنمشلردر . بونلر (قاراوونجیان) سلاله‌سندن صکره حکومت سوروب، اوچ شعبه‌یه منقسمدرلر: برنجی شعبه‌سی اصل قاپتیان سلاله‌سیدر، که هوغ قاپتدن آلتنجی فیلیپه قدر ۹۸۷دن ۱۳۲۸تاریخنه دك ۳٤۱ سنه‌حکومت‌سورن ۱۵قرالدن عبارتدر. بواون‌بش قرال : هوغ قاپت، روبرت، سنت‌لویی، برنجی هنری، برنجی‌فیلیب، شیشمان‌لویی، یدنجی‌لویی، فیلیپ اوکوست، سکزنجی لویی، سنت‌لویی، جری فیلیپ، کوزل فیلیپ،لویی‌هوتن، برنجی‌ژان،اوزون فیلیپ وکوزل شارلدر . ایکنجی شعبه‌سی (والوآ) واوچنجیسی (بوربون) شعبه‌لریدر . [«والوآ» و « بوربون » ایله « فرانسه » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قاپرایه } (Capraja) ایتالیانك جنوه ایالتنه ملحق‌برکوچك آطه‌سیدر، که قورسیقه‌نك منتهای شمالیسنده‌کی برونك ۲۸ کیلو متره شرقنده وطوسقانه ساحلنك ۵۰ کیلومتره‌آچیغنده واقع‌اولوب، محیط دائره‌سی ۲۲کیلومتره واهالیسی ۸۰۰ کشیدن عبارتدر . اراضیسی برکانی وصرب اولوب، یالکز شرق جهتنده‌برآز دوز یری‌وهمنای اولان براسکله‌سیله لیمان وقلعه‌سی واردر. طوپراغی آز منبت اولوب ، اهالیسی کمیجیلك وبالیقجیلقله یاشار .

قاپرونچه } (Kapronсza) آوستریاومجارستان دولتنك خرواتستان مع اسلاونیه ایالتنده وپشته‌دن فیومه‌یه کیدن‌دمیریول خطی اوزرنده اوله‌رق همنای اولان چایك‌کنارنده واقع برقصبه اولوب، ۶۰۳۰ اهالیسی واردر .

قاپری } یاخود قاپره (Capri, Caprée) ایتالیانك ناپولی کورفزینك منتهای جنوبنده واقع بر جزیره‌سی اولوب ، مرکزی ″۳۵ ′۳۱ °٤۰ عرض‌شمالی‌ایله ″۲۰ ′٥٤ °۱۱ طول شرقیده واقعدر . محیط دائره‌سی ۱۵ کیلو متره اولوب ، باشلیجه کمیجی وبالیقجی اوله‌رق ۲٤۰۰ اهالیسی واردر . ناپولی ایالتنك قاستلاماره قضاسنه ملحقدر . ایسکیا آطه‌سیله برابر ناپولی کورفزینی جنوبدن قپار . سواحلی قیالقدر . اك یوکسك نقطه‌سی ۵۸۵ متره ارتفاعنده‌در . محصولات زرعیه‌سی اهالیسنه کفایت ایتمزسه‌ده ، طوت، فرنك‌انجیری، پورتقال، لیمون، زیتون‌وسائر میوه‌دار آغاجلریله باغلری چوقدر. بیلدرجینی پك

جوق اولوب، آغله طوتارلر. هواسی قیشین پك ملایم و لطیفدر. قاپری وآنا قاپری اسملریله ایکی کوچك قصبه‌سی واردر. آوغستوس و تیبر زمانلرندن قالمه جسیم سرایلر خرابه‌لریله سائر آثار عتیقه‌سی وبرغریب مغاره‌سی دخی واردر.

قاپقوست { (Cape-Coast) آفریقای غربینك کینه کورفزنده واقع آلتون ساحل دینلن انکلیز مهجرینك سابق مرکزی برقصبه اولوب، فانتی جنسیتنه منسوب ١٦٠٠٠ قدر زنجی اهالیسی، آوروپالیلره مخصوص باغچه‌لرله محاط بعض کوزل خانه‌لری وبر قلعه‌سی واردر. هواسی پك وخیم اولدیغندن، انکلیزلر اخیراً مرکزیتی (آقره) یه نقل ایتمشلردر.

قاپل { (Qu'appelle) آمریقای شمالیده دومینیونك قناده مملکتنه تابع (آسینیبویه) ایالتنده برنهردر، که ایالت مذکوره‌نك قسم شرقیسنده برچوق چایلرك اجتماعندن تحصل ایله، شرقه طوغری جریان ایده‌رك، مانیتوبه ایالتنه کیردکدن صکره، (آسینیبوآنه) نهرینه، بوده (وینیپك) کولنه‌واوورادن‌خروجنده نلسون‌ایرماغنی‌یالتشکیل، هودسون کورفزینه دوکیلور. مجراسی ٤٣٥ کیلومتره اوزون اولوب، وادیسی چایرلرله محاطدر.

قاپو { یاخود قاپوآ (Capoue, Capua) ایتالیاده (تره‌دی لابور) ایالتنك قازرته قضاسنده و قازرته‌نك ١١ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق رومادن ناپولی‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده مشهور برقصبه اولوب، ١١٢٠٠ اهالیسی، استحکاماتی، اینچندن کچن (وولتورنه) نهری اوزرنده کوزل برکوپریسی، مصنع کلیسالریله سائر کوزل ابنیه‌سی، ایکی کوزل میدانی، بر قاچ چشمه‌سی وصنایع و تجارتی واردر. اطرافنده‌کی اراضی پك منبت و محصولداردر. — قدیماً بیوك ومشهور اولان (قاپوآ) شهری شمدیکی قصبه‌نك ٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده بولنمش اولمغله، اوراده بعض خرابه‌لری موجوددر. اکثر انقاضی یکی قصبه‌نك تأسیسنه قوللانلمشدر.

قاپوآس { (Kapouas) بورنئو جزیره‌ٔ کبیره‌سنده بربیوك ایرماقدر، که جزیره‌نك وسطلرنده بولنان یوکسك طاغلردن نبعانله، غربه طوغری آقه‌رق وبرچوق چایلرك صولرینی طوپلایه‌رق، خط مستقیم حسابیله تقریباً ٦٠٠ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، برقاچ آغزدن دکیزه منصب اولور.

قاپودیستریه { (Capo d'Istria) آوستریا ومجارستان دولتنك ایستریه ایالتنده و تریسته‌نك ١٨ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق تریسته کورفزی داخلنده واقع و قره‌یه برکوپری ایله مربوط برآطه‌نك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٥٤٠ اهالیسی، مصنع برکلیساسی، کوزل تیاتروسی، مکتب اعدادیسی، دیکر برقاچ مکتبیله سائر مؤسسات خیریه‌سی، قربنده مملحه‌سی وزیتون‌یاغیله شراب، بالیق‌وسائره تجارتی واردر.

قاپودیستریه قونتی { (Iean conte de) (Capo d'Istria) سیاسیوندن اولوب، عن اصل قاپودیستریه‌لی بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، ١٧٧٦ تاریخنده قورفه آطه‌سنده طوغمش؛ وکنج ایکن روسیه‌نك خدمتنه کیروب، ایمپراطور آلکساندر طرفندن جزایر سبعه‌نك اداره‌سنی تنظیمه مأمور اولمش ایدی. ١٨٠٢ دن ١٨٠٧ تاریخنه‌دك بو ایشده بولنوب، ١٨١٥ ده پارس معاهده‌سنی امضا ایتمك اوزره، روسیه طرفندن مرخص تعیین اولنمش؛ و ١٨١٦ دن ١٨٢٢ تاریخنه‌دك روسیه‌نك خارجیه ناظری بولنمشدر. یونان اختلالنده یونانلیلری زیاده التزام ایتمکله، یونانلر ١٨٢٧ ده بر حکومت موقته تأسیسنه مقتدر اولنجه، ریاست حکومتی کندیسنه تکلیف ایتمشلر؛ وصاحب‌ترجمه درت‌سنه بوحکومتله اوغراشدقدن صکره، روسیه طرفدارلغیله اتهام اولنه‌رق، حسب‌الایجاب حبس ایتدیرمش اولدیغی پترو ماورو میخالینك برادریله اوغلی طرفندن ١٨٣١ ده قتل اولنمشدر.

قاپ‌ور { (Cap-vert) [«یشیل‌برون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قاپوش { (Kapos) مجارستانك (سوموکی) و(تولنه) ایالتلرنده جنوب‌غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری جریان ایدر برچای اولوب،

١٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن، (قاپوشوار) قصبه‌سی ایچندن کچدکدن‌صکره، طونه‌نك صاغ قول‌تابعلرندن (ساروییچ) نهرینه دوکیلور .

قاپوشوار (Kaposvar) مجارستانك جنوب غربی جهتنده ویشته‌نك ١٦٠ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق قاپوش چایی اوزرنده (سوموکی) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ٩٥٧٠ اهالیسی واطرافنده کوزل باغلری واردر .

قاپ‌هایتین (Cap-Haïtien) آنتیل جزایرندن (هایتی) جزیرهٔ کبیره‌سنك ساحل‌شمالیسنده کنیش ومنبت‌براووه‌نك مدخلنده برقصبه‌واسکله اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وبعض بیوك ابنیه‌سیله کوزل لیمانی‌واردر . فرانسزلر طرفندن تأسیس اولنه‌رق، ابتدا (قاپ فرانسز) تسمیه اولنمش؛ وبعده عصیان ایدن زنجیلرك الینه کچوب، (قاپ‌هنری) اسمی آلمش ایدی .

قاپیتاناته (Capitanate) ایتالیانك ایالات جنوبیه‌سندن اولوب، ملغاناپولی قراللغنده وآدریاتیق دکیزی ساحلنده واقع‌اولدیغی حالده، شمالاً بحر مذکورله، شرقاً باری وبازیلیقاته، جنوباً پرنچیپاتو اولتریوره، غرباً دخی مولیزه‌وبنونت ایالتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٦٥٢ مربع کیلو متره‌اولوب، ٣٢٢٧٥٨ اهالی ایله مسکوندر . اراضیسی‌دوز وآزعارضه‌لی‌اولوب، یالکز (غارغانو) اسمیله ١٦٥٠ متره‌ارتفاعی اولان برطاغی واردر . آپنین سلسله‌سی اتکلرندن اینن برقاچ نهر ایالتی شق ایله آدریاتیق دکیزینه‌دوکیلور. بونلردن (فورتوره) ایله (اوفانتو) حدودینی‌تحدید، وقاندلارو، سرواپو وقاراپلو ایچندن جریان ایدر. سواحلی دوز وآچق اولوب، بعض بطاقلقلری وممله‌لری‌واردر . ساحلك‌قربنده‌آطه‌لری‌اولمیوب، اون آلتی اون سکز کیلو متره آچیقلرنده بولنان (پیانوزه) و(تریمیتی) آطه‌لری بوایالته ملحقدر . اووه‌لری قوملق اولوب، مرعی کبی قوللانیلیر، وایالات متجاوره‌دن کلیتلی قیون سوریلری‌اورالره سوق ورعی اولنور . طاغلرینك طوپراغی کلسی ایسه‌ده منبت اولوب، اشجار مختلفه‌یی حاوی‌اورمانلری واردر . باشلیجه محصولاتی حبوبات، میوه، اوزوم، توتون،میان‌اوتی وسائره اولوب،شرابلری مشهوردر . هیچ بربیوك لیمانی وایشلك اسکله‌سی اولمیوب، باشلیجه ذخیره، یپاغی وپنیردن عبارت اولان تجارتی فوجه‌ده اجرا اولنور . ایالت اوچ قضایه منقسم‌اولوب، ٥٣ ناحیه‌یی حاویدر. مرکزی (فوجه) قصبه‌سیدر .

قاپیتول (Capitole) اسکی روما شهرینك اورته‌سنده‌واقع‌برتپه‌نك‌اوزرنده برقلعه وایچنده ابوالآلهه زعم ایتدکلری مشترینك عبادتنه مخصوص بیوك برمعبد ایله برچوق خزائن وسائره‌وار ایدی . — دیکر بعض‌بیوك‌شهرلرکده بوکا مشابه محل وقلعه‌لرینه بواسم ویرلمشدر .

قاپیلا (Kapila) هندحکماسندن(سانکیا) تعبیر اولنان ومادیون مذهبندن عبارت اولان برمذهب فلسفینك موجدیدر . بو مذهبی‌مبین ٧٢ بیتی حاوی برمنظومه‌سی موجوددر. ترجمهٔ حالنه‌دائر صاغلام برشیئ بیلنمیوب، برشخص موهوم اولمسی‌ده ملحوظدر . طقوزنجی ویا اون برنجی قرن میلادیده یاشامش اولدیغی‌ده مظنوندر.

قاتارو (Cattaro, Kotor) اسلاوجه‌قوتور دالماچیه‌نك‌قسم‌جنوبیسنده‌راغوزه‌نك ٧٠ کیلو متره جنوب شرقیسنده وقره طاغك ساحل طبیعیسنده‌متشکل کورفزك ایچنده‌قضامرکزی برقصبه واسکله اولوب ، جسیم ومحکم استحکاماتی واردر . اهالیسی خروات ایسه‌ده، لسان تجارتی ایتالیانجه‌در .

قاتارو کورفزی (Bouches de Cattaro) آدریاتیق‌دکیزینك‌ساحل شرقیسنده ودالماچیه‌نك منتهای‌جنوبنده اوله‌رق قره طاغك اوکنده قره‌لرك ایچنه زیاده کیرمش طولاشیقلی برکوچك کورفز اولوب، مدخلی راغوزه‌نك ٤٥ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده ومرکزی ٤٢°٢٧′ عرض شمالیده واقعدر . ایچدن ایچه وبربرندن طار بوغازلرله کچیلیر درت حوضدن مرکب اولوب، مدخلندن منتهاسنده‌کی قاتارو قصبه‌سنه‌دك طولی ٣١ کیلومتره‌در . مدخلنده‌اولان‌برنجی بوغازی ٢٨٠٠، ایکنجیسی ٨٠٠ متره کنیشلکنده واوچنجیسی‌دها طاردر . بوبوغازلرمتین استحکاملرله تحکیم‌اولنمشدر. بوغازلرك وکورفزك سواحلی واطرافی اورمانلرله

مستور اولوب، شايان تصوير برمنظره ابرازايدر .

قاتالونيه { ياخود قطالونيه (Catalogne) اسپانيه‌نك شرق شمالى كوشه‌سنده

بيوك برخطه اولوب ، مثلث الشكل اولديغى حالده، شمالاً پيرنه‌سلسلهٔ جبالنك قسم شرقيسيله فرانسه‌دن آيرلشدر؛ شرقاً وشرق‌جنوبى جهتندن ۴۰۰ كيلو متره‌لك مسافه‌ده بحرسفيدله محاطدر، غرباً آراغون خطه‌سيله محدود اولوب، بوجهتدن حدودينك قسم اعظمى (الـبه) ايرماغنه تابع (سكره) نهرينه‌دوكيلن (نوكراريباغورازان) چايله آيرلشدر؛ جنوباً دخى والنسه خطه‌سيله محدوددر . مساحهٔ سطحيه‌سى ۳۲۳۳۰ مربع كيلومتره اولوب، ۱۷۵۰۰۰۰ اهاليسى‌واردر. بارسلونه، تاراغونه، لريده‌وجيرونه اسملريله درت ايالته منقسم اولوب ، برنجيسنك ۷۶۳۰۰۰ اهاليسى واردر ؛ ومقدار عموميسنك متباقيسى اولان برملميونه قريب اهاليسى ديكر اوچ ولايته همان متساوياً منقسمدر . قسم غربيسنى تشكيل ايدن لريده ايالتى جمله‌سندن واسع ايسه‌ده، بارسلونه جمله‌سندن زياده معمور ومسكوندر . اراضيسى عموميت اوزره طاغلق وعارضه‌لى اولوب، بالكز درت كنيش اووه‌سى واردر . حدود شماليه‌سنى تشكيل ايدن پيرنه سلسله‌سنك بوجهتده‌كى قسمى مرتفع وصرب اولوب، ارتفاعى ۲۰۰۰ ايله ۳۴۰۰ متره آره‌سنده‌در، وبوغاز وكچيدلرى سيرك وپك صعب المروردر . وسطلرنده‌كى (مونسرات) طاغى‌مشهور ايسه‌ده، ارتفاعى ۱۲۳۱ متره‌دن عبارتدر. بوخطه ۴۰° ۳۰′ ايله ۴۲° ۳۰′ عرض‌شمالى آره‌سنده‌ممتد اولوب، ايتاليانك وسطلريله هم اقليم اولديغى حالده مجرد اراضيسنك ارتفاعندن‌طولايى هواسى عرضنك اقتضاسندن چوق دها صوغوقدر. بالكز سواحليله آلچق واديلرنده بحرسفيد هواسى حكم سورروب، اورالرده زيتون، پورتقال ، ليمون آغاجلرى مثمر اولور ، وخرما آغاجى دخى يتيشوب آنجق ميوه ويرمز . پرنج دخى حاصل اولور . اقاليم معتدله‌نك كافهٔ اشجار ومحصولاتى‌يتيشوب، منظار ميشه‌لرى‌ده چوقدر . طوپراغى خيلى منبت اولوب، سقى واروا اصولى‌دخى مكمل‌واهاليسى‌پك چاليشقان اولديغندن، حبوبات متنوعه ايله ميوه‌لرك اعلالرى وسبزه‌لرك انواعى‌حاصل‌اولور. حيوانات‌اهليه‌سى‌وعلى‌الخصوص قيونلرى دخى چوقدر . بالكز اورمانلرك سؤ استعماله اوغرايوب تلف اولمسى واكثر جبالنك چبلاق قالمسى بوممكلت ايچون برآفتدر . هرنه‌قدر (ابره) ايرماغى قاتالونيه‌نك بالكزجنوبى كوشه‌سنى شق‌ايدرسه‌ده، بوخطه‌نك نصفندن‌زياده‌سى بوايرماغك‌حوضه‌سى داخلنده بولنوب، اكثرمياه‌جاريه‌سى سكره، نوكره، پالارزه وريباغورزانه نهرلرى واسطه‌سيله بوايرماغه دوكيلور؛ وبونهرلرك جمله‌سى پيرنه سلسله‌سندن‌انبعاثله، صولرى‌بول‌اولوب، مجرالرى اطرافنده‌كى اراضى‌يى سقى واحيا ايدرلر. طوغريدن طوغرى‌يه بحر سفيده دوكيلن انهارى‌ده شمالدن باشلايه‌رق: موغه، فلوويه، تردرو، ريوتوردره، بزوسى، لوبرغات ، غايه، فرانقولى وسنيه نهرلرى اولوب، بونلر دخى سقى اراضى‌يه يارايورلر .

قاتالان ديمكله معروف اولان قاتالونيه‌اهاليسى جسور، فعال وچاليشقان آدملراولوب، وقتيله‌معاش مقابلنده عسكرلك ايتمك اوزره ، دنيانك هرطرفنه كيدرلردى . شمدى دخى تجارت وصنعتله مادريده واسپانيه‌نك سائر طرفلريله آمريقايه وسائر طرفلره غربت‌وهجرت‌ايدنلرى‌چوقدر. اكثريت‌اوزره اورته بويلى،اسمرجه‌چهره‌لى،قره‌ويا كستانه صاچ وكوزلى آدملردر. طوروافاده‌لرى سرتجه‌اولوب،آنجق‌تربيه ايله‌تعديل‌اولنور. سويلدكلرى (قاتالان) لسانى‌اسپانيه‌نك لسان‌عمومى‌واديبى اولان(قاستيلان) لسانندن چوق فرقلى‌اولوب. لاتينجه‌دن متولد السنه‌دن‌اولمق اوزره ، آيريجه وباشلى باشنه برلسان عد اولنه‌بيلير. حتى اسپانيولجه‌دن زياده فرانسه‌نك جنوب جهتنده سويلنيلن (پرووانسال) لساننه مشابهدر. قاتالونيه‌دن بشقه (والنسه) خطه‌سنده، بالئارجزايرنده وفرانسه‌نك شرقى پيرنه ايالتنك بعض طرفلرنده تكلم اولنان ووقتيله آراغون خطه‌سنده‌دخى سويلنمكده بولنمش اولان بو لسان اليوم اوچ مليون نفوس طرفندن تكلم اولنمقده اولوب، هرنه قدر كيندكه دائره‌سى‌طارلاشمقده ورسميتى‌حائز اولان قاستيلان لسانى تعمم ايتمكده ايسه‌ده ، قاتالان لسانى دخى ادبيات مخصوصه‌يه مالك اولوب ، هله بوصوك

زمانلرده قاتالانلر کندی لسانلرینی محافظه وادبیات ملیه‌لرینی ارقا ایتك، وعادتا دیکر اسپانیوللره بیانجی نظریله باقوب، کندی جنسیت و لسانلرینی آیرمق آرزو وتشبثاتی پك ایلری کوتورمشلردر . حتی صرف ادبی صورتنده باشلایان بو تشبثات تدریجاً بر سیاسی رنك آله‌رق ، بونلر دخی پورتکیز کبی آیریجه بر هیئت تشکیلی هوسنه دوشمشلردر . لسانلرنده اشعار و کتب ادبیه‌لری و غزته ورسائل موقوته‌لری اولوب، بونلری کیتدکجه چوغالتمقده درلر. ذاتاً قاتالانلر اسکیدن بری استقلال ومختاریت اداره‌یه آلیشمش اولدقلرندن ، تابعیت ومحکومیت کندیلرینه آغر وطبیعتلرینه ناملایم کلیور .

قاتالونیه روماليلر زماننده (تاراقونزه) یه ملحق اولوب، بشنجی قرن میلادی اوائلنده جرمانیه اقوام وحشیه سی طرفندن یغما اولنغله ، سکزنجی قرن میلادی اوائلنه دك ، اسپانیه‌نك سائر طرفلریله برابر و یسیغوتلرك تحت حکمنده قالمش؛ و ٧١٢ تاریخ میلادیسنده اهل اسلام طرفندن فتح اولنه‌رق، اندلسه الحاق اولنمشدی. ٧٨٠ تاریخلرنده بارسلونه شهرینه قدر اولان قسم شمالیسی شارلمان طرفندن ضبط اولنه‌رق ، فرانق دولتنك بر ایالتی حکمنه قونمش ایسه‌ده ، اصل ادارهٔ مملکت بر طاقم دره بکلرینك الینه کچوب ، بونلرك الك قوتلیسی بارسلونه قونتلری اولمش ایدی . مرور زمانله کسب استقلال ایدن بو قونتلردن بشنجی (رایموند) آراغون قراللغنك وارثه‌سنی تزوج ایتمکله ، ١١٣٧ ده آراغون قرالی اولمش؛ واو تاریخدن اعتباراً قاتالونیه آراغون قراللغنه ملحق اولوب ، ١٤٧٤ ده آراغون قرالی فردیناند قاستیله قرالیچه سی ایزابله ایله عقد ازدواج ایتدکدن صکره ، غرناطه حکومت اسلامیه‌سنده ختام ویرمکله، بتون اسپانیه بر قراللق صورتنه کیردیکنده ، قاتالونیه بر ایالت حالنده قالمش ایسه‌ده، برخیلی امتیازات وبرنوع مختاریت اداره محافظه ایتمشدی . نهایت بوربون خاندانی اسپانیه تختنه کچنجه، قاتالانلر عصیان ایتمکله ، مغلوب بیتلرنده امتیازات قدیمه‌لرینی غائب ایدوب، اسپانیه‌نك سائر طرفلری کبی اداره اولنمق اوزره، بروجه‌مذکور ٤ ایالته تقسیم اولنمشدر .

قاتامارقه } (Catamarca) آمریقای جنوبیه‌ده آرژنتین جمهوریتنك غرب شمالی جهتنده‌کی ایالاتندن اولوب ، غرباً وغرب شمالی طرفندن شیلی حدودینی آیران قوردیلره سلسلهٔ جبالیله ، شمالاً سالته ، شرقاً توقومان وسانتیاغو ، جنوباً دخی قوردوبه و ریئو یه ایالتلریله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٩ ٢٤٧ مربع کیلومتره اولوب، اهالیسی ١١٠ ٠٠٠ نفوسدن عبارتدر. مرکزی قاتامارقه ویا (سان فرناندو ده قاتامارقه) قصبه‌سی اولوب ، ٩ سنجاق ویا قضایه منقسمدر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، غرب جهتنده (آند) و شرق طرفنده (آقونکیا) سلسله‌لرینك اتك و قوللری ممتد اولور . یالکز منتهای شمال شرقیسنده (سالادو) نهرینه‌دوکیلور برچایی اولوب، سائر میاه جاریه‌سی سقی اراضیده صرف واستهلاك اولنور کوچك چایلردن عبارتدر. جهت وسطیه وجنوبیه‌سنده واسع طوزلی چوللری‌ده واردر. معادنی پك چوق ایسه‌ده ، الآن یالکز برباقیر معدنی ایشلنمکده اولوب، بوندن پك چوق استفاده اولنیور . باغلری چوق اولوب ، کوزل شرابلر اعمال، وکلیتلی قوری انجیر اخراج اولنور. تجارتی الك زیاده شیلی وبولیویه ایله اولوب ،اخراجاتی قیون، صیغیر، یوك حیواناتی،انجیر،شراب وسائره‌دن عبارتدر. اهالیسی اسپانیوللره یرلیلردن متولد ملز اولوب ، اسپانیول لسانیله متکلمدرلر . کیشوآ لسان اصلیسی آرتق ایشیدلمز اولمشدر . مرکزی (بوئنوس آیرس) شهرینه بر دمیر یول خطیله مربوطدر .

قاتانجارو } (Catanzaro) ایتالیانك جهت جنوبیه‌سنده ایکنجی (قالابره اولتریوره) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ناپولینك ٣٧٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (اسکیلاچه) کورفزندن ٩ کیلومتره ایچریده بر تپه‌نك اوزرنده واقعدر. ١٦ ٧٠٠ اهالیسی، فنون آقادمیاسی ، داخلی مکتب اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، ایپك قماشلرله قطیفه وچوخه فابریقه‌لری ، شراب وزیتون یاغی تجارتی و بر اسکی سرایی واردر .

قاتانیه } (Catane, Catania) یاخود قطانیه ایتالیاده سیچلیه جزیره‌سنك ساحل

ـرقیسنده ؛ ومسینه‌نك ۸٤ كیلومتره جنوب غربیسنده شاوله‌رق مشهور (اتنا) برکانك اتکنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۱۰۹ ۶۸۷ اهالیسی، دارالفنونی، صنایع نفیسه مکتبی، موزه‌سی، بیوك کتبخانه‌سی، پاموق وکتن واپك منسوجات فابریقه‌لری، کهربا معمولاتی، مرمر، کراسته، زیتون یاغی، بال‌مومی، دری، پیاغی، ذخیره، شراب و سائره تجارتی واردر. لیمانی کوچکدر. موقعی بر سطح مائلدن عبارت اولوب، ساحلدن اتنه تپه‌سنه طوغری بر ساعت سورر کنیش وطوغری برجاده‌سی واردر. پك اسکی برشهر اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ۷۰۰ سنه اول یونان مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمشدر. برآره‌لق قرتاجلیلرك ضبطنه کچمشیدی. سیچلیه جزیره‌سیله برابر بنی اغلب طرفندن فتح اولنه‌رق، عصرلرجه ممالك اسلامیه‌دن معدود بولنمشدر. عربلر عندنده قطانیه ویا قطالیه اسمیله معروفدر. اتنا مناسبتیله دفعاتله حرکت ارضدن خراب اولمشدر.

قاتاوبه { (Catawba) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمالی و جنوبی قارولینه جمهوریتلرنده برنهردر، که (آلفانی) سلسلهٔ جبالنك الك یوکسکی اولان (بلاق دومه) طاغندن نبعانله، شرقه وبعده جنوبه طوغری ۴۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (سالوده) نهریله برلشه‌رك، (سانتی) ایرماغنی تشکیل ایدر. — اسکیدن اورالرده بو اسمله برقوم بولنوب، بعده محو اولمشدر.

قاتاؤنیه { (Cataonie) آسیای صغیر یعنی آناطولی قطعه‌سنك تقسیمات قدیمه‌سنده برکوجك خطه اولوب، کیلیکیا ایله قاپادوکیه آره‌سنده واقع واکثریا قاپادوکیه‌یه ملحق ایدی. قوزان ومرعش جهتلرندن عبارت اولوب، مرکزی (قومانه) یعنی البستان قصبه‌سی ایدی.

قاترینبورغ { [« یقاترینبورغ » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قاترینه { (Catherine) بو اسمله روسیه‌ده ایکی ایمپراطوریچه کلمشدر: برنجیسی فقیر بر عائله‌یه منسوب اولوب، ۱۶۸۲ ده لیوونیه‌ده طوغمش؛ واسوجلی برنفره وارمش اولدیغی حالده، ۱۷۰۲ ده ماریئنبورغك ضبطنده روس عسکری الینه اسیردوشوب، حسن وجمالیله پرنس منجیقوفك وبعده ایمپراطور بیوك پترونك نظردقت ومحبتنی جلب ایتمش؛ و ۱۷۱۱ ده دولت عثمانیه‌یه قارشی محاربه‌یه کیریشن بیوك پترونك رفاقتنده بولنوب، روسیه اردوسی بروت وادیسنده محصور برحالده قالمش ایکن، قاترینه کافهٔ مجوهراتنی فدا ایده‌رك، کندیسنی بولندیغی مخاطره‌دن قورتارمشیدی. بیوك پترودن صورت غیر مشروعه‌ده برقاچ اولادی اولدقدن صکره، رسماً تزوج اولنه‌رق، ۱۷۲۴ ده ایمپراطوریچه‌لغی اعلان اولنمش؛ وبرسنه صکره بیوك پترونك وقوع وفاتی اوزرینه، روسیه تختنه قعود ایدوب، زوجنك باشلامش اولدیغی اصلاحات و ترقیاته دوام ایتمش ایسه‌ده، سفاهته طالوب، دوستی اولان منجیقوفه بیوك بر نفوذ واقتدار قزاندیرمش ایدی. یالکز ایکی سنه حکم سوروب، ۱۷۲۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی (آنهالت زربست) پرنسنك قیزی اولوب، ۱۷۲۹ ده (استتین) ده طوغمش؛ و ۱۷۴۵ ده، آرزوسی خلافنه اوله‌رق، خاله‌سی بولنان روسیه ایمپراطوریچه‌سی الیزابتك ولیعهد اتخاذ ایتمش اولدیغی (هولستاین غوتورپ) دوقوسنه وارمش ایدی. مومی الیه اوچنجی پترو نامیله روسیه ایمپراطوری اولدقدن صکره، قاترینه‌یی تطلیق وحبس ایله تهدید ایتدیکندن، روسلرك توجه ومحبتنی قزانمش اولان صاحبهٔ ترجمه ۱۷۶۲ ده مومی الیهی اسقاط ایله، کندیسی موسقوه‌ده کمال طنطنه ایله تخته قعود، ودوستی بولنمش اولان (استانیسلاس پونیاتووسکی)یی لهستان تختنه اقعاد ایتمش ایدی. متعاقباً قریمی وآزاق قلاعیله اسماعیلی ضبط ایتمش؛ و ۱۷۷۲ ده پروسیه وآوستریا ایله لهستانك مقاسمه‌سنی قرارلاشدیروب، پولوچق وموهیلف ایالتلرینی اخذ ایلمش؛ و ۱۷۷۴ ده قاینارجه معاهده‌سنی عقدایله، جنوبه طوغری توسیع حدود ایده‌رك، قره دکیزه حاکم اولمش ایدی. داخلاً برطاقم اصلاحات اساسیه اجراسیله زراعت وصنایع وعلوم وفنونك ترقیاتنه بیوك خدمتلر ایتمش؛ وولتر ودالمبر کبی مشاهیر حکما ایله مخابراتده بولنه‌رق، (دیدرو)یی سراینه جلب ایلمش ایدی.

١٧٩٣ و ٩٥ ده لهستانده‌یکیدن مقاسمه‌ده بولنوب، بودولتك قالان یرلرینی دخی ضبط ایتمش ؛ ودیکر برطاقم فتوحاته حاضرلانمقده ایکن، ١٧٩٦ ده فجأة وفات ایتمشدر. عالمه وادیبه برقادین اولوب، وولتره والمانیه حکماسندن (غریم) ه اولان مکتوبلری جمع ونشر اولندیغی کبی، برطاقم تذاکری وبرایکی تیاترو رساله‌سیله سائر بعض آثاری دخی واردر.

قاترینه { سنته — (Ste.Catherine) بو اسمله خرستیانلرك ایکی عزیزه‌لری واردر:

برنجیسی دردنجی قرن میلادی اوائلنده اسکندریه‌ده یاشایوب، عالمه برقیز اولمغله، کندیسنی قبول ایتمش اولدیغی دین عیسادن چویرمك ایچون پدری طرفندن مأمور اولان حکمادن برقاچ ذاتی ادله ایله اقناع ایده‌رك، بودینه ادخال ایتمش، ونهایت قتل ایدلمش اولدیغی مرویدر. تشرین ثانینك ٢٥ نده یورطیسی اجرا اولنور.

— ایکنجیسی ایتالیانك سینه شهرندن اولوب، ١٣٤٧ ده طوغمش ؛ و ٢٠ یاشنده ایکن راهبه اولوب، برطاقم کرامات وکشفیات والهامات ادعاسنده بولنه‌رق، تصوفه دائر بعض کتابلر دخی یازمش ؛ و ١٣٨٠ ده وفات ایتمشدر. نیسانك ٣٠ نده یورطیسی اجرا اولنور.

قاترینه { مدیچیسلی — (Catherine de Médicis) فرانسه قرالیچه‌لرندن اولوب، اوربن دوقه‌سی ایکنجی لوران دومدیچیسك قیزی وفرانسه قرالی ایکنجی هنرینك زوجه‌سی ایدی. زوجی وبیوك اوغلی وفات ایتدکدن صکره، ایکنجی اوغلی طقوزنجی شارلك صباوتی حسبیله وصیه ونائبهٔ حکومت اولمش؛ وحیل ودسایسه میلانی اولمغله، قتولیك وپروتستان تبعه‌سنك آره‌سنه نفاق صوقوب، ١٥٧٢ ده مشهور سنت بارتلمی قتل عامنه سببیت ویرمش؛ وبعده اوغلیله بوزیشوب، اوچنجی هنری زماننده دخی هیچ برنفوذ واهمیتی اولمامشدی. آنجق صنایعه مراقلی اولوب، ایتالیادن جلب ایتدیکی معمارلر ورساملر معرفتیله برچوق ابنیهٔ مصنعه وازآن جمله (تویری) سراینی بنا ایتمش ایدی. ١٥٨٩ ده وفات ایتمشدر.

قاترینه { (Catherine) بو اسمله انکلتره‌ده دخی اوچ قرالیچه کلمشدر :

برنجیسی فرانسه قرالی آلتنجی شارلك قیزی وانکلتره قرالی بشنجی هنرینك زوجه‌سی ایدی. ١٤٠١ ده طوغوب، ١٤٣٨ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی آراغون قرالی فردیناند ایله قستیله قرالیچه‌سی ایزابله‌نك قیزی اولوب، ١٥٠١ ده انکلتره قرالی یدنجی هنرینك اوغلی آرتوره، وبونك وفاتی اوزرینه، ١٥٠٩ ده برادری سکزنجی هنری‌یه وارمش؛ و ١٨ سنه برلکده یاشادقدن صکره، تطلیق اولنه‌رق، (کیمبولتون) قلعه‌سنه حبس اولنمش؛ و ١٥٣٦ ده اوراده وفات ایتمشدر. پاپا تطلیقنه مساعده ایتمدیکیچون، صاحبهٔ ترجمه‌نك تطلیقی انکلتره‌ده پروتستانلغك قبولنه سبب اولمشدر.

— اوچنجیسی پورتکیز قرالی دردنجی ژانك قیزی اولوب، انکلتره قراللرندن ایکنجی شارله وارمش؛ وبونك وفاتندن صکره پورتکیزه عودت ایدوب، ١٧٠٤ ده برادری دون پدرونك خسته‌لغنده نائبهٔ حکومت اولمش ایدی.

قاترمر { اتیان مارق — (Étien Marc Quatremère) فرانسه مشاهیر شرقیونندن اولوب، ١٧٨٢ ده طوغمش، و ١٨٥٧ ده وفات ایتمشدر. فرانسه مکتبنده عبرانی و سریانی لسانلری معلمی اولوب، استادی مشهور سیلوستر دوساسینك وفاتنده السنهٔ شرقیه مکتبنده دخی فارسی معلمی اولمشدی. لسان قبطی ایله مصرك احوال جغرافیه و تاریخیه‌سنه دائر برچوق تحریات وکشفیات استادانه‌سی والسنهٔ شرقیه‌ده بعض لغتلریله سائر آثاری واردر. رشیدالدینك مغول تاریخنی فارسیدن ومقریزینك مصر تاریخنی و ابن خلدونك مقدمه‌سنی عربیدن فرانسزجه‌یه ترجمه ایتمشدر. نبطیلر حقنده دخی برطاقم تحقیقات وتتبعاتی واردر.

قاتغات { (Kattegat) شرقاً اسوج ایله غرباً دانیمارقه‌نك قره‌قسمی اولان یوتلاند آره‌سنده بردکیز اولوب، شمالاً اسقاکراك بوغازندن شمال دکیزیله وجنوباً دانیمارقه آطه‌لرینك تشکیل ایتدکلری سوند، بیوك بلت وکوچك بلت بوغازلرندن بالطبع دکیزیله اختلاط ایدر. ایچنده دانیمارقه‌یه عائد (لسو)، آنهولت و (سامسو) اسملریله اوچ آطه واردر. شمالدن جنوبه بویی ٢٤٠ واك کنیش یرنده اکی ١٤٠ کیلومتره اولوب،

دریکلی ٦٠ متره‌یی تجاوز ایتمز. دانیمارقه جهتنده‌کی سواحلی دوز وآلچق واسوج طرفنده‌کیلر یوکسك قیالق ویك کیرینتیلی‌چیقنتیلی‌اولوب، اورادن برچوق نهرلر دوکیلور .

قاتله { (Katla) ایسلانده‌نك اك جنوبی برکانی اولوب ، هقله برکانك ٦٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقعدر . فورانلری صیق اولوب، اکثریا کول وصو پوسکورور .

قاتورشه { (Catorche) مکسیقه‌نك (سان لویی پوتوزی) ایالتنده و ٢٣٠ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، پك زنکین‌اولان کموش معدنیله مشهوردر. بو معدن وقتیله سنوی یکرمی ملیون فرانق قیمتنده کولچه ویرمشدر .

قاتوقامبرزی { (Cateau Cambrésis) فرانسه‌ده نور ایالتنك (قامبره) قضاسنده وقامبره‌نك ٢٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق پارسدن بروکسله کیدن دمیر یول خطی‌اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٩٥٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، باقر دوکمخانه‌سی وسائر فابریقه‌لری واردر .

قاتولیقه { (Cattolica) سیلچیه‌نك جرجنتی ایالتنده وجرجنتینك ٢٧ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق (پلاتانی) نهری اوزرنده وساحلدن ٨ کیلومتره ایچریده برقصبه اولوب، ٦٣٨٠ اهالیسی وکوکرد معدنی‌واردر .

قاتون { (Caton) بواسمله اسکی رومامشاهیرندن ایکی‌ذات کلشدر :

برنجیسی «قدیم» لقبیله تفریق اولنه‌رق، مکارم اخلاقیله ومتانت طبع ورأییله مشهوردر . میلاد عیسی (عم)دن ٢٣٤ سنه اول دنیایه کلوب ، ایکنجی قارتاج‌محاربه‌سنده (قابیوس ماقسیموس)ك معیتنده‌بولنمش؛ وبعده‌ساردنیه‌یه‌والی‌تعیین‌اولنه‌رق، بوجزیره‌نك هنوز رومالیلره تابع اولمیان اطرافنی دخی‌ضبط‌ایتمش؛ وقبل‌المیلاد ١٩٥ تاریخنده اسپانیه ومتعاقباً یونان قونسلوسی نصب اولنه‌رق، مأموریتنده موفق اولمغله ، رومایه عودتنده پارلاق بر استقباله‌نائل‌اولمش‌ایدی . سکزسنه‌صکره (سانسور) تعبیر اولنان مسنده نصب اولنه‌رق، التزام عدل وحقانیتده ضرب مثل‌حکمنه کچن‌برغیرت فوق‌العاده کوسترمش؛ وبونك اوزرینه رومالیلر کندیسنك هیکلنی یاپدیروب، آلتنه « اخلاق عمومیه‌یی اصلاح ایدن قاتون » مآلنی یازدیرمشلردی . قارتاجیلرك رومایه غلبه‌سندن پك زیاده قورقدیغندن، اواخر عمرنده ایراد ایتدیکی نطقلرك صوکنده « قارتاجه محو ایتملی » عباره‌سنی‌تکرار ایتمکی عادت‌ایدنمشیدی. کافهٔ علوم فنونه واقف اولوب، آنجق بعض فنون یونانیه‌نك رومایه ادخالی‌مضر عدایدرمش . عمرینی تحصیل ایله کچیروب، حتی ٨٠ یاشنده ایکن لسان یونانی‌یی اوکرندیکی مرویدر . قبل‌المیلاد ١٤٩ تاریخنده ٨٥ یاشنده وفات‌ایتمشدر . آثارندن‌یالکز بررساله ایله بعض فقره‌لر باقیدر .

— ایکنجیسی برنجینك حفیدزاده‌سی اولوب، «اوتیقه‌لی» لقبیله ملقبدر . قبل‌المیلاد ٩٣ تاریخنده طوغوب ، هنوز چوجق ایکن بیوك بر جسارت آثارینی ابرازله، غصب حقوق حکمرانی تشبثاتنده بولنانلره‌قارشی‌وطننك استقلالنی مدافعه‌یه‌چالیشمش، ویولیوس قیصره قارشی پومپیوس‌ایله برلشه‌رك، دراجده قیصرك عسکرینه برقاچ دفعه غلبه‌چالمش؛ وچتالجه مغلوبیتیله پومپیوسك هلاکنی خبرآلنجه، بونك عسکرینك بقیةالسیوفنی جمع ایله ، آفریقایه کچه‌رك، اوراده‌قیصره قارشی‌مقاومت ایدن(متلوس اسکیپیون) ایله برلشمش؛ ومتعاقباً بونك‌دخی‌مغلوبیتنی کورنجه، تحت اسارتده یاشامقدن ایسه اولومی احتیارله، اوتیقه‌قصبه‌سنه‌قپانه‌رق، اوراده‌افلاطونك بقای روح حقنده‌کی تألیفنی تکرار علی‌التکرار‌اوقودقدن‌صکره، اتلاف نفس ایتمشدر .

— بواسمله رومالی ایکی شاعر دخی اولوب ، بری (والریوس قاتون) سیلا زماننده ودیکری (دیونیسیوس‌قاتون) اوجنجی قرن میلادیده یاشامشدر. برراثرلری موجوددر .

قاتون { یاخود خاتون ویاقادین (Katoun) چینك غرب‌شمالی جهتنده ترکستان شرقی ایله جونغاریه آره‌سنده واقع (تیان‌شان) سلسلهٔ جبالنك‌قسم‌شرقیسی اولوب، ٨٢° ایله ٨٤° طول شرقی آره‌سنده‌ممتد اولور . ارتفاعی ٥٠٠٠ متره راده‌لرنده اولوب ، کچیله‌جك بوغازی اولدیغی

بیلنمیور. دزوەلری سرمدی قارلرله مستوراولوب، بوزدرەلری واتکلرنده برطاقم کوللری واردر.

قاتون { یاخود خاتون یعنی قادین (Katoun) سیبریەده (اوبی) ایرماغنی تشکیل ایدن ایکی نهرك بری اولوب، چین حدودنده (بیالوخه)نك جنوبنده آلتون طاغدن نبعانله، ابتدا غربه طوغری آقەرق، (آرغوت) چاینی آلدقدن صکره، شمال غربی‌یه طوغری دونر. مجراسی ٦٧٠ کیلو متره طولنده اولوب، برچوق تابعلری واردر، که اك بیوکاری حوضەسنك شرق جنوبی جهتندن کلن (چویه) چایدر.

قاتونغه { (Katounga) سودان وسطینك (غاندو) مملکتنده ونجرا ایرماغنك ساحل یمینی قربنده برقصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی واردر.

قاتوویچ { (Kattowitz) پروسیەده سیلزیه ایالتنك (اوپلن) سنجاغنده واوپلنك ٩٥ کیلو متره جنوب شرقیسنده اولەرق برقاچ دمیریول خطنك نقطهٔ تقاطعنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٢٦٢٥ اهالیسی، چنقو وآنترا-سیت معدنلری، دمیرخانەلری وواغون وسائر دمیریول لوازمی فابریقەلری واردر.

قاتی کورکان { روسیەیه تابع ترکستان ایالتنك زرافشان سنجاغنده وسمرقندك ١٦٠ کیلو متره غرب جنوبیسنده اولەرق زرافشان نهرینك ساحل یسارنده قضا مرکزی مستحکم برقصبه اولوب، ٤٤٢٥ اهالیسی واردر.

قاتیلینا { (Catilina) روما مشاهیرندن شریر بر آدم اولوب، سیلانك مظالمنه آلت ومعین اولمش؛ وبعده قونسلوس اولمق هوسنه دوشوب، موفق اولەمدیغندن، کندیسنه ترجیح اولنان رقیبلرینی قتل ایتمکه قالقیشمش؛ ومشهور چیچرون بونیات وتشبثاتی حضور محکمەده علناً اثبات ایتمکله، رومادن اتروریەیه قاچەرق، باشنه طوپلادیغی طرفکیرانیله وطنی علیهنه سلاحه صارلمش ایسەده، مغلوب اولوب، قبل المیلاد ٦٢ سنەسنده قتل اولنمشدر.

قاجار { ایرانك شمال جهتنده استراباد ایله ری وطبرستان نواحیسنده بولنور برترکمن اولوسی یعنی بیوك عشیرتی اولوب، الیوم ایرانده حکم سورن سلالهٔ شاهان بوعشیرته منسوب اولمغله، بواسمله یاد اولنمقدەدر. عشیرت مذکوره رؤساسندن محمد حسن نادر شاهدن صکره ایرانده ظهور ایدن قارغاشقلق صرەسنده خیلی نفوذ واقتدار قزانوب، حکومتی الده ایتمکه چالیشانلرك بری اولمش ایدی. بونك اوغلی آغا محمد زند خاندانیله برچوق وقت اوغراشمش، ونهایت غالب کلمکله، تدریجاً بتون ایرانی اله کتیرەرك، عشیرتنه وطرفدارلرینه قریب اولمق ملاحظەسیله، اووقت کوچك برقصبه حالنده بولنان طهرانی پایتخت اتخاذ ایتمش؛ وفتنه وشورشه ختام ویرەرك، یکی بر دولت تأسیس ایتمشدر. قاجار دولتی ١٢١٠ تاریخنده تأسس ایدوب، یوز بش سنەدنبری دوام ایتمکدەدر. بوسلاله زماننده ایران یالکز روسیه ایله برقاچ دفعه حرب ایدوب، قافقاس جهتنده بعض یرلر غائب ایتمش؛ وخراسانك برقسمی اولان هرات جهتنك التحاقنه چوق غیرت اولنەرق، برآرەلق ضبط اولنمش ایسەده، اجنبیلرك مداخلەسیله ترك اولنمشدر. آوروپا اصول ادارەسنه تقلیداً بعض تشکیلات واصلاحات دخی اجرا اولنەرق، بر مقدار منتظم عسکر ترتیب اولنمش؛ وآوروپا دولیله مناسبات سیاسیەیه کیریشلمشدر. قاجار سلالەسنه منسوب ایران شاهلرینك اسملریله تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر:

آقا محمد خان	١٢١٠
یکی فتح علی شاه	١٢١٢
محمد شاه بن عباس میرزا بن فتح علی	١٢٤٨
ناصرالدین شاه بن محمد	١٢٦٤
مظفرالدین شاه بن ناصرالدین	١٣١٤

— قاجار عشیرتی پك بیوك ویدی قوله منقسم براولوس اولوب، چنکیز خانك خروجنده وطن اصلیسنی ترکله، غربه طوغری ایلریلیەرك، شام وآناطولی‌یه قدر یایلمشلردی. بعده شاه اسماعیل صفوینك تأسسنه خدمت و معاونت ایتدکلرندن، شاه مشارالیهك بونلرك برطاقنی بلاد قفقاسده کنجه جهتنده، برطاقلرینی مرو طرفنده و بر طاقنی‌ده استراباد جوارلرنده یرلشدیرەرك، اورالردن تجاوزی ملحوظ اولان دشمنلره قارشی کندیلرینی سپر اتخاذ ایتمشدی. بونلردن کنجه ومرو جهتلر-

نده‌کیلر اهالیٔ محلیه ایله اختلاط ایده‌رك قاریشمشلر سه‌ده ، اك كليتلى اوله‌رق استراباد جهتنده بولنانلرى هيئت اصليه‌لرنده قالوب، آقا محمد خان‌دخى بونلرده ظهور ایتمشدر .

قاجامارقه { (Caxamarca, Cajamarca) پرونك شمال جهتنده (آند) سلسلهٔ جبالنك شرق اتكنده ۲۸۶۰ متره ارتفاعنده و ″۳۸ ′۸ °۷ عرض‌جنوبی‌ایله ″۳۷ ′۵۵ °۸۰ طول غربیده ایالت مرکزی بر شهر اولوب ، ۲٤۰۰۰ اهالیسی ، بحر محیط معتدله‌دن ۱۸۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بولنان اسکله‌سی (پاقاسمایو) یه قدر دمیر یولی ، یوك و پاموق منسوجاتله حصیر شاپقه‌دن عبارت‌معمولاتی، جوارنده مشهورقاپلیجه‌لرله غریب برمغاره‌سی واسکی اینقه‌لردن قالمه بعض آثاری واردر. اینقه‌لرك حکمدار اخیری اولان (آتاهوآلپه) بوشهرده‌اسپانیوللرطرفندن وحشیانه قتل اولنوب، سراینك خرابه‌لری و حتی اوزرنده اعدام اولندیغی بیوك برطاش دخی موجود در . منتظم وسوقاقلری کنیش اولوب، هواسی صؤوق و صاغلام اولمغله ، اهالیسندن یوز یاشلرینه قدر یاشایانلری چوقدر . اهالیسی شولو قوم اصلیسنه منسوب و بونلرله اسپانیوللرك ازدواجندن متولد مازلردر . — ایالتی یوز بیکی متجاوز اهالیٔی جامع اولوب، آلتون وکومش معدنلری وپاموق‌محصولاتی واردر .

قاجیاس { یاخودقاشیاس (Caxias, Cachias) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (ماراناؤ) حکومتده و (ایتاپیثورو) نهرینك ساحل یمیننده اوله‌رق بو نهرك منصبندن ۳۶۰ کیلومتره یوقاریده برقصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی‌و(ترزینه) یه قدر دمیر یولی واردر . جوارلرینك اهالیسی پاموق زرعیله و حیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر .

قاچینز { (Katchinzes) سیبریه‌نك جهت جنوبیه سنده (ینیسی) ایالتك (مینوچینسك) سنجاغنده و (ینیسی) ایرماغنك یوقاری قسمنك صاغ طرفنده بولنور برتاتاراولوسی اولوب، تقریباً ۷۰۰۰ نفوسدن عبارتدر . هر نه قدر صورتا خرستیانلغی قبول ایتمشلرسه‌ده ، اسکی اعتقادلرندن‌ده واز کچه‌میوب ، غریب اعتقادلری واردر .

قاداموستو { (Cada-Mosto) وندیك‌مشاهیر بحریونندن اولوب ، پورتكيز قرالنك خدمتنه دخول ایله ، ۱٤۵۵ و ۱٤۵٦ تاریخلرنده آفریقانك سواحل غربیه‌سنه سیاحت ایده‌رك ، سنغال وغامبیه وادیلرینی تعقیب وتحقیق، و یشیل برون آطه‌لرندن برقاچنی کشف اتمش؛ وعودتنده سیاحتنامه‌سنی یازمشدر .

قادر { فرس‌شعراسندن بروجه‌آتی‌ایکی‌ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی (وزیر خان بن محمد طاهرخان) عن اصل مشهدلی اولوب ، جد اعلاسی چنکیز خانك کاتب دیوانی بولنمش؛ وکندیسی دهلی ملوك تیموریه‌سندن عالمکیر وبهادر شاهك خدمتنده بولنوب، فرخ سیرك زمانه دخی یتیشمش؛ و اختیارلغنده اکبرآباده‌کی باغنه چکیلوب، ۱۱۳۵ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

دل را چه دهی بیهوده قادر بنکویان
زین چشم سیاهان نبود چشم وفا،

— ایکنجیسی (میرزا عبدالقادر) تون‌قصبه‌سندن اولوب ، مثنوی نظمنده مهارتی وار ایدی. « محاربهٔ قندهار وایران » عنوانیله بر منظومه سی واردر. شو بیت برمثنویسنك مبدأندندر :

ستایش سزاوار آن سرورست
که فرد سنت ودستور این‌دفترست

قادربالله { (احمد بن اسحق بن‌المقتدر بالله جعفر) خلفاء عباسیه‌نك یکرمی بشنجیسی‌اولوب، ۳۳٦ تاریخنده‌طوغمش؛ وپدری خلافته نائل اوله‌مدیغی حالده، کندیسی ۳۸۱ تاریخنده عم زاده‌سی‌طایع بالله عبدالکریمك‌اسقاطی اوزرینه، بغدادده تخت خلافته جلوسله، ٤٤ سنه و ۸ آی اجرای‌خلافتدن‌صکره، ٤۲۲ تاریخنده‌وفات‌ایدوب، بغدادده مدفوندر . سلطان محمود غزنوینك بتون مدت سلطنتنده مقام خلافتده بوذات بولنمشدر ؛ اوغلی قائم بامرالله عبدالله خلفی اولوب، اونك دخی مدت خلافتی چوق‌سورمشدر .

قادری { (عبدالقادر) اونجی قرن هجری علما وشعراسندن‌اولوب،صاحب

تذکره قنالی زاده‌نك جد مادریسی اولمغله، عربی وفارسی ادبیاتنده‌کی معلوماتك وصفنده اطرا اتمشدر. بعض قاضیلقلرده بولنوب، ٩٤٠ ده وفات اتمشدر. شوبیت اونکدر :

نیجه بر صبر ایده‌یم تیر بلا زخمنه بن
برج ایسه دخی یقلمالی اولو بدر بدنم

قادری { سالف الترجمه (شیخ عبدالقادر بداؤنی) نك شعرده قوللاندیغی مخلصدر . شوبیت اونکدر :

بصد امید قاصد میفرستم سوی آن بدخو
معاذالله از آن ساعت کزو نومید برکردد

— هندستانك (پانی‌پت) قصبه‌سندن دیکر برشاعرك دخی مخلصی اولوب، شورباعی اونکدر :

جهان چیست ماتم سرایی درد
نشسته دوسه ماتمی رو برو
جکر پارهٔ چند بر خوان او
جکر خوردهٔ چند مهمان او

قادس { (Cadix, Cadiz) اسپانیه‌نك قسم جنوبیسندن عبارت اولان (آندالوسیه) خطه‌سنده وبحر محیط آطلاسینك قادس کورفزی داخلنده اوله‌رق قره‌دن طار بربوغازله آیرلمش (لئون) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٧١ ٩١٥ اهالیسی، سربست لیمانی، کنیش ومنتظم ریختمی. ترسانه‌سی، بحریه‌یه مخصوص رصدخانه‌سی، رسم آقادمیاسی، فن جراحی مکتبیله سائر مکاتبی، عسکری خسته‌خانه‌سی. بیوك بردارالعجزه‌سی، مصنع کلیسالری، تیاتروسی، بوغا کورشنه مخصوص جانباز خانه‌سی، ایشلك تجارتی وجسیم استحکاماتی واردر . جزیره‌نك بربرونی اوزرنده مؤسس اولمغله ، هان هر طرفدن دکیزله محاط اولوب، منظره‌سی پك کوزل وسوقاقلری کنیش وتمیزدر . فابریقه‌لری‌ده چوق اولوب، یوك وایپك وکتن وپاموقدن منسوجات مختلفه ایله طاه‌شانلغه وقیومجیلغه متعلق مواد متنوعه وغذات وسائره اعمال اولنور . صویی اولمیوب، صهرنج صولرندن وقارشیسنده بولنان (سانته‌ماریه) اسکله‌سندن فوچیلرله نقل اولنان صودن ایچیلیر. جغرافیون عربك تعریفنه کوره، اندلس حکومت اسلامیه‌سی زماننده تحت البحر برصویولی اولوب، قره‌دن کلن کوزل برصو شهرك هرطرفنه آقارمش . اووقتلرده کافهٔ اهالیسی مسلم اولمغله مسلمانلرك اندلسدن اخراجنده. بوشهرخالی قالوب، بعده قشتیله مهاجرلریله اسکان اولنمشدر. پك اسکی برشهر اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ١١٠٠ سنه اول فنیکه‌لیلر طرفندن تأسیس اولندیغی مرویدر . هواسی پك صاغلام ولطیف اولوب، یازین ٢٢ درجه‌دن زیاده صیجاق اولمدیغی کبی، قیشین‌ده ٦ درجه‌دن آشاغی اینمز . عربلر زماننده برچوق مشاهیر اسلامك وطنی اولوب، ادیب وسیاح شهیر ابن بشکوال دخی بورالی ایدی .

— قادس ایالتی اسپانیه‌نك اك جنوبی یری اولوب، سبته بوغازی اوزرنده واقع اولمغله، شرقاً مالقه، شمالاً سویله (یعنی اشبیلیه) ایالتلریله، غرباً بحر محیط اطلاسی ایله، جنوباً سبته بوغازیله، جنوب شرقی طرفندن دخی آق دکیزله محاطدر . قارشیسنده آفریقا ساحلنده واقع سبته قصبه‌سی وجوارلریله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٢٧٦ مربع کیلو متره اولوب، ٤٢٩ ٨٧٢ اهالیسی واردر . اراضیسی طاغلق اولوب ، علی الخصوص شرق شمالی جهتنده یوکسك طاغلری واردر . میاه جاریه‌سی دخی چوق اولوب، غوآدالکیویر (الوادی الکبیر) ایرماغنك قسم اسفلی غرب شمالی حدودینی و(غوآدیارو)نهری حدود شرقیه‌سنك برقسمنی تشکیل ایتدیکی کبی، (غوآدآته) ایله (بارباته) ایرماقلری‌ده ایالت داخلنده نبعان ایله، برچوق جایلرك صولرینی جمع ایده‌رك بحر محیطه دوکیلورلر. بونلرك ایکنجیسی (لاغونه‌ دلاجانده) اسمیله بیوجك برکول دخی تشکیل ایدر . طوپراغی منبت ایسه‌ده، عارضه‌لی اولمسی سقی اراضی‌یه مساعد اولمدیغندن، محصولات زرعیه‌سی چوق دکلدر. سبزه ومیوه‌لری چوق و پك لذیذ اولوب ، زیتون آغاجلری پك زیاده‌در . قیون وصیغیر وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، خیلی مقدار بال وبال مومی‌ده چیقار. معادنی چوق ایسه‌ده ، اخراج اولنانلری پك آزدر. اورمانلری بیهوده اتلاف اولنمشدر . صنایعی پك ایلری اولمیوب ، قبا منسوجاتله سختیان و سائره اعمالندن عبارتدر. هواسی ملایم وصاغلام اولوب، آنجق بطاقلری بولنان بعض طرفلری صیتمه‌دن سالم دکلدر. ایالت ١٢ قضایه منقسمدر .

قادسیه { عراق عربده کوفه‌نك ١٥ فرسخ جنوب غربیسنده مستحکم اسکی

برقصبه اولوب، الیوم خرابدر. بو قصبه عمر بن الخطاب (رضه) زماننده ١٦ نجی سال هجریده سعد ابن وقاص (رضه) ڭ تحت قیادتنده بولنان عساکر مسلمیننڭ ایران عسکرینه قارشی قزاندقلری غالبیت قطعیه ایله مشهوردر. موقع مذکورده درت کون محاربه اولوب، برنجیسنه (یوم ارماث)، ایکنجیسنه (یوم اغواث)، اوچنجیسنه (یوم عماس)، دردنجیسنه ده (یوم قادسیه) دینور. بو دردنجی محاربه ده عساکر ایرانیه نڭ قائدی رستم قتل، وعسکری پریشان اولمغله، آرتق ایرانیلر مقاومت ایده میوب، اوکون ایرانه فتح اولنمش نظریله باقلمشدر. قادسیه چوق وقت معمور قالیوب، تا دردنجی قرن هجریده خراب بولندیغی مسعودینڭ تعریفندن آکلاشیلیور. مع هذا بعض مشاهیر علما و محدثیننڭ مسقط رأسی بولنمشدر.

— دجله نڭ ساحل یسارنده سامراڭ ١٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده و بغدادڭ ١٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده دخی بو اسمله برکوچك قصبه بولنمش، و بو دخی وقتیله خراب اولمشدر. بعض مورخین بونی فتح عظیم مذکورڭ محلی ظن ایدرك، یاکلمشلردر.

قادموس (Cadmus) یونانیلرڭ اساطیرله ممزوج تاریخ قدیمنه کوره، فنیکه حکمداری (آجنور) ڭ اوغلی اولوب، کویا ابوالآلهه زعم اولنان مشتری طرفندن قاچیریلان همشیره سی آوروپایی بولمق ایچون، پدری طرفندن آق دکیزه چیقاریلوب، بوڭا موفق اوله مینجه، یونان ساحلنه تقرب له، بئوتیه ده توطن ایدرك، میلاد عیسی (عم) دن ١٥٨٠ سنه اول (قادمیه) قصبه سنی تأسیس ایتمش، که بو قصبه بعده توسیع اولنمغله (تبه) تسمیه اولنمشدر. فنیکه دن یونانه خطی نقل و یونانیلره اوقویوب یازمق صنعتنی تعلیم ایتمشدر. روش حالدن آکلاشلدیغنه کوره او تاریخلرده فنیکه لیلر آق دکیزڭ هر طرفنه و تا اسپانیه و فرانسه سواحلنه قدر کیدوب، مهجرلر و تجارتگاهلر تأسیس ایتدکلری صره ده، بر فرقه لری ده یونانه یناشه رق، اوراده بر و بلکه بر قاچ مهجر تأسیس ایتمش؛ و آنجق بورانڭ اهالیسی چکیلوب یری بوش براقه جقلرینه بو یکی اهالی ایله قاریشه رق، مدنیتده کندیلرندن چوق ایلری بولنان فنیکه لیلردن خطی و دها برچوق شیلر اوکرنمشلردر. قادموس اشبو فنیکه مهاجرلرینڭ رئیسی اوله بیلیردی. یونان لساننده، سائر السنهٔ آریانیه نڭ خلافنده اوله رق، السنهٔ سامیه دن مأخوذ و عربی یه مشابه برچوق کلمه لر بولنمسی یونانیلرڭ او وقتلرده فنیکه لیلر له اولان بو اختلاطلرینه شاهددر. هله حروف یونانیه نڭ خط فنیکیدن مأخوذ اولدیغی کرك اسملرندن و کرك شکللرندن آشکار اولوب، ذاتاً ابتدای امرده یونانیلر دخی صاغدن صوله یازارلردی.

قادموس (Cadmus de Milet) — میلتلی یونان قدیم مورخلرندن اولوب، میلاددن آلتنجی قرن اول یونانیلرڭ آناطولی ساحلنده کی مهجرلرندن (میلت) شهر قدیمنده یاشامش؛ و شهر مذکور ایله اوجهتده کی یونان مهجرلرینڭ تاریخنی یازمشدر. بو تاریخڭ یالکز بعض فقره لری بولنه بیلمشدر. الڭ اول نثراً تاریخ یازان بو ذاتدر.

قادمیه (Cadmée) یونان قدیمڭ بئوتیه خطه سنده کائن (تبه) شهر شهیرینڭ الڭ اسکی اسمی اولوب، بانیسی اولان فنیکه لی قادموسڭ اسمنه نسبتله وضع اولنمشدر. قادمیه قلعه درونده بولنوب، بعده اطرافنده واروشلر تشکیلیله، شهر توسیع و (تبه) تسمیه اولندقده، قادمیه قلعه درونده کی قسمندن عبارت قالمشیدی.

قادن (Kaaden) آوستریا و مجارستان دولتنڭ چهستان خطه سنده (ساز) ایالتنده و سازڭ ٢٠ کیلو متره غرب شمالیسنده اولرق (البه) ایرماغنه تابع (اکر) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٦٣٣٠ اهالیسی و کمور معدنی واردر.

قادوسی (Cadussi) ونام دیکرله کیل (Gelae) بحر خزرڭ جنوب غربی ساحلنده و شمدیکی کیلان خطه سنده برقوم اولدیغی اسکی یونان کتابلرنده محرر اولوب، ایکنجی اسملرینڭ (کیلان) اسم حاضریله مناسبتی عیاندر. ذاتاً اورانڭ اهالیسی کندی باشنه برقوم اولوب، شمدی دخی لسان مخصوصلری واردر.

قادوم (Cadom) روسیه‌نك وسطلرنده تامبوف ایالتنك (تمنیقوف) قضاسنده وتمنیقوفك ٤٧ كیلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ٧١٠٥ اهالیسی واردر. تاتارلر طرفندن بنا اولنمشدر. روسلر ١٢٠٩ تاریخ میلادیسنده بو قصبه‌ده اسكی بلغارلری مغلوب ایتمشلردر.

قادینجق آنا طریقت بكتاشیه منتسبیننك اعتقاد وروایتنه كوره، حاجی بكتاش ولی حضرتلرینك كراماتی كورمكله، حضرت مشار الیهك خدمتنه حصر وجود ایتمش صالحه برقادین اولوب، مشار الیهك برونندن آقان قانی ایچمكله حامل قالمش؛ وقیر شهرینه تابع حاجی بكتاشده‌كی چلبیلر بوندن تسلسل ایتمش. صاحبهٔ ترجمه‌نك ولی مشار الیهك نكاحلی زوجه‌سی اولمسی احتمالی عقله دها ملایمدر.

قار (آلفونس — Alph. Karr) فرانسه مشاهیر ادبا وحكایه نویسانندن اولوب، ١٨٠٨ تاریخنده پارسده طوغمشدر. برپیانوجینك اوغلیدر. بوربون مكتبنده پارلاق برصورتده تحصیل ایتدكدن صكره، برقاچ سنه پارس جوارنده والده‌سیله مجهول برحالده یاشامش؛ برآره‌لق مذكور مكتبده معلملك ایتمش؛ وبعده فیغارو غزته‌سنه یازی یازمغه باشلایوب، تدریجاً بوغزته‌نك باش محرری اولمشیدی. غزته‌جیلق ایتمكله برابر رومانتیسم اصولنده برقاچ حكایه كتابی نشر ایده‌رك، آثاری فوق العاده مقبوله كچمكله، كسب شهرت ایتمش؛ وفیغارو وسائر غزته‌لرده (كپ) عنوانیله تنقیداتی حاوی واكلنجه‌لی برطاقم تفرقه‌لر نشر ایده‌رك، بونكله شهرتی تضاعف ایتمشدی. برخیلی وقت پارسی تركله، (نیسه)یه چكلمش؛ واوراده مراقی اولان باغچوانلقله سلوكله، فدان وچیچك یتیشدیره‌رك، تجارته قویلمش ایدی. مع هذا حكایه كتابلری تحریرندن هیچ بروقت واز كچمیوب، بوقبیلدن پك چوق كتابلری واردر.

قارابوبو (Carabobo) آمریقای جنوبیده ونزوئلا ممالك مجتمعه‌سنی تركیب ایدن حكومات متفقه‌نك بری اولوب، شمالاً آنتیل جزایریله، شرقاً (قاراقاس)، جنوباً (وارنیاس)، غرباً دخی (باركیسیمتو) و (قورو) جمهوریتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٥٢٨ مربع كیلو متره اولوب، ١٩٨٠٢١ اهالیسی واردر. مركزی (والنسیه) قصبه‌سیدر. — اصل بواسم مذكور والنسیه قصبه‌سنك ١٣ كیلو متره جنوب غربیسنده واقع برتپه وقریه‌نك اسمیدر، كه اورالرینه استقلالی قزاندیران (بولیوار) ١٨٢١ تاریخنده بوموقعده اسپانیه جنراللرینی بیوك برمغلوبیته دوچار ایتمشدر.

قاراچف (Karatchef) روسیه‌نك وسطلرنده واقع (اورل) ایالتنده واورلك ٧٥ كیلومتره غربنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ١١٣٢٠ اهالیسی وكنویر وباغ اخراجاتی واردر.

قاراره (Carrare) ایتالیانك طوسقانه خطه‌سنده (ماسه) ایالت وقضاسنده وماسه‌نك ٥ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ساحلدن آز مسافه ایچریده بر قصبه اولوب، ١٠٨٥٠ اهالیسی، اطرافنده غایتله نفیس وبتون عالمده مشهور مرمری، هیكلتراشلغه مخصوص مكتبی ومصنع كلیسالریله سائر ابنیه‌سی واردر. شرق طرفنده ٧٠٠ متره یوكسك و ٨ كیلومتره اوزون برطاغ بولنوب، تكمیل مرمردن عبارتدر. بوطاغده ٧٠ مرمر اوجاغی ایشلنمكده اولوب، بونلرك ٧ سندن هیكل اعماله یارار انفس مرمر چیقار. قاراره‌نك مرمرلری آمریقایه وهندستانه قدر كیدوب، سنوی آشاغی یوقاری درت ملیون فرانقلق مرمر اخراج اولنور. بو قصبه بر چوق هیكلتراشلر یتیشدیرمشدر.

قاراقاس (Caracas) آمریقای جنوبیده (ونزوئلا) ممالك مجتمعه‌سنك مركز عمومیسی برشهر اولوب، ساحله قدر ممتد بر بایرده واسكله سی اولان (غوآیره) دن ٢٠ كیلومتره یوقاریده اوله‌رق ١٠° ٣٠′ ٥٠″ عرض شمالی ایله ٦٩° ٢٥′ طول غربیده واقعدر. ٧٢٤٢٩ اهالیسی، كنیش ودوز سوقاقلری، دارالفنونی وقهوه وقاقاو اخراجاتی واردر. مشهور بولیوارك وطنیدر. — قاراقاس جمهوریتی آنتیل دكیزی ساحلنده ممتد اولوب، شمالاً مذكور دكیزله، شرقاً بارسلونه، جنوباً غوآریقو، غرباً دخی قارابوبو جمهوریتلریله محاط اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٧٠٠٠ مربع كیلو متره واهالیسی ٣٦٥٠٠٠ كشیدر.

قاراقالا (Caracalla) روما ایمپراطورلرندن اولوب، (سپتیم‌سور)ك اوغلیدر. ۱۸۸ تاریخ میلادیسنده لیونده طوغوب، ۲۱۱ ده برادری (جتا) ایله برابر تخته قعود ایتمش ایسه‌ده، متعاقبا برادرینی والده‌سنك قوجاغنده اتلاف، وبتون طرفدارلرینی اعدام ایتمش؛ وجزئی برسببله اسکندریه شهرینی یغما ایتدیروب، پك چوق مظالم اجرا ایتدکدن صکره، ۲۱۷ تاریخنده (ماقرن) یدیله قتل اولنمشدر. بیوك اسکندری تقلیدده چالیشوب، کولنج حرکاتده بولنمش؛ وجرمانیه وایرانه قارشی ایتدیکی محاربه‌لرده مغلوب اولدیغی حالده، جرمانیه وایران فاتحی عنوان کاذبیله افتخار ایدرمش.

قاراقه (Caraca) اسپانیه‌نك جنوبنده قادیس کورفزینك ساحل شرقیسی قربنده برکوچك آطه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی، ترسانه‌سی ویلکن بزی فابریقه‌سی واردر.

قاراواجو (Caravaggio) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده (برغامه) ایالتنك ترویلیو قضاسنده وترویلیونك ۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۵۸۸۰ اهالیسی واردر. بو لقبله ملقب بر قاچ مشهور شاعرك مسقط رأسیدر.

قاراواساره (Karavassara) [«کروانسرای» ماده‌سنه مراجعت.]

قاراواقه (Caravaca) اسپانیه‌نك (مورسیه) ایالتنده ومورسیه‌نك ۸۵ کیلو متره غربنده اوله‌رق سفوره ایرماغنه تابع همنامی اولان نهرك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۷۰۰۰ اهالیسی وکاغد، صابون، زیتون یاغی، اسپرتو وبوك منسوجات فابریقه‌لریله دباغخانه وبویاخانه‌لری واردر.

قارائب یاخود قریب (Caraïbes, Caribes) آمریقانك اثنای کشفنده آنتیل جزایریله آمریقای جنوبینك سواحل شمالیه‌سنده بولنمش بربیوك قوم اولوب، انسان اتی یمك عادت مکروهه‌لریله مشهوردرلر. بعده اورالره هجرت ایدن اسپانیوللر وسائر آوروپالیلر طرفندن اتلاف اولنه‌رق، شمدیکی حالده مذکور آطه‌لرده افرادلری قالمامش کبیدر. آمریقای جنوبینك سواحل شمالیه‌سنده و (اورنوق) ایرماغی وادیلرنده ایسه بو قومه منسوب بعض قبائلك بقیة‌السیوفی بولنوب، مختلف اسملرله یاد اولنورلر. قرائبلر اوزون بویلی، باقیر رنکنه چالار اسمرجه چهره‌لی، خفیف صورتده غاغا برونلی، متناسب‌الاعضا، توانا وجسور آدملر ایدی. بعده زنجیلرله اختلاطلرندن ملز برقوم دخی ظهور ایتمشدی. انکلیزلر آنتیل جزایریله دکزینه دخی بعضا قارائب آطه‌لری وقارائب دکیزی دیرلر.

قارپات (Carpathes) آوروپای شرقیده بر بیوك سلسلهٔ جبالدر، که مجارستان ایله ترانسیلوانیه اطرافنده بیوك بر نصف دائره تشکیل ایدوب، شمال غربی ایله شمال وشرق ایله جنوب شرقی طرفلرندن مجارستان قراللغنك حدودینی تشکیل ایده‌رك، بونی موراویه، سیلزیه، غالیچیا، بوقووین، بغدان وافلاقدن آیریور؛ ودمیر قپو اوکنده طونه ساحلنه منتهی اولیور. ویانه‌نك شمال شرقی جهتنده اولان مبدأندن منتهاسنه‌دك بویی ۱۴۵۰ کیلو متره اولوب، ۴۴°۳۰′ ایله ۴۹°۳۰′ عرض شمالی و ۱۴°۴۰′ ایله ۲۴° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور، و ۲۲۰۰۰۰ مربع کیلو متره‌لك بر طوتار. تشکیل ایتدیکی نصف دائره‌نك ایچ طرفنه طوغری آقان صولرینك جمله‌سیله جنوب وشرق جهتلرینك مائلهٔ خارجیه‌سندن آقان صولری کاملاً طونه‌یه دوکیلور. شرق شمالی جهتندن آقانلری (دنیستر) ایرماغی واسطه‌سیله ینه قره دکیزه، وشمال جهتنك مائلهٔ خارجیه‌سندن آقانلری ایسه (ویستوله) و (اودر) ایرماقلری واسطه‌سیله بالطیق دکیزینه دوکیلور. قارپات سلسلهٔ جبالی ایکی قسمدن عبارتدر: برنجیسی منتهای شمال غربیسنده واقع (تاتره) طاغلریدر،

یوکسك، صرب وتپه‌لری قارله مستور اولوب، الك یوکسك ذروه‌سی ۲۶۵۹ متره ارتفاعنده‌در. ایکنجیسی شرق جنوبی جهتنده ترانسیلوانیه خطه‌سنی احاطه ایدن اصل (قارپات) طاغلریدرکه بغدان حدودنده ۲۷۲۰ و افلاق حدودنده ۲۶۵۰ متره‌یه قدر ارتفاعلری واردر. قارپات سلسله‌سنك ایکی اوجنده بولنان بو ایکی یوکسك طاغلرك آره‌سنده مجارستان ایله سیلزیه بیننده قوس شکلنده برصره طاغلر ممتد اولوب، بوایکی طاقم طاغلری بر برینه ربط ایدر. بو رابطه بر قوس شکلنده اولوب، ۲۰۰ کیلو متره‌لك محلده ممتد اولور، وارتفاعی نهایت ۷۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمیوب، همان هرطرفی اورمانلرله مستوردر. مذکور ایکی طاقم یوکسك طاغلر ایچری‌یه یعنی مجارستانه طوغری برچوق قوللر واتکار اوزاده‌رق، ترانسیلوانیه‌یی ومجارستانك شمال غربی قسمنی طاغلق یرلر حالنه قویبورلر؛ و بونلرك صوك اتکارله مذکور قوس آره‌سنده طونه مجراسنه قدر ممتد اولان وبرچوق انهارك یتاقلرینی حاوی بولنان مجارستان صحرای واسعی بولنیور. قارپات سلسله‌سنك ایکی اوجنده بولنان مذکور یوکسك طاغلر غرانیت وپورفیر کبی تشکلات قدیمه احجارندن وآره‌لرنده‌کی قوس ایسه اراضیٔ کلسیه‌دن عبارتدر.

قارپاتوس (Carpathos) [«کر په» ماده‌سنه مراجعت.]

قارپاس (Carpassia) قبریسك ساحل شمالیسنده صور و بعده قبریس حکمداری پیکمالیون طرفندن تأسیس اولنمش قدیم بر قصبه اولوب، شمدیکی حالده بر قریه حالنده‌در.

قارپاسوس (Karpasos) قبریس جزیره‌سنك شمال شرق کوشه‌سنده اوزون وطار شبه جزیره‌نك اسمی اولوب، وقتیله (اولیمپ) تسمیه اولنان برطاغدن عبارتدر. بویی ۷۵ کیلو متره اولوب، الك یوکسك محلی ٦۳٤ متره ارتفاعنده‌در.

قارپنتاریه (Carpentarie) آوستراليا قطعه‌سنك الك بیوك کورفزی اولوب، قطعهٔ مذکوره‌نك شمالنده (یورق) شبه جزیره‌سیله (آرنهم) خطه‌سی آره‌سنده بولنیور. شمالدن جنوبه بویی ۷۸۰ وشرقدن غربه اکی ٦۷۵ کیلو متره‌در. ساحل غربیسی قربنده (غروت) اسمیله بر بیوك وبرقاچ کوچك آطه بولندیغی کبی، دها ایچریده (سیرادواردپلو جزایری) اسمیله برطاقم جزایر مجتمعه والك ایچریده (ولسلی) اسمیله بربیوك وبر ایکی کوچك آطه بولنیور. ساحل غربیسی قوملق و سواحل شرقیه‌سی پك منبتدر. بوکورفزه شرق وجنوب شرق جهتندن بر چوق انهار دوکیلوب، الك بیوکاری: فلندرس، وون دیمن، میچل وساره‌در. سواحل شرقیه و جنوبیه‌سی (قوینسلاند) حکومتنه تابع وسواحل غربیه‌سی جنوبی آوسترالیه‌دن معدود اولان اراضیٔ شمالیه‌دندر. قسم شرقیسی دها معمور اولوب، انهارك منصب ومجرالرنده بعض مهجرلر تأسیس اولنمشدر.

قارپنترا (Carpentras) فرانسه‌نك (ووقلوزه) ایالتنده و (آوینیون) ك ۲٤ کیلو متره شرق شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۵۲٤ اهالیسی، برقاچ فابریقه‌سی، ایشلك تجارتی، اسکی بر صو بندی، اطرافنده منبت اراضیسی وکوزل صیفیه‌لر یله تفرجگاهلری و بعض آثار عتیقه و ابنیهٔ مصنعه‌سی واردر.

قارپنشی (Karpenesi) یونانك (اتولیامع آقارنانیا) ایالتنده وکروانسرایك تقریباً ٥۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (آسپروپوتامو) ایرماغنه تابع همنامی اولان چایك اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، مشهور (مارقو بوچاری) نك قتل اولندیغی محلدر.

قارپو (Carpeaux) فرانسه مشاهیر هیکلتراشاننده اولوب، ۱۸۲۷ده طوغمش، و ۱۸۷۵ ده وفات ایتمشدر. برچوق آثار براقمشدر.

قاربوز چایی { آناطولیده قونیه ولایتنك آنطالیه سنجاغنده بر نهردر، كه كوك طاغندن نبعان ایله جنوبه طوغری جریان ایدەرك، علائیه‌نك غرب طرفنده آنطالیه كورفزینه دوكیلور.

قاربوزلی { آیدین ولایت وسنجاغنك چینه قضاسنده وچینه نك تقریباً ۲۰ كیلومتره غربنده وچینه نهرینه دوكیلور بر چایك اوزرنده ناحیه مركزی بر كوچك قصبه‌در. — ناحیه‌سی قضانك قسم غربیسندن عبارت اولوب، ۲۲ قریه‌دن مركب و ۵۴۸۵ اهالیی جامعدر.

قاربوقرات { (Carpocrate) خرستیانلقده برمذهب مخصوص صاحبی اولوب، ایكنجی قرن میلادیده اسكندریه‌ده ظهور ایتمشدر. حضرت عیسایه اسناد ایتدكلری الوهیتی انكار ایله، لذائذ جسمانیه‌نك روحه و آخرته تعلق ایتمدیكنی التزام ایدر، وسحره‌ده ایناننیر ایدی.

قاربی { (Carpi) ایتالیاده امیلیه خطه‌سنك (مودنه) ایالت وقضاسنده و مودنه‌نك ۱۳ كیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ۵۱۱۰ اهالیسی واردر.

قارتاج { (Carthage)، اسكی یونانیلر (Carchédon) عندنده قارخدون وعربلرجه (قرطاجنه) فنیكه‌لیلرك ازمنهٔ قدیمه‌ده آق دكیز سواحلنده تأسیس ایتدكلری مهجرلرك اك بیوكی اولوب، ابتدا بر شهردن عبارت ایكن، بعده توسیع دائرهٔ نفوذ وحكومت ایدەرك، بیوك برخطه وقوتلی بردولت اولمش ایدی.

قارتاج شهری آفریقانك ساحل شمالیسنده الیوم تونس واو وقت قارتاج كورفزی دینان كورفزك ایچنده و تونسك اسكله‌سی اولان (حلق الوادی) قصبه‌سنك شمالنده اوله‌رق سبخة الروان ایله تونس كولی آره‌سنده واقع ایدی. شهر اوچ قسمدن عبارت اولوب، بری قلعه درونده اولمغله بورسه (ویاخود برج) وبری (مغاره) تسمیه ولنوردی. اوچنجیسی اسكله‌سندن عبارت اولوب، اصل تجارت محلی اوراسی ایدی. بری سفائن تجاریه ودیكری سفائن حربیه‌یه مخصوص اولمق اوزره، ایكی لیمانی وار ایدی. ایكنجیسی (قوطون) اسمیله معروف ایدی. بو شهر میلاد عیسادن ۸۶۰ ویا ۸۸۰ سنه اول (صور) رؤساسندن (دیدون) طرفندن تأسیس، وفنیكه مهاجرلریله اسكان اولنه‌رق، بونلرك تجارت تجربه‌دەكی مهارت وقوتلری سایه‌سنده آز زمان ظرفنده دنیانك اك بیوك شهرلری صره‌سنه گچمش؛ ومرمردن جسیم ومصنع ابنیه وسائر آثارله تزیین اولنمش؛ وایچنده علوم ومعارف وصنایع وتجارت پك چوق ترقی ایتمش ایدی. روماليلرله قارتاجليلر آره‌سنده وقوع بولان محاربات عظیمه نتیجه‌سنده وقبل المیلاد ۱۴۶ تاریخنده قارتاج شهری روما سردارلرندن (اسكیپیون) طرفندن یغما واحراق اولنه‌رق، بعده قیصر طرفندن اسكی شهرك قربنده یكیدن بواسطه برشهر تأسیس اولنوب، اشبو یكی قارتاج دخی آز وقت ظرفنده آفریقانك اك بیوك شهری حكمنه گچمش ایسه‌ده، بعده واندالارك الینه گچنجه خرابه یوز طوتمشدی. نهایت عبد الملك بن مروانك زمان حكومتنده افریقیه والیسی بولنان حسان بن النعمان الازدی شهری ضبط ایتدكدن صكره، اهالیسی عصیان ایتدكلری جهتله، ۷۰ نجی سال هجریده قارتاجی بسبتون تخریب ایتمش؛ واووقتدن بری بوشهر بردها اعمار اولنه‌میوب، انقاضی تونس شهرینك واوندن اول مسلمانلر طرفندن افریقیه‌ده تأسیس اولنان شهر وقصبه‌لرك ابنیه‌سنده استعمال اولنمشدر. جغرافیون عرب قارتاج شهر قدیمنك صویی تاقیروان جهتلرندن كتیریله‌رك، طاغلر آره‌لرنده یوكسك قنطره‌لرله گچیرلمش اولدیغنی وبو عظیم صو یولنك اكثر طرفلری باقی اولوب انظار ناظرینه حیرت ویردیكنی بیان ایدیورلر. قارتاجك خرابه‌لری تونسك ۱۶ كیلومتره شمال غربیسنده موجود در.

قارتاج { جمهوریتی (Rép Carthaginois) فنیكه‌لیلرك زمان قدیمده تأسیس ایتدكلری مهجرلرك اك بیوكی اولوب، قارتاجلیلر كیدەرك آق دكیز سواحلنده كندیلرینه مخصوص مهجرلر تأسیس، ودائرهٔ حكومت وتجارتلرینی توسیع ایدەرك، اصل فنیكه‌لیلره غلبه چالمش؛ وعلى الخصوص فنیكه‌لیلر استقلاللرینی غائب ایدوب، قوتدن دوشدكدن صكره، قارتاجلیلر تجارت

بحریه‌ده اونلرك یرینی طوتمشلردی. مرکزلری مادهٔ آتفه‌ده بیان اولنان (قارتاج) شهری اولوب، اورادن شرقاً طرابلس غربك سواحلی بونجه برقه قربنه وغرباً دخی سبته بوغازینك خارجنه‌دك توسیع حدودله، بحر محیط آطلاسیده جزایر خالدات یعنی قاناریه آطه‌لریله آق‌دکیزده بالئار جزایرینی و سیجلیه و ساردنیه و قورسیقه جزیره‌لرینك بر قسمیله اسپانیه‌نك سواحل جنوبیه‌سنی ضبط ایتمشلر ایدی . بو وجهله بحراً او وقتك اك قوتلی دولتی حکمنه کچمش اولان قارتاج جمهوریتی سیجلیه‌ده روما دولتیله مناسباته کیریشوب، رومالیلر بوقوتلی رقیبلرك آوروپایه تجاوزینه نظر بیقیدی ایله باقه‌مدقلرندن ، قبل المیلاد ۲۶۴ تاریخندن اعتباراً قارتاج ایله روما جمهوریتلری آره‌سنده مخاصماته بدأ اولنه‌رق، بینلرنده فنیکه‌دن مشتق اوله‌رق (پون) دخی دینلن قارتاجلیلره نسبتله (پونیق) دینلکه مشهور اوچ بیوك محاربه وقوع بولمشدر . بو محاربانك برنجیسی تاریخ مذکوردن ۲۴۲ تاریخنه‌دك ۲۲ سنه سوروب، بونك نتیجه‌سنده قارتاجلیلر سیجلیه‌دن کف ید ایتمکه مجبور اولمش؛ ینه قبل المیلاد ۲۱۹ دن ۲۰۲ تاریخنه‌دك ۱۷ سنه دوام ایدن ایکنجی پونیق محاربه‌سی ، قارتاج سرداری آنیبالك مظفریتلریله ایتالیایه تجاوزیله برابر، قارتاجلیلره اسپانیاده‌کی ممالکی فوت ایتدیرمش؛ ونهایت ۱۴۹ دن ۱۴۶ یه قدر ۳ سنه سورن اوچنجی پونیق محاربه‌سی آفریقا طوپراغنده وقوع بولوب، قارتاج جمهوریتنك محوینی انتاج ایتمشدر .

قارتاجلیلر قوم حاکم اولوب، حکم سوردکاری یرلرك اصل اهالیسی بربر وسائره‌دن عبارت اولمغله ، مغلوب اولدقدن صکره بر دها نامری ایشیدلمیوب، رومالیلرك حکومتی زمانلرنده بوقومك قالان افرادی قوم حاکم ایله ویرلی بربرلرله خلط اولنه‌رق ، عربلر اورالری فتحلرنده قارتاجلیلردن اثر بولمامشلردر. لسان ودین ومذهبجه فنیکه‌لیلردن فرقلری اولمیوب ، بونلر دخی بعله ومولوخ ، استارته، ملقارت (ملك الارض) اسملریله سیاراتدن کنایه بر طاقم آلههٔ کاذبه‌یه عبادت ، ومصائب زماننده بونلرك صنملری اوکنده چوجقلرینی ذبح واحراق ایدرلردی . کمیجیلکده وتجارتده‌کی مهارت وملکه‌لری وسعی وغیرتلری سایه‌سنده بیوك ثروتلره وخیلی مدنیته نائل اولمشلردی . علوم وفنون وصنایعده دخی خیلی ترقی ایتمش اولدقلری آکلاشیلیورسه‌ده ، موجود اثرلری برطاقم مدالیه‌لر وآثار معماریه‌ده محکوك بعض یازیلردن عبارتدر. بونلر دخی فنیکه خطنی استعمال ایدرلردی. حکومتلری اشراف واغنیانك نفوذی آلتنده بولنور بر نوع جمهوریت اولوب، ایکی رئیس ایله اوچیوزی متجاوز اعضادن مرکب برهیئت اعیان طرفندن اداره اولنور ، وبالکز رئیسلرله مجلس آره‌سنده اتفاق حاصل اولمه‌مدیغی تقدیرده ومهم ایشلرده عوام اهالینك دخی رأینه مراجعت ایدیلیردی . قوم حاکم افرادینك قلتی حسبیله عسکرلری معاشله یازلمش اجناس مختلفه‌دن مرکب ایدی. ایچلرنده خیلی بیوك آدملر یتیشوب، کمیجیلکده (هانون) وسردارلقده آمیلقار بارقه، آسدروبعل وآنیبعل کسب اشتهار ایتمشدر .

قارتاجنه } وعربلرجه قرطاجنه (Carthagène) اسپانیه‌نك مورسیه ایالتنده ومورسیه‌نك ۶۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق آق دکیز ساحلنده قضا مرکزی بر شهر واسکله اولوب ، ۵۴۳۱۵ اهالیسی ، واسع استحکامات جسیمه ایله محفوظ عسکری لیمانی ، نباتات باغچه‌سی ، ترسانه وطوبخانه‌سی وبعض معادنك اذابه‌سنه مخصوص فابریقه‌لری واردر. صنایع وتجارتی کریدر. قارتاج جنراللرندن آسدوبعل طرفندن بنا اولنوب، رومالیلرجه (قارتاغو نووه) یعنی « یکی قارتاج » تسمیه اولنوردی .

قارتاجنه } (Cartagena) آمریقای جنوبینك قولومبیه جمهوریتنده (بولیوار) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، بوغوته‌نك ۱۱۰۰ کیلومتره شمالنده وقره‌یه بر کوپری ایله مربوط برآطه‌نك اوزرنده واقعدر. وقتیله خیلی بیوك ایکن، هواسنك وخامتندن ناشی اهمیتدن دوشوب شمدیکی حالده ۸۶۰۰

اهالیسی، صاغلام لیمانی، جسیم استحکاماتی وخراب معابدیله سائر ابنیهٔ جسیمه‌سی واردر .

قارتاجو { (Cartaxo) پورتکیزك (سانتارم) ایالتنده وسانتارمك ١٢ کیلومتره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ٥١٨٠ اهالیسی ومشهور شرابی واردر .

قارتاغو { (Cartago) آمریقای وسطی جماهیر متفقه‌سندن (قوسته‌ریقه) جمهوریتنده و (سان جوزه) نك ٢٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر . آمریقایه کوره اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله قوسته‌ریقه‌نك مرکزی اولمغله، ٣٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدی .

قارتایه { (Cartaya) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده هوئلوه ایالت وقضاسنده وهوئلوه‌نك ٢٠ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وکوچك لیمانی واردر .

قارتره { (Carteret) انکلتره مشاهیر بحریوننـدن اولوب ، ١٧٦٦ تاریخنـدن ١٧٦٩ تاریخنه‌دك قپودان والیس معیتنده کرهٔ ارضك قسم جنوبیسنده اجرای سیاحتله، برخیلی آطه‌لر کشف ایتمشدر .

قارتلیه { (Cartellier) فرانسه مشاهیر هیکلتراشاننـدن اولوب، ١٧٥٧ تاریخنده پاریسده طوغمش، و ١٨٣١ ده وفات ایتمشدر . صنایع نفیسه آقادمیاسی اعضاسندن وفن معماری مکتبی معلملرندن ایدی. بر خیلی آثاری واردر .

قارتنه { (Cartena) مغربده جزایر قربنده واقع (تنس) قصبه‌سنك اسم قدیمی اولوب، آغوستوس زماننده روما مهاجرلریله اسکان اولنمشدی .

قارتوریغت { (Carwright) انکلتره مشاهیر میخانیکیوننـدن اولوب، ١٧٤٣ ده طوغمش، و ١٨٢٤ ده وفات ایتمشدر . بری طوقومغه ودیکری یوك آکریتمکه مخصوص اوله‌رق ایکی ماکنه ایجاد ایتمکله، پارلمنتو طرفندن کندیسنه اون بیك انکلیز لیراسی مکافات ویرلمشدر. بعض اشعاریله سائر آثار ادبیه‌سی ده واردر .

قارتیا { (Carteia) اسپانیه‌نك ساحل جنوبیسنده قارتاجلیلرك تأسیس ایتدکلری اسکی قصبه‌لردن اولوب، بر روایتده جزیرة الخضراء وبراحتمالده جبل طارق قصبه‌سنك یرنده ایدی .

قارتیه { (Cartier) فرانسه مشاهیر بحریوننـدن اولوب، ١٤٩٤ ده سنت مالوده طوغمش، و ١٥٥٤ ده وفات ایتمشدر. اون التنجی قرن میلادی اواسطنده آمریقانك اقطار شمالیه‌سنه اوچ سیاحت ایدوب ، برچوق کشفیات جغرافیه‌یه موفق اولمشدر .

قاردوق { (Carduques, Carduchi) اسکی یونان مورخلرینك (کرد) قومنه ویردکلری اسمدر. اسکندردن اول اوجهتلری کزمش اولان اکسنوفون وان، بتلیس، موش ودرسم طرفلرینی بوقومله مسکون کوردیکنی بیان ایدیور .

قاردون { (Cardonne) فرانسه مشاهیر مستشرقیننـدن اولوب، ١٧٢٠ تاریخنده پاریسده طوغمش، و ١٧٨٣ ده وفات ایتمشدر. یکرمی سنه شرقده طوروب، عودتنده ترکی وفارسی معلمی وبعده قرالك السنهٔ شرقیه ترجمانی اولمشیدی. آفریقا ایله اسپانیه‌نك عربلر زماننده‌کی تاریخنی وادبیات شرقیه‌یه دائر بعض مطالعات نشر ایتمشدر .

قاردیچه { (Karditza) تسالیه ده ترحاله‌نك ٢٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده وکوستمه تابع قالبخی چایی اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٤٥٠٠ اهالیسی واردر .

قاردیف { (Cardiff) انکلتره‌ده (والس) خطه‌سنك (غلامورغان) ایالتنده و(تاف) نهرینك منصبندن آز یوقاریده اوله‌رق صول کنارنده ولوندره‌نك ٢٤١ کیلومتره غربنده برشهر اولوب، ١٣٠٠٠٠ اهالیسی ، مشهور وواسع کومور معدنلری ، اسکله‌سیله دمیر یول ایله وبر جدول ایله اختلاطی

وپك ایشلك تجارتی واردر. مذكور كوراخراجاتی سنوی بر قاچ مليون طونيلاتهيه بالغ اولوب ، كيتدكجه دخی آرتمقده وشهرك اهميت تجاريهسی چوغالمقدهدر .

قاردیه { (Cardie) كاليبولی شبه جزیرهسنك ساحل خارجيسنده ساروز كورفزنده وبولایر قربنده و بقله برونك یاننده اسكی بر قصبه اولوب ، شمدیكی حالده كوچك برقریه حالندهدر. آتنهلیلر طرفندن ضبط وتوسیع واعمار اولندقدن صكره ، ماكدونیه حكمداری فیلیپك ید ضبطنه كچمش؛ واسكندردن صكرهكی هرج ومرج اثناسنده خراب اولمشدر.

قارست { یاخود قارسو (Karst, Carso) آوستریا ومجارستان دولتنك قارنیوله ایله ایستریه خطهلری آرهسنده بر طاغدر، كه شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولهرق ، تریسته و فیومهنك اوستندن كچدكدن صكره ، ساحل بحر بوینجه اوزانوب ، دالماچیه طاغلرینه اولاشیر. شمال غربی جهتندن آلپ سلاسلندن (تریغلاو) سلسلهسنه مربوطدر. وقتيله اورمانلرله مستور ایكن ، شمدی اكثر جهتلری چپلاق وطاشلقدر.

قارشدیران { ادرنه ولایتنده قرق كلیسا سنجاغنك لوله برغوس قضاسنده ولوله برغوسك ٢٠ كیلو متره شرق جنوبیسنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب ، ناحیهسی ٩ قریهدن مركبدر.

قارشی { بخارا خانلغنك بخارادن صكره اك بیوك و معمور شهری اولوب ، كتب اسلامیهده (نسف) و (نخشب) اسملریله معروفدر . بخارانك ١٥٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده وجیحونه واصل اولمهدن چولده نابدید اولان قارشی نهرینی تشكیل ایدن ایكی چایك محل اجتماعی قربنده واقعدر . بیوجك وكوزل بر شهر اولوب ، ٢٥٠٠٠ اهالیسی ، قالدیرمله دوشنمش تمیز سوقاقلری ، نهرك ایكی كنارنده باغچه وتفرجگاهلری ، اطرافنده سوری ، قلعهسی ، ایشلك تجارتی ، قما ، بیچاق ، قلیج وسائر اسلحه ایله ظریف ابریقلر وكومش قاقه آوانیٔ نحاسیه وسائره معمولاتی ، جوارلرنده كلیتلی توتون و سائر محصولات یتیشدیرر اراضیٔ منبتهسی ، اوزبك خانلرندن بری طرفندن تأسیس اولنمش كوزل برسرایی واونكیلو متره غربنده تیمورلنكك اك سودیكی اقامتكاهلرندن بولنمش اولان (زنجی سرای) ك خرابهلری واردر . بخارا خانلغنك ایكنجی پایتختی حكمنده اولوب ، خان بعضا بوشهرده اقامت ایدر.

قارص { روسیهیه تابع بلاد قافقاسده آلكساندروپولك ٧٠ كیلومتره غرب جنوبیسنده وارضرومك ٢٠٠ كیلومتره شرق شمالیسنده اولهرق آرپه چاینه تابع قارص صویی اوزرنده و ١٩٠٥ متره ارتفاعی اولان قیالق و صرب بر بوغازده واقع ایالت مركزی مستحكم بر قصبه اولوب ، ٣٦٧٠ اهالیسی ، موقعنك اهمیت عسكریهسی ، جسیم استحكاماتی ومحلنك صربلغی وقیشلرینك شدت وامتدادیله برابر خیلی ایشلك تجارتی واردر. پك اسكی بر قصبه اولوب ، بطلیوسك كتابنده (خورسه) اسمیله یاد اولنور . جغرافیون عرب آثارنده (قرص) املاسیله محرردر . اك اول سلجوقیلر طرفندن ممالك اسلامیهیه الحاق اولنهرق ، بعده مغوللرك وصكره ایرانیلرك الینه كچوب، چالدیران مظفریتنده ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش ؛ وقرن حاضر میلادی ظرفنده وقوع بولان روسیه محاربهلرنده عثمانیلرك قارصدهكی مقاومتلری شهرت بولمشدر. مسئلهٔ اخیرهده روسلرك ضبطنه كچمشدر.

— قارص ایالتی غرب شمالی طرفندن قوتایس ، شمالاً تفلیس ، شرقاً اریوان ایالتلریله ، جنوباً وجنوب غربی جهتندن دخی حدود عثمانیه ایله محدود اولوب ، مساحهٔ سطحیهسی ١٨٥٨٦ مربع كیلو متره واهالیسی ١٤٥٤١٠ كشیدر . اهالیٔ اسلامیهسنك كلیتله ممالك عثمانیهیه هجرت اتمللریله برابر شمدیكی اهالیسنك یوزده ٦٢ سی مسلم اولوب ، ترك ، تركمان ، قره قالپاق ، كرد وسائرهدن عبارتدر. یوزده ٣٨ یده خرستیان اولوب، ارمنی، روس، روم وسائرهدن مركبدر. روسیهیه التحاقندن بری ٦٠٨٧٠ اهالیٔ اسلامیه

مملكتی تركه ممالك عثمانیه یه هجرت ایتدكاری حالده، یرلرینه یالكز ٢٧١٠٠ خرستیان كلمشدر. بو وجهله مملكتك اهالیسی كیتدكجه آزالمقده‌در. ایالت : قارص ، اردهان ، اولتی وطاشتیناق اسملریله ٤ قضایه منقسمدر.

قارغوان { خلاط ایله قارص آره‌سنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قارغه‌لق { چینه تابع تركستان شرقینك یارقند قضا سنده و یارقندك ٦٠ كیلو متره جنوبنده اوله‌رق ١٤٧٠ متره‌لك ارتفاعده وبر چایك اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، خیلی ایشلك تجارتی، اهمیت عسكریه‌سی واوراجه خام دیمكله معروف اقمشه والبسه معمولاتی واردر.

قارقاجنته { (Carcagente) اسپانیه‌ده والنسه (یعنی بلنسیه) ایالتنك السیره قضاسنده والسیره‌نك ٣ كیلومتره جنوبنده وبلنسیه‌نك ٤٠ كیلو متره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٨٥٠٠ اهالیسی، عربلردن قالمه چینیلرله مزین ابنیه‌سی، چوخه و ایپك قماش دستگاهلری واطرافنده جدوللرله اروا اولنور منبت اراضیسی واردر.

قارقاسونه { (Carcassonne) فرانسه‌نك ایالات جنوبیه‌سندن (اوده) ایالتنك مركزی برشهر اولوب، تولوزه‌نك ٩١ كیلو متره جنوب شرقیسنده و (اوده) نهری اوزرنده واقعدر. بك اسكی برشهر اولوب، اسكی ویكی اوله‌رق ایكی قسمدن مركب اولدیغی حالده، ٢٣٦٠٠ اهالیسی، اسكیدن بری اعمال اولنمقده اولان چوخه دستگاهلری، كتبخانه‌سی، موزه‌سی، شراب و قونیاق ومیوه اخراجاتی وجوارلرنده مرمر اوجاقلری واردر. اندلس فاتحی موسی بن نصیر بوشهری ضبط ایدوب. ٧٢٤ تاریخ میلادیسندن ٧٥٢ تاریخنه‌دك ٢٨ سنه ممالك اسلامیه‌دن معدود بولنمش؛ وبعده قصیر پیین طرفندن استرداد اولنمشدر. عربلرجه (قرقشونه) اسمیله معروفدر.

قارلسباد { (Carlsbad) چهستان خطه‌سنده و پراغه‌نك ١١٢ كیلو متره غرب شمالیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٧٢٧٥ اهالیسی واردر. كوكوردلی وبك نافع قابلیجه‌لریله مشهور اولوب، دنیانك هر طرفندن خسته‌لر مراجعت ایدر.

قارلسبورغ { (Carlsburg) و مجارجه (قارولی‌فهروار) مجارستانك ترانسیلوانیه یعنی اردل خطه سنده (اونتر-ویسنبورغ) ایالتنك مركزی برقصبه اولوب، (تیسه) یه تابع (ماروس) نهری اوزرنده واقع و ٧٩٠٥ اهالی نی جامعدر. باروتخانه وكاغدخانه‌سی واردر.

قارلستاد { (Carlstad) اسوجك وسطلرنده واستوقهولمك ٣٠٠ كیلو متره غربنده اوله‌رق (ورنن) كولی كنارنده و (قلارالف) نهرینك منصبنده ایالت مركزی برقصبه اولوب، ٥٤٣٣ اهالیسی، رصدخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه خانه‌سی ونهرك اوزرنده بك مصنع بر كاركیر كوپریسی واردر. — ایالتی ١٦٨٨٦ مربع كیلو متره وسعتنده اولوب، ٢٦٦٤٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، اورمانلری ودمیر معدنلری چوقدر.

قارلستاد { (Carlstadt) یاخود قارلووج (Carlovec) آوستریا ومجارستان دولتنك خرواتستان ایالتنده و آغرامك ٥٠ كیلو متره جنوب غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٥١٧٥ اهالیسی، استحكاماتی وایشلك تجارتی واردر.

قارلسروهه { (Carlsruhe) آلمانیای جنوبیده باده بیوك دوقه‌لغنك مركزی برشهر اولوب، ٤٩°٠′٥٠″ عرض شمالی ایله ٦°٤′٢١″ طول شرقیده واقعدر. منتظم وكوزل برشهر اولوب، ٧٣٤٧٠ اهالیسی، دارالفنونی، صنایع نفیسه مكتبی، وسطنده پرنسه مخصوص ساده ولكن بك كوزل بر سرایی، كوزل باغچه‌لری، جوارنده واسع اورمانی، غایتله كوزل منظره‌سی، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، یوز بیكدن

زیاده جلدی حاوی کتبخانه‌سی، تیاتروسی، دمیر وسائر معادن دوکمخانه‌لری، توتون، منسوجات، اجزاء کیمیویه وسائره فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر . یکی بر شهر اولوب، ۱۷۱۵ تاریخنده پك دلنشین بر صورتده بنا اولنمشدر . سوقاقلری واسع ودوز اولوب، جمله‌سی پرنسك سرایی اطرافنده‌کی میدانه منتهی اولیور.

قارلسقرونه { (Carlscrona) اسوجك قسم جنوبیسنده (غوته لاند) خطه‌سنده واستوقهولمك ۳۰۵ کیلو متره جنوب غربیسنده ایالت مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۱۶۸۸۰ اهالیسی، واسع وپك صاغلام عسکری لیمانی ، ترسانه‌سی ، سفاین اعمالیچون مکمل حوض ودستگاهلری ، ایشلك تجارتی ومصنع ابنیهٔ عمومیه وخصوصیه‌سی واردر. قصبه بش کوچك آطه ایله بر طاقم قیالرك اوزرینه مؤسس اولوب، بونلرکرك بینلرنده وکرك قره‌یه کوپریلرله مربوطدر . اسوجده کارکیر ابنیه‌لی اولمغله مستثنی بر حالده اولوب ، منظره‌سی پك کوزلدر. — قارلسقرونه ایالتی ۳۰۱۴ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ۱۳۰۹۲۱ اهالیسی واردر . اراضیسی دوز وآغاچق اولوب ، ۱۱۹ کوچك کولی واردر. اکثر اراضیسی مرعالق اولوب، آتلر یتیشدیریلیر. اورمانلری‌ده چوقدر.

قارلق طاغ { روم ایلنده ادرنه ایالتنده کوملجنه سنجاغنده وکوملجنه‌نك شمال غربیسنده برطاغ اولوب ، شرقدن غربه تقریباً ۲۵ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور. دسپوط طاغی سلسله‌سنك مابعدی حکمنده ایسه‌ده ، غرباً وشمالاً قره چای ایله تابعلرینك مجراریله وشرقاً وجنوباً قره‌جه صو مجراسیله سائر طاغلردن آیرلمش منفرد صورتده کورینور . اك یوکسك ذروه‌سی ۱۹۰۰ متره ارتفاعنده‌در .

قارلق طاغ { مغولستانك قسم غربیسنده (تیان شان) سلسلهٔ جبالنك منتهای شرقیسندن عبارت برطاغ اولوب، (قوشتی داوان) بوغازینك اوته‌سنده غرب شمالیدن شرق جنوبی یه طوغری ۳۰′ ۹۱° ایله ۹۳° طول شرقی آره‌سنده ممتد اولور . اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره ، ذروه‌لری سرمدی قارلرله مستوردر. منتهای شرق جنوبیسنده (اومیرواتدور) ذروه‌سی چوله ناظر اولوب ، اوته‌سنده یوز کیلومتره‌لك محلده دخی بوطاغك مابعدی حکمنده برطاقم تپه‌لر بولنیور . مذکور (قوشتی داوان) بوغازندن ۲۰ کیلومتره قدر ایلریده (بلو) اسمیله بر دیکر بوغاز بولنیور .

قارلو { (Carlo) [« شارل » ماده‌لرینه مراجعت .]

قارلو { (Karlö) بوتنیه کورفزنده و فینلانده ساحلی قارشیسنده اوله‌رق اولیابورغك لیمانی قارشیسنده بر آطه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۶۰ مربع کیلومتره‌در. ینه بواسمله بر قریه‌سیله دیکر برقاچ کویلری واردر .

قارلوته { (Carlotta) اسپانیاده قوردوبه (یعنی قرطبه) نك ۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده و (سیرامورنه) سلسلهٔ جبالنده اجنبی مهاجرلرله مسکون برقصبه اولوب، اکثری فرانسز وساووآکی اولمق اوزره، ۴۰۰۰ اهالیسی واردر .

قارلوس { دون — (Don Carlos) اسپانیه‌ده بو اسمله خاندان حکمداری یه منسوب درت کشی کلوب ، دردی دخی حکومت دعواسنده بولنه‌رق ، بر چوق وقوعاته سببیت ویردکاری حالده، هیچ بری حکومته نائل اوله‌مامشدر :

برنجیسی آراغون پرنسی ژان ایله ناواره قرالیچه‌سی بلانشه‌نك اوغلی اولوب ، ۱۴۲۰ تاریخنده طوغمش؛ و ۱۴۴۱ تاریخنده ، والده‌سنك وفاتی اوزرینه ، تخته چیقمسی اقتضا ایدرکن ، پدری حقنی غصب ایتدیکندن، سلاحه صارلمش ایسه‌ده، مغلوب اولوب، حقوقندن واز کچمکله، حبسدن قورتله‌بیلمش؛ وآنجق ۱۴۵۵ ده یکیدن قیام‌ایتمکله، تکرار مغلوب اولدیغنده ، طاییسی بولنان ناپولی قرالی آلفونسه التجا ایتمش؛ ومتعاقباً بونك وقوع وفاتیله حامیسز قالوب، ایکنجی زوجه‌سی (ژانه) طرفندن تشویق اولنان پدری طرفندن ۱۴۶۰ ده خائنانه توقیف اولنمش ایسه‌ده ، بو توقیف

اهالينك قيامنى دعوت ايتديكندن ، پدرى كنديسنى ولى عهد طانيمغه ، وقار يسنك كندى اوغلنه آلمق ايستديكى قستيله وارثه‌سى (ايزابله) ايله ازدواجنه رضا ويرمكه مجبور اولمش ايسه‌ده، زوجه‌سى هم تختى هم قيزى كندى اوغلنه تأمين ايچون، ١٤٦١ ده صاحب ترجمه‌يى تسميم ايتمشدر. دون قارلوس مقتدر و عالم بر آدم اولوب ، آرسطونك اخلاق كتابنى ترجمه وناواره حكمدارلرينك تاريخنى تحرير ايتمشدر.

— ايكنجيسى اسپانيه قرالى ايكنجى فيليپ ايله پورتكيزلى ماريه‌نك اوغلى اولوب ، ١٥٤٤ ده طوغمش ؛ وفرانسه قرالى ايكنجى هنرينك قيزى (اليزابته) يى تزوج ايده‌جك ايكن ، ايكنجى قاريسندن طول قالان پدرى مومى‌اليهايى كنديسى تزوج ايتمش : وبعده ايمپراطور ماقسيميليانك قيزينى تزوج ايتمسى تقرر ايتديكى حالده ، پدرى بوكاده مانع اولمش ؛ و ١٥٦٤ ده يكنلرى رودولف ايله ارنستى اسپانيه‌يه جلب ايدوب، اوغلى صاحب ترجمه‌نك عدم اهليتى ادعاسيله ، بونلرى وارث ايتمك ايستديكندن ، دون قارلوس بوندن دلگير اولوب ، پدرينه قارشى عصيان ايتمش اولان فلمنكليلرله مخابره‌يه كيريشمش ايسه‌ده ، پدرى خبر آلوب ، كنديسنى بالتوقيف ، انكيزيسيونك پنجهٔ مجازاتنه تسليم ايتمش : و ١٥٦٨ ده اشكنجه آلتنده ويامسموماً وفات ايتمشدر. ادبا وشعرادن برقاچ ذات بونك ترجمهٔ حالنى فاجعه صورتنده يازمشلردر .

— اوچنجيسى اسپانيه ده حكومت سورن بوربون خاندانته منسوب اولوب ، دردنجى شارلك اوغلى ويدنجى فردينانك برادريدر. ١٧٨٨ ده طوغوب، ١٨٥٥ ده وفات ايتمشدر. ١٨٠٨ ده بيوك ناپوليون اسپانيه‌يى ضبط ايتديكنده ، پدر وبرادريله برابر حقوق حكومتدن كف يد ايتمكه اجبار اولنمش ؛ و ١٨١٤ ده، ناپوليونك سقوطى اوزرينه ، مادريده كيروب ، تجدداته مخالف بولنان فرقه‌نك رئيسى اولمش ايدى. برادرى فردينانك بربرينى متعاقب تزوج ايتديكى اوچ قاريدن اولادى اولمديغندن، وراثت كنديسنه عائد ايكن ، اونك دردنجى قاريسندن ايكى قيزى اولمغله، بونلرك بيوكى اولان (ايزابله) يى قانون وراثتك خلافنه اوله‌رق ١٨٣٠ ده ولية العهد اتخاذ ايتديكندن ، دون قارلوس پروتستو ايده‌رك، اسپانيه‌دن چيقمش: و ١٨٣٤ ده ، برادرينك وفاتى اوزرينه ، اسپانيه قرالى عنوانى آلوب، سلاح بدست اوله‌رق، اسپانيه‌يه كيرمش ؛ وبرچوق وقت محاربه‌دن صكره ١٨٣٩ ده مغلوب اولوب ، فرانسه‌يه قاچش ؛ واوراده بر مدت (بورژه) قلعه‌سنده موقوف قالدقدن صكره، ١٨٥٥ ده تريسته‌ده وفات ايتمشدر . اوغلى قونت (مونتمولن) دخى حكومت ادعاسنده بولنمشدر.

— دردنجيسى بونك تورونى اولوب، ايزابله‌نك سقوطندن صكره ١٨٧٢ و ١٨٧٣ ده قرال آمده‌يه وجمهوريته قارشى طرفدارلريله خيلى محاربه‌لر ايده‌رك ، سنه‌لرجه اسپانيه‌نك اسايشنى اخلال ايتمش؛ ونهايت موفق اوله‌ميه‌جغنى آكلايوب ، كوشهٔ سكوته چكلمشدر.

قارلومان } (Carloman) فرانق حكمدارلرى سلاله‌سندن درت كشينك اسميدر :

برنجيسى شارل مارتلك اوغلى وقصير پيپنك برادرى اولوب ، ٧٤١ تاريخنده حصه‌سنه آوستراسيا ، سوآبه وتورينكه دوشمكله، بويرلرى مستقلاً اداره ايتمش ايسه ده ، قرال عنوانى آلمامش ؛ ومتماديا آلمانلره ، باويره‌ليلره ، صاقسونلره وآكيتانه‌ليلره قارشى حرب ايدوب، جمله‌سنه غالب كلمش ايسه‌ده ، فتور كتيرمكله ، ٧٤٧ تاريخنده ملكنى برادرينه ترك ايده‌رك ، (مونت قوسن) مناسترينه چكلمش؛ و ٧٥٦ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسى قصير (پيپن) ك اوغلى ومشهور شارلمانك برادرى اولوب ، ٧٥١ ده طوغمش ؛ و ٧٦٨ ده آوستراسيا ايله بورغونيه‌يه واكيتانه‌نك برقسمنه قرال اولوب ، ٧٧١ ده وفات ايتمش ؛ وملكى برادرينه قالمش ايدى.

— اوچنجيسى (لويى‌بغ) ك اوغلى واوچنجى لوئينك برادرى اولوب ، ٨٧٩ ده آكيتانه ايله بورغونيه‌نك برقسمنه قرال اولمش؛ و ٨٨٢ ده،

طوموز آونده قضاءً آلدیغی جریحه‌دن متأثراً وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی (لویی جرمانیق) ك اوغلی اولوب، ٨٧٦ ده پدرینك ملك موروثنی برادرلری لویی وشارل ایله مقاسمه ایده‌رك ، باویره وبر آره‌لق ایتالیا قرالی اولمش؛ و ٨٨٠ ده وفات ایدوب ، یدی سنه صکره آلمانیه ایمپراطورلغنه انتخاب اولنان (آرنول) اسمنده برولد نامشروع براقمشدر .

قارلو { (Carlow) ایرلانده‌نك (لینستر) ایالتنده و (دو بلین) ك ٩٠ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق (بارو و) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ٧٢٦٥ اهالیسی وخراب بر قلعه‌سیله تیمارخانه‌سی وبر آز تجارتی واردر .

قارلووه { (Karlovo) شرق روم ایلینك فلبه سنجاغنده و فلبه‌نك ٥٢ کیلو متره شمالنده وماریجه‌یه تابع (سوشیچه) چایی اوزرنده اوله‌رق زمرد آسا بروادی ایچنده برقصبه اولوب ، ٩٠٠٠ قدر اهالیسی، ٧ جامع شریفی، ٢ کلیساسی، بلغارلره مخصوص مکتب رشدیسی، شیاق فابریقه ودستگاهلری وجوارنده درت کوکوردلی قاپلیجه‌سی واردر.

قارلوویچ { (Carlovitz) آوستریا ومجارستان دولتنك (اسلاوونیه) ایالتنده و (پترواردین) ك ١٥ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق طونه‌نك ساحل یمیننده بر قصبه اولوب ، ٤٤٢٠ اهالیسی ، واپور اسکله‌سی ومشهور باغلری واردر. آوستریاده‌کی اورتودوقس صربلیلرك بطریقی بو قصبه‌ده اقامت ایدر . ١٦٩٩ تاریخ میلادیسنده مجارستانك آوستریایه ترکنی تصدیق ایدن معاهده بوراده امضا اولنمشدر .

قارلوونجیان { (Carlovingiens) فرانق حکمدارلرینك ایکنجی سلاله‌سی اولوب، مرووینجیان سلاله‌سندن صکره سکزنجی وطقوزنجی واوننجی قرن میلادیده فرانسه‌ده وآلمانیه وایتالیه‌ده حکم سورمشلردر. بوسلاله‌نك رئیسی (شارل مارتل) اولوب، بونك اسمنه نسبتله (چونکه قارلو ایله شارل بردر) تسمیه اولنمشلردر . مرقوم ارثاً مرووینجیان سلاله‌سنه منسوب فرانق حکمدارلرینك (مردوپاله) عنوانیله مدیر اموری اولوب، سلاله‌ٔ مذکوره‌نك ضعف وتسیبه دوچار اولمسی اوزرینه، امور حکومتی بسبتون ید استقلاله آلمش؛ وفرانسه‌نك جنوب جهتنده فتوحات اتمکده اولان غزاة اسلامه بر سد مقاومت چکمکه مقتدر اولدیغندن ، نفوذ واقتداری زیاده اولمغله ، حکومتی بسبتون ضبط ایده‌رك ، مرووینجیان سلاله‌سنه ختام ویرمشدر . بو سلاله‌دن ممالك مذکوره‌ده حکم سورنلرك اسامیسیله تاریخ قعودلری بروجه آتی‌در :

فرانسه قراللغنده

شارل مارتل	٧١٥	اوچنجی لویی وقارلومان	٨٧٩
قصیر پپین	٧٥٢	شیشمان شارل	٨٨٤
شارلمان	٧٦٨	ساده شارل	٨٩٣
لویی دبونر	٨١٤	دکیز آشیریلی لویی	٩٣٦
طاسلاق شارل	٨٤٠	لوتر	٩٥٤
لویی بغ	٨٧٧	خیلاز بشنجی لویی	٩٨٦
		الی	٩٨٧

آلمانیه ایمپراطورلغنده

شارلمان	٨٠٠	کوی دوسپولت	٨٨٩
لویی دبونر	٨١٤	لامبرت	٨٩٤
لوتر	٨١٧	قارینتیه‌لی آرنول	٨٩٦
ایکنجی لویی	٨٤٩	لویی بن بوزون	٩٠١
طاسلاق شارل	٨٧٦	برنجر	٩٠٦
شیشمان شارل	٨٨٠	الی	٩٢٤

آلمانیه قراللغنده

شارلمان	٨٠٠	شیشمان شارل	٨٨٢
لویی دبونر	٨٤١	قارینتیه‌لی آرنول	٨٨٧
ایکنجی لویی	٨٤٠	چوجق لویی	٨٩٩
گنج لویی	٨٧٦	الی	٩١١

ایتالیا قراللغنده

شارلمان	٧٧٤	کوی	٨٨١
پپین	٧٨١	برنجر	٨٨٨
برنارد	٨١٢	لامبرت	٨٩٤
لویی دبونر	٨١٨	لویی بن بوزون	٩٠٠
لوتر	٨٢٠	ثانیاً برنجر	٩٠٥
ایکنجی لویی	٨٥٥	پرووانسه‌لی هوغ	٩٢٦
طاسلاق شارل	٨٧٥	لوتر	٩٤٥
شیشمان شارل	٨٧٩	ایکنجی برنجر وآدالبرت	٩٥٠
		الی	٩٦١

بوجدولدن آکلاشلدیغی اوزره، قارلووینجیان سلاله‌سی حکمدارلرندن بعضلری عین زمانده ویا مختلف وقتلرده مذکور مملکتلرك برقاچنده ویا جمله‌سنده حکم سورمشلردر. جمله‌سنك اك بیوکی اولان شارلمان فرانسه وآلمانیه وایتالیه قرالی اولوب، آلمانیه ایمپراطورلغی عنوانی دخی کندیسی ایجاد واخذ ایتمکله، بتون آوروپای وسطینك حکمداری اولمشیدی. فرانسه‌ده بوسلاله‌دن صکره حکومت (قاپتیان) سلاله‌سنه کچمشدر. آلمانیه ایمپراطورلغی بونلردن صکره صاقسه وفرانقونیه خاندانلرینه کچمش. واك صکره انقراض بولان ایتالیه قراللغی ایمپراطوربیوك اوتون طرفندن آلمانیه ایمپراطورلغنه الحاق اولنمشدر.

قارلیسله { (Carlisle) انکلتره‌نك قسم شمالیسنده ولوندره‌نك ٤٨٤ کیلومتره شمال غربیسنده و (ادن) نهری اوزرنده واقع (کومبرلاند) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ٣١٠٥٠ اهالیسی، پاموق، کتن، یوك وایپك منسوجات فابریقه‌لری، اسکی قلعه‌سی و مصنع کلیساسی واردر. پك اسکی بر شهر اولوب، روماللر زماننده اول موجود ایدی.

قارلیسله { (Carlisle) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) جمهوریتنده و (هاریسبورغ) ك ٢٩ کیلومتره غرب جنوبیسنده (لومبرلاند) سنجاغنك مرکزی برقصبه اولوب، ٦٦٥٠ اهالیسی و (دیکینسون مکتبی) دینمکله مشهور اسکی برمکتبی واردر.

قارلیه { (Carélie) روسیه‌ده فیلانده‌نك جنوب شرق قسمنه ویریلان اسم اولوب، قارلیان دینلن اهالیسی فینلانده‌لیلردن آز فرقلیدر. بونلر وقتیله آرخانکه وشمالی آق دکیزه قدر منتشر اولوب، پترسبورغك مؤسس اولدیغی محل ایله جوارلری دخی بونلرله مسکون ایدی. قرون سالفه‌ده برچوق افرادلری روسیه‌نك سائر طرفلرینه هجرت ایدوب، مرور زمانله روسلاشمشلردر. فینلانده‌ده‌کی قارلیانلر ٨٣٠٠٠ مقدارنده اولوب، خطهٔ ممتازهٔ مذکوره خارجنده کیلرله برابر برملیونه بالغ اولورلر. [«فینلانده» ماده‌سنه دخی مراجعت.]

قارمانیوله { (Carmagnole) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده وتورینونك ٢٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وکتن وکنویردن منسوجات دستگاهلری واردر. اون بشنجی قرن میلادیده میلان دوقه‌سی وونديك جمهوريتی خدمت عسکریه‌لرنده شهرت قزانان (فرانچسقو قارامانیوله) نك وطنیدر.

قارمن { (Carmen) مکسیقه‌ده (یوقاتان) ك جنوب غربی ساحلی قارشیسنده برآطه اولوب، ینه بواسمله برکوچك قصبه‌ی و ٣٠٠٠ اهالیسی واردر. — قالیفورنیه کورفزنده دخی بو اسمله بر آطه بولنوب، اورته‌سنده برکول واردر.

قارمو { (Carmaux) فرانسه‌نك (تارن) ایالتنده (آلبی) قضاسنك (مونستیه) ناحیه‌سنده و مونستیه‌نك ٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده بیوك برقریه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وپك واسع کمور معدنلری واردر.

قارن { (Karên, Karyan) یاخود قاریان هند چینینك قسم غربیسنده یعنی سیام و برمان و آراقان مملکتلرنده و تاتناسریم وآسامه قدر اولان ممالکك طاغلق یرلرنده مستقل ونیم وحشی صورتده یاشار برقوم اولوب، افرادی بر ملیونی متجاوز اولدیغی تخمین اولنور ایسه‌ده، یالکز انکلتره‌یه تابع اولان یرلرده‌کیلر یاریم ملیونی متجاوز اولدقلرینه باقیلیرسه، دها زیاده اولملری محتملدر.

قارنرو { (Quarnero) آدریاتیق دکیزینك قسم شمالیسنده برکورفز اولوب، ایستریه شبه جزیره‌سیله دالماچیه ساحلی آره‌سنده واقعدر. جنوبدن شماله بویی ٨٦ ومدخلنده اکی ٧٦ کیلومتره اولوب، منتهای شمالنده (فیومه) لیمانی بولنیور. ایچنده برقاچ آطه بولنوب، بونلردن (خرسو) ایله (ولیا) خیلی بیوکدر، وآره‌لرنده برطاقم بوغازلر تشکل ایدر، که بونلرك اك مهمی مذکور ایکی جزیره ایله دیکر بعض جزائر صغیره آره‌سنده اولان (قارنرولو) بوغازی اولوب، ١٨٠ متره عمق

واردر. فيومه ليمانه كيدوب كلن سفائن بوبوغازدن
كچرلر. سواحليله جزايرينك اهاليسى پك ماهر
كميجى وباليقچيدرلر .

قارنو { لازار نيقوله ماركريت—(L. N. M. Carnot) فرانسه مشاهير رجالندن
اولوب، ١٧٥٣ تاريخنده (قوت دور) ايالتنك
(نولى) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٢٣ ده وفات
ايتمشدر . فرانسه اختلال كبيرنده استحكام آلايى
يوز باشيلردن اولديغى حالده ، افكار جديديه‌يه
تابع اولوب ، ١٧٩١ ده تنظيم قوانين مجلسى
منتخبى و ١٧٩٢ده مقاولهٔ عموميه مجلسى اعضالغنه
انتخاب اولنمش ؛ وعسكرى قوميسيونى اعضاسندن
بولنوب ، برچوق تنسيقات و ترتيبات عسكريه‌يه
خدمت ومعاونتى اولمشدى. ١٧٩٣ ده « سلامت
عموميه » قوميسيونى اعضالغنه نصب اولنه‌رق ،
ينه صرف اصلاحات عسكريه ايله اوغراشمش ؛
و ١٧٩٥ده مديران‌حكومت‌هيئتنه‌داخل اولوب،
(باراس) ه مخالف رأيده بولنمغله ، متهمين دفترينه
قيد اولنه‌رق ، آلمانيه‌يه قاچه‌بيلمش ايدى .
ناپوليون قونسلوس عنوانيله ايلك دفعه رئيس
حكومت اولدقده ، پارسه دعوت اولنه‌رق ،
حربيه نظارتنه تعيين اولنمشدى . ١٨٠٢ ده
مبعوث اولوب ، قيد حيات شرطيله قونسلوس
نصبنه و بعده ايمپراطورلغك تأسسنه قارشى رأى
ويرمش ؛ وروسيه سفرينه دك امور حكومتدن
اوزاق طوردقدن صكره ، او اثناده ينه خدمت
عسكريه‌يه دخول ايله (آنور) شهرى محافظه‌سنه
مأمور اولوب ، امر قطعى آلمدقجه بوموقعى ترك
وتسليم ايتمه‌مشدى. يوزكونلك حكومت اثناسنده
داخليه ناظرى اولوب، ناپوليونك ايكنجى
فراغتنده حكومت موقته هيئتنه داخل اولمش،
وبوربون خاندانننك عودتنده فرانسه‌دن نفى
اولنه‌رق، وارسوويه‌يه وبعده‌ماغدبورغه‌چكلمش؛
واوراده بقيهٔ عمرينى مطالعه وتحريرله كچيرمشدر.
علوم رياضيه وعسكريه‌يه وجر اثقال واخلاق
وسياسياته دائر برقاچ تأليفى واردر .

قارنو { لازار هيپوليتا—(L. H. Carnot) فرانسه مشاهير سياسيونندن
اولوب، آنف الترجمه‌نك اوغليدر . ١٨٠١ ده
طوغوب، پدرى معيتنده لهستان وآلمانيا منفالرنده
بولنه‌رق ، پك چوق استفاده ايتمش ؛ وپدرينك
وفاتندن صكره پارسه عودتله ، ابتدا آووقاتلغه
سلوك ايتمش ايسه‌ده، بعده فلسفه وعلوم سياسيه‌يه
ميل ايتمكله ، غزته‌لره ورسائل موقوته‌يه يازديغى
مقالات مهمه ايله كسب شهرت ايده‌رك، ١٨٣٩
و ٤٢ و ٤٦ تاريخلرنده مبعوث انتخاب اولنوب،
صول جناحه انتساب ايتمشدى . بعده معارف
ناظرى اولوب، تحصيلك مجبورى ومجاناً اولمسيله
مكاتب ابتدائيه‌ده زراعت درسلرى ويرلمسى
ومعلملرك تأمين استقبالى وعمومى درسلر كشادى
كبى برچوق‌اصلاحات ترقى پرورانه‌يه موفق‌اولمش؛
وبوندن طولايى عزل اولنه‌رق، ينه مجلس
مبعوثانده جمهوريت طرفنى التزام ايتمش؛ واوچنجى
ناپوليونك ايمپراطورلغى زماننده برقاچ دفعه
مبعوث انتخاب اولنمش‌ايسه‌ده، طلب اولنان يولده
يمين ايتمديكيچون ، مجلس مبعوثانده بولنه‌مامش؛
وناپوليونك سقوطندن صكره سناتو اعضالغنه
انتخاب اولنه‌رق، ينه صول طرفى التزامده ثبات
ايتمشدر .

قارنو { سعدى—(Sadi Carnot) فرانسه رئيس جمهور اسبقى اولوب ،
آنف الترجمه‌نك اوغليدر . ١٨٣٧ تاريخنده
(ليموژه) ده طوغوب ، (پوليتكنيك) دينان
فنون مكتبنده وبعده مهندسخانه‌ده تحصيل ايله ،
مهندس چيقوب ، امور نافعه نظارتنده طرق
ومعابر مجلسنده ايكنجى كاتب، صكره (آنس)ده
مهندس اولمش ايدى. ١٨٧١ده (آشاغى‌سينه)
واليلكنه وايالات مذكوره‌ايله (اوره) و(قالوادو)
ايالتلرنده مدافعهٔ مليه اسبابنك تهيئه‌سى‌قوميسرلكنه
نصب اولنه‌رق، ابراز غيرت ورويت ايتمش؛ وبنه
اوسنه (قوت دور) ايالتى طرفندن مبعوث
انتخاب اولنه‌رق، جمهوريتك تأسسنه خدمت
ايده‌جك هرنوع تدابير وتشبثاته ياردم ايتمش
ايدى. ١٨٨٧ تاريخنده موسيو غرويننك عزلى
اوزرينه رئيس جمهورا انتخاب اولنه‌رق، فرانسه‌نك
هروجهله ترقياتنه بيوك خدمتلر ايتمش؛ وعمومك
محبتنى قزانمش‌ايكن، ١٨٩٤ تاريخنده برسرسرى

ایتالیان طرفندن قتل اولنمشدر. ترجمه وتألیف اولەرق برقاچ اثری واردر.

قارنیاد { (Carneade) یونان قدیم حکماسندن اولوب، کندینه مخصوص برفلسفەسی وار ایدی. میلاددن ۲۱۵ سنه اول برقەنك قیروان قدیم شهرنده طوغوب، آتنەده اوچنجی آقادمیا نامیله برمدرسه آچشیدی. قبل المیلاد ۱۵۵ تاریخنده آتنەلیلر طرفندن برهیئتله برابر مبعوثاً رومایه کوندرلمشدی.

قاروره { (Carora) ونزوئلا ممالك مجتمعه سنك (بارکیزیمتو) جمهوریتنده وبارکیزیمتونك ۹۲ کیلو متره غرب جنوبیسنده اولەرق (توقویو) ایرماغنه تابع (مورره) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۶۰۰۰ اهالیسی وضمغ ایله دری تجارتی واردر.

قاروژ { (Carouge, یاخود قاروجو (Caroggio) اسویچرەنك جنو ناحیەسنده وجنوك برکیلومتره جنوبنده اولەرق (آروه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۵۸۷۰ اهالیسی واردر. جنوك برمحلەسی حکمندەدر.

قاروس { (Carus) روما ایمپراطورلرندن اولوب، ۲۸۱ تاریخ میلادیسنده (پروبوس)ك وفاتی اوزرینه، عسکر طرفندن ایمپراطورلغه انتخاب اولنمش؛ وایلیریاده سارماتلری مغلوب ایتمش؛ وجزیره خطەسیله سلفکیه ومداینی ضبط ایتمش؛ وبوصوك محاربەده وفات ایدوب، قیصر عنوانی ویرمش اولدیغی اوغللری (قارین) و (نومریان) خلفلری اولمشدر.

قارولی { (Karoly) مجارستانك شرق جهتنده (ساتمار) سنجاغنده و(ساتمارنمتی) نك ۳۶ کیلو متره غرب جنوبیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲۰۲۵ اهالیسی وکوزل باغلری واردر.

قارولی‌فهروار { (Karoly-Fehervrr) [«قارلسبورغ» مادەسنه مراجعت.]

قارولینه { (Iles Carolines) آطەلری بحر محیط کبیرك میقرونسیا قسمنده برچوق جزایر صغیره هیئت مجموعەسی اولوب، اسپانیه مستعمراتندن معدوددر. جزایر مذکوره ۱۳۵° ایله ۱۶۱° طول شرقی آرەلرنده ۲۶ درجهٔ جغرافیەده و ۵° ایله ۱۰° عرض شمالی آرەسنده ممتد اولور. اك غربی جزیرەسی اولان (نغولی) ونام دیکرله (ماتلوتاس) جزیرەسی (فیلیپینه) جزایرینك ۱۳۰۰ کیلومتره شرقندەدر. بونلرك غرب جهتنده واقع (پالاواس) وشمال طرفنده بولنان (ماریانه) جزایر مجتمعەلرینی دخی بعضاً قارولینه جزایرندن عد ایدرلر. اصل قارولینه آطەلری بشیوزی متجاوز اولوب، اك بیوکلری اولان (پوناپی) جزیرەسی دائرەوی‌الشکل اولدیغی حالده قطری ۲۰ کیلومترەیی تجاوز ایتمز. دیکر برقاچی‌ده بوکا قریب اولوب، قصوری بسبتون کوچك واکثری خالیدر. یالکز مذکور پوناپی ایله (والان) و (هوغولو) آطەلرینك اراضیسی یوکسکجه اولوب، سائرلری آلچق وحذای بحره قریب قیالرله محاط اراضئ مرجانیەدن عبارتدر. برقاچ طاقمه منقسم اولوب، بهر طاقمنك برریئسی‌واردر؛ واسپانیەیه تابع اولدقلری حالده، یالکز غربی ووسطی طاقملری اون حکومت قدر تشکیل ایدوب، بونلر کندیلرینی مستقل طانیرلر. هواجه جزایر مذکورەنك جملەسی پك لطیف اولوب، اقلیمك حرارتی دائمی صورتده اسن ملتملر وموسم روزکارلریله تعدیل اولنور. آنجق یازین یاغمورلری چوق اولوب، بعضا کونلرجه متمادیاً یاغمور یاغار؛ وسائر موسملرده دخی یاغمورسز نادراً بر هفته کچر. بو جزایرك جملەسی وهله اراضیلری یوکسکجه اولانلری اشجار ونباتات کوناکون ایله مستور اولوب، ساحلدن تپەلرینەدك منتظم بر باغچه صورتنی ابراز ایدرلر؛ وآغاجلری حقیقةً بالکز برعددی برباغچەیه زینت ورونق ویرەبیلەجك شکل وصورتدەدر. اهالینك معیشتی موس واکمك آغاجی وقوقه کبی خدای نابت اشجارك میوەلرندن عبارتدر.

قارولینه جزایرینك مجموعاً مساحهٔ سطحیەلری ۱۴۵۰ مربع کیلو متره اولوب، ۳۶۰۰۰ اهالی ایله مسکوندرلر. بواهالی پولینسیا جنسیتنه منسوب اولوب، رنکلری زیادەجه اسمر دینلەجك

صورتده، سیمالری منتظم، کوزلری اری وسیاه، برونلری دوز، آغزلری اوفق، دیشلری بیاض، قدوقامتلری موزون، صاچ وصقاللری دوز وچوقدر. الحاصل متناسب الاعضا، لطیف، ذکی وموُنس آدملر اولوب، آوروپا لسانلرینی چابق اوکرنیرلر. اقلیم وهوانك اقتضاسنجه کندیلری همان چیلاق کزوب، ارککلری اویلش آغاج کوتوکندن عبارت قایقلریله دکیزلرده کزمك وحرب وبالیقچیلق وقادینلری حصیر وبعض الیافدن بر طاقم منسوجات یاپمق کبی ایشلرله مشغول اولورلر.

قارولینه { (Caroline) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك قسم شرقیسنك آلغانی سلسلهٔ جبالیله بحر محیط آطلاسی ساحلی آره‌سنده بیوك برخطه اولوب، بروجه‌آتی شمالی وجنوبی قارولینه اسملریله ایکی جمهوریته منقسمدر:

قارولینه { C. du Nord, North) — شمالی (Carolina آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌یی ترکیب ایدن جمهوریتلرك بری اولوب، شمالاً ویرجینیه، غرباً تنسه، جنوباً جنوبی قارولینه جمهوریتلریله، شرقاً دخی بحر محیط آطلاسی ایله محدود اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۵ ۳۲۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱ ۶۱۷ ۹۴۷ کشیدر. قسم غربیسی طاغلق ومرتفع اولوب، آلغانی سلسلهٔ جبالنك ذروه واتك وقوللری اوزانیر، واك یوکسك محللری ۱۹۷۴ متره‌یه بالغ اولور. بو منطقه‌نك شرق جهتنده تپه‌لر ومعتدل ارتفاعلر منطقه‌سی بولنور، که خطه‌نك اك منبت واك ایی اروا اولنور اراضیسنی حاویدر. بونك شرقنده چام اورمانلرینی حاوی اووه منطقه‌سی وبونك شرقنده بطاقلقلری وکورفز وخلیجلری حاوی اولان ساحل منطقه‌سی بولنیور. سواحلی قوملق وانهارك دوکدکاری قوملردن برطاقم قوم سدلریله انکیندن آیرلمش اولوب، سفاینك تقربنه الویریشلی دکلدر. بوحال وساحل ایله چاملق منطقه‌لرینك زراعته عدم استعدادی بو جمهوریتك ترقیاتنه مانع اولمشدر. مع هذا طاغلرنده آلتون، باقیر، دمیر وسائر معدنلری چوق اولوب، قالیفورنیه‌نك کشفندن اول دنیانك اك زنکین آلتون معدنلری بونلر ایدی. انهارینك همان جمله‌سی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق انکیندن طار قوم سدلریله آیرلمش اولان مذکور کوللره دوکیلور. بونلرك باشلیجه‌لری: چووان، روآنوکه، پامپلیقو، نوزه قاپو فیربور وقاناوبه نهرلریدر. بونلردن صوك ایکی نهرك مجرالرینك یالکز قسم اعلاسی شمالی قارولینه داخلنده‌در. هواسی قیشین معتدل اولوب، آز قار یاغار؛ صوك بهارلری پك کوزلدر؛ یالکز یازین صیجاق زیاده‌جه‌در. تحولات هوائیه‌سی پك صیقدر. مع هذا هواسی پك صاغلام اولوب، یالکز سواحله قریب بعض یرلری صیتمه‌لیدر. محصولات ارضیه‌سی حبوبات متنوعه ایله توتون، کنویر، پاموق، پرنج، چیویت وسائره‌دن عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، پیاغیسی مرینوسك کندن اینجه ودها صیق برجنس قویون یتیشدیریلیر. طاغلرنده کیك، یبان اوکوزی، آیی، قورت وسائر حیوانات وحشیه واردر. چینغراقلی ییلانلری‌ده چوقدر. انهارك منصبلرنده وکوللرده آمریقا تمساحی بولنور. روآنوکه نهرنده پك لذیذ بر جنس بالیق کلیتله صید اولنور. صنایعی پك ایلری اولمیوب، یالکز دمیرخانه‌لری چوقجه در. تجارتی خیلی ایلری اولوب، دمیر یوللری وسیر سفائنه صالح انهاریله جدوللری متعدد ددر. باشلیجه اسکله‌لری: ادنتون، قامدن، واشینغتون، نیوبرنه، ویلمینغتون وبلیموتدر. اخراجاتی: حیوانات، قطران، کراسته، مصر، پاموق، توتون، پرنج، بال مومی وسائره‌دن عبارتدر. اکثر اهالیسی ایرلانده‌لی وانکلیز، مجموعنك برثلثی زنجی، ۱۲۵۰ قدری اصل یرلی و ۳۵۰۰ قدری سائر آوروپا اقوامنه منسوبدر. مرکزی اولان (بالیغ) کوچك برقصبه اولوب، اك بیوك معموره‌سی (ویلمینغتون) در. برمجلس مبعوثانیله برهیئت اعیانی اولوب، بونلر برلکده بالانعقاد برسنه مدتله بررئیس ویا والی ومجلس اداره‌نك اعضالرینی انتخاب ایدرلر.

قارولینه { C. du Sud,) — جنوبی (South C. آمریقای شمالیده‌کی ممالك مجتمعه دولت عظیمه‌سنی ترکیب

ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، مثلث الشکل اولدیغی حالده، رأس زاویه‌سی آلغانی سلسله‌سنك قسم جنوبیسنده واساسی بحر محیط آطلاسی ساحلنده در. شمالاً شمالی قارولینه، غرب جنوبی جهتندن جورجیا جمهوریتلریله ، شرق جنوبی جهتندن دخی بحرمحیط مذکورله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۹۱۷۰ مربع کیلومتره اولوب، ۱۱۵۱۱۵۰ اهالیسی واردر. تقریباً °۳۲ ایله °۳۵ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب، همان اورته‌سنده بولنان مرکزی (قولومبیه) ′۱۵°۳۸ طول غربیده واقعدر. آلغانی جبالنه یالکز بر کوشه‌سی تماس ایتمکله، چوق طاغلری اولمیوب، قسم غربیسی منبت تپه‌لردن ، قسم وسطیسی چاملق اورمانلردن وساحل طرفی بطاقلق اووه‌لردن عبارتدر. سواحلی قارشیسنده برچوق آطه‌لر بولنیور، که پك مقبول بر جنس پاموق حاصل ایتمکله مشهور درلر. پرنج محصولاتی پك چوق اولوب، ممالك مجتمعه‌دن چیقان پرنجك نصفندن زیاده‌سی بوجمهوریتده حاصل اولور . اهالیسنك نصفنه قریب مقداری زنجی اولوب ، آوروپا مهاجرلرینك برقسمی فرانسزدر . انهارینك جمله‌سی غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری آقوب، بر قاچی شمالی قارولینه‌دن کلیر. بونلرك باشلیجه‌لری : غریت بدی ، بلاق ریور ، ساتتی ، ادیستو وسادانه نهرلریدر . اك بیوك شهری واك ایشلك اسکله‌سی (چارلستون) در. هواسی قیشین معتدل وایلك وصوك بهارلرده پك کوزل ایسه‌ده ، یازین زیاده صیجاقدر ، وتحولاتی پك صیقدر . یاغمور موسمی حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدوب، ایلولده خسته‌لقلری زیاده‌در . ساحله قریب طرفلری صیتمه‌لی اولوب ، صاری صیتمه دخی بعضاً ظهور ایدر . دمیر معدنلری چوق وجنسی پك ایی اولدیغی کبی ، باقیر ، قورشون وسائر معدنلریله احجارك انواعی بولنور. اورمانلری چوق اولوب، باشلیجه چام آغاجلرینی حاویدر . کیك ، قورت ، آیی ، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه‌سیله یبانی حالنده هندی وکوکرجینلری چوقدر . آمریقایه مخصوص تمساح وییلانلرك انواعیله مضر حشراتی‌ده زیاده در . انهاری بالیقله طولودر . یوکسك محللرنده بغدایله توتون وکنویر، اورته طرفلرنده مصر ایله سائر بعض حبوبات وآلچق طرفلرنده پرنج وپاموق زرع اولنور. چیویت وشکر قامشی دخی بعض محللرنده حاصل اولور. قویونلری پك چوقدر. معمولات صناعیه‌سی دمیر وچلیکه متعلق شیلرله یوکدن قبا منسوجات ، ایپ وخلاط، کاغد، باروت وسائره‌در . اخراجاتی باشلیجه پرنج، پاموق وتوتوندر. مملکتك کشفنده اقوام اصلیه‌دن ۲۸ قوم ایله مسکون اولوب ، بونلرك چوغی آلغانی سلسله‌سنك اوته‌سنه کچه‌رك طاغلمش ویا محو اولمش، ویالکز (قاتاوابه) قومی مملکتده قالمشدر. بر مجلس مبعوثانیله برهیئت اعیانی اولوب، ایکیسی بالاجتماع بر سنه مدتله بر رئیس انتخاب ایدرلر ، که برمجلس اداره ایله بالاستشاره ادارهٔ مملکت ایدر .

قارون { کثرت مال وثروتیله وخستیله مشهور برشخص اولوب، حضرت موسی (عم)ك معاصری وبرروایتده خصمی ایدی. ابتدای حالنده پك فقیر اولوب ، نبی مشارالیهك دلالتیله کیمیایه آشنا اوله‌رق ،کلیتلی ثروته نائل اولدیغی حالده ، اعطاسی حضرت موسی (عم) طرفندن تکلیف اولنان عشری ویرمك ایستمدیکندن ، مشارالیهك بددعاسیله کندیسی و اموال و ثروتی یرك ایچنه باتمش . توراتده (قوره) اسمیله مذکوردر .

قارون { (Carron) اسقوچیه‌نك (استرلینغ) ایالتنده و (فالکیرق) ك ۳ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قریه اولوب ، ۳۰۰۰ عمله قوللانان بیوك بر دمیرخانه‌سیله مشهوردر .

قارون اپینای { (Carvin Épinay) فرانسه‌نك شمالنده پادوقاله ایالتنك بتونه قضاسنده و بتونه‌نك ۳۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ۷۰۲۵ اهالیسی ، کومور معدنی ، دمیر دوکمخانه‌سی ، شکر ، اسپرتو ، کتن ایپلك وتول فابریقه‌لری واردر .

قارونی { (Caroni) آمریقای جنوبینك ونزوئله جمهوریتنده بربیوك نهر

اولوب، (اورتوق) ایرماغنك الك بیوك تابعلرندندر. (پاقاراثیا) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، جنوبدن بشماله طوغری آقه‌رق، تقریباً ٦٠٠ کیلو مترهلك جریاندن صکره، (چوداد بولیوار) قصبه‌سندن ١٣٠ کیلو متره آشاغیده مذکور ایرماغه دوکیلور. جریانی پك سرعتلی اولوب، یتاغنده بر چوق آطه‌لر وقیالر بولنیور. اوچ شلاله‌سی وبش یرده پك اینیشلی وسرعتلی آقنتیلری اولمغله، سیر سفائنه صالح دکلدر. تابعلرینك الك بیوکی (پاغوآ) نهریدر.

قاره { (Karree) آفریقانك منتهای جنوبنده امید برونی مهجرنده برسلسلهٔ جبالدر، که شرقدن غربه ٣٠٠ کیلو مترهلك محلده ممتد اولوب، ذروه‌لری ١٦٨٠ و ١٩٧٠ مترهیه قدر چیقیورسه‌ده، بولندیغی موقع مرتفع اولدیغندن، اوقدر یوکسك کورنمیور. شمالی اتکلرندن آقان صولر وادیلرده قوریوب، اورانژ ایرماغنه واصل اولماز. — مهجر مذکورك غرب جهتنده دخی بو اسمله بر طاغ بولنوب، شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری ٨٠ کیلومترهلك محلده اوزانیر.

قاری { (ابو محمد جعفر بن احمد السراج البغدادی) مشاهیر ادبا وشعرادن اولوب، حدیث وسائر علومده دخی ید طولی صاحبی ایدی. ٤١٧ تاریخنده بغدادده طوغوب، ٥٠٠ ده وفات ایتمشدر. « مصارع العشاق » عنوانیله برکتابی وسائر تألیفات غریبه‌سی وخیلی اشعاری واردر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

بان الخلیط فأدمعی وجداً علیهم تستهل
وحدابهم حادی الفراـ ق عن المنازل فاستقلوا
قل للذین ترحلوا عن ناظری والقلب حلوا
ما ضرهم لو انهلوا من ماء وصلهم وعلوا

قاری { [« علی قاری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قاریانده { (Caryande) آناطولیده منتشا سنجاغندن عبارت بولنمش اولان (قاریه) خطهٔ قدیمه‌سی ساحلنده قدیمی برقصبه اولوب، الیوم خرابدر.

قاریزال { (Carrizal) آمریقای جنوبیده شیلی جمهوریتنك قسم شمالیسنده واقع آتاقامه خطه‌سنده و (قوپیاپو) نك ١١٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (تریونه) ایالتنك مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٧٠٠٠ اهالیسی وجوارنده پك زنکین باقیر معدنی واردر.

قاریق { (Carriche) ایرلانده‌ده مونستر ایالتنك (تیپراری) سنجاغنده و (تلومل) ك ٢٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (بارو) ایرماغنه تابع (سویر) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٨٤٥٠ اهالیسی، یوك منسوجاتی، دباغخانه‌لری وحبوباتله ساده یاغ تجارتی واردر. — بو اسمله ینه ایرلانده‌ده دیکر برکوچك قصبه وبرناحیه واسقوچیه‌ده‌ده برناحیه بولندیغندن، برنجیسی نهرینه اضافتله تفریق اولنور.

قاریقال { (Carical, Karical) هندستانك قسم جنوبیسنك ساحل شرقیسنده یعنی (قوروماندل) خطه‌سنده فرانسه‌یه تابع برقصبه وکوچك مهجر اولوب، (پوندیشری) نك ١١٤ کیلومتره جنوبنده ودکزك الك بیوك انهارندن (کاوری) نك قوللرندن برینك منصبنده ١٠°٥٥′ عرض شمالی ایله ٧٧°٣٢′٤٦″ طول شرقیده واقعدر. قصبه وقتیله خیلی بیوك وسورله محاط ایکن، شمدی اهمیتسز وسوری خرابدر. مهجر ١٣٥ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ٩٢٤٤٥ اهالیسی واردر. ٥ قضایه منقسم اولوب، ١٠٠ قریه‌یی حاویدر. یرلیلر پاموق واپکدن بعض منسوجات اعمال ایدرلر. اخراجات وادخالات سنویه‌سی برلکده ٧ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.

قاریماته { (Karimata) آسیایه ملحق جزایر بحر محیطدن بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنك غرب جنوبی ساحلی قارشیسنده وچین دکیزیله جاوه دکیزی آره‌سنده‌کی بوغازده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤٩ مربع کیلومتره واهالیسی آنجق ٥٠٠ کشیدر. الك بیوکلری اولان (قاریماته) جزیره‌سی ١°٣٦′ عرض جنوبی ایله ١٠٦°٤٠′ طول شرقیده واقعدر. آطه‌لر ١٠٠ قدر اولوب، شایان تماشا منظره‌لریله وهوالرینك پك لطیف وصاغلام اولمسیله مشهوردرلر. دمیر، قلای

وآنتیمون معدنلری، کوزل قوقولی مختلف آغاجلری وبال مومیله مرجان وصدف کبی اخراجاتلری واردر. — بولندقلری بوغازه دخی (قاریماته بوغازی) نامی ویریلیر.

قاریمون { (Karimon) سوماتره جزیرهٔ کبیره سنك ساحل شرقیسنده ومالاقه بوغازینك مدخل جنوبیسنده بیوك وکوچك قاریمون اسملریله ایکی آطه اولوب، برلکده مساحهٔ سطحیه لری ١٢١ مربع کیلو متره در.

قاریمون جاوه { (Karimon-Djava) جاوه جزیرهٔ کبیره سنك ساحل شمالیسنده واقع (جاپاره) قصبه سنك ٥٠ کیلو متره قدر آچیقلرنده اوچ بیوجك وبرقاچ کوچك آطه اولوب، برلکده مساحهٔ سطحیه لری ٥٥ مربع کیلو متره در. وقتیله قورسانلر ملجئی ایدیلر.

قارینتیه { (Carinthie) آوستریا ومجارستان دولتنك غرب جنوبی جهتنده برخطه وایالت اولوب، غرباً تیرول، شمالاً سالسبورغ، شمال شرقی جهتندن وشرقاً استیریه، جنوباً قارنیوله خطه لریله، جنوب غربی جهتندن ده ایتالیا حدودیله محدوددر. مستطیل الشکل بر یر اولوب، شرقدن غربه بویی ١٧٠ واکی ٥٠ ایله ٦٠ کیلو متره آره سنده در. ١٠°٢٠′ ایله ١٢°٤٠′ طول شرقی و ٤٦°٢٥′ ایله ٤٧° عرض شمالی آره لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه سی ١٠ ٣٣٣ مربع کیلو متره واهالیسی ٣٦١ ٠٠٨ کشیدر. آلپ جبالنك (قارنیق) تعبیر اولنان سلسله سی شمال غربی طرفندن بوخطه یه داخل اولوب، شرقه طوغری اوزانه رق، ایالتك ایچنده برچوق قوللر وشعبه لر اوزاتمغله، خطه نك اراضیسی طاغلقدر. طونه نك الك بیوك تابعلرندن اولان (دراوه) نهری قارینتیه یی غربدن شرقه بوینه یاروب، صولدن مذکور سلسله دن اینن برچوق چایلر وصاغدن (غایل) نهرینی آلیر. برچوق کوللری ده اولوب، باشلیجه لری: مولستد، اوسیاخ و (وورت) کوللریدر. هواسی صاغلام ایسه ده، صوئوق وسریع التحولدر. اراضیسنك قوهٔ انباتیه سی آز اولوب، آنجق یدیده بری قابل زراعت واقسام سائره سی اراضئ خالیه ایله اورمان ومعادن عبارتدر. واسعجه وادیلرنده بغدای، داری، مصر وطاغلرده آرپه وچاودار حاصل اولوب، بعض جهتلرنده اوزوم وسائر میوه لر دخی حاصل اولورسه ده، بو محصولاتك جمله سی احتیاجات محلیه یه غیر کافیدر. بر مقدار کتن وکنویر دخی حاصل اولور. حیوانات اهلیه سی چوق اولوب، قیونلرینك یاغیسی مقبولدر. اهالیسی آری واپك بوجکی دخی یتیشدیروب، خیلی مقدار بال وقوزه آلیرلر. اورمانلری چوق وصیق اولوب، ایچلرنده آیی وقره جه ایله سائر حیوانات وحشیه بولنور. معادنی چوق اولوب، کلیتلی دمیر، کومش، سیملی قورشون وپك مقبول خالص قورشون ایله باقیر، بیسموت وسائر معدنلر اخراج اولنور. مرمر اوجاقلری ده چوقدر. صنایع محلیه دمیرجیلکله اسلحه، تنکه دن معمول شیلر ومواد دباغیه دن عبارت اولوب، تجارتی دخی باشلیجه محصولات ارضیه ایله معادن وحیواناته متعلقدر. اهالیسنك بشده اوچی آلمان وقصوری اسلاو اولوب، بونلر استیریه اسلاولرینك لسانیله متکلمدرلر. ایچلرنده یالکز ٢٠٠٠٠ پروتستان بولنوب، قصوری کاملاً قتولیکدر. ایالت ٨ قضایه و ٢٨١ ناحیه یه منقسم اولوب، مرکزی (قلاکنفورت) قصبه سیدر. ایالت داخلنده ١١ قصبه و ٢٥ پازارلی وچارشیلی بیوك قریه ایله ٢٧٨٣ کوی بولنیور. ویانه دن تریسته یه کیدن دمیر یول خطی قارینتیه یی عرضا ودیکر برخط طولاً شق ایدوب، بعض شعبه لری دخی واردر. بو خطه ازمنهٔ قدیمه ده (قارینت) دینلن براسلاو قومیله مسکون اولوب، بعده آلمانلر داخل اولمشلردر. اونجی قرن میلادیده برآره لق مستقل بر دوقه لق صورتنده اداره اولندقدن صکره، آوستریایه تابع اولمشدر.

قارینوس { (Carin, Carinus) روما ایمپراطورلرندن اولوب، ٢٨٣ تاریخ میلادیسنده کوچك برادری (نومریان) ایله مشترکاً پدری (قاروس) ه

خلف اولمش ؛ وحصه‌سنه ایتالیا ، ایلیریا ، غالیا ، اسپانیه وآفریقا دوشمش ایدی . سفینه بر آدم اولوب ، آنجق جسور اولمغله ، حکومت دعواسنه قالقیشان پولیانوسی وورونه‌ده کلیاً مغلوب ایتدیکی کبی ، دیکر مدعیٔ حکومت دیوقلتیانه دخی غالب کلمش ایسه‌ده ، بعده بونك طرفندن مسیاده مغلوب ، و ٢٨٥ ده مقتول اولمشدر.

قارینی { (Carini) سیجلیه‌نك پالرمو ایالتنده وپالرمونك ١٧ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهالیسی وقلعه‌سی واردر.

قارینیان { (Carignan) ایتالیاده پیامونته خطه‌سنك (تورینو) ایالتنده وتورینونك ٢٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (پو) ایرماغنك ساحل جنوبیسنده بر قصبه اولوب ، ٧٢٥٠ اهالیسی، اسکی سوری وکوزل برمیدانی واردر. ابریشمی ولیمون قبوغندن رجلی مشهوردر. الیوم ایتالیاده حکم سورن ساووا خاندان حکمداریسنك اجدادی ابتدا بو قصبه‌نك پرنسلری بولنمشلردر .

قاریه { (Carie) آسیای صغیرك تقسیمات قدیمه‌سنده شبه جزیره‌نك غرب جنوبی کوشه‌سنده واقع بر خطه اولوب ، الیوم منتشا سنجاغنی تشکیل ایدن یردن عبارت اولدیغی حالده ، غرباً وجنوباً دکیزله ، شرقاً (پیسیدیه) و (کیلیکیه)، شمالاً دخی (لیدیه) خطه‌لریله محدود ایدی . باشلیجه معموره‌لری : هالیقارناسه (بودروم) ، میلت ، قنیده ، قاونه ، آلاباندہ وآلینده ایدی . اسکیدن یونانیلر قاریه اهالیسنه باربار یعنی یونانینك غیری واجنبی نظریله باقارلردی . فنیکه‌لیلر قاریه سواحلنده بر طاقم مهجرلر تأسیس ایتمشلردی ، که بهری بر بیوك قوهٔ بحریه یه مالك اولمشدی . بعده یونانك یونیان ودوریان جنسلرندن بعض مهاجرلر قاریه‌یه کلوب ، سواحلنده یرلشمشلردی . کیخسرو بو مملکتی ضبطله ایران دولتنه الحاقنده مشهور (ماوسول) ایله ملکه (آرتمیسه) کبی بعض یرلی حکمدارلری تحت اطاعتنه آلمغله قناعت ایتمشدی. بعده اسکندر طرفندن ضبط اولنه‌رق ، ملوك طوائف کش مکشلرندن صکره روماليلرك ، بر آره‌لق عربلرك ، دها صکره سلجوقیلرك الینه کچمش؛ و دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده منتشا بکلرینك تحت اداره‌سنده قالوب ، متعاقباً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولندقدن صکره دخی منتشا اسمنی محافظه ایتمشدر . قاریه اسمی ایسه قرون اولادن بری اونودلمشدر . [« منتشا » ماده‌سنه ده مراجعت بیوریله.]

قازال ماجوره { (Casal Maggiore) ایتالیاده پیامونته خطه‌سنك (قرمونه) ایالتنده وقرمونه‌نك ٣٩ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (پو) ایرماغنك ساحل شمالیسنده بر قصبه اولوب ، ٤٢٦٥ اهالیسی ، صاقسی ، جام ، اجزاء کیمیویه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واطرافنده‌کی باغلردن یاپیلان کلیتلی شراب اخراجاتی واردر .

قازال مونتفراتو { Casal Montfer-rato) ایتالیه‌ده پیامونته خطه‌سنك (آلکساندریه) ایالتنده وآلکساندریه‌نك ٣٣ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (پو) ایرماغنك ساحل یسارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ١٧١٠٠ اهالیسی، واسع سوقاق ومیدانلری ، مصنع برکلیساسی ، برچوق مشهور رسملری حاوی بر سرایی، یوکسك برساعت قله‌سی ، عمومی باغچه‌سی ، تیاتروسی، ایکی خسته‌خانه‌سی، یتیمخانه‌سی، مکتبی، کتبخانه‌سی وسائر مؤسسات علیه وخیریه‌سیله برقاچ فابریقه‌سی وایشلك تجارتی واردر .

قازامانسه { (Cazamance) آفریقای غربیده فرانسه‌نك سنغامبیا مهجرنده ١٢°٣٥′٢″ عرض شمالی ایله ١٩°٨′١٠″ طول غربیده بحر محیط آطلاسی‌یه منصب اولور برایرماق اولوب ، منصبندن یوقاری سیر سفائنه صالح اولان ٣٠٠ کیلومتره‌لك مجراسی کشف اولنمش ، واوست طرفی مجهول قالمش ایسه‌ده ، فوته‌جالون طاغلرندن نبعان ایتدیکی مظنوندر . مجراسی اوزرنده پورتکیزلیلرله فرانسزلرك بر ایکیشر تجارتخانه‌لری واردر .

قازرته (Caserte) ایتالیانك جنوب جهتنده ناپولینك ۲٤ کیلومتره شمال شرقیسنده (ترادی لابور) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۵۰۰۰ اهالیسی ، ایپك منسوجات دستکاهلری، زراعت وصنایع مکتبلری و بیوك بر سرایله بوکا مربوط واسع باغچه‌سی واردر .

قاز طاغی آناطولینك غرب شمالی کوشه‌سنده ادرمید کورفزینك شمالنده منفرد بر طاغ اولوب ، اتکاری اورمانلرله مستوردر . غرب شمالی اتکنده مشهور تروآ شهر قدیمنك خرابه‌لری بولنوب ، جبل مذکورك اسم قدیمی (ایدا) در .

قازورله (Cazorla) اسپانیه‌ده جائنك ٥٥ کیلومتره شمال شرقیسنده همنامی برطاغك اتکاریله محاط برقصبه اولوب ، ۷۰۰۰ اهالیسی واردر .

قازر (Kazyr) سیبریه‌نك (ینیسیسك) ایالتنده بر نهر در ، که چین حدودنده نبعانله ، تاتارله مسکون یرلر ایچنده ۲۱۵ کیلومتره جریاندن صکره ، دیکر انهارله برلشه‌رك ، (ینیسی) ایرماغنه تابع (نویه) نهرینی تشکیل ایدر .

قازیری (Casiri) مشاهیرمستشرقیندن اولوب ، ۱۷۱۰ ده طرابلس شامده طوغمش، و ۱۷۹۱ ده مادرید ده وفات ایتمشدر . مارونیت پاپاسلرندن اولدیغی حالده ، اسپانیایه انتقال ایله ، مادرید کتبخانه‌سنه مأمور و آقادمیا اعضالغنه قبول اولنمش ؛ و بعده اسکوریال کتبخانهٔ مشهوری حافظ کتبی اولوب ، بوکتبخانه‌ده‌کی کتب عربیه‌نك تفصیلاتلی وشرحلی بردفترینی لاتین لساننده ترتیبله ۱۷۷۰ ده ایکی بیوك جلد اوزره مادریدده نشر ایتمشدر .

قازیلینوم (Casilinum) ایتالیه‌نك قامپانیه خطه‌سنده وقاپوه‌نك قارشیسنده بولنمش بر اسکی شهر اولوب ، قبل المیلاد ۲۱٦ تاریخنده قارتاج سرداری مشهور آنیبال بو شهرك جوارنده فابیوس طرفندن بر بوغازده صیقیشدیرلمغله ، بر سوری اوکوزلرك باشلرینه برر بز صاروب طوتیشدیره‌رق، ایلری‌یه سوروب ، رومالیلری دوچار دهشت و انهزام، وشهری ضبط ایتمشدی .

قازیم (Kazym) سیبریه‌نك غرب‌جهتنده (توبولسق) ایالتنك (برزوف) قضاسنده‌برنهردر، که(تورم‌نور) کولندن‌چیقوب غربه طوغری آقه‌رق ، اوزون اوتلرله مستور بطاقلی اووه‌لرك ایچنده ۳۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، برزوفر قصبه‌سنك اوست طرفنده (اوبی) ایرماغنه دوکیلور . مجراسی اطرافنده آو وبالیقله ورن سوریلریله یاشار (اوستیاق) قبیله‌لری قونوب کوچر .

قازیمیر (Casimir) بواسمله لهستانده بش قرال کلمشدر : برنجیسی «صلحپرور» لقبیله ملقب اولوب ، ۱۰۳۷ تاریخنده پدری ایکنجی (مزیسلاس) ه خلف اولمش؛ وبش سنه والده‌سنك وصایتی تحتنده قرال بولندقدن صکره فرانسه‌یه کیدرك ، قلونی مناسترنده راهب اولمش ایدی. آنجق لهلیلر بر چوق فتنه ونفاقلره دوچار اولدقلرندن ، کندیسنی دعوتله ، پاپادن راهبلکی ترك ایتمسنه وتزوجنه مساعده استحصال ایتمشلردی. بونك اوزرینه لهستانه عودتله ، روسیه بیوك دوقه‌سی (باروسلاو) ك قیزینی تزوج ایتمش ؛ وسیلزیه‌یی ضبطله ، پروسیه وپومرانیه‌یی دائرهٔ اطاعته آلمش ؛ وحکیمانه ادارهٔ ملك ایدوب، ۱۰۵۸ ده وفات ایتمشدر.

— ایکنجیسی «عادل» لقبیله ملقب اولوب، اوچنجی بولسلاسك اوغلیدر . ۱۱۱۷ ده طوغوب، ۱۱۷۷ ده برادری میسیلاسه خلف اولمش؛ و ۱۷ سنه مملکتی حسن اداره، وجمله‌یی ممنون ایتدکدن صکره ، ۱۱۹٤ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی «بیوك» لقبیله ملقب اولوب ، ۱۳۰۹ ده طوغمش ، و ۱۳۳۳ ده پدری ولادیسلاس لوکتکه خلف اولوب، جهستان‌قرالنی مغلوب ایتمش ، وروسیه‌نك ده بر قسمنی ضبط ایلمش ایدی . بر طاقم نظامات وقوانین وضع

ومكتبلر، دارالفنونلر، خستەخانەلر وسائرمؤسسات تأسيس ايتمش؛ و (استر) اسمندە بر يهودى معشوقەسنك رجاسى اوزرينە يهودى تبعەسنە برچوق امتيازات ويرمش ايدى. ١٣٧٠ دە وفات ايدوب، بونكلە (پياست) سلالەسى ختام بولمشدر.

— دردنجيسى بشنجى ولاديسلاسك اوغلى اولوب، ليتوآنيە بيوك دوقەسى ايكن، ١٤٤٥دە لهستان قراللغنە دعوت اولنمش؛ وتوتونيق شواليەلرينك پروسيەدە ايدنمش اولدقلرى يرلرى ضبط ايتدكدن صكرە، مجارلر وتاتارلرە قارشى بعض غالبيتلر قزانمش ايدى، مملكتندە لاتين لساننك استعمالنى مجبورى حالنە قومشيدى. ١٤٩٢ دە وفات ايتمشدر.

— بشنجيسى اوچنجى سجيسموندك اوغلى ويدنجى ولاديسلاسك برادرى اولوب، جزويت طريق رهبانە سلوكلە، قاردينال اولمش ايكن، ١٦٤٨ دە برادرينك وفاتى اوزرينە، قراللغە انتخاب اولنەرق، برادرينك طول زوجەسنى تزوج ايچون پاپادن مساعدە استحصال ايتمشدى. اسوج قرالى شارل كوستاو طرفندن وارسوويەدە مغلوب اولمش ايسەدە، بعدە غالب كلوب، كنديسنى مملكتندن چيقارمش؛ وجنراللرندن (سوبيسكى) تاتارلرى مغلوب ايتمشدى. ١٦٧٧دە، زوجەسنك وقوع وفاتى اوزرينە، دنيادن بيزار اولوب، فراغ ايدەرك، فرانسەدە بر مناسترە چكلمش؛ و ١٦٧٢ دە وفات ايتمشدر.

قاسالى (Kassàli) آفريقاى وسطيسنك (اوروپا) مملكتندە وتانغانيقە كولنك غرب جهتندە بركول اولوب، ٨° ايلە ٩° عرض جنوبى و ٢٣° ١٠′ ايلە ٢٤° ٢٥′ طول شرقى آرەلرندە ممتد اولور. قونغو ايرماغنە تابع (قاموروندو) نهرينك ياتلسندن متشكلدر.

قاسان (ياخود كاسان) تركستانك فرغانە خطەسندە وخوقندك ٨٥ كيلومترە شمال شرقيسندە اولەرق سيحونە دوكيلن همنامى بر چايك اوزرندە بر قصبە اولوب، ١٠٠٠٠ اهاليسى، مصنع بر جامع شريفى، پك ايشلك چارشيسى، اوستندە برقلعەسى، اطرافندە منبت وكوزل اراضيسى وجوارندە (صدپير) اسميلە بعض مشاهيرك مراقدينى حاوى بر مزارستانى واردر. پك اسكى بر قصبە اولوب، بر چوق مشاهير علمانك منشئى بولنمشدر. ياقوت حموى كندى زماننده تركلرك غلبەسيلە خراب اولديغنى بيان ايتديكنە باقيليرسە، بعدە يكيدن اعمار اولنديغى آكلاشيلور. شمديكى اهاليسى ايرانك جهت شماليەسندن منتقل تاجيك جنسيتنە منسوب اولوب، لسان فارسى ايلە متكلمدرلر.

قاساندر (Cassandre, Cassander) اسكندردن صكرە ظهور ايدن طوائف ملوكدن اولوب، آنتيپاترك اوغليدر. قبل الميلاد ٣٥٤ دە طوغوب، ٣١٩ دە بدرينك وفاتى اوزرينە، ماكدونيەيى ضبطلە، اسكندرك والدەسى اولىمپيايى وزوجەسى روشن بنت دارا ايلە اوغلى آلكساندرى قتل ايتدكدن صكرە، جهانكير مشاراليهك همشيرەسى (تسالونيكە) يى تزوجلە، قبل الميلاد ٣١١ دە حكمدارلغنى اعلان ايتمش؛ وآنتيغونە قارشى بطليوس وليسياخوس ايلە بالاتفاق، اوچى برلكدە ٣٠١ تاريخندە ايپسوس مظفريتنە نائل اولملە، بونك نتيجەسى اولەرق، يونانك قسم اعظمنى دخى ماكدونيەيە الحاق ايتمشدى. ميلاددن ٢٩٨ سنە اول وفات ايتمشدر.

قاساندره (Cassandre, Alexandra) ياخود آلكساندره اساطير يونانيەيە كورە، تروآ حكمدارى پريامك قيزى اولوب، كويا شمسدن كنايە اولان (آپولون) كنديسنە تعشق ايتمكلە، وصالە مقابل هرايستديكنى ويرەجكنى وعد ايتمش؛ وقاساندره استقبالدن خبر ويرمك قوتى ايستيوب، استحصال ايتدكدن صكرە، ينە وصالدن امتناع ايتمكلە، آپولون بونك ويرەجكى خبرلرە كيمسەنك اينانماسنى تقدير ايتمش؛ وبووجهلە يونانيلرك تروآيە ادخال ايتمك ايستدكلرى تختەدن آتك قبولنە مانع اولمق ايستديكى حالدە، كيمسە سوزينى دكلەمەمش؛ وشهر فتح وضبط اولندقدە (پالاس) ك معبدينە التجا ايتمش ايسەدە، اوراده

(آیاقس) طرفندن تجاوزه دوچار اولوب ، یونانیلرك اسارتنه و (آغاممنون) ك حصه‌سنه دوشمش ؛ وبونك طرفندن یونانه نقل اوله‌رق ، مرقومله برابر زوجه‌سی طرفندن قتل ایتدیرلمش .

قاساندریه { (Cassandria)]«پوتیده» و « کسندیره » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قاسپه { (Caspe) اسپانیه‌ده آراغون خطه‌سنك ساراغوسه ایالتنده } وساراغوسه‌نك ١٠٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (غوآدلوپه) نهرینك صول کنارنده و (ابره) ایرماغنه اولان منصبی قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٩٤٠٠ اهالیسی واطرافنده چوق باغلریله زیتونلقلری واردر .

قاسپیان { (Mer Caspienne) اجنبیلر طرفندن بحر خزره ویریلن اسمدر. } [« خزر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قاستالیه { (Castalie) یونان قدیمك (فوکیده) خطه‌سنده وپار- } ناسوس طاغنك اتکنده برچشمه‌اولوب، اساطیرده (موسه) دینلن شعر وادبیات وصنایع نفیسه پریلرینه منسوب عد ، وصویندن ایچنلرك شاعر اولدقلرینه اعتقاد اولنوردی.

قاسترو { (Castro) ایتالیانك (اوترانته) ایالتنده و (غالیپولی) نك ٤٢ } کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق آدریاتیق دکزی ساحلنده بر قصبه اولوب ، ٧٨٥٠ اهالیسی واردر.

قاسترو { (Castro) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه سنك } (ساؤپاولو) جمهوریتنده و (ساؤپاولو) نك ٣٢٠ کیلو متره غرب جنوبیسنده بر قصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهالیسی واردر.

قاسترو { (Castro) ساقز ومدللی جزیره- لرینك مرکزلری اولان مدللی } وساقز قصبه‌لرینه وآطه‌لرده قلعه درونده اولان دیکر بعض قصبه‌لره برایلر طرفندن « قلعه » دیمك اولان بواسم ویرلمکده‌در.

قاستروجوانی { (Castrogiovanni) سیجیلیه ده قالتانیزته } ایالتنك (بیاچه آرمرینه) قضاسنده ومرکز قضانك ٢٨ کیلو متره شمالنده برقصبه اولوب ، ١٤٥١٠ اهالیسی ، برقاچ کلیساسی ، اطرافنده منبت اووه‌لری ، کوکوردلی قابلیجه‌لری وبهر سنه قوریلوب برقاچ کون سورر بیوك پنایری واردر. آطه‌نك اورته‌لرنده یوکسك بر موقعده بولنمغله قیشلری زیاده‌جه سرتدر . (انا) شهر قدیمنك موقعنده مؤسس اولوب، شهر مذکورده اکینلرك الهه‌سی زعم اولنان (سرس) عبادتنه مخصوص مشهور برمعبد وار ایدی ،که بعض آثار باقیه‌سی قصبه‌نك بیوك کلیساسنده مشهوددر.

قاسترو ویرینه { (Castro Vireyna) آمریقای جنوبیده } پروجمهوریتنك (هوآنقاولیقه) ایالتنده وهوآنقو ولیقه‌نك ١١٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و(آند) سلسلهٔ جبالی اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب ، ٧٠٠٠ اهالیسی و وقتیله پك زنکین ایکن شمدی قسماً متروك کومش معدنلری واردر .

قاستروویلاری { (Castrovillari) ایتالیانك قالابره } چیتریوره ایالتنده وقوزانچه‌نك ٧٤ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٩٤٠٠ اهالیسی ، مقبول شرابی ، میوه‌لری وکثرتلی طوت آغاجلری واردر .

قاستره { (Castra) لاتینجه اردوکاه دیمك اولان بو اسم زمان قدیمده بعض } معموره‌لره علم اولمشیدی . ازآن جمله : (قاستره آلاته) اسقوچیه‌نك مرکزی اولان ادیمبورغك اسم قدیمیدر . — (قاستره ججیلیه) اسپانیه‌ده‌کی (قاسرس) قصبه‌سیدر . — (قاستره قورنلیه) افریقیه یعنی تونسك ساحل شمالیسنده ایدی . — (قاستره راپیده) جزایرده‌کی (قلیعه) قصبه‌سنك اسم قدیمیدر .

قاستره { (Castres) فرانسه‌نك (تارن) ایالتنده و(آلبی)نك ٤٢ کیلومتره } جنوبنده اوله‌رق (تارن) نهرینه تابع (آغوت) چایی اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٦٤٦٠ اهالیسی، طوبجی‌مکتبی، داخلی مکتب

اعدادیی، ۱۰۰۰۰ جلدی حاوی کتبخانه‌سی ، زراعت وصنایع اوطه‌لری ، علوم وفنون جمعیتی، منسوجات مختلفه وکاغد فابریقه‌لریله بویاخانه‌لری ، نهرك اوزرنده ایکی کوزل کوپریسی و مفرح بر تفرجـکاهی واردر . اسکی بر قصـبه اولوب ، اسم قدیمی (قاستروم) در .

قاستری { (Kastri) یونانك موره شبه جزیره‌سنده واقع (آرقادیا) ایالتك (کینوریه) قضاسنده و(آیوس پتروس)ك ٤ کیلومتره شمالنده بر قصـبه اولوب ، ٤٤٦٥ اهالیسی واردر .

قاستریوت { (Castriot) مشهور آرناؤد اسکندر بکك و منسوب اولدیغی عائله لقبیـدر . [« اسـکندر بك » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قاستلاماره { (Castellamaré) ایتالیانك ناپولی ایالتنـده وناپولینك ۲٤ کیلومتره جنوب شرقیسـنده اوله‌رق ناپولی کورفزینك منتهای شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۸ ۳۰۵ اهالیسی، قابلیجه‌لری ، ایپك وپاموق منسوجات معمولاتی، سفائن اعمالنه مخصوص دسـتکاهلری و خیلی ایشـلك تجـارت بحریه‌سی واردر . (استابیه) شهر قدیمنك خرابه‌ـ لری محلنده مؤسس اولوب ، شـهر مذکـور (پومپی) و (هرکولانوم) ایله برلکده (وزوو) برکانك سیلابی آلتنده قاله‌رق، خراب اولمشدی. حکیم شهیر پلین قدیم (یعنی بلیناس حکیم) بوشهرك جوارنده برکانك احـوالنی تحقیقله اوغراشـیرکن تلف اولمشدر . سیجلیه‌ده‌کی قاستلاماره‌دن تفریق ایچون بوکا (قاستلاماره دی ستابیه) دیرلر .

ــ سیجلیه‌ده(ترایانی) ایالتنك(آلقامو)قضاسنده وآلقامونك ۷ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق همنـامی اولان کورفزك ایچنـده دخی بو اسمـله بر قصبه اولوب ، ۱۱ ۲۸۰ اهـالیسی، شراب ومیوه تجارتی وقربنده (سجسته) مدینهٔ قدیمه‌سنك خرابه‌لری واردر . برنجیسـندن تفریق ایچـون بوکا (قاستلاماره‌دل‌غولفو) دیرلر .

ــ ینه ایتالیاده (آبروجه‌اولتریوره) ایالتنده (پنه) قضاسنده و پنه‌نك ۲۰ کیلو متره شرق شمالیسنده اوله‌رق (سالینو) نهرینك صاغ کناری قربنده وآدریاتیق دکزنده‌کی منصبندن ٥ کیلومتره یوقاریده دخی بو اسمله ٥۳٦۰ اهالیی جامع بر قصبه بولنوب ، تفریق ایچـون (قاسـتلاماره آد یاتیقو) دینلیر .

قاستلانته { (Castellaneta) ایتـالیاده (اوترانته) ایالتنك (تارنته) قضاسنده وتارنته‌نك ۳٦ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق تارنته کورفزینـه دوکیلن (لاتو) نهری اوزرنده بر قصـبه اولوب ، ۷۰۸۰ اهـالیسی وپاموق محصولاتی واردر .

قاستل ترمینی { (Castel Termini) سیجلیه‌ده‌جرجنتی‌ایالتنك (بیوونه) قضاسـنده و بیوونه‌نك ۲۷ کیلومتره جنوب شرقیسـنده برقصـبه اولوب ، ۸ ۱۸٥ اهالیسی واردر .

قاستلتون { (Castleton) انکلـتره‌نك (لانقاستر) ایالتنـده و(روچداله) نك $1\frac{1}{2}$ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده ۳۱ ۳٤٤ اهالیی‌جامع برقصبه اولوب،روچداله نك برمحله‌سی حکمنده‌در . منسوجات فابریقه‌لری چوقدر .

قاستل سارازن { (Castel-Sarrasin) فرانسه‌نك (تارن مع غارونه) ایالتنده و (مونتوبان) ك ۲۱ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٦٥۱٤ اهالیسی وبعض فابریقه‌لری واردر. اسمی « عرب قلعه‌سی » معناسنی افاده ایدیورسه‌ده ، (قاستروم سروچیوم) اسم قدیمندن غلط اولدیغی مظنوندر.

قاستلمن { (Castlemaine) آوستـرالیانك (ویقتوریه)مسجرنده(ملبورن)ك ۱۲٤ کیلومتره شمال غربیسنده (تالبوت) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۷۰۰۰ اهـالیسی ، دمیریول موقفی ، جوارلرنده آلتون معـدنلری ، دمیرخانه‌لری وماکنه فابریقه‌لری واردر.

قاستلنوداری { (Castelnaudary) فرانسـه نك (اوده) ایالتنده‌وقارقاسونه‌نك ۳۰ کیلومتره‌غرب‌شمالیسنده اوله‌رق جنوب جدولی اوزرنده واقع‌قضامرکزی

بر قصبه اولوب ، ٩٣٣٠ اهالیسی ، مذکور جدولده لیمانی ، چینی وصاقسی ایله قبا چوقه وسائره فابریقه‌لری واردر .

قاستلو برانقو (Castello Branco) یعنی « آق حصار »
پورتکیزك (بیرا) ایالتنده ولیسبونه‌نك ٢٢٩ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥٨٠ اهالیسی، اسکی سور وقلعه‌سی ، ایپلیك معمولاتی وشراب وقونیاق تجارتی واردر.

قاستلو ترانو (Castelvetrano) سیجلیاده (ترابانی)
ایالتنك (مازاره دل‌والو) قضاسنده و ٢١ کیلو متره شرقنده برقصبه اولوب، ٩٥٠٠ اهالیسی ، ایپك وکتن و پاموق منسوجاتی ، مشهور شرابی وزیتون یاغی محصولاتی واردر.

قاستلوریزو (Castellorizo) [«میس» ماده‌سنه مراجعت .]

قاستلون دلاپلانه (Castellon de la Plana) اسپانیانك
والنسه خطه‌سنده ووالنسه‌نك ٩٦ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق آق دکیز ساحلندن ٦ کیلومتره ایچریده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه اولوب ، ٢٠٠٠٠ اهالیسی ، کتن وکنوبردن بعض منسوجاتله ایپ وخلاط فابریقه‌لری، جوارلرنده عربلردن قالمه مصنع جدوللرله اروا اولنور منبت اووه‌لری وپك ایشلك حبوبات تجارتی واردر. عربلر مذکور اووه‌لرك ارواسنده آوروپاجه کشفندن ٨٠٠ سنه اول سیفون اصولنی استعمال ایتمش اولدقلرندن بو اصولك عربلرجه اسکیدن معلوم بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور.

— قاستلون دلاپلانه ایالتی والنسه (یعنی بلنسیه) خطه‌سنك منقسم بولندیغی اوچ ایالتك اك شمالیسی واسپانیه‌یی ترکیب ایدن ٤٩ ایالتك بری اولوب، شمالاً قاتالونیه خطه‌سنك (تاراغونه) وآراغون خطه‌سنك (تروئل) ایالتلریله، غرباً ینه مذکور تروئل ایالتیله، جنوباً والنسه ایالتیله، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن دخی آق دکیزله محاط ومحدوددر. ساحلی پك دوز اولوب ، آنجق صنعی لیمانلری واردر. شمالدن جنوبه بویی ١٢٠ کیلومتره‌واکی بونك نصفی قدر اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣٣٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٩٦ ٢٢٢ کشیدر. اراضیسی وعلی الخصوص غرب وشمال غربی جهتلری پك طاغلق وقیالق اولوب، یالکز مرکزی اطرافنده واسع ومنبت براووه‌سیله سائر طرفلرده بعض طار اووه‌لری ومنبت وادیلری واردر . اورمانلری اتلاف ایدلمش اولملغله ، یالکز بعض چاملقلری قالوب، اکثر طرفلری چپلاقدر. طاغلری سنه‌نك اکثر آیلرنده قارله مستور اولدیغندن ، میاه جاریه‌سی چوق اولوب، اك بیوك نهری (تروئل) ایالتندن کلن ومرکز ایالتك اطرافنده‌کی واسع اووه‌یی اروا ایدن (میجارس) نهریدر ، که صولدن (ریوده ویلاهرموزه) ایله (مونلئو) چایلرینی دخی آلیر. بونك جنوبنده جریان ایدوب مجراسی اطرافنی اروا ایدن (پالانسیا) ایرماغنك ایسه منصبی (والنسه) ایالتی داخلنده‌در . قسم شمالیسنك صولرینی طوپلایان (برغانتس) نهری دخی شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق ، (ابره) ایرماغنه تابع (غوآدالون) نهرینه دوکلمك اوزره، آراغون خطه‌سنه کیرر. بوایالتده‌کی بتون انهارك صولری عربلردن قالمه مکمل بندلر وسدلر واسطه‌سیله اداره اولنه‌رق ، سقی اراضیده استعمال اولنور . اهالیسنك باشلیجه مشغولیتی زراعت اولوب ، آنجق طاغلق اولان غرب وغرب شمالی جهتلرنده اراضی وهوا غیر مساعد اولملغله ، یالکز جنوب جهتیله ساحل طرفلرنده حبوبات متنوعه ایله آق دکیز سواحلنه مخصوص میوه‌لرك انواعی حاصل اولور . خرما آغاجی دخی یتیشوب ، آنجق میوه ویرمز . یوللرك فقدانی زراعتك ترقیسنه مانع اولوب ، یالکز ساحل بوینجه تمدید اولنان دمیر یول خطی بعض تسهیلاتی موجب اولمقده‌در . کومش ، باقیر ، دمیر، قورشون ، قوبالت ، کمور وسائر معادنی چوق ایسه‌ده ، اخراج اولنانلری پك آزدر . بعض دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری واردر . مختلف معدن‌صولری وایلیجه‌لری‌ده چوق ایسه‌ده ، طرق وسائر تسهیلاتك فقداندن طولایی بحق استفاده اولنه‌میور. صنایع محلیه بعض منسوجات ایله کاغد،

جینی وکرمیت کبی شیلردن عبارتدر . تجارتی محصولات ارضیه نك اخراجیله معمولات صناعیه وسائره ادخالندن‌عبارت اولوب، اولدقجه کریدر. اهالیء ایالت قاتالان لسانیله متکلم اولوب ، اخلاق و اطوار وقیافتجه قریبتلرینه کوره ، والنسه‌ایلره ، آراغونلره وقاتالانلره مشابهدرلر . ایالت ١٠ قضایه منقسمدر.

قاستور { (Castor) یونان قدیم اساطیرنده برقهرمان اولوب ، کویا (لده) اسمنده حسنی برقادینك زوجی (تیندار) دن متولد اوغلی ومرقومه‌نك (ژوپیتر) دن متولد (پولوقس) ك برادری ایدی. کویا (پولوقس)ك پدرینه اولان رجاسی اوزرینه اونك نائل اولدیغی حیات سرمدی ایکی برادر آره‌سنده تقسیم اولنمش ؛ ونهایت ایکیسی‌ده بر نجمه تحویل اولنه‌رق ، جوزا برجنی تشکیل ایتمشلردر . پهلوانلره کمیجیلرك حامیلری زعم اولنورلردی.

قاستور ایرماغی { (Rivière aux-Castors) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع (دومینیون) قطعهٔ واسعه‌سنده (هودسون) کورفزینه منصب اولان (چورچیل) ایرماغنك قسم اعلاسنه ویریلن اسمدر .

قاستوردکیزی { (Mer des Castors) بهرنك‌دکیزینك قیچاتقه شبه جزیره‌سنك سواحل شرقیه‌سی اوکنده بولنان قسمنه ویریلن اسمدر.

قاستورکورفزی { (Baie des Castors) آمریقای شمالینك منتهای شمال غربیسنده واقع (آلیاسقه) شبه جزیره‌سنك جنوب شرقیسنده واقع بر قوی اولوب ، آغزی ٣٥ کیلو متره وسعتنده‌در.

قاستوریه { (Castoria) [« کسریه » ماده‌سنه مراجعت .]

قاستیله { (Castille) وعربلرجه (قشتاله) اسپانیه‌نك بتون قسم وسطیسیله قسم شمالیسنك بر پارچه‌سندن عبارت بیوك بر خطه اولوب ، اورته‌سنده غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه اوزانان غوآدارامه (یعنی وادی‌الرمل) سلسلهٔ جبالیله ایکی‌یه آیرلدیغندن ، قسم شمالیسنه اسکی وقسم جنوبیسنه یکی قاستیله نامی ویریلیور.

اسکی قاستیله جنوب‌شرقی‌جهتندن یکی قاستیله ، شرقاً آراغون ، شرق شمالی طرفندن ناواره وبیسقایه خطه‌لریله ، شمالاً غاسقونیه‌کورفزیله ، شمال غربی طرفندن آستوریه ، غرباً دخی لئون واسترمادوره خطه‌لریله محاط ومحدوددر . جهت جنوبیه‌سنده اولان مذکور سلسله‌نك اکثریا قارله مستور بولنان تپه‌لری ٢٤٠٠ متره‌یه قدر چیقوب ، خطه‌نك شرق و شمال جهتلرنده بوندن آز آلچق طاغلر بولنمغله ، خطه اراضیسی قسم اعظمی مرتفع برحوضه‌دن عبارت اولوب ، هر طرفدن اینن انهار کثیره بالاجتماع، غربه طوغری آقان (دورو) ایرماغنی تشکیل ایدرلر . بو وجهله اسکی قاستیله باشلیجه دورو حوضه‌سنك یوقاری جهتندن عبارت اولوب ، یالکز شمال شرق کوشه‌سی (ابره) ایرماغی حوضه‌سنك الك یوقاری قسمنی ومنتهای شمالیسی اوجهتده‌کی طاغلرك بحر محیط اطلاسی‌یه (یعنی غاسقونیه کورفزینه) اینن مائله‌یی حاویدر . اسکی قاستیله‌نك مرکزی (بورغوس) شهری ایدی.

یکی قاستیله دخی شمالاً وشمال غربی جهتندن اسکی قاستیله ایله ، غرباً استرمادوره ، جنوباً مانشه و بونك التحاقندن صکره آندالوسیه (یعنی قرطبه وجاین) ، شرق جنوبی طرفندن مورسیه ، شرقاً والنسه، شرق شمالی جهتندن‌ده آراغون خطه‌لریله محاط ایدی . بودخی همان هرطرفدن طاغلرله محاط مرتفع بریر اولوب ، قسم شمالیسی تاج ، قسم جنوبیسی غوآدیانه، شرق جنوبی قسمی‌ده جوقار ایرماقلری حوضه‌لرینك یوقاری طرفلرندن عبارت ایدی . اسپانیه‌نك شمدیکی پایتختی اولان مادرید شهری دخی بوخطه داخلنده ایسه‌ده ، اسکی مرکزی تولده (یعنی طلیطله) شهری ایدی .

بوایکی خطه‌برلکده ١٣٠٠٠٠ مربع‌کیلو متره وسعتنده‌اولوب، اسپانیه‌نك‌ربعندن‌زیاده‌در. شمدیکی حالده اهالیسی اوچ ملیوندن زیاده‌در. قاستیله‌نك اراضیسی یوکسك وچرکین منظره‌لی اولوب، یازین هواسی صیجاق ویك یابس وقیشین

بك سرتدر . مع هذا موسمنده یاغمور یاغدیغی تقدیرده اووه‌لری پك منبت اولوب، کلیتلی ذخیره حاصل اولور . عمومیت اوزره اسپانیه اهالیسی مربع کیلومتره باشنه ٣٣ کشی نسبتنده ایکن ، قاستیله‌ده مربع کیلو متره باشنه آنجق ٢٣ کشی دوشیور . بونکله برابر قاستیله ، اسپانیه‌نك وسطنده بولنمق واسکیدن بری پایتختلری اوراده بولنمش اولمق حسبیله ، اسپانیه‌نك سائر طرفلرینه غلبه چالوب، لسانی بتون اسپانیه‌جه لسان ادبی ورسمی اتخاذ اولنمش ، وآمریقانك پك واسع اقطارنده دخی نشراولنمشدر. اسکی قاستیله بربچق ملیوندن آزجه نفوسی حاوی اولدیغی حالده یدی، ویکی قاستیله بربچق ملیوندن زیاده‌جه نفوسی حاوی اولدیغی حالده بش ایالته منقسم اولوب ، ایالات مذکوره بروجه آتیدر :

اسکی قاستیله	یکی قاستیله
اویلا	چوداد رآل
بورغوس	قونقه
لوغرونیو	غوآدالاجاره
پالنچیه	مادرید
سانتاندر	تولده
سغوویه	
سوریه	

روما دولتنك انقراضندن صکره قاستیله اسپانیه‌نك سائر طرفلریله برابر آلن ؛ ویسیغوت وسوآو کبی جرمانیه‌دن چیقمش وغوت اسم عمومیسیله شهرت بولمش اقوام وحشیه‌نك ضبطنه کچوب ، ٧١١ تاریخ میلادیسنده غزاة اسلام طرفندن فتح اولنمغله، بر چوق وقت بنی امیه وسائر اندلس حکومات اسلامیه‌سی الندە قالدقدن صکره ، اسکی قاستیله‌نك بعض طرفلرنده « حاکم » عنوانیله ممتاز وآز چوق مستقل بر طاقم بکار ظهور ایتمش ؛ وبونلرك حکم ونفوذلری کیتدکجه آرته‌رق ، ٩٢٣ تاریخ میلادیسنده ایچلرندن برینه قاستیله قونتی عنوانی ویریلوب ، بو عنوان ١٠٢٨ ده قراللغه تحویل اولنمشدی . قاستیله قراللغی گاه لئونله برلشه‌رك وگاه آیریله‌رق، وکیتدکجه توسیع دائره ایدوب ، یکی قاستیله ایله دخی برلشه‌رك ، نهایت آراغون ایله دخی برلشدکدن صکره، قوت بولوب ، غرناطه وحوالیسیله قناعت ایتمش اولان حکومت اسلامیه‌یه ١٤٩٢ ده ختام ویرمکله ، بتون اسپانیه‌یی احاطه ایتمش ؛ واووقتدن قاستیلان اسمی اسپانیول لفظیله مترادف حکمنه کچمشدر .

بتون اسپانیه‌نك توحیدندن اول قاستیله‌ده قرال عنوانیله حکومت سورنلرك اسامیسیله مبدأ حکومتلری بروجه آتیدر :

(ناواره خاندانی)	
برنجی فردیناند	١٠٣٤
ایکنجی سانکه	١٠٦٥
لئونلی آلتنجی آلفونس	١٠٧٢
اوراقه وآراغونلی یدنجی الفونس	١١٠٩
(بورغونیه خاندانی)	
سکزنجی آلفونس	١١٢٦
اوچنجی سانکه وایکنجی فردیناند	١١٥٧
طقوزنجی آلفونس	١١٥٨
برنجی هنری	١٢١٤
اوچنجی فردیناند	١٢١٧
اونجی آلفونس	١٢٥٢
دردنجی سانکه	١٢٨٤
دردنجی فردیناند	١٢٩٥
اون برنجی آلفونس	١٣١٢
پدرو	١٣٥٠
(ترانستماره خاندانی)	
ایکنجی هنری	١٣٦٩
برنجی ژان	١٣٧٩
اوچنجی هنری	١٣٩٠
ایکنجی ژان	١٤٠٦
دردنجی هنری	١٤٥٣
برنجی ایزابلا وزوجی فردیناند قتولیك	١٤٧٤
اسپانیه‌نك توحیدی	١٥١٦

قاستیلیونه (Castiglione) ایتالیاده لومباردیه خطه‌سنك (برشیه) ایالتنده وبرشیه‌نك ٢٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر. بیوك ناپولیون بوقصبه‌ده آوستریا عسکرینی مغلوب ایتمشدی. — بو اسمله ایتالیاده دیکر بر چوق کوچك قصبه‌لر دخی بولنوب، بولندقلری خطه‌نك اسمنه اضافتله تفریق اولنورلر.

قاسده (Kaseda) جاپونیه‌ده (کوسو) جزیره‌سنك (ساچون) ایالتنده ساحل غربی قربنده و ′٢٥ °٣١ عرض شمالیده برشهر اولوب، ٥٩٥ ٣١ اهالیسی واردر .

قاسرس (Caceres) اسپانیه‌نك استرمادوره خطه‌سنده ومادریدك ٢٧١ کیلومتره غرب جنوبیسنده ایالت مرکزی برقصبه‌اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی، عربلردن قالمه بعض بیوك ابنیه‌سی وبرجسیم هیکلی حاوی برواسع میدانی واردر . قصبه‌نك اسکی قسمی وقلعه‌سی برتپه‌نك اوزرنده اولوب، یکیسی تپه‌نك اتکنده نصف دائره شکلنده‌در .

— قاسرس ایالتی استرمادوره خطه‌سنك نصف شمالیسندن عبارت اولوب ، شمالاً سالامانقه، شمال شرقی طرفندن آویله ، شرقا

تولـده ، جنـوباً باداپوز ایالتـلریله ، غربا دخی پورتکیز حدودیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹ ۸۶۳ مربع کیلومتره اولوب، ۳۲۹ ۷۹۳ اهالیسی واردر. ایالت ۱۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۲٤ ناحیه‌یی حاویدر. شمال جهتنده غردوس وغاته، جنوب جهتنده دخی غوآدالوپه وسان‌پدرو سلاسل جبالی ممتد اولوب ، بونلرك اتکاری وشعبه‌لری ایالتك اورته‌سنه طوغری ممتد اولمغله ، اراضیسی طـاغلقدر . ایالتـك اورته‌سـندن شرقدن غربه (تاج) ایرماغی آقوب، مذکور سلسـله‌لردن اینن چایلری دخی طـوپلار . نهر مذکور ایالتی ایکی‌یه بولوب، نصف شمالیسی دها مرتفع ودها طاغلق ایسه‌ده، اکثرطرفلری اورمانلرله مستور، ومیاه جاریه‌سی وباغلریله میوه‌دار آغاجلری دهـا چوقدر ؛ نصف جنـوبیسی ایسه دهـا باصیق اولدیغی حالده ، اکثر طرفلری چیلاق وحزین منظره‌لی اولوب ، آنجـق اراضئ مزروعـه‌سی وحبوبات محصـولاتی دها زیاده‌در . شمـالده‌کی طاغلرك ذروه‌لری همان سرمدی قارلرله مستور اولوب، الك یوکسکی ۲۶۵۰ متره ارتفاعنده‌در . جنوبده‌کیلردن الك مرتفعی ایسـه ۱۵۵۹ متره یوکسکدر . شمالدن اینن انهـارك الك بیـوکلری آویلا ایالتندن‌کلن (تیتار) ایله سالامانقه ایالتندن کلن (آلاغون) نهرلریدر . بونلرك ایکنجیسی (القنطره) دینمکله مشهور کوپرینـك اوست طرفنده تاج ایرماغنه دوکیلور. جنوبدن ایننلرك الك بیوکلری‌ده (آلمونته) و (سالور) در . هواسی ارتفاعه تابع ایسـه‌ده ، یازین عمومیت اوزره پك صیجـاق وقیشین اولدقجـه ملایمدر . حتی بعض محفوظ دره ووادیلرنده پورتقال ولیمون واکثر بایرلرنده زیتون آغاجلری کوزل میوه‌لر ویرر . آنجـق هوا پك سریع التحـول اولوب، کوندوز ایله کیجه آره‌سـنده‌کی فرق دخی زیاده اولدیغنـدن ، اکثر طرفلرنده نوبتـلی صیتمـه‌لر اکسیك اولماز . طوپراغی پك منبت ایسـه‌ده ، اراضی اغنیانك مالی اولوب، کویلیلر کونده‌لکجی اولدقلرندن ، وهر ایکی طرف اصـلاح اراضی‌یه چالیشمیوب، آز زحمتله استفاده‌یه چالیشدقلرندن، زراعت پك مهمـلدر ؛ واکثر اراضی مرعی کبی قوللانیلوب، قیون، صیغیر وخرکلـه‌لریله طوموز سوریلری پك چوقدر. معادن واحجارك اکثری موجود ایسه‌ده ، اخراج اولنانلری پك آزدر . میاه معدنیه‌سی وایلیجه‌لری‌ده چوق اولوب ، الك مشهورلری (بانیـوس) و (بروزاس) در. صنایع محلیه پك کری اولوب ، یوکدن بعض قبا منسـوجاتله معمولات دباغیه و صـابون و چناق چوملك کبی شیلر اعمـالندن عبارتدر . تجـارت ومعارف دخی پك کریدر . اهالیسندن پورتکیز حدودنده قچاقچیلق ایدنلر پك چوقدر . اهالیسی پك فقـیر اولـدقلری حالده ، عمـومیت اوزره مهمانپرور، جسور وناموسلی آدملردر .

قاسرس نوئوا { (Caceres Nueva) فیلیپینه جزایرینك الك بیوکی اولان لوسون جزیره‌سنك جنوب جهتنده ومانیـله‌نك ۲۸۰ کیـلومتره جنوب شرقیسـنده اوله‌رق (ناغه) نهری اوزرنده و بونك (سان میکل) قوینده‌کی منصبندن ۱۵ کیلومتره‌یوقاریده واقع ایالت مرکزی منتظم بر قصبه اولوب ، ۱۲۰۰۰ اهالیسی واردر .

قاسقاد رانجه { (Cascade Range) یعنی «شلاله‌لر سلسله‌سی» آمریقای شمالینك سـاحل غربیسی بوینجه شمالدن جنوبه ممتد برسلسـلهٔ جبال اولوب ، سـاحلدن آشاغی‌یوقاری ۲۰۰ کیلومتره ایچریده اوزانیور. ممالك مجتمعه داخلنده °٤١ ایله °٤٢ عرض شمالی آره‌لرنده و (شاسته) طاغنك شمالنده (سیرانواده) یعنی « قارلی طـاغلر » سلسله‌سندن (قلامات) وادیسـیله آیریلوب ، شمـاله طوغری اوزانیر ؛ واورغون جمهوریتی ایچنده ′٤٥°٤٥ عرض شمالیده (قولومبیا) ونام دیکرله (اورغون) ایرماغنه کچیـد ویره‌جـك صـورتده اکیلوب ، بر بوغاز تشـکیل ایتدکدن صکره ، ینـه یوکسـلوب ، (واشینغتون) جمهوریتی شق ایله ، °٤٩ عرض شمـالیده انکلتره‌یه تابع (دومینیون) حدودینـه واصل اولور. دومینیون داخلنده سلسلهٔ مذکوره غربه برآز میلانله شماله طوغری اوزانه‌رق °٦٠ عرض شمالی‌یه قدر واصـل اولور . الك یوکسـك ذروه‌لری ممـالك مجتمعـه‌ده اولوب ، بونلرك الك یوکسکی ٤٣٩٢ متره ارتفاعی اولان (تاشومه)

ذروه‌سیدر. دومینیونده‌کی تپه‌لری ایسه ۲۲۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز. هر ایکی مائله‌سندن برچوق نهرلر اینوب، غرب طرفندن اینلر طوغریدن بحر محیط معتدله و شرق طرفندن اینلر بحر مذکوره منصب مذکور (قولومبیا) ایله (فراسر) ایرماقلرینه وبعض کوللره دوکیلور.

قاسقاسکیه { (Kaskaskia) آمریقای شمالیده ممالک مجتمعه‌نك ایلینویس جمهوریتنده بر نهردر، که (اسپرینغفلید) ك تقریباً ۷۰ کیلومتره شرق شمالیسنده نبعان ایله، جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، (میسیسیپی) ایرماغنه تقرب، و۲۰ کیلومتره قدر نهر مذکورله متوازیاً جریان ایده‌رك، ٤۰۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، همنامی اولان قصبه‌نك یاننده صولدن نهر مذکوره منصب اولور. مجراسنك بتونی سیر سفائنه صالح اولوب، اطرافی منبت و محصولدار وکمور معدنلرینی حاوی معمور یرلردن عبارتدر. مجراسی اوزرنده برچوق قصبه‌لر بولنیور. صاغ وصولدن برچوق چایلر آلیر.

قاسل { (Cassel) آلمانیه نك غرب جهتنده وبرلینك ۳۷۸ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (وسر) ایرماغنه تابع (فولده) نهری اوزرنده وشایان تصور تپه‌لرله محاط کوزل بروادی ایچنده (هسه) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ۷۲ ٤٦۱ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، صنایع مکتبی، دارالمعلمین، ۱۰۰ ۰۰۰ ی متجاوز جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، رصدخانه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، تیمارخانه‌سی، متعدد جمعیات علمیه‌سی، برقاچ مصنع سرایی وسائر ابنیهٔ عالیه‌سی، نهرك اوزرنده کوزل برکارکیر کوپریسی، متعدد میدانلری وهیکللری، واسع ومنتظم سوقاقلری، خارجده کوزل کوشك وباغچه‌لری وسائر آثار عمرانی واردر. شهر اوچ قسمدن مرکب اولوب، برینه اسکی، برینه یوقاری یکی ودیکرینه آشاغی یکی قاسل نامی ویریلیور. شهرك ٤ کیلومتره غربنده (ویلهلمسهوهه) سرای مشهوری بولنیور.

قاسل { (Cassel) فرانسه‌نك (نور) یعنی شمال ایالتنده (هازبروق) قضاسنده وهازبروقك ۱٤ کیلومتره شمالنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٤۲٦۰ اهالیسی، صابون، دانتله، چوراب و سائره فابریقه‌لری وحیوانات تجارتی واردر.

قاسم { فخر کائنات (صلی الله علیه وسلم) افندمزك اولاد ذکورینك برنجیسی اولوب، حضرت خدیجه (رضها) دن طوغمش؛ وکوچك یاشده اوائل نزول وحیده مکهٔ مکرمه‌ده ارتحال ایتمشدر. ارتحالنده‌کی سنی حقنده اختلاف اولوب، بعضلری یدی کونلك وبعضلری بر ایکی ویا زیاده یاشنده‌وفات ایتدیکنی روایت‌ایتمشلردر. رسول‌الله (صلی الله علیه وسلم) افندمز بونك اسمیله (ابوالقاسم) تکنی بیورمشلردر.

— صحابه‌دن‌دخی بواسمله‌برقاچ‌ذات‌مذکوردر.

قاسم { ایران شعراسندن بروجه‌آتی برقاچ ذاتك اسم ومخلصیدر:

برنجیسی قاسم جنابذی، که اعاظم ساداتدن عالم وفاضل برذات اولوب، شاه اسماعیل صفوی زماننده یاشامش؛ وشاه مشارالیهدن چوق التفات وانعام کورمش ایدی. «شاهنامه»، «شاهرخ نامه»، «لیلی ومجنون»، «خسرو وشیرین»، «کوی وچوکان» عنوانلریله منظومه‌لری وسائر مثنویاتی واردر. شو بیت «لیلی ومجنون» منظومه‌سندندر:

شد ساعد سیم نازنینش
چون نال قلم درآستینش

— ایکنجیسی (میر ابو القاسم فندرسکی) استرآباد مضافاتندن (فندرسك) قریه‌سندن اولوب، علوم حکمیه‌ده عصرینك فریدی ایدی. ایران وهندستانده سیاحت ایدوب، سلاطین وامرا طرفندن اکرام وتعظیم کورمش؛ ومع‌هذا درویشانه یاشایشدن واز کچمه‌مش ایدی. علوم حکمیه‌یه دائر برقاچ رساله‌سی وازآن جمله «رسالهٔ صناعیه» عنوانیله براثری وبعض اشعاری واردر. شو برقاچ بیت اونکدر:

چرخ با این اختران نغز وخوش زیبا ستی
صورتی در زیر دارد هرچه در بالا ستی
صورت زیرین اکر با نردبان معرفت
جانب بالا رود با اصل خود یکتاستی
این سخنرا در نیابد هیچ فهم ظاهری
کر ابونصر ستی وکر بوعلی سینا ستی

— اوچنجیسی (میر ابوالقاسم) فارسده‌کی بیضاء شهرندن ایدی. شو بیت اونکدر :

روشن دل از محبت شاه ولایتم
در نجف شود زصفا سنك تربتم

— دردنجیسی (میر محمد) ری قصبه‌سندن اولوب ، اکبر شاه زماننده هندستانه رحلتله، شاه مشارالیهك نوازشنه نائل اولدقدن صکره ، وطننه عودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

هیچ جا خاطر شوریده‌ام آرام ندید
همه آفاق مکر بهر دل من قفس است

— بشنجیسی کاشانلی اولوب، اهل شیرازی ایله مناسبتی وار ایدی . شو بیت اونکدر :

آن راکه ردکنیم شود رد کائنات
مردود بارکاه دل ما کسی مباد

— آلتنجیسی (سید قاسم علی) هندستانده سید غوث کوالیاری اولادندن اولوب ، انکلیز حکومتی طرفندن فرخ آبادده مأمور بولنیوردی. شو برایکی بیت اونکدر :

دل می طپد اوخبر ندارد
عشقم اثری مکر ندارد
آن کیست درین زمان که قاسم
سر دارد و درد سر ندارد

— یدنجیسی (سراج الدین) خوشکو شعرادن اولوب، شو بیت اونکدر :

آمدی میخواستم عرض تمنایی کنم
شوق چندان شد هجوم آورکه کویائی نماند

قاسم آباد { ایرانك خراسان ایالتنده ومشهدك شمال غربیسنده (هریرود) ه تابع (کشف رود) ك نبعان ایتدیکی بطاقلق قربنده و (طوس) شهر شهیرینك خرابه‌لری یاننده بر قصبه اولوب، ایرانك اك مقبول دوه‌لرینی یتیشدیرر برکرد عشیرتیله مسکوندر .

— ینه ایرانك مازندران ایالتنده وبرفروشك ٢٥٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق بحر خزر ساحلنده دخی بو اسمله برقصبه واسکله واردر .

قاسم آرسلان { ایران شعراسندن مشهدلی اولوب، هندستانه سیاحتله اکبر شاهك اکرامنه مظهر اولمش، و ٩٩٥ ده وفات ایتمشدر . مرتب دیوانی وار ایمش . اشعارینه دسترس اوله‌مدق .

قاسم آمدی { اون برنجی قرن هجری علماسندن و مشاهیر خطاطینندن اولوب ، وطنی اولان دیاربکردن درسعادته ورودله ، طریق علمیده طی مراتب ایدوب، استانبول پایه‌سنه نائل اولمش، و١٢٠٤ ده وفات ایتمشدر . بربرنج دانه‌سی اوزرینه خط غباریله اخلاص شریف یازدیغندن، (غباری) لقبیله مشهوردر . سیادت دعواسنده ایدیسه‌ده، نسبی مجهولدر .

قاسم اکبرآبادی { هندستان شعراسندن اولوب ، آکره‌ده نشأت ایتمش ؛ وافغانستان حاکمی دوست محمد خانك اوغلی اکبر خان نامنه « ظفرنامهٔ اکبر خانی » عنوانیله فارسی بر منظومه یازمشدر ، که بونده انکلیزلرك کابل سفرندن‌دخی بحث ایدیور . بو منظومه‌یی ١٢٦٠ ده اکمال ایتمشدر . اشعارینه دسترس اولنه‌مدی .

قاسم انوار { (سید صفی الدین) مشاهیر شعرادن واعاظم صوفیوندن اولوب ، تبریزده نشأت ایتمش ؛ وشیخ صدرالدین اردبیلی‌یه انتسابله ، طریق تصوفه داخل اولدقدن صکره ، کیلان و قزوین جهتلرینه عزیمتله ، عبادت وریاضت وارشادله اشتغال ایتمش؛ وبعده خراسان و هراته واروب ، اوراده اکابرك کندیسنك صحبتنه زیاده میل ورغبت ایتملری یرلی علما ومشایخك حدتنی موجب اولوب ، شهر مذکورده حکم سورمکده اولان شاهرخ سلطانی کندیسندن وهمه صوقغله ، هراتی ترك ایتمسی طولاییسیله کندیسنه تکلیف اولنمش ایسه‌ده ، دیار مسلمیندن تبعیدی موجب اوله‌جق برحرکتده بولنمدم دیه‌رك، حرکتدن امتناع ایتمش؛ وشاهرخ جبر استعماله راضی اولمدیغندن ، نهایت شهزاده بایسنغر صاحب ترجمه نك یاننه کیده‌رك ، شیخ

کندیسنك هراتدن اخراجی مسئله‌سنه نقل کلام ایدنجه ، بایسنغر : سز نیچون کندی سوزکزله عمل ایتمیورسکز دیه‌رك سیدك شو بیتنی اوقومش :

قاسم سخن کوتاه کن بر خیز وعزم راه کن
سکر بر طوطی فکن مردار پیش کرکسان

قاسم بونی ایشیدنجه ، بر شیٔ سویلمکسزین ، همان حاضرلنوب ، هراتدن چیقمش ؛ وبر مدت بلخ وسمرقندده اکلندکدن صکره ، بتکرار هراته کلوب ، برخیلی وقت اقامت ایتمش ؛ وبعده وطننه عودت ایتمك اوزره ، یوله چیقوب ، اثنای راهده جام قربنده (خرجرد) قریه‌سنده بر باغه اوغرامغله ، آب وهوا وموقعنی زیاده بکندیکندن ، صاحب باغله اویوشوب ، برمدت اوراده قالمغه قرار ویرمش ؛ ومریدانی کندیسنه او باغی صاتین آلوب ، بر مسکن دخی بنا ایتدیرملریله ، بقیهٔ عمرنی اوراده کچیروب ، ٧٣٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمش ؛ وباغك ایچنده دفن اولنوب ، بعده علیشیر نوایی مرقدی اوزرینه مکمل برتربه بنا ایلمشدر . « انیس العاشقین » عنوانیله مختصر برمنظومه‌سی وخیلی اشعار عارفانه‌سی واردر . شو مطلع اوجمله‌دندر :

رندیم وعاشقیم جانسوز وجامه چاك
با دولت غم تو زفکر جهان چه باك

قاسم بازار { هندستانك بنکاله خطه‌سنده راجیماهی ایالتنك مرشد آباد سنجاغنده ومرشد آبادك اتصالنده برقصبه ودها طوغریسی شهر مذکورك برمحله‌سی اولوب ، ٣٣٦٠ اهالیسی واردر ، وایپك منسوجاتیله مشهوردر .

قاسم برید { هندستانك دکن خطه‌سنده برید شاهان دولتنك مؤسسی اولوب ، عن اصل برترك ویا کرجی کوله ایکن ، دکن حاکمی محمود شاه ثانینك وزیری اولمش ؛ ورتق وفتق اموری الینه آلوب ، نهایت ٨٩٨ تاریخنده اعلان استقلال ایلمش ایدی . اون ایکی سنه حکومت سوروب ، ٩١٠ ده وفات ایتمشدر . اوغلی امیر برید احمد آبادی دخی محمود شاهدن اخذ ایله ، مرکز اتخاذ ایتمش ؛ وبونك اوغلی برید شاه عنوانی آلمشدر . قاسم بریدك نسلندن کندیسیله برابر یدی کشی حکم سورمشدر .

قاسم برید ثانی { آنفاً بیان اولنان برید شاهان دولتنك بشنجی حکمداری اولوب ، ٩٧٧ تاریخنده احمد آباد بیدار تختنده برادری ابراهیم برید شاهه خلف اولمش ؛ واوچ سنه حکومت سوردکدن صکره ، وفات ایدوب ، اوغلی علی برید شاه ثانی خلفی اولمشدر .

قاسم بك { قرهمان اوغللرینك اخیری اولوب ، دیارقرهمانك فتحندن صکره ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده عصیان ایتمکله ، صدر اعظم اسحق پاشا عسکر سوق ایدوب ، کندیسنی مغلوب وممکلتی یکیدن ضبط ایتدیکی حالده ، وندیك دونماسنه التجا ایتمش ؛ وسلطان بایزید خان زماننده یکیدن عصیان ایدوب ، سلطان جم دخی معاونت ایتمش ؛ ونهایت ٨٨٨ تاریخنده وفات ایدوب ، بونکله قرهمان اوغللری سلاله‌سی منقرض اولمشدر .

قاسم بن الحسین { (ابوشجاع بن الطوابقی) مشاهیر شعرادن اولوب ، بغدادلی اولدیغی حالده ، موصل ودیار بکر طرفلرینه سیاحتله ، ملوك واصحابی مدح ایلمش ؛ و ٥٧٦ تاریخنده وفات ایتمشدر . شو برایکی بیت اونکدر :

قدمت تهز قوامها یوم النقا
فتساقطت خجلاً غصون البان
وبکت خجاذبها البکاء بمقلتی
فتمثل الانسان فی انسان
واحبکم واحب حبی فیکم
واجل قدرکم علی انسانی

قاسم بن سلام { (ابو عبید) مشاهیر علما و ادبادن اولوب ، فقه وحدیث وتفسیر وادبیاتده عصرینك فریدی ایدی . پدری هراتده رومی الجنس برکوله اولوب ، صاحب ترجمه اوراده طوغمش ؛ وافندیسنك اوغلیله برلکده اوراده تحصیل ایدوب ، بعده عراقه

ورودله ، ابو زید انصاری ، ابو عبیده معمر بن۔ المثنی ، اصمعی ، ابن الاعرابی ، کسائی وفراء کبی مشاهیردن تحصیل ادب ایتمش ؛ وبعده تدریس وتألیفه باشلایوب ، یازدیغی کتابلره مقابل عبدالله بن طاهر طرفندن بیوك جائزه‌لره ومقنن معاشه نائل اولمشیدی. ٢١٩ تاریخنده ایفای حج ایچون حجازه کیدوب، کوردیکی برؤیا اوزرینه اوراده قالمش ؛ و ٢٢٢ ویا ٢٢٣ ده مکهٔ مکرمه‌ده وبر روایتده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایتمشدر. یکرمیدن زیاده تألیفات مهمه ومعتبره‌سی اولوب ، باشلیجه۔ لری : « الغریب المصنف » ، « الامثال » ، « معانی الشعر »، « المقصور والممدود »، « المذکر والمؤنث »، « کتاب النسب »، « کتاب الاحداث »، « ادب القاضی » ، « عدد آی القرآن والایمان والنذور والحیض »، « کتاب الاموال» وسائره‌در. طرسوسده اون آلتی سنه قاضیلق ایتمش اولدیغی دخی مرویدر .

قاسم بن محمد { (بن ابی بکر الصدیق رضهم) کبار تابعیندن ومدینهٔ منوره‌ده ظهور ایدن فقهاء سبعه‌دن اولوب، صحابهٔ کرامدن برچوق ذواته یتیشه‌رك، کندیلرندن روایت ایتمش؛ وکندیسندن دخی کبار تابعیندن برچوق ذوات روایت ایتمشلردر . تقوی وورعده دخی زمانك فریدی ایدی . والده‌سی یزدجردك قیزی اولمغله، امام زین‌العابدین (رضه) حضرتلریله تیزه زاده ایدیلر. ١٠١ ویا ١٠٢ تاریخنده مکه ایله مدینه آره‌سنده واقع (قدید) قریه‌سنده وفات ایتمشدر. وفاتنده یتمش یاشلرنده ایدی .

قاسم بن محمد { (علم‌الدین ابو محمد بن۔ العدل بهاءالدین البرزا۔ لی الاشبیلی) مشاهیر علمادن وائمه‌دن اولوب ، ٦٦٥ تاریخنده اندلسك اشبیلیه شهرنده طوغمش؛ واوراده تحصیل علوم ایدوب ، استماع حدیث ایچون ، دور بلاد ایده‌رك ، شام وحلب وحجازه قدر کلمش ؛ وبعض مدارسده تدریس وافاده ایله وتألیف وتصنیف ایله امراراوقات ایدوب، ٧٣٦ تاریخنده ٧٤ یاشنده وفات ایتمشدر. حدیثه دائر اولان تألیفاتندن بشقه، ابن شامه‌نك تاریخنه ذیل اولمق اوزره ، بش جلد اوزره برتاریخ یازمشدر. کندی خطیله برچوق کتابلر یازمش ، وبرچوق مجلدات دخی طوپلامش اولمغله ، وفاتنده وقف ایتمشدر .

قاسم پاشا { (کوزلجه —) قانونی سلطان سلیمان‌خان دوری وزراسندن اولوب ، ٩٢٩ تاریخنده مصر والیسی اولمش ایسه‌ده، عقیبنده احمد پاشانك تعیینی لازم کلمکله، صاحب ترجمه درسعادته عودت ایتمش ؛ واحمد پاشانك وقوع بولان خیانتی اوزرینه ، سنهٔ مزبوره‌ده ثانیاً والئ مصر اولوب ، بودفعه یدی آی والیلك ایتمش ایسه‌ده ، احوال مصر بك قاریشیق اولدیغندن ، صدر اعظم ابراهیم پاشانك بالذات عزیمتی اقتضا ایدوب، قاسم پاشا قالدیرلمش؛ ودرسعادته عودتندن صکره وزیر ثانی اولوب ، سلطان سلیمان خانك مجارستان سفرینه عزیمتلرنده قائمقام اولمش ؛ وبعده موره والیسی اولوب ، ناپولیده وندیکلیلرله خیلی وقت اوغراشمشدر . ترسانه‌نك اوست طرفنده‌کی قاسم پاشا محلهٔ کبیره‌سی بونك اسمیله تسمیه اولنمشدر .

— ینه قانونی سلطان سلیمان خان دوری وزراسندن دیکر بر قاسم پاشا دخی واردر ، که بادشاه مشارالیهك مغنیسا متصرفلغنده معیتلرنده دفتردار اولوب ، جلوس همایونلرینی متعاقب وزارت پایه‌سیله قدری برتر اولمش ؛ وبرچوق خدماتدن صکره ، آرزوسی اوزرینه ، مستوفی معاش ایله تقاعد اولنمش ایدی .

قاسم دیوانه { او ایکنجی قرن هجری ایران شعراسندن اولوب، دیوانی وار ایمش.

قاسم شیرازی { ایران شعراسندن اولوب ، تیمورلنك فتوحاتی مبین « تمورنامه » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر .

قاسم شیرازی { ایران مشاهیر خطاطین وشعراسندن اولوب ، رساملقده دخی مهارتی وارایدی. قوهٔ حافظه‌سی بك‌زیاده اولوب، براوقویشده اوتوز بیتی حفظ

ایتدیکی مرویدر. ۹٤٧ ده وفات ایتمشدر. شاه شجاع نسلندن اولدیغنی ادعا ایدرمش.

قاسم علی { ایران شعراسندن اولوب، طوسلیدر. شوبیت اونکدر:

چو تویی نبوده هرگز بوفا ومهربانی
بتوهیچ کس نماند تو بهیچ کس نمانی

قاسم غباری { [« غباری » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قاسم قادری { (شیخ —) هندستانك مشاهیر مشایخندن اولوب، تربه‌سی (چونار) ده زیارتگاه انام واتصالنده‌کی خانقاه بك معموردر. قاسم سلیمانی دخی دیمکله معروفدر. اوغـلی بالاپیر دخی مظنه‌دن اولوب، قنوجـده مدفوندر.

قاسم کاهی { (مولانا ابوالقاسم نجم‌الدین کابلی) ایران مشـاهیر شعراسندن ومولانا عبد الرحمن جامینك شاکر-دانـدن اولوب، پدری امیر تیمـورك اردوسی معیتنده بولنمش؛ وکندیسی کابلده طوغمشـدر. همایون شـاهك برادری میرزا کامرانك معیتنده حجه کیدوب، هراته عودتله، میرزای مشارالیهك وفاتندن صکره، ۹٦٤ تاریخنده هندستانه رحلتله، اکبر شـاه زمانـنـده برمدت بنارسـده وبعده آکره‌ده اقامت ایده‌رك، ۹۸۸ تاریخنده، ۱۱۰ یاشـنده اولدیغی حالده، اوراده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جمله‌ٔ اشعارندندر:

بزن برسـینهٔ من خنجری چند
زرحمت بر دلم بکشادری چند
وفا ناید دلا از تنـك چشمـان
مسلمـانی مجو از کافری چنـد

قاسموف { (Kasimof) روسـیه‌نك وسطلرنده واقع (ریازان) ایالتنده وریازانك ۱۱۰ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (وولغـا) یه تابع (اوقه) نهرینـك صول کنارنده قضـا مرکزی برقصبه اولوب، ۱٤۱۰۰ اهـالیسی، دباغخانه‌لری، اپ، کچی قیلندن چول وقویون دریسندن کورك معمولاتی واردر. اون‌دردنجی قرن میلادیده (غوروودچ) اسمیله تأسیس اولنـوب، ۱٤٥۲ ده تاتار رؤساسندن قاسم‌خانه ترك اولنمغله، بونك طرفندن تشکیل اولنان خانلغه مرکز اتخـاذ اولنمشدی. او وقتدن قالمه بعض جوامع شریفه وسـائر مؤسسات اسـلامیه خرابه‌لری واردر. اهـالیسی تاتاری الاصل اولوب، برمحله‌سی الیوم اهـالئ اسلامیه ایله مسکوندر. قضاسنك ۱۲٦۰۰۰ اهالیسی اولوب، ۵۰۰۰ دن زیاده‌سی مسلمدر.

قاسمی { ایران شعراسندن بروجه‌آتی بر قاچ ذاتك مخلصیدر:

— برنجیسی قاسمئ جنـابذی‌که « قاسم » ماده‌سنده ذکر اولندی.

— ایکنجیسی صاحب تونی،که عن‌اصل هراتلی ایکن، (تون) قصبه‌سنه انتقال، واوراده وفات ایتمشدر. طقوزنجی قرن هجریده یاشامشـدر. درویش مشربلی بر شاعر ماهر ایدی. (تون) فارسیده کلخان دیمك اولدیغندن، شو بیتی قصبهٔ مذکوره‌یه هجرتی حقنده سویلمشدر:

از همت بلنـد نباشـدکه قاسمی
شهر هری کزارد وقانع بتون شود

— اوچنجیسی (مولانا مجد الدین) خراسانده‌کی خواف قصبه‌سندن اولوب، ابتدا هراتده اقامت، بعده سیستـانه عزیمتله، فره‌ده وفات ایتمشـدر. شیخ سعدئ شیرازینك کلستانی طرزنده « روضة الخلد » عنوانیـله برکتاب یازمشدر. شو رباعی اونکدر:

پیوسـته بیاد لعل شـیرین فریاد
میـکرد زتلخکامئ خـود فریاد
جان داد نیافت کان دل از شیرین
شیرین میکـفت وجان شیرین میداد

— دردنجیسی عن اصل اردسـتانلی اولوب، اصفهانده وفات ایتمشدر. شوبیت اونکدر:

خوش آن غضب‌که همان لحظه بیکناهئ من
شـود عیان ودرآیی بعذر خـواهئ من

— بشنجیسی (شیخ ابوالقـاسم بن ابی حامد) کازرونلی اولوب، ملامیرزاجانك شاگردانندندر. شوبیت اونکدر.

زاجزای وجودم هریکی درد دکر دارد
طبیب درد مند ازمن کدامین‌درد بردارد

قاسه { (Kassa, Kaschau) وآلمانجه‌قاشاو مجارستانك شمال جهتنده وپشته‌نك تقریباً ۲۰۰ کیلومتره شمال شرقیسنده (آباوئ تورنه) ایالتنك مرکزی برشهراولوب، ۲٦۱۰۰

اهالیسی ، آقادمیاسی ، قتولیك پاپاسلرینه مخصوص مدرسه‌سی، حقوق مکتبی وسائر مکاتب عالیه‌سی، کتبخانه‌سی ، تجارت اوطه‌سی ، تیاتروسی ، متعدد مصنع کلیسالری ، ایج یاغی ، کاغد ، باروت ، چوخه وسائره فابریقه‌لری ولهستانله ایشلك تجارتی واردر.

قاسیتریده { (Cassitrides) « قلای آطه‌لری » دیمك اولان بو اسم یونان قدیم جغرافیونی طرفندن آوروپانك غرب شمالی طرفلرنده برطاقم جزایره ویرلمشدر، که بو آطه‌لره ابتدا فنیکه‌لیلر ، بعده قارتاجلیلر ونهایت روماليلر يناشوب ، قلای اخراج ایتمشلردر . انکلتره‌نك جنوب غربی کوشه‌سی قارشیسنده (سورلینکه) آطه‌لری اولدقلری مظنون ایسه‌ده ، بونلرده شمدیکی حالده مذکور معدندن اثر یوقدر.

قاسیکاره { (Cassiquiaré) آمریقای جنوبیده (ونزوئله) نك جهت جنوبیه‌سنده برنهر ودها طوغریسی طبیعی برجدول اولوب ، (اورنوق) ایرماغندن منبعندن تقریباً ٣٠٠ کیلومتره آشاغیده‌برقول صورتنده آیریله‌رق (آمازون) ایرماغنه تابع (ریونغرو) نهر عظیمنه دوکیلور . بو ایکی جسیم ایرماق آره‌سنده کوزل برطریق اختلاط آچوب ، درینلکی دخی حد وسطی اوزره ١٠ متره قدر ایسه‌ده ، هر موسمده سیر سفائنه صالح دکلدر .

قاسینو { و نام دیکرله سان جرمانو (Cassino, San Germano) ایتالیانك جنوب جهتنده تره‌دی‌لابور ایالتنك‌سوره ایالتنده‌وسوره‌نك ٤٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب ، ٥٤٧٠ اهالیسی واوسطنده‌کی طاغده‌سنت‌بنوآ طرفندن آپولونك عبادتنه مخصوص برمعبد خرابه‌لری یرینه یاپلمش مشهور برمناستری واردر .

قاسینی { (Cassini) مشاهیر هیئت شناساندن اولوب ١٦٢٥ ده نیسه جوارنده طوغمش ؛ وبولونیه دارالفنوننده هیئت معلمی اولوب، بولونیه سناتوسی وپاپاطرفندن بعض فنی و سیاسی مأموریتلره تعیین اولندقدن صکره، فرانسه‌یه جلب‌اولنه‌رق، پارسده‌یرلشمش ؛ ومشتری وزحلك بر چوق پیکارینی کشف ایله، مشتری ومریخ‌وزهره‌نك‌کندی محورلری اوزرینه اولان حرکتلرینی تعیین ایتمش ؛ و برطاقم ازیاج ایله هیئته متعلق بعض آثار معتبره براقمشدر . ١٧١٢ ده ٨٧ یاشنده وفات ایتمشدر. — اوغلی وتوروونی دخی علم هیئته انتسابله فرانسه رصد خانه‌سنك اکالنه ومملکت مذکوره‌نك طول وعرضلرینی تعیینله خریطه‌سنك اتمامنه دخی خدمت ایتمشلردر .

قاسیوس { (Cassius) اسکی روما مشاهیرندن اوچ ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (قاسیوس ویسلینوس) اوچ دفعه قونسلوس اولوب، بعض غالبیتلره‌ده نائل اولدقدن صکره ، کندیسی زادکاندن اولدیغی حالده ، اراضیٔ مضبوطه‌نك عوام اهالی ایله متساویاً تقسیمنی تکلیف ایتدیکیچون ، سناتو طرفندن اتهام اولنه‌رق ، میلاددن ٤٨٦ سنه اول (تارپلیان) قیاسندن اوچوریله‌رق ، اتلاف اولنمشدر .

— ایکنجیسی (قاسیوس‌اوتکینوس) سردارلردن اولوب ، قراسوس ایرانیلره مغلوب اولدقده ، کندیسی سوریه‌یی محافظه ایده‌بیلمش ایدی . بعده پومپیوس ایله قیصر آره‌سنده ظهور ایدن محاربهٔ داخلیه‌ده برنجینك طرفنی التزام ایدوب ، قیصرك الینه اسیر دوشدیکی حالده ، عفو اولنمش ایکن ، صکره بروتوسك همشیره‌سنی تزوجله ، بونکله ودیکر بعض آدملرله بالاتفاق ، قیصری قتل ایتمش ؛ و بعده افریقه‌یه کچمش ایسه‌ده ، اوراده طیانه‌میوب ، آسیایه صوروله، اوراده کلیتلی عسکر تدارك ایده‌رك ، ماکدونیه‌ده بروتوس ایله برلشمش ؛ وقبل المیلاد ٤٢ تاریخنده فلبه‌جك اووه‌سنده آنتوآن ایله اوقتاویوك عسکریله محاربه ایدوب ، مغلوب اولنجه، کندینی اتلاف ایتمشدر . کندیسنه روما مشاهیرینك اخیری نظریله باقیلیور .

— اوچنجیسی (آویدیوس قاسیوس) ینه سردارلردن اولوب ، مارق اورل طرفندن سوریه‌ده‌کی اوردونك قیادتنه تعیین اولنمغله، ١٦٣

تاریخ میلادیسنده ایران عسکرینه غالب کلنجه، کسب غرور ایدوب، ۱۷۵ ده اردوسنه کندینی ایمپراطور طانیتمش ایسه‌ده، اوچ آی صکره وفات ایتمشدر.

قاسیوپه { (Cassiopée) اساطیر یونانیه‌یه کوره کویا حبش حکمداری (کفیا) نك زوجه‌سی اولوب، (تیریده) تعبیر اولنان دکیز پریلرینه قارشی حسن وجمالده ادعای رقابته قالقیشدیغندن، دکیز الهی زعم اولنان (نپتون) غضبه کلوب، دکیزدن بر طاقم جانورلر اخراجله مرقومه‌نك ملکنی تخریب، وکندیسنی قیزی (آندرومده) یی دخی بو جانورلره آتمغه مجبور ایتمش؛ وبعده کندیسی کویا بر برج سمایه تحویل اولنمش، که برجیدر.

قاسیون { (Casius Mons) دمشق‌شامك اوستنده یعنی غربنده ممتد اولان برطاغ اولوب، مقامات ومقابر صلحاسی ومغاره وسائر غرائبی چوق اولمغله، اسکیدن بری نظر قدسیتله باقلمقده‌در.

قاش { قونیه ولایتك تکه سنجاغنده وآنطالیه‌نك ۶۲ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق اورمانله مستور تپه‌لرله محاط براووه‌ده ودمیر صویك کنارنده کائن قضا مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی، ۱۰ جامع ومسجدی و ٤ مکتب ابتدائیسی واردر. — قاش قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای غرب جنوبیسنده مثلث الشکل بربر اولوب، شرق شمالی جهتندن ینه اوسنجاغك المالی قضاسیله، غرباً آیدین ولایتك منتشا سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله محاطدر. قضا ۶۵ قریه‌یی حاوی‌اولوب، ۲۲۸ ء ترکجه لسانیله متکلم روم (؟) وقصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ۲۹۰۰۰ اهالیسی واردر. اراضیسی ٤۸ ۷ : ۶۵۰ دونمدن عبارت اولوب، نصفی مزروع ونصف دیکری غیر مزروعدر. قضانك شمال وشرق طرفلری طاغلق اولوب، اکثر طرفلری اورمانلرله مستوردر. اورته طرفی ایسه واسع براووه تشکیل ایدوب، ایچندن دمیر صو نهریله دیکر برقاچ چای آقار. هواسی معتدل وصاغلام وطوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، مصر، نخود وسائر حبوباتله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور. اهالیء اسلامیه‌سی زراعتله وخرستیانلری تجارت وصنعتله اشتغال ایدر. اخراجاتی (قالیماکی) اسکله‌سندن و (میره) لیماننددن چیقوب، اوراره ایکی هفته‌ده‌بر برانکلیز واپوری دخی یناشیر. اهالیسی بیننده (صاری کچیلی)، (حساملی) و (طاغلی) عشیرتلری دخی بولنوب، بونلر الآن خیمه نشین وحیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر.

قاش { (Cach) چینك شمال جهتنده واقع قولجه ایالتنده بالقاش کولنه‌دوکیلن (ایلی) ایرماغنه تابع برنهر اولوب، تیان شان سلسله‌سنه مربوط خاتون طاغندن نبعاله، غربه طوغری منبت وکوزل مرعالری حاوی برودای ایچنده آقه‌رق، ۲۵۵ کیلو مترەلك جریاندن صکره، قولجه‌نك ٤۸ کیلومتره جنوب شرقیسنده مذکور ایرماغه دوکیلور.

قاش { افغانستانده سیستانك شرق جهتنده وقندهارك ۲۷۵ کیلومتره‌غربنده اوله‌رق هلمند ایرماغنه تابع (قاشرود) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی بر قصبه‌در.

قاشان { ایرانده‌کی کاشان شهرینك اسم معربیدر. [«کاشان» ماده‌سنه مراجعت.]

قاشاو { (Kaschau) [«قاسه» ماده‌سنه مراجعت.]

قاشرود { افغانستانده برنهردر، که کوه سیاهك جنوبی مائله‌سندن نبعاله، جنوبه و بعده جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق، قاش قصبه‌سنه واصل اولدقدن صکره غربه طوغری دونر، وهلمند ایرماغنه دوکلدکدن صکره، اونکله برابر سیستانك (نیزار) بطاقلغنده ناپدید اولور. مجراسی تقریباً ۵۰۰ کیلومتره اوزونلغنده‌در.

قاشل { (Cashel) ایرلانده‌ده مونستر ایالتك (تیپراری) سنجاغنده وقلونملك ۲۱ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۸۲۵۰ اهالیسی ووقتیله مونستر دولتنك مرکزی بولنمش اولمغله، بعض ابنیه وآثارعتیقه‌سی واردر.

قاشوط { (Kaso) جزایر بحر سفیدك منتهای جنوبنده و (کریه) جزیره‌سیله کریدك (سیدرو) برونی آره‌سنده بر آطه اولوب، ردوس سنجاغنه ملحق برقضا تشکیل ایدیور . کریدك مذکور بروننك ۵۰ کیلومتره شرقنده و ۱۵′ ۳۵° عرض شمالی ایله ۲۵° طول شرقیده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۸۵۰۰ کشیدر. بونلردن یالکز ۱۰۰ ی مسلم وقصوری روم اولوب ، باشلیجه کمیجیلکله مشغولدرلر . سواحلی قیالرله محاط اولوب ، لیماننك آغزی دخی طار ومخاطره‌لیدر . بوآطه ازمنهٔ قدیمه‌ده یالکز بالیله مشهور ایدی . بعده قورصانلر ملجئ اولمشیدی . قرون وسطاده هونلردن و سائر اقوام وحشیه‌نك هجومندن ترك وطن ایدن بر طاقم آرناؤدلر بو جزیره‌یه هجرت ایده‌رك ، ایتدکلری تجارت بحریه ایله آطه‌یی خیلی اعمار ایتمشلرایسه‌ده ، یونان اختلالی صره‌سنده بونلر طاغیلوب ، بعده روم اهالی ایله اسکان اولنمشدر .

قاشوئیره { (Cachocira) آمریقای جنوبیده برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (باهیا) جمهوریتنده وباهیه‌نك ۱۰۰ کیلومتره شمال غربیسنده وهمنامی برنهرك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۵۰۰۰ اهالیسی ویك مقبول توتونیله جوارلرنده حاصل اولان قهوه ، پاموق ومیوه تجارتی واردر .

— بنه برازیلیانك (ریوغرانده دوسول) جمهوریتنده و(یاقوشی) نهرینك سیر سفائنه صالح اولان قسمنك منتهاسنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب ، ۴۰۰۰ اهالیسی و ایشلك تجارتی واردر .

قاشیره { (Kachira) روسیه‌نك (توله) ایالتنده توله‌نك ۸۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و (اوقه) نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی ، دباغخانه‌لری وبال مومی اخراجاتی واردر .

قاشین { (Kachin) روسیه‌نك (تور) ایالتنده و (تور) ك ۱۳۵ کیلومتره شرق شمالیسنده (وولغه) ایرماغنه تابع بر

چایك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۷۵۰ اهالیسی واردر.

قاضی { (ابو طالب محمود بن علی التمیمی الاصفهانی) مشاهیرفقهادن‌اولوب، الك زیاده علم اخلاقده شهرت بولمش ؛ وبو علمده «التعلیقة» عنوانیله مشهور برکتاب تألیف‌ایتمشدر. اصفهانده خیلی وقت خطیب اولوب ، ۵۸۵ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قاضی { ایران شعراسندن درت کشینك مخلصیدر :

برنجیسی (قاضی راضی بن‌قاضی مسعود) که اکثر علومده یدطولی صاحبی اولوب، هندستانه رحلتله ، اکبر شاهك احسانته نائل اوله‌رق ، وطننه عودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

برمن‌شب هجران تو رحمتکه چون شمع
میسوزم وجان میدهم وچاره ندارم

— ایکنجیسی (عبدالله رازی) فضلادن اولوب ، (ری) قاضیلغنده امرار عمر ایتمشدر. شو بیت اونکدر :

دوروز شدکه وفا میکند نمیدانم
که تاچه مصلحت آن شوخ بیوفا دیده

— اوچنجیسی قزوینلی اولوب ، مملکتنده قاضی ایدی . شو بیت اونکدر :

حسن‌تو ز خط رتبهٔ اعجاز کرفته
انجام تو کیفیت آغاز کرفته

— دردنجیسی (محمد معصوم) شوستر قاضیسی ایدی. شوبیت اونکدر :

کیرم‌که در لباس توان کرد عاشقی
دیوانکی چه‌کونه توان درلباس‌کرد

قاضی احمد { مشاهیر خطاطیندن اولوب، مولوی درویش علیدن اجازت آلمش؛ ویکرمی قدر مصاحف شریفه ایله بخاریٔ شریف، مصابیح ومشارقکبی بیوك کتابلر وبرچوق دلائل خیرات یازمش ؛ و ۱۱۴۱ ده وفات ایتمشدر .

قاضی اعز { [« ابن قلاقس » ماده‌سنه مراجعت.]

قاضی القضاة { (ذوالفنون شهاب الدین احمد بن الخلیل بن سعادة الخویی) مشاهیر علما وفقهادن اولوب ، اکثر علومدن بهره‌سی وطبیعت شعریه‌سی وار ایدی .

پدری شامده قاضی القضاة اولوب، کندیسی ۶۲۶ تاریخنده دمشقده طوغمش؛ واوراده تحصیل علوم ایتدکدن صکره، مصره عزیمتله، بعض قاضیلقلرده بولنمش؛ وبعده وطننه دعوت اولنه‌رق، قاضی القضاة اولمش؛ وبك چوق خلق کندیسندن مستفید اولدقلری کبی، کندیسی دخی آخر عمرینه‌دك تحصیل علمدن فارغ اولمیوب، یکرمی علمی حاوی بیوك برکتاب تألیف، وبرچوق کتب مشهوره‌یی شرح ویا نظمه تحویل ایلمشدر. ۶۹۳ تاریخنده دمشقده وفات ایتمشدر. شو برایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

اما سـواك فبابه لا اطرق
حسبی کریم جوده متدفق
ما ان‌یخاف بطل بابك واقف
ظمأ وبحر نداك طام مغدق

قاضی أیاس { (ابو وائله ایاس بن معاویه بن قره بن ایاس بن هلال المزنی) عقل وذکاده وفصاحت وسرعت انتقالده اسمی ضرب مثل حکمنه کچمش برذات اولوب، جد اعلاسی ایاس بن هلال صحابه دن ایدی. فقه وحدیثده دخی اعلم زمان اولوب، عمر بن عبدالعزیزك زمان خلافتنده بصره قاضیسی اولمشیدی. وفرت فراست وسرعت انتقالی حقنده خوارق عاده قبیلندن بر چوق امثال ونوادر منقولدر.

قاضیٔ باقلانی { [« ابو بکر باقلانی » مادهسنه مراجعت.]

قاضیٔ بغداد { (قوام‌الدین یوسف) مشاهیر علمادن اولوب، عن اصل شیرازلی اولدیغی حالده، فتحندن اول طول‌مدت بغداد قاضیسی بولنمش؛ وابن اردبیل فتنه‌سنده ماردینه و بر مدت صکره درسعادته رحلت ایدەرك، سلطان بایزید خان طرفندن بعض مدارسه نصب اولنمش؛ وسلطان سلیم‌خانك اوائل سلطنتنده ارتحال ایتمشدر. « تجرید » ایله «نهج البلاغه» یی شرح، ومقدمات تفسیری‌حاوی برکتاب تألیف ایتمشدر. بعض حواشی دخی یازمش ایسه‌ده، وفاتنده اولادی کوچك یاشده بولندقلرندن حفظ اولنه‌مامشدر.

قاضی‌حسین { (ابوعلی بن محمدالمرورّوذی) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، امام‌الحرمین وغزالی کبی کبار علمانك تألیفاتنده کمال شهرتندن القاضی دیه ذکر اولنور. طول مدت تدریس وافاده ایله مشغول اولمش؛ وفقهده « التعلیقة » عنوانیله برکتاب وسائر بعض آثار براقمشدر. ۴۶۲ تاریخنده مرورود ده وفات ایتمشدر.

قاضی رشیدالدین { (ابو حفص عمر بن مظفرالفهری) مشاهیر شعرا وکتابدن اولوب، مصر وشامده خدمات دیوانیه‌ده بولنمش؛ وملوك واکابر زمانی حقنده بر چوق مدحیه‌لر سویلمشدر. ۶۳۸ تاریخنده ۷۵ یاشنده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملهٔ اشعارندندر:

لاصنام الزمان عبـدت دهراً
وقد اسلمت والتسـع المضیق
فما منهم بغوث اقول هـذا
ولـکن کل من فیهم یعـوق

قاضی زاده { (احمد شمس‌الدین‌افندی) دور سلطان مراد خان ثالثده. مشیخت اسلامیه مسندینه واصل اولان علمادن اولوب، ۹۱۸ تاریخنده دنیایه کلمش؛ وعلی‌الاصول تحصیل علم ایله دور مدارس‌ایده‌رك، چوی زاده وابوالسعود افندی کبی مشاهیر عصرندن استماع علوم ایتدکدن صکره، ۹۶۳ حلب قاضیسی اولمش؛ وبر مدت متقاعد اولدقدن صکره مفتش و ۹۷۱ ده استانبول قاضیسی، ۹۷۴ ده روم ایلی قاضیعسکری اولمش؛ وصدر اعظم محمد پاشا ایله بینلرنده برودت حاصل اولمغله، ادرنه‌یه هجرته مجبور اولوب، اورا دارالحدیثنده تدریسله مشغول ایکن، اوغلنك وقوع وفاتی اوزرینه، درسعادته عودت ایدوب، اوصره‌ده جلوس ایدن سلطان مراد ثالثك التفاتنه مظهر اوله‌رق، سلیمانیه دارالحدیثنه نقل بیورلمش؛ و۹۸۳ ده ثانیاً صدر روم ایلی اولوب، ۹۸۵ده مقام فتوایه ارتقا اولنمش؛ وایکی بچق سنه امور فتوایی بعدالاداره، ۹۸۸ ده ارتحال ایتمشدر. عالم و عادل بر ذات اولوب، « هدایه » یه شرحی

و سائر کتب علمیه‌یه حاشیه‌لری وتعلیقاتی و بعض میراثی‌ده واردر. قاضیعسکرلرك روم‌ایلی وآناطولی بکلربکلرینه تقدمه وسائر بعض مراسمده حرمتلرینه سبب اولمشدر .

قاضی زاده { (محمد طاهر افندی) دور سلطان محمود خان ثانیده مسند فتوایه واصل اولان علمادن اولوب، قضاتدن توقادلی عمر افندینك اوغلیدر . ١١٦٤ تاریخنده دنیایه کلوب، تحصیل علم ایتدکدن صکره، طریق قضایه سلوکله ، آناطولی وروم ایلنده بر چوق قضالرده بولندقدن صکره ، ١٢٣٣ ده استانبول قاضیسی ، ١٢٤٠ ده آناطولی قاضیعسکری اولوب ، ١٢٤١ ده مسند فتوایه ارتقا اولنمش ؛ وطائفهٔ باغیه‌نك الغاسنه فتوی ویروب ، مظهر التفات واحسان اولمش ایدی. ایکی بچق سنه‌امور فتوایی اداره ایتدکدن صکره ، ضعف پیریسنه مبنی، مستوفی معاشله تقاعد اولنمش، و١٢٥٤ده وفات ایتمشدر . طرق اثنا عشره دائر « نوریه » عنوانیله بررساله‌سی وبر قادریه تکیه‌سیله دیکر بعض اوقافی واردر .

قاضی زاده { (قاسم افندی) ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی زورینك مشاهیر علماسندن اولوب ، پادشاه مشارالیهك التفاتنه مظهر اولمش ، وحضورلرنده علمای معاصرینیله دفعاتله مباحثه ایتمشدر. پدری قسطمونیده قاضی وکندیسی استانبوله جلب اولنمازدن اول تیره ده مدرس ایدی . درسعادته ورودنده مدارس ثماندن برینه مدرس وبعده بروسه‌ده قاضی اولمش ایدی . سلطان بایزید خانك جلوسنده ثانیاً بروسه قضاسنه نصب اولنوب، قبول ایتمه‌مش ایسه‌ده ، جبراً کوندریله‌رك ، ٨٨٩ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. علوم ریاضیه‌یه دخی وقوفی وار ایدی . کنجلکنده سمرقنده سیاحتله ، اولغ بکك مدرسهٔ مشهوره‌سنده تحصیل علوم وفنون ایتمش اولدیغی مظنون اولوب ، اوراجه (قاضی زادهٔ رومی) دیمکله شهرت بولمشیدی .

قاضی زاده { (ظهیر الدین اردبیلی) مشاهیر علمادن اولوب ، بلاد عجمده تحصیل علوم ایتدکدن صکره ، تبریزده تدریسله مشغول ایکن ، یاوز سلطان سلیم خان حضرتلری شهر مذکوری فتح ایتدیکنده ، کندیسنی معیتلرنده آله‌رق ، درسعادته کتیرمش، ووظیفه تخصیص ایتمشلر ایدی. بعده مصره کیدوب، اوراده عصیان وادعای سلطنت ایدن خائن احمد پاشایه تابع اولدیغندن ، ٩٣٠ تاریخنده اونکله قتل اولنمشدر. شعر وانشاده مهارتی وحسن خطی دخی وار ایدی . ابن خلکانك مشهور « وفیات الاعیان» نی فارسی‌یه ترجمه ایتمشدر .

قاضی شریح { (ابوامیه — بن الحرث الکندی) کبار تابعیندن اولوب ، جاهلیت زمانه یتیشمش ؛ وعهدخلافت جناب فاروقیده کوفه قاضیسی اولوب ، طول مدت کمال عدالتله قاضیلق ایتمش ؛ وحضرت علی (رضه) زمان خلافتلرنده بونك حضورنده بر ذمی ایله مرافعه اولنمش ایدی . فقهده کی وثوق ومعلوماتیله برابر شعری وضاح و لطایفی دخی وار ایدی . حقنده بر چوق نوادر منقولدر . ٨٧ تاریخنده ١٢٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر .

قاضی عیاض { (ابوالفضل — بن موسی الیحصبی) مشاهیر محدثین وادبادن اولوب، ٤٧٦ تاریخنده سبته قصبه‌سنده طوغمش ؛ واندلسه کیده‌رك ، قرطبه‌ده وسائر مراکز علومده تحصیل علم واستماع احادیث شریفه ایتمش ؛ وطول مدت سبته‌ده وبر آره‌لق‌ده غرناطه‌ده قاضیلق ایدوب، نهایت مراکشه‌رحلتله، ٥٤٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . مسلمك کتابنه « کتاب الاکمال » عنوانیله بر شرح یازدیغی کبی ، ینه حدیثده « انوار المشارق » عنوانیله برکتاب یازمش ؛ وحدیث ام زرعی شرح ایله، « التنبیهات » عنوانیله غریب حدیث حقنده برکتاب تألیف ایتمش، وسائر کتب مفیده دخی براقمشدر. برچوق اشعاری دخی اولوب، شو ایکی بیت او جمله‌دندر :

انظر الی الزرع وخاماته
تحکی وقد ماست امام الریاح
کتیبة خضراء مهزومة
شقایق النعمان فیها جراح

قاضی کویی { استانبولك قارشیسنده واستانبول بوغازینك

مرمره‌ده‌کی مدخلنك جنوبی کوشه‌سنده بر بلده اولوب، اسکداره تابع وپایتختدن معدود در. شمال شرقی جهتنده حیدر پاشا وغرب جنوبی طرفنده مهردار وموده محله‌لری بولنوب، آرقه‌سنده چاملیجه تپه‌لرینك اتکلرنده ومرمره ساحلنه‌دك اوزانان دوز یرلرده قزیل طوپراق، آجی بادم، ارن کویی وسائره باغلریله کوشکاری بولنیور. قاضی کوینك دائرهٔ بلدیه‌سنه تابع اولان بو ملحقاتیله برابر اهالیسی ۵۰۰۰۰ دن زیاده اولوب، علی الخصوص موده ایله مذکور ملحقاتنك اعتدال ولطافت هواسیله منظره‌لرینك دلکشالغی سایه‌سنده کوندن کونده مقدار اهالی ومعموریتی آرتمقده‌در. استانبول ایله قاضی کویی وحیدرپاشا وموده وسائر اسکله‌لری آره‌سنده هر ساعت واپورلر ایشلدیکی کبی آناطولی دمیر یولنك دخی مبدئی حیدر پاشاده اولمغله، بو یول اسکله ایله ملحقاتی آره‌سنده هر ساعت اختلاطه واسطه اولیور. — قاضی کویی پك اسکی اولوب، میلاد عیسادن ۶۷۶ سنه اول یونانك (مغاره) خطه سندن بر طاقم مهاجرلر اورایه هجرت، و (بیزانسه) نك تأسیسندن ۱۷ سنه اول وضع اساس ایدرك، (قارخدون) اسمیله بر قصبه تشکیل ایتمشلردی. که بونك اهالیسی کندی کندیلرینه اداره اولنوب، استانبول بوغازینك جنوب شرقی ساحلنده بولنان یرلری دخی تصرف ایتمشلردی. بعده ایران شاهی اسفندیارك یدضبطنه کچوب، اسکندرك خروج و وفاتندن صکره (بیتنیا) دولتنه تابع اولمش؛ وبر آره‌اق مهردادك ضبطنه کچدکدن صکره، نیقومدیا (یعنی ازمید) معاهده‌سیله رومالیلره ترك اولنمشدی. میلادك ۴۵۱ تاریخنده بوقصبه‌ده بربیوك مجلس روحانی عقد اولنه‌رق، (اوتیخی) مذهبنك بطلانه قرار ویرمشدی. خرستیانلقدن اول قارخیدونده شمسدن کنایه اولان (آپولون) ك عبادتنه مخصوص بیوك بر معبد بولندیغی کبی، حیدرپاشا چایرنده دخی عشق الهه‌سی زعم اولنان زهره آیینه مخصوص برمعبد وار ایدی. بونلرك وسائر ابنیهٔ عتیقه‌نك انقاضی بیزانس ایمپراطورلری زماننده قسطنطینیه معبد وسرایلرینك بناسنه قوللانلمق اوزره قالدیرلمشدی. استانبولك فتحنده قارخیدون قصبه‌سی خراب اولوب، بعده هرنه سببه مبنی ایسه، قاضی کویی اسمیله بعض کبرا صیفیه‌لرینی حاوی کوچك بر کوی صورتنه کیروب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر او حالده قالمش ایکن، بوصوك وقتلرده بردن بره توسع وفوق‌العاده کسب عمران ایتمکه باشلامش؛ وهله موده جهتی الك زیاده اجنبیلرك رغبتنی قزانمشدر.

قاضی کویی } بو اسمله بلغارستانده وادرنه ولایتنده درت بش کوچك قصبه ویا بیوك قریه واردر.

قاضی کویی } آیدین ولایتنك دکزلی سنجاغنده ودکزلی ایله سرای کویی آره‌سنده اوله‌رق مندرس نهرینك جنوبی ساحلنده بر قصبه اولوب، جمله‌سی مسلم اولمق اوزره، ۴۰۰۰ اهالیسی وآلاجه دستکاهلری واردر.

قاضیمیر } [«حسین قاضیمیر» ماده‌سنه مراجعت.]

قاضیٔ هروی } (ابو عاصم محمد بن احمد العبادی) مشاهیر علما وفقهای شافعیه‌دن اولوب، ۳۷۵ تاریخنده هراتده طوغمش؛ واوراده وبعده نیسابورده مشاهیر علمای عصرندن تحصیل علم ایتدکدن صکره، بر چوق وقت سیاحتله اکمال تحصیل ایتمش؛ وبرچوق طلبه یتشدیردکدن صکره، ۴۵۸ ده وفات ایتمشدر. «ادب القضاة»، «الهادی»، «المبسوط»، «طبقات الفقهاء» کتب معتبره‌سی جملهٔ تألیفاتندندر.

قاطول } سامرا قربنده دجله‌دن آیریلیر بر جدول اولوب، بر طاقم اراضیٔ واسعه سقی ایتمك اوزره، هارون الرشید طرفندن حفر ایدلمش؛ وباشنده (ابوالجند) اسمیله بر قصر یاپلمش ایدی. — بونك اوست طرفنده وقادسیه قربنده دخی نوشیروانك یاپدیرمش اولدیغی (القاطول الکسروی) اسمیله دیکر بر جدول اولوب، نهروانه منتهی اولوردی.

قاعون } اندلسده دانیه قربنده بوکسك بر طاغ اولوب، ایکی کوناك مسافه‌دن کوزکدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قاغایان { (Cagayan) فیلیپینه جزایرینك الك بیوكی اولان (لوسون) }
جزیره‌سنك قسم شمالیسنده برایرماقدر، كه جزیرهٔ مذكوره نك الك بیوك نهری اولوب، جنوبدن شماله جریان ایدر. مجراسی اطرافنده بولنان ایالته دخی بو اسم ویریلیر. — جزایر مذكوره دن میندانائو جزیرهٔ كبیره‌سنك اسپانیه‌یه تابع قسمنده برقصبه وینه جزایر مذكوره‌نك جنوب جهتنده برقاچ كوچك آطه دخی بواسمله یاد اولنور.

قاغو { (Kago) ژاپونیه‌نك كوسو جزیرهٔ كبیره‌سنده (ساچومه) ایالتنده }
وقاغوسیمه‌نك ٤٢ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ساحل جنوبینك برقوینده واقع برشهر اولوب، ۲٤۰۰۰ اهالیسی واردر.

قاغوسیمه { (Kagosima) ژاپونیه نك (كوسو) جزیرهٔ كبیره- }
سنده توكیونك ۱۰۰ كیلومتره جنوب غربیسنده و (ناغاساكی) نك ۱٥۰ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان كورفزك ایچنده ۳۱° ۳٥′ عرض شمالیده واقع ایالت مركزی برشهر اولوب، ٥٤۳۱٥ اهالیسی وچینی، اسلحه وپاموق ایپلك فابریقه‌لری واردر. وقتیله دها بیوك اولوب، ۱۸٦۳ ده انكلیز دونانماسی طرفندن طوپه طوتیله‌رق، احراق اولنمشدی. — ایالتك ۱۲۹۰۲۸۱ اهالیسی واردر.

قاغوسیمه كورفزی { (Baie de Kagosima) }
ژاپونیه‌ده (كوسو) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده قره‌لرك ایچنه درین كیرمش بركورفز اولوب، جنوبدن شماله طوغری یعنی آغزندن منتهاسنه‌دك بویی ۸۰ وشرقدن غربه اكی ۱۰ ایله ۱۸ كیلومتره آره‌سنده‌در. كورفزك اورته‌سنده وقاغوسیمه شهرینك قارشیسنده (ساقوره) جزیره‌سی بولنیور، كه قطری سكز اون كیلومتره اولمق اوزره، دائروی الشكل اولوب، اورته‌سنده (میتاكه) اسمیله سونمش بربركانی واردر، كه اتكلری پورتقال آغاجلریله مستوردر. بو آطه‌نك ایچ طرفنده كورفز دها محفوظدر. كورفزك سواحلی اشجار ونباتاتله مستور كوزل تپه‌لردن عبارت اولوب، صولری سواحلده بیله پك دریندر.

قاف { (جبل قاف، قاف طاغی) یوكسك واوزون بر طاغ اولدیغی معلوم }
اولوب آنجق، محلنك تعیینده اختلافات كثیره وقوع بولمغله، افسانه پرستان بوبابده برچوق مصاللر ایجاد ایتمشلردر. اسمندن وتعریفندن آكلاشلدیغنه كوره، برصورت مبهمه وموهومه‌ده ذكر اولنان بوطاغ (قافقاس) سلسلهٔ جبالندن بشقه برشی دكلدر. قافقاس سلسلهٔ جبالنك بر اوجی بحرخزرك ساحل جنوبیسنی تعقیب ایده‌رك، (البرز) جبل مشهوری دخی بوكا مربوط اولدیغندن، الك اول (كوه‌قاف) ایران اساطیرنده مذكور اولوب، سیمرغ طیر موهومنك مكانی زعم اولنوردی. آسیای غربیده قافقاس سلسلهٔ جبالنك اهمیتی معلوم اولمغله، بوطاغ حقنده ایرانیلرك اساطیری سائر اوجهت اممه دخی سرایت ایدوب نیجه غریب اعتقادلر تولید ایتمشدر.

قافر { (Cafres, Cafrerie) وقافرریه [«كافر» و «كافرستان» ماده‌لرینه }
مراجعت.]

قاف زاده { اون برنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن وقضاتدن }
اولوب، برتذكرة الشعراسی واردر. ۱۰۲۱ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قافقاس { (Caucase) آسیا ایله آوروپا آره‌سنده برجدار یرینی طوتمق }
اوزره، قره دكیزدن بحر خزره ممتد بیوك بر سلسلهٔ جبال اولوب، قره دكیزده كرچ بوغازی قربنده آنابه‌نك اوستندن باشلایه‌رق، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری اوزانمغله، بحرخزر ساحلنده باكویه قدر ممتد اولور. بویی تقریباً ۱۲۰۰ كیلومتره اولوب، اورته جهتنده یعنی (داریال) بوغازی جوارنده وسطی صورتده اكی ۹۰ كیلومتره ایسه‌ده، بونك صاغ وصول جهتنده وسعتی آرتوب، مثلا (البرز) طاغنك بولندیغی محلده اكی ۲۰۰ كیلومتره‌دن آشاغی دكلدر. برلیلر یعنی تاتارلر، كرجیلر وسائر اهالیٔ محلیه

بوسلسله‌یه (یالبوز) نامنی ویررلر . ترکجه‌ده (قاف طاغی) دخی دیرلر . قافقاس سلسلهٔ جبالی بر تك صره صورتنده اوزانمیوب، اکثر یرلرنده متوازیاً اوزانیر بر قاچ شعبه‌یه انقسام ایدر . بوشعبه‌لر بر چوق یرلرده برلشوب ، برصره دوکوملر تشکیل ایتدکدن صکره ، ینه آیریله‌رق ، بر طاقم قپالی حوضلر تشکیل ایدرلر ، که بونلرك ده جبالك اتکلرندن آقوب طوپلانان صولرك جریانه یول ویره‌جك برر مخرجلری واردر . بو حال قافقاس سلسلهٔ جبالنه مخصوصدر. الك یوکسك محلی(قوبان) ایله (ترك) منابعی آره‌سنده و ٤٣°٢١′ عرض شمالی ایله ٤٠°٦′ طول شرقیده واقع (البرز) جبل مشهوری اولوب ، ٥٦٦٥ متره ارتفاعی واردر. سونمش بربرکاندن عبارت اولان بوطاغك تپه‌سی آت نعلی شکلنده اولوب ، اسکی برکانك آغزینی آکدیریور. ایکنجی درجه‌ده‌کی ذروه‌سی وسطنده ومذکور داریال بوغازینك غرب جهتنده واقع (قازبك) طاغی اولوب ، ٥٠٦٥ متره ارتفاعی واردر . کرك بو ایکی جسیم طاغك صرب و دهشت انکیز یانلری وکرك آره‌لرنده اوزانان صرتك دستره‌نك دیشلرینه مشابه ذروه‌لری سرمدی قارلرله مستور اولوب، سلسله‌نك سائر طرفلرنده‌کی تپه‌لر وصرتلر دخی ابدی انسان آیاغنك باصمدیغی یرلر ایسه‌ده ، بونلرك غریب شکللرینی ودهشت نما عظمتلرینی سیر ایده‌بیلمك ایچون پك مرتفع محلره، وآلپ سلسلهٔ جبالنده ١٠٠٠ متره‌لك ارتفاعلره قدر اینن بوز دره‌لرینی کورمك ایچون قافقاس جبالنده ٢٠٠٠ و ٢٥٠٠ متره‌دن یوقاری ارتفاعلره قدر چیقمق ایجاب ایتدیکندن، قافقاس جبالنك غرابت وعظمتی بردن بره کوزه چارپمیور.

قافقاس سلسله‌سی طولاً اوچ قسمه منقسمدر :

برنجی قسمی آنابه‌دن قوبان منابعنه‌دك قره دکیز ساحلی بوینجه ممتد اولان قسم غربیسیدر، که ٤٣٠ کیلومتره اوزون اولوب، صرتی قره‌دکیز ساحلندن ١٠ ونهایت ٤٠ کیلومتره اوزاق اولدیغی حالده ، جنوب غربی اتکاری دکیزه قدراوزانه‌رق، آبازه مملکتنی تشکیل ایدر؛ وشمال شرق اتکاری قوبان وادیسنه وآزاق دکیزیله روسیه‌یه طوغری ممتد اولان واسع اووه‌لره اینر . بوقسم شرق جنوبی‌یه طوغری اوزاندقجه ، ارتفاعی آرتوب ، ساحل بحردن ٤٠ کیلومتره ایچریده اولان (اوشتك) تپه‌سنك ٤٥٧٥ متره ارتفاعی واردر . بونك قارشیسنده سلسله‌نك شمالده بر ایکنجی صرتی متوازیاً اوزانمغه باشلایوب ، (قره یایله) نامیله البرز جبلنه واصل اولور . بو ایکنجی صرتك بر چوق بوغازلری اولوب ، اصل قافقاس صرتندن اینن صولره کچید ویریور . اصل قافقاس سلسله‌سنك دخی بو قسمده بعض بوغاز وکچیدلری وار ایسه‌ده ، بونلرك هیچ بری آرابه وطوب کچمسنه مساعد دکلدر .

ایکنجی قسمی قوبان منبعندن (باربالو) طاغنه قدر اوزانان قسم وسطی اولوب ، بویی ٣٠٠ کیلومتره‌در ، والبرز وقازبك طاغلرینی یعنی سلسله‌نك الك یوکسك یرلرینی حاویدر. بو قسمده سلسله‌نك اصل صرتندن بشقه متوازیاً اوزانیر اوچ صرتی دخی اولوب ، بو صرتلری بربرینه ربط ایدر بعض شعبه‌لری واردر . غرائبدن اوله‌رق البرز وقازبك کبی الك مرتفع ذروه‌لری ده بو ایکنجی صرتلرده بولنیور . مذکور ایکی طاغدن بشقه اواوخول ، طونغوز ، اوردم ، قحطان طاغی ، دیك طاغ ، آغشتن کبی برچوق مرتفع ذروه‌لری واردر. بوقسمك‌ده برقاچ کچیدی اولوب، الك صاغلامی (داریال) بوغازیدر ، که الك یوکسك یری ٢٤٢٧ متره ارتفاعنده اولوب ، روسلر طرفندن سوق الجیش طریقی اتخاذ اولنمشدر . قافقاسك اشبوقسم وسطیسندن برقاچ قول آیریلوب، جنوبه طوغری اوزانیر . بونلرك چوغی (کور) ایرماغنه تابع انهارك وادیلری اره‌سنده اوزانه‌رق، مذکور ایرماغك وادیسنه منتهی اولور . یالکز (قازبك) طاغندن آیریلوب، غرب جنوبی‌یه طوغری ممتد اولان برقول ماوراء قافقاس طاغلرینه یعنی کوچك قافقاس سلسله‌سنه اولاشوب ، قره دکیز مائله‌سی بحر خزر مائله‌سندن آیریور . بوطاغك الك یوکسك ذروه‌سی ١٩٢٦ متره ارتفاعنده‌در.

اوچنجی قسم (بار بالو) طاغندن بحر خزر ساحلنه‌دك اوزانان قسم شرقیسی اولوب . ٤٣٠

كيلو متره بويى واردر . مذكور طاغدن صارى طاغه قدر جنوبه پك آز ميل ايله شرقه طوغرى اوزانه‌رق ، مبدأنده (آندى) اسميله شرق شمالى يه طوغرى (لزكى) مملكتى ايچندن بر قول اوزاتديغى كبى ، منتهاسنده دخى مذكور صارى طاغدن (دربند) ه يعنى باب الابوابه منتهى اولمق اوزره ، شرقه طوغرى داغستانك ايچندن برايكنجى قول اوزاتيور . بو ايكى قول ايله بونلرك صالدقلرى شعبه و اتكلر داغستانه طاغلق وپك عارضه‌لى بربرحالنى كسب ايتديريور. ٣٦٦٢ متره ارتفاعى اولان مذكور صارى طاغدن قافقاس سلسله‌سى جنوبه و بعده جنوب شرقى يه طوغرى دونه‌رك ، وكيتدكجه ارتفاعى آزاله‌رق ، باكو شبه جزيره‌سنده بر صره تپه‌لر صورتنده ساحل بحره واصل اولور .

قافقاس سلسلهٔ جبالنك صرت وذروه‌لرى سرمدى قارلرله مستور واتكلرى صرب و بعض يرلرده اورمانلرله مزيندر . هر نه قدر شمالى مائله‌سنك قول وشعبه‌لرى دها چوق واتكلرينك ميلانى دها آز ايسه‌ده ، اوجهتدن حذاى بحردن پك آز فرقلرى اولان آلچق اووه‌لره اينلديكندن، سلسلهٔ جبال جسيم بر ديوار كبى كورينور . جنوبى مائله‌سى ايسه دها ديك وقول وشعبه‌لرى دها آز ايسه ده ، ارتفاعلرى ٢٠٠٠ متره‌دن آشاغى اوليان واديلره و يوكسك يرلره اينلديكندن ، قافقاس سلسله‌سنك درجهٔ ارتفاعى اوقدر كوزه چارپماز .

اراضيسى صرت وتپه‌لرده غرانيت ودها آشاغيده پورفيرك انواعيله سائر احجار واتربه‌دن واك آلچق اتكلرنده اراضئ مترسبه‌دن عبارت اولوب ، كومش ، قورشون ، دمير ، باقير وسائر معدنلرى و باكو جهتنده نفط قويولرى چوقدر .

شمالى مائله‌سنده (البرز) وجنوبى مائله‌سنده (قازبك) طاغلرى برر تقسيم مياه خطى تشكيل ايده‌رك ، شمالاً البرز طاغنك غرب جهتنده قافقاس سلسله‌سندن اينن صولرك جمله‌سى بالتجمع (قوبان) ايرماغنى تشكيل ايدرلر ، كه آزاق دكيزينه دوكيلور . البرزك شرق جهتنده (آندى) شعبه‌سنك منتهاسنه‌دك قافقاسك شمالى اتكلرندن اينن مياه جاريه بالاجتماع بحر خزره دوكيلن (ترك) ايرماغنى تشكيل ايدرلر. قسم شرقيسنك شمال شرقى اتكلرندن اينن صولر دخى ينه بحر خزره منصب (صولاق) ايرماغنى تشكيل ايدرلر ، وبرطاقلرى طوغريدن طوغرى يه بحر مذكوره دوكيلور. جنوبى مائله‌سنك ايسه قسم اعظمنك يعنى (قازبك) طاغنك شرقنده‌كى طرفنك بتون مياه جاريه‌سى بحر خزره منصب (كور) ايرماغنه ومذكور طاغك غرب جهتنده‌كى طرفنك صولرى بحر سياهه منصب (ريون) ايرماغنه و يا طوغريدن طوغرى‌يه بحر مذكوره دوكيلور .

قافقاس { كوچك ياخود آشاغى — Petit Caucase, Caucase (Inférieur) روسيه‌نك ماوراء قافقاس مملكتنده وقافقاس سلسله‌سنك جنوبنده اوله‌رق عثمانلى وايران حدودى قربنده بولنان طاغلره و يريلن اسم اولوب، بوطاغلر، برسلسله وياصرت تشكيل ايتمكسزين ، برطرفدن (سورام) طاغى واسطه‌سيله قافقاس سلسله‌سنه وبرطرفدن دخى ارضروم طاغلرينه وآناطولينك (طاوروس) جبالنه مربوطدر . بو طاغلر باشليجه كور ايله آراس واديلرى آره‌سنده اولوب ، اك يوكسكلرى اولان (الاكوز) ك ٤٠٠٠ متره ارتفاعى واردر . احوال اراضى ومعادن و اورمان وسائر احوالجه بونلرك دخى اصل قافقاس سلسله‌سندن فرقلرى يوق كبيدر .

قافقاسيه { ياخود بلادقافقاس — (Caucasie, Pays du Caucase) آسيا ايله آوروپا آره‌سنده وقره دكيزله بحر خزر بيننده روسيه دولتنه تابع بيوك بر ير اولوب، ١٠ ايالت ايله بر مستقل سنجاقدن عبارت اولديغى حالده ، بركونه امتيازاتى حائز اولمقسزين براداره واحده آلتنده وآيريجه اوله‌رق، بروالئ عموميك تحت اداره‌سنده بولنور. قافقاسيه مادون قافقاس (Cicaucasie) وماوراء قافقاس (Transcaucasie) اسملريله ايكى‌يه منقسم اولوب، بوايكى قسمك آره‌سنده

قافقاس سلسلهٔ جبالی ممتد اولمغله، برنجی قسمی
آوروپا وایکنجیسی آسیا قطعه‌سندن معدوددر .

حدود ومساحه‌سی . — قافقاسیه شمالاً
(ییا) وصاری‌قامش نهر وبطاقلقلریله روسیه‌نك
(دون) واژدرخان ایالتلرندن آیرلمش اولدیغی
حالده، شرقاً بحر خزرله ، جنوباً ایران وممالك
عثمانیه ایله ، غرباً دخی قره‌دکیز وآزاق دکیزیله
محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٢ ٥٥٤ مربع
کیلومتره اولوب ، ٠٠٠ ٣٠٠ ٧ اهالیسی
واردر .

شکل طبیعیسی، جبال وانهاری . — قافقاسیه
غیر منتظم بر معین شکلنده اولوب، شمال غربیدن
جنوب شرقی‌یه اولان طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله
١٢٠٠ واك طار محلنده یعنی ٤٢° عرض شمالیده
پوتی ایله دربند آره‌سنده اکی ٥٣٥ کیلومتره‌در.
قافقاس سلسلهٔ جبالی بو مملکتك اورته‌سندن
کچوب، مملکتی هرجهتجه بربرینه اصلا بکزه‌مز
ومخالف ایکی قسمه آیریور . سلسلهٔ مذکوره‌نك
شمالنده دوز وآچق وطوزلی بطاقلقلری حاوی
بر طاقم اووه‌لر ممتد اولدیغی حالده ، جنوبنده
بوسلسله‌نك قارشیسنده بوندن آلچق لکن ینه
خیلی مرتفع دیکر بر طاقم طاغلر یوکسلوب ،
ایکیسی آره‌سنده ٢٠٠٠ متره ارتفاعلری اولان
برطاقم وادیلر بولنور . سلسله‌نك شمالنده‌کی یرلر
روسیه‌نك ودشت قپچاقك مراعی اووه‌لرندن
معدود اولدیغی حالده، ماوراء قافقاس پك عارضه‌لی
ومرتفع بریر اولوب ، بربرلرینه کرفت صرب
ویوکسك طاغلری حاویدر . بو مملکتك طاغلری
آنفاً « قافقاس » و « کوچك قافقاس » ماده‌لرنده
بیان اولندیغندن. تکرارینه‌حاجت یوقدر. انهارینه
کلنجه، طاغلرك ارتفاعی وسرمدی قارلرله مستوریتی
بالطبع میاه جاریه‌نك کثرتنی منتج اولوب، کرك
قافقاس سلسله‌سندن وکرك دیکر طاغلردن برچوق
انهار آقوب، مملکتك ایکی طرفنده‌کی دکیزلره
دوکیلور . قافقاسیه انهارینك الك بیوکی (کور)
ایرماغیدر، که قافقاس سلسله‌سنك جنوبی اتکلریله
کوچك قافقاسدن اینن برچوق انهاردن بالتشکل،
بوایکی طاقم طاغلرك آره‌سنی آیران مرتفع وپك
کنیش بروادینك ایچنده شرق جنوبی‌یه طوغری
جریانله، قره‌باغ اووه‌سنه دوشدکدن صکره ،
ارضروم جوارندن کلن وبر بیوك مسافه‌ده ایران
حدودینی آیروب صاغ وصولدن بر چوق چایلر
آلان (آراس) نهریله برلشه‌رك ، قزیل آغاج
قوینك اوسترفنده بحر خزره دوکیلور. بووجهله
ماوراء قافقاسك قسم اعظمی کور ایرماغی حوضه‌
سندن عبارت اولوب ، بحر خزر مائله‌سنده
واقعدر . یالکز (قوتاییس) ایالتیله قره دکیز
مستقل سنجاغی قره دکیز مائله‌سنده بولنوب ،
مذکور ایالتده چوروك صو و (ریون) ایرماقلری
وکرك ایالت مذکوره‌ده کرك سنجاقده بر چوق
کوچك نهرلر دخی بحر مذکوره منصب اولور .
ماورای قافقاس قسمی ایسه ایکی مائله آره‌سنده
همان متساویاً منقسم اولوب ، نصف شرقیسینك
صولری بحر خزره ونصف غربیسنك کیلر آزاق
دکیزینه دوکیلور . برنجی مائله‌نك الك بیوك نهری
(ترك) ایرماغیدر ، که قافقاس سلسله‌سندن
وبونك برقولی اولان (آندی) طاغندن اینن
پك چوق چایلردن بالتشکل، شرق وشرق شمالی‌یه
طوغری جریانله (قیزلر) قصبه‌سی یاننده برچوق
قوللره آیریله‌رق بحر خزره دوکیلور . بوندن
بشقه داغستانده بحر مذکوره دوکیلور بر چوق
نهرلر بولنوب ، الك بیوکلری شمال جهتنده‌کی
(صولاق) ایرماغیدر . قسم غربیسنك میاه
کثیره‌سی ایسه بالتجمع (قوبان) ایرماغنی تشکیل
ایدیور. بوندن بشقه مملکتك شمال جهتنده اووه‌ده‌کی
اوفق تفك تپه‌لردن نبعان ایدن برطاقم چایلر بعض
کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایده‌رك ، آزاق دکیزینه
دوکیلور . بونلرك الك بیوکی (ییا) ایله (مانیچ)
نهرلری اولوب ، بو ایکنجیسی قافقاسیه‌نك حدود
شمالیه‌سی بوینجه بحر خزره طوغری اوزانان
(صاری قامش) بطاقلقلریله برلشیر ، وبوکاده
برچوق چایلر دوکیلور. جهت شمالیه‌ده‌کی مذکور
بطاقلقلردن بشقه ، قافقاسیه‌نك بیوك وکوچك بر
قاچ کولی اولوب ، الك بیوکی اریوان ایالتنده‌کی
(کوکچه) ونام دیکرله (سوانغه) کولیدر ، که
١٣٩٣ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر.
ایکنجی درجه‌ده باکو ایالتنده وقره باغده واقع

(محمود چالاسی) نام چفته کوللرله قارص ایالتنده واقع (چالدیر) وتفلیس ایالتنده کائن (خوزاپان) و (تپوراوان) کوللریله دیکر بر قاچ کوچك کوللر .

طبیعت اراضیسی ، نباتات و حیواناتی ، محصولات ومنابع ثروتی . — نباتات ومحصولاتجه قافقاس سلسله‌سنك شمالنده‌کی یرلرك بوسلسله‌نك جنوبنده‌کی ماوراء قافقاسدن چوق فرقی اولوب، برنجیسی غیرمنبت وآنجق مرعاکبی قوللانیلان طوزلی اووه‌لردن عبارتدر . ماوراء قافقاس ایسه نباتات ومحصولاتجه دنیانك اك زنکین یرلرندن معدود اولوب ، حتی میوه‌دار آغاجلرله حبوباتدن اکثرینك اورالردن آوروپایه نقل اولندیغی بعض دلائل ایله مظنوندر . بوجهتجه اراضیٔ مذکوره ارتفاعه واقلیم وهوانك مساعده‌سنه کوره بش طبقه‌یه منقسمدر . برنجی طبقه‌سی بیك متره‌دن آلچق اولان یرلردر، که پاموق، پرنج ، طوت وبویایه یارار نباتات یتیشیر ، وباغلری چوق اولوب، پك ایی محصول ویرر . بیك ایله بیك بشیوز متره آره‌لرنده بر ارتفاعده بولنان ایکنجی طبقه‌نك هواسی معتدل اولوب، بویرلرده باغچه‌لر واشجار مثمره‌نك انواعیله بغدای ، داری ویاغ اخراجنه یارایان حبوبات متنوعه حاصل اولور ، ومیوه‌لری پك لذیذدر . بیك بشیوزایله ایکی بیك متره آره‌سنده بر ارتفاعده بولنان یرلرك هواسی سرین اولوب ، بو طبقه‌ده اورمانلر چوقدر ، وآرپه، چاودار، یولاف ایله بهارده اکیلن بغدای حاصل اولور . اورمانلرنده آوروپا قطعه‌سنده یتیشن اشجارك جمله‌سی بولنور. ایکی بیك متره‌دن یوکسك یرلرده چام آغاجلریله اکری بوکری بعض جوجه آغاجلر بولنوب ، بونلر ۲۷۰۰ متره‌لك ارتفاعلره قدر چیقار . اوندن یوقاری یالکز اوتلر ومرعالر بولنوب ، نهایت ۴۰۰۰ متره‌لك ارتفاعی متجاوز اولان طاغلر سرمدی قارلرله مستوردر . اراضیسنك اکثری صرب وقیالق ویك یوکسك اولدیغی کبی، بعض جهتلرنده وعلی‌الخصوص شرق طرفلرنده دخی اکثریا قوراقلق حکم سوردیکندن ، زراعته الویریشلی یرلری نسبةً آزدر، وزراعت هنوز اصول قدیمه اوزره ونقصان آلاتله اجرا اولنمقده‌در .

حیوانات اهلیه‌سی قیون ، کچی ، صیغیر ، خرکله وسائره‌دن عبارت اولوب، شمالی اووه‌لرنده دها زیاده‌در. طاغلرده آوروپا قطعه‌سنك حیوانات وحشیه‌سی بولنور . قافقاس سلسله‌سنده وسائر طاغلرده کومش ، قورشون ، دمیر، باقیر وسائر معدنلر بولنیورسه‌ده، هنوزپك آزی چیقارلمقده‌در. باکو جهتنده اسکیدن بری معروف نفط قویولری بولنوب ، بونلرك بری طوتیشدیریلوب دائمی صورتده یانمغله، وقتیله زردشتیلر طرفندن آتشکده اتخاذ اولنمشدی . اورالرده کلیتلی غاز دخی چیقار.

اقلیم وهواسی . — قافقاسیه‌نك هواسنده اصلا اعتدال اولمیوب، یازلری پك صیجاق وقیشلری زیاده صوئوق اولدیغی کبی ، کوندوز ایله کیجه آره‌سنده دخی بیوك برفرق واردر. غرب جهتنك یاغمورلری پك چوق اولدیغی حالده ، شرق وجنوب جهتلرنده اکثریا قوراقلق حکم سورر . مع هذا ارتفاعك درجاتی ودره و بایرلرك وضعیتی هوانی تعدیل ایتمکه یارار. اکثر طرفلرنده قیشلری اوزون ویك شدتلی اولوب ، صولر طونار .

تقسیماتی ، شهر وقصبه‌لری . — قافقاسیه ، درّدی سلسلهٔ جبالك شمالنده وقصوری ماوراء قافقاسده اولمق اوزره، اون ایالت وبرمستقل سنجاغه منقسم اولوب، بونلرك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه ومقدار نفوسلری ومرکزلری بروجه آتیدر :

(قافقاسك شمالنده)

ایالت	مربع کیلومتره	نفوس	مرکزی
قوبان	۹۴ ۳۷۶	۱ ۲۴۱ ۳۶۳	یقاترینودار
استاوروپول	۶۰ ۵۹۶	۶۵۷ ۵۵۴	استاوروپول
ترك	۶۹ ۴۶۷	۶۹۲ ۴۹۴	ولادوسلاو
داغستان	۲۹ ۷۶۲	۵۹۲ ۵۳۳	دمیرخان‌شورا
(ماورای قافقاسده)			
باکو	۳۹ ۳۰۶	۷۳۵ ۳۶۰	باکو
یلیساوتوپول	۴۴ ۱۳۶	۷۲۹ ۸۷۶	یلیساوتوپول
اریوان	۲۷ ۸۳۰	۶۶۷ ۴۶۴	اریوان
تفلیس	۴۴ ۶۰۷	۸۵۹ ۷۶۲	تفلیس
قارص	۱۸ ۶۴۷	۱۶۲ ۶۶۵	قارص
قوتاییس	۳۶ ۳۷۸	۹۲۲ ۵۶۴	قوتاییس
قره‌دکیز سنجاغی	۷ ۳۴۷	۲۲ ۳۹۹	نوووروسیسك

مرکز عمومیسی تفلیس شهریدر. یکرمی بیکدن

زیاده نفوسی اولان شهر وقصبه‌لری‌ده بروجه آتیدر :

تفلیس	٧٩٥٥١	شوشه	٢٦٨٠٦
باكو	٤٥٦٧٩	ییسك	٢٥٩١٥
یقاترینودار	٣٩٦١٠	نوخه	٢٥٧٥٧
استاوروپول	٣٦٦٥١	آلكساندروپول	٢٢٦٧٠
ولادیقافقاس	٣٣٩٨١	یلیساوتوپول	٢٠٢٩٤
شماخی	٢٨٥٤٥	قوتاییس	٢٠٢٢٧
مایقوب	٢٧٩٢٥		

صنایع وتجارتی ، وسائط اختلاطی .ـــ صنایع محلیه خالی وسجاده وسائر بعض منسوجاتله بعض اسلحه وسائره اعمالندن عبارت اولوب ، بعض نفیس معمولات چیقارسه‌ده ، بونلر ال ایشی اولوب ، جزئیات قبیلندندر . اخراجاتی باشلیجه نفط وغاز ایله کراسته‌دن عبارتدر . آنجق آسیا ایله آوروپا آره‌سنده برطریق تجارت اولمغله ، ترانسیت تجارتی خیلی ایشلکدر . قره دکیزده پوتی وباطوم اسکله‌لرندن بدأ ایله بحر خزرده باکو اسکله‌سنه منتهی اولان دمیر یول خطی بو تجارتی تسهیل ایدر. روسیه‌نك ایچندن کلن بر خط دخی قافقاس سلسله‌سنك شمالی اتکنده بولنان (ولادیقافقاس) شهرینه واصل اولوب ، قره دکیز ساحلنده‌کی (نوووروسیسکی) اسکله‌سنه بر قول دخی اوزادیر .

اهالیسی ، جنسیت ولسان ومذهبلری .ــــ قافقاسیه‌نك اهالیسی پك مختلف الجنس اولوب ، بو مملکتده ٧٠ دن زیاده لسان سویلندیکی مرویدر . آسیا ایله آوروپا آره‌سنده بر ممر اولمغله، تاریخك ضبط ایده‌مدیکی پك اسکی زمانلرده آسیادن آوروپایه هجرت ایدن اقوام مختلفه‌دن اوراده قالمش برر مقدارلری احفادندن اولدقلری مظنوندر. حتی بعض لسانلرك یالکز برایکی کویده سویلندکاری کورلمشدر . بو کبی استثنالردن صرف نظر اولندیغی حالده ، الیوم قافقاسیه‌ده ساکن اهالی بروجه آتی اوچ زمره‌یه تقسیم اولنه‌بیلیرلر : اولا اصل قافقاس زمره‌سی ، ثانیاً اقوام تورانیه‌دن اولان ترك وتاتار ومغوللر، ثالثاً اقوام آریه‌دن اولان روسلرله ارمنیلر وایزانیلر وسائره .

اصل قافقاس زمره‌سی بر چوق اقوام واجناسدن مرکب اولوب ، بونلرك باشلیجه‌لری بروجه آتیدر : اولا چرکسلر ، که قوبان ایالتنده وترك ایالتنك قسم غربیسنده یعنی قافقاس سلسله‌سی قسم غربیسنك شمالی اتکلرنده ساکن اولوب، سلسلهٔ مذکوره‌نك قره دکیزه اینن غرب جنوبی اتکلرنده ساکن آبازه‌لر وداغستانك یوقاری جهتنده ساکن ججنلرله برابر بر قوم عد اولنه‌بیلیرلر . بونلر طول مدت روسیه‌یه مقاومت ایتدکدن صکره ، قرن حاضر میلادی اواسطنده مغلوب اولدقلرنده ، بر ملیونه قریب نفوسلری ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتمکله ، شمدیکی حالده مملکتلرنده موجود بولنانلری یاریم ملیوندن زیاده‌جه‌در . ثانیاً داغستانك اهالئ اصلیه‌سی اولوب شمدیکی حالده یوقاری جهتنده ساکن بولنان لزکیلر، که ٦٥٠٠٠٠ کشی راده‌لرنده‌در. ثالثاً سلسلهٔ جبالك جنوبنده کور وریون حوضه‌لرنده ساکن اولان کرجیلرله جنسیت ولسانجه بونلره قریب اولان منکرلی وایمرت وسائر اقوام که بر ملیونه قریب نفوسدن عبارتدرلر . رابعاً ترك‌ایرماغنك منابعنده ساکن و ٢٧٠٠٠ نفوسدن عبارت اولان (اوست) لرله یالکز ٦٠٠٠ نفوسه بالغ اولان (سوآنت) قومی . باطوم جهتنده ساکن بولنان لازلر دخی جنسیتجه قافقاس‌اقوامندن ایسه‌لرده ، لسان مخصوصلرینی اونودوب ، الیوم لسان ترکی ایله متکلمدرلر .

اقوام تورانیه‌دن بولنان‌ترك‌وتاتارلرله ترکلشمش مغوللر قافقاسیه‌ده کثرتلی اولوب ، بو مملکتك بتون شمال‌شرقی قسمیله داغستانك‌آشاغی‌جهتی وعلی العموم بحر خزر سواحلی وبتون قسم جنوبیسی ترك اهالی ایله مسکوندر . بونلرك مجموعی بربچق ملیوندن زیاده‌در .

اقوام آریه‌دن ارمنیلر قافقاسیه‌نك جنوب جهتنده وعلی الخصوص اریوان وتفلیس ایالتلرنده ترکلر وکرجیلرله قاریشیق اوله‌رق بولنوب، مقدارلری ٧٢٠٠٠٠ کشی‌یه بالغ اولور . روسلر ایسه باشلیجه قافقاسیه‌نك شمال غربی جهتنده وبحر خزرك بعض سواحلیله تجارتکاه شهر وقصبه‌لرده بولنوب ، بربچق ملیوندن زیاده‌یه بالغ اولمشلردر . بونلردن ماعدا آز مقدارده

روم ، آلمان ، يهودى ، چنكانه وسائره دخى واردر .

اقوام مذكوره‌دن چركسلر، آبازه‌لر، چچنلر، لزكيلر، كرجيلرك برقسمى، لازلر وبتون تركلرله تاتارلر دين اسلامله متدين اولوب، يالكز كرجيلرك برقسميله ارمنيلر وروسلر خرستياندر . بو وجهله قافقاسيه اهالىٔ عموميه‌سنك ثلثانى مسلم وآنجق برثلثى خرستيان وسائره‌در . اهالينك مقدارى كيتدكجه آرتمقده ايسه‌ده، بو تزايد اك زياده مملكته هجرت ايدن روسلر وارمنيلرده اولوب، اهالىٔ اسلاميه‌دن خارجه هجرت ايدنلرك يرينى بونلر طوتمقده‌در .

احوال تاريخيه‌سى . — قافقاس اسكيدن برى معروف اولوب، كرك عبرانيلر كتابلرنده وكرك اساطير يونانيه وايرانيه‌ده مذكوردر . آنجق بومملكتك احوالى مجهول قالوب، ايكنجى قرن ميلادى اوائلنده قافقاسيانك شرق جهتنده اولان (آلبانيا) يعنى داغستان روما دولتى طانيديغى كبى، غرب جهتنده اولان ايبرياى دخى (ترايان) تحت اطاعته آلمشديسه‌ده، بو مملكتلرك حكمدارلرينى امحا ايتمه‌مشدى . بعده روماليلرله ايرانك اشكانيان دولتى آره‌سنده قافقاسيه حقنده برچوق وقت رقابت منازعه‌لرى حكم سوروب، ايرانده نوبت حكومت ساسانيانه كلنجه ، بونلر روماليلرك قافقاسيه‌ده حكم ونفوذلرينى امحا ايله، باب الابوابى فوق العاده صورتده تحكيم ايده‌رك، كرجيلرك وسائر قافقاسيه اقوامنك رؤسا و حكمدارلرينى تحت اطاعتلرينه آلمشلردى . او وقتدن بلاد مذكوره‌ده زردشت آيينى دخى ادخال اولنه‌رق، شروانك نفط قيولرندن آتشكده‌لر اتخاذ اولنمشدى . ظهور اسلامدن صكره عربلر باب الابوابى ضبط ايله، بحر خزرك شمال وغرب جهتلرنده بولنان خزرلرله وسائر ترك اقواميله محاربه‌يه كيريشمشلر ديسه‌ده ، قافقاسك صرب محللرنده ساكن بولنان كرجيلر وچركسلر وسائر طاغليلرله اوغراشميوب ، على الخصوص دولت حالنده بولنان كرجستانى طانيمش ، وكنديى آمريتلرينى بونلره طانيتمشلردى. چنكيز وتيمورك خروجلرنده قافقاسيه‌نك طاغلق ومرتفع محللرنده بولنان اقوام ينه استقلاللرينى محافظه ايده‌بيلمشلرسه‌ده، آچيق يرلرنده ترك وتاتار اهالى چوغالوب، على الخصوص شمال جهتنده قپچاق دولتنك تشكلى قافقاسيه اهاليسنى بسبتون اقوام تورانيه اورته‌سنده براقشيدى. بر طرفدن بونلر وبر طرفدن دخى آق قيونلى وقره قويونلى امراسى قافقاسيه‌يى وهله كرجستانى هدف غزا وغنيمت عد ايدوب ، بونلردن صكره ملوك صفويه دخى چوق وقت اوغراشمش ؛ ونهايت بونلر شروانده تأسس ايتمش اولان دولت اسلاميه‌يى استيصال ايدوب، قافقاس سلسلهٔ جبالك جنوبنده‌كى يرلرك چوغنى الده ايتمشلردى . يالكز كرجستان ، دفعاتله پايمال اولمغله برابر ، بر درجه‌يه قدر استقلالنى محافظه ايده بيلمشدى. چالديران مظفريتى واونى متعاقب ايرانيلره قارشى عثمانليلرك واقع اولان محارباتى بلاد قافقاسك عثمانليلرله ايرانيلر بيننده انقسامنى وبو ايكى دولتدن كاه برينك وكاه ديكرينك نفوذ وقوتنك اورالرده تزايدينى منتج اولمش ؛ ودشت قپچاق دولت تاتاريه‌سنك وارثى اولان قريم خانلغى قافقاس سلسله‌سنك شمالنده‌كى يرلره وعلى الخصوص قباروده وچركستانه حاكم اولوب ، بحر خزر جهتنده‌كى يرلرى‌ده قزان واژدرخان خانلقلرينه تابع اولمشدى. روسيه دولتى كسب قوت وتوسيع ممالك ايتمكه باشلاينجه، اون سكزنجى قرن ميلاديده ابتدا برر برر وجودلرينى قالديرديغى مذكور خانلقلرله برابر قافقاسيه‌نك شمالنده‌كى يرلرى التحاق ايتدكدن صكره ، ايرانه قارشى كرجيلرى حمايه ومدافعه ايتمكى وسيله اتخاذ ايده‌رك، على الخصوص ملوك صفويه‌نك انقراضيله ايرانك بر حال تذبذبده بولنديغى زماندن بالاستفاده ، بحر خزر ساحلنجه كور منصبنه وقره باغه قدر ايتمكه فرصت بولمش؛ وكرجستان قراللرينك اخيرى بلا خلف وفاتنده مملكتى روسيه‌يه ترك ايتمكله ، اوراسنى دخى التحاق ايتمش ؛ وبعده چركسلرله طول مدت اوغراشدقدن صكره ، عصر حاضر ميلادينك اواسطنده چركستانى دخى ضبطله ، قافقاس سلسله‌سنك ايكى طرفنه مالك اولدقدن صكره ، دولت عثمانيه ايله ايتديكى محاربه‌لرك نتيجه‌لرنده ده

جنوبه طوغری برقات دها توسیع حدود ایدەرك ، شمدیکی قافقاسیه بلادینی وجوده کتیرمشدر .

قاقامو { (Caccamo) سیجیلیەدە پالرمو ایالتنك (ترمینی) قضاسنده و ترمینینك ٩ کیلومترە جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ٧٢٣٥ اهالیسی واردر .

قاکو { (Kaagö) بحر منجمد شمالیده نوروجك (ترمو) ایالت شمالیەسنه تابع و ٧٠° عرض شمالیده واقع بر آطه اولوب، شرقدن غربه بویی ١٨ واکی ١٢ کیلومترە در . (آرنو) و (لوکن) آطەلرندن (قاغ سوند) بوغازیله آیرلمشدر .

قالابار { (Calabar) آفریقای غربیده کینه کورفزی کوشەسنك شمالی ساحلنده (قامرون) جبل مشهوریله (نیجر) ایرماغنك منصبی آرەسنده بر مقدار ساحلك وبو ساحله منصب اولان برایرماغك اسمیدر. بوایرماق شمال شرق طرفندن کلوب، کنارلری زیاده مسکون اولدیغی معلوم ایسەدە ، مجراسنك قسم اعظمی هنوز کشف اولنمامشدر. ساحل مذکورك هواسی پك آغیر واراضیسی باصیق اولوب ، هنوز وحشی حالنده یاشار زنجی اهالی ایله مسکوندر. آوروپا بحریونی وقتیله اسیر تجارتی ایچون بو ساحله یناشوب ، شمدیکی حالده دخی یالکز اورالرە مخصوص برنوع یاغ اخراجاتیله سفائنی جلب ایدر . مایسدن تشرین اوله قدر یاغمورلر موسمی سوروب، علی‌الخصوص تموز وآغستوسده زیادە صیجاق اولور ؛ تشرین اولدن نیسانه قدر ایسه قوراقلق حکم سوروب بو موسمده هوا نسبةً سرینلدر . بو ساحلك غرب جهتنده دیکر بر نهرك منصبی بولنوب ، بر چوق وقت قالابار نهرینك برقولی ظن اولنمشلە. اصل قالابار نهرینه اسکی وبوکا یکی قالابار نامی ویرلمش ایسەدە ، نهایت یکی قالابارك نیجر ایرماغنك برقولی اولدیغی کشف وتحقیق اولنمشدر . قالابار ساحلنك اسکی قالابار مجراسنەدك اولان قسم شرقیسی آلمانیەنك قامرون مهجرندن وقسم غربیسی انکلترە مستعمراتندن عد واعتبار اولنمقددر .

قالاباقه { یاخود قلاباقه — (Kalabaka) تسالیەنك ترحاله سنجاغنده ترحالەنك ٢٠ کیلومترە شمال غربیسنده اولەرق کوستم مجراسنك صرب وقیالق بوغازنده قضا مرکزی بیوك برقریه اولوب، ١٠٢٠ اهالیسی واردر. قریەنك اوستندەکی مرتفع وصرب قیالرك اوززنده برطاقم مردیونلرله کوچ چیقیلەبیلیر بر طاقم مناسترلر واردر، که (متئور) مناسترلری دیمکله معروفدرلر .

قالابره { یاخود قالابریا — (Calabre, Calabria) ایتالیانك منتهای جنوبندەمسینەبوغازینەدك ممتد اولان برشبەجزیرەدن عبارت بیوك برخطه اولوب، شرقاً (تارنته) کورفزیله ویونان دکیزیله ، جنوباً آق دکیزله ، غرباً مسینه بوغازیله و (تیرنیان) دکیزیله، شمالاً دخی باسیلیقاته خطەسیله محاط ومحدود در . ٣٧° ٥′ ایله ٤٠° ٥٠′ عرض شمالی آرەسنده ممتد اولوب، ١٤° طول شرق درجەسی اورتەسندن کچر. شمالدن جنوبه بویی ٢٥٠ واکی ٢٠ ایله ٩٠ کیلومترە آرەلرنده اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ١٧ ٢٥٧ مربع کیلومترە و اهالیسی ١ ٣٠٩ ٥٥٤ کشیدر ، که بهر مربع کیلومترە باشنه ٨٦ کشی دوشیور . شرق شمالی جهتندەکی تارنته کورفزندن بشقه یونان دکیزنده (اسکیلاچه) اسمیله بر وتیرنیان دکیزنده (جویا) و (سانته اوفمیا) اسملریله ایکی قویی واردر. آپنین سلسلهٔ جبالنك غربی قولی قالابرەیه داخل‌اولوب، ابتدا ساحل غربی بوینجه اوزانیرسەدە، بعدەشرقه طوغری انعطافله ، مملکتك وسطنده جنوبه طوغری ممتد اولوب، مسینه بوغازینه قدرواصل اولور . بوطاغك بر چوق قوللری واتکلری ایکی طرفدن سواحله قدر ممتد اولوب ، آرەلرنده بر چوق وادیلر واوولر دخی واردر . طاغلردن اکثرینك یوقاریلری کستانه آغاجی وسائر اشجار اورمانلریله وآشاغیلری باغلر و زیتونلقلرله مستور در . طاغلرك قیالق وصرب یرلری دخی چوقدر. بو طاغلرك ایکی جهتندن بر چوق نهرلر آقوب ، الك بیوکلری تارنته کورفزینه دوکیلن (قراتی) ایله یونان دکیزینه منصب اولان (نتو) نهرلریدر.

طاغلرك يوقارى طرفلرى تشرين ثانيدن نيسان ابتداسنه‌دك قارله مستور اولوب، مرتفع محللرينك قيشلرى صوئوق وسرتدر . يازين ايسه طاغلرده وياپله‌لرده هوا سرين وپك صاغلام ايسه‌ده، اووه‌لرده وباصيق يرلرده صيجاق زياده اولوب ، طوپراقلر چاتلار، وصيتمه‌لر حكم سورمكه باشلايوب، اهالينك اكثرى ياپله‌لره چكيليرلر. صوك بهارده بر ايكى ياغمور ياغار ياغماز، اورته‌لق يشيللك وچيچكلرله اورتنوب ، بر ايكنجى بهار اولمغله ، اهالى ياپله‌لردن اينر ؛ وقيشين الچاق يرلرده هوا پك ملايم اولور. هوانك بوحالى هرنوع محصولاتك يتيشمه‌سنه مساعد اولوب، حبوبات متنوعه‌ايله پك مقبول شرابلر وصهرنجلرده محافظه اولنه‌جق درجه‌ده كليتلى وايى زيتون ياغلرى حاصل اولور . پاموق يتيشديكى كبى خيلى مقدار قوزه دخى چيقاريلوب، پاموق وايپكدن بعض منسوجات طوقنور. يازلق مرعالريله قيشله‌لرى پك ايى اولديغندن ، قيون وصيغير سوريلرى پك چوق اولديغى كبى ، خركه‌لرى‌ده چوق اولوب ، مخصوص بسلدكلرى آيغيرلر واسطه‌سيله جنسلرينى كيتدكجه اصلاح ايتمكده، وكوزل استرلر دخى يتيشديرمكده‌درلر. طاغلرده يبانى مانده‌لر وسائر آو حيوانلرى چوق اولديغى كبى ، سواحلنك باليغى‌ده بولدر. آلتون، كومش، باقير، دمير، قورشون، مرمر، آلچى ، بلور، قياطوزى، كوكورد وسائر معدنلرى چوق ايسه‌ده، پك آزى اخراج اولنمقده‌در . خطه‌نك هيچ برصاغلام ليمانى وبيوك اسكله‌سى يوغيسه‌ده، محصولات ارضيه‌دن وخصوصيله زيتون ياغندن خيلى اخراجاتى واردر . قالابره‌ليلر اورته بويلى ، متناسب الاعضا وذكى آدملر اولوب ، آنجق كنديلرنده آرزوى انتقام زياده اولديغندن ، اكثريا منفرد صورتده ياشار ومسلح كزرلر؛ وبناءً عليه شركتلر وصنايع وتجارت هيئتلرى تشكيلنه وزراعتك ترقيسنه خدمت ايده‌ميوب ، اكثر اراضينك اغنيانك تحت تصرفنده بولنمسيله سائر اهالينك ايشجيلك وچفتجيلك ايتمكه مجبور اولملرى دخى زراعتك ترقياتنه ومملكتك تزايد معموريتنه مانع اولمقده‌در . اهاليسندن يوز اللى بيكدن زياده مقدارى آرناؤد جنسيتنه واورتودوقس مذهبنه تابع اولوب ، بونلر اسكندر بكك مغلوبيت ووفاتندن صكره اورايه كچمش ؛ و بعض طرفلرنده مستقل قريه وناحيه‌لر دخى تشكيل ايده‌رك، لسان واخلاق مليه‌لرينى محافظه ايتمشلردر.

قالابره اسكى زمانده سائر جنوبى ايتاليا ايله برابر يونان مهاجرلريله اسكان اولنوب ، بعده روماليلر طرفندن ضبط اولنمش، وظهوراسلامدن صكره عربلرك الينه كچوب ، (قلوريه) اسميله خيلى وقت ممالك اسلاميه‌دن بولندقدن صكره ، نورمانلر طرفندن ضبط اولنه‌رق ، ناپولى قراللغنه الحاق اولنمش ايدى . شمديكى حالده (قالابره اولتريوره) وبرنجى وايكنجى (قالابره چيتريوره) اسمليله ٣ ايالته منقسم اولوب، برنجيسى قسم جنوبيسندن، ايكنجيسى قسم شماليسندن واوچنجيسى ده قسم وسطيسندن عبارتدر. برنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٣٩٤٢ مربع كيلومترو واهاليسى تقريباً ٣٨٠ ٠٠٠ كشى اولوب، مركزى (رجو) شهريدر، و٣ قضايه منقسم اولوب ، ١٠٨ ناحيه‌يى حاويدر . — ايكنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٧٣٥٨ مربع كيلو متره واهاليسى تقريباً ٤٧٥ ٠٠٠ كشى اولوب، مركزى (قوزنجه) در ، و ٤ قضايه منقسم اولوب، ١٥١ ناحيه‌سى واردر . — اوچنجيسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٩٧٥ مربع كيلو متره واهاليسى تقريباً ٤٢٠ ٠٠٠ كشى اولوب ، مركزى (قاتانجارو) قصبه‌سيدر ، و ٤ قضايه منقسم اولوب ، ١٥٢ ناحيه‌يى حاويدر. بو اوچ ايالت مركزلرينك اسمليله دخى تسميه اولنور .

قالابوزو (Calabozo) آمريقاى جنوبيده ونزوئلانك (غوآريقو) ايالتنده و (قاراقاس) ك ١٩٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق (اورنوق) ايرماغنه تابع (غوآريقو) نهرينك صول كنارنده ٨°٥٦′٨″ عرض شمالى ايله ٧٠°١٠′٤٠″ طول غربيده واقع برقصبه اولوب، ٥٦٢٠ اهاليسى و ، اورنوق مجراسيله ساحل آره‌سنده وحيوانات يتيشديرمكه پك الويريشلى واسع بر اووه‌نك اورته‌سنده بولنمسى حسبيله، اهميت تجاريه‌سى واردر .

قالاتابلوته (Calatabellota) « قلعة البلوط » اسم عربيسندن

غلطدر. سیجلیه‌نك جرجنتی ایالتنده و (شیاقه) نك ۱۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك کنارنده بر قصبه اولوب، ۵۱۰۰ اهالیسی واردر. اون برنجی قرن میلادیده نورماندلر قرالی روجر بوراده عساکر مسلمینه غلبه چالمشدی. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (تریوقاله) در.

قالاتاجیرونه (Calatagirone) «قلعة جیرونه» اسم عربیسندن غلطدر. سیجلیه‌نك قاتانیه ایالتنده وقاتانیه‌نك ۶۰ کیلومتره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۲۶۰۰۰ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر. عربلر طرفندن تحکیم واعمار اولنه‌رق، بعده جنویزلرك ضبطنه چکمشیدی.

قالاتافیمی (Calatafimi) عربی «قلعة فیمی» دن غلطدر. سیجلیه‌نك ترابانی ایالتنده و ترابانینك ۳۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سجسته) شهر قدیمنك خرابه‌لری جوارنده برقصبه‌اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. ۱۸۶۰ تاریخ میلادیسنده غاریبالدی بوموقعده ناپولی قرالنك عسکرینی مغلوب وپریشان ایتمشدر.

قالاتانیزته (Calatanisetta) عربی «قلعة نیزته» دن غلطدر. سیجلیه جزیره‌سنده پالرمونك ۱۰۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سالسو) نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برشهر اولوب، ۲۶۵۰۰ اهالیسی وجوارنده کوکورد معدنلری واردر.

قالاتایود (Calatayud) «قلعة ایوب» اسم عربیسندن غلطدر. اسپانیه‌نك آراغون خطه‌سنده (ساراغوسه) ایالتنده وساراغوسه‌نك ۹۷ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (ابره) ایرماغنه تابع (جالون) نهری اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، عربلردن قالمه استحکاماتی، جامع شریفدن مبدل مصنع بر کلیساسی، جوارنده غریب برطاقم مغاره‌لری واطرافنده بك منبت اووه‌سی واردر. بوقصبه اسکی بیلبیلیس (وعربلرجه لبله) خرابه‌لری قربنده غزاة مسلمیندن (ایوب) طرفندن بنا اولنمشدر.

قالاتراوه (Calatrava) اسپانیه‌ده یکی قاستیله خطه سنك جوداد ریال ایالت وقضاسنده اسکی بر مستحکم قصبه اولوب، الیوم خرابدر، واسمی اطرافنده‌کی کوزل مرعاله قالمشدر. اسپانیه قرالی بوقلعه‌یی مسلمانلردن آلدقدنصکره، محافظه‌سنی برطاقم شوالیه‌لره حواله ایتمشیدی، که بونلر (قالاتراوه شوالیه‌لری) اسمیله برطریق مخصوص تأسیس ایتمشلردی.

قالاچ (Kalatch) روسیه‌نك وسطلرنده (وورونژ) ایالتنك (بوهوچار) قضاسنده وبوهوچارك ۷۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (دون) ایرماغنه تابع (پودغورنایه) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالیسی وباشلیجه حیوانات تجارتی اجرا اولنان بیوك بر پنایری واردر.

قالار (Kalar) سیبریه‌نك (یاقوتسق) ایالتنه ملحق (اولکمینسك) قضاسنده (لنا) ایرماغنه تابع (ویتیم) نهرینه دوکیلور بر چای اولوب، طار وطولاشیقلی اولان مجراسی ۵۰۰ کیلو متره اوزوندر.

قالاس (Calas) تولوزه تجارندن بر آدم اولوب، کندیسی پروتستان اولدیغی حالده، قتولیك مذهبنی قبول ایتمش اولان اوغلنك اونك اوکنده مصلوب بولنمسی اوزرینه، قتولیك متعصبینی طرفندن اوغلنك قاتلی اولمغله اتهام، واشکنجه‌لرله اعدام اولندقدن صکره، زوجه‌سی دخی توقیف اولنمغله، حکیم شهیر وولتر بوعائله‌نك آووقاتلغنی التزام ایده‌رك، سنه‌لرجه بو مظلومینی ظلم واقعه قارشی مدافعه‌یه حصر اوقات ایتمش؛ وبوایشه اودرجه‌ده اهمیت ویرمش ایدی، که اوصره‌ده پارسده‌کی احباسندن برینه کوندردیکی مکتوبده «بودهشتلی جنایتدن صکره پارسده کولوب اکلننلر وارمیدر؟» دیه یازمشیدی.

قالافات (Calafat) رومانیه‌نك افلاقده واقع قرایووه ایالتنده وقرایووه‌نك ۸۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق طونه اوزرنده وودینك قارشیسنده بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی ولیمانی واردر، ۱۸۵۱ تاریخ میلادیسنده عثمانلیلر بو موقعده روسلره قارشی بیوك برمظفریته نائل اولمشلردر.

قالاماته { (Calamata) يونانده موره شبه جزيره‌سنك (مسينيا) ايالتده و(قورون) كورفزينه دوكيلن (ندون) نهرى اوزرنده و منصبندن برآز يوقاريده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى، كوزل باغچه‌لرى. زيتون ياغى وانجير اخراجاتى وكوزل ريختيمى وار ايسه‌ده، ليمانى يوقدر. اسكى (قالامه) شهرى بوقصبه‌نك قربنده واقع (قالامى) قريه‌سى محلنده ايدى.

قالامازو { (Kalamazoo) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك ميشيغان جمهوريتنده همنامى اولان بيوك كوله دوكيلور برنهر اولوب، جمهوريت مذكوره‌نك جنوب بنده نبعانله، غرب شمالى‌يه طوغرى آقار. مجراسى ٣٢٠ كيلو متره اوزون ومنصبى ١٠٠ متره كنيش اولوب، سير سفائنه صالحدر. مجراسى اوزرنده برقاچ شهر وقصبه اولوب، بردميريول خطى دخى مجراسى بوينجه اوزانير.

قالامازو { (Kalamazoo) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك ميشيغان جمهوريتنده (لانغسينغ) ك ٩٦ كيلو متره جنوب غربيسنده اوله‌رق همنامى اولان نهرك صول كنارنده برقصبه اولوب، ١٣٥٥٠ اهاليسى، بيوك حبوبات تجارتى، انواع منسوجات فابريقه‌لرى، داخلى مكتبى وتيمار خانه‌سى واردر. اطرافى پك محصولدار اولمغله، كيتدكجه بيومكده‌در.

قالاماكى { (Kalamaki) نفس يونان ايله موره شبه جزيره‌سى آره‌سنده‌كى قورنت برزخنك ساحل شرقيسنده بر قريه اولوب، برزخ مذكورك حفرندن اول اسكله‌سى ايدى. جدولك كشادندن صكره اهميتى آرتمش ايسه‌ده، جنوب جهتنده (استميا) يعنى «برزخ» اسميله يكى برقصبه تأسيس اولنديغندن، بوقصبۀ جديده بيودكجه قالاماكى‌يى دخى احاطه ايده‌جكدر.

قالامو { (Calamo) يونانك جزاير سبعه‌سندن آيه‌ماوره جزيره‌سنك جنوب شرقيسنده وآقارنانيه ساحلى قربنده بركوچك آطه اولوب، بويى ١٢ واكى ٣ كيلو متره‌در. اراضيسى طاغلق ايسه‌ده. باغلر وزيتون آغاجلريله مستور اولوب، ايى بر ليمانى واردر. جنوبنده‌كى (قاستو) آطه‌سيله برابر كفالونيه‌يه تابعدر.

قالامه { (Kalama) آرناؤدلغك جنوب جهتنده برنهردر، كه (نمرچقه) طاغنك منتهاى جنوبيسنك غربى اتكندن نبعانله، جنوب غربى‌يه جريان ايده‌رك، صولدن تحت الارض يانيه كولنك آياغى اولديغى ظن اولنان ولچيشته، دها آشاغيده صاغدن لونغوويچه، وتكرار صولدن دوقسوره چايلرينى آلدقدن صكره، غربه طوغرى دونر، وفيلات ايله آيدونات آره‌سنده بالمرور، قورفه جزيره‌سنك قسم جنوبيسى قارشيسنده آدرياتيق دكيزينه منصب اولور. اسم قديمى يونان جغرافيونى آثارنده (تيامس) صورتنده محرر اولوب، آرناودلغك او جهتنه ويريلن (چام) اسميله مناسبتى ظاهردر. برلين قونغره‌سى بونهرك مجراسنى يونان حدودندن اولمق اوزره تعيين ايتمش ايسه‌ده، حدود طبيعيه وعسكريه‌دن اولديغى كبى، جنسيت اهالى اساسنه دخى مستند اوليوب، هر ايكى طرفى آرناودلرله مسكون اولديغندن، بوقرارك حقسزلغى بعده آكلاتديرله‌رق، اجراسندن صرف نظر اولنمشدر. مجراسنك طولى تقريباً ١٣٠ كيلو متره‌در.

قالاميانه { (Calamianes) جزايرى اسپانيه‌يه تابع فيليپينه جزايرندن (ميندورو) جزيره‌سنك جنوب غربيسنده و (پالاوان) جزيره‌سنك منتهاى شماليسى قارشيسنده بر طاقم آطه‌لر اولوب، قالاميان، بوسوآغان وليناقاپان اسملريله اوچ بيوك وبرقاچ كوچك آطه‌دن مركبدر. ١٢° عرض شمالى و ١٢° طول شرقى خطلرى اورته‌لرندن كچر. اك بيوكلرى (بوسوآغان) جزيره‌سيدر. بونك جنوبنده واقع قالاميان جزيره‌سنك بويى ٦٠ واكى ٣٠ كيلو متره‌در. جمله‌سى پالاوان جزيره‌سنك برپارچه‌سيله برقضا اعتبار اولنه‌رق، اوچ لسانله متكلم ١٧٠٠٠ اهالى‌يى حاويدرلر.

قالامیته { (Calamita) قریمده اسکی بر قصبه اولوب ، موقعنده الیوم (آلمه) اسمیله بر قریه واردر . [« آلمه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قالانتان { (Calantan) یاخود کلنتن مالاقه شبه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده همنامی اولان نهرك منصبنده و ۶°۱۵′ عرض شمالیده سیام دولتنه تابع برکوچك حکومت اسلامیه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب ، حکومت مذکوره قصبه‌نك ایکی جهتنده ۵۰ کیلو متره‌لك مسافه‌یه وداخلاً جبالك صرتنه قدر ممتد اولدیغی حالده ، ۵۰۰۰۰ اهالیی جامعدر . طوپراغی منبت اولوب ، قهوه ، پرنج ، بوبر وسائر محصولاتی واردر . کاپیتلی قالای وبرمقدار آلتون دخی چیقار .

قالانوس { (Calanus) یاخود کلنوس هندك حکمای کلیوننذن اولوب ، بیوك اسکندرك هند سفرنده بوجهانگیره انتسابله ، معیتنده ایرانك فسا شهرینه وصولنده ، بر طاقم امراضه دوچار اولمغله ، ۸۳ یاشنده اولدیغی حالده ، اودوندن بر استیفك اوزرینه چیقه‌رق ، اسکندرك عسکری قارشیسنده کندینی احراق ایتمشدی . اسکندره بر سو یلیه‌جك وارمیدر ؟ دیه سؤال اولندقده « اوچ آی صکره بابلده کندیسیله کوریشه‌جکم » دیدیکی وتام اوچ آی صکره اسکندرك بابلده وفات ایتدیکی مرویدر .

قالاوریته { (Calavryta) یونانده موره شبه جزیره‌سنك (الیده مع آخائیا) ایالتنده وپاتراسك ۳۷ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق مرتفع بر محلده واقع قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب ، ۱۲۰۶ تاریخندن اعتباراً اوچیوز سنه قدر بر فرانسز عائله‌سنك تحت حکمنده اوله‌رق بر بارونلق صورتنده اداره اولنمشدر .

قالاوریه { (Ca'aurie) موره شبه جزیره‌سنك ساحل شرقیسی قارشیسنده واقع (پوروس) جزیره‌سنك اسم قدیمیدر .

قالاهاری { (Kalahari) آفریقانك جنوبیده واسع بر براولوب ، ۲۱° ایله ۲۸° عرض جنوبی آره‌سنده (اوراڭ) ایرماغی مجراسندن (نغامی) کولنه‌دك ممتد اولور . بو وجهله جنوبدن شماله بوبی ۹۰۰ کیلو متره اولوب ، شرقاً وغرباً تقسیم میاه خطلری تشکیل ایدن برطاقم تپه‌لرله آیرلمشدر ؛ چونکه قالاهاری هیچ برطرفدن میلانی ومیاه جاریه‌سیچون جریانی اولمامغله سچیلوب ، جنوبی برصحرای کبیر حکمنده‌در . حدودی تمامیله معین اولمدیغندن مساحهٔ سطحیه‌سنی بعضلری ۵۰۰ ۶۸۷ ویا ۹۲۸ ۷۱۵ وبعضلری ۰۰۰ ۲۸۵ ۱ مربع کیلو متره اعتبار ایتمشلردر . هرنه‌قدر شمالدن جنوبه برآز میلی اولوب ، اوراڭ مجراسنه منتهی اولور (هیغاب) اسمیله بیوك بروادیسی وارایسه‌ده ، کرك بووادینك کندیسی وکرك بوکا منتهی اولان اوپ ، نوسوب ، مولوپو وقورامان وادیلری هیچ بروقت صولرینی مذکور ایرماغه قدر ایندیرمیوب ، یاغمور سیللرندن حاصل اولان صولری دخی یولده قورویه‌رق ، بر طاقم طوزلی کوللر وبطاقلقلر تشکیل ایدرلرکه بونلرده آز مدتده قورویوب ، طوزلری میدانده قالیر . یالکز شمال جهتنده مذکور نغامی ایله نتروه ، ماقاریقاری ودیکر بر قاچ کول صورت دائمه‌ده صولرینی محافظه ایدوب ، ناته وزوغه نهرلریله اومارامیه وادیٔ کبیری بونلره منصب ومنتهی اولورلر . سیاحیندن بعض ارباب فنك تحقیقنه کوره ، قالاهاری مقدما میاه جاریه‌سی وکوللری واورمانلری چوق معمور بر یر ایکن ، بعده بعض تبدلات ارضیه‌نك ظهوری واورمانلرك اتلافی اوزرینه ، صولر ونباتات چکیلوب ، صحرای کبیر حالنده بر چول صورتنده قالمشدر . بو تبدل یقین وقتلرده وقوع بولوب ، قورومش اولان کول ونهرلرك یتاقلرنده حیوانات مائیه کمیکلری طوریورمش .

مع هذا قالاهاری بسبتون صحرای کبیره مقیس اولمیوب ، چالیلر وبعض آغاجلرله وحیواناته الویریشلی اوتلرله مستور یرلری واردر ؛ وهله کانون ثانیدن مایسه قدر سورن یاغمور موسمنده

اکثر یرلری زمرد کبی اولور. چوق صویه محتاج اولمیان بعض غزال انواعی‌سوریلرله طولاشدقلری کبی، صانساره مشابه حیواناتی‌ده چوقدر. اهالیسی (بوشمان) و(باقالاهاری) اسملریله ایکی جنسیته منسوب اولوب، باشلیجه آوله و بعض کوکلر و یبانی میوه‌لرله بسلنیرلر؛ وخالص کوجبه حالنده یاشایوب، حیوانات اهلیه‌لری بیله یوقدر. حالبوکه برك حیوانات بسلمکه استعداد وقابلیتی واردر. بعض طرفلرنده باقیر، کمور وحتی آلتون معدنلری بولنیور.

قالاهوره (Calahorra) اسپانیه‌ده اسکی قاستیله‌نك اوغرونیو ایالتنده ولوغرونیونك ۲۰۱ کیلو متره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ۶ ۵۰۰ اهالیسی‌وبك اسکی برکلیساسی واردر. عربلر (قلهره) دیرلردی.

قالائو (Callao) آمریقای جنوبیه‌ده (پرو) جمهوریتنده و(لیما)نك ۱۴ کیلو متره غربنده بحر محیط معتدل ساحلنده برقویك ایچنده واقع ایالت‌مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ۲۰ ۰۰۰ اهالیسی واردر. پرونك الك ایشلك اسکله‌سی اولوب، صاغلام لیمانی، کوزل ریختمی، بیوك تجارتی وبعض استحکاماتی واردر. هر طرفدن لیما ایالتیله محاط برکوچك ایالتك مرکزیدر.

قالبه (Calbe) پروسیه‌ده صاقسه ایالتنك (ماغدبورغ) سنجاغنده‌وماغدبورغك ۲۷ کیلو متره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۸ ۶۲۰ اهالیسی وکاغد، شکر وبیوك وکتن قماشلر فابریقه‌لری واردر. اطرافنده طوز وکمور معدنلری وبنجار محصولاتی چوقدر. بو اسمله دیکر برکوچك قصبه دخی بولندیغندن، تفریق ایچون بوکا اوزرنده بولندیغی ساله نهرندن طولایی (قالبه‌آندرساله) ودیکرینه (قالبه‌آندرمیلده) دخی دیرلر.

قالپه (Calpé) اسپانیه‌نك سبته بوغازنده بولنمش اسکی برقصبه‌سی ایدی.

قالتاجیرونه (Caltagirone) عربی (قلعةجیرونه) دن غلطدر. سیجیلیه‌نك قاتانیه ایالتنده وقاتانیه‌نك ۶۳ کیلو متره جنوب غربیسنده برکوپری ایله‌مربوط ایکی تپه‌نك اوزرنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ۶۴۰ ۲۲ اهالیسی، کوزل ابنیه‌سی، ایپك فابریقه‌لری واطرافنده منبت اراضیسی واردر.

قالتانیزته (Caltanisetta) عربی (قلعة نیزته) دن غلطدر. سیجیلیه‌ده پالرمونك ۹۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (سالسو) نهری اوزرنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ۴۶۵ ۲۱ اهالیسی، اطرافنده باغ وباغچه‌لری ومعدن صولری واردر.

— قالتانیزته ایالتی سیجیلیه جزیره‌سنك قسم وسطیسندن عبارت اولوب، شمالاً پالرمو، شرقاً قاتانیه، جنوب شرقی جهتندن سیراقوسه ایالتلریله، جنوباً دکیزله، غرباً دخی جیرجنتی ایالتیله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳ ۷۶۸ مربع کیلو متره واهالیسی ۲۶۳ ۰۰۰ کشیدر. اراضیسی شمال جهتده طاغلق، وسطلرنده عارضه‌لی وجنوب جهتنده دوز وپك منبت اولوب، ذخیره وزیتون محصولاتی چوقدر. باشلیجه نهری (سالسو) در. ایالت ۳ قضایه منقسمدر.

قالخاس (Calchas) یونان قدیمك مشهور تروآ سفری مصالحلرنده مذکور بر شخصدرکه آلههٔ کاذبه‌لرینه قربان کسمکله مأمور اولوب، کویا غائبدن‌خبر ویرردی. حتی تروآ محاربه‌سنك اون سنه سوره‌جکنی، و (آغاممنون) قیزی (ایفیجنیه) یی قردن کنایه اولان دیانه‌یه قربان ایتمدکجه، یونان دونمانه‌سنك (آولیده) لیماندن چیقه‌میه‌جغنی خبر ویرمش ایمش. بوصنعتده (موپسوس) لك کندیسنه تقدم ایتدیکنی کورنجه، قولوفون آطه‌سنده قهرندن هلاك اولمش.

قالدرون دلابارقه (Calderon de la-Barca) اسپانیه‌نك الك مشهور فاجعه نویس شعراسندن اولوب، ۱۶۰۰ ده مادریدده طوغمش، و ۱۶۸۱ ده وفات ایتمشدر. بر وقت عسکرلك ایتمش؛ واللی یاشندن صکره طریق‌رهبانه کیروب، اوندن‌صکره آنجق مذهبه متعلق اشعار سویلمشدر.

قالدونیه (Calédonie) اسقوچیه‌نك اسم قدیمیدر. [« اسقوچیه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قالدونیه { یکی — (Novello C., New) (Caledonia) آمریقای شمالیده
انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك منتهای غربنده بحر محیط معتدل سواحلیله قیالی طاغلر سلسله‌سی آره‌سنده واقع (انکلیز قولومبیه‌سی) خطهٔ واسعه‌سنك اسکی اسمی اولوب، ۱۸۵۸ تاریخندن بری استعمالدن ساقط اولمشدر. [«قولومبیه» ماده‌سنه مراجعت.]

قالدونیه { یکی — (Nouvelle Calédonie) بحر محیط کبیر جزایرندن اولوب،
اطرافنده‌کی (لوآیوته) جزایری وسائر کوچك آطه‌لرله برابر فرانسه‌یه تابعدر. آوسترالیا ایله یکی زلانده ویکی کینه آره‌لرنده واقع اولوب، طار واوزون برقطع ناقص شکلنده شمال‌غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ″۳۰′۳°۲۰ ایله ′۲٤°۲۲ عرض جنوبی و ′٤۰°۱٦۱ ایله ′٤۳°۱٦٤ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. بویی قوش اوچشی حسابیله ٤۰۰ و وسطی اکی ٥٥ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۸۰۰۰ وملحقاتیله برابر ۲۱۰۰۰ مربع کیلومتره‌در. اراضیسی طاغلق اولوب، بوینجه برسلسلهٔ جبال اوزانیر، که اك مرتفع یری اولان وجنوب جهتنده بولنان (هومبولد) طاغنك ۱٦۳٤ متره ارتفاعی واردر. برخیلی انهاری وار ایسه‌ده، مجرالری بالطبع قیصه اولوب، اك اوزونی اولان وشمال جهتنده آقان (دیاهوت) ایرماغنك مجراسی ۲۰۰ کیلومتره طولنده‌در. سواحلنك آچیقلرنده تشکلات مرجانیه‌دن برصره قیالر بولنوب، بونلرله ساحل آره‌سنده دکیز دائما ساکن بولنمغله، صاغلام برسیر سفائن طریق تشکیل ایدیور. کرك غرب وکرك شرق سواحلنده برقاچ قصبه واسکله‌سی اولوب، مرکزی اولان (نومیا) قصبه‌سی‌ده ساحل غربینك قسم جنوبیسنده واقعدر. هواسی معتدل وطوپراغی پك منبت اولوب، اقالیم حاره محصولاتیله برابر آوروپانك هر نوع سبزه‌سی یتیشه بیلیر. حیوانات مختلفه بسلمکه دخی استعدادی اولوب، اون سنه مقدم حیوانات موجوده‌سی ۱۳٤۰۰۰ رأسه بالغ اولور، وخیلی باصدیرمه چیقاردی. آلتون، آنتیمون، قروم وعلی‌الخصوص نیکل ایله سائر معدنلری پك چوقدر. آنجق فرانسزلر بو جزیره‌یی باشلیجه منفا اتخاذ ایده‌رك، مجرملرله اسکان اتمکده اولدقلرندن، منابع ثروتندن بحق استفاده اولنه میور. آوروپالی اهالیسی ۱۸۰۰۰ اولوب، نصفی مجرملردن مرکبدر. یرلی اهالیسی اولان (قناق) لر ایسه کوندن کونه آزاله‌رق، انقراض بولمقده‌درلر. فرانسزلرك دخولنده بونلر ۷۰۰۰۰ نفوسدن زیاده ایکن، شمدی ۲۰۰۰۰ دن آزدر. بونلر اولدقجه ذکی ایسه‌لرده، پك وحشی، حیله‌کار، کیندار وسرکش آدملر اولوب، اولدیردکلری خصملرینك اتی دخی یدکلری محققدر. مرکزی اولان (نومیا) نك ٤٦۰۰ اهالیسی وپك صاغلام لیمانی واردر. بوجزیره ۱۷۷٤ تاریخنده مشهور قپودان (قوق) طرفندن کشف اولنوب، ۱۸٥۳ ده فرانسه طرفندن استیلا، و۱۸٦٤ ده اطرافنده‌کی آطه‌لر دخی الحاق اولنمشدر.

قالدونیه جدولی { (Canal Calédonien,) (Caledonian Canal)
اسقوچیه‌ده بیوك برجدولدر، که مملکت مذکوره‌نك شرق شمالیسنده واقع (موری) کورفزندن ایرلانده‌نك قارشیسنده‌کی (اورن) کورفزینه قدر ۱۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولوب، شمال دکیزیله بحر محیط آطلاسی آره‌سنده اسقوچیه‌نك اورته‌سندن برطریق بحری تشکیل ایدیور. نس، اویچ ولوچی کوللری ایچندن کچوب، بوینك نصفندن زیاده‌سی مذکور کوللردن عبارتدر. ۳۲ طوپی حامل فرقتینلر کچمسنه مساعد اولان بو جدول ۱۸۰۵ ده باشلانوب، ۱۸٤۷ تاریخنده اکمال اولنمشدر.

قالغان { (Kalgan) چینك شرق شمالی جهتنده واقع (پچیلی) ایالتنده
وپکینك ۱۷۵ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (یانغ هو) ایرماغنه تابع (چینغ هو) نهری اوزرنده ومغولستان حدودیله مشهور برسدك قربنده برشهر اولوب، ۷۰۰۰۰ وبر روایتده ۲۰۰۰۰۰ اهالیسی واردر. اهالیسنك جمله‌سی جنسیتجه چینلی ایسه‌ده، برخیلی مقداری مسلمدر. شهر قیالق طاغلرله محاط اولوب، یالکز جنوب

جهتندن برمدخلی واردر، که اوده آچیلوب قپانیر برقپو حالنه قونمشدر. بعض پروتستان میسیونرلریله روس تجاری بولنیور. سدك یاننده متعدد قشله‌لری واماکن عسکریه‌سی واردر. روسیه ایله پك ایشلك چای تجارتی واردر. اطرافنده پك زنکین کمور معدنلری بولنوب، اهالی طرفندن اخراج ومحروقات یرینه استعمال اولنمقده‌در.

قالغویف { یاخود قولغویف— (Kalgou-ief) بحر منجمد شمالیده (قاین) شبه جزیره‌سنك ۱۲۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و ۶۵° عرض شمالی ایله ۴۶° ۳۰' طول شرقیده روسیه‌نك آرخانکل ایالتنه ملحق برجزیره اولوب، شمالدن جنوبه اولان طول اعظمی ۸۶ ومحیط دائره‌سی ۲۰۰ کیلومتره‌دردر. اراضیسی قیالق تپه‌لردن وآلچق وصولاقلی اووه‌لردن عبارت اولوب، یازین دخی طوپراغنك یالکز ایکی قدم عمقنده‌کی سطحی اریمکله، نباتاتی آز واشجاری چالی واوت حالنده قالوب، هیچ بری ثمره ویرمز. اهالی دائمه‌سی اولمیوب، یازین آوجیلر وبالقجیلر طولاشه‌رق، پوستلری کورك اعماله یارار حیوانات مختلفه ایله طیور وبالیق صید ایدرلر.

قالق { (Kalk) پروسیه‌نك (رین) ایالتنده (قولونیه) سنجاغنده و (دایچ)ك ۲ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ۹۶۶۰ اهالیسی، دمیرخانه‌لری، دوکمخانه‌لری، اجزاء کیمیویه وماکینه انواعی فابریقه‌لری و ۱۷۰۰ عمله استخدام اولنور جسیم بر دمیریول ادواتی فابریقه‌سی واردر.

قالقاندلن { (Tétovo) آرناؤدلقده قوصوه ولایتنك پرزرین سنجاغنده و پرزرینك ۳۳ کیلومتره شرق جنوبیسنده وشار طاغنك شرق اتکنده اوله‌رق واردار تابع برچایك ایکی کنارنده ووردار مجراسی قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، غایتله صاغلام ولطیف هوایی، کوزل صولری وامثالسز الما وسائر نفیس میوه‌لری واردر. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، ترکجه وآرناؤدجه تکلم ایدرلر. آز مقدارده اولان خرستیانلرینك دخی قتولیك بولنانلری آرناؤددر، واورتودوقس اولانلری کلیسا ومکتب قوتیله اسلاوجه تکلمه آلیشمشلردر. آرناؤدلر واسلاولر بیننده (تتووه) اسمیله معروفدر.

— قالقاندلن قضاسی غرباً لومه، شمال غربی جهتندن نفس پرزرین، شمال شرقی جهتندن وشرقاً نفس اسکوب قضالریله، جنوباً دخی مناستر ولایتنك قرچوه قضاسیله محاط ومحدوددر. جنوب جهتنده بولنان غستوار ناحیه‌سیله برابر ۱۶۱ قریه‌دن مرکب اولوب، تخمیناً ۴۰۰۰۰ اهالیسی واردر، که اکثریت اوزره مسلم وآرناؤد اولوب، جسارت وشجاعتلریله مشهوردرلر. اراضیسی شار سلسله‌سیله (سولویك) طاغی آره‌سنده جنوب غربیدن شمال شرقیه طوغری ممتد اولان واردار وادیسندن ومذکور طاغلرك اتکلرندن عبارت اولوب، یوکسك طرفلری میشه وسائر آغاجلری حاوی اورمانلرله، طاغ اتکلری میوه‌دار آغاجلر وباغلرله مستوردر. مجرای نهرك ایکی طرفنده ممتد اولان اووه دخی کلیتلی ذخائر حاصل ایدر.

قالقوته { [«کالکوته» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

قالمار { (Calmar) اسوجك جنوب جهتنده همنامی اولان بوغازك غربی ساحلنده و (اولاند) جزیره‌سنك قارشیسنده اوله‌رق استوقهولمك ۳۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب، ۹۴۲۰ اهالیسی، کوزل لیمانی وایشلك تجارتی واردر. قصبه‌نك باشلیجه قسمی برآطه اوزرنده وسائر محله‌لری لیمانك اطرافنده ساحلده مؤسسدر.

— قالمار ایالتی کوتالاند خطه‌سنك اقسامندن اولوب، بالطیق دکیزی ساحلی بوینجه ۱۵°۳۰' ایله ۱۷°۱۰' عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولور؛ وشمالاً اوستروغوتیه، غرباً یونکوپنغ وقرونوبرغ، جنوباً دخی قاراقرونه ایالتلریله محدوددر. ملحقاتندن اولان (اولاند) جزیره‌سی طوبله‌سیله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱ ۵۱۳ مربع کیلومتره اولوب، ۲۳۸ ۴۰۰ اهالیسی واردر. شمال غربی جهتنده برقاچ تپه بولنوب، سائر طرفلری دوز

وآلچق وكوللری چوقدر. اهاليسی باشليجه زراعتله ومحلی تجارتيله اشتغال ايدرلر .

قالمبرغ (Callemberg) مشاهير مستشر- قيندن و پروتستان مذهبی رؤساسندن اولوب، ١٦٩٤ ده (صاقسه‌غوته)ده طوغمش و ١٧٦٠ ده وفات ايتمشدر . هاله دارالفنوننده معلم ايدی. ممالك شرقيه‌يه كوندريله- جك ميسيونرلر ايچون برمكتب وپروتستانلغی قبول ايدنلره لازم اولان كتبك طبعيچون عربی وعبرانی حروفنی حاوی برمطبعه تأسيس ايتمشدی. « لسان عربينك قواعد ابتدائيه‌سی »، « دين اسلامك مشاهير مؤلفينی » و « كتب عربيه‌نك اسامی وتعريفی » عنوانلريله لاتين لساننده اوچ تأليفی وسائر بعض آثاری واردر .

قالموق (Kalmouks) مغول جنسيتنك شعبه‌لرندن بر قوم اولوب، مغولستانك غرب شمالی وغرب وجنوبی جهتلرندن ونفس چين وتبت حدودندن روسيه‌نك وولغه و (دون) ايرماقلری مجرالرينه‌دك اولان اراضیٔ واسعه‌ده طاغنيق برحالده ياشايورلر . خوشوت، طورغوت، چونقار ودربت اسملريله درت طاقه منقسم اولوب، بينلرنده لسانجه وسائر احوالجه بردرجه‌يه قدر فرق وارايسه‌ده، هربرطاقمی آيری بولنميوب، اكثر يرلرده مختلف طاقلردن اولوسلر بولنيور . بولندقلری محل اعتباريله دخی قالموقلر بروجه‌آتی اوچ بلوكه منقسمدرلر : برنجی بلوك آوروپا قطعه‌سنده روسيه‌نك اژدرخان ايالتيله دون قزاقلری اراضيسی واستاوروپول ايالتلرينك برر قسمنده يعنی وولغه ايله دون مجرالری آره‌سنده وقسماً بو مجرالرك اوته‌لرنده بولنوب، خوشوت، طورغوت و دربت طاقلرينه منسوبدرلر. بونلر ١٦٠ ٠٠٠ مقدارنده درلر. ايكنجی بلوك چينك شمال غربی حدودی داخلنده بولنان چونغاريه خطهٔ واسعه سنده وتركستان شرقيده‌كی (تيان شان) سلسلهٔ جباليله مغولستانك غرب شمالی جهتده واقع اوبسانور ، قيرغيز نور، آيريق نور، قره اوسونور ودورغه- نور كوللری آره‌لرنده وقولجه جوارلريله روسيه حدودی داخلنده اوله‌رق تومسق وسميپالاتينسك ايالتلرنده بولنيورلر . بونلردن روسيه حدودی داخلنده بولنانلری ٤٤ ٨٠٠ مقدارنده اولوب ، چين حدودی داخلنده اولانلری ده ٦٧ ٠٠٠ قدر تخمين اولنيور. بونلر دخی باشليجه طورغوت وچونغار ودربت طاقلرينه منسوب اولوب ، تلنغوت وياتلنكيت دينلن برشعبه‌لری دخی كندی لسانی اونودوب ، تركلشمشدر . (توره) تسميه اولنان ديگر بر قبيله ايسه عن اصل ترك ايكن، قالموق لسانی قبول ايدوب ، بونلرك ايچنه قاريشمشدر. اوچنجی بلوك ، ينه مذكور اوچ طاقه منسوب اولوسلردن مركب اولديغی حالده ، تركستان شرقی ايله تبت ونفس چين آره‌سنده واقع (قوقونور) و (چايدام) اراضیٔ واسعه‌سنده ونفس مغولستانك غرب جنوبی كوشه‌سنده واقع (آلاشان) چولنده بولنوب ، تبتك جنوب شرقی جهتنده و (لهاسه) ايله (ناپچو) شهرلری آره‌سنده دخی منفرد بركوچك فرقه‌لری بولنيور. بواوچنجی بلوكك افرادی ١٠٠ ٠٠٠ نفوسدن آز تخمين اولنمقده ايسه‌ده ، بوتخمينك مقدار حقيقينك پك مادوننده اولديغی مظنوندر . الحاصل بتون قالموقلرك مقداری بش آلتی يوز بيك تخمين اولنوب، آنجق برمليونی متجاوز اولسه‌لر كركدر.

قالموقلر سيماجه خالص مغول اولوب، يوزلری ياصی، قفالری يووارلاق، بكزلری صاری‌واسمر، يناق كميكلری چيقيق ، بورنلری ياصی، آغزلری اوفق ، طوداقلری اينجه، كوزلری طار و اوجلری يوقاری‌يه مائل اوله‌رق اوست قپاقلری شيشكينجه صقل و بييقلری سيرك ودوز ، بويلری اورته واندامری قالينجه وقبادر. مع هذا قاريلری‌پك‌ده حسن واطافتدن عاری دكلدرلر. جمله‌سی كوچبه حالنده ياشايوب، استوانی الشكل چركه‌لرده اقامت ايدرلر. بينلرنده قرابت ومناسبتلری اولانلر چركه- لرينی بر آره‌ده قوروب بر « اويماق » وبرلكده قاچوب كوچن بر قاچ اويماق بر «اولوس» تشكيل ايدرلر . تعيشلری صرف حيواناتدن اولوب ، قويون، صيغير ، آت و دوه سوريلری واردر . قيصراق سودندن ياپدقلری «قوميس»ی چوق قوللاندقلری كبی ، سوتدن برنوع اسپيرتو دخی چيقاروب ، ايچرلر ، و او سودك تورتيسندن بر

نوع پنیر یاپارلر . حیوانلرینك تویلرندن قاریلری البسه وچرکه‌لریچون بر نوع کچه و بعض منسوجات یاپارلر . قالموقلر ساکن ومطیع آدملر ایسه‌ده ، پك تنبل وحیله‌کار آدملر اولوب، تمیزلکده اصلا مراقلری یوقدر . اویماقلرك واولوسلرك رئیسلری اولوب ، چین دولتی اولوس رئیسلرینی طانیر ، و ویرکیی اونلردن آلیرسه‌ده ، روسیه دولتی یالکز اویماق رئیسلرینی کوی مختاری صورتنده براقوب، اولوس رئیسلرینی قالدیرمش، واویماقلری طوغریدن طوغری‌یه حکومت محلیه‌یی طانیمغه اجبار ایتمشدر . قالموقلر دخی مغوللر کبی بودا مذهبنك لامه شعبه‌سنه تابع اولوب ، صنوف متعدده‌دن مرکب رهبان طائفه‌لری ومتعدد چرکه‌لردن متشکل مناسترلری واردر . راهبلرینك نفوذلری چوق اولوب ، طبابت وسحراراق ادعاسنده دخی بولنیورلر . لسانلری مغولجه‌یه مشابه ویقین اولوب ، کندیلرینه مخصوص ادبیاتلری ومغولجه واویغورجه کبی سریانیجه‌دن مأخوذ خطلری واردر . آنجق کندی لسانلرنده وکندی خطلریله یالکز « باتور » ویا « بهادر » دیدکلری قهرمانلرینك فتوحات وسرکذشتلرینی حاکی بر طاقم شرقیلر ومنظومه‌لر یازوب، کتب دینیه‌لرینی راهبلری تیبت لسانده وتیبت خطیله یازوب اوقورلر . راهبلر بت وصنملرینی یاپمق ایچون برآز رسم وهیکلتراشلق دخی اوکرنیرلر .

قالموقلر اون‌آلتنجی قرن میلادیده دیکر بعض مغول اقوامی طرفندن مغولستاندن اخراج اولنه‌رق، غرب شمالی‌یه طوغری هجرت ایده‌رك، برطاقملری روسیه‌نك اورته‌لرینه دك کلمش؛ وبعده بونلرك برمقداری چونغاریه طرفنه عودت ایتمش ایدیلر . الحاصل ، او وقتدن سائر مغوللردن آیریلوب، رئیسلرندن (بهادر قوفنایشی) چونغاریه دولتنی تأسیس ایتمشدی، که یوز سنه قدر دوام ایدوب، برآره‌لق اخلاقی ترکستان شرقیی وحتی ماوراء النهری وسمرقند وبخارایی دخی ضبط ایتمش؛ وقالموقلری زراعت وصنایعه آلیشدیرمش ایدیلر. بعده بو دولتك انقراضی اوزرینه، قالموقلر بردرجه‌یه قدر استقلال اوزره یاشایه‌بیلمك ایچون،

ینه بدویت حالنه رجوع ایتمشلردر. روسلر وبرو-تستان میسیونرلری کندیلرینه خرستیانلغی قبول ایتدیرمکه چوق جهد ایتمشلرسه‌ده ، موفق اوله-مامشلردر .

قالو { (Calw) آلمانیه‌ده (وورتمبرغ)ك «قره اورمان» ایالتنده (توبینکن)ك ۳۲ کیلومتره شمال غربیسنده چاملق اورمانلرله مستور بر کوزل بوغازده واقع بر قصبه اولوب، ۵۶۰۰ اهالیسی، اسکی قونتلرینه مخصوص بولنمش بر شهرك خرابه‌لری وچوخه ایله یوك منسوجات فابریقه‌لری واردر .

قالوادو { (Calvados) فرانسه‌نك شمال غربی جهتنده ومانشه دکیزی ساحلنده اوله‌رق اسکی نورماندیه خطه‌سنده بر ایالتی اولوب، شمالاً بحر مذکورله، شرقاً اوره، جنوباً اورنه ، غرباً دخی مانشه ایالتلریله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۶۹۲ مربع کیلومتره و اهالیسی ۴۳۷ ۲۶۷ کشیدر . مرکزی (قان) شهریدر. اراضیسی دوز وآچیق اولوب، یالکز جنوب جهتنده بعض تپه‌لری واردر . میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، باشلیجه انهاری : توقه، دریوه، درومه، اوره، اودون وسائره‌در. ساحلی دوز اولوب ، سینه کورفزینك ایچنی تشکیل ایدر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات ، کتن، کنویر وسائر محصولاتله بر نوع شراب اعمالنه یارار المالری پك کلیتله حاصل اولور. شرق وغرب وشمال جهتلرنده بعض اورمانلری واردر. مرعالری چوق واپی اولوب ، قویون ، صیغیر وآتلری چوق وجنسلری پك ایبدر. ساده یاغی پك مقبول اولوب ، بال اخراجاتی دخی واردر. کمور معدنلریله ، مرمر ، قالدیرم طاشی وسائره اوجاقلری ومیاه معدنیه‌سی چوقدر . صنایعی خیلی ایلری اولوب ، بز ویوك منسوجاتله چوراب کبی شیلر وبیچاق فابریقه‌لری چوقدر . ممالك اجنبیه ایله تجارتی پك ایشلکدر . پارسده ایشلین دیوارجیلرله طاشجیلرك چوغی بو ایالتدندر. ایالت ۶ قضایه منقسم اولوب ، ۳۸ ناحیه ایله ۷۶۵ دائره‌یی حاویدر. اصل بواسم ایالتك ساحلی بوینجه ممتد اولان برصره قیالرك اولوب، آلتنجی

قرن میلادی اواخرنده بوقیالره چاربوب قیریلان اسپانیانك (قالوادوس) سفینهٔ حربیه‌سنك اسمیله تسمیه اولنمشدر .

قالوغه (Kalouga) روسیه‌نك وسطلرنده موسقووه‌نك ١٦٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و (اوقه) نك ساحل یسارنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٢٩ ٨١٥ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی ، مکتب صنایعی وسائر متعدد مکاتبیله دارالعجزه سی ، طوبخانه‌سی ، باروتخانه‌سی ، دباغخانه‌لری ، کورك فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

— قالوغه ایالتی شمالاً موسقووه، شرقاً توله، جنوباً اورل ، غرباً دخی اسمولنسك ایالتلریله محاط اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٠ ٩٢٩ مربع کیلومتره واهالیسی ١ ٢٠٩ ٢٢٥ کشیدر. اهالیسنك قسم کلیسی روس و اورتودوقس اولوب، یالکز ١٢٨٥ قارلیان، ٣٨٧ قتولیك، ٥٠٧ یهودی و ٦٣ مسلم بولنیور . اراضیسی دوز وآز منبت اولوب، مع هذا نصفندن‌زیاده‌سی مزروع ایسه‌ده ، حاصل اولان بغدای احتیاج محلی‌یه کفایت ایتمز. آربه، چاودار، یولاف ومصر ایله کتن وکنویر دخی اکیلوب ، بوصوك ایکی محصولك یاغی محلنده صرف والیاف کویلی قادینلر طرفندن بز اعمالنه استعمال اولنور . اورمانلری اراضینك بر ربعنی اشغال ایدوب، کراسته واودون وکمور اخراج اولندقدن بشقه ، تخته‌دن برطاقم آوانی وادوات دخی یاپیلیر. حیوانات اهلیه‌سی آز اولوب ، یالکز بر قاچ حاراسی اولمغله ، کوزل قوشی حیوانلری یتیشدیریلیر. کمور، دمیر و سائر معدنلری چوق ایسه‌ده ، هنوز پك آزی چیقارلمقده‌در . صنایع محلیه خیلی ایلری اولوب، متعدددمیرخانه‌لر وچوخه وسائر منسوجات فابریقه‌لری واردر . وولغه ایرماغنه تابع (اوقه) نهری ایالتی شق ایدوب ، (اوغره) نهری دخی ایالتك جنوب جهتندن کله‌رك ، بونهره منصب اولور . بردمیر یول خطی ایالتی شق ایدوب ، مرکزی ایچندن کچر. تجارتی پك ایشلك وبازار وپنایرلری چوقدر . ایالت ١١ قضایه منقسم اولوب، ١٥ قصبه ، ٥٧١ قریه و٣٦٠١ چفتلك وسائره‌یی حاویدر.

قالوفر (Kalofer) شرق روم ایلینك فلبه سنجاغنده وفلبه‌نك ٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طونجه نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی، هراوده کثرتله آقار صویی، خانه‌لرك اطرافنده باغچه‌لری ومشهور غیطان ومندرلك دستکاهلری واردر . ادارهٔ عثمانیه زماننده پك معمور اولوب ، ١٥ ٠٠٠ اهالیسی وار ایکن ، محاربهٔ زائله زماننده خراب اولمشدر .

قالوقسه (Kalocsa) مجارستانك پشته ایالتنده وپشته‌نك ١١٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق طونه‌نك صول کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٥ ٧٩٠ اهالیسی واردر .

قالون (Calvin, Calvain) پروتستانلغك ایکنجی رئیس ومؤسسی اولوب، کندی اسمنه نسبتله (قالونیسم) دنیلن مذهب مخصوصك واضعیدر. ١٥٠٩ تاریخنده فرانسه‌ده پیقاردیه خطه‌سنك (نوآیون) قصبه سنده طوغمش؛ و ١٥٦٤ ده وفات ایتمشدر . طریق رهبانه کیرمك اوزره تحصیل ایتمش‌ایسه‌ده، بعده بو طریقی ترکله ، علم حقوقه انتساب ایده‌رك ، اورلیانده وبعده بورژه‌ده بوفنی تحصیل ایتمشدی. پروتستانلغك موجدی اولان (لوتر) ك بعض طرفدارلریله کسب‌مناسبت ایده‌رك، اساساًبومذهبی قبول ایتمش؛ و ١٥٣٢ تاریخندن اعتباراً پارسده بوبابده‌کی افکارینی نشر ایتمکه باشلامش ایدی . بوندن طولایی حبس ایله تهدید اولنه‌رق ، ابتدا (آنغولم) ه وبعده (نراق) ده پروتستانلرك حامیه‌سی اولان (ناواره‌لی مارکیرته) نك یانته قاچمش ؛ ونهایت فرانسه‌یی ترکه مجبور اولوب ، اسویچره‌نك (باله) شهرینه چکلمش ایدی . بو شهرده ١٥٣٥ تاریخنده «اساس دین عیسوی» عنوانیله لاتینجه برکتاب نشر ایدوب، فرانسزجه‌یه دخی ترجمه ایتمش ؛ وبو کتاب فرانسز پروتستانلرینك عقائد اساسیه‌سی حکمنه کچمشدر. ١٥٣٦ تاریخنده پرتستانلغك حکم سورمکده اولدیغی (جنو) شهرنده عقائد معلمی نصب اولنوب ، آنجق مذهب جدیدده زیاده شدت

وتعصب کوستردیکندن ، ایکی سنه صکره شهر مذکوردن نفی اولنمغله ، استراسبورغه کیدوب ، مذهب جدیدك نشرینه قویلش ؛ و ۱۵٤۱ ده یکیدن جنوه جلب اولنه‌رق ، فیما بعد شهر مذکورده بیوك برنفوذ واقتدار قزانمش ایدی . امور مذهبیه حقنده‌کی رأی وقرارلرینی مجلس عمومی‌یه قبول واجرا ایتدیرر ، ومذهبله برابر اخلاق دخی اصلاح وتنسیق ایتمك ادعاسنده بولنوردی . شدت وتعصبی بر درجه‌یه قدر سورمش‌که تثلیث مسئله‌سنه اعتراض ایتدیکیچون ایتالیالی (جنتیلی) یی و (سروت) اسمنده برینی حیاً احراق ایتدیره‌رك ، بریکی انکیزیسیون ایجاد ایتمشدی . پروتستانلقده (لوتر) دن دها ایلری کیدوب ، رؤسای روحانیه‌نك لزومنی بسبتون انکار ، وجسمانی شیلره‌عبادت وحرمتی بسبتون‌رد ومنع ایله ، عزیزلری وبعض آیینلری والوهیتك تجلیسنی طانیمازدی . قدرخصوصنده جبریه‌یه تقربله ارادۀ جزئیه‌یه اینانمازدی . مذهب حقنده لاتینجه وفرانسزجه برچوق تألیفاتی واردر .

قاله (Le Calle) جزایرك قسنطینه ایالتنده قسنطینه‌نك ۱۸۰ کیلومتره شرق شمالیسنده وتونس حدودی قربنده قوملق بردیل ایله قره‌یه مربوط قیالق بر برون اوزرنده واقع ناحیه مرکزی برقصبه واسکله اولوب ، ٤۵۰۰ اهالیسی واردر ، که بونلرك ۱۵۰۰ قدری مسلم وقصوری آوروپالی وعلی الخصوص ایتالیان اولوب ، مرجان صیدیله مشغولدرلر . اطرافی پك منبت اولوب ، منظر میشه‌سی‌وسائر اشجاریله بعض معادنی‌ده وار ایسه‌ده ، اهالیسی مرجان اخراجیله مشغول اولدقلرندن ، بومنابع ثروتندن استفاده اولنه‌میور . اطرافنده‌بولنان کوللردن‌طولایی هواسی‌ده آغیرجه‌در . اسکی برمعموره‌اولوب ، آنجق اسکیسی شمدیکندن برقاچ میللك مسافه‌ده ایدی . ادریسی (مرسی الجون) وبکری (مرسی الحرز) اسمیله یاد ایدرك ، قورصانلر ملجئی اولدیغنی بیان ایدیورلر . لیمانی صیغ ومدخلی مخاطره‌لیدر .

قاله (Calais) فرانسه‌نك شمال غربیسنده (پادوقاله) ایالتنك (بولونیه) قضاسنده وبولونیه‌نك ٤۰ کیلومتره شمال شرقیسنده وفرانسه ایله انکلتره آره‌سنده‌کی (پادوقاله) بوغازی اوزره ناحیه مرکزی مستحکم بر قصبه واسکله اولوب ، ۱۲۸٤۳ ، وسورك خارجنده بولنان (سنت پیرله‌قاله) ایله برابر ۳۳۰۰۰ دن زیاده اهالیسی ، کوزل ابنیه‌سی ، ایشلك تجارتی ، مورنه صیدیچون آمریقایه وسائر اقطار بعیده‌یه کیدر سفائنی و بعض صنایعی واردر . فرانسه‌نك انکلتره‌یه الك یقین اسکله‌سی اولوب ، انکلتره‌نك (دووره) اسکله‌سندن ۳۰ کیلو متره عرضنده بربوغازله آیرلمشدر ، که واپورلر بو مسافه‌یی ایکی ساعتده قطع ایدر .

قالی (ابو علی اسماعیل بن القاسم) مشاهیر ادبادن وائمۀ لغتدن اولوب ، ۲۸۸ تاریخنده دیار بکرك (منازجرد) قصبه‌سنده طوغمش ؛ و ۳۰۳ تاریخنده بغداده متهیء عزیمت اولوب ، ایکی سنه موصلده اقامتله ، ابو یعلیدن استماع احادیث شریفه ایتدکدن صکره ، ۳۰۵ ده بغداده مواصلت ایدرك ، ابوبکر بن دریدالازدی ، ابوبکر بن الانباری ، نفطویه ودرستویه کبی اعاظم علمادن تحصیل علم وادب ایدرك ، نحوده بصریون مذهبنه تابع اولمشدی . ۳۲۸ تاریخنه‌دك بغدادده اقامتله ، افاده واستفاده ایتدکدن صکره ، سیاحته چیقه‌رق ، ۳۳۰ تاریخنده اندلسده قرطبه شهرینه واصل اولمش ؛ واوراده توطنله بقیۀ عمرینی تدریس وتألیفله کچیره‌رك ، ۳۵٦ تاریخنده قرطبه ده وفات ایتمشدر . لغتده « البارع » عنوانیله وحروف هجا ترتیبیله ۱۰۰۰۰ صحیفه‌دن مرکب بیوك برکتابی و « الامالی » ، « کتاب المقصور والممدود » ، « کتاب فی الابل ونتاجها » ، « کتاب فی حلی الانسان والخیل وشیاتها » ، « کتاب فعلت وافعلت » ، « کتاب مقاتل الفرسان » ، « شرح القصائد المعلقات » وسائر آثاری واردر . جد اعلاسی سلمان عبدالملك بن مروانك آزادلیسی ایدی . کندیسی (قالیقلا) شهری تجاریله برلکده بغداده واصل اولدیغندن ، شهر مذکوره نسبتله (قالی) تلقیب اولنمشدر .

قالیاری (Cagliari) ایتالیایه‌تابع‌ساردنیه جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده همنامی اولان قویك ایچنده ایالت مرکزی برشهر

اولوب، ٢٩٩٠٥ اهالیسی، صاغلام وواسع لیمانی، کوزل ریختمی، استحکاماتی، کتبخانه‌سی، دارالفنونی، موزه‌سی، بیوك تیاترویی، برسرایی وسائر ابنیهٔ مصنعه‌سی، کوزل منظره‌سی، صاغلام هواسی، اطرافنده بعض آثار عتیقه وخرابه‌لری واردر. جزیرهٔ مذکوره‌نك اك بیوك معموره‌سیدر. بك اسکی اولوب، (پولاس) اسمیله قارتاجلیلر طرفندن تأسیس اولنمشدی.

— قالیاری ایالتی ساردنیه‌نك قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣٥٣٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٩٢٢٠٨ کشیدر. شمال غربی وجنوب شرقی طرفلری طاغلق اولوب، آره‌لرنده (قامپیدانو) اسمیله واسع براووه (مانو) نهریله اروا اولنور. اهالیسی زراعتله، حیوانات یتیشدیرمکله وبالیقجیلق وآوجیلقله اشتغال ایدرلر. دمیر وسائر قورشون ایله مرمری چوقدر. ایالت ٤ قضایه منقسمدر.

قالیپ { (Calippe) یونان قدیم مشاهیر منجمیندن اولوب، (کیزیق) ده ظهور ایتمش؛ وآتنه‌یه انتقال ایله، قبل المیلاد ٣٣١ تاریخنده ٧٦ سنه‌لك شمس وقمرك حرکاتی مبین برزیج ترتیب ایلمشدر، که بو مدت «قالیپ دوری» دینمکله شهرت بولمشدر. بعده اسکندره انتسابله، بونك معیتنده آسیایه سفر ایدرك، کلدانیلرك صرف شمسی اولان زیجلری یرینه کندی زیجنی قبول ایتدیرمشدی.

قالیپسو { (Calypso) اساطیر قدیمهٔ یونانیه‌ده کویا (اوقیانوس) ویا (آطلاس) ایله (تتس) ك قیزی دکز پریسی اولوب، (اوجیجیا) جزیره‌سنده اقامت ایدردی. تروا محاربه‌سی قهرمانلرندن (اولیس) فرطونه‌دن بو آطه‌یه آتلمغله، بو پرینك محبتی جلب ایدوب، یدی سنه یانده توقیف اولنمش؛ ونهایت مشترینك امریله قالیپسو یی ترك ایدوب، زوجه‌سی (پناوپه) نك یانته عودت ایتمشدی.

قالیپولیس { (Callipolis) [«کلیبولی» و «غالیپولی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

قالیداسا { یاخود کلیدسه — (Kalidasa) هندك مشاهیر شعراسندن اولوب، ظن اولندیغنه کوره، میلادك برنجی ویا ایکنجی قرننده یاشامش؛ وبرطاقم منظومه‌لر وسائر اشعار یازمشدر. آثاری فرانسزجه‌یه وسائر آوروپا لسانلرینه ترجمه وسانسکری لساننده‌کی اصللری دخی طبع ونشر اولنمشدر.

قالیروئه { (Callirhoë) («کوزل جریان» دیمك اولان بو اسم یونان قدیم اساطیرنده بعض پریلره ویرلدیکی کبی، ماکدونیه‌لیلرك فتوحاتنده (ادسه) تسمیه اولنان اورفه ونام دیکرله (رها) قصبه‌سنه دخی، میاه جاریه‌سنك لطافتندن طولایی، بو اسم ویرلمشیدی.

قالیستن { (Callisthène) یونان قدیم حکماسندن اولوب، آرسطونك یکننك اوغلی وشاکردی ایدی. قبل المیلاد ٣٦٥ تاریخلرنده (اولینه) ده طوغوب، اسکندرك معیتنده آسیا سفرنده بولنمش؛ وبابلدن آرسطویه ایکی بیك سنه‌لك زیجلر وسائر هیئته متعلق معلومات کوندرمش ایدی. اخلاقجه متانت وتعصبی اولوب، اسکندرك بعض جوشقونجه حرکاتی وعلی الخصوص الوهیت دعواسنی تقبیح ایتدیکندن، بر دمیر قفسه حبس، وبعده بلخده اعدام اولندیغی مرویدر. بو سفردن اول بر یونان تاریخی ودیکر بعض آثار یازمش ایسه‌ده، محو اولمش؛ وسفراثناسند. یازدیغی اسکندر تاریخندن یالکز بعض فقره‌لر بولنمشدر.

قالیستو { (Calisto) یونان قدیم اساطیرنده کویا (آرقادیا) حکمداری (لیقائون) ك قیزی اولوب، قمردن کنایه اولان (دیانه) نك معیتنده‌کی پریلر زمره‌سنه داخل اولدیغی حالده، مشتری دیانه‌نك صورتنه کیروب، کندیسنی باشدن چیقارمغله، بوندن (آرقاس) اسمنده بر اوغلی اولمش. دیانه بونی آکلاینجه، کندیسنی معیتندن قوومش؛ ومشترینك زوجه‌سی (یونون) کندیسنی آیی‌یه تحویل ایله، اوغلیله برابر شماله وضع ایتمش اولمغله، دب اکبر ودب اصغر جملهٔ کوکبیه‌لرینی تشکیل ایتمشلر.

قالیش { (Kalisch, Kalisc) روسیه‌یه تابع لهستانده پروسیه حدودی

قربنده وواُرسوویه‌نك ٢٥٤ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق (اودر) ایرماغنه تابع (پروسنه) نهرینك برجزیره‌سنده ایالت مركزی برقصبه اولوب ، ١٨ ٨٠٠ اهالیسی ، متعدد مؤسسات علمیه‌سی ، دباغخانه‌لری ، چوخه وساٸره فابریقه‌لری ، ایشلك بازار وپنایرلری وگوزل سوقاقلری واردر .

— قالیش ایالتی اخیراً وارسوویه ایالتندن آیریله‌رق ، لهستانك منتهای غربندن عبارتدر . شمال شرق جهتندن وارسوویه ، جنوب شرق طرفندن پیوترقوف ایالتلریله ، غرباً وغرب شمالی طرفندن دخی پروسیه حدودیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١١ ٢٧٣ مربع كیلو متره اولوب ، ٨٢٣ ٦٤٠ اهالیسی واردر . ایالت ٥ قضایه منقسمدر .

قالیغولا { (Caligula) رومانك اوچنجی ایمپراطوری اولوب ، جرما- نیقوس ایله آغریپینه‌نك اوغلی وایمپراطور (تیبر) ك یگنی اوغلیدر . بو ایمپراطور طرفندن اولادلغه قبول اولنه‌رق ، ٣٧ نجی سال میلادیده ، ٢٥ یاشنده ایكن ، كندیسنه خلف اولمش ایدی .

قالیفورنیه { (Californie) آمریقای شمالینك ساحل غربیسنده ٢٣° ایله ٤٢° عرض شمالی آره‌سنده ممتد اوزون وطار بر یر اولوب ، قسم شمالیسی یوقاری ویا یكی قالیفورنیا ویا سادهجه قالیفورنیه وقسم جنوبیسی آشاغی ویا اسكی قالیفورنیه اسمیله معروف ، وبرنجیسی ممالك مجتمعه‌یه ، ایكنجیسی ده مكسیقه‌یه تابعدر . وقتیله ایكیسی برلكده اسپانیه مستعمراتندن ایدی .

قالیفورنیه { یوقاری ویا یكی — (Haute C., Nouvelle C.) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌یی تشكیل ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، قالیفورنیه خطهٔ عظیمه‌سنك قسم شمالیسندن عبارتدر . ممالك مذكوره‌نك منتهای غربنده واقع اولوب ، شمالاً اوریغون ، شرقاً نواده وآریزونه جمهوریتلریله ، جنوباً مكسیقه ممالك مجتمعه‌سیله ، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محدوددر . ساحل بوینجه شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ١٢٠٠ وساحلدن ایچری‌یه طوغری وسطی صورتده اكی ٣٧٠ كیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤١٠ ١٤٠ مربع كیلومتره واهالیسی تقریباً ١ ٥٠٠ ٠٠٠ كشیدر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق وعارضه‌لی ایسه‌ده ، واسع اوه‌لری دخی وار در . ایكی بیوك سلسلهٔ جبال مملكتی طولاً شق ایدوب ، ایكیسی دخی قالیفورنیه نك اوست طرفنده بولنان (قاسقاد رانجه) سلسله‌سنه مربوطدرلر . بوایكی سلسله‌نك برنجیسی والك بیوك (سیرا نواده) یعنی « قارلی طاغلر » در ، كه قالیفورنیه‌نك حدود شمالیه‌سنده ٤٤٠٣ متره ارتفاعی اولان (شاسته) طاغندن بدأ ایله ، (ساقرامنتو) نهرینه كچید ویردكدن صكره ، جنوب شرقی‌یه طوغری اوزانوب ، نهایت ٣٥° عرض شمالیده غربه طوغری برقوس تشكیل ایده‌رك ، (پینوس) طاغنده دیگر سلسله ایله برلشیر . الك یوكسك ذروه‌سی جنوب جهتنده واقع (ویتنی) طاغی اولوب ، ٤٥١١ متره ارتفاعی واردر . بوسلسله‌نك برطاقم شعبه وقوللری اولوب ، الك مهملری شمالده‌كی مذكور شاسته طاغندن آیریله‌رق ساحل بوینجه سانفرانسیسقو كورفزی قربنه‌قدر ممتد اولانیدر ، كه الك یوكسك محلی (سنتاجون) طاغیدر . ایكنجی سلسله سانفرانسیسقو شهرینك مؤسس بولندیغی بروندن باشلایه‌رق ساحل بوینجه مكسیقه حدودینه قدر ممتد اولان (قوست رانجه) یعنی « ساحل سلسله‌سی » در ، كه الك مرتفع تپه‌لرینه‌دك چام‌اورمانلریله مستور در . نواده سلسله‌سیله اشبوساحل طاغلری آره‌سنده واسع بر وادی آچیلوب ، بونك نصف شمالیسنده (ساقرامنتو) نهری شمالدن جنوبه ، وقسم جنوبیسنده (سنت جوآكن)

نهری جنوبدن شماله طوغری آقەرق ، ایکیسی‌ده سان‌فرانسیسقو خلیجنه دوکیلور. کرك نواده‌سلسله سنك غربی اتکلرندن و کرك ساحل سلسله‌لرینك شرق‌مائله‌لرندن‌اینن چایلرك جمله‌سی بو ایکی ایرماغه دوکیلوب ، بو داخلی وادینك میاه جاریه‌سی بول ونباتات محصولاتی چوقدر . ساحل سلسله لرینك غربی مائله‌سندن آقان قیصه نهرلر ایسه طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور . نواده سلسله‌سنك شرق مائله‌سنده یاغمورلر سیرك وموجود اولان انهارك صولری آزاولوب، برطاقم کوللر و بطاقلقلر تشکیل ایدەرك ، یولده قورور . بناءً علیه ، جمهوریتك شرق جهتی اوقدر منبت وقابل عمران اولمیوب ، علی‌الخصوص شرق جنوبی جهتنده (موهاده) اسمیله واسع برچول بولنور .

قالیفورنیه‌نك هواسی لطیف وپك صاغلام ایسه‌ده ، یازین زیاده‌جه صیجاق اولور . تشرین ثانیدن‌مایس ابتداسنه‌دك یاغمور موسمی اولوب ، بوموسمده اورته‌لق چایر وچیچکارله اورتیلیر . هله مارت‌ونیسانی پك کوزلدر . آنجق مرکزی‌اولان سان فرانسیسقو وجوارلرنده یازین پك شدتلی بر روز کار اسوب اینجه قوملری هوایه قالدیرمغله ، اورادەیاز همان مفقود اولوب ، اك کوزل‌موسمی صوك بهاریله قیشیدر؛ چونکه بوموسملرده روزکار اسمز .

اراضیسی پك منبت ومحصولدار اولوب ، اوته‌دنبری اورا اهالیسنك بتون دقتلرینی کثرتلی اولان آلتون معدنیله معادن سائره‌سی جلب ایتدیکندن ، یالکز بر مقدار پتاته اکمکله اکتفاایده‌کلمش ایکن ، نهایت اراضیسنك فوق‌العاده اولان قوت انباتیه‌سنی وزراعتك هر معدندن استفاده‌لی بر منبع ثروت اولدیغنی آکلایه‌رق، اوتوز قرق‌سنه‌دنبری قالیفورنیه‌لیلر اقالیم معتدله وحاره محصولاتندن پك چوق شیلر اکمکه باشلامش ، وجمله‌سنك فوق‌العاده محصول ویردکارینی کورمشلردر . شمدیکی‌حالده محصولاتی : پك مقبول برجنس بغدایله حبوبات سائره ، پاموق ، چاوید ، پورتقال ، موز ، آناناس وسائر میوه‌لرك انواعیله اوزومك اعلاسندن عبارتدر . شرابی نیویورقده وسائر شهرلرده پك مقبول اولمغله ، باغلری کیتدکجه چوغالمقده ، وطوت آغاجلری دخی یتشدیریلوب ، ایپك چیقارلمقدەدر . هله‌میوه‌لرك کثرت ولذتی خصوصنده قالیفورنیه بتون آمریقانك برنجی یری عداولنمغه شایاندر . حیوانات یتشدیرمك خصوصنده‌ده بو صوك زمانلرده چوق اهمیت ویرلمکده، واخراج اولنان یپاغی شهرت بولوب، هرسنه مقداری تضاعف درجه‌سنده آرتمقده‌در .

معادنجه قالیفورنیه دنیانك اك زنکین یری اولوب ، قیالرك ایچنده‌کی آلتون طمارلرندن بشقه (پلاسر) تعبیر ایتدکلری بعض یرلرده آلتون مرور زمانله صولردن نقل اولنه‌رق ، سطح ارضده طوریوردی . بو آلتونك جمعی مصرفسز وزحمتسز اولدیغندن ، بوندن اللی سنه اول قالیفورنیه وحشی یرلیلرك جولانکاهی اولوب ، هرنوع آثار عمراندن عاری بریرایکن ، بوثروتنك کشفی اوزرینه ، هرطرفدن آدملر قوشیشوب ، صرف بومعدنك جمعنه صرف مساعی اولنمش ، واحتیاجات ضروریه‌لری اوزاقدن کتیریلوب پك بهالی آلنوب صاتلمقده ایکن ، هیچ کیمسه بشقه ایشله اوغراشمغی دوشونمەمش ؛ و ۱۸۵۳ تاریخنده چیقاریلان آلتون ۳۲۵ ملیون فرانق قیمتنه واصل اولمش ایدی . آنجق میدانده اولان بوآلتونلر بیتوب، طاش طمارلرنده کیلرك اخراجنه نوبت کلنجه ، بوکاتشبث ایچون بیوك سرمایه‌لره لزوم اولدیغندن، معدنجیلردن اکثری زراعت وتجارت وحیوانات یتیشدیرمك کبی ایشلره صاپمغله، ایشته اوتاریخدن اعتباراً قالیفورنیه‌نك اعمارینه ، ویول ، کوپری دکرمن کبی اك ابتدائی احتیاجلردن باشلایه‌رق ، هرشیئك مجدداً انشا وایجادینه باشلانمش ؛ و اوتوز قرق سنه ظرفنده اك معمور واك مدنی ممالك حالنه کلمشدر . آلتوندن بشقه کومش ، جیوه ، قورشون ، باقیر وسائر معادنله کهرجله ، طوز ، مرمر ، آلچی وسائره کثرتله بولنمقده‌در .

قالیفورنیه‌نك آلچق یرلرندن هنوز آچلمامش اولانلرنده برطاقم چالیلرله قیصه برنوع آت کستانه‌نه‌سی ومیوه‌سندن یرلیلرك برنوع ایچکی چیقار-

دقلری بر چالی ایله تماسی انسانك بدننه چبانلر چیقاران وبریاپراغنك آغزه قونمسی انسانی زهرلین بر نوع سملی آغاج بولنیور. یوکسك طاغلرده ایسه کراستهیه الویریشلی جسیم میشه وچام آغاجلریله سائر اشجار و ١٢٠ مترهیه قدر اوزانیر برنوع آغاج بولنور. حیوانات محلیهیه گلنجه: بونلر پك آز اولوب، طاوشان وآطه طاوشانی انواعیله گکیك، سولون وسائر طیور کبی آو حیوانلرندن وچنغراقلی ییلان وزهرلی اوروجك كبی بعض حشراتدن عبارتدر. وقتیله کثرتله بولنان بوز وکول رنکلی آیلرله کومشی تیلکیلر، یبانی بوغالر وقراجه انواعی نواده سلسلهسنك اورمانلرینه چکلمشلردر.

صنایع کوندن کونه ایلریلمکده اولوب، الك برنجی درجهده یوك منسوجات فابریقهلریدر. ایپك و پاموق منسوجاتهده یکی باشلانمشدر. سان-فرانسیسقوده پك متین ماکینهلر اعمال اولنور. معمولات دباغیه دخی کیتدکجه آرتمقدهدر. قالیفورنیه بحر محیط معتدلك الك بیوك والك صاغلام لیمانی اولان سانفرانسیسقویه مالك اولوب، چین وجاپون وآوستралیه ایله مقنن مورداتی اولدیغی کبی، بحرمحیط آطلاسی سواحلندن وممالك مجتمعهنك هرطرفندن کلن برقاچ دمیریول خطنك دخی نقطهٔ مقصودی اولمغله، بیوك برتجارت اجرا اولنمقدهده، وکیتدکجه ایلریلمکدهدر. معادن و محصولات ارضیهیه متعلق سنوی اخراجاتی یاریم ملیار فرانغی تجاوز ایتمکدهدر.

اهالیسنك قسم کلیسی آوروپالی وعلی الخصوص انکلیز اولوب، چینلیلر دخی کلیتلی ایسهلرده، بونلر یالکز عملهلك ایدوب، بر مقدار سرمایه ایدندکدن صکره، مملکتلرینه عودت ایدرلر، وقالیفورنیهده یرلشمزلر. اصل یرلی اولان آمریقالیلر ایسه، قطعهٔ مذکوره اهالئ اصلیهسنك الك آشاغی درکهده بولنانلرندن اولوب، استعداد وقابلیتجه پك کری اولدقلری حالده، بیچارهلر طاغلره وچوللره طوغری پوسکوردیلوب، کیتدکجه مقدارلری آزالمقدهدر. الك بیوك شهری مذکور سانفرانسیسقو اولوب، ایکنجی مرکز ادارهسی اولان ساقرامنتو وبعده ماریسویل واستوقتون شهرلریدر.

قالیفورنیه { اسکی ویا آشاغی — (Vieille) قالیفورنیه (C., Basse C.)

خطهٔ عظیمهسنك اوزون و طار برشبه جزیرهدن عبارت اولان قسم جنوبیسندن عبارت اولوب، مکسیقهنك منتهای شمال غربیسنه مربوطدر. مکسیقهنك ممالك مجتمعهسنی تشکیل ایدن جمهوریتلرك بری اولوب، الك آز معمور ومسکونیدر. شمال غربیدن جنوب شرقیه طوغری ٣٢°٣٢′ ایله ٢٢°٢٥′ عرض شمالی آرهلرنده ممتد اولوب، بویی ١٢٧٥ کیلومتره واکی ١٥٠ ایله ٧٠ کیلومتره آرهلرندهدر. مساحهٔ سطحیهسی ١٤٣ ٦٩٢ مربع کیلومتره اولوب، یالکز ٣١ ١٦٧ اهالیسی واردر، که بونلرك چوغی اصل یرلی اقوام افرادیله اسپانیولرك ازدواجندن متولد ملز آدملردر. غرباً وجنوباً بحر محیط معتدل ایله، شرقاً قالیفورنیه کورفزیله وآز محلده (قولورادو) مجراسیله، شمالاً دخی ممالك مجتمعهنك قالیفورنیه جمهوریتیله محاط اولوب، شرق طرفندن قارشیسنده سونوره و سینالوا جمهوریتلری بولنیور.

یوقاری قالیفورنیهدهکی ساحل سلسلهسنه مربوط برصره طاغلر آشاغی قالیفورنیهنك یعنی شبهجزیرهنك بوینجه ممتد اولوب، صاغ وصوله دخی بعض قوللر وشعبهلر صالیورلر. بونلرك الك یوکسك محلی شمال جهتنده واقع اولوب ٣٠٨٦ متره ارتفاعی اولان (سالاماهوس) طاغی اولوب، ایکنجیسیده جنوب طرفنده واقع اولان و ١٥٠٠ متره یوکسك بولنان (دومه) طاغیدر. سائر طرفلری بوندن آلچقدر. ساحل شرقیده طاغ اتکلری لب دریایه قدر واصل اولوب، غرب ساحلنده وایچ طرفلرینك بعض جهتلرنده ایسه قوملق وطاشلق بعض دوز یرلر ممتد اولور. یاغمورلری پك سیرك اولمغله، میاه جاریهسیده نادر اولوب، اکثر طرفلری چول حالندهدر. جزئی صو نبعان ایدن یرلرینكده چوغی طاشلق وقیالق اولوب، قوهٔ انباتیهیه مالك اولان طوپراقلی محللرنده ایسه میاه جاریهنك فقدانی واردر. اراضیٔ منبته ایله صویك جمع اولدیغی جزئی یرلر اسکیدن بری میسیونرلر طرفندن مرکز اتخاذ اولنهرق، اورالری کسب عمرانه باشلامشدر. بناءً علیه،

آشاغی قالیفورنیه‌ده ذکره شایان هیچ بر نهر یوقدر. سواحلنك ایکی طرفی خیلی گیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، قوی و کورفز و برونلری چوق ایسه‌ده، قوبلرینك چوغی صیغ بطاقاقلردن عبارتدر. سواحلی قارشیلرنده برطاقم آطه‌لری اولوب، کورفزده‌کیلرینك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: آنجل دلاغوآرده، قارمن، سانته قاتلینه، سانته‌قروز، سان‌جوزف، اسپیریتوسانتو، سرالبو؛ بحر محیطده دخی سانته‌مارغریته وچدروس آطه‌لریدر.

آشاغی قالیفورنیه صوسز وقورو بریر اولمغله، نباتاتی سیرك اولوب، اکثر طرفلرنده مکسیقه جهتلرینه مخصوص اولان و منظره‌سی دهشت انگیز اولان (قاقتوس) تعبیر اولنان یاپراقسز آغاجلرك انواعی حاصل و بعضلری پك یوکسك اولور. جنوب جهتنك برآز صولی اولان طرفلرنده قوقه، موز، زیتون وسائر اقالیم حاره آغاجلری و ساحل شرقیسنده تربنتین آغاجلری بولنور؛ واروا اولنه‌بیلن یرلرنده شکر قامشی، قهوه، پاموق، قاقائو، آناناس، مصر وحتی اوزوم دخی یتیشدیریله‌بیلیر. بوشبه جزیره‌نك کندینه مخصوص بعض حیوانلری اولوب، برنجیسی اسپانیوللرك یبانی قویون تسمیه ایتدکاری بوینوزلی بر حیواندر. آمریقا طوموزی دینلن حیوان دخی سوریلرله گزر. بر نوع آیی ایله آمریقا قپلانی دخی بولنور. قوشلرك انواعی وعلی‌الخصوص سینك قوشلری چوقدر. چنغراقلی ییلان، عقرب، قرق‌آیاق، حسیم اوروجك کبی حشراتی ده کثرتلیدر. معادنی چوق اولوب، درتیوز قدر آلتون، کومش، باقیر، قورشون و جیوه معدنلری وار ایسه‌ده، پك آزی چیقارلمش ویا چیقارلمقده‌در. قارمن جزیره‌سنده برقاچ قدم عمقنده طوزله طولو برکول بولنوب، بوندن اخراج اولنان طوز بتون مکسیقه‌یی اداره ایدیور. سواحل جنوبیه‌سنده کلیتلی مرجان وسونکر دخی چیقاریلیر. مملکت بش قضایه منقسم اولوب، مرکزی اولان وساحل شرقینك قسم جنوبیسنده بولنان (لاپاز)ك ٦٠٠٠ اهالیسی واردر. قصبه دینله‌بیله‌جك دیکر معموره‌لری (اورتو) و (تودوس سانتوس) در.

قالیفورنیه کورفزی { (Golf de Cal.) و نام دیکرله قورتس دکیزی ویاقیزل دکیز (Mar de Cortès, Mar Vermejo) بحر محیط معتدلك آمریقای شمالی ساحلنده قالیفورنیه شبه جزیرهٔ طویله‌سیله مکسیقه‌نك سینالوآ وسونورا جمهوریتلری آره‌سنده تشکیل ایلدیکی اوزون وطار بربیوك کورفز اولوب، مدار جدیدن یعنی ٢٣°٣٠′ عرض شمالیدن قولورادو منصبنه یعنی ٣١°٣٧′ عرض شمالی‌یه قدر جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد اولور. بویی ٨ درجهٔ جغرافیه‌دن زیاده اولوب، اکی ١٢٠ ایله ٢٢٠ کیلو متره آره‌سنده‌در. اك کنیش یری مدخلنده‌در. قیشین اکثریا شمال ویازین جنوب روزکارلری اسر. سواحل غربیه‌سی دها درین اولوب، او جهتده سیر سفائن دها قولایدر، وقوی ولیمانلری چوقدر. ساحل شرقیسنك اك ایی لیمانی (غوآیوناس) اسکله‌سیدر، که بر دمیر یول خطنك منتهاسیدر. قسم جنوبیسنده (لاپاز) قوینده وجوارنده‌کی آطه‌لرده کلیتلی صدف واینجی ایله مرجان وسونکر صید اولنور. مادهٔ آنفه‌ده تعداد اولنان آطه‌لردن بشقه (سونوره) ساحلی قربنده دخی (تیبوروس) اسمیله برآطه‌سی واردر، که جمله‌نك اك بیوکیدر.

قالیقرات { (Callicrate) یونان قدیمه آتنه‌نك اك مشهور معمارلرندن اولوب، قبل‌المیلاد ٤٣٠ تاریخلرنده پریقلسك امریله (ایقتینوس) ایله برابر مشهور (پارتنون) بناسنی تأسیس و مشهور هیکلتراش فیدیاس بونی تزیین ایتمش ایدی.

قالیقلا { ارمینیه خطهٔ قدیمه‌سنده اسکی بر شهر اولوب، خلافت عباسیه زماننده خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی ایدی. جسیم وبعض آثار غریبه‌یی حاوی برکلیساسی وار ایدی. الیوم خرابدر. بو شهرده پك گوزل خالیلر اعمال اولندیغندن، بومعمولات شهرك اسمنه نسبتله (قالی) دینلوب، الیوم لسانمزده مستعمل اولان قالیچه وخالی اسملری بوندن مأخوذدر.

قاليقوت { ياخود كليكوت (Calicut) هندستانك ساحل غربيسنده مدراس ادارەسنده ومدراسك ٥٢٠ كيلو متره جنوب غربيسنده ″١٠′١٥°١٠ عرض شمالى ايله ″٥١′٢٠°٧٥ طول شرقيده ملابار ايالتنك مركزى بر شهر اولوب، ٧١٠ ٦٥ اهاليسى وليمانسز آچيق اسكەسى واردر. اون بشنجى قرن ميلادى اواخرنده پورتكيزليلرك ضبطنه گچوب، بعده بونلر طرفندن احراق، ومؤخراً تيپو صاحب طرفندن فتح اولنمش، ونهايت ١٧٩٢ ده انكليزلره تسليم اولنمشدر.

قاليكست { (Calixte) بو اسمله اوچ پاپا گلمشدر:

برنجيسى ٢١٩ تاريخنده انتخاب اولنوب، ٢٢٣ ده قتل اولنەرق، اعزه صرەسنه گچيرلمشدر. بعض پرهيزلرك واضعى اولديغى مظنوندر. تشرين اولك ١٤ نده يورطيسى اجرا ايدرلر.

— ايكنجيسى بورغونيه قونتى بيوك گويومك اوغلى اولوب، ويانه پسقپوسى ايكن، ١١١٩ ده قلوينده انتخاب اولنەرق، ١١٢٠ ده رومايە دخول ايله، رقيبى اولان سكزنجى غرغوارى طوتوب، بر مناستره حبس، وبعض مسائل روحانيه حل، وبرمجلس عمومى عقد ايتدكدنصكره، ١١٢٤ ده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسى جنايتلريله مشهور اولان بورجيا فاميلياسنه منسوب اولوب، اسم اصليسى آلفونس بورجيادر. ١٣٧٧ ده اسپانيەنك (جانيوه) قصبەسنده طوغوب، ١٤٥٥ ده پاپا انتخاب اولنمش، واوروپايى عثمانليلره قارشى بر اهل صليب محاربەسنه قاندىرمغه چالشمش ايسەده، مقتدر اولەميوب، ١٤٥٨ ده وفات ايتمشدر.

قاليماخوس { ياخود قاليماق (Callimaque,) (Callimachus) يونان قديم مشهور معمارلرندن اولوب، ميلادعيسا (عليه السلام)دن بش ويا آلتى قرن اول قورنتەدە ياشامش، وقورنته اصول معمارييسنى وضع ايتمشدر.

— بو اسمله يونان قديم شعرا وادباسندن برى دخى اولوب، ميلادعيسا (عليه السلام) دن ٣٠٠ سنه اول يونان مهاجرلرندن برقه دە كائن قيروان قديم شهرنده طوغمش، آتنه قربنده (الوسيس) مدرسەسنده ادبيات تدريسيله مشغول ايكن، بطليموس فيلادلفوس طرفندن اسكندريەيه جلب اولنەرق، (موسيون) تعبير اولنان مدرسەدە ادبيات يونانيه درسى ويرمش؛ وردوسلى آپو- لونيوس جملۀ تلامذەسندن بولنمشدر. تاريخ وصرف وادبياته دائر بعض كتابلرله برخيلى اشعار براقمش ايسەده، آثارينك يالكز بعض پارچەلرى بولنه بيلمشدر.

قالينوس { (Callinus) يونان قديمك الك اسكى شعراسندن اولوب، ميلاددن سكز قرن اول افس (يعنى اياثلوغ) شهر قديمنده ياشامشدر. آثارينك يالكز بعض فقرەلرى موجوددر.

قاليذيقوم { (Callinicum) رقه شهرينك اسماء قديمەسندن اولوب، بوكا (نيكفوروم) دخى ديرلردى.

قاليذيقوس { (Callinicus) يدنجى قرن ميلادى روم معمارلرندن اولوب، مصرك (اليوپوليس) يعنى عين‌الشمس شهر قديمنده طوغمش؛ وروايەكوره منجنيقله دشمنك اوزرينه آتش آتمق اصولنى ايجاد ايدەرك، ايمپراطور قسطنطين پوغوناته صاتمش؛ وبودخى ٦٧٣ تاريخنده بونكله كيزيق اوكنده اسلام دونتماسنى ياقمش ايدى. بو آتشك صورت احداث ورمى سر قالوب بيلنەمەمشدر.

قاليوپه { (Calliope) اساطير يونانيەدە (موسه) تعبير اولنان شعر وادبيات وموسيقى وصنايع نفيسه پريلرندن اولوب، قهرمانلقه متعلق اشعارايله فصاحت وبلاغتك حاميه‌سى عد اولنور؛ وباشى برآلتون تاجله مكلل برالنده بربورى وبرالنده يازلمش برقصيده طوتار مردانه طورلى بر قيز صورتنده تصوير ايديليردى. ابو الالهه زعم اولنان مشترى ايله قوۀ حافظەدن كنايه اولان (منموسينى) نام پرينك قيزى زعم اولنوردى.

قام { (Cam) پورتكيز مشاهير بحريوننده اولوب ١٤٨٤ ده بشنجى آلفونس طرفندن آفريقا سواحل غربيەسنده كشفياته مأمور

اولمغله ، قونئو ایرماغنی کشف ایتمش ؛ و ٢٢° عرض جنوبی‌یه قدر کیتمش ایدی .

قاماچینزی { (Kamatchinzi) سیبریه‌نك جنوب جهتنده و (ینیسی) ایرماغی منابعنده ساکن برکوچك قومدر، که عن اصل (ساموید) اجناسندن اولدیغی حالده، ترکجه لسانیله متکلمدر.

قامارغه { (La Camargue) فرانسه‌نك ساحل جنوبیسنده (رونه) ایرماغنك دالیه‌سنده ونهرمذکورك الك باشلی‌ایکی قولی آره‌سنده برآطه اولوب، اراضیسنك آنجق برخمسی مزروع وقصوری بطاقلقدن عبارتدر. هواسی پك آغیردر. اوزرنده خیلی حیوانات بسلنیر .

قامارینه { (Camarine) سیجلیه‌نك غرب جنوبی ساحلنده اسکی برقصبه اولوب، الیوم (توره‌دی قامارینه) اسمیله برقریه حالنده‌در .

قامبره { (Cambrai) فرانسه‌نك (نور) یعنی « شمال » ایالتده ولیه‌نك ٧٢ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (اسقو) ایرماغی کنارنده و (سنت کینتن) جدولی باشنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٢٩٠٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، قلعه‌سی، مشهور بزلریله پاتیسقه، ایپك قماش، شکر وسائره فابریقه‌لری واردر .

قامبریا { (Cambria) انکلتره‌ده‌کی (والس) مملکتنك اسکی روماليلر عندنده‌کی اسم قدیمیدر .

قامبریج { (Cambridje) انکلتره‌ده لوندره‌نك ٩٢ کیلومتره شمالنده قونتلق یعنی ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٣٠١٨٠ اهالیسی، مشهور دارالفنونی، ١٧ مکتبی، ١٤٠٠٠٠ جلدی حاوی کتبخانه‌سی، موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی ورصدخانه‌سی واردر.

— قامبریج قونتلغی انکلتره‌نك ساحل شرقیسنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١١٩ مربع کیلو متره واهالیسی تقریباً ٢٠٠٠٠٠ کشیدر. (اوزه) نهری اورته‌سندن کچوب، جنوب جهتنده‌کی یرلری آز عارضه‌لی وشمالده‌کیلر آغاچلق وبطاقلقدر. اراضیسنك بر ثلثی مزروع، بر ثلثی مرعی وبرثلثی‌ده اراضیٔ خالیه‌دندر. ساده یاغی مشهوردر .

قامبوج { (Cambodje) هند چینیده فرانسه‌نك تحت‌حمایه‌سنده‌بولنور برمملکت اولوب، شمال غربی جهتندن وشمالاً سیام دولت مستقله‌سی حدودیله، شرقاً ینه فرانسه‌نك حمایه‌سی آلتنده بولنان (آنام) ایله، جنوب شرقی طرفندن قوشنشین ایله، جنوب غربی جهتندن دخی سیام کورفزیله محاط اولدیغی حالده، ١٠°٣٠′ ایله ١٣°٣٠′ عرض شمالی و ١٠١°٣٠′ ایله ١٠٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه اولان طول اعظمی ٥٠٠ وعرض‌وسطیسی ٢٢٥ کیلو متره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی تخمیناً ١٠٠٠٠٠ مربع کیلو متره اولوب، ٨١٤٧٥٤ اهالیسی واردر. شمال غربی وغرب حدودیله هنوز غیر معین ونیم مجهول اولان جهت شرقیه‌سنده اورمانلرله مستور برقاچ صره طاغلری و ایچ طرفلرینك دخی‌اوته‌سنده بریسنده بعض منفرد تپه وارتفاعلری اولوب، سائر طرفلری ومملکتك قسم اعظمی دوز وآغاچلق اووه‌لردن عبارتدر. شمال غربی جهتنده سیام حدودینه قدر ممتد (تونله‌ساپ) اسمیله واسع برکولی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٤٠٠ مربع کیلو متره‌در. مذکور طاغلردن بوکوله ودکیزه دوکلك اوزره بعض چایلر آقیورسه‌ده، اصل مملکت (مقونغ) نهر عظیمی حوضه‌سنده بولنوب، بونهر تا چین حدودندن کله‌رك، بر بیوك مسافه‌ده سیام ایله تونکین وآنام حدودینی آیردقدن، وبرخیلی یرده سیامك (لائوس) اراضیسی ایچنده‌آقدقدن، وبواراضیٔ واسعه‌نك برچوق انهارینی طوپلادقدن صکره، غایتله کنیش وسرعتلی وشدتلی اوله‌رق، بر طاقم شلاله‌لر واینیشلی آقنتیلرله قامبوجه داخل اولور؛ وابتدا جنوبه، بعده غربه ونهایت غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله، (پنوم پنه) شهرینه واصل اولنجه، برطرفدن شماله طوغری مذکور (تونله ساپ) کولنه برقول کوندریر، وبرطرفدزده

کندیسی ایکی قوله آیریلوب، قسم اعظمی شرقده وقسم اصغری غربده اولەرق، ایکیسی متوازیاً جنوبه طوغری آقەرق، قوشنشینه داخل اولور؛ واوراده جنوب شرقیه طوغری جریانله، برچوق قوللره آیریلەرق، بربیوك دالیه بالتشکیل، چین دکیزینه دوکیلور. بونهر عظیم تشرین اولدن مایسه قدر سورن قوراقلق زماننده یتاغی ایچنده محصور اولوب، یالکز مد وجزرك تأثیریله بعض تبدلاته اوغرار. بوجملەدن اولەرق، مذکور کوله کیدن قولی مد حالنده نهردن کوله، وجزر حالنده کولدن نهره آقەرق، بر جدول یرینی طوتار. حزیراندن ایلوله قدر دوام ایدن فیضان موسمنده ایسه نهرك صولری اوقدر چوغالیر، که یتاغك ایکی طرفنده بولنان جزئی ارتفاعلری آشەرق، آلچق اووەلری باصار؛ وهرطرف بردکیز حالنه کچوب، بوقاریده ذکر اولنان منفرد تپەلر وارتفاعلر آز چوق کنیش آطەلر کبی قالیر. بووجهله برآی اول کویلینك آرابه یوروتدیکی یرلرده برآی صکره قایقجی قایق وصال یوزدیرر. قوراقلق زماننده دخی بواووەلرك الك آلچق یرلرنده صولر قالوب، برطاقم کوللر وبطاقلق وسازلقلر تشکیل ایله، هوانی اخلال ایدرلر.

قامبوجده بوقاریده دیلدیکی کبی بر قوراقلق وبریاغمور موسمی اولوب، هواسی دائما صیجاق ورطوبتلی اولمغله، پك آغیر واجنبیلر حقنده مهلك اولوب، صیتمەلری وفقرالدمی چوقدر. قوهٔ انباتیه ومحصولاتجه اراضیسی بش طبقەیه تقسیم ایتمشلردر: برنجیسی واك محصولداری مذکور ایرماغك ایکی کنارنده وقوللری آرەسنده بولنان مرتفعجه یرلردر، که کلیتلی پاموق، چیوید، توتون، طرت آغاجی وسائره حاصل ایدر. معمورەلرله مسکنلرك اکثری بو طبقەده وکمیلرله برطرق مواصله تشکیل ایدن انهارك کنارلرنده بولنیور. ایکنجی طبقه برنجیسنك آرقەسنده بولنان وهمان دائما صو آلتنده بولنان آلچق یرلردر، که طورغون صولری حاوی اولوب، مجرای نهرك صاغ طرفنده بو طبقه زیادەجه توسعله، (تونله ساپ) کولی کنارلرینه قدر واصل اولور. بو طبقەده باشلیجه سیسام اکیلیر وشفتالی آغاجیله نیلوفر کثرتلی اولور. اوچنجی طبقه ایکنجینك دها ایلریسنده بولنان و یالکز فیضان میاه موسمنده صو ایله اورتیلوب، طورغون صولری اولیان یرلردر، که باشلیجه پرنج ایله قاوون قاربوز وسائره حاصل ایدر. دردنجیسی فیضان صولرینك نادراً باصدقلری مرتفع یرلر اولوب، بونده یاغ چیقارلمغه یارار ثمرەلر ویرن اشجار مختلفه حاصل اولور. بو طبقەنك اورمانلرنده یانغینلر پك صیق وقوع بولیور. بشنجی طبقه دها یوکسك طاغلردر، که (کوته) دینلن ضمغ ایله وانیله وسائره بولنور. بووجهله مملکتك محصولاتی پك متنوع وپك چوق ایسه ده، اهالیسی اراضینك وسعتیله متناسب مقدارده اولمدقدن بشقه، کندیلری جاهل وتنبل آدملر اولدقلرندن، آنجق احتیاج ضروریلرینه کوره اکوب بیچرلر؛ ویالکز بر مقدار پاموق وچیوید ایله ایپك قوزەسی اخراج ایدرلر. اورمانلرنده بولنان اشجار پك مختلف وقیمتلی اولوب، بعضلرندن ضمغلرك انواعی وقاوچوق وسائره چیقار، بعضلری بویاجیلقده قوللانیلیر، وبعضلریده کراستەیه الویریشلیدر. طاغلرنده خدایی نابت قیمتلی نباتات دخی چوقدر. آنجق یوللرك وطرق ومعابر وسائر وسائطك فقداندن بونلرکده همان هیچ برندن استفاده اولنەمیور. مرکزی اولان (پنوم پنه) شهریله اسکلەسی اولان (قامپوت) ده باشلیجه چینلی تجارك سعی وتوسطیله رچینه، باغه، فیل دیشی، کرکدان بوینوزی، یبانی مانده بوینوز ودریسی، قورو بالیق، یبانی مانده وفیل باصدیرمەسی وسائره تجارتی اجرا اولنیورسەده، بونلر نسبةً جزئی شیلردر. مذکور بیوك کولدە کلیتلی بالیق چیقوب، قورودیلور. بو بالیقدن سنوی سکز اون ملیون فرانقلق اخراجات اولیور. دمیر معدنی پك چوق وجنسی پك ایی ایسەده، یالکز کولك غرب جهتنده بولنان بر قبیله اصول قدیمه ایله جزئی مقدار چیقاریرلر. آلتون وسیملی قورشون ایله باقیر معدنلری دخی واردر. اورمانلرنده فیل، کرکدان، قپلان، یبانی بوغا، یبانی مانده وکوچك

آو حیوانلری چوقدر . نهرلرده تمساح وصو
قوشلرینك انواعی بولنور . ییلان وسائر حشرات
دخی وار ایسه‌ده ، اك زیاده انسانی راحتسز
ایدن سیوری سینكلریدر . سولوك دخی صولرده
وقره‌ده بیله كثرتله بولنور . حیوانات اهلیه‌دن
قوشومده وصپان چكمه‌ده اك زیاده قوللانیلان
مانده‌در . آتلری آز وپك كوچكدر . فیل یالكز
اغنیا طرفندن بینك وقوشوم حیوانی كبی
قوللانیلیر .

قامبوج اهالیسی (خمیر) اسمنده برقوم اولوب ،
سائر هندچینی اهالیسی كبی تیبت ومغول جنسیتلرینه
منسوب وبودا دینیله متدیندرلر . بوز بیك قدر
چینلی و برقاچ بیك ملایی دخی بولنیور . مذكور
(خمیر) قومندن قامبوجك خارجنده یعنی سیام
وقوشنشینده وآنامده دخی بر خیلی مقدار اهالی
بولنیور . قامبوج بر حكمدارك تحت حكمنده
اولوب ، بونك طرفندن منصوب بش وكلا ایله
اداره اولنور ، وهربری بونلرك برینه منسوب
عد اولنمق اوزره ، بش خطه‌یه منقسم عد اولنور
ایسه‌ده ، بوتقسیم اعتباری اولوب ، اصل اداره‌جه
مملكت ٥٦ ایالته منقسمدر . قامبوج دولتی وقتیله
چوق دها بیوك اولوب ، قرن حاضر میلادی
اوائلنده شمال جهتندن اك اهمیتلی ایكی ایالتی
سیام ، وجنوب جهتنده برخیلی یرلری قوشنشین
طرفندن ضبط اولنمغله ، قامبوج حكمداری ، قالان
یرلرینی محافظه ایچون ، ١٨٦٤ فرانسه‌نك حمایه‌سی
تحتنه كیرمشدر .

قامبورن { انكلتره‌نك (Camborne) (قورنوال) ایالتنده و
(بودمین) ك ٦٤ كیلومتره جنوب غربیسنده
برقصبه اولوب ، ٧٧٦٠ اهالیسی وباقیر ، قورشون
وقلای معدنلری واردر .

قامبیس { (Cambyse) بو اسمله یونان قدیم مورخلری ایران قدیمك
كیانیان سلاله‌سنده ایكی حكمدار كوستریورلر :
برنجیسی جهانكیر شهیر كیروس (كیخسرو؟)ك
پدری اولوب ، كندیسی فارس حكمداری اولدیغی
حالده ، مدیا دولتنه تابع ایدی ، ومدیا حكمداری
(آستیاغ) ك قیزی (مندانه) یی تزوج ایتمش ؛
وبو ازدواجدن تولد ایدن (كیروس) حقنده
آستیاغ كندیسی حقنده مضر برروئیا كورمش
اولمغله ، بو چوجغی اتلاف ایتدیرمك اوزره ،
وزیرینه ویرمش ایكن ، بووزیر چوجغی برچوبانه
ویروب ، كیروس طاغده بیودكدن صكره ، ابتدا
پدرینك میراثنه وارث اولوب ، بعده مدیایی
واووقت معلوم اولان اكثر یرلری ضبط ایتمشدی .
یونانیلرك بو روایتی ایرانك معلوم اولان تاریخنه
تطبیق ایتمكه قالقیشدیغمزده ، بوحكایه‌نك اك زیاده
سیاوش وافراسیاب وكیخسرو حكایه‌سنه بكزدیكنی
كوریورز . افراسیاب ایله آستیاغك براولدیغنی
وایرانیلرك توران اسمیله مدیا دولتنی مراد
ایتدكلرینی فرض ایتسه‌ك ، قامبیس دخی سیاوش
ویاخود حكم سورمین سیاوشك ذكر اولنمامسیله ،
كیكاوس اولمسی اقتضا ایدر . واقعا (كاوس)
ایله (قامبیس) ویاخود (قامویس) اسملری
بیننده مشابهت وار ایسه‌ده ، (آستیاغ) ایله
(افراسیاب) اسملری پك‌ده بر برینه بكزمیور .
مدیانك ایسه قدیما تركلرك حكمی آلتنده بولندیغی ،
وآثار قدیمه‌ده یان یانه یازیلی بولنان اوچ لساندن
بری آثوری ، بری ایرانی قدیم واوچنجیسی
تورانی یعنی تركی اولدیغی آثار عتیقه علماسنجه دخی
مظنوندر . برطرفدن‌ده (آستیاغ) اسمی (آژی
داهاقه) یعنی (ضحاك تازی) اسمنه پك مشابهدر ؛
كیروس حقنده‌كی حكایه‌ده فریدونك حكایه‌سنه
بكزمز دكلدر ؛ بوحالده قامبیس جمشید اولمق
اقتضا ایدر . لكن جمشید وفریدون وضحاك
حكایه‌سنك هند اساطیرندن مأخوذ خرافاتدن
عبارت اولدیغنی « فریدون » و « ضحاك » ماده‌
لرنده بیان ایتدیكمزدن ، بو احتماله پك‌ده اهمیت
ویرمك ایستمیورز .

— ایكنجی قامبیس ایسه (كیروس)ك اوغلی
وخلفی كبی كوستریلوب ، قبل المیلاد ٥٣٠ دن
٥٢٢ تاریخنه‌دك حكم سوردیكی ، ومصری فتح
ایتدكدن صكره ، نوبه وحبش چوللرنده مغلوب
وعسكری قیتلنه دوچار اولمغله ، مصره عودتنده ،
حدتندن برطاقم معابد وسائره امحا واتلاف
ایتدیكی ، و ایرانده تحتنی دوزمه بر آدم ضبط

ایتمکله، اوکا قارشی «تهی» عزیمت اولدیغی حالده، حیوانه بینرکن آیاغنده حاصل اولان بر یاره‌دن متأثراً وفات ایتدیکی روایت اولنیور. ایران تواریخنده مصری ضبط ایدن کیخسروك پدری (کاوس) اولدیغی، وکیخسروك اوغلی اولمیوب، پدرینك عم زاده‌سی (لهراسب) ی کندیسنه خلف ایتدیکی ذکر اولنیور. بناءً علیه تطبیق مشکلدر.

قامبینغ (Cambing) آسیانك بحر محیط کبیرده‌کی (سونده) جزایرندن (تیمور) جزیره‌سنه مربوط و بونکله برابر پورتکیز دولتنه تابع بر جزیره اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك منتهای شرقنده وتیمورك شمالنده اوله‌رق ۸°۱۸′ عرض جنوبیده واقعدر. طول اعظمی ۲۰ کیلومتره‌دن زیاده دکلدر.

قامپانه (Campana) اسپانیه‌ده سویله ایالتنك (قارمونه) قضاسنده وقارمونه‌نك ۱۹ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ۶۶۰۰ اهالیسی واردر.

قامپانیه (Campanie) ایتالیانك اسکی تقسیماتنده غرب جنوبی جهتنده بیوك برخطه اولوب، شمالاً لاتیوم، شمال شرق طرفندن وقتیله (سامنیوم) وبعده (آبروچه) و (مولیزه) دینان خطه‌لرله، جنوب شرق طرفندن وقتیله (لوقانیا) و بعده (باسیلیقاته) خطه‌سیله، جنوب غربی جهتندن دخی (تیرنیان) دکیزیله محاط ایدی. اووه‌لق، کوزل ایشلنمش و باغ و باغچه‌لری چوق اولمغله، «اووه» دیمك اولان بواسمله تسمیه اولنمش؛ وایتالیانك باغچه‌سی نامنی آلمش ایدی. باشلیجه معموره‌لری قاپووه، ناپولی، پومپی وسائره ایدی. بوخطه قدیماً پلاسج اقوامندن (اوپیق) اسمنده بر قومله مسکون اولوب، بعده ینه پلاسجلردن اتروسقلر قامپانیه‌یی ضبطله اون ایکی جمهوریت تشکیل ایتمشلردی. مؤخراً سامنیتلر ونهایت لاتینلر ضبط ایتمشلردی. روما اغنیاسی قامپانیه‌یی کوشکلر وباغچه‌لرله طولدیرمشلردی. الیوم: ترادی لاوورو، ناپولی، بنوات، پرنچیپاتو اولتریوره و پرنچیپاتو چیتریوره اسملریله ۵ ایالته منقسمدر.

قامپانیه (Campanha) برازیلیا ممالك مجتمعه سنك میناس جرائس جمهوریتنده و (اورو پرتو) نك ۲۳۰ کیلو متره جنوب غربیسنده و (ریوورده) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ۶۶۰۰ اهالیسی وجوارنده بیقاربونات دوسودی حاوی مشهور معدن صولری واردر.

قامپانیه‌دی روما (Campagne de Rome) ایتالیانك غرب طرفنده روما شهرینك اطرافنده بر یر اولوب، اسکی لاتیوم خطه‌سیله اترور یه‌نك بر پارچه‌سندن عبارتدر. باشلیجه تیبر مجراسنك جنوبنده وآپنین سلسلهٔ جبالیله دکیز آره‌سنده واقعدر. اسکی رومالیلر زماننده پك معمور ومزین اولان بو یر شمدیکی حالده نهرك تشکیل ایتدیکی بطاقلقلرك تولید ایتدکاری صیتمه‌لر ووخامت هوا سببیله خالی وخراب اولوب، یالکز بر طاقم مانده چوبانلرینك جولانکاهیدر.

قامپبل (Campbell) بحر محیط کبیرده یکی زلانده‌نك ۶۳۹ کیلو متره جنوبنده ۵۲°۳۶′ عرض جنوبی ایله ۱۶۶°۵۳′۲۰″ طول شرقیده خالی برجزیره اولوب، ۱۸۷۴ ده زهره‌نك شمسك اوکندن کچدیکنی تماشا ایچون بونده بررصدخانه تأسیس اولنمشدی.

قامپبلتوون (Campbeltown) اسقوچیه‌نك آرجیل قونتلغنده وقانتیر شبه جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده برقصبه واسکله اولوب، ۶۶۹۰ اهالیسی ومنسوجات ومسکرات فابریقه‌لریله صید ماهیسی واردر.

قامپش (Campêche) مکسیقه‌نك (یوقاتان) خطهٔ جنوبیه‌سنده ومریده‌نك ۱۶۰ کیلو متره جنوب غربیسنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وکوچك لکن صاغلام لیمانی واردر.

قامپن (Kampen) فلنمنكك یوقاری ایسل ایالتنده وایسل نهرینك منصبی قربنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۱۶۸۰۰ اهالیسی، ۲۵۶ متره اوزونلغنده برکوپریسی،

معمارلغه مخصوص مکتبی وخیلی فابریقه‌لری واردر .

قامپوباسو { (Campobasso) ایتالیانك ملغی ناپولی قراللغنده رومانك } ١٨٢ کیلو متره شرق جنوبیسنده وناپولینك ٨٤ کیلو متره شمال شرقیسنده (مولیزه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٢ ٨٨٠ اهالیسی واسلحه وبیچاق فابریقه‌لری واردر .

قامپوت { (Campôt) هند چینیده قامبوج دولتنده و (پنوم پنه) } نك ١٥٠ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك کنارنده برقصبه وایشلك اسکله اولوب، باشلیجه چینلیلرله مسکوندر .

قامپوس { (Campos) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك ریو ژانیرو جمهو- } ریتنده (پارانه دوسود) نهرینك ساحل یمیننده وبو نهرك بحر محیط آطلاسی‌یه دوکلدیکی محلدن تقریباً ٦٠ کیلو متره یوقاریده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٩ ٥٢٠ اهالیسی واطرافنده شکرقامشی، پاموق، قهوه، برنج وسائره‌دن کلیتلی محصولات ویرر منبت براووه‌سی واردر . شکری مشهوردر .

— اسپانیه‌نك بالیار جزایرندن مایورقه جزیره‌سنده و پالمه‌نك ٣٥ کیلو متره جنوب شرقیسنده دخی بواسمله بر قصبه اولوب، ٤ ٠٠٠ اهالیسی وجوارنده قاپلیجه‌لری واردر .

قامپولونغو { (Campu-Lungu) رو- مانیه نك افلاق خطه‌سنده } وبکرشك ٥٠ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق قارپات جبالنك اتکنده (موچل) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٩ ٨٩٠ اهالیسی وجوارنده رومالیلردن قالمه آثار عتیقه‌سی واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، وقتیله افلاقك مرکزی ایدی .

قامته { (Cameta) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك (پارا) جمهوریتنده و (پارا) نك } ١٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده او محلده ٨ کیلومتره وسعتی اولان (توقانتین) نهرینك صاغ ساحلنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٢٠ ٠٠٠ اهالیسی وقاقائو وقاوچوق وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی واردر . نهر مذکورده بیوك کمیلر بو قصبه‌یه وکوچکلری ٢٠٠ کیلومتره دها یوقاری‌یه قدر چیقار .

قامجیق صویی { بلغارستانده وارنه نك ١٨ کیلومتره جنوبنده } قره دکیزه دوکیلور برنهر اولوب، بالقان سلسلهٔ جبالنك ایکی مائله‌سندن اینن ایکی چایدن مرکبدر. شمالی مائله‌دن اینه عقللی قامجیق وجنوبی مائله‌دن یعنی شرقی روم ایلیدن کلنه دلی قامجیق دیرلر . بونهر امینه طاغنی اصل بالقان سلسله‌سندن آییریور. مجراسی یالکز قرق کیلومتره طولنده ایسه‌ده، صویی چوق اولوب، برخیلی چامور دخی ایندیرر.

قامچاتقه { (Kamtchatka) سیبریه‌نك منتهای شرقنده ساحل ایالتنه } ملحق بیوك برشبه جزیره اولوب، بهرنك دکیزیله اوخوچق دکزی آره‌سنده برعدسه شکلنده اوله‌رق شمالدن جنوبه اوزانیر . تقریباً ٥٠° ایله ٦٠° عرض شمالی و ١٥٠° ایله ١٦٠° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . منتهاسی اولان (لوپاتقه) برونی قارشیسنده‌کی بر صره آطه‌لر ژاپونیه‌نکدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧٠ ٤٨٣ مربع کیلومتره اولوب، فرانسه‌نك نصفندن بیوك اولدیغی حالده، آنجق ١٠ ٠٠٠ اهالیسی واردر ، که بوده هواسنك شدت برودتندن واراضیسنك عدم استعدادندن ایلری کلیر . بر صره طاغلر قره‌دن کلوب، شبه جزیره‌نك اورته‌لرنده ایکی شعبه‌یه انقسام ایله، هر بری برساحل قربنده اوزانه‌رق، شرقیسی لوپاتقه برونه‌واصل اولور . بو طاغلر برکانی الاصل اولوب ، الآن آره صره پارلار اون ایکی ووقتیله سونمش یکرمی بر برکانلری واردر . بونلردن الك بیوککی اولان (قلوچوسك) ك ٤٨٠٤ متره ارتفاعی واردر . بوطاغلرك ایکی طرفندن برچوق نهرلر اینوب، الك بیوکلری ایکی شعبه‌نك آره‌سنده نبعانله شماله وبعده شرقه طوغری آقه‌رق بهرنك دکیزینه دوکیلان (قامچاتقه) ایرماغیدر، که مجراسی ٥٠٠ کیلومتره طولنده‌در. اوخوچق دکیزینه دوکیلنلرینك‌ده الك بیوکی (بولچایه) اولوب ، ٢٠٠ کیلومتره‌لك مجراسی واردر . سواحل غربیه‌سی

دوز اولوب، سواحل شرقیه‌سنده، یناردطاغلرندن اینن لاولر برچوق چیقنتیلر تشکیل ایتمکله، بر طاقم قویلر وکورفزلر وجوده کلمشدر ،که بونلرك الك معتناسی (آواچه) قویی اولوب، سان فرانسیسقو وریو یانیرو قویلرینه ادعای رقابت ایده بیله‌جك حالده‌در .

اراضیسی طاغلرده قیالق وآلچق یرلرده قوملق وبالچیق اولوب ، الك زیاده زراعته الویریشلی مذکور قامچاتقه وادیسیدر . وقتسز سیس وقراغیلری چوق اولدیغندن ، بغدای یتیشه‌میوب ، باشلیجه محصولاتی چاودار ایله کنویردر. طاغلری اورمانلرله مستور اولوب ، یوکسك آغاجلری وبونلرك آلتنده برمچق متره‌یه قدر اوزانیر وسنه‌ده اوچ دفعه کسیله بیلیر اوتلری واردر . سواحل قربنده آنجق چالی قبیلندن اکری بوکری بعض آغاجلری بولنیور. جنوب جهتی صولاق اولوب، شمالی سیبریه‌نك توندره‌لرینی آکدیرر . باقیر ، دمیر، کوکورد معدنلری ومیاه معدنیه‌سی چوقدر. زلزله‌لری صیقجه‌در . ماموت دینلن جسیم فیل ایله سائر حیوانات منقرضه مستحاثه‌لری کثرتله بولنور . هواسی عرضنك اقتضاسندن زیاده صوئوق اولوب ، سواحل شرقیه‌سنده یازین وسطی اوله‌رق میزان الحراره + ١٠° وقیشین — ٢٠° کوستر. سواحل غربیه‌سنده ایسه قیشین اوچ آی جیوه منجمد بولنور. قار ایسه بالعکس سواحل شرقیه‌ده زیاده اولوب ، چوق دفعه خانه‌لرك طاملرندن یوقاری چیقار . یالکز ایکی سلسلهٔ جبالك آره‌سنده‌کی وادیده هوا نسبةً ملایمجه‌در . اهالی اصل یرلی اولان (قامچادال) ایله چوچی اقوامندن (قوریاق) وتونغوز اقوامندن (لاموت) قوملرندن وبرمقدار یاقوت، تاتار وروسدن مرکب اولوب ، یرلیلرك اکثری بالیقچیلق وآوجیلقله یاشارلر . کویلر اوچر دردر خانه‌دن عبارت اولوب، بعضلری‌ده خیمه‌نشیندر . صورتا خرستیانلغی قبول ایتمشلرسه‌ده، اسکی عادت واعتقادلرینی‌ده ترك ایتمه‌مشلردر. مرکزی مذکور (آواچه) قوینده واقع (پتروپاولوسکی) اسکله‌سی اولوب ، بعض استحکاماتی واردر . روسلر اون یدنجی قرن میلادی اواخرنده بو شبه جزیره‌یه داخل اولمشلردر .

قامچادال { (Kamtchadales) آنف البیان قامچاتقه شبه جزیره‌سنك اهالیسندن بر قوم اولوب ، شبه جزیره‌نك وسطی وغربی جهتنده ساکندرلر . بونلری بعضلری مغول وبعضلری اسکیمو جنسندن عد ایتمشلرسه‌ده، ایکیسندن‌ده فرقلیدرلر . هر حالده تاتار چهره‌لی وقیصه بویلی اولوب ، آنجق پك چرکین دکلدرلر ، وقاریلری یننده کوزللری ده واردر. مذهب آیینلرینی قوجه قاریلری اجرا ایدر. ناموس خصوصنده مبالاتلری یوقدر. قیشین یرده قازلمش ویازین قازیقلر اوزرینه طوردیرلمش قلبه‌لرده اوتوررلر . کندیلری اوچ درت بیك نفوسدن عبارتدرلر . لسانلری هیچ بر لسانه بکزه‌میوب ، همان بر قاچ یوز کلمه‌دن عبارتدر . روسلرك ورودندن اول معادندن خبرلری یوغیدی.

قامرون { (Cameroun) آفریقانك ساحل غربیسنده کینه کورفزی زاویه‌سنده (بیافره) قوینده وفرناندوپو جزیره‌سنك قارشیسنده بیوك ومرتفع بر طاغ اولوب، اتکاری ایکی طرفدن برر خلیجله آیرلمش کنیشجه بر شبه جزیره‌یی طولدیره‌رق ، ساحل بحره قدر اوزانیر؛ وتپه‌سی دکیزدن پك عظمتلی کوریلور . سونمش بر برکان اولوب ، حتی تپه‌سنده آغزی هنوز تماماً سونمه‌مش اولدیغی مرویدر . الك یوکسك تپه‌سی ٤١٩٤ متره ارتفاعنده اولوب ، یوقاری طرفلرینه قار دخی یاغارسه‌ده ، چوق طورماز. ١٧٧٤ متره ارتفاعنده برایکنجی تپه‌سی دخی واردر . — مذکور شبه جزیره‌نك شرق جنوبی جهتنده‌کی خلیجه‌ده قامرون نامی ویریلوب ، بوکا شمالدن ، شمال شرقیدن وشرقدن کلن بر قاچ نهر دوکیلور . کمیلر بو خلیجك ایچنده ٤٨ متره یوقاری‌یه قدر چیقه‌بیلیرلر .

— آلمانیه دولتی بو صوك سنه‌لرده بیافره قوینده (قادابار) منصبندن فرانسه‌نك قونغو مهجری حدودینه اولان ساحلی وجبل مذکوری، داخلاً آداماوه‌یه و سائر اقطار مجهوله‌یه قدر

ممتد اولمق اوزره، مهجر اتخاذ ایده‌رك، قامرون تسمیه ، وهمنامی اولان خلیجك اوزرینه تأسیس ایتدیکی تجارتکاهی کوندردیکی قومیسره مقام ومرکز اتخاذ ایتمشدر. بو مهجرك مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۵۰۰۰۰۰ کشی اعتبار اولنور .

قامرینو (Camerino) ایتالیای وسطینك مارشه خطه‌سنده (ماچراته) ایالتنده وماچراته‌نك ۳۷ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ۷۰۰۰ اهالیسی ، دارالفنونی ، مشترینك عبادتخانه‌سندن مبدل اسکی بر کلیساسی وچوخه وایپکلی قماشلر فابریقه‌لری واردر . اسکی برشهر اولوب، قدیماً (قامرینوم) اسمیله (اومبریه) خطه‌سنه منسوب ایدی .

قامش کورفزی قریم شبه جزیره‌سی ساحلنده وسیواستپولك قربنده وجنوبنده بر قوی اولوب ، مشهور سیواستپول محاربه‌سنده فرانسز عسکری بوراده اقامت ایتمکله، مرسای عسکری وبرقصبه تأسیس ایتمشلردی .

قامنچ (Kamentz) روسیه‌نك جنوب غربی جهتنده پترسبورغك ۱۵۶۰ وکیفك ۴۴۰ کیلومتره جنوب غربیسنده ودنیستره تابع (اسموتریش) نهری اوزرنده (پوله‌وایه) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب ، ۲۲۶۱۰ اهالیسی، نهرك اوبر طرفنده بولنان اسکی محله‌یه بر صو یولیله ارتباطی وقلعه ایله بیننده عثمانلیلر طرفندن تأسیس اولنمش مصنع بر کپریسی واردر .

قامنیستیکیا (Kamenistiquia) آمریقای شمالیده دومینیون مملکت واسعه‌سنك اونتاریو خطه‌سنده (سوپریور) کولنه دوکیلور بر نهر اولوب ، مجراسی ۵۰۰ کیلومتره‌دن اوزوندر . اورمانلرله مستور بر بطاقلقده نبعان ایدوب ، جنوبه طوغری جریان، وبر قاچ کولك ایچندن مرور ایدر .

قاموئن (Camoëns) پورتکیزك بیوك شعرا سندن اولوب، ۱۷۱۵ ده طوغمش ؛ و ۱۵۷۹ ده وفات ایتمشدر . پورتکیزلیلرك فتوحاتی وواسقودی غامه‌نك کشفیاتی حاکی اوله‌رق (اوس لوسیادوس) یعنی « پورتکیزلیلر » عنوانیله مشهور برمنظومه‌سی واردر .

قامه (Camma) آنقره جهتندن عبارت اولان غالاتیا خطهٔ قدیمه سنده حسن وآنی‌له مشهوره بر قادین اولوب ، روما کبراسندن (سیناتوس) ه وارمش ایدی. غالاتیا برنسی (سینوریقس) بو قادینه تعشق ایتمکله ، کندیسی تزوج ایتمك ایچون ، قوجه‌سنی قتل ایتدیرمش ؛ وقامه بونك تکلیفنی صورتا قبول ایدوب، دیانه معبدنده رسم تزوج اجرا اولنورکن، حاضرلامش اولدیغی زهرلی برمشروبدن کندیسی ایچوب ، مرقومه‌ده ایچرمکله ، ایکیسی درحال جانسز دوشمشلردی. بووقعه دفعاتله فاجعه صورتنده سلك نظمه چکلمشدر .

قامه (Kama) روسیه‌ده وولغا ایرماغنه تابع بربیوك نهر اولوب، (ویاتقه) ایالتنك شرق طرفنده نبعانله ، شماله بعده شرقه وصکره جنوبه طوغری آقه‌رق، وصاغ وصولدن برقاچ چای آله‌رق. (پرم) شهری اوکنه کلنجه، اورال سلسلهٔ جبالندن کلن (چوسووایه) نهریله برلشه‌رك، غربه وغرب جنوبی‌یه طوغری دونر، وخیلی مسافه‌ده و یاتقه ایله پرم و بعده ویاتقه ایله اوفه ایالتلری حدودینی آیردقدن صکره ، قزان ایالتنه کیرر؛ وقزان شهرینك آلت طرفنده وولغا ایرماغنه دوکیلور . مجراسی ۱۲۸۰ کیلو متره اوزون وحوضه‌سی ۵۲۴۷۵۷ مربع کیلو متره‌در .

قامهل سنده منصوره‌نك ۸ و بر روایتده برمرحله اوته‌سنده بر قصبه اولوب ، اهالیٔ مسلمه‌سیچون بر مسجد جامعی اولدیغی بعض جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر .

قاميره { Camire, Ca-) ياخود قاميروس (mirus) ردوس جزيره‌سنك ساحل غربيسنده بر قصبه ايدى .

قامين { (Kammin) پروسيه‌ده پومرانيه خطه‌سنك (استتين) سنجاغنده واستتينك ٦١ كيلومتره شمالنده قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ٥٨٥٥ اهاليسى واچندن آقان نهر واسطه‌سيله استتين شهريله وبالطبق ساحليله سير سفائن مورداتى واردر .

قان { (Caen) فرانسه‌نك شمال غربى جهتنده وپارسك ٢٣٩ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (اورنه) ايرماغى اوزرنده وبونك مانشه دكيزنده‌كى منصبندن ١٨ كيلومتره يوقاريده و(اودون) نهرينك ملتقاسنده (قالوادو) ايالتنك مركزى كوزل برشهر اولوب، ٤٣٨٠٩ اهاليسى ، قلعه‌سى ، ليمانى ، آقادمياسى ، ادبيات وفنون وحقوق مكاتب عاليه‌سى ، داخلى مكتب اعداديسى ، دارالمعلمينى ، هندسهٔ مائيه مكتبى ، صاغر وديلسزلره مخصوص مكتبى ، موسيقى تعليمخانه‌سى، ٥٠٠٠٠ جلدى حاوى كتبخانه‌سى، رسم موزه‌سى ، تاريخ طبيعى نمونه خانه‌سى ، نباتات باغچه‌سى، متعدد جمعيات علميه وفنيه‌سى، بورسه‌سى، تجارت اوطه‌سى ، بانقه شعبه‌سى ، تول ، دانتله ، باصمه ، كاغد ، صابون و سائره فابريقه‌لريله دمير وباقير دوكمخانه‌لرى ، سفائن اعمالنه مخصوص دستكاهلرى وايشلك تجارتى واردر. نهر مذكورده ٢٠٠ طونيلاته‌لغه قدر كميلر شهرك اوكنه قدر چيقار . پك تميز وكوزل ابنيه‌لى بر شهردر .

قان { (Kan) سيبريه‌ده (ينيسيق) ايالتنك (قانسق) قضاسنده (ينيسى) ايرماغنه تابع بر نهر اولوب ، (ساپان) طاغلرنده بر قاچ كولدن نبعانله، شماله وبعده شمال غربى‌يه طوغرى آقه‌رق ، ٥٣٠ كيلومتره‌لك جرياندن صكره ، صاغ كنارندن مذكور ايرماغه دوكيلور . هر نه قدر سرعتلى جريانلرى چوق ايسه‌ده، سير سفائنه صالحدر . مجراسنك قسم اعلاسى اورمانلق وقسم اسفلى دوز ومنبتدر . حوضه‌سى ترك وساموئيد اقواميله مسكوندر . منابعنده آلتون معدنلرى بولنيور .

قاناده { (Canada) آمريقاى شماليك انكلتره‌يه تابع دومينيون ممالك مجتمعه‌سنك اك معمور ومتمدن اولان شرق جنوبى قسمنك اسمى اولوب ، ممالك واسعهٔ مذكوره‌يه دخى (دومينيون اوف قاناده) يعنى « قاناده ممالكى » نامى ويرلمش ؛ و اختصاراً دومينيون ديمكله شهرت بولمشدر. قاناده ممالك مذكوره‌نك (اونتاريو) و (كبك) حكومتلرندن عبارت اولوب، بونلره يوقارى وآشاغى قاناده نامى دخى ويرلمشدر . قاناده سنت لوران ايرماغيله بونك بربرينى متعاقب شق ايتديكى جسيم كوللرك شمالى حوضه‌سندن وهودسون كورفزينك منتهاى جنوبيسى مائله‌سندن عبارت اولوب، جنوباً ممالك مجتمعه حدوديله ، غرباً دردست اسكان واعمار اولان غرب شمالى اقطار واسعه‌سيله ، شمالاً هودسون كورفزيله ولابرادور خطه‌سيله ، شرقاً دخى بحر محيط آطلاسى ايله محاط ومحدوددر . اك شمالى نقطه‌سى ٥٢° واك جنوبيسى ٤٢° عرض شماليده اولوب ، طولاً ١٥′ ٥٩° ايله ٩٣° طول غربى آره‌لرنده ممتد اولور. اكى ١٥١ ايله ٥٥٠ كيلومتره آره‌لرنده وبويى ٢٣٥٠ كيلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سى ٤١٦ ٤٠٠ مربع كيلومتره‌واهاليسى ٣٦١ ٥٧٥ كشيدر. قسم اعظمى هنوز بالطه كورمه‌مش اورمانلرله مستوراولوب، مثمر آغاجلريله حبوبات وسائر محصولاتى دخى چوقدر. اراضيسى آز عارضه‌لى وطالغه‌لى اولوب، طاغ دينه‌جك ارتفاعلرى يوقدر. انهارى چوق اولوب ، بعضلرينك صولرى زياده‌در . بونلرك بعضيسى كوللره وبر طاقمى سنت لوران ايرماغنه دوكيلور . حدود جنوبيه‌سنده اولان بيوك كوللردن يعنى سوپريور، هورون، اريه واونتاريو كوللرندن بشقه داخل مملكتده بر چوق كوللر بولنوب، بونلرك اكثرى انهارك مجرالرنده تصادف ايتدكلرى چقور يرلره يايلمسندن متشكلدر . بونلرك اك بيوكلرى اونتاريو حكومتنده‌كى « اورمانلر كولى » ايله نيپغون وكبك حكومتنده‌كى ميستاسينى وآوانسيبى كوللريدر. هواسى عموميت اوزره سرت اولوب، آشاغى قاناده ده صفردن

آشاغی ٢٤ درکه‌یه قدر اینر، ویازین ٣٥ درجه‌یه قدر چیقار . یوقاری قاناده‌نك هواسی دها معتدل اولوب، صفردن آشاغی ویوقاری اوله‌رق ٢٨ درکه ودرجه‌یی کچمز. ایلك وصوك بهاراولمیوب، طوغریدن طوغری‌یه قیشدن یازه ویازدن قیشه کچیلیر. آشاغی قاناده‌ده یدی آی متمادیا اورته‌لق قارله مستور اولور؛ یوقاری قاناده ده ایسه قار برقاچ هفته‌دن زیاده برده قالماز. مع هذا قیشین دخی قاناده‌نك هر طرفنده اکثریا کوك یوزی براق وهوا آچیق اولور . قاناده‌ده آوروپانك هر نوع محصول ومیوه‌سی وحیواناتی یتیشدیر- لشدر . کیتدکجه آزالمقده اولان حیوانات وحشیه‌سی باشلیجه پوستلری کورك اعماله یارایان تیلکی ، طاوشان ، قاستور وسائره انواعندن وطیور مختلفه‌دن عبارتدر. معادنی وعلی‌الخصوص دمیر وباقیری ومرمر وسائر احجار واتربهٔ لازمه‌نك انواعی دخی چوقدر . عمومیت اوزره اهالیسنك برثلثه قریب مقداری وآشاغی قاناده اهالیسنك قسم کلیسی، فرانسز وقتولیك اولوب ، اورایه مخصوص بر نوع فرانسزجه ایله متکلم ، وقصوری باشلیجه انکلیز واسقوچیه‌لی وایرلانده- لیدر . اصل یرلیلر آنجق یکرمی بیك کشی قدر اولوب، اورمانلرده یاشارلر . معارف وصنایع کوندن کونه ترقی ایتمکده‌در. قاناده اون آلتنجی قرن میلادی اواسطنده وبرنجی فرانسوا زماننده کشف وفرانسه نامنه ضبط اولنه‌رق، فرانسزلر طرفندن اعمار واسکان وکبك شهری تأسیس اولنمشدی. انکلیزلر برچوق محاربادن صکره ١٧٦٠ ده مملکتی ضبط ایدوب ، او وقت تحت اداره‌لرنده بولنان آمریقای شمالینك سائرطرفلریله برلشدیرمش ؛ وبعده منتهای شمال وغربه قدر توسیع ایتمشلردر . ممالك مجتمعه‌نك استقلال محاربه‌سنده قاناده‌لیلر دخی انکلیزلرك تحت حکمندن جیقمق ایچون جهد ایتمشلرسه‌ده، موفق اوله‌میوب، آنجق ادارهٔ مختاریه، ودها طوغریسی ، سیاسةً انکلتره‌یه مربوط اولدقلری حالده ، ادارهٔ داخلیه‌جه عادتا استقلال ایله نائل اولمشلردر . [« دومینیو » و « اونتاریو » ایله « کبك » ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله .]

قاناریس } (Kanaris) یونان جدید مشاهیر بحریوندن اولوب ، ١٧٩٢ تاریخنده ساقز جوارنده (ایپساره) آطه‌سنده طوغمش؛ و ١٨٧٧ ده وفات ایتمشدر. بر کوچك یلکن کمیسی قپودانی اولوب، یونان دولتنك تأسسندن صکره کمی وبعده فیلو قپودانی اولوب، برقاچ دفعه بحریه ناظری ووفاتنه قریب باش وکیل دخی اولمشیدی .

قاناریه آطه‌لری } (Iles Canaries) آفریقانك ساحل غربیسی قارشیسنده اسپانیه دولتنه تابع بر طاقم جزایر مجتمعه اولوب، ٢٧°٣٠′ ایله ٢٩°٣٠′ عرض شمالی و ١٥°٣٧′ ایله ٢٠°٣٠′ طول غربی آره‌لرنده ٥٥٦ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولورلر. الك قریبی آفریقا ساحلندن ٩٠ والك بعیدی ٣٠٠ کیلومتره اوزاقدر . اسکی رومالیلر عندنده (فورتوناته) وعربلرجه (جزایرخالدات) اسمیله معروف اولوب ، مبدأ طول ارض اعتبار اولنورلردی . یدی بیوك ومسکون وآلتی کوچك وخالی آطه‌دن عبارت اولوب ، بیوکلری شرقدن باشلایه‌رق : لانزاروته ، فورتاوانتوره ، غران قاناریه، تنریفه، غومرا، پالمه‌وهیرو (یاخود دمیر آطه‌سی) در . کوچکلری‌ده : آلفرانزه ، غراسیوزه ، مونتانه قلاره، غربی قیا ، شرق قیا و اوبوس آطه‌لریدر . مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٢٧٣ مربع کیلومتره اولوب ، ٢٩١ ٦٢٥ اهالیسی واردر . اداره‌جه برایالت اتخاذ اولنوب، مرکزی تنریفه آطه‌سنده (سانته قروزده سانتیاغو) والك بیوك معموره‌سی پالمه‌جزیره‌سنده‌کی دیکر (سانته قروز) شهریدر .

قاناریه آطه‌لرینك اراضیسی برکانی اولوب ، طاغلق وصربدر ، واکثرینك تپه‌لری الیوم مشتعل اولوب ، کاه کاه آتش افشان اولورلر .

بوزروه‌لرك اڭ يوكسكى اولان (تنريفه) بركاننك ٣٧١٥ متره ارتفاعى اولوب، بلوطلرله مستور اولمديغى وقت ١٦٥ كيلومتره‌لك مسافه‌دن كوريلور. ساحللرى ديك وتقربى مشكل وقويلرى صيغ اولوب، اڭ ايى ليمانى (غران قناريه) جزيره‌سنده‌كى (پالماس) ليمانيدر. عرضلرى اقتضاسنجه هوالرى صيجاقجه اولوب، آنجق اراضينك ارتفاعى وصورت وضعيتى حرارتى تعديل ايتمكله، بو جزايرده آوروپاى جنوبينك كافهٔ اشجار ومحصولاتى واقاليم حاره‌نك خرما وموز كبى بعض اشجار واثمارينى حاويدر. طوپراغى پك منبت ومحصولدار ايسه‌ده، مياه جاريه‌لرى و ياغمورلرى سيرك اولديغندن، آنجق ارواءى ممكن اولان يرلرده كليتلى محصولات ويررلر. ايلك بهارلرى پك كوزل اولوب، يازك اوائلنده دخى هوا سرينجه ايسه‌ده، يازك اواخريله صوك بهارده حرارتلرى زياده در. تشرين اولدن شمال روزكارلرى اسمكه وياغمورلر ياغمغه باشلار. آطه‌لرك باشليجه محصولات واخراجاتى: شراب، زيتون ياغى، بغداى، آرپه، توتون، رچينه، ممالك معتدله وحاره ميوه‌لرى وكليتلى قرمز وباليقدن عبارتدر. هرنوع حيوانات اهليه‌لرى وارايسه‌ده، اڭ چوق بولنانى كچى جنسى اولوب، قناريه كچيسى جيلان كبى خفيف الحركه وسوت واتى لذيذ وقيلى يموشاق اولمغله، اهالينك تعيش وتلبسنه چوق خدمت ايدر. اشك جنسى پك چوق اولوب، حتى طاغلرده صاحبسز ويبانى حالده كزر سوريلرى واردر. دوه دخى بولنيور. قوشلرى پك چوق ومتنوع اولوب، جزايرك اسميله قناريه تسميه اولنان معروف صارى وكوزل قوش دخى بو آطه‌لردن چيقمشدر. اون بشنجى قرن ميلاديده اسپانيوللر بو آطه‌لرى استيلا ايتدكلرى وقت، اوسطلرنده بولدقلرى غوآنش قومى، كه بربر اقوامندندر، وبونلر ميانده خيلى كليتلى بولنان عربلر اسپانيوللرك مظالم معتاده وتعصبنه تحمل ايده‌ميوب، آزمدتده جزايرى تركله، طاغلمش، وقالان جزئى مقدارلرى يكى كلن اهالى ايله قاريشمشلردر. وقتيله شكرقامشى دخى يتيشديروب، آفريقادن آلدقلرى زنجى اسراسنى استخدام ايتمكله، اسپانيول اهالينك طمارلرينه زنجى قانى دخى قاريشمشدر. اهالئ جديده بيننده بر طاقم نورماندلر دخى بولنوب، بونلر جنسيتلرينى دها خالص اوله‌رق محافظه ايتمشلردر. قناريه جزايرى اهاليسى چاليشقان آدملر اولوب، اكثرى آمريقايه وسائر محال بعيده‌يه قدر تغرب ايدرك چاليشيرلر.

قانازاوه (Kanazava) ژاپونيه‌ده نيپون جزيرهٔ كبيره‌سنك وسطلرنده (قاغا) ايالتنده و (توكيو) نك ٣٠٠ كيلومتره غرب شماليسنده وساحلدن ٨ كيلومتره‌لك مسافه‌ده واقع برشهر اولوب، ١٠٧ ٦٢٠ اهاليسى وتونج اوانى ايله كوزل پورسلين وايپك قماشلر وسائره فابريقه‌لرى واردر، كه بونلرك اكثرى بخارله چويريلير.

قاناق (Kanaks, Kanaques) بحرمحيط كبير جزايرينك اهالئ اصليه‌سندن پولينسيا جنسيتنه منسوب اولانلرينك اسم عموميسى اولوب، آوروپاليلر طرفندن جزاير مذكوره اهالئ اصليه‌سنك جمله‌سنه دخى اطلاق وتعميم اولنمشدر.

قانامينه (Canamina) آفريقاى غربيده داهومى مملكتنده بر قصبه اولوب، بش اون بيك اهاليسى واردر. الآن مشرك بولنان مملكتك زنجى اهاليسنك بهر سنه انساندن كليتلى قربانلر كسملرى عادت وحشيانه‌سى بو قصبه‌ده اجرا اولنور.

قاناوها (Kanawha) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك شرق جهتنده ميسيسيپى ايرماغنه تابع اوهيو نهر عظيمنه دوكيلور بر نهر اولوب، آلغانى سلسلهٔ جبالنك غربى مائله‌سندن اينن وبرى شماله ديكرى جنوبه طوغرى آقه‌رق غربى ويرجينيا داخلنده برلشن ايكى چايدن يعنى (نيوريور) ايله (غرينبرير) نهرلرندن بالتشكل، غرب شماليه طوغرى جريانله، حكومت مذكوره‌نك غربى حدودنده اوهيو نهرينه دوكيلور. اڭ اوزونى اولان (نيوريور) ك منبعندن اعتباراً مجراسى ٦٥٠ كيلومتره اوزونلغنده اولوب، آشاغى ١٦٠ كيلومتره‌لكى سير سفائنه صالحدر. دها يوقاريلرى ايسه طار وغريب بوغازلردن

سرعتلی اینیشلردن وشلاله‌لردن عبارت اولوب ، مجراسنك غرابتیله مشهوردر. حوضه‌سی ۲۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، ۸۲۸۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر . — ینه غربی ویرجینیا ده اوهیویه تابع «کوچك قاناوها» اسمنده مجراسی ۲۸۰ کیلومتره اوزون بر نهر دخی بولنمغله ، تفریق ایچون برنجیسنه «بیوك‌قاناوها» دخی‌دیرلر.

قانت (Kant) آلمانیه‌نك الك بیوك حکماسندن اولوب، ۱۷۷٤ تاریخنده کونیکسبرغده طوغمش، و۱۸۰٤ده ینه شهر مذکورده وفات ایتمشدر. بر سراجك اوغلی اولوب، شهر مذکورده تحصیل ایله، ۱۵ سنه دارالفنونده مذاکره‌جیلك ایتدکدن صکره ، ۱۷۷۰ ده منطق و فلسفه معلمی ، ۱۷۸٦ ده مذکور دارالفنونده درس ناظری اولمش ، ۱۸۸۷ ده برلین آقادمیاسی اعضالغنه قبول اولنمش ایدی . فلسفه‌ده برمذهب مخصوص ایجاد ایدوب، اوته‌دن بری حکمانك قبول ایتدکاری موادی ایکی‌یه‌تقسیم ایتمشدر ،که بونلرك بری تجربه ایله تحقق ایدن ، وایکنجیسی مجرد انسانك ذهن وفکریله تصور ایتدیکی موادر . ایکنجی طقه صرف موهوم وخیالی نظریله باقوب اهمیت ویرمه‌مش ؛ وآنجق فلسفه‌ده اولان بو مذهبی اخلاقه دخی تعمیم ایتمیوب ، علم اخلاقده معنویات وتصوراته دخی اهمیت ویرمشدر . فلسفه‌یه وعلوم وفنون مختلفه‌یه دائر برچوق کتابلر یازمشدر . بعض آثاری پاپا طرفندن منع اولنمشدی .

قانتابر (Cantabres) اسپانیانك شمال جهتنده ابره ایرماغنك منابعنده ساکن بولنمش برقوم قدیم اولوب ، مملکت مذکورده‌ده روما لیلره الك زیاده مقاومت ایدنلر بونلر اولمش ؛ وآنجق میلاددن ۲۵ سنه اول (آغریپا) طرفندن مغلوب اولمشلردر. (باسق) قومنك اجدادندن عبارت اولدقلری مظنوندر .

قانتاقوزن (Cantacuzène) قسطنطینیه حکمدارلری‌خاندانلرندن بری اولوب، بوخاندان‌دن (یانی قانتاقوزن) ۱۳٤۷ دن ۱۳۵۵ تاریخنه، واوغلی (ماتیوقانتاقوزن) تاریخ مذکوردن ۱۳۵٦ تاریخنه دك روم ایمپراطوری اولمش ؛ وخاندان مذکور یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر باقی اولوب ، افرادندن برقاچی جانب باب عالیدن افلاق وبغدان بکلکنه نصب اولنمشدی .

قانتال (Cantal) فرانسه‌نك جنوب جهتنده‌کی طاغلردن بر کوچك سلسله اولوب ، مرکزی اولان اصل قانتال طاغنك محیط دائره‌سی ۱۳۰ کیلومتره و ارتفاعی ۱۸۵۸ متره در .

قانتال (Dép. du Cantal) ایالتی فرانسه ایالاتندن اولوب ، شمالاً پوی دودوم ، شرقاً لوزره ویوقاری لوآره ، جنوباً آویرون ، غرباً دخی قوررزه واوت ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۷۷۵ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲٤۱۷٤۲ کشیدن عبارتدر . مرکزی (اوریلاق) شهریدر . اراضیسی طاغلق اولوب ، برچوق انهاری واردر. بغدای محصولاتی آز اولوب، باشلیجه آرپه، چاودار، یولاف، پتاته ، کتن ، کنویر ،کستانه و سائره حاصل اولور. مرعالری چوق اولوب، اوورنیه پینیری دینمکله مشهور بر پینیر چیقار . صنایع وتجارتی محدوددر . اهالیسی مملکتده چکینه‌میوب، اختیار غربته مجبور اولورلر . ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ۲۳ ناحیه و۲٦٤ دائرهٔ بلدیه‌یی‌حاویدر.

قانتربوری یاخود قانتوربری (Canterbury, Cantorbéry) انکلتره‌نك کنت قونتلغنده ولوندره‌نك ۸۹ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (استور) نهرینك ایکی کنارنده واقع برشهر اولوب، ۲۱۰۰۰ اهالیسی، بعض فابریقه‌لری وخیلی ایشلك تجارتی واردر .

قانتمیر (Cantemir) بغدان بکلرندن اولوب ، ۱٦۳۰ ده مملکت مذکوره‌ده طوغمش ؛ وسلطان محمد خان رابعك لهستانه قارشی اولان سفرنده ۱٦۷٤ تاریخ میلادیسنده دنیستر ایله پروت آره‌سنده حدود عثمانیه‌یی محافظه‌ده ابراز غیرت ایتمشدی . اوصره‌ده بغدان بکی بولنان دیمتری قانتاقوزن صاحب ترجمه‌یی سرعسکر سلیمان پاشا نزدنده خیانتله اتهام

ایتمش ایسه‌ده، کندیسی تبرئهٔ ذمت ایتدیکندن ، خصمی یرینه بغدان بکلکنه نصب اولنمش ؛ ووفاتنه دك یعنی ۱۶۸۵ دن ۱۶۹۳ تاریخنه‌دك بومنصبده قالمش ایدی .

— اوغلی دیمتری قانتیر ۱۶۷۳ ده طوغوب، ۱۷۲۳ ده وفات ایتمشدر . پدرینك خدمات مسبوقه‌سنه مکافاةً اونك یرینه بغدان بکلکنه نصب اولنمش ایسه‌ده ، بیوك پترونك دولت عثمانیه‌یه اعلان حربنده ۱۷۱۰ تاریخنده اوطرفه دونوب، روسیه‌یه قاچمش ؛ واوراده کندیسنه پرنسلك عنوانی وبرچوق اراضی ویرلمش ایدی. السنهٔ شرقیه وغربیه‌دن اون برلسانه آشنا عالم بر آدم اولمغله ، لاتین لساننده دولت عثمانیه‌نك تاریخنی ، آلمان لساننده دین اسلامك اصولنی ، داچیا یعنی رومانیه‌نك اسکی ویکی تاریخنی وسائر بعض آثار یازمشدر ، که اکثری انکلیز وفرانسز لسانلرینه دخی ترجمه اولنوب ، پك معتبردر. — بونك اوغلی‌ده روس لساننده بعض آثار براقمشدر.

قانتون { (Canton) واصل چینجه (Kouang-Tcheou-Fou) قوآنغ چئوفو } چینك جنوب جهتنده (چوکانغ) نهرینك (چوکانغ) قولی ساحل شمالیسنده ونهر مذکورك قانتون قوینده اولان منصبندن ۶۰ کیلومتره یوقاریده ″۹′۸°۲۳ عرض شمالی ایله ″۳۰′۵۶°۱۱۰ طول شرقیده (قوآنغ تونغ) ایالتنك مرکزی بربیوك شهراولوب، برملیوندن زیاده اهالیسی واردر . سفائن شهرك اوکنه قدر چیقوب، اهالیسنك برقسمی ده نهرده کمیلر ودوبه‌لر ایچنده ساکندر. هرنه‌قدر اسکیدن بری اجنبیلره آچیق براسکله ایسه‌ده، تماماً چین‌طرز واصولنده برشهردر . شهر اوچ قسمدن مرکب اولوب، برقسمی سور ایچنده‌در، که دوائر حکومتله کبار واغنیاخانه‌لری اوراده‌در . بر قسمی اسکی شهر واوچنجیسی یکی شهردر . یوز قدر خانه‌یی حاوی بر فرنك محله‌سی وشهرك خارجنده صیفیه وکوشکلری دخی واردر . سوقاقلرینك اکثری ایکی متره طارلغنده اولوب، بونلرك بعض محللرنده کیجه‌لری قپانیر قپولری واردر. سوقاقلرك اوستنده طامدن طامه اوزانمش تخته کوپریلر بولنوب ، بونلرك بعضلری اوزرینه قره‌قول قله‌لری بولنیور؛ وبوقله‌لرده کیجه نوبت بکلینلر تنبلك و بوری چالەرق، بربرلریله مخابره ایدرلر . تجارتی پك ایشلك اولوب ، چارشیسی چین ارباب هنرینك محصولی سی واقداملری اولان ظریف وپك قیمتدار آثار مختلفه ایله وتحف متنوعه ایله مالامالدر. اخراجاتی باشلیجه ایپك وچایدن عبارت اولمق اوزره سنوی ۱۵۰ وادخالاتی ۱۰۰ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در . بو رقملر صرف آوروپا ایله اولان تجارتنه عائد اولوب، تجارت داخلیه‌سی واوجوارلرده‌کی یرلرله اولان مبادلاتی بوحسابه داخل دکلدر . قانتون وجوارلرنده ، اصل چینلی اولمق اوزره ، بر خیلی اهالئ اسلامیه دخی بولنوب ، بونلر وقت سعادتده اورایه کیتمش صحابه‌دن برذاتك دعوتیله تاووقتدن اسلامه کلمش اولمق اعتقادنده‌درلر . مشارالیهك تربه‌سی دخی قانتونده موجود اولوب، اورا مسلمانلری بیننده بر زیارتکاه عظیمدر . قانتونك هواسی معتدل اولوب ، یازین میزان الحراره ۲۸ درجه‌یی کچمز وقیشین نادراً قار یاغار .

قانتون { (Canton) انکلتره‌ده والس خطه‌سنك (غلامورغان) } قونتلغنده وقاردیفك ۲ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (تاف) منصبی قربنده برقصبه اولوب، ۷۰۶۰ اهالیسی واردر .

— آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنده دخی بواسمله برقاچ قصبه بولنوب، اك بیوکی (اوهیو) جمهوریتنده بولنانیدر ، که (استارق) قونتلغنك مرکزی اولوب، ۸۶۵۰ اهالیسی وجوارلرنده حبوبات محصولاتی پك چوق منبت بر اووه‌سی وکمور معدنی واردر .

قانتون قویی { (Baie de C.) چینك ساحل جنوبیسنده (پەکانغ) } ایرماغی دالیه‌سنك شرق طرفنده طار واوزون بر قوی اولوب ، منتهای شمالیسنده نهر مذکورك قانتون شهری یانندن کچن (چوکانغ) قولی دوکیلور . قویك جنوبدن شماله بویی ۶۷ ووسطی اکی ۲۷ کیلومتره‌در . ′۱۵°۲۲ ایله

٢٤°٤٥′ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولور . مدخلنده بر قاچ آطه بولنوب ، بونلردن شرق جهتنده بولنان بری اوزرنده مشهور (هونغ‌قونغ) شهری وغرب جهتنده کیلرك برنده (ماقاؤ) اسکله‌سی بولنیور. قویك صولری صیغجه‌در .

قانتیر (Cantyre) اسقوچیه‌نك ساحل غربیسنده (آرجیل) قونتلغنك منتهای جنوبنده اوزون وطاغلق بر شبه جزیره اولوب، قره‌یه ١٦٠٠ متره‌کنیشلکنده بربرزخله مربوطدر . اهالیسی بویلرینك اوزونلغیله مشهوردرلر .

قانتیلانه (Cantillana) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده سویله یعنی (اشبیلیه) ایالتنك (لورادل‌ریو) قضاسنده و ٢٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق غوادالکویر یعنی (الوادی الکبیر) اوزرنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر .

قان‌چئو (Kan-Tseou) چینك غرب جهتنده (قان صو) ایالتنده و (لان چئو) نك ٤٠٠ کیلومتره شمال غربیسنده ومشهور سدك خرابه‌لری قربنده اوله‌رق (چقور غوبی) چولنده نابدید اولان (سان تاهو) ایرماغنی تشکیل ایدن (نی شوپی) و (ساشوپی) نهرلرینك محل تلاقیسنده واقع سورله محاط برشهر اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالیسی وبعض جسیم معبدلریله واسع حوضلری وقواق وقره آغاج وسائر اشجاری حاوی باغچه‌لری واردر .

— بو اسمله ینه چینك (کانغ سی) ایالتنده و (نان‌چانغ) ك ٣١٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده ٢٥°٥٢′٤٨″ عرض شمالی ایله ١١٢°٢٦′٣٦″ طول شرقیده وبر نهرك اوزرنده دخی سنجاق مرکزی برشهر اولوب، خیلی تجارتی واردر .

قاندالاقشا (Kandalakcha) بحر منجمد شمالیده‌کی آق دکیزده (قوله) شبه جزیره‌سیله آرخانکل ایالتنك (کم) قضاسی آره‌سنده برقوی اولوب ، غرب شمالی‌یه طوغری ٢٠٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قره‌لرك ایچنه کیرر، ومدخلنده وسعتی ٨٥ کیلومتره‌در . منتهاسی ٦٧°٧′٤٣″ عرض شمالی‌ایله ٣٠°٦′٢″ طول شرقیده واقعدر. ساحل جنوبیسنده برچوق قویلر واردر ، و برطاقم کنیش کوللرك آیاقلری اولان برقاچ نهر دوکیلور .

قانداول (Candaule) آیدین جهتندن عبارت اولان لیدیه خطه‌ٔ قدیمه‌سنك هرکول سلاله‌سندن زعم اولنان ماوکنك اخیری اولوب، قبل‌المیلاد ٧٣٥ تاریخندن ٧٠٨ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر . زوجه‌سنك حسن وآننه حیران اولوب ، وزیری بولنان جیجی یاخود کیکی‌یه زوجه‌سنی چپلاق کوسترمك‌اوزره، کندیسنی اوطه‌سنده صاقلاتمش اولمغله ، زوجه‌سی بونی حس ایده‌رك ، ناموسنی برینه کتیرمك اوزره، مرقوم جیجی‌یی زوجنی اتلافله کندیسنی تزوج ایتمکه اجبار ، وتخته اقعاد ایتمشدی .

قانداوو (Kandavou) بحر محیط کبیرده‌کی (نسیجی) جزایرینك بری‌اولوب، (ویتی لوو) آطه‌سنك جنوبنده واقعدر . طار بر برزخله مربوط ایکی قسمدن مرکب اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٣٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٠٠٠٠ کشیدر .

قاندول (De Candolle) مشاهیر نباتیون‌دن‌اولوب، ١٧٧٨ ده‌جنوه‌ده طوغمش، و ١٨٤١ ده وفات ایتمشدر . خیلی وقت فرانسه‌ده قالوب ، زراعت ونباتات فنلرنده بیوك خدمتلر ایتدکدن صکره ، مملکتنه عودت ایدوب. کشفیات وتحقیقات فنیه‌سنی متضمن برچوق کتابلر نشر ایتمشدر .

قانساس (Kansas) آمریقای شمالی ممالك مجتمعه‌سنك وسطلرنده میسیسیپی ایرماغنه تابع (میسوری) نهر عظیمنه دوکیلور بیوك برنهر اولوب ، قوالورادو جمهوریتنده قیالی طاغلرك اتکلری آلتنده بولنان مرتفع اووه‌لرده بر قاچ منبعدن نبعانله ، غربه طوغری آقه‌رق، همنامی اولان جمهوریته داخل اولور ؛ وبونی غربدن شرقه بوینه شق ایده‌رك، شرق شمالی حدودنده میسوری‌یه دوکیلور . برچوق تابعلری اولوب، بونلرك اك بیوکی برقاچ نهرك اجتماعندن تشکل ایدن وشمال غربیدن کلن (رپوبلیقان ریور) در . مجراسی ١٠٠٠ کیلو

مترەدن اوزون اولوب ، حوضەسی ١٤٠ ٠٠٠ مربع كيلومترە وسعتندە و ٥٧٧ ٠٠٠ نفوسلە مسكوندر. تابعلرينك چوغی يازين قورودیغندن، يالكز ايالك بهار فيضانلرندە آشاغی قسمندە سير سفائن ممكندر .

قانساس { (Kansas) آمريقای شمالی ممالك مجتمعەسنی تركيب ايدن جماهيرك وسطندە بولنانلرندن بری اولوب، ايچندن جريان ايدن آنف البيان نهرك اسميلە مسمادر . شرقدن غربە ممتد بر مستطيل شكلندە اولوب ، يالكز شرق شمالی كوشەسی ميسوری مجراسيلە و سائر طرفلری خطوط مستقيمهٔ مفروضە ايلە محدود در . شمالاً تراسقە ، غرباً قولورادو جمهوريتلريلە ، جنوباً اراضیٔ مشتركە واينديان اراضيسيلە ، غرباً دخی ميسوری جمهوريتيلە محاطدر . ٣٧° ايلە ٤٠° عرض شمالی و٩٤° ايلە ١٠٢ طول غربی آرەلرندە ممتد اولور . مساحهٔ سطحيەسی ٢١٢ ٥٨٠ مربع كيلومترە اولوب ، ١ ٤٢٧ ٠٩٦ اهاليسی واردر. مركزی قانساس نهری اوزرندە واقع (توپقە) قصبەسيدر . اراضيسی جزئی صورتدە غربدن شرقە ميلانلە دوز بر اووەدن عبارت اولوب ، يالكز يوزدە بش نچنی اورمانلە وقصوری اوزون اوتلرلە وآچيلان يرلردە بغدای، مصر ويا سوپوركە اوتی ايلە مستور اولمغلە، هر طرفی باياننز بر يشيللك دكيزی صورتی ابراز ايدر . يالكز شرق طرفی وباشليجە انهارك كنارلری قصبە وكويلرلە وآغاج باغچەلری وتارلەلرلە اعمار واسكان اولنوب ، غرب جهتی بسبتون خاليدر ؛ ويالكز او باياننز چايرلرك اوزون اوزون اوتلرينە آتش دوشديكی وقت يانغيندن قاچان كليتلی يبان صيغيری سوريلری بسبتون بوش اولمدقلرينی كوسترر. مع هذا ايكی دمير يول خطی او تنها يرلرك ايچندن كچەرك ، جمهوريتك اراضيسنی بويدن بويە شق ايديور. مياه جاريەسی چوق اولوب ، شمال جهتندەكيلر مذكور (قانساس) نهرينە وجنوب طرفندەكيلر طوغريدن طوغری يە ميسيسيپی ايرماغنە تابع (آرقانساس) نهرينە دوكيلور . هواسی يازين و صوك بهاردە زيادە صيجاق وقيشين وايالك بهاردە زيادە صوئوق اولوب ، شرق طرفندن يازين ياغمور قيشين قار چوق ياغارسەدە، غربە طوغری كيدلدكجە هوانك يبوستی آرتار . بو مملكت يقين وقتلرە كلنجەيە قدر بسبتون خالی ومجهول اولوب ، ١٨٦٠دە جمهوريت صورتندە ادارە اولنمغە باشلامش ؛ و او وقتدن بری كوندن كونە اهالی ومعموريتی تزايدە اولوب، كيتدكجە غربە طوغری ايلريلەمكدە بولنمشدر. مركزی اولان (توپقە)نك ٢٥ ٠٠٠ دن زيادە اهاليسی اولوب ، ٥٠٠٠ دن زيادە نفوسی اولان قصبەلری ١٠ عددينی متجاوزدر . بر دارالفنونی، بر زراعت مكتبی، صاغرودیلسزلرە وكورلرە مخصوص آيری آيری مكتبلری وديكر ٦٦٢٠ مكتبی واردر .

قانساس سيتی { (Kansas-City) آمريقای شماليدە ممالك مجتمعەنك ميسوری جمهوريتندە (جاقسون) قونتلغندە و (جفرسون سيتی)نك ٢٢٠ كيلومترە غرب شماليسندە اولەرق (ميسوری) نهرينك صاغ كنارندە و (قانساس) نهرينك ميسوری يە دوكلديكی محلك آلت طرفندە ١٣ دمير يول خطنك نقطهٔ اجتماعندە بر شهر اولوب، ١٣٢ ٧١٦ اهاليسی ، پك ايشلك تجارتی وكليتلی طوموز وصيغير باصديرمەسی اخراجاتی واردر . بو شهر يكرمی سنە ظرفندە بو حالە كلوب ، كوندن كونە دخی ترقی ايتمكدەدر .

قان صو { (Kan-Sou) چينك غرب جهتندە واسع بر ايالت اولوب، ايكی قسمدن مركبدر . قسم شرقيسی نفس چينە مربوط اولوب ، شرقاً (شن سی) ، جنوباً (سە چوئن) ايالتلريلە، غرباً مغولستان غربی ونام ديكر (قوقونور) خطهٔ واسعەسيلە ؛ شمالاً دخی مغولستانلە محدود اولديغی حالدە ، شمال غربی جهتندە مغولستانك ايكی قسمی آرەسندە ١٣٠ كيلومترە اكندە بر برزخلە ايالتك قسم غربيسنە تلاق ايدر . قسم غربيسی شمال شرق جهتندن مغولستانلە. شمال غربی طرفندن روسيە حدوديلە يعنی تركستانلە ، غرباً افغانستانلە ، جنوباً دخی كشمير ، تيبت ومذكور (قوقونور) خطەسيلە

محدود اولوب ، ترکستان شرقی ، ایلی وچونغا-
ریه‌یی دخی حاویدر . ایالتك قسم شرقیسی
۹۲۳ ۲۷٦ وقسم غربیسی تقریباً ۴۰۰ ۰۰۰
مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، یالکز برملیون
قدری قسم غربیسنده اولمق اوزره، ۹ ۲۸۵ ۳۷۵
اهالیسی واردر . بوندن یکرمی بش سنه اول
بو ایالتده کثرت اوزره بولنان اهالیٔ اسلامیه‌نك
واقع اولان قیامدن اول اهالی شمدیکی مقدارك
ایکی مثلندن زیاده ایکن ، او قیام آره‌سنده
وقوع بولان تلفاتدن وقیامی باصدیران چینلیلرك
استدکاری قتل عاملردن بو درجه‌یه اینمشدر .
ایالت ۸ سنجاغه منقسمدر . مرکزی اولان
وشرق قسمنده بولنان (لان چئو) شهرینك یاریم
ملیون اهالیسی واردر . طبیعت اراضیجه بو
ایالتك ایکی قسمی بسبتون بربرینه مخالف اولوب،
قسم شرقیسی طاغلق وعارضه‌لیدر؛ وانهاری چوق
اولوب ، چینك (هو آنغ هو) نهر عظیمنه
دوکیلورلر . بو قسمك وادی وبایرلری اشجار
ونباتات ومزروعاتله مستور اولوب ، اهالیسی
چوقدر. قسم غربیسی ایسه مغولستان چوللرندن
معدود اولوب، یالکز غرب وغرب شمالی حدودی
جهتلرنده یوکسك طاغلری واردر . وبوطاغلردن
اینن آز صولر دخی چولده قورورلر . شمال
غربی طرفنده (تیان شان) سلسلهٔ مشهوره‌سی،
غرب جنوبی جهتنده هیمالایا سلسله‌سنه مربوط
(قره قوروم) طاغلری وجنوب طرفنده ده
آلتون طاغ سلسله‌سی اوزانیر . انهارینك اك
بیوکی (تاریم) در ، که ترکستان شرقی‌یی اروا
ایدن چایلرك اجتماعندن بالتشکل ، شرق وشرق
جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، چولك ایچنده (لوب
نور) کولنه دوکیلور . قسم شرقینك هواسی
معتدل ونباتات وحیواناتی چوق اولوب ، مسك
آهوسی وسولونك انواعی بولنور. دمیر، آلتون،
کومش وباقیر معدنلری هر طرفنده موجوددر .
اهالیسی تانغوت، تاتار، مغول، قالموق وچینلیلردن
مرکب اولوب، برقسم عظیمی دین اسلامله متدین
وقصوری بوداولامه مذهبلرینه تابعدر . آسیای
وسطی وروسیه حدودینه قربیتی مناسبتیله ایالتك
اهمیت تجاریه‌سی زیاده‌در .

قانصو { (ملك ظاهر) مصرده حکومت سورن غلامان چراکسه‌نك
اون طقوزنجیسی اولوب، ملك ناصر ابو السعادات
محمد بن قایتبایك طاییسی اولمغله، موسی الیهدن صکره،
۹۰۴ تاریخنده ، همشیره‌سنك اقدامیله، حکومته
کچمش ایسه‌ده ، چرکستاندن یکی کلوب، لسان
واحوال مملکته واقف اولمدیغندن ، چوق وقت
موقع اقتدارده قاله‌میوب، ۹۰۵ اواخرینه قدر
حکومت ایده‌بیلمشدر .

قانصوه غوری { (ملك اشرف) مصرده حکومت سورن غلامان
چراکسه‌نك یکرمی ایکنجیسی اولوب ، ۹۰٦
تاریخنده ، طغانبایدن صکره موقع اقتداره
کلمش ؛ واون آلتی سنه‌یه قریب مدت ادارهٔ
امور ایدوب ، قاهره‌ده بر جامع شریف ،
جده شهرینه بر سور ومکهٔ مکرمه‌ده بر چوق
آثار خیریه انشاسنه موفق اولمشدی. یاوزسلطان
سلیم خانك شاه اسماعیل صفوی یه قارشی اولان
سفرنده شاه مشارالیه اظهارمیلان ایتمکله، پادشاه
مشار الیه چالدیران غزاسندن عودتلرنده، ۹۲۲
تاریخنده، شامده عسکرله قارشیسنه چیقمغه جسارت
ایددرك ، مرج دابق نام محلده عسکری مغلوب
وپریشان وکندیسی مقتول اولمش ؛ ودرحال
ملك اشرف طومانبای خلف اولمش ایسه‌ده ،
صولت سلطان سلیم خانی یه قارشی طوره‌میوب ،
بونکله ممالیك چراکسه دولتی منقرض اولمش ؛
ومصر وشام وحجاز دولت عثمانیه‌نك ید ضبطنه
کچمشدر .

قانع { فرس شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر :
ـــ برنجیسی (آقامیب) کاشانلی اولوب ،
اصفهانده یاشامشدر . شو بیت اونکدر :

بد گهر را جامهٔ زر اعتباری میشود
خس چوشد روشن زآتش لاله‌زاری میشود

ـــ ایکنجیسی (میر فدا حسین) هندستانده
لکهنو شهرندن اولوب ، شهزاده بابر بهادرك
خواجه‌سی ایدی . ۱۲۹۳ ده کلکته‌ده وفات

ایتمشدر . مرتب دیوان اشعاری ومنثور ومنظوم خیلی آثاری اولوب، شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

در بحر سخن طبع روانی دارم
دلسوز نوا حزین فغانی دارم
المنة لله که در گلشن نظم
چون بلبل خوش لهجه زبانی دارم

قانعی { (میر سیدعلی) ایران شعراسندن اولوب، کاشانلی اولدیغی حالده، اصفهانده امرار عمر ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

دوریست که کر جاهل وبیباك افتی
به زانکه خرد مند بادراك افتی
کر همچو کمان کجی زدست ندهند
ورراست روی چوتیر برخاك افتی

قانغارو { (Kangaroo) آوسترالیانك ساحل جنوبیسی قارشیسنده جنوبی آوسترالیا حکومتنه ملحق برآطه اولوب، (سنت وینسن) کورفزی مدخلنده واقع اولدیغی حالده، شرقاً (حرویس) بروننده‌ن (باقستر) کچیدیله وشمالاً (یورق) شبه جزیره‌سندن (اینوستیغاتور) بوغازیله آیرلمشدر. شرقدن غربه بوینی ١٤٠ واك کنیش یرنده اکی ٥٥ کیلومتره‌در. اراضیسی قوملق وقورو اولوب، یاغمورلری سیرك ومیاه جاریه‌سی مفقود اولدیغندن، همان خالی قالوب، یالکز برقاچ یوز اهالیسی واردر. وقتیله (قانغورو) دینلن حیوانله مملو اولوب، بونك اسمیله تسمیه اولنمش ایکن، شمدی بوحیواندن دخی اثر قالمامشدر. یالکز سواحلنده بالنه وآیی بالیغی صید اولنور.

قانف { (Kanef) روسیه‌نك کیف ایالتنده وکیفك ١٠٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده (دنیپر) نهرینك صاغ کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٣٢٥ اهالیسی واردر.

قانقاله { (Cancale) فرانسه‌نك شمال غربی ساحلنده (ایله مع ویلنه) ایالتنك سنت مالو قضاسنده و ١٤ کیلومتره شرق شمالیسنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب، ٦٦٥٠ اهالیسی، دکیز حماملری، کمی انشاسنه مخصوص دستکاهلری ومشهور استریدیه‌سی واردر.

قانلیجه { استانبولده بوغازایچنك آناطولی ساحلنده یالیلردن عبارت برقریه اولوب، آناطولی حصاریله چبوقلی آره‌سنده وبویاجی کویك قارشیسنده واقع واسکدار متصرفلغنه تابع طقوزنجی دائرهٔ بلدیه‌یه داخلدر.

قانم { (Kanem) آفریقای وسطیده سودان شرقینك بیوك بر مملکتی اولوب، چاد کولنك شمال وشمال‌شرقی سواحلندن باشلایه‌رق، اوجهته طوغری ممتد اولور. جنوباً مذکور کول ایله بورنو وباکرمی مملکتلرندن وشرقاً بوکوله منتهی اولان (بحرالغزال) وادیسیله (ودای) دن آیرلمشدر. شمالا (تیبو) قبائلی یرلریله محدود اولوب، فزان طریقیله طرابلس غربدن بورنویه کیدن کاروان یولی قانمك حدود غربیه‌سی داخلندن کچر. تقریباً °١٤ ایله °١٦ عرض شمالی و °١٢ ایله °١٤ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، آز عارضه‌لی لکن خرمالق ومزروع برچوق وادیلری حاوی بریردر. اودیهٔ مذکوره‌نك اك بیوکی حدود شرقیه‌سنده‌کی مذکور (بحرالغزال) در. شمدیکی حالده مرکزی کولك ساحل شرقیسندن ٦٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع (ماعو) قصبه‌سی اولوب، وقتیله کولك شمال غربی کوشه‌سنده واقع (ینمیه) قصبه‌سی ایدی.

قانم قرون وسطاده خیلی اهمیتلی اولوب، دردنجی قرن هجریده دین اسلام بومملکته ادخال، واهالیسی طرفندن قبول اولنجه، قانم حاکملری بتون سودانه وصحرای کبیر قبائلنه شریعت محمدیه‌یی قبول ایتدیرمکی وظیفه ایدینه‌رك، بوقوتله دائرهٔ نفوذ وحکومتلرینی تافزان ومصر ونوبه حدودینه‌دك توسیع ایتمشلردی؛ وبورنو دخی تحت حکملرنده بولنان ممالك جمله‌سندن ایدی. آنجق یدنجی قرن هجریده قانم دولتی تفرقه وتشتته دوشوب، قوتی غائب ایتمکله، اوصره‌ده هرطرف آیرلدیغی کبی، بورنو دخی کسب استقلال ایتمش؛ وکیده‌رك قانم مملکتی دخی تحت اطاعتنه آلمش ایدی. قانمك مرعالری چوق اولوب، بورنو وودای اهالیسیله طرابلس غربك شرق جهتندن اوراره هجرت ایتمش عربلر سوریلرینی سوق ایدرلر. قانمك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٠ ٠٠٠ ایله ٨٠ ٠٠٠ مربع کیلو

متره آره‌لرنده بر وسعتده اولوب، یالکز کوله قریب اولان یرلری اهالیٔ دائمه ایله مسکون ومزروعدر. سائر طرفلری قویون ودوه وخرکله سوریلریله کزر عشایر جولانکاهیدر. اهالیٔ ساکنه‌سی ۱۰۰۰۰۰ راده‌لرنده تخمین اولنور. بونلرك عن‌اصل شمال جهتندن واغلب احتماله کوره (تیبو) و (بورنو) قبائلندن اوراره هجرت ایتمش اولدقلری مظنون اولوب، رنکلری سیاه ایسه‌ده، سیماجه کندیلری زنجی عرقنه منسوب دکلدرلر. مع هذا زنجیه‌لر تزوج واستفراش ایتمك طریقیله طمارلرینه زنجی قانی دخی قاریشمش اولدیغی آکلاشیلیور. عشایرینك ایسه بر طاقمی عرب وبرطاقمی بربر وسائره اولوب، اك غلبه‌لکلیلری (اولاد سلیمان) قبیله‌سیدر.

قانو { سباستیان دل — (S. del Cano) اسپانیه مشاهیر بحریوندن اولوب، ماجلان معیتنده کشفیاتده بولنمش؛ و ۱۵۲۱ ده ویقتوریا کمیسیله مستقلاً بحر محیط کبیره سیاحت ایده‌رك، آمبوآن، سولور وتیمور آطه‌لرینی کشف، وامید برونی دور ایده‌رك، ۱۵۲۲ ده، برنجی اوله‌رق، دور عالمه موفق اولمق شرفیله وطننه عودت ایتمشدی. ۱۵۲۶ ده، هندشرقیه برایکنجی سیاحت اجرا ایتمکده ایکن، وفات ایتمشدر.

قانو { آلونزو — (A. Cano) اسپانیه‌نك اك مشهور رسام ومعمار وهیکلتراشلرندن اولوب، ۱۶۰۱ ده غرناطه‌ده طوغمش، و ۱۶۶۷ ده وفات ایتمشدر. اسپانیه‌ده برچوق آثار ماهرانه‌سی واردر. بحق « اسپانیه‌نك میکل آنجلوسی » تسمیه اولنمشدر.

قانو { (Kano) سودان وسطیده (سوقوتو) حکومتنك (حوصه) خطه‌سنده و چاد کولنه منتهی بر وادی اوزرنده تجارتکاه وبیوك برشهر اولوب، اوتوز قرق بیك اهالیسی اوتوز کیلو متره طولنده برسوری وخیلی صنایعی واردر. سودانك اکثر قصبه‌لری کبی صمان قلبه‌لرندن مرکب واسع برکوی حالنده اولیوب، کرك سوری وکرك خانه‌لری کارکیردر، وتمبکتودن صکره آفریقای وسطینك اك معمور واك تجارتکاه شهری اولوب، هر طرفله مناسبات تجاریه‌سی واردر. تجارتنك قسم اعظمی عربلرك النده‌در. شهر مذکور ۱۱°۵۹′ عرض شمالی ایله ۶ ۲۱′ ۵۰″ طول شرقیده واقعدر. — بوشهره ملحق اولان جوارلری پك منبت اولوب، بغدای محصولاتی ومرعالری پك چوقدر. سودانك اك معمور یری اولوب، مرکزندن بشقه سورله محاط ۲۷ قصبه‌سی و ۳۰۰۰۰۰ حر اهالیسیله اوقدرده اسرایی واردر. منسوجات اعمالنده وبونلری بویامه‌ده اهالیسنك بیوك مهارتی واردر. قانو حاکمی، سوقوتو حکمدارینه تابع اولدیغی حالده، ۲۰۰۰۰ پیاده و ۷۰۰۰ سواری عسکری چیقارمغه مقتدردر.

قانوبه { (Canope) اسکی مصریلر عندنده صو الهی زعم اولنوب، انسان ویا حیوان باشلی برکوپ صورتنده تصویر اولنوردی.

قانوپه { یاخود قانوپوس — (Canope,) (Canopus) مصرسفلاده اسکندریه ایله بوتو آره‌سنده وبوکا نسبتله (قانوپیق) دینلن نیلك بر قولی اوزرنده قدیم بر شهر اولوب، (سراپیس) و (قانوبه) نك عبادتنه مخصوص جسیم معبدلری وار ایدی. خرابه‌لری بحیره مدیریتنده ابو قیر قصبه‌سی اطرافنده مشهوددر.

قانوت { یاخود قنوت — (Canut, Knut) دانیمارقه حکمدارلرندن بو اسمله آتی کشی کلمشدر:

برنجیسی اختیار غورمك اوغلی اولوب، ۸۶۳ دن ۸۷۳ تاریخ میلادیسنه‌دك پدریله مشترکاً حکم سوردیکی، وپدرندن اول وفات ایتدیکی مظنوندر.

— ایکنجیسی « بیوك » عنوانی حائز اولوب، ۱۰۱۴ تاریخنده دانیمارقه تختنه اوتورمش؛ وپدری (سوئنون) ك ضبط ایتمش اولدیغی انکلتره قراللغنی دخی سلاح بدست اوله‌رق طلب ایتمکله، اورا حکمداری بولنان (ادموند) له بر مدت محاربه ایتدکدن صکره، انکلتره قسم جنوبیسنی مومی‌الیهه ترکله، قسم شمالیسیله قناعت ایتمکه راضی اولمش؛ وآنجق متعاقباً مرقوم

ادموند وفات ايتمكله ، صاحب ترجمه بتون انكلتره‌يی وبعده اسقوچيه‌يی واسوجدن نورو‌جی دخی ضبط ايتمش؛ و ۱۰۳٦ ده وفات ايلشدر. انكلتره قرالی صفتيله (برنجی قانوت) عد اولنور.

— اوچنجيسی ايكنجينك اوغلی اولوب ، « جری قانوت » معناسيله (هاردی قانوت) واختصاراً (هارد قنوت) دينمكله مشهوردر . پدرينك وفاتنده ارثاً يالكز دانيمارقه حكمداری اولوب، انكلتره قراللغی برادری (هارولد) ه قالمش ايسه‌ده ، انكلیز ايكی قرداش بيننده فساد دوشمه‌مك ايچون ، انكلتره‌نك يالكز تاميسه نهرينك شمالنده‌كی قسمی مرقوم هارولده ونهر مذكورك جنوبنده‌كی قسمی صاحب ترجمه‌يه ويرمشلر ؛ وآنجق هارولد راضی اولميوب ، انكلتره‌نك بتوننی ضبط ايتديكندن، قانوت محاربه‌يه طوتيشمش ؛ واوصره‌ده هارولد وفات ايتمكله ، قانوت بتون انكلتره‌يی ضبط ايتمش؛ وبش‌سنه ظلم واعتسافله حكومت سوردكدن صكره، ۱۰٤۱ ده فجأةً وفات ايتمشدر . انكلتره قراللغی اعتباريله ايكنجی قانوت دنيلوب ، انكلتره‌ده حكم سورن دانيمارقه قراللرينك اخيريدر .

— دردنجيسی ايكنجی سوئنونك اوغلی اولوب، دانيمارقه‌ليلر عندنده اعزه‌دن معدوددر . ۱۰۸۰ تاريخنده برادری هارولده خلف اولوب ، مملكتنده اسايشی اعاده وقورصانلری دفع ومنع ايله پروسيه‌ليلرك تجاوزاتنه قارشی طورمش ، وقورلانده‌يی ضبط ايتمش ايدی . ۱۰۸٦ ده وفات ايتمشدر .

— بشنجيسی دردنجی قانوتك برادری اريقك اوغلی اولوب ، ۱۱٤۷ تاريخنده پدرينه خلف اولمش ، واقربا‌سندن ادعای وراثت ايدن (سوئنون) ايله خيلی وقت اوغراشدقدن صكره ۱۱۵٦ ده صلح ايدوب ، بو مناسبتله ويرديكی ضيافتده مرقوم طرفندن قتل اولنمشدر .

— آلتنجيسی برنجی والدمارك اوغلی اولوب، ۱۱۸۲ ده پدرينه خلف اولمش؛ وبشنجی قانوتك اوغلی هارولدك آياقلانديرمش اولديغی استقانيه‌ ليلری تحت اطاعته آلمش ؛ ومكانبورغ ايله لونه‌بی و هولستانی ضبط ايتمشدر . ۱۲۰۲ تاريخنده وفات ايتمشدر . دوری دانيمارقه ايچون بر قوت وترقی دوری اولوب ، او وقتدن بری دانيمارقه قراللرينه « واندالار قرالی » عنوانی دخی ويرلكده‌در.

قانوت (Canut) اسوج قرالی اولوب، طقوزنجی اريقك اوغلی اولمله، (اريقسون) دينمكله دخی معروفدر . ۱۱٦۸ تاريخنده اسوركر نسلندن (شارل) دن صكره، اسوج تختنی ضبط ايتمش؛ وبر وقت بعض مدعيلرله اوغراشدقدن صكره ، اسايشله اداره مملكت ايده‌رك ، زراعتك ترقيسنه خدمت ايتمشدر. بقيهٔ عمرينی راهب قيافتنده عبادت ورياضتله كچيرمش؛ وشارلك اوغلی دارن حكومت اتخاذ ايتمش ايدی. ۱۱۹۹ ده وفات ايتمشدر.

قانوری (Ranoûri) سودان وسطيده بورنو مملكتنده ساكن برقوم اولوب، كنديلری شمالدن اورايه هجرت ايتمش اولمق اعتقادنده‌درلر ؛ وقانم وتيبو اهاليسيله اسانجه مناسبتلری واردر . الك اول اسلامه كلن اقوام زنجيه‌دن اولمله ، سودانجه اوته‌دن بری اهميتلی بر موقع اتخاذ ايتمشلردر . ذكاوت واستعدادجه پك ايلری ديكلرسه‌ده ، اطاعت وانقيادلری زياده اولمسی سايه‌سنده بورنو حكومتی اسكيدن بری استقلالنی وقوت ونفوذينی محافظه ايتمكده‌در .

قانوزه (Canosa) ايتاليانك باری ايالتنده وبارينك ٦۸ كيلو متره غربنده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهاليسی و جوارنده آثار عتيقه‌سی واردر .

قانه (Cannes) فرانسه‌نك بحری آلپ ايالتنده وغراسه‌نك ۱۷ كيلو متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (نابوله) كورفزنده ناحيه مركزی برقصبه‌واسكله اولوب، ۱۰۰۰۰ اهاليسی ، كوزل منظره‌سی، لطيف هواسی وشراب ، زيتون ياغی ، چيچك صويی وصابون اخراجاتی واردر .

قانه (Cannes, Cannæ) ایتالیانك آپولیه خطهٔ قدیمه‌سنده قاپیتاناته ایالتنده وبارلته‌نك ١١ كیلومتره جنوب غربیسنده اسكی برقصبه اولوب، قارتاجلی آنیبال میلاددن ٢١٦ سنه اول اوراده (وارون) ك تحت قیادتنده اولان روما عسكرینی كلیاً مغلوب وپریشان ایتمش؛ وپاولوس امیلیوس دخی ٥٠٠٠٠ عسكرله بو محاربه‌ده تلف اولمش ایدی .

قانیاپوسقاو (Caniapiscaw) آمریقای شمالیده دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك (لابرادور) خطه‌سنده وبوشبه جزیره‌نك وسطلرنده بركول اولوب، منتهای شمالیسی °٥٥ عرض شمالیه تقرب ایدر. بویی ١٢٠ كیلومتره قدر واكی ١٢ ایله ٦٠ كیلومتره آره‌لرنده‌در . اورمانلرله مستور تپه‌لرله محاطدر . — ینه بو اسمله ویا (قوهسان) اسمیله برنهر بوكولك شمالی كوشه‌سندن چیقه‌رق، شماله طوغری بوزلی اووه‌لرك ایچنده آلتی یدی یوز كیلومترهلك مسافه قطع ایتدكدن صكره ، (هودسون) بوغازینه آچیلان (اونغاوه) كورفزینه دوكیلور.

قانیبال (Cannibales) آمریقای وسطی جهتلرنده ساكن بولنمش اولان (قارائب) قوم اصلیسنك اسم عامیانه‌سی اولوب، (مردخوار) معناسیله استعمال اولنور . [«قارائب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قانیجه یاخود قانیسه ویا قانیشه — مجار (Kanisza, Kanischa) - ستانك زاله ایالتنده و (زاله اكرسك) ك ٥٠ كیلومتره جنوبنده وپشته‌دن ویانه‌یه كیدن دمیر یول خطندن آغرام شعبه‌سنك آیرلدیغی محلده قضا مركزی برقصبه اولوب، ١٨٤٠٠ اهالیسی وطوغله فابریقه‌لریله حیوانات تجارتی واردر . بو اسمله دیكر ایكی قصبه دخی بولندیغندن، تفریق ایچون، بوكا (ناكی قانیجه) وآلمانجه (غروس قانیشه) دیرلر . سلطان ابراهیم خان زماننده ١٠٨٢ تاریخنده فتح، وممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمش ایدی .

— (اوقانیجه) وآلمانجه (آلت قانیشه) یاخود (مجار قانیشه) دخی مجارستانك (باش بودروغ) ایالتنده و (زنته) نك ١٦ كیلو متره شمالنده اوله‌رق طونه‌یه تابع (تیسه) نهرینك صاغ كنارنده برقصبه اولوب، ١٣٠٧٠ اهالیسی واردر .

— (توروك قانیجه) دخی مجارستانك (تورونتال) ایالتنده و (ناكی كیكینده) نك ٣٨ كیلومتره شمال غربیسنده وتیسه نهرینك صول كنارنده اوله‌رق (اوقانیجه) نك قارشیسنده بر قصبه اولوب، ٣٣٣٥ اهالیسی واردر .

قانیسه [«قانیجه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قانیش اندلسده سرقسطه اعمالندن بر حصن اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قانیشه [«قانیجه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قانیغو (Canigou) فرانسه‌نك جنوبنده «شرقی پیرنه» ایالتنده پیرنه سلسلهٔ جبالنه مربوط بر طاغ اولوب، پراده‌نك ١٠ كیلومتره شرقنده واقعدر . ذروه‌سنك ٢٧٨٥ متره ارتفاعی واردر .

قانیقاتی (Canicatti) سیجیلیه‌نك جرجنتی ایالت وقضاسنده وجرجنتینك ٣٨ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (نارو) نهرینك قیالرله محاط طار وادیسنده بر قصبه اولوب، ٢٠٩١٠ اهالیسی وكوكرد معدنی واردر .

قانین (Kanin) بحر منجمد شمالیده روسیه‌نك آرخانكل ایالتنده شماله طوغری ممتد بر شبه جزیره اولوب، غرب طرفنده شمالی آق دكیزك مدخلی وجهت شرقیه‌سنده (چسقایه) كورفزی بولنیور. منتهای شمال غربیسنده بولنان (قانین) برونی ٦٨°٣٩′١٢″ عرض شمالی ایله ٤١°١١′٥٤″ طول شرقیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٤٣٠ مربع كیلومتره اولوب، اهالیسی ساموید جنسیتنه منسوب اوله‌رق ٢٠٠٠ كشیدن آشاغیدر . اراضیسی آلچق وبطاقلق اولوب، برچوق كوللری وبعض قوملق تپه‌لری واردر . بعض نفط قویولری وباقیر

معدنلری بولنور . برزخنده وقتیله سیر سفائنه صالح طبیعی بر جدول وار ایدیسه‌ده ، شمدی بطاقلق حالنه کچمشدر .

قانینغ { (Canning) انکلتره مشاهیر سیاسیوننددن اولوب، ۱۷۷۰ده لوندره‌ده طوغمش، و ۱۸۲۷ ده وفات ایتمشدر. ۱٦ یاشنده ایکن (میقروقوسم) یعنی « کوچك جهان » عنوانیله ادبی برغزته نشرینه باشلایوب، ۱۷۹۳ده عوام قاره‌سنه مبعوث انتخاب اولنمش؛ وفصاحت وبلاغتیله جلب انظار دقت ایتمش ایدی. قابنتو رئیسی (پیت) ك طرفنی التزام ایتمکله ، ۱۷۹٦ ده مستشار و ۱۸۰۷ ده خارجیه ناظری اولمش ؛ وقوینهاغی طوپه طوتمق امر ناحقنی ویرمش ایدی . ۱۸۰۹ ده رفقاسندن بریله ایتدیکی دوولو اوزرینه، استعفایه مجبور اولمش؛ و ۱۸۲۲ ده ثانیاً خارجیه ناظری و ۱۸۲۷ ده باش وکیل اولوب ، یودفعه حریتپروران طرفنه تمایل ایله، ایرلانده قتولیکلرینه بعض امتیازات ویرمش؛ وانکلتره‌یی «اتفاق مقدس» دن آیرمش؛ ویونانك استقلالنه باشلیجه سبب اولمشدر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب ، « یونانك محکومیتی » عنوانیله برمنظومه‌سی واردر .

قانینه { (Kanina) آرناؤدلقده یانیه ولایتنه ملحق برات سنجاغنك آولونیه‌قضاسنده وآولونیه‌نك ٥ کیلومتره‌جنوبنده دکیزه ناظر برباىرده واقع بیوك برقریه اولوب ، ٤٥٠٠ اهالیسی وکوزل هواسی واردر. آولونیه بکلرینك وطن اصلیسیدر .

قاو { صعیدمصرده نیلك ساحل‌شرقیسنده واخمیمك آلت طرفنده برقریه‌اولوب، قربنده قاو اسمیله دیکر برقریه بولندیغنی، وبونك اوکنده نیلك ایکی‌یه آیریلوب دها آشاغیده برلشدیکنی یاقوت حموی بیان ایدیور . شمدیکی خریطه‌لرده و (ویوین دوسنت مارتن) ك جغرافیا لغتنده سیوطك ٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده ونیلك صاغ کنارنده (قاو الکبیر) اسمیله برقریه مذکور اولوب ، (آنتئوپولیس) شهر قدیمنك خرابه‌لری یاننده بولندیغی ، وآنجق ۱۸۲۳ تاریخ میلادیسنده خرابه‌لرله برابر نیل طرفندن آلنوب کوتورلدیکی، ویالکز شمال جهتنده قیایه اویلمش بر طاقم مزارلر قالدیغی بیان اولنیور . یاقوتك ذکر ایتدیکی (قاو) ده بواولسه کرکدر.

قاوالیری { (Cavalieri) مشاهیر ریاضیونندن اولوب، ۱۵۹۸ده میلانده طوغمش، و ۱٦٤۷ ده وفات ایتمشدر . غالیله‌نك احبابندن اولوب، اونك توصیه‌سیله بولونیه‌ده علوم ریاضیه معلمکنه نصب اولنمشدی. علوم ریاضیه‌ده بر چوق کشفیاتی وبعض تألیفاتی واردر .

قاوایون { (Cavaillon) فرانسه نك (ووقلوزه) ایالتنده و (آوینیون) ك ۲٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (دورانسه) نهری اوزرنده ناحیه‌مرکزی برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، اسکی برطاق ظفرخرابه‌سی وپك چوق میوه محصولاتی واردر.

قاورد { (بن جغری بك بن میکائل بن سلجوق) کرمانده حکومت سورن ملوك سلجوقیه‌نك برنجیسی و بودولتك مؤسسی اولوب ، ایران ملوك سلجوقیه‌سنك برنجیسی اولان عمی طغرل بك طرفندن ٤۳۳ تاریخنده کرمان وطبس حاکمی اولمش؛ و٤٥٥ده فارسی دخی ضبط والتحاق ایلمش ایدی . سلاجقهٔ ایرانك ایکنجیسی اولان برادری آلپ آرسلان وفات‌ایدوب، اوغلی‌ملکشاه تخته‌جلوس‌ایتدیکنده، صاحب ترجه وراثته دعوای استحقاق ایدرك ، حقنی طلب ایچون عسکر سوق ایتمکله ، ٤٦٥ ده مغلوب واسیر اولوب، ملکشاهك محبسنده مسموماً وفات ایتمشدر . سلاله‌سندن کندیسیله برابر ۱۱ کشی کرمانده حکومت سورمشلردر .

قاوقه { (Cauca) اسپانیه‌نك (تاراقونه) خطه‌سنده اسکی برقصبه ایدی.

قاوقه { (Cauca) آمریقانی جنوبیه‌ده قولومبیا جمهوریتنده بربیوك نهردر ، که (آند) سلسلهٔ جبالنده (اقوآدور) حدودنده نبعانله ، شماله طوغری آقه‌رق، ۸۰۰ کیلومتره‌لك جریاندن صکره (مومپوقس) ایرماغنه دوکیلور .

قاونوس (Caunus) منتشا سنجاغندن عبارت بولنمش اولان (قاریه) خطۀ قدیمه‌سنده اسکی برقصبه اولوب، شمدیکی (کویجکز) دن عبارت اولدیغی مظنوندر.

قاونیاق (Cavaignac) فرانسه‌نك اك مشهور جنرال‌لرندن اولوب، ١٨٠٢ ده پارسده طوغمش، و ١٨٥٧ ده وفات ایتمشدر. جزایرلی امیر عبدالقادره قارشی خیلی ثبات کوسترمش؛ واوراده میرلوا اولوب، خیلی وقت جزایر والیسی دخی بولنمشدی. ١٨٤٨ ده فرانسه‌یه چوق خدمتلر ایدوب، حکومت موقته رئیسی اولمش وریاسته دخی نامزد اولانلردن بولنمشدی. ١٨٥٢ ده اوچنجی ناپولیون ایمپراطورلغنی اعلان ایتدیکنده، استعفا ایدوب، (سارته) ایالتنده قوناغنه چکیله‌رك، اختیار عزلت ایتمشدی.

قاوور (Cavour) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده تورینو ایالتنك (پینیرول) قضاسنده و ١٢ کیلومتره جنوبنده برقصبه اولوب، ٥٧٠٠ اهالیسی ودباغخانه‌لریله ایپك وبز فابریقه‌لری واردر.

قاوور (Cavour) ایتالیانك مشاهیر سیاسیوننden اولوب، ١٨١٠ تاریخنده (تورینو) ده طوغمش، و ١٨٦١ ده وفات ایتمشدر. ابتدا عسکر اولوب، بعده غزته جیلغه سلوکله، ١٨٤٧ تاریخنده (ریزورجیمنتو) اسمیله برغزته چیقارمغه باشلامش‌ایدی. ١٨٤٩ ده مبعوث انتخاب اولنوب، متعاقباً تجارت ناظری اولمش، وبعده علاوة مالیه نظارتی دخی درعهده ایدوب، ١٨٥٢ ده باش وکالته ترفیع اولنمشدی. وفاتنه دك بو مقامده قالوب، داخلاً ثابت برمسلك اتخاذ ایتمکله برابر، خارجاً ابراز جرأت ایده‌رك، فرانسه ایله بالاتفاق، آوستریایه اعلان حرب ایتمش؛ وایتالیا اتحادینه خدمت ایدوب، کوچك ساردنیه قراللغی دول معظمه‌دن معدود برایتالیا دولتنه تحویل ایتمشدر. ماچینی وغاریبالدی ایله برابرایتالیا اتحادینی حصوله کتیرن رجال ثلثه‌نك بریدر.

قاوه (Cava) ایتالیاده سالرنه ایالتنده وسالرنه‌نك ٧ کیلومتره شمال غربیسنده وشهرمذکوردن ناپولی‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده اوله‌رق (فنستره) طاغنك کوزل بر وادیسنده بر قصبه اولوب، ٥٧٢٥ اهالیسی وچوخه، ایپك، بز وتوتون فابریقه‌لری واردر.

قاویته (Cavite) فیلیپینه جزایرندن لوسون آطه‌سنده ومانیله‌نك ١٣ کیلومتره جنوب غربیسنده ایالت مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی وعسکری لیمانی واردر، فرطونه‌لی هوالرده مانیله‌نك اوکنده بارینه‌میان سفائن تجاریه دخی بولیمانه التجا ایدرلر.

قاهایان (Kahayan) بورنئو جزیرۀ کبیره‌سنك جنوب جهتنده برایرماقدر، که (دوسون) طاغندن نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری، ابتدا طاغلر آره‌سنده وبعده‌واسع اووه‌لرده آقه‌رق، ٤٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، همنامی اولان قصبه‌نك ٢٠ کیلومتره آشاغیسنده جاوه دکزینه دوکیلور.

قاهر بالله (بن المعتضد بن الموفق بن المتوکل بن المعتصم بن هارون الرشید) خلفاء عباسیه‌نك اون طقوزنجیسی اولوب، ٣٢٠ تاریخنده، مسند خلافته اقعاد اولنه‌رق، یالکز ١٧ آی حکومت سوردکدن صکره، اختیار عزلت ایدوب، ٣٣٨ ده وفات ایتمشدر.

قاهره (یاخود المصرالقاهره) (Le Caire) خطۀ مصریه‌نك مرکزی اولان بیوك ومشهور برشهر اولوب، مجرای نیلك ١٨٠٠ متره شرقنده ونهر مذکورك محل تشعبندن ٢٥ کیلومتره یوقاریده اوله‌رق، اسکندریه ودمیاط ورشیددن یعنی ساحل بحردن ٢٠٠ کیلومتره یوقاریده ٣٠° ٢′ ١٧″ عرض شمالی ایله ٢٨° ٥٣′ ٥٨″ طول شرقیده واقعدر. اهالیسی ٤٠٠ ٥٧٦ مقدارنده اولوب، بتون آفریقا قطعه‌سنك اك بیوك وممالك عثمانیه‌نك استانبولدن صکره ایکنجی شهریدر. شهر شرقاً (جبل مقطم)ك اتکنده بولنوب جنوباً وشرقاً سورله وبرجلرله

محاطدر ، ومنتهای شرق جنوبیسنده بر قلعه‌سی واونك اوسـتنده‌کی تپه‌ده دخی محمد علی پاشـا مرحومك یاپدیرمش اولدیغی بر استحکامی واردر . آنجق سائر طرفلردن سور ییقلمش اولدیغی کبی ، موجـود اولدیغی طرفلرده دخی شهرك توسـعیله سورك خارجنده دخی خانه‌لر ومحله‌لر یاپلمشدر . جنوب جهتنده فسطاط ویا مصرالعتیقه دینلن اسکی مصر، غرب جهتنده بولاق وشمال طرفنده‌عباسیه بولنوب، مقدماًاصل شهر ایله بواوچ قسم آره‌سنده خالی یرلر وار ایدیسه‌ده ، بوبوشلقلر کوندن کونه خانه‌لرله طـولوب ، آره‌لرنده اتصال حـاصـل اولمقده‌در . بتـون شهر جنوب غربیدن شمـال شرقی‌یه ممتد برمستطیل شکلنده اولوب ، بویی ٤ واکی ٢ کیلومتره‌در . نیلدن آیرلمش بر شعبه (خلیج مصر) اسمیله جنوبدن شماله شهری طولاً قطع وایکی مساوی قسمه تفریق ایدیور . قسم شرقیسی باشلیجه ابنیه وآثار قدیمه‌یی وقسم غربیسی ابنیهٔ جدیده‌یی حاویدر . قسم شرقیده شمال شرق کوشه‌سنده‌کی حسینیه قپوسـندن جنوبده‌کی باب سـعادته‌دك برجاده وبوکا متوازیاً خلیج مذکـور کنارنجـه ممتد بر ایکنجی جاده بولنیـور . قسم غربیده ایسه غربدن شرقه ممتد یکی وواسع برطاقم جاده‌لر آچیلوب ، بونلرك باشلیجه‌لری السکة الجدیدة ، شـارع الموسکی وشـارع محمد علی کبی جاده‌لردر،که قسم‌شرقی‌یی دخی عرضاً شق ایدرلر. یکی جاده‌لرك جمـله‌سی آز چـوق دوز وکنیش وایکی طرفدن آغاجلرله مظلل ایسه‌ده، اسکیلری طار وطولاشیقلی وقسماً قالدیرمسز اولوب، یازین توز وقیشین چامور چوق اولور. شهرك اوزبکیه، برکة الفیل، رمیله وقره میدان اسملریله درت‌واسع میدانی اولـوب ، بونلرك الك کـوزلی واك مزین تفرجکاه اتخاذ اولنانی اوزبکیه‌در،که فرنك محله‌سی واك مزین ابنیهٔ جدیده بونك اطرافنده اولوب، ایچنده محمد علی وابراهیم پاشالرك توتجدن‌هیکللری دخی رکز اولنمشدر .

قاهره‌نك موجود اولان‌سورده ٧١ قپوسی، اوچ درت یوز جوامع و مسـاجدی ، ٣٠ قـدر کلیسـاسی ، ١٠ حاوره‌سی ، ١٣٠٠ خانی، ٧٠ حمامی، جوامع شریفه اتصالارنده متعدد کتبخانه‌سی، بولاقده مصر آثار عتیقه‌سـنی حاوی کوزل بر موزه‌سی ، انجمن دانشی ، مصر جغرافیاسـنك ترقیاتنه مخصوص جمعیت‌علمیه‌سی، بیوك برتیاترو‌سی، بولاقده وقتیله قیمتـدار کتب طبعنه موفق اولمش حکومته عائد بیوك بر مطبعه‌سی وسـائر مؤسساتی واردر . جوامع شریفه‌سنك الك اسـکیسی اولان وفسطاطده بولنـان عمرو بن‌العـاص جامعی خرابه یوز طوتمش اولدیغی کبی، قدمده بونك ایکنجیسی اولان جامع ابن طولون دخی خرابدر . معمـور اولان جوامع شریفه‌سـنك الك بیـوکی قاهره ایله برابر تأسـیس اولنـان (جامع ازهر) در،که اتصالنده بولنان مدرسه‌لریله مشهور اولوب، بونده افادهٔ عـلوم اسـلامیه ایدن مدرسلرك حلقـهٔ تدریسنده دائمی صورتده بیکلرجه طلبه بولنیور . بوندن‌صکره (جامع قلاوون) ، قلعـه درونـنـده کائن (جامع‌الناصری) ومحمـد علی جامعی ، قلعـه قربنده واقع سـلطان حسن جامعی ، جامع‌المؤید ، جامع‌الغوری وسائره ذکره شایاندر . جامع‌الحاکم خراب اولمش، وجامع‌الزاهر انبار اتخاذ اولنمشدر. جنوب شرقی کوشه‌سـنده واقع قلعه‌سی سـلطان صلاح‌الدین ایوبی طرفندن بنـا اولنوب ، ایچنـده سلطان مشار الیه نسـبتله (بئر یوسف) اسمیله مسمی غریب برقویو بولنیور.

قاهره‌نك نیلده ایکی اسکله‌سی اولوب، شمال جهتنده‌کی بولاق اسکله‌سـنه اسـکندریه و سـائر سواحل ایله مصر سفلادن وجنوبده‌کی مصرالعتیقه اسکله‌سنه‌ده صعید مصردن کلن سـفائن یناشـیر. بولاقك قارشیسنده مجرای نیلده (جزیرة بولاق) ومصرالعتیقه‌نك قارشیسـنده (جزیرة الروضه) بولنوب، بونده نیلك مقیاسی بولنیور . قاهره‌نك چارشی وبازارلری بیوك وتجـارتی پك ایشلکدر . اطرافنده باغچه‌لری وتفرجکاهلری چوق اولوب ، بونلرده پورتقال، لیمون، موز، خرما ، زیتون ، نار وسائر میوه آغاجلریله اشجار سائره‌نك انواعی یاز قیش یاپراقلرینی‌محافظه ایدرلر. شهرك برسـاعت آلتنده نیلك صاغ کنارنده واقع (شبره) مسیره‌سی دخی ذکره شـایان اولوب ، شهره کولکه‌لی کوزل بریول ایله مربوطدر .

ابنیهٔ جدیده‌سیله و یکی آچیلان جاده‌لرله برابر قاهره عمومیت اوزره شرق وعرب طرز واصولنی محافظه ایتمکده‌در . اکثر خانه‌لرك باغچه‌لری دخی اولدیغی حالده ، ایچلری قسوتدن خالی دکلدر . بولاق وفسطاطله برابر ۱۲ قسمه منقسم اولوب ، هربرقسم متعدد (حاره) یعنی محله‌لری حاویدر، که بونلرك وقتیله کیجه قپانیر قپولری‌ده وار ایدی . محله وسوقاقلر آره‌لرنده الیوم برچوق خرابه‌لره تصادف اولنور . داخلنده وجوارلرنده صحابه‌دن وسائر اعاظم اسلامدن برچوق ذواتك تربه ومقاملری بولنوب، زیارتکاهلری پك چوقدر .

قاهره صرف اسلام شهری اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) ك زمان خلافتنده عمرو بن العاص فتح مصره مأمور اولدیغنده، اومحلده بولنمش اولان (بابلیون) قلعه‌سنی محاصره ایتمکله، قارشیسنده چادیرلرینی واردوکاهنی قورمش؛ ومحاصره اثناسنده اسمنه نسبتله یاد اولنان جامع شریفی بنا ایتدیره‌رك ، یکی برشهر اساسنی وضع ایتمش ؛ وبونی اردوکاه ویا خیمه‌کاه مناسبتیله (فسطاط) تسمیه ایتمشدی. فسطاط خلفاء راشدین وبنی امیه وبنی عباس زمانلرنده خطهٔ مصریه‌نك مرکز ومقر حکومتی قالوب ، بنی طولون واخشیدیلرك زمان امارتلرنده خیلی توسیع واعمار دخی اولنمشیدی . ۳۵۸ تاریخ هجریسنده مغربده ظهور ایدن فاطمیوندن معزلدین‌الله جانبندن مصرك فتحنه سوق اولنان اردونك قائدی بولنان جوهر خطهٔ مصریه‌یی ضبط ایدنجه، فسطاطك شمالنده جامع ازهرینك وحکمدار مشارالیه ایچون ایکی سرای ایله سائر ابنیه‌نك انشاسنه مباشرت ایده‌رك ، قوهٔ قاهره‌سنی ایماءً ، قاهره تسمیه ایتدیکی شهر جدیدك اساسنی وضع ایتمش ؛ و ۳۶۲ تاریخنده ابنیهٔ لازمه اکمال اولنمغله ، معزلدین الله قاهره‌یه انتقال ایله ، فاطمیون بو شهری پایتخت اتخاذ ایلمشلردر . برخیلی وقت قاهره آیری وفسطاط آیری برر شهر عد اولنمشلرسه‌ده، ایکیسی‌ده برسور ایچنه آلنه‌رق، قاهره‌نك توسعیله آره‌لرنده‌کی مسافه دخی کیتدکجه آزالمغله، کیده‌رك فسطاط قاهره‌نك برقسمی حکمنه کچمشدر . قاهره‌نك الك اول اعمار اولنان جهتی بین القصرین دینلن محلی اولوب، اصل (مدینه) اسمی اوراسنه ویریلیردی . فاطمیوندن نوبت حکومت ایوبیلره کانجه ، صلاح‌الدین ایوبی شهرك طوغله‌دن اولان سورینی هدم ایله، طاشدن دها متین صورتده یکیدن بنا، وقلعه‌یی ودروننده‌کی جامع ناصری‌یی دخی تأسیس، ونیجه ابنیه وسائره ایله شهری توسیع وتزیین ایتمش ؛ وکرك بونك خلفلری کرك اوندن صکره حکومت سورن ممالیك اتراك وچراکسه دخی جوامع ومدارس وسائره علاوه‌سیله قاهره‌نك بیومسنه خدمت ایتمشلردر. یاوز سلطان سلیم خان زماننده خطهٔ مصریه ممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنجه ، قاهره مرکزیتنی غائب ایدوب، بالطبع تدنی‌یه یوز طوتمش ؛ وشهر ایله نیل کناری آره‌سنده‌کی یرلر بطاقلق حالنه کچوب، پك صیق ظهور ایدن وبا وسائر علل ساریه اهالیسی خیلی تناقصه اوغراتمش ایکن ، خطهٔ مصریه‌نك محیی ومجددی اولان محمد علی پاشا مرحوم کرك هواسنی تصفیه وکرك معموریتنی تزیید ایده‌جك برچوق عملیات وانشاآت وتأسیساته تشبثله ، اخلافی وعلی الخصوص خدیو اسبق اسماعیل پاشا مرحوم بویولده دوام ایده‌رك ، قاهره‌یی شمدیکی حاله کتیرمشلردر. ترقیات برطرفدن دخی دوام ایتمکده اولوب، یکرمی بش سنه‌دنبری اهالیسی تضاعف ایتمشدر، وکیتدکجه دخی تزایدایتمکده‌در. لسانمزده ، شام ودیار بکر ایچون دخی اولدیغی کبی ، خطه‌نك اسمی شهره ویریلوب ، قاهره‌یه بین‌العوام (مصر) نامی ویرلمکده‌در. فرنکلرایسه (قاهره) دن غلط اوله‌رق (قایرو) و (کر) دیورلر .

قاهلن کبیرکه { (Kahlengebirge) آوستریاده‌برطاغدرکه آلپ سلاسل جبالنك (نوریق) شعبه‌سندن آیریلارق ، ویانه‌نك جنوب غربیسنده طونه‌یه طوغری ۱۰۰ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور . ویانه‌نك اورمانی وقاهلنبرغ ایله یوسفبرغ تپه‌لری دخی بوطاغه مربوطدر .

قاهور (Cahors) فرانسه‌ده پارسك ٥٦٠ كيلومتره جنوبنده‌و (لوت) نهری اوزرنده (لوت) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ١٣ ٨٤٦ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، ایکی کتبخانه‌سی، پك اسکی برکلیساسی، روماليلردن قالمه خرابه‌لری وچوخه، شراب وقونیاق اخراجاتی وادر.

قاهولو (Cahulu) رومانیه‌نك بغدان مملکتنده و (پروت) نهری ساحل یسارینك قربنده اوله‌رق طونه ساحلی قربنده همنامی اولان بطاقلق برکول تشکیل ایدن برچایك اوزرنده واقع بر قصبه اولوب، ٦٨٧٥ اهالیسی واردر.

قایاتامبو یاخود قاجاتامبو (Cajatambo) آمریقای جنوبیده پرو جمهوریتنك (آنقاخس) ایالتنده و (هوآراس) ك ١٤٠ كيلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (آند) سلسلهٔ جبالنك پك مرتفع اولان غربی برواديسنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، قرن سابقده چوق محصول ویرمش برآلتون معدنی وکمور معدنلری واردر.

قایامبه (Cayamba) آمریقای جنوبینك اقوآدور جمهوریتنده وکیتونك ٩٥ کیلومتره شرق شمالیسنده وخط استوا قربنده برکانی الاصل مرتفع برطاغ اولوب، (سیمبورازو) دن صکره (آند) سلسلهٔ جبالنك اك مرتفع تپه‌سیدر، و ٥٨٦٤ متره ارتفاعی واردر. (قایامبه اورقو) دخی دیرلر. — بو اسمله برازیلیاده (آمازون) ایرماغنه تابع بر چای دخی اولوب، مجراسی ٢٤٥ کیلو متره اوزونلغنده‌در.

قایتبای [«اشرف (ملك —)» ماده‌سنك سکزنجی فقره‌سنه مراجعت بیوریله.]

قای چئو (Kaï- Tcheou) چینده مانچوریه‌نك (لیائوتونغ) ایالتنده و (موقدن) ك ١٨٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لیائوتونغ) کورفزینك ساحل شرقیسنده برشهر واسکله اولوب، کوزل منظره‌سی، تمیز سوقاقلری وخیلی ایشلك تجارتی واردر.

قایستر یاخود قایستروس (Caystre, Caystros) آیدینه‌نك کوچك مندرسك اسم قدیمی اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده کنارلرنده بولنان یبانی قوغولرك کثرتیله مشهور ایدی.

قایسرسبرغ (Kaïsersberg) آلساس لورنده قولمارك ١٥ کیلو متره شمال غربیسنده و (وایس) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ٨ ٣٨٣ اهالیسی وایپلیك وبز فابریقه‌لریله مقبول شرابی واردر.

قایسرسلاؤترن (Kaïserslautern) باویره‌نك رین ایالتنده و (اسپیره) نك ٤٩ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق (لاؤترن) نهری اوزرنده بر شهر اولوب، ٢٢ ٣٠٠ اهالیسی، سوری، مکتب اعدادیسی، دارالمعلمینی و چوراب، بیره وسائره فابریقه‌لری واردر.

قایف (Caïphe) یهود کاهنلرندن اولوب، حضرت عیسی (عم) ی اعدامله محکوم ایتمش؛ وحواریونی توقیف ایتدیروب، بونلردن شمعون (پطروس) ویوحنایی ضرب ایتدیرمشدی. بعده روما طرفندن شام والیسی بولنان (ویتلیوس) جانبندن عزل اولنمغله، ٣٥ تاریخ میلادیسنده اتلاف نفس ایتمشدر.

قای فونغ (Kaï-Foung) چینك وسطلرنده پکینك ٦٧٥ کیلو متره جنوب غربیسنده و (هوآنغ هو) نهری ساحل یمیننه ١٥ کیلو مترهلك مسافه‌ده پك تجارتکاه بر شهر اولوب، ١٠٠ ٠٠٠ دن زیاده اهالیسی واردر. چین داخلنده باشلیجه بوشهرده یهودیلر بولنوب، قیوجیلق وصرافلق وسائره ایله اشتغال ایدرلر. نهر مذکورك صولری چوق دفعه سد وبندلری ییقه‌رق شهرك مزروعاتنی وبعضا ابنیه‌سنی دخی تخریب ایدر.

قایق (Caïque) برغمه قربندن کچه‌رك چاندارلی قوینه دوکیلن باقر چاینك اسم قدیمیدر.

قایق (Caïques) آطه‌لری آنتیل جزایرندن (جامایقه) جزیرهٔ

کبیره‌سنك شمال جهتنده واقع (لوقایه) جزایر مجتمعه‌سنده برطاقم کوچك آطه‌لر اولوب، °۲۰ ایله °۲۱ عرض شمالی و°۷۳ ایله ′۴۷°۷۴ طول غربی آره‌لرنده واقعدر. همان جمله‌سی زنجی اولوق اوزره، ۱۲۰۰ اهالی ایله مسکوندرلر. الك بیوکاری اولان (بیوك قایق) ك بویی ۵۳ واکی ۶ کیلو متره‌در.

قائلی } ایران شعراسندن اولوب، ترشیزلیدر. برتذکرةالشعراسی واردر. ۹۵۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قایماز } (ابو منصور مجاهدالدین — بن عبدالله الزینی) ملوك اتابکیه وزراسندن اولوب، عن اصل سجستانلی اولدیغی حالده، اربل صاحبی ملك معظم مظفرالدینك پدری ابو سعید علی بن بکتکینك ازادلیسی ایدی. ۵۵۹ تاریخنده ملك مشارالیه طرفندن اولادینك اتابکلکنه نصب اولنه‌رق، درایت ورویتنه بناءً رتق وفتق امور ید اقتدارینه تفویض اولنمش؛ واجرای عدالت وحقانیتله شهرت بولوب، اربلده برمدرسه وبرخانقاه دخی بنا ایله، کلیتلی اوقاف ترك وتخصیص ایتمشدی. ۵۷۱ ده موصله کیدوب، اورانك صاحبی اتابك سیف‌الدین غازی بن مودود کندیسنی وزارتنده استخدام، وبتون امور اداره‌سنی ید کفایتنه احاله ایتمشدی. اوراده دخی شهرك خارجنده بیوك بر جامع شریف ومدرسه وخانقاه ایله یتیملر ایچون برمکتب ودجله اوزرنده برکوپری انشا ایتدیرمش؛ ومبرات مذکوره‌یه اوقاف کافیه تخصیص ایلمش ایدی. معاصرلری بولنان ملوك واکابرله مخابراتی اولوب، (مجدالدین ابوالسعادات مبارك بن‌الاثیرالجزری) صاحب ترجمه‌نك کتابتنده استخدام اولنمشدی. ادبیات واشعاره مراق وتقدیره اقتداری اولوب، زمانی شعراسی کندیسنی برچوق قصیده‌لرله مدح، وبعض علما بونك نامنه کتب مشهوره تألیف ایتمش؛ وجائزه واحسانلرینه نائل اولمشلردی. سیف‌الدین غازی وفات ایدوب، برادری عزالدین مسعود جلوس ایتدیکنده، خصمانی حقنده سعایت ایتمکله، ۵۸۹ ده توقیف اولنمش ایسه‌ده، عندالتحقیق تبرئهٔ ذمت ایدوب، آخر عمرینه‌دك وزارتده ابقا اولنمش؛ و۵۹۵ ده موصل قلعه‌سنده وفات ایتمشدر.

قایمان } آطه‌لری — (Caïmans) آنتیل دکیزنده (قوبه) جزیرهٔ کبیره‌سنك جنوبنده اوچ آطه اولوب، (بیوك قایمان) دینلن بیوکاری آچیقده ′۲۲°۱۹ عرض شمالی ایله °۸۳ ′۴۰ طول غربیده و(کوچك قایمان) ایله (قایمان براق) آطه‌لری بربرینه قریب اوله‌رق بیوکنك ۱۲۰ کیلومتره شرق شمالیسنده واقعدرلر. اوچنك مجموعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۸۴ مربع کیلو متره واهالیسی ۲۴۰۰ کشیدر. هوالری صاغلام اولوب، اهالیسی چوق یاشار. — بواسمله آمریقای وسطینك هوندوراس جمهوریتی ساحل شرقیسنك آچیقلرنده دخی برقاچ آطه واردر.

قائم بامرالله } (ابو جعفر عبدالله بن القادر بالله احمد) خلفاء عباسیه‌نك یکرمی آلتنجیسی اولوب، ۴۲۲ تاریخنده، ۳۰ یاشنده‌ایکن، پدرینه خلف اولمش؛ و۴۴ سنه ایله ۸ آی حکومت سوردکدن‌صکره، ۴۶۷ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. بونك زماننده‌ملوك فاطمیه‌دن مستنصربالله بغدادی‌وبتون عراق‌عربی ضبط ایده‌رك، شهر مذکورده کندی نامنه خطبه اوقوتمغله، صاحب ترجمه فرار ایتمش؛ وبرسنه صکره ملوك سلجوقیه‌دن طغرل بکك امدادیله بغدادی استرداد ایتمش‌ایسه‌ده. سلجوقیلره منتدار قالوب، طغرل بکك وبعده آلپ آرسلانك ونهایت ملکشاهك رأییله حرکت ایتمك مجبوریتنده بولنمش ایدی. وفاتنده ملکشاه وزیری مشهور نظام الملکی کوندروب، تورونی مقتدی بالله عبداللهی اقعاد ایتمشدی.

قائم بامرالله } (ابوالقاسم محمد نزار بن عبدالله المهدی) مغربده ظهور ایدن فاطمیونك ایکنجیسی اولوب، پدری مهدینك زماننده ولایت عهدله کندیسنه بیعت اولنمش؛ و پدری طرفندن عسکرله ایکی دفعه مصرك ضبطنه اعزام اولنه‌رق، برنجی دفعه‌سنده

۳۰۱ تاریخنده خلیفهٔ عباسی مقتدرك مصرده‌كی والیسنی قاچیروب، خطهٔ مصریه‌یی تمامیله تحت ضبطنه آلمش ایسه‌ده، مونس الخادم قوماندهسیله بغداددن کوندریلن عساکر وفیره ایله محاربه‌یه کیریشدکده، عسکرنده وبا وغلا ظهور ایتمکله، افریقیه‌یه رجعته مجبور اولمش ایدی. ۳۲۲ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، ایرتسی سنه دوننما ایله آق دکیزه چیقه‌رق، جنووه وساردنیه‌یی غارت ایتمش؛ وبعده جانب مصره عسکر کوندروب، اسکندریه‌یی فتح ایلمش ایدی. اواخر عهدنده (ابویزید مخلد) نام خارجی خروج ایدوب، قیروانی واکثر ممالکنی استیلا ایتمکله، صاحب ترجمه مهدیه‌ده محصور قالوب، تحت محاصره‌ده ایکن، ۳۳۵ تاریخنده وفات ایتمشدر. مدت حکومتی اون ایکی بچق سنه‌در. اوغلی منصور بالله اسماعیل خلفی اولمشدر.

قائمکنج { (Kaïmgandj) هندستانك شمال جهتنده اکره ایالتنك فرخ آباد سنجاغنده وفرخ آبادك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده وکنك ایرماغنه تابع (کنك نادی) نهری اوزرنده اوله‌رق (دوآب) اسمیله معروف پك منبت بر واديده واقع برقصبه اولوب، ۱۰۳۲۵ اهالیسی وپتاته محصولاتی واردر.

قائمنی { (Kaïméni) یونانك کیقلاده جزایرندن (سانتورین) جزیره‌سنك غرب جهتنده تشکیل ایتدیکی کورفزك ایچنده بواسمله اوچ کوچك آطه بولنوب، برینه (مغالی قائمنی) یعنی « بیوك یانمش »، برینه (میقرا قائمنی) یعنی « کوچك یانمش » وبرینه‌ده (نیا قائمنی) یعنی « یکی یانمش » اسملری ویریلیور. بونلر تبدلات برکانیه ایله ازمنهٔ تاریخیه‌ده ظهور وتشکل ایتمش اولدقلرندن، علم الارض نقطهٔ نظرنجه اهمیتلری زیاده‌در.

قاین { ایرانده خراسانك جنوب جهتنده کوهستان (ومستعربی قهستان) خطه‌سنده (برجند) ك ۷۶ کیلو متره شمالنده و ۹۰۰ متره‌لك ارتفاعده برقصبه اولوب، وقتیله قهستانك مرکزی ایکن، شمدی برجند مرکز اولوب، قاینك شامل اولدیغی ۸۰۰۰ خانه‌دن یالکز ۱۵۰۰ ی مسکوندر؛ ووقتیله جوارلرنده کلیتلی ایپك وصفران چیقمقده ایکن، برقاچ سنه متمادیاً دوام ایدن قوراقلقدن طوت آغاجلری قورومش، وصفران زرعی دخی ترك اولنمشدر. قاین پك اسکی اولوب، قبل الاسلام دها معمور ایدی.

قانارجه { بلغارستانده سلستره‌نك ۷۰ کیلومتره جنوبنده بر کوچك قصبه اولوب، سلطان عبدالحمید خان اول ایله ایکنجی قاترینه زمانلرنده ۱۷۷۴ تاریخ میلادیسنده دولت عثمانیه ایله روسیه آره‌سنده عقد اولنان معاهده‌نك محل امضاسی اولمغله مشهوردر.

قاینسق { (Kaïnsk) سیبریه‌نك (تومسق) ایالتنده وتومسقك ۴۳۰ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۶۷۰ اهالیسی واهمیتلی کورك تجارتی واردر.

قاینه { (Cayenne) آمریقای جنوبیه‌ده فرانسه غویانه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، همنامی اولان ایرماغك منصبنده ینه همنامی اولان کوچك بر آطه‌نك اوزرنده واقعدر. صیفجه لیمانی، قلعه‌سی، ۸۰۰۰ اهالیسی، داخلی مکتبی، نباتات باغچه‌سی وتجارت انبارلری واردر. هواسی پك صیجاق ایسه‌ده، اطرافنده‌کی بطاقلقلرك آچلسیله تصحیح اولنمشدر.

قایور { (Cayor) آفریقای غربیه‌ده سنغال نهرینك منصبندن یشیل برونه قدر وساحلدن شمال جهتنده ۱۰۰ وجنوب جهتنده ۳۰ کیلومتره ایچری‌یه قدر ممتد برخطه اولوب، ساحل بوینجه طولی ۱۶۰ کیلومتره قدردر. اهالیسی ۲۰۰۰۰۰ کشی راده‌لرنده اولوب، یولوف جنسیتنه منسوب وشمال جهتنده جمله‌سی مسلم، جنوب قسمنده ایسه برطاقمی الآن مشرکدر. اسماً فرانسه مستعمراتندن معدود ایسه‌ده، حقیقتده برحکومت مستقلهٔ اسلامیه النده اولوب، یالکز سواحلده بعض نقطه‌لر فرانسزلرك ضبطنده

بولنیور . محصولاتی داری ، مصر ، پاموق ، چیوید ، آمریقان فستیغی وسائره‌در .

قائوقو { (kaoko) آفریقای جنوبینك ساحل غربیسنده (کوتنه) منصبندن (والفیش) قوینه قدر یعنی ′۳۰ °۱۸ ایله ′۳۰ °۲۲ عرض جنوبی آره‌لرنده ولب‌دریادن ساحل ایله متوازیاً اوزانان طاغلر سلسله‌سنه دك ممتد اولور بر خطه اولوب ، میاه جاریه‌سی چوق اولمغله ، اراضیسی سق اولنور ، ویالکز دکیز کنارلری قوملاق وغیر منبتدر . وقتیله ۸۰۰۰۰ قدر اهالیسی وار ایکن ، اخیراً اکثری ایچ طرفلره چکیلوب طاغلمشلردر .

قُبا { ماوراء النهرده فرغانه‌یه ملحق برقصبه اولوب ، مشاهیر صوفیوندن ابواسحاق ابراهیم القبائی وسائر مشاهیر علمانك مسقط رأس بولنمشدر . سلطان محمود سبکتکین زماننده بو قصبه وملحقاتنده (بیغو بن طغان) حکم سوروب ، عدل وحقانیتله شهرت بولمشدر . مغول‌فتنه‌سنده خراب اولمشدر .

قُبا { مکهٔ مکرمه ایله مدینهٔ منوره آره‌سنده مدینه‌دن ایکی میل بعدنده بیوك بر قریه اولوب . هجرت اثناسنده بعض صحابه‌طرفندن بنا اولنمش مشهور بر مسجدی وار ایدی ، که ایچنده فخرالرسل (صلی الله علیه وسلم) افندمز نماز قیلمشلردی ، وفضائلی حقنده بعض احادیث شریفه منقولدر .

قِباب { «قبه‌لر» معناسیله سمرقند ونیسا - بورده برر بیوك محله اولوب ، مشاهیر علمادن بعض ذوات بونلره نسبتله تلقب ایتمشلردر . — قباب الحین دخی بغداد قربنده وخراسان طریقنده برقریه ایدی .

قُباد { ملوك ایراندن ساسانیان سلاله‌سنك اون طقوزنجی حکمداری اولوب ، برنجی فیروزك اوغلی وپلاشك برادری وخلفیدر . ۴۹۱ تاریخ میلادیسنده تخته چیقوب ، (مزدك) نیشاپوری طرفندن اغفال اولنمغله ، بونك اشتراك اموال وازدواجی مروج مذهب زندقه‌سنی قبول وترویج ایتدیکیچون ، ۴۹۸ ده اسقاط وحبس اولنمش ایسه‌ده ، درت سنه صکره همشیره‌سنك سعییله یکیدن اقعاد اولنمش ، وروم ایمپراطوری آناستاس ایله جزیره جهتنده ایتدیکی محاربه‌ده غالب کلمش ایسه‌ده ، بعده (بلیزار) طرفندن مغلوب اولمش ایدی . ۳۶ سنه حکومت‌سوروب ، ۵۳۱ ده وفات ایتمش ؛ واوغلی مشهورنوشیروان عادل خلفی اولمشدر . قبادك قاروی بولنمش اولان ممالکده بر چوق ابنیه وسائر آثاری واردر . روم تواریخنده (قبادس Cabadès) اسمیله مذ کوردر .

قباد خرّه { فارسده بر ناحیه اولوب ، ساسانیاندن قباده منسوب ایدی .

قبادیان { بخارا خانلغنك حصار ایالتنده وحصارك ۱۲۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق جیحونه تابع (کافرنکان) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ۶۰ کیلومتره یوقاریده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، تاجیك واوزبك اهالی ایله مسکوندر . جوارلرنده چوق ایپك قوزه‌سی چیقار .

قُباذق { آناطولیده‌کی (قاپادوقیه) خطهٔ قدیمه‌سنك بعض عرب کتب جغرافیه‌سنده کوریلان اسمیدر .

قبارطای { (Kabarda) قافقاس سلسلهٔ جبالنك وسطی قسمی شمالنده و (ترك) ایالتنك غرب جنوبی قسمنده اوله‌رق سلسلهٔ مذکوره صرتیله (ترك) مجراسی آره‌سنده برخطه اولوب ، البرز جبلنك شرق طرفنده بولنیور . بو خطه ۹۸۲۲ مربع کیلو متره وسعتنده اولوب ، بیوك وکوچك قبارطای اسملریله ایکی قسمه منقسمدر . برنجی قسمی قافقاس سلسلهٔ جبالنك اتکلرنده واقع اولوب ، طاغلق اولان اراضیسنك وادی وبایرلری ، ترك ایرماغنه منصب اولمق اوزره ، اورادن آقان حسابسز چایلرله اروا اولنور ، واراضیسی دنیانك اك منبت یرلرندندر . کوچك قبارطای ایسه ترك ایرماغنك ابتدا شمال غربی‌یه وبعده شرقه طوغری اولان جریاننده تشکیل ایتدیکی زاویه داخلنده

اولوب، غربدن شرقه ممتد ایکی صره تپه‌لری واردر ، و اراضیسی تورو ویالکز مرعالغه الویریشلیدر. قبارطای اهالیسی چرکس اولوب، لسان وسیما و اخلاقجه چرکسلردن فرقلری یوغیسه‌ده ، کندیلری اقوام تورانیه‌دن خزرلرك احفادی اولق ورؤسالری قریشی‌الاصل بولنمق ادعاسنده‌درلر . قبار طایك اهالیسی ۴۷۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، ۳۲۳۰۰ ی چرکس، ۱۰۰۰۰ ی تاتار و ۴۷۰۰ ی روس، آلمان، یهودی وسائره‌در . برخیلی وقت قریم خانلرینك تحت حکمنده بولندقدن‌صکره، روسیه‌نك ضبطنه کچمشلردر . هرنه قدر قبارطای چرکسلری جسارتده سائر همجنسلرندن کری قالمیورلرسه‌ده، موقعلری مدافعه‌یه اوقدر الویریشلی اولمدیغندن، سائرلرندن اول مملکتلری روسیه‌یه الحاق اولنمش ؛ واوصره‌ده اکثری ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایدوب، طاغلمشلردر. قبارطای چرکسلرینك زراعته میل والفتلری اولمیوب، چوبانلق اخلاق استقلال پرستانه‌لرینه دها موافق کلدیکندن ، یرلری پك منبت اولانلر دخی اغنام وخرکه‌لر ایله کزرلر . نشانلیلرینی قاپمق عادتی الآن اجرا ایدرلر. قبیله‌لرینك خارجنده، یاقه‌یی اله ویرمه‌مك شرطیله ، حیوان خرسزلغی عندلرنده معیوب دکلدر .

قباره (Kabara) سودان غربیده نیجرك ساحل شمالیسنده وتمبکتوتك ۱۰ کیلو متره جنوبنده بر قصبه اولوب ، تمبکتونك نهر مذکورده اسکله‌سیدر .

قباغان (Cabagan) اسپانیه‌یه تابع فیلیپینه جزایرندن (لوسون) جزیره‌سنك شمال شرق ساحلنده برقصبه اولوب، ۱۱۰۰۰ اهالیسی واردر .

قَبّان آذربیجانده تبریز قربنده وتبریز ایله بیلقان آره‌سنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قبائی (رکن‌الدین) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، عن اصل ماوراءالنهرده‌کی (قبا) شهرندن اولدیغی حالده ، اصفهانه سیاحتله بدرالدین جاجرمی ایله مشاعره‌ده بولنمشدر .

کندیسی اثیرالدین اومانینك شاکردی و پور بهاء جامینك استادیدر . شو بر ایکی بیت خواجه عزالدین طاهره خطاباً سویلمش اولدیغی بر قصیده‌سندندر :

چه شد امسال آخر ای مخدوم
که من رنج دیدهٔ مظلوم
بعد ده سال حق بدین دولت
کشتم ازهر مراد دل محروم

قَبجاطه اندلسده جیان اعمالندن برقصبه وقلعه اولدیغی « معجم‌البلدان »ده مسطوردر .

قبذاق اندلسده قرطبه نواحیسنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قبر ابراهیم فلسطینده‌کی حبرون ونام دیکرله خلیل‌الرحمن قصبه‌سنه ویریلن اسامیدندر . [« حبرون » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قبره اندلسده قرطبه اعماله متصل منبت ومحصولدار بریر اولوب، بر خیلی نواحی ومعموره‌لری حاوی اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر .

قِبریس وعربجه قبرس (Chypre,) (Κύπρος) بحرسفیدك اك بیوك آطه‌لرندن اولوب ، بحر مذکورك منتهای شرقنده وآناطولی ایله شام‌ساحلی قارشیسنده واقع اولدیغی حالده، آناطولی‌یه ملحق عد اولنور. ساحل شمالیسی آناطولینك ایچ ایل ساحلندن ۷۵ واك شرق نقطه‌سی شام ساحلندن ۹۳ کیلو متره‌لك مسافه‌ده واقعدر. غرب‌جنوبیدن شرق‌شمالی‌یه طوغری غیر منتظم برمستطیل صورتنده ممتد اولوب، منتهای شرق‌شمالیسی اوزون‌وطار برشبه جزیره صورتنده اسکندرون کورفزینه طوغری اوزانیر ؛ بو شبه جزیره‌نك اوجنده اولان (آی آندریا) برونی ۳۵°۴۹′۴۲″ عرض شمالی ایله ۳۲°۱۵′۲۰″ طول شرقیده ، اك غربی نقطه‌سی اولان اپیفانیو برونی ۳۵°۶′ عرض شمالی ایله ۲۹°۵۳′ طول شرقیده ، اك جنوبی نقطه‌سی اولان (غاواته) برونی‌ده ۳۴°۲۰′۱۸″ عرض شمالی ایله ۳۰°۴۲′ طول شرقیده واقعدر. مذکور اپیفانیو برونندن

آی آندریا برونه قدر اولان طول اعظمی قوش اوچشی حسابیله ٢٢٠ کیلومتره ووسطلرنده اکی ٦٠ ایله ٨٠ کیلو متره آره‌سنده‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٦١٠ مربع کیلومتره اولوب ، ٢٠٩ ٢٩١ اهالیسی واردر .

قبریس جزیره‌سنده ایکی طاقم طاغلر واردر . بری واك بیوکی جنوب غربی جهتنده اولوب، آطه‌نك اورته‌لرینه وشرق طرفنه قدر اتکلری وشعبه‌لری اوزانیر. بوکا (اولیمپ) نامی‌ویریلوب، اك یوکسك ذروه‌سی (ترو‌آدوس) اسمیله ١٨٨٥ ویر تخمینده ٢٠٠٨ متره ارتفاعنده‌در . دیکری جزیره‌نك ساحل شمالیسی بوینجه (آی آندریا) برونه قدر ممتد اولوب ، بونك ارتفاعی ٧٠٧ متره‌یی تجاوز ایتمیور . بو ایکی صره طاغلرك آره‌سنده جزیره‌نك اورته‌سنده شرقدن غربه کنیش براووه ممتد اولور، که وقتیله بتونی برتك تارله کبی سراسر مزروع اولوب ، دنیانك ذخیره‌سنی حاصل ایتمکده بولنمش ایکن ، شمدی قیشین چامور ویازین توز دریاسی کسیاوب ، قسم اعظمی دیکن وچالیدن بشقه برشی حاصل ایتمز . اولیمپوس طاغلرینك جنوبی اتکاری آلتنده‌سواحل جنوبیه‌یه طوغری ممتد اولان اووه‌لر دخی همان بو حالده‌در . اك بیوك نهری اولیمپوس طاغنك شمالی اتکلرندن اینه‌رك ، مرکزی اولان لفقوشه شهری ایچندن مرور ، ومذکور اووه‌یی شق ایتدکدن صکره ، ساحل شرقیده ماغوسه‌نك اوست طرفنده دکیزه منصب اولور . جبال مذکوره‌نك شمال غربی وجنوبی اتکارندن دخی بر چوق نهرلر آقار . بونهارك هیچ بری سیر سفائنه صالح اولمیوب، اکثرینك صولری تبخردن آشاغی ایندکجه آزالیر .

قبریسك هواسی عمومیت اوزره صیجاق اولوب ، علی الخصوص اولیمپوس طاغلرینك جنوبنده‌کی یرلر ، لدوسه وشام ومصردن کلن صیجاق روزکارله معروض اولدیغندن ، دها صیجاقدر . جبال مذکوره‌نك شمال مائله‌سی ایسه پویرازه معروض اولدیغندن، هواسی سریندر . بوجهتك اورمانلری دخی زیاده‌جه‌در . هرنه‌قدر تشرین ثانیدن شباطه قدر قبریسجه یاغمور موسمی حکم سوریورسه‌ده ، قوراقلق چوق دفعه آطه‌یه مسلط اولوب، چکرکه دخی اکا رفاقت ایدر .

قبریسك هرنوع محصولاته استعدادی اولوب ، آنجق اهالیسنك وسعت اراضی‌یه نسبةً آزلغی واورمانلرینك اتلافی اسکی منبتلکنه خلل کتیرمشدر. مع‌هذا طوپراغنك استعدادی ومصر وشام وآناطولی آره‌سنده‌کی موقع ووضعیتی‌جهتیله جزئی برهمتله ینه اسکی حالنه ارجاعی ممکندر . حبوبات متنوعه‌دن بشقه قبریسده پاموق، زیتون، خروب ، اوزوم ، کوك بویا ومیوه وسبزه‌لرك انواعی یتیشیر. میوه‌لرینك لذتی وچیچکارینك رنك وقوقوسی پك کوزلدر . اوزومدن یاپیلان شرابلر اسکیدن‌بری دنیانك هرطرفنده شهرت بولمشدر. باقر معدنی چوق اولوب ، جزیره‌نك اسمی دخی بو معدنه دلالت ایدر . آلتون ، دمیر ، توتیا معدنلری وطاغلرنده ذی‌قیمت احجار دخی وقتیله کثرتله چیقاردی . شمدی هپسی متروکدر . اسکیدن قویونلری چوق اولوب ، کلیتلی پیاغی چیقمقده ایکن، شمدیکی حالده حیوانات اهلیه‌سی آز اولوب ، یالکز استرلری ایری وقوتلیدر . بعض طاغلرنده یبانی طوموز ایله قره‌جه سیرك اوله‌رق بولنیور .

اهالیسنك ثلثانی خرستیان وبر ثلثی اسلام اولوب ، خرستیانلری اکثریت اوزره روم ومسلمانلری ترکدر. بناءً علیه جزیره‌ده ایکی‌لسان سویلنوب ، روملرده چوغی ترکجه ومسلمانلرك بعضیسی رومجه بیلیرلر . معموریتی زمانلرنده یعنی ازمنهٔ قدیمه‌ده قبریسك ایکی ملیوندن زیاده اهالیسی اولدیغی محقق اولوب ، اهل صلیب محارباتی اثناسنده دخی نفوسی ٦٠٠ ٠٠٠ دن آشاغی دکلدی . بعده ١٠٨ ٠٠٠ مقدارینه‌دك تنزل ایتمش ایسه‌ده ، بو صوك زمانلرده ینه تزاید باشلایوب ، بونك همان ایکی مثلنه بالغ اولمشدر .

قبریسك اك بیوك قصبه‌سی ومرکزی وسطلرنده بولنان لفقوشه (ویا نیقوسیه) قصبه‌سی اولوب ، سواحلنده برقاچ قصبه واسکله‌سی وار ایسه‌ده، هیچ برینك صاغلام وواسع لیمانی یوقدر. شمدیکی حالده اسکله‌سی جنوب شرقی ساحلنده‌واقع

طوزله (ویا لارناقه) قصبه‌سیدر. بونك جوارنده اسکی فنیکه‌لیلرك بنا کرده‌سی اولان (کیتیم) مدینهٔ قدیمه‌سنك خرابه‌لری بولنیور . ساحل شرقیسنده ماغوسه (یاخود فاماغوسه) قصبه‌سی بولنوب، جنویز وونديكليلرله لوزینیانلر زمانلرنده جسیم استحکاماتی وطولمش برکوچك لیمانی واردر. بونك شمالنده ونهرك منصبنده رومالیلر زماننده معمور بولنمش (قوستانتي) قصبه‌سنك خرابه‌لری طوریور . ساحل جنوبیسنده بولنان (لیماسون) اسکله‌سی ده اولدقجه ایشلکدر . بونك جوارنده قدیماً پك معمور وعشق‌الهه‌سنك عبادتنه مخصوص معبدیله واکلنجه‌لی پنایرلریله مشهور بولنمش اولان (آماتونته) قصبه‌سنك خرابه‌لری موجوددر . ساحل غربینك منتهای جنوبنده دخی (باف) قصبه‌جغی بولنیور، که قدیما (پافوس) اسمیله بودخی زهره‌نك عبادات ومراسم عشق آلودیله مشهورایدی. ساحل شمالیسنده بولنمش (کرینیا) شهر قدیمی دخی شمدیکی حالده ۳۰ قدر خانه‌یی واطرافنده برچوق خرابه‌لری حاوی برقریه حالنده‌در .

قبریس جزیره‌سی اسکیدن اقوام آریه‌دن مجهول برقومله مسکون اولوب، فنیکه‌لیلر دخی بعض سواحلنده برطاقم قصبه‌لر ومهجرلر اویاندیرمشلردی. مصر فراعنه‌سندن (آماسیس) میلاددن ۵۵۰ سنه اول جزیره‌یی ضبط ایتدیکنده ۹ حکومته منقسم بولنشیدی . بعده کیخسروك خروجیله قبریس ایرانه الحاق اولنه‌رق، اوصره‌ده ودها اول برچوق یونانیلر دخی جزیره‌یه هجرتله، بعض طرفلرینه یرلشمشلردی. اسکندرك خروجندن صکره قبریسه یونان مهاجرتلری چوغالوب، مصر بطالسه‌سی یدنده ایکن ، بسبتون یونانلاشمش ایدی . بعده میلاددن ۵۸ سنه اول رومالیلرك ضبطنه کچوب ، روما دولتنك انقسامنده شرق ایمپراطورلغنه دوشمش ؛ واکثریا خاندان ایمپرا-طوری‌یه منسوب محافظلر اداره‌سنده بولنمش ایدی . بونلردن برنجی (قومنوس) اعلان استقلال ایتمکله ، نسلی اهل صلیب زمانه قدر قبریسده مستقلاً حکم سورمشلردر . اهل صلیب دورنده انکلتره قرالی (ریشار) ۱۱۹۱ تاریخ میلادیسنده قبریسی ضبط ایدوب، قدسدن اخراج ایدلمش اولان فرانسز (لوزینیان) ی قبریس قراللغنه نصب ایتمش؛ وبونك سلاله‌سندن (ژاق) ۱۴۷۳ده بلاولد وفات ایتمکله، زوجه‌سی ونديكلی اولدیغندن ، ونديكليلر بو مناسبتدن بالاستفاده ، جزیره‌یی تحت اداره‌لرینه آلمشلر ایدی. ۹۷۸ تاریخ هجریسنده وسلطان سلیم خان ثانی دورنده ماغوسه‌نك ۱۱ آیلق محاصره ومقاومتندن صکره قبریس تمامیله فتح ، وممالك عثمانیه‌یه ضم والحاق اولنمشدر. اووقتدن محافظلق ومستقل متصرفلق صورتنده اداره اولنوب، محمد علی پاشا زماننده برآره‌لق اداره‌سی مصره ترك اولنمش ایسه‌ده ، بعده شام وآطنه ایله برابر استرداد اولنه‌رق ، ولایت اصولی اتخاذنده جزایر بحرسفید ولایتنه ملحق برمتصرفلق اتخاذ اولنمش؛ وبرلین معاهده-سندن صکره ۱۲۹۵ تاریخنده انکلتره ایله عقد اولنان معاهده‌ده اداره‌سی موقتاً دولت مشار الیهایه ترك اولنمش ایسه‌ده ، قاضیسی واوقاف مفتیسی ینه درسعادتدن نصب اولنوب ، اداره‌ٔ داخلیه‌سی مصارف بعدالتنزیل قالان فضلهٔ واردات دخی دولت عثمانیه‌یه عائددر .

قبرسلی محمد پاشا { دورسلطان عبدالمجید وعبدالعزیز خانیده

اوچ دفعه مسند صدارت عظمایه کچمش وزرای دولت علیه‌دن اولوب، ۱۲۲۸ تاریخنده قبریسده دنیایه کلمش؛ وسن رشده وصولنده درسعادته کلوب، خزینه کتخداسی بولنان عمی محمد امین افندینك دلالتیله اندرون همایونه آلنه‌رق، خزینه اوطه‌سنه چراغ بیورلمش ایدی. ۱۲۴۴ تاریخنده عساکر منتظمه‌نك یکی تشکیلنده خاصه آلاینده یکدن یوزباشی تعیین اولنوب، ۱۲۴۸ده لاجل التحصیل آوروپایه کوندریله‌رك ، اوندره سفارتنه تعیین ایدلمش اولان نامق پاشا مرحومك معیتنده پارسه عزیمت ایتمش ؛ وایکی سنه پارسده وبرآز مدت لونده‌ده قالدقدن صکره ، درسعادته کله‌رك ، قول آغاسی ومتعاقباً بیکباشی اولدقدن صکره ، اکمال تحصیل واوراده بولنان عثمانلی شاکردانه نظارت ایتمك اوزره، یکیدن پارسه اعزام اولنوب،

جلوس سلطان عبدالمجید خانیده درسعادته عودت ایدرك ، میرالایلقله طوپخانه‌یه مأمور اولمش ؛ وبرمدت صکره میر اولالقله طوپخانه مجلسی وبعده دارشورای عسکری مجلسنه نصب ، وبر آره‌لق عساکر ردیفه جمعی ایچون سینوب وآنقره وقسطمونی جهتلرینه اعزام اولنمشدی. ۱۲۵۹ تاریخنده لسان آشنا وامور اداره‌یه واقف اولمسی حسبیله ملکیه سلکنه نقلنه لزوم کوریله‌رك، رتبه‌سی میرالامرالغه تحویل ایله، عکا محافظلغنه، بعده قدس شریف متصرفلغنه نصب ، و ۱۲۶۲ ده رتبه‌سی میر میرانلغه ترفیع اولنمشدی. ۱۲۶۳ ده بلغراد محافظی، و ٦٤ ده ترحاله متصرفی اولمش ایسه‌ده، بو ایکنجی مأموریتنه متهی عزیمت ایکن ، رتبهٔ سامیهٔ وزارتله لوندره سفارتنه نصب اولنه‌رق ، اوراده ایکن ، تبدل ایدن قلمنك قرالنی تبریکه دخی مأمور اولمشیدی . ۱۲٦۷ ده مأذوناً درسعادته کلوب، ظهور ایدن حادثه‌یی باصدیرمق اوزره ، حلب والیلکنه نصب اولنمش ؛ وبعده کرید والیلکنه نصب اولنمق اوزره ، درسعادته دعوت اولندقده ، بو منصب جدیدن استعفا ایدوب ، عربستان اردوی همایونی مشیرلکنه نصبله مسلك قدیمنه ارجاع اولنمش؛ و ٦٩ ده ادرنه والیلکنه تحویل مأموریت ایدوب، ۱۲۷۰ ده قپودان دریا اولمش؛ وینه اوسنه مسند صدارت عظمایه کچمشدر . آلتی آی بو مقامده قالدقدن صکره ، عزل اولنه‌رق، ۱۲۷۱ ده مجلس عالئ تنظیمات ریاستنه نصب اولنمش؛ وروسیه محاربه‌سی عقیبنده صدر اعظم بولنان عالی پاشانك مرخص صفتیله پارس قونغره‌سنه عزیمتنده قائممقاملق ایتمش؛ وبعدالمصالحه روسیه ایمپراطور جدیدینی تبریك ایچون پترسبورغه اعزام اولنه‌رق ، ۱۲۷۳ ده مجالس عالیه‌یه و ۷٤ ده ثانیاً مجلس تنظیمات ریاستنه ، و ۱۲۷۵ ده ثانیاً مقام قپودانی‌یه تعیین اولنمش ؛ وینه او سنه عزل ایله مجالس عالیه‌یه مأمور اولمش، وبرمدت دخی معزول قالمش ایدی. ۱۲۷٦ ده ثانیاً صدراعظم اولوب، ایکی آی ایله سکز کون صکره عزل ، وینه سنهٔ مذکوره‌ده ثالثاً مسند صدارت عظمی عهده‌سنه تفویض اولنمش؛ وروم ایلی جهتنه تفتیشه چیقوب، بوقطعه‌نك اکثر جهتلرینی دور ایله سلانیکدن بحراً عودت ایتمش؛ و۱۲۷۷ ده وقوع بولان جلوس عبدالعزیز خانیده مسند صدارتده ابقا بیوریله‌رق، ۱۲۷۸ ده عزل، وادرنه والیلکنه نصب اولنوب، اوچ سنه اوراده قالدقدن صکره ، درسعادته عودتله، مستوفی معاشله برمدت قوناغنده استراحت ایتمش ؛ و ۱۲۸۲ ده مجلس خاص وکلایه وبعده مجلس عالئ خزائن ریاستنه ، و ۸۳ ده مجلس والای احکام عدلیه ریاستنه نصب بیورلمش ؛ و ۱۲۸ ده وفات ایدوب ، سلطان محمود خان تربه‌سی جوارنده دفن اولنمشدر. — شوکت پاشا اسمیله خیرالخلف بر اوغلی وارایدی ،که فریقلك رتبه‌سنه نائل اولوب، اشقودره والیسی ایکن ، نهرده مغروقاً وفات ایتمشدر .

قبط } یاخود قفط (Coptes) لسان عربیده اسم جمع اولوب ، مفردینه قبطی وقفطی دینیر . مصرك اهالئ قدیمه‌سنه وبونلرك بقیه‌سی اوله‌رق مصرده الیوم خرستیان دیننده قالمش اولان بر صنف اهالی‌یه ویریلن اسم اولوب ، بو اسمك خطهٔ مصریه یونانیلر ورومالیلر طرفندن ویریلن (اکوپت) یاخود (اغوپت) اسمیله مشابهت ومناسبتی میداندەدر . اسکی مصریلرك کندی کندیلرینه ویردکلری اسم مجهولز ایسه‌ده ، یونانیلرله رومالیلر مذکور اسمی کندیلرندن ایشیتمش اوله‌جقلری کبی، عربلر دخی اشبو (قبط) ویا (قفط) اسمنی اونلردن اخذ ایتمش اوله‌جقلرنده شبهه اولمدیغندن ، اسکی مصریلرك کندی قوملرینه ویردکلری اسمك‌ده بلکه جزئی بر تلفظ فرقیله بوندن عبارت اوله‌منی آکلاشیلیور . قبط قومی یعنی اسکی مصریلر امم سامیه‌دن اولوب، لسانلرینك عربی وسریانی وسائر السنهٔ سامیه ایله مشابهت ومقارنتی آشکاردر . بناءً علیه، عمومیت اوزره امم سامیه حقنده پیدا ایتدیکمز فکر مخصوصمزی بوراده دخی تکرار ایله. قبطیلرك دخی بك اسکی بر زمانده جزیرة العربدن نیل وادیسنه کچمش اوله‌جقلرینی التزام ایدرز. لسان قبطی سائر السنهٔ سامیه‌نك بربرلرینه اولدقلری قدر بو لسانلره قریب اولمیوب ،

آره‌لرنده‌كی فرقك زياده‌جه اولمسی ايسه ياقبطيلرك سائر امم ساميه‌دن آيرلدقلری وتعبير آخرله جزيرة‌العربدن هجرت ايتدكلری زمانك پك‌اسكی اولمسندن، وياخود بونلرك وادئ نيلده بولدقلری اهالئ قديمه ايله اختلاط ايده‌رك اونلرك لساننددن دخی استعاره ايتمش اولملرندن ايلری كلسه كركدر . ساميونك ورودندن اول مصرده بولنمش اولان قوم قديمك اقوام بربريه‌دن اولمسی دخی محتملدر. قبطيلرك تا بحك ضبط ايده‌مديكی پك‌اسكی برزمانده بردن ريا قافله‌قافله اوله‌رق واقع اولان هجرت ابتدائيه‌لرندن صكره بوهجرت ايكی دفعه دها تكرر ايتمشدر.كه بونلرك برنجيسی مصر قديم تاريخنده (هيكسوس) اسميله ياد اولنان ومصرده حكومتی ضبط ايدن عرب فاتحلرينك دخولی، وايكنجيسی ظهوراسلامی متعاقب مصرك عربلر طرفندن فتح واستيلاسيله آز مدت ظرفنده همان بسبتون عربلشمسيدر . معلوم اولان بوايكی هجرت واستيلا تاريخك ضبط ايده‌مديكی پك اسكی برهجرت قديمه‌نك وقوعنه دخی مثال وشاهد عد اولنه‌رق ، قبطيلرك جزيرة‌العربدن وادئ نيله كچمش اوله‌جقلرينه حكم ايتمه‌مزی انتاج ايديور .

هرحالده ، مصرك ممالك اسلاميه دائره‌سنه دخولی صره‌سنده واونی متعاقب ادوارده جزيرة‌العربدن مصره‌هجرت ايدن خلق اوقدر چوغالمش، كه اسكی مصريلر بونلرك ايچنده محو اولوب، ذاتاً بونلر دخی دين اسلامی قبول ايتمكله ، بينلرنده حائل قالمديغندن ، آز مدت ظرفنده همان بتون اهالئ مصر عربلشوب ، يالكز خرستيان دينده ثبات‌ايدنلر لسان قديملرينی‌محافظه ايتمكله، قبط اسمی بونلره منحصر قالمشدر . آنجق مرور زمانله بونلر دخی، اقليتلری جهتيله، لسانلرينی اونودوب، بو كونكی كونده جمله‌سی عربجه تكلم ايتمكده ، ويالكز معابدده رؤساء روحانيه‌لری لسان قبطيی استعمال ايتمكده‌درلر . بو لسانك آثار عتيقه‌ده كوريلن اسكی مصريلر لساندن چوق فرق اولمديغی محققدر . مصرده اليوم موجود قبطيلرك مقداری ياريم ميليوندن آز اولوب ، بونلركده سائر مصريلردن فرقلری آنجق مذهب مغايرتيدر. مملكتمزده چنكانه‌لره قبطی اسمی ويرلمسی ايسه آنجق بونلرك وطن اصليلری اولان هنددن بو طرفلره هجرتلرنده مصردن كچمه‌لريله مصرلی ظن اولنملرندن ايلری كلوب، آوروپانك جنوب وغرب جهتلرنده دخی بو معنايه دلالت ايدر اسملرله ياد اولنمقده‌درلر .

قِبط } [« قفط » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قَبق } عرب جغرافيونك قافقاس سلسله‌ٔ جباله ويردكلری اسمدر. هرنه‌قدر (قاف) اسمی عن اصل بو سلسله‌يه مخصوص اولوب ، (قافقاس) اسمی دخی بوندن مأخوذ ايسه‌ده ، كوه قاف حقنده پك چوق خرافات تداول ايتديكندن، ارباب فن بواسمدن تباعدله ، يونانيدن تحريفاً (قبق) اسمنی استعماله مجبور اولمشلردر .

قُبلاء قاآن } ملوك جنكيزيه‌نك بشنجيسی وچينده حكومت سورن سلاله‌ٔ جنكيزيه‌نك برنجيسی اولوب ، تولی خانك اوغلی وجنكيز خانك تورونيدر. برادری منكوقا آنك فرمانيله مغولستان وخطاوختن حاكمی اولوب، ٦٥٨ تاريخ هجريسنده برادرينك وقوع وفاتی خبر آلنجه ، تخت سلطنته جلوس ، وكليتلی بر عسكرله چينك اوزرينه هجوم ايدوب، بر سنه ظرفنده چينك قسم شماليسنی ضبط ايله پكينده تخت نشين اولمش؛ وبعده تدريجاً جنوبه طوغری توسيع فتوحاته، يكرمی سنه ظرفنده بتون چين وقوره‌يی وهند چينی يی تحت اطاعته آلمش ؛ وممالكنی مالاقه بوغازندن آناطولی‌يه قدر توسيع ايده‌رك، هندستان وجزيرة‌العربدن بشقه همان بتون آسيا قطعه‌سنی ضبط ايتمش ايدی . آسيای غربيده يعنی ايران جهتنده حكم سورن برادری هلاكو خان دخی بونك حكمی آلتنده اولوب ، فرمانيله حركت‌ايدردی. اوتوز بش سنه حكومت سوردكدن‌صكره، ٦٩٣ تاريخنده وفات ايتمشدر. بوندن صكره هلاكو خان نسلی آسيای غربيده كسب استقلال ايدوب ، ايلخانيان دولتنی تشكيل ايتدكلری كبی، قبلاء قاآن نسلی دخی يالكز چين ومغولستانده حكم سورمشدر . ملوك ايلخانيه مدنيت‌اسلاميه‌يه محكوم اولوب، عاقبت دين اسلامی دخی قبول ايتدكلری كبی ، قبلاء قاآن واولاد

واحفادی دخی جنکیلرك مدنیتنه تابع اولوب ، هرایکی طرف مغوللق خشونتندن قورتلمشلردی . علی الخصوص قبلاء قاآن چین ممالك واسعه سیله ممالك اسلامیه نك اکثرینه حکم فرما اولمق مناسبتیله ، ممالك اسلامیه دن برچوق علما وارباب فن ده آلوب چینه کوتورمکله ، چینده علوم وفنونك انتشار وترقیسنه خدمت ایتمشدر .

قبله { بحر خزرك ساحل شمالیسنده وشروان ایله داغستان آره سنده بولنان دربند قربنده برمدینهٔ قدیمه اولوب ، نوشروانك پدری قبادك بنا کرده سی اولدیغی مظنوندر .

قبلیه { مدینهٔ منوره ایله ینبع آره سنده کی سراة سلسلهٔ جبالنك مدینه جهتنده کی مائله سنه ویریلن اسمدر .

قبولی { اونیجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر : برنجیسی سیروزلی اولوب ، طریق علمه سالك ایدی . شو بیت اونکدر :

وارمی برعاشق دروننده غمکله داغی یوق
دوستم ارباب عشقك ایچلرنده صاغی یوق

— ایکنجیسی کوتاهیه لی اولوب ، بو دخی طریق علمه سالك ایدی . شو بیت اونکدر :

یوقدر کناه او غمزه سی خونیده بنده ر
شاهم صوچ اولدورنده دکلدر اولنده در

قبولی { ایران شعراسندن اولوب ، فقیر برآدم ایدی . بر اقشام بعض احباسنه «بن یارین اوله جکم ، تجهیز وتکفینم ایچون آقچه م یوقدر ، صباح کلك ، دیوان اشعارمی آلوب ، امیرعلیشیر نوایی یه کوتورك ، بنی سادات مزارستانه دفن ایتدیرمسی حقنده کی رجامی تبلیغ ایدك » دیمش ؛ وحقیقةً ایرتسی کون کندیسنی اولو بولوب ، دیوانی ، وصیتی اوزره ، مشار الیه علیشیر نوایی یه کوتوردکارنده ، آچیلوب ، شو مقطعه نه تصادف اولنمش :

اکر قبول توکردم قبولی ام ورنه
بهر دو کون چومن ناقبول نتوان یافت

قبیحه { خلفاء عباسیه دن متوکلك رومیه برجاریهٔ ام الولدی اولوب ، اوغلی معتزك والده سیدر . کمال حسنندن طولایی ، تسمیه بالنقیض اوله رق ، خلیفهٔ مشارالیه جانبندن قبیحه تسمیه اولنمشدی . اوغلی خلیفه آقچه یه لزوم کورلکله ، صاحبهٔ ترجمه دن استقراض ایتمك ایستمش ، وموی الیهانك کلیتلی اموال ونقودی اولدیغی حالده ، امساك ایلمشدر . کندیسی برمدت مکه ده اقامت ، وبعده سامرایه عودت ایده رك ، ۲٦٤ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر .

قبیر { وقبیره — (Cabires, Cabira) [«کبیر» و «کبیره» ماده لرینه مراجعت بیوریله .]

قپچاق { ترك اقوامندن برقوم اولوب ، عن اصل اورال سلسلهٔ جبالیله وولغا مجراسی آره لرنده ساکن بولنمش اولدیغندن ، اورالرینه یعنی روسیه نك شرق جنوبی جهتلرینه (دشت قپچاق) نامی ویرلمشدی . بوقوم تبدلات وتحولات سیاسیه ده سائر اقوامله قاریشمش ، وهرطرفه طاغلمش اولمغله ، الیوم سیبریه نك غرب جنوبی جهتلرنده قیرقیزلر میانده وخیوه وبخارا وخوقند خانلقلرنده بعض قبائلی بولنمقده در .

قپچاق { (دشت —) مادهٔ آنفه ده بیان اولندیغی اوزره عن اصل روسیه نك جنوب شرقیسنده اورال سلسلهٔ جبالیله وولغا مجراسی آره سنده اولان یرلره ویریلن اسم اولوب ، چنکیز خان اورالرینی ضبط ایتدیکنده ، اداره سنی اکبر اولادی اولان جوجی خانه ویرمشیدی . موی الیه وبعده اولاد واحفادی شمال وغربه طوغری توسیع حدودله روسیه نك برخیلی یرلرینی ضبط ایده رك ، (دشت قپچاق) دولتنی تشکیل ایتمشلردی ، که قبلاء قاآندن صکره کسب استقلال ایتمشدی . بودولت اون بشنجی قرن میلادی اواسطنده جوجی خانك احفادی بیننده مقاسمه اولنوب ، بش خانلق وجوده کلمشیدی : برنجیسی نفس قپچاق خانلغی ، که اورال ایله وولغا آره سنده اولوب ، مرکزی وولغا اوزرنده کی (سرای) شهری ایدی ؛ ایکنجیسی قزان خانلغی ، که بونك شمالنده اولوب ، مرکزی قزان

شهری ایدی ؛ اوچنجیسی اژدرهان خانلغی ، که وولغا ایله دون ایرماقلری وقافقاس سلسلهٔ جبالی آره‌سنده ممتد اولوردی ؛ دردنجیسی نوغای خانلغی ، که دون ایله دنیستر نهرلری آره‌سنده وقره دکیزله آزاق دکیزی سواحلنده ایدی ؛ بشنجیسی قریم خانلغی ، که قریم شبه جزیره‌سندن عبارت ایدی . جوجی خانك احفادی وعسکر وتوابعلری وقتیله دین اسلامی قبول ایتمش اولدقلرندن، بوخانلقلر حکومات اسلامیه‌دن معدود ایدی . آنجق بوبش خانلق بیننده رقابت ونفاق ومخاصمات اکسیك اولمدیغندن، روسیه پرنسلری بوتفرقه‌دن بالاستفاده ، کندیلرینی ایکیده برده تاتارلرك پایمال خیولی اولمقدن قورتاردقدن صکره ، بو خانلرك بعضلریله برلشه‌رك ، دیکرلرینی محو ایتمکه چالیشمش ؛ وبو وجهله برر برر جمله‌سنك وجودلرینی قالدیره‌رق ، مملکتلرینی روسیه دولتنه الحاق ایتمشلردر . اولا روسیه چاری اوچنجی ایوان نوغای خانیله برلشه‌رك ، مجرد نوغایلرك امدادیله ١٤٨١ تاریخ میلادیسنده قپچاق خانلغنی امحا ایتمشدر. اوندن اول ١٤٧٤ ده قریم خانی روسیه‌یه جزیه‌کذار اولمش ایسه‌ده ، متعاقباً دولت عثمانیه‌نك تحت حمایه وتابعیتنه کیرمکله بو جزیه‌دن قورتلمشدی . قزان خانلغی ١٥٥٢ تاریخنده واژدرهان خانلغی دخی ایکی سنه صکره روسیه‌یه الحاق اولنمشدر . نوغای خانلغی اون سکزنجی قرن میلادیده وقریم خانلغی دخی اونی متعاقب ١٧٨٤ ده روسیه ممالکنه ضم اولنه‌رق، بو وجهله دشت قپچاق دولت جنکیزیه‌سی واوندن متفرع اولان روسیه اسلام خانلقلری منقرض اولمشلردر. آنجق بو خانلرك حکم سورمش اولدقلری یرلرك الیوم اهالیسنك قسم کلیسی مسلم وترکدر .

قپلان کرای { قریم خانلرندن ایکی ذاتك اسمیدر :

برنجیسی الحاج سلیم کرای خانك اوغلی اولوب ، پدری ردوسده منفی ایکن ، ١٠٩١ تاریخنده جزیرهٔ مذکوره‌ده دنیایه کلمش؛ وپدرینك دردنجی دفعه خانلغنده نورالدینلك وغازی کرای خانك زماننده قلغایلق منصبنه نائل اولمشیدی . ١١١٨ ده قریم خانلغنه نصب اولنه‌رق ، بر سنه ایله اون آی خانلق ایتدکدن صکره ، قبار طای چراکسه‌سنه مغلوب اولمسی اوزرینه ، ١١٢٠ تاریخنده عزل ایله، ردوسه نفی اولنمش؛ و ١١٢٥ ده دولت کرای خاندن صکره ثانیاً قریم خانی اولوب ، خوتین قلعه‌سی انشاسنه مأمور، وبعده نمچه سفرینه دعوت اولنمش ایکن، بلغراده وصولی اردوی همایونك مشتایه عودتنه تصادف ایتمسیله، بوکجکمسی موجب عزلی اولش ؛ وبو وجهله بو دفعه دخی اوچ سنه سکز آی خانلق ایتدکدن صکره ، ١١٢٨ ده کلیبولیده اقامته مأمور ، وبعده چفتلکنده ومؤخراً بروسه‌ده اسکانه مأذون اولمشیدی . ١١٤٣ ده ظهور ایدن فتنه اوزرینه رأیندن استفاده اولنمق اوزره ، دارالسعاده آغاسی بشیر آغانك دلالتیله ، درسعادته جلب اولنه‌رق ، تنکیل اشقیا خصوصنده خدمتی کورلمکله ، سنهٔ مذکوره‌ده ثالثاً مسند خانی‌یه اعاده اولنه‌رق ، بودفعه دخی آلتی سنه خانلق ایتدکدن صکره ، روسلرك قریمه تجاوزیله مملکتی احراق وتخریب ایتملری اوزرینه، کندیسی علت نقریسه مبتلا اولدیغندن ، رکوب ونزوله مقتدر برینك مسند خانیده بولنمسنه لزوم کورلدرك ، ١١٤٩ ده عزل ایله ، ساقز جزیره‌سنده اقامته مأمور اولمش ؛ وبر آره‌لق منفاسی کلیبولی‌یه تحویل اولنوب، تکرار ساقزه اعاده اولنمش؛ و ١١٥١ ده عفو اولنمش ایسه‌ده، فرماننك وصولندن اول اوراده وفات ایدوب ، وصیتی اوزره چشمه‌ده دفن اولنمشدر .

— ایکنجیسی برنجینك تورونی وسلیم کرای خان ثانینك اوغلی اولوب ، آرسلان کرای وقریم کرای خانلرك دفعهٔ ثانیه‌لرنده نورالدینلك مسندنده بولنمش؛ و ١١٨٣ ده قریم خانلغنه نصب اولنمش؛ وروسیه سفری هنکامی اولمغله ، عساکر تاتارله بوجاغه یعنی بسارابیه‌یه کیده‌رك ، مقاومته جهد وغیرت ایتمش ایسه‌ده، دشمنك کثرتنه مبنی انهزامه دوچار اولوب ، بندر وکلی قلعه‌لری روسیه‌لینك الینه کچمش ؛ واوجانبدن مدافعه ممکن اوله‌میه‌جغنی درك ایله ، اوزی جانبنه الفرار ایله ، قریمه وصولنده روسلرك معیتده بولنان قالموق طائفه‌سنی

تفریق وقوبان طرفنه اصرار ایتمکه چالیشمقده ایکن ، روایته کوره مصارف سفریه اوله‌رق او صره‌ده اعطاسی ممکن اوله‌میه‌جق مبالغ کلیه طلبنده بولندیغندن طولایی ، ١١٨٤ ده عزل ودرسعادته جلب اولنه‌رق ، چفتلکنده اقامته مأذون اولمش ؛ وبر سنه صکره ، ٣٢ یاشنده ایکن ، اوراده طاعوندن وفات ایتمشدر. خانانی مدتی اون بر آیدر .

قپلان مصطفی پاشا { سلطان محمدخان رابع دوری رجا-
لندن اولوب ، مجارستان محاربه‌سنده کوستردیکی غیرت وشجاعت اوزرینه ، صدراعظم کوپریلی احمد فاضل پاشانك همشیره‌سی کندیسنه تزویج اولنمش ؛ ودرسعادته عودتنده ١٠٧٦ تاریخنده قپودان دریا اولوب ، دونمای همایونله کرید صولرینه عزیمتله ، طول مدت وندیك وسائر آوروپا دولی دونمالریله حرب ایده‌رك ، بر قاچ کمی و بر چوق اسرا طوتمش ؛ وحانیه وقندیه وسائر قلاعك فتحنه کلی یاردیمی اولمشدی . اویله مهم بر زمانده آلتی سنه‌یی متجاوز مدت مسند قپودانیده قالوب ، بعده اردوی همایونله لهستان سفرینه کیدرك ، قریم خانیله برابر ابرغك فتحنه موفق اولمش ؛ وختام سفرده دیاربکر والیلکنه نصب اولنمشدی . ١٠٨٣ ده روسیه محاربه‌سنده بولنوب ، کلیتلی دشمن عسکرینه قارشی تصادف ایتمکله ، برقاچ یردن مجروح اولمش ؛ و ١٠٩٠ تاریخنده ثانیاً قپودان دریا اولوب ، برسنه صکره دونما ایله کزمکده ایکن ، ازمیرده وفات ایتمشدر.

قپو طاغی { مرمره دکیزینك ساحل جنوبیسنده آناطولی‌یه طار
بر برزخله مربوط برشبه جزیره اولوب ، مرمره جزیره‌سنك جنوب شرقی جهتنده اردك ایله باندیرمه کورفزلری آره‌سنده ممتد اولور. جنوب غربی ساحلده اردك قصبه‌سی وبرزخك بر آز جنوبنده (کیزیق) شهر قدیم مشهورینك خرابه‌لری اوزرنده (ایدینجك) قریه‌سی بولنیور. زمان قدیمده مذکور برزخ آچیق یعنی بوغاز اولوب ، (کیزیق) تسمیه اولنان بوشبه جزیره آطه حالنده ایدی . بعده بوغازده بر کوپری یاپیلوب ، کوپرینك اطرافنه تدریجاً قوملر بریکمکله ، آطه قره‌یه کسب ارتباط ایتمشدر . اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره ، بوشبه جزیره طاغلق اولوب ، اتکلری طاغلرله مستوردر ، واردکده کلیتلی شراب وراق یاپیلیر .

قتاده { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب ، اك معروفی (ابو عمرو قتاده بن النعمان الانصاری الاوسی الظفری) در ، که والده‌سی طرفندن ابو سعید الخدرینك برادری اولوب ، عقبه وبدر واحد غزالرنده وسائر غزواتده حاضر بولنمش ؛ واحد محاربه‌سنده بر کوزی مجروح اولوب ، یناغی اوزرینه دوشمش ایکن ، جانب نبویدن ید مبارکاریله یرینه وضع بیوریله‌رق ، دیکرندن فرق اولنمیه‌جق صورتده التیام پذیر اولمشیدی . فضلاء صحابه‌دن اولوب ، فتح مکه کونی بنی ظفر رایتنی حامل ایدی . ٢٣ تاریخنده ٦٥ یاشنده مدینهٔ منوره‌ده ارتحال ایدوب ، جنازه نمازینی فاروق اعظم (رضه) قیلشدر . برخیلی احادیث شریفه‌نك راویسیدر . مشاهیر محدثین ونسابیندن عاصم بن عمرو بن قتاده بوذاتك تورونیدر .

قتادة الاکمه { (ابوالخطاب ــ بن دعامة الدوسی) کبار تابعیندن
اولوب ، علم انسابده وحدیث واشعار واخبار عربده عصرینك فریدی ایدی . هجرت نبویه‌نك ٦٠ نجی سالنده طوغوب ، بصره‌ده یاشامش ؛ و ١٧٧ تاریخنده واسطده وفات ایتمشدر .

قتاغان { اوزبك قومنك بر شعبه‌سی اولوب ، قندوز وبلخ جهتلرنده
وبخارا خانلغنك بعض طرفلرنده ساکندرلر . سیمالری تماميله مغول عرقنه موافق اولوب ، لسان ترکی ایله متکلم وسنی المذهبدرلر . زراعت وتجارتله اشتغال ایدرلر . مقدارلری ٢٢٠٠٠٠ کشی قدر تخمین اولیور .

قتاغوم { (Katâgoum) سودان وسطیده سوقوتو ادارهٔ زنجیه‌سنه تابع
بر کوچك حکومتك مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب . (قانو) نك ٢١٦ کیلومتره شرق شمالیسنده وبورنو حدودی قربنده واقع و ٨٠٠٠ اهالیی جامعدر .

قتالی { (محمود پهلوان) مشاهیر شعراء ایراندن اولوب ، خوارزمده کی (اورکنج) قصبه سندن ایدی . اوائل حالنده پهلوانلقله وقوهٔ بازوسیله مفتخر اولوب ، بعده طریق تصوفه سلوکله ، ریاضته قویله‌رق ، ضعف بدن استحصالی قیدینه دوشمشیدی . «کنز الحقایق» عنوانیله بر مثنویسی واردر . شو رباعی جملهٔ اشعارندندر .

کر مرد رهی بره باید داشت
خودرا نکه از هزارچه باید داشت
درخانهٔ دوستان چو محرم کشتی
دست ودل ودیده رانکه باید داشت

قترین { (Katérini) سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیك کورفزینك ساحل غربیسی قربنده اوله‌رق سلانیکك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اولیمپوس طاغنك اتکنده وساحلدن ٥ کیلومتره ایچریده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٣٠٠٠ اهالیسی ، ٢ جامع شریفی ، ٢ کلیساسی ، بر اسلام وایکی روم مکتب ابتدائیسی ، ٢٥٦ دکان ومغازه‌سی ، قشله‌سی وعسکری خسته‌خانه‌سی واردر . — قترین قضاسی سلانیك ولایتنك منتهای غرب جنوبیسنده اولوب ، شرقاً سلانیك کورفزیله ، شمالاً نفس سلانیك وقره‌فریه قضالریله ، غرباً مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغیله ، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدود اولدیغی حالده ، کلندر ولنجوز ناحیه‌لریله برابر ٧٢ قریه‌یی جامعدر . قسم اعظمی اولیمپوس طاغنك اتکلری ضبط ایتمکله ، اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب ، یالکز ساحله قریب یرلری اووه‌در . کوستم نهری حدود جنوبیه‌سنی تحدید ایدوب ، اولیمپوسدن اینن بر چوق کوچك چایلر دخی طوغریدن طوغری‌یه دکیزه دوکیلور . قسم جنوبیسنده طاغ اتکلری ساحله قدر اورمانلرله مستوردر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . باغلری چوق اولوب ، خیلی شراب اخراج اولنور . طوت آغاجلری‌ده تکثیر اولنوب ، ایپك قوزه‌سی جیقاریلیر . اغنام وسائر حیواناتی‌ده زیاده‌جه‌در . اهالیسی ٤٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب ، قسم اعظمی روم وقصوری مسلمدر . قضانك واردات سنویه‌سی ٢٥٠٠٠ لیرایی متجاوزدر .

قتسیاس { (Ctésias) یونان قدیم اطباسندن واسقلبیوس فاملیاسندن اولوب ، آناطولی ساحلنده‌کی (قنیده) شهر قدیمنده دنیایه کلمش ؛ وقبل المیلاد ٤١٦ تاریخلرنده ایرانه کیدرك ، اون یدی سنه آردشیر بهمن درازدستك خدمت طبابتنده بولنمش ؛ وعودتنده ایران وهندك تاریخنی یازمش ایدی . بو تاریخنك یالکز بعض قسملری موجوددر .

قتسیبیوس { (Ctésibius) یونان قدیمك جراثقال مشاهیر علماسندن اولوب ، قبل المیلاد ١٣٠ تاریخلرنده اسکندریه‌ده یاشامش ؛ والیوم مستعمل اولان طلومبه اصولیله دیکر بعض ماکینه‌لر ایجاد ایتمش ایدی . (هرون)ك استادی وبلکه‌ده پدریدر .

قتسیفون { یاخود اکتسیفون (Ctésiphon) [«طیسفون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قتلغ خان { [«براق حاجب» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قتلغ نکار خانم { چنکیز خان سلاله‌سندن محمود خانك همشیره‌سی ومغولستان حکمداری یونس خانك قیزی اولوب ، سلالهٔ تیموریه‌دن عمر شیخ میرزانك زوجه‌سی ودهلیده حکومت سورن بابر شاهك والده‌سیدر . ٩١١ تاریخنده کابلده وفات ایتمشدر .

قتلمش { (یاخود قطلمش بن اسرائیل بن سلجوق) ملوك سلجوقیه‌نك جدیدر . عم زاده‌سی طغرل بك طرفندن جزیره والیلکنه نصب اولنوب ، بعده عصیان ایتمکله ، اوزرینه سوق اولنان عسکر طرفندن مغلوب اولوب ، جزیرة العربه قاچمش ، وطغرل بکك وفاتنده ظهور ایدوب ، آلب آرسلانه قارشی ادعای وراثت ایتمکله ، ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب ومقتول اولمشدی . اوغلی سلیمان بن قتلمش ابتدا ملکشاهك فرمانیله روم حکومتنه نصب اولنه‌رق ، بعده کسب استقلال ایتمکله ، سلاجقهٔ رومك برنجیسی اولمشدر .

قتلی { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب ، بخارالیدر . اوزبك خانلرندن عبد

العزیز خانه انتسابی اولوب ، پك چوق انعام واحسانلرینه نائل اولمشدی . شو بیت اونکدر .

شب خیال زلف او هوش از من بیدل ربود
درس چون مشکل فتد بی فهم را خواب آورد

قُتُنْده { اندلسده سرقسطه حدودنده بر قصبه اولوب ، ٥٠٥ تاریخ هجریسنده اوراده علی بن یوسف بن تاشفین ایله فرنکلر بیننده شدتلی بر محاربه وقوع بولمش ؛ واندلسده‌کی محدثینك امامی اولان (قاضی ابو علی حسین بن محمد بن فیره) بو محاربه‌ده شهید اولمشدر.

قُتَیبه بن مسلم { (الامیر — الباهلی) مشاهیر غزاة اسلامدن اولوب ، عبدالملك بن مروان زماننده عراقین حاکمی حجاج بن یوسف طرفندن ابتدا (ری) امارتنه نصب اولنمش ؛ ویزید بن المهلبدن صکره ٨٦ تاریخنده خراسان دخی عهده‌سنه احاله اولنمش ایدی . کندیسی جسور وغیور بر ذات اولمغله ، خوارزم وماوراء النهر جانبلرینه عسکر سوق ایدرك ، آز زمان ظرفنده خوارزم وبخارا وسمرقندی وولید بن عبدالملك اواخر سلطنتنده ٩٥ تاریخنده فرغانه‌یی دخی فتح وممالك اسلامیه‌یه ضم ایتمشدی . ولید وفات ایدوب ، برادری سلیمان جلوس ایدنجه ، صاحب ترجمه‌نك مشارالیه ایله آره‌سی بوزوق اولدیغندن ، قورقوسندن اعلان عصیان ایتمش ایسه‌ده . بو حرکتنده کیمسه کندیسنه تابع اولمیوب ، علی الخصوص اولجه تمیم ریاستندن عزل ایتمش اولدیغی (ابوالمطرف وکیع بن حسان الغدانی) عسکری خفیاً قتیبه‌نك علیهنه تشویق ایتمکله ، ٩٦ نجی سال هجریده قتیبه‌یی خاندانه منسوب اون بر کشی ایله برابر فرغانه‌ده قتل ایتمشلردر . ٤٩ تاریخنده تولد ایتمشدی . پدری مسلم یزید بن معاویه‌نك متعینان رجالندن ایدی .

قتیل { (میرزا محمد حسن) هندستان شعراسندن اولوب ، عن اصل برهمی المذهب اولدیغی حالده ، دهلیده نشأت ایتمش ؛ وبعده اهتدا ایدوب ، لکنهویه هجرتله ، نواب غازی الدین حیدره انتساب ایتمش ؛ و ١٢٣٢ ده اوراده وفات ایتمشدر . فارسی واردو لساننده بر چوق اشعاری و «شجرة الامانی» و «چهارشربت» عنوانلریله ایکی منظومه‌سیله «نهرالفصاحه» عنوانیله بر قواعد فارسیه‌سی ، ومرتب دیوانی واردر .

قُتَیله { (بنت قیس بن معدی کرب الکندیه) اشعث بن قیسك همشیره‌سی اولوب ، فخر کائنات (صلی الله علیه وسلم) افندمز اونجی سال هجریده کندیسنی تنکح بیورمشلرسه‌ده ، او آره‌لق ارتحال جناب نبوی وقوع بولمغله ، دخوله وحتی رؤیت رسالتپناهی‌یه نائل اوله‌مامشدی . بعده برادریله برابر ارتداد ایدوب ، یکیدن اسلامه کلدیکنده ، عکرمه بن ابی جهله وارمش ، وحضرت ابابکر صدیق (رضی الله عنه) ایکیسنه دخی جزا ایتمك ایستمشلر ایسه‌ده ، حضرت عمر (رضی الله عنه) دخول وقوع بولمدیغندن ، امهات المؤمنیندن اولمیوب ، آخره وارمه‌سنده بأس اولمدیغنی بیان بیورمشلردی . — بنی عامر بن لؤی‌دن (قتیله بنت سعد) دخی حضرت ابوبکر صدیق (رضی الله عنه) ك ازواجندن اولوب ، عبدالله واسمانك والده‌سیدر . — (قتیله بنت النضر بن الحارث القرشیة العبدریه) وقت سعادت شاعره‌لرندن اولوب ، پدری نضر بن الحارث بدر غزاسنده مشرکین میاننده بولنمغله ، اسیر دوشوب قتل اولندقده ، قتیله شو بیتله باشلایان مرثیه‌یی سویلیه‌رك ، تأثر جناب نبوی‌یی موجب اولمشیدی :

یا راکبا ان الاثیل مظنة
من صبح خامسة وانت موفق

قُثَم { (بن العباس بن عبدالمطلب بن هاشم القرشی الهاشمی) فخر کائنات (صلی الله علیه وسلم) افندمزك عمزاده‌سی اولوب ، حضرت علی بن ابی طالب (رضی الله عنه) ك زمان خلافتنده مکه وبر روایتده مدینه والیسی بولنمش ؛ ومعاویه زماننده سعید بن عثمان بن عفان معیتده سمرقنده کیدوب ، اوراده شهید اولمشدر . جناب رسالتپناهی‌یه مشابهتی اولدیغی مرویدر .

قچانیق { آرناؤدلقده قوصوه ولایتنك اسکوب سنجاق و قضاسنده واسکوبك ٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده مدافعه‌یه

پك الويريشـلی وطبيعی مستحكم بر بوغاز اولوب ، شار طاغيله قره طاغك آره‌سنده تشكل ايديور ؛ وايچندن واردارك صوك تابعلرندن (ليناچ) چايی آقيور ، وسلانيكدن متروويچه‌يه كيدن دميريول خطی كچيور . — بوغازك شمالی مدخلنده ومذكور ليناچ ايله (نرودیقه) چايلرينك ملتقاسنده بو اسمله بر قريه دخی بولنوب ، مذكور دمير يول خطنك برموقفی وقربنده اسكی بر قلعه خرابه‌لری واردر . قريهٔ مذكوره‌ده بوغازك ارتفاعی ٥٢٥ متره اولوب ، جنوبه طوغری كسب انحطاط ايده‌رك ، اسكوب اووه‌سنه ووادار واديسنه اينلير .

قحطان { بابل جهتندن جزيرة العربه هجرتله خطهٔ يمانيه‌ده حكومت تأسيس ايدنلرك برنجيسی اولديغی مروی‌اولوب، احفاد نوحدن اولديغی مظنوندر . كنديسندن صكره يعرب بعده عبدالشمس وبوندن صكره حمير حكم سوروب ، بوندن صكره‌كيلرينه بوكا نسبتله حميريلر نامی ويرلمشدر .

قحفازی { (نجم‌الدين ابوالحسن علی‌بن‌داود) مشاهير ادبادن وفقهاء شافعيه‌دن اولوب ، دمشق شامده افاده وتدريسله مشغول ايدی. ٦٦٨ده طوغوب، ٧٤٤ده وفات ايتمشدر. (قلوب) اسمنده بر جاريه حقنده سويلديكی شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

عاينتی فی حبكم عاذل
يزعم نصحی‌وهوفيه كذوب
وقال ماقلبك اذكرلی
فقلت فی قلبی المعنی قلوب

قدامه { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی‌اولوب، الك معروفی (ابو عمرو قدامه بن مظعون‌القرشی الجمحی) در، كه عثمان بن مظعونك برادری وام المؤمنين حفصه ايله عبدالله بن عمربن الخطاب (رضهم) ك دايیسی ايدی . الك اول اسلامه كلنلردن اولوب، برادرلری عثمان وعبدالله ايله برابر حبشه هجرت ايتمش؛ وبدر واحدغزاليله سائر غزواتده حاضر بولنمشدر . عهد خلافت

فاروقيده بحرين واليسی اولمشيدی . ٣٦ سال هجريسنده ٦٨ ياشنده وفات ايتمشدر .

قدرت { هندستان شعراسندن ايكی ذاتك مخلصيدر :

برنجيسی (شاه قدرة‌الله دهلوی) ١١٩١ تاريخنده مرشد آباده طوغمش؛ ودهليده امرار ايام ايدوب، ١٢٠٥ ده ينه مرشد آبادده وفات ايتمشدر . يكرمی بيك بيتی حاوی مرتب ديوان اشعاری و « نتائج الافكار » عنوانيله برمنظومه‌سی واردر .

— ايكنجيسی (شيخ قدرة‌الله) بهوپال حاكمنك منشيسی اولوب، ١٢٨٠ تاريخلرينه دك برحيات ايدی . بروجه آتی منظوم ومنثور تأليفاتی واردر : (منظوم) « ديوان قدرت » ، « اكوان قدرت » ، « كلزار قدرت »، « ازهار قدرت »، « مجرای قدرت » ، « تماشای قدرت » ، «كيميای قدرت » ، (منثور) «عجايبات قدرت» ، «مجربات قدرت »، « رقعات قدرت » ، «حكايات‌قدرت» .

قدرخان { سلطان محمود سبكتكين‌زماننده خوتن حاكمی اولوب ، فن موسيقی‌يه آشنا اولديغی‌وشعرايه بك‌چوق احسانلر ايتديكی مرويدر .

قدری { سلطان سليمان خان دورنده شيخ الاسلام بولنان حميدی عبدالقادر چلبينك شعرده قوللانديغی مخلصدر . [«عبدالقادر چلبی» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قدری { ايران شعراسندن اولوب ، شيرازليدر . تجاردن اولمغله ، تجارتله دكن جانبنه كيدرك ، عودتنده كمينك باتمسيله غرق اولمشدر . شوبيت اونكدر :

چوشمع سوخت‌سراپای من زشعلهٔ شوق
هنوز سوز دلم را نتيجه پيدا نيست

قدری پاشا { (جنانی زاده) پادشاه دوران سلطان عبدالحميد خان ثانی افندمز حضرتلرينك دور سلطنتلرنده باش وكالت مسند جليلنه كچمش وزرای دولت عثمانيه‌دن اولوب، ١٢٤٩ تاريخنده عينتابده دنيايه كلمشدر . پدری قبريس متصرفی اسحاق

باشا عینتاب نقیب الاشرافی امین افندینك اوغلی و قاموس مترجمی وقعه نویس عاصم افندی مرحومك برادری ایدی. جدّ اعلالری شیخ سمرقندی ایدی. صاحب ترجمه ١٢٦٦ ده عینتابده نفوس مقیدلکنه و بعده دیگر بعض مأموریتلره نصب اولنه‌رق، قپوجی باشیلق رتبه‌سنی احراز ایتمش؛ و١٢٧٤ تاریخنده درسعادته کله‌رك، باب عالی ترجمه اوطه‌سی خلفالغنه وبعده مجلس عالیٔ تنظیمات مترجملکنه تعیین اولنمش؛ وصدر اعظم قبریسلی محمد پاشانك روم ایلی‌نی تفتیشه عزیمتنده معیتنده بولنوب، عودتنده ١٢٧٧ ده رتبهٔ ثانیه ایله کرید ولایتی قپو کتخدالغنه نصب اولنمشدی. ١٢٨٠ ده مجلس تجارت بحریه ریاستنه، ١٢٨١ ده اولی ثانیسی رتبه‌سیله پوسته نظارتنه، بر مدت صکره مجلس خزائن باش کتابتنه، ٨٢ ده مجلس احکام عدلیه قوانین و نظامات دائره‌سی باش کتابتنه، ٨٤ ده رتبهٔ اولی صنف اولی ایله مجلس ادارهٔ بحریه ریاستنه، ٨٥ ده شورای دولت اعضالغنه تعیین، وینه او سنه مأموریت فوق العاده ایله بغداده وحدود ایرانیه‌یه اعزام اولنمش ایدی. ١٢٧٦ ده شورای دولت اعضالغی ینه عهده‌سنده اولمق اوزره، آلتنجی دائرهٔ بلدیه ریاستنه تعیین اولنوب، بعد العزل ایکی سنه مأموریتسز قالدقدن صکره، ٨٨ ده نافعه وایکنجی وبعده برنجی مستشارلغنه، ٨٩ ده ثانیاً آلتنجی دائرهٔ بلدیه ریاستنه وینه او سنه رتبهٔ بالا ایله ثانیاً نافعه مستشارلغنه نصب اولنمش؛ و١٢٩٠ ده شهر امینی، ٩١ ده نافعه ناظری، ٩٢ تاریخنده بحریه مستشاری، ٩٣ ده ثانیا شهر امینی وبعده شورای دولت رئیسی اولمش؛ وعهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه بیورلمش ایدی. ینه او سنه سیواس ومتعاقباً بغداد والیسی اولوب، ٩٥ ده بغداددن جلبله داخلیه نظارت جلیله‌سنه وینه او سنه تجارت وزراعت ومعادن نظارتنه تعیین اولندقدن صکره، ١٢٩٦ ده باش وکالت مسند جلیلنه چکوب، بر مدت بو مقام عالیده قالدقدن صکره، ادرنه والیلکنه نصب بیوریله‌رق، ١٣٠٠ تاریخنده اوراده ارتحال ایتمش، وسزای درکاهی جوارنده دفن اولنمشدر. عربی وفارسی‌یی وعلوم وادبیات اسلامیه‌یی وطننده تحصیل ایدوب، درسعادته ورودندن صکره فرانسز وانکلیز لسانلرینی وفنون جدیده‌یی دخی اوکرنمش، عالم، ادیب، ترقی پرور ومستقیم بر ذات ایدی.

قدری پاشا { (محمد —) عصر سلطان سلیم خان ثالثده قپودان دریا مسندینه چکن وزرادن اولوب، صوفیه‌لیدر. عمجه‌سی دونتمای همایونده قپودان بولندیغی جهتله کندیسی درسعادته ورودنده سفن همایونده نفر یازیله‌رق، اللی درت سنه‌ده دونتماده ایفای خدمتله قطع مراتب ایدوب، قپودانه رتبه‌سنی احراز ایتمشدی. ١٢١٨ تاریخنده قپودان دریا اولوب، بر سنه بو مقامده قالدقدن صکره، عزل وبروسه‌یه نفی اولنمش؛ وبر بچق سنه صکره، وزارتی اعاده ایله کرید والیلکنه نصب اولنمش؛ وبش سنه قدر بو والیلکده قالدقدن صکره، اختیارلغنه بناءً عفوینی وبروسه‌ده اقامتنی استرحام ایتمکله، مستوفی معاشله تقاعد اولنه‌رق، اون بش سنه مدت شهر مذکورده کوشه کزین عزلت اولدقدن صکره، ١٢٣٤ ده، طقسان یاشنی متجاوز اولدیغی حالده اوراده وفات ایتمشدر.

قدس { (Jerusalem) فلسطین خطه‌سنك وهمنامی اولان مستقل متصرفلغك مرکزی مشهور بر شهر اولوب، عربیده (میمك فتحی ودالك کسریله) مقدس ویاخود (البیت المقدس) وقدیماً (ایلیا) اسمیله معروفدر. عبرانیجه اسمی (یروسالم) یاخود (اورشلم) در. آق دکیز ساحلنده اسکله‌سی اولان یافه‌نك ٦٢ کیلومتره شرقنده وبحر لوط ساحلنك ٣٨ کیلومتره غربنده طاغلق و مرتفع بر محلده و ٣٥°٤٦′٣٠″ عرض شمالی ایله ٣٢°٥٢′٥٢″ طول شرقیده واقعدر. جنوبدن شماله مائل بر بایرده اولوب، منتهای شمالیسنده بر اووه بولنیور. شهر غیر منتظم بر مستطیل شکلنده اولوب، بر ساعتده دور اولنور ١٣ متره ارتفاعنده و١٠ متره ثخننده بر سورله محاطدر؛ وایکیسی مسدود اولمق اوزره، یدی قپوسی واوچ بیوك جاده‌سی واردر. باشلیجه درت محله‌یه منقسم اولوب، شمال شرقی جهتنده

اسلام محله‌سی و بونده حکومت قوناغیله مشهور
مسجد اقصی و صخرهٔ مقدسه‌بولنیور . شمال‌غربی
کوشه‌سنده خرستیان محله‌سی اولوب، بونده (قمامه)
تعبیر اولنان وزعم نصارایه‌کوره حضرت عیسی
(علیه‌السلام)ك مرقدینی حاوی اولان بیوك کلیسا
ایله جماعات‌مختلفه‌یه مخصوص‌متعدد معبد و مناسترلر
واردر. سورك خارجنده دخی روسلره و سائر
جماعاته مخصوص ابنیه و دوائر بولنوب ، آیریجه
بر محله تشکل ایتمشدر . جنوب غربی کوشه‌سنده
ارمنی و جنوب شرقی طرفنده یهودی محله‌سی
بولنیور. اهالیسی ٤٣٠٠٠ راده‌لرنده اولوب،
نصفنه قریب مقداری اسلام وعرب، بر ثلثه‌قریب
مقداری یهودی و قصوری یرلی و اجنبی مختلف
ملتلره منسوب خرستیانلردن عبارتدر . کرك
داخل‌شهرده‌وکرك‌جوارلرنده زیارتکاهلری وانبیاء
بنی اسرائیلك احوالی و وقایعنك یادکارلرینی حاوی
مقاماتی پك چوقدر . قدس کرك اسلامده وکرك
موسویلر وعیسویلر عندنده مقدس بر شهر عد
اولندیغندن، دنیانك هر طرفندن زوار تهاجم
ایدوب، اهالیسی باشلیجه زوارك اخذ واعطاسیله
وبونلرك مملکتده براقدقلری آقچه ایله کچینیرلر .
قدسك نه‌وقت وکیملر طرفندن بنا اولندیغی معلوم
اولمیوب ، آنجق اسکیدن بری بنی اسرائیلك
مرکزی اولان (سالم) یاخود (سلم) شهرینك
عینی اولدیغی مظنوندر. بعده کنعانیون اورالرینی
ضبط ایدوب، شمدیکی شهرك اوستنده واقع
(صهیون) تپه‌سنده (یبوس) اسمیله بر قصبه
تأسیس ایتمشلردی. حضرت داود (علیه‌السلام)میلاد
عیسی (علیه‌السلام) دن ١٠٤٩ سنه اول ملك
وسلطنته نائل اولدیغنده ، کنعانیلری یبوسدن
اخراجله، شهری ضبط وبرسورله احاطه‌ایتمشدی.
خلفی‌حضرت‌سلیمان (علیه‌السلام) اصل بیت مقدس
دینلن معبد مشهوری وکندینه مخصوص برسرای
بنا ایدرك، شهری برقاتدها توسیع و تزیین
ایتمشدی. او وقتدن بوشهره « مقدس » معناسیله
عبرانیجه (قدیشه) نامی ویریلوب ، هرودوتك
ذکر ایتدیکی (قدتیس) اسمی دخی بونك‌غلطیدر .
آثوریلر فلسطینی ضبط ایتدکلرنده بیت مقدسی
تخریب ایتمشلرسه‌ده، بخسرو اورالرینی تحت اطاعتنه
آلنجه معبد مذکوری تعمیر وتجدید ایتمشدی .
بیوك اسکندر دخی بنی اسرائیله بر طاقم امتیازات
ویرمشیدیسه‌ده، بونك وفاتندن صکره ، قدس
مصر ایله شام طوائف‌ملوکی آره‌سنده بولنوب ،
میدان حرب وجدال اولمغله ، خراب اولمش ؛
و بعده (هرود) طرفندن بیت مقدس یکیدن
مطنطن صورتده بنا وشهرتعمیر اولنمش ایسه‌ده،
٧٠ تاریخ‌میلادیسنده (ایتوس) بس‌بتون هدم
وتخریب ایتمشدی. بو تخریبله قدسك موسویلره
عائد معموریتی ختام‌بولوب، بعده قسطنطینیه روم
ایمپراطورلری خرستیانلغی نقطهٔ نظرندن معابدینی
اعمار وشهری (ایلیا) تسمیه ایتمشلردی . قدس
١٦ نجی سال‌هجریده غزاة اسلام طرفندن درت
دفعه محاصره اولنوب ، حضرت عمر بن الخطاب
(رضی‌الله‌عنه) افندمزه تسلیم‌اولنمش؛ ومعبد قدیمی
یرینه خلیفهٔ مشار الیه جانبندن مسجد اقصانك محلی
ومحرابی تعیین بیوریله‌رق ، بعده عبد الملك بن
مروان طرفندن مسجد مذکور بنا اولنمشدر. اهل
صلیب کروه متعصبینی قدسی ضبط [٤٩٢] ایتدکلرنده ،
شهری تخریب وغارت ایدوب ، مسجد اقصایی
کلیسایه تحویل ایتمشلرسه‌ده ، بعده صلاح الدین
ایوبی قدسی تخلیص، ومسجد مذکوری معبدمسلمینه
ارجاع ایلمشدر . قدیما قدس چوق بیوك
اولوب، اوغرادیغی آفاتدن کیتدکجه تدنی ایتمکده
ایکن، بوصوك‌زمانلرده‌یکیدن اهالیسی چوغاله‌رق،
کسب اهمیت ایتمکه باشلامشدر . شمدیکی سوری
اهل صلیبك یاپمش اولدقلری سورك تملری
اوزرینه مؤسس اولوب، قانونی سلطان سلیمان
خان جانبندن بنا اولنمشدر . هواسی یازین‌صیجاق
قیشین اولدقجه‌صوثوق اولوب، اطرافنده‌کی‌تپه‌لر-
ده پورتقال، لیمون، خرما، موز، اوزوم، زیتون
وسائرمیوه‌لرك انواعی‌حاصل اولور .

قدس { متصرفلغی . شام مملکتنك قسم جنوبیسنده فلسطین خطهٔ قدیمه-
سنك قسم اعظمندن عبارت مستقل بر متصرفلق
اولوب، مرکزی اولان قدس شریفك اسمیله
مسمادر. غرباً آق‌دکیز سواحلندن اردن (یعنی
شریعه) وادیسنه و بحر احمره‌دك ممتد اولوب،
شمالاً وشرقاً بیروت ولایتیله وجنوباً صحرای تیه

ایله ویا خدیویت مصریه حدودیله محدوددر. نفس قدس ایله یافه، غزه وخلیل الرحمن اسملریله درت قضادن مرکب اولوب، ٤٢٨ قریه‌یی حاویدر. مملکتك احوال سائره‌سندن « فلسطین » ماده‌سنده بحث اولنه‌جغندن، تکرارینه حاجت اولمیوب، مادهٔ مذکوره‌یه مراجعت بیورمق اقتضا ایدر.

قُدس { نجد ایله حجاز آره‌سنده مزینه قبیله‌سنه مخصوص ایکی بیوکسك طاغ اولوب، برینه (قدس الابیض) ودیگرینه (قدس الاسود) دینلیر. مرعالری چوق اولوب، قبیلهٔ مذکوره‌نك قیون وخرکه‌لری واردر.

قَدَس { حمص قربنده بر قصبه اولوب، شرحبیل بن حسنه طرفندن فتح اولندیغی کتب فتوحده مذکوردر. قربنده بر کولی اولوب، بحیرهٔ قدس دینمکله معروفدر.

قدسی { (عرب زاده محمد چلبی) اونیجی قرن هجری علما وشعراسندن اولوب، بر چوق مدرسه‌لکارده بولندقدن وبر آره‌لق منکوب ومنفی بولندقدن صکره، مصر مولویتنه تعیین اولنوب، کیدر ایکن کمی باتمغله، مغروقاً وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت اونکدر:

هنوز داخی آنا رحمنده ایکن
نه قانلر یوتدروبدر بکا دوران
طوغلدن دائم اغلاتمقدر ایشی
دخی کولدرمدی بر لحظه بر آن

قدسی { ایران شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (حاجی محمد خان) طوسلی اولوب، وطننده دلگیر اولمغله، هندستانه رحلت ایده‌رك، شاهجهانك احسان و لنفاته وملك الشعرا عنوانه نائل اولمش؛ و ١٠٥٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر. « ظفر نامه » عنوانیله حکمدار مشار الیهك فتوحاتنی حاکی بر مثنوییی ومرتب دیوانی واردر. شو بیت اونکدر:

اینجا غم محبت آنجا سزای عصیان
آسایش دوگیتی بر ما حرام کردند

— ایکنجیسی (میر حسین کربلائی)، بدری کربلالی اولدیغی حالده، سبزوارده طوغمش؛ وهراته رحلتله، اورا حاکمی محمد خانك مظهر احسانی اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

سیاه روزم وحال مراکسی داند
که در فراق تو یکشب بحال من باشد

— اوچنجیسی هراتلی اولوب، شو بیت اونکدر:

ای که منعم میکنی از دیدن آن گلعذار
حالت دلرا نمیدانی مرا معذور دار

قدوری { (ابو الحسین احمد بن محمد) اعاظم فقهاء حنفیه‌دن اولوب، زماننده فقهاء حنفیه‌نك رئیسی ایدی. فقهاء شافعیه رؤساسندن ابو حامد اسفرائنی ایله معارضه‌لری اولمشدر. تاریخ بغداد صاحبی ابوبکر الخطیب صاحب ترجمه‌دن استماع وروایت احادیث شرفنه ایتمشدر. ٣٦٢ تاریخنده بغدادده طوغوب، ٤٢٨ ده ینه اوراده وفات ایتمشدر. فقهده کندی اسمنه اضافتله مشهور اولان « المختصر » عنوانیله بر کتاب معتبری وسائر بعض تألیفاتی واردر.

قدیمی { ایران شعراسندن اولوب، رسا ملقده‌کی مهارتیله دخی مشهور ایدی. کیلانلیدر. شو بیت اونکدر:

دیده ام رویی وعاشق شده جانی عجبی
رخ نموده ست مرا باز بلایی عجبی

قرا { (Kra) مالاقه شبه جزیره‌سنی هند چینی برینه ربط ایدر بر برزخ اولوب، ١٠° ایله ١١° عرض شمالی آره‌سنده واقعدر، واکی ٧٠ کیلومتره‌در. انکلتره‌نك هند مستملکاتی بو برزخه قدر ممتد اولوب، برزخك ساحل غربیسی انکلتره‌یه وساحل شرقیسی سیام دولتنه تابعدر. ایکیسی آره‌سنده‌کی حدود قربنده وسیام طوپراغنده بو اسمله بر قصبه دخی واردر. ساحل غربیسی آچیق وبطاقلی اولوب، قارشیسنده (مارکی) جزایر مجتمعه‌سی بولنیور. بو جهتده بر قاچ قوی ولیمانی واردر. ساحل شرقیسی قربنده شمالدن جنوبه بر صره طاغلر ممتد اولور. برزخك اهالیسی ٢٠٠٠٠ کشی قدر اولوب، سیاملی وملایی وچینلیدن مرکبدر. بو برزخك کشادی دفعاتله تصور اولنمشدر.

قراتر { (Crater) بیوك اسکندرك سردارلرندن اولوب، پرواسز لسان قوللانمسیله برابر، جهانکیر مشار الیهك وفاتنه‌دك

توجهى غائب ايتمه‌مش؛ ومشار اليهك وفاتندن صكره ماكدونيه واپير قوماندانى اولوب ، قبل الميلاد ٣٢٢ تاريخنده واقع (قرانون) محاربه‌سنده قائن‌پدرى بولنان آنتيپاتره ياردیم ايده‌رك ، يردبقاسى باتيرمغه سبب اولمش ؛ و ٣٢١ ده (اومن) ه قارشى ايتديكى محاربه‌ده مقتول اولمشدر .

قراتس { (Cratès) يونان قديمك حكماى كلبيوننذن اولوب ، مشهور ديوجانسك شاكردى و حكيم (زنون) ك معلمى ايدى. تيبه‌لى اولوب، قبل الميلاد ٣٢٤ تاريخلرنده نشأت ايتمشدر. استادينك مسلكنى تعقيب ايجون، بتون مالملكنى صاتوب، اثمانى همشهريلرينه تقسيم ايتمشدى . پك چركين وتاندر مشربلى اولديغى حالده ، (هيپارخيه) اسمنده آتنه‌لى كوزل وزنكين بر قادين كنديسنه علاقه ايدوب وارمش ايدى .

قراتيپ { (Cratippe) يونان قديم حكماى مشائيوننذن اولوب، مدللیلیدر. ابتدا وطننده تدريس فلسفه ايدوب ، بعده آتنه‌يه كيده‌رك ، اوراده چيچرونك اوغليله بروتوس دخى حلقهٔ تدريسنده بولنمشدى. پومپيوس فارساله (يعنى چتالجه) مغلوبيتى متعاقب بو فيلسوفى زيارت ايدوب، تسليتانه مظهر اولمش ايدى . تعبير رؤيا حقنده بر كتابى واردر.

قراتينوس { (Cratinus) يونان قديمك مضحكه‌نويس شعراسندن اولوب ، ميلاددن ٥٢٥ سنه اول آتنه‌ده طوغمش؛ و ٩٥ ياشنده وفات ايتمشدر . يازديغى طوتناقلى مضحكه‌لرندن يالكز بعض فقره‌لرى موجوددر.

قرارى { (مولا نورالدين محمد) ايران شعراسندن اولوب ، كيلانليدر. طبيب بولنان برادرى مسيح الدين ابوالفتح كيلانى ايله برلكده هندستانه رحلت ايدوب ، اكبرشاهك حسن قبولنه مظهر اولمشلردى . بر مدت دخى كيلان حاكمى احمد خانك خدمتنده بولنوب ، اورانك انقلابندن صكره قزوينه انتقال ايتمشدى. شو بيت اونكدر :

من از جفاش نترسم ولى از آن ترسم
كه عمر من بجفا كردنش وفا نكند

قراسنويارسق { (Crasnoïarsk) سيبريه‌نك غرب جهتنده (توبولسق) ك ٢١٠٠ كيلو متره شرقنده و (قراسنايارقه) نهرينك (ينيسى) ايرماغنه دوكلديكى محلده (ينيسى) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، ١٦٨٠٠ اهاليسى و اطرافنده كمور ودمير وسائر معدنلرى واردر.

قراسوس { (Crassus) روماليلرك الك مشهور خطيبا وقانون شناسانندن اولوب، قبل الميلاد ١٠٠ تاريخنده طوغمش؛ و ٦٩ ده قونسلوس اولمش ايدى.

قراغويواچ { (Cragouïevotz) صربيه‌ده بلغرادك ١٠٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ٣٦٨٥ اهاليسى و طوپخانه‌سى واردر . ميلوش طرفندن مركز اتخاذ اولنه‌رق، ١٨٤٢ تاريخنه‌دك صربيه پرنسلرينك مقرى بولنمشدر.

قرافه { مصرده قاهره‌نك خارجنده وجنوبنده بر محل اولوب، شهرمذكورك الك بيوك مقبره‌سيدر . امام شافعى (رضه) ايله ابن طولون و سائر اعاظم و مشاهيرك تربه‌لرينى حاويدر . وقتيله معافر قومندن بو اسمله مسمى بر قبيله اورايه يعنى فسطاطك خارجنه نازل اولمغله، قبيلهٔ مذكوره‌نك اسمنى محافظه ايتمشدر . — اسكندريه‌نك خارجنده دخى بو اسمله بر محل واردر.

قراقاتوآ { (Crakatoa) سوماتره ايله جاوه جزيره‌لرى آره‌سنده‌كى سونده بوغازنده بر آطه اولوب ، شمديكى حالده شرقدن غربه بويى ٥ ½ و اكى ٢ كيلومتره‌در. ١٨٨٣ تاريخنده وقوع بولان دهشتلى پاتلامسندن اول بويى ٨ و اكى ٥ كيلومتره ايدى. اراضيسى بركانى اولمغله، تاريخ مذكورده بردن پاتلايوب ، جزيره‌نك نصفى هوايه اوچمش و يا صويك ايچنه باتمش؛ وهوايه قالقان توزدن ايكى كون اورته‌لق كيجه كسيلوب، دكز دخى بردن بره سواحلك اوزرينه هجومله، مذكور ايكى بيوك جزيره‌نك ايكى ساحلنده بولنان ايكى قصبه‌يى و آغاجلرى

آلوب کونورمشدر. بو پاتلامه‌نك صداسی کرهٔ ارضك تمامیله او بر طرفنده یعنی آفریقاده بیله حس اولنمش؛ جاپونیه و جزیرة العربه قدر زلزله وقوع بولمش؛ وقالقان توزلردن کونلرجه کونشك غروبنده بر قرمزیلق کورینوب، مملکتمزده دخی مشاهده اولنمش؛ وتا آوروپانك شمال جهتلرنده قارلرك اوزرینه توز یاغمشدر. تاریخ بوکبی علائم ارضیه‌نك بوندن شدتلیسنی ضبط ایتمه‌مشدر.

قراقوویه (Cracovi) آوستریا ومجارستان دولتنك غالیچیا خطه‌سنده ویانه‌نك ٤٥٠ کیلومتره شمال شرقیسنده ولمبرغك ٣٥٠ کیلومتره غربنده اوله‌رق ویستوله‌نك صول یعنی شمالی کنارنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ٧٦٠٢٥ اهالیسی، کوزل تفرجکاهلریله صیفیه‌لری، نهرك اوزرنده برکوپریسی، اسکی لهستان قراللرندن وسائر مشاهیردن برقاچ کشینك مزارلرینی حاوی بیوك برکلیساسیله دیکر ٤٠ کلیساسی، دارالفنونی و بوکا مربوط بیوك بر کتبخانه‌سیله رصدخانه‌سی ونباتات باغچه‌سی، صنایع وتجارت و صنایع نفیسه مکتبلری، داخلی مکتب اعدادیسی، علوم وصنایع وزراعت و تجارت جمعیتلری، فائضسز آقچه اقراض ایدر بر امنیت صندیغی، دباغخانه‌لری، چوخه وسائره فابریقه‌لری، سنه‌ده ایکی پنایری وخیلی ایشلك تجارتی واردر. بوشهر خیلی وقت لهستان قراللغنك پایتختی بولنمش؛ و لهستانك مقاسمه‌سنده تشکیل اولنان بیطرف بر جمهوریتك مرکزی اتخاذ اولنه‌رق، ١٨١٥ دن ١٨٤٧ تاریخنه‌دك بووجهله مستقل قالدقدن صکره، آوستریا ومجارستان دولتنه ترك اولنمغله، غالیچیا ایالتنه الحاق اولنمشدر. هیئت جدیده‌نك موجدی اولان مشهور (قوپرنیق) دخی بو شهرده مدفوندر.

قرانون (Cranon) تسالیه‌ده فارساله (یعنی چتالجه) نك شرق جهتنده اسکی بر قصبه اولوب، آتنه‌لیلر اوراده آنتیپاتر ایله قراتر طرفندن مغلوب اولمشلردی.

قرانیه (Crania) آرناودلغك منتهای شمال غربیسنده و اشقودره کولنك غرب جنوبیسنده اخیراً قره طاغه ترك اولنمش بر ناحیه اولوب، بار واولکون ایله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٧٦ مربع کیلومتره واهالیسی، همان جملةً آرناود و اکثریت اوزره اسلام اولمق اوزره، ١٦٠٠٠ کشیدر. اصل قرانیه‌لیلر چالیشقان آدملر اولوب، ایچلرنده پك ماهرباغچوانلر یتیشیر.

قرانیه (Crania) تسالیه‌ده ترحاله سنجاغنك قالاباقه قضاسنده وآسپرو پوتاموتك صول تابعلرندن بری اوزرنده کوچك بر قصبه اولوب، ٢٤٤٥ اهالیسی واردر. قصبه وجوارلری کاملاً اولاخ اهالی ایله مسکوندر.

قرایووه (Craïova) رومانیه‌نك افلاق خطه‌سنده و بکرشك ٢٠٠ کیلومتره غربنده اوله‌رق طونه‌یه تابع (یول) نهری اوزرنده (دولیه) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ٢٢٨٠٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، متعدد کلیسا و مناسترلری وجوارنده قیا طوزی معدنی واردر. وقتیله کوچك افلاقك مرکزی ایدی.

قربی (امیر شاه) اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، ازنیقلیدر. شو بیت اونکدر:

یازه‌لی خطی وفا نقشنی کرد چمنه
مهر ایدر اولدی او مهپاره جفاسن چکنه

قربی ایران شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (مولانا فتاح) شیرازلی اولوب، اکبر شاهك اواخر سلطنتنده کنج یاشنده هندستانه هجرت ایتمش؛ وجهانکیرك زماننده اوراجه بعض مأموریتلرده بولنمش، و زیارت حرمین شریفین ایتمش ایدی. ١٠٤٥ تاریخنده ٧٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

بر آبله شد پای تمنای دلم
چون خانهٔ زنبور شد اعضای دلم
آغشتهٔ درد شد سراپای دلم
ایواه دلم وای دلم وای دلم

— ایکنجیسی دماوندلی اولوب، مطالعهٔ اشعار وصحبت یاران ایله عمرینی کچیرمش، ساکن برآدم ایمش. شو بیت اونکدر:

میفرستم بر اوقاصد ومیکوید رشك
سبی سار خدایا که بمنزل نرسد

قرتال { شهر امانتنك اسكدار متصرفلغنده و اسكدارك ١٩ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق مرمره دكيزى ساحلنده و ازميد دمير يول خطى اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٤٨٣٠ اهاليسى وچوق باغلريله سبزه باغچه‌لرى واردر. استانبولدن هر كون واپور كيدوب كلير. اوستنده ويارم ساعت شمالنده جيادت هواسيله مشهور (ياقه‌جق) قريه‌سى بولنوب، برخيلى كوشكلرى حاويدر. اسمى تركجه كبي كورينيورسه‌ده، (قارتالى) اسم روميسندن اختصاراً مأخوذدر. — قرتال قضاسى قوجه ايلى شبه جزيره‌سنك غرب جنوبى قسمندن عبارت اولوب، شرقاً ككبوزه، شمالاً شيله قضالريله غرباً قاضى كويى دائرهٔ بلديه‌سيله، جنوباً دخى مرمره دكيزيله محدوددر. قضا ٢٤ قريه‌دن مركبدر. پايتختك صيفيه‌لرندن معدود اولان ارن كويى و بوستانجى ومالتپه دخى بو قضايه ملحقدر.

قرچوه { (Kroutchévo) مناستر ولايت وسنجاغنده ومناسترك ٧٠ كيلومتره قدر شمال غربيسنده و (وارداره) تابع (ترسقه) نهرى مجراسنك يوقاريسنده طاغلرله محاط بر اووه‌نك كنارنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٣٨٩٩ اهاليسى، برى ابو الفتح سلطان محمد خان ثانينك بنا كرده‌سى اولمق اوزره، ٥ جامع شريفى، ٥ تكيه‌سى، ١ مدرسه‌سى، رشديه مكتبى وبرنمونه مكتب ابتدائيسى، بر بلغار كليساسى، درت بلغار مكتب ابتدائيسى، ١٧٠ دكانى، ٧ خانى، ١ حمامى، ١٨ فرونى وبر مملكت ساعتى واردر. — قرچوه قضاسى مناستر سنجاغنك منتهاى شمال غربيسنده واقع اولوب، جنوباً مناستر قضاسيله، غرباً اوخرى قضاسى ودبره سنجاغيله، شمالاً و شمال شرق طرفندن قوصوه ولايتيله، شرق‌جنوبى جهتندن دخى پرليه قضاسيله محدوددر. ١١٣ قريه‌دن مركب اولوب، ٣٤٢٢٢ اهاليسى واردر، كه بونلرك نصفندن زياده‌جه مقدارى بلغار، يالكز ٦٤ ى اولاخ و قصورى يعنى ١٣٥٨٦ سى اسلام وآرناؤددر. واردات سنويه‌سى ٢٣٠٠٠ ليرايه قريب و مصارفات محليه‌سى ٢٠٠٠ ليرا قدردر. يالكز مركزى

اطرافنده واوراادن كچن نهر واديسنده برآز اووه‌لر بولنوب، سائر جهتلرى مرتفع طاغلردن عبارتدر. مذكور اووه‌لرده وقابل زراعت وادى وبايرلرنده بغداى، آربه، مصر، چاودار، كنوير، فاصوليه وسائر حبوباتله الما، آرمود، جوز، كراز، اوزوم و سائر ميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور. قارپوزى‌ده چوق ويك لذيذدر. طاغلرنده خيلى اورمانلرى اولوب، كراسته واودونه يارار آغاجلرى واردر. درون قضاده ٢٤ جامع شريف، ٦٤ كليسا و ٢٠٨ دكرمن موجوددر. اهالى پاموقدن بز، فانله چوراب، شياق، فانله وسائره اعمال ايدرلر. مرعالرى چوق اولمغله، اهالى خيلى قويون وسائر حيوانات اهليه بسليوب، چيتاردقلرى ساده ياغ پك نفيس ومقبولدر. مركز قضا مركز ولايته بر شوسه ايله مربوطدر.

قردو { (Crédo) فرانسه ايله اسويچره آره‌سنده‌كى (ژوره) سلسله‌ء جبالنه مربوط بر طاغ اولوب، ١٦٢٤ متره ارتفاعى واسويچره كوللريله سائر اطرافنه كوزل منظره‌سى واردر. ليوندن غرنوبله‌يه كيدن دمير يول خطى بو طاغك آلتنده ٣٩٠٠ متره اوزون بر تونلدن كچر.

قرست { (Crest) فرانسه‌نك (درومه) اياآلتنده و (دبه) نك ٣٩ كيلومتره غربنده اوله‌رق درومه نهرى اوزرنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٥٤٠٠ اهاليسى و دباغخانه‌لريله بوك و پاموق و ايپك منسوجاتى واردر.

قرسماس { (Christmas) بحر محيط كبيرده ١° ٤٠′ ٥٠ عرض شمالى ايله ١٦٠° ٥′ طول شرقيده واقع بر جزيره اولوب، محيط دائره‌سى ٩٠ كيلومتره‌دردر. ١٧٧٧ تاريخنده مشهور قپودان قوق طرفندن مولدعيسى (عليه السلام) كونى كشف اولنمغله، بو معنايى افاده ايدن بو اسمله تسميه اولنمشدر.

قرستوف { (St. Christophe) — سنت خرستيانلرك عزيزلرندن اولوب، سوريه ويا فلسطينده نشأت ايتمش؛ و دچيوس زماننده ميلادك ٢٥٠ تاريخلرنده

آناطوليده قتل اولنمشدر. ترجمۀ حالی مجهول اولمغله، حقنده برچوق خرافات شيوع بولمشدر. تموزك ٢٥ نده يورطيه‌سنی اجرا ايدرلر.

قرستوف { (Christophe) قسطنطينيه روم امپراطورلرندن اولوب،
برنجی رومانك اوغليدر. ٩١٩ تاريخنده بدری طرفندن برادرلری استفان و سكزنجی قسطنطين ايله برابر حكومته تشريك اولنمش؛ و ٩٣١ ده وفات ايتمشدر.

قرستوف { (Christophe) دانيمارقه قراللرندن بروجه آتی اوچ
كشينك اسميدر: برنجيسی ايكنجی والدمارك اوغليدر. ١٢٥٢ ده برادری (آبل)ه خلف اولوب، يدی سنه دولتك پسقپوسلريله اوغراشدقدن صكره، ١٢٥٩ ده وفات ايتمشدر.

— ايكنجيسی بدنجی اريقك اوغلی اولوب، ١٣٢٠ ده برادری سكزنجی اريقه خلف اولمش؛ وخيانت ومظالميله تبعه‌سنی دلگير ايدوب، ١٣٢٦ ده اسقاط اولنمش؛ ومؤخراً مملكتك بر قسمنی ضبط ايتمش ايسه‌ده، نفرت عموميه‌يه مظهر اولوب، كليسادن دخی طرد و اخراج اولنه‌رق، ١٣٣٤ ده وفات ايتمشدر. اوغلی دردنجی والدمار ١٣٤٠ ده تخته قعود ايتمشدر.

— اوچنجيسی باويره قرالی ژانك اوغلی وطقوزنجی اريقك يكنی اولوب، ١٤٤٠ ده دانيمارقه، ١٤٤١ ده اسوج و ١٤٤٢ ده نوروج قراللغنه انتخاب اولنه‌رق، بو اوچ مملكتی توحيدله، بعض نظامات وضع ايتمش؛ و ١٤٤٨ ده وفات ايتمشدر.

قرستوف قولومب { [«قولومب» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

قرستيان { (Christian) دانيمارقه قراللرندن بو اسمله سكز كشی گلمشدر:
برنجيسی ١٤٤٨ تاريخنده بدری باويره‌لی قرستوفه خلف اوله‌رق دانيمارقه قرالی اولدقدن صكره، ١٤٤٩ ده نوروج و ١٤٥٠ ده اسوج قراللغنه دخی انتخاب اولنمش ايسه‌ده، اسوجده فعلاً حكمی اوليوب، ١٤٦٣ ده (شارل قانوتسون) طرفندن اسوج قراللغندن بسبتون اسقاط اولنه‌رق، دانيمارقه‌يه چكلمش؛ ووالده‌سندن ارثاً شلسويغ ايله هولستانيه دخی مالك اولمش ايدی.

— ايكنجيسی «ظالم» لقبيله ملقب اولوب، ١٥١٣ ده بدری (ژان)ه دانيمارقه قراللغنده خلف اولدقدن صكره، ١٥٢٠ ده اسوج قراللغنه دخی انتخاب اولنمش ايسه‌ده، ظلم و سفاهتيله اسوجليلرك نفرتنی قزانوب، ١٥٢٣ ده (گوستاو واسه)نك تشويقيله اسقاط اولنمش؛ و او سنه دانيمارقه قراللغنی دخی غائب ايتمش؛ و ١٥٣٢ ده استرداد حكومته چاليشمش ايسه‌ده، مقتدر اوله‌ميوب، ١٥٥٩ ده محبسده وفات ايتمشدر.

— اوچنجيسی برنجی فردريقك اوغلی وخلفی اولوب، ١٥٣٩ دن ١٥٥٩ تاريخنه‌دك حكم سورمش؛ ومملكتنه پروتستانلغی ادخال ايله، قتوليك پسقپوسلرينی حبس ايتمش؛ وعلوم وفنون و صنايعك ترقيسنه چوق خدمت ايلمشدر.

— دردنجيسی ١٥٨٨ ده بدری ايكنجی فردريقه خلف اولوب، اسوجليلره قارشی بر وقت محاربه ايتمش؛ وپروتستان پرنسلری اتفاقك رئيسی طانيمش ايدی. هرنه‌قدر ايتديكی محاربه‌لرك چوغنده مغلوب اولمش ايسه‌ده، ماهر بر قوماندان شهرتی قزانمش؛ وتجارت و صنايع و معموريتك ترقيسنه خدمت ايدوب، فرستيانيا، قرستيانستاد وقرستيانسانه كبی برچوق يكی شهر وقصبه‌لری دخی تأسيس ايتمش؛ و ١٦٤٨ ده وفات ايلمشدر.

— بشنجيسی دردنجينك تورونی اولوب، ١٦٧٠ ده بدری اوچنجی فردريقه خلف اولمش؛ و ١٦٧٣ ده اون دردنجی لوئی‌يه قارشی فلمنكليلرله عقد اتفاق ايتمش؛ و اسوجليلره قارشی حرب ايدوب، بومرانيه‌يی آلمش ايسه‌ده، ١٦٧٩ مصالحه‌سنده گری ويرمكه مجبور اولمشدی. دانيمارقه دولتنده اليوم مستعمل بر طاقم نظامات وضع ايتمش؛ و ١٦٩٩ ده وفات ايتمشدر.

— آلتنجيسی ١٧٣٠ ده بدری دردنجی فردريقه خلف اولوب، صلح واسايشی محافظه وحريق زده اولان قوبنهاغ شهرينی يكيدن اعمار ايتمش؛ و ١٧٤٦ ده متوفی اولمشدر.

— بدنجیسی ١٧٦٦ تاریخنده پدری بشنجی فردریقـه خلف اولوب، انکلتره قرالی اوچنجی جورجك همشیره‌سی (قارولینه ماتیلده) یی تزوج ایتمش؛ و طبیبی (استروئنس) ی باش وکیل ایدوب، بسبتون امور حکومتی بونك الینه براقمش؛ بعده بونی عزل وقتل ایدوب ، امور حکومتی والده‌سی یوونسویقلی (ژولیه ماریه) نك الینه تسلیم ایتمشدی. ١٨٠٧ ده انکلیزلر قوپنهاغی طوپه طوتمغله، کندیسی قاچوب، هولستاینك (رندسبورغ) قصبه‌سنه اختفا، وبر سنه صکره اوراده وفات ایتمشدر . ذاتاً اواخر عمرنده عته کثیرمشیدی.

— سکزنجیسی ولی عهد فردریقك اوغلی اولوب، ١٨١٤ تاریخنده نوروج والیسی اولدیغی حالده، بو مملکتی دانیمارقه‌دن فك ایله اسوجه ربط ایتمك ایستین دول متفقه‌یه قارشی مقاومت ایتمش ایسه‌ده، برناردوتك قوهٔ زائده‌سنه قارشی موفق اوله‌میوب، چکلمکه مجبور اولمش؛ و١٨٩٣ تاریخنده ، عمزاده‌سی آلتنجی فردریقك وفاتی اوزرینه، دانیمارقه تختنه چکوب، بر چوق اصلاحات وتنظیمات اجرا ایله، علوم وصنایعك ترقیسنه خدمت ایتمشدر. بونك اواخر حکومتنده دانیمارقه‌نك اشلسویغ ایله هولستاینده‌کی حقوق مسئله‌سی درمیان اولنه‌رق، اوزون بر محاربه انتاج ایتمشدر. ١٨٤٨ ده وفات ایلمشدر.

قرستیانساند (Christiansand) نوروجك (سوندنفیلد) ایالتنده ٥٨°٨′ عرض شمالی ایله ٥°٣٤′ طول شرقیده بر قصبه و اسکله اولوب، ١٢٥٤٠ اهالیسی، بیوك ومصنع بر کلیساسی، سفائن اعمالنه مخصوص دستکاهلری ، یالکز بزی فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری وکراسته تجارتی واردر.

قرستیانستاد (Christianstad) اسوجك اسقانیه خطه‌سنده (هلفا) نهری اوزرنده وبو نهرك بالطیق دکیزنده‌کی منصبی قربنده همنامی اولان ایالتك مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ١٠٦٧٠ اهالیسی، استحکاماتی، بر قاچ فابریقه‌سی وبك ایشلك تجارتی واردر.

قرستیانستاد (Christianstad) آمریقا ده‌کی آنتیل جزایرندن دانیمارقه‌نك ضبطنده بولنان (سنت قروآ) جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده او جهته‌کی دانیمارقه مستملکاتنك مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وصاغلام لیمانی واردر.

قرستیانیا (Christiania) نوروجك پایتختی اولوب ، مملکت مذکوره‌نك منتهای جنوب‌شرقیسنده، استوقهولمك ٥٠٠ کیلومتره غربنده وبك اوزون بر خلیجك منتهاسنده اوله‌رق ٥٩°٥٤′٤٤″ عرض شمالی ایله ٨°١٣′١٥″ طول شرقیده واقعدر. بیوك وکوزل برشهر اولوب، ١٤٨٣٢٠ اهالیسی، دوز وکنیش سوقاقلری، ایکی سرایی، دارالفنونی، کتبخانه‌سی، شمال آنتیقه‌لرینه مخصوص موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی ، مکتب عسکریسی ، باشقه‌سی و سائر مؤسساتی، جاده‌لرده و تفرجگاهلرده بك چوق اشجاری واردر . شهرك مرکزی وساحله قریب اولان باشلیجه برلری کارکیر وکوزل اولوب، کوشه وکنارلرنده‌کی محله‌لری الیوم اخشاب وسوقاقلری طار و قالدیرمسزدر . فابریقه‌لری بك آز وتجارتیده ایکنجی درجه‌ده‌در.

قرستینه (Ste. Christine) — سنته خرستیانلرك عزیزه‌لرندن اولوب، طوسقانه‌ده بر شهرك متصرفنك قیزی اولدیغی حالده ، خرستیانلغی قبول ایتمش اولدیغیچون ، دیوقلیتان زماننده قتل اولنمشدر. تموزك ٢٤ نده یورطیسی اجرا ایدرلر.

قرستینه (Christine) فرانسه قرالی دردنجی هنری ایله مدیجیسلی ماریه‌نك قیزی اولوب ، ١٦٠٦ ده طوغمش ، و ١٦٦٣ ده وفات ایتمشدر. ١٦١٩ ده ساووا دوقه‌سی ویقتور آمده‌یه واروب ، ١٦٣٧ ده طول قالمش ؛ و اوغلی ایکنجی شارل امانوئلك صباوتی زماننده نائبهٔ حکومت اولوب، کال متانت وتدبیرله ادارهٔ امور ایتمش؛ وادعای حق نیابت ایدن قاینی برنس توماسی بو دعوادن ال چکمکه مجبور ایلمشدی.

قرستینه (Christine) اسوج قرالیچه‌سی اولوب ، ١٦٢٦ تاریخنده

طوغمش ؛ و ١٦٣٢ ده (لوچن) محاربه‌سنده قتل اولنان پدری کوستاو آدولفك یرینه قرالیچه اولوب ، ١٦٤٤ ده وصایتدن قورتلمش ؛ وبش سنه مدیر وعاقل بر باش وکیلك معاونتیله پك عاقلانه حکومت سورمش ایسه‌ده ، بعده بونی عزل ایله ایشلری بر طاقم اخلاقسز آدملرك الینه براقدیغندن ، سوء اداره آثاری هر طرفدن رونما اولمغله ، ١٦٥٤ ده فراغت ایتمکه مجبور اولوب ، حکومتی عم زاده‌سی شارل کوستاوه ترك ایتمش ؛ وقتولیك مذهبنی دخی قبول ایله ، سیر وسیاحته چیقمش ؛ وبر مدت فرانسه‌ده امرار ایام ایدوب ، اوراده دوستی بولنان سایسی (مونالدشی) نك قتلی تهمتیله لکه‌دار اولمش ؛ وبعده رومایه کیدوب ، ١٦٨٩ ده اوراده وفات ایتمشدر . اکثر علوم وفنونه واقفه اولوب ، حکومتی زماننده سراینی مجمع علما وهنروران ایتمش ، وبومیانده دقارتی دخی جلب ایلمش ایدی .

قرسپی { (Crespi) بو اسمله اون یدنجی واون سکزنجی قرن میلادیده جمله‌سی بر عائله‌یه منسوب اولمق اوزره ، میلانده وبولونیه‌ده برقاچ مشهور رسام ظهور ایتمشدر .

قرسوس { (Crésus) ایدیه خطهٔ قدیمه‌سنك صوك حکمداری اولوب ، کثرت مال وثروتیله مشهوردر . پامفیلیا و میسیا وفریجیایی دخی ضبط ایدوب ، (آلیس) ایرماغنه یعنی قیزیل ایرماغه قدر توسیع حدود ایتمشدی . پایتختی اولان (ساردس) شهر قدیمی مجمع حکما وهنروران اولمشیدی . بومیانده آتنه واضع قانونی (سولون) ساردسه دخولنده قرسوس کندیسنه خزینه‌لرینی واموالنی کوستره‌رك ، « بندن بختیار دنیاده کیمسه کوردك می » دیه صوردیغنده ، سولون «بن کیمسه‌نك صوکنی کورمه‌دن بختیارلغنه حکم ایده‌مم » دیمش . چوق‌چمه‌دن ایرانده جهانکیر شهیر کیخسرو ظهور ایتمکله ، قرسوس بوکا قارشی آثوریلرك امدادینه کیده‌رك ، (تیمبریه) محاربه‌سنده مغلوب اولوب ، متعاقباً ساردس شهرنده محاصره اولنمش ؛ ونهایت شهر ضبط اولنمغله ، کندیسی دخی قبل المیلاد ٥٤٨ تاریخنده اسیر دوشمشیدی . کیخسرو قرسوسك احراقنی امر ایتمکله ، اودونلر حاضرلنوب ، کندیسی اوستنه اوتورديله‌رق ، اودونه آتش ویرلدکده ، قرسوس بلا اختیار « سولون ! سولون ! سولون ! » دیه باغردیغندن ، کیخسرو مراق ایدوب ، نه سویلدیکنی صورمش ؛ وسولونك کندیسنه سویلمش اولدیغی سوزی خبر آلنجه ، اعدامندن واز کچوب ، عمرینی باغشلامشدی .

قرشوه { (Krouchévo) مناستر ولایت وسنجاق وقضاسنده ومناسترك تقریباً ٤٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق مناستر اوووه‌سنك منتهای شمال غربیسنده‌کی طاغك اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ٩٧٢٤ اهالیسی ، کلیساسی ، ٧ مکتبی ، ٢٣٥ دکانی ، ٧ خانی ، ٢٥ فرونی ، بر ساعت قله‌سی ویازین پك لطیف آب وهواسی واردر . قصبه یکی اولوب ، سکسان سنه اول کوچك برقریه حالنده ایدی . اکثر اهالیسی اولاخدر . — قرشوه ناحیه‌سی مرکزی اولان قصبه ایله ٩ قریه‌دن مرکب اولوب ، ١١ ٢٨٣ اهالیسی واردر ، که بونلردن ٥٣٠٥ ی اولاخ ، ٥٨٣٨ ی بلغار وباکز ١٤٠ ی اسلامدر . اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب ، محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمز ، واکثر اهالیسی مصر وورومانیا وسائر طرفلرده تجارتله اشتغال ایدرلر . قادینلر اینجه ویومشاق یوك چوراب اورر ، وولنجه وفانله کبی بعض شیلر نسج ایدرلر . داخل ناحیه‌ده ١ جامع ، ٦ کلیسا ، ١٠ مکتب و ١٩ دکرمن موجوددر . اورمانلریله مرعالری وقیونلری چوقجه‌در .

قرطاجنه { افریقیه‌ده‌کی مشهور قارتاج شهر قدیمنك واسپانیه‌ده‌کی قارتاجنه‌نك عربلر عندنده مستعمل اسم مشترکیدر . [« قارتاج » و « قارتاجنه » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قُرطُبه { اسپانیه‌نك آندالوسیا خطه‌سنده واقع (قوردوبه) شهرینه عربلر طرفندن ویریلن اسمدر . [« قوردوبه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَرطَمَه { اندلسده ریه اعمالندن بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قرقشونه { فرانسه‌نك (قارقاسونه) شهرینه عربلرك ویردكلری اسمدر . موسی بن نصیرك قیادتیله اندلسی فتح ایدن غزاة مسلمینك اوروپایه قدر ایلریلمش اولدقلری معلومدر .

قرق كلیسا { ادرنه ولایتنده وادرنه‌نك ٥٣ كیلو متره شرقنده اوله‌رق استرانجه سلسلهٔ جبالنه مربوط برطاقم تپه‌لرك غربی اتكلرنده واقع لوا مركزی بر قصبه اولوب، ١٦ ٠٠٠ اهالیسی، بری سلطان بایزید خانك وبری خضر بكك بنا كرده‌سی اولمق اوزره ٨ جامع شریفی، ٢ تكیه‌سی، مكتب اعدادیسی ، ٥ اسلام ومتعدد روم وبلغار ویهودی مكاتب ابتدائیه‌سی ، شیاق وفانیله وچول كبی یوك منسوجات دستگاهلری وشراب وقونیاق عمل خانه‌لری واردر .

— قرق كلیسا قضاسی لوانك منتهای شمال غربیسنده اولوب، شمالاً وغرباً لوانك حدودیله، جنوباً بابای عتیق واوله برغوس ، شرقاً دخی ویزه وطرنوی قضالریله محاط ومحدوددر. اسكوب، قواقلی ، اسكی پولوس ، قویوه ، بیكار حصار ، قوچجغاز اسملریله ٦ ناحیه ایله ٥٧ قریه‌دن مركبدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب ، استرانجه سلسلهٔ جبالی اتكلریله بوطاغلردن وقوجه‌بالقاندن اینوب ، تكه دره‌سنه وارگنه نهرینه دوكیلن چایلرك دره‌لرندن عبارتدر . اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب ، ذخایر متنوعه ایله اوزومی چوقدر .

قرق كلیسا { سنجاغی . ادرنه ولایتنی تركیب ایدن آلتی سنجاغك بری واك شرق شمالیسی اولوب ، مركزینك اسمیله مسمادر. شرقاً چتالجه سنجاغیله وقره‌دكیزله، شمالاً شرقی روم ایلی حدودیله ، غرباً ادرنه ، جنوباً دخی تكفور طاغی سنجاقلریله محاط ومحدوددر . ٧ قضا و ٢٢ ناحیه‌یه منقسم و ٢٤١ قریه‌یی حاوی اولوب ، ١٣٨ ٦٧٨ اهالیسی واردر. اهالی همان متساویاً اسلام وروم وبلغاردن مركب اولوب، برمقدار یهودی وچنگانه وسائره دخی واردر . قوجه بالقانك نسبةً آلچق اولان قسم شرقیسنی وامینه طاغی حدود شمالیه‌سنی تشكیل ایتدیكی كبی، استرانجه سلسلهٔ جبالی‌ده لوا داخلنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولوب، سنجاغك اراضیسنی ایكی مائله‌یه تقسیم ایدیور . بری قره‌دكیز مائله‌سیدر ، كه مذكور طاغلرك ساحل بحره قدر ممتد اولان اتكاریله قوللرینی وطوغریدن طوغری‌یه بحر مذكوره دوكیلن انهارك وادیلرینی حاوی اولوب، طونوی، اختـه پولی ، ویزه ومدیه قضالرندن مركبدر . ایكنجیسی آطه‌لر دكیزی مائله‌سیدر ، كه استرانجه وبالقانك غربی وجنوبی اتكارینی حاوی اولوب، اركنه وبوكا تابع تپه دره‌سی مجرالرینه‌دك جنوب غربی‌یه طوغری مائل اراضیدن عبارتدر ، وبتون میاه جاریه‌سی نهر مذكور واسطه‌سیله (مریج) ایرماغنه دوكیلور . بومائله نفس قرق كلیسا ایله اوله برغوس وبابای عتیق قضالرندن مركبدر .

بووجهله اوانك اراضیسی مختلف اولوب ، یوكسك طاغلری وزراعته الویریشلی بایر ودره‌لریله اووه‌لری دخی واردر. میاه جاریه‌سی پك چوق ایسه‌ده، اكثری كوچك وپالكز قیشین آقار دره‌لردن عبارتدر . اك بیوكلری حدود جنوبیه‌سنی تشكیل ایدن (اركنه) نهریله قسم غربیسنده شمالدن جنوبه اینوب اركنه‌یه دوكیلن تپه دره‌سیدر. استرانجه طاغلرینك اكثر طرفلری اورمانلرله مستور ایسه‌ده ، كراسته‌یه الویریشلی بیوك آغاجلری اولوب، باشلیجه اودون وكوره یارار كوچك آغاجلری حاویدر . مرعالری چوق اولوب. اهالیسی خیلی حیوانات بسلرلر. اراضیسی باغه پك الویریشلی اولوب، كلیتلی اوزوم حاصل اولور ، وشراب اعمال واخراج اولنور. محصولاتی بغدای ، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، داری، مرجمك، فصولیه، بقله ، سپورگه تخمی، كتن، كنویر ، توتون وسائره ایله میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب ، خیلی مقدار ایپك قوزه‌سی چیقاریلیر . حیواناتنك كثرتی جهتیله خیلی مقدار یپاغی،

ساده یاغ ومختلف پینیرلر دخی اخراج اولنور . لوانك مختلف محللرنده باقر ، قورشون ، کومش ، دمیر وسائر معدنلر بولندیغی مظنون ایسه‌ده ، الیوم هیچ بری چیقارلمامقده‌در . آلچی ولوله‌جی چاموری وسائره اوجاقلری دخی واردر . داخل لواده ٣١٣ ٥٧٦ قیون ، ١٧٥ ٩٤٧ کچی ، ٨١ ٧٣١ صیغیر ، ١٧ ٠٦٠ طوموز ، ٨٧١٠ بیکیر ، ٢٠٣٠ استر و ٣٠٠ مرکب موجوددر . لوا دروننده ٨٣ جامع ومسجد ، ٢٣ مدرسه وتکیه وزاویه ، ١٢٨ کلیسا ومناستر ، ٢ حاوره ، ١١٦ اسلام و ٨٥ ملل سائره مکتبی ، ٤ خسته خانه ، ٦ تخته بیچقیسی ، ٣١٩٧ دکان ومغازه ، ١٦٧ خان ، ٣١٣ دکرمن ، ٩ فابریقه ، ١٠٧ فرون ، ٨ حمام و ١٠٥ چشمه وسبیل بولنیور . لوانك واردات سنویه‌سی ١٣٠ ٠٠٠ لیرایی متجاوزدر .

قَرقَنّه (Kerkenah) تونسك ساحل شرقیسنده سفاقسك قارشیسنده ایکی جزیره اولوب ، ٣٤°٣٠′ ایله ٣٤°٥٠′ عرض شمالی آره‌سنده ممتد اولورلر . بونلرله ساحل آره‌سنده‌کی بوغاز پك صیغدر . ایکی جزیره‌نك غرب جهتنده بولنانی ، که (الغربی) اسمیله معروفدر ، سفاقسك ٢٥ واك بیوکی اولان (الشرقی) ٤٠ کیلو متره شرقنده واقعدر . بیوکنك بویی ٢٥ کیلو متره واکی ٧ ایله ٨ کیلو متره آره‌سنده‌در . اورته‌سنده (سبخة الملح) و (سبخة الرمله) اسملریله صیغ وصویی طوزلی برکول واردر . جزیره‌نك اوسطنده ٩ کوی بولنور . رومالیلردن قالمه بر چوق خرابه‌لر وصهرنجلر وایکی جزیره‌یی بربرینه ربط ایدن کارکیر برکوپرینك آیاقلری موجوددر . کوچکنك بویی ١٦ واك کنیش یرنده اکی ٦ کیلو متره اولوب ، بونكده اورته‌سنده بر طوزلی کولی و (ملیته) اسمیله یالکز بر قریه‌سی واردر . بوایکی جزیره‌نك خرما آغاجلری چوق ایسه‌ده ، میوه‌لری کوچك وعادیدر . زیتون آغاجلری وباغلری‌ده واردر . چوق قوماق اولمیان یرلری مزروع اولوب ، آرپه ، بغدای ، مرجمك وسائره حاصل اولور . میاه جاریه‌لری اولمیوب ، قیو صویله اداره اولنورلر . حلفا اوتی دخی چوق حاصل اولوب ، اهالیسی بوندن حصیر وسپت کبی شیلر یاپارلر . ایکی آطه‌نك اهالیسی ٣٠٠٠ ایله ١٠٠٠٠ آره‌لرنده تخمین اولنوب ، جمله‌سی عرب ومسلمدرلر . زراعت ورعی اغنامله وکمیجیلك ، بالیقچیلق ، کمی اعمالی ، سونکر اخراجی کبی ایشلرله کچینیرلر .

قُرقوب واسط ایله بصره واهواز آره‌سنده اسکی برقصبه اولوب ، کسکر اعمالندن معدود ایدی .

قَرقُونس قبریس جزیره‌سنده برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده محرردر .

قَرقیسیا جزیره‌ده دیرك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده فراتك ساحل یسارنده وخابورك ملتقاسنده اسکی برقصبه اولوب ، الیوم خرابدر ، وخرابه‌لری اوزرنده (ابوسرای) اسمیله برقریه بولنیور . قدیم برقصبه اولوب ، قبل الاسلام (کیرکسیون) اسمیله معروف ایدی . جزیره‌نك فاتحی عیاض بن غنم ١٩ نجی سال هجریده حبیب بن مسلمة الفهری یی قیرقیسیایه اعزام ایدرك ، شهری صلحاً ضبط ایتمشدی . اوائل دور اسلامده معمور اولوب ، بعده خراب اولمشدر .

قِرقِیّه اندلسده لبله نواحیسندن برقصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

قُرلون صقلیه (یعنی سیچلیه) جزیره‌سی ساحلنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قرمان [« قره‌مان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قرمس (Krems) آوستریا ومجارستان دولتنك آشاغی آوستریا خطه‌سنده وویانه‌نك ٧٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق طونه‌نك ساحل یسارنده وهمنامی اولان چایك بونهره دوکلدیکی محلده واقع برقصبه‌اولوب ، ١١٠٤ اهالیسی وایپك قماشلرله قطیفه ودوکمه فابریقه‌لری واردر .

قرمسیر (Kremsier) آوستریا ومجا- رستانك (موراویه) خطه‌سنك (هرادیش) سنجاغنده و ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق طونه‌یه تابع (مارشه) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١١٨١٥ اهالیسی وپسقپوسك صیفیه‌سنده عمومه آچیق کتبخانه‌سی واردر .

قرمطی (ابوعلی حسن بن احمد) قرامطه اسمیله دردنجی قرن هجریده ظهورله برخیلی وقت اورته‌لغی قاریشدیران طائفه‌نك رئیسی اولوب، احساء جهتنده دنیایه کلمش؛ واورادن حوزستانه کیدوب، بعده کوفه جوارلرینه کله‌رك، فوق العاده برزهد وتقوی اظهاریله، هرکسی یانته جلب ایتدن صکره، اکثر مناهئ شرعیه‌یی اباحه ایده‌رك، برمذهب جدید تلقیننه، وخلقی بنی عباسدن تبریدله، آل رسول الله (صلی الله علیه وسلم) دن برینه بیعته دعوت ایتمکه باشلامشدی . کیده‌رك تکثیر توابعله، عراق عربده عصیان ایده‌رك، بصره وکوفه‌یی ضبط ایتمش؛ وبعده مصر عسکرینه غلبه چالوب، دمشقی آلمش؛ وحجازه کیدوب، حجاج مسلمینی منع وقتل ایتدکدن صکره، حجر اسودی دخی کعبهٔ شریفه‌دن چیقاروب، برابرنده بصره‌یه نقل ایتمش ایدی . بونك خلفلری دخی (قرامطه) اسمیله برخیلی وقت بصره وبحرین ایله عراق جهتلرنده حکم سوروب، خلفای عباسیه‌یی اوغراشدیردقدن صکره، ٣٧٢ تاریخنده محو ومضمحل اولمشلردر .

قرمنچ (Krementz) روسیه‌نك (وولهنیه) ایالتنده و (ژیتومیر) ك ٢٠٥ کیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٥٩٠٠ اهالیسی وقلعه‌سی واردر .

قرمنچوغ (Krementchoug) روسیه‌نك پولتاوه ایالتنده و ١٢٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (دنیپر) نهرینك ساحل یسارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٦٦٠٠ اهالیسی، نهر مذکورده لیمانی وپك ایشلك تجارتی واردر .

قرمنیچ (Kremnitz) مجارستانك (بارس) ایالتنده و (شمنیچ) ك

٣٦ کیلومتره شمالنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، اسکی برقلعه‌سی، ضربخانه‌سی ومعادن اداره‌سی واردر .

قرمونه (Carmona) اسپانیه‌نك سویله (یعنی اشبیلیه) ایالتنده وسویله‌نك ٣٨ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق نظارتی کوزل برتپه‌نك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، مشهور باغلری وتپه‌سنده عربلردن قالمه خراب برقلعه‌سی واردر. حکومت اسلامیه زماننده دها بیوك ومعمور اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك مسقط رأسی واندلس طوائف ملوکی زماننده خیلی وقت برحکومت مستقلهٔ اسلامیه‌نك مرکزی بولنمشدر . بعض کتب عربیه‌ده (قرمونیه) صورتنده مضبوطدر .

قرمونه (Crémone) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده میلانك ٦٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (پو) ایرماغی اوزرنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٣٠٩٢٠ اهالیسی، سوری، کوزل میدانلری، کنیش سوقاقلری، بیوك سرایلری، کوزل ابنیه‌سی، ١٢١ متره ارتفاعنده برقله‌سی، متعدد ومصنع کلیسالری، داخلی وخارجی مکتب اعدادیسی، ارکك وقیزلره مخصوص آیری آیری یتیمخانه‌لری، خسته‌خانه‌لری، قشله‌لری وچوخه ایله سائر منسوجات وشکرلمه فابریقه‌لری واردر . کمانلری دخی مشهوردر .

قرمه (Crema) ایتالیاده لومباردیه خطه‌سنك قرمونه ایالتنده وقرمونه‌نك ٤٣ کیلو متره شمال غربیسنده (آدا) یه تابع (سریو) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٨٧٥٥ اهالیسی وایپك منسوجاتله دانتله، شاپقه وسائره فابریقه‌لری واردر.

قرمیسین ایرانده‌کی کرمانشاه شهرینك اسم معربیدر. [«کرمانشاه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قرمیسینی (ابوالحسن علی بن هارون بن نصر) مشاهیر نحویوندن اولوب، علی بن سلیمان الاحفشدن اخذ ایتمشدر. ٢٩٠ تاریخنده طوغوب، ٣٧١ ده وفات ایتمشدر .

قرنق } صعید مصرده (قنا) مدیریتنده و قنانك ٥٥ کیلو متره جنوب شرقیسنده اولەرق نیلك ساحل یمیندن ٥٠٠ مترەلك مسافەده بر قریه اولوب ، اطرافنده (تیبه) شهر قدیمنك خرابەلری و ایچلرنده بر چوق آثار عتیقه بولنمسیله مشهوردر .

قرنیده } ماکدونیەده کی قیلیپه (یعنی قلبەجك) شهر قدیمنك اك اسکی اسمیدر .

قَرنین } سیستانده برکوچك قصبه اولوب، ملوك صفاریەنك منشئیدر .

قرو آتیا } (Croatie) [« خرواتستان » مادەسنه مراجعت بیوریله .]

قرواش } (امیر ابوالمنیع معتمدالدوله — بن مقلدالعقیلی) موصل حاکمی اولوب، مصردەکی فاطمیوندن حاکمك نامنه خطبه اوقودقدن صکره ، عباسیلر طرفنه دونوب ، قادرك نامنه اوقودیغندن، مصر صاحبی عسکر سوقیله، موصلی ضبط، وخانەسنی غارت ایدوب، ایکیوز بیك آلتونی اخذ ایتمش؛ وبونك اوزرینه صاحب ترجه دبیس بن صدقەدن استمداد ایدوب، ایکیسی برلکده مصر عسکرینی مغلوب ورجعته مجبور ایتمشلردی. ایکی همشیره بردن تزوج ایتمش اولدیغندن، شریعته مغایر اولان بوحرکتندن نفرت عمومیەیی قزانمش: ونهایت برادر زادەسی زعیم الدوله برکه خروج ایدوب ، کندیسنی اخذ وحبس ایتمش؛ وچوق کچمەدن دیکر برادر زادەسی ابوالمعالی قریش بن بدران چیقوب ، ملکی ضبط ، وعمی صاحب ترجمەیی محبسدن چیقاروب اعدام ایتمش ؛ وبر روایتده ٤٤٤ تاریخنده محبسده وفات ایتمشدر . مدت حکومتی ٥٠ سنەدر . جسور وشاعر بر ذات اولوب، شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

لله در النائبات فانها
صدأ اللئام وصیقل الاحرار
ماکنت الا زبرة فطبقنی
سیفاً فاطلق صرفهن غراری

قروتوشین } (Krotoschin) پروسیەنك (پوزن) ایالت وسنجاغنده وپوزنك ٨٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٨٢٩٠ اهالیسی ، چوخه وبز فابریقەلری وتوتون ایله بیاغی وکورك تجارتی واردر .

قروچناخ } (Kreutznach) پروسیەنك رین ایالتنده (ماینسه) نك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده و(ناخه) نهری اوزرنده بر قصبه اولوب ، ١٣٨٠٠ اهالیسی وتوتون ، صابون ، شکر فابریقەلریله دباغخانەلری واردر . جوارنده واسع طوزمعدنی ومعدن صولری بولنیور.

قروزت } (Crozet) بحر محیط هندینك قسم جنوبیسنده ′٣٠°٤٦ عرض جنوبی ایله °٦٠ طول شرقیده واقع درت کوچك آطه اولوب ، آوستترالیایه کیدوب کلن سفائن طریقی اوزرنده بولنمغله، اکثریا اوجوارلرده قضازده اولان کمیلردن قورتلانلر بو آطەلره التجا ایدرلر؛ وانکلیز واپورلری بو بیچارەلری آلوب قورتارمق ایچون ، بو آطەلره اوغرارلر .

قروزوت } (Creuzot) فرانسەده (ساؤنه مع لوآره) ایالتنك (اوتون) قضاسنده واوتونك ٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٥١٠٠ اهالیسی ، واسع کمور معدنی وجسیم دمیرخانەلریله دوکمخانەلری واردر .

قروزه } (Creuse) فرانسەنك وسطلرنده ولوآره حوضەسنك قسم جنوبیسنده برنهردر ،که (میلەواش) بایلەسندن نبعانله ، شمال غربی‌یه طوغری جریان وهمنامی اولان ایالتله (ایندره) ایالتنی شق ایدەرك ، ٢٢٥ کیلومترەلك جریاندن صکره، صاغ کنارندن (ویانه) نهرینه دوکیلور .

قروزه } ایالتی — (Dép. de Creuse) فرانسەنك ایالات وسطیەسندن اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. شرقاً آلیه وپوی دودروم، جنوباً قوروزه، غرباً ویانه، شمالاً دخی ایندره وشر ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٥٦٠٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٨٤٩٤٢ کشیدر. اراضیسی عارضەلی اولوب ، علی الخصوص جنوب وشرق شمالی طرفلری پك طاغلقدر . مع هذا ٩٥٠ مترەیی

متجاوز طاغلری یوقدر . قسم غربی وسطیسنده وادیلریله اووه‌لری دها کنیش واراضیسی دها منبتدر . قروزه نهری ایالتی اورته‌سندن شق ایتدیکی کبی ، (شر) نهری دخی قسم شرقیسنده جریان ایدوب، حدود شرقیه‌سنك برقسمنی تحدید ایدیور . غرب جنوبی جهتنده (قوریون) وبونك شمالنده (غارتمپه) نهرلری آقیور. شمال جهتنده‌ده قروزه‌یه تابع کوچك قروزه نهری شرقدن غربه جریان ایدر . بونلرك توابعی‌ده اولوب ، میاه جاریه‌سی چوقدر . اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی بك آز اولوب، بغدای محصولاتی جزئی وباشلیجه حاصلاتی : چاودار ، مصر ، پتاته وسبزه ومیوه ایله سائره‌دن عبارتدر. باغلری یوقدر. مرعالری چوق اولوب ، قویون وکچی ایله طوموزلری کثرتلیدر . آریلری‌ده چوق اولوب ، خیلی بال چیقار. سولوکاری چوق بعض کوللری واردر . معمولات صناعیه‌سی دمیره متعلق شیلرله خالی ، کاغد ومواد دباغیه‌دن عبارتدر. اهالیسنك برقسمی دولکرلك ودیوارجیلق صنعتلریله دیار آخرده یاشارلر. ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، ٢٥ ناحیه و ٢٦٣ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

قروشواچ (Krouchevatz) نام دیکرله (آلاجه حصار) صربیه‌ده بلغرادك ١٥٠ کیلو متره جنوبنده ونیشك ٥٤ کیلو متره غرب شمالیسنده وصرب موراوه‌سنك ساحل یمینی یعنی جنوبیسی قربنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب ، ٣١٦٠ اهالیسی، مصنع براسکی کلیساسی واسکی صرب قراللری سراینك ویرانه‌سی واردر . ١٣٨٩ تاریخ میلادیسنه‌دك صربیه قراللرینك مقری بولنمش؛ وصربلیلرك عصیانی صره‌سنده خراب اولمشدر . ـــ سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٧٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٦٨٠٧٨ کثیدر .

قروقودیلوپولیس (Crocodilopolis) یعنی «مدینة التمساح». مصرده (مدینة الفیوم)ه و(اتریب) قصبه‌سنه بطالسه زماننده ویریلن اسم یونانیدر .

قروات یاخود قرفلد (Crevell,) (Crefeld) پروسیه‌نك رین ایالتنده (دوسلدورف) قضاسنده ودوسلدورفك ٢١ کیلومتره غربنده اوله‌رق کوزل ومنبت براووه‌ده ورینك ساحل یسارندن ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده قضامرکزی برشهراولوب، ١٠٥٣٧١ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری ، آغاجلر وهیکللرله مزین میدانلری، بیوك برمکتب اعدادیسی ، صنایع مکتبی ومکاتب سائره‌سی ، خسته خانه‌سی، فقرا وایتامه مخصوص مؤسسات خیریه‌سی، ایپك قماشلرله قطیفه وباصمه فابریقه‌لری، بویاخانه‌لری، اجزاء کیمیویه، توتون، قیوجیلغه دائر شیلر فابریقه‌لری ، دمیرخانه ودوکمخانه‌لری ، سبزه وفدان وچیچك یتیشدیرر واسع باغچه‌لری وبك ایشلك تجارتی واردر .

قروماو (Krumau) آوستریا ومجارستان دولتنده چهستانك (بودوایس) سنجاغنده و ٢٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (البه) ایرماغنه تابع (مولداوا) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٧٦٦٠ اهالیسی ، کتن ایپلیکخانه‌لری وچوخه وکاغد فابریقه‌لری واردر .

قروموَل (O. Cromwell) انکلتره مشاهیر سیاسیوندن اولوب، ١٥٩٩ تاریخنده (هونتینغتون) قونتلغنده دنیایه کلمشدر . کنج ایکن (پوریتان) مذهبنی قبول ایدوب، ابتدا اورادن افکار اعتراضیه وتجددکارانه‌یه سلوك ایتمشدی. بوفکر ومسلکندن طولایی تعقیب اولنه‌رق ، آمریقایه متهیٔ عزیمت ایکن، قرالك امریله حرکتدن منع ایدلمش؛ و ١٦٤٠ تاریخنده قامبریج دارالفنونی طرفندن « اوزون پارلمنتو » دینلن مجلسه مبعوث انتخاب اولنمش؛ واوراده پاپا وقرال طرفدارلرینه قارشی قوللاندیغی شدت لسانله جالب انظار دقت اولمش ایدی . مجلس مذکور ایله قرال بیننده‌کی مناسبات داخلی حربی انتاج ایتدیکنده، قروموَل کندی مصارفیله برآلای ترتیب ایدوب، ابراز جسارت ومهارت ایتمش ایسه‌ده ، بعض حرکات اعتساف کارانه‌ده دخی بولنمش ایدی. متعاقباً سواری میرالوا وکیلی تعیین اولنه‌رق ، ١٦٤٤ ده (مارستون مور) و ١٦٤٥ ده (ناسبی) مظفریتلرینی قزانمش؛

وجهله قراللق طرفدارلرینك مغلو بیتنی وبیچاره برنجی شارلك محوینی موجب اولمشدی . اووقت امور حکومتی کندیسی الینه آلمغی تصارلیوب ، عسکری کندینه جلب، وپارلمنتوبی ممانعت ومخالفت ایده‌بیله‌جك آدملردن تطهیر ایده‌رك ، قالان طرفدارلرینك اعانه‌سیله ١٦٥٣ سنه‌سی « حامی » عنوانیله رئیس حکومت نصب اولنه‌رق ، بر طور مستبدانه‌ده حکم سورمکه باشلامش ؛ واقتداردن تهی اولمدیغندن ، نظامات وقوانینی بحق اجرا ایله، محاکمه ارباب معلومات واستقامتدن آدملر تعیین ایتمش ؛ وتجارتی ایلریلتمش ؛ واسقوچیه ایله ایرلانده‌یی بسبتون انکلتره‌نك حکمی آلتنه آلمش ؛ واسپانیه‌دن جامایقه‌یی ضبطله ، فلمنكك قوهٔ بحریه‌سنه غلبه چالمش ؛ والحاصل انکلتره‌نك داخلاً وخارجاً ترقی واستفاده‌سنه خدمت ایتمشدر. همان کافهٔ دول کندیسنك حکومتنی تصدیقله، اتفاقنه مائل اولمشلردی. بش سنه بووجهله حکم سوردکدن صکره ١٦٥٨ ده وفات ایتمشدر . — اوغلی ریشار قروموول ینه « حامی » عنوانیله خلف اولمش ایسه‌ده ، کوشك برآدم اولدیغندن، برقاچ آی مرورنده. برکورلتی ظهوری وایکنجی شارلك تقربی خبری اوزرینه، ١٦٥٩ ده استعفا ایدوب ، بقیهٔ عمرینی عزلت وانزواده کچیرمش ؛ و ١٧١٢ ده وفات ایتمشدر.

قرونستاد { (Cronstadt) روسیه‌نك پترسبورغ ایالتنده وپترسبورغك ٣٠ کیلو متره غربنده اوله‌رق فینلانده کورفزینك منتهاسنده واقع برآطه اوزرنده مستحکم بر شهر اولوب ، ٢٧٦ ٤٨ اهالیسی، جسیم ومتین استحکاماتی، بری سفائن تجاریه‌یه ، بری دونمایه وبری‌ده انشاآت بحریه‌یه مخصوص اولمق اوزره . اوچ واسع وصاغلام لیمانی واردر. پترسبورغك مدخلنده بولنمغله، اهمیت عسکریه‌سی پك زیاده اولوب، روسیه دولتنك ترسانه‌سی‌دخی بو شهرده‌در. ١٧١٠ ده بیوك پترو طرفندن تأسیس اولنه‌رق . کیتدکجه توسیع وتحکیم اولنمقده‌در .

قرونستاد { (Kronstadt,) ومجارجه براسو (Brasso) آوستریا ومجارستان دولتنك ترانسیلوانیه یعنی اردل خطه‌سنده و هرمانستادك ١١٥ کیلو متره شرقنده اوله‌رق آلوته‌یه تابع (بورزن) نهری اوزرنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٥٨٥ ٢٩ اهالیسی ، برقاچ مکتبی ، دباغخانه‌لری وافلاقله ایشلك تجارتی واردر . — ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٩٧ مربع کیلو متره واهالیسی ٩٣٠ ٨٣ کشی اولوب، رومان، مجار وآلماندن مرکبدر .

قرونغ قاؤ { (Kroung-Kao) سیامده (بانقوق) ك ٦٥ کیلو متره شمالنده و (منام) ایرماغنك صول کنارنده اوله‌رق ١٤°٢٠′ عرض شمالی ایله ٩٨°١٣′ طول شرقیده برشهر اولوب، ٥٠٠٠٠ اهالیسی واردر. لاؤس خطهٔ واسعه‌سنك مرکز تجارتیدر. اهالیسنك بربیوك قسمی نهر مذکورده واورایه منصب اولمق اوزره شهرك اورته‌سندن کچن (سوهی) نهرنده کمیلر ودوبه‌لرده اقامت ایدرلر .

قرونوبرغ { (Kronoberg) اسوجك قسم جنوبیسنده بر ایالت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٩٩٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٧٣٥ ١٦٩ کشیدر . اراضیسی منبت ومرعالری چوق ایسه‌ده ، کوللری پك زیاده اولوب، بربیوك قسمنی اشغال ایدیورلر. مرکزی (وقزیو) قصبه‌سی اولوب ، قربنده ایالته بو نامی قزاندیران (قرونوبرغ) سرایی خرابه‌لری بولنیور.

قرویدون { (Croydon) انکلتره‌نك (سوری) قونتلغنده (کیلدفورد) ك ٣٥ کیلومتره شرق شمالیسنده ولوندره کوپریسنك ١٦ کیلومتره جنوبنده بر شهر اولوب ، ٦٩٧ ١٠٢ اهالیسی ، ذخایر ، شرابجی اوتی وحیوانات تجارتی، اسکی برکلیساسیله پسقپوسلره مخصوص سرایی، اسکی برخسته‌خانه‌سی وبعض فابریقه‌لری واردر . یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر کوچك برقصبه ایکن، دمیر یول ایله لوندره‌دن اوچ چاریك ساعتده واردیغی جهتله ، انکلتره پایتختی تجارندن برچوق آدملر اوراده صیفیه‌لر ایدنمکله ، کوندن کونه بیومکده‌در .

قرویه { (Kroïa) آرناؤدلقده‌کی آقچه حصارقصبه‌سنك اسم اصلیٔ محلیسی اولوب، آرناؤد لساننده «چشمه» دیمکدر. [«آقچه حصار» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قره { (Kara) روسیه‌نك منتهای شمال شرقیسنده بر نهردر، که اورال سلسلهٔ جبالنك قسم شمالیسنده سلسلهٔ مذکوره‌نك شرق مائله‌سنده برکولدن خروجله، شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، سلسله‌نك بربوغازندن مروراله، مائلهٔ غربیه‌سنه کچر؛ وآوروپا ایله آسیا قطعه‌لری آره‌سنده خط حدود یرینی طوتان ٢٦٦ کیلومتره‌لك مجرادن صکره، بحر منجمد شمالینك (قره دکیزی) دینلن قسمنك (قره) قوینه دوکیلور. باشلیجه تابعی اولان (سیلووه) نهری ملتقاسندن آشاغی مجراسی سیرسفائنه صالحدر. اسمنك «سیاه» معناسیله ترکجه اولمسی ملحوظدر.

قره { دکیزی (Mer de Kara) بحر منجمد شمالینك بر قسمی اولوب، غرباً وشمال غربی جهتندن (نووایا زملیا) و (وایغاچ) آطه‌لریله، جنوباً آوروپا روسیه‌سنك منتهای شمال شرقیسی ساحلیله، شرقاً سیبریه‌نك (یالمال) شبه جزیره‌سیله محاط وشمال شرق طرفندن آچیقدر. مذکور ایکی جزیره‌نك آره‌سنده (قره بوغازی) اسمیله بر بوغازدن بودکیزه کیریلیر. وایغاچ آطه‌سیله ساحل آره‌سنده دها طار بر بوغاز دخی واردر. شمالدن جنوبه بویی ٧٧٥ واکی ٤٤٠ کیلومتره‌در. منتهای شرق جنوبیسی کیتدکجه طارلاشه‌رق، آوروپا ایله آسیا آره‌سنده ینه (قره) اسمیله اوزون برقوی تشکیل ایدیور. قره دکیزی یالکز حزیراندن ایلوله قدر اوچ آی بوزلردن خالی قالوب، او موسمده بالیقجی کمیلری دخول ایده‌بیلیر.

قره آرسلان صویی { قونیه‌نك حمید سنجاغنده بر نهردر، که سلطان طاغندن اینن بر قاچ چایك اجتماعندن بالتشکل، اکردیر کولنه دوکیلور.

قره آغاج { قونیه ولایتنك حمید سنجاغنده واسپارطه‌نك ٩٠ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه‌اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی، بر قاچ جامع ومسجد ومدرسه‌سی، رشدیه مکتبی وکتبخانه‌سی واردر. طحین حلواسی مشهوردر.

— قره آغاج قضاسی جنوباً اکردیر قضاسیله، غرباً اکردیر کولیله، شمالاً یلواچ قضاسیله، شرقاً دخی قونیه سنجاغیله محدود اولدیغی حالده، غرب جهتنده بولنان آفشار ناحیه‌سیله برابر ٤٦ قریه‌یی حاوی و، جمله‌سی مسلم اولمق اوزره، ١٩ ٦٨٣ اهالی ایله مسکوندر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله آفیون، خشخاش، اوزوم ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. آفشار ناحیه‌سنده اوله‌طاشی معدنی دخی بولنیور. حیوانات اهلیه‌سی آز اولوب، ٩٢٠٠ قیون، ١٣ ٧٠٠ کچی، ٣٨٤٢ صیغیر و سائره‌دن عبارتدر. مرکز قضاده وبعض قراده ایپلیك وکتندن بز وآلاجه نسج اولنور.

قره آغاج { (غربی —) آیدین ولایتنك دکیزلی سنجاغنده وسنجاغك منتهای شرق جنوبیسنده برقضا اولوب، شمالاً نفس دکیزلی، غرباً طواس قضالریله، جنوباً منتشا سنجاغیله، شرقاً دخی قونیه ولایتیله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٨٠ مربع کیلومتره اولوب، بونك نصفی طاغلق اراضیٔ خالیه، برربعی اراضیٔ مزروعه، برربعنه قریب مقداری اورمان و ٥٠ مربع کیلومتره‌لکی‌ده چایردر. اهالیسی ٣٦ ٤٥٢ کشی اولوب، یالکز ٣٩٠ ی ترکجه لسانله متکلم روم (؟) وقصوری کاملاً مسلمدر. ایرله‌ناحیه‌سیله برابر ٨٦ قریه‌دن مرکب اولوب، مرکزی ١٢٠٠ اهالیلی جامع آجی بادم قریه‌سیدر. شمال غربی جهتنده خوناس طاغی وشمال شرق طرفنده قونیه ولایتی حدودنده قره آغاج طاغی بولنوب، بو طاغدن آیریلان ایکی قول جنوب غربی‌یه طوغری اوزانه‌رق، آره‌لرنده ٢٠ کیلومتره قدر وسعتده براووه تحصل ایدیور، که قضانك اك منبت یری اوراسی اولوب، کویلرینك اکثری اوراده‌در. باشلیجه محصولاتی ذخایر متنوعه ایله اوزوم، زیتون وسائرمیوه‌لردن وتوتوندن‌عبارتدر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص کچیلری چوق اولوب، سنوی حیوانات اهلیه‌سنك تولداتی

۰۰۰ ۱۲۰ رأس راده‌لرنده‌در. مرکز قضاده بررشدیه وبرابتدائیه مکتبی واردر. یوللری هنوز پك کریدر .

قره آرسلان { (عماد الدین بن داود بن سقمان بن ارتق) بنی ارتقدن اولوب ، آمد شهرینك صاحبی ایکن ، صلاح‌الدین ایوبی کندیسنه علیه چاله‌رق ، شهر مذکوری ضبط ایتمشدی .

قره آصماق { سلانیك ولایت وسنجاغنده برنهردر ، که ینکیجه کو- لنك ایچندن مروره ، منصبندن ۱۰ کیلومتره یوقاریده واردار ایرماغنه دوکیلور. مجراسی ۸۰ کیلو متره طولنده در. اسم قدیمی (لیدیاس) در. وقتیله کولك اورته‌سنه دك تطهیر اولنه‌رق ، سیر سفائنه صالح ایدی .

قره آمد { الیوم بولندیغی خطه‌نك اسمیله دیار بکر دینلن آمد شهرینه ، ابنیه‌سنك سیاه طاشدن معمول اولمسیله خارجدن ابراز ایتدیکی رنکدن طولایی، ویریلن اسمدر . [« آمد » و « دیار بکر » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قره ابراهیم پاشا { [« ابراهیم پاشا (قره ــ) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره احمد پاشا { [« احمد پاشا (قره ــ) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قرة العین { خلفاء عباسیه‌دن قائم بامرالله‌ك جاریه‌سی ومقتدی باللهك والده‌سی اولوب ، چوق وقت معمر اولمش؛ وزو جیله اوغلی مشارالیهمادن بشقه تورونی مستظهر واونك اوغلی مسترشدك دخی عهد خلافتلرینه یتیشمش ؛ وبغدادده وحرمینده برچوق خیرات ومبرات براقمشدر . اصل اسمی (ارجوان) در .

قره باغ { قافقاسیه‌ده کور ایله آراس مجراری واریوان ایالتی آره‌سنده برخطه اولوب، ۱۸۱۳ تاریخ میلادیسنده ایراندن روسیه‌یه کچمش ؛ ویلیساوتوپول قضاسنه ملحق (شوشه) قضاسی تشکیل ایتمشدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، ۰۰۰ ۲۵۰ اهالیسی واردر . اهالیسنك نصفی آذربایجان ترکلرندن اولوب، نصف دیکری ایرانی ، ارمنی وروسدن مرکبدر . بو خطه‌نك اسم فارسیسی (اران) در. اراضیسی طاغلق اولوب ، عمومیت اوزره طاغلری شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری اوزانیر . سرمدی قارلرله مستور اوچ یوکسك طاغی اولوب، بونلردن قامش طاغنك ۳۷۴۰ و قیوجق طاغنك ۳۷۱۵ متره ارتفاعی واردر . بایر ووادیلری سیاه وبك منبت بر طوپراقدن عبارت اولدقلرندن ، مملکتك اسمی بوندن ایلری کلیور . یوکسك یرلرینك نباتاتی آوروپا طاغلرینك کینه مشابهدر . صرب یرلرده کچی کبی طیرمانیر بر جنس آتلری واردر . حشرات مضره‌سی چوقدر .

قره‌باغلی سلیمان پاشا { سلطان عثمان‌خان ثالث و مصطفی خان‌ثالث دورلرنده اوچ‌دفعه قپودان‌پاشا اولمشدر. سلطان عثمان خان مشارالیهك جلوسلری سنه‌سی ۱۱۶۸ده امرای بحریه‌دن ایکن، رتبهٔ میرمیرانی ایله قپودان دریا اولمش ؛ وآق دکیزده دشمن سفائنندن بعض غنائمه موفق اولمغله، ۱۱۶۹ ده رتبهٔ وزارتله تلطیف اولنمشدی . ۱۱۷۰ ده انفصال ایدوب، ۱۱۷۱ ده‌کل احمد پاشا زاده علی پاشانك اوستنه ثانیاً قپودان دریا اولمش ؛ ۱۱۷۳ ده عزل اولوب ، ۱۱۷۶ ده سنك مصطفی پاشانك اوستنه ثالثاً مسند قپودانی‌یه نصب اولنمش؛ و ۱۱۷۷ ده عزل اولنه‌رق ، مملکتی اولان قره باغه عزیمتله ، اوراده وفات ایتمشدر .

قره باغی { (مولانا محی‌الدین محمد) قانونی سلطان سلیمان خان دوری مشاهیر علماسندن اولوب ، قره‌باغ خطه‌سندن اولغله، ایرانده تحصیل علوم ایتدکدن صکره ، درسعادته ورودله، بعض مدارسه ونهایت ازنیق مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین اولنه‌رق ، ۹۴۲ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر ، علوم عقلیه ونقلیه‌یه واقف اولوب ، محاضراته دائر « جالب السرور » عنوانیله برکتابی ، کشافه وتفسیر بیضاوی‌یه وتلویح وهدایه‌یه تعلیقاتی، شرح‌الوقایه‌یه

حواشیسی وجلال الدین دوانینك « اثبات الواجب » کتابنه شرحی واردر .

قره برون { آناطولینك ساحل غربیسنده ازمیر کورفزینك مدخلنده وساقز جزیره‌سنك قارشیسنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد اوزون برشبه جزیره‌یه وبونك اوجنده‌کی برونه ویریلن اسمدر . شبه جزیره نفس ازمیر قضاسنه تابع برناحیه اتخاذ اولنوب ، ٢٢ قریه‌دن مرکبدر . — سلانیك کورفزنده سلانیك‌قویی مدخلنك ساحل‌شرقیسنده وواردار منصبنك‌قارشیسنده دخی بو اسمله بربرون واردر .

قره بل { آناطولیده سیواس ولایتنك شرق جهتنده برطاغدر ، که سیواس شهرینك شرق جنوبیسندن باشلایه‌رق شمال‌شرقی‌یه وارضروم ولایتی حدودینه طوغری ممتد اولور . بو طاغ قزیل ایرماق حوضه‌سنی فرات‌حوضه‌سندن آیروب، شرق جنوبی‌اتکلرندن آقان صولر فراته دوکیلور؛ وغرب‌شمالی اتکلرندن اینن صولر ایسه قزیل ایرماغی تشکیل ایدیور . اك یوکسك ذروه‌سی حذای بحردن ١٧٦٤ متره ارتفاعنده ایسه‌ده ، اطرافنده‌کی یوکسك‌اووه‌لردن آنجق ٢٥٠ ونهایت ٣٠٠ متره مرتفعدر .

قره بوران { ترکستان شرقیده تارم نهرینك دوکلدیکی برکول اولوب ، نهر مذکور بوکولدن چیقه‌رق ، بونك شرق طرفنده بولنان (لوب نور) کولنه دوکیلور. بو ایکی کول بربرینه قریب اولمغله ، (لوب‌نور) ماده‌سنده دها زیاده تفصیلات ویریله‌جکدر .

قره بوره { روسیه‌یه تابع ترکستانده (تیان شان) سلسلهٔ عظیمه‌سنك (الاطاغ) شعبه‌سنه مربوط (اورتاق طاغی) نك منتهای غربی قسمی اولوب، سرمدی قارلرله‌مستور ذروه‌لری واردر. ینه قره بوره اسمیله بربوغازی واردر، که ٣٣٥٥ متره ارتفاعی اولوب، اولدقجه امین بر کچیددر .

قره بوغاز { بحرخزرك‌ساحل شرقیسنده روسیه‌نك ماورای خزر ایالتنده وترکمنلر مملکتنده یعنی اسکی خوارزم دیارنده بیوك وصیغ برکورفز اولوب، اتکیندن برقوم سدیله آیرلمشدر؛ وبوسدك اورته طرفلرنده اصل قره بوغاز دینلن بر طار کچید واردر . شمالدن جنوبه بویی ١٦٠ وجنوب جهتنده اولان عرض اعظمی ١٤٠ کیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٠٠٠ مربع کیلومتره‌در . وسطی درینلکی ٤ ایله ١٢ متره آره‌سنده‌در. اطرافنده ساکن بولنان ترکمنلر قره بوغاز اسمنی یالکز بوغازینه حصر ایدوب ، کورفزه (قول دریا) و (آجی قوسار) دیرلر . مذکور بوغاز موسمه کوره ٢٠٠ ایله ٨٠٠ متره آره‌سنده برکنیشلکده اولوب ، ٤١°٤′١٣″ عرض شمالیده واقعدر . مدخلنده درینلکی آنجق بر متره اولمغله ، یالکز آلتی دوز واپورلر کورفزه کیره‌بیلیر . بوبوغازدن کورفزك ایچنه طوغری دائمی صورتده برآقنتی جریان ایدوب ، بونك سرعت عادیه‌سی ساعتده بش آلتی کیلومتره اولدیغی حالده، غرب‌روزکاری اسدیکی وقت آزالیرسه‌ده ، هیچ بر وقت ٣ کیلومتره‌دن آشاغی دوشمز . شمدی‌یه قدر هیچ بر آنافور کشف اولنمدیغندن، ووقتیله ظن اولندیغی کبی ، اورته طرفلرنده بحر فارسه چیقه‌جق تحت الارض بریول بولنمق فکری‌دخی باطل اولدیغندن، دائمی‌صورتده بحر خزردن بوکورفزه کیرن‌صولرك تبخرله زائل اولدیغی آکلاشلمشدر . حقیقةً تبخرات پك چوق اولوب، کورفز دائمی صورتده سیس وبخارله مستور بولنور ؛ وطوزیله سائر املاحی کیتدکجه چوغالمقده اولوب ، دیبنده ترسب ایتمکده ، وایچنده هیچ بر بالیق و سائر حیوان یاشایه‌مامقده‌در . حتی اتکیندن کیرن بالیقلرك دخی درت بش کون ظرفنده کوزلری کور اولدیغی مجربدر . سواحلنده‌ده هیچ بر نبات بیتمیور. بوتبخراتك دوامیله برکون بوغازی‌قپایوب کورفزك مرور زمانله بر طوز چولنه دونه‌جکی محتملدر. شرق جهتنده ایکی کوچك آطه‌بولنیور.

قره بیکار { قونیه ولایت وسنجاغنده وقونیه‌نك ٩٤ کیلومتره شرقنده وقره‌جه طاغك جنوبی اتکنده اوله‌رق واسع براووه‌نك کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی، سلطان سلیم خانك بنا کرده‌سی اولان ایکی مناره‌لی بر جامع

شریفی، رشدیه مکتبی، ٣٤ دکانی، برشادروانی، ٢ چشمه‌سی واردر. — قره بیکار قضاسی غرباً نفس قونیه، جنوباً قره‌مان، شرق جنوبی طرفندن ارکلی، شمالاً اسبکسان قضالریله، شمال شرقی طرفندن دخی نیکده سنجاغیله محاط اولوب، ٣٤ قریه و ٢٥ ٩٢٧ اهالیی جامعدر. اهالیسنك جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی دوز اولوب، مذکور قره‌جه طاغندن بشقه جبالی یوقدر. میاه جاریه‌سی پك آزدر. محصولات ارضیه‌سی بغدای، آربه، چاودار، بورچق وسائر حبوباتله جهری وکیمیون وسائره‌دن عبارتدر. قیونلری زیاده‌جه اولوب، ملغا خوطمش ناحیه‌سنده هررأسی ایکی اوچ بیك غروش ایدر کوزل دوه‌لر یتشیر. قضا داخلنده اعلا خالی وسجاده وکلیم اعمال اولنور. درون قضاده ٣٢ جامع ومسجد موجوددر. مرکز قضانك شمال شرقیسنده سونمش بر اسکی برکانك آغزی بولنمش اولدیغی آکلاشیلان تقریباً ٢٠٠ متره عمقی وطولاً وعرضاً یارم ساعتلق وسعتی اولان برمملحه بولنوب، کلیتلی طوز اخراج اولنور. بومملحه برتپه‌نك اوزرنده بولنوب، برطاقم کوللرله محاطدر.

قره‌تکین { آسیای وسطیده بخارا خانلغنك شرق شمالی جهتنده وزر افشان جبالنك جنوبنده اوله‌رق قزیل صو وادیسنده برخطه اولوب، شرقاً روسیه‌نك اخیراً الحاق ایتدیکی (ترانسالای) اراضیسیله، شمالاً سمرقند ایالتنك زرافشان خطه‌سیله، غرباً کلاب، جنوباً دخی درواز خطه‌لریله محاطدر. ٣٨°٤٥′ ایله ٣٩°٤٠′ عرض شمالی و ٦٧°٣٠′ ایله ٦٩°٢٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طول اعظمی ٢٥٠ وعرض وسطیسی ٨٠ کیلو متره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٢١ ٥٣٥ مربع کیلو متره‌در. وسطی ارتفاعی ٢٠٠٠ متره اولوب، اراضیسی پك یوکسك وشایان تماشا مواقع ومناظری حاویدر. آشاغی جهتنده (سرخ آب) دینان مذکور قزیل صو مملکتی اورته‌سندن شق ایدوب، ایکی طرفندن برچوق چایلر آلیر، بونلرك چوغی جریانلرنده برطاقم کوزل شلاله‌لر تشکیل ایدر. اهالیسی خیلی کثرتلی اولوب، ١٠٠ ٠٠٠ راده‌لرنده تخمین اولنمقده‌در. بونلردن یالکز ١٥ ٠٠٠ قدری قیرغیز وخیمه نشین اولوب، سائرلری فارسی لسانیله متکلم (کلچه) تعبیر اولنان قومی تشکیل ایدیورلر، که بونلردن اسلامله متدین اولدقلری حالده، اسکی زردشت دیننده دخی برچوق عادات محافظه ایتمشلردر. بونلر ذکی وچالیشقان آدملر اولوب، مملکتلرنده یوکدن بعض مقبول منسوجات نسجیله ودمیرجیلك ونهرلرك قوملرندن آلتون چیقارمق کبی ایشلرله مشغول اولدقلری کبی، ایشجیلك وتجارتله بخارایه، فرغانه‌یه وتا کاشغره قدر کیدرلر. قره‌تکینك قیشلری اوزون وسرت اولوب، تشرین اول ابتداسندن مایسك اواسطنه‌دك ممتد اولور، وبرقاچ متره قارياغوب، مملکتك اطرافنده‌کی طاغلرك بوغازلری ویوللری قپانیر. مع هذا اراضیسی پك منبت اولوب، زراعته زیاده اهمیت ویرلدیکندن، حاصل اولان بغدای وسائر ذخایر مملکتی اداره ایتدکدن صکره اطرافنده‌کی ممالکه‌ده اخراج اولنور. میوه‌دار آغاجلری واورمانلری‌ده چوقدر. مرعالری پك کوزل اولوب، کچی، قیون، صیغیر، خرکله وسائر حیوانات اهلیه‌لری‌ده چوقدر. طاغلرده آیی، تیلکی وسائر حیوانات وحشیه چوق اولوب، اهالی دریلرندن تجارت ایدرلر. یبانی جوزلری چوق اولوب، تنویراتده قوللانمق اوزره، کلیتلی جوز یاغی چیقاریرلر. مرکزی (کرم) قصبه‌سی اولوب، بخارا خاننه تابع وشاه عنوانی حائز یرلی وارثی برامیرك تحت اداره‌سنده‌در.

قره‌جه احمد { سلطان اورخان غازی دوری مشایخندن برذات اولوب، دیار عجمده امرادن برینك اوغلی اولدیغی حالده، جذبه‌یه مظهر اولمغله، ترك دار ودیار ایده‌رك، روم جانبنه کلمش؛ واقحصار قربنده اختیار مسکن ایتمش. قبری اوراده زیارتکاهدر.

قره‌جه احمد { اون برنجی قرن هجری علماسندن اولوب، حمید ایلنده دنیایه کلمش؛ ودرسعادته کله‌رك، دور مدارسله طشره‌لرده فتوی وقضا مأموریتلریله

طولاشدقدن صكره ، قدس قاضيسى اولوب، ١٠٢٤ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر .

اسكداردهكى (قرهجه احمد) قبرستاننك بو ايكى ذاتدن برينهمى يوقسه بو اسمده ديكر برذاتهمى منسوب اولديغى تحقيق اولنهمدى.

قرهجه طاغ { دياربكرك غرب جهتنده فرات ايله دجله مجرالرى آرەسندەكى اك طار برزخده شمالدن جنوبه طوغرى ممتد برطاغ اولوب ، اورفه ايله ماردين آرەسندە وخابوره تابع (چرچوب) نهرينى تشكيل ايدن ايكى چايك آرەسندە جزيره اووەسنه منتهى اولور . بركانى الاصل برطاغ اولوب ، سياه بازالتدن عبارتدر. قيالرى واوچورومرى چوق اولوب، يانلرندن آقان صولر برطاقم طار بوغازلر تشكيل ايديور، كه قرهآمد (يعنى دياربكر) شهرى دخى بونلردن برينك اتكنده مبنيدر .

قرهجه طاغ { شرقى روم ايلنده قلبهنك شمال شرق جهتنده بر طاغدر ، كه قوجه بالقانله متوازياً غربدن شرقه ممتد اولوب، سلسلهٔ عظيمهٔ مذكورەدن طونجەنك منابعنى حاوى اولان قالوفر اووەسيله آيرلشدر. غرباً مريجه تابع كوك صو واديسيله اورته طاغدن آيرلمش اولوب ، غربدن شرقه بويى ١١٥ كيلومترەدر . شرق جهتندەكى اتك وقوللرى اسكى زاغرەنك اوسته قدر واصل اولور . اك يوكسك ذروەسى ١١٠٠ متره ارتفاعندە اولوب، سائر طرفلرينك ارتفاعى يدى سكز يوز مترەيى تجاوز ايتمز . اتكلرى هرطرفدن سطح مائل تشكيل ايدر . قزانلغك مشهور كل باغچەلرى دخى بو طاغك اتكلرندەدر .

قرهجهطاغ { (Karatch-Taou) تركستانده چينك ايچندن كلن (تيان شان) سلسلهٔ عظيمەسنك منتهاى غربيسنى تشكيل ايدر برطاغ اولوب، طاشكندك جنوبندەدك شرق شماليدن غرب جنوبى يه طوغرى اوزانير، وبعده سمرقنده طوغرى دونر. اكثر طرفلرينك ارتفاعى ٤٠٠٠ متره رادەلرنده ايسەده . اك يوكسك ذروەلرى ٦٠٠٠ مترەيه قدر چيقار . اورته طرفندن (صاكسار) اسميله برقول آيريلوب ، شمال غربى يه طوغرى اوزانير؛ وينه بو اسمله مسمى براوونك حدود شماليەسنى تشكيل ايدر . سيحون حوضەسنى جيحونه تابع زر افشان حوضه سندن آيريور . بر قاچ بوغاز وكچيدى اولوب ، اك مشهورى طاشكند ايله سمرقند آرەسندەكى (ييلان اوتى) ونام ديكرله (تيمورلنك قپوسى) دينلن بوغازدر .

قرهجه فوچه { آيدين ولايتنك ازمير سنجاغنده واقع (فوجتين) قضاسنك مركزى برقصبه واسكلەدر . [«فوچه» مادەسنه مراجعت بيوريله .]

قرهجه ويران { قسطمونى ولايتنده كنغرى سنجاغنك چركش قضاسنده وچركشك ٣٥ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزى بيوك بر قريه اولوب، ناحيەسى ٤٤ قريەيى ونافع برمعدن صوينى حاويدر .

قرهچارنويان { جنكيز خانك وزيرى ودامادى ايدى .

قرهچاى { روسيەيه تابع قافقاسيەنك باكو ايالتنده برنهردر، كه بابا طاغندن نبعانله، شرق شماليه طوغرى آقەرق، ١٠٠ كيلومترهلك جرياندن صكره بحر خزره منصب اولور .

قرهچلبىزاده { [« عبدالعزيز افندى » ماده سنه مراجعت بيوريله .]

قرهچولان { كردستانده موصل ولايتنك سليمانيه سنجاغنده وسليمانيەنك ٢٥ كيلومتره شمال شرقيسندە اولەرق حدود ايرانيه قربنده اسكى بر قصبه اولوب ، مقدما اوجهت كردلرينك مركزلرى ايكن ، قرن سابقده سليمانيەنك تأسسى اوزرينه، تركاولنەرق، خراب اولمشدر .

قره حصار { آناطوليده وتركجه تكلم اولنان سائر يرلرده بر چوق معمورەلرك اسمى اولوب شايان ذكر اولانلرى آتياً بيان اولنور :

قره حصار { (دوەلو —) [«دوەلو» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

قرهحصارشرقى { (وبين العوام شابين قره حصار) سيواس

ولایتنده وسیواسك تقریباً ١٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده وقره دکیزده اسکله‌سی اولان کیره‌سو-نك ٨٢ کیلو متره جنوب شرقیسنده اوله‌رق کلکیت حوضه‌سنك یوقاری جهتنده ١٥٠٠ مترەدن زیاده ارتفاعی اولان یوکسك بر یرده ٤٠°١٢′ عرض شمالی ایله ٣٦°٦′ طول شرقیده واقع لوا مرکزی بر قصبه اولوب، ١١٧٠٠ اهالیسی، اوستنده سیاه طاشدن معمول اسکی بر قلعه‌سی وبونك درونده یوکسك برقیانك اوزرنده الیوم سلاحخانه اتخاذ اولنان اسکی بر سرایی و قیانك ایچنه اویلمش ٤٠ باصمقله اینلیر غریب بر قیوسی، ١٥ جامع شریفی، ٥ مسجدی، ٣ مدرسه‌سی، ٤ کلیساسی، بر رشدیه و ١٥ اسلام و ٤ خرستیان ابتدائی مکتبی، ٤ حمامی، ٨ خانی، ٧٥٣ دکانی، ایپلك جتاری وخاولی وچارشف دستکاهلری، بر اون فابریقه‌سی، هفته‌ده بر قوریلور بازاری و اولدقجه تجارتی واردر. کیره‌سون اسکله‌سندن کلن بر شوسه قصبه‌نك ایچندن کچه‌رك سیواس شهرینه واورادن ملاطیه‌یه طوغری اوزانیر. مذکور قلعه طربزونده حکومت سورن بیزانس دولتی شعبه‌سی زماننده یاپلمشدر. قصبه‌نك دها اسکی اولوب، روما سردارلرندن پومپیوسك مهرداده قارشی قازاندیغی مظفریتك یادینه (نیقوپولیس) یعنی « مدینة الظفر » نامیله تأسیس ایتمش اولدیغی قصبه نك عینی اولدیغی مظنون ایسه‌ده، بوظن اثبات اولنه‌مامشدر. قصبه‌نك ابتدا قلعه درونده بولنوب، بعده آشاغی‌یه ایندیرلمش اولدیغی‌ده مرویدر. قصبه بر سطح مائلده بولنمغله خانه‌لرك باصلمش طوپراقدن اولان طاملری اوست طرفدن یرله برابردر. یالکز شمال شرق جهتنده یکی یاپیلان خرستیان محله سنده قابل سکنی خانه‌لر بولنیور. جوامع شریفه‌سندن بری مملکتك فاتحی بولنان ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك بناکرده‌سیدر. طربزون روم ایمپراطورلرندن قره‌حصار اوزون حسنك ضبطنه کچمش؛ و ٨٦٠ تاریخ هجریسنده فتح اولنه‌رق، ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر. (شابین قره‌حصار) دینلمی جوارنده شاب معدننك کثرتله بولنمسنه مبنیدر.

— قره حصار شرقی قضاسی همنامی اولان لوانك مرکز قضاسی اولوب، شرقاً آلوجره، جنوباً صو شهری، غرباً قویلحصار قضالریله، شمالاً دخی طربزون ولایتیله محدوددر. مرکزدن اداره اولنور ٦ ناحیه ایله برابر ١١٠ قریه‌یی و ٢٥٥٩٤ اهالی‌یی جامعدر. اهالیسندن ٨٤٠٠ کشی مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی وروم اولوب، قصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسی عارضه‌لی واورته حالده منبت اولوب، محصولاتی ذخایر متنوعه ایله توتون ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. یالکز برکتلی سنه‌لرده ذخایرندن اخراجات وقوع بولوب، بعض سنه‌لرده احتیاجات محلیه‌یه دخی کفایت ایتمز. بر مقدار ایپك قوزه‌سی‌ده چیقار. حیوانات اهلیه‌سی قیون، کچی، صیغیر ویوك حیوانلرندن عبارتدر. قضا داخلنده ایشلنمکده اولان ایکی سیملی قورشون، ایکی کور ودرت شاب معدنی بولنوب، خیلی حاصلات ویرمکده‌در. آلتی کوچك کول دخی بولنوب، جمله‌سنده بالیق بولنیور. اورمانلری ده چوق اولوب، اشجار متنوعه‌سی واردر.

قره حصار شرقی { سنجاغی. سیواس ولایتی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، ولایتك شمال شرق کوشه‌سندن عبارتدر. جنوباً سیواس، غرباً توقاد سنجاقلریله، شمالاً طربزون، شرقاً دخی ینه طربزون وارضروم ولایتلریله محدوددر. حدود شمالیه‌سی (کومبل) وحدود جنوبیه‌سی (کوسه طاغی) صیرتلریله آیریلوب، بتون سنجاغك اراضیسی یوکسك و واسع بر وادی تشکیل ایدیور، که بو وادینك ایچنده یشیل ایرماغك باشلیجه قولی اولان (کلکیت) نهری ارضروم ولایتندن کله‌رك، سنجاغی شرقدن غربه شق، وصاغ وصولدن مذکور طاغلرك داخلی اتکلرندن اینن برچوق چایلر اخذ، وراست کلدیکی دوز وباصیق یرلری اروا ایده‌رك، توقاد سنجاغنه کچر. بوسنجاق ٤٠°٤٠′ ایله ٣٩°٤٩′ عرض شمالی و ٣٤°٥٦′ ایله ٣٦°٣٦′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد

اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٨٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی تقریباً وتخمیناً ١٥٠٠٠٠ کشیدر، که بونلرك ٣٠٠٠٠ قدری مذاهب ثلثه‌یه منقسم ارمنی، ٢٠٠٠٠ قدری ترکجه لسانله متکلم روم (؟) وقصوری مسلمدر. اهالئ مسلمه‌سنك ثلثانندن زیاده‌سی سنی وبر ثلثه قریب مقداری قزیل باشدر. سنجاق: قره حصار، آلوجره، صو شهری، قویلحصار وحمیدیه اسملریله ٥ قضایه منقسم اولوب، ٣٦ ناحیه و ٥٤٦ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی عارضه‌لی واورته حالده منبت اولوب، برنجی درجه‌ده محصولی بغدای وبونك بربری درجه‌سنده اوله‌رق آرپه وبعده داری نخود، مرجمك، چاودار، فاصولیه، یولاف، بقله، مصر، اوزوم، الما، آرمود، بامیه وسائر میوه و سبزه‌لرك انواعیله توتون، چریش، آنیسون و سائره‌دن عبارتدر. خیلی قورو اوزوم، شراب وپکمز ایله بال، بال مومی وتفتیك دخی چیقار. اورمانلری چوق اولوب، بحق باقلمدقلری وهر وقت چوبانلر طرفندن احراق اولندقلری حالده، ینه طاغلرك اکثری اورمانلرله مستوردر؛ وهر نوع کراسته‌یه الویریشلی پك یوکسك چام، میشه وسائر آغاجلری واردر. مراعالری وحیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، سنوی حیوانات تولداتی: برملیونی متجاوز قویون وکچی، ٣٤٠٠٠ صیغیر، ١٧٠٠٠ بیگر و ٨٠٠٠ مرکبدن عبارتدر. حیوانات وحشیه‌سی آیی، طوموز، قورت، تیلکی، کیك، قره‌جه، طاغ کچیسی، یبانی کدی وسائره‌در. معادنجه قره حصار شرق سنجاغی پك زنکین اولوب، آنجق چیقاریلانلری پك جزئیدر. اك باشلیجه‌لری مرکز لوانك اطرافنده بولنان پك واسع شاب معدنلریله دردست اعمال اولان ایکی و متروك بولنان دیکر ایکی سیملی قورشون وباقیر، لنکیت، قیا طوزی وسائر معدنلر بولنیور. آنجق معادن جوارلرنده‌کی اورمانلرك آز مدت ظرفنده استهلاکیله بعده محروقاتك فقدانی و یوللرك عدم انتظامی معادنك اخراجندن استفاده ایتدیرمیه‌جك حالده‌در. لوا مرکزینی اسکله‌سی اولان کیره‌سونه ومرکز ولایته ربط ایده‌جك صورتده بر شوسه یاپیلوب، سنجاغی شمالدن جنوبه شق ایتدیکی کبی، دیکر بعض شوسه‌لر دخی یاپلقده ایسه‌ده، اراضیسنك پك طاغلق وعارضه‌لی اولمسی بو یوللرك تکثیرینه وحسن حالده محافظه‌سنه مانع اولمقده اولوب، وسائط نقلیه‌جه اولان مشکلاتك اوکی آلنه‌مامقده‌در. سنجاغك محصولات ارضیه، کراسته، معادن، حیوانات اهلیه ووحشیه دریلری، یاغ، پنیر، اچ یاغی، بیاغی، تفتیك، بال، بال مومی، حیوانات، چتاری، کلیم و سائره اوله‌رق سنوی تقریباً ٨٠٠٠٠ لیرا قیمتنده اخراجاتی وآنجق ٢٢٠٠٠ لیرا قیمتنده ادخالاتی واردر. وارداتی ٩٠٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در. مرتفع محللرینك قیشلری پك شدتلی اولدیغی کبی، یازین دخی هواسی زیاده صیجاقدر. موقعلری چوق دها آلچق اولوب‌ده وضعیتلری دها موافق اولان بعض وادیلرنده ایسه کرك یازین وکرك قیشین هوا دها معتدل اولوب، اوراده میوه‌لرك انواعی حاصل اولور.

قره حصار صاحب } (وبین العوام آفیون قره حصاری) خداوندکار ولایتنده بروسه‌نك ٢٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده وازمیرك ٣١٠ کیلومتره شرقنده ٣٨°٤٤′ عرض شمالی ایله ٢٨°٥′ طول شرقیده حذای بحردن ١١٠٠ کیلومتره ارتفاعی اولان بر اووه‌ده وبو اووه‌دن ٤٠٠ متره یوکسك اولان استوانی بر سیاه قیانك آلتنده واقع لوا مرکزی برقصبه اولوب، ١٧٤٣٦ اهالیسی، مذکور قیانك اوزرنده خراب بر قلعه‌سی وبونك ایچنده قیانك ایچنه اویولمش ایکی بیوك صهرنجیله دیکر بعض آثاری، ١٠ جامعی، ٢ مسجدی، ٣ مدرسه‌سی، ٢ کتبخانه‌سی، ٢ کلیساسی، اعدادیه ورشدیه وذکور واناثه مخصوص ابتدائیه مکتبلریله برقاچ صبیان وآیریجه خرستیان مکتبلری، ٧ خانی، ١٠٨١ دکانی وازمیرله خیلی تجارتی واردر. قصبه‌نك ایچندن کچن (آقار چای) ك جریانی سرعتلی وصویی پك صاف ولذیذدر. اهالیسنك ٤٦١٢ سی ارمنی، ٢١٨ ی روم وقصوری مسلم اولوب، جمله‌سی لسان عثمانی ایله متکلمدرلر. خانه‌لری کرپیجدن و اوسترلی باصلمش طوپراقله

مستور اولوب ، منظره‌سی حزن انكيز وهواسی يازين پك صيجاق و قيشين زياده صوغقدر . اطرافنده‌كی اووه‌لر پك منبت ايسه‌ده ، اشجاری اولميوب ، كورين طاغلر دخی چپلاق اولمغله ، يازين اورته‌لق پك چابق صارارير، وقيشين اكثريا قار وبوزله مستور بولنور . حيدر پاشادن قونيه‌يه كيدن دمير يول خطی قره‌حصاردن كچديكی كبی ، ازمير خطنك دخی آلاشهر ودينار شعبه‌لری قريباً بو قصبه‌ده برلشه‌جكلرندن ، قره‌حصار صاحبك كيتدكجه كسب اهميت وعمران ايده‌جكنده شبهه يوقدر. قصبه داخلنده قيوجيلغه متعلق قفسكاری بعض معمولاته تل قاقه‌لی باستون وسائره اعمال اولنور. جوارلرنده كليتلی آفيون حاصل اولمسی قصبه‌نك سائر قره‌حصارلردن تفريق ايچون آفيون قره‌حصاری تسميه‌سنه سبب اولمشدر. قره حصار پك اسكی برقصبه اولوب، يونانيلره قارشی تروآليلرك امدادينه كلمش اولان بر طاقم ماكدونيه‌ليلر طرفندن سوناده (Synada) اسميله تأسيس ايدلمش اولديغی مظنوندر. زمان قديمده جوارلرنده چيقان نفيس مرمرله مشهور اولوب، آياصوفيه ستونلرندن برقاچی‌ده اورانك مرمرندن معمولدر. اون ايكنجی قرن ميلاديده روم سلجوقيلرينك ضبطنه كچوب، بونلر طرفندن (قره‌حصار) تسميه اولنمش؛ ودولت سلجوقيه‌نك انقراضنده كرميان امراسنه قالمش ايسه‌ده ، چوق كچمه‌دن كرميان ديارندن بالتفريق ، دولت عثمانيه‌يه الحاق اولنمشدی .

— قره‌حصار صاحب قضاسی همنامی اولان سنجاغك مركز قضاسی اولوب، شرقاً عزيزيه وبولوادين قضالريله، جنوباً قونيه ولايتيله، غرب جنوبی طرفندن صندقلی قضاسيله ، شمالاً وشمال غربی جهتندن‌ده كوتاهيه سنجاغيله محدوددر. قضا ١٣٨ قريه‌يی حاوی اولوب، ٧٧ ٤٣٦ اهالی ايله مسكوندر، كه بونلرك‌ده يالكز مركزده بولنان برمقدار ارمنی وروم‌دن ماعداسی كاملاً مسلم وتركدر . اراضيسی عارضه‌لی وخيلی يوكسك اولوب، طوپراغی منبت واورمان ومراعالری‌ده چوقدر . باشليجه مياه جاريه‌سی مركزدن كچن آقار چای ايله اوكا تابع برقاچ دره‌دن عبارت اولوب، بعض قراسنك قيوصويندن بشقه صولری يوقدر . محصولاتی حبوبات متنوعه ايله آفيون ، كتن، مازی، جهری وسائره‌دن عبارت اولوب، حيوانات اهليه‌سی‌ده چوق اولمغله ، خيلی مقدار يپاغی، تفتيك ، دری وسائر محصولات حيوانيه دخی چيقار. مركزدن اوچ بچق ساعتلق مسافه‌ده اكثی صو اسميله برمعدن صويی وقازلی كول ناميله برايليجه بولنيور. مركزدن بش ساعتلق مسافه‌ده (ايسيجه قره حصار) ناميله برشهر قديم خرابه‌سی واردر. طاغلرده آيی، قورت، طوموز، تيلكی، كيك، قره‌جه، طاوشان، ككليك، طوی، اوردك وسائر حيوانات وطيور كثرتله بولنيور .

قره‌حصار صاحب { سنجاغی. خداوندكار ولايتی تركيب ايدن بش سنجاغك بری واك جنوب شرقيسی اولوب، شمالاً وشمال غربی جهتندن كوتاهيه سنجاغيله غرباً آيدين ، جنوباً وجنوب شرقی طرفندن قونيه ، شرق شمالی جهتندن‌ده آنقره ولايتلريله محاطدر. ′٤٠ °٣٧ ايله ′٢٠ °٣٨ عرض شمالی آره‌لرنده ممتد اولوب. °٢٨ طول شرقی خطی همان اورته‌سندن كچر. مساحهٔ سطحيه‌سی ١٦٧٠٠ مربع كيلو متره اولوب، ٢٥٦٩٦١ اهاليسی واردر، كه بونلردن ٥٠٤٠ ی ارمنی و ٢١ ی روم اولوب ، قصوری كاملاً مسلم وتركدر . سنجاق : قره‌حصار، بولوادين، عزيزيه وصندقلی اسملريله ٤ قضايه منقسم اولوب، ٥ ناحيه‌و ٤٣٧ قريه‌يی حاويدر. اراضيسی طاغلق ومرتفع اولوب، سنجاغك شرق جهتنده امير طاغی، جنوب طرفنده سلطان طاغی ، غرب طرفنده دخی آلتی پارمق ايله ميمون طاغی بولنيور . آناطولينك غرب جهتنك اك مرتفع يری اولديغی، صولرينك هر طرفه آقمسندن وقره دكيز وآطه‌لر دكيزی مائله‌لريله قونيه جهتده‌كی حوضهٔ داخليه‌ده اراضيسی بولنمسيله آكلاشيليور . حقيقةً آناطولينك اك بيوك صولرندن اولان سقاريه و بيوك مندرس ايرماقلرينك منابعی بو سنجاقده اولوب ، اوانك شرق شمالی قسمی سقاريه ، وغرب جنوبی جهتی مندرس حوضه‌سی داخلنده بولنيور ؛ وقسم وسطی وجنوبيسنك صولری قونيه ولايتی

حدودنده و داخلنده‌كی كوللره منتهی اولور . ذكر اولنان طاغلرك آره‌سنده وانهار مذكوره واديلرنده مرتفع ولكن پك منبت بر طاقم واسع اووه‌لر بولنوب ، بونلرده ذخاير متنوعه وعلى‌الخصوص جنسی پك مقبول كليتلی بغدای ايله آفيون ، اوزوم ، پاموق . بقله ، نخود ، فاصوليه ، كتن ، سيسام ، كنوير ، زيتون ، انجير ، كستانه ، جوز ، پلاموط وسائر ميوه‌لر وقره توتون دينلن بر نوع عادی توتون وسائره حاصل اولور . بغدای محصولات سنويه‌سی ٣ مليون ، آربه ٧٨٠٠٠٠ ، چاودار ١٦٠٠٠٠ ، مصر ٩٥٠٠٠ ، داری ٩٠٠٠٠ يكی كيله راده‌لرنده‌در . آفيون محصولات سنويه‌سی ٣٥٠٠٠٠ ، تازه اوزوم ١ مليون ، قورو اوزوم ٦٠٠٠٠ ، سائر ميوه‌لر ٢ مليون ، پلاموط ٥ مليون ، كستانه وجوز يارپشر مليون قيه‌يه بالغ اولور . بوندن بشقه خيلی مقدار يپاغی وتفتيك ايله ايپك ، بال ، بال مومی وسائره دخی چيقوب ، بونلرك همان جمله‌سی ازمير اسكله‌سنه ايندريلير . داخل لواده مجموعی ٣٧٥١ مربع كيلومتره وسعتنده ١٤ اورمان بولنوب ، چام وميشه ايله سائر اشجاری حاوی اولمغله ، محلنده استعمال اولنمق اوزره ، خيلی كراسته واودون قطع وكمور اعمال اولنور . معادنه دائر هنوز كشفيات وتحريات اجرا اولنمامش ايسه‌ده ، يوقاريده ذكر اولنان مرمر اوجاقلری ، كه مركز لوانك ٣٠ كيلومتره شمال شرقيسنده واقعدر ، وسائط نقليه‌نك اكمالنده دنياده امثالی بولنميان انفس و اعلا سماق مرمر اخراجيله بر بيوك منبع ثروت يرينه كچه‌بيليلر . صنايع محليه خالی وكليم نسجيله مركز لواده ياپيلان كار قديم اسلحه وتلكاری شيلردن عبارت اولوب ، خالی اعمالی على‌الخصوص بو لوا دينده كيتدكجه ترقی ايتمكده ، و سنجاغك يپاغيسنك نفاستی‌ده بو صنعتك ترقيسنه ياردم ايتمكده‌در . هواسی عموميت اوزره صاغلام ايسه‌ده ، اكثر طرفلرنده يازين پك صيجاق وقيشين همان هريرده زياده صوؤقدر . يالكز مندرسك توسعه بطاقلق تشكيل ايتديكی بعض يرلرده هوا صيتمه‌ليدر . بو بطاقلقلرك تطهيری هوايی اصلاح ايتمكله برابر ، بو سنجاغه بر خيلی اراضیٔ مزروعه دخی قزانديره‌جقدر . داخل لواده جمعاً ٢٧٦ مدارس ومكاتب مختلفه بولنوب ، ٣٦٩٠ طلبه وشاكردان دوام ايديور .

قره حصاری { (مولانا شمس الدين احمد) اعاظم خطاطيندن اولوب ، صوفی يحيادن واسدالله كرمانيدن تمشق ايتمش ؛ وثلثده ومثنا تعبير اولنان خط جليده بی‌مانند بولنمشدر . سلطان بايزيد خان ثانی دورينه يتيشمش اولديغی مروی اولوب ، ٩٦٣ تاريخنده وفات ايتمشدر . سليمانيه جامع شريفنك طاق كبيرنده وپياله پاشا جامع شريفيله معمار سنانك مرقد وسبيلنده خطلری واردر . سودليجه‌ده جعفرآباد تكيه‌سی اوكنده واقع كندی مرقدی طاشنده‌كی خط دخی كنديسنكدر . آياصوفيه كتبخانه‌سنده يازيسيله نفيس بر انعام شريف موجوددر . كوله‌سی و شاكردی اولان حسين چلبيدن بشقه كنديسنی تقليد ايده‌بيلن يوقدر . شاعرك بری ديمشدر كه :

يازينك قره حصاريدر آغاردان يوزنی

قره خطای { [«خطا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قره خليل { (چندرلی —) [«خيرالدين پاشا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قره داود { (ابن كمال) قانونی سلطان سليمان خان دوری علماسندن اولوب ، ٩٤٨ ده وفات ايتمشدر . معاملاته دائر كنديسنك اسميله شهرت بولمش بر كتابی واردر .

قره دريا { آسيای وسطيده روسيه‌يه تابع تركستانده سيحون ايرماغنه دوكيلور بر نهر اولوب ، نمنكان قصبه‌سی قربنده مذكور ايرماغه دوكيلور . سيحون اوراده يوقاری محلنجه (نارين) اسميله ياد اولنديغی حالده ، بو نهرله برلشدكدن صكره (سيردريا) اسمنی آلير . قره دريا فرغانه وآلای ايله صويق طاغ جبالنك نقطهٔ تلاقيسنده نبعان ايدن (قره قولجه) و (تار) چايلرندن بالتشكل ، تقريباً ٢ كيلومتره وسعتی اولديغی حالده ، فرغانه واديسنده غربه طوغری آقوب ، صويی برچوق جدوللر له

اطرافه اساله اولنەرق ، يولى اوزرنده بولنان بر چوق اراضىيى سقى واروا ايدر .

قره دكيز { (Mer Noire) آوروپانك منتهاى شرق جنوبيسيله آسيانك غرب شماليسى آره‌سنده داخلى بر دكيز اولوب ، استانبول بوغازيله مرمره دكيزى وقلعهٔ سلطانيه بوغازى طريقيله آق دكيزله اختلاط ايدر . ٥٦′ ٤٠° ايله ٣٦′ ٤٦° عرض شمالى و ١′ ٢٥° ايله ٢٨′ ٣٩° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب ، شرقدن غربه بويى ١١٨٧ وغرب جهتنده شمالدن جنوبه اولان عرض اعظمى ٦١٣ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سى ٣٨٢ ٨٤٣ مربع كيلومتره‌در . منتهاى شرق شماليسنده وقريم شبه جزيره‌سنك اوته‌سنده واقع اولوب كرچ بوغازيله آيرلمش اولان آزاق دكيزى دخى بو حسابه داخلدر . اصل قره دكيز ، اوچده‌سى غرب جنوبيده ، اوجى شرقده وآغزى شمالده اولمق اوزره ، براقارپين شكلنى ابراز ايدر . سواحلى ٤٩١٤ كيلومتره طولنده اولوب ، استانبول بوغازندن كرچ بوغازينه‌دك اولان جنوب وشرق سواحلى يعنى ٢٠٤٨ كيلومتره‌لكى آسيا وينه مذكور ايكى بوغازك آره‌سنده غرب وشمال سواحلى يعنى ٢٨٦٦ كيلومتره‌لكى آوروپاقطعه‌سنه عائددر . سواحل جنوبيه‌سيله ساحل غربيسنك قسم جنوبيسى دولت عثمانيه‌نك ، ساحل غربينك قسم شماليسى بلغارستان ورومانيه‌نك ، ساحل شمالى وشرقيسى دخى روسيه‌نك النده‌در . روسيه‌دولتى شمديكى حالده سواحل مذكوره‌نك يوزده اللى بش حصه‌سنه مالكدر . آزاق دكيزينى آيران وساحل غربيسنده « اولو دكيز » اسميله بر كورفز تشكيل ايدن قريم شبه جزيره‌سى مستثنى اولديغى حالده ، قره دكيزك كيرتى وچيقنتيلرى چوق اولميوب ، يالكز ساحل شماليتك قسم غربيسنده‌كى هوجه بك كورفزى ذكره شاياندر . آسيا قطعه‌سنه عائد سواحل لب دريايه قدر اينن جبال اتكلرندن عبارت اولوب ، يالكز چوروك صو ايله يشيل ايرماق ، قزيل ايرماق وسقاريه ايرماقلرى جبال مذكوره‌نك آره‌سندن يول بوله‌رق ، قره دكيزه دوكيلور . آوروپا قطعه‌سنه عائد سواحلك ايسه ايكى اوجى برطرفدن استرانجه وبرطرفدن قريمك يايله طاغلرينك اتكلرندن عبارت اولوب ، قسم وسطيسى دوز وواسع اووه‌لرك لب دريايه قدر اوزانديغى كوسترير . بوقسمده طونه ، دنيستر ودنيپر كبى اوچ جسيم ايرماق كنيش آغزلر ودالیه‌لر تشكيل ايده‌رك ، دكيزه دوشر .

قره دكيزك اكثر طرفلرنده تا ساحلك يانىنده يوز متره‌دن زياده درينلكى اولوب ، انكينه طوغرى آچلدقجه ، درينلك زياده‌لشمكله ، بعض يرلرده ساحلدن ٦٠ كيلومتره‌لك مسافه‌لرده ١٢٠٠ و ١٢٠ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ١٨٠٠ متره‌دن زياده عمق واردر . يالكز آزاق دكيزى وقريم شبه جزيره‌سنك اوجيله برغوس كورفزى آره‌سنه برخط چكلديكى حالده بوخطك شمالنده قالان شمال غربى كوشه‌سى بيوك انهارك دوكدكلرى قوم وچامورلرله طوله‌رق صيغجه‌در . قره دكيزك برخاصه‌سى ده آطه‌سزلغى اولوب ، طونه منصبنك قارشيسنده بولنان (ييلان آطه‌سى) له اوچاقوفك ١٤ كيلومتره غرب جنوبيسنده بولنان (برزان) وآناطولينك قوجه ايلى ساحلى قربنده‌كى (كفكن) آطه‌لرندن بشقه هيچ بر جزيره‌سى يوقدر ، وبواوچ آطه دخى قابل آلنميه‌جق درجه‌ده كوچك واهميتسزدر . قره دكيز تقريباً ايكى بچق مليون مربع كيلومتره وسعتنده اراضينك صولرينى جمع ايدوب على الخصوص آوروپاساحلندن دوكيلن طونه ، دنيستر ، بوغ ، دنيپر ودون ايرماقلرى ايلك بهارده قيشدن بريكمش قار وبوزلرك اريمسندن پك كليتلى صولر دوكمكله ، دكيزك تبخراتى بوكا تقابل ايده‌مديكندن ، فضله‌سى استانبول بوغازندن مرمره واسطه‌سيله آق دكيزه دوكيله‌رك ، دائمى صورتده برآقنتى ياپيور . انهارك دوكدكلرى طاتلى صولرك كثرتندن طولايى قره دكيزك صويى آق دكيزككندن چوق دها طاتلى ودها خفيفدر . مع هذا آقنتى دائما قره دكيزدن آق دكيزه وقوع بولسه ، مرور زمانله قره دكيزك صويى بسبتون طاتلى اولمق اقتضا ايده‌جكندن ، آق دكيزدن قره دكيزه دخى آنافور ودريندن آقنتى وقوعى شبهه‌سزدر . ذاتاً

استانبول بوغازنده بوحال دخی حس ومشاهده اولنیور . بوندن ماعدا استانبول بوغازندن کچـەك اوزره کلن آقنتینك بتـونی بوغاز آلمدیغنـدن ، برر قسمی روم ایلی وآناطـولی ساحللری بوینجه کری دونر؛ وبووجهله قره‌دکیزك بتون سـواحلی بوینجـه دائمی صورتده بر دوران حاصل اولور . روزکارلری وبوره‌لری دخی پك سرت وشدتلی اولوب، هرلسانده اسکیدن بری « قره دکیز » معناسـنی افاده ایدر اسملرله تسمیـه اولنمسی بوسببه مبنیدر؛ یوقسه صویی، آز طوزلی اولدیغنـدن ، هردکیزك کندن آچیق رنکده‌در. اسـکی یونانیـلر بو دکیزه اصل (پونتوس) نامنی ویروب، بو حالنه بناءً « غریب نانواز » معناسیله (آقسنوس) صفتنی دخی علاوه ، و بعده حسن تعبیر وتفأل صورتیله بوصفتی « مهمان‌نواز » معنا-سیله (اوقسنوس) ه تحویل ایتمشلردی. (ملاس) یعنی « قره » صفتیله دخی یاد ایدرلردی . عرب جغرافیونی (پونتوس) اسمنی نقطه‌لرك تقدیم و تأخیـری ایله (نبطش) و (بنطش) صـورتلرنده استعمال ایتمشلردر . جنوب وجنوب غربی روز-کارلری بحر مذکورك جنوب شرقی، واصل بوره دینلن شمال شرق روزکاری دخی جنوب وجنوب غربی جهتنده شدتلرینی اجرا ایدرلر .

ازمنهٔ قدیمه‌ده آق دکیزك هرطرفنده مهجرلر وتجارتکاهلر آچوب، بحر محیط آطلاسی‌یه دخی چیقان فنیکه‌لیلر هرنصلسه قره‌دکیزه چوق یناشما-مشلردی. بودکیزده الک اول سیروسیاحت وتجارت ایدنلر یونانیلردر . تا اومیروسـك زماننده کرك نفس یوناندن وکرك آناطولینك سواحل غربیه‌سیله جزایر بحر سـفیدده تأسس ایتمش اولان یونان مهجرلرندن بر طـاقم کمیجیلر داردانل وبوسـفور بوغازلرندن صوروله، قره‌دکیزك سواحلنده برطاقم مهجرلر وتجارتکاهلر تأسیس ایتمکه باشلامش؛ وقره‌دکیزله آزاق دکیزی آره‌سنده‌کی (کرچ) بوغازینـه دخی اهمیت ویره‌رك، ینه (بوسفور) نامیله تسمیـه ایتـدکاری بو بوغازده (تانایس) اسمیله بر شهر بنا ایتمشلردی. تا او وقتلردن قره دکیزك اوجهتی بغدای وسـائر ذخایر اخراجاتیـله وسواحل جنوبیه‌سی ایسه میوه وسائرمحصولاتلریله شهرت بولمشـدی . ماکدونیه‌لی فیلیپك زماننده قره دکیزك یونانیـلر واسطه‌سیله اجرا اولنان تجارتی اوج کماله واصل اولمشدی . بعده آسیادن آوروپایه مهاجرت و یا آقین ایدن اقوام مختلفه‌نك قره‌دکیزك سـواحل شمالیه‌سـنی تعقیب ایده‌رك کچمسی تجارت وامنیته مانع اولوب، نهایت آلتنجی قرن میلادیده قسطنطینیه روم ایمپراطورلری کرچ بوغازنی ضبطله ، اسـکی تجارتی احیا ایتمکه چالیشمشلرسـه‌ده ، اوصره‌ده اوجهتلرده کسـب قوت ایدن ترك اقوامنـدن (خزر) لر روملره غلبه چالمشلردی. خلفای عباسیه زماننده آوروپانك اوجهتلریله آسیانك ممالك متمدنهٔ اسلامیه‌سی آره-سنده اجرا اولنان تجارت براً وبحر خزر واسطه-سیله اجرا اولندیغندن، قره‌دکیز طریقی خیلی وقت اهمیتسز قالدقدن صکره ، وندیك وجنوه جمهو-ریتلری بحر مذکورك بوغاز وساحللرنده برچوق نقاط مهمهٔ تجاریه اله ایدوب ، اجرای تجارته باشـلامشلردیسه ده ، چنکیز و تیمـورلنكك خروجلرندن صکره روسیه‌نك جنوب وشرق جهتلرنده تشکل ایدن تاتار خانلقلری ونهایت بوغاز-لری وقره‌دکیزك سواحل جنوبیه وغربیه‌سنی ضبط ایدن دولت عثمانیـه مذکور ایکی جمهوریتك قره دکیزده‌کی مناسبتلرینه ختام ویرمشـلردر . چوق کچمه‌دن قره دکیزك سـواحل شرقیـه‌سی وکفـه وآزاق دخی دولت عثمانیـه‌یه کچوب ، سـواحل شمالیه‌یه حکم ایدن قریم خانلرینـك‌ده بو دولتك تحت تابعیتنه کیرمسـیله ، قره‌دکیز دائراً مادار بر عثمانلی دکیزی اولمشدی. اون‌یدنجی قرن میلادی نهایتنده بیوك پترو آزاق دکیزك سـاحلنه مالك اولمغله، روسیه دولتی قره دکیزه اشتراك ایدوب ، ایکنجی قاترینـه زماننده قریم و بسـارابیه‌یی دخی التحاق ایتمکله ، بتون سـواحل شمالیه‌یه ونهایت ماورای قافقاسـده‌کی فتوحات تدریجیه‌سیله بحر مذکور سـواحلنك نصفندن زیاده‌جه‌سـنه مالك اولمش ایسـه ده ، قپـولری حکمنـده اولان بوغازلر دولت عثمانیـه‌نك النده بولنمغله ، دولت مشارالیهانك بودکیزده‌کی حصه‌سی دها اهمیتلیدر . برلین معاهده‌سیله رومانیه دولتی دوبریچه ساحلنه

مالك اولمغله ، دولت عثمانيه وروسيه‌دن صكره بودولت صغيره دخی قره‌دكيزه حصه‌دار اولمشدر.

قره دكيز بتون آوروپا روسيه‌سيله بلاد قافقاسك وآناطولينك وبلغارستان ورومانيه‌نك مخرجی اولدقدن بشقه ، قريبتی جهتيله ايرانك ، پوتی و باطومدن باكويه اولان دمير يول خطی مناسبتيله ، آسيای وسطينك وطونه واسطه‌سيله مجارستان وآوستريا ايله بتون آوروپای وسطينك مخرجيدر. كرك طونه وكرك روسيه‌ده‌كی بيوك ايرماقلر تا يوقاريلره قدر سير سفائنه صالح اولمغله ، بوانهارك جمله‌سی برر تجارت اولوغی اولديغی كبی ، سواحلنده برقاچ بيوك اسكله‌سی‌ده واردر . بونلرك باشليجه‌لری : روسيه‌ده هوجه بك ، سيواستوپول ؛ بلاد قافقاسده پوتی ، باطوم ؛ آناطوليده طربزون ، كيرسون ، صامسون ، سينوب ؛ روم‌ايلنده برغوس ، وارنه ؛ دوبريجه‌ده كوستنجه وسائره‌در . قره‌دكيز سواحلنده ساكن بولنان اقوامدن اك زياده كميجيلكه استعداد ومهارتی اولانلر جنوب شرق سواحلنده ساكن لازلر اولوب ، بونلر قره‌دكيزك تهلكلری ديتلمكه سزادر .

قره دولتكرای } دولت كرای اسميله مسمی قريم خانلرينك اوچنجيسيدر. [« دولتكرای » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قره‌سی } اصلی (قره عيسی) اولان بو اسم آناطولينك غرب جهتنده برخطه‌يه علم اولمشدر كه بيغا ، صاروخان ، كرميان وخداوندكار خطه‌لريله محاط اولوب ، مرمره دكيزنده قپو طاغی جوارنده وآطه‌لر دكيزنده مدللی قارشيسنده ادرميد كورفزنده برر مقدار ساحللری واردر . همان تماميله (ميسيا) خطهٔ قديمه‌سنه معادلدر . قره‌سی برقاچ سنه اول بيغا ايله برلشديريله‌رك آيريجه برولايت اتخاذ اولنمش ايسه‌ده ، ينه سنجاغه ارجاع وخداوندكار ولايتنه الحاق اولنه‌رق ، اليوم بوحالده بولنيور .

قره‌سی سنجاغی خداوندكار ولايتی تركيب ايدن بش سنجاغك بری واك غربيسی اولوب ، شمالاً مرمره دكيزيله ، شمال غربی جهتندن بيغا مستقل متصرفلغيله ، غرباً آطه‌لر دكيزيله ، جنوباً آيدين ولايتيله ، شرقاً دخی كوتاهيه وبروسه سنجاقلريله محدوددر . مرمره دكيزنده‌كی مرمره جزيره‌سيله اميرعلی ، پاشا ليمانی وافسيا آطه‌لری دخی بوسنجاغه ملحقدر . ٣٩° ٥′ ايله ٤٠° ٤٠′ عرض شمالی و ٢٤° ١٥′ ايله ٢٦° ٢٥′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سی ١٥ ٢٠٠ مربع كيلو متره واهاليسی ٣٣٩ ٦٧٧ كشيدر . اراضيسی خيلی عارضه‌لی اولوب ، مرمره ساحلنه قريب اولان يرلری دوز واووه‌لق ايسه‌ده ، حدود غربيه‌سنده قازطاغی ، حدود جنوبيه‌سنده ماداراس وزنجيرلی ، حدود شرقيه‌سنده چتال طاغ واورته طرفلرنده بعض منفرد طاغلر بولنيور . مياه جاريه‌سی چوق اولوب ، اك بيوك نهری (صو صغيرلی) نهريدر كه سماو دره‌سی وقره دره اسملريله كوتاهيه سنجاغنك سماو قضاسنده ايكی محلدن نبعانله ، صنديرغی قضاسنه بالدخول ، شرقدن غربه وبعده جنوبدن شماله جريان ايده‌رك ، بيغاديچ بعده باليكسری ونهايت باندیرمه قضالرينه كيردكدن صكره ، بروسه سنجاغنك ميخاليچ قضاسنه دخول ايله ، نيلوفر نهريله بعدالاجتماع مرمره دكيزينه دوكيلور ؛ وفيضانی زماننده ميخاليچ كوليله دخی قاريشير . ايكنجيسی (مانياس) چاييدر كه باليكسری قضاسنك جنوبنده نبعانله ، شمال شرقی‌يه طوغری جريان ، وباندیرمه قضاسنه دخول ايده‌رك ، همنامی اولان كوله دوكيلور . اوچنجيسی بونك غرب جهتنده وسنجاغك حدود غربيه‌سی قربنده ينه جنوبدن شماله جريان ايدن (قوجه چای) ونام ديكرله (كونان چايی) دركه ادرميد وكونان قضالرينی شق ايتدكدن صكره ، بيغا سنجاغنه دخول ايله ، اردك كورفزينه دوكيلور . بو وجهله سنجاغك قسم اعظمی مرمره مائله‌سنده بولنوب يالكز ادرميد كورفزينك اطرافنده اولان ادرميد قضاسنك قسم غربيسيله كمر وآيوالق قضالرنده جريان ايدن برطاقم كوچك دره‌لر آطه‌لر دكيزينك مذكور كورفزينه دوكيلور . مرمره ساحلی قربنده باندیرمه قضاسنده (مانياس) اسميله واسع بركول بولنيور . آطه‌لر دكيزنده‌كی ساحلی مدللی آطه‌سی

قارشیسنده برکورفز تشکیل ایتدیکی کبی، مرمره دکیزنده دخی ایلری‌یه کیتدکجه توسع ایدن قپو طاغی شبه جزیره‌سی شرق جهتنده باندیرمه وصول طرفنده اردك كورفزلرینی تشکیل ایدیور.

اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب، باشلیجه محصولاتی بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، داری، سیسام وسائر حبوباتله پاموق، آفیون، کتن، کنویر، توتون، بقله، نخود، فاصولیه، مرجمك وسائر سبزه‌لرك انواعی ایله اوزوم، زیتون، انجیر، کستانه، جوز وسائر میوه‌لرحاصل اولور؛ وخیلی شراب، زیتون یاغی، قورو اوزوم، راقی، پلاموط، ایپك قوزه‌سی، بال، بال مومی وسائره اخراج اولنور. یالکزباندیرمه واردك جهتی اوزوم اخراجات سنویه‌سی ١٥، وشراب اخراجاتی ٨ ملیون، راقی اخراجاتی دخی ٤٠٠٠٠٠ کیلویی متجاوزدر. اورمانلری پك چوق اولوب، دولت طرفندن اداره اولنانیدی عددی ٣٣٣٧ مربع کیلومتره وسعتنده در. بونلرده میشه، چام، دیش بوداق وسائر آغاجلر بولنه‌رق، محلنده صرف اولنان کراسته ایله ترسانه‌ده قوللانیلان بعض آغاجلر واودون قطع اولنور. طرق وممابرك فقدانندن طولایی هنوز استعمال اولنه‌میان اورمانلری دخی پك چوق اولوب، بعضلری ایچلرینه کیریله‌میه‌جك درجه‌ده صیق واشجار مختلفه‌یی حاویدر. بونلرك تازه بوداقلری کچیلر ایچون قوللاندیغی کبی، کویلیلر طرفندن اودون وکمور قطع واعمالنه وتخته‌دن انواع آلات وادوات یاپمغه قوللانیلیر؛ وپلاموط، میشه قبوغی، قطران و سائره دخی اخراج اولنور. یالکز بالیکسری قضاسنده بولنان وبری ٥٠٠٠ دیکری ٣٠٠٠ یکی دونم وسعتنده اولان ایکی اورماندن کلیتلی پلاموط چیقار.

معادنجه بوسنجاق ممالك عثمانیه‌نك هر طرفندن زیاده زنکین اولوب، بر چوق یرلرنده سیملی قورشون، بوراقس، باقیر، کمور، قروم، مغنزیا وسائر معدن بولنمشدر؛ وبرطاقلری چیقارلمقده‌در. معدن صولری و امراض مختلفه‌یه نافع ایلیجه‌لری چوق اولوب، آنجق اکثری ابنیه‌دن خالی واستعماله غیر صالحدر. آیوه‌لق قضاسنده بر محکمه بولنوب، سنوی ایکی بچق ملیون کیلو قدر طوز ویرر. حیوانات اهلیه‌سندن اك چوق بولنانلری صیغیر وایکنجی درجه‌ده قویون، کچی وسائره‌دن عبارت اولوب، تولدات سنویه‌سی ٢٠٠٠٠٠ صیغیر، ٢٤٤٥٠٠ قویون، ١٢٣٢٠٠ کچی، ١٨٢٣٠٠ تفتیك کچیسی، ٣٥٠٠٠ بیکیر واستر و٣٠٠٠ دوه‌دن عبارتدر. قویونلرك سودندن محلنده صرف اولنور بر جنس پینیر یاپیلوب، اینك سودندن چیقاریلان یاغ ایله مانده سودندن یاپیلان قیماق باشلیجه استانبوله نقل اولنور. یپاغی وتفتیك دخی اوروپایه اخراج اولنور. اورمانلری وطاغلری یبانی حیوانلرله مملو اولوب، آیی، قورد، طوموز تیلکی، بر نوع کوچك پارس، وشق، چقال، صرتلان، یبانی کدی، پورسوق، صو سیوری، کیك، یبانی کچی، قره‌جه، کلیتلی طاوشان، طیورك انواعی وعلی الخصوص سولون، ککلیك، بیلدیرجین، چوللق، یبانی قاز واوردك وهندی وسائره بولنور.

قره‌سی سنجاغی معارفجه ایلریده‌در، دنیله‌مزسه‌ده، سائر یرلره نسبةً کرك اسکیدن موجود مدرسه‌لری وکرك مکاتب جدیده‌سی چوق اولوب، یالکز مرکز لوا اولان بالیکسری شهرنده ١٥ مدرسه، برمکتب اعدادی، برمکتب رشدی، مدرسهٔ ادبیه عنوانیله برخصوصی مکتب، ٤ مکتب ابتدائی و٢ کتبخانه موجوددر. بتون سنجاقده‌کی مکاتبك عددی ٣٦٦ یه وبونلره دوام ایدن شاکردان وطالبات تقریباً ١٠٠٠٠ مقدارینه بالغ اولیور.

صنایع محلیه ایپلیکدن بز، ایپکدن قماش، یوکدن عبا وسائره ایله خالی، کلیم نسجیله معمولات دباغیه، صابون وسائره اعمالندن وحرازودکرمن وزیتون یاغی وشراب فابریقه‌لریله محصولات ارضیه‌یی قوللانان صنایعدن عبارت اولوب، بونلرك چیقاردقلری شیلر دخی محصولات ارضیه ایله برلشه‌رك، بونلرك هنوز پك کری اولمسیله برابر، خیلی ایشلك بر تجارته میدان ویریورلر. تجارتی آطه‌لر دکیزنده ایوالق وچای آغزی ومرمره‌ده اردك وباندیرمه اسکله‌لرندن اجرا اولنوب، سنوی تقریباً بربچق ملیون عثمانلی لیراسی قیمتنده اخراجات وبونك آنجق آلتیده بری نسبتنده

ادخالات وقوع بولیور . باندیرمه‌دن بدأ ایله بالیکسریدن کچه‌رك ادرمید کورفزینه منتهی اولان برتك شوسه مرکز لوایی ایکی جهتده‌کی اسکله‌لره ربط ایدر . یالکز مرمره ساحلی قربنده واقع مانیاس کولنك قیشین صولری طاشوب ، یازین چکلمکله ، بعض بطاقلقلر قالدیغی کبی ، ادرمید کورفزنده دخی بعض بطاقلقلر بولنوب ، بوایکی یرده بعضاً صیتمه‌لر حکم سوریور سه‌ده ، لوانك سائر هر طرفنده هوا پك صاغلام ومعتدل وصولری لطیف وخوشگوار در . اهالیٔ اوادن یالکز ۸۰۰۰۰ قدری روم ، ۸۵۰۰ ی ارمنی ، ۱۵۰۰ ی بلغار، ۵۰۰ ی اسرائیلی وقصوری کاملاً مسلمدر . روملر باشلیجه باندیرمه واردك ایله آیوه‌لق وادرمیدده بولنوب ، داخلده بولنانلری ترکجه لسانله متکلمدرلر. ارمنیلر یالکز قصبه‌لرده بولنوب ، بونلر دخی لسان ترکی ایله متکلمدرلر .

قره‌سی سنجاغی بروجه آتی ۹ قضایه منقسم اولوب، ۱۳ ناحیه و ۹٤۳ قریه‌یی حاویدر :

قضا	نواحی	قرا
بالیکسری	بالیه ، ایورندی، کیره‌سون، کبسود ، فرط ، بلاط	٤٢٣
آیوه‌لق		٤١
کمر ادرمید		٤١
ادرمید	امرود آباد ، آونیه	۱۲۳
اردك	قپوطاغی، پاشا لیمانی، مرمره	٣٤
باندیرمه	ایدنجك ، مانیاس	۸۹
کونان		۷۳
بیغادیچ		۵۱
صندیرغی		٦٨
		٩٤٣

قره شهر { چینه تابع ترکستان شرقیده (قوره‌له) نك ۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده وباغراج کولنه دوکیلن (خیدو) نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، مقدما خیلی معمور وبیوك ایکن ، شمدیکی حالده قالوق وسائره‌دن درمه چاتمه ۱۵۰۰ اهالیسی واردر .

قره صو { بو اسم روم‌ایلنده درت بیوك نهره ویریلیور :

برنجیسی واك بیوکی بلغارستانك کوستندیل قضاسنده وصربیه حدودی قربنده نبعانله جنوب، وجنوب شرقی یه طوغری جریان ایده‌رك ، صاغ وصولدن برقاچ دره آلدقدن ، و (ریلو) طاغنك غربی اتکنی طولاشدقدن صکره، سلانیك ولایتنه دخول ایله، جمعه، ملنیك وتیمور حصاری صولنده براقه‌رق ، جنوبه طوغری اینوب ، سیروز اووه‌سنه دوشنجه، شرق جنوبی‌یه طوغری دونر ؛ وسیروزك آلت طرفنده (تخیانوس) اسمیله اوزون برکول ودها طوغریسی بطاقلق تشکیل ایدر ؛ ونهایت ینه طوپلانه‌رق (رندینه) کورفزینه دوکیلور . مجراسی تقریباً وتخمیناً ۲۵۰ کیلومتره طولنده اولوب ، صاغ وصولدن برچوق تابعلری واردر، که باشلیجه‌لری صاغدن آلدیغی (استرومجه) ایله مذکور تخیانوس کولنه دوکیلن ودرامه جهتنك صولرینی کوتورن (آنکیسته) نهرلریدر . اسم قدیمی (استریمنون) اولوب ، شمدی دخی (استرومه) اسمیله‌ده یاد اولنور .

— ایکنجیسی سلانیك ولایتنده بلغارستان ایله شرق روم‌ایلی حدودینی تشکیل ایدن دسپوط طاغی اتکلرندن نبعان ایدن برچوق چایلردن بالتشکل، جنوبه طوغری جریانله، (نوره قوب) قربندن بعدالمرور ، شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك ، مذکور دسپوط سلسله‌سیله بوز طاغی آره‌سندن کچر ؛ واسکیجه ایله ینیجه‌یی صولده ، قواله‌یی صاغده براقه‌رق ، توتون محصولاتیله مشهور اولان واسع برواده‌یی اروا ایده‌رك ، طاشوز جزیره‌سی قارشیسنك برآز شرقنده آطه‌لر دکیزینه دوکیلور. مجراسی ۲۳۰ کیلومتره طولنده‌اولوب، ذکره شایان تابعی یوقدر. اسم قدیمی (نستوس) اولوب، شمدی دخی بوندن غلط اوله‌رق (مستا) ده دیرلر.

— اوچنجیسی (کوچك قره‌صو) دینمکله معروف اولوب، مناستر ولایتنده کسریه قصبه‌سی قربنده برچوق دره‌لرك اجتماعندن بالتشکل ، جنوب شرقی‌یه طوغری آقار ؛ وکربنه نهریله

برلشدکدن صکره، شرقه وبعده شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك ، سرفیجه‌نك شمالندن مرور، وقره‌فریه‌قریبنه وصول ایتدکدن صکره ، شرقه طوغری دونوب، واردار منصبنك آلت طرفنده بر قاچ آغزدن دکیزه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٢٠٠ کیلومتره طولنده اولوب. لسان محلیده اسمی (ایستریچه) در.

— دردنجیسی (واردار) ایرماغنه تابع اولوب، مناستر ولایت وسنجاغنك قرشووه ناحیه‌سی طاغلرندن اینن بر چوق دره‌لردن بالتشکل ، جنوب شرقی‌یه طوغری جریانله. مناستر اووه‌سنی شق وارروا ایتدکدن صکره، فلورینه قضاسی جهتندن کلن برچوق صولری دخی اخذ ایله . شرقه وبعده شمال شرقی‌یه طوغری دونه‌رك . ولایت مذکوره‌نك (موریخووه) ناحیه‌سنی شق ایدر؛ وبعده سلانیك ولایتنه کیروب. (تکوش) قضاسنی‌ده شق ایده‌رك، وارداره دوکیلور . مجراسنك طولی ٨٠ کیلومتره قدردر.

قره صو { آناطولیده دخی بواسمله بر قاچ نهر اولوب ، اك شایان ذکر اولانلری بروجه آتیدر :

برنجیسی فراتی تشکیل ایدن باشلیجه ایکی قولك بری اولان قره صو ، که ارضرومك شمالنده واقع کوك طاغندن واوجوارده‌کی سائر طاغلردن اینن برچوق چایلردن بالتشکل، پك طولاشیقلی برطریقله غرب جنوبی‌یه طوغری آقار، وارزنجانك جنوب جهتندن وکاخك شمالندن کچه‌رك، اکینه وارمه‌دن دیوریکیدن کلن چالطه نهرنی آلیر؛ وبردن بره تبدیل استقامتله . جنوبه طوغری دونر؛ ونهایت کبان‌معدننك‌اوست طرفنده‌شرقدن کلن مراد چاییله برلشه‌رك. فرات ایرماغنی تشکیل ایدر. مذکور مراد نهرینه شرق وقره‌صویه غربی فرات دخی دیرلر. مجراسنك طولی ٣٥٠ کیلومتره‌دن زیاده‌در .

— ایکنجیسی سیواسك عزیزیه قضاسنده خنزیر طاغندن نبعانله . غربه طوغری جریان ایده‌رك، قیصریه‌سنجاغنه کیرر؛ وارجیاس‌طاغندن اینن برچوق چایلر دخی اخذ ایله ، قیصریه‌نك شمالندن . کچه‌رك . تقریباً ١٥٠ کیلو متره‌لك جریاندن‌صکره قزیل ایرماغه دوکیلور .

قره‌صو { ایرانك آذربیجان خطه‌سنده دخی بو اسمله برنهر واردر، که (سوالان) جبل منفردینك جنوبی اتکلرندن نبعانله ، جنوب شرقی‌یه و بعده شرق شمالی‌یه طوغری آقه‌رق ، اردبیلك اوکندن کچدکدن، وکیلان حدودی طاغلرندن‌کلن صولری دخی طوپلادقدن صکره ، غرب شمالی‌یه و بعده غرب جنوبی‌یه طوغری جریانله . مذکور سوالان طاغنك اطرافنه برنصف دائره‌چیزدکدن، وجنوب وشرق وشمال اتکلرندن اینن صولری‌طوپلادقدن صکره، شماله طوغری دونوب، برطاقم بوغازلرك ایچندن کچه‌رك ، مغان اووه‌سنه دوشر ، وروسیه حدودی قارشیسنده (آراس) نهرینه دوکیلور. مجراسی تقریباً ٣٥٠ کیلومتره طولنده‌در .

قره‌صو { قریمده برنهردر، که شبه‌جزیرهٔ مذکوره‌نك جنوبنده بولنان یایله طاغلرندن نبعان ایدن بر چوق چایلردن بالتشکل ، شمال شرقی‌یه طوغری جریانله ، آزاق دکیزینه دوکیلور. قریمك اك بیوك نهری اولوب قره‌صو بازاری دخی کنارنده واقعدر .

قره صو بازاری { قریم شبه جزیره‌سنك ایچ‌طرفنده روسیه‌نك تاوریده ایالتنه ملحق سیمفروپول قضاسنده و سیمفروپولك ٤٥ کیلو متره شرق شمالیسنده بر قصبه اولوب ، ١٥٠٠٠ اهالیسی ، ١٨ جامع شریفی، ٣ کلیساسی، حماملری، چارشیسی، آت وسائر حیوانات تجارتی ، معمولات سراجیه‌سی وعبا وکچه وسائره معمولاتی واردر. اسکی قریم خانلرینك اقامتکاهلرندن ایدی .

قره‌طاش { آطنه ولایتی ساحلنده و اسکندرون کورفزی‌مدخلنك غربنده بر برون اولوب، جیحان نهرینك منصبنه قریب آیرلدیغی ایکی قولك آره‌سنده واقعدر . وقتیله آطه اولوب، مذکور ایرماغك دوکنتیسندن قره‌یه کسب التصاق ایتمش اولدیغی مظنوندر . جوارلری مرکز ولایتنه مربوط بر ناحیه اعتبار اولنوب، ٧٢ قریه‌دن مرکبدر .

قره‌طاش { ازمیر شهرینك همان اتصالنده وغرب جنوبیسنده برقریه اولوب، شهر مذکورك تفرجگاهلرندن معدوددر.

قره‌طاغ { فرنکجه مونته‌نغرو واسلاوجه چرناغوره (Montenegro, Zernagora) بالقان شبه جزیره‌سنك قسم غربیسنده مستقل پرنسلك صورتنده اداره اولونور طاغلق بریر اولوب، ٤١°٥٣′٣٥″ ایله ٤٣°٢٦′ عرض شمالی و ١٦°٧′ ایله ١٧°٤٥′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. اخیراً آرناؤدلقدن فك ایله الحاق اولنان وبار ایله اولکون اسکله‌لرینی حاوی اولان عارتی برپارچه ساحلدن آدریاتیق دکیزیله اختلاط ایدوب، اصل قره‌طاغ ساحلی ایسه دالماچیه‌یه ملحق اوله‌رق آوستریانك یدنده بولنیور.

حدود ومساحه‌سی. — شمدیکی حالنده قره طاغ جنوباً آرناؤدلقله، شرقاً یکی بازارله، شمالاً هرسکله، غرباً دخی دالماچیه ایله ومذکور ساحلده آدریاتیق دکیزیله محاط ومحدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٤٧٥ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٧٢ ٠٠٠ کشیدر. اهالیسی ایچنده یالکز مسئلهٔ اخیره‌ده ترك اولنان یرلرده ساکن ١٠ ٠٠٠ قدر اسلام وایکی اوچ بیك قتولیك بولنوب، قصوری اسلاو واورتودوقسدر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — قره طاغ، اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره، عمومیت اوزره طاغلق وصرب بریر اولوب، آنجق طبیعت اراضیجه ایکی‌یه آیرله‌بیلیر. تانیکشیق جوارندن کله‌رك قره‌طاغی شق ایله اشقودره کولنه دوکیلان (زته) نهری بومملکتی مختلف ایکی قسمه آیریور. غرب جهتنده قالان قسمی، که نفس قره طاغدر، کلسی وقورو قیادن عبارت اولوب، قیالر یکی یاپلمش بربنانك طاشلری کبی بربری اوستنه آتلمش وچوغی یکی قیرلمش کبی دیك وکسکین کوشه‌لیدر. بو قیالق طاغلر ١٧٠٠ متره ارتفاعلرینه قدر چیقارلر. بو جهتك اصلا میاه جاریه‌سی وحتی قایناق وچشمه‌لری بیله اولمیوب، ایچیلن صو تکمیل صهریجلردندر. یالکز یاغمور یاغدیغنده طاشلرك آره‌لرنده برر سیل آقار. اشجاری دخی اولمیوب، یالکز قیالرك آره‌لرنده پك سیرك اوله‌رق اکری بوکری بعض چالیلر بیتیور. وادیٔ مذکورك شرق جهتنده‌کی قسمی ایسه (برده) اسمیله معروف اولوب، بودخی صرب وطاغلق ایسه‌ده، طاغلری اوقدر طاشلق اولمیوب، طوپراغی، اورمانلری وچای ووادیلری دخی واردر. برده طاغلرینك اك بیوکی (موراچقه) اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه ممتد اولور. بونك منتهای جنوب شرقیسنده ٢٤٣٦ متره ارتفاعی اولان وتا اوزاقدن کورینن (لوم) طاغی بولنیور. قره طاغك شرق وشرق شمالی قسمی وباشلیجه ضمائم اخیره‌سی (صاوه) وطونه واسطه‌سیله قره‌دکیز، وسائر طرفلری اشقودره کولی وبویانه واسطه‌سیله آدریاتیق دکیزی مائله‌سنده بولنیور. اك بیوك نهری (موراچه) در، که برده‌نك ذکر اولنان (موراچقه) طاغنك غرب جنوبی اتکلرندن اینن برچوق چایلردن بالتشکل، جنوبه وبعده جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایدر، وصاغدن (زته) نهریله برلشوب، بعده پودغوریچه‌نك شمالندن مرورله، اووه ده صولدن آرناؤدلق حدودندن کلن (زم) چاینی دخی آلدقدن صکره، اشقودره کولنه دوکیلور. بوکا تابع اولان (زته) نهرینه کلنجه، نیکشیقك شرق جنوبنده‌کی طاغلردن نبعانله، ابتدا شمال غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، (اسلانه) کولنه کیردکدن صکره، اورادن چیقه‌رق، جنوب وجنوب شرقی‌یه طوغری جریانله، اشپوزی‌یه واصل اولور، وپودغوریچه‌نك اوست طرفنده موراچه‌یه دوکیلور. طونه‌یه تابع اولان انهارك اك بیوکاری (درینه) نهرینك ایکی قولی اولان (پیوه) ایله (تاره) اولوب، بونلرك برنجیسی ینه موراچقه طاغلرندن وموراچه ایله زته منابعی قربنده نبعانله، شمال غربی‌یه بعده شمال شرقی‌یه ونهایت شماله طوغری آقه‌رق، قره‌طاغ حدودینك منتهای شمالنده‌کی زاویه‌دن طیشاری چیقار. تاره ایسه (واصولویچ) و (قولاشین) ناحیه‌لری دره‌لرندن بالتشکل طاشلیجه حذاسنده قره طاغ

حدودینه واصل اولور، وشمال غربی‌یه طوغری خط حدودی تعقیب ایده‌رك ، مذكور كوشه‌ده وقره طاغ حدودی خارجنده پیوه ایله برلشه‌رك، درینه نهرینی تشكیل ایدر . (لیم) نهرینه گلنجه ، بونهر غوسینه‌نك اوكندن وپلاوه كولندن كچدكدن صكره ، قره طاغه كیروب. آز برمسافه قطعندن صكره ، ینه حدودی كچه‌رك ، یكی‌پازاره كیرر. اشقودره كولنك شمدیكی حالده نصفنه قریب مقداری قره طاغه عائد اولدقدن بشقه مذكور (اسلانه) كولی وموراچه‌نك فضلهٔ میاهندن تشكل ایدن (غورینه بلاتو) كوللری بولنیور .

محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی. — قره طاغك محصولاتی پك آز واهالیسنك احتیاجاتنه غیر كافی اولوب ، باشلیجه زته وادیسیله برده‌نك بعض محللرنده واشقودره كولنه قریب یرلرده یتیشدیریلان مصردن عبارتدر . ینه زته وادیسنده بعض باغلر بولنوب ، بر مقدار شراب یاپیلیر ، و (بیلوباولیج) ده بر آز توتون حاصل اولور . برده ده‌كی اورمانلرده چام وآق‌كوركن آغاجلری بولنوب ، بونلرك قطع واخراجندن خیلی استفاده اولنه‌بیلیردیسه‌ده، طرق موجوده‌سی بوكا مساعد دكلدر . اهالی قیون وكچی یتیشدیرمكه غیرت ایدوب، یاغی وقللرندن كوبیلیر كندی اثوابلرینی تهیئه ایدرلر؛ وسوتلرندن پینیر یاپوب، خارجه‌ده چیقاریرلر. برمقدار باصدیرمه اخراجاتی‌ده‌واردر، ریقه نهرنده صاردلیه‌دن بیوجك بر جنس بالیق كلیتله چیقوب ، قوریدیله‌رق ، ایتالیا وتریسته ودالماجیه‌یه اخراج اولنور. سائر نهرلرله كوللرده‌ده بالیغی چوقدر . معادنجه شمدی‌یه قدر جدی تحریات اجرا اولنه‌میوب ، یالكز برده‌ده بركمور معدنی بولندیغی آكلاشلمش ؛ واخیراً اولكون جوارنده خیلی زنكین بركمور معدنی بولنمشدر . هر حالده قره طاغ محصولات ومنابع ثروتیله اهالیسنی بسلیه‌میوب ، اركككارینك اكثری طاشجیلق ، قالدیرمجیلق ، قیوجیلق ، رنجبرلك ویساقجیلق كبی ایشلرله استانبولده وآوستریانك بعض طرفلرنده وحتی اسكندریه ده وسان فرانسیسقوده بیله چالیشمغه؛ وقزاندقلری آقچه ایله چولوق چوجقلرینك مدار معیشتنی اشقودره‌دن تدارك وجلب ایتمكه مجبوردرلر . قادینلری پك چالیشقان اولوب ، كندیلرینك واركككارینك ملبوساتی كندیلری نسج ایتدكدن بشقه ، اولانجه زراعت ایشلری دخی بونلره محولدر ؛ واون وطوز وسائر مالزمه‌لرینی اكثریا تا اشقودره‌دن آرقه‌لرنده طاشیرلر . حربه دخی اركككارله برابر كیدوب ، مجروح ومقتوللرینی قالدیریرلر .

جنسیت ولسان ومذهبلری . — قره طاغلیلر جنوبی اسلاولردن صرب جنسیتنه منسوب اولوب، آنجق جثه وقامتجه وحتی بعض عادات واخلاقجه دخی اسلاولردن زیاده آرناؤدلره مشابهتلری واردر . بوده شوندن ایلری كلیور : كرك قره طاغلیلر وكرك بوشناقلر وهرسكلیلر ودالماتلر صرف اسلاو اولمیوب، اسلاو ایله آرناؤد جنسیتلرینك اختلاط وامتزاجندن متولددرلر؛ زیرا یدنجی قرن میلادیده اسلاولر اوجهتلره كلوب یرلشدكلرنده، بروزه وسلانیك كورفزندن تریسته جوارلرینه قدر (ایلیریا) دنیلن قطعه‌نك بتونی آرناؤدلق وآرناؤد اهالی ایله مسكون ایدی. هر نه قدر اسلاولر كلیتلی اولوب ، مقاومت ایده‌مه‌مكله ، بر طاقلری طاغلمش ، ویا شمدیكی آرناؤدلغه چكلمش اولملری ملحوظ ایسه‌ده، برخیلی مقدارینك دخی قالوب، یكی كلن اهالی ایله قاریشمش اولملری دخی طبیعیدر . هر حالده ، الیوم قره‌طاغلیلرك صربلیلرله بوشناقلردن جنسیتجه برفرقلری اولمیوب، عین لسانله متكلمدرلر . موقعلری اقتضاسنجه كندیلری جسور وجنكاور آدملردر . جمله‌سی اورتودوقس مذهبنه تابعدرلر . یالكز اخیراً آرناؤدلق جهتندن الحاق اولنان یرلرده جنسیتجه آرناؤد ومذهبجه مسلم بر خیلی اهالی بولنوب، هله اولكونك اهالیسی كاملاً آرناؤد ومسلمدر . ادبیاتلری صربلیلرله مشترك اولوب ، سائر اورتودوقس اسلاولر كبی لسانلرینی (كیریل) حروفیله یازارلر .

اصول اداره‌سی، قوهٔ مالیه وعسكریه‌سی.— قره‌طاغ برلین معاهده‌سندن بری كسب استقلال ایتمش بر پرنسلك صورتنده اداره اولنوب، پرنسلك ارثاً واكبر اولاده انتقالاً (پتروویچ

نیفوس) عائله‌سنك افراد ذکورینه منحصردر . پرنس بش کشیدن مرکب برهیئت - وکلا تعیین ایدر . کندیسی دخی (سناتو) اسمیله برمجلس استشاره‌یه ریاست ایدر. اداره‌ٔ ملکیه وعدلیه‌سی پك ساده وقوانین ونظاماتی پك شدتلیدر. مملکت ۱۵ ناحیه‌یه منقسم اولوب ، هربرناحیه برقاچ قپودانلغه منقسم وهر برقپودانلق برقاچ چته‌یی حاویدر . بو اسملردن دخی آکلاشلدیغی کبی ، اداره‌سی وتقسیماتی دخی اداره‌ٔ عسکریه وسپاهیانه تقسیماتدن عبارت اولوب ، ناحیه مدیرلری هم قوماندان هم ملکیه مأموری هم‌ده حاکم وظائفنی ایفا ایدرلر. هرقره‌طاغلی اون بش یاشندن آلتمش یاشنه‌دك عسکر اولوب ، حرب زماننده جمله‌سی ذاتاً باشلرنده بولنان قوماندانلر وقپودانلر قیادتیله سوق، وخارجده بولنانلرده همان جلب اولنورلر. بووجهله ۳۶ ۰۰۰ عسکر قدر چیقاره‌بیلیر . واردات سنویه‌سی ۶۰۰ ۰۰۰ فلورین یعنی تقریباً ۶۰ ۰۰۰ عثمانلی لیراسی اولوب، بونك برسدسی پرنسك تخصیصاتنی تشکیل ایدیور . قتارودن چتینه‌یه قدر طولاشه‌رق چیقار برآرابه یولی اولوب، واردات مساعده ایتدکجه سائر قصبه‌لری آره‌سنه دخی آرابه ایشلر شوسه‌لر انشاسنه غیرت اولنمقده‌در . مکاتبك تکثیریله معارفك ترقیسنه دخی چوق همت اولنمقده‌در. چتینه‌ده برمطبعه بولنوب ، برغزته دخی نشر اولنیور . اخراجاتی سنوی ۵ ملیونه بالغ اولور .

تقسیمات ملکیه‌سی، معموره‌لری. — قره‌طاغك منقسم بولندیغی ۱۵ ناحیه‌نك اسامیسیله مساحهٔ سطحیه ونفوسلری بروجه آتیدر :

(نواحیٔ قدیمه)

		مربع کیلومترو	اهالی
نفس قره‌طاغ	قاتونسقه	۱۱۸۷	۴۸ ۰۰۰
	آرونیچه	۲۰۹	۱۵ ۰۰۰
	ریقه	۲۰۷	۱۸ ۵۰۰
	لیشانسقه	۱۳۲	۱۰ ۰۰۰
برده	بیلوپاولیچ	۵۷۰	۲۴ ۰۰۰
	پیپرسقه	۹۴۵	۲۷ ۵۰۰
	موراچقه	۹۱۵	۱۸ ۵۰۰
	واسویویچقه	۵۳۲	۱۸ ۵۰۰
جمعاً نواحیٔ قدیمه		۴۶۹۷	۱۸۰ ۰۰۰

(نواحیٔ ملحقه)

هرسکدن	بانیانی وبودین	۵۶۸	۱۰ ۰۰۰
	نیکشیق ودوغه	۵۳۷	۱۰ ۰۰۰
	پیوه	۸۱۲	۱۶ ۰۰۰
	دربوباق وپیرا	۶۷۴	۱۲ ۰۰۰
	قولاشین وسارانجی	۴۳۲	۶ ۰۰۰
آرناؤدلقدن	پودغوریچه واشپوزی	۳۷۹	۲۲ ۰۰۰
	قرانیا بار واولکون	۳۷۶	۱۶ ۰۰۰
جمعاً نواحیٔ ملحقه		۳۷۷۸	۹۲ ۰۰۰
جمعاً قره‌طاغ		۸۴۷۵	۲۷۲ ۰۰۰

قره‌طاغك نفوسی تخمینی وتقریبی اولدیغندن، بوجدولده ۲۷۲ ۰۰۰ کوسترلمش ایسه‌ده، اکثر استاتستیقلرده ۲۳۶ ۰۰۰ وحتی بعضلرنده ۲۰۰ ۰۰۰ دن زیاده ویرلمه‌مکده‌در .

مرکزی اولان چتینه بر قریه اولوب ، قره‌طاغك الیوم حاوی اولدیغی برقاچ قصبه براین معاهده‌سندن صکره قزاندیغی یرلرده‌در. بیکدن زیاده نفوسلری اولان قصبه وقریه‌لری مقدار نفوسلریله برابر بروجه آتیدر :

پودغوریچه	۴۰۰۰	چتینه	۱۲۰۰
نیکشیق	۳۰۰۰	نیفوش	۱۲۰۰
اولکون	۲۰۰۰	اشپوزی	۱۰۰۰
بار	۱۵۰۰	دانیلووغراد	۱۰۰۰
قولاشین	۱۵۰۰		

احوال تاریخیه‌سی — قره‌طاغ اسکیدن ایلیریا وبعده یکی اپیردن معدود اولوب، آرناؤدلغك برجزئی حکمنده ایدی . یدنجی قرن میلادیده ایمپراطور هراقلیوسك زماننده صربلیلر اوجهتلره جلب واسکان اولندقلری صره‌ده ، قره‌طاغ دخی بونلرك برطاقی طرفندن وطن اتخاذ اولنمش ؛ وبونلر محلده بولدقلری اهالیٔ قدیمه یعنی آرناؤدلرله اختلاط وامتزاج ایتمشلردر. قوصوه بوزغونلغنده اطرافه طاغیلان صربلیلرکده برطاقی قره طاغی مدافعه‌یه صالح بریر کوره‌رك ، اورایه چکلمش اولسه‌لر کرکدر . او تاریخلرده یعنی اون دردنجی قرن میلادیده قره طاغ وندیك جمهوریتنك تحت تابعیتنده بولنوب، بعده اون بشنجی قرن میلادیده ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدی . آنجق موقعنك صربلغی وحاصلات فقدانی حسبیله کرك وندیك جمهوریتی وکرك باب‌عالی قره طاغی رسماً وسیاسةً ممالکندن عد ایتمکله اکتفا ایدوب، اداره‌ٔ

داخلیه‌سنه پك‌ده قاریشمامشلردی . باب‌عالی جزئی ومقطوع بر ویرگی‌یه مقابل قره طاغ مدیریتی یرلی رؤسایه احاله ایتمشدی. الحاصل اووقتلرده قره‌طاغ الیوم اشقودره ولایتنده میردیته قضاسنك بولندیغی حالده بولنیوردی . قره‌طاغ‌پرنسلرندن (یورکی جرنویویچ) ١٥١٦ تاریخنده استعفا ایدوب ، اداره‌یی متره‌پولیده ترك ایتمکله ، او تاریخدن اعتباراً قره طاغ (ولادیقه) تعبیر اولنان متره‌پولیدلر طرفندن اداره اولنه گلمش ؛ و ١٦٩٧ تاریخندن اعتباراً ولادیقه‌لق (نیقوچ) فاملیاسنه منحصر قالمش ایدی . بو ولادیقه‌لردن ١٧٨٢دن١٨٣٠ تاریخنه‌دك حکم سورن برنجی پترو پك شدتلی بر طاقم نظامات وضع وشدیداً اجرا ایتمکله ، حیدودلغك وسائر جنایاتك اوکنی آله‌رق، قره‌طاغی ملجأ اشقیا اولمقدن قورتارمش؛ وبونك خلفی ایکنجی پترودن صکره ١٨٥١ ده ولادیقه اولان (دانیلو) متره‌پولیدلك وظیفه وکسوه‌سنی دیکرینه ترکله ، کندیسی (کنز) یعنی پرنس عنوانی آلوب، کندینی آوروپایه دخی طانیتدیرمش؛ و١٨٦٠ ده قضاءً مقتول اولوب، یکنی اولان شمدیکی پرنس نیقوله خلفی اولمشدر. ١٨٦٢ و ٦٣ ده دولت عثمانیه‌یه قارشی طول مدت محاربه ایدوب ، برشی قزانه‌مامش ؛ و ١٨٧٦ ده هرسك عصیانه اشتراك ایدوب ، صربیه ایله برابر دولت متبوعه سنه اعلان حرب ایتمش ایسه‌ده ، ینه مغلوب اولمش ؛ وبعده ١٨٧٧ ده روسیه‌نك اعلان حرب ایتمسندن بالاستفاده ، بتکرار میدان حربه آتلمش ایسه‌ده ، بو دفعه دخی کلیاً مغلوب ، وقره طاغ پایمال عساکر عثمانیه اولدیغی حالده ، برلین قونفره‌سی بوکوچك پرنسلکه هم مملکتنك نصفنه معادل یرلر ویرمش، همده بسبتون استقلال قزاندیرمشدر . الحاق اولنان یرلردن چوغنك اهالیسی قره طاغلیلرله همجنس وهمذهب اولمدقلرندن ، قره طاغلیلر بویرلری آلمغه مقتدر اوله‌میوب ، نهایت غوسینه وپلاوه‌یه بدل آوروپا دولی اولکونك تسلیمنی تنسیب ایتدکلری حالده، اونكده استیلاسنه مقتدر اوله‌میوب ، عاقبت بیچاره اهالیسی قوهٔ جبریه استعمالیله قره‌طاغه تسلیم اولنمشلردر. آنجق یکیدن آیرلمق ایچون دخی فرصت ووسیله‌یه منتظردرلر .

قره‌طاغ { قوصوه‌ده اسکوبك شمال شرقی جهتنده بر طاغدر، که قچانیق بوغازنده شار طاغنك منتهای قارشیسندن باشلایه‌رق، کیلان ایله قومانووه آره‌سنده صربیه حدودینه طوغری ممتد اولور . اك یوکسك ذروه‌سی ١٤٥٢ متره ارتفاعنده‌در . صربیه‌یه کیرن‌موراوه نهرینك منابعی بوطاغك‌اتکارنده‌در.

قره طاغ { قونیه ولایت وسنجاغنك قره‌مان قضاسنده و بوغا سلسلهٔ جبالنك شمالنده منفرد برطاغ اولوب ، شرقدن غربه ممتد اولور . ذروه‌سی ٢٤٠٠ متره ارتفاعنده‌در .

قره‌طاغ { ایرانك آذربیجان خطه سنده بر طاغ اولوب ، روسیه حدودی قربنده وآراس نهرینك جنوبنده بونهرك مجراسیله متوازیاً قوس صورتنده شرقدن غربه ممتد وشرق جهتنده (سوالان) جبلنه مربوطدر. شمالی اتکارندن اینن چایلر آراس نهرینه، وجنوبی اتکارندن اینلرك شرق جهتنده‌کیلری بحر خزره منصب قره صویه، وغرب جهتنده‌کیلری تبریزدن مرورله ارمیه کولنه دوکیلن (آجی چای) ه منصب اولورلر .

— خراسانده مشهدك شرق شمالی جهتنده ممتد اولان (کلستان) سلسلهٔ جبالنك منتهی قسمنه دخی قره‌طاغ اسمی ویریلیر .

قره‌طاغ { روسیه‌نك النده بولنان ترکستانده چینك ایچندن کلن (تیان شان) سلسلهٔ عظیمه‌سی شعبه‌لرندن برطاغ اولوب، شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور . عمومیت اوزره ارتفاعی ٢٠٠٠ متره اولوب، بعض ذروه‌لری ٢١٣٥ متره‌یه قدر چیقار . بو طاغك کمور ، دمیر، باقیر وسیملی قورشون معدنلرینك کثرتندن طولایی اهمیتی زیاده‌در .

قره طاغ { (یاخود قره اوتاغ) بخارا خانلغنك حصار ایالتنده و حصارك ٢٥ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق (سرخان) نهری وادیسنك یوقاری جهتنده برقصبه‌در .

قره‌طوه { (Karatova) قوصوه ولايتنك اسكوب سنجاغنده واسكوب‌ك

٧٠ كيلومتره شرق شماليسنده اوله‌رق (واردار)ه تابع اكرى دره‌يه دوكيلن بر چاى اوزرنده و يوكسك طاغلر اتكنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ٧٠٠٠ قدر اهاليسى ، ٥ جامع شريفى ، برمدرسه‌سى ، بر رشديه وايكى ابتدائيه ايله خرستيانلره مخصوص ديكر برابتدائيه مكتبى ، بركليساسى ، چالار ساعتى ، بر حمامى ، ٨٠ قدر دكانى و قصبه‌نك ايچندن كچن دره‌نك اوزرنده دباغخانه‌لريله بويا خانه‌لرى ، دكرمنلرى ، كوپريلرى وباقيرجيلغه متعلق معمولاتى واردر .

— قره‌طوه قضاسى شمالاً اكرى پلنقه‌. غرباً قومانووه ، جنوباً اشتب وقوچانه قضالريله ، شرقا دخى بلغارستان حدوديله و سلانيك ولايتنك سيروز سنجاغيله محاط ومحدود اولديغى حالده ، ٤٢ قريه‌يى حاويدر . اراضيسى طاغلق و پك عارضه‌لى اولوب ، مياه جاريه‌سى چوقدر. اراضئ مزروعه‌سى‌ده ضررسز اولوب ، حبوبات متنوعه ايله ميوه و سبزه‌لرك انواعى وهله ميوه‌لرك پك لذيذلرى حاصل اولور . صنايع محليه باشليجه دباغلق ومويتابلق اولوب ، قادينلر ال دستكاهلرنده شياق دخى اعمال وتلوين ايده‌رك ، اثوابلرنده قوللانيرلر . اورمان ومرعالرى‌ده چوق اولوب ، حيوانات اهليه‌سى وعلى‌الخصوص قويون وكچى ايله صيغيرلرى‌ده زياده‌جه‌در . بوقضاده معادن چوق اولوب ، كومش ، قورشون ، كوكورد ، قروم وسائر معدنلر كشف اولنمش ايسه ده ، هنوز هيچ برى چيقارلمامقده‌در . يالكز بر دكرمن طاشى اوجاغى ايشلدلمكده‌در .

قره عثمان { آق قيونلى دولتنك مؤسسى اولان اوزون حسنك جدى

اولوب ، تيمورلنكك خروجنده ديار بكر واليسى ايدى ؛ وكنديسنه عرض اطاعت ايدوب ، روم سفرنده معيتنده كلمشيدى . بعده قره قيونليدن اسكندر ميرزا شاهرخدن قاچه‌رق ، اوطرفه كلديكنده ، ديار بكر حدودنده كنديسيله محاربه‌يه طوتيشه‌رق ، كنديني ارضروم خندغنه آته‌رق ويا قضاءً دوشه‌رك ، ٨٣٨ ده تلف اولمشدر .

مقدما سيواس صاحبى قاضى برهان‌الدين ايله اوغلى ابوالعباس وشام وحلب صاحبى ملك عادل ايله ماردين حاكمى ملك ساحر عيسانى قتل ايتمش اولديغندن ، سر مقطوعى بونلرك حاميسى اولان مصر سلطانه كونديره‌رك ، كونلرجه باب زويله‌ده آصيلى براغلمشيدى . خونخوارلغنه بناءً (قره يولق) ياخود (قره سلوك) لقبيله ملقب ايدى.

قره على { خداوندكار غازى دورنده فتوحات وخدمات كثيره‌يه

موفق اولان غازى تيمورطاشك پدرى اولوب ، سلطان اورخان غازينك برنجى سنهٔ سلطنتنده هركه وجوارلرينى فتح ايتمشدى .

قره عيسالو { آطنه ولايت وسنجاغنده وآطنه‌نك شمال غربيسنده

واقع بر قضا اولوب. مركزى ٥٠٠ اهالى‌لى بى جامع (جيجه‌لى) قريه‌سيدر . شمالاً قونيه ولايتيله ، شرقاً وجنوباً نفس آطنه مركز قضاسيله ، غرباً دخى طرسوس قضاسيله محاط و محدود در . قضا ٨٨ قريه دن مركب اولوب ، همان جمله سى مسلم اولمق اوزره ، ٢٢ ١٨٥ اهاليسى واردر. قسم شماليسى طاغلق اولوب ، قونيه ولايتى حدودنده بوغا سلسلهٔ جبالى ممتد اولور . اورادن جنوبه طوغرى اراضئ قضا كيتدكجه آلچالوب ، قسم جنوبيسى اووه‌لقدر . مذكور طاغلردن سيحان ايرماغنه منصب اولمق اوزره ، چكيدصو وقورشون صويى شمالدن جنوب شرقيه طوغرى آقه‌رق ، اراضيسنى سقى واروا ايدرلر . طوپراغى پك منبت اولوب ، ذخاير متنوعه ايله برابر كليتلى پاموق وسيسام وميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور. داخل قضاده واقع قزيل طاغ يايله‌سى آطنه شهرى اهاليسنك صيفيه‌لرندندر . اهالئ قضا بز وآلاجه وعبا كبى شيلر نسج ايدر . درون قضاده ٢٧ جامع ، ١٠ مسجد ، ٤٠ مدرسه ، ١ كليسا ، ٣٠ صبيان مكتبى ، ١٢ خان ، ٤٥ دكرمن ، ٣٠ دكان ، ٥ فرون وسائره‌موجوددر.

قره فريه { (Veria) سلانيك ولايت وسنجاغنده وسلانيكك ٦٠

كيلومتره غرب جنوبيسنده وايچه قره صويه

تابع (انادره) نك اوزرنده اوله‌رق اورمانلرله مستور برطاغك شرق اتكنده وسلانيكه قدر ممتد اولان واسع براووه‌نك كنارنده واقع قضا مركزی بركوزل قصبه اولوب، ٨٥٨٨ اهاليسی، ١٩ جامع ومسجدی، ٢ مدرسه‌سی، يالكز بشی معمور وقصوری خراب ومسدود اولمق اوزره ، ٦٠ كليساسی، ٤ تكيه‌سی ، بررشديه ايله بری اناث وبشی ذكوره مخصوص ٦ مكتب ابتدائيسی، ٥ خرستيان مكتبی ، ايكی قشله‌سی ، برعسكری خسته‌خانه‌سی ، صو ايله دونديريلير ٤ اون فابريقه‌سی ، وقتيله كليتليجه ياپلمقده بولنمش اولان خاولی وپيشكير وحمام طاقمی وايپك منسوجات دستكاهلری وباغ وباغچه‌لريله تفرجكاهلری واردر .

— قره فريه قضاسی سلانيك ولايت وسنجاغنك غرب جنوبی جهتنده واقع اولوب . غرباً مناستر ولايتيله ، شمالاً ووديــنه ، شمال شرق جهتندن يكيجه، شرق جنوبی طرفندن دخی قترين قضالريله محاط ومحدوددر . اغستوس ناحيه‌سيله برابر ٤٥ قريه‌دن مركب اولوب ، ٢٢٩٨٣ اهاليسی واردر . اهاليسنك برثلثی روم، برربعی اسلام ، ٢٥٠٠ قدری اولاخ ، ٢٠٠٠ قدری بلغار و ١٥٠٠ قدری‌ده چنكانه‌در . قضانك غرب وجنوب جهتلری طاغلق اولوب ، شمالاً واردار واديسنه وشرقاً سلانيك كورفزی ساحلنه‌دك واسع اووه‌لر ممتد اولور. غرب جهتنده مناستر ولايتی خط حدودنده (آغستوس) طاغی بولنيور . اينجه قره صو نهری شرقيجه جهتندن كله‌رك ، جنوب غربی كوشه‌سنده بر بوغازدن قضايه داخل اولور، قضانك جنوب وغربنده‌كی طاغلردن اينن برچوق چايلری اخذ ايله، اووه‌لرينی اروا ايدر . طوپراغی پك منبت ومحصولدار اولوب، بغدای، چاودار، آرپه، يولاف،داری، مصر، پورچق ، نخود، فاصوليه وسائر حبوباتله باموق ، كتن ، توتون ، سيسام، اوزوم، وميوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . اوزومدن خيلی مقدار شراب‌دخی اعمال اولنوب، آغستوس شرابی مشهوردر . طوت آغاچلری ده يتيشديريلوب ، چيقاريلان قوزه‌نك مقداری كيتدكجه آرتمقده‌در . آريلری‌ده چوقجه اولوب ، خيلی بال وبال مومی چيقار . اورمان ومرعالری وحيوانات اهليه‌سی‌دخی چوق اولوب، قويونلرك يوكندن چوراب وولنجه وساره وكچيلرك قيلندن چول وچوال كبی شيلر ياپيلير . داخل قضاده بررشديه ايله جماعات مختلفه‌يه منسوب ٣١ ذكور و ٣ اناث ابتدائی مكتبی موجوددر. قضا داخلنده (نيشی) اسميله بركول بولنوب، ايچنده سازان، يابين وييلان باليقلری صيد اولنور .

قره قاش { چينه تابع تركستان شرقيده (تاريم) ايرماغنه تابع (ختن دريا) يه صولدن دوكيلور برنهر اولوب ، كشمير حدودی داخلنده (قره قروم) جبالندن نبعانله، شماله طوغری جريان ايده‌رك ، چين حدودينی كچدكدن‌صكره ، غربه دونر،و برخيلی مسافه‌ده بواستقامتی محافظه ايتدكدن‌صكره برچيد بواوب، شماله طوغری دونر ، وبعده شرقه طوغری آقه‌رق ، ختن دريايه ٥٠ كيلومترويه قدر تقرب ايدنجه ، بونكله متوازياً شمال شرقيه طوغری جريانله، ختنك حذاسندن برآز آشاغيده همنامی اولان قصبه‌نك اوكندن مرورله، ختندن ١٤٠ كيلومتره آشاغيده ختن دريايه دوكيلور. مجراسنك بويی ٥٧٥ كيلومتره قدردر .

قره قاش { چينه تابع تركستان شرقيده وختنك ٥٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده وهمنامی اولان آنف‌البيان نهرك اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٧٠٠٠ قدر اهاليسی واردر. خانه‌لری نهرك ايكی ساحلنده طاغنيق برحالده‌در .

قره‌قال { (Karakal) رومانيه‌نك افلاق مملكتنده وبكرشك ١٢٤ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق (آلوته) نهرينك صول كنارنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسی واردر .

قره‌قالپاق { ترك اولوسلرندن بر بيوك اولوس اولوب، خوارزم واژدرهان جهتلرنده قيرغيزلرله تركمنلر آره‌سنده بولنيورلر. سيبريه‌نك توبولسق ايالتنده، زرافشان واديسنده، فرغانه خطه‌سنده وسائر جهتلرده

دخی (سارت) لر وسائر اقوامله قاریشیق یاشایورلر. عن اصل خیمه نشین ایسه‌لرده، شمدیکی حالده اکثری وعلی الخصوص طاغنیق بر حالده بولنانلری ساکن وزراعت ایشلریله مشغولدرلر. جیحونك آشاغی مجراسی اطرافنده‌کی نملی چوللرده الك غلبه‌لکلی اولوب، ۵ ۰۰۰ ۲ نفوسه بالغ اولورلر. یالکز خیوه خانلغنده بولنانلر ۱۲۵ ۰۰۰ قدر تخمین اولنوب، مجموعی ۲۰۰ ۰۰۰ ی متجاوز اولسه‌لر کرکدر. کندیلری ایری وزورلی آدملر اولوب، یوزلری یاصی، کوزلری بیوك، برونلری قیصه، چکه‌لری کنیش، اللری بیوکدر. مع هذا قاریلری اوجه‌تجه الك کوزللردن صاییلیر.

قره قوروم { مغول دولت جنکیزیه‌سنك پایتختی بولنمش برشهر قدیم اولوب، الیوم خرابدر. چینلیلرجه (خولین) یاخود (خورین) اسمیله معروف اولان بوشهر اویغور حکمدارلرندن بوقوخان طرفندن سکزنجی قرن میلادیده تأسیس اولنمش؛ وجنکیز خان اردوسنك خیمه‌لرینی بوشهرك خارجنده قورمغله، مغوللرجه (قره قوروم) اسمیله شهرت بولوب، تورونی قبلاء قاآن طرفندن پایتخت اتخاذ اولنمشیدی. قره‌قورومك معموریت دوری اووقت آچیلوب، اصل مغولاره مخصوص قسم وسطیسنده پك چوق بتخانه‌لر وسرایلر، چینلیلره مخصوص قسمنده بر چوق بودا معبدلری واسلام محلاتنی جامع جهتنده دخی متعدد جوامع ومساجد وپك اینلك برچارشی وبازار وارایدی. بوشهر مغوللرك شوکت وشانیله برابر نابدید اولوب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر محلی دخی معلوم دکلیدی. اخیراً بعض سیاحلر طرفندن ″۲۴ ′۳۲ °۴۷ عرض شمالی ایله °۱۰۱ طول شرقیده و(اوکی نور) کولیله (اورخون) نهری قربنده خرابه‌لری کشف اولنمشدر.

قره قوروم { (نام دیکرله موزطاغی) آسیای وسطیده تبتك حدود غربیه‌سندن پامیر خطه‌سنه‌دك کشمیرك شرق جهتنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه ممتد برطاغ اولوب، کرهٔ ارضك هیمالایه سلسله‌سنده‌کی (غاورسنکار) دن صکره ارتفاعجه ایکنجی طاغیدر. واك یوکسك ذروه‌سی اولان (داپسنك)ك ۸۵۹۶ متره ارتفاعی اولغله، مذکور غاورسنکاردن یالکز ۲۲۰ متره آلچقدر. پك یوکسك بوغازلری واوزون بوز دره‌لری اولوب، اتکارنده ساکن اولان ترك اهالی بومناسبتله بوطاغه «بوز طاغی» معناسیله (موز طاغی) دخی دیرلر. هرنه‌قدر بو طاغك هر ایکی طرفی دخی انکلتره‌نك هند الکاسندن معدود ایسه‌ده؛ هیمالایه سلسلهٔ عظیمه‌سنك اوسط طرفی حکمنده اولان بوجبل عظیم هرجهتجه فرقلی ومتباین ایکی عالم آره‌سنده برخط فاصل اولوب، شمال شرق اتکارندن اینن صولر تاریم ایرماغنی تشکیل ایده‌رك، مغولستان چوللرنده‌کی کوللره منتهی اولدیغی حالده، جنوب غربی اتکارندن اینلری بحر عمانه دوکیلن (سند) ایرماغنی تشکیل ایدرلر. کذلك شمال شرقی اتکارنده‌کی اهالی ترك جنسیتنه منسوب اولدقلری حالده، جنوب غربی اتکارنده‌کیلر آریا عرقنه منسوب هندیلردن معدود کشمیریدرلر. بویی ۷۵۰ متره واکی وسطی صورتده ۱۵۰ کیلو متره‌در. ′۳۳ °۳۵ عرض شمالی ایله ′۵۸ °۷۷ طول شرقیده ینه (قره قوروم) اسمیله بر بوغازی واردر، که ۵ ۶۳۹ متره ارتفاعی اولوب، هند ایله ترکستان شرقی آره‌سنده برکاروان یولی تشکیل ایدیور.

قره قوش { (ابوسعید بهاءالدین بن عبدالله الاسدی) صلاح الدین ایوبینك وبرروایتده عمی اسدالدین شیرکوهك کوله‌سی اولوب، صلاح الدین سلطنته نائل اولدقده، کندیسنی دائره مدیری ایتمش؛ وقاهره‌دن غیبوبتلری صره‌سنده دفعاتله وکیل براقمش؛ وحقنده اعتماد وامنیتی اولمغله، برچوق خدمات مهمه‌ده استخدام ایتمش ایدی. حتی عکایی فرنکلردن استخلاص ایتدیکنده، اداره ومحافظه‌سنی صاحب ترجمه‌یه احاله ایتمشدی. بعده فرنکلر عکایی استرداد ایتدکلرنده. قره قوش اللرینه اسیر دوشوب، اون بیك آلتون فدیه ایله کندینی قورتاره‌رق، ۵۸۸ ده صلاح الدینك یانینه عودت ایتمش؛ وبرآره‌لق شام بقایاسنك تحصیلنه مأمور

اولمش ایدی . عالی همت وغیور برآدم اولوب، قاهره نك سوری و قلعة الجبل دینلن قلعه ایله جیزه ده اهرام طریقنده کی کوپریلر ورباط وخان وسبیل کبی اعمارات و خیراتی چوقدر . آنجق روایته کوره کندیسی امی اولمغله، قوانین واحکام شرعیه یه واقف اولمیوب، عندی حکملر ویرر، ودیدیکنی اجرا ایتدیررمش. حق ونظامه مغایر خود سرانه حکملره الی یومنا هذا « حکم قره قوشی » دینمك اوندن قالمشدر . حتی اسعد بن مماتی صاحب ترجمه نك بو قبیلدن اولان حکملرینی جمع ایله « الفاشوش فی احکام قره قوش » عنوانیله بر رساله یازمشدر . ٥٩٧ تاریخنده قاهره ده وفات ایتمشدر .

قره قوم { بو اسمله ترکستانده ایکی یر واردر :

برنجیسی واك بیوکی خوارزمده یعنی الیوم روسیه یه تابع (ماوراء خزر) ایالتنده وخیوه خانلغنده مثلث الشکل واسع بر یر اولوب، شمالاً اوست یورت چولیله وخیوه نك معمور قسمیله ، شمال شرقی جهتندن جیحونك مجراسیله ، جنوب شرقی طرفندن (مرو) اراضیء معموره سیله ، جنوباً وجنوب غربی جهتندن تکه ترکمنلری طاغلریله محاطدر . بویی ١٠٠٠ واکی ٥٠٠ کیلومتره در. اسمندن دخی آکلاشلدیغی اوزره ، طوپراغی سیاه ومتحرك برقومدن عبارت اولوب، اکر صویی اوله ایدی ، دنیانك اك منبت یری اوله جق ایکن، یاغمورلرك ندرتندن وآقارصولرك فقداننډن، قوملر روزکارله تحریك اولنه رق ، متحرك برطاقم صرتلر وتپه لر تشکیل ایدیور . بك سیرك اولان قویولری دخی بك درین وصولری آجی اولمغله ، کاروانلر بو چولك ایچنه صوقلمغه جسارت ایده مزلر . بو قوملرك آره لرنده مختلف کنیشلکده برطاقم چقورلر بولنوب ، بعضلری طوزله وبعضلری طوزلی صولر وچامورلرله مملو ویا قامشلرله مستوردر . کرك قوملر ایچنده وکرك بو چقورلرده حیوانات بحریه آثاری بولنوب ، وقتیله بحرخزرك اوراره قدر ممتد بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور .

— ایکنجیسی آرال کولنك شمال شرق ساحلندن وسیحون ایرماغنك مجراسندن (چالقر دکیز) کولنه قدر ممتد اولوب ، سیر دریا ایالتنك طورغای قضاسنه ملحقدر . بویی ٣٧٥ واکی ١٤٠ کیلومتره اولوب ، متحرك ومیدیه واستریدیه قبیلندن حیوانات بحریه قبوقلریله مملو برقومدن عبارتدر . جنوب شرقیدن شمالی غربی یه طوغری برتموج صورتی کوستروب ، سکز اون متره یوکسکلکنده تپه صره لری وخندق کبی چقورلری واردر . صویی اصلا اولمیوب، یالکز بعض طرفلرنده کوجبه قیرغیزلرك حیواناتی بسلیه جك قدر اوت ویابسی یومسی بعض چالیلر بیتر .

قره قیونلی { تیمورلنکك خروجی زمانلرنده ظهور ایدن ترکمن دولتلرندن بری اولوب ، مؤسسی قره یوسف ترکمانیدر . بونك اجدادی بغدادده حکومت سورن ملوك ایلکانیه امراسندن اولوب ، پدری قره محمد قزینی ملوك مذکوره دن سلطان احمده تزویج ایتمکله . قره قیونلی ترکمن عشیرتنك رئیسی اولمشیدی . قره محمد عشیرتنك منتشر بولندیغی آذربیجان ووان جهتلرنده کسب قوت ونفوذ ایده رك، همان مستقل برحکومت تأسیس ایتمش؛ واوغلی قره یوسف، تیمورك خروجندن حاصل اولان هرج ومرجدن بالاستفاده ، بغدادی سلطان احمد ایلکانی الندن ضبطله ، قره قیونلی دولتنی تأسیس ایتمش ؛ وآنجق متعاقباً بغداد خارجنده امیرانشاه بن تیمورله ایتدیکی محاربه ده مغلوب اولوب، مصره قاچمش ایدی . تیمورك وفاتندن صکره ٨٠٩ ده مصردن عودتله ، تبریز خارجنده امیر انشاهی قتل واوغلی ابابکری فراره مجبور ایده رك. تبریزه دخول ، وبعده اوزرینه کلن سلطان احمد ایلکانیی دخی قتل ، وشروان شاهی ابراهیمی اخذ ایده رك، آذربیجان وعراق عرب وقزوین وساوه جهتلرینه حاکم اولمشدی. کندیسندن صکره اوغلی امیر اسکندر، بعده دیکر اوغلی میرزا جهانشاه وبوندن صکره بونك اوغلی حسن علی حکم سورمش ؛ وبونك زماننده ملکی اوزون حسن طرفندن ضبط اولنه رق . آق قیونلی دولتنه کچمکله، قره قیونلی

دولتی منقرض اولمشدر . قره قیونلی حکمدارلری درت کشی اولوب، مدت حکومتلری ٦٣ سنه‌در. حکمدارلرك تاریخ جلوسلری بروجه آتیدر :

قره یوسف بن قره محمد	٨٠٩
امیر اسکندر بن قره یوسف	٨٢٣
میرزا جهانشاه بن قره یوسف	٨٣٩
حسن علی بن جهانشاه	٨٧٢ الی ٨٧٣

قره کلیسا } ارضروم ولایتنك بایزید سنجاغنده وبایزیدك ٩٠ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق ارضرومدن بایزیده کیدن طریقك اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه‌در. — قضاسی شرقاً وجنوباً دیادین، غرباً وغرب شمالی طرفندن آلشکرد قضالریله ، شمالاً دخی روسیه حدودیله محدوددر . بلوك باشی ، منکسر وطاشلی چای اسملریله ٣ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ٥٦ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ٧٤٢١ نفوسدن عبارت اولوب ، ٢٠٩٦ سی ارمنی ، ١٤٢ سی یبانجی وقصوری ترك وکرد اوله‌رق مسلمدر . اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی متوسط حالده اولوب، اولدقجه اورمان ومرعالری دخی واردر . محصولاتی حبوبات وذخایر متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر . حیوانات اهلیه‌دن خیلی مقدار قیون ، کچی ، صیغیر وسائر حیوانلری واردر . درون قضاده ٣ جامع، ٧ کلیسا ومناستر، ٢ صبیان مکتبی، ٤٢ خان، ٨٣ دکان ، ١ فرون، ٣٠ دکرمن ، ٤ چشمه و ٤٠ کوپری واردر . معمولات محلیه کلیم ، کچه وچورابدن عبارتدر .

قره کوز } خیال نامیله عثمانلیلرده اوته‌دن بری اوینادلمسی معتاد اولان معهود کولکه اویوننده کوستریلن الك باشلی ایکی شخصك بری اولوب، دیکرینه‌ده حاجی اوحد نامی ویریلیور. قره کوز امی وجاهل برشخصدن کنایه اولوب، اکثریا چنکانه صورتنده تصویر اولنور. حتی اسمی جهلده ضرب مثل حکمنه کچوب ، « اجهل من قره کوز » دیرلر .

قره کوز پاشا } سلطان بایزید خان ثانی دوری رجالندن ایکی ذات اولوب ، بری آناطولی بکلربکیسی ایکن ، اورالرده شاه اسماعیل صفوینك طرفدارلرینی غیرتیله وشاه قولی نامیله ظهور ایتمش وشیطان قولی نامیله شهرت بولمش اولان شقینك شهزاده قورقودك اشیاسنی غصب ایتمسی اوزرینه ، شقیٔ مرقومه قارشی عسکر سوق ایتدیکنده ، مغلوب والنده اسیر اولوب ، قازیغه کچیریله‌رك اعدام اولنمشدی . — دیکری قرهمان والیسی اولوب، آطنه جهتنده مصر عسکرینك ید ضبطنه کچمش اولان بعض قلاعك استخلاصنه مأمور اولمغله، بومأموریتده موفق اولدقدن صکره، عساکر مصریه‌یه قارشی دوام محاربه‌یه هرسك زاده احمد پاشا مأمور اولوب، کندیسی انك معیتنه ویرلمکله، قیصقاندیغندن ، بالالتزام فرار ایده‌رك، مغلوبیته سبب اولدیغندن ، ٨٩٤ ده درسعادتده جلب اولنه‌رق، اعدام اولنمشدر .

قره کول } بو اسمله آسیای وسطیده بر قاچ کول بولنوب، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر :

برنجیسی ترکستانك روسیه‌یه تابع سیردریا ایالتنك شمال جهتنده وآق قوم چولی اورته‌سنده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٢٧ مربع کیلومتره ایسه‌ده ، درینلکی آز اولوب ، بعض محللری برطاقم املاحله مستور بطاقلق حالنده‌در. جنوب شرقیدن کلن (تالاس) نهری بوکوله دوکیلورسه‌ده ، صویی دائما کوله واصل اوله‌ماز. — ایکنجیسی پامیر خطه‌سندن فك ایله روسیه دولتی طرفندن فرغانه ایالتنه الحاق و «آلاطاغنك اوته‌سی» معناسیله (ترانسالای) تسمیه اولنان خطه‌نك شرق جهتنده اولوب ، تقریباً ٤٠٠٠ متره‌لك ارتفاعده واورته‌سی ٣٩° عرض شمالی ایله ٧١° ٥′ طول شرقیده واقعدر . شمالدن جنوبه بویی ٢٥ وانی ٢٠ مربع کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٠٠ کیلومتره‌در . وقتیله چوق دها کنیش اولوب ، جوارنده‌کی برقاچ کوچك کول ایله متصل بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور.

— اوچنجیسی بخارا خانلغنده وبخارانك جنوب غربی جهتنده اوله‌رق وجیحونك ساحل شمالیسندن ٣٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقعدر . مذکور ایرماقدن چول ایله آیرلمش اولوب ، زرافشان

نهری بقیهٔ میاهنك چقور بر محلده بریکمسندن تشکل ایدیور .

— دردنجیسی چینه تابع ترکستان شرقینك حدود غربیه‌سی قربنده و (تاغارمه) طاغنك اتکنده اولوب ، ظن اولندیغنه کوره ، فضلهٔ میاهی (یکی حصار) چایی واسطه‌سیله کاشغر نهرینه دوکیلور . بوکا کوچك قره کول دخی دیرلر .

قره کول { بخارا خانلغنده وبخارانك ۶۰ کیلومتره غرب جنوبیسنده زرافشان نهرینك بواسطه بربطاقلق تشکیل ایده‌رك نابدید اولدیغی محلده واقع برقصبه اولوب ، قرن حاضر میلادی اوائلنده ۳۰۰۰۰ اهالیسی وار ایدیسه‌ده ، چولك او جهتلرده کیتدکجه اراضیٔ معموره‌یه غلبه چالمسیله، بوکونکی کونده بومقدارك برخمسنی دخی حاوی اولمسه کرکدر .

قره کول { ترکستانده روسیه‌نك (سمیرچنسك) ایالتنده (ورنی)نك ۱۶۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده و (ایسیق کول)ك جنوب شرقی کوشه‌سندن ۱۶ کیلومترهلك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی برقصبه‌اولوب، روسیه دولتی طرفندن قزاق مهاجرلرینك اسکاننه تخصیص اولنمغله ، کیتدکجه اهالیسی وتجارتی چوغالمقده‌در .

قره‌لوم { [« لوم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قره‌مان { قونیه ولایت و سنجاغنده وقونیه‌نك ۵۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده (تاوروس) سلسلهٔ جبالنك اك شمالی اتکاری آلتنده وآق کوله دوکیلن کوك صو مجراسی قربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۷۵۰۰ اهالیسی ، خراب بر قلعه‌سی ، قره‌مان اوغلندن قالمه غایتله مصنع برجامع شریفیله خراب اولدیغی حالده برچوق آثار مصنعه‌سی باقی اولان امیر موسی جامعی ودیکر برجامع شریفیله متعدد مدرسه‌لری، اولدقجه ایشلك چارشیسی وپاموقدن بز وآلاجه ایله سائره دستکاهلریله دباغخانه‌لری واردر . موقعی حذای بحردن ۱۲۶۰ متره یوکسك اولوب ، اطرافی غایتله منبت ومحصولدار واسع اووه‌لردن عبارت وخانه‌لری دخی باغچه‌لرله محاط اولمغله ، منظره‌سی پك کوزل ایسه‌ده ، اهالیسنك نظافت وطهارته مسافلری و حسن طبیعتلری اولمدیغندن ، بریکن مزبله وچرکابلردن بعض خسته‌لقلر تولد ایدوب، یازین حرارت دخی زیاده اولمغله ، هواسی پك صاغلام دکلدر. قیشین ایسه اوچ آیدن زیاده زمینی قارله مستور قالیر .

تجارتی واخراجات وادخالاتی ، قربیت مناسبتیله ، سلفکه ومرسین اسکله‌لریله اجرا اولنوب ، آنجق یوللرك حال حاضری تجارتنك ترقیسنه مانع اولمقده در . قره‌مان پك اسکی اولوب ، اسم قدیمی (لارنده) در . شمدی دخی لسان رسمیده لارنده اسمیده محافظه ایتمکده ایسه‌ده ، دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده اوراده تشکل وبرخیلی‌وقت دوام ایدن قره‌مان اوغللری طرفندن مرکز اتخاذ اولنمغله ، او وقتدن بری بو خاندانك اسمیله تسمیه اولنمقده‌در . مذکور امیر موسی جامع شریفی ستونلرندن بعضلری اسکی لارنده شهری بتخانه‌لرندن قالمه‌در .

— قره‌مان قضاسی قونیه ولایتی مرکز سنجاغنك قسم جنوبیسنده واقع اولوب ، غرباً بوزقیر ، شمالاً نفس قونیه وقره بیکار ، شرقاً ارکلی قضالریله ، جنوباً دخی آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغیله محاط ومحدوددر . قسم جنوبیسی ولایتك حدودینی آیران واوجهتده (آلاطاغ) دینلن تاوروس یاخود بوغا سلسلهٔ جبالنك شمالی اتکلرندن عبارت اوله‌رق طاغلق وسائرطرفلری تا آناطولینك اورته‌لرینه قدر ممتد اولان واسع اووه‌لردن عبارتدر. یالکز مرکز قضانك شمالنده (قره‌طاغ) اسمیله منفرد بر طاغ دخی بولنور . آلاطاغ اتکلرندن اینن برقاچ چای برلشه‌رك ، کوك صو اسمیله برنهر تشکیل ایدرلر، که قضانك جنوب غربیدن شمال‌شرقی‌یه طوغری شق ایدرك، ارکلی قضاسنه کیرر ، وارکلی قصبه‌سی قربنده آق کوله دوکیلور . بوصولر قضانك برخیلی اراضیسنی سق ایدر . طوپراغی منبت اولوب ، بغدای ، آرپه ، چاودار ، مصر ، داری وسائر حبوبات متنوعه ایله کوك بویا ، جهری ، پاموق ، آفیون ، وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن خیلی محصولات حاصل اولور . سیاه وقرمزی اوزومیله کشمش‌اوزومی

چوق اولوب ، بر خیلی مقداری قورودیله‌رق اخراج اولنور . حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیونلری چوق اولوب، یوکلرندن کلیم وسجاده وسائره نسج ایدرلر. دباغلق وسراجلغه متعلق شیلر دخی یاپیلیر، وبزر وسیسام یاغی چیقاریلیر . قضا آلاطاغ وغفرباد ناحیه‌لریله برابر ٨٤ قریه‌دن مرکب اولوب ، ٢٨٤٩٣ اهالیسی واردر ، که ٥٠٠ قدری ارمنی و ٥٠ قدری روم اولوب ، قصوری کاملاً مسلمدر . درون قضاده ٢١ جامع شریف، ١٠٥ مسجد، ٢١ مدرسه، ١ کتبخانه، ١٥ مکاتب اسلامیه، ٢ ارمنی و ١ روم مکتبی، ١ ارمنی و ١ روم کلیساسی ، ٨ حمام، ٤ خان، ٥٤٥ دکان‌ومغازه، ٤٥ دکرمن ، ٥ دباغخانه، ١٠ باغخانه و ٢ کرمید خانه موجوددر . قره طاغك اتکلرنده وسائر بعض طرفلرنده برطاقم آثار عتیقه بولنیور .

قره‌مان { روم سلجوقیلرینك انقراضنده بودولتك انقاضی اوزرنده تشکل ایدن دول صغیره‌نك آل عثماندن صکره اك بیوك وقوتلیسی اولوب ، دولت سلجوقیه‌نك مرکزی بولنمش اولان قونیه جهتنده ودولت منقرضه‌نك ناقلبکاهنده تأسسی باعث اهمیت اولمشیدی . بودولتك مؤسسی اولان (قره‌مان) ك پدری (نور صوفی) ارمنیدن دونمه بر شیخ اولوب ، آماسیه‌ده طریقتی اکتساب جاه ودولته وسیله اتخاذ ایدن مشایخدن بابا الیاسك مریدی اولمش ؛ وبونك قتلندن صکره طریقتی نشر وترویج ایتمکی وظیفه اتخاذ ایدرك ، قونیه‌یه ورودله مریدلرینی چوغالتمغه باشلامش‌ایدی . حتی ملوك سلجوقیه‌دن سلطنت سورمکده اولان علاءالدین ثانی دخی نور صوفی‌یه اعتقاد تامله معتقد اولوب، اوغلی قره‌مانه همشیره‌سنی تزویج ایله میرآخورلق خدمتنه نصب ایتمشدی . نور صوفی بو وجهله اوغلنك استقبالنی تأمین ایتدکدن‌صکره، سلفکه جوارلرینه چکیلوب ، روم ایمپراطورلرینك ضبطنده بولنان بواسکله‌نك محافظیله مناسبات دوستانه‌پیدا ایدرك. حیله ایله قلعه‌یی ضبط ایتمش ؛ وعلاءالدین بونك محافظلغنی اوغلی قره‌مانه توجیه، ومتعاقبا لارنده قصبه‌سنی واوجوارلری دخی علاوه ایلمش ایدی.

قره‌مان ارمناکی دخی ضبطله، لارنده‌یی مرکز حکومت اتخاذ، وکندی اسمیله‌تسمیه ایده‌رك، عادتا برحکومت قورمشیدی . علاءالدین غازان خانك عسکری الینه اسیر دوشدیکنده، قره‌مان، قریمده وفات ایتمش اولان سلاجقهٔ رومدن عزالدینك اوغلی‌اولدیغنی ادعا ایلدیکی (جمری) اسمنده مجهول الاحوال برشخصی قونیه تختنه اجلاس ایتمك بهانه‌سیله شهر مذکوری ضبط ایتمش ایسه‌ده ، مغول حکمداری طرفندن ، علاءالدینك اوغلی غیاث‌الدینی اجلاس ایتمك اوزره، شمس‌الدین‌جوینی عسکرله اعزام اولنه‌رق ، واقع اولان محاربه‌ده قره‌مان ومدعیسی اولان جمری قتل اولنمش ، وقره‌مانك محمود اسمنده هنوز بشیکده بر اوغلندن بشقه کیمسه‌سی قالمامش ایدی . دولت سلجوقیه‌نك بسبتون انقراضنده قره‌مان اوغلی محمود سن بلوغه واصل اولمغله، بدرالدین‌عنوانیله ارمناکده تأسیس حکومت ایتمش ؛ ووفاتنده یخشی‌بك وسلیمان بك اسملریله ایکی اوغل براقمشدر. وارث ملك قره‌مان اولان یخشی بکك زمانی دخی سکونتله کچوب ، بونك اوغلی وخلفی اولان علاءالدین دولت عثمانیه‌نك کیتدکجه توسیع ممالك وتکثیر شان وشوکت ایتدیکنه نظر حسد ورقابتله باقه‌رق ، خداوندکار غزی‌یه آناطرلیده برطاقم مشکلات چیقارمغه وبعض ترکمان وتاتار عشیرتلرینی عصیانه تشویق ایتمکه باشلامش‌ایسه‌ده. پادشاه مشارالیهك بو مشکلاته کافه‌سنه غلبه چالدیغنی کورنجه ، مدارایه مجبور اولوب، پادشاهك کریمه‌سی نفیسه سلطانی تزوجله مصاهرت شرفنه دخی نائل اولمش ایدی . آنجق ینه فرصت انتظارنده بولنوب، ٦٨٧ تاریخنده وزیر خیرالدین پاشانك وفاتیله برینه کچن اوغلی علی پاشانك کنجلك وتجربه‌سزلکندن و پادشاهك روم ایلنده مشغولیتدن استفاده ایتمکی فرصت اتخاذ ایله ، طورغود ، وارسق ، بایبورد وسائر عشایری آیاقلاندیره‌رق ، اعلان حرب ایتمشدی . سلطان مراد حضرتلری همان روم ایلی بکلر بکیسی تیمور طاش پاشایی عساکر کافیه ایله مقابله‌یه مأمور

ایدوب. کندیلری دخی بالذات کوتاهیه‌یه عزیمت ایتمش ؛ واو صره‌ده مصر سلطانی برطاقم هدایا ایله سفرای مخصوصه اعزام ایده‌رك ، پادشاهك محبت واتفاقنی آرزو ایتمکله، علاءالدین ایکی آتش آره‌سنده قالمقدن قورقوب ، همان ابراز ندامتله، صلح طلبنه شتاب ایتمش ایسه‌ده ، صدر اعظم علی پاشا بو تکلیفنی رد ایله محاربه‌یه باشلامش ؛ علاءالدین ایلك محاربه‌ده مغلوب اولوب ، تیمور طاشك اوکندن فرار ایتمکله ، قونیه قلعه‌سنه قپانوب ، مصالحه‌نك استرحامیچون زوجه‌سی نفیسه سلطانی پدر بزرکوارلری نزدینه کوندرمش ؛ وپادشاه مجرد کریمه‌سنك خاطریچون مطلوبنی اصغا بیورمش ایدی . علاءالدین بو وجهله نائل اولدیغی مصالحه‌نك قیمتنی بیلمیه‌رك، ییلدیرم سلطان بایزید خان زماننده یکیدن نقض عهدله حمید ایلنه تجاوز ایتدیکندن . اوزرینه سفر همایون وقوع بولوب ، قونیه ونیکده واقسرای جهتلری فتح واداره‌لری تیمور طاش پاشایه احاله اولنه‌رق ، قره‌مان اوغلی علاءالدین لارنده‌یه چکلمش ؛ وواقع اولان دخالت واسترحامی اوزرینه لارنده وطاش ایلی جهتی کندیسنه ترك اولنمشدی . چوق کچمه‌دن یکیدن نقض عهدله تیمور طاش پاشانی طوتوب حبس ایده‌رك قونیه‌یی ضبط ایتمش ؛ و پادشاهك غضبنی جلب ایتدیکنی آکلاینجه، نادم اولوب ، پاشای مشارالیهی تخلیه ایده‌رك . انواع اکراملرله وکندی ایلچیسنه ترفیقاً استعفای قصور ایچون نزد پادشاهی‌یه کوندرمش ایسه‌ده، آرتق بو دفعه سوزینه اعتماد اولنمیوب، اوغلی محمدبك ایله برابر اسیر طوتیله‌رق، بروسه‌یه سوق اولنمش؛ واوغلی حبس اولوب، کندیسی تیمور طاش پاشایه تسلیم اولنمغله ، بونك طرفندن اخذ ثار مقامنده قتل اولنمشدر. بو وجهله قره‌مان اوغللری حکومتنه ختام ویریله‌رك ، قره‌مان ایلی ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمش ایکن، تیمورلنك بروسه‌یه مستولی اولدقده، مرقوم محمد بکی محبسدن اخراجله ، قونیه حکومتنه اعاده ایتمشدی . فترت زماننده شهزاده‌لر بیننده وقوع بولان منازعاته موسی الیه محمد بکك دخی بعض مرتبه مداخله‌سی اولمشدی . امر سلطنت چلبی سلطان محمد خانده تقرر ایتدیکنده، ٨١٤ تاریخنده قره‌مان اوغلیله محاربه وقوع بولوب، موسی الیه محمد بك عثمانلی عسکری الینه اسیر دوشمش ؛ وبرده‌ها نقض عهد ایتمه‌مك شرطیله سبیلی تخلیه اولنمشدی . بعده برادری علی بك مصر سلطاننه التجا ایده‌رك ، اورادن آلدیغی عسکرله برادری اوزرینه کلمش؛ واو صره‌ده محمد بك ذوالقدریه‌ده ناصرالدین طرفندن طوتیله‌رق، مصره سوق اولنمغله، اوراده موقوف قالوب، برادری علی بك مصر حکومتنك حمایه‌سیله قره‌مان ایلنده حکم سورمکه باشلامش ایدی . امیر ططر مصر تختنه کچنجه، محمدبکی حبسدن چیقاروب، قره‌مان حکومتنه اعاده ایتمشدی. سلطان مراد ثانی حضرتلری روم ایلنده مشغول ایکن ، محمد بك انطالیه‌یی محاصره ایدوب ، محافظی بولنان حمزه بکك قلعه‌دن آتدیغی منجنیك مرمیاتنك اصابتیله تلف اولمشدر. اوغلی ابراهیم بك اسلافی کبی کاه اطاعت وانقیاد وکاه عصیان اوزره اولوب، سلطان مراد خان ثانی حضرتلرینك همشیره‌سنی تزوجله، مصاهرت پادشاهی شرفنه دخی نائل اولمشیدی . آنجق قونیه وآقشهر ونیکده جهتلری چوقدن ممالك عثمانیه عدادینه داخل اولوب ، قره‌مان اوغللرینك اسکیدن حمید ایلنه اولان تسلطلری آنطالیه جهتنه دونمش؛ وفرصت بولدقجه اوطرفه تجاوزه باشلامشلردی . ابراهیم بکك همشیرهٔ مرادخانیدن آلتی اوغلی اولدیغی حالده، برجاریه‌دن متولد اولان دیکر اوغلی اسحاق بکی ولیعهد اتخاذ ایتمش اولمغله، ٨٥٩ تاریخنده واقع اولان وفاتنده موسی الیه اسحاق بك خانی اولنجه، برادرلری دربار سلطان محمد خانی‌یه التجا ایتدکلرندن ، بونلرك بیوکی اولان احمد بك عثمانلی عسکریله کیدوب، واقع اولان محاربه‌ده اسحاق بك مغلوباً بغداده فرار ایتمکله، احمد بك امیر قره‌مان اولمش ؛ وبرمدت صکره بودخی وادیٔ عصیانه سلوك ایله غضب پادشاهی‌یه مظهر اولدیغندن ، ٨٧١ ده رفع اولنه‌رق ، قره‌مان ایلی قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق، ووالیلکی شهزاده مصطفایه احاله اولنمش ایدی .

بووجهله آل قرەمان دولتی ۷۰۰ تاریخندن ۸۷۱ تاریخنەدك ۱۷۱ سنەدوام ایدوب، بروجه آتی آلتی کشی حکم سورمشلردر :

۱	قرەمان بن نورصوفی	۷۰۰
۲	محمودبك بن قرەمان	قرن ثامن داخلنده
۳	یخشی بك بن محمود	
۴	علاءالدین بن یخشی	
۵	محمد بك بن علاءالدین	۸۰۴
۶	ابراهیم بك بن محمد	۷۱۹
۷	اسحاق بك بن ابراهیم	۸۵۹
۸	احمد بك بن ابراهیم	۸۶۰ الی ۸۷۱

قرەمان ایلی { (Caramanie) آناطولینك قسم وسطیسنك جنوب جهتنه ویریلن اسم اولوب ، قونیه، نیکده وایچ ایل سنجاقلرندن عبارتدر. بوخطه دولت سلجوقیه‌نك انقراضنده کسب استقلال ایله اوراده حکومت سورن قرەمان اوغللری خاندانك اسمیله مسمادر . حکومت مذکورەنك ابتدای تشکلنده لارنده قصبەسی مرکزی اولوب، بعده قونیەیی مرکز اتخاذ ایتمشلر سەده، بالآخره ینه قونیەیی ترکه مجبور اولوب، لارندەیه چکلمشلردر. بناءعلیه شمدی دخی قرەمان ایلنك مرکزی لارنده عد اولنوب، بوقصبه قرەمان دخی تسمیه اولنمقدەدر .

قره محمد { (بن تورەمش بن بیرام خواجه) قره قیونلی دولتنك مؤسسی اولان قرەیوسفك پدری اولوب، ایلکانیاندن سلطان احمدك رجالندن ایدی. حکمدار مشارالیه قیزینی تزویج ایتمکله، عندنده قدری برتر اولوب، قرەقیونلی عشیرتنك ریاستی کندیسنه تفویض اولنمش؛ واوغلی بالآخره بوریاستی حکومته تحویل ایلمشدر .

قره محمد پاشا { کوچك حسین پاشانك کتخداسی اولوب، عصر سلطان محمود خان ثانیدە ۱۲۲۵ دە قپودان دریا اولمش؛ وبش آی بومقامدە قالوب ، وفات ایتمشدر .

قره محمود پاشا { [« اشقودرەلی » مادەسنه مراجعت .]

قره مرسل { سلطان عثمان غازی حضرتلری رجالندن (آقچه قوجه) نك رفقاسندن اولوب، ازمید کورفزنده بعض فتوحاته موفق اولمغله، برطاقم سفائن مهیا بولندیروب، او سواحلك محافظەسنه آماده بولنمق شرطیله ، اورالری کندیسنه مالکانه ویرلمش ؛ وحتی قوللاندیغی سفائن جنسنه قرەمرسل اسمی علم اولمش ایدی .

قره مرسل { ازمید کورفزینك ساحل جنوبیسنده و هرکه نك قارشیسنده قضا مرکزی برکوچك قصبه واسکله اولوب، ۳۰۰۰ قدر اهالیسی ، برمقدار تجارتی، چوخه وقازمیر وسائره اعماله مخصوص بیوك بر فابریقەسی وجوارلرنده کوزل میوەلری واردر. دورسلطان عثمان غازیده ۷۲۴ تاریخنده آقچه قوجه رفقاسندن قرەمرسل معرفتیله فتح اولنەرق ، فاتح مشارالیه مالکانه ویرلمش اولمغله ، کندیسنك اسمیله تسمیه اولنمشدر . فتحدن اولکی اسمی معلوم اولەمدی . — قره مرسل قضاسی ازمید مستقل متصرفلغنه ملحق وبوز برون شبه جزیرەسنك شمالی مائلەسندن عبارت اولوب ، یالووه ناحیه‌سیله برابر ۷۰ قریەدن مرکبدر. اولدقجه محصولاتی، کوزل مرعالری ومشهور میوەلری واردر.

قره مصطفی پاشا { سلطان مراد خان رابع وابراهیم خان دورلرنده، صدارت عظمی مسندینه نائل اولان وزرادن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. کنج ایکن درسعادتە کلەرك ، اوجاق آغالرندن قره حسن آغایه انتساب ایتمش؛ وبعدالتربیه بکتاشیان اوجاغنه چراغ اولمش ؛ وتیر اندازلقده‌کی مهارت فوق العادەسیله چورباجیلق رتبەسنی احراز ایدوب ، کیدەرك قول کتخداسی وسکبان باشی اولمشیدی . روان سفرنده یکیچری آغاسی اولوب ، بو طائفەنك سرکشلرینی تربیه ایله ، اوجاغه فوق العاده برنظام وانتظام ویرەرك ، مأمولك مافوقنده خدمت کورمکله ، درسعادتە عودتنده ۱۰۴۵ دە قپودان دریا اولوب ، بحریه اوجاغنده دخی مستحق تربیه اولانلری جزایه چارپدیرەرق، فوق العاده شدت ابرازیله، امور ترسانەیی اصلاح ایتمش ایدی. بغداد سفرینه عزیمت همایون اولدقده، قائممقاملقله قدری برتر

اولوب، معیت همایونده کیتمش؛ واثنای محاربه‌ده طیار محمد پاشا شهید اولنجه، ۱۰۴۸ ده مسند صدارت عظمی کندیسنه احاله بیورلمش ایدی . سفرك ختامیله عودت همایون وقوعنده صاحب ترجمه شاه ایرانله عقد معاهده ایچون بغدادده قالوب، ۱۰۴۹ ده درسعادته عودت ایتمش؛ واوسنه سلطان ابراهیم خانك جلوسلری وقوع بولوب ، مسند صدارت عظماده ابقا اولنمغله ، طریق بغی شقاوتده بولنان وامور دولتی رخنه‌دار ایدن بعض کبرانك حقندن کلدکدن صکره ، مسکوکاتك قدر واعتبارینی تصحیح، وامور مالیه‌یی اصلاح ایدوب ، علی‌العموم تبعه‌یی تحریر ایله ، ویرکی طرح ایده‌رك ، بردرجه‌یه قدر قیل وقالی موجب اولمش ایسه‌ده ، خزینهٔ دولتی حال تذبذبدن قورتاره‌رق، دولته بیوك براعتبار مالی قزاندرمش ایدی . بوکبی اصلاحاته مانع اولان برطاقم اشرانك حقندن کله‌رك، ایستدیکی کبی تصرف واداره‌یه مقتدر اولمشیکن، جنجی خواجه اسمیله ظهور ایدن برافسونجینك حیل ودسایسنه غلبه ایده‌میوب ، بونك دام تذویرینه دوشه‌رك، بش سنه ایله اوچ آیلق صدارتدن صکره ، ۱۰۵۳ ده قتل واعدام اولنمش ؛ وجسدی پارمق‌قپوده بنا کرده‌سی اولان مدرسه‌جوارنده دفن اولنمشدر . تیر اندازلقده‌کی مهارتندن طولایی (کمانکش مصطفی پاشا) دینمکله دخی معروفدر .

— مرزیفونی مقتول مصطفی پاشانك دخی اجنبیلرجه شهرتی (قره‌مصطفی) در. [« مصطفی پاشا (مرزیفونی -) » ماده‌سنه مراجعت .

قره یوسف { قره قیونلی دولتنك مؤسسی اولوب ، سالف الترجمه قره محمد ترکمانك اوغلیدر . پدری سلطان احمد ایلکانی رجالندن اولوب، کندیسی اقبال دولتی او خانداندن قزانمش ، وآناطولیده امارته نائل اولمش ایکن، تیمورلنکك آناطولی‌یه خروجنده ، اورادن دونوب ، سلطان احمد مشار الیهدن بغدادی ضبط ایتمش؛ وتیمور زاده امیرانشاه ایله بغداد خارجنده ایتدیکی محاربه‌ده مغلوب اولوب، مصره قاچمش ایدی . تیمورك اشعاری اوزرینه مصرده حبس اولنوب ، جهانکیر مشار الیهك وفاتنده سبیلی تخلیه اولنمغله، تبریز قربنه کیده‌رك، ۷۰۹ تاریخنده امیرانشاه واوغلی ابوبکر ایله محاربه ایده‌رك، امیرانشاهی قتل وتبریزی ضبط ایتمش؛ و ۹۱۳ ده اوستنه کلن سلطان احمد ایلکانی ایله محاربه ایدوب ، اونی دخی قتل ایتمکله، آذربیجان وعراق عربده مستقل قالمش؛ و ۹۱۵ ده حاکم شروان شیخ ابراهیمی اخذ ثار مقصدیله قتل ایده‌رك ، قزوین وسلطانیه جهتلرینی دخی التحاق ایتمش ؛ و ۹۲۳ ده خراساندن اوستنه کلن شاهرخ سلطانك مقابله‌سنه کیدرکن، اثنای راهده اوجان ییلاقنده اجل موعودیله وفات ایتمشدر .

قره‌یوصو { مغول لساننده « قره‌صو » دیمك‌اولان بواسم (مقونغ) ایرماغنك یوقاری قسمنه ومغولستانك شمال غربی جهتنده‌واقع (قوبدو) چولنده ′۳۰°۴۸ عرض شمالی‌ایله °۹۰ طول‌شرقیده و ۱۱۷۱ مترەلك ارتفاعده واقع برکوله ویریلیور . بوکولك بویی ۶۵ واکی ۲۷ کیلومتره اولوب ، آیاغی حکمنده اولان (چون‌خاریخ) نهری (قیرغیزنور) کوله دوکلمکله ، بوایکی کول ارەسنده اختلاط حاصل اولور . منتهای شمالنده (آق‌بیش) اسمیله برآطه، وساحل‌جنوبیسنده ینه (قره‌یوصو) اسمیله برقریه بولنیور .

قره‌یواق { [« قره عثمان » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قری { (Creil) فرانسه‌ده (اوآزه) ایالتنك (سنلیس) قضاسنده ومرکز قضانك ۱۱ کیلومتره شمالنده اوله‌رق اوآزه نهری اوزرنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ۵۷۵۷ اهالیسی، نفیس صاقسونیه فابریقه‌لری وجوارنده یاپی طاشی اوجاقلری واردر .

قُرَیبه { جزیرةالعربك جنوبنده‌حضرموتك (وادی دوان) جهتنده برقصبه اولوب ، ۶۰۰۰ اهالیسی واردر. هنوزیالکز برسیاح طرفندن زیارت اولنوب ، احوالی تماميله معلوم دکلدر .

قریتان { وقریتین (تثنیه صیغه‌سیله) مکهٔ مکرمه ایله طائفدن کنایه اولوب، آیت کریمه‌ده دخی بومعنا ایله مستعملدر. — بصره طریق حججنده دخی بو اسمله بر محل وحمص اعمالندن بر بیوك قریه وار ایدی .

قریتولاؤس { (Critolaus) یونان قدیم حکماء مشائیونندن اولوب، آتنه‌لیلر طرفندن قارناد ودیوجانیوسله برابر مبعوثاً رومایه کوندرلمشیدی .

قریتون { (Criton) حکیم شهیر سقراطك شاکردانندن واحباسندن اولوب، اصحاب ثروتدن اولمغله، مبالغ کلیه فدا ایده‌رك ، استادینی کرفتار اولدیغی محبسدن واعدام جزاسندن قورتارمق یولنی بولمش ایسه‌ده، حکیم مشار الیه بویله غیر مشروع برطریقله قورتارلق تکلیفنی قبول ایتدیرمکه موفق اوله‌مامش ؛ واعدامی ساعته‌دك زندانده یانندن آیرلمامشیدی . آرقداشی افلاطون قریتونك اوصره‌ده سقراطله واقع اولان مکالمه‌سنی ضبط ایدوب، بونده حکیمك بقای روح حقنده اولان افکارینی دخی درج ایتمشدر . قریتون کندیسی دخی استادیله واقع اولان مکالمه‌لرینی ضبط وتحریر ایتمش ایسه‌ده ، نسخه‌سی بولنه‌مامشدر . میلاد عیسادن ٣٨٠ سنه اول وفات ایتمشدر.

قریتیاس { (Critias) سقراطك شاکردانندن اولدیغی حالده، آتنه‌لیلر طرفندن وطنندن نفی اولنمش؛ وقبل المیلاد ٤٠٤ سنه‌سنده آتنه‌نك اسپارته‌لیلر طرفندن ضبطنده بوشهرك اداره‌سنه مأمور اولان اوتوز کشینك بری اولوب، مدت حکومتنده پك چوق مظالم اجرا، ومجرد ثروتلرینی ضبط ایچون برچوق آدملری اعدام ایتمش ؛ و (ترانسیبولوس) منفیلرك باشنه کچوب، بوظالملرك اوزرینه هجوم ایتدیکنده ، قریتیاس ایلك محاربه‌ده مقتول اولمشدر . کندیسی شاعر ونطوق اولوب ، آثارینك بعض فقره‌لری بولنمشدر .

قریسپوس { (Crispus) ایمپراطور قسطنطینك اوغلی اولوب ، ٣١٧ تاریخنده پدری طرفندن قیصرلق مأموریتنه نصب اولنمش؛ و (لیچینیوس) ه قارشی برمحاربهٔ بحریه قزانمش ایدی . اوکی والده‌سی (فاؤسته) کندیسنه تعشق ایتمکله، تکلیف جنایتکارانه‌سنی کندیسنه قبول ایتدیره‌مدیکندن ، حقنده افترا ایدوب، قسطنطین بوتذویره قاپیله‌رق، ٣٢٦ ده اوغلنی اعدام ایتمشدر .

قُرَیش { حجازده عرب مستعربه‌دن برقوم اولوب ، حضرت اسماعیل بن ابراهیم (علیهما السلام) نسلندن اولدیغی مرویدر. قریش قبیله‌سی برچوق بطون واقسامه منقسم اولوب ، کندی رؤسالری معرفتیله اداره اولنوردی . رؤسالرندن قصی بن کلاب کعبة الله نظارت وخدمت ایتمك وظیفه‌سنی درعهده ایده‌رك، بیت اللهك خدمتنه بل باغلامغله ، بوجهتجه قریش کافهٔ اقوام وقبائل عربدن زیاده شهرت واعتبار بولوب، فخرکائنات (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمزك قبیلهٔ قریشده ظهوری دخی قریشك نام وشهرتی برقات دها آرتیرمغه سبب اولمشدر . آنجق صنادید قریش حضرت رسول الله (صلی الله تعالی علیه وسلم) افندمز حضرتلرینه اودرجه‌ده بغض وکین کوسترمشلر، که قریشك نسل پاك نبوی یه اساس اولمسی شرفنی بیله منکسف ایتمك درجه‌سنه کلوب، ابتدای ظهور اسلامده مجرد کفار قریشك اسلامه قارشی اولان شدت کین وغضبندن بحث اولنوردی . نهایت فتح مکه ده قریشیلرك چوغی طوعاً وبرطاقی کرهاً ویاتألیف قلوبله جمله‌سی دین اسلامه دخول ایتمشلردر . قریش قومی برچوق قبائل وشعباته منقسم اولوب، اولا اباطح، ظواهر، احلاف ومطیبون اسملریله درت طاقمه آیرلمشلردی . اباطح : بنی عبد مناف، بنی عبدالدار ، بنی عبدالعزی ، بنی زهره ، بنی مخزوم ، بنی تیم ، بن مره ، بنی جمح ، بنی سهم ، بنی عدل ، بنی عتیك ؛ ظواهر : بنی محارب، بنی الحرث بن فهر، بنی الادرم بن غالب، بنی هصیص؛ احلاف : بنی عبدالدار ، بنی سهم ، بنی جمح، بنی عدی، بنی مخزوم ؛ مطیبون دخی : بنی عبد مناف، بنی اسد ، بنی زهره، بنی تیم، بنی الحرث قبائلنه منقسم ایدیلر .

قريشنه { [« كريشنه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قريشيه { جزيره‌ده جزيرة ابن عمر قربنده بيوك برقريه اولوب، اهالي‌نك نفاستيله واهاليسنك عسكرلكده كى مهارت وجسارتيله مشهور اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

قريق { (Kriks) آمريقاى شمالى اقوام اصليه‌سندن بربيوك قوم اولوب، ممالك مجتمعه‌نك (جورجيا) ايله (آلابامه) جمهوريتلرى آره‌لرنده ساكندرلر. بونلر وقتيله پك كثرتلى اولوب، ١٨٣٥ دن ١٨٣٩ تاريخنه‌دك درت سنه پيا پى ممالك مجتمعه عسكريله مردانه محاربه ايده‌رك، قسم كليلرى تلف اولمشدر. اليوم موجود اولانلردن يوقارى جهتده ساكن اولانلرى خيلى تمدن ايدوب، كندى لسانلرنده مكتبلر آچمشلر؛ واووه‌ده ساكن اولانلرى ايسه حال بدويتده قالمشلردر.

قريم { (Crimée) وروسجه (Krym) روسيه‌نك جنوبنده قره دكيزله آزاق دكيزى آره‌سنده بيوك برشبه جزيره اولوب، ٣٠ كيلومتره اوزون و ٩ كيلومتره كنيش اولان (پرقوپ) برزخيله قره‌يه مربوطدر، وقره‌نك برپارچه‌سيله برابر روسيه‌نك (تاورده) ايالتنى تشكيل ايديور.

شكل طبيعيسى، حدود ومساحه‌سى. — قريم شبه جزيره‌سى غير منتظم بر رباعى الاضلاع شكلنى ابراز ايدوب، درت كوشه‌سندن برى قره‌يه مربوط اولديغى حالده، برى غربه طوغرى اوزانه‌رق، (طرخانقوت) برونه منتهى اولور، برى جنوبه طوغرى سواستوپولك ايلريسنه قدر وارير، دردنجيسى شرقه طوغرى برشبه جزيره صورتنده اوزانه‌رق، قافقاس سلسلهٔ جبالنك غربه طوغرى اوزانديغى برونه تقربله (كرچ) بوغازينى تشكيل ايدر، وآزاق دكيزينى قره دكيزدن آيرير. ٢٥° ٤٤′ ايله ٤٦° ١٠′ عرض شمالى و ٣٠° ١٠′ ايله ٣٤° ٢٠′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٢٥٠٩٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٣٦٨٧٩٧ كشيدر.

سواحلى، جبال وانهارى. — قريمك سواحلى دائرا مادار تقريباً ١٠٠٠ كيلو متره طولنده اولوب، خيلى كيرنتيلى چيقنتيلى اولمغله، برچوق برون وقويلرى وآز چوق صاغلام ليمان واسكله‌لرى واردر. آزاق دكيزنده‌كى سواحلى آلچق وچيلاق اولوب، كرچ شبه جزيره‌سنك برزخنده‌كى (آرابات) قصبه‌سندن روسيه ساحلنده‌كى (كتيچيك) قصبه‌سنك اوكنه‌دك ساحلك آچيقلرنده برسهم يعنى طار برقوم سدى ممتد اولور؛ وپرقوپ برزخنه‌دك اوزانان (سيواش) ويا « بحر منتن » ناميله معروف صيغ وپك كيرنتيلى چيقنتيلى بركوچك دكيزى آزاق دكيزندن آيرر. كرچ بوغازينك يكى قلعه اوكنده اكى ١٥ كيلومتره ايسه‌ده، سفائنك مرورينه مساعد يرى آنجق ٦ كيلومتره اكنده‌در. بوغازك ايچنده ساحل غربه طوغرى اويله‌رق (كرچ) كورفز وليمانى تشكيل ايتدكدن صكره، (تاقله) بروننده غربه طوغرى دونوب، كرچ شبه جزيره‌سى برزخنك ساحل جنوبيسنده (كفه) كورفزينى تشكيل ايديور. اورادن ساحل غرب جنوبى‌يه طوغرى اوزانه‌رق، يايله طاغى سلسله‌سنك لب دريايه قدر اينن اتكلرندن عبارت اولمغله، اكثر يرلرى طاشلق وبرونلرى چوقدر. بو برونلرك باشليجه‌لرى: قره‌طاغ، ميغانوم، آيو طاغى وآيتودوربرونلرى اولوب، صوداق، آلوشته ويالته قويلرينى تشكيل ايدرلر. آيتودور بروندن صكره ساحل غربه طوغرى اوزانوب، بسبتون ديك وصرب اولور. بعده شمال غربى‌يه طوغرى دونه‌رك، كوزلكيله مشهوراولان (بلاقلاوه) قوينى و (خرسونس) برونى، واورادن بردن شرقه دونه‌رك، ٦ كيلومتره قره‌لرك ايچنه كيرمش اولان سواستوپول ليمانى تشكيل ايدر. اورادن ساحل آلچالوب، شماله وبعده غرب شمالى‌يه دونه‌رك، (اوپاتوريه) كورفزينى تشكيل ايله، بوكورفزك زاويه‌سنده واقع همنامى اولان اسكله‌دن بشقه معموره‌سى وليمانى اولمقسزين طرخانقوت برونه واصل اولور؛ واورادن شرق

شمالی‌یه طوغری دونوب، پرقوپ برزخنه‌دك آق مسجد وصاری بلاط اسملریله ایکی کوچك اسکله‌دن بشقه معموره‌سی یوقدر. بووجهله قریم سواحلنك اك کوزل ومعمور جهتی کفه ایله سواستوپول آره‌سنده و یایله طاغلرینك آلتنده اولان قسم جنوبیسیدر.

قریم شبه جزیره‌سنك یالکز جنوب شرقی ساحلی بوینجه برصره طاغلر ممتد اولوب، بوطاغلر (یایله طاغی) اسمیله معروف اولدیغی حالده، شرق وغربی اوله‌رق ایکی قسمه منقسمدر، و ایکیسنك آره‌سنده (چادر طاغی) اسمیله منفرد بر طاغ بولنیور، که اك یوکسکاری اولوب، ١٥٦٠ متره ارتفاعی واردر. اساساً برصره‌دن عبارت اولان وکفه‌یه قدر اوزانوب، اورادن شرقاً کرچ شبه جزیره‌سنده‌کی برصره آلچق تپه‌لر وکرچ بوغازنده تحت البحر دوام ایدن صرت واسطه‌سیله قافقاس سلسلهٔ جبالنه کسب التصاق ایدن اشبو یایله طاغنك تپه‌لری قبوی ودوز واتکلری سطح مائل صورتنده اولوب، اشجار ونباتاتله مستووردر؛ وعلی‌الخصوص جبالك صرتلریله لب دریا آره‌سنده بش آلتی کیلو-متره وسعتنده اوله‌رق اوزانان سطح مائل بحق قریمك وبتون روسیه ممالکنك باغچه‌سی دنیلمکه سزاواردر. داخلی مائله‌سنده ایچری‌یه طوغری بعض قوللر دخی اوزانه‌رق، آقان انهارك حوضه-لرینی تفریق ایدرلر. شبه جزیره‌نك سائر طرفلری ایسه کاملاً دوز وآلچق اولوب، بشقه عارضه‌لری یوقدر.

انهاری چوق ایسه‌ده، هیچ بری سیر سفائنه وحتی صال یوزدیرمکه بیله صالح اولمیوب، همان جمله‌سی فیضانلری موسملرینك خارجنده کچید ویررلر. انهار موجوده‌دن ١٤ ی قره دکیز و بشی سیواش دکیزینه دوکیلور. جمله‌سنك اك بیوکی سیواش دکیزینه دوکیلن (صالغیر) نهریدر، که چادر طاغنك برمغاره‌سندن چیقوب، شماله وبعده شرقه طوغری آقه‌رق ینه یایله طاغلرندن اینن جویونچو، زوویه، بوزلیجه وبیوك قره‌صو چایلرینی دخی آلیر. مجراسی ١٥٠ کیلومتره اولوب، انی آنجق ١٢ متره ودرینلکی عادی وقتلرده ٢ قدمدر. قره دکیزه دوکیلنلری ینه یایله طاغلرینك شمال غربی اتکلرندن اینوب، شبه جزیره‌نك ساحل غربیسندن دکیزه دوکیلور. بونلرك باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: بولغاناق، آلمه، قاچه، بلبك وچرنایه‌دیر.

کوللری پك چوق اولوب، عددلری دردیوزه قریب ایسه‌ده، جمله‌سی کوچك وصولی طوزلیدر. باشلیجه اوچ طاقم اولوب، کرچ، پرقوپ واوپاتوریه جهتی کوللریدر. اك بیوکاری پرقوپ جهتنده کیلر اولوب، بونلردن (کانسقونه) کولی پك بیاض وخفیف برطوز ویریر، و (استارونه) کولندن دخی صلامورده مستعمل کوزل برطوز چیقار.

اقلیم و هواسی — عمومیت اوزره قریمك هواسی لطیف و صاغلام اولوب، یالکز زیاده آلچق اولان بعض یرلری صیتمه‌لیدر. وقتیله سیواش دکیزینك قوراقلق موسمنده چکلدکه هوانی بوزدیغی ظن اولنمش، وبوندن طولایی بحرمنتن تسمیه اولنمش ایسه‌ده، بحرمذکوردن یود وقلور تبخراتی قالقدیغی وبونك ایسه هوانی اصلاحه چوق یاردیمی اولدیغی بوکون تبین ایتمشدر. مرکزی اولان سیمفروپولده یازین میزان الحراره حد وسطی اوزره صفردن یوقاری ٨ درجه ایله ٥ دقیقه وقیشین تحت الصفر ٩ درکه، وساحلده اولان سواستوپولده یازین فوق الصفر ٩ درجه ٤ دقیقه وقیشین تحت الصفر ٢ درکه کوسترر.

احوال اراضیسی، محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی — قریمك اراضیسی ایکی صنفدر. برنجی صنفی آلچق ودوز یرلری، وایکنجیسی طاغلق وعارضه‌لی جهتیدر. برنجی صنفنك طوپراغی مختلف رنکلرده طوزلی بالچیقدن عبارت اولوب، زراعته غیر مساعد ایسه‌ده، معادنی ومرمر، آلچی و سائره اوجاقلریله طوزی چوقدر. بو صنف اراضی قریمك منقسم بولندیغی ٥ قضا ویا (سنجاق) دن پرقوپ واوپاتوریه قضالرینك بتونیله سیمفروپول وکفه قضالرینك برر قسمندن، وایکنجی صنف ایسه یالته قضاسیله کفه وسیمفروپول قضالرینك قسم متباقیسندن عبارتدر. برنجی صنف اراضینك شرق شمالی‌یه یعنی سیواش دکیزینه طوغری آنجق حس اولنور

برخفيف ميلانى واردر. ايكنجى صنف اراضينك قوهٔ انباتيه‌سى پك زياده اولوب ، طاغلرك تپه‌لريله اتكلرى باشليجه كوركن ، ميشه وچام آغاجلرينى حاوى صيق اورمانلرله مستوردر . قره آغاج ، ديش بوداق ، قاين ، آقچه آغاجلريله يبان حالنده ميوه آغاجلرينك انواعى دخى بولنور. طاغ اتكلرينك ساحله قريب اولان آلچق طرفلرنده طاوقلان ، انجير ، نار ، فستق ، طوت ، چنار وقدرت حلواسى آغاجلرى وباغچه‌لرده مانوليه ، سنبل ، زردالى ، شفتالى ، آرمود ، الما وسائر ميوه‌دار اشجار يتيشير . باغلرى‌ده چوق اولوب، مملكتـه مخصـوص ٥٠ نوع اوزومى واردر . نباتات صناعيه وطبيه‌دن توتون ، صفران ، كوك بويا، خشخاش وسائره حاصل اولور . دوز ارا- ضيده اهالى باشليجه حيوانات يتيشديرمكله مشغول اولوب ، كليتلى صيغير ومانده ايله قويون ، ايكى اوركوجلى دوه وسائره بسلرلر . صيغيرلرى مملكتمزده دخى قريم ديئان ايرى وسودى چوق جنسه منسوب اولوب ، قويونلرى روس وقره‌مان جنسلريله برابر قرن حاضر ميلادى ابتداسندن برى ادخال اولنان مرينوس جنسندن مركبدر . آزاق دكيزى وكرچ شبه جزيره‌سى سواحلنده كليتلى باليق صيد اولنوب ، قوروديلرق ويا طوز- لنه‌رق اخراج اولنور .

صنايع وتجارتى . — روسيه‌نك ضبطنه كچه‌لى قريم صنايع وتجارتجه چوق غائب ايدوب ، وقتيله كليتله ياپلمقده بولنمش اولان سختيان ، مشين، قليچ وبيچاق ، قبا بز ، كچه ، صابون وسائر معمولات شمدى آز مقدارده ياپلمقده‌در . بوندن برقرن اوله كانجه‌يه قدر سواحلنده‌كى اسكله‌لرك جمله‌سى برر ايشلك تجارتكاه ايكن ، شمدى تجارت چوق تدنى ايدوب ، اليوم اخراجاتى : طوز ، بغداى ، شراب ، بال ، بال مومى ، درى ، سختيان ، يباغى ، كچى ودوه قيلى وسائره‌دن عبارتدر . بيوك ليمان عسكرى اولان سواستوپولدن صكره باشليجه ليمانلرى : ساحل غربيده اوپاتوريه ونام ديكرله قوسلوف ، ساحل جنوبيده بالاقلاوه وكفه وآزاق دكيزى بوغازنده كرچ اسكله‌لريدر.

قريمك وبتون ايالتك مركزى اولان (سيمفروپول) شهرى قسم جنوبينك مركزنده اولوب ، سواحلنده‌كى اسكله‌لرله كوزل شوسه‌لرله اختلاط ايدر . بردمير يول خطى دخى روسيه‌نك ايچندن كله‌رك ، وسيواش دكيزنده بر آطه ايله صيغ بوغازلرك اوستندن كوپريلرله شبه جزيره‌يه كيره‌رك ، سيمفروپولدن مروروله ، سواستوپوله منتهى اولور .

تقسيمات ملكيه‌سى ، شهر وقصبه‌لرى . — تاوريده ايالتنك منقسم بولنديغى ٨ قضادن ٥ ى يعنى پر قوپ ، اوپاتوريه ، سيمفروپول ، يالته وكفه قضا- لرى قريم شبه جزيره‌سنده اولوب ، بونلرك مركزلرى وهمناملرى اولان قصبه‌لرله يوقاريده صايلان اسكله‌لر باشليجه معموره‌لريدر . آنجق تاريخچه روسيه‌نك الك اهميتلى يرى اولوب كرك قديما يونانيلر زماننده كرك قرون وسطاده تاتار خانلرى زماننده اهميت مخصوصه‌يى حائز بولنمش برچوق اسكى قصبه‌لرى‌ده واردر ، كه شمديكى حالده بركونه اهميتى حائز اولمدقلرى حالده ، احوال ماضيه‌لرى جهتيله جلب نظر دقت ايديورلر. شبه جزيره‌يه نامنى ويرن قريم ، خانلرك مقرى بولنمش اولان باغچه سراى ، آق مسجد ، قره صو بازارى وسائره بوجمله‌دندر .

اهاليسى ، جنسيت و لسان و مذهبلرى . — قريمك اساسلى اهاليسى تاتار اولوب ، ديكر بش جنس اهالى دخى بولنيور ، كه بونلرده : روس، ارمنى ، آلمان واسرائيلى جنسلريدر . تاتارلردن اووه‌لرده ساكن اولانلر صرف نوغاى تركلرندن اولوب، خالص تاتار سيماسنى محافظه ايتمشلرسه‌ده، طاغلق يرلرده ساكن اولانلر رومدن وسائر جنسيتلردن مهتدى افرادله قاريشه‌رق ، سيمالرى خيليدن خيلى‌يه دوزلمشدر. عموميت اوزره تاتارلر پك چاليشقان وناموسلى آدملردر. روسلر كيتدكجه چوغالمقده‌در . آلمانلر زراعتله ، روملر ارمنيلر ويهوديلر صنعت وتجارتله مشغولدرلر. اسرائيليلر يالكز توراته اينانوب ، تفسيرلرينه وسائر كتب مذهبيه‌يه اينانميان (قرائب) مذهبنه تابعدرلر.

احوال تاريخيه‌سى. — قريم الك اول يونانيلر طرفندن (تاوريده) ياخود (خرسونس تاوريق) يعنى « بوغا شبه جزيره‌سى » ناميله طانيلوب ،

بواسم صیغیرلرینك كثرتندن طولایی ویرلمش
اولسه كركدر . میلاد عیسی (علیه السلام) دن
آلتی قرن اول ازمیر سواحلیله قارشیسنده‌كی
جزایر بحر سفیددن عبارت اولان (یونیه)
یونانیلری كمیجیلكله قریم سواحلنه یناشوب ،
اووقت كرهٔ ارضك اقصای شمالی ظن اولنان
اویرلری توطن وتجارته پك الویریشلی كوردكلر-
ندن، سواحل جنوبیه‌سنده برطاقم تجارتخانه‌لر
تأسیس ایتمشلردی ، كه بونلر مرور زمانله
بیویه‌رك، عادتا قصبه‌لر حالنه كچمشیدی. بوقبیلدن
اوله‌رق وجوده كلن قصبه‌لرك الك اسكیلری :
كرچدن عبارت اولان پانتیقاپیه، كفه‌دن عبارت
اولان تئودوسیه وسواستوپول قربنده بولنمش
اولان خرسون قصبه‌لری ایدی . كرچ بوغازینه
دخی طارلغی وصیغلغی حسبیله، « صیغیرچكیدی »
معناسیله، (بوسفور) نامی ویرلمشیدی . مذكور
پانتیقاپیه قصبه‌سنك بوغازك اوزرنده اولان موقعی
تجارتجه دها مهم اولوب ، بومعموره تدریجاً
قریمك مركزی حكمنه كچمش، واوراده «بوسفور
دولتی » نامیله بر دولت تشكل ایتمش ایدی .
قریمك اصل یرلی اهالیسی متقدمینك (اسكیت)
تعبیر ایتدكلری وتاتار می یوقسه اسلاوی اولد-
قلری مختلف فیه اولان مبهم برقومدن عبارت
ایدیلر . تاتار اولملری احتماله دها قریب اولان
اسكیتلر یونان مهاجرلریله اختلاط ایتدكلرندن‌می،
یوقسه اكثریت وقوتله غلبه ایتدكلرندن می ،
هرنه‌دن ایسه ، اشبو بوسفور دولتی حكمدارلری
آره‌سنده اسكیت جنسیتنه منسوب برقاچ حكمدار
دخی حكم سورمشیدی . میلاد عیسادن اول‌كی
قرنده مشهور مهرداد بوسفور دولتنی ضبط
ایدوب، رومالیلره قارشی اولان بیوك محاربه‌ده
مغلوب اولدیغنده ، اورایه چكلمش، وقبل المیلاد
٦٥ تاریخنده اوراده وفات ایتمش ایدی . برنجی
قرن میلادیده (الان) وایكنجی واوچنجی قرنده
(غوت) قوملری بوسفور دولتنی ضبط ایتمشلر
ایسه‌ده، استقلالنی محافظه ایتمشلردی . میلادك
٣٠٠ تاریخلرنده غوتلرك حكومتی زماننده
خرستیانلق قریم شبه جزیره‌سنه ادخال اولنمشدی.
٣٧٥ تاریخنده (هون) لر غوتلرك حكومتنه
ختام ویرمشلرسه‌ده، غوتلرك برطاقمی قریمك
طاغلق جهتنده قالمشلردی . هونلردن صكره ینه
اقوام تاتاریه‌دن (اونغر) لر بشنجی و (خزر) لر
یدنجی قرن میلادیده قریمی وقره دكیزك سواحل
شمالیه‌سنی ضبط ایتمشلردی . خزرلر اورالرده
طول مدت حكم سورمكله ، مملكته (خزریه)
نامی ویرلمشیدی . چنكیز خانك خروجندن صكره،
مغول دولتنك انقسامنده تشكل ایدن (دشت
قبچاق) دولتی قریمه وقره دكیزك سواحل شمالیه-
سنه دخی حكمفرما اولوب ، بودولتك دولت
اسلامیه‌یه انقلابیله یدی خانلغه انقسامنده قریم ایله
جوارلری بوخانلقلردن برینی تشكیل ایتمش ؛
وقوم حاكم اولان نوغای تاتارلری مملكتك سابق
صاحبلری اولان خزر والان وغوت قوملری
بقایاسیله قاریشه‌رق ، جمله‌سی قریم تاتارلری
دیدیكمز برقوم حالنه كیرمشلردر . قریم خانلری
مذكور یدی خانلغك الك قوتلیلرندن اولوب ،
برچوق وقت روسلری جزیه‌لری تحتده طوتمش ؛
واووقتلرده قوتلی بردولت حالنده بولنان لهلیلره
دخی میدان اوقویه‌رق، دفعاتله كندیلرینی مغلوب
ایتمش ؛ وبوجاق (یعنی بسارابیه) وبغدان
طرفلرینی دخی ضبطله ، شماله طوغری توسیع
ممالك ایتمشلر ایدی . وندیكلیلر قسطنطنیه روم
ایمپراطورلرینك معاونتیله قریم سواحلنه یناشه‌رق
برطاقم تجارتخانه‌لر آچمش ؛ وبعده جنویزلر
وندیكلیلری اخراجله ، قریم تاتارلرینك حمایه‌سیله
تجارتلرینی ضبط ایدرك ، كفه اسكله‌سی بیوك
بر تجارتكاه ومستحكم بر استنادكاه حالنه
قویمشلردی . خانلرك جنویزلره ایتدكاری
مساعدات اهالینك خشنودسزلغنی جلب ایتمكله ،
تاتارلر اوصره‌ده استانبولی فتح ایدن سلطان محمد
خان ثانی حضرتلرینه مراجعت واستمداد ایتدكلر-
ندن، ٨٨٠ تاریخنده دونتمای همایون سوقیله ،
كفه ومنكوب قلعه‌لری وكرچ بوغازی ضبط
اولنه‌رق، جنویزلر قریمدن اخراج اولنمش؛ وقریم
خانلری دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتنه كیرمك
مجبوریتنده بولنمشلردی .
اوتاریخدن اعتباراً قریم وتوابعی ممالك ممتازهٔ
عثمانیه‌دن معدود اولوب ، خانلق منحل اولدیجه ،
خاندان خانی‌یه منسوب بری فرمان عالی ایله خان

نصب اولنور ؛ وقریم خانلری سفر وقوعنده عسکر تاتارله اردوی همایون معیتنه کیدر ایدی. آنجق خاندان خانی‌یه منسوب افرادك چوغالمسیله، آره‌لرنده تفرقه وفساد آکسیك اولمدیغندن، وهر طرفك درسعادتده حامیسی وخصمی بولندیغندن، کیتدکجه خانلرجه تبدلات صیقلاشوب ، بینلرنده نفاق ومخاصمات وقتل واعدام کبی حرکات وحشیانه دخی اکسیك اولمدیغندن، قریملیلر اوقوت ونفوذ دورلرندن برکونه استفادهٔ مادیه واساسیه ایده‌مه‌مش ؛ وخاندان خانینك موقع اقتدارده بولنمیان افرادیله معزول خانلری اکثریا عمرلرینی منفالرده کچیرمشلردر. خانك معیتنده (قالغای) و(نورالدین) عنوانلریله ایکی بیوك منصب بولنه‌رق ، بونلره دخی خاندان خانی‌یه منسوب ذوات تعیین ، وخانلر دکیشدکجه، بونلر دخی تبدیل اولنوردی. دولت عثمانیه‌یه عرض اطاعت اولندقده (منکلی کرای) قریم خانی اولوب ، بوذاتك نسبی بروجه آتی اون بطنده جنکیز خانه واصل اولور : منکلی کرای ، بن حاجی کرای، بن غیاث‌الدین سلطان ، بن تاش تیمورجاناسی، بن تولاتیمور، بن کنجك، بن دوکتمور، بن توقاتمر، بن‌جوجی، بن جنکیز. مذکور منکلی کرایدن اعتباراً دولت عثمانیه‌نك فرمانیله نصب اولنان خانلر قرق اوچ کشی اولوب ؛ بونلرك اکثری بر قاچر دفعه مسند خانی‌یه چکمش اولدقلرندن، تاریخ نصبلرینی بیان ایتمیه‌رك، یالکز اسملرینی بروجه آتی تعداد ایدرز :

منکلی کرای	اسلام کرای	سلامت کرای ثانی
محمد کرای	عادل کرای	سلیم کرای ثانی
سعادت کرای	حاجی سلیم کرای	آرسلان کرای
صاحب کرای	مراد کرای	حلیم کرای
دولت کرای	حاجی کرای	قریم کرای
سیمن محمد کرای ثانی	اعور سعادت کرای ثانی	سلیم کرای ثالث
اسلام کرای	صفا کرای	مقصود کرای
غازی کرای	دولت کرای ثانی	دولت کرای رابع
فتح کرای	غازی کرای ثانی	قپلان کرای ثانی
سلامت کرای	قپلان کرای	صاحب کرای ثانی
جانب کرای	قره دولت کرای ثالث	شاهین کرای
محمد کرای ثالث	سعادت کرای ثانی	بهادر کرای
عنایت کرای	منکلی کرای ثانی	شهباز کرای
رزمی بهادر کرای	فتح کرای ثانی	بخت کرای
محمد کرای رابع		

روسیه دولتی قوت بولدقجه ، قره دکیزه مالك اولمق اوزره ، قریم خانلغنی ضبط ایتمك احتیاجنی درك ایله، بوکا وار قوتنی صرف ایده‌رك، وسیله جستجوسنده ایکن ، ینه خاندان خانی افرادی بیننده‌کی نفاق ومحاسده نتایجندن اولمق اوزره ، یوقاریده صایلان خانلرك قرقنجیسی اولان شاهین کرای روسیه‌یه التجا ایتمکله ، روسیه دولتی مداخله‌یه وسیله بولوب ، ١٧٧٤ ده کوچك قاینارجه معاهده‌سیله قریم خانلرینك استقلال وبیطرفلغنی باب‌عالی‌یه تصدیق ایتدیرمش؛ وطقوز سنه صکره ١١٩٨ تاریخ هجریسنده روسیه دولتی خانلرك حکومتنه بسبتون ختام ویروب، قریمی کندی ممالکنه الحاق ایتمشدر. بهادر کرای شاهین کرایك فرارنده و ایکی خانلغی آره‌سنده بر مدت حکومت سورمشیدی . شهباز کرای وبخت کرای بافرمان عالی خانلق مسندینه نصب اولنمشلرسه‌ده، حرب زمانی اولمغله، اردوکاهده بولنوب، قریمه دخول ایده‌مه‌مشلردر . قریمك روسیه‌یه الحاقندن صکره، اهالیسی اولان تاتارلرك برقسم عظیمی ممالك عثمانیه‌یه وعلی‌الخصوص دوبریجه جهتنه هجرت ایتمشلردر .

قریم { (اسکی — ونام دیکرله صلقات) قریم شبه جزیره‌سنده وتاوریده ایالتنك کفه قضاسنده اوله‌رق کفه‌نك ٢٣ کیلو متره غربنده وقره دکیزه دوکیلن (چوروك صو) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی وصرف بیاض مرمر ایله قرمزی صماقیدن انشا اولنمش آلتیوز سنه‌لك بك مصنع بر جامع شریفی واردر. قریم خانلرینك الك اول مرکزی بوراسی اولدیغندن ، بونك اسمی شبه جزیره‌یه وبتون خانلغه دخی اطلاق اولنمشدر .

قریم کرای { قریم خانلرندن اولوب ، الحاج سلیم کرایك طورونی ودولت کرایك اوغلیدر . برادری آرسلان کرایك برنجی خانلغنده نورالدینلك منصبنده بولندقدن صکره ، استعفا ایدوب، برغوس جوارنده‌کی چفتلکنه چکلمش ایکن، ١١٧٢ تاریخنده مسند خانی‌یه نصب اولنمش؛ و ١١٧٨ ده رکاب همایونه دعوت وسیله‌سیله ، درسعادته جلب وردوسه

نی اولنمش ؛ و ١١٨٠ ده برادرینك التماسیله نفیدن بالتخلیص ، چفتلکنده اقامتنه مساعده بیورلمش ؛ و ١١٨٢ ده درسعادته جلبله ، ثانیاً مسند خانی‌یه نصب اولنه‌رق ، روسیه سفری هنگامی اولمغله ، کندیسی بوجاق جهتنده‌کی تاتارلرله وقالغای بولنان برادر زاده‌سی مسعود کرای قریم تاتارلریله روس دیارینه الغار ایده‌رك ، فراوان غنایم واسرا اخذیله ، عودتندن صکره ، سنهٔ مذبوره‌ده وفات ایتمشدر . جسور ، حریص شهرت وشان ، ذوق واکلنجه‌یه مجبور ودبدبه وطنطنه‌یه مائل اولوب ، (دلی خان) دینمکله شهرت بولمشیدی . باغچه‌سرایده (دلارا) اسمیله برجامعی ، قوشان قصبه‌سنده دیکر بر جامع شریفی ومتعدد چشمه‌لری ، باغچه‌سرای جوارنده خانلره مخصوص (اشله‌باغچه) اسمیله غایتله مزین سرای‌وباغچه‌سی وسائر آثاری واردر .

قریمی (عبدالله افندی) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، ٩٩٩ ده وفات ایتمشدر . خارج سور استانبولده وامیر بخاری جوارنده کوردیکی بررؤیا اوزرینه حیاتنده تهیئه ایتمش اولدیغی مزارینك طاشنده‌کی « قد طوی طوامیر الاعمال ونسخ اساطیر الامال بالاجال » عباره‌سی کندی خطیله محرر اولوب ، حتی تاریخنك‌ده (٩٩) رقمنی کندیسی یازوب ، برینی‌ده شاکردانمز یازسون دیمش اولدیغی مشهوردر .

قرین آباد شرقی روم ایلینك برغوس سنجاغنده وبرغوسك ٤٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق بالقان سلسله‌سنك برشعبه‌سی اوزرنده وطونجه‌یه دوکیلن (اینجه صو) قربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، نصفندن زیاده‌سی مسلم وقصوری بلغار ، اسرائیلی وچنکانه اولمق‌اوزره ، ٥٠٠٠ اهالیسی ، هر سنه ایلك بهارده قوریلور پنایری ، عبا دستکاهلری وقیون اخراجاتی واردر .

قریو (Krio) آناطولینك ساحل غربیسنده استانکوی کورفزیله سومبکی کورفزی آره‌سنده دکیزك ایچنه طوغری زیاده اوزانیر بر بروندر .

قرئوزه (Creüse) تروآ حکمداری پریامك قیزی و (انئوس) ك زوجه‌سی اولوب ، تروآنك غارتی اثناسنده‌زوجیله قاچارکن نابدید اولمش .

قَرْیه « کوی » دیمك اولان بو اسم مکهٔ مکرمه‌یه دخی علم اولوب ، آیت کریمه‌ده بومعنی ایله وارد اولمشدر .

قُرَیّه بغدادده ایکی بیوك محله‌نك اسمی اولوب ، بری حریم دار الخلافه‌ده ، ودیکری مدرسهٔ نظامیه چارشیسی قارشیسنده ایدی . — مدینهٔ منوره جوارنده ویمامه‌ده دخی بر قریه‌نك اسمی ایدی .

قَزّاز (ابو عبدالله بن جعفر التمیمی) مشاهیر علما وادبادن اولوب ، ملوك فاطمیه‌دن عزیز بن معزك زماننده قیروانده یاشامش ؛ و ٤١٢ تاریخنده شهر مذکورده ٧٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر . نحو ولغت وادبیاتده ید طولی صاحبی اولوب ، طبیعت شعریه‌سی دخی وار ایدی . « الجامع » عنوانیله لغتده بیوك بر کتابی ، نحوده « المفترق » عنوانیله مفصل برتألیفی ، « المعترض » عنوانیله برتصنیفی وسائر آثاری واردر . شو ایکی بیت جمله اشعارندندر :

اضمروا لی وداً ولا تظهروه
یهده منکم الی الضمیر
ما ابالی اذا بلغت رضاکم
فی هواکم لای حال اصیر

قزاسلاو وآلمانجه چاسلاو (Czalau, Tchaslau) آوستریانك چهستان خطه‌سنده براغه ایالتده وپراغه‌نك ٧٢ کیلومتره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر .

قزان (Kazan) روسیه‌ده پترسبورغك ١٢٠٠ کیلومتره شرق‌جنوبیسنده وموسقوونك ٧٢٥ کیلومتره شرقنده اوله‌رق صولدن وولغایه دوکیلن (قزانسقه) چایی اوزرنده و وولغا کنارندن ٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ″٢٤′٤٧°٥٥ عرض شمالی ایله ″٤′٤٧°٤٦ طول شرقیده واقع ایالات مرکزی برشهر اولوب ، ١٣٩ ٩١٥ اهالیسی ، دارالفنونی ، ٩١٠٠٠

جلدی حاوی کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، تشریح وکیمیا عملخانه‌لری، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، ایکی ذکور وبر اناث مکتب اعدادیسیله اناثه مخصوص بر مکتب عالیسی، متعدد مدرسه‌لریله مکاتب ابتدائیهٔ اسلامیه‌سی، ٤٦ کلیساسی، ١٢ جامع شریفی، کتب ترکیه طبعنه مخصوص حروف عربیه‌یی حاوی بر مطبعه‌سی، شهرك مسلمانلری عندنده معزز بر اسکی قلعه‌سی، بر چوق دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، ایچ یاغی وبال مومی واسپارماچت تصفیه‌خانه‌لری، صابون، بیره ومسکرات فابریقه‌لری، بعض منسوجات دستگاهلری واسلحه فابریقه‌لری، دمیر وباقیر دوکمخانه‌لری وبك ایشلك تجارتی واردر. بیوك فابریقه‌لری ١٠٠ عددنده اولوب، ایچلرنده ٣٧٠٠ عمله چالیشیر، وسنوی ٥٣ ملیون فرانقلق معمولات چیقار. تجارت وصنایعدن قزانده سنوی ٢٣٢ ملیون فرانق استفاده اولنور. یازین نهرلرك صوینی آزالمغله، تجارت سکته‌دار اولورسه ده، ایلك بهارده، هواسی پك لطیف اولمغله برابر، نهرلر دخی طاشوب، کمیلر فابریقه‌لرك ودکانلرك اوکنده‌دمیر آتدقلرندن، اوموسمده پك چوق آلیش ویریش اولور.

قزان شهری اون دردنجی قرن میلادیده بایدوخان ویا اخلافندن بری طرفندن شمدیکی موقعنك ١٤ و برظنه کوره ٢٨ کیلومتره شمال شرقیسنده بنا اولنوب، قرن مذکور اواخرنده روسیه بیوك دوقه‌سی واسیل دیمتریویچ طرفندن تخریب اولنمش؛ وقرق سنه صکره دشت قپچاق خانی طرفندن وولغا مجراسی قربنده یعنی شمدیکی موقعنده تأسیس اولنوب، آوروپا ایله آسیا آره‌سنده بیوك برتجارت مرکزی اولمش ایدی. دشت قپچاق دولتنك انقسامنده قزان بو بیوك دولتك انقاضندن تشکل ایدن بش خانلقدن برینك مرکزی اولمش؛ وقزان تاتارلری برچوق وقت روسلرله اوغراشدقدن صکره، نهایت ١٥٥٢ تاریخ میلادیسنده قزان شهری وخانلغی روسلرك ید ضبطنه کچمشدر. شهر برچوق وقت دها صرف تاتار واسلام شهری حالنده قالوب، نهایت اون آلتنجی قرن میلادی اواخرنده ایمپراطورك برامر رسمیسیله مسلمانلر شهرك ایچندن اخراج، وجامعلری احراق اولنه‌رق، شمدیکی حالده اهالئ شهرك برثمنی راده‌لرنده اولان مسلمانلر (قبان) کولنك شمال غربی جهتنده آیریجه برمحله تشکیل ایتمشلردر. شهرك قسم اعظمی اخشاب خانه‌لی وصیقندیلی اولوب، یالکز کبار واغنیایه مخصوص اولان یوقاری قسمنده کارکیر خانه‌لر وکنیش وقالدیرملی سوقاقلر بولنیور.

— قزان ایالتی شمالاً ویاتقه، شرقاً اوفه، جنوباً ساماره وسیمبیرسك، غرباً دخی نیژنی نووغورود ایالتلریله محدود اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٣ ٧١٦ مربع کیلومتره، واهالیسی ٢ ١٦٢ ٣٣٩ کشیدر. اراضیسی غرب وشمال جهتلرنده آز عارضه‌لی وجنوب شرق طرفلرنده وانهارك مجرالری قربنده دوزوآلچقدر. (وولغا) ایرماغی ایالته غربدن کیروب، اورته‌سنده بولنان قزان شهرینه قدر شرقه طوغری آقدقدن صکره، جنوبه طوغری دونوب، بوایکنجی استقامتنك وسطلرنده شرقه کلن (قامه) نهرینی آلیر. حدود غربیه‌سنده (سوره) نهری جنوبه و (وتلوغه) شمالدن کله‌رك، وولغایه دوکیلورلر. بو وجهله ایالتك بتون میاه جاریه‌سی وولغا ایرماغنه واراضیسی بحر خزر مائله‌سنه تابعدر. کوللری چوق اولوب، ٤٠٠ عددینه قریب ایسه ده، جمله‌سی کوچکدر. اراضیسنك نصفندن زیاده‌سی اورمانلرله مستور اولوب، سفائن اعمالنه یارار کراسته قطع اولنور. اراضیسنك یوزده قرق مزروع اولوب، برنجی درجه‌ده آربه وجاودار وایکنجی درجه‌ده بغدای، داری، مصر، کتن، کنویر، خشخاش، سبزه وسائره حاصل اولور. چایرلری یوزده یدی نسبتنده ایسه ده، حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، بر ملیوندن زیاده قویون، ٣٦٠٠٠٠ صیغیر، ٤٢٧٠٠٠ خرکله، ١٩٢٠٠٠ طوموز و ٤٦٠٠٠ کچی بولنیور. طیوری وآریلری ده چوقدر. هواسی پك سرت اولوب، قیشلری اوزون وقار وبوزلری چوقدر. صنایع وتجارتی

بك ایلری اولوب، آغاجدن مواد مختلفه یاپدقلری کبی، قادینلری کتن ویوکدن انواع منسوجات اعمال ایدرلر . دباغخانه‌لری ، صابون ، یاغ ، اسپرتو وسائره فابریقه‌لری‌ده چوقدر . اهالیسنك همان نصفی روس ونصف دیکری تاتار وچوواش، چرمیس ، دودیاق وسائر اقوام تورانیه‌دن اولوب ، بونلردن یاریم ملیونی متجاوز اولان تاتارلر مسلم وسنی ، وسائرلری اساساً بتپرست ایسه‌ده، بونلر میانده روسلر خرستیانلغی دخی ادخال ونشر ایتمشلردر . ایالت ١٢ قضایه منقسم اولوب، ١٣ شهر وقصبه‌سی، ١٧ بیوك قریه‌سی، ٣٣١ کلیسالی کویی و ٢٣٥٢ کوچك کوی وچفتلکی حاویدر .

قزان { یاخود قزغان وبلغارجه قوتل (Kotel) شرق روم ایلینك اسلیمیه سنجاغنده واسلیمیه‌نك ٢٥ کیلومتره شمال شرقیسنده ودلی قامچینك منابعی قربنده اوله‌رق کوچك بالقان اتکنده ناحیه مرکزی برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهالیسی وبعض منسوجاتی واردر .

قزانلق { شرق روم ایلینك اسکی زاغره سنجاغنده واسکی زاغره‌نك ٢٨ کیلو متره شمال غربیسنده وطونجه‌نك ساحل شمالیسی قربنده اوله‌رق شبقه بوغازینه قریب غایتله کوزل برواديده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٢٠٠٠٠ قدر اهالیسی ، ١٦ جامعی، ٤ کلیساسی ، بلغارلرك ذکور واناثه مخصوص آیری آیری مکتبلری، برقیز مناستری وقصبه‌نك قارشیسنده قره‌جه طاغك اتکلرنده پك واسع کل باغچه‌لریله سنوی تقریباً ١٠٠٠ قیه کل یاغی اخراجاتی واردر . بوحال وقوعات اخیره‌دن اول اولوب، بلغار عصیانی وروسیه محاربه‌سی اثناسنده قزانلق چوق خساره اوغرامش، ونفوس عمومیه‌سنك نصفندن زیاده‌سنی تشکیل ایدن اهالیٔ اسلامیه‌سنك چوغی هجرت ایتمشدر .

قزدار { (یاخود قصدار) سجستان ایله سند ومکران آره‌سنده یعنی بلوجستان جهتنده برقصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر .

قزرنوویچ { (Czernovicz) آوستریا ومجارستان دولتنده (بوقووینه) خطه‌سنك مرکزی برشهر اولوب، پروت نهرینك ساحل یمیننده واقع و ٣٤٠٠٠ اهالیلی جامعدر . آوستریاده اورتودوقس خرستیانلرینك پطریقخانه‌سی بوشهرده اولوب، برمکتب عالیسی وقیومجیلق وجواهرجیلغه متعلق معمولاتی واردر .

قزرنی جورج { [« قره‌یورکی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَزوین { ایرانك عراق عجمی ایالتنده وطهرانك ١٥٠ کیلومتره غرب شمالیسنده (البرز) سلسلهٔ جبالی اتکنده وابهر روده دوکیلان برچایك منبعنده وطهراندن تبریزه کیدن طریقك اوزرنده ٣٦°١٥′٢″ عرض شمالی ایله ٤٧°٤٢′١٨″ طول شرقیده برشهر اولوب، ٤٠٠٠٠ اهالیسی، هارون الرشیدك بناکرده‌سی اولان مصنع برجامع شریفیله، خارجاً غایت کوزل چینیلرله قابلانمش مکعب الشکل برجامع شریفی وسائر جوامع ومساجدی، خرابه یوز طوتمش اسکی بر سرایی واوکنده اشجارله مظلل برمیدانی، پك ایشلك تجارتی وبیوك بازار وچارشیلری، اطرافنده شهرك وقتیله چوق دها بیوك بولنمش اولدیغنه دلالت ایدر واسع مزارستانلری وایچلرنده بعض مشاهیر مراقدی ، پك لذیذ اوزوم وبرر باغلریله فستق، قاربوز وسائر کوزل میوه‌لری واردر . بر طرفدن آذربیجان وشروان وممالك عثمانیه، بر طرفدن بحر خزر اسکله‌لری وبرطرفدن دخی فارس وهندستان وسائر جهاتدن کلن کروان طریقلرینك مجمعی بر نقطه‌ده واقع اولمغله، اهمیت تجاریه‌یی اولوب، اهالیسی عمومیت اوزره زنکین وجسور آدملردر . آنجق موقعنك ارتفاعی حسبیله هواسی سرت وسریع التحول اولوب، صوییده پك قیت اولمغله، اکثریا صهرنج صویی استعمال ایدرلر؛ وبناءً علیه (انبارآب) تعبیر ایتدکلری پك کنیش صهرنجلری واردر . ایرانیلر شاپور ذو الاکتافك ویا بهرام‌لردن برینك بناکرده‌سی اولدیغنه ذاهب

ایسەلردە، بطلیموسك كتابندە (قسابینە) اسمیلە مذكور اولدیغنە باقیلیرسە، چوق دها اسكی اولوب، اسكندردن اول موجود بولنمش اولدیغنی آكلاشیلیر . اصل اسم فارسیسی (كزاوین) اولوب، قزوین بونك معربیدر . قزوینده ایپك منسوجات، خالی وپاموقدن بز نسیج واعمال اولنور .

قزوینی { (زكریا بن محمد بن محمود) مشاهیر علمادن اولوب، جغرافیا وهیئت وتاریخ طبیعی‌یە متعلق غرائب احوالی حاوی «عجائب المخلوقات» عنوانیلە عربی العبارە مشهور برتألیفی واردر، كە آلمانیادە طبع ونشر، واكثر آوروپا السنەسنە ترجمە اولنمشدر . قزوینده دنیایە كلوب، كتاب مذكوری ٧٦٤ دە اكمال ایتمشدر.

قزوینی { (حكیم شاه محمد) مشاهیر علما واطبادن اولوب، وطن اصلیسی اولان قزوین علماسندن وبعدە ملا جلال الدین دوانیدن تحصیل علوم عقلیە ونقلیە ایتدكدن‌صكرە، مكۀ مكرمەیە عزیمتلە، مجاورت ایتمكده ایكن، سلطان‌بایزید خان ثانی‌حضرتلری جانبندن درسعادتە جلب بیوریلەرق، وظیفە تعیین اولنمش؛ وسلطان سلیم خانك جلوسلرنده دها زیادە تقرب و التفات بولوب، معیتلرنده سفر ایتمش؛ وسلطان سلیمان خان زماننده وفات ایلمشدر . سورۀ نحلدن آخر قرآنەدك برتفسیر شریفیلە «كتاب ربط السور والآیات» عنوانیلە بركتابی، خواجە زادەنك «تهافت»نە حاشیەلری، دوانینك «شرح عقاید»نە حواشیسی، ایساغوجی‌یە، كافیەیە، طبده موجزه شرحلری واردر . دمیرینك «حیاة الحیوان» نی دخی فارسی‌یە ترجمە ایتمشدر .

قزیل { چینە تابع تركستان شرقیدە یكی حصار قضاسندە ویكی‌حصارك ٤٥ كیلومترە شرق جنوبیسندە، اولەرق، كاشغردن یارقندە كیدن طریق اوزرنده برقصبە اولوب، ٤٠٠٠ اهالیسی ویرلیلر طرفندن چیقاریلان دمیر معدنی واردر. طوپراغنك رنكندن طولایی بویلە تسمیە اولنمشدر .

قزیل آرت { (یاخود قزیل‌یارت) آسیای وسطیدە پامیر خطەسنك

شرق جهتندە جنوب شرقیدن شمال غربی‌یە ممتد برسلسلۀ جبال اولوب، الك یوكسك ذروەسی ٦٨٧٢ مترە ارتفاعندەدر . بونك آلت طرفی حكمنده اولان (چیچكلك) طاغنك‌دە ٤٧٨٠ مترە ارتفاعی واردر . (كوه بلور) ك عینی اولمسی محتملدر .

قزیل آرسلان { آذربایجانده امارت و حكومت سورن اتابكانك اوچنجیسی اولوب، سلالۀ مذكورەنك بانیسی اولان شمس الدین اتابك ایلدكزك ایكنجی اوغلیدر . ٥٨١ تاریخندە، بیوك برادری جهان پهلوان اتابك محمدك وفاتی اوزرینە، مسند امارتە كچوب، سلفلری رتق وفتق اموری بسبتون‌اللرینە آلمش وسلجوقیلرك الندە برحكم براقامش‌اولدقلری حالدە، بونك زماننده سلطان طغرل سلجوقی امور حكومتی كندی الینە آلمغە قالقیشوب، صاحب ترجمەیی موقع اقتداردن دوشورمكە چالیشمغلە، بینلرنده محاربە ظهور ایدوب، ابتدا سلطان طغرل غالب‌كلمش ایسەدە، بعدە مغلوب اولمغلە، قزیل آرسلان كندیسنی (كرم) قلعەسنە حبس ایدوب، یرینە تخت سلطنتە جلوس ایتمش؛ و٦ سنە حكومت سوردكدن صكرە، ٥٨٧ دە یتاغندە مقتول بولنمشدر .

قزیل آطەلر { استانبول‌جوارندە ومرمرە دكیزندەكی آطەلرە وقتیلە ویریلن اسمدر . [«آطەلر» مادەسنە مراجعت بیوریلە .]

قزیل آغاج { بحرخزرك‌ساحل‌غربیسندە، روسیەنك باكو ایالتندە همنامی‌اولان قویك مدخلندە بركوچك قصبە واسكلە اولوب، صید ماهیسنك كثرتیلە مشهوردر .

قزیل اوزن { (ونام دیكرلە سفید رود) ایرانك غرب شمالی‌جهتندە برایرماقدر، كە آردلان خطەسندە نبعانلە، ابتدا شمالە طوغری آقەرق عراق عجمینك ایچندن مرورلە، آذربیجانە دخول وصاغدن سنجان رود وصولدن قرە‌كول چایلرینی اخذ ایتدكدن صكرە، بردن برە جنوب شرقی‌یە طوغری دونەرك، ینە عراق عجمی داخلندە البرز سلسلۀ جبالنك جنوبی

اتكريله زنجانك اوستندهكى طاغلر آرهسنده بر واديـنك ايچنده آقار؛ وبعده شرقدن كلن شاهرودى اخذ ايله، بردن بره شمال شرقيه طوغرى دونوب، طاغلر آرهسندهطار بربوغازدن ومنجيل ايله رودبار آرهسنده واقع كارگير بر كوپر- ينك آلتندن مروره، كيلان خطهسنه كيرر؛ ورشتك شرق طرفنده كندى دوكديكى قوملردن دكيزك ايچنه ٢٥ كيلومتره اوزانمش بر بورونده بحر خزره منصب اولور. صويى زياده ايسهده، دريندكى آز اولديغندن، سير سفائنه صالح اولهجق حاله قونمسيچون شمدى‌يه قدر اولان تشبثلر مثمر اولهمامشدر.

قزيل ايرماق { آناطولينك اك بيوك ايرماغى اولوب، فيضانى زمانده سوروكلديكى چامورلردن آلديغى قيرمزى‌يه مائل صاريمتراق رنكندن طولايى بو اسمله تسميه اولنمشدر. اسم قديمى (هاليس) در. سيواس ولايتنك حدود شرقيه‌سى قربنده قره‌بل ايله كوسه طاغ اتكارنده نبعانله، غرب جنوبى‌يه طوغرى نفس سيواس سنجاغنك وسطندن جريان ايدر؛ سيواس شهرى اوكندن مرور ايدهرك، صاغ صولدن برچوق چايلر آلدقدنصكره، آنقره ولايتنك قيصريه سنجاغنه داخل اولور؛ واوراده دخى صولدن قره صويى اخذ ايله، قونيه ولايتى حدودينه واصل اولنجه، تبديل استقامت ايدهرك، ولايت مذكوره ايله آنقره ولايتنك قير شهرى سنجاغى آرهسنده غرب شمالى‌يه طوغرى آقار: وبو قسمنده دخى جهتيندن برقاچ چاى بعدالاخذ، قونيه ولايتى حدودينى تركله، آنقره ولايتى داخلنده ونفس آنقره ايله قير شهرى سنجاقلرى آرهسنده جنوبدن شماله طوغرى آقهرق. قسطمونى ولايتى حدودينه واصل اولور؛ واورادن شرق شمالى‌يه طوغرى دونوب. ولايت مذكوره ايله آنقره ولايتنك قير شهرى وبعده چوروم سنجاقلرى آرهسنده آقهرق، ينه جهتيندن بر چوق چاى وعلى الخصوص صاغدن تابعلرينك اك بيوكى اولان دليجه ايرماغى اخذ ايدر. نهايت يكيدن سيواس ولايتنه دونوب، آماسيه سنجاغنه دخول ايله، شماله وبعده شمال غربى‌يه طوغرى دونهرك، بو سنجاق داخلنده بر قوس ياپدقدن صكره، بتكرار قسطمونى ولايتى حدودينه واصل اولوب، بو ولايتله سيواس وبعده سيواس ايله طربزون ولايتلرى آرهسنده شرق شمالى‌يه طوغرى آقار؛ ونهايت طربزون ولايتنك جانيك سنجاغى ايچنه دخول ايله شماله طوغرى دونهرك، دكيزك ايچنه طوغرى اوزاتمش اولديغى بر داليه ايچندن قره دكيزه منصب اولور. بو وجهله آناطولينك شرق شمالى قسمنده بيوك برقوس تشكيل ايدوب، منبعيله منصبى آرهسنده وترقوس ٢٥٠ كيلومتره قدر اولديغى حالده، ايرماغك مجراسى، كوچك كيرنتى وچيقنتيلرى محسوب اولمديغى حالده، ٨٥٠ كيلومتره طولندهدر. كچديكى يرلر اراضىٔ مرتفعهدن عبارت اولمغله: طربزون ولايتى حدودينه واصل اولنجه، پك سرعتلى اينيشلردن اينديكندن، سير سفائنجه استفاده اولنهميور.

قزيل باش { بو اسم عن‌اصل ايرانده دولت صفويه‌نك تأسسنه خدمت ايدن برصنف عسكره وبو عسكرى تشكيل ايدن ترك وتركمان قبيله‌لرينه ويرلشيدى. بو اسم دخى عساكر مذكورهنك باشلرينه قيرمزى صاريق كيملرندن ايلرى كلوب، بورنكده صفين محاربه- سنده معيت جناب مرتضويدهكى عسكره تقليداً انتخاب اولنمشدى. شمديكى ايران خاندان حكمرا- نيسنك منسوب اولديغى قاچار قبيله‌سى دخى قزيل باش عدادينه داخل ايدى. چالديران محاربه‌سنده واونى متعاقب ملوك صفويه ايله دولت عثمانيه آرهسنده وقوع بولان محاربات اثناسنده قزيل باش اسمى شيعى معناسيله استعمال اولنهرق، آناطولينك شرق شمالى جهتنده وعلى الخصوص ارضروم، سيواس، معمورة العزيز ولايتلرنده بولنان شيعى المذهب اهالى‌يه دخى ويرلمشدر. بونلره اشتراك ازواج كبى زنادقه‌يه مخصوص بعض اعتقاد وآيينلر دخى اسناد اولنيورسهده، صحتى شبهه‌ليدر. بونلرك عددى ٢٥٠٠٠٠ ايله ٤٠٠٠٠٠ آرهلرنده تخمين اولنيور. افغانستانده دخى قزيل باش اسميله بر صنف اهالى بولنوب، بونلر دخى شيعى المذهبدر؛ وعن اصل ترك وتركمن اولوب، نادر شاه طرفندن اورالره

سوق و اسکان اولنمشدر . افغانستانده‌کی قزیل باشلرك چوغی کابلده وهراتده اولوب ، جمله‌سی ۷۵۰۰۰ ی متجاوز دکلدر . اصل لسانلری ترکجه اولوب ، فارسی دخی قونیشورلر .

قزیلجه طوزله { آیواجق قصبه‌سنك اسکی اسمیدر. [« آیواجق » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قزیل دلی چای { ادرنه ولایتنده بر نهردر ، که ردوپ شعباتندن قوجه یایله طاغندن نبعانله ، شمال شرقی‌یه وبعده شرقه طوغری جریان ایده‌رك ، دیمتوقه‌نك آلت طرفنده مریچ ایرماغنه دوکیلور.

قزیل صو { آسیای وسطیده (بامیر) مملکتنك اخیراً روسیه‌نك ضبطنه کچن (ماوراء آلای) خطه‌سنده (قزیل آرت) بوغازندن نبعان ایدر ایکی نهرك اسمیدر . بونلرك بری شرقه طوغری آقوب ، دها آشاغیده (کاشغردریا) اسمنی آله‌رق ، (تاریم) ایرماغنه دوکیلور. دیکری غربه طوغری آقوب، دها آشاغیده (سرخ آب) اسم فارسیسیله جیحونه منصب اولور .

قزیل طاغ { روسیه‌نك قارص ایالتنده و قارصك ٤٠ کیلومتره شمالنده آرپه چاییله کور ایرماغی منابعی آره‌سنده برکانی الاصل بر طاغ اولوب ، ۳۱٤۰ متره ارتفاعی واردر .

قزیل عورت { ماورای بحر خزرده وقره‌قوم چولی قربنده اوله‌رق (آخال تکه) ترکمانلری مملکتنده بر قصبه اولوب، ۳۵۰۰ اهالیٔ اسلامیه‌سی و ۳۰۰ روس محافظه عسکری واردر .

قزیل قوم { آسیای وسطیده روسیه‌یه تابع ترکستانده جیحون ایله سیحون مجرالری وقره طاغ اتکاریله آرال کولی آره‌سنده ممتد بر چول اولوب، شرقدن غربه بویی تقریباً ٦۰۰ واکی ۳۵۰ کیلو متره‌در . وقتیله دکیز دیبی بولنمش اولدیغی بولنان حیوانات بحریه مستحاثه‌لرندن آکلاشیلیور. قیرمزی برقومله مستور اولوب ، پك سیرك بعض چالیلردن بشقه نباتاتی یوغیسه‌ده ، اکثر یرلرنده ایکی اوچ متره قازیلنجه ایچیله بیلیر صو چیقار .

قسطا بن لوقا { خلفاء عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر اطبادن اولوب، بعلبکی وروم‌الاصل ایدی. لسان یونانیی ایی بیلدیکی کبی، سریانی وعربی لسانلرینی دخی فصیح صورتده یازمغله، برچوق کتب‌طبیه وسائره‌یی یونانیدن وسریانیدن ترجمه ، وبشقه‌لرینك ترجمه‌لرینی دخی تصحیح ایتمش؛ وکندیلکندن دخی برچوق کتابلر تألیف ایلمشدر. طبدن‌بشقه هندسه‌ده وسائر علوم ریاضیه‌ده وفلسفه وهیئته‌ده دخی ید طولی صاحبی ایدی . مقتدر باللهك زماننده بغداده ده بولنوب ، بعده بعض رؤساء نصرانیه‌نك دعوتی اوزرینه، ارمینیه‌یه‌عزیمتله، اوراده وفات ایتمشدر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتیدر : « کتاب فی اوجاع النقرس » ، « کتاب فی‌الروائح و عللها » ، باهك اسباب واحوالی حقنده ابومحمد حسن بن مخلده خطاباً سؤال جواب صورتنده بر رساله، « کتاب فی‌الاعداء » ، ابن مدبره خطاباً یازدیغی « کتاب جامع فی‌الدخول الی علم‌الطب » ، « کتاب فی النبیذ وشربه فی‌الولائم » ، « کتاب فی‌الاسطقسات » ، « کتاب فی‌السهر » ، « کتاب فی‌العطش » ، « کتاب فی‌القوة والضعف » ، « کتاب فی‌الاغذیة علی طریق القوانین الکلیة » ، « کتاب فی‌النبض و معرفة الحمیات و ضروب البحرانات » ، « کتاب فی‌علة‌الموت فجأة » ، « کتاب فی‌معرفة‌الخدر وانواعه وعلله واسبابه وعلاجه » ، « کتاب فی ایام‌البحران فی‌الامراض‌الحادة » ، « کتاب فی‌الاخلاط‌الاربعة ومااشترك فیه » ، « کتاب فی‌الکبد وخلقتها وما یعرض فیها من‌الامراض » ، « رسالة فی‌المروحة واسباب‌الریح » ، « کتاب فی‌مراتب قراءة الکتب الطبیة » ، « کتاب فی‌تدبیرالابدان فی سفرالحج » ، « کتاب فی‌دفع ضررالسموم » ، « کتاب فی‌المدخل الی علم‌الهندسة » ، « کتاب آداب الفلاسفة » ، « کتاب فی‌الفرق بین‌الحیوان الناطق وغیر الناطق « کتاب فی‌تولدالشعر » ، « کتاب فی‌الفرق بین النفس والروح » ، « کتاب فی‌الحیوان‌الناطق » ، « کتاب فی‌الجزء‌الذی لایتجزأ » ، « کتاب فی‌حرکة الشریان » ، « کتاب فی‌النوم والرؤیاء » ، « کتاب

فی العضو الرئیس من البدن » ، « کتاب فی البلغم » ، « کتاب فی الدم » ، « کتاب فی المرة الصفراء » ، « کتاب فی المرة السوداء » ، « کتاب فی شکل الکرة والاسطوانة » ، « کتاب فی الهیئة وترکیب الافلاك » ، « کتاب فی حساب التلاقی علی جهة الجبر والمقابلة » ، « کتاب فی ترجمة دیوفنطس فی الجبر والمقابلة » ، « کتاب فی العمل بالکرة الکبیرة النجومیة » ، « کتاب فی عمل الآلة التی ترسم علیها الجوامع وتعمل منها النتائج » ، « کتاب فی المتعة » ، « کتاب فی المرایا المحرقة » ، « کتاب فی الاوزان والمکاییل » ، « کتاب السیاسة » ، « کتاب العلة فی اسوداد الحیش وتغیره من الرش » ، « کتاب الفرسطون » ، « کتاب فی الاستدلال بالنظر الی اصناف البول » ، « کتاب المدخل الی المنطق » ، « کتاب شرح مذهب الیونانیین » ، « رسالة فی الخضاب » ، « کتاب فی شکوك کتاب اقلیدس » ، « کتاب الفصد » ، « کتاب المدخل الی علم النجوم » ، « کتاب الحمام » ، تریخه دائر « کتاب الفردوس » ، « رسالة فی استخراج مسائل عددیات من المقالة الثالثة من اقلیدس » ، « تفسیر ثلاث مقالات ونصف من کتاب دیوفنطس فی المسائل العددیة » ، « کتاب فی عبارة کتب المنطق » ، « کتاب فی البحار » ، « مسائل فی الحدود علی رأی الفلسفة » .

قَسطُرّه { اندلسده جیان اعمالندن بر قصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

قَسطَلانی { (احمد بن علی) مصر مشاهیر علماسندن اولوب ، سیر نبوی حقنده « المواهب اللدنیه » عنوانلی کتاب مشهور ایله « فتح الدانی » عنوانلی اثرك صاحبیدر . ۹۲۳ تاریخنده وفات ایتمشدر .

قَسطَلّه { اندلسده برقصبه اولوب ، دراج قسطلی وسائر مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر .

قسطلی { (ابو عمر احمد بن احمد) اندلس مشاهیر ادبا وشعراسندن اولوب ، جد اعلاسنه نسبتله (ابن دراج) دیمکله دخی معروفدر . آنف البیان قسطله قصبه سنده ۳۴۷ تاریخنده دنیایه کلمش ، و ۴۲۱ ده وفات ایتمشدر . شو بیت جمله ٔ اشعارندندر :

ان کان وادیك ممنوعا فموعدنا
وادی الکری فلعلی فیه القاك

قسطمونی { آناطولینك شمال غربی قسمنده ، استانبولك ۴۰۰ کیلومتره شرقنده ، قره دکیزده اسکله سی اولان اینه بولینك ۶۵ کیلومتره جنوبنده وقزیل ایرماغه تابع کوك ایرماغك ساحل یمینی قربنده اوله رق بونهره دوکیلن برچایك اوزرنده ۴۱°۲۳′۱۰″ عرض شمالی ایله ۳۲°۲۴′۲۲″ طول شرقیده و ۸۵۰ کیلو متره لك ارتفاعنده واقع همنامی اولان ولایتك مرکزی برشهر اولوب ، ۲۵۵۹۴ اهالیسی ، ۶۳ جامع ومسجدی ، ۲ کلیساسی ، ۱۷ مدرسه سی ، ۴ کتبخانه سی ، ۱۲ تکیه سی ، متعدد تربه وزیارتکاهی ، مکتب اعدادی ٔ ملکیسی ، رشدیه ٔ عسکریه سی ، اناث رشدیه سی ، دارالمعلمین صبیانی ، ذکور واناث ایچون یکی اصول اوزره یدی مکتب ابتدائیسی ومتعدد مکاتب صبیانی ، برمکتب صنایعی ، روملره مخصوص ذکور واناث ایچون برر وارمنیلرك برمکتبی ، ایکی خسته خانه سی ، قشله ودبویلری ، خراب بر قلعه سی ، ۱۹۱۹ دکان ومغازه سی ، ۴۵ خانی ، ۱۵ حمامی ، ۲ عمارتی ، بدستانی ، ۲۸ فرونی ، ۳ صو دکرمنی ، متعدد دباغخانه سی ، ۴ کره میدخانه سی ، برساعت قله سی وسائر مؤسساتی واردر . شهرك اوچ طرفی طاغلرله محاط اولوب ، شمال جهتی آچیقدر . خانه لرینك اکثری طاغ وتپه لرك اتکلرنده اولمغله ، خارجاً منظره سی ضررسز ایسه ده ، سوقاقلری طار وطولاشیقلی واولری اخشاب اولمغله ، داخلاً برحسنی یوقدر . ایچندن کچن چایك بعض یرلرنده ریختملر یاپلمشدر ، واوستندن ۱۲ کوپری ایله کچیلیر . چایك صوبندن بشقه برقاچ صولر دها اساله ایدیله رك ، شادروانلر وچشمه لر یاپلمشدر . جوامع شریفه سنك الك بیوك ومصنعلری : نصرالله قاضی ، اتابك ، طوپچی اوغلی ، سنان بك ، یعقوب اغا (اسفندیار زاده لردن) اسماعیل بك جامعلریدر . شهر ۳۴ محله یه منقسمدر . داخل وخارجنده بر چوق باغچه لر بولنوب ، مشهور اولان عریانی

اریکیله مسکت المابی وسبزه‌لرك انواعی یتیشد-
یریلیر . هواسی قیشین زیاده‌جه صوثوق ویازین
صیجاق اولوب، اساساً صاغلام ایسه‌ده، بعض
صیتمه‌لری‌ده واردر . اهالیسندن یالکز ٧٢٧
روم و١٠٦ ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم
وجمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . شهرده باقیر-
جیلق صنعتی خیلی ایلری اولوب، هرنه‌قدر اسکی
قدر کثرتلی چیقمیور ایسه‌ده، طرز جدید اوزره
کوزل آوانی یاپیلمقده‌در . دوشمه‌لك، یتاقلق،
چارشافلق، پشکیر، حمام طاقمی، یرلی بز، یلکن
بزی کبی منسوجات دخی اوته‌دن بری یاپیلمقده
اولوب، اخیراً قازمیر وفانیله کبی یوك منسوجات
اعمالنه دخی باشلامشلردر . قیوجیلق ودمیرجیلکه
متعلق شیلرله معمولات دباغیه دخی خیلی ایلریدر.
باشلیجه تجارتی تشکیل ایدن اخراجاتی ایسه کندیر،
اورغان، تفتیك وقوری عریانی اریکیدر . بوشهر
اسکی قسطنطینیه ایمپراطورلرندن (قومننوس) لرك
زماننده تأسیس اولنوب، قلعه‌سی اووقتدن قالمه‌در.
اسمی دخی قاسترا قومننی (Castra Comneni)
یعنی « قومننوس قلعه‌سی » تعبیرندن غلط اولدیغی
مظنوندر . ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی جانبندن
اسفندیار اوغللرندن ضبطله ضمیمهٔ ممالك عثمانیه
اولمشدر . ادارهٔ عثمانیه زماننده معارفجه خیلی
ایلری بولنوب، برچوق علما وشعرانك منشئی
بولنمشدر .

— قسطمونی قضاسی همنامی اولان ولایت
وسنجاغك مرکز قضاسی اولوب. شهرایله ٤ ناحیه‌یه
منقسم و ٢٣٧ قریه‌دن مرکبدر . بویی تقریباً
٧٣ واکی ٣٥ کیلومتره واراضیسی ٤٧٠ ٢٧٧
دونم اولدیغی حالده، شرقاً طاشکوپری وطوسیه،
جنوباً ینه طوسیه وآراج، غرباً ینه آراج وطاطای،
شمالاً دخی اینه بولی وطاشکوپری قضالریله
محدوددر . اهالیسی ٥٧ ٧٤٤ کشیدر. اراضیسی
منبت اولوب، بغدایك انواعیله آربه، یولاف،
مصر، بورچق، مرجمك، نخود، فاصولیه وسائر
حبوباتله آفیون واریك، الما، آرمود، جوز،
چیلك کبی میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور.
اوزوم یتیشمیور . اورمانلری سکز بیوك ومتعدد
کوچك پارچه‌دن عبارت اولوب، میشه، صاری
وقره چام، کورکن، کوکنار، قواق وسائر
اشجاری حاویدر . محلنده استعمال اولنمق اوزره،
کراسته واودون کسیلیر. مرعالری چوق اولوب،
حیوانات اهلیه‌سی : قیون، کچی، تفتیك کچیسی،
صیغیر، آت، استر، مرکب وسائره‌دن عبارت
اولوب، جمله‌سنك جنسلری کوچکدر . قیون
وکچیلرینك سودی پك آز اولدیغندن، یالکز
یاغی وقیللرینچون بسلرلر . شهردن بشقه قضانك
درت ناحیه‌سنده ١٦٢ جامع ومسجد ٥٠٨٠ دکان
ومغازه، ٧ حمام، ١ مدرسه، ١ کتبخانه، ١٩٤
صبیان مکتبی، ٢٨٧ صودکرمنی و٢٨ کرمیدخانه
موجوددر .

قسطمونی { ولایتی . آناطولینك قره دکیز ساحلنده‌کی ایکی ولایتك
بری وغرب جهتنده بولنانی اولوب، شمالاً بحر
مذکوره، شرقاً طربزون وسیواس، جنوباً
آنقره وآز محلده خداوندکار ولایتلریله، غرباً
دخی ازمید مستقل متصرفلغیله یعنی قوجه ایلی
ایله محاط ومحدوددر . طربزون ولایتی سواحلی
بر قوس مقعر تشکیل ایتدیکی حالده، قسطمونی
ولایتك سواحلی بر قوس محدب شکلنی ابراز
ایدوب، منتهای شرقنده سینوبك بولندیغی بیوك
بربرون اوزانیور، که بونك غربی کوشه‌سی اولان
(اینجه برون) آناطولینك الك شمالی نقطه‌سیدر.
شرقدن غربه بویی قوش اوچشی حسابیله ٣٥٠
ووسطی اکی ١٥٠ کیلو متره اولوب، مساحهٔ
سطحیه‌سی تقریباً ٥٣ ٦٥٩ مربع کیلو متره
واهالیسی ٩٨٠ ٠٢٤ کشیدر، که بو مقداردن
١٥ ٩٧٢ ی روم و ٥ ٩٠٦ ی ارمنی اولوب،
قصوری کاملاً مسلم وجمله‌سی لسان ترکی ایله
متکلمدرلر .

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع
اولوب، غربدن باشلایه‌رق عباس طاغی، الا
طاغ، ایشیق طاغی وایلغاز طاغی ولایتك بوینجه
برسلسلهٔ جبال وبرتقسیم میاه‌خطی تشکیل ایدرلر.
بونلردن الاطاغك ٢٠٠٠ وایلغازطاغنك ٢٢٠٠
متره ارتفاعی واردر . بو طاغلرك بعض قسملری
محللرنجه بشقه اسملرله دخی یاداولنور. بوسلسله‌نك
شمالنده بونلره آز چوق مربوط ایکنجی درجه‌ده

برطاقم طاغلر بولنیور، که باشلیجه‌لری بنه غربدن باشلایه‌رق بروجه آتیدر : کوپك طاغی ، قره طاغ، ارن طاغی، دره فندق طاغی، دوراند طاغی، آروند طاغی، کورن طاغی، کره‌طاغلری، صاری قواق طاغی، کراز طاغی، الك طاغی، الاکوز طاغی، قطران طاغی. سلسلهٔ مذکوره‌نك جنوبنده وولایتك جنوب شرقی جهتنده دخی کوسه طاغی، الماطاغی وقباق طاغی بولنیور. بو طاغلر بربرلرینه طوغری وتا ساحله‌دك قوللر واتکار اوزاده‌رق ، آره‌لرنده آنجق آز چوق کنیش دره‌لر ووادیلر تشکیل ایدیور؛ یوقسه بحق اووه دنیله‌جك قسطمونی ولایتك همان هیچ بر یری یوقدر .

ولایتك میاه جاریه‌سی چوق اولوب، بر طاقمی جبال مذکوره‌دن نعماله طوغریدن طوغری قره دکیزه وبرطاقمی ولایتك اطرافنی طولاشان قزیل ایرماق وسقاریه ایرماقلرینه دوکیلور . بو ایکی ایرماقدن قزیل ایرماق جنوبدن کلوب، ولایتك حدود جنوبیه‌سنك اورته‌سنه کلنجه، شرق شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، برخیلی مسافه‌ده ولایتك حدود جنوبیه‌سنی وبعده حدود شرقیه‌سنك بر قسمنی تحدید ایله ، طربزون ولایتنه دخول ایدر . قزیل ایرماق ولایتك حدود جنوبیه‌سنده‌کی جریاننده کنغری سنجاغیله طوسیه قضاسنك میاه جاریه‌سی اولان بر چوق کوچك چایلر وحدود شرقیه‌ده جریاننده دورك چایی ایله کوك ایرماق اسملریله بیوجك ایکی نهر آلیر . بووجهله ولایتك بتون شرق‌جنوبی قسمی یعنی بتون کنغری‌سنجاغیله قسطمونی وسینوب سنجاقلرینك نصفلری قزیل ایرماق حوضه‌سی داخلنده بولنیور . سقاریه ایرماغی ایسه ولایتك یالکز حدود جنوبیه‌سنك منتهای غربی قسمنی تحدید، یعنی خداوندکار ولایتیله قسطمونی ولایتی آره‌سنده اولان حدودی تشکیل ایدوب، بولی سنجاغنك منتهای جنوب غربیسی میاه جاریه‌سنی آلیر . طوغریدن طوغری‌یه قره دکیزه دوکیلن انهارینك الك بیوکی وصال بوزدیروب کراسته ایندیرمکه مساعد اولمسیله الك مهمی (فیلیاس) نهریدر، که غرب جنوبیدن کلن بولی چاییله شرقدن کلن صوغانلی صودن بالتشکل، شماله طوغری جریانله، همنامی‌اولان اسکله‌ده دکیزه دوکیلور. فیلیاس نهرینك حوضه‌سی‌ولایتك نصفنه قریب مقدارندن عبارت اولوب ، بولی سنجاغنك قسم اعظمیله قسطمونی سنجاغنك نصفنی ضبط ایدیور. بونك شرق طرفنده بارطین واونك شرقنده دورکانی چایلری دخی اولدقجه اهمیتلیدر. ساحله قریب طاغلردن نعماله دکیزه دوکیلور بر چوق کوچك نهرلری دها واردر . بر خیلی کوللری وارایسه‌ده، هپسی کوچکدر .

طوپراغی پك منبت اولوب ، اکثر طرفلرنده صو آلتنده دخی بولنمغله ، قسطمونی ولایتی آناطولینك الك زنکین ولایتلرندن معدوددر. آنجق اراضیسی پك عارضه‌لی اولمسیله طرق ومعابری هنوز درجهٔ لزومندن پك کری اولدیغندن، یالکز دکیزه قریب اولان یرلرندن اخراجات اوله‌بیلیور.

محصولات ارضیه‌سی : بغدایك پك کوزل اجناس مختلفه‌سیله آرپه، چاودار، یولاف ، مصر، بورچق، مرجمك، نخود، فاصولیه وسائر حبوباتله کتان، کنویر، باموق، پرنج، توتون، آفیون، جهری، الما، آرمود، اریك، جوز، کستانه‌وسائر میوه‌لرك انواعندن وسبزه‌دن عبارتدر . اورمانجه قسطمونی ولایتی آناطولینك وبلکه بتون ممالك عثمانیه‌نك الك زنکین یری اولوب، اکثر طاغلری کوزل اورمانلرله مستور ومیشه، چام، کوکنار ، قواق ، کورکن، قاین ، قره آغاج وسائر اشجار انواعنی حاویدر . بواورمانلردن ولایت داخلنده استعمال اولنان کراسته واودون قطع اولندقدن صکره، وسائط نقلیه‌سی مساعد اولان جهتلردن وعلی‌الخصوص فلیاس نهرینك مجراسی قربنده بولنان یرلردن قره دکز اسکله‌لرینه خیلی کراسته دخی ایندیریلیر . صو ایله چوریلیر بر چوق خزارلری دخی واردر . معادنی چوق اولمق اقتضا ایدرسه‌ده، اخراج اولنانلری پك آزاولوب، ٤ کمور، ۱ قروم، ۱ باقر معدنلری امتیازی ویرلمش؛ ونیکل، منغانز، قروم، باقیر، دمیر، آرسنیق، آنتیمون وسمبلی قورشون اوله‌رق ۱۳ محلده معادن تحریسیچون رخصت اعطا اولنمشدر.

کنغری سنجاغنك نفس کنغری

قضاسنده بر بیوك مملحه اولوب، خیلی مقدار طوز چیقار . مرعالری چوق وکورل وصولری بول ایسه‌ده، حیوانات اهلیه‌سی کوچك جثه‌لی وآز سوتلی اولوب، جنسلری اصلاحه محتاجدر. اك زیاده بولنانلرقیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، آت، استر ومرکبدر. قیون وکچیلرینك سودی پك آز وهمان یاورولرینه کفایت ایده‌جك مقدارده اولوب، یالکز یپاغی وقیلندن واینك ومانده‌لرك سوت ویاغ وپینیرندن استفاده اولنور . ولایتك اکثر طرفلرنده پاموق وکتندن بز، دوشمه‌لك، یلکن بزی، آلاجه، مانوسه، اورغان وسائره نسج اولنه‌رق، اهالئ محلیه طرفلرندن استعمال، وبرآز مقداری‌ده اخراج اولنور . زراعت، معادن، اورمان وحیوانات شعبه‌لرنجه قسطمونینك استعداد طبیعیسی فوق العاده اولدیغی حالده، اشبو ارکان اربعهٔ ثروتك هیچ برندن بحق استفاده اولنه‌میوب، بونلردن استفاده‌نك تأمینی ایچون یوللر ولیمانلر انشاسیله زراعت مکتبلرینك تأسیس وتکثیری واهالینك شرکتلر تشکیلنه تشویق وترغیبی اقتضا ایدر . مملکته آقچه دخولنی جالب اولان اخراجاتنك باشلیجه قسمی : کراسته، اورغان، تفتیك، یپاغی، منسوجات مختلفه، ذخایر، قوری وتازه میوه‌لرك انواعی وسائره‌دن عبارتدر . ولایتك واردات سنویه‌سی ٤٠٠٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده اولوب، مصارف محلیه بونك برربعنه بالغ اوله‌ماز .

قسطمونی ولایتی : قسطمونی، بولی، کنغری وسینوب اسملریله ٤ سنجاغه منقسم اولوب، آشاغیده‌کی جدولده کوستردیکی وجهله، ٢١ قضا و٢٧ ناحیه ایله ٣٧٠٤ قریه‌یی حاویدر . ولایت داخلنده ٣٠٥٩ جامع ومسجد، ١٦٨ تکیه وزاویه، ٣٨ کلیسا ومناستر، ١٣٧ مدرسه وکتبخانه، ٣٠٧٠ مکتب، ٧ عمارت، ٩ خسته خانه، ١٣٥٨١ دکان ومغازه وقهوه، ٤٦٧ خان، ١٠٢ حمام، ٤٨٢٩ خزارود کرمن، ١٣٦ فابریقه، ٢٠٥٤٦ باغ، ٤٥٠٣٠ باغچه، ٢٤٥٤٠ اورمان، ٢٨٣٦ مرعی، ٤٨٠٣ چایر موجوددر .

باشلیجه اسکله‌لری : سینوب، کرزه، اینه‌بولی، قره‌آغاج، آماصره، بارطین، فیلیاس، زونغولداق، ارکلی، وآقچه حصار اولوب، آنجق صاغلام وکنیش لیمانلری اولمامغله، بو اسکله‌لرك همان جمله‌سی صنعی لیمانلره محتاجدر .

ولایتك تقسیمات ملکیه‌سی ونواحینك حاوی اولدقلری قرانك مقداری بروجه آتیدر :

سنجاق	قضا	ناحیه	مقدار قرا
قسطمونی	قسطمونی	دوِرکانی	٤٤
		کول	٥٩
		قوزیغه	٦١
		آق قیا	٧٣
	اینه بولی	اینه‌بولی	٤٣
		کوره	١٤١
		ابانه	٨٤
	زغفرانبولی	زغفرانبولی	١٠٦
		آقطاش	٣٥
		افلانی	٣٥
		اولوس	٦٧
	طاشکوپری	طاشکوپری	١٣٠
		کوکجه آغاج	٣٣
	طاطای	طاطای	٧٢
		ازطوای	٧٥
	جیده	جیده	٧٥
		خوش‌آلای	٨٨
	طوسیه		٣٩
	آراج	آراج	٧٢
		مرکوزه	٤٥
		اکدیر	٥٣
بولی	بولی		١٩٠
	ارکلی		١٤٨
	بارطین	بارطین	١٣٢
		آماصری	٩٢
	کرده	کرده	٨٧
		چغامنکن	٨٦
	کوینك		٧٨
	دوزجه	دوزجه	١٣٥
		آقچه شهر	٣٢
	حمیدیه	حمیدیه	٦٥
		چهارشنبه	١٠٨
	مدرنی		١٤٢

سنجاق	قضا	ناحیه	مقدار قرا
کنغری	کنغری	کنغری	۷۷
		قوچحصار	۵۰
		شعبان اوزی	۴۶
		توخت	۳۵
	چرکش	چرکش	۳۶
		قره‌جه ویران	۵۶
		اووه‌جق	۶۹
		بایندر	۴۷
سینوب	سینوب	سینوب	۷۲
		کرزه	۷۲
	بوی‌آباد	بوی‌آباد	۱۷۲
		طوراغان	۹۳
	عیانجق	عیانجق	۸۶
		چاکلی مع آق قیا	۴۵

[ولایتك احوال تاریخیه‌سیچون اسم قدیمی اولان « پافلاغونیا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قسطمونی { سنجاغی. همنامی اولان آنف البیان ولایتك مرکز سنجاغی اولوب، ولایت مذکوره‌یی ترکیب ایدن درت سنجاغك الك بیوکیدر. وسطده اولوب، شرقاً سینوب، جنوباً کنغری، غرباً بولی سنجاقلریله، شمالاً دخی قره‌دکیزله محاطدر. یوقاریکی جدولدن آکلاشلدیغی اوزره، ۷ قضا و ۲۰ ناحیه‌یه منقسم اولوب، ۱۴۱۰ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی ۴ ۲۱۶ ۸۰۹ دونمدن عبارت اولوب، ۳۶۳ ۶۹۷ اهالیسی واردر. واردات سنویه‌سی ۱۴۰ ۰۰۰ ومصارف محلیه ۴۰ ۰۰۰ لیرا راده‌لرنده‌در. طبیعت اراضی ومحصولات وتقسیمات ملکیه‌سی حقنده مادهٔ آنفه‌دهکی تفصیلاته علاوه اولنه‌جق برشیٔ یوقدر.

قسطنطین { (Constantin) قسطنطینیه‌ده حکومت سورن روما شرق ایمپراطورلرندن یعنی بیزانتیون ملوکندن بروجه آتی ۱۲ کشینك اسمیدر :

برنجیسی « بیوك » عنوانیله معنون (فلاویوس والریوس آورلیوس قلاودیوس) درکه قونستانس قلور ایله هلنه‌نك اوغلی اولوب، میلادك ۲۷۴ تاریخنده داردانیه‌نك (نایسه) شهرنده یعنی الیوم صربیه‌ده بولنان نیش بلده‌سنده دنیایه کلمش؛ ودیوقلتیان ایله عسکرك محبتنی قزانوب، ۳۰۶ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، بیوك برتانیه اردوسی طرفندن کندیسنه (آوغستوس) عنوانی ویرلمش ایدی. غالیا یعنی فرانسه جهتنده اعادهٔ آسایشه موفق اولدقدن صکره، کندیسنی قتل ایتدیرمك ایستمش اولان قاین پدرینی تلف ایتدیرمش؛ وبعده ایتالیا وآفریقایی ظلم ایله ازمکده اولان ماقسیمیان اوغلی (ماقسنس) ه قارشی عسکر سوق ایده‌رك، کویا هواده نوردن برچلیپا رسمی واطرافنده آتشین خط ایله « بو علامتله غالب کله‌جکسك » عباره‌سنی کورمکله، بیراغنه خاچ رسمنی ترسیم ایده‌رك، مرقومه غالب کلمش؛ وظالم مومی‌الیه ۳۱۲ تاریخنده (تیبر) نهرنده مغروقاً وفات ایتمش ایدی. بووجهله ایتالیا وآفریقایه مالك اولدقدن صکره، اعادهٔ آسایش واجرای عدالته حصر همت ایدوب، خرستیانلره قارشی اولان تعقیباته ختام ویرمش؛ و۳۱۳ ده کندیسی خرستیان اولمغله برابر، بو دینی دولتجه رسماً قبول ایتمش؛ و۳۱۵ ده شرق ایمپراطوری (لیسینیوس) ه اعلان حرب ایدوب، پانونیا وتراکیه‌ده ایکی غالبیته نائل اولمغله، پانونیا، داچیا، ایلیریا ویونان جهتلرینی ضبط ایتمشدی. ۳۲۳ ده بورقیبنه قارشی ادرنه واسکدار غالبیتلرینه دخی نائل اولوب، قالان ممالکنی ده آلمش؛ وبو وجهله بتون وروما دولتنه مالك اولنجه، بعض قوانین ونظامات وضعنه باشلامش؛ وخرستیانلغی توحید ایچون، ۳۲۵ ده ازنیقده بر بیوك مجلس روحانی عقد ایله، خرستیانلقده برمذهب مخصوص صاحبی اولان (آریوس) ی کلیسادن طرد وتلعین ایتدیرمش، وتابعلرینی نفی ایتمش ایدی. بعده زوجه‌سی (فاؤسته) نك افتراسیله اوغلی (قریسپوس) ی بغیرحق اعدام ایتمش؛ وزوجه‌سنك افتراسنی آکلاینجه، اونی دخی قتل ایتدیرمش ایدی. ۳۳۰ تاریخنده (بیزانس) قصبه‌سنی پایتخت اتخاذ ایده‌رك، بوقصبه‌یی توسیع وتزیین، وکندی اسمنه اضافتله قونستانتینوپولیس یعنی

قسطنطنیه تسمیه ایتمشدی. ٣٣٧ ده وفات ایدوب، ملکنی قسطنطین، قونستانس وقونستان اسملریله مسمی اوچ اوغلنه ویکنلری (دلماس) و (آنیبالیان) ه براقشدر .

— ایکنجیسی « کنج » لقبیله ملقب اولوب ، برنجینك بیوك اوغلیدر . ٣١٦ تاریخنده (آرله) ده طوغوب ، پدرینك وفاتنده حصه‌سنه غالیا (یعنی فرانسه) و اسپانیا ایله بیوك برتانیه دوشمش ایسه‌ده، بونکله قناعت ایتمیوب، برادری قونستانك حصه‌سنی دخی ضبط ایتمك اوزره ، ایتالیایه عسکرله دخولنده ٣٤٠ تاریخنده (آکیله) ده مغلوب ومقتول اولمشدر .

— اوچنجیسی (پوغونات) یعنی « صقاللی » لقبیله ملقب اولوب ، ٦٦٨ تاریخ میلادیسنده پدری ایکنجی قونستانك وفاتنده ، برادرلری تیبر وهراقلیوس ایله مشترکاً شرق ایمپراطوری اولمش؛ عربلره قارشی حرب ایتمش ؛ ٦٨٠ ده قسطنطینیه‌ده برمجلس روحانی عقد ایتدیرمش ؛ ونهایت ایکی برادرینی قتل ایدوب . نفرت عمومیه‌یی جلب ایتدکدن صکره ، ٦٨٥ ده وفات ایتمشدر .

— دردنجیسی (قوپرونیم) لقبیله ملقب اولوب ٧٤١ ده پدری (لئون ایزوریان) ه خلف اولمش؛ وبت شکنلر مذهبنه تابع اولوب، بتلره عبادت ایدن سائر خرستیانلری تعقیب ایتمش ؛ و ٧٥٥ ده بلغارلره قارشی ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولمشدر .

— بشنجیسی دردنجی لئون ایله (ایرنه) نك اوغلی اولوب، ٧٨٠ تاریخنده واقع پدرینك وفاتنده، ١٠ یاشنده اولدیغی حالده، والده‌سنك وصایتیله تخته قعود ایتمش ؛ واون سنه صکره اداره‌ٔ اموری الینه آلمش ایسه‌ده ، درعقب والده‌سی حکومتی ضبطله، صاحب ترجمه‌نك کوزلرینه میل چکدیرمش؛ وبیچاره بونك تأثیریله ٧٩٧ ده وفات ایتمشدر .

— آلتنجیسی ماکدونیه‌لی واسیلك اوغلی اولوب، ٨٦٨ ده پدری طرفندن آوغستوس تعیین اولنمش؛ وپدرینك حیاتنده ٨٧٧ ده وفات ایتمشدر .

— یدنجیسی (پورفیروجنت) لقبیله ملقب اولوب، فیلسوف لئونك اوغلیدر. ٩٠١ ده طوغوب ، ١١ یاشنده ایکن، والده‌سی (زوئه) نك وصایتیله تخته چیقمش؛ ٩١٩ ده اسقاط اولنمش؛ و ٩٤٥ ده ثانیاً تخته چیقوب، ٩٥٩ ده، ظن اولندیغنه کوره، اوغلی رومان طرفندن مسموماً وفات ایتمشدر. عالم برآدم اولوب، اداره‌ٔ ملك حقنده برکتابله تاریخه دائر بعض آثار براقمشدر .

— سکزنجیسی برنجی رومانك اوغلی اولوب، ٩١٩ دن ٩٤٥ تاریخنه‌دك پدریله وایکی برادریله مشترکاً حکم سورمشدر .

— طقوزنجیسی ایکنجی رومانك اوغلی اولوب، ٩٧٦ ده یانی زیمیسکیسه برادری ایکنجی واسیل ایله مشترکاً خلف اولمش ؛ و ١٠٢٥ تاریخنه‌دك حکم برادرینك النده اولوب، تاریخ مذکورده برادری وفات ایتمکله، منفرداً حکم سورمکه باشلامش ایسه‌ده، حسن اداره‌یه موفق اوله‌مامش؛ و ١٠٢٨ ده وفات ایتمشدر .

— اونتجیسی (مونوماق) یعنی « پهلوان » لقبیله ملقب اولوب، ١٠٤٢ ده اوچنجی رومانك طول زوجه‌سی (زوئه) نك سعییله تخته چکمش؛ وسفاهته دوشکون اولمغله، سلجوقیلر ممالکنك برچوق طرفلرینی ضبط ایتمش، وچنکنار صربیه‌یه داخل اولمشدی . ١٠٥٤ ده وفات ایتمشدر .

— اون برنجیسی (دوقاس) دیمکله معروف اولوب، آندرونیق اسمنده برشخصك اوغلی اولدیغی حالده، (ایساق قومننوس) طرفندن اوغللغه قبول اولنمش؛ و ١٠٥٩ ده بوکا خلف اولوب، ١٠٦٧ ده ٦٠ یاشنده وفات ایتمشدر . بونك زماننده اسکیتلر ممالکنی غارت ایتمش؛ ونورماندلر قالابره‌یی ضبط ایتمشلردی .

— اون ایکنجیسی (دراقوسس) لقبیله ملقب اولوب، قسطنطینیه روم ایمپراطورلرینك اخیریدر. ایکنجی مانوئل پالئولوغك اوغلی اولوب، ١٤٠٣ تاریخنده طوغمش ؛ ١٤٤٨ ده برادری یانی پالئولوغه خلف اولمش ؛ و ١٤٥٣ ده سلطان محمد خان ثانینك سوق ایلدیکی اردو

طرفندن استانبولده محاصره اولنه‌رق، محاربه‌ده مقتول اولمش؛ وبونكله روما دولتی ختام بولوب، قسطنطنیه شهری پایتخت دولت عثمانیه اولمشدر.

قسطنطین { بو اسمله دیگر بری دخی عادی برنفر ایكن، ٤٠٧ تاریخ میلادیسنده بیوك برتانیه اوردوسی طرفندن ایمپراطورلغه انتخاب اونمش؛ و(آرله)ده یرلشوب، غالبیتلریله برمدت مقامنی محافظه ایله، ایمپراطور (هونوریوس)ه دخی حكمنی طانیتدیرمش ایسه‌ده، ٤١١ تاریخنده هونوریوس كندیسنی (آرله) ده محاصره ایدوب، تسلیمه مجبور ایتمش؛ واله گچیرنجه قتل ایلتمش ایدی. بواسمله مسمی ایمپراطورلر عدادینه داخل دكل ایسه‌ده، بعضلری كندیسنه اوچنجی قسطنطین نامنی ویرمشلردر.

قسطنطین { پاپالردن اولوب، ٧٠٨ ده انتخاب اولنمش، و ٧١٥ ده وفات ایتمشدر. سریانی الاصلدر.

— پاپا اوچنجی اتیانك زماننده دخی بواسمله بری پاپالق ادعاسنده اولوب، ٧٦٧ تاریخنده برنجی (پاولو) نك وفاتنده واتیقانی ضبط ایتمش؛ و٧٦٩ ده گوزلرینه میل چكلدكدن صكره، طرد واخراج اولنه‌رق، بر مناستره چكیلوب وفات ایتمشدر.

قسطنطینیه { (Constantinople) استانبول شهرشهیرینك اسم اصلیسیدر. [«استانبول» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قسطنطینیه { روم ایمپراطورلغی. [«بیزانتیون» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قَسطون { حلب جوارنده برقلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قَسطیله { اندلسده بیره خطه‌سنده دمشق شامه بكزر انهار واشجاری چوق بربلده اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور. (قاستلو) اسمیله معروف كوچك قصبه‌لردن بری اولمسه گركدر. — ابن حوقل آفریقاده زاب كبیر جهتنده بلاد جریدده بواسمله برقصبه بولندیغنی دخی بیان ایدیورسه‌ده، بكرینك تعریفندن آكلاشلدیغنه گوره، اوراجه بواسم ناحیه‌نك اولوب، قصبه‌سنه (توزر) دینلیر. [«توزر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قُسّ الناطف { كوفه جوارنده فراتك ساحل شرقیسنده برمحل اولوب، قارشیسنده (مروحه) موضعی بولنیوردی. بومحلده خلافت جناب فاروقیده ١٣ سال هجریده عساكر مسلمین ایله ایران عسكری بیننده برمحاربه وقوع بولوب، مسلمانلر ابوعبید بن‌مسعود الثقفینك تحت قیادتنده ایدی. مشار الیه ایرانیلرك تكلیفی اوزرینه نهری تجاوزله قس الناطفده حرب ایتمكی قبول ایدوب، معیتنك رأیی خلافنه اوله‌رق، تجاوز ایتمكله، كندیسی شهید اولدیغی كبی، معیتندن دخی ٤٠٠٠ كشی مغروقاً ومقتولاً شهیداولمشدی.

قُسَنْطانه { اندلسده دانیه اعمالندن غریب برحصن وقصبه اولوب، بنی مجاهد العامری وزراسندن ابو الولید بن خمیس القسنطانینك مسقط رأسی بولنمشدر.

قُسَنْطینه { یاخود قسنطینیه (Constantine) جزایرده جزایر شهرینك ٤٣٩ كیلو متره شرقنده و اسكله‌سی اولان فیلیپویلك ٨٧ كیلو متره جنوب غربیسنده ″٢١ ′٢٢ °٣٦ عرض شمالی ایله ″٣٦ ′١٦ °٤ طول شرقیده واقع ایالت مركزی برشهر اولوب، ٤٥٠٠٠ اهالیسی، اون اوچ جامع شریفی، قوماندان دائره‌سی اتخاذ اولنان حكومت اسلامیه زماننده قالمه پك مصنع بر سرایی، مكتب اعدادیسی، متعدد مدرسه‌لری، موزه‌سی، آثار عتیقه جمعیتی، تجارت اوطه‌سی، تیاتروسی، بانقه‌سی، خسته‌خانه‌سی وسائر مؤسساتی واردر. شهر مربع الشكل ویوكسك بر قیانك اوزرنده مؤسس اولوب، اوچ جهتی درین بردره ایله محاط وبالكز جنوب غربی طرفندن طاغه مربوطدر. مذكور دره‌نك جنوبی گوشه‌سنده درینلكی ٦٠ متره ایسه‌ده، شهرك موقعی كیتدكجه كسب ارتفاع ایتمكله، (القصبه) تعبیر اولنان قلعه‌سنك بولندیغی شمالی گوشه‌سنده درینلكی ٢٠٠ متره‌یه بالغ اولور. جنوبدن گلن (وادی الرمل) نهری بو دره‌نك ایچنده آقار. دره‌نك اوستنده ایكی كوپری بولنوب، (القنطره) دینمكله معروف اولان

بری متین وکوزلدر. بوندن بشقه نهرك اوزرنده قیادن اویلمش درت طبیعی کوپریسی دخی واردر. جامعلرندن برینك مناره‌سی سکز ضلعلی اولوب، ٢٥ متره یوکسکدر. شهرك خارجنده دخی صیفیه‌لری حاوی برقاچ محله واردر. روماليلر قسنطینه‌یه خیلی اوزاقدن صو کتیرمشلر دیسه‌ده، یاپمش اولدقلری صو بندلری خرابه حالنده بولنیور. اخیراً فرانسزلر مقدار کافی صو آقیتمشلردر. وادی‌الرمل صویی دخی آریقلرله یوکسلدیله‌رك، پك بیوك بردکرمن چویرر. شهرك جوارنده کوکوردلی وچایکلی میاه معدنیه چیقوب، مکمل قابلیجه‌لری واردر. اهالی اسکیدن بری معمولات دباغیه و سراجیه ایله احرام و برنوس وکلیم کبی منسوجات یاپارلر. قسنطینه پك اسکی بر شهر اولوب، فنیکه‌لیلر زماننده (کرته) اسمیله معروف ایدی. بعده خراب اولوب، روما ایمپراطورلرندن قسطنطینه‌نك بانیسی اولان بیوك قسطنطین زماننده یکیدن بنا وتعمیر اولنمغله، بونك اسمنه نسبتله (قونستانتینه) تسمیه اولنمش؛ وعربلرك النه کچنجه، بو اسم قسنطینه صورتنده ضبط اولنمشدر. اسکله‌سی اولان فیلیپویله وجزایر وتونسه وبسکره‌یه دمیر یول خطلریله مربوط اولوب، تجارتی خیلی ایشلکدر.

قسنطینه { ایالتی. جزایرك فرانسه‌نك اداره‌سنه کچدکدن‌صکره تقسیم اولندیغی اوچ ایالتك بری واك شرقیسی اولوب، دیکر ایکیسی نفس جزایر ووهران ایالتلریدر. قسنطینه ایالتی غرباً جزایر ایالتیله، جنوباً صحرای کبیرله، شرقاً تونس امارتیله، شمالاً دخی آق دکیزله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩١ ٥٢٧ مربع کیلو متره واهالیسی ١ ٥٦١ ٤٨٨ کشی اولوب، بونلر میانده‌کی فرانسزلرله سائر اجنبیلر آنجق ١٠٠ ٠٠٠ ویرلی یهودیلر ١٠ ٠٠٠ رادەلرنده‌اولمغله، بریچق ملیونه قریب اولان‌دیکر اهالیسی عرب وبربردن مرکب مسلملردر. ساحلی تقریباً ٢٧٤ کیلو متره طولنده اولوب، بجایه، فیلیپویل و بونه کورفزلری اسمیله اوچ کورفزی وباشلیجه بش اسکله‌سی واردر. اراضیسی عموم جزایرك کینه توفیقاً اوچ طبقه تشکیل ایدوب، ساحل، تل وصحرا طبقه‌لری شمالدن جنوبه بربرینی تعقیب ایدر. ساحله قریب اولان یرلری آز چوق عارضه‌لی وانواع نباتات ومحصولاته مساعد. در. ایکنجی طبقه‌یی تشکیل ایدن جبال جهتلری مرتفع وسرت هوالی اولوب، حلفه اوتلرینك کثرتله بیتدیکی یردر. صحرا جهتی ایسه خرما آغاجلرینی حاوی وبرمقدار آرپه وسائره حاصل ایدر واحلرله صوسز چوللردن عبارتدر. اك یوکسك جبالی (اورس) طاغلریدر، که آق دکیز مائله‌سنی صحرای کبیرْ جهتنده‌کی کوللر مائله‌سندن آیریور. بوسلسله‌نك اك یوکسك ذروه‌سی اولان (شلیه) طاغی بتون جزایرك اك یوکسك نقطه‌سی اولوب، ٢٣٢٨ متره ارتفاعی واردر. بوسلسله ایله ساحل آره‌سنده بینلرنده بیوك انهارك وادیلریله آیرلش برایکنجی صره طاغلر بولنوب، بونلردن (بابور) طاغنك ٢٠٠٠ ودیکرلرینك دخی ١٨٠٠ متره واوندن آشاغی ارتفاعلری واردر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، آق دکیزه دوکیلنلرندن اوچی بیوکدر، که بونلر دخی غربدن باشلایه‌رق وادی‌الساحل، الوادی‌الکبیر و وادی سیوس‌در. شرق جهتنك میاهندن چوغی‌ده تونسه کیروب، مجرده ایرماغنه دوکیلور. جنوبه طوغری آقان صولری یالکز یاغمور موسملرنده آقوب، بر طاقم کوللره دوکلدیکندن، بونلر میاننده بیوك ایرماق یوقدر. مذکور کوللرك اك بیوکلری بربرینه مربوط اولان (شط مروان) و (شط ملکیر) در، که دها کوچك برصره کوللر وبطاقلقلرله تونسك جنوبنده‌کی (شط‌الجرید) ایله اختلاط ایدوب، بونلرك دوقعلری سطح بحردن آلچق اولمغله، قابس کورفزندن برجدول حفریله دکیزه تحویللری ممکندر. ایالتك غرب جهتنده (شط الهذن) اسمیله دیکر بربیوك کول واردر، که هر طرفدن‌طاغلرله محاط اولوب، بونلردن‌وعلی‌الخصوص شمال‌طرفنده‌کی جبال‌هدنه‌دن اینن برچوق انهارك صولرینی جمع ایدر. (اورس) سلسله‌سیله شمالده‌کی جبال آره‌سنده واقع تلال قسمنده دخی برچوق

انهار بولنوب، اڭ بیوكلری : شط الطرف، شط الكليف ، شط مروری ، شط الصابون ، شط البيضاء وسائره‌در. بونه اسكله‌سی قربنده (فزاره) اسميله بيوجك بركول واردر . هواسی جزايرك سائر طرفلرندن دها معتدل وطوپراغی دهامساعد اولمغله ، ٦٠٠ ايله ١٣٠٠ متره‌لك ارتفاعلری آره‌لرنده بولنان جهتلرنده بغدای وسائر ذخاير بك ايی يتيشير. اورمانلری هرنه‌قدر وقتيله اتلاف اولنمش ايسه‌ده، فرانسز حكومتی يكيدن اورمانلر يتيشديرمكه چوق‌جهد ايدوب، بتون اورمانلرينك مساحهٔ سطحيه‌سی برمليون يكی دونمدن زياده‌در. مملكتك كرك محصولات ارضيه وكرك حيوانات وسائره‌جه ثروتنك تزايدی اهاليسنك تكثيريله وسعت واستعدادی نسبتنده اسكانه متوقفدر . بوايالتده دخی جزايرك بعض طرفلرنده اولديغی كبی ايكی درلو اداره اولوب، بعض يرلری ادارهٔ ملكيه وبعضلری ادارهٔ عسكريه تحتنده بولنيور . تماميله انضباط آلتنه آلنوب يرلی وآوروپالی اهالی ايله مسكون اولان يرلری مأمورين ملكيه ايله اداره اولنه‌رق ، ٦ قضا ايله ٦٧ ناحيه‌يه منقسمدر. صرف اهالئ مسلمه ايله مسكون اولوب هنوز تماميله رام‌اولميان يرلری ايسه ادارهٔ عسكريه تحتنده اولوب، ٤ قضا ايله ٢١ ناحيه‌يی حاويدر. بوايكنجی قسم كرك وسعت اراضيجه وكرك‌نفوسجه دها زياده‌در .

قسونغراد } مجارستانده (Csongrad) همنامی اولان ايالتده وسجد- ينك ٦٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (تيسه) نهری اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٧ ٣٥٠ اهاليسی واردر . — قسونغراد ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سی ٣٤١٠ مربع كيلومتره واهاليسی ٢٠٧ ٥٨٥ كشی اولوب ، مركزی (سجدين) در . اراضيسی آلچق وبطاقلقلی اولوب ، هواسی آغير لكن محصولاتی چوقدر .

قسيم الدوله } [« آق سنقر » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قُشُبره } اندلسده طليطله مضافاتندن بر قصبه اولديغی وبعض مشاهير علمانك منشئی بولنديغی « معجم البلدان » ده مسطوردر .

قَشتاله } عربلرك اندلسده يعنی اسپانياده‌كی قاستيله خطهٔ واسعه‌سنه ويردكلری اسمدر . [«قاستيله» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

قَشتَلون } اندلسده شنتبريه اعمالندن بر حصن اولديغی جغرافيون عرب آثارنده محرردر .

قِشمير } كشميرك معربيدر . [« كشمير » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قَصّاب } (سعيد) ايران شعراسندن اولوب ، كاشانليدر . شو ايكی بيت جملهٔ اشعارندندر :

قطرهٔ تا ازمی شوق توباشد در اياغ
كافريم ار آرزوی جام جم داريم ما
هست تا اشك ندامت ايمنيم ازسوختن
يم زاتش نيست تادرديده نم داريم ما

قَصَبات } مغربده بلاد بربردن بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

قصبه } [« طورغودلی » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .] — خداوندكار ولايتنك قره حصار صاحب سنجاق وقضاسنده وقره حصارك ٢٥ كيلومتره جنوبنده دخی بر كوچك قصبه‌در . — قونيه ولايتنك قونيه سنجاغنه تابع قره‌مان قضاسنده وتكه سنجاغنك المالو قضاسنده دخی بواسمله ايكی كوچك قصبه ويا بيوك قريه واردر. — عرب ممالكنده بواسم شهرلرك حصار اچنده اولان قسملرينه وايچ قلعه‌لرينه ويريلير .

قصر } بلاد عربده برچوق قصبه‌لره وعلی الخصوص چول اچنده‌كی واحلرده بولنان قلاعه وآز چوق مستحكم معموره‌لره وبعض بلدان عتيقه خرابه‌لرينه ويريلن اسم اولوب ، بعضلری قصر كلمه‌سنك بشقه بر اسمه اضافتيله وبعضلری ساده (القصر) دينلمكله معروفدر . — اڭ معروفی مصرك بحريه واحه‌سنده وابو جرجه‌نك ٢٠٠ كيلومتره غربنده واقع و ٣٥٠٠ اهالی‌يی جامع اولانيدر ، كه روماليلر زمانندن قالمه بعض خرابه‌لری واطرافنده پورتقال نار، موز وزيتون آغاجلرينی حاوی باغچه‌لريله باغلری واردر .

قصر شیرین ایرانك آردلان یاخود کردستان ایالتنده وکرمانشاهك ١٦٠ کیلومترو غربنده اولەرق حدود عثمانیه قربنده ودیاله نهرینه تابع حلوان نهری اوزرنده و حلوان خرابەلرینك غربنده برقصبه اولوب، اطرافده ساسانیاندن قالمه برچوق خرابەلری وبعض ابنیهٔ مصنعه وهیکل وسائر آثاری واردر .

قصر عبد الکریم سبته قربنده و اندلسده کی جزیرة الخضراء قارشیسنده بر قصبه اولوب، شمدیکی حالده (القصر الصغیر) دینلیر .

قصر العقبه [«عقبه» ماده سنه مراجعت بیوریله .]

قصر الفلوس مغربده (یعنی جزایرده) وهران قربنده برقصبه ایدی .

قصر قارون مصرك فیوم مدیریتنده ومدینة الفیومك ٤٧ کیلومتره غربنده برکهٔ قارونك ساحل غربیسندن ٢ کیلومترەلك مسافەده برویرانه اولوب، اسکی مصریلردن وروماليلردن قالمه ایکی معبدك خرابەلری واردر . اطرافی وقتیله باغ و باغچەلرله مستور اولوب ، الیوم عربلر کوکارینی اخراج ایدرلر .

قصر قیروان افریقیەده قیروانك ٤ میل جنوبنده برشهر اولوب، بیوك جامع شریفی، دائروی الشکل ٧ قاتلی وچوق ستونلی برصومعەسی، بیوك چارشیسی وچوق حماملریله صهریجلری وار ایدی . جوارنده (رصافه) اسمیله برقصبه دخی وار ایدی. ایکیسی برلکده خراب اولوب، انقاضلریله (رقاده) شهری یاپلمشدی . قصر قیروان ١٨٤ تاریخنده ابراهیم بن اغلب طرفندن تأسیس اولنوب، بنی اغلب طرفندن کرسیء حکومت اتخاذ اولنمشدی .

قصر کبیر (القصر الکبیر) مغرب اقصاده(العریش)اسکلەسنك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده وطنجەنك ١٠٠ کیلومتره جنوبنده اولەرق (وادی القوس) ك ساحل شمالیسنده بر شهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهالیسی، متعدد مصنع وظریف منارەلی جوامع شریفەسی، کوزل منظرەسی و مشهور پورتقال وزیتونی واردر. اسکی برشهراولوب، رومالیلرجه (اوپیدوم نوووم) اسمیله معروف ایدی . بوشهر ایله عریش اسکلەسی آرەسندەکی اووەده ١٥٧٨ تاریخ میلادیسنده مغرب مسلمانلری پورتکیزلیلری کلیاً منهزم وپریشان ایدوب، قراللری(سباستیان)ی دخی قتل ایتمشلردر .

قصر کنکور همدان ایله قرمیسین (یعنی کرمانشاه) آرەسنده برقصبه ویا همدان ایله دینور بیننده برناحیه اولوب، برچوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر. عربیده (قصر اللصوص) دخی دینلیردی . قصر شیرین ایله براولدیغی دخی مروی ومظنوندر .

قصر الملح کرمانده بر قصبه اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکوردر .

قصر نمرود بغداد ولایت وسنجاغنده و بغدادك ٣٠ کیلومتره غربنده ٤٠ متره ارتفاعی اولان برتپه اولوب، اسکی کلدانیلردن قالمه خرابەلری حاویدر .

قصریانه صقلیه (یعنی سیجیلیه) آطەسنده برطاغك اتکنده واقع بیوك برشهر اولدیغی کتب عربیەده مذکور اولوب، شمدی ایتالیانجه قاسترو جووانی دینلن قصبه اولدیغی اکلاشیلیور .

قصرین (یعنی ایکی کوشك) قاهرهٔ مصرده ملوك فاطمیه طرفندن یاپلمش ایکی بیوك ومصنع سرای اولوب، بری چارشینك صاغنده ودیکری صولنده بولنیوردی؛ وقاهرەنك ایکی سرای آرەسندەکی قسمنه (بین القصرین) نامی ویریلیردی .

قصی قریشدن هاشمیلرله امویلرك برلشدکلری عبد منافك پدری اولوب، فخر کائنات (صلعم) افندمزك بشنجی بطننده جدلریدر .

قُصَیر بحر احمرك ساحل غربیسنده صعید مصرك قنا مدیریتنده وقنانك ١٩٢ کیلومتره شرقنده برقصبه واسکله اولوب، ١٥٠٠ اهالیسی، ٤ جامع شریفی ، طار لکن دوز وطوغری سوقاقلری واورته جسامتده

سـفائنك دخولنه مساعد طبیعی لیمانی واردر . سویش جدولنك کشادندن اول مصراسکه‌لرندن اولوب، مصرایله حجاز آره‌سنده ایشلك برتجارتك محل اجراسی ایدی . اووقت اهالیسی ۸۰۰۰ ی متجاوز ایدی. سوربنك خارجنده وغرب شمالی جهتنده یاوز سلطان سلیم خانك بنا کرده‌سی اولان برقلعه‌سی‌واردر. — وقت سعادتده بواسمله ویا (قصیر موسی) اسمیله معروف بولنمش اولان قصبه‌نك خرابه‌لری شمدیکینك ۶ کیلو متره شمالنده‌در .

قَصیم } جزیرة العربك وسـطلرنده بریر اولوب ، غرباً حجازله ، شمالاً شمر ایله ، شرقاً نجد ایله ؛ جنوباً دخی دهنا چوللیه محاطدر . ایکی‌یه منقسم اولوب، آلچق ودوز اولان جنوب قسمی نجد حکومتنه تابع مشایخی معرفتیله اداره اولنور . یوکسکجه اولان شمال قسمی ایسه شمر امارتنه تابعدر . برنجیسی مدینهٔ منوره قربنده‌کی (منیفه) و (دمار) تپه‌لرندن تویق جبالنه‌دك ۲۰۰ کیلو متره‌لك محلده ممتد اولوب، انی ۱۰۰ کیلو متره راده‌لرنده‌در. اسمی « منبت قوملق یر » دیمك اولمغله، مسماسی دخی بوکا ماصدق اولوب ، درت بش قصبه‌سی، اللی آلتمش بیوك قریه‌سی وپك چوق کوچك کویلری واردر . طوپراق بر ایکی متره حفر اولنمغله ، هریرنده صو چیقوب، قویولری چوقدر ، واراضیسی سـقی اولنـه‌رق . هرطرفی زرع اولنور، وخیلی ذخایر ایله اوزوم، زیتون، قیصی، نار، قاﺋون ، قارپوز وسـائر میوه‌لر وبر مقدار باموق وسائره حاصل اولور . خرما ایسه محصـولاتنك الك بولی وجزیرة العربده یتیشن اجناسنك الك ایسیدر . قصبه‌لرایله قریه‌لری بیننده یوللر آغ کبی اولوب ، خیلی تجـارت دخی اجرا اولنور. عمومیت اوزره اراضیسی دوز ایسه‌ده، اوتوز قرق متره ارتفاعنده بعض تپه لری دخی واردر، که اورایه مخصـوص وپاپراقلری دوه‌لری بسلیکه میوه‌لری دخی دباغته یارار بعض کوچك آغاجـلرله مستور اولوب . مملکتده کوزل بر منظره پیدا ایتدیرر . مسکون اولان اهالیسی بعض سیاحلر طرفندن ۳۰۰۰۰۰ راده‌لرنده تخمین اولنوب. بونلردن بشـقه بعض خیمه‌نشین عشیرتلری‌ده واردر .

یوکسك اولان قسم شمالیسی ایسه برنجیسندن ۵۰ متره قدر مرتفع لکن ینه دوز بریر اولوب، بونك دخی قویوصولری پك بول اولدقدن بشقه، یاغمور موسملرنده آقار بعض وادیلری و یاغمور صولرنی یازك اورته‌لرینه قدر محافظه ایدر بعض چقـور یرلری واردر . بونك دخی اراضیسی منبت اولوب ، ذخایر ومیوه‌لرك انواعی وکلیتلی خرما یتیشدکدن بشقه، طوپراغی اکثر موسملرده زمرد کبی اوتلرله وتپه‌لری طلح، نبق، سدر کبی اشجارله مستور اولوب، قویون ودوه سوریلری چوقدر . قرق قدر کویلری و ۳۰۰۰۰ قدر اهالیسی اولوب. خیلی واسع اولان اراضیسنك بوندن چوق زیاده اهالی بسلیکه استعدادی واردر . قصیم اهالیسی نجـد وشمرده‌کیلر قدر تناسب اعضا و حسن اندامه مالك دکللرسه‌ده ، اونلردن دها چالیشقان ودها ساکن آدملردر . آنجق حسب القربیه حجازلیلرك حیله و منفعت پرستلك کبی خصایصی دخی کندیلرینه تأثیر ایتمشـدر . وقتیله شام ایله خیلی تجارت ایتمکده وبوندن چوق مستفید اولمقـده بولنمش ایکن ، وهابیلك تعصبی بو اختلاط ومناسبتلرینه ختام ویرمشدر .

قصیملیلر خیلی وقت نجد وشمر جهتلرینه دخی حاکم اولوب. دائرهٔ حکم ونفوذلرینی یمن حدودینه‌دك توسیع ایتمش ایکن ؛ بعده بو یرلری غائب ایده‌رك ، کندی باشلرینه قالمش؛ ونهایت وهابیلر طرفندن رام ایدیلرك . نجد امامنه تابع اولمغه مجبور اولمشلردی . مصرلی ابراهیم پاشا وهابیلره قارشی عسکر سوق ایتدیکنده. قصیملیلر عساکر عثمانیه ایله برلشه‌رك . وهابیلره قارشی یوریمشلرسه‌ده . بعده دها مستقل یاشایه‌بیلمك ایستدیله، وهابیلرله برلشه‌رك، نجده تابع اولمشلر؛ وآنجق وهابیلرك تحکمنه تحمل ایده‌مدکلرندن . بو یقین زمانلرده شمالده‌کیلر شمر شیخنه عرض اطاعت ایتمش ؛ و جنوبده‌کیلر دخی ینه نجده تابع اولملق شرطیله برنوع ادارهٔ مختاره‌یه نائل اولوب، مشایخ محلیه‌دن مرکب بر هیئت متفقه

تشکیل ایتمشلردر. برادارهٔ منتظمه تحته آلنسه‌لر، کرك مملکتلری وکرك کندیلری خیلی تمدن وترقی‌یه مستعددرلر .

قُضاعی { [« ابو عبدالله قضاعی » و « ابن‌الابار » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قضیب‌البان { خلافت عباسیه زماننده یتیشن مشاهیر مغنیاتدن شاعره برقیز اولوب، تجاردن ابوالحسن اسمنده برینك جاریه‌سی ایدی، وهارون‌الرشیدك حضورنده تغنی ایتمش اولدیغی مرویدر . شو قطعه بداههٔ سویلدیکی اشعار جمله‌سندندر :

یا مقیماً لدی الزمان بقلبی
وبعیداً بشخصه عن عیانی
انت روحی اذکنت لست اراها
وهی ادنی الی من کل دان

قطالیه { (یاخود قطانیه) عربلرك صقلیه (یعنی سیچلیه) جزیره‌سنده‌کی (قاتانیه) شهرینه ویردکلری اسمدر. [«قاتانیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَطامِ { (بنت سخنه) کوفه اهالیسندن وخوارجدن برخاتون اولوب ، حسن وجمال وذکاوتیله مشهوره ایدی . پدر وبرادری نهرواده خوارج میاننده مقتول اولمغله، حضرت علی المرتضی (رضه) ه کین باغلایوب ، کندیسنه طالب اولان عبدالرحمن ابن ملجمه ، کابین اولمق ازره ، ایتدیکی تکالیف میاننده حضرت علینك قتلنی دخی شرط قومش ایدی .

قطب‌الدین ازنیقی { سلطان بایزید خان اول دوری مشاهیر مشایخ وعلماسندن اولوب، علوم شرعیه وتصوفده ید طولا صاحبی ایدی . ازنیقده دنیایه کلوب، ٨٢١ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . صلاته متعلق مسائل شرعیه‌یی حاوی برکتابی واردر . تیمورلنك ایله کوریشوب ، کندیسنه طوغری وآجی بعض سوزلر سویلدیکی مرویدر.

قطب‌الدین ایبك { دهلیده حکومت سورن سلالهٔ غوریه دولتنك مؤسسی اولوب ، کندیسی مشهور شهاب الدین غورینك کوله‌لرندن ترکی الاصل برآدم ایکن، مشارالیهك هندستان سفرنده آجمیر راجه‌سنه غلبه وملکنی ضبط ایتمسی اوزرینه، ٥٨٨ تاریخنده صاحب ترجمه ممالك مفتوحه‌یه والی تعیین اولنمش؛ ومیرات ودهلی‌یی دخی ضبطله، الکاسنی بنکاله‌یه قدر توسیع ایتدیکندن ، شهاب الدین غورینك وفاتنده ٦٠٢ تاریخنده خلفی غیاث الدین محمود طرفندن کندیسنه برتاج وتخت ایله برابر سلطان عنوانی ویرلمش؛ وقطب الدین اوسنه اعلان سلطنت ایدوب، ٥ سنه حکومت سوردکدن صکره، ٦٠٧ ده لاهورده آتندن دوشوب، وفات ایتمش ؛ واوغللغی آرامشاه خلفی اولمشدر . دهلینك الك بیوك جوامعندن اولان (جامع مسجد) ی بتخانه‌دن معبد مسلمینه تحویل ایله (قوة الاسلام) تسمیه ایدن بوذات اولوب ، بعده شمس الدین آلتمش ایله علاء الدین خلجی توسیع وتزیین ایتمشلردر. دهلیده حکومت سورن سلاله‌سی ذوات آتیه‌دن مرکبدر :

١	قطب الدین ایبك	٦٠٢
٢	آرامشاه	٦٠٧
٣	شمس‌الدین آلتمش	٦٠٧
٤	رکن الدین فیروز بن آلتمش	٦٣٣
٥	سلطان رضیه بنت آلتمش	٦٣٤
٦	بهرام شاه بن آلتمش	٦٣٧
٧	علاءالدین مسعود بن فیروز	٦٣٩
٨	ناصر الدین محمود بن آلتمش	٦٤٤
٩	غیاث الدین بلبان بندهٔ آلتمش	٦٦٣
١٠	کیقباد حفید آلتمش	٦٨٥
١١	جلال‌الدین فیروز شاه خلجی	٦٨٨

(که سلالهٔ خلجیه‌نك باشیدر .)

قطب‌الدین بختیار { (خواجه — کاکی) هندستانك کبار مشایخندن وشعرادن اولوب، عن اصل ایرانك اندجان جهتندن اولدیغی حالده، ٦٣٣ تاریخنده دهلیده وفات ایتمشدر . تربه‌سی زیارتکاه انامدر. شیخ فرید الدین شکر کنج جملهٔ تلامذه‌سندن ایدی. مرتب دیوانی واردر .

قطب‌الدین خوارزمشاه { (محمد بن نوشتکین) خوارزمشاهان سلاله‌سنك برنجیسی وبودولتك مؤسسی

اولوب، پدری ملکشاه سلجوقی کوله‌لرندن ایکن، خوارزم والیلکنه نصب اولنمش، و ۴۹۱ تاریخنده اونك وفاتی اوزرینه، صاحب ترجمه اونك یرینه سلطان سنجرك منشوریله والیٔ خوارزم اولمش ایدی. کندیسی حسن اخلاق ایله متصف اولمغله، نعمته قارشی شکرگذارلقده مبالغه ایدوب، دولت سلجوقیه‌نك اطاعتندن ذره‌جه آیرلمدیغندن، سلطان سنجر مشار الیه طرفندن کندیسنه (خوارزمشاه) عنوانی و(قطب الدین) لقبی ویرلمشیدی. اوتوزسنه حکومت سوردکدن صکره، ینه سلطان سنجر زماننده ۵۲۱ تاریخنده وفات ایتمشدر. تورونی خوارزمشاه ایل آرسلان بسبتون استقلال قزانمشدر. [«خوارزمشاهیان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قطب الدین شارعی { (عمر بن عوض بن قلیله) شعرادن اولوب، ۷۰۰ تاریخندن صکره‌جه وفات ایتمشدر. شو قطعه اشعارندندر:

ایا سائراً فی قفر عمر   یقاسی فی السری حزناً وسهلا
بلغت نقا المشیب وجزت عنه   وما بعد النقا الا المصلی

قطب الدین شاهجهان { کرمانده حکومت سورن قره ختائیان سلاله‌سنك سکزنجی وصوك حکمداری اولوب، سلطان جلال الدین سیورغتمشك اوغلیدر. ۷۰۳ تاریخنده عم زاده‌سی مظفرالدین محمد شاهه خلف اولوب، الجایتوخان فرمانیله ایکی سنه حکومت سوردکدن صکره، عزل و اخراج اولنه‌رق، کرمان طوغریدن طوغری‌یه مغوللرك تحت اداره‌سنه آلنمشدی. کندیسی اموال کثیره صاحبی اولمغله، شیرازه چکیلوب، اوراده خیلی وقت دها یاشامش؛ وقیزینی امیر مبارزالدینه تزویج ایتمکله، شاه شجاع وشاه محمود وسلطان احمد بوندن متولد اولمشلردر.

قطب الدین عبدالکریم { (بن عبد النور) بخاریٔ شریف شارحلرندن اولوب، خطط مصریه‌نك دخی تاریخنی یازمش؛ و۷۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قطب الدین علامه { مشاهیر علمادن اولوب، شیخ سعدیٔ شیرازی ایله معاصر بولنمش؛ و ۷۱۰ تاریخنده تبریزده وفات ایتمشدر. «تحفهٔ شاهی» عنوانیله براثری و «کلیات قانون» ایله «مفتاح العلوم» ه شرحلری واردر.

قطب الدین قسطلانی { (محمد بن احمد) مصر مشاهیر علماسندن و شعرادن اولوب، قاهره‌ده حدیث تدریسیله مشغول بولنمش؛ و۶۸۶ تاریخنده وفات ایتمشدر. شوقطعه جملهٔ اشعارندندر:

اذا کان انسی فی التزامی لخلوتی
و قلبی عن کل البریة خالی
فما خرنی من کان لی لدهر قالیا
وما سرنی من کان فیّ موالی

قطب الدین محمد { خوارزمشاهیان سلاله‌سنه منسوب ایکی حکمدارك اسمی اولوب، برنجیسی «قطب الدین خوارزمشاه» ماده‌سنده ذکر اولنمشدر. ایکنجیسی ملوك مذکوره‌نك آلتنجیسی اولوب، سلطان تکشك اوغلیدر. ۵۹۶ تاریخنده، پدرینك وفاتی اوزرینه، تخت موروثنه جلوسله، خراسان، زابلستان، ماوراء النهر، عراق وفارس جهتلرینی تمامیله تحت اطاعتنه آله‌رق، خوارزمشاهیان دولتنی چوق توسیع وقوتنی تزیید ایتمش ایسه‌ده، ۲۱ سنه حکومت سوردکدن صکره، چنگیز خان خروج ایدوب، صاحب ترجمه مغول عسکرینه قارشی طوره‌مامغله، فرار ایده‌رك، بحر خزرده آبسکون آطه‌سنه چکلمش، واوراده وفات ایتمشدر. اوچ اوغلی دخی برر مدت حکومت سوره‌رك، ملك موروثلرینی مغوللرك الندن قورتارمغه چالیشمشلر ایسه‌ده، مقتدر اوله‌مدقلرندن، بونکله خوارزمشاهان دولتنه ختام بولمش نظریله باقیله‌بیلیر.

قطب الدین محمد { (بن حمید تابنکو) کرمانده مغوللرك تحت اطاعتنده اوله‌رق حکومت سورن قره‌ختائیان سلاله‌سنك اوچنجی حکمداری اولوب، عم زاده‌سی رکن الدین مبارکدن صکره ۶۵۰ تاریخنده منکوقاآن فرمانیله موقع اقتداره گلمش؛ واجرای عدل وحقانیتله برچوق ابنیهٔ خیریه تأسیس ایده‌رك، ۵ سنه حکومت سوردکدن صکره ۶۵۵ده وفات ایتمشدر.

قطب‌الدین مودود { موصل وشام جهتلرنده حکومت سورن اتابکان ملوکنك اوچنجیسی اولوب، دولت مذکورهنك مؤسسی اولان عمادالدین زنکینك اوچنجی اوغلیدر. برادری سیف‌الدین غازینك وفتی اوزرینه، ٥٤٤ تاریخنده شامده حکومت سورن بیوك برادری نورالدین محمودك فرمانیله موصل ودیاربکر وجزیره حاکمی اولوب، ۲۱ سنه کمال عدالت وحقانیتله حکم سوردکدن صکره، ٥٦٥ ده ٤٠ یاشلرنده وفات ایتمشدر. برقاچ اوغلی اولوب، بونلردن سیف‌الدین غازی کندیسنه وعزالدین مسعود بوکا موصل حکومتده خلف اولمش ایدی.

قطب‌الدین یزدی { (مولانا) مشاهیر خطاطیندن اولوب، بغدادده یاشامشدر. ۹۹٤ تاریخنده ٥۲ مشهور خطاطینك تراجم احوالنی شامل بررساله یازمش؛ ودفتردار عالی افندی بورساله‌یی سلطان مراد خان رابع امریله ترکجه‌یه ترجمه ایتمشدر.

قطب شاه { (سلطان قطب‌الدین بن محمد شاه) هندستانده کجرات خطه‌سی ملوکندن اولوب، ۸٥۱ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ و ۸ سنه اجرای حکومتدن صکره ۸٥۹ ده وفات ایتمشدر.

قطب عالم { هندستانده مظنه‌دن ایکی ذاتك لقبی اولوب، بری (سید برهان‌الدین حفید مخدوم‌جهانیان سید جلال بخاری) ۸٥۷ تاریخنده وفات ایده‌رك، کجراتده احمد آباد قربنده مدفوندر. — دیکری (شیخ نورالدین احمد) لاهورلی اولوب. ۸٤۸ ده (بهار) ده وفات ایتمشدر.

قطب عَبّادی { (امیر قطب‌الدین ابو منصور مظفر بن ابی-الحسن) مشاهیر واعظیندن و ارباب فصاحت وبلاغتدن اولوب. مرو قراسندن (سنج عباد) قریه‌سنده ٤۹۱ تاریخنده طوغمش؛ وتحصیل علوم ایله؛ اکتساب شهرت ایتدکدن صکره. بغداده کیده‌رك. اوچ سنه وعظ ایله اشتغال ایتمش؛ وعمومك حسن قبولنه مظهر اولوب، خلیفهٔ زمان مقتفی لامرالله‌ك توجهنی دخی قزانمش؛ و جانب خلیفه‌دن ایلچیلکله خراسانه سلطان سنجر سلجوقینك نزدینه اعزام اولنوب، بعدالعوده مأموریت مخصوصه ایله خورستانه کوندرلدیکی حالده: ٥٤٧ تاریخنده اوراده وفات ایدوب؛ تابوتی بغداده نقل ایله، جنیدك تربه‌سی جوارنده دفن اولنمشدی. امور دینیه‌ده مبالاتسز-لغی مروی اولوب. حتی شرب خمرك اباحه‌سی حقنده بررساله‌سی وار ایمش.

قطبه { صحابه‌دن ایکی ذاتك اسمیدر: (ابوالحوصله قطبه بن جزی یاخود بن قتادةالسدوسی) که نزد جناب نبوی‌یه کله‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و ۱۲ نجی سال هجریده خالد بن ولید (رضه) ك معیتنده بولنوب، جانب مشار الیهدن بصره‌ده وکیل براغلمش. وعتبه بن غزوان نصب اولنجه‌یه قدر بصره والیلکنده قالمش ایدی. کندیسندن بعض احادیث شریفه منقولدر. — (ابو زید قطبه بن عامرالانصاری‌الخزرجی) که عقبهٔ اولی وثانیه‌ده وبدر، احد، خندق وسائر غزواتده حاضر بولنوب. احد وقعه‌سنده طقوز یاره آلمش؛ وفتح مکه محاربه‌سنده بنی سلمه رایتنی حامل بولنمشدر.

قطبی { ایران شعراسندن اولوب، خراسانك جنابد قصبه‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

اکر صد ره روم از کوی اونادیده دیدارش
دکر ره باز میکردم‌که شاید بینم این بارش

قطر { [«سیف‌الدین قطر» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

قَطَر { جزیرةالعربك شرق شمالی ساحلنده وبحر فارسك جنوب غربیسنده بر شبه جزیره اولوب، بحرین ایله بحرالبنات کورفز-لری آره‌سنده شماله طوغری ممتد اولور. الحسا وبحرین خطه‌لرندن عبارت اولان وبصره ولایتنه ملحق بولنان نجد سنجاغنك اك جنوبی قسمی اولوب. لواء مذکوری ترکیب ایدن اوچ قضانك بریدر؛ وجنوباً مسقط امامتیله همحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤۳٥٠٠ مربع کیلو متره اولوب، ۱٠٠٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. قصبه

وقريه اولەرق ٣٥ معموره‌سی اولوب، اکثری ساحل بحرده‌در. مرکزی ساحل جوبینده واقع (البداع) قصبه‌سی اولوب، (وکره) اسمنده براسکله‌سی دخی واردر. اراضیسی قوری وصوسز اولوب، آنجق طاشلرك آره‌لرنده بعض سیرك اوتلرله اکری بوکری بر طاقم آغاجلر بیتر. قیولری پك دریندر؛ وصولری ایی دکلدر. کویلرك اطرافنده اولوب، چوق زحمتله اروا اولنان باغچه‌لری پك آز محصولات ویرر. اصل اهالینك مدار معیشتی اینجی صیدی اولوب، سواحلی قایقلرله مستورددر. بوجهتله کندیلری اولدجه ثروت صاحبی اولوب، چول بدویلرینك تجاوزندن امین اولمق ایچون، بتون قریه‌لرینی سورله احاطه وبعض اوفق قلعه‌لرله دخی تحکیم ایتمشلردر. وقتیله قطرك برنوع قرمزی قماش واثوابلری مشهور ایدی. بوشبه جزیره‌یه بعضاً بحرین نامی دخی ویریلیر. هواسی صیجاق وپك یابس اولوب، صاغلام دکلدر.

قطر الندی { مصر والیسی ابوالجیش خمارویه بن احمد بن طولونك قیزی و خلیفهٔ عباسی معتضد باللهك زوجه‌سی اولوب، اسمی (اسماء) در. حسن وجمالده وعقل وذکا وادبده فریدةالعصر ایدی. کابین اوله‌رق پدری حضور خلیفه‌یه کلیتلی اموال واشیا تقدیم ایتمشدی. ٢٨٧ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قطران { (بن منصور اجلی) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب. تبریزلی اولدیغی بعض تذاکرده محرر ایسه‌ده، عن اصل ترمذلی اولوب. تبریزده خیلی وقت اقامت ایتمش اولدیغی آکلاشیلیور. تبریزده ٤٣٨ تاریخنده ناصر خسروله کوریشمش؛ بر مدتده بلخده بولنوب، سلطان سنجر طرفندن بلخ حاکمی بولنان امیر قماج نامنه « قوسنامه » عنوانیله برمنظومه یازمشدر. رشیدالدین وطواط صاحب ترجمه‌نك اشعارینی زیاده تقدیر ایدرمش. کلیات اشعاری ٩٠٠٠ بیته بالغ اولیور. شو ایکی بیت برقصیده‌سندندر:

یافت زین دریا دکربار ابر کوهر بار بار
باغ وبوستان یافت دیکر زابر کوهر باربار
هرکجا کلزار بود اندر جهان کلزار شد
مرغ شب کیران سرایان برکل کلزار زار
باد بفشاند همی برسنبل وعنبر عبیر
ابر بفروزد همی برلاله وکلنار نار

قُطْرُب { (ابوعلی محمد بن المستنیر) مشاهیر ادبادن اولوب، نحو و لغت وتفسیرده یدطولی صاحبی ایدی. بصره‌لی اولوب، سیبویه‌دن وسائر علمای بصریوندن اخذ واستفاده ایتمشدی. لغتده الك اول مثلثی وضع ایدن بوذاتدر. ابودلف عجلینك اولادینك مربیسی ایدی. تألیفاتی بروجه آتیدر: «کتاب معانی القرآن»، «کتاب الاشتقاق»، «کتاب القوافی»، «کتاب النوادر»، «کتاب الازمنة»، «کتاب الفرق»، «کتاب الاصوات»، «کتاب الصفات»، نحوه دائر «کتاب العلل»، «کتاب الاضداد»، «کتاب خلق الفرس»، «کتاب خلق الانسان»، «کتاب غریب الحدیث»، «کتاب الهمزة»، «کتاب فعل وافعل»، «کتاب الرد علی الملحدین فی تشابه القرآن» و سائره. ٢٠٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو قطعهٔ مشهوره جملهٔ اشعارندن اولمق اوزره مذکوردر:

ان کنت لست معی فالذکر منك معی
یراك قلبی اذا ماغبت عن بصری
والعین تبصر من تهوی وتفقده
وباطن القلب لایخلو من النظر

قُطْرَبّل { بغداد ایله عکبرا بیننده برقریه اولوب شرابنك نفاستیله مشهور وبغدادك نزهتکاهلرندن معدود اولمغله، شعراء عربك اشعار وغزلیاتنده ذکری چوق کچر. — دیار بکرده دخی آمد شهرینك قارشیسنده بواسمله مسمی وینه شرابیله مشهور برقریه وار ایدی.

قطرسانیه { اندلسده اشبیلیه اعمالندن برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قطرسی { [« نفیس قطرسی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قَطَری { (ابونعامه جعونه بن الفجأة المازنی) خوارجدن اولوب، مصعب بن الزبیرك برادری عبدالله بن الزبیرك نامنه عراق

والیسی بولندیغی زمان خروجله، خلافت دعواسنده بولنمش؛ ویکرمی سنه قدر قتال ومقاومتده دوام ایدوب، حجاج بن یوسف ثقفینك سوق ایتدیکی عسکرله دفعاتله محاربه ایتمش، ونهایت ۷۸ تاریخنده سفیان بن الابرالکلبی طرفندن مغلوب و مقتول اولمش؛ وبرروایتده آتندن دوشوب، آیاغی قیرلمغله، مومی الیه طرفندن کله‌سی آلنه‌رق حجاجه کوتورلمشدی. عمان ایله بحرین آره‌سنده‌کی (قطر) شبه جزیره‌سندن اولوب، اورایه نسبتله قطری تلقیب اولندیغی مظنوندر.

قطز { (ملك مظفر سیف الدین المعز) مصرده حکومت سورن غلامان اتراکك اوچنجیسی اولوب، اصل اسمی محمود بن مودود اولدیغی وخوارزمشاهك همشیره زاده‌سی بولندیغی کندیسندن مرویدر. ملك معز ایبکك کوله‌سی اولوب، کندیسنك و بعده اوغلی ملك منصور علینك مدبر اموری ایدی. بونك زماننده مغوللر شام جهتنه هجوم ایتمکله، صبی بولنان مومی الیهك اویله برزمانه مناسب اولمدیغی آکلایه‌رق، ۶۵۷ تاریخنده امور حکومتی کندی یدینه اخذ ایله، شامه عسکر سوق ایدوب، عموم طرفندن کندیسنه بیعت اولنمش؛ وعین جالوت نام محلده مغوللری کلیاً مغلوب وپریشان ایده‌رك، مصره عودت ایتمشدی. امرادن (بیبرس) ی تاتارلرك تعقیبنه مأمور ایدوب، بو خدمته مقابل حلب والیلکنی وعد ایتمش ایکن، ولایت مذکوره‌یه دیکرینی نصب ایتمکله، کندیسنی دلکیر ایتدیکندن، مصره عودتی متعاقب، مومی الیه دیکر بعض امرا ایله بالاتفاق، ۶۵۸ ده صیدکاهده کندیسنی قتل، ومصر تختنی ضبط ایتمشدر.

قُطور { ایرانك آذربیجان ایالتنده و (خوی) ك ۴۰ کیلو متره غرب جنوبیسنده وخویدن کچه‌رك آراس نهرینه دوکیلن قطور چایی اوزرنده اوله‌رق حدود عثمانیه قربنده برقصبه اولوب، مقدما ممالك عثمانیه‌دن ایکن، برلین معاهده‌سیله ایرانه ترك اولنمشدر. برلکده ترك اولنان جوارلریله برابر ۸۰۰۰ اهالیسی واردر.

قطور { خطهٔ مصریه‌نك غربیه جهتنده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مذکوردر.

قَطورا { حضرت ابراهیم (عم) ك هاجر وساره‌نك وفاتلرندن صکره تزوج ایتمش اولدیغی بر خاتون اولمق اوزره، تواریخده مذکور اولوب، بعض اقوامك بونك اولادندن متولد اولدقلری دخی درمیان اولنیور.

قُطیعه { «مالکانه» دیمك اولان بو اسم بعض اسماء خاصه‌یه اضافتله بغداد شهرینك خلافت عباسیه زماننده‌کی محله‌لرندن بر چوغنه علم اولمشدر.

قَطیف { جزیرة العربك شرق شمالی ساحلنده و بحر فارسده الحسا خطه‌سنده وبصره ولایتنك نجد سنجاغنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، مرکز لوا اولان هفوفك ۱۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده بحرین جزیره‌سنك شمال غربیسنده کائن بر قویك ایچنده واقع و ۶۰۰۰ اهالی بی جامعدر. وقتیله قرامطه‌نك مرکزی بولنمش اولمغله، او وقتلردن قالمه بر قلعه‌سی وسکز کیلومتره‌لك خراب بر صو یولی واردر. بولندیغی قویك ایکی اوجنده برر قلعه واوکنده (تاروت) و (سولق) اسملریله ایکی آطه بولنوب، کوزل برلیمان ایسه‌ده، اهمال اولنوب طولمش اولدیغندن، یالکز کوچك کمیلرك دخولنه مساعددر. او جهتك سائر طرفلری خلافنه اوله‌رق هواسی پك رطیب اولوب، اطرافنده‌کی باغچه‌لرده لیمون وپورتقال ایله سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور، وبر ملیون ایکیوز بیك خرما آغاجی واردر. اطرافنده بغدای دخی حاصل اولیورسه‌ده، اهالی عمومیت اوزره هندن کلن پرنجله بسلنیر. هواسی صیجاق وآغیردر. — قضاسی قصبه ایله ۳۲ قریه‌دن مرکب اولوب، ۹۲۰۰۰ اهالیسی واردر. اهالیسی عمومیت اوزره شیعی المذهب اولوب، صنایع وتجارته استعدادلری زیاده ایسه‌ده، سائر عربلرك خلافنه اوله‌رق مهماننوازلقلری یوقدر.

قعرته { یاخود کعرته — (Kaarta) سودان غربیده سنغال ایرماغنك ساحل

شماليسيله صحرای کبير آره‌سنده منبت بر براولوب، قسم شرقيسی (نيجر) وسائر طرفلری مذکور سنغال ايرماقلرينك حوضه‌سنه داخلدر . مساحهٔ سطحيه‌سی ٤٥٥٠٠ مربع کيلومتره اولوب، تقريباً ٣٠٠٠٠٠ اهالی ايله مسکوندر. اهاليسی زنجی اولوب، بامباره وسودينکه وسائر جنسيتلره منسوبدر . قرن سابق اواسطنده (فول) قومندن (سغو) حکمداری مشهور الحاج عمر بو مملکتی ضبطله، بتون اهاليی دين اسلامه ادخال ايتمشدر. شمديکی حالده مملکتك مرکزی اولان (نيورو) قصبه‌سنده اقامت ايدن امام رسماً سغو حاکمنه تابع ايسه‌ده، حقيقتده مستقلدر . سنغالك اوبر ساحلنده حکمفرما اولان فرانسزلرك بو مملکته آياق باصمه‌لری دخی ممنوعدر. اراضيسی پك منبت اولوب، داری، مصر، پرنج، آمريقا فستيغی، باموق، چيويد، توتون وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور .

قعطبه { يمن ولايتنك تعز سنجاغنده وتعزك ١١٠ کيلومتره شرق شماليسنده وعدنك ١٨٠ کيلومتره شمالنده اوله رق لحج امامتنك حدودی قربنده طاغلق محلده واقع قضا مرکزی برکوچك قصبه اولوب. آنجق ٦٠٠ قدر اهاليسی وصو ايله تدوير اولنور بر عسکری دکرمنی واردر . — قعطبه قضاسی يمن ولايتنك منتهای جنوب شرقيسنده اولوب، جنوباً مذکور لحج امامتيله، شرقاً حضر موتله، شمال شرقی جهتندن صنعا سنجاغنك رداع قضاسيله، شمال غربی طرفندن اب، غرباً دخی حجريه قضالريله محاط ومحدوددر . نادره، حشا ومريس اسملريله ٣ ناحيه و٥٢ قريه‌يی حاويدر. اراضيسی طاغلق ومرتفع اولوب، مياه جاريه‌سی برطرفدن تعزه طوغری بحر احمره، برطرفدن عدن کورفزينه ور طرفدن دخی حضر موته طوغری آقار . هواسی معتدل وطوپراغی منبت اولوب، کليتلی دوره ايله آرپه، بغدای وسائر حبوبات وآز مقدارده قهوه حاصل اولور. مرکز قضانك ايکی ساعت غربنده بعض امراضه نافع بر قاپليجه موجوددر .

قعقاع { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری (قعقاع بن عمرو التميمی) در، که ارتحال حضرت نبويده حاضر بولنوب، قادسيه محاربه‌سنده ابراز شجاعت وجسارت ايتمش ؛ وجمل وقعه‌سنده معيت جناب مرتضويده بولنوب، حضرت مشار اليهدن طلحه وزبير (رضهما) يه اجرای نصايحله تکليف صلحه مأمور اولمش؛ وسائر محارباتده دخی معيت حيدريده بولنوب، کوفه‌ده ساکن اولمشيدی . حضرت ابا بکر صديق (رضه) بو ذات حقنده « صوت القعقاع فی الجيش خير من الف رجل » بيورمشدر .

قعنبی { [« عبدالله بن مسلمه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قغزمان { روسيه‌يه تابع قارص ايالتنده و قارصك ٥٠ کيلومتره جنوبنده اوله‌رق آراس نهرينك صاغ کنارنده بر کوچك قصبه‌در .

قَفّال { (ابوبکر عبدالله بن احمدالمروزی) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن اولوب، کنجلکنده وطنی اولان مروده چلنکيرلکله مشغول ايکن، اوتوز ياشندن صکره تحصيل علمه قويله‌رق. فقهده زماننك فريدی اولمش؛ وتدريس وافاده‌سندن پك چوق آدملر استفاده ايدوب. طلبه‌سی ميانده شيخ ابوعلی سنجی وقاضی حسين بن محمد وامام‌الحرمينك پدری شيخ ابو محمد جوينی کبی مشاهير علما يتيشمشدر. ابوبکر محمد بن‌الحداد المصرينك « فروعی » مکمل صورتده شرح ايتمشدر. ٤١٧ تاريخنده ٩٠ ياشلرنده سجستانده وفات ايدوب. مرقدی اوراده زيارتگاه ايدی.

قُفره { ياخود حفره (Koufra) صحرای کبيرك قسم شرقيسنده برقه ايله سودان آره‌سنده ٢٤° ايله ٢٦° عرض شمالی و ١٨°٤٠′ ايله ٢١°٤٠′ طول شرقی آره‌لرنده برصره واحلر اولوب . جنوب شرقيدن شمال غربی‌يه طوغری ممتد اولورلر . بونلرك الك جنوبيسی طرابلس غربك ١٣٥٠ کيلومتره جنوب شرقيسنده وبنغازينك ٩٠٠ کيلو متره جنوبنده واقعدر . بو واحلرك موقعلری اطرافلرنده‌کی

چولدن آیلچق اولوب ، اك جنوبیسنك حذای بحردن ارتفاعی ۴۰۰ و اك شمالیسنك ۲۵۰ مترهدر. مجموعنك بویی ۳۶۰ كیلو متره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌لری ۱۷۸۲۴ مربع كیلو مترهدر. جمله‌سی ۵ واح اولوب، جنوبدن باشلایه‌رق : كبابو، ابوسیا، جزیره، سیغنی، تایسربو اسملریله معروفدر . اڭ ایچی یعنی برنجیسیله صوڭ ایكیسی بیوك ودیكرلری كوچكدر . آره‌لری چول ایله آیرلمشدر . هوالری صیجاق اولوب ، یازین میزان الحراره ۴۶ درجه‌یه قدر چیقار . یاغمورلری پك سیرك اولوب، بعض سنه‌لر بسبتون قوراقلقله كچر. آقار صولری ووادیلری اولمیوب، آنجق بعض طوزلی كوللری واردر، وایكی اوچ متره قازیلنجه هریرده صو چیقار. خرما آغاجلری برملیون قدر اولوب، آنجق پك قیصه اولور. پورتقال ، لیمون ، زیتون ، انجیر ، نار ، قیصی، شفتالی ، بادم آغاجلری وصمغ آغاجی دخی یتیشیر . بعض باغلری‌ده واردر. آرپه، بغدای، دوره وسائر حبوباتله سبزه‌لرك انواعی وقاوون ، قارپوز وسائره دخی حاصل اولور . دوه‌لری بسلمكه یارایان برطاقم قبا اوتلر وچالیلر دخی بولنور. كبابو واحه‌سنده طریق سنوسیه‌یه منسوب مرابطلره مخصوص جسیم بر زاویه بولنوب ، ایچنده ۵۰۰ مرابط، برجامع شریف وبیوك بر مدرسه ومكتب بولنیور . آفریقاده نشر علوم اسلامیه خصوصنده سنوسیلرك خدمتی مسلم اولمغله، بو زاویه‌نك وجودی مذكور واحلرك اهمیت ذاتیه‌سنی بر قات دها تزیید ایدیور . اهالیسی بش آلتی بیك كشی راده‌لرنده‌وجمله‌سی بنغازی عربلرندن‌عبارتدر. مقدما بوواحلر (تیبو) جنسیتنه منسوب زنجیلرله مسكون ایكن ، بوندن ایكی قرن اول بنغازی جهتندن برطاقم عربلر هجرتله واحلرك جمله‌سنی ضبط ایتمشلردر. هرنه‌قدر آوروپا خریطه‌لرنده قفره واحلری هیچ بردولتك مالی كوستریلیورسه‌ده، (ویوین دوسنت مارتن) بونلرك اهالیسی بنغازیلی ودولت عثمانیه‌یه تابع بولندقلرینی درمیانله، ممالك عثمانیه‌دن عد اولنملری اقتضا ایتدیكنی اعتراف ایدیور . بنغازی ایله سودان طریقنك اورته‌سنده بولنملری وطوپراقلرینك منبت ومحصولدار بولنمسی والحاصل صحرای كبیرك اورته‌سنده واسع بر مدنیت منزلی ابراز ایلملری جهتلریله ، اهمیتلری پك زیاده‌در.

قُفْس (یاخود قفص) كرمان ومكران طاغلرنده ساكن وحشی وقطاع طریقدن برقوم اولوب، ینه‌بوحالده بولنان(بلوچی) قومیله قومشو اولدقلری جغرافیون عرب آثارنده مذكوردر . باوص قومنك الیوم بلوجستانك باشلیجه اهالیسی اولان (بلوج)لرله بر اولدیغی اسملرك قریبتندن ومكانلرینك اشتراكندن اكلاشیلوب، (قفس) قومی دخی بلكه اونلرك بر شعبه‌سی ایدی .

قَفصه افریقیه‌ده (یعنی‌تونس امارتنده) وقیرواندن اوچ كونلك مسافه‌ده بلاد (جرید) ده زاب كبیره ملحق كوزل بر قصبه اولدیغی، وایچنده جریان‌ایدن نهرك صولریله اروا اولنان باغچه‌لرنده پك‌كوزل میوه‌لر وایری دانه‌لی خرما حاصل اولوب، تا اندلسه قدر كوتورلدیكی جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولوب، الیوم دخی‌قصبهٔ مذكوره صفاقسك ۲۰۰ كیلومتره غرب جنوبیسنده و (شط الجرید) دینلن بیوك كولك ساحل شمالیسنك ۵۰ كیلو متره شمالنده موجوددر. اوسط طرفنده ایكی نهر (وادی‌الملح) اسمیله برلشوب، قصبه‌نك غربنده بركول تشكیل ایله‌ر. (توزر) قصبه‌سنك شمالنده (شط قفصه) دینلن كوله دوكیلور .

قِفط صعید مصرك (قنا) مدیریتنده وقنانك ۲۰ كیلومتره جنوبنده و(قوص)ك ۱۲ كیلومتره شمالنده اوله‌رق نیلك ساحل یمینی یعنی شرقیسی قربنده برقصبه اولوب، مصر قدیم تاریخنده (قوپتوس) اسمیله مذكوردر . بطالسه زماننده وروماليلرك اوائل حكومتنده (برنیكه) طریقیله هند تجارتنك مركزی اولوب، پك معمور ایدی . بعده اهالیسی روما حكومتنه

قارشی عصیان ایتمکله، اوچنجی قرن میلادی اواخرنده (دیوقلتیان) زماننده روما عسکری طرفندن یغما وتخریب اولنمش ؛ وبعدالاسلام یکیدن اعمار اولنوب، برخیلی مدت (قصیر) اسکله‌سندن هند تجارتنك بر انباری حکمنده بولنمش ؛ وبعده بو اهمیت (قوس) شهرینه وازمنهٔ اخیره‌ده (قنا) یه انتقال ایتمکله ، فقط قصبه‌سی اهمیتدن دوشمشدر . مشاهیر مؤرخیندن وزیر جمال‌الدین بن‌القفطی ایله سائر مشاهیر اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر . [« قبط » ماده‌سنده مراجعت بیوریله .]

قلاپروت { مارتن‌هنری (M. H. Klaproth) آلمانیا مشاهیر کیمیا-کرانندن اولوب، ١٧٤٣ ده (ورنیکروده) ده طوغمش، و١٨١٧ ده وفات ایتمشدر . برلینده کیمیا معلمی وآقادمیا اعضاسندن اولوب، بوفنده وعلی الخصوص علم معادنده بك چوق کشفیاته موفق اولمش ؛ وبرچوق کتابلر وفنی ورسائل موقوته‌ده برطاقم نافع مقالات فنیه یازمشدر . — بونك اوغلی (ژول هنری قلاپروت) مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٨٣ ده برلینده طوغمش، و١٨٣٥ ده پارسده وفات ایتمشدر . ١٨٠٥ ده روسیه طرفندن چینه کوندریلان هیئت سفارت معیتنه کیروب، دوتنده چین، مانچو، مغول وجاپون لسانلرنده برچوق کتب مهمه کتیرمش ؛ و١٨٠٨ دن ١٨١٠ تاریخنه‌دك روسیه حکومتی طرفندن بلاد قفقاسده تحقیقات علمیه اجراسنه مأمور اولوب، ١٨١٢ ده (ویلنه) ده آسیا لسانلری تدریسنه مأمور اولمش ایسه‌ده، اوصره‌ده آچیلان محاربه بومأموریتی اجرا ایتمسنه مانع اولمغله، ١٨١٥ ده پارسه کیده‌رك، اوراسنی وطن اتخاذ ایتمشدی. آسیانك السنه‌سنه واحوال تاریخیه-سنه دائر برقاچ مهم اثری اولوب، قفقاسیه سیا-حتنامه‌سی ده آلمانجه، وبعده فرانسزجه نشر اولنمشدر .

قلاپهام { انکلتره‌نك (Clapham) (سوری) ایالتنده و(سنت پول)ك ٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (تامیسه) نهری ساحل یمینی قربنده ٢٧ ٣٥٠ اهالیلی جامع بر قصبه اولوب ، اوندره شهری اقساممندن معدوددر .

قلاتاو { (Klattau) چهستانك (پیلسن) ایالتنده و پیلسنك ٤٢ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب. ٨٩٨٥ اهالیسی، مکتب اعدادیسی و قربنده میاه معد-نیه‌سی واردر .

قلادنو { (Kladno) چهستانده پراغه ایالتنك (اسمیشوو) قضاسنده واسمیشووك ٢٢ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، ١٤ ٠٨٥ اهالیسی ، اطرافنده واسع کمور و دمیر معدنلری ، جسیم دمیر خانه‌لری وجوارنده ایمپراطورك برسرایی واردر .

قلارانسه { (Clarence) یونانده موره شبه جزیره‌سنك ساحل غربیسنده و (الیده) ایالتنده پیرغوسك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه واسکله اولوب، شمدیکی حالده هراهمیتدن عاری ایسه‌ده، فتو-حات عثمانیه‌دن اول خیلی مهم وتجارتکاه اولوب، برچوق وقت مستقل بردوقه‌لق صورتنده اداره اولنمشدی .

قلارانسه { (Clarence) آوسترالیانك (یکی جنوبی والس) مهجرنده برنهردر . که مهجر مذکورك حدود شمالیه‌سنده نبعانله، ابتدا جنوبه وبعده شرقه طوغری آقه‌رق، طولاشیقلی برخلیجدن بحر محیط کبیره دوکیلور . همنامی اولان قصبه‌یه قدر اولان مجراسنك قسم اسفلی ٨٠٠ متره کنیشلکنده‌اولوب، بوقسمنده بیوجك کمیلر واوندن ٥٠ کیلومتره یوقاری‌یه دخی دها کوچکاری ایشلیه‌بیلیور . حوضه‌سی ١٠ ٧٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، منبت ومعادن‌ومرعالری چوق بریردر . — یکی زلانده‌ده دخی بو اسمله برنهر بولنوب ، مجراسی ٢٥٠ کیلومتره اوزوندر .

قلارکس فورق { (Clarke's Fork) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك شمال غربی جهتنده (قولومبیه) ایرماغنه تابع برنهردر ، که قیالی طاغلردن اینن ایکی چایدن بالتشکل، طار ودرین بروادی ایچنده

شمال غربی‌یه طوغری جریانله (ایداهو) و (واشینغتون) جمهوریتلرینی شق ایده‌رك ، ایکی كولك ایچندن كچدكدن صكره ، دومینیون حدودینك براز ایچریسنده صولدن مذكور قولومبیه ایرماغنه دوكیلور . مجراسی ٧٠٠ كیلومتره‌دن اوزوندر .

قلاروس { (Claros) یونیه خطهٔ قدیمه‌سنده كرید مهاجرلری طرفندن تأسیس اولنمش شهر قدیم اولوب ، شمسدن كنایه اولان (آپولون) ك عبادتنه مخصوص جسیم معبدیله وكهانتخانه‌سیله مشهور ایدی. خرابه‌لری ازمیر سنجاغنك سیورحصار قضاسنده وساحلده واقع (زیله) قریه‌سی اطرافنده مشهوددر .

قلازومن { (Clazomènes) یونیه خطهٔ قدیمه‌سی داخلنده برشهر قدیم اولوب ، الیوم (اورله) نك بولندیغی موقعده واقع ایدی .

قلاقمانان { (Clackmannan) اسقوچیه‌ده ادیمبورغك ٤٠ كیلومتره شمال غربیسنده قونتلق مركزی برقصبه اولوب ، ٨٠٠٠ اهالیسی ودمیرخانه‌لری واردر.

قلاكنفورت { (Klagenfurt) آوستریا ومجارستان دولتنده ویانه‌نك ٢٣٢ كیلومتره جنوب غربیسنده و (دراوه) یه تابع غلان نهری اوزرنده (قارینتیا) خطه وایالتنك مركزی برقصبه اولوب، ١٨٧٥٠ اهالیسی، داخلی مكتب اعدادیسی وبوكا مربوط كتبخانه‌سی، صاغر ودیلسزلره مخصوص مكتبی ، موزه‌سی، تاریخ محلی جمعیتی وسائر مؤسسات علمیه‌سیله چوخه وایپك قماش وقوردله فابریقه‌لری ، مصنع كلیسالری وكوزل ابنیه‌سی واردر .

قلامات { (Klamath) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك اوروغون وقالیفورنیه جمهوریتلرنده اوچ كول ایله بر نهر اولوب ، (قاسقاد رانجه) سلسله‌سی اوزرنده بولنان مذكور كوللرك بری بطاقلق ، بری بالا ودیكری زیر صفتلریله تفریق اولنور ، وبرینك فضلهٔ میاهی دیكرینه دوكیلوب، نهایت آشاغیكی كولك منتهای جنوبندن قلامات نهری چیقه‌رق، جنوب غربی‌یه طوغری جریانله، قالیفورنیه جمهوریتنه كیرر؛ و« ساحل سلسله‌سی » دینلن جبالك بربوغازندن بعد المرور، غرب شمالی‌یه طوغری دونه‌رك، ٣٠ ´ ٤١° عرض شمالیده بحر محیط معتدله دوكیلور . مجراسی ٥٠٠ كیلومتره‌دن اوزون وحوضه‌سی ٣٦٠٠٠ مربع كیلومتره ایسه‌ده، صویی آزدر .

قلامسی { (Clamecy) فرانسه‌نك نیادره ایالتنده و (یور) ك ٦٨ كیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (یونه) نهری اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ٥٠٩٢ اهالیسی ، داخلی مكتبی وزراعت جمعیتی واردر .

قلاودیوس { (Claude, Claudiuse) روما ایمپراطورلرندن ایکی كشینك اسمیدر :

برنجیسی روما ایمپراطورلرینك دردنجیسی اولوب ، آلمانیه وانكلتره‌ده‌كی فتوحاتی سببیله (جرمانیقوس) و(بریتانیقوس) لقبلریله ملقبدر. تیبرك برادری (دروسوس) ك اوغلی اولوب، میلاد عیسادن ١٠ سنه اول طوغمش ؛ و ٤٠ تاریخ میلادیسنده، یكنی قالیغولانك قتلی اوزرینه، عسكر طرفندن ایمپراطور انتخاب اولنوب، متعاقباً تراكیه خطه‌سی وانكلتره‌نك قسم جنوبیسی فتح اولنمش ایسه‌ده، كندیسی حكم ونفوذی زوجه‌سی (مسالینه) ایله برقاچ آزاد لیسنك الینه براقوب، بونلر انواع سفاهات وسوء استعمالاتی ارتكاب ایتمشلردی . نهایت ٤٨ تاریخنده زوجه‌سنی قتل ایتمش ایسه‌ده ، تزوج ایتدیكی یكنی (آغریپینه) دها زیاده قوت ونفوذ قزانوب ، قوجه‌سنك اوغلنی وراثتدن تحریمله ، ایلك زوجندن اولان كندی اوغلی (نرون) ی ولی عهد طانیتمشدی . قلاودیوس میلادك ٥٤ تاریخنده ، ظن اولندیغنه كوره ، زوجه‌سی طرفندن مسموماً وفات ایتمشدر . غایتله كوشك واحمقجه ایدیسه‌ده ، اقتدار ادبیسی اولوب، كنجلكنده اتروسقلرك وقارتاجلیلرك تاریخلرینی یازمشدی .

— ایكنجیسی، غوتلره قارشی اولان فتوحاتنه مبنی ، (غوتیقوس) لقبیله ملقبدر . ٢١٥ تاریخلرنده دالماچیه‌ده طوغوب ، ٢٦٨ ده ،

غاليانوسك وقتى اوززينه، عسكر طرفندن ايمپرا-
طورلغه انتخاب اولنمشدى. عاصى (اوره‌ئوس)ى
تنكيل وسلفنك طرح ايتمش اولديغى برطاقم
ويركيرى لغو، افراددن ضبط اولنمش املاكى
اعاده، و ٢٦٩ ده صربيه‌نك نيسا (يعنى نيش)
قصبه‌سنده غوتلرى مغلوب ايتمشدى. ايكى سنه
حكومت سوردكدن صكره، (پانونيه) نك
(سيرميوم) شهرنده و بادن وفات ايتمشدر.
جسارت و عدالت و مرحمتندن طولايى بحق
ايكنجى ترايان تسميه اولنمشدى.

قلاؤس { (Kalaous) روسيه‌نك قافقاسيه ايالاتندن استاوروپول ايالتنده
برنهردر، كه قافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالنده بولنان
ايكنجى درجه‌ده‌كى طاغلردن نبعان ايله، شماله
طوغرى آقرق، اووه‌يه دوشدكدن صكره،
برقاچ قوله بالانقسام، بونلرك برقاچى، بحر خزره
منتهى اولمق اوزره، شرقه طوغرى جريان
ايدر؛ وبرقاچى آزاق دكيزينه دوكلمك اوزره،
(مانيچ) كولنه قاريشير. يالكز ايلك بهارده
قارلر اريديكنده وصوك بهار ياغمورلرى ياغديغنده
بوقوللرك جمله‌سى آقوب، بحر سياهله بحر خزر
آره‌سنده برنوع اختلاط پيدا ايدرلر؛ وسائر
موسملرده چوغى قوملرده قورور. مجراسى
٢٥٦ كيلومتره طولنده وحوضه‌سى ١٠٤٢٤
مربع كيلو متره وسعتنده‌در.

قلاوستال { (Clausthal) پروسيه ده (هانووره) ايالتنك
(هيلدسهايم) سنجاغنده وهيلدسهايمك ٦٠ كيلو-
متره جنوب شرقيسنده قضا مركزى برقصبه
اولوب، ٩٢٠٠ اهاليسى، معادن مكتبى ومكمل
معادن نمونه خانه‌سى، اطرافنده دمير، قورشون
وكومش معدنلرى وبيوك دوكمخانه‌لرى واردر.

قلاوون { (الملك المنصور ابو المعالى سيف‌الدين — الصالحى) مصر
وشامده حكومت سورن مماليك بحريه يعنى غلامان
اتراكك يدنجيسى اولوب، عن اصل ملوك ايوبيه-
نك يدنجيسى اولان ملك صالح نجم‌الدين ايوبك
كوله‌لرندن ايدى. بيك آلتونه صاتين آلنمش
اولمغله، « الفى » لقبيله دخى ملقب ايدى. ملك
ظاهر بيبرسك اوغلى ملك سعيد ناصرالدين محمدك
استقاطيله يدى ياشنده بولنان برادرى ملك عادل
بدرالدين سلامشك اقعادنده اك زياده اعمال نفوذ
ايدنلردن اولوب، صبى مشار اليهك وصيسى
ومدبر امورى اولمشيدى. اوچ بچق آيدن صكره
٦٧٨ ده، احوالك اهميت و وخامتى و سلامشك
صبوتى وسيله اتخاذ ايدرك، كندى سلطنتنى
اعلان، وولايت وسائر مهم مأموريتلردن ملك
ظاهرك كوله واعوانى قالديروب، كندى توابعنى
نصب ايتمش؛ و ٦٨٠ ده شام جهتنه تجاوز
ايدن مغوللره قارشى عسكر سوق ايدرك، حمص
جوارنده بيوك برمظفريته نائل اولوب، تاتارلرى
كلياً منهزم ايلمش؛ و ٦٨٤ ده اهل صليبله
محاربه‌يه طوتيشوب، مرقب وطرابلسى فتح ايله،
طرابلسك ساحل بحرده اولان استحكاماتى هدم
ايدرك، قصبه‌يى شمدى بولنديغى محله نقل ايتمش
ايدى. جسور، مدبر، عادل ومحب معارف بر
حكمدار اولوب، قاهره‌ده بين‌القصرينده جسيم
بر مدرسه ومثلى كورلمه‌مش بر بيمارستان يعنى
خسته‌خانه وسائر مبانئ خيريه تأسيسنه موفق
اولمشدر. ٦٨٦ ده نوبه جهتنه عسكر كوندروب،
اوراجه‌ده توسيع دائرهٔ حكومت ايتمشدى.
٦٨٩ ده اهل صليب الندن عكايى اخذ واسترداد
نيتيله عزم سفر ايتدكده، قاهره‌نك خارجنده
وفات ايدوب، مدرسه‌سى خطيره‌سنده دفن
اولنمشدر. اولادينك صباوتنده توابعندن اوچ
كشى دخى موقتاً حكم سورمشلرسه‌ده، اساساً
سلطنت بونك نسلنده قالوب، ايكى اوغليله سكز
طورونى وبعده اونلرك اولادى ملوك چراكسه‌نك
ظهورينه‌دك مصر وشامده حكم سورمشلردر.

قلايلى { (قوز احمد پاشا) [« احمد پاشا (قلايلى قوز — » ماده‌سنه
مراجعت بيوريله.]

قلبر { (Kléber) فرانسه‌نك اك مشهور جنراللرندن اولوب، ١٧٥٣ ده
استراسبورغده طوغمش؛ وپدرى ديوارجى
اولمغله، فن معمارى‌يى تحصيل ايتمش ايسه‌ده،
بعده عسكرلكه ميل ايدرك. برمدت آوستريانك

خدمت عسکریه‌سنده بولنمش ؛ و ۱۷۸۵ ده فرانسه‌یه عودتله، (بفور) ده ابنیه مفتشی اولمش، و ۱۷۹۲ ده برکوکللی طابورینه التحاق ایدوب ، متعدد محاربه‌لرده کوستردیکی جسارت واقتداره بناءً ، آز مدتده قطع مراتب ایده‌رك، میرلوالق رتبه‌سنی احراز ایتمش اولدیغی حالده ، ۱۷۹۳ ده حکومته قارشی قیام ایتمش اولان یکرمی بیك وانده‌لیلره قارشی درت بیك عسکرله محاربه ایدوب ، غالب کلمش . وبو قیامی باصدیرمش ایدی . آنجق بوغالبیتدن صکره اله کچن مغلوبین حقنده اجرا اولنان شدتلی مجازاتی تقدیر ایتدیکیچون ، نفیه کوندریلوب ، متعاقباً اقتدارینه کوریلن احتیاج اوزرینه ، جلب واعاده ایله ، فریقلك رتبه‌سنه ترفیع اولنه‌رق ، آلمانیه‌ده برچوق غالبیتلره نائل اولمش ؛ ومع هذا اووقتکی حکومتك نظر توجهنی قزانه‌مامغله . ۱۷۹۷ ده بالاستعفا ، کوشهٔ عزلته چکلمش ایدی . بوناپارت مصر سفرینه عزیمت ایتدیکنده ، کندیسنی معیتنه آله‌رق ، مصرده فرانسزلرك غالبیتنه باشلیجه سبب اولمش ؛ و۱۷۹۹ ده بوناپارت فرانسه‌یه عودت ایتدیکنده ، کندیسنی مصرده وکیل و باش قوماندان براقمش ایدی . ۱۸۰۰ تاریخنده مصرده ظهور ایدن قیامی باصدیردقدن صکره ، بر شخص طرفندن مقتولاً وفات ایتمشدر . استراسبورغده برهیکلی رکز اولنمشدر .

قلرکنول { (Clerkenwell) انکلتره‌نك میدلسکس ایالتنه ملحق و (سنت پول) کلیساسنك ۱½ کیلومتره شمالنده واقع بر قصبه اولوب ، ۶۵ ۳۸۰ اهالیسی وبر چوق ساعت فابریقه‌لری واردر . لوندره شهری اقسامندن معدوددر .

قلرمونت { (Clermont) فرانسه‌نك (اوآزه) ایالتنده وپارسك ۶۲ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (برشه) نهرینك ساحل یمیننده قضا مرکزی بر قصبه اولوب . ۶۱۰۰ اهالیسی، داخلی مکتبی وبز فابریقه‌لری واردر . وقتیله برقونتلغك مرکزی ایدی .

قلرمونت فراند { (Clermont-Ferrand) فرانسه ده پارسك ۳۸۲ کیلومترو جنوبنده (پوی دودوم) ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب . ۴۱ ۸۰۰ اهالیسی ، دارالفنونی ، داخلی مکتب اعدادیسی ، اعدادیهٔ طبیه‌سی ، مکاتب ابتدائیه دارالمعلمینی، کتبخانه‌سی، متعدد جمعیات فنیه وادبیه‌سی، پاموق وکتوبردن بعض منسوجات فابریقه‌لری . دباغخانه‌لری، پنیر وشکرلمه‌لری وبر قاچ کوزل میدانی واردر .

قلرمونت لودَو { (Clermont-Lodeve) فرانسه‌ده (هرولت) ایالتنك (لودو) قضاسنده ومرکز قضانك ۱۴ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب ، ۶۰۰۰ اهالیسی، چوخه وقونیاق فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر .

قُلزُم { بحر احمرك منتهای شمال غربیسنده وسویشك قربنده قدیماً بر قصبه واسکله اولوب ، بو مناسبتله بحر احمره دخی جغرافیون عرب آثارنده (بحر قلزم) نامی ویریلیور . مذکور قصبه‌نك صویی واودونی وباغچه ومزروعاتی والحاصل هیچ بر نعمت طبیعیه‌سی اولمیوب ، آنجق مصرك اسکله‌سی اولمغله ، تجارتی پك ایشلك واهالیسنك ثروت وسامانی پك زیاده اولدیغی، وحتی انچه‌جك صویی سویش قصبه‌سندن کتیردکاری جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر. یاقوت حموی کندی زماننده یعنی یدنجی قرن هجری اوائلنده قلزمك خراب اولدیغی ، واونك اهمیتی سویش قصبه‌سنه انتقال ایتمش ایسه‌ده ، بونك اهالیسی پك آز بولندیغنی بیان ایدیور . [بحر قلزم ایچون « بحر احمر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَلسانه { اندلسده شذونه اعمالندن وشذونه‌دن ۲۱ فرسخلق مسافه ده و (بیطه) ایله (لکه) نهرلرینك مجمعنده بر ناحیه ایدی .

قَلشانه { افریقیه‌ده ویا اوکا قریب بر یرده بر قصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مذکوردر .

قلعه { وقتیله فلاتك (قلعی) دینان اك ایی جنسنك چیقدیغی برمحل اولوب ، جغرافیون عربك بعضلری شامده بر طاغ ، بعضلری هندده برمعموره، بعضلری ده اندلسده

برقصبه اولدیغنی التزامله ، موقعی حقنده بینلرنده اختلاف وقوع بولمشدر .

قلعه { (یاخود قلعهٔ بنی رشید) جزایرك وهران ایالتنده ومسکره‌نك ۲۸ کیلومتره شمال شرقیسنده (وادی القلعه) دینلن نهرك کنارنده وغریب الشکل برقیانك اوزرنده برقصبه اولوب ، ۳۵۶۰ اهالیسی وکلیم ، احرام وحصیر معمولاتی واردر . — وادی القلعهٔ یاغمور موسمنده حدوسطی اوزره ثانیه‌ده ۲۲ وقوراقلق موسمنده ۱۲ مکعب متره صو دوکر .

قلعهٔ ابی الحسن { ساحل شامده صیدا قربنده بیوك برقلعه اولوب ، سلطان صلاح الدین ایوبی طرفندن اهل صلیب الندن استخلاص اولنمشدی .

قلعهٔ ابی طویل { افریقیه ده صنهاجه قبیله‌سنك مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب . قیروانك خرابندن صکره اکثر اهالیسنك اورایه انتقالیله خیلی معمور وتجارتکاه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قلعهٔ ایوب { اندلسك شمال جهتنده سرقسطه‌یه ملحق بیوك بر شهر اولوب ، مشاهیر علماء اسلامدن برقاچ ذاتك مسقط رأسی بولنمشدر . الیوم اسپانیوللر بواسم عربیدن غلط اوله‌رق (قالاتایود) دیرلر .

قلعهٔ بانیاس { (یاخود قلعهٔ الصبیبه) فلسطینده نابلس سنجاغنده بانیاسك ۳ کیلومتره شرق شمالیسنده خراب بر قلعه اولوب . اوجهتك خرابه‌لرینك اك کوزلیدر . اوچ جهتدن اوچورروملی وقصبه‌دن ۳۰۰ متره یوکسك بر قیانك اوزرنده مؤسس اولوب ، دیوارلری وبرج وقله‌لری پك متیندر . اهل صلیب ابنیه سندن اولوب ، دفعاتله اخذ و استرداد اولنمغله ، بعض قپو ودیوارلرنده بر طاقم خطوط عربیه‌سی دخی واردر . دمشق شام طریق اوزرنده بولنمغله ، وقتیله پك مهم عد اولنور ایدی . ایکیوز سنه‌یی متجاوز زماندن بری متروکدر .

قلعهٔ بسر { افریقیه‌ده قسنطینه جوارنده‌کی مجانه اووه‌سی اوستنده و بر کومش معدنی قربنده واقع برقلعه اولوب ، عقبه بن نافع ویا موسی بن نصیر طرفندن مأمور اولان بسر بن ارطاة طرفندن فتح اولنمشدی .

قلعهٔ بنی عباس { جزایرك قسنطینه ایالتنده ومجانه اووه‌سنك اوستنده ودمیر قپو دینلن بوغازك قربنده بنی عباس قبیلهٔ بربریه‌سنك استنادگاهی اولان اسکی برقلعه اولوب ، یوللری پك صرب ، دیك ویوکسك برطاغك اوستنده واقعدر . بنی عباس قبیله‌سی بو قلعه سایه سنده مذکور دمیر قپو بوغازینه وجزایر ایله قسنطینه بیننده‌کی طریق اختلاطه حاکم بولنمشلردر . بونلردن مخرانیلر فرانسزلره طول مدت مقاومت ایتمشلردر ؛ وحربده اوریلان رئیسلری قلعه‌نك ایچنده‌کی عتیق جامع شریف حوالیسنده مدفون اولوب ، مرقدلری اورا قبائلنجه زیارتکاهدر . مادهٔ آنفه‌ده مذکور (قلعهٔ بسر) ك بونك عینی اولاسی محتملدر .

قلعهٔ الجص { فارسده ارجان جهتنده غایتله صرب ومتین بر محلده اولوب ، اسکی ایرانیلردن قالمه برچوق آثاری اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قلعهٔ جعبر { [« جعبر » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

قلعهٔ البیشا { جزیرة العربده عسیرك شرق جهتنده و وادی دواسیرك یوقاری طرفنده مکهٔ مکرمه‌نك تخمیناً ۴۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب . خیلی معمور واهالیسی چوق اولدیغی مرویدر .

قلعهٔ حارم { حلب ولایت و سنجاغنده وانطاکیه‌نك سرای جهتنده مرکز قضا اولان حارم قصبه‌سی قربنده یوکسك واطرافه حاکم بر تپه‌نك اوزرنده متین بر قلعه اولوب . اساساً عربلر طرفندن یاپلمش ، واهل صلیب طرفندن تعمیر وتحکیم اولنمش ایدی . الیوم خرابدر .

قلعهٔ الحصن { بو اسمله شام دیارنده ایکی اسکی قلعه واردر : بری دمشقك ۱۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده وطبریه کولی اوزرنده اوچ طرفی اوچورروملی ویالکز

جنوبدن طار بر یول ایله طاغه مربوط برقیانك اوزرنده واقع اولوب، شمدی ویرانه حالنده اولدیغی حالده، وقتیله خیلی معمور اولدیغی آکلاشیلان برشهرك انقاضنی یعنی برچوق ستونلری، هیکللری، مزارلری وسائر آثار عتیقه‌یی حاویدر. ظن اولنه‌یغنه کوره، قدیم مورخلردن عبرانی یوسفك تعریف ایتدیکی جمل (Gamala) شهر قدیمنك خرابه‌سیدر، که شهر مذکور موقعنك دوه بیونه مشابهتندن طولایی بو اسم عبرانی ایله تسمیه اولنمشدی. — دیکری حمانك ٦٠ کیلومتره جنوب غربیسنده متین برقلعه‌نك اوزرنده واقع اولوب، الیوم قائمدر. اهل صلیب وقوعاتنده شام حاکمی بولنان ذات طرفندن محافظه‌سنه برطاقم کردلر مأمور اولمغله، (حصن الاکراد) اسمیله شهرت بولمشدر. بعده اهل صلیبك الینه کچوب، بونلرجه بیوك براهمیت آلمش؛ ونهایت صلاح‌الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولنمشدر. اداره‌ٔ عثمانیه زماننده مرکز قضا اتخاذ اولنوب، بعده موقعنك صربلغی سببیله ترك اولنمش ایسه‌ده، قضا ینه بو اسمله مسمی اولوب، بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغنه ملحقدر.

قلعهٔ حماد { (یاخود قلعهٔ بنی حماد) جزایرك قسنطینه ایالتنده وجبل کانیه‌نك جنوبی اتکنده پك یوکسك وصرب وقیشین قارله مستور برموقعده واقع برقلعه وقصبه خرابه‌سیدر. بوقلعه وقصبه‌یی ٣٧٠ تاریخ هجریسنده حماد بن یوسف بن زیری الصنهاجی تأسیس، وتخریب ایتدیکی برقاچ قصبه‌نك اهالیسنی اورایه نقل ایدرك، صنهاجه قبیله‌سنك قسم غربیسنه مرکز اتخاذ ایتمشدی. برچوق وقت صنهاجه قبیله‌سندن بنی حمادك مرکزی قالوب، خیلی توسع وکسب عمران ایتمشدی. آلتنجی قرن هجری اواسطنده موحدینك ایکنجیسی اولان یوسف بن عبدالمؤمن طرفندن تخریب اولنمشدر. شمدیکی حالده بر مناره‌سی قائم اولوب، قلعه وشهرك خرابه‌لری طوریور. آنجق یاقوت حموی تاریخ مذکوردن صکره یازدیغی حالده، خرابندن بحث ایتمیوب، یوك منسوجاتنك نفاستنی و یوك ایپلیکلرینك ابریشم کبی صیرمه ایله ایشلنه‌جك قدر انجه اولدیغنی بیان ایدیور.

قلعه‌جك { آنقره ولایت و سنجاغنده وآنقره‌نك تقریباً ٦٥ کیلومتره شرق شمالیسنده وقزیل ایرماق مجراسنك یاریم ساعت شمال غربیسنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٦٧٧ اهالیسی، ٥ جامع شریفی، ١٢ مسجدی، ١ کلیساسی، بر رشدیه وبر ابتدائیه ایله برقاچ صبیان وبر ارمنی مکتبی، ٤ مدرسه‌سی، ٢٠٠ دکانی، ٢ خانی، ٢ حمامی وبر کارکیر کوپریسی واردر. رومالیلردن قالمه (مشران) اسمیله خراب برقلعه‌سی دخی اولوب، بو قلعه‌دن کچی چاینه‌دك تحت الارض اسکی برصویولی دخی بولنیور. قصبه ایله نهر کناری آره‌سنده نهرك صویله اروا اولنور کوزل باغچه‌لر وباغلر بولنوب، اوزوم، ویشنه، آرمود، آیوه، طوت وسائر میوه‌لرك اعلاسی حاصل اولور. قصبه درونده دوشمه‌لك وآلاجه نسج اولنور. هواسی معتدل وصاغلامدر. — قلعه‌جك قضاسی آنقره سنجاغنك منتهای شرق شمالیسنده مثلث الشکل بر یردن عبارت، اولوب، غرباً چبق آباد وبالا قضالریله، جنوباً وشرقاً قیر شهری سنجاغیله، شمالاً دخی قسطمونی ولایتك کنغری سنجاغیله محاط ومحدوددر. اراضیسی عارضه‌لیجه اولوب، قزیل ایرماق جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری جریانله قضایی شق ایدرك، صاغ وصولدن برقاچ چای اخذ ایدر. قضا ایناهو باللو وقوکیرناحیه‌لریله برابر ١٤٩ قریه‌یی حاوی اولوب، ٣٥١٦٢ اهالی ایله مسکوندر. که مرکز قضاده بولنان ٤٧٩ ارمنیدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. طوپراغی منبت اولوب، بغدای، آرپه وسائر حبوباتله، پاموق، کوك بویا، جهری، آفیون وسائره حاصل اولور. مرعالری‌ده کوزل اولوب. قیون، صیغیر، کچی، تفتیك کچیسی وسائر حیواناتی واردر. سنوی اعشاربدلی تقریباً ٨٥٠٠ واغنام رسومی ٥٠٠٠ لیرایه بالغ اولور.

قلعة الربض { فلسطینده قدس شریفك ٨٠ کیلومتره شمال شرقیسنده واردنه دوکیلن وادی عجلونك یوقاری طرفنده

برقلعه اولوب ، قياده اوپلش برخندقله محاطدر. ديوارلرى پك قالين ومتين اولوب ، صلاح‌الدين ايوبى طرفندن ياپلديغى برلوحه‌سنده محرر ايسه‌ده، چوق دها اسكى اولوب، مشاراليه طرفندن تعمير ايدلمش اولمسى ملحوظدر. اوستندن‌اردن واديسنه وبحر لوطه طوغرى گوزل منظره‌سى واردر.

قلعة الروم { [« روم قلعه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قلعهٔ سلطانيه { وبين‌العوام چناق قلعه‌سى (Dardanelles) آق دكيز بوغازى مدخلنده آناطولى ساحلنده و كليبولينك ٣٢ كيلو متره غرب جنوبيسنده ٢٤°٣٠′ عرض شمالى ايله ٤٠°٥٦′ طول شرقيده بيغا مستقل سنجاغنك مركزى بر قصبه اولوب، ١١٠٦٢ اهاليسى، ٨ جامع شريفى ، ٣ مسجدى، جماعات مختلفه‌يه مخصوص ٤ كليساسى، ٣ حاوره‌سى، بر رشديه وبرابتدائيه ايله متعدد صبيان و جماعات غير مسلمه‌يه مخصوص متعدد ابتدائى مكتبلرى، ٦ حمامى، ٤ خانى، ٣ مسافرخانه‌سى، ٥٢ دكان ومغازه‌سى، بر دباغخانه‌سى، ٢ يل وبر بخار دكرمنى ، ٢٦ فرونى ، ١٢ چناق چوملك فرونى ، ١٣ چشمه‌سى ، اجنبيلره مخصوص بر قاوبى وجوارلرنده بوغازك مدخلنى محافظه ايدر جسيم استحكاماتيله متعدد قشله‌لرى واردر. اهاليسى اسلام، روم، ارمنى ، اسرائيلى واجنبيدن مركب اولوب، هر بر جماعتك محله‌سى آيريدر . دفعاتله حريقه اوغرايوب، بو صوك زمانلرده خيلى توسع دخى ايتمش اولديغندن ، اكثر خانه‌لرى مجدد وكاركير اولوب ، سوقاقلرى دخى دوز وكنيش ايسه‌ده ، قالديرملى دكلدر . قصبه‌نك اطرافنده‌كى بطاقلقلر قورودلمغله، هواسى تصحيح اولنمشدر . هركون واپورلر اوغرايوب، هر طرفله مواردانى مكمل ايسه‌ده ، تجارتى جزئيات قبيلندندر . قلعهٔ سلطانيه استحكاماتى الك اول ابوالفتح سلطان محمد خان ثانى زماننده ياپيلوب، بعده كوپريلى محمد پاشا ١٠٧٠ تاريخنده كليد بحر وسدالبحر استحكاملرينى ياپديغى وقت قلعهٔ سلطانيه استحكامنى ده اونسبتده تحكيم وتقويه ايده‌رك ، موضعى اقتضاسنجه اوراسنى بحر سفيد بوغازى استحكاماتنه مركز اتخاذ ايتمش ؛ و او وقتدن اوراسى (قلعهٔ سلطانيه) ناميله تسميه اولنوب، برچوق وقت قلعه‌ده اقامت ايدن محافظه عسكرندن بشقه اهاليسى يوغيكن، تدريجاً ضابطان عائله‌لرينه مخصوص خانه‌لر وكيده‌رك برطاقم دكانلر ياپيله‌رق، برقصبه هيئتنه كيرمشدر . اوروپاليلر بو قصبه‌يه بوغازه مخصوص اولان (داردانله) اسمنى ويرمشلردر .

— قلعهٔ سلطانيه قضاسى بيغا سنجاغنك مركز قضاسى اولوب ، شمال غربى جهتندن بحر سفيد بوغازيله ، جنوباً ازينه ، شرقاً بيغا ، شمالاً دخى لاپسكى قضالريله محاط ومحدود اولديغى حالده ، ٣٩ قريه و١٩٤٩٤ اهاليى جامعدر. اهاليسنك ٩٠٥٩ ى مسلم ، ٥٥٠١ ى روم، ١٨٠٥ ى اسرائيلى ، ٩٥٦ سى ارمنى، ٢١٧٣ ى اجنبى تبعه‌سى اوله‌رق فرنك وسائره‌در . اراضيسى آز عارضه‌لى اولوب ، طاغلرى تپه‌لر حالنده‌در ، وهيچ برى ٥٠٠ متره ارتفاعنى تجاوز ايتمز . مياه جاريه‌سى باشليجه اوچ نهردن عبارت اولوب، اوچى‌ده قضانك حدودنده نبعان ايدر. الك بيوك اولان صارى قوجه چايى قلعهٔ سلطانيه قصبه‌سنك يانده بوغازه منصب اولور . بوكا بر چوق دره‌لر دوكيلور . ايكنجيسى (دكرمن دره) دره، كه برنجينك غرب طرفنده كفز برونى يانده دوكيلور. اوچنجيسى اولان اورته چكى دره سنك ايسه مجراسنك يالكز يوقارى قسمى بوقضاده اولوب، بعده ازينه قضاسنه كيرر . تارله و باغ و باغچه اوله‌رق مزروع اراضيسى ٩٣١٧٥ ومرعى، اورمان، چاير، زيتونلق و پلاموطلق اوله‌رق اراضى غير مزروعه‌سى ده ٩٣٤٧٣ دونمدن عبارت اولوب، باشليجه محصولاتى بغداى، آرپه، يولاف، چاودار، مصر، بورجق، دارى، ملز وسائر حبوباتله پاموق، پلاموط، زيتون وسبزه وميوه‌لرك انواعندن عبارتدر . مركز قضانك ٢٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده برآلتون معدنى بولنوب، امتيازى برانكليزقومپانيه‌سنه ويرلشدر. بو معدن ازمنهٔ قديمه ده دخى تروآليلر طرفندن چيقارلمقده ايدى . حيواناتى ده چوقجه اولوب.

سنوی تولداتی تقریباً ۲۶۰۰۰ قویون وکچی ۴۳۰۰ صیغیر، ۱۶۵۰ مرکب، ۵۰۰ آت وسائره دن عبارتدر. قضا داخلنده ۲۸ جامع و مسجد، ۳۴ مکتب، ۵ تکیه، ۱ عمارت، ۱ خسته خانه، ۷۷۸ دکان ومغزه، ۴۷ فرون، ۳ خان، ۳ حمام ۳۸ دکرمن و ۲ اون فابریقه‌سی موجوددر.

قلعهٔ سمعان { حلبك ۳۰ کیلومتره غرب شمالیسنده وعفرین وادیسی اوزرنده یوکسك ودرین دره‌لرله محاط برمحلده واقع خراب برقلعه وقصبه اولوب. خرستیانلرك عزیزلرندن بشنجی قرن میلادیده یاشامش اولان مشهور (شمعون عمودی) نك سنه‌لرجه اوستنده طورمش اولدیغی ستون ایله برکلیسا ومناسترك وبعض خانه‌لرك خرابه‌لری موجوددر. یاننده دیرالسمعان اسمنده بر قریه دخی واردر. سمعان اسمنك شمعوندن محرف اولدیغی آکلاشیلیور.

قلعة السنان { تونسك غرب جهتنده وجزایر حدودی قربنده موقعنك ارتفاعیله وصربلغیله مشهور براسکی قلعه‌در.

قلعة السیجار { شامده حماك ۹ کیلومتره شمال غربیسنده عاصی نهری مجراسنك اوستنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده اسکی برشهر وقلعه‌نك خرابه‌سیدر. بوشهر سلفقوس نیقاطور طرفندن (لاریسا) اسمیله بنا اولنمش، وبعده دور اسلامده توسیع وتجدید اولنمشدی. خرابه‌لرك اکثری عربلرك ایشی اولوب، ایچلرنده ماکدونیه‌لیلرله رومالیلردن قالمه بعض آثار دخی تصادف اولنور. خرابه‌لرك ایچنده کوچك برکوی دخی واردر.

قلعة شرغات { جزیره‌ده موصلك ۹۰ کیلومتره جنوبنده ودجله‌نك ساحل غربیسنده بر خراب قلعه اولوب، موسیو لایارد طرفندن بو موقعده بر طاقم آثار عتیقه وبر هیکل بولنمش اولمغله، نینویدن اول آثوریلرك مرکزی بولنمش اولان (آثور) شهر قدیمنك محلی اولدیغی مظنوندر. بوکا ترکجه طوپراق قلعه دخی دیرلر.

قلعهٔ شکیف { ساحل شامده صورك ۳۰ کیلومتره شرق شمالیسنده مرتفع وشرقه طوغری ناظر مشهور بر قلعه اولوب، بر خیلی وقت اهل صلیب یدنده بولنمش؛ وصلاح الدین ایوبی طرفندن استخلاص اولندقدن صکره یکیدن اونلرك النه کچمشیدی. فرنکلر بوکا «کوزل قلعه» معناسیله (بوفور) دیرلردی.

قلعهٔ قرین { عکانك ۱۷ کیلومتره شمال شرقیسنده اهل صلیب زماننده قالمه بر قلعه خرابه‌سی اولوب، فرنکلر طرفندن (مونتفور) وآلمانجه (استارکنبرغ) تسمیه اولنوردی.

قلعهٔ کبیره { تونسك ساحل جهتنده سوسه‌نك ۱۲ کیلومتره شمال غربیسنده وادی‌ایه کنارنده برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی وپك مقبول برباغ ویرر کلیتلی زیتونی واردر. نهرك اوبر کنارنده ده قلعهٔ صغیره اسمیله برقلعه ومحله‌سی واردر.

قلعهٔ مضیق { حلب ولایت وسنجاغنك جسر شغور قضاسنده واقع افامیه شهر قدیمنك خرابه‌سنه ویریلن اسمدر. [«افامیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قلعة النجم { حلب ولایت وسنجاغنك منبج قضاسنده ومنبجدن ۵ فرسخلق محلده واقع اسکی برقلعه خرابه‌سیدر.

قلعة النخل { سینا شبه جزیره‌سنده عقبه‌نك ۱۵۰ کیلومتره غرب شمالیسنده وسویشك ۱۲۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده ومصردن مکه‌یه کیدن طریقك اوزرنده طاشلق برقیانك اوزرنده برقلعه اولوب، ایچنده برجامع، ایکی چشمه، برقاچ خرما آغاجی وحجاجك استراحتنه مخصوص بعض کولکه‌لکلری واردر.

قلعهٔ نور { هندستانك شمال غربی جهتنده پنجابك (آمریچار) ایالتنده برقصبه اولوب، ۵۰۹۰ اهالیسی واردر. اکبر شاه بو قصبه‌ده ایکن همایون شاهك وفاتی خبر آلوب. اعلان سلطنت ایتمشدی.

قلافات { (Kalafat) رومانیه‌ده افلاقك قرایووه ایالتنده وقرایووه‌نك ۸۰

کیلومتره جنوب غربیسنده وطونه‌نك ساحل یسارنده اوله‌رق ودینك قارشیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی ومهم لیمانی واردر. وقتیله انشاآت بحریه‌سیله مشهور ایدی. عثمانلی عسکری بو محلده ۱۲۶۸ ده روسیه عسکرینه قارشی شانلی بر غالبیته نائل اولمشلردر.

قلفات محمد پاشا [«محمد پاشا (قلفات‌)» ماده سنه مراجعت بیوریله.]

قلم الاندلسیه مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز اولوب، عن اصل اسپانیول اولدیغی حالده، سبایا میاننده جاریه اولوب، شرقه نقل اولنمش؛ وبغدادده تربیه کوروب، علوم ادبیهٔ عربیه‌یی بعدالتحصیل، حجازه دخی عزیمتله، مدینهٔ منوره‌ده فن موسیقی‌یی تحصیل ایتمش؛ وصکره اندلسه اعاده اولنه‌رق، اورا ملوك امویه‌سندن عبدالرحمن ثالثه صاتلمش ایدی.

قلم الصالحیه بو دخی مشاهیر مغنیاتدن ادیبه برقیز اولوب، امرای عباسیه‌دن صالح بن عبدالوهابك جاریه‌سی ایکن، بر بسته‌سنی ایشیدوب کندیسنه طالب اولان خلیفهٔ عباسی واثق بالله‌ه اون بیك آلتون مقابلنده صاتلمش ایدی.

قلمان (Clément) اسکندریه‌لی برحکیم یونانی اولوب، ایکنجی قرن میلادیده خرستیانلغی قبول ایتمش، وبومذهبی فلسفه‌یه تطبیقه چالیشوب، بوافکارینی تدریسه مخصوص اولمق اوزره، شهر مذکورده بر مدرسه آچمشیدی. بعده بونی ترکه اجبار. واسکندریه دن طرد اولنه‌رق، برمدت قپادوقیه وقدس وآنطاکیه‌ده تدریس ووعظله مشغول اولمش؛ و۲۱۷ تاریخنده وفات ایتمشدر. بعض تألیفاتی موجوددر.

قلمان (Clément) بواسمله اون درت پاپا کلمشدر:

برنجیسی میلادك ۶۷ ویا ۹۱ تاریخنده پاپا اولوب، ۱۰۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. حواریوندن پطروسك شاکردانندن ایدی. دیندن طولایی اشکنجه تحتنده اولدیکی مروی اولوب، قتولیکلر عندنده اعزه‌دن عد، وتشرین ثانینك ۲۳ نده یورطیسی اجرا اولنور. موعظه‌یه متعلق بعض آثاری واردر.

— ایکنجیسی ماقسونیه‌لی اولوب، ۱۰۴۶ تاریخ میلادیسنده قره هنری طرفندن عقد اولنان مجلس روحانی طرفندن پاپالغه انتخاب اولنمش؛ و۱۰۴۷ ده وفات ایتمشدر.

— اوچنجیسی ۱۱۸۷ ده انتخاب اولنوب، مسلمانلره قارشی بر اهل صلیب سفری آچمش؛ و۱۱۹۱ ده وفات ایتمشدر.

— دردنجیسی ۱۲۶۵ ده پروزه‌ده انتخاب اولنوب، ۱۲۷۱ده وتیربه‌ده وفات ایتمشدر. کندیسی فرانسز اولمغله، فرانسه ایله پاپالق مقامی بیننده‌کی اختلافاتی تسویه ایتمشدر.

— بشنجیسی ۱۳۰۵ ده پروزه ده انتخاب اولنوب، پاپالق مقامنی آوینیونه نقل ایتمش؛ وبو دخی فرانسز اولوب، فرانسه قرالی کوزل فیلیپك یاردیمیله انتخاب اولندیغندن، بو قراله مساعد معامله ده بولنمش؛ و ویانه‌ده عمومی بر مجلس روحانی عقد ایدوب، برچوق نظامات وقوانین وضع ایتمشدر. ۱۳۱٤ تاریخنده وفات ایتمشدر. سفاهت وطمعکارلقله اتهام اولنیور.

— آلتنجیسی ینه فرانسز اولوب، ۱۳٤۲ده آوینیونده انتخاب اولنمش؛ و۱۳۵۲ ده وفات ایتمشدر. رومایه نقل مقر ایتمسی تکلیف ورجا اولنمش ایسه‌ده، قبول ایتمه‌مش؛ وانکلتره قرالی اوچنجی ادوآردله وآلمانیه ایمپراطوری باویره‌لی لویی ایله چوق اوغراشوب، بونك یرینه اوکسنبورغلی شارلی انتخاب ایتدیرمشیدی. پك عالم وفوق العاده قوهٔ حافظه‌یه مالك ایدی.

— یدنجیسی مدیچیس خانداننه منسوب اولوب، اونجی لیونك عم زاده‌سی ایدی. ۱۵۲۳ ده پاپا انتخاب اولنوب، ۱۵۳٤ ده وفات ایتمشدر. ایمپراطور شارل کینته قارشی فرانسه قرالی برنجی فرانسوآ ایله وانکلتره قرالی وایتالیا پرنسلریله کندی ریاستی تحتنده بر هیئت اتفاقیه تشکیل ایتمش ایسه‌ده، باشه چیقه‌میوب، رومادە بالمحاصره، اسیر طوتیله‌رق، ۷ آی محبوس قالدقدن

صكره، تبدل قيافتله قورتيله‌بيلمش؛ وموده ايله رجوعی غائب ايتمشدی. معهذا خاندانی فلورانسه حكومتنه اعاده خصوصنده شارل كنتدن معاونت كورمشدی . ١٥٣٤ ده انكلتره قرالی سكزنجی هنری‌یی ، زوجه‌سنی تطليقدن طولايی ، تحريم (يعنی آفوروز) ايتمكله، انكلتره‌ده پروتستا - نلغك اعلاننه سببيت ويرمشدر .

— سكزنجيسی ١٥٩٢ ده انتخاب اولنوب ، ١٦٠٥ ده وفات ايتمشدر . راهبلر بيننده علومك وپرهيز وتقوانك انتشارينه خدمت ايدوب، اكثريا عفو ايله معامله ايدردی .

— طقوزنجيسی ١٦٦٧ ده انتخاب اولنوب، ١٦٦٩ ده ٧١ ياشنده وفات ايتمشدر .

— اونجيسی ١٦٧٠ ده، ٨٠ ياشنده ايكن، پاپا انتخاب اولنوب، ١٦٧٦ ده وفات ايتمشدر . كبر سننه مبنی قاردينال انتوآن پالوچی ادارهٔ امور ايدردی .

— اون برنجيسی آرناؤد جنسيتنه منسوب اولوب، اسكندر بكدن صكره ايتاليايه هجرت ايدن آرناؤدلردن مشهور (آلبانی) خاندانـنه منسوب ايدی . اصل اسمی (جوان فرانچسقو آلبانی) در . ١٧٠٠ تاريخنده پاپا انتخاب اولنوب، ١٧٢١ ده وفات ايتمشدر . اسپانيه وراثتی مسئله‌سنده اون‌دردنجی لويی‌يه طرفدارلق ايتمش، وسيجليه قرالی ويقتور آمده ايله خيلی وقت اوغراشمشدر .

— اون ايكنجيسی ١٧٣٠ ده انتخاب اولنوب، ١٧٤٠ ده ٨٨ ياشنده وفات ايتمش؛ وويركيلری تنزيل ايله محقانه حركتده بولنمشدر .

— اون‌اوچنجيسی ونديكلی اولوب، ١٧٥٨ ده انتخاب اولنمش، و١٧٦٩ ده وفات ايتمشدر . زماننده جزويتلر فرانسه، اسپانيا، پورتكيز و ناپولـدن طرد و اخراج اولنمغله، كنديلرينی محافظه‌يه چاليشمش ايسه‌ده ، مقتدر اوله‌مامش ؛ وپارمه دوقه‌سيله اولان منازعاتی نتيجه‌سنده آوينيون قونتلغيله بنوانت دوقه‌لغی النده چيقمش ايدی.

— اون دردنجيسی ١٧٦٩ ده فرانسه‌نك سعييله پاپا انتخاب اولنوب ، افكار صلح پرورانه صاحبی اولمغله، پارمه دوقه‌سيله اويشوب، سلفنك غائب ايتمش اولديغی آوينيون وبنوانتی استرداد ايتمش؛ وآوروپا دولنك اصراری اوزرينه‌جزويت طريقتك رفع والغاسی حقنده بر قرارنامهٔ رسمی اصدار ايتمشدی. چوق كچمه‌دن ١٧٧٤ ده، ظن اولنديغنه كوره، مسموماً وفات ايتمشدر .

قلمريه } اندلسده برقصبه اولوب، كندی زماننده فرنكلرك النده بولنديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

قلمنوز } ياخود قليوز (Kalymno) جزاير بحرسفيد ولايتك ساقز سنجاغنده واستانكوی ايله لريوز آره‌سنده‌اوله‌رق بودروم برونی قارشيسنده بر جزيره اولوب، آجيقده بولنان وبرناحيه صورتنده اداره اولنان آستروپاليه جزيره‌سيله برابر برقضا تشكيل‌ايديور. قلمنوز جزيره‌سی ساقزك ساحل جنوبيسندن ٧٦، استانكويدن ٥؛ آناطولی ساحلندن دخی ١٠ ميل بحری بعدنده اولوب، ٦٨٦ متره ارتفاعی اولان مركزنده‌كی تپه‌سی ٣٦°٥٨′٤٨″ عرض شمالی ايله ٢٤°٣٩′٠٠″ طول شرقيده واقعدر . جنوب شرقيدن شمال غربی‌يه اولان بويی ٢٥ وانكی ١٥ كيلو متره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سی ١٠٩ مربع كيلومتره‌در. سواحلی خيلی كيرينتيلی چيقنتيلی اولوب، اك ايی ليمانی جنوب شرق ساحلنده وهمنامی اولان قصبه‌سی اوكنده‌در . اطرافتيله مشهور اولان لريوزدن طار وصيغ بر بوغازله آيرلمشدر . آستروپاليه ناحيه‌سيله برابر اهاليسی ٩٠٠٠ كشی راده‌لرنده اولوب، همان جمله‌سی روم وباشليجه سونكر صيديله مشغولدرلر. فقرا طاقمی، مرابحه‌جيلك بلاسيله، زنكينلره مديوندر وطالغيجلق كبی تهلكه‌لی ومشقتلی بر صنعته حصر عمر ايدوب، داينلريچون چاليشيورلر؛ بونلر ايسه مارسليه وسائر آوروپا اسكله‌لريله سونكر تجارتی ايدوب ، او بيچاره‌لرك صيرتندن خيلی استفاده ايديورلر . اراضيسی وقتيله اورمانلرله مستور ايكن ، شمدی چبلاقدر. يالكز آلچق يرلرنده بر مقدار زيتون

وانجیر آغاجلریله باغـلری واردر . آطـه‌نك بالی اسـكیدن بری مشهوردر . حیوانات اهلیه‌دن كچیلری وطوموزلری چوقدر.

قلمون | (اقلمون) شام ساحلنده بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاق وقضاسنده وطرابلسك ۹ كیلومتره جنوب‌غربیسنده وبیروتدن طرابلسه كیدن طریق اوزرنده باغچه‌لرله محاط كوزل بر قریه اولوب ، (قالاموس) شهر قدیمی محلنده واقعدر.

قلمیه | آناطولینك جنوبنده وطرسوسك غربنده واسع بر خطه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده محرراولوب، (كیلیكیه)دن غلط اولمسی محتملدر .

قلنسوه | فلسطینده رمله قربنده بر قلعه اولوب ، مصرده طوتیلان عبدالعزیز بن مروان احفادندن برقاچ ذات اوراده قتل اولنمشلردی .

قلوبطره | مصرده حكومت سورن بطالسه‌نك ملكهٔ اخیره‌سی اولان (قلیوپاتره) نك اسم معربیدر . [«قلیوپاتره» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قلوپستوق | (Klopstock) آلمانیه‌نك اك مشهور شاعرلرندن اولوب، ۱۷۲٤ تاریخنده صاقسه‌نك (كلدیمبورغ) قصبه‌سنده طوغمش ، و ۱۸۰۳ ده وفات ایتمشدر . سیر حضرت عیسی (عم) ی حاوی (مسیاده) یعنی «مسیح نامه» عنوانیله بیوك بر منظومه‌سی وبرچوق غزلیات وسائر اشعاری واردر .

قلوتر | (Clotaire) فرانق حكمدارلرندن درت كشینك اسمیدر :

برنجیسی قلوویسك اوغلی اولوب ، ۵۱۱ تاریخنده نوستریا قرالی اولدقدن صكره ، ایكی برادرینك بربرینی متعاقب وفاتلری اوزرینه ، اونلرك دخی حصه‌لرینی آله‌رق، ۵۵۸ ده بتون فرانسه‌نك حكمداری اولمشدی . برادری قلودومیرك اوغللرینی اتلاف ایتدكدن صكره ، بو آره‌لق عصیان ایتمش اولان كندی اوغلنی دخی قتل ایتمش ؛ وفسق وسفاهته طالمش ایدی . مع هذا جسور آدم اولوب ، پدرینك اوته‌سنده بعض محاربه‌لر قزانمشدی. ۵٦۱ ده وفات ایتمشدر.

— ایكنجیسی شیلپریقك اوغلی اولوب، ۵۸٤ تاریخنده، ٤ آیلق ایكن، سوآسون حكومتنده پدرینه خلف اولمغله. آوستراسیا قرالی اولان عم زاده‌سی ایكنجی شیلدبرته قارشی والده‌سی فردغونده طرفندن مدافعه اولنمش؛ و ٦۱۳ ده، ایكنجی (تیری) نك وفاتی اوزرینه، آوستراسیایی دخی ضبطله ، بتون فرانسه‌یی الده ایتمش ؛ و صاقسونلره قارشی حرب ایده‌رك ، دوقه‌لرینی كندی الیله تپه‌لمش ایدی. بعده مملكتنی عدالتله اداره ایده‌رك، توسیع رفاه ومعموریتنه چالیشمش؛ و ٦۲۸ ده وفات ایتمشدر .

— اوچنجیسی ایكنجی قلوویسك بیوك اوغلی اولوب ، ٦۵٦ تاریخنده ، ٤ یاشنده اولدیغی حالده، والده‌سی ماتیلده‌نك وصایتی و(ابروئن)ك اتابكلكی آلتنده اسماً حكومت سورمكه باشلامش؛ وبالآخره مرقوم (ابروئن) بسبتون حكومتی ضبط ایتمش ؛ وصاحب ترجمه ٦۷۰ تاریخنده وفات ایلمشدر .

— دردنجیسی ۷۱۷ ده اتابك شارل مارتل طرفندن تخته اقعاد اولنه‌رق ، ایكی سنه صكره وفات ایتمشدر .

قلوتیلده | سنته — (Ste Clotilde) قتولیكلرك عزیزه‌لرندن اولوب ، بورغونیه قرالی شیلپریقك قیزی وفرانق حكمدارلرندن قلوویسك زوجه‌سی ایدی. زوجنه خرستیانلغی قبول ایتدیرمشیدی . بونك وفاتندن صكره اوچ اوغلی قلوتر ، قلودومیر و شیلدبرت بیننده آتش حربك اویاندیغنی كوروب، منع ایده‌مدیكندن ، (تور) ده سنت مارتن مزاری یاننه چكلمش؛ و ۵٤۵ ده اوراده وفات ایتمشدر . حزیرانك ۳ نده یرطیسنی اجرا ایدرلر .

قلودیه | ملاطیه قربنده برحصن اولوب ، هدم اولنمش ایكن ، ابوجعفر

منصورك زماننده ۱۴۱ تاریخنده حسن بن قحطبه معرفتیله تجدید اولندیغنی یاقوت حموی بیان ایتدكدن صكره ، « مجسطی » صاحبی بطلمیوسك اورایه منسوب اولدیغنی یازیور . واقعا بطلمیوسه عربلر (قلودی) دیرلرسه‌ده ، بوكلمه اسم ذاتیسی اولان (قلودیوس) دن مأخوذ اولوب ، نسبت بیان ایدر لقب دكلدر . ذاتاً بطلمیوس مصرده طوغمشدر . حصن مذكورك اصل اسمی ایسه (قلاودیوپولیس) اولوب ، الیسانك موقعنده بولنمش اولدیغی مظنوندر .

قِلَّوْرِيه عربلرك ایتالیاده‌كی (قالابره) خطه‌سنه ویردكاری اسمدر .
[« قالابره » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قلوسترنایبورغ (Klosterneuburg) آوستریانك آشاغی آوستریا خطه‌سنده و ویانه‌نك ۱۰ كیلو متره شمالنده وطونه‌نك صاغ كنارنده بر قصبه اولوب ، ۷۳۶۵ اهالیسی ، كتبخانه‌سی ، عسكری مكتب وموزه‌سی ، مقبول شرابی ، چمتوسی ، تل وچیوی فابریقه‌سی ، ایپلیكخانه‌سی وپك چوق آثاری حاوی مشهور برمناستری واردر .

قلولاند (Cleveland) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (اوهیو) حكومتنده و (اریه) كولنك ساحل جنوبیسنده اوله‌رق (كویاهوغه) نهرینك منصبی اوزرنده بولنان بر تپه‌ده واقع قونتلق مركزی بیوك بر شهر اولوب ، ۲۶۵ ۰۰۰ اهالیسی . مذكور كولده كوزل لیمانی ، ذخایر وسائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی ، دمیر دوكمخانه‌لری ، ماكینه فابریقه‌لری ، بیره‌خانه‌لری وطاش یاغی تصفیه خانه‌لری واردر . یوز سنه اول تأسیس اولنوب ، اللی سنه اول آنجق ۶۰۰۰ اهالیسی وار ایدی !

قلونمل (Clonmel) ایرلانده‌نك جنوب جهتنده ودوبلینك ۱۶۷ كیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق (سوییر) نهرینك ایكی كنارنده (تیپراری) قونتلغنك مركزی بر قصبه اولوب ، ۱۲ ۸۶۵ اهالیسی ، متعدد دكرمنلری ، اون ، حبوبات ، حیوانات ، یاغ وسائره اخراجاتی وبعض باموق منسوجات فابریقه‌لری واردر .

قلونی (Cluny) فرانسه‌ده (ساؤنه مع لوآره) ایالتنك (ماقون) قضاسنده وماقونك ۲۳ كیلو متره شمال غربیسنده ناحیه مركزی برقصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی ، صنایع مكتبی ، كتبخانه‌سی ، كاغد فابریقه‌سی ، دباغخانه‌لری ، دكرمنلری وبیوك ایپلیكخانه‌سی واردر . وقتیله مشهور بولنمش اولان مناستری مكتب صنایع وكتبخانه اتخاذ اولنمشدر .

قلوویس (Clovis) فرانق حكمدارلرندن بواسمله اوچ كیشی كلمشدر :
برنجیسی برنجی شیلدریقك اوغلی اولوب ، ۴۸۱ تاریخنده پدرینه خلف اولمش : و۴۸۶ ده روما دولتی طرفندن (سوآسون) والیسی بولنان سیاغریوسی مغلوب ایتمكله ، بو ایالتی ، و۴۹۳ ده پاریسی دخی ضبطله ، بو شهری پایتخت اتخاذ ایدرك ، ملكنی توسیع ایتمش : و ۴۹۶ ده آلمانلره غالب كلدكدن صكره ، زوجه‌سی قلوتیلده‌نك ابرامی اوزرینه ، ۳۰۰۰ كیشی ایله برابر تنصر ایتمشدی . بعده فرانسه‌نك جنوبنه طوغری توسیع ممالك ایدوب ، ویسیغوتلر حكمداری (آلاریق) ی محاربه‌ده كندی الیله قتل ایتمسی اوزرینه ، آكیتانیه‌یی دخی ضبط ایتمش : وبونك اوزرینه روما ایمپراطوری آناستاس طرفندن قونسلوس و پطریق عنوانلرینه نائل اولمشدی . اواخر عمرنده وسوسه‌سنی موجب اولان رؤساسندن برقاچ كیشی‌یی قتل ایتمكله ، نامنی لكه‌دار ایتمشدی . ۵۱۱ تاریخنده وفات ایدوب ، ممالكنی تیری ، قلودومیر ، شیلدبرت وقلوتر نام درت اوغلی بیننده تقسیم ایتمشدی .
— ایكنجیسی داغوبرتك ایكنجی اوغلی اولوب ، پدرندن صكره ۶۳۸ دن ۶۵۶ تاریخنه دك نوستریاده اسماً حكومت سورمشدر .
— اوچنجیسی اوچنجی تیرینك اوغلی اولوب ، ۶۹۱ تاریخنده ، ۹ یاشنده ایكن ، پدرینه خلف اولمش ، ودرت سنه حكومت بونك نامنه اولدقدن صكره ، ۶۹۵ ده وفات ایتمشدر .

قلوه (Cleve وآلمانجه Clèves) پروسیه‌نك رین ایالتنده (دوسلدورف) سنجاغنه تابع ودوسلدورفك ۸۷ كیلومتره شمال

غربیسنده و رین ایرماغنك صول کنارندن ٦ کیلومترهلك مسافهده وفلمك حدودی قربنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۲۵۰ اهالیسی، پاموق وکتن منسوجات، بویالی کاغد، شاپقه، چوراب. توتون. یاغ وسائره فابریقهلری، دباغخانهلری و بویاخانهلری واردر. اسکی برقصبه اولوب، پك چوق آثار عتیقهیی حاوی برسرایی وجوارنده ایمپراطوره مخصوص مکمل بر باغچهسیله برقابلیجهسی واردر. وقتیله بر دوقهلق مرکزی ایدی. جوارلری پك فرح فزادر.

قلهات | جزیرة العربك ساحل شرقیسنده (عمان کورفزنده ومسقطك ۱۲٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده شمدیکی سور قصبهسی جوارنده اسکی برقصبه خرابهسی اولوب، یاقوت حموی کندی زماننده عمانك اك ایشلك واك معمور اسکلهسی اولدیغنی، وهند سفائننك اورایه یناشدیغنی، وکثیر المقدار اولان اهالیسنك اباضیه خوارجندن اولوب، بو مذهبلری کتم واخفا ایتدکلرینی، ویکی برقصبه اولوب. بشنجی قرن هجریدن صکره اعمار اولندیغنی بیان ایدیور.

قلهره | اندلسده تطیله اعمالندن بر قصبه اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور اولوب، اسکی قاستیلهنك اوغرونیهو ایالتنده و (تودله) نك شمال غربیسنده واقع (قالاهوره) قصبهسیدر.

قلیارق | یاخود قلیارخوس (Clearque) یونان قدیمده اسپارته قوماندانلرندن اولوب، متفق صورتیله کوندرلدیکی حالده، بیزانسه مدینهٔ قدیمهسنده انواع مظالم اجرا ایتدیکیچون. اعدامله محکوم اولمغله. ایرانه فرار ایدهرك. اردشیر ثانینك آناطولی جهتنده والی بولنان برادری خسروی (؟) عصیانه قاندیرمش؛ واون بیك یونانلی عسکرله بوکا یاردم ایدوب، مرقوم خسروك قتلندن صکره. ایران عسکرینك قوماندانی طرفندن بالاغفال؛ یانینه جلب. وقبل المیلاد ٤٠١ تاریخنده قتل اولنمش. ومعیتندهکی یونان عسکرینك قوماندهسی مشهور حکیم ومورخ (اکسنوفون) ه قالمش ایدی. اکسنوفون بو وقوعاتی ضبط وتحریر ایتمشدر.

— دیکر بر قلیارق دخی قره دکیزده هراقلیا (یعنی ارکلی) مهجرنده حکمدار اولوب: ۱۲ سنه انواع مظالم اجرا ایتدکدن صکره، میلاددن ۳۵۲ سنه اول حکماء افلاطونیهدن (خیون) طرفندن قتل اولنمشدی.

قلیازمه | (Kliazma) روسیهده برنهردر (که موسقوه ایالتنده نبعانله، شمال شرقیه و بعده شرقه طوغری آقهرق، (ولادمیر) دن کچدکدن صکره، (نیژنی نوو. غورود) ایالتنده (غورباتوف) ك آلت طرفنده (وولغه) یه تابع (قامه) نهرینه دوکیلور. مجراسی ۵۷۰ کیلومتره طولندهدر.

قلیانت | (Cleanthe) یونان قدیم حکماء (رواقیوندن اولوب، قبل المیلاد ۳۰۰ تاریخلرنده (اثولیه) نك (آسوس) قصبهسنده طوغمش؛ ورواقیون مذهبنك موجدی اولان حکیم (زنون)ك تلامذهسی زمرهسنه داخل اولوب. ۲٦٤ تاریخنده تدریسده خلفی ولمش ایدی. کندیسی فقراء صابر یندن اولوب، روایته کوره زنونك درسنه دوام ایدرکن، معیشتنی قزانمق ایچون، کیجهلری صو طاشیرمش. چوق معمر اولوب، نهایت کندی اختیاریله آچ قالهرق تلف اولمشدر. آثارندن ابوالآلهه زعم اولنان مشتریه خطاباً برمناجاتی باقیدر.

قلیترویه | (Clitheroe) انکلترهنك لانقاستر (ایالتنده ولانقاسترك ۳٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۸۲۰۰ اهالیسی، بز فابریقهسی وکوکوردلی قابلیجهسی واردر.

قلیتمنستره | (Clytemnestre) یونان (قدیمده اسپارته حکمداری (تیندار) قیزی و آرغوس حکمداری (آغامنون)ك زوجهسی اولوب، بونك (تروا) سفرنده بولندیغی مدتده (اکیست) اسمنده بریله مناسبات غیر مشروعهده بولنمغله. بونکله بالاتفاق. زوجنی عودتنده قتل ایتمش؛ وبرمدت دوستیله مشترکاً آرغوسده حکومت سوردکدن صکره. ایکیسیده آغامنونك اوغلی (اورست) طرفندن قتل اولنمشدی. بووقعه یونان قدیم وآوروپا شعراسی طرفندن عائله صورتنده سالك نظمه چکلمشدر.

قلیج آرسلان { رومده یعنی قونیه‌ده حکومت سورن سلا- جقه‌دن اوچ ذاتك اسمیدر :

برنجیسی ملوك مذكوره‌نك اوچنجیسی اولوب، سلیمان بن قتلمشك ایكنجی اوغلیدر، برادری داودك وفاتنده ٥٠٠ تاریخنده تخت سلطنته چكمش؛ و ٤٠ سنه‌یه قریب مدت كمال اسایشله حكومت سوردكدن صكره، ٥٣٩ ده خلیفهٔ عباسی مقتفی باللهك دعوتیله ایران سلا- جقه‌سندن سلطان مسعوده قارشی عسكر سوق ایتمكده ایكن، میافارقین قربنده خابور نهرنده مغروقاً وفات ایتمشدر.

— ایكنجیسی (عزالدین —) ملوك مذكوره‌نك بشنجیسی اولوب، برنجی قلیج آرسلانك تورونی ومسعود شاهك اوغلیدر. ٥٥٨ تاریخنده پدرینه خلف اولوب، سیواس وقیصریه‌یی دانشمندیلر الندن ضبط ایتمش؛ وروم ایمپراطوریله آلمانیه ایمپراطوری فردریق باربروسه قارشی خیلی وقت حرب ایدوب، ٢٠ سنه كمال شكوهله حكومت سوردكدن صكره، ٥٧٨ ده وفات ایتمشدر. اون اوغلی وار ایدی.

— اوچنجیسی (عزالدین —) ملوك مذكوره‌نك سكزنجیسی اولوب، ایكنجی قلیج آرسلانك تورونی وركن الدین سلیمان شاهك اوغلیدر. ٦٠٢ تاریخنده پدرینه خلف اولمش ایسه‌ده، صغیرالسن اولدیغندن، آلتی آی صكره اتفاق امرا ایله اسقاط اولنه‌رق، عم زاده‌سی عزالدین كیكاوس اقعاد اولنمشدی.

قلیج علی پاشا { عثمانلی بحریونك اك مشهورلرندن اولوب، سلطان سلیمان خان ثانی ومراد خان ثالث دورلرنده ١٦ سنه قپودان پاشا بولنمشدر. ابتدا اسمی (اولوج علی) اولوب، بعض آوروپا مؤرخلری واز آن جمله هامر كندیسنك من اصل قالابره‌لی ومهتدی اولدیغنی، واسم اصلیسی (اوكیالی) اولوب، اوندن غلط اوله‌رق، (اولوج علی) دیلدیكنی التزام ایتمشلرسه‌ده، كندیسنك ترك اوغلی ترك وآناطولیلی اولوب، (مؤذن زاده) دینمكله دخی متعارف اولدیغی معلومدر. امراء بحریه‌دن اولمغله، جزایر محافظلغنه نصب اولنه‌رق، اوراده ایكن تونسی ضبط ایتمش اولان اسپانیوللری بو شهردن اخراج، وممالكی محافظه ایده‌میه‌جك درجه‌ده ضعف وكوشكلكه دوچار اولان بنی حفص ملوكنك اخیرینی دفع ایده‌رك، تونسی تحت ادارهٔ عثمانیه‌یه آلمش؛ واسپانیوللردن آلدیغی بیراقلرله مالطه شوالیه‌لرینك دونناسندن ضبط ایتدیكی آلتی سفینه‌یی، متفقلری اولان وندیكلیلره كوسترلك اوزره تحت محاصره‌ده بولنان ماغوسه اوكنه كوندرمش ایدی. او آرالقده یعنی ٩٧٧ تاریخ هجریسنده وندیكلیلرله پاپا، اسپانیه، مالطه وسائر دول نصرانیه بیننده عثمانلیلره قارشی براتفاق عقد اولنه‌رق، قپودان دریا علی پاشا عثمانلی دونناسیله آق دكیزه چیقه‌رق، دول متفقهٔ مذكوره دونناسنه قارشی شدتلی محاربه‌یه كیریشدیكنده، صاحب ترجمه دخی حاضر بولنوب، قپودان پاشانك شهید ودونمای همایونك خیلی ضایعاته دوچار اولمسی اوزرینه، قالان سفائن عثمانیه‌یی جمع ایله، فوق‌العاده بر مهارت واقتدار كوستره‌رك، برقاچ شانلی غالبیته نائل اولمش؛ و برقاچ دشمن كمیسیله برچوق اسرا آله‌رق، درسعادته كلمش ایدی. بو خدمته مكافاةً قپودان دریا اولوب، (اولوج) لقبی جانب سلطان سلیم خانیدن (قلیج)ه تحویل بیورلمشیدی. صدر اعظم بولنان صقوللی محمد پاشانك معاونتیله بر سنه ظرفنده دونمای همایونی اسكی حالندن بالاتر برصورتده اكمال ایدوب، ٩٨٢ ده بر قوهٔ مكملهٔ بحریه ایله وسرعسكر تعیین اولنان یمن فاتحی سنان پاشا ایله برلكده آق دكیزه چیقه‌رق، تونسی استرداد ایتمش اولان اسپانیوللری اورادن مقهوراً طرد واخراجله، تونس خطه‌سنی قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق ایتمش؛ ودول متفقه دونناسنی برقاچ مغلوبیته اوغراده‌رق، بر دها عثمانلی دونناسنه قارشی چیقه‌میه‌جق حاله كتیرمش؛ وبوموفقیات سایه‌سنده وندیك جمهوریتندن برچوق یرلر ضبط اولنه‌رق، پك فائده‌لی معاهده‌لر عقد اولنمش ایدی. او سنه جلوس ایدن سلطان مراد خان

ثالث جانبندن دخی مقامنده ابقا بیورلەرق ، ۹۹۵ تاریخنده فجأةً وفات ایتمشدر. کلیتلی اموال واملاك ونقود براقمشدی. طوپخانەده وبشکطاشده نامـله مسمی ایکی جامع شریف ایله سائر خیراتی واردر .

قلیده { (Clyde) اسقوچیەده برنهردرکه (غرادفورد) ك جنوبنده (الوانفود) قربنده نبعانله ، شماله وبعده غرب شمالی‌یه طوغری آقەرق ، غلاسقووك ایچندن کچدکدن صکره، ساحل غربیده واقع وقرەلرك ایچنه چوق کیرمش اولان قلیده خلیجنه دوکیلور. مجراسی ۱۲۸ کیلو متره طولندەدر .

قلیس { قبل الاسلام یمنه مستولی اولان حبشـیلرك امیری ابرهه طرفندن صنعا قربنده یاپلمش غایتله مصنع ومزین بر معبدك اسمی اولوب . حبشـلیلرك خرستیان بولندقلری معلوم اولمغله، بواسمك کلیسا دیمك اولان (اقلیسیا) اسم یونانیسندن مأخوذ اولدیغی نمایاندر . مرقوم ابرهه بو معبدی کعبـهٔ معظمەنك یرینی طوتمق مقصدیله یاپدیرمش اولدیغی مشهور اولوب ، فیل وقعهٔ معروفەسی دخی بوندن تولد ایتمشدی .

قلیسوره { آرناوٴدلقده یانیه ولایتنه تابع ارکری سنجاغنك پرمدی قضاسنده وپرمدینك ۱۸ کیلومتره شمال غربیسنده (ویوسه) نهری کنارنده وطار بربوغازده واقع بربیوك قریه اولوب، دشنیچه ناحیەسنك مرکزیدر. قربنده (ترق) اسمیـله هفتەده بر اجتماع ایدر بازاری واردر .

قلیفتون { (Clifton) انکلترەنك قلوچستر ایالتنده وبریستولك ۷ کیلو متره غربنده کوزل وبیـوك بر قریه اولوب ، ۱۲۴۰۰ اهالیسی ، میاه معدنیەسی ، معتدل وصاغـلام هوایـی وپك فرح فزا یرلری واردر .

قلیو { (Clio) اساطیر یونانیـەده علوم وصنایع نفیسـه مربیـەلری زعم اولنان و (موسه) اسمیله معروف اولان طقوز پرینك بری اولوب ، فن تاریخك مربیەسی عد اولنور ؛ وباشـنده تفنه دالرندن برتاج ، صاغ النده بر بوری وصول النـده بر طومار کاغد اولدیغی حالده تصویر ایدیلیردی .

قلیوب { مصر سفلانك قلیوبیه مدیریتنده وقاهرەنك ۱۷ کیلو متره جنوبنده وقاهرەدن اسکندریەیه کیدن دمیریول خطی اوزرنده اولەرق نیلك صاغ کنـارندن ٤ کیلـو مترەلك مسافەده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰ کیلو متره جنوب شرقیسنده بولنمش اولان (هلیوپولیس) شهر قدیمی انقاضیله اعمار ایدلمش اولدیغندن ، اونك اسمندن غلط اولدیغی آکلاشـیلان بو اسمله تسمیه اولنمشـدر . وقتیله مدیریتك مرکزی بولنمغله ، مدیریت بونك اسمنه نسـبتله تسمیه اولنمش ؛ و بعـده (بنها) قصبەسی مرکز اتخاذ اولنمشدر .

قلئوبول { (Cléobule) یونان حکماء سبعه سندن اولوب، ردوس جزیرەسـنده (لندوس) قصبەسـنك حکمرانی (اواغوراس) ك اوغلی ایدی . پدرینـه خلف اولدقدن صکره، مصره سـیاحت ایتمشـیدی . قبل المیلاد ٥٦٠ تاریخلرنده ۷۰ یاشـنده وفات ایتمشدر .

قلیوبیه { مصر سـفلی مدیریتلرینـك الك جنوبیسی والك کوچکی اولوب، جنوباً قاهره محافظلغیله ، غرباً منوفیه ، شمالاً وشمال شرقی جهتندن شرقیه مدیریتلریله ، شرقاً دخی جبل شرق ایله محاط ومحدوددر. نیل مجراسی حدود جنوبیه وغربیەسنی تشکیل ایدوب. بحرمویس قولی دخی قسم شرقیسنده جریان ایدر ؛ وقم بحر مویس دینلن جدول حدود شمالیەسنی تشکیل ایدر. مسـاحهٔ سطحیەسی ۱۷۲۴۰۰ فدان اولوب، ۳۷۱۶۱۰ اهـالیسی واردر . طبیعت اراضی ومحصولاتجه مصر سفلانك سائر طرفلرندن فرق اولمدیغندن، « مصر » مادەسـنه مراجعت اولنمق اقتضـا ایدر . مرکزی منتهای شمالنـده واقع وبالنـك نفاستی حسـبیله (بنها العسل) دینمکله مشهور اولان بنهـا قصبەسی اولوب، مدیریت : قلیوب، شبری ،طوخ اسملریله ۳ قضایه منقسمدر .

قلئوپاتره { (Cléopâtre) بیوك اسکندرك همشیرەسی اولوب، میلاددن ۳۳۷ سـنه اول اپیر یعنی طوسقەلق حکمداری آلکساندره وارمش ؛ وکنج ایکن بوندن طول

قالوب، اسکندرك وفاتندن صکره، بوکا خلف اولمق حقنی قزانمق طمعیله، سردارلرینك اکثری طرفندن طلب اولندیغی حالده، پردیقاسه وارمش؛ وبونك ده وفاتندن صکره، مصر حکمداری بطلیوس لاغوسه وارمق اوزره ایکن، قبل المیلاد ٣٠٨ تاریخنده آنتیغون طرفندن قتل ایتدیرلمشدر.

قلئوپاتره | مصر بطالسه‌سندن بطلیوس فیلومیتورك قیزی اولوب، قبل المیلاد ١٤٩ تاریخنده آلکساندر بالایه و بعده سوریه حکمداری دمتریوس نیقاتوره وارمش ایدی. دمتریوس اشکانیانله ایتدیکی محاربه‌ده اسیر دوشوب، اشکانیان حکمدارینك قیزینی تزوج ایتمکله، صاحبهٔ ترجمه قاینی آنطیوخس سیدتسه وارمش ایکن؛ مؤخراً دمتریوسك عودتی اوزرینه، یکیدن بوکا وارمش ایسه‌ده، متعاقباً بونی قتل ایتدیره‌رك، کندی حکمدارلغنی اعلان ایتمشدی. بیوك اوغلی سلفقوس سن رشده واصل اولنجه، ادعای حکومته قالقیشدیغندن، بونی دخی قتل ایتدیرمش؛ وبوجنایتی اوزرینه تبعه‌سنك تهیجنی کورنجه، ایکنجی اوغلی آنطیوخسی تخته اقعاد ایتمش ایسه‌ده، جوق کچمه‌دن بونی دخی اتلاف ایتمکه قرار ویرمش؛ وآنجق آنطیوخس خبر آلوب، والده‌سنك حاضرلامش اولدیغی زهری بوله‌رق، کندیسنه ایچیرمکله، قبل المیلاد ١٢٠ تاریخنده جزای سزاسنی بوله‌رق، وفات ایتمشدر.

قلئوپاتره | مصر ده حکومت سورن بطالسه‌نك اخیره‌سی اولوب، حسن وآنیله شهرت بولمش برملکه‌در. بطلیوس آولتك قیزی اولوب، برادری (بطلیوس دنیس)ه وارمش، وابتدا اونکله مشترکاً قبل المیلاد ٥٢ تاریخندن اعتباراً حکم سورمکه باشلامش؛ متعاقبا بواشتراکدن چیقارلمش ایسه‌ده، کندیسنه تعشق ایدن مشهور قیصر طرفندن قبل المیلاد ٤٧ تاریخنده تخته اقعاد اولنمشدی. قیصرك وفاتندن صکره، بعض سؤللر ضمننده، آنطونیوس طرفندن طرسوسه جلب اولنه‌رق، فوق العاده زینت ودبدبه ایله اورایه کیتمش؛ وآنطونیوس بوکا تعشق ایتمکله، زوجه‌سی اولان اوقتاوك همشیره‌سی اوقتاویه‌یی بالتطلیق، قبل المیلاد ٣٢ تاریخنده کندیسنی تزوج، وروما ممالك شرقیه‌سندن بعض یرلر دخی کندیسنه ترك ایتمشدی. بو حرکت آنطونیوس ایله اوقتاوك آره‌سنده آتش حربك اشتعالنی موجب اولوب، بینلرنده وقوع بولان (آقتیوم) محاربهٔ بحریه‌سنده قلئوپاتره دخی حاضر بولندیغی حالده، معیتده‌کی مصر دونانماسنی آله‌رق قاچمغله، آنطونیوس مغلوب وقتل نفسه مجبور اولمش؛ وصاحبهٔ ترجمه اوقتاوی دخی دام عشقه شکار ایتمکه چالیشوب، موفق اوله‌مینجه، الینه اسیر دوشمه‌مك ایچون، بریلانه ممه‌سنی ایصیرته‌رق، ٣٩ یاشنده اولدیغی حالده، اتلاف نفس ایتمشدر. بونکله بطالسه حکومتی ومصرك استقلالی ختام بولوب، خطهٔ مصریه رومالیلرك الینه کچمشدر. بوقادینك عقل وذکاوتی دخی حسنیله متناسب ایدی.

قلئومد | (Cléomède) یونان قدیم مشاهیر منجمیندن اولوب، میلاددن برقرن اول یاشامش اولدیغی مظنوندر. هیئته دائر یازدیغی برکتابده شمسی مرکز عالم اتخاذ ایتمسی شایان دقتدر.

قلئومن | (Cléomène) یونان قدیمك اسپارته خطه‌سنده بواسمله اوچ حکمدار کلمشدر: برنجیسی قبل المیلاد ٥١٩ تاریخندن ٤٩١ تاریخنه دك: ایکنجیسی ٣٧٠دن ٣٠٩ تاریخنه قدر؛ اوچنجیسی‌ده ٢٣٦دن ٢١٩ تاریخنه دك حکم سورمشلردر. الك مشهورلری اولان اوچنجی قلئومن (لیقورغوس) ك قوانین ونظاماتی یکیدن موقع اجرایه وضعله، اخلاق عمومیه‌یی اسکی ساده‌لك حالنه ارجاع، ودارات وزینتی منع ایتمش؛ وآرغوسی ضبطله، مغالو پولیس شهرینی تخریب ایلمش ایسه‌ده، بونلرك رئیسلری (آراتوس) آنتیغوندن استمداد ایتمکله، قلئومن مغلوب اولوب، استمداد ایچون مصره کیتمش؛ وبطلمیوس اورجت طرفندن حسن قبول کورمش ایسه‌ده، خلفی بطلمیوس فیلوپاطور کندیسنی حبس ایتمکله، محبسده مأیوسیتندن اتلاف نفس ایتمشدر.

قُم ایرانك عراق عجمی خطه‌سنده طهرانك ۱۲۰ كیلومتره جنوب غربیسنده وكاشانك ۹۰ كیلومتره شمال غربیسنده ۱۰۰۸ متره ارتفاعی اولان برمحلده واقع سنجاق مركزی برشهر اولوب، ۲۰۰۰۰ اهالیسی، صویی صوئودر دستیلر عملخانه‌لری، صویی پك صوئوق وطاتلی قیولری ویاقیوشكلده صهرنجلری، پك لذیذ انجیر، قارپوز. نار، فستیق وسائر میوه‌لری واردر. بوشهرده امام موسی كاظمك قیزی وامام علی رضانك همشیره‌سی سیده فاطمه (رضها) مدفونه اولمغله، مشهددن صكره ایرانده اك مقدس عد اولنان برشهر اولوب، تربهٔ مذكوره‌نك اطرافنده پك چوق كبار وصلحا مدفوندرلر. حتی فتح علی شاه وسائر ملوك ایرانك مدفنلری دخی اوراده‌در. وقتیله وحتی ملوك صفویه زماننده دخی پك معمور وواسع اولوب، بعده بسبتون خرابه یوز طوتمش؛ ونهایت مشارالیه فتح علیشاه طرفندن یكیدن اعمار اولنمشدر. معهذا ویرانه‌لری مسكون خانه‌لرندن چوق زیاده‌در. جغرافیون اسلامك بعضلری بو شهرك مبانیٔ اسلامیه‌دن اولوب. حجاج بن یوسف زماننده طلحه بن الاحوص الاشعری طرفندن بنا اولندیغنی التزام ایدیورلرسه‌ده. آكلاشلدیغنه كوره، شهر اسكی اولوب، اووقت بلكه اعمار اولنمشدر. اهالیسی اسكیدن بری شیعیلكله مشهوردر.

قَمار هندده برمملكت اولوب، عودینك نفاستیله مشهوراولدیغی كتب عربیه‌ده مذكوردر.

قَمَر مشاهیر مغنیاتدن ادیبه وشاعره برقیز اولوب، عن اصل بغداد جاریه‌لرندن اولدیغی حالده، اشبیلیه صاحبی ابراهیم بن حجاج اللخمی طرفندن بالاشترا اندلسه نقل اولنمشدی. بغداد حقنده تحسری مبین اولان شو بر ایكی بیت زادهٔ طبعیدر:

اما علی بغدادها وعراقها
وظبائها والسحر فی احداقها
نفسی الفداء لها فای محاسن
فی الدهر تشرق من سنا اشراقها

قَمَر (منشی حسن) هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب، شوبیت اونكدر:

جرس آسا تو نالان بهجر یار سركردن
لب پركف كریبان پارهٔ دیوانه میكردد

قُمُر مصرده برقصبه اولوب، بعض مشاهیرك مسقط رأسی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیورسه‌ده، موقعنی ذكر ایتمیور. — بحر زنجك یعنی بحر محیط هندینك اورته‌لرنده دخی بو اسمله بیوك برجزیره اولوب، متعدد قصبه‌لری وبری برینه مخالف برقاچ حاكمی بولندیغنی وسواحلنده عنبر بولندیغی كبی، ایچنده (تانبل) دینان نبات دخی حاصل اولدیغی، وبال مومی چیقدیغی دخی «معجم البلدان» ده مذكوردر. بحر مذكورده‌كی جزایرك اسامیسی آوروپالیلر طرفندن تغییر اولندیغندن، بو جزیره‌نك شمدیكی اسامیه كوره خانی جزیره اولدیغنی كسدیره‌مدك.

قَمَران بحر احمرده یمن ساحلی قربنده ولحیه‌نك ۳۰ كیلومتره قدر جنوب غربیسنده اوله‌رق (الرأس الابیض) دینلن برونك قارشیسنده كوچك بر جزیره اولوب، حدیده سنجاغنك مركز قضاسنه ملحق برناحیه صورتنده اداره اولنور؛ وباب المندبدن كلن حجاج ایچون قرانتنه تحفظخانه‌سی اتخاذ اولنمشدر. بویی ۲۰ واكی ۸ كیلومتره اولوب، اراضیسی آچق وقورودر. آنجق جنوب شرقی ساحلنده همنامی اولان قریه‌نك اوكنده پك صاغلام برلیمانی واردر.

قَمراو حورانده برقریه اولوب، فقها وادبادن (موسی القمراوی) وحكمادن (نجم الدین القمراوی) نك مسقط رأسیدر.

قَمری (ابومنصور حسن بن نوح) مشاهیر اطباء اسلامدن اولوب، حكیم شهیر ابوعلی ابن سینانك اواخر عمرنده درسندن استفاده ایتمش؛ وطبك علمی وعملی جهتنده فوق العاده مهارت وحذاقت حاصل ایتمش ایدی. «كتاب غنی ومنی» عنوانیله كافهٔ امراضك احوالنی واصول مداواتی مبین بیوك برتألیفی و«كتاب علل العلل» عنوانیله برأثری واردر.

قَمری [«سراج الدین قمری» ماده‌سنه مراجعت بیورله.]

قموله { صعید مصرك یوقاریلرنده ونیلك ساحل غربیسنده خرما آغاجلری ویشیللکی چوق بر قصبه‌جق اولدیغنی یاقوت‌حموی بیان ایدیور .

قمونیه { افریقیه‌ده قیروانك بنا اولندیغی محلده وبر رویتده سوسه‌نك موقعنده بولنمش برشهر قدیم ایدی . قبل‌الاسلام خراب اولمشدی .

قمی { (قاسم بیك) ایران شعراسندن وافشار عشیرتی رؤساسندن اولوب ، شو بیت اونکدر :

نه بخانه دل قرار ونه بکوی یار کیرد
چه کنم مکر بمیرم که دلم قرار کیرد

قِنا { (یاخود اقنا) Kene) صعید مصرده سیوطك ۲۶۳ و قاهره‌نك ۶۵۳ کیلومتره جنوب شرقیسنده و نیلك ساحل شرقیسنده اوله‌رق ۲۶°۹′۳۶″ عرض شمالی ایله ۳۰°۲۰′۲۹″ طول شرقیده واقع مدیریت مرکزی برقصبه اولوب ۱۵۰۰۰ اهالیسی ، متعدد جوامع شریفه‌سی ، نیلده اسکله‌سی وکرك نیلدن وکرك بحر احمرده‌ده اسکله‌سی اولان قصیردن ایشلك تجارتی ، نیل جهتندن کوزل منظره‌سی واطرافنده منبت وزمرد آسا یرلری واردر . وادی قنا دینلن وسویشه قدر ممتد اولان وادیده چیقان بر نوع طوپراقدن صویی صوئوتمغه مخصوص دستیلر وسائر کوزل اوانی یاپیلوب ، مصرك هر طرفنه وسائر جهتلره دخی سوق واخراج اولنور . هر نه قدر بطالسه زماننده‌کی (قنوپولیس) شهر قدیمنك محلنده واقع ایسه‌ده ، برکونه آثار عتیقه‌سی یوقدر . قارشیسنده نیلك ایچنده بر جزیره بولنیور ؛ ونیلدن آیریلان بر قاچ جدول اراضیسنی سقی واحیا ایدیور .

— قنا مدیریتی صعید مصرك منقسم اولدیغی ۷ مدیریتك بری اولوب ، شمالاً جرجا مدیریتیله وجنوباً حدود محافظلغیله محدود اولدیغی حالده ، جوله وشرقاً دخی بحر احمر ساحلنه دك ممتد اولور . مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۷۰۷۵ مربع کیلومتره واهالیسی ۷۰۵۰۸۱ کشیدر . مدیریت : قرشوط ، دشنا ، قنا ، قوصی ، اسنا اسملریله ۵ قضایه منقسمدر . قضا مرکزلری اولان مذکور قصبه‌لردن بشقه مدیریت داخلنده (نقاده) و (اقصر) قصبه‌لری دخی بولنوب ، اقصرك قربنده (طیبه) شهر شهیر قدیمنك خرابه‌لری وبرچوق آثار عتیقه بولنیور .

قَنا { فلسطینده ناصره ایله طبریه آره‌سنده‌کی طریق اوزرنده بر قریه اولوب ، حضرت عیسی (عم) ك ایلك معجزه‌سنی اجرا ایتدیکی محل اولدیغی مروی ایسه‌ده ، اصل محل مذکورك عکا ایله ناصره آره‌سنده (قناالجلیل) اسمیله معروف خراب بر قریه اولمسی احتماله دها قریبدر .

قنارسبوروغ { (Knaresborough) انکلتره‌نك (یورق) ایالتنده ویورقك ۲۶ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق (اوسه) یه تابع (نید) نهری اوزرنده واقع بر قصبه اولوب ، ۵۰۶۵ اهالیسی ، اسکی بر کلیساسی ، خراب بر سرایی ، فابریقه‌لری وجوارلرنده شایان تماشا مواقعی واردر .

قناریه { آطه‌لری . [« قناریه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قَناطِر { اندلسده روطه قربنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور . — بو اسم بعض اسماء خاصه‌یه اضافتله بلاد عربده دیکر برطاقم محلارده‌ده علم اولمشدر .

قنالی زاده { (مولانا علی چلبی بن امرالله بن عبد القادر الحمیدی) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب ، ۹۱۶ تاریخنده اسپارته‌ده طوغمشدر . جدی سلطان محمد خان ثانی حضرتلرینك معلملرندن ایدی . صاحب ترجمه ، قرابتی مناسبتیله ، صدوردن قدری افندینك دائره‌سنده تربیه اولنه‌رق ، اکمال تحصیلدن صکره ، علی‌الاصول دور مدارسله ، خیلی مدت بروسه‌ده حمزه بك مدرسه‌سنده مدرسلك ایتمش ؛ وبعده شام ، مصر ، حلب ، بروسه ، ادرنه ونهایت استانبول قاضیسی و ۹۷۹ ده آناطولی قاضیعسکری اولمش ؛ واو سنه موکب سلطان سلیم خانی ایله ادرنه‌یه عزیمت ایدوب ، او اثناده مبتلا اولدیغی علت نقریسك شدت شتادن کسب اشتداد ایتمسیله ، درسعادته عودتنده ، ینه اوسنه وفات ایتمشدر .

علوم شرعیه وادبیه‌ده والسنهٔ ثلثه‌ده ید طولاسی اولوب، بعض کتب علمیه‌یه حواشی وتعلیقاتی ، « اخلاق علائیه » عنوانیله مشهور بر کتابی والسنهٔ ثلثه‌ده کوزل اشعاری واردر. « تذکرة الشعرا » صاحبی قنالی زاده حسن چلبینڭ پدریدر . السنهٔ ثلثه‌ده برر شعرینڭ ایرادیله اکتفا اولنور :

عربی

قالوا لهیب الهوی من این جاء الی
احشاك حتی رأینا القلب وهاجا
وما دروا انه من سحر مقلته
القی سبیلا الی قلبی ومنهاجا

فارسی

بشرحهای فراوان که تیغ هجران کرد
بحالتیست تن من که شرح نتوان کرد

ترکی

هر تیر غمزه کیم قشڭ آتدی کمان اولوب
قالدی دل شکسته‌ده خاطر نشان اولوب

قنالی زاده } (حسن چلبی) آنفـ الترجمه قنالی زاده علی چلبینڭ اوغلی اولوب، ٩٥٣ تاریخنده بروسه‌ده طوغمش؛ وطریق علمیه انتسابله . تحصیل علوم ایدوب ، ابو السعود افندی درسنه دخی دوام ایتمش ؛ وعلی‌الاصول دور مدارس ایده‌رك ، ٩٩٩ ده حلب ، بعده مصر ، ادرنه ، بروسه قاضیلقنده و سائر قضالرده بولنوب ، ١٠١١ تاریخنده زغره قاضیسی ایکن ، بعض امراضه دوچار اولمله، آربه‌لق صورتیله رشید قضاسنی طلب ایدوب، ١٠١٢ ده اوراده وفات ایتمشدر. بعض کتب عالیه‌یه حواشی وتعلیقاتی و مشهور بر « تذکرة الشعرا » سی واردر. طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جمله اشعارندندر :

کرك سمك سیاه اولسون کرکسه اطلس ودیبا
غرض بر بالش راحت بولنمقدر سر آلتنده

قنبر } حضرت علی المرتضی (رضه) افندمزڭ کوله‌سی اولوب، حضرت مشار الیهه اولان صداقت و محبتیله مشهوردر . زمان خلافلرنده حاجبلری ایدی . حجاج بن یوسف زماننده شهید اولمشدر .

قنبر نیشاپوری } ایرانڭ طقوزنجی قرن هجری شعراسندن اولوب، سلطان بایزید مدحنده بولنمشدر . عوام ناسدن اولدیغی حالده ، اشعاری پك متیندر . شو مطلع اونڭدر :

این گهرها بین که در دریای اخضر کرده اند
زین مشاعل آتش خود بین که چون پرکرده اند

قندابیل } سنده (ندهه) خطه‌سنڭ مرکزی بر قصبه اولوب ، منصوره‌دن ٨ وملتاندن ١٠ مرحله‌لك مسافه‌ده بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مسطوردر.

قندهار } افغانستانده کابلك ٣٠٠ کیلو متره جنوب غربیسنده و (هندمند) ایرماغنه تابع (ارکندآب)ڭ ساحل یسارندن بر ساعتلق مسافه‌ده ٣١°٣٧′ عرض شمالی ایله ٦٣°٨′ طول شرقیده ومنبت برمحلده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٥٠٠٠٠ اهالیسی ، خیلی صنایعی ، طوپراقدن بر سور وخندقی، شهر اورته‌سنده خاچ واری تقاطع ایدن چارشی حالنده ایکی کنیش سوقاغی ومحل تقاطعلرنده (چارسوق) اسمیله مکمل برچارشیسی، وایران ایله هند آره‌سنده‌کی طریق کبیراورزنده‌واقع اولمله، بیوك اهمیت تجاریه وحربیه‌سی واردر . اسکی برشهر اولوب ، میلاد عیسی (عم) دن ٣٣٠ سنه اول اسکندر ذوالقرنین طرفندن تأسیس ، وآلکساندریه (یعنی اسکندریه) تسمیه اولنمشدی . دفعاتله تخریب ویکیدن اعمار اولنوب، نهایت نادرشاهه قارشی مقاومت ایتمش اولمله، بونڭ طرفندن تخریب اولنه‌رق، قربنده (نادرآباد) اسمیله دیکر بر شهر تأسیس ایتمش ایسه ده ، متعاقباً افغان دولتنی تأسیس ایدن احمد شاه آبدالی نادر آبادی تخریبله ، یکیدن قندهاری احیا ایدوب ، (احمد شاهی) تسمیه وپایتخت اتخاذ ایتمش، وآنجق ینه اسکی اسمی غلبه چالمشدر . بووجهله قندهار خیلی وقت افغانستانڭ پایتختی قالمش، وبعده مرکز کابله نقل اولنمشدر. قندهار اسمی (آلکساندریه) دن محرفدر . زبانزدی (ق) و (د) ڭ فتحیله اولوب، یاقوت حموی ایسه بو ایکی حرفڭ ضمیله قید ایتمشدر . انکلیزلر ١٨٣٩ ده قندهاری ضبط ایدوب ، ١٨٤٢ یه قدر تحت حکملرنده طوتمش ؛ و ١٨٧٩ تاریخنده یکیدن استیلا ایتمشلردی.

قندی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، بروسه‌لیدر . تاریخ سویله‌ده مهارتی وار ایدی . ٩٦٢ ده وفات ایتمشدر . شو بیت اونکدر :

قنده قندم دلبرا جلاب لعلك قندینه
کیم بکا قندی دیو بهتان ایدرسك هر زمان

قندی { (Kandi) هندستانده بنکاله مملکتنك راجهامدی ایالتنده ومرشدآبادك جنوب غربیسنده برقصبه اولوب ، ١٢٠١٥ اهالیسی واردر .

قندی { (Kandy) سرندیب جزیره‌سنده قولومبونك ١١٥ کیلومتره شمال شرقیسنده ′٢١°٧ عرض شمالی ایله ′٢٨°٧٨ طول شرقیده برقصبه اولوب، ١٧٤٠٥ اهالیسی واردر . طاغلرله محاط برکولك کنارنده اولوب، پك کوزل منظره‌سی واردر . قولومبویه بر دمیر یول خطیله مربوطدر .

قندیل طاغی { روسیه‌یه تابع ترکستانده برطاغدر، که الا طاغدن آیریله‌رق (ایلی) ایله (چو) حوضه‌لری آره‌سنده شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولور . اك یوکسك ذروه‌سی اولان (سونوك تپه)نك ٣٠٠٠ متره ارتفاعی واردر . بوغازلری سهل المروردر.

قندیللی { استانبول بوغازینك آناطولی ساحلنده و اسکدارك ٨ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قریه اولوب ، ساحلده بر خیلی یالیلری ، ایکی سلطان سرایی ، دره‌نك ایچنده یوقاری‌یه طوغری خانه‌لری واوسته‌نده انکلیز وسائر آوروپالیلرله مسکون بر یوکسك محله‌سی واردر . آقندی‌یه معروض بر برونده بولنمغله ، هواسی سرت ویازین پك لطیفدر . آقندی برونك اوستنده کیلر ایچون بر فنار وار ایسه‌ده ، اسمی بوندن ایلری کلیوب، سلطان مراد خان رابعك بومحلده پك کوزل بر باغچه‌سی وار ایدی ، که کیجه‌لری قندیللرله‌طونادلدیغندن، قندیللی باغچه اسمیله شهرت بولمش ؛ وکویه دخی قندیللی نامی ویرلمشدر . جامعی سلطان محمود خان اول جانبندن یاپلمشدر .

قندیه { (Candie) کرید جزیره‌سنك اك بیوك شهری واسکیدن مرکزی اولوب، شمدیکی حالده لوا مرکزیدر . جزیره‌نك ساحل شمالیسی وسطنده ومرکز ولایت اولان خانیه‌نك ١٣٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق ′٢١°٣٥ عرض شمالی ایله ″٤٥′٤٧°٢٢ طول شرقیده واقع و ، قسم اعظمی مسلم اولمق اوزره ، ١٢٠٠٠ اهالی‌یی جامعدر . شهر مثلث الشکل بر سورله محاط اولوب ، متعدد جوامع شریفه‌سی ، ایشلك چارشی وبازاری ، صاغلام ومحفوظ لکن صیغ وقومله طولمش لیمانی ، زیتون یاغی وسائره اخراجاتی واردر . قندیه طقوزنجی قرن میلادیده کریدك (اقریطس) اسمیله عربلرك ضبطنده بولندیغی زمان (خندق) اسمیله مسلمانلر طرفندن جزیره‌نك مرکز قدیمی اولان (قنوسوس) قربنده تأسیس اولنمش ؛ وبعده کریده حاکم اولان وندیکلیلر (خندق) اسمنی (قندیه) یه تحویل ایده‌رك، مرکزیتی‌حسبیله، کرید جزیره‌سنه دخی بو اسمی ویرمشلردی . وندیکلیلر قندیه‌یی تحکیم ایدوب، طول مدت عثمانلی‌دونماسنه مقاومت ایتمشلر ، و ١٠٠٩ تاریخ هجریسنده سلطان محمد خان ثالث دورنده فتح اولندقدن صکره ، ینه وندیکلیلرك الینه کچوب ، نهایت سلطان محمد خان رابع زماننده ١٠٨٠ تاریخنده قطعیاً ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر .

قِنِّسرین { شامده حلبك ٢٥ کیلومتره جنوب غربیسنده وقویق نهری ساحل غربیسی قربنده بولنمش بر اسکی قصبه اولوب ، ١٧ نجی سال هجریده ابو عبیده بن الجراح (رضه) معرفتیله فتح اولنمش ؛ ودردنجی قرن هجری اواسطنده سیف الدوله‌بن حمدان زماننده خراب اولوب ، بر دها اعمار اولنه‌مامشدر .

قنطرۀ خُرَّزاد { اصفهان قربنده (ایندج) ایله (رباط) آره‌سنده یاغمور موسمنده صویی پك چوق وسائر وقتلرده قورو اولان بر وادینك اوزرنده عجائب عالمدن معدود مشهور برکوپری اولوب ، بویی ١٠٠٠ وارتفاعی ١٥٠ ذراع اولدیغی و دمیر وقالای وباقیردن معمول بولندیغی کتب عربیه‌ده مسطوردر. شمدی اثری اولمسه کرکدر .

قنطرة النعمان { كرمانشاه قربنده مشهور بر كوپرى اولوب ، ملوك عربدن نعمان بن منذر طرفندن تأسيس ايدلمش اولديغى مرويدر .

قنطوراء { [« قطورا » مادهسنه مراجعت بيوريله]

قنغال { سيواس ولايت وسنجاغنده مركز قضاسنه ملحق و٢٣ قريهدن مركب برناحيهنك مركزى بر بيوك قريه اولوب، بغداد جادهسى اوزرنده مرتفع برمحلده واقعدر .

قنفد { (بن عميرالتيمى) صحابهدن اولوب، حضرت عمر بن الخطاب (رضه) جانبندن مكه واليلكنه نصب بيورلمشيدى .

قُنفُده { يمن ولايتك عسير سنجاغنده وبحر احمر ساحلنده جدهنك تقريباً ٣٥٠ كيلو متره جنوب شرقيسنده و حديدهنك ٥٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده عسير خطهسنك اسكلهسى وقضا مركزى بر قصبه اولوب ، اولدجه تجارتى وار ايسهده ، هواسى پك آغيردر . قضاسى ٢ ناحيه و ٥١ قبيلهيى حاويدر .

قَنّوج { هندستانده آكره ايالتنده وفرخ آبادك ٥٠ كيلو متره جنوب شرقيسنده اولهرق (كالى نادى) نهرى اوزرنده وبونك كنك ايرماغنه دوكلديكى محلدن ٨ كيلو مترهلك مسافهده بر قصبه اولوب، ١٧٠٩٥ اهاليسى ، اسكى برهمنى معبدلرى انقاضيله ياپلمش جسيم ومصنع بر جامع شريفى و برچوق تربهلريله زيارتكاهلرى واردر . هندك اك قديم شهرى اولوب، وقتيله پك بيوك ايدى . سلطان محمود غزنوى طرفندن امحا اولونان بر هندو دولتنك پايتختى ايدى. پادشاه مشار اليهك فتوحاتندن برى ممالك اسلاميه عدادينه داخل اولوب ، مركزيتى غائب ايتمكله، تدنى ايتمشدر. اسكى شهرك خرابهلرى شمديكى قصبهنك اطرافنده بر بيوك مسافه ضبط ايديور .

قنوسه { (Cnosse) كريد جزيرهسنك مركز قديمى بر شهر عتيق اولوب ، شمديكى قنديهنك جوارنده واقع ايدى . كريدك مشهور كردابى بونك قربنده ايدى .

قنوقسويل { (Knoxville) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعهنك (تنسه) جمهوريتنده و (ناشويل) ك ٢٦٠ كيلو متره شرقنده سنجاق مركزى بر قصبه اولوب ، ٩٧٠٠ اهاليسى واردر . جمهوريت مذكورهنك اسكى مركزيدر. — ممالك مذكورهنك سائر طرفلرنده دخى بو اسمله برقاچ كوچك قصبه واردر .

قنيده { ياخود قنيدوس (Cnide, Cnidus) آناطولينك ساحل غربيسنده (قاريه) مملكت قديمهسنك (دوريده) خطهسنده يعنى استانكوى ايله سومبكى آطهلرى آرهسنده دكيزك ايچنه اوزانان اوزون شبه جزيرهنك اوجنده برشهر قديم اولوب، بعض حكمانك مسقط رأسى بولنمشدر. عشق الههسى زعم اولنان زهرهيه منسوب عد اولنوب، بونك عبادتنه مخصوص جسيم بر معبدى وبونك نامنه مصنع برهيكلى وار ايدى .

قنيوسكوروده { (Knivskjorodde) نوروجك شمالندهواقع (ماكرو) جزيرهسنك ساحل شماليسنده بربرون اولوب ، ″١٥ ′١٠ °٧١ عرض شماليده واقع اولمغله، آوروپا قطعهسنك اك شمالى نقطهسيدر .

قو { ياخود قوس (Ko, Kos) استانكوى جزيرهسنك اسم اصليسيدر .
[« استانكوى » مادهسنه مراجعت بيوريله.]

قوآ { (Qua) آفريقاى وسطيده (قونغو) ايرماغنك صول تابعلرندن (قاسايى) نهرعظيمنك منصبنه قريب اولان قسم اسفلنه ويريلن اسم اولوب، (استانلى پول) ك ١١٥ كيلومتره يوقاريسنده ′١١ °٣ عرض جنوبى ايله ′٥٢ °١٣ طول شرقيده مذكور ايرماغه منصب اولور . اورادن ١٢٠ كيلومتره يوقارىيه قدر بو اسمله ياد اولنور . منصبنده اكى ٤١٠ متره ايسهده ، عمقى زيادهدر . آنجق مجراسنك آلت طرفنده قيالروشلالهلرى ويوقاريده قوم سدلرى وبطاقلقلرى اولديغندن، سيرسفائنه صالح دكلدر .

قو آتبریج (Coatbridge) اسقوچیه‌نك لانارق ایالتنده ولانارقك ۳۰ کیلومتره شمال غربیسنده وغلاسقووك ۱۶ کیلومتره شرقنده بر قصبه اولوب، ۱۵۸۰۰ اهالیسی ودمیر معدنیله دمیرخانه‌لری واردر .

قو آتی (Coati) آمریقای جنوبیده بولویه‌نك (تیتیقافه) کولنده برکوچك آطه اولوب، آمریقانك کشفندن اول اهالیٔ اصلیه عندنده کونشك همشیره‌سی وزوجه‌سی زعم اولونان قمره منسوب عد اولونور، وقمرك عبادتنه مخصوص معبدلری اولوب، پك اوزاقلردن زیارتنه کیدیلیردی. برخیلی آثار عتیقه‌سی واردر.

قو آچئو (Koua-Tsëou) چینك (قانسو) ایالنده (آنسیفان) سنجاغنده و آنسیفانك ۶۰۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (قره نور) کولنه دوکیلان بر نهرك اوزرنده بر شهر اولوب، مقدما جسیم بر شهر ایکن، اخیراً تونغان اختلالی اوزرینه، چینلیلر طرفندن اکثر طرفلری احراق، وهمان بتون اهالیسی قتل ایدلمش اولمغله، شمدیکی حالده خرابدر .

قو آره (Coire) اسویچره‌ده غریزون ناحیه‌سنك مرکزی بر قصبه اولوب، (زوریخ)ك ۹۴ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع و ۸۰۰۰ اهالیلی جامعدر . مکتب اعدادیسی، بعض بیوك ابنیه‌سی و برطاقم آثار عتیقه‌سی واردر .

قو آنتامپو (Quantampho) آفریقانك ساحل غربیسنده یوقاری کینه‌نك آشانتی مملکتنده بربیوك قصبه اولوب، ۴۰۰۰۰ قدر اهالیسی وتمبکتو وسودان وسطی ایله خیلی ایشلك تجارتی واردر . سودان کاروانلرینك منتهی اولدقلری اسکله لرك الك ایشلککرلرندندر . متعدد جوامع شریفه‌سی اولوب، یالکز بونلرله رؤسانك خانه‌لری کارکیر و سائر خانه‌لری صمان قلبه‌سی حالنده‌در .

قو آنتان (Kouantan) سوماتره جزیره سنك وسطلرنده وایچ طرفنده بر حکومت اسلامیه اولوب ، مرکزی (لوبو جامبی) قصبه‌سیدر . اراضیسی منبت اولوب، قهوه وسائر محصولاتی چوق وتجارتی خیلی ایشلکدر . فلنککك حاکمیتی پك اعتباریدر .

قو آنزه (Quanza) آفریقای غربیده پورتکیزك مستملکاتندن عد اولنان آنغوله مملکتنده برایرماقدر، که ۱۳°۳۲′ عرض جنوبی ایله ۱۴°۴۸′ طول شرقیده و (موزامبیق) ایرماغی منابعنك قربنده اوله‌رق ۱۶۵۰ متره ارتفاعی اولان برمحلده (موسومبو) کولندن خروجله، ابتدا شمال شرقیه، بعده شماله ونهایت غربه طوغری آقه‌رق، ۹°۱۹′ عرض جنوبیده بحر محیط اطلاسی‌یه دوکیلور . مجراسنك طولی ۹۰۰ کیلومتره‌دن زیاده‌در . مجراسنك یوقاری وآشاغی قسمی سیر سفائنه صالح اوله‌بیلیرسه‌ده، اورته جهتنده شلاله‌لری وسرعتلی آقینتیلری چوقدر .

قو آنغ تری (Qang-tri) هندچینینك (آنام) مملکتنده و(هوئه) نك ۵۰ کیلومتره شمال غربیسنده برقصبه اولوب، سورله محاطدر، واطرافی پك منبت ومسکون اولوب، کلیتلی پاموق وسائره حاصل ایدر .

قو آنغ تونغ (Kouang-Toung) چینك اك جنوبی ایالتی اولوب، جنوباً وجنوب شرق جهتندن چین دکیزیله، شرق شمالی طرفندن (فوکن)، شمالاً (کانغ سی) و (هونان)، شمال غربی جهتندن قوآنغ‌سی ایالتلریله، غرباً دخی فرانسه‌یه تابع تونکین مملکتیله محاط ومحدوددر . سواحلی ۱۳۳۰ کیلو متره اوزونلغنده اولوب، قسم غربیسی طار ایسه‌ده، قسم شرقیسی ایچری‌یه یعنی شماله طوغری خیلی توسع ایدر . سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقینتیلی اولوب، بربرینی تعقیب ایدن کوچك قوی و برونلردن بشقه قسم غربیسنده (های‌نان) جزیرهٔ کبیره‌سی قارشیسنده اوزون برشبه جزیره اوزانیر؛ واورته طرفنده بیوجك برکورفز وخلیج قره‌لرك ایچنه خیلی درین کیروب، (سی‌کانغ) ایرماغیله دیکر برایکی نهرك منصبنه ومرکز ایالت اولان مشهور (قانتون) شهرینه

منتهی اولور . بونك مدخلنده (هونغ قونغ) جزیره‌سیله دیگر برقاچ آطه بولنیور. ایالته ملحق اولان مذکور (های نان) جزیره‌سیله ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰۰ ۲۵۹ مربع کیلومتره واهالیسی ۰۰۰ ۷۰۰ ۲۹ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۱۲۳ کشی دوشمکله ، آوروپانك همان هریرندن زیاده مسکون اولدیغی آکلاشیلیور. بربیوك دولت وسعتنده اولان بوجسیم ایالت ٦ دائره‌یه منقسم اولوب ، ١٥ سنجاغی حاویدر . غرب شمالیسنده واقع (قوآنغ سی) ایالتیله برابر ایکی «قوآنغلر» نامیله بر نوع خدیویت تشکیل ایدوب، ایکیسنك والئ عمومیسی قانتونده اقامت ایدر . مرکزی اولان مذکور قانتونك بریچق میلیون اهالیسی اولدیغی کبی، سائرشهرلرندن (قاچان)ك ۰۰۰ ٤٠٠، (چوکینغ)ك ۰۰۰ ۲۰۰، (تونغ قونغ) ك ۰۰۰ ۱۲۰ اهالیسی واردر . اسکله‌لرندن شاتئو و (نام دیگر اسوتوو) ، هیونغ چئو، هوی هو، پاق هوی اسکله‌لری آوروپا تجارتنه آچیقدر . (هونغ قونغ) جزیره‌سنی انکلیزلر و (ماقائو) قصبه‌سنی پورتکیزلیلر اشغال ایتمشلردر .

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب ، بربرلرینه کرفت بر چوق طاغلر وتپه‌لر سواحله قدر ممتد اولورلر ؛ وبونلرك آره‌لرنده وانهارك مجرالری اوزرنده برطاقم اووه‌لر ووادی وبایرلر دخی واردر. مع هذا طاغلرینك ارتفاعی ۱۵۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز . میاه جاریه‌سی پك چوق اولوب، همان جمله‌سی سیر سفائنه صالح اولدیغی کبی، آره‌لرنده طبیعی وصنعی بر چوق جدوللر دخی بولنمغله ، ایالتك باشلیجه وسائط اختلاطی اشبو طرق مائیه‌سیدر . اوچ بیوك ایرماغی واردر . بونلرك اك بیوکی همنامی اولان ایالتدن یعنی غربدن کلن (سی کانغ) ، ایکنجیسی شرقدن کلن (تونغ کانغ) واوچنجیسی شمالدن اینن (په‌کانغ) ایرماغیدر . بونلرك اوچی‌ده قانتون جوارنده بینلرنده جدوللرله اختلاط وبر چوق قولله انقسام ایده‌رك، قانتون کورفزینك شمال وغربنده نیلك دالیه‌سندن واسع بر دالیه تشکیل ایدرلر . بو اوچ ایرماقدن بشقه سواحله قریب طاغلردن اینه‌رك طوغریدن طوغری‌یه دکیزه منصب اولور برچوق انهاری دخی واردر .

هواسی یازین پك صیجاق اولوب، میزان‌الحراره سانتیغراد حسابیله ٥٠ درجه‌یه قدر چیقدیغی اولور . قیشین ایسه خیلی صوئوق اولوب، بعضاً قیراغی یاغار، وکیجه‌لاین صولرك طوندیغی اولور. مایسدن ایلوله قدر جنوب غربی ملتملری اسوب، کلیتلی یاغمور یاغار . تشرین اولدن نیسانه قدر ایسه شمال شرق روزکاری اسوب، قوراقلق حکم سورر . یاغمور موسملرینك اواخرنده صیتمه ودیزانتری کبی خسته‌لقلر ظهور ایدر . طاغلرینك اکثری طاشلق وچیلاق ایسه‌ده، اووه‌لریله وادیلرینك طوپراغی پك منبت اولوب ، اقلیم وهواسنك دخی مساعده‌سیله محصولاتك انواعی حاصل اولور . بغدایدن سنه‌ده ایکی اوچ دفعه حاصلات آلنیورسه‌ده، ینه احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور . برنج دخی اك زیاده یتیشدیریلن محصولاتندر . توتون، کنویر، چیوید، چای، شکر قامشی ، زنجفیل، اقالیم معتدله وحاره‌یه مخصوص میوه‌لرك انواعی وازان جمله اعلا پورتقال، لیمون، موز، هندستان جوزی وسائر میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعی وصنایعده مستعمل یاغ وسائره ویرر بر چوق محصولاتله نباتات طبیه وسائره وآوروپاده صو به ایله یتیشدیریلن چیچك واشجارك انواعی حاصل اولور . طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، کلیتلی ایپك چیقاریلیر . حیواناتی هند وهند چینینك کیلرله مشترك ایسه‌ده، فیل وکرکدان کبی حیوانات جسیمه یوقدر . قپلانلری وطیور وحشراتك انواعی چوقدر . حیوانات اهلیه‌دن اهالیسی باشلیجه طوموز ، صیغیر وطیور یتیشدیرمه‌یه رغبت ایدوب ، صیغیرلری زراعتده ونقلیاتده قوللانه‌رق، سوتلرندن استفاده ایتمکی بیلمیورلر. آریلری‌ده چوق اولوب ، خیلی مقدار بال چیقاریرلر . سواحلنده ونهرلرنده بالیق چوق اولوب ، بالیقچیلق دخی مدار تعیشلرندندر . سواحلده جسیم قاپلومباغه‌لر صید ایدوب ، باغه‌لرندن بعض شیلر اعمال ایدرلر . کلیتلی استریدیه وبر مقدار اینجی ومرجان دخی صید ایدرلر .

مملحه‌لری چوقدر . طاغلرده باقیر، دمیر، جیوه، کومش، قلای وقورشـون معدنلری بولنـوب، اهالی طرفندن چیقاریلیور. ذی قیمت طاشلرله مرمر وکمور معدنی دخی بولنیور . صنایع محلیه کندی چیقاردقلری ایپکـدن وپاموق ویوکدن اقمشه ومنسوجاتله یلکن بزلری وسائره نسجندن ، چینی وامثالی شیلرله کاغد، دمیردن انواع آلات وادوات، باغه وفیـل دیشی وآبنوسـدن اویمه‌لی شـیلر اعمالندن، واخراجاتی محصولات ارضیه ایله اشبو معمولات صناعیه‌دن عبارتدر . اهالیسی عمومیت اوزره چینلی اولوب ، برقاچ قومه منقسمـدر . طاغلرده هنوز مجهول لسان مخصوصلریله متکلم نیم وحشی وغیر مطیع بعض اقوام دخی بولنیور. قانتون شهریله بعض ملحقاتنده ینه چینلی‌اوله‌رق ، خیلی اهالیٔ اسـلامیه دخی بولنوب ، بونلر تاوقت سعادتده اورایه هجرت ایتمش صحابه‌دن بر ذات طرفندن دین اسلامه ادخال اولندقلری ادعاسنده بولنیورلر . حتی مشـار الیه قانتونده مدفوندر . بو ایالتك اهالیسی پك چـوق چالیشقان اولوب ، وطنلرنده زراعت وصـنایعله مشغول اولدقدن بشقه ، جاوه وسائر جزایرله هند چینی طرفلرینه دخی کیدوب عمله‌لك ایدرلر . ایالتك تجارتی پك ایشلكدر .

بوایالته ملحق وایکی ملیون اهالی ایله مسکون اولان (های نان) جزیره‌سیچون اسمنه مراجعت اولنمق اقتضا ایدر .

قوآنغ چنغ چه (Kouang - Tcheng) (Tzé) چینـك مانجو خطه‌سنده (وکیرین) ك ۱۱۶ کیلومتره غرب شمالیسـنده اوله‌رق مغولستان حدودندن ۵۵ کیلومتره‌لك مسـافه‌ده و (آمور) ایرماغنه تابع سونغاری نهرینه دوکیلن (ای تونغ هو) چایی اوزرنده برشهر اولوب ، ۷۰۰۰۰ اهـالیسی واردر . مغول عشیرتلرینـك مرجعی اولوب، جای وچیوید وسـائره‌یه متعلق ایشلك تجارتی واردر .

قوآنغ سی (Kouang - Si) چینـك ایالات جنوبیه سـندن اولوب ، جنوباً وشرقاً قوآنغ تونغ ، شمـالاً هونان وقوئی چئو، غرباً یونـان ایالتـلریله ، غرب جنوبی جهتندن دخی فرانسـه یه تابع تونکین مملکتیله محدوددر . شرقدن غربه بویی ۷۰۰ کیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۰۰۰۰ مربع‌کیلومتره‌واهالیسی ۵۲۰۰۰۰۰ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشـنه ۲۶ کشی دوشیور . مرکزی (قوئی لین) شهری اولوب، ایالت ۱۱ سنجاق‌ایله ۵ ادارهٔ مختاره‌یه‌منقسمدر. اراضیسی عمومیت اوزره وعلی الخصـوص غرب وشمال جهتنده طاغلق اولوب، اکثر جبالی غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری ممتد اولورلر . بوطاغلردن یالکز برینك یازین دخی ذروه‌لری قارله مستور اولوب، سائرلرینك ارتفـاعی ۴۰۰ متره‌یی تجاوز ایتمز . همنـامی اولان بیوك برنهر ایالتی غربدن شرقه شـق ایده‌رك ، قوآنغ تونغ ایالتنه دخـول ایله قانتـون شهری یانـنـده دکیزه منصب اولور. منصبندن ۶۵۰ کیلومتره یوقاری‌یه قدر سیر سـفائنه وحتی کوچـك واپورلرك دخی ایشلمسنه مساعد اولان بو ایرماق ایالتك ایچنـده برچوق انهـار یعنی بتون ایالتك میـاه جاریه‌سنی طـوپلایوب ، بونلرك الك بیـوکاری صـاغدن (یوقوآنغ) وصولدن (لویی) ایله (قوئی‌کانغ)در. اشبو نهر اخیر بر جدول واسطه‌سیله (یانغ‌چه) ایرماغنـه تابع (کانغ کانغ) نهریله اختـلاط ایدوب ، اشـبو ایکی ایرماق آره‌سـنده پك مهم برطریق مائی تشکیل ایدیور .

هواسی صیجـاق ورطوبتلی اولوب ، سریع التحولدر. اراضیسی آزمنبت اولوب، دوز یرلری انهارك طار وادیلرندن عبارت‌اولمغله، علی‌الخصوص قسم غربیسنده قابل زراعت یرلری آزدر. برنجی محصولی پرنج اولوب، بونك فضله‌سی قوآنغ تونغ ایالتنـه اخراج اولنور . ایکنجی درجـه‌ده مصر وبعده بغدای ، بقله ، آمریقـان فستیق وسـائر حبوباتله جیوید، آنیسون، شکر قامشی ومیوه‌لرك انواعی دخی‌حاصل اولور. حدود غربیه‌سی‌قربنده خشخاش دخی اکیلوب، آفیون چیقار . طاغلری اورمانلرله مسـتور اولوب ، کراسته آغاجلری چوقدر . پك قیمتلی برطارچین آغاجیله ایلیکندن

برنوع اكك يايلان برجنس آغاج دخی بولنور . حیواناتجه هند وهند چینی‌یه مشابه اولوب ، اورمانلرنده فیل ، کرکدان ، میمونلرك انواعی ، پاپاغان وسائر حیوانات کلیتله بولنور . حیوانات اهلیه‌سی میانده مانده‌لر وکوچك جثه‌لی بیکیرلر چوقدر . طاغلرنده آلتون ، کومش ، باقیر ، قورشون ، قلای وسائر معدنلر وارایسه‌ده ، پك آزی چیقارلقده‌در . صنایع محلیه باشلیجه ایپك قاشلرله پاموقدن بزلر نسجندن عبارتدر . تجارتی پك کریدر . قصبه‌لرله دوز یرلرینك اهالیسی چینلی وطاغلق یرلرینك سکانی نیم‌وحشی اقوام مختلفه‌دن عبارتدر .

قوآنغ‌سی‌چئو { (Kouang - Si - Tcheou) چینك (یونان) ایالتنده و (یونان) ك ١٢٠ كیلومتره شرق‌جنوبیسنده ایالت مرکزی برشهردر .

قوآنغ سین { (Kouang - Sin) چینك ایالات شرقیه‌سندن (کانغ سی) ایالتنده و (نانغ چانغ) ك ٢٢٠ كیلومتره شرقنده اوله‌رق (پویانغ) کوله تابع (کین‌کانغ) نهری اوزرنده بیوك برشهر اولوب ، سور ایله محاطدر .

قوآنغ‌نام { (Kouang - Nam) هند چینینك آنام مملکتنده و (هوئه) نك ١١٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك اوزرنده ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر .

قوآنغ‌نان { (Kouang - Nan) چینك (یونان) ایالتنده ویونانك ٢٨٠ كیلومتره شرق جنوبیسنده (سی کانغ) ایرماغنه تابع (یوقوانغ) نهرینك منابعی قربنده بیوك وواسع برشهردر .

قوآنغو { (Quango, Couango) آفریقای غربیده بیوك بر نهردر ، که ١١°٣٠′ عرض جنوبی ایله ١٦°٥٠′ طول شرقیده آفریقای جنوبینك تقسیم میاه نقاطندن بولنان و ١٦٠٠ متره ارتفاعی اولان (موسامبه) طاغندن نبعانله ، غربه آزمیلانله جنوبدن شماله آقه‌رق ، وصولدن برقاچ نهرك صولرینی طوپلایه‌رق ، ١٢٠٠ كیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره ، ٣°١٢′٣٠″ عرض جنوبی ایله ١٥°١٠′ طول شرقیده (قاسایی) نهریله وبراز دها آشاغیده (مفینی) ایله برلشه‌رك (قوآ) نهرینی تشکیل ایدر ، که بوده (قونغو) ایرماغنه دوکیلور . (قاسایی) نهرینه دوکلدیکی محلده انی ٦٥٠ ودرینلکی ٣ متره‌در . مجراسنك یالکز آشاغیکی ٤٠٠ كیلومتره‌لك قسمی سیر سفائنه صالح اولوب ، یوقاریلرینك جریانی پك سرعتلی وشلاله‌لری چوقدر .

قوآنغ ین { (Kouang - Yen) تونکینده (هانوی) ك ١١٥ كیلومتره شرقنده وساحلدن ١٠ كیلومتره قدر ایچریده ایالت مرکزی برشهراولوب ، ٤٣٠٠٠ اهالیسی ، شهره‌قدر سیرسفائنه صالح نهری ، محکم برقلعه‌سی ، اهمیت تجاریه‌سی ، قربنده کوز معدنی وصاغلام هواسی واردر .

قوآهوئیلا { (Coahuila) آمریقای شمالیده مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، جهت شمالیه‌ده اولدیغی حالده ، شمالاً ممالك مجتمعه نك (تکزاس) جمهوریتیله ، شرقاً نوئووولئون ، جنوباً سان‌لویی پوتوزی وزاقاتقاس ، غرباً دخی دورانغو وشیهوآهوآ جمهوریتلریله محدوددر . ٢٥° ایله ٢٩°٥٠′ عرض شمالی و ١٠٢°٢٨′ ایله ١٠٥°٥٧′ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٥٦ ٧٣١ واهالیسی ١٥٠ ٦٢٢ کشیدر . قسم اعظمی یوکسك بر یایله‌دن عبارت اولوب ، ارتفاعی ١٤٠٠ ایله ١٣٠٠ متره آره‌لرنده‌در . یالکز قسم شرقیسی بو یایله‌نك مائله‌سنده واقع اولوب ، اورادن جمهوریتك حدود شمالیه‌سنی آیران (ریو غرانده دل نورته) ایرماغنه دوکلك اوزره ، برقاچ چای ایندر . نصفندن زیاده اولان قسم شرقیسی کوزل بایرلر و وادیلری حاوی اولوب ، مکسیقه‌نك الك منبت یریدر . قسم غربیسی ایسه قورو وچول حالنده‌در . بناءً علیه مسکون

ومعمور اولان یری یالکز قسم شرقیسی اولوب، بو جهتده اوزون تللی کوزل بر جنس پاموق ، اوزوم وسائر محصولات کوزل یتیشیورسه‌ده . غرب شمالی جهتلرنده بولنان یرلی وحشیلر ایکیده برده هجوم ایله ، اهالئ مسکونه‌یی راحت براقدقلرندن، بو امنیتسزلك اونلرك بحق اسکان واعمارینه مانع اولمقده‌در . معادن موجوده‌نك اخراجی خصوصنه دخی الآن اهمیت ویرلمه‌مشدر. مرکزی یالکز ۲۲۸۰ اهالیسی اولان (سانیلو) قصبه‌سی اولوب، ٤ قضایه وهر بر قضا برقاچ ناحیه‌یه منقسمدر . ۲ قصبه‌سیله ۱٤ بیوك و ٥ کوچك قریه‌سی اولوب سائر شیه‌سی یفشلرده ساکندر . اهالیسی ایچنده صرف سپانیوللر وخالص یرلیلر پك آز وار . اکثری بو ایکی جنسیتك اختلاطندن متولد ملزلردر. لسان محلی وتحریری اسپانیولجه‌در .

قوادیان { جیحون کنارنده وترمذك اوست طرفنده اولەرق ترمذ ایله ختل بیننده برقصبه وایالت ایدی .

قوار { صحراء کبیرده فزان ایله سودان آره‌سنده و (تبو) قبائلی محننده اولەرق توارق بربرلرینك جولانکاهلرینك منتهای شرقنده و ۲۰° عرض شمالی حوالیسنده براز جنوبنده بیوك برواح اولوب . شمالدن جنوبه بویی ۸۰ کیلومتره وانی ۸ ایله ۱۰ کیلومتره آره‌سنده‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۷۵۰ مربع کیلومتره وحذای بحردن ارتفاعی شمال جهتنده ۳۵۰ وجنوب طرفنده ۳۰۰ متره‌در . شرق طرفنده چولدن برصره قیالرله آیرلمشدر. طوپراق بر متره قدر قازیلنجه هر یرنده صو چیقار ، وبناءً علیه پك منبت اولوب ، واسع بر خرما آغاجی اورمانی کبی کورینور . بعض اوفق تپه‌لری وقورو وادیلری واردر . صویی بول اولمغله ، هرنوع ذخائر وسائر محصولات یتیشه‌بیلیرسه‌ده ، توارقلردن امینلری اولمدیغندن ، اهالی یالکز خرما ایله اکتفا ایدرلر . طوزلی کوللری اولوب، خیلی طوز دخی چیقار . بوواح فزان وغات کاروانلرینك طریقی اوزرنده بولنمغله ، اهالیسی تجارتله مشغولدرلر . مملکت حاکمنك مقری غرب جهتنده بولنان (درکی) قصبه‌سی اولوب ، واحك دها اون معموره‌سی واردر . بونلردن (شیدرو) ده برسنوسی تکیه‌سی اولوب ، شیخنك اهالی اوزرنده بیوك نفوذی واردر . واحك اهالیسی ۶۰۰۰ قدر اولوب ، عرب وبربر وبورنولیدن مرکبدر . هرقریه‌نك یاننده برقلعه اولوب ، تهلکه حالنده اهالی اورایه التجا ایدر .

قواره { جزیرة العربده شمره تابع یوقاری قصیم خطه‌سنده وخیلك ۷۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولەرق حبل سلمانك منتهی غربنده برقصبه اولوب ، ۲۰۰۰ اهالیسی واردر . میاه جاریه‌سی اولوب ، اشجار مثمره واراضئ مزروعه ایله محاطدر .

قواریر { یمنده زبیده ملحق بر حصن ایدی .

قواس { (جوبان بن مسعود الدنیسری . التوزی) مشاهیر شعرا واذکیادن اولوب ، خطاط اولمدیغی حالده ، الك کوزل یازیلری ، اصللرندن فرق اولونه‌میه‌جق صورتده ، تقلید ایتمه کی مهارتیله شهرت بولمشدر . دمشق شهرنده یاشایوب ، ٦١٠ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

لاح الهلال ابن یومه فذکرنی
شرب المدامة تجلی فی ید الساقی
کأن ستراه بکاس قد نقضت له
بلیل والخمر شفاف عن الباقی

قواله { سلانیك ولایتك دراما سنجاغنده ودرامه‌نك ۲٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده وآطه‌لر دکیزینك ساحل شمالیسنده طاشوز جزیره‌سنك قرشیسنده واقع بر قویك ایچنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب ، ۵۳۵۷ اهالیسی ، رشدیه مکتبی ، محمد علی پاشا مرحوم طرفندن یاپلمش « مهندسخانهٔ خیریه » اسمیله بر مکتبی ، « مدرسهٔ خیریه » اسمیله منتظم بر مدرسه‌سی ، بر جامع شریفی ، بر کتبخانه وعمارتخانه‌سی ، دیکر ٥ جامع شریفی ، ۳ تکیه‌سی ، ٤ مدرسه‌سی ، ۸ مسلم و ٤ غیر مسلم مکتبی ، ۳ کلیساسی ، ۱ حاوره‌سی ، قدیم بر

صو يولى ، متعدد توتون فابريقه‌لرى ، كوچك ليمانى وخيلى ايشلك تجارتى واردر . مذكور مهندسخانهٔ خيريه‌ده مكاتب ابتدائيه ورشديه درسلرى تدريس اولوب ، ١٠٧ شاكرد و ٦ معلم ومدرسهٔ خيريه‌ده دخى ٥٠٠ ى متجاوز طلبه و ٤ مدرس بولنيور . محمد على پاشاى مرحوم بو مؤسسات علميه و خيريه‌نك دره‌سنه طاشوز جزيره‌سنك وارداتنى ترك و تخصيص ايتمشدر . مشاراليه عن اصل آرناؤد اولوب ، كوريجه جوارنده بر كويدن ايسه‌ده ، قواله‌ده طوغمش ، ويا اوراده بيوومش اولديغندن بو قصبه‌يه حسن نظريله باقمشدر . قواله جوارينك توتونى مشهور اولمغله ، قصبه‌نك اك برنجى صنعتى توتونك استحضارى اولوب ، سنه‌ده بش آلتى آى درت بش بيك عمله بو ايشله اشتغال ايدرلر . قصبه سورله محاط ايسه‌ده ، سورك خارجنده دخى خانه‌لر ياپيلوب ، توسع ايتمكده‌در . قواله اسكى بر قصبه اولوب ، اسم قديمى (نئاپوليس) يعنى « يكيشهر » ايدى . وقتيله (فليپه) شهرينك اسكله‌سى ايدى . بعده روم ايمپراطورلرى زماننده پوسته يدك آتلرينه مركز اتخاذ اولنديغى مناسبتله ، بوزوق لاتينجه‌ده « آت » ديمك اولان (قواله) اسميله تسميه اولنمشدر .

— قواله قضاسى شرقاً صارى شعبان ، شمالاً درامه ، غرباً پراوشته قضالريله ، جنوباً دخى آطه‌لر دكيزيله محاط ومحدود اولوب ، شرق شمالى جهتى طاغلق وسائر طرفلرى اووه‌در . قضا ٢٥ قريه‌يى حاوى اولوب ، ١٥٠٩٧ اهاليسى واردر ، كه بونلردن ١٢٠٧٥ ى مسلم ، ١٧٠٠ ى روم ، ١٠٧٥ ى چنكانه ، ٢١٢ سى يهودى و ٣٥ ى ارمنيدر . قابل زراعت اراضيسى تقريباً ٣٢٧٧ دونم اولوب ، باشليجه محصولاتى : بغداى ، چاودار ، يولاف ، آربه ، دارى ، مصر ، سيسام ، توتون ، پاموق وسائره‌دن عبارتدر . باغلرى آز اولوب ، محلنده صرف اولنان شراب دخى خارجدن كلير . مرعى وچايرلرى چوق اولوب ، قضا داخلنده ٣٥٠٠٠ قيون ، ٥٥٠٠٠ كچى ، ٩٠٠٠ صيغير ، ٩٠٠٠ دوه ، آت واستر ومركب بولنيور . سنوى ٢٥٠٠٠ قيه پياغى ، ١٥٠٠٠ قيه كچى قيلى و ١٠٠٠٠ قيه طوك ياغى آلنير . صنايع محليه باشليجه توتونجيلكله پاموقدن بز اعمالندن عبارتدر .

قوام الدين { (حاجى — حسن) فارسده حكومت سورن انجوياندن

سلطان شيخ ابو اسحاقك وزيرى اولوب ، كرم وسخاوتيله و ارباب علم و هنره اولان حرمت واحسانلريله مشهوردر . شاعر شهير حافظ شيرازى دخى جهتهٔ لطف ديده‌لرندن اولوب ، ديواننده اسمنى دفعاتله ذكر ايتمشدر . آل مظفر دولتنك مؤسسى اولان امير مبارز الدينك شيرازى ضبط ايلديكى صره‌ده ٧٥٤ تاريخنده وفات ايتمشدر .

قوام الدين { (خواجه — صاحب ايار) فارسده حكومت سورن

آل مظفرك ايكنجيسى اولان شاه شجاعك وزيرى اولوب . ٧٦٤ تاريخنده مشاراليهك امريله اعدام اولنمشدر .

قوام الدين { (صاحب — حسن برالطراح) مشاهير شعرا و ادبادن

اولوب ، اكثر علوم و فنوندن دخى بهره‌سى وار ايدى . بيوك بر عائله‌يه منسوب اولوب ، برادرى فخر الدين مطهرك تتار عندنده قدر وپايه‌سى عالى ايدى . صاحب ترجمه مصر وشامه رحلت وبعده عراقه عودت ايتمشدى . شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر :

لقد جمعت فى وجهه لمحبه
بدائع لم يجمعن فى الشمس والبدر
حباب وخمر فى عقيق و نرجس
و آس و ريحان و ليل على فجر

قوام الدين يوسف { [«قاضى بغداد» ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

قوامى { ايران شعراسندن بر قاچ ذاتك مخلصيدر :

برنجيسى (ميرقوام الدين) ساداتدن واجلهٔ علماء اصفهاندن اولوب ، شاه طهماسب صفوى زماننده مسند صدارته كچمش ، و ٩٥٠ تاريخلرنده وفات ايتمشدر . شو بيت اونكدر :

روز اکر باهمنشینان غم زدل بیرون کنم
شبکه غیراز غم ندارم همنشینی چون کنم

— ایکنجیسی (میر قوام الدین) شیرازلی اولوب، تقیٔ اوحدی ایله معاصر ایدی. شو بیت اونکدر :

بوقت کریه چو برهم زنیم مژکانرا
زآب چشم حجالت دهیم طوفانرا

— (قوامیٔ مطرزی) اسمنده بر شاعرک نظامیٔ کنجه‌نك برادری بولنمش اولدیغی و (مظفر قوامی) اسمیله دیکر برشاعر دخی بولندیغی بعض تذاکرده کوریلوب ، آنجق شعرلری کوریله‌مه‌مشدر .

قوانوز احمد پاشا { [« احمد پاشا (قوانوز —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قوای { (Kaouai) هاوای ونام دیکرله ساندویچ جزایرینك غرب جهتنده بولنانلرینك اك بیوکی اولوب، مثلثه قریب برشکلده اولدیغی حالده ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱٤۱۸ مربع کیلومتره واهالیسی ٥٦٣٥ کشیدر. قسم غربیسی مرتفع اولوب، طاغلرینك صرب اتکلری لب دریایه قدر اینر . قسم شرقیسنده دخی ۲۱۰۰ متره ارتفاعی اولان (اوپائاله) برکانی بولنوب ، آره‌لرنده آلچق بر یر بولنیور . سواحلی دوز اولوب، یالکز ساحل شمالیسنده (اوآنیمثا) وساحل جنوبیسنده (هانالی) قویلری بولنیور . بویی ٤٣ واکی ۲٥ کیلومتره ایسه‌ده، اراضیسی برکانی الاصل اولوب، پك منبت اولمغله ، کلیتلی شکر قامشی واقالیم مختلفه‌ده یتیشن محصولات متنوعه حاصل اولور. مذکور برکاندن بشقه دها برقاچ ینار طاغی وارایسه‌ده ، هیچ بری شمدیکی حالده آتش افشان دکلدر. تماشایه شایان مواقعی، قیالری، مغاره‌لری ، کوزل دره‌لری، شلاله‌لری وسائر محاسن طبیعیه‌سی واردر.

قوایه { آرناؤدلقده اشقودره ولایتنك دراج سنجاغنده ودراجك ۱۷ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق ساحل بحردن ۸ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ولب دریایه واشقومبی مجراسنه قدر ممتد براووه‌نك کنارنده اوله‌رق طاغ اتکنده وهمنامی برچایك اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، برخمسی خرستیان اولمق اوزره، ٥٥٠٠ اهالیسی وبراوفق چارشی وبازاری واردر .

— قوایه قضاسی ٥٧ قریه‌دن مرکب اولوب، اشقودره ولایتنك منتهای جنوب غربیسنده بولنمقله، غرباً آدریاتیق دکیزیله، شمالاً دراج ، شمال شرقی طرفندن تیران قضالریله، شرق جنوبی طرفندن مناستر ولایتنك ایلبصان سنجاغیله، جنوباً دخی یانیه ولایتنك برات سنجاغیله محدوددر . اهالیسی تقریباً ۳۰۰۰۰ کشیدن عبارت اولوب، قسم کلیسی مسلمدر . اراضیسی پك منبت ایسه‌ده، اهالیسی پك چالیشقان اولدیغی کبی، هواسی دخی آغرجه اولدیغندن ، بحق ایشلنمیور . باشلیجه محصولاتی مصر ، پرنج ، بغدای وسائر حبوباتله زیتون وسائره‌دن عبارت اولوب، میشه وسائر آغاجلری حاوی اورمانلری واشجار مثمره‌سی دخی چوقدر .

قوبان { (Kouban) روسیه‌یه تابع قافقاسیه مملکتنده بر بیوك ایرماقدر، که قافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالی مائله‌سندن و (البرز) طاغنك ٤٢٤٦ متره ارتفاعی اولان بر محلندن نبعانله ، اورمانلرله مستور طار بروادی ایچنده شماله بعده شمال غربی‌یه ونهایت غربه طوغری جریان ایده‌رك ، (یقاترینودار) ی کچدکدن صکره ، ایکی قوله آیریلوب، بری (پروتوقه) اسمیله شماله طوغری دونه‌رك، (آچویف) قربنده آزاق دکیزینه ، ودیکری غربه طوغری اولان جریاننده دوامله، دها آشاغیده بتکرار ایکی قوله آیریله‌رق ، بری (طمرق) قویی قربنده ینه آزاق دکیزینه، ودیکری (قره قوبان) نامیله، یکی قلعه بوغازی خارجنده قره‌دکیزك (قزیل طاش) قوینه دوکیلور. مجراسی ۸۱۰ کیلومتره طولنده وحوضه‌سی ٥٥ ٦٥٧ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، بتونی همنامی اولان ایالت داخلنده‌در . یقاترینودارده حد وسطی اوزره ثانیه‌ده ۲٥٠ مکعب متره صو دوکر . فیضانی چوق اولوب ، طاشدیغنده مجراسنك آشاغیلرنده ۲۳٠٠٠ مربع کیلومتره‌لك محلی باصار .

بناءً علیه اورالری بطاقلق وسازلق اولوب ، قورودلمسی متصوردر . سیرسفائنه صالح اوله‌جق حاله وضعی خیلی مشکل اولدیغی حالده ، فوائد منتظره‌سی آزدر. تابعلری چوق اولوب، باشلیجه‌لری صولدن: تبرده، بیوك وكوچك زلنجق، اوروب، لابه ، بیلایه ، پشیجنه، آفیپه ، آداغوم ، بشیچ وپسقوپ ؛ صاغدن دخی : جوجرد كول، ماره، بورسوقلی ، سوپ ، خبل ، آبین وآداغومدر . ایرماغه تركلر قوبان، نوغایلر قومان ، چركسلر دخی « قره‌صو » معناسیله (پسیچه) نامنی ویریورلر . اسكی یونان جغرافیونی عندنده (واردانوس) اسمیله معروف ایدی .

قوبان (Kouban) روسیه‌نك قافقاسیه مملكتنده وقافقاس سلسلهٔ جبالنك شمالنده بر ایالت اولوب، ایچنده نبعان وجریان ایدن آنف البیان ایرماغك اسمیله مسمادر. شمالاً دون قازاقلری اراضیسیله ، شرق شمالی طرفندن استاوروپول، شرقاً ترك ایالتلریله، جنوباً وجنوب غربی جهتندن قافقاس سلسلهٔ جبالنك صرتیله آیرلمش اولان صخوم قلعه وقره دكیز مستقل سنجاقلریله، غرباً دخی قره دكیز، یكی قلعه بوغازی وآزوف دكیزیله محاط ومحدوددر . ۴۳°۷' ایله ۴۶°۴۰' عرض شمالی و ۳۴°۱۰' ایله ۴۰°۶' طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۴ ۳۷۶ مربع كیلومتره واهالیسی ۱ ۲۴۱ ۳۶۳ كشیدر. همان اورته‌سندن جریان ایدن قوبان نهری ایالتی بسبتون مخالف ایكی قسمه آیروب، قسم جنوبیسی، قافقاس سلسله‌سی اتكلرندن وسلسلهٔ مذكوره‌یه متوازیاً اوزانان قره یایله‌دن عبارت اولمغله، طاغلق واورمانلرله مستوردر ؛ وبو طاغلرك آره‌لرنده نهر مذكوره دوكیلان بر چوق چایلر آقار . بو قسمك اهالیسی مقدار عمومینك نصفندن زیاده اولوب، چركس جنسیتنه منسوبدرلر . ایالتك قسم شمالیسی ایسه دوز وآچق اولوب، آنجق بعض تپه‌لری وطوزلی كوللرله بطاقلقلری حاویدر . بو جهتده دخی قوبان ایرماغنه وطوغریدن طوغری‌یه آزاق دكیزینه دوكیلور بر چوق انهار واردر . بو جهتده ۷۰ ۰۰۰ قدر نوغای اولوب اهالیسنك مقدار متباقیسی روسیه حكومتی طرفندن نقل واسكان ایدلمش قازاقلردن وبرمقدار روم، ارمنی، یهودی وآلماندن عبارتدر . ایالتك هر ایكی قسمی زراعته او قدر الویریشلی اولمیوب ، اهالی اك زیاده حیوانات یتیشدیرمكله مشغولدرلر . مع هذا حیواناتك فیأتی دخی پك دوندر . باشلیجه اخراجاتلری یاغی ومحلنده دباغت ایتدكاری دریدن عبارتدر . مركز ایالت (یقاترینودار) شهری اولوب، ایالت ۷ قضایه منقسمدر .

قوبان (Coban) آمریقای وسطینك غوآتماله جمهوریتنده وغوآتماله‌نك تقریباً ۲۰۰ كیلومتره شمالنده (اوراقروز) ایالتنك مركزی بر قصبه اولوب، همان جمله‌سی اصل یرلیلردن اولمق اوزره، ۱۴ ۰۰۰ اهالیسی واردر .

قوبچی یاخود قوباچی — (Koubetchi.) (Koubatchi) روسیه‌یه تابع داغستانده ودربندك ۴۹ كیلومتره شمال غربیسنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ۴ ۰۰۰ اهالیسی، برقاچ جامع شریفی وجوخه. شال واسلحه فابریقه‌لری واردر .

قوبرین (Kobrin) روسیه‌نك غرودنو ایالتنده وغرودنونك ۱۹۶ كیلومتره جنوبنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ۸ ۷۳۰ اهالیسی واردر . اون آلتنجی قرن میلادی‌یه قدر مستقل بر برنسلكك مركزی ایدی.

قوبلاكی (Kobelaki) روسیه نك پولتاوه ایالتنده وپولتاوه‌نك ۶۶ كیلومتره جنوب غربیسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۱۳ ۱۵۰ اهالیسی، بیوك برپنایری وبز ایله یوك منسوجات فابریقه‌لری واردر .

قوبلنج (Coblentz) پروسیه‌ده وبرلینك ۶۲۰ كیلومتره غرب جنوبیسنده اوله‌رق رین ایرماغنك صول كنارنده وموزله نهرینك منصبنده رین ایالتنك مركزی بر شهر اولوب ، ۲۹ ۲۹۰ اهالیسی ، كوزل موقع ومنظره‌سی ، موزله نهری اوزرنده ۱۴ كمرلی متین كوپریسی. رین ایرماغی اوزرنده بری دمیر یوله مخصوص ودیكری دوبه‌لر اوزرینه مبنی ایكی

کوپریسی، جسیم استحکاماتی، مکتب اعدادیسی ، تیاتروسی، کنیش ودوز سوقاقلری ، مکمل بر صویولیله اساله اولنان خفیف وبول صویی‌وشراب اخراجاتی واردر . اسکی بر شهردر . میلاد عیسادن ۹ سنه اول (قونفلوئنجیا) اسمیله بنا اولنمشدی .

قوبنجان } فارسده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

قوبوته } (Koubota) جاپونیه‌ده نیپون جزیره‌سنك شمال جهتنده (اوغو) ایالتنه ملحق وتوکیونك ٤٦٠ کیلومتره شمالنده واقع سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٣١٩٣٠ اهالیسی ، اورته‌سنده باغچه‌لرله محاط بر سرایی واطرافنده چای محصولاتی واردر .

قوبورغ } (Cobourg) آلمانیانك تورنیکه خطه‌سنده (صاقسه قوبورغ غوته) دوقه‌لغنده نفس قوبورغ دوقه‌لغنك مرکزی برقصبه اولوب، غوته‌نك ١٠٣ کیلومتره جنوبنده واقع و ١٤٣٩٠ اهالیی جامعدر . قصبه‌نك سوقاقلری طار اولوب، کوزل دکلسه‌ده بولندیغی وادینك لطافتی مشهوردر . بر چوق آثار عتیقه ومعمولات نفیسهٔ صناعیه‌یی حاوی بر سرایی، بر تیاترویی ومتعدد کلیسالری واردر . [دوقه‌لق ایچون «صاقسه قوبورغ غوته» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قوبورغ } (Cobourg) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك (اونتاریو) ایالتنده و (اوتاوه) نك ٣٥٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (اونتاریو) کولنك ساحل شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ، ٤٤٤٠ اهالیسی، دکرمنلری ، حزارلری، دباغخانه‌لری ودار الفنونی واردر . ممالك مجتمعه‌یه قربتی سببیله کوندن کونه ترقی وتوسع ایتمکده‌در .

قوبه } (Cuba) آمریقای وسطیده‌کی آنتیل جزایرینك اك بیوکی واك معمور و اك مسکونی اولوب، الیوم اسپانیانك تحت تابعیتنده ایسه‌ده، بوتابعیتك دها چوق دوام ایتمیه‌جکی آکلاشیلیور . شرق جنوبیدن غرب شمالی‌یه طوغری ممتد اوزون وبوینه نسبةً طار برآطه اولوب، ١٩°٤٨′٣٠″ ایله ٢٣°١٣′ عرض شمالی و ٧٦°٣٢′ ایله ٨٧°١٩′ طول غربی آره‌لرنده واقع اولمغله ، بویی ١٢٠٠ کیلومتره واکی ٤٠ ایله ١٦٠ کیلومتره آره‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی، پینوس آطه‌سیله وسائر جزایر صغیرهٔ ملحقه‌سیله برابر، ١١٨٨٣٣ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٥٢١٦٨٤ کشیدر . ممالك مجتمعه‌نك فلوریده شبه جزیره‌سندن ٢٣٠، مکسیقه‌نك یوقاتان خطه‌سندن ٢٠٠، انکلتره‌یه تابع باهامه جزایرندن وسطی اوله‌رق ٢٦٠ ، هایتی جزیره‌سندن ٩٠، جامایقه جزیره‌سندن ١٤٥ کیلومتره وسعتنده دکیز قوللریله آیرلمشدر.

جزیره‌نك اك کنیش یری اولان منتهای شرق جنوبیسنده ساحل جنوبیسنه متوازیاً غربدن شرقه (سیرامائستره) یاخود (سیرادل قوبره) یعنی « باقیر طاغلری » اسمیله بر طاغ ممتد اولوب ، اك یوکسك ذروه‌سی اولان (تورکینو) نك ٢٥٦٢ متره ارتفاعی واردر . سائر طرفلرینك ارتفاعی دخی ١٥٠٠ ایله ٢٠٠٠ متره آره سنده‌در . جزیره‌نك سائر طرفلری دوز و ١٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعی اولمیان تپه‌لری حاوی اولوب، اکثر جهتلری چایراق وسواحله قریب محللرنده بطاقلقدر . میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده ، بالطبع پك بیوك اولمیوب ، منتهای جنوبنده مذکور طاغلردن نبعانله ساحل غربیسنه دوکیلن وجمله‌سنك اك بیوکی اولان (قائوتو) ایرماغنك آنجق ٢٠٠ کیلو متره بویی واردر . دیکرلرینك باشلیجه‌لری : سازه، ساغوآ، هانیغو-آنیقو وسائره‌در . سواحلی خیلی کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، برچوق قویلری وبعض کوزل لیمانلری وار ایسه‌ده، بو جزیره‌نك ایکی بیوك عیبی واردر : بری سواحلك ایکی اوچ کیلومتره‌لك آچیقلره قدر صیغ و صویك آلتنده ویا اوستنده بولنان بر چوق قیالرله مملو اوله‌رق سفائنك حرکت و تقربنه الویریشلی اولمامسی ، ودیکری ساحله قریب یرلرك یاغمور موسملرنده صو آلتنده قالوب سائر موسملرده دخی آمد شده مانع اوله‌جق درجه ده بطاقلقلری حاوی

اولمشیدر . الك كوزل لیمانی قسم غربیسنك ساحل شمالیسنده واقع وجزیره‌نك مركزی اولان (هاوانه) شهرینك لیمانیدر . جزایر ملحقه‌سندن یالكز قسم غربیسنك ٦٠ كیلومتره قدر جنوبنده بولنان (پینوس) جزیره‌سی بیوجك اولوب ، ٣١٤٥ كیلو مترهلك مساحهٔ سطحیه‌سی واردر . دیكرلری پك كوچك اولوب ، باشلیجه‌لری : ساحل جنوبی قارشیسنده : سان فیلیپه ، قایاماس ، جاردینس ؛ ساحل شمالیسی قارشیسنده دخی : قایورومانه ، قراغوزو وسائره‌در .

دوز و آلچق یرلرنده هواسی پك صیجاق اولوب ، میزان الحراره ٢٠ درجه‌دن آشاغی اینمز . حزیران وتموز و غستوس آیلری یاغمور موسمی اولوب ، بو موسمده هوا پك صیجاق اولدیغی حالده ، هركون یاغمور دخی یاغار . تشرین اولدن شباطه قدر هوا قورو و صوؤقجه‌در . الك كوزل موسمی ایلك بهاردر . بر مدتدن بری زراعته پك زیاده اهمیت ویرلكده ایسه ده ، اهالینك وسعت اراضیه نسبةً آزلغی جهتیله اكثر اراضیسی هنوز غیر مزروع حالنده اولوب ، باالطه كورمه‌مش واسع اورمانلرندن دخی استفاده اولنه‌میور . الك باشلی محصولاتی : مصر ، پرنج ، توتون ، شكر قامشی ، پاموق ، قهوه ، قاقائو ، چیوید وسائره‌در . توتونی پك مشهور اولوب ، هاوانه‌نك صیغاره‌لری هریره كیدیور . مصر سنه‌ده ایكی دفعه اكیلوب بیچیلیر . اورمانلرنده كراسته‌لك اشجار مختلفه‌دن بشقه آقاژو و آبنوس كبی ذی قیمت آغاجلر دخی بولنیور . حیوانات اهلیه‌سی و علی الخصوص طوموزلری پك چوقدر . آری قوغانلری‌ده چوق اولوب ، كلیتلی بال چیقار . طاغلرنده آلتون ، باقیر ، دمیر ، كمور وسائر معدنلر وار ایسه‌ده ، چیقاریلانلری پك آزدر . مرمر ویازی طاشی اوجاقلری ومیاه معدنیه‌سیله طوزلی بطاقلقلری‌ده چوقدر . صنایع محلیه باشلیجه شكر ، قهوه ، توتون وسائر محصولات ارضیه‌نك استحضارندن و فرنك صیغاره‌سی وروم اعمالیله بال مومنك تصفیه سندن عبارت اولوب اصل معمولات صناعیه فابریقه‌لری یوق حكمنده‌در . اخراجات سنویه‌سی ١٤١٥ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب ، ادخالاتی ده همان او مقداره بالغدر . تجارتنك قسم اعظمی (هاوانه) اسكله‌سنده اجرا اولنوب ، اوندن صكره‌كی اسكله‌لری ساحل شمالیده : ماتانزاس ، قارد ناس ، ساغوآ ، رمدیوس ؛ ساحل جنوبیسنده‌ده : سانتیاغوده قوبه ، ترینیداد ، سینفوئغوس اسكله‌لریدر . تجارتی برنجی درجه‌ده ممالك مجتمعه ایله وایكنجی درجه‌ده اسپانیه ایله اولور . طرق ومعابره بو صوك زمانلرده پك چوق اعتنا اولنوب ، علی الخصوص قسم غربیسنده دمیر یول خطلری پك چوغالدرق ، سواحل جنوبیه وشمالیه‌ده‌كی اسكله‌لری داخلده‌كی قصبه‌لره وبربرلرینه ربط ایتمشلردر . اداره‌جه ایكی ایالته منقسم اولوب ، قسم غربیسندن عبارت اولان برنجی ایالتك وبتون آطه‌نك مركزی (هاوانه) ، وقسم شرقیسندن عبارت ایكنجی ایالتك مركزی ساحل جنوبیسنده واقع (سانتیاغوده قوبه) اسكله‌سیدر . وسعتجه ایكی ایالت آره‌سنده چوق فرق یوغیسه‌ده ، معمورتجه فرقلری اولوب ، سانتیاغو ایالتنك اهالیسی عموم اهالینك بربعندن آزدر . قصبه واسكله‌لریله دمیر یوللری دخی آزدر .

جزیره‌نك اهالئ اصلیهٔ قدیمه‌سی اولان (آراواقوس) لر ساكن ومطیع آدملر اولدقلری حالده ، اسپانیوللر طرفندن امحا اولنوب ، هیچ برفردلری قالمامشدر . آنجق اسپانیوللرك چوغی اورایه بكار كیتدكلرندن ، قادین وقیزلرینی تزوجه احتیاج كوروب ، بومناسبتله ، شمدیكی اهالینك طمارلرنده آراواقوس قانی دخی اكسیك دكلدر . آوروپالیلر صرف قاستیلان اولمیوب ، اسپانیه‌نك هرطرفندن كیتمش اقوام مختلفه‌یه منسوب و پورتكیزلی ، باسق ، فرانسز وسائر جنسیتلردن مركب اولدقلری كبی ، آفریقادن كتیریلن یوز بیكلرجه زنجی اسراسی دخی قاریشه‌رق ، مختلف رنكلرده ملزلر وجوده كلدكدن بشقه ، آز چوق بیاض اولان اهالی دخی حقیقتده اجناس مختلفه اختلاطندن متولددرلر . زنجیلرك برقاچ یوز بیكی الآن اسارت تحتنده چالیشدیرلمقده‌در . جمله‌سی

اسپانیولجه‌نك بر نوع غلطیله متکلم و قتولیك دینیله متدین اولوب ، لسان رسمی وادبیلری اسپانیولجه‌در .

قوبه جزیره‌سی قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن ۱۴۹۲ ده کشف اولنوب. ۱۵۰۱ ده ۳۰۰ کشیدن مرکب براسپانیول هیئت مهاجرینی بوجزیره‌نك ساحل شمالیسنده ابتدا (قاراناس) و بعده (سنت قریستوف ده هاوانه) تسمیه ایتدکلری شمدیکی هاوانه قصبه‌سنی تأسیس ایتمشلردی . بعده چوغاله‌رق ، جزیره‌نك سائر طرفلرینی الده ایتمکه ، واهالیء اصلیه‌سنی اتلاف ویا آطه‌دن اخراج ایتمکه باشلامشلردی. ۱۶۶۰ و ۱۷۶۲ ده انکلتره جزیره‌یی ضبط ایدوب ، ۱۷۶۳ ده اسپانیه‌یه اعاده ایتمش ؛ و ۱۸۰۵ ده یکیدن استیلا ایلمش ایدی. قوبه‌لیلر انکلتره‌نك النده بولندقلری مدتده اسپانیوللرك وضع ایتمش اولدقلری تجارت انحصارندن قورتیلوب ، اسکله‌لرینه هردولتك سفائنی یناشمغه باشلامغله، سربست اجرای تجارت ایدوب . استحصال ثروت ایتدکلرندن ، اسپانیه یکیدن بو جزیره‌یه مالك اولدقده ویرکی ورسومندن پك چوق مستفید اولمغه باشلامشدر . آنجق اسپانیه دولتی بو جزیره‌یی ادارهٔ عرفیه تحتنده بولندیروب ، جزیره‌ده واسع اراضی‌یه مالك اولان اسپانیول اغنیاسی دخی بیچاره اهالی‌یی حیوان کبی قوللانمقده اولدقلرندن، قوبه‌لیلر ۱۸۶۹ ده عصیانه مجبور اولوب ، طقوز سنه عصیانده دوام ایتدکدن صکره ، بر طاقم مواعد کاذبه ایله ترك سلاح ایتمشلر ایسه‌ده ، چوق کچمه‌دن ینه سلاحه صاریلوب، الیوم اسپانیه عسکریله اوغرشمقده‌درلر.

قوبه‌استارایا { (Kouba-Staraïa) روسیه‌نك ماورای قافقاسده‌کی ایالاتندن باکو ایالتنده وباکونك ۱۳۵ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق قافقاس شعباتندن شاه طاغك اتکنده وقودیال چایی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، نصفندن زیاده‌سی زر دشتی اولمق اوزره ، ۱۳۰۶۰ اهالیسی ، ایپك وبیوك منسوجات دستکاهلری ودباغخانه‌لری واردر. ـــ قضاسنك اهالیسی ۱۴۵۷۷۸ کشی اولوب، قسم اعظمی تاتار وایرانی ولزکی اوله‌رق مسلمدر .

قوپال { (Kopal) روسیه‌یه تابع ترکستانده سمیرچنسك ایالتنده ″۱۲′۸°۴۵ عرض شمالی ایله ″۲۷′۴۳°۲۰ طول شرقیده روسلر طرفندن تأسیس اولنمش قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۵۰۰۰ ی قزاق و ۴۰۰ ی مسلم اولمق اوزره ۵۴۰۰ اهالیسی واردر. ـ قضاسنك اهالیسی یوز بیکه قریب اولوب ، قیرغیز وقزاقدن مرکبدر .

قوپانغ { (Coupang) آسیا جزایرندن (تیمور) جزیره‌سنك جنوب غربی کوشه‌سنده برقصبه واسکله اولوب، ۵۰۰۰ اهالیسی وصاغلام لیمانی واردر . فلمنك مأمورینك مقریدر .

قوپاییس { (Copaïs) یونانك الك بیوك کولی اولوب ، بیونیا خطه‌سنك قسم شمالیسنده واقعدر. اورته‌سی ′۳۰°۳۸ عرض شمالیده واقع اولوب، شرقه طوغری اوزانان برکورفزی آغریبوز جزیره‌سنی آیران (آتالاتی) بوغازندن یالکز ۶ ، وساحل غربیسی قورنته کورفزندن ۲۴ کیلومتره‌لك مسافه‌ده‌در . محیط دائره‌سی ۹۰ کیلومتره اولوب، قوراقلق موسمنده مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۰ ویاغمورلر موسمنده ۲۳۰ مربع کیلومتره در . الك درین محلنك عمقی ۱۲ متره‌در . کنارلری بطاقلق وسازلق اولوب، سولوکلری چوقدر . خطهٔ مذکوره‌نك بتون قسم غربیسنك میاه جاریه‌سی بوکوله دوکیلور . فضلهٔ میاهی تحت الارض بر قاچ یولدن دکیزه دوکیلور. جوارلرینك اهالیسی آرناؤد بولندقلرندن محلنجه کوله آرناؤدجه « کول » دیمك اولان (توپیله) دن غلط اوله‌رق (توپولیاس) اسمی ویریلیور .

قوپر { (Cooper) انکلتره‌نك الك‌مشهور جراحلرندن وتشریح علماسندن اولوب، بوفنلرده برچوق کشفیاته وبیوك عملیاته موفق اوله‌رق ، کلیتلی ثروت استحصال ایتمشدی. ۱۷۶۸ ده طوغوب ۱۸۴۱ ده وفات ایتمشدر . ـــ آمریقاده دخی بو اسمله مشهور بر حکایه

نویس اولوب ، ١٧٨٩ ده ممالك مجتمعه‌نك (پورلینغتون) شهرنده طوغمش ، و ١٨٥١ ده وفات ایتمشدر . ممالك مجتمعه‌نك بحریه خدمتنده بولنمش ؛ وبر خیلی وقت آوروپاده سیاحت ایتمشدر .

قوپرس قریق (Cooper's Creek) آوسترالیاده بیوك بر نهردرکه (قوینس لاند) مملکتنده ١٠′ ٢٥° عرض جنوبیده برقاچ چایك اجتماعندن بالتشكل ، جنوبه وبعده غربه طوغری جریانله ، جنوبی آوسترالیه مملکتنه دخول ایدر ؛ و (ایناminقه) قصبه‌سنده ایکی قوله تشعبله ، بری جنوبه طوغری دونه‌رك ، (استرزالکی) اسمیله (غرعوری) کولنه ، دیکری غرب شمالی‌یه وبعده غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق بارقو اسمیله ، (ایره) نام بیوك کوله منصب اولور . اورانك اعمارینه خدمت ایده‌جك وسائطك باشلیجه‌لرندندر .

قوپرنیق (Copernic) مشاهیر ریاضیون وهیئت شناساندن اولوب ، اصول جدیدهٔ هیئتك موجد وکاشفیدر . ١٤٧٣ تاریخنده پروسیه‌نك (تورن) قصبه‌سنده طوغمش ، و ١٥٤٣ ده وفات ایتمشدر . مشاهیر هیئت شناسان عصرندن استفاده ایتمك اوزره ، ایتالیایه کیدوب ، بر مدت رومادە علوم ریاضیه معلملکی ایتمش ؛ وبعده وطننه عودت ایدوب ، فراینبورغده بر رتبهٔ روحانیه‌یه نائل اولمش ایدی . هیئت حقنده کندیندن اول درمیان اولنان اصوللرك جمله‌سنی نظر تدقیق و مطالعه‌دن کچیره‌رك ، نهایت کرهٔ شمسك مرکز عالم اولمسی وکرهٔ ارضك هم کندی محوری اوزرنده هم‌ده کونشك اطرافنده دونمسی وسائر سیاراتك‌ده بو حرکتده بولنملری طریقنی ترجیح واختیار ایتمش ؛ وهر نه قدر بو فکری متقدمیندن بعضیلرینك وعلی‌الخصوص (فیلولاؤس) ك اثارنده کورمش ایسه‌ده ، کندیسی دلائل مقنعه ایله اثباتنه موفق اولدیغیچون ، بو اصول جدیده‌یه بحق « قوپرنیق اصولی » دینلمشدر . او وقتك تعصبندن فکرینی نشره جسارت ایده‌میوب ، بو بابده یازدیغی کتابی اواخر عمرینه دك سر صاقلامش ؛ ونهایت

(نورمبرغ) ده باصلمغه ویرمکه جرأت ایدوب ، مطبوع نسخه‌سنی کوردیکی کون وفات ایتمشدر . وطننده ووارسوویه‌ده هیکلی رکز اولنمشدر .

قوپنهاغ (Copenhague) دانیمارقه دولتنك پایتختی برشهر اولوب ، (سلاند) جزیره‌سنك ساحل شرقیسیله قارشیسنده بولنان (آماکر) جزیرهٔ صغیره‌سنك شمالی کوشه‌سنده وقاتغات ایله بالطیق دکیزلری آره‌سنده‌کی (سوند) بوغازنده و اسوج ساحلی قارشیسنده اوله‌رق ″٥٣ ′٤٠ °٥٥ عرض شمالی ایله ″٤٨ ′١٤ °١٠ طول شرقیده واقعدر . کوزل وبیوك برشهر اولوب ، ٣١٢ ٣٨٧ اهالیسی ، ایکی قسمی آره‌سنده‌کی بوغازده آچیلوب قپانیر ایکی کوپریسی ، اطرافنده متین سوری ودکیز صوییله طولدیریلیر خندغی ، بر قاچ قلعه‌سی ، آقادمیاسی ، دارالفنونی ، ٤٠٠ ٠٠٠ جلدی حاوی بر کتبخانه‌سیله ١٢٠ ٠٠٠ جلدی شامل دارالفنونه مربوط کتبخانه‌سی ، نباتات باغچه‌سی ، رصدخانه‌سی ، برقاچ موزه‌سی ، حربیه وبحریه وسائر مختلف مکتبلری ، متعدد جمعیات علمیه‌سی ، برقاچ خسته‌خانه ودار العجزه وسائر مؤسسات خیریه‌سی ، باغچه‌لریله مشهور رسملری وسائر آثاری ، سالونلری عمومه آچیق اولان قرال سرایلری ، السنهٔ شرقیه‌یه مخصوص جمعیت ومکتبی ، متعدد مصنع کلیسالری ، سفائن تجاریه وحربیه‌یه مخصوص آیری آیری لیمان وحوض و دستکاهلری ، واسع میدانلری ، کنیش ودوز سوقاقلری وکوزل ابنیه‌سی واردر . صنایع محلیه‌سی یالکز احتیاجات محلیه‌یی کوره اولوب . کتن و یوك منسوجات ، یلکن بزی ، توتون . غانت ، چینی وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری واردر . تجارتی موقع بحریسنك اهمیتی نسبتنده دکلدر . شهر اوچ قسمه منقسم اولوب ، سلاند جزیره‌سنده‌کی یکی واسکی شهر اسملریله ایکی قسمه منقسمدر ، آماکر آطه‌سنده‌کی اوچنجی قسمی تشکیل ایدیور . لکن ابنیه وسوقاقلر وسائر آثارجه بربرلرندن آز فرقلری واردر . جوارنده قرالك صیفیه‌سی اولان کوزل بر سرایله اطرافنده عمومه آچیق باغچه‌سی وحکومته عائد بر حاراسی واردر . قوپنهاغ یکی برشهر اولوب ،

اون‌ایکنجی قرن میلادیده تأسیس، واون دردنجی قرنده پایتخت اتخاذ اولنمشدر. دانیمارقه لساننده اسمی (کوبنهاون) اولوب، «تجار لیمانی» دیمکدر؛ آلمانلر (قوپنهاکن) دیرلر؛ لاتینجه اسمی (هافنیا) در. ابتدا بتون خانه‌لری اخشاب اولوب، قرن سابق میلادیده بربرینی متعاقب اوچ بیوك حریق وقوع بولمغله، بعده کارگیر وطرز جدید اوزره بنا اولنمشدر.

قوپنیق (Kopenick) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده پوچدام سنجاغنك (تلتوو) قضاسنده وتلتووك ۲۲ کیلومتره شرق شمالیسنده برقصبه اولوب، ۸۹۲۵ اهالیسی وپاموق ایپلیکی ایله کلیم واجزای کیمویه فابریقه‌لری واردر.

قوپیاپو (Copiapo) آمریقای جنوبیده (شیلی) نك شمال جهتنده (آتاقامه) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱ ۴۳۰ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، معادن مکتبی وکومش معدننك تصفیه‌سیچون متعدد فابریقه‌لری واردر.

قوت (Côte) فرانسزجه ساحل دیمك اولان بوکلمه دیگر اسملره اضافتله بعض اسماء جغرافیه تشکیل ایدیور. بونلردن (قوت‌دور) و (قوت‌دراسقلاو) ایچون «آلتون ساحل» و «اسرا ساحلی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.

قوتانسه (Coutances) فرانسه‌نك مانشه ایالتنده و (سنت‌لو) نك ۲۸ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۸۲۰۶ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، نباتات باغچه‌سی، بعض منسوجاتی وخیلی تجارتی واردر.

قوتاییس (Koutaïs) روسیه‌یه تابع ماوراء قافقاسده وتفلیسك ۲۴۳ کیلومتره غرب شمالیسنده وریون نهری اوزرنده همنامی اولان ایالتك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۲ ۷۴۰ اهالیسی، زراعت مکتبی، ایکی عمومی باغچه‌سی، دوز وکنیش سوقاقلری، کوزل ابنیه ومغازه‌لری واطرافنده اشجار مثمره باغچه‌لریله باغلری واردر. اسکی بر قصبه اولوب، وقتیله کرجستانك مرکزی ایدی.

— قوتاییس ایالتی غرباً قره دکیزله، غرب شمالی طرفندن صخوم قلعه اداره عسکریه‌سیله، شمالاً ترك ایالتیله ویا بو ایالتی آیران قافقاس سلسله جبالی صرتیله، شرقاً تفلیس وقارص ایالتلریله، جنوباً دخی حدود عثمانیه ایله محدوددر. مساحه سطحیه‌سی ۳۶ ۴۷۸ مربع کیلو متره اولوب، ۹۲۵ ۵٦۴ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، قافقاس وکوچك قافقاس سلسله‌لرینك اتك وقوللری ایالتك هر طرفنه ممتد وار: وبو ایکی سلسله‌یی ربط ایله بحر خزر حوضه‌سنی قره دکیز حوضه‌سندن آیران سورام طاغلری حدود شرقیه‌سنی تشکیل ایدیور. ساحله قریب یرلرنده وطاغلری اره‌لرنده بعض اووه‌لری ووادی وبایرلری دخی واردر. بتون ایالت قره دکیز مائله‌سنده اولوب، باشلیجه انهاری شمالدن باشلایه‌رق: اینغور، ریون و چورك صودر. ایالتك اك بیوکی ایالت داخلنده نبعان ایدر، واوچنجیسی ممالك عثمانیه‌دن کیرر. طوغریدن طوغری‌یه دکیزه منصب اولور بعض کوچك انهارده واردر. طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعت اسکی اصولده وناقص آلاتله اجرا اولنمقده در. باشلیجه محصولاتی: مصر، داری، غدنی وسائر حبوباتله برمقدار پاموق وچوید ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. کومور معدنیله میاه معدنیه‌سی ونفط قویولری واردر. اورمانلری چوق ایسه‌ده، استفاده اولنه‌میور. هواسی مختلف اولوب، یوکسك محلارنده صوئوق وصاغلام وآچیق یرلرنده معدل ایسه‌ده، اکثر محللرنده صیتمه ویریر. قره دکیز ساحلنده پوتی وباطومدن بدأ یله باکویه منتهی اولان دمیر یول خطی ایالتی شق ایدیور. ایالت ۷ قضایه منقسمدر.

قوتبوس (Kottbus) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده (اودر) اوزرنده‌کی فرانقفورت سنجاغنده وبوشهرك ۷۲ کیلومتره جنوب غربیسنده و بر قاچ دمیر یول خطلرینك محل تقاطعنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ۲۵ ۵۸۵ اهالیسی. بیوك چوخه فابریقه‌لری ولنکیت معدنی واردر.

قوت دور (Côte d'Or) یعنی «آلتون ساحل» فرانسه‌نك وسطلرنده وساؤنه ، لوآره و سینه حوضه‌لری آره‌سنده بر طاغ ودها طوغریسی مرتفعجه بر یر اولوب، اك یوکسك محلنك آنجق ۶۳۶ و سائر طرفلرینك آشاغی یوقاری ۴۰۰ متره ارتفاعی واردر. اکثر طرفلری باغلرله مستور اولوب ، دمیر و کمور معدنلری دخی واردر .

قوت دور (Côte d'Or) فرانسه نك ایالات وسطیه‌سندن اولوب، شمالاً اوبه ، شمال شرقی طرفندن یوقاری مارنه ، شرقاً یوقاری ساؤنه و ژوره ، جنوباً ساؤنه مع لوآره ، غرباً دخی نیوره و یونه ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۸۷۶۱ مربع کیلو- متره و اهالیسی ۳۸۱ ۵۷۴ کشیدر . مرکزی (دیژون) شهریدر . همنامی اولان طاغلر و دها طوغریسی تپه‌لر ایچنده اولوب ، موقعی پك مرتفع اولمدیغی حالده ، آق دکیزه و بحر محیط آطلاسی ایله مانشه دکیزینه دوکیلن رونه ، لوآره و سینه ایرماقلرینه تابع بر چوق انهارك منابعی بو ایالتده اولوب، برتقسیم میاه خطی تشکیل ایدر. اراضیسی طاشلق ایسه‌ده ، حبوبات و سبزه ایله میوه‌لرك انواعی وکلیتلی اوزوم حاصل اولوب ، مشهور شرابلر یاپیلیر . اورمانلری چوقدر . آتلرینك جنسی کوچك ایسه‌ده، صیغیرلری چوق و اییدر . دمیر وکمور معدنلریله مرمر ، آلچی ، یاپی طاشی و سائره اوجاقلری چوقدر . صنایع محلیه باشلیجه دمیرجیلکه متعلق شیلرله چینی، کاغد ، بز وسائره اعمالندن عبارتدر . ایالت ۴ قضایه منقسم اولوب، ۳۶ ناحیه و ۷۱۷ دائرهٔ بلدیه‌یی حاویدر .

قوت دونور (Côtes du Nord) یعنی « سواحل شمالیه » فرا- نسه‌نك شمال غربی ایالاتندن اولوب، برتانیه خطهٔ قدیمه‌سنك قسم شمالیسنده ومانشه دکیزی ساحلنده‌در. شمالاً بحر مذکورله ، شرقاً ایله مع ویلنه، جنوباً موربیهان، غرباً دخی فینستره ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۸۸۵ مربع کیلومتره‌اولوب، ۵۵۶ ۶۲۸ اهالی ایله مسکوندر. مرکزی (سنت بریو) شهریدر. قسم جنوبیسنده (برتانیه طاغلری) نامیله آلچق بر طاقم طاغلر و دها طوغریسی تپه‌لر غربدن شرقه ممتد اولوب، بونلردن آقان بر طاقم کوچك چایلر اراضیسنی سقی و اروا ایله مانشه دکیزینه دوکیلور . حبوبات و سائر محصولاتی وار ایسه‌ده ، اکثر طرفلری اراضئ خالیه و چالیلق اولوب، مرعالری زیاده‌در. بر نوع شراب اعمال ایتدکلری یبان المالری‌ده چوقدر. آتلری کوچك ایسه‌ده،پك قوتلی‌وصیغیر وقیونلری چوق وجنسلری ایی‌در. بزوسائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری‌چوقدر. تجارتی پك ایشلکدر. ایالت ۵ قضایه منقسم‌اولوب ۴۸ ناحیه و ۳۸۹ دائره‌یی حاویدر.

قوترونه (Cotrone) ایتالیاده قالابره خطه‌سنك قاتانجارو ایالتنده وقاتانجارونك ۶۸ کیلومتره شمال شرقیسنده‌اوله‌رق یونان دکیزی ساحلنده بر قصبه اولوب، ۵۷۶۰ اهالیسی، صاغلام وکنیش لیمانی و ایشلك تجارتی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (قرو- تونه) در . حکیم شهیر فیثاغوراس بو قصبه‌ده تدریس ایتمشدی.

قوتره (Couterets) فرانسه‌ده «یوقاری پیرنه» ایالتنك (آرژلس) قضاسنده و۱۶ کیلومتره جنوبنده بر قریه اولوب ، میاه معدنیه‌سی و قابلیجه‌لری واردر. حماملرینه سنه‌ده ۱۶۰۰۰ کشی قدر کیدر.

قوتلمش [« قطلمش» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قوتلینی‌اوستروف (Kotelini-Ostrof) بحر منجمد شمالیده یکی سیبریه جزایر مجتمعه‌سنك اك بیوك اولوب ، ۷۴°۳۷' ایله ۷۶°۱۰' عرض شمالی و ۱۳۷° ایله ۱۳۸°۲۰' طول شرقی آره‌لرنده واقعدر . جنوبدن شماله بویی ۱۷۰ و اکی ۹۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۲۰۸۰۵ مربع کیلومتره‌دو . اراضیسی طاغلق اولوب ، ۱۵ کیلومتره قطری اولان بر کولی واردر. بر قاچ نهری اولوب، اك بیوکی اولان (چاروه) نك ۱۰۰ کیلومتره بویی واردر . غیر مسکون اولوب ، سیبریه آوجی وبالیقجیلری مناسب موسملرده کیدوب، آوآولارلر. رن دینلن صیغین جنسیله بیاض آیی ، مائی تیلکی

و طیور بحریه وبالیقلری چوقدر . ماموت دینلن منقرض الجنس جسیم فیل ایله سائر حیوانات مستحاثه‌لری‌ده چوقدر. بوجزیره ۱۷۷۰ده کشف اولنمشدر .

قوتنای { (Koutenay) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعه‌سنك (قولومبیا) حکومتنده (قولومبیا) ایرماغنه تابع برنهر وبونهرك شق ایتدیکی بر کولدر. نهرك مجراسی ۷۵۰ وکولك بویی ۱۰۰ کیلومتره‌دره.

قوتوپاقسی { (Cotopaxi) آمریقای جنوبینك (اقوآدور) جمهوریتنده وکیتونك ۷۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده (آند) سلسلهٔ جبالنك الك مرتفع ذروه‌لرندن بر ینار طاغ اولوب، ۵۹۹۲ متره ارتفاعی واردر . بو برکان ۱۸۵۱ تاریخندن بری دفعاتله آتش افشان اولوب، هله ۱۸۷۷ده‌کی پاتلامه‌سنده بتون آمریقای جنوبیی صارصان دهشتلی بر حرکت ارضی موجب اولمشیدی.

قوتوروست { (Kotorost) روسیه‌نك یاروسلاو ایالتنده (وولغا) ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، ابتدا (ساره) اسمیله آقه‌رق. (نرو) کولنه دوکیلور، وکولدن چیقدقدن صکره بواسمی آلیر. ساره منبعندن مجراسی ۲۶۷ وکولدن چیقدیغی یردن اعتباراً ۱۷۰ کیلومتره اوزوندر .

قوتوس { یاخود قوتیس (Cotys) تراکیه یعنی ادرنه جهتنك اسکی حکمدارلرندن بر قاچنك اسمی اولوب ، الك معروفلری ایکنجی قوتوسدر،که رومالیلره قارشی ماکدونیه حکمداری پرسیوسه امداد ایتمش ؛ وقبل المیلاد ۱۶۷ده صلح طلبنه مجبور اولمشدی.

قوتی { (Koutei,Kouti) آسیا جزایرندن بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنده بر ایرماقدر،که (ساراواق) حکومت مستقله‌سی حدودینی آیران طاغلردن (ماهاقام) اسمیله نبعان ایدوب ، اسماً فلمنکه تابع اراضی ایچنده شرق جنوبیه طوغری جریان، وصاغ وصولدن برچوق انهارایله بعض کوللرك آیاقلرینی اخذ ایده‌رك ، تنغارونغ ، سامارینده ، پالارانغ وسانغه قصبه‌لری ایچندن بعد المرور ، بر چوق قوللره انقسامله ، بیوك بر دالیه تشکیل ایده‌رك، جزیره‌نك ساحل شرقیسنده دکیزه دوکیلور. مجراسنك بویی ۶۵۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب ، ۳۰۰ کیلومتره‌لکی بیوجك کمیلرك دخی سیرینه صالحدر . بو نهرك حوضه‌سی اسماً فلمنکه تابع بر حکومت اسلامیه اولوب، طاغلرنده دایاق اسمیله نیم وحشی بعض اهالی بولنیورسه‌ده، دوز یرلریله سواحلنك اهالیسی ملایی جنسنه‌منسوب مسلمانلر اولوب، پك منبت اولان اراضیسنده پرنج وسائره زرعیله وکمیجیلکله مشغولدرلر . بو مملکت ۸۱۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب ، ۲۳۵۰۰۰ اهالیسی واردر.

قوجه ایلی { آناطولینك شمال غربی کوشه‌سنده الیوم ازمید مستقل متصرفلغیله اسکدار متصرفلغنی تشکیل ایدن خطه‌نك اسمی اولوب، بیتینیه خطهٔ قدیمه‌سنك بر قسمندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً قره دکیزله، غرباً استانبول بوغازیله و مرمره دکیزیله، جنوباً خداوندکارله، شرقاً دخی سقاریه ایرماغی مجراسیله محدوددر. مرکزی ازمیددر . بو کونکی کونده استعمالدن ساقطدر . غازی سلطان عثمان خانك امراسندن‌اولوب، اورالری‌فتح‌ایدن‌غزاتدن برذاتك اسمیله تسمیه اولنمشدر . [تفصیل احوالیچون « ازمید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قوجه چای { بیغا سنجاغنده برنهردر،که قاز طاغی اتکلرندن نبعانله شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، صاغ وصولدن بر قاچ دره اخذ ، و بیغا قصبه‌سی یانندن مرور ایتدکدن صکره، قره‌بیغانك شرق طرفنده‌مرمره‌یه دوکیلور. مجراسنك بویی ۱۰۰ کیلومتره‌یه‌قریبدر. قوراقلق موسمنده صویی آز ایسه‌ده ، یاغمورلر وقارلرك اریمسی موسملرنده صویی چوق و بولانیق اولوب کچلمسی مخاطره‌لیدر . اسم قدیمی (غرانیق) اولوب ، بیوك اسکندر ایرانیلره قارشی ایلك محاربه‌سنی بو نهرك کنارنده ایتمشدی.

— آیدین ولایتنك منتشا سنجاغنده دخی بو اسمله بر نهر اولوب ، بوردور سنجاغنك جنوب جهتنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك ، منتشا سنجاغنه کیرر ، و بر قاچ دره‌نك

صولرینی طوپلایه‌رق، آق دکیزه دوکیلور. بونك دخی مجراسی ۱۰۰ کیلومتره‌دن زیاده اولوب، اسم قدیمی (اکسانتوس) در.

قوجه مصطفی پاشا { سلطان بایزید خان ثانی وسلیم خانیده مسند صدارته کچمش وزرادن اولوب، افرنجی الاصل اولدیغی مرویدر. مشارالیه سلطان بایزید خانك خاص بندکانندن اولمغله، قپوجی باشی اولدیغی حالده، روماده بولنان جم سلطانی تسمیمه مأمور اولوب، بو خدمته مکافاةً عودتنده رتبهٔ وزارتله روم ایلی ایالتنه نصب اولنمش؛ و ۹۱۷ تاریخنده هرسك زاده احمد پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه کچیرلمش ایدی. یاوز سلطان سلیم خانك جلوسنده ابقا اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً شهزاده احمد خان ایله خفیاً مخابره ومناسبتی اولدیغی آکلاشلمغله، ۹۱۸ ده بروسه‌ده قتل اولنمشدر. استانبولده نامیله مسمی محله‌ده بیوك جامع شریفی و مدرسه‌سی واردر.

قوچان { ایرانك خراسان ایالتنده ومشهدك ۱٤۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق کلستان طاغیله الاطاغ آره‌سنده وکربان نهری اوزرنده ۱۲۵۵ متره‌لك ارتفاعده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، اکثری کرد اولق اوزره ۱۲۰۰۰ اهالیسی و ذخایر، حیوانات وپیاغی تجارتی واردر. جوارلری پك منبت اولوب، باغ و باغچه‌لری چوقدر. موقع عسکریسی پك مهم اولوب، نادر شاه بو قصبه‌نك محاصره‌سنده قتل اولنمشدر. قضاسنك اهالیسی یوز بیك راده‌لرنده‌در.

قوچانه { قوصوه ولایتك اسکوب یعنی مرکز سنجاغنده و اسکوبك ۸۰ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (برغالنیچه) نهرینه تابع بر چایك اوزرنده و واسع براووه‌نك کنارنده اوله‌رق طاغ اتکنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۳۵۰۰ اهالیسی، ۳ جامع شریفی، برکلیساسی، بر رشدیه وبر ابتدائیه ایله ایکی مسلم وبرخرستیان صبیان مکتبی، بر مدرسه‌سی، ساعت قله‌سی وجوارنده جلیکلی بر قاپلیجه‌سی واردر.

— قوچانه قضاسی ولایتك منتهای شرق جنوبیسنده اولوب، غرباً وغرب شمالی جهتندن اشتب و قرطوه قضالریله، شمال شرقی طرفندن بلغارستان حدودیله، شرقاً وجنوباً دخی سلانیك ولایتیله محدوددر. پیانچه ومالش ناحیه‌لریله برابر ۹۲ قریه‌دن مرکب اولوب، ۳۷٤۳٦ اهالیسی واردر. اراضیسی یوکسك طاغلرله بونلرك آره‌لرنده بعض اووه‌لردن عبارت اولوب، عمومیت اوزره منبت ومحصولداردر. الك برنجی محصولی پرنج اولوب، اهالی بو محصولك اخراجاتندن چوق استفاده ایدرلر. مذکور برغالنیچه نهرینك اروا ایتدیکی اووه‌نك هرطرفنده پرنج زرع اولنور. سائر ذخایرله میوه وسبزه‌لرك انواعی دخی حاصل اولوب، اوزومی وقاربوزی دخی مقبولدر. پرنج تارله‌لرندن طولایی هواسی آغیرجه‌در.

قوچحصار { قونیه ولایت و سنجاغنده و قونیه‌نك ۱٤۰ کیلومتره شرق شمالیسنده قیصریه‌نك‌ده ۱۸۰ کیلومتره غربنده وهمنامی اولان واسع طوز کولنك ساحل شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۹۲٤ اهالیسی، اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لری وکلیم و سجاده قبیلندن معمولات صناعیه‌سی واردر.

— قوچحصار قضاسی قونیه سنجاغنك منتهای شرق شمالیسنده واقع اولوب، غرب جنوبی جهتندن نفس قونیه، غرب شمالی طرفندن آقشهر قضالریله، شمالاً وشرقاً آنقره ولایتیله، جنوباً دخی نیکده سنجاغی وقره بیکار قضاسیله محدوددر. بو قضا مقدما (اسبکشان) اسمیله یاد اولنوب، مرکزی (این اوی) ایدی، وقوچحصار قصبه‌سی بو قضایه ملحق بر ناحیه‌نك مرکزی بولنوردی. اخیراً قوچحصار مرکز قضا اتخاذ اولنوب، ناحیه لغو اولنمشدر. قضا ۸۰ قریه‌یی حاوی اولوب، پك کنیش ایسه‌ده، اکثر طرفلری چول حالنده و صوسز وآغاجسز اولوب، باشلیجه کولك شرق طرفی معموردر. احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك قدر ذخایر وسائر محصولاتیله مبذول میوه و سبزه‌لری واردر.

— قوچحصار کولی ٦٤ ساعتده دور اولنه‌بیله‌جك درجه‌ده واسع اولوب، صویی پك صیغ اولمغله، یاز موسمنده تبخر ایدوب، بر طوز اووه‌سی صورتنده قالیر. بو طوز بیاض و پك

لذتلی اولمغله ، آناطولینك اكثر طرفلرینه نقل اولندیغی حالده، موجودینك آنجق یوز بیكده بری نسبتنده بر مقدار صرف اولنور.

قوچحصار { دیار بكر ولایتنك ماردین سنجاق وقضاسنده و ماردینك ١٦ كیلومتره جنوب غربیسنده ناحیه مركزی بر قریه اولوب، وقتیله بیوجك بر قصبه بولنمش اولدیغی اطرافنده‌كی ویرانه‌لردن آكلاشیلیور. بونلر میاننده عرب آثار معماریه‌سندن مصنع بر جامع شریف خرابه‌سی دخی مشهوردر .

قوچحصار { قسطمونی ولایتنك كنغری سنجاق وقضاسنده وكنغرینك ٤٠ كیلومتره شمالنده اوله‌رق دورك چایی اوزرنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب ، ناحیه‌سی ٥٠ قریه‌دن مركبدر .

قوچه { (Koutcha) چینه تابع تركستان شرقینك (آق صو) سنجاغنده وآق صویك ٢٥٤ كیلومتره شرقنده اوله‌رق بابا كوله دوكیلن (كوك صو) نهری اوزرنده ٩٧٦ متره‌لك ارتفاعده بر قصبه اولوب، ١٤٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. موقعی تجارت وسوق الجیش نقطهٔ نظرنجه مهم اولمغله ، مقدما آتالق غازی یعقوب خان طرفندن تحكیم اولنمشدی.

قوچینغ { (Koutching) بورنئو جزیرهٔ كبیره‌سنك ساحل شمالیسنده انكلتره‌یه تابع (ساراواق) حكومت اسلامیه‌سنده ساراواق نهری منصبندن ٣٠ كیلومتره یوقاریده برقصبه واسكله اولوب، ١٢٠٠٠ اهالیسی وایشلك تجارتی واردر. نهرك اچنده قصبه‌نك اوكنه دك بیوك كمیلر دخی چیقار .

قودانوس { (Codanus) بالطیق دكیزینك لاتینجه اسم قدیمیدر .

قودبك { (Coudebec) فرانسه‌نك آشاغی سینه ایالتنده و سینه‌نك صاغ كنارنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك منصبنده و (ایوتوت) ك ١١ كیلومتره جنوبنده ناحیه مركزی برقصبه اولوب، ٢٩٥٠ اهالیسی واردر. وقتیله چوق دها بیوك اولوب، خطه‌نك مركزی ایدی، ومعمولات صناعیه‌سی مشهورایدی .

قودونیو { (Codogno) ایتالیانك لومباردیه خطه سنده میلان ایالتنك (لودی) قضاسنده ولودینك ٢٣ كیلومتره جنوب شرقیسنده و (پو) ایله (آدا) نهرلری آره‌سنده بر قصبه اولوب، ٨٥٩٠ اهالیسی و ایپكله پنیر اخراجاتی واردر .

قوراتو { (Corato) ایتالیانك (باری) ایالتنده و بارینك ٤٠ كیلومتره غربنده برقصبه اولوب، ٢٦٢٢٠ اهالیسی واسكی بر مكتبی واردر .

قوراق چای { روسیه‌نك ماوراء قافقاس ایالتندن (یلیساوتوپول) ایالتنده كور ایرماغنه تابع بر نهر اولوب، عمر طاغندن نبعان‌له ، شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، ١١٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره ، صاغدن مذكور ایرماغه دوكیلور .

قورانغامیت { (Corangamite) آوسترالیه‌ده (ویقتوریه)مهجرینك اك بیوك كولی اولوب ، بویی ٢٩ واكی ٧ كیلومتره‌در. قیشین خیلی توسع ایدوب، یازین طارلاشیر. یاز موسمنده صویی تبخر ایدوب ، حاوی اولدیغی طوز تبلر ایتمكله، كلیتلی طوز چیقار .

قورانه { (Koranna) آفریقای جنوبیده (هوتنتوت) اقوامندن بر قومدر .

قوربووا { (Courbevoie) فرانسه‌ده سینه ایالتنك سنت دنیس قضاسنده وسنت دنیسك ١١ كیلومتره جنوب غربیسنده و بارسدن ٨ كیلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق سینه ایرماغی اوزرنده ناحیه مركزی بر قصبه اولوب، ١١١٤٠ اهالیسی، واغون و سائره فابریقه‌لری وبعض كوشكاری واردر .

قوربی { (Corbeil) فرانسه‌نك سینه مع اوآزه ایالتنده و بارسك ٣١ كیلومتره جنوبنده اوله‌رق سینه نهری اوزرنده و (اسونه) چاینك ملتقاسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٦٣٩٢ اهالیسی ، كتبخانه‌سی، زراعت جمعیتی، ایپلیكخانه‌لری ودكرمنلری واردر.

قوربیره { (Corbieres) فرانسه ایله اسپانیه آره‌سنده‌كی پیرنه سلسلهٔ

جباله مربوط بر طاغ اولوب، اوده ایله شرقی پیرنه ایالتلرنده واقعدر. طاشلق، چپلاق و پك صرب بر طاغدر.

قورپو (Korpo) فینلاندیه‌یه تابع وفینلانده کورفزی مدخلنده اوله‌رق (آبو) قصبه‌سنك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده واقع برآطه اولوب. محیط دائره‌سی ٣٠ کیلومتره‌دن. ینه بو اسمله بر کوچك قصبه‌سی وبر قاچ قریه‌سی واردر.

قورتره (Courtraie) و فلامانجه قورترخت (Kortrecht) بلجیقه‌نك غربی فلاندره ایالتنده و (بروژه) نك ٥٠ کیلومتره جنوبنده و اسقوبه تابع (لیس) چایی اوزرنده اوله‌رق برقاچ دمیر یول خطنك محل تقاطعنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ٢٢٩٥٠ اهالیسی، کوزل منظره‌سی، کنیش و دوز سوقاقلری، بز، تولبند و سائر منسوجات مختلفه ایله صابون، شکر، یاغ و سائره فابریقه‌لری، داخلی مکتبی، فن معماری و رسم آقادمیاسی، موزه‌سی، کتبخانه‌سی، صنایع مکتبی، ارکك و قادینلر ایچون آیری آیری دارالعجزه‌لری وخسته‌خانه‌سی واردر. اسکی برشهراولوب، رومالیلرزماننده (قورتوریاقوم) اسمیله معروف ایدی.

قورتریال (Cortereal) پورتکیز مشاهیر بحریوندن اولوب، ١٥٠٠ تاریخنده آمریقانك شمال جهتلرنده برچوق یرلر کشف و سیر ایتمش؛ و ایرتسی سنه آمریقانك شمالندن آسیایه برطریق بولمق امیدیله، کمی ایله ینه اوطرفه کیدوب، بردها کورنمه‌مش؛ و١٥٠٢ده برادری تحریسنه کیتمش ایسه‌ده، اوده ناپدید اولمشدر.

قورتز (Cortez) اسپانیه مشاهیر بحریوندن اولوب، مکسیقه‌نك فاتحی و قالیفورنیه‌نك کاشفیدر. او جهتده اکثر یرلری صلحاً ضبط ایتمش ایکن، اهالی حقنده اجرا ایتدیردیکی مظالم اوزرینه وقوع بولان عصیانی باصدیررکن، پك خونریزانه معامله‌لاتده بولنمش؛ وشاول کینت طرفندن مکسیقه والیسی اوله‌رق صکره، اسپانیه‌یه جلب اولنه‌رق، ١٥٤٧ ده منکوب وفقیر اوله‌رق وفات ایتمشدر.

قورتونه (Cortona) ایتالیاده طوسقانه خطه‌سنك (آرجو) ایالتنده و آرچونك ٣٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، جواریله برابر ٢٦٢٦٠ اهالیسی، اسکی بر سور و قلعه‌سی، بر قاچ مصنع کلیساسی وبر چوق آثار عتیقه‌سی واردر.

قورته (Corte) قورسیقه جزیره‌سنك وسطلرنده وآیاچونك ٦٠ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٧٦٢ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی، زراعت جمعیتی و بعض فابریقه‌لری واردر.

قورَج بغداد جوارنده برجدول اولوب، همنامی اولان ناحیه‌نك اراضیسنی سقی ایچون کسری طرفندن حفر ایدلمش اولدیغی، وآنجق صویی اکثریا بغدادی باصدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قورج (Corrège) ایتالیانك الك مشهور رساملرندن اولوب، ١٤٩٤ده قورجوده طوغمش، و ١٥٣٤ ده وفات ایتمشدر. بعض آثاری موجوددر.

قورجو (Correggio) ایتالیای شمالیده امیلیه خطه‌سنك رجو ایالت وقضاسنده و رجونك ١٥ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب. آنف الترجمه رسامك وطنیدر.

قورچین (Kortchins) مغول طوائفندن اولوب، مغولستانك شرق جهتنده ساکندرلر، و ٢٠٠٠٠٠ کشی راده‌لرنده تخمین اولنیورلر.

قوردو (Cordoue) اسپانیه ده الیوم اسپانیوللر طرفندن (قوردووه) ویا (قوردوبه) وعربلر طرفندن (قرطبه) دینلن شهرك فرانسزجه اسمیدر. [«قوردوبه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قه‌ردوآن (Cordouan) فرانسه‌نك ساحل غربیسنده (ژیروند) ایرماغی منصبی قارشیسنده و بوردونك ١١٠ کیلومتره شمال غربیسنده بر کوچك آطه اولوب، اوزرنده یوکسك بر قله اوزرنده بیوك بر فنار واردر.

قوردوبه } یاخود قوردووه (Cordoba , Cordova) اسپانیه‌نك آندا-
لوسیه خطه‌سنده مادریدك ٤٤٢ كیلومتره جنوب غربیسنده غوآدالكیویر (یعنی الوادی‌الكبیر) ایرماغنك صاغ یعنی شمالی ساحلنده و (مورنه) سلسلهٔ جبالنك برشعبه‌سی اتكنده ″١٥ ′٥٢ °٣٧ عرض شمالی ایله ′١٠ °٧ طول غربیده ایالت مركزی قدیم ومشهور برشهر اولوب، ٥٥ ٦١٤ اهالیسی، جامع شریفدن مبدل جسیم و مصنع بر كلیساسی، نهرك اوزرنده عربلردن قالمه ١٦ كمرلی كوزل بر كوپریسی، (پلاسه مایور) یعنی « بیوك میدان » اسمیله واسع وكوزل بر میدانی، مذكور كلیسانك یاننده ١٥ ٠٠٠ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، شهری احاطه ایدر سوری وبرج و قلعه‌لری ، اطرافنده پورتقال و نار آغاجلریله سائر اشجار مثمره‌یی حاوی كوزل باغچه‌لری وبیوك قریه‌لری ، عربلرزماننده‌ن قالمه برچوق ابنیهٔ مصنعه‌سیله خرابه‌لری وسائر آثار عتیقه‌سی وسختیان ایله قیومجیلغه متعلق معمولات وسائره فابریقه‌لری واردر .

بو شهر میلاددن ١٥٢ سنه اول روماليلر طرفندن بنا و یا توسیع اولنوب ، ٥٧٢ تاریخ میلادیسنده غوتلر طرفندن ضبط اولنمش؛ ویدنجی قرن میلادیده موسی بن نصیر و طارق بن زیاد جانبندن فتح ایله، ممالك اسلامیه‌یه الحاق اولنه‌رق، عربلرجه (قرطبه) اسمیله شهرت بولمشدر. دولت امویه زماننده اندلسك یعنی اسپانیه‌نك مركزی اتخاذاولنه‌رق، خلافت عباسیه‌نك تأسسنده اندلسده تشكل ایدن دولت امویه‌نك پایتختی اولمش؛ و بو دورده قرطبه بیودكجه بیویه‌رك ، كثرت نفوسجه ، كرك ابنیه و سائر مؤسساتك زینت و مكملیتنجه وكرك معارف و صنایع وسائر اسباب مدنیتجه بغداددن صكره دنیانك ایكنجی شهری اولمشیدی. دولت امویه زماننده قرطبه‌نك بر ملیوندن زیاده اهالیسی، ٢٠٠ ٠٠٠ خانه‌سی، ٨٠ ٠٠٠ سرای وقوناغی، ٩٠٠ حمامی، ٦٠٠ خانی ، ٣٠٠ جامع شریفی، اطرافنده شهره مربوط ١٢ ٠٠٠ قریه‌سی وار ایدی . علوم و فنون درجهٔ علیایه واصل اولدیغی كبی، صنایع مختلفه دخی پك ایلری كیدوب، هله سختیانی نفاستیله بتون عالمده مشهور ایدی . حتی سختیانك اوجنسی حالا بوكون آوروپا لسانلرنده شهرك اسمنه نسبتله (قوردوان) دینلیر . الیوم (آلقازار) دینلن مشهور برقصری وارایدی، كه كرك بناسنك بقیه‌سی وكرك باغچه‌سی ناظرینك نظر استغرابنی جلب ایتمكده‌در . شهرك قارشیسنده (مدینة‌الزهرا) اسمیله ینه شهره مربوط برقصبه ویا محله یاپلمشیدی، كه جغرافیون و شعراء عرب اوصافنی یازمغله بیتیره‌میورلر .

حكومت امویه منقرض اولوب ، اندلسده طوائف ملوك ظهور ایتدیكنده، بونلرك هر بری كندی مركزینی اعماره چالیشمغله ، مركزیت عمومیه‌دن دوشن قرطبه كریلمكه ، واونك یرینه اشبیلیه وغرناطه وسائرشهرلر ایلریلمكه باشلامشدی. اندلسده دولت اسلامیه بسبتون منقرض اولوب ، اسپانیوللر غلبه چالدقلرنده، مادریدی پایتخت اتخاذ ایتملریله ، قوردوبه برعادی ایالت مركزی قالمش؛ وشهر اهالیسنك قسم كلیسی بولنان و ارباب فن وحرفت دخی ایچلرندن اولان مسلمانلرك بقیة‌السیوفی دخی آفریقایه كچمكه اجبار اولنمغله ، قوردوبه دخی سائر اندلس شهرلری كبی خالی و خراب حالنده قالوب، جهل وتعصب حكم سورمكه ، وابن رشد كبی مشاهیر علما و حكمانك تدریس فنونله اشتغال ایتدكلری او مصنع ابنیه ده انكیزیسیون محكمهٔ دهشت نماسی اجرای خباثت ایتمكه باشلامشدی. شمدیكی حالده اسپانیه حكومت و اهالیسنك طریق مدنیته كیرمكه اولان سعی وغیرتلریله برابر ، قوردوبه عربلرك زماننده‌كی قرطبه‌نك بر محله‌سی حالنه بیله كله‌مه‌مشدر .

— قوردوبه ایالتی آندالوسیه خطه‌سنك منقسم بولندیغی ٨ ایالتك بری اولوب، شمال شرقی طرفندن یكی قاستیله‌نك جودادریال ایالتیله ، شمال غربی جهتندن استرمادوره‌نك بادایوز ایالتیله ، غرباً وغرب جنوبی طرفندن سویله ، جنوباً مالقه وغرناده ، شرقاً دخی جاین ایالتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٣ ٧٢٧ مربع كیلومتره واهالیسی ٤٢٠ ٧٢٨ كشیدن عبارتدر. ٣٨° عرض شمالی ایله ٧° طول غربی خطلری ایالتك اورته‌سنده تقاطع ایدیور . غوآدالكیویر ایرماغی ایالتی شرقدن غربه شق ایده‌رك ، ایكی یه تقسیم

ایدیور . قسم شمالیسی طاغلق اولوب ، (مورنه) سلسلهٔ جبالنی و بونك شعبه‌لرینی حاویدر . قسم جنوبیسی ایسه اووه‌لق اولوب، آنجق بعض آلچق تپه‌لری واردر . طاغلق قسمی چیلاقجه اولوب ، مرعالری چوق‌ایسه‌ده ، حیوانات اهلیه‌سی آزدر . اووه‌لق طرفی پك منبت ایسه‌ده ، هواسی پك صیجاق ویابس اولوب، انهاری سقی اراضی‌یه‌مستعد اولدقلری حالده، جدول و آریقلری یوقدر . بو اسبابه مبنی وقتیله دنیانك اك معمور یری اولان بو ایالت هر جهتجه پك گری واهالیسی فقیردر . بو حالك دخی اهل اسلامك اندلسدن اخراجندن بری ظهورایدوب، سبب‌مجردی او ذکی‌وچالیشقان عربلرك اکسیك اولمسندن عبارت‌اولدیغنی اسپانیول ارباب تحقیقی دخی تسلیم ایتمکده‌در . ایالتك باشلیجه محصولات‌واخراجاتی: ذخیره، زیتون‌یاغی وشرابدن عبارتدر . صنایع لاشیٔ حکمنده‌در . ایالت ١٦ قضا و ٧٤ ناحیه‌یه منقسمدر .

قوردوبه (Cordoba) آمریقای‌جنوبیده آرجنتین حکومتنده و بوئنوس آیرسك ٧٠٠ کیلومتره شمال‌غربیسنده ١٦°١٩′ عرض جنوبی ایله ٣١°٢٥′ طول غربیده ایالت ویاحکومت مرکزی برشهراولوب، ٦٦ ٢٤٧ اهالیسی ، دوز و کنیش سوقاقلری ، مصنع‌کلیسالریله‌سائرابنیه‌سی ومکمل بررصدخانه‌سی واردر ، که کرهٔ سمانك نصف جنوبیسی نجومنك فهرستنی اکماله موفق اولمشدر .

— قوردوبه ایالتی و یا حکومتی آرجنتین حکومتی ویا ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب‌ایدن‌حکومانك وسطده‌کیلرندن اولوب ، غرباً سان لویی ایالتیله ، غرب شمالی طرفندن رئویا و قاتامارقه ایالتلرینی آیران واسع طوزلی چوللرله ، شمالاً سانتیاغو ، شرقاً سانته‌فه، جنوباً دخی پامپه ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی رسمی استاتستیقه کوره ٢١٦ ٢٦٧ مربع کیلومتره اولوب . ٤٢٧ ٦٠٠ اهالیسی واردر. سیرا قوردوبه اسمیله اورته‌لرنده شمالدن جنوبه برصره تپه‌لر اوزانوب، بونك هرایکی طرفنده واسع اووه‌لر ممتد اولیور . قسم غربیسی طوزلی چوللردن وقسم شرقیسی اوزون و قباجه اوتلری حاوی پایانسز چایرلردن‌عبارتدر. احتیاجات محلیه‌یه کوره بعض ذخایر دخی یتیشدیریلیورسه‌ده، اصل مملکتك ثروتی و اهالینك مداراشتغال وتعیشی حیوانات اولوب، صیغیر و قیون و سائر حیوانات اهلیه‌لری چوقدر . صنایع محلیه دخی باصدیرمه احضاریله دریلرك قورودلمسی و یپاغیلرك تطهیری کبی حیواناته متعلق شیلردر . دمیر یوللرك تمدید و تکثیرندن بری آوروپادن مهاجرلر کیتمکده اولوب ، اهالی و معموریتی آرتمقده‌در . اهالئ اصلیه‌دن همان‌کیمسه قالیوب، شمدیکی‌اهالی‌اسپانیول واسپانیوللشمش سائر آوروپالی اولادندن مرکبدر. مرکزندن بشقه قصبه‌لری آزاولوب، اهالی‌کویلرده ساکندر . قورشون ، کومش و باقیر معدنلری چوقجه‌در .

قوردوبه (Cordoba) مکسیقه ممالك مجتمعه سنك (وراقروز) حکومتنده و وراقروزك ١١٥ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهالیسی واطرافنده کاپیتلی توتون محصولاتی واردر . وقتیله خیلی بیوك اولوب، تدنی ایتمشدر .

قوردون (Cordon) آمریقای‌جنوبیده (اوروغوآی) حکومتنك (مونتویدئو) ایالتنده ومونتویدئونك ١٠ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهالیسی واردر .

قوردووه [« قوردوبه » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قوردیلره (Cordillère) اسپانیولجه‌ده « سلسلهٔ جبال » دیمك‌اولان بواسم (آند)ه اضافتله وکثرت‌استعماله مبنی‌یالکز اوله‌رق دخی آمریقای جنوبیده بحر محیط معتدل ساحلنه متوازیاً ممتد اولان بیوك سلسلهٔ جباله و علی‌الخصوص بو سلسله نك ساحله قریب اولان قولنه اطلاق اولنور . [« آند » و « آمریقا » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قورزه (Corrèze) فرانسه‌ده‌برچایدر،که همنامی‌اولان ایالتده نبعانله،غرب جنوبی‌یه طوغری جریان‌ایدرك ، (توله)و(بریوه) قصبه‌لری ایچندن‌بعدالمرور، دوردونیه ایالتنه‌دخول ایدر : و ٩٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (دور- دونیه) نهرینه منصب اولور .

قورزه { فرانسه‌نك ایالات وسطیه‌سندن ایالتی (Dép. de la Corrèze) اولوب، ایچندن جریان ایدن نهرك اسمیله مسمادر. شمالاً قروزه و ویانه ، غرباً دوردونیه ، جنوباً لوت ، جنوب شرقی طرفندن قانتال، شرقاً دخی پوی دودوم ایالتلریله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٨٨٧ مربع کیلومتره و اهالیسی ٣٢٦ ٤٩٤ کشیدر. اراضیسی عارضه‌لی و علی‌الخصوص قسم شمالیسی طاغلق اولوب ، طوپراغی آز منبتدر . باشلیجه محصولاتی چاودار، یولاف، آرپه، مصر، آز مقدارده بغدای وکلیتلی کستانه، جوز و سائر میوه‌لردن عبارتدر . صنعی چایرلری ده چوقدر . حیواناتی چوقجه اولوب، بیکیر واسترلرینك جنسی پك ایيدر. کمور، سیملی قورشون، باقیر معدنلریله مرمر ، آلچی ، یاپی طاشی و سائره اوجاقلری واردر . صنایعی دمیرجیلکله بز و دانتله و سائره اعمالندن عبارت اولوب ؛ تجارتی پك کریدر . اهالیسندن هجرت ایدنلر و سائر یرلرده دیوارجیلق ایله کچیننلر چوقدر . ایالت ٣ قضایه منقسم اولوب، ٢٩ ناحیه و ٢٨٧ دائره‌یی حاویدر .

قورزوله { آدریاتیق دکزنده (Curzola) دالماجیه‌یه ملحق جزایرك بری اولوب، راغوزه‌نك شمال غربیسنده و (سابیونجلو) شبه جزیره‌سنك قارشیسنده واقعدر . بویی ٤٨ کیلومتره اولوب، سواحلنده برچوق قوی‌ولیمانلری واردر . اراضیسی طاغلق اولوب ، اورمانلریله باغلری‌وکوزل منظره‌لری‌چوقدر. اهالیسی ٧٠٠٠ راده‌لرنده اولوب ، مرکزی ینه بو اسمله مسمی برکوچك قصبه‌دردر .

قورس { حلب ولایتنده وکلیسك ٢٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق عفرین نهرینك صاغ یعنی شمال غربی ساحلنده قدیم برقصبه اولوب، الیوم خرابدر. برطاقم ابنیهٔ‌جسیمه ویرانه‌لری وبعض آثار عتیقه‌سی واوریا بن حنانك قبری موجوددر. اهل صلیب وقایعی دورنده‌ك معمور اولوب، اوصره‌ده خراب اولمشدر . تواریخ اجنبیه‌ده (Chorys) اسمیله مذکوردر .

قورسق { (Koursk) روسیه‌ده‌موسقوه‌نك ٥٢٠ کیلومتره جنوبنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٤٣ ٧٥٥ اهالیسی، ٢٢ کلیساسی ، مکتب اعدادیسی ، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی ، متعدد مکاتب سائره‌سی و طوغله ، آرابه، موسیقی آلاتی ، کنویردن اپلیك ، توتون و سائره فابریقه‌لریله بال مومی تصفیه‌خانه‌لری ودباغخانه‌لری واردر .

— قورسق ایالتی شمالاً اورل ، شرقاً وورونز، جنوباً خارقوف، جنوب‌غربی‌طرفندن‌پولتاوه ، غرباً دخی جرنیقوف ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٦ ٤٥٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢ ٣٥٤ ٨٠٤ کشیدر. اراضیسی‌دوز واووه‌لق اولوب، قسم اعظمنك میاه جاریه‌سی غربه‌طوغری جریانله (دنیپر) ایرماغنه و یالکز جنوب شرقی جهتنك کیلر جنوبه طوغری آقه‌رق (دون) ایرماغنه دوکیلور. بغدای وسائره حبوباتی چوق‌اولوب، احتیاجات محلیه‌یه تقابل ایتدکدن صکره، کلیتلی مقدارده اخراج اولنور. اورمانلری‌آزدر. هواسی معتدلدر. آت جنسیله سائر حیوانلری‌ده چوقدر . آری قوغانلری پك کثرتلی اولوب، کلیتلی بال وبال مومی چیقار . صنایعی دخی پك ایلری و کیتدکجه ایلریلمکده اولوب ، دمیرخانه‌لری ، دوکمخانه‌لری، منسوجات مختلفه وشکر، طوغله، چینی و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری پك چوق‌وتجارتی‌ایشلکدر. ایالت ١٥ قضایه منقسم اولوب، ١٨ قصبه‌سی ، ٩٣٧ بیوك و ١ ٥٦٤ کوچك قریه‌سی و ٤٨٧ چفتلکی واردر .

قورسیقه { (Cor·e) بحر سفیدك اك بیوك جزایرندن اولوب ، جنووه کورفزی آجیقلرنده طوسقانه‌نك قارشیسنده وساردنیه جزیره‌سنك شمالنده واقع اولمغله، موقعاً واحوال سائره‌جه ایتالیا ایله مناسبتی زیاده ایکن، بر عصردنبری فرانسه‌یه تابع اوله‌رق ، بر ایالت تشکیل ایدیور. فرانسه‌نك اك قریب ساحلندن ١٧٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ٤١° ٢١′ ایله ٤٣° ٠′ ٤٢″ عرض شمالی و ٦° ١١′ ٤٧″ ایله ٧° ١١′ ٦″ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، شمالدن جنوبه بویی ١٨٣ و اك کنیش محلنده اکی ٨٥ کیلومتره، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨ ٧٢٢ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٧٨ ٥٠٠ کشیدر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٣٢ کشی دوشیور.

اراضیسی پك عارضه‌لی و عمومیت اوزره طاغلق اولوب ، پك كیرنتیلی چیقنتیلی و بر چوق قوی وبورونلری حاوی اولان سواحلك اوستنده باغلرله و زیتون، پورتقال ولیمون آغاجلریله مستور تپه‌لر، بونلرك اوستنده كستانه آغاجلرینی حاوی صیرتلر، بونلرك دها یوقاریلرنده ابدی آخور كورمه‌مش سوریلرله مملو مرعالر، بونلرك اوستنده جام و میشه آغاجلریله سائر اشجاری و چالیلق واوچوروملی یرلری حاوی یوكسك یرلر بولنیور. كه بونلر وقتیله خیدودلرك وقان دعواسندن قاچان فراریلرك ملجئی ایدی. شمالدن جنوبه طوغری ممتد اولان برسلسلهٔ جبال بر تقسیم میاه خطی تشكیل ایدوب، جزیره‌یی شرقی وغربی اوله‌رق ایكی مائله‌یه آییریور، و بو سلسله‌نك شرق وغربه طوغری اوزانان قوللری هر مائله‌یی بر طاقم حوضه‌لره تقسیم ایدیور. سلسلهٔ مذكوره‌نك اڭ یوكسك ذروه‌سی وسطلرنده بولنان و ٢٦٢٥ متره ارتفاعی اولان (روتونده) طاغیدر. میاه جاریه‌سی چوق اولوب، مذكور سلسلهٔ جبالك هر ایكی طرفندن بر چوق انهار وهر ایكی قولك آره‌سنده بر نهر آقیورسه‌ده ، موقعك صربلنی حسبیله جمله‌سی منصبلرینه دك سیل حالنده اولوب، هیچ بری سیر سفائنه صالح اولمدیغی كبی، هیچ برینك منصبی‌ده لیمان اتخاذینه یارامیور. بوانهارك اڭ بیوكی جزیره‌نك قسم شمالیسنك میاهنی جمع ایله ساحل شرقیسندن دكیزه دوكیلور. ساحل مذكورك وسطلرنده منصب اولان (تاوینیانو) و (قیوموربه) وساحل غربیده تاراوه، پرونله، غراوانه، فانغو وسائر نهرلر دخی ایكنجی درجه‌ده‌در.

هواسی مواقعك ارتفاعنه تابع اولوب، ساحلدن ٦٠٠ متره ارتفاعنه قدر اولان یرلری صیجاقدر؛ وساحل شرقیسنده اولان بعض بطاقلقلر مستثنا اولدیغی حالده، بو طبقه‌نك هواسی پك صاغلام اولوب، قار وبوز بسبتون مجهولدر. ٦٠٠دن ١٨٠٠ متره ارتفاعنه قدر اولان یرلرده مواسم اربعه حكملرینی تماميله اجرا ایدوب. اڭ مسكون یرلری دخی بوطبقه‌ده‌در. ١٨٠٠ متره‌دن یوكسك اولان یرلری یازین صوئوق وقیشین قار و بوزلرله مستور اولوب ، قابل سكنی دكلدر . طوپراغی منبت وهوانك اختلافی هر نوع محصولاتك یتیشمه‌سنه مساعد ایسه‌ده ، اهالیسی تنبل و قناعتكار اولدقلرندن، آنجق اراضیسنك بر خمسی ایشلنمكده و اوچ خمسی چالیلق و اورمان حالنده بولنمقده‌در. ایشلنیلن ٨٠٠٠٠ یكی دونمه اهالینك احتیاجنه كافی اوله‌جق قدر بغدای و مصر ایله سائر ذخائر حاصل اولور . بو آطه‌نك اڭ مبذول محصولی كستانه اولوب ، هر یرنده زحمتسزجه وخدایی نابت اوله‌رق یتیشن بو میوه‌یی قوروده‌رق و اوكوده‌رك لذتلی ومغذی برنوع اكمك یاپارلر، كه بو اكمكله قورو و یوان بر پینیر قورسیقه كویلیلرینك مدار تعیشیدر . كستانه‌دن صكره زیتون مبذول اولوب، جزیره‌نك زیتونلقلری ١٠٠٠٠ یكی دونمه بالغ اولور. جوز، بادم ، طوت، انجیر، پورتقال ، لیمون، الما ، آرمود ، عناب و سائر میوه‌لری‌ده چوقدر. صنی چایرلر سنه‌ده سكز دفعه‌یه قدر بیچیلورسه‌ده ، مرعالری پك چوق اولدیغندن ، اهالی بویله چایرلر زرعنه احتیاج كورمیور . بالعكس مرعالرك استعدادینه كوره حیوانات یتیشدیرمكه دخی اوزنمیوب ، اسكی طرز واصولده سوریلرینی یازین مرتفع یرلره چیقاریر، وقیشین صیتمه‌لی ساحلره ایندیره‌رك ، هم كندیلری هم حیوانلری تلف اولور . مرعالری ٢٥٠٠٠٠ یكی دونم وسعتنده اولوب، باشلیجه حیوانات اهلیه‌سی ٣٠٠٠٠٠ قیون، ٢٠٠٠٠٠ كچی و ١٠٠٠٠٠ طوموزدن عبارتدر . بیكیرلری قوتلی ایسه‌ده، پك كوچك جثه‌لیدر . یبرتیجی حیوانات وحشیه‌سی اولمیوب ، یالكز تیلكی بولنیور . آو حیوانلری ایسه چوقدر. درت وبعضاً آلتی بوینوزلی برجنس یبانی قیون دخی واردر . باغلری ١٤٠٠٠ یكی دونم وسعتنده ایسه‌ده ، شراب اعمالنده اهالینك مهارتی اولمیوب، یاپدقلری شرابلر بحراً نقل اولنمغه كلمز. آری قوغانلری پك چوق اولوب، خیلی مقدار بال وبال مومی چیقار. اورمانلری پك چوق اولوب، ١٣٠٠٠٠ یكی دونمدن زیاده اورمانلق طاغلرنده كراسته‌یه وسفائن اعماله مساعد اشجار مختلفه‌وار ایسه‌ده ، بونلردن دخی استفاده اولنه‌میور. طاغلرنده دمیر، قورشون، كومش، باقیر، آنتیمون و سائر معادنله مرمر وسماقیلرك انواعی وپك ایی جنسلری

موجودایسه‌ده، چیتاریلانلری آزدر. میاه‌معدنیه‌سی چوق اولوب، متعدد قابلیجه‌لری واردر .

صنایع محلیه پك ایلری دکلسه ده ، محصولات زرعیه وطبیعیهٔ محلیه‌نك استحضار ینه و احتیاجات محلیه‌یه کوره خیلی صنعتلر دخی اهالی یی اشغال ایتمکده‌در . دمیرخانه، دباغخانه، حزار، دکرمن، یاغخانه ، صابون، پنیر، عطریات ، مقارنه ، قبا چوخه وبز وسائره فابریقه‌لری متعدددر. بالقجیلق ومرجان وصدف صیدی دخی اهالینك مدار تعیش واشتغاللری جمله‌سندندر . محلك صربلغی جهتیله طرق ومعابری نقصان اولوب، یالکز بری ساحل شرقیسی بوینجه و دیکری مرکزی اولان آیاچو اسکله‌سندن اورته طرفنه طوغری ایکی دمیر یول خطی واردر. بوحال محصولات ارضیه‌سنك تکثر ورواجنه و تجارتنك ترقیسنه دخی مانع‌اولمقده‌در.

قورسیقه‌لیلر اسکیدن بری اخلاق خصوصیه‌لرینی محافظه ایده‌رك ، هنوز آوروپانك دائرهٔ مدنیتندن خارج بولنمقده ، و مع هذا او مدنیتك رفقاسی حالنده بولنان سفاهت وسوء اخلاقدن‌دخی سالم اولوب، مهمان‌نوازلق، عهده وفا ، ناموس ، جسارت کبی فضائل ایله آوروپالیلردن آیریله‌رق، آرناؤدلره وعربلره بکزه‌مکده‌درلر. علی‌الخصوص اخذثار حسی کندیلرنده پك‌زیاده اولوب، (وندتا) تعبیر ایتدکلری قان‌دعوالری یقین وقته‌کلنجه‌یه قدر جزیره‌ده هرکون تلفاتی موجب اولمقده بولنمش ، و الیوم تمامیله اوکی آلنه‌مامشدر . اوته‌دن بری ایتالیاده ساکن بولنمش اقوام احفادیله مملکتده حکم سورمش اجناس مختلفه اولادندن مرکب اولوب ، غرب جنوبی جهتنده‌کیلرك طمارلرنده عرب قانی دخی بولندیغی نمایان اولمقده‌در . شمال شرقی طرفنده‌کیلر ایسه ایتالیانلره دها قریبدرلر. بر نوع غلط ایتالیانجه ایله متکلم اولدقلری حالده، بعضلری‌فرانسزلق‌ادعاسنده بولنمقده، وعلی‌الخصوص شهر وقصبه و اسکله‌لرده فرانسز لسانی دخی ترقی وتعمم ایتمکده‌در . معارف‌هنوز پك کری اولوب، اهالینك نصفندن زیاده‌سی اوقویوب یازمق بیلمز.

جزیره بر ایالت اتخاذاولنوب، ٥ قضایه‌منقسم و ٦٢ ناحیه ایله ٣٥٣ دائره‌یی شاملدر . اعیان مجلسنه ٢ اعضا ومجلس عمومی‌یه ٢ مبعوث‌کوندرمك حقنی حائزدر .

قورسیقه جزیره‌سی اسکی یونانیلر عندنده (کیرنوس) یاخود (قورنوس) و (تراپنه) اسملریله معروف اولوب ، الك اسکی اهالیسنك اسپانیه وپورتکیز اهالئ قدیمه‌سیله همجنس اوله‌رق (ایبر) قومنه منسوب بولنمش اولدقلری‌مظنوندر. ابتدا فنیکه‌لیلر و بعده (فوکیه) لیلر یعنی ازمیر جوارنده‌کی فوچه اهالئ قدیمه‌سی بو جزیره‌ده بر طاقم مهجرلر تأسیس ایتمش؛ ومیلاد عیسادن بش قرن اول قارتاجلیلر جزیره‌یی ضبط ایلمشلردی . رومالیلرقارتاجلیلرله ایتدکاری اوچ‌مشهور محاربه‌نك برنجیسنده قورسیقه‌یی ضبط ایتمشلردی . بونلرك زماننده جزیره خیلی معمور اولوب، ٣٣ قصبه‌سی و ٣٠٠٠٠٠ اهالیسی وار ایدی . بعده روم ایمپراطورلغی‌زماننده مأمورینك‌ظلمندن ودهاصکره (واندال) لرك تجاوزاتندن خرابه یوز طوتوب ، عربلر آفریقا سواحلیله سیچلیه و اسپانیه‌یی فتح ایتدکدن صکره ، بو جزیره‌یی‌کلیاً فتح‌ایتمدیلرسه‌ده، ایکیده برده سواحلنه‌یناشه‌رق، نهب‌وغارت‌ایتمکدن خالی طورمدقلرندن ، قورسیقه‌لیلر قرون وسطاده باش قالدیره‌مامشلردی. اوندن صکره آوروپانك‌هر طرفیله برابر سپاهیلك وتیمار اصولنه تابع اولوب، بر چوق دره بکلکارینه منقسم اولمشدی. ١٣٤٧ تاریخ میلادیسنده جنووه حکومتك ضبطنه‌کچوب ، بونلرك ظلم وسؤ اداره‌سنه قارشی اهالیسی دفعاتله قیام ایتمش ایسه‌ده ، ١٧٦٨ تاریخنه‌دك بو حال دوام ایدوب ، تاریخ مذکورده جنووه حکومتی آطه‌یی فرانسه‌یه ترکه مجبور اولمش؛ و ١٧٩٤ده فرانسه اختلال کبیری اثناسنده انکلیزلر طرفندن اشغال اولنمش ؛ و ١٨١٤ تاریخندن ١٨١٦ تاریخنه دك قورسیقه‌لیلر بوربون خاندانه قارشی عصیانده بولنوب، بعده دائرهٔ اطاعته اعاده ایله الی یومنا هذا فرانسه‌نك تحت تابعیتنده بولنمقده‌درلر. بیوك ناپولیون‌ایاله‌رجالنك چوغی قورسیقه‌لی ایدی .

قورشونجی زاده { (احمد افندی) مشاهیر خطاطیندن اولوب، استانبولده ایوب محله‌سندندر. صو یولجی

زادەنك شاكردى اولوب، ١١٢١ دە وفات ايتمشدر. ايوب جامع شريفندە بولنان مصحف شريف استادى طرفندن حلول موتيلە ناتمام براغيلارق، صاحب ترجمە طرفندن اتمام اولنمشدر.

قورشونلى { (Kourchoumlie) صربيەنك يكيپازار و آرناؤدلق حدودى قربندە نيشك غرب و لسقوواچك غرب شمالى جهتندە وموراوەيە تابع (طوبليجە) نهرى واديلرندە بر ناحيە ومركزى اولان بيوك بر قريە اولوب، اهاليسى كاملاً آرناؤد و مسلم وجسارتلريلە مشهور اولدقلرى حالدە، برلين قونغرەسى طرفندن صربيەيە ترك اولنەرق، اهاليسى آرناؤدلغە هجرت ايتمشلردر.

قورغوس { آطنە ولايتنك ايچ ايل سنجاغى ساحلندە وكوكصويك منصبى قربندە بر قلعە خرابەسى اولوب، (قوريقوس) شهر قديمنك ويرانەلريلە محاطدر. بوشهر ازمنۀ قديمەدە پريلرە مخصوص عد اولنان غريب بر مغارەسيلە مشهور و اهل صليب محارباتى زماننده دخى ليماننك صاغلاملغيلە معروف ايدى.

قورفە { ياخود قورفو وياقورفوز (Corfou) آرناؤدلق ساحلى قارشيسندە يونان دولتنە تابع بيوجك بر آطە اولوب، جزاير سبعەنك اك بيوكلرندن برى وجملەنك اك شماليسى اولديغى حالدە، اوترانتە بوغازينك خارجندە وايتاليا ساحلندن ١٠٠ و آرناؤدلق ساحلندن اك يقين محلدە ٤ و اك اوزاغندە ١٢ كيلومترەلك مسافەدە واقعدر. شمالدن جنوب شرقى‌يە ممتد اوزون برآطە اولوب، بويى ٧٠ كيلومترەدر. پك طار اولوب، يالكز منتهاى شماليسندە بر درجەيە قدر كسب وسعت ايديور. اراضيسى عارضەلى وطاغلق اولوب، شمال غربى جهتندە بولنان و اك مرتفع نقطەسى اولان (پاندوقراتور) طاغنك ٩٠٨ مترە ارتفاعى واردر. همان هر طرفى باغلرلە وزيتون، پورتقال، ليمون آغاجلريلە مستور اولوب، شايان تصوير مواقعى واردر. درەلرى چوق اولوب، هرنەقدر اكثرى يازين قورورسەدە، طوپراغى منبت اولوب، كوزل دخى ايشلنديكندن، مذكور ميوەلردن بشقە خيلى مقدار بغداى دخى حاصل اولور. مرمر اوجاقلرى و جنسى عادى كمور معدنى واردر. هواسى يازين صيجاقجە ايسەدە، قيشين پك ملايم وصاغلام اولوب، شباط آيندن اورتەلق زمردآسا اولور، وچيچكلرك قوقوسى اورتەلغە فوق العادە بر لطافت ويرر. اهاليسى ٧٢٠٠٠ كشى رادەلرندە اولوب، اساسى روم ايسەلردە، سويلدكلرى لسان ايتاليانجە ايلە قاريشيق اولوب، صرف ايتاليانجە سويلينلرى‌دە واردر، و اخلاق و عاداتجە يونانيلردن زيادە ايتاليانلرە مشابهتلرى واردر. مركزى همنامى اولان شهر اولوب، ديكر قصبەسى يوقدر. قورفە جزيرەسى بر عصردن زيادە زمان ناپولى قراللغنك تحت حكمندە بولندقدن صكرە، ١٣٨٦ تاريخندە ونديك حكومتنە تسليم اولنمش؛ ١٧٩٧ دە فرانسە طرفندن ضبط اولنمش؛ ١٨١٤ دە برنجى ناپوليونك اسقاطندە انكلترەنك تحت حمايەسنە كيروب، ١٨٦٣ دە دولت مشاراليها طرفندن جزاير سبعەنك ديكرلريلە برابر يونانە ترك اولنمشدر. اليوم ٣ قضايە منقسم اولوب، پاقسوس ولوقادە جزيرەلريلە برابر ٥ قضادن مركب بر ايالت تشكيل ايديور، كە مساحۀ سطحيەسى ١٠٩٢ مربع كيلومترە اولوب، ١١٤٥٣٥ اهاليسى واردر.

قورفە { و رومجە كركيرا (Corfou-Kerkyra) همنامى اولان جزيرەنك ساحل شرقيسنك وسطلرندە ايالت مركزى برشهر اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى، قرالە مخصوص سرايى، قلعەسى، اسپينادە اسمندە كوزل برميدانى، كوزل پورتقال وليمون باغچەلرى، قيشين پك لطيف هواسى، صاغلام وسربست ليمانى و ايشلك تجارتى واردر.

قورق { (Cork) ايرلاندەنك مونستر ايالتندە ودوبلينك ٢٦٥ كيلومترە جنوب غربيسندە اولەرق (لى) نهرينك منصبندە وهمنامى اولان خليجك ايچندە قونتلق يعنى سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٧٨٦٤٠ و جوارلريلە برابر ١٠٠٥٢٠ اهاليسى، كوزل ليمانى، پك ايشلك تجارتى، سفائن اعمالنە مخصوص حوض ودستكاهلرى، يوك منسوجات، بز، كاغد، جام وسائرە فابريقەلرى، داخلى مكتب اعداديسى، متعدد جمعيات ومؤسسات عاليە وخيريەسى و نهرك اوزرندە بر قاچ كوپريسى واردر.

— سنجاغنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧ ٤٧٢ مربع کیلومتره و اهالیسی ٥١٧ ٠٧٥ کشیدر.

قورقود { سلطان بایزید خان ثانی حضر- تلرینك ایكنجی اوغلی اولوب، } پدرلرینك حیاتنده تكه متصرفی ایكن، بلا اذن مصره قاچوب، ینه آنطالیه‌یه عودت ایتمشدی. كندندن سناً كوچك اولان یاوز سلطان سلیم خانك جلوسنده طریق مخالفته بولنمغله، ٩١٩ تاریخنده اكبر اولاد بایزید خان اولان شهزاده احمد قارشی عسكر سوق اولنه‌رق، بروسه‌ده بولندیغی صره‌ده اله كچیریله‌رك، فرمان سلطان سلیم خانی ایله شهید اولمشدر. پك عالم و معارفپرور برشهزاده ایدی.

قورقووادو { آمریقای (Corcovado) جنوبیده شیلی ایله آرجنتین } دولتلری آره‌سنده و (آند) سلسلهٔ جبالی اوزرنده بر ینار طاغ اولوب، ٤٣°١٦″ عرض جنوبیده واقعدر. ارتفاعی ٢٣٠٠ متره اولوب، دكیزدن كوزیكور.

قوركیره { قورفه (Corcyre) جزیره- سنك اسم قدیمیدر. [«قورفه» } ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قورلانده { روسیه‌نك (Courlande) شمال غربیسنده بالطیق مما- } لكندن برخطه و ایالت اولوب، ٥٥°٤٠′ ایله ٥٧°٤٥′ عرض شمالی و ١٨°٤٥′ ایله ٢٥°١٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، غرباً وشمال غربی طرفندن بالطیق دكیزیله، شمال شرقی جهتندن ریغا كورفزیله و لیوونیه و ویتپسه ایالتلریله، جنوباً دخی قوونو ایالتیله محاط و محدوددر. اوزون بر مثلث شكلنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٧ ٢٨٦ مربع كیلومتره و اهالیسی ٦٨٢ ٧٩٢ كشیدر. اراضیسی آز متموج اولوب، حذای بحردن ١٥٠ و نهایت ٢٠٠ متره ارتفاعی اولان بعض آلچق تپه وصرتلری واردر. شمال غربی جهتنده‌كی شبه جزیره‌سی دها آلچق اولوب، بطاقلق واورمانلق بر اووه‌دن عبارتدر. الكبیوك نهری شمال شرقی حدودینی آیران (دوینه) اولوب، ایكنجی درجه‌ده بونك غرب جهتنده ینه جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری آقان (آآ) و بسبتون قسم غربیسنده ینه بو استقامتده جریان ایدن (وینداو) نهرلریدر. ایلك ایكیسی ریغا كورفزینه واوچنجیسی طوغریدن بالطیق دكیزینه دوكیلور. حدودینك بر ربعی سواحلدن عبارت ایسه‌ده، بوندن چوق استفاده ایده‌میور؛ چونكه دكیز پك سرت و مخاطره‌لی اولدیغی حالده، لیمانلری پك آزدر. ریغا كورفزنده‌كی ١٠٠ كیلومتره‌لك ساحلده یالكز بر، و ٢٤٠ كیلومتره طولنده اولان بالطیق سواحلنده دخی وینداو، لیباؤ و پولانكن اسملریله یالكز اوچ لیمانی واردر. سواحلك اكثر طرفلری صیغ و قوملق سدلرله مسدوددر. كوللری پك چوق اولوب، ٣٠٠ عددینه بالغ اولیورسه‌ده، جمله‌سی كوچك اولوب، اكثرینك كوچك انهار صورتنده آیاقلری واردر؛ و بر طاقملری سواحلده اولوب، دكیزدن آلچق قوم سدلریله آیرلمشدر. بطاقلقلری‌ده چوق اولوب، بو صوك زمانلرده بونلری قوروتمغه سعی اولنمقده‌در. هواسی عمومیت اوزره معتدل وصاغلام ایسه‌ده، علی الخصوص ایلك وصوك بهارده پك رطوبتلی وسیسلیدر. یازین حرارت نهایت ٢٢ درجه‌یه قدر چیقار. و قیشین تحت الصفر ١٢ درکه‌یه قدر اینر. قیشلری اوزون اولوب، ایلولده باشلار ونیسانده ختام بولور. فرطونه‌لری چوقدر، اكثریا شمال وغرب روزكارلری اسر. طوپراغی اولدقجه منبت ایسه‌ده، اراضیسنك یالكز یوزده ٢٢ سی مزروع اولوب، باشلیجه چاودار، یولاف، آرپه، نخود ویر الماسیله بر مقدار كتن، كنویر وتوتون حاصل اولور. مملكتك نصفندن زیاده‌سی و علی‌الخصوص قوروديلان كول و بطاقلقلرك یرلری چایرلق اولوب، حیوانات اهلیه یتیشدیرمكه چوق سعی اولنیور؛ و هرنه‌قدر جنسلری كوچك ایسه‌ده، مقدارلری چوق اولوب، صیغیر وقیونلری یاریمشر میلیوندن زیاده وآتلری ایكیوز بیكه قریبدر. حیوانات وحشیه‌سی‌ده باشلیجه قورت، طوموز وبر نوع صیغیندن عبارتدر. اورمانلری اراضی عمومیه‌سنك بر خمسنی ضبط ایدوب، شمال جهتنده قیشین یاپراقلرینی محافظه ایدن چام و امثالندن وجنوب جهتنده قیشین یاپراقلرینی دوشورن میشه، كوركن، سكود وسائره‌دن عبارت اولمغله، بر

مدندن بری بونلردن قطع اولنان کراستەدن خیلی
استفادە اولنمقدەدر. کرك سواحلندە وکرك انهارندە
بالیقلری چوق اولوب، صید ماهی دخی اهالینك
مدار تعیشلری اولان مشاغل جملەسندندر. صنایعی
هنوز کری اولوب . یالکز احتیاجات محلیەیە
کورەدر . حبوباتدن اسپرتو و بیرە ایلە طوغلە
وکرەمیت فابریقەلری و دباغخانەلری واردر .
تجارتی دخی کری اولوب ، باشلیجە اسکلەلرینی
روسیەنك ایچ طرفلرینە ربط ایدر بر ایکی دمیر
یول خطی وار ایسەدە ، بونلرك عدم کفایتی
وعلی الخصوص لیمانلرینك قیشین طوکمسی تجارتك
ترقیسنە مانع اولیور. اسمی «قور مملکتی» دیمك
اولوب ، اهالیٔ اصلیەسی اولان (قور)لر تاتار
زمرەسنە منسوب (فینوآ) جنسندن ایدیلرسەدە،
شمدیکی حالدە بونلردن اثر اولمیوب، اهالیٔ اصلیە
اسلاو جنسیتنە منسوب (لیتوآنیان) قومندندرلر .
آلمان، لهلی، روس، یهودی و سائرەدن دخی بر
چوق اهالیسی واردر. شهر وقصبەلرینك باشلیجە
اهالیسی اولان آلمانلرك همتیلە معارفی روسیەنك
سائر طرفلرندن زیادە منتشردر. بو خطە لهستانە
تابع بردوقەلق ایکن، ١٧٩٤ دە کندی اختیارلریلە
روسیەیە التحاق ایتمشلردر. ایالت ١٠ قضایە منقسم
اولوب، مرکزی (میتاؤ)در. ١١ شهر، ١٣ قصبە
٣٧٠ قریە و١٦٢ چفتلکی حاویدر.

قورله { چینە تابع ترکستان شرقیدە وکا- شغرك ٥٠ کیلومترە جنوب غر-
بیسندە اولەرق (قوروق طاغ)ك بر بوغازی
قربندە و (تونغ دریا) دینلن نهرك اوزرندە قضا
مرکزی برقصبە اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی،سوری،
طرفینی دکانلر وخانلرلە مزین کنیش بر جادەسی،
اهمیت عسکریە و تجاریەسی وقربندە بر قلعەسی
واردر. قضاسندە کلیتلی پرنج وبغدایلە قاوون وسائر
میوەلر حاصل اولور .

قورلئونه { (Corleone)سیچلیەنك بالرمو ایالتندە و بالرمونك ٤٣ کیلو-
مترە جنوبندە قضا مرکزی بر قصبە اولوب ،
١٦٠٠٠ اهالیسی و ذی قیمت آثاری حاوی
برکلیساسی واردر .

قورنتو { (Corneto) ایتالیادە روما ایالتنك (چیویتە وکیا) قضاسندە
و چیویتە وکیانك ١٩ کیلومترە شمالندە بر قصبە
اولوب، یازین ٤٥٠٠ وقیشین چوق زیادە اها-
لیسی واطرافندە اتروسقلرك آثارندن پك قدیم بر
طاقم مزار وسائر آثار عتیقەسی واردر .

قورنته { (Corinthe) یونانده مورەشبە جزیرەسنك (قورنتیامع آرغولیدە)
ایالتندە و آتنەنك ٨٠ کیلومترە غربندە اولەرق
همنامی اولان برزخ وکورفزك قربندە وساحلدن
یاریم ساعتلق ایچریدە قضا مرکزی برقصبە اولوب،
١٥٤٥٠ اهالیسی واردر. قدیماً مشهور اولان
اسکی قورنتە شهری شمدیکی قصبەنك ٧ کیلومترە
شمال شرقیسندە اولوب ، الیوم بعض خرابەلری
موجوددر. — اسکی قورنتە شهری ملحقاتیلە برابر
آیریجە بر حکومت تشکیل ایدوب، مدنیت و قوۂ
بریە وبحریەدە خیلی ایلریلمش. وبرچوق مهجرلر
دخی ایدنمش ایدی . حتی فن معماریدە الیوم
(قورنتە اصولی) نامیلە معروف بر اصول مخصو-
صەسی وار ایدی. بو شهر میلاد عیسادن ١١٠٠
سنە اول بنا اولنمشدی .

قورنته برزخی { (Isthme de Corinthe) یونانده نفس یونانلەمورە
شبە جزیرەسیوقورنتە ایلە اکینە کورفزلری آرە-
سندە بربرزخ اولوب. اخیراً حفر اولنمغلە. جدول
حالنە کیرمش ، و بو جدول مورەیی نفس یوناندن
آیرەرق، مذکور ایکی کورفزی ویونان ایلەآطەلر
دکیزینی بربرینە ربط ایتمشدر. برزخ شرق شمالیدن
غرب جنوبی‌یە طوغری ممتد اولوب ، بویی ٤٠
واك طار محلندە اکی ٥ کیلومترەدر. اصل برزخك
شمال شرقیسندە کنیش بربرزخ بولنوب، اوراسی
طاغلق اولمغلە، حذای بحردن ٥٥٠ مترەیە قدر
ارتفاعی وار ایسەدە ، اصل برزخدە ارتفاع
٢٤ مترەیە قدر اینر. بوبرزخك کشادینە اسکیدن
بری دفعاتلە تشبث اولنمش ایکن ، مظهر بدایع
اولان عصرمزدە موقع فعلە وضعی ممکن اولەبیلمشدر.

قورنته کورفزی { [«لپانتە کورفزی» مادەسنە مراجعت.]

قورنته مع آرغولیده { [«آرغولیدە» مادەسنە مرا-
جعت بیوریلە .]

قورنليوس { (Cornelius) بو اسمله روما مشاهيرندن ايكی ذات اولوب، بری (قورنليوس نپوس) مورخ وديكری (قورنليوس سوروس) شاعر ايدی. برنجيسی ميلاد عيسادن اول كی قرنده ياشامش ، و تاريخه متعلق بر چوق آثار معتبره براقمش ايسه‌ده، يالكز بر تراجم احوال كتابی ويا اونك مختصری باقيدر.— آلمانيه‌ده دخی بو اسمله بر مشهور رسام كلوب ، ١٧٨٧ ده (دوسلدورف) ده‌طوغمش، و١٨٦٧ ده وفات ايتمشدر .

قورنليه { (Cornélie) اسكی رومادە حسن اخلاقيله واولادينه‌ويرديكی تربيه ايله اشتهار ايتمش برقادين اولوب، آفريقا فاتحی (اسكيپيون) ك قيزی و (سمپرونيوس قرا-قوس)ك زوجه‌سی ايدی. كنج ايكن طول قالوب، اولادينك تربيه‌سنه حصر عمر ايتمش ؛ و مصر حكمدارلرندن بطلميوس فيسقون كنديسنه طالب اولديغی حالده ، كندی تعبيرنجه برروماليك طولی اولمغی يبانجی بر حكمدارك زوجه‌سی اولمغه ترجيح ايده‌رك تكليفنی رد ايلمش ايدی. مرويدركه‌زنكين بر قادين كنديسنه مجوهرات و زينتلرينی اوزون اوزادی‌يه كوستردكدن صكره، « هانی‌سنك كيلر؟» ديجه، صاحبهٔ ترجمه اوغللرينی كتيره‌رك: « ايشته بنم زينتلرم ! » ديمش . حال حياتنده روماليلر كنديسنه تونجدن بر هيكل ركز ايتمشلردی .

قورنوال { و فرانسزجه قورنوآی (Cor-nwall, Cornouaille) انكلتره‌نك منتهای غرب جنوبيسنده كی شبه جزيره‌نك اوجندن عبارت برقونتلق يعنی ايالت‌اولوب، يالكز شرقاً (دوون) ايالتيله و سائر طرفلردن دكيزله محدوددر . مذكور ايالتدن اكثر مسافه‌ده (تامار) نهريله آيرلمشدر. مساحهٔ سطحيه سی ٣٥٨٤ مربع كيلومتره‌اولوب، ٣٤٠ ٣٦٢ اهالی‌ايله مسكوندر. سواحلی پك كيرنتيلی‌جيقنتيلی اولوب، قوی‌وليمانلری چوقدر. اراضيسی پك عارضه‌لی و چيلاق اولوب، باقير وقلای ايله سائر معادنی چوقدر. بومعدنلرده چاليشان عمله ٣٠٠٠٠ دن زياده‌در . الك برنجی محصولی پتاته‌در. سواحلنده بالغی چوقدر . ايالت ٩ قضايه منقسم اولوب، مركزی (بودمين) در.

قورنه { عراق‌عربده بصره ولايت‌وسنجاغنده و بصره‌نك ٧٥ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق دجله ايله فراتك محل تلاقيسنده و بو تلاقيدن حاصل اولان شط العربك باشنده قضا مركزی برقصبه اولوب، آنجق ١٥٠٠ قدر اهاليسی، برجامع شريفی، برمكتبی، برمتروك حمامی و ٢٠ قدردكاندن‌عبارت سونوك برچارشيسی واردر. مذكور ايكی عظيم نهرك محل اجتماعنده و پك دلنشين ومهم بر نقطه‌ده واقع‌اولمغله، بوايكی نهرده سير سفائنك انتظامی‌حالنده، بيوك‌وتجارتكاه برشهراولمسی اقتضا ايدن قورنه فراتده سيرسفائنك متروك اولمسنه، واهاليسنك منتفك عشيرتنه منسوب بر طاقم بدويلردن مركب بولنمسنه بناءً ، بوندن آلتمش يتمش سنه اول كی اهميتی‌دخی غائب‌ايدوب، اكثر خانه‌لری قامش وچامووردن معمول عادی بر كوی حالنده قالمشدر . — قضاسی ٤ ناحيه و٢٢ قريه‌يی حاوی اولوب ، اكثر اهاليسی بدويدر طبيعت اراضی و محصولاتجه بصره سنجاغنه تابع اولمغله، « بصره » ماده‌سنه مراجعت اولنمق اقتضا ايدر .

قورنی { (P. Corneille) پير فرانسه‌نك اك بيوك هائله‌نويس شاعری اولوب، ١٦٠٦ تاريخنده (روئن) ده طوغمش، و ١٦٨٤ ده وفات ايتمشدر. ابتدا علم‌حقوقه‌سلوك ايدوب، بعده شاعرلكه ميل ايتمش؛ و اك اول بر طاقم مضحكه‌لر يازوب، كسب شهرت‌ايتمش‌ايسه‌ده، صكره هائله‌لر يازمغه باشلايوب، بوسلكده كيمسه طرفندن تقليد اولنه‌ميه‌جق صورتده ابراز مهارت ايتمشدر. برچوق‌هائله و مضحكه‌لر يله سائراشعاری واردر.— برادری (توماس‌قورنی) دخی‌بومسلكه سلوكله، برقاچ‌هائله وسائر تياترورساله‌سی‌يازدقدن بشقه، برجغرافيا و تاريخ لغتيله آقادميانك لغتنه ده بر ذيل يازمشدر . آقادميا اعضالغنده برادرينه خلف اولمشدی. ١٦٢٥ ده طوغوب، ١٧٠٩ ده وفات ايتمشدر. — بواسمله اون‌يدنجی قرن‌ميلاديده فرانسه‌ده بابا اوغل اوچ مشهور رسام دخی‌كلمشدر.

قورنی { سنت— (St. Corneille) بواسمله خرستيانلرك ايكی‌عزيزلری‌واردر: برنجيسی رومالی اولوب، شامك‌قيساريه قصبه‌سنده

٤٠ تاريخ ميلاديسنده خرستيانلغى قبول ايتمشدى . شباطك ٢ سنده يورطيسى اجرا اولنور . — ايكنجيسى ٢٥٠ تاريخ ميلاديسنده پاپا انتخاب اولنوب، برسنه ايله اوچ آى پاپالق ايتدكدن صكره ، ايمپراطور غالوس طرفندن (چيويته وكيا) يه نفى اولنه رق، اوراده وفات ايتمشدر. ايلولك ١٦ سنده يورطيسى اجرا اولنور .

قورنيچه (Korenicza) آوستريا ومجارستان دولتنه تابع خرواتستان مع اسلاوونيه ايالتنك (زاواليه) قضاسنده وزاواليه نك ١١ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهاليسى واردر .

قورو (Coro) آمريقاى جنوبيده ونزوئلا جمهوريتنده و (قاراقاس) ك ٤٠٠ كيلومتره قدر غرب شماليسنده وهمنامى اولان كورفز ساحلندن ٢ كيلومتره لك مسافه ده واقع (فالقون) ايالتنك مركزى برقصبه اولوب، ٨١٧٠ اهاليسى ومذكور كورفزده اولدقجه ايشلك اسكله سى واردر .

قورو (Kourou) آمريقاى جنوبيده فرانسه يه تابع غويانه مهجرينك وسطلرنده بر ايرماقدر .

قوروتوياق (Korotoïak) روسيه نك (وورونژ) ايالتنده و(وورونژ) ك ٨٧ كيلومتره جنوبنده و (دون) ايرماغنك ساحلنده اوله رق همنامى اولان چايك ملتقاسنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب ، ٨٦٢٠ اهاليسى واردر .

قوروچه (Korotcha) روسيه نك (قورسق) ايالتنده وقورسقك ١٥٦ كيلومتره جنوب شرقيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٦٥٦٥ اهاليسى و مشهور بالى واردر .

قوروزال (Corozal) آمريقاى جنوبيده قولوميا حكومتنك بوليوار ايالتنده وقارتاجنه نك ١٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده و مراعالق واسع بر اووه ده بر قصبه اولوب، ٧٠٠٠ اهاليسى و بز فابريقه لرى واردر. — آمريقاى وسطينك انكلتره يه تابع (هوندوراس) مملكتنك قسم شماليسنده و(ريوهوندو) ايله (توريور) آره سنده دخى بواسطه يكى برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر .

قوروسيوو (Kouro-Sivo) بربيوك آقنتيدر، كه چين دكيزنده چين سواحليله فيليپينه جزايرى آره سنده تحصل ايدوب ، شماله و بعده شمال شرقى يه طوغرى جريانله ، جاپونيه سواحل شرقيه سنى يالادقدن صكره ، بحر محيط معتدلك ايچنده شرقه طوغرى كيده رك ، آمريقاى شمالى سواحلنده ايكى قوله انقسامله، برى شماله وديكرى جنوبه طوغرى كيدر. يازين جنوب غربى جهتندن اسن موسم روزكارينك ياردميله سرعتى زياده اولوب، كونده ٥٥ دن ٧٥ كيلومتره يه قدر وبعض محللرده ساعتده ٧ كيلومتره قطع ايدر. قيشين ايسه شمال شرقى جهتندن اسن روزكار سرعتى آزالدير. كنيشلكى ٧٥ كيلومتره وديرينلكى ٩٠٠ متره قدر اولوب ، خط استوا قربندن بدأ ايتمكله، صويى آقديغى دكيزلرك صوينك اوچ درت وشمالدن كلن ديكر آقنتيلردن سكزاون درجه صيجاقدر ؛ واكثريا ٢٣ ايله ٢٧ درجه آره لرنده در. يازين بو آقنتيدن بر قول آيريلوب، جاپونيه ايله قوره آره سنده اوخوجق دكيزينه وقامچاتقه شبه جزيره سنه طوغرى چيقيورسه ده، بوكا قارشى شمالدن دخى (اويه سيوو) اسميله صوئوق بر آقنتى ايندييكندن، سواحل مذكوره نك هواسنه قورو سيوونك تأثيرى اوليور . رنكى قويو اولوب ، بحر محيطك صولرندن فرق اولنديغندن ، جاپونيه ليلر طرفندن « سياه آقنتى » ديني اولان بواسطه تسميه اولنمشدر .

قوروق طاغ چينه تابع تركستان شرقيده بر سلسلهٔ جبالدر ، كه (تيان شان) سلسلهٔ عظيمه سنه متوازياً ٨٤° ١٥' دن ٩٣° طول شرقى يه دك غربدن شرقه طوغرى وباغراج كولنك جنوبنده ممتد اولور.

قوروقورو (Çorocoro) آمريقاى جنوبيده (بوليويه) حكومتنك (پاز) ايالتنده و پازك ١٠٠ كيلومتره قدر جنوب غربيسنده و (تيتيقاقه) كولنك جنوبنده برقصبه اولوب، ١٢٠٠٠ اهاليسى وباقير وكموش معدنلرى واردر .

قورومانديل (Coromandel) هندستانك قسم جنو بيسندن عبارت اولان دكن مملكتنك ساحل شرقيسنه آوروپاليلرك ويردكارى اسمدر .

قورون (Coron) ياخود قرون يونانده مورهنك مسينيا ايالتندهوهمنامى اولان كورفزك مدخلنك غرب جهتنده اولدرق قالاماته‌نك ٣٠ كيلومتره جنوب غربيسنده‌ومدونك ٢٠ كيلومتره شرقنده بر قصبه اولوب ، شمديكى حالده ١٩٥٥ اهاليسى وار ايسه‌ده ، ادارۀ عثمانيه زماننده كرك بونك وكرك مدونك اهميتى زياده ايدى .

قوروِن (Corvin) مجارستان قراللرندن اولوب، ژان‌هونيادك اوغليدر. ١٤٥٨ تاريخنده، ١٥ ياشنده ايكن، تخته‌چقوب ، ١٤٩٠ ده وفات ايتمشدر . جسور ومعارفپرور اولوب، آوستريا، چهستان، لهستان، ترانسيلوانيه، افلاق وبغدان‌ايله مخاصماتده بولنديغى‌حالده، جمله‌سنه مقاومت‌ايتمش، وعثمانليلره‌قارشى طيانه‌بيلمش‌ايدى. برطاقم قوانين وضع، وآلمانيه ، فرانسه وايتاليادن معلملر جلب ايله ، بوده‌ده بر دارالفنون و سائر مكاتب و بر كتبخانه ايله رصدخانه تأسيس ، واصول طباعتى مملكتنه ادخال ايتمشدى .

قورونيه (Corogne) اسپانيه‌نك غاليچه خطه‌سنده و مادريدك ٦٠٨ كيلومتره غرب‌شماليسنده برقو يك اپچنده‌واقع ايالت مركزى برشهرواسكله‌اولوب، ٣٠٠٠٠اهاليسى، استحكاماتى، قشله‌لرى، بيوك بر توتون وبرده جام فابريقه‌سى ، ايشلك ليمانى و جوارنده فنار قله‌سى اتخاذ اولنان پك قديم بر قله‌سى واردر .

— قورونيه ايالتى غاليچه خطه‌سنك منقسم اولديغى درت ايالتك برى و اك شمال غربيسى اولوب، اسپانيه و پورتكيز شبه جزيره‌سنك او جهته‌كى كوشه‌سندن عبارتدر . غرباً وشمالاً بحر محيط آطلاسى ايله ، شرقاً لوغو ، جنوباً دخى پونتودره ايالتلريله محاط و محدود اولوب، ٤٣° عرض شمالى و ١١ طول غربى خطلرى ايالتك اپچنده تقاطع ايديور . مساحۀ سطحيه‌سى ٧٩٠٣ مربع كيلومتره اولوب ، ٦١٣٨٨١ اهاليسى واردر . مركزى همنامى اولان شهر اولوب ، ايالت ١٤ قضا و٩٧ ناحيه‌يه منقسمدر. اراضيسى طاغلق و سواحلى پك كيرنتيلى جيقنتيلى اولوب، قوى و برونلرى چوقدر . مياه جاريه‌سى چوق ايسه‌ده، چوغى قيصه چايلردن عبارت اولوب ، اك بيوكلرى اورته‌سندن جريانله ساحل غربيسندن منصب اولان (تامبره) ، حدود جنوبيه‌سنى آيران (اولا) وقسم شماليسنده آقان (اون) نهرلريدر. هواسى صوئوقجه و رطوبتلى اولوب، ياغمورلرى چوقدر . طوپراغى پك منبت دكلسه‌ده ، اورمان وچايرلريله اراضئ مزروعه‌سنك اختلاطندن پك نظرده پك كوزل كورينور . مع هذا اراضى جفتجيلرك مالى اولمغله، زراعته اهميت ويريلوب، اهاليسى پك صيق اولمغله برابر، احتياجات‌محليه‌دن فضله ذخاير حاصل اولوب ، بر مقدارى اخراج اولنور. حيوانات اهليه‌سى چوق اولوب، باشليجه‌ انكلتره‌يه كليتله اخراج اولنور . معادنى پك چوق ايسه‌ده ، جيقاريلانلرى پك آزدر. صنايعى هنوز كرى ايسه‌ده، ينه بر خيلى فابريقه‌لرى واردر . اسكله‌لرى چوق اولمغله، تجارتى ايشلك ايسه‌ده ، دها زياده ترقى ايتمسى اپچرى‌يه طوغرى دمير يوللرك تكثرينه منوطدر.

قوروو (Corvo) آسور جزايرينك اك كوچكى و اك شمال غربيسى اولوب ، فلورس جزيره‌سندن ١٧½ كيلومتره اكنده بر بوغازله آيرلمشدر. اورته‌سى ٣٩°٤٢′ عرض شمالى ايله ٣٣°٢٧′ طول غربيده واقعدر. شمالدن جنوبه بويى ٦½ و اكى ٤ كيلومتره‌دردر. اهاليسى ١٠٠٠ كشى قدر اولوب ، زراعت وحيواناتله مشغولدرلر .

قوروى (Corvey) پروسيه‌نك وستفاليه خطه‌سنده و (ميندن)ك ٦٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده و (وسر) نهرى اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٦٠٠٠ اهاليسى واردر .

قوره (Corée) آسيانك منتهاى شرقنده چين دولتنك مانچوريه قطعه‌سنه مربوط و رسماً چين دولتنه تابع بيوك بر شبه جزيره اولوب، حقيقتده مستقل بر دولتدر.

حدود و مساحه‌سی. — قوره شمالدن جنوبه ممتد بر شبه جزیره اولوب، شرقاً جاپون دکیزیله، جنوباً چین دکیزیله، غرباً صاری دکیزله وپچیلی کورفزیله، شمالاً مانچوریه‌نك (لائوتونغ)و(ژیرنیغ) ایالتلریله، منتهای شمال شرقیسنده بر آز یرده دخی روسیه‌نك ساحل ایالتیله محاط ومحدوددر. حدود شمالیه‌سی قسم اعظمنده ایکی نهرك مجرالرندن عبارت اولوب، بو ایکی نهر بر طاغك ایکی مائله‌سندن نبعان ائله، بری (تومان کانغ) شرق شمالی‌یه ودیکری (یالوکانغ) غرب جنوبی‌یه طوغری آقار. بو وجهله هرطرفدن حدود طبیعیه ایله آیرلمشدر. ٣٤°٢٠′ ایله ٤٢°٣٠′ عرض شمالی و ١٢٢°١٥′ ایله ١٢٧°١٤′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، طولی ٩٠٠ و عرض وسطیسی ٢٢٠ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢١٨٦٥٠ مربع کیلومتره اولوب، ١٠٥١٨٩٣٧ اهالیسی واردر.

حال طبیعیسی، جبال وانهاری. — اراضیسی طاغلق وپك عارضه‌لی اولوب، هیچ اووه‌سی یوقدر، ویالکز طاغلری آره‌سنده آز چوق کنیش وادی وبایرلری واردر. اك بیوك طاغلری حدود شمالیه‌سی قربنده اولوب، اوراده‌کی سلسله‌نك اك یوکسك محلی اولان (پایق توسان) طاغندن برسلسله آیریلوب، ساحل شرقیسی قربنده شبه جزیره‌نك بو نجه جنوبه طوغری اوزانیر، وسواحل غربیه‌سنه طوغری برچوق قوللر اوزادیر. بو سلسله‌نك اك یوکسك محلی پایتختدن کچن (هانغ کانغ) نهرینك نبعان ایتدیکی محلدر. سلسلهٔ مذکوره‌نك غربی مائله‌سندن دها برچوق انهار نبعان ایدوب، شبه جزیره‌نك غربی سواحلنده‌کی قویلره دوکیلور. شرقی مائله‌سی ایسه پك دیك و آز مسافه‌لی اولدیغندن، او جهتده جریان ایدن صولر سیل حالنده قیصه انهاردن عبارتدر. سواحل غربیه وجنوبیه‌سی پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، قویلریله برونلری وقارشیلرنده کوچك آطه‌لری پك چوقدر. سواحل شرقیه‌سی ایسه دها دوز اولوب، اورته‌سنده قوره کورفزی دینلن کنیش و آچیق بر کورفز وبونك اورته‌سنده روسلرك (لازارف) تسمیه ایتدکلری بر لیمان واردر. جزایرینك اك بیوکی منتهای شمالیسی قارشیسنده وآچیقلرده بولنان (قالپائرت) آطه‌سیدر. مرتفع و طاغلق بر جزیره‌در.

اقلیم وهواسی، محصولات وحیواناتی. — قوره‌نك هواسی عرضنك اقتضاسندن زیاده صوئوق اولوب، شمال جهتنده‌کی طاغلق محللرنده برودت پك شدتلی وقار وبوزلر کثرتلی اولدقدن بشقه، منتهای جنوب شرقیسنده وساحل قربنده دخی مایس آینده قار کورلشدر. سنه‌نك یاریسی جنوب غربی و یاریسی شمال شرقی روزکاری اسوب، بو ایکنجی روزکار دوندیکی وقت یعنی آغستوس ایله ایلولك ابتدالرنده پك چوق یاغمور یاغار، و شدتلی فرطونه‌لر اولور. شمال شرقی جهتی غیر منبت ایسه‌ده، سائر طرفلرنده طوپراغی خیلی منبت اولوب، کلیتلی بغدای، پرنج، کنویر، پاموق، توتون ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، ایپك چیقار. بر آغاجدن تحته‌لره آلتون جلا ورنکنی ویرر بر نوع ورنیك چیقار. پك مقوی عد اولنان بر کوك آغرلغی نسبتنده آلتونله صاتیلیر. طاغلرده آلتون، کومش ودمیر معدنلری بولنور. حیوانات اهلیه‌سی بیکیر، صیغیر، طوموز، کچی، کوپك، کدی و طیور بیتیه‌نك انواعندن عبارت اولوب، بیکیرلری کوچك ایسه‌ده قوتلیدر. اورمانلرده صیغین، طوموز، آیی، کوچك برجنس قاپلان وکوچك آو حیوانلریله زهرلی ییلانلر و بعض انهارده (آلیغاتور) دینلن تمساح جنسی واردر.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — قوره حقنده هنوز تحقیقات مکمله اجرا اولنمامش ایسه‌ده، اهالیسی ایکی جنسیته و حتی ایکی عرقه منسوب بولندیغی آکلاشیلیور. قسم اعظمی چینلیلر کبی مغول عرقنه منسوب اولوب، باصیق برونلی، چیقیق یناقلی وکوسه صقاللیدر؛ برقسمی ایسه عادتا عرق قافقاسی‌یه مشابه دوز برونلی، اوزون وطوب صقاللی و دوز کون چهره‌لی اولوب، مأمورین و زادکان وکبار اهالی بونلردندر. آکلاشلدیغنه کوره، بو ایکنجی جنس اهالی مجهول بر وقتده مجهول بریردن کلوب، شبه جزیره‌یی ضبط ایتمش،

و او وقتدن قوم حاكم حالنده قالمشدر . لسانلرى چینجه وجاپونجه‌دن فرقلى اولوب، آنجق مكتبلرنده وحكومت ايشلرنده قوللاندقلرى لسان ادبى ورسمى ينه چينجه لسانيدر،كه بونى تحصيل ايده‌رك اوكرنيرلر . هجالرى تصوير ايدن چين خطندن بشقه حروفله يازيلير عموم ايچون آيريجه برخطلرى دخى اولديغى مرويدر. دين ومذهبجه چينليلردن فرقلرى اولميوب ، بونلر دخى (بودا) دينيه تابعدرلر ، وبونزو عنوانيله رؤساء روحانيه‌لرى واردر. چينده اولديغى كبى ، بوراده دخى رؤسا قونفوچيوسك مذهب فلسفيسنه تابعدرلر. بوندن بشقه عوام اهالينك بعضيسى مملكتـه مخصوص قبا بر مذهبـده بولنيورلر،كه بونك اساس اعتقـادى هنوز معلوم دكلدر. خانه‌لرى آغاج و چاموردن و يالكز شهر وقصبه‌لرده بعضلرى طوغله‌دن اولوب، جمله‌سى بر قاتلى وصمانله مستوردر . قيافتلرى چينليلرك كبى اولوب، انتـارى وخرقه كيير، و باشلرينه كنيش سپرلى برجنس شاپقه قورلر. عادتلرينك غرائبندن اوله‌رق اولولرنى سنه‌ده ايكى دفعـه يعنى ايلك وصوك بهارده دفن ايدوب، بوايكى موسم آره‌سنده اولنلر موقتاً درت قازيق اوزرينه طورديرلمش بر قلبه‌ده بولنديررلر. اهالى كبار وزادكان، عوام واسرا اوله‌رق اوچ صنفه منقسم اولوب ، بو اوچ صنف بيننده اختلاط و ازدواج وقوع بولماز.

صنايع وتجارتى. — قوره‌ده استعمال اولنان ايپك قماشلر و سائر سوسـه متعلق ظريف شيلر چيندن كلوب، مملكتده پاموق وكنويردن قبا بر طاقم منسـوجاتله چينى وچناق چوملك كبى شيلر وقبا بر جنس كاغد ياپيلر. بو كاغـد پك طيانيقلى اولوب،قوره‌ليلر طرفندن هراحتياجده قوللانيله‌رق، بوندن شـاپقه ، شمسيه وحتى بعض اثواب دخى ياپارلر. زيتون ياغنه باتيره‌رق جام مقامنده پنجره‌لره ده ياپيشديررلر، اوطه‌لرينك قپولرى دخى برچرچوه‌يه ياپيشديرلمش كاغددن عبارتدر. قوره‌ليلرك ياپدقلرى بو كاغد بوكبى احتياجات ايچون چينه دخى ادخال اولنور . بچـاق و قليج كبى دميردن بعض آلات جارحـه دخى ياپارلر،كه بونلرده چينـده مقبولدر. باشليجه صنعتلرى بوندن واخراجاتلرى دخى بروجه مذكور كاغد ايله جزئى آلات جارحه‌دن عبارتدر.

ذاتاً قوره حكومتى چين و جاپوندن پك زياده قورقوب ، بونلرك مملكتـه ينـاشمامسيچون هرنوع تجـارت خارجيه‌يى واهـالينك اجنبيلرله مناسباتى شديداً واعدام جزاسيله منع ايدر . جاپونيـه‌ليلر كوچ حال ايله قوره حكمدارينى كندى تجارتلرينه اوچ اسكله تخصيص ايتمكه اجبار ايده‌بيلمشلردر . معهذا ١٨٨٢ تاريخندن برى آوروپا دول معظمه‌سيله و ممالك مجتمعه ايله تجارت معاهده‌لرى عقد ايتمشدر. تجارت داخليه‌لرى اولدقجه ايشلكدر.

اصول اداره وحكومتى، تقسيمات ملكيه‌سى. — اصـول اداره‌سى حكـومت مطلقـه دن عبـارت اولوب ، چينـه تابع ظـن اولنيورسـه ده ، بو تابعيت بهرسنه چين حكمدارينه مخصوص برهيئت سفارتله برطاقم هدايا كوندرمكدن عبارت اولوب، چين دولتى بو هـدايايه ويركى نامنى ويرر . ذاتاً يكرمى سنه اول ابتدا جاپونيه وبعده آوروپا دولتلرى وآمريقا قوره نك استقلالنى رسماً طانيمشـلردر عساكر منتظمه‌سى ٧٠٠٠ كشيدن عبارت اولوب سائر عسكرى چينك عسكرى اصولنده‌در، والآن فتيللى تفنكلرله مسلحدر. واردات سنويه‌سى آنجق اون مليون فرانقدن عبارتدر. قوره‌ليلر چينليلردن دها جسور ومملكتلرينى مدافعـه‌يه پك الويريشلى اولديغى حالده، اصول قديمه‌ده ثباتندن طولايى كچن سنه جاپونيه عسكرينه مقاومت ايده‌ميوب، پك قولاى مغلوب اولمش، و بتـون قوره جاپونيه‌نك ضـبطنه كچمشدى . پايتختى مائلهٔ غربيه‌سى وسطلرنده بولنان (سئول) شهرى اولوب، مملكت ٨ ايالته منقسمدر،كه بونلرك اوچى مائلهٔ شرقيه سنده و بشى مائلهٔ غربيه‌سنده واقعدر . ايالتلر قضالره و قضالر دخى ناحيه‌لره منقسم اولوب ، بونلرك مركز اداره لرى قصبه عد اولنمغله، بتون قوره‌ده ٣٦١ قصبه وار ايسه‌ده ، بونلردن چوغنك كويدن فرقلرى يوقدر. پايتختنك ٢٥٠ ٠٠٠ اهـاليسى واردر . قـوره اسكيدن برى چين ممالكندن معـدود اولوب ، ٩٣٥ تاريخ ميلاديسنده استحصال استقلال ايتمش، و بشيوز سنه‌يه قريب مدت بسبتون مستقل بولندقدن صكره، ١٣٩٢ ده قوره حكمدارى چين دولتى طانيه‌رق چين ايمپراطورينه تابع اولمغه مجبور اولمش ايسه‌ده ، بو تابعيت اختيارى اولمغله، كيتدكجه روابط

تابعیت ومتبوعیت کوشیوب، بسبتون اسمی واعتباری بر ارتباط حالنده قالمشدر .

قوره بوغازی { (Détroit de Corée) قوره شبه جزیره‌سنك منتهای جنوب شرقیسیله جاپونیه‌نك ساحل غربیسی آره‌سنده کنیش بر بوغاز اولوب ، اکی تقریباً ۱۷۵ کیلومتره‌در . اورته‌سنده جاپونیه‌یه تابع (چوسیما) جزیره‌سی بولنوب، بونکله قوره‌ساحلی آره‌سنده‌کی بوغازه یعنی قوره بوغازینك شمال‌غربی قسمنه (بروغتون بوغازی) دخی دیرلر .

قوری { (Corry) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك پانسیلوانیه حکومتنده (اریه) سنجاغنده و همنامی اولان کولك کنارنده اوله‌رق برقاچ دمیر یول خطنك محل التصاقنده بر قصبه اولوب، ۶ ۸۰۰ اهالیسی ومتعدد طاش‌یاغی تصفیه‌خانه‌لری واردر .

قوریاق { (Koriak) سیبریه‌نك منتهای شرق شمالیسنده و قامچاتقه‌شبه جزیره‌سنك قسم شمالیسیله اونك شمالنده‌کی یرلرده ساکن بر قوم اولوب، شمال غربی جهتنده بولنان (چوقچی) لرله قرابت جنسیه‌لری واردر . مغول عرقنه منسوبدرلر .

قوریب اوغ { (Corrib Lough) ایرلانده‌نك (قونوخت) ایالتنده بر کول اولوب ، (لوغ نیغ) دن صکره جزیرهٔ مذکوره‌نك اك بیوك کولیدر . شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری بویی ٤٤ کیلومتره اولوب، اکی $1\frac{1}{2}$ دن ۱۰ کیلومتره‌یه قدردر . تحت‌الارض (ماسق) و (قلاره) نهری واسطه‌سیله (قلونکین) کوللرینك صولرینی آلوب ، فضلهٔ میاهی (غالوی) قوینه دوکیلور .

قوریبوت { (Coributh) لهستان قراللرندن اولوب، ۱۶۶۹ ده قازیمیره خلف اولمش ؛ و ۱۶۷۳ تاریخنه‌دك حکم سورمشدر . زادکاندن بر عائله‌یه منسوب اولوب ، حکمدارلغی کرهاً قبول ایتمشدی . (سوبیسکی) نك کندیسی علیهنده قورمش اولدیغی اتفاقی کوچ حال ایله بوزمش؛ و مدت حکومتنده عثمانلیلرله تاتارلر و قزاقلر لهستانه داخل اولوب ، دولت‌عثمانیه ایله ۱۶۷۲ ده (بوساج) معاهده‌سنی امضایه مجبور اولمش ایدی .

قوریتیبا { (Curitiba) برازیلیا ممالك مجتمعه‌سنك جنوب جهتنده و (سائوپاولو) نك ٤٧٠ کیلومتره‌جنوب‌غربیسنده (پارانا) حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۵۰۰۰ اهالیسی و اشجار مثمره‌یی‌حاوی باغچه‌لری واردر .

قوریقوس { (Corycus) آطنه ولایتنك ایچایل سنجاغی ساحل شرقیسنده و سلفکه‌نك ٤٥ کیلومتره شرق شمالیسنده لاماس صوینك منصبی قربنده بولنمش برشهر قدیم اولوب، قارشیسنده‌کی برکوچك آطه اوزرنده حالا موجود اولان بر قلعه‌سی الیوم قره حصار وقورغوس نامیله معروفدر . بوقلعه‌ساحلده‌وشهره متصل بولنمش اولان دیکر بر قلعه‌یه برکوپری‌ایله مربوط ایدی. بوشهر قرون‌وسطاده دخی‌موجود اولوب، اهل صلیب محاربانی زماننده قلعه‌لرینك متانتیله مشهور ایدی . ایکی لیمانی و ایشلك تجارتی وار ایدی . بعض خرابه‌لری موجوددر . قربنده ازمنهٔ قدیمه‌ده مشهور بولنمش غریب بر مغاره‌ده وار ایدی .

قوریله { (Kouriles) آسیانك منتهای شرقنده سیبریه‌یه مربوط قامچاتقه شبه جزیره‌سنك جنوبی کوشه‌سی قارشیسندن جاپونیه‌نك اك شمالی قسمی اولان (یسو) جزیره‌سنك شمال شرقی کوشه‌سنه‌دك اوخوجق‌دکیزیله بحرمحیط معتدل آره‌سنده ممتد وجاپونیه دولتنه تابع برصره آطه‌لر اولوب ، ۴۳°۳۰′ ایله ۵۱° عرض شمالی و ۱۴۳° ایله ۱۵٤° طول‌شرقی‌آره‌لرنده ۱۲۰۰ کیلومتره‌لك محلده اوزانیرلر . بونلرك درد‌ی‌بیوك، آلتیسی ایکنجی درجه‌ده و قصوری درجات مختلفه‌ده کوچك اولمق اوزره، پك کوچك و خالی اولانلری داخل‌حساب اولمدیغی حالده، باشلیجه‌لری ۱۶ آطه‌در. جمله‌سنك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤ ٨٢٤ مربع کیلومتره‌در. اکثری ینه او استقامتده یعنی جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری اوزون وطاردر. بیوکلری جنوبدن‌باشلایه‌رق: قوناسیری، ایتوروپ، اوروپ، پاراموسیر؛ ایکنجی درجه‌ده کیلر:

سیقوتان ، سیموسیر ، سیاسقوتان ، خاریمقوتان ، اونهوتان، سومسو در. قوریله جزایرینك آره‌لری اكثر یرلرنده صیغلر و قیالرله مسدود ایسه ده ، بعض جهتلرنده‌ده درینجه بوغازلر تشكیل ایدرلر ؛ و بو صره‌نك ایكی طرفنده دكیز پك دریناولوب، حتی بحر محیط معتدلك ۸۶۰۶ متره‌دن عبارت اولان اك درین محلی بو جزایرك قربنده در . اراضیلری كاملاً بركانی اولوب ، ۵۲ بركان صایلمشدر،كه بونلرك ۹ ی الیوم آتش افشاندر ، و دیكر ۴۳ ك ده یقینلرده سونمش اولدقلری آكلاشیلیور. بو طاغلر خیلی یوكسك اولوب ، اك یوكسكیاولان وهمنای بركوچك جزیره ده بولنان (آلات) بركانك ۲۱۳۰ متره ارتفاعی واردر. دیكرلرینك ارتفاعی ده ۱۰۰۰ و ۱۵۰۰ متره راده‌لرنده‌در . حركت ارض كثیرالوقوعدر . اك جنوبده‌كی اوچ بیوك و بركوچك جزیره‌ده بعض اورمانلر وسوكود ، قواق ، كوركن ومیشه آغاجلری وتیلكی، وشق ، سمور كبی حیوانات بولنیورسه‌ده ، اوروپ آطه‌سنی كچدكدن صكره شمال جهتنده بولنانلرینك طاغلری اكثریا قارله مستور و قارسز اولدقلری وقت دخی چیلاق وسیم سیاه ویالكز ساحللری نباتاتله مستوردر. بوآطه‌لر اكثریا سیسله محاطاولوب، آره‌لرنده‌كی بوغازلردن دخی برطرفدن اوخوچق دكیزینك آقنتیلری وبر طرفدنبحر محیطك جسیم‌طالغه‌لری هجوم‌ایتدیكندن، فرطونه اكسیك اولماز . بتون جزایرك اهالیسی بیك كشی‌یه بالغ اولماز. بونلرده جاپونیه‌نك اهالئ قدیمه‌سی اولان (آینو) جنسیتنه منسوب‌اولوب، دری ایله كیینیر ویرك ایچنه قازدقلری مغاره‌لرده بارینیرلر . باشلیجه مدار معیشتلری‌ده بالیق و آو اتیدر .

قوریلیانو { (Corigliano) ایتالیانك قالابره خطه‌سنده قوزنجه ایالتنك (روسانو) قضاسنده و روسانونك ۱۲ كیلومتره غرب شمالیسنده و تارنته كورفزندن ۵ كیلومتره‌لك مسافه ده اوله‌رق همنای بر چایك اوزرنده برقصبه‌اولوب، ۱۰ ۵۷۰ اهالیسی‌ودمیر یولی واردر .

قورین { جزیره‌ده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی ذكر ایدیورسه‌ده ، محلنی بیان ایتمیور .

قورینتس { (Corrientes) آمریقای جنوبینك آرجنتین‌حكومتنده و بوئنوس‌آیرسك تقریباً ۱۰۰۰ كیلومتره‌شمالنده اوله‌رق (پارانه) ایرماغنك صول كناری وپاراغوآی نهریله محل تلاقیسی قربنده برتپه‌نك‌اوزرنده واقع ایالت مركزی بر قصبه اولوب ، ۱۱ ۲۲۰ اهالیسی، پورتقال وخرما و انجیر آغاجلرینی حاوی باغچه‌لر وباغلرله محاط كوزل‌اولری، كوزل‌ریختمی، بیوك ابنیهٔ امیریه وخیریه‌سی، پك ایشلك تجارتی ، سفائن اعماله مخصوص حوض و دستكاهلری ، دوكمخانه‌لری و باصدیرمه فابریقه‌لری واردر . ساحلدن ۱۷۰ كیلومتره یوقاری اولدیغی حالده ، نهرك قصبه‌نك اوكنده ۳۰ متره درینلكی اولمغله، سفائن ریختمه قدر كیدوب یناشیرلر .

— قورینتس ایالتی آرجنتین حكومتنك اك شمال شرقی ایالتی اولوب، شرقاً اوروغوآی، شمالاً پاراغوآی ، غرباً پارانه انهار عظیمه‌سیله محاط اولدیغی حالده، یالكز منتهای شمال‌شرقی كوشه‌سیله جنوب جهتندن قره حدودیله آیرلمشدر . شرقاً برازیلیا ممالك مجتمعه‌سیله، شمالاً پاراغوآی حكومتیله، غرباً شاقو و سانته‌فه ، جنوباً دخی انتره‌ریوس ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۲۳ ۶۶۱ مربع كیلومتره اولوب، اهالیسی بوندن بش آلتی سنه اول كی استاتستیقه كوره ۲۰۰ ۰۰۰ كشیدن عبارت ایدی . اراضیسی دوز اولوب، صویی دخی بول اولمغله، طوپراغی پك منبتدر. اكثر طرفلری واسع اورمانلرله مستوردر . یالكز شمال جهتنده بعض بطاقلقلری واردر . آنجق اهالیسی ، وسعت اراضیسنه نسبةً ، پك جزئی اولدیغندن ، ایشلنن یرلری پك آزدر . اهالینك ده برنجی مشغولیتی حیوانات یتیشدیرمك ایشی اولوب، كلیتلی سوریلر بسلر، و باصدیرمه اخراج ایدرلر . اهالیسی چوغالدقجه ، پك معمور بر یر اوله‌جقدر .

قورینه { (Corinne) یونان قدیمك مشهور برشاعره‌سی اولوب، بیوتیه‌نك (تاناغره) قصبه‌سنده طوغمشدر . ینه مشاهیر

نسادن (میرتیس) ك طالباتندن ایدی . شعرادن (پیندار) ك رقیبه‌سی اولوب، برچوق مسابقتلرده کندیسنی کچمشیدی .

قوریولان { (Coriolan) اسکی روما سردارلرندن اولوب ، میلاددن ۴۹۳ سنه اول (وولسق) قومیله محاربه‌ایده‌رك، (قوریله) شهرینی ضبط ایتمکله ، بو لقبله شهرت بولمش؛ وبعده نائل‌مرام اوله‌مدیغیچون، رومالیلره قارشی افکارده بولنمغله، نفی اولنه‌رق، (وولسق)لره التجا ، واونلرله واروب، رومایی محاصره ایتمش ؛ وآنجق والده‌سیله زوجه‌سنك رجاسی اوزرینه ، محاصره‌یی رفع ایتمشیدی . ۴۸۸ ده مقتولاً وفات ایتمشدر .

قوریوله { (Corioles) لاتیوم خطه‌سنده و رومانك ۳۶ کیلومتره جنوب غربیسنده اسکی بر شهر اولوب، (وولسق) قومنك مرکزی ایدی .

قوریه { اندلسده مارده نواحیسندن بر قصبه اولدیغی « معجم‌البلدان »ده مسطوردر .

قوز احمد پاشا { [« احمدپاشا (قوز-)» ماده‌سنه‌مراجعت.]

قوزاق { یاخود قزاق (Cosaques, Kazaks) روسیه‌ده برصنف اهالیدر ، که اساساً تاتارلردن قالمه اولوب، تاتار خانلری ودشت قپچاق دولتی زمانلرنده آقینجی برصنف‌عسکرایدی. اوزمانلرك قزاقلری مسلمان اولوب، تاتار،چرکس و قیرغیز افرادندن ایدیلر . بعده بونلره تقلیداً جنسیتجه ینه تاتار بر صنف خرستیان آقینجیلر تشکل ایدوب، کندیلرینه روس ، لهلی و سائر جنسیتلره منسوب افراد دخی التحاق‌ایتمش؛ وبونلر ابتدا بسبتون مستقل اولدقلری حالده ، کندی حسابلریچون آقین وچاپول ایتمکده ایدیلر. الك‌اول لهستان قراللری بونلردن‌استفاده ایتمکی‌دوشونوب، کندیلرینه (دنیپر) مجراسی‌اطرافنده یرلرویرمش، و او جهتله یرلشنلری (زاپوروغ‌قزاقلری) نامیله شهرت بولمشلردی. کندی بینلرنده انتخاب‌ایتدکاری رئیس وقوماندانلرینه (هاتمان) و دها طوغریسی (آتامان) نامنی ویررلردی. بعده دولت‌عثمانیه‌نك او جهتده توسیع فتوحات ایتمسی اوزرینه ، اشبو زاپوروغ قوزاقلری بر مدت دولت مشارالیهانك تحت حمایه‌سنده بولنوب، بوندن طولایی روسیه ایله باب عالی آره‌سنده بعض اختلافات وقوع‌بولمشدی. نهایت روسیه‌نك حمایه سی آلتنه کیروب ، کندی کندیلرینه روسیه‌نك متفقلری نامنی ویررلردی . روسلر بونلرك جسارتندن و جنکاورلکلریله آقین وچاپوله اولان میل‌واستعدادلرندن استفاده امیدیله، کندیلرندن سپاهی صورتنده سواری آلایلری‌تشکیل ایده‌رك ، الك مخاطره‌لی حدودلری جوارلرنده و تا سیبریه و ترکستانك منتهالرینه‌دك سوق و اسکان ایتمشدر . بوکونکی کونده الك طویلی بولنانلری (دون) ایرماغی مجراسنده وقوبان‌جهتنده بولنانلریدر. جمله‌سی ایکی ملیون نفوسه قریبدرلر .

قوزان { آطنه ولایتنه تابع وولایتك شمال شرقیسنده‌واقع برسنجاق‌اولوب، غرب جنوبی طرفندن نفس آطنه، جنوب شرق جهتندن جبل برکت ، شرقاً حلب ولایتنه تابع مرعش سنجاقلریله ، شمالاً سیواس ، شمال غربی طرفندن دخی آنقره وقونیه ولایتلریله محدوددر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، زراعته پك‌الویریشلی اووه‌لری ودوز یرلری دخی‌چوقدر. سیحان ایرماغی شمالدن کلوب، سنجاغی اورته‌سندن شق ایله، اکثر میاه جاریه‌سنی جمع ایتدیکی کبی ، جیحان نهری دخی جنوب شرق حدودینی تفریق ایله او جهتده بر قاچ چای آلیر. بو وجهله میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، بونلر جزئی بر همتله اطرافلرنده‌کی اراضی‌یی اروا ایده‌بیلیرسه‌ده ، اهالی ذاتاً آز اولمغله‌برابر، تنبل و بر طاقلری خیمه‌نشین اولدیغندن، نه بوندن ونه‌ده طوپراغك قوهٔ انباتیه سندن استفاده ایتمیوب، وقتیله بر ذخیره انباری حکمنده بولنمش‌اولان اوکوزل‌یرلر قامشلق‌وچالیلق حالنه‌کیرمشدر. شمدیکی محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کوره‌در. اورمانلری‌چوق‌اولوب، چامك انواعیله، میشه، یبانی زیتون آغاجلرینی حاویدر ، طاغلرنده معادن مختلفه بولندیغی مروی ایسه‌ده، چیقاریلانی یوقدر. اهالیسی آنجق ۶۰۰۰۰ کشی اولوب ،

٠٠٠ ٣٢ ی اسلام، ٠٠٠ ٢٠ ی ارمنی و ٧٠٠٠ ی ارمنی قتولیکیدر . خیمه‌نشین عشیرتلر بو حسابه داخل دکلدر . حیواناتی چوقجه اولوب ، صیغیر وقیون وکچیلری مصر بازارلرنده مقبول اولمغله ، بونلردن بعض اخراجاتی واردر . مرکزی (سیس) قصبه‌سی اولوب ، سنجاق : سیس، قارص، فکه و حاجین اسملریله ٤ قضایه منقسم و ٣ ناحیه‌یی دخی حاویدر.

قوزقو { (Cuzco) آمریقای جنوبیه‌ده پرو حکومتنده ولیانك ٨٥٠ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق آند سلسلهٔ جبالنك ٣٤٦٨ متره ارتفاعی اولان بر وادیسنده واقع ایالت مرکزی برقصبه اولوب، اکثری اصل یرلی اولمق اوزره، ١٨ ٣٠٠ اهالیسی، معتدل لکن سریع التحول هواسی، قاقاؤ وقاوچوق و سائره تجارتی، یوکدن قالین یورغانلرله تخته‌دن اویه‌لی معمولاتی واینقه‌لردن قالمه برچوق آثاری واردر. اسکی اینقه‌لرك مرکز و پایتختی اولوب، یقین وقته کلنجه‌یه قدر اللی بیکدن زیاده اهالیسی وار ایکن، کوندن کونه تدنی ایتمکده ، وکیشوآ جنسیته منسوب اولان اهالیسی آزالمقده‌در .

قوزلوف { (Kozlof) روسیه‌نك تامبوف ایالتنده وتامبوفك ٧٢ کیلومتره غربنده اوله‌رق موسقووه‌دن ساراتوفه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی بر شهر اولوب، ٢٥ ٥٢٠ اهالیسی، ایچ یاغی، موم، صابون، بیره وطوغله فابریقه‌لری وقربنده سنه‌ده برکره قوریلوب یدی کون سورن بر بیوك پناییری واردر .

قوزما { سنت— (St. Cosme) خرستیانلرك عزیزلرندن اولوب، جزیرة العربدن اولدیغی حالده، برادری (سنت دامیان) ایله برابر، کیلیکیاده جراحلق ایتمکده ایکن، دیوقلتیان زماننده ٣٠٣ تاریخنده ، عیسوی اولدقلرندن طولایی، طوتیلوب اتلاف ایدلدیلر. ایلولك ٢٧ سنده یورطیلرینی اجرا ایدرلر .

قوزماس { (Cosmas) اسکندریه‌لی بر تاجر اولوب، ٥١٩ تاریخ میلادیسنده هندستانه سیاحتله، لسان یونانیده بر سیاحتنامه یازمشدر .

قوزن { ویقتور— (V. Cousin) فرانسه علمای فلسفه‌سندن اولوب ، ١٧٩٢ ده پارسده طوغمش، و ١٨٦٧ ده وفات ایتمشدر. برچوق وقت پارس مکاتبنده فلسفه معلملکی ایدوب، استادی (رو یه قولارد) ك مذهبنه تابع اولدقدن صکره ، آلمانیه‌یه سیاحت ایدوب، عودتنده قانت، فیخت، شلینغ و هکل کبی آلمان حکماسنك ذهابنه سلوك ایتدیکندن، معلملکدن عزل اوله‌رق، مشیر (لانه) نك اوغلنه مربی اولمش؛ واواثناده یونان قدیم حکماسنك تألیفاتی بر طاقم حاشیه‌لرله نشر ایتمکه باشلامش؛ ومؤخراً آلمانیه‌یه برایکنجی سیاحت ایدوب، درسدده قاربونارییلردن ظن اوله‌رق، توقیفله، آلتی آی برلینده محبوس قالمش؛ و ١٨٢٧ ده خلاص بولوب، فرانسه‌یه عودتنده ادبیات مکتبنده فلسفه معلمی اولوب، ویلمن و کیزو ایله آرقداش بولنمش؛ وبوویردیکی درسلرله بیوك برشهرت وشان قزانوب، ١٨٣٠ دن صکره بربرینی متعاقب شورای دولت وهیئت اعیان اعضالغنه و بعده دارالمعلمین مدیریتنه ودارالفنون مجلسی ومتعاقباً آقادمیا اعضالغنه نصب اولنمش ؛ و ١٨٤٠ ده موسیو تیرك تشکیل ایتدیکی هیئت وکلایه داخل اولوب، معارف ناظری اولمش ایدی . زماننده فرانسه‌ده فلسفه‌نك اك بیوك مروج وحامیسی اولوب، تدریسات ونشریاتله برطرفدن قتولیکلرك افکار تعصبکارانه‌سنه وبر طرفدن مادیونك افکار مفرطه‌سنه مقاومت ایتمش ؛ وفلسفه‌نك تاریخیله مذاهب مختلفهٔ فلسفیه‌نك تعریف وایضاحنه دائر متعدد کتابلر و اخلاق و تربیه‌یه متعلق دخی بعض آثار نشر ایلمشدر . اواخر عمرنده اختیار عزلت ایدوب، بعض آثارینی تصحیح ویکیدن نشر ایتمکله اشتغال ایتمشدر .

قوزن { ژان — (J. Cousin) فرانسه‌نك اك مشهور رسام و هیکلتراشلرندن اولوب، بحق « فرانسه‌نك میکل آنجلوسی » لقبنه مظهر اولمشدر . ١٥٠٠ تاریخنده طوغوب ، ١٥٩٠ ده وفات ایتمش؛ و برنجی فرانسوآ ایله ایکنجی هنری وطقوزنجی شارل زمانلرنده بیوك

حرمت و اعتباره نائل اولمش ایدی . بر چوق مشهور رسم و هیکللریله صنعتنه دائر برایکی تألیفی واردر.

قوزنچك { (Kouznetzk) روسیه نك ساراتوف ایالتنده وساراتوفك ٢٤٥ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٧٤٠٠ اهالیسی، دباغخانه‌لری وکودری، غانت ومعمولات سراجیه فابریقه‌لری واردر.

— سیبریه‌نك (تومسق) ایالتنده وتومسقك ٦٧٨ کیلومتره جنوب شرقیسنده دخی بو اسمله قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٢٨٥ اهالیسی واردر. — بوقضاده بواسمله برطاغ‌دخی‌واردر،که آلتون طاغ سلسله‌سنه مربوط اولوب، اوبی ایله ینیسی حوضه‌لری آره‌سنده جنوبدن شماله طوغری تقریباً ٥٠٠ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور. ذروه‌لری ١٢٠٠ و ١٥٠٠ متره ارتفاعلرینه‌قدر یوکسلیر. آلتون ریزه‌لری چوقدر. بوکا روسلر (قوزنچك آلاطاغی) دخی دیرلر.

قوزنچه { (Cosenza) ایتالیانك قالابره خطه‌سنده و ناپولینك ٣٠٠ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده وساحلدن ١٨ کیلومتره ایچریده اوله‌رق قراتی نهری اوزرنده (قالابره چیتریوره) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ١٦٠٠٠ اهالیسی، آقادمیاسی ، داخلی مکتبی ، خسته‌خانه‌سی، یتیمخانه‌سی، چینی و بچاق‌فابریقه‌لری وخیلی ایشلك تجارتی واردر . پك اسکی بر قصبه اولوب، برآره‌لق‌ده سیجیلیه‌ده‌حکم‌سورن عربلرك ضبطنده بولنمشدر .

— (قالابره چیتریوره) دخی دنیلن‌قوزنچه ایالتی قالابره‌نك قسم شمالیسندن عبارت اولوب ، شمالاً (بازیلیقاته) خطه وایالتیله ، جنوباً قالابره اولتریوره ونام‌دیکرله قاتانجارو ایالتیله، شرقاً تارنته کورفزیله، غرباً دخی تیرنیان دکیزیله محاط‌اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٣٥٨ مربع کیلو متره واهالیسی ٤٤٠٤٧٠ کشیدر . اراضیسی غرب جهتنده طاغلق وشرق طرفنده دها دوز اولوب، اك بیوك نهری تارنته کورفزینه‌دوکیلن(قراتی)در. طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، ذخیره ، کتن ، کنویر، صفران، پاموق، زیتون ، اوزوم وسائر محصولاتی واردر. خیلی مقدار زیتون‌یاغی،شراب، ایپك و بال دخی‌چیقار. مرعالری‌کوزل وحیواناتی چوقدر. صنایع معمولات دباغیه‌ایله بز،قباچوخه، پینیر وسائره اعمالندن عبارتدر ، ایالت ٤ قضایه منقسم اولوب، مرکزندن بشقه یدی‌سکز قصبه‌سی دخی واردر. اهالیسنك بر مقداری وقتیله هجرت ایتمش آرناؤدلردر .

قوزومل { (Cozumel) مکسیقه‌نك‌جنوبنده‌کی یوقاتان مملکتنك‌ساحل شرقیسی قارشیسنده برآطه اولوب ، ساحلدن ١٤ کیلومتره‌لك بر بوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، بویی ٣٩ و اکی ١٢ کیلومتره‌در . اهالئ دائمه‌سی یوقدر.

قوزه { (Couza) رومانیه مشاهیر رجالندن اولوب ، ١٨٢٠ ده، غلاصده طوغمش، و ١٨٧٣ ده وفات ایتمشدر . بغدان عسکرنده میرآلای ایکن ، ١٨٥٨ ده بغدان ایله افلاقك برلشمسی‌اوزرینه، ایکی‌جهتدن دخی پرنس انتخاب ، و جانب باب عالیدن تصدیق اولنمش ؛ وسکز سنه حکومت سوردکدن صکره ، تفرقه‌لره غلبه ایده‌میوب، ١٨٦٦ ده استعفایه مجبوراولمش؛ ویرینه شمدیکی قرال شارل هوهنزولرن کلشدر . قوزه رومانیه‌لیلرك حسیات ملیه‌لرینی اویاندیروب، او وقته‌دك لسانلرینی اسلاوحروفیله یازمقده‌لرایکن، لاتین حروفنی‌قبول ایتدیرمش؛ ودها نیجه‌اجراآته باعث اولمش ایدی . رومانیه‌لیلر هیکلنی رکز ایتمشلردر .

قوزی چایی { آیدین ولایتنده کدیز ایرماغنه تابع بر نهردر ، که آلا شهرك اوست طرفنده بوز طاغدن نبعانله آلا شهرك قربندن کچدکدن صکره آطاله نك آلت طرفنده مذکور ایرماغه دوکیلور .

قوژانی { (یاخودقوزانه) مناسترولایتنك سرفیجه سنجاغنده وسرفیجه‌نك ٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده مناسترك ده ٩٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده مرتفع بر محلده وانجه قره صویه دوکیلن برچایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، قسم کلیسی اولاخ اولمق اوزره ،

٦٥٠٨ اهالیسی، ٤٨٧ دکانی، ٢١ فرونی، ١٢ خانی ووقتیله مشهور بولنمش قالین بزایله کوملکلك بز وکلیم، سجاده وسائر منسوجات دستکاهلریله دباغخانه‌لری واردر.

— قوژانی قضاسی جنوباً نفس سرفیجه، غرباً کوریجه سنجاغنه تابع کسریه، شمالاً جمعه قضالریله، شرقاً دخی سلانیك ولایت وسنجاغنه تابع قره فریه قضاسیله محاط و محدود اولوب، ونجه ناحیه‌سیله برابر ٨٥ قریه‌یی حاوی و ٢٦٤١١ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك ١٤١١٩ ی مسلم و ١٢٣٠٢ سی، اکثریت اوزره اولاخ اولمق اوزره، خرستیاندر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ایسه‌ده، منبت وادی وبایرلری دخی اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، مصر، بورچق وسائر حبوباتله صفران، اوزوم، بادم و سائر میوه‌لردن عبارت محصولاتی ومقبول شرابی واردر. اورمانلری آز ایسه‌ده، مرعالری کوزل اولوب، خیلی حیوانات اهلیه یتیشدیریلیر. قضا داخلنده ٤٤ جامع شریف، ٣٠ مکتب، ٣٢ تکیه وزاویه، ٩ کلیسا، ٦٥ دکرمن، ١٤١٤٠ باغ، ٥٤٣٧٦ تارله، ١١ چایر، ٢٣ مرعی و ٥٨ چشمه موجوددر. قضانك وارداتی ٢٠٠٠٠ و مصارف محلیه ٢٤٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در.

قوسان { واسط ایله نعمانیه بیننده فرات ایله دجله آره‌سنده‌کی جداولدن برجدول اولوب، اوزرنده متعدد قصبه‌لر بولندیغی و ناحیه‌سنه دخی بو اسم ویرلدیکی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

قوستروآر { (Kosteròar) اسوج ساحل جنوبیسی قارشیسنده وقاتغات دکیزی مدخلنده ساحلدن ١٢ کیلومتره‌لك بر بوغازله آیرلمش بر طاقم کوچك آطه‌لر اولوب، برقاچ بالیقچی کوینی و ١٨٩٠ اهالیی جامعدرلر.

قوسترومه { (Kostroma) روسیه‌ده موسقوه‌نك ٣٦٧ کیلومتره شمال شرقیسنده و وولغانك صول کنارنده اوله‌رق همنامی اولان نهرك ملتقاسنده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٢٨١٤٠ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، طائفهٔ رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، دیکر مکاتب مختلفه‌سی، کتبخانه‌سی، تیاتروسی، بیوك بر کلیساسی، ایکیسی‌ده سیر سفائنه صالح اولان مذکور ایکی نهرك ملتقاسنده کوزل لیمانی، واپور ماکینه‌لری اعماله مخصوص فابریقه‌سیله دوکمخانه و دمیرخانه‌لری، دباغخانه‌لری، کتن منسوجات وبز فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. هرسنه بیوك پاسقالیه‌دن صکره بیوك بر پنایر قوریلوب، ١٥ کون دوام ایدر.

— قوسترومه ایالتی شمالاً وولوغده، غرباً یاروسلاو، جنوباً ولادیمیر ونیژنی نووغورود، شرقاً دخی ویاتقه ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٤١٤٩ مربع کیلومتره واهالیسی ١٣٦١٩١٥ کشیدر. اراضیسی دوز اولوب، وولغا ایرماغی غرب جنوبی قسمنی شق ایتدیکی کبی، اوسترومه، اونیه و وتلوغه اسملریله اوچ نهر دخی ایالتی شمالدن جنوبه شق ایده‌رك، وولغایه منصب اولورلر. ایالتك ثلثانی اورمانلرله مستور اولوب، آنجق بونلره ایی باقلمدیغندن، کوندن کونه آزالمقده‌در. هواسی پك سرت وصوئوق اولوب، اراضیسی دخی صولاق اولغله، آنجق بر خمسی مزروع اولوب، ذخایره متعلق محصولاتی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور. باشلیجه محصولاتی کتن، کنویر و پتاته‌در. ایالت ١٢ قضایه منقسمدر. اهالیسی ایچنده بر مقدار مسلم تاتارلر دخی واردر.

— قوسترومه نهری وولودغه ایالتنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری جریان ایده‌رك، همنامی اولان ایالته بالدخول، ٢٥٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، همنامی اولان شهرك یاننده وولغا ایرماغنه دوکیلور.

قوسته‌ریقه { (Costa-Rica) آمریقای وسطی جماهیر متفقه‌سی هیئتنی تشکیل ایدن بش حکومتك بری واك جنوبیسی اولوب، اراضئ مسکونه واهالیسی الك آز اولانیدر. اسمی اسپانیول لساننده «زنکین ساحل» دیمکدر.

شکل طبیعیسی، حدود و مساحه‌سی. — قوسته‌ریقه حکومتی ایکی آمریقا آره‌سنده‌کی برزخك بر قسمی یعنی الك کنیش اولان قسم شمالیسی اولوب، برمستطیل ویا معین شکلنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری آنتیل دکیزیله بحر محیط معتدل آره‌سنده ممتد اولور. ٨° ایله ١١° ١٦′ عرض

شمالی و ٤٨َ ٨٤° ایله ٥َ ٨٨° طول غربی آره‌لرنده اولوب، حد وسطی اوزره بویی ٣٣٠ و اکی ١٧٠ کیلومتره‌دن. شمالاً جماهیر متفقهٔ مذکوره‌دن نیقاراغوآ حکومتیله، جنوب شرقی طرفندن آمریقای جنوبینك قولومبیه حکومتك (پانامه) ایالتیله، غرباً وغرب جنوبی جهتندن بحر محیط معتدل ایله، شرقاً وشرق شمالی طرفندن دخی آنتیل دکیزیله محاط ومحدوددر. شمال جهتندن حدودی تماميله معین اولمیوب، قوسته‌ریقه حکومتی (نیقاراغوآ) دینلن واسع کولك سواحل جنوبیه‌سنی کندینك صایدیغی حالده، نیقاراغوآ حکومتی بو کولی تماميله تملك ادعاسنده بولنه‌رق، حدودی دها جنوبه ایتمك ایستیور. کولك شرق طرفنده ایسه کولك آیاغی حکمنده اولان (سنت‌جوان) مجراسی خط حدودی تشکیل ایدیور. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٤٠٧٠ مربع کیلومتره‌اولوب، ٢٤٣٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر، که هر مربع کیلومتره باشنه ٤ کشی دوشر.

سواحلی، جبال و انهاری. — غرب جهتنده مملکتك ایکی بیوك شبه جزیره‌سی اولوب، ایکیسی ده قول کبی ساحله قریب اوله‌رق، جنوبه طوغری اوزانمغله، ایکی بیوك کورفز تشکیل ایدرلر، که شمالیسنه (نیقویه) و جنوبیسنه (دولچه) نامی ویریلیور. بو کورفزلر ذاتاً محفوظ اولمغله برابر اچلرنده بر قاچ لیمانی دخی واردر. ساحل شرقیسی دها دوز اولوب، قویلری آز اولمغله برابر، بعض قوم سدلری ده وار ایسه‌ده، ینه برقاچ لیمانی اولوب، (لیمون) شهرینك کی جمله‌دن واسع وصاغلامدر.

اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق و مرتفع اولوب، منتهای شمال غربی کوشه‌سنده نیقاراغوآ کولنك غرب جهتندن کلن بر سلسلهٔ جبال جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولوب، بتون مملکتی شق ایدیور. بوسلسله‌نك قسم شمالیسی دها مرتفع اولوب، آتش افشان اولان ذروه‌لری ٣٠٠٠ متره‌دن یوکسکدر. بونلردن (ایرازو) برکانتك ٣٥٠٧ و (توریالبه) نك ٣٤٣٥ متره ارتفاعی واردر. مملکتك وسطلرنده سلسلهٔ مذکوره کسب انحطاط ایدوب، ١٦٠٠ و ١٢٥٠ متره ارتفاعلرنده بر یایله حالنه کچر، که قوسته‌ریقه‌نك باشلیجه مسکون و معمور یری اوراسی اولوب، مرکزی اولان (سان جوزه) شهری‌ده اوراده‌در. شهر مذکورك جنوبنده‌سلسله یکیدن کسب ارتفاع ایدوب، ٢٤٠٠ متره‌یی متجاوز ارتفاعلرده ذروه‌لری واردر. بونلرك الك یوکسکی اولان (پیقوبلانقو)نك ٣١٠٠ متره ارتفاعی واردر. بوسلسلهٔ جبالك صاغ وصوله طوغری بر طاقم قول وشعبه‌لری واردر.

میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده، اراضیسنك وضعیتی بونلرك برلشوب بیوك ایرماقلر تشکیل ایتملرینه مانع اولدیغندن، چوغی سیل صورتنده وبر طاقم شلاله‌لر تشکیل ایده‌رك، ایکی دکیزك برینه دوکیلور. بحر محیط معتدله دوکیلنلرینك الك بیوکلری (نیقویه) کورفزینه منتهی اولان (تمپیسقو) و(ریوغرانده)در. آنتیل دکیزینه منصب اولانلرینك الك مهملری‌ده (رونتازون) ایله (ماتینه)در، که بونلرك ایکنجیسی فیضاننده کلیتلی قاقاو محصولاتی ویرن همنامی اولان واسع بر اووه‌یی سق و اروا ایدر. سلسلهٔ جبالك شمال جهتندن نبعان ایدن انهاردن دخی اوچی بیوك اولوب، اوجهتده کثرتله یاغان یاغمورلرك امدادیله مجرالری پك کنیش وسیر سفائنه صالحدر. بونلردن (ریوفریو) نیقاراغوآ کولنه و (سان قارلوس) ایله (ساراپیقوبی) دخی مذکور کولك آیاغی اولان وحدود شمالیه‌یی آیران (سان جوان) ایرماغنه دوکیله‌رك، او دخی آنتیل دکیزینه منصب اولور.

اقلیم وهواسی، محصولات و حیوانات و منابع ثروتی. — قوسته‌ریقه‌نك هواسی ارتفاعه کوره تخلف ایدوب، مذکور یایله‌نك اوزرنده وسطی بایر و وادیلرنده معتدلدر. مرکزی اولان (سان جوزه) ده حرارت نهایت ٣٠ درجه‌یی تجاوز ایتمز، وصفردن بوقاری اوله‌رق ١١ درجه‌دن آشاغی اینمز، که بوده دائمی بر بهار دیمکدر. آنجق آوروپالیلره بو هوا ابی کلمیوب، کوندوزین بر اویقو و اویقودن صکره بر آغراق و سرسملك کتیرر. سواحلده‌کی آلچق اووه‌لرده ایسه هوا چوق دها صیجاق اولوب، درجهٔ وسطیه‌سی ٢٠ ایله ٣٠ آره‌سنده‌در. یاغمورلری چوق اولوب، بحر محیط آطلاسی مائله‌سی ابدی قوراقلق کورمز؛ و هله کانون اولدن مارده قدر هر کون یاغمور یاغار. یایله‌ده و بحر محیط معتدل مائله‌سنده ایسه تشرین

ثانیدن مایسه قدر قوراقلق حکم سوروب، بو مو-
سمده لوتلر قورور ، و اسن شمال روزکاری
توزلری و طالغەلری قالدیرر. بوموسمده خستەلق
دخی زیاده اولور . مایسـده اورتەلق یشیللنوب
سرینلنمکه باشـلار . فرطـونەلری و زلزلەلری‌ده
چوقدر .

اراضیسی پك منبت ونباتاتی پك چوق اولوب،
طاغلرینك اکثریله سواحله قریب اووەلری اشجار
مختلفەیی حاوی اورمانلرله مستوردر. نباتات طبیه
وسائرەسی‌ده چوقدر. آنجق اکثر طرفلری الآن
خالی ومجهولدر. شکر قامشی ایله قاقاؤ محصولات
طبیعیۀ محلیـەدن اولوب ، خـدایی نابت صورتده
بیتدکلری حالده، اهالی آنجق کندی احتیاجلرینه
کوره شکر چیقاریرلر. الك زیاده یتشـدیرمکه سعی
ایتـدکلری محصول قهوه اولوب، سنوی آشـاغی
یوقاری ۲۵ ملیون فرانق‌قیمتنده قهوه‌اخراج‌ایدرلر.
بغدای، آرپه، مصر وسائر حبوباتله بتون آوروپا
سبزه و میوەلری‌ده حاصل‌اولور. مرعالری چوق
اولمغله ، آوروپادن منقول اولان قویون ، کچی ،
صیغیر، بیکیر، مرکب وسائر حیوانات اهلیه چو-
غالمشـدر. آلتون وکومش ایله باقر معدنلری بو
مملکتك برکون سعادتنی موجب اولەبیلەجك قدر
چوق اولدیغی کبی ، دمیر وکمور معـدنلری دخی
بولنمشدر .

بو مملکتك نسبتسز درجەده آز اولان اهـا-
لیسندن هر برینـك بر مقدار اراضیسی اولوب ،
کلیتلی محصول آلەقلرندن، وکندیلری امور سیاسیه
ایله اوغراشەجقلرینـه زراعته و حیواناته اهمیت
ویردکلرندن،جملەسی اهل‌ثروتدن‌اولوب، دیلنجیلك
وفقیرلك کندیلرنجه مجهولدر .

صنایع وتجارتی، وسائط نقلیەسی. — قوسته-
ریقەده صنایع همان یوق حکمنده اولوب، اهالینك
بتون سعی وهمتی قهوه زرع واستحضارینه منعطفدر.
بو محصول الك اول ۱۸۳۲ تاریخنـده بو مملکتـه
ادخال اولنوب، اووقتدن بری چوق ترقی وانتشار
ایتمشدر. تجارتی قهوه ایله سائر محصولات ارضیەنك
اخراجیله باشلیجه انکلتره وفرانسه وممالك مجتمعەدن
کلن معمولات صناعیه و سائرەدن عبارت اولوب،
سنوی اخراجاتی ۳۰ و ادخالاتی ۱۵ ملیون‌فرانق
قیمتلرندەدر . قهوەدن صکره باشلیجه اخراجاتی :
موز، شکر،مصر، قاقاؤ، وانیله،کراستەلك‌ومرانغو-
زلغه یارار آغاجلر، دری، باغه، آلتون و کومش
کولچەسی وسائرەدر. الك ایشلك اسکلەسی بحرمحیط
معتدلدەنیقویه کورفزندەکی(پانتارآناس) وایکنجیسی
آنتیل دکیزندەکی (لیمون) اسکلەسیدر . بو ایکی
اسکلەنك برندن دیکرینـه قدر بر دمیر یول خطی
تمدید اولنەرق، سان جوزه وسائر باشلیجه معمورە-
لردن کچر. ۱۹۸ کیلومتره طولنده اولان بو خط
بعض شعبەلرله برابر ۲۵۸ کیلومترەیه بالغ اولور.
شوسەلری دخی مکملدر . تلغراف تللرینـك بویی
دخی ۱۰۰۰ کیلومتره اولوب، ۴۳ تلغرافخانەسی
واردر.

اهالیسی ، جنسیت و لسان ومذهبلری. —
قوستەریقه اهالیسی دخی سائر او جوارلردکی کبی
اسپانیول اولوب، آنجق وقتیله مملکتی ضبط ایدن
اسـپانیوللرك جملەسی ارکك اولوب، یرلی قادینلرله
ازدواج ایتدکلرندن ، بوکونکی احفادلری سیماسنده
اصل یرلی آمریقالیلرك سیماسنی آکدیرر حاللر دخی
کورلمکدەدر. قصبەلرك اهـالیسی بر درجەیه قدر
خالص اسپانیول ایسەده، کویلیلر عادتا مللزدرلر .
بونلر اسپانیول لسانیله متکلم اولوب، قتولیك‌دینیله
متدیندرلر . خالص قالمش اصل یرلیلر ۱۷۰۰۰
رادەلرنده اولوب، ۵۰۰۰ قدری اسپانیول‌مدنیتنه
تابع اولمش، وخرستیانلغی قبول ایتمشلردر . قالان
۱۲۰۰ قدری اسکی حاللرنده ومتوحش برصورتده
قالوب ، کندیلرینـه مخصوص درت بش لسـانله
متکلم وبر چوق قبائله منقسمدرلر. ۱۲۰۰ قدر
زنجی و ۶۰۰ قدر چینلی عمله دخی واردر .

اصول ادارەسی، قوۀ مالیـه و عسکریەسی،
تقسیماتی. — قوستەریقه جمهوریت صورتنده اداره
اولنوب، درت سنه مدتله انتخاب اولنمش بررئیس
جمهور ایله بر هیئت وکـلاسی و ۱۲ اعضادن
مرکب بر مجلس مبعـوثانی واردر . یکرمی بر
یاشـنی کچکین اولانلر انتخـاب ایتمـك حقنی
حائزدرلر. یالکـز اوقویوب یازمق بیلمینلرله ابوینی
طانیمیانلر و قاریلرینی و اولادلرینی ترك ایدن آدملر
بو حقدن محرومدرلر. کرك مبعوثلغه وکرك وکالت
مسندینه انتخاب وتعیین اولنەجق آدملرك ۲۱ یاشنی

کچکین اولملریله برابر اقلی ۱۰۰۰۰ فرانقلق ملك وسرمایه‌یه مالك ویاخود معلم صفتنی حائز اولملری شرطدر. رئیس جمهور اوله‌جق ذاتك ایسه ۳۰ یاشنی کچکین ، متأهل واقلی ۵۰۰۰۰ فرانقلق ملك وسرمایه‌یه مالك اولمسی اقتضا ایدر. جزوتیلرك مملکته دخوللری ممنوعدر. طوغریدن طوغری‌یه اهالیدن آلنیر ویرکیلری اولمیوب، وارداتی: کمرك، انحصار، معادن وسائره‌دن آلنان آقچه‌دن عبارتدر. واردات و مصارفی ۲۰ ملیون فرانق راده‌لرنده‌در. عساکر نظامیه‌سی ۶۰۰ کشیدن عبارت اولوب ، ۱۲۰۰۰ عساکر ملیه‌سی‌ده واردر. جمهوریت : سان جوزه، قارتاغو، آلاجوئله، هردیا وغوآنا قاسته اسملریله ۵ ایالته منقسم اولوب، پونته آرناس اسمیله مستقل برقضایی دخی حاویدر .

احوال تاریخیه‌سی. — قوسته‌ریقه‌نك ساحل شرقیسی تا ۱۵۰۲ تاریخندن قریستوف قولومبك کندیسی طرفندن کشف اولنوب ، اون ایکی سنه صکره سائر طرفلری دخی اسپینوزه طرفندن کشف اولنمش؛ وآز مدت ظرفنده مملکتك هر طرفی ضبط اولنه‌رق، ۱۵۲۰ ده سان جوزه و قارتاغو مهجرلری تشکیل اولنمشدی . اسپانیه‌نك تحت تابعیتنده بولندقجه ، غوآتماله خدیویتنه ملحق اولوب، حکم سورن اسپانیوللر یرلی آمریقالیلره پك درشت معامله ایتدکلرندن، بونلر دفعاتله عصیان ایده‌رك ، اسپانیوللری مملکتدن دفع و اخراج ایتمشلردی. ۱۸۲۱ ده آمریقای وسطی اهالیسی عمومیت اوزره قیامله، اسپانیه تابعیتندن چیقدقلرنده، قوسته‌ریقه یه آمریقا حکومت مستقله‌سنه تابع قالوب ، نهایت بو مملکت اهالیسی بیننده داخلی محاربات ظهورنده، قوسته‌ریقه اهالیسی آیریلوب ، کندی باشلرینه برجمهوریت تشکیل ایله، ایالك دفعه اوله‌رق ۱۸۲٤ ده سان جوزه‌ده قونغره اسمیله مجلس مبعوثانی بالاجتماع، زنجیلرك اسارتی لغوایله، قانون اساسیسنی وضع ایتمشدی. بو جمهوریت بر وقت آمریقای وسطی حکومات متفقه‌سنه داخل اولدقدن صکره ، ۱۸۳۸ ده آیریلوب ، بسبتون مستقل قالمش؛ وکچن سنه آمریقای وسطینك دیکر درت جمهوریتیله بالاتفاق، بینلرنده یکیدن برهیئت متفقه تشکیل ایتمشلردر .

قوسچوسقو (Kosciuszko) لهستانك اك مشهور قهرمانلرندن اولوب ، ۱۷٤٦ تاریخنده لیتوآنیه‌نك (سیهنویچ) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ابتدا مشهور واشینغتونك معیتنده آمریقاده محاربه ایتمش: و۱۷۸۳ده وطننه عودت ایدوب، روسلره قارشی ایتدیکی محاربه‌لرله وعلی الخصوص ۱۷۹۲ ده (اوبلین) محاربه‌سنده اکتساب نام وشهرت ایتمش ایکن، لهستان قرالی استانیسلاس اوکوست مملکتی روسیه‌یه تسلیم ایتمکی منتج بر معاهده امضا ایتدیکندن، صاحب ترجمه لیپسیغه چکلمش: و ۱۷۹٤ ده لهلیلر قیام ایتمکله، بتون لهلیلره قوماندان اولوب، قراقوویه قربنده روسلره غلبه چالمش ایسه‌ده، روسلره معین اولان پروسیه‌لیلر طرفندن مغلوب اولوب ، (شوقزیم) ه چکلمکه مجبور اولمشدی. درت آی صکره روسیه‌نك پك کلیتلی برعسکری طرفندن مغلوب واسیرایدیلوب، پترسبورغه سوق اولنمش : و ایکی سنه اوراده موقوف قالدقدن صکره ، برنجی پاولو طرفندن سبیلی تخلیه اولنه‌رق. بر مدت انکلتره و آمریقایه سیاحت ایتدکدن صکره. ۱۷۹۸ ده پارسه کلمش؛ وبر خیلی مدت اوراده عزلت کزین اولدقدن صکره، ۱۸۱٤ ده اسویچره‌نك (سولوزه) قصبه‌سنه کیدوب ، یرلشمش؛ و ۱۸۱۷ ده اوراده وفات ایتمشدر . آمریقاده زنجیلر اولادینك تربیه‌سنه مخصوص بر مکتب تأسیسنی وصیت ایدوب، بو وصیتنی (جفرسون) اجرا ایله، (نوارق)ده صاحب ترجمه‌نك اسمیله بر مکتب کشاد ایتمشدر.

قوسقوسکی (Kooskoosky) ممالك مجتمعه‌نك جماهیر شرقیه‌سندن ایداهو حکومتنده بر نهردر، که قیالی طاغلر سلسله‌سنك (بیتروت) شعبه‌سندن نبعانله، جنوبه، بعده شمال غربی‌یه ونهایت غربه طوغری آقه‌رق، ۳۵۰ کیلومترەلك پك طولاشیق برجریاندن صکره، (لویستون) ده (لویس) نهرینه دوکیلور.

قوسن دو پرسوال (Coussin de-Perceval) مشاهیر مستشرقیندن اولوب ، ۱۷۵۹ ده فرانسه‌نك (اوندیدیه) قصبه‌سنده طوغمش . و ۱۸۳۵ ده وفات ایتمشدر. طول مدت فرانسه مکتبنده عربی

معلمی وآقادمیا اعضاسندن بولنمش؛ وعربیدن مقامات حریری ایله یونسك ازیاجنی و اهل اسلام الندە ایکن سیچلیەنك تاریخنی و « الف اللیل » ك مابعدینی عربیدن فرانسزجەیە ترجمه ایتدیکی کبی، یونانیٔ قدیم لسانندن دخی بعض کتابلر ترجمه ایتمشدر. — اوغلی دخی مشاهیر مستشرقیندن اولوب، لسان عربینك فرانسزجەدە صرف و نحوینی وعربلرك قبل الاسلام تاریخنی وهندولرك ادبیاتنه دائر دخی بر کتاب یازمشدر. ١٧٩٥ دە طوغوب، ١٨٧٨ دە وفات ایتمش، و بو دخی آقادمیا اعضاسندن بولنمشدر.

قوسنه (Cosne) فرانسەنك (نیوره) ایالتندە و(نورس)ك ٥٣ کیلومترە شمال غربیسندە اولەرق (لوآرە)نك صول کنارندە قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٨٠ اهالیسی، داخلی مکتبی، کتبخانەسی، زراعت اوطەسی و بر خیلی فابریقەسی واردر.

قوسنیا (جزیرة —) مصردە قاهره ایله اسکندریه آرەسندە بر ناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

قوسوه (Kosva) روسیەنك (پرم) ایالتندە (قامه)یه تابع بر نهر اولوب، اورال سلسلهٔ جبالندن تنبعانله، جنوب غربییه طوغری ٣٠٠ کیلومترەلك مسافەدە جریان ایدر. مجراسنك یاریسی سیر سفائنه صالحدر.

قوسی مشاهیر خطاطیندن اولوب، بغدادلی ایدی. ٩٩٩ تاریخندە وفات ایتمشدر.

— ایران شعراسندن دخی بو مخلصله متخلص بری اولوب، شو بیت اونکدر:

جایی که تو پی نیست کسی را گذر آنجا
از من که تواند که رساند خبر آنجا

قوش آطەسی آیدین ولایتنك ازمیر یعنی مرکز سنجاغندە و ازمیرك ٨ کیلومترە قدر جنوب شرقیسندە اولەرق همنامی اولان کورفزك ایچندە وبر تپەنك اتکندە قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٩٠٠ اهالیسی، ٥ جامعی، بر تکیەسی، بری روملره و بری دە ارمنیلره مخصوص ایکی کلیساسی، بر حاورەسی، بر مدرسەسی، بر رشدیه وبر ابتدائیه مکتبیله روملره مخصوص ذکور واناث ایچون آیری آیری ایکی مکتبی، بری بلدیه ودیکری روم جماعتنه مخصوص اولمق اوزره، ایکی خستەخانەسی، صاغلام لیمانی وخیلی تجارتی واردر. ازمیردن آیدینه کیدن دمیر یول خطنك آیاسلوغ موقفنه بر شوسه ایله مربوطدر. السنهٔ اجنبیەدە « یکی اسکله » معناسیله اسقاله نووه (Scala Nuova) دیرلر. قوش آطەسی اسمی قارشیسندە بولنان وقوشی چوق اولان بر کوچك جزیرەدن مأخوذدر. اهالیسنك ٣٧٥١ ی مسلم، ٢٧٥٠ سی روم، ٥٩ ی ارمنی، ١٤٠ ی اسرائیلی و ٢٠٠ ی اجنبیدر.

— قوش آطەسی قضاسی شمالاً نفس ازمیر، شرقاً تیره قضالریله، جنوب شرقی طرفندن آیدین سنجاغیله، غرباً دخی آطەلر دکیزیله محاطدر. آیاسلوغ ناحیەسیله برابر ٢٨ قریەدن مرکب اولوب، نصفندن زیادەسی مسلم وقصوری روم وسائره اولمق اوزره، ١٥٣٦٣ اهالیسی واردر. مساحهٔ سطحیەسی ٦٢١ مربع کیلومترە اولوب، بونك نصفی اراضیٔ خالیەدن، بر ثلثی اراضیٔ مزروعەدن، ٩٦ ی مربع کیلومترەلکی اورمان و ١٠ کیلومترەلکی مرعادر. محصولاتی: بغدای، آرپه وسائر حبوبات ایله اوزوم، انجیر، توتون، زیتون و سائرەدن عبارت اولوب، سنوی ٣٠٠٠٠ کیله بغدای، ١٠٠٠٠ کیله آرپه، ٤٤٠٠٠ قنطار قوری اوزوم، ٥٠٠٠ قنطار قوری انجیر، ٢٣٥٠٠٠ کیلو توتون و ٥٦٥٠٠٠ کیلو زیتون یاغی حاصل اولور. قوری انجیرك مقدار سنویسی مقدما ٥٠٠٠٠ قنطارەیه بالغ اولوردی. قوش آطەسی اسکلەسندن اخراج اولنان محصولات قضا ٧ ملیون غروشی متجاوز یعنی ٧٠٠٠٠ لیرای عثمانی قیمتندە اولوب، ادخالاتی ایسه ٢٠٠٠٠ لیرادن آشاغیدر. قضانك واردات سنویەسی ٢٣٠٠٠ لیرا رادەلرندەدر. قضا داخلندە بر چوق آثار عتیقه وخرابەلر واردر.

قوشابامبه (Cochabamba) آمریقای جنوبینك بولیویه حکومتندە و شوکیساقەنك ١٤٥ کیلومترە شمال غربیسندە اولەرق ریوغراندە نهری اوزرندە و ١٥٧١ مترەلك

ارتفاعده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٤٠٦٨٠ اهالیسی، دار الفنونی، متعدد مکاتبی، یوك وپاموق منسوجاتله صابون، موم، طوپراقدن اوانی وسائره فابریقه‌لری و دباغخانه‌لری واردر . هواسی پك لطیف وصاغلام اولوب، سنه‌ده طقوز آی جوده اصلا بلوط کورنمز. اطرافی پك منبت ومحصولداردر. کلیتلی پینیر یاپیلیر .

قوشجی [« علی قوشجی » ماده سنه مراجعت بیوریله .]

قوشنشین (Cochinchine) هند چینینك منتهای شرقنده بیوك بر یر اولوب، وقتیله آنام اسمیله مسمی ایدی. شمدیکی حالده بتونی فرانسه دولتنك تحت حمایه‌سنده اولدیغی، حالده ، یوقاری و آشاغی قوشنشین یاخود آنام و فرانسز قوشنشینی اسملریله ایکی‌یه منقسمدر.

قوشنشین (آنام — ی) یاخود آنام (C. Annamite, Annam) هند چینینك منتهای شرقنده تونکینی دخی حاوی بر دولت اولوب، آنجق تونکینك فرانسزلر طرفندن ضبطی اوزرینه ، ١٨٧٤ تاریخندن بری فرانسه‌نك حمایه‌سی تحتنه کیرمشدر.

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — اصل قوشنشین یاخود آنام قوشنشینی ویا آنام دینلن مملکت هند چینی شبه جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده طار و اوزون بر یر اولوب ، شمالاً تونکین ، غرباً سیام وقامبوج، جنوب غربی طرفندن آشاغی قوشنشین یعنی فرانسز قوشنشینی ، جنوب شرقی جهتندن وشرقاً دخی چین دکیزیله محدود ومحاطدر. $10^\circ 30'$ ایله $17^\circ 40'$ عرض شمالی و 104° ایله $107^\circ 10'$ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً وتخمیناً ٢٣٥٠٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی تخمینا ٦ ملیون کشیدر. سواحلی بر چوق کوچك کیرتی چیقنتیلری حاوی اولوب، بونلر داخل حساب اولمدیغی حالده، ١١٠٠ کیلومتره طولنده‌در .

حال طبیعیسی، جبال وانهاری . — اراضیسی عارضه‌لی اولوب، ساحل بوینجه بر صره طاغلر ممتد اولور،که لب دریایه قدر سطح مائللر ویا باصمقلر تشکیل ایدوب، ایچ طرفه طوغری ایسه بر طاقم قوللر ویوکسك یایله‌لر بوصرتی تعقیب ایدر. هرنه قدر بوطاغلرك ارتفاعی وسطی حالده ایسه‌ده، بوغاز وکچیدلری خیلی صعب المروردر . مملکتده هنوز تحقیقات فنیه اجرا اولنمدیغندن ، جبالك درجهٔ ارتفاعی وحتی اسملری بیله مجهولدر. بو طاغلرك دکیز جهتنده‌کی مائله‌سندن بر چوق انهار نبعان ایدوب ، شایان تصویر بایرلر و وادیلر ایچندن مروره ، صاغلام لیمانلری حاوی اولان کوزل قویلرك ایچنه دوکیلور . بونلرك جمله‌سی قیصه واهمیتسز اولوب ، باشلیجه‌لری شمالدن باشلایه‌رق: تونکینك حدودینی آیران (جیان کیانغ) ، کرسیٔ مملکت اولان (هوئه) نك برآز اوستنده منصب اولان ترونغ تیان، سونغ وه، سونغ دالانغ، سونغ لوئونغ وسونغ قامتان نهرلریدر. جبال مذکوره‌نك داخلی مائله‌سندن نبعان ایدن صولر ایسه دها اوزون ولکن دها سیرك بر طاقم انهار تشکیل ایدیور،که واسع یایله‌لر ایچندن غرب وغرب‌جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، قامبوج وآشاغی قوشنشینك نهر عظیمی اولان مقونغ ایرماغنه دوکیلورلر .

اقلیم وهواسی، محصولات و حیوانات ومنابع ثروتی . — هواسی بالطبع عرض و ارتفاعه تابع اولوب، مختلف ایسه‌ده، عمومیت اوزره صیجاق اولوب، هیچ برطرفنده قار یاغماز، وصولرطوکماز. مع‌هذا شمال جهتنده شمال روز کاری اسدیکنده برودت خیلی مؤثردر. عمومیت اوزره هوا صاغلام اولوب، یالکز بطاقلق اولان بعض محللرنده صیتمه‌لیدر. (هوئه) شهرنده قیشین میزان الحراره صفردن یوقاری نهایت ١٤ درجه‌یه قدر اینر ، و یازین ٣٩ درجه‌یه قدر چیقار. صوك بهارده یاغمور کثرتله یاغوب، نهرلر طاشیر؛ و بو طغیانلر بعض خساراتی دخی موجب اولورسه‌ده، اراضینك قوهٔ انباتیه‌سنی تزیید ایدرلر. سواحلنده شمال‌شرقی موسم روزکارلری تشرین ثانیده و جنوب غربی ملتملری دخی مایسده باشلار.

زراعته قابل ایکی نوع اراضیسی اولوب، بری سواحلده‌کی آلچق اووه‌لر ودیکری سلسلهٔ جبالك ایچ طرفلرنده‌کی یوکسك یایله‌لردر . بو یایله‌لرك طوپراغی منبت و هواسی پك صاغلام اولوب، شکر قامشی، پاموق، مصر، دارچین، بوبر، چیوید،

طاتلی پتانه، قوری پرنج، نخود وسائر ذی قیمت محصولاتله میوه‌لرك انواعی و علی الخصوص هند- ستان جوزیله بر جنس خرما حاصل اولور. چای دخی یتیشرسه‌ده، چینك‌کندن دوندر. مخلنجه (چای) تعبیر اولنان برنبات دخی حاصل اولور،که چوید کبی قوللانیلوب، کوزل بر زمرد رنکی ویرر. سواحلده‌کی آلچق اووه‌لرك ایسه باشلیجه محصولی اهالینك اصل مدار تعیشی اولان پرنج اولوب، سنه‌ده ایکی کره زرع اولنور. طاغلرینك اکثری اورمانلرله مستور اولوب، حاوی اولدقلری اشجار مختلفه میاننده صندال وآبنوس آغاجلری دخی واردر. طاغلرده آلتون، کومش، باقر، دمیر، قالای، قورشون، چنقو، کمور معدنلری بولنوب، آلتونك یالکز قوملرده بولنان ریزه‌لری اهالی طرفندن طوپلانیور. طاغلرده واورمانلرده فیل، کرکدان، قپلان، طوموز، آیی، بیان مانده وصیغیری، کیك، میمونلرك انواعی وسائر حیوانات وحشیه بولنیور. حیوانات اهلیه‌دن مانده وصیغیر یالکز نقلیاتده‌قوللانیلوب، سوت کندیلرنجه مجهو- لدر. بیکیرلری کوچك و قوتسزدر. مرکزك اطرافنده بر مقدار قویون وار ایسه‌ده، یرلیلر نه اتی نه‌ده سودینی یرلر. کچی بر آز دها شایعدر. طیور بیتیه‌لری چوق وسواحلنده بالیق بولدر.

صنایع وتجارتی. — آناملیلرك صنعت وتجارته چوق استعدادلری اولمیوب، صنایع محلیه‌محصولات ارضیه‌نك استحضاریله بر مقدار ایپك اخراجی و ایپك و پاموقدن بعض منسوجات اعمالی کبی شیلردن عبارتدر. آنجق بومنسوجات چینده یاپیلا- نلردن چوق آشاغیدر. دمیرجیلکه وتوغ اذابه‌سنه متعلق بعض مصنوعاتلری دخی وار ایسه‌ده، بونلر دخی مهارتلرینه دلالت ایتمیور. تجارت ایسه کرك داخل مملکتده وکرك خارج ایله اك زیاده‌چینلیلر طرفندن اجرا اولنور.

اهالیسی، جنسیت ولسان ومذهبلری. — آناملیلر هند چینی اهالیسی اولان اقوام مختلفه‌نك اك قبا وچرکینلری اولوب، سیمالری صرف مغول سیماسی، رنکلری زیاده اسمر وصاری و بدنلری بتون‌وقبادر. کرك قادین‌وکرك ارککاری صاچلرینی اوزادیرلر. دیشلرینی قرارتمق‌عادتلری جمله‌سندندر. اسنانلری چینجه‌یه مشابه‌اولوب، چین‌خطیله یازارلر. فرانسز حکومتی لاتین حروفنی قبول ایتدیرمکه چالیشیور. مذهبلری بودا دینك چینده مرعی مذهبی اولوب، کبار طاقمی قونفوچیوسك مذهبنه تابعدر. اصل آناملیلردن بشقه برخیلی چینلی‌ومالایی اهالی ایله طاغلرده نیم وحشی و مستقل بر قوم واردر،که (مویس) اسمیله معروفدرلر.

اصول‌حکومتی، تقسیمات‌ملکیه‌سی. — اصول اداره‌سی حکومت مطلقه اولوب، آلتی کشیدن مرکب برهیئت وکلاسی و باش قوماندان و مفتش عمومی کبی عنوانلرله بش کشیدن مرکب بر هیئت ارکانی واردر. حکمدار معیتنده بر چوق یاوران وسائر مأمورین و محافظه‌سنه مخصوص اللی بیك عساکر موظفه واردر. حرب‌زماننده ایکیوز بیك عسکر چیقاره‌بیلدیکی مرویدر. مملکت اوچ قسمه منقسم اولوب، قسم شمالیسی ٣، قسم وسطیسی ٤ وقسم جنوبیسی ٢ ایالتی حاوی‌اولمغله، بتون‌مملکت ٩ ایالته منقسمدر. بو ایالتلر ساحلدن سلسلهٔ‌جبالك صرتنه قدر اوزانوب، جبال مذکوره‌نك ایچ طرفی ایسه غیر مضبوط برحالده بولنیور. بومملکتك‌اصل شهر وقصبه‌لری اولمیوب، مرکزی اولان (هوئه) حکمدارك سراییله وکلا و اعاظم دولتك قوناقلرینی حاوی بر قلعه ایله بونك اطرافنده بولنان بر قاچ قریه‌دن عبارتدر. ایالت مرکزلری دخی برر بیوك قریه‌در. آنجق قراسی وبازار محللری چوقدر.

احوال تاریخیه‌سی. — چین مورخلرینك روایتنه کوره، هند چینینك او جهتی اسکیدن نیم وحشی برطاقم اقوامله مسکون اولوب، میلاددن ٢١٤ سنه اول چین حکمدارلرندن (چین شی لو آنغ) عسکر سوقیله، بومملکتی ضبط ایتدکدن صکره، چیندن اهالی نقل ایله، تونکینی وقو- شنشینك (هوئه) موقعنه‌دك اولان قسم شمالیسنی اسکان ایتمش؛ و اهالئ قدیمه موقع مذکورك جنوب جهتنه چکیلوب، (چامپه) اسمیله معروف قالمشلر ایدی. بو مملکتك تونکینك جنوبنده‌کی قسمنه چینلیلر (قوئه‌چین‌چینغ) نامنی‌ویرمشلردی،که بو اسم مؤخراً فرنکلر طرفندن تحریف اولنه‌رق، (قوشنشین) صورتنی آلمشدر. بر چوق زمان چینلیلرك تحت تحکمنده قالدقدن صکره، تونکین

ايله قوشنشين ١٤٢٨ ده مختاريت اداره‌يه نائل اولوب، جنوب ديمك اولان (آنام) اسميله بر حكومت تشكيل ايتمشلردر. بعده تونكين بسبتون استقلاله نائل اولوب، بومملكت حكمدارى ١٤٧١ ده قوشنشينى دخى ضبط ايتمكله ، اون آلتنجى قرن ميلادى‌يه‌دك قوشنشين تونكينك تحت حكمنده قالمش؛ وقرن مذكورده حاكميت قوشنشينليره كچوب ، بونلر (چامپه) لرى دخى سواحلدن ايچرى يه طوغرى پوسكورده‌رك، تدريجاً قامبوج و آشاغى قوشنشينى دخى ضبط ايتمشلردر . ١٧٧٤ تاريخ ميلاديسنده مملكتده بر انقلاب عظيم وقوع بولوب، حكمدار اسقاط اولنمش ؛ و فرومايه اوچ قرداش مملكتى ضبط، وبينلرنده تقسيم ايتمشلردى. اسقاط اولنان حكمدار اوغلى (جاؤلونغ) ى اوراده بولنان فرانسز ميسيونرلرندن برينه تسليم ايتمش اولمغله ، بونك طرفندن فرانسه‌يه كوتوريله‌رك ، فرانسه دولتيله بر مقاوله عقد ايتمش؛ و فرانسز عسكر ودوننماسنك معاونتيله پدرينك تختنى استرداد ايده‌رك ، موقع اقتدارده بولندقجه ، فرانسزلره وخرستيانلره مساعد بولنوب، زماننده خرستيانلق خيلى انتشار ايتمشدى. بونك اوغلى و تورونى ايسه فرانسزلرك نفوذندن توهم باشلايوب ، دفعاتله ميسيونرلرى و خرستيانلرى قتل ايتديردكلرندن ، فرانسه دولتى ١٨٥٨ ده بونلرى حمايه ايچون بر فيلو كوندروب ، (تايغون) شهرينى وديكر برقاچ موقعى ضبطله ، آشاغى قوشنشينى تحت استيلايه آلمشدر. مؤخراً قامبوجى دخى تحت حمايه‌يه آلمغله، (مقونغ) ايرماغنك آشاغى قسمنه مالك اولنجه ، بو نهر واسطه‌سيله چينك ايچنه طوغرى برطريق آچمق اميديله برهيئت فنيه كوندرمكله ، بو هيئت (تونكين) ايرماغنك بو ايشه يارايه‌بيله‌جكنى كشف ايتمسى اوزرينه، آنام حكمدارى بوكا مانع اولديغندن، فرانسزلر بوندن استفاده ايله، عسكر سوق ايده‌رك، تونكينى ضبط ايتمشلردر. بو وجهله آنام فرانسه‌نك ضبطى آلتنده بولنان آشاغى قوشنشين ايله تونكين آره‌سنده قالنجه ، تأمين استقباليچون دولت مشارٌاليهانك حمايه‌سى آلتنه كيرمكه مجبور اولوب ، ١٨٧٤ ده فرانسزلرك تكليفاتى قبول ايتمشدر .

قوشنشين { آشاغى — ياخود فرانسزى (Basse Cochinchine , C. Française) هند چيننك منتهاى جنوب شرقيسنده برمملكت اولوب ، ١٨٦٧ تاريخندن برى تماميله فرانسه‌نك ضبطى آلتنده بولنيور .

موقعى، حدود ومساحه‌سى. — هند چيننك قسم شرقيسى اولان بيوك برشبه جزيره‌نك منتهاى جنوبيسندن عبارت اولان بومملكت جنوباً وجنوب شرقى طرفندن چين دكيزيله، شرق شمالى جهتندن يوقارى فرانسه‌نك تحت حمايه‌سنده بولنان قوشنشينك يعنى آنام مملكتك (چامپه) خطه‌سيله ، شمالاً وشمال غربى طرفندن ينه فرانسه‌نك حمايه‌سى آلتنده بولنان قامبوج مملكتيله، غرباً دخى سيام كورفزيله محاط ومحدوددر. ٨°٢٥′ ايله ١١°٣٠′ عرض شمالى و ١٠٢°٣٠′ ايله ١٠٥°١١′ طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، شمال شرقيدن جنوب غربى يه طوغرى بويى ٤٠٥ و وسطى اكى ١٥٠ كيلومتره‌در . مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٩٥٠٠ مربع كيلومتره اولوب ، ١٨٧٦٦٨٩ اهالى ايله مسكوندر .

شكل طبيعيسى، جبال و انهار وسواحلى . — آشاغى قوشنشين آلچق و دوز بر ير اولوب ، مقونغ ايرماغيله (دوتايى) نهرينك تشكيل ايتدكلرى واسع داليه‌لر قسم اعظم شرقيسنى ضبط ايتمش اولمغله ، او جهتى بو ايكى نهرك دكيزه دوكلزدن اول آيرلدقلرى حسابسز قوللر و بونلر آره‌سنده‌كى جدوللرله برچوق آلچق وطغيان مياه مخاطره‌سنه معروض آطه‌لره منقسمدر. قسم غربيسى (قاماؤ) اسميله بيوك برشبه جزيره‌دن عبارت اولوب ، بونك ساحل غربيسنك قسم شماليسنده بيوجك بركورفز بولنيور . قامبوج ايله يوقارى قوشنشين يعنى آنام حدودنده‌كى طاغلردن برايكى صره تپه‌لر آشاغى قوشنشينه كيروب ، جنوبه طوغرى اوزانيورسه‌ده، بونلرك الك يوكسكى ٥٠٠ متره‌يى متجاوز دكلدر . سائر طرفلرى آلچق وانهارك ايندير دكلرى چامورلردن متشكل اراضئ مترسبه‌دن عبارتدر . باشليجه ايكى بيوك نهرى واردر، كه بونلرك برى تا چينك يونان خطه‌سندن كله‌رك سيامك حدود شرقيه‌سنى بعدالتفريق

بو دولتك لائوس مملكتی و بعده قامبوجی شق ایله آشاغی قوشنشینه کیرن (مقونغ) ایرماغیدر . بو ایرماغك الك آشاغی و بناءً علیه الك کنیش قسمی مملکتی شمال غربیدن جنوب شرقی یه طوغری شق ایله، مملکتك وسطنه کلنجه قوللره انقسامه باشلایوب، نیـل کبی واسع بر دالیه تشکیل ایده‌رك ، بونلر بینلرنده برچوق طبیعی و صنعی جـدوللرله اختلاط ایده‌رك، اراضی یی برچوق آطه‌لره تقسیم ایدیور . مقونغ دالیه‌سنك شرق جهتده قوشنشینك ایکنجی نهری اولان (دونای) ك دالیه‌سی بولنیور. بونهر مملکتك حدود شمالیه‌سنك برآز اوته‌سنده قامبو۔ جده نبعان ایدوب، مجراسی قیصه اولدیغی حالده ، تابعلری وصو یی پك چوق اولوب، مملکتك کرسیٔ اداره‌سی اولان (سایغون) شهرینی کچدکدن صکره پك چوق قوللره انقساماله، عادتا مقونغك دالیه‌سندن دها بیوك ودها واسع بردالیه تشکیل ایدیور ، که بونك ده بعض قوللری مقونغك قوللریله برلشـه‌رك بر تك دالیه کبی کورینور. مملکتك قسم غربیسنی تشکیل ایدن (قاماٶ) شبه جزیره سنده بر چوق نهرلر نبعان و بینلرنده اختلاط ایده‌رك، ســواحلنه دوکیلور. بو وجهله آشاغی قوشنشینك میاه‌جاریه‌سی پك چوق اولوب، ایچنده انهار عادتا برآغ شـکلنی ابراز ایدر . بونهرلرك جمله‌سی منصبلرندن ۲۵۰ و ۲٦۰ کیلومتره یوقاریله قدر سیر سفائنه صالح اولوب، اختلاط ومورداته خدمت ایتدکلری کبی، ســائر موسملرده صـولری برآز آجی ایســه‌ده ، فیضان‌میاه موسمنده صولری‌طاتلیلاشوب، اراضی یی اروایه دخی یارارلر . سواحلك قارشیسنده بر قاچ آطه بولنوب، الك بیوکلری (قوندور)و(پهوقوق) آطه‌لر یدر .

اقلیم وهـواسی . ـــ آشـاغی قوشـنشینك هـواسی پك آغر اولوب ، ایکی موسمی واردر . بری قوراقلق موسمیدر ، که تشرین اولدن مارده قدر دوام ایدوب، بوموسمده حرارت کوندوزین ۳۵ درجه‌یه قدر چیقدیغی حالده ، کیجه‌لری ۱۸ وحتی ۱۷ درجـه‌یه قدر اینر . یاغمور موسمی مایسدن باشلایوب ، تشرین‌اوله قدر دوام ایدر . بوموسمده یاغمور کثرتله یاغوب ، فرطونه‌لر دخی چوق وپك شدتلی اولور . بوموسمده میزان‌الحراره ۲۰ ایله ۳۰ درجه‌لری آره‌لرنده‌در . بوایکی‌موسم آره‌سنده اولان مارت ونیسـان ومایس آیلرنده ایســه حرارت پك زیاده اولوب ، یاغمورسز کوك کورله‌لری چوق اولور ؛ وهوا پك آغیر اولوب ، برطاقم امراض جلدیه ایله برابر دیزانتری وســائر مهلك خسته‌لقلر ظهور ایدر .

محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی . ـــ محصو۔ لاتجه آشـاغی قوشـنشینك اراضیسی اوچ طبقه‌یه تقسیم اولنه‌بیلیر : برنجیسی الك آلچق اووه‌لردر ، که پرنغ ایله مزروع اولوب ، مملکتك الك برنجی محصو۔ لی واهالیسنك باشلیجه مدارتعیشی پرنجدر. بوطبقه۔ نك مزروع اولمیان یرلری سازلق واوزون اوتلرله مستوردر . ایکنجی طبقه سایغون شهرندن یوقاری ونهرلرك یتاقلرندن برایکی ونهایت اوچ‌متره‌یوکسك اولان یرلردن عبارتدر، که بونلرده چوید ، توتون، پاموق ، سیسام ، کنویر، انواع سبزه‌لر ،آمریقان فستینی انواعی ، شـکر قامشی، مصر وسـائره ایله طوت آغاجی، موز ، آناناس، تمرهندی کبی میوه‌لر حاصـل اولور . اوچنجی طبقه اورمانلر له مستور اولوب، بو اورمانلرده کراسته‌یه و علی‌الخصوص سفائن اعماله ومرانغوزلق وطاوشانلغه یارار آغاجلر بولنیور . باغ یبانی حالنده بولنوب ، اکثـیجه بر جنس اوزوم حاصل اولور، که بوندن عادی شراب ایله برجنس قونیاق چیقاریرلر . الحاصل اراضیسی پك منبت ومحصولاتی متنوع ایسه‌ده ، پك آز یری مزروع اولوب ، اکثـر طرفلری الیـوم خالی ومتروکدر .

ایچ طرفلرنده فیل وقپلان ایله سائر حیوانات وحشیه کثرت اوزره بولنیور . بطـاقلق محللرنده مانده‌لر پك بیـوك وپك آزغین اولور . صیغیرلری دخی بیوك وأور کوجلیدر . آوروپادن ادخال اولنان حیواناتدن کچیـلر چوغالمش ایسـه‌ده ، قویون خیر ایتمه‌مش، ومرکب وبیکیر دخی پك طیانه‌مامشدر . یرلی بیکیرلر پك کوچك وقوتسزدر . نهرلرده تمساحلر ویلان ، عقرب وسائر حشرات پك‌چوق اولدیغی کبی ، سینك وقارنجه کبی حیوانات معجزه دخی پك چوقدر. اهالی ایپك بوجکی یتشدیروب ، برمقدار ایپك‌چیقاریرلر. سواحلده وبیوك نهرلرده

بالیغك انواعی کثرتله چیقار. واسع مملحه‌لری اولوب، سنوی ٢٣ ملیون کیلو قدر طوز چیقار.

صنایع و تجارتی، وسائط نقلیه‌سی. — آشاغی قوشنشین زراعت یری اولدیغندن، صنایعی هیچ حکمنده‌در. تجارتی باشلیجه پرنج و طوز اخراجیله مملکتده چیقمیان مواد مختلفه‌نك ادخالندن عبارت اولوب، پرنج وطوزدن صکره اخراج اولنان مواد: پاموق، بوبر، شکر، ایپك وسائره در. سنوی اخراجاتی ٨٨ وادخالاتی ٦٧ ملیون فرانق راده‌لرنده در. پرنجی بالکز سیام و آسیا جزایریله جاپونیه‌یه کیتمیوب، آمریقا وآوروپایه دخی کلیتله اخراج اولنور. پرنج اخراجاتی سنوی تقریباً ٣٥ ملیون فرانق قیمتنده‌در. پرنجی اسکله‌سی مرکزی اولان سایغون اولوب، سیام کورفزنده بر ایکی کوچك اسکله‌سی دخی واردر. وسائط نقل واختلاطی انهاردن عبارت اولوب، مدوجذرك دخی یاردیمیله کمیلر وحتی بیوجك واپورلر دخی مملکتك هرطرفنه کیررلر. بوندن بشقه، فرانسزلرك دخولندن صکره شهر وقصبه‌لر بیننده مکمل آرابه شوسه‌لری دخی یاپلمشدر.

اصول اداره‌سی، تقسیماتی، شهروقصبه‌لری. — آشاغی قوشنشین قرق سنه دن بری طوغریدن طوغری‌یه فرانسه نك تحت اداره‌سنده اولوب، پارسدن تعیین اولنان وسایغونده اقامت ایدن ارکان بحریه‌دن برآمیرال معرفتیله اداره اولنور. مملکت: سایغون، میتو، وین‌لونغ، باساق اسملریله ٤ ایالته منقسم اولوب، بهر ایالت درت‌بش وجمعاً قوشنشین ١٧ قضایی حاویدر. مملکت ٦ شهر ایله یکرمی یکرمی بش قصبه‌یی و ٢٤٠٠ قریه‌یی شاملدر.

اهالیسی، جنسیت‌ولسان‌ومذهبلری. — قوشنشین اهالیسنك قسم اعظمی آناملی و قصورینك قسم کلیسی قامبوجلی اولوب، بونلر حقنده مادهٔ آنفه‌ده وقامبوج ماده‌سنده تفصیلات‌ویرلدیکندن، تکرارینه حاجت یوقدر. اهالینك بر مقداری ده ملایی، چینلی، هندلی‌وسائره‌در. قوشنشین اهالیسی اسکیدن بری چین مدنیتنه تابع اولوب؛ لسانلرینی دخی چین خطیله یازمقده ایدیسه‌لرده، فرانسز حکومتی کندیلرینه لاتین حروفنی قبول ایتدیروب، بوحروفله تدریسه مخصوص اوملق اوزره، برچوق مکتبلر کشاد، وبر طاقم کتابلر طبع ایتمشدر. کندیلری الآن اسکی مذهبلرنده یعنی بودا دیننده ثبات ایتمکده‌درلر.

احوال تاریخیه‌سی. — آشاغی قوشنشین اوته‌دن بری قامبوجه تابع ایکن، ١٦٨٩ ده آناملیلرك ضبطنه کچمشیدی. مادهٔ آنفه ده بیان اولنان تفصیلات اوزره، آنام دولتی فرانسه ایله معاهداته کیرشدکدن صکره، داخل مملکتده‌کی میسیونرلرله خرستیانلغی قبول ایدن اهالی حقنده اجرای مظالم ایتدیکندن، فرانسز دولتی، بونلری حمایه ایتمك بهانه‌سیله، ١٨٥٨ ده برفیلوکوندروب، اووقتدن اعتباراً پارچه‌پارچه بتون آشاغی قوشنشینی ضبط ایله، کندی اداره‌سی آلتنه آلمشدر.

قوشوم (Kouchoum) روسیه‌نك اورال قزاقلری اراضیسنده برنهردر، که اورال ایرماغنك صول کناری قربنده نبعانله، جنوب غربی‌یه طوغری چوراق یرلر ایچنده ١٦٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، (چالدیر) کولنه دوکیلور.

قوشیلاغراانده (Cuchilla Grande) آمریقای جنوبینك (اوروغوآی) حکومتی شق ایدن و (قوشیلا) یعنی «پیچاق» دینلن طاغلرك اك بیوکی اولوب، شمال شرقیدن جنوب غربی‌یه طوغری مملکتی شق ایله، ٣٤° عرض جنوبیده واقع اوروغوآی ایرماغنك منصبنه واصل اولور؛ و حکومتك اك بیوك نهری اولان (ریونغرو) حوضه‌سنی بحر محیط آطلاسی مائله‌سندن آیرر. برقاچ شعبه‌سی دخی اولوب، اك یوکسك محلی ٦٠٠ متره‌یی تجاوز ایتمیور.

قوشین یاخود قوچین ولسان محلیده‌کاچی (Cochin, Cotchin, Katchi) هندستانك مدراس اداره‌سنده ملابار ایالتنده وهندستانك ساحل غربیسنده اوله‌رق (قانیقوت)ك ١٥٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٣٨٤٠ اهالیسی، لیمانی و ایشلك تجارتی وار ایسه‌ده، هواسی پك آغر و امراض جلدیه‌یی مؤدیدر. وقتیله همنامی اولان حکومت ممتازه‌نك مرکزی ایدی. پورتکیزلرك، بعده فلمنکلیلرك ونهایت انکلیزلرك الینه کچمشدر.

قوشين { حکومت ممتازه‌سی (Principaute de Cochin) هندستانك (ملابار)
دیڭزن ساحل غربیسنده انکلتره حکومتنه تابع بریر اولوب، شمالاً وشرقاً مدراس اداره‌سیله و جنوباً (تراونقور) حکومت ممتازه‌سیله محدود در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٣ ٥٢٥ مربع کیلومتره اولوب، ٣٥٣ ٥٩٨ اهالیسی واردر، که بونلرك ایچنده اسکیدن بری موجود برطاقم اسرائیلیلر و سریانی خرستیانلر بولنیور. ساحل طرفی آلچق اولوب، دکیزله اختلاط ایدر برطاقم کوللری وکلیتلی پرنج و بهارات محصولی واردر. ایچ طرفی ایسه طاغلق واورمانلق اولوب، قهوه محصولی واردر. مرکزی (قوشین) دن ٦٥ کیلومترەلك مسافه‌ده برکولك ساحل شرقیسنده واقع (تریچور) شهریدر. راجه‌سی انکلتره حکومتنه‌سنوی ٢٤٠ ٠٠٠ روپیه یعنی ٦٠٠ ٠٠٠ فرانق جزیه ویرر.

قوص { صعید مصرك قنا مدیریتنده وقنانك ٢٩ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق
نیلك ساحل یمینیله سنهور جدولی آره‌سنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٠ ٢٨٠ اهالیسی، نیلده ایشلك اسکله‌سی وخیلی تجارتی واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، آثار عتیقهٔ مصریه‌ده (قوەسی) اسمیله مذکور اولدیغی حالده، بطالسه زماننده (آپولینوپولیس پارده) اسمیله شهرت بولمشیدی. دور اسلامده دخی صعید مصرك الك تجارتگاه بلده‌سی اولوب، نیل واسطه‌سیله تا سودان وآق دکیز و (قصیر) اسکله‌سی واسطه‌سیله بحر احمر و یمن وهند مواد تجاریه‌سنك محل مبادله‌سی و بو تجارتك بر بیوك انباری حکمنده ایدی. قفط قصبه‌سندن صکره اهمیت تجاریه قوصه و قوصدن صکره قنایه کچمشدر. آنجق سویش جدولنك کشادی بوطریقك اهمیتنی ازاله ایتمشدر. — قضاسی ١٣٠ ٠٠٠ قدر اهالی‌یی حاوی اولوب، بونلرك ١٠ ٠٠٠ قدری بدوی وخیمه نشیندر.

قوصَره { (یاخود قوصرا) آق دکیزده تونسك مهدیه اسکله‌سیله سیچلیه
جزیره‌سی آره‌سنده برآطه اولوب، حضرت معاویه رضی‌الله عنه زماننده غزاة مسلمین طرفندن فتح اولندیغی، وعبدالملك بن مروان زماننده خراب اولدیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکور اولوب، یاقوت حموی کندی زماننده خوارج مهدیه‌ایله مسکون اولدیغنی علاوه ایدیور. الیوم سیچلیه جزیره‌سنه ملحق وایتالیا دولتنه تابع اولان (پاندلریه) آطه‌سی اولسه کرکدر. شکلنك معروف قوصره‌یه مشابهتندن طولایی عربلر طرفندن بو اسمله تسمیه اولنمشدر.

قوصووه { اووه‌سی (Kossovopolié) روم ایلینك یعنی بالقان شبه جزیره‌
سنك قسم غربیسی وسطلرنده واسع ومرتفع براووه اولوب، اسمیله تسمیه اولنان ولایتده و چانیق، پرشتنه، یکیپازار، ایپك، یاقووه وپرزرین آره‌لرنده واقعدر. حذای بحردن حد وسطی اوزره ٥٠٠ ایله ٦٠٠ متره آره‌لرنده بر ارتفاعده اولوب، میاه جاریه‌سی برطرفدن (درین) واسطه‌سیله آدریاتیق دکیزینه، برطرفدن (واردار) واسطه‌سیله آطه‌لر دکیزینه، برطرفدن دخی موراوه‌یه تابع (ایبار) واسطه‌سیله طونه‌یه یعنی قره دکیزه دوکیلور؛ که بوحال بالقان شبه جزیره‌سنك مرتفع بر محلنده واقع اولدیغنه دلالت ایدیور. اطرافی یوکسك طاغلرله محاط ایسه‌ده، بوطاغلر قوصووه اووه‌سی صولرینك جریانه کچید ویره‌جك صورتده بربرلرندن آیریدر. تمامیله اووه دینلمکه شایان یرلری آز اولوب، اکثر طرفلری آز چوق مرتفع تپه‌لردن عبارتدر. اراضیسی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله صوغوق هوالره مخصوص میوه‌لرك انواعی وعلی‌الخصوص الما، آرمود، اریك و سائر اثمارك پك اعلالری حاصل اولور. مع هذا شمدیکی حالده اهالئ موجوده‌سی هر طرفنی ایشلمکه کافی اولمدیغندن، اکثر یرلری خالیدر. بواووه ایکی بیوك وقوعاتله شهرت کیر عالم اولمشدر. بو وقعه‌لرك برنجیسی خداوندکار سلطان مراد اول حضرتلرینك صربلیلره قارشی ٧٩١ تاریخ هجریسنده قزاندیغی مظفریت عظیمه ایله صرب قراللغنه ختام ویرمسی؛ و ایکنجیسی سلطان مراد خان ثانی حضرتلرینك مجار قرالی هونیادك قوماندەسی تحتنده اولان مجار، آوستریا وافلاق عساکر متفقه‌سنی ٨٥٢ تاریخنده کلیاً مغلوب وپریشان ایتمسیدر.

قوصووه { ولایتی. روم ایلنده‌کی ولایاتك شمال جهتنده بولنانلرندن اولوب،

آرناودلغك شمال شرقی قسمیله یکیپازار خطه‌سنی
وماکدونیه‌نك قسم شمالیسی یعنی قدیماً (داردانیه) دینلن
خطه‌یی شاملدر. قوصوه ولایتی شمالاً صربیه وبوسنه،
شمال غربی طرفندن قره طاغ ایله، غرباً اشقودره،
جنوب غربی جهتندن مناستر، جنوب شرقی طرفندن
سلانیك ولایتلریله، شرقاً دخی بلغارستان امارتیله
محدوددر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق
ومرتفع اولوب ، آنف البیان قوصوه اووه‌سیله
اسکوب اووه‌سنی حاویدر . روم ایلینك اك
یوکسك طاغی اولان شار سلسله‌سی ولایتك جنوب
غربی جهتندن کلرك شمال شرقی‌یه طوغری ممتد
اولور، وقچانیق بوغازنده ختام بولوب، قارشیسنده
بونك مابعدی حکمنده اولان (قره طاغ) ینه
او استقامتده صربیه حدودی داخلنه قدر اوزانیر.
بوندن ماعدا ولایتك حدود وکنارلرنده و علی -
الخصوص قره‌طاغ وصربیه ایله بلغارستان حدودنده
یوکسك طاغلری واردر . بو طاغلردن بعضلری
قوری وطاشلق وبر طاقی اورمانلرله مستوردر .
شار طاغنك غربی مائله‌سی نه‌قدر صرب وچپلاق
ایسه، شرقی مائله‌سی اوقدر کوزل بایرو وادیلری
واشجار مختلفه‌یی حاویدر . بلغارستان حدودی
جهتنده کی طاغلرینك چوغی‌ده اورمانلدر . میاه
جاریه‌سی چوق اولوب، بوجهتجه، یوقاریده دینلدیکی کبی ، ولایت اوچ حوضه‌یه منقسم و اوچ
ایرماغك منابعنی شاملدر. بونلرك برنجیسی (واردار)
حوضه‌سیدر ، که ولایتك بتون قسم جنوبیسندن
عبارت اولوب، بو نهر شار طاغنك قسم جنوبیسی
مائلهٔ شرقیه‌سندن نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری
کوزل بر وادی ایچندن بالمرور . مرکز ولایت
اولان اسکوبه کلنجه ، قوصوه اووه سنك جنوب
جهتندن نبعانله قچانیق بوغازندن کچن (لپنچه)
نهرینی ودیگر برچوق چایلری اخذ ایدرك، جنوبه
طوغری دونر، وآطه‌لر دکیزینه دوکلك اوزره،
سلانیك ولایتنه کیرر. ولایت داخلنده‌کی تابعلرینك
اك بیوکی بلغارستان حدودندن واکری پلانغه‌دن
کلن (اکری صو) در. ایکنجیسی (موراوه)
نهریدر، که ولایتك شمال شرقی جهتی صولرینی جمع
ایله صربیه‌یه داخل اولور. اوچنجیسی (ایبار)
نهریدر، که ولایتك قسم شمالیسنده جریان ایدن
برچوق چایلرك اجتماعندن بالتشکل، ینه موراوه‌یه
قاریشمق اوزره ، صربیه‌یه کیرر. دردنجیسی درین
ایرماغیدر ، که بونك مرکب اولدیغی ایکی شعبه‌دن
قره درین دبره سنجاغندن کلرك، ولایتك منتهای
غربنده آق درین ایله برلشیر. وآق درین ایسه ایپك
ویاقوه جهتندن کلرك، ولایتك بتون قسم غربیسی
میاهنی طوپلار .

هواسی قیشین زیاده صوئوق ایسه‌ده، یازین
پك لطیف و عمومیت اوزره صاغلام اولوب ،
صیتمه‌لی و بطاقلق یرلری پك آزدر. شمال وغرب
جهتنده یعنی یکیپازار ایله یاقوه جهتنده و شارك
غرب طرفنده اراضی عمومیت اوزره طاشلق وآز
منبت ایسه‌ده، سائر طرفلری وعلی الخصوص قوصوه
اووه‌سیله ولایتك جنوب شرقی جهتی پك منبتدر.
محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، نخود،
فاصولیه وسائر حبوباتله توتون، کنویر، اوزوم،
سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. اسکوب سنجاغنده
آریجه پاموق، آفیون و پرنج دخی حاصل اولور.
میوه‌لری و علی الخصوص قالفاندلن جهتنك آرناؤد
الماسی دیمکله مشهور الماسی ، قوصوه اووه‌سنك
و یکیپازارك اشلیوه اریکی واسکوب جوارلرینك
هر نوع میوه سی پك نفیسدر . قوچانه‌نك پرنجی
واسکوبك فاصولیه‌سی دخی اعلادر . شمال غربی
جهتنك ذخایری احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمز-
سه‌ده، سائر طرفلرینك محصولاتی زیاده اولوب،
خیلی مقدار اخراجاتی دخی واردر . حیوانات
اهلیه‌سی دخی چوق اولوب ، مرعا و یایله‌لرینك
مساعده‌سیله صیغیر، قویون، کچی، خرکله کبی
حیواناتی کثرتلی وجنسلری پك ایی اولمغله، ولایتك
هر طرفندن خیلی حیوانات یتیشدیریلوب ، ممالك
اجنبیه‌یه اخراج اولنور . حیوانات محصولاتندن
اوله‌رق یپاغی، دری، یاغ، پینیر کبی شیلر دخی
احتیاجات محلیه‌دن چوق زیاده اولوب ، فضله‌سی
اخراج اولنور . اورمانلری پك چوق اولوب ،
مختلف اشجاری حاوی ایسه‌ده ، یوللرك فقدانندن
وممالکتك سواحلدن پك اوزاق بولنمسندن طولایی،
بونلردن یالکز محلنجه اقتضاایدن کراسته‌واودون
قطع اولنوب ، بحق استفاده اولنمیور . طاغلرده
مختلف معدنلر وار ایسه‌ده، هنوزهیچ بری اخراج
اولنمامقده‌در. معدن صولری و ایلیجه‌لری چوقدر.
حیوانات وحشیه قورت ، آیی ، طوموز ، تیلکی

طاوشان وسائره اولوب، آو حیواناتیده چوقدر؛ ودریلرندن کورك یاپیلوب، بوندن خیلی اخراجاتی واردر. صنایع محلیه دمیرجیلك، قیومجیلق، دباغلق، سراجلق ومنسوجات مختلفه نسجی کبی احتیاجات محلیه یه کوره شیلر اعمالندن عبارت اولوب، پرزرینده دمیردن اسلحه و آلات متنوعه ایله تلکاری شیلر یاپارلر. ولایتك هر طرفنده کلیم، سجاده، پیشکیر، خاولی، بز کبی شیلر نسج اولنور.

بوقاریده دینلدیکی کبی، قوصوه ولایتی آرناؤدلغك برقسمیله بوسنه‌نك برمقدارندن وما کدونیه‌نك اوسط طرفندن مرکب اولمغله، اهالیسی دخی اوکا کوره مختلف‌الجنسدر. ولایتك هنوز هر طرفنده تحریر اجرا اولنمدیغندن، مقدار نفوسی حقنده بر شیء دینله‌مز ایسه‌ده، بعض طرفلرینك پك‌مسکون اولدیغنه نظراً، برملیونه قریب اولمسی ملحوظدر. قسم‌اعظمنك اهالیسی آرناؤد اولوب، یالکز اسکوب سنجاغنك جنوب شرقی جهتنده مسلمانلر ترك وخرستیانلر بلغار وسائره‌در. یکیپازار خطه‌سنده دخی یکیپازار سنجاغنك اهالیسی آرناؤد وبوشناق اوله‌رق مختلط وطاشلیجه سنجاغنك‌کیلر همان کاملاً بوشناقدر. آرناؤدلقدن معدود اولان پرزرین، ایپك، پرشتنه سنجاقلریله اسکوب سنجاغنك‌شمال و غرب طرفلرنده ایسه اکثریت اوزره اولان مسلمانلر و اورالرجه لاتین تعبیر اولنان قتولیکلر کاملاً آرناؤد اولوب، اقلیتده بولنان‌اورتودوقسلرك برقسم جزئیسی بلغار ویا صربلی اوله‌رق اسلاودر، ویا مکتب وکلیسا قوتیله اسلاولاشمشدر. اسکوب و پرزرین و پرشتنه کبی بعض شهرلرده عمومیت اوزره ترکجه سویلنور. مذهبجه اهالینك اوچ ربعندن زیاده‌سی مسلم وآنجق بر ربعی خرستیان وسائره‌در.

سلانیکدن بدأ ایله صربیه‌دن آوروپایه‌کیدن دمیریول خط کبیری بوولایتك مرکز یعنی‌اسکوب سنجاغنی شق ایتدیکی کبی، اسکوبدن آیریلان برشعبه‌سی دخی پرشتنه سنجاغندن بالمرور مترووبچه‌یه واصل اولدیغندن، ولایتك تجارتی خیلی تسهیل ایتمش ایسه‌ده، سائر طرق ووسائط مواردهٔ‌سی هنوز پك کریدر.

قوصوه‌ولایتی، زیرده‌کی جدولدن آکلاشلدیغی کبی، ٦ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزلرله برابر ٢٧ قضا، ١٦ ناحیه وسنجاق و قضا مرکزلری اولان شهر وقصبه‌لرله ٣١٢٠ قریه‌یی حاویدر.

سنجاق	قضا	ناحیه
اسکوب	اسکوب	
	اورخانیه	
	اشتب	برکتلی
	قوچانه	بیانجه
	عثمانیه	
	قره‌طوه	
	قومانوه	مزرعه
	رادویشته	
	پلنقه	
پرشتنه	پرشتنه	
	کیلان	
	پره‌شوه	
	ولچترین	
	متروبچه	
پرزرین	پرزرین	راخوفچه
	قالقاندلن	غستوار
	لومه	قالیس
ایپك	ایپك	
	یاقوه	
	غوسینه	
	برانه	
	ترغویشته	
یکیپازار	یکیپازار	
	یکی واروش	
	قولاشین	ویرانش، مویقواج، روانه‌ریقه
	آقوه	بشتریچه، بهور، تحرات، برزاوه
طاشلیجه	طاشلیجه	
	پره‌پول	پرییوی

قوصوه ولایتی روسیه محاربهٔ اخیره‌سندن اولجه، مرکزی صوفیه اولمق و نیش و پرشتنه جهتلرینی دخی جامع بولنمق‌اوزره، تشکیل‌اولنه‌رق محاربه‌دن صکره پرشتنه مرکز اتخاذیله یکیپازار جهتی دخی علاوه اولنمش؛ و مؤخراً پرزرین سنجاغی دخی مناستر ولایتندن فك ایله بو ولایته الحاق، و ایپك دخی جوارلریله برسنجاق اولوب، اسکوب مرکزولایت اتخاذ اولنمشدر.

قوصی [«ضیاءالدین‌قوصی»و«عبدالرحمن ابن اسنائی» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

قوق { قپودان جامس — (J. Cook) انكلتره مشاهير بحريون وسياحيندن اولوب، ١٧٢٨ ده يورقشير ايالتنك (مارتون) قصبه‌سنده طوغمش؛ وكنديسى بر چفتلك رنجبرينك اوغلى اولديغى حالده ، بحريه نفرى يازيلوب ، گميجيلك ايچون لازم اولان علوم رياضيه وهيئتى معلمسز اوله‌رق كندى كنديسنه اوكرنه‌رك ، تدريجاً گمى قپودانى اولمش ايدى . اوزاق دكيزلره سياحت ايتمكه دولتى طرفندن مأمور اولوب، اوچ دفعه كرهٔ ارضى دور ايتمشدر. برنجى سياحتى (تاهيتى) جزيره‌سندن زهره‌نك كرهٔ شمسك اوكندن مرورينى سير ومعاينه ايتمك مأموريتيله وارباب فندن (بانقس) و (سولاندر) ك رفاقتيله ١٧٦٨ تاريخنده اجرا ايدوب، بو سياحتده يكى زلانده‌نك سواحلنى فناً تعيين، وبو اسمله معروف اولان ايكى جزيره‌نك آره‌سنده كى بوغازى (يعنى قوق بوغازينى) كشف ايتمشدر. ١٧٧٢ ده (رزولوسيون) و (آوانتور) سفينه‌لريله قطب جنوبيده قره‌لر بولنوب بولنمديغنى كشفه مأمور اوله‌رق، اوچ سنه بحر محيط كبيرده سياحت ايتمش؛ وقطب جنوبيده شايان اهميت قره‌لر بولنمديغنه كسب اطمئنان ايدوب، اثناى سيرنده يكى قالدونيه جزيره‌سنى دخى كشف ايلمشدى . ١٧٧٦ ده، آمريقانك شمالندن آوروپا ايله آسيا آره‌سنده برطريق بحرى ممكن اولوب اوله‌ميه‌جغنى تحقيق مأموريتيله ، بر اوچنجى سياحت عظيمه‌يه چيقوب ، بهرنك بوغازندن بحر منجمد شمالى‌يه صوقلمغه زياده جهد ايتدكدن صكره ، مأيوس اولوب، جنوبه طوغرى دونديكنده، گميسنى تعمير ايچون، ساندويچ جزايرندن (هاواى) جزيره‌سنه اوغرامغله، ١٧٧٩ ده بوآطه‌نك اهالئ وحشيه‌سى طرفندن پاره‌لانه‌رق وفات ايتمشدر . قپودان قوق مهالكى استخفاف ايدر جسور ومحب فنون بر آدم اولوب، كرك معيتى طائفه‌سنه و كرك اوغراديغى يرلرك اهالئ وحشيه‌سنه ايتديكى معاملهٔ انسانيتكارانه ايله اقران وامثالى بيننده تميز، وجغرافيا و سائر فنونه خيلى خدمت ايتمشدر. سياحتنامه‌لرى كنديسى و معيتى طرفندن ضبط اولنوب ، دفعاتله نشر ، والسنهٔ سائره‌يه دخى ترجمه اولنمشدر. اسمى آوستراليا وآمريقا وسائر طرفلرده برچوق يرلره علم اولمشدر.

قوق { پول دو — (Ch. Paul de Koc k) فرانسه مشاهير حكايه‌نويسانندن اولوب، ١٧٩٤ ده (پاسى) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٨٧١ ده وفات ايتمشدر. پدرى عن‌اصل فلمنكلى برصراف اولوب، كنديسنك تولدندن اول‌جه اعدام اولنمش ؛ وكنديسى ١٥ ياشنده ايكن ، تجارته سلوك ايتمش ايسه‌ده ، ايكى سنه صكره بو مسلكى تركله، ادبياته انتساب ايدوب، برقاچ تياترو وايكيوزى متجاوز حكايه كتابى يازمشدر، كه اصل بادئ شهرتى اولان بوحكايه كتابلرى اولوب ، بعضلرى برآز آچيقجه ايسه‌ده ، پك اكلنجه‌لى اولمغله برابر، اخلاق عموميه‌يى تنقيد يولنده يازلديغندن ، بحق عمومك فوق‌العاده مظهر رغبتى اولمشلردر .

قوق آطه‌لرى { (Archipel de Cook) و نام ديگرله هروى (Hervey) بحر محيط كبيرك پولينسيا قسمنده ساموآ ايله شركت جزاير مجتمعه‌لرى آره‌سنده بر جزاير مجتمعه هيئتى اولوب ، باشليجه ٩ آطه ايله برطاقم كوچك جزايردن مركب اولديغى حالده، ١٨°٤٨′ ايله ٢١°٤٩′ عرض جنوبى و ١٩٧°٣٨′ ايله ٢٠٠°٢٦′ طول شرقى آره‌لرنده ٣٣٣ كيلومتره اوزون و ٢٨٩ كيلومتره كنيش بر محلده ممتد اولور. قابل سكنى اولانلرينك مساحهٔ سطحيه‌سى ٨٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٧٧٤٥ كشيدر . الك بيوكلرى اولان (راروتونغه) نك بويى ٣٧ كيلومتره اولوب، ديگرلرينك بويى ١٥ كيلومتره‌يى تجاوز ايتمز . يالكز برايكيسى مرتفعجه اولوب ، قصورى پك آلچق و جمله‌سى صيغلر و قيالرله محاطدر. قپودان قوق طرفندن اوچنجى سياحتنده يعنى ١٧٧٧ ده كشف اولنمشلردر.

قوق بوغازى { (Détroit de Cook) يكى زلانده‌نك مركب اولديغى ايكى بيوك جزيره‌يى بربرندن آيران درين بربوغاز اولوب، بويى ٢٤٠ واكى ٨٠ كيلومتره‌در. ساحل شماليسنده مهجرك مركزى اولان (ولينغتون) شهرى و ساحل جنوبيسنده (بلنهيم) قصبه‌سى بولنيور. اوندن اول يكى زلانده برتك جزيره ظن اولنوركن، بو بوغاز ١٧٧٠ تاريخنده قپودان قوق طرفندن كشف اولنمشدر .

قوقسوآق { (Koksoak) آمریقای شمالیده دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك شمال شرقی اراضیسنده بر نهردر، كه (قانیا پوسقاو) كولندن خروجله ، غیر مسكون یرلر ایچنده شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، برچوق كوللرك آیاقلرینی‌دخی اخذایله، ٦٥٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره‌هودسون بوغازینك(اونغاوه)قوینه‌دوكیلور. منبعندن ١٥٠ كیلومتره آشاغیده اكی ١٥٠٠ متره ومنصبنده ٥ كیلومتره‌در .

قوق كورفزی { (Kook's Inlet) آمریقای شمالیده آلاسقه شبه جزیرهٔ كبیره‌سنك ساحل جنوبیسنده ٥٩° ایله ٦١° ١٦′ عرض شمالی آره‌سنده بر قویدر.

قوقله { قبریس جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده واقع باف قصبه‌سنك نام دیكریدر. [«باف» ماده‌سنه مراجعت‌بیوریله.]

قوقو { و نام دیكرله سقوویه (Coco , Ségovia) آمریقای وسطینك (نیقاراغوآ) حكومتنده بر ایرماقدر، كه بحر محیط معتدل ساحلی قربنده یعنی قونسقه كورفزینك ٥٠ كیلومتره قدر شرقنده نبعانله ، غرب شمالی‌یه طوغری آقه‌رق، برمدت جریاندن صكره (هوندوراس) حكومتی حدودینه واصل اولور ؛ و او استقامتده جریانده دوامله، ایكی حكومتك حدودینی آیره‌رق ، ٦٥٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره ، منصبنده (غراسیاس آدیوس) برونی تشكیل ایده‌رك، آنتیل دكیزینه دوكیلور . منبعندن اعتباراً ٢٥٠ كیلومتره‌لك محلی درین وواپور ایشلمسنه مساعد اولوب، اوندن یوقاریسی دخی كوچك سفائنك سیرینه صالح ایسه‌ده، بر طاقم سرعتلی اینشلری واردر. منصبنده‌كی قوم سدینك دخی عمق آنجق ایكی اوچ متره اولوب ، بیوك كمیلرك كیرمسنه مانعدر .

قوقوخوتو { (Koukou - khoto) چینك ایالات شمالیه‌سندن (شان‌سی) ایالتنده و (تای یوآن) ك ٣٢٠ كیلومتره شمالنده ٤٠° ٤٨′ ٥″ عرض شمالی ایله ١٠٠° ١٨′ ٣٧″ طول شرقیده بر شهر اولوب. ٢٠٠٠٠٠ قدر اهالیسی، مغولستان وتبت و تركستان شرقی ایله ایشلك تجارتی ومغوللرك رؤساء روحانیه‌سنه مخصوص مدرسه‌لریله برچوق مناسترلری واردر.

قوقوزه { (Cucuse) آناطولینك قپادوقیه خطهٔ قدیمه‌سنده برقصبه‌اولوب، الیوم مرعش سنجاغنك زیتون قضاسنده وزیتونك ٥٠ كیلومتره شمال غربیسنده واقع (كوكسون) قریه‌سیدر .

قوقونور { (Koukou-Nor) یعنی « كوك كول » مغولستانك همنامی اولان واسع ایالتنك شرق شمالی كوشه‌سنده و چین حدودی قربنده بر بیوك كول اولوب ، اورته‌سی ٣٦° ٥٨′ ٣″ عرض شمالی ایله ٩٧° ٣٥′ طول شرقیده واقعدر . سطحی حذای بحردن ٣٠٥٠ متره مرتفع اولوب ، هرطرفدن یوكسك طاغلرله محاطدر. شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه بویی ١٠٧ و اك كنیش یرنده اكی ٦٣ متره‌در . درینلكی آز اولوب، صویی طوزلیدر، وكیتدكجه آزالوب طوزی آرتمقده‌در. ایچنده بش آطه اولوب، بری اوزرنده بر لامه مناستری واردر، كه بونده اقامت ایدن لامه‌لر یالكز قیشین كول طوكدیغنده، حا جله اختلاط ایدوب ، قایق بولنمدیغندن ، سائر موسملرده اختلاطلری مفقوددر. كولك بالیغی‌چوق ایسه‌ده، جوارنده‌كی اهالی بالیقجیلق‌صنعتی‌بیلمیورلر. (بوخاین كول) و (خره كول) اسملریله ایكی قیصه نهر ایله برطاقم دره‌لر بوكوله دوكیلور .

قوقونور { (Prov. de Koukou-Nor) ایالتی چینه تابع بر ایالت تشكیل ایدر و مغولستاندن معدود واسع بر یر اولوب ، شمالاً مغولستانله وتركستان شرقی‌یی‌ده حاوی اولان (قان‌سو) ایالتیله ، جنوب غربی طرفندن تبت، شرقاً دخی نفس چین ایله محدوددر. منتهای غربنده بر زاویهٔ حاده تشكیل ایده‌جك صورتده شرقدن غربه ممتد اوزون بر یر اولوب ، شمالاً آلتون طاغ و (نان‌شان) جبال مرتفعه‌سیله، جنوباً دخی بر صره یوكسك طاغلرله آیرلمش اولدیغی حالده، جبال وانهاری نفس چینه طوغری‌اینیور. ایچنده ممتد اولان جبال مرتفعه‌نك اك بیوكی اورته‌سنده اوزانان (قوئن لوئن) سلسله‌سیدر . احوال موقعیه وطبیعت ارضیه‌جه اوچ قسمه منقسم اولوب،

برنجیسی شرق شمالی قسمده‌کی (قوقونور) کولنك حوضه‌سی، ایکنجیسی شمال غربی جهتده‌کی (زایدام) خطه‌سی ، اوچنجیسی‌ده جنوب شرقی طرفنده‌کی (اودون توله) یایله‌سیدر . زایدام خطه‌سی حد وسطی اوزره ٢٨٠٠ متره ارتفاعی اولان بر یایله‌دن عبارت اولوب ، تبتك ارتفاعی آلتنده بر ایکنجی باصمق تشکیل ایدیور . بر چوق طوزلی کوللری حاوی اولوب، قابل زراعت اراضیسی پك آز و معمور یرلری پك سیرکدر . قوئن لوئن سلسله‌سیله دیکر بر چوق طاغلر بوخطه‌یی شق ایدوب ، بونلرك چوغی قارله مستوردر . میاه جاریه‌سی آز و سیرك اولوب، چوراقلرده نابدید ویا کولره منصب اولور . قوقونور حوضه‌سی هر طرفدن طاغلرله محاط اولوب ، ٥ کوله منصب اولان مذکور ایکی نهرك وسائر دره‌لرك وادیلرینی حاویدر. اودون تاله یایله‌سی ایسه ٣٥٠٠ ارتفاعلرنده یوکسك بر یر اولوب، چینك انهار عظیمه‌سندن (هوآنغ هو) نك منابعنی وبرچوق کوللری حاویدر. ٣٥° عرض شمالیدن آشاغی اولدیغی حالده، ارتفاعی حسبیله برودتی فوق‌العاده اولوب، تموزده میزان‌الحراره تحت‌الصفر ٢٥ درکه‌یه قدر اینر . مع هذا (تانغوت) جنسیتنه منسوب بر قاچ یوز اهالیسی واردر. علی‌العموم (قوقونور) مملکتنك وعلی‌الخصوص اشبو اوچنجی قسمیله جهت غربیه‌سنك هنوز هرطرفی کشف اولنمیوب ، احوالی مجهولدر . بتون او مملکت واسعه‌نك اهالیسی ١٥٠٠٠٠ ی متجاوز اولمیوب، قالوق، تانغوت، قره‌تانغوت وسائره قبائلندن عبارت‌اولدقلری حالده، ٢٩ عشیرته منقسمدرلر؛ وهرقبیله نك کندی‌رئیسی اولوب ، بونلر صورتا چین دولتنی طانیورلر . اکثراهالیسی کوجبه‌و یغما کردرلر. چینلیلرمملکتك شرق جهتنده بعض یرلره هجرت ایدوب یرلشمکه باشلامشلردر .

مغول لساننده کوله (نور) و نهره (کول) دینلدیکی آکلاشیلیور. آنجق کوك یعنی مائی دیمك اولان صفتی مغوللر دخی (قوقو) می تلفظ ایدرلر ، یوقسه (کوك) کلمه‌سنی آوروپالیلر عادتلری اوزره قالینلاشدیره‌رق‌می بوحاله‌قویمشلردر؟ کسدیریله‌مدی .

قوقه { یاخودقوقاوه (Kouka, Koukaoua) سودان وسطیده چاد کولنك ساحل غربیسنده بورنو حکومتنك مرکزی بر شهر اولوب ، بری کولك کنارنده و دیکری بونك بر کیلومتره قدر غربنده اولمق اوزره ایکی قسمدن مرکب اولدیغی حالده، هر برینك آیری برر سوری وبرربیوك جاده‌سی، چارشیلری، برقاچ جامع شریفی، بورنو حاکمنه مخصوص جسیم سرایی، تخمیناً ٦٠٠٠٠ اهالیسی وایشلك تجارتی‌واردر. آفریقای‌وسطینك اك تجارتکاه و ایشلك شهری اولوب، بازار وچارشیسنده طرابلس غرب ، فزان ، مصر ، مغرب وآفریقانك سائر هر طرفندن کاوب طوپلانمش تجار وسیاحین کوریلور . خانه‌لری سودان‌اصولی اوزره صمان قلبه‌لرندن عبارت اولمیوب ، دوولمش طوپراقدن یاپلمش و سوقاق تشکیل ایده‌جك صورتده صره‌لنمش اولدقلری حالده ، عادتا بر شهر صورتی ابراز ایدیور . سورلرك خارجنده وشهرك ایکی قسمی آره‌سنده دخی طاغنیق وسیرك برطاقم اولر واردر .

— بو اسمله چاد کولنك شرق طرفنده وقانم مملکتنده دخی بر زنجی قومی اولوب ، قاریلری ودایجه حسن ولطافتلریله مشهوردر .

قوقه آطه‌لری { (Iles Cocos) بواسم بحریون طرفندن بحر محیط هندی و بحر محیط کبیرده بر چوق منفرد و یا مجتمع آطه‌لره و یریلوب ، باشلیجه‌لری بروجه آتیدر :

بنکاله کورفزنده (آندامان) جزایرینك شمالنده برطاقم جزایر مجتمعه اولوب، اك بیوکلری اولان بیوك قوقه آطه‌سنك اورته سی ′٦°١٤ عرض‌شمالیده واقعدر. بویی ١٠ واکی ٣ کیلومتره اولوب، قوقه آغاجلریله مستور در .

— دهاجنوبده بحر محیط هندیده و(سونده) بوغازینك ١٢٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده بر جزایر مجتمعه طاقمی اولوب ، الیوم (کیلینغ) اسمیله دها معروفدرلر [بواسمه‌مراجعت‌بیوریله.]

— بحر محیط کبیرك قسم جنوبیسنده (تونغه) جزایر مجتمعه‌سنك شمالنده دخی برآطه اولوب ، (نیوها) اسمیله دهامعروفدر. — دیکربرجزایر مجتمعه طاقمی‌ده اولوب، (مورتلوق) دخی دینلیر.

— بحر محیط معتدلك قسم شمالیسنده وآمریقا برزخنك ساحل غربیسی قارشیسنده اولەرق ″١٢′٣٥°٥ عرض شمالی ایله ″٣٤′٤٥°٢٧٠ طول شرقیده و غالاپاغوس جزایرینك ٨٠٠ کیلومتره شمال شرقیسنده بر آطه اولوب ، ٥٠ کیلومتره محیط دائرەسی و بالینه آوجیلرینك مراجعتکاهی اولان صاغلام برلیمانی واردر. آطەیه اسمی قزاندیران قوقه (یعنی هندستان جوزی) آغاجلرینك چوغی تلف اولمشدر .

قوکار { (Kokiar) چینه تابع ترکستان شرقینك یارقند قضاسنده و یار- قندك ١٠٥ کیلومتره جنوبنده اولەرق ١٩٦٧ متره ارتفاعی اولان برواديده واقع برقصبهاولوب، ٥٠٠ ٥ اهالیسی وجوارنده قیلندن کوزل کشمیر شاللری یاپیلان برجنس کچیلری واردر .

قوکرموت { (Cockermauth) انکلتره نك کومبرلاند ایالتنده و (قارلیسله) نك ٤٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق (قوکر) ایله (دروِنت) نهرلرینك محل تلاقیسنده برقصبه اولوب، ٥١١٥ اهالیسی، دمیر یول موقفی، دباغخانەلری وبوك وپاموق منسوجاتله فانیله وچوراب وسائره فابریقەلری واردر .

قوکلبورغ { (Kockelburg) آوستریا و مجارستان دولتنك (ترا- نسیلوانیه) خطەسنده و (ابسفالوه) نك ٢٤ کیلو- متره شمال غربیسنده و (قوکل) نهری اوزرنده بر کوچك قصبه اولوب ، داخل بولندیغی ایالت بونك اسمیله مسمادر .

قوکیمبو { (Coquimbo) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتنك همنامی اولان ایالتنده ومرکز ایالت اولان (سرنا) نك ٨ کیلو- متره جنوبنده اولەرق ′٥٤°٢٩ عرض جنوبی ایله ′٣٩°٧٣ طول غربیده و (الکی) نهرینك دوکلدیکی برخلیجك ساحل جنوبیسنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ٧١٤٠ اهالیسی، پك صاغلام لیمانی، ایشلك تجارتی وعلی الخصوص باقر اخراجاتی واسکلەسی اولدیغی (سرنا) یه قدر دمیر یول خطی واردر. — قوکیمبو ایالتی شمالاً آتاقامه وجنوباً آقونقاغوآ ایالتلریله محدود اولوب،مساحهٔ سطحیەسی ٣٣٤٢٣ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٨٩٥٢٤ کشیدر . مرکزی (سرنا) قصبەسی اولوب، ٥ قضایه منقسمدر.

قول { (Coll) اسقوچیەیه تابع هبرید آطه- لرینك الك جنوبیلرندن اولوب، بویی ٢٠ ، اکی ٤ کیلومتره و اهالیسی،کافة بالیقجی وغالیق لسانیله متکلم اولمق اوزره ٧٢٥، کشیدر.

قولا { (Kola) روسیەنك شمال غربیسنده و بحر منجمد شمالی ایله شمالی آق دکیز آرەسنده لاپونیەنك قسم شرقیسندن عبارت بر بیوك شبه جزیره اولوب ، غرب جهتندن دخی قرەدن بریرینه دوکیلور برصره کوللرله آیرلمشدر. ′٦°٦٦ ایله ′١٨°٦٩ عرض شمالی و °٣٠ ایله ′٩°٣٩ طول شرقی آرەلرنده ممتد اولوب،غربدن شرقه بویی ٣٨٠ کیلومترەدر. غرب جهتی طاغلق وقیالق اولوب، الك یوکسك محلی ٩٠٠ متره ارتفاعندەدر. شرقه طوغری اوزاندقجه،کسب انحطاط ایدر. قسم جنوبیسنده سرمدی قارلرله مملو دره لری و چام آغاجلرینی حاوی اورمانلری واردر. کوللریله چایلری پك چوقدر . انهارینك الك بیوکی ٢٤٠ کیلومتره بویی اولان (پونوی)در. انهارینك جملەسی سنەده ٨ آی منجمد بولنور. همانهرطرفی خالی اولوب ، یالکز بعض سواحلنده بالیقجیلقله ورن سوریلریله کوچبه حالنده یاشار بر مقدار لاپونلر بولنیور. سواحل شمالیەسنه یازین ٣٠٠٠ قدر روس واسقاندیناو بالیقجی طوپلانوب، مورینه بالینی وسائر اسماك صید ایدرلر. شبه جزیره آرخانکل ایالتنه ملحق بر قضا صورتنده اداره اولنوب ، مرکزی ٧٧٠ اهالیلی جامع اولان همنامی برکوچك قصبەدر .

قولات طاغی { طربزون ولایتنده بر طاغدر،کەپونت آلپلری نامیله ولایتك حدود جنوبیەسنی تحدید ایدن سلسلهٔ جبالە مربوط اولوب ، طربزون ایله کومشخانه وبعده طربزون ایله جانیك سنجاقلری آرەسنده شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولوب، تیرەبولینك شرق طرفنده واقع (کرەلی) بروننه منتهی اولور. الك یوکسك محلی طربزون شهرندن ٥٠ کیلومترەلك

مسافه‌ده‌اولوب، ۲۹۰۰ متره‌لك‌ارتفاعه‌قدر چیقار. اراضیٔ بركانیه‌دن متشكل وپك صربدر.

قولاشین { (Kolachin) اخیراً قره طاغه الحاق اولنمش قضا مركزی بر قصبه اولوب، جتنه‌نك ٦٢ كیلومتره شمال شرقیسنده و (تاره) نهرینك منابی قربنده واقعدر . قضاسی ٤٣٢ مربع كیلومتره‌دن عبارت اولوب ، ٦٠٠٠ اهالیسی واردر .

قولاشین { (یاخود قولاشین زیر) قوصوه ولایتنك یكیپازار سنجاغنده و سنجاغك منتهای غربنده اوله‌رق قره طاغ حدودی قربنده برقضا اولوب، مركزینك قره‌طاغه تركی‌اوزرینه،قالان قراسندن برقضا تشكیل‌اولنه‌رق، (شاهویك)قریه‌سی مركز اتخاذ اولنمشدر. ویرانس، مویقواج و روانه‌ریقه ناحیه‌لریله برابر ٣٢ قریه‌دن مركب اولوب،اراضیسنك قسم‌اعظمی‌طاغلق واور. مانلق اوله‌رق، كوزل صولری وبر مقدار اراضیٔ مزروعه‌سی‌ده‌واردر. باشلیجه محصولاتی آرپه‌ومصر ایله بر مقدار بغدای وزیاده‌جه هلده و قومپیردن عبارتدر . هواسی صاغلام و اهالیسی تندرست وجسور آدملردر . مقدار اهالیسی حقنده بر قید صحیحه دسترس اولنه‌مدی . قسم اعظمی مسلم وبوشناق لسانیله متكلمدر.

قول اوغلی { مغرب اوجاقلرنده و علی الخصوص طرابلس غربده شهرلرك اطرافنده ساكن برصنف اهالیدر،كه‌اسكی یكیچری افرادینك یرلی قاریلرله ازدواجندن متولد اولوب ، بونلر ویركیدن معافیتلری مقابلنده برر حیوان بسلمكه وتحصیلدارلق وضبطیه وظائفنی ایفایه مجبوردرلر. رئیسلرینه باش آغا دیرلر .

قولبرت { (Colbert) فرانسه مشاهیر رجالندن اولوب ، ١٦١٩ ده (ریمس) ده طوغمش ، و١٦٨٣ ده وفات ایتمشدر. اون دردنجی لویی زماننده كندیسنه بر قاچ نظارت احاله اولنه‌رق ، امور مالیه‌جه ، زراعتجه،تجارتجه، قوهٔ بحریه‌جه، عدلیه‌جه،ومعارف و صنایعجه پك چوق اصلاحات اساسیه‌یه موفق اولمش؛ وشمدیكی اصول اداره‌نك اساسنی قویوب، علی‌الخصوص بودجه اصولنی كندیسی ایجاد ایتمشدر.

قولبرغ { (Colberg) پروسیه‌ده پومرانیه خطه‌سنده كوسلین سنجاغنده وكوسلینك ٤٠ كیلومتره غربنده اوله‌رق (پرسانته) نهری اوزرنده وبونك منصبندن ٣ كیلومتره یوقاریده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٦٠٢٥ اهالیسی، بحریه‌مكتبی، مملحه‌لری، منسوجات‌مختلفه، توتون وطوغله فابریقه‌لری، دوكمخانه‌لری وایشلك تجارتی واردر.

قولبروق { (Colbrooke) انكلتره‌نك مشاهیر مستشرقیندن اولوب ، ١٧٦٥ تاریخنده لوندره‌ده طوغمش، و١٨٣٧ ده وفات ایتمشدر . مأموریتله هندستانه كوندریلوب ، كلكته‌ده عدلیه مفتشی اولمش؛ و ٣٠ سنه اوراده قالوب، السنهٔ شرقیه‌یی و علی الخصوص اسكی سانسكری لسانیله هندستانك السنهٔ جدیده‌سنی مكمل صورتده اوكرندكدن صكره ، لوندره‌یه عودتله ، برنجی اوله‌رق ، آوروپایه هندك احوال تاریخیه و ادبیه و حكمیه‌سنی اوكرته‌جك كتب و رسائل و مقالات مهمه نشر ، و لوندره‌ده‌كی مستشرقین جمعیتنی تأسیس ایتمشدر . برچوق كتب وسائر آثار شرقیه دخی جمع ایدوب، وفاتنده هندشركتنه ترك وتبرع ایلمشدر .

قولتیس { (Colettis) یونانك استقلالنه ویونانده حكومت مشروطه‌نك تأسیسنه الك زیاده خدمت ایدنلردن اولوب ، عن اصل تپه دلنلی علی پاشانك اوغلی مختار پاشانك طبیبی ایدی. تپه دلنلیلرك سقوطندن صكره یونان ارباب عصیانه قاریشوب، حكومت موقته اعضاسندن بولنمش ؛ اوتونك قراللغی زماننده بر قاچ وكالتده بولنه‌رق ، برآره‌لق باش وكیل دخی اولمش؛ و ١٨٤٨ ده وفات ایتمشدر .

قولجه { (Kouldja) چینك شمال غربی جهتنده واقع (جونغاریه) خطه‌سنده قولجه ونام دیكرله ایلی ایالتنك مركزی بر قصبه اولوب ، بالغاش كولنه دوكیلن ایكی نهر اوزرنده وروسیه حدودینك ٦٠ كیلومتره شرقنده واقع و ١٢٠٦٠ اهالیی جامعدر . سائر چین بلادی كبی مستطیل الشكل برسورله محاط اولوب، پك ایشلك بازار وچارشیسی، ایكیسی چین‌حكومت

طرفندن یاپدیرلمش متعدد جوامع شریفه‌سیله بر ایکی تخانه‌سی ، ایکی کلیساسی و خارجنده واسع باغچه‌لری واردر . اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وترك وقصوری مانچو وچینلی وروس وسائره‌در.
— قولجه نام دیکرله ایلی ایالتی شمالاً وغرباً روسیه حدودیله یعنی ترکستانله، جنوباً ترکستان شرقی ایله شرق شمالی طرفندن دخی جونغاریه ایله محدود اولوب، غیرمنتظم برمثلث شکلنده‌در. مقدما بو ایالت دها بیوك اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی ٧١ ٢١٣ مربع کیلومتره و اهالیسی ١٤٠٠٠٠ کشی ایدی. آنجق یکرمی اوتوز سنه اول چینك بتون شمال غربی قسمنده وقوع بولان قیام صره‌سنده زبونکشلکده امثالسز اولان چینلیلر دهشتلی صورتده قتل عامه باشلادقلرندن ، روسیه دولتی ١٨٧١ده مملکتی اشغاله مجبور اولمش؛ و١٨٨١ده مملکتی چینه اعاده ایتدیکنده ، ٧٠٠٠٠ اهالی ایله مسکون اولان ١١ ٢٨٨ مربع کیلومتره‌لك محلی آلیقومشدر . اراضیسی طاغلق و یوکسك اولوب، حدود شمالیه‌سنده (الاطاغ) وحدود جنوبیه‌سنده (خان تکری) سلسلهٔ جبالی ممتد اولور، وبونلرك ذروه‌لری ٦٠٠٠ متره‌یی متجاوزدر. شرقدن غربه آقان (ایلی) ایله بونك تابعی اولان (قاش) و (تکش) نهرلری کوزل اوچ وادی تشکیل ایدیور. قسم شمالیسنده (سیران‌نور) اسمیله بیوجك بر کول واردر . هواسی معتدل واراضیسی پك منبت اولوب، بغدای، آرپه، پرنج، داری ، پاموق ، اوزوم وسائره حاصل اولور . مرعالری کوزل اولوب، قیون ، صیغیر ، خرکله، دوه وسائر حیوانات اهلیه سوریلری پك چوقدر. حیوانات وحشیه‌سی‌ده متنوعدر. طاغلرنده کومش، باقیر، دمیر، کوکورد وکلیتلی کمور ایله سائر معدنلری واردر. اهالیسی اکثریت اوزره مسلم اولوب، ترك، قیرقیز ، قالموق وسائر اجناسدن مرکبدر. وقتیله تجارتی پك ایلری ایدیسه‌ده، چین حکومتی اهالی‌یی روسیه ایله مناسبات تجاریه‌ده بولنمقدن منع ایتدیکندن، کریلمشدر.

قولچستر { (Colchester) انکلتره‌نك (اسکس) ایالتنده ولوندره‌نك ٨٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (قوله‌نه) نهری اوزرنده و بونك منصبندن ١١ کیلومتره یوقاریده بر شهر اولوب، ٢٦ ٣٤٥ اهالیسی ، بیوجك کمیلرك دخولنه مساعد اولان نهرده‌ایشلك اسکله‌سی، ذخایر وسائره‌یه متعلق بیوك تجارتی ، اسکی اعتبارندن بر آز دوشمش ایپك قماشلری ، ٢٠٠٠ عمله استخدام ایدر بیوك برالبسه فابریقه‌سی و استحکاماتی واردر . پك اسکی بر شهر اولوب ، برچوق ابنیهٔ غریبه و آثار عتیقه‌سی واردر .

قولخیده { (Colchide) قافقاسیه‌نك غرب جهتنده الیوم قوتایی ایالتنی تشکیل ایدن (ایمرتیه) ایله (منکرلیه) خطه‌لرینك یعنی باطوم وپوتی جهتلرینك اسم قدیمی اولوب، اساطیر یونانیه‌ده کویا صیرمه یپاغیلی قیونلری اولمسیله و (آرغوناوت) اسمیله معروف کمیجیلرك اورایه سیاحتلریله مشهور ایدی. اهالیٔ قدیمه‌سی پك جسور لکن نیم وحشی ویغماکر ایدیلر. یونانیلر بو خطه‌نك سواحلنده بر طاقم مهجرلر تأسیس ایتمشلردی . مشهور مهرداد بو خطه‌یی ضبط ایتمشدی. اوندن صکره روماییلرك الینه کچوب ، پونت ایالتنه الحاق اولنمشدی . بو خطه‌نك شمدیکی اهالیسی باشلیجه لازلردن عبارت اولوب، اهالیٔ قدیمه‌سی‌ده بونلرك اجدادی اولمق احتمالی واردر.

قولرنه { (Coleraine) ایرلانده‌ده(اولستر) ایالتنك (لوندوندری) سنجاغنده و ٥٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (بان) نهری اوزرنده وساحلدن ٦ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، ٦٠٨٠ اهالیسی ، ایشلك تجارتی و دباغخانه‌لریله بعض فابریقه‌لری واردر.

قولره { (Cullera) اسپانیه‌ده والنسه ایالتنك (سوئقه) قضاسنده و٧ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (جوقار) نهرینك صول کنارنده و منصبی قربنده بر قصبه اولوب، ٧٨٠٠ اهالیسی ، عربلردن قالمه سور وقلعه‌سی، کوزل هواسی وبرنجله پورتقال، فستیق و سائره اخراجاتی واردر .

قولشاغوآ { (Colchagua) آمریقای جنوبیده شیلی حکومتی ایالاتندن اولوب، شمالاً سانتیاغو وجنوباً قوریقو ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٩٨٩ مربع کیلومتره واهالیسی ١٤٦٩٠٠ کشیدر . کومش و آلتون

معدنلری و کچی ایله استرلری چوقدر . مرکزی (سان فرناندو) قصبه‌سیدر .

قولم { (Culm, Kulm) پروسیه‌ده غربی پروسیه ایالتنك (مارینوردر) سنجاغنده و ٥٣ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٩٩٤٠ اهالیسی وچوخه و فانله فابریقه‌لری واردر.

قولمار { (Colmar) آلساس لورنده استراسبورغك ٧٠ کیلومتره جنوب غربیسنده یوقاری آلساسك مرکزی بر شهر اولوب، ٢٣٨٠٠ اهالیسی، بعض منسوجات ایله بیره‌وسائره‌فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، دوکمخانه‌لری و اطرافنده منبت وکوزل اراضیسی واردر .

قولمباخ { (Culmbach) باویره‌نك یوقاری ماینه ایالتنده و (باویروت) ك ٢٤ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهالیسی ودمیر یول موقفی واردر.

قولمنار { (Colmenar) اسپانیه‌نك (مالقه) ایالتنده و مالقه‌نك ٣٠ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٩٠٠ اهالیسی واردر . — مادرید ایالتنده دخی بری مادریدك ٤٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده ودیکری مادریدك ٣٣ کیلومتره شمالنده اولمق اوزره، ایکی قصبه اولوب، برنجیسنك ٥٠٠٠ و ایکنجیسنك ٣٧٠٠ اهالیسی واردر . تفریق ایچون برنجیسنه (قولمنار ده اوریا) وایکنجیسنه (قولمنار ویئو) یعنی «اسکی قولمنار» دیرلر .

قولنه { (Colne) انکلتره‌نك لانقاستر ایالتنده و ٤٦ کیلومتره شرق جنوبیسنده‌بر قصبه اولوب، ٧٣٣٥ اهالیسی وبعض منسوجات فابریقه‌لری واردر .

قولو { (Kolo) لهستانك (قالیچ) ایالتنده قاین قضاسنده و٢٦ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٩٧١٠ اهالیسی واردر.

قولورادو { (Colorado) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك غرب‌جهتنده بیوك برایرماقدر،که همنامی اولان حکومتله (اوتاه) حکومتی آره‌سنده قیالی طاغلرله (واهساچ) طاغلرندن اینن بر چوق انهاردن بالتشکل، (اوتاه) حکومتی ایچنده جنوب غربی‌یه طوغری آقه‌رق ، (آریزونه) حکومتنه دخول ایله، شرقه طوغری دونر، ومذکور حکومتك حدود غربیه‌سنه‌واصل اولدقدن صکره، جنوبه طوغری دونه‌رك،مذکور حکومتله (نواده) و بعده قالیفورنیه حکومتلری آره‌سنده جریان، و نهایت مکسیقه ممالکنه دخول ایدر، وبرآز آشاغیده قالیفورنیه کورفزینك منتهاسنه دوکیلور . اوفق تفك طولامباجلری داخل حساب اولمقسزین مجراسی تقریباً ١٨٠٠ کیلومتره اوزونلغنده‌در. ایرماغی تشکیل ایدن (غرین ریور) یامپاه وریوغرانده‌دن بشقه قولورادونك بر چوق تابعلری اولوب، باشلیجه‌لری شرقدن کلن (قولورادو شیکیتو) یعنی « کوچك قولورادو»، شمالدن کلن (ویرجن) وینه شرقدن اینن (جیلا) نهرلریدر. هر نه قدر بعض قورو و یاغمورسز یرلردن کچرسه‌ده، صوبی چوقدر. مجراسنك اکثر طرفلری پك صرب اولوب، بعض محللرنده یتاغی پك درین وایکی طرفی یالچین قیا و دیم دیك اوله‌رق ١٥٠٠ متره‌یه قدر یوکسکدر .

— ینه ممالك مجتمعه‌نك (تکزاس) حکومتنده دخی بو اسمله بر ایرماق اولوب ، حکومت مذکوره‌نك غرب جهتنده (لانواستاقادو) یایله‌سندن نبعانله، حکومت مذکوره‌نك سائر انهاریله متوازیاً شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری جریان، وصاغدن (ریله‌فورق)صولدن‌دخی (لانو) نهرلرینی ودیکر بعض چایلر اخذ ایده‌رك ، تقریباً ١٤٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ، مکسیقه کورفزینه متصل (ماتاغورده) کولنه دوکیلور . صوبی آز اولوب، یالکز یاغمور موسمنده سفاین منصبندن ٥٠٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر ایشلیه‌بیلیرلر .

— آمریقای‌وسطینك قوسته‌ریقه حکومتنده دخی بو اسمله بر نهروار‌در،که (ایرازو) برکانندن نبعانله شماله طوغری آقه‌رق ، ′٣٠°١٠ عرض شمالی‌یه واصل اولنجه، ایکی قوله آیریلیر . غربی قولی استقامتنده دوامله، سان جوان ایرماغنه ، و شرقی قولی شرقه‌طوغری دونوب، دهاآشاغیده کندی قدر بیوك وینه قولورادو اسمیله معروف

دیكر بر نهرله بعدالاجتماع، طوغریدن آنتیل دكیزینه دوكیلور. مجراسی ۱۷۰ كیلومتره طولنده‌در .

— آمریقای جنوبینك آرجنتین حكومتنده دخی بو اسمله بر ایرماق واردر، كه ۳۵° عرض جنوبیده (آند) سلسلهٔ جبالنك شرقی مائله‌سندن نبعانله، جنوب شرقی‌یه طوغری آقار. بونك مجراسی الیوم مجهول اولوب، یالكز منبعندن ۲۲۸ كیلومتره آشاغی‌یه قدر سیاحك بری مجرابی تعقیب ایده بیلمشدر . مجراسنك اطرافی چبلاق و یانمش كبی برحالده‌در .

قولورادو { حكومتی (État de Colorado) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك حكومات غربیه‌سندن برحكومت اولوب، قیالی طاغلر سلسله‌سنك ایكی مائله سنده واقع و همنامی اولان ایرماغك بعض منابعنی جامعدر . حدودی اراضیٔ خالیه‌ده ذهناً چیزلمش خطوط مستقیمه‌دن اولوب، شرقدن غربه ممتد بر مستطیل شكلنی ابراز ایدر. شرقاً قانساس ونبراسقه، شمالاً ینه نبراسقه و ویومینغ، غرباً اوتاه، جنوباً دخی یكی مكسیقه حكومتلریله وممالك مجتمعه‌نك اراضیٔ مشتركه‌سیله محدوددر. ۳۷° ایله ۴۱° عرض شمالی و ۱۰۲° ایله ۱۰۹° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۶۹ ۱۵۰ مربع كیلومتره و اهالیسی ۴۱۲ ۱۹۸ كشیدر. قیالی‌طاغلرسلسله‌سی مملكتی شمالدن جنوبه شق‌ایدركن ایكی‌قوله آیریلوب، بونلرك آره سنده پارق یعنی چایر اسمیله بر طاقم یایله‌لر بولنیور. مذكور طاغلرك ارتفاعی ۴۰۰۰ ایله ۴۵۰۰ متره آره‌لرنده در . مذكور طاغلرك اتكلری منتهاسنده و علی‌الخصوص شرق جهتنده برطاقم واسع اووه‌لر ممتد اولیور، كه بونلرك اراضیسنك‌یدیده اوچی‌نسبتنده ایسه‌ده، شرق‌جهتنده‌كی واسع اووه‌نك قسم اعظمی چول حالنده اولوب، یالكز آلتیده بری قابل زراعتدر . مایسدن تموزه قدریاغمور موسمی سوریورسه‌ده ، سائرموسملرده قوراقلق حكم سوروب ، یاغموری پك آز اولدیغندن، اشجاری دخی یوقدر. هواسی پك صاغلام ایسه‌ده ، زیاده یابسدر . جبال مذكوره‌نك غربی مائله‌سندن قولورادوبی تشكیل ایدن انهارك برقاچی نبعان ایتدیكی كبی، شرق مائله‌سندن (سوت‌پلاته) ایله (ریوغرانده دوسود) نهرلری ایدر . منابع ثروتی معادندن عبارت اولوب، آلتون ، كومش، باقر، قورشون، دمیر، آنتیمون و سائر معدنلرله قیا طوزی، كمور و پترولی چوقدر . زراعت دخی كوندن كونه ترقیده‌در. بحرمحیط آطلاسی‌ساحلندن بحر محیط معتدل ساحلنه ممتد بیوك دمیر یول خطنك ایكی قولی بو حكومتك ایچندن كچه‌رك ، مكسیقه‌یه دخی برشعبه ایله مربوط اولمغله، تجارت نقطهٔ نظرندن اهمیتی‌زیاده‌در. مركزی دنورقصبه‌سی اولوب، دیكر برقاچ قصبه‌سی دخی واردر .

قولوری { (Koulouri) یونانك‌سالامینه جزیره سنك اسم جدیدیدر . [« سالامینه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

قولوسوار { (Koloszvar) مجارستانك ترانسیلوانیه خطه‌سنده‌وتاك سبنك ۱۸۰ كیلومتره شمال غربیسنده قولوس سنجاغنك مركزی بر شهر اولوب، ۲۹ ۹۲۵ اهالیسی، مكمل مكتبلری، موزه‌سی، سوری ، قلعه‌لری، وخارجنده كوشكاری‌واردر. اسكی‌برشهر اولوب، داچیا خطهٔ قدیمه‌سنك الك مهم شهرلرندن اولان (قولوس) ك عینیدر. (وار) لفظی ایسه مجارجه‌ده حصار دیمكدر .

قولوسه { (Colosse) آسیای‌صغیرده‌فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك جنوب غربی كوشه‌سنده ومندرس نهری اوزرنده بربلدهٔ قدیمه اولوب ، خرستیانلغك الك اول داخل اولدیغی بلاددن ایدی . میلادك ۶۵ نجی سالنده حركت ارضدن خراب اولمشدر. خرابه‌لری خوناسك برآز شمالنده مشاهده اولنیور .

قولوسئوم { وقولیزه (Colosseum,Colisée) روما شهرنده قدیماً پك واسع و مصنع بر تیاترو اولوب ، وسپاسیان طرفندن بناسنه بدأ و تیتوس طرفندن اتمام اولنمشدی . اوكنده نرونك جسیم برهیكلی ركزایدلمش‌اولمغله، بو معنایه دلالت ایدن بو اسمله تسمیه اولنمشدی. سكسان صره سی اولوب، ۸۰ ۰۰۰ سیرجی استیعاب ایدردی . قسماً حركت ارضدن و قسماً رومایی ضبط وغارت ایدن اقوام وحشیه طرفندن خراب‌اولوب، قالان ویرانه‌لری‌ده‌جسامت‌ومكملیتنه شاهددر .

قولوفون { (Colophon) آناطولینك ساحل غربیسنده یونیه خطهٔ قدیمه‌سنده وافسك (یعنی آیاسلوغك) غرب شمالیسنده اوله‌رق قوش آطه‌سی کورفزینك شمال شرقی ساحلنده بر شهر قدیم اولوب، یونان مدنیت قدیمه‌سنك اك پارلاق مراکزندن ایدی. برچوق مشاهیرك مسقط رأسی اولوب، حتی شاعر شهیر اومیروسك‌دخی اورالی اولدیغی مرویدر. ماکدونیه حکمدارلرندن لیسیماخوس‌طرفندن تخریب اولنوب، میدانده اثری قالمامشدر. موقعی قربنده (کاور کویی) اسمیله بر روم قریه‌سی واردر.

قولومان { (Coloman) مجارستان‌قراللرندن اولوب، ۱۰۹۵ دن ۱۱۱٤ تاریخنه‌دك حکم سورمش؛ و دالماچیه‌یی مجارستانه الحاق ایتمش ایدی.

قولومب { (Colomb) قریستوف — (Christophe) مشاهیر بحریوندن اولوب، خلقتدن بری کرهٔ ارضك نصف معلومی اهالیسنجه مجهول قالمش اولان نصف دیکرینك کاشف شهیریدر. ۱٤۳۶ تاریخلرنده ایتالیانك جنوه شهرنده ویا جوارنده طوغوب. بر چوخه‌جینك اوغلی‌ایدی. علوم ریاضیه ایله هیئت، جغرافیه ونجوم علملرینی تحصیل، وکرهٔ ارضك او وقت معلوم اولان اکثر طرفلرینه بحراً اجرای سیاحت ایتدکدن صکره، آوروپانك غرب طرفنده یعنی کرهٔ ارضك او بر نصفنده اراضیٔ مجهوله بولنمق احتمالنی، و اولمدیغی، یعنی نصف دیکری صرف دکیزدن عبارت اولدیغی حالده، او طریقله هند سواحلنه کیتمك امکانی تصور ایدوب، بو بابده اجرای تجربیات و تحقیقات ایچون وسائط لازمه‌یی ایدنمك ضمننده، ابتدا جنوه حکومتنه وبعده پورتکیز قرالنه مراجعت ایتمش ایسه‌ده، کندیسنه خیالات پرست برمجذوب نظریله باقیله‌رق، تکلیفی قبول اولنمدیغندن، اسپانیا قرال‌وقرالیچه‌سی فردیناند ایله ایزابله‌یه مراجعته مجبور اولوب، سکز سنه پیاپی قاندیرمغه چالیشدقدن صکره، عاقبت کندیسنه اوچ کمی تسلیم اولنه‌رق، بونلرله ۱٤۹۲ سنه‌سی آغستوسنك اوچنجی کونی آندالوسیه‌نك (پالوس) اسکله‌سندن بادبان کشای عزیمت اولمشدی. آلتمش بش کون مجهول دکیزلرده سیاحت ایده‌رك، وکمیلر طائفه‌سنك کوستردکلری مأیوسیت ودهشت وعدم اطاعتله اوغراشوب، کوچ حال ایله یولنه دوامه قاندیره‌رق، نهایت سنهٔ مذکوره تشرین اولنك ۸ نده قره کشفنه موفق اولمش؛ وهندك ساحل شرقیسنه واصل اولمق اعتقادیله، کشف ایتدیکی یره هند شرقی نامنی ویرمش ایدی. بو سببه مبنیدرکه حالا بوکون آوروپالیلر آمریقا برلیلرینه (هندیان) نامنی ویریورلر. اك اول کشف ایتدیکی قره (لوقای) جزایرندن بری اولوب، بوکا (سان سالوادور) نامنی ویرمش؛ و بعده قوبه و هایتی جزیره‌لرینی کشف ایدوب، (اسپانیوله) تسمیه ایتمش ایدی. ۱٤۹۳ مارتنده اسپانیایه عودت ایدوب، کشف ایتدیکی یرلره خدیو تعیین اولنمش؛ و سنهٔ مذکوره ایلولنده بر ایکنجی سیاحت ایدوب، کوچك آنتیل جزایرینك چوغنی کشف، و هایتی‌آطه‌سنی ضبط ایله، (سنت دومینغ) قصبه‌سنی تأسیس ایتمشدی. ۱٤۹۸ ده براوچنجی سیاحت ایدوب، آمریقای جنوبی ساحلنی کشف ایله، (اورنوق) مجراسندن (قاراقاس)ه قدر اولان یرلری کزمش؛ ونهایت ۱۵۰۲ ده ایتدیکی اوچنجی وصوك سیاحتده (درایان) کورفزینه‌قدر ایلریلمش ایدی. ایلك وایکنجی سیاحتدن‌عودتنده اسپانیه‌اده قرال و قرالیچه طرفندن حکمدارلره مخصوص بر استقباله نائل اولدیغی حالده، معیتی حسد ایدوب، دفعاتله کندیسی علیهنه قالقیشمشلرسه‌ده، قولومب شدت و ملایمتی قاریشدیره‌رق، بونلرك عصیانلرینه غلبه چالمش؛ وقرال نزدنده اولان افترالرینی دفع ایده‌بیلمش ایسه‌ده، اوچنجی سیاحتنده علیهنده‌کی افترالر تأثیر ایدوب، کندیسی عزل، ویرینه نصب اولنان (بووادیلا) طرفندن زنجیربند اوله‌رق، اسپانیایه اعزام‌اولنمش؛ وچوق سورمه‌دن سبیلی تخلیه اولنمش ایسه‌ده، اسکی اعتبارینی بر دها بوله‌میوب، کشف ایتدیکی یرلره بردردنجی سیاحت ایتدکدن، و زوالی آمریقالیلرك اسپانیوللر طرفندن آوکبی تعقیب وتلف ایدلدکلرینی کوروب، بوکا کندیسی سبب اولدیغنه دلخون اوله‌رق، اسپانیایه عودتندن صکره، آرتق قرال

يوزينه باقاز اولمغله ، ١٥٠٦ تاريخنده منكوب ومأيوس اولەرق ضجرت و سفالت ايچنده تلف اولمشدر . بيچارەنك اسمى بيله كشف ايتديكى يره ويرلميوب ، اصل قرەيى ١٤٩٩ تاريخنده رفقاسندن برينك معيتنده بولنمش اولان (وسپوس آمريقان) ك كشف ايتديكنه ذاهب اولنمغله، بو قطعۀ واسعەيە بونك اسمى ويرلمشدر. قولومب فن بحريده دخى بعض ترقياته موفق اولوب ، سفينه اوزرنده طول و عرض تعيينى ايچون الك اول اسطرلاب قوللانان كنديسيدر . برادرى بارتلمى قولومب دخى معيتنده بولنوب ، كنديسنه خيلى خدمت و معاونت ايتمشدر . اوغلى فرناند قولومب پدرينك ترجمۀ حالنى يازمشدر. قريستوف قولومبك كميكلرى ١٥٣٦ ده هايتى جزيرەسنه نقل ايله، كندى تأسيس ايتمش اولديغى (سنت دومينغ) ده دفن ، و ١٧٩٥ ده قوبه جزيرەسنك هاوانه شهرينه نقل اولنمشدر . آمريقاده متعدد هيكللرى اولديغى كبى ، اخيراً وطنى اولان جنوەده دخى كنديسنه بر بيوك هيكل ركز اولنمشدر .

قولومبو } (Colombo) سرنديب جزيرەسنك مركز ادارەسى بر شهر اولوب، جزيرۀ مذكورەنك ساحل غربيسنده (كلانى كوكه) نهرى منصبنده و ٦°٥٧′ عرض شمالى ايله ٧٧°٣٦′ طول شرقيده واقع و ١٠٠ ٢٤٠ اهالىيى جامعدر. برى آوروپاليلره وديكرى يرليلره مخصوص ايكى قسمدن مركب اولوب، آوروپاليلره مخصوص قسمنك سوقاقلرى پك واسع و دوز و ابنيەسى كوزلدر . صنعى ليمانيله رنختمى ، ايكى كتبخانەسى، موزەسى وخارجنده مفرح كوشكلرى واردر. لسان محليده «كلانى نهرينك كچيدى» ديمك اولان (كلانى توته) دينلوب، شهرده كثرتلى بولنان و هر وقت كيدوب كلن عربلر طرفندن بو اسم (كلنبو) صورتنده تلفظ اولنەرق، ابن بطوطەنك سياحتنده دخى بو اسمله مذكوردر . پورتكيزلر بو اسم عربيى كندى شيوەلرينه كوره تلفظله (قولومبو) صورتنه تحويل ايتدكلرندن ، آوروپاليلرجه بو واسطه شهرت بولمشدر .

قولومبوس } (Columbus) ممالك مجتمعەده (اوهيو) حكومتنك مركزى برشهر اولوب، واشينغتونك ٦٤٥ كيلومتره غرب شماليسنده واوهيو نهرينه تابع (سيوتو) چايى اوزرنده واقع و ٣٢ ٠٠٠ اهالىيى جامعدر. بر قاچ دمير يول خطنك محل تقاطعنده اولوب ، كليتلى ذخاير تجارتى واردر . ١٨١٢ ده بوشهرك محلى دها بالطه كورمەمش براورمان ايدى .
— ينه ممالك مجتمعەنك (جورجيه) حكومتنده وآتلانتەنك ١٦٠ كيلومتره جنوب غربيسندە اولەرق حكومت مذكورەنى آلابامەدن آيران (قاتاهوچى) نهرى اوزرنده دخى بو اسمله سنجاق مركزى بر قصبه اولوب ، ٧ ٤٠٠ اهاليسى ، نهر مذكور اوزرنده كوزل بر كوپريسى ، مذكور نهرك اورادەكى شلالەلرى طرفندن چويريلير متعدد فابريقەلريله دكرمنلرى واوراده تقاطع ايدر برچوق دمير يول خطلرى واردر . نهر دخى منصبندن قصبەنك اوكنەدك سيرسفائنه صالح اولمغله، كوندن كونه اهالى ومعمورتى چوغالمقده اولوب، بر بيوك شهر اولمق يولنى طوتمشدر. — ممالك مجتمعه نك سائر حكومتلرنده دخى بو اسمله بر قاچ كوچك قصبه واردر .

قولومبيا } (Columbia) آمريقاى شماليده بيوك برايرماقدر [«اورغون» مادەسنه مراجعت بيوريله .]

قولومبيا } Columbia, (ياخود قولومبيه Colombie) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه نك هيئت مجموعەسنه عائد بر قضا اولوب، طوغريدن طوغرى يەقونغره تعبير اولنان مجلس عمومينك تحت ادارەسنده بولنيور . بو قضا ممالك مذكورەنك شرق شمالى قسمنده ويرجينيا ايله ماريلاند حكومتلرى آره سنده و پوتوماق نهرينك صول كنارنده واقعدر. مساحۀ سطحيەسى ١٨٠ مربع كيلومتره اولوب ، ممالك مجتمعه نك مركزى اولان واشينغتون ايله جورجتوون دائرۀ بلديەلرينى و ٢٣٠ ٣٩٢ اهالىيى جامعدر .

قولومبيا } (Columbia) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعەنك جنوبى قارولينه حكومتنك مركزى برقصبه اولوب، (جارلزون) ك ٢٠٨ كيلومتره شمال غربيسنده و (بريد ريور) ايله (سالوده) نك محل تلاقيسنده واقع و ١٥٠٠٠

اهالیی جامعدر . بیوك بر پاموق فابریقه‌سی ده واردر . — بو اسمله ممالك مجتمعه‌ده دیگر برقاچ قصبه دخی بولنوب، اك بیوكی پانسیلوانیه‌حكومتنك لانقاستر سنجاغنده وهاریسبورغك ٤٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده‌واقع و ٦٥٠٠ اهالیی‌جامعدر.

قولومبیه (Colombie) آمریقای جنوبینك منتهای شمال غربیسنده‌برحكومت اولوب ، مقدما (یکی غرناده) اسمیله دخی معروف ایدی .

موقعی، حدود ومساحه‌سی. — بو حكومت آمریقای جنوبینك شمال غربی گوشه‌سنده قسم شمالیسی غیر منتظم وصانكه قیریق برمربع تشكیل ایدوب، ایكی آمریقایی بربرینه ربط ایدن بیوك برزخك دخی دوه بیونی شكلنده اولان و اك طار بولنان قسم جنوبیسنی وجدوله تحویلی دردست اولان (پانامه) برزخنی حاویدر . بو وجهله بر اوجـدن آمریقای وسطینك (قوسته‌ریقه) حكومتنه مربوط اولدیغی حالده ، شمالاً آنتیل دكیزیله ، شرقاً ونزوئلا و برازیلیا ، جنوباً قوآدور دولتلریله ، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله محاطدر. ایچ طرفلرنده حدودی تمامیله معین اولمیوب، اراضئ واسعهٔ داخلیه دول متجاوره بیننده منازع فیها اولدیغندن، هر طرفدن درجهٔ امتدادینی تمامیله تعیین ایتمك متعسر ایسه‌ده، تقریباً خط استوا جوارندن ١٢° عرض شمالی‌یه قدر و٧٢° ایله ٨٥° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٢٣٠٨٧٥ مربع كیلومتره واهالیسی ١٨٧٠ استاتستیقنه كوره ٣٣٢٠٥٣٠ كشی اولوب ، تاریخ مذكوردن بری خیلی تزاید ایتمش اوله‌جغی ملحوظدر.

حال طبیعیسی ، جبال وانهاری ، سواحل وجزایری. — قولومبیه طبیعت اراضیجه اوچ قسمه منقسم اولوب، بری آند سلسله‌سنك شعبه وقوللریله آره‌لرنده‌كی یوكسك یایله‌لردن عبارت اولان واصل یكی غرناده دینلن یردر، كه رأسی جنوبده اولق اوزره ، بر مثلث صورتنده‌در : ایكنجیسی بونك شرق جنوبی جهتنده واقع اولان و (لانوس) دینلن واسع اووه‌لر قسمی اولوب ، اورنوق و آمازون ایرماقلرینه تابع انهار كثیره‌نك جریانكاهیدر ؛ اوچنجیسی (پانامه) برزخی وداریان سواحلنی حاوی اولان و آمریقای وسطیدن عد اولنمسی اقتضا ایدن طار و اوزون یردر .

آمریقای جنوبی‌یی طولاً شق وبشقه اسملرله آمریقای شمالیده دخی دوام وامتداد ایدن (آند) سلسلهٔ جبالی ذاتاً بربرینه قریب ویوكسك بر یایله ایله آیرلمش ایكی صره طاغلردن مركب اولدیغی حالده، قولومبیه حكومتنه داخل اولنجه، بو ایكی قوللك آره‌سی آچلمغه باشلادقدن ماعدا، بر وسطی قول دخی تشكل، وبرچوق شعبه‌لره انقسام ایدیور. مملكتك غرب جهتنده بحر محیط معتدل بوینجه ممتد اولان وآمریقای وسطی جبالیله ارتباطی بولنان غربی قولك ارتفاع وسطیسی ٢٥٠٠ متره اولوب، اك مرتفع ذروه‌سی اولان (فرونتینو)نك ٣٤٠٠، پاراملونك ٣٣٧٠ و سائر بعض ذروه‌لرك‌ده ٣٠٠٠ متره‌دن زیاده ارتفاعلری واردر . شرقی قول شمال شرقی‌یه طوغری امتدادله پایانسز لانوسلره طوغری میلانی آز اتكار اوزاده‌رق، مملكتی شق ایتدكدن صكره، ونزوئله حكومتنه گیرر، وآنتیل دكیزی ساحلنه واصل اولنجه، ساحل بوینجه شرقه طوغری اوزانه‌رق ، تا (ترینیداد) جزیره‌سی قارشیسنده وبحرمحیط آطلاسیده (پاریا) برونده منتهی اولور. بونك اك یوكسك محلی (نوادو ده‌سومه‌پاز) طاغیدركه ٤٨١٠ متره ارتفاعی اولوب، او عرضده سنه‌نك قسم اعظمنده قارله مستوردر . (قوتانغه) طاغنك دخی ٤٦٠٠ وسائر محللرینك ٤٠٠٠ دن زیاده متره ارتفاعلری واردر. بوایكی قولك آره‌سنده اولان وسطی سلسله هپسندن یوكسك وبرچوق برکانلری شامل اولدیغی حالده ، برچوق شعبه‌لره انقسامله شماله طوغری امتداد، وگیتدكجه انحطاط ایده‌رك، نهایت اتكاری بولیوار اووه‌لرینه منتهی اولور . بونك وسطی ارتفاعی ٣٠٠٠ متره اولوب ، اك یوكسك یری اولان (هوبیلا) طاغنك ٥٧٠٠، (تولیما) بركاننك ٥٦١٦، (مزاده هروئو)نك ٥٥٩٠، (رویز)ك ٥٣٠٠، (نواده دوقویندیو) نك ٥١٥٠ و(سانته ایزابله)ك ٥١٠٠ متره ارتفاعی واردر. بونلردن بشقه بر طاقم منفرد طاغلر دخی بولنوب، بونلرك اك مهمی مملكتك شمال شرقیسنده ساحل قربنده

وسائر جبالدن واسع اووه‌لرله آیرلمش اولان (نواده ده‌سانته مارته) جبالیدرکه ٦٠٠٠ متره‌یه قریب ارتفاعی اولوب ، قولومبیانك اك یوكسك محلیدر، وتپه‌لری سرمدی قارلر وبوزلرله مستوردر. آند سلسله‌سنك قوللری آره‌لرنده یوكسك وكنیش یایله‌لر بولنوب ، بونلرك زمینی حذای بحردن ٣٠٠٠ متره‌یه قدر یوكسكدر. مملكتك اك معمور ومسكون قسمی‌ده بویایله‌لر اولوب، اك بیوك شهر وقصبه‌لری اوراده‌در. مذكور یایله‌لر ایچنده سونمش ویاالآن آتش افشان برچوق بركانلر دخی بولنیور.

قولومبیه‌حكومتی، وضعیت طبیعیه‌سی حسبیله، بحر محیط آطلاسی‌یه معروض اولوب، یاغمورلری چوق اولدیغندن ، میاه جاریه‌سی‌ده بول اولوب، اك بیوك ایرماغی (ماغداله‌نه) در،كه آمازون ایله اورنوق ولاپلاته‌دن صكره آمریقای جنوبینك اك بیوك نهریدر. بو ایرماق مملكتك قسم جنوبیسنده (لاس پاپاس) طاغندن نبعانله آند سلسله‌سنك قوللری آره‌سنده‌كی یایله‌لرده شماله طوغری جریان، و صاغ و صولدن بر چوق نهرلر اخذ ایدرك ، بولیوار اووه‌لرینه دوشر؛ و اوراده نواده جبال منفرده‌سندن اینن بر قاچ چای دخی اخذ ایله، بر طاقم بتاقلقلر تشكیل ایدر؛ وتقریباً ١٨٠٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره ، برقاچ آغزدن آنتیل دكیزینه دوكیلور. منبعندن ٢٠٠ كیلومتره آشاغیده كوچك سفائن ایچون، و ٧٧٥ كیلومتره آشاغیده صوك شلاله‌لرینی بعدالمرور بیوكلریچون سیره‌صالح اولوب، ١٠٠٠ كیلومتره‌لك مجراسنده بیوك كمیلر دخی سیر وحركت ایدر. بوایرماغه دوكیلن انهارك عددی ٥٠٠ ی متجاوز اولوب ، باشلیجه‌لری صاغدن : بوغون، سوغاموزو، لبریجو، ریوسزار؛ صولدن دخی (قاؤقه) نهریدركه ١٣٥٠ كیلومتره طولنده مجراسی اولوب، قسم وسطیسی سیرسفائنه صالحدر . مذكور ماغداله‌نه‌دن صكره (آراتو) ایرماغیدر ،كه مملكتك غرب جهتنده آندسلسله‌سنك ایكی شعبه‌سی آره‌سنده ینه جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق ، ٧٠٠ كیلومتره‌لك جریاندن صكره ١٥ آغزدن (اورابه) كورفزینه‌دوكیلور. مجراسنك ٥٠٠ كیلومتره‌لكی بیوجك واپورلرك سیرینه صالح ایسه‌ده ، آغزلری مسدود اولوب ، دكیزله اختلاطی یوقدر. آند سلسله‌سنك اك شرقی قولندن نبعانله ، اورنوق وآمازون ایرماقلرینه دوكلمك اوزره ، واسع و اكثر طرفلری هنوز مجهول اولان لانوسلرده شرقه و شرق شمالی‌یه طوغری آقان انهار دخی‌چوق اولوب،باشلیجه‌لری: قاقوئته، غوآویاره، متا ، آراؤقه و سائره‌در ،كه جمله‌سی اووه‌لرك كنارندن اعتباراً سیر سفائنه صالحدر. یایله‌لرده بعض كوچك كوللر وسواحلده واسعجه برطاقم كول و بتاقلقلر واردر .

قولومبیه موقع وجبال‌وانهارجه طبیعتك نه‌قدر مساعده‌سنه نائل ایسه، سواحلجه دخی او حالده اولوب، بحر محیط آطلاسی‌یه تابع آنتیل دكیزنده ٢٢٥٠ و بحر محیط معتدلده ٢٣٩٠ كیلومتره ساحلی وهر ایكی طرفده متعدد كوزل لیمانلری واردر . پانامه برزخنك ساحل شمالیسنده بولنان قویلردن (شیریكی) قوینده تقریباً ٤٠٠ و(سان بلاس) قوینده ٢٢٧ كوچك آطه‌لر بولنوب ، جمله‌سی هندستان جوزی آغاجلرندن عبارت اورمانلرله مستوردر . پانامه برزخنك جنوبنده واقع پانامه كورفزنده (قوئیبا) و (لاس‌پارلاس) اسمیله بیوجك ایكی آطه‌سی واردر . نیقاراغوا ساحل شرقیسنك آچیقلرنده واقع (سانت آندره) ایله (پرووبدنسیا) جزایر مجتمعه‌سی‌ده قولومبیه‌یه تابعدر .

اقلیم‌وهواسی. — قولومبیه خطاستوایه‌متصل اولوب، حد ذاتنده اقالیم حاره‌دن اولدیغی حالده، ارتفاع ووضعیت اراضیجه اولان اختلافات كثیره‌سی هواسنك دخی اوكاكوره تخلفنی موجب اولیور . درت متره ارتفاعنی متجاوزاولان طاغلری سرمدی قارلرله مستور اولوب ، یوكسك یایله‌لرده ارتفاعه كوره درجۀ حرارت آرته‌رق، میزان الحراره حد وسطی اوزره ١٠ ایله ٢٥ درجه آره‌لرنده بولنور. بو یایله‌لرده دائمی بربهارحكم سورر. سواحلده‌وبعض قیالی وادیلرده ایسه حرارت كوالكه‌ده ٤٠ درجه‌یه قدر چیقار . قولومبیه‌ده حرارتجه مواسم اولمیوب، یالكز یاغمور موسمی واردر . بحر محیط آطلاسی مائله‌سنده واقع اولان قسم اعظمنده یاغمور موسمی

كونش ایله برابر كزوب، شمس سمت الرأسده اولدیغی وقت یاغمور كثرتله یاغار، وكوك كورلسیله فرطونه‌لر چوق اولور. بر بلوط منطقه‌سی كونش ایله برابر كزوب، ایكی یاغمور موسمی پیدا ایدر. بو مائله‌ده شمال‌شرقیدن اسن‌روزكارلر هم‌سرینلك هم رطوبت كتیرمكله ، هوانك جیادتنه چوق خدمت ایدر . بحر محیط معتدل مائله سنده‌كی قسم اصغرنده ایسه هوا دائما راكد وپك رطوبتلی وصیجاق اولوب، انواع امراضی مولددر . پانامه برزخنك سواحلیله بولیوار و ماغدلنه ایالتلرینك آلچق و بتاقلقلری حاوی‌اولان بعض طرفلرنده‌دخی صیتمه وامراض‌جلدیه‌نك انواعی وداءالفیل وبرص علتلری حكم سوریور. عمومیت‌اوزره قولومبیه‌نك هواسی صاغلام و لطیف اولدیغندن ، بو مستثنی یرلرده حكم سورن امراض مذكوره دخی یالكز هوانك ایجاباتندن اولمیوب ، اهالینك قواعد صحته رعایت ایتمه‌ملریله هرنصلسه بعض علل ساریه‌نك اختلاطله وارثاً قانلرینه كچمش اولمسنك ده تأثیری واردر. ایچ طرفده‌كی واسع‌اووه‌لرده ایسه‌چیچك وقزاموق علتلری هردائم اهالینك برر مقدارینی آلوب كوتورمكده‌در .

محصولات وحیوانات ومنابع ثروتی. — قولومبیه‌ده هنوز سائر آمریقا دولنده كوریلن ترقیات حاصل‌اوله‌میوب، اراضیسیله اقلیم‌وهواسنك تخلفاتندن وبناءً‌علیه هرنوع محصولات یتیشدیرمكه اولان استعداد فوق‌العاده سندن بحقٍ استفاده اولنمامقده ، و حالا بوكون برنجی درجه‌ده منابع ثروتی معادندن عبارت بولنمقده‌در. حبوبات مختلفه آنجق احتیاجات داخلیه‌یه كوره اولوب ، شكر قامشی، قهوه، وانیله، توتون ، قرمز ، چیویت ، پاموق وسائر بوكبی محصولاتندن ایسه خیلی اخراجاتی دخی وار ایسه‌ده، بو بابده قومشولری اولان سائر آمریقا دولندن كری بولنمقده در . اورمانلری چوق‌اولوب، كراسته‌یه، مرانغوزلق واویمه‌جیلغه، بویاجیلغه و سائر صنعتلره یارار اشجاری و نباتات طبیه‌سی وعلی‌الخصوص قینه‌قینه قبوغی چوق‌اولوب، بونلردنده بعض اخراجات اولیور. صیغیر وسائر حیوانات اهلیه سی متوسط حالده اولوب ، خام وسپیلنمش خیلی دریلر دخی چیقار. معادنی چوق اولوب، برنجی درجه‌ده آلتون معدنی كرك طمار اوله‌رق وكرك قوملرده چوق بولندیغی كبی، دنیاده صرف اولنان پلاتینك همان كافه‌سیله زمردلرك اك ایلری دخی بو مملكتدن چیقار . كومش یالكز بریرده چیقیورسه ده ، دمیر، قورشون و كمور معدنلری هرطرفده موجود در . قیا طوزی معدنلری‌ده سنه‌ده درت ملیون فرانق‌قیمتنده‌حاصلات ویریور. الحاصل مملكت حد ذاتنده پك محصولدار وزنكین واهالیسی‌ده اولدجه چالیشقان ایسه ده ، هنوز وسعت اراضیسیله متناسب صورتده مسكون اولمامسی، ومحال مسكونه‌سنك ارتفاعیله بر برلرندن بعد مسافه‌سی وآره‌لرنده وسائط نقلیه و موارداتك نقصانی الآن ترقیاتنه مانع اولمقده‌در .

صنایع وتجارتی، وسائط نقلیه‌سی . — قولومبیه‌ده صنایع الیوم پك كری اولوب، اهالیسی باشلیجه معدنك اخراجیله ومحصولات ارضیه‌نك استحضاریله مشغولدر. آنجق احتیاجات محلیه‌یه‌كوره بعض قبا منسوجاتله اوفق تفك صنعتلر اجرا اولنمقده‌در. معمولات قبیلندن اوله‌رق مملكتدن‌اخراج اولنان شیٔ یالكز (جیپجاپه) تعبیر اولنان بر نباتدن یاپدقلری حصیر شاپقه‌دن عبارت اولوب ، پانامه شاپقه‌سی دیمكله معروفدر. تجارتی معادن‌ایله محصولات ارضیهٔ مذكوره‌نك اخراجندن ومعمولات صناعیه و سائره ادخالندن عبارت اولوب ، سنوی اخراجاتی ١٠٠ وادخالاتی ٦٥ ملیون‌فرانق راده‌لرنده‌در. تجارتنك آنجق اونده برقسمی بحر محیط معتدل اسكله‌لرندن اولوب، قسم كلیسی بحر محیط‌آطلاسی یعنی آنتیل دكیزی اسكله‌لرندن اجرا اولنور . براً دخی قومشولری اولان اقوآدور وونزوئلا حكومتلریله برآز تجارتی واردر. طرق ومعابری هنوز پك كری اولوب، پانامه برزخنده قولون ایله پانامه اسكله‌لری آره‌سنده ممالك‌مجتمعه‌دن برشركت طرفندن یاپلمش ٧٧ كیلومتره طولنده بردمیریول‌خطی واردر. داخلده دخی ٣٤٧ كیلومتره طولنده‌دمیریوللر دردست‌انشادر. آرابه‌ایشلرشوسه‌لری‌بیله آزاولوب، نقلیات پك كوچ وكلیتلی‌مصرفله اجرا اولنور . پانامه جدولنك كشادی ایسه نتیجه زماندن بری تصورده قالدقدن صكره، بوندن‌مقدم

حفریاته مباشرت اولندیغی حالده دخی ، شرکتی اداره ایدنلرك معلوم اولان سؤ استعمالاتیله سکته‌دار اولمشدر.

اهالیسی ، جنسیت و لسان ومذهبلری. — قولومبیه‌نك باشلیجه مسکون یرلری یایله‌لری یعنی ٨٠٠ ایله ٣١٠٠ متره ارتفاعلری آره‌سنده اولان یرلری اولوب، سواحلی، هوانك وخامتندن طولایی، همان خالیدر؛ ویالکز تجارتگاه اولان اسکله‌لرده بالضرور تجار طائفه‌سی ومنبت اولان آلچق اووه‌لرده باشلیجه زنجیلر اسکان ایدر. شمدیکی اهالیسی اساساً اسکی یرلیلرله اسپانیوللردن و اسیر اوله‌رق آفریقادن کتیرلمش برمقدار زنجیلردن مرکب اولوب، ٤ صنفه منقسمدر؛ برنجی صنفی آز چوق خالص قالمش اولان اسپانیوللر، ایکنجیسی اسپانیول ایله یرلیلرك وبعضاً ده زنجیلرك اختلاط و ازدواجندن متولد ملزلر، اوچنجیسی حال اصلیلرنده قالمش یرلیلر، دردنجیسی ده خالص حالنده اولان زنجیلردر. خالص حالنده قالمش اولان یرلیلر ٢٠٠٠٠٠ راده‌لرنده تخمین اولنوب، بونلرك ٨٠٠٠٠ ی خرستیانلغی قبول وحکومته عرض اطاعت ایتمش، و١٢٠٠٠٠ ی یوکسك طاغلرده، واسع اووه‌لرك منتهالرنده وهواسی آغر ساحللرده الیوم اسکی حاللرنده ومستقل وسرکش اوله‌رق طیانمقده‌در. زنجیلر خالص ویا ملز حالنده اوله‌رق سواحلده و بیوك ایرماقلرك وادیلرنده هوانك وخامتنه تحمل ایله، زراعتله مشغول اولوب، بونلر اسارتك لغوندن بری کیتدکجه آزالمقده‌در. لسان عمومی و رسمی اسپانیولجه اولوب ، یالکز خالص حالنده قالمش یرلیلر کندی لسانلریله متکلمدرلر. معارف هنوز پك کری اولوب ، حکومتك جهدیله برابر، مکتبلر لزومی درجه‌ده تکثیر اولنه‌مامشدر.

آمریقانك کشفنده قولومبیه ٨ ملیون اهالی ایله مسکون معمور بر یر ایدی. بو اهالیی تشکیل ایدن اقوامنك برنجیسی (شیبشا) قومی ایدی، که مدنیتده پرونك اینقه‌لریله مکسیقه‌نك آزتکلرندن پك ده کری قالیوب ، قالدیرملی یوللر ، آصمه کوپریلر ، ستونلی معبدلر یاپمق، هیکللر تراش، منسوجات نسج، طاش اوزرینه هیروغلیف خطلر حك، اکثر معدنلری اعمال واوزان واکیال استعمال ایتمك صنعتلرینی بیلیرلردی. بونلر بر ملیوندن زیاده اولوب، مغلوب اولدقدن صکره ، اسپانیوللره قاریشوب، کندی لسانلرینی ترك وفراموش ایتمشلردر. اقوام مذکوره‌نك ایکنجیسی (غوآنه) قومی ایدی، که شیبشالرك شمالنده ساکن اولوب، اونلرقدر متمدن دکل ایدیلرسه‌ده، ذکاوتده اونلردن کری اولمیوب، ایکی اوچ آیده اسپانیولجه تکلمه آلیشدقلری مشهوردر . بونلر استقلاللرینه پك مربوط اولوب، اسپانیوللره قارشی چوق وقت مصرانه مقاومت ایتمشلر، وبقیه‌لری الیوم مستقل حالنده یاشامقده‌درلر. شیبشالرك جنوبنده‌ده (پانش) ، (پاس) و (آنداکی) قوملری بولنوب، بونلر دخی برچوق وقت اسپانیوللره مقاومت ایتمش، وبر چوق آثار براقمشلردر. نهایت ساحل جنوبیده ونزوئلا حدودنده الیوم دخی موجود اولان غوآجیرلر بولنیوردی. [«غوآجیر» ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

اصول اداره‌سی ، قوهٔ مالیه و عسکریه‌سی ، تقسیمات ملکیه‌سی. — قولومبیه یقین وقتلره‌کلنجه‌یه قدر حکومات متفقه صورتنده اداره اولنوب، ١٨٨٦ ده برتك حکومته تحول ایتمشدر . بر رئیس حکومت ایله سکز وکلا وبر شورای دولت طرفندن اداره اولنوب، ٣٣ اعضادن مرکب بر هیئت اعیانی و٦٨ اعضادن مرکب مجلس پارلمنتوی واردر. اعیانك ٢٧ سی ٦ سنه مدتله ایکنجی درجه‌ده و اعضا ٤ سنه مدتله برنجی درجه‌ده انتخاب اولنور. انتخاب ایتمك حقنی حائز اولمق ایچون ٢١ یاشنی اکمال ایتمش اولمق و اوقویوب یازمق بیلمك یاخود معین بر سرمایه و یا ایراده مالك بولنمق ، و اعضا اولمق ایچون ٢٥، اعیاندن اولمق ایچون دخی ٣٠ یاشنی اکمال ایتمش اولمق شرطدر. واردات ومصارفی ٣٠ ملیون فرانق راده‌لرنده در . حال حضرده عسکری ٥٠٠٠ کشیدن عبارت اولوب، حرب زماننده سلاح طاشیمغه مقتدر اهالینك جمله‌سی عسکردر . مرکزی بوغوته شهری اولوب، مملکت ٩ ایالته منقسمدر، که اسامیسیله مساحهٔ سطحیه‌لری ومرکزلریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر :

ایالت	مربع کیلومتره	اهالیسی	مرکزی	اهالیسی
آنتیوکیا	٥٩ ٠٢٥	٤٦٤ ٨٨٧	مودلین	٣٧ ٢٣٧
بولیوار	٧٠ ٠٠٠	٢٤٥ ٢٣٤	قارتاجنه	٩ ٦٨١
بویاقه	٨٦ ٣٠٠	٥١٦ ٩٤٠	تونجه	٨ ٠٠٠
قاؤقه	٦٦٦ ٨٠٠	٤٦٠ ٠٧٨	پوپایان	٨ ٤٨٥
قوندینامارقه	٢٠٦ ٤٠٠	٥٣٧ ٦٥٨	بوغوتا	٩٥ ٨١٣
ماغدالنه	٦٩ ٨٠٠	١٣٧ ٣١٨	سانتهمارته	٦ ٠٠٠
پانامه	٨٢ ٦٠٠	٢٢١ ٠٥٢	پانامه	٢٥ ٠٠٠
سانتاندر	٤٢ ٢٠٠	٤٣٢ ١٧٨	بوفامارانغه	١١ ٢٥٥
تولیما	٤٧ ٧٥٠	٣٠٥ ١٨٥	ایباغوئه	١٨ ٠٠٠
جمعاً	١ ٣٣٠ ٨٧٥	٣ ٣٢٠ ٥٣٠		

احوال تاریخیه‌سی. — قولومبیه جهتی آمر- یقانك کشفنی متعاقب (رودریغو باستیدا) ایله معیتنده بولنان (جوان دلاقوزه) طرفندن کشف اولنه‌رق ، (ولا) برونتك غرب جهتنده‌کی یرلری کزلمش ؛ و ایکی سنه صکره قریستوف قولومب کندیسی دخی داریان کورفزینه یناشوب ، بتون ساحل شمالیسنی کورمش ایدی . بعده ١٥٣٠ تاریخنه‌دك اسپانیوللر هر طرفدن مملکتك ایچنه دخول ایدوب، بیچاره اهالئ اصلیه‌یی انواع مظالمه دوچار، وبرطاقنی قتل، برطاقنی اسیر ایتمشلردی. اسپانیوللر بعض وادیلرینی غرناطه نك جوارلرینه بکزته‌رك ، بومملکته (یکی غرناده) نامنی ویر- مشلردی . هرطرفی ضبط ایتدکلرنده ، اوراسنی‌ده بر ایالت ویا خدیویت اتخاذ ایدوب، تجارتی‌بسبتون تحت انحصاره آلمشلردی . بو حال یالکز اهالئ اصلیه‌یه دکل، مملکتده یرلشمش‌اولان اسپانیوللره دخی آغر کلوب، ١٧٨١ تاریخندن بری ایکیده برده‌قیامه باشلامشلردی . ١٨١٠ تاریخنده‌قیام‌دها بیوك وجدی وعمومی اولوب ، اون بر سنه پیاپی اسپانیه عسکریله اوغراشدقدن صکره، بولیوارك ١٨١٩ ده قزاندیغی (بویاقه) غالبیتی اوزرینه ١٨٢١ده‌مملکتك‌مختاریت‌اداره‌سی‌تأمین اولنمشدی. آنجق او وقت قولومبیه و یا یکی غرناده شمدیکی حدوده منحصراولمیوب، بتون ونزوئلا واقوآدور حکومتلرینی دخی شامل یعنی شمدیکی اراضیسنك ایکی مثلی جامع ایدی . یدی سنه بو حالده قالدقدن صکره، ١٨٢٨ ده مذکور ایکی‌حکومت آیرلمش؛ ١٨٦١ ده یکی غرناده شمدیکی ایالاتندن عبارت

طقوز کوچك حکومتدن مرکب ممالك مجتمعه صورتنه‌قونمش؛ و ١٨٨٦ ده حکومات مذکوره ایالاته تحول ایله، برتك حکومت صورتنده اداره اولنمغه باشلامشدر .

قولومبیه { انکلیز — سی (Colombie Britamique) آمریقای

شمالیده انکلتره یه تابع اولان (دومینیون) ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکوماتك الك غربیسی اولوب، وقتیله (یکی قالدونیه) تسمیه اولنوردی. واسع بر یر اولوب، °٤٩ ایله °٦٠ عرض شمالی و °١١٧ ایله °١٣٧ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولور. جنوباً ممالك‌مجتمعه ایله شرقاً ینه‌دومینیون آلبرته وآتاباسقه حکومتلریله، شمالاً «شمال‌غربی» اراضئ واسعه‌سیله ، غرباً دخی بحر محیط معتدل ایله وقسم‌شمالیسنده ممالك‌مجتمعه‌نك‌آلاسقه اراضیسنه تابع ساحل ایله محاط و محدوددر . حدود شمالیه وجنوبیه‌سیله حدود شرقیه سنك نصف شمالیسی اراضئ خالیه ایچنده خطوط مستقیمهٔ مفروضه‌دن عبارت اولوب، حدود شرقیه‌سنك نصف‌جنوبیسنی ایسه قیالی طاغلر سلسله‌سنك صرتی تشکیل‌ایدیور. شمالدن‌جنوبه بویی ٨٠٠ کیلومتره‌دن زیاده واکی ٦٥٠ ایله ٧٠٠ کیلومتره آره سنده اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٩٠٠ ٠٠٠ مربع کیلو- متره یعنی فرانسه‌دن بیوك اولدیغی حالده، اهالیسی ١٠٠ ٠٠٠ کشی یه بالغ اولمیور . ساحلی پك کیرنتیلی‌چیقنتیلی وبرچوق برون وقویلر ایله‌آطه‌لری حاوی اولوب، قسم‌جنوبیسنده (وانقوور) اسمیله بیوك واوزون برجزیره‌سی وقسم‌شمالیسنده قرالیچه شارلوت جزایر مجتمعه‌سی بولنیور . انکلیز قولو- مبیه‌سی غیر مساوی ایکی قسمدن مرکب اولوب ، بری مذکور (وان قوور) جزیره سی ودیکری قره جهتیدر. بونلر آیری آیری برر مهجر ایکن، ١٨٦٦ ده انکلیز قولومبیه‌سی نامیله بالتوحید ، دومینیون حکومات مجتمعه‌سنه الحاق اولنمشلردر . مملکت طاغلق اولوب، شمالدن جنوبه بو نجه ایکی صره طاغلر ممتد اولور . بونلرك بری ساحله قریب اولان (قاسقاد رانجه) یعنی « شلاله‌لر سلسله- سی » در،که ١٨٠٠ متره‌یه قدر یوکسلوب،صرب

اتكلرینی لب دریایه قدر اوزاتیر ، وجنوبه‌طوغری
ممتد اولوب، ممالك مجتمعه‌یه داخل اولور. دیكری
شرق جهتنده ممتداولان «قیالی‌طاغلر»سلسله‌سیدر، كه
دها یوكسك و اسمندن‌ده آكلاشلدیغی اوزره، دها
صرب و چتین اولوب، بوغاز وكچیدلری ٢٠٠٠
مترهٔیه قریب ارتفاعلرده‌در ، و الك یوكسك محلی
اولان (برورن) طاغنك ٤٨٧٧ متره ارتفاعی
واردر . بو ایكی صره طاغلرك آره‌سنده واسع
ویوكسك برياله اولوب، بونك ایچنده دخی مذكور
طاغلرك بعض قوللری اوزانیر. مذكور ایكی سلسله‌دن
یایله‌نك ایچنده آقان وبحرمحیط معتدله دوكلك ایچون
برر كچید بولان انهار كثیره‌نك الك بیوكلری (فراسر)
و (قولومبیا) ایرماقلریدر. بونلرك برنجیسی یایله‌نك
اكثر طرفلرینی طولاشه‌رق ، حدود جنوبیه‌سنده
و انقوور جزیره‌سی قارشیسنده بحر محیط معتدله
دوكیلور . ایكنجیسی ایسه یایله‌نك جنوب قسمنده
تحصل ایدوب ، ممالك مجتمعه‌یه داخل اولور .
مملكتك قسم شمالیسی میاه جاریه‌سی شماله طوغری
آقوب، بحر منجمد شمالی‌یه منصب اولان (ماكنزیه)
ایرماغنه دوكیلور . یایله‌ده كوللری پك چوق ،
و اكثری طار و اوزوندر.

هواسی افراط وتفریط بیننده اولوب، ایلولك
ابتداسندن مایسك نهایتنه‌دك سورن قیشلری صوئوق
وسرت و اوچ آی سورن یازلری دخی پك صیجا-
قدر. قیشین یالكز سواحلیله بعض آچیق وادیلری
معتدلجه اولوب، یایله وطاغلرك هر طرفی قارلر
وبوزلرله اورتیلور. ساحل بوینجه ممتد اولان طاغلر
بحر محیطدن كلن بلوطلری طوردیرمغله، بوطاغلرك
غربی اتكلرنده یاغمور زیاده یاغوب ، سائر طر-
فلرده دها آز وسیرك یاغار. بو مملكت واسعه‌نك
همان هر طرف اورمانلرله مستور اولوب ، چام ،
میشه، قواق، كوركن، یبانی كراز، فندق ، آردیچ
وسائر آغاجلری حاویدر . ١٠٠ متره‌یی متجاوز
اوزون چاملر دخی بولنیور . كراسته‌یه و سفائن
اعمالنه الویریشلی اولان بو اورمانلرك آغاجلری
بتون كرهٔ ارضی اداره ایده‌بیله‌جك مقدارده‌اولوب،
مملكتك اعماری حالنده بر كون بوجهتدن چوق
استفاده اولنه‌جغی شبهه‌سزدر. اسكان و اعماره
صالح یرلری ٦٥ ، قابل زراعت اراضیسی ٤٠
و آرپه و سائر حبوباتله صنعی چایره الویریشلی
اولانلری‌ده ٢٥ ملیون یكی دونم تخمین اولنمشدر .
آنجق اكثر یرلری، قابل زراعت اوله‌بیلمك ایچون،
سقی و اروا اولنمغه محتاجدر. مملكتك بر سدسنی
كوللر وبر خیلی مقدارینی‌ده قیالر وصرب یرلرضبط
ایتمشدر . شمدیكی حالده برنجی محصولی بتاته ایله
یرلیلرجه پك مقبول اولان صوغان كبی بر كوكدر.
حیوانات وحشیه‌سی چوق اولوب ، بیاض وسیاه
وبوز آیی ایله قورت، قپلان، یبانی كدی ، یبان
اوكوزی و زردوا و وشق ایله پوستلری كورك
اعمالنه یارایان سائر حیوانلرك انواعی و كوللرله
نهرلرده و سواحلده بالیقلر پك چوقدر. شمدیكی
حالده انكلیز قولومبیه‌سنك برنجی منبع ثروتی آلتون
معدنی اولوب، بوذی قیمت معدنك قوملرده وسطح
ارضده بولنانلری بیتمكده ایسه‌ده، قیا طمارلرنده
بولنانلرك الآن اخراجنه باشلانمامشدر . كومش ،
باقر، قورشون، دمیر، چنقو ، جیوه وسائر معد-
نلریله آلچی وسائره اوجاقلری چوقدر. كمور معدنی‌ده
چوق اولوب، وانقوور جزیره‌سنده كلیت اوزره
چیقارلمقده‌در .

اهالیسندن ٣٥٠٠٠ قدری قبائل و اجناس
مختلفه‌یه منسوب و آز چوق وحشی حالنده یاشار
اصل یرلیلردن وقصوری آوروپالی، چینلی وزنجیدن
عبارتدر. بونلر كیتدكجه چوغالمقده ، وبونلر چوغا-
لدقجه، بیچاره یرلیلر آزالمقده‌در . مملكت هنوز
معموریت درجه‌سنه وارمیوب، قصبه دینه‌بیله‌جك
یالكز وانقوور جزیره‌سنده بولنان ومركزحكومت
اتخاذ اولنان (ویقتوریه) قصبه‌سیدر. قره جهتنده
ایسه (فور) یعنی «قلعه» ویا «قله» نامیله پك سیرك
بر طاقم كویلر واردر، كه باشلیجه كورك آوینك
مركزلریدر. معادن قربنده دخی معدنجیلرك و الك
زیاده قابل زراعت یرلرده دخی معدنجیلرله بعض
زراعك خانه‌لری بولنیور. مع‌هذا فراسر ایله قولو-
مبیا ایرماقلری مجرالرنده‌كی قریه‌لر كیتدكجه بیومكده
اولوب، هربری برقصبه اولمق استعدادینی‌كوستریر.
انكلتره دولتنك دومینیون ممالك واسعه‌سی ایچنده
بحرمحیط آطلاسی كنارندن بحرمحیط معتدل ساحله‌دك

تمديد ايتديكى بيوك دمير يول خطى انكليز قولو-
ميه‌سنك قسم جنوبيسنى شق ايله، بوملكتك منتهاى
جنوب غربيسنده و فراسر ايرماغى منصبنده واقع
(بورار داينلت) ليمانه واصل اولور، كه كنارنده
(نيووستمينستر) ايله (وانقوور) اسكله‌لرى بولنيور.
بوليمان پك واسع وصاغلام اولوب، ايلريده بر مركز
تجارت ومعموريت اوله‌جغنده شبهه يوقدر. اوساحلده
دها برچوق مكمل ليمانلر واردر. مملكت، ايكيسى
وانقوور جزيره‌سنده واوچى قره‌ده اولمق اوزره،
بش قضايه منقسم اولوب، انكليز حكومتنك وكيلى
مقامنده برمتصرف ايله ٥ اعضادن مركب برمجلس
اداره طرفندن اداره اولنور، و ٢٥ اعضادن
مركب بر مجلس مبعوثان خصوصيسى واردر.
دومينيون مجلس عموميسنه ٥ وهيئت اعيانه ٣ اعضا
كوندرمك حقنى حائزدر.

قولومنه { (Kolomna) روسيه‌نك موسقوه
ايالتنده و موسقوه‌نك ١٠٦
كيلومتره جنوب شرقيسنده و (موسقووقه) ايله
(اوقه) نهرلرى ملتقاسنك برآز يوقاريسنده قضا
مركزى بر قصبه اولوب، ٢٨ ٥٠٠ اهاليسى
وايپك وپاموق منسوجات ايله توتون فابريقه‌لرى
واردر.

قولوميا { (Kolomea) آوستريانك غاليچيا
خطه‌سنده ولمبرغك ١٧٠ كيلو-
متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (پروت) نهرينك
صول كنارنده قضا مركزى بر قصبه اولوب،
٢٣ ١١٠ اهاليسى، بيوك چينى فابريقه‌سى وكراسته
ايله توتون تجارتى واردر.

قولون { (Colon) آمريقاى جنوبينك
قولومبيه حكومتنه تابع پانامه
ايالت و برزخنك شمال شرقى ساحلنده و پانامه
اسكله‌سنك ٧٧ كيلومتره شمال غربيسنده (مانزانيلو)
اسمنده بركوچك آطه اوزرنده برقصبه و اسكله
اولوب، ٣ ٥٠٠ اهاليسى واردر. يكى بر قصبه
اولوب، اورادن پانامه‌يه قدر اولان دميريول خطنك
انشاسى صره‌سنده تأسيس اولنمشدر. دردست
حفر اولان پانامه جدولنك دخى آغزنده بولنه‌جغندن،
چابق بيويه‌جكى مأمولدر.

قولوندى { (Kouloundy) سيبريه ده
(تومسق) ايالتنك بارناؤل
قضاسنده و ٢٣٢ كيلومتره جنوب غربيسنده بر
آجى كول اولوب، بويى ٣٨، اكى ٢٤ كيلومتره
و مساحهٔ سطحيه‌سى ٤٤٦ مربع كيلومتره‌در.
همنامى اولان و ٢٠٠ كيلومتره‌لك مجراسى بولنان
برنهر بوكوله دوكيلور.

قولونيا دل ساقرامنتو { (Colonia del Sacramento) آمريقاى جنوبينك (اوروغواى)
حكومتنده و (مونتويدئو) نك ١٤٠ كيلومتره
غرب شماليسنده اوله‌رق (لاپلاته) خليجنك ساحل
شماليسنده و بوئنوس آيرسك قارشيسنده‌سنجاق
مركزى برقصبه واسكله اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى
واردر.

قولونيه { (Cologne) پروسيه نك رين
ايالتنده و برلينك ٥٩٠ كيلو-
متره غرب جنوبيسنده و مركز ايالت اولان
قوبلنچك ٨٥ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق
رين ايرماغنك صول كنارنده سنجاق مركزى بر
شهر اولوب، ٢٨١ ٢٧٣ اهاليسى، مكمل استحكا-
ماتى، متعدد جسيم ومصنع معابدى، اوچ اعداديه،
برصنايع و بر تجارت مكتبى، موزه‌سى، تاريخ طبيعى
نمونه‌خانه‌سى، نباتات و حيوانات باغچه‌سى، بيوك
كتبخانه‌سى، طرز قديم اوزره دائره شكلنده تيا-
تروسى، نهرك اوزرنده اورتيلى بركوپريسى، سربست
ليمانى، پك ايشلك تجارتى، اقمشه و منسوجات مختلفه ايله
توتون فابريقه‌لرى و شهرك اسمنه اضافتله (قولونيه
صويى) دينمكله مشهور چيچك صوينك تقطيرينه
مخصوص ٤٠ فابريقه‌سى واردر. خارجدن منظره‌سى
پك كوزل اولوب، آنجق داخلنك بعض طرفلرنده
سوقاقلرى طار و خانه‌لرى اخشابدر. بو شهرده
١٢٤٨ تاريخ ميلاديسنده انشاسنه بدأ اولنان جسيم
كليسا الآن اتمام اولنه‌ميوب، حالا انشاآته دوام
اولنمقده‌در. اهاليسنك قسم اعظمى قتوليكدر. پك
اسكى بر شهر اولوب، دفعاتله پايتخت بولنمش؛
ويقين وقتلرده رين ايالتنك مركزى ايكن، اخيراً
مركزيت قوبلنچه نقل اولنمشدر. آنجق بو حال

بیومسنه خلل کتیرمیوب، سنه‌دن سنه‌یه اهالیسی آرتمقده‌در .

قولونیه { مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده و ولایتك منتهای جنوب غربیسنده بر قضا اولوب ، شمالاً نفس کوریجه ، شرقاً کسریه قضالریله ، جنوباً وغرباً دخی یانیه ولایتیله محدوددر. ٥٤ قریه‌دن مرکب اولوب، ولایت سالنامه‌سنك بیانه کوره یالکز ١٥ ٣٢٥ اهالیسی واردر، که بونلرك قسم اعظمی مسلم و بر آز مقداری آرناؤد و اولاخ اوله‌رق خرستیاندر . مرکز قضا (هرسقه) قریه‌سیدر. اراضیسی مرتفع بر یایله‌دن عبارت اولوب، طوپراغی آز منبت، ومرعایه دها الویریشلیدر . مع هذا احتیاجات محلیه یه کفایت ایده جك قدر بغدای، آرپه، مصر و سائر حبوباتله بعض میوه وسبزه‌لر حاصل اولیور . قیونلر یله کچی و سائر حیواناتی زیاده‌جه اولوب، قویون سودندن معروف آرناؤد پینیری که‌لری یاپیلیر . اهالیسی جسارتله ومحنتکشلکله مشهوردرلر. مرکز قضاده بر رشدیه وبتون قضاده ١١ ابتدائیه مکتبی و ٤ جامع ایله ٢ تکیه موجوددر . قولونیه اسمنك لاتینجه «مهجر» دیمك اولدیغی معلوم اولمغله ، اسکی رومالیلردن قالمه اوله‌جغی آکلاشیلیور، وبونلر طرفندن بو محله اهالی نقل واسکان ایدلمش اولمسی محتملدر .

قولوی { یاخود قولا (Kouloï, Koula) روسیه‌نك آرخانکل ایالت شمالیه‌سنده برنهردر، که پینغه قضاسنده نبعانله ، ابتدا شرقه طوغری آقه‌رق، (دوینه) ایرماغیله بر جدول ایله اختلاط ایتدکدن و بر قاچ چای آلوب سیر سفائنه صالح اولدقدن صکره ، شماله طوغری دونر؛ و ٣٢٠ کیلومتره لك مسافه قطع ایتدکدن صکره ، شمالی آق دکیزك (قرن) خلیجنه دوکیلور .

قوله { مادام — (Mme Colet) فرانسه‌نك مشهور محرره‌لرندن اولوب، ١٨١٠ ده طوغمش، و ١٨٧٦ ده وفات ایتمشدر . « او » عنوانلی اثریله شهرت بولمشدر . دائره‌سی مجمع ادبا ایدی .

قوله { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده ومغنیسانك ١٨٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق (دویت طاغی) دینلن سونمش بر برکانك اتکنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٤١ اهالیسی، بر رشدیه وبر قاچ ابتدائیه ایله بر ایکی روم وراهبه‌لر طرفندن اداره اولنور اطفال متروکه‌یه مخصوص بر فرنك مکتبی ، جنوبه طوغری پك منبت ومحصولدار براووه‌سی، کلیم وسائره معمولاتی، ایشلك تجارتی، ٣٠ جامع ومسجدی، ٢ کلیساسی، ٣ حمامی، ٢ خانی، ١٥ چشمه‌سی، کنیش سوقاقلری، مجدد چارشیسی وخانه‌لرك اطرافنده باغچه‌لریله آغاجلری واردر. پك اسکی برقصبه اولوب، بعض آثار عتیقه‌سی وار ایسه‌ده، اسم قدیمی نه ایدوکی آکلاشیله‌مامشدر .

— قوله قضاسی شمالاً خداوندکار ولایتی وکوردوس قضاسیله، غرباً دمیرجی وکوردوس وصالحلی، جنوباً آلاشهر، شرقاً دخی اشمه قضالریله محدود اولوب، سلندی ومنده‌خوره ناحیه‌لریله برابر ٩٨ قریه و ٢٩١١١ اهالیی جامعدر، که بونلرك یالکز ٢١٤٤ ی جماعات مختلفه‌یه منسوب غیر مسلم و قصوری کاملاً مسلمدر . مساحه سطحیه‌سی ١٦٨١ مربع کیلومتره اولوب ، ٤٠٠ کیلومتره‌لك اراضیٔ مزروعه، ١٢٥١ کیلومتره‌لك طاغلق و اراضیٔ خالیه ، ٢٠ کیلومتره‌لك مرعی و ١٠ کیلومتره‌لك اورماندر . محصولاتی ذخایر متنوعه ایله پاموق ومیوه و سبزه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، خیلی مقدار پلاموط دخی چیقار. قیونلری چوق اولوب ، بیاغیسندن محلنده خالی وکلیم یاپلدقدن صکره بر خیلی مقداری‌ده ازمیره ایندیریله‌رك اخراج اولنور. قوله قصبه‌سی ازمیر ومغنیسادن کلن دمیر یول خطنك مواقفندن اولان الاشهره شوسه ایله مربوط اولوب ، بو واسطه قضانك اخراجاتی وتجارتی تسهیل ایدیور. بوقضانك بیاغیسی کوزل اولمغله، خالیلری دها مقبول اولوب، سنوی ٣٦٠٠٠ متره قدر و ٨٦٥٠٠٠ فرانق قیمتنده خالی چیقار . اکثر اراضیسی برکانی اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده «یانمش» معناسیله (قاتاکقاومنی) تسمیه اولنوردی، وشرابنك نفاستیله مشهورایدی.

استرابون طرفندن تعریف اولنان اوچ برکان آغزی الیوم موجوددر . مرکز قضا قدیم اولدیغی کبی ، (منه) قریه‌سی دخی اسکی (موانیه) ، (سلندی) قریه‌سی اسکی (سیلاندوس) ، (طاؤله) قریه‌سی‌ده (تاباله) مدینهٔ قدیمه‌سنك محلنده واقعدر . قوله قصبه‌سی جوارنده (امیر حمامی) اسمیله نافع بر قاپلیجه موجوددر . مرمر اوجاغی حکمنده اولان (یلدیز) موقعنده دخی بر چوق هیکلر وسائر آثار مشهوددر . کدیز نهری قضانك شرقدن غربه شق ایدوب ، شمالدن کان سلندی صویی دخی بوکا منصب اولور .

قولیاقان { (Culiacan) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنده سینالوآ حکومتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، مکسیقونك ١٦٤٢ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق قالیفورنیه کورفزینه دوکیلن همنامی بر نهرك اوزرنده واقع و ١٠٠٠٠ اهالیی جامعدر .

قولیما { (Colima) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنك غرب جهتنده و مکسیقونك ٤٧٦ کیلومتره غربنده وبحر محیط معتدل ساحلندن ٦٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده همنامی اولان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب ، ٢٥١٢٥ اهالیسی ، پاموق ایپلیکخانه‌سی و اطرافنده قهوه مزروعاتی واردر .

— قولیما حکومتی مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکومتلرك اك کوچکلرندن اولوب ، بحر محیط معتدل ساحلنده اولدیغی حالده ، شمالاً وشرقاً جالیسقو ، شرق جنوبی طرفندن میشوآقان حکومتلریله محدوددر . بحر مذکورده ١٦٨ کیلومتره‌لك ساحلی واردر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٤١٨ مربع کیلومتره اولوب ، ٧٥٥٩١ اهالیسی واردر . اراضیسی طاغلردن و اووه‌لردن مرکب اولوب ، اك یوکسك طاغی ٣٣٥٠ متره ارتفاعی اولان (قولیما) برکانیدر . نهرلرینك اك بیوکی (آرمریا)در . هواسی ساحلده و اووه‌ده صیجاق اولوب ، یوکسك یرلرینه چیقلدقجه سرینلشیر . اقالیم حاره ومعتدله‌یه مخصوص محصولات متنوعه‌سی وطاغلرنده کومش ، باقر ، دمیر وقورشون معدنلری واردر .

قولیما { (Kolyma) سیبریه‌نك قسم شرقیسنده تومسق ایالتنده بر ایرماقدر ، که اوخوجق دکیزینك ساحل شمالیسنده واقع (استانووی) طاغلرندن نبعانله ، شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق ، (لاودون) و (قورقودون) نهرلرینی آلدقدن صکره ، شماله طوغری دونر ، وصولدن (یاساخنه) و (سیریانقه) یی‌ده آلوب ، بعده ینه شمال شرقی‌یه رجوع ، و (قدوتیخه) ایله (اومولوآ) نهرلرینی دخی اخذ ایله ، ١٦٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره ٧٠° عرض شمالی و ١٥٩° طول شرقیده بحر منجمد شمالی‌یه دوکیلور .

قولین { (Kolin) چهستانك (اقزاسلاؤ) سنجاغنده و ٢٠ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (البه) نهرینك صول کنارنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ١١٦٤٠ اهالیسی ، پاتیسقه ومسکرات فابریقه‌لری وبعض اسکی ابنیه‌سی واردر . چهستانده‌کی یهودیلرك مرکزی حکمنده‌در .

قولیوان { (Kolyvan) سیبریه‌نك تومسق ایالتنده و ٢٠٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (اوبی) نهرینك وبونك توسعله تشکیل ایتدیکی واسع کولك صول کنارنده بر قصبه اولوب ، ١٢٢٥٠ اهالیسی وذخیره بازاریله صید ماهیسی واردر .

قوم { (Kom) قره طاغ ایله ممالك عثمانیه حدودنده و پلاوه کولی حوضه‌سنك اوستنده منفرد ومرتفع برطاغ اولوب ، ٢٨٥٠ متره ارتفاعی واردر . لدوسه معروض اولمسی جهتیله چوق قار طوتماز . — صربیه ایله قره‌طاغ حدودنده دخی بواسمله برطاغ اولوب ، یانده‌کی همنامی بوغازك ١٩١٩ متره ارتفاعی واردر .

قوما { (Kouma) قافقاسیه‌ده برایرماقدر ، که قافقاس سلسلهٔ جبالنده البرز طاغنك شمالی اتکلرندن (سوغالش) طاغندن نبعانله ، قوبان و ترك ایالتلری آره‌سنده شمال شرقی‌یه و بعده ترك ایله استاورو پول ایالتلری بیننده شرقه طوغری آقه‌رق ، ونهایت ترك ایالتنه کیره‌رك ، ٥٤٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره بحر خزره منصب اولور .

قوماجنه (Comagène) مرعش جهتندن عبارت بر خطهٔ قدیمه اولوب، مرکزی (سمیساط) ایدی . میلاددن ٦٥ سنه اول برحکومت صغیره شکلنه‌گیروب، بعده (اوفراتزیه) یعنی (فراتیه) نامیله روما دولتنك ایالاتی عدادینه داخل اولمشیدی .

قوماروم (Komarom) مجارستانده پشته نك ٨٨ کیلو متره شمال غربیسنده وطونه‌نك برقولنك صول کنارنده‌سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ١٢ ١١٠ اهالیسی، جسیم استحکاماتی وخیلی فابریقه‌لریله ایشلك تجارتی واردر. بو قصبه ١٥٤٣ و ١٥٩٤ تاریخ میلادیسنده ایکی دفعه عثمانلیلرك ضبطنه کچمشدر .

قوماسیه یاخود قوماسی (Coumassie, Coumassî) آفریقانك ساحل غربیسنده یوقاری گینه‌ده (آشانتی) دولت زنجیه‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، ٦°٣٠′ عرض شمالی ایله ٤°٣٠′ طول غربیده واقع و ٧٠٠٠٠ اهالیی جامعدر. سوقاقلری واسع واشجارله مظلل اولوب، اورته‌سنده گنیش بر میدان واردر، که هفته‌ده بر بازار قوریلور. انکلیزلر ١٨٧١ ده بو شهری ضبطله، حکمدارك مقرینی احراق ایتمشلردر.

قوماکیو (Comacchio) ایتالیانك امیلیه خطه‌سنده واقع قراره ایالتنده وقراره‌نك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق آدریاتیق ساحلندن ٥ کیلومتره لك مسافه‌ده بر بطاقلغك ایچنده واقع وبربرلرینه برچوق کوپریلرله مربوط ١٣ کوچك آطه اوزرنده مؤسس برقصبه اولوب، ٦٨٢٠ اهالیسی واردر .

قوماموتو (Kouma moto) جاپونیه‌ده (کیوسو) جزیره‌سنك (هیغو) ایالتنده وتوکیونك ٨٨٠ کیلومتره غرب جنوبیسنده برشهر اولوب، ٤٥ ٨٩٥ اهالیسی واسکی استحکاماتی واردر .

قومان (Koumanes) ترك اقوامندن بر کوچك قومدر، که اون برنجی قرن میلادی اواسطنده پچنکلری دفع ایله، روسیه‌نك جنوب جهتنه یرلشمشلردی. بعده مغوللرك اورالری استیلالرنده برطاقلری مجارستانه هجرتله ، مجارلرك ویردکلری یرلرده یرلشوب ، مرور زمانله مجارلشمشلرسه‌ده ، الیوم کندیلری ومملکتلری قومان اسمیله تفریق اولنمقده‌در. برطاقلری دخی مغوللر طرفندن کوله کبی صاتیلوب، مصرده حکومته نائل اولان ممالیك اتراك دخی بونلردن ایدی .

قومانوه قوصوه ولایتنك اسکوب سنجاغنده واسکوبك ٣٠ کیلومتره قدر شرق شمالیسنده اوله‌رق (غوله) چایی کنارنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب ، ٤٥٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، بررشدیه وبر ابتدائیه ایله برده خرستیان مکتبی، برمدرسه‌سی، ٢ تکیه‌سی، نهرك اوزرنده برکوپریسیله برقاچ دکرمنی وهفته‌ده بر قوریلور بازاری واردر . اسکوبدن صربیه‌یه کیدن التصاق خطی بو قصبه‌دن کچوب ، اوراده موقفی اولمغله، کیتدکجه اهمیت تجاریه‌سی آرتمقده‌در.

— قومانوه قضاسی ١٠٩ قریه‌دن مرکب اولوب، اسکوب، اشتب، قرطوه، پلنقه و پرشوه قضالریله محاطدر . اراضیسی عارضه‌لی و مختلف اولوب ، قابل زراعت منبت یرلریله مرعا و اورمانلری واردر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کنویر وسیاه بر نوع عادی توتون وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر . حیواناتی وعلی الخصوص قویونلری چوق اولوب، یاغی ویاغ و سائره‌دن خیلی اخراجاتی واردر. اهالیسی ٣٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، قسم اعظمی مسلم وآرناؤد وقصوری بلغار وسائره‌در.

قومانه (Comana) مرعش سنجاغنده‌کی البستان قصبه‌سنك اسم قدیمی اولوب، بو شهر قدیم (بلونه)نك عبادتنه مخصوص جسیم معبدیله مشهور ایدی .

قومانه (Cumana) آمریقای جنوبینك (ونزوئلا) حکومتنده و(قاریاقو) قوینك مدخلنده ایالت مرکزی برقصبه واسکله اولوب، ٩٤٣٠ اهالیسی ویك صیجاق لکن صاغلام هواسی واردر . مقدما دها بیوك اولوب ، حرکت ارضدن دفعاتله منهدم اولمشدر .

قومایاغوآ (Comayagua) آمریقای وسطیده (هوندوراس) حکومتنده وغوآتماله‌نك ٣٢٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق

منبت بر اووه ایچنده واقع ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله حکومتك مرکزی ایدی.

قومپینیه { (Compiégne) فرانسه‌نك اوآزه ایالتنده وپارسك ۱۰۱ } کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۲۳۹۳ اهالیسی، کوزل بر قلعه‌سی، واسع براورمانی، داخلی مکتبی، کتبخانه‌سی وبعض فابریقه‌لری واردر.

قومرسی { (Commercy) فرانسه‌نك موزه ایالتنده و (بارلدوق)ك } ۳۹ کیلومتره شرقنده وموزه نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۵۱۵۰ اهالیسی، کوزل برقلعه‌سی ودباغخانه‌لریله متعدد فابریقه‌لری واردر.

قومس { (واصل فارسیسی کومس) ایرانك شمال جهتنده طبرستان جبالنك } اتکلرنده وری ایله نیسابور آره‌سنده بر خطه اولوب، مرکزی دامغان شهری اولدیغی حالده، بسطام دخی اك مشهور معموره‌لرندن‌ایدی. بعضلری سمناقی دخی بو خطه‌دن عد ایتمشلردر.

قومسان { همه‌دان‌قربنده بر ناحیه اولوب، مشاهیر علمادن برچوق ذواتك } مسقط رأسی بولنمشدر.

قوم طاغی { چینه تابع ترکستان شرقینك شرق جهتنده و مغولستان } جهتنده (لوب نور) ایله (قره‌نور) کوللری آره‌سنده بر اووه اولوب، ایچنده یبانی حالنده دوه‌لر بولنیور.

قوم قلعه { بحر سفید بوغازینك آسیا جهتنده وقلعهٔ سلطانیه‌نك ۲۶ } کیلومتره جنوب غربیسنده مندرس چایی منصبنك صول کنارنده و سد البحرك قارشیسنده مستحکم بر قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی واردر.

قومننوس { (Comnéne) بیزانتیون دولتنده‌مشهوربرخاندان‌در، که } بیوك قسطنطینك اقرباسندن برینك نسلندن اولمق ادعاسیله، حق وراثت طلبنده بولنوب، افرادندن آلتی کشی قسطنطینیه‌ده، بر کشی ارکلیده و اون کشی طربزونده حکم سورمشلردر. قسطنطنیه‌ده حکم سورنلرینك تاریخ قعود و انفصاللری بر وجه آتیدر:

ایساق قومننوس	عن	۱۰۵۷	الی	۱۰۵۹
برنجی آلکسیس‌قومننوس	»	۱۰۸۱	»	۱۱۱۸
یانی قومننوس	»	۱۱۱۸	»	۱۱۴۳
مانوئل قومننوس	»	۱۱۴۳	»	۱۱۸۰
ایکنجی آلکسیس‌قومننوس	»	۱۱۸۰	»	۱۱۸۳
آندرونیق قومننوس	»	۱۱۸۳	»	۱۱۸۵

بونلرك اخیری اولان آندرونیق (ایساق آنکلو) طرفندن اسقاط اولنمغله، تورونی داوید بعده پافلاغونیه یعنی قسطمونی جهتی حکمداری اولوب، ارکلی‌یی مقر اتخاذ ایتمش؛ و اوچنجی آلکسیس قومننوس ۱۲۰۴ تاریخنده (پونت) دولتنی تأسیس ایدوب، نسلندن کندیسیله برابر اون کشی تاریخ مذکوردن ۱۴۶۲ تاریخنه‌دك، یعنی ابو الفتح سلطان محمد خان ثانی حضرتلری اوراسنی‌ده فتح ایدنجه‌یه قدر، طربزونده حکم سورمشلردر. [بو خاندان افرادینك هر بری حقنده اسم ذاتیسی صره‌سنده معلومات لازمه ویرلمشدر.]

قومودوس { (Commode) روما ایمپرا- طورلرندن اولوب، مارق } آورلك اوغلیدر. ۱۸۰ تاریخ میلادیسنده، ۲۰ یاشنده ایکن، پدرینه خلف اولوب، سفاهته طالمش؛ همشیره‌سنی وزوجه‌سنی قتل ایتمش ایدی. نهایت معشوقه‌سی(مارسیا)یی قتل‌ایتمك‌تشبثنده ایکن۱۹۲ تاریخنده بونك طرفندن تسمیم اولنمشدر. پك ایری وقوتلی آدم اولوب، جانبازخانه‌ده خلقك اوکنده کولشیر، وسلاحسزآدملری کندی الیله اوراده طوپوزله اولدیرمکدن خوشلانیردی.

قوموره { (Comores) آفریقانك ساحل شرقیسی قارشیسنده وبوساحل } ایله مداغسقار جزیرهٔ کبیره‌سی آره‌سنده‌کی (موزامبیق) بوغازینك شمال‌جهتنده درت‌آطه‌دن مرکب بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ۲۴۵ کیلومتره اوزونلغنده بر صره تشکیل ایدرلر. بو درت آطه‌نك اسملریله مساحهٔ سطحیه لری و نفوسلری بروجه آتیدر:

جزیره	مربع کیلومتره	اهالیسی
بیوك قوموره	١ ١٠٢	٣٥ ٠٠٠
موهلی	٢٩١	٦ ٠٠٠
آنژوآن	٣٧٥	١٢ ٠٠٠
مایوته	٣٥٦	١٢ ٠٠٠
جمعاً	٢ ١٢٤	٦٥ ٠٠٠

بو آطه‌لردن هر برینك سواحلده بر ایکیشر قصبه‌سی واردر، وکرك قصبه کرك قریه‌لری‌سورله محاطدر. اهالئ اصلیه‌لری آفریقادن کچمه زنجیلر ایسه‌ده، بوندن اوچ قرن‌اول بحر احمر جهتلرندن برطاقم عربلر اوطرفه کچوب، بوجزایری ضبطله، برطاقم حکومات صغیرهٔ اسلامیه تشکیل ایتمش؛ وبولدقلری یرلی زنجیلرله عقد روابط صهریت ایدوب، قاریشه‌رق، بر قوم اولمشلردر. شمدیکی حالده جمله‌سی مسلم ولسان عربی ایله متکلمدرلر. کندیلری مونس وتجارتله مألوف آدملر اولوب، اسکله‌لرینه اوغرایان آوروپا سفاینیله اخذ و اعطا ایدرلر. بوجزیره‌لر اسماً فرانسه دولتنك‌مستملکا- تندن معدوددر. الك بیوکنك ماء جاریسی‌اولمیوب، صهرنج صوینی قوللانیرلر. اورته‌سنده بر برکان اولوب، ١٨٦٥ ده دخی اشتعال علائمی کوستر- مشدر.

قومورین { برونی (Cap. Comorin) هندستان شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنده‌کی برون اولوب، کات سلسلهٔ جبالنك اوجندن عبارت اولمغله، ساحل قربنده ١٤٠٠ متره یوکسك وانکیندن دهشتلی برصورتده مشهود بر مسله تشکیل ایدیور. ٨° ٥′ عرض‌شمالی و ٧٥° ١٠′ ٥١″ طول شرقیده واقعدر. بونك اساسیله لب دریا آره‌سنده ٢ کیلومتره کنیش وقوملق برمیدان ممتد اولوب، بونك برکنارنده آغاجلرله مستور برکوی و بر قلعه واردر. قدیماً بوراده (قوماری) اسمیله مشهور بر شهر و پك اوزاقلردن زیارته کیدیلن بر معبد وار ایدی.

قوموس { اساطیر یونانیه‌ده (Comus) سوینج، دوکون، رقص وسوس الهی زعم اولنوب، سمیز وشادان وکللرله طونادلمش بردلیقانلی صورتنده تصویر، وکوله‌نك الهی زعم ایتدکلری (مومس) ایله ترفیق ایدرلردی.

قوموق { ترك اقوامندن کوچوك برقوم اولوب، بحر خزرك ساحل غربیسنده ترك مناصبیله دربند آره‌سنده ساکن و حیوانات یتیشدیرمکله مشغولدرلر. مقدارلری ١٥ ٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، بولندقلری بر بطاقلق ایسه‌ده مرعالری چوق ایدر. کندیلریله برابر ٦ ٠٠٠ نوغای و ٤ ٠٠٠ چچن‌دخی ساکن اولوب، قضانك اهالیسی ٢٥ ٠٠٠ نفوسه بالغ اولور. جمله‌سی مسلمدر. بونره (غازی قوموق) دخی دیرلر.

قومه { یاخود کومه (Cume, Gyme) آسیای صغیرك (ائولیا) خطهٔ قدیمه‌سنده وشمدیکی چاندارلی کورفزینك ساحل شمالیسنده‌اوله‌رق باقر چاینك منصبی‌قربنده بولنمش بر شهر قدیم اولوب، یونان قدمای شعراسندن هسیودك و بر روایتده اومیروسك دخی وطنی بولنمشدر.

— ایتالیانك قامپانیه خطه‌سی ساحلنده ونا- پولینك شمالنده دخی بو اسمله بر مدینهٔ قدیمه اولوب، آسیاده‌کی قومه مهاجرلری طرفندن میلاددن ١١٣٠ سنه اول تأسیس اولنمش؛ بونك اهالیسی ناپولی ایله مسینه شهرلرینی دخی بنا ایتمشلردی. میلاددن ٤١٩ سنه اول قامپانیه‌لیلرك ضبطنه کچمش، و بونلردن رومالیلره انتقال ایتمش ایدی. آنجق فرق اولنور بعض ویرانه‌لری باقیدر.

قومه { یاخود قومو (Côme, Como) ایتالیانك لومباردیه خطه‌سنده ومیلانك ٤٠ کیلومتره شمال غربیسنده و همنامی اولان کولك جنوب غربی ساحلنده ایالت‌مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠ ٩٣٠ و جوارلریله برابر ٢٤ ٣٥٠ اهالیسی، کنیش و دوز سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی، متعدد مصنع وکوزل‌آثاری حاوی کلیسالری، بیوك بر تیاتروسی. اطرافنده کوزل باغ وباغچه‌لریله کوشکلری، کتبخانه‌سی، تاریخ طبیعی وحکمت طبیعیه نمونه‌خانه‌لریله عملیاتخانه‌لری و ایپك اقمشه ایله صابون و سائره فابریقه‌لری

و دوكمخانه‌لری واردر. اسکی بر شهر اولوب، وقتیله بیوك و بر چوق مشاهیرك مسقط رأسی بولنمشدر.

— قومه ایالتی اسویچره حدودینه قدر ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۷۱۷ مربع کیلومتره و اهالیسی ۴۷۷ ۶۴۰ کشیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، پك کوزل وادی وتپه‌لری ومنبت طوپراغی واردر. باشلیجه محصولاتی ذخایر، پك لذیذ میوه‌لر، کوزل شراب وسائره اولوب، خیلی مقدار ایپك ده چیقار. صنایع وتجارتی پك ایلریدر. هواسی غایتله صاغلام ولطیف اولوب، یازین تبدیل هوا ایچون کیدنلر چوقدر.

— قومه کولی ایتالیانك اك کوزل کولی اولوب، آلپ طاغلرینك یوکسك اتکلری آلتده شمالدن جنوبه ۲۲ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولدقدن صکره، ایکی قوله آیریلوب، بری غرب جنوبی‌یه طوغری ۲۷ کیلومتره دها اوزانه‌رق قومه قصبه‌سنه منتهی اولور؛ دیکر قولی شرق جنوبی‌یه طوغری ۱۸ کیلومتره ممتد اولوب، لقو قصبه‌سنه واصل اولور. اك ایسه اك کنیش یرنده ۴۶۵۰ متره‌در. بالیغی و طیور مائیه‌سی چوقدر. کنارلرنده‌کی تپه‌لرك اوزرنده بولنان باغچه‌لرله کوشکلر ومیوه وچیچکلرك لطافت ولذتی امثالسزدر.

قومی { (Koumi) یونانده آغریبوز جزیره‌سنك ساحل شرقیسنده اوله‌رق (خالکیس) ك ۵۰ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه واسکله اولوب، ۳۲۲۰ اهالیسی، لیمانی وکوزل باغچه وباغلری واردر.

قومیتان { (Comitan) مکسیقه‌نك شاپاس حکومتنده و(سان‌قریستووال)ك ۸۴ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق غریجالوه نهری اوزرنده بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی واردر. الیوم بسبتون منقرض بر قوم اصلینك مرکزی بولنمشدر.

قومیزو { (Comiso) سیجلیه‌ده سیراقوزه ایالتنك موديقه قضاسنده وموديقه‌نك ۳۳ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱۶۷۰۰ اهالیسی، صابون فابریقه‌سی و «دیانه چشمه‌سی» نامیله کوزل بر چشمه‌سی واردر.

قومیشه { ایرانك عراق عجمی خطه‌سی منتهای جنوب غربیسنده واصفهانك ۱۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق دها آشاغیده چولده قوروبان بر کوچك چایك اوزرنده و ۱۷۶۹ متره ارتفاعنده برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی، زمردآسا براووه‌سی وکوزل باغ وباغچه‌لری واردر. «معجم البلدان»ده، اصفهان قراسندن اولمق اوزره، بر (قومسه) مذکور اولوب، عینی اولسه کرکدر.

قوناسیری { یاخود قوناشیر (Kounasiri) (Kounachir) جاپونیه‌یه تابع وجاپونیه‌نك شمالنده واقع (قوریله) جزایرینك اك بیوکلرندن بری واك جنوبیسی اولوب، بویی ۱۱۰ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ۱۹۹۴ مربع کیلومتره‌در. جنوباً نفس جاپونیه‌نك (یزو) جزیرهٔ کبیره‌سندن ۲۰ و نهایت ۳۰ کیلومتره کنیش اولان (یزو بوغازی) ایله وشمالاً (ایتوروب) آطه‌سندن (پیقو) بوغازیله آیرلمشدر. قوناسیری پك طار اولدیغی حالده، یوکسك وبرکانی الاصل طاغلری اولوب، ۲۲۵۴ متره‌یه قدر ارتفاعلری اولدیغی مرویدر. اکثریا قار و بوزلرله مستور اولوب، آنجق ۶ متره‌یه قدر یوکسلیر و اکثریا روزکاردن قیریلوب سوکیلور آغاجلری واردر. آینوس جنسیتنه منسوب بر آز اهالیسی و ساحل جنوبیسنده (توماری) اسمیله قوریله جزایرینك مرکزی بر قصبه‌سی واردر.

قونامه { یاخود بازه (Kounama, Baza) نوبه‌نك یوقاری طرفلرنده نیله تابع ومأرب و تقازه وادیلرنده ساکن بر قوم اولوب، ۱۵۰۰۰۰ قدر افراددن مرکب اولدقلری حالده، الیوم دین قدیملرنده ثبات ایتمکده وزراعتله اشتغال ایلمکده‌درلر. مع هذا بوندن صکره دها چوق وقت طیانه‌میوب، دین اسلامی ولسان عربی‌یی قبوله مجبور اوله‌جقلری آکلاشیلیور.

قونبو { (Konbo) روسیه‌نك شمالنده آرخانکل ایالتنك (قولا) شبه‌جزیره‌سنده برکول اولوب، ۳۲۶ مربع کیلومتره مساحهٔ

سطحیه‌سی و شمالی آق دکزه دوکیلور آیاغی واردر.

قونت } اوکوست — (Aug. Conte) فرانسه‌نك متأخرین حکماسندن اولوب، (حکمت مثبته) مسلکنك موجدیدر. ۱۷۹۸ ده مونتپلیه‌ده طوغوب، ۱۸۵۷ ده پارسده وفات ایتمشدر. پولیتکنیق مکتبنده تحصیل ایتدکدن صکره، معاونلك و معلملك وظیفه‌سیله مکتب مذکورده قالوب، ابتدا سنت سیمونك مسلکنی تعقیب ایتمش ایسه‌ده، بعده بو استادندن آیریلوب، ۱۸۲٤ تاریخنده « اصول سیاست مثبته » عنوانلی بر تألیفله فکر ومسلك مخصوصنی میدانه قویمش؛ و ۱۸۳۹ ده نشر ایتدیکی «فلسفهٔ مثبته» عنوانلی کتابیله مسلکنی تماميله ایضاح واثبات ایتمش؛ وبعده بو بابده دها برقاچ کتاب یازوب، فلسفه‌یی فنون مثبته وحقیقیه‌یه تطبیق ایده‌رك، و فلسفهٔ مخصوصه‌سنه تدریجاً بر دین و مذهب جدید رنکنی ویره‌رك، « سیاست مثبته » عنوانیله یازدیغی کتابده بوکا « انسانیت مذهبی » نامنی ویرمشدر.

— (شارل قونت) اسمنده بری‌ده حقوق وعلم معاشرت بشر علماسندن اولوب، بوکا متعلق بعض مسائل مهمه حقنده یازدیغی کتابلرله شهرت بولمشدر. ۱۷۸۲ ده (سنته‌امینه) ده طوغوب، ۱۸۳۷ ده وفات ایتمشدر.

قونتو } (Kounto) روسیه‌نك شمالنده آرخانکل ایالتنك (کم) قضاسنده اوچ قسمدن مرکب برکول اولوب، ۹۲۱ مربع متره مساحهٔ سطحیه‌سی واردر. کم نهری اوچنجی دخی شق ایدر. بو کوللرك ایچنده برچوق آطه‌لر واردر.

قون چانغ } (Koun-Tchang) چینك شمال غربی جهتنده‌کی (قانصو) ایالتنده و (لان چئو) نك ۲۰۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (هوآنغ هو) ایرماغنه تابع (هوئی هو) نهری اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۵۰۰۰۰ اهالیسی واردر. سوری پك واسع ایسه‌ده، تونغان قیامی صره‌سنده شهر تخریب اولندیغندن، ایچنك اکثر طرفلری خراب وخالیدر.

قوندور } (Condor) هند چینیده فرانسه‌یه تابع قوشنشینه ملحق ومقونغ ایرماغی منصبنك آچیقلرنده °۸ عرض شمالی ایله °۱۰٤ طول شرقیده واقع بر طاقم جزایر اولوب، الك بیوکنك بویی ۱٦ و اکی ۳ کیلومتره‌در. طاغلق، برکانی الاصل واورمانلرله مستور اولوب، ساحللری قیالرله محاطدر. فرانسه حکومتی طرفندن منفی اتخاذ اولنمغله، برمقدار عسکر اقامه اولنمشدر. باشلیجه محصوللری پرنجدر.

قوندورسه } (Condorcet) فرانسه مشاهیر مؤلفیننده اولوب، ۱۷٤۳ ده ریغوبتده طوغمش؛ وزادکاندن برخاندانه منسوب اولوب، مارکی عنوانتی حائز بولنمشدر. علوم ریاضیه‌یه انتساب ایدوب، ۲٦ یاشنده ایکن فنون آقادمیاسی اعضالغنه و بعده کتابت دائمه‌سنه نصب اولنمشدی. اوصره‌ده دالمبر، وولتر، تورغو وسائر حکما ایله عقد مناسبات ایدوب، بونلرك افکارینی قبول، و بعده فرانسه‌نك انقلاب عظیمنه خدمت ایده‌رك، (ژیروندون) لرله‌رأی ویرمش؛ وبونلرله برابر ۱۷۹۳ تاریخنده محکوم اولوب، سکز آی احبابندن بر قادینك خانه‌سنده مختفی قالدقدن صکره، بونی ده تارینه یاقماق ایچون طیشاری‌یه چیقوب، توقیف وحبس اولنه‌رق، ۱۷۹٤ ده محبسده کندینی تسمیم ایده‌رك وفات ایتمشدر. علوم ریاضیه‌نك تطبیقاتنه و احوال نوع بشره دائر برقاچ کتابی اولوب، الك مشهور اثری « ترقیات افکار بشر » عنوانلی تألیفیدر، که احوال تاریخیه‌دن بحث ایتدیکی حالده، محبسده و یاننده مراجعت ایده‌جك هیچ بر کتابی اولمدیغی حالده یازمشدر. وولتر و تورغونك ترجمهٔ حاللرینی ده یازمشدر.

قوندوز } افغانستانده کابلك ۲۷۰ کیلومتره شمالنده افغانستان امیرینه تابع بر اوزبك خانك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی وآغر هواسی واردر.

— قوندوز خانلغی جیحون مجراسیله هندوکوه آره‌سنده واقع اولوب، شرقاً بدخشان، غرباً بلخ، شمالاً حصار و درواز مملکتلریله محاطدر. دوز وبطاقلق بریر اولوب، هواسی آغیر وپیازین پك

صيجاق قيشين دخی پك صوئوقدر . شرق جنوبی جهتنده هندوكوهك اتكلری بولنوب، اك يوكسك محلی اولان (كوه عنبر) ك ٧٦٢ متره ارتفاعی واردر. اهاليسی ٤٠٠٠٠٠ رادەلرنده اولوب، تاجيك واوزبكدن مركبدر. تاجيكلر متمكن اولوب، لسان فارسی ايله متكلم، و اوزبكلر جغتايجه لسانيله متكلم وخيمەنشيندر . اوز بكلردن بری مقدما بوخانلنی تشكيل ايدوب، اخلافی افغانستان اميرينك تحت اطاعتنه كيرمكه مجبور اولمشلردر . برنجی محصولی پرنج اولوب، مرعالری‌ده چوقدر .

قوندوم { (Condom) فرانسەنك (ژرس) ايالتنده و (اوش) ك ٤٣ كيلومتره شمال غربيسنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٨٢٨٠ اهاليسی، بركوچك موزه‌یی‌حاوی مناستری، برقاچ فابريقەسی وايشلك تجارتی‌واردر.

قونده { (Konda) سيبريەنك توبولسق ايالتنده اوبی ايرماغنه تابع ايرتيج نهرينه دوكيلور بر چای اولوب، مجراسی ٦٠٠ كيلومتره اوزونلغنده‌در .

قونده { (Condé) فرانسه ده « شمال » ايالتنك والنسيانه قضاسنده و وا- لنسيانەنك ١٢ كيلومتره شمال شرقيسنده اولەرق اسقونهری اوزرنده ناحيه مركزی مستحكم برقصبه اولوب، يالكز ٢٨٢٠ اهاليسی وار ايسەده، اسكی و مشهور بر بلده اولوب ، وقتيله پرنسلك مركزی ايدی، و بوربون خاندانـنك بر شعبەسی افرادی قونده پرنسلری عنوانيله شهرت‌بولمشلردر.
— فرانسەده بو اسمله دها برقاچ قصبه اولوب ، اك بيوكلری قالوادو ايالتنك (ويره) قضاسـنده و (ويره) نك ٢٥ كيلومتره شرقنده واقع و ٦٨٧٠ اهاليی جامع اولانيدر .

قوندينا مارقه { (Condinamarca) آمريقای جنوبيده قولومبيه جمهوريتی ايالاتندن اولوب ، ماباغدالنه ايرماغنك شرق جهتنده واقعدر. مساحهٔ سطحيه‌سی ٢٠٦٤٠٠ مربع كيلومتره واهاليسی ٥٢٧٦٥٨ كشيدر . اصل مسكون ومعمور يرلری آند سلسله‌سی يايلەلری اولوب، بوسـلسلەنك شرق جهتنده اورتوق مجراسنه طو-

غری ممتد اولان پايانسز اووەلری ايسه يالكز ١٦٠٠٠ قدر وحشی يرليلرك جولانگاهيدر . ايالتك مركزی كرسیٔ حكومت اولان بوغوته شهريدر .

قونرادر { (Conrad) جرمانيه قراللريله آلمانيه ايمپراطورلرندن بش كشينك اسميدر :

برنجيسی فرانقونيه دوقەسی ايكن ٩١٢ ده جرمانيه قراللغنه انتخاب اولنەرق ، قراللغی طانيميان صاقسه وباويره دوقەلريله محاربه ايتمش؛ و ٩١٨ ده مجارلرله ايتديكی محاربەده آلديغی يارەدن متأثراً وفات ايتمشدر . دشمنی اولان صاقسه دوقەسی (اوتون) ك اوغلی (هنری) یی ولی عهد براقمشدی.
— ايكنجيسی (ساليق) لقبيله ملقب اولوب، فرانقونيه دوقەسی هنرينك اوغلی اولديغی حالده ، ١٠٢٤ ده جرمانيه قراللغنه انتخاب اولنەرق، صا- قسه پرنسلريله غاوغا ايتمش ؛ وجهستان ايله مجارستان ولهستانده اعادهٔ اسايش ايتدكدن صكره، ايتاليايه سفر ايدەرك ، غالب كلسی اوزرينه ، ١٠٢٧ ده رومادە آلمانيه ايمپراطورلغنه نصب اولنمش؛ و ١٠٣٩ ده اوترختده وفات ايتمشدر .
— اوچنجيسی سوآبه دوقەسی فردريقك اوغلی وايمپراطور بشنجی هنرينك همشيره زادەسی اولوب ، ايكنجی لوترك يرينه انتخاب اولنمغه چاليشمش ايسەده، موفق اولەميوب، بونك وفاتی اوزرينه ، ١١٣٨ ده آلمانيا ايمپراطوری اولمش؛ ورقيبی بولنان صاقسه وباويره دوقەسی هنری ايله محاربه ايدوب، بونك يرلرينی دخی آلمش؛ و ١١٤٧ ده يدنجی لويی ايله برلكده اهل صليب محاربەسنه كيدوب ، برمدت دمشقی محاصره ايتمش ايسەده، برنتيجه استحصال‌ايدەميەرك، عودت ، و ١١٥٢ ده وفات ايتمشدر .
— دردنجيسی ايمپراطور ايكنجی فردريقك اوغلی وسوآبه دوقەسی اولديغی حالده ، ١٢٥٠ ده ايمپراطورلغه انتخاب اولنمش ايسەده ، پاپا دردنجی اينوسان بونی تصديق ايتميوب ، فلمنكلی كويپومی التزام ، وصاحب ترجمه عليهنده براهل صليب حربی اعلان ايتمشدی . بونك اوزرينه قونراد ، سيچليتين قرالی اولمق ايچون ،ايتاليايه گچوب ، ناپولی‌وقاپووه ايله آكينوی ضبط ايتمش ايسەده ، بوفتوحاتی

صره‌سنده ۱۲۵٤ ده وفات ایتمشدر . وراثته کوزی اولان برادری (منفروآ) طرفندن تسمیم اولندیغی مظنوندر .

— بشنجیسی (قونرادین) دیمکله معروف اولوب ، دردنجی قونرادك اوغلیدر . پدرینك وفاتنده ۳ یاشنده اولوب ، ارثاً آلمانیه‌ایمپراطورلغیله ناپولی وسیجیلیه قراللغنه حق اولدیغی حالده ، محروم ایدلمش ؛ و (آنژولی شارل) دن ناپولی قراللغنی آلمق ایستدیکنده ، ۱۲٦۸ ده مغلوب واسیر اولوب ، صوری برمحاکمه‌دن صکره ، ۱٦ یاشنده اولدیغی حالده ، اعدام اولنمشدر .

قونسپسیون { (Concepcion) آمریقای جنوبینك شیلی حکومتنده وسانتیاغونك ٤۳٥ کیلو متره جنوب غربیسنده اوله‌رق (بیوبیو) نهرینك‌صاغ کنارنده‌وبحرمحیط معتدل‌ساحلنده ۱۲ کیلومتره ایچریده ایالت‌مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۸ ۲۸۰ اهالیسی وداخلی‌مکتب اعدادیسی واردر .

— قونسپسیون ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۱٥٥ مربع کیلومتره واهالیسی ۲۱٥ ۲۱۸ کشیدر . بغدای وسائر حبوباتیله شرابی آمریقاده برنجی اولوب ، هواسی دخی صاغلام ولیمانلری چوقدر .

— آرجنتین حکومتنك (انتریوس) ایالتنده وپارانك ۲٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق اوروغای نهرینك صول ساحلنده دخی بواسمله برقصبه اولوب ، ٦٥١٥ اهالیسی واردر . مقدما مذکور ایالتك مرکزی ایدی .

— بواسمله آمریقاده دها برقاچ کوچك‌قصبه واردر .

قونستان { (Constant) روما ایمپراطورلرندن بواسمله‌ایکی کشی‌کلمشدر:

برنجیسی بیوك قسطنطینك اوچنجی اوغلی اولوب، ۳۳۷ تاریخ‌میلادیسنده‌ایکی‌برادری‌قسطنطین وقونستانس ایله برلکده پدرینه وارث اوله‌رق ، ملکك مقاسمه‌سنده کندیسنك حصه‌سنه ایتالیا ایله آفریقا دوشمش ؛ وبعده برادری قسطنطین ایله محاربه ایده‌رك ، بونك (آکیله) ده مقتول اولمسی اوزرینه ، صاحب ترجمه ۳٤٠ ده بتون غربك ایمپراطوری اولمشدر .

— ایکنجیسی شرق ایمپراطوری اولوب ایکنجی هراقلیوسك اوغلیدر . ٦٤١ تاریخنده ، هنوز ۱۲ یاشنده ایکن، تخته اقعاد اولنمش ؛ و بونك زماننده روم ایمپراطورلغنك برچوق یرلری معاویه طرفندن ضبط ایدلمش ایدی . نهایت قسطنطینیه‌یی ترکله، سیچلیه‌ده اقامت ایتمکده ایکن، ٦٦٨ ده وفات ایلمشدر .

قونستانتیا { (Constantia) فرانسه ده‌کی (قوتانسه) واسویچره‌ده‌کی قونستانسه شهرلرینك اسم قدیمیدر .

قونستانتین { (Constantin) [«قسطنطین» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

قونستانتینوپولیس { (Constantinople) استانبولك اسم اصلی یونانیسیدر . [« قسطنطینیه » و « استانبول » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله .]

قونستانس { (Constance) روما ایمپراطورلرندن ایکی کشینك اسمیدر :

برنجیسی (قلور) یعنی « صاری » لقبیله ملقب اولوب، ۲۹۲ تاریخنده ماقسیمیان طرفندن اوغللغه قبول، وقیصر عنوانیله غالیا و اسپانیه ایله بیوك برتانیه والیلکنه نصب اولنمش ؛ و ۲۹۲ ده قیام ایتمش اولان برتونلری‌رام، وفرانقلری‌دفع‌ایده‌رك، اوتون شهرینی یکیدن تأسیس ایتمش ایدی . ۳۰٥ ده غالریوس ایله برابر آوغوست عنوانی آلوب، ملکنی رفق وملایمتله اداره ایتمش؛ وخرستیانلره قارشی اولان تعقیباته ختام ویرمش ایدی. ۳۰٦ تاریخنده پیقتلره قالدونیه‌لیلره قارشی حربه حاضرلنمقده ایکن، یورق شهرنده وفات‌ایتمشدر .

— ایکنجیسی قسطنطینك ایکنجی اوغلی اولوب، ۳۳۷ تاریخنده ، پدرینك وفاتی اوزرینه، برادرلری ایکنجی قسطنطین و قونستان ایله مقاسمهٔ

ملك ایده‌رك ، حصه‌سنه شرق و یونان دوشمش ؛ و برادرلری غربده بربرینی متعاقب مقتول اولنجه ، بونلرك حصه‌سنی غصب ایتمش اولان (مانیانس) ایله (وترانیون) ی دفع وتنکیل ایده‌رك ، ۳۵۰ تاریخنده بتون روما ممالکنه صاحب اولمش ایسه‌ده ، ۳۶۱ تاریخنده وفات ایتمشدر . زمانی ایرانیلره قارشی محاربه‌لرله و التزام ایتدیکی آریوس مذهبی اصحابیله اورتودوقسلر آره‌سنده‌کی مجادله‌لرله کچمشدر .

— ایمپراطور هونوریوسك سردارلرندن بر قونستانس دخی واردر ، که ۴۱۱ تاریخنده (آرله) ده تحصن ایتمش اولان غاصب قسطنطینی مغلوب ، و ویسیغوتلر حکمداری آتولفی غالیادن اخراج ایتمسی اوزرینه ، ایمپراطور کندیسنی ۴۲۱ ده داماد و آوغوست عنوانیله تلطیف ایتدیکنه بناءً ، بعض مورخلر طرفندن ایمپراطورلر صره‌سنه قونیله‌رق ، اوچنجی قونستانس نامیله ذکر اولنمشدر .

قونستانسه { (Constance) سیچلیتین قرالیچه‌لرندن ایکی قادینك اسمیدر :

برنجیسی ایکنجی روجرك قیزی اولوب ، پدرینك وفاتندن صکره دنیایه کلمش ؛ و میراث حقنده یکنی (تانقرد) ایله منازعه ایدوب ، ۱۱۹۴ ده قرالیچه طانینمش ؛ وایمپراطور آلتنجی هنری‌یه واروب ، بونك اداره‌سی سیچلیه‌لیلره پك آغر کلکله ، کندیسی دخی قوجه‌سنه قارشی تبعه‌سنی مدافعه‌یه مجبور اولمش ؛ و ۱۱۹۸ ده ، اوغلی ایکنجی فردریقی پاپانك تحت وصایتنه قودقدن صکره ، وفات ایتمشدر .

— ایکنجیسی منفرو آنك قیزی اولوب ، ۱۲۶۱ ده آراغونلی اوچنجی پدرویه‌وارمش ؛ وقوجه‌سنك یاردیمیله ، مشهور سیچلیه ایکندیلری قتل عامندن صکره ، آنژولی شارلدن سیچلیه‌یی ضبط ایتمش ؛ ۱۲۸۳ دن ۱۲۹۷ تاریخنه‌دك اوغللری نامنه بالرموده حکم سورمشدر .

قونستانسه { (Constance) باده بیوك دوقه‌لغنده قارلسروهه‌نك ۳۴۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده وهمنامی اولان کولك غرب جنوبی کوشه‌سنده رین ایرماغنك بوکولدن چیقدیغی محلده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۱۲۰۹۵ اهالیسی ، ساعت ومنسوجات فابریقه‌لری وباشلیجه اسویچره ایله ایشلك تجارتی واردر . برمحله‌سی رینك اوبریاقه‌سنده واسویچره طوپراغنده‌در . اسکی برقصبه اولوب ، اسم قدیمی (قونستانتیا) در .

قونستانسه کولی { (Lac de Constance) و آلمانجه بودنزئه (Bodensee) اسویچره ایله آوستریا و آلمانیه آره‌سنده بیوك برکول اولوب ، جنوب غربی ساحلی اسویچره‌یه ، شرق جنوبی ساحلی آوستریایه وسائر طرفلری آلمانیه‌نك باویره ، وورتمبرغ وباده حکومتلرینه عائددر . شرق جنوبیدن غرب شمالی‌یه طوغری بویی ۷۲ کیلومتره ، اکی ۲ ایله ۱۴ کیلومتره آره‌سنده ودرینلکی ۲۱۰ ایله ۳۱۵ متره بیننده‌در . سطحی حذای بحردن ۳۹۸ متره یوکسکدر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۳۹۰۰ یکی دونم اولوب ، جنو کولندن آز کوچکدر . منتهای غرب شمالیسنده چتاللاشوب ، براوجی طار واوزون برکورفز صورتنده باده طوپراغی ایچنه کیرر ؛ ودیکری قونستانسه بوغازندن صوره (اونترزئه) کولنی تشکیل ایدر . اسویچره وآوستریا جهتلرنده سواحلی طاغلق اولوب ، آلمانیا طرفنده ایسه بعض تپه‌لری حاوی اووه‌لردن عبارتدر . بوکوله برقاچ نهر دوکیلوب ، اك بیوکاری (رین) ایرماغیدر ، که اسویچره‌دن کلوب ، اسویچره ایله آوستریا حدودنده جنوبدن کوله دوکیلور ، وکولی بوینه‌شق ایله ، قونستانسه قصبه‌سی اوکنده کولدن خروج ایده‌رك ، غربه طوغری آقار . کولك صوبی قیشین طوکماز ، وبعضا شدتلی فرطونه‌لر دخی اولورسه‌ده ، سیر سفائنه مانع اولمیوب ، برچوق واپورلر ویلکن کمیلری ایشلر .

— امید بروننده و (قاپتوون) لك ۱۹ کیلومتره جنوبنده‌دخی بواسمله برکوچك قصبه بولنوب ، چبوقلری شیرازدن نقل اولنمش مشهور باغلریله مقبول شرابلری واردر .

قونستیتوسیون { (Constitucion) آمریقای جنوبیده شیلینك (ماؤله) ایالتنده و (والپارزو) نك ٢٦٦ کیلومتره جنوب غربیسنده اولەرق ماؤله نهری اوزرنده ومنصبی قربنده سنجاق مرکزی برقصبه اولوب، ٦٥٤٠ اهالیسی وجوارلرنده کلیتلی قهوه محصولاتی واردر .

قونسکیه { (Conskie) روسیەده لهستانك رادوم ایالتنده و رادومك ٥٥ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٤ ٢٩٠ اهالیسی واردر .

قونسوس { (Consus) اسکی روماليلرده مشورتك الهی زعم اولنان برمعبود موهوم اولوب، کتم اسراره دال اولمق اوزره، ضمنك نصفنی یره کومر، وبونك نامنه برچوق آیینلر اجرا ایدرلر ایدی .

قونسوئغره { (Consuegra) اسپانیەده تولدەایالتنده (مادرجوس) قضاسنده ومادر جوسك ٦ کیلومتره غربنده واسکی برقلعەنك آلتنده برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی وروماليلردن قالمه بعض آثاری واردر .

قونشاغوا { (Conchagua) آمریقای وسطینك (سالوادور) حکومتنده و فونسقه کورفزی مدخلنك صول کنارنده بر برکان اولوب ، ١٠٥٩ متره ارتفاعی واردر .

قونغ { (Kong) آفریقای غربیده یوقا- ری کینەنك شمالنده شرقدن غربه ممتد بر سلسلهٔ جبال اولوب، کینه سواحلنه اینن انهاری سودان غربی‌یه طوغری آقان (نیجر) حوضەسندن آیریور . بوطاغلر هنوز کشف اولنەمیوب، ٨٠٠ و نهایت ١٠٠٠ کیلومترەلك محلده ممتد اولدقلری مظنوندر . اسکی خریطەلرده پك مرتفع برسلسله کوستریلیورسەده ، بعض طرفلرینی کورن سیاحلر ٧٥٠ مترەدن زیاده ارتفاع بولمامشلردر . بعض محللرنده آنجق برتقسیم میاه خطی تشکیل ایدەجك صورتده آلچق‌تپەلردن عبارت اولمسی‌ده ملحوظدر .
— بوطاغلرك جنوبی‌اتکلرنده و(قوماسه) نك ٢٧٠ کیلومتره شمال شرقیسنده بو اسمله بر زنجی شهری اولوب، هنوز هیچ بر آوروپالی طرفندن زیارت اولنمامش ایسەده، پك بیوك و تجارتگاه برشهر اولدیغی مروی، و ایچنده یاپیلان باموق منسوجات سودان غربیجه پك مقبولدر .

قونغ فوچئو { (Cong-Fou-Tseu) [« قونفوچیوس » ماده‌سنه مراجعت بیورلیه .]

قونغلتون { (Congleton) انکلتره‌نك چستر ایالتنده وماقلسفیلدك ٢٢ کیلو- متره جنوب غربیسنده برقصبه اولوب، ١١ ٣٥٠ اهالیسی و باموق منسوجاتله ایپك اقمشه و قوردله فابریقه‌لری واردر .

قونغو { (Congo, Zaïre) یاخود زایر آفریقانك اك بیوك ایرماقلرندن اولوب ، قطعهٔ مذکوره‌نك خط استوا اوزرنده وخط مذکورك جنوبنده تا ١٣° عرض جنوبی‌یه قدر اولان اراضیٔ واسعهٔ وسطیه‌سنك صولرینی جمع ایله، بحر محیط آطلاسی‌یه دوکر. بونهر عظیم (نیاسه) کولنك غرب و (تانغانیقه) نك جنوب جهتنده واقع (بانغوئلو) کولنك جنوب غربی کوشه‌سندن (لوآپوله) اسمیله خروجله ، ابتدا غرب جنوبی‌یه ودرعقب دونوب شماله طوغری آقه‌رق ، (قازمبه) مملکتنك حدود غربیه‌سنی بعدالتشکیل ، اراضیٔ مجهوله ایچنده جریانله ، (لانجی) کولنه واصل اولور ؛ و بوکولده بر چوق انهار و علی‌الخصوص جنوب غربیدن کلن وبربرینی متعاقب برچوق کوللرك آیاغی حکمنده اولان (لوآلامبه) یی آلدقدن صکره ، کاه شماله وکاه شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق ، صاغدن اراضیٔ مجهوله‌دن کلن بر طاقم انهار و صولدن مجراسی کندی مجراسیله متوازی‌اولان (لومانی)یی آلیر؛ واوندن آشاغی یتاغی پك زیاده‌توسع‌ایتدیکی، وبر چوق آطه‌لری حاوی اولدیغی حالده ، غربه طوغری آقار؛ وصاغدن (ریمبیری) و (مونغاله)یی دخی بعدالاخذ ، برقوس تشکیل ایده‌جك صورتده جنوب غربی‌یه طوغری دونر؛ وصولدن (لوپوری) و (چوآپه) نهرلرینی‌آلوب، (مانتومبه) کولیله‌ده اختلاط ایدر ، و بونك‌قارشیسنده صاغدن(اوبانکی)

نهر عظیمنی ودها آشاغیده (سانغه) و(لیقوآله)یی آلیر: و تدریجاً جنوبه طوغری دونوب ، صولدن (موآته یاموو) اراضیٔ واسعهٔ مجهوله سنك حسابسز انهاری اجتماعندن متشکل اولان (قوآ) نهر عظیمنی دخی اخذ ایله، دها بر خیلی مسافه‌ده فرانسز قونغوسی دینلن غامبو مهجرینك حدودینی بعدالتفریق، ینه سربست قونغو اراضیسنی شق ایله پورتکیزك (آنغوله) مهجری حدود شمالیه سنه واصل اولنجه، غربه طوغری دونوب، ٦° عرض جنوبیده کنیشجه واوزون بر خلیجدن بحر محیط آطلاسی‌یه دوکیلور. قونغو نیل و نیجردن صکره آفریقا قطعه‌سنك اوچنجی ایرماغی‌اولوب، مجراسی ٤٨٠٠ کیلومتره و حوضه‌سی ٢٤٧٨٠٠٠ مربع کیلومتره‌در . منصبندن ماتادی‌یه قدر ١٥٠ کیلومتره‌لکی سیر سفائنه صالح اولوب ، محل مذکورده بر طاقم شلاله‌لر سفائنك دوامنه مانع اولیورسه‌ده ، بو شلاله‌لردن یوقاری دخی استانلیپولدن (استانلیفالس) ه قدر اولان قسمی و تابعلریله دخی ١٥٠٠ کیلومتره محلی سیر سفائنه صالحدر . قونغونك منصبی ١٤٨٤ تاریخنده پورتکیز بحریوندن (دیغوقام) طرفندن کشف اولنه‌رق ، مجراسنك اکثر طرفلری اخیراً انکلیز سیاحیندن لیوینغستون وقامرون و بعده استانلی طرفندن کزلشدر .

قونغو { دولت مستقله‌سی (État Indé- pendant du Congo) آفریقای

وسطیده آنف‌البیان قونغو ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعظمنی حاوی اولق اوزره ، اخیراً آوروپا دولتلك اتفاقیله تشکیل، و بلجیقه قرالنك حکمدارانی تحتنه وضع اولنمش بیطرف بر دولت اولوب، ساحلده همنامی اولان ایرماغك منصبی شمالنده یالکز ٣٧ کیلومتره‌لك وسعتی اولدیغی حالده ، ایچریلرده بو ایرماغك وبعده بوکا تابع (اوبانکی)نك مجراسی تعقیب اولنه‌رق، ٥° عرض شمالی‌یه قریب محله قدر چیقار : وجنوبده ٢٢° طول شرقی‌یه قدر ٦° و ٣٠′ ٦° عرض جنوبی خط مستقیمی حدود عد اولندقدن صکره ، جنوبه طوغری توسع ایده‌رك . نهرك منابعنه یعنی ١٣° عرض جنوبی‌یه قدر واصل اولور . منتهای غربیسی بحر محیط آطلاسیده ١٠° طول شرقیده اولدیغی حالده ، حدود شرقیه‌سی تانغانیقه کولنه یعنی ٢٨° طول شرقی‌یه قدر واریر . اکثر طرفلری هنوز غیر مکشوف اولان بو اراضیٔ واسعه‌نك مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٢٢٤١٢٥٠ مربع کیلومتره واهالیسی ١٤٠٠٠٠٠٠ رادەلرنده‌در. ایچلرنده آوروپالیلر ١٠٠٠ کشی قدر اولوب ، بونلرك نصفی بلجیقه‌لیدر . ساحلی آلچق اولوب . لب دریادن بر آز کری چکلنجه، ٢٥٠ متره ارتفاعی اولان برسده تصادف اولنور ، که اورادن ایچری‌یه طوغری اراضی آشاغی یوقاری او ارتفاعده دوام ایده‌رك ، آلچقجه بر یایله تشکیل ایدر، که بونك اوته‌برینده و علی‌الخصوص منتهای شرق و جنوب بنده هنوز درجهٔ ارتفاعلری مجهول برطاقم جبال بولنیور . میاه جاریه‌سی چوق اولوب، جمله‌سی قونغو ایرماغنه دوکیلور ؛ و بونلرك مجرالرنده آز چوق کنیش برچوق کوللر دخی تشکل ایدیور . خط استوا ایچندن مرور ایتدیکی جهتله، هواسی بالطبع صیجاق اولوب، ساحلده رطوبتی ده زیاده اولمغله آغر ، وایچ طرفلرده دها یابس ودها صاغلامدر. اهالیسی زنجی اولوب، اکثریت اوزره (بانتو) جنسیته منسوبدر . سواحله قریب اولانلری الآن بت پرست ایسه‌ده شرق و شمال طرفلرنده کیلرك اکثری مسلم اولوب ، ایچلرنده زنکباردن اوراله کیرمش بیاض عربلر دخی چوقدر . اصل مرکز اداره‌سی بروکسلده اولوب، محلنده بر اجرا هیئتی وقرالك وکیلی صفتیله بر والی قونغو ایرماغنك الك شمالی مجراسی اوزرنده واقع (قونغو) بلده‌سنده اقامت ایدر . ساحله‌قریب اولان (بومه)قصبه‌سی‌ده ایکنجی مرکزی حکمنده‌در . مملکت ١١ ایالت و یا سنجاغه منقسمدر. وارداتی باشلیجه‌اخراجاتدن آلنان کمرك ایله سائربعض‌رسومدن عبارت‌اولوب، یدی سکز ملیون فرانقه بالغ اولور ؛ و مصارفنك برقسمی بلجیقه قرالی وخزینه‌سی طرفندن تسویه اولنور . اخراجاتی باشلیجه فیل دیشی ، قهوه ، قاؤچوق ، پالمه دینلن برنوع جوز وبونك یاغی کبی شیلردن عبارت اولوب ، سنه‌ده ١٤ ملیون فرانغی متجاوزدر . شمدیکی‌حالده وسائط اختلاطی‌انهاردن عبارت اولوب، برقاچ‌دمیر یول‌خطی دخی دردست

انشادر . یرلیلردن بری کوکالی ودیکری قرعه‌ایله جمع اولنور ایکی نوع عسکری واردر .

قونغو { فرانسزجه — سی (Congo Français) آفریقای غربیده جنوبی کینه مملکتنده فرانسه مستملکاتندن کنیش بر یر اولوب، شمالاً آلمانیه‌نك قامرون مهجریله واراضیٔ غیر مضبوطه ایله، شرقاً وجنوباً مستقل قونغو ایله، غرباً دخی بحر محیط آطلاسی ایله محدوددر. حدود شرقیه‌سنی (قونغو) و دها یوقاریده بوكا تابع (اوبانکی) مجراسی تشکیل ایدوب ، آنجق جنوبا قونغونك مجراسنه قدر ممتد اولیور . ٢° عرض شمالیدن ٥° عرض جنوبی‌یه و ٦°٣٠′ دن ١٥°٣٠′ طول شرقی‌یه قدر اعتبار اولنور . هنوز اکثر طرفلری مجهول و یا برایکی سیاح طرفندن کوریلوب پك سطحی صورتده معلوم اولمغله ، فرانسه‌نك بو مملکت واسعه‌یه اولان ادعای متبوعیتی ده صرف سیاست عالمنجه معتبر اولوب، محلنده ساحله قریب برقاچ نقطه‌دن بشقه بر یرده حکم و نفوذی اولمدیغندن، وشمدی‌یه قدر بر کونه قید و تحقیق اجرا اولنمدیغندن، مساحهٔ سطحیه‌سیله مقدار اهالیسی حقنده برشی دینله‌مز؛ یالکز فرانسه‌یه قریب بروسعت وجسامتده اولدیغنی سویلیه‌بیلیرز. سواحلدن برآز ایچری‌یه کیدیلنجه، طاغلره تصادف اولنوب، بوطاغلر کیتدکجه یوکسله‌رك، نهایت داخلی مرتفع برياليه‌یه چیقیلیر، که پایانسز بالطه کورمه‌مش اورمانلرله مستور اولوب، میاه جاریه‌سی وکوللری دخی چوق واکثر یرلری حقیقةً شایان تصویردر . سنه ده ایکی یاغمور موسمی اولوب، بری شباطدن مایسه و دیکری ایلولدن کانون اوله قدر دوام ایدر . بو ایکی موسمده پك چوق یاغمور یاغوب، بتون نهرلری طاشیر . انهارینك اك بیوکی (اوغوئه) اولوب، اوندن صکره طوغریدن بحرمحیط آطلاسی یه دوکیلن نهرلری : ریوسانتوا، غابون ، نغانغه . قوآ اودر . شرق جهتنك صولری ایسه قونغو ایرماغنه دوکیلوب، بونلرك اك بیوکلری : سانغه، لیقوآله، آلیما، مبه و سائره‌در . غابون نهری سائرلرینه نسبتله کوچك ایسه ده، منصبنده پك اوزون و بحریه‌جه پك مهم بر خلیج تشکیل ایتدیکندن، فرانسزلر اك اول اوراسنی ضبط ایدوب، ساحل شمالیسنده الیبرویل، اسمیله برقصبه تأسیس، ومهجره مرکز اتخاذ ایتمشلردر. بوسببه مبنی مهجرك بتونه‌ده (غابون) اسمی دخی ویریلیر . سواحلیله آلچق یرلرینك هواسی پك صیجاق وآغیر اولوب، آوروپالیلر بوهوا ایله اصلا امتزاج ایتمزلر؛ وصیتمه‌یه وانواع امراض جلدیه‌یه دوچاراولوب، اکثری آز مدتده تلف اولورلر . یوقاری طرفلرینك هواجه دها مساعد اولسی مأمول ایسه‌ده، اهالی ایله موانست امکانی مشکوکدر . اهالیسی زنجی اولوب، اقوام و قبائل مختلفه‌یه منقسم ایسه‌ده، جمله‌سی (بانتو) جنسیتنه منسوب اولوب، لسانلری‌ده بربرینه قریب ومشابهدر .

قونغور { (Koungour) روسیه‌نك پرم ، ایالتنده و پرمك ٩٤ کیلو متره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٨٠٥ اهالیسی، دباغخانه‌لری، قوندره و سائره مواد سراجیه ایله بخار ماکینه‌سی فابریقه لری، سنه‌ده بر قوریلور بیوك پنایری و جوارنده ٦ کیلومتره قدر طولی اولان ١٠٠ قدر غریب مغاره‌سی واردر . قضاسنده ٢٠٠٠ تاتار اهالیٔ اسلامیه بولنیور.

قونفوچیوس { (Confucius) چینك اك مشهور حکیمی اولوب، اصل اسمی (قونغ فوچئو) در. میلادعیسی (عم) دن ٥٥١ سنه اول (لو) حکومت ممتازه‌سنك برشهرنده دنیایه کلمشدر. پدری شهرمذکورك حاکمی اولوب، چین شارعلرندن (هوآنغ تی) نك نسلندن اولدیغی مرویدر. کنج ایکن، امور دولتده استخدام اولنوب، ٢٤ یاشنه کلنجه، هر شیئدن الچکه‌رك، مملکتك اخلاقنی اصلاح ایتمك مقصدیله مطالعات و ملاحظاته قویلمش؛ وبو مقصدله چینك برچوق یرلرینی کزوب، برخیلی تلامذه پیدا ایلمش ایدی. عقل وحکمتنك اشتهاری اوزرینه، (لو) حکمداری کندیسنی نزدینه جلبله، وزیرنصب ایدنجه، قونفوچیوس منویٔ ضمیرینی اجرا ایله، اخلاق عمومیه‌یی ومحاکمی اصلاح ایتمش؛ وصنایع وتجارتی خیلی ایلری‌یه کوتورمش ایسه ده ، چوق کچمه‌دن استعفا ایدوب، چکلمکه مجبور اولمش؛

و يكيدن سياحته چيقوب ، خلقه حسن اخلاق درسلری ویرمکه، وبعده نامنی تأبيد ايدن كتابلرى يازمغه باشلامش ايدى . قبل الميلاد ٤٧٩ تاريخنده ٧٠ ياشنده وفات ايتمشدر. تلامذه‌سى كنديسنى پك زياده بيوده رك، اقوال و افعالنى يازمشلردر . سلاله‌سى الى يومنا هذا چينده باقى اولوب، حرمت عموميه‌يه وبرچوق امتيازاته نائلدرلر. قونفوچيوس عملی برفلسفه تدريس ايدوب، انسانك حسن اخلاقله و حسناتله كمال بوله بيله جكنى و انسانك كاملك عالم لاهوتله مناسبتى اولديغنى التزام ايتمكله، ديانته تعلق ايدر مسئله‌لره دخى قاريشديغندن، فلسفه‌سى بالتدريج مذهب يرينه كچوب، حالا بوكون مذهبى باقيدر . هر نه قدر چينده و اوكا قريب ممالك كثيره ده (بودا) دينك قبا بت پرستلك حالنى آلان بر صورتى دين عمومى حكمنده ايسه‌ده، كبار وخواص طاقمى الآن قونفوچيوسك مذهبنه تابعدرلر. تأليفاتى اخلاق وفلسفه وتاريخه دائراولوب، اكثر آوروپا السنه‌سنه ترجمه اولنمشدر . قونفوچيوس خارق‌عاده شيلردن اصلا بحث ايتمز .

قونقورد { (Concord) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك (نيوهامپشير) حكومتك مركزى بر قصبه اولوب ، بوستونك ١٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده و (مريماق) نهرينك ايكى كنارنده وبرچوق دميريول خطلرينك محل تقاطعنده واقع و ١٢ ٣٠٠ اهاليى جامعدر. نهرك شلاله‌سيله ايشلر برچوق فابريقه‌لرى ومشهور آرابه وآلات موسيقيه‌ايله دميره متعلق آلات وادوات متنوعه‌سى واردر. — بو اسمله ممالك مذكوره‌ده برقاچ كوچك قصبه دها واردر .

قونقورده { (Concorde) اسكى روماليلر عندنده وفاق ومحبت الهه‌سى زعم اولنوب، رومادە بيوك برمعبدى واراايدى كه سناتو دخى بعض دفعه انچنده اجتماع ايدردى .

قونقورديا { (Concordia) آمريقاى جنوبيده آرژنتين حكومتك انتريوس ايالتنده واوروغواى نهرى ساحل يميننده ١ كيلومتره‌لك مسافه‌ده بر قصبه اولوب، ٥٠٠ اهاليسى واردر .

قونكه { اندلسده شنترين اعمالندن بر قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

قونكتيقوت { (Connecticut) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك شمال شرقى جهتنده بر نهردر كه قانادە حدودنده نبعانله، (ورمونت) و (نيوهامپشير) حكومتلرى آره‌سنده آقه‌رق، وبعده (ماساچوست) حكومتى وهمنامى اولان حكومتى شق ايده‌رك، جنوبه طوغرى ١٥٠ كيلومتره‌لك جريانده صكره، (لونغ‌ايسلاند) قوينه دوكيلور. برقسمى سير سفائنه صالحدر : وصوبى برچوق ماكينه‌لر چويرر .

قونكتيقوت { (Conecticut) آمريقاى شماليده ممالك مجتمعه‌نك شرق شمالى جهتنده اك اول تشكل ايدن اون‌اوچ حكومات متفقه‌نك و يكى انكلتره خطه‌سنك منقسم بولنديغى آلتى حكومتك برى اولوب ، جنوباً (لونغ ايسلاند) كورفزيله، غرباً نيويورق، شمالاً ماساچوست، شرقاً دخى رود ايسلاند حكومتلريله محاط ومحدوددر. قره‌دن يعنى اوچ جهتدن حدودى خطوط مستقيمهٔ مفروضه‌دن عبارت اولوب، شرقدن غربه ممتد بر مستطيل شكلنى ابراز ايدر. ٤١° ايله ٤٢° عرض شمالى آره‌سنده واقع اولوب ، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٢ ٩٢٥ مربع كيلومتره و اهاليسى ٨٢٠ ٠٠٠ كشيدر، كه بونلرك انچنده ١٠ ٠٠٠ قدر زنجى و ٢٥٠ قدر اصل يرلى بولنيور. همنامى اولان نهر مملكتى شمالدن جنوبه شق ايدر. اراضيسى آچق و آز متموج اولوب ، يالكز شمال غربى كوشه‌سنده (غرين مونتن) يعنى « يشيل طاغ » سلسله‌سنك اتكارى بولنيور . هواسى هر نه قدر سريع التحول و قيشين زياده‌جه صوئوق ايسه‌ده ، پك صاغلامدر . زراعت . معدنجيلك، صنايع مختلفه، باليقجيلق والحاصل هرنوع عمليات پك ايلرى اولوب، معمور و متمدن بر يردر . جمهوريت ٨ قونتاق يعنى سنجاغه منقسمدر . مركزى كاه (نيوهاون) وكاه (هارتفورد) قصبه‌سيدر .

قونليانو { (Conegliano) ايتاليادە ونديك خطه‌سنك ترويزه ايالتنده وترويزه‌نك ٢٧ كيلومتره شمالنده برقصبه اولوب ، ٥٠٠٠ اهاليسى وچوخه‌ايله ايپك‌قاشلر فابريقه‌لرى واردر .

قونوتوپ { (Konotop) روسیه‌نك جرنیغوف ایالتنده چرنیغوفك ١٢٢ كیلو مترهٔ شرقنده وموسقوه‌دن كیفه كیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مركزی برقصبه اولوب، ١٩ ٢٧٠ اهالیسی واردر.

قونوخت { (Connaught) ایرلانده‌نك منقسم اولدیغی درت ایالتك اك كوچكی اولوب جزیره‌نك قسم وسطیسنك غرب جهتندن عبارتدر. شبه‌جزیره‌یه مماثل بریر اولوب، اوچ جهتدن دكیزله محاط اولدیغی حالده، شمال‌شرقی طرفندن اولستر، شرقاً لینستر، شرق جنوبی جهتندن دخی مونستر ایالتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه بویی ١٣٧ واكی ٧٠ كیلومتره اولوب، ١٧ ٦٠٠ مربع كیلو متره مساحهٔ سطحیه‌سی و ٨٤٦.٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی غرب وشمال جهتنده عارضه‌لی اولوب، طاغلری آنجق ٨٠٠ متره ارتفاعنه قدر چیقار، واتكارنده كوزللكاریله عالمده مشهور كوللری واردر؛ كه بونلرك اك بیوكاری: قون، ماسق، قوریب وسائره‌در. اك بیوك نهری حدود شرقیه‌سنی آیران (شانون) نهری اولوب، (بویله) و (سوق) نهرلری دخی بوكا دوكیلور. (مویریور) نهری (قون) كولنك آیاغی اولوب، (قلاره) نهری دخی (قوریب) كولنه و (دوكرته) نهری‌ده (غالوای) قوینه دوكیلور. سواحلی پك كیرنتیلی چیقنتیلی اولوب، قره‌لرك ایچنه زیاده صوقلمش برچوق قوی وخلیجلری واردر، كه باشلیجه‌لری شمالده: (اسلیغو) و (كیلاله): غرب شمالی جهتنده: (برودهاور) و (قلاقسود)؛ غربده غلو، كیلری هاون، بیرتربوی‌بی، كیلكران‌بی؛ جنوب غربیده دخی (غالوای) اسمیله بیوك بركورفزدر. غلو قوینك مدخلنده (آچیل) و (قلاره) جزیره‌لری وغالوای كورفزینك آچیقلرنده (آران) جزایری بولنیور. اراضیسنك قوهٔ انباتیه‌سی پك آز اولوب، یالكز برمقدار پتاته ایله یولاف حاصل اولور. وقتیله حكومات سبعهٔ متفقه‌نك برینی تشكیل ایدوب، الیوم ٥ قونتلق یعنی سنجاغه منقسمدر، كه بونلرده: لیتریم. اسلیغو، مایو، روسقومون وغالوای قونتلقلریدر. اهالیسی پك فقیر وجاهل اولوب، یالكز ایرلانده یعنی كلت لسانیله متكلمدرلر.

قونورسانو { (Conversano) ایتالیانك باری ایالتنده وبارینك ٣٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه اولوب، ١١٠٠٠ اهالیسی واردر. اسكی اتروسقلردن قالمه قدیمی برقصبه اولوب، نورمانلر زماننده برآره‌لق برحكومت مستقله‌نك مركزی اولمشدی.

قونون { (Conon) اسكی آتنه حكومتی سردارلرندن اولوب، قبل‌المیلاد ٤٠٦ تاریخنده‌مدللی جزیره‌سنده اسپارته‌دونغماسی طرفندن محاصره اولنه‌رق، بعدالمغلوبیه قورتاره بیلدیكی ٦ كمی ایله قبریسه قاچمش؛ وایرانیلری اسپارته‌لیلره قارشی تحریك ایدوب، قومانده‌سنه تسلیم اولنان ایران دونغماسیله ٣٩٤ تاریخنده قنیده اوكنده اسپارته دونغماسنی محو ایده‌رك، كیقلاده جزایرینی آتنه حكومتنه‌قزاندیرمش؛ وآتنه‌یه‌عودت ایدوب، سور وقلعه‌لرینی تحكیم ایتمش‌ایدی. بعده ایران شاهی نزدنده یونه وائولیه‌یی آیاقلاندیرمغه چالیشمغله اتهام اولنه‌رق، آسیای صغیر والیسی تیرباز طرفندن جلب وتوقیف اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً سبیلی تخلیه اولنه‌رق، قبریسه چكامش؛ و ٣٩٠ ده اوراده وفات ایتمشدر.

— بو اسمله یونان قدیم مشاهیر مهندسین ومنجمیندن دخی بری اولوب، سیسامالی اولدیغی حالده، قبل‌المیلاد ٣٠٠ تاریخندن ٢٦٠ تاریخنه‌دك اسكندریه‌ده یاشامشدر.

قونی { ایتالیانجه قونئو (Coni, Cuneo) ایتالیانك پیامونته خطه‌سنده وتورینونك ٨٧ كیلومتره جنوبنده ایالت مركزی برقصبه اولوب، ١١ ٤٢٥ اهالیسی، ایپك‌قاشلرله بعض یوك منسوجات فابریقه‌لری، ذخیره ایله ایپك وكنویره متعلق ایشلك تجارتی وسنه‌ده ایكی دفعه قوریلور بنایری واردر. وقتیله پك مستحكم ایكن، اخیراً استحكاماتی هدم اولنمشدر.

— قونی ایالتك مساحهٔ سطحیه‌سی ٧١٣٦ مربع كیلومتره‌اولوب، ٢٣٠ ٦١٨ اهالیسی‌واردر. ؛ قضایه منقسم اولوب، ٢٦٣ ناحیه‌یی حاویدر. اراضیسی طاغلق اولوب، دكیز آلپلرینك اتكارینی

حاویدر. مرعالری چوق و کوزلدر. باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه ایله کنویر، میوه وطوت اولوب، صنایعنك برنجیسی‌ده ایپك اخراجی وایپك، پاموق وکنویردن منسوجات اعمالیدر. بعض دمیرخانه‌لری‌ده واردر. کومش، قورشون و دمیر معدنلریله مرمر اوجاقلری و معدن صولری ده چوقدر.

قونیاق { (Congac) فرانسه‌نك شارنته ایالتنده و آنغولك ٥١ کیلومتره غربنده وشارنته نهری اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ١٣ ٦٨٠ اهالیسی: اسمیله مسمی و بتون عالمده مشهور مسکرات ایله فوچی وشیشه فابریقه‌لری وکوزل تفرجکاهلری واردر. قصبه ایله جوارلرنده سنوی ٢٠٠ ملیون فرانق قیمتنده قونیاق چیقار.

قونیبرت { یاخود کونیبرت (Cunibert) لومبارد حکمدارلرندن اولوب، ٦٧٨ تاریخ میلادیسنده پدری (پرتاریت) طرفندن حکومته تشریك اولنمش؛ و ٦٨٧ ده پدرینه خلف اولوب، ٦٩٠ ده ترنته وبرشه دوقه‌سی (آلاشیس) طرفندن اسقاط اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً تبعه‌سی طرفندن دعوت اولنه‌رق، آلاشیسی طرد ایله، کمال آسایشله حکومت سوروب، ٧٠٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

قونیچ { (Konitz) پروسیه‌ده غربی پروسیه ایالتنك (ماریئنوردر) سنجاغنده وماریئنوردرك ٩٠ کیلومتره غربنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٩٠٩٣ اهالیسی و فورچه فابریقه‌سیله دمیر دوکمخانه‌لری واردر.

قونیچه { (Conitza) یانیه ولایت و سنجاغنده و یانیه‌نك ٤٥ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (ویوسه) نهری اوزرنده و بر اووه‌نك کنارنده اوله‌رق طاغ اتکنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی واردر. اطرافنده مرعالری چوق‌اولوب، قیونلری کثرتلی اولمغله، مشهور آرناؤد پینیری اورادن چیقار. اهالیسی وفرت ذکا وفطانتله مشهوردر.

— قونیچه قضاسی جنوباً نفس‌یانیه قضاسیله، غرباً ارکری سنجاغیله، شمالاً لسقویك قضاسیله، شرقاً دخی مناستر ولایتیله محاط اولوب، ٣٤ قریه‌دن مرکب اولدیغی حالده تقریباً ٢٥ ٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلرك ده نصفی قدر مسلم و آرناؤد و قصوری ینه آرناؤد خرستیان ایله اولاخدن مرکبدر. اراضیسی طاغلق اولوب، قابل زراعت یرلری آز ایسه ده، مرعالری چوق اولوب، خیلی مقدار قیون وسائر حیواناتی واردر. قونیچه اووه‌سنده و ویوسه وادیسنده خیلی طوت آغاجلری‌ده بولنوب برمقدار ایپك چیقار. کویلرده قادینلر طرفندن یوکدن چوراب و فانله و ولنجه وسائره اعمال اولنور. ویوسه نهری قضایی شق ایدوب، درون قضاده (ویدوماتی) و (سارانდوپوری) چایلرینی دخی آلیر. بوقضاده فائده‌سی مجرب ودرجهٔ حرارتی زیاده برکوکوردلی ایلیجه بولنیور. (پازاروپولو) اسمیله سنه‌ده برکره بر پنایر دخی قوریلوب، حیوانات ویوك معمولاتیله سائره‌یه دائر خیلی آلیش ویریش اولور.

قونیغسبرغ { وسائره [«کونیکسبرغ» وسائره ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

قونین { (Konin) لهستانك قالیس ایالتنده وقالیسك ٥٣ کیلومتره شمال شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٠١٠ اهالیسی وچوخه فابریقه‌لری واردر.

قونیه { آناطولینك وسطلرنده ٥٣٣ متره ارتفاعی اولان چولیسی واسع بر اووه‌نك کنارنده وغرب جهتنده برکوچك کولده ختام بولان بر چایك اوزرنده اوله‌رق استانبولك تقریباً ٤٥٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع ولایت مرکزی مشهور برشهر اولوب، ٤٤٠٠٠ اهالیسی، ٤٤ جامع شریفی، ١٤٧ مسجدی، ٤٢ مدرسه‌سی، جمعاً ١٨٩٠ کتبی حاوی بش کتبخانه‌سی، ٢ کلیساسی، ملکیه اعدادیه‌سیله ذکور واناث ایچون بررشدیه‌لری ومتعدد ابتدائیه و صبیان مکتبلری، ٣١٤ دکانی، ٢ بدستانی، ٧ خانی، ٨ حمامی، ٨١ چشمه‌سی وسلچوقیلردن قالمه جامع و سرای وقلعه و سائره کبی بر چوق ابنیهٔ مصنعه خرابه‌لری واردر. شهر شمالدن جنوبه ممتد و ایکی اوجی سیوری اولوب، بر بالیق شکلنی ابراز

ایدیور . اورته‌سنده ایچ قلعه نامیله خراب برقلعه‌سی اولوب ، بونك ایچنده بولنمش اولان ملوك سلچوقیه سراینك بعض طرفلری الیوم باقیدر ، وصنعت ماهرانه‌لری جالب انظار دقت اولهقده‌در . سلچوقیلردن قالمه جوامع شریفه‌نك اك جسیم واك مصنعی سلطان علاءالدینك جامعی اولوب اخیراً تعمیر اولنمشدر . قونیه‌نك بادیٔ شهرتی اولان اسبابك بری‌ده مولانا جلال‌الدین رومی حضرتلرینك منشئ‌اولمسی اولوب ، ولی‌مشارالیهك درون شهرده‌کی تربهٔ شریفه‌سی‌ودرکاهی پك‌معمور ومزیندر . شهرك اوچ طرفی چول حالنده قورو وخالی‌ایسه‌ده ، غرب جهتنده وبرساعتلق مسافه‌ده (مرام‌باغلری) نامیله باغ وباغچه‌لك واشجار مثمره وغیر مثمره‌یی حاوی مفرح وکوزل هوالی بریر واردر.که اهالینك‌صیفیه‌لرینی شامل اولوب ، اغنیا طاقمی یازین اورایه چیقار . شهرده یالکز ابنیهٔ امیریه ومعابد وسائره ایله برقاچ یوزخانه‌کارکیر اولوب ، دیکرلری طوپراقدن وسازله اورتیلی اولدیغندن ، شهرك خارجدن منظره‌سی کوزل دکلدر . شهر داخلنده‌کلیم ، خالی ، سجاده ، یوکدن عبا و قوشاق وکتن وپاموقدن بز اعماله مخصوص متعدد دستکاهلر وحکومته عائد برکهر-چله ایله برتوتون فابریقه‌سی ودباغخانه‌لری‌واردر. قاؤن وقارپوزیله سائر میوه‌لری پك لذیذدر .

قونیه شهری پك‌اسکی برزمانده برطاقم یونان مهاجرلری طرفندن (دانایه) اسمیله انشا اولنارق (لیقاؤنیه) خطهٔ قدیمه‌سنك مرکزی اولمشیدی . اساطیر قدیمه‌یه کوره ، کویا بوشهره بر اژدرها مسلط اولوب ، ایکیده برده هجومله ، قادین وقیزلرینی یدیکی حالده ، ژوپیترك اوغلی (پرسیوس) اژدرهایی قتل‌ایله، شهری‌بوبلادن قورتاردیغیچون، اهالیسی شهرك برقپوسی اوزرنده بونك رسمنی وضع‌ایتدکلرندن، « رسم » ویا « صنم » دیمك اولان (ایقون) دن مشتق اولاق‌اوزره، شهره (ایقونیوم) نامی ویرلمشدی . روماليلر وروملر زماننده دخی بواسمله یاد اولنوب ، بعده سلچوقیلرك ید ضبطنه کچنجه، اختصاراً قونیه تسمیه‌اولنمشدر. روم‌سلچو-قیلری بوشهری پایتخت اتخاذ ایدوب ، بونلردن علاءالدین اول شهری سور وخندقله احاطه وقله وقلعه‌لرله تحکیم ایدوب ، خلفلری دخی جوامع ومدارس و سرایلر وسائر ابنیه وخیراتله قونیه‌یی زیاده توسیع وتزیین ایتمشلردی . دولت سلچوقیه زماننده قونیه شمدیکنك برقاچ مثلی بیوکلکنده ایدی . دولت سلچوقیه‌نك ختامنده قره مان اوغللرینك الینه کچوب ، بعده بونلرك عساکر عثمانیه‌یه مقاومتلری صره‌سنده وقوع بولان محاربا-تدن خیلی خراب اولمش ؛ ونهایت ممالك عثمانیه دائره‌سنه داخل‌اولمشدر . وآثارعتیقه‌سی زمان‌ایله آزالمشدر . لکن بوصوك زمانلرده بیویوب کسب عمران ایتمکه باشلامش؛ وهله حیدرپاشا وازمیردن بدأ ایدن ایکی دمیریول خطنك اورایه منتهی‌اولمسی آززمان ظرفنده شهرك چوق ترقیسنی موجب اوله‌جغی طبیعی بولنمشدر .

— قونیه قضاسی‌سنجاغك‌وسطنده واسع‌بریر ضبط ایدوب، صودرهمی، خاتون سرای، سعیدایلی واین اوکی ناحیه‌لریله برابر ٨٦ قریه‌دن مرکب و ٦١ ٠٢٨ اهالی ایله مسکوندر . اراضیسی‌منبت وهواسی معتدل اولوب ، حبوبات متنوعه ایله میوه‌لرك اعلالری وآفیون ، جهری وسائره حاصل اولور .قیونلری چوق اولوب ، خیلی پپاغی‌اخراج اولنور .

قونیه { ولایتی. آناطولینك اك‌واسع‌ولایتی اولوب ، شبه جزیره‌نك ساحل جنوبیسندن وسطلرینه وشرق طرفلرینه قدرواصل اولور . غرباً آیدین، شمال‌غربی‌جهتندن‌خداوندکار، شمالاً وشمال‌شرقی طرفندن آنقره ، شرق جنوبی جهتندن آطنه ولایتلریله ، جنوباً دخی ینه آطنه ولایتنك‌ایچ‌ایل سنجاغیله‌وآق‌دکزله‌محاط‌ومحدوددر. تقسیمات قدیمه‌ده لیکیه‌نك برقسمیله ، پیسیدیه، لیقا-ؤنیه ، پامفیلیه ، الیسوریه خطه‌لرینی وقاپادوقیه خطه‌سنك برمقدارینی حاویدر . تاریخ عثمانیده اکثریاولایت‌قره‌مان‌وقره‌مان‌ایلی‌اسملریله‌مذکوردر. بوولایت واسعه ٣٦° ایله ٣٩° عرض شمالی‌و٢٧° ایله ٣٣° طول‌شرقی‌آره‌لرنده ممتد اولوب ،مساحهٔ

سطحیه‌سی ۹۱ ۶۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی
۱ ۵۸۸ ۰۰۰ کشیدر،که بونلردن ۹۸۹ ۲۰۰ ی
مسلم، ۷۳ ۰۰۰ ی ترکجه لسانله متکلم روم (؟)،
۹۷۰۰ ی ارمنی ، ۴۰۰ ی قتولیك ، ۱۰۰ ی
پروتستان ، ۶۰۰ ی اسرائیلی و ۱۵ ۰۰۰ ی
چنکانه‌در. ولایتك قسم غربیسیله حدود جنوبیه‌سی
طاغلق و پك عارضه‌لی اولوب، شرق شمالی جهتلری
حد وسطی اوزره ۱۰۰۰ متره یوکسکلکنده بر
یایله‌دن عبارتدر . طاوروس یعنی بوغا و غلط
اوله‌رق بلغار طاغی دینلن سلسلهٔ جبال ولایتك
جنوب شرقیسنده ممتد اولوب، آطنه ولایتی آیردیغی
کبی، بوز طاغ دخی حدود غربیه‌سنی یعنی منتشا
سنجاغنی آییریر . غرب جهتنده تکه سنجاغنده
قیزلجه طاغ ، آق طاغ ، اووه جق طاغی ، دیکر
بوز طاغ ، بوردور سنجاغنده یان طاغ ، اسپارته
ایله قونیه سنجاقلری آره‌سنده سلطان‌طاغی،قونیه
سنجاغی داخلنده دخی شیخ طاغی، حاجی‌باباطاغی،
قره طاغ ، قره‌جه طاغ و سائر بعض منفرد طاغلر
بولنیور. بوغا طاغی سلسله‌سنك اك یوکسك یری
۳۴۷۷ متره ارتفاعنده اولوب ، دیکر جبالك‌ك
۲۵۰۰ متره‌دن آشاغی و یالکز شیخ طاغنك
یوکسکلکی تقریباً ۳۰۰۰ متره‌در . ولایتك غرب
جنوبی قسمنی تشکیل ایدن تکه سنجاغنك میاه
جاریه‌سی آق دکیزه، و منتهای شرقنده بولنان
نیکده سنجاغی قسم شمالیسنك صولری قزیل ایرماق
واسطه‌سیله قره دکیزه دوکیلوب، سائر طرفلرینك
یعنی نفس قونیه ایله اسپارته وبوردور سنجاقلرینك
ونیکده سنجاغی نصف جنوبیسنك دکیزه مخرجلری
یوقدر؛ وولایتك بو قسم اعظمی داخلی بر حوضه
تشکیل ایدوب، بونك صولری کوللره دوکیلور ،
و یا یولده قوملرده و بطاقلقلرده قورویوب محو
اولور. آق دکیزه دوکیلن چایلرینك باشلیجه‌لری
غربدن باشلایه‌رق: دمیر چایی، قوجه چای، آق
صو، کوپری صویی، منوغات، قارپوز ایرماغی ،
آلان صو و سائره‌در . قزیل ایرماغك تابعلری
کوچك برطاقم چایلردن عبارتدر . داخلی حوضه
انهارینك باشلیجه‌لری‌ده : قوجحصار کولنه دوکیلن
بیاض صو واین صویی، ارکلی‌کولنه دوکیلن قزیلجه
صو وقره‌مان چایی، همنامی اولان کوله دوکیلن
بکشهر چایی، بوردور کولنه دوکیلن کورن صو
واکردیر وآقشهر کوللرینه‌دوکیلن متعددچایلردر.
کوللری دخی چوق‌اولوب، اك بیوکلری قوجحصار
کولیدر، که یازین قورویوب ، پك واسع بر طوز
اووه‌سی حالنده قالیر. ایکنجی درجه‌ده بکشهری
واکردیر، اوچنجی درجه‌ده بوردور ، آقشهر ،
بوزقیر، ودردنجی درجه‌ده خاتون سرای، ارکلی،
قره‌بیکار کوللریدر .

ولایتك یایله جهتیله طاغلق محللرینك یعنی
بتون شمال و شرق طرفلرینك هواسی صوئوق
وقیشلری شدتلی اولوب، یالکز آق دکیز مائله‌-
سنده اولان تکه سنجاغنك آشاغی طرفلرنده
و سواحلنده هوا قیشین معتدل و یازین خیلی
صیجاقدر . یایله جهتنك هر طرفی طاغلرله محاط
اولوب، بوطاغلر بلوطلری جلبله رطوبتی چکدکلر-
ندن ، ولایتك ایچ طرفلرنده آز یاغمور یاغار ،
ودائما قوراقلقدن قورقیلور. اوطرفلك اورمانلری‌ده
آز اولوب، هله نفس قونیه سنجاغنی تشکیل ایدن
واسع یایله بسبتون چپلاق و اکثر طرفلری عادتا
چول حالنده‌در . غرب جهتده وعلی‌الخصوص تکه
سنجاغنده‌ایسه اورمانلر پك‌چوق اولوب، استانبوله
و اسکندریه‌یه نقل اولنمق اوزره ، کلیتلی کراسته
قطع‌اولنه‌رق، انهار واسطه‌سیله ساحله ایندیریلیر.
طوپراغی مختلف اولوب، یایله‌نك صو آلتنده بولنان
یرلریله طاغلر آره‌لرنده‌کی وادی و بایرلری خیلی
منبت ایسه‌ده ، زراعت هنوز طرز قدیمده اجرا
اولنوب ، اهالینك مقداری دخی او قدر واسع
اراضی یی اداره ایده‌میه‌جك درجه ده اولدیغندن
وسائر موانعدن، ایشلنن یرلری پك آزدر. بتون
اراضیٔ مزروعه سی ۹ ملیون اسکی دونمه بالغ
اوله‌میور . اك برنجی محصولی بغدای و ایکنجی
درجه‌ده آرپه، داری، ملز، مصر،یولاف،چاودار،
نخود، مرجمك ، فاصولیه، آفیون ، توتون، کتن ،
سیسام ، باموق ، اوزوم ، بادم ، جوز ، فندق ،
زیتون ، طوت وسائره‌در . سواحلنده پورتقال
ولیمون دخی حاصل اولور . قروم ومنغانز و سائر
معدنلر بولنیورسه‌ده ، چیقاریلانی یالکز بلغار(بوغا)
طاغی معدنیدر، که سیملی قورشون وآلتون معدنی
اولوب، حکومت طرفندن ایشلنیور؛ و ۷۳۷۸عمله

چالیشـدیریلوب، بر بچق ملیون غروشی متجـاوز قیمتده معدن چیقیور، و ٤٠٠٠٠ غروشه‌قریب تمتع اولیور . قوچحصار کولنك طوزی پك نفیس و پك کاپتلی اولوب، سنوی ١٥ ملیون قیه راده‌لرنده طوز آناطولینـك اکثر طرفلرینـه نقل اولنـدیغی حالده ، موجودینك آنجق بیکـده بری آلنمش اولور . قره بیکار کولندن دخی خیلی‌مقدار طوز چیقدیغی کبی ، حاجی بکتاش نامیله نفیس بر قیا طوزی معـدنی دخی واردر . ولایتك مرعالری چوق اولوب، قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، خرکله و سائر حیوانات اهلیه‌سی کثرتلیدر؛ وخیلی یپاغی، تفتیك، دری، یاغ وسائره اخراج‌اولنور. قیونلر ینك مقداری برملیونی متجاوزدر. کوللرینك اکثرنده بالیق چوق ایسه‌ده، اهالی بوندن‌استفاده یولنی بیلمیور .

صنایع محلیه نفیس‌خالی، سجاده، کلیم، آلاجه، بز و سـائره نسجیله قبـا و اینجه حصیر اعمالنـدن و سیسـام یاغیله نانه صویی و سـائره اخراجنـدن و احتیاجات محلیـه یه کوره اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر . صو ایله چویریلیر برچوق دکرمنلری و تکه سنجاغنـده حرازلری دخی واردر . تجارتی محصولات ارضیه ایله حیوانات و بونلرك محصولی وذکر اولنان منسوجات کبی شیلرك اخراجیله ولایتده اولمیان مأکولات و معمولات اجنبیه نك ادخالندن عبارت اولوب، آنطالیه ایله تکه سنجاغنده‌کی سائر اسکله‌لردن وقوع بولان اخراجات سنویه برملیون عثمانلی لیراسندن زیاده‌جه و اخراجاتی بر بچق ملیون‌راده‌لرنده‌در . اخراجاتك یوزده ٤٦ سی ذخیره ، ٢٠ سی سیسام و ١٧ سی کراسته‌در . آنجـق اخیراً حیـدر پاشـا و ازمیر دمیر یول خطلرینك ولایته وصول ودخولی ولایتك اخراجاتی آرتیردرق ، ترقی تجارت و معموریتنه چوق خدمت ایده‌جکی شبهه‌سزدر . ولایتك دیون عمومیـه و رژی ایله برابر واردات سـنویه سی ٦٠٠٠٠٠ ، ومصارف محلیه ١١٠٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. داخل‌ولایتده ١٥٠٧ جامع شریف: ١١٤١ مسجد، ٤١٨ مدرسـه ، ٢٤ کتبخانه، ١٥٦٤ مکاتب اسلامیه، ٤٧ روم و ١٠ ارمنی مکتبی، ٥٢ روم و ٩ ارمنی کلیساسی ، ٢٢ تکیه، ١١٢١٠ دکان ، ٦٥٥ مغازه، ١٧٥ خان، ٦٧ حمام، ١٠٩٦ دکرمن، ٦٠١ یاغخانه، ١٧٠ دباغخانه و ٥١ کرمید فرونی موجوددر .

ولایت بروجه زیر ٥ سنجاغه منقسم اولوب، مرکزلرله برابر ٣٠ قضا ، ٣٢ ناحیه ایله ١٩٣٩ قریه‌یی حاویدر .

سنجاق	قضا	ناحیه
قونیه	قونیه	صودرهمی، خاتون سرای، سعید ایلی، این اوکی
	آقشهر	طوغان حصار، جهانبکلی
	بکشهری	قیر ایلی
	سیدی شهری	
	ایلغین	آرغید خانی
	بوزقیر	بیلوبران
	قره‌مان	آلا طاغ، عفریاد
	خادم	
	ارکلی	دیوله
	قره بیکار	
	قوچحصار	
نیکده	نیکده	مثلی، فرتك
	نوشهر	
	ارکوب	
	آقسرای	
	بوز	
	معدن	
	عربسون	
حمید آباد	اسپارطه	کیبورلی، سکرکند
	اولوبورلی	
	اکردیر	بارله، بادلو، افشار، خویران
	قره آغاج	
	یلواج	
بوردور	بوردور	کمر، آغلاصون، کولحصار
	تفنی	
تکه	آنطالیه	استانوس، سریك، میلاو، قزیل قیا
	الماالو	فنیکه، اکدیرقاردیغ
	علائیه	دوشنبه، منوغات
	آقسکی	ابرادی
	قاش	

قونیه ولایتنك منقسم اولدیغی سنجاقلرك تقریباً

مساحهٔ سطحیه‌لریله مقدار نفوسلری دخی بروجه آتیدر :

سنجاق	مربع کیلومتره	اهالی
قونیه	٣٨ ٠٠٠	٣٢٤ ٠٠٠
تکه	٢٠ ٠٠٠	٢٢٤ ٠٠٠
نیکده	١٩ ٠٠٠	١٩٣ ٠٠٠
حمیدآباد	٨ ٠٠٠	١٩٢ ٠٠٠
بوردور	٦ ٠٠٠	١٥٥ ٠٠٠
جمعاً	٩١ ٠٠٠	١ ٠٨٨ ٠٠٠

قونیه { سنجاغی . همنامی اولان ولایتك مرکز سنجاغی اولوب . مادهٔ آنفه‌ده‌کی جدوللردن آکلاشیله‌جغی اوزره ، ولایتی ترکیب ایدن بش سنجاغك اك بیوکی اولدیغی حالده، ولایتك بتون قسم وسطیسنی ومرتفع یایله جهتنی جامعدر . اك‌زیاده غرب وجنوب جهتلری مسکون ومعمور اولوب ، نصفی مقدارینه قریب اولان شمال وشرق طرفی آغاجسز وصوسز برچول حکمنده‌در. مع هذا معمور ومسکون اولان یرلرینك ذخایر متنوعه ایله میوه ، آفیون ، جهری ، باموق وسائر محصولاتی چوق ایسه‌ده ، ساحلدن بعدیتی بونلردن چوغنك آنجق احتیاج محلی نسبتنده یتشدیرلسنی منتج اولیور. هواسی صوئوق وسرتجه ایسه‌ده، پك صاغلامدر . قیشین میزان‌الحراره صفردن آشاغی ٨ درکه‌یه قدر ایز ، ویازین نادراً ٢٤ درجه‌دن یوقاری چیقار . سنجاغك کنارلرنده یعنی غرب وجنوب جهتلرنده اورمانلری چوق ایسه‌ده، سواحلك بعدی ووسائط نقلیه‌نك فقدانی حسبیله بویوزدن هیچ براستفاده اولنه‌میور . حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیونلری ولایتك سائر طرفلرندن زیاده‌در . هله‌یوروك عشیرتلرینك یکتا مشغولیتلری چوبانلقدر . بوسنجاغك بولندیغی محل قدیماً لیقائونیه وپیسیدیه‌اسملریله ایکی خطه‌دن عبارت وشمال‌شرقی کوشه‌سی قاپادوقیه‌دن معدود ایدی . اوائل دور عثمانیه‌ده دیار قرەمان دینلن یردخی اصل قونیه سنجاغی ایدی . تقسیماتیله مساحه واهالیسی مادهٔ آنفه‌ده بیان اولندیغندن ، تکرارینه لزوم کورمیوب ، بوقدرله اکتفا ایدرز .

قون‌هوی‌اوئه { (Koun-Hoï-Oué) چینك (چه‌کانغ) ایالتنده (تبنغ‌پو) سنجاغنده ومرکز لوانك ٤٠ کیلومتره غرب‌جنوبیسنده اوله‌رق (هانغ‌چئو) کورفزینك جنوبی ساحلنده برقصبه اولوب، ٢٠ ٠٠٠ قدر اهالیسی واردر .

قووان دریا { (یاخودقوغان‌دریا) روسیه‌یه تابع ترکستانده سیر دریا یعنی سیحون ایرماغنك برقولیدر، که روسلرك (پرووسق) قلعه‌سنده مذکور ایرماقدن آیریله‌رق ، ٥ کیلو متره قدر جنوبه طوغری کیتدکدن صکره ، ینه غربه‌طوغری‌دونه‌رك ، ٦٠ کیلومتره قدر جریاندن صکره برقاچ شعبه‌یه وبونلر دخی دها آشاغیده برطاقم قوللره بالانقسام، قامشلق کنیش بربراحاطه ایدر ، وبوبطاقلقلرده محو اولور . مجراسی ٣٠٠ کیلو متره اوزوندر . کنارلرنده برچوق خرابه‌لر وجدوللر آثاری بولنمغله ، وقتیله اورالرینك پك معمور ومسکون بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور .

قووانه { (Kouvana) جاپونیه‌نك (نیپون) جزیرهٔ کبیره‌سنده (میه) ایالتنده و (چو) نك ٤٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (اوواری) کورفزی‌ایچنده و (کیسوغاوه) منصبنك صاغ کنارنده برقصبه واسکله اولوب ، ١٨ ٠٦٥ اهالیسی واردر .

قوول { (Kovel) روسیه‌نك وولینیه ایالتنده‌وژیتومیرك ٣٣٥ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ١٣ ٥١٠ اهالیسی واردر .

قوونتری { (Coventry) انکلتره‌نك (وارویق) ایالتنده‌وواورویقك ١٨ کیلومتره شمالنده اوله‌رق لوندره‌دن‌بیر مینغهمه کیدن دمیر یول خطی اوزرنده برشهر اولوب ، ٣٧ ٦٧٠ اهالیسی ، ٣٠ ٠٠٠ عمله استخدام ایدر بیوك برقوردله‌و ٢ ٠٠٠ عمله قوللانیرمشهور برساعت فابریقه‌سی وچوخه ، فانله وسائر یوکلی منسوجات فابریقه‌لری واردر . پك اسکی برشهر اولوب ، اساساً برمناستردن عبارت ایدی ،

قووونو { (Kovno) روسیه‌نك غرب جهتنده وپترسبورغك ٨٠٩ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (نیمن) نهریله (ویلیا) نك محل تلاقیسنده وبونك ایکی کنارنده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٥٠ ٤٩٣ اهالیسی ؛ ایکی

اعدادی مکتبیله متعدد مکاتب سائره‌سی ، صابون، ایپ ، جینی ، باصمه وسائره فابریقه‌لریله دباغخانه ودمیردوکمخانه‌لری، پروسیه ولهستانله ایشلك تجارتی وسنه‌ده برقوریلوب ایکی هفته سورن پناری واردر. اهالیسنك بربیوك قسمی اسرائیلی و ٣٥٠ سی مسلماندر .

— قوونو ایالتی لیتوآنیه خطه‌سنده واقع اولوب ، شمالاً وشمال شرقی جهتندن قورلانده ، غرباً ینه قورلانده ایالتیله وپروسیه ایله ، جنوباً (سووالیکی) و (ویلنو) ، شرق جنوبی طرفندن دخی ینه ویلنو ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٠ ٦٤١ مربع کیلومتره اولوب ، ١ ٥٥١ ٦٣٥ اهالیسی واردر . اراضیسی دوز وآلچق اولوب، ٢٥٠ متره‌یه وارمیان بعض تپه‌لری واردر . (نیمن) ایرماغی حدود جنوبیه‌سنی آیروب، مرکز ایالت اولان (قوونو) شهرنده شرقدن کلن (ویلیا) نهری و دها آشاغیده ایالتك وسطلرندن کلن نویا، دوبیسه ودیکر برقاچ چای دخی بو ایرماغه دوکیلور. (آ آ) ایرماغی تشکیل ایدن برقاچ چای دخی ایالتك قسم شرقیسنده و (دینداو) ایرماغنه تابع برقاچ نهر دخی قسم غربیسنده شماله طوغری آقار؛ ایالتك قسم غربیسنده طوغریدن بالطیق دکیزینه منصب برقاچ نهری واردر . الحاصل میاه جاریه‌سی چوقدر . طوپراغی منبت وهواسی معتدل ورطب اولوب، اراضیسنك یوزده ٦٠ ی یعنی ٢ ٧٥٢ ٠٠٠ یکی دونمی اراضئ مزروعه‌دن ، یوزده ١٤ ی اورماندن ویوزده ١٣ ی چایردن عبارتدر. محصولات ارضیه‌سی برنجی درجه‌ده چاودار وبعده آرپه ، بغدای ، یولاف ، مصر ، پتاته ، کتن ، کنویر وسائره‌دن عبارت اولوب، پتاته وحبوباتك چوغی اسپیرتو اخراجنده قوللانیلیر . کوکورد و دمیر معدنلریله میاه معدنیه‌سی ده چوقدر. حیواناتی وعلی‌الخصوص صیغیر وبیکیرلریله قویون، کچی وطوموزلری چوق اولوب ، آنجق بیکیرلری پك عادیدر . وقتیله آیریلری چوق ایدیسه‌ده، اورمانلرله برابر ازالمشدر. ٤٥٢ مربع کیلو متره وسعتنده اولان کوللرنده ونهر وساحللرنده کلیتلی بالیق صید اولنور . صنایعی هنوز کری اولوب ، آنجق اسپیرتو ومسکرات ایله طوغله وسائره چیقاریر بعض فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر ؛ و قادینلر احتیاجات محلیه ایچون ال ایله بعض منسوجات یاپارلر . تجارتی باشلیجه یهودیلرك الندە اولوب، خرستیانلری تنبل وقیدسز آدملردر .اخراجاتی کراسته ، اودون ، ذخایر ، اسپیرتو ، دری ، یاغی ، کتن ، طوموز قیلی وسائره‌دن عبارتدر . وقتیله (لیتوآن)لرله‌مسکون اولوب ، ١٥٦٩ ده لهستانه الحاق اولنمش ، ولهستانك ایالك مقاسمه‌سنده بتون لیتوآنیه ایله برابر روسیه‌نك ضبطنه کچوب ، ١٨٤٢ ده آیریجه برایالت اتخاذ ایدلمشدر . شمدیکی حالده دخی اهالیسنك اوچ ربعی لیتوآن اولوب، قصوری اسرائیلی، روس ، آلمان وتاتاردر . ثلثانی قتولیك وبرثلثی پروتستان ، موسوی ، اورتودوقس ومسلماندن عبارت اولوب ، تاتارجنسیتنه منسوب اولان اهالئ اسلامیه‌سی ٦٦٥ کشیدن عبارتدر ، و ویجی قصبه‌سنده برجامعلری واردر .ایالت داخلنده ٥ مکتب اعدادی وبرخیلی مکاتب سائره‌وارایسه‌ده، معارف پك کری اولوب ، ٢٠٠ کشیده آنجق برمکتب شاکردی بولنیور . ایالت ٧ قضایه منقسم اولوب، ١١ شهری ٢٤٩ قصبه وچارشیلی بیوك قریه‌سی، ١٢٠٩ کوبی و ٩٠٧٣ چفتلك ومزرعه‌سی واردر .

قووه (Cowes) انکلتره‌نك (ویخت) آطه‌سنده و (سوتامپتون)ایالتنده اوله‌رق(نیوپورت) ك ٧ کیلو متره شمالنده و(مدینا) خلیجنك ایکی کنارنده برقصبه اولوب ، ٧ ٧٩٠ اهالیسی ، ایشلك لیمانی وجوارنده قرالیچه‌یه مخصوص برکوشکی واردر .

قووه (Cove) ایرلانده‌نك(قورق)ایالتنده و (غریت‌قووه) جزیره‌سنك ساحل جنوبیسنده اوله‌رق (قورق) ك ١٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده برقصبه واسکله اولوب ، ٧ ٠٠٠ اهالیسی ،واسع لیمانی ،کوزل ریختملری ودکیز حاملری واردر .

قوویله (Covilha) پورتکیزك (بیرا) ایالتنده و (غوآرده) نك ٣٥ کیلومتره غرب جنوبیسنده(قاستلوبرانقو) قضاسنه ملحق برقصبه اولوب ، ٨٨٤٠ اهالیسی، جوارنده ایلیجه‌لری وچوخه وسائره فابریقه‌لری واردر .

قوهاهوئیله (Cohahüila) [«قوآهوئیله» ماده‌سنه مراجعت .]

قوهَذ ری جوارنده علیا وسفلی صفتلریله ایکی بیوك قریه‌اولوب ، چارشیلری وخیراتی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قوهستان (یاخود قهستان) فارسی کو- هستاندن معرب اولوب ، خراسانك قسم شمالیسیله مازندران و طبرستان جهتلرینه ونهاوند و همدانه قدر اولان یوکسك وطاغلق یرلره و یریلن اسمدر . آنجق بویرلرك یالکز یوکسك محللرینه تخصیص اولنمغله، اتکارنده بولنان معمور یرلره بواسم اطلاق اولنمازدی . قو- هستانك اکثر اهالیسی کرد عشیرتلرندن عبارت ایدی .

قوهوئس (Cohoes) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (نیویورق) حکومتنده (آلبانی) قونتلغنده وآلبانینك ١٣ کیلومتره شمالنده اوله‌رق (هودسون) کوزفزینه دوکیلن (موهاون) نهری‌اوزرنده برقصبه‌اولوب، ١٥ ٣٦٠ اهالیسی و چوخه ایله کاغد و سائره فابریقه‌لری واردر .

قُوَیق حلب شهری ایچندن کچن نهر اولوب، عینتابك جنوبنده نبعانله جنوبه طوغری جریان ایده‌رك ، شهر مذکورك باغچه‌لرینی اروا ایتدکدنصکره، قنسرین خرابه‌لری یانندن کچه‌رك، (المرج الاحمر) دینلن بر بطاقلقده محو اولور . قیشین صویی چوق اولوب، بوبطاقلق برکول صورتنی آلیر؛ یازین ایسه اولانجه صویی ده باغچه‌لرك سقینده قوللانیلوب، یولده قورور . صویی پك لذیذ وخوشکواردر .

قویلحصار سیواس ولایتنك قره حصار شرقی سنجاغنده وقره‌حصارك ٥٥ کیلومتره غربنده اوله‌رق کلکیت نهرینك صاغ کنارنده برقریه اولوب ، قدیماً (قولونیا) اسمیله بتون سنجاغی تشکیل ایدن خطه‌نك مرکزی مستحکم برشهر ایدی . شمدیکی حالده خراب اولوب ، قضانك مرکزی دخی اولمدیغی حالده ، داخل اولدیغی قضا بونك اسمیله مسمادر .

— قویلحصار قضاسی شرقاً نفس قره حصار وصو شهری، غرباً حمیدیه قضالریله، جنوباً سیواس سنجاغیله ، شمالاً دخی طربزون ولایتیله محدود اولدیغی حالده ، ٩ ناحیه و ٦٩ قریه ایله ٥٠٠ ١٤ اهالیی جامعدر . مرکزی (میشاز) قریه‌سیدر. اراضیسی طاغلق و یوکسك اولوب ، اورمانلری چوق ومرعالری کوزلدر . اراضیٔ مزروعه‌سی ١٧٨ ٨٨٦ دونمدن عبارت اولوب، محصولاتی : بغدای، آرپه وسائر حبوباتله طوت، الما ، اوزوم، آرمود ، ویشنه، کراز، زردالی ، اریك و سائر میوه‌لرله سبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . حیوانات اهلیه‌سی: قیون ، کچی، صیغیر و سائره‌در . قضا داخلنده برایکی یرده باقیر معدنی وار ایسه‌ده ، چیقارلمامقده‌در . مرکز قضاده هفته‌ده برکره بازار قوریلور . درون قضاده ٥٣ جامع و مسجد و بر رشدیه ایله ٦٥ صبیان مکتبی واردر . اها- لیسنك نصفندن زیاده‌سی مسلم وقصوری لسان ترکی ایله متکلم روم (؟) و مذاهب‌ثلثه‌یه منقسم ارمنیدر.

قوینستوون (Queenstown) ایرلانده‌ده مونستر ایالتنك قورق سنجاغنده وقورقك ١٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (غریت ایسلاند) جزیره‌سنك جنوبی ساحلنده برقصبه اولوب، ٩٧٥٥ اهالیسی، کوزل لیمانی، استحکاماتی، کوزل منظره‌سی، دکیزبانیه‌لری وکوشکلریله تفرجکاهلری واردر . وقتیله (قووه اوف قورق) اسمیله مسمی اولوب، ١٨٤٩ ده ، قرالیچه‌نك برزیارتی اوزرینه « قرالیچه قصبه‌سی » دیمك اولان بو اسمله تسمیه اولنمشدر .

— انکلیز مهجرلرنده بو اسمله برقاچ کوچك قصبه دخی واردر .

قوینسلاند (Queensland) آوسترالیانك منقسم اولدیغی بش مهجرك بری و الك شمال شرقیسی اولوب، جنوباً جنوبی یکی والس ایله، غرباً جنوبی آوسترالیا مهجریله و بوکا ملحق اراضیٔ شمالیه ایله، شمالاً (قارپنتاریه) کور- فزی و تورس بوغازیله شرقاً وشمال شرقی طرفندن دخی بحر محیط معتدل‌ایله محاط ومحدوددر. منتهای شمالیسی (یورق) اسمیله مثلث‌الشکل بیوك بر شبه جزیره‌دن عبارت اولوب ، اوجی یکی کینه‌نك قار- شیسنه قدر چیقار . حدود غربیه‌سیله حدود

جنوبیه‌سنك قسم اعظمی خطوط مستقیمهٔ مفروضه‌دن عبارتدر . منتهای شمالیسی قارشیسنده‌كی جزایر ملحقه‌سیله برابر ١٠° عرض جنوبیدن ٢٩° عرض جنوبی‌یه و تقریباً ١٣٦° طول شرقیدن ١٥١° طول شرقی‌یه قدر ممتد اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٢٢٩٠ و ٢٥° عرض جنوبیده اولان الك كنیش یرنده اكی تقریباً ١٥٠٠ كیلومتره‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ١ ٧٣٠ ٧٢١ مربع كیلومتره و اهالیسی تقریباً ٤٦٠ ٠٠٠ كشیدر .

بو مهجرك ساحل شرقیسی پك كیرینتیلی چیقنتیلی اوله‌رق جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد بر قوس تشكیل ایدوب، بو ساحله متوازیاً بر صره طاغلر اوزانیور، كه بونلر بربرلرینه مربوط اوله‌رق مختلف استقامتلرده ممتد، و بر طاقم قول و شعبه‌لری ایچ طرفلره قدر واصل اولور . بونلر مملكتك جنوب جهتنده دها یوكسك اولوب، الك یوكسكلری ١٧٣٧ متره ارتفاعنده‌در . شماله طوغری كیدلدكجه، ارتفاعلری آزالوب، آنجق (یورق) شبه‌جزیره‌سنك مبدأنده یكیدن یوكسه‌لرك ، ١٦٥٨ متره ارتفاعی بولور . بو طاغلرك انكلیزلر طرفندن موضوع اسامیسی تعداده حاجت یوقدر . بو سلاسل جبالك شرقنده تا حدود غربیه‌یه قدر سطح مائل حالنده و یالكز تك توك تپه صره‌لری و آز یوكسك منفرد طاغلری حاوی واسع اووه‌لر ممتد اولوب، دنیانك الك كوزل مرعالرینی تشكیل ایدرلر . بو طاغلردن پك چوق انهار نبعان ایدوب، بر طاقلری سلاسل جبالك آره‌لرنده طولاشه‌رق، و بر طاقم بوغازلردن كچه‌رك، بحر محیط معتدله دوكیلور؛ و بر طاقلری‌ده ایچ طرفه طوغری جریانله، واسع یایله و اووه‌لری شق ایده‌رك ، بحر محیط جنوبی‌یه و یا شمالده‌كی قارپنتاریه كورفزینه منتهی اولورلر . توصیف مباحثه مملكت ٤ حوضه‌یه منقسم اولوب ، برنجیسی بحر محیط معتدل مائله‌سیدر، كه سلسلهٔ جبالدن اینوب بحر مذكوره دوكیلن و نسبةً قیصه اولان انهاری جامعدر؛ ایكنجیسی قارپنتاریه كورفزی حوضه‌سیدر، كه شماله طوغری جریانله مذكور كورفزه دوكیلن انهارك حوضه‌لرندن عبارتدر ؛ اوچنجیسی (دارلینغ) نهر عظیمنه و اوندن (موری) ایره‌ماغنه دوكلك اوزره جنوبه طوغری آقان انهارك یتاقلرینی حاوی اولان قسم جنوبیسیدر ؛ دردنجیسی دخی (ایره) كولنه دوكلمك اوزره غرب جنوبی‌یه آقان انهاری جامع اولان قسم غربیسیدر. صولرینك بو وجهله هر طرفه آقیسی قوینسلاندك آوسترالیایه كوره یوكسك بر یر اولدیغنی كوستریور . برنجی مائله‌نك الك بیوك انهاری جنوبدن باشلایه‌رق : لوغان، بریسبانه، ماری، بورنت ، قولان، باقله، بونیه، قالیوپه، هپسندن بیوك اولان و ماكنزیه ایله داوسوندن تركب ایدن (فیچروی) ، پیونیر ، بوردكین، بلیاندو، هربرت، كندی و بر قاچ قیصه چایلردن عبارتدر . ایكنجی حوضه‌ده‌كیلرك الك بیوكلری : میچل ، استاتن ریور ، وان دیمن ، نورمان، فلیندرس، لیچهارد ، آلبرت، جورجی وسائره‌در . دارلینغ نهرینك قوینسلاند مهجرنده‌كی تابعلرینك باشلیجه‌لری: قوندامینه، وارغو، ولام ، مونغاله، نبیه، پارو، بولو وسائره‌در. نهایت (ایره) كولنه منتهی اولانلرینك باشلیجه‌لری : دیامانتینه ، بارقو (ونام دیكرله ویقتوریه)، هامیلتون، قاقوری، مولیغان وسائره‌در . بونلردن بشقه بو حوضه‌لرك دردنده دخی مملكتك ایچنده كوچك كوللر و بطاقلقلر تشكیل ایده‌رك هیچ بر طرفه آقمیان انهار دخی واردر .

قوینسلاندك ساحل شرقیسنك بر حال مخصوصی واردر ، كه اوده ساحل قارشیسنده بوینه بر صره صیغلر و قیالر بولنمسیدر . پك سیرك یرلرده كمیلره كچید ویرن و« بیوك سد » تعبیر اولنان بو صیغلر صره‌سی بحر محیط كبیرك جسیم طالغه‌لرینك كیرمسنه مانع اولمغله ، بو سدله ساحل آره‌سنده‌كی دكیز دائما ساكن و سیر سفائنه پك صالحدر . قیالردن بنه خالی دكل ایسه‌ده، صویی پك براق اولدیغندن، كمیجیلر صویك ٩ متره آلتنده بولنان قیالری دخی كمینك اوستندن كوره بیلیرلر . مذكور سددن بشقه ساحلك قربنده برچوق آطه‌لر و قیالر بولنوب، بونلر ساحلك كیرنتی و چیقنتیلریله برلشه‌رك، برچوق كوزل لیمانلر تشكیل ایدیورلر . سد ایله ساحل آره‌سنده‌كی سفاین یولی برچوق فنارلرله تنویر اولنمشدر. جزایر مذكوره‌نك الك بیوكلری : حدود جنوبیه قربنده‌كی استرابروق و موره‌تن و شماله طوغری

صره ایله فرازر ، قورتیسی ، کومبرلاند ، هینچینبروق ، لیزارده آطه‌لری ودها برچوق آطه‌لر ومنتهای شمالنده تورس بوغازینک ایچ طرفنده مولغراو وپرنس دوغال جزیره‌لری بولنیور . قارپنتاریه کورفزینک بومهجره عائد اولان سواحل شرقیه وجنوبیه‌سی ایسه دوز اولوب ، کیرنتی وچیقنتیلری یوق کبیدر . کورفزک منتهای جنوبنده (ولسلی) جزایر مجتمعه‌سی بولنیور ، که الک بیوکلری (مورنینغتون) آطه‌سیدر .

هواسی شمالدن جنوبه وساحلدن ایچ طرفلره طوغری تخلف ایدرسه‌ده ، عمومیت اوزره معتدل وصاغلام اولوب . عرضنک اقتضاسی درجه‌ده حرارت یوقدر . مرکزی اولان وساحلنک جنوب جهتنده بولنان (بریسباته) ده میزان الحراره‌نک وسطی درجه‌سی ٢١ در . شماله وداخله طوغری کیدلدکجه ، بالطبع حرارت آرتار . سواحلده یاغمورلری زیاده اولوب ، ساحل بونجه ممتد اولان طاغلرک غربی مائله‌سنده وداخلی اووه‌لرده نادراً یاغمور یاغار . اورانک قیشی اولان حزیران وتموز واغستوس آیلرنده جنوب شرقیدن ، واورانک یازی اولان کانونلرله شباطده شمال غربیدن موسم روزکارلری اسر ، آوسترالیانک سائر طرفلرنده داخلی چوللردن کلن قیزغین روزکارلر بومهجرده اسمیور . الک زیاده مستولی اولان خسته‌لقلر قره جکر وباغرصاق امراضیدر .

اشجار ونباتاتی چوق ومتنوع اولوب ، آوستراليا وهند ومالزیا نباتاتنک اکثری بوملکتده حاصل اولور . علی الخصوص یاغموری چوق اولان ساحل جهتنده اوقالیپتوسلر ٩٠ متره قدر یوکسک اولور . حرما جنسندن اولان اشجاری شماله طوغری کیدلدکجه چوغالوب ، آقاسیا اشجارینک انواعی دخی چوقدر . آغاج ایله اوت آره‌سنده اولوب ، قالین صاپلری وبیوک یاپراقلری اولان نباتات انواعی‌ده کثیردر . مرانغوزلغه یارار اشجاری چوق اولوب ، علی الخصوص قرمیزی رنکده برنوع سدروس چوق مقبول اولماغله . نقلی قولای اولان یرلرده جنسی منقرض اوله‌جق درجه‌ده کسیلوب اخراج اولنمشدر . انهارک وادیلرنده وصو آلتنده بولنان اووه‌لرده

طوپراق منبت اولوب ، هوا واقلیمک اختلافی جهتیله ممالک حاره ومعتدله محصولات مختلفه‌سی یتشدیریله بیلیر . شمدی‌یه‌قدر پتاته ، مصر ، پرنج ، قهوه ، شکر قامشی ، توتون ، پاموق ، چیویت ، قاؤن ، قاقاو ، اکمک آغاجی ، آراروت . زنجفیل ، هندستان جوزی و آوروپانک اکثر میوه وسبزه‌لری یتیشدیرلمشدر . باغلر دخی یتشدیریلوب ، ییکه وشراب اعمالنه پک الویریشلی کوزل اوزوملر حاصل اولمشدر . ذخایردن صکره الک زیاده اهمیت ویریلن محصول شکر قامشی اولوب ، بونک زراعی کندیلری شکر فابریقه‌لری اداره ، ویا برقاچی برشرکت تشکیلیله برفابریقه انشا ، ویا محصوللرینی فابریقاتورلره فروخت ایدرلر . مقدما شکردن صکره پاموغه اهمیت ویریلیوردیسه‌ده ، آمریقایه قارشی رقابت ممکن اوله‌مدیغندن ، بونک یتشدیرلمسی اهمال اولنمشدر . اراضیٔ مزروعه‌سی ٨٥٠٠٠ یکی دونم قدر اولوب ، بونک ٢١٠٠٠ دونملکی شکر قامشی ، ٣٠٠٠٠ دونملکی مصر ، ٣٥٠٠ دونملکی بغدای تارله‌سی ٥١٠ دونملکی باغ ، ٤٠١ دونملکی پورتقال ، ٨٢٨ دونملکی موز و ٢٢٩ دونملکی‌ده آناناس باغچه‌لرندن وقالانی صنعی چایرلرله سبزه باغچه‌لرندن عبارتدر . لکن مملکتک قسم اعظمی وعلی الخصوص ایچ طرفلری مرعالق اولوب ، اهالیسی چوغالدقجه . برنجی مدار تعیشلری اولان حیوانات اهلیه‌سی‌ده تکثر ، ایدیور . طقوز سنه اولکی استتیقه کوره بومهجرده ١٣٤٤٤٠٠٥ قیون ، ٤٦٥٤٩٣٢ صیغیر ، ٣٢٤٣٢٦ خرکله ، و ٦٨٩٤٤ طوموز وارایدی . حیوانات وحشیه‌سی آوسترالیایه مخصوص حیوانلرک انواعیله آسیا جزایرینه وعلی الخصوص یکی کینه‌یه مخصوص بعض اجناسدن مرکب اولوب ، هله قوشلری تویلرینک کوزللکیله مشهوردر . قانغورونک انواعی وکومسلره مسلط صاکسار کبی حیوانلری‌ده چوقدر . معادنجه بومملکت بتون آوسترالیانک الک زنکین یری اولوب ، برنجی درجه‌ده آلتون معدنلریدر . بونلرک چوغی (روقهامپتون) اسکله‌سنک ایچ طرفلرنده اولوب ؛ الک بیوکلری (مونت مورغان) معدنیدر . کومش ، باقیر ، قورشون ، دمیر ، قلای ، نیکل ، آنتیمون و سائر معدنلر دخی کثرت اوزره بولنوب ، بیکارجه عمله

اخراجلرینه چالیشمقده‌در . لکن مملکتك اصل
ثروتی و استقبال ایچون معموریتی تأمین‌ایدن کمور
معدنیدر. بومهجرك کموری هربردن‌زیاده اولوب،
شمدیکی حالده چیقار یلانی موجودینه نسبةً لا شیء
حکمنده ایکن، ینه مملکتده‌کی فابریقه‌لرله معدن
قالخانه‌لرینی ودمیر یول و واپورلری اداره ایدوب ،
برکون بتون کرهٔ ارضك قسم جنوبیسنك کمور
انباری حکمنه کچه‌جکدر .

اهالینك قسم عظیمی انکلیز اولوب ، بونلر
تولداتله آرتدقدن بشقه، سنه‌دن سنه‌یه برچوق یکی
مهاجرلر دخی کیدوب، یرلشمکده‌در. برقاچ بیك
چینلی وبحرمحیط جزایری برلیلرندن‌معادن‌وزراعت
وسائر ایشلرده استخدام اولنمقده ایسه‌ده ، بونلر
جزئی بر اجرتله چالیشوب، آوروپالی عمله‌یه ایش
براقدقلرندن ، حکومت چینلیلرله جزایر مذکوره
اهالیسنك مهجره دخوللرینی منع ایتمك چاره‌لرینی
دوشونمشدر . اصل یرلیلر ایسه ۲۰۰۰۰ کشی
قدر تخمین‌اولنوب، ایچ‌طرفلرده‌کی واسع‌اووه‌لرده
جولان ایدرلر. بونلر تماميله وحشی‌حالنده یاشایوب،
بالیق، یلان، بوجك کبی اللرینه کچن شیلرله وحتی
لاشه ایله دخی بسلنیرلر. و بولدقلرنده آدم اتی‌دخی
یرلر . هرنه‌قدرذکاوت‌فطریه‌لری اولوب،اوقویوب
یازمق و بعض ایشلر وصنعتلر اوکرنمکده استعداد
کوسترمشلرسه‌ده ، آوروپالیلر بو مملکتـه ایلك
دخوللرنده کندیلرینه حیوان معامله‌سی ایدوب ،
آو اولدیرر کبی وحتی فاره کبی استرقنین ایله دخی
اتلاف‌ایتدکلرندن، امنیتلری قالمیوب، آوروپالیلردن
قاچیورلر، و اللرندن کلدکجه بونلری مرحمتسزجه
اولدیرمکده‌ده قصور ایتمیورلر . مع هذا بعضلری
عمله و چوبان صفتیله آوروپالیلرك خدمتنه کیرر ،
وقاریلری‌ده خدمتچیلك ایدرلر . آنجق مقدارلری
کوندن کونه آزالمقده اولوب، قریباً بسبتون محو
اوله‌جقلری آکلاشیلیور .

صنایع هنوز کری اولوب، محصولات ارضیه‌
نك استحضاریله‌باصدیرمه، توتون، صابون‌وسائره‌یه
مخصوص فابریقه‌لری ودباغخانه‌لری واردر. اخرا-
جاتی باشلیجه یپاغی، باصدیرمه ، شکر، معادن ،
دری، ایچ یاغی، انجی، صدف وسائره‌دن عبارت
اولوب ، سنوی ۲۰۰ ملیون فرانغه تقرب ایدر ،
واخراجاتی اوندن آشاغیدر . دمیر یوللرك ایچری‌یه
طوغری تمدید و تکثیرینه حکومتجه زیاده سعی
وغیرت اولنمقده اولوب ، مرکزی اولان بریسبانه
اسکله‌سندن بدأ ایدن خطك برشعبه‌سی بونك‌جنو-
بنده جنوبی یکی والس و ویقتوریه دمیر یوللریله
التصاق پیدا ایدر، و برشعبه‌سی مملکتك ایچ‌طرفنه
طوغری خیلی ایلری‌یه قدر کیدر . روقهامپتون
اسکله‌سندن بدأ ایدن خط دخی ایچری‌یه طوغری
اوقدر ممتد اولوب ، معدن محللرینه ده شعبه‌لری
واردر . تونسویل و قوقتوون اسکله‌لرندن بدأ
ایدن ایکی خط دخی کیتدکجه ایلری کیتمکده‌در .

قوینسلاند دخی آوسترالیانك دیکر مهجرلری
کبی ادارهٔ داخلیه‌سنده مستقل اولوب، طوغریدن
طوغری‌یه لوندره قابنتوسندن منصوب بر والینك
تحت اداره‌سنده‌در . حکومت طرفندن قید حیات
شرطیله نصب اولنمش ۳۹ اعضادن مرکب بر
هیئت اعیانیله ۵۹ کشیدن مرکب برمجلس‌مبعوثانی
واردر . والی طرفندن نصب اولنور یدی مدیردن
مرکب برهیئت مدیرانی اولوب ، اجرا آت بونلرك
اللرنده‌در، وبونلر مجلس مبعوثان نزدنده اجراآتدن
مسئولدرلر. مملکت ۱۲ ایالته منقسم‌اولوب، بونلرك
هربری قضالره وقضالر ناحیه‌لره منقسمدر. اهالی
چوغالوب، معمور یرلر توسع ایتدکجه، قضا و نا-
حیه‌لرك عددی آرتار. واردات ومصارف‌سنویه‌سی
۹۰ ملیون فرانغی متجاوز یعنی ٤ ملیون عثمانلی
لیراسنه قریب اولوب ، باشلیجه وارداتی کمرك
رسومیله اراضیٔ خالیه‌نك فروختندن ودمیر یوللرك
تمتعی کبی شیلردن اولوب ، اشخاص واملاکدن
چوق ویرکی آلنمیور . دائمی عسکری ۳۵۰۰
کشیدن‌عبارت‌اولوب، بونلرك ۲۰۰۰ ی‌عساکرمایه،
٤۰۰ ی کوکللی و ۱۰۰ ی نظامیه‌در . ۱۸
یاشندن ۶۰ یاشنه‌دك اولان‌ارککلرك جمله‌سی‌عساکر
ملیه‌دن معدود اولوب، حین حاجتده سلاح آلتنه
آلنه‌بیلیرلر . مکاتب ابتدائیه حکومتك تحت‌اداره-
سنده اولوب، مکاتب‌رشدیه‌وسائره‌نك‌ده‌حکومتدن
تخصیصاتی واردر . مکاتب ابتدائیه ۶۰۰ قدر
اولوب، سکز اون مکاتب رشدیه و اعدادیه دخی

واردر . بریسبانه‌ده برقاچ سنه اول بردارالفنونك تأسیسی متصور ایدی .

آوسترالیانك قوینسلاندی تشکیل ایدن سواحلی اك اول ۱۷۷۰ تاریخنده قپودان قوق طرفندن کشف وتحقیق اولنوب، بعده برقاچ سیاح ایچ طرفلرینی ده گزمشلردر. ۱۸۲۵ ده مجرملر ایچون برمنفا بولمق مقصدیله برمأمور مخصوص گوندریله‌رك، بریسبانه نهری منصبنی انتخاب ایتمش؛ واوسنه‌دن برایکی قافله مجرمین گوندرلمش؛ و۱۸۳۹ ده منفی لغو اولنوب، جنوبی یکی والس مهجرینك برقضاسنی تشکیل ایدن بویر ایستین مهاجرلرك اسکانه سربست براغلمش ایدی. متعاقباً آلتون وکمور معدنلرینك کشفی اوزرینه ، مملکت شماله طوغری توسع ایدوب ، ۱۸۵۹ ده اورالری یکی جنوبی والسدن بالتفریق ، آیریجه برمهجر اتخاذ اولنمشدر . تفریقنده اهالیسی ۲۵۰۰۰ کشیدن آشاغی ایدی .

قوئنقه { (Cuenca) اسپانیه‌نك یکی قاستیله خطه‌سنده ومادریدك ۱۷۰ کیلو متره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (جوقار) ایله (هوئقار) نهرلری ملتقاسنده صرب برقیانك اوزرنده مؤسس ایالت مرکزی برقصبه اولوب ، ۷۳۷۵ اهالیسی ، عربلردن قالمه سور وقلعه کبی آثاری ومذکور ایکی نهرك اوزرنده متعدد کوپریلریله اطرافنده منبت اووه‌لری واردر . وقتیله چوخه وقیومجیلغه متعلق موادله سائر معمولات صناعیه‌سی مشهور ایکن ، شمدی سونوك برحالده‌در .

— قوئنقه ایالتی یکی قاستیله خطه‌سنك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب ، شمالاً غوآدا لاخاره، شمال شرقی طرفندن ترویل ، شرقاً والنسه، جنوباً آلباسته وجوداد ریال، غرباً تولده ومادرید ایالتلریله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۱۹۳ مربع کیلومتره اولوب ، ۲٤٢٤٦٢ اهالیسی واردر. هرطرفی وعلی الخصوص شرق وشمال جهتلری پك طاغلق وغرب وجنوب جهتی مرتفع یایله‌لردن عبارت اولمغله، هروقت ارباب عصیانك ملجئی اوله گلمشدر. بحرسفیده دوکیلن (جوقار) ایرماغی ایالتك قسم شرقیسنی شق ایدوب، بوکا تابع (غوآداجاؤن) و (غابریل) نهرلری دخی اوجهتده آقار. بحرمحیط اطلاسی‌یه منصب اولان (تاج) ایرماغی دخی ایالتك شمال غربی جهتنده خط حدودی تشکیل ایدوب ، شمال جهتنده آقان (غوآدیله) نهرینی آلیر. جنوب شرقی طرفنده جریان ایدن (زانقاره) و (جودیله) نهرلری ایسه (غوآدیانه) ایرماغنه تابعدر ،که بوده قادیس کورفزینه دوکیلور . بوجهله ایالتك اراضیسی اوچ مختلف حوضه داخلنده بولنیور . قیشلری پك اوزون وصوئوق اولوب ، یازلری‌ده صیجاقدر . یاغمورلری آز وهواسی یابسدر . معهذا هواسی صاغلامدر . قابل زراعت اراضیسی آز اولوب ، ذاتاً سیرك اولان اهالیسی باشلیجه حیواناتله اشتغال ایدرلر . طاغلرنده باقیر، دمیر ، کمور ،قورشون، آلتون ، قیاطوزی وسائر معدنلر بولنوب ، یالکز دمیر وباقیر معدنلری چیقارلقده وبرقاچ دوکمخانه ودمیرخانه بولنمقده‌در . مادریددن مرکز ایالته‌قدر بردمیریول خطی بولنوب، سائر طرق وتجارت وصنایع ومعارفی پك گریدر . ایالت ۸ قضا و ۲۸۶ ناحیه‌یه منقسمدر .

قوئنقه { (Cuenca) آمریقای جنوبیده اقوآدور حکومتنده و (کیتو) نك ۳۶۵ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق ۲۸۸۰ متره‌لك ارتفاعده واقع ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۲۵۰۰۰ اهالیسی وپك لطیف هواسی واردر . اسکی آمریقالیلرك (تومیبامبه) شهری موقعنده بولنمغله ، اطرافنده بعض آثار عتیقه‌سی واردر .— ایالتی ۲۹۲۸۸ مربع کیلو متره وسعتنده اولوب، ۱۰۵۰۰۰ اهالیسی وقینه قینه ایله شکراخراجاتی واردر .

قوئن لون { (Kouen-Loun) چین دولتنك غرب جهتنده تبت ایله ترکستان شرقی آره‌سنده غربدن شرقه ممتد بیوك برسلسلهٔ جبال اولوب ، بو ایکی خطه‌یی بربرندن آیردقدن صکره ، چینك ایچنده (هوآنغ هو) ایله (یانغ چه کانغ) ایرماقلرینك حوضه‌لری آره‌سنده شرقه طوغری ممتداولور. ۲٤ درجهٔ جغرافیه یعنی تقریباً ۳۸۳۵ کیلومتره‌لك محلده اوزانیر . برچوق قول وشعبه‌لردن مرکب اولوب؛ اورته‌ده‌کی اك یوکسکی ۳۵° عرض شمالی خط موهومندن

چوق آیرلیور. هرنه‌قدر هیمالایه سلسلهٔ مشهوره‌سنك اك یوکسك ذروه‌لری بوسلسله‌نك ذروه‌لرندن یوکسك ایسه‌ده، عمومیت اوزره حساب اولنوب، وسطی ارتفاعنه اعتبار اولنورسه، قوئن لون سلسله‌سی هیمالایه‌دن مرتفع اولوب، وسطی ارتفاعی ۶۰۰۰ متره‌در.

قوئواس (Cuevas) اسپانیه‌نك آندالوسیه خطه‌سنده (المریه) ایالتنك (ورا) قضاسنده و (ورا) نك ۷ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (المنصوره) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۷۵۰۰ اهالیسی واطرافنده پك منبت بر اووه‌سی واردر.

— ینه آندالوسیه‌ده مالقه ایالتنك (آرشیدونه) قضاسنده و آرشیدونه‌نك ۱۸ کیلومتره شمالنده اوله‌رق شنیل نهری اوزرنده دخی بواسمله برقصبه اولوب، ۴۰۰۰ اهالیسی وقربنده غریب مغاره‌لری واردر.

قویوتپك (Cojutepec) آمریقای وسطینك سالوادور حکومتنده وسان سالوادورك ۳۵ کیلومتره شرق شمالیسنده ۱۵۶۰ متره ارتفاعی اولان همنامی برکانك شمالی اتکنده وهمنامی برکولك قربنده بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰۰ اهالیسی واردر. ۱۸۵۴ ده، سان سالوادورك زلزله‌دن خراب اولمسی اوزرینه، موقتاً مرکز حکومت اتخاذ اولنمشدی.

قویوجی مرادپاشا سلطان احمدخان اول دورنده مسند صدارت عظمایه گچن وزرادن اولوب، خرواتی الاصلدر. حرم همایونده تربیه اولنه‌رق، ۹۶۵ تاریخنده والیٔ مصر محمود پاشایه کتخدا اولمش، و ۹۷۵ ده وزرای مصر سلکنه التحاقله، ۹۷۹ ده مشهور سنان پاشا معیتنده یمنك فتحنده بولنمغله، ایکی سنه قدر یمن بکلربکیسی اولمشیدی. بعده درسعادته گله‌رك، قره‌حصار شرقی سنجاغنه وصکره دیگر سنجاقلره واوچ دفعه دیاربکر والیلکنه نصب اولنمشیدی. ایران سفرنده قرمان ایلی والیسی اولدیغی حالده، اردوی همایونه التحاق ایدرك، اسیر دوشمش؛ وقیداسارتدن رها بولوب درسعادته عودت ایتدیکنده، قبریس وبعده حلب وینه دیاربکر ایالتلرینه نصب اولنمشیدی. مجار سفرنده دخی حاضر بولنوب، حسن خدمت واستقامتی گورلکله، ۱۰۱۵ تاریخنده اردوی همایونه سردار اولمش؛ وایمپراطورله عقد مصالحه ایدرك، بلغراد مشتاسنه عودت ایتمشدی. او سنه درویش پاشا یرینه مسند صدارت عظمایه ارقا اولنه‌رق، درسعادته عودتی متعاقب، آناطولی و عربستان جهتلرنده ظهور ایتمش اولان قزلباش و سائره دن بر طاقم اشقیانك دفع و تنکیلی ضمننده، اسکداردن اردوی همایونله عزیمت ایدوب، جان پولاد زاده و عونه‌سنی تنکیل ایتدکدن صکره، حلب مشتاسنه عودت ایتدکدن صکره، ۱۰۱۷ ده اوتوز بیك کشی ایله ظهور ایدن قلندرزاده‌نك اوزرینه هجومله، بونی دخی قهر وتدمیر ایتمش؛ وهوادارلری ایرانه قاچمش ایدی. رؤساء اشقیادن طویلك برادری میمونی قره‌حصار شرقی جوارلرنده تنکیل ایدوب، بو سفرده یوز بیکدن زیاده اشقیانك وجودینی قالدیردقدن صکره، درسعادته عودت ایده‌رك، مظهر التفات پادشاهی اولمشدی. ۱۰۱۸ ده ایران سفری بهانه‌سیله، بتکرار آناطولی‌یه عسکر سوقیله، ایرانه طرفدارلق ایدن قزلباش وجلالی طاقمنی تنکیله باشلایوب، ایچ ایل متصرفی مصلی چاوشی وآیدین محصلی یوسف پاشایی دردست واعدام ایده‌رك، بونلرك تخم فسادینی قوروتدقدن صکره، درسعادته عودتله برآز مدت اقامتدن صکره، ایرانه قارشی سفر آچلمغله، اسکداردن اردوی همایونله عزیمت ایده‌رك، برمحاربه قزاندقدن، وایران شاهنی طلب صلحه مجبور ایتدکدن صکره، ۱۰۲۰ ده مشتای آمدده اجل موعودیله وفات ایدوب، نعشی درسعادته نقل، و بنا کرده‌سی اولان مدرسه‌سی خطیره‌سنده دفن اولنمشدر. مدت صدارتی $4\frac{1}{2}$ سنه اولوب، سنی طقسانه قریب ایدی. غیور و متدین برذات اولوب، طریق نقشبندی‌یه انتسابی وار ایدی.

قویونجق موصلك ۳ کیلومتره شرقنده بر ویرانه اولوب، مشهور نینوی شهرقدیمنك مؤسس بولنمش اولدیغی اوچ تپه‌نك بری واك بیوکی اولدیغی حالده، خرابه طوغله‌لرندن عبارت وبرچوق انقاضی حاویدر.

قوئی ته { (Koueï-Té) چینك ایالات وسطیه‌سندن (هونان) ایالتنده و (قایفونغ) ك ١٤٠ كیلومتره شرق جنوبیسنده واسع وپك منبت براووه‌نك ایچنده سنجاق مركزی بر شهردر .

قوئی چئو { (Koueï-Tcheou) چینك ایالات غربیه‌سندن (سه‌چوآن) ایالتنده (هان قاؤ) نك ٥٠٤ كیلومتره غربنده اوله‌رق (یان چه‌كانغ) ایرماغنك صول كنارنده سنجاق مركزی برشهردر. — ینه چینك یونان خطه‌سنده وتونكین حدودی قربنده دخی بو اسمله بر شهر واردر .

قوئی چئو { (Koueï-Tcheou) چینك جنوب غربی ایالاتندن اولوب، شمالاً (سه‌چوئن)، غرباً یونان، جنوباً (قوآنغ سی)، شرقاً دخی (هونان) ایالتریله محاط ومحدوددر. ٢٥° ایله ٢٩° عرض شمالی آره‌لرنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٧٤٠٠٠ مربع كیلومتره و اهالیسی ٧٧٠٠٠٠٠ كشیدر. ١٣ سنجاغه منقسم اولوب، مركزی (قوئی یانغ) شهریدر . اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق ومرتفع اولوب ، جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری ممتد برقاچ صره طاغلری واردر، كه بونلرك بوغاز وگچیدلری ١٥٠٠ متره ارتفاعلرنده در . بعض جهتلریده یوكسك اووه ویایله‌لردن عبارت اولوب، اوته بریسنده منفرد تپه‌لری واردر . قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی شرقه طوغری آقان (یانغ چه كانغ) نهر عظیمنه، وقسم جنوبیسنك صولری دخی قانتون قربنده منصب اولان (سی كانغ) ایرماغنه دوكیلوب، بو ایكنجی ایرماغك اصل منابعی بو ایالت داخلنده‌در، و بر تابعی ایالتك حدود غربیه‌سنی آییریور. هواسی سرت و سریع التحول اولوب، یازین میزان الحراره ٣٠ درجه‌یه قدر چیقار ؛ و قیشین صفره قدر اینه‌رك قار دخی یاغار. انهارینك میلانی آز اولمغله، مجرالرنده برطاقم بطاقلقلر تشكل ایدوب ، هوابی اخلال ایدرلر . برنجی درجه‌ده محصولاتی بغدای ومصر اولوب ، چای ، توتون ، كونلك، برچوق نباتات طبیه ، كافور آغاجی ، یاپراغی ایپك بوجكی بسلمكده مستعمل برجنس چینار ، برجنس كتن واخیراً ذرعی معتاد اولان آفیون وسائره دخی حاصل اولور . لكن مملكتك زراعتدن زیاده حیوانات بسلمكه استعداد طبیعیسی اولوب ، آتلری چینك الك كوزللرندن معدوددر . غرب جهتنده مانده‌لر بیوك سوریلر تشكیل ایدر . برجنس بال مومی ویرر برنوع بوجكیده اولوب ، بومومدن كلیتلی اخراج اولنور. آلتون ، كومش ، جیوه، دمیر ، قلای ، قورشون ، باقیر ، كمور وسائر معدنلری چوق ایسه‌ده ، یالكز باقیر وكمور كلیتله اخراج اولنوب ، دمیر وجیوه‌دن دخی برمقدار چیقارلقده‌در . دوز یرلرینك اهالیسی چینلی وطاغلرده‌كیلر مستقل ونیم وحشی حالنده یشایان (میاؤچه) قومنه منسوبدرلر . صنایع محلیه پك كری اولوب ، قبا برجنس كاغد اعمالیله ایپك قماشلر نسجندن عبارتدر. تجارتی دخی كری اولوب ، باشلیجه انهار طریقیله اجرا اولنورسه‌ده ، بونهرلرك جمله‌سی یالكز ایالتك حدودینه قدر سیرسفائنه صالح اولوب، ایچری‌یه سفائن گیره‌میور . ایالتك اهالیسی آز مقدارده وتنبل آدملر اولدیغندن. منابع طبیعیهٔ ثروتدن استفاده ایده‌میوب ، ایالت داخلنده برفقر وتدنی حكم سورمكده وبعض اهالیسی ده هجرت اتمكده‌در.

قوئی كانغ { (Koueï-Kiang) چینك ایالات جنوبیه‌سندن (قوآنغ سی) ایالتنده (سی كانغ) ایرماغنه تابع برنهر اولوب ، قوآنغ سی ایالتك حدود شمالیه‌سنده‌كی طاغلردن نبعانله ، جنوبه طوغری جریان ایده‌رك (اوچئوفو) شهرینك اوست طرفنده مذكور ایرماغه دوكیلور. بونهر تاچینك وسطلرنده بولنان (تونغ تینغ) كولنه دوكیلن (سیانغ كانغ) نهریله صنعی برجدول واسطه‌سیله اختلاط ایدر . منصبی قربنده اكی ٣٠٠ متره‌در .

قوئی لین { (Koueï-Lin) چینك ایالات جنوبیه‌سندن (قوآنغ سی) ایالتنك مركزی برشهر اولوب ، آنف البیان قوئی كانغ نهری اوزرنده وبونهری (سیانغ كانغ) نهرینه ربط ایدن صنعی جدولك مبدئ قربنده وقانتونك ٤٠٠ كیلو متره شمال غربیسنده واقعدر .

قوئیمبره { (Coïmbre) پورتكیزك (بیره) خطه‌سنده ولیسبونه‌نك ٢١٧

کیلومترہ شمالندہ (موندغو) نہری کنارندہ وبر تپہ‌نك اتکندہ ایالت مرکزی برقصبہ اولوب ، ١٨١٢٠ اهالیسی ، معتدل ولطیف هواسی ، مکمل برکتبخانہ ایلہ موزہ ، رصدخانہ تاریخ طبیعی نمونہ خانہ‌سی ، کیمیا وحکمت عملیاتخانہ‌لری کبی تفرعاتی حاوی واسع بردارالفنونی ، کوزل برنباتات باغچہ‌سی ، نہرك اوزرندہ برکارکیر ودمیر یولہ مخصوص بردمیر کوپریسی ونہرك اوتہ‌سندہ کوزل پورتقال باغچہ‌لریلہ کوشکلری واردر. اسکی برشہر اولوب ، اسم قدیمی (قوئیمبریا) در — ایالتك مساحۀ سطحیہ‌سی ٣٨٨٣ مربع کیلومترہ اولوب، ٣٢٠٠٠٠ اهالیسی واردر . ایالت ١٤ قضایہ منقسمدر .

قوئی یانغ { (Kouei-Yang) چینك جنوب غربی ایالاتندن قوئی چئو ایالتنك مرکزی برشہر اولوب، قانتونك ٩٠٠ کیلو مترہ غرب شمالیسندہ واوچ بیوك نہرك آرہ‌سندہ واقع اولمغلہ ، اهمیت تجاریہ‌سی واردر .

قهندز { «اسکی قلعہ» دیمك اولان (کہن دژ) دن معرب بواڭان بواسم برچوق قلاعہ وعلی الخصوص بخارا ، سمرقند ، بلخ ونیشاپور شہرلرینك قلاعنہ اطلاق اولنوب ، مشاهیر علمادن برچوق ذوات بونلرہ نسبةً (قهندزی) لقبیلہ معروفدرلر .

قیاسی { سلطان بایزید خان ثانی دوری شعراسندن وقضاتدن اولوب، قسطمونیلی اولدیغی حالدہ ، برخیلی وقت ابایوب انصاریدہ نائب بولنمشیدی .

قیالر { مناستر ولایتنك سرفیجہ سنجاغندہ قضا مرکزی برقصبہ اولوب ، جمعہ ویاجمعہ بازاری دیمکلہ دخی معروفدر . [« جمعہ» مادہ‌سنہ مراجعت بیوریلہ .]

قیدو { (میرزا —) تیمورلنكك حفیدزادہ‌سی اولوب ، (میرزا پیر محمد بن غیاث الدین بن تیمور) ك اوغلیدر . پدری اصل تیمورك ولی عہدی اولدیغی حالدہ ، سلطنتہ نائل اولہ‌میوب ، مقتولاً وفات ایتمکلہ ، صاحب ترجمہ شاهرخ سلطان منشوریلہ بلخ وغزنہ وکابل وقندهار یعنی شمدیکی افغانستان حاکمی اولمشیدی . ١٢ سنہ قدر اجرای حکومتدن صکرہ، شاهرخك قندهارہ سفرندہ ، فرار ایتمش ایسہ‌دہ . متعاقباً هراتدہ شاهرخك نزدینہ واروب ، مظهر عفو والتفاتی اولمش ایکن ، بعض مفسدلرك اغفالیلہ یکیدن فرار ایتدیکندہ، شہزادہ بایسنقر طرفندن تعقیب وتوقیفلہ ، شاهرخك فرمانیلہ هراتدہ اختیار الدین قلعہ‌سنہ حبس اولنہ‌رق ، حکومتی سیوغتمش بن شاهرخہ ویرلمش ایدی .

قیدی { ایران شعراسندن اولوب، شیرازلیدر . شاہ طهماسب صفوی زماننده جایزہ امیدیلہ قزوینہ کیدوب ، او اثنادہ شاہ مشارالیہ وفات ایتمکلہ، اورادن جانب حجازہ عزیمت، و وطننہ معاودت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

ای قدم ننہادہ هرکز از دل تنکم برون
حیرتی دارم کہ چون در هردلی جا کردۂ

قیربون { مکران یعنی بلوجستان ساحلنك ایك بیوك معمورہ سی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

قیرجہ علی { ادرنہ ولایت و سنجاغندہ وادرنہ‌نك ١٢٠ کیلومترہ قدر غربندہ اولہ‌رق آردہ نہری اوزرندہ قضا مرکزی برقصبہ اولوب، ٢٠٠٠ قدر اهالیسی ، برجامع شریفی، بر رشدیہ وبری ذکور بری اناثہ مخصوص ایکی ابتدائیہ مکتبلری، هفتہ‌دہ بر قوریلور بازاری وسنہ‌دہ بر آچیلیر حیوانات پناریی واردر. قصبہ‌نك بانیسی ویا بادیٔ تسمیہ‌سی اولان غزاتدن قیرجہ علی باباناك تربہ‌سی‌دہ داخل قصبہ‌دہدر .

— قیرجہ علی قضاسی شرق روم‌ایلی حدودینہ متصل اولوب ، شمالاً ایالت ممتازۂ مذکورہ ایلہ، شرقاً ینہ خط امتیازلہ واورتہ‌کوی قضاسیلہ، جنوباً و غرباً دخی دہ دہ آغاج سنجاغیلہ محاط ومحدوددر. فخری مدیرلرلہ ادارہ اولنور ٨ ناحیہ و ٩٤ قریہ‌یی حاوی اولوب ، ٣٤٠٧٥ اهالیسی واردر . اهالیسی کافۂً مسلم و پوماق یعنی بلغار لسانیلہ متکلم اولوب، شجاعت وحمیتلہ مشهوردرلر. اراضیسی عمومیت اوزرہ طاغلق اولوب، اورمانلری جوقدر . طوپراغنك قوۂ انباتیہ‌سی متوسط حالدہ

اولوب، باشليجه محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، داری، فصولیه، نخود، مرجمك، توتون، اوزوم ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اهالیسی آنجق چوراب، بز، تخته قاشیق کبی اوفق تفك بعض شیلر اعمال ایدرلر . طاغلرنده کمور، طاش یاغی ، نفت، آنتیمون، سیملی قورشون ، قیرمزی باقیر وسائر معدنلر کشف اولنمش ایسه‌ده ، هنوز هیچ بری چیقارلمامقده‌در . دکرمن و یاپی طاشلری ده چیقار . قضانك واردات سنویه‌سی ۲۲۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. بوقضانك شرقی روم ایلی خط امتیازی داخلنده قالمی مقرر ایکن، اهالیسنك مقاومت ثبات کارانه‌سی اوزرینه ، ادرنه ولایتنه الحاق اولنمشدر .

قیر شهری { آنقره ولایتنده وآنقره‌نك ۱۴۵ کیلومتره شرق جنو- بیسنده اوله‌رق قزیل ایرماغه تابع بر چایك اوزرنده وقزیل ایرماق مجراسنك ۱۰ کیلو متره قدر شرق شمالیسنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ، ۸۴۶۲ اهالیسی، ۲۵ جامع شریفی، ۱۹ مسجدی، ۴ مدرسه‌سی ، بر اعدادیه وبر رشدیه ایله ایکی ابتدائیه ومتعدد صبیان مکتبلری، بر ارمنی کلیساسیله مکتبی، ۶۰۰ دکانی حاوی چارشیسی ، اسکی بر بدستانی ، ۱۰ خانی ، زیارتکاه اولان برقاچ تر- به‌سی و برچاریك مسافه‌ده ترمه اسمیله برایلیجه‌سی واردر. جوامع شریفه‌سندن (ملك غازی) جامعی سلجوقیلر زماننده قالمه اولدیغی کبی ، (خواجه بك) جامع شریفی جوارنده‌ده ۶۰ متره یوکسك طوغله‌دن مصنع برمناره واردر. قیزیل ایرماق اوزرنده ۱۳ کمر اوزرنده کارکیر برکوپری ویاننده برخان ایله ملوك سلجوقیه‌دن کیقباد بنا کرده‌سی برجامع شریف بولنیور . قصبه ایچنده یوك وتفتیکدن کوزل خالی وسجاده ایله دوشمه‌لك وپرده‌لك کوزل منسوجات وجوز آغاجندن قنابه وصندالیه طاقملری یاپیلیر . قصبه پك طاغنیق وخانه‌لری باغ وباغچه‌لرله محاط اولوب ، بویی ۱۰ واکی ۵ کیلو متره‌در. اوزومیله انواع میوه‌لری بول وپك لذیذدر . قیر شهرینك سلجوقیلر زماننده بنا اولندیغی اکلاشیلوب، آنجق مزار طاشلرنده وسائر بعض طاشلرده یونان ولاتین خطلریله اسکی برطاقم یازیلر کورلدیکندن ، بعض انقاضنك اوجوارلرده بولنمش برشهر قدیمدن منقول اولملری ملحوظدر .

— قیر شهری قضاسی همنامی سنجاغك مرکز قضاسی اولوب ، شرقاً آوانوس ، شمال شرقی جهتندن مجیدیه ، شمال غربی طرفندن کسکین قضا- لریله ، غرباً وجنوباً دخی قونیه ولایتیله محدود اولوب، حاجی بکتاش ناحیه‌سیله برابر ۱۵۸ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ۵۲۵۵۸ کشی اولوب، یالکز ۳۷۸ ی ارمنی و ۹۴ روم وسائر جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی منبت ومحصولدار اولوب ، ذخایر ومیوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . حیوانات اهلیه‌سی ۱۱۸۶۹۶ قیون ، ۱۲۶۰۴ کچی ، ۲۸۱۰۷ تفتیك کچیسی ، ومقادیر مختلفه‌ده صیغیر ، مانده ، بیکیر ، استر ، مرکب ، دوه وسائره‌دن عبارتدر. سنوی ۲۰۰۵۰۰ قیه یپاغی ، ۱۲۰۰۰ قیه قیل و ۸۰۰۰ قیه تفتیك آلنیر . واردات سنویه‌سی ۲۲۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در . بوقضا داخلنده نام عالیلریله مسمی ناحیه‌ده پیران طریقتدن عارف بالله حاجی بکتاش ولی (قدس سره) حضر- تلرینك تربهٔ شریفه‌لریله چله خانه‌لری ومریداننده بعض ذواتك مرقدلریله مکمل ومعمور درکاه ودوا- ئری اولوب، پك اوزاقلردن زوار تردداتمکده‌در.

قیرشهری { سنجاغی . آنقره ولایتنك منقسم بولندیغی بش سنجاغك بری اولوب ، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه وبعده شماله طوغری ممتد بر دیل شکلنده اولدیغی حالده، غرباً نفس آنقره سنجاغی وقونیه ولایتیله، غرب جنوبی جهتندن وجنوباً ینه قونیه ولایتیله شرقاً قیصریه بوزغاد وچوروم سنجاقلریله ، شمالاً دخی قسطمونی ولایتیله محدوددر. اراضیسی مرتفع ودوزبرمایله‌دن عبارت اولوب ، طاغلری یوق حکمنده‌در . یالکز شرق جهتنده (چیچك طاغی) وغرب طرفنده (دنك طاغی) اسملریله آلچق واورمانلرله مستورایکی جبلی واردر . میاه جاریه‌سی چوق اولوب ، قزیل ایرماق حدود جنوبیه وغربیه‌سیله شمال غربی طرفنی تحدید ایله . سنجاغی ایکی جهتدن احاطه ایتدیکی کبی ، مذکور ایرماغه تابع دلیجه ایرماق دخی حدود شرقیه- سنك قسم اعظم شمالیسنی تحدید ایده‌رك ، یالکز قیصریه سنجاغندن صو مجراسیله آیرلمامشدر ؛ وبووجهله

بیوك بر شبه جزیره حکمنده‌در . بو ایکی نهره دوکلك اوزره داخل لواده برچوق چایلر آقوب، اراضیسنی سقی و ارووا ایدر . بو وجهله سنجاق کاملاً قره دکیز مائله‌سنده وقزیل ایرماق حوضه‌سی داخلنده بولنیور . مجیدیه قضاسنده (بنار کولی) و قیرشهر قضاسنده (دیبسز کول) اسملریله داخل لواده ایکی کول دخی بولنوب ، ایکیسی ده پك دریندر. ایکنجیسنك آیاغی اولان چای برچوق دکرمنلر چویرر .

قیرشهری سنجاغنك همان کافهٔ اراضیسی قابل زراعت اولوب، بتون سنجاق فاصله سز بر تارله تشکیل ایده‌جك صورتده اولدیغی حالده ، اهالیسنك عدم کفایتی، زراعتك اصول عتیقه‌ده و نقصان آلات وادواتله اجراسی وعلی‌الخصوص سواحلدن بعد مسافه‌سیله طرق ومعابر ووسائط نقلیه‌نك فقدانی اسبابندن طولایی، اراضیسنك پك آز مقداری مزروع اولوب، قسم عظیمی بطالدر. یتیشدیریلن محصولاتك باشلیجه‌لری : بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، داری، بورجاق، نخود، فاصولیه، مرجمك وسائر حبوباتله اوزوم ، الما ، آرمود ، قیصی ، شفتالی، اریك، کراز، آیوه، جوز و سائر میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. توتون دخی سنجاغك هر طرفنده حاصل اولورسه‌ده ، جنسی پك ایی اولمدیغندن، رژینك تشکیلندن بری آزالمقده‌در . ذخایر و توتون ومیوه‌لرینك اك ایلری حاجی بکتاش ناحیه‌سنده حاصل اولور. سنجاغك سنوی بغدای محصولاتی ۷۵۰ ۰۰۰، آرپه ۴۲۵ ۰۰۰، چاودار ۵۰ ۰۰۰، سائر حبوبات دخی ۳۰ ۰۰۰ کیله راده‌لرنده‌در . اورمانلری یوقاریده ذکر اولنان ایکی قطعه‌دن عبارت اولوب ، باشلیجه اشجاری محروقات قطعنه مخصوص میشه‌در . محلنده مستعمل کراسته ایسه اوته بریده بولنان قواق و سکود آغاجلرندن قطع اولنور. کسکین قضاسنك (دونك) طاغنده زنکینجه برسیملی قورشون معدنی بولنوب، مقدما دولتجه اخراج اولنمقده ایکن ، اخیراً بر انکلیزه احاله اولنمشدر . دیکر کشف اولنمش معدنی یوقدر . (حاجی بکتاش) و (تپه‌سی دلیك) اسملریله ایکی قیا طوزی معدنی اولوب، برنجیسندن سنوی ایکی ملیون قیه طوز چیقار، و لذتی فوق‌العاده‌در. مرکز لوانك قربنده (ترمه) اسمیله معتدل حرارتده برایلیجه بولندیغی کبی ،قره‌قورت نام محلده دخی بك صیجاق کوکوردلی وینه مرکز جوارنده چلیکلی معدن صولری بولنوب ، امراض جلدیه وعصبیه‌یه نافعدر. حیوانات اهلیه‌سی قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، خرکله، دوه‌وسائره‌دن عبارت اولوب ، قیونلری ۲۹۰ ۰۰۰ ، تفتیك کچیلری ۲۰۰ ۰۰۰ ، عادی کچیلری ۸۰ ۰۰۰ ، صیغیرلری ۵۵ ۰۰۰، دوه‌لری ۵۰۰۰ راده‌لرنده‌در . کوللریله نهرلرنده چوق ومختلف بالیقلر بولنیور . صنایع محلیه خالی ،کلیم ، سجاده وسائر بوکا مماثل منسوجات ایله بعض معمولات سراجیه وسائره‌دن عبارت اولوب ، خالی وکلیملر باشلیجه کرد وترکمن عشیرتلری وقادینلر طرفندن نسج اولنور ، وپك نفیسلری‌ده چیقار . تجارتی یپاغی ، تفتیك ، کچی قیلی، خالی ،کلیم ، سجاده وبرمقدار ذخیره اخراجیله معمولات مختلفهٔ صناعیه ومملکتده اولمیان مأکولات وسائره ادخالندن عبارت اولوب، مرسین وصامسون اسکله‌لرندن وبروسه ، قونیه ، قیصریه کبی بیوك شهرلرده اجرا اولنور. نقلیات دوه وبیکیرله وبعضاً اوکوز آرابه‌سیله اولیور . آرابه یوللری انشاسنه‌سی اولنمقده اولوب، آنقره‌دن قیصریه‌یه واورادن مرسین اسکله‌سنه کیدن شوسه سنجاغی طولاً شق ایله ، مرکز لوادن کچر ، واورادن قونیه ولایتنك نوشهرینه طوغری برشعبه آیریلیر . دیکر برقول دخی یوزغاده طوغری آیریلوب ، صامسون اسکله‌سنه اینر .

لوانك اهالیسی ۱۱۳ ۷۳۳ کشی اولوب ، یالکز ۹۴۹ ی ارمنی ۶۰۰ پروتستان ، ۸۹۰ ی روم وقصوری کاملاً مسلم و جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدر . اهالیسنك برمقداری‌ده ترکمن وکردعشایرندندر . سنجاق : قیرشهری .مجیدیه، آوانوس وکسکین اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ۳ ناحیه و ۷۳ قریه‌یی حاویدر . سنجاغك هواسی عمومیتله معتدل وصاغلام اولوب ، شدتلی حرارت وبرودتلر سیرکدر. کویلرك وخانه‌لرك باغ وباغچه‌لرله وقواق وسکود آغاجلریله محاط بولنمسی‌ده هوانك

تصفیه‌سنی موجب اولیورسه‌ده، خانه‌لرك طوپراقدن
معمول وحفظ الصحه قاعده‌سنه غیر مطابق صورتده
انشاسیله سوقاقلرك طار ویازین توزلی، قیشین
چامورلی اولمسی وسائر اصول نظافته مغایر حاللر
بعض محللرده هوانی اخلال ایدیور. مرکزده بولنان
اعدادیه ورشدیه‌دن بشقه سنجاق داخلنده ۱۰۰
قدر ابتدائی وصبیان مکتبلری بولنوب، بونلره ۷
ایله ۱۵ یاشلری آره‌سنده ٥:۲۰۰ چوجق دوام
ایدیور. اهالینك آنجق بشده بری اوقویوب یازمق
بیلیر.

قیرغیز { ترك اقوامندن بیوك برقوم بدوی اولوب، آسیانك شمال غربیسنده
ترکستان ایله سیبریه آره‌سنده وتعبیر آخرله ترکستانك
جهت شمالیه‌سنده وترکستان شرقینك شمالنده اوله‌رق
روسیه ایله چین حدودنده بولنیورلر. غرب جهتنده
کیلره (قیرغیز قزاق) وچین حدودنده کیلر (قره
قیرغیز) نامی ویریلیور. قیرغیز اسمی (قیر)
کلمه‌سندن مرکب اولوب، قیر آدمی یعنی بدوی
دیمکدر، برنجیلری یعنی قیرغیز قزاقلر روسیه‌ده‌کی
وولغا مجراسندن ترکستان شرقی حدودینه‌دك کنیش
واوزون برمنطقه‌ده بولنوب، جولانکاهلری تقریباً
۲۵۰۰۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در. بوواسع
یرلرده (الاطاغ) و (تاربغه طاغی) کبی بعض
جبال بولنوب، بونلرك اتکلری قابل زراعت اولمغله،
روسیه دولتی اوراره قیرغیزلری مهما امکن تحت
انضباطده طوتمق ایچون، برطاقم قزاقلر اسکان
ایتمشدر. سائر طرفلری ایسه اورمانلرله میاه جاریه‌نك
ندرت ویافقداندن چول حالنده وآنجق بعض مرعالری
حاوی اولوب، قیرغیزلر اورالرده خیمه قوره‌رق
طولاشیرلر. بونلر تدریجاً روسیه‌نك تابعیتی آلتنه
کیروب، ۱۸۶۰ تاریخنده عقد اولنان پکین معاهده‌سی
اوزرینه چین دولتی قیرغیزلری حمایه ادعاسندن صرف
نظر ایتمشدر. قیرغیزلرك یرلری روسیه دولتك
اوجهتده تشکیل ایتمش اولدیغی ٦ ایالته یعنی غربدن
باشلایه‌رق: اورالق، تورغالیق، سیر دریا (یعنی
سیحون)، آقمولینسك، سیمپالاتینسك وسمیرچنسك
ایالتلرینه تابعدر. قیرغیز اوطانده وولغا واورالدن
بشقه سیبریه‌یه طوغری آقه‌رق بحر منجمد شمالی‌یه
دوکیلن انهار جسیمه‌دن توبول، ایشیم وایرتیچ
نهرلری جنوبدن شماله طوغری آقه‌رق، (اوب)
ایرماغنه دوکیلورلر. آرال کولنه دوکیلن سیحون
نهری دخی قیرغیزلرك ممالکی یانندن کچر. بونلردن
ماعدا ایرغیز، تورغای، صاری صو، نوره، سلتی،
چیدیرنی کبی مختلف استقامتلرده آقار برچوق انهار
واردر، که برطاقم کوچك وصیغ کوللره ویا باطاقلقلره
منتهی اولوب، یاغمور یاغدیغنده خیلی صولری
اولدیغی حالده، قوراقلق موسملرنده بسبتون قورورلر؛
وتشکیل ایتدکاری کوللرك ده چوغی تجزله قورویوب،
دیبلرنده بیاض برطوز طبقه‌سی قالیر.

بویرلرك هواسی افراط ایله تفریط آره‌سنده
اولوب میزان الحراره یازین کولکه‌ده ٤٠ درجه‌یه
قدر چیقار، وقیشین صفردن آشاغی ۲۷ وبعضاً
۳۷ درکه‌یه قدر اینر. نباتاتی پك آز اولوب،
صوسز اولان یرلرنده چوراقلره مخصوص برطاقم
طوزلی وقبا اوتلرله اکری بوکری چالی ودیکنلر
وصو کنارلرنده مرعی دینله‌بیله‌جك برطاقم اوتلر
وچام وقره‌اغاج ایله دیکر بعض اوفاق آغاجلر حاصل
اولور. حیوانات اهلیه‌سی صیغیر، دوه، بیکیر، کچی،
ایری قویروقلی قیون وسائره‌دن وحیوانات وحشیه‌
سی‌ده قورت، تیلکی، یبانی کدی، چقال، آیی،
پورسوق، کیرپی، طاوشان، کییکك انواعی،
قره‌جه وسائره‌در. طیوری وعلی الخصوص آتماجه
وشاهین امثالی چوق اولوب، بونلرله قوش آولامق
قیرغیزلرك اك بیوك اکلنجه‌لریدر. دمیر، کومش،
آلتون، باقیر وسائر معدنلردن بعض آثار کورلمش
ایسه‌ده هنوز چیقاریلانی اولمیوب، اهالی یالکز
طوز اخراجیله مشغولدرلر.

قیرغیز قزاقلر جنسیتجه وسیما ولسانجه اتراکدن
معدود اولوب، سویلدکاری لسان اساساً ترکجه
اولدیغی حالده، مغولجه بعض کلماتی وبتون السنهٔ اسلامیه
کبی عربی وفارسیدن مستعار تعبیراتی واردر. اوته‌دن بری
مغوللرله اولان اختلاطلرندن سیمالرنده مغوللره مشابهت
زیاده‌جه‌در. بونلر یاز قیش کچه‌دن چادیرلر آلتنده
اقامت ایدوب، حال بدویتده یاشامقدن واز کچمزلر.
جمله‌سی مسلم و سنی اولوب، آنجق اسکی آیین
وعادتلرینك دخی بعضیسنی محافظه ایله سحر ونظردن
محافظه ایچون برچوق رسملر اجرا ایدرلر. هله
اولولرینه عائد پك چوق رسم و آیین مخصوصلری

واردر . کندیلری زیاده‌سیله ناموسلی ، سوز وعهدلرنده ثابت‌قدم، مهمان‌نواز ووفادارآدملردر. روسیه ایله ترکستان آره‌سنده کاروانلر ایشلدوب، بو اخلاقلرینه بناءً تجار طرفندن کندیلرینه امنیت واعتماد اولنور . ارکك وقادینلری بینیجیلکده پك ماهر اولوب ، آتلری کوچك جثه‌لی ایسه ده ، آتشلیدر. قاریلری اولدقجه کوزل وسویملی‌ایسه‌ده، پك چابق قارتلاشیرلر. ایچلرندن برقاچ بیکی مسکون وزراعتله مشغول اولوب ، سائرلری کوجبه‌در ؛ وخرکله، قیون، دوه و سائر حیوانات سوریلریله کزرلر . زنکینلرینك یکرمیشر بیك قدر قیونلری واردر. رؤسالرینه (بیك) و بینلرنده فصل دعاوی ایدن باشلرینه (آق صقال) دیرلر . لسانلرینك اولدقجه ادبیاتی دخی اولوب، اورنبور- غده کندیلرینه مخصوص ولسانلرنده محرر برغزته دخی نشر اولنور .

قیرغیز قزاقلری اولو، اورته و کاچی (یعنی کوچك) اردو و یا یوز اسملریله اوچ طائفه یه منقسم اولوب، اك آز غلبه‌لکلی اولان اولو اردو شرق جهتنده ، اورته اردو وسطلرده وطاشکند جهتنده، هپسندن غلبه‌لکلی اولان کاچی اردو دخی غرب جهتنده سیردریا و اورنبورغ ایالتلرنده بولنور. ایچ اردو دینلن و اورال ایله وولغا آره- سنده اوله‌رق آوروپا طوپراغنده یاشایان طائفه دخی کاچی اردودن معدوددرلر . بتون قیرغیزلرك مقداری حقنده صاغلام بر فکر بیان ایتمك کوچ اولوب، بوبابده مختلف تخمینلرده بولنلمش‌ایسه‌ده، صحته اك یقین اولان تخمینه کوره بونلرك مجموعی ٣ ملیونی‌متجاوزاولوب، بولندقلری ایالات‌اعتباریله بروجه آتی منقسمدرلر :

ایالت	قیرغیز قزاقی	قره قیرغیز
اورنبورغ	٢٧ ٠٠٠	—
اژدرهان	١٢٩ ٤٦٥	—
ماورای خزر	١٣٦ ٠٠٠	—
اورال	٤١٥ ٠٠٠	—
تورغای	٢٦٦ ٠٠٠	—
آقمولینسك	٣٢٥ ٨١٤	—
آمودریا	٦٥ ٠٠٠	—
سمیپالاتینسك	٤٧٢ ٦٥٦	—
سمیرچنسك	٣١٧ ٠٠٠	١٥٨ ٠٠٠
سیردریا	٤٩٤ ٨٠٠	٣٤ ٦٠٠
فرغانه	٢٥ ٠٠٠	١٠٠ ٠٠٠
قولجه	٢٣ ٤٠٠	٦ ٥٠٠
ترکستان‌شرقی(چین)	—	٢١ ٠٠٠
پامیر (مستقل)	—	٢٠ ٨٥٠
یکون	٢ ٧٤٧ ١٣٥	٣٤٠ ٩٥٠
جمعاً یکون	٣ ٠٨٨ ٠٨٥	

قَیْرُوان { افریقیه یعنی تونس مملکتنده تونسك ١٦٧ کیلومتره جنوبنده و اسکله‌سی اولان سوسه‌نك ٥٨ کیلومتره غرب جنوبیسنده مشهور برشهراولوب، سورك داخلیله خارجنده‌کی محلاتده ٢٠ ٠٠٠ اهالیسی ، ٣١٢٥ متره محیط دائره‌سی و ١٠ متره ارتفاعی اولان بر سوری وهر ٢٠ متره‌ده بر برجی، ٥ قپوسی، شهرك بانیسی اولان عقبه بن نافع (رضه) لك بنا- کرده‌سی اولان و ٤٥٠ مرمروسماقی‌ستونلراوزرینه مبنی بولنان جسیم ومصنع برجامع شریفیله دیکر ٢٠ جوامع شریفه‌سی، ٣٠ زاویه‌سی، برچوق خیرات ومبراتی، واسع وایشلك چارشیسی، پك تمیز سو قاقلری، هوادار خانه‌لری، کوزل منظره‌سی وخالی وکلیم دستکاهلریله معمولات سراجیه‌سی واردر . اطرافی قورو بر اووه‌دن عبارت اولوب، قربنده یاغمورلر موسمنده خیلی توسع‌ایدر بر قاچ‌سبخه‌سی واردر . قیروان شهری افریقیه نك فاتحی اولان عقبه بن نافع حضرتلری طرفندن ٥٥ تاریخ هجر- یسنده بنا اولنه‌رق، بتون بلاد مغربك مرکزی اتخاذ اولنمش؛ و بعده بنی اغلبك و مهدیه‌نك تأ- سیسنه‌دك فاطمیونك و بعده بنی زیرینك پایتختی بولنمش؛ وصکره خراب اولمشیدی . یاقوت حموی کندی زماننده یعنی یدنجی قرن هجریده بسبتون خراب اولدیغنی بیان ایدیور . بعده یکیدن اعمار اولنوب، شمدیکی حاله کلمش اولدیغی آکلاشیلور- سه‌ده ، بو معموریتی اسکی معموریت و وسعتنه کوره پك کری قالدیغی‌شبهه‌سزدر . مغربیلرطرفندن بوشهره مقدس‌نظریله باقیلوب، فرانسزلرك‌دخولنه- دك ملل غیر مسلمه افرادینه شهره دخول ممنوع ایدی . جغرافیون‌عرب قیروان اسمنك (کاروان) اسم فارسیسنك‌معربی اولدیغنی یازیورلرسه‌ده ، برقه خطه‌سنك مرکزی بولنمش اولان کیرنه یاخود

قورنه (Cyrène) شهرینه‌ده عربلر (قیروان‌قدیم) دیدکلرندن ، شهر خراب مذکورك اسمیله تسمیه ایدلمش اولدیغی آکلاشیلیور .

قیروانی { (ابوالحسن علی بن عبدالغنی الفهری الحصری) مشاهیر ادبا و شعرادن اولوب ، وطنی اولان قیروانك تخریبندن صکره مائهٔ خامسه اواسطنده اندلسه رحلتله ، اوراملوکنك التفاتنه مظهر اولمش؛ وملوك طوائفك انقراضنده طنجه‌یه انتقال ایتمش، وبرمدت دخی سبته‌ده بولنمش ایدی . قرائته‌یدطولاسی اولوب، بوعلمه‌تدریسله اوغراشمش ؛ وقراآت مختلفه حقنده بر منظومه یازمشدر . مرتب دیوان اشعاری دخی واردر . « زهرالآداب »عنوانلی کتاب معتبرك صاحبی اولان سالف الترجمه (ابواسحاق حصری) نك تیزه‌سی اوغلیدر . ۴۸۸ تاریخنده طنجه‌ده وفات ایتمشدر . شوبرایکی بیت جملهٔ اشعارندندر :

اقول له و قد حیا بكاس
لها من مسك ریقته ختام
امن خدیك یعصر قال كلا
متی عصرت من الورد المدام

— [«ابن رشیق» و «ابن شرف» ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله .]

قیزلر { روسیه قافقاسیه ایالاتندن ترك ایالتنده واستاوروپولك ۴۹۰ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق ترك نهرینك صول کنارنده وبونك دالیه‌سی مبدأنده وبحرخزر ساحلندن ۵۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ۹۲۶۰ اهالیسی واردر . سکنه‌سی تاتار ، کورجی ، ارمنی وروسدن مرکبدر. باغلری واشجار مثمره‌سی چوقدر .

قیس { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، الك معروفلری بروجه آتیدر : (قیس بن حرشة القیسی) که قیس بن ثعلبه اولادندن اولوب، نزد حضرت نبوی‌یه کلدرك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و فخر کائنات (صلعم) افندمز کندیسنه حقه مستند اولمیان اوامری دیکلمه‌مسنی تنبیه بیورمش اولدقلرندن، بعده عبیدالله بن زیاد شرع شریفه وحقه مغایر اولان اوامر کیفیه‌سنی دیکلتدیرمك ایستیوب، جلادك الینه تسلیم ایتمك ایستدکده ، دست مناجاتی درکاه کبریایه قالدیروب ، جلادك وصولندن اول تسلیم روح ایتمشدر. — (قیس بن السائب بن عویمر القرشی المخزومی) که جاهلیتده فخرالرسل (صلعم) افندمزك تجارت شریکلری بولنمش اولدیغی مرویدر . — (قیس بن سعد ابن ثابت الانصاری) که رسول‌الله (صلعم) افندمزك علمدارلرندن ایدی . — (ابوالفضل قیس بن سعد بن عبادة الانصاری الخزرجی) که فضلاء صحابه‌دن و سادات و دهاة عربدن اولوب، شجاعتیله و مکاید حربیه‌ده‌کی مهارتیله وکرم و سخاوتیله دخی مشهور ایدی . ارتحال جناب نبویدن صکره حضرت علی (رضه) افندمزه انتساب ایدوب، کافهٔ محارباتنده معیتلرنده بولنمش؛ و عهد خلافتلرنده مصر والیلکنه نصب بیوریله‌رق، معاویه‌نك حیل و دسایسنه مقابله‌یه اثبات اقتدار ایتمش اولدیغندن ، معاویه صاحب ترجمه‌یی نزد جناب مرتضویده شبهه‌لی و کندی طرفنه مائل کبی کوسترده‌رك ، عزل ایتدیرمش ایدی . اورادن مدینهٔ منوره‌یه کیدوب ، اوراده مروان بن حکم طرفندن اخافه و تهدید اولنمغله ، کوفه‌یه کیدوب، مدت حیاتلرنجه حضرت مرتضانك وبعده امام حسن (رضه) ك معیتلرنده بولنمش ، وامام مشارالیهك بیعتندن صکره مدینهٔ منوره‌یه عودت ایلمش ایدی. صفین محاربه‌سنده برقصیدهٔ بلیغه سویلمشیدی ، که مبدئی شو یولده‌در :

هذا اللواء الذی كنا نحف به
مع النبی و جبریل لنا مدد
ما ضر من كانت الانصار عیبته
ان لایكون له من غیرهم احد الخ

— (ابوعلی قیس بن عاصم التمیمی المنقری) که حلمیله مشهور اولوب ، نزد جناب نبوی‌یه ورودنده حقنده « هذا سیداهل الوبر » بیورلمشیدی . جاهلیت زماننده شرب خمری کندی نفسنه حرام ایدوب اجتناب ایدردی . اولادینه اولان وصیتنده برطاقم نصایح حکیمانه بیان ایتمشدر . — (قیس بن عبدالمنذر الانصاری) که رفاعه‌نك برادری اولوب ، بدر غزاسنده شهید اولمش؛ وکندیسیله رفقاسی حقنده « ولا تقولوا لمن یقتل فی سبیل الله اموات » آیت کریمه‌سی نازل اولمشدر. — (قیس بن قیس) که

معيت حضرت مرتضويده صفين محاربه سنده بولنمشدر. — (قيس بن مخرمه بن المطلب القرشى المطلبى) كه فيل وقعه سى يعنى مولد جناب نبوى سنه سى طوغمش؛ ومؤلفهٔ قلوبدن بولنمشدر. — (قيس بن المكشوح) كه اسود عنسينك قتلنه ياردیم ایدنلردن اولوب، رؤيت نبى (صلعم) ه نائل اولوب اولمديغى مختلف فيهدر. سعد بن ابى وقاص (رضه) معيتنده ايران سفرنده بولنوب ، قادسيه و سائر محارباتده خدمتى كورلمش ؛ و نهاوندده نعمان بن مقرن معيتنده بولندقدن صكره ، صفين محاربه سنده معيت جناب مرتضويده شهيد اولمشدر. طبيعت شعريه سى دخى اولوب، دايىسى بولنان عمرو بن معدى كرب ايله جاهليتده و كرك اسلامده بينلرنده مهاجاة وقوع بولمشدر .

قيس { بحر فارسده كى كيش جزيره سنك اسم معربيدر [« كيش » ماده سنه مراجعت بيوريله .]

قيساريه { (Césarée) فلسطين ساحلنده يافه نك ۵۷ كيلومتره شمالنده اسكى ومشهور بر شهر اولوب، اليوم خرابه لرى موجوددر . بو شهر عن اصل (سباسته) اسميله مسمى اولوب ، ميلاددن ۲۵ سنه اول فلسطين حاكمى (هرود) طرفندن توسيع وتزيين اولنه رق، قيصر آوغستوسك نامنه نسبتله قيساريه تسميه اولنمش؛ وقدمك (تيتوس) طرفندن محاصره سى اثناسنده بوخطه نك مركزى و كرسىٔ حكومتى اتخاذ ايدلمش ايدى . فتوح شام صره سنده معاويه بن ابى سفيان طرفندن طول مدت محاصره دن صكره فتح اولنمشدى. او وقت ۲۸۰۰۰۰ اهاليسى بولنديغى كتب فتوحدن آكلاشيليور. اهل صليب محارباتى صره سنده دفعاتله فرنكلرك الينه دوشوب استخلاص اولنه رق، خراب اولمش؛ و ملك اشرف طرفندن استحكاماتى هدم اولنمشدى . مشاهير اسلامدن (قيسرانى) نسبتيله معروف برچوق ذواتك مسقط رأسى بولنمشدر. — جغرافيون عرب آناطوليده كى قيصريه نك دخى املاسى (قيساريه) در .

— اسپانيه ده كى ساراغوسه يعنى سرقسطه ، آطنه جهتنده كى آنازاربه، آناطوليده كى قيصريه، جزايرده شرشل وفلسطينده كى بانياس بلده لرينك دخى اسم قديملرى قيساريه (Césarée) ايدى .

قيس بن ذريح { (الكنانى) مشاهير شعرا و عشاق عربدن اولوب ، حضرت امام حسن (رضه) ك سوت برادريدر. بنى كعب قبيله سندن (لبنى) اسمنده بر قيزه دلداده اولوب، حضرت مشاراليهك توسطيله كنديسى تزوجه نائل اولمش ايسه ده ، برمدت براكده ياشادقدن صكره ، اولادى اولمه يغندن ، رضاسى اولمقسزين ، پدرى مومى اليهايى تطليق ايتديرمش؛ وآتش هجران ابتدا (لبنى) يى و متعاقباً قيسى تلف ايتمشدر . داستان محبتلرى و بربرى حقنده سويلدكلرى اشعار شهرت كير اولمشدر. شو ايكى بيت (لبنى) نك مزارى اوزرينه سويلديكى اشعاردندر :

ماتت لبنى فموتها موتى
هل تنفعن حسرة على الفوت
فسوف ابكى بكاء مكتئب
اقضى حياة و جدا على ميت

قيس بن الملوح { (ابن مزاحم العامرى) « ليلى و مجنون » عنوانيله مشهور افسانه ده مجنون اسميله ياد اولنان عاشقك اسمى اولديغى و بونك مخيلاتدن اولميوب، صحيحدن بولنمش اولديغى مرويدر . حكايه سى بر طاقم مبالغات عجمانه وخوارق عاده ايله ممزوجدر.

قيسى { [« عبدالعزيز بن السيد» ماده سنه مراجعت بيوريله .]

قيصر { يوليوس — (Iules César) اسكى رومانك اك مشهور سردارلرندن اولوب، بعده مدبر امورصفتيله بتون امور حكومتى الينه آلمش ايدى . ميلاددن ۱۰۱ سنه اول طوغوب، والده سى (ماريوس) ك همشيره سى ايدى. كنج ايكن، زوجه سى بولنان سينانك قيزينى تطليق ايتديرمك ايستين (سيلا) طرفندن تعقيب اولنه رق، بعض بيوك آدملرك حمايه سيله حياتى كوج حال قورتاره بيلمش؛ وآناطوليده كى بيتنيه حكمدارى (نيقومد) ك يانه التجا ايلمش ايدى . سيلانك وفاتندن صكره رومايه عودت ايدوب، ادبيات تحصيلنه قويلمش؛ وبليغانه نطقلريله عمومك توجهنى

قزانوب، (تریبون) لرك قوتنی استرداد وماریوسك هیکللرینی یکیدن رکز ایتمشدی. اهالی یه برطاقم حقوق قزاندیره رق، کندی موقعنی تأمین ایتمش؛ و قبل المیلاد ٦٠ تاریخنده اسپانیایه کوندریلوب، بعض فتوحاته موفق اولمغله، عودتنده قونسلوس تعیین اولنمش؛ ورفیقی اولان (بیبولوس) ه هیچ برنفوذ براقمیه رق، و (پومپیوس) و (قراسوس) ایله بالاتفاق، برحکومت مثلثه تشکیل ایده رك، اوچی بتون امور حکومتی اللرینه آلمشلردی. ٥٨ ده بش سنه مدتله غالیا یعنی فرانسه جهتی والیلکنه نصب اولنه رق، بومدتك انقضاسنده مأموریتی بش سنه دها تمدید اولنمش؛ وبو اون سنه ظرفنده غالیانك هر طرفنی ضبط ایتدکدن صکره، بیوك بر تانیه یه دخی داخل اولمش ایدی. پومپیوس بو موفقیتاتنه حسد ایدوب، مدتنك دها بر وقت تمدیدینه مانع اولمش؛ و قوماندانلقدن عزلنی دخی استحصال ایتمش ایدی. قیصر بوکا حدت ایدوب، عسکریله رومانك اوزرینه یوریمش؛ وپومپیوس هیئت اعیانله برابر فرار ایتدیکندن، قیصر قبل المیلاد ٤٩ تاریخنده بلا محاربه رومایه داخل اولوب، امور حکومتك عنانی ید استقلالنه آلمش ایدی. بتون ایتالیانی غالبانه کزوب، حکومتی طانیتدیردقدن صکره، اسپانیایه کچوب، اورادن دخی پومپیوسك طرفدارلرینی طرد و اخراج ایتمش؛ و پومپیوسك کندیسنی دخی تسالیه ده تعقیب ایدوب، فارساله (یعنی چتالجه) ده قزاندیغی بیوك غالبیتله کندیسنی مصره قاچمغه مجبور ایتمش ایدی. قیصر دشمنك آرقه سی صره مصره کچوب، اوراده کندیسنی اتلاف ایتدیرمش اولان بطلمیوسی موقع اقتداردن اسقاط، وقلیوپاتره یی اونك یرینه اقعاد ایتمش؛ واورادن ٤٧ تاریخنده آسیایه کچوب، روما دولتنه قارشی حرکت ایتمش اولان (پونت) حکمداری مهردادك اوغلی فارناسی اوچ کونده مغلوب ایتمش؛ واورادن افریقه یه کچه رك، (متلوس اسکیپیون) ایله (قاتون) ك قوماندەسی آلتنده بولنان عسکره ٤٦ ده غلبه چالمش؛ واورادن اسپانیه یه مروره، کنج پومپیوسی موندەده مغلوب ایده رك، پومپیوس طرفنی بسبتون محو ومضمحل ایتمش ایدی. ٤٥ تاریخنده رومایه عودتنده فوق العاده براستقباله مظهر اولوب، امور دولت اون سنه مدتله ید ارادتنه تسلیم اولنمش؛ وبو وجهله اقتدار تامه نائل اولنجه، قوتنی حسن استعمال ایده رك، برچوق اصلاحات واعماراته وبرطاقم قوانین ونظامات وضعنه والی الان باقی اولان تقویم رومینك ایجادینه موفق اولمش ایدی. اقتدار سیاسی وعسکریسندن بشقه ادبیاتدن دخی بهره سی اولوب، برچوق بلیغ نطقلری وغالیا ایله جرمانیه یه دائر بعض معلومات تاریخیه وجغرافیه یی حاوی براثر معتبری واردر.

بعده حکومت سورن (اوقتاو)، قیصرك اوغللغی اولق مناسبتیله، قیصر عنوانی آلدیغی کبی، صکره کی روما ایمپراطورلری ده (قیصر) عنوان عمومیسیله یاد اولنمش؛ وبر آره لق ایمپراطورلره آوغستوس دینلوب، قیصر عنوانی ایمپراطوردن صکره کلن برطاقم بیوك سردارلره وولی عهدلره ویرلمشیدی. السنهٔ شرقیه ده قیصر روم ایمپراطوری دیمك اولدیغی کبی، آلمانلر دخی الیوم کندی ایمپراطورلرینه بو عنوانی ویرمکده درلر.

قیصر } اون ایکی — ، قیاصرهٔ اثنا عشر (Les Douze Césars) بواسمله آنف الترجمه یولیوس قیصر ایله اوندن صکره حکومت سورن اون بر کشی یه ویریلن عنوان اولوب بونلر دخی: آوغستوس، تیبر، قالیغولا، قلاودیوس، نرون، غالبا، اوتون، ویتلیوس، وسپاسیان، تیتوس ودومیتیاندر.

قیصری } (قیصربیك) ایران شعراسندن اولوب، شیرازلی ویا همدانلیدر، وشاهجهان زماننده هندستانه سیاحت ایدوب، ١٠٢٢ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

از وصل تو کس چو بنده مهجور مباد
کس چون من زار زنده در کور مباد
من دانم و تیغ دوری از خاك درت
جز چشم بد ار تو هیچ کس دور مباد

قیصریه } آنقره ولایتنده وآنقره نك ٢٥٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله رق ارجیش طاغنك شمالی اتکنده وقزیل ایرماغه تابع قره صو نهرینه دوکیلن برکوچك چایك اوزرنده ١٠٩٥ متره لك ارتفاعده ″٥٢ ′٤٣ °٣٨ عرض

شمالی ایله "٣٦ ′٢ °٣٣ طول شرقیده سنجاق مرکزی برشهر اولوب ، ٧٢ ٠٠٠ قدر اهالیسی ، ١٥٠ جامع ومسجدی ، ٣٩ مدرسه‌سی ، بررشدیه و٥٨ ابتدائیه وصبیان مکتبلری ، جمعاً ١٢٩٠ جلدی حاوی ٢ کتبخانه‌سی ، ٣١ تکیه وزاویه‌سی ، ٨ کلیساسی ، برغربا خسته‌خانه‌سی ، برکبرجله فابریقه‌سی ، ٣٧١٠ دکان ومغازه‌سی ، ١١٥ فرونی ، ٣٠ خانی ، ١١ حمامی ، متعدد مقامات وزیارتکاهلری ، شهرك اوزرنده کوزل باغ وباغچه‌لریله صیفیه‌لری واردر . چارشیسی بیوك وتجارتی اسکله‌لردن بعد مسافه‌سی ویوللرك عدم انتظامیله برابر پك ایشلك اولوب ، برطرفدن آنقره وقونیه خطلرینك اورایه قدر تمدیدی وبرطرفدن ده مرسین وصامسون اسکله‌لرینه برر دمیر یول خطیله ربطی تجارتنك پك زیاده ترقیسنی وشهرك معموریتنی موجب اوله‌جقدر . هواسی قیشین پك صوئوق ایسه‌ده ، یازین معتدل وصاغلامدر . آنجق خانه‌لرینك چوغی یرله برابر وحفظ الصحه قواعدینه غیر موافق اولدیغندن ، اهالیسنده روماتیسمه وبوکا مماثل رطوبتدن حاصل امراض نادر دکلدر . ارجیش طاغندن اینن صولری بول وپك لطیفدر . شهرده کلیتلی باصدیرمه وججیم ، یازمه یمنی ، اوطه دوشمه‌لری ، یورغان یوزلری ، چارشف ، خاولی وسائر بعض منسوجات وجوز آغاجندن مرانغوزلغه متعلق مواد متنوعه اعمال اولنور . اهالیسندن ٤٥ ٠٠٠ ی مسلم ، ٩ ٠٠٠ ی ارمنی ، ١٤ ٤٠٠ ی روم ، ٨٠٠ ی ارمنی قتولیکی و ١٢٠٠ پروتستان اولوب ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر . قیصریه‌لیلر ذکاوت واستعداد فوق العاده ایله ممتاز اولوب ، علی الخصوص تجارت وصنعته پك بیوك استعدادلری واردر . برطاقلری اختیار غربت ایدرك ، استانبولده بویاجیلق ، نقاشلق ، صیوه‌جیلق وسائر صنعتلرله مشغول اولورلر .

قیصریه پك اسکی برشهر اولوب ، ازمنهٔ قدیمه‌ده ، (مزاقه) اسمیله قاپادوقیه خطهٔ واسعه‌سنك مرکزی ایدی . بعده روما ایمپراطورلرندن (تیبریوس) قاپادوقیه‌یی ضبط ایتدیکنده ، شهری توسیع وتزیینله ، آوغستوس قیصرك نامنه نسبتله بو شهره قیصریه (Cæsaréa) اسمنی ویرمشیدی . اووقت شهر شمدیکی قیصریه‌نك یکرمی دقیقه قدر جنوب غربیسنده واقع تپه‌لرك اوزرنده مؤسس ایدی . میلادك ٢٦٠ تاریخلرنده ایران حکمدارلرندن شاپور ذوالاکتاف قاپادوقیه‌یی ضبط ایتدیکنده شهری کاملاً تخریب ، واهالیسنی قتل عام ایتمش ایسه‌ده ، متعاقباً اسکی موقعنك یاننده یعنی تپه‌لرك آلتنده بنا اولنمش ؛ وبعده بودخی صیق صیق وقوع بولان زلزله‌لردن خراب اولوب ، سلجوقیلرك زماننده شمدیکی موقعنده مجدداً بنا اولنمشدر . بوحالده شمدیکی قیصریه صرف اسلام شهری اولوب ، کرك خراب اولان اسکی سورینك ویرانه‌لرنده وکرك الیوم باقی اولان ایچ قلعه‌ده خطوط عربیه‌دن وآثار اسلامیه‌دن بشقه هیچ برخط واثر کورلیور . شهرك اسکی موقعلرنده ، هرنه قدر شهر تجدد ایتدکجه اسکینك انقاضی یکیسنك بناسنه قوللانلدیغندن ، چوق آثار قالمامش ایسه‌ده ، خرستیانلغك اوائلندن قالمه برطاقم کلیسالر تملریله برچوق خرستیان مزارلری ورومالیلر زماننده قالمه برجاباز خانه وسائر بعض آثار موجوددر . شمدیکی شهرك اطرافنده سلجوقیلر دورندن قالمه برچوق آثار موجوددر . جوامع شریفه‌سنك اك اسکیسی اولوب سلجوقیلر طرفندن بنا ایدلمش اولان عرب طرزنده بیوك برجامع ایله اتصالنده‌کی مدرسه الیوم خراب اولوب ، کراسته دپوزیتوسی یرینه قوللانلمقده‌در . جوامع معموره‌سنك اك بیوکی ایچ قلعه درونده اولوب ابوالفتح سلطان محمد خان ثانینك بنا کرده‌سیدر .

— قیصریه قضاسی لوانك مرکز قضاسی اولوب ، قسم شمالیسندن عبارت اولملغه ، شمالاً بوزغاد سنجاغیله ، غرباً قیرشهری سنجاغی وقونیه ولایتیله جنوباً اینجه صو ودوه‌لو قضالریله ، شرقاً دخی سیواس ولایتیله محدوددر . قضا شهر ایله ١٠٢ قریه‌دن مرکب اولوب ، ١٣١ ٩٧٦ اهالیسی واردر ، که بونلرك ٨٥ ٦٠٠ ی مسلم ، ٢٨ ٧٦٧ سی ارمنی ، ١٣٢٢ سی ارمنی پروتستان ، ٧٤٤ ی ارمنی قتولیکی و ١٥ ٥٤٣ ی روم دینلیورسه‌ده ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدر . قضانك قسم جنوبیسی ارجیش طاغنك اتکلرندن عبارت اولوب ، شماله

طوغری کسب انحطاطایدر ، قره‌صو وقزیل‌ایرماق وادیلرینه طوغری واسع اووه‌لر ممتد اولور . قزیل ایرماق‌شرقدن غربه طوغری جریانله قضانك قسم‌شمالیسنی شق ایتدیکی کبی ، قره صو دخی بوکا متوازیاً قضانك اورته‌سندن آقوب ، ارجیش طا- غندن این برچوق چایلر آلدقدن صکره ، شمال غربی‌یه طوغری دونه‌رك ، قزیل‌ایرماغه دوکیلور. قیصریه‌شهرینك‌غرب جنوبی جهتنده (سازکولی) اسمیله کنیشجه برکول بولنوب، غرب‌جهتندن کان (اینجه صو) بوکوله دوکیلور. قضا داخلنده‌قزیل‌ایرماغك اوزرنده (تك‌کوز) و (چوق‌کوز) اسملریله کارکیر ومتین ایکی‌کوپری‌واردر . اراضیسی‌باشلیجه اراضئ برکانیه‌دن اولوب ، اولدیجه منبت ومحصو- لداردر . محصولاتی حبوبات متنوعه ایله جهری ، کتره ، اوزوم‌ومیوه‌وسبزه‌لرك انواعندن‌عبارتدر. کهرجله ایله آلچی،سونکرطاشی‌وسائر احجارواتربه کثرتله بولنوب ، معادنه دائر هنوز برشی چیقار- لامقده‌در . قیصریه‌دن ٢ ساعتلق مسافه‌ده واقع (حسن‌اوبه) قریه‌سنده‌امراض جلدیه‌یه نافع‌برمعدن صوبی بولندیغی کبی ، ٦ ساعتلق مسافه‌ده (یالکز کوز) اسمیله کوکورتلی بر ایلیجه و ینه او مسا- فه‌ده واقع (سازاق) محلنده مسهل کبی قوللانیلیر برمعدن صوبی بولنیور . قضا داخلنده ٧٦٩ ٨١ قویون ، ٢٢٤ ٢٦ عادی کچی ، ٢٠٤٩ تفتیك کچیسی و دوه و سائر حیوانات اهلیه بولنیور . قضانك واردات سنویه‌سی ٤٢٠٠٠ لیرا راده- لرنده‌در . ملحقاتنده طلاس قصبه‌سی و کرمیر ، اسکلت، زنجی دره و سائر اسملرله بر قاچ بیوك قریه‌سی و برخیلی ارمنی و روم مناسترلریله آثار عتیقه‌یی حاوی بعض‌ابنیهٔ قدیمه‌سی وغریب‌مغاره‌لری واردر .

قیصریه { سنجاغی. آنقره ولایتی ترکیب ایدن‌بش سنجاغك بری‌اولوب، ولایتك منتهای جنوب شرقیسنده واقعدر . شمالاً بوزغا سنجاغیله، غرباً قیر شهری سنجاغی و قونیه ولایتیله ، جنوباً ینه قونیه، جنوب شرقی طرفندن آطنه، شرقاً دخی‌سیواس‌ولایتلریله‌محاط‌ومحدوددر. سنجاق غیر منتظم بر مربع شکلنده اولوب ، عمان اورته‌سنده ٣٩٦١ متره ارتفاعی اولان ارجیش طاغی منفرد برصورتده یوکسلیور ، وهرطرفه اتکلرینی اوزاده‌رق، بواتکلرك‌اطرافنده ١٠٠٠ متره‌دن‌زیاده ارتفاعی اولان برییایله بولنیور. بووجهله سنجاغك موقعی مرتفع اولوب ، مذکور ارجیش طاغی سونمش بربرکان اولمغله ، بتون سنجاغك اراضیسی برکانی‌الاصل اولوب ، اوته برینسده برچوق قیالر بولنیور ؛کویلرینك چوغی بوقیالرك آلتنده ویاقیالرله محاط محللرده بولنمغله ، اوزاقدن مملکت خالی کبی کورینیور . ازمنهٔ تاریخیه‌دن بری آرجیش طاغی اشتعال آثاری کوسترمه‌مش ایسه‌ده ، پك چوق دفعه‌لر شدتلی زلزله‌لره سببیت ویرمشدر . بوطاغك اتکلری وقتیله اورمانلرله مستور بولنمش ایکن ، باقلمامقدن اتلاف اولنوب ، شمدیکی حالده عمان هرطرفی جبلاقدر . سنجاغك قسم شمالیسی قزیل ایرماق‌حو- ضه‌سنده یعنی قره دکیز مائله‌سنده‌اولوب، مذکور ایرماق جهت مذکوره‌یی شرقدن غربه شق ایله ، ارجیش طاغندن این صولردن متشکل قره صوبی آلیر . جنوب شرقی قسمی سیحان حوضه‌سنده و آق دکیز مائله‌سنده اولوب، سیحانه تابع (ظمانطه) چایی سنجاغك شرق جنوبی حدودینی تفریق ایله ، او جهتك بعض چایلرینی آلیر . جنوب غربی قسمنك ایسه مخرجی اولیوب ، میاه جاریه‌سی بعض کوللر وبطا- قلقلر تشکیل ایدیور . سنجاق قیصریه ، اینجه صو ودوه‌لواسملریله٣ قضاوکوستره‌وقره‌حصاراسملریله ٢ ناحیه‌یه‌منقسم اولوب ، ١٨١ قریه‌یی حاوی‌اولدیغی حالده ٢١٠٧٣٢ اهالیسی واردر ، که بونلرك ١٣٦٥٩٠ ی مسلم ، ٤٥٣١٨ ی ارمنی ، ١٥٧٥ ی ارمنی قتولیك ، ١٨٠٠ ی ارمنی‌پرو- تستانی ، ٢٥٤٤٩ ی ده روم اولوب ، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدر. و سیما واخلاق‌و عاداتجه برفرقلری یوقدر . اراضیسی اولدیجه منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله جهری وسائره حاصل‌اولور. اشجار مثمره‌سیله باغلری‌ده چوق اولوب، قوری یمش ، پستیل ، پکمز و سائره یاپیلیر . حیوانات اهلیه‌سی قیون ، کچی ، تفتیك کچیسی ، صیغیر ، خرکله، دوه وسائره‌دن عبارت اولوب، متوسط

حالەدر ، صنایع محلیه باشلیجه خالی، کلیم، سجاده وسائر بعض یوك منسوجاتدن عبارتدر .

قیصریەلی { [«احمدپاشا (قیصریەلی)» مادەسنەمراجعت بیوریله.]

قین برونی { ودها طوغریسی قیل برونی (Kinbourn) روسیەنك تاوریده ایالتنده وقره دکیز ساحلنده و (دنیپر) منصبنده‌کی خلیجی قره دکیزدن آیران اوزون وطار بر برونك منتهای غربیسنده بر قلعه ایدی ، که ۱۸٦۰ تاریخنده هدم اولنەرق، شمدی یرنده بر کوچك بالیقچی کویی واردر .

قیوجق { آیدین ولایت وسنجاغنك نازللی قضاسنده و نازللینك شرق جهتنده مندرس ایرماغنه دوکیلن برکوچك چایك اوزرنده ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ۲۷۱۵ اهالیسی واردر. — ناحیه‌سی ۱۸ قریەدن مرکب اولوب ، ۱۲۱۰۰ اهالیسی واردر .

قیوم زاده { (محمدصالح افندی) متأخرین خطاطیندن اولوب، یوزقدر مصحف شریف یازمش ؛ و ۱۲۹۳ ده وفات ایتمشدر .

(باب القافك صوکی)

ك

باب الكاف — فصل الالف الخ

كابل { (Caboul) ایران قدیمك شرق جهتنده شمدیکی افغانستانك مرکزی بر شهر اولوب ، همنامی اولان نهرك اوزرنده و ۱۹۱۷ متره ارتفاعی اولان کوزل بر موقعده اولەرق هراتك ۸۰۰ کیلومتره شرقنده و بلخك ۵۱۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده ۳۴°۳۰′ عرض شمالی ایله ۶۶°۶۴′ طول شرقیده واقع و ۶۰۰۰۰ اهالیبی جامعدر . شهر واسع بر اووەنك منتهای شرقندە و ایکی صره طاغلرك اولاشوب تشکیل ایتدکلری کوشەدە واقع اولوب ، محیط دائره‌سی بر ساعت سورر . اسکی سوری خراب اولوب ، یالکز تمللری قالمش اولمغله ، شهر آچیق ایسەده ، منتهای جنوب شرقیسنده (بالاحصار) اسمیله بر ایچ قلعه واردر ، که خیلی متین ایسەده ، اطرافندەکی تپەلر بوکا حاکمدر . بو ایچ قلعه آیریجه بر قصبه اولوب ، خانك سرایی ، دوائر حکومتی ، بر چارشی‌یی ، کوزل باغچەلری و بیك قدر خانه‌یی حاویدر . اصل شهرده ۵۰۰۰ قدر خانه بولنوب ، اطرافنده یکی تشکل ایتمش بر طاقم محله‌لر واردر ، که بونلرك بری نادر شاه طرفندن اورایه نقل اولنمش اون اون ایکی بیك قدر ایرانی وترکمان ایله مسکون اولوب ، بونلره قزیل باش دیرلر . شهر محله‌لره ومحله‌لر (کوچه) لره منقسم اولوب . هر کوچه‌نك کیجه قپانیر قپوسی واردر . سوقاقلری طار و مظلمدر . شهرك الك کوزل اثری اولان بازاری ، که علی مردان خانك بنا کرده‌سی ایدی ، ۱۸۴۲ تاریخنده انکلیزلر طرفندن طوپه طوتیلوب ، تخریب اولنمشدر . حماملری چوقدر . شهرك ایچندن کچن نهرك اوزرنده برقاچ کوپری واردر . هندستان ایله ایران وترکستان آره‌سنده مهم بر تجارت نقطه‌سی اولوب ، برقاچ کاروان یولنك محل اجتماعنده واقع اولمغله ، تجارتی خیلی ایشلك ایسەده ، صنایع محلیه‌سی جزئیاتدن عبارتدر .

کابل شهری پك اسکی اولوب ، تا اسکندرك زماننده موجود ایدی . اسکندرك مورخلری آثارنده و بطلیموسك جغرافیه‌سنده (قابوره) و (اورتوسپانه) اسملریله مذکوردر . آنجق اسکی شهر شمدیکینك شرق جهتنده و الیوم بکرام دینلن محلده ایدی . فردوسی شاهنامه‌سنده کابل وکابلستانی چوق ذکر ایدیور . آل سبکتکین زماننده غزنه اهمیت قزانوب ، کابل کری قالمش ایسەده ، بابر کابلی پایتخت اتخاذ ایدوب ، خیلی اعمار وتزیین ایتمشدی . کندیسی ده اوراده مدفوندر . مؤخراً قندهار مرکزیتی قزانوب ، نهایت حکومت حاضره خانلری کابلی مقر اتخاذ ایتمکله ، یوز سنه‌یه قریب مدتدن بری بو شهر افغانستان دولتنك پایتختی بولنمقده‌در .

کابل { نهری . آنف البیان شهرك ۱۰۰ قدر کیلومتره غربنده کوه بابا اتکلرندن نبعانله ، ابتدا (جوی شیر) نامیله شرقه طوغری جریان ایدەرك ، شهرك ایچندن بعد المرور ، جنوبدن کلن (لوکار) نهرینی اخذله ، خیلی بیویەرك ، کابلك منبت وکوزل اووه‌سنی اروا ایدر ؛ وبعده شمالدن وهندوکوه اتکلرندن کلن (بندشیر) ایله (کوربند) چایلرینك اجتماعندن تشکل ایدن (باران) نهرینی اخذایله ، طاغلر آره‌سنه کیروب ، بعده دیکر براووه‌یه خروجله ، صاغدن (سرخ رود) ی وصولدن کافرستاندن کلن برقاچ نهری وعلی الخصوص (خونار) نهرینی آلیر ؛ وجلال آباد اوکندن کچر ؛ نهایت خیبر بوغازندن کچوب ، هند حدودینی تجاوزله ، شمالدن کلن (سوات) نهریله برلشه‌رك ، وبرقاچ قوله آیریله‌رق ، پیشاورك

اوكندن بعدالمرور ، (آتوك) شهری قارشیسنده سند ایرماغنه دوكیلور . مجراسی تقریباً ٥٠٠ كیلو متره طولنده‌در. حوضه‌سی شمالاً هندوكوه وجنو-باً سفیدكوه ایله محدود اولوب ، قسم غربیسی یوكسك یایله‌لردن وقسم شرقیسی آلچق اووه‌لردن عبارت اولمغله ، مجراسی پك اینیشلی وجریانی سرعتلیدر .

كابلستان { وقتیله افغانستانك شمال شرقی قسمندن عبارت ومركزی كابل بولنان واسع ومرتفع برخطه‌یه ویریلن اسم اولوب، باشلیجه كابل نهری حوضه‌سندن عبارت ایدی . زابلستان‌ده بونك جنوب غربیسنده واقع اولوب ، شهنامه‌ده بوایكی اسم اكثریا برلكده ذكر اولنیور. بعض جغرافیون بوایكی اسمی برعد ایتمشلرسه‌ده ، شاهنامه‌ده صورت ذكرلری آیری اولدقلرینی كو-ستردیكی كبی، «آیین‌اكبری» دخی بوفكری تصدیق ایدیور .

كاتب { ایران شعراسندن اولوب، یزدلیدر. ٩٣٠ تاریخنده لاهورده وفات ایتمشدر. شوبیت اونكدر.

ترسم كه كند محنت هجرتو هلاكم
جایی كه تو هرگز نبری راه بخاكم

كاتب بن وداعه { (علاءالدین علی بن المظفر الكندی الوداعی) مشاهیر ادبادن اولوب ، حدیث وقرائت علملرنده دخی ید طولی صاحبی ایدی . ٦٤٠ تاریخلرنده طوغوب ، ٧١٠ ده (بستانیه) ده وفات ایتمشدر . استماع احادیث شریفه ایچون سیاحت ایدوب ، برمدت‌ده دمشقده اقامت ایتمشدی . شعر وانشاده مهارت تامه‌سی وحفظنده اشعار واخبار عربدن چوق معلومات ومحاضراتی وار ایدی . « التذكرة الكندیه » عنوانیله ٥٠ جلددن مركب برتألیفی اولوب، ساطیه (؟) ده كندی خط دستیله برنسخه‌سی موقوف اولدیغنی ابن خلكان بیان ایدیور . شیعی المذهب ایدی. شوایكی بیت جملهٔ اشعارندندر :

من زار بابك لم یبرح جوارحه
تروی محاسن ما اولیت من منن
فالعین عن قرة والكف عن صلة
والقلب عن جابر والاذن عن حسن

كاتب چلبی { (الحاج مصطفی بن عبدالله) مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، ١٠٠٠ تاریخلرنده استانبولده برسپاهینك صلبندن دنیایه كلمش ؛ وكندیسی طریق علمی‌یه منسوب وزی علماده اولمدیغی حالده ، قاضی‌زاده ، اعرج مصطفی ، كرد عبدالله ، محمد ، ولی افندیلر كبی مشاهیر علمای عصری حلقهٔ تدریسلرینه دواملە ، السنهٔ ثلثه ادبیاتی وفقه ، حدیث ، تفسیر ، منطق كبی علومی تحصیل ایله برابر ، عن اصل فلمنكلی اولوب السنهٔ شرقیه‌ده‌كی تحصیلنی اكمال ایچون استانبوله وروده شرف اسلامله مشرف اولمش اولان برذاتدن علوم ریاضیه وجغرافیه وسائره‌یی تعلم ایتمش ؛ بووجهله علمای عثمانیه‌نك آب رویی دینله‌جك برحال مكملیته كلوب ، اسمنی تأبیدایده-جك پك نافع آثار براقمغه موفق اولمشدر . ١٠٣٩ تاریخنده باب عالیده باش مقابله‌جیلك اوطه‌سنه دخول ایله ، سلطان مراد خان رابع دورنده وقوع بولان همدان وبغداد سفرلرنده اردوی همایون معیتنده بولنمش ، واردوی همایون حلبده قیشلامقده ایكن، جانب حجازه عزیمتله ، ایفای حج شریف ایتمش ؛ وروان سفرنده‌ده حاضر بولنمش ایدی . درسعادته عودتنده مطالعه وتألیفه حصر اوقات ایدوب ، «تقویم التواریخ» عنوانیله ابتدای خلقتدن زمانه‌دك فهرست طرزنده برتاریخ عمومی ، « فذلكه » عنوا-نیله برقاچ سنه‌لك وقایعی حاوی برتاریخ عثمانی « تحفة الكبار فی اسفار البحار » عنوانیله دولت عثمانیه ایله دول سائره میاننده وقوع بولمش كافهٔ محاربات بحریه‌نك تاریخنی، «جهانما» عنوانیله ممالك عثمانیه ایله آسیانك اكثر جهتلرینك جغرافیه‌سنی و«كشف الظنون عن اسامی الكتب والفنون » عنوانیله عربی العباره بر اثر قیمتدار تألیف ایتمشدر . وفاتی ١٠٦٧ تاریخنده واقع اولمشدر. آثارندن آكلاشیلان كمالاتیله برابر، رؤسه نائل اوله‌مدیغی كبی، بولندیغی طریق ومسلكده دخی ترقی ایتمیوب ، آخر عمرینه‌دك برمأموریتده قالمسی جای تأسف. ومع هذا علوم ومعارفله مشتغل اولوب، بشقه شیئه اهمیت ویرمدیكنه دلیل واضحدر. مأموریتی صفتیله (كاتب چلبی) و (حاجی خلیفه) اسملریله شهرت بولوب ، بزجه بواسملرك برنجیسیله وآوروپاجه ایكنجیسنك غلطی اولان (حاجی قالفه)

اسمیله معروفدر . آثارینك جمله‌سی کتب جدیه ونافعه‌دن ایسه‌ده ، «کشف‌الظنون» ی حقیقةً تقدیروتقدیسه سزاواربرأثردر، که اوندن‌اول مثلی مسبوق اولمدیغی کبی ، کندیسی تحریرینه همت ایتمه‌مش اوله ایدی ، اوندن صکره کیمسه طرفندن وجوده‌کتیرلسی‌ده مأمول اوله‌مازدی. مملکتمزده طباعتك یکی ایجادنده آثارینك اکثری طبع‌اولندیغی کبی ، «کشف‌الظنون» ی ده بعده مصرده واخیراً شهرمزده طبع اولنمش ؛ و ۱۸۳۵ تاریخ میلادیسنده (لیپسیغ) ده لاتینجه ترجمه‌سیله‌ومفصل فهرستیله برابر ۶ بیوك جلد اوزره نشراولنمشدر .

کاتب زاده { (محمد رفیع‌افندی) مشاهیر خطاطین عثمانیه‌دن اولوب، خط‌تعلیقده عمادثانی دنمکه سزادر. برچوق رقعاتی ونورعثمانی وسائر خیراتده بعض تاریخلری واردر .

کاتب سر { (احمدبن‌حسن) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، سلطان احمد خان ثالث دورنده مابین همایون سرکاتبی اولمشیدی. خط ثلث ونسخی کوزل یازار ایدی . تذهیبی دخی کندیسی اجرا ایتدیکی برقاچ مصحف شریف‌یازوب، مدینهٔ منوره‌یه اهدا ایتمشدی. ۱۱۷۰ تاریخنده‌وفات ایتمشدر .

کاتبی { اونجی قرن‌هجری عثمانلی شعراسندن درت کشینك مخلصیدر :

— برنجیسی بروسه‌لی اولوب ، خطوط مختلفه کتابتنده مهارتی وار ایدی . اشعاری نابوداولوب، یالکز شوبیتی متداولدر :

ینه کوردك سنی ای جام مصفی ساله
مجلسك رونقیسك دنیاده آرت اکسلمه

— ایکنجیسی (مصطفی‌افندی) سینوبلی‌اولوب، کتابتله مشغول ایدی . لساننده لکنتی اولوب ، ۹۹۳ اولق ایچون ، ۱۰۰ عددینك علاوه‌سی اقتضا ایتدیکنی مشعر اولان شوتاریخده دیلنده‌کی نقصانی‌ده ایما ایتمشدر :

نوله معذور طوتسه‌لر یاران
خدمت سوزده قصورم چوق
اول سبیدندرکه تاریخی
سوزی بیتل دیکه یوزی یوق

— اوچنجیسی (غلطه‌لی سیدی علی) در، که مشاهیر بحریوندن‌اولوب، « سیدی‌رئیس »ماده‌سنده ترجمهٔ حالی کچمشدر .

— دردنجیسی (حسن) سرای‌همایوندن نشأت ایدوب، کاتب‌دیوان ورئیس‌الکتابه‌نائب اولمشیدی. شورباعی جملهٔ اشعارندندر :

جهانه کلکه عشق اولدی باعث
بنم فرهادله مجنونه ثالث
یولکه کاتبی خرج ایتدی وارین
غمك ییبه مکر اولدکده وارث

کاتبی { ایران شعراسندن دخی اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی واك مشهوری (شمس‌الدین محمد) ترشیزلی‌اولوب، ایام شبابتده نیشاپوره رحلتله‌مولانا نسیمیدن حسن‌خطی تعلم ایتمش ؛ وبعده استادی کندیسنك شعروخطده‌کی‌شهرتی چکه‌مه‌مکله، علیهنده بولندیغندن ، نیشاپوری ترك ایله، هراته کیده‌رك ، بایسنقر میرزایه بعض قصیده‌لر سویلمش؛ واورانك شعراسی‌ده تزییفنه قالقیشمغله ، شیروانه کیدوب ، ابراهیم‌شاه شیروانی‌یه‌انتساب ایده‌رك،بونك برچوق انعام واحساناتلرینه نائل اولمش ؛ وآنجق مسرف وقلندر مشرب اولمغله، برالیله آلدیغنی دیکر الیله ویره‌رك فقر وضرورتدن قورتله‌مامشیدی . اورادن اسکندر بن قره‌یوسف ترکمانی نزدینه کیدوب، بوکا دخی بعض قصاید سویلمش ایسه‌ده ، تقدیرینه‌مقتدر اولمدیغندن ، کاتبی بونی هجو ایده‌رك ، اصفهانه کیتمش ؛ واوراده ترك ماسوی ایده‌رك ، خواجه ضیاءالدینك حلقهٔ ارشادینه داخل اولمش ایدی . بعده استراباده کیدوب ، ۸۳۹ تاریخنده وبادن وفات ایتمشدر . اشعاری متین ومقبول اولوب ، غزلیات وقصائدندن بشقه « مجمع‌البحرین » ، « حسن وعشق » ، « ناصرومنصور » ، « بهرام وکل‌اندام » عنوانلریله درت منظومه‌سی واردر . سبب موتی اولان استراباد وباسی حقنده سویلدیکی شوایکی‌بیت جملهٔ اشعارندندر :

ز آتش قهر وبا کردید ویران ناکهان
استرابادی که خاکش بود خوشبو ترزمشك
اندرو از پیر و برنا هیچ کس باقی نماند
آتش اندر بیشه چون افتد نه‌ترماند‌نه‌خشك

— ایکنجیسی (یوسف) هراتلی اولوب ، کتابتله مشغول بولنمشدر . شو بیت اونکدر :

ای جداگشته‌که دوری ز بر همنفسان
مادرین شهر بدین‌روزوتودرشهرکسان

— اوچنجیسی نیشابورلی اولوب ، ائمهٔ اثنا عشر حقنده برچوق قصائد ومناجاتی واردر. شو بیت اونکدر :

ای دل بغمش کی سر سودای تو دارم
پروای خودم نیست چه پروای تو دارم

کاث { خوار زمده کرکانجدن ۲۰ فرسخلق مسافه‌ده و جیحونك شرق طرفنده بیوك بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

کاخته { (Kiahhta) سیبریه‌نك شرق جهتنده ماوراء بایقال ایالتنك (ورخنه اودنیسق) قضاسنده و ۲۰۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق بایقال کولنه دوکیلن همنامی برچایك اوزرنده برقصبه اولوب ، نفس قصبه‌نك یالکز ۶۰۰ اهالیسی‌ومغازه وقیشله‌لری‌وارایسه‌ده، محله‌لری حکمنده اولان(اوست کاختینسقایه)ودیکر برقریه ایله برابر ۹۰۵۰ اهالیسی وچین ایله چای وسائر مواده متعلق پك ایشلك تجارتی واردر .

کاخته { معمورةالعزیز ولایتك ملاطیه سنجاغنده وملاطیه‌نك ۶۵ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق فراته تابع همنامی برچایك‌اوزرنده قضامرکزی بیوك برقریه‌اولوب، ترك و کردن مرکب ۱۳۰۰ اهالیسی ، بر جامعی و برقاچ دکانی واردر . — کاخته قضاسی شمالاً ملاطیه قضاسیله، غرباً وغرب‌جنوبی طرفندن حصن منصور قضاسیله، شرق جنوبی طرفندن دیار بکر ولایتیله، شرق‌شمالی طرفندن‌دخی خربوت سنجاغیله محدود اولوب، ۳ ناحیه‌ایله ۱٤٦ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٤٦ ٢٦٤ کشی‌اولوب، یالکز ۳۷۰۰ ی ارمنی وقصوری مسلمدر . اهالیٔ مسلمه‌سندن ۵۰۰۰ ی کرد و قصوری ترکدر . اراضیسی عارضه‌لی ایسه‌ده ، پك منبت اولوب، کلیتلی ذخایر واوزومله میوه‌لرك انواعی حاصل اولور . اهالی یازین‌خانه‌لرینی ترك ایده‌رك، یایله‌لرده‌چادیرقورارلر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیونلری چوق

اولوب، بیاغیسندن کلیم وخالی اعمال ایدلرسه‌ده، قباجه یاپدقلرندن، آنجه طاغك کیلرقدر مقبول دکلدر . قضا داخلنده جسیم طاشلردن یاپلمش پك متین و قدیم بر کوپری ایله دیکر بعض آثار عتیقه موجوددر. داخل قضاده ۱۶ جامع شریف واردر.

کارزین { ایرانك فارس خطه‌سنده (قباذخره) ناحیه‌سنك مرکزی بر قصبه اولدیغنی اصطخری بیان ایدیور.

کاریان { فارسده مستحکم برقصبه اولوب، قلعه‌سنك هیچ بر وقت عنوة آلنه‌مدیغنی، وجسیم بر آتشکده‌سی اولوب، وقتیله مجوسیلرك پرستش ایتدکلری آتشی هر طرفه اورادن نقل ایتدکلرینی اصطخری جغرافیه‌سنده بیان ایدیور .

کازرون { ایرانك فارس‌ایالتنده وشیرازك ۹۰ کیلومتره غربنده (تنکسیر) طاغلری آلتنده وسفید روده تابع بر چایك منابعی قربنده اوله‌رق ۸۰۰ متره ارتفاعی اولان بر محلده واقع برقصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی، پك ایشلك ومشهور آت بازاری و اطرافنده کلیتلی توتون محصولاتی واردر . شمال‌جهتنده شاپورك یاپدیرمش اولدیغی (نیشاور) شهرینك خرابه‌لری موجود اولوب، الیوم (شاپور) دیمکله‌معروفدر. کازرون قلعه‌سنك مبنی‌اولدیغی قیانك کنارلری ودیکر برچوق قیالر بیوك بر مهارتله محکوك و منقش اولوب ، حکمدار مشارالیهك برچوق محاربه‌لرینی ، آولرینی، مجلسلرینی وسائر احوال تاریخیه‌یی مصور اولمغله ، فن آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن کازرونك بیوك اهمیتی واردر . قرون وسطاده اهمیتی پك بیوك اولوب ، شمدیکینك برقاچ مثلی وسعتده وکوزل‌ابنیه‌وقصور وجوامع وچارشیلری حاوی‌ایدی. هواسی صاغلام و لطیفدر .

کاسان { (یاخود کاشان) ترکستانده‌سیحونك اوته‌سنده وشاشك ایلریسنده بر قصبه اولوب ، متین قلعه‌سی اولدیغی ، وقپوسی خارجنده (اخشیکث) اسمیله برنهر آقدیغنی‌یاقوت حموی بیان ایدیور .

كاشان { (ومعربى قاشان) ايرانك عراق عجمى خطه‌سنده، طهرانك ١٩٠ كيلومتره جنوبنده واصفهانك ١٥٠ كيلومتره شمالنده اوله‌رق بوايكى شهر آره‌سنده‌كى طريق اوزرنده و ١٠٩٠ متره‌لك ارتفاعده سنجاق مركزى برشهر اولوب، ٧٠٠٠٠ اهاليسى، شهرك ايچندن برچوق جدوللرده آقار چايى، منتظم وپك تميز سوقاقلرى، ٤٧ متره يوكسك و بر طرفه مائل اسكى بر مناره‌سى، مسجد ميدان اسميله قديم و مصنع بر جامع شريفى، پك بيوك وايشلك چارشيلرى، ٥٩ خانى، ٣٤ حمامى، ١٨ بيوك و ٩٠ كوچك جامعى، بيوك بر مدرسه‌سى، درت بش يوز عمله اشتغال ايدر باقر معمولاتى، اطرافنده صولرى بول كوزل باغ وباغچه‌لريله منتظم يوللرى وشاه عباس طرفندن ياپلمش كوزل كاروانسرايلرى واردر. ذكر اولنان باقر معمولاتى اويه‌لى ومينه‌لى انواع آوانيدن عبارت اولوب، پك كوزل ومصنع اولدقلرندن، ايرانك هرطرفنه وخارجه دخى سوق وارسال اولنور. بوندن ماعدا ايپكدن انجه بر طاقم قماشلر دخى ياپيلوب، ايرانجه پك مقبولدر. آنجق بوايكى صنعت كاشانك صنايع قديمه‌سنك بربقيۀ قليله‌سى اولوب، بوندن ١٥٠ سنه اوله‌گلنجه‌يه قدر بوشهرده ايپكدن داماسقولر، قطيفه‌لر وصيرمه‌لى آغير قماشلر كليتله ياپيلوب، دنيانك هرطرفنه كوندريليردى. بونلردن شمدى آنجق نمونه‌لك برمقدار جزئى ياپيلير. كاشانليلرك علوم ومعارفه دخى بيوك ميل واتهماكلرى اولوب، ايچلرنده اسكيدن برى پك چوق علماوادبا وشعرا يتيشمش، واليوم يتيشمكده‌در. برطاش مطبعه‌سى اولوب، خيلى آثار نشر ايتمكده‌در. بوشهرك هارون الرشيدك زوجه‌سى زبيده طرفندن تأسيس اولنديغى مروى ايسه‌ده، شهر اساساً قديم اولوب، بلكه مشاراليها طرفندن تعمير اولنمشدر. نسبتنده (كاشى) دينلير. سياه وبيوك عقربلرى چوقدر.

كاشغر { چينه تابع بولنان تركستان شرقينك مركزى برشهر اولوب، يارقندك ١٧٠ كيلومتره شمال غربيسنده و (تاريم) ايرماغنه تابع يارقند دريايه دوكيلن قزيل صو ونام ديگرله كاشغر دريانك اوزرنده ١٢٢٠ متره ارتفاعنده و ٣٩°٢٧′٨″ عرض شمالى ايله ٧٣°٤٢′ طول شرقيده واقع و ٥٠٠٠٠ اهاليلى جامعدر. چوللرله محاط منبت ومحصولدار برموقعده وچين ايله تركستان وافغانستان آره‌سنده جبال مرتفعه آره‌لرنده‌كى بوغازلردن ايشلين برقاچ كاروان يولنك نقطۀ اجتماعنده واقع اولمغله، كرك تجارت وكرك سوق الجيش نقطۀ نظرندن اسكيدن برى بيوك اهميتى اولوب، اطرافنده‌كى تپه‌لر استحكاماتله تحكيم اولنمشدر. شهر ايكى قسمدن مركب اولوب، برى (كهنه شهر) وديگرى (يكى شهر) دينلير، وآره‌لرنده قزيل صو آقوب، بر كوپرى ايله اختلاط اولنور. نهر مذكورك كنارلرنده (اسكى شهر) ديدكله معروف بولنان وتيمورلنك طرفندن محاصره ايدلمش اولان اسكى كاشغرك خرابه‌لرى وسيد جلال الدين، بغدادى و حضرت پادشاه جامعلرى بولنيور. شهر سور وخندقله محاط اولوب، ايكى قپوسى وخندغك اوزرنده كوپريسى واردر، كه بونلردن شمالده كينه (صو قپوسى) وجنوبده كينه (قوم قپوسى) ديرلر. بوايكى قپو آره‌سنده‌كى جاده ايكى طرفندن دكانلرله محاط اولوب، چارشى‌يى تشكيل ايديور. شهرك قسم شرقيسنده آتالق غازى يعقوب بكك سراى اولوب اليوم حكومت قوناغى بولنان بربنا ايله ينه مشاراليه طرفندن ياپلمش بيوك بركاروانسراى واردر، كه كاشغرك الك بيوك ابنيه‌سيدر. شهرك سائر ابنيه‌سى پك عادى ونظافت وطهارتدن عاريدر. كهنه شهرك ٣ كيلومتره شمالنده كوزل باغ وباغچه‌لرك اورته‌سنده ايكيوز سنه اول وفات ايتمش اولان (حضرت آفاق) ك تربه‌سى بولنيور، كه اوراجه زيارتگاه عمومى اولوب، خارجاً مائى وبياض چينيلرله مزين و پك مصنع بر بنادر. حواليسى داخلنده برخانقاه وبرمدرسه ايله برمسجد دخى واردر. غرب جهتنده دخى (كلباغ) اسميله برقلعه بولنيور) يكيشهر كهنه شهرك ايچ قلعه‌سى حكمنده اولوب، يوكسك برسورله وبرجلرله محاطدر، وياالكز شمال جهتندن برقپوسى واردر. بونك ايچنده شمدى واليك اقامتگاهى بولنان يعقوب بكك سرايله حرم دائره‌سى وبتخانه‌دن مبدل جامع مسجد اسميله بيوك برجامع شريفله برچارشى واردر.

اسكى كاشغر ٩١٩ تاريخنده ميرزا ابقر طرفندن سلطان سعيدله اولان محاربه‌سى اثناسنده تخريب اولنوب، يرينه شمدى (كهنه شهر) دينلن قسمى

تأسیس اولنمشدی . یکیشهر دینلن ایچ قلعه ایسه ٦٠ سنه اول مملکته حاکم بولنان چینلیلر طرفندن بنا اولنمشدر . آتالق غازی اسمیله مشهور اولان ومحلنده (با دولت) اسمیله یاد اولنان یعقوب‌بك ١٢٩٠ تاریخنده بتون ترکستان شرقی‌یی چینلیلرك الندن آلدرق ، اهالی طرفندن امیر طانلدیغنده ، کاشغری پایتخت اتخاذ ایدوب ، تزیین وتوسیع وتحکیمنه صرف همت ایتمش ایسه‌ده ، دولتی چوق سورمیوب ، چینلیلر یکیدن شهر ومملکتی ضبط ایتدکلرنده ، قتل عام وتخریب کبی معاملات غدارانه وزبونکشانه‌ده بولنمشلردر .

— کاشغر شمدیکی حالده چینه تابع ترکستان شرقینك برسنجاغی مرکزی اولوب ، بوسنجاق : آرتوش ، اوپال ، طاش‌بالق ، بشکرم ، قزیل بوی وفیض‌آباد قصبه‌لرینی دخی حاوی اولوب ، ١٢٢٠٠٠ اهالی و ١٦٠٠٠ خانه‌یی حاویدر . اهالیسی (کاشغری) اسمیله معروف واوزبکاره قریب بر ترك جنسیتنه منسوب اولوب ، زراعت وتجارتله مشغول چالیشقان وساکن برقومدر . بونلر ختن جهتنه قدر منتشر اولوب ، برطاقملری اولجه چین حکومتی طرفندن اورادن قالدیریله‌رق ، ایلی وادیلرنده اسکان اولنمش ؛ وبرطاقمی‌ده مملکتلرینك یکیدن چینلیلرك الینه کچدیکنده طاغیلوب ، فرغانه وطاشکنده قدر ترکستان وسطی جهتلرنده متفرق بولنمقده‌در . اراضیسی غرب وشمال جهتلرندن یوکسك جبال ایله محاط مرتفع اووه‌لردن عبارت اولوب ، طوپراغی قوملق وطوز اثرلرینی دخی حاوی ایسه‌ده ، خیلی منبتدر . جبال مذکوره‌دن برچوق صولر اینوب ، باشلیجه انهاری : صوغون ، صوبوق یاخود طوبوق ، طومان ، قزیل‌صو یاخود کاشغر دریا ، یمان‌یار وسائره‌در . یمان‌یارك اطرافنده‌کی اراضی‌یی سقی واروایه مخصوص (خان آریغی) اسمیله بیوك برصنعی جدول‌ده واردر . زراعتی یارقند سنجاغنك‌کی قدر ایلری دکل ایسه‌ده ، صنایعی زیاده اولوب ، کاشغر وجوارلرنده سنوی ایکی اوچ ملیون فرانق قیمتنده قبا بز اعمال واخراج اولندیغی کبی ، کاشغرك خالی وکلیملری دخی مشهوردر مرعالری چوق اولوب ، اهالی خیلی مقدار آت ، صیغیر ، مرکب ودوه بسلرلر . آتلری قوتلی وطیانیقلی ودوه‌لری ایکی اورکچلیدر .

کاشغردریا { (ونام دیکرله قزیل صو) کاشغر شهری ایچندن کچن نهر اولوب ، پامیرخطه‌سنك اخیراً روسیه‌نك ضبطنه کچن قسمنده و (قره‌کول) ك ١٧ کیلو متره شمالنده (الاطاغ) اتکلرندن نبعانله ، ابتدا (کوك چای) اسمیله شمال شرقی‌یه وبعده شرقه طوغری جریانله ، طاغلردن اووه‌یه اینجه (قزیل صو) نامنی آلیر ، و ٢٣ متره وسعت پیدا ایده‌رك ، کاشغر شهری ایچندن بعدالمرور ، کاشغر دریانامیله استقامتنده دوامله ، یارقند دریایه منصب اولور ؛ و ١٨٠ کیلو متره دها آشاغیده ختن دریا ایله برلشه‌رك ، تاریم ایرماغنی تشکیل ایدرلر . مجراسی ٦٠٠ کیلو متره‌دن زیاده اولوب ، قسم اسفلنده برطاقم کوللر وسازلی بطاقلقلر تشکیل ایدر . ایلك بهارده طاشوب ، یتاغندن ١٠٠ کیلومتره‌لك مسافه‌یه قدر اولان یرلری باصار .

کاشف { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب ، برنجیسی (آقا اسماعیل بن حیدر) اصفهانلیدر . آبا واجدادی معمارلقله ملوك صفویه‌نك خدمتنده بولنوب ، کندیسی دخی شاه عباس ماضی‌یه انتساب ایتمش ؛ و هجویاتیله شهرت بولمشدر . شورباعی اونکدر :

هرجلوه که آن قد دل آرا دارد
درصفحهٔ سینه چون الف جادارد
آویخته‌زلف مشکبواز چپ وراست
این مصرع رنکین چه‌طرفها دارد

— دیکری (قاضی محمد شریف) طریق قضایه سالك بولنمشدر . شوبیت اونکدر :

زمژکان خونین خود شرمسارم
چو صاحب مصیبت زدست حنایی

کاشف افندی { (شاطرزاده محمد امین —) شعراء عثمانیه ومنشیاندن اولوب ، مکتوبیٔ صدارت قلمندن یتیشه‌رك ایکی دفعه رئیس الکتاب وصدارت عظمی کتخداسی اولمش ؛ و ١١٨١ ده وفات ایتمشدر . شایان نقل شعرینه دسترس اولنه‌مدی .

کاشفی { فرس شعراسندن اولوب ، بدخشانلی اولدیغی حالده ، ١٠٣٣

تاریخنده هندستانه سیاحت ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

زبس که نازترا بانیاز من جنك است
میان ما وتو صحبت چو شیشه وسنك است

— [« حسین واعظ » ماده‌سنه ده مراجعت بیوریله .]

کاشی { (ابو الغنائم کمال الدین عبد الرزاق بن جمال الدین) مشاهیر علمادن اولوب، فقه وحدیث وسائر علومده برچوق تألیفات براقمش، و ۷۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر .

کاظم { [« موسی کاظم » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

کاظم { فرس شعراسندن درت ذاتك اسم ومخلصیدر :

برنجیسی (میرزا کاظم بن امینا) کاشانلی اولوب، هندستانه رحلتله، عالمکیرك منشیانی سلکنه داخل اولمش ؛ وشاه مشارالیه سلاله‌سنك « عالمکیر نامه » عنوانیله منظوم تاریخنی یازمغه باشلامش ایسه‌ده ، تطویل کلامی شاهك خوشنه کیتمیوب ، دوامندن منع اولنمشدی . شو بیت اونکدر :

نیست از چاه زنخدان بتان قسمت ما
غیر آبی که زحسرت بزبان میگردد

— ایکنجیسی (قم) لی اولوب ، آقا صادق صدقینك اوغلی وحکیم سعیدخانك شاکردی ایدی. شو بیت اونکدر :

یك نالهٔ مستانه زجایی نشنیدیم
ویران شود آن شهر که میخانه ندارد

— اوچنجیسی (حکیم کاظم بن المجتهد حیدر علی طشتدار نجفی) که شعرایله طبابتی جامع اولوب، حاذق الملك عنوانـنه مظهر اولمش ؛ و ۱۱۵۰ تاریخنده اکمال ایتدیکی « فرح نامهٔ فاطمه » عنوانیله بر منظومه براقمشدر .

— دردنجیسی (مسیح البیان حکیم کاظم) ینه اطبا وشعرادن اولوب ، شاه عالمکیرك خدمتنده بولنمش ؛ وجلال الدین رومی حضرتلرینك مثنویسنه تقلیداً « آیینه خانه » « پری خانه » ، « ملاحت احمدی » « صباحت یوسفی » ، « کل محمدی » و « اوصاف مسیحی » عنوانلی منظومه‌لری یازمشدر . ایکی اوچ دیوانی دخی واردر . ۱۰۷۷ تاریخنده وفات ایتمشدر .

کاظما { ایران شعراسندن اولوب تبریزلی اولدیغی حالده، کاشانده یاشامش، وکاشی نسبتیله اشتهار ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

این مرغ دل که درقفس سینهٔ منست
آخر مرا بخانهٔ صیاد میبرد

کاظم افندی { متأخرین علماء عثمانیه‌دن و خطاطیندن اولوب، ایوبلیدر. طریق علمیه سالك بولنمش؛ و ۱۱۳۹ ده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

فکر سر زلفکله پریشان اولدم
هرآتش رخسار ایله سوزان اولدم
اولسه‌م ده غریق بحر اکدار
منت کش دست پست نادان اولمام

کاظم پاشا { (موسی —) متأخرین شعراء عثمانیه‌نك سرافرازی اولوب، هله مرثیه ومجوده بیانندر. آرناؤدلقده قونیچه قصبه‌سنده ۱۲۳۷ تاریخنده دنیایه کلوب، پدری حسین بکله درسعادته کله‌رك ، برمقدار تحصیلدن صکره، دیوان همایون قلمنه، بعده مهمه اوطه‌سنه ومالیه مکتوبی قلمنه مداومت ایتمش؛ و بعده کتابته عساکرخاصه سلکنه داخل اولوب، استعداد طبیعیسی حسبیله آز مدتده لوا کتابتنه نائل وبعده صنف حربه داخل اوله‌رق، تدریجاً فریقلك رتبهٔ رفیعه‌سنی احراز ایتمش؛ و آتش زبانلکی شدتنك بعض تأثیراتنه اوغرامش ایدی. اهل بیت جناب نبوی‌یه وفرت محبتی و طریقته انتسابی اولوب ، اشعارینك برقسم مهمی نعت ومرثیه ومناجاته متعلقدر. قرن حاضر اوائلنده درسعادتده ارتحال ایتمشدر . شو قطعه جملهٔ اشعارندندر :

جوش ایدوب باد محبت ایله دریای ازل
اولدی برجوهر شهدانه دورنك اوزره جلی
دیدی صراف هویت کوروب اول رنکاری
برینه نور محمد برینه نور علی

کاظمیه { بغداد ولایت و سنجاغنده و بغدادك ۱۰ کیلو متره‌قدر شمال غربیسنده اوله‌رق دجله‌نك ساحل یمیننده ۵ کیلو متره‌لك مسافه‌ده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، بیکی سنی وقصوری شیعی اولوق اوزره ۶۰۰۰ اهالیسی، قصبه‌نك سبب تسمیه‌سی اولان امام موسی کاظم (رضی الله عنه)ك تربه‌سی اوزرنده بیوك وپك معمور

وعزين كنبدى ، تربه‌نك يانـنده جسيم بر جامع شريفى واردر . هر طرفدن و على الخصوص ايراندن پك چوق زوار كلوب ، تربهٔ جناب امامى زيارت ايتمكله ، كاظميه دائمى صورتده زوار وسياحينله مملو بولنوب، بغداده بر تراموای وبرده آرابه شوسه‌سيله مربوطدر . قصبه‌نك قارشيسنده ودجله‌نك ساحل يميننده دخى امام اعظم حضرتلرينك تربه‌سى بولنوب، اوراسى ده سنيلرجه آيريجه برزيارتكاهدر. كاظميه زيارتكاه مناسبتيله تشكل ايتمش يكى برقصبه‌در .

— كاظميه قضاسى بغدادك غرب و جنوب جهتنده بولنوب ، شمالاً نفس بغداد قضاسيله ، شرقاً جزيره قضاسيله وحله سنجاغيله ، جنوباً كربلا سنجاغيله ودليم قضاسيله، غرباً دخى ينه دليم وسامرا قضالريله محدوددر . حدود جنوبيه‌سى فرات مجراسيله آيرلمشدر . مساحهٔ سطحيه‌سى ٦٠٠ ٧ مربع كيلومترو اولوب، يالكز ٥ قريه‌سى و اكثرى شيعى اولمق اوزره ، ٠٠٠ ٢٥ اهاليسى واردر. اراضيسى منبت ومحصولدار اولوب، باشليجه محصولاتى بغداى وآرپه اوله‌رق، سنوى ٢٠ مليون كيلويه قريب محصولات آلنير . على‌الخصوص خزينهٔ خاصه‌نك تحت اداره‌سنده اوله‌رق محمود ورضوانيه جدوللرى اوزرنده بولنان يرلرى پك منبتدر. حيوانات اهليه‌سى ده چوقجه اولوب ، سنوى تولداتى : ٥٠٠ ٢ قيون ، [illegible] ٣ مركب ، ٥٠٠ ٢ دوه ، ٥٠٠ ٢ مانده ، ٥٠٠ ١ صيغير و ٥٠٠ ١ بيكيردن عبارتدر. اسكى سلفكيه شهريله دها بعض مدن قديمه‌نك خرابه‌لرى داخل قضاده مشهود اولمده‌در .

كافر (Cafres) آفريقاى جنوبينك سواحل شرقيه‌سنده بولنان بيوك بر قومه ويريلن اسم اولوب، بونلر (زامبز) نهر عظيمى منصبنك برآز جنوبندن اميد برونى حدودينه ولب دريادن آفريقانك داخلى يايله‌وچوللرينى آيران سلاسل جبال صرتلرينه‌قدر ممتد اولان اراضئ واسعه‌ده ساكندرلر. بو اسم بونلره زنجبار وسفالة الذهب جهتلرينه يناشان واوراده وقتيله مهجرلر پيدا ايدن يمن و عمان عربلرى طرفندن معناى معلوميله ويريلوب ، بعده پورتكيزليلر او سواحلى كشف ايتدكلرنده عربلرك آغزندن ايشيتدكلرى بو اسمى علم ظن ايده‌رك ، جغرافيه اصطلاحاتى صره‌سنه ادخال ايتمشلردر . كافرلر آفريقا قطعه‌سنك خط استوانك جنوبنده منتشر بولنان (بانتو) اجناسندن اولوب، بانتولر باشليجه اوچ طاقمه منقسمدرلر ، كه بونلرده : بازوتو ، كافر و ساحلى طاقلريدر. ساحليلر كافرلرك شمالنده يعنى زنكبار وموزامبيق جهتلرنده ، بازوتولر دخى ايچ طرفلرده بولنيورلر. يالكز آفريقانك منتهاى جنوب غربيسنده بولنان (هوتنتوت) لر بانتو طاقملرندن اولميوب ، آيرى برجنسدر . كافرلر بسبتون سياه اولميوب، قويو باقير رنكنده‌درلر؛ وهر نه‌قدر صاچلرى قيوريجق ايسه‌ده ، سيما و بدنلرى زنجيلرككى اولميوب، برونلرى دوز، طوداقلرى اينجه، آغزلرى كوچك و بتون اعضاى بدنلرى متناسب اولمغله برابر، كنديلرى تندرست واوزون بويلى آدملر اولدقلرندن، بعض سياحلر بونلرى تونجدن دوكلمش مصنع هيكللره تشبيه، و هيكلتراشلره نمونه اتخاذ اولنمغه شايان عد ايتمشلردر . هر نه‌قدر پك ذكى وجسور آدملر ايسه‌ده، الآن پك وحشى برحالده ياشايورلر. اركك وقادينلرى همان چپلاق كزوب، آرقه‌لرينه كنديلرى دباغت ايتدكلرى برصيغير دريسى آلير، ويالكز عورت يرلرينى بر اوفق درى ويا بز پارچه‌سيله اورترلر. سلاحلرى بيوك بر قوت ومهارتله پك اوزاغه‌قدر آتدقلرى بر مزراقله بويلرنجه اوزون دريدن بر قالقان وبر طوپوزدن عبارتدر. باشليجه اوچ طائفه‌يه منقسم اولوب، زولو، آماقوسا وفينغو ناملريله معروفدرلر. بونلردن فينغولر، هر نه سببه مبنى ايسه ، بينلرنده پك محقر اولوب، اكثرى اسير وكوله كبى قوللانيلير. لسان واحوال طبيعيه‌جه بينلرنده بر فرق اولمدقدن بشقه، (بانتو) جنسينك سائر طاقملريله‌ده قرابت ومشابهتلرى پك چوقدر. يرلرى پك منبت واروه و طاغ وباير وتپه‌لردن مركب اوله‌رق مختلف الجنس ومياه جاريهٔ كثيره‌يى حائز اولمغله، جهت جنوبيه‌سنده اقاليم معتدله‌يه وشمال طرفنده اقاليم حاره‌يه مخصوص محصولاتك انواعى حاصل اوله بيليرسه‌ده، كنديلرى يالكز بر مقدار دارى وتوتون اكوب

بچمکله اکتفا، وبو وظیفه‌یی‌ده قاریلرینه ترک و تحمیل ایده‌رك، اصل مشغولیتلری چوبانلقدن و حیوانات سوریلری بسلمکدن عبارت اولدیغی حالده، بووظیفه‌یی‌ده چوجقلره ترکله، کندیلری یالکز حرب وآوله و اکثریا تنبل طوروب بول توتون ایچمکله وقت کچیررلر. انکلیزلرك اورالره دخولندن اول سوریلری یالکز صیغیرلردن عبارت ایکن، شمدی قیون، کچی وخرکله سوریلری دخی پیدا ایتمشلردر. هر نه‌قدر برخالق معنویه و یاغمور، شیمشك، روزکار کبی احوالك او منبعدن صدورینه اعتقادلری وار ایسه‌ده برکونه عبادت وآیین مخصوصلری اولمیوب، رؤساء روحانیه کبی کچینلری بعض معاملات سحریه اجرا وایجابنده قربانلر دخی ذبح ایدرلر. قبائل متعدده‌یه منقسم اولوب، هرقبیله‌نك کندی رئیسی واردر. بتون کافرلرك ساکن اولدقلری یرلرك شمالدن جنوبه بویی ۲۰۰۰ کیلو متره و اکی ۲۰۰ ایله ۲۵۰ کیلومتره آره‌سنده‌در. پورتکیزلرك ادعای حاکمیتی تحتنده بولنان موزامبیق مملکتنده یعنی شمال جهتنده اولان کافرلردن صرف‌نظر اولندیغی حالده، اصل بوکون بو اسمله تفریق اولنان و (دلاغوآ) قوینك جنوبنده بولنان کافرلرمملکتی الیوم ایکی‌یه منقسمدر. قسم جنوبیسی ۱۸۴۷ تاریخندن بری انکلیزلرك ضبطی آلتنده اولوب، (انکلیز کافرستانی Cafrerie Anglaise) دینمکله معروفدر. بونك مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۳۵۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۱۷۱۵۵ کشیدر، که بونلرك ایچنده یالکز برقاچ بیك انکلیز وفلمنکلی بولنوب، قصوری باشلیجه (فینغو) طائفه‌سندندر. مملکت مذکوره‌نك قسم شمالیسی ایسه (مستقل کافرستان Caïrerie Propre) اسمیله متعارف اولمش ایسه‌ده، بودخی ۱۸۷۶ تاریخندن بری امید برونی مهجرینه ملحق اولوب، ۸ قضایه منقسم اولدیغی حالده، بشی انکلیز مأمورلری واوچی کندی رؤساسی طرفندن اداره اولنیور. بونك مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۱۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۴۷۵۰۰۰ کشیدر. بو حالده (ناتال) مهجرینك شمالنده بولنان وینه انکلیزلرك تحت حمایه‌سنده ایسه‌ده الیوم استقلالنی محافظه ایدن (زولولاند) مملکتندن بشقه مستقل کافرستان یوقدر.

کافرستان (Cafrerie) [مادهٔ آتفه‌یه مراجعت بیوریله.]

کافرستان افغانستانك شمال شرقی جهتنده هندوکوه جبالنك جنوبی مائله‌سنده وکابل نهرینه تابع کونار وادیسنده واقع بر خطه اولوب، شمال غربی جهتندن جبال مذکوره صرتلریله بدخشاندن آیرلمش اولدیغی حالده، شمال شرقی جهتندن پامیر مملکت غیر مضبوطه‌سنه طوغری اوزانیر. غیر مضبوط وافغانستانه یالکز اسماً تابع طاغلق و وحشی بر یر اولمغله، نره‌لره‌قدر ممتد اولدیغی تمامیله معلوم اولمیوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۳۰۰۰ ایله ۵۰۰۰۰ مربع کیلومتره آره‌لرنده مختلف مقدارلرده کوسترمشلردر. بعض محللری ۵۰۰۰ متره‌دك یوکسك اولمقله، قیشلری پك اوزون و پك شدتلی اولدیغی حالده، یازلری خیلی صیجاق اولوب، حبوبات واوزوم ومیوه‌لرك ادراکنه مساعد ایسه‌ده، اراضیسی پك منبت اولمدیغندن، اهالینك باشلیجه مدار معیشتی کچی و صیغیر سوریلریدر. سیاه تویلی اولان کچیلرك دریسندن اثواب کیدکلری مناسبتله (سیاه‌پوش) اسمیله شهرت بولمشلردر. بونلر اوته‌دن بری طاغلرنده منفرد بر حالده یاشایوب، اطرافله اختلاط ایتمدکلرندن، ممالك اسلامیه ایله محاط اولدقلری حالده، الیوم اهتدا ایتمه‌مشلردر؛ وبو مناسبتله مملکتلری (کافرستان) تسمیه اولنمشدر. بونلر ۲۰۰۰۰۰ کشی راده‌لرنده ۳ طاقه‌وبرچوق قبائله منقسمدرلر. کندیلری اقوام آریه‌دن اولوب، مذهبلری دخی اسکی (ودا) اساطیرندن مأخوذدر. جن و پریلره دخی اینانیرلر، وغریب آیینلری واردر. جنکاور آدملر اولوب، حرب وصیدله مشغول اولورلر؛ وبتون ایشلری قاریلرینه براقیرلر. رقصی چوق سورلر.

کافرك (جلال‌الدین ناصر) ایران شعراسندن اولوب، غزنلیدر. هجویاتیله شهرت بولمشدر. بر بخیلك هجونده سویلدیکی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

پدرش کر بنانش دست برد
پسرش کر بخوانش در نکرد
ببرد زود دستهای پدر
بکند جست چشمهای پسر

كافور { (الحصى) مصرده حكومت سورن احشيديان ملوكنك دردنجيسى او-لوب، عن اصل سلالهٔ مذكورهنك مؤسسى اولان اخشيدك ١٨ آلتونه آلنمش خادم زنجى كولهسى ايكن ، وفرت ذكا وفراستى حسبيله، مشار اليه طرفندن اوغللرينه وصى تعيين اولنوب، ابو جور وعلى زمانلرنده مديرالملكارى بولنمش؛ و ٢٠ سنه بونلرك نامنه مصرى حسن اداره ايتدكدن صكره؛ ٣٥٥ تاريخنده على بن اخشيدك وفاتنده اولاد اخشيددن حكومته لايق كيمسه قالمديغندن ، خليفه مطيع لله طرفندن مصر و شام و حجاز حكومتى كنديسنه احاله اولنمش؛ وبر بچق سنه بالاستقلال حكومت سوروب منابرده (استاد) عنوانيله نامى ياد اولندقدن صكره، ٣٥٦ده وفات ايتمشدر . بوندن صكره احمد بن على بن اخشيد دخى ايكى سنه قدر حكم سوروب، بعده حكومت فاطميوننك النه كچمشدر .

كافور { هندستانده دهلى حكمدارلرندن سلطان علاءالدين خلجينك خادم كولهسى اولوب، كنديسيله اولادندن صكره ٧١٦ تاريخنده جلوس ايله، بر مدت حكومت سورمشدر.

كافى { ايران شعراسندن وشاه طهماسب صفوينك منشيلرندن اولوب، اردوباد ميرزالرندن ايدى. شعر وانشاده مهارتى وارايدى. شو بيت اونكدر:

برد سوداى تو صبر ازدل سودايئ من
كشت بى صبرئ من موجب رسوايئ من

— هندستان شعراسندن دخى بو مخلصله متخلص و(كفايت على) اسميله مسمى برى اولوب، مراد آباد ليدر؛ شمائل شريفهنك ترجمهسى اولمق اوزره « بهار خلد » عنوانيله برمنظومه يازمشدر.

كافى الكفاة { وزير شهير صاحب بن عبادك لقبيدر. [« ابن عباد » ماده-سنه مراجعت.]

كافيهجى { (محى الدين محمد بن سليمان) مشاهير علمادن اولوب، ٧٨٨ تاريخنده برغمهده طوغمش؛ وبوطرفده تحصيل علوم ايتدكدن صكره، ديار عجمه رحلتله، تبريزده و سائر ممالك ايرانده مشاهير علماى عصرندن استفاده ايله علوم عقليه ونقليهده يد طولى قزاندقدن صكره ، ديار مصره كيدهرك، قاهرهده تدريسله مشغول اولمش ؛ ومؤلف شهير جلال الدين سيوطى دخى كنديسندن استفاده ايتمشدر. حديث وتفسير وفلسفه وهيئتك زياده اشتغال ايتديكى علومدن ايدى . بر خيلى وقت ابن حاجبك نحودهكى « كافيه » سنى تدريس ايتديكنه بناءً (كافيهجى) لقبيله شهرت بولمشدر. حديث وتفسير ونحو وسائر علومده متن وشرح و حاشيه وتعليقات اولهرق برچوق تأليفاتى واردر.

كاكُدَم { مغرب اقصادهصحراى كبير جهتنده اسكى بر قصبه اولوب ، ملثمين يعنى مرابطين ملوكنك منشئى بولنمشدر . تجارى و اسلحه وسائره صنعتكرانى چوق ايدى . اورايه مخصوص اولهرق لمط دينلن برجنس كيككك دريسى بو قصبهده دوه قوشى قبوغيله دباغت اولنهرق، بهرى مغربده ٣٠ آلتونهقدر صاتيلان پك مقبول قالقانلر يابلديغى كتب عربيهده مسطوردر.

كالپى { (Kalpî) هندستانك شمال غربى ايالاتندن (جانسى)ايالتك(جلاؤن) سنجاغنده و ٤٠ كيلومتره شرقنده اولهرق كنك ايرماغنه تابع (جمنه) نهرى اوزرنده بر قصبه اولوب، ١٥ ٥٧٠ اهاليسى، كوزل بعض ابنيه و آثار وشكر وكاغد فابريقهلرى واردر. اكبرشاه زماننده دها بيوك ومعمور اولوب، ايالت مركزى ايدى.

كالِف { جيحون اوزرنده و بلخدن ١٨ فرسخلق مسافهده پك متين برقلعه وقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كاليداس { (Kalidasa) هندك قدماء شعراسندن اولوب ، برنجى ويا ايكنجى قرن ميلاديده ياشامش؛ وتاريخ و اسا-طيره دائر سانسكرى لساننده بر قاچ منظومه براقمشدر، كه آثار منتخبهدن معدود اولوب، اكثر اوروپا لسانلرينه ترجمه ومتلريله برابر نشر اولنمشدر.

كامبخش { هندستان ملوك تيموريهسندن عالمكيرك كوچك اوغلى اولوب، ١٠٧٧ تاريخنده طوغمش؛ وپدرى طرفندن دكن [illegible] نصب اولنمشدى . ١١١٩ تاريخنده

حيدرآبادده وقوع بولان محاربه‌ده صاحب ترجمه مقتول اولمشدر.

کامران میرزا { هندستانده حکومت سورن بابر شاهك اوغلی وهمایون شاهك برادری اولوب، بونك تخته جلوسنده ۹۳۷ ده کابل وقندهار و غزنه والیلکنه نصب اولنمش؛ و جانب حجازه عزیمت ، و ۹۵۶ تاریخنده اثنای راهده وفات ایتمشدر . طبیعت شعریه‌سی دخی اولوب، شو بیت جمله اشعارندندر:

چشمه بر راه تو داریم شد ایامی چند
وقت آن شد که نهی جانب ما کامی چند

کامل { فرس شعراسندن بش ذاتك مخلصیدر: برنجیسی شیرازلی اولوب شو بیت اونکدر:

مدار گرمیٔ بازار ما بغمزهٔ توست
دمی که چشم تو خفته‌است بخت ما خفته‌است

— ایکنجیسی کاشانلی اولوب، صاحب تذکره میر تقیٔ کاشینك همشیره زاده‌سی ایدی . شو بیت اونکدر:

هرگز بسوی من نگهش جلوه گر نشد
شمشیر او بخون من از ننك تر نشد

— اوچنجیسی (مصلح الدین) شیرازلی اولوب، شو بیت اونکدر:

شب فراق تو از خون دیده دامانم
جنان پرست که نتوانم از زمین برخاست

— دردنجیسی لکهنو مضافاتندن اولوب ، انکلیز حکومتك خدمت انشاسنده بولنمش ؛ و ۱۲۳۶ ده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

درچمن رفتم وسرو از قدش آورد بیاد
کامل از شور دلم بپاشد دم صبح

— بشنجیسی (بهاءالدوله عبدالله خان) هندستان نوابلرندن اولوب، شو بیت جمله اشعارندندر:

گذشت عمرکه کرد سرتو میکردم
هنوز کردش من کرد خاطرتو نگشت

کامل { (ملك — ابو المعالی ناصر الدین محمد) ملوك ایوبیه‌نك بشنجیسی اولوب، دولت ایوبیه‌نك مؤسسی اولان صلاح الدین ایوبینك برادر زاده‌سیدر. ۶۱۵ تاریخنده پدری ملك عادل سیف الدین ابو بکره خلف اولوب، بر سنه صکره برج سلسله‌یی ودمیاطی ضبط ایتمش اولان اهل صلیبی بیوك بر انهزامه اوغرادوب ، غزای اکبر ایتمش؛ وفرنکلری خطهٔ مصریه‌دن مقهوراً طرد واخراج ایتدکدن صکره، شام جهته کچوب ، او طرفه دخی نظام ویرمش؛ وبنی ارتقدن آمد ورها جهتلرینی آلوب، اوغلی ملك معظمی دخی حجاز و یمنك ضبطنه کوندره‌رك، بونك دخی موفق اولمسیله، خطبه‌ده (خادم الحرمین) دیه یاد اولنمش؛ والحاصل ملك موروثنی خیلی توسیع وتأمین ایدوب ، شام جهته بر ایکنجی سفرنده روم سلجوقیلرینه دخی غلبه چالش؛ و ٦۳۵ تاریخنده، ٦۰ یاشنده اولدیغی حالده، دمشقده وفات ایتمشدر . فقه وحدیث وادبیات وسائر علومده ید طولی صاحبی ومحب علما وحامیٔ معارف برذات اولمغله ، سرایی مجمع علما وادبا اولوب. کندیسی دخی هرکیجه بونلرله مباحث ومذاکرات علمیه‌ده بولنوردی. بین القصرینده بر دارالحدیث وسائر برچوق خیرات ومبرات انشاسنه وکلیتلی اوقاف تخصیصنه موفق اولمشدر .

کامل { (ملك — شعبان) مصرده حکومت سورن غلامان اتراکك اون یدنجیسی اولوب، ملك ناصرك اوغلی وسیف الدین قلاونك تورونیدر. ۷٤٦ تاریخنده برادری ملك صالح عماد الدین اسماعیله خلف اولمش؛ ویالکز اون اوچ آی اسماً حکومت سوردکدن صکره، ۷٤۷ ده اسقاط اولنه‌رق ، دیکر برادری ناصر الدین حسن اقعاد اولنمشدی.

کامل افندی { (السید محمد —) جنتمکان سلطان عبدالحمید خان اولك اواخر عهدیله فردوس آشیان سلطان سلیم خان ثالثك اوائل سلطنتلرنده مسند مشیخت اسلامیه‌ده بولنمش علماء دولت علیه‌دن اولوب، صدوردن عثمان افندینك اوغلی ووالده‌سی طرفندن شیخ الاسلام شهید سید فیض الله افندینك حفیدی اولدیغی حالده، ۱۱٤۱ تاریخنده دنیایه کلمش؛ وطریق تدریسه انتسابله، تحصیل علوم ایتدکدن صکره، قطع مراتب ایده‌رك، ۱۱۸۵ ده قدس شریف پایه‌سیله غلطه قضاسنه ، ۱۱۹۱ ده مصر وبعده مکهٔ مکرمه مولویتنه نصبله، ایفای حج شریف ایتدکدن صکره، ۱۱۹۹ ده استانبول

قاضیسی و ١٢٠٠ ده نقیب‌الاشراف وینه او سنه آناطولی و ١٢٠٢ ده روم ایلی قاضیعسکری اولوب، ینه او سنه محمد مکی افندینك برنجی عزلنده مسند مشیخت اسلامیه‌یه ارقا اولنمش؛ وبربچق سنه قدر امورفتوایی اداره‌ایتدکدن‌صکره، سلطان‌سلیم خان ثالث حضرتلرینك جلوسلرندن صکره عزل اولنه‌رق، خلفی حمیدی‌زاده مصطفی افندی شیخ‌الاسلام معزوللرینی تبعید ایتدیکی صره‌ده صاحب‌ترجمه دخی آرپه‌لقی‌اولان کشانه اعزام اولنمش؛ ومکی افندینك ایکنجی‌مشیختنده‌عفو بیوریله‌رق، درسعادته‌ورودله اسکداره‌کی یالیسنده اقامت‌ایتمکده ایکن، ١٢١٥ ده ارتحال ایتمشدر.

کامل بك { متأخرین شعرای عثمانیه دن اولوب، سالف‌الترجمه فاضل بکك برادری وشقی طاهرعمرك تورونیدر. بودخی برادریله‌برابر اندرون همایونه النه‌رق، کنج یاشنده وفات ایتمشدر.

کامل بن‌الفتح { (ظهیر الدین البارزی الضریر) مشاهیر ادبا وشعرادن‌اولوب، خلیفهٔ عباسی ناصرك ندیمی‌ایدی. ادبیاتده واخبار واوائلده معلوماتی زیاده اولوب، شرعیاتده لاابالیلکی مرویدر. ٥٩٦ تاریخنده بغدادده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت بر قصیده‌سندندر:

و فی الاوانس من بغداد آنسه
لها من القلب ماتهوی وتختار
سألتها نهلة من ریقها بدمی
ولیس الاخفیف الطرف سمسار

کامل پاشا { (یوسف —) عصرجنتمکان سلطان‌عبدالعزیزخانیده مسند صدارت عظمایه کچن وزرای دولت‌علیه‌دن‌اولوب، عن‌اصل عربکیرلی اولدیغی حالده، عمی کمرکجی‌عثمان پاشانك دائره‌سنده تربیه اولنه‌رق، مشار الیهك معیتنده کزدیکی یرلرده علمای عصرندن تحصیل علوم ایله، السنهٔ ثلثه ادبیاتنده‌وشعر وانشاده‌کسب مهارت ایتمش؛ وبرمدت‌دیوان همایون قلمنه‌دوامدن صکره ١٢٤٩ تاریخنده جانب مصره عزیمتله، خزینهٔ مصریه کتابتنه وبعده محمدعلی‌پاشا مرحومك معیت دیوانه نصب اولنه‌رق، مشار الیهك توجهنی قزانمش؛ ومتعاقباً یکدن قائمقاملقله‌سلك‌عسکری‌یه دخول ایله، بش‌سنه ظرفنده میرلوالق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ ١٢٦٠ تاریخنده مأموراً درسعادته ورودنده، عهده‌سنه میرمیرانلق رتبه‌سی توجیه‌اولنه‌رق، مصره عودتنده، زینب‌خانم مرحومه ایله عقد ازدواجی‌اجرا اولنه‌رق، مشار الیه‌محمدعلی‌پاشایه داماد اولمش؛ وبراز وقت صعید مصرك اصوان مدیریتنده بولندقدن صکره، ١٣٦٥ تاریخلرنده درسعادته انتقال ایدوب، آز مدت ظرفنده روم ایلی بکلربکیلکی پایه‌سیله مجلس‌والای احکام‌عدلیه ومجلس معارف اعضالغنه نصب اولنمش؛ و ١٢٦٧ ده عهده‌سنه وزارت رتبه‌سی توجیهیله ٦٨ ده تجارت نظارتنه، ٦٩ ده مجلس والا اعضالغنه، ٢٧٠ ده ثانیاً تجارت نظارتنه، ٧١ ده مجلس عالئ تنظیمات ریاستنه، وینه اوسنه مجلس والا ریاستنه تعیین اولندقدن صکره، ینه سنهٔ مذکوره‌ده عزل ایله، مجالس عالیه‌یه مأمور اولمش؛ و ٧٣ ده ثانیاً مجلس والا ریاستنه نصب اولنه‌رق، ٧٦ ده بالانفصال بر مدت استراحت ومأذوناً مصره سیاحت ایتمش؛ وعودتنده ٧٧ ده ینه مجالس عالیه‌یه مأمور اولوب ٧٨ ده مجدداً تشکیل اولنان مجلس والای احکام عدلیه ریاستنه نصب اولنان ومأموراً شامده بولنان فؤاد پاشا یرینه وکالةً وبعده ریاست مذکوره‌یه اصالةً نصب اولنمش؛ وبرنجی رتبه‌دن عثمانی نشانیله دخی تلطیف‌بیورلمش ایدی. ١٢٧٩ ده مسندجلیل صدارت‌عظمایه کچوب، بش آی امور دولتی حسن اداره ایتدکدن صکره انفصال ایدوب، رابعاً مجلس‌والای احکام عدلیه ریاستنه نصب اولنمش؛ و ٢٨٢ ده مجالس‌عالیه‌یه مأمور بولنان محمد رشدی پاشا ایله بجایش اولنه‌رق، بر خیلی وقت بو حالده قالمش؛ و١٢٩٢ تاریخنده ارتحال ایدوب، رفیقهٔ محترمه‌سیله مشترکاً احیا کرده‌لری اولان غربا خسته‌خانه‌سی اتصالنده دفن اولنمشدر. بعض اشعار ومنشآتی اولوب، فنلونك مشهور تلماق سرکذشتی ترجمه‌سنی دخی بر طرز مغشیانه‌ده قلمه آلمشدر. کرم واحسانی چوق، مدبر ودور اندیش برذات ایدی.

کامی { اوننجی قرن‌هجری عثمانلی شعراسندن ایکی‌ذاتك مخلصیدر:

برنجيسی (احمد) ادرنه‌لی اولوب، پدری مولویخانه شيخی ومثنويخوان ايدی. طريق علميه سلوك ايله، ابوالسعود افندی وسائر مشاهير علماء عصرندن استفاده ايتدكدن صكره، علی الاصول دور مدارس ايتمش؛ وبعض قضالرده دخی بولنمش ايدی. شعر و ادب وانشاده‌كی معلومات ومهارتی جنتمكان ياوز سلطان سليم خان حضرتلرينك مسموعی اولمغله، صحبت حضرت پادشاهی شرفنه دخی نائل اولمشيدی. ٩٨٧ تاريخنده وفات ايتمشدر. قانونی سلطان سليمان خانك فرمانيله امام غزالينك «كيميای سعادت» نی ترجمه‌يه باشلامش ايسه‌ده، اكماله موفق اوله‌مديغی كبی، تاريخ عثمانی ومناقب علمايه دائر باشلاديغی بر كتابی دخی بيتيره‌مه‌مشدر. مصنع بعض مكاتيب ورسائلی وخيلی اشعاری واردر. شو بيت او جمله‌دندر.

چاك ايت يقا كی كل كبی عشاق سينه‌آچ
كل بخشش ايله قوللره شاهم خزينه آچ

— ايكنجيسی مشايخدن جمال افنديك برادرزاده‌سی اولوب، طريق علميه سلوكله، ٩٥٢ ده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر:

كله كوش ايتديره‌مز يوق يره بلبل ايكلر
عشق دستانی شمدی كيم اوقور كيم ديكلر

— متأخرين شعرادن (محمد كامی افندی) دخی ادرنه‌لی اولوب، ١١٠٢ ده درسعادته ورودله، طريق علميه سلوك ايده‌رك غلطه وبغداد مولويتنه وفتوی امانتنه واوقاف همايون مفتشلكنه وبعده مصر مولويتنه نصب اولنمش؛ ومكه پايه‌سنی احرازله، ١١٣٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. «صلوة مسعودی» كتابنی ترجمه، فقهه دائر «رياض القاسمين» عنوانيله بر كتاب تأليف ومرتب بر ديوان اشعار ترك ايتمشدر. شو مقطع اونكدر :

شعرك موشح ايله صنايعله كاميا
ايستر ادای تازه و هم نوزمين زمان

كامی { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصيدر :

برنجيسی سبزوارلی اولوب، مولانا عبد الرحمن جامينك صحبتنه نائل اولمش، وهراتده وفات ايتمشدر. شو بيت اونكدر :

سوی گلشن رفتم از كوی توام آمد بياد
روی كل ديدم كل روی توام آمد بياد

— ايكنجيسی لاهيجانلی اولوب، شو بيت اونكدر :

دلهای اسيران شده فرش حرم او
ای اشك روان شوكه نسوزد قدم او

— اوچنجيسی (ميرزا علاء الدوله) قزوينلی اولوب. هندستانه رحلتله، اكبر شاهك خدمتنه كيرمش؛ ومشار اليهك عصری شعراسندن ٣٥٠ كشينك تراجم احوالنی وبعض اشعارينی حاوی اوله‌رق «نفائس المآثر» عنوانيله بر تذكره يازمش؛ و ٩٨١ ده وفات ايتمشدر. شعرينه دسترس اوله‌نه‌مدی.

كانغ سو { (Kiang-Sou) چينك ايالات شرقيه‌سندن اولوب، (يانغ چه كانغ) نهر عظيمی مجرای اسفليله منصبنك ايكی طرفنده وچين دكيزی ساحلنده واقعدر. شمالاً (شان تونغ)، شمال غربی جهتندن (هونان)، غرباً (نغان هوئی)، جنوباً (چه‌كانغ) ايالتلريله محدوددر. شمالدن جنوبه بويی تقريباً ٦٠٠ كيلومتره وشرقدن غربه اكی ١٧٠ ايله ٢٥٠ كيلو متره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحيه‌سی تقريباً ١٠٠٠٠٠ مربع كيلو متره اولوب، ٢١٠٠٠٠٠٠ اهالی ايله مسكوندر، كه بهر مربع كيلومتره باشنه ٢١٠ كشی دوشر. مركزی ١٣٠٠٠٠ اهالينی حاوی اولان (نان كينغ) شهری ايسه‌ده، ايالت داخلنده ٦٠٠٠٠٠ اهاليسی اولان (شانغهای)، ٥٠٠٠٠٠ اهالينی جامع بولنان (سوچؤ)، ٣٦٠٠٠٠ نفوسی حاوی اولان (يانغ چئو)، و ١٧٠٠٠٠ اهاليسی بولنان (چينغ كانغ) شهرلری كبی دها بيوك معموره‌لر بولنيور. اراضيسی عموميت اوزره دوز وآلچق اولوب، يالكز قسم جنوبيسنده بر طاقم آلچق طاغلر وتپه‌لر واردر. مياه جاريه‌سی وجدولريله كوللری چوق اولوب، جمله‌سی سير سفائنه صالح اولمغله، مملكتك هر طرفنه كميلر كشت وكذار ايدرلر. (يانغ چه كانغ) ايرماغی ايالتی غربدن شرقه شق ايله، برچوق قوللره وجدوللره آيريله‌رق، اوزون وطار بر خليجه دوكلديكی كبی، بو ايرماغی شمالده‌كی (هوآنغ هو) ايرماغنه ربط ايدن بيوك جدول دخی ايالتی جنوبدن شمالی شق ايدر. نهرك قول وجدوللريله هر طرفدن اختلاطده بولنور بر چوق كوللری دخی اولوب، الك بيوكلری ايالتك

وسطلرنده‌کی (هونغ چه) و (قاؤیو) ایله جنوب جهتنده‌کی (تای هو) کوللریدر. ساحلك قارشیسنده بر طاقم آطه‌لری اولوب ، باشلیجه‌لری (یانغ چه کانغ) منصبی قارشیسنده و خلیجك آغزنده‌بولنان (چونغ مینغ) آطه‌لریله (هوآنغ‌هو) ایرماغنك اسکی منصبی قارشیسنده‌کی (یوشو) جزیره‌سیدر. بو ایالت چینك اك منبت واك معمور یرلرندن اولوب، کثرت میاهیله برابر ، هواسی صاغلام ومعتدلدر. قورودلمش کول وبطاقلقلری چوق اولوب، اهالیسی باشلیجه بو اراضیی اعمار ایتمشلردر. برنجی درجه‌ده محصولی پرنج اولوب ، سائر حبوباتله سبزه ومیوه‌لرك انواعی وعلی‌الخصوص نارك پك کوزلی وکلیتلی توتون ، باموق ، کتن وسائره حاصل اولور. چای یالکز قسم جنوبیسنده یتیشیر. ورنیك وصمغ ویرر اشجارك انواعی واردر . طوت آغاجلری ده چوق اولوب، اهالیسی ایپك بوجکی یتیشدیره‌رك، کلیتلی ایپك چیقاریرلر. حیوانات اهلیه‌سی ده چوق‌جه اولوب، سواحلده ونهر وکوللرنده پك چوق بالیغی واردر. سواحلده واسع مملحه‌لر یاپمشلردر. صنایعی پك ایلری اولوب، بو ایالتك مصنوعاتی چینك سائر طرفلرنده یاپیلان امثالنه مرجحدر. باشلیجه‌لری ایپك قماشلرله (نانکین) دینمکله شهرت بولان برنوع قماش وتخته‌دن ورنیکلی مواد مختلفه ایله باموق وایپکدن کاغد، مرکب وسائره‌در. تجارتی پك ایشلك اولوب، باشلیجه انهار وجدوللر طریقیله اجرا اولنور. اك بیوك اسکله‌لری (چین کانغ) ایله (شانغ های) در. ایالت ۸ سنجاغه منقسمدر .

کانغ سی { (Kiang-Si) چینك جنوب شرقی ایالاتندن بر ایالت اولوب، شرقاً (فوکن) و(چه‌کانغ)، شمالاً (نغان هوئی) و(هوپه)، غرباً (هونان)، جنوباً دخی (قوآنغ تونغ) ایالتلریله محاط ومحدوددر. شمالدن جنوبه بویی قوش اوچشی حسابیله ۶۰۰ کیلومتره‌اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۰۰۰۰ مربع کیلومتره و اهالیسی ۲۴۶۰۰۰۰۰ کشیدر ، که بهر مربع کیلومتره باشنه ۱۳۷ کشی دوشر. مرکزی (نان چانغ فو) شهری اولوب، ایالت ۱۳ سنجاغه منقسمدر. اراضیسی وعلی‌الخصوص قسم جنوبیسی طاغلق اولوب، بتون ایالت (یانغ چه کانغ) ایرماغنه تابع (کا کانغ) نهرینك حوضه‌سندن عبارتدر. بو نهر ایالتك جنوب جهتنده نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری اراضیسنی شق ایدوب، صاغ وصولدن بر چوق نهرلر یعنی بتون ایالتك میاه جاریه‌سنی اخذ ایتدکدن صکره، (پویانغ) کولنه کیرر؛ وبو کوله دوکیلن دیکر بر طاقم چایلرك صولریله برابر ایالتك حدود شمالیه‌سندن چیقوب، مذکور ایرماغه دوکیلور. طاغلرینك بعض ذروه‌لری ۳۰۰۰ متره ارتفاعنی متجاوزدر. هواسی‌صیجاق ورطوبتلی اولوب، بعض یرلرنده‌ده بطاقلقلردن طولایی صیتمه‌لیدر. نباتاتی اقالیم معتدله واقالیم حاره نباتاتنك اجتماعندن عبارت اولوب، محلك ارتفاعنه کوره تخلف ایدر. یوکسك یرلرنده چام آغاجنك انواعی وعلی‌الخصوص یالدیزلی یاپراقلی بر جنسی ودها آشاغیده میشه، قاین، سکود، کستانه وسائره آغاجلری یتیشیر. آلچق یرلرده وکویلرك اطرافنده اهالی ورنیك وقوقه آغاجلریله برابر کافور اشجاری یتیشدیررلر. اکثر طرفلری اورمانسز اولوب، اهالی محروقات تدارکنده زحمت چکرلر. باشلیجه محصولاتی: پرنج، مصر، باموق وسائره ایله اصل مملکتك منبع ثروتی اولان کلیتلی وجنسی اعلا چایدر. جسیم حیوانات وحشیه‌منقرض اولوب، یالکز اورمانلق اولان طرفلرنده قپلان، تیلکی، طوموز، قره‌جه وسائره بولنور. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه صیغیر، مانده وطوموزدن عبارتدر، انهاری بالیقله طولو اولوب، اهالیسنك بالیقجیلقده مهارتلری واردر . طاغلرنده آلتون، کومش، قورشون، قلای، دمیر وسائر معدنلر بولنیورسه‌ده، پك آزی چیقارلمقده‌در. صنایعی خیلی ایلری اولوب، علی‌الخصوص چینی‌یه متعلق معمولاتی چینك سائر طرفلرنده یاپیلان بو قبیلدن ذی قیمت مصنوعاتك جمله‌سنه مرجحدر. وسائطك قلتیله برابر، تجارتی خیلی ایشلك اولوب، حدود شمالیه‌سنده و(یانغ چه کانغ) ایرماغی کنارنده بولنان (کیوکانغ) شهری آوروپا تجارتنه دخی آچیقدر .

كانم { سودان وسطنده‌كى (قانم) مملكتنه عرب جغرافيونى آثارنده ويريلن اسمدر) [« قانم » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

كانى { (ابو بكر — متأخرين شعراء عثمانيه‌دن اولوب، توقادليدر. حكيم اوغلى على پاشا اوچنجى دفعه اوله‌رق صدارته نصب اولنه‌رق كليركن كنديسنى معيتنه آله‌رق طريق خواجكانه ادخال ايتمشدى. لاابالى وقلندر مشرب برآدم اولوب، بعده طريق مولويه‌يه انتسابله، كوشهٔ انزوايه چكلمش؛ و١٢٠٦ تاريخنده وفات ايتمشدر. مرتب ديوانى، بعض منشأتى و بر طاقم هزليات ولطائفى واردر. الك زياده بو صوكه نوعده مهارتى وار ايدى. شو مطلع بر نعت شريفندندر :

غبار روضهٔ كلك كحلى جلادر يا رسول الله
كوزمده خاك كويك توتيادر يا رسول الله

كانى پاشا { متأخرين وزراء عثمانيه‌دن اولوب، ابتداى حالنده مصر مأمورندن بولنمش؛ وباب عاليجه مختلف مأموريتلرده بولنه‌رق، قطع مراتبله، تدريجاً رتبهٔ وزارته نائل اولمش؛ رسومات امانتنده وماليه نظارتيله تقاعد صنديغى نظارتنده وسائر مأموريتلرده بولنه‌رق، احقاق حق ومحافظهٔ حقانيت خصوصنده بيوك بر استقامت وتعصب كوسترمش؛ وبولنديغى نظارتلرده فوق العاده حقانيت واستقامت ابرازيله، قانون و نظامى بحق مدافعه ومحافظه ايتمش؛ وقرن حاضر هجرى اوائلنده ارتحال ايلمشدر .

كاوار { صحراى كبيرده فزان ايله سودان آره‌سنده وكاروان يولى اوزرنده بيوك برواح اولوب، بو بابده ايجاب ايدن تفصيلات « قوار » ماده‌سنده ويرلديكندن، اورايه مراجعت اولنمق اقتضا ايدر. ياقوت حموى «معجم البلدان»ده بو واحك بر قاچ قصبه‌سى اولوب، مركزى (ابو البلماء) اولديغنى بيان ايديور. شمديكى خريطه‌لرده دخى (بيلما) اسميله بر قصبه محرردر .

كاوخوار { جيحونك قوللرندن اولوب، خوارزمده برطاقم يرلرى اسقا ايتديكنى ياقوت حموى بيان ايديور .

كاور طاغى { [« جبل بركت » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

كاورى { (Cavéri) هندستانده دكن قطعه‌سنك جنوب جهتنده بيوك بر ايرماق اولوب، ′٢٥°١٢ عرض شمالى ايله ′١٤°٧٣ طول شرقيده (كات) سلسلهٔ جبالندن نبعانله، شرقه طوغرى جريان ايده‌رك، ميسور حكومت ممتازه‌سنك جنوبى كوشه‌سنى بر ياندن بر يانه شق ايتدكدن صكره، طوغريدن طوغرى‌يه انكليز حكومتنه تابع ممالكه كيروب، جنوبه وبعده ينه شرقه طوغرى دونه‌رك، بربيوك قوس تشكيل ايله، بر چوق قوللره آيريله‌رق، وواسع بر داليه تشكيل ايده‌رك، كروماندل ساحلندن بنكاله كورفزينه دوكيلور. مجراسى ٧٢٠ كيلومتره اولوب، ثلثانى ميسور خطه‌سيله كويمباتور سنجاغنك مرتفع يايله‌لرنده وبر ثلثى (تريچينوپولى) و(تانجور) سنجاقلرينك آلچق اووه‌لرنده‌در. داليه‌سنك رأسى ساحلده ١٤٥ كيلومتره‌لك مسافه‌ده اولوب، ساحلده‌كى اساسى ١٦٠ كيلومتره وسعتنده‌در. تابعلرى چوق اولوب، الك بيوكلرى ميسورده: هناواتى، كوبانى وجيمسكه؛ وكويمباتورده: بهاوانى، فويلار وآمراواتى‌در. ميسوردن خروجنده ايكى‌يه آيريلوب، (سيوانه سامودره) اسميله بر جزيره بعد التشكيل بو آطه‌نك ايكى طرفنده ٦٠ متره‌لك ارتفاعدن دوشه‌رك، هندستانده كيلرك الك كوزللرى اولان ايكى شلاله تشكيل ايديور . مايس وحزيرانده فيضان ايدوب، سائر وقتلرده وعلى الخصوص مارت ونيسانده صويى پك آز اولمغله برابر، ارواء اراضيده دخى قوللانلديغندن، يالكز پك كوچك واورايه مخصوص بر نوع كميلرك سيرينه صالحدر. فيضاننده ثانيه‌ده ٩٠٦٠ وحد وسطى حسابيله يالكز ٤٧٨ مكعب متره صو دوكر. حوضه‌سى ٨٣٠٠٠ مربع كيلومتره‌دن زياده‌در.

كاوريپورام { (Cavéripouram) هندستانك مدراس اداره‌سنه تابع (كويمباتور) ايالتنده وكويمباتورك ١٢٨

كیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق كاوری ایرماغنك صاغ كنارنده بر قصبه اولوب، ٦٥٣٠ اهالیسی واردر.

كاوه { ایرانك اساطیر وخرافاتله ممزوج اولان تاریخ قدیمنده بر دمیرجیدر، كه جمشیدی قتل ایله مملكتی ضبط ایدوب انواع مظالم اجرا ایدن (ضحاك تازی) یه قارشی قیامله، دریدن اولان اوكلكنی بیراق ایدەرك، خروج، وكندیسنه تابع اولان خلقله برابر هجوم ایدەرك، ضحاكی قتل، وجمشیدك نسلندن فریدونی تخت ایرانه اقعاد ایتمشدر. ضحاك ایله فریدون اسملرینك هند اساطیرنده مو- هوماتدن عبارت اولدیغنی « ضحاك » و« فریدون » مادەلرنده بیان ایتدیكمزدن، كاوەیه صحیحدن دنیایه كلمش بر شخص نظریله باقەمایز. مع هذا بیراق كبی قوللانمش اولدیغی اوكلكنك (درقش كاویانی) اسمیله دولت ایرانیەده مقدس بر شی صفتیله حفظ اولنەرق، سعدبن وقاص (رضی الله عنه) طرفندن ایرانك فتحنده، مجوهراتله مرصع اولدیغی حالده، غنیمت ایدلدیكی مشهوردر. كاوەنك وقعەسنی محرر فقیر فاجعه یعنی تیاترو رسالەسی صورتنده قلمه آلوب، «كاوه» عنوانیله ١٢٩٣ تاریخنده نشر ایتمش ایدم.

كاهون { كرمانده (سیر جان) دن ایكی مرحلەلك مسافەده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

كاهی { [«قاسم كاهی» مادەسنه مراجعت بیوریله.]

كاهه { (Gaha) هندستانك بهار خطه- سنده پاطنه ایالتنده وپاطنەنك ٩٠ كیلومتره جنوبنده وكنك ایرماغنه تابع (پهالكو) نهری اوزرنده قضا مركزی بر شهر اولوب، ٦٦٨٤٥ اهالیسی واردر. پك اسكی وهند برهمنلرنجه مقدس عد اولنور بر شهر اولوب، بهر سنه ١٥٠٠٠ قدر زوار طوپلانەرق، نهرینك ایچنه كیررلر، و (ویشنو) نك ایزینی زیارت ایدرلر. بو ایزك اوزرنده (ویشنوپاد) اسمیله بیوك ومصنع بر بتخانه واردر. بودا دخی الك اول بو شهرده ظهور واجرای وعظ ایتدیكندن، مقدما بونك دیننه تابع اولانلرك زیارتكاهی ایدی. برهمنلره مخصوص مكتب و مدرسه ومناسترلری دخی چوقدر. اسكی شهرك قارشیسنده ونهرك صول كنارنده (صاحب كنج) اسمیله انكلیزلر طرفندن یاپلمش منتظم وطرز جدید اوزره مؤسس بر یكی قسمی واردر.

كبان معدنی { معمورة العزیز ولایتنك خربوت سنجاغنده وخر- پوتك ٤٢ كیلومتره غربنده وملاطیەنك دخی او قدر شمال شرقیسنده اولەرق فرات مجراسندن ٢ كیلومترەلك مسافەده وبو نهری تشكیل ایدن قره صو ایله مراد چاینك ملتقاسندن ١٥ كیلومتره آشاغیده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهالیسی، صدر اسبق یوسف ضیا پاشانك بنا كر- دەسی اولان جسیم ومصنع بر جامع شریفی، ینه مشار الیهك تأسیس كردەسی اولوب، ٣٠٠ جلد كتبی حاوی كتبخانەسی، روم وارمنی كلیسالری وحمامی واردر. اسمندن دخی آكلاشلدیغی اوزره، بو قصبه خیلی زنكین كومش وسیملی قورشون معدنلری محلنده اولوب، بو معدنلر مقدما دولت طرفندن اخراج اولنمقده، ومشار الیه یوسف ضیا پاشا كبی وزرا طرفندن اداره ایدلمكده بولنمش اولمسیله، او صرەلرده قصبه ٣٠٠٠ خانه یعنی تقریباً ١٥٠٠٠ اهالیی حاوی بولنمش ایكن، بعده معدنك بطال براغلمسیله، ذاتاً ده هواسی آغر اولد- یغندن، اهالیسی طاغیلوب، شمدیكی حالده كرك قصبه وكرك معدن یری خرابەلرله مملودر. معدنك تركنی ایجاب ایدن اسبابك بری ده جوارلرده كی اورمانلرك اتلاف اولنمسیله، محروقات قالمامسی اولوب، حالبوكه پالو وچمشكزكده كمور معدنی بولندیغی تحقق ایتمش؛ وچمشكزكده كی كمور معدنی مراد چاینه تابع بر نهرك اوزرنده بولنمغله، كبان معدننه نهردن مصرفسزجه نقلی ممكن اولەجغندن، كومش وكمور معدنلری بردن احاله اولندیغی تقدیرده، چوق استفادەیی موجب اولەبیلیر.

— كبان معدنی قضاسی شرقاً وشرق جنوبی طرفندن نفس خربوت یعنی مركز ولایت قضاسیله، جنوب غربی طرفندن ملاطیه سنجاغیله، غرب شمالی طرفندن عربكیر قضاسیله، شمالاً دخی درسم سنجاغیله محاط ومحدود اولدیغی حالده، مركزدن

اداره اولنور ٥ ناحيه و٦١ قريه ايله ١٩٠٥٠ اهاليي حاويدر. اراضيسى خيلى منبت اولوب، حبوبات وميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور. طوت آغاجلرى چوق اولوب، مقدما خيلى ايپك چيقارلقده بولنمش ايكن، بوصنعت دخى معدنجيلكله برابر تدنى ايتمشدر .

گبر { (ونام ديكرله پارسى) ايرانيلردن اسكى زردشت دينده ثباتله اليوم آتشپرست بولنانلره ويريلن اسم اولوب، بونلر ايرانك غزاة مسلمين طرفندن فتحندن واكثر همجنسلرينك دين اسلامى قبول ايلملرندن صكره دخى وطنلرنده قالوب، بعده اقليتلرى حسبيله، كوردكارى حقارت اوزرينه، اكثرى هندستانه وبعضلرى شيروان جهتلرينه هجرت ايتمش؛ وآز مقدارلرى ايرانك اوته بريسنده وعلى الخصوص يزدده وكرمانده قالمشلردر. اليوم موجود گبرلرك مقدارى ١٠٠٠٠٠ نفوسى متجاوز اوليوب، ٨٥٥٠٠ قدرى هندستانده، ٨٥٠٠ قدرى ايرانده وقصورى قافقاسياده وسائر طرفلرده‌در. آيين مذهبيلرينى زند وپهلوى لسانلرنده اجرا ايدوب، بو لسانلرى بيلير عالم دستور و موبدلرى وار ايسه‌ده، اكثرى باشادقلرى مملكتك لسانيله متكلم اولوب، آتشكده لرنده اوقونان زند آوستايي آكلا - ميورلر. چاليشقان وپك ناموسلى آدملر اولوب، بمبايده بانقه‌لرى وبيوك تجارتخانه‌لرى وجمعيات علميه وخيريه‌لرى واردر. زنگينلرى خيراته چوق پاره صرف ايدوب، كندى ملتلرندن هيچ بر بر ديلنجى وفاحشه اولمديغى شايان دقتدر. بوندن بر قاچ سنه اوله گلنجه‌يه‌قدر بمبايده پهلوى لساننده ايكى غزته نشر ايدرلردى. مقدما شهر مذكورده بك بيوك ومصنع بر آتشكده بنا ايتمشلردر.

گبرى { (ملا محمد قاسم) ايران شعراسندن اولوب، كاشانليدر. شو رباعى اونكدر :

كلخن نشين آتش سودا كسى مباد
سر گرم شعله‌هاى تمنا كسى مباد
آن را كه رد كنيم شود رد كائنات
مردود بارگاه دل ما كسى مباد

كبسود { خداوندكار ولايتك قره‌سى سنجاغى مركز قضاسنده وباليكسرينك ٢٥ كيلومتره شرقنده اوله‌رق سماو چايي اوزرنده ناحيه مركزى برقصبه اولوب، ٣٠٠٠ اهاليسى، ٢ جامع شريفى، ٦ مسجدى، بر تكيه‌سى، ٢ خانى، بر حمامى، و ٤٠ دكانى واردر. — ناحيه‌سى ٧٥ قريه‌دن مركب اولوب، ١١٥٩٥ اهاليسى واردر، كه بونلردن يالكز ٣٢ سى خرستيان وقصورى كاملاً مسلمدر. اراضيسى تقريباً ١٩٠٠٠ يكى دونمدن عبارت اولوب، ٣٠٠٠ دونملكى چام و ميشه آغاجلرينى حاوى اورمانلقدر. طوپراغى پك منبت اولوب، محصولاتى: بغداى، آرپه، مصر، سيسام، بورجق، چاودار، يولاف، باموق، كتن، كنوير وسائره ايله ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر.

كبك { (Quebec) آمريقاى شماليده انكلتره‌يه تابع دومينيون حكومات متفقه‌سندن همنامى اولان حكومتك مركزى بر شهر اولوب، سنت لوران ايرماغنك صول يعنى شمالى كنارنده و دومينيونك مركزى اولان (اوتاوه) نك ٣٨٠ ومركز تجارت اولان (مونترآل)ك ٢٢٠ كيلومتره شمال شرقيسنده واقع اولديغى حالده، ٦٣٠٩٠ اهاليسى، استحكاماتى، گوزل ليمانى، پك ايشلك تجارتى، بيوك دارالفنونى، دارالمعلمينى، بر قاچ آقادمياسى، متعدد مكاتب عاليه‌سى، نمونه‌لك مكتبلرى، تاريخ و ادبيات، جغرافيه، تاريخ طبيعى وسائر فنون جمعيتلرى، صنايع وماليه شركتلرى و سائر آثار عمرانى واردر. مركزى بولنديغى حكومت مجلس مبعوثاننه ٣ وحكومات متفقه مجلس عموميسنه دخى ديگر ٣ مبعوث انتخاب ايتمك حقنى حائزدر. وقتيله كبك سفائن اعماله مخصوص دستگاهلرى وكراسته تجارتيله مشهور ايدى. بو صنعت وتجارت او وقتدنبرى چوق تدنى ايتمش ايسه‌ده، ديگر صنايع ايلريليوب، برنجى درجه‌ده دباغخانه‌لريله آياق قابى فابريقه‌لريدر. سنوى ٢١ مليون فرانق قيمتنده آياق قابى و ١٣ مليون فرانق قيمتنده مواد دباغيه اخراج اولنور. دميرخانه و دوگمخانه‌لريله انواع ماكينه‌لر وچليكدن آلات وادوات وكاغد، چوخه، قاوجوقدن مواد مختلفه، توتون وسائره فابريقه‌لرى چوقدر. قارشيسنده‌كى (لويس) قصبه‌سنه بر كوپرى ايله مربوطدر. اهاليسنك ثلثانى فرانسز جنسيتنه منسوبدر. شهر ايكى قسمدن مركب اولوب، يوقارى

قسمنك غایت دلکشا منظره‌لری و ابنیه و دوائر عمومیه‌سی واردر. واوستنده‌کی تپه‌ده برقلعه بولنیور. آشاغی قسمی ایسه تجارت وفابریقه‌لر یری اولوب، بونك سوقاقلری دها کنیش ودها منتظمدر.

کبك { (Quebec) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه دومینیون حکومات متفقه‌سنك } بری و اك شرقیسی اولوب، مرکزی اولان آنف البیان شهرك اسمیله تسمیه و «آشاغی قانادە» اسمیله دخی یاد اولنقده‌در. ٤٥° ایله ٥٢° عرض شمالی و ٦٠° ایله ٨٢° طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب، شمالاً هنوز تحت انضباطه آلنمیان «اراضیٔ شمالیه» ایله، شمال شرقی طرفندن (لابرادور) خطه‌سیله، شرقاً (ترنو) یی آیران (بل ایسله) بوغازی و (سنت لوران) کورفزیله، شرق جنوبی طرفندن «یکی برونسویق» له وممالك مجتمعه‌نك (منه) جمهوریتیله، جنوباً ینه ممالك مذکوره‌نك نیوهامپشیر ایله ورمونت ونیویورق جمهوریتلریله، شرقاً دخی (اونتاریو) حکومتیله و برآز یرده هودسون کورفزینك جامس قویله محاط ومحدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٠٠ ٥٠٠ مربع کیلومتره اولوب، تقریباً ٠٠٠ ٥٨٠ ١ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلومتره باشنه آنجق ٣ کشی دوشیور. بو مملکت واسعه‌یی سنت لوران نهری وخلیجی غیرمساوی ایکی قسمه تفریق ایدوب، بونك جنوبنده‌کی قسمك آنجق بر سدسی وسعتنده اولدیغی حالده، هواسی دها معتدل و طوپراغی دها منبت اولمق سایه‌سنده، اهالیسنك نصفندن زیاده‌سی مذکور قسم اصغرنده بولنیور. آنجق قسم شمالیسنده اسکان واعماره صالح اراضیٔ واسعه بولندیغندن، اوراسنك ده مرور زمانله بو نسبتده اهالیسی چوغاله‌جغنده شبهه یوقدر. اراضیسی دخی بوتقسیمه تابع اولوب، سنت لورانك جنوبنده‌کی یرلرده (آلغانی) سلسله‌سنه منسوب طاغلر ممتد، و بونلرك ذروه‌لری ١٠٠٠ متره ارتفاعلرینه‌قدر واصل اولور. بو یر طار واوزون اولوب، جنوب غربی جهتی معتدل ومنبت اولدیغی حالده، شمال شرقی‌یه طوغری ایلری کیدلدکجه، هوا واراضی سرتلشوب، منتهای شمال شرقیسنی تشکیل ایدن (غاسپسین) شبه جزیره‌سی قابل سکنی اوله‌میه‌جق درجه‌ده صوئوق وقیالقدر.

نهر مذکورك شمالنده‌کی قسم اعظمی ایسه عمومیت اوزره دوز اراضیٔ واسعه‌دن عبارت ایسه‌ده، مملکتك وسطنده بوینجه (لورانتیان) اسمیله برصره طاغلر ویا تپه‌لر ودها طوغریسی بر تقسیم میاه خطی تشکیل ایده‌جك صورتده آنجق ایکی اوچیوز متره مرتفع برصرت ممتد اولوب، بونك اوستنده برطاقم واسع کوللر بولنمغله، آیاقلری جنوبده‌کی سنت لوران ایرماق وخلیجنه ویا غرب شمالیده‌کی هودسون کورفزینه دوکیلور. بو صرتك اکثر طرفلری اورمانلرله مستور اولوب، یالکز ١٠٠٠ متره‌یه قریب ارتفاعی اولان جهتلری قیالق ودها آلچق جهتلری اعماره صالحدر. مذکور کوللرك اك بیوکلری غربدن باشلایه‌رق: کیپاوه، آبیتیبی، مال، میستاسینی، سنت ژان، پریتیبی، آستوریغامیقوش، مانیقوآغان، آسوانیبی، بچغون، وامینیقاپو و سائره‌در. نهرلرینك اك بیوکی سنت لوران ایرماغیدر که شق ایتدیکی کوللرك اخیری اولان (اونتاریو) کولندن بالخروج، برمدت اونتاریو حکومتیله ممالك مجتمعه آره‌سنده شمال شرقی‌یه طوغری آقدقدن صکره، کبك حکومتی ایچنه کیروب، (مونترآل) شهری یانندن کچر، وکبك شهرینه واصل اولنجه نهر حالندن چیقوب، کیتدکجه توسع ایدر بر خلیج صورتنه کیرر. بو ایرماغه جنوبدن کلن انهار آز اولمغله برابر، قیصه وکوچك اولوب، شمالدن مذکور کوللردن کلنلرینك اك بیوکاری: غرب جنوبی حدودینی تشکیل ایدن (اوتاوه) و بوکا تابع قولونجه، غاتینقاوه، «طاوشانلرچایی» و «قزیل چای»، سنت موریس، پریبونقه، رتسیامیتس، اوتارده، مویسیه، مینیان، سنت اوکوستین و سائره‌در. هودسون کورفزینه دوکیلنلری‌ده حدود شمالیه‌یی تفریق ایدن (استمن) ایله روپرت، نوتاوه، هاریقاناو وسائره‌در.

هر نه‌قدر کبك عرضجه فرانسه‌یه معادل ایسه‌ده، هواسی چوق دها صوئوق اولوب، قیشلری پك اوزون وسرتدر. کبك شهرنده یازین میزان الحراره حد وسطی اوزره ١٧. صوك بهارده ٧، ایلك بهارده ٣ درجه و قیشین تحت الصفر ١٠ درکه کوسترر. شمال شرقی‌یه طوغری کیدلدکجه، هوانك برودت وشدتی آرتار. قیشین بتون کوللار ونهرلری

طوكار. الحاصل هواجه سيبريه ونوروجه مشابهدر. هواسی اك معتدل اولان يرلرده بغدای، مصر، كتن، كنوير، توتون، اوزوم، الما، آرمود وسائر ميوه‌لرله سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. آنجق طوپراغنك قوتی پك چابق زائل اولديغندن، اهالی كوبره‌يه اولان احتياجلرينی آكلايه‌رق، وپك واسع اولان مرعا وچايرلردن استفاده ايده‌رك، كليتلی صغير وسائر حيوانات اهليه بسلمكه، وبونلردن ياغ، پينير وسائره چيقارمغه باشلامشلردر. هنوز آچلمامش طرفلری بالطه كورمه‌مش اورمانلرله مستور اولوب، بتون اورمانلری ٢٤٠٠٠٠ مربع كيلو متره وسعتنده‌در. آنجق اعمار و اسكان اولنان يرلرينك اكثر طرفلرنده اورمانلر نافله يره اتلاف اولنديغندن، محروقاتجه بيله زحمت چكلمكده‌در. اصل مملكتك منبع ثروتی معادن كثيره‌سی اولوب، دمير، باقير، آلتون، نيكل، منغانز، آنتيمون، جيوه، كوكورد و سائر معدنلرله مرمر، آشی بوياسی، يازی طاشی، طاش ياغی و معدن صولرينك انواعی پك چوقدر. معادن مختلفه‌يی حاوی يرلری ٧٠٠٠٠ دونم قدر تخمين اولنيور.

اهاليسنك ثلثاندن زياده‌سی عن اصل فرانسز اولوب، قناده فرانسه مستملكاتندن ايكن، هجرت وتوطن ايتمشلردر. سائرلری ايرلانده‌لی، انكليز، اسقوجيه‌لی، آلمان و سائر آوروپا مهاجرلرندن عبارتدر. اصل يرليلر ٧٥٠٠ كشی راده‌لرنده‌در. صنايع محليه خيلی ايلری اولوب، محصولات ارضيه ايله كراسته ومعادنك استحضار و استعمالی وبالقجيلق ومنسوجات مختلفه نسجی كبی صنعتلرله اشتغال اولنيور. تجارتی خيلی ايشلك اولوب، محصولات ارضيه، حيوانات وحيوان محصولاتی، كراسته، معادن و سائره‌يه متعلق پك چوق اخراجاتی واردر. باشليجه مخرجلری سنت لوران ايرماق وخليجنده‌كی اسكله‌لر اولوب، اورادن بحر محيط آطلاسی‌يه ايندريله‌رك، آوروپايه، ويا بيوك كوللره وبونلرك جنوبی ساحللرنده‌كی اسكله‌لره چيقاريله‌رق، ممالك مجتمعه‌يه نقل اولنور. سنوی اخراجاتی تقريباً ٢١٢ و ادخالاتی ٢٦٣ مليون فرانق راده‌لرنده‌در.

اصول اداره‌سی مشروطيت ومختاريت اساسی اوزرينه مؤسس اولوب، رأس حكومتده انكلتره دولتنك وكيلی حكمنده و (اوتاوه) ده‌كی واليك معيتنده بر متصرف بولنيورسه‌ده، بونك وظيفه‌سی پك محدود و پك رسمی اولوب، مملكتی اداره ايدن هيئت مديران خصوصی مجلس مبعوثانك اوكنده مسئولدر. متصرفك تحت رياستنده اجتماع ايدن هيئت مديراندن مركب بر مجلس اداره‌سی، ٢٤ اعضادن مركب بر هيئت اعيانی و اهالی طرفندن منتخب ٦٥ مبعوثدن مركب بر مجلس مبعوثانی واردر. بو وجهله اداره داخليه‌سنده بسبتون مستقل اولوب، دومينيون حكومات متفقه‌سنك مركزينه دخی مصالح عموميه‌نك تذكريچون ٦٥ مبعوث و ٢٤ اعيان كوندرمك حقی حائزدر. مملكت ٢٠ قونتلغه وهر بر قونتلق متعدد ناحيه‌لره منقسمدر. هر ناحيه اهاليدن منتخب بر مديرله ٧ اعضادن مركب بر مجلس طرفندن اداره اولنديغی كبی، قونتلغك مركزنده دخی ينه اهاليدن منتخب بر رئيس ناحيه مديرلرندن متشكل بر مجلسله اداره اولور ايدر. امور عدليه انكلتره دولتی طرفندن نصب اولنمش بر مفتشك تحت اداره‌سنده حكومات متفقه مركزندن مأمورينلری تصديق اولنمش ٣٠ حاكمه مفوض اولوب، بونلر قونتلغلرده‌كی محاكمی اداره ايدرلر؛ ومحاكم مذكوره اعضاسی محللرنده انتخاب اولنور.

كَبْ كَبْ { مكهٔ مكرمه قربنده عرفاتك آرقه‌سنده ايكی طاغك اسمی اولوب، ايكيسی تثنيه صيغه‌سيله كبكبان دينلير.

كبود جامه { (شاه نصر الدين) مشاهير شعرادن اولوب، استراباد ايله خوارزم آره‌سنده ساكن كبود جامه اسميله معروف بر كوجك قومك اميری اولمغله، (شاه كبود جامه) اسميله شهرت بولمشدی. سلطان تكش بونك قتلنه برينی مأمور ايدوب كوندرديكنده، صاحب ترجمه بو مأمورك كوكلنی ايده‌رك، حياً كنديسنی حضور سلطانه سوق ايتمكه قاندريمش؛ وتكشك حضورينه چيقديغنده شو رباعی‌يی سويليوب، عفو واحسانه نائل اولمش ايدی:

من خاك تو در چشم خرد می آرم
عذرت نه‌يكی نه‌ده نه صدمی آرم
سرخواسته بدست كس نتوان داد
می آيم و بركردن خود می آرم

كبويلر { (Guebwiller) آلساس لورنده قولمارك ٢٥ كيلو متره جنوب غربيسنده و (ووستر) طاغلرينك كوزل بر بايرنده اولەرق (رين) ايرماغنه تابع (لوش) نهرى اوزرنده قضا مركزى برقصبه اولوب، ١١٤٥٥ اهاليسى، ماكينه فابريقەلرى، بچقيخانەلرى، يوك وپاموق ايپليكخانەلرى وايپك قوردله ايله قماش فابريقەلرى واردر.

كبير { (Cabires) اسكى يونانيلرك بو اسمله فنيكەليلردن مأخوذ برطاقم معبودلرى اولوب، بونلرك آيينلرينى سراً اجرا ايدرلر، و اسملرينى دخى علناً سويلمزلردى. كبيرلرك طريق عبادتنه محرم اولمق خيلى زور وبر طاقم شرائطله مشروط اولوب، بو سره ايلك داخل اولەجق آدم غريب برطاقم آيينلرله معبده كوتوريلەرك، اطرافنده بونلرك عبادتنه مخصوص راهبلر برطاقم جزبەانكيز رقصلر اجرا ايدرلردى. بو اسم فنيكه يعنى كنعانيون لساننده «بيوك» ديمك اولديغندن، «آلهۀ كبيره» معناسيله بونلره اطلاق اولنوردى. كبيرلرك عبادتى الك زياده فنيكەليلرك تقرب ايتدكلرى سمدرك وامروز آطەلرنده مرعى ايدى.

كبير { هندستان مشاهير صوفيوندن ايكى ذاتك لقبى اولوب برنجيسى سكندر شاه لوديتك معاصرى بولنمش؛ وتصوفده كنديسنه مخصوص بر طريق جديد آچوب، پك سربست بر يول طوتمش، وتعصبى قيرمغه سعى ايتمشدر. (رتنپول) ده مدفوندر.

— ايكنجيسى (بالاپير) و (شيخ كبير) ديمكله شهير اولوب، ١٠٥٤ تاريخنده قنوجده وفات ايتمشدر. شهر مذكورده پك مزين اولان تربەسى زيارتگاهدر.

كبير الدين { (بن تاج الدين عراقى) هندستان شعراسندن اولوب، دهلى حكمدارلرندن سلطان علاء الدينك زماننده ياشامش؛ وبونك فتوحاتى حاكى برمنظومه يازمشدر.

كبيره { (Cabira) سيواس شهرينك الك اسكى اسمى اولوب، بيوك شهر معناسيله اورالرينى ضبط ايتمش اقوام ساميەدن برى طرفندن وضع اولنمش؛ وبعده روماليلر زمانده (سباسته) تسميه اولنوب، بو اسم مرور زمانله (سيواس) صورتنى آلمشدر. — جيحون قربنده دخى بو اسمله بيوك بر قريه اولوب، بعض مشاهير علمانك مسقط رأسى بولنمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كپيد { (Gépides) آلمانلرك اسلافى اولان غوتلرك منقسم بولندقلرى اوچ طائفەنك برى اولوب، ديكر ايكيسى يعنى اوستروغوتلرله ويزيغوتلر جنوبه طوغرى يايلەرق، ايغما كرلك وجهانكيرلك ايتدكلرى حالده، كپيدلر ويستولەنك منابعنده وقارپات سلسلۀ جبالنك اوتەسنده قالمشلردى. اوچنجى قرن ميلادى اواسطنده بونلر آلمانيەنك شمال جهتنده ساكن بولنان (بورغوند) لرى رين واديسنه طوغرى پوسكورتەرك، يرلرينى ضبط ايتمش؛ ومتعاقباً ايكنجى قلودك قوماندەسيله روما ممالكنه تجاوز ايدوب، بعده (هون) لر طرفندن مغلوب اولمش؛ و ٤٥٣ تاريخنده، آتيلانك وفاتى اوزرينه بونلرك بيوندروغندن قورتيلوب، (آرداريق) لك رياستيله طونه وتيسه آرەلرنده يعنى مجارستانك غرب جهتنده يرلشمشلردى. ٥٤٨ تاريخنده قومشولرى اولان لومباردلرله محاربەيه طوتيشوب، لومباردلرى مغلوب ايتمشلرسەده، بونلرك امداده دعوت ايتدكلرى آوارلر طرفندن مغلوب وپريشان اولوب، برطاقلرى محو اولمش؛ وبر طاقلرى طاغلمشلردى.

كت { (Gétes) [«جت» ماده سنه مراجعت بيوريله.]

كتانى زاده { (على بن محمد) مشاهير خطاطيندن اولوب، پدرى كتانجيلر كتخداسى ايدى. درت بش قرآن كريم واوتوز قدر انعام وسائره يازمشدر. طغرا كشلكده مهارتى وموسيقى وكمانكشلكدن بهرەسى وار ايدى. ١١٩٢ ده وفات ايتمشدر.

كتبغا { (ملك عادل زين الدين المنصورى) مصرده حكومت سورن مماليك اتراكك اونجيسى اولوب، ملك منصور سيف الدين قلاونك كولەلرندن ايدى. عن اصل مغول افرادندن اولوب، هلاكونك عسكرى مياننده بولنمغله، عسكر مذكورك حمصده كى انهزامنده اسير آلنمش؛ وپك كنج اولمق مناسبتيله، ملك مشار اليه طرفندن تربيه اولنەرق،

دین اسلامی قبول ایلمش ایدی. افندیسنك وفاتنده اوغلی ملك اشرف صلاح الدینك زماننده اكتساب جاه ومكنت ایتمش؛ وبونك وفاتندن صكره تخته چقن برادری صغیر السن ملك ناصر ناصر الدین محمدك وصیسی ومدبر اموری اولوب، ٦٩٤ ده لاچین و قره سنقر و سائر امرانك سعیله ، صاحب ترجمه تخته اقعاد اولنمش؛ وشام جهتنه عسكر سوق ایدوب، حمص استخلاص ایتمشدی. بیسانده ایكن ، موی الیه لاچین خروجله صاحب ترجمه‌نك استادكاهی اولان فتحاص وارزقی اخذ وبند ایدنجه، كتبغا كوله‌لرندن درت كشی ایله فرار ایدوب، دمشقه واردیغنده، اورانك والیسی كندی آدملرندن اولمغله، كندیسی وعسكری لاچینه مخالفت ایدوب، صاحب ترجمه‌نك بیعتنده ثبات ایتمك ایستمشلرسه‌ده، كتبغا رضا ویرمیوب، كندیسی دخی بیعت ایتمكله، صرخد قلعه‌سنده اقامه اولنمش؛ وبعده ملك ناصرالدین محمد ثانیاً مصر تختنه كچنجه، حما محافظلغنه نصب ایتمكله، ٧٠٢ تاریخنده اوراده وفات ایتمش؛ وجنازه‌سی دمشقه نقل اولنه‌رق، قاسیونده دفن اولنمشدر. قیصه‌بویلی، ضعیف، اسمر كوسه صقاللی والحاصل مغول چهره‌لی برآدم اولوب، خیره مائل ایدی.

كتخدا { [« ابراهیم پاشا (كتخدا —) »، « حسین پاشا (كتخدا —) » و« محمدپاشا (كتخدا —) » ماده‌لرینه مراجعت.]

كتخدا زاده { (اسماعیل بن عثمان) مشاهیر خطاطیندن اولوب ، ١١٦١ ده وفات ایتمشدر. ابو بكر پاشا مكتبی مزارستاننده مدفون اولوب، مكتبك تاریخی كندیسنك خطیدر.

كتك { (Katek) هندستانك بنكاله دائره‌سنده (اوریسا) ایالتنك مركزی بر شهر اولوب، كلكته‌نك ٣٥٠ كیلومتره جنوب غربیسنده و(مهانادی) ایرماغی دالیه‌سنك رأسنده واقع اولدیغی حالده، ٥٠٠٠٠ اهالیسی ونهر بوینجه ٣ كیلومتره اوزون كوزل بر ریختمی واردر. پك كوزل و متین بر قلعه‌سی ده وار ایكن، انكلیزلر هدم ایدوب، یالكز آثار معماریهٔ اسلامیه‌نك اك كوزللرندن اولان بر قپوسنی محافظه ایتمشلردر.

كتله { بروسه جوارنده برقلعهٔ منیعه اولوب، بر تكفورك النده ایكن، ٧٠٢ تاریخنده سلطان عثمان غازی حضرتلری طرفندن فتح اولنمشدی.

كتیوار { (Kattivar) هندستانك ساحل غربیسنك قسم شمالیسنده كجرات خطه‌سنه ملحق بیوك بر شبه جزیره اولوب، شمالاً (كچ) وجنوباً (كمبای) كورفزلری آره‌سنده ٢٠° ٤١′ ایله ٢٣° ٨′ عرض شمالی و ٦٦° ٣٦′ ایله ٧٠° طول شرقی بیننده ممتد اولور. شرق شمالی كوشه‌سندن ١٠٠ كیلومتره وسعتنده آلچق وقوملق بر برزخله كجراته مربوطدر. شرقدن غربه بویی ٣٥٢ وعرض اعظمی ٢٦٤ كیلومتره اولوب ، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٥٧٠٠٠ مربع كیلومتره واهالیسی ٢٥٠٠٠٠٠ كشیدر. قسم شمالیسی دوز وبر طاقم آلچق تپه‌لرله متموج بر حالده اولوب، قسم جنوبیسنده ساحله متوازیاً (كیرنار) طاغلری اوزانیور، كه اك یوكسك ذروه‌لری ١١٥٠ متره ارتفاعنده‌در. اك بیوك نهرلری (بهادر) اسمیله وسطلرندن نبعانله بری جنوب غربی‌یه ودیكری شرقه طوغری آقان ایكی ایرماغی اولوب، غایتله منبت وكوزل بر كنیش اووه ارووا ایدن برنجیسنك مجراسی ١٨٤ كیلومتره اوزوندر. ساترونجی، آجی وماچو اسملریله اوچ نهری دها واردر.

بو شبه جزیره ١٨٨ حكومته منقسم اولوب، بونلردن ١٣ ی بسبتون مستقل اولدقلری حالده، ٩٦ سی انكلیز دولتنه و١٣٢ سی (جوناكر) نوابنه جزیه‌كذاردرلر. بونلر ٧ صنف اوزرینه مرتب اولوب، برنجی وایكنجی صنفده‌كیلر ادارهٔ ملكیه وعسكریه‌ده مستقل اولدقلری حالده، دیكرلرینك دائرهٔ استقلاللری كیتدكجه تحدید اولنمقده‌در. بونلر درت طاقمه منقسم اولوب، هر طاقمی انكلیز حكومتی طرفندن نصب اولنان مأمورك تحت نظارتنده وجمله‌سی بر مفتش عمومینك تحت تفتیشنده اداره اولنورلر. مذكور درت طاقمك بهری بر

سنجاق عد اولنوب، بونلر دخی: جلاور، هلر، سورات وکوهلواردر.

بو شبه جزیره یونان قدیم جغرافیونی آثارنده (ساوراسترینی) وهند قدیم آثارنده (سوراشتره) اسمیله مذکوراولوب، جغرافیون اسلامیه (سورات) اسمیله معروفدر. شمدی ایسه بو اسم یالکز جنوب غربی قسمنه تخصیص اولنمشدر. کتیوار اسمی ایسه مؤخراً شبه جزیره‌یی استیلا ایدن بر قومه نسبتله ابتدا قسم شرقیسنه وضع اولنوب، بعده تعمیم اولنمشدر. کجرات شبه جزیره‌سی دخی دینلیر.

طوپراغی، برنجی درجه‌ده دکلسه‌ده، خیلی منبت اولوب، اکثر طرفلری‌ده صوآلتنده بولندیغندن، کلیتلی بامبوق وذخایر حاصل اولوب، اخراج اولنمقده‌در. سنوی ویرکیسی ایکی بچق ملیون فرانق اولدیغی حالده، اخراجاتدن مملکتنه کیرن آقچه‌نك آنجق یوزده دردی نسبتنده‌در. حکومات کثیره‌سی باشنده بولنان حاکملر اراضیٔ واسعه‌یه مالك اولوب، تخصیصاتلرینی اعمار مملکتلرینه صرف ایدرلر. انکلیز حکومتنك دلالتیله انهاری منصبلرنده لیمانلر وریختملر واکثر معموره‌لرنده بلدیه دائره‌لری وسائر ابنیهٔ عمومیه وخیریه تأسیس، ویوللر وجدوللر کشاد اولنه‌رق، کیتدکجه مملکتك معموریتی آرتمقده‌در. مقبول بر جنس آت یتیشدیردیکی کبی، قیونلری دخی پك چوق اولوب، یاغی مملکتك الك باشلی اخراجاتندندر. دمیر معدنی برچوق یرلرنده بولنیور. حیوانات وحشیه‌دن آرسلان، قپلان، غزال، طوموز، صیرتلان، قورت، چقال، یبانی کدی، تیلکی وسائره واردر. فاره‌لر بعضاً اکینلری تخریب ایده‌جك درجه‌ده چوغالیر. آثار عتیقه‌سی چوقدر. الك بیوك معموره‌لری: جمنکر، بهاونکر، جونکر، راجکوت، پوربندر، منکرول ووارول اولوب، صوك اوچی پك ایشلك اسکله‌لردر. سواحلنده لیمانلری چوق اولوب ٦٠ قدر صاییورلر. اون بیك فناری‌ده واردر.

کَثَّه { فارسده اصطخر قربنده یزد ناحیه‌سنك مرکزی برقصبه اولوب، اطرافنده اورمانلریله اشجار مثمره‌یی حاوی باغچه‌لری و بیوك بر جامعیله دمیردن ایکی قپوسی وکوزل هواسی اولدیغنی اصطخری بیان ایدیور.

کثیر { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، جمله‌دن بریده عم جناب نبوی عباس بن عبدالمطلب (رضه)‌ك اوغلیدر، که اونجی سال هجریه‌ده وارتحال حضرت رسالتپناهیدن بر سنه اول دنیایه کلمکله، صحبتنه نائل اولانلردن عد اولنه‌ماز ایسه‌ده، منقول اولان بر روایتنك صحتی تقدیرنده، دها بیوك اولمسی اقتضا ایدر. کنیه‌سی ابو تمام اولوب، والده‌سی ام الولد بر جاریهٔ رومیه و یا حمیریه ایدی. فقها وفضلاء صحابه‌دن اولوب، اوغلی عباس کندیسندن روایت ایتمشدر.

کُثَیِّر عزه { (ابوصخر — بن عبدالرحمن بن ابی جمعة الاسود الخزاعی) مشاهیر شعراء عربدن اولوب، عزه بنت جمیله اولان عشق و علاقه‌سیله شهرت بولمش؛ واکثر اشعارینی بونك حقنده سویلمشدر. دولت امویه زماننده یشایوب، عبدالملك بن مروان وعبدالعزیز بن مروان ویزید بن الملك نزدلرینه تردد، وحقلرنده مدحیه‌لر نظم ایتدیکی حالده، جناب مرتضایه فوق العاده انتساب و محبتی واهل بیت رسول‌الله (صلعم)‌ه عبودیتی پك زیاده ایدی؛ و بو منسوبیتی ملوك وامراء امویه‌دن دخی کتم واخفا ایتمزدی. معشوقه‌سیله ماجرالری وعبدالملك وعبدالعزیزله بعض مکالمه‌لری مشهوردر. اکثریا دمشق شامده ومصرده امرار ایام ایدوب، ١٠٥ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایتمشدر. مشهور بر قصیدهٔ تائیه‌سی‌ده اولوب، شو ایکی بیت اوندندر:

وانی و تهیامی بعزة بعدما
تسلیت من وجدها وتسلت
لکالمرتجی ظل الغمامة کلما
تبوأ منها للمقیل اضمحلت

کثیری { فرس شعراسندن اولوب، وطنی اولان بخاراده تجارتله مشغول ایدی. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

چون تیشه مباش جمله برخود متراش
چون رنده ز کار خویش بیبهره مباش
تعلیم زاره کیر در علم معاش
چیزی سوی خود میکش وچیزی میپاش

کُجَرات { (Goudjerat) هندستانك غرب جهتنده وبحر عمان ساحلنده بیوك بر خطه اولوب، شمالاً راجپوتانه، شرقاً مالوه وکندیش، جنوباً کوتکان خطه‌لریله، غرباً

دخی بحر مذکورله محاطدر. ایکی قسمدن عبارت
اولوب، قسم غربیسی (کچ) و (کمبای) کور-
فزلری آره‌سنده ممتد اولان (کتیوار) شبه‌جزیره-
سندن وقسم شرقیسی اصل قره جهتندن عبارتدر .
۲۰° ایله ۵′ ۲٤° عرض شمالی و ۳۰′ ۶۶° ایله
۷۲° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب ، شرقدن
غربه‌بویی ٥٦۰ و اکی ٥۰۰ کیلومتره‌در. مساحهٔ
سطحیه‌سی ۱۳۸ ۷۷۰ مربع کیلومتره اولوب ،
۸ ۸٤۷ ۸۱۰ اهالیسی واردر، که بهر مربع کیلو
متره باشنه ۶۳ کشی دوشیور . هر طرفی بردرجه-
ده مسکون اولمیوب، سواحله قریب محللرنده بهر
مربع کیلو متره باشنه ۱۰۰ دن زیاده و بعض یر-
لرنده ۲۰۰ مقدارینه قریب اهالی اصابت ایتدیکی
حالده، شرق وشمال جهتلرنده مقدار مذکور ۲٥
عددینه‌قدر اینر. کتیوار شبه جزیره‌سی یوقاریده
آیریجه تعریف اولندیغندن ، شوراجقده اصل
کجراتدن بحث ایده‌جکز. خطهٔ مذکوره‌یی (ماهی)
ایرماغی ایکی مختلف قسمه آیروب، مجراسنك شمالنده‌کی
قسم لب دریادن حدود شرقیه‌یی تشکیل ایدن تپه‌لر
مرتبه‌دك دوز وچپلاق بر اووه‌دن عبارتدر ، که
ها شمالده بولنان (مروار) چولنك تأثیری آلتنده
بولنوب، ایچندن جریان ایدن بر قاچ نهر دخی
حال ومنظره‌سنی دکیشدیره‌میور . آنجق جهت
جنوبیه‌سی یعنی احمد آبادك ایچندن کچن (سبرماتی)
نهری کندیسیله (ماهی) مجراسی آره‌سنده اولان
اووه‌نك علی‌الخصوص ساحله قریب یرلرینی منبت
ومحصولدار برحاله قویبور، که کجراتك اك مسکون
یری‌ده‌بوراسیدر. آنجق نهر مذکور ایله تابعلرینك
یتاقلری پك‌درین اولدیغندن، سق اراضی‌یه اوقدر
الویریشلی اولمیوب، بحق استفاده اولنه‌میور. کجراتده
بو حال‌همان عمومی اولوب، بتون نهرلری بویله‌درین
خندقلر ایچنده آقار؛ ویازین صولر چکلدکده، بو
خندقلر یول کبی قوللانیلوب، کاروانلر بونلری تعقیب
ایدر. مذکور ماهی ایرماغی اوزون بر خلیجدن
(کمبای) کورفزینه دوکلدیکی کبی، بونك ۶۰ کیلو
متره جنوبنده تا هندك وسطلرندن کلن (نرباده) نهر
عظیمی دخی‌ینه بویله برخلیج تشکیل ایده‌رك مذکور
کورفزه دوکیلور. بو ایکی ایرماغك مجرالری آره-
سنده (ویندیه) جبالنه مربوط اوله‌رق برطاغ ساحله-

قدر ممتد اولدیغی کبی، نرباده مجراسنك جنوبنده
دخی برطاغ اوزانوب، بعده ینه هندستانك وسطلرندن
کلن (تپتی) ایرماغی آقوب، بونك جنوبنده (غربی
کات) سلسلهٔ جبالی شمالدن جنوبه طوغری اوزانمغه
باشلار؛ و کجرات بو سلسله ایله تحدید اولنه‌رق ،
بونك اتکاریله لب دریا آره‌سنده‌کی طار اووه‌دن
عبارت قالدیغی حالده، براز دها ممتد اولوب ، بعده
(کوتکان) خطه‌سنه کچیلیر . بو وجهله کجراتك
(ماهی) مجراسنك جنوبنده‌کی قسمی عارضه‌لی وطاغ
ووادیلری حاوی مختلف‌المنظره بر یردر . هواسی
دخی اوکا کوره مختلف اولوب، قسم شمالیسنده پك
صیجاق ویاغمورلری آز اوله‌رق ، میزان‌الحراره
کولکه‌ده ٤٩ درجه‌یه‌قدر چیقار؛ قسم جنوبیسنده
ایسه هوا معتدل‌ویاغمورلری زیاده اولوب،تموزدن
تشرین اوله‌قدر جنوب غربیدن اسن‌ملتملر هواسنی
تعدیل ایدیورسه‌ده، صوك بهارده صیتمه‌یی تولید
ایدیور. اکثر جبالی اورمانلرله مستور اولان شبه
جزیره‌ده موسم یاغمورلری‌دها چوق وصیتمه‌زیاده
اولوب، علی‌الخصوص اوروپالیلره هواسی‌کلمیور.
کجرات هندستانك اك منبت یرلرندن اولوب،
باشلیجه محصولاتی: پرنج ، پاموق ، شمال جهتنده
بغدای، آرپه، دارینك‌انواعی، جنوب جهتنده‌شکر
قامشی، قوقه، تمرهندی، موس، آناناس، قاربوز
وسائره‌در. اورمان‌اشجارندن باد یاب بانیان‌دینلن
بر جنس آغاج پك‌جسیم اولور. معادندن اك زیاده
دمیر بولنور. حیوانات اهلیه‌سی: بیکیر ، مانده ،
اورکوجلی صیغیر، قیون، کوچك وچرکین‌برجنس
مرکب وسائره‌دن عبارت اولوب ، حیوانات
وحشیه‌سی‌ده قپلان، پارس، صرتلان، یبانی‌کدی،
یبانی کوپك، ماهی وسبرماتی وادیلرنده کلیتلی سو-
ریلرله کزن کوزل برجنس غزال، وطیور ایله‌آو
حیواناتك انواعندن عبارتدر. بیوك نهرلرده تمساح
دخی بولنور.
صنایع محلیه‌یه کلنجه مقدما کجراتده پاموقدن
اینجه قماشلر کلیتله نسج اولنمقده ایکن، بعده انکلتره-
دن کلن منسوجاته قارشی دوام ایده‌میوب ،
دستکاهلری تعطیل اولنمش: وانجق اخیراً انکلیز
امتعه‌سنه قارشی اجرای رقابت مقصدیله احمد آباد
وسوراتده وسائر بعض طرفلرده اهالی تجارله اداره

اولور ماكينه‌لر جلب و فابريقه‌لر كشاد ايده‌رك، يكيدن منسوجات مذكوره اعماله باشلامشلردر . ذاتاً قبا بزلرله باصمه اعمالنده‌ده اوته‌دن بری دوام ايتمكده‌درلر. سوراتده ايپك قماشلر واحمد آباده‌ده كوزل خاليلر ياپيليور. تجارتی پك ايشلك اولوب، الك كاپيتلی اخراجاتی پرنج ايله پاموقدر. بمبايدن بدأ ايله دهلی‌يه طوغری كيدن بيوك دمير يول خطی كجراتی جنوبدن شماله شق ايله كتيواركِ منتهاسنه‌دك بر شعبه وصاغ وصوله ديكر برقاچ قول صاله‌رق، مملكتك تجارتنی تسهيل ايديور.

كجرات تماميله انكلتره دولتك ضبطنده اولميوب، يالكز بش سنجاغی يعنی احمدآباد، خيره، بروچ، سورات وپنچ محل سنجاقلری طوغريدن طوغری‌يه انكليز حكومتنه تابعدر. بارووده‌كی مهاراجه كيكوار دخی انكليز حكومتی قدر مملكته حاكمدر، وبر طرفدن بو بر طرفدن‌ده انكليزلر توسيع دائره ايله كوچك حكومتلرك يرلرينی ضبط ايتمكه چاليشمقده‌درلر. پورتكيزليلرك دخی دامان وديوده بر مقدار يرلری واردر. كجراتك منقسم بولنديغی حكومتلرك مسافهٔ سطحيه‌لريله مقدار نفوسلری دخی بروجه آتيدر :

حكومت	مربع كيلومتره	اهالی
انكلتره‌يه تابع	٢٥ ٩٠٠	٢ ٨١٠ ٥٢٥
كيكوار ممالكی	٢٠ ٧٢٠	٢ ٠٠٠ ٢٢٥
درامپور	٢ ٢٠٠	٧٤ ٥٠٠
بنسده	٣٩٠	٣٢ ١٥٥
سوچين	١ ١٦٠	١٧ ١٩٥
ناروكول	٣٧٠	٦ ٨٣٥
روا كانته	١٢ ٤٣٠	٥٠٥ ٧٣٠
كمبايه	٩٠٠	٨٤ ٤٩٥
ماهيكانته	١٠ ٣٦٠	٤٤٧ ٠٥٥
پلهنپورو جوارلری	١٢ ٤٣٠	٥٠٢ ٥٨٥
كتيوار حكوماتی	٥١ ٨٠٠	٢ ٣٠٢ ٦٣٠
پورتكيز مستملكاتی	١١٠	٥٤ ٨٨٠
جمعاً كجرات	١٣٨ ٧٧٠	٨ ٨٤٧ ٨١٠

كجراتك اهالئ متمدنه‌سی هندولر ميانده آريجه بر جنسيته منسوب اولوب، اسكی سانسكری لساندن مشتق و هندستان شماليده سويلنيلن اردو ويا هندستانی ايله دكنده استعمال اولنان (مهراتی) لسانلرندن فرقلی اولان (كجراتی) لسانيله متكلمدرلر. بونلرك اكثری براهما دينه تابع ومذاهب مختلفه‌يه منقسم اولوب، براهمانيلردن صكره مسلمانلر كلير، كه بونلرك‌ده قسم اعظمی شيعی المذهب اولوب، يالكز احمدآباد وسورات ايله كمبای جهتلرنده بر مقدار سنيلر بولنيور. وقتيله ايراندن هجرت ايتمش اولان كبرلر مقدارجه آز ايسه‌لرده، تجارت ومعاملات صرافيه‌نك بر قسم عظيمی بونلرك النده اولديغندن، اهميتلری واردر. بو اهالئ متمدنه‌دن بشقه كجراتده يم وحشی بر حالده ياشار ويا رنجبرلك وخدمتجيلكله كچينير بر طاقم اقوام دخی واردر. دين اسلام تا سلطان محمود سبكتكين زماننده كجراته داخل اولوب، بعده اولاد تيمورك دهليده تأسيس ايتدكلری دولت اسلاميه كجراتی دخی ممالكنه ضم ايتمش؛ وبر مدت صكره بو خطه‌ده والی بولنان مظفر شاه اعلان استقلال ايله، بر مدت كجرات آريجه بر دولت اسلاميه حالنده قالدقدن صكره، اكبر شاه يكيدن ضبط و دهلی دولتنه الحاق ايتمشيدی . دولت مشار اليهادن صكره دكندن (مهراته) دينلن براهمانيلر كجراتی ضبط ايتمش؛ وبر مدت صكره بونلر طرفندن والی بولنان شخص اعلان استقلال ايله، (كيكوار) دولتنی تشكيل ايتمشدر. انكليزلر بونی حمايه وحكومتی تصديق ايتمشلرسه‌ده، بعده امور داخليه سنه قاريشوب، يوقاريده ذكر اولنان يرلرينی ضبط ايتمش؛ وبوكا مقابل، كنديلريچون دخی ايليرده ايدنمسی دها قولای اولمق ايچون، سائر حكومات صغيره اوزرينه بر حاكميت حق وصفتی قزاندير مشلردر .

كجه { ياخود كج (Kejé-Kej) بلوجستانك غرب جهتنده مكران خطه‌سنك مركزی بر قصبه اولوب، كلاتك ٥٢٠ كيلومتره جنوب غربيسنده و(دشت‌خور) واديسنك يوقاری طرفنده واقع و ۰۰ ١٠ قدر اهاليی حاويدر. چول ايله محاط وبربرندن آيری برقاچ قريه‌نك هيئت مجموعه‌سندن عبارت اولوب ، بش كيلومتره‌يه‌قدر اطرافی صنعی جدوللرله اروا اولنه‌رق، اراضئ مزروعه‌يی وخرما باغچه‌لرينی حاويدر. هواسی يازين پك صيجاق وقيشين لطيفدر.

كجّه { طبرستانده بر قصبه اولوب، (كلار) دخی دينلديكنی ياقوت حموی بيان ايديور.

کچ (Katch) هندستانك ساحل غربیسنده سند خطهٔ واسعه‌سیله کجراته تابع
کتیوار شبه جزیره‌سی آره‌سنده عمانی اولان کورفزك
ایچنده بیوك بر جزیره اولوب، اطرافنده بولنان
کوچك اطه‌لرله برابر انکلیز حکومتنه تابع بر حکومت
ممتازه تشکیل ایدیور. مذکور کورفزك قسم اعظمنی
ضبط ایدوب، شمال غربی جهتندن پك طار وسائر
طرفلردن دها کنیش بوغازلرله سند و کجرات و
و کتیواردن آیرلمشدر. بو بوغازلر (ران) اسمیله
مسمی اولوب، پك صیغ اولمغله، کاه صولری چکیلوب،
بطاقلق بر یر حالنده قالیر، وکاه صولری آرتوب،
دکیزه تحول ایدر. بیوك جزیره ایله ملحقاتی اولان
کوچکلرینك مجموعاً مساحهٔ سطحیه‌سی ١٦٨٥٠
مربع کیلومتره واهالیسی ٤٨٧ ٣٠٥ کشیدر.
قره‌دن عد اولنه بیلن وینه کچ حکومت ممتازه‌سنه
عائد اولان مذکور بوغازلرك دخی مساحهٔ سطحیه‌سی
٢٣٣٠٠ مربع کیلومتره‌در. بو بوغازلر یاغمور
موسملرنده صو آلتنده قالیورسه‌ده، اك درین
محللری برمتره‌یی تجاوز ایتمدیکندن، اهالی آت و
دوه ایله بونك ایچندن کچه‌رك، سند وکجراته آمدو
شد ایدرلر. قوراقلق موسملرنده ایسه اکثر طرفلری
طوز طبقه‌لریله مستور بولنور، کرك صو وکرك
طوز کونش ضیاسنك انعکاسندن کوزه پك زیاده
چارپدیغندن، کوندوزین ایچندن کچمك ممکن اولمیوب،
کیجه کیدوب کلیرلر. جزیره‌نك اراضیسی آزعارضه‌
لی وپك منبت اولوب، اهالیسی باشلیجه زراعتله
مشغولدرلر؛ و بغدای، آربه، داری، پاموق وسائر
محصولات یتیشدیررلر. دمیر وکمور ایله شاب
معدنلری چوقدر. ٣٢٧ متره ارتفاعی اولان سونمش
بر برکانی اولوب، زلزله‌لری پك صیق وشدتلیدر.
حیوانات اهلیه‌سی برنجی درجه‌ده دوه وایکنجی
درجه‌ده صغیر اولوب، کلیتلی دوه واینك ومانده
سوریلری واردر. مرکزی ساحل شمالیده بولنان
اوزون بر کورفزك قربنده بولنان (بهوج) شهری
اولوب، ساحل جنوبیسنده واقع (مانداوی)
اسکله‌سی ده پك ایشلکدر. و اهالیسی کمیجیلکده
ماهر اولوب، بحر فارسه وزنکباره‌قدر تجارته
کیدرلر. هواسی یازین زیاده صیجاق ایسه‌ده،
صاغلام اولوب، یاغمور موسمی تموزدن تشرین اوله
قدر سورر؛ ونیسان ومایسده شدتلی بوره‌لر حکم
سوروب، روزکارقوملری هوایه قالدیرر. اهالیسی
باشلیجه (جات) و (کول) جنسیتلرینه و زادکان
صنفی (راجپوت) قومنه منسوب اولوب، مقدار
عمومیسندن ١٨٤ ٣٦٩ ی براهما مذهبنده و
١١٨ ٠٦٣ ی مسلمدر. حاکمنك عنوانی (راوا)
اولوب، انکلتره‌نك حمایه‌سی تحتنده بولنیور؛ و
١٢٠٠ نظامیه ایله ٣٠٠٠ کوکللی ودره بکلرینك
چیقارمغه مجبور اولدقلری ٤٠٠٠ دوشیرمه‌دن
مرکب عسکری واردر. واردات سنویه‌سی ٣½
ملیون فرانق راده‌لرنده‌در.

کچ کنداوه یاخود کچی (Katch - Gandava, Katchî)
بلوجستانك منتهای شمال شرقیسنده بر خطه اولوب،
٢٣٠٠٠ مربع کیلومتره وسعتنده و ١٠٠
نهایت ١٥٠ متره ارتفاعنده چیلاق بر اووه‌دن
عبارتدر. قسم وسطیسی عادتا چول اولوب،
شرق وغرب طرفلرندن کلن چایلر دخی بوچولده
قوریه‌رق محو اولورلر. شمالاً (کوه سلیمان) ایله
افغانستاندن وغرباً (براهوی) سلسله‌سیله کلات
خانلغندن آیرلش اولوب، سند وادیسنه طوغری
آچیقدر؛ وکرك طبیعت اراضیجه کرك جنسیت
اهالیجه هندستانه تابعدر. شمال غربی حدودنده
انکلتره دولتنك تحت اداره ومحافظه‌سنده بولنان و
(انکلیز بلوجستانی) دینلن خطه بولنوب،
هندستاندن قندهاره کیتمك اوزره شکار پوردن
تمدید اولنان دمیر یول خطی کچ کنداوه مملکتنی
جنوبدن شماله شق ایدیور. اطرافنده سوق الجیش
نقطهٔ نظرندن پك مهم بر طاقم بوغازلر بولنوب، انکلیزلر
بونلرك اکثرنده عسکر اقامه ایتمشلردر. هواسی
غایتله صیجاق اولوب، یازین هیچ بر نبات حرارتنه
طیانه‌ماز؛ وغربدن اسن روزکارلر چوق دفعه
حیوانات وانسانلرك بیله تلفنی موجب اولور. مع
هذا بلوجستانك سائر طرفلرینه نسبةً کچ کنداوه
مسکون اولوب، خیلی قصبه و قریه‌لری واردر.
مرکزی بولنان وبش آلتی بیك اهالیی حاوی اولان
کنداوه قصبه‌سندن بشقه باغ، دادار. لهری،
کتری وناصرآباد قصبه‌لری بولنیور. اهالیسی
١٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اولوب، نصفی (جات)

جنسيتنه منسوبدر. بونلر دين اسلامله متدين اولدقلرى حالده، هندستانده كى همجنسلرينك اخلاق وعاداتنى محافظه ايدوب، پك ساكن وچاليشقان آدملردر ، و باشليجه زراعتله اشتغال ايدرلر . ديكرلرى بلوج اقوامندن اولوب، خيل يعنى عشيرت حانده يشارلر. وزراعه مسلط اولمقدن كرى طورمازلر. اطرافده كى طاغلق يرلرك عشيرتلرى دخى قيشين سوريلرينى كچ كنداوه يه سوق ايدوب، اوراده قيشلارلر.

كچ كورفزى (Golfə de Katch) هندستانك ساحل غربيسنك قسم شماليسنده سند ايله كجرات خطه لرى و كتيوار شبه جزيره سى آره سنده همناى اولان آنف البيان جزيرهٔ كبيره يى واوكا ملحق ديكر اوچ درت آطه يى حاوى بر كورفز اولوب، ياغمور موسمنده صيغ بر كورفز وقوراقلقده بر طوز چولى حالنده بولنيور . شرقدن غربه بويى ٢٨٠ كيلومتره در. [مادهٔ آنفه يه ده مراجعت بيوريله.]

كچيبورلى قونيه ولايتنك حميدسنجاغنده ولوانك مركز قضاسنده اوله رق اسپارطه نك ٣٠ كيلومتره شمال غربيسنده ناحيه مركزى بركوچك قصبه اولوب ، ٢١٥٠ اهاليسى واردر. — ناحيه سى ٢٣ قريه دن مركب اولوب، ٦٠٠٠ قدر اهاليسى واردر. اراضيسى منبت اولوب، حبوبات وميوه لرك انواعى حاصل اولور.

كحيج (شيخ تبريزى) مشاهير شعرا و مشايخ ايراندن اولوب ، تبريزده خانقاه نشين وسلطان اويس اوغلى سلطان حسين زمانلرنده شهرمذكورده شيخ الاسلام بولنمش؛ وتا تيمور واولاد واحفادى زمانلرينه دك نسلى تبريز و مضافاتنده بو صفتى ارثاً حائز بولنمشلردر. كنديسنك صلاح حالى اولوب، حقنده عمومك اعتقادى بركمال اولمغله ، خانقاهى مرجع تشنكان ارشاد ايدى . عارفانه اشعارى ومرتب ديوانى واردر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر :

مادر غمت بشادئ جان باز ننكريم
درعشق تو بهر دو جهان باز ننكريم

كحيل دجله نك ساحل غربيسنده وتكريتك اوستنده زاب اعلا ايله زاب اسفلك

منصبلرى آره سنده اسكى برقصبه اولوب ، كندى زماننده اثرى قالمامش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كَدَا مكهٔ مكرمه نك يوقاريدن قبوسى اولوب، آشاغى جهتده كى قبوسنه ده كافك ضميله وقصر ايله (كُدى) ديرلردى. فخر كائنات (صلعم) افندمزك فتح مكه ده (كدا) دن دخول و (كدى)دن خروج بيوردقلرى و خالد بن وليد (رضه) ك (كدى)دن دخول ايلدكلرى مروى وبو اسملر حقنده برچوق اختلافات جارى اولمشدر.

گُدار (غلام حيدرخان بن غلام حسين خان) هندستان شعرا وكبراسندن اولوب، لكهنوليدر. جنونه مبتلا اولوب، بو علتدن وفات ايتمشدر. شو رباعى اونكدر:

سينه را داغدار بايدكرد لاله را شرمسار بايدكرد
ابر برخاست بى مى وساقى كريهٔ زار زار بايدكرد

كداه (Guedah, Kaddah) ملاقه شبه جزيره سنده سيام دولتنه تابع بر كوچك حكومت ممتازه و بونك مركزى برقصبه اولوب، حكومت ٥° ايله ٧° عرض شمالى آره سنده ممتد اولديغى حالده، شمالاً ليغور ايالتيله ، شرقاً كلنتان، پاتانى وتالونغ حكومات ممتازه سيله ، جنوباً (پراق) دولتيله، غرباً دخى انكلتره يه تابع (ولسلى) ايالتيله وبنكاله كورفزيله محدوددر . حدودلرنده ١٢٠٠ و ١٨٠٠ متره ارتفاعلرنده برطاقم طاغلر يوكسلوب،بونلرده كليتلى قلاى وآز مقدارده آلتون معدنلرى بولنور. ساحل جهتى بطاقلقجه ايسه ده، شكر قامشى حصولنه پك مستعددر. ايچ طرفلرى بالطه كورمه مش اورمانلرله مستوردر. بنه ساحله قريب تپه لرنده قرانفيل ، هند جوزى وقهوه حاصل اولور. مملكت داخلنده ٣٦ نهر جريان ايدوب ، آلتيسى سيرسفائنه صالحدر . اهاليسى ٦٠ ٠٠٠ كشى راده لرنده اولوب، اكثر ملائى ومسلم وقصورى سياملىدر. مملكت ١٠٥ ناحيه يه منقسمدر . مركزى اولان (كداه) قصبه سى ساحل غربيده اولوب، يدى سكز بيك اهاليسى واردر.

كَدائى (شيخ — بن شيخ جمالئ كنبو) هندستان شعراسندن اولوب ، دهليده نشأت ايتمش؛ وپدريله سائر عصرى علما

ومشايخندن تحصيل علوم وتنوير باطن ايده‌رك ، مقام ارشاده واصل اولمش؛ و خان خانان بيرام خانك حمايه‌سيله بر مقام عالی‌يه نائل اولدقدن صكره، بونك شورشی زماننده خانه‌سنه چكيلوب ، اختيار عزلت، و ٩٧٦ تاريخنده ارتحال ايتمشدر . علم موسيقيده‌دخی بهره‌سی‌وار ايدی. شو شعر اونكدر:

كهی جان منزل غم شد كهی دل
غمت را می برم منزل بمنزل
كدائی چون بنا كامی بر آمد
نشد كامم ز لعل يار حاصل

كَدراء { يمنده وادی سهامده بر قصبه اولديغنی ياقوت حموی بيان‌ايديور.

كدك احمد پاشا { [«احمد پاشا (كدك —)» ماده‌سنه مراجعت.]

كدلينبورغ { (Quedlinburg) پروسيه‌نك ساقسه ايالتنده (ماغدبورغ) سنجاغنك (اشرسلبن) قضاسنده ومركز قضانك ٢١ كيلومتره غرب شماليسنده بر قصبه اولوب، ١٩ ٣٢٥ اهاليسی، داخلی مكتبی، دمير وباقير دوكمخانه‌لری، مشهور چوخه وفانله ايله شكر، اجزاء كيمويه، تل، شهريه ومقارنه، طوغله، بيره وسائره فابريقه‌لری، دباغخانه‌لری وچيچك، حبوبات، سبزه وطوموز تجارتی واردر. باغچه وفدانلقلری مشهور اولوب، ٢٢٠٠ يكی دونم وسعتنده‌در، و ١٠٠٠ كشی بو صنعتله اشتغال ايدر.

كدوس { (ياخود كديز) آناطولينك غرب طرفنده برابرماقدر، كه‌خداوندكار ولايتنده كوتاهيه سنجاغنك كدوس قضاسنده مراد طاغندن نبعانله، ابتدا غرب شمالی‌يه طوغری آقه‌رق، همنامی ومركز قضا اولان كدوس قصبه‌سنك ٧ كيلومتره جنوبنده بوقصبه‌دن اينن بر كوچك چايی‌ده اخذله، غرب جنوبی‌يه طوغری دونه‌رك، آيدين ولايتنه كيرر؛ واشمه قضاسنی شق ايتدكدن صكره، قوله قضاسنه واصل اولنجه، غرب شمالی‌يه طوغری دونوب صاغدن سلندی چايی، وبورلی‌يه واردیغنده دميرجی چايی‌ آلير؛ واورادن ينه غرب جنوبی‌يه طوغری دونوب، صالحلی قربنده صولدن الا شهر چايی آلنجه، غربه طوغری اقمغه باشلايه‌رق، مغنيسا اووه‌سنده صاغدن (كوندون) وصولدن (نيف) چايلرينی اخذله، شهر مذكورك شمالنده آقه‌رق، منمنه واصل اولدقده، جنوبه طوغری اولان مجرای قديمنی تركله، استقامتنده دوام ايده‌رك، فوچه‌نك جنوبنده ازمير كورفزينه دوكيلور. مجراسی تقريباً ٣٠٠ كيلومتره طولنده اولوب، ياغمورلر وقارلرك اريمسی موسملرنده فيضانه كلدرك، يتاغی اطرافنده وعلی الخصوص منصبی قربنده اولان يرلری پك منبت اتربهٔ مترسبه ايله طولديرر. حوضه‌سی خيلی واسع اولوب، صاروخان سنجاغی تماميله بو حوضه داخلنده‌در. يتاغی اطرافنده‌كی اووه‌لر پك منبت ومحصولداردر. اسم قديمی (هرموس) در.

كدوس { خداوندكار ولايتنك كوتاهيه سنجاغنده وكوتاهيه‌نك ٧٧ كيلومتره غرب جنوبيسنده وهمنامی اولان نهره دوكيلن بر چايك اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، جمله‌سی مسلم اولمق‌اوزره، ٥٩٢٦ اهاليسی، نهر مذكورك اوزرنده اسكی بر كاركير كوپريسی، اسكی (قادی) ويا (كته) قلعه‌سنك عينی اولديغی مظنون اولان بر قلعه خرابه‌سی، ٤ جامع شريفی، ٢ مدرسه‌سی، رشديه مكتبی، ١ عمارتی، ٢ حمامی و٢ خانی واردر. اطرافی بركانی الاصل سياه قيالردن عبارت اولمغله، منظره‌سی حزن‌انكيز ايسه‌ده، آب وهواسی لطيفدر. بر طرفدن مدانيه ايله وبر طرفدن دخی ازمير ايله تجارت ايدر.

— كدوس قضاسی كوتاهيه سنجاغنك غرب جهتنده اولوب، شمال شرقی جهتندن نفس كوتاهيه، جنوب شرقی طرفندن عشاق قضاليه، غرب جنوبی جهتندن آيدين ولايتيله، غرب شمالی طرفندن دخی سماو قضاسيله محدوددر. قضا ٧٦ قريه‌يی حاوی اولوب، جمله‌سی مسلم وترك اولمق اوزره، ٤٠٧٦٤ اهالی ايله مسكوندر. اراضيسی كدوس نهری حوضه‌سنك الك يوقاری قسمندن عبارت اولوب، نهر مذكورك واديسی پك منبت وكاملاً مزروع ومعمور اولمغله، خيلی مقدار بغدای، آرپه، چاودار، يولاف، مصر، داری، نخود، فاصوليه، بقله، مرجمك، سيسام، كتن، كنوير، باموق، آفيون، توتون، اوزوم، زيتون و سائر ميوه‌لرك انواعی حاصل اولور. آريلرله ايپك بوجكلری چوق اولوب، خيلی

بال وبال موميله ایپك واورمان محصولندن بلاموط، وسائره دخی چیقار. اورمانلری ٩١٧ مربع كیلومتره وسعتنده اولوب، آغاجلری همان صرف میشه‌دن عبارتدر. آنجق وسائط نقلیه‌نك فقداننده یالکز محلنده صرف اولنه‌جق‌قدر کراسته قطع اولنور.

كَدَج { آذربجانده برقلعه وناحیه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

كُر { كور نهرینك جغرافیون عرب آثارنده مضبوط اسمی اولوب، (آراس) نهرینه‌ده (رس) دیرلر.

كَرابیسی { (ابو علی حسین بن علی) امام شافعی (رضه) لك اصحابندن ومشاهیر فقهاء شافعیه‌دن اولوب، امام مشار الیهك مذهبنی اك زیاده حفظ وتدریس ونشر ایدن بو ذاتدر. فقه وحدیثده ید طولی صاحبی اولوب، اصول وفروع فقهه وجرح وتعدیله دائر بر چوق کتب اساسیه ومعتبره تصنیف ایتمش؛ وبر چوق خلق کندیسندن اخذ وتعلمله مستفید اولمشلردر. عن اصل کرباس صاتمقله مشغول اولدیغندن، بو کلمه‌نك صیغهٔ جمعنه نسبتله (کرابیسی) تلقیب اولنمشدی. بغدادلی اولوب، ٢٤٨ تاریخنده شهر مذکورده وفات ایتمشدر.

كَرامی { (عبد الرحیم) اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، صاحب تذکره قنالی زاده‌نك عمیدر. طریق تدریسه بعد السلوك، بصرینه عارض اولان ضعف اوزرینه، طریق قضایه نقل ایده‌رك، بر قاچ یرده قاضی ومنلا بولندقدن صکره، ٩٨٢ تاریخنده قاضی بولندیغی بکشهرنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

عبرت آلدی بونجه غملرله کوروب عالم بنی
آه کیم عبرت نمای عالم ایتدی غم بنی

كَرامی { ایران شعراسندن بش کشینك مخلصیدر:

برنجیسی (ابو القاسم خان) اصفهانلی اولوب، (آغابابا) دیمکله مشهور ایدی. اوراده دهلی‌یه هجرت، واوراده توطن ایتمشیدی. شو بیت اونکدر:

مهرت نه بافسانه وافسون رود از دل
عشق تو محال است که بیرون رود از دل

— ایکنجیسی اترا کدن اولوب، اسمی (الله وردی بیك) در. شو بیت اونکدر:

نیست آن طوق که برکردن قمری پیدا ست
دست بخت سیه ماست که بر کردن اوست

— اوچنجیسی تبریزلی اولوب، ملا سهوینك اوغلیدر. شو بیت اونکدر:

چو تیر غمزه نکارم بقصد جان انداخت
مرا بهستیٔ خود باز درکمان انداخت

— دردنجیسی اترا کدن اولوب، اسمی (مهدی قلی بیك) در. کاشانده متوطن ایدی. شو بیت اونکدر:

شب چوروم بکوی او روز زبیم مدعی
همچو فلك نهان کنم آبله های پای را

— بشنجیسی ینه اترا کدن اولوب، اسمی (محمد حسین‌بیك) در. شو بیت اونکدر:

یار می آید و هنکام نثار ست مرا
یکدم ای جان کرامی بدو کارست مرا

كَرانده { (Guérande) فرانسه‌ده «آشاغی لوآره» آیالتنك (ساونی) قضاسنده و٤٧ کیلومتره غربنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٨٠٠ اهالیسی وچوخه ایله باموق وکتان منسوجات فابریقه‌لری واردر.

كِرای { قریم خانلرینك اسملرینه علاوه اولنور بر عنوان اولوب، عن اصل بر قبیله‌نك اسمی اولدیغی حالده، سلالهٔ جنکیزیه‌دن اولدقلری معلوم اولان خانان مشار الیهمك برنجیسی (ملك حاجی کرای خان)، مذکور قبیله‌نك یاننده تربیه اولنمغله، سوت‌باباسی بولنان بربیر روشن‌ضمیرك تطییب‌خاطری مقصدیله، بو اسم عنوان مقامنده قبول اولنه‌رق، سلاله‌سنده باقی قالمشدر.

كربلا { بغداد ولایتنده وبغدادك ٩٠ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق فراتك صاغ کنارندن ٢٥ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ونهر مذکوردن آیریلان بر جدولك اوزرنده واقع سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٦٥٠٠٠ اهالیسی واردر، که بونلردن ٤١٠٠٠ ی ایرانی و٥٠٠٠ ی هندلی اوله‌رق اجنبی وشیعی المذهب و١٩٠٠٠ ی سنی وشیعیدن مرکب یرلی و٣٠٠ قدری یهودیدر. رشدیه مکتبی وبری سنیلره

٨ ى ده شيعيلره مخصوص اوله‌رق ٩ مدرسه‌سيله ٢١ صبيان مكتبى واردر. كربلا سلطان الشهدا و نور ديدهٔ سيد الانبياء امام حسين بن على (رضهما) افندمزك محل شهادتى اولوب، تربهٔ شريفه‌لرينى حاوى اولمق مناسبتيله زيارتگاه انام اولوب، دنيانك هر طرفندن زوار جمع اولنور؛ وعلى الخصوص شيعيلر ايچون كربلايى زيارت فرض مقامنده اولديغى كبى، جنازه‌لرى او خاك پاكه دفن ايتمك دخى آرزو اولنديغندن، ايران و هندن هر وقت كليتلى نعشلر نقل، وتربهٔ شريفه‌نك اطرافنده‌كى سردابلرينه ويا خارجده‌كى مزارستانه دفن اولنور. بو حال ايسه شهرك جوارلرنده‌كى بطاقلقلرك نشر ايتدكلرى تعفناته منضم اوله‌رق، هوايى اخلال ايتمكده ايسه‌ده، حكومت محليه مذكور بطاقلقلرى قوروده‌رق، ومسدود خندقلرى آچه‌رق هوايى اصلاحه چاليشيور. تربهٔ شريفه ومربوطاتى غايتله مزين ومكمل اولديغى كبى، يانده بيوك و مصنع بر جامع شريف وشهرك ايچنده ديگر متعدد جوامع و مساجد واردر. اهالئ شهر زوارك يادكار مقامنده آلوب گوتوردكلرى تسبيح وقرص كبى شيلرله آيات كريمه يازيلى يازمه‌لر وسائره اعمال ايدرلر. كربلا امام همامك مشهد ومدفننك كشفى اوزرينه تربهٔ شريفه‌سى اطرافنده تكون ايتمش محدث بر شهر اولوب، دور عثمانيده وجوده گلشدر. گوندن گونه‌ده توسع ايده‌رك، اهاليسى چوغالمقده، وهرسنه برايكى سوقاق ومحله ضم اولنمقده‌در.

اصل كربلا اسمى شهرك مبنى اولديغى محل ايله اطرافنده‌كى اووه‌يه مخصوص اولوب، حضرت امام حسين بن على (رضهما) بو محلده عبد الله بن زياد طرفندن حصر وتضييق وبر صورت فجيعه‌ده شهيد ايدلسيله شهرت بولمش؛ وبو وقعهٔ مؤلمه وقعهٔ دلسوز كربلا ديمكله مشهور اولمشدر. بعده شهر تأسيس اولندقده، بشقه اسم وضع اولنميوب، بو محلك اسميله تسميه اولنمشدر.

— كربلا قضاسى همنامى اولان سنجاغك مركز قضاسى اولديغى حالده، منتهاى شمالنده واقع اولوب، شمالاً بغداد، شرقاً حله سنجاقلريله، جنوباً هنديه قضاسيله، غرباً دخى برالشام دينلن چول ايله محاطدر. مساحهٔ سطحيه‌سى تقريباً ٦٠٠٠ مربع كيلومتره اولوب، جولان ايدن عشايردن ماعدا اهالئ متمكنه‌سى ٩٥ ٠٠٠ كشيدر، كه بونلردن ١٠ ٠٠٠ ى سنى و ٣٠٠ ى يهودى اولوب، قصورى شيعى المذهبدر. اراضيسى حد ذاتنده پك منبت ايسه‌ده، وقتيله سقى اراضى ايچون آچلمش متعدد جدوللر مسدود اولوب، بطاقلق حالنه گيرمش اولديغندن، هم اراضى بحقيله ايشلنه‌ميور، هم‌ده مذكور بطاقلقلر هوايى اخلال ايتمكده‌در. بناءً عليه خرمالق ومزروع اراضيسى آنجق ٦٢٦ مربع كيلومتره يعنى اراضئ عموميه‌سنك همان اونده برى اولوب، قسم كليسى بطالدر. محصولات وحيواناتى سنجاغك تعريفنده ذكر اولنور. قضا: مسيب، شفاتيه ورحاليه اسملريله اوچ ناحيه‌يى حاويدر.

كربلا } سنجاغى. بغداد ولايتى تركيب ايدن اوچ سنجاغك برى و اك جنوب غربيسى اولوب، شمالاً نفس بغداد، شرقاً حله سنجاقلريله، جنوباً وغرباً دخى برالشام دينلن چول ايله محاطدر. ٢٣ ٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده اولوب، كربلا، هنديه، نجف، زرارى، بدره اسملريله ٥ قضايه منقسم و ٧ ناحيه‌يى حاويدر. ايچنده جولان ايدن خيمه‌نشين عشايردن بشقه اهالئ متمكنه‌سى تقريباً ٢٠٠ ٠٠٠ كشى اولوب، ١٨١ ٢٠٠ ى شيعى، ١٨ ٠٠٠ ى سنى و ٨٠٠ اسرائيليدر. اراضيسى دوز وآلچق اولوب، هيچ بر طاغى يوقدر. فرات ايرماغى يالكز شمال شرقى گوشه‌سنى شق ايديورسه‌ده، بوندن آيريلان حسينيه وهنديه جدوللرى سنجاغك شمال وشرق جهتلرينى سو وارو ايدر. وقتيله جدوللرى پك چوق اولوب، او جهت اراضيسنى احيا ايتمكده ايكن، بعده خراب اولمغله، بر طاقم گوللر و بطاقلقلر حاصل اولمشدر. بو گوللرك برقاچى طوزى حاوى مملحه كبى قوللانلمقده، و ديگرلرنده صو قوشلرينك انواعى وصو سمورى بولنور. اليوم معمور اولان مذكور ايكى جدولدن حسينيه جدولى قانونى سلطان سليمان خان جانبندن و ديگرى هند اغنياسندن بر صاحب خير طرفندن گشاد اولنمشدر. سنجاق داخلنده يالكز ٣٣٦ ٥٦٩ فدانلق بر يعنى اراضئ

عمومیه‌سنك آنجق یدده بری مزروع و خرمالق اولوب، بر بچوق ملیونه قریب خرما آغاجنی حاویدر. محصولات زرعیه‌سی: آرپه، پرنج، بغدای، مصر، داری، سیسام، فاصولیه، قاوون، قارپوز، پورتقال، لیمون، طاتلی لیمون، اوزوم، قایصی، نار، انجیر، طوت، بامیه وسائر سبزه‌لردن عبارتدر. خرمالقلر-دن بشقه اورمانی اولمدیغی کبی، طوزدن بشقه هیچ معدندن دخی اثر کورلمه‌مشدر. حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، سنوی تولداتی تقریباً ٥٢٠٠٠ صغیر، ٣٠٠٠٠ مانده، ٢٥٠٠٠ آت، ٢٥٠٠٠ مرکب، ١٦٠٠ استر، ٢٤٠٠٠ دوه، ٧٠٠٠٠٠ قیون و ١٥٠٠ کچی، که جمعاً ٨٥٩١٠٠ رأس حیوانه بالغ اولور. صنایع محلیه نجفده یپاغیدن ودوه تویندن یاپیلان عبایله زواره مخصوص اوله‌رق کربلا ونجفده یاپیلان اوفق تفك شیلردن عبارت اولوب، کربلاده خیلی مقدار پکمز دخی یاپیلیر. بغدای وآرپه احتیاجات محلیه‌یه آنجق کفایت ایده‌جك مقدارده اولوب، زوارك کثرتی حالنده حله‌دن دخی ادخال اولنور. اخراجاتی پرنج، خرما، یپاغی، دری، عبا، پکمز وسائره‌دن عبارتدر. تجارتی باشلیجه کاروانلر واسطه‌سیله بغداده وممالکته کلوب کچن عنزه وشمر عشیرتلریله اجرا اولنور. بونلر ذخیره وسائر مالزمه‌لرینی آلوب، یپاغی، حیوان و یاغ صاتارلر. اخراجاتی ادخالاتنك ایکی مثلی نسبتنده‌در. سنجاغك واردات سنویه‌سی ٥٥٠٠٠ ومصارف محلیه‌سی ٦٠٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. مکاتبی شهر و قصبه‌لرده‌کی مدرسه‌لرله بر قاچ رشدیه و صبیان مکتبلرندن عبارتدر، اکثری شیعیلره مخصوصدر. مرکز لواده امام حسین (رضه)ك تربهٔ شریفه‌سی بولندیغی کبی، نجفده دخی جناب مرتضی (رضه) افندمزك تربهٔ شریفه‌سی وشهید اولدقلری جامع شریفك خرابه‌سی وسائر زیارتکاهلر بولنوب، سنجاغك هرطرفنه زوار تردد ایتمکده، وبو یوزدن اهالی خیلی تجارت واستفاده ایلمکده‌در. کوفه شهرینك وسائر بر چوق بلاد قدیمهٔ مشهوره‌نك ویرانه‌لری بولنوب، آثار عتیقه‌سی چوقدر. هواسی عمومیت اوزره صیجاق و یالکز نجف قضاسنده صاغلامجه اولوب، سائر جهتلرده بطاقلقلردن طولایی آغر وصیتمه‌لیدر.

کربنه { یاخود کره‌بنه (Grevena) مناستر ولایتنك سرفیجه سنجاغنده و سرفیجه‌نك تقریباً ٥٠ کیلو متره غرب جنوبیسنده اوله‌رق اینجه قره صویه تابع (دوقشه) چایی اوزرنده قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٥٠٠ قدر اهالیسی، ٢ جامع شریفی، بر مدرسه‌سی، بر مکتب ابتدائیسی، ٤ خرستیان مکتبی، بر کلیساسی، ١٠٢ دکاندن عبارت چارشیسیله بازاری، ٧ خانی وبر ساعت قله‌سی واردر.

—. کربنه قضاسی شرقاً قوزانه، شمالاً ناسلیچ قضالریله، غرباً یانیه ولایتیله، جنوباً دخی حدود یونانیه ایله محدود اولوب، ٨٧ قریه‌یی حاوی و ٢٤٦٣٣ اهالی ایله مسکوندر، اراضیسی طاغلق اولوب، منبت بعض وادی وبایرلری دخی واردر. محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، فصولیه، نخود، اوزوم وسائره‌دن عبارتدر. قیون، کچی وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقجه‌در. بر قاچ اورمانی‌ده واردر. قضا داخلنده قادینلر طرفندن شیاق، کلیم، ولنجه، چوراب وسائره اعمال اولنور. واردات سنویه‌سی ٢٤٠٠٠ ومصارف محلیه‌سی ٣٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در.

کربوغا { سلاجقهٔ ایران طرفندن موصل حاکمی اولوب، ٤٩٢ تاریخنده بر کیارق طرفندن اهل صلیبه قارشی حربه مأمور اولمغله، کلیتلی عسکرله واروب، بونلری انطاکیه‌ده محاصره ایتمش؛ و او سنه اثنای محاصره‌ده وفات ایتمشدر. — ینه امرای اتراکدن دیکر بر کربوغا دخی فلسطینده اهل صلیبه قارشی بر قاچ محاربه قزانمش؛ و بعده ٦٥٩ تاریخنده طبریه‌ده شهید اولمشدر.

کربه { ایران شعراسندن محمد مؤمن اصفهانینك مخلصیدر، که شاه سلیمان

صفوی زماننده یاشایوب، طبیعتی هزلیاته و صید طیوره مائل ایمش. شو بیت اونکدر:

میرسانم خویشترا کربه در بزم وصال
راه از هر گوشهٔ دیوار پیدا میکنم

کرپه { (Karpathos) جزایر بحر سفید ولایتنك ردوس سنجاغنده وردوسك منتهای جنوبیسنك ٥٠ کیلومتره جنوب غربیسنده وکریدك شرق شمالی کوشه‌سنك ٧٦ کیلومتره شرق شمالیسنده واقع بر آطه اولوب، °٣٥ ایله °٣٦ عرض شمالی آره‌لرنده شمالدن جنوبه ممتد اولور. طاروواوزون بر آطه اولوب، شمالدن جنوبه بویی ٤٨ کیلو متره وا کی ٥ ایله ١٠ کیلومتره آره‌سنده‌در. اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، اك یوکسك محلی اولان (لاستوس) طاغنك ١٢١٩ متره ارتفاعی واردر. منتهای شمالنده واقع اولوب، کندیسندن طار بر بوغازله آیرلمش اولان (ساریه) آطه‌جغیله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٣٢ مربع کیلومتره اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر .سواحلنده بر چوق‌قویلر ولیمانلر بولنوب اك ایپلری تریستاتو، پورتوغراتو، پورتو مالو، ناتو، آغاته لیمانلریدر. هواسی عرضی اقتضاسنجه صیجاقجه ایسه‌ده، دکیز ملتملری اکسیك اولمدیغندن، معتدل ولطیف اولور. محصولات ارضیه‌سی جزئیات قبیلندن اولوب، آنجق مرعالری کوزل اولدیغندن، اهالیسی خیلی مقدار قیون، کچی وصیغیر بسلرلر. مرمرلری وسرپانتیت، دمیروسائر بعض معدنلری واردر. آو حیوانلری وعلی الخصوص طاوشان، ککلیك وبلدیرجینلری چوقدر. صنایع محلیه باشلیجه بالیقجیلقله سونکر ومرجان صیدندن عبارت اولوب، اهالینك بر قسمی ده معیشتلرینی غربتده آرامق مجبوریتنده درلر. بو آطه مقدما قاشوط قضاسنه تابع بر ناحیه صورتنده اداره اولنمقده ایکن، اخیراً آیریجه بر قضا اتخاذ اولنه‌رق، قسم جنوبیسنك ساحل غربیسنده‌کی مرکزیله برابر ٩ قریه‌دن مرکبدر . کرپه دخی جزایر متجاوره‌سی کبی اك اول فنیکه‌لیلر طرفندن اسکان واعمار اولنوب، بعده یونانیلر هجرت وتوطن ایتمش؛ و روما و بیزانس وشوالیه‌لر زمانلرنده ردوسه تابع بولنمش؛ وجزیرهٔ مذکوره ایله برابر قانونی سلطان سلیمان خان عصرنده ضمیمهٔ ممالك عثمانیه اولمشدر. بعض خرابه‌لری وآثار عتیقه‌سی واردر.

کرت { یدنجی وسکزنجی قرن هجریده ملوك ایلخانیه ، صکره هرات و غور وغرجستان وسیستان جهتلرنده حکومت سورمش بر سلالهٔ امرا و ملوك اولوب ، مؤسسی (شمس الدین محمد) دره‌که ٦٤٣ تاریخنده جد مادریسی رکن الدینه خلف اوله‌رق ، حاکم غور اولمش؛ وبعده منکوقاآن فرمانیله هرات وسائر جهات مذکوره‌نك دخی اداره‌سی کندیسنه تفویض اولنه‌رق، کندیسی ٣٣ سنه حکومت سوردکدن صکره، حکومت وامارت ارثاً سلاله‌سنده قالوب، کندیسیله برابر آلتی کشی بو وجهله حکومت سوردکدن صکره، یدنجیلری اولان ملك معزالدین ابو الحسین محمد، ٧٣٦ تاریخنده سلطان ابو سعیدك وفاتی و دولت ایلخانیه‌نك ختامی اوزرینه ، توسیع ملك وتکثیر قوت ومکنت ایده‌رك، سربدارانله ایتدیکی محاربه‌ده دخی غلبه چالمش؛ وبونك اوغلی دخی مستقلاً حکومت سورمکده ایکن، تیمورلنك خروج ایتمکله، بر مدت هراتده محاصره‌دن صکره، ٧٨٣ تاریخنده طوتیلوب، اقرباسیله برابر قتل اولنمش؛ وکرت دولتنه ختام ویرلمشدر. ملوك کرتك اسامیسیله تاریخ قعودلری بروجه‌آتیدر :

شمس الدین محمد	٦٤٣	
رکن الدین بن شمس الدین	٦٧٦	
فخر الدین بن رکن الدین	٦٩٤	
غیاث الدین بن رکن الدین	٧٠٦	
شمس الدین بن غیاث الدین	٧٢٩	
حافظ بن غیاث الدین	٧٣٠	
معزالدین ابو الحسن محمد بن غیاث الدین	٧٣٢	
غیاث الدین بن معز الدین	٧٧١	الی ٧٨٣

کرتارو { (Quertaro) مکسیقه‌نك وسطلرنده ومکسیقونك ١٧٥ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ١٨٥٠ متره‌لك ارتفاعده و "٣٩ ′٣٦ °٢٠ عرض شمالی ایله "٣٠ ′٣٠ °١٠٢ طول غربیده واقع همنامی اولان حکومتك مرکزی بر شهر اولوب، ٣٦٠٠٠ اهالیسی، ایکی بیوك منسوجات قطنیه فابریقه‌سی، اسپانیه طرزنده ابنیه‌سیله کوزل سوقاق ومیدانلری، متعدد جسیم

مناسترلری، کوزل بر صو یولی وخیلی ایشلك صنایع وتجارتی واردر .

کرتارو { حکومتی (Etat de Quertaro) مکسیقه ممالك مجتمعه‌سنی ترکیب ایدن حکومتلرك وسطنده ومرتفع یایله‌نك اوزرنده بولنانلرندن بری اولوب، شمالاً سان لویی پوتوسی، شرقاً ینه سان لویی پوتوسی، هیدالغو ومکسیقو، جنوب غربی جهتندن میشوآقان، غرباً دخی غوآنا جوآتو حکومتلریله محاط ومحدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٩٤١٦ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٢٠٠٠٠ کشیدر. مرکزی همنامی اولان شهردر. موقعنك ارتفاعی حسبیله میاه جاریه‌سنك بر طاقمی بحر محیط آطلاسی‌یه یعنی مکسیقه کورفزینه تابع (ریو سان جوان) و (پانوقو) ایرماقلرینه، بر طاقمی‌ده بحر محیط معتدله تابع (ریو غرانده ده سانتیاغو) نك اوسط طرفی اولان ریو (لرما) یه دوکیلور. اراضیسی وعلی الخصوص قسم شمالیسی طاغلق اولوب، یوکسك طاغلرینك اتکلری کراسته قطعنه الویریشلی اورمانلرله مستور ایسه‌ده، ایکنجی درجه‌ده‌کی جبالی چپلاقدر. هواسی معتدل وصاغلامدر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، علی الخصوص (بایو) دینلن واسع بر اووه‌نك سطحی آلتده صویی بول اولمغله، بو حکومت بتون مکسیقه‌نك الك محصولدار یریدر. الك کلیتلی محصولاتی بغدای وشکردر. کومش، جیوه، باقیر، آنتیمون، دمیر، بلور وسائر معدنلری چوق ایسه‌ده، جیقاریلانلری پك آزدر . حکومت ٦ قضا ویا سنجاغه منقسمدر .

کَرَج { عراق عجمیده همدان ایله اصفهان آره‌سنده وهمداندن ٣٠ وبرو-جرددن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده معمور بر قصبه اولوب، سیرك وجسیم ابنیه‌سی، اوچ چارشیسی وکثرتلی مزروعات وحیواناتی اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مذکور اولدیغی حالده، شمدیکی خریطه‌لرده بو اسمه تصادف اولنمدیغندن، الیوم خراب اولسه کرکدر .

کُرج { عربیده اسم جنس اولوب، لسا-نمزده مفردی اولان (کرجی)

اسمی مستعمل اولدیغندن ، بو اسمه مراجعت بیورلق اقتضا ایدر .

گُرجِستان { ویا کورجستان (Géorgie) بلاد قافقاسده بیوك بر خطه اولوب ، قافقاس سلسلهٔ جبالنك جنوبنده و بو سلسله‌نك صرتیله کوچك قفقاس دینلن قارص واریوان جبالی آره‌سنده واقع (کور) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعلاسندن عبارت اولدیغی حالده، اکثر آوروپا جغرافیونی بو خطه‌نك حدود غربیه‌سنی قره‌دکیز ساحلنه‌دك ایندیره‌رك، منکرلیه، ایمرتیه وقوریه خطه‌لرینی ولازستانی یعنی فوتایی ایا-لتنی دخی کرجستاندن عد ایدیورلر؛ حالبوکه اصل کرجستان شمدیکی تفلیس ایالتندن عبارت وتمامیله بحر خزره مائله‌سنده واقع کور حوضه‌سنه منحصر-در. هرحالده شمالاً چرکستان و قبرطای، شمال شرقی جهتندن داغستان ، شرق جنوبی جهتندن شیروان خطه‌لریله، جنوباً اریوان وقارص ایالتلریله، غرباً دخی قوتایی ایالتی تشکیل ایدن مذکوراوچ خطه ایله، وبونلرده‌ده تعمیمی حالنده قره دکیزله محاطدر. تعمیمی تقدیرنده شرقدن غربه بویی ٦٠٠ و وسطی اکی ٢٢٠ کیلومتره‌دور. اصل کرجیلرك یری کور حوضه‌سنك نصف اعلاسی ایسه‌ده ، کندیلری اورایه منحصر قالمیوب، قره‌دکیز سواحلنه قدر یایلدقلری حالده، بر طرفدن دخی وطن اصلیلری کندیلرینه مخصوص قالمیوب ، اسکیدنبری بر طاقم اقوام وقرون وسطاده کلیتلی ترکمان طائفه‌لری کور حوضه‌سنك یوقاری طرفلرینه دخول وتوطن ایتمشلردر. انجق بو کونکی کونده روسیه دولتی قافقاسیه‌یی بشقه اسملرله ایالاته تقسیم ایدوب، سائر خطه‌لرك اسامیٔ اصلیه‌سیله برابر کرجستان اسمنی دخی جغرافیا و خریطه‌لردن رفع وحك ایتدیکندن ؛ وذاتاً اهالینك قسم اعظمی ترکمان اولوب، بر طرفدن روسلر جو-غالمقده، و کرجیلرله سائر اقوام قافقاسیه بلاد قافقاسك هرطرفنده قاریشیق بر حالده یاشامقده اولدقلرندن، آرتق (کرجستان) اسمی دخی اسکی جغرافیا اصطلاحاتی صره‌سنه کچمشدر. بناءً علیه اراضی حقنده ویره‌جکمز معلوماتی شمدی مستعمل اولان

قافقاسیه وتفلیس و قوتایی ماده‌لرنده‌ویردیکمزکبی، کرجیلر حقنده ایجاب ایدن تفصیلاتی‌ده «کرجی» ماده‌سنده ویره‌جکمز جهتله بوراده زیاده تطویل مقاله حاجت کورلمدی.

کرجم‌خان { (کوجنجی —) ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکان سلاله‌سنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك مؤسسی اولان شیبك خانك اوغلیدر. پدری شاه اسماعیل صفوی ایله مرو قربنده ایتدیکی محاربه‌ده مقتول اولنجه، ۹۱۶ تاریخنده صاحب ترجمه ماوراء النهرده تخته جلوس ایتمش؛ پدرینك بدیع‌الزمان الندن ضبط ایدوب، بعده شاه اسماعیله قاپدیرمش اولدیغی خراسانی استرداد ایچون اوچ دفعه عسکر سوق ایده‌رك، بعض غلبه‌لره دخی نائل اولمش ایسه‌ده، اك نهایت صلحه راضی اوله‌رق عودته مجبور اولمش؛ وماوراءالنهرده ۲۰ سنه حکومت سوردکدن صکره، ۹۳۶ ده وفات ایتمشدر.

کرجی { یاخود کورجی (Georgiens) اقوام قافقاسیه‌دن برقوم اولوب، کندیلرینه نسبتله کرجستان دینان بالاده مذکور خطه‌ده وطاغینق اوله‌رق بلاد قافقاسیه‌ده ساکن بولنیورلر. کرجیلر اسکیدن بری تناسب اعضا وحسن جماللریله و قادینلری شیوه ونزاکتلریله ارککلری‌ده شجاعت و جسارت وطور وحرکت لوندانه‌لریله شهرت بولمشلردر. حقیقةً کرجیلر بوخصوصده چرکسلردن دخی ایلری اولوب، نوع بشرك اك کوزل واك مکمل جنسی عد اولنمغه شایاندرلر. آنجق بولندقلری حال وجهالت وتدنی اوصاف حسنه‌لرینك تکمل وتظاهرینه مانع اولوب، هنرلری دائما عیوبله قاریشیق بولنیور. کرجیلری امم آریانیه ویا تورانیه‌دن عد ایتمکه جالیشمش بعض محققلر وار ایسه‌ده، بونلرك درمیان ایتدکلری دلائل شایان اعتبار کورلیوب، بوخصوصده اك برنجی دلیل اولان لسان حقنده تدقیقات عمیقه اجراسنده بونلرك دخی، چرکسلر وسائر اقوام اصلیهٔ قافقاسیه کبی، اریانیلر ویا سامیلر یاخود تورانیلرله مناسبت وقرابتلری اولمدیغی، وشو قدرکه کندیلری بیننده مشابهت بولندیغندن، آریانیلرله تورانیلرك بوطرفلره تجاوزندن اول آوروپاده ساکن بولنمش بر امم قدیمهٔ منقرضه زمره‌سنك بقیة السیوفی اوله‌جقلری آکلاشلمشدر. لسانلری شمدیکی حالده، ایکی‌یه تقسیم اولنه‌بیلوب، بری لسان تحریری وادبیلری و دیکری تکلمده استعمال اولنانیدر. برنجیسی جمله‌ایچون بر اولوب، ایکنجیسی ایسه محلنه کوره تخالف وتغایر ایده‌رك آلتی نوعه منقسم اولمشدر. صولدن صاغه یازیلیر خط مخصوصلری اولوب، بوخط ایله کندی لسانلرنده برقاچ غزته نشر ایتمکده درلر؛ ومعارفجه پك کری اولدقلری حالده، ینه بعض مکتبلریله کتب تدریسیه‌لری واردر.

تاریخ عمومیده کرجیلرك اسکندر کبیردن بری اسملری کورلمکده ایسه‌ده، کندیلری تاریخ ملیلرینی چوق دها اسکی وقتلره چیقاروب، میلاد عیسادن ۲۶۴۰ سنه اول نمرودله معاصر اوله‌رق (ثاغاموس) اسمنده بر حکمدارلری بولنمش اولدیغنی ادعا ایدیورلر. اسکندره طوعاً تابع اولوب، بوجهانکیرك وفاتندن صکره اسکی حکمدرلری سلاله‌سندن (فرناواز)ی حکمدار انتخاب ایتمشلر؛ وبوده مملکتی اجنبیلردن تطهیر ایدرك، سوریه حکمداری آنطیوخسله عقد اتفاق ایتمش؛ وبونك اخلافندن بری مهردادله متفق اولمغله، قبل المیلاد ۶۵ تاریخنده پومپیوس طرفندن مغلوب اولوب، رومالیلرك تحت تابعیتنه کیرمش ایدی. مع هذا کندی حاکملری اولوب، قبل المیلاد ۷۱ تاریخندن بعدالمیلاد ۲۴۲ تاریخنه‌دك اشکانیاندن بر شعبه‌نك وبعده ساسانیلرك تحت اداره‌سنده بولنمشدی. اسکی دینلری مذهب صابئین یعنی سیاراتك عبادتی ایکن، ۲۸۰ تاریخ میلادیسنده خرستیانلغی قبول ایتمشلردی. آلتنجی قرن میلادیده نوشیروان عادل کندیلرینك حاکملری اولان (باقور)ی عزل ایدوب، کندی خاندانندن برینی نصب ایتدی. ظهور اسلامی متعاقب توسیع فتوحات ایدن غزاة مسلمینه کرجیلر خیلی وقت مقاومت ایتدکدن صکره، ملوك امویه‌دن مروان بن حکمك زماننده ممالك اسلامیه حدودی کور نهرینه قدر توسیع اولنه‌رق، کرجیلرك سکزنجی قرن میلادیده کرجستان کاملاً ممالك اسلامیه دائره‌سی داخلنده قالمش ایدی. مع‌هذا کرجیلرك

خلافت اسلاميه‌يه تابع كندى پرنسلرى وار ايدى. اوننجى قرن ميلاديده ديالیلر وبعده آلب ارسلان سلجوقى برمدت كرجستانى بسبتون ضبط ايدوب، مختاريت اداره‌سنى قالديرمشلر؛ و سلجوقيلردن بر خيلى اتراك كرجستانده توطن ايتمشلر ايدى. ١٠٨٩ تاريخ ميلاديسنده پرنسلرندن اوچنجى داويدخزرلرك امداديله استرداد استقلال ايتدكدن صكره، اطرافدن خيلى يرلر ضبطله توسيع مملكت ايتمشدى. ١٢٤٨ ده كرجيلر چنكيز خانك ضبطنه كچوب، بعده تيمورلنك طرفندن دفعاتله غارت وتخريب اولنمشدى. نهايت يكيدن باش قالديران قراللرندن برنجى آلكساندر ملكنى اوچ اوغلى بيننده تقسيم ايتمكله، زوالى تهيئه ايتمش؛ وآق قيونلى وقره قيونليلرك تسلطاتندن صكره، كرجستانك شرق طرفنى شاه اسماعيل صفوى وغرب جهتنى ياوز سلطان سليم خان ضبط ايدوب، او تاريخدن اعتباراً بتون كرجستان كاه عثمانليلرك وكاه ايرانيلرك تحت تابعيتنه كچمش؛ ونهايت نادر شاه مملكتى ضبط ايتديكنده، ١٧٤٠ ده قراللرك سلاله‌سندن ايكنجى (تيموروز)ى رأس حكومته قويمش؛ وبونك خلفى هراقليوس، ايرانك او وقتكى هرج ومرجى آره‌سنده پايمال اولمامق ايچون، روسيه‌نك تحت حمايه‌سنه كيرمش؛ ومع هذا آغا محمد خان قاجار كرجستانى يغما و تفليسى تخريب ايدوب، كرجيلردن بر چوق اسرا آلمش؛ وبونك اوزرينه هراقليوسك اوغلى اون برنجى جورج وفاتندن اول ملكنى روسيه‌يه ترك ايتديكنه دائر برسند يازوب ويرمكله، ١٨٠٢ تاريخنده روسيه كرجستانه وضع يد ايتمش؛ ومع هذا كرجيلر مكرراً عصيان ايدوب، روسيه دولتى آسايشى تأمين ايله، مملكته بحق مالك اولنجه‌يه قدر چوق زحمت چكمشدر.

كرجه } خوزستانده برقصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كرچ } (Kertch) روسيه‌نك تاوريده ايالتنده وقريم شبه جزيره‌سنك منتهاى شرقنده اوله‌رق كفه‌نك ٩٠ كيلومتره شرق شماليسنده آزاق دكيزيله قره دكيز آره‌سنده‌كى بوغازده واقع بر قويك ايچنده برقصبه و اسكله اولوب، ٢٢ ٤٥٠ اهاليسى، عثمانليلردن قالمه متين برقلعه‌سى، واسع قيشله‌لرى، ستونلرله محاط بر ميدانه منتهى اولان برقاچ بيوك وواسع جاده‌سى، كاركير خانه‌لرى، قويك اطرافنده هلال رسمنده كوزل شكلى، خاويار وباليق و باغ وسائره‌يه متعلق ايشلك تجارتى، جوارلرنده برطاقم اسكى خرابه‌لرى و (كوركان) اسم تركيبيله معروف برطاقم تپه‌لرى وبر كوچك موزه‌سى واردر. پك اسكى برقصبه اولوب، ميلاد عيسادن آلتى قرن اول (پانديقايه) اسميله (ميلت) مهاجرين يونانيه‌سى طرفندن تأسيس اولنمش؛ و مهردادك سقوطندن صكره تشكل ايدن (بوسفور) دولت صغيره‌سنك پايتختى اولوب، او صره‌ده (بوسفور) ناميله دخى تسميه ايدلمش ايدى. ازمنهٔ قديمه‌ده پك معمور وبيوك برشهر ايكن، قرون وسطاده اهاليسى اوچدرت بيكه تنزل ايده‌جك قدر تدنى ايتمشدى.

كرچ بوغازى } (Détroit de Kertch) ونام ديكرله (ينى قلعه بوغازى) قريم شبه جزيره‌سنك منتهاى شرقيسيله قافقاس سلسلهٔ جبالنك منتهاى غرب شماليسنده‌كى (طمان) شبه جزيره‌سى آره‌سنده قره دكيزله آزاق دكيزينى برلشديرر بربوغاز اولوب، قديماً استانبول بوغازينه تشبيهاً «قريم بوسفورى» اسميله ياد اولنوردى. قره دكيز جهتنده‌كى مدخلى اون بش اون آلتى كيلومتره وسعتنده اولوب، بعده آلتى يدى كيلومتره‌يه قدر طارلاشير، وكرچ قصبه‌سنك بولنديغى قويده ٤٠ كيلومتره‌يه قدر توسع ايتدكدن صكره، يكيدن ٦ كيلومتره‌يه قدر طارلاشه‌رق، آزاق دكيزينه قدر بو طارلقده دوام ايدر. بو ايكنجى دفعه طولاشديغى محلده آنجق ٢ متره درينلكى اولان قيالق بر سد بولنوب، بونك كچيد محلنده‌ده عمقى ٤ ١/٢ متره‌دن زياده‌دكلدر؛ وآقنديسى اوقدر شدتليدر، كه كميجيلر چوق زحمتله كچه بيليرلر.

كرخ } عراق عرب و جزيره‌ده بو اسمله برقاچ محل بولنوب، ديكر بر محل اسمنه اضافتله بربرلرندن تفريق اولنورلردى. باشليجه‌لرى بروجه آتيدر:

(كرخ باجدا)، كه (كرخ سائر) دخى دينلوب، اك اسكى اسمى ملوك ساسانيه‌دن فيروز بن

پلاش بن قبادك اسمنه اضافتله (كرخ فيروز) ايدى. سامرا بونك قربنده بنا اولنوب، بعده خراب اولمغله، كرخ سامرا باقى قالمش ايدى. مشاهير زهاددن (معروف كرخى) نك بورادن اولديغى مع الاختلاف مرويدر.

— (كرخ البصره) كه بصره جوارنده قراى عديده يى حاوى برناحيه اولوب، ابتدا پك معمور ايكن، بعده خرابه يوزطوتمشيدى. خلفاء عباسيه دن راضى ومتقى يه وزارت ايدن (قاسم بن على بن محمد الكرخى) وبرچوق مناصب عاليه ده بولنمش اولان برادرلريله ابنا واحفادى اورادن ايدى.

— (كرخ بغداد) كه بغدادك سورى خارجنده ابو جعفر منصور طرفندن يابلمش واسع و اصناف تجار وصنعتكارانه كوره اقسامه منقسم بر چارشى اولوب، بعده، بغدادك توسعيله، شهرك اورته سنده قالمشيكن، مؤخراً بو شهرك خرابه يوز طوتمسيله، اوزاق و ويرانه لرله محاط برمحلده قالمش اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور. اهاليسى سنى و حنبلى مذهب ايديلر.

— (كرخ جدان) كه عراق ايله شهرزور صره سنده وخانقين قربنده بركوچك قصبه ايدى. مشاهير علمادن برقاچ ذاتك مسقط رأسى اولوب، زاهد شهير معروف كرخينك بورادن اولديغى مرويدر. بغداد مورخ شهيرى ابو بكر الخطيب ايسه زاهد مشار اليهك (كرخ بغداد) دن اولديغنى التزام ايديور.

— (كرخ خوزستان) كه خطهٔ مذكوره ده بر قصبه اولوب، (كرخه) ديمكله دخى معروفدر.

— (كرخ الرقه) كه جزيره ده بر قصبه ايدى.

— (كرخ سامرا) كه (كرخ باجدا) صره سنده ذكر اولندى.

— (كرخ ميسان) كه سواد عراقده برناحيه اولوب، استر اباد اسميله دخى معروف ايدى.

— (كرخ عبرتا) كه نهروان نواحيسندن اولوب، نهروانك خرابندن صكره دخى معمور قالمشيدى.

كَرخايا { بغداد جوارلرينى سقى واروا ايدر وشهر بغداده دخى داخل اولوب بر چوق شعبه لره منقسم و (نهر عيسى) دن منشعب برنهر وبر جدول اولوب، بعده جدوللرى خراب اولمغله، اثرى قالمامش اولديغنى « معجم البلدان » ده مسطوردر.

كرخه { ايرانك غرب جهتنده بر بيوك نهردر، كه (كوه الوند) ك جنوبنده كى طاغلردن نبعانله، نهاوند قربندن شمال غربى يه بعده غربه ونهايت جنوب غربى يه طوغرى آقه رق، كرمانشاهدن كلن چايى دخى اخذ ايله، ايران كردستانندن كلن بيوجك بر نهرله برلشير؛ واورادن جنوب شرقى يه طوغرى جريانله، لورستان ايالتنى شق وصولدن هرم آباددن كلن وتابعلرينك اك بيوكى اولان (كشكان) نهرينى اخذ ايتدكدن صكره، خوزستان ايالتنه داخل اولنجه، دز قول حذاسنده (كارون) نهريله متوازياً آقمغه باشلار؛ وبعده غرب جنوبى يه، غربه، غرب شمالى يه ونهايت غربه طوغرى جريانله، بر نصف دائره تشكيل، وكارونله اختلاط ايدر بر چوق قوللر تمديدله بر طاقم بطاقتقلر توليد ايده رك، حدود عثمانيه يه يعنى بصره ولايتنك عماره سنجاغنه داخل اولور؛ وبطاقلق بر اووه نك ايچنده جنوب غربى يه طوغرى جريانله، قسم اعظمى دجله يه، وبر قولى جنوبه طوغرى آيريله رق قورنه نك آلت طرفنده شط العربه منصب اولور. مجراسى تقريباً ۶۰۰ كيلومتره طولنده در. شمديكى حالده سير سفائنه صالح دكلدر. مجراسى اوزرنده بيوك بر شهر بولنميوب، يالكز (رودبار) و (سوس) ايله سائر مدن قديمه نك خرابه لرى موجوددر.

كرخى { [« معروف كرخى » ماده سنه مراجعت بيوريله.]

كُرد { ممالك عثمانيه نك شرق جهتنده وايرانك حدود غربيه سنده وسائر بعض محللرنده ساكن بيوك بر قوم اولوب، آريانيلر زمره سنك ايرانى شعبه سنه منسوبدرلر. لسانلرينك فارسى ايله مناسبت و مشابهتلرى پك زياده در. آتيده كى « كردستان » ماده سنده تفصيلات ويريليور.

كُرد { فارسده بيضاء جوارنده بر قريه واصطخرينك روايتنه كوره ابر قوهدن بيوك بر قصبه ايدى.

كردر { خوارزمك اوته‌سنده ترك نوا- حيسنده بر ناحيه اولديغى، وبونك اوته‌سنده تركجه‌نك غيرى بر لسان سويلنديكى، وكويا افراسيابك خزائنى اورايه دفن ايتمش اولديغى «معجم البلدان» ده مذكور اولوب، مشاهير فقهاء حنفيه‌دن تأليفات عديده صاحبى (ابو المفاخر عبد الغفور بن لقمان الكردرى) نك مسقط رأسى اولديغى دخى علاوه اولنيور .

كرد زاده { (ابراهيم افندى بن مصطفى) مشاهير خطاطيندن وحافظ عثمان شاكردانندن اولوب، بروسه‌ليدر. شهر مذكورده سلطان اورخان جامع شريفنك خطيبى وجامع كبيرك امامى ايدى. ١١٤٦ تاريخنده وفات ايتمشدر .

كردستان { آسياى غربيده قسم اعظمى ممالك عثمانيه‌ده و بر قسمى ايرانه تابع بيوك بر مملكت اولوب، اكثريت اوزره اهاليسى بولنان كرد قومنك اسميله تسميه اولنمشدر. بو اسم تقسيمات ملكيه وسياسيه‌يه داخل اولميوب، وقتيله بزده كردستان واليلكى وشمدى ايرانده كردستان اياليتى بو اسمله مسمى مملكتك بتونى احاطه ايتمديكى كبى، كردلر دخى طاغنيق وسائر اقوامله قاريشيق بولنديقلرندن، كردستانك حدودينى تماميله تعيين ايتمك مشكلدر. آنجق تقريبى اوله‌رق ديه‌بيليرز كه: كردستان اورميه و وان كوللرينك سواحلندن كرخه ودياله نهرلرينك منابعنه ودجله‌نك مجراسنه‌دك ممتد اولوب، غرب شماليه طوغرى حدودى دجله‌نك مجراسنى تعقيبله فراتى تركيب ايدن قره صو مجراسنه و اورادن شماله طوغرى (اراس) حوضه‌سنى فرات ودجله حوضه‌سندن آيران تقسيم مياه خطنه قدر واصل اولور. بو اعتبارله ممالك عثمانيه‌ده موصل ولايتنك قسم اعظمى يعنى دجله‌نك صولنده بولنان يرلرى ووان وبتليس ولايتلريله دياربكر ومعمورة العزيز ولايتلرينك برر پارچه‌سى ودرسم سنجاغى كردستاندن معدود اولديغى كبى، ايرانده دخى كردستان ناميله معروف اولان ايالتله آذربيجان ايالتنك نصفى يعنى جنوب غربى قسمى كردستاندر. بو وجهله كردستان شمال شرقى جهتندن آذربيجان، شرقاً عراق عجمى، جنوباً لورستان وعراق عربى، غرب جنوبى جهتندن جزيره، غرب شمالى طرفندن دخى آناطولى ايله محدوددر. بو حدود داخلنده ٣٤° ايله ٣٩° غرض شمالى و٣٧° ايله ٤٦° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، بيوك بر مثلث و دها طوغريسى سيورى طرفى غرب شماليه طوغرى دونمش بر آرمود شكلنى ابراز ايديور. فراتى تشكيل ايتمك اوزره قره صو ايله مراد چاينك ملتقاسنده اولان اك شمال غربى نقطه‌سندن لورستانك حدودينه‌دك اولان طول اعظمى تقريباً ٩٠٠ كيلومتره وعرضى ١٠٠ ايله ٢٠٠ كيلومتره آره‌لرنده‌در .

كردستانك مدار تفريق اهاليسنك جنسيتى اولديغى حالده، كردلر يالكز بو مملكته منحصر اولميوب، جزيره‌نك قسم شماليسنده، شام وحلب جهتلرنده، آناطولينك هر طرفنده، روسيه‌يه تابع اولان ماوراء قافقاس ايالتلرنده و ايرانك هر طرفنده حتى خراسانده وافغانستانده و بلوجستانده بيله برچوق كرد عشيرتلرى بولنيور. بر طرفدن دخى حدودى ذكر اولنان كردستان داخلنده عرب، ايرانى، ترك و سائر جنسيتلره منسوب اهالى واردر. يالكز اكثريته اعتبارله حدود مذكوره تعيين اولنه بيلير . ايرانك لورستان ايالتى اهاليسى اولان لوريلرك دخى كردلرله مناسبت وقرابت جنسيه‌لرى اولديغى حالده، لسانلرنده بردرجه‌يه‌قدر مغايرت وبينلرنده منافرت بولنديغندن، لوريلر كنديلرينى اكراددن صايلق ايستميورلر؛ و كردلر دخى لوريلرى كندى جنسلرينه قبول ايتمكه ميل كوسترميورلر. على العموم كردلرك مقدارى ايكى بچق مليونه قريب تخمين اولنوب، بر بچق مليونى ممالك عثمانيه‌ده، ٧٥٠٠٠ ى ايرانده، ١٣٠٠٠ روسيه‌نك ماوراء قافقاس ايالاتنده، قصورى دخى افغانستان وبلوجستانده وسائر طرفلرده طاغنيق بر حالده بولنيورلر .

كردستانك هر طرفى طاغلق ومرتفع اولوب، يالكز انهارك واديلرنده بعض طار اووه‌لرى واردر. اك دوز وآچيق جهتى جنوب شرقى قسمى يعنى شهر زور و سليمانيه سنجاقلريله ايرانده‌كى كردستان اولوب، اوجهتده طاغلر دها آچيق،

واديلر دها كنيش واووه‌لر دها چوقدر . الك مرتفع يرلرى منتهاى شمالنده بحر خزر ايله بصره كورفزى مائله‌لرى آره‌سنده بر تقسيم مياه خطى تشكيل ايدن طاغلردر. آنجق بونلرك اورمانلر و مرعالرله مستور كوزل ياىله واتكلرى وزراعته صالح واديلرى چوقدر. ممالك عثمانيه‌ايله ايران حدودنى تشكيل ايدن وشمال غربيدن جنوب شرقى‌يه طوغرى بر قاچ صره تشكيل ايده‌رك ممتد اولان طاغلر ايسه مرتفع اولمغله برابر، اكثرى طاشلق وجبلاقدر. قطعهٔ مذكوره‌نك اوجهتى حقيقةً قابل سكنى اوله‌ميه‌حق درجه‌ده سرت وچتين بر يردر. قطعهٔ مذكوره‌نك مياه جاريه‌سى چوق اولوب، فراتك الك بيوك قولى اولان مراد چايى ودجله قطعهٔ مذكوره طاغلرندن نبعان ايتدكلرى كبى، دجله‌يه منصب اولمق اوزره دخى شمالدن باشلايه‌رق بطمان صويى، بتليس وسعرد چايلرى، خابور، زاب اعلا، زاب اسفل، ادهم ودياله نهرلرى جنوب غربى‌يه آقه‌رق مذكور ايرماغه دوكيلور؛ و قطعهٔ مذكوره طاغلرندن اينن برچوق چايلرك صولرينى جمع ايدرلر . ايرانده‌كى قطعهٔ مذكوره‌نك يالكز شمال جهتنده‌كى (قطور) نهرى كور واسطه‌سيله بحر خزره منصب اولان اراس نهرينه وپك چوق اولان انهار سائره‌سى اروميه كولنه دوكيلور. وان كولنه منصب اولور برخيلى انهارى دخى واردر.

قطعهٔ مذكوره عرضاً خيلى صيجاق اوله‌جق بر درجه‌ده ايكن ، موقعنك ارتفاعندن طولايى ، هواسى عموميت اوزره صوئوق اولوب ، قيشلرى اوزون وپك سرتدر؛ وقار آيلرجه طاغلرينى اورتر. يالكز دجله واديسنه قريب اولان آلچق يرلرنده قيشين هوا ملايم واطيف و يازين خيلى صيجاقدر. يوكسك يرلرينك يازين مرعالرى پك كوزلدر، وبعض طرفلرى چام آغاجلرينى حاوى اورمانلقدر. دها آلچق طرفلرنده ميشه، كستانه و چنار آغاجلرى ودها آشاغيده آرپه، بغداى، كتن، كنور ، مصر، توتون، اوزوم وميوه‌لرك انواعى والك آلچق يرلرنده، پاموق، پرنج وسائره حاصل اولور . بر نوع بودور ميشه ياپراقلرندن آلنان قدرت حلواسى شكر يرينه قوللانيلير. كرد عشيرتلرى كايتلى قيون، آت، دوه وكچى سوريلرى بسلرلر. طاغلرده آيى، طوموز، پارس، وشاق، كيك، يبانى كچى، قره‌جه، چقال، تيلكى وسائر حيوانات وحشيه وكوچك آو حيوانلرى كثرتله بولنور. شمال جهتنده‌كى طاغلرده دمير، باقير، قورشون وسائر معدنلر بولنديغنى تحقق ايتمش ايسه‌ده، اخراج اولنانلرى يوقدر. جنوب جهتلرنده نفت وطاش ياغى بولنيور. كردلر مازى، فيستق وياغ چيقارمغه يارار حبوبات متنوعه ايله يپراغى وتفتيك كبى محصولات اخراج ايدرلر . كردلر اكثريت اوزره عشيرت حالنده ياشايوب ، موسمه كوره مرعا طلبيله محل دكيشديردكلرندن، زراعتله پك‌ده اشتغال ايتميوب ، باشليجه مدار تعيشلرى حيوانات اهليه‌لرى وصنعتلرى چوبانلقدر؛ قويون وطاى صاتيشندن قزاندقلرى آقچه ايله كچينيرلر. بونك ايچون قيشين كويلرنده قالوب ، خانه‌لرى و تارله‌لرى وار ايسه‌ده، يازين زراعته چوق اهميت ويرميوب، اكثرى چادرلرله سوريلرى آرقه‌سندن ياىله‌لره چيقارلر. قطعهٔ مذكوره‌ده صنايع محليه كايم و خالى ايله قبا بز وكچه قبيلندن چول وسائره اعمالندن وتجارت محليه ذخاير وحيوانات اخذ واعطاسندن عبارتدر. وسائط نقليه دجله‌ده ايشلتديريلن كلكدن عبارت اولوب، بوده پك كلفتليدر، و قيشين اوچ آى مواردات بسبتون منقطع بولنور.

كردلرك اصل ومنشئى ونه وقتدن برى اورالرده ساكن بولندقلرى تاريخجه مجهول ايسه‌ده، ازمنهٔ قديمه‌ده قطعهٔ مذكوره‌نك قسم جنوبيسى (آثوريه) اسميله معروف ايدى، وشمال شرقى جهتى (ميديه) دن معدود ايدى . اسكى ميديه‌ليلرك جنسيتلرى مجهول اولوب، اقوام تورانيه‌دن يعنى ترك جنسندن اولدقلرى مظنون ، و آثوريلرك ايسه اقوام ساميه‌دن بولنمش اولدقلرى وكلدانيلرله قرابتلرى معلوم ومحققدر . حالبوكه كردلر اقوام آريانيه‌دن اولوب ، ايرانيلرله پك يقين قرابتلرى اولديغى لسانلرندن وسائر احواللرندن آكلاشيليور . بناءً عليه، كردلره نه ميديه‌ليلرك ونه‌ده آثوريلرك احفادى نظريله باقيلوب، شرق جهتندن يعنى خراسان و هرات طرفلرندن اورالره كلمش بر قوم اولدقلرنده شبهه يوقدر. آنجق شمدى بولندقلرى يرلره نه وقت هجرت ايتدكلرى معلوم دكلدر .

ميلاددن ٤٠١ سنه اول يعنى بوندن ايكى بيك اوچيوز سنه مقدم عسكرله او طرفه عزيمت وبعدالمغلوبيه پريشان بر حالده عودت ايتمش ، و سفرنامه‌سنى يازمش اولان يونان قديم مشاهير محررينندن (اكسنوفون) اليوم قطعهٔ مذكوره دياربكر ومعمورة العزيز وامثالى يرلرك هر طرفنده (قردوخ) تسميه ايتديكى قومه منسوب اهالى‌يه راست كلديكنى بيان ايديور . (قردوخ) اسمنك ايسه (كرد) اسمنك بريونانلى آغزنده آلديغى تبدلدن حاصل اولمش غلطى اولديغنده شبهه يوقدر. بناءً عليه ايكى بيك اوچيوز سنه اول دخى اورالرى اكرادله مسكون ايدى. بو حالده ديه بيليرزكه نينويده و دجله واديسنده شبهه‌سز بابل جهتلرندن كلمش اولان آثوريلر و ميديه‌ده يعنى آذربيجان وعراق عجمى جهتلرنده بلكه جيحون وسيحون واديلرندن كلمش اولان ميديه‌ليلر حكم سورمكده ايكن ، ينه طاغلرده كرد عشيرتلرى جولان ايدەرك ، نيم مستقل بر حالده بولنيورلردى . نيتكيم بو كون دخى موصل و ديار بكرده عربلر تبريز و همدانده ايرانيلر بولنديغى حالده ، ايچ طرفلرى همان صرف كردلرله مسكوندر. كردلر، اقوام آريانيه‌دن اولدقلرى حالده، نه آثوريلرك ونه ميديه‌ليلرك احفادى اوله‌بيليرلر. بو خصوصده شاهد عادل عد اولنمغه شايان اولان لسانلرينه باقديغمزده، واقعا آثورى وكلدانى لسانلرندن مأخوذ اولدقلرى آكلاشيلان برچوق كلمه‌لر كوريلورسه‌ده، لسان پهلويده دخى بولنان بو كلمه‌لر آثوريلرله كلدانيلرك حكومتلرى زماننده وبونلرك مدنيتى تأثيريله قبول اولنوب، بعد الاسلام كردجه وفارسينك اخذ ايلدكلرى كلمات عربيه‌يه مماثلدر ؛ اساساً لسان ايسه فارسى‌يه مشابهدر. بو كلمه‌لرك وجودى كردلرك آثوريلرك نسلندن اولدقلرينه دكل، بلكه او وقتدن برى اورالرده ساكن بولنمش وآثوريلرله برلكده ياشامش اولدقلرينه دلالت ايديور .

كرد لسانى فارسى‌يه وبلكه اوندن زياده اسكى پهلوى‌يه مشابهدر ؛ آنجق تلفظى فارسينك كى كبى لطيف اوليوب، طاغ آدملرينه واويله بر حال بدويتده ياشايان عشايره ياقيشه‌جق صورتده سرت ودرشتدر، وبوغازدن تلفظ اولنور حرفلرى چوقدر. هر نه‌قدر كردلرك علماسى اوته‌دن برى عربى وفارسى ايله اشتغال ايدوب، كندى لسانلرينه اهميت ويرمه‌دكلرندن، كردجه‌نك ادبياتى بولنديغى ادعا اولنه‌مازسه‌ده، اسكيدن برى بو لسانده دخى بر خيلى اشعار سويلنمشدر؛ وبو لسانك دخى فارسى كبى حروف عربيه ايله تحريرى قولاى اولديغندن، بعض ديوانلريله سائر كتب ادبيه‌لرى واردر. آوروپاليلر كردجه‌نك قواعد صرفيه‌سنى ولغتلرينى دخى مهما امكن ضبط ايتمش؛ وكندى لسانلرينه مترجم قواعد ولغت كتابلرى نشر ايلمشلرسه‌ده، السنهٔ اسلاميه‌مزده هنوز بو لسانك قواعد ولغت وادبياتنه دائر هيچ برشئ يازلمامشدر.

كردلر عموميتله جسور وجنكاور و سواريلكده پك ماهر آدملر اولدقلرى كبى، علم وتربيه ومدنيته‌ده فوق العاده استعدادلرى واردر.

(كرد) اسمنك فارسيده « يكيت، قهرمان، بهادر» معناسيله قوللانيلير بر صفت اولوب، شاهنامه‌ده بو معنا ايله پك صيق استعمال اولنديغى معلومدر. بو اسمك كردلره، جسارت طبيعيه‌لرينه بناءً، ابتدا بو معنى ايله ويريلوب، بعده علم اولديغى آكلاشيليور.

كردلر همان عموميت اوزره مسلم وسنى اولوب، اكثرى شافعى المذهبدرلر. ايچلرنده يالكز ٥٠٠٠٠ يزيدى واردر. پك آز مقدارده قزيلباش بولنيور. او موقعلرده نسطورى و كلدانى جماعتلرينه منسوب بر مقدار اهالى دخى بولنيورسه‌ده، بونلر اسكى كلدانيلرك و سريانيلرك احفادندن اولوب ، كرد جنسيتنه منسوب دكلدرلر. او جهتده بولنان بيوك شهرلر مثلا ديار بكر، موصل، بغداد ، همدان، تبريز كردستانك كنارلرنده و خارجنده تصادف ايدوب، اصل مواقع مذكوره‌نك داخلنده اولان و كردلرله مسكون معموره‌لرك باشليجه‌لرى: سليمانيه ، كركوك، رواندز ، اربل ، سعرد، بتليس، وان ، اروميه، كرمانشاه وسائره‌در.

تاريخك ضبط ايده بيلديكى زمانلرك الك اسكيسنده نينوه‌ده‌كى آثوريلرك تحت حكمنده كوريليوب، آثوريلرك ختامنده نينوى ايله برابر

ميديه حكمدارلرينك و بعده كيخسروك ضبطنه كچمشلردر. حتى كيخسروه ياردیم ایدوب ، سائر ممالكى ضبطنده عسكرك مياننده خدمت ايتمش اولدقلرى مرويدر. كيانيان دولتنك سقوطنده اسكندره و خلفلرى اولان ماكدونيه‌لى طوائف ملوكه، بعده اشكانيانه ونهايت ساسانيانه تابع اولوب، قادسيه مظفريتندن‌صكره، خلافت اسلاميه‌نك تحت اطاعتنه كيرمش؛ ودين اسلامى قبول ايتمشلر ايدى. خلافت‌عباسيه‌نك ضعفه دوچار اولمسيله ، ممالك اسلاميه‌نك هرطرفنده بر طاقم امرا وملوك ظهور ايتمكه باشلاديغى صره‌ده، كرد رؤساسندن برچوق آدملر دخى موصل و ديار بكر وجزيره جهتلرنده برر قلعه و يا مملكت اله كچيروب ، بر چوق حكومات صغيره تشكيل ايتمشلرديسه‌ده، عموم قطعۀ مذكوره‌يى‌بر اداره‌يه آله‌رق، جنسيت‌اساسنه مستند برحكومت تشكيلنى دوشونه‌مشلردى. نهايت بوجنسيته منسوب اولان مشهور صلاح‌الدين ايوبى مصرده دولته نائل اولوب. كنديسى واولادى‌شام وحلب وحجاز ويمنده‌حكم‌سوردكلرى‌و اولادواقربالرينك تحت‌اداره‌سنده برچوق‌حكومات‌ممتازه‌تشكيل ايتدكلرى وقت دخى حكم و نفوذلرى خارجنده قالمشيدى. جنكيزخروجنده‌دخى سائر ممالك‌اسلاميه كبي‌مغوللرك پايمال‌ظلم‌وتعديسى‌اولمش؛ وبعده‌برچوق ترك‌وتركمان‌عشيرتلرى‌كله‌رك. بعض‌طرفلرينه‌صوقلمش: وآق‌قيون قره قويونلرهرج ومرجندن‌وهپسنه قپاق قويان تيمورك خروجندن صكره قسم اعظمى شاه اسماعيل‌صفوينك الينه كچمش ايكن ، ياوز سلطان سليم خانك شاه مشار اليهك اوزرينه واقع اولان سفرنده‌كرد رؤساسى، سنى‌المذهب‌اولمق‌سائقه‌سيله، ومشهور ادريس بتليسينك سعى وهمتيله، طوعا طرف دولت عثمانيه‌يه دونوب ، او وقتدن برى قسم اعظمى دولت مشار اليهانك تحت اداره‌سنده بولنمقده، ويالكز قسم شرقيسى‌مؤخراً تعيين اولنان خط‌حدودك اوته‌سنده قالوب، مغايرت مذهبدن طولايى، ايرانيلرله‌بينلرنده بولنان منافرتله برابر ، ايرانك تحت حكمنده بولنمقده‌درلر.

كُرد فنّاخسرو { آل بويه‌دن‌عضدالدوله‌نك شيراز دن يارم فرسخلق مسافه‌ده بنا و فوق‌العاده تزيين ايله اكلنجه وسفاهته تخصيص ايتمش اولديغى بر قصبه اولوب، حكمدار مشار اليهك وفاتندن صكره چوق وقت طيانه‌ميه‌رق، خراب اولمشدر.

كَرَده { قسطمونى ولايتنك بولى سنجاغنده وبولينك ٥٥ كيلومتره شرقنده قسطمونينك‌ده ١٦٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده وصوغانلى نهرينه دوكيلور برچايك اوزرنده واقع قضا مركزى برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهاليسى، برقاچ جامع‌شريفيله مسجد و مدرسه‌سى ، رشديه وابتدائيه مكتبى وتفتيك وياغ وپنيره‌متعلق برآز تجارتى واردر.

— كرده قضاسى‌بولى سنجاغنك شرق‌جنوبى كوشه‌سنده واقع اولوب، غرباً بولى‌مركزقضاسيله، شمالاً حميديه قضاسيله ، شرقاً كنغرى سنجاغيله، جنوباً دخى‌آنقره ولايتيله محدوددر . منكن ناحيه‌سيله برابر ١٧٣ قريه‌دن مركب اولوب ، يالكز ١٥٤ ى روم و قصورى كاملاً مسلم اولمق اوزره، ٤١٠٢٣ اهاليسى واردر . اراضيسى عارضه‌لى اولوب، حدود جنوبيه‌سنده الا طاغى و جهت شماليه‌سنده صورغون طاغى بولنيور، وآره‌لرنده كوزل برطاقم واديلر وبايرلرله اووه‌لر ممتد اولور. مذكور صوغانلى دره قضانى‌جنوب‌غربيدن شمال شرقيه طوغرى شق ايده‌رك ، بتون مياه جاريه‌سنى‌طوپلار. طوپراغى منبت اولوب، بغداى، آربه وسائر حبوبات‌له‌ميوه وسبزه‌لرك انواعى حاصل اولور . بيوجك درت اورمانى اولوب ، قره و صارى چام ايله ميشه و كوكجه آغاجلرى واردر. قيون وكچى ايله تفتيك كچيسى چوق اولوب ، خيلى بياغى وتفتيك ايله ياغ وپنير چيقار. درون قضاده ٦٢ جامع ومسجد، ٦ مدرسه، ٣ حمام ، ٤٠٠ قدر دكان، ٢٠ خان، ١٠ دباغخانه، ٣ كاركير كوپرى و ١٥٣ دكرمن موجوددر.

كَرديز { غزنه ايله هندآره‌سنده بر ايالت اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور.

كررو { (Guerrero) مكسيقه ممالك مجتمعه‌سنى تركيب ايدن حكوماتك بحر محيط معتدل ساحلنده بولنانلرندن برى اولوب، بحر مذكورده ٥٠٠ كيلومتره‌لك ساحلى اولديغى حالده، جنوب شرقى جهتندن وشرقاً اوآجاق، شمال غربى

جهتندن میشوآقان، شمالاً مکسیقو، موئلوس و پوئیله حکومتلریله محدوددر. شمالدن جنوبه طول اعظمی ۲۰۰ کیلومتره و مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٦٤٧٧ مربع کیلومتره‌اولوب، اهالیسی ٤٠٠٠٠٠ راده‌لرنده‌در. مرکزی ٥٥٠٠ اهالیلی جامع‌اولان (شیلپانسینغو) قصبه‌سیدر. مکسیقه پایله‌سنك جنوبی اتکلرنده واقع اولمغله، یوقاریلرنده هواسی معتدل وساحله قریب جهتلرنده صیجاقدر. غربدن شرقه (مادره‌دل سور) اسمیله بر صره طاغلر اوزانوب، مملکتی ایکی حوضه‌یه آییرور. شمالی حوضه‌سنك صولری طوپلانه‌رق، (مکسقاله) ونام دیکرله (بالزاس) ایرماغنی تشکیل ایدرلر، که شلاله‌لری چوق اوزون ومجراسنه نسبةً صویی آز بر نهردر. جنوب جهتنك ایسه انهاری کوچك اولوب، جمله‌سی آیری آیری بحر محیطه دوکیلور. عمومیت اوزره اراضیسی طاغلق اولوب، اووه‌لری آزوطار ایسه‌ده، طوپراغی‌پك‌منبت وهرنوع محصولات ومیوه یتیشدیرمکه صالحدر. آلتون، کومش و باقیر معدنلری ده چوقدر. اهالیسی اکثریت اوزره دائرهٔ مدنیته داخل اولمش آمریقالیلردن اولوب، مکسیقا لسانیله و دیکر درت لسانله متکلمدرلر. وقتیله سویلنمکده اولان باقی ۱۷ لسان ایسه منقرض اولمشدر. بو حکومت ۹ قضایه وهر قضا نواحی ودوائر بلدیه‌یه منقسمدر.

کُرز { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، الك‌معروفلری (کرز بن‌جابر الفهری) ایله (کرز بن علقمة الخزاعی) در، که برنجیسی بعد الهجره اسلامه کلوب، سکزنجی سال هجریده فتح مکه‌ده شهید اولمشدر. بو وقعه ده خالد بن ولید حضرتلرینك معیتنده اولوب، ابو صخر حبیشی ایله برابر رفقادن آیرلمغله، ابتدا ابو صخر شهید اولوب، بعده صاحب ترجمه رفیقنك نعشنی ایکی آیاغی آره‌سنه آله‌رق شهید اولنجه‌یه قدر شو بیتی سویلیه‌رك مقاومت ایتمشدی:

قد علمت صفراء من بنی فهر
نقیة الوجه نقیة الصدر
لأ ضربن الیوم عن ابی صخر

— ایکنجیسی‌ده فتح مکه کونی‌اسلامه کاوب، چوق معمر اولمش، ومعاویه زماننده مدینه‌ده امیر بولنان مروان بن حکم طرفندن اعلام حرمی وضعنه مأمور اولمش ایدی. قبل الاسلام فخر کائنات (صلعم) افندمزك مغاره‌یه قدر مبارك ایزینی تعقیب ایدوب‌ده اوراده اورومجك آغندن آلدانان دخی بو ایدی.

کُرزبان { (یاخود جرزبان و فارسی کرزوان) طالقان قربنده وغور جبالنه متصل بر طاغك آلتنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کَرَزه { قسطمونی ولایتنك سینوب سنجاق وقضاسنده وسینوبك ۳۳ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی، بر قاچ جامع شریفی، رشدیه وابتدائیه مکتبلری، بر مقدار تجارتی و(کرزه طاؤغی) دینلکله مشهور برجنس مخصوصه منسوب طاؤقلری‌واردر. — ناحیه‌سی ۷۲ قریه‌دن عبارتدر.

کَرَزین { حلبده نهر الجوز ایله بیره (یعنی بیره‌جك) آره‌سنده بر ناحیه اولدیغنی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کُرِسّی { طبریه جوارنده بر قریه اولوب، تخته مشابه بر محلی اولدیغنی، وحضرت عیسی (عم)‌ك اورایه اوتوروب، حواریونی اطرافنه جمع، واوراودن ایجاب ایدن محلله اعزام ایتمش ایدوکی مروی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کرسی { (Quercy) فرانسه نك اسکی تقسیماتنده کویانه خطه‌سنه تابع بر بقعه اولوب، بروقت‌آکیتانه حکومتنه تابع ایدی. شمدیکی تقسیماتده (لوت) ایله (تارن مع غارونه) ایالتلری بیننده منقسمدر. یوقاری وآشاغی کرسی اسملریله ایکی‌یه منقسم اولوب، برنجینك مرکزی (قاهور) وایکنجینك‌کی مونتوبان ایدی.

کرسیوز { شاهنامه‌ده افراسیابك برادری اولمق اوزره مذکور اولوب، افراسیابك ایران شهزادهٔ ملتجیسی و دامادی سیاوشه ایتدیکی التفاتی چکه‌مه‌مکله، افترا ایده‌رك، سیاوشك قتلنه وایرانیلرله تورانیلر آره‌سنده او

قدر مدت امتداد ایدن محاربات خونریزانه‌یه سبب اولدیغی مسطوردر.

کِرش { عراقده‌کی واسط شهرینك اسم دیگری اولوب، اهالیسنه مقام تحقیرده (کرشی) دیرلردی.

کرشاسب { ایران قدیمك پیشدادیان ملوکنك اون برنجی و صوك حکمداری اولمق اوزره، خرافاتله ممزوج تاریخ قدیملرنده مذکور اولوب، افراسیابدن صکره حکومته کچن (زاب) یاخود (زو)ك اوغلی وخلفی اولدیغی وبرآز مدت حکومت سوردیکی وبعده کیانیان سلاله‌سنه نوبت حکومت کلدیکی روایت اولنیور.

کَرَك { سوریه ولایتنده ودمشق شامك ۲۵۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق بلقا خطه‌سنده وبحر لوطه دوکیلن (وادی کرك) مجراسی قربنده اخیراً تشکیل اولنان معان سنجاغنه مرکز اتخاذ اولنمش بر قصبه اولوب، ۸۰۰۰ اهالیسی ومؤسس اولدیغی قیانك شمال غربی کوشه‌سی اوزرنده (بیرس قلعه‌سی) نامیله اسکی بر قلعه‌سی وبونك ایچنده کلیسادن مبدل خراب بر جامعی، اهل صلیبدن قالمه دیگر برقلعه‌سیله ایچنده برچوق قیولرله صهریجلری وعربانله حیوانات وتوتون وپرنج تجارتی واردر. کرك ازمنهٔ قدیمه‌ده بیوجك بر شهر اولوب، قلعه وموقعنك متانتیله مشهور ایدی. اهل صلیب بر قلعه‌ده طول مدت مقاومت ایتمشلر-سه‌ده، نهایت صلاح الدین ایوبی فتح ایتمشدی. اهالیسندن ۱۸۰۰ ی خرستیان وقصوری مسلم اولوب، جمله‌سی بر حال بدویتده یاشایورلرسه‌ده، مرکز لوا اتخاذی ترقیسنی موجب اوله‌جغی مأمولدر. [سنجاغیچون «معان» ماده‌سنه مراجعت.]

کَرَك { (یاخود خرك ویا خرج) بحر فارسده بندربوشیرك ۵۵ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق شط العرب منصبنك ۱۷۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده $29°18'$ عرض شمالی ایله $48°$ طول شرقیده واقع و ایرانك فارس ایالتنه تابع بر آطه اولوب، ۵ مربع کیلومتره مساحهٔ سطحیه‌سی و ۱۰۰۰ قدر اهالیسی واردر.

اراضیٔ مرجانیه‌دن متشکل اولوب، منبت جهتلرنده خرما وسائر میوه‌لر حاصل اولور.

گُرگان { ایرانك شمال شرقیسنده وخراسان ایله بحر خزر آره‌سنده برنهر وخطه وشهر اولوب، اسکی یونان جغرافیونی بوندن غلط اوله‌رق اوراسنه خورقانیه (Hyroanie) اسمنی ویرمشلردی. بین الاسلام معربی اولان (جرجان) اسمیله شهرت بولمشدر. [«جرجان» ماده‌سنه مراجعت.] — بری فارسده ودیگری کرمانشاه قربنده بو اسمله ایکی بیوك قریه‌دخی اولوب، ایکنجیسنده بیوك بازار قورلدیغی «معجم البلدان»ده مذکوردر.

گُرگانج { خوارزم خطهٔ واسعه‌سنك مرکزی بر شهر اولوب، معربی اولان (جرجانیه) اسمیله دها معروف وصغری وکبری اوله‌رق ایکی قسمه منقسم ایدی. [«جرجانیه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

گرگانی { (ملا اوحد الدین) ایران شعراسندن اولوب، جرجانلی ایدی شو بیت اونکدر:

میان آن رخ وخورشید فرق نتوان کرد
چو سر بر آورد ازمشرق کریبانش

گرکپور { (Garakpoûr,Gorakpoûr) هندستانك (اود) خطه‌سنده بنارس ایالتنده وبنارسك ۱۶۰ کیلومتره شمال شرقیسنده و(کنك) ایرماغنه تابع (کوکره) نهرینه دوکیلن (ربتی) چایی اوزرنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ۵۱ ۱۲۰ اهالیسی واردر. — سنجاغی ۱۱ ۸۵۹ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، ۲ ۰۱۹ ۳۶۱ اهالیسی واردر. اراضیسی دوز وصویی چوق اولوب، طوپراغی پك منبت اولمغله، پاموق، پرنج، آربه، چیوید، آفیون وسائره حاصل اولور. منسوجات متنوعه، شکر و سائره فابریقه‌لری و (نپال) ایله ایشلك تجارتی واردر.

کَرکَر { یاقوت حموی بو اسمله اران قربنده نوشیروانك بنا کرده‌سی بر قصبه، ملاطیه قربنده اوله‌رق ملاطیه ایله آمد

(يعنى دياربكر) آره‌سنده بر قلعه وسميساط ايله حصن زياد آره‌سنده خراب اولمش بر قلعه اولديغنى ذكر ايديور. بونلردن ايكنجيسى ملاطيه سنجاغنده وفراتك ساحل غربيسنده اليوم كوچك بر قصبه حالنده باقيدر.

كُركسكوه { رى ايله قم وكاشان آره‌سنده صرب وصوسز وخيدود يتاغى بر طاغ اولديغى «معجم البلدان»ده مسطوردر.

كركلن { (Kerquelen) بحر محيط هنديك قسم جنوبيسنده ٢٠′ ٤٩° عرض جنوبى ايله ١٠′ ٦٧° طول شرقيده خالى وبوزلرله مستور بر جزيره اولوب، ١٧٧٢ تاريخنده انكليز بحريونندن كركلن طرفندن كشف، ودرت سنه صكره قپودان قوق طرفندن دخى رؤيت اولنمشدى.

كَرِكِنت { سيچيليه جزيره‌سنك ساحل جنوبيسنده‌كى (جرجنتى) قصبه‌سنك عربلرجه مستعمل اسميدر.

كَركوك { كردستانك موصل ولايتنده و موصلك ١٦٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده وبر صره تپه‌لرك آلتنده اوله‌رق واسع بر اووه‌نك كنارنده و (وادى ادهم) اوزرنده شهر زور سنجاغنك مركزى بر شهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهاليسى، قلعه‌سى، ٣٦ جامع ومسجدى، ٧ مدرسه‌سى، ١٥ تكيه وزاويه‌سى، ١٢ خانى، ١٢٨٢ مغازه و دكانى، بدستانى، ٨ حمامى، نهرك اوزرنده بر كوپريسى، بر رشديه و ١٨ صبيان مكتبى، ٣ كليساسى وبر حاوره‌سى واردر. بر تپه‌نك اوزرنده بولنان قلعه درونى ايله قلعه‌نك آلتنده‌كى محلاتدن ونهرك صاغ طرفنده‌كى قسمدن مركب اولديغى حالده، اهاليسنك اوچ ربعى كرد وقصورى ترك وعرب وسائره‌در. ٧٦٠ اسرائيلى و ٤٠٦٠ كلدانى دخى واردر. بر قاچ كاروان يولنك محل اجتماعنده واقع اولمغله، ايشلك تجارتى و مياه جاريه‌سى چوق اولمغله، اطرافنده باغ وباغچه‌لرى وپورتقال، ليمون، نار، خرما وسائر ميوه‌لريله محصولاتى واردر. جوارلرنده طوزلى صولريله مياه معدنيه‌سى و نفت چوقدر. شهرده بز وقماش ياپيلوب، ٢٠ دستگاهى واردر. بعض معمولات دباغيه و كنوبردن ايپ دخى ياپيلير. پورتقال چيچكندن صو چيقاريلير. هواسى يازين خيلى صيجاق ايسه‌ده، صاغلام و لطيفدر، شهرده انبيادن دانيال وعزير (عم) ك مقاملرى واهل بيتدن برقاچ ذاتله بعض كبار مشايخك تربه‌لرى زيارتگاهدر. كركوك اسكى بر شهر اولوب، اسم قديمى (كركوره) در.

— كركوك قضاسى شهر زور سنجاغنك مركز قضاسى اولوب، شرقاً سليمانيه سنجاغيله، شمالاً كوى سنجاق واربل قضالريله، غرباً موصل سنجاغيله، غرب جنوبى جهتدن بغداد ولايتيله، جنوب شرقى طرفندن ده صلاحيه قضاسيله محدوددر. ملحه، طوزخورماتو، آلتون كوپرى، كيل و شوان اسملريله ٥ ناحيه وجمعاً ٣٥٢ قريه‌يى حاوى اولوب، دجله‌يه تابع شط ادهم وزاب اسفل نهرلرى وبونلره ويا طوغريدن دجله‌يه منصب برچوق چايلر قضايى شق ايدر. اراضيسى آز عارضه‌لى وقسم اعظمى دوز وواسع اووه‌لردن عبارت اولوب، طوپراغى پك منبتدر. باشليجه محصولاتى بغداى، آرپه، پرنج، توتون، اوزوم و سائر ميوه‌لردن و على الخصوص ليموندن عبارتدر. مركز قضانك شمالنده پك زنگين نفت قويولرى بولنوب، اهالى غاز كبى ياقيق ايچون آليرلر. (باباكوركور) اسميله بر محلدن دخى ماويمسى بر آلو چيقار. امراض مختلفه‌يه نافع معدن صولريله طوزلى صولرى ده چوقدر. مركز قضانك جنوب غربيسنده بولنان بعض قيولر مملحه اتخاذ اولنوب، خيلى مقدار طوز چيقارلقده‌در. قويون، كچى، دوه، آت وسائر حيوانات چوق اولوب، يپاغى وكچى قيلنك چوغى محلنده كليم، عبا وسائره اعماله قوللانيلير.

كَركويه { سجستان يعنى سيستانده بر قصبه اولوب، جسيم ومجوسيلر عندنده معزز بر آتشكده‌سيله مشهور اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كَرَم { فرس شعراسندن ايكى ذاتك مخلصيدر: برنجيسى (مير ابو الكرم) شيرازلى اولوب، شو بيت اونكدر:

دوش چشمم عكس رو يشرا بدل جا داده بود
تا سحر كه آفتابم از نظر افتاده بود

— ایکنجیسی (منشی غلام ضامن بن منشی غلام سبحان) هندستانده شاهجهان آباد مضافاتندن (کوتانه) قصبه‌سندن اولوب، ١٢٦٥ تاریخنده بهو بالده وفات ایتمشدر. شو رباعی اونکدر:

بلاله رنك دهد اشك خون‌چکیدهٔ ما
بسرو سایه کند آه سرکشیدهٔ ما
زپیریم حذر ای نوجوان خوش بالا
که کار تیغ کند قامت خمیدهٔ ما

— ١١٣٥ تاریخنده «حربهٔ حیدری» عنوانیله بر منظومه یازمش کرم مخلصیله متخلص بر شاعر دخی واردر، که بو ایکینك غیری اولسه کرکدر.

کرماستی { خداوندکار ولایتنك بروسه سنجاغنده و بروسه‌نك ٦٦ کیلومتره غرب‌جنوبیسنده و آبولونیه کولنك غرب جنوبی ساحلندن ٢٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق اطرانوس چایی اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب، یالکز ١١٤٨ ی روم و ٨٨٧ سی ارمنی، ٨٠ ی یهودی و قصوری مسلم اولمق اوزره ، ٤٨٠٠ اهالیسی، بری مشهور لالا شاهین پاشانك بنا کرده‌سی اولمق اوزره ، ٣ جامع شریفی ، ٥ مسجدی، ینه مشار الیهك بنا کرده‌سی اولان بر مدرسه‌سی، بر رشدیه و ٨ صبیان مکتبی ، ٢ کلیساسی، ٢ حمامی، ٧ خانی، ١٨٣ دکان ومغازه‌سی، ٤ دباغخانه‌سی، ٢ بویاخانه‌سی، ٣ منسوجات دستکاهی، ٢ بخارلی وبر آتلی دکرمنی و اولدجه تجارتی واردر.

— کرماستی قضاسی سنجاغك غرب‌جهتنده اولوب، شمالاً میخالیچ ، شمال شرقی طرفندن نفس بروسه، شرق جنوبی جهتندن وجنوباً اطرانوس قضالریله، غرباً دخی قره‌سی سنجاغیله محدوددر. حدود شمالیه‌سنك نصف شرقیسنی آبولونیه کولی تشکیل ایدوب، همنامی اولان قضادن کلن اطرانوس نهری کرماستی قضاسی داخلنده سنجان چایینی دخی اخذ ایله، بیوك برقوس بعدالتشکیل ، مذکور کوله دوکیلور. غرب جهتنده چتال طاغ وشرق جنوبی‌جهتلرنده دخی کشیش‌طاغنه مربوط بر طاقم اتك‌وتپه‌لر بولنوب، چوغی کوزل اورمانلرله مستوردر . شمال طرفی ایسه دوز واووه‌لقدر.

بو اورمانلرده کراسته‌یه الویریشلی هر نوع اشجار بولنیورسه‌ده، وسائط نقلیه‌نك فقدانندن طولایی یالکز محلنده قوللانیله‌جق قدر کراسته اعماله مخصوص بر قاچ خراز بولنمقده‌در. قضانك مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٨١٠٠ مربع کیلومتره اولوب، اورمانلری ١٢٤٤ مربع کیلومتره وسعتنده‌در . قضا سنجاق ناحیه‌سیله برابر ١٣٩ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٣٨٥٤٤ کشی اولوب، مرکزده بولنان مذکور المقدار خرستیان ویهودیدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. هواسی کوزل، صویی چوق وطوپراغی منبت اولوب، باشلیجه محصولاتی: بغدای، آرپه، مصر، مرجمك، بقله، چاودار، یولاف، بورجق، داری، سیسام، کنویر ، اوزوم و سائر میوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر . بادنجانی مشهوردر. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، بر مقدار ایپك قوزه‌سی چیقار. صنایع محلیه یرنده قوللانیلان عبا وشیاق کبی شیلر نسجیله اوفق تفك صنعتلردن عبارتدر. مرکز قضایه قریب محللرده روم ایمپراطورلغی زماننده قالمه بر قاچ اسکی قلعه بولنوب، طرز انشالرینك اطرادینه باقیلیرسه، بر وقتده و عثمانلیلرك ترقیاتنه قارشی یاپلمش اولدقلری آکلاشیلیور. قضا داخلنده بر قاچ یرده کوکوردلی وسائر معدنلی قاپلیجه‌لر وصوئوق معدن صولری بولنیور. مرعالری‌ده چوق وکوزل اولوب، اهالیسی خیلی مقدار قیون ، صیغیر وسائر حیوانات بسلرلر.

کَرمان { ایرانك جنوب شرق جهتنده وطهرانك ٧٩٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق تقریباً ٣١° عرض شمالی ایله ٥٧°٢٩′ طول شرقیده و حذای بحردن ٢٠٠٠ متره‌لك ارتفاعده واقع همنامی اولان ایالتك مرکزی بر شهر اولوب، ٤١١٧٠ اهالیسی، قلعه‌سی، سوری، اتکنده بولندیغی تپه‌نك اوستنده خراب و اسکی بر قلعه‌سی واطرافنده وقتیله خراب اولمش ایکی شهرك خرابه‌لری واردر. کرمان خطه‌سنك مرکزی وقتیله (سیرجان) وبعده (کواشیر) اولوب، کرمان اسمیله شهری اولدیغی جغرافیون اسلام آثارنده کورلدیکندن ، بو شهرك محدث

اولدیغنده شبهه یوقدر. هواسی قیشین پك صوغوق وسرت ویازین‌ده پك صیجاق ویابسدر. اکثر خانه‌لرینك هواآلمق ایچون اوستلرنده قله‌لری واردر. مقدما بو شهرده مشهور اسلحه یاپلمقده ایکن، شمدی بو صنعت معطل اولوب، آنجق کچی قیلیله ایپکدن قاریشیق پك قیمتدار شالار وخالیلرله ایپك وصیرمه ایشلمه‌لی نقشلر یاپیلوب، ایرانك هر طرفنه وبندر عباس طریقیله آوروپایه دخی اخراج اولنور.

— یاقوت حموی بواسمله غزنه‌یه ملحق وغزنه ایله هند حدودی آره‌سنده اوله‌رق غزنه‌دن درت کونلك مسافه‌ده دخی بر قصبه بولندیغنی بیان ایدیور.

کَرمان { ایرانك منتهای جنوب شرقیسنده واسع بر خطه اولوب، غرباً فارس، شمالاً عراق عجمی وخراسان، شرقاً سیستان وبلوجستان ایله، جنوباً دخی بحر فارس وهرمز بوغازی وبحر عمان ایله محاط ومحدوددر. اصل کرمان خطه‌سیله شمدیکی کرمان ایالتی آره‌سنده برآز فرق اولوب، غرب جهتندن (یزد) شهری وجوارلری عن اصل کرمان خطه‌سندن معدود ایکن، شمدی فارس ایالتنه ملحقدر. شرق جنوبی جهتندن ایسه شمدی ایران حدودیله برابر توسع ایدوب، (مکران) خطه‌سنك بر قسمنی آلمشدر. داخلی حدودی چوللره وخالی یرلره تصادف ایتد- یکندن، تمامیله معین دکلدر. شمدیکی حدود داخلنده کرمان ٢٥°٤٠′ ایله ٣٢° عرض شمالی و٥١° ایله ٦١° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، اك وبویی ٨٠٠ کیلومتره راده‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٦١٣٥ مربع کیلومتره اعتبار اولنوب، تقریباً ٦٠٠٠٠٠ اهالیسی واردر. سکنه‌سنك قسم اعظمی ایرانی اولوب، بر مقدار بلوج وعرب دخی بولنیور.

بو خطهٔ واسعه‌نك ثلثانی چول حالنده وخالی اولوب، آنجق بر ثلثی معمور ومسکوندر. شمال جهتنده‌کی دشت لوطك نصفی کرمانك داخلنده اولدیغی کبی، طوپراغی طوزلی وصو ونباتدن بسبتون عاری دیکر چوللری ده واردر. شمال غربی جهتندن بر قاچ صره طاغلر کرمانه داخل اولوب، جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولورلر. بونلرك باشلیجه‌لری: کوه پارس، جمال پارس، کوه خضر، کوه نوشا- دور وسائره‌در، که اك یوکسك ذروه‌لری ٤٥٠٠ متره‌یه قدر چیقار. مملکتك اوته بریسنده دخی منفرد بر طاقم طاغلر بولنوب، باشلیجه‌لری: شرق جهتنده نهبندان، سفید کوه، بایشت، کوه برك؛ غرب جهتنده‌ده جبل بکوم، کوه‌مرکه وسائره‌در. مذکور جبال متسلسله‌نك بعضلری برکانی الاصل اولوب، وقتیله آتش یوسکوردکلری آغزلرینك بر طاقمی الیوم مشهوددر. بو طاغلرك اکثری قیشین قارله مستور اولوب، اتکلرندن بر چوق چایلر اینیورسه‌ده، اکثری چوللرده قورویوب، مجرالری پك قیصه‌در. مع هذا جغرافیون اسلام آثارنده ٥٠ فرسخدن زیاده مجراسی اولان (زراروز) اسمیله بر نهر ذکر اولنیور. ایشته کرمانك اصل معمور ومسکون یرلری اشبو انهارك اوزرنده بولنان یرلریدر. عرب جغرافیونی کرمانك ثروت ومعموریتنی پك زیاده مدح ایدوب، میاه جاریه‌سیله جدوللرینك کثرتندن بحث ایدیورلر. آکلاشلدیغنه کوره، او وقتلرده طاغلرنده اورمانلر زیاده اولوب، دها چوق یاغمور وقار یاغدیغی جهتله، میاه جاریه‌سی دخی او نسبتده دها چوق ایدی؛ واهالیسی بو انهارك صولرینی سقی اراضیده قوللانمق ایچون جدوللر کشاد ایده‌رك، شمدی چول حالنده اولان بر چوق اورمانلری باغچه ومزرعه حالنده بولندیریورلردی. آنجق چوق سورمه‌دن، لاینقطع محاربه‌لر وتبدلات سیاسیه بو معموریتی سکته‌دار ایدوب، شمدیکی خرابیته یول آچمشلردی؛ زیرا یاقوت حموی کندی زماننده یعنی یدنجی قرن هجریده کرمانك خرابه یوزطوتمش اولدیغندن واسکی معموریتندن بحث ایدیور.

کرمانك هواسی مختلف اولوب، یوکسك محللری پك صوغوق وآلچق چوللریله سواحلی پك صیجاق اولدیغی حالده، اورته ارتفاعلرده بولنان بایر ووادیلری معتدل وپك لطیف برهوایه مالکدرلر. صوغوق یرلرینه محلنده (سردسیر) وصیجاقلرینه (کرمسیر) دیرلر. صوآلتنده بولنان یرلرنده

كليتلى حبوبات ايله انواع ميوه‌لر ومرعالر بولنوب، ساحل جهتلرنده پك چوق وپك ايى خرما حاصل اولور. طاغلرنده كومش ، دمير، باقير، آلتون، شاب معدنلرى وينار طاش يعنى معدن كمورى بولنديغى يرليلر طرفندن مروى ايسه‌ده ، هنوز تحريات فنيه اجرا اولنمامشدر . ازمنۀ سابقه‌ده كرمانده كليتلى توتيا چيقوب، هرطرفه نقل اولنوردى. كرمان اسكيدن برى بعض صنايع مخصوصه‌سيله مشهور اولوب ، اسلحه، ايپك قماشلر، شال، كچه وسائره اعمالى بو جمله‌دندر. اخراجاتنك اڭ مهمى پاغيدر .

كرمانك اڭ بيوك معموره‌لرى اولمق اوزره « معجم البلدان » ده: جيرفت، موقان ، خبيص ،بم، سيرجان، نرماسير، بردسير (ياخود كواسير وياجواسير) صاييليور. شمديكى حالده ايسه كرماندن صكره خبيص، بكان، كروك، قوم، بم ، خانو وساحلده‌كى بندر عباس معموره‌لريدر. كرمان ايالتى بر وجه آتى ٢٣ قضايه منقسمدر، كه بونلرك بعضيسنده مذكور معموره‌لرك اسملرى كوريليور:

سير جان	دشت آب	كوشك
شهربابك	رادر	انارباز
اسقندكه	نرمسير	خنامان
رفسنجان	جيرفت	سردويه
خبيص	بم	ارزويه
يزدسير	كوپيه	رودبار
اكته	قوبه‌نان	
لك	زرند	قرادن مركب ديكر برقضا

كرمان { وكرمانيه (Germains, Germanîe) [« جرمان » و« جرمانيه » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

كَرمانشاه { (ياخود كرمانشاهان ومعربى قرميسين) ايرانك غرب جهتنده وطهرانك ٤٣٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده كردستان ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب ، ١٢٠٠٠ اهاليسى واردر . كرمانشاه ساسانيلر زماننده بنا اولنارق، فتح عليشاه زماننده كردستان واليسى بولنان شهزاده على ميرزا طرفندن پك چوق توسيع واعمار اولنمش، واهاليسى ٣٥٠٠٠ كشى‌يه بالغ اولمش؛ وهر طرفدن هنروران جلب اولنه‌رق، صنايع وتجارتى پك ايلرى‌يه كوتورلمش؛ وشهر بر چوق ابنيه وآثار ايله تزيين اولنمش ايدى. بعده تدنى‌يه يوز طوتوب ، شمدى قسم اعظمى خراب ومتروك حالنده‌در . اطرافنده‌كى اراضى پك منبت اولوب ، كليتلى ذخاير وانواع ميوه‌لر حاصل اولور. جوارلرنده‌كى كردلر كليتلى قيون بسليوب، سنوى ٧٠٠٠٠ قيون طهرانه كوندريرلر . قصبه‌نك قربنده بيستون جبلنك اتكلرنده بر قاچ اسكى مغاره بولنوب، بونلرك جدارلرنده ماهرانه نقش وحك اولنمش بر طاقم رسملرله بعض پهلوى خطلرى واردر.

كرمانشاه { كرمانده حكومت سورن ملوك سلجوقيه نك برنجيسى اولان قاورد بن جغرى بكك اوغللرندن اولوب ، كنديسى حكومته نائل اولمامش ايسه‌ده، اوغلى آرسلانشاه ملوك مذكوره‌نك بشنجيسى اولمش ، واوندن صكره سلطنت بونك نسلنده قالمشدر .

كرمانى { (ابوالحكم عمرو بن عبدالرحمن) مشاهير اطباء اسلامدن اولوب، علوم رياضيه و هندسه‌ده دخى زماننك فريدى ايدى. اندلسده قرطبه شهرنده دنيايه كلوب ، اوراده تحصيل علوم ايتدكدن صكره ، شرقه رحلتله، برمدت حرانده اكمال فنونله اشتغال ايتمش؛ وبعده اندلسه عودتله، سرقسطه‌ده توطن ايدوب ، ٤٥٨ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. كى و قطع وشق و بط كبى عمليات طبيه‌ده فوق العاده مهارت وملكه‌سى اولوب، اندلسده پك چوق عملياته موفق اولمغله، اكتساب صيت وشهرت ايتمشدى.

— [«ابوسعد كرمانى» ماده‌سنه‌ده مراجعت.]

كرمانى { (اميرـــ) مشاهير شعراى ايراندن اولوب، خواجوى كرمانينك معاصرى ايدى. كوزل غزلياتى واردر ، شو مطلع او جمله‌دندر.

بى روى دلارام دل آرام ندارد
مسكين دل آن كس كه دلارام ندارد

کرمپه برونی { (Camp Carembe) آنا طولینك ساحل شمالیسنده وقره دکیزده بر برون اولوب، قسطمونی ولایت وسنجاغنك قضاسنده وتقریباً ٤٢°٥′ عرض شمالی ایله ٣١°٣′ طول شرقیده واقعدر.

کِرمِل { جبل — (Carmel) فلسطینده بر طاغدر، که ساماریه ایله جلیله خطهٔ قدیمه‌لری آره‌سنده جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری ممتد اولوب، منتهاسی عکا لیماننك جنوبنده همنامی اولان برونی تشکیل ایدیور، که ٣٢°٥١′١٠″ عرض شمالی ایله ٣٢°٣٧′١٨″ طول شرقیده واقعدر. بو برونك اوستنده بر مناستر واردر. طاغك اك یوکسك تپه‌لری ٥٠٠ متره ارتفاعی تجاوز ایتیور. شمال شرقی اتکلری دیك وصرپ اولدیغی‌حالده، جنوب غربی اتکلری سطح‌مائل صورتنده اولوب، اورمانلر و کوزل جیچکلر آچار آغاجلرله مستور اولدیغندن، اسکیدن بری کوزللکیله مشهوردر.

— فلسطینك جنوبنده حبرون قصبه‌سنك ٣ ساعت جنوبنده و بحر لوط ساحلنك ٨ ساعت غربنده دخی بو اسمله بر قصبه‌وار ایدی، که الیوم ینه بو اسمله برقریه حالنده‌در.

کرملیس { موصل قربنده نینوی اعمالندن بر بیوك قریه اولوب، بازار و چارشیسی وذخایر تجارتی اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کَرمه { خراسانده طبس قربنده جامع ومنبری اولان بیوك بر قریه اولدیغی «معجم‌البلدان» ده مسطوردر.

گرمی { (محمد قاسم) ایران شعراسندن اولوب، کاشانلیدر. هزل واکثنجه‌یه مائل ایدی. شو رباعی اونکدر:

تنها زتو برکرد درت میکردم
کرد دل بیدادکرت میکردم
رنجیده ام وبطاعتت میمیرم
بیزارم وبر کرد سرت میکردم

گُرمیان { روم دولت سلجوقیه‌سنك ختامیله دولت عثمانیه‌نك تأسیسی صره‌لرنده آناطولینك غرب‌جهتنده ظهور ایدن حکومات موقته‌دن بری اولوب، تحت حکمنده بولنمش اولان یرلره، ادارهٔ عثمانیه زماننده دخی‌یقین وقتلره کلنجه‌یه‌قدر بو اسم ویریله کلمشدر. کرمیان دیاری کوتاهیه وقره حصار صاحب سنجاقلریله جوارلرندن عبارت اولوب، شمالاً قره‌سی و خداوندکار، غرباً صاروخان وآیدین و منتشا، جنوباً حمید وقره‌مان خطه‌لریله، شرقاً دخی خیانه اووه‌سیله وسقاریه مجراسیله محدود ایدی. کرمیان بکلری سائر قومشولری کبی دولت عثمانیه‌یه قارشی چیقمیوب، خوش کچینمکه‌چالیشمش؛ و سلاطین عظام عثمانیه دخی بونلره طوقنمامشلر ایدی. نهایت سلطان مراد خان ثانی دورنده ٨٣١ تاریخنده کرمیان بکی بولنان‌یعقوب بك بلا ولد وفات ایدوب، با وصیتنامه ملکنی دولت‌عثمانیه‌یه ترك ایتمکله، او تاریخده، کرمیان‌دیاری ضمیمهٔ ممالك عثمانیه‌اولمشدر. مرکزی کوتاهیه ایدی. بعده والیلکنه آنا طولی ایالتی نامی ویریله‌رك، کرمیان اسمی دولت‌تقسیمات رسمیه‌سی جدولندن چیقمش؛ ونهایت اصول ولایتك اتخاذنده کرمیان دیاری خداوندکار ولایتنه الحاق اولنه‌رق، اسم اصلیسی بسبتون متروك قالمشدر.

کرمیلی‌چای { آناطولیده یشیل ایرماغه تابع کلکیت نهرینك نام دیکریدر. [«کلکیت» ماده‌سنه مراجعت.]

کَرمینیه { ماوراء النهرده صغد خطه‌سنده بخارا ایله سمرقند آره‌سنده و بخارادن ١٨ فرسخلق مسافه‌ده واقع بر قصبه اولوب، میاه واشجارینك کثرتیله‌مشهورایدی.

کَرَنبه { صقلیه جزیره‌سنك ساحلنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کرنسی { (Guernesey) فرانسه ایله انکلتره آره‌سنده انکلتره‌یه‌تابع اولان آطه‌لرك بری اولوب، جرسی آطه‌سنك شمال غربیسنده واقع وبوندن ٢٩ کیلومتره وسعتنده بر بوغازله آیرلمشدر. فرانسه ساحلنده‌کی (فلامانویل)

بروننك ٤٥ كيلومتره غربنده وانكلتره ساحلنده‌كی (پلوت)ك ١٥٠ كيلومتره جنوب شرقيسنده‌دوا. قعدر . مثلث الشكل اولوب، بويی ١٤ واك كنيش يرنده اكی ٨ كيلومتره‌در . مساحهٔ سطحيه‌سی ٦٥ مربع كيلومتره اولوب، ٣٠٠٠٠ اهالی ايله مسكوندر. مركزی ساحل شرقيسنده واقع (سنت پيرپورت) در. غرب‌جنوبی طرفی مرتفع وقيالق اولوب، ساحلده برطاقم غريب مغاره‌لری واردر. شمال شرقی‌يه طوغری اراضيسی برسطح مائل تشكيل ايديور. هواسی رطيب ولطيف اولوب، پورتقال و مرسين آغاجلری آچيقده‌يتيشه بيليور. چايرلری‌پك جوقدر. املاك حدودلرنده‌كی قره آغاجلريله الما آغاجلری آطه‌يه بر اورمانلق منظره‌سنی‌ويريور . محصولاتی بغدای، آرپه ، بيانی الما وسائره‌دن عبارت اولوب، اينكلری چوق وجنسلری‌پك‌ايیدر. اك اهميتلی اخراجاتی آيينه طاشلريدر . اهاليسی نورمان ايله كلت‌قوملرينك‌اختلاطندن متولد اولوب، انكليزلرينه مخصوص اخلاق‌وعادتلری‌واردر.

كَرنَك { (Karnak) صعيد مصرك قنا مديريتنده و قنانك ٥٥ كيلومتره جنوب شرقيسنده اوله‌رق نيلك‌ساحل‌يميندن ٥٠٠ متره‌لك مسافه‌ده واقع بر قريه اولوب، طيبه شهر شهير قديمنك‌خرابه‌لری اوزرنده‌بولنديغندن، اخيراً ميدانه چيقاريلان پك‌مهم‌آثار عتيقه‌نك محل‌ظهوری اولمغله شهرت بولمشدر.

كُرنك { سيستان خطه‌سنده و سيستان مركزندن ٣ فرسخلق مسافه‌ده بر كوچك قصبه اولوب نزهتگاه اتخاذ اولنديغی واهاليسنك خوارجدن بولنديغی «معجم البلدان»ده مذكوردر.

كرنه { اندلسده بر قصبه اولوب، بعض مشاهير اسلامك مسقط رأسی بولنديغنی ياقوت حموی بيان ايديور .

كروخ { هراتدن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده طاغلق بر محلده بر قصبه اولوب، اطرافنده باغ و باغچه و اورمانلری چوق يرلر بولنديغنی اصطخری بيان ايديور .

گُرون { سيواس ولايت وسنجاغنده وسيواسك ١٢٠ كيلومتره جنوبنده اوله‌رق فراته تابع تحمه چاينه دوكيلن كرون صوی اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب ، ١٢٠٠ اهاليسی، ٣ جامع شريفی، رشديه وابتدائيه مكتبيله ارمنی وپروتستانلره مخصوص ايكی مكتبی، هفته‌ده بر قوريلور بازاری وشال، دوشمه‌لك، يورغان يوزی، شياق، چتاری وسائر يوك وباموق منسوجات دستگاهلری واردر . منسوجات مذكوره بو صوك سنه‌لرده چوق ترقی ايدوب، رواج بولمغله، استانبوله و سائر طرفلره اخراج اولنور. اهاليسنك ٢٥٠ سی ارمنی و ١٥٠ سی پروتستان اولوب، قصوری مسلمدر .

— كرون قضاسی لوانك جنوبنده اولوب، شرقاً دارنده، شمالاً نفس سيواس، غرباً عزيزيه قضالريله، جنوباً دخی حلب ولايتنك مرعش سنجاغيله محدوددر . قره طاوٴق، كويكوپران وتلين اسملريله ٣ ناحيه و ٤٠ قريه‌يی حاوی اولوب، ٢٠ ٩٢٥ ی مسلم، ٢٥٧٧ سی ارمنی، ٨٥٩ ی پروتستان، ٤٢٩ ی قتوليك و١٩٣٢ سی روم اولمق اوزره، ٢٦ ٧٢٢ اهاليسی واردر . اراضيسی عارضه‌لی اولوب، آنجق اودون وكمورقطعنه يارار بعض كوچك اورمانلری واردر . اراضیٔ مزروعه‌سی، ٨٧٣١ يكی دونم اولوب، ١٢١٨٠ تارله، ٣٣٧ چاير ، ١٢٥٠ باغچه و ١٠٥ باغ واردر. قاوٴن وقارپوزلريله سائر ميوه وسبزه‌لری مشهوردر. مركز قضاده نسج اولندقلری بيان اولنان شيلر بعض كويلرده دخی ياپيلير. حيوانات اهليه‌سی : قيون، كچی، تفتيك كچيسی، صيغير، خركله وسائره‌دن عبارتدر. مركز قضادن كچن نهر مذكورده مرجانه مشابه بر الا باليق بولنور. داخل قضاده ١٢ جامع، ١١ مسجد، ٢ مدرسه، ٣٠ اسلام و٢ خرستيان مكتبی ، ٧ خان، ١ حمام، ٣٤٧ دكان، ٢٤ دكرمن، ١٠ چشمه و ٥٠٠ قدر منسوجات دستگاهی موجوددر.

كريد { (Crète, Candie) آق دكيزده دولت عثمانيه‌يه تابع بيوك بر

جزیره اولوب، ۵۵َ ۳٤° ایله ۴۰َ ۳۵° عرض شمالی
و ۱۰َ ۲۱° ایله ۲٤° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور.
شرقدن غربه بویی ۲۷۰ کیلومتره اولوب، ۱۰ کی ۱۲
ایله ۵۵ کیلومتره آره‌لرنده‌در. مساحهٔ سطحیه سی
۸۵۸۰ مربع کیلومتره اولوب، بحرسفید جزایری
میاننده سیجلیه و ساردنیه‌دن کوچك وقبریس
وقورسیقه‌یه معادلدر. آطه‌لر دکیزینك جنوبنده
اولوب، شرقاً قاشوط وکرپه وردوس جزیره‌لریله
آناطولی ساحلنه وغرباً سریغو آطه‌سیله موره شبه
جزیره‌سنك منتهای جنوبنه طوغری بر صره
تشکیل ایده‌رك، آطه‌لر دکیزینی آق دکیزك انکینلرندن
آییریر. آوروپادن معدود اولوب، بو قطعه‌نك
الك جنوبی محلیدر. اهالیسی ۲۹٤ ۱۹۲ کشی
اولوب، ۴۸۷ ۸۸ سی مسلم، ۷۸۱ ۲۰٤ ی روم،
۲۵٤ ی قتولیك، ۱۷ سی پروتستان و ٦٤٦ سی
اسرائیلیدر. جزیره‌نك اسم اصلیٔ یونانیسی قریتی
(Κρήτη) اولوب، (کرید) اسمی بوندن مأ-
خوذدر. عربلر ینه بو اسم یونانیسنی (اقریطس)
صورتنده تعریب ایتمشلردی. فرنکلر ایسه اکثریا
اسکی مرکزی و الك بیوك شهری اولان قندیه‌نك
اسمیله تسمیه ایدوب، قرت (Crète) دخی دیرلر.

کریدك اراضیسی عارضه‌لی اولوب، شرقدن
غربه بوینه ممتد اولان برصره طاغلر شمال وجنوبه
طوغری اتکلرینی وبعض قوللرینی اوزاده‌رق، بر
چوق برونلر وچیقندیلر تشکیل ایدیور، که سواحلك
پك کیرینتیلی چیقنتیلی اولمسنی موجب اولان حالیده
بودر. مذکور سلسلهٔ جبال اوچ یرده زیاده ارتفاع
کسب ایدوب، منفرد کبی کورینن اوچ طاغ تشکیل
ایدیور، که بونلر آطه‌یی طولاً درت قسمه آییریورلر.
بونلرك الك بیوکی والك مشهوری جزیره‌نك وسطنده
والك کنیش یرنده بولنان (ایدا) ونام دیکرله
(پسیلوریتی) طاغیدر، که ذروه‌سی ۲٤۹۷ متره
یوکسك اولوب، نصف اعلاسی منفرد صورتده
یوکسلمکله، منظره‌سی پك عظمتلی اولوب، اوستندن
کریدك ایکی جهتنده‌کی دکیزلر و آناطولی ویونان
دخی کوزیکیور. اتکلری وقوللری پك واسع اولوب،
ایکی جهتدن ساحله‌قدر واصل اولور، وشرق
وغربدن آتی الذکر طاغلرك شعبه‌لریله برلشوب،
سلسلهٔ جبالی تشکیل ایدیورلر. یوقاریلری اکثر
موسملرده قارله مستوردر. ایکنجیسی جزیره‌نك
غرب جهتنده بولنان (آسپروونو) یعنی آق طاغ
ویا اسفاکیه طاغیدر، که (ایدا) قدر یوکسك
کورنمیورسه‌ده، ۲۳۷٤ متره ارتفاعی اولوب.
بعض تخمین و حسابلره کوره‌ده (ایدا) دن
یوکسکدر. بونك‌ده بعض قوللری ساحله واصل
اولدقدن صکره، برون شکلنده دکیزك ایچنده
ممتد اولورلر. بونك اکثر جهتلری پك صرب وبر
طاقم غریب مغاره‌لرله چتین بوغازلری حاویدر.
اوچنجیسی جزیره‌نك شرق طرفنده واقع (لاشید)
طاغیدر، که شرق جهتنده (دیکته) طاغیله دخی
مربوط اولوب، آطه‌نك منتهای شرقنه‌قدر اتکلری
اوزادیر. بونك‌ده الك یوکسك ذروه‌سی ۱۵٤
متره‌یه بالغ اولیور. بو اوچ طاغك آره‌لریله منتهای
شرق وغربده‌کی یرلر، ینه طاغلق وعارضه‌لی اول
قلری حالده، نسبةً دها آلچق اولوب، بعض دوز
محللری دخی واردر. طاغلرك جنوبی مائله‌سی دها دیك
وصرب اولوب، شمالی اتکلری سطح مائل صورتنده
ودها دوزدر. آره‌لرنده بعض طار وکوچك اووه‌لر
دخی بولنوب، جزیره‌نك الك بیوك اووه‌لری جنوبده
مساره وشمالده کیدونیه اووه‌لریدر. سواحلی پك
کیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، شمال جهتنده برقاچ بیوك
کورفز وقویی واردر، که باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌
رق: کیسامو، خانیه، سوده، آرمیرو، قندیه،
مالیا، میرابلا وسیتیا کورفزلریدر. ساحل جنوبیده
یالکز بر بیوك کورفز واردر، که (مساره)
کورفزیدر. کوچك قوی ولیمانلری ایسه حسابسز
اولوب، علی الخصوص ساحل شرقی و غربیسنده
زیاده‌در. برونلرینك دخی باشلیجه‌لری ساحل شما-
لیده غربدن باشلایه‌رق: بوزه، اسباده، تریپتی،
مالقه، درایانو، استاوروس، دیا، خرسونیسوس،

آى يانى، فاهرومنى، سيدرو؛ ساحل شرقيده : سالمونه؛ ساحل جنوبيده‌ده : غوترو ، ليتنوس ، فريو وسائره‌در . سواحلك قارشيسنده كريده ملحق برچوق كوچك آطه‌لر بولنوب، الك بيوكلرى جنوبده‌كى غاودوس، غايدورونيسى، قوفو، و شمالده‌كى استانديه ، پانيساده ، الاسه وسائره‌در .

جزيره‌نك وسعتى بيوك انهار جريانه مساعد اولميوب، اكثر مياه جاريه‌سى طاغلردن شمال وجنوب ساحللرينه اينن كوچك دره‌لردن وسيل صولرندن عبارت ايسه‌ده، الك واسع اولان قسم وسطيسنده يعنى (ايدا) ايله (لاشيد) طاغلرى آره‌سنده اولدقجه اوزون برقاچ نهرى‌ده واردر. بونلرك الك بيوكى (ريوپوتامو) در، كه لاشيد طاغلرينك غربى اتكلرندن نبعان ايله، مذكور سلسلهٔ جبال ايله اوراده ساحل جنوبى بوينجه اوزانان قوتينه طاغى آره‌سنده آقه‌رق، وايكى طرفدن برچوق چايلر ونهايت (ايدا) طاغنك بعض چايلرينى دخى بعد الاخذ (مساره) كورفزنه دوكيلور. بونك حوضه‌سنك شمالنده دخى ميلوپوتامو، غاس، پلاتيپرامه، آمنيسوس كبى برقاچ نهر ساحل شماليه اينر . كريدك يالكز بر كولى واردر، كه رسمونك ٢٠ كيلومتره غربنده و آرميرو ساحلندن ٢ كيلومتره ايچريده واقع (خرما كولى) اولوب، بويى ايكى واكى بر كيلو متره‌در. سوده و آرميرو ايله سائر بعض سواحلك قربلرنده برطاقم بطاقلقلر بولنيور.

كريد هواجه كرهٔ ارضك الك كوزل يرلرندن اولوب، كرك ساحل واووه‌لرنده وكرك طاغلرنده هواسى پك صاغلامدر. يازين ميزان الحراره ساحلده و اووه‌لرده دخى ٣٢ درجه‌يى تجاوز ايتمز؛ و قيشين وسطى درجهٔ حرارتى ٨ در . قيشين يالكز طاغلرده قار ياغوب، آلچق طرفلرنده يالكز ايكى آى قيش اولور؛ و شباط كيرنجه اورته‌لق چيچكلرله اورتيلير. يازين ياغمور ياغميوب، صوك بهارده قيشين زياده‌جه ياغار . يازين اكثريا شمال شرقى وكيجه‌لرى جنوب شرقى، وقيشين جنوب غربى روزكارلرى اسوب ، چوق دفعه زياده شدتله هبوب ايدر. يالكز يوقاريده ذكر اولنان بطاقلقلر جوارنده يازين وصوك بهارلرده صيتمه عارض اولور. بعض طرفلرنده وعلى الخصوص شرق جهتنده مسكين علتى ده صيقجه كوريلور. طوپراغك الك منبت جنسى اولان اراضىٔ مترسبه يعنى صولرك ايندير دكلرى موادن متشكل اراضيسى آنجق يكرميده بر نسبتنده اولوب، اكثر طرفلرى كلس وشيست ايله اراضىٔ بركانيه‌دن عبارتدر. طوپراغنك صويى محافظه ايتمك خاصه‌سى اولوب، بناءً عليه قوهٔ انباتيه‌سى زياده‌در. و پيكار وقيناق وچشمه كبى صوئوق وپك لذيذ صولرى چوقدر. طوپراغك قوهٔ انباتيه‌سيله هوانك لطافتى كريدده هر نوع محصولات و حتى شكر قامشى ، چيويت وقهوه بيله يتشديرمكه مساعد اولديغى حالده، زراعتك اسكى وناقص بر اصولده اجراسى واراضى اصحابنك جهالت واهمالى بو قوهٔ طبيعيه‌دن پك آز استفاده اولنمسنى موجب اوليور . شمديكى حالده ذخيره‌يه متعلق محصولاتى: بغداى، چاودار، آرپه، يولاف ومصردن عبارت اولديغى حالده ، كثرت و اهميتجه جزيره حاصلاتنك بشنجى درجه‌سنده‌در . الك برنجى حاصلاتى زيتون اولوب، اكثر طرفلرى زيتون آغاجلريله مستوردر؛ وهر نه‌قدر بو اشجار دخى ايكى سنه‌ده بر محصول ويريورسه‌ده ، كايتلى زيتون ياغى چيقاريلوب ، هم محلنده تنويرات ومأكولاتده قوللانيلير، هم پك چوق مقدارى اخراج و صابون اعمالنه دخى استعمال اولنور. پورتقال، ليمون، مندلينه، اوزوم، خروب وپلاموط زيتوندن صكره الك كليتلى محصولاتندر. اوزومدن خيلى مقدار شراب ياپلدقدن صكره، قورو اوزوم دخى اخراج اولنور. بغداى محصولاتى سنوى يدى سكز مليون كيلو مقدارلرنده اولوب، الك جوقى مساره اووه سنده حاصل اولور. بو محصول احتياجات محليه‌يه كفايت ايتميوب، خارجدن دخى جلب اولنور . يولاف دخى او مقدارده اولوب، آرپه ايسه يوكسك يرلرده وطاغلرك اوستنده دخى حاصل اولديغندن، دها زياده اولوب، اكثر اهالى آرپه اكمكى ير. فاصوليه ، نخود وبقله يالكز شهرلرك جوارلرنده زرع اولنور. سبزه‌لرى پك چوق اولوب ، اهالى خدايى نابت بر چوق نباتات دخى طوپلايوب، زيتون ياغيله پيشيره‌رك يرلر. برمقدار پاموق وكتن ايله توتون دخى حاصل اولورسه‌ده، جنسلرى پك عادى اولوب، يالكز

رسمونك توتونی محلنجه مقبولدر. زیتونلقلری بعض یرلرده بر قاچ کیلو متره سورر اورمانلر تشکیل ایدیور، وجنسلری پك ايی ایسه‌ده ، بونلره دخی بحق خدمت ایتمدکلرندن، هر سنه محصول ویره ـ میورلر. ایی محصول ویردکلری سنه جزیره‌ده ٥٥ ملیون کیلویه قدر زیتون یاغی چیقارلدیغی حالده ، ایرتسی سنه ١٢ ملیونه اینر. حالبوکه ایی باقیله‌جق اولسه، هر سنه ایی محصول ویره‌جکنده شبهه یوقدر. باغلری زیتوندن صکره جزیره‌نك بر منبع ثروتی اولمق استعدادنده ایکن، بحق باقلمدیغندن، وشراب اعمالی صنعتی ایی بیلنمدیکندن، اوقدر استفاده اولنه‌میور. مع هذا سنوی ایکی بچق ملیون فرانق قیمتنده شراب یاپیلوب، ثلثانی اخراج اولنور. سائر میوه‌لرك هر جنسی بر طرفنه مخصوص اولوب، الما، آرمود، جوز، بادم، کراز، آیوه وسائر میوه‌لر دخی حاصل اولور. جزیره‌نك منتهای شرقنده واقع (سیدرو) برونی قربنده خرما آغاجلری براورمان تشکیل ایدیورسه‌ده، میوه ویرمیورلر. طاغلرده چیچکلر پك چوق اولوب، بونلرك برندن (لادن) اخراج اولنور. لاشید طاغلرنده کرید اوتی دینمکله مشهور معطر بر نبات بیتر. آنجق بو چیچکلرك چوغی دیکنلی اولدیغندن، کویلیلر چیزمه ایله گزمك مجبوریتنده درلر.

کریدك اورمانلری پك قیت اولوب ، مع هذا محاله کوره مختلف اشجاری حاوی قوریلری واردر. باشلیجه اشجاری: یبانی زیتون، پلاموط میشه‌سی، خروب. چنار، کستانه، پرنار وسائره‌در. اسفاکیه طاغلرنده فستیق آغاجلری دخی بولنور. جزیره‌نك معادنی دخی مفقود اولوب، یالکز بر ایکی یرنده لنکیت معدنندن اثرلر کورنمش ایسه‌ده، بونك دخی نه درجه‌لره قدر واردیغی معلوم دکلدر. یالکز بیلکی طاشیله آلچی ولوله‌جی چاموری بعض محللرنده موجوددر. قندیه ورسمو ایله سان نیقوله قربلرنده صوئوق وطوزلی معدن صولری بولندیغی کبی، (آتبیلوس) ده دخی پك نافع بر جلیکلی صو بو ـ لنیور. سواحلده بر قاچ مملحه‌سی وار ایسه‌ده ، چیقان طوز احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور.

حیوانات اهلیه‌سی: قیون، کچی، آت، استر، مرکب، صیغیر وطوموزدن عبارت اولوب، آنجق مرعا وچایرلری آز وغیر کافی اولدیغندن، صیغیرلری پك چابوق قوت ووجوددن دوشدکلری جهتله، یکیدن آناطولیدن جلبه مجبور اولدقلری کبی، قیونلری‌ده کوچك، یاغیلری قبا واتلری لذتسزدر. یالکز سوتلری چوق ولذیذ ایسه‌ده، یازین صیجاقدن ویه‌جك بولمامقدن سوتلری کسیلیر. آتلری دخی کوچك ایسه‌ده ، رهوان یوریمکله مشهوردرلر. استر کرید طاغلرینه پك الویریشلی بر حیوان اولوب، کثرتله قوللانیلیر. زراعت ایشلرنده دخی آت و استر و مرکبلری‌ده قوللانیرلر. قیونلری ٧٠٠ ٠٠٠ وکچیلری ٢٠٠ ٠٠٠ راده‌لرنده‌در. طاؤق وهندیلری‌ده چوق اولوب، قاز و اوردك نادر بولنور. حیوانات وحشیه‌سی پك آزدر. آریلری چوقجه اولوب، خیلی مقدار بال وبالموی چیقار. هله (آقروتری) نك بالی رایحهٔ طیبه‌سیله ولذتیله مشهوردر. شهرلرك اطرافنده وسائر بعض طرفلرده طوت آغاجلری چوق ایسه‌ده، ایپك اخراجی صنعتی چوق تدنی ایتمشدر. بوده ایپك بوجکنك بر تخملرینی استعمال ایدوب، پاستور اصولنه رعایت ایتمدکلرندن ایلری کلمشدر.

صنایع محلیه برنجی درجه‌ده زیتون یاغی اخراجیله صابون اعمالی اولوب، کریدك صابونی مشهور اولملغله ، قندیه ده ١٥ و حانیه و رسموده ٧ شر صابونخانه موجوددر ؛ وکلیتلی صابون یاپیلوب ، اخراج اولنور . قیونلرك یوکی محلنده استعمال اولنوب، کویلیلرك قوللاندقلری شیاق وعبا کبی قبا شیلردن ماعدا کوزل اخراملر دخی نسج اولنور. باموقدن خاولی وپشتمال طاقلری وایپکدن بعض انجه بزلر دخی یاپیلیر. بر قاچ دباغخانه دخی بولنوب، سختیان اعمال اولنور . حانیه‌ده ایکی دمیر دوکمخانه‌سی وبر قاچ تجار دکرمنی واردر. قیون وکچی سودندن پك لذیذ و مقبول بر نوع پنیر یاپیلیر، که کرید پنیری دینمکله معروف اولوب، سنوی ایکی ملیون قیه‌دن زیاده پنیر چیقار.

جزیره‌نك تجارتی سنوی ٥٥ ملیون فرانق راده‌لرنده اولوب ، ادخالات و اخراجاتی همان مساویدر. باشلیجه اخراجاتیله سنوی تقریبی قیمتلری بروجه آتیدر:

١٣ ٠٠٠ ٠٠٠	فرانق	زيتون ياغى
١ ٨٠٠ ٠٠٠	»	صابون
١ ٧٠٠ ٠٠٠	»	شراب
١ ٦٠٠ ٠٠٠	»	خروب
١ ٠٥٠ ٠٠٠	»	درى
٥٠٠ ٠٠٠	»	پورتقال، ليمون وسائره
٣٠٠ ٠٠٠	»	پلاموط
٣٠٠ ٠٠٠	»	قورى اوزوم
٢٣٠ ٠٠٠	»	بادم
٢٠٠ ٠٠٠	»	پينير
١٦٠ ٠٠٠	»	خام ايپك
٦٠ ٠٠٠	»	احرام
٦٠ ٠٠٠	»	لادن
٥٠ ٠٠٠	»	چام قبوغى
٤٠ ٠٠٠	»	...
٣٥ ٠٠٠	»	بيلكى طاشى
٣٠ ٠٠٠	»	كميك وپچاوره
٢٨ ٠٠٠	»	ايپك قوزه‌سى
٦ ٠٠٠	»	ميانه كوكى
٤ ٠٠٠	»	كريد اوتى
٢٠٠ ٠٠٠	»	مواد متنوعه

كريدك بيوك اسكله‌لرينه عثمانلى ولويد ويونان اپورلرى مقنن صورتده ايشلدكلرى كبى، برچوق اجنبى تجار وابورلرى ويلكن كميلرى‌ده ايشلر. كريدك تجارتى صرف بحرى اولوب، اسكله‌لردن آطه‌نك ايچ طرفنه ويا بر ساحلدن ديكر ساحله منتظم يوللر يوق حكمنده‌در. يالكز خانيه‌دن سوده‌يه‌قدر كوچك بر آرابه يولى بولنوب ، سائر يوللرى آنجق استر يورويه بيله‌جك حالده‌در. نهرلرك اوزرنده اسكى ويكى كاركير واخشاب برچوق كوپريلر موجوددر.

كريدليلر فوق العاده ذكاوت واستعداده مالك اولوب، على الخصوص تجارتده بيوك مهارتلرى واردر. بوخصوصده مسلمانلر خرستيانلردن ايلرى اولوب ، جزيره‌نك اهالئ مسلمه‌سى دها چاليشقان و دها زياده تجارت و صنايعله مشغول و بناءً عليه دها زنكيندرلر؛ واملاكك چوغى مسلمانلرك النده‌در . آنجق كرك مسلمانلرى و كرك خرستيانلرى نفاق وتفرقه‌يه مائل وتعصبله متصف اولدقلرندن، اسكيدن برى بينلرنده امتزاج ايده‌مه‌مكده، وايچلرنده فساد اكسيك اولمامقده‌در. خرستيانلرى اكثريت اوزره يونان تربيه‌سنه مائل اولدقلرى حالده ، مسلمانلرى مدنيت اسلاميه وعنصر عثمانيه‌يه ميلان ايدوب ، مكتبلرنده تركجه وعربى و فارسى تحصيل ايدرلر . مسلمانلرك رشديه وابتدائيه و خصوصيه اوله‌رق ١٧٣ مكتبلرى اولوب، بونلره ٦٠٢٦ شاكرد دوام ايدر. روملرك دخى ٤ اعداديه ورشديه ٢٩٢ ذكور و ١٠ اناث ابتدائيه مكتبلرى اولوب، جمله‌سنده ١٥ ٧٩٠ طالب وطالبه بولنور . قتوليكلرك ٤ مكتبيله ٣٤١ طالب وطالبه‌لرى و يهوديلرك بر مكتبلريله ٤٦ شاكردلرى واردر . بتون جزيره‌نك مكاتب مختلفه‌سى ٤٨٤ و دوام ايدن طالب وطالبه‌لر ٣٢ ٢٠٣ عددلرينه بالغ اوليور. جزيره‌ده حكومته عائد برمطبعه بولنوب ، برى تركجه و ديكرى رومجه ايكى رسمى غزته چيقيور. بوندن بشقه خانيه‌ده تركجه حروفاتلى ايكى ورومجه حروفاتله‌بر، قنديه‌ده رومجه ايكى وتركجه بر، رسموده‌دخى رومجه بركه جمعاً آطه‌ده ٨ مطبعه بولنوب، مذكور رسمى غزته‌لردن بشقه خانيه‌ده ايكى تركجه وايكى رومجه، قنديه‌ده ايكى رومجه وبر تركجه ورسموده بر رومجه ، كه جمعاً ١٠ غزته نشر اولنيور . جمعيات علميه ، مؤسسات خيريه ، تياترو وسائره كريدده مفقود اولوب، قابل اقامت مسافرخانه‌لرى دخى ٤ عددينى تجاوز ايتمديكى حالده، تنبللك وخيلازلق مركزى اولان قهوه‌لريله ميخانه‌لرى پك چوقدر.

كريد بر ولايت صورتنده اداره اولنوب ، مركزى خانيه شهرى اولديغى حالده، ولايت بروجه آتى ٥ سنجاغه منقسم و ١٧ قضا، ٥٠ ناحيه ، و١١٠٨ قريه‌يى حاويدر :

سنجاق	قضا	مقدار نواحى	مقدار قرا
خانيه	كيدونيه	٧	٦٩
	كيسامو	٦	١٦٥
	سلينه	٣	٤٨
قنديه	مالويز	٠	٦٠
	پديه	٠	٩٣
	كنوريوم پرغوليچه	٠	٧٠
	ريزوم منوفاج	٠	١٢٠
رسمو	رسمو	٠	٨٧
	ميلوپوطمو	٠	١٠٠
	آمارى	٠	٤٥
لاشيد	لاشيد	٨	٣٥
	يره‌پتره	٤	١٦
	اوپانو	٣	١٦
	استيه	٥	٦٣

سنجاق	قضا	مقدار نواحى	مقدار قرا
اسفاكيه	اسفاكيه	٦	٥٦
	آپوقرون	٤	٢٣
	آى‌واسيل	٤	٤٢
جمعاً		٥٠	١١٠٨

اهالينك سنجاقلره تقسيمى بروجه آتيدر:

سنجاق	مسلمان	روم	قتوليك وپروتستان	يهودى	جمعاً
خانيه	٢١ ٥٩٨	٤٣ ٤٤٩	٢١٥	٥٢٥	٦٥ ٧٨٧
قنديه	٣٧ ٧٦٩	٥٥ ٢٤٤	٥٤	٥٢	٩٣ ١١٩
رسمو	١٥ ٩٤٦	٣٣ ١٠٥	٩	٣١	٤٩ ٠٩١
لاشيد	١٠ ٣٦٠	٤٣ ٣٧٦	٠	٣٨	٥٣ ٧٧٤
اسفاكيه	٢ ٨١٤	٢٩ ٦٠٧	٠	٠	٣٢ ٤٢١
جمعاً	٨٨ ٤٨٧	٢٠٤ ٧٨١	٢٨٧	٦٤٦	٢٩٤ ١٩٢

كريد جزيره‌سنك اڭ بيوك معموره‌سى قنديه شهرى اولوب، جزيره‌نك وسطنده دخى بولنمغله، اسكيدن مركزى ايدى. بعده خانيه مركز ولايت اتخاذ اولنمش ايسه‌ده، ينه قنديه دها بيوك و دها تجارتكاهدر. قنديه و خانيه‌دن صكره اوچنجى معموره‌سى رسمو اولوب، ديگر ايكى سنجاغك مركزلرى اولان اسفاكيه ولاشيد ايله قضا مركزلرينك چوغى‌ده اولدقجه معمور وتجارتكاه قصبه‌لردر. مع هذا كريد وقتيله شمديكى حالندن چوق معمور واهاليسى شمديكى مقدارك بر قاچ مثلى راده‌لرنده بولنمش اولديغندن، قراسى آزالمش وكوچلمشدر. ونديكليلردن قالمه اولان قلعه‌لريله ليمانلرندن وروماليلردن قالمه كوپرى و صو يولى كبى بعض شيلردن بشقه آثار عتيقه‌سى يوق حكمنده‌در. جزيره‌نك ايچنده ١٧٥ جامع شريف، ١٩ تكيه ١٠٠٠ى متجاوز كليسا، ٣ حاوره، بلديه دوائرينه عائد ٢ خسته‌خانه‌ايله ٤ عسكرى خسته‌خانه‌سى بولنيور. ولايتك گمرك حاصلاتنك جزيره‌يه عائد نصفيله برابر واردات سنويه‌سى ١٠ ١٧٨ ٠٠٠ ومصارف محليه‌سيله ديون فائضى و رأس المال تأدياتى ١٢ ٨٠٧ ٤٢٩ غروشه بالغ اولوب، بودجه‌سنك ايكى بچق مليون غروشدن زياده آچيغى واردر.

كريدك اسكيدن برى اصل يرلى اولمق ادعاسنده بولنان بر صنف اهاليسى اولديغى حالده، پك اسكى زمانلرده پلاسج، هلن، دوريان وفريجيان جنسيتلرينه منسوب بر چوق اقوام دخى جزيره‌يه دخول ايده‌رك، اهالئ اصليه ايله قاريشمشلردى. بعده فنيكه‌ليلر جزيره‌يه يناشوب، خرافات آميز برروايته گوره، فنيكه‌لى بر قهرمان كريدى اهاليسنه مسلط اولان بر طاقم جانورلردن تطهير ايتمش؛ و فنيكه‌ليلر بو جزيره‌يى مبدأ حركت اتخاذ ايده‌رك، اورادن آفريقا سواحلنه واسپانيه‌يه تجاوز ايلمشلر ايدى. بعده (مينوس) اسمنده بر واضع قانون ظهور ايدوب، آوروپا قطعه‌سنده برنجى اوله‌رق، بر طاقم قوانين ونظامات وضع ايله، جزيره اهاليسنى راحت براقميان قاريه‌لى وللك قورصانلرك حقندن گله‌رك، بونلرى رام وكنديسنه متفق ايتمشدى. كريدك قوۀ بحريه‌سنى وسفائنى‌ده تزييد و تقويه ايله، بتون جزاير بحر سفيده وحتى سيچليه‌يه‌ده حاكم اولمش؛ و آناطولى سواحلنده ده بعض مهجرلر تأسيس ايلمش ايدى. مينوسدن صكره كريد بر طاقم حكومات صغيره‌يه منقسم اولوب، قوت ومكنتنى غائب ايتمش؛ وكريدليلر يونانيلرك نه‌ايرانيلره قارشى ونه‌ده بينلرنده اولان محاربه‌لرينه قاريشميوب، يالڭز معاشه قاوشى اڭ زياده ويرنك خدمت عسكريه‌سنده بولنه‌رق، تيركشلكده‌كى مهارتلريله شهرت بولمشلر ايدى. روماليلر جهانگيرلكه چيقدقلرنده، سردارلرندن (قاچيليوس متلوس) كريدليلرك انقسام وتفرقه‌سندن بالاستفاده، جزيره‌يى قولايلقله ضبط، وبو مناسبتله (قريتيقوس) لقبيله تلقب ايتمشدى. روما دولتنك وبعده بيزانسك تحت حكومتنده ايكن، كريد شايان تذكار اوله‌جق هيچ بر وقوعاتك محل ظهورى اولميوب، كريدليلر خرستيانلغك ظهور و انتشارى صره‌لرنده بو دين جديدى قبول ايتمشلردى. برنجى قرن هجرى اواسطنده ومعاويه زماننده اسلام دوننماسى كريده يناشمغه باشلايوب، دولت امويه‌نك انقراضنه‌دك واوائل دور عباسيه‌ده متعدد هجوملر وموقت فتحلر وقوع بولدقدن صكره، نهايت مأمون خليفه زماننده ٢١٠ تاريخنده (ابو حفص عمر) جزيره‌يى قطعياً فتحه موفق اولمش؛ وتاريخ مذكوردن اعتباراً ١٣٥ سنه كريد ادارۀ اسلاميه تحتنده بولنوب، اورادن عربلر جزاير بحر سفيده ويونان وروم ايلى وآناطولى سواحلنه دخى تجاوز ايتمشلر ايدى.

بو اثناده عربلر جزیره‌نك ساحل شمالیسنده واك كوزل بر یرنده (خندق) اسمیله بر شهر تأسیس ایتمشلردی، كه قندیه شهری اولوب، اسم حاضری ده (خندق)دن غلطدر. ایكنجی رومانك زماننده بعده ایمپراطورلق موقعنه تصعد ایدن نیكفور فوقاس ٣٥٠ تاریخ هجریسنده قوتلی برعسكرله هجوم ایده‌رك، خندق (یعنی قندیه) شهرینی ١٠ آیلق محاصره‌دن صكره ضبط ایتمش؛ واونی متعاقب جزیره‌نك سائر طرفلرینی ده اله كچیرمش ایدی. دردنجی اهل صلیب سفرنده كرید (مونتفراب) ماركیسی (بونیفاس)ه ویریلوب، بوده ١٢٠٤ تاریخ میلادیسنده مبادلةً وندیكلیلره تسلیم ایتمشدی. وندیكلیلر جزیره‌یه مالك اولوراولماز بونی جنویزلره وناقسوس دوقه‌سی (مارق سانودو)یه قارشی مدافعه‌یه مجبور اولدقلرندن، بسبتون مالك اولمق ایچون قندیه‌یه ٥٤٠ وندیكلی عائله‌سی نقل واسكان، وكرك شهر مذكوری كرك سائر نقاط مهمه‌سنی تقویه و تحكیم ایتمشلردی. ١٠٥٥ تاریخنده جنتمكان سلطان ابراهیم خان زماننده عثمانلی دونماسی كریده یناشوب، خانیه‌یی ٥٥ كونلك محاصره‌دن صكره فتح، و قندیه‌یی ده ١٠٥٧ دن ١٠٨٠ تاریخ هجریسنه‌دك ١٢ سنه‌لك محاصره‌دن صكره ضبط ایتمشلردی. وندیكلیلر سوده واسپینه‌لونغه و غرابوزه اسكله‌لرینی بر مدت دها محافظه ایدوب، نهایت بونلری ده برربر تسلیمه مجبور اولمغله، بتون جزیره ممالك عثمانیه دائره‌سنه داخل اولمشدر. او وقتدن اعتباراً كرید سكون و واسایشده بولنمقده ایكن، یونانك استقلالی منتج اولان روم عصیانی صره‌سنده كرید خرستیانلری دخی عصیان، وبعده عصیانلرینی دفعاتله تكریر ایتمشلر ایسه‌ده، كندیلرینك و جزیره‌نك خرابیتنی موجب اولمقدن بشقه برنتیجه استحصال ایته‌مشلردر. محمد علی پاشا مرحومك زماننده اداره‌سی مصره ترك اولنه‌رق، بعده طوغریدن طوغری‌یه ادارۀ عثمانیه‌یه اعاده اولندقده، مشار الیه طرفندن تعیین ایدلمش اولان آرناؤد مصطفی پاشا كرید والیلكنده ابقا اولنه‌رق، اوتوز سنه جزیره‌یی اداره ایتمش، و (كریدلی) دیمكله شهرت بولمش ایدی. مقدما جانب دولتدن كریدلیلره برخیلی امتیازات ویریلوب، برقاندها بختیارلقلرینی موجب اوله بیله‌جك بر اداره‌یه نائل اولمش ایكن، بونك دخی قیمتنی بیلمیوب، یكیدن عصیان ایتمش؛ و بلاموجب مسلم وطنداشلرینی اتلافه قالقیشوب، بینلرنده‌كی منافرتله جزیره‌یی تخریبله برابر كندیلری محو اولمشلردر. بو سطرلری یازمقده اولدیغمز اشبو ١٣١٥ تاریخنده دخی كرید هرج و مرج اولوب، عصیان باصدیرلمش ایسه‌ده، هنوز استراحتی بر یوله قونیله‌مامشدر.

كریدلی { مصطفی پاشا، حسین پاشا وسائره. [اسم مخصوصلرینه مراجعت بیوریله.]

كریشنا { (Krichna) هند برهمنلرینك معبودلرندن اولوب، اساساً بشر اولدیغی حالده، (یخنوس) نام معبود معنویلرینك سكزنجی تجسمندن حاصل اولدیغنه اینانیرلر. كویا (واسودوا) ایله زوجه‌سی (دواكی) دن متولد اولوب، چوبانلر میانده بیومش؛ وتجارب بدنیه وحربیه‌ده كسب مهارت ایدوب، كندیسنی اتلاف ایتمك ایستین عموجه‌سی (ماتورا) حكمداری (كانسا)یی قتل ایتدكدن صكره، بونك انتقامنی آلمق ایستینلرك اتفاقنه قارشی طوره‌میوب، (ماتورا)یی تركله، كویا (كیج) كورفزنده موجود ایكن زلزله‌دن باتمش اولان (دواروانی) جزیره‌سنی مقر اتخاذ ایتمش؛ وبعده برادری (بلاراما) ایله برابر بر چوق فتوحات ایدوب، (روكمیم) اسمنده ینه بر معبوده‌نك تجسمندن حاصل كوزل بر قیزی دخی قاپه‌رق، تزوج ایتمش. كریشنانك حكایه‌لرینی حاوی (ووبادا) نام شاعرقدیم طرفندن نظم اولنمش (بها كواته پورانه) اسمنده برمنظومه بولنوب، برهمنیلرك كتب مقدسه‌سندن معدوددر. هندستانده بواسمله بر بیوك ایرماق دخی بولندیغندن، ابتدا ایرماغك كندیسنه عبادت ایتمش اولدقلری، وبعده بوكا بر بشریت والوهیت صفتی ویریله‌رك، حكایۀ مذكوره ایجاد ایدلمش اوله‌جغی آكلاشیلیور.

كریشنا { (Krichna) هندستانك دكن قطعه‌سنده بربیوك ایرماقدر، كه (كوداوری) ایرماغیله متوازیاً واونك جنوب جهتنده غربدن شرقه آقه‌رق، قطعۀ مذكوره‌یی عرضاً همان بر یاندن بر یانه قطع ایدیور. ١٨°١′ عرض شمالی ایله ٧١°٢١′ طول شرقیده هندستانك بحر عمانده

ﻛﻰ ساحل غربيسندن تقريباً ٦٥ كيلومتره ايچريده و ١٣٧٠ مترهلك ارتفاعده غربى (كات) سلسله‌سنك شرقى اتكلرندن نبعانله ، بر طاقم شلاله‌لر تشكيل ايده‌رك، اووه‌يه دوشدكدن صكره، جنوب شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق، (كولاپور) نهرينى و ديكر بر چوق چايلرى اخذله ، خيلى بيوديكى حالده، شرقه براز دها ميلانله ، نظام دولت اسلاميه‌سنك حدودينه كيرر؛ وبو مملكتك ايچنده بيوك بر شلاله دها بالتشكيل شرق شمالى‌يه و بعده ينه شرق جنوبى‌يه طوغرى دونه‌رك ، صولدن كنديسندن اوزون اولان (بهيما) ، و نظامك حدود جنوبيه‌سنه واصل اولنجه ، بو حدودى تعقيب ايده‌رك كان (تونكابهادره) نهرلرينى آلير؛ واورادن اعتباراً نظام حكومتنك خط حدوديني تعقيبله، شرق و شرق شمالى‌يه طوغرى آقه‌رق، وصولدن بر طاقم چايلر آله‌رق، نهايت نظام حدو- دينى تركله، مدراس اداره‌سنه داخل اولنجه، دكن يايله‌لرندن آشاغى‌يه اينوب، اووه‌يه دوشر، وجنوب شرقى‌يه طوغرى آقه‌رق، واسع بر داليه بالتشكيل بنكاله كورفزينه دوكيلور. منصبى (كوداورى) ايرماغنك منصبنه پك قريب اولوب ، اك يقين قوللرى بربرندن آنجق ٤٠ كيلو متره‌لك دوز وآلچق بر اووه ايله آيرلمشدر؛ وسير سفائنه صالح بر جدول ايله بينلرنده اختلاط ايدرلر. مجراسى تقريباً ١٢٨٠ كيلومتره طولنده اولوب، حوضه‌سى ٢٤٠ ٠٠٠ مربع كيلومتره وسعتنده‌در. قوراقلق موسملرنده ثانيه‌ده ٣٢ و فيضانلرنده ٦٣٠ ٣٣ مكعب متره صو دوكر. چوق قوم وطوپراق سورو- كليوب، داليه‌سى كيتدكجه دكيزك ايچنه طوغرى اوزانمقده‌در. يالكز منصبنه قريب بعض جدوللرى سير سفائنه صالح اولوب، يوقارى طرفلرنده‌كى شلاله‌لر وسرعتلى جريانلر بوكا مانعدر. يالكز اهالئ محليه كلك وصال ايله سير ايده‌بيليورلر. يتاغنك قسم اعظمى درين اولديغندن، سقى اراضى‌يه‌ده چوق يارامپور. مع هذا هندولر نظرنده مقدس عد اولنوب، منبعى عادتا بر معبد اتخاذ اولنه‌رق، هر وقت زوارله محاط بولنور.

كريم الدين { (ابن المعلم قاضى — بن هبة الله بن السديد المصرى) مشاهير وزرادن اولوب، مصرده حكومت سورن مماليك اتراكدن ملك ناصر محمد بن قلاوونك وزيرى ومدبر امورى ايدى. حكمدار مشاراليه رتق وفتق امورى صاحب ترجمه‌نك يد اقتدارينه ترك ايتمكله، كنديسى مملكتى حسن اداره‌يه و اجراى عدالته موفق اولمش؛ وكرم وسخاوت وعلو جنابله شهرت بولوب، مصرده وحجازده برچوق خيرات ومبرات ترك ايتمشدر. بعده هر نصلسه حكمدار مشاراليهك غضبنه اوغرايوب ، اسوانه تبعيد اولنمشدر . و وفاتى ٧٢٤ ده واقع اولمشدر. كرم و سخاوت و عدل وحقانيتى حقنده بر چوق نوادر منقولدر .

كريم خان { قرن اسبق اواخرنده ايرانده ظهور ايدن (زند) دولتنك مؤسسى اولوب، كنديسى نادرشاه دولتى رجالندن اولمغله، مشاراليهك وفاتنده تأسيس ايتديكى دولتى اداره وادامه ايده‌جك وارثلرى قالمديغندن، صاحب ترجمه منسوب اولديغى زند قبيله‌سندن بر فرقهٔ عسكريه تنظيم ايده‌رك، ايرانك فارس جهتنى ضبط ايتمش؛ وعادل ومتصف ومحب معارف و ترقى بر ذات اولمغله، هرج ومرجدن بيزار اولان ايرانيلر كنديسنه ميل ايتمشلرسه‌ده، خراسان جهتى نادرشاهك ورثه‌سنده وبحرخزر سواحلى جهتى قاچار قبيله‌سنك رئيسى اولان حسن خانك تحت غلبه‌سنده بولند- يغندن ، يالكز فارس ايله عراق عجمك بعض طرفلرنده حكمى جارى اولمق اوزره ، ١١٧٣ تاريخندن ١١٩٣ تاريخنه‌دك ٢٠ سنه حكومت سوردكدن ، و ارباب علم وهنرى يانته جلبله، پايتخت اتخاذ ايتديكى شيرازى خيلى توسيع وتزيين، وصنايع وتجارتى ارقا ايتدكدن صكره ، ٨٠ ياشنده وفات ايدوب، نسلندن ذكى خان و صادق خان آزر مدت و على مراد خان دخى بر وقت حكم سورمشلرسه‌ده، اوصاف مطلوبه ايله متصف اوله- مدقلرندن، نهايت وزيرلرى بولنان لطف على خان ادارهٔ امورى الينه آلوب، ايرانك شمال جهتلرنده كسب مكنت ايتمش اولان آقا محمد خان قاچاره قارشى بر مدت مقاومت ايده‌بيلمش ايسه‌ده ، نهايت ١٢٠٨ تاريخنده بونك دخى مغلوب اولمسيله، زند دولت موقته‌سى منقرض اولوب، بتون ايران قاچار خاندانه كچمشدر.

كرينه { (Kérynia) قبريس جزيره‌سنك ساحل شماليسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، لفقوشه‌نك او جهتده اسكله‌سى ايسه‌ده، اوكى صيغ وآچيق اولديغندن، ايلريلميوب، بالعكس اسكى حالندن دخى تدنى ايتمشدر. — قضاسنك مساحهٔ سطحيه‌سى ١٥١١ مربع كيلو- متره واهاليسى ٢٨ ٤٦٥ كشى اولوب، ٩٥٠٠ى مسلمدر. قضا داخلنده بر چوق مدن قديمه ويرانه‌لرى مشهوددر.

كِريون { نيلك اسكى قوللرندن برينك اسمى اولوب، بونك كنارنده عمرو بن العاص مصرك فتحنده روم عسكريله بيوك بر محاربه‌ايده‌رك، غلبه قزانمشيدى.

كَزك { سجستانده (سنارود) ه تابع بر نهر اولديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

كَزنا { آذربيجانده مراغه‌دن ٦ فرسخلق مسافه‌ده برقصبه اولوب، مجوسيلره مخصوص بيوك بر آتشكده‌سى وكيخسروك بناكرده‌سى اولان يوكسك بر قصرى اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور.

كِزه { [«جزه» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كَزِريم { نابلسده طوائف يهوددن سامره طائفه‌سنك عبادتنه مخصوص بر بنا اولوب، زعملرنجه حضرت اسحق (عم) ك بو معبدده ذبحى قصد اولنديغى كتب عربيه‌ده مسطوردر.

كِسّ { ماوراء النهرده واقع (كش) قصبه‌سنك اسم معربيدر. — ياقوت حموى بو اسمله سندده دخى بر قصبه اولديغى علاوه ايديور.

كسانوقراطس { [«اكسنوقرات» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كِسائى { (ابوالحسن على بن حمزه) مشاهير ادبا ونحويوندن وقراء سبعه‌دن اولوب، نحو ولغت وقرائتده زمانك امامى ايدى. عن اصل اسد قبيله‌سندن اولوب، كوفه‌يه وبعده بصره‌يه كيده‌رك، علماى عصرندن قرائت ونحوو لغت اوكرنمش؛ وبعده برمدت دها عربانك ايچنه دوشوب، بونلرك سويلدكلرى لسانده‌كى فصاحت و بلاغته دقت ايده‌رك، اكمال معلومات ايتمشدى. ابو جعفر الرواسى، معاذالهراء، حمزه‌الزيات، سليمان بن راقم، ابوبكر بن عياش، سفيان بن عيينه‌دن وسائر مشاهيردن اخذ وتعلم ايدوب، كنديسندن دخى بر چوق ذوات استفاده ايتمشلردر. مشهور (فراء) دخى جملهٔ طلبه‌سندندر. هارون الرشيد طرفندن اوغلى امينك مربيلكنه نصب اولنمشدى. سيبويه ومبرد له ومشاهير فقهاء حنفيه‌دن محمد بن الحسن ايله صحبت وماجرالرى واردر. ١٨٩ ويا ١٨١ تاريخنده هارون‌الرشيدك معيتنده (رى)ده ايكن مشار اليه محمد بن الحسن ايله بركونده وفات ايدوب، اوراده دفن اولنمشدر. حتى هارون الرشيدك او كون: «اليوم دفنت الفقه والعربيه» ديديكى مشهوردر. كسائينك اك معروف تأليفاتى بروجه آتيدر: «كتاب معانى القرآن»، «كتاب مختصر فى النحو»، «كتاب القراآت»، «كتاب العدد»، «كتاب مقطوع القرآن وموصوله»، «كتاب النوادر»، «كتاب الهجاء»، «كتاب المصادر».

كِسائى { (حكيم مجدالدين ابو اسحق) ايران قدماء شعرا و علماسندن و روودكينك معاصرلرندن اولوب، مرولى ايدى. تخصيص علم صرفه انتسابى وار ايدى. بر مدت آل سامان وسلاطين غزنين خدمتنده بولنوب، بعده تصفيهٔ درون جهتنه ميل ايله، كوشهٔ قناعته چكلمشيدى. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

دستى از پرده برون آمدچون عاج سفيد
كفتى ازميغ همى تيغ زند زهره و ماه
پشت دستى بمثل چون شكم قاقم نرم
چون دم قاقم سركرده انكشت سياه

كَستل { آيدين ولايت وسنجاغنده‌كى نازللى قصبه‌سنك اسكى اسمى اولديغى كبى، قونيه ولايتنك تكه سنجاغنده وآنطاليه‌نك شمالنده دخى بو اسمله بر كول وكنارنده برقريه و خداوندكار ولايت وسنجاغنده دخى بيوك بر قريه اولوب، غازى سلطان عثمان خان طرفندن فتح اولنمشدى. بوكا كستلك دخى ديرلر.

كسروان { جبل لبنان متصرفلغنده وبيروتك شمالنده همنامى اولان كورفزك

اطراقنده بر قضا اولوب، ١٠ ناحیه و ٢٢٦ قریه‌دن مرکب اولدیغی حالده، ٤٧٩٠ اهالیسی واردر، که بونلردن ٣٥٣٦٦ سی مارونی، ٣٤٣٦ سی متولی، ١٠٠٤ ی اورتودوقس روم ، ٦٠٤ ی قتولیك روم و ٣٨٠ ی مسلمدر . مرکزی (غسیر) قریه‌سیدر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، پك منبت اولوب، خیلی ذخیره وسائره حاصل اولور. باغلری‌ده چوق اولوب، شرابی مشهوردر. طوت آغاجلری کلیتلی اولوب، خیلی مقدار ایپك قوزه‌سی چیقار. بر قاچ چایی اولوب، مذکور قویه دوکیلور.

کسری ١ { خسرودن معرب ویا غلط اولان بو اسم ساسانیان سلاله‌سندن اولان ایران قدیم ملوکنه وعلی الخصوص نوشیرواندن صکره کیلره تعمیم اولنوب ، روم ایمپراطورلرینه قیصر وچین حکمدارلرینه فغفور و خاقان دینلدیکی کبی، بونلره دخی کسری دینلیردی.

کسریه { (Kastoria) آرناؤدلقده مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغنده و کوریجه‌نك ٤٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان کولك ساحل غربیسنده وکولك ایچنه اوزانمش بر شبه جزیره‌نك اوزرنده واقع قضا مرکزی برقصبه اولوب ، ٨٠٠٠ اهالیسی ، ٧ جامع شریفی، ٣ تکیه‌سی، ٢ مدرسه‌سی، ١ رشدیه و ٣ صبیان مکتبی، ٢ کلیساسی ، بر حاوره‌سی ، بر روم و بر اسرائیلی مکتبی ، ٥١٢ دکانی، ٣ خانی، ٢ حمامی وساعت قله‌سی واردر . هواسی قیشین معتدل اولوب، یازین صیتمه‌لیجه‌در. قصبه‌ده کورکجیلك صنعتی پك ایلری اولوب ، کلیتلی و ایی کورکلر اعمال وهر طرفه ارسال اولنور. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (کلترون) در. اسکی سور وقلعه‌سنك بعض خرابه‌لری باقیدر. بوقصبه‌ده ترکجه، آرناؤدجه، بلغارجه، اولاخجه ، رومجه و یهودیجه اوله‌رق آلتی لسان سویلنمسی غرائبدندر.

— کسریه قضاسی کوریجه سنجاغنك جنوب شرقی قسمنی تشکیل ایدوب، غرباً قولونیه، شمال غربی جهتندن نفس کوریجه قضالریله شمال شرقی طرفندن مناستر، شرق جنوبی جهتندن سرفیجه سنجاقلریله، غرب جنوبی طرفندن دخی یانیه ولایتیله محدوددر. خوروپشته، کلیسوره وبوبوجقو ناحیه‌لریله برابر ١٢٠ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ٤٥٩٩٤ کشی اولوب، نصفی بلغار و نصف دیکری اسلام وخرستیان اوله‌رق آرناؤد، اولاخ ، روم و یهودیدر. اراضیسی طاغلق اولوب ، غرب جهتنده (غراموس)، جنوب جهتنده [(پیندوس)، شرق طرفنده‌ده نرجقه سلسله‌لرینك اتکلری اوزانیور . بو طاغلردن اینن صولرك برطاقمی کسریه کولنه دوکیلور، وچوغی بالاجتماع ، مذکور کولك آیاغنی دخی آله‌رق، اینجه قره‌صویی تشکیل ایدرلر، که سلانیك کورفزینه دوکلك اوزره، جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، سرفیجه سنجاغنه کیرر . انهار مذکوره‌نك وادیلرنده بر خیلی منبت یرلری‌ده اولوب، حبوبات متنوعه ایله بعض میوه‌لر حاصل اولور. اولاخلر وسائر اهالی طاغلرده‌کی مرعالرده کلیتلی قیون و سائر حیوانات بسلیوب ، قیشین قیشلاقلره ایندیررلر. صنایع محلیه مرکزده‌کی کورکجیلکله یوکدن شیاق، عبا، ولنجه کبی شیلر نسجندن وباغ وپنیرله شراب اعمالندن عبارتدر . قضانك واردات سنویه‌سی ٤٣٠٠٠ و مصارف محلیه‌سی ٣٥٠٠ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در.

— کسریه کولی غیر منتظم صورتده مدور الشکل اولوب، قطری ٩ کیلومتره ومساحهٔ سطحیه‌سی ٥٠٨٠ یکی دونمدر. سطحنك حذای بحردن ارتفاعی ٦٢٤ متره اولوب، اك درین محلنده عمقی ٢٤ متره‌در. اطرافدن برقاچ چای وده‌ره بو کوله دوکیلوب، فضلهٔ میاهی جنوب غربی کوشه‌سندن چیقه‌رق، قره‌صویه دوکیلور. ساحل شرقیسی طاغ اتکلرندن عبارت اولوب، سائر جهتلری کنیشجه بر اووه ایله محاطدر. ساحل غربیسنده‌کی شبه جزیره‌نك اوزرنده کسریه قصبه‌سی بولنوب، سائر طرفلری‌ده کویلر وچفتلکلرله محاط اولدیغندن، کوزل برمنظره ابراز ایدر. صویی یوصون طوتدیغیچون شربه پك صالح دکلسه‌ده، قصبه‌نك بشقه صویی اولمیوب ، بوندن ایچیلیر. بالیقلری چوق اولوب، صیدماهیدن سنوی ٨٠٠٠ لیراقدر رسم آلنیر. آنجق بالیقلرینك اتی بطیء الهضمدر.

کَسکَر { بصره ایله کوفه آره‌سنده برناحیه نك اسکی اسمی اولوب ، مرکزی مشهور واسط قصبه‌سی و بونك بناسندن اول

(خسرو سابور) ایدی، وقتیله نهر وانه‌وبصره‌نك بولندیغی محله‌قدرممتد اولوردی. طاؤق‌وپلیچلرینك کثرتیله واوجوزلغیله مشهور ایدی.

کسکمت { (Kesckemet) مجارستانك پشته ایالتنده و پشته‌نك ٨٥ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده اوله‌رق شهرمذکوردن سکدینه‌کیدن دمیر یول خطی اوزرنده قضا مرکزی برشهر اولوب، ٤٤ ٨٩٠ اهالیسی، پك بیوك حیوانات بازاری، صابون فابریقه‌لری واطرافنده‌کلیتلی توتون واوزوم محصولاتی واردر.

کسکیم { ارضروم‌ولایت‌وسنجاغنك‌منتهای شمالنده بر قضا اولوب، حدود جنوبیه‌سی ارضرومك ٥٥، ومرکزی اولان (اوکدم) قریه‌سی ٨٢ کیلومتره شمالنده واقعدر. جنوب غربیدن شمال شرقی‌یه طوغری چورروق‌صو وادیسی‌بونجه ممتد بریر اولوب، شمال‌غربی‌طرفندن طربزون ولایتیله، جنوب غربی جهتندن ارزنجان سنجاغیله، شرق جنوبی طرفندن تورتوم قضاسیله، شمالاً دخی روسیه حدودیله محدوددر. مرکزدن عبارت اولور ١٣ ناحیه ایله ٦١ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٩ ٩٦١ اهالیسی واردر، که بونلرك‌دن ٢٣ ٩٢٩ مسلم، ٧٦١ ی ارمنی، ٥١٩٣ ی ارمنی‌قتولیکی، ٥٨ ی‌ده رومدر. اراضیسی‌طاغلق ایسه‌ده، قسم اعظمی منبت وسبزه ومیوه باغچه‌لری چوقدر. یالکز طربزون حدودینی آیران طاغلرك اتکلری طاشلق و قوروددر. مذکور چورروق صو نهری قضایی بوینه شق ایدوب، صاغ و صولدن بر چوق چایلر اخذ ایتدکدن صکره، روسیه حدودینه داخل اولور. محصولاتی: بغدای، آرپه، چاودار، داری، نخود، مرجمك، بقله، فاصولیه، مصر، پرنج و سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. بر قاچ اورمانی اولوب، مختلف اشجار یتیشیورسه‌ده وسائط نقلیه‌دن طولایی کراسته‌جه استفاده اولنه‌میور. آلچی وکرج طاشی چوق بولندیغی کبی، بعض محللرنده‌دمیر معدنی‌دخی‌بولنوب، اهالی طرفندن طرز قدیم‌اوزره چیقاریلیور. صنایع محلیه عجم تقلیدی شال ایله مانوسه و بز وسائره نسجندن عبارتدر. قضاداخلنده ١٥ جامع‌ومسجد، ٢ ارمنی و ١٧ قتولیك کلیساسی، ٥ مدرسه، ٢ ارمنی و ١٠ قتولیك مکتبی، بر قشله وبر عسکری خسته‌خانه‌سی بولنیور.

کسکین { آنقره‌ولایتنك‌قیرشهری‌سنجاغنده برقضا اولوب، لواء مذکورك قسم شمالیسندن عبارت اولمغله، جنوباً نفس قیر شهری، جنوب شرقی طرفندن مجیدیه قضالریله، شرقاً چوروم‌سنجاغیله، شمالاً قسطمونی‌ولایتیله، شمال غربی جهتندن وغرباً آنقره سنجاغیله، غرب جنوبی طرفندنده قونیه ولایتیله محدوددر. واسع بر قضا اولوب، سلمانلی ناحیه‌سیله برابر ١٨٩ قریه‌دن مرکب اولدیغی‌حالده، ٢٦ ١٨١ اهالیسی واردر، که بونلردن مرکز قضا اولان معدن‌قصبه‌سنده بولنان ١٤٢٦ روم و ارمنیدن ماعداسی کاملاً مسلمدر. اراضیسی خفیف‌صورتده عارضه‌لی اولوب، اورمانلرله مستور بعض اوفق طاغلری و تپه‌لری واردر. قزیل ایرماق حدود غربیه وشمالیه‌سنی وبوکا تابع اولان دلیجه ایرماق دخی حدود شرقیه‌سنی تحدید ایدوب، میاه جاریه‌سی بو ایکی نهره دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، هله باغلریله اشجار مثمره‌سی پك چوق و میوه‌سی مبذولدر. بغدای، آرپه وسائر حبوباتله براز پاموق دخی حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌دن ٦٦ ٦٢٠ تفتیك‌کچیسی، ٥٢ ٨٤٣ قیون، ٤٤٢٥ عادی کچی بولنوب، سنوی ٥٣ ٥٠٠ قیه تفتیك، ٢١ ٠٠٠ قیه یاپاغی و ٤٣٢٠ قیه‌قیل آلنمقده‌در. قضانك ویرکی واعشار ورسوم و اغنام وارداتی ١١ ٣٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در.

کسلر { (Gessler) اون دردنجی قرن میلادی ابتدالرنده‌آوستریا دولتنك اسویچ واوری والیسی اولوب، ارتکاب ایتدیکی مظالمله اهالیی عصیانه مجبور ایده‌رك، اسویچره‌نك استقلالنه سبب اولمش؛ و ١٣٠٨ ده مشهور (کوییوم تل) یدیله قتل اولنمشدر.

کسندیره { (Kassandra) سلانیك ولایتنك‌جنوبنده‌واقع(خالکیدیق) شبه جزیره‌سنك منتهای جنوبنده اینك ممه‌سنك امزیکلری صورتنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری اوزانان اوچ شبه جزیره‌نك الك غربیسی

اولوب، بونكله اورته‌ده‌كی (لونغوس) شبه‌جزیره‌سی آره‌سنده‌كی كورفزه دخی كسندیره كورفزی دینور. شبه‌جزیره پك‌طار اولان (پناق) برزخیله قره‌یه مربوط اولوب، همنامی اولان كورفزله سلانیك كورفزی آره‌سنده ٥٠ كیلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولور. الك‌كنیش یری اورته‌سی اولوب، اوراده غربه طوغری ینه (كسندیره برونی) نامیله اوزون وسیوری بر برون اوزانیور. منتهای جنوبنده‌ده (پالوری) و(آی نیقوله) برونلری بولنیور. شبه جزیره‌نك اسم قدیمی (پالنه) اولوب، بعده اسكندردن صكره ماكدونیه ده حكم سورن (قاساندر) ك الیوم (یكی كسندیره) نامیله موجود قریه‌نك موقعنده اعمار ایتمش اولدیغی (قاساندریه) قصبه‌سنك اسمیله تسمیه اولنمشدر. قصبهٔ مذكوره دها اول (پونیده) تسمیه اولنوردی. شبه جزیره‌نك اراضیسی طاغلق اولوب، اتكلرنده و ساحللرنده بر قاچ قریه‌سی وازآن جمله غرب جنوبی جهتنده یكی كسندیره اسمیله بیوجك بر كویی واردر. — كسندیره كورفزی بیضی الشكل اولوب، شمال غربیدن جنوب شرقیه بویی ٥٥ والك كنیش یرنده اكی ٢٥ كیلومتره‌در. شرق جنوبی جهتنده (قولفو) اسمیله برآطه وسواحل شرقیه‌سنده بر قاچ اسكله واردر.

كسندیره { سلانیك ولایت وسنجاغنده بر قضا اولوب، ولایتك منتهای جنوبنده‌كی خالكیدیق شبه‌جزیره‌سنك قسم اعظمندن عبارتدر. یالكز بو شبه جزیره‌نك جنوب شرقیه طوغری اوزاتدیغی اوچ شبه جزیره‌دن الك شرقیسی اولان (آینوروز) شبه جزیره‌سی كسندیره‌یه ملحق اولمیوب، آیریجه بر قضا اتخاذ اولنمشدر. كسندیره قضاسی غرب شمالی طرفندن سلانیك مركز قضاسیله، شمالاً لنقظه، جنوب شرقی كوشه‌سنده برآز یرده آینوروز قضالریله وسائر طرفلردن دكیزله محاطدر. مركزی سلانیكك ٤٨ كیلومتره شرق جنوبیسنده واقع و٢١٣٤ اهالیی حاوی (پولیروز) قریه‌سیدر. قضا همنامی اولان شبه جزیره‌دن عبارت كسندیره ناحیه‌سیله برابر ١٤٧ قریه‌دن مركب اولوب، ٤٤ ٨٧٢ اهالیسی واردر، كه بونلرك ١٥ ٠٠٠ قدری مسلم وقصوری رومدر. اراضیسی طاغلق اولوب، سواحلنده سلانیك، كسندیره، آینوروز واورفانو كورفزلری بولنیور؛ وبو كورفزلره دوكیلور بر قاچ كوچك نهری واردر. كسندیره ولونغوس شبه جزیره‌لری چیلاق وطاشلق ایسه‌ده، قضانك قره‌یه مربوط طرفلری وعلی الخصوص مركزینك جوارلری اورمانلقدر. وضعیتی جنوبه طوغری معروض اولدیغندن، هواسی ملایم اولوب، زیتون وطوت آغاجلری چوقدر؛ واهالیسی ایپك بوجكی یتیشدیروب، قوزه چیقارمغه كیتدكجه زیاده میل‌وانهماك كوسترمكده درلر. زیتونلری ایكی سنه‌ده برخیلی محصول ویررلر. بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، بورجاق، مصر، سیسام وسائر حبوباتله پاموق، توتون وسائره دخی حاصل اولوب، محصولات زرعیه وبال وسائره اخراجندن سنه‌ده ٦٠ ٠٠٠ لیرا قدر قضایه كیرمكده‌در. قیون وسائر حیوانات اهلیه‌سی چوقدر. باغلری‌ده چوق اولوب، خیلی مقدار شراب یاپیلیر. قادینلر طرفندن بیاغی وكچی قیلندن اولدقجه ظریف كلیملر نسج اولنور. آیاماق قریه‌سنده ایلولده بر حیوان پنایری قوریلوب، ایكی كون دوام ایدر، وخیلی آلیش ویریش اولور. قضانك واردات سنویه‌سی ٤٨ ٠٠٠ عثمانلی لیراسی رادلرنده‌در. بر قاچ یرنده قروم معدنی بولنوب، بری چیقارلمقده‌در. آلتون وكومش وسائر معدنلر بولندیغی دخی تحقق ایتمشدر. داخل قضاده ٤٠ اسلام و٧٦ روم مكتبی موجوددر.

گسنر { (Gesner) آلمانیه‌نك الك مشهور طبیعیونندن اولوب، ١٥١٦ ده زوریخده طوغمش، و ١٥٦٥ تاریخنده وفات ایتمشدر. پك فقیر اولدیغی حالده، تحصیل علومه دواماله، فن طبده شهادتنامه آلمش؛ وزوریخده تاریخ طبیعی معلمی اولمش ایدی. تدریس ایتدیكی فنده بر چوق تدقیقات اجرا، وبعض كتابلر تحریر ایده‌رك، بحق (آلمانیه‌نك پلینی) لقبنی آلمش ایدی. بر علت مستولیه‌نك ظهورنده مصابلره باقمق خصوصنده كوستردیكی غیرت وفداكارلغك قربانی اولمشدر.

— بو اسمله آلمانیه علماسندن دیكر اوچ ذات دخی كلوب، علوم وفنونه خیلی خدمتلر ایتمشلردر.

كِسَوَتی { ایران شعراسندن اولوب، یزد - لیدر. وطنداشلری اولان معاصرین شعرا ایله برابر یزدك صاحبی شاه نعمةاللهك هجونده بولنمش؛ ومشار الیه شعرانی جمع ایله، مجازاة ایتمك ایستدیکنده، صاحب ترجمه (شاه طاهردکنی) نك بر مطلعنی بروجه آتی تضمین ایله تقدیم ایده‌رك، جمله‌نك عفونی موجب اولمشدی :

شاها زخانه از پی ایذای شاعران
بیرون میا که شهرهٔ ایام میشوی
ماهجو میکنیم وتو ایذا چه فائده
ما کشته میشویم وتو بد نام میشوی

كَش { (ومعربی کس) بخارا خانلغنده واقع اولوب، تیمورلنكك مسقط رأسی اولان (شهرسبز) ك اسم اصلیسیدر . [« شهر سبز » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کشان { ادرنه ولایتنك کلیبولی سنجاغنده وکلیبولینك ٥٥ کیلومتره شمالنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، ٤ جامع شریفی، ٤ مسجدی، متصوفین مؤلفیندن شیخ سلیمان ذاتینك ودیکر بعض ذواتك تربه‌لری، ١ چشمه‌سی، ٢ کلیساسی ودباغخانه وکره‌میتخانه کبی بعض عملخانه‌لری واردر.

— کشان قضاسی غرباً اینوز وایبصاله، شمالاً جسرارکنه، شرقاً معلقره‌قضالریله، جنوباً دخی شارکوی قضاسیله وساروز کورفزیله محدوداولوب، فخری مدیرلرله اداره اولنور باشا یکیت، غره‌بونه وصولیجه اسملریله ٣ ناحیه و٤١ قریه‌یی حاوی اولدیغی حالده، ٢٤ ٨٩٤ اهالیسی واردر. اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وترك اولوب، قصوری روم وسائره‌در اراضیسی عارضه‌لی اولوب، کوزل اووه ووادیلری دخی حاویدر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، حیوانات اهلیه‌سی دخی چوقجه‌در. میاه جاریه‌سی غربه طوغری آقوب، مریچ ایرماغنه دوکیلور. درون قضاده ٣٢ جامع ومسجد، ٢٥ کلیسا، ٥٠٢ دکان، ٦٠ مخزن، ٢ اون فابریقه‌سی، ١١٧ یل دکرمنی، ١١ طوغله وکرمیت ودستی فرونی و٥ دباغخانه موجوددر. واردات سنویه‌سی ٢٠ ٠٠٠ لیرا واده‌لرنده‌در .

کَشانیّه { ماوراء نهرده صغد و ادیسنك شمالنده وسمرقنددن ١٢ فرسخلق مسافه‌ده معمور بر قصبه اولوب، اهالیسنك ارباب ثروت وساماندن اولدیغنی ومشاهیر علمادن بعض ذواتك مسقط رأسی بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور .

کِشت { کیلانده بر قصبه اولدیغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

گشتاسب { ایران ملوك قدیمه‌سندن کیانیان سلاله‌سنك بشنجی حکمداری اولوب، لهراسبك اوغلی وخلفیدر. زردشت بونك زماننده ظهور ایدوب، آیین مجوسی اظهار ایتمکله، کشتاسب کندیسنی یانه‌جلب، ودینی قبول ایده‌رك، ایرانه، نشر وبر چوق آتشکده‌لر تأسیس ایتمشدی. توران حکمداری (ارجاسب) ایرانه تجاوزله، پدری لهراسبی قتل، وقیزلرینی تحت اسارتده تورانه نقل ایتمش اولدیغندن، کشتاسب پدرینك انتقامنی اخذ، وهمشیره‌لرینی تخلیص ایچون، قهرمانلقله مشهور اولان اوغلی اسفندیاری عساکر وفیره ایله تورانه کوندروب، طول مدت اوراده حرب ایتمشدر. اسفندیار بو سفردن مظفراً عودتنده پدرندن تختی طلب ایتدیکندن، کشتاسب محضا اسفندیاری تلف ایتدیرمك ایچون، رستم زالی باغلایوب کتیرمك مأموریتیله سیستانه کوندرمش؛ وواقع اولان محاربه‌ده رستم اسفندیاری قتل ایتمشدی. کشتاسب دها بر مدت حکومت سوروب، بعده تورونی بهمنی تخته اقعادله، اختیار عزلت ایتمشدی. کشتاسبك یونان قدیم تاریخلرنده هوستاسب (Hystaspe) واسفندیارك برنجی داریوس دینلدیکی معلوم اولوب، بو حالده قبل المیلاد ٥٢٠ تاریخندن اول حکم سورمش اولدیغی آکلاشیلیور. حکیم (جاماسب) دخی بونك زماننده ایدی.

کَشفَرید { حلب طاغلرنده بر یر اولوب، اوراده ٥٦١ تاریخنده ادعای نبوتله بری ظهور ایتمش، وشام عسکری طرفندن قتل اولنمشدی.

کشفی { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی دیار کرمانده کدوس قصبه‌سندن اولوب، حسینك برادری ایدی. شوشعراونکدر:

دل رقیبیله کوروب سن صنمی آه دیدی
برج عقربده ینه سیر ایدر اول ماه دیدی
باغ وکلشنده کوروب قامت ورفتارکی سرو
بر ایاغ اوزره طوروب یاریمك الله دیدی

— ایکنجیسی ادرنه‌لی اولوب، ابتدا دانشمندلکه وبعده ملك کتابته سلوك ایتمشدی. شوبیت اونکدر.

کج باقدی مکر یوزکه سن قبلهٔ جانك
چکدی کوزینه میل مژه‌ك قبله نمانك

کشفی { هندستان شعراسندن دخی ایکی ذاتك مخلصی اولوب ، برنجیسی (میر محمد صالح) جهانکیر شاهك زماننده یاشامش؛ و«مجموعهٔ راز» عنوانیله ۲۷۰ بیتدن مرکب بر ترجیع بند یازوب، ۱۰۶۰ تاریخنده اکره‌ده وفات ایتمشدر. — ایکنجیسی (شاه محمد سلامة الله) فارسی بر دیوانك صاحبیدر،که کندیسنك وفاتندن صکره ۱۲۷۹ ده طبع ونشر اولنمشدر. اشعارلرینه دسترس اولنه‌مدی.

کشمیر { (Cachemire, Kachmir) هندستانك منتهای شمالنده وهیمالایه سلسلهٔ جبال عظیمه‌سنك غرب جهتنده انکلیز حکومتنه تابع برحکومت ممتازه وواسع بر مملکت اولوب ، حکومت مذکوره اصل کشمیردن بشقه پنجاب وتیبتدن و سائر او جوارلردن بعض یرلری شاملدر . بو اضافاتیله برابر کشمیر ۳۲°۳۰′ ایله ۳۶°۴۰′ عرض شمالی و ۷۱°۱۰′ ایله ۷۷°۴۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب،مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۸ ۵۰۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱ ۵۳۵ ۰۰۰ کشیدر. شمالاً قره قوروم و (قوئن‌لون) طاغلریله ترکستان شرقیدن آیرلمش اولوب ، شرقاً چینه تابع تیبتله، جنوباً انکلتره‌یه تابع پنجابله،غرباً دخی افغانستانك منتهای شمال شرقیسنده مستقل برحالده بولنان (یاغستان) ممالکیله محدوددر.

کشمیرده حکم سورن مهراجه یعنی بیوك راجه (جامو) شهرنده اقامت ایدر؛ واساساً مستقل اولوب، انکلیز حکومتیله تدافعی و تعرضی اتفاقی واردر. جزئی بر ویرکی دخی ویریورسه‌ده، بونی یالکز (جامو) ایچون ویروب، اصل کشمیر هیچ بر ویرکی ایله مکلف دکلدر، وبناءً علیه مستقل عد اولنه‌بیلیر . کشمیرك مرکزی کشمیر دخی دینلن (سیرینا کار) شهریدر. اصل کشمیر هر طرفدن طاغلرله محاط بیضی الشکل بر حوضه‌دن عبارت اولوب، ۳۳°۱۵′ ایله ۳۴°۳۵′ عرض شمالی و ۷۱°۵۰′ ایله ۷۳°۲۰′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور . جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه بویی ۱۸۵ کیلومتره واکی ۸۰ ایله ۱۲۰ کیلومتره آره‌سنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۰ ۰۰۰ مربع کیلومتره‌در. بو وجهله کشمیر سیاسی ایله کشمیر جغرافی یعنی کشمیر حکومتیله کشمیر خطه‌سی آره‌سنده عموم و خصوص قبیلندن بیوك بر فرق واردر. حوضه‌نك دوز اولان اورته‌سی حذای بحردن ۱۸۳۰ وپنجاب اووه‌لرندن ۱۵۲۵ متره یوکسکدر. اطرافنده‌کی طاغلرك تپه‌لری سرمدی قارلرله مستور اولوب ، بونلردن نبعان ایدن بر چوق چایلر حوضه‌یی بر یاندن بر یانه شق ایدن سند ایرماغنه تابع (چلام) نهرینه دوکیلوب، بو نهر اتربهٔ مترسبه‌دن عبارت و بك منبت اولان اووه‌یی سقی وارروا ایتدکدن صکره، مملکتك غرب شمالیسنده واقع اولان وعادتا برتك قپوسی حکمنده بولنان (بارلوله) بوغازندن خروجله، پنجاب اووه‌لرینه ایمك اوزره، جنوب غربی‌یه طوغری آقار. بو بوغازك وقتیله قپالی اولمسیله کشمیر حوضه‌سنك کول حالنده بولنمش اولدیغی افواه اهالیده متواتر اولوب، آثار ارضیه‌دن دخی بو آکلاشیلیورسه‌ده ، بوغازك آچلمسیله کولك نهره تحولی شبهه‌سز خلقت بشر دورندن اول وقوع بولمش برایشدر. اطرافنده‌کی طاغلرك اك یوکسکلری شمال شرقی جهتنده‌کیلر اولوب ، ۶۰۰۰ واك یوکسك ذروه‌سنك ۸۱۰۰ متره ارتفاعی واردر. شمال غربی جهتنده‌کی طاغلر ۳۵۰۰ ایله ۴۰۰۰، جنوب غربی یعنی پنجاب طرفنده‌کیلر ۴۰۰۰ ایله ۵۰۰۰ متره آره‌لرنده‌در؛ وشرق جنوبی طرفنده‌کی طاغلر ۳۰۰۰ متره‌یه قدر اینر. بو طاغلرك آره‌لرنده کچید ویرر اون اون بش بوغاز واردر. کشمیر حوضه‌سنده بر چوق کوللر بولنوب، اك بیوکی (والار) کولیدر،که جلام مجراسی اوزرنده اولوب، بویی ۳۴ واکی ۱۴ کیلومتره‌در. مرکزی

قربنده اولان کشمیر کولنكده بویی ۱۰ واکی ٦ کیلومترەدر.

کشمیرك هواسی سائر هیمالایه وادیلرینك کینه معادل ایسەده، غرب جهتندن کلن یاغمورلره معروض اولمسی سایەسنده اونلردن فرقی واردر. کانونلرله شباطده قیش شدتله حکمنی اجرا ایدوب، چوق یاغمور یاغار. یازین هوا یابس ایسەده، تموز واغستوسده فرطونەلر کثیر الوقوعدر. ایلك وصوك بهارلرده نهرلرك طغیانندن حاصل اولان بطاقلقلردن طولایی هوا صیتمەلی وآغردر. وقتیله اهالی انهارك کنارلرنده سدلر یاپەرق، بو فنالغك اوکنی آلمقده ایکن، حکومت حاضرەنك مظالمی اکثر اهالیی طاغیتمش اولمغله، اووەلر کیتدکجه بطاقلغه تحول ایدوب، مملکت خراب اولمقدەدر. نباتاتجه کشمیرك هندك اقطار شمالیەسندن فرقی اولوب، آلچق طرفلرنده باشلیجه چنار وقواق ایله قیکود آغاجی ویوکسك محللرنده چام، میشه وقاین آغاجلری بولنور. اووەده آوروپا قطعەسنده یتیشن اشجار مثمرەنك اکثری حاصل اولوب، بونلرك بعضلری آلچق تپەلرده یبانی حالنده دخی بولنیور. اك برنجی محصولی پرنج اولوب، آنجق سنەده یالکز بر کره محصول ویریور. سائر حبوباتله اوزوم دخی اولور. کشمیرك ذروەلری سرمدی قارلرله و اتکلری صیق اورمانلرله مستور جبال مرتفعه ایله محاط واشجار وازهار واثمار کونا کون ایله مزین اولان وادیسی، بوکا اینن چایلرك تشکیل ایتدکلری شلالەلر وچاغلینلر، کوللرك سمانك رنك زمردینی عکس ایتدیرر آیینه کبی سطحلری، چایر واکینلرك بر بحر اخضر کبی تموجی والحاصل هر وجهله اولان حسن ولطافت طبیعیەسی هند وایران شاعرلرینی وصفندن عاجز براقمش، وآوروپالی سیاحلری حیرته دوچار ایدەکلمشدر. حیوانات وحشیەسی: بوز ویا سیاه آیی، قورت، چقال، تیلکی، چیزکیلی بر جنس پارس، کییك، غزال، مسك آهوسی، یبانی کچی، طاوشان، ککلیك، چوللق وسائر آو حیواناتندن عبارتدر. آتلری کوچك ایسەده، قوتلی وآتشلی اولوب، علی الخصوص کشمیرك طاغلرندەکی صرب یوللرده یوریمکه الویریشلیدر.

مرکزی اولان وکشمیر دخی دینلن سرینا کار شهرندن صکره باشلیجه معمورەلری: اسلام آباد، شاه آباد، سامپور، سوپور، بیجهار، شاپیان، براموله وجیراردر. اهالیسنك قسم اعظمی مسلم اولوب، قراده اکثریت اوزره سنی وشهرلرده شیعیدر. شیعیلر باشلیجه شال وسائره نسجیله وسنیلر زراعتله مشغولدرلر. اهالیٔ غیر مسلمەسنك بر قسمی براهما دیننه تابعدر، وبر قسمیده (سیخ) طائفەسندن عبارتدر. کشمیریلر کرك لسانجه و کرك سیماجه اطرافلرندەکی اقوامدن فرقلیدرلر. سیمالری دوز کون وتناسب اعضالری مکمل اولوب، سائر هندلیلردن چوق بیاضدرلر: وایچلرنده مائی ویا یشیل کوزلی وکستانه رنکنده صقاللی آدملر چوقدر، صاچ وصقاللری پك یومشاق و صیقدر. هله قادینلری حسن وجماللریله بتون آسیاده شهرت بولمشلردر. قیافتلری وخانەلری دخی لطیف بر طرز وصورتدەدر. آنجق جسارت وشجاعتجه پكده مکمل دکلدرلر. لسانلری سانسکریدن مشتق اولدیغی حالده، هندستانی (یعنی اردو) وپنجابی لسانلرندن چوق فرقلیدر. کشمیر اهالیسی بوندن ۷۰ سنه اول ۸۰۰ ۰۰۰ مقدارینی متجاوز ایکن، ۱۲ ۰۰۰ کشینك تلفنی موجب اولان شدتلی بر حرکت ارضله بونی متعاقباً ظهور ایدوب ۱۰۰ ۰۰۰ کشینك تلفنی موجب اولان قولره وبعده اهالینك طاغلمسنی انتاج ایدن قیتلق وبو مصائبی تعقیب ایدن حکومت محلیه مظالمی اهالیی یاری یارییه ایندیرمش؛ وآنجق شو صوك زمانلرده یکیدن اهالی تکثره باشلامشدر.

صنایع محلیەنك اك برنجیسی وبو مملکتك بتون عالمده شهرتنی موجب اولانی کشمیر شاللرینك اعمالیدر. بو شاللر حیوانات بیتیەلرندن اولان بر جنس کچینك قیلیله تیبت ویا پامیردن جلب ایتدکلری بر جنس یبانی کچینك قیلندن یاپیلوب، ۱۰۰ ۰۰۰ قدر قادین بونلری اکرمکله اشتغال ایدرلر. اصل کشمیریلرك مهارتی بویامق خصوصنده اولوب، برقاچ رنکك مختلف صورتده جمع واختلاطندن ٦٤ رنك حاصل ایدرلر. بو شاللرك بهری محلنده ۵ ۰۰۰دن ۱۷ ۵۰۰ فرانغه قدر صاتیلیور. ایکنجی درجەده دخی کل یاغی اولوب، مملکتده کثرتله حاصل اولان کللردن برخیلی کل یاغی اخراج ایدرلر.

كشميرك تاريخ قديمی مجهول اولوب، میلاد عیسی (عم) دن ایکی وایکی بچق قرن اول (آسوقه) حکمدارینك جملهٔ ممالکندن بولنمش اولدیغی مظنوندر. موقعنك هر طرفدن قپالی و طبیعی صورتده مستحکم اولمسی بو مملکتی سلطان محمود غزنوی وسائر غزاة اسلامیه‌نك ترقیاتندن محافظه ایتمش ایسه‌ده، نهایت ٧١٥ تاریخنده شمس الدین غوری طرفندن فتح، ودین اسلام بورایه ادخال اولنه‌رق، آز مدت ظرفنده تعمم ایتمشدر. ٩٨٨ ده اکبر شاه طرفندن ضبط، وهند ممالکنه الحاق اولنمش ایکن، ١١٦٦ ده نادر شاه جانبندن اله کچیریلوب، افغانستانه علاوه اولنمشدی. ١٢٣١ تاریخنده (سیخ) قومی دیکرلرینه واکثریت اوزره بولنان مسلمانلره‌ده غلبه‌چاله‌رق، برحکومت تأسیس ایتمشلردر،که بو حکومت هندستانده‌کی انکلیز حکو-متیله اتفاق ایده‌رك، بر مقدارده ویرکی ویره‌رك، استقبالنی تأمین ایتمشدر؛ وبو قوته طیانه‌رق، مملکتده اجرای مظالمله، تخریباتی تکثیر ایتمکده‌در.

كشن چند { هندستانك مشاهیر شعراسندن اولوب، (اخلاص) تخلص ایدردی. بر همنی المذهب اولوب، دهلینك بر بیوك عائله‌سنه منسوب ایدی. ١١٣٦ تاریخنده «همیشه بهار» عنوانیله برتذکرة الشعرا یازمشدر.

كشو { (Ké-cho) [«هانوی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

كشیش طاغی { (Olympe de Bithynie) آناطولینك غرب شمالی جهتنده وخداوندکار ولایتنك بروسه سنجاغنده وبروسه شهرینك جنوب شرقیسنده واقع یوکسك ومنفرد برطاغ اولوب، غرب شمالیدن شرق جنوبی‌یه طوغری ٤٠ کیلومتره‌لك محلده ممتد اولور. ارتفاعی تماميله معین اولمیوب، ٢٥٣٠ متره تخمین اولنمشدر. اتکلرینك آشاغیلری میشه، کستانه، چنار، جوز وسائر آغاجلری وکوزل مرعالرله پك چوق صولری حاویدر. دها یوقاریلری چام آغاجنك انواعنی حاوی اولوب، نهایت ذروه‌لری واوستنده‌کی یایله‌لر سرمدی قارلرله مستوردر. استانبولدن کوزیکن بو طاغك اوستنك کوزل منظره‌سی اولوب، پایتختی وقره دکیزله مرمره وقلعهٔ سلطانیه بوغازی وسقاریه وادیسی سیر اولنور. اطرانوس نهری جنوب غربی اتکلرینی طولا-شه‌رق، اوجهتدن اینن چایلری اخذ ایتدیکی کبی، شرقی اتکلرندن اینن صولر دخی اینه‌کول وکوك صو واسطه‌سیله سقاریه ایرماغنه دوکیلور. بروسه شهری بو طاغك شمال غربی اتکنده واقع اولوب، شهرك اوستنده درجه درجه آقار صوئوق صولری ومسیره‌لری واردر. وقتیله مناسترلری چوق اولد-یغندن، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. ازمنهٔ قدیمه‌ده جانوار وسائر حیوانات وحشیه‌سیله مشهور اولوب، آوایچون کیدیلیردی. بعده خیدودلر ملجئ اولمشیدی. الیوم آو حیواناتی چوقدر. اوستنده نباتات طبیه‌نك انواعی دخی بولنور. اسم قدیمی (اولیمپوس) اولوب، بو اسمله تسالیا وقبریسده دخی برر طاغ بولندیغندن، بوکا (بیتینیا اولیمپوسی) دیرلردی.

كَعب { صحابه‌دن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، آیریجه ذکر اولنه‌جق اولان (کعب بن زهیر) ایله (کعب بن مالك) دن ماعدا-ك معروفلری بروجه آتیدر: (کعب بن سور الازدی) که صحبتی مختلف فیه اولوب، خلافت جناب فاروقیده حضور خلیفه‌ده بر مسئلهٔ شرعیه‌یی فصل ایتمکله، خلیفهٔ مشارالیه جانبندن بصره قاضیلغنه نصب بیورلمش؛ وخلافت ذی النورینده دخی بو مأموریتده بولنوب، جمل وقعه‌سنده حضرت عایشه (رضها) طرفنی التزام ایده‌رك، مصحف شریفی ارائه ایله خلقی حربه تشویق ایتمکده ایکن، قتل اولنمشدر. — (کعب بن عدی التنوخی) که اهل حیره‌نك نزد نبوی‌یه کوندردکلری هیئتدن اولوب، مدینهٔ منوره‌یه وصولی متعاقب، رحلت جناب نبوی وقوع بولمغله، زمان خلافت صدیقیده اسلامه کلمش؛ وبعده جانب فاروقیدن رسالتله مصرده‌کی مقوقسك یاننه اعزام بیوریلوب، فتح مصرده حاضر بولنمش؛ وذریتی مصرده قالمش ایدی. — (ابو الیسر کعب بن عمرو الانصاری الخزرجی السلمی) که عقبه وبدر غزالرنده بولنوب، بدر غزاسنده عسکر قریش بیننده بولنان عباس بن عبد المطلب (رضه)ی اسیر طوتان بو ذاتدر. سائر غزواتده دخی معیت جناب نبویده وصفین محاربه‌سنده معیت جناب مرتضویده بولنمش؛ ٥٥ تاریخنده مدینهٔ منوره‌ده وفات ایتمشدر. — (کعب بن عمید الغفاری) که کبار

صحابه‌دن اولوب، جناب نبویدن دفعاتله سریه‌لر باشنده غزایه کوندرلمش؛ وازآن‌جمله ۹ نجی سال هجریده شام جهتنده (ذات اصلاح) ه اعزام بیوریله‌رق، معیتی تلف اولدیغی حالده، کندیسی قورتلمش؛ وبر روایتده کندیسی دخی اوراده شهید اولمشدر.

کعب الاخبار { (ابو اسحاق کعب بن مانع) مشاهیر تابعیندن کثیر الروایه بر ذات اولوب، عهد حضرت نبوی‌یه یتیشمش ایسه‌ده، رؤیت شرفنه نائل اوله‌مامش؛ وبر روایتده، شرف اسلامله مشرف اولمق اوزره، نزد رسالتپناهی‌یه متهیء عزیمت ایکن، ارتحال جناب نبوی‌یی وعربك ارتدادینی خبر آلوب، کری دونمش؛ و خلافت جناب فاروقی زماننده اسلامه کلوب، ۳۲ تاریخنده وخلافت ذی النورینده وفات ایتمشدر.

کعب بن زهیر { (بن ابی سلمی المزنی) صحابه‌دن ومشاهیر شعراء عربدن اولوب، مشهور قصیدهٔ برده‌نك صاحبیدر. کندیسی برادری (بجیر) ایله قیونلرینی رعی ایتدکده ایکن، بجیر کندیسنی قیونلری یاننده ترکله، بر جناب نبوی‌یه کیدوب، عودتنده، دین اسلامی قبول ایتدیکنی بیان ایتدکده، کعب تعییب ایده‌رك، بر طاقم اشعار سویلمکله، بو اشعار مسموع جناب نبوی بیورلدقده، کعبك قانی هدر بیورلمش؛ وبونك اوزرینه برادری بجیر کندیسنه کلوب اسلامله مشرف اولمسنی مکتوبله تنبیه واخطار ایتمکله، حضرت رسول الله (صلعم) افندمزك طائفدن عودت بیورلرینی متعاقب کعب کلوب، مسجده داخل اولمش؛ وحضور نبویده مدح جناب رسالتپناهی‌یی متضمن نظم ایتمش اولدیغی قصیدهٔ مشهوره‌سنی اوقومغله برابر اسلامه کلمکله، جرم سابقی عفو بیورلدقدن ماعدا، فخر کائنات (صلعم) افندمز، بوقصیده‌یی کمال تقدیرلرندن، مبارك آرقه‌لرنده بولنان برده‌یی چیقاروب، کعبك آرقه‌سنه آتمش؛ وبو مناسبتله قصیدهٔ مذکوره «قصیدة البرده» عنوانیله شهرت بولمشدر. بردهٔ مبارکهٔ مذکوره‌نك بعده خلفاء امویه جانبندن کعبك ورثه‌سندن اشترا اولنه‌رق، بونلردن خلفاء عباسیه‌یه کچمش؛ وبونلرك مصرده بولنان اخیری طرفندن جنتمکان سلطان سلیم خان اوله تسلیم اولنه‌رق، الی یومناهذا مقام جلیل خلافت عظمانك نزد عالیسنده محفوظ بولنمش، وبزجه (خرقهٔ شریف) دینمکله شهرت بولمشدر. پدری زهیر دخی مشاهیر شعرادن ومعلقات سبعدن برینك صاحبی اولوب، مبعث جناب نبویدن بر سنه مقدم وفات ایتمشدر. کعبك ایسه اونجی سال هجریده ارتحالی مرویدر. قصیدهٔ برده‌دن بشقه بر خیلی قصائد وسائر اشعاری اولوب، قصیدهٔ مذکوره‌دن تبرکاً بر ایکی بیت ایراد اولنور:

بانت سعاد فقلبي اليوم متبول
متيم اثرها لم يفد مكبول
ان الرسول لسيف يستضاء به
مهند من سيوف الله مسلول
انبئت ان رسول الله او عدني
والعفو عند رسول الله مأمول

کعب بن مالك { (ابو عبدالله — بن ابی کعب الانصاری الخزرجی السلمی) صحابه وشعرادن اولوب، عقبه بیعتنده حاضر بولنمش؛ ومدینهٔ منوره‌یه هجرت بیورلدقدن صکره، کندیسنك حضرت طلحه (رضه) ایله مواخاتی اجرا بیورلمشیدی. اکثر غزواتده حاضر بولنوب، یالکز بدر غزاسیله تبوك غزاسنه کیده‌مه‌مشیدی. بو ایکنجی غزایه دیکر ایکی ذاتله برابر شدت حرارتدن کیده‌میوب، حقلرنده «وعلى الثلاثة الذين خلفوا حتى اذا ضاقت عليهم الارض بما رحبت» آیت کریمه‌سی نازل اولمشیدی. احد وقعه‌سنده جانسپارانه حرب ایدوب، اون بر یاره آلمشیدی. حسان بن ثابت و عبدالله بن رواحه ایله برابر شعراء جناب رسالتپناهیدن اولوب، جناب حسان قریشك نسللرینی وعبدالله بن رواحه کفرلرینی تعییب ایتدیکی حالده، کعب حرب ایله کندیلرینی تهدید ایدردی. کعب بن مالك ۴۰ سنهٔ هجریه‌سندن اولجه وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندر.

قضينا من تهامة كل وتر
وخيبر ثم اغمدنا السيوفا
تخبرنا ولو نطقت لقالت
قواطعهن دوساً او ثقيفا

کعبه { قبلهٔ مقدسهٔ مسلمین اولان بیت الله الحرامك اسمیدر، که مکعب الشکل وبر روایتده مرتفع البنا اولدیغندن وضع اولنمشدر. کعبهٔ معظمه‌نك موقعی تا خلقت عالمدن مستثنی و معزز اولوب، حضرت آدم (عم)ك دخی اورایه هبوط

ایتمش اولدیغی مرویدر. حضرت ابراهیم (عم) هاجر وحضرت اسماعیل (عم) ایله برلکده حجازه واردیغنده، تلقی ایلدیکی امر الهی اوزرینه، وملائكه‌نك یاردیم وارائه‌سیله او موقعده کعبهٔ شریفه‌یی بنا ایدوب، حضرت اسماعیل ایله برابر طواف ایتمش؛ واو وقتدن موحدین ایچون بر زیارت و عبادت محلی اولمش ایدی. بعده دین حق اونودیلوب، خلق عبادت اوثانه صاپدقلرنده، کعبه‌یی دخی بتخانه اتخاذ ایده‌رك، صنملرله طولدیرمشلر دیسه‌ده، ینه طواف وسائر مناسك حجی اونوتمیوب، موسم مخصوصنده جزیرة العربك هر طرفندن و حیره و ابنار و سائر جوارلردن بتون ابنای عرب ایفای حجه کیدرلر ایدی. ابتدا کعبه‌نك اوستی آچیق اولوب، الك اول یمنك حمیر ملوکندن (تبع) اوستنی اورتمشیدی. کعبه‌نك محافظه واداره‌سی اوته‌دن بری قبیلهٔ قریشك النده اولوب، التجا ایدنلر ایچون مأمن عد اولنور ایدی. یمنی ضبط ایدن حبشه‌دن ابرهة الاشرم خطهٔ مذکوره‌ده جسیم ومزین بر معبد بنا ایده‌رك، عربلری اورایه ایفای حجه دعوت ایتمش ایسه‌ده، کیمسه اجابت ایتمیوب، کعبهٔ مکرمه‌دن روکردان اولمدقلرندن، مرقوم کلیتلی عسکرله وبر طاقم فیللرله کعبه‌یی تخریب ایچون، حجازه کلدیکنده، قریشلر مقاومت ایده‌میه‌جکلرینی درك ایله، طاغلره چکلمشلر ایسه‌ده، (سورهٔ فیل) ده اشارت بیورلدیغی اوزره، اصحاب فیل طیراً ابابیل طرفندن اتلاف اولنمش ایدی. آز وقت صکره بعثدن اول وفخر کائنات (صلعم) افندمز ٣٥ یاشلرنده ایکن، بیوك بر سیل کلوب، کعبه‌یی تخریب ایتمکله، یکیدن بناسنه بدأ اولنوب، جده‌ده قره‌یه دوشمش بیوك بر سفینه‌نك کراسته‌سی نقل، واستعمال اولنمش؛ وبو دفعه قریش سیل قورقوسندن وایستدکلرینی کیرمکه براقوب ایستدکلرینی براقمامق ایچون، قپوسنی یوکسك یاپمشلردی. اثنای بناده رکنك وضعنه کلدکلرنده هر قبیله کندیسی رکنی وضع ایتمك ادعاسنه قالقیشمغله، بینلرنده غاوغا حدوث ایتمك اوزره ایکن، مسجد قپوسندن الك اول کیرنی حکم نصب ایتمکه قرار ویرمشلر؛ والك اول باب مذکوردن دخول بیوران تصادفاً فخر کائنات (صلعم) افندمز اولمغله، بر ثوب طلب بیوروب، رکنی بونك اوزرینه وضع ایله، هر قبیله‌یه ثوبك بر اوجنی طوتدیره‌رق، وضع ایتدیرمکله، نزاعك اوکنی آلمشلردی. بو وجهله کعبهٔ شریفه قپوسی یوکسك و (حجر) تعبیر اولنان جدار شمالیسی بنادن خارج اولدیغی حالده ثانیاً بنا اولنوب، وقت سعادتده بو حالده ایدی. اسلامده ابتدا بیت مقدس قبله اتخاذ اولنمش ایسه‌ده، متعاقباً کعبهٔ معظمه‌نك قبله اتخاذی حقنده وحی نازل اولمشدر. هجرت نبویه‌نك اوتنجی سالنده مکهٔ مکرمه‌نك فتحی میسر اولوب، قبیلهٔ قریش کاملاً دین اسلامه داخل اولدقده، کعبهٔ شریفه اوثان واصنامدن تطهیر بیورلمشیدی. عبدالله بن زبیر زمان خلافتنده کعبهٔ شریفه‌نك قپوسنی اینديرمك، وحجری بنانك ایچنه آلمق آرزوسنی مبین بر حدیث شریفی حضرت عایشه (رضها) دن ایشیتمکله، اهل مکه‌نك تردد ومخالفتیله برابر، بو بابده‌کی آرزوی نبوی‌یی یرینه کتیرمك مقصدیله، کعبه‌یی هدم واو یولده یکیدن انشا ایتمشدی. مشار الیه حجاج بن یوسف طرفندن مکهٔ مکرمه‌ده محاصره اولندیغی وقت، کعبهٔ شریفه التجا ایتمکله، حجاج بیت اللهی منجنیك ایله ییقوب، حجری یکیدن اسکی یرینه ارجاعله، کعبه‌یی رابعاً بنا ایتمشدر، که الی یومنا هذا قائم اولان بو بنادر. الك اول کعبهٔ شریفه‌یه دیباجدن پوشیده یاپدیران مشار الیه عبدالله بن الزبیر وبر روایتده یزید بن معاویه ویا عبدالملك بن مراوندر. بیت المالدن درون کعبه‌ده مجمر وقنادیل یاقمق اصولی دخی مشار الیه عبدالله بن زبیر زماننده عادت اولمشدر. حرمین خلافت عظمای اسلامیه ایله برابر سلاطین عظام عثمانیه‌یه کچه‌لیدن بری بهر سنه کعبهٔ معظمه‌نك زر اندوز پوشیده‌سی جانب سلطنت سنیه‌دن تجدید و نیجه تزیینات و اعمارات اجرا بیورلمقده‌در.

کعبهٔ شریفه مسجد حرامك وسطنده اولوب، درت کوشه‌لی اولدیغی حالده، بویی ٢٤ ذراع ایله بر قاریش، واکی ٢٣ ذراع ایله بر قاریش، ارتفاعی‌ده ٢٧ ذراعدر. شرق جهتنده بولنان قپوسی یردن بر آدم بویی یوکسکدر. (حانك کسریله) حجر و حطیم دینلن وکعبه‌نك شمالنده بولنان مذکور دیوارك محیط دائره‌سی ٢٥ ذراعدر. قبونك یاننده وآیاقده طوران بر آدمك باشی حداسنده دیوارده (حجر

اسـود) دیمکله معروف برجر مہائی بولنیور، که اثنای طوافده حجاج طرفندن تقبیل اولنور.

کفالونیه { (Céphalonie) یونانك جزایر سبعه‌سنك اك بیوکی اولوب، پاتراس کورفزی مدخلنك و موره شبه جزیره‌سی شمال غربی کوشه‌سنك قارشیسنده واقع وبو شبه جزیره‌دن ۳۹ کیلو متره اکنده بربوغازله آیرلمش اولدیغی حالده، ۳۸°٤′ ایله ۳۸°۲٦′ عرض شمالی و ۱۸°۲′ ایله ۱۸°۲۹′ طـول شرقی آره‌لرنده واقعدر. شمالدن جنوبه بویی ٥٤ کیلومتره اولوب، اکی پك مختلفدر. اراضیسی طاغلق وقیالق اولوب، حتی دوز یرلری دخی طاشلقدر . دائمی صـورتده جریان ایدر انهاری اولمدیغی کبی ، قایناقلری دخی آز اولدیغی حالده، خیلی محصولدار اولوب، باغلریله زیتون آغاجلری چوقدر. بغدای، آرپه، مصر ، وسائر حبوباتله هرنوع میوه‌لری دخی وارایسه‌ده، ذخیره‌سی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور . جنوب جهتده بولنان واك یوکسك محلی اولان (ماورو ونی) طاغنك ۱٦۲۰ متره ارتفاعی واردر . اهالیسی ۰۰۰ ۸۰ راده‌لرنده اولوب ، جزیره ۳ قضایه منقسم و ۲۰ ناحیه‌یی حاویدر. مرکزی اولان (آرغوستولی) قصبه‌سنك ۸۰۰۰ اهالیسی واردر. بو قصبه آطه‌نك ساحل غربیسنده اولوب ، صیغجه لکن محفوظ لیمانی واردر. بو قصبه‌نك یاننده دکیزدن ساحلك بر طاقم مغاره‌لرینه دره کبی صوکیروب، ایکی دکرمن چویرر . بو صویك تأثیریله آطه‌نك بعض طرفلرنده طوزلی صولر آقار. حرکت ارضك پك صیق وقوعی‌ده بو سببه مبنی اولسه کرکدر.

کفایت { (یوسف شاه) مشاهیر شعرا و خطاطیندن اولوب، هراتلیدر. علیشیرنوائینك منظوری ایدی. شو بیت اونکدر:

ای روشنی جمال رخت آفتابرا
وی چاشنی زلعل تو جام شرابرا

کَفَر { اهل شام لسانده قریه دیمك اولمغله، بعض اسمائ خاصه‌یه اضافتله بر طاقم معموره‌لره علم اولمشدر.

کَفَرْ بَیّا { مصیصه قربنده و جیحان نهری ساحلنده یعنی آطنه ولایتنده بر قصبه اولوب ، وقتیله بیوك بر شهر اولدیغی و چارشیلریله سوری وقلعه‌لری بولندیغی و بعده خراب اولمشیکن، هارون‌الرشید ویا مهدی زماننده اعمارینه بدأ اولنه‌رق ، معتصمك زماننده اکمال اولندیغی یاقوت حموی بیان ایدیور. شمدی نه‌حالده بولندیغی تحقیق اولنه‌مدی.

کفرثوثا { جزیره‌ده رأس عین قربنده قصبه کبی بیوك برقریه‌وفلسطینده دخی برکوی اولدیغی « معجم‌البلدان »ده مسطوردر. برنجیسی الیوم کفرتوت اسمیله ماردین سنجاغنده موجوددر.

کَفَر روما { حلب مضافاتندن معرة‌النعمان قربنده بر قریه اولوب ، وقتیله مشهور بر قلعه‌ایدی، که (لؤلؤالسیفی)طرفندن تخریب اولنمشدی.

کَفَرسابا { فلسطینده نابلس ایله قیساریه بیننده بر قریه اولوب، هرود طرفندن (آنتیپاتریس) اسـمیله برقصبه شکلنه قونمش ؛ و پاولوس اورایه تحت‌الحفظ کوتورلمش ایدی . بعده ینه قریه حالنه دونوب ، اسکی اسمنی آلمشدر.

کفرسوت { حلب اعمالندن بهسنا قربنده چارشیسی ایشلك معمور بر بر قصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کَفَرطاب { معره ایله حلب بیننده بر قصبه اولوب ، صهرجلرده جمع ایتدکلری یاغمور صـویندن بشقه صـولری اولمدیغی جغرافیون اسلام آثارنده مسطور اولوب، شمدیکی حالده قریه حالنده‌در .

کَفَرکنا { فلسطینده بر قریه اولوب ، ایچنده حضرت یونس (عم)ك مقامی وار ایدی.

کفرلاب { ساحل شامده قیساریه قربنده کوجك بر قصبه اولوب ، هشام بن عبد الملك طرفندن بنا اولنمشدی .

کفر لاثا { حلب جوارنده وحلبدن بر بر کونلك مسافه‌ده جامع ومنبری ومیاه جاریه‌سیله باغچه ونزهتکالری چوق بر قصبه اولوب، اهالیسی اسماعیلیه‌دن ایدی .

كفر مُثْرى { شامده بر قريه اولوب ، فاتح اندلس موسى بن نصيرك مسقط رأسى اولمغله مشهوردر .

كفر مَنده { عكا ايله طبريه بيننده بر قريه اولوب ، حضرت موسى (عم)ك زوجه‌سى صفورانك مرقدى واو وقتدن قالمه مشهور بر قيو وقياسى اولديغى جغرافيون اسلام آثارنده مذكوردر.

كفر نَبو { توراتده مذكور بر ير اولوب ، حلب قربنده اولديغى وايچنده بعض آثار عتيقه بولنديغى « معجم البلدان » ده مسطوردر .

كفر نعوم { فلسطينده طبريه كولنك سا. حل غربيسنده اليوم (تل هوم) دينلن موقعده بولنمش اسكى برقصبه اولوب ، حضرت عيسى (عم)ك اوچ سنه قدر اوراده مكثيله اظهار معجزات واجراى دعوت ايتمش اولمسيله وحواريوندن بطرس ايله آندريانك وطنى بولنمسيله معروفدر.

كُفرى { (مير حسين) ايران شعراسندن و (تربت) ساداتندن اولوب ، هندستانه رحلتله ، خان‌خانانك مظهر التفات وحمايه‌سى اولمش ؛ و ۱۰۱۷ تاريخنده وفات ايتمشدر . شو بيت جملهٔ اشعارندندر :

چو بوى كل بكريبان غنچه بودم كم
بصد فريب درين كلشنم صبا آورد

كفله { ياخود كفله‌بورغ (Geflé, Gefle-borg) اسوجده استوقهولمك ۱۵۸ كيلومتره شمال غربيسنده و (بوتنيه) كورفزى سا. حلنده اولەرق همنامى اولان نهرك منصبنده ايالت مركزى بر قصبه اولوب ، ۱۵۰۰۰ اهاليسى ، اخشاب خانه‌لرى ، واسع وكوزل دوشنمش سوقاقلرى ، پك ايشلك تجارت بحريه‌سى وچوق صيد ماهيسى واردر . — ايالتنك مساحهٔ سطحيه‌سى ۱۹ ۸۱۶ مربع كيلومتره اولوب ، ۲۱۸ ۸۶٤ اهاليسى واردر .

كفوى { [« حسين چلبى » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

كفه { (Caffa, Théodosia, Féodosia) روسيه‌نك تاوريده ايالتنده و قريم شبه جزيره‌سنك جنوب شرقى ساحلنده همنامى اولان قويك غربى كوشه‌سنده و كرچ بوغازينك ۷۰ كيلومتره جنوبنده برقصبه واسكله اولوب ، ۸٤۸۰ اهاليسى ، محفوظ وكوزل ليمانى ، موزه‌سى ، تحفظخانه‌سى و درى ايله پياغى تجارتى واردر . اسم قديمى (ڤافه) اولوب ، كفه اسمى بوندن مأخوذ. در . بعده يونانيلر تئودوسيا تسميه ايتمشلردى . اليوم روسلر طرفندن (فئودوسيا) تسميه‌اولنور . اون اوچنجى قرن ميلاديده جنويزلرك النه كچوب ، ايكى عصر بونلرك ضبطنده قالمش ؛ واو صره‌ده شمال كوركلريله ايران وهند امتعه‌سنك مخرجى اولوب ، بيوك برتجارت ومعموريت قزانمش ، و اهاليسى ۱۰۰ ۰۰۰ مقدارينه بالغ اولمش‌ايدى . ونديكليلر ضبطنه چاليشوب ، ايكى جمهوريت آره‌سنده بوندن طولايى محاربه وقوع بولمش‌ايدى . جنتمكان ابو الفتح سلطان محمد خان ثانى بو قصبه‌يى ضبطله ، ممالك عثمانيه‌يه الحاق ايتمشدى . ۱۷۷۰ تاريخ ميلاديسنده روسلرك ضبطنه كچمشدر .

گكبوزه { قوجه ايلينك ازميد كورفزى ساحلنده ودميربول خطى اوزرنده بركوجك قصبه اولوب ، شهر امانتنه ملحق بر قضانك مركزيدر . قضاسى داريجه ناحيه‌سيله برابر ٤٢ قريه‌دن مركبدر . اراضيسى منبت اولوب ، باشليجه محصولاتى ذخاير متنوعه ايله اوزوم ، توتون وكثرتلى سبزه وميوه‌دن عبارتدر .

كل { (Gheel) بلچيقه‌نك آنور ايالتنده و (تورنهوت) ك ۲۰ كيلومتره جنوبنده بر قصبه اولوب ، ۱۰ ۰۰۰ اهاليسى و چوخه وپاموق منسوجات فابريقه‌لرى واردر . جوار. لرينك اهاليسى خانه‌لرينه مختل الشعور آدملر قبول ايدوب ، پك ايى باقمق قوتيله بعضلرينى ايى‌ايدرلر .

كلات { آسياى وسطيده بلوجستان مملكتك مركز عموميسى عد اولنوب ، حقيقتده مملكت مذكوره‌نك منقسم بولنديغى خانلقلر. دن الك بيوكنك مقريدر . شكارپورك ۲۳۰ كيلو متره غرب شماليسنده وكنداوه جبالنك غربى مائله. سنده اوله‌رق ۲۰۵۷ متره‌لك ارتفاعده و °۲۹ عرض شمالى ايله ′۲۰°٦٤ طول شرقيده واقع و ۱٤ ۰۰۰ اهالى‌يى جامعدر . ايران و افغانستان

وهند طریقلرینك محل اجتماع وتقـاطعنده وسوق الجیشجه فوق العاده اهمیتی اولان بر نقطه‌ده واقع اولمغله، طبیعی وصنعی استحکاماتی واردر. آنجق ارتفـاعندن طولایی هـواسی پك سرت اولوب، قیشین ایکی آی متمادیاً قارآلتنده بولنور؛ وآلتنده‌کی اووه‌ده اکینلر پك کچ یتیشیر. قصبه‌نك اکثر طرفلری خراب وسـوقاقلری نظـافت وطهارتدن عاری اولوب ، حزن انکیز بر منظره‌سی وار ایسه‌ده، قصبه‌نك اوست طرفنده بردن بره ظهور ایدن پك براق وطاتلی بر صو بلده‌نك جوارنده‌کی باغچه‌لره تازه حیـات ویرمکله، بونلر پك کوزل وفرح فزادر. جوارلرنده‌کی قرا اهـالیسی فارسی لسانیـله متکلم وسنی المذهبدرلر. قصبه اهـالیسی ایسه بلوج، افغانی، جات، براهوی، هندو وسائره‌دن مرکب اولوب، تجارت باشلیجه هندولرك الندهدر. انکلیزلرك صوك افغانستان سفرندن بری کلات عادتا هند بلادی کبی انکلتره‌نك حکم ونفوذی آلتنده بولنوب، کلات خانی انکلیز حمایه‌سی آلتنـده مشـدر. کلات اسکی بر شهر اولوب ، کتب عربیه‌ده اسمنه چوق تصادف اولنیورسه‌ده، شهنامه‌ده ذکری چوق کچوب، کابل ایله برلکده یاد اولنور.

— کلات خانلغی بلوجستـانك شرق شمالی جهتندن وقسم اعظمندر عبارت اولوب، نفس کلات ایله شروان، کچ کنـداوه، جلاوان ولاس خطه‌لرینی جامعدر. [« بلوجستان » ماده‌سـنه‌ده مراجعت‌بیوریله .]

کلات خلجی { (یاخود کلات کلزایی) افغـانستانك وسطلرنده قندهارك ۱۲۰ کیلومتره شمال شرقیسنده ۱۷۶۲ متره‌لك ارتفـاعده اوله‌رق هند مند ایرماغنه تابع (ارکندآب) وادیسنده بر قصبه ویا قلعه اولوب، قیشله‌لری، بازاری، بر قاچ خان ومغازه‌سی واطرافنده مکمل جدوللرله اروا اولنمش وکوزل‌ایشلنمش منبت اراضیسیله برچوق شهر وقصبه وقلعه خرابه‌لری واردر .

کلات نادری { ایرانك خراسان ایالتنده ومشهدك ۹۰ کیلومتره شمال شرقیسـنده قضا مرکزی بر قصبـه اولوب، ۲۵۰۰ اهـالیسی واردر. مستحکم بر یر اولوب، ایران دولتی اوراده ترکمانلره قارشی بر مقـدار عسکر بولنـدیریور. موقعنـك اهمیت عسکریه‌سی اولمغله، نادر شاه طرفندن بنا وتحکیم اولنمشدی.

کیلاس { آیدین ولایتنك ازمیر یعنی مرکز سنجاغنه تابع (اوده‌مش) قضاسنده واوده‌مشك ۲۸ کیلومتره شرقنده ناحیه مرکزی بر قریه اولوب، ۳۶۲ اهالیسی واردر.
— کیلاس ناحیه‌سی قضـانك قسم شرقیسـندن عبارت اولوب، ۲۹ قریه‌دن مرکبدر. اهـالیسی ۸۰۳۲ کشی اولوب، جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی منبت اولوب، ذخیره ومیوه وسائره‌یه متعلق خیلی محصولاتی واردر.

کَلار { طبرستان طاغلرنده (ری) دن ایکی و آملدن اوچ مرحله‌لك مسافه‌ده واقع بر قصبه اولدیغنی، واهالیسنك ۲۵۰ تاریخنـده حسن بن زیده بیعت ایتـدکارینی یاقوت حموی بیان ایدیور .

کَلاع { اندلسـده بطلیوس اعمالندن بر اقلیم اولدیغنی « معجم البلدان » ده مذکوردر.

کُلام { طبرسـتـان طـاغلرنده کیاسره زماننـدن قالمه قدیم برقلعه اولوب، ملاحدهٔ اسماعیلیه‌نك الینه کچمش؛ و بعده محمد بن ملکشاه سلجوقی طرفندن ضبط وتخریب اولنمش ایدی.

کلامی { ایران شعراسـندن بروجـه‌آتی اوچ ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی مرولی اولوب، ترجمهٔ حالی مجهول ایسـه‌ده، بغـداد خاتونك خانمی حقنـده بر لغزی کورلمکله، مشارالیهانك معاصری‌اولدیغی آکلاشیلیور. شو ایکی بیت لغز مذکوردر :

زیب انگشت کیقبـاد وقباد
زینت دست شـاه افریدون
چون باینجار سیدکویم چیست
خاتم خاص فرخ خاتون

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، عجیب القیافه ومهیب الهیکل اولدیغی حالده، خوش صحبت برآدم اولمغله ، اکابرك مجلسنه مداوم ایدی شـو بیت اونکدر :

خوباز کردن از غم هجر است جان ستان
فریاد از آن زمان که بوصل تو خوکنند

— اوچنجیسی (مولانا صدر الدین محمد) فارسك لار خطه‌سندن اولوب، شوبیت اونکدر:

دلرا بروز وصلش یاد آورم شب وروز
تا کریهای شادی راه نظر نه بندد

کلان { فرس شعرا سندن ایکی ذاتك اسمیدر:

برنجیسی (خواجه کلان بیك) امرای تراکدن اولوب، عن اصل اندجانلی اولدیغی حالده، بابر شاهك رجالی زمره‌سنه داخل اولمغله، کابل وقندهار حکومتنه نصب اولنمش؛ وکابلده وفات ایتمشدر. فارسی وترکی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر:

ندارم تاب دیدن پیش آن بدخو رقیبانرا
از آن بر صبح وصل او کزیدم شام‌هجرانرا

— ایکنجیسی (خواجه —) کرمانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

کسی کرفته دل خویش را ز دلبر خویش
چه جورها که نکردیم بر ستمکر خویش

کلان رود { آذربجانده بر نهر اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

کلاو بطره { بعض تواریخ عربیه ده (قلئوپاتره) یه ویریلن اسمدر.

کَلاه { اقصای هندده بر مملکت اولوب، عود اخراجاتیله مشهور اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کل بابا { ایران شعرا سندن اولوب، بلخلیدر. شو بیت اونکدر:

بخاك میکده نبود نشان پای قدح
که خاك کشته مرا دیده در هوای قدح

— مظنه‌دن بر کل بابانك دخی پشته خارجنده تربه‌سی الی الآن موجود اولوب، بر تربه‌داری واردر، واورادن کلوب‌کچن‌مسلمین زیارتنه‌کیدرلر.

کلب حسین { (میرزا — خان) هندستان شعراسندن اولوب،رامپور نوابی (کلب علی خان) ك اوغلیدر. مرتب دیوانی و «شوکت نادری» عنوانیله بر تذکرة الشعراسی واردر. ۱۲۸۱ تاریخنه‌دك بر حیات ایدی.

گلبدن بیکم { بابر شاهك قیزی اولوب، حسن وجمالیله وشعر و ادبیاتده‌کی ید طولاسیله مشهوره‌در. شو بیت جملهٔ اشعارندندر:

هر پری رویی‌که او باعاشق خود یارنیست
تو یقین میدان که هیچ از عمر.برخوردارنیست

کلب علی { ایران شعراسندن اولوب، شاه سلیمان صفوی زماننده یاشامشدر. شو بیت اونکدر:

نهال قد تو ای تازه سرو لاله عذار
صنوبریست که دلهای زنده آرد بار

کلبی { (ابو النصر محمد بن السائب بن بشر) مشاهیر علمادن اولوب، تفسیرده وعلم انسابده زمانتك امامی ایدی. جدی بشر ایله پدری سائب وعمری عبید و عبدالرحمن جمل وصفین‌محاربه‌لرنده معیت‌جناب مرتضویده‌بولنمشلردر. صاحب ترجمه حضرت علی (رضه) ك دائما برحیات بولندیغنه وبر دها دنیایه‌کله‌جکنه معتقد اولان عبدالله بن سبانك اصحابندن اولوب، کندیسی‌دخی بو فکره تابع ایدی. بناءً علیه کندیسندن روایت ایدن سفیان ثوری ایله محمد بن اسحق کندیسنی (ابو النصر) کنیه‌سیله یاد ایدوب، اسمنی تصریح ایتیورلر. اوغلی هشام الکلبی مشاهیر نسابوندن اولوب، «جمهرة النسب» عنوانلی کتاب مشهورك صاحبیدر. ابو النصر کلبی کوفه‌ده یاشایوب، ۱٤٦ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر.

— [«غزی» و«ابن الکلبی» ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله.]

کلبیون { (Cyniques) یونان قدیم حکماسندن بر طائفه‌درکه دنیاده ثروت وسامانه ومسکن والبسه و سائره‌یه اهمیت ویرمیوب، جرم وجنایت قیلندن اولمیان هیچ بر شیئدن احتراز ایتمز، وبریامه‌لی خرقه ایله برطوربه وبر دکنکدن بشقه بر شیئه محتاج اولمیوب، قلندرانه بر عمر سوررلردی. بونلرك رئیسی سقراطك تلامذه‌سندن (آنتیستن) اولوب. الك مشهورلری‌ده دیوجانس (یعنی دیوژن)، قراتیس ومنیپ ایدی. بعده کلبیون مذهبیله رواقیون‌مذهبی برلشمشیدی.

کلت { (Celtes) آسیای وسطیدن الك اول آوروپا جهتنه هجرت ایدن

(آريا) اقواممنك ايلك قافله‌لرندن برى اولوب، قره دكيز ساحل شماليسنى وبعده طونه واديسنى تعقيب ايله ايتاليانك قسم شماليسنده، اسويچره‌ده، آوستريانك بعض جهات غربيه‌سنده و اسويچره وفرانسه‌ده يرلشمش، انكلتره‌يه كچمش، وبر طاقمارى ده پيرنه‌يى تجاوزله اسپانياده‌كى (ايبر)لرله قاريشمش ايدى. بو وجهله آوروپانك اك غرب جهتنده بولنوب، شرق شمالى جهتندن پلاسجلرله، شمالاً (توتون) لر، شمال شرق جهتندن اسلاولرله، جنوب غربى جهتندن ده (آريا) جنسندن اولميان وبرلرله مناسبتلرى مظنون اولان ايبرلرله همحدود ايديلر. كلتلرك اك جمعيتلى اوله‌رق ساكن بولندقلرى يرلره (غاليا) نامى ويريلرب، كندیلرى دخى (غال) اسميله‌ده ياد اولنورلردى. بعض مورخلر غاللرى ويا (غولوآ)لرى بشقه وكلتارى بشقه زعم ايتمشلرسه‌ده، بونلرى اك اول كوروب مملكتلرينى ده ضبط ايدن مشهور يوليوس قيصرك تحقيق وتحريرينه كوره، (كلت) تعبيرى (غال) اسمنك صيغهٔ جمعندن بشقه برشئ دكلدر. حقيقة السنهٔ آريانه‌نك اكثرنده حالا بوكون بعض سملرك جمعى مجرد قالين فتحه (يعنى a) ايداسنك اينجه فتحه (يعنى e) يه تبديل اولنسيله اوستنده‌كى حرفك ده اوكا كوره اينجلمسيله تشكل ايدر. ايمدى (غال) اسمنك الف فتحه‌يه قلب اولنجه، (غ)ك ده كاف فارسى‌يه قلبى طبيعى اولوب، جمعى (كل) اولور. صوكنده‌كى (ت) نك، پلاسج لساننده دخى اولديغى كبى، حرف تعريف اولمسى محتملدر. بو حالده كلت ايله غال وفرانسزلرك استعماللنه كوره (غولوآ) اسملرينك بر اولديغى تحقق ايدر.

آريا جنسنك منقسم بولنديغى شعبه‌لرك بهرى مؤخراً برچوق قوللره آيريله‌رق، اسكى السنهٔ آريانيه‌نك هر برى آوروپا السنهٔ جديده‌سندن بر قاچنك يعنى بر زمره وطاقمك اصل ومنشئى اولديغى حالده، آوروپانك نصفنى ضبط ايتمش اولان كلتلرك لسانى ذريت براقمقسزين منقرض اولمشدر. واقعا فرانسه‌نك برتانيه خطه‌سنده و انكلتره‌نك والس خطه‌سيله اسقوچيه وايرلانده‌ده وبعض آطه‌لرنده كلت لساندن قالمه بعض لغتلر استعمال اولنمقده ايسه‌ده، بونلرى سويلين خلق پك جزئى اولوب، كوندن كونه دخى آزالمقده اولملريله، آز زمان صكره غال اسانيله متكلم هيچ بر فرد قالميه‌جقدر. جنس وذريتجه كلتلر منقرض اولميوب، آوروپاى غربى خلقى توتون جنسيله وسائر اجناسله قاريشمش كلت احفادندن بشقه بر شئ دكلرسه‌ده، بونلرده لاتين ويا توتون اسانلرى غلبه وتعمم ايدوب، مثلا فرانسزجه وانكليزجه لسانلرنده موجود كلت لغتلرى اولسه‌ده پك آزدر. [كلتلرك احوال مدنيه وتاريخيه سيچون «غاليا» ماده‌سنه مراجعت بيورلمق اقتضا ايدر.]

كلثم { محمد ثانيدن اكى خاتون اولوب، برى (كلثم بنت محمد البعلبكيه) ٧٧٧ ده، وابن حجر عسقلانى‌يه اجازت ويرمش اولان ديكرى (كلثم بنت الحافظ السلامى) ٨٠٥ ده وفات ايتمشدر.

كلثوم { صحابه‌دن ايكى ذاتك اسميدر: (ابورهم كلثوم بن الحصين الغفارى). كه مدينهٔ منوره‌يه هجرت نبويدن صكره اسلامه كلوب، بدرغزاسنده بولنه‌مامش ايسه‌ده، احد وقعه‌سنده وتحت الشجره بيعتنده حاضر بولنمش؛ واحدده بوروندن مجروح اولمغله، (منحور) القبيله تلقيب اولنمشدى. عمرة القضاءده وفتح مكه‌سنه‌سى مكه وطائف وحنينه تشريف نبوى بيورلدقده، جانب رسالتپناهيدن مدينه‌ده توكيل بيورلمشيدى. — (كلثوم بن هرم بن امرئ القيس الانصارى الاوسى) كه (قبا) ده ساكن اولوب، مكهٔ مكرمه‌دن مدينهٔ منوره‌يه واقع اولان هجرت نبويه‌ده فخر الرسل (صلعم) افندمز بو ذاتك خانه‌سنه نزول بيوره‌رق، درت كون يانده مسافر اولمش، و قبا جامع شريفنك اساسنى وضع بيورمشلر ايدى. كلثوم بن هرم، او وقت پك ياشلى اولديغى حالده، اسلامه كله‌رك، زمرهٔ صحابه‌يه داخل اولمش؛ وبدرغزاسندن اولجه ارتحال ايتمشدر. اصحاب رسول اللهدن اك اول وفات ايدن بو ذات اولديغى مرويدر.

كلثوم { امام جعفر الصادق (رضه)ك حفيده‌سى اولوب، (كلثوم بنت قاسم بن محمد بن جعفر الصادق بن محمد الباقر بن على زين العابدين بن الحسين بن على بن ابى طالب) در. عمزاده‌سى (موسى بن اسماعيل بن موسى الكاظم بن جعفر الصادق)ك زوجه‌سى وجعفر بن موسانك والده‌سيدر.

زهد وتقواسیله مشهوردر. مرقدی مصر القاهره‌ده مقابر قریشده زیارتگاهدر.

کلثوم بن عمرو [« عتابی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کل حافظ (محمد بن محمود) مشاهیر خطاطیدن اولوب ، آثار قلمیه‌سندن آیاصوفیه محرابی اوزرنده کاشی اوزرینه بر آیة الکرسیی و بر مصحف شریفی موجوددر. ۱۰۱۰ تاریخلرنده برحیات ایدی.

کلخنی ایران شعراسندن اولوب ، (قملی وبابا شهیدینك همشیره زاده‌سیدر. عراق وآذربیجان و فارسده طبیعتنك سرتلکیله شهرت بولمشدر. شو بیت اونکدر:

شب بتنگ آمد ز ناله ام خلقی که این فریاد چیست
زان میان یک کس نمی پرسد که از بیداد کیست

کلدانی (Chaldéens) امم سامیه‌دن بری اولوب ، ارض بابلده یعنی عراق عربده ساکن ایدیلر. کلدانیلر الك اول مدنیته نائل اولان امم قدیمه‌دن اولوب، علم هیئت ونجوم علملرنده پك ایلری‌یه وارمشلردر. کواکبك ثوابت وسیاراته تقسیمیله شمس وقمر وسیاره‌لرك حرکاتنی و بروج سماویه‌نك اونی فرق وتعیین ایدنلر کلدانیلردر. بابلستانك بصره کورفزندن هندستانه بحراً قریبق اولمسیله، کلدانیلرك مدنیتی هندستاندن آلمش اوله‌جقلرنده شبهه یوقدر. هرودوت وسائر معاصرلری اولان قدمای مورخینك تعریفنه کوره، کلدانیلرك مرکزی بولنمش اولان بابل شهری غایتله مزین وپك مصنع ابنیه‌یی حاوی اولوب، بودخی بو قومك فن معماریده و سائر صنایعده دخی پك ایلری وارمش اولدقلرینه دلالت ایدیور. نمرود و بابل قله‌سی حکایه‌لری تذکاردن مستغنی اوله‌جق درجه‌ده مشهوردر. آثوریلر که اونلر دخی امم سامیه‌دن اولوب، نینوی یعنی موصل جهتنده ساکن ایدیلر، کلدانیلر قدر مدنی دکلردیسه‌ده ، حرب وقوتده بونلردن ایلری اولوب ، علی الخصوص ملکه‌لری سمیرامیس زماننده بیوك بر قوت پیدا ایتمش اولدقلرندن، بابلی ضبطله، کلدانیلرك حکومت واستقلاللرینه ختام ویره‌رك، شهر مذکوری پایتخت اتخاذ ایتمشلردی. او وقتدن اعتباراً کلدانیلرله آثوریلر قاینانشوب بر قوم تشکیل ایتمش ؛ و دها طوغریسی آثوریلر قوتله وکلدانیلر مدنیتله غلبه چاله‌رق ، آثوریلر قوم حاکم اولمشلرسه‌ده، کلدانیلرك لسان و مدنیتنی قبول ایده‌رك، اونلر دخی کلدانی اولمشلر ایدی. بو وجهله کلدانیلر برشیء غائب ایتمیوب، بخت نصر زماننده بیوك بر قوت استحصال ، و توسیع ممالك ایده‌رك، جزیره و شام و فلسطین طرفلرینی دخی ضبط ایتمشلردی . بعده میلاد عیسادن بش یوز کسور سنه اول ایران حکمداری کیخسرو خروجله، آثور دولتنه ختام ویره‌رك، ارض بابلی وبتون آسیای غربیی ضبط ایتمکله کلدانیلر بو دفعه بسبتون تحکم آلتنده قالوب، اسکی مدنیتلرینی دخی غائب ایتمشلردی. آنجق یرلری او وقت پك معمور اولدیغندن، ایرانیلرك زماننده دخی کلدانیلر زراعت وتجارتله مشغول اولوب ، ثروت وسامانه مالك ایدیلر. اسکندردن صکره ظهور ایدن طوائف ملوك زماننده وبعده ساسانیلر عهدنده کلدانیلر سریانیلرله قاریشه‌رق، لسانلرینك مشابهت وقرابتی جهتیله (نبط) اسمیله بر قوم واحد تشکیل ایتمش؛ وبر طرفدن ایرانیلرله بر طرفدن دخی عربلرله قاریشمش؛ ونهایت ظهور اسلامده ارض بابل ممالك اسلامیه دائره‌سنه داخل اولمش؛ وچوق سورمه‌دن، بو مملکتده کوفه، بصره، بغداد شهرلری تأسیس اولنه‌رق، اورایی عرب واسلام مدنیتنك مرکزی حکمنه کچمکله، کلدانیلر دخی قبول اسلام‌له برابر بسبتون عربلاشمشلر ، یعنی عربلره قاریشوب ، موجودیت قومیه‌لری منسلب اولمشدر. الیوم عراق وجزیره ودیاربکر جهتلرنده کلدانی اسمیله موجود جماعت ایسه صرف مذهبی بر هیئت اولوب، خرستیانلغك نسطور طرفندن ایجاد اولنمش مذهبنه تابعدرلر. کندیلرینه مخصوص پطریقلری ورؤساء روحانیه‌لری وار ایسه‌ده، آیری لسانلری اولمیوب، عربجه ایله متکلمدرلر.

کلدانیلرك مدنیت قدیمه‌لری یالکز آثار عتیقه‌دن وروایات تاریخیه‌دن منفهم اولوب، یوقسه کندیلرینك یازلمش کتابلری بولنه‌مامشدر. لسانلری دخی یالکز بخت نصرك تحت اسارتده بابله کوتورمش اولدیغی اسرائیلیلرك، بابلده ایکن، اوراده اوکرنده‌کلری لسان محلی اوزرینه یازمش اولدقلری تورات وسائر کتب مقدسه‌دن عبارتدر. لسان کلدانی

مجرد بو کتابلردن منفهم اولوب، عبرانی خطیله محرر اولان بو کتابلر متن عبرانیلریله و سریانی وعربی لسانلرندهکی ترجمه‌لریله مقایسه اولندقده، بو درت لسان بیننده پك آز فرق بولندیغی، وبو فرقك مثلا بوکون حجاز، عراق، شام، مصر ومغربده تکلم اولنان عربی لسانلری بیننده‌کی فرقدن بیوك اولمدیغی کوریلیور. [« بابلستان » ماده‌سنه دخی مراجعت بیوریله.]

کلدره { یاخود کلدره (Gueldre, Gelder) پروسیه‌نك رین ایالتنده و(وسل)ك ۲٤ کیلومتره جنوب غربیسنده واوله‌رق (نیرس) چایی اوزرنده برقصبه اولوب، ۵۵۰۰ اهالیسی واردر. وقتیله همنامی اولان بر دوقه‌لغك مرکزی اولوب، الیوم اسکی دوقه‌لغی یئه (کلدر) نامیله فلمنکه تابع بر ایالت اولدیغی حالده، مرکز قدیمی اولان بو قصبه پروسیه‌یه تابعدر.

کلدره { ایالتی (Prov. de Gueldre) فلمنك دولتی ایالاتندن اولوب، شمال غربی جهتندن (زویدرزه)، شمالاً (اوورایسل) ایالتلریله، شرقاً وشرق جنوبی جهتندن پروسیه محدودیله، جنوباً (لیمبورغ) وشمالی (برابانت) غرباً دخی جنوبی هولانده و (اوترخت) ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۰۸۱ مربع کیلو- متره اولوب، ۵٤٠٩٣٧ اهالیسی واردر. اراضیسی آلچق وقوملق اولوب، بطاقلقلری وتورب دینلان بنار طوپراغی چوق ایسه‌ده، زراعته پك زیاده دقت اولنه‌رق، فنه تطبیقاً ایشلنمکله، یاغ اخراجنه یارار حبوبات وشربتجی اوتی ومیوه‌لرك انواعیله سائر محصولاتی چوقدر. صنایعی وفابریقه‌لری آز ایسه‌ده، تجارتی پك ایشلکدر.

کلرخ بیکم { هندستان ملوك تیموریه‌سندن بابر شاهك کریمه‌لرندن حسن وجمالیله وعلم وادبیله مشهوره بر شاعره اولوب، کلچهره اسمیله دخی معروفه‌در. ۱۰۰٦ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

هیچکه آن شوخ کلرخسار بی اغیار نیست
راست بو دست آن که در عالم کلی بیخار نیست

کلزمان { (یاخود کلبزمان) [« آیا سفید » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کلستان { ایرانك منتهای شمال شرقیسنده وخراسان ایالتنده روسیه حدو- دینه متوازیاً شمال غربیدن جنوب شرقیه ممتد بر طاغ اولوب، قره طاغ اسم ترکیسیله دخی معروفدر. کرك جنوب غربی وکرك شمال شرق مائله‌سندن آقان صولرك بر قسمی شمال غربیه طوغری جریانله، بحر خزره دوکیلن (اترك) ایرماغنه و بر قسمی‌ده جنوب شرقیه طوغری آقه‌رق، قومده نابدید اولان (هر برود) نهرینه منصب اولورلر. اسمندن آکلاشلدیغی اوزره، بوطاغ اورمانلر وچیچکلرله مستوردر.

— بو اسمله قره‌باغده دخی کورایله ارس نهرلرینك ملتقاسنده بر قریه اولوب، اوراده ۱۸۱٦ تاریخنده ایران ایله روسیه آره‌سنده ایرانك بلاد قافقاسدن قطعیاً کف ید ایتدیکنه دائر عقد اولنان معاهده ایله مشهوردر.

کلسو { (Kelso) اسقوچیه‌نك روقسبورغ قونتلغنده وجدبورغك ۱۳ کیلومتره شرقنده برقصبه اولوب، ٦٢٠٠ اهالیسی واردر.

کلشن { هندستان شعراسندن ایکی کشینك مخلصی اولوب، ایکیسی دخی براهمه- دن ایدی:

برنجیسی (راجه جیالال بهادر) لکهنولی اولوب، اود حکمداری محمد علی شاهك منشیٔ دیوانی ایدی. شو بیت اونکدر:

دل بر آمد با کمند زلفش ز چاه ذقن
شدبناف اکنون چه سازم چاره این کردابرا

— ایکنجیسی (رای کلاب) ینه لکهنو مضافاتندن و میرزا محمد حسن قتیلك شاکردانندن اولوب، اود دولتنده بیوك مناصبه کچمشیدی. بیوك بر تذکرة الشعرا ایله مرتب بر دیوان اشعار براقمشدر. شو بیت اونکدر:

آن کس که از زبان تو حرف جفا شنید
کویا پیام خضر ز آب بقا شنید

کلشنی { [« ابراهیم کلشنی » ماده‌سنه مرا- جعت بیوریله.]

کلشنی { ایران شعراسندن ایکی کشینك مخلصیدر:

برنجیسی شیرازلی اولوب، سلطان محمد بکلك اوائل عهدنده ارتحال ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

تو گرفتارم و در آرزوی آزادی
از تپیدن بقفس ریخته بال وپرما

— دیگری دخی شیرازلی اولوب، جهانگیر زماننده هندستانه کیدەرك، اوراده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

شبی بیاد تو خودرا گرفته ام بیغل
هنوز بوی گل از کنار می آید

کلعنبر { موصل ولایتنك سلیمانیه سنجاغنده و ولایت و لوانك منتهای جنوب شرقیسنده بیوك بر قضا اولوب، غرباً نفس سلیمانیه وشهربازار قضالریله وسائر جهات ثلثه‌دن ایران حدودیله محدوددر. قضایه نامی ویرن وجنتمکان قانونی سلطان سلیمان خان طرفندن بنا ایدلمش اولان کلعنبر قصبه‌سی حدود ایرانیه‌ده اولوب، قضانك مرکز حاضری ایسه ۳۰۰۰ قدر اهالیسی وجامع ومدرسه وخان وبازار کبی شیلری اولان (الیجه) قریه‌سیدر. قضا ۴۷۳ قریه‌دن مرکب اولوب، اهالی مسکونه‌سندن بشقه جاف عشیرتنك دخی جولانکاهیدر؛ وقضانك قائمقاملغی اکثریا بو عشیرتك رئیسنه محول بولنور. قضاسی طاغلق و حاصلاتی ذخایر ومیوه وسائره انواعندن عبارت اولوب، عشیرت خلقی بر چوق حیوانات دخی بتیشدیرر؛ وبونلرك یوك وقیلندن کلیم وعبا کبی بعض شیلر نسج ایدرلر.

کلف { (Guelfe, Welf) وآلمانجه ولف عن اصل ایتالیالی ایکن، آلمانیه‌ده برچوق اراضی‌یه مالك اولمغله، اورایه گچمش بیوك برخاندان اولوب، افرادندن بعضلری باویره پرنسلری دخی اولمش؛ وبونلرك برنجیسی اهل صلیب محاربا. تنده بولنوب، قبریسده وفات ایتمشدر. کلف ایله سیبلین خاندانلری بینلرنده‌کی خصومت ومنافرتله اون ایکنجی واون اوچنجی واون دردنجی قرن میلادیده ایتالیا وآلمانیاده بر چوق وقوعاته سببیت ویرمشلردر.

کلکته { یاخود قالقوته (Calcuta) هندستانك شمال شرق جهتنده هند انکلیز ایمپراطورلغنك و بنکاله اداره‌سنك مرکزی بیوك بر شهر اولوب، گنك ایرماغنك منصبندن بوقاری منقسم اولدیغی قوللرك الك غربیسی اولان (هوگلی) نهرینك صول کنارنده وبنکاله کورفزی ساحلندن ۱۶۰ کیلومترەلك مسافه‌ده اوله‌رق ۲۲° ۳۳′ ۱۱″ عرض شمالی ایله ۴۹″ ۳۹′ ۸۳° طول شرقیده و حذای بحردن آز فرق اولان آلچق بر یرده واقعدر. نهر مذکورك کنارنجه شمالدن جنوبه ۵ کیلومترەلك محلده ممتد اولوب، نهرك کنارندن آیریلان بر محله‌سی ایکی کیلومتره دها آشاغی‌یه اوزانیر. اکی ایسه ۲ ایله ۳ کیلومتره آره‌سنده‌در. آیریجه واوزانجه بولنان محله‌لر داخل حساب اولمقسزین، شهرك مساحۀ سطحیه‌سی ۲۱ مربع کیلومترەدر. کثرت نفوسجه بماینده آزکری اولوب، ۱۸۹۱ تاریخنده اجرا اولنان صوك استا. تستیقده ۸۱۰ ۷۸۶ اهالیسی وار ایدی. شهرك اوکنده نهرك بربچق کیلومتره اکی اولوب، آنجق قوراقلق موسمنده یتاغنك بر مقداری قورو قالیر. شهر ایکی قسمدن مرکب اولوب، قره شهر دینلن قسم شمالیسی یرلیلره مخصوص اولمغله، سوقاقلری طار، غیر منتظم وچامورلیدر. قسم جنوبیسی ایسه آوروپالیلره مخصوص اولوب، واسع وگوزل دوشنمش سوقاقلری، جسیم ابنیه‌سی، مصنع دوائر رسمیه ومؤسسات علمیه وخیریه‌سی، بیوك چارشی ومخزنلریله بانقه وسائره‌سی واردر. بوقسمك جنوبنده تفرجگاه اتخاذ اولنان واسع بر میدان ایله ایکی عمومی باغچه وبر قلعه و بونلرك‌ده جنوبنده بر چوق کوشکلر وخصوصی باغچه‌لر بولنیور. نهرك کناری بوینجه گوزل و واسع بر ریختیم ممتد اولوب، نهرك حذاسندن ۱۵ متره یوکسکلك اولان بو ریختمدن محل بمحل مردبونلرله نهره اینلیر. جنوب جهتنده برقاچ حوض و بر جدولك آغزی بولنوب، گمیلر اوراده دمیر آتار. نهرك او بر یاقه‌سنده دخی ۳۰۰۰۰ اهالیسی اولان و هندك هر طرفنه منشعب دمیر یول خطلرینك مبدئی اولان (هاوره) قصبه‌سیله بر قاچ بیوك قریه و سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلرله برچوق فابریقه‌لر وپك واسع اولان نباتات باغچه‌سی بولنیور. فابریقه‌لری پك چوق اولوب، هر نوع معمولات چیقار، و هله آرابه‌جیلق صنعتی پك ایلریلمشدر. تجارتی ده پك ایشلك اولوب، هرنه‌قدر آوروپا ایله هند آره‌سنده اجرا اولنان تجارتده سویش جدولنك کشادندن بری بمبای شهری دها ایلری گیتمش ایسه‌ده، کلکته دخی گنك حوضه‌سنك مخرجی اولمغله، کلیتلی اخراجاتك وچین وسائر اطراف

عالمه بیوك بر تجارتك محلیدر. فرنك قسمنده‌كی
مخزنلردن بشقه قره شهر دینلن اسكی قسمنده
دخی متعدد چارشیلر بولنوب، هندوچین وآوروپا
امتعه‌سیله مالامالدرلر. سنوی تجارتی بر بچق ملیار
فرانغه قریب اولوب، تقریباً ثلثانی اخراجاته وبرثلثی
ادخالاته عائددر. كیروب چیقان سفائنك عددی
١٩٠٠ عددینه ومجموع استیعابلری ایكی ملیون
طونیلاتویه قریبدر.

كلكته‌نك مؤسسات علمیه‌سی پك چوق اولوب،
انكلیز حكومتی طرفندن تأسیس اولنان دارالفنون
ایله هند مأمورین ملكیه‌سنه مخصوص مكتب عا-
لیدن بشقه اهالیء مسلمه‌نك بر چوق مكاتب ومدارسی
اولوب، اردو وفارسی وعربی لسانلریله علوم اسلامیه
تدریس اولنمقده، وهندولرك سانسكری لساننك
تدریسنه مخصوص بر مكتبلریله سائر مكاتب متعدده-
لری واردر. انكلیز حكومتی كرك اسلام وكرك
هندو مكتبلرینه انكلیز لسانیله بو لسانده فنون
جدیده‌نك تدریسنی دخی قبول ایتدیرمشدر. بوندن
بشقه پروتستان وقتولیك میسیونرلری طرفندن
بر چوق مكتبلر كشاد اولنمشدر. هندولر دخی
میسیونرلرك بو تشبثاتنه قارشی چالیشمه‌دن كری
قالمیوب، برچوق قیز مكتبلری آچمشلردر. جمعیات
علمیه وفنیه‌سی دخی چوق اولوب، اك بیوكی «آسیا
جمعیتی» در، كه ممالك شرقیه‌نك وعلی الخصوص
هندك السنه وادیانیله احوال تاریخیه وجغرافیه‌سنه
دائر تحقیقات وكشفیات اجراسنه مخصوص اولوب،
١٧٨٨ ده تأسیس اولنمشدر؛ واو وقتدن بری
متقن رسائل موقوته وبرچوق تألیفات نشر ایتمشدر.
جمعیت طبیه‌سیله زراعت ونباتات وسائره جمعیتلری
وبیوك بر كتبخانه‌سی دخی واردر.

كلكته یكی بر شهر اولوب، اون یدنجی قرن
میلادی اواخرنده دهلی حكمداری شاهجهانك بر
فرمانیله اوراره داخل اولمش بر انكلیز تجارشركتی
طرفندن، ابتدا بر قاچ براقه‌دن عبارت اوله‌رق،
تأسیس، وجوارنده بولنوب هندولرك (قالی) معبود-
لرینه منسوب وبو مناسبتله (قالی كاته) دینمكله
معروف بولنان محلك اسمیله تسمیه اولنمش؛ وتدریجاً
بیوییوب، انكلیزلرك الینه كچدكدن صكره، عموم
هندستانك مركزی اتخاذ اولنمغله، بیوك بر شهر
اولمشدر.

كلكنده (Golconde) هندستانك دكن قطعه‌سنده واقع نظام حكومت
اسلامیه‌سی داخلنده و حیدرآبادك ١١ كیلومتره
غربنده بیوك بر شهر خرابه‌سی وبر قلعه‌در. بوشهر
بتون دكن قطعه‌سنه حكمی جاری بولنمش اولان بر
دولت اسلامیه‌نك پایتختی ایدی. ملوك اسلامیه‌ء مذ-
كوره‌نك دارات ودبدبه‌سی وخزینه‌لریله مجوهراتلری
مشهور اولوب، شمدیكی حالده یالكز مصنع ومكمل
اولان تربه‌لری موجوددر.

كلكیت (ونام دیكرله كرمیلو) آناطولیده بیوك بر نهر اولوب، قره دكیزه
منصب یشیل ایرماغه تابعدر. كلكیت طربزون ولا-
یتنك كموشخانه سنجاغنده همنامی اولان قضاده
وچوروق صو منابعی قربنده نبعانله، غربه طوغری
آقه‌رق، شیران قضاسنی‌ده بعد الشق، سیواس
ولایتنه كیرر؛ و قره حصار شرقی سنجاغنی شرق
جنوبیدن غرب شمالیه طوغری شق ایله، صاغ
وصولدن بر قاچ چای آلدقدن صكره، توقاد سنجا-
غنه كیرر؛ وبو سنجاغك قسم غربیسنده توقادصویله
برلشه‌رك، یشیل ایرماغی تشكیل ایدر. مجراسنك
طولی ٤٠٠ كیلومترویه قریبدر.

كلكیت طربزون ولایتنك كموشخانه سنجاغنده سنجاغك جنوب شرق
كوشه‌سندن عبارت برقضا اولوب، شمالاً نفس
كموشخانه، غرباً شیران قضالریله، جنوباً وشرقاً دخی
ارضروم ولایتیله محدوددر. قضا داخلنده نبعان
ایدن نهرك اسمیله مسمادر. قضا ٨٥ قریه‌دن
مركبدر. اراضیسی طاغلق وصرب اولوب، محصو-
لات زرعیه‌سی آزدر. میوه‌لری وعلی الخصوص
آرمودلری ایبدر. حیوانات اهلیه‌سی‌ده آزدر.
اصل اهالینك كچنمسی مقدما اخراج اولنمقده بولنمش
اولان كومش معدنندن اولوب، بو معدنك تركندن
بری اهالینك بر قسمی طاغلمش، و بر قسمی‌ده
غربته كچنمكه باشلامشدر. اهالیسی ٢٥٠٠٠
كشی راده‌لرنده اولوب، همان جمله‌سی مسلمدر. مر-
كزی همنامی اولان بیوجك بر قریه‌در.

كلنار { آطنه ولايتنك ايج ايل سنجاغنده وسنجاغك قسم جنوبيسنك وسطنده بر قضا اولوب، شرقاً سلفكه مركز قضاسيله، شمالاً موط، غرباً آنامور قضالريله، جنوباً دخی آق دكيزله محدوددر. آناى بازاريله برابر ٥٣ قريه‌دن مركب اولوب، هان جمله‌سى مسلم اولمق اوزره، ١٨١٢٠ اهاليسى واردر. مركزى (كلندير) اسكله‌سيدر. اراضيسى طاغلق وقيالق اولوب، مياه جاريه‌سى واورمانلرى چوق ايسه‌ده، قابل زراعت يرلرى آزدر. حيوانات اهليه‌سى وعلى الخصوص كچيلرى چوقدر. اهاليسنك قسم اعظمى يوروك عشايرندندر. باشليجه مدار تعيشلرى كلندير اسكله‌سندن شام سواحليله قبريسه كيدن كراسته واودونلر و شيره وسائره طرفلره نقل اولنان پلاموط ايله ياغ وپنير وسائره‌دن عبارتدر. باغلرى‌ده چوق اولوب، خيلى پكمز چيقار.

كلنبوى { متأخرين علماء عثمانيه‌دن اولوب، كلنبه‌ليدر. علم آدابده مؤلفك اسميله معروف كوزل بر متنى واردر. ترجمهٔ حالنه دسترس اولنه‌مدى.

كلنبه { آيدين ولايتنك صاروخان سنجاغنده قرق آغاج قضاسنه تابع بر ناحيه‌نك مركزى كوچك بر قصبه اولوب، قره آغاجك شرق شماليسنده و باقر چاينك منابعى قربنده واقع و٢١٤٧ اهالى‌يى جامعدر. — كلنبه ناحيه‌سى قضانك شمال شرقى قسمندن عبارت اولوب، ٢٠ قريه و٦٢٨١ اهالى‌يى جامعدر.

كلنديره { آطنه ولايتك ايج ايل سنجاغنده وسلفكه‌نك ٦٢ كيلومتره غرب جنوبيسنده واقع كلنار قضاسنك مركزى بر كوچك قصبه واسكله اولوب، آنجق ٢١٠ اهاليسى، بر جامعى، بر مدرسه‌سى، بر تكيه‌سى و بر كليساسى واردر. اخراجاتى كراسته، اودون، پلاموط، ياغ، پنير، درى و سائره‌دن عبارتدر. اطرافى باغلق اولوب، كايتلى اوزوم وسائر ميوه‌لر حاصل اولور. (كلندريس Célendéris) اسميله بر شهر قديمك موقعنده اولوب، شهر مذكورك فنيكه‌ليلر طرفندن تأسيس اولندیغى ويا دها اسكى اولدیغى مظنوندر. روماليلر زماننده وبعده قرون وسطاده وونديكليلر دورنده بيوك ومعمور اولوب، شمديكى قصبه‌نك اطرافنده ودكيز قييسنده مشهود اولان خرابه‌لرى او وقتلردن قالمه‌در. بونلر ميانده درت قپولى ايشلنمش طاشدن معمول بر بنا ايله بر قلعه، برصو يولى وطاشدن برچوق مزارلر بولنيور.

كلو اسفنديار { سربدارانك دردنجى حكمداری اولوب، آق محمد تيمورك قتلندن صكره موقع اقتداره كلمش ايسه‌ده، رذيل ودون بر آدم اولديغندن، يالكز ١٣ آى حكومت سوردكدن صكره، ٧٤٩ ده غلو ايدن عسكر طرفندن قتل اولنمشدر.

كلو على { ايران شعرا سندن اولوب، شيرازليدر. بربر ايدى. شو بيت اونكدر:

بر سينه ات ايكاش نهم سينهٔ خودرا
تادل بتو كويد غم ديرينهٔ خودرا

كله { هندده بحر عمان ايله چين آره‌سنده‌كى طريق بحرينك وسطنده وخط استوا قربنده بر بوغاز اولديغنى ياقوت حموى بيان ايدوب، بو تعريفه كوره (مالاقه) بوغازى اولمق اقتضا ايدر.

كلى { [«كيليا» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كلى { (ابو عبد الله شمس الدين محمد بن ابراهيم) مشاهير اطباى اسلامدن اولوب، پدرى عن اصل اندلسلى اولديغى حالده، شامه ورود ايتمش؛ وصاحب ترجمه دمشقده نشأت ايدرك، زمانى مشاهير اطباسندن فن طبى تحصيل ايتمش؛ واك زياده ابن سينانك كلياتيله اشتغال ايتديكندن، (كلى) لقبيله شهرت بولمش ايدى. ابتدا ملك اشرف موسى بن ملك عادلك خدمت طبابتنده بولنوب، بونك زماننده صكره ملك عادل نور الدين بن زنكينك تأسيس ايتديكى بيمارستان طبابتنه كيره‌رك، وفاتنه‌دك اوراده خدمت ايتمشدر.

كليب { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمى اولوب، بعض احاديث شريفه روايت ايتمشلردر.

كليبولى { (Gallipoli) ادرنه ولايتنه ملحق همنامى اولان سنجاغك مركزى بر قصبه اولوب، بحر سفيد بوغازينك

مرمره جهتندن مدخلنك ساحل شماليسنده اوله‌رق استانبولك ۲۰۵ كيلومتره غرب جنوبيسنده وادرنه‌نك ۱٤۰ كيلومتره جنوبنده واقعدر. تجارتگاه بر اسكله اولوب، ۲۰۰۰۰ اهاليسی، استحكاماتی، ايكی صنعی وبر طبيعی ليمانی، ٤ بيوك ومتعدد كوچك جوامع شريفه‌سی، بيوك و پك معمور مولوی‌خانه‌سی وديگر ۸ تكيه‌سی، متعدد مشاهير مراقديله زيارتگاهلری، برمكتب اعدادیء ملكيسيله ۳ ابتدائی و متعدد صبيان و ۲ روم ايله بر ارمنی وبر اسرائيلی مكتبلری، بر بخار دگرمنی، ۸ يلكن بزی و ٦ آلاجه دستگاهی واطرافنده باغ وباغچه‌لريله مسيره‌لری واردر. كليبولی روم ايلنده وآوروپا قطعه‌سنده اك اول اداره‌ء عثمانيه‌يه گچن مملكت اولوب ۷۵۸ تاريخنده وجنتمكان غازی سلطان اورخان زماننده پادشاه مشار اليهك وزيری بولنان شهزاده سليمان پاشا طرفندن فتح اولنمشدر. شهزاده‌ء مشار اليه كليبوليده مدفون اولوب، تربه‌لری يانده پدر اكرمی خداوندكار غازی جانبندن نامنه بيوك ومصنع بر جامع شريف بنا اولنمشدر. ديگر جامع شريفه‌نك بريده سلطان بايزيد خان ثانی دورنده صدر اعظم بولنمش اولان مسيح پاشانك بنا كرده‌سيدر. يازيجی اوغلی محمد افندی وبرادری «انوار العاشقين» صاحبی احمد بيجان ايله علامه (زين العرب) وساير مشاهير دخی كليبوليده مدفوندر. چارشيسی بيوك ومعمور ايسه‌ده، خانه‌لری اخشاب وسوقاقلرينك اكثری طار وغير منتظم اولديغندن، قصبه‌نك منظره‌سی پك اي دگلدر. اهاليسنك قسم كليسی مسلم وقصوری روم، اسرائيلی ويهوديدر. بلده‌نك جنوبنده بر طاقم صنعی تپه‌جكلر بولنوب، اسكی تراكيه حكمدارلرينك تربه‌لری اولديغی مظنوندر.

— كليبولی قضاسی همنامی اولان لوانك مركز قضاسی اولوب، طفور، بولاير واورشه ناحيه‌لريله برابر ۲۲ قريه‌يی حاوی ۲۸۵۳۷ اهالی ايله مسكوندر. قضا كليبولی شبه جزيره‌سنك شرق شمالی قسمندن عبارت اولوب، شمال شرق جهتندن شاركوی، جنوب غربی جهتندزده ساروز كورفزيله محدوددر. اراضيسی آز عارضه‌لی اولوب، طوپراغی منبت وذخيره، اوزوم، ميوه وسائره‌دن محصولاتی چوقدر.

كليبولی { سنجاغی ادرنه ولايتی تركيب ايدن آلتی سنجاغك بری واك جنوبيسی اولوب كليبولی شبه جزيره‌سيله بوكا قريب قره پارچه‌سندن عبارتدر. شمالاً تكفور طاغی وادرنه سنجاقلريله، غرباً دده آغاج سنجاغی وساروز كورفزی وآطه‌لر دگزيله، جنوب شرق طرفندن دخی بحر سفيد بوغازی ومرمره دگزيله محاط ومحدوددر. شبه جزيره آز عارضه‌لی ايسه‌ده، سنجاغك شمالنده بولنان مرفته وشاركوی قضالرنده (ميلان) طاغی وكشان قضاسنده دخی قوری طاغ اسمليه بيوجك ايكی طاغ بولنوب، اورمانلری وار ايسه‌ده، كراسته‌يه الويرشلی شجاری اولوب، يالكز اودون وكومور قطع واعماله يارار. اورشه ناحيه‌سنده ساروز كورفزينه وكشان قضاسنده مريج ايرماغنه دوكيلور بر نهر اولوب، لوانك ساير طرفلرنده‌كی مياه جاريه كوچك دره‌لردن عبارتدر. طوپراغی منبت اولوب، آنجق قابل زراعت يرلری چوق دگلدر. باشليجه محصولاتی: بغدای، آرپه، قرجه، مصر، چاودار، يولاف، داری، قپلوجه، بورجق، نخود، بقله، فاصوليه، سيسام، كتان كيمون، اوزوم، بادم، جوز، زيتون قاون، پاموق وسائره‌دن عبارتدر. اورمانلرندن خيلی مقدار پلاموط دخی آلنير. حيوانات اهليه‌دن ۹۰۰۰۰ قيون، ۱۰٤۰۰۰ كچی، ۹۰۰۰ صيغير، ۱۳۵۰ آت و ۱٦٦۰ استر بولنور. كشان قضاسنده كومور معدنی وشاركوی قضاسنده مختلف معادن بولنديغی كشف اولنمشدر. بوقضاده كوكوردلی معدن صولری دخی بولنيور. صنايع محليه وزومدن شراب وپكمز اعماليله يلكن بزی، آلاجه، طرقوه، كليم، چول وسائره نسجندن وطوغله، كره‌ميت، دستی، چومك وسائره اعمالندن عبارت اولوب، طوغله وكره‌ميت فابريقه‌لری اك زياده مرفته قضاسنده بولنيور ات صوجوغی دخی ياپارلر. سنوی درت بش مليون كيلو شراب كليبولی سنجاغندن آوروپايه نقل اولنور. لوانك هواسی معتدل اولوب، آنجق نمولانی چوقدر. سنجاغك مساحه‌ء سطحيه‌سی ٤۰۷۰۰ مربع كيلومتره اولوب، ۹۱۹۰۰

اهالى ايله مسكوندر، كه بونك ٢٧ ٦٤٠ ى مسلم، ٥٩ ٧١٤ ى روم، ١٧٥٨ ى بلغار، ١٩٥٦ سى موسوى و ١٠٣٢ سى ارمنيدر. سنجاغك واردات سنويه‌سى ٨٠ ٠٠٠ ليرا راده‌لرنده‌در. لوا داخلنده ٦٧ جامع، ١٢٠ مسجد، ١٣٨ مكتب، ١٢٩ تكيه وتربه، ١ عمارت، ٢ مدرسه، ٤٥٨ چشمه وسبيل، ١ خسته‌خانه، ١٠٧ كليسا ومناستر، ٢ حاوره، ٤١٥٨ دكان و مغازه، ٦٣ خان، ١٨ حمام، ٤٦٤ يل دكرمنى، ٢١ صو دكرمنى، ٤ اون وه پاموق فابريقه‌سى، ١٢٤ طوغله وكره‌ميت فرونى وبر مملحه موجوددر. كشان وشاركوى قصبه‌لرنده بهر سنه برر پناير وكشانده هر هفته بازار قوريلور. سنجاق نفس كليبولى ايله اجه آباد، كشان، شاركوى ومرفته اسملريله ٥ قضا و ٩ ناحيه‌يه منقسم اولوب، ١٢٦ قريه‌يى حاويدر.

كليبولى شبه جزيره‌سى (Presqu'île de Galli-poli) روم ايلينك (تراكيه) خطهٔ قديمه‌سنه طار بر برزخله مربوط ومرمره دكيزينك منتهاى غربنده بحر سفيد بوغازيله ساروز كورفزى آره‌سنده شرق شماليدن غرب جنوبيه ممتد بر شبه جزيره اولوب، بويى ٨٥ و اك كنيش يرنده اكى ٢٧ كيلومتره قدردر. عارضه‌لى بر ير اولوب، آلچق طاغ وتپه‌لرى واوفق اووه‌لرى واردر. برزخك قربنده جنوب شرق ساحلنده كليبولى قصبه‌سى، قلعهٔ سلطانيه قارشيسنده كليد بحر ومنتهاى جنوب غربيسنده سد بحر استحكاماتى بولنيور. بولاير وساير مواقعى دخى استحكامات جسيمه ايله تحكيم اولنمشدر. اوجى (اجه آباد) وبرزخ جهتنده‌كى قسمى نفس كليبولى قضاسنى تشكيل ايتمكله، بتونى كليبولى سنجاغنك نصفى قدردر.

كليجرد { خوزستان ايله (لر) بيننده واصفهاندن ايكى كونلك مسافه‌ده } بيوك ومتين بر قلعه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كليد بحر { ادرنه ولايتنك كليبولى سنجاغنه تابع اجه آباد قضاسنده وقلعهٔ } سلطانيه‌نك قارشيسنده استحكامات جسيمه ايله مستحكم بر كوچك قصبه اولوب، قلعهٔ سلطانيه‌نك اقسامندن معدود و ادارهٔ عسكريه‌جه اورايه مربوطدر.

كليس { حلب ولايت وسنجاغنده و حلبك ٥٠ كيلومتره شمالنده قضا مركزى } بر قصبه اولوب، ٢٠ ٠٠٠ اهاليسى، ٣٧ جامع شريفى، ١٤ مسجدى، ٨ مدرسه‌سى، ٢٤ تكيه‌سى، ١ رشديه و ٢٥ صبيان مكتبى، روم، ارمنى، قتوليك وپروتستان جماعتلرينه مخصوص بر كليساسى ايله بر حاوره‌سى، ٥ حمامى، ١٥ خانى، ١٤٥٩ دكانى، ٣ بدستانى، ١٢٠ قماش دستگاهى، ٣ صابونخانه‌سى، ٥٨ زيتون و ٢٨ سيسام معصره‌سى واردر. معمور بر قصبه اولوب، صنايعى پك ايلرى اولمغله، پاموقدن بز وآلاجه، بوكدزعبا وايپكدن قماشلرك انواعى ومشلح وسائره نسج اولنور. اطرافى دخى پك منبت اولمغله، پك نفيس زيتون و سيسام ياغى اخراج وصابون اعمال اولنور. مشين وكاوساله وسائره دخى ياپيلير. جغرافيون عرب آثارنده كليس اسمنه تصادف اولنميوب، او وقتلرده (كلز) اسميله (عزاز) قصبه‌سى مضافاتندن بر قريه ايدى، «معجم البلدان» ده دخى بو وجهله تعريف اولنمشدر. بعده تيمورلنگك خروجنده مذكور (عزاز) تخريب اولنمغله، طاغيلان اهاليسى (كلز) قريه‌سنه چكيله‌رك، قريهٔ مذكوره بيويوب، مرور زمانله شمديكى معموريتى استحصال ايتمشدر. قصبه‌داخلنده سويلنيلن، لسان تركجه‌در.

— كليس قضاسى شمالاً عينتاب، شرقاً ينه عينتاب وباب، جنوباً جبل سمعان وحارم قضالريله، غرباً دخى بيلان قضاسيله وآطنه ولايتيله محدوددر. قضا: شقاغى، منبج فوقانى، موسى بكاو، عزبه، عزارفلاح، عزار تركمان وجوم اسملريله طقوز ناحيه و ٤٦٠ قريه‌يى حاوى اولوب، ٨٣ ٨٨٨ اهالى ايله مسكوندر، كه بونلرك ٧٣ ٥٢٠ سى مسلم، ٩٦٢١ ى خرستيان و ٧٤٧ سى اسرائيلدر. اراضيسى پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله زيتون، پاموق، پرنج، توتون، اوزوم و ميوه و سبزه‌لرك انواعيله مازى وسائره حاصل اولور، كه احتياجات محليه‌يه تقابل ايتدكدن صكره، بر خيلى اخراجاتى ده واردر. مياه جاريه‌سى چوق اولوب، چاير ومرعالرى چوق اولمغله، اهالى قيون، صيغير، خركاه وسائره‌دن برچوق حيوانات بسليوب، قضا-

نك مجموع حيوانات اهليه‌سی ۳۰۰۰۰ رأسه بالغ اولور.

كليسا حصاری { (ياخود كونش حصاری) نيكده قصبه‌سنك جنو- بنده و ٤ ساعتلق مسافه‌ده اوله‌رق قزيلجه صويه تابع برچايك اوزرنده بر قريه اولوب، (تيانه) شهر قديمنك خرابه‌لری اوزرنده واقع اولمغله، اطرافنده برچوق آثار عتيقه موجوددر.

كليسوره { ياخود ولاخو كليسوره (Vla-choklissoura) مناستر ولا- يتنك كوريجه سنجاغنه تابع كسريه قضاسنده وقضا- نك شرق شمالی جهتنده ناحيه مركزی بيوك بر قريه اولوب، جله‌سی اولاخ اولمق اوزره، ۳۳٦٦ اهاليسی، ٦۳ دكانی، ۸ خانی، ٤ كليساسی و ٥ مكتبی واردر. موقعی حذای بحردن ۱۲۱۰ متره يوكسك اولمغله، يازين هواسی پك لطيف و صويی ايی اولوب، خانه‌لری دخی كاركير و مفرحدر. — ناحيه‌سی قريهٔ مذكوره ايله ديكر ٥ كويدن مركبدر. — [«قليسوره» ماده‌سنده مراجعت.]

كليم { ايران شعراسندن (ابو طالب همدانی) نك مخلصيدر، كه ترجمهٔ حالی «ابو طالب» ماده‌سنده سبق ايدوب، شوراجقده بر بيتنی ايرادله اكتفا ايده‌جكز:

جز حرف عشق نيست سراسر بيان ما
چون شمع يك سخن كذرد بر زبان ما

كليم الله { حضرت موسی (عم) ه ويريلن عنواندر.

كليم الله { هندستانك دكن قطعه‌سنده احمد آباد بيدار شهرنده حكومت سورن بهمنيان سلاله‌سنك حكمدار اخيری اولوب، ۹۳٤ تاريخنده وزيری بولنان امير بريد طرفندن اسقاط اولنمش؛ و وزير مرقوم كنديسی ممالكتی ضبطله بريديلر دولتنی تأسيس ايلامش ايدی.
— بو اسمله مؤلفيندن بری ده اولوب، «كشكول تصوف» عنوانيله صوفيونك اصطلاحاتنی جامع بر لغت كتابی يازمشدر.

كماخ { ارضروم ولايتنك ارزنجان سنجاغنده وارزنجانك ۳۸ كيلومتره غرب جنو- بيسنده اوله‌رق فراتك ايكی قولندن بری اولان قره صويك صول يعنی جنوبی ساحلنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، اوچ درت بيك اهاليسی، اسكی بر سوری، رشديه مكتبی و كليم دستكاهلری واردر.
— كماخ قضاسی ارزنجان سنجاغنك منتهای جنوبنده واقع اولوب، شمال شرقی جهتندن نفس ارزنجان يعنی لوا مركز قضاسيله، شمال غربی طرفندن قوری چای قضاسيله، جنوباً وجنوب شرقی وغربی طرفلرندن دخی معمورة العزيز ولايتيله محدوددر. فخری مديرلرله اداره اولنور ۷ ناحيه و ۷٥ قريه‌يی حاوی اولوب، ۱۸۸۷۲ اهاليسی واردر، كه بونك ۱٤٥٤۷ سی مسلم، ۳٥۰۳ ی ارمنی، ۱۸۹ ی قتوليك و ٦۳۳ ی پروتستاندر. اراضيسی منبت واولدقجه كوزل ايشلنمش اولوب، حبوبات متنوعه ايله سبزه وميوه‌لرك انواعی كثرتله حاصل اولور. صنايع محليه باشليجه كليم وسجاده ويوكدن چوراب والديون اعماليله سائر صنايع عاديه‌دن عبارتدر. فرات (ويا قره صو) قضايی بر ياندن بر يانه شق ايدر. قضا داخلنده (كمور) دينلن وباغ وباغچه‌لرله محاط اولان بيوك بر قريه قربنده بر محلده ايله كمور معدنی بولنيور. درون قضاده ۳۷ جامع ومسجد، ۳ مدرسه، ۱ رشديه، و ٤۰ صبيان مكتبی، ۱۰ كليسا و مناستر، ۲۲۰ دكان، ۷ خان، ۱ حمام، ۳ فرون و ۱۰ دكرمن موجوددر.

كمال { فرس شعراسندن بش ذاتك مخلصيدر:

برنجيسی (امير كمال الدين) سيستان رؤساسندن اولوب، سلاطين عصری نزدنده قدر واعتباری بركمال ايدی. شو بيت اونكدر:

از بس كه شدم همه تقاضا
از خاموشيم سؤال خيزد

— ايكنجيسی بلخی اولوب، (سيه‌كچكول) دينمكله معروف ايدی. شو بيت اونكدر:

ای روشنی ازماه رخت ديدهٔ جانرا
برخاك نشانيده قدت سرو روانرا

— اوچنجيسی (ميرزا كمال الدين) اولوب، اصفهانه عزيمتله، تحصيل علوم ايدرك، تدريسله اشتغال ايتمش؛ واواخر عمرنده كوزلرينه عمی طاری اولوب، اصفهانك محاصره‌سی اثناسنده وفات ايتمشدر.

کتب تدریسیه‌دن بعض تألیفاتی وبر خیلی اشعاری واردر. شو بیت اونکدر :

باجلوهٔ تو سدره وطوبی زیاد رفت
دیدیم قامتی که قیامت بباد رفت

— دردنجیسی کیلانلی اولوب ، شو بیت اونکدر:

بر لب بام ازفغان من بنا کام آمدی
بر لب آمد جان‌من تا برلب بام آمدی

— بشنجیسی (میر کمال‌علی) هندستانك (کیامنپور) قصبه‌سندن اولوب، «کمال حکمت» و «جهارده درود» عنوانلریله ایکی کتاب یازمش؛ و ۱۲۱۵ تاریخنده وفات ایتمشدر.

کمال‌الدین { ایران شعراسندن و فخرالملك امراسندن اولوب ، جبال حاکمی ایدی. اورانك احوالیله اهالیسنك اوصافی حقنده بر قصیده‌سی واردر، که مبدئی شودر:

کوهی کشیده سربه هم اندر آن کم کرده ره
تاریك چون جان ازکنه مکروه‌چون‌شخص‌از علل
در هر شکافش دوزخی دروی دمان ازهر سخی
هر خار از آن چون ماجعی تا ساق‌وزانو درجدل الخ.

کمال‌الدین اسماعیل { (بن جمال الدین عبد الرزاق) اعاظم شعرای ایراندن اولوب، اصفهانایدر. پدری دخی مشاهیر شعرادن اولوب، آنجق صاحب ترجمه‌نك اشعاری پدرینك گفتارینه ترجیح اولنیور . هر وادیده غایتله متین اشعار سویلیوب ، ۱۲۰۰۰ بیتی حاوی مرتب دیوانی واردر . اوکتاقا آن بن جنکیز خانك مغول عسکریله اصفهانی ضبط وغارت ایتدیکنده، صاحب ترجمه شهرك خارجنده بر زاویه‌ده منزوی بولنمغله، مغوللر اوراده برشیء مأمول ایتمیه‌رك بناشمازلر ملاحظه‌سیله، اهل اصفهاندن بعض آدملر اموال و اشیالرینی اورایه نقل ایده‌رك ، زاویه‌نك یاننده بولنان چقوره صاقلامشلردی . تصادفاً مغول چوجقلرندن بری طوپ اوینارکن ، طوپی او چقوره دوشمکله، آلمغه ایندیکنده، اموال محفوظه‌یی کوروب، خبرویردیکندن، مغوللر کیدوب، اونلری آلدقدن صکره، دها بشقه برده‌ده واردر، دیه‌رك، سویلتمك مقصدیله، شاعری اشکنجه آلتنده شهید ایتمشلردر، که بوده ۶۳۵ ده واقع اولمشدر. اوکتاقا آنك هجومندن اول، کمال‌الدین اصفهانیلره

بر سیبدن طولایی کوجنمکله ، پك چابق تأثیری کوریلان شوقطعه‌یی سویلمشدی:

ای خداوند هفت سیاره
کافری مان فرست خونخواره
تا در ودشت‌را چو دست کند
جوی خون آورد زجو باره
عدد مردمان بیفزاید
هر یکیرا کند بصد پاره

کمال‌الدین افندی { (طاشکپری زاده محمد بن احمد) علمای عثمانیه‌نك آب رویی اولان « شقایق نعمانیه » و « موضوعات العلوم » صاحبی ابوالخیر طاشکپری زاده‌نك اوغلی اولوب، ۹۵۹ تاریخنده دنیایه کلمش؛ وجملهٔ اساتذه‌سندن اولمق اوزره، ابوالسعود افندینك درسنه دخی مداومت ایتمش؛ وبعده علی الاصول دور مدارسله، ۹۹۹ ده سلانیك وبعده اسکدار، حلب، شام، بروسه، غلطه قاضیلقلرینه نصب اولنه‌رق ۱۰۱۱ تاریخنده آناطولی پایه‌سنی احرازله مکرراً بالفعل آناطولی قاضیعسکری بولندقدن صکره، ۱۰۲۱ ده روم‌ایلی قاضیعسکری اولمش؛ ۱۰۳۰ ده جنتمکان سلطان عثمان خان ثانینك له سفرینه عزیمتلرنده معیت شاهانه‌لرنده کیدوب، یاش شهرینه مواصلتنده خسته‌لانمغله، درسعادته عودت ایتمکده ایکن، طونه اوزرنده‌کی ایساقجیده ارتحال ایتمش؛ ونعشی درسعادته نقل اولنه‌رق، عاشق پاشا جامعی خطیره‌سنده پدری یاننه دفن اولنمشدر. سورهٔ کهفك تفسیرینه حاشیه‌سی وهدایه اوزرینه « عده » عنوانیله بر اثری واردر . پدرینك « موضوعات العلوم »نی و حسین واعظك رساله‌سی ترجمه‌یه ترجمه ایتمشدر . « موضوعات العلوم »ی لفظاً ترجمه ایتدیکندن، شیوهٔ ترکیه‌سی غریب اولمشدر . بو ترجمه اخیراً « اقدام » غزته‌سی اداره‌سی طرفندن نشر اولنمش ایسه‌ده ، طاشکپری زاده‌نك تألیف عربیسنك صرف علوم و فنوندن بحث ایدر بر مختصری واردر ، که لسانمزك شیوهٔ حاضرینه کوره ترجمه ونشر اولنه ایدی، زمانمزك احتیاجات علمیه‌سنه دها موافق برخدمت اولوردی . ترکی وعربی اشعاری اولوب ، شعرده (کمالی) تخلص ایدردی « تبریه » عنوانلی قصیدهٔ عربیه‌یی دخی تخمیس ایتمشدر.

كمال الدين بن الزملكانى { (جمال الاسلام محمد بن على الانصارى السماكى) مشاهير فقهاء شافعيه‌دن وادبادن اولوب، يكرمى بش ياشلرنده ايكن افتايه باشلامش؛ وشامده بعض ملوكك ديوان انشاسنده وخزانه وبيت المال وكالتنده بولنمش؛ و حلبده قاضى القضاة اولمشيدى. دمشق قاضيسى اولمق اوزره، شهر مذكوره دعوت اولنه‌رق، كيتمكده ايكن ٧٢٧ تاريخنده بلبيسده وفات ايتمشدر. ٦٦٧ ده تولد ايتمشدى. بر چوق منشآت واشعار ورسائلى اولوب، طلاق و زيارت حقنده شيخ تقى الدين بن تيميه‌يه جواباً ايكى رساله‌ٔ فقهيه‌سى و «رابع اربعة» عنوانيله منظوم ومنثور بر رساله‌سى و «منهاج»ك بر قسمنه شرحى واردر. بر خيلى وقت تدريس و افاده ايله دخى مشغول اولمشدى. «عجالة الراكب» عنوانيله كعبهٔ معظمه‌نك ذكرينى و مدح جناب نبوى‌يى متضمن مفصل بر قصيده‌سى دخى واردر، كه باشلانغيجى شودر:

اهواك يا ربة الاستار اهواك
وان تباعد عن مغناى مغناك
واعمل العيس والانواق ترشدنى
عسى يشاهد معناك معناك

كمال الدين بن منعه { (ابو عمران موسى بن يونس) اعاظم علما وحكماء اسلامدن اولوب، علوم شرعيه وادبيه وحكميه‌ده يعنى صرف ونحوده، فقه و تفسير و حديثده، حكمت ومنطقده، طبده، علوم رياضيه‌ده، هندسه ومساحه‌ده، هيئتده وسائر علوم و فنونده عصرينك فريدى ايدى. ٥٥١ تاريخنده موصلده دنيايه كلوب، ابتدا پدرندن تحصيل علوم ايتمش؛ و ٥٧١ ده بغداده عزيمتله، مدرسهٔ نظاميه‌ده علوم وفنون متنوعه‌يى تعلم ايتدكدن صكره، موصله عودت ايلمش؛ وپدرينك وفاتندن صكره اونك يرينه كرسئ تدريسه چيقوب، محل تدريسى اولان اربل صاحبى امير زين الدينك مدرسه‌سى صاحب ترجمه‌يه نسبتله (المدرسة الكمالية) اسمنى آلمش ايدى. آز زمانده صيت وشهرتى آفاقى كيراولوب، هرطرفدن تشنكان ظلال علم و معرفت حلقهٔ تدريسنه طوپلانمغه، و كنديسى ٢٤ فندن تدريسله اشتغاله باشلامش ايدى. فخرالدين رازينك وعميدينك تأليفاتى موصله واصل اولدقده، علماء موجوده‌دن كيمسه آكلامغه مقتدر اوله‌مديغى حالده، صاحب ترجمه بر كيجه‌ده بونلرى كوزدن كچيرمكله، ايرتسى كوندن كافهٔ غوامضيله تدريسه باشلامشيدى. تاريخ و ادبيات واشعار و اخبار عربده دخى يد طولاسى و بوبابده بر چوق مستحضراتى وار ايدى. حتى تورات و انجيلى دخى تدقيق وشرح ايدوب، نصارا ويهود علماسنك، بو كتابلرى بحق آكلامق ايچون، صاحب ترجمه‌يه مراجعت ايتدكلرى، و بونلره كتب مذكوره‌دن درس ويروب، بونلره مخصوص اولمق اوزره، مذكور كتابلرى شرح وتحشيه ايتمش اولديغى دخى مرويدر. هله علوم رياضيه و حكميه‌ده بر كونه مشكلاته تصادف ايدنلر اوزاقدن دخى مسئله‌يى يازوب، صاحب ترجمه‌دن استيضاح ايدرلردى؛ و كنديسى مقنع وموضح جوابلر يازاردى. علوم عقليه ايله كثرت اشتغالندن طولايى اعتقادجه مدخول ايدى. ٦٣٩ تاريخنده موصلده وفات ايتمشدر. اولاد واحفادى برچوق وقت موصلده مدرسلك ايتمشلردر. تفسيره دائر «كشف المشكلات و ايضاح المعضلات»، فقهده «شرح كتاب التنبيه»، «كتاب مفردات الفاظ القانون»، «كتاب فى الاصول»، «كتاب عيون المنطق»، حكمتده «كتاب لغز»، هيئتده «كتاب الاسرار السلطانيه» وسائر تأليفاتى واردر. شو ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

ما كنت ممن يطيع عذالى
ولا جرى هجره على بالى
حلت كما حلت غادراً وكما
ارخصت ارخصت قدرك الغالى

كمال الدين بن النبيه { (على بن محمد) مشاهير شعرا وادبادن اولوب، مصرليدر. ملوك ايوبيه‌نك مدحنده بر چوق اشعارى اولوب، ملك اشرف موسايه انتساب ايتمش، وكاتب ديوانى اولمش ايدى. بر مدت نصيبينده اقامت ايدوب، ٦١٩ تاريخنده اوراده وفات ايتمشدر. مرتب وبيوك ديوان اشعارى اولوب، بونك منتخبى ايادىٔ نامنده بك متداول ايدى. شو بر ايكى بيت جملهٔ اشعارندندر:

باكر صبوحك اهنى العيش باكره
فقد ترنم فوق الايك طائره
والليل تجرى الدرارى فى مجرته
كالروض تطفو على نهر ازاهره

وكوكب الصبح نجاب على يده
مخلق تملأ الدنيا بشائره الخ

كمال الدين بيدار { ايران مشاهير شعراسندن اولوب، (رى)ك كوهستان نواحيسندن ايدى. وزير شهيد صاحب بن عبادك اوغلى خواجه اسماعيل طرفندن تربيه اولنمش؛ وخواجه ظهير فاريابينك مدح وثناسنه مظهر اولمش ايدى. مرتب ديوانى بوغيسه‌ده، عربى وفارسى وديلى لسانلرنده برچوق اشعارى تذكره‌لرده محرردر. شو رباعى او جمله‌دندر:

بابط ميكفت ماهيئى در تب و تاب
باشد كه بجوى رفته باز آيد آب
بط كفت چو من قديه كشتم تو كباب
دنيا پس مرك من چه دريا وچه آب

كمال الدين حسين { مشاهير خطاطيندن اولوب، هراتليدر. يكيچشم اولديغى حالده، خطوط سته‌يى وعلى الخصوص نستعليقى امثالسز صورتده يازاردى. قرآن خوانلقده دخى بيمديل ايدى. ٩٧٤ تاريخنده مشهدده وفات ايتمشدر.

كمال الدين حمصى { (ابو منصور مظفر بن على القرشى) مشاهير اطباء اسلامدن اولوب، ادبيات وسائر علومدن دخى بهره‌سى وار ايدى. بعد التحصيل دمشق شامده بر دكان آچوب، تجارتله مشغول اولوردى؛ وكثرت معلوماتنه بناءً ملوك واكابر طرفندن زيارت مرضايه دعوت اولنورديسه‌ده، مجاناً باقوب، صنعت طبابتله كچينمك ايسته‌مزدى. بعده ملك عادل نور الدين بن زنكى بيمارستان كبيرى كشاد ايتديكنده، اورايه مداومتله بر مدت بنه مجاناً خسته‌كانه باقدقدن صكره، تخصيصات تعيين اولنه‌رق، وفاته‌دك اورايه متردد بولنمش؛ و ٦١٢ تاريخنده وفات ايتمشدر. «مقالة فى الباه»، «شرح بعض كتاب العلل والاعراض لجالينوس»، «الرسالة الكاملة فى الادوية المسهلة»، «اختصار كتاب الحاوى للرازى» ناتمام، «مقالة فى الاستسقاء»، «تعاليق على الكليات من كتاب القانون»، «تعاليق فى الطب»، «تعاليق فى البول»، «اختصار كتاب المسائل لحنين بن اسحق» عنوانلريله تأليفات طبيه‌سى واردر.

كمال الدين خجندى { [«كمال خجندى» ماده‌سنه مراجعت.]

كمال الدين عبدالرزاق { (بن جلال الدين اسحق) مشاهير علما وادبادن اولوب، ٨١٦ تاريخنده شهر مذكورده طوغمش، و ٨٨٧ ده وفات ايتمشدر. «مطلع السعدين» عنوانيله بر تاريخى و «تفسير تأويلات»، «كتاب اصطلات الصوفيه»، «شرح فصوص الحكم»، «شرح منازل الصابرين» عنوانلريله تأليفاتى واردر.

كمال الدين قره دده { اونيجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، اوائل حالنده آماسيه‌ده دباغتله مشغول ايكن، بعده الفدن باشلامق اوزره، تحصيل علمه قويلمش؛ واستعداد طبيعيسى ياردميله آز مدت ظرفنده اكمال علوم متداوله ايدوب، مدرس اولمش ايدى. على الاصول دور مدارس ايدوب، ٩٦٥ تاريخنده كفه مفتيسى اولمش؛ وبعده كبر سننده طولايى بروسه‌ده كوشهٔ انزوايه چكيلوب، ٩٧٥ده اوراده وفات ايتمشدر. تفسير وحديث وسائر علومده يدطولى صاحبى اولوب، عزينك شرحى سعدالدينه حاشيه‌سى، فقهده «وهبانيه» طرزنده برمنظومه‌سى، «طبقات النحاة» ى وعلوم مختلفه‌ده رسائل وتعليقاتى واردر.

كمال بك { اعاظم ادباى عثمانيه‌دن اولوب، بحق لسانمز ادبياتنك مجددى وطرز جديد افاده‌نك موجد ومؤسسى عد اولنه بيلير. هرنه قدر شناسى بو طريق جديدك كشادنده كمال بكدن ايلرى كچمش ايسه‌ده، كمال بكك طرز افاده‌سنده‌كى پارلاقلق دها زياده جالب قلوب اولمغله، يازديغى شيلر ادبيات جديده‌نك رواج وانتشارينه سبب اولمش ايدى؛ بو صورتله كمال بكك ادبياتمزك تجدديدنه واصول كتابتمزك سهل و سليس بر اسلوب طبيعى ومعقوله دوكلمسنه پك بيوك خدمتى كورلمشدر. كمال بك ١٢٥٠ تاريخلرنده درسعادتده تولد ايدوب، پدرى يكيشهرلى ووالده‌سى آرناؤدلقده‌كى قونيچه قصبه‌سندندر. او وقت موجود مكاتبده ابتداى تحصيل ايله خصوصى درسلردن عربى وفارسى وفرانسزجه لسان وادبياتنى اوكرندكدن صكره، بر مدت باب عالى اقلامنده دوام ايتمش؛ وبعده او وقت هنوز يكى ظهور ايتمش اولان

مطبوعات عالمنه قاریشـوب، نشر ایلدیکی مقاله‌لرله عمومك نظر رغبت وحیرتنی جلب ایتمش واخیراً شورای دولت اعضالغنه نصب بیورلمشیدی. بعده ساقز متصرفلغنه نصب اولنه‌رق، ساقز مرکز ولایت اتخاذ اولندقده، ردوس متصرفلغنه نقل، وبعده ینه ساقزه ارجاع اولنمش؛ و ١٣٠٥ تاریخنده جزیرهٔ مذکوره‌ده ذات الرئه‌دن وفات ایتمشـدر. تربه‌سی جانب پادشاهیدن صورت مکمله‌ده یاپدیرلمشدر. اشعارنده (نامق) تخلص ایدردی.

کمال بکك اك بیوك مهارت واقتداری سیاسی مقاله‌لرله تدبیر ملك حقنده‌کی بندلرده ونهایت درجه‌ده پارلاق ومتین اولان اشعارنده کوریلیور. حکایه وتیاترو کتـابلری یازمغه هوس ایدوب، بو قبیلدن برقاچ رساله میدانه قویمش ایسه‌ده، بونلرك ترتیبنده کمال بکك اقتدار ادبیسی نسبتنده برمهارت کورلیور. آثار منثوره ومنظومه‌سی مشهوره اولوب، افواه ناسده متداول اولدیغندن، نمونه ایرادینه حاجت یوقدر.

کمال پاشا { (السـید احمد —) متأخرین وزرا وادباء عثمانیه‌دن اولوب، ١٢٢٤ تاریخنده درسعادتده دنیایه کلمش؛ و بعدتحصیل ١٢٤١ ده دفتردار مکتوبجیسی (یعنی مکتوبئ مالیـه) قلمنه داخل اولوب، ١٢٤٦ ده جریده محاسـبه‌سی باش کتـابتنه نقل اولنمش؛ و ١٢٥٠ ده خواجه‌لك ویرسنه صکره رابعه رتبه‌سنی احراز ایدوب، او صره‌ده جمع ایتمش اولدیغی « منتخب شهنامه » ایله بعض قصائد فارسیه‌یی تقدیم ایتمسی اوزرینه، سفارتله ایرانه متهیٔ عزیمت اولان اسـعد افندینك معیتنده باش کتـابتله جانب ایرانه عزیمت ایتمش؛ وعودتنده مکتوبئ صدارت قلمنه نصب اولنمشدی. او صره‌ده درسعادته کلن ایران شهزاده‌لریله سفرای معیتنه ترجمانلق ایتمکه مأمور اولمش؛ وحسب الایجاب مأموریت مخصوصه ایله ایرانه اعزام اولنمش؛ وعودتنده ١٢٥٦ ده قلم مذکور میزلکنه نصب اولندقدن صکره، مأموریت مخصوصه ایله جانب مصره عزیمت ایتمش؛ وعودتنده مکتوبئ صدر عالی معاونلکنه نصب اولنمش؛ و ١٢٥٩ ده عهده‌سنه رتبهٔ ثالثه ویر مدت صکره ثانیه توجیهیله مأموریت مخصوصه ایله جزره جانبنه کوندرلمش؛ وعودتنده ١٢٦٢ ده مکاتب عمومیه نظارتنه تعیین اولنان مشـارالیه اسعد افندی‌یه معاون نصب اولنمش؛ و ١٢٦٤ ده نظارت مذکوره مدیرلکنه وینه او سنه رتبهٔ اولی ایله مکاتب عمومیه نظارتنه تعیین بیورلمش ایدی. فرانسز لسـانه دخی آشنا اولمغله، ممالك عثمانیه‌ده مکاتبی اصـول جـدیده‌یه تحویل ایتمك مقصدیله، آوروپاده‌کی مکاتبی مشاهده ایتمك اوزره، او طرفه اعزام بیوریله‌رق آوروپانك اکثر طرفلرینی کزمشیدی. اوچ سنه بو نظارتده قالدقـدن صکره، برلین سفارتنـه نصب اولنمش؛ وطهران سفیری اولمش وعهده‌سـنه رتبهٔ وزارت توجیهیله، دفعاتله معارف واوقاف همایون ناظری اولمش؛ ونهایت هیئت اعیـانه داخل اولمغله برابر، حرم همایون نظارتنه نصب اولنمش؛ وقرن سابق اواخرنده ارتحال ایلمشدر. ادبیات اسلامیه وعلی‌الخصوص لسان فارسی‌یه بحق واقف اولمغله برابر، معارف غربیه‌یه دخی آشنا، ادیب وشـاعر وفوق العاده عفیف واهل دل بر ذات ایدی. مذکور « منتخبات شهنامه » دن بشقه بر فارسی مکالمه‌نامه‌سی وقواعد فارسیه‌یه دائر بعض رسـاله‌لیه بر خیلی اشعار وسائر آثاری واردر. ادبای عصرمزدن سعید بك افندی حضرتلرینك بدرلریدر. حسب حال کدر دیدکان اولان شـو بیت مشهور جملهٔ اشعارندندر:

انساندر عمر وقوعات نیك وبد
صبر ایت کمال محنته این نیز بکذرد

کمال پاشازاده { (شمس الدین احمد بن سلیمان) مسند جلیل مشیخت اسلامیه‌یه چکن مشاهیر علماء عثمانیه‌دن اولوب، ادرنه‌لیدر. جدی امرادن اولمغله، کنـدیسی دخی صباوتنـده مبانئ علومی تحصیل ایتدکدن صکره، او طریقه سلوکله، سلطان بایزید خان ثانینك بعض سفرلرنده اردوی همایون معیتنده بولنمشیدی. ذکاوت وفراست فطریه‌سی حسبیله، طریق علمینك قدر واعتبارینی آکلایه‌رق، برسفردن عودتنده خطیب زاده ومعرف زاده ومولانا کستللی کبی علمانك حلقهٔ تدریسنه دواملہ، آز مدت ظرفنـده تکمیل تحصیل ایده‌رك، ادرنه‌نك بعض مدارسنده تدریسه باشلامش؛ وبعده ادرنه قاضیسی و ٩٢٢ ده

آناطولی قاضیعسکری اولمش ؛ و ۹۲۵ ده عزل اولنهرق، دارالحدیث مدرسهسی مدرسلکی کندیسنه صدقه ویرلمش ایکن، مصر سلطان سلیمان خانیده ۹۳۲ تاریخنده شیخ الاسلام اولمش، ومفتی الثقلین عنوانی کندیلرینه تنسیب اولنمش ایدی. سکزسنه مسند مشیختده قالدقدن صکره، ۹٤٠ تاریخنده ارتحال ایدوب، احمد بخاری دامادی محمود چلبی زاویهسی خطیرهسنده دفن اولنمشدر. کمال پاشازاده کرك فقه وتفسیر وحدیث وسائر علوم شرعیهده و کرك السنۀ ثلثۀ اسلامیه ادبیاتنده ید طولی صاحبی اولوب، تمامه قریب برتفسیر شریفله کشافه ناتمام برحاشیهسی، هدایهیه شرحی، علم اصولده «التغییر» و «التنقیح» عنوانیله برمتنیله برشرحی ، مولانا سعدالدینك «تلویح» عنوانلی کتابنه حاشیهسی ، علم کلامده «التجوید» و «التجرید» عنوانلریله بر متن وشرحی، علم معانیده «اصلاح المفتاح» عنوانیله بر متنی وبوکا شرحی، سیدك شرح ومفتاحنه برحاشیهسی، صحیح بخاری و مشارق انواره شرحلری ، «مهمات» عنوانیله فتوادن مسائل مشکلهیی حاوی بر تألیفی وسائر رسائل وکتب علمیهسی واردر . بوندن بشقه شیخ سعدینك کلستاننه نظیره اولهرق «نکارستان» عنوانیله برکتاب، «محیط اللغه» عنوانیله عربیدن فارسییه برلغت کتابی، الفاظ مترادفۀ فارسیه بیننده‌کی فرقلری مبین «دقایق الحقایق» عنوانیله برکتاب، قنیره محاربهسی و سائر بعض وقایع تاریخیه یازمش ، و «النجوم الظاهره فی احوال المصر والقاهره» عنوانلی کتاب ایله فن طبده «رجوع الشیخ الی صباه» کتابنی ترکجهیه ترجمه ایتمشدر. السنۀ ثلثهده اشعاری دخی چوق اولوب، شو بیت او جملهدندر :

هر صدا کیم ظاهر اولدی تیشۀ استاددن
بر اثردر طاشده قالمش تالش فرهاددن

کمال خجندی { (شیخ کمال الدین مسعود) اعاظم شعراء ایراندن و کبار مشایخدن اولوب، ماوراء النهرده‌کی خجند شهرنده نشأت ایتمش؛ وجانب حجازه عزیمتله، ایفای حج شریف ایتدکدن صکره ، عودتنده تبریزده اختیار توطن ایلمش ایدی. دشت قبچاق حکمداری توقتمش خان تبریزی ضبط ایتدیکنده ، صاحب ترجمه منکوقاآنك امریله دشت قبچاقك پایتختی اولان (سرای)ه کوندرلمشدی . درت سنه اوراده اقامتدن صکره، تبریزه عودتنده سلطان حسین بن اویس جلایری طرفندن کندیسنه شهر مذکورده مکمل بر خانقاه یاپدیرلمشیدی. میرانشاه بن تیمورك صورت مخصوصهده شیخ کمال خجندینك یانینه کیدوب، کورشدیکی وتأدیۀ دیونیچون کندیسنه بیك آلتون ویردیکی مرویدر. «روضة الصفا» ده شیخك جبالده (قلعۀ سنك) دینان بر قلعهده برمدت محبوس قالدیغی بیان اولنیور. ۷۹۲ تاریخندهوفات ایدوب، تبریزده مدفوندر . پك اوزون صقاللی اولدیغی حقنده سویلنمش شو بیت لطیفه آمیزدن منفهم اولیور: (آن ملحد خجندی ریش بزرك دارد، کز غایت بزرکیش صد ریش می توان کفت). مدح اکابر حقنده اصلا شعر سویلمدیکی مروی اولوب ، دیوانی غزلیاتی وعارفانه اشعاری حاویدر. خواجه حافظ شیرازی ایله معاصر اولوب ، بربرینه شعرلرندن کوندریر، وهر بری دیکرینی تقدیر ایدرلردی. شو بیت حقیقت شعار جملۀ اشعار عارفانهسندندر:

میخروشد بحر ومیکوید بآواز بلند
هرکه درما غرقه کردد عاقبت هم ماشود

کمال رئیس { مشاهیر بحریون عثمانیهدن اولوب، عن اصل کوله اولدیغی حالده، قبودان دریا دامادسنان پاشا طرفندن سرای همایونه تقدیم اولنمش؛ وحرم همایونده تربیه اولنهرق ، بعده قپودانلقه ساوقله ، کمیجیلکده فوق العاده برمهارت واقتدار قزانهرق، جنتمکان سلطان بایزید خان ثانی دورنده ۸۹۲ تاریخنده غرناطه بنی احمر ملوکنك اخیری اولان مولی حسنك دولت علیۀ عثمانیهدن استمداد ایتمسی اوزرینه ، دونمای همایون ایله اسپانیه سواحلنه اعزام اولنهرق، اجرای نمایش ایتمش؛ وبعده موره سواحلنده قرون و متون ایله آوارینك وندیکلیلردن ضبطی صرهسنده فوق العاده جسارت ویارارلق کوسترمشدی . اونجی قرن هجری اوائلنده وفات ایتمشدر.

کمال زرد { (یاخود صاری کمال) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، برغمهلیدر . جنتمکان سلطان محمد خان ثانی دورنده صدر اعظم اولان محمود پاشانك

منظوری اولوب، مشار الیه طرفندن ادرنه جوارنده‌کی خاصکویده بنا اولنان مدرسه‌یه مدرس تعیین اولنمش؛ واوراده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

بلبلك فریادی خسکندرر کلدن دکل
عاشقك افغانی لعلکندرر ملدن دکل

کمال غیاث (مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، شیرازلیدر. طبابتده ویا فن صیدلانیده دخی مهارتی اولوب، اجزاء طبیه فروختیله تعیش ایدردی. ابراهیم سلطان زماننده یاشامشدر. مذهب خصوصنده تعصبی اولمیوب، بکمدار مشار الیهك حنفی مذهبی ترجیح ایتدیکنه دائر اولان بر سؤاله جواباً «سزی کورمکه کلن آدم ایچون سرایکزك فلان ویا فلان قپوسندن کیرمسنده فرق وارمیدر؟» دیمش اولدیغی مشهور و شو بر قاچ بیتده بو فکرینی مؤیددر:

الا ای در تعصب جانت رفته
کناه خلق باد یوانت رفته
ولی از ابلهی پر زرق و پر مکر
کرفتار علی ماندی و بو بکر
چه کویم کر شمه زشت ارنیکویند
چونیکو بنکری جویای اویند
یقین دانم که فردا پیش حلقه
یکی کردند هفتاد و دو فرقه

کمال کحلول { شعرای ایراندن اولوب، بکچوق سیاحت ایتمش؛ وسنی طقسانی کچدکدن صکره بلخده وفات ایتمشدر. تاریخ سویلمه‌ده بیوك مهارتی وار ایدی. شو بیت اونکدر:

ای روشن ازنور رخت دیدهٔ جانرا
بر خاك نشانده قد تو سرو روانرا

کمالی (دفتردار زاده —) اونبجی قرن هجری شعراسندن اولوب، اکثر علومدن بهره‌سی و مثنوی خوانلقله شهرتی وار ایدی. بر تاریخ عمومی جمعنه تشبث ایتمش ایسه‌ده، اکمالنه موفق اوله‌مامشدر.

کمالی (ایران شعراسندن اولوب، سبزوارلیدر. شاه عباس ماضی‌یه منسوب اولوب، بونك محارباتنی مبین «عباس‌نامه» عنوانیله بر منظومه‌سی وبرچوق قصائدی واردر. ۱۰۲۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو ایکی بیت منظومهٔ مذکوره‌سندندر:

چنان تنك شد عرصهٔ دار وکیر
که چون آستین خورد صدچین نفیر
دلیران آهن قبارا شکاف
چو مقراض از فرق سرتا بناف

کمالی (ابراهیم —) مشاهیر خطاطیندن اولوب، حسن خطی حافظ عثماندن تعلم ایتمشیدی. رضوان زاده سرایی قربنده قره کتخدا بك مکتب صبیاننده معلم اولوب، مصحف شریف استنساخ وتعلیمیله مشغول اولوردی. ۱۱۴۳ ده وفات ایدوب، قاسم‌پاشاده‌مدفوندر.

کمالیه (مصر شاعره‌لرندن اولوب، صلاح‌الدین بن ایبك صفدینك همعصرلرندن ایدی. معاصرلرندن فتح‌الله بن البکری‌یه خطاباً یازوب، کوندردیکی شو ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

سمعت من شعرك سحرا غدا
یخامر الالباب اذ ینفث
اصبح کالخمرة فی فعلها
فهو بالباب الوری یعبث

— امام سیوطینك اشیاخندن بو اسمله اوچ محدثه خاتون دخی واردر.

کمانکش احمد بك (جنتمکان قانونی سلطان سلیمان خان دورنده ۹۴۰ تاریخنده قپودان دریا اولوب، برسنه بومقامده قالمش؛ ومشهور بارباروس خیرالدین پاشایه سلف اولمشدر. بقیهٔ احوالی معلوم اوله‌مدی.

— کمانکش علی پاشا ایچون دخی «علی پاشا (کمانکش —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.

کمپتن (Kempten) باویره‌نك سوآبه‌ایالتنده و مونیخك ۱۰۱ کیلو متره جنوب غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱۲۷۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، مکتب اعدادیسی، پامرق منسوجاتله بز فابریقه‌لری، بیجقخانه‌لری و ایشلك تجارتی واردر.

کمپفر (Kaempfer) مشاهیر سیاحیندن و واطبادن اولوب، ۱۶۵۱ ده وستفالیه‌نك (لمقو) قصبه‌سنده طوغمش؛ و۱۷۱۶ ده وفات ایتمشدر. کنج ایکن آوروپای شمالی‌یی

كزوب، بعده اسوج سفيری معيتنده موسقوه يه واصفهانه واورادن هند وچين وجاپونيه ايله جزاير بحر محيطه سياحت ايتمش؛ وآوروپايه عودتنده مفصل بر سياحتنامه نشر ايدوب، علی الخصوص جاپونيه حقنده معلومات مكمله ويرمشدر.

كمر { خداوندكار ولايتنك قره سی سنجاغنده باليكسرينك ٨٥ كيلومتره غربنده } وآيوالغك ٣٠ كيلومتره شرق شماليسنده اوله رق ادرميد كورفزی ساحلندن ٢ واسكله سی اولان آق چايدن ٥ كيلومتره لك مسافه ده واقع قضا مركزی بر قصبه اولوب، يالكز ٣٣٢ سی روم وقصوری مسلم وترك اولمق اوزره، ٤١٣٢ اهاليسی، ٦ محله سی، ٥ جامع شريفی، بر مدرسه‌سی، بر رشديه وبرقاچ صبيان مكتبی، بر كليساسی، ١٦٠ دكانی، ٤ خانی وكراسته، ميوه، پلاموط وسائره اخراجاتی واردر. ساحله قريب تپه لرده بو صوك زمانلرده بر طاقم ويرانه لر وآثار عتيقه كشف اولنمشدر.

— كمر قضاسی، كه اخيراً برهانيه تسميه اولنمشدر، لوائك غرب جهتنده وادرميد كورفزی ساحلنده واقع اولوب، شرقاً باليكسری مركز قضاسيله، شمالاً ادرميد قضاسيله، غرباً مذكور كورفزله، غرب جنوبی جهتندن آيوالق قضاسيله، جنوباً دخی آيدين ولايتيله محاط ومحدوددر. قضا ٤١ قريه دن مركب اولوب، يالكز ٣٠٦٢ سی روم وقصوری كاملاً مسلم وترك اولمق اوزره، ١٨ ٨١١ اهاليسی واردر. جنوب جهتنده بر طاقم طاغلر ممتد اولوب، سائر طرفلری آز عارضه‌ليدر. مذكور طاغدن بر قاچ چای آقوب، اراضيسنی سقی ايدر. اراضيسی منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، يولاف، بورچق، داری، نخود، بقله، بوكرجه، مصر وسائر حبوباتله كثرتلی زيتون، اوزوم، پلاموط وسائره حاصل اولور، كه مملكتی اداره ايتدكدن صكره، خيلی مقدارلری وعلی الخصوص زيتون ياغيله شراب اخراج اولنور. اورمانلری ده اولوب، چام وميشه آغاجلری يتيشير. طوتليجه قريه سنده اكشی بر معدن صوبی آقار. حيوانات اهليه سی ٢١ ٠٠٠ قيون، ١٧ ٠٠٠ كچی، ٣٠٠٠ صيغير، ٢٠٠٠ آت واستر ومركب و ٢٥٠ قدرده دوه ايله سائره دن عبارتدر. درون قضاده ٤٣ جامع، ٣ مدرسه، ٣٨ مكتب، ٣ كليسا، ٢٥٢ دكان ومغازه، ١٥ فرون، ٤ خان، ٢ حمام، ٢١ دكرمن، ٢ اون فابريقه سی موجوددر. اراضیٔ مزروعه وغير مزروعه سی ١٠٨ ٧٨٥ دونمدر.

كمر { قونيه ولايتنك بوردور سنجاق وقضا‌سنده وبوردورك ٤٠ كيلومتره جنوب } غربيسنده ناحيه مركزی بيوك بر قريه اولوب، ناحيه سی ٢٢ قريه دن مركبدر.

كمران { (جزيرة —) بحر احمرده كی قرون آطه سنك بعض كتب عربيه ده } كوريلان املاء اصلیٔ عربيسيدر، [«قمران» ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كمليك { خداوندكار ولايتنك بروسه سنجا‌غنده و بروسه نك ٢٠ كيلومتره } شمال شرقيسنده اوله رق مرمره دكيزينك همنا اولان كورفزی منتهاسنده قضا مركزی بر قصبه واسكله اولوب، قسم اعظمی روم اولمق اوزره ٥١٤٧ اهاليسی، صاغلام ليمانی، ترسانه به حا... حوض ودستگاهلری، بر جامع شريفيله بر مسجدی بر مدرسه سی، بر رشديه مكتبی، روملره مخصوص ذكور واناث مكتبلری، ٣ كليساسی، ٢ مناستری متعدد آيازمه سی وپاموقدن بر جنس دوشمه لك دستگاهلری واردر. قصبه دن اون دقيقه لق مسافه ده صوبی معتدل حرارتده بر ايليجه اولوب، منتظم حمام و جامكانی واردر. اسكله نك باشليجه اخراجاتی قروم معدنی كولجه لريله طوزدن وادخالاتی پترولدن عبارت اولوب، ادخالات و اخراجات اوله رق سنوی تجارتی ١٧٠٠٠ ليرا راده لرنده در.

كمليك پك اسكی بر قصبه اولوب، خرافاتده (آرغونوت) ديدكلری معروف سياحين بحريه دن (كيوقس) طرفندن بنا اولنمش؛ وبعده ماكدو‌نيه ليلردن دمتريوسك اوغلی فيليپ طرفندن تخريب، ومحلی بروسه نك بانيسی اولان (پروسياس) ه ترك اولنمغله، بونك طرفندن يكيدن اعمار اولنوب، روماليلرك ضبطنه كچديكنده، (بروسه آدماره) يعنی (ساحلی بروسه) تسميه اولنمشدی. شمديكی رومجه اسمی (كيو) اولوب، بونك اسم قديميله

اولان مشابهتی درکار ایسه‌ده، ترکجه اسمنك اصلی وبونکله وجه تسمیه‌سی آکلاشیله‌مامشدر. غازی سلطان اورخان زماننده ٧٣٤ تاریخنده فتح ایله، ممالك عثمانیه‌یه الحاق اولنمشدر.

— کملیك قضاسی بروسه سنجاغنك شمال شرقی جهتنده واقع اولوب، بوز برون شبه جزیره‌سنك جنوبی مائله‌سیله کملیك کورفزینك سواحل شمالیه وشرقیه‌سندن عبارت اولدیغی حالده، شمالاً ازمید متصرفلغنك یالوه قضاسیله، شرقاً بازارکوی وارطغرل سنجاغنه تابع بکیشهر قضالریله، جنوباً نفس بروسه قضاسیله، غرباً دخی مدانیه قضاسی وکملیك کورفزی ومرمره دکیزیله محاطدر. قضا بر ناحیه ایله ٢١ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسی ٣٠٠٠٠ کشی راده‌لرنده اولوب، نصفنه قریب مقداری مسلم وقصوری همان مساوی مقدارلرده روم وارمنیدن مرکبدر. شمال وجنوب جهتلری طاغلق اولوب، اورته جهتی دوز اراضیدن عبارتدر. اراضیسی پك منبت اولوب، طاغلری دخی اورمانلرله مستوردر. اك برنجی محصولی زیتون اولوب، پك نفیس زیتون یاغی چیقار. اوزوم وسائر میوه‌لرك انواعیله حبوبات متنوعه دخی حاصل اولور. طوت آغاجلری‌ده چوق اولوب، اهالی طرفندن ایپك قوزه‌سی چیقاریلیور. اورمانلرنده چام، فستیق، میشه، کورکن، قره‌آغاج وسائر اشجار بولنوب، ساحله قریب اولانلرندن بر مقدار کراسته ایله کیتلی اودون قطع، وکمور اعمال اولنه‌رق، استانبوله نقل اولنور. طاغلرده آیی، طوموز، کییك، قورت، چقال، تیلکی، قوندوز، پورسق، طاغ کدیسی، وشق وسائر حیوانات وحشیه ایله طیور صیدیه‌نك انواعی بولنور. مرعالری وحیوانات اهلیه‌سی‌ده چوقدر.

کملیك صویی { ازنیق کولك آیاغی حکمنده بر کوچك نهر } اولوب، مذکور کولك منتهای غربندن خروجله، ١٣ کیلومتره‌لك جریاندن صکره همنامی اولان قصبه‌نك یاننده کملیك کورفزینه دوکیلور.

کملیك کورفزی { مرمره دکیزینك جنوب شرقی جهتنده } شرقه طوغری ممتد برقوی اولوب، شمالاً بوزبرون شبه جزیره‌سیله ازمید کورفزندن آیرلمشدر. غربدن شرقه بویی ٣٥ ووسطی اکی ١٠ کیلومتره‌در. منتهای شرقنده همنامی اولان قصبه ولیمان بولنوب، ساحل جنوبیسنده‌ده مدانیه اسکله‌سی بولنیور. کملیك اسکله‌سی قربنده ازنیق کولك آیاغی اولان بر کوچك چای دکیزه منصب اولوب، اسکله ایله بو کولك ساحل غربیسی آره‌سنده ١٣ کیلومتره‌لك مسافه واردر. بو کورفزك اك صاغلام لیمانی کملیك ایسه‌ده، بروسه‌یه قربی جهتیله اك ایشلك اسکله‌سی مدانیه‌در. بو کورفزه اینجیر قویی دخی دیرلر.

کمندان { ایرانده‌کی (قم) شهرینك اسم قدیم فارسیسیدر. }

کموش { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاق وقضاسنده بر ناحیه اولوب، ٤٣ } قریه و١٢٣٠٦ اهالیی حاویدر. ناحیه‌نك جنوبنده‌کی کونای طاغنده کورکن آغاجلرینی حاوی جسیم اورمانلری واردر. اراضیسی منبت اولوب، اهالیسنك مدار تعیشی زراعتدر. ویشنه، کراز، آرمود، الما کبی میوه‌لری چوقدر. ناحیه‌نك وسطارنده واقع بونجه‌لی مسیره‌سنده بعض امراضه نافع بر ایلیجه واردر. طاغلرنده آیی چوق بولنور.

کموش حاجی کویی { سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده } وآماسیه‌نك ٦٠ کیلومتره غربنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٢ جامعی، رشدیه مکتبی وبر قاچ دکانی واردر. قصبه‌یه بر ساعتلق مسافه‌ده بر سیملی قورشون معدنی بولنیور، کوقتیله پك زنکین اولوب، جانب دولتدن ایشلتدیرلمکده ایکن، اخیراً ترك اولنمشدر. قصبه کوپریلی محمد پاشا طرفندن اعمار اولنوب، ایکی جامعی وچشمه‌لری مشارالیهك خیراتندندر.

— کموش حاجی کویی قضاسی شرقاً مجید اوزی ومرزیفون، شمالاً حوضه، غرباً عثمانجق قضالریله، جنوباً دخی آنقره ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ٥ ناحیه و٤٥ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٢٤٩٥٧ کشی اولوب، ١٧٠٠٥ ی مسلم، ٧٠١٢ سی ارمنی و ٩٤٠ ی رومدر. طوپراغی پك منبت

اولوب، بغدایی پك مقبول وچاودار، آربه، بولاف، نخود وسائر حبوبات خشخاش، جهری، كنور وسائره حاصل اولور. حیوانات اهلیه‌سی قیون، كچی، تفتیك كچیسی، صیغیر، خركله وسائره‌دن عبارتدر. صنایع محلیه دوشمه‌لك طوقه ایله نعل واوزنكی كبی شیلر اعمالندن عبارتدر. قزیل ایرماق حدود غربیه‌سنی تحدید ایدوب، قضانك اراضیسنی سقی ایدن میاه جاریهٔ كثیره‌سی بو ایرماغه دوكیلور. داخل قضاده ٥ جامع، ٢٠ مسجد، ٤٩ مسلم و ٤ خرستیان مكتبی، ٤٦٠ دكان، ٥ خان، ٦ حمام وسائره موجوددر. ایكی اورمان بولنوب، قضا درونده صرف اولنمق اوزره برمقدار كراسته واودون قطع اولنور. طنقضا قریه‌سنده بعض امراضه نافع برایلیجه واردر. مركز قضاده بهر هفته جمعه كونی بازار قوریلور.

كموشخانه { طربزون سنجاغنده وطربزونك ١٢٠ كیلومتره جنوبنده ومرتفع بر محلده واقع سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ٣٠٠٠ قدر اهالیسی، جوارلرنده متروك كومش معدنلری وبعض میاه معدنیه‌سی واردر. ارتفاعی حسبیله هواسی صوثوق ایسه‌ده، صاغلامدر.

— كموشخانه قضاسی لوائك شمال شرقی قسمندن عبارت اولوب، جنوباً كلكیت، جنوب غربی جهتندن شیران، شمال غربی طرفندن طورول قضالریله، شمالاً طربزون سنجاغیله، شرقاً دخی ینه طربزون سنجاغی و ارضروم ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ٢ ناحیه و ٩٩ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٢٩٨٤٢ كشی اولوب، ٢٢٦١٦ سی مسلم و ٦٧٢٥ ی روم وارمنیدر. اراضیسی طاغلق وطاشلق اولوب، قابل زراعت یرلری آزدر. مع هذا اهالیسی پك چالیشقان اولوب، طاشلك آره‌لرنده وصرب یرلرده تارله‌لر آچه‌رق، بعض محصولات یتیشدیرمكده ایسه‌لرده، بو محصولات اهالی‌یی كچیندیرمكه كافی اولمیوب، وقتیله كموش معدنندن كچینمكده ایكن، شمدی‌ده چوغی محلده وسائر یرلرده طاشچیلقله تعیش ایتمكده‌درلر.

كموشخانه { سنجاغی. طربزون ولایتنی تركیب ایدن درت سنجاغك بری واك جنوبیسی اولوب، ولایت مذكوره‌ده ساحلی اولمیان یالكز بو سنجاقدر. شمالاً وشمال شرقی و غربی جهتلرندن نفس طربزون سنجاغیله، جنوب غربی طرفندن سیواس، شرق جنوبی جانبندن‌ده ارضروم ولایتلریله محدوددر. اراضیسی طاغلق ومرتفع اولوب، باشلیجه طاغلری: تپه بیون، مراد طاغی، الیز طاغی، چن طاغی، كاوور طاغی، نادر بابا، یالین طاغ، قرلاق طاغی وسائره‌در. قسم شمالیسنك میاه جاریه‌سی طوغریدن طوغری‌یه قره دكیزه منصب اولمق اوزره، طربزون سنجاغنه كیرر، وقسم جنوبیسنك صولری كلكیت نهرینی تشكیل ایدیور، كه یشیل ایرماغه منصب اولمق اوزره، غربه طوغری جریانله، سیواس ولایتنه كیرر. هواسی صوثوق وسرت ایسه‌ده، صاغلامدر. یالكز محفوظجه بعض قوینتی یرلری معتدل هوایه مالكدر. سنجاغك یرلری اسكیدن بری كومش معدنلریله مشهور اولوب، اكثر طرفلرنده سیلی قورشون وباقر معدنلری بولنمقده‌در. بونلر وقتیله كلیتله اخراج اولنمقده ایكن شمدی اكثری متروكدر. هله هنوز كشف اولنممشلری پك چوق اولسه كركدر. حیوانات اهلیه‌سی آز وباشلیجه كچیدن عبارتدر. زراعته ایسه اراضیسی استعدادی اولمدیغندن، اهالینك اكثری فقر ضرورته دوچار اولوب، ترك وطنله هجرته مجبور اولمقده‌درلر. یالكز میوه‌لری چوقجه اولوب، بونلر میاننده‌ده یالكز آرمودلری مقبولدر. صنایع محلیه وقتیله كومش وباقیرك اعمالندن عبارت ایكن، شمدی معدنلرك متروكیتی اوزرینه، او دخی اونودلمشدر. ادخالاتی ذخیره واخراجاتی آنجق كچی دریسندن عبارتدر. اورمانلری وقتیله معدنلرك اذابه‌سیچون اتلاف اولنه‌رق، پك آز یرلرنده قالانلری‌ده كوندن كونه تلف اولمقده‌در. سنجاغك روم اهالیسی اسكی یونان مهاجرلرینك احفادی اولوب، اجدادلرینك سویلمش اولدقلری یونانیٔ قدیمك بر نوع غلطیله متكلمدرلر، كه بو جهتلرده تكلم اولنان رومجه‌دن چوق فرقلیدر. سنجاق: كموشخانه، طورول، كلكیت و شیران اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ٣ ناحیه ایله ٣٥١ قریه‌یی و ١٣٠٠٠٠ اهالی‌یی حاویدر، كه بونلرك ١١٨٧٧٠ ی مسلم وترك، ٩٠٠٠ ی روم

٢٢٣٠ ى ده مذاهب ثلاثه يه منقسم ارمنيدر . قضا مركزلرى بيوجك كويلر دينله‌جك حالده و قريه‌لرى‌ده پك كوچكدر . سنجاق داخلنده ١٣١ جامع ومسجد، ٨٠ مدرسه، ٣ تكيه، ٩٥ كليسا، ٩٧ مكتب، ٢ حمام، ٣٩٢ دكرمن، ٢٧٠ خان، ١٦٠ فروز، ٧٠٤ دكان ومغازه و ١٠٣ چشمه موجوددر.

كموندن { (Gemünden) آوستريانك يوقارى آوستريا ايالتنده و (تراؤن) نهرى وكولى اوزرنده (سالچقامركوت) قضاسنك مركزى بر قصبه‌اولوب، ٦٠٠٠ اهاليسى‌واردر.

گنا بيكم { الك مشهور شاعره‌لردن اولوب، على قليخان داغستانينك قيزى واعتماد الدوله غازى الدين خان بهادرك زوجه‌سى ايدى شو بيت اونكدر :

جكر پر سوز و دل پر خون كريبان چاك وجان بر لب
قضارا شرم مى آيد زساماني كه من دارم

كناره { (Kanara) هندستانك دكن قطعه‌سى ساحل غربيسنده مدراس اداره‌سنه تابع بر خطه وسنجاق اولوب، شمالاً پرتكيزه تابع غويا خطه‌سيله و بجاپورك انكليز حكومتنه تابع قسميله ، شرقاً ميسور خطه‌سيله ، جنوباً مليبا مملكتيله ، غرباً دخى بحر عمان ايله محدوددر. شمالدن‌جنوبه بويى ٤٠٠ واكى ١٠٠ كيلو متره‌اولوب، ٩١٨ ٣٦١ اهالى‌ايله‌مسكوندر. مركزى (منكلور) شهريدر . (كات) سلسله‌جبالى مملكتى بويله شق ايدوب ، بو سلسله‌دن بر چوق چايلر ساحله اينر. بر قاچ ليمانى واردر . طوپراغى پك منبت اولوب، پرنج ، بوبر و سائر محصولاتله صندال وديكر ذى‌قيمت اشجار يتيشير. فيللرايله حيوانات وحشيه‌سى چوقدر. تجارتى پك ايشلكدر. ١٧٦٧ تاريخ ميلاديسنده ميسور حاكمى حيدر على خان بو خطه‌يى ضبط ايدوب ، اهاليسنك بر مقدارينى ميسوره نقل ايتمشدى . ١٧٩٩ ده انكليز حكومتنه ترك اولنمشدر .

كناز { (ابو مرثد — بن حصين بن يربوع الغنوى) كبار صحابه‌دن اولوب، حضرت حمزه بن عبد المطلبك خليفى ايدى. اوغلى مرثدله برابر بدر غزاسنده حاضر بولنمش، وبعض احاديث شريفه روايت ايلمشدر. حضرت ابابكر صديق (رضه) زماننده ١١ نجى سال هجريده ٦٦ ياشنده ارتحال ايتمشدر.

كنانور { (Cananor) هندستانك ساحل غربيسنده همنامى اولان قوپك ايچنده مدراس اداره‌سنه تابع بر شهر واسكله اولوب، ٣١٠٠٠ اهاليسى، جزيرة العرب وسوماتره وسائر طرفلرله ايشلك تجارتى وپورتكيزليلردن قاله بر كوچك قلعه‌سى واردر. وقتيله قادينلر معرفتيله اداره اولنور بر كوچك دولتك مركزى اولوب، اون آلتنجى قرن ميلادى ابتداسنده پورتكيزليلرك و١٦٦٤ده فلنكليلرك ضبطنه كچمشيدى. تيپوصاحب بونلرى اخراجله، شهرى فتح ايتمشيدى. ١٧٩٩ ده انكليزلرك ضبطنه كچوب، مليبا جهتنجه دار الحرب اتخاذ اولنمشدر.

كنانى { (محمد بن ابى الفرج الصقلى) مشاهير نحاتدن اولوب، (ذكى المغربى) لقبيله مشهوردر. صقليه يعنى سيچليه جزيره‌سنده نشأت ايدوب، ٥١٠ تاريخنده اصفهانده وفات ايتمشدر. نحو ولغت وادبيات عربيه‌ده يد طولى صاحبى ايدى.

كناهى { اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب ، واردار يكيجه‌سندندر، واكثر عمرينى سياحتله كچيرمشدر. شو بيت اونكدر :

تيغ سرتيزك كه ياروب سينه‌مى پيكان آرار
خضردر ظلمتده كويا چشمهٔ حيوان آرار

كنبانيه { اندلسده قرطبه قربنده بر ناحيه اولديغى كتب عربيه‌ده مذكور اولوب بو اسمك قير وصحرا ديمك اولان (قامپانيه) دن معرب اولديغى آكلاشيليور .

كنت { (Kent) انكلتره‌نك جنوب شرق جهتنده كائن بر ايالتى اولوب ، شمالاً تاميسه نهريله، شرقاً شمال دكزيله ، جنوباً پادوقاله بوغازيله، غرباً دخى (سورى) ايالتيله محدوددر. بويى ١٠٥ واكى ٤٤ كيلومتره اولوب، ٨٨٤٠٠٠ اهاليسى واردر . اراضيسى مختلف اولوب، تاميسه مجراسى قربنده بطاقلقلرى، اورته‌لرنده منبت وادى وتپه‌لرى، وجنوب جهتنده اورمانلرى واردر . صنايعى كريدر . باشليجه

معمورەلری : مدستون، قانتوربری، دووره ، روجستر، غرنویچ وساٸرەدر .

كنت { (Kenreth) اسقوجیه قراللرندن اوچ كشی اولوب، برنجیسی ٦٠٤ تاریخ میلادیسندن ٦٠٥ تاریخنەدك ، ایكنجیسی ٨٣٣ دن ٨٥٧ یه ، اوچنجیسیده ٩٧٦ دن ٩٨٤ تاریخنەدك حكم سورمشلردر . ایكنجیسی بیكتلرله انكلیزلری اسقوجیەدن چیقاروب ، برنجی اولەرق بومملكتك هرطرفنەحاكم اولمش؛ اوچنجیسی دانیمارقەلیلره غلبه چالوب، برطاقم قوانین دخی وضع ایتمشیدی.

كُنتَده { اندلسده بر بلده اولوب ، بونده ٥١٤ تاریخ هجریسنده اهل اسلامله اسپانیه‌لیلر آرەسنده بیوك بر محاربەوقوع بولمشدی.

كنتوكی { (Kentucky) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعەده بر نهردر ، كه (كومبرلاند) طاغلرندن ایكی بر چوق چایلردن بالتشكل، همنای اولان جمهوریتك اورتەسنده شمال غربی‌یه طوغری پك طولاشیقلی برصورتده آقەرق، تقریباً ٤٠٠ كیلومترەلك جریاندن صكره، صولدن (اوهیو) نهرینه دوكیلور. اشاغیكی ١٠٠ كیلومترەلكی سیرسفاٸنه صالحدر.

كنتوكی { (Kentucky) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعەیی تركیب ایدن جمهوریتلرك بری اولوب ، ایچندن جریان ایدن آنف‌البیان نهرك اسمیله تسمیه اولنمشدر . شمالاً وشمال غربی جهتندن اوهیو مجراسیله اوهیو ، ایندیانه وایلینویس جمهوریتلرندن آیرلمش اولدیغی حالده، غرباً غربی ویرجینیا، غرب جنوبی‌جهتندن شرقی ویرجینیا ، جنوباً تنسه، غرباً دخی میسوری جمهوریتلریله محدوددر . بو صوك جمهوریتدن میسیسیپی نهر عظیمنك مجراسیله وتنسه جمهوریتندن ایسه ١٥٠ كیلومترەلك محلده ٣٦°٣٠′ وبعده ٣٦°٤٠′ عرض شمالی خط مستقیم مفروضیله آیرلمشدر. مثلثه شبیه غیر منتظم برشكلده اولوب، شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه بویی ٦٥٠ و اك شرق جهتنده ٣٠٠ وغرب طرفنده یالكز ٦٠ كیلومترەدر. ٣٦°٣٠′ ایله ٣٩°١٠′ عرض شمالی و ٨٤°٢٥′ ایله ٩١°٥٠′ طول غربی آرەلرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ١٠٤٦٣٠ مربع كیلومترە واهالیسی ١٨٥٨٦٣٥ كشیدر،كه بهر مربع كیلومترە باشنه ١٨ كشی دوشیور.

شرق جنوبی حدەدندە كومبرلاند طاغلری ممتد اولوب، هر نه قدر بو سلسلەنك الڭ یوكسك ذروەلری ٩٠٠ مترەیی تجاوز ایتمیورسەده، یانلرندن ایكی انهار كثیره اتكلرنده بر طاقم درین وادیلر آچغله، او جهته طاغلق بر منظرەسنی قزاندیریور. حدود مذكورەدن اوهیو ومیسیسیپی یعنی شمال وغربه طوغری اراضی برسطح ماٸل تشكیل ایدوب، میلان‌پك آزاولدیغندن، بایردن زیادە اووه عد اولنه‌بیلیر. بو واسع اووەلر قیشین بیله زمردآسا چایرلرله مستور اولوب، بهار كلنجه بو اوتلر بر مترەیه قدر اوزانەرق، تپەلری مائی بر چیچكله طونادیغندن، مائی چایرلر اسمیله شهرت بولمشدر. بوچایرلر مملكتك ثروت طبیعیەسنی تشكیل ایدن حسابسز قیون وخرك سوریلرینه مرعی اولیور. بولرك آرەلرنده اوتەدن بریده میشه آغاجلرینی حاوی بعض اورمانلر دخی واردر. بو چایرلر آچیلوب ایشلندیكی حالده پك منبت اولوب، كایتلی محصولات ویررلر . یالكز غرب جهتی غیر منبت عد اولنیورسەده، بونك دخی بوحالی ساٸر یرلرینه نسبتله اولوب، یوقسه بسبتون غیر منبت دكلدر. بو جهتده نهرلر چوق دفعه یرك ایچنه طالوب، خیلی مسافەده تحت الارض آقغله، یرك آلتنده بر طاقم صیچان یوللری آچیورلر، كه بونلر چوق دفعه ییقیلوب ، یریوزنده بر طاقم درین چقورلر وخندقلر براقیورلر؛ وبعضلری مرور زمانله قورومغله، برآلتندەكی مجرالری بر طاقم غریب مغارەلر صورتنده قالوب، مشهور ماموت مغارەسی،كه تقریباً ٢٢٠ كیلومترە طولنده و١٢ ملیون مكعب مترە استیعابنده جسیم بر مغارەدر، بو قبیلدندر . آچیق چقورلرده بعضیسی ١٠٠٠ یكی دونم مربعی وسعتنده و سكز اون مترە درینلكندەدر. بعضلرنده ایسه ٨٠ مترە درینلكه قدر اینلدیكی حالده، دیبلری بولنه‌مامش؛ وبعضلرینك قعرنده صو جریان ایتدیكی كورلتیسندن آكلاشلمشدر. اعمار اولنمازدن اول بو مملكت بالطه كورمەمش اورمانلرله مستور اولوب، شمدی دخی

نصفی اورمانلرله مستوردر اك منبت یرلری آچیلان چایرلری اولوب، بونلرده هر نوع ذخیره وكلیتلی توتون زرع اولنمقده‌در.

میاه جاریه‌سی چوق اولوب، میسیسیپی ایرماغی، ۷۵ كیلومتره‌لك محلده جمهوریتك حدود غربیه‌سنی تشكیل ایتدیكی كبی، بوكا تابع اوهیو نهر عظیمی دخی ۱۰۰۰ كیلومتره‌دن زیاده مسافه‌ده كنتوكینك حدودینی تعقیب ایدر. سائر انهارینك اكثری جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه طوغری جریانله اوهیو نهرینه دوكیلورلر. بونلر شرقدن باشلایه‌رق: ساندی واوكا تابع لویزه، ایكینغ، كنتوكی، غرین ربور، تنسه وسائره‌در. یالكز (كومبرلاند) نهری بو استقامتده جریان ایتمیوب، ابتدا غرب جنوبی‌یه طوغری آقه‌رق، (تنسه) جمهوریتنه كیرر؛ وبعده ینه (كنتوكی) جمهوریتنه دخول ایله تنسه نهریله متوازیاً شمال غربی‌یه طوغری آقه‌رق، مذكور اوهیو نهرینه دوكیلور. اوهیو ایله میسیسیپی نهرلرینك سیر سفائن ایچون دكیزدن فرقلری اولدیغندن، كنتوكی جمهوریتی عادتا ساحلده ایمش كبی، تا مكسیقه كورفزنده‌كی یكی اورلیاندن كلیر میسیسیپی مجراسیله كنتوكی حدودینه واصل اولور، ونهر مذكورله اوهیونك مجراسی بوینجه حدود غربیه وشمالیه‌سنی تعقیب ایده‌رك، منتهای شرق شمالیسنه قدر چیقار. بوندن بشقه (تنسه)نك ۵۰۰ و(كومبرلاند)ك ۳۰۰ كیلومتره‌لك محللری سیر سفائنه صالح اولمغله، بونلرك مجراسنی تعقیبله‌ده سفائن تنسه وآلابامه جمهوریتلرینه قدر چیقار. دیكر انهارك كیمی ۱۰۰ وكیمی ۵۰ كیلومتره‌لك محله قدر سیر سفائنه صالح اولوب، بو وجهله جمهوریتك داخلنده قرەلر ایچنده متصل یلكنلو وواپور دومانلری طولاشه‌رق، تجارتی تسهیل وصنایع وزراعتك ترقیاتنی تزیید ایدیورلر.

كنتوكینك هواسی معتدل وپك لطیف اولوب، قیشلری ایكی ونادراً اوچ آی سورر؛ ایلك وصوك بهارلری پك كوزلدر؛ یازلری برآز صیجاق ایسه‌ده، حرارت تحمل اولنه‌میه‌جق واعصابه طوقونه‌جق صورتده دكلدر. مركزی اولان لویز ویلده یازین میزان الحراره‌نك حد وسطیسی ۲۳ درجه وقیشین ۲ درجه ایله ۵ دقیقه‌در. آنجق هوا سریع التحولدر.

سنوی یاغان یاغمورك دخی حد وسطیسی ۱ متره ایله ۲۰ سانتیمتره‌در. طوپراغی منبت ایسه‌ده، شایع اولدیغی اوزره، ممالك مجتمعه‌نك اك منبت یری اولمیوب، محصولاتك جنسنه كوره بوكا تقدم ایدن ممالكتلر چوقدر. یالكز توتون محصولاتنه پك مساعد اولوب، بتون ممالك مجتمعه‌ده حاصل اولان توتونك بشده ایكیسی بو جمهوریتده حاصل وسنوی توتون محصولاتی همان یوز ملیون كیلویه بالغ اولور. بغدای، آربه، مصر، چاودار، یولاف واوت محصولاتنجه سائر جمهوریتلردن درجات مختلفه‌ده كریدر. اراضیسنك آنجق نصفی مزروع اولوب، نصف دیكری هنوز آچلمامشدر. مع هذا اهالیسی باشلیجه زراعتله مشغول اولوب، اك زیاده زراعته اهمیت ویریورلر. شرق شمالی جهتنده‌كی قسم اعظمی اراضیء فحمیه‌دن عبارت اولمغله، كومور معدنی پك چوق ایسه‌ده، اخراج اولنان مقداری پك جزئیدر. قورشون، باقر، چنقو وسائر معدنلری‌ده پك بول ظن اولنمش ایسه‌ده، هنوز استفاده اولنه‌مامشدر. میاه معدنیه‌سی وامراض مختلفه‌یه نافع ایلیجه‌لری پك چوقدر. كول صولرینك تبخیریله میدانده قالمش طوزلری‌ده چوقدر. اورمانلر مملكتك یوزده ۴۹ قسمنی ستر ایدوب، آنجق چام جنسلری سیرك اولدیغندن، كراسته‌یه پك الویریشلی آغاجلری یوقدر. یوكسك اشجاردن بشقه اریك، هند اینجیری، یبان آصمه‌سی كبی آغاجلری حاوی چالیلقلری وبر چوق سازلقلری دخی واردر. حیوانات اهلیه‌یه دخی اهمیت ویریلوب، جمهوریت داخلنده، بر قاچ سنه اولكی استاتستیقه كوره، بر ملیونی متجاوز قویون، ایكی ملیوندن زیاده طوموز، ۸۴۳۰۰۰ صیغیر، ۴۸۷۰۰۰ خركاه وسائره واردر. آتلری قوت وسرعت حركتجه ممالك مجتمعه‌نك اك ایلریدر. صنایعی آنجق احتیاجات محلیه‌یه كوره اولوب، باشلیجه توتونك استحضاریله دكرمنجیلك، اسپیرتو اخراجی، دباغلق، معدنجیلك، باعدیرمه ورچل وسائر مأكولات استحضاری وایپلیك ایله منسوجات مختلفه اعمالی كبی شیلردن عبارتدر. واپور ایشلیه‌بیله‌جك طرق مائیه‌سی ۲۲۰۰ كیلومتره، وصندال وآلتی دوز كمیلرك ایشلیه‌بیلدیكی طرق مائیه دخی ۱۰۰۰ كیلومتره‌دن

زیاده‌در. بو نهرلرده ایشلمك اوزره جمهوریتك ١٠٠ دن زیاده واپوری و بر قاچ یوز یلکن گمیسی واردر. بوندن بشقه دمیر یول خطلری‌ده چوق اولوب، بوندن ٢٠ سنه اول بو خطوطك مجموعی ٢٤٢٠ کیلومتره‌یه بالغ اولوردی. شمدی‌یه قدر بو مقدارك تضاعف ایتمش اوله‌جغی شبهه‌سزدر.

اهالیسی متمادیاً آرتمقده ایسه‌ده، بو تزاید ممالك مجتمعه‌نك سائر بعض طرفلرنده اولدیغی کبی، بردن بره اولمیوب، تدریجی وقوع بولمقده‌در. بهر سنه‌کی تزاید ١٥٠ ٠٠٠ ایله ٢٠٠ ٠٠٠ کشی آره‌سنده‌در. قرن سابق میلادی اواخرنده مجموع اهالیسی ٧٣٠٠٠ کشیدن عبارت ایدی. اهالیسنك بر مقداری زنجی و اکثری انکلیز، اسقوچیه‌لی، ایرلانده‌لی وسائر آوروپا مهاجرلرندن متولد آمریقالیلردر. ٤ سنه مدتله انتخاب اولنور ٣٨ اعضادن مرکب بر هیئت اعیانیله ٢ سنه مدتله منتخب ١٠٠ مبعوثدن مرکب بر مجلس مبعوثانی واردر. بونلر مملکتك والی و معاونیله حکام و سائر مأمورینی انتخاب ایدرلر. جمهوریت ١١٧ قونتلق یعنی سنجاق ویا قضابه منقسمدر. مملکت داخلنده ١٨٨١ سنه‌سی استاتستیقنه گوره، ٧٣٩٢ مکتب بولنوب، بونلرده ٧٧٠٦ معلم ومعلمه و ٢٩٢ ٠٠٠ شاکرد وار ایدی. شاکردانك اونده بری زنجی ایدی.

کنج { کردستانده بتلیس ولایتنده وبتلیسك ١١٥ کیلومتره غرب شمالیسنده اوله‌رق مراد چاینه تابع همنامی بر چایك اوزرنده سنجاق مرکزی برقریه اولوب، ٥٠ خانه‌سی یعنی ٢٥٠ قدر اهالیسی، حکومت قوناغی، بر جامع شریفی، رشدیه و ابتدائیه مکتبلری، بر فرونی و ١٠ دکانی واردر.

— کنج قضاسی همنامی اولان لوانك شرق شمالی قسمندن عبارت اولوب، غرباً چپاقچور، جنوباً قلب قضالریله، شرقاً موش سنجاغیله، شمالاً دخی ارضروم ولایتیله محدوددر. حاوی اولدیغی گونیك، ذکتی، بیجار ناحیه‌لریله برابر ٢١٩ قریه‌دن مرکب اولوب، اهالیسی ٢٦ ٣٩٧ کشیدر، که بونلرك ٧٩٣٠ ی ارمنی و قصوری کاملاً مسلم وکرددر. اراضیسی طاغلق اولوب، شمالاً ارضروم ولایتی حدودینی آیران بیك گول طاغنك اتکلری قضانك ایچنده‌یایلیور. کنج نهری قضایی شق، وبتون میاه جاریه‌سنی جمع ایده‌رك، مراد صوینه دوکلمك اوزره، چپاقچور قضاسنه کیرر. هواسی صوغوق وقیشلری اوزوندر. قضا داخلنده ١٣ جامع ومسجد، ٥ مدرسه، ٤ کلیسا ومناستر، ٢ قلعه خرابه‌سی، ١٣ دکان، ١١١ دکرمن، ١ فرون، ٤ کوپری موجوددر. قضانك باشلیجه حیوانات اهلیه‌سی ١٧ ٧٩٠ قیون، ٤٦ ٣٣٦ کچی، ٢٨٥٠ صیغیر، ١٠٠٥ ده آت واستر ومرکبدن عبارتدر. قضانك سنوی‌وارداتی آنجق ٧٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در.

کنج { سنجاغی. بتلیس ولایتی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری و اك غربیسی اولوب، شرقاً موش، شرق جنوبی طرفندن سعرد سنجاقلریله، جنوباً و غرباً دیار بکر، شمال غربی جانبندن‌وشمالاً دخی ارضروم‌ولایتلریله محدوددر. مرکزی کنج قریه‌سی اولوب، کنج چپاقچور وقلب اسملریله ٣ قضا و بونلره ملحق ناحیه ایله ٤٢٣ قریه‌یی‌حاویدر. اهالیسی ٦ ١٩٧ کشی‌اولوب، بونلرك ٩٦٤ ١٢ ی ارمنی، ٨٣٦٠ ی یزیدی وقصوری کاملاً مسلم وکرددر. اراضیسی طاغلق اولوب، ارضروم حدودندن‌کلن بیك‌گول طاغلری اتکاریله شرقدن کلن صاسون طاغلری سنجاغك ایچنده تشعب ایدرلر. بو طاغلرك چوغی گوزل میشه آغاجلرینی‌حاوی اورمانلرله مستوردر. آره‌لرنده زمرد آسا مرعالری وگوزل اراضی منبته‌یی شامل‌یایلالر ووادیلر دخی بولنیور. فراتك اك بیوك قولی اولان مراد صوی سنجاغی شرقدن غربه شق ایله، شمالدن کلن و سنجاغك قسم شمالیسنی شق‌ایدن غناق صوینی‌وسائر برچوق‌صولرینی اخذ ایدر. سنجاغك قسم جنوبیسنك میاه جاریه‌سی ایسه دجله‌یه تابع اولان وحدود جنوبیه‌سنی آیران بطمان صوینه دوکیلور. هواسی قیشین پك‌سرت ویازین لطیف اولوب، هرحالده پك صاغلامدر. طاغلری سنه‌ده بش‌آلتی آی قارله مستور بولنور. طوپراغی اولدقجه منبت اولوب، اصل زراعته الویره‌جك واسع یرلری یوقیسه‌ده، میوه و سبزه‌لری چوق وجنسلری پك ایودر. هله اوزوم،

زیتون و طودی پك چوقدر . بعض طرفلرنده چریش و مازی دخی حاصل اولور . ذخایری بغدای، آربه، پرنج، داری، مرجمك، نخود و سائره‌دن عبارتدر. زیتون وشراب ایله ایپك قوزه‌سندن اخراجاتی دخی اولیور . قایصی پستلیله اریك، انجیر وسائر میوه‌لرك قوروسی ونار، جوز، فندق، کستانه وسائره دخی اخراج اولنور. پکمز وقورو بامیه دخی باشلیجه اخراجاتندندر . آربلر قووانلری‌ده چوق اولوب ، مقبول برجنس بال کثرتله اعمال و اخراج اولنور . اورمانلر سنجاغی احاطه ایده‌جك واسع برمنطقه تشکیل ایدیورسه‌ده، طرقك فقداننده بونلردن استفاده اولنه‌میوب ، یالکز احتیاجات محلیه ایچون کراسته واودون قطع اولنیور. سیملی قورشون وباقیر معدنلری سنجاغك برقاچ یرنده کشف اولنمش ایسه‌ده ، هیچ بری چیقارلمامقده‌در . آتی یربه‌یده چوقدر. حیوانات اهلیه‌سی وعلی‌الخصوص قیون وکچیلری چوق اولوب، هر سنه حلب، شام، اورفه و دیار بکر طرفلرنه سوریلرله اخراج اولنور . باشلیجه حیوانات وحشیه‌سی کیك، قرمجه، تیلکی، صاکسار، یبانی‌کچی ، یبانی کدی وسائره‌در . هرنه‌قدر اصل صنایع محلیه محصولات زرعیه ایله حیوانات محصوللرینك استحضارندن یعنی زیتون یاغی، شراب ، پکمز ، پستیل، یاغ، پنیر وسائره اعمالندن عبارت ایسه‌ده، بوکدن گوزل خالیلرله سجاده‌لر وشیاق وجول کبی شیلر دخی نسج ایدرلر. سنجاغك امور نافعه ومعارفی پك گری قالوب، یوللری یوق حکمنده‌در، ووسائط تعلیمی مرکزده‌کی رشدیه مکتبیله برقاچ صبیان مکتبندن عبارتدر . ارمنیلرك دخی یالکز بر مکتبلری واردر.

کنج بسوده (Gandj Bassouda) هندستانك (مالوه) مملکتنده هر طرفدن (سندیا) حکومتی اراضیسیله محاط بر کوچك حکومت ممتازهٔ اسلامیه اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۶ مربع کیلومتره واهالیسی ۵۴۴۰ کشیدر.

کنجرستاق مرو ایله باذغیش آره‌سنده وهراتك شمالنده بر خطه اولوب، بغشور، پنجده، بنه وکیف قصبه‌لری بونده ایدی.

کنجم (Gandjam) هندستانك ساحل شرقیسنده مدراس اداره‌سنه تابع بر یر اولوب، شمالاً بنکاله‌نك (اوریسه) خطه‌سیله، غرباً ایالات وسطیه‌دن (چایتسکر) ایالتیله، جنوباً دخی (ویزاکاپاتام) سنجاغیله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۱۵۳۰ مربع کیلومتره واهالیسی ۱۵۲۰۰۰۰ کشیدر. ساحلی آلچق وبطاقلق اولوب، ایچ طرفلری اورمانلق وصازلقدر. هواسی پك آغیردر. مملکت ۵۴ یرلی زمیندار بیننده منقسم اولوب ، بونلر انکلیز حکومتنه مقطوع بر ویرکو ویررلر. مملکته اسمی قزاندیران واسکی مرکزی اولان کنجم شهری بیوك بر علت مستولیه‌دن طولایی ۱۸۱۵ تاریخنده اهالیسی طرفندن تخلیه وترك اولنه‌رق، شمدیکی مرکزی (چکاکول) شهریدر.

کنجه بلاد قافقاسده‌ن (اران) خطهٔ قدیمه‌سنك مرکزی بر شهر اولوب ، الیوم روسلرك النده بولنمغله ، بونلر طرفندن (الیساوتوپول) تسمیه، وبو اسمله تشکیل اولنان ایالته مرکز اتخاذ اولنمشدر. [«الیساوتوپول» ماده‌سنه مراجعت.] — لرستانده خوزستان ایله اصفهان آره‌سنده دخی بو اسمله بر ناحیه بولندیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کنجی ایران شعراسندن اولوب، جرفادقانلیدر. شو بیت اونکدر:

کنجی ز سر نیکذرد آب تیغ یار
من بارها کذشته ام این آب تا کلو

کندال (Kendal) انکلتره‌نك (وستمورلاند) ایالتنده ولانقاستركك ۳۰ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ۱۶۵۰۰ اهالیسی، متعدد مکتبلری، موزه‌سی، بیمارخانه‌سی، ذخایر بازاری، پاموق وبوك منسوجات فابریقه‌لری ولانقاستره قدر صنعی بر جدولی واردر.

کندری [«عمید الملك الکندری» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کنده اك مشهور قبائل عربدن بر بیوك قبیله اولوب ، عن اصل یمندن خروج ایتمشدر.

کندی (تاج الدین ابو الیمن زید بن الحسن) مشاهیر ادبادن اولوب ، ۵۲۰ تاریخنده بغدادده دنیایه کلمش؛ واوراده تحصیله

بدأ ایله ، مشاهیر عصرندن ابو منصور جوالیق وابو السعادات بن الشجری وابو محمد بن الخشاب کبی ذواتدن استفاده ایتدکدن صکره، حلبه انتقال ایدوب، برقاچ دفعه بلاد رومه دخی سفر ایتمش؛ و بعده دمشق شامده یرلشوب، اورانك صاحبی بولنان صلاح الدین ایوبینك برادر زاده‌سی عزالدین فروخ شاهك معیتنه کیرمش؛ و بونك معیتنده مصره عزیمتله ، اورانك کتبخانه‌لرندن پك چوق استفاده ایتمش؛ و بعده دمشقه عودتله، تدریس وتألیفه حصر اوقات ایدوب، حروف هجا ترتیبیله «کتاب مشیخة» عنوانیله بر بیوك کتاب یازمشدر. ٦١٣ تاریخنده دمشقده وفات ایدوب، جبل قاسیونده دفن اولنمشدر . شو بر ایکی بیت جملهٔ اشعارندندر:

ری المرء یهوی ان تطول حیاته
وفی طولها ارهاق ذل و زهاق
تمنیت فی عصر الشبیبة اننی
اعمر و لاعمار لاشك ارزاق
فلما اتانی ماتمنیت سائنی
من نعمر ماقدکنت اهوی و شتاق

کندی { (ابو یوسف یعقوب بن اسحق بن الصباح) اعاظم حکماء اسلامدن اولوب، پدری اسحق بن الصباح مهدی و هارون الرشید زمانلرنده کوفه امیری وجد اعلاسی اشعث بن قیس صحابهٔ رسول‌الله (صلعم) دن ایدی. اونك پدری قیس بن معدی کربده بتون کنده قبیله‌سنك امیری بولنمشدی. صاحب ترجمه واسطده دنیایه کلوب، بصره‌ده تحصیله بدأ ایتدکدن صکره، بغداده رحلتله، عصری مشاهیر علما و حکماسندن تحصیل علوم وفنون ایدرك ، استعداد فطریسی وجهله وسعی بلیغی سایه‌سنده، حساب ، هندسه و سائر علوم ریاضیه ایله هیئت، نجوم ، منطق ، فلسفه، طب، موسیقی وسائر فنونده تمیز ایتمش ؛ ووسعت معلوماتیله شهرت بولوب، مأمون خلیفه‌نك نظر التفات واحساننه مظهر اولمش ؛ وبعده معتصم واوغلی احمد زمانلرنده دخی حرمت واعتباره مالك بولنمشیدی. علوم و فنون مذکوره‌ده بر چوق تألیفاتی اولوب، بین الاسلام (الفیلسوف) دینمکله شهرت بولمشدر. حقیقةً کندیسندن اول بین الاسلام حکیم وفیلسوف یتیشمه‌مشیدی. کندیسنك لسان یونانیدن بر چوق کتب حکمیه ترجمه ، وآرسطونك

افکار ومسلکنی ایضاح وتفصیل ایتدیکی ترجمهٔ حالنده محرر اولوب، کندیسی ایسه عرب اوغلی عرب اولمغله، لسان یونانیه وقوفی استبعاد اولندیغندن، حنین بن اسحق کبی سریانی ویا رومی الاصل مترجملرك یونانی وسریانی لسانلرندن ترجمه ایتدکلری کتابلری اصلاح ایله برابر ، ایضاح و تفصیل ایتمش اوله‌جغی آکلاشیلیور . هر حالده کندیسی اسلامده ابو الحکماء دینمکه مستحق اولوب، حینا که معلومات و افکار عمیقهٔ فنیه‌سنه احکام نجومیه و سحر کبی محال شیلر مزج ایتمکه تنزل ایتمشدر . حتی بر حکم نجومیسندن طولایی جزا دخی کورمش اولدیغی حالده ، ینه او فکر باطلدن واز کچمه‌مشدی . علوم ریاضیه‌نك تطبیقاتنده دخی ید طولی صاحبی اولوب، دجله وفرات بیننده بعض جدوللر کشادی وسائر عملیات جسیمهٔ هندسیه دخی کندیسنك معرفتیله اجرا اولنمشدی . مشاهیر مهندسیندن احمد بن شاکر وموسی بن شاکر کندی‌یی چکه‌مزوب، بر افترا ایله خلیفه متوکلك نظرندن دوشوردکدن صکره ، خلیفه‌نك امریله کتابلرینی ضبط و «کندی» تسمیه اولنان بر محله وضع ایله بونلره مراجعت ایده‌رك، برینی دوتوق ایستمشلرسه ده، تشبث ایتدکلری (جعفری) جدولی کشادنده موفق اوله‌مدقلرندن، حل مسئله‌یه دعوت اولنان (سند بن علی) بو ایکی قرداش حقنده بر عذر درمیان ایتمکله برابر، کندی‌یی عفو و کتابلرینی کندیسنه تسلیم ایتدیرمشیدی . کندی تدریسله دخی مشغول اولوب، ابو معشر جعفر بن محمد البلخی، حسنویه، نفطویه ، سلمویه و سائر مشاهیر جملهٔ تلامذه‌سندن ایدی. تألیفات فنیه‌سی پك چوق اولوب، بعض اقوال و امثال مشهوره‌سیله اشعاری دخی واردر. تاریخ ولادت ووفاتی بولنه‌میوب، آنجق ایکنجی قرن هجری اواخرنده دنیایه کلوب ، اوچنجی قرنك اواسطنه‌دك برحیات بولندیغی آکلاشیلیور . اسمی اوروپاجه دخی معروف اولوب ، (آلکندی) دینمکله وحتی یالکز فیلسوف صفتیله مشهوردر. باشلیجه تألیفاتی بروجه آتی اولوب ، بونلرك درجهٔ اهمیتی عنوانلرندن مستبان اولور : «کتاب الفلسفة الاولی فیمادون الطبیعیات والتوحید» ، «کتاب الفلسفة الداخلة والمسائل المنطقیة

والمعاصة وما وافق الطبیعیات »، « رسالة فی انه لاتنال الفلسفة الا بالریاضیات »، « کتاب الحث علی تعلم الفلسفة »، « رسالة فی کمیة کتب آرسطوطالیس وما یحتاج الیه فی تحصیل علم الفلسفة مما لاغنی فی ذلك عنه منها وترتیبها و اغراضه فیها »، « کتاب فی ذلك عنه منها وترتیبها واغراضه فیها »، « کتب فی قصد آرسطوطالیس فی المقولات ایاها قصدا والموضوعة لها »، « الرسالة الکبری فی المقیاس العلمی »، « کتاب اقسام العلم الانسی »، « کتاب مائیة العلم واقسامه »، « کتاب فی ان افعال الباری کلها عدل لاجور فیها »، « کتاب فی مائیة الشیء الذی لانهایة له وای نوع یقال للذی لانهایة له »، « رسالة فی الابانة انه لایمکن ان یکون جرم العالم بلا نهایة وان ذلك انما هو فی القوة »، « کتاب فی الفاعلة والمنفعلة من الطبیعیات الاول »، « کتاب فی عبارات الجوامع الفکریة » « کتاب فی صنعة الریا-ضات » که بعض اسئله واقعه‌یه جوابدر ، « کتاب فی بحث قول المدعی ان الاشیاء الطبیعیة تفعل فعلاً واحداً بایجاب الخلقة »، « رسالة فی الرفق فی الصناعات »، رسالة فی رسم رقاع الی الخلفاء والوزراء »، « رسالة قسمة القانون »، « رسالة فی مائیة العقل والابانة »، « رسالة فی الفاعل الحق الاول التام والفاعل الناقص الذی هو فی المجاز »، « رسالة الی المأمون فی العلة والمعلول »، « اختصار کتاب ایساغوجی لفرفو-ریوس »، « مسائل کثیرة فی المنطق وغیره و حدود الفلسفة »، « کتاب فی المدخل المنطقی باستیفاء القول فیه »، « کتاب فی المدخل المنطقی باختصار و ایجاز »، « رسالة فی المقولات العشر »، « رسالة فی الابانة عن قول بطلیموس فی اول کتابه فی المجسطی عن قول ارسطوطالیس فی انالوطیقا »، « رسالة فی الاحتراس من خدع السوفسطائیة »، « رسالة بایجاز واختصار فی البرهان المنطقی »، « رسالة فی الاسماء الخمسة للاحقة لکل المقولات »، « رسالة فی سمع الکیان »، « رسالة فی سمع الکیان »، « رسالة فی عمل آلة مخرجة للجوا-مع »، « رسالة فی المدخل الی الارثماطیقی خمس مقا-لات »، « رسالة الی احمد بن المعتصم فی کیفیة استعمال الحساب الهندی اربع مقالات »، « رسالة فی الابانة عن الاعداد التی ذکرها فلاطن فی السیاسة »، « رسالة فی تألیف الاعداد »، « رسالة فی التوحید من جهة العدد »، « رسالة فی الخطوط والضرب بعدد الشعیر »، « رسالة فی کمیة المضافة »، « رسا-لة فی النسب الزمانیة »، « رسالة فی الحیل العددیة وعلم اضمارها »، « رسالة فی ان العالم وکل مافیه کری الشکل »، « رسالة فی الابانة علی انه لیس شیء من العناصر الاولی والجرم الاقصی غیر کری »، « رسالة فی ان الکرة اعظم الاشکال الجرمیه والدائرة اعظم الاشکال الجرمیه والدائرة اعظم من جمیع الاشکال البسیطة »، « رسالة فی الکریات »، « رسالة فی عمل السمت علی کرة »، « رسالة فی ان سطح البحر کری »، « رسالة فی تسطیح الکرة »، « رسالة فی عمل الحلق الست واستعمالها »، « الرسالة الکبری فی التألیف »، « رسالة فی ترتیب النغم الدالة علی طبائع الاشخاص العالیة وتشابه التألیف »، « رسالة فی المدخل الی صناعة الموسیقی »، مختصر الموسیقی فی تألیف النغم و صنعة العود » که معتصم خلیفه‌نك اوغلی احمد ایچون یازلمشدر ، « رسالة فی اجزاء خبریة الموسیقی »، « رسالة فی ان رؤیة الهلال لاتضبط بالحقیقة وانما القول فیها بالتقریب »، « رسالة فی احوال الکواکب » که بعض اسئله وارده‌یه جوابدر، « رسالة فی جواب مسائل طبیعیة فی کیفیات نجومیة » که ابو معشرك اسئله‌سنه جواباً یازلمشدر . « رسالة فی الفصلین »، « رسالة فیما ینسب الیه کل بلد من البلدان الی برج من البروج وکوکب من الکواکب »، « رسالة فی الاختلاف فی صور الموالید » که بوده وارد اولمش اسئله‌یه جوابدر، « رسالة فیما حکی من اعمار الناس فی الزمن القدیم وخلافها فی هذا الزمن »، « رسالة فی تصحیح عمل نمودارات الموالید والهیلاج والکدخداه »، « رسالة فی ایضاح علة رجوع الکواکب »، « رسالة فی الابانة ان الاختلاف الذی فی الاشخاص العالیة لیس علة الکیفیات الاول »، « رسالة فی سرعة مایری من حرکة الکواکب اذا کانت فی الافق وابطائها کلما علت »، « رسالة فی الشعاعات »، « رسالة فی فصل مابین السیر وعمل الشعاع »، « رسالة فی علل الاوضاع النجومیة » « الرسالة المنسوبة الی الاشخاص العالیة المسماة سعادة ونحاسة »، « رسالة فی علل القوی المنسوبة الی الاشخاص العالیة الدالة علی المطر »، « رسالة فی علل احداث الجو »،

«رسالة فى العلة التى لها يكون بعض المواضع تكاد لاتمطر»، «رسالة فى اسرار النجوم وتعلم مبادئ الاعمال» كه تلامذه سندن زرتبه خطاباً يازمشدر، «رسالة فى العلة التى ترى من الهالات للشمس والقمر والكواكب والاضواء النيرة»، «كلام فى الجرات»، «رسالة فى النجوم»، «رسالة فى اعراض كتب اقليدس»، «رسالة فى اصلاح كتب اقليدس»، «رسالة فى اختلاف المناظر»، «رسالة فى عمل شكل المتوسطين»، «رسالة فى تقريب وترالدائرة»، «رسالة فى تقريب وترالتسع»، «رسالة فى مساحة ايوان»، «رسالة فى تقسيم المثلث والمربع وعماهما»، «رسالة فى كيفية عمل دائرة مساوية لسطح اسطوانة مفروضة»، «رسالة فى شروق الكواكب وغروبها بالهندسة»، «رسالة فى قسمة الدائرة ثلاثة اقسام»، «رسالة فى اصلاح المقالة الرابعة عشر والخامسة عشر من كتاب اقليدس»، «رسالة فى البراهين المساحية لما يعرض من الحسابات الفلكية»، «رسالة فى تصحيح قول ابسقلاس فى المطالع»، «رسالة فى اختلاف مناظر المرآت»، «رسالة فى صنعة الاسطرلاب بالهندسة»، «رسالة فى استخراج خط نصف النهار وسمت القبلة بالهندسة»، «رسالة فى عمل الرخامة بالهندسة»، «رسالة فى ان عمل الساعات على صفيحة تنصب على السطح الموازى للافق خير من غيرها»، «رسالة فى استخراج الساعات على نصف كرة بالهندسة»، «رسالة فى السوانح»، «مسائل فى مساحة الانهار وغيرها»، «رسالة فى النسب الزمانية»، «كلام فى العدد»، «كلام فى المرايا التى تحرق»، «رسالة فى امتناع وجود مساحة الفلك الاقصى المدبر للافلاك»، «رسالة فى ان طبيعة الفلك مخالفة لطبائع العناصر الاربعة وانه طبيعة خامسة»، «رسالة فى ظاهريات الفلك»، «رسالة فى العالم الاقصى»، «رسالة فى سجود الجرم الاقصى لباريه»، «رسالة فى الرد على المنانية فى العشر مسائل فى موضوعات الفلك»، «رسالة فى الصور»، «رسالة فى انه لايمكن ان يكون جرم بلا نهاية»، «رسالة فى المناظر الفلكية»، «رسالة فى امتناع الجرم الاقصى من الاستحالة»، «رسالة فى صناعة بطليموس الفلكية»، «رسالة فى تناهى جرم العالم»، «رسالة فى مائية الفلك واللون اللازم اللازوردى المحسوس من جهة السماء»، «رسالة فى مائية الجرم الحامل بطباعه للالوان من العناصر الاربعة»، «رسالة فى البرهان على الجسم السائر ومائية الاضواء والاظلام»، «رسالة فى المعطيات»، «رسالة فى تركيب الافلاك»، «رسالة فى الاجرام الهابطة من العلو و سبق بعضها بعضا»، «رسالة فى العمل بالالة المسماة الجامعة»، «رسالة فى كيفية رجوع الكواكب المحيرة»، «رسالة فى الطب البقراطى»، «رسالة فى الغذاء والدواء المهلك»، «رسالة فى الابخرة المصلحة للجو من الاوبا»، «رسالة فى الادوية المشفية من الروائح المؤذيه»، «رسالة فى كيفية اسهال الادويه وانجذاب الاخلاط»، «رسالة فى علة نفث الدم»، «رسالة فى تدبير الاصحاء»، «رسالة فى اشفية السموم»، «رسالة فى علة بحارين الامراض الحادة»، «رسالة تبيين العضو الرئيس من جسم الانسان والابانة عن الالباب»، «رسالة فى كيفية الدماغ»، «رسالة فى علة الجذام واشفيته»، «رسالة فى عضة الكلب الكلب»، «رسالة فى الاعراض الحادثة من البلغم، وعلة موت الفجأة»، «رسالة فى وجع المعدة والنقرس»، «رسالة الى رجل فى علة شكاها فى بطنه ويده»، «رسالة فى اقسام الحميات»، «رسالة فى علاج الطحال الجاسى من الاعراض السوداوية»، «رسالة فى اجساد الحيوان اذا فسدت»، «رسالة فى تدبير الاطعمة»، «رسالة فى صنعة اطعمة من غير عناصرها»، «رسالة فى الحيلة»، «كتاب الادوية الممتحنه»، «كتاب الاقراباذين»، «رسالة فى الفرق بين الجنون العارض من لمس الشياطين وبين ما يكون من فساد الاخلاط»، «رسالة فى الفراسة»، «رسالة فى ايضاح العلة فى السمائم القاتلة السمائية وهو على المقال المطلق الوباء»، «رسالة فى الحيلة لدفع الاحزان»، «جوامع كتاب الادوية المفرده لجالينوس»، «رسالة فى الابانة عن منفعة الطب اذا كانت صناعة النجوم مقرونة بدلائلها»، «رسالة فى اللثغة للاخرس»، «رسالة فى تقدمة المعرفة بالاستدلال بالاشخاص العالية على المسائل»، «رسالة فى مدخل الاحكام على المسائل»، «رسالة فى الاخبار عن كمية ملك العرب وهى الرسالة فى اقتران النحسين فى برج السرطان»، «رسالة فى قدر منفعة الاختيارات»، «رسالة فى

قدر منفعة صناعة الاحكام من الرجل المسمى منجماً باستحقاق »، « رسالة مختصرة فى حدود المواليد »، « رسالة فى تحويل سنى المواليد »، « رسالة فى الاستدلال بالكسوفات على الحوادث »، « رسالة فى نقض مسائل الملحدين »، « رسالة فى تثبيت الرسل عليهم السلام »، « رسالة فى الاستطاعة وزمان كونها »، « رسالة فى الرد على من زعم ان للاجرام فى هويتها فى الجو توقفات »، « رسالة فى بطلان قول من زعم ان بين الحركة الطبيعية و العرضية سكون »، « رسالة فى ان الجسم فى اول ابداعه لاساكن ولا متحرك ظن باطل »، « رسالة فى التوحيد بتفسيرات »، « رسالة فى بطلان قول من زعم ان جزءاً لايتجزأ »، « رسالة فى جواهر الاجسام »، « رسالة فى اوائل الجسم »، « رسالة فى اقتران الملل فى التوحيد وانهم مجمعون على التوحيد وكل قدخالف صاحبه »، « رسالة فى المتجسد »، « رسالة فى البرهان »، « كلام مع ابن الراوندى فى التوحيد »، « كلام رد بن على بعض المتكلمين »، « رسالة فى مائية مالانهاية له وما الذى يقال لانهاية له وباى نوع يقال ذلك »، « رسالة الى محمد بن الجهم فى الابانة عن وحدانية الله عز وجل وعن تناهى جرم الكل »، « رسالة فى الاكفار والتضليل »، « رسالة فى ان النفس جوهر بسيط غير داثر مؤثر فى الاجسام »، « رسالة فى ماللنفس ذكره وهى فى عالم العقل قبل كونها فى عالم الحس »، « رسالة فى خبر اجتماع الفلاسفة على الرموز العشقية »، « رسالة فى علة النوم والرؤياء ومايرمز به النفس »، « رسالة فى ان ما بالانسان اليه حاجة مباح فى العقل قبل ان يخطر رسالته الكبرى فى السياسة »، « رسالة فى تسهيل سبل الفضائل »، « رسالة فى سياسة العامة »، « رسالة فى الاخلاق »، « رسالة فى الاخلاق »، « رسالة فى التنبيه على الفضائل »، « رسالة فى نوادر الفلاسفة »، « رسالة خبر فضيلة سقراط »، « رسالة فى محاورة جرت بين سقراط وارسواس »، « رسالة فى خبر موت سقراط »، « رسالة فيما جرى بين سقراط و الحرانيين »، « رسالة فى العقل »، « رسالة عن العلة الفاعلة القريبة للكون والفساد فى الكائنات الفاسدات »، « رسالة فى العلة التى لها قيل ان النار و الهواء والماء والارض عناصر تجمع الكائنة الفاسدة وهى غيرها يستحيل بعضها الى بعض »، « رسالة فى اختلاف الازمنة التى تظهر فيها قوى الكيفيات الاربع الاولى »، « رسالة فى النسب الزمانية »، « رسالة فى علة اختلاف انواع السنة »، « رسالة فى مائية الزمان وماهية الدهر والحين والوقت »، « رسالة فى العلة التى لهايبرد اعلى الجو ويسخن ماقرب من الارض »، « رسالة فى الاثر الذى يظهر فى الجوو يسمى كوكبا »، « رسالة فى الكوكب الذى ظهر ورصده اياماً حتى اضمحل »، « رسالة فى الكوكب ذى الذؤابة »، « رسالة فى العلة الحادث بها البرد فى آخر الشتاء فى الابان المسمى ايام العجوز »، « رسالة فى علة كون الضباب والاسباب المحدثة له »، « رسالة فيما رصد من الاثر العظيم فى سنة اثنتين وعشرين ومأتين للهجرة »، « رسالة فى الآثار العلوية »، « رسالة فى تلاف مواضع المساكن من كرة الارض »، كه تاءدوسيوسك « كتاب المساكن » نتك شرحى اولوب، مؤلفك اوغلى احمده خطاباً يازلمشدر، « رسالة فى علة حدوث الرياح فى باطن الارض المحدثة كثير الزلازل والخسوف »، « رسالة فى علة اختلاف الازمان فى السنة وانتقالها باربعة فصول مختلفه »، « كلام فى عمل السمت »، « رسالة فى ابعاد مسافات الاقاليم »، « رسالة فى المساكن »، « رسالة الكبرى فى الربع المسكون »، « رسالة فى اخبار ابعاد الاجرام »، « رسالة فى استخراج بعد مركز القمر من الارض »، « رسالة فى استخراج آلة يستخرج بها ابعاد الاجرام »، كه كندى ايجاد كردهسى اولان بر آلتك صورت استعمالنى مبيندر، « رسالة فى عمل آلة يعرف بها بعد المعاينات »، « رسالة فى معرفة ابعاد قلل الجبال »، « رسالة الى احمد بن محمد الخراسانى فيما بعد الطبيعة و ايضاح تناهى جرم العالم »، « رسالة فى اسرار تقدمة المعرفة »، « رسالة فى تقدمة المعرفة بالاحداث »، « رسالة فى تقدمة الخبر »، « رسالة فى تقدمة الاخبار »، « رسالة فى تقدمة المعرفة فى الاستدلال بالاشخاص السماوية »، « رسالة فى انواع الجواهر والاشباه »، « رسالة فى نعت الحجارة والجواهر و معادنها وجيدها ورديها واثمانها »، « رسالة فى

تلويح الزجاج »، « رسالة فيما يصبغ فيوطى لوناً »، « رسالة فى انواع الحديد والسيوف وجيدها و مواضع انتسابها »، « رسالة الى احمد بن المعتصم بالله فيما يطرح على الحديد و لسيوف حتى لاتنثلم ولا تكل »، « رسالة فى الطائر الانسى »، « رسالة فى تمريخ الحمام »، « رسالة فى الطرح على البيض »، « رسالة فى انواع النحل وكرائمه »، « رسالة فى عمل القمقم السياح »، « رسالة فى العطر وانواعه »، « رسالة فى كيمياء العطر »، « رسالة فى الاسماء المعماة »، « رسالة فى التنبيه على خدع الكيميائيين »، « رسالة فى الاثرين المحسوسين فى الماء »، « رسالة فى المدوالجزر »، « رسالة فى اركاب الخيل »، « الرسالة الكبيره فى الاجرام الغائصة فى الماء »، « رسالة فى الاجرام الهابطة »، « رسالة فى عمل المرايا المحرقه »، « رسالة فى شعاع المرآة »، « رسالة فى اللفظ »، « رسالة فى الحشرات »، « رسالة فى جواب اربع عشرة مسئلة طبيعية »، « رسالة جواب ثلاث مسائل »، « رسالة فى قصة المتفلسف بالسكوت »، « رسالة فى علة الرعد والبرق والثلج والبرد والصواعق والمطر »، « رسالة فى بطلان دعوى المدعين صنعة الذهب و الفضة وخدعهم »، « رسالة فى الابانة ان الاختلاف الذى فى الاشخاص العالية ليس علة الكيفيات الاولى كاهى علة ذلك فى التى تحت الكون و الفساد ولكن علة ذلك حكمة مبدع الكل عزوجل »، « رسالة فى قلع الآثار من الثياب وغيرها »، « رسالة الى يوحنا بن ماسويه فى الفس وافعالها »، « رسالة فى ذات الشعبتين »، « رسالة فى علم الحواس »، « رسالة فى صفة البلاغة »، « رسالة فى قدر المنفعة باحكام النجوم »، « كلام فى المبدع الاول »، « رسالة فى صنعة الاحبار والليق »، « رسالة الى بعض الاخوان فى رموز الفلاسفة فى المجسمات »، « رسالة فى عناصر الاخبار »، « كتاب فى الجواهر الخمسة »، « رسالة الى احمد بن المعتصم فى تجويز اجابة الدعاء من الله عز وجل لمن دعاه »، « رسالة فى الفلك والنجوم ولم قسمت دائرة فلك البروج على اثنى عشر قسماً وفى تسميتهم السعود والنحوس وبيوتها واشرافها وحدودها بالبرهان الهندسى ».

كنسينغتون { انكلتره‌نك (Kensington) ميدلسكس قونتلغنه تابع ولوندره‌نك اقسامندن معدود بر قصبه اولوب، ٢٥٠٠٠ اهاليسى، قراليچه‌يه مخصوص سرايى وبو سرايه مربوط اولديغى حالده اهالينك تفرجيچون آچيق بولنديريلان كوزل باغچه‌سيله ناديده رسملرى حاوى صالونى وبرچوق كوشكلرى واردر.

— ممالك مجتمعه‌نك فيلادلفيا شهرى اقسامندن دخى بو اسمله برمعموره اولوب، ٥٠٠٠٠ دن زياده اهاليسى واردر.

كنعان { حام بن نوخ (عم)ك اوغلى اولوب، پدريله برابر نبى مشار اليهك بد دعاسنه مظهر اولمش؛ وساحل شام جهتنه كلوب، دنيايه كلن اون بر اوغلندن قالان اون بر قبيله ارض كنعان دينان يرده ساكن اولمشلر.

كنعان { ارض — (Chanaan) فنيكه دينلن صيدا و صور و بيروت جهتلريله فلسطين خطه‌سندن و سوريه خطهٔ قديمه‌سنك بر قسمندن عبارت برمملكت قديمه اولوب، حضرت نوح (عم)ك حفيدى آنف الذكر كنعان بن حامك اسميله تسميه اولنديغى مرويدر. حضرت يعقوب (عم) كنعانده ساكن اولوب، بعده ذريتى مصرده قالمش؛ وحضرت موسى (عم) جانبندن مصردن اخراجيله، صحراى تيهده قرق سنه طولاشدقدن صكره ارض كنعانك جنوب شرق قسمندن عبارت اولان فلسطينده يرلشمشلردى. اصل كنعان ايسه فنيكه وكنعانيون فنيكه‌ليلردر. مورخين عرب كنعانيونك عربي‌يه مشابه برلسانله متكلم بولنمش اولدقلرنى بيان ايديورلر، كه حقيقةً فنيكه‌ليلر امم ساميه‌دن بولنغله، لسانلرى عربي‌يه مشابه ايدى. [« فنيكه » ماده‌سنه مراجعت بيوريله.]

كنعان پاشا { سلطان محمد خان ثالث دورنده يالكز برآى قپودان دريا بولنمش وزرادن اولوب، چركسى الاصلدر. اندرون همايونده تربيه اولنه‌رق، سلحدار و بعده يكيچرى آغاسى اولدقدن صكره، ١٠٦٥ ده رتبهٔ وزارتله بودينه مأمور اولمش؛ وعودتنده سلستره ايالتنه نصب اولنمش ايسه‌ده، برسنه صكره ١٠٦٦ ده مسند قپودانى‌يه تعيين اولنه‌رق، كريدده وندیكليلرله محاربه‌ده بولندى. قرق چشمه مكتبى خطيره‌سنده مدفوندر.

— سلطان مراد رابع دوری وزراسندن دخی بو اسمده بری بولنوب، قزاقلرك دفعنه مأمور اولمش؛ وله سفری هنکامنده درسعادتده قائمقاماق ایتمش؛ وایران سفرنده آخسخه‌یی ضبط ایلمش ایدی. درسعادته عودتنده بغدادده بولنان صدر اعظمك عودتنه‌دك ثانیاً قائمقام نصب اولنمش؛ وبعده آناطولی وبوده والیلکنه نصب اولنه‌رق، اردلده مجارلرله محاربه ایتمش ایدی.

کنغری { (وزبازدی چانغری) قسطمونی ولایتنده و قسطمونینك ٩٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق، بایرمسی بریرده وقزیل ایرماغه تابع بر چایك ایکی قولی آره‌سنده ٨٩٥ مترەلك ارتفاعده و ″٣٠°٣٤′٣٧ عرض شمالی ایله ″٣٥′١٢°٣١ طول شرقیسده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، ١٥ جامع شریفی، ١٦ مسجدی، ١٣ مدرسه‌سی بر اعدادیهٔ ملکیه ور رشدیه ایله ٢ ابتدائیه و ١٤ صبیان مکتبلری، برر روم و ارمنی مکتبی، ٢ کتبخانه‌سی، ٧ تکیه‌سی، ٢ کلیساسی، ٢ موقتخانه‌سی، ٧١٧ دکانی، ٥ خانی، بر خراب بدستانی، حمامی، ٦ دکرمنی، بر کارکیر و ٤ اخشاب کوپریسی، متعدد چشمه‌لری، قصبه‌نك اطرافنده ایکی بچق ساعتلق مسافه‌یه‌قدر ممتد اولور باغ و باغچه‌لری و قصبه‌نك آرقه‌سنده خراب بر قلعه‌سی واردر. قصبه داخلنده آلاجه و بز اعمال، و جوارلریله برمقدار تجارت اجرا اولنور. تافالانلرك زماندن قالمه اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (غانغره)در، که شمدیکی اسمك عینی دیمکدر.

— کنغری قضاسی سنجاغك اورته‌سنده واقع اولوب، غرباً وغرب شمالی طرفندن چرکش قضاسیله، شمالاً نفس قسطمونی سنجاغیله، شرقاً ینه قسطمونی سنجاغی واسکلب قضاسیله، جنوباً دخی آنقره ولایتیله محدوددر. قوچحصار، شعبان اوزی ونوخت ناحیه‌لریله برابر ٢٠٨ قریه‌یی حاوی اولوب، ٨٥١٠٢ اهالی ایله مسکوندر، که بو مقدارکده یالکز ٧٣٧ روم و ٣٣٣ ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وترکدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، شمالدن جنوبه میلانی واردر، وبو استقامتده برچوق چایلر آقوب، قزیل ایرماغه دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور، وهله بغدایی پك مقبولدر. مرکز قضایه ٣ ساعتلق مسافه‌ده پك زنکین بر قیا طوزی معدنی بولنوب، کلیتله اخراج اولنور. بوندن بشقه ایکی طوز کولیله صولری طوزلی برچوق قاینافلر بولنیور. قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر و سائره اوله‌رق حیوانات اهلیه‌سی چوق اولوب، خیلی بیاغی، تفتیك، قیل، یاغ، دری دخی اخراج اولنور. درون قضاده ٢٧٣ جامع ومسجد، ٢٦٥ مکتب، ١٥ مدرسه وکتبخانه، ٢٩ تکیه وزاویه، ٣ کلیسا ومناستر، ١١٨٣ دکان ومغازه، ١٩ فرون، ٢٥ خان، ٧ حمام، ٢٤٥ دکرمن وخزار، ٢ اون فابریقه‌سی موجوددر. اراضیسی ١٨٢ ٧٣٧ دونم اولوب، ١١٩ پارچه اورمانی‌ده واردر. واردات سنویه‌سی ٣٣٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در. مرکز قضا قسطمونی‌یه واورادن اسکله‌سی اولان اینه‌بولی‌یه برشوسه ایله مربوطدر.

کنغری { سنجاغی. قسطمونی ولایتنی ترکیب ایدن درت سنجاغك بری اولوب، ولایتك جنوب شرقیسنده واقع وبناءً علیه ساحلدن محرومدر. شمالاً قسطمونی مرکز سنجاغیله. غرباً بولی سنجاغیله، جنوباً و شرقاً دخی انقره ولایتیله محدوددر. اراضیسی طاغلق اولوب، حدود شمالیه‌سنده (ایلغاز) طاغی غرب جنوبیدن شرق شمالی‌یه طوغری امتداد ایتدیکی کبی، بونك جنوبنده ایشیق طاغی، صاری طاغ و قوش طاغی ینه او استقامتده اوزانوب، آره‌لرنده (دورك) نهری وادیسی قالیور، که بو نهر شرقه طوغری آقه‌رق، قسطمونی سنجاغنك طوسیه قضاسنه کیده‌رك، حدود ولایتده قزیل ایرماغه دوکیلور. مذکور ایکی صره طاغلرك داخلی اتکلرندن بر چوق چایلر اینوب بو نهره قاریشیور؛ ویالکز منتهای غربنده یعنی چرکش قضاسنده‌کی صولر فیلیاس ایرماغنه تابع صوفانلی نهرینه دوکیلان

حماملی چانی تشکیل ایدرلر . جنوبده‌کی ایکنجی صره طاغلرك جنوبی اتکارندن اینن صولر ایسه آیری آیری قزیل ایرماغه دوکیلوب ، بونلرك اك بیوکی مرکز لوا یانندن‌کچن (آجی‌صو)در. هواسی قیشین صوتوق اولوب، آیلرجه قارله مستور بولونورسه‌ده ، یازین پك لطیف وعمومیت اوزره پك صاغلامدر . طوپراغی پك منبت اولوب ، بغدای، آرپه، بولاف، چاودار، بورچق، نخود، مرجمك وسائر حبوباتله باموق، جهری، خشخاش ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل‌اولور. اورمانلری چوق ایسه‌ده ، ساحلدن بعدی و یوللرك فقدانی جهتلریله بو یوزدن استفاده اولنه‌میور . معادنه دائر هنوز بر کشفیات وتحریات اولنمامش‌ایسه‌ده ، قیا طوزی معدنلری وطوزلی کوللریله طوزلی میاه جاریه‌سی چوقدر . و مملحه‌لردن چیقان طوز سنجاغك خارجنه دخی سوق اولنور . حیوانات اهلیه‌دن قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر وسائره وطاغلرنده آناطولینك هر طرفنده بولنان حیوانات وحشیه بولنیور . صنایع محلیه باموقدن بز وآلاجه نسجیله محصولات زرعیه‌وحیوانیه‌نك استحضارندن وآغاجدن‌قاشیق وقواطه‌کبی شیلر اعمالندن‌عبارتدر. سنجاق کنغری وچرکش‌اسملریله، قضا و ٦ ناحیه‌دن مرکب اولوب، ٤١٦ قریه و ١٤٠٤٨٢ اهالی‌یی حاویدر، که بونلرك ٧٩٧ سی روم و ٣٥٣ ی ارمنی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وترکدر . بو سنجاغك موقعاً وتاریخجه قسطمونیدن زیاده آنقره ولایتیله مناسبتی اولوب، قدیماً غالاتیادن معدود ایدی. شرق جهتنده بولنان اسکلب قضاسی بر قاچ سنه اوله کانجه‌یه‌قدر بو سنجاغه ملحق ایکن، اخیراً آنقره ولایتنده تشکیل اولنان چوروم سنجاغنه الحاق اولنمشدر. بو وجهله سنجاغه پك یقین‌اوله‌رق جریان ایدن قزیل ایرماق مجراسی نه جنوب ونه‌ده شرق جهتندن ایکی ولایت آره‌سنده خط حدود اتخاذ اولنمشدر.

کنك (Gange) هندستانك اك بیوك واك مشهور ایرماغی اولوب، بو قطعهٔ واسعه‌نك قسم شمالیسنی شق ایله بنکاله کورفزینه دوکیلور. هندولر عندنده اسکیدن بری مقدس عد اولنان بو نهر عظیم هیمالایه سلسلهٔ جبالنك غرب جهتنده وسند ایرماغی منابعنك قربنده ٣٠° ٥٤´ عرض شمالی ایله ٧٦° ٤٧´ طول شرقیده و ٤٢٠٠ متره ارتفاعی اولان درین بر مغاره‌دن (باکرانی) اسمیله نبعانله ، پك اینیشلی بر یتاغك ایچنده سیل کبی غرب جنوبیه وبعده غربه طوغری آقه‌رق، هیمالایه‌نك شمالی مائله‌سندن یعنی تیبتدن کلن وکندیسندن بیوك اولان (جماوی) نهرینی اخذ ایله، طاغلر آره‌سنده بر طار بوغازدن بالمرور، جنوب غربی‌یه و بعده جنوب شرقی‌یه طوغری آقار، ودها آشاغیده (جلکار) و (بهلنك) اسملریله بیوك ایکی نهر اخذ ایده‌رك، اووه‌یه دوشر؛ و (هردوار)ه واصل‌اولنجه، صاغدن برجدوله صوینك قسم‌اعظمنی ویرر، که بو جدول (دواب) اووه‌لری ایچنده ٥٠٠ کیلومتره‌لك محلده جریانله ، اطرافنی صولادقدن صکره، (کونپور) نهرینه دوکیلوب، بو ایکی نهر آره‌سنده بر سیر سفائن یولی آچیور . اورادن (کنك) ایرماغی جنوبه طوغری آقه‌رق، کوچك سفینه‌لرك سیرینه مساعد حاله کلیر، وتدریجاً شرقه میل ایده‌رك، (قنوج) شهر قدیمی قارشیسنده واقع فرح آباده واصل‌اولنجه، شرقه طوغری اولان میلی بر درجه دها آرتار، وصولدن (رحیلقند) دن کلن (رمپنکه) ، صاغدن دخی (دوآب) اووه‌لرندن کلن (کالی نادی) اسملریله بیوجك ایکی نهر آلیر. نهایت (کونپور) شهرینه واصل اولدقده، بیوك بر ایرماق حالنده اولوب، کنیشلکی بر کیلومتره‌یه قریبدر، ویشیلتراق صولری دکیز کبی تموج ایدر. اورادن ٢٥٠ کیلومتره آشاغی (اله آباد) شهرینه واصل اولدقده ، کرك هیمالایه اتکارندن و کرك کجرات حدودنده‌کی (ماهی) و (ویندیه) سلاسل جبالندن کلن برچوق انهارك جمعندن متشکل‌اولان وبرخیلی مسافه‌ده یعنی (دوآب) اووه‌لرنده‌کندیسیله متوازیاً آقان (جمنه) نهر عظیمی صاغدن آلیر . اورادن کاه شماله وکاه جنوبه میل ایده‌رك، شرقه طوغری آقار، و (میرزاپور) و (بنارس) شهرلری‌اوکندن کچر. هندولرجه مقدس عد اولنان بوشهرك‌اوکنده وسعتی ٥٠٠ متره اولوب، قوراقلق موسمنده ثانیه‌ده ٥٥٠ و فیضاننده ٧٥٠٠ مکعب متره صو دوکر. بنارسك آلت طرفنده صولدن (اود) خطه-

سندن کلن (کومتی) نهرینی آلیر. (بهار) خطهٔ واسعه‌سنه کیردکدن صکره، ینه صولدن (کوکره) نهر عظیمنی وداها آشاغیده صاغدن فیضانی پك قوتلی اولان (سونه) نهرینی اخذ ایدر. برآز داها آشاغیده (پاطنه) شهرندن کچوب، اورادن آشاغی صولدن (نپال) مملکتندن متوازیاً آقه‌رق کلن برقاچ نهر ونهایت اك بیوکاری اولان (کوسی) نهرینی آلیر. نهایت بهاردن بنکاله خطه‌سنه کیررکن، بردن بره جنوبه طوغری دونوب، طولاشیقلی بر جریاندن صکره، جنوب شرقی‌یه طوغری دونه‌رك، وجنوبه طوغری برچوق قوللر صاله‌رق، واسع دالیه‌سنی تشکیل ایدر؛ واك بیوك قولی (پادما) اسمیله استقامتنده دوامله، ینه شمالدن برطاقم انهار آله‌رق، نهایت تیبتدن کلن (براهماپوتره) نهر عظیمیله برلشدکدن صکره، جنوبه طوغری بر درجه داها میل ایدر، وینه صاغدن برطاقم قوللر و جدوللر صاله‌رق، بنکاله کورفزینك منتهاسنده قره‌لرك ایچنه اوزانمش و برطاقم آطه‌لرله اوکی چویلمش برخلیجك ایچنه دوکیلور؛ و تا منصبنده شمال شرقیدن وبرمان حدودندن کلن (سورمه) نهرلریله قاریشیر. براهماپوتره ایله برلشدیکی محلده قوراقلق موسمنده ثانیه‌ده ۲۰۰۰ و فیضاننده ۳۳۹۳۴ مکعب متره صو دوکر. مجراسی خط مستقیم اوزره ۲۰۰۰، وطولاشیمه‌لری‌ده حساب اولندقده تقریباً ۳۰۰۰ کیلومتره‌در. فیضانی نیسانك اواخرنده باشلایوب، تموزده او درجه‌ده آرتار، که نهرك صولری حذای دائمیسندن ۱۰ متره یوقاری‌قالقوب، مجراسنك آشاغی طرفنده یتاغنه صیغمامقله، دالیه‌سنده ۱۵۰ کیلومتره وسعتنده بربر تکمیل صو آلتنده قالیر. آغستوسك اواخرنده کونده ۲۵ سانتمتره نسبتنده ایتمکه باشلار. (کونپور) ایله (پاطنه) آره‌سنده یتاغنك وعمق قوراقلق موسمنده ۱ وفیضاننده ۲ کیلومتره راده‌لرنده اولوب، اورادن آشاغی بش آلتی کیلومتره‌یه قدر توسع ایتدیکی اولور. براهماپوتره‌نك تیبتده‌کی حوضهٔ واسعه‌سی داخل حساب اولنمزسه، کنك ایرماغنك هندستانك شمالنده‌کی حوضه‌سی شمالاً هیمالایه، غرباً (آراوالی)، جنوباً (ویندیه) سلاسل جبالیله محاط بیوك برمستطیل صورتنده و ۹۳۲۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده‌در.

کنکك حوضه‌سی هندستانك اك منبت، اك معمور واسکیدن بری اك مدنی یری اولوب، بو قطعه‌نك اك بیوك واك مشهور شهرلری دخی بو حوضه داخلنده وبو ایرماقله تابعلری کنارلرنده‌در. دالیه‌سی نیلك دالیه‌سنك ایکی مثلندن بیوك اولوب، ایرماق بونی ومجراسی اوزرنده بولنان اووه‌لری سقی واروا ایله احیا ایده‌رك، دنیانك اك منبت یرلری حکمنه قویبور. آنجق نیل کبی سدلر وبندلرله ضبطی ممکن اوله‌میوب، فیضاننده چوق دفعه دالیه‌سنده بیوك شهروقصبه‌لری ومزروعاتی تخریب، واهالی وحیواناتی اتلافله، اورته‌لغی دکیزه دوندردکدن صکره، صولر چکلدیکنده چوق دفعه نهرك قوللری اسکی مجرالرینی ترکله یکی یتاقلر پیدا ایدرلر. بروجهله که دالیه‌نك هر نره‌سی قازلسه، طوپراغك آلتندن سفائن انقاضی وسائر نهر علائمی چیقار. عرض اقتضاسنجه حرارت فوق العاده طوپراغك اوستنی قوروودورسه‌ده، برآز قازلدیغی کبی آلتندن صو چیقار. بو حال پك کلیتلی وپك ایی پرنج حصولنه مساعد ایسه‌ده، بر طرفدن قالقان بخارلر و بر طرفدن‌ده نهرك سوروکلدیکی مواد عضویه‌نك چوروسندن چیقار تعفنات هر وقت قولره ظهورینه واورادن بتون عالمه انتشارینه سببیت ویرمکده، وبنکاله‌نك هواسی یرلیلردن بشقه کیمسه‌یه یارامامقده‌در. بیوك آغزلری ۱۴ اولوب، برچوق کوچکاری‌ده واردر. هر سنه‌ده دکیزه ۱۸۰ ملیون مکعب متره چامور وقوم دوکر. مد وجزر (راجمحل) ه قدر ۲۴۰ کیلومتره‌لك محلده ظاهر اولور، (وکوکره) نك ملتقاسنه‌دك‌ده حس اولنور. بیوك کمیلر هر موسمده اله آباده وفیضانی موسمنده (کونپور) ه وجنده آکره‌یه قدر چیقمقله، هندستانك اك بیوك واك ایشلك طریق تجارتی بو ایرماقدر.

کنك ایرماغی اسکیدن بری هندولر عندنده مقدس عد اولنه‌رق، کنارلرنده برهمنیلرك برچوق معبدلری ومبارك عد ایتدکاری یرلری واردر. هر دوار ایله له آباد وبنارس اك مقدس شهرلریدر. بو نهره جنتك طریقی نظریله باقدقلرندن، اسکیدن

هندولر اولولرینك جنازه‌لرینی نهرك ایچنه آتار - لردی. بو ایسه هم هوایی عفونتلندیروب، همده شهرلرده یالیلرك اوكندن قوشلر وتمساحلر طرفندن پاره‌لانمش برآلای میتلر كچمسی كبی دهشتانكیز منظره‌لره محل ویردیكندن ، انكلیز حكومتی بو عادت مكروهه‌یی منع ایتمكله، شمدی جنازه‌لری نهرك كنارنده یاقوب، كوللرینی نهره آتمقله قناعت ایدیورلر.

كِنكوَر { همدان ایله كرمانشاه آره‌سنده بر كوچك قصبه اولوب، خراب اولمش غریب بر سرایی اولدیغی، وجزیرهٔ ابن عمر قربنده دخی بو اسمله متین بر قلعه بولندیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

كنكه { كتب عربیه‌ده بو اسمله اعاظم حكماء هنددن بری ذكر اولنوب، هیئت ونجوم وطبده ید طولی صاحبی اولدیغی ذكر اولنیور. عربی‌یه ترجمه اولنمش كتابلری بروجه آتیدر: «كتاب النموذار فی الاعمار»، «كتاب اسرار الموالید»، «كتاب القرانات» كبیر و صغیر، «كتاب الطب»، «كتاب التوهم»، «كتاب فی احداث العالم والدور فی القران».

كنوریو { كرید جزیره وولایتنك قندیه سنجاغنده بر قضا اولوب، ٧٥ قریه‌دن مركبدر.

كنوفروریون { (Cænophrurium) یعنی «یكی قلعه» سلیورینك ٩ كیلومتره غرب شمالیسنده اسكی بر قصبه اولوب، ایمپراطور آورلیان ٢٧٥ تاریخ میلادیسنده اوراده قتل اولنمشدی. الیوم خرابدر.

كنه { یاخود كنوپولیس (Cæne, Cænopolis) یونانك لاقونیه خطهٔ قدیمه‌سنده بر شهر اولوب، مشتریك عبادتنه مخصوص جسیم بر معبدیله مشهور ایدی. دها اسكی اسمی (تنارون) ایدی. — مصرده‌كی (هرموپولیس) شهرینك دخی نام دیكریدر.

كوار { وان ولایتنك حكاری سنجاغنده وولایت وسنجاغك شرق جهتنده اوله‌رق ایران حدودنده بر قضا اولوب، شمالاً الباق، غرباً لوانك مركزی اولان جولمرك، جنوباً شمیدان قضالریله، شرقاً دخی ایران حدودیله محدوددر. فخری مدیرلرله اداره اولنور ٦ ناحیه و ١٨٤ قریه‌یی حاویدر. اهالیٔ قضا ٢٠٠ ٢٦ اولوب، ٧٠٠ ١٤ ی، اكثریت اوزره كرد اولمق اوزره، مسلم وسنی، ٩٠٠٠ ی نسطوری، ١٩٠٠ ی ارمنی و ٣٠٠ ی اسرائیلیدر. مركزی اولان (دیزا) قصبه‌جكی وانك ١٨٠ كیلومتره جنوب شرقیسنده و ٢١٣٣ متره ارتفاعنده واقع اولوب، ٣٦٠٠ اهالیسی وایرانده (اورمیه) شهریله و وان و موصل ایله خیلی ایشلك تجارتی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، شمال جهتنده سنبل طاغی وغرب طرفنده ٤٠٠٠ متره ارتفاعی اولان جلو طاغی ممتد اولور. اورمانلری آز اولوب، قواق، سكود، جوز ویبانی الما وآرمود آغاجلری واردر. واسع و بك منبت اووه‌لری دخی اولوب، علی‌الخصوص دیزا اووه‌سی بك محصولداردر. محصولاتی حبوبات متنوعه ایله كثرتلی سبزه ومیوه‌دن عبارتدر. مرعالری چوق وبك ابی اولوب، قویون، كچی وصیغیر اوله‌رق كلیتلی حیوانات اهلیه‌سی وار ایسه‌ده، بك شدتلی وسوركلی اولان قیش موسملرنده بونلرك اداره‌سی خیلی كوچدر. بونك ایچون اووه‌لرده وعلی‌الخصوص قضانك شرقدن غربه شق ایله زاب نهرینه دوكیلن (نهیل) چایی كنارلرنده یتیشن بك اوزون اوتلردن كلیتلی قورودوب، قیش ایچون صاقلارلر. مركز قضاده هر هفته بازار و (كرپل) قریه‌سنده اغستوسك ١٥ نده بیوك بر بنایر قوریلوب، اوچ كون سورر. مركزده جماعات مختلفه‌یه مخصوص اوچ صبیان مكتبی و بعض كویلرده نسطوری وارمنیلرله پروتستان میسیونرلرینه مخصوص بر قاچ كوچك مكتب واردر.

كُوار { فارسده شیرازدن ١٠ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولدیغی «معجم البلدان» ده مسطوردر.

كُوّار { سودان بلادندن فزانك جنوبنده بر اقلیم اولدیغی، وعقبه بن عامر طر- فندن فتح اولنوب، بر دها عربلره قارشی حرب ایتمه‌مك ایچون، حاكمنك پارمقلری كسلدیكنی یاقوت حموی بیان ایدیور. (قوار) ماده‌سنده بیان اولنان واحك عینی اولدیغنده شبهه یوقدر.

بو حالده عقبه بن عامر ١٨° عرض شمالی جوارنده اولان او برله قدر ایلریلیش دیمکدر.

کواش { وان ولایت و سنجاغنده ووان کولنك جنوبنده بر قضا اولوب، شمالاً مذکور کول ایله، شرق شمالی جهتندن ولایت مرکز قضاسیله، جنوباً شتاق ومکس، غرباً قارچکان قضالریله محدوددر. مرکزی ٤٢٣٩ اهالیسی اولان وسطان قصبه‌سیدر. قضا ٥ ناحیه و٧٩ قریه‌یی حاوی اولوب، ١٣ ١٦٤ اهالیسی واردر، که بونلردن ٨١٣٠ ی مسلم واکثریت اوزره کرد، ٤٨٥٠ سی ارمنی، ٥٩ ی اسرائیلی و١٢٥ ی یزیدی وسائره‌در. اراضی ومحصولاتیله سائر احوالی وان سنجاغنك سائر طرفلرینه مماثلدر. «معجم البلدان» ده (کواشی) اسمیله مذکور اولوب، اسم قدیمی (اردمشت) اولدیغی بیان اولنیور.

کُواکب { حجازده مدینهٔ منوره ایله تبوك آره‌سنده بر طاغدر.

کوال { مروشاهجانده بر نهر اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کوانپور { (Cawnpore) هندستانك شمال غربی ایالاتندن اله آباد ایالتنده واله آبادك ١٨٥ کیلومتره شمال غربیسنده وکنك ایرماغنك ساحل یمیننده اوله‌رق (دوآب) خطه‌سنده بیوك بر شهر اولوب، ١٢٢ ٧٧٠ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری، نهرك اوستندن بچر دمیردن بر صو یولی ویك ایشلك تجارتی واردر. بیوك کمیلر بو شهرك اوکنه قدر نهرده ایشلیوب، اورادن یوقاری دها کوچك سفائن وسائر وسائطله نقل اولندیغندن، بو شهرك اسکیدن بری اهمیت تجاریه‌سی اولوب، اخیراً دهلی‌یه، لکهنویه، اکره‌یه، کلکته‌یه وسائر بیوك شهرلره دمیریول خطلریله‌ده ارتباطی بر قات دها اهمیتنی آرتیرمشدر.

کواهی { اونبجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، جنتمکان سلطان سلیم خان اول حضرتلرینك زماننده ارباب تیماردن‌ایدی. پادشاه مشارالیهك نامنه «کنز البدایع» عنوانیله برمنظومه یازوب، همان هر بیتنده بر ضرب مثل ایرادینی التزام ایتمشدر. شو بر ایکی بیت اوندندر :

بولور ایتدوکن اول کیم بد عملدر
کیم ایتی اولدیرن سوررمثلدر
اوشنه طوغرو سوز ایچون قهردن
قوغلسه‌ك غم دکل طقوز شهردن

کوبا { (Cuba) اسپانیولجه اولدیغندن، قوبه صورتنده تلفظ اولنوب، بوبله یازلمق دها طوغریدر. [«قوبه» ماده‌سنه مراجعت.]

کوبك { خداوندکار ولایتنك کوتاهیه سنجاغنه تابع عشاق قضاسنده و عشاقك ٤٠ کیلومتره جنوبنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ٩ قریه ایله برابر قضانك قسم جنوبیسندن عبارت اولان ناحیه‌یی تشکیل ایدر. ناحیه‌نك اهالیسی ٤٩٠٠ کشی اولوب، جمله‌سی مسلمدر. اراضیسی دوز واووه‌لق اولوب، بناز چایی ناحیه‌یی شمالدن جنوبه شق ایدر. وناحیه‌نك قسم جنوبیسنده شرقدن غربه آقان بیوك مندرسه دوکیلور. طوپراغی پك منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله سبزه و میوه‌لرك انواعی وآفیون، جهری، پلاموط، پاموق و سائره حاصل اولور. قضا داخلنده برکوکوردلی ایلیجه واردر. ناحیه داخلنده ٦ جامع و٥ مدرسه موجوددر. اورمان ومرعالری ومختلف آو حیواناتی واردر.

کوبلی { خداوندکار ولایتنده ارطغرل سنجاغنك مرکز قضاسنده وبیلجکك ٨ کیلومتره جنوب‌شرقیسنده اوله‌رق کوتاهیه‌طریقی اوزرنده ناحیه مرکزی برکوچك قصبه اولوب، ناحیه‌سی اون قریه‌دن مرکبدر.

کوپار { (Cupar) اسقوچیه‌ده ادیمبورغك ٤٢ کیلومتره شمال شرقیسنده (فیفه) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٥٠٠ اهالیسی، وکتب کثیرهٔ ممتازه نشر ایتمش بر بیوك مطبعه‌سی واردر.

کوپری { (یاخود وزیرکوپریسی) سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده وآماسیه‌نك ٧٠ کیلومتره غرب شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٦٠٠ اهالیسی، ١٣ جامع شریفی، بری کوپریلی زاده فاضل پاشانك وقفی اولمق اوزره ٢ کتبخانه‌سی، ٦ مدرسه‌سی، کوپریلی محمد پاشانك اوقافندن بر چوق خیراتی، ٦

خانى، ٥ حمامى، ٦٤٦ دكانى، رشديه مكتبى، بدستانى، ٣ تكيه‌سى و ٢ زاويه‌سى واردر. اهالى‌سنك ٧٢٠ سى جماعات ثلثه‌يه منسوب ارمنى، ٢٨٠ ى روم وقصورى مسلم وتركدر. هر پازار ايرتسى‌كونى قصبه‌ده پازار قوريلور. قزيل ايرماغه تابع بر چايك اوزرنده اولان كوپريسندن طولايى بو اسمله تسميه اولنوب، طول مدت بو قصبه‌ده اقامت و اجراى حكومت ايتمش اولان مشهور كوپريلى محمد پاشا طرفندن اعمار اولنمغله، (وزير كوپريسى) دخى ديلمشدر.

— كوپرى قضاسى سيواس ولايتنك غرب شمالى كوشه‌سندن عبارت اولوب، جنوباً عثمانجق، جنوب شرقى جهتندن حوضه قضالريله، شمال شرقى طرفندن طربزون ولايتنك جانيك سنجاغيله، شمالاً وغرباً دخى قسطمونى ولايتيله محاط و محدوددر. قضا ٨ ناحيه و ١٦٠ قريه‌يى حاوى اولوب، ٢٤١٢٠ اهالى ايله مسكوندر، كه بونلرك ٣٦٢٠ مذاهب ثلثه‌يه منقسم ارمنى، ١٠٠٠ ى روم و قصورى مسلم وتركدر. اراضيسى عارضه‌لى وطاغلرله محاط اولوب، غرب وشمال حدودينى تفريق ايدن قزيل ايرماغه دوكيلور يكرمى قدر چايى واردر، كه بونلرك الك بيوكلرى (استولاز) ايله (اولوچاى) در. ايكى قطعه اورمانى اولوب، محلنده استعمال اولنه‌جق قدر كراسته واودون قطع اولنور. طوپراغى خيلى منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله پاموق وسبزه وميوه‌لرك انواعى حاصل اولور. مرعالرى ده كوزل اولوب، حيوانات اهليه‌دن قويون، كچى، صيغير وسائره بولنور. صنايع محليه سختيان، كليم، چول كبى شيلر اعمالندن عبارتدر. قضا داخلنده ١٨ جامع، ٧٥ مسجد، ٤٥ اسلام و ٤ خرستيان مكتبى موجوددر.

كوپرى حصارى { اسكيشهر قربنده اسكى بر قلعه اولوب، وقتيله متانت واهميتى وار ايدى. ٦٨٨ تاريخنده سلطان عثمان خان غازى جانبندن فتح اولنمشدى.

كوپرى صويى { بو اسمله آناطوليده ايكى نهر اولوب، برى قونيه ولايتنده (ديويراز) طاغندن نبعانله، جنوبه طوغرى جريان ايده‌رك، آنطاليه كورفزينه دوكيلور. اسم قديمى (اوريمدون) در. — ديكرى سيواس ولايتنك آماسيه سنجاغنده طاوشان طاغندن نبعانله، وزير كوپريسى قربنده قزيل ايرماغه دوكيلور.

كوپريلى { (Veleze) سلانيك ولايت وسنجاغنده و سلانيكك ١٤٥ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق واردار نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ١٦٢٧٩ اهاليسى، ٩ جامع شريفى، ٢ مسجدى، ٧ تكيه‌سى، ٣ كليساسى، بر مناسترى، بر رشدى، ٣ ابتدائى و ٢ صبيان اسلام مكتبيله، بر رشدى و ٣ ابتدائى بلغار و ٢ ابتدائى روم مكتبلرى، ٣٢ خانى، بر حمامى، ٢٠ دكرمنى، پاموق، سيسام، غيطان ومنسوجاته مخصوص ٩ فابريقه‌سيله متعدد منسوجات دستكاهلرى، سنه‌ده بر كره مايسده اوچ كون سورر پنايرى وپك ايشلك تجارتى واردر. بو قصبه‌ده خيلى مقدار باصديرمه دخى ياپيلوب اطرافه اخراج اولنور.

— كوپريلى قضاسى سلانيك ولايتنك منتهاى شمال غربيسنده واقع اولوب، جنوب شرقى طرفندن تكوش قضاسيله، شرقاً وشمالاً وشمال غربى طرفندن قوصوه، غرباً وغرب جنوبى جهتندن دخى مناستر ولايتلريله محدوددر. قضا بوغاميل ونيقوديم اسملرنده ايكى ناحيهٔ ملحقه‌سيله برابر ٩١ قريه‌دن مركبدر. اهالئ قضا ٥٠٥١٥ كشى اولوب، ١٧١٥٣ ى اسلام، ٣٢٣٥٢ سى بلغار، ٥٨٨ ى قبطى، ٤١٧ سى روم و ٥ ى اسرائيليدر. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، غرب شمالى جهتنده (غولزميچه) وغرب جنوبى طرفنده بابونه طاغلرى بولنيور. واردار ايرماغى قضانك قسم شرقيسنده شمالدن جنوبه آقوب، صاغ وصولدن برچوق چايلر اخذ ايدر. طوپراغى پك منبت اولوب، اراضئ مزروعه‌سى تقريباً ٤١٣٠٠٠ دونمدن عبارتدر. الك باشلى محصولاتى: غداى، چاودار، يولاف، آرپه، دارى، مصر، فاصوليه، بتاته، پرنج، كتن، كنوير، توتون، پاموق، سيسام، آفيون، اوزوم وميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. باغلرى ٣٢٠٠٠ دونمه بالغ اولوب، سنوى بر مليون قيه راده‌لرنده شراب اعمال اولنور. ايپك بوجكى وآرى قوغانلرى

دخی چوتجه اولوب، خیلی مقدار قوزه وبال آلنمقده.
در. مرعالری چوق و کوزل اولوب، حیوانات
اهلیه‌سی ١١٠٠٠٠ قدر قیون، ٥٠٠٠٠ کچی،
١٥٠٠٠ صیغیر، ٢٠٠٠ آت، ٣٥٠٠ مرکب،
٣١٠ استر، ٨٥٠٠ طوموز وسائره‌دن عبارتدر.
قضانك شرق و جنوب جهتلرنده بر قاچ اورمانی
اولوب، محلنده صرف اولنمق اوزره، بر مقدار
کراسته ومحروقات قطع اولنور. صنایع محلیه
شیاق و عبا وچوراب کبی یوکدن معمول شیلرله
سختیان و سائره اعمالندن عبارتدر. داخل
قضاده ٤٤ مکتب، ٤ مدرسه، ٢ کتبخانه
موجوددر. سلانیك اسکوب دمیر یول خطی
قضایی شق ایله مرکزی ایچندن کچه‌رك، تجارتی
تسهیل ایدیور. باشلیجه ذخیره وآفیون ایله شرابه
متعلق اولان تجارتی سنوی ٨٠٠٠٠ لیرا راده.
لرنده‌در. واردات سنویه‌سی ٤٥٠٠٠ لیرا راده.
لرنده‌در.

کوپریلی { (محمد پاشا) مسند صدارت عظماسنی احراز ایتمش وزرای
دولت عثمانیه‌نك اك مقتدرلرندن اولوب، آرناؤد
اصلیتنه منسوبدر. برات سنجاغنك تیموریجه قضاسی
قراسندن برنده دنیایه کلوب، درسعادته ورودله،
سرای همایونه داخل اوله‌رق، طباخین خاصه زمره.
سنه التحاق ایتمشدی. بعده طشره‌یه چیقوب،
خسرو پاشایه انتسابله، کیده‌رك خزینه‌داری
اولمشدی. قره مصطفی پاشانك صدارتنده
میرآخورلق رتبه‌سنه نائل اولمش؛ و بعده
ایکی طوغ ایله شام وقدس وطرابلس ایالتلرینه
والی نصب اولنمشدی. ١٠٦١ تاریخنده رتبهٔ
وزارتله قبه نشین اولمشیکن، متعاقباً کوستندیل
سنجاغنه تعیین اولنمش؛ و مؤخراً مسکن
اتخاذ ایتمش اولدیغی کوپری قصبه‌سنه
چکلمشیدی. مقام صدارته کچن ایپشیر پاشا حلبدن
درسعادته کلیرکن ویردیکی عرضحال اوزرینه،
ثانیاً طرابلس ایالتنه نصب اولنمش ایسه‌ده، محل
مأموریته وصولندن اول، ایپشیر پاشانك اقبالی
دکیشمش اولمغله، صاحب ترجمه دخی عزل
اولنه‌رق، کوپری‌یه معاودت ایلمشدی.
١٠٦٦ تاریخنده مسند صدارته کچن بیونی اکری
محمد پاشایه، اورادن مرورنده، تقدیم عرضحال
ایتمسی اوزرینه، یکیدن طرابلس ایالتنه نصب اولنه.
رق، امور سفریه‌سنی تدارك ایتمکده ایکن، بعض
خیرخواهان دولتك اخطار وتوصیه‌سی اوزرینه،
مسند صدارت عظما عهدهٔ لیاقتنه تودیع اولنمغله،
اصلاحات اساسیه بدأ ومباشرتله، امور مالیه و
عسکریه وعدلیه‌یی محور لایقنه، وقوت وسطوت دولتی
حال اصلیسنه ارجاع ایتمش ایدی. ١٠٦٧ده لیمنی
وبوزجه آطه‌یی ایادیٔ اعادن استرداد، وبرسنه صکره
دائرهٔ انقیاددن چیقمش اولان اردل خلقنی تربیه ایچون
سوق عسکر ایدوب، ینوه‌یی فتح، و١٠٧٠ ده
(وراد) قلعه‌سنی ضبط ایتمشدی. ١٠٧٢ ده
خسته‌لنوب، ایکی اوچ آی یاتدقدن صکره، سکسان
یاشنی متجاوز اولدیغی حالده، ارتحال ایدوب،
چنبرلی طاش قربنده کتبخانه‌سی خطیره‌سنده دفن
اولنمشدر. مدت صدارتی دورجنت‌مکان سلطان محمدخان
رابعده بش سنه ایله اوچ آی واون کوندر. اموردولتی
اوج بالای شوکت وسطوته ایصاله موفق اولمسی اقتدار
خارق العاده‌سنه دلیل واضح اولوب، بعض مورخین
مجازاتده کوستردیکی شدتی تنقید ایتمشلرسه‌ده، بو
دخی او وقته کوره ضروری اولان اسباب سیاست
جمله‌سندن اولمغله، معذور کوریله‌بیلیر. هر حالده
دولته ایتدیکی خدمات حقنده اطالهٔ لسانی تجویز
ایتمز. درسعادتده چنبرلی طاش قربنده مدرسه
وکتبخانه‌سی وکوپریده دخی بعض مبراتی واردر.
خدمات مبروره‌سنه بناءً کندیسندن صکره مسند
صدارت اوغلی فاضل احمد پاشایه توجیه اولنمش؛
واولاد واحفادندن دها بر قاچ ذات بو مقام جلیله
کچمشلردر.

کوپریلی زاده { (فاضل احمد پاشا) دور سلطان محمد خان رابعده

مسند صدارت عظمایه چکن وزرادن اولوب، آنف
الترجمه کوپریلی محمد پاشانك اوغلی وخلفیدر.
١٠٤٥ تاریخنده کوپری قصبه‌سنده دنیایه کلوب،
ابتدا طریق علمه سلوکله، قره چلبی زاده عبد
العزیز افندیدن و سائر علماء عصرندن تحصیل
ایده‌رك، زمرهٔ مدرسینه داخل اولمش ایکن،
طریق ملکیه انتقال ایله، ١٠٦٩ ده وزا-
رتله ارضروم، ١٠٧٠ ده شام والیلکنه،
١٠٧١ ده درسعادته جلبله قائمقاملق مسندینه
نصب اولنمش؛ وپدرینك خسته‌لغی زماننده وکالت
ایدوب، وفاتنده ١٠٧٢ ده، ٢٧ یاشنده اولدیغی
حالده، مقام صدارت عظمایه چکمش؛ وبر سنه
صکره نمچه‌لیلر اردل (یعنی ترانسیلوانیه) قلاعنه
تجاوز ایتمکله، سرعسکرلك عنوانیله اردوی همایونله
او طرفه عزیمت ایده‌رك، ١٠٧٤ ده (اویوار)
قلعه‌سنی ٢٦ کون محاصره‌دن صکره فتح ایله،
بیوك بر مظفریته نائل اولمش؛ وموسم شتا حلول
ایتمکله، مشتای بلغراده عودتله، بهارده یکیدن
ترتیب سفر ایتدیکنده، نمچه طرفندن سفیرلر
کوندریله‌رك، عقد مصالحه التماس اولنمغله، منافع
دولت علیه‌یه موافق بر معاهده عقدیله، ادرنه‌یه
عودت ایده‌رك، مظهر نوازش پادشاهی اولمش
ایدی. یکرمی درت سنه‌دن بری عثمانلیلرك تحت
محاصره‌سنده بولنان کرید جزیره‌سنك اکمال فتحی
ایچون ١٠٧٧ ده دونتمای همایونله کرید صولرینه
بالذات عزیمت ایدوب، یکرمی طقوز آی شدتلی
تعرضلرله بعد الاشتغال، ١٠٨٠ ده وندیکلیلری
جزیره‌دن کاملاً طرد واخراجله، بتون کریدی
فتح ایده‌رك، مظفراً ادرنه‌یه عودت، والتفات
شهریاری‌یه نائلیتله کسب مفخرت ایتمشدی. ١٠٨٣ ده
دولت عثمانیه‌نك تحت حمایه‌سنده بولنان قزاقلر
خطمانته له قرالی طرفندن تعرض وقوعبولمغله،
پادشاه مشارالیه بالذات اختیار سفر بیوردقلرنده،
صاحب ترجمه دخی رکاب همایون معیتنده عزیمت
ایدوب، (قمنچه) فتحنده فوق العاده غیرتی کو-
رلمشیدی. بعض امراضه دوچار اولوب، ١٠٨٧ ده
ادرنه‌یه عزیمت همایون وقوعنده، معیتنده کیتمکه اقتدا-
ری اولامغله، موکب همایونك آرقه‌سی صره آهسته آهسته
کیتمکده ایکن، جسرارکنه قربنده قره بیر چفتلکنده
تکمیل انفاس حیات ایتمش؛ ونعشی درسعادته نقل ایله،
پدرلری یاننه دفن اولنمشدر. مدت صدارتی اون
بش بچق سنه اولوب، ٤٢ یاشنده وفات ایتمشدر.
غیرت واقتدارده پدرینه ماننده اولوب، فضله
اوله‌رق علم و فضلی و حلم وکرم و سخاوتی دخی
وار ایدی. آنجق امور حادیه‌نك تسریع وتمشیه‌سنه
اهمیت ویرمه‌مکله اتهام اولنور. پدرینك کتبخانه‌سنه
علاوةً بر خیلی کتب معتبره وقف ایتمش؛ ودرسعادت
وکوپریده بعض خیرات برقمشدر. طبیعت شعریه‌سی
دخی اولوب، مجارستانده (اویوار)ی فتح
ایتدیکنده سویلدیکی شو تاریخ مصراعی زادهٔ
طبعیدر:

الله معین اولدی فتح ایلدك اویواری

کوپریلی زاده { (مصطفی پاشا) دو
سلطان سلیمان خان ثانی

واحمد خان ثانیده مسند جلیل صدارتده بولنمش
وزرادن اولوب، کوپریلی محمد پاشانك اوغلی وآنف
الترجمه فاضل احمد پاشانك کوچك برادریدر.
١٠٤٧ ده دنیایه کلوب، طریق علمه سلوکله
پدر وبرادرینك زمانلرنده مدارسهٔ علومله مشغول
ایکن، خاندانلرینك پرورده‌سی اولان مرزیفونلی
مصطفی پاشا صدارتنده ١٠٩١ ده یکدن رتبهٔ
وزارتله اعزاز، و١٠٩٥ ده نیکبولی الحاقیله سلستره
ایالتنه وبابا طاغی سردارلغنه نصب اولنمش؛ بعده
عزل وتقاعد، ومؤخراً ساقز وسد البحر محافظلغنه
نصب، و١٠٩٨ ده درسعادته جلبله، قائمقام تعیین
اولنمشدی. جنتمکان سلطان سلیمان خان ثانی حضرتلرینك
جلوسنی متعاقب زوربازلك مکریله سد البحره کوند-
ریلوب، قندیه وبعده ساقز محافظی اولمشدی. ١١٠١
ده ادرنه‌یه جلبله، مهر صدارت عهدهٔ درایتنه تسلیم
اولنمشدر. ابتدا ایشه شدتله باشلایه‌رق، نظام وانتظام
وعدالت واستقامتی دها زیاده تقرر ایتدیردکدن
صکره، اردوی همایونه قوت ویره‌رك، سفره عزیمت،
وایادیٔ دشمنه چکمش اولان شهرکویی، نیش،
ودین وبلغرادی استرداد وبتون اوجهتلرده حکومت
عثمانیه‌یی تأمین ایتدکدن صکره، مظفراً درسعادته

عوتله، الای والا ایله استقبال اولنمش؛ وایلك بهارده مصمم اولان سفر تداركاتیله اشتغال ایدوب، بو اثناده سلطان احمد خان ثانی جلوس ایتمكله، صاحب ترجمه مقام صدارتده ابقا اولنه‌رق، ١١٠٢ سنه‌سی اول بهارنده اردوی همایونله مجارستان سفرینه عزیمت، وباده برنسی لوییه قارشی كمال مظفریتله حرب ایتمكده ایكن، میدان حربده قورشون اصابتیله شهید اولمش؛ ونعشی درسعادته نقل ایله، پدر وبرادری یانه دفن اولنمشدر. مدت صدارتی جنتمكان سلطان سلیمان خان ثانی واحمد خان حضرتلرینك زماننده ایكی سنه ایله اوچ آی قدر اولوب، ٥٥ یاشنده وفات ایتمشدر. غیور، عالم، مستقیم ودیندار بر ذات اولوب، آنجق امور خارجیه‌دن چوق وقوفی یوغیدی.

كوپریلی زاده { (نعمان پاشا) سلطان احمد خان ثالث دورنده مسند صدارت عظمایه چیقمش وزرادن اولوب، آنف الترجمه كوپریلی زاده مصطفی پاشانك اوغلیدر. درسعادتده دنیایه كلوب، تحصیل علم وكمال ایتدكدن صكره، عمزاده‌سی (عموجه‌زاده حسین پاشا) نك اثنای صدارتنده ١١١٢ ده وزارتله قبه نشین، بعده بربرینی متعاقب ارضروم، آناطولی، اغریبوز، قندیه وبنه غریبوز والیلك ومحافظلقلرینه نصب اولنمش؛ وسلطان مصطفی خان ثانینك شرف مصاهرتنه نائل اولمش ایدی. ١١٢٢ تاریخنده، حلیله‌ء محترمه‌لرینك زفافی بهانه‌سیله، درسعادته جلب اولنه‌رق، چورلیلی علی پاشا برینه مسند صدارت عظمایه نصب اولنمش؛ وكندیسی عالم، عفیف و كامل بر ذات ایسه‌ده، علوم ومعنویاتله وعبادتله اشتغالی وانزوایه میلی زیاده اولوب، امور دنیایه پك ده رغبتی اولمدیغندن، ٦٣ كون صكره بالانفصال، صره‌سیله اغریبوز، خانیه، قندیه، یانیه، و١١٢٦ ده قره‌طاغ سرعسكرلكی انضمامیله بوسنه، بعده بلغراد، ایچ‌ایل، قبرس منصبلرینه نصب اولنمشدی. ١١٢٩ ده نمچه‌لینك حدود عثمانیه‌یه تجاوز نیتنده بولندیغی حس اولنمغله، مقابله‌یه مهیا اولمق اوزره، ثانیاً بوسنه ایالتنه تعیین اولنه‌رق، بوسنه دلاورلریله دشمن اردوسنی تار ومار، وبرچوق مهمات و اسلحه وغنائم اخذ ایتمش؛ وبعده ایالت مذكوره‌نك غوائلی زیاده اولمغله، لاجل الاستراحه قندیه محافظلغنه نقل اولنه‌رق، ١١٣١ ده اوراده ارتحال ایتمشدر. وفاتنده هنوز اللی یاشنده بوغیدیسه‌ده، بر پیرسالخورده قدر كامل وصاحب تمكین ایدی.

كوپریلی زاده { (عبدالله پاشا) آنف الترجمه كوپریلی زاده مصطفی پاشانك اوغلی اولوب، عالم وادیب وجسور بر ذات ایدی. سلطان احمد خان ثالث دورنده نادرشاهه قارشی آچیلان ایران سفرنده تبریز جهتنده‌كی اردوی همایونك سرعسكری اولمغله، تبریز شهرینی فتح ایتمش؛ وشاه مشار الیه ایله مكالمه‌یه مأمور اولمش ایدی. ١١٤٨ ده ایرانیلرله یكیدن آتش حرب اشتعال ایتمكله، وقوع بولان شدتلی بر محاربه‌ده شیرانه حمله ایدوب، شهید اولمشدر. پدری مجارستانده واوغلی عبدالرحمن بك دخی كندیسندن طقوز سنه اول همدانده شهید اولمش ایدی. عبدالله پاشانك اشعار عربیه‌سنی حاوی مرتب دیوانی اولوب، غالبا اخیراً بیروتده نشر اولنمشدر.

كوپیدون { (Cupidon) اسكی رومالیلر اساطیرنده عشق الهی زعم اولنوب، زهره ایله مشتری ویا مریخك اوغلی زعم، وقنادلی والنده بر یایله اوقلری حاوی بر قبور طوتار كور ویا كوزی باغلی چپلاق بر كوچك چوجق شكلنده تصویر ایدرلردی. روحدن كنایه اولان (پسیخه) نام پرینك عاشقی ایدی. یونانیلر عندنده (اروس) یعنی «عشق» نامیله معروف ایدی.

كوت العماره { بغداد ولایت وسنجاغنده و بغدادك ١٥٧ كیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق دجله‌نك ساحل یسارنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ٤١١٥ اهالیسی، رشدیه مكتبی، شیعیلره مخصوص بیوك بر جامعیله سنیلره مخصوص دیگر بر جامع شریفی، بر حاوره‌سی، ٢ خانی، ١٠ مغازه‌سی، ٥٠ دكانی و ٢ حمامی واردر. بو قصبه یكی اولوب، بر قاچ سنه اول دجله‌ده ایشلین وابورلر ایچون بر كور دپوزیتوسندن عبارت ایدی.

— كوت العماره قضاسی بغداد سنجاغنك

منتهای جنوبنده واقع اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ٧٥٠٠ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٠٠٠٠ کشی قدردر. اراضیسی دوز اولوب، چول حالندن دنیانك الك منبت یری حالنه کچمك ایچون اسکی جدوللرك تعمیر وتکثیریله ، سقی وارروا ایله احیا اولنمغه محتاجدر. اکثر اهالیسی خیمه‌نشین عربلردن عبارت اولوب، بنی لام عشیرتنك ربیعه قبیله‌سنه منسوبدر. قضا ٤ ناحیه‌یه منقسمدر . اهالینك یدنده بولنان اراضیٔ مزروعه‌سی ١٠٠٠ قدرفدان یعنی ٢٧٥٧٠ یکی دونمدن عبارت اولوب ، خزینهٔ خاصه‌نك اخیراً دجله جدولنی کشاده آچدیغی یرلردخی ٥٠٠٠ فدانه یعنی ١٣٧٨٥٠ یکی دونمه بالغ اولیور . الك باشلی محصولاتی بغدای وآربه اولوب، سنوی آشاغی یوقاری ٢٨ ملیون کیلو بغدای و ٦٥ ملیون کیلو آربه حاصل اولور. اراضیسنك بر قسمی ایراندن کلن ودجله‌یه دوکیلن (کلال) نهریله اروا اولنه‌رق، پك منبتدر. ایران حدودی جهتنده کوزل مرعالری اولوب، حیوانات اهلیه‌سی چوقجه‌در. سنوی حیوانات تولداتی ١٠٠٠٠ صیغیر، ٢٨٠٠ آت، ٤٠٠٠ مرکب، ٧٠٠٠ دوه، ٩٠٠٠٠ قیون و آنجق ١٠٠ کچیدن عبارتدر.

کوتاهیه { خداوندکار ولایتنده وبروسه‌نك ١٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق بورسق طاغنك اتکنده و ٩٣٠ مترهلك ارتفاعده واقع لوا مرکزی بر شهر اولوب ، ٢٢٢٦٦ اهالیسی، ٢٤ جامع شریفی، ٢١ مدرسه‌سی، ٢ کتبخانه‌سی، ١٦ تکیه‌سی، ٤ کلیساسی، برر اعدادیهٔ ملکیه ورشدیه ایله ٤ ابتدائیه و٢٣ صبیان مکتبی، روم وارمنیلره مخصوص برر رشدیه وبرر ابتدائیه و قیز مکتبلری ، ٢ بدستانی، ٩ خانی، ١١ حمامی، اسکیدن بری مشهور اولان کوتاهیه چینیلری اعمالنه مخصوص ١٢ فابریقه‌سی، ٦ دباغخانه‌سی، ٣٠ فرونی و ١٣٦٧ دکان ومغازه‌سی واردر. جوامع شریفه‌سنك الك بیوکی اولان (اولو جامع) یلدیرم سلطان بایزید خانك بنا کرده‌سی اولوب، دیکرلرندن برقاچی‌ده سلجوقیلرك و کرمیان اوغللرینك آثارندندر. شهر واسع ومنبت بر اووه‌نك کنارنده اولوب ، خانه‌لری اکثریت اوزره طوپراقدن ایسه‌ده ، منظرهٔ عمومیه‌سی خیلی کوزلدر. شهرك جنوب غربیسنده واقع بر تپه‌نك اوزرنده بیزانس زماننده‌ن قالمه بر قلعه‌سی واردر . اطرافی کوزل باغ و باغچه‌لرله محاطدر . هواسی لطیف ومیاه جاریه‌سی بولدر . آنجق سوقاقلری طار وغیر منتظم اولوب، اکثریسنك اورته‌سندن کچن صولر چاموورلی وچرکابلیدر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، ذکر اولنان چینیلردن بشقه درون شهرده خالی وکلیم ایله خاولی، آلاجه ، سختیان وسائره اعمالی کبی صنعتلر دخی ایلریدر . بیاغی وتفتیك ایله آفیون اخراجاتی الك باشلی تجارتنی تشکیل ایدیور . درسعادتدن قونیه‌یه ممتد اولان بر دمیر یول خطی شهرك ایچندن کچمکله ، ایلریده پك چوق دها ترقی ایده‌جکی شبهه‌سزدر. اهالیسندن ٤٠٠٠ ی روم و ٣٠٠٠ ی ارمنی اولوب، جمله‌سی لسان ترکی ایله متکلمدرلر. جوارلرینك اوزومیله ویشنه ، کراز، آرمود کبی میوه‌لری پك کوزلدر. اسکی بر شهر اولوب، اسم قدیمی (قوتیایوم Cotyaeium) در . ایچنده واطرافنده بر چوق آثار عتیقه‌سی واردر. سلجوقیلر طرفندن فتح، وممالك اسلامیه دائره‌سنه ادخال اولنه‌رق ، دولت سلجوقیه‌نك انقراضندن صکره کرمیان اوغللرینك مرکزی اولمشیدی. کرمیان اوغلی یلدیرم سلطان بایزید خانه وبردیکی قزینه جهاز اوله‌رق کوتاهیه‌یی خداوندکار غازی‌یه تسلیم ایتمشیدی.

— کوتاهیه قضاسی همنامی اولان سنجاغك مرکز قضاسی اولوب، جنوب غربی طرفندن عشاق وکدوس، غرباً سماو قضالریله، شمال غربی طرفندن بروسه، شمالاً ارطغرل سنجاقلریله، شرقاً اسکیشهر قضاسیله، جنوب شرقی طرفندن دخی قره حصار صاحب سنجاغیله محاط ومحدوددر . قضا شهر ایله اطراف شهر، آلتون طاش ، کرکی، ویرانجق ، کموش، آرمود ایلی، طاوشانلی، اکریکوز اسملریله ٨ ناحیه‌دن مرکب اولوب، ٣٤٠ قریه‌یی حاوی و ١٢٠٣٢٣ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك مرکزده بولنان ٧٠٠٠ خرستیاندن ماعداسی کاملاً مسلمدر. اراضیسی چوق عارضه‌لی دکل ایسه‌ده ، خیلی مرتفعدر . جنوب غربی جهتنده مرادلی و شمال طرفنده طومانیچ طاغلرینك اتکلری بولنوب ،

خیلی اورمانلری‌ده واردر . اراضیسی پك منبت اولوب، ذخیره ومیوه و سبزه‌لرك انواعی حاصل اولور . حیوانات اهلیه‌سی‌ده چوقجه‌در . قضا داخلنده ۲۳۷ جامع شریف، ٤٠ مسجد ، ٤٦ مدرسه، ۳ کتبخانه، ۳۷ تکیه ، ٥ کلیسا ، ۱۲۰ اسلام و ٤ خرستیان مکتبی، ۳٦ حمام، ۱٥ خان، ٤۳ دباغخانه و ۲۰٥۰ دکان موجوددر . درون قضاده برقاچ ایلیجه وبرچوق خرابه‌لرله آثار عتیقه موجوددر .

کوتاهیه | سنجاغی . خداوندر ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجاغك بری اولوب، مرکزینك اسمیله مسمادر . شمالاً ارطغرل، شمال غربی جهتندن بروسه و قره‌سی سنجاقلریله ، غرب جنوبی طرفندن آیدین ولایتیله ، جنوب شرق جانبندن قره‌حصار صاحب سنجاغیله شرقاً دخی آنقره ولایتیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۸۰۰۰ مربع کیلومتره اولوب، کوتاهیه، اسکیشهر، سماو، کدوس وعشاق اسملریله ٥ قضایه منقسم اولدیغی حالده، ۱٤ ناحیه و ۸٥۱ قریه‌یی حاویدر . اهالیسی ۳٤۲۳۱۷ کشی اولوب، ۳۰۲۲۸۳ ی مسلم، ۲۹۱۳٤ ی روم، ۱۰۰٤٦ سی ارمنی، ۷٥ ی ارمنی قتولیکی و ۱۰۰ ی اسرائیلیدر. اراضیسی مرتفع اولوب، شمال جهتنده کشیش طاغنك وجنوب غربی طرفنده مراد طاغنك اتکاری ممتد اولمغله، آره‌لرنده بر طاقم یوکسك اووه‌لر و وادیلر تحصل ایدیور . موقعنك ارتفاعنه مبنی اوچ مائله‌یه تابع اولوب، میاه جاریه‌سنك بعضیسی مرمره‌یه، بر طاقمی قره دکیزه وبرقاچی‌ده آق دکیزه دوکلك اوزره اوچ جهته آقیور . بیوك مندرس ایرماغی سنجاغك جنوب شرق کوشه‌سنی شق ایتدیکی کبی، بناز چایی دخی بوکا دوکیلور . سنجاغك غرب جهتنده آقان (کدوس) نهری دخی آطه‌لر دکیزینه دوکلك اوزره ، آیدین ولایتنه کیرر . سنجاغك شمال غرب کوشه‌سنده آقان سماو نهری مرمره‌یه دوکیلن صوصیغیرلی‌نی تشکیل ایتمك اوزره، قره‌سی سنجاغنه کیرر. قره دکیزه دوکیلن (سقاریه) ایرماغی ایسه بو سنجاغك وسطلرنده نبعان ایتدیکی کبی، ینه او جهتك شمال طرفنده آقان (پورسق) چایی دخی بو ایرماغه دوکیلور . هواسی عمومیت اوزره

صاغلام اولوب، ارتفاعنه مبنی یازین سرینجه، ویالکز اغستوس آینده براز صیجاقدر . قیشین برودت زیاده‌جه‌در . طوپراغی منبت اولوب ، باشلیجه محصولاتی : بغدای، آرپه، چاودار، یولاف، داری، مصر، نخود، فاصولیه، بزلیه، مرجمك، سیسام، کتن ، پاموق، آفیون، توتون، کنویر ، پلاموط، کستانه، جوز، اوزوم وسائر میوه وسبزه‌لرك انواعی حاصل اولور. ایپك بوجکاریله آریلری‌ده چوق اولوب، خیلی ایپك وبال ایله بال‌مومی چیقار . سنجاغك اورمانلری ٥۰۰۰ مربع کیلومتره وسعتنده اولوب، باشلیجه اشجاری . میشه، چام، کستانه ، کورکن وسائره‌در. میشه وچاملرینك بویی ۱۲ وقطری ۷ متره‌یه قدر اولوب ، کراسته قطع وتخته‌لر اعمال اولنیورسه‌ده، یالکز اسکیشهر قضاسنده‌کی اورمانلرك کراسته‌سی پورسق نهرندن صال ایله ایندیریلوب، سائرلری آنجق احتیاجات محلیه‌یه صرف اولنه‌رق، وسائط نقلیه فقدانندن طولانی بشقه محله نقل اولنه‌میور. سنجاغك معادنی دخی چوق اولوب، کمور، سیملی قورشون، آنتیمون، بلور وسائر معدنلر بولندیغی محقق ایسه‌ده، شمدیکی حالده اخراج اولنانلری اسکیشهر قضاسنده‌کی لوله طاشیله سماو قضاسنده‌کی قروم معدنلرندن عبارتدر. صوئوق وصیجاق میاه معدنیه‌سی‌ده چوق اولوب، اك زیاده اسکیشهر وعشاق قضالرنده‌در . حیوانات اهلیه‌سنك سنوی تولدات عمومیه‌سی ۸۰۰۰۰ رأسه قریب اولوب، قیون، کچی، تفتیك کچیسی، صیغیر، بیکیر، استر، مرکب ودوه ایله سائره‌دن عبارتدر. سنوی ۱۹۳۰۰۰ کیلو بیاغی، ۱٦٤۰۰۰ کیلو تفتیك و ۱۲۸۰۰۰ کیلو قدرده کچی قیلی آلنیر کوتاهیه سنجاغنده اسکیدن بری بعض معمولات صناعیه چیقمقده اولوب ، بونلرك اك مهملری کوتاهیه‌نك مشهور چینیلریله عشاقك خالیلری وبعض معمولات دباغیه ایله اسکیشهرده چیقان لوله طاشندن یاپیلان چیغاره‌لق وسائره‌در. کوتاهیه چینیلرینك اعمالی چوقدن بری رواجسزلغه وسکته‌یه اوغرامش ایسه‌ده، بو صوك سنه‌لرده یکیدن اویاندیرلمغه باشلانمشدر . عشاق خالیلری ایسه هر وقت شهرت ورواجلرینی محافظه ایتمکده اولدیغندن، بو صنعتك کیتدکجه ترقی

ایده‌جکی شبهه‌سزدر. بوسنجاغك ساحلی یوغیسه‌ده، سواحلدن‌بك‌ده اوزاق بولنمدیغندن، تجارتی استقبال ایچون بیوك بر ترقی‌یه مساعددر. مخرجی ازمیرایله مدانیه وازمید یاخود حیدرپاشا اولوب، اسکیشهر-دن قونیه‌یه تمدد اولنان دمیر یول خطی سنجاغی اورته‌سندن شق ایتدیکی کبی، ازمیردن بدأ ایدن خط دخی سنجاغه داخل اولوب، او بر خطله کسب التصاق ایتمك اوزره‌در. بو ایکی خط کوتاهیه‌ سنجاغنك تجارت ومعموریتنی پك زیاده توسیع ایده-جکدر. بروسه‌دن قونیه‌یه کیدن شوسه دخی سنجاغی شق ایدیورسه‌ده، کرك بوشوسه‌یه وکرك دمیر یول موقفلرینه منتهی اوله‌جق شعبه‌لر اولمدیغندن، سنجا-غك هرطرفندن محصولات اخراج اولنه‌مامقده‌در. باشلیجه اخراجاتی لوله طاشی، تفتیك، یپاغی، ذخیره وآفیون اولوب، مجموعی سنوی ۲۰۰۰۰۰ عثمانلی لیراسی راده‌لرنده‌در. قهوه، شکر، طاش یاغی، منسوجات مختلفه وسائره‌دن عبارت اولان ادخالاتی ایسه سنوی آنجق ۴۵۰۰۰ عثمانلی لیراسنه بالغ اولیور. آنجق بو مقدارلر عمومی اولمیوب، سنجاغك بتون اخراجات وادخالاتی بونك اوچ درت مثلنه بالغ اوله‌جغی تخمندر. درون لواده ۵ رشدیه و ۷۹۹ ابتدائیه ایله ۱۱ خرستیان مکتبی موجوددر.

کوتبورغ { یاخود غوتنبورغ (Göteborg,) (Gothenbourg) اسوجك جنوب جهتنده و استوقهولمك ۳۷۰ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (کوته الف) نهرینك جنوبی قولی اوزرنده ومنصبندن بر قاچ کیلومتره یوقاریده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ۱۱۴۵۲۷ اهالیسی، استوقهولم وقریستیانیه‌یه طوغری دمیر یوللری، کارکر وکوزل ابنیه‌سی، برچوق جدوللری وبونلرك اوزرنده متحرك دمیر کوپریلری، پك تمیز سوقاقلری، هدم اولنان اسکی استحکاماتی یرلرنده کوزل باغچه‌لریله تفرجکاهلری، متعدد مکتب ومطبعه‌لری، مکمل بر نباتات باغچه‌سی، پاموقدن منسوجاته ایپ، کاغد، شکر، اسپیرتو، توتون وسائره فابریقه‌لری وپك ایشلك تجارتی واردر. کثرت نفوسجه اسوجك ایکنجی یعنی پایتختدن صکره برنجی شهریدر.

— کوتبورغ مع‌بوسی ایالتنك مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۱۰۱ مربع کیلومتره واهالیسی ۳۱۳۳۰۰ کشی اولوب، کوللری و ساحلی قارشیسنده کوچك آطه‌لری چوقدر.

کوتوروم { (بایزید) [«بایزید (کوتوروم —)» ماده‌سنه مراجعت.]

کوتم { کیلانده بر کوچك قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کوتمبرغ { (Guttemberg) فن طباعتك موجد شهیری اولوب، اصیل بر عائله‌یه منسوب اولدیغی حالده، ۱۴۰۰ تاریخنده آلمانیه‌نك (ماینزه) قصبه‌سنده طوغمش، و۱۴۶۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. ۱۴۲٤ ده استراسبورغه کیدوب، آکلاشلدیغنه کوره، ۱٤٤۰ تاریخلرنده فن جلیل مذکورك ایلك تجاربنی شهر مذکورده اجرا ایتمش؛ وابتدا تخته اوزرینه محکوك حرفلر قوللانوب، بعده دوکمه حروفات قالبلرینی یاپمش؛ وطبع ایچون بر دستگاه ایجاد ایتمش ایدی. بو تجاربه بر خیلی آقچه صرف ایدوب، مالملکنی اتلاف ایتدکدن صکره، ۱٤٤٤ ده وطنی اولان ماینسه‌یه دونمش؛ و ۱٤۵۰ ده (فوست) اسمنده ارباب ثروتدن بریله عقد شرکت ایدوب، بونك ویردیکی آقچه ایله، ایلك دفعه اوله‌رق، بر انجیل طبع ایتمش ایدی. بعده بو شرکتی حل ایدوب، ۱٤۵٦ ده کندی باشنه بر مطبعه تأسیس، و۱٤٦۵ تاریخنه دك اداره ایده‌رك، برخیلی کتابلر نشر ایتمش ایدی. آنجق طبع ایتدیکی کتابلره نامنی وضع ایتمدیکندن، بر خیلی وقت موجدلکی‌ده منازع فیه بولنمشدر. ۱٤٦ تاریخندن بری آلمانیه‌ده بهر یوز سنه‌ده کوتمبرغك ولادتی یورطیسی اجرا اولنمقده‌در. ماینسه و استراسبورغده وپارسده رسمی مطبعه‌نك حولیسنده هیکللری رکز اولنمشدر.

کوتنبرغ { (Kuttenberg) جهستانده (قزاسلاو)ك ۹ کیلومتره شمال غربیسنده بر قصبه اولوب، ۱۲۸۰۰ اهالیسی بر سرای، ضابطان چوجقلرینك تربیه‌سنه مخصوص مکتبی، شکر فابریقه‌لری وجوارنده باقیر وقورشون معدنلری واردر.

کوته { (Gœthe) آلمانیه‌نك الك بیوك شعرا ومحررلرندن اولوب، ۱۷٤۹ ده

ماین نهری اوزرنده‌کی فرانقفورت شهرنده طوغمش، و ۱۸۳۲ ده وفات ایتمشدر. لیپسیغ شهرنده علم حقوق تحصیل ایدوب، شهادتنامه آلدقدن صکره، بوسلکی ترک ایله، ادبیاته انتساب ایده‌رك، ۱۷۷۲ تاریخنده بر تیاترو کتابی و ۱۷۷٤ ده مشهور (ورتر) حکایه‌سنی نشر ایتمکله، بیوك بر شهرت قزانوب، (وایمار) برنسی کنج شارل اوکوستك فوق‌العاده محبت وتوجهنی قزانمش؛ وبونك سراینه جلب اولنه‌رق، بعض مأموریتلره‌ده تعیین ایدلمشدی. بونك معیتنده اولدیغی حالده، بربرینی متعاقب برچوق حکایه و تیاترو کتابلری نشر ایدوب، اك نهایت ۱۷۹۸ ده میدانه قویدیغی (فاوست) عنوانلی تیاترو رساله‌سی افکار ومسلك حکیمانه‌سنی دخی مبین اولمغله، فوق‌العاده بر رغبته مظهر اولمش؛ وبو اثرینك نشرندن صکره مؤلفنه آلمانیه‌جه عصرینك فریدی نظریله باقلمه باشلانمشیدی. بیوك بوناپارت آلمانیه‌یه کیردیکنده کوته ایله صورت مخصوصه‌ده کوریشه‌رب، کندیسنی (لژیون دونور) نشانیله تلطیف ایتمشدی. عمرینك صوك وقتنه‌دك نشر آثاردن خالی قالمامش؛ و فنون طبیعیه‌یه متعلق دخی بعض اثرلر نشر ایتمشیدی. ۸۳ یاشنده‌ایکن وفات ایدوب، (وایمار) ده محب صادق اولان شاعر شهیر (شیلر) ایله حامیسی بولنمش اولان شارل اوکوستك مزارلری آره‌سنده دفن اولنمشدر. کرك شعری وکرك نثری آلمان لساننده نمونه اتخاذ اولنمغه شایان اولوب، فنون طبیعیه‌ده بعض کشفیاتی دخی واردر. اعتقادی (پانتئیسم) دینلن بر اصول تصوفدن عبارت اولوب، آنجق بو خصوصده بیوك بر قیدسزلق کوسترمشدر. آثارنده هیجان اثری اولمیوب، صوثوق بر مسلك حس اولنیور.

کوته الف { (Göta-Elf) اسوجده بر ایرماقدر، که (وزرن) بیوك کولنك آیغی حکمنده اولوب، بو کولدن چیقدقدن صکره ۳۲ متره ارتفاعدن دوشن (ترولیهتان) شلاله‌سنی تشکیل ایدر، وبعده ایکی قوله آیریلوب، بری (کوتبورغ) شهرینك آلت طرفنده غالغات دکیزینه دوکیلور. بوایکی قولك آره‌سنده (هیسینکن) جزیره‌سی تشکل ایدیور. مجراسی ۱۳۰ کیلومتره اوزون اولوب، ثانیه‌ده دکیزه ۵۲۳ مکعب متره صو دوکر.

کوته‌لاند { (Götaland) [«غوتیا» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوتینکن { (Göttingen) پروسیه‌ده ها‌نووره ایالتنك (هیندسهایم) سنجاغنده وهیلدسهایمك ۷۱ کیلومتره جنوبنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ۱۷۰۰۰ اهالیسی، یوك منسوجات وکتن ایپلیك ایله چینی وسائره فابریقه‌لری واردر.

کوثابه { روسیه‌ده (بلغار) شهرندن بیوك بر شهر اولوب، اصطخری روسلری اوچ قسمه تقسیمله، اك شرق قسمك مرکزی کوثابه اولدیغی بیان ایدیور. بونك روسلرجه اسمی نه اولدیغی ونره‌ده بولنمش اولدیغی تحقیقه محتاجدر.

کوثر { طائف قربنده بر قریه اولوب، ظالم شهیر حجاج بن یوسف ابتدای حالنده بو قریه‌ده صبیان معلمی ایدی.

کوثری { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، اسمی علیدر. استانبوللی اولوب، سپاهیلر زمره‌سندن ایدی. شو بیت اونکدر:

چیقارمش باشنی باقغه غنچه جامه خوابندن
همان دمبسته قالمش نعلکی کورمش حجابندن

کوثری { ایران شعراسندن دخی ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی بخارالی اولوب، ۸۸۰ تاریخنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

در خیال بستهٔ خندان آن بادام چشم
چشمهٔ خونیست چشم من‌که دارد نام چشم

— ایکنجیسی همدان ساداتندن اولوب، شاه عباس صفوی زماننده یاشامش، و بر «خسرو وشیرین» منظومه‌سی یازمشدر. شو بیت اوندندر:

ز بس کز عکس کل شد خاك رنکین
غلط میکرد هر دم دست کلچین

کوثی { ارض بابلده یعنی عراق عربده‌اسکی بر قصبه اولوب، حضرت ابراهیم (عم) ك مسقط رأسی اولدیغی و اوراده آتشه آتلدیغی مرویدر. فراتدن آیریلان جدوللرك اك برنجیسی بو قصبه یانندن کچن و (نهر کوثی) دینلن

جدول ایدی. اوتنجی سال هجریده سعد بن ابی وقاص (رضه) قادسیه‌دن عودتنده بو قصبه‌یی فتح ایتمشدی. بوکا (کوثی ربی) دینلوب، ارض بابلده (کوثی الطریق) اسمیله دیکر بر قصبه دخی وار ایدی. — کوثی مکهٔ مکرمه‌ده دخی بر محله اولوب، بنی عبدالدارك مسکنی ایدی.

کوچ بهار { (Koutch Béhar) هندستانك بنکاله خطه‌سنده وکلکته‌نك ٤٢٠ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق براهما-پوتره ایرماغنه تابع (ترشه) نهری اوزرنده همنامی بر حکومت ممتازه‌نك مرکزی بر قصبه اولوب؛ ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر. راجه‌یه مخصوص سرایدن بشقه کارکیر خانه‌لری اولمیوب، قلبه‌لردن مرکبدر:

— کوچ بهار حکومت ممتازه‌سی طوغریدن طوغری‌یه انکلیز حکومتنه تابع (کوچ بهار شاهراجی) ایالتنك اورته‌سنده و هر طرفدن بو ایالتله محاط اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ٣٣٨٥ مربع کیلومتره و اهالیسی ٥٣٢ ٥٦٠ کشیدر. اراضیسی دوز ویك منبت اولوب، هیمالایه اتکلرندن نبعانله جنوبه طوغری جریان ویك صیق یتاق تبدیل ایدن برچوق انهارله بونلرك آره‌لرنده‌کی جدوللرله اروا اولنور. اك کثرتلی محصولاتی برنج وتوتوندر. هواسی پك صیجاق دکلسه‌ده، رطوبتلی وآغیردر. قوله دائمی صورتده بولنوب، بعضاً صالغین حالنه کچر. اهالیسی (کوچ) جنسیتنه منسوب ایسه‌لرده، هندولك ادعاسنده بولنیورلر. مسلمانلری ١٠٠٠٠٠ راده‌لرنده‌در. راجه‌نك مقری اولان همنامی قصبه‌دن بشقه بیوك واهمیتلی معموره‌سی یوقدر.

کوچ بهار شاهراجی { [« شاهراجی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك احمد پاشا { [« احمد پاشا (کوچك —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك امیر { (سید ابراهیم) مشاهیر خطاطیندن اولوب، آماسیه‌لی وبر روایته‌ده عن اصل خراسانلیدر. شیخ حمدالله ایله برلکده تعلم خط ایتمشدی. سلطان قورقوده خط معلمی اولمشیدی. بر مدت آماسیه‌ده مفتیلك ایدوب بعده کوزلرینه عمی طاری اولمغله، تقاعد اولمش؛ وآخر عمرنده بر کوزی آچلمش ایدی. کتب کثیره‌یه مالك اولوب، اکثرینی کندی خطیله استنساخ ایتمشیدی. ٩٣٥ ده وفات ایتمشدر.

کوچك چکمجه { [« چکمجه (کوچك —) » ماده‌سنه مراجعت.]

کوچك حسین پاشا { [« حسین پاشا (کوچك —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك قینارجه { بلغارستانك سلستره سنجاغنده وسلستره‌نك ٢٤ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق دوبریجه حدودنده بر قریه اولوب ١٧٧٤ تاریخ میلادیسنده دولت عثمانیه ایله روسیه بیننده عقد اولنان معاهده‌نك امضا اولندیغی محل اولمغله مشهوردر. بو معاهده ایله روسیه قره دکیزده ساحل ایدینوب، قریم وقوبان تاتارلرینی دخی دولت عثمانیه‌نك تحت تابعیتندن چیقارمش ایدی.

کوچك مصطفی پاشا { ونام دیکرله سنك مصطفی پاشا. [« مصطفی پاشا (سنك —) » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچك مدرس { [« مدرس » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کوچنجی خان { ماوراء النهرده حکومت سورن اوزبکان سلاله‌سنك ایکنجی حکمداری اولوب، دولت مذکوره‌نك بانیسی اولان شاهی بکك اوغلیدر. ٩١٦ تاریخنده، پدرینك قتلی اوزرینه، مسند حکمدارییه کچمشدی. ٩١٨ ده شاه اسماعیل صفوینك نجم ثانی ایله متفق اولان هند حکمداری بابر شاهك عسکری ماوراء النهره تجاوز ایتمشلرسه‌ده، صاحب ترجمه‌نك یکنی عبید خان کندیلرینه مقابله ایدوب، وقوع بولان محاربه‌ده ایرانیلر مغلوب ومرقوم نجم ثانی مقتول اولمشدی. ٩٣٥ ده کوچنجی خان خراسانه تجاوز ایدەرك، شاه طهماسبله محاربه ایتمش ایسه‌ده، مغلوباً عودت ایتمش؛ وایرتسی سنه

ینه خراسانه عسکر سوق ایدوب، عقد مصالحه ایله ماوراء النهره عودتنده وفات ایتمشدر. مدت حکومتی یکرمی سنه‌در. (کرجم خان) دینلکله دخی معروفدر.

کودرز { ایران قدیمك اك مشهور قهرمانلرندن اولوب، رستم زال ایله معاصر بولنمشدی؛ و رستم سیستانك اولدیغی کبی کودرز دخی اصفهان جهتنك حاکمی ایدی. چوق معمر اولوب، اولاد واحفادی سکسان عددینه بالغ اولمشیدی، که جمله‌سی معیتنده حرب ایدوب، علی الخصوص سیاوشك اخذ ثارینچون ایرانیلرك تورانیلره قارشی اولان محاربات دورادورانه‌لرنده ابراز شجاعت ایتمشلردی. بونلرك اك مشهوری کیو بن کودرزدر، که کیخسروك جست وجوسنه مأمور اولوب، تبدیل قیافتله طول مدت توارنده طولاشمش، ونهایت کیخسروی بولوب، ایرانه کتیرمش ایدی. کودرزك اوصاف قهرمانانه‌سی وهله منتهای پیخوختنده تورانیلرك سر عسکری (پیران) ایله ایتدیکی مبارزه ومرقومی صورت قتلی شهنامهٔ فردوسیده پك کوزل تصویر اولنیور.

کور { (Kour, Koura, Kyrus) قافقاسیه‌نك اك بیوك ایرماغی اولوب، قارصك شمالنده حضر طاغندن نبعانله، شمال شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، کرجستان وادیسنه دوشر، وشرق وبعده شرق جنوبی‌یه طوغری دونه‌رك، وصاغ وصولدن بر چوق دره‌لر آله‌رق، تفلیس شهری ایچندن کچر، واورادن آشاغی صاغدن بر چوق انهار آلوب، قره باغ اووه‌لرینه دوشمزدن اول صولدن دخی (یوره) و(آلازان) نهرلرینی آلیر؛ ومذکور اوونك آشاغی جهتنده ایران حدودینی آیره‌رق کلن (آراس) نهرینی اخذ ایله، بر وقت شرقه طوغری آقدقدن صکره، جنوبه طوغری دونه‌رك، سالیانی قصبه‌سنه واصل اولنجه، ایکی قوله آیریلیر، که بری جنوبه طوغری اولان جریاننده دوامله، قره آغاج قوینه، ودیکری شرقه طوغری دونه‌رك، قره آغاج قوینك شمالنده بحر خزره منصب اولور. مجراسی ۱۰۵۰ کیلومتره اوزونلغنده اولوب، فیضانده ثانیه‌ده ۱۰۰۰ و قوراقلق موسمنده ۱۹۴ مکعب متره صودوکر. سیرسفائنه درجهٔ صلاحیتی پك اهمیتسز ایسه ده، بالیغی پك چوق اولوب، علی الخصوص منصبی قربنده کایتلی بالیق صید اولنور.

— بو اسمله فارسده دخی بر نهر اولوب، (کوه‌بل) ایله (کره‌کوه) آره‌سنده نبعانله، شمال غربی‌یه وبعده جنوب شرقی‌یه طوغری آقه‌رق، (نیریز) کولنه دوکیلور. مجراسی ۴۵۰ کیلومتره طولنده‌در. بوکا (بندامیر) دخی دیرلر.

کوراساؤ { (Curaçao) آمریقاده آنتیل دکیزنده ونزوئلا جمهوریتنك ساحلی قارشیسنده وساحلدن ۷۵ کیلومتره‌لك مسافه‌ده اوله‌رق ۱۲°۴′ ایله ۱۲°۲۲′ عرض شمالی و ۷۱°۹′ ایله ۷۱°۳۸′ طول غربی آره‌لرنده واقع وفلمنك دولتنه تابع برآطه اولوب، جنوب شرقیدن شمال غربی‌یه بویی ۶۰ کیلومتره واکی ۳ ایله ۱۲ کیلومتره آره‌سنده‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۵۵۰ مربع کیلومتره‌در. اهالیسی ۲۴۰۰۰ راده‌لرنده اولوب، مختلف جنسیتلره منسوب آوروپا مهاجرلرندن عبارت و فلمنکجه، پورتکیزجه، فرانسزجه وسائر لسانلردن مخلوط غریب بر لسانله متکلمدرلر. اراضیسی طاغلق وغیر منبت اولوب، آنجق ساحل جنوبیسنده پك صاغلام بر لیمانی واردر. بو لیمانك مدخلنده ایکی قلعه‌سی و (ویلهلمستاد) سربست اسکله‌سی بولیور، که ۱۰۰۰۰ اهالیی جامع پك تجارتکاه برقصبه‌در. بو اسمله معروف ایچکینك اعماله یارایان پورتقال قبوقلری بو اسکله‌دن فلمنکه نقل اولنیور. جوارلرنده‌کی اوچ آطه ایله برابر بردائره تشکیل ایدوب، سنوی بر ملیون فرانق ایراد ویریور.

کورانی { (ملا — شمس الدین احمد بن اسمعیل) اعاظم علمادن اولوب، دولت عثمانیه‌ده مشیخت اسلامیه مقامنه نائل اولانلرك دردنجیسیدر. مملکتندن قاهرهٔ مصره انتقال ایله، علمای عصرندن تحصیل علوم ایدوب، حدیثده مشهور ابن حجر عسقلانیدن اجازت آلمش؛ وفقه وتفسیر وقرائت وسائر علومده دخی ید طولی قزانمش ایدی. شهر مذکورده تدریس ایله مشغول ایکن، مولانا یکان افندی حجدن عودتی اثناسنده علم وفضلنی مشاهده ایتمکله

برلكده جانب رومه عزيمتنى التماس ايدەرك، ادرنەده جنتمكان سلطان مراد خان ثانى حضرتلرينه تقديم ايتمشيدى. پادشاه مشاراليه ملا كورانينك علم وفضلنى تقديرله، بروسه ده بعض مدارس مدرسلكنه، وبعده مغنيساده بولنان شهزاده سلطان محمد خانك معلملكنه نصب بيورمشيدى. شهزادۀ مشاراليه، جلادت طبيعيه مبنى، درسدن امتناع ايتمكله، هيچ بر معلم تعليمنه موفق اولهمديغى حالده، صاحب ترجمه، جانب پادشاهيدن آلديغى امر ومساعده اوزرينه، استعمال شدتله، آز مدت طرفنده ختم اتديرەرك، علوم لازمەيى تعليمه موفق اولمش؛ وشهزادەنك فوق العاده محبتنى قزانديغى كبى، سلطان مراد خانك بك چوق انعام واحسانلرينه دخى نائل اولمشيدى. ابو الفتح سلطان محمد خان مشاراليهك جلوسلرنده كنديسنه وزارت تكليف بيورلمش ايسه ده، قبول ايتميوب، قاضيعسكرلكله قناعت ايتمشيدى. مؤخراً بروسه قاضيلغنه نصب اولنمش؛ وصكره جانب مصره عودت ايتمش؛ واوراده قايتباى طرفندن حسن قبول اولنەرق، بك چوق اكرام والتفات كورمشيدى. بر مدت صكره سلطان محمد خان كنديسنى يكيدن جلبله، ٨٦٢ ده ثانياً بروسه قضاسنه نصب، وبر چوق تخصيصات تعيين بيورمشيدى. اوراده امور قضا ايله وتدريس وتأليف ايله مشغول ايكن، ٨٨٨ ده مقام مشيخت اسلاميه يه نصب بيوريلەرق، ٨ سنه بو مقامده دوامله، كمال حقانيت وعدالتله، برصورت فوق العادەده ادارۀ امور شرعيه ايتدكدن صكره، جنتمكان سلطان بايزيد خان ثانى حضرتلرينك دورنده ٨٩٣ ده ارتحال ايدوب، استانبولده بنا كردەسى اولان جامع شريف خطيرەسنده دفن اولنمشدر. «غاية الامانى فى تفسير السبع المثانى» عنوانيله بر تفسير شريف يازمشدر، كه بر چوق يرلرنده علامۀ زمخشرى و بيضاوينك تدقيقاتلرى اوزرينه بحثلر آچمشدر تخطئه ايتمشدر. «صحيح بخارى»يه دخى «الكوثر الجارى على رياض البخارى» عنوانيله مكمل بر شرح ايله سائر كتب معتبره يه دخى بر طاقم حواشى وتعليقات تأليف ايتمشدر.

كورجى } وكورجستان [«كرجستان» مادەسنه مراجعت بيوريله.]

كوردفان } (Kordofan) سودان شرقيده بر مملكت اولوب، خرطومك اوتوز اوتوزبش كيلومتره جنوب غربيسندن باشلايەرق، نيلك غربى قوللى اولان بحر ابيضك ساحل غربيسندن دارفوره قدر ممتد اولور. متمهدينك خروجنه دك خديويت مصريەنك ممالك سودانيەسندن بولنمش اولان بو مملكت ١٢° ايله ١٥° عرض شمالى و ٣٠° ٣٠′ ايله ٢٩° ١٠′ طول شرقى آرەلرنده ممتد اولوب، مساحۀ سطحيەسى تقريباً ١٠٨٠٠٠ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٨٠٠٠٠ كشيدر، كه هر مربع كيلومتره باشنه ٢½ كشى دوشيور. شمال طرفندن نوبەدن وغرب جهتندن دارفوردن وقسماً شرق جانبندن دخى بحرابيضدن خالى چوللرله آيرلمش اولوب، جنوب جهتنده (بغاره) و(شلوك) اقوام سودانيەسيله مسكون واسع اورمانلر بولنيور. بو جهت (دارنوبه) اسميله دخى معروفدر. اراضيسى دوز اولوب، اووەلرى حذاى بحردن بش آلتى يوز ومجراى نيله قريب اولانلرى ٤٠٠ مترەقدر مرتفعدر. اوته برسنده بولنان طاغ و تپەلرى دخى اووەلردن اوچ درت يوز مترەقدر مرتفع اولوب، هيچ برى حذاى بحردن اعتباراً ٨٥٠ مترە قدر ارتفاعى تجاوز ايتمز. طوپراغى بوز رنكنده اولوب، (غره) دينلان ترابدن و يا اتربۀ بركانيەدن عبارتدر. بحر ابيض حدود شرقيەسنده و بوكا تابع اولان (بحر العرب) جنوب طرفنده آقوب، اصل مملكتك ايچنده دائمى الجريان انهار يوقدر. يالكز ياغمور ياغديغنده واديلرنده بر مقدار صو آقوب، بودخى نيله واصل اولمازدن، قوملرده محو اولور. اهالى صويه اولان احتياجلرينى صهرنج وقيو ايله دفع ايدوب، حالبوكه قيولرى دخى ٥٠ قدر درين اولديغندن، باشليجه مدار معيشتلرى اولان حيواناتى صولامغه زحمت چكرلر. هواسى عموميت اوزره صيجاق اولوب، بر قوراقلق وبر ياغمور موسمى واردر. مايسده ختام بولان

قوراقاق موسمنده میزان الحراره کولکه‌ده ۳۲ درجه‌دن زیاده اولوب، ٤٩ درجه‌یه‌قدر چیقدیغی ده اولور. مایسده باشلایان و محانده (خریف) تعبیر اولنان یاغمور موسمی دخی سرین ایسه‌ده، بعض سنه‌لرده بو موسمده دخی قوراقلق حکم سوروب، قیتلق اولور.

یاغمور موسمی حکمنی سوردیکی وقت کوردفان خیلی منبت بر یر اولوب، هر نه قدر قوراقاق موسمنده اورته‌لق یانمش حالنه کچه‌رك، آغاجلرك یاپراقلری دخی دوشرایسه‌ده، یاغمورلرك باشلامسیله برابر اورته‌لق زمردکبی اولوب، اشجارك چیچکلرندن هوای نسیمی دخی عنبرین اولور. چقور یرلر کول حالنه کچوب، بعده تدریجاً صولرك چقور جهته چکلمکله، سائر طرفلری کوزل بر چایر صورتنی آلیر. او وقت بیکلرجه دوه، صیغیر، قیون، کچی و سائر حیوانات اهلیه اطرافده‌کی چوللردن بو چایرلره و بو صو مخازنینه سوق اولنور. یاغمورلرك باشلامسیله برابر اهالی طوپراغی ایشلمکه باشلایوب، هر نه قدر مشغولیتلری حیوانات رعیی ایسه‌ده، بر خیلی محصولات دخی یتیشدیریرلر. اك برنجی محصولی (دخن) تعبیر ایتدکلری داری‌یه مشابه بر ذخیره اولوب، بغدای، توتون، بامیه وسائر بعض سبزه‌لر دخی حاصل اولور. خرمالری واقالیم حاره‌یه مخصوص سائر میوه‌لری ده چوقدر. اورمانلرنده کایتلی صمغ چیقار. آغاجلری اوفق واکری بوکری اولوب، کراسته‌یه الویریشلی دکلدر. حیوانات اهلیه‌سی: دوه، اورکوجلی صیغیر، قویون، کچی، آت، استر، مرکب و طیور بیتیه انواعندن و حیوانات وحشیه‌سوده: کرکدان، ظرافه، کیك انواعی، آرسلان، پارس، قپلان، صیرتلان، چقال، یبانی کدی، میموز، دوه قوشی وسائره‌دن عبارتدر. فیل بولنمامغه باشلامشدر. آلتون معدنلری چوق ایسه‌ده، ایشلنمیوب، برایلر یالکز صولرك سوروکلدکاری توزلری طوپلارلر. اخراجاتی آلتون توزی، دوه قوشی توبی، صمغ، دری وسائره‌دن عبارت اولوب، مصر طریقیله اخراج اولنان صمغ تقریباً ۱ ½ ملیون، دوه قوشی توبی، ۲ ملیون، دریلر دخی ½ ملیون فرانقه بالغ اولور. صنایع محلیه دمیرك اعمالیله بعض قبا منسوجات ومعمولات دباغیه‌دن عبارتدر.

اهالیسی اوچ جنسیتدن مرکب اولوب، بر طاقملری نوبیلردن فرقسز و زنجیلردن معدوددر. بر طاقملری ینه آز چوق سیاه اولدقلری حالده، حبشیلره قریب اولان برابره‌دن اولوب، قافقاس عرقنه منسوبدرلر. بر طاقملری‌ده اقلیمك تأثیریله رنکلری قویولاشمش عربلردن عبارت اولوب، بونلر (کبابش) و (بقاره) یعنی قویون وصیغیر چوبانلری اسملریله ایکی‌یه منقسمدرلر. حیوانات سوریلرینه مالك اولان و عشیرت حالنده یاشایان بو اوچنجی طاقم کوردفانك اك کثرتلی و اك اهمیتلی اهالیسیدر. مرکزی یکرمی اوتوز بیك اهالیی‌یی و بر بیوك جامع شریف ایله بك ایشلك چارشوی‌یی حاوی اولان (العبید) قصبه‌سیدر. حکومت مصریه کرك بو قصبه‌ده وکرك مملکتك هر طرفنده بر خیلی اعمارات و تأسیسات نافعه‌یه موفق اولمشیدی.

کوردوس { آیدین ولایتنك صاروخان سنجاغنده و مغنیسانك ۸۷ کیلومتره شمال شرقیسنده‌اوله‌رق قوم چایی‌اوزرنده و ۵۵۵ مترهلك ارتفاعده وقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، یالکز ۵٦۰ ی روم وقصوری مسلم اولمق اوزره، ٤۰۰۰ اهالیسی، ۳ جامعی، بر کلیساسی، رشدیه مکتبی، ۸٤ دکان و مغازه‌سی، ۲ حمامی، ۳ خانی و ۱۰ چشمه‌سی وبرچوق خالی و سجاده دستکاهی واردر. بو معمولاتی مشهور وبك مقبول اولوب، سنوی ۵٦۰۰۰ مربع متره‌دن زیاده خالی اعمال اولنور. قصبه بك مائل بر موقعده مؤسس واکثر خانه‌لری چامورله صیوانمش اولدیغندن، منظره‌سی بك حزن انکیزدر.

— کوردوس قضاسی ولایت وسنجاغك منتهای شمالنده‌اولوب، شمالاً خداوندکار ولایتیله، شرقاً دمیرجی و الا شهر، جنوباً صالحلی، غرباً دخی آق حصار قضالریله محدود اولدیغی حالده، بورلو ناحیه‌سیله برابر ۱۳۵ قریه‌دن مرکبدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۱۱۳ مربع کیلومتره اولوب،

٣٥٠ مربع كيلو مترهلكى اراضىء مزروعه، ١٨٥ مربع كيلومترهلكى اورمان، ٥٠ مربع كيلومترهلكى مرعى و ٥٢٨ مربع كيلو مترهلكى يعنى نصفنه قريب محلى اراضىء خاليه‌دن عبارتدر. اهاليسى ٣١٤٤٤ كشى اولوب، يالكز ٦٢٥ ى روم و قصورى كاملاً مسلم و جمله‌سى لسان تركى ايله متكلمدرلر. اراضيسى طاغلق اولوب، منبت يرلرى ده واردر. باشليجه محصولاتى ذخيره ايله قورى اوزوم وسائر ميوه وسبزه‌لردن عبارت اولوب، زيتونلرى ايكنجى درجه‌ده‌در.

كوركان { جهانكير شهير تيمورلنكك منسوب اولديغى خاندانك اسميدر. [« تيمورلنك » و « تيمورلنك (آل —) » ماده‌لرينه مراجعت بيوريله.]

كوره { طربزون ولايت و سنجاغنده بر قضا اولوب، شرقاً وقف كبير، غرباً تيره‌بولى قضالريله، شمالاً قره دكيزله، جنوباً دخى كموشخانه سنجاغيله محدوددر. ٥٦ قريه‌دن مركب اولوب، مركزى ساحله قريب بولنان (ايليو) قريه‌سيدر. اهاليسى ٣١٠٥٨ كشى اولوب، ٦٩٤ ى روم، ٢١٤ ى ارمنى و قصورى مسلمدر. اراضيسى ١٥٦٠٤٢ دونم اولوب، باشليجه محصولاتى: مصر، بغداى، فندق، اوزوم وسائره‌دن عبارتدر. اوزومدن خيلى شراب اعمال اولنور: اهاليسى اينجه وقالين كتن بزيله شياق وشال نسج، وتفنك، طبانجه، مقاص كبى دميردن آلات اعمال ايدرلر. چام آغاجندن تخته وچمشيردن قاشيق دخى ياپارلر.

كورليچ { (Görlitz) پروسيه‌نك سيلزيه ايالتنده و (لينيچ)ك ٨٠ كيلومتره غربنده اوله‌رق (نايسه) نهرى اوزرنده بر شهر اولوب، ٤٥٥٠٠ اهاليسى، متعدد ابنيه و آثار مشهوره‌سى، كتبخانه‌سى، تاريخ طبيعى عمليا تخانه‌سى، معادن نمونه‌خانه‌سى، جمعيات علميه‌سى و چوخه، بز، قورده‌له وسائره فابريقه‌لرى واردر.

كورنايق { (Cyrénaïque) اسكى يونانيلرك برقه خطه‌سنه يعنى بنغازى سنجاغنه ويردكلرى اسم اولوب، بوده خطهٔ مذكوره‌ده تأسيس ايتمش اولدقلرى (كورنه) يعنى قيروان قديم شهرينه نسبتله حاصل اولمش بر اسم ايدى.

كورنه { (Cyrène) اسكى يونانيلرك برقه ساحلنده تأسيس ايتدكلرى معموره‌لرك برى اولوب، عربلرجه بوندن مأخوذ اولان (قيروان) اسميله معروفدر؛ وعقبه بن نافعك افريقيه‌ده تأسيس ايتديكى قيرواندن تفريق ايچون، بوكا (قيروان القديم) ديرلر. بو شهر ميلاد عيسى(عم)دن ٦٣٠ سنه اول تأسيس اولنوب، اسكندريه‌نك تأسيسندن اول قارتاجدن صكره افريقا قطعه‌سنك اك بيوك و اك تجارتكاه شهرى ايدى. ساحلدن ١٦ كيلومتره ايچريده اولوب، اسكله‌سى (آپولونيه) قصبه‌سى ايدى. ازمنهٔ قديمه‌ده علوم ومعارفك اك پارلاق مركزلرندن اولوب، حكمادن بعض ذوات مدرسه‌لر قورمش؛ وبرچوق علما و حكما يتيشمش ايدى. اليوم خرابه‌لرى انظار حيرتى جالبدر.

كوروس { ياخود كيروس (Kyrus) اسكى يونانيلر ايران حكمدارلرندن مشهور كيخسرو‌يه بو نامى ويررلردى، كه خسرودن غلط اوله‌جغى آكلاشيليور. — (كنج كوروس) اسميله دخى آردشير بهمنك بر برادرينى تسميه ايديورلر، كه بونلرك روايتنه كوره، برادرى طرفندن آناطولى واليسى ايكن وراثت ادعاسيله برادرينه عصيان ايدوب، مورخ شهير اكسنوفونك تحت قيادتنده بولنان اون بيك يونان عسكرينك دخى امداديله، عراقه طوغرى حركت ايتمش؛ و اوراده مغلوب و مقتول اولمغله، اكسنوفون معيتنده‌كى اون بيك كشى ايله كردستان طاغلرنده يوللرينى غائب ايده‌رك، برچوق وقت طولاشدقدن، وبر خيلى مشقت چكدكدن صكره، قره دكيز ساحلنى بولوب، اورادن بحراً يونانه عودت ايتمشلردى. اكسنوفون بوسياحتنى ضبط ايدوب، اخلافه يادكار براقمشدر. بوأثر او جهتك احوال قديمهٔ جغرافيه‌سنه دائر خيلى معلوماتى حاوى اولمغله اهميتى حائزدر.

كوره { جبل لبنانده بر قضا اولوب، ملحقاتى اولان ٣ ناحيه ايله برابر ٥٠ قريه‌دن مركبدر. — آيدين ولايتنده‌منتشا سنجاغنك اشمه قضاسنده دخى بو اسمله بر ناحيه

  ك و ر

بولنوب ، ١٩ قريه‌دن مركبدر. — كذلك قسطمونی ولايت وسنجاغنك اينه بولی قضاسنده دخی بو اسمله بر ناحيه اولوب ، ١٤١ قريه‌دن مركبدر. بوكا كوره‌ٔ نحاس دخی ديئلوب ، باقر معدنی واردر.

كوريجه { (Koritza) آرناوودلقده مناستر ولايتنده ومناسترك ٥٥ كيلو متره جنوب غربيسنده اوله‌رق موراوه طاغنك غربی اتكنده وهمنامی اولان اووه‌نك كنارنده حذای بحردن ٨٦٠ متره ارتفاعنده واقع سنجاق مركزی بر قصبه اولوب، ١٨ ٠٠٠ قدر اهاليسی، ٢ جامع شريفی، بر مدرسه‌سی، بر تكيه‌سی، ٤ كليساسی ، بر اعدادی وايكی ابتدائی مكتبی، آرناوود لساننده تحصيله مخصوص بری ذكوره وديكری اناثه مخصوص ايكی مكتبی، روجه‌يه مخصوص بر اعدادی و بر ابتدائی ايله بر قيز مكتبی، اولاخلره مخصوص دخی ديكر بر، كه جمعاً ٩ مكتبی ، بر عمارتی، بيوك و ايشلك چارشيسی، بهر جمعه ايرتسی قوربلور بازاری، قولنجه وشياق كبی بعض منسوجات دستكاهلری ، ٧٥٧ دكان ومغازه‌سی ، ٢٣ خانی، ٢ حمامی ، بر اون فابريقه‌سی، بر ساعت قله‌سی ، ٢ اجزاخانه‌سی، و ٣٤ فرونی واردر. خانه‌لری كاركير وسوقاقلری منتظم اولوب، هله چارشيسی پك كوزلدر. هواسی زياده‌جه صوغوق اولوب، يازين لطيف ايسه‌ده، اووه-سنك منتهای شمالنده بولنان (مالك) كولی بعضاً صيتمه‌يی توليد ايديور. كوريجه قصبه‌سی ابوالفتح سلطان محمد خانك رجالندن و سلطان بايزيد خان ثانينك لالاسی واميرآخوری اولان سالف‌الترجمه قوجه اميرآخور الياس بك طرفندن سلطان بايزيد خان مشار اليه دورنده تأسيس اولنمشدر. غازیٔ مشار اليه اوراده بولنمش اولان اسكی بر مناستری مبايعه ايله هدم و يرينه اليوم موجود اولان بيوك ورصين بر جامع شريف ومدرسه وعمارت وتكيه بنا ايده‌رك، قصبه‌نك اساسنی وضع ايتمش ايدی. بو قصبه آدريا-تيق دكزيله آطه‌لر دكيزی آره‌سنده تجارت نقطهٔ نظرنجه اهميتلی بر نقطه‌ده بولنمغله، هله بو صوك سنه‌لرده پك چوق توسع وترقی ايتمش ، وكيتدكجه ايتمكده‌در. اهاليسی كاملاً آرناوود اولوب ، ثلثانی خرستيان وبونلركده اكثری مصر ورومانيه‌ده تجا-رتله مشغولدرلر.

— كوريجه قضاسی شرقاً مناستر سنجاغيله شمالاً استارووه، غرباً قولونيه ، جنوباً دخی كسريه قضالريله محدود اولوب، ملحقاتی اولان اوپار وبهلشته ناحيه‌لريله برابر ١٦٠ قريه‌دن مركبدر. اهاليسی ٥٩ ٧٢٥ كشی اولوب ، جزئی بر مقدار اولاخدن ماعداسی كاملاً آرناوود اولديغی حالده ، نصفندن زياده‌سی مسلم وقصوری خرستياندر . اراضيسی آز عارضه‌لی وطاغلرله محاط اووه وبايرلردن عبارت اولوب، اولدقجه منبتدر . (دوول) نهری قضايی شق ايدوب، برقاج دره آلير . قضا داخلنده (وانتروق) و (مالك) اسملريله ايكی كول دخی بولنوب، خيلی باليق صيد اولنور. محصولاتی ذخاير متنوعه ايله الما، آرمود، اوزوم، قاوون، قار-پوز وسائره‌دن عبارتدر. قضانك سنوی وارداتی ٣٥ ٠٠٠ ليرايی متجاوزدر.

كوريجه { سنجاغی . مناستر ولايتنی تركيب ايدن بش سنجاغك بری واك جنوب غربيسی اولوب ، شمالاً ايلبصان ومناستر، شرقاً ينه مناستر ، جنوب شرق طرفندن سرفيجه سنجاقلريله ، جنوباً و غرباً دخی يانيه ولايتيله محاط و محدوددر . كوريجه ، كسريه ، قولونيه واستارووه اسملريله ٤ قضا و ٦ ناحيه‌يه منقسم اولوب، ٤٣٩ قريه‌يی حاويدر . اهاليسی ١٥٩ ٣٧٩ كشی اولوب، كسريه قضاسنده بولنان جزئی مقدار بلغار ويهودی وهر طرفده طاغنيق بولنان برمقدار اولاخدن ماعداسی كاملاً آرناوود اولدقلری حالده، ١٠٤ ٤٨٩ ی مسلم و قصوری خرستياندر. اراضيسی عارضه‌لی اولوب، (غراموس) طاغی شمالدن جنوبه امتداده، شرقه طوغری بر طاقم قوللر تمديد ايدر. شرق شمالی جهتنده دخی (نرچقه) جبلی بولنيور . سنجاغك قسم اعظمی آدرياتيك دكيزينه منصب اولان (دوول) نهری حوضه‌سنده بولنوب، يالكز جنوب شرق جهتی يعنی كسريه قضاسی سلانيك كورفزينه دوكيلان اينجه قره صو حوضه‌سنده بولنيور. باشليجه نهرلری مذكور (دوول) ايله اينجه قره صويه تابع (ويشتريجه) در. دوول ايكی چايدن تركب ايدوب، بونلرك بری غرا-موسك شرق اتكلرندن و ديكری نرچقه‌نك غربی مائله‌سندن اينه‌رك، برلشدكدن صكره، صاغدن

(وندوق) كولنك آياغى دخى اخذ ايله ، غربه
طوغرى جريان ، و بر بوغازدن مرور ايدەرك،
كوريجه اووەسنه كيرر، واورادە بالتوسع، (اسوويرينه)
ودها آشاغيدە (مالك) كوللرينى تشكيل ايدر،
و (اوپار) ناحيەسندە برچوق درەلر آلدقدن صكره،
يانيه ولايتنك برات سنجاغنه كيروب، موزاكه اووە-
سندە برات نهريله برلشەرك، (سمان) ايرماغنى
تشكيل ايدر. (ويستريجه) نهرى دخى غراموسك
شرق اتكلرندن اينن بر قاچ چايدن بالتركب، كسريه
كولنك آياغنى دخى اخذ ايله، جنوب شرقى يه طوغرى
آقەرق، اينجه قره صويه قاريشمق اوزره، سرفيچه
سنجاغنه كيرر. اوخرى كولنك قسم جنوبيەسى كوريجه
سنجاغى داخلندە بولنديغى كبى، (پرسپه) و(وندوق)
كوللرى دخى حدودندە وكسريه ايله (اسوويرينه)
و (مالك) كوللرى دە سنجاغك ايچندە بولنيور.
كوريجه اووەسى كاملاً مزروع اولوب، سائر طر-
فلرندە دخى زراعته الويريشلى وادى و بايرلرى
واردر. باشليجه محصولاتى: بغداى، آربه، مصر،
فاصوليه، نخود، مرجمك، بورچق، يولاف و سائر
حبوباتله، الما، آرمود، اريك، آيوه، قاؤن، قاربوز،
صوغان وسائرەدر. اورمانلرى آز اولوب، احتياجات
محليەيه كورە كراسته واودون قطعنه كفايت ايديور.
يازلق مرعالرى ضررسز اولوب، حيوانات اهليەسى
١٦٠٠٠٠ قيون، ٨٧٠٠٠ كچى، ٢٠٠٠
صيغير، ٤١٥٠ بيكير وسائرەدن عبارتدر. كوريجه
قربندە كومور معدنى بولنوب، اون فابريقەسندە
محروقات يرينه قوللانلق اوزره، اهالى طرفندن
اخراج اولنمقدەدر. سنجاغك سنوى وارداتى
٩٥٠٠٠ ليرا رادەلرندەدر.

كوريشان { آفريقاى (Kurrichane) جنوبينك كافرستان مملكتندە
و (ليتانو) نك ٣٢٠ كيلومترە شمال شرقيسندە
بر قصبه اولوب، ١٦٠٠٠ اهاليسى واردر.

كوزل حصار { آيدين قصبەسنك اسكى اسميدر. [« آيدين» مادە-
سنه مراجعت.] — ازمن قربندە دخى بو اسمله بر
كوچك قصبه وقلعه اولوب، ظن اولنديغنه كورە
(تموس) شهر قديمنك محلندەدر.

كوس اووه { قوصوه اسمنك اسكى تواريخ عثمانيەدە مستعمل املاسيدر.

كوستاو { (Gustave) بو اسمله اسوجدە ٤ حكمدار كلمشدر :
برنجيسى (كوستاو واصه) ديمكله معروف
اولوب، ١٤٩٦ دە طوغمش، و ١٥٦٠ دە وفات
ايتمشدر. اسوج زادكانندن (اريق واصه) نك
اوغلى اولوب، دانيمارقه قرالى ايكنجى قريستيانك
اسوجدن آلديغى رهنلر ميانندە بولنمش؛ وبرمدت
اسير قالدقدن صكره، ١٥١٩ دە فرار ايدوب ،
بر خيلى زمان كويليلر اورتەسندە مجهول بر حالدە
ياشادقدن صكره، وطننى اجنبيلرك تسلطندن قور-
تارمق نيتنى اظهارله، اطرافنه برچوق عونه طوپلا-
يوب ، ١٥٢٣ دە استوقهولمك اوزرينه هجوم
ايتمش؛ و شهرى ضبط ايتديكنى متعاقب ،
قراللق تختنه اجلاس اولنەرق ، دول اجنبيه
ايله مناسبات دوستانەيى تأكيدله ، بر طاقم
نظامات و قوانين وضع ، و پروتستان مذهبنى
رسماً قبول و نشر ايتمش ؛ وكتوليك پاپاسلريله ،
ايكنجى قريستيانك چيقاردقلرى غوائلى دفع
ايله، زراعت وتجارت وصنايعك ترقيسنه ومكاتب
عموميەنك تكثيرينه خدمت ايتمش؛ و١٥٦٠
تاريخندە، ٦٤ ياشندە اولديغى حالدە، اوغلى
يرينه اقعادله، فراغت ايدوب، اوچ آى صكره
وفات ايتمشدر.
— ايكنجيسى (كوستاوآدولف) ديمكله
و« بيوك » عنوانيله معروف اولوب، ١٥٩٤ دە
طوغمش؛ و١٦١١ دە پدرى طقوزنجى شارله
خلف اولوب، او صرەدە اسوج دولتى دانيمارقه
وروسيه ولهستانله محاربەدە بولنمغله، كنديسى دانيمارقه
وروسيه ايله عقد مصالحه ايدەرك، لهليلرى ايكى
بيوك محاربەدە كاملاً مغلوب ايتمش؛ وايمپراطور
فرديناندە قارشى آلمانيانك پروتستان پرنسلريله
عقد اتفاق ايله، بونلرك باشنه كچوب، ١٦٣١ دە
ليپسيغدە بيوك بر مظفريته نائل اولمش؛ و بر
سنه صكره (لوچن) دە بر ايكنجى غالبيت قزانمش
ايسەدە، اثناى حربدە مقتول اولمشدر. بو محارباتله
مشغول اولمغله برابر، صنايع وتجارت ومعارفك

ترقیسنه دخی بیوك خدمتلر ایتمشدر. قیزی (قریستینه) خلفی اولمشدر.

— اوچنجیسی ١٧٤٦ ده طوغوب، ١٧٧١ ده پدری (آدولف فردریق) ه خلف اولمش؛ و زادگان ایله سناتونك غصب ایتمش اولدقلری حقوق ونفوذی استرداد ایتمك اوزره، یکی بر قانون اساسی وضع ایده‌رك، تبعه‌سنه قبول ایتد-یرمش ایسه‌ده، بعده زادگان طائفه‌سی روسیه‌نك تشویقیله عصیان ایدوب، صاحب ترجمه روسیه ایله ایتدیکی محاربهٔ بحریه‌ده مغلوب اولدیغی حالده، دانیمارقه دخی روسیه ایله برلشمش ایسه‌ده، انکلتره وپروسیه وفلمنك دولتلرینك توسطیله دانیمارقه بیطرف براغلمغله، کوستاو روسلری مغلوب، وعقد معاهده‌یه مجبور ایتمشیدی. مؤخراً مقتول اولمشدر. بودخی علوم وصنائعه خدمت ایدوب، استوقهولم آقادمیاسنی تأسیس، وموزه‌سنی توسیع ایتمشدر. بعض آثار قلمیه‌سی ده واردر.

— دردنجیسی ١٧٧٨ ده طوغوب، پدری اوچنجی کوستاوك قتلی اوزرینه، ١٧٩٢ ده، عمی سودرمانیه دوقه‌سنك وصایتیله، تخته چقمش؛ زماننده روسیه فینلاندیه‌یی ضبط ایتدیکی کبی، کوجندیرمش اولدیغی فرانسه دخی بعض یرلرینی ضبط ایتمش؛ وکندیسنك بعض تشبثات ومعاملاتندن طولایی ١٨٠٩ ده یرینه عمی مرقوم سودرمانیه دوقه‌سی اون اوچنجی شارل نامیله یرینه چقدی. کوستاو ایسه تبدیل نام ایله ممالك اجنبیه‌ده یاشایوب، ١٨٣٧ ده وفات ایتمشدر.

کوستاویا (Gustavia) آمریقاده‌کی کوچك آنتیل جزایرندن فرانسه‌یه تابع (سنت بارتلمی) جزیره‌سنك مرکزی بر قصبه وسربست اسکله اولوب، جزیره‌نك ساحل غربیسنده واقع و ١٠٠٠٠ اهالیی جامعدر.

کوستره آنقره ولایتنك قیصریه سنجاغنده دوه‌لو قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ٣٢ قریه‌دن مرکبدر.

کوستنجه (Konstanitza) رومانیه‌نك دوبریجه خطه‌سنده وبکرشك ٢١٠ کیلومتره شرقنده اوله‌رق قره دکیز ساحلنده سنجاق مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٥٠٠٠ اهالیسی، صیغ وطار لیمانی وایشلك تجارتی واردر. ٦٣ کیلومتره طولنده بر دمیر یول خطی بو اسکله‌یی طونه کنارنده‌کی (چرناووده) یه ربط ایدوب، اورادن بر کوپری ایله افلاقه امراری متصوردر. بو قصبه (تومی) شهر قدیمی محلنده بولنیور، که مشهور (اووید) ك منفاسی بولنمشدر. بعده رومالیلر (قونستانیه) اسمیله بر تجارتخانه تأسیس ایتمشلردی، که شمدیکی اسمی بوندن محرفدر.

— سنجاغی دوبریجه‌نك نصف جنوبیسندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٦٠٥١ مربع کیلومتره واهالیسی ٣٣٢٣٥ کشیدر، که بونلردن ١٤٠٣٩ ی ترك وتاتار، ٩٨٥٤ ی بلغار، ٨٩٧٧ رومان و٣٦٦ سی روم واسرائلی وارمنیدر.

کوستندیل (Kustendil) بلغارستانك صوفیه سنجاغنده وصوفیه‌نك ٧٠ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٤٣٨٠ اهالیسی واردر.

کوسم والده (ماهپیکر) جنتمکان سلطان احمدخان اولك قادینلرندندر. حسن و جمال وعقل و درایتیله مشارالیهك زماننده شهرت بولمش ایدی. یکی جامع شریفك اساسی بو خاتون وضع ایتدیکی کبی، اسکدار-ده‌کی چینیلی جامع دخی جملهٔ خیراتندن اولوب، والده خانی دینلن جسیم خان دخی جامع شریف مذکوره موقوف اولمق اوزره، کندیلری طرفندن بنا ایتدیرلمشدر.

کوسه میخال (میخال غازی) مشاهیر غزاتدن اولوب، دولت علیهٔ عثمانیه‌نك قوتنه پك چوق خدمتی سبق ایتمشدر. کشیش طاغی اتکنده واقع (خرمن قیا) قلعه‌سنك دره بکی اولوب، ارطغرل غازینك حیاتنده برادری کوندوز آلپ ایله برلکده این اوکی دره بکنك یاننده مسافر ایکن، اسکیشهر دره بکیله صاحب ترجمه عثمان غازی‌یی طوتمغه کلدکلرنده، کوسه میخال عثمان غازینك الینه اسیر

دوشمش واو وندن غازئ مشارالیهه فوق العاده
بر محبت پیدا ایدوب، مؤخراً او جوارلر خرستیان
دره بکاری عثمان خانه خیانت ایتمك مقصدیله،
کندیسنی دعوت ایتدکلرنده، کوسه میخال بونلرك
نیت خیانتکارانه‌لرندن غازئ نامداری خبردار ایتمش؛
ودها صکره‌لری سقاریه وادیسنده کوینك ومدرنی
ایله سائر بعض یرلری ضبط ایتمسنه معاونت ایلمش
ایدی. ۷۰۸ تاریخنده دین اسلامی قبول ایله،
بسبتون عثمان غازینك تحت اطاعتنه کیروب، فیمابعد
دولت عثمانیه‌نك ترقی و توسعنه وسلطان اورخان
غازینك بروسه‌یی فتح ایتمسنه وسائر فتوحاتنه‌کلی
یاردیم ایتمش؛ و اولاد واحفادی عصرلرجه،
اورنوس بك زاده‌لر کبی، دولتك اك متین رجالندن
بولنوب، بیوك مناصبه چکمش؛ وکلیتلی وقفلر
براقه‌رق، بر چوق خیرات وجوده کتیرمشلردر.
صاحب ترجمه بعد الاهتدا دخی تبدیل نام ایتمیوب،
اسکی اسمیله شهرت بولمشدر.

کوشان { اقصای بلاد ترکده بر قصبه اولوب، صاحبنك وقتیله ترك
ملوکنك اك قوتلیسی بولنمش اولدیغی « معجم
البلدان » ده مسطوردر.

کوشك { آیدن ولایت و سنجاغنده مرکز لوایه ملحق بر ناحیه اولوب،
۱۷ قریه‌دن مرکبدر.

کوفا { هرات نواحیسندن (باذغیس) ده بر قصبه اولدیغی یاقوت حموی بیان
ایدیور.

کوفان { کوفه شهرینك نام دیکری ویا جوارلرینك اسمی ایدی.

کوفن { خراسانده ابیورددن ٦ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه اولوب، مأمون
خلیفه زماننده عبدالله بن طاهر طرفندن بنا
اولنمشدی.

کوفه { عراق عربك اك مشهور شهرلرندن اولوب، بغدادك ۱۵۰ کیلومتره
جنوبنده و نجفك ۲ کیلومتره شرقنده اوله‌رق
فراتدن آیریلان بر جدولك اوزرنده واقع ایدی.
بو شهر حضرت عمر بن الخطاب (رضه) زماننده
وقادسیه مظفریتندن صکره اوله‌رق بصره ایله بر
سنه‌ده یعنی ۱۷ نجی سال هجریده سعد بن ابی
وقاص (رضه) طرفندن اعمار، ومسجدیله دار.
الامارتی بنا اولنمشدی. فضائلی حقنده پك چوق
روایات بولنان کوفه جامعی مداین وطیسفون
کبی مدن عظیمه وشهیره خرابه‌لرندن منقول مرمر
وسماق ستونلرله مزین اولوب، بعده عبیدالله
بن زیاد وحجاج بن یوسف طرفندن دخی تعمیر
اولنمشدی. بو جامع حضرت علی المرتضی (رضه)
افندمزك محل شهادتلریدر. حضرت مشار الیه ایله
سبط مکرم امام حسن (رضه)ك زمان خلا.
فتلرنده کوفه دارالخلافه اولوب، بعده بنی امیه
زماننده عراقك مرکز حکومتی وخلافت عباسیه
زماننده علوم عربیه‌نك اك پارلاق مرکزی
بولنمش؛ وصکره خراب اولمشدر. شمدیکی حالده
خرابه‌لری وبو ویرانه‌لرك ایچنده فقیرانه بر کوی
اولوب، قربنده نجف وکربلا معموره‌لری پیدا
اولمشدر. کوفه‌نك تأسیسندن اول اورالرده
(حیره) و (انبار) بولنیوردی. جغرافیون عربك
بیاننه کوره دردنجی قرن هجری اوائلنده کوفه‌ده
۸۰۰۰۰ خانه یعنی تقریباً ۴۰۰۰۰۰ اهالی وار
ایدی. ادبیات عربیه‌ده کوفه‌لیلرك بصره‌لیلره قارشی
بر مذهب مخصوصلری اولدیغی وبو شهرده پك چوق
نحاة ولغویون وادبا وشعرا یتیشدیکی معلومدر. خط
کوفی دیدکله معروف خط قدیم دخی بو شهره
نسبتله تسمیه اولنمشدر.

کوك ایرماق { قسطمونی ولایتنده بر نهر در، که القاز طاغنك شمالی
اتکندن نبعانله، شرق شمالی‌یه طوغری جریان
ایده‌رك، قسطمونی شهری یانندن کچن چایی دخی
اخذ ایتدکدن صکره، شرق جنوبی‌یه طوغری دو.
نه‌رك، ولایتك حدود شرقیه‌سنده قزیل ایرماغه
دوکیلور.

کوکب { فرس شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی (میرزا مهدئ مازندرانی) نادرشاهك
منشیسی اولوب، سفارتله استانبوله اعزام اولنمش؛
وعودتنده بغداده وصولنده نادر شاهك اضمحلالنی
خبر آلمغله، کوشهٔ انزوایه چکلمش ایدی. « دره

نادره» و «نادرنامه» عنوانلريله ايكی منظومه‌سی واردر. شو بيت اونكدر:

ز شوق عشق تسكين دل بيتاب خود كردم
ز آتش چارهٔ بيتابئ سيماب خود كردم

— ايكنجيسی (محمد يحيی علی بن شيخ طالب) هندستانك كاكور قصبه‌سندن اولوب، ١٢٥٦ ده وفات ايتمشدر. شو مقطع اونكدر:

بگلزار جهان از رشك خالی نيست كس كوكب
كه اشك از ديدهٔ شبنم روان شد گل‌چوخندان شد

كوكب (درويش محمد) مشاهير خطاطيندن وحافظ عثمانك شاگردانندن اولوب، خطوط ستّه تحريرنده مهارتی وار ايدی. ١١٤٩ ده وفات ايتمشدر.

كوكب طبريه قصبه‌سی اوستنده بولنان طاغك اوزرنده اردن واديسنه حاكم بر قلعه اولوب، صلاح الدين ايوبی طرفندن فتح وهدم اولنمشدی.

كوكبان يمن ولايتنك صنعا سنجاغنده وصنعانك غرب شمال جهتنده بر قضا اولوب، مركزی صنعايه ١٥ ساعتلق مسافه‌ده واقع و ٢٥٠٠ قدر اهالی ايله گوزل بر جامع شريفی و ٦ مسجد ايله ٥٠ قدر دكانی حاوی اولان (طويله) قصبه‌سيدر. قضا محويت وشبام اسملريله ٢ ناحيه‌يی حاوی اولوب، بونلرك مركزلری دها بيوكدر. قضا جبل سراتك اوستنده وبحر احمر مائله‌سنده واقع اولوب، بحر مذكوره دوكيلك اوزره غربه طوغری آقار بر قاچ چايی واردر. ارتفاعنه مبنی هواسی معتدل و طوپراغی منبت اولمغله، يمنك اك معمور يرلرندن اولوب، ٩٥٠٠٠ اهاليی وبونلر ميانده ٢٥٠٠ قدر اسرائيلی نفوسی حاويدر. اهاليسی وفرت ذكا وفطانتله متصف اولوب، حديده طربقيله تجارت ايتمه‌ده مهارتلری واردر؛ وبر طاقلری زراعتله اشتغال ايدرلر. محصولاتی: بغدای، آربه، دوره، مصر، بقله، مرجمك، قهوه وسائره ايله ميوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. حيوانات اهليه‌سی اوركوجلی صيغير، قيون، دوه، آت، مركب وطيور بيتيه‌دن؛ وحيوانات وحشيه‌سی: جيلان، يبان‌كچيسی، طاوشان، تيلكی، صاكسار، ميمون وطيور مختلفه‌دن عبارتدر. قفسده بلبل كبی اوتر بر جنس سرچه دخی واردر. اصل كوكبان قضا داخلنده واقع برطاغك اسمی اولوب، بو طاغك اوستنده (قلعهٔ كوكبان) اسميله قديم برقلعه دخی واردر، كه ايچنده برقشله دخی ياپلمشدر. اسكی تاريخلرده كوكبانده پك بيوك وپك مصنع بر قصر بولنديغی واوستنده‌كی ذی‌قيمت احجارك ضياء شمسك انعكاسيله پارلامسندن (كوكبان) تسميه اولنديغی مذكوردر.

كوكبی فرس شعراسندن اولوب، بخارا ليدر. فن موسيقيده دخی مهارتی وار ايدی. شو رباعی جملهٔ اشعارندندر:

كر يار شبی بادكران سبر كند
وز كوی صلاح رو سوی ديركند
غم نيست دلا چويار بيمهر ووفاست
با ماچه وفا كردكه باغير كند

كوكجه آغاج قسطمونی ولايت وسنجاغنك (طاشكوپری) قضاسنده بر ناحيه اولوب، ٣٣ قريه‌دن مركبدر.

كوكجه طاغ خداوندكار ولايتنك بروسه سنجاغنده اطرانوس قضاسنه تابع بر ناحيه اولوب، قضانك جهت جنوبيه‌سنده واقعدر. شمالدن جنوبه بويی ١٦ و شرقدن غربه اكی ١٢ ساعت اولوب، ٤٢ قريه‌يی حاوی و ٤٩٠٠ اهالی ايله مسكوندر. مركزی (اينه قوللر) قريه‌سی اولوب، هواسی لطيف ومياه جاريه‌سی بول ولذيذدر. مرعا واورمانلری چوقدر. محصولاتی ذخاير متنوعه‌دن عبارت اولوب، ميوه وسبزه‌سی يوقدر. بر قاچ يرنده مياه معدنيه وايليجه‌لری واردر. ناحيه داخلنده ٤٣ جامع، ٢ مدرسه و٣٣ مكتب موجوددر.

كوكجه كول (وارمنجه سوانغه Sévanga) قافقاسيه‌ده اريوان ايالتنك يكی بايزيد قضاسنده ‎٤٠°٩′‎ ايله ‎٤٠°٣٧′‎ عرض شمالی و ‎٤٢°٤١′‎ ايله ‎٤٣°٢٢′‎ طول شرقی آره‌لرنده بر كول اولوب، بويی ٧١ واك كنيش يرنده اكی ٢٧ كيلومتره ومساحهٔ سطحيه‌سی ١٣٩٣ مربع كيلومتره‌در. سطحی حذای بحردن ١٩٣٢ متره يوكسك اولوب، درينلكی ١١٠ متره‌يه قدر وارير. هر طرفدن يوكسك جبال بركانيه ايله محاط اولوب، جنوب وشرق طرفنده‌كيلرك ذروه -

لری ۳۴۰۰ مترویه قدر چیقار. ایچنده بر چوق چایلر دوکیلوب، فضلهٔ میاهی شمال غربی کوشه‌سندن (زنکه) ویا (سوان) اسمیله چیقوب، آراس نهرینه دوکیلور. صویی آغردر. ایچنده بنه (سوان) اسمیله برکوچك آطه واردر. ساحل غربیسی قربنده بایزید قصبه‌سی بولنیور.

کوکچای { قافقاسیه‌نك شیروان خطه‌سنده بر نهردر، که قافقاس سلسله‌سنه مربوط بابا طاغندن نبعان ایله، جنوبه طوغری آقه‌رق، (کور) ایرماغنه دوکیلور. — مذکور چایك اوزرنده بو اسمله قضا مرکزی بر قصبه‌دخی واردر.

کوکرجینلك { بیغا سنجاغنده وبیغا قربنده بر کوچك قصبه اولوب، ۸۳۱ تاریخنده سلطان مراد خان ثانی طرفندن فتح اولنمشدی.

کوکسون { حلب ولایتنده مرعش سنجاغنك اندرین قضاسنده ومرعشك ۸۰ کیلومتره غرب شمالیسنده وواسع بر اووه کنارنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ناحیه‌سی ۱۹ قریه‌دن مرکبدر. کوکسون اووه‌سنده ۹۲۱ تاریخنده سنان پاشا علاء الدوله‌یی مغلوب وقتل ایدوب، ذوالقدریه دولتنه ختام ویرمشیدی.

کوکصو { آطنه ولایتنك ایچ ایل سنجاغنده بر نهردر، که ولایتك حدودینی آیران بوغا سلسلهٔ جبالندن نبعان ایله، سنجاغك بوینجه شرقه طوغری آقه‌رق، وصولدن بر چوق انهار آله‌رق، سلفکه اووه‌سنه دوشر، و بو قصبه‌نك یانندن جریان ایله، آق دکیزه دوکیلور. مجراسنك بویی ۲۰۰ کیلومتره‌یی متجاوزدر.

— بو اسمله استانبولده بوغاز ایچنك آناطولی یاقه‌سنده وآناطولی حصاری اتصالنده دخی بر کوچك دره اولوب، کنارلری یازین مسیره اتخاذ اولنور؛ وادیسنده بر طوغله وکرمیت فابریقه‌سی واردر.

کوك نور { (Koukou-Nor) [« قوقو - نور » ماده‌سنه مراجعت.]

کوکو { جغرافیون عرب آثارنده سودان وسطیده بورنو مملکتنك مرکزی اولان (قوقه) شهرینه ویریلان اسمدر. [« قوقه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

گوکیلی { سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیکك ۶۵ کیلومتره قدر شمال غربیسنده اوله‌رق واردار مجراسنك ساحل غربیسی قربنده ودمیر یول خطی اوزرنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی، ۲۴۸ دکانی، ۲۲ مغازه‌سی، ۸ خانی، ۲ جامعی، بر مدرسه‌سی، ذکور واناثه مخصوص ۲ اسلام، ۲ روم و ۲ بلغار مکتبی واردر.

— گوکیلی قضاسی شمال غربی جهتندن تکوش، شمال شرق طرفندن استروجه، شرقاً طوبران، جنوباً وجنوب غربی جانبندن دخی ینیجه وووده‌نه قضالریله محاط اولدیغی حالده، ۵۷ قریه‌دن مرکبدر. اهالیسنك مقداری حقنده بر کونه قیده دسترس اوله‌مدق. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، واردار وادیسنده اووه‌لری وسائر طرفلرنده دخی منبت بایر ووادیلری واردر. واردار ایرماغی قضایی شق ایدوب، صاغدن قضانك طاغلرندن اینن واراضیسنی سقی ایدن بر قاچ چای آلیر. محصولاتی: بغدای، آرپه، یولاف، چاودار، ذره، سیسام وسائر حبوباتله، پاموق، توتون ومیوه وسبزه‌لرك انواعندن عبارتدر. اهالی ایپك بوجکی بسلیوب، خیلی مقدار قوزه چیقاریرلر. اورمانلری احتیاجات محلیه‌یه کوره اولوب، مرعالری چوقدر، واهالیسی خیلی مقدار قیون، صیغیر وسائر حیوانات اهلیه بسلرلر. صنایع محلیه باشلیجه ایپکجیلك وعباجیلقدن عبارت اولوب، کلیتلی عبا اخراجیله مشهور اولان (میا طاغی) بو قضاده‌در. سنوی بر ملیون متره‌یه قریب عبا یاپیلوب، روم ایلینك سائر طرفلرینه وآناطولی‌یه اخراج، ومحلنده متره‌سی ۳ غروشه فروخت اولنور. قوزه‌نك حاصلات سنویه‌سی ۳۰۰۰۰، وتوتون ۱۰۰۰۰ قیه راده‌لرنده‌در. قضانك وارداتی ۳۰۰۰۰ لیرایه قریبدر. دمیریول مناسبتله تجارتی ایشلکدر. بر قاچ سنه اوله کلنجه‌یه قدر بو قضا طوبران قضاسنه ملحق بر ناحیه صورتنده اداره اولنوردی.

کول { قسطمونی ولایت وسنجاغنك مرکز قضاسنه تابع بر ناحیه اولوب، ۵۹ قریه‌دن مرکبدر.

كولان { بلاد ترك حدودنده كوزل بر كوچك قصبه اولديغنى ياقوت حموى بيان ايديور.

كول بازارى { خداوندكار ولايتنك ار. طغرل سنجاغنده مركز لوا قضاسنه ملحق بر ناحيه اولوب، بيله جكك شرق جهتنده واقع و ٧١ قريه دن مركبدر. اهاليسى ١٤٢٠٦ كشى اولوب، ٣٦١٠ ى خرستيان وقصورى كاملاً مسلمدر. شرقدن غربه بويى ١٣ وشمالدن جنوبه اكى ١١ ساعت اولوب، اراضيسى آز عارضه لى وكوزل مرعالرى حاويدر. محصولاتى: ذخاير متنوعه ايله باموق، آفيون، اوزوم وسائر ميوه وسبزه لرك انواعندن عبارتدر. خيلى مقدار ايپك قوزه سى ده چيقار. مركز ناحيه ده ميخال غازينك جامع شريفى وبتون ناحيه ده ٦٠ جامع، ٥٧ مكتب، ٣ مدرسه، ٣ كليسا، ٢٨ دكان، ٤ خان، بر حمام و بر ايلجه موجوددر. ناحيه يه اكثرى قزانديران كولده اوردك صيد اولنور.

كولحصار { قونيه ولايتنك بوردور سنجاغنه تابع تفنى قضاسنده و ولايتك حدود غربيه سى قربنده كوچك بر كولك ساحل شرقيسنده ناحيه مركزى بر كوچك قصبه اولوب، ناحيه سى ١٥ قريه دن مركبدر. كولك طول وعرضى بر ساعتلق مسافه در.

كولك { آطنه ولايت وسنجاغنك طرسوس قضاسنده و ولايتك قونيه ولايتى جهتندن حدودينى تشكيل ايدن بوغا سلسلهٔ جبالنده بر بوغاز اولوب، مذكور سلسلهٔ جبالك او جهتده يكتا قپوسى حكمنده اولديغى حالده، ايكى جهتى صرب ويوكسك قيالردن عبارت طار بركچيد اولمغله، سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه بيوك اهميتى واردر. مدخلنده خراب بر قلعه سى ومصرلى ابراهيم پاشانك ياپديرمش اولديغى بعض استحكامات بولنيور. — بوغازك مدخلنده بو اسمله ناحيه مركزى بر قريه دخى بولنوب، ناحيه سى ٣٧ قريه دن مركبدر.

كومبرلاند { (Cumberland) نفس انكلتره نك شمال غربى كوشه سنده وابرلانده دكيزى ساحلنده اوله رق اسقوچيه حدودنده بر قونتاق اولوب، بويى ١١٥ واكى ٦٥ كيلومتره اولديغى حالده، ٢٢١٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. مركزى (قارليسله) در. اراضيسى عارضه لى اولوب، شايان تصوير يرلرى چوقدر. هواسى صاغلام ايسه ده، رطوبتى زياده در. قورشون وكومور معدنلرى ودكرمن طاشى اوجاقلرى واردر. صنايعى پك ايلريدكلدر. قديماً كلت اقوامندن (كومبر) قوميله مسكون بولنديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدر.

— بو اسمله آمريقاى شماليده دخى بر چوق يرلر واردر. از آن جمله كنتوكى وتنسه جمهوريتلرينى شق ايله (اوهيو) نهرينه دوكيلور بر نهر واردر، كه مجراسى ٨٠٠ كيلومتره اوزونلغنده در.

كومبينن { (Gumbinnen) پروسيه نك شرق پروسيه ايالتنده وقونيغسبرغك ١٠٥ كيلومتره شرقنده برنسلك مركزى برقصبه اولوب، ٩٠٠٠ اهاليسى، مكتب اعداديسى، فن معمارى وفن قباله مكتبلرى وچوخه، فانله، اسپرتو وسائره فابريقه لرى واردر. — برنسلكك شمالدن جنوبه بويى ٢٢٠ كيلومتره واهاليسى ٦٠٠٠٠٠ كشيدر.

كومُلجِنه { ادرنه ولايتنده وادرنه نك ١٤٥ كيلومتره غرب جنوبيسنده وآطه لر دكيزنده كى بورى كول كورفزى ساحلندن ٢٥ كيلومتره ايچريده اوله رق قره جه صو كنارنده واقع سنجاق مركزى بر قصبه اولوب، ١٣٥٦٠ اهاليسى، ١٠ جامع شريفى، ١٥ مسجدى، ايكى روم وبر ارمنى كليساسى، بر حاوره سى، ٤ مدرسه سى، بر كوچك كتبخانه سى، ٢ تكيه سى، ٤ تربه سى، اعدادىٔ ملكيسى، مكتب ابتدائيسى، ١٠ صبيان مكتبى، روملره وسائر جماعات غيرمسلمه يه مخصوص مكتبلرى، عمومى باغچه سى، ياريم كاركير كوپريسى، ٢ اون فابريقه سى، سنه ده بر قوريلوب بش كون دوام ايدر حيوانات پنايرى، اطرافده بر قاج مسيره سى، باغ وباغچه لرى، بلديه يه عائد بر غربا خسته خانه سى، اسكى بر قلعه سى و ١٢٥ چشمه سى واردر. اسكله سى (قره آغاج) اولوب، دده آغاجدن سلانيكه تمديد اولنان دمير يول خطى دخى كوملجنه نك يانندن كچمكله، تجارتنى بر قات دها تزييد ايتمشدر. كوملجنه خداوندكار غازى

زمانـنده اورنوس بك معرفتیله فتح اولنـه‌رق، مشارالیهك بعض اوقافی‌ده واردر.

— كوملجنه قضـاسی سنجـاغك شرق جنوبی قسمندن عبارت اولوب، شرقاً دده آغاج سنجاغیله، شمالاً سلطـان یری، غرباً داری دره و واسكجه قضـالریله، جنوباً دخی آطـه‌لر دكیزیله محدوددر. شابخانه، مارونیه، قراء جدید، یاصی، شیخ جمعه، كیرلی، چقـال اسملریله ٧ ناحیـه و ٢٨٧ قریه‌دن مركب اولوب، ٦٩ ٢١٨ اهالیسی واردر. قضانك شمال وشرق جهتلری طاغلق اولوب، قارلی طاغله طوقاجق، قزیل یایله، شـابخانه، كلبـك وكایكاو طاغلری بولنیور. ساحله طوغری اراضیسی انحطاط ایدوب، كوزل بایر واووه‌لر تشكل ایدیور. مذكور طـاغلردن مركزك یانـندن كچن قره‌جه صو ایله شرق جهتنده یارده‌لی دره ودیكر بر قاچ كوچك چای اینـوب، اراضیسنی سق ایدر. طوپراغی منبت اولوب، محصـولات و سـائر احوالی زبرده سنجاغك تعریفی صره‌سنده بیان اولنمشدر.

كوملجنه { سنجـاغی ادرنه ولایتی تركیب ایدن ٦ سنجـاغك بری و اك غربیسی اولوب، شرقاً دده آغاج، شرق شمالی طرفندن ادرنه سنجاقلریله، شمالاً شرق روم ایلی ایله، غرباً سـلانیك ولایتیله، جنوباً دخی آطـه‌لر دكیزیله محاط ومحدوددر. كوملجنه، سلطان یری، اخی چلبی، روبجـوز، اكری دره، داربدره واسكجه اسملریله ٧ قضـایه منقسم اولدیغی حالده، یالكز ایكیسی موظف وقصوری فخری مدیرلرله اداره اولنور ٣٣ ناحیه و ٧٠٤ قریه‌یی حاویدر. اهـالیسی ٢٤٥ ٠٧٢ كشی اولوب، بونلردن ٢٠٦٩١٤ ی یعنی قسم كلیه‌سی مسلم، ١٥ ٢٤١ ی روم، ٢٠ ٦٧١ ی بلغار، ٣٦٠ ی ارمنی ٣٣٩ ی اسرائیلی، ٩١٢ سی چنكانه و ٢٣٥ ی اجنبیـدر. اراضیسی عارضه‌لی ومختلف اولوب، غرب شمالی جهتنده دسپوط طاغی، حدود شمالیه‌سـنده قره بالقان، وسطلرنده‌ده قارلی طاغ و سائر جبال بولندیغی كبی، ساحله قریب یرلری دخی منحط واووه‌لقدر. طاغلرك آره‌لرنده‌ده كوزل وادیلر وبعض طار اووه‌لر واردر. بیوك انهاری اولمیوب، یالكز قره صو (ونام دیكرله مسته) ایرماغی حدود غربیه‌سنی تشكیل ایدیور. سائر میاه جاریه‌سی اوفق چای و دره‌لردن عبارت اولوب، بونلردن شمـال جهتنده‌كیلر مریجه تابع آرده نهرینه و جنوبده‌كیلر طوغریدن آطه‌لر دكیزینه دوكیلور. سـواحلی خیلی كیرینتیلی چیقنتیلی اولوب، اورته جهتنده (بوری كولی) تعبیر اولنور بر بیوك قوی بولنیور، كه قره‌لرك ایچنه خیلی ایلری‌یه‌قدر ممتد اولیورسـه‌ده، صیغ وكنارلری بطاقلق اولوب، هوایی عفونتلندیریور. بوسببدن او جوارلرده‌كی یرلرك هواسی آغر وصیتمه‌لی اولوب، شرقی جهتنده‌كی سواحل ایله طاغلق یرلرینك هواسی ایسـه پك لطیف وصـافلامدر. طـوپراغی منبت اولوب، مزروع و قابل زراعت اراضیسی بریچق ملیون دونمدن زیاده‌جه وباغلری ١٢ ٠٠٠ دونمه قریبدر. محصولاتی: بغـدای، آرپه، یولاف، چاودار، مصر، داری، بورچق، سیسام، قپلوجه، فصولیه، مرجمك، نخود، بقله، بزلیه، پتـاته، توتون، یاموق، كتن، سـپوركه، زیتون وسبزه ومیوه‌لرك انواعندن عبارت اولوب، ذخایرینك مجموعی سنوی ٢ ملیون كیله‌دن زیاده‌یه بالغ اولور. اوزومدن كلیتلی شراب یاپیلوب، محلنده صرف وجوارلره دخی اخراج اولنور. اورمانلری ٧٧ قطعه وجمعاً ٢١٣ ٨٤٥ دونمدن عبارت اولوب، میشه، چام، قاین، كوكن، دیش بوداق، قره آغاج وسائر اشجاری حاویدرلر. بونلردن اودون قطع وكمور اعمال اولندقدن بشقه، بر خیلی مقدار كراسته دخی كسیلیور. بر آنتیمون وبر باقر معدنی اخراج اولنمقده اولوب، سیملی قورشون، منغانز، چنقو، قروم وسـائر معدنلری‌ده وار ایسـه‌ده، هنوز اخراج اولنمامقده‌در. حیوانات اهلیـه‌سی تقریباً ٤٤٥ ٠٠٠ قیـون، ٣٢٣ ٠٠٠ كچی، ٦٥ ٠٠٠ صیغیر، ٥ ٠٠٠ خركله، ٨ ٠٠٠ بیكیر، ٩ ٥٠٠ استـر، ٧٥٠ دوه، ٦ ٠٠٠ مركب و سـائره‌دن عبارتدر. اهـالی ایپك بوجكی دخی بتشدیروب، خیلی مقدار قوزه چیقاریرلر. معمولات صناعیه عبا، شـیاق، كلیم، سجاده، ننله، یاصدیق ودوشمه‌لك ایله سختیان وسائره‌دن عبارتدر. اك كثرتلی اخراجاتی و مدار تجارتی ایسـه توتون اولوب، بو محصولك جنسی كوزل ومقداری كلیتلی اولمغـله، هر طرفه سوق اولنور. دده آغاجندن

سـلانيكه تمديد اولنان دميريول خطى سنجاغى شرقدن غربه شق ايتمكله، تجارت و معموريتنى تزييد ايتمكده‌در. داخل لواده ٥٧٥ جامع شريف، ٣٥٤ مسجد، ٧٣ كليسا ومناستر، ٥٠ مدرسه، ١ عمارتخانه، ١ كتبخانه ٧١٦ مكتب، ٢ خسته‌خانه، ٢٧٨٨ دكان ومغازه، ١٤٦ خان وهوتل، ٦ حمام، ٨ اون فابريقه‌سى، ١٠٨٩ دكرمن، ٢ دباغخانه، ١١٩ فرون، ١ مملحه، ٧٩ عباطولابى، ١٦ صابونخانه، ١٠١ تخته بيچقيسى، ٦٨ كوپرى، ٥١٣٩ چشمه، ١٣ تكيه وزاويه، ٢١ تربه وبر چوق خرابه‌لر وآثار عتيقه موجوددر. بو سنجاق ١٢٩٥ ده تشكيل اولنمشدر. سنجاغك واردات سنويه‌سى ١٥٠٠٠٠ ومصارف محليه ٢٩٠٠٠ ليرا راده‌لرنده‌در.

كومور { (Gœmœr) مجارستانده تيسه نهرينك اوته‌سنده بر ايالت اولوب، بويى ٩٩ واكى ٧٠ كيلومتره اولديغى حالده، ٢٢٢٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر. مركزى (روس استفلدروف)در. اراضيسى باشليجه طاغلق وورمانلق اولوب، هواسى سرينجه‌در. باشليجه محصولاتى: كتن، اوزوم، توتون وآز مقدارده …ناردن عبارتدر. حيوانات اهليه‌سى چوقدر. دميرى مشهور وشراب اخراجاتى زياده‌در.

كومورن { (Kœmœrn) مجارستانده پرسبورغك ٧٥ كيلومتره جنوبنده وطونه‌نك اوته‌سنده بر آطه‌نك اوزرنده واقع ايالت مركزى بر قصبه اولوب، ١٩٠٠٠ اهاليسى، متين قلعه‌سى، مكتب اعداديسى، منسوجات فابريقه‌لرى، دباغخانه‌لرى، ذخيره و كراسته و شراب تجارتى وصيد ماهيسى واردر. جنتمكان سلطان سليمان خان دورنده فتح اولنوب، بعده بر دها ضبط اولنمشدى. — ايالتك بويى ٦٥ و اكى ٤٤ كيلومتره اولوب، ١٥٠٠٠٠ اهالى ايله مسكوندر.

كومين { كرمانده بر قصبه اولديغنى اصطخرى بيان ايديور.

كونان { خداوندكار ولايتنك قره‌سى سنجاغنده وباليكسرينك ٦٠ كيلومتره شمال غربيسنده اوله‌رق مرمره ساحلندن ٢٢ كيلومتره‌لك مسافه‌ده وهمنامى اولان چايك اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٦٨٠ ى روم وقصورى مسلم اولمق اوزره، ٥٢٧٠ اهاليسى، ١٥ جامع شريفى، ٢ مدرسه‌سى، رشديه مكتبى، بر كليساسى، بر حمامى، ٤ خانى، ٧٠ دكانى، ٥ مغازه‌سى، ١٢ فرونى وقصبه‌نك ٧ كيلومتره جنوب شرقيسنده مشهور بر كوكوردلى ايليجه‌سى واردر.

— كونان قضاسى ولايت وسنجاغك منتهاى شمال غربيسنده واقع اولوب، شرقاً باندرمه، جنوباً نفس باليكسرى قضالريله، غرباً بيغا سنجاغيله، شمالاً دخى مرمره دكزينك اردك كورفزيله محاط و محدوددر. ٧٣ قريه‌يى حاوى اولوب، ٣٨٨٠٠ اهاليسى واردر، كه بونلرك ٢٨٢٠ سى روم و قصورى كاملاً مسلم وتركدر. اراضيسى آز طارضه‌لى اولوب، شايان ذكر طاغلرى يوقدر. خواجه چايى قضانك جنوبدن شماله شق ايده‌رك، صاغدن كونان چاينى آلير. مانياس كولى قضانك حدود شرقيه‌سنده بولنيور. مزروع و قابل زراعت اراضيسى ١١٦٥٠٠ دونم اولوب، باشليجه محصولاتى: بغداى، آربه، يولاف، چاودار، مصر، دارى، بورچاق، بقله، نخود، فاصوليه، بوكرلجه، مرجمك، پتاتس، كتن وسائره‌دن عبارتدر. هواسى پك لطيف وصاغلام اولوب، اوزوميله سائر ميوه‌لرى ده چوق ولذيذدر. ميشه وسائر آغاجلرى حاوى برقاچ اورمانى ده واردر. بوراقس و سائر معدنلرى دخى واردر. قضا داخلنده ٦٥ جامع و مسجد، ٢ كليسا، ٢ مدرسه، ٧٥ مكتب، ٢٥٠ دكان ومغازه، ٥ خان، ٥ حمام، ١٥ فرون، ٤٢ دكرمن، ٢ اون فابريقه‌سى و ٦٠ چشمه موجوددر.

كونش حصار { (ياخود كليسا حصار) قونيه ولايتنك نيكده سنجاق وقضاسنده و نيكده‌نك ٢٠ كيلومتره قدر جنوبنده كوچك بر قصبه اولوب، حكمادن (آپولونيوس)ك وطنى بولنمش اولان (تيانه) شهر قديمنك موقعنده بولنديغى مظنوندر.

كونك { آيدين ولايتنده منتشا سنجاغك مركزى قضاسنده و (اشن) نهرى اوزرنده و منصبى قربنده بر قريه اولوب،

اسكی برشهر خرابه‌لری اوزرنده بولنمغله، اطرافنده برچوق آثارعتیقه بولنیور.

كونكان { (Konkan) هندستانك ساحل غربیسنده بحر عمان ایله كات سلسلهٔ جبالنك غربی اتكاری آره‌سنده بر خطه اولوب، بمبای اداره‌سنی تركیب ایدن درت ایالتك برینی تشكیل ایدیور. شمالاً گجرات ایالتیله، شرقاً دكن ایالتیله، جنوباً دخی مدراس اداره‌سیله محدوددر. پورتكیز دولتنه تابع اولان (غوآ) اسكله‌سیله جوارلری‌ده بو ایالتك ساحلنده بولنیور. بمبای شهرینی دخی حاوی اولدیغی حالده، مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۷۰۰۰ مربع كیلومتره واهالیسی ۳۲۵۹۷۷۶ كشی اولوب، تانه، بمبای، كلابه، راتنكیری وشمالی كناره اسملریله ۵ سنجاغه منقسمدر. بوندن ماعدا بو خطه‌نك ایچنده انكلتره حمایه‌سنده بولنور اوچ حكومت موجود اولوب، بونلرك‌ده مساحهٔ سطحیه‌لری ۴۵۵۲ مربع كیلومتره ونفوسلری ۲۱۶۳۰۰ كشیدر. غربدن شرقه یعنی ساحلدن سلسلهٔ جباله قدر اكی پك آز یرلرده ۵۰ كیلومتره‌یی متجاوز اولوب، بعض یرلرنده طاغك اتكاری ساحله قدر ممتد اولور. بناءً علیه، یاغمورلرك كثرتیله برابر، بیوك انهاری یوقدر. طاغ اتكاری اورمانلرله مستور اولدیغی كبی، اووه‌سی دخی پك منبت و مزروع اولوب، هیئت مجموعه‌سی زمرد آسا بربردر. دكیزی پك فرطونه‌لی اولمغله برابر، تجارتنك اهمیتنه مبنی، دائما سواحلی قارشیلرنده گمیلر و واپورلرك طولاشدیغی كوریلور. اهالیسی پك مختلط اولوب، هندك هر طرفندن كلمش اقوام مختلفه ایله عرب، ایرانی، حبشی، زنجی، پورتكیزلی، انكلیز وسائره‌دن مركبدر. كبرلر یعنی زردشتیلر دخی گجراتدن صكره، الك زیاده بو ایالتده بولنیورلر. بمبایدن بشقه برقاچ اسكله‌سی دخی واردر. بری بمبایدن ودیكری (غوآ) دن بدأ ایله ایچری‌یه طوغری اوزانیر ایكی دمیر یول خطی اولوب، برنجیسی ۳ شعبه‌یه انقسامله، بری گجراته كیرمك اوزره، شماله، بری اله آباد وكلكته‌یه طوغری شرق شمالی‌یه وبری‌ده مدراسه طوغری شرق جنوبی‌یه اوزانیر.

كونیغ { (Kœnig) طباعت ماكینه‌سنك موجدی اولوب، ۱۷۷۵ ده (آیزلبن) ده طوغمش، و۱۸۳۳ ده وفات ایتمشدر. ایجاد ایتدیكی ماكینه الك اول «تایمس» غزته‌سنك طبعنده قوللانیلوب، بعده اوغسبورغ غزته‌سیچون بخارله چوریلیر بر ماكینه ایجاد، و (وورچبورغ) قربنده بو ماكینه‌لرك اعمالیچون بر فابریقه تأسیس ایتمشدی. — بو اسمله مشاهیر ریاضیوندن بری‌ده اولوب، اون سكزنجی قرن میلادیده آلمانیه‌ده یاشامشدر.

كونیغسبرغ { (Königsberg) پروسیه‌ده «شرق پروسیه» ایالتنك مركزی برشهردر، كه برلینك ۵۲۵ كیلومتره شرق شمالیسنده و (پرگل) نهرینك ایكی جهتنده اوله‌رق بو نهرك منصبندن ۸ كیلومتره یوقاریده وقتیله آیری آیری بولنمش اوچ قصبه‌نك جمعندن متشكل اولوب، ۱۷۲۷۵۸ اهالیسی، جسیم استحكاماتی، نهرده كوچك كمیلرك دخولنه مساعد لیمانی، دار الفنونی، ۲۲۰۰۰۰ جلدی حاوی كتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی ومعادن نمونه‌خانه‌سی، رصدخانه‌سی، ۴ مكتب اعدادیسی، متعدد صنایع وتجارت مكتبلری، برچوق جمعیات علمیه‌سی و شركتلری، كوزل تفرجگاهلری، مصنع وپك بیوك بر پروتستان كلیساسیله دیگر ۱۴ پروتستان و بر قتولیك كلیساسی، ۲ حاوره‌سی، بیوك تیاتروسی، دوكمخانه‌لری، دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، چوخه، یلكن بزی، ماكینه، اجزاء كیمیویه، توتون، جیغاره وسائره فابریقه‌لری، سفائن اعمالنه مخصوص دستگاهلری، وپك ایشلك تجارتی واردر. شهره قدر چیقه‌میان بیوك گمیلر (پیلاو) اسكله‌سنه یناشوب، مذكور اسكله بر دمیر یول خطیله دخی شهره مربوطدر.

— ینه پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده (اودر) نهری اوزرنده‌كی فرانقفورت سنجاغنده وفرانقفورتك ۷۰ كیلومتره شمالنده دخی بو اسمله قضا مركزی بر قصبه اولوب، ۶۵۷۰ اهالیسی واردر.

كونیغسهوته { (Königshüte) پروسیه‌نك سیلزیه ایالتنده (اوپلن) سنجاغنك (بانین) قضاسنده و ۷ كیلومتره جنوب

شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۲۷۵۲۰ اهالیسی، قربنده کموره دمیر وچنقو معدنلری وبیوك دو- کمخانه ودمیرخانه‌لری واردر.

کوویه { (Cuvier) اعاظم طبیعیوندن او- لوب، بحق اون طقوزنجی قرنك آرسطوسی عنوانته نائل اولمشدر. ۱۷۶۹ تاریخنده (مونتبلیار) ده طوغوب، ۱۸۳۲ ده پارسده وفات ایتمشدر. بر پروتستان عائله‌سنه منسوب ایدی. مملکتی مکتبنده و بعده استوتغارد دارالفنوننده تحصیل ایدوب، آلمان لسان وادبیاتی دخی اوکر- ندکدن صکره، نورماندیه‌ده بر مربیلکه کیروب، اوراده وظیفه‌سنی ایفا ایتمکله برابر، علوم طبیعیه‌ده توسیع معلوماته چالیشیردی. چوق کچمه‌دن وسعت معلوماتی طویلوب، ۱۷۹۵ ده پارسه جلبله، بعض مکاتبده تاریخ طبیعی وتشریح قیاسی معلمکنه نصب اولنمش؛ وکرك درسلریله کرك نشریاتیله جلب انظار دقت ایدرك، بیوك بر شهرت وشان قزانمش؛ ۱۷۹۶ ده انستیتو اعضالغنه و ۱۸۰۳ ده فنون شعبه‌سنك کتابت دائمه‌سنه انتخاب ومتعاقباً فرانسه آقادمیاسنه دخی قبول اولنمشدی. ۱۸۱٤ تاریخنده شورای دولت اعضالغنه وبعده داخلیه دائره‌سی ریاستنه و ۱۸۳۰ ده اعیان هیئتنه نصب اولنمشدی. فنونك ترقیسنه وعلی‌الخصوص تاریخ طبیعی ایله مقایسه‌لی فن تشریحه پك چوق خدمتلر ایدوب، حیواناتی کوزل بر یولده تصنیف ایتمش؛ وحیواناتك کیکلری آره‌سنده اویله بر مناسبت کشف ایتمش، که برحیوانك یالکز بر عضوی کمیکنی بولمغله دیکرلرینك نه صورتده اوله جغنی بولمق ممکن اولیور. کرهٔ ارض اوزرنده جنسلری منقرض اولمش بر چوق حیوانات ونباتات بولنمش اولدیغنی دخی فناً الك اول اثبات ایدن صاحب ترجمه اولوب، کندی کشفی اولان اصول تشریحیه ایله بونلرك چوغنك شکل وصورتنی تعیین، وبو حیوانات منقرضه‌یی دخی صنوف وانواع واجناسه تقسیمله، کوزل بر یولده تصنیف ایتمشدر. طبقات ارضك قدمنی حاوی اولدقلری انقاض حیوانیه واسطه‌سیله تعیین ایتمك اصولنی کشف ایدرك، علم الارضه دخی پك بیوك خدمتلر ایتمشدر. تشریح قیاسی‌یه دائر ٥، حیوانات منقرضه عظام مستحاثه‌سی وکرهٔ ارضك تحولاتی حقنده یه ٥، اعضای بدنك ترتیبنه کوره تصنیف اولنمش حیوانات علمی عنوانیله ٤، بالیقلرك تاریخ طبیعیسنه متعلق ۲ جلددن مرکب درت جسیم ومهم تألیفیله فنی مجموعه‌لره و آنسیقلوپدیلره درج ایتدیرمش اولدیغی بر چوق مقالات مهمهٔ فنیه‌سی واردر. آثاری دفعاتله طبع ونشر و سائر لسانلره دخی ترجمه اولنمشدر.

کوهات { هندستانك شمال غربی جهتنده پیشاور ایالتنده وپیشاورك ٦٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق سند ایرماغنه تابع بر چایك اوزرنده وسفید کوهه مربوط (افریدی) طاغنك اتکنده واقع سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب ۱۱۲۷۵ اهالیسی ، متعدد کوزل جامع شریفی، سوری، اطرافنده منبت اووه‌لری، پك لطیف هواسی و دلکشا منظره‌سی واردر . — سنجاغی پیشاور ایالتنك غرب جنوبی کوشه‌سندن عبارت اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ۷۳۵۳ مربع کیلومتره واهالیسی ۱٤٥٤۲۰ کشیدر، که بونلرك ده یوزده ۹٤ ی مسلم اولوب، افغانلیلرله ممتزجدر. اراضیسی طاغلق اولوب، منبت وادیلری ده واردر. باشلیجه محصولاتی بغدای ، آرپه، مصر ، پاموق وتوتوندن عبارتدر.

کوه بابا { آسیای وسطیده هیمالایا سلسلهٔ جبالی شعباتندن بیوك بر طاغدر، که افغانستان داخلنده و ٤٠′ ٦٥° دن ٦٤° طول شرقی‌یه ممتد اولور؛ وشرق طرفنده بولنان هندو کوهدن ۳۷۱۳ متره ارتفاعی اولان (حاجی کاك) بوغازیله آیرلمشدر. الك یوکسك ذروه‌سنك ٥٤٨٦ متره ارتفاعی اولوب، ٥۰۰۰ متره‌دن یوکسك دیکر تپه‌لری ده واردر. غرب جهتنده‌کی (سیاه کوه) دخی کوه بابانك مابعدی حکمنده‌در. مائلهٔ جنوبیه‌سندن آقان بیوجك بر قاچ چای بالاجتماع (هلمند) نهرینی تشکیل ایدرلر. مائلهٔ شمالیه‌سندن اینن صولر ایسه جیحونه دوکیلور.

کوه دامن { افغانستانده هندو کوهك جنوب شرق اتکلرنده بر خطه اولوب، جنوباً بر طاقم تپه‌لرله کابلدن آیرلمشدر، وشرق طرفنده (ریك روان) اسمیله براوفق چول بولنیور. اشجار ونباتاتله مستور زمرد آباد بر یر

اولوب، كليتلى ذخاير وپاموق وتوتون حاصل ايدر واديلرى، قرا وقصبات وقلاعله مزين تپه‌لرى و شايان تصوير موقعلرى واردر. سوق الجيش نقطهٔ نظرنجه‌ده اهميتى واردر. اهاليسى تاجيك يعنى فارسى‌خوان اولوب، جسور آدملردر.

كوهربيكم { مشاهير شاعرات ايراندن اولوب، آذربيجانليدر. شو بر ايكى بيت برفخريه‌سندندر:

اكر بباغ دهم زلف عنبر آسارا
بدام زلف كشم آهوان صحرارا
كذار من بكليسا اكر فتد روزى
بدين خويش كشم دختران ترسارا
بيك نكاه دو صد مرده ميكنم زنده
خبر دهيد ز اعجاز من مسيحارا

كوهرخان سلطان { جنتمكان سلطان سليم خان ثانى حضرتلرينك كريمهٔ محترمه‌سى اولوب، مشهور پياله پاشايه وارمشيدى.

كوهرشاد { ايرانك اك مشهور خطاطه‌لرندن اولوب، خطاط شهير مير عمادك كريمه‌سيدر. پدرندن تحصيل خط ايدوب، كسب شهرت ايتمشدى. اولاد واحفادى دخى خطاطلقده شهرت قزانمشلردر.

كوهرود { ايرانده بر سلسلهٔ جبالدر، كه عراق عجم ايله فارس وكرمان آره‌لرنده كردستاندن بلوجستانده‌كى (پشتبام) طاغلرينه‌قدر ١٨٠٠ كيلومترهلك مسافه‌ده ممتد اولور. كاشان ايله اصفهان آره‌لرنده ارتفاعى ٣٠٠٠ متره راده‌لرنده اولوب، اك بويوكك ذروه‌سى اولان (هزاركوه)ك ايسه ٤٥٠٠ متره ارتفاعى واردر، وتپه‌لرى همان دائمى صورتده قارله مستوردر. اتكلرينك هر ايكى طرفنده چوللر و قوملق يوكسك يرلر ممتد اولديغندن، كوهرودن اينن چايلر آز مسافه‌ده جريانندن صكره چولده قورورسه‌ده، جريان ايتدكلرى يرلرى سقى و اروا ايله احيا ايتمكه كافيدر؛ وايرانك وسطلرنده بر چوق معموره‌لر بولنمسى بوصورتك سايه‌سنده‌در. اصل كوهرود اسمى بو سلسله‌نك كاشان ايله اصفهان آره‌سنده واقع بر بوغازينه مخصوص اولوب، جغرافيون طرفندن بتون سلسله‌يه تعميم اولنمشدر.

كوهستان { «طاغلق بر» ديمك اولان بواسم ايرانده وآسياى وسطيده بر چوق يرلره علم اولمشدر:

اك مشهورى خراسانك قسم جنوبيسندن عبارت اولان بيوجك بر خطه‌در، كه عرب جغرافيونى عندنده (قهستان) ويا (قوهستان) ديمكله معروفدر. غرباً دشت كبيرله، جنوباً دشت لوط ايله، شرقاً (نا اميد) چوليله محاط، شمالاً دخى بركوچك چول ايله خراساندن آيرلمشدر. طاغلرندن اينن برچوق چايلر بو چوللرده غائب اولوب، يالكز (قاين) چايى اكثريا (هريرود) نهرينه واصل اولور. اك بيوك معموره‌سى (قاين) اولوب، وقتيله مشهور بولنمش ديكر بر چوق قصبه‌لرى دخى واردر. تون وطبس دخى بو خطه داخلنده‌در.

— ايكنجيسى افغانستانده هندوكوهك جنوبى اتكلرنده وكابلك قربنده واقع اولوب، ارتفاع وسطيسى ٢٠٠٠ ايله ٢٥٠٠ متره آره‌لرنده اولمغله برابر، هواسى لطيف واشجار ومحصولات ومعموره‌لرى چوقدر. ٢٠٠٠٠٠ راده‌لرنده اولان اهاليسى تاجيك اولوب، لسان فارسى ايله متكلم وجسارت وشجاعتله متصفدرلر.

— اوچنجيسى هندوكوهك او بر طرفنده سند ايله كونار واديلرى آره‌سنده واقع اولوب، محلنك صربلغى جهتيله اهاليسى پك سركشدر. بو حاله بناءً احوالى تماميله معلوم دكلدر.

— هندستانك سند قطعه‌سنده و بلوجستان حدودى اتصالنده دخى بو اسمله برخطه اولوب، كراچى ايالتنه ملحقدر. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٠٥٠٠ مربع كيلومتره اولوب، ٥٦٨٠ اهاليسى واردر. اراضيسى آز منبت اولوب، اهاليسى قيون وكچى سوريلريله وكوچبه حالنده ياشايورلر. يغماكرلكه دخى انهماكلرى اولمغله، انكليز حكومتى بر مقدار پوليس عسكريله اسايشى محافظه‌يه چاليشير.

— ماوراء النهرده زرافشان وادئ مشهورينك يوقارى طرفلرينه‌ده بعضاً كوهستان نامى ويريليور.

— بلوجلر كلاتك شمال جهتنده وافغانستان حدودنده‌كى طاغلق يره‌ده بو نامى ويريورلر.

كويا { (حسام الدوله فقير محمد خان بهادر) هندستان مشاهير شعراسندن و

آفریدی قبیله‌سی رؤساسندن اولوب، اود حکومتی ارکانندن ایدی. اردو وفارسی لسانلرنده مرتب دیوانلری و «کلیله ودمنه» یه بر ترجمه‌سی واردر. شو بیت اونکدر:

یار با غیر ز پیش من دلسوخته رفت
شعلهٔ در دل آتش زده افروخته رفت

کویانه { («غویانه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.}

کویجکز { آیدین ولایتنك منتشا سنجاغنده بر قضا اولوب، شرقاً مکری، غرباً مرمریس و مغله قضالریله، شمالاً دکیزلی سنجاغیله، جنوباً دخی آق دکیزله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٦٠ مربع کیلومتره اولوب، نصفندن زیاده‌سی یعنی ١٤٨٤ کیلومتره‌لکی طاغ وسائره اوله‌رق اراضیٔ خالیه، ٦٧٦ کیلومتره‌لکی اراضیٔ مزروعه، ١٥٠ کیلومتره‌لکی‌ده مراعادر. قضا ٦٩ قریه‌دن مرکب اولوب، ٢٠٣٦٩ اهالیسی واردر، که بونلرده یالکز ٢٤٠ ی روم قصوری کاملاً مسلم وترکدر. مرکزی (بوکسك کوم) قریه‌سیدر. قضانك حدود شرقیه‌سنده (دالمان) وغرب جهتنده (نامنام) چایلری شمالدن جنوبه آقه‌رق دکیزه منصب اولورلر. ایکنجینك مجراسی اوزرنده (لیمان) ویا (دالیان) اسمیله بر کول بولنوب، مرکز قضا بونك کنارنده اولدیغی کبی، مرکز قدیمی اولان کویجکز قریه‌سی ده قربنده ایدی. بوکول طوزلی بطاقلقلری حاوی اولوب، جوارلرینك هواسنی افساد ایدیور. مع هذا کولك اطرافی پك کوزل منظره‌لی اولوب، کولك آیاغی قایقلرك سیرینه صالح اولمغله، دکیز ایله کول آره‌سنده ایشلر قایقلر واردر. اورمانلرینك آغاجلری میشه وچام وسائره‌دن عبارت اولوب، بر مقدار کراسته قطع و ساحله تنزیل اولنور. حیوانات اهلیه‌سنك تولدات سنویه‌سی ٩٦٠٠٠ رأس قدر اولوب، ٧٧٠٠٠ ی قیوندر. اکثر اهالیسی یوروك وسائره اوله‌رق خیمه نشین وچوبانلقله مشغولدرلر. دالمان چایی منصبنك قربنده وساحل بحرده (قاونوس) شهر قدیمنك بعض خرابه‌لری وقیانك ایچنه اویلمش قدیم مزارلری واردر.

کویسنجق { موصل ولایتنك شهر زور سنجاغنده و کرکوکك ٧٠ کیلومتره شمالنده اوله‌رق زاب اسفلك صاغ کنارنده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، اسکی بر قلعه‌سی، بر جامع شریفی، ١٠ مسجدی، ٣ مدرسه‌سی، ٦ صبیان مکتبی، ٣ تکیه‌سی، ٣٤٠ دکانی، ٣ حمامی، ١ فورونی و ٨ دکرمنی واردر. اهالیسی عمومیت اوزره مسلم وکرددر. هواسی پك لطیفدر.

— کویسنجق قضاسی جنوباً نفس کرکوك یعنی سنجاغك مرکز قضاسیله، غرباً اربل، شمالاً رواندز قضالریله شرقاً دخی سلیمانیه سنجاغیله محدود اولوب، شقلاوه ناحیه‌سیله برابر ٢٥٢ قریه‌یی حاوی و ١٨٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك یالکز ٥٠٠ ی کلدانی یعنی نسطوری و ٦٠ ی اسرائیلی اولوب، قصوری کاملاً مسلم وکرددر. اراضیسی مختلف اولوب، زاب اسفل نهری قضانك شرق شمالیدن غرب جنوبی‌یه طوغری اورته‌سندن شق، وایکی جهتدن بر قاچ چای و دره اخذ ایدر. هر نه قدر طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، زراعته لایقیله اهمیت وبرلدیکندن، محصولانی احتیاجات محلیه‌یه آنجق تقابل ایدوب، بعض سنه‌لرده قحط وقوعه کلیر. باشلیجه محصولاتی ذخائر متنوعه ایله پرنج، پاموق، توتون، بقله ومیوه‌لرك انواعندن عبارتدر. مرکز قضایه بر بچق ساعتلق مسافه‌ده واقع آرموده قریه‌سی میوه‌لرینك کثرت ونفاستیله مشهوردر. اوزومی دخی چوق اولوب، ناحیه مرکزی اولان شقلاوه من القدیم اوزوم وشرابیله مشهور بولنمشدر. هواسی صوغوقجه ایسه‌ده، پك صاغلامدر. قضا داخلنده خراب بعض مناسترلر وسائر آثار عتیقه موجوددر.

کویمباتور { (Coïmbatour) هندستانك دکن قطعه‌سنده و مدراس اداره‌سنده ومدراسك ٥١٥ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق کات سلسلهٔ جبالنك شرق اتکنده سنجاق مرکزی بر شهر اولوب، ٣٥٣١٠ اهالیسی، واسع و منتظم سوقاقلری وآنجق آغیر صولری واردر.

— سنجاغك مساحهٔ سطحیه‌سی ١٩٢٤٨ مربع کیلومتره اولوب، ١٧٦٣٢٧٥ اهالی ایله مسکوندر. اراضیسی طاغلق ایسه‌ده، منبت

اولوب، پك كوزل ايشلنيور. الڭ كليتلى محصولاتى برنج ايله توتوندر. لسان محلى (تامول) لسانى اولوب، آشاغى طرفلرينڭ اهاليسى برهمنى المذهب وطاغليلرى نيم وحشيدر.

كوينك { (و نام ديكرله طوره‌لى) قسطمونى ولايتنڭ بولى سنجاغنده } وبولينڭ ٨٠ كيلومتره غرب جنوبيسنده اوله‌رق سقاريه‌يه تابع بر چايڭ اوزرنده واقع قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهاليسى، شهزاده غازى سليمان پاشانڭ بنا كرده‌سى اولان بيوك بر جامع شريفى، مشهور آق شمس الدينڭ تربه‌سى، رشديه مكتبى، ٣ مدرسه‌سى، ١ ابتدائى و ٤ صبيان مكتبى واردر.

— كوينك قضاسى ولايت وسنجاغڭ غرب جنوبى كوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً مدرنى قضاسيله، شرقاً آنقره، جنوباً خداوندكار ولايتلريله، غرباً دخى ازميد مستقل متصرفلغيله محدوددر. قضا ٧٨ قريه‌دن مركب اولوب ولايت سالنامه سنده اهاليسى ١٦٦٦٢ كشى كوستريليورسه‌ده، بو مقدار پك آز كورينيور. اراضيسى منبت اولوب، باشليجه محصولاتى: بغداى، آرپه، مصر، دارى، بورچق، خشخاش، توتون وسبزه وميوه‌لرڭ انواعندن عبارتدر. اورمانلرى چوق اولوب، خيلى كراسته قطع اولنمقده وكراسته تجارتى كيتدكجه ايلريلمكده‌در. حيوانات اهليه‌سى وعلى الخصوص قيون وصيغيرلرى زياده‌جه اولوب، ايى مقدار پينير ييتار. بو قضاده صارى وسياه سختيان ايله كوساله، دوشمه‌لك، آلاجه، كليم، چول وسائره اعمال اولنور. قضا داخلنده ١٣٢ جامع ومسجد، ٨٣ صبيان مكتبى، ١٥ خان، ١٩٥ دكان، ٧ دباغخانه، ٦٥ دكرمن، ١٢ صو خزارى و ١٦ كاركير كوپرى موجوددر.

كوينه { (Guyenne) فرانسه‌نڭ اسكى تقسيماتنده غرب جنوبى جهتنده } برخطه اولوب، جنوباً غاسقونيه، شرقاً لانكدوق، شمالاً اوورنيه، ليموزن، آنغوموآ وسنتونيه خطه‌لريله، غرباً دخى غاسقونيه كورفزيله محدود ايدى. شمديكى تقسيماتده ژيرونده، لوت، لوت مع غارونه، دوردونيه، آويرون ايالتلرينى ولانده ايله تارن مع غارونه ايالتلرينڭ بر قسمنى حاويدر. قرون وسطاده غاسقونيه ايله برابر بيوجك برحكومت تشكيل ايدوب، مركزى بوردو شهرى ايدى.

كهف { نوبه‌نڭ بحر احمرده‌كى ساحلنده وسواكنڭ مؤسس اولديغى جزيره‌نڭ } قارشيسنده بر قصبه اولوب، سواكنه بر ريختمله مربوطدر. ٣٠٠٠ اهاليى حاوى اولوب، سواكنڭ بر قسمى عد اولنديغى حالده، تجارتجه اوندن زياده اهميتى واردر.

كهف { تونسڭ شمال جهتنده و تونس شهرينڭ ١٧٤ كيلومتره جنوب } غربيسنده وجزاير حدودندن ٤٠ كيلومترهلك مسافه‌ده اوله‌رق بركانى ومغاره‌لرى حاوى بر اراضيده واقع برقصبه اولوب، ٤٠٠٠ اهاليسى، برنوس دستكاهلرى، كوزل باغچه‌لرى، زيتون، حبوبات وحلفا تجارتى وبعض آثار عتيقه‌سى واردر. ازمنهٔ قديمه‌ده قارتاجيلر زماننده اهميتلى برمعموره اولوب، (سيقه‌ونريا) اسميله معروف ايدى.

كهوآ { (Ke-Hoa) قوشنشينده (هوئه) نڭ ٤٠٠ كيلومتره شمال غربيسنده } ايالت مركزى بر شهر اولوب، ٣٠٠٠٠ اهاليسى واردر.

كى آقسار { (Cyaxare) ياخود كى آشار يونان قديم مورخلرينڭ قولنه } كوره، مديا يعنى ايرانڭ شمال غربى قسمى حكمدارى اولوب، قبل الميلاد ٦٥٥ دن ٥٩٥ تاريخنه‌دك ٦٠ سنه حكم سورمش؛ مملكتنه تجاوز ايدن تورانيلرى دفع ايتمش؛ و ٦٢٥ ده آثوريلر ايله محاربه ايدوب، نينوى‌يى ضبط ايتمش؛ وفتوحاتى قزيل ايرماغڭ برى طرفنه‌دك سوروب، ليديه حكمدارى (آليات)ى مغلوب ايتمش ايدى. اوغلى (آستياغ) خلف اولمشدر. بونڭ ايرانيلرڭ تاريخيله تطبيقى پك مشكل اولوب، آنجق (آستياغ) اسمنڭ (آزى‌داهاقه) يعنى ضحاك تازى اسميله مشابهتى كوريلور.

— برايكنجى كى آقسار دخى واردر، كه آستياغڭ اوغلى وبرنجى كى آقسارڭ تورونى اولوب، اكسنوفونڭ روايتنه كوره، قبل الميلاد ٥٦٠ دن ٥٣٦ تاريخنه‌دك حكم سورمش؛ واردوسنى

همشیره‌زاده‌سی کیروس (یعنی کیخسرو) ه تسلیم ایتمش ایدی. وفاتنده کیخسرو خالی اولمشدر؛ بو روایت کیخسروك آستیاغی قتل ایله تختنی ضبط ایتدیکنه دائر اولان روایت مشهوره‌یه مخالفدر.

بو ایکنجی کی اقساره بعض مورخلر مدیا داراسی نامنی ویرمك و تورانده (آسوئروس) اسمیله مذکور اولان حکمدارك عینی اولدیغنی ادعا ایتمك ایستمشلردر.

کیابزرك امید { [«بزرك امید» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کیاروس { (Gyaros) یونانك کیقلاده جزایر صغیره‌سندن اولوب، آندروس جزیره‌سنك جنوب غربیسنده واقع و الیوم (کیوره) اسمیله معروفدر. روماليلر زماننده همان خالی اولوب، منفا اتخاذ اولنمشدی.

کیاالهراسی { (عمادالدین ابو الحسن علی بن محمد الطبری) مشاهیر فقهاء شافعیه‌دن وابو حامد غزالینك رفقاسندن اولوب، ٤٥٠ تاریخنده طبرستانده طوغمش؛ و نیسابورده امام الحرمیندن تحصیل فقه ایله، امام غزالی ایله برابر کیده‌مشار الیهك معید درسی اولمش؛ وبعده (بیهق) ه کیدوب، بر مدت تدریسله مشغول اولدقدن صکره، عراقه کیده‌رك، مدرسهٔ نظامیه‌ده مدرس اولمش؛ و بر مدت مجدالملك برکیارق بن ملکشاه سلجوقینك خدمتنده بولنوب، بو دولتده قاضیلق ایتمش؛ ومشار الیهك بر چوق احسان و اکراملرینه نائل اولمش ایدی. علم حدیثده دخی ید طولاسی وار ایدی. ٥٠٤ تاریخنده بغدادده وفات ایدوب، شیخ ابو اسحق شیرازینك تربه‌سنه دفن اولنمشدر.

کیپاریسه { (Cyparisse) یونانده موره شبه جزیره‌سنك مسینیا خطه‌سنده ویونان دکیزی ساحلنده برشهر قدیم اولوب، الیوم (آرقادیا) اسمیله معروفدر.

کیپوزقوا { (Guipuzcoa) اسپانیانك منتهای شمالنده واقع (باسق) خطه‌سنك منقسم بولندیغی ایکی ایالتك شرق جهتنده بولنانی اولوب، شمالاً بحر محیط اطلاسینك غاسقونیه کورفزیله، شمال شرقی طرفندن فرانسه حدودیله، شرقاً وشرق جنوبی طرفندن ناواره خطه‌سیله، غرب جنوبی جهتندن آلاوه، غرباً دخی بیسقایه ایالتلریله محدوددر. اسپانیه‌نك الك کوچك ایالتی اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١٨٨٥ مربع کیلومتره واهالیسی ١٨١ ٨٤٥ کشیدر. مرکزی (سان سباستیانو) در. اراضیسی طاغلق اولوب، پیرنه اتکلرندن عبارت ایسه‌ده، یاغمورلری چوق اولمغله، قابل زراعت یرلرینی ایشلیوب، معدنلرینی اخراج، ومیاه جاریهٔ کثیره‌سنی ماکینه‌لر چویرمه‌ده استعمال ایتدکلرندن، بو کوچك ایالت اسپانیه‌نك الك معمور والك زیاده مسکون بریدر. طاغلرینك هیچ بری ١٥٠٠ مترهلك ارتفاعی تجاوز ایتمیور، ونهرلری ده قیصه‌در. ساحلنده قوی ولیمانلری چوق اولوب، مقدما اورادن اسپانیوللر چوق تجارت اجرا ایدرلر ایدی. صید ماهیسی ده چوقدر. صنایعی ده بك ایلری وفابریقه‌لری زیاده‌در. ایالت ٤ قضایه منقسم و٩٣ ناحیه‌یی شاملدر.

کیتو { (Quito) آمریقای جنوبیده اقوآدور جمهوریتنك وپیشینشا ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ٠° ١٣′ عرض جنوبی ایله ٨١° ٥′ طول غربیده اوله‌رق پیشینشا قربنده و٢٩٠٨ متره ارتفاعنده واقعدر. غیر منتظم بر شهر اولوب، ٨٠ ٠٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، دارالمعلمینی، داخلی اعدادیسی، رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، کتبخانه‌سی، کوزل وکنیش برمیدانی، رئیسه مخصوص سرایی، مصنع کلیسالری، متعدد مناسترلری، بیوك خسته‌خانه‌سی، یوك و پاموق منسوجاتله ایپلیك و دانتله فابریقه‌لری واردر. شهردن اطرافنده‌کی درت بش برکان کوزیکور. آمریقانك کشفندن اول موجود بولنمش معموره‌لردن اولوب، پرو دولتنك الك مهم شهرلرندن ایدی. آمریقای جنوبینك استقلالندن صکره دخی بر مدت پرو داخلنده بولنوب، بعده قولومبیایه الحاق اولنمش؛ و١٨٣١ ده اقوآدور جمهوریتنك مرکزی اولمشدر. دفعاتله حرکت ارضدن خراب اولمشدر.

کیخسرو { ایران قدیمك کیانیان ملوکینك اوچنجیسی اولوب، کیکاوسك تورونی وسیاوشك اوغلیدر. «شهنامه» نك روایتنه کوره، سیاوش اوکی والده‌سنك افتراسنه اوغرایوب،

بدرينه كوچمكله ، تورانه قاچەرق ، افراسيابك حسن قبولنه مظهر اولمش، وبونك قيزى فرنكيسى تزوج ايتمش ايدى . اوراده دخى افراسيابك برادرى كرسيوزك افتراء حسودانه‌سنه اوغرامغله ، قاتل بدرى طرفندن قتل ايتديرلمش؛ وحامل بولنان زوجه‌سى فرنكيس كيخسرى طوغورديغنده ، بونك قتلنى وزيرى پيرانه حواله ايتمش ايسه‌ده ، پيران آجيوب، چوجغى برچوبانه تسليم ايتمش؛ وكيخسرو طاغلرده چوبانلر ميانده بيومش ايدى . بعده ايرانيلر رستم زالك وطوس وكودرز كبى قهرمانلرك رياستيله تورانه عسكر سوق ايده‌رك، بر طرفدن سياوشك انتقامنى اخذه وبر طرفدن دخى كيخسروى تحرى‌يه باشلامشلردى. نهايت كودرزك اوغلى كيو كيخسروى توارنده بولوب، ايرانه كتيرمكله، بيوك بدرى كيكاوس كنديسنى كندى يرينه تخته اجلاس ايتمش؛ واوندن صكره كيخسرو كنديسى تورانه عسكر سوقيله، افراسيابى كندى يديله قتل ايده‌رك، بدرينك انتقامنى آلمشدى. بر مدت صكره كيخسرو ناپديد اولوب، نه اولديغى آكلاشيله‌مامش. يونان قديم مورخلرى كيخسروه كيروس نامنى ويروب ، والده‌سنك بدرى اولان ميديا حكمدارى آستياغى قتل ايله تختنى ضبط، وبعده نينوى، بابل، سوريه وبتون آناطولى‌يى استيلا ايله ، بيوك بر جهانكير اولدقدن صكره، اسكيتلرله ايتديكى محاربه‌ده (توماريس) اسمنده بر ملكه طرفندن قتل اولنه‌رق، سرمقطوعى قان ايله مملو بر طاوم ايچنه قونيله‌رق: « قان ايله طويمادكسه شمدى طوى ! » ديلديكنى بيان ايديورلر. بونلرك بيانه كوره كيروس قبل‌الميلاد ٥٩٩ تاريخنده طوغمش، و ٥٦٠ تاريخنده تخته جلوس ايله ٥٣٠ ده قتل اولنمش. بو بابده ايرانيلرله يونانيلرك روايتلرى آره‌سنده مشابهت وار ايسه‌ده، كلى مباينت بولنديغى دخى آشكاردر.

كيخسرو { [« غياث الدين كيخسرو » ماده‌سنه مراجعت بيوريله .]

كيخسرو خان { ايران شعراسندن اولوب، عن اصل كرجستانلى اولديغى حالده، شاه سليمان صفوى زماننده مناصب عاليه‌يه نائل اولمش؛ وشجاعت وسخاوتله دخى مشهور اولوب ، اوزبكيله قارشى بعض مظفرياته نائل اولمش ايدى . شو بيت جمله اشعارندندر:

پيش رويش سوختم آخر دل ديوانه‌را
چون نكه دارد كسى ازسوختن پروانه‌را

كيدرمنستر { (Kiderminster) انكلتره‌نك (وورچستر) ايالتنده و وورچسترك ٢٢ كيلومتره شمالنده اوله‌رق (استور) نهرى اوزرنده بر قصبه اولوب ، ٢٠١٦٥ اهاليسى وخالى، چوخه، ايپك قماشلر وسائره فابريقه‌لرى واردر.

كيدروس { قسطمونى ولايت وسنجاغنك جيده قضاسنده و جيده‌نك غرب جهتنده اوله‌رق، قره‌دكيز ساحلنده بركوچك قصبه واسكله اولوب ، (كيتوروس Gytorus) مدينۀ قديمه‌سى محلنده واقعدر .

كيدنوس { (Kydnus) طرسوس قصبه‌سى ايچندن كچن قره صويك اسم قديميدر .

كيدون { (Kydon) كريده‌نك خانيه شهرينك اسم قديميدر.

كيدونيه { (Kidonie) آيوه‌لق قصبه‌سنك رومجه اسمى اولوب ، اسم قديمى (هراقليه) ايدى.

كيران { آذربيجانده تبريز ايله بيلقان آره‌سنده بر قصبه اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور.

كيروس { و دها طوغريسى كوروس (Cyrus) يونان قديم مورخلرينك كيانياندن كيخسروه ويردكلرى اسمدر . [« كيخسرو » و« كوروس » ماده‌لرينه مراجعت.]

كيروس { (Quiros) اسپانيا مشاهير بحريوننددن اولوب ، ١٥٩٥ تاريخنده قپودان مندانه معيتنده‌كى طائفه‌دن اولديغى حالده، بحار بعيده‌يه سياحت ايتمش؛ وبونك وفاتنده يرينه كچوب ، دونمانك بقيه‌سنى اخذله مانيله‌يه، مكسيقه‌يه وبروه كچمش؛ واوچنجى فيليپدن ايكى كمى آلوب ، موجوديتى مأمول ايتديكى بر جنوبينك تحريسنه چيقمش ؛ و تحرياتى اثناسنده پولينسياده برچوق آطه‌لر واو ميانده يكى هبريده جزايرينى كشف ايله، « روح القدس ارضى » تسميه ايتمش؛ وبو جزايرى اسكان ايچون اوچنجى فيليپدن وسائط لازمه ايستمش ايسه‌ده استحصال ايده‌مه‌مش؛

و ١٦١٤ ده بر دیکر سیاحته بدأ ایتمك اوزره ، لیمایه کیدرکن، پاناماده وفات ایتمشدر . اراضیٔ جنوبیه حقنده اوچنجی فیلیپه تقدیم ایتمش اولدیغی لایحه نشر اولنمشدر.

کیره‌سون } (Kérassunda) طربزون ولایت وسنجاغنده وطربزونك ١١٠ کیلومتره غربنده اوله‌رق قره دکیز ساحلنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، نصفی مسلمان ونصف دیکری روم وآزمقدارده ارمنی‌اولمق اوزره، ٨٤٤٠ اهالیسی، ١١ جامع شریفی، بر تکیه‌سی، ٩ کلیساسی، بر قشله‌سی، اوستنده‌کی تپه‌ده براسکی قلعه‌سی، ٥٠٠ دکانی، ١٥ خانی، ٣٠ فرونی، ٥ حمامی، ٤ دکرمنی، فناری وپك ایشلك تجارتی واردر. قصبه قلعه‌نك بولندیغی تپه‌دن ساحله قدر ممتد بر سطح مائلك اوزرنده مؤسس اولمغله، منظره‌سی ونظارتی پك کوزلدر. مذکور تپه ایله برابر دکیزك ایچنه اوزانمش بربرون تشکیل ایدوب، بو برون قره‌یه طار بر برزخله مربوطدر، وآرقه طرفی فندق آغاجلریله مستوردر. کیره‌سون پك اسکی اولوب، یونان قدیم مهاجرلری طرفندن بنا، وکراز آغاجلرینك کثرتندن طولایی (کراسوس) تسمیه اولنمشدی. بعده خراب اولوب، مشهور مهردادك اوغلی (فرناق) طرفندن اسکی محلنك قربنده (فرناقیه) اسمیله یکیدن تأسیس اولنمش؛ وروماليلرك الینه کچنجه، یکیدن اسکی اسمی احیا اولنمش ایدی. فاتحی اولان (لوقولوس) برنجی اوله‌رق بو قصبه‌دن کراز فدانلرینی رومایه نقل وغرس ایتمشدی. اسکله‌سنه بر قاچ یوسنه واپوری مقتن صورتده اوغرادیغی کبی، بر چوق یوك واپورلری ویلکن کمیلری دخی یناشوب، ذاتاً قره حصار شرقی‌یه وسیواسه واورادن ایلری‌یه تمدید اولنان بر شوسه‌نك‌ده مبدئی اولمغله، تجارتی کوندن کونه تزاید ایتمکده‌در.

— کیره‌سون قضاسی شرقاً کورله، غرباً اردو قضالریله، جنوباً سیواس ولایتنك قره حصار شرقی سنجاغیله، شمالاً دخی قره دکیزله محاطدر. آق کوی، پیر عزیز وکشاب ناحیه‌لریله برابر ١٤٦ قریه‌دن مرکب اولوب، یالکز ١١٨٨٤ ی روم و٩٣٨ ی ارمنی ونصوری کاملاً مسلم اولمق اوزره، ٦٤٥٢٦ اهالیسی واردر. اراضیسی طاغلق اولوب، بعض طاغلرینك اتکاری ساحل بحره قدر ممتد اولور. اکثر اراضیسی برکانی وکلسی اولوب، بر طاقم غریب بوغازلری و شایان تصویر موقعلری دخی واردر. قابل زراعت اراضیسی آز اولمغله برابر، پك اوفق وبربرلرندن اوزاق تارله‌لردن مرکب اولمسی مناسبتیله محصولات ارضیه‌سی احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایتمیور. ساحل جهتنده اك زیاده برنج و مصر و ایچ طرفلرنده بغدای وآرپه زرع اولنور. فاصولیه زیاده حاصل اولوب، خیلی مقدار اخراج اولنور. برر مقدار نخود وبقله وسنوی ٦٠٠٠ قیه قدر توتون دخی حاصل اولور. لکن قضانك اك بول محصولی فندق اولوب، زحمتسز بتیشن بو محصولدن سنوی ایکی اوچ ملیون کیلو اخراج اولنور. میوه‌لریله اوزومی دخی چوقجه ایسه‌ده، بونلره بحق باقلمیور؛ وحاصل اولان شرابلر پك عادیدر. قضانك یوکسك طرفلرنده مرعالر کوزل اولوب، بر خیلی مقدار حیوانات اهلیه بسلنیورسه‌ده، منتظم چایرلری اولمیوب، قیش ایچون مالزم تدارکنه چالیشلمدیغندن قیشین چوق دفعه حیوانات آچ قالوب، تلف اولور. اورمانلری پك چوق اولوب، اراضیسنك هان نصفی بیوك آغاجلی اورمانلرله ونصف دیکرینك قسم اعظمی فندق، کراز وسائر اشجار مثمره ایله مستور، وبو وجهله منظرهٔ عمومیه‌سی پك دلربادر. ساحله قریب محللرنده سکود، قواق، قاین، میشه، جوز، سروی ویوکسك طرفلرده چامك انواعیله کورکن، ترمنتی، دیش بوداق، میشه، قره آغاج، چمشیر وکراسته‌یه پك الویریشلی سائر انواع اشجار بولنیور. قره دکیز سواحلنك او جهتی ازمنهٔ قدیمه‌دن بری کثرت معادنیله مشهور اولوب، وقتیله چیقارلمش معدنلرك یرلری کورلمکده‌در. کشاب ناحیه‌سنده ساحلدن ٣ ساعتلق مسافه‌ده واقع بدینجك قریه‌سنده پك زنکین بر قورشون معدنی بولنوب، آنجق امتیاز رسمیسی آلنه‌مامشدر.

فضانك سائر طرفلرنده دخی سیملی قورشون، باقر، آنتیمون، منغانز، دمیر وسائر معدنلر بولندیغی محققدر. بو معدنلرله اورمانلرك صورت منتظمه‌ده ایشلنمسی برکون مملکتك بیوك بر منبع ثروتی اولمق استعدادنده‌در. میاه معدنیه‌یه‌ده چوق اولوب، ازآنجمله بولانجقده پك نافع بر جلیکلی صو واردر. صنایع محلیه بعض قبا منسوجات نسجیله قیوجیلق، باقرجیلق، دمیرجیلك وسرانغوزلق کبی شیلردن عبارتدر. بالیقجیلق اهالینك باشلیجه صنعتلرندن اولوب، طون یاغی استحصالیچون بر خیلی مقدار یونس بالیغی دخی صید ایدرلر. تجارتی خیلی ایشلك اولوب، قضانك باشلیجه فندیق، فاصولیه، دری، طون یاغی وسائره‌دن عبارت اخراجات سنویه‌سی ١٨٥٠٠٠ راده‌لرینه چیقار. قضانك سنوی اعشاری ١٦٥٠٠، تمتع ویرکیسی ٧٢٠٠، کمرك حاصلاتی‌ده ٥٤٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در.

کیریل { سنت — (St Cyrille) روم مذهبنده بو اسمله اوچ عزیز بولنوب، برنجیسی ٣١٥ تاریخنده قدسده طوغمش، ودفعاتله قدس بطریقی اولوب، برقاچ دفعه نفیه کیتمش؛ وآریوس مذهبیله سائر مذاهبه تابع بولنانلر علیهنده پك زیاده شدت کوسترمشدر. ٣٨٦ ده وفات ایدوب، مارتك ١٨ نده یورطیسی اجرا اولنور. خرستیانلرك عقائدینه وموعظه‌یه دائر لسان یونانیده برقاچ تألیفی واردر.

— ایکنجیسی ٤١٢ تاریخنده اسکندریه بطریقی اولوب، آریوس ونسطور مذهبلرنده بولنانلره اسرائیلیلر علیهنده بیوك بر شدت کوسترمش؛ وبوندن طولایی مصروالیسی بولنان (اورست) ایله محاربه ایتمشدی. ٤٤٤ تاریخنده وفات ایدوب، ٩ کانون ثانی و٢٨ تموزده یورطیسی اجرا ایدرلر. بونك‌ده بعض آثاری واردر.

— اوچنجیسی اسلاولرك عزیزی‌عد اولنوب، فیلسوف لقبیله ملقبدر. طقوزنجی قرن میلادیده سلانیکده دنیایه کلوب، بطریق طرفندن خزر قومنی خرستیانلغه دعوت ایتمکه مأمور اولمغله، بونلرك خانی وتبعه‌سنی واپتیز ایتمش؛ و ٨٦٠ تاریخنده بلغارلر میاننده وموراویه وجهستانده نشر مذهبه مأمور اولوب، (بوده)ده برآقادمیا تأسیس، والیوم اسلاولرك قوللاندقلری حروفی ترتیب ایلمش ایدی. ٨٦٨ ده وفات ایدوب، شباطك ١٤ نده یورطیسی اجرا اولنیور. اسلاو لساننده برقاچ تألیفی اولدیغی مرویدر.

کیرینال { (Quirinal) روما شهرینك شمال غربی کوشه‌سنده بر تپه اولوب، اوستنده پاپالرك سرایی بولنمغله، الیوم پاپا دائره‌سی وپاپالق مقامی معنا سیله دخی قوللانیلیر.

کیرینوس { (Quirinus) اسکی روماليلر عندنده حرب معبودی زعم اولنوب، مشهور (رومولوس)ك شدتلی بر فرطونه اثناسنده بو معبوده قلب اولندیغنه اینانیرلردی.

کیز { (یاخود جیز) مکران خطه‌سنك مرکزی واك ایشلك اسکه‌سی اولوب، قیربوندن ٢ و(تیز) دن ٥ مرحله‌لك مسافه‌ده بولندیغی وخرما آغاجلری چوق اولدیغی یاقوت حموی بیان ایدیور.

کیزر { (Geysers) غرائب طبیعتدن اوله‌رق ایسلانده‌ده برطاقم معدنی‌صولردر، طبیعی فسقیه‌لر کبی یردن غریب بر شکل‌وصورتده ٣٠ و ٥٠ متره یوقاری‌یه‌قدر فیشقیررلر. بونلرك فورانی دائمی اولمیوب، نوبتله وقوع بولور.

کیزو { (Guizot) فرانسه‌نك اك مشهور محررین و سیاسیوننندن اولوب، ١٧٨٧ ده (نیم) شهرنده بر پروتستان عائله‌سنده طوغمش؛ وپدری مشهور، آووقاتلردن اولدیغی حالده، ١٧٩٤ ده ارباب اختلال طرفندن اعدام اولنمغله، والده‌سیله برلکده اسویچره‌یه قاچوب، جنو شهرنده تحصیل علوم ایتمش؛ و ١٨٠٥ ده پارسه عودتله، ادبیاته انتساب ایدوب، ١٨٠٩ده فرانسز لسانك مترادفاتی لغت کتابنی نشر ایتمش؛ و ١٨١٢ ده آتیة الترجمه (پولینه مولان) ایله عقد ازدواج ایدوب، بعض آثاری تحریرنده وازآن جمله «اون دردنجی لویی دوری فرانسز شعراسنك تراجم احوالی» اثرینك ترتیبنده و (جیبون) تاریخنك ترجمه‌سنده بونك معاونتنی کورمش ایدی. ١٨٢٧ تاریخنده بو زوجهٔ عالمه‌سی وفات ایدوب، بر سنه

صكره (الیزه دیلون) ی تزوج ایتمش ایدی. ۱۸۱۲
تاریخنده (سوربونه) مکتبنده تاریخ معلم معاونی
وبعده معلمی اولمش؛ و برنجی ایمپراطورلغك سقو.
طنده داخلیه باش کتابتنه و بعده مجلس معاینه
وتفتیش اعضالغنه نصب اولنمشدی. ناپولیونك
عودتیله بو دفعه سوردیکی یوزکونلك حکومتی
اثناسنده اون سکزنجی لویینك معیتنده (غاند)
شهرینه قاچوب، او تاریخدن اعتباراً مشروطیتله
اداره اولنور قراللق طرفنی التزام ایتمش؛ وبومسلکی
حقنده بر قاچ مهم کتاب یازمشدر. عدلیه مستشار.
لغنه وشورای دولت اعضالغنه وسائر بعض مأمو.
ریتلره نصب اولندقدن صکره، ۱۸۲۱ ده عزل
اولنه‌رق، سوربونه مکتبنده‌کی تاریخ معلمکنه
عودت ایتمش ایسه‌ده، اثنای تدریسده بیان ایتدیکی
افکار افراطپروراته ۱۸۲۵ ده بو معلمکدن دخی
عزلنی موجب اولوب، بعده (مارتینیان) ك باش
وکالتنده ینه شورای دولت اعضالغنه نصب اولنه.
رق، بو اثناده تاریخ وادبیاته متعلق اولان آثار
مشهوره وجسیمه‌سنی نشره باشلامشدی. بو جمله
میاننده ۲٦ جلددن مرکب بر انکلتره تاریخیله ۳۱
جلددن مرکب بر فرانسه تاریخی وجمله‌نك اشهری
اولان ٥ جلددن مرکب «مدنیت تاریخی» بولنیور.
بر چوق غزته‌لره، رسائل موقوته‌یه وآنسیقلوپدیه.
لره دخی مقاله‌لر یازوب، کندیسی دخی «فرانسه
مجموعه‌سی» عنوانیله بر رسالهٔ موقوته تأسیس
ایتمشدی. مسلك متخذینه مغایر فکرده بولنانلره
قارشی نطقلر و مقاله‌لر ایراد ونشریله جالب انظار
دقت اولوب، لویی فیلیپك فرانسه قراللغنده تقررینی
متعاقب ایلك تشکل ایدن قابنتوده داخلیه ناظری
اولمش؛ وجمهوریت طرفدارلریله حکومت مطلقه
طرفدارلری آره‌سنده مشروطیت طریق
التزامله، طرفینی قاندرمغه پك چوق سعی ایتمش؛
وحریت طرفدارلرینی خشنود ایده‌جك بر طاقم
نظامات قبول ایتدیره بیلمش ایسه‌ده، مخالفینی ارضا
ایده‌میوب، ۱۸۳۰ ده استعفایه مجبور اولمش؛
و (قازیمیر پریه) قابنتوسنه قول ونفوذیله یاردیم
ایدوب، ۱۸۳۲ ده مارشال سولت، دوق دوبروغلی
وموسیو تیر ایله برلکده معارف ناظری صفتیله
یکی هیئت وکلایه داخل اولمش؛ ومکاتب ابتدائیه‌نك
اصلاحیله سائر تشبثات معارف پرورانه‌یه موفق
اولوب، آلتی سنه بو مقامده قالدقدن صکره،
آز مدت بعدالاستراحه، ۱۸۳٦ ده ثانیاً معارف
ناظری و ۱۸٤۰ ده لوندره سفیری اولمش؛
وفرانسه‌یه آوروپا دول معظمه‌سی میاننده غائب ایتمش
اولدیغی موقعی قزاندیرمغه چالشمش؛ وینه او سنه
خارجیه ناظری اولوب، سکز سنه بو مقامی محافظه
ایتدکدن صکره، ۱۸٤۸ اختلالنده امور سیا.
سیه‌دن کف یدله، لوندره‌یه چکیلوب، بقیهٔ عمرینی
اوراده مطالعه و تحریرله کچیرمش؛ و ۱۸۷٤ ده
وفات ایتمشدر. بو صوك سنه‌لرده دخی امور سیا.
سیه واداره‌یه متعلق برخیلی تألیفات معتبره میدانه
قویمشیدی.

کیزو { مادام — (Mme P. Guizot) فرانسه‌نك الك مشهور محرره‌لرندن اولوب، }
آنف الترجمه کیزونك زوجه‌سیدر. ۱۷۷۳ ده
پارسده طوغوب، ۱۸۲۷ ده وفات ایتمشدر.
اختلال اثناسنده ماملکنی غائب ایتمکله، کچنمك
ایچون، بر طاقم حکایه کتابلری یازوب، ۱۸۰۱
تاریخنده تأسیس اولنان بر رسالهٔ موقوته‌یه
مقاله‌لر یازمش؛ و ۱۸۱۲ ده موسیو کیزویه واروب،
بعض آثار تحریرنده کندیسنه یاردیم ایتمش؛ و
تربیهٔ اطفال حقنده پك نافع وعلم اخلاقه موافق بر
طاقم کتابلر وچوجقلرك اکلنه‌رك واستفاده ایده‌رك
اوقویه‌جقلری بر طاقم حکایه‌لر یازمشدر.

کیزه { (Guise) فرانسه‌نك (اسنه) ایالتنده و (روبن) ك ۲٤ کیلومتره غرب }
شمالیسنده اوله‌رق (اوآزه) نهری اوزرنده ناحیه
مرکزی مستحکم بر قصبه اولوب، ٦۰۰۰ اهالیسی،
دباغخانه‌لری، کتن، کتویر، ابریشك ویاغ فابریقه‌لری
واردر. وقتیله بر قونتلق وبعده دوقه‌لق مرکزی
اولوب، کیزه دوقه‌لرینك فرانسه تاریخنده اهمیتی
واردر.

کیزیق { Gyzique, یاخود کیزیقوس (Gyzicus) مسیه خطهٔ قدیمه. }
سنده ومرمره دکیزنده واقع همنامی اولان بر
کوچك شبه جزیره‌نك برزخنده یعنی قپو طاغی
برزخنده واردکك شرق طرفنده بولنمش بر شهر
قدیم اولوب، معبدلری، مکتبلری، جانبازخانه‌لری،

تياترولرى وسائر بوكبى ابنيهٔ عموميه‌سيله ليمان و استحكاماتنك مكمليتيله مشهور ايدى . ميلاددن ٤١٠ سنه اول آتنه‌لى ميلتياد كبزيق اوكنده اسپارته‌ليلرك دونناسنى باتيرمشدى. ميلاددن ٧٤ سنه اول مهرداد بو شهرى ٣٠٠٠٠٠ عسكرله محاصره ايتمش ايسه‌ده، روما سردارلرندن (لوقولوس) غلبه‌يه مقتدر اولمشدى. تيبريوس زماننده روم ممالكنه الحاق اولنه‌رق، دردنجى قرن ميلاديده تشكيل اولنان (هلسپونت) يعنى بحر سفيد بوغازى ايالتنه مركز اتخاذ اولنمشدى . ٩٤٣ تاريخ ميلاديسنده شدتلى بر حركت ارضدن خراب اولوب ، اكثر اهاليسى انقاض آلتنده قالمش ؛ و قورتلانلرى‌ده شهرى براقوب قاچشلردر . او وقتدن برى خراب اولوب، ويرانه‌لرى جالب انظار حيرت وعبرت اولمقده‌در. مؤسس بولنديغى قپو طاغى شبه جزيره‌سى قديماً جزيره حالده اولوب ، بيوك اسكندر (كبزيق) شهرينى ضبط ايتديكنده، شهردن قارشيسنده‌كى قره‌يه ايكى كوپرى تمديد ايتديرمش؛ ومرور زمانله كوپريلرك آلتى طولوب، برزخ حالنه كچمكله، جزيره شبه جزيره‌يه دونوب، قره‌يه ربط اولنمشدر.

كيسا (Geysa) بو اسمله مجارستانده بر دوقه وايكى قرال كلمشدر . دوقه اوننجى قرن ميلاديده حكم سوروب، برنجى اوله‌رق خرستيانلغى قبول ايتمش؛ واوغلى استفان بو مذهبى رسماً اعلان ايله، تبعه‌سنه‌ده قبول ايتديرمشيدى. — قراللردن برنجيسى برنجى بلانك اوغلى اولوب، ١٠٧٤ ده عمزاده‌سى سالومونى اسقاطله ، تختنى ضبط ايده‌رك ، اوچ سنه حكم سورمشدر . — ايكنجيسى برنجيك تورونك اوغلى اولوب، ١١٤١ تاريخنده پدرى ايكنجى بلايه خلف اولمش ؛ و ١١٦١ ده وفات ايتمشدر . ١١٥١ ده ايمپراطور اوچنجى قونراده عرض اطاعت ايتمشدى.

كيسامو (Kissamo) كريدك خانيه سنجاغنده وساحل شماليسنك منتهاى غربنده ايكى اوزون شبه جزيره آره‌سنده واقع بر بيوك قويك ايچنده قضا مركزى بر قصبه و اسكله اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهاليسى وزيتون ياغى، شراب، كستانه، صوغان وسائره اخراجاتى واردر.

اسكى بر قصبه اولوب، استرابونك جغرافيه‌سنده دخى مذكوردر. — قضاسى جزيره‌نك غرب شمالى كوشه‌سندن عبارت اولوب، ١٦٥ قريه‌دن مركبدر .

كيسوس ازمير سنجاغنده‌كى چشمه قصبه‌سنك نام قديميدر .

كيش (و معربى قيس) بحر فارسده هرمز بوغازى قربنده ٢٧° عرض شماليده و ٥٣° ايله ٥٤° طول شرقى آره‌سنده واقع وايرانك فارس ويا لار خطه‌سنه تابع بيوجك بر جزيره اولوب ، قره‌دن ٢ ايله ١٠ كيلومتره آره‌لرنده بر وسعتده بولنان بر بوغازله آيرلمشدر. ساحل ايله متوازياً شمال شرقيدن جنوب غربى‌يه طوغرى ممتد اولوب، بويى تقريباً ١١٠ و وسطى اكى ٢٠ كيلومتره‌در . اورته‌سى كنيشجه اولوب، ايكى اوجى دها طاردر. مساحهٔ سطحيه‌سى ١٣٣٣ مربع كيلومتره‌در. اورته جهتنده ايكى ساحلندن ايكى شبه جزيره اوزانوب، اطرافنده هنجام، لارك و هرمز اسملريله اوچ آطه دخى واردر . هر نه قدر ايكى دكيزك محل اختلاطنده واقع اولوب كوزل ليمانلرى‌ده وار ايسه‌ده، اراضيسى پك قورو وطاشلق ويازين حرارتى پك شدتلى واشعهٔ شمسك انعكاسى پك تأثيرلى اولديغندن، اولانجه اهاليسنك دها چوغى كوكورد وطوز اخراجيله مشغول اولان مسقط عربلرى‌ده عمانه وايران ساحلنه چكلمكه مجبوردرلر. پك آز يرلرى قابل زراعت اولوب ، جزئى آرپه و قاون قاربوزله بعض ميوه‌دار آغاجلر يتيشير. اهاليسى كاملاً عرب اولوب، ١٥٠٠٠ راده‌لرنده‌در . ١٨٨٤ تاريخ ميلاديسنده وقوعبولان شدتلى بر حركت ارض جزيره‌نك اكثر خانه‌لرينى تخريب ايتمشدر. ينه كيش دينلن مركزى ساحل شرقيسنده واقع اولوب، ٥٠٠٠ اهاليسى واردر. ساحل غربيسنده‌ده (بسيدور) وساحل شماليسنده (لفت) قصبه‌لرى بولنيور .

كيشنف (Kichenev) روسيه‌نك جنوب غربى جهتنده بسارابيه خطه وايالتنك مركزى بر شهر اولوب، بندرك ٥٣ وهوجه بكك ١٦٠ كيلومتره شمال غربيسنده واقع و ١٣٠٠٠٠ اهاليى جامعدر. يكى واسكى

اوله‌رق ایکی قسمه منقسم اولوب، آریجه ٧ محله‌یی ده واردر. ١٨ روس، ٢ ارمنی وبر قتولیك کلیساسیله ٣٢ حاوره‌یی، مکتب اعدادیه‌سی، رهبانه مخصوص مدرسه‌یی، بر باغچوانلق مکتبی، کتبخانه‌سی، تیاترویی، ٤ قیشله‌یی، ١٢٠٠ فابریقه‌یی، پك ایشلك تجارتی، اطرافنده اشجار مثمره وسبزه باغچه‌لریله توتون تارله‌لری وباغلری واردر. ١٨١٢ تاریخنده روسیه‌نك الینه کچدیکنده یالکز ٧٠٠٠ اهالیسی وار ایدی.

کیغه { یاخود کغه (Guègues) آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایکی شعبه‌دن بری اولوب، آرناؤدلغك قسم شمالیسنده یعنی اشقومبی نهرینك اوته‌سنده ساکندرلر. دیکر شعبه‌سنه طوسقه نامی ویریلیور. کیغه‌لر طوسقه‌لر قدر ذکی ومستعد دکللر ایسه‌ده، متانتلری دها زیاده اولوب، اسلافلرینك اخلاق وعاداتی محافظه‌ده دخی زیاده ثبات کوستریورلر. طوسقه‌لر اکثریت اوزره قره کوزلی وقره صاچلی اولدقلری حالده، کیغه‌لرده صاری صاچ ومائی کوز اغلبدر. جسارت وشجاعتده هرایکی طائفه بر اولوب، کیغه‌لر هجومده، طوسقه‌لر ایسه ثباتده دها قوتلیدرلر. کرك طوسقه‌لرك وکرك کیغه‌لرك ثلثانی مسلم اولوب، خرستیان بولنان بر ثلثلری طوسقه‌لقده اورتودوقس وکیغه‌لرده قتولیکدر، و بونلر لاتین دینمکله معروفدرلر، واکثریت اوزره میردیته‌ده واشقودره طاغلرنده بولنیورلر. کغه‌لر طوسقه‌لردن دها ایری جثه‌لی واوزون بویلی اولوب، اسکی یونانیلرك (دیو géant) معناسیله قوللاندقلری کیغاس اسمنك اشبو کیغه اسمندن مأخوذ اولدیغی آکلاشیلیور؛ زیرا شاعر اومیروس بو دیولرك (آقروکراونیا) یعنی خیماره طاغلرینك اوته‌سنده ساکن اولدقلرینی بیان ایدیور، که اوراسی‌ده کیغه‌لرك محلیدر. [«آرناؤد» و «آرناؤدلق» ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله.]

کیغی { ارضروم ولایت وسنجاغنده وارضرومك ١٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق بیك کول چایی اوزرنده قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ٤٠٠٠ قدر اهالیسی، بر جامع شریفی، بر مدرسه‌یی، ٢ ارمنی کلیساسی، بر رشدیه وارمنیلره مخصوص بری ذکور ودیکری اناث ایچون ٢ مکتبی وبرقاچ دکان وخانیله دباغخانه، موخانه، بزرخانه، بویه‌خانه کبی برخیلی عملخانه‌لری واردر. قصبه جوز وقواق وسائر اشجار ایله محاطدر.

— کیغی قضاسی ارضروم سنجاغنك جنوب غربی کوشه‌سنده واقع اولوب، شمالاً ترجان وخنس قضالریله، شرقاً بتلیس، جنوباً ینه بتلیس ودیاربکر، غرباً دخی معمورة العزیز ولایتلریله محدوددر. قضا ١٥ فخری ناحیه و ٢١٧ قریه‌یی حاوی اولوب، ٤١ ٢٢٥ اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك یالکز ١١ ٣٠١ ی ارمنی، ٧٣٩ ی ارمنی پروتستانی، ٢٧٦ سی روم و قصوری کاملاً مسلمدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، فراته تابع بیك کول چایی ابتدا شرقدن غربه وبعده شمالدن جنوبه قضایی شق ایده‌رك، صاغ وصولدن برچوق دره‌لر آلیر. طوپراغی خیلی منبت اولوب، بغدای، آرپه، چاودار، نخود، بقله، مرجمك، قاؤن، قاربوز، صوغان وسائر محصولاتی واردر. اورمانلری احتیاجات محلیه‌یه کوره کراسته واودون وکمور قطعنه کفایت ایدیور. خیلی مقدار بال دخی چیقار. یقین وقتنه کلنجه‌یه قدر چیقارلمقده وکله اعمالنه قوللانلمقده بولنمش بر نوع دمیر معدنی واردر. هولك قریه‌یی قربنده یدی سنه‌ده برکره ظهورله درت آی جریان ایتدیکی مروی اولان وامراض جلدیه‌یه فائده‌یی مجرب بولنان بر معدن صویی واردر. صنایع محلیه‌نك باشلیجه‌لری برلی بز نسجیله آیاق قابی اعمالندن عبارتدر. قضا داخلنده ١٧ جامع، ٢ مدرسه، ١٢ مکتب، ٣٨ ارمنی کلیساسی، ٢٨٤ دکرمن، ١٠ بزرخانه، ٢ دباغخانه، ١ بویاخانه، ١٠ کوپری و ٩٥ چشمه موجوددر.

کیف { (Kief, Kiew) روسیه‌نك جنوب غربی جهتنده وپترسبورغك ١٣٠٠ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق (دنیپر) نهرینك صاغ کنارنده ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ١٢٧ ٢٥٠ اهالیسی، اطرافنده واسع بر خندقی، آیا صوفیه اسمیله بیوك بر کلیساسی، دیکر متعدد کوپریلری، نهرك اوزرنده بر آصمه کوپریسی، آقادمیا یرینی دخی طوتار بیوك بر مکتبی، دارالفنونی وبوکا ملحق

كتبخانه‌سيله رصدخانه‌سى وعملخانه ونمونه خانه‌لرى، ايكى مكتب اعداديسى، رهبانه مخصوص مدرسه‌سى، مهندسخانه‌سى، بورسه‌سى، تياتروسى، جسيم استحكاماتى، طوپخانه‌سى، متعدد قشله‌لرى وبرقاچ فابريقه‌سيله پك ايشلك تجارتى واردر. برقاچ عزيزك مزارلرينى حاوى اولوب، اك اول خرستيانلغى قبول ايدن بيوك دوقه‌لرك مركزى بولنمش اولمغله، روسلر عندنده مقدس عد اولنوب، بهر سنه اللى بيك قدر زوار طوپلانير.

—كيف ايالتى روسيه‌نك جنوب غربى كوشه‌سنده واقع كوچك روسيه‌نك منقسم اولديغى درت ايالتك برى اولوب، شمالاً مينسك، غرباً وولهينيه وپودوليه، جنوباً خرسون، شرقاً پولتاوه وچرنيغوف ايالتلريله محدوددر. ٢٥′ ٤٨° ايله ٣٥′ ٥١° عرض شمالى و٢٦° ايله ٥٠′ ٣٠° طول شرقى آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ٥٠٩٩٨ مربع كيلومتره واهاليسى ٢٦٢٤٣٢٣ كشيدر. اراضيسى عموميت اوزره دوز اولوب، غرب جهتنده قارپات سلسله‌سنك بعض آلچق اتكارى ممتد اولور، و شرق طرفنده دخى دنيپر مجراسى قربنده بعض تپه‌لر بولنيور. هله شمال وجنوب جهتلرى بسبتون دوز اولوب، شمالدهكى اوومنك بر طاقم بطاقلقلرى واردر، وجنوب جهتنده‌كى اووه ايسه روسيه‌نك چوللرى مقامنده اولان واوزون اوتلرله مستور بولنان صحرالردندر. بر خيلى مسافه‌ده حدود شرقيه‌سنى تشكيل ايدن (دنيپر) ايرماغنك درت بش يوز متره وسعتى اولوب، هرطرفى سير سفائنه صالحدر. سائر مياه جاريه‌سنك اكثرى بوكا منصب اولوب، يالكز جنوب جهتنده آقان (سيپنوخه) ايله (سيوب) نهرلرى (بوغ) ايرماغنه تابعدر. كوللرى آز ايسه‌ده، شمال جهتنده بطاقلقلرى زياده‌در. هر نه قدر قيشين اوچ آى صولر منجمد حالنده بولنورسه‌ده، برودتى، روسيه‌نك شمال جهتلرنده اولديغى كبى، تأثيرلى دكلدر. طوپراغى پك منبت اولوب، هر نه قدر فن زراعت پك ترقى ايتمه‌مش، وآلات وادوات زرعيهٔ جديده هنوز قوللانلغه باشلامامش ايسه‌ده، ينه اراضيسنك يوزده ٥٨.ى يعنى ٣ مليونه قريب يكى دونمى مزروع اولوب، احتياجات محليه‌نك پك مافوقنده ذخيره حاصل اولور، وفضله‌سنك برمقدارى اخراج وبر مقدارى اسپيرتويه تحويل اولنور. اك باشلى محصولاتى بغداى، آرپه وچاودار اولوب، مصر، كتن، كنوير، مرجك، پتاته، توتون وپنجار دخى حاصل اولور. ميوه وسبزه‌لرى ده چوق اولوب، كيف قربنده طوت آغاجلرى زياده اولمغله، بر خيلى ايپك چيقار. حيوانات اهليه‌سى چوق اولوب، ايرى جثه‌لى صيغيرلرى واينجه يپاغيلى قيونلرى واردر. اورمانلرى ١٢٢٣٩٦٠ دونم وسعتنده اولوب، ايالتك بر ربعنى ستر ايديور. شمال جهتنده چام وسائر طرفلرنده كوركن، اخلامور، قاين وسائر آغاجلر بولنوب، خيلى مقدار كراسته قطع اولنور. صنايع محليه كوندن كونه ترقيده اولوب، شكر، اسپيرتو، بيره، چوخه وسائره فابريقه‌لريله دباغخانه‌لرى كيتدكجه چوغالمقده‌در. تجارتى پك ايشلك اولوب، ايالتى شق ايدن دمير يول خطلريله دنيپر ايرماغى مواردانى تسهيل ايديور. اهاليسنك قسم اعظمى روس ايسه‌ده، زادكان صنفى لهليدر. اسرائيليلرى يوزده ١٢ نسبتنده‌در. برمقدار اهالئ اسلاميه دخى واردر. ايالت داخلنده ١٢ شهر و قصبه، ١٠٢ بيوك قريه و ١٢١٦ كوچك كوى واردر. ايالت ١٢ قضايه منقسمدر.

كيف } مروورود ايله باذغيش آره‌سنده وبغشور قربنده قديمى بر قصبه اولديغى ياقوت حموى بيان ايديور.

كيفانه } سند خطه‌سنك مركزى بر شهر اولوب، ساحلدن ايكى فرسخ ايچريده وقانهلدن ٤، سنداندن دخى ٥ مرحله‌لك مسافه‌ده بولنديغى «معجم البلدان» ده مسطوردر.

كيفى } اونجى قرن هجرى عثمانلى شعراسندن اولوب، آماسيه‌ليدر. شو بيت اونكدر:

او يارك خوابه وارمش چشم پرخشمى چاتوب قاشين
اويور شهباز وحشيدر قنادينه چكوب باشين

كيفى } ايران شعراسندن اولوب، عن اصل سيستن يهوديلرندن ايكن، شيرازده شرف اسلامله مشرف اولمش؛ وجهانكيرك زماننده هندستانه كيدوب، اوراده وفات ايتمشدر. شو بيت جمله اشعارندندر:

در بیابان فراقت ز مصیبت زدگی
گردبادی شوم وخاك كنم برسرخویش

كیقباد { ایران ملوك قدیمه‌سندن كیانیان سلاله‌سنك برنجی پادشاهی اولوب، افراسیابك ایراندن اخراجندن صكره حكم سورن زاب وكرشاسبك وفاتنده تخت ایرانه اقعاد اولنمشدی. روایته كوره، كندیسی منوچهر بن فریدونك توروني اولوب، البرز طاغنده عبادتله مشغول ایكن، تخت ایرانك منحل قالمسی اوزرینه، زال طرفندن رستم اعزام اولنه‌رق، كندیسنی البرز طاغندن اخذله، تخته اقعاد ایتمشدی. اسكیلرك زعمنجه ١٢٠ ویاخود ٤١ سنه حكومت سوروب، عدل و دادیله تبعه‌سنی ممنون ایتمش؛ و وادیٔ جیحونده تركلره بر چوق محاربه‌لر ایلمش ایدی. رستمدن بشقه، قارن، كشواد ومهراب اسملریله اوچ قهرمان تحت امرنده ایدی. وفاتنده توروني كیكاوس جانشین اولمشدر. بعض مورخلر مدیا حكمدارلرندن اسكی یونانیلرك (دیوقس) دیدكلری حكمدارك عینی اولدیغنی ظن ایده‌رك، میلاددن ٧٠ سنه اول حكم سوردیكنی وهمدانی بنا ایتدیكنی روایت ایتمشلردر. هر حالده بو تاریخلر اساطیرله مستور ومظلمدر.

كیقباد { [« علاء الدین كیقباد » ماده‌سنه مراجعت بیوریله .]

كیقباد { (معز الدین —) دهلی حكمدارلرندن اولوب، سلطان غیاث الدین بلبانك تورونیدر. ٦٨٥ تاریخنده، جدینك وفاتنده، پدرینك بنكاله‌ده بولندیغنی فرصت اتخاذیله، تخته جلوس ایتمش؛ وایرتسی سنه بنكاله‌دن عسكر سوق ایدن پدری نصیر الدین بغرا خان ایله مصادمه ایتمشیدی. مشهور خسرو دهلوی بو بابده «اقتران السعدین» عنوانیله بر منظومه یازمشدر. ٦٨٧ تاریخنده فیروز شاه خلجی صاحب ترجمه‌یی محاربه‌ده قتل ایله، دهلی‌یی ضبط ایتمشدی.

كیقلاده { (Cyclades) آطه‌لر دكیزنده‌كی جزایر مجتمعه‌نك غرب جنوبی جهتنده بولنانلره وریلن اسم اولوب، شرق وشمال طرفنده بولنانلره (اسپوراده) نامی وریلیور. بو اسملرك برنجیسی « دائروی » وایكنجیسی «طاغنیق» دیمك اولغله، هیئت مجموعه‌لرینك شكل و صورتنه كوره تسمیه اولنمشلردر. اسپوراده جزایرینك قسم اعظمی ممالك عثمانیه‌دن اولدیغی حالده، كیقلاده جزایرینك جمله‌سی یونانه تابع اولوب، نفس یونانك شرق جنوبی وموره شبه جزیره‌سنك شرق طرفنده بر ایالت تشكیل ایدیورلر. ٣٦° ایله ٣٨° عرض شمالی و ٢٢°٤٠′ ایله ٢٣° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، بك كوچكلری محسوب اولمدیغی حالده، ٢٠ یی متجاوز اوله‌رق، اك بیوكلری: آندروس، تینوس، ناكسوس، پاروس، زیا، شیره، سرفو، سیفنو، میلو، تبوس، سانتورینی، آمورغو وسائره‌در. مركزلری شیره جزیره‌سنده‌كی (هرمو. پولیس) قصبه‌سیدر. بونك شرق جهتنده واقع (دلوس) جزیره‌سی كوچك ایسه‌ده، زمان قدیمده یونانیلر عندنده مقدس عد اولنوب، بو جزایرك مركزی اعتبار اولنوردی. مجموعنك مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٦٩٥ مربع كیلومتره اولوب ١٣١٥٠٨ اهالیسی واردر. یالكز جنوبنده بولنانلری بركانی الاصل اولوب، علی الخصوص سانتورین ایله قربنده بولنان كوچك آطه‌لر تحولات بركانیه‌لریله علم الارضجه اهمیتلی بر صورت ابراز ایدیورلر . بونلردن یقین وقتلرده دخی آتش فورانلری وشدتلی زلزله‌لر وقوع بولمشدر. عمومیت اوزره اراضیلری طاغلق وطوپراقلری آز منبت اولوب، مع هذا اوزوم، زیتون، انجیر وسائر میوه‌لرله سبزه و بعض ذخائر حاصل اولور. آنتیپاروس وسریفو جزیره‌لرنده دمیر معدنلری واردر. حیوانات اهلیه‌لری بر مقدار كچی وقیوندن عبارتدر . الحاصل بركونه ثروت طبیعیه‌لری اولمدیغندن ، كوچكلرینك چوغی خالی اولوب ، بیوكلرینك اكثر اهالیسی وحتی قاریلری‌ده یونانده وممالك عثمانیه‌ده خدمتجیلك، آشچیلق كبی خدمتلرله وبعض اوفق تفك صنعتلرله چكنمك مجبوریتنده‌درلر. بر طاقلری‌ده كمیجی اولوب، كمیجیلكده مهارتلری واردر. ایالت ٧ قضایه منقسم اولوب، ٣٦ ناحیه‌یی حاویدر.

كیقلوپ { (Cyclopes) اساطیر یونانیه‌ده كویا آلنلرینك اورته‌سنده بر تك كوزلری بولنان بر جنس موهوم دیولره ویریلن اسم اولوب، بونلری لیمنی جزیره‌سنده (وولقان)ك تحت نظارتنده اوله‌رق مشترینك صاعقه‌لرینی یاپمغله

مشغول زعم ایدرلردی. — شاعر شهیر اومیروس
ایسه، کیقلوپلری سیجلیه جزیره‌سنده چوبانلقله
مشغول تصویر ایدوب، انسان اتی یدکلرینی یازیور.
بعضلری‌ده کیقلوپلره سیجلیه‌نك وسائر بعض طرفلرك
اهالیء قدیمه‌سی نظریله باقوب، ازمنهٔ قدیمه‌دن
قالمه وجسیم طاشلردن معمول بعض دیوار وابنیه
انقاضنه‌ده، بونلرك آثاری اولمق اوزره، «ابنیهٔ
کیقلوپیه» نامنی ویررلر. کیقلوپلری یلاسجلرله
التباس ایتدیرنلر دخی واردر.

کیقه { (Ghika) افلاق و بغدانده دفعاتله برنسلك ومؤخراً وکلالق مقاملرنده
بولنمش بر خاندان اولوب، عن اصل آرناؤددر. بو
خاندانك باشی اولان کیقه آرناؤدلقده برمه‌دی
قصبه‌سی قربنده واقع (پلومباری) قریه‌سندن
اولوب، کوپریلی محمد پاشا زماننده، همشهریلك
وحقوق سابقه مناسبتیله، ۱۰۶۸ تاریخنده یکدن
بغدان وویووده‌لغنه تعیین اولنمشدی. افلاق
وویووده‌سی بولنان روم (میخنه) دولتك دشمنلریله
مناسبات خفیه‌ده بولنه‌رق، صاحب ترجمه‌نك دولته
اولان صداقتنی چکه‌مه‌مکله، اوزرینه عسکر سوق
ایدوب، مغلوب ایتمش؛ وکیقه بندره واورادن
ادرنه‌یه التجا ایتمش؛ ومرقوم میخنه‌نك تنکیلندن
صکره افلاقه وویووده تعیین اولنمش ایدی. —
بونك اوغلی غلیغور اسقول کیقه ۱۰۷۸ تاریخنده
صدر اعظم فاضل احمد پاشانك حمایه‌سیله، بدرینه
خلف اولوب، مجار محاربه‌سنده افلاق عسکریله
اردوی همایونك امدادنده بولنمش؛ وبعده دشمن
ورفیق بولنان قاناقوزنك افتراسنه اوغرایوب،
قورقوسندن ترانسیلوانیه‌یه قاچمش؛ واوچ سنه
صکره ثانیاً افلاق وویووده‌سی اولوب، ۱۰۸۲ده
لهلیلرله وقوع بولان محاربه‌ده افلاق عسکریله
برابر لهلیلرطرفنه‌دونمك دنائتنی ارتکاب‌ایتمش‌ایدی.
— بونك اوغللرندن آلکساندر کیقه و بعده
اوغلی یورکی کیقه دیوان همایون ترجمانلغنده بولنمش،
وبرنجیسی اعدام اولنمش ایدی. — مرقوم
آلکساندرك برادری (غریغور کیقه) ابتدا
افلاق وویووده‌سی بعده دیوان همایون ترجمانی
و۱۱۳۹ده بغدان وویووده‌سی اولوب، روسیه
واوستریایه‌یه قارشی وقوع بولان محاربه‌لرده دولته
خدمتی کورلمش ایسه‌ده، برسنه صکره، برادرینك
اعدامی مناسبتیله، عزل، و۱۱۶۱ده ثانیاً افلاق
وویووده‌لغنه نصب اولنمش؛ وعدالت وحسن
حرکتله اهالیی وباب عالیی ممنون ایتمش ایدی.
اوغلی کنج (ماتیاس کیقه) یی دیوان همایون
ترجمانلغنه نصب ایتدیردکدن صکره، وفات ایدوب،
بکرشده بنا کرده‌سی اولان مناسترده مدفوندر.
— اوغللرندن مرقوم ماتیاس کیقه مؤخراً
افلاق وصکره بغدان وویووده‌سی اولدیغی کبی،
(اسقارلاتو کیقه) دخی بغدان وویووده‌لغنده
بولنمش ایدی. — کیقه خاندانندن دیکر بر
(غریغور کیقه) ۱۸۲۱ تاریخ میلادیسنده افلاقه،
و(آلکساندر کیقه) دخی ۱۸۴۸ده بغدانه
وویووده نصب اولنمشدی. — آوروپا ادبیاتنده
وشعبات مختلفهٔ معارفده اولان وسعت معلوماتیله
شهرت قزانان و(دوره‌دیستریا) اسم کاذبیله بیلنن
(هله کیقه) نام قادینك‌ده بو خاندانه منسوب
بولندیغی اونودلمامق اقتضا ایدر. [«دوره‌دیستریا»
ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کیکاوس { ایران قدیم ملوکندن کیانیان سلاله‌سنك ایکنجی حکمداری
اولوب، کیقبادك توروني و خلفیدر. شهنامه‌نك
قولنه کوره، متهور وکوته اندیش بر حکمدار
اولوب، متانت موقعی وجسارت اهالیسیله مشهور
اولان مازندرانه عسکر سوق ایده‌رك، اسیر
دوشمش؛ ورستم بن زال طرفندن قورتارلمش
ایدی. زوجه‌سی سودابه‌نك افتراسیله کندی اوغلی
سیاوشی غضبه‌آلوب، افراسیابك یانته قاچمغه مجبور
ایتمشیدی. نهایت مصره عسکر سوق ایده‌رك،
چوللرك ایچنده عسکری پریشان اولدیغی حالده،
او ورطه‌دن دخی رستمك الیله تخلیص اولنمشدی.
کیکاوس چوق وقت معمر اولوب، توروني کیخسرو
تورانده بولدیریلوب، کتیرلدیکنده، تختی کندیسنه
ترکله، فراغت ایتمشدی.

کیکاوس { [«عز الدین کیکاوس» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

کیکس { (Gygès) صاروخان وآیدین (لیدیه) جهتلرندن عبارت اولان
خطهٔ قدیمه‌سی ملوکندن اولوب، (مرمناد) سلاله‌سنك
رئیسیدر. ابتدای امرده لیدیه حکمداری قاندا-

ؤلك وزیری اولوب، حکمدار موسی الیه زوجه‌سنك
حسن و آنه مفتون اولمغه، معتمدی اولان صاحب
ترجمه‌یه قاریسنی چپلاق کوسترمك ایچون، کندیسنی
اوطه‌سنك قپوسی آرقه‌سنه صاقلامش؛ وزوجه‌سی
یتاغه کیررکن، صاحب ترجمه‌یی کورمکله، بونی
کندی شخصی ایچون بیوك بر حقارت عد ایتد-
یکندن، کیکسی یانته جلب ایده‌رك: «یا قانداولی
اولدیروب، برینه کچ، و بنم زوجم اولورسك،
وياخود اولومه راضی اولورسك» دیه ایکی شقدن
برینی تکلیف ایتدیکندن، کیکس ناچار برنجی شقی
قبول ایله، میلاد عیسادن ٧٠٨ سنه اول تخته
چیقمش؛ و ٢٧ سنه حکم سوروب، آسیای صغیرك
سواحلنده‌کی یونان مستعمراتندن بر چوق یرلر
وتروآده‌یی ده ضبط، و میلت و ازمیر وقولوفون
شهرلرینی محاصره، وممالکنی خیلی توسیع ایتمشدی.
بو حکایه‌یی هرودوت بو وجهله نقل ایدیور. افلا-
طون ایسه کیکسك چوبان اولدیغنی وکویا صاحبنی
غیر مرئی حاله قویان بر مهر بولوب، بونك قوتیله
(قانداول)ك زوجه‌سی یانته صوقیله‌رق، کندینی
سودیرمش، واونکله بالاشتراك زوجنی اتلاف
ایتمش اولدیغنی روایت ایدیور.

کیکاو بابا { مشاهیر مظنه ومجذوبیندن اولوب، عن اصل ایرانك
(خوی) قصبه‌سندن اولدیغی حالده، جانب رومه
رحلتله، بروسه‌نك فتحنده سلطان اورخان غازی
حضرتلرینك معیتلرنده بولنمش؛ وپادشاه مشار
الیهك حسن ظن و محبتنه مظهر اولمش ایدی.
سلطان اورخان غازی کندیسنه اینه کولی مالکانه
ویرمك ایستدکلرنده، صاحب ترجمه برشیء قبول
ایتمیوب، بروسه قربنده برزاویهٔ عزلت کزین قناعت
اولمش؛ ووفاتنده اوراده دفن اولنمشدر. تربه‌سی
زیارتکاهدر. برکیکی کندینه آلیشدیروب، بو
حیوانه سوار اولدیغی حالده کزدیکیچون، بو لقبله
شهرت بولمشدر.

کیل { موصل ولایتنك شهر زور سنجاغنده مرکز اوا قضاسنه تابع بر نا-
حیه اولوب، ٥٠ قریه‌دن مرکبدر.

کیل { (Kiel) آلمانیاده شلسویغ هولشتاین ایالتنك اشلسویغ سنجاغنده و
اشلسویغك ١٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق
اوزون وطار بر کورفزك منتهاسنده وبالطیق دکیزیله
بحر شمالی آره‌سنده یکی کشاد اولنان جدولك
باشنده بر شهر واسکله اولوب، ٨٥ ٦٦٨ اهالیسی، دارالفنونی، موزه‌سی، نباتات باغچه‌سی،
اسکی برمکتب اعدادی، بحریه، تجارت، اورمان
مکتبلری، دارالفنونه مربوط ١٥٠ ٠٠٠ جلدی
حاوی کتبخانه‌سی، رصدخانه‌سی، معادن نمونه خانه‌سی،
دیکر متعدد مؤسسات علمیه و خیریه‌سی، درت
پروتستان وبر قتولیك کلیساسی، ایکی خسته‌خانه‌سی،
بر تیمارخانه‌سی، کورلره مخصوص بردائره‌سی، بر سرایی
واطرافنده کوزل باغچه‌لری، واسع وصاغلام لیمانی،
ترسانه‌سی، کوزل ریختملری، استحکاماتی، سوار-
لرنده مفرح محللری، دمیر دوکمخانه‌لری، ماکینه،
توتون، بیره وسائره فابریقه‌لری وذخیره، کراسته
وحیوانات تجارتی واردر. کیل آلمانیانك اك برنجی
مرسای عسکریسی اولوب، دوائر بحریه‌سی اورا-
ده‌در.

کیلارنی { (Killarney) ایرلانده‌نك (کری) ایالتنده و(قورق)ك
٦٥ کیلومتره غربنده اوله‌رق همنامی اولان کولك
کنارنده بر قصبه اولوب، ٨٠٠٠ اهالیسی واردر.
— کیلارنی کولی اوچ پارچه کولدن مرکب اولوب،
بر چاغلایله وقره‌قوش قیاسی دینلن بر قیا یاننده
غریب بر صورتله ایشیدیلن عکس صدا ایله
مشهوردر.

کیلان { (ومعربی جیلان) ایرانك شمال جهتنده بر خطه و ایالت اولوب،
بحر خزرك جنوب غربی ساحلی بوینجه ممتد اولور.
شمالاً آز برمسافه‌ده روسیه حدودیله یعنی قره‌باغ
خطه‌سیله، غرباً آذربیجانله، غرب جنوبی طرفندن
وجنوباً عراق عجمینك زنجان وقزوین سنجاقلریله،
شرق جنوبی طرفندن مازندرانله، شمال شرق
جهتندن دخی بحر خزرله محاط و محدود اولوب،
٣٦°٢٠′ ایله ٣٧°٣٠′ عرض شمالی و ٤٦°٢٥′
ایله ٤٨°٤٠′ طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی
حالده، ساحل بوینجه بویی ٢٠٠ کیلومتره ومساحهٔ
سطحیه‌سی ١١ ٠١٣ مربع کیلومتره اوله‌رق،
تخمیناً ٢٦٢ ٠٠٠ اهالی ایله مسکوندر. اراضیسی

طاغلق اولوب، البرز سلسلهٔ جبالی روسیه حدو-
دندن کله‌رك، ساحل ایله متوازیاً کیلان ایچنده بر
هلال شکلنده ممتد اولور. الڭ بویوك ذروه‌سی
قسم جنوبیسنده واقع (تخت سلیمان) طاغی اولوب،
٤٤٠٠ متره ارتفاعی واردر. آذربیجان حدودنده
بولنان (آق طاغ)ڭ ده ارتفاعی ٤١٠٠ متره‌در.
کیلان طاغلرینڭ اتکلری همان لب دریایه‌قدر ممتد
اولوب، ساحل بوینجه اکی ٧٠ کیلومتره‌یی تجاوز
ایتمین طار برقوم منطقه‌سی اوزانیور. بو طاغلرڭ
دکیزه ناظر اولان جهتی بر قوهٔ خارق العاده ایله
بیوین اورمانلرله وانواع نباتاتله مستوردر. آصه‌لر
بیانی حالنده قابن آغاجلرینڭ تپه‌لرینه‌قدر چیقار.
دوز محللری دخی پرنج و سائر انواع مزروعاتله
مستور اوله‌رق، بر بحر زمردین صورتنی ابراز
ایدر. طاغلرڭ او بر مائله‌سی ایسه عراق عجمی
اراضیسی کبی چپلاق وقورودر. بو طاغلردن بر
چوق انهار اینوب، بحر خزره منصب اولورلر.
بونلرڭ بالطبع مجرالری قیسه ایسه‌ده، صولری
خیلی چوق اولوب، اراضیسنی سقی ایدرلر. الڭ او-
زونلری البرزڭ آرقه طرفندن کله‌رك بو سلسله‌نڭ
بر بوغازندن کچن (سفید رود) و نام دیکرله
(قزیل اوزن) در، که منبعندن اعتباراً ١٥٠
کیلومتره‌لك محلی سیرسفائنه صالحدر.

کیلانڭ هواسی، ایرانڭ سائر هر طرفنه مغایر
اوله‌رق، پك رطوبتلی اولوب، یازین درجهٔ حرارت
پك زیاده اولمدیغی حالده، حمامده حس اولنان
صیجاقلیغه مماثل برصیجاقلقدی انسانی راحتسز، و
بعض خسته‌لقلر تولید ایدر. یالکز آره صره اسن
و (بادکرم) دینلکه معروف اولان بر روزکار
رطوبتی وحتی بطاقلقلری ده برکونده قورودور.
قیشین ایسه هواسی پك لطیف وملایمدر. آوروپا
قطعه‌سنده یتیشن اشجارڭ همان جمله‌سی کیلانده
بولنوب، طاغلری بویوك آغاجلرله مستور اولدیغی
کبی، آلچق جهتلرنده‌ده نار، آیوه، الما، آرمودڭ
انواعی، صاری وسیاه اریك، شفتالی، زردالی،
بادم، جوز، کستانه، موشموله، بیاض وسیاه‌طوت،
اینجیر، فستیق، کراز، آغاج چیلکی، زیتون آغاجلری
وسائر اشجار مثمره خدایی نابت حالنده یتیشیرلر.
هله آصه‌لری پك چوق وپك قوتلی اولوب، اکثریا
آغاجلره صاریلر، واوفق سیاه دانه‌لی بیخرشجه
بر اوزوم ویرر، که شیره وپکمز و سرکه اعمالنه
یارار. پورتقال والیمون آغاجلری ده چوقدر. قاوون
وقاربوزلریله سبزه‌لری پك صولی ایسه‌ده، چوق
لذتلی دکلدر. یالکز باطنجانلری وانجیر و طوتی پك
لذتلیدر. کیلانیلرڭ الڭ زیاده یتیشدیردکلری محصول
پرنج اولوب، اکمك یرینه دخی خاشلانمش پرنج یمکی
صحته دها موافق بولیورلر. بغدای، آرپه و سائر
حبوبات دخی یتیشدیررلر. ایپك بوجکی دخی
یتیشدیروب، کلیتلی قوزه وایپك اخراج ایدرلر.
الحاصل کیلان ایرانڭ الڭ محصولدار و الڭ زنکین
بریدر. حیوانات اهلیه‌سی باشلیجه قیون وصیغیرایله
آتدن عبارت اولوب، قیونلرینڭ چوغی قره‌مان
وبرآزی قیویرجق جنسندندر. صیغیرلری کوچك و
اورکوجلی اولوب، بونلره یوك دخی یوکلدیرلر.
آتلری اتلی وقوتلیدر. حیوانات وحشیه‌سی، پك
چوق اولوب، طاغلرده آیی، طوموز، قپلان،
پارس، کییك، قره‌جه، طاغ کچیسی، بیانی قیون،
تیلکی، طاوشان، صاکسار، زرداوه، سمور،
کلیتلی چقال، ککلیك، چیل، وسائر طیور و صو
قوشلری وسائره بولنور.

اصل اهالیسی ایرانی الاصل و دیلمی جنسنه
منسوب اولوب، فارسینڭ اسکی پهلوی‌یه دها زیاده
مشابهتی اولدیغی مظنون بولنان قبا بر نوعیله
متکلمدرلر. سیمالری منتظم و بویلری معتدل او-
لوب، ارککلری زیاده‌جه اسمر و بوزوق بکزلی
ایسه‌ده، قادینلری بیاض وپك کوزلدر. چوبانلقله
مشغول اولان طاغلیلری جسور آدملردر. شاه
عباس ماضی ونادر شاه زمانلرنده ودها صکره‌لری
نقل واسکان اولنمش بر مقدار کرد وترکمان اهالی
دخی واردر. زراعت و حیواناتدن بشقه بعض
صنایعله دخی مشغول اولوب، باشلیجه صنایع محلیه
ایپکجیلك وایپك ویوکدن بعض قماشلر نسجیدر.
بالیقجیلق دخی مدار مشغولیتلرینك بری اولوب،
سواحلده خیلی بالیق صید اولنه‌رق و طوزلنه‌رق
اخراج اولنور. معارف خیلی منتشر اولوب،
اوقویوب یازمق بیلمینلری آزدر. رسم، موسیقی،
شعر وسائر صنایع نفیسه‌یه میل و انهماککاری و

آوروپا معمولاتنی تقلیده استعدادلری پك زیاده‌در. کافهٔ اهالی مسلم وشیعی المذهبدر.

کیلان ایالتنك مرکز اداره‌سی (رشت) شهری اولوب، ایالت: رشت، رانکو، لاهیجان، فومن، وکسکر اسملریله ٥ قضایه منقسم و١٢٥٠ قریه‌یی حاویدر. اصل شهر و قصبه دینمکه لایق رشت ایله لاهیجان اولوب، دیکر قضا مرکزلری ورشتك اسکله‌سی اولان (انزلی) پك کوچکدر.

گیلان { آرناوودلقده قوصوه ولایتنك پرشتنه سنجاغنده وپرشتنه‌نك ٢٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق موراوه نهرینه تابع برچایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٤٥٠٠ اهالیسی، ٢ جامع شریفی، برکلیساسی، بر رشدیه و ٢ ابتدائیه مکتبی، بازاری و اولدقجه تجارتی واردر.

— گیلان قضاسی پرشتنه سنجاغنك جنوب شرق قسمندن عبارت اولوب، شمال غربی جهتندن نفس پرشتنه قضاسیله، جنوباً اسکوب سنجاغیله شرق شمالی طرفندن دخی صربیه حدودیله محدوددر. قضا ١٩٠ قریه‌دن مرکب اولوب، قسم کلیسی آرناوود اسلام وبر آز مقداری اسلاو اولمق اوزره، تخمیناً ٣٠٠٠٠ کشی ایله مسکوندر. اراضیسی عمومیت اوزره طاغلق اولوب، منبت بایر و وادیلریله بعض اوفق اووه‌لری دخی واردر. قره طاغ سلسله‌سی جنوب شرق حدودینی تشکیل ایدوب، صربیه حدودنده دخی (غولیاق) سلسله‌سی وغرب جهتنده (زغووراج) ایله قونیچه طاغلری بولنیور. بو طاغلرك قضا درونده بولنان داخلی اتکلرندن اینن صولر موراوه نهرینی تشکیل ایدیور، که شرق شمالیه طوغری آقه‌رق، طونه‌یه منصب اولمق اوزره، صربیه‌یه کیریور. قضانك شمال شرق جهتنده ٢٥٠٠٠ بکی دونم وسعتنده اورمان بولنوب، احتیاجات محلیه‌یه کوره کراسته و اودون قطع اولنور. طوپراغی خیلی منبت اولوب، حبوبات متنوعه ایله کلیتلی کتنویر حاصل اولور. بو کتنویردن اهالیٔ محلیه‌نك ملبوساتده قوللاندقلری قبا برنوع بز یاپیلیر. قضا داخلنده حامضلی بر معدن صوبی ومتعدد خراب کلیسا وقلعه وسائره بولنوب، ازآن جمله خداوندکار غازینك قوصوه مظفریاتی زماننده‌ك اهمیتلی بولنمش اولان (نووو برده) قلعه وقصبه‌سنك خرابه‌لری قضانك شمال جهتنده مشهوددر.

کیلدفورد { (Guildford) انکلتره‌ده لوندره‌نك ٣٠ کیلومتره جنوب غربیسنده (سوری) قونتلغنك مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واردر.

کیلسه { (Kielce) روسیه‌نك لهستان خطه‌سنده و (وارشوه) نك ١٧٥ کیلومتره جنوبنده ایالت مرکزی بر قصبه اولوب، ١٠٠٥٠ اهالیسی، دمیرخانه‌لری وشکرفابریقه‌لری واردر. — کیلسه ایالتی برقاچ سنه اول رادوم ایالتندن آیریلوب، تشکیل اولنمشدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ١٠٠٩٢ مربع کیلومتره اولوب ٦٢٢٨٤٢ اهالی ایله مسکوندر. ایالت ٣ قضایه منقسمدر.

کیلمارنوق { (Kilmarnock) اسقوچیه‌نك (آیر) ایالتنده و آیرك ١٨ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ٢٣٠٤٠ اهالیسی، صنایع مکتبی، سائر مکتبلری، کتبخانه‌سی وسائر مؤسساتی واردر.

کیلوآ { (Kiloa) آفریقانك ساحل شرقیسنده زنکبار حاکمنه تابع برقصبه واسکله اولوب، مقدما خیلی معمور ایکن، شمدی یالکز ٣٠٠٠ اهالیسی واردر.

کیلیا { (Kilia) روسیه‌یه تابع بساربیه ایالتنك اسماعیل قضاسنده واسماعیلك ٤٠ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق طونه‌نك الك شمالی قولی اوزرنده بر قصبه اولوب، ٨٢٦٥ اهالیسی واردر.

کیلیان { (Kilian) چینه تابع ترکستان شرقیده بربیوك طاغ وبر قصبه اولوب، طاغ ٧٥°٣٠′ ایله ٧٧° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولور، و وسطی ارتفاعی ٥٥٠٠ ایله ٦٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. قصبه یارقندك ١٢٦ کیلومتره جنوب شرقیسنده واقع اولوب، درت بش بیك اهالیسی واردر.

کیلیکیا { (Cilicie) آسیای صغیرك یمنی آناطولینك تقسیمات قدیمه‌سنده قطعهٔ مذکوره‌نك منتهای شرق جنوبیسنده بر خطه اولوب، شمدیکی آطنه وایچ ایل سنجاقلرندن عبارت

اولمغله، غرباً پامفيليا و پيسيديا، شمالاً ليقاونيا و قپادوقيا ، شرقاً سوريه خطه‌لريله، جنوباً دخی آق دكيزله محاط ومحدود ايدی. ايكی‌يه منقسم اولوب ، نفس آطنه سنجاغندن عبارت اولان قسم شرقيسنه « اووه‌لق كيليكيا » ، وايچ ايل سنجاغندن عبارت اولان قسم غربيسنه « طاغلق كيليكيا » نامی ويريلير ايدی . برنجيسنك مركزی طرسوس وسائر باشليجه معموره‌لری : سولس، ماله ، ايسوس (اياش) و آنازاربه ايدی . ايكنجيسنك باشليجه قصبه‌لری : سلفكه ، سلينونته (سلندی)، كلندريس (كلندره) وسائره ايدی. اهالیء اصليه‌سی سريانی اولوب، سوريه اهاليسندن تفريق ايچون، بونلره (لوقوكيليكيان) يعنی « آق سريانيلر » ديرلردی. يونان مهاجرلری خطه‌نك سواحلنده بعض قصبه‌لر ومهاجرلر تأسيس ايتمشلردی. كيخسرو طرفندن ايران دولتنه الحاق اولنوب، اسكندردن صكره ماكدونيه‌لی طوائف ملوكدن سلفكيلرك وبعده مصر بطالسه‌سنك ضبطنه كچمش؛ وميلاد (عيسی) دن بر قرن اول سواحلی بر طاقم قورصانلره ملجأ اولمغله، پومپيوس بونلری بعد التنكيل مملكتی روما دولتنه الحاق ايتمش؛ وبو دولتك انقسامنده شرق ايمپراطورلغی حصه‌سنه دوشمش ايدی. شرق جهتی بنی اميه‌نك وهمان هر طرفی عباسيلرك زماننده فتح اولنه‌رق، ممالك اسلاميه‌يه الحاق اولنمش ايكن، اهل صليب زماننده بنی ليون ناميله معروف بر خرستيان حكومتنه تابع بولنمش؛ وروم سلچوقيلری دورنده بو حكومته‌ده تدريجاً ختام ويريله‌رك، دولت سلچوقيه‌نك انقراضنده بو خطه قرەمان ورمضان اوغللريله ذوالقدريه حكومتی آره‌سنده منقسم اولوب، نهايت سلطان محمد خان ثانی وبايزيد ثانی وياوز سليم خان حضراتی زمانلرنده قطعياً ممالك عثمانيه‌يه الحاق اولنمشدر.

كيليمانجارو { (Kilima N'djaro) آفريقا قطعه‌سنك اك بيوك طاغی اولوب، قطعهٔ مذكوره‌نك شرق جهتنده ٣° ٦′ عرض جنوبی ايله ٣٥° ٣′ طول شرقيده واقعدر . منفرد بر جبل عظيم اولوب ، ايكی تپه‌سی واردر ، كه شرق طرفنده بولنان و (كيبو) دينيلان اك بيوككنك ٥٩٥٤ و (كيماوزی) دينيلان غربيسنك اوكا قريب ارتفاعی واردر . خط استوايه اولان قربيتيله برابر ٤٠٠٠ مترەدن يوقاری قسملری برمدی قارله مستور و ٣٦٠٠ مترەدن يوقاری طرفلری اشجاردن عاريدر . بحر محيط هندی ساحليله ويقتوريا نيانزه كولی آره‌سنده وسومالی اراضيسيله زنكبار حدودنده واقع اولوب ، شمال جهتنده‌كی يرلر اسماً انكليز وجنوبده‌كيلر آلمان مستملكاتندن معدوددر.

كيليمانسی { (Quilimancy) آفريقای شرقيده بر ايرماقدر، كه كيليمانجارو جبل عظيمنك شمالنده (اولو) طاغلرندن نبعان ايدن ايكی چايدن بالتركب، شرقه طوغری جريانله، ماليندە اسكله‌سی قربنده بحر محيط هندی‌يه دوكيلور.

كيليمانه { (Quilimané) آفريقای جنوبينك ساحل شرقيسنده پورتكيز دولتنه تابع موزامبيق مملكتنده و (زامبز) ايرماغنك داليه‌سنده نهر مذكورك قوللرندن بری اوزرنده ومنصبی قربنده بر قصبه اولوب ، ٣٠٠٠ اهاليسی وآلتون ونيل ديشی تجارتی واردر.

كيمارائن { (Guimraens) پورتكيزك (مينهو) ايالتنده وپورتونك ٤٢ كيلومترە شمال شرقيسنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسی، بر سرايی، بر قاچ كوزل ميدانی و بيچاق ايله سفره بزی وسائره فابريقه‌لری واردر.

كيمازج { فارس نواحيسندن بر ناحيه اولديغی « معجم البلدان » ده مسطوردر.

كيماك { چين حدودنده واسع بر ولايت اولوب ، اهاليسی ترك جنسيتنه منسوب وخيمه‌نشين اولديغی، و او جهتدن منتهای ممالك اسلاميه اولان (طراربند) دن ٣٠ كونلك مسافه‌ده اولوب، آره‌لرنده زهرلی ييلانلر وسائر حشراتله مملو وديلر وبوغازلر و طاغلر بولنديغنی ياقوت حموی بيان ايديور . بو مملكتك شمديكی اصطلاحات جغرافيه‌جه نره‌سی اولديغی تحقيقه محتاجدر.

كيمبر { (Cimbres) ياخود جيمبر اسكی جرمان اقوامندن اولوب ، اساساً دانيمارقه‌نك جنوب جهتنده وبوتلانده ساكن اولدقلری حالده، ميلاد عيسی (عم) دن ١١٤ سنه اول، بالطيق دكيزينك اوسواحلی باصه‌سی اوزرينه،

توتونلر وآبروتلرله برلکده غالیایه دخول ایله ، اسپانیه‌یه قدر ایلریلدن صکره، ایتالیاجهتنه رجعتله، مذکور ایکی قومدن آیریلەرق ، شمالدن ایتالیایه داخل، وقبل المیلاد ۱۰۱ تاریخنده قاتولوس ومار- یوس ایله ایتدکلری محاربەدە مغلوب وپریشان اولمشلردر. کیمری یاخود کومری (Kimris) اسمیله غالیاده بولنمش اولان قوم قدیمله بر اصلدن بولند- قلری مظنوندر.

کیمبرلی { (Kimberley) آفریقای جنوبیده (امید برونی مهجرنك غربی (غریقوآلند) ایالتنده وقاپتوونك ۸۴۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اولەرق (وال) نهری ساحل یسارندن ۳۰ کیلومتره‌لك مسافەده و (اورانژ) حکومت مستقلەسنك حدودنده ۱۳۱۱ متره‌لك ارتفاعده واقع ایالت مذکورەنك مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۳۵۹۰ اهالیسی وجوارنده کایتلی الماس واردر. هر سنه چیقان الماس اوچ درت ملیون انکلیز لیراسی قیمتندەدر. — بو اسمله آوستراليا‌ده دخی بعض یرلر واردر.

کیمبروورت { (Kimberworth) انکلتره‌نك یورق قونتلغنده و (شفیلد)ك ۱۰ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۱۶۰۴۵ اهالیسی واردر.

کیمپر { (Quimper) فرانسەنك شمال غربی جهتنده وپاریسك ۵۴۹ کیلومتره غربنده و (اوده) ایله (استیر) نهرلرینك ملتقاسنده (فینیستره) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب ، ۱۱۸۳۳ اهالیسی ، داخلی مکتبی ، کتبخانەسی ، زراعت جمعیتی ، نهرك اوزرنده لیمانی ، کوزل تفرجگاهلری وبرقاچ مصنع کلیساسی واردر.

کیمپرله { (Kimperlé) فرانسەنك (فینیستره) ایالتنده و (ایزوله) ایله (اله) نهرلرینك ملتقاسنده اولەرق ، کیمپرك ٤٤ کیلو متره شرق جنوبیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٦٠٠٠ اهالیسی، نهرده لیمانی، دمیریولی ، داخلی مکتبی وایشلك تجارتی واردر.

کیمری { یاخود کومری (Kmris) آوروپا اقوام قدیمەسندن اولوب، ابتدا قره دکیزك شمال جهتندەساکن ایکن، میلاد ده‌یمی (عم) ادن اوچ قرن اول غالیانك ماورای آلپ جهتنه کچەرك، برطاقی کالتلری طرد له، (رن) و (سینه) مجرالری آره‌سنده توطن ایتمش؛ بر طا- قمری سینه ایله لوآره وادیلری آره‌سنده بولدقلری کلتلره قاریشمش؛ برطاقلری دخی (آلبیون) یعنی انکلتره‌یه کچوب، جزیره‌نك غرب جنوبی کوشەسنده یرلشمش ایدیلر. بو هجوملرنده (هوغادارن) یعنی (قوتلی هی) اسمنده بر رئیس و یا حکمدارك تحت قیادتنده ایدیلر. بونلرك آنفاً البیان (کیمبر) قومیله بر اصلدن آیرلمش اولدقلری و غوت یعنی اسکی جرمان اقوامندن بولندقلری مظنوندر. لسانلری کلت لساندن فرقلی اولوب ، فرانسەده برتانیه سواحلنده سویلنیان (آشاغی برتون) ایله انکلتره‌ده (والس) و (قورنوآی) خطه‌لرنده سویلنن غال لسانلرنده کیمری لسانك بعض آثار باقیه‌سی موجوددر. — کیمریان (Cimmériens) اسمیله معروف اولان و ینه قره‌دکیزك سواحل شمالیه‌سنده ساکن ایکن، قبل المیلاد ٦٨٠ تاریخلرنده آسیای صغیره کچەرك، لیدیه‌یی ضبط ایتمش ، وبر طاقلری جرمانیا و غالیا و برتانیه‌یه قدر ایلریلمش اولدقلری تواریخ قدیمەده مسطور بولنان قومك دخی بونلرك عینی اولدقلری آکلاشیلیور. بونلرك قراکاق مغاره‌لرده یاشادقلری دخی آثار مذکوره- ده مروی اولوب، مملکتلرینه اساطیر یونانیه‌ده اویقو مملکتی نظریله باقیلیردی . قریم اسمنك‌ده اهالیٔ قدیمەسی بولنمش اولان بو قومك اسمندن مأخوذ اولدیغی آکلاشیلیور.

کیمون { (Cimon) یونان قدیمده آتنه جمهوریتنك اك مشهور سردار لرندن اولوب، میلتیادك اوغلی ایدی . میلاددن ٤٨٠ سنه‌اول ایرانیلره قارشی (سالامینه) غالبیتی قزاندقدن صکره، بتون یونان دونمه وعسکرنه عمومی قوماندان تعیین اولنمش؛ وقبل المیلاد ٤٧٠ تاریخنده آناطولینك پامفیلیا خطه‌سنده ایران عسکر ودونمەسنی مغلوب ایدەرك، آسیای صغیرك سواحلنده‌کی یونان مهجرلرینی سربست براقق و آطه‌لر دکیزینه ایران دونمەسی کیرمه‌مك شرطلرینی حاوی برمعاهده عقد ایتمش ایدی. مشهور (پریقلس) ایله بینلرنده رقابت بولنمغله، ٤٦١ تاریخنده مرقومك

نفوذيله ني ايدلمش ايكن، ٤٥٦ ده آتنه‌يه جابله، رأس حكومته انتخاب اولنوب، اسپارته‌ليلرله مصالحه وقبريس جزيره‌سنه دونغماسوق ايده‌رك، (كيتيوم) قصبه‌سني محاصره ايتمكده ايكن، ٤٤٩ ده وفات ايتمشدر. پك حقانيتلي وكريم بر ذات اولوب، عموم اهاليك محبتني قزانمش ايدي.

كين (Gignes) فرانسه مشاهير مستشرقيننده‌ن اولوب، ١٧٢١ تاريخنده (بونتوآزه)ده طوغمش، و ١٨٠٠ ده پاريسده وفات ايتمشدر. لسان سرياني معلمي، حافظ كتب و آقادميا اعضاسندن بولنمش؛ و چين لساننه دخي واقف اولوب، چين و چينجه‌يه دائر بعض كتابلر يازمشدر. اك مهم اثري هونلرله تركلر و مغوللرك تاريخنه دائر ٥ بيوك جلد اوزره يازمش اولديغي كتابدر، كه تدقيقات ومطالعات عميقه‌يي حاويدر. — اوغلي دخي مستشرقيندن اولوب، چينجه‌دن فرانسزجه ولاتينجه‌يه بر لغت كتابي و سائر بعض آثار يازمشدر. ١٧٥٩ ده طوغوب، ١٨٤٥ ده وفات ايتمشدر.

كينتوس قورتيوس (Quintus Curtius, Quinte Curce) لاتين مورخلرندن اولوب، برنجي قرن ميلاديده ياشامش اولديغي مظنوندر. بيوك اسكندرك تاريخنه دائر يازمش اولديغي ومبدئيله بعض اقسامي مفقود اولان اثري تاريخدن زياده بر حكايه كتابي حكمنده ايسه‌ده، فصاحتي جهتيله آثار مشهوره ادبيه‌دن معدوددر.

كينساله (Kinsale) ايرلانده‌نك (قورق) قونتلغنده و قورقك ٢٢ كيلو متره جنوبنده بر قصبه واسكله اولوب، ٨٦٠٠ اهاليسي، كوزل ريختمي، قلعه‌سي و دكيز حاملري واردر.

كينغامپ (Guingamp) فرانسه‌نك «ساحل شمالي» ايالتنده و (سنت بريوق)ك ٣١ كيلومتره غرب شماليسنده اوله‌رق (تريو) نهري اوزرنده قضا مركزي بر قصبه اولوب، ٧٨٩٥ اهاليسي، داخلي مكتبي، زراعت جمعيتي، ايپلكخانه‌لري، دباغخانه‌لري، كوزل بر مأكولات بازاري واردر.

كينغستون (Kingston) انكلتره‌نك (سوري) قونتلغنده وتاميسه نهري اوزرنده اوله‌رق لوندره‌نك ١٦ كيلومتره جنوب غربيسنده بر قصبه اولوب، ٢١٠٧٨ اهاليسي، بيوك بر كليساسي وتيمارخانه‌سي واردر. — آمريقانك آنتيل جزايرندن انكلتره‌يه تابع (جامايقه) جزيره‌سنك ساحل جنوبيسنده دخي بو اسمله بر شهر واسكله اولوب، ٤٠٠٠٠ اهاليسي، كوزل ليماني، خسته‌خانه‌لري، پك ايشلك تجارتي و آنجق نهايت درجه‌ده آغر هواسي واردر. — آمريقاي شماليده دومينيون قطعه‌سنك يوقاري قناده ايالتنده وسنت لوران ايرماغي اوزرنده اوله‌رق (اونتاريو) كولنك شمال شرقي اوجنده دخي بو اسمله بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهاليسي، كوزل ليماني، سفائن حربيه وتجاريه اعماله مخصوص حوضلري وپك ايشلك تجارتي واردر.

كينوكفال (Cynocépales) يعني «كوپك باشلري» تساليه‌ده فارساله يعني چتالجه قربنده وشرق جهتنده بر موقعك اسم قديمي اولوب، روماليلرله ماكدونيه حكومتي آره سنده وقوع بولان محاربه‌لرك ايكنجيسنه ختام ويرن بيوك جنك ايله مشهوردر، كه بونده روما سرداري فلامينيوس ماكدونيه حكمداري بشنجي فيليپي ميلاددن ١٩٧ سنه اول كلياً مغلوب ايتمشدي.

كينه ياخود غوينه (Guinée) آفريقا قطعه‌سي سواحل غربيه‌سنك بر بيوك قسمنه ويريلن اسم اولوب، بو اسم بر تقسيم طبيعي وجغرافيه مبني اولمغله، آفريقانك اوجهتلري ايي بيلنمديكي وقت آوروپا بحريوني طرفندن ويرلمش اولديغندن، موضوع‌لهي تماميله معين دكلدر. اكثريا كينه اسمي سنغامبيا حدودندن يعني (سيره‌ليونه) قوينندن ساحل ايله متوازياً غربدن شرقه بيافره كورفزينه‌واورادن شمالدن جنوبه غابون خليجنه ولب دريادن قونغ سلسله جبالنك صرتنه وسائر داخلي جباله‌دك ممتد اولان يرلره ويريليور. بو اعتبارله مبدأ شمال غربيسي ٨°٤٠′ عرض شمالي ايله ١٥°٣٠′ طول غربيده و منتهاي جنوب شرقيسي ٠° ٣٠′ عرض شمالي ايله ٧° طول شرقيده واقعدر. بعضلري بو اسمي تعميله، مسماسني ساحل جنوبي

بونجه ١٨° عرض جنوبی‌یه قدر تمدید ایدیورلر. بو تقدیرده گینه بحر محیط آطلاسینك آفریقا قطعه‌سنك غرب جنوبی جهتنده تشکیل ایدیکی وگینه کورفزی دینلکله معروف واسع بر کورفزك بتون سواحلنی قاپلایوب، جنوبه ناظر اولان قسم شمالیسنه شمالی یاخود یوقاری گینه، وغربه ناظر اولان قسم جنوبیسنه جنوبی یاخود آشاغی گینه دیرلر. آنجق شمدیکی جغرافیه‌ده اورالرینك تقسیماتی بشقه بولده اولوب، اصطلاحات جدیدهٔ جغرافیه‌ده هر بر قسمك کندینه مخصوص اسمی اولدیغندن، وذاتاً بینلرنده همان هیچ بر وجهله اشتراك ومشابهت اولمیوب، بردن بیان اوله‌بیله‌جك احوال مشترکه وعمومیه‌لری اولمدیغندن، هر بری حقنده کندی اسمی صره‌سنده ویردیکمز معلوماتله اکتفا ایده‌رك، شوراجقده تطویل مقاله حاجت کورمیورز.

گینه { پورتکیز — سی (Guinée Portu-guaise) } گینه‌نك منتهای شمالیسی ٨° ٤′ عرض شمالیدن یوقاری چیقمدیغی معلوم اولدیغی حالده، پورتکیزلیلر سنغامبیا ساحلنده ١٠° عرض شمالیدن یوقاری بولنان بر کوچك مهجرلرینه دخی بو اسمی ویریورلر. بوکوچك مملکتك ٦١٠٠٠ اهالیسی اولوب، یالکز ٤٠٠ ی پورتکیزلی، ٦٢ سی سائر آوروپالی وقصوری یرلی زنجیلردندر. مرکزی (بولامه) در. ینه بولامه اسمیله بر کوچك آطه‌سی دخی واردر.

گینه { یکی — یاخود پاپوآسیا (Nouvelle Guinée, Papouasie) } بحر محیط کبیرك ملانسیا قسمنده بر بیوك جزیره اولوب، آسیادن معدود اولان (سونده) جزائرینی احاطه ایدن دکیزله بحر محیط معتدل آره‌سنده شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری ممتد اولدیغی حالده، بویی تقریباً ٢٤٠٠ واك کنیش یرنده اکی ٦٦٠ کیلومتره‌در. جزیره خط استوانك جنوبنده بولنوب، اك غربی نقطه‌سی اولان «سلامت» برونی ١٢٨° ٤١′ ٥٠″ طول شرقی ایله ١٠° ٣٤′ عرض جنوبیده واك شمالی نقطه‌سی اولان (غروده هوبه) برونی ٠° ١٩′ عرض جنوبیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٨٥٣٦٢ مربع کیلومتره اولوب، آوسترالیا قطعه‌سی قره اعتبار اولندیغی حالده، کرهٔ ارضك اك بیوك جزیره‌سیدر. اطرافنده بولنان جزایر صغیرهٔ ملحقه‌سیله برابر مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٠٧٩٥٦ مربع کیلومتره‌یه بالغ اولور. غرب جهتنده دوه بوینی رسمنده بر برزخله جزیره‌یه مربوط آغزی آچیق بر قفا شکلنده بر شبه جزیره‌سی وشرق طرفنده قویروق وآیاق شکلنده اوچ شبه جزیره‌سی واردر. اراضیسنك طبیعته ونباتات وحیواناتنه نظراً وقیه، اطرافنده‌کی صیغ بوغازلرك قره‌دن عبارت اولمسیله، غرب جهتنده سلب وملوك آطه‌لریله جنوب جهتنده‌کی آوسترالیایه بیتشیك بولنمش اولدیغی آکلاشیلیور. ساحل شمالیسنده مذکور شبه جزیره ایله نفس جزیره آره‌سنده ژیلوتیق اسمیله بیوك بر کورفز بولنوب، بونك منتهای شرقنده (اورویل) برونی و(آبزنوه) نهرینك منصبی بولنیور. اورادن شرقه طوغری ساحل گیتدکجه یوکسلوب، (غوتیه) جباللك اتکلری لب دریایه قدر اینر، وبر طاقم قویلر تشکیل ایدرکه باشلیجه‌لری (هومبولد) و(اسطرلاب) قویلریدر. بو صوك قویك اوته‌سنده (فینیستر) سلسلهٔ جبالی دکیزك ایچنده بر شبه جزیره صورتنده اوزانوب، یکی برتانیه جزیره‌سی قارشیسنه‌دك واصل اولور. بو شبه جزیره ایله ساحل جنوبیده بولنان دیکر شبه جزیره آره‌سنده واسع وآلچق بر اووه ممتد اولورکه انهارك فیضاننده اکثر طرفلری صو آلتنده قالیر. قویروق صورتنده شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولان شبه جزیره ایسه بر صره تپه‌لردن عبارت اولوب، سواحلی یوکسکجه وبرقاچ قویی حاویدر. سواحل جنوبیه‌سنك اکثر طرفلری کاه صودن خارج وکاه آز صو ایله مستور بر صره قیالرله محاطدر. بو طرفدن آوسترالیانك (یورق) شبه جزیره‌سنك اوجنه تقرب ایدوب، آره‌لرنده ینه بویله صیغلر وقیالرله مسدود اولان (تورس) بوغازی بولنیور.

جزیره‌نك ایچ طرفی تمامیله معلوم ومکشوف دکل ایسه‌ده، بوینجه بر طاقم سلاسل جبال ممتد اولدیغی معلوم اولوب، بونلردن برینك جزیره‌نك منتهای غرب شمالیسنده واقع شبه جزیره‌ده بولنان اوجی ٢٩٠٢ متره ارتفاعی اولان (آرفاق) طاغنی تشکیل ایدیور. جزیره‌نك وسطلرنده چوق

دها يوكسك طاغلر بولنوب، يكى كينه هندستانك
هيمالايه جباليله آمريقانك (آند) جبالى آره‌سنده
كرهٔ ارضك نصفى ديمك اولان مسافه‌نك اك مرتفع
يريدر. خط استوايه اولان قربيتيله برابر، ذروه
لرى سرمدى قارلرله مستور طاغلر بولنيور.
بونلردن آوروپاليلرك (شارل لويى) تسميه ايتدكلرى
سلسله ٤٠٠٠ كيلومتره‌لك مسافه‌ده ممتد اولوب،
ذروه‌لرى ٥٠٠٠ متره‌دن يوكسكدر. بونك غرب
جهتنده هنوز تحقيق اولنمامش بر طاقم طاغلر
بولنوب، بونلرك مذكور (فينيستره) طاغيله
ارتباطى واردر، كه مذكور (اسطرلاب) ايله
(هوئون) كورفزلرى آره‌سنده ٣٥٠٠ متره‌يه
قدر ارتفاع كسب ايدر. بونك شرق جهتنده (اوون
استانلى) طاغى ممتد اولوب، ٤٠٢٤ متره ارتفاعى
واردر. مياه جاريه‌سى پك چوق اولوب، ساحل
جنوبيسنده‌كى پاپول كورفزينه دوكيلن ومنصبنده
واسع بر داليه ايله برقاچ آطه تشكيل ايدن (فلى)
ايرماغى انهارينك اك بيوكيدر. بونك مجراسى ٨٠٠
كيلومتره‌دن اوزون، اولوب ، منصبندن ٦٥٠
كيلومتره يوقاريده (آليسه) اسميله خيلى بيوك بر ديكر
نهر دخى دوكيلور. (ژيلونيق) كورفزى كنارينه
دوكيلن (آمبرتوه) نهرينك دخى تشكيل ايتديكى
داليه خيلى كنيش اولوب ، آنجق مجراسى هنوز
كشف اولنمامشدر. يكى كينه‌يه ملحق وسواحلى
قربنده واقع بر چوق جزاير منفرده و مجتمعه
بولنوب، باشليجه‌لرى بروجه آتيدر: شمال غربى
جهتنده پاپو جزايرى بولنيور، كه اك بيوكلرى وايچو،
سالاواتى وميسول آطه‌لريدر؛ ژيلونيق كورفزنده
(ژوبيه) و (ميسوره) آطه‌لريله بر چوق جزاير
صغيره، ساحل شماليك آچيقلرنده (شوتن) ايله
(داميه) ونام ديكرله (روق) بولنيور؛ جنوب
شرقى جهتنده‌كى شبه جزيره ايكى طرفدن آطه‌لرله
محاط اولوب، اك بيوكلرى (انترقوستو) و(مورسبى)
جزاير مجتمعه‌سيدر، كه برنجيلرى (غوشن) وايكنجيلرى
(چين) بوغازيله ساحلدن آيرلمشدر؛ دها شرق
جهتنده (كيرويرابى)، (مايو) و (لويسياده)
جزاير مجتمعه‌سى بولنور . ساحل جنوبينك قار-
شيسنده بولنان آطه‌لرك چوغى تشكلات مرجانيه‌دن
اوله‌رق كوچك ايسه‌ده، قره‌يه پك يقين اولان
(فردريق هنرى) جزيره‌سى جمله‌نك اك بيوكى
اولديغى كبى، غرب جنوبى جهتنده‌كى واسع وآچيق
كورفزك اورته‌سنده‌كى (آرو) ودها غربى جهتنده‌كى
(كى) آطه‌لرى دخى ذكره شاياندر. قسم شماليسنده
تشكلات بركانيه علاماتى كوريلوب، بو صوك ايكى يوز
سنه ظرفنده آلتى كره بركان پاتلامه‌سى و شدتلى
حركت ارض كبى حاللر وقوع بولمشدر .

يكى كينه‌نك هواسى، عرضنه نسبتله، معتدل
اولوب، ميزان الحراره ٣٩ درجه‌يى تجاوز ايتمز.
درجهٔ وسطيه‌سى ٢٧ ايله ٣٢ آره‌سنده‌در . اك
صيجاق آيى شباط واك سرينى آغستوسدر. طاغلرينك
ارتفاعى حسبيله روزكار هر خانكى طرفدن اسسه،
حامل بولنديغى رطوبتى ترك ايتمكله، ياغمورلرى
پك چوق اولوب، هله كيجه‌لرى همان دائما ياغار .
تشرين ثانيدن نيسانه قدر شمال شرقى، و مايسدن
تشرين اوله قدر جنوب غربى روزكارى اسوب،
برنجيسى جزيره‌نك مائلهٔ شماليه‌سيچون ياغمور ومائلهٔ
جنوبيه‌سيچون قوراقلق، و ايكنجيسى بالعكس مائلهٔ
جنوبيه‌سيچون ياغمور ومائلهٔ شماليه‌سيچون قوراقلق
موسمى ايسه‌ده، بحق قوراقلق يكى كينه‌ده هيچ
بر وقت حكم سورمز . فرطونه وبوره‌لرى دخى
چوق وصيقدر. شمال جهتنك هواسى دها صاغلام
اولوب، جنوب جهتنده رطوبتله بطاقلقلرك كثرتندن
بعض يرلرده هوا آغيردر . مملكتده مخصوص
صيتمه‌لى بر نوع ديزانترى خسته‌لغى حكم سورر .
ياغمورلرك كثرتيله حرارت نباتاتك پك زياده نشو
ونما بولمسنى منتج اولوب ، اكثر طرفلرى افلاكه
سرچكمش اشجار مختلفه‌يى حاوى صيق اورمانلرله
مستوردر. طوپراغى او قدر منبتدر، كه نباتات
مضره‌دن تطهيرله سطحى ايشلنمسى كافيلى محصولات
آلمق ايچون كافيدر . آنجق اهاليسى تنبل ونيم
وحشى برحالده بولنمغله، طبيعتك بو نعمت فوق العا-
ده‌سندن پك آز استفاده ايده بيلوب، طاتلى بر نوع
بتاته، شكر قامشى وموز كبى جزئى شيلرله قناعت
وباشليجه خدايى نابت ميوه‌لر وكوكلرله تعيش ايدرلر.
جنس نباتاتجه يكى كينه آسيايه مربوط اولان
(مالسيا) جزايريله آوستراليا آره‌سنده بر خط
واصل حالنده اولوب، شمال جهتنك نباتاتى اك زياده
ماليسا وجنوبده‌كيلر آوستراليا نباتاتنه مشابهدر؛

وبو ايكنجى قسمنده آقاسيا واوقاليپتوس آغاجلرى چوقدر. حيواناتجه ايسه تماميله آوستراليايه تابع اولوب، بونك دخى ذات الثديه حيواناتى (قانغورو) دينلن حيوانك اجناسندن وعلى الخصوص بورايه مخصوص اولان وآغاج داللرنده ياشايان بر جنسيله برجنس يبانى طوموز وقاريتجه بر بعض حيوانلردن عبارتدر. آنجق طيورله بوجكلرى چوق وپك كوزل اولوب، جنت قوشى دينان وكوزللكده بيانند اولان قوش همان بوآطه‌يه مخصوصدر. طيورينك ٦٠ نوعى صايلمشدر. كابك وسائر بوجكلرينكده پك كوزللرى بولنيور. حيوانات زاحفه‌سى ده چوقدر. معادنى حقنده هنوز تحريات اجرا اولنميوب، آنجق انهارينك سوروكلديكى طوپراقلرده آلتون ريزه‌لرى بولنديغنه نظراً بومعدنك موجود اولديغنه حكم اولنيور.

يكى كينه‌نك مقدار اهاليسى بالطبع مجهول اولوب، ياريم مليون قدر تخمين اولنيور. بونلرى برقاج جنسيته تقسيم ايتمكه چاليشلمشلرسه‌ده، اساساً اهالئ اصليه (پاپو) دينان جنسه منسوب اولوب، بو جزيره بو جنسك اصل وطنى اولغله، (پاپو آسيا) اسميله دخى معروفدر. شمال غربى جهتنده اوته‌دنبرى ملاييلر يرلشوب، برطاقلرى آيريجه و خالص حالنده ياشامقده ايسه‌ده، برطاقلرى‌ده پاپولرله اختلاط و ازدواج ايده‌رك، ملز بر جنس توليد ايتمشلردر. كذلك جزيره‌نك سواحل جنوبيه‌سنده آوستراليالیلر وسواحل شرقيه‌سنده پولينسياليلر اسكيدن برى وقت وقت وطاقم طاقم كلوب يرلشه‌رك، وپاپولرله برلشه‌رك، ملز قوملر وجوده كتيرمشلردر. نسبةً مدنى اولان سواحل پاپولرينك بو اختلاطلرينه قارشى طاغلرده وحشى حالنده قالمش اولان و (آرافوره) تسميه اولنان پاپولر خالص بر حالده قالوب، سيماى اصليلرينى محافظه ايتمش اولدقلرندن، بعض سياحلر بونلرى دخى آيرى برجنس ظن ايتمشلردر. يكى كينه‌ليلر عموميت اوزره جسور آدملر اولوب، قبائل بيننده محاربه‌لر اكسيك اولماز. وقتيله ظن اولنديغى قدر وحشى اولميوب، سواحلده‌كيلر زراعتله وبعض قباصنعتلرله دخى اشتغال ايدرلر. هله كميجيلكده بيوك مهارتلرى اولوب، اويلمش كوتوكدن عبارت اولان كوچك قايقلريله اوزاقلره قدر كيدرلر. مذهب وآيينلرى مجهول اولوب، آنجق عمومى بعض قابه‌لرى كو.

رلديكندن، بونلرك معبد، وطوپراق وآغاج وطاشدن قبا بعض بيوك هيكللرينك معبود وصنم اتخاذ اولنديغى مظنوندر. غرب شمالى سواحلنده‌كى ملاييلر ايسه مسلماندر. پاپولرك ايچنده انسان اتى ير قبائل بولنديغى دخى محققدر. شرق جهتنده‌كى ملزلر كرك لسان واخلاقجه وكرك سيماجه پاپولردن زياده پولينسيا اهاليسنه مشابهدرلر. يكى كينه‌ليلر باشليجه محصولات نباتيه ايله بسلنيرلرسه‌ده، بالق، آو اتى، ميديه، وبعض بوجكلر دخى يرلر. تعدد ازواج عندلرنده مساغ اولوب، قاريلره پك خوار نظرله باقر، وخدمات شاقده قوللانيرلر.

يكى كينه‌نك ′٤٠ °١٣٨ طول شرقيه قدر اولان قسم غربيسى اسماً فلمنكه تابع اولوب، دولت مشاراليها اوراده يالكز تجارتى تأمين ايچون، آره‌صره سواحلى قارشيسنه بر سفينهٔ حربيه كوندرير. قسم شرقينك جنوب طرفى ينه اسماً انكلتره‌نك مستملكاتندن اولوب، شمال طرفنده اخيراً آلمانيه دولتى ادعاى مالكيته قالقيشمشدر. يكى كينه جزيره‌سنك سواحل شماليه‌سى ١٥٢٦ تاريخندن اعتباراً اون آلتنجى قرن ميلاديده اسپانيه وپورتكيز بحريونى طرفندن كشف اولنوب، ١٦٠٦ ده اسپانيه‌لى قپودان (قورس) بو جزيره ايله فلمنك جديد آره‌سنده بولنان واليوم كندى اسميله تسميه اولنان بوغازى وسواحل جنوبيه‌سنك بر قسمنى دخى كشف ايتمش ايسه‌ده، بو كشفى اسپانيا دولتى طرفندن سر ومكتوم طوتيلوب، بعده اونودلمغله، اخيراً ميدانه چيقديغندن، برچوق وقت يكى كينه‌يه فلمنك جديدك بر پارچه‌سى نظريله باقلمش؛ وآنجق ١٧٧٠ ده مشهور قپودان قوق اياك سياحتنده بو بوغازى كشفله، يكى كينه‌نك آوستراليادن آيرى بر بيوك جزيره اولديغنى عالمه طانيتديرمشدر.

كينه كورفزى { بحر محيط آطلاسينك (Golfe de Cuinée)

آفريقا قطعه‌سنك غرب جنوبى جهتنده تشكيل ايتديكى واسع بر كورفز اولوب، شمالاً وشرقاً كينه سواحليله محاط اولديغندن، بو اسمله تسميه اولنمشدر. مثلث الشكل واسع بر كورفز اولوب، سواحلنده برقاچ كنديش وآچيق قويى واردر، كه الك معتنالرى (نيجر) نهر عظيمى منصبنك ايكى طرفنده بولنان (بنين) و (بيافره) قويلريدر.

ایکنجیسنك ایچنده ساحله قریب اسپانیه‌یه تابع (فرناندوبو) جزیره‌سیله دخی آچیقده ونوك جنوب غربی جهتنده پورتکیزه تابع پرنس، سان تومه وآنوبون آطه‌لری بولنیور. شمال غربیدن کلن بر آقنتی کینه کورفزینی طولاشه‌رق جنوبه طوغری ایندر. بو کورفزك کندینه مخصوص بر طاقم شدتلی فرطونه‌لری واردر، که اکثریا اوچ درت ساعتدن زیاده دوام ایتمزسه‌ده، پك شدتلی روزکار وياغمور ويلديرملرله آنسزین ظهور ایتدیکندن، کمیجیلری دوچار حیرت و دهشت ایدر. بو فرطونه‌لردن صکره هوا حامل بولندیغی الکتریق غائب ایدوب، خفیف وسربن اولور.

کیوك خان { چنکیز خانك تورونی واوکتا قاآنك اوغلی اولوب، ٦٣٩ تاریخنده پدری فوت اولدیغی زمان، روسیه ومجا- رستان جهتلرنده فتوحاتله مشغول اولمغله، مغوللرك عادتی اوزره، اوچ سنه والده‌سی (توراکینا) خاتون حکم سوردکدن صکره، ٦٤٢ تاریخنده کندیسی بالفعل حکمدار اولمش؛ وپدرینك چینده باشلامش اولدیغی فتوحاته دوام ایتمش ایسه‌ده، یالکز بر سنه ایله بر قاچ آی حکومت سوروب، ٦٤٤ ده سمر قند حدودنده وفات ایتمشدر.

کیوکوك { (Keokuk) ممالك مجتمعه‌نك (ایووه) جمهوریتنده ویووه‌نك ١٦٥ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق میسیسیپی ایرماغی مجرا- سنك یوقاری طرفنده بر قصبه اولوب، ١٥٠٠٠ اهالیسی، مکتب طبیه‌سیله سائر مکاتبی، خسته‌خانه- سی، نهر مذکورده کوزل لیمانی و ایشلك تجارتی واردر.

کیومرث { اساطیر ایرانیه‌یه کوره ایرانك برنجی حکمداری وپیشدادیان سلاله‌سنك رئیسی اولوب، بوکا ایلك یارادیلان ودها طوغریسی الك اول تأسیس دولت ایدن آدم نظریله باقرلردی. اسمی زند لسانده « بیوك آدم » معنا- سنی افاده ایدر. حیوان پوستی کییوب، دیولره و یبانی حیوانات ایله پنجه‌لشدیکی، واوغلی (سیامك) بو جدالرك برنده مقتول اولمغله، تورونی (هوشنك) کندیسنه خلف اولدیغی « شهنامه » ده مسطوردر.

کیوه { ازمید مستقل متصرفلغنده وازمیدك ٥٥ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله- رق صاغدن سقاریه ایرماغنه دوکیلان براوفق چایك اوزرنده قضا مرکزی برقصبه اولوب، ٥٠٠٠ قدر اهالیسی واردر. — کیوه قضاسی شمالاً آطه بازاری، غرباً نفس ازمید وقره مرسل قضالریله، جنوباً خداوندکار، شرقاً دخی قسطمونی ولایتلریله محدود اولوب، آق حصار وطراقلی ناحیه‌لریله برابر ١٠٨ قریه‌یی حاویدر. اراضیسی آز عارضه‌لی و پك منبت اولوب، ذخیره وسائر محصولاتی وکوزل مرعالری واردر. سقاریه ایرماغی قضانك اورته- سندن شق ایدر. حیدرپاشادن بدأ ایدن آناطولی دمیر یول خطی دخی قضانك اورته‌سندن کچر.

کیوتیره { (Guillotière) فرانسه‌ده لیون شهرینك برمحله‌سی اولوب، شهر مذکورك قارشیسنده و (رونه) ایرماغنك صول کنارنده واقعدر. برچوق ایپك واجزا- کیمیویه فابریقه‌لریله ٣٨٠٠٠ اهالیسی واردر.

کیوم { یاخود کویوم (Guillaume) بو اسمله قتولیکلرك اوچ عزیزی واردر: برنجیسی ابتدا آکیتانه پرنسی اولوب، فرانسه‌یه دخول ایتمش اولان مجاهدین اسلامه قارشی حرب ایتمکله، ایمپراطور شارلمان طرفندن تولوزه قونتی وآکیتانه دوقه‌سی عنوانلرینه نائل اولمش؛ و٨٠٨ تاریخنده دنیادن چکیله‌رك، تأسیس ایتدیکی بر مناستره قپانمش؛ و ٨١٢ ده وفات ایتمشدر. مایسك ٢٨ نده یورطیسی اجرا اولنور.
— ایکنجیسی فرانسز زادکانندن اولوب، کنجلکنی سفاهتله کچیردکدن صکره، توبه‌کار اولوب، اهل صلیب میاننده قدسه کیتمش؛ وعودتنده (ملاواله) مناسترینه چکیله‌رك، ١١٥٧ ده اوراده وفات ایتمشدر. شباطك ١٠ نده یورطیسی اجرا اولنور.
— اوچنجیسی (بورژه) باش پسقپوسی اولوب، ١٢٠٩ ده وفات ایتمشدر. شباطك ١٦ سنده یورطیسی اجرا اولنور.

کییوم { [بو اسمده اولان انکلتره وآلمانیه حکمدارلریچون «ویلیام» و «ویلهلم» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

(حرف الکافك صوکی)

ل

لآلی { اوتنجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن وقضاتدن اولوب ، صاروخان سنجاغنده ایدی. مشهور کمال‌پاشا زاده‌نك درسندن استفاده ایتمشدی. شو مقطع اونکدر:

خیال خرده فکرایت وصف دندانده دلدارك
لآلی تا که نظمك اوله در وکوهر مکنون

لاب { نوبه‌ده بر بر اولوب، وقتیله سیاه کوله و خلایق اخراجیله معروف ایدی. حتی کافور اخشیدی دخی اورادن ایدی.

لابرادور { (Labrador) آمریقای شمالیده انکلتره‌یه تابع دومینیون قطعهٔ واسعه‌سنك منتهای شرقنده بیوك برشبه جزیره اولوب، شرقاً بحر محیط آطلاسی ایله، شمالاً هودسون بوغازیله، غرباً هودسون کورفزی ودها طوغریسی دکیزیله محاط ومحدوددر. حدود جنوبیه‌سی اراضیٔ خالیه‌ده بولنمغله، پك ده معین دکل ایسه‌ده، هودسون دکیزینك منتهای جنوبنده واقع جامس کورفزینك منتهای جنوبندن (سنت‌لوران) ایرماغنك منصبنده تشکیل ایتدیکی خلیجه‌قدر بر خط مستقیم چکادیکی حالده، بو خط موهومه لابرادورك حدود جنوبیه‌سی نظریله باقیله بیلیر . بو حدود داخلنده °٤٩ ایله ´٣٠ °٦٢ عرض شمالی و °٥٧ ایله °٨١ طول غربی آره‌لرنده ممتد اولوب ، عرضاً همان بیوك برتانیه‌یه معادلدر. غیر منتظم بیوك برمثلث صورتنده اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ١١٠٠٠٠٠ ودیکر بر تخمینه کوره ١٣٧٠٠٠٠ مربع کیلومتره اولمغله، فرانسه‌نك ایکی مثلندن زیاده وبلکه ایکی بچق مثلی وسعتنده‌در. شرق جنوبی جهتندن (بل ایسل) بوغازیله (ترنو) جزیره‌سندن آیرلمش ، و جنوباً قناده‌نك کبك یالتیله محدود اولوب، سائر طرفلردن اکثریا منجمد حالنده بولنور دکیزلرله محاطدر . ساحل شمالیسنده یعنی هودسون بوغازنده (اونغاوه) اسمیله بیوك بر کورفزی و ساحل غربیسنك قسم شمالیسنده (موسکیتو) اسمیله اوزون بر قوییی واردر.

اراضیسی دوز وچپلاق اولوب، غروئلاند سواحلندن و یافن وفرقس بوغازلرندن اینه‌رك سواحلك اوکنده بیغیلان بوز کتله‌لری وقطب شمالیدن بر مانعه تصادف ایتمکسزین اسن صوئوق روزکارلر بو اراضیٔ واسعه‌یی ناقابل اسکان اوله‌جق بر حالده بولندیریور. سواحلده و دره وکوللرنده بوزلر آنجق اغستوس آینده اریمکه باشلارلر. شبه جزیره‌نك ایچ طرفی بدی سکنز یوز متره یوکسکلکنده بر یایله اولوب، برچوق کنیش کوللری حاویدر . یاغان قارلرك کلیتی میاه جاریه‌سنك کثرتنی موجب اولوب، مذکور کوللرك آیاقلری حکمنده بر چوق نهرلر کوللردن کوله دوشه‌رك، و مجرالرنده بر طاقم شلاله وسرعتلی اینیشلر تشکیل ایده‌رك ، سواحله اینر. طوپراغی اکثر یرلرنده چپلاق غرانیت قیاسی وغیر منبت بعض اتربه‌دن عبارت اولوب ، سیرك اوله‌رق اکری بوکری بعض بودور آغاج وچالیلر وتك توك یبانی پرنج اوتی کبی برطاقم اوتلر کوریلور. شبه جزیره‌نك شرق و شمال جهتلریله ایچ طرفی بو حالده اولوب، حتی بو حالی کورن بعض سیاحین لابرادورك هیچ بر وقت قابل سکنی اوله‌میه‌جغنه حکم ایتمشلردی. مع‌هذا هودسون دکیزی سواحلیله

سنت‌لوران ایرماغی حوضه‌سی یعنی شبه جزیره‌نك غرب وجنوب جهتلری بسبتون بو حالده اولمیوب، اورالرینك بعض محصولات ویرر طوپراغی ودها ممکن‌التحمل هواسی واردر. اورالری هواجه نوروجدن دها سرت ایسه‌ده، طوپراقجه مملکت منه کوره‌به مرجحدر. بناءً علیه هر نه‌قدر شمدیکی حالده شبه جزیره‌نك اهالیسی قیشین‌تار وطوپراقلر آلتنده دلیکلرده یاشایان اسکیمولردن عبارت ایسه‌ده، ذکر اولنان غرب وجنوب جهتلرینك بر کون کرکی کبی مسکون ومعمور و مدنی بر مملکت حالنه کچمسی مأمولدر. سواحلنده بالیقلق وطوپراغنده معادن مختلفه‌نك کثرتی‌ده بوکا استعداد ویریور. کوللرینك اك بیوکلری: میستاسینی، نیچفوئون، قانیپوسقاو، آپیوقاقومیچ، اوقلر (یعنی براق صو) وسائره‌در. ایرماقلرینك‌ده باشلیجه‌لری جنوبدن باشلایه‌رق: رونتس، ایست من، غربت وهال ریور (یعنی بیوك بالنه ایرماغی)، قوتسوآق، جورج ریور وسائره‌در.

ذکر اولنان جنوب وغرب جهتلرنده قیشین صوئوق زیاده ایسه‌ده، قار یاغمدیغی وقت هوا آچیق ودائما یابس اولوب، صحته نافعدر. یازین دخی حرارت تدریجاً آرتوب، معتدل صورتده بولنور. شمال وشرق جهتلرنده ایسه طقوز آی متمادیاً قیش شدتله حکمنی سوروب، میزان الحراره تحت الصفر ٤٤ درکه‌یه قدر اینر، وهوا اکثریا سیسلرله مملو بولنور. جزیرلرنده بردن بره یازه کیریلوب، چوق دفعه برکونده میزان الحراره کلی فرق ایده‌رك، صفردن یوقاری ٣٨ درجه‌یه قدر چیقار! ایلوله قدر اوچ آی سورن بوقیصه وصیجاق یاز موسمنده سیوری سینکلر انسانه نفس آلدیرمیه‌جق درجه‌ده چوغالیر؛ قارلرك اریمسندن نهرلر طاشوب، اورته‌لق صو آلتنده قالیر، وبطاقلقلر چوغالیر؛ اورانك یکتا واسطهٔ نقلیه‌سی اولان قیزاق ایشلمز اولور، وبشقه یول دخی یوقدر. بناءً علیه، او دهشتلی اقلیمك قیشی او درجه برودتیله برابر یازینه مرجحدر. لابرادورك ٥٦° وحتی ٥٧° عرض شمالی‌یه قدر اولان یرلرنده اشجار حاصل اولوب، اوندن یوقاری یالکز اکری بوکری بعض چالیلر بولنور، وطوپراق قارله مستور اولمدیغی وقت کول رنکنده برطاقم یوسونلرله تستر ایدر.

اقلیم وهواسنك بو شدتیله برابر لابرادورك حیوانات وحشیه‌سی وعلی الخصوص دریلری کورك اعمالنه یارایان حیوانلری چوق اولوب، تیلکینك بیاض، صاری، سیاه و هپسندن مقبول اولان کوموشیسی، آیینك بیاض و سیاه وبوزی، سمور، قوندوز، زرداوه، صو سموری، صیغین، رن، قورت، مسك فاره‌سی، کیربی و سائره بولنور. ترنو کوپکی دینلکله معروف اولان ایری جنس کوپك اسکیمولرك رفیق غیر مفارقی اولوب، قیزاق چکمه‌ده وبوك قالدیرمه‌ده دخی قوللانیلیر. بوکوپك قوتلی ومشقته وآجلغه متحمل بر حیوان ایسه‌ده، پك سرت وممند اولدیغی جهتله، قوللانلمسی کوجدر. سواحلده مورینه وآبی بالیغیله سائر بالیق انواعی بولنوب، یازین هر طرفدن بالیق صیدیچون کمیلر طوپلانیر؛ وبهر سنه ٢٥ ملیون فرانق قیمتنده بالیق چیقار. سواحلك قارشیسنده‌کی کوچك آطه‌لر صو قوشلریله مستور کوریلور.

اهالیسی آوروپالی واصل آمریقالی ایله اسکیمودن مرکب اولوب، اصل آمریقالیلر: ماسقاپی، اوتاوه وطاغلی اوله‌رق اوچ طائفه‌یه منقسمدرلر. بو اوچ طائفه‌نك برنجیسی یالکز ٢٨٦٠ کشی اولدقلری حالده ٨٥٠٠٠٠ مربع کیلومتره‌لك اراضیده طاغنیق بولنیورلر. دیکر ایکی طائفه دخی آنجق بیکر کشی قدر اولوب، بونلر داخلده‌کی کوللر کنارلرنده وبتون اراضی وسطیه‌ده جولان ایدر، وهودسون دکیزی سواحلنه‌قدرده اینرلر. اکثری اسماً اولسون خرستیانلغی قبول ایدوب، قناده فرانسزجه‌سنی سویلرلر. اسکیمولر لابرادورك شمال وشمال شرقی جهتلرنده یعنی اك شدتلی صوئوقلرده یاشایوب، مقدارلری آنجق ١٢٠٠ کشی‌یه بالغ اولور. بونلر پروتستانلغی وانکلیز لسانی قبول ایتمشلردر. آوروپالیلر ایسه شبه جزیره‌نك جنوب و شرق طرفلرنده بولنوب، قناده فرانسزلریله انکلیزلردن مرکب اولدقلری حالده، کورك ایچون حیوان آولامغله وبالیقچیلقله مشغولدرلر. عموم اهالیسی ١٠٠٠٠ کشی قدر اولوب، ٥٠٠٠ ی اصل آمریقالی، ١٢٠٠ اسکیمو و قصوری انکلیز وفرانسز مهاجرلرندن عبارتدر.

تقسیمات رسمیه‌ده لابرادور شبه جزیره‌سی

اوچه منقسم اولوب، لابرادور اسمی یالکز شرق شمالی ساحلنه یعنی الك صوئوق والك آز قابل عمران اولان جهتنه تخصیص اولنمشدر. بتون قسم شرقیسی یعنی الك بیوك جهتی ایسه جالس کورفزینك اوته‌سنده یعنی غرب جهتنده‌کی یرلرله برابر «شرق شمالی اراضیسی» نامیله بر سنجاق اتخاذ اولنمشدر. سنت لوران نهری حوضه‌سنده بولنان والك زیاده قابل عمران اولان قسم جنوبیسی ایسه قناده‌نك کبك ایالتنه الحاق اولنمشدر. بو وجهله الیوم رسماً لابرادور دینان یرك صید ماهیدن بشقه هیچ براهمیتی وبر کونه محصولی یوقدر.

لابرویر { (La Bruyère) فرانسه مشاهیر محرریندن اولوب، ١٦٤٥ تاریخنده پارسده طوغمش، و ١٦٩٦ ده وفات ایتمشدر. یونان قدیم حکماسندن تئوفراستك «خصائل» عنوانلی کتابنی زیاده تقدیر ایدوب، طبع ایتدیرمش؛ وبعده کندیسی دخی بو عنوان ایله بر اثر نشر ایدوب، بو اثری حکیم یونانینك تألیفندن چوق دها مکمل اولمغله برابر، تصویر ایتدیکی اخلاق وخصائلی تطبیقه دخی قالقیشیلوب، هرکس ایستدیکی معنایی ویردیکندن، بیوك بر شهرت قزانمشدر.

لابوئتی { (La Boétie) فرانسه مشاهیر محرریندن اولوب، ١٥٣٠ تاریخنده دوردونیه‌نك سارلات قصبه‌سنده طوغمش؛ وپك کوچکدن اظهار کمال ایدوب، ١٦ یاشنده ایکن کتب قدیمهٔ یونانیه‌دن برقاچ کتاب ترجمه ایتمش ایدی. یازدیغی کتابلرك الك مشهوری «اختیاری اسارت» عنوانلی اثریدر، که بونکله (مونتنی) نك محبتنی قزانمش ایدی. ١٥٦٣ ده وفات ایتمشدر. اکثر آثاری (مونتنی) طرفندن نشر اولنمشدر.

لابیرنت { (Labyrinthe) بواسمله ازمنهٔ قدیمه‌ده بر آلتنده پك طولاشیقلی ومدخل ومخرجلری زور بولنور بر طاقم مغاره‌لر وار ایدی، که بعضلری حکمدار خاندانلرینه مدفن وبعضلری معبد اتخاذ اولنوردی. بونلرك الك مشهوری کریدده اولوب، کویا ایچنده (مینوتاوروس) اسمنده یرتیجی بوغاشکلنده غریب بر جانور بولنور، ومجرملر بونك ایچنه براغیلوب، بوجانوره

یم اولوردی. مصرده دخی ایکی، مدللیده بر و ایتالیانك (قلوتریوم) شهرنده برلابیرنت وار ایدی.

لاپ { (Lapes) آرناؤد قومنك منقسم بولندیغی ایکی شعبه‌دن طوسقه‌شعبه‌سنی ترکیب ایدن اقسامدن بری اولوب، ارکری سنجاغنك نفس ارکری و دلوینه ایله قورولش و برات سنجاغنك دخی آولونیه قضالرنده یعنی (ویوسه) مجراسنك غرب جنوبی طرفنده و چاملرك شمالنده ساکندرلر. لاپلر سائر آرناؤدلردن زیاده اخلاق وعادات قدیمه‌لرینی محافظه ایدوب، اکثری چوبانلقله کچینیرلر؛ وکوستریشلری اولمدیغی حالده، حربده پك جسور وثباتلی اولوب، دسایس حربیه‌ده دخی کندیلرینه مخصوص مهارتلری واردر. شمره پك زیاده استعدادلری اولوب، ارککلری حرب ایدرکن، وقایع حربیه‌یی نظم ایدوب، اوقورلر؛ و قادینلری وفات ایدن اقربالرینه بداهةً اویدوردقلری مرثیه‌لرله اغلارلر. لاپلر بیننده دخی قورولشلیلر شجاعت و مردلکله ممتازدرلر. بونلر اسملرینك مشابهتنه باقه‌رق قریشدن کله اولاق ادعاسنده بولنیورلر.

لاپاز { [«پاز» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لاپروز { (La Pérouse) فرانسه مشاهیر بحریوندن اولوب، ١٧٨٢ ده آمریقای شمالیده هودسون دکزنده انکلیزلری ایدنمش اولدقاری مستملکه‌دن اخراجه مأمور اولهرق بعض مخاطره‌لی خدمتلرده بولنمش؛ و ١٧٨٥ تاریخنده اون آلتنجی لویی طرفندن کشفیات بحریه‌یه مأمور اولوب، «بوسوله» و «اسطرلاب» کمیلریله بحر محیطه چیقمش؛ وچین وجاپون و آوسترالیا سواحلنی بر مدت طولاشدقدن صکره، ١٧٨٨ ده کندیسندن خبر آلنمغه باشلامش؛ وبیهوده تحریسنه کمیلر کوندریلوب، نهایت ١٨٢٧ ده انکلیز قپودان (دیلون) (وانیقورو) جزیره‌سی ساحلنده مذکور کمیلرك انقاضنی بولمشدر. لاپروزك نشر اولنمش بر سیاحتنامه‌سی واردر.

لاپسشته { (Lapsichta) مناستر ولایتنك سرفیچه سنجاغنده‌کی ناسلیچ قصبه‌سنك اسم دیکریدر. [«ناسلیچ» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لاپسکی { (Lampsaque) بیغا مستقل متصرفلغنده و بحر سفید بوغازینك مرمره جهتنده‌کی مدخلی قربنده قلعهٔ سلطانیه‌نك ٣٤ کیلومتره شرق شمالیسنده وکلیبولینك ٣ میل بحری جنوبنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، ٢٠٠٠ اهالیسی و١ رشدیه ایله ذکور وانانه مخصوص اسلام وروملرك ایکیشر ابتدائیه مکتبی واردر. اطرافنده منبت بر اووه وبونك اطرافنده باغلرله مستور کوزل تپه‌لر بولنیور. پك اسکی بر قصبه اولوب، اك اسکی اسمی (پیتوئسه)‌در. بعده (لامپساکی) تسمیه اولنمشدی. ازمنهٔ قدیمه‌ده خیلی معمور بولنمشدر.

— لاپسکی قضاسی سنجاغك شمال جهتنده واقع اولوب، جنوباً قلعهٔ سلطانیه مرکز قضاسیله، شرقاً بیغا قضاسیله، شمالاً مرمره دکیزیله، غرب شمالی جهتندن دخی بحر سفید بوغازیله محاطدر. برغوس و چارداق ناحیه‌لریله برابر ٨٦ قریه‌یی حاوی اولوب، قسم کلیسی مسلم و ١٥٠٠ قدری روم وارمنی واسرائیلی اولمق اوزره، ١٢ ٢٦٣ اهالیسی واردر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، قاز طاغی سلسله‌سنه مربوط معدن طاغی، اولو طاغ، کورکن طاغی کبی برقاچ طاغی وارایسه‌ده، بونلردن یالکز اولوطاغك ٩١٢ متره ارتفاعی اولوب، دیکرلرینك ارتفاعی ٥٠٠ متره‌دن آشاغیدر. میاه جاریه‌سی ده چوق اولوب، اراضیسنی سقی ایدر. اك مهملری برغوس چاییدر. بوقضا اسکیدن بری باغ وباغچه‌لرینك کثرتیله مشهور اولوب، خیلی مقدار شراب چیقاریلیر. سائر محصولاتی: بغدای، آربه، یولاف، مصر، چاودار، بورجاق، داری، سیسام، نخود، بقله، آناسون، زیتون، جوز، کستانه وسائره‌دن عبارتدر. سبزه‌سی ده چوقدر. یکرمی بیك قیه قدر توتون دخی حاصل اولور. اورمانلری چوغجه اولوب، چام، میشه، کورکن، قره آغاج، اخلامور وسائر آغاجلر بولنیور. مرعالری کوزل اولوب، حیوانات اهلیه‌سی تقریباً ٤٤٠٠٠ قیون وکچی، ٤٤٠٠ صیغیر، ٥٣٠٠ مرکب، ٢٥٠ دوه و١٢٠ بیکیردن عبارتدر. داخل قضاده ٤٠ جامع ومسجد، ٣٦ مکتب، ٥ مدرسه، ٢ کلیسا، ١٦٥ دکان ومغازه، ٢ خان، ٨ حمام، ١٠ دکرمن، ٢٥ فرون، ١ اون فابریقه‌سی، ٤ طالیان و١٢٨ چشمه موجوددر.

لاپلاته { (La Plata) آمریقای جنوبیده (پارانا) نهر عظیمیله (اوروغوآی) نهرینك بحر محیط آطلاسی‌یه دوکلزدن اول تشکیل ایتدکلری بیوك بر خلیج اولوب، ٦٠°٤٢´ طول شرقی ایله ٣٤° عرض جنوبیده باشلایه‌رق شرق جنوبی‌یه طوغری ممتد اولور. مدخلی شمالده‌کی (مالدانودو) ایله جنوب جهتنده بولنان (سان آنطونیو) برونی آره‌سنده ٢٣٠ کیلومتره وسعتنده‌در. اورادن پارانا واوروغوآیك منصبلرینه‌دك بویی ایسه ٣٠٠ کیلومتره‌در. آنجق خلیج اورادن ایچری (مونتویدئو) شهریله (پونتادلاس‌پیدراس) آره‌سنده طارلاشوب، بر ایکنجی مدخل پیدا ایدر، که اورادن ایچریسی اصل خلیج عد اولنه‌بیلیر. بو ایکنجی مدخلك اکی یالکز ١٠٠ واورادن اعتباراً بویی ٢٠٠ کیلومتره‌در. بو خلیجك صیغلری وصو آلتنده قیالری چوق اولمغله برابر فرطونه‌لری دخی شدتلی اولمغله، سفائن حقنده پك مخاطره‌لیدر. بحر محیطده سیر ایدن جسیم کمیلر وواپورلر بو خلیجی کچدکدن صکره پارانا ایرماغنده دخی ٣٠٠ کیلومتره یوقاری‌یه قدر چیقیورلر. (دیاز ده‌سولیس) ١٥١٢ تاریخنده بو خلیجی کشف ایتدیکنده، اطرافنده کومش وآلتوندن بر چوق شیلر اغتنام ایتدیکیچون، بونی «کومش نهری» معناسیله (ریو دلاپلاتا) تسمیه ایتمشدی. ساحل جنوبیسنده آرجنتین وساحل شمالیسنده اوروغوآی جمهوریتلری بولنوب، بوایکی دولتك کرسیٔ حکومتلری اولان (بوئنوس آیرس) ایله (مونتویدئو) شهرلری دخی ساحلارنده بولنیور. [«پارانا» و «اوروغوآی» ماده‌لرینه‌ده مراجعت بیوریله.]

— آرجنتین جمهوریتنه دخی بعضاً (لاپلاته جمهوریتی) دینلیر. [«آرجنتین» ماده‌سنه مراجعت.]

لاپلاته { (La Plata) آمریقای جنوبیده آرجنتین جمهوریتنك بوئنوس آیرس ایالتنده وبوئنوس آیرسك ٣٨ کیلو متره شرق جنوبیسنده اوله‌رق همنامی اولان خلیجه

دوکیلن (سانتیاغو) نهری منصبنده ایالت مذکو-
رهنك مرکزی بر شهر واسکله‌اولوب، ۴۳ ۴۸۶ اهالیسی، لیمانی، موزه‌سی، کتبخانه‌سی، رصدخانه-
سی، متعدد مکاتبی، ایشلك چارشیسی و بر چوق فابریقه‌لری واردر. ۱۸۸۲ ده تأسیس اولنوب، سوقاقلری پك منتظمدر، و کیجه‌لری الکتریقله تنویر اولنور.

لاپلاس (Laplace) اعاظم ریاضیوندن اولوب؛ ۱۷۴۹ ده فرانسه‌نك قالوادو ایالتنده واقع (بومونت آن اوژ) قصبه-
سنده طوغمش، و۱۸۲۷ ده وفات ایتمشدر. ۱۹ یاشنده ایکن بر مکتب عسکریده ریاضیه معلمی اولوب، کوستردیکی اقتدار اوزرینه، بعض مکاتب ملکیه‌ده دخی معلم نصب، و مجلس معارف اعضالغنه قبول اولنمش؛ وبیوك ناپولیون زماننده برآره‌لق داخلیه ناظری اولمش؛ وبعده اعیان مجلسی اعضالغنه وصکره ریاستنه نصب اولنه‌رق، [illegible]یت هیئت اعیانه داخل اوله‌رق، وفاتنه‌دك بو [illegible]ی محافظه ایتمشدر. (نیوتون)ك اجرام سماویه‌نك قوهٔ جاذبه ودافعه‌ی حقنده‌کی اصولنی اکمال واتمام، وبر چوق مقاله وکتابلرله اثبات وتعمیم ایتمشدر. دها بر چوق کشفیات وتدقیقات فنیه‌یه موفق اولوب، متعدد جلدلردن مرکب جسیم وپك مقبول تألیفات براقمشدر. آثاری دفعاتله طبع اولنمشدر.

لاپونیه (Laponie) آوروپانك منتهای شمالنده اسقاندیناو شبه جزیره-
سنك قسم شمالیسیله روسیه‌نك شمال غربی جهتندن عبارت واسعجه بر یر اولوب، شمدیکی حالده روسیه واسوج ایله نوروج آره‌لرنده منقسم اولمغله، هر بر قسمی بر ایالته ملحق اولدیغندن، لاپونیه اسمی تقسیمات رسمیه‌یه کیرمیوب، جغرافیای ماضی اصطلاحاتی صره‌سنه چکمشدر. لاپونیه اسمی اسقاندیناو شبه جزیره‌سنك قطب شمالی دائره‌سی داخلنده یعنی ۶۵° عرض شمالیدن یوقاری اولان یرلرینی وفینلانده مملکتنك ینه دائرهٔ مذکوره داخلنده اولان یرلریله شرق جنوبیه طوغری ممتد اولان (قولا) شبه جزیره‌سنی احاطه ایدر. بو وجهله دائرهٔ قطب شمالیدن ۷۱° عرض شمالیه و۱۰° دن ۳۰° ۲۰′ طول شرقیه قدر ممتد اولوب، جنوباً ملحق بولندیغی درت حکومتك (یعنی اسوج، نوروج، فینلانده و روسیه‌نك) دیکر اراضیسیله و اوبر اوچ جهتدن بحر منجمد شمالی ایله محاطدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۸۵ ۰۰۰ مربع کیلومتره قدر اولوب، آنجق ۲۵ ۳۶۵ کشی ایله مسکوندر. الك مسکون یری نوروجده‌کی قسمی اولوب، اوراده مربع کیلومتره باشنه ۲ دن زیاده، اسوجده بردن زیاده‌جه وفینلانده و روسیه‌ده بردن چوق آشاغی آدم دوشیور. لاپونیه‌یی سائر یرلردن تفریق ایدن احوال طبیعت اراضیسیله نباتات وحیواناتی اولوب، اهالیسی اولان لاپونلر ایسه لاپونیه‌نك خارجنده جوار یرلرده دخی طاغنیق بر حالده بولنیورلر.

لاپونیه‌نك اراضیسی مختلف اولوب، نوروجه تابع اولان غرب شمالی جهتی طاغلق وسائر طر-
فلری یوکسکجه لکن دوز ویاآز متموج برحالده‌در. طاغلق جهتنده ساحل ایله متوازیاً ایکی صره طاغلر ممتد اولوب، آره‌لرنده بر طاقم یوکسك یایله‌لر ووادیلر وبوز دره‌لری بولنیور. بو طاغلرك الك یوکسکلری ۲۱۴۵ و۲۱۰۰ و۱۹۱۰ وایکنجی درجه‌ده او-
لانلری ۱۲۵۰ و۱۲۰۰ متره ارتفاعلرنده‌در. بوز دره‌لرینك الك بیوکی (اسوارتیس) دره‌سیدرکه ۴۰ کیلومتره وسعتنده و۹ کیلومتره بوینده اولوب، منصبی حذای بحردن پك یوکسك اولمغله، طالغه‌لر آلتنی یدیکه، جسیم بوز کتله‌لری قوپوب، دکیزه دوشر و دکیزك ایچنده اوزاقلره قدر یوزوب، کمیجیلری دهشته دوچار ایدرلر. بو قسمك ساحلی یوکسك اولوب، قره‌لرك ایچنه زیاده صوقلمش اوزون وطولاشیقلی بر طاقم خلیجلری وساحلك قارشیسنده یوکسك و طاغلق بر چوق آطه‌لری واردر. اسوجده‌کی لاپونیه‌نك ساحلی اولمیوب، غرب وشمال جهتندن نوروج لاپونیه‌سنك طاغلریله محاط جنوبه طوغری مائل بر یایلا صورتنده‌درکه، مذکور طاغلردن تشعب ایدن وکیتدکجه آلچالان بر طاقم قوللرله وادیلره منقسم اولوب، هروادیده بر نهر آقار، و جریاننده بالدفعات توسع ایده‌رك، بربرینی متعاقب بر چوق کوللر تشکیل ایدر، که بونلرك بهربرینه بر کوللر دیزیسی نامی وبریله‌بیلیر.

بو قسمك اورمانلری پك چوق اولوب، كوللری اورمانلرله محاط اوله‌رق، اورمانلر مائیتراق رنكلریله وكوللرده‌كی انعكاسلریله اورته‌لغه غریب بر منظره ویریور. جمله‌سی بوتنیه كورفزینه دوكیلان نهرلرینك اك بیوكلری: لوله، فینه، قالیكس و فینلانده حدودینی آیران (تورن) ایله بوكا تابع (مونونیو) نهرلریدر. بو اسملرك جمله‌سنه اسوج لساننده «نهر» دیمك اولان (الف) اسمی منضم اولیور. فینلانده‌كی لاپونیه دخی همان بو حالده اولوب، آنجق بوراده مائلۀ جنوبیه‌دن بشقه، بر مائلۀ شمالیه دخی بولنوب، آره‌لرنده بر صره تپه‌لر بولندیغی حالده، مائلۀ جنوبیه‌سنك صولری بالاجتماع ینه بوتنیه كورفزینه دوكیلان (كمس) ایرماغنی تشكیل ایدر. مائلۀ شمالیه‌سنك صولری ایسه نوروج ایله روسیه حدودی آره‌سنده (وارانكر) خلیجنه دوكیلن (پاسوبغ) نهرینه طوپلانیر. بو مائلده لاپونیه كوللرینك اك بیوكی اولان (اناره) كولی دخی بولنیور. روسیه‌ده‌كی لاپونیه‌نك اراضیسی دها دوز ومع هذا یوكسك اولوب، سواحلی صرب ومرتفعدر، وایچریسنك كوللری ونهرلریله صولاق وبطاقلق یرلری پك چوقدر. بو قسم باشلیجه قولا شبه جزیرۀ عظیمه‌سندن عبارت اولوب، قسم غربیسنده بحر منجمد شمالی‌یه دوكیلان (قولا) نهری، وشمالدن بحر مذكوره جنوبدن دخی شمالی آق دكیزك (قاندالاقه) كورفزینه دوكیلور آیاقلری اولان (ایماندره) كولی بولنیور.

لاپونیه‌نك اورمانلق اولمیان جهتلرینك وعلی الخصوص قسم شمالیسنك طوپراغی چیلاق قیالردن وغیر منبت چوراق یرلردن وحزن انگیز اوله‌جق صورتده بربرینی متعاقب یكمنظر اراضیٔ متموجه‌دن وصارپتراق كوللردن عبارت اولوب، اوچ درت آی سورن یاز موسمنده روزكاردن اك زیاده محفوظ یرلرنده اكری بوكری بر طاقم بودور آغاجلر وچالیلر ویا دیكنلر بولنیور. طقوز آی دوام ایدن قیش موسمنده ایسه طوپراغیله منجمد كول ونهرلری كاملاً قار آلتنده قالوب، اورته‌لق دهشت انكیز بر كفنه بورلمش كبی كورینور. عموم لاپونیه اراضیسنك یوزده ۳۸ ی اورمانلق، ۳۲ سی كول وبطاقلق، ۳۰ ی ده طاغلقدر.

روسیه وفینلانده‌ده‌كی لاپونیه‌نك همان هیچ یازی اولمیوب، آغستوسده صولر اریر اریمز یكیدن طوكمغه باشلار. اسوجده‌كی لاپونیه‌ده یازین میزان الحراره ۱۵ درجه‌یه قدر چیقار. نوروجده‌كی لاپونیه‌نك ایسه، عرضاً دها یوقاری اولمسیله برابر، سواحلی مشهور (غولف استریم) آقندیسنك واكثریت اوزره اسن جنوب غربی روزكارینك تأثیریله هواسی چوق دها معتدل اولوب، میزان الحراره كانون ثانیده تحت الصفر ۱۵ درجه‌دن آشاغی اینمز و حد وسطیسی ٥ درجه‌در. یازین ایسه صفردن یوقاری ۲۸ و ۳۰ درجه‌یه قدر چیقار. آنجق طاغلره چیقلدقجه بالطبع برودت آرتوب، سرمدی قار وبوزلره تصادف اولنور. كوللری چوق اولان ایچ طرفلرنده یازین قار وبوزلر اریمكه باشلار باشلاماز هوا بیوك و پك معجز سیوری سینكلرله طولار. اك جنوبی جهتنك حزیرانده‌كی اك اوزون كونی وكانون اولده‌كی اك اوزون كیجه‌سی ۲٤ ساعت اولوب، بو ایكی موسمك برنجیسنده كونشك غروبیله طلوعی وایكنجیسنده طلوعیله غروبی آره‌سنده آنجق ایكی دقیقه كچر. اك شمالی جهتنده ایسه یازین ایكی بچق آی كونش آصلا غروب ایتمیوب، ۷٥ كون دوام ایدر اوزون بر كوندوز؛ وقیشین ینه ایكی آی كونش افقده اصلا كوزیكمیوب، ۷٥ كون سورر اوزون بر كیجه اولور. بو كیجه‌نك ظلمت دائمه‌سی دهشتنی قارلره انعكاسله زیاده پارلیان مهتابلر ورنكارنك نورلر صاچان فجر شمالیلر تعدیل ایدیور. بویله بر اقلیم و هواده بولنان بر برك نباتات و محصولاتجه نه حالده بولنه‌جغی معلوم اولوب، مع هذا برنجی درجه‌ده اسوجه وایكنجی درجه‌ده فینلانده وروسیه‌یه تابع لاپونیه‌ده برخیلی اورمانلر بولنوب، اك جنوبی جهتلرنده چام ودها شمالده قاین وسكود آغاجلری بولنیور، وشماله طوغری چیقلدقجه، آغاجلر كسب ندرت ایتمكله برابر، بویلری دخی كوچولوب، بو دور حالنه كچر، اسوج لاپونیه‌سنده مایس اواخرندن ایلول ابتدا- لرینه دك میزان الحراره صفردن یوقاری ۱۵ درجه‌لرنده بولنمغله، برر مقدار آرپه وچاودار

ویولاف اکیلوب، اکثریا محصوللری آلنیر، وبعضاً یشیل اوله‌رق حیوانلر ایچون کسیلیر. پتاته دها ایی یتیشوب، الك باشلی غدالریدر. بو وجهله محصولاتی اهالیسنك معیشتنه کافی اولمیوب، روسیه وآمریقادن ذخیره ادخال اولنور. طوته مشابه بر میوه ویرر بوکرتان جنسندن بعض آغاجلری‌ده واردر. نوروچ لاپونیه‌سنك هواسی دها معتدل اولمغله برابر، اورمانلری آز و محصولاتی یوق حکمنده‌در. حیوانات وحشیه‌سی: قورت، آیی وتیلکینك انواعندن عبارتدر. قوندوز وصیغین و سائره آرتق بولنمیوب، یالکز (رن) دینلان صیغین روسیه لاپونیه‌سنك بعض طرفلرنده یبانی حالنده دخی بولنیور. قوشلری وعلی الخصوص صو قوشلری چوق ایسه‌ده، اصل لاپونیه‌نك منبع ثروتی واهالیسنك برنجی مدار تعیشی بالیقلری اولوب، کرك سواحلی وکرك نهر وکوللری بالیغك انواعیله مملودر. الك زیاده بولنانلری یایین ومورینه بالیقلری اولوب، بحر منجمد شمالینك آچیقلرنده بالینه وآبی بالیغی وسائر بیوك بالیقلر دخی بولنور، وکلیتله صید اولنور. حیوانات اهلیه‌یه گلنجه، کوچبه حالده یاشایان لاپونلرك یالکز (رن) ایله کوپکلری، وسواحل ایله اورمانلق جهتلرنده متمکن بولنانلرینك برر مقدار قیون، کچی وصیغیرلری دخی واردر. رن دینلان صیغین او منجمد چوللرك دوه‌سی حکمنده اولوب، بونلر سودینی واتی بر وکندیسنی قیزاق چکمه‌ده قوللانیرلر.

لاپونلر اقوام تورانیه زمره‌سنك اورال شعبه‌سندن اولوب، فینو آرله لسانجه وسیما واخلاقجه چوق مشابهتلری واردر. اساساً شرقدن کله او- لوب، آنجق آوروپانك اقطار شمالیه‌سنه انتقاللری پك اسکی وحتی معادنك کشفندن اول اولدیغی، واقوام جرمانیه‌دن اولان اسقاندیناولرك مرورندن اول بتون اسقاندیناو شبه جزیره‌سنك لاپونلرله مسکون بولنمش ایدوکی مظنوندر. هرحالده بونلر متمکن اولمیوب، کوچبه حالده جولان ایتمکده بولنمش؛ وبعده اسقاندیناولر شبه جزیره‌یی ضبطله، لاپونلری شماله طوغری پوسکورتمشلردر. لاپونلرك سویلدکلری لسان او درجه تشعب ایتمش، ومسا- فه‌لرك بعدیله اختلاطك فقداننده‌ن طولایی بوشعبه‌لر آره‌سنده او قدر فرق پیدا اولمشدر، که بربرلریله کوچ آکلاشیله بیلیورلر. بعض میسیونرلر لسانلرینه حروف اویدیرمشلرسه‌ده، ادبیاتلری برطاقم مکتب ومذهب کتابلرندن عبارتدر. مع هذا اوقویوب یازمق بیلینلری نادر اولوب، چوغی اسوج وفینوآ وروس لسانلرینه دخی واقفدرلر. سواحلده بولنانلری باشلیجه بالیقچیلقله، اورمانلق یرلرده ساکن اولانلری جزئی زراعتله وکراسته‌جیلك وینه نهر وکوللرده بالیق صیدیله، کوچبه حالنده یاشایانلری ایسه رن سوریلریله مشغولدرلر. بونلر هونك او برودتیله مملکتك طاغلق وچوللك طرفلرنده چادر آلتنده یاشایوب، باشلیجه ات وسوتله بسلنیرلر. غرائبدن اوله‌رق، بونلر یاز موسمنده اوتلر بیتمکه باشلادیغی وقت یایلالره چیقه‌جق یرده، بالعکس، قیشین اورالره کیدوب، یازین سیوری سینکلردن سواحله اینمك مجبوریتنده بولنیورلر. دریلری کورك اعماله یارایان یبانی حیوانلرك صیدی‌ده لاپونلرك مشغولیتلری جمله‌سندندر.

لاپیت } اسکی پلاسج اقوامندن (Lapithos) بر قوم اولوب، پنئوس یعنی کوستم نهری وادیسنده ساکن بولنورلردی. قومشولری یونان (سانتور) لر بونلرك حکمداری یونان (پیریتوئوس) ی دوکونی کوننده تحقیر ایتدکلرندن طولایی، لاپیتلر سانتورلری مغلوب ایده‌رك، یرلرندن اخراج ایتمشلرسه‌ده، بعده سانتورلر بیوك بر قوته دونوب، لاپیتلری طرد واخراج ایتمش؛ ولاپیتلرك برطاقمی آرقادیه‌نك (فولوئه) خطه‌سنه وبرطاقملری‌ده موره شبه جزیره‌سنك (ماله) برونه هجرت ایتمشلر ایدی.

لاتاقونغه } (Latacunga) آمریقای جنوبینك (اقوادور) جمهوریتنده وکیتونك ۹۰ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق آند سلسله‌سی یایله‌سنده و ۲۸۶۰ متره‌لك ارتفاعده (لیون) ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب، ۱۴۰۰۰ اهالیسی واردر. (قوتوپاقس) برکانی قربنده اولوب، دفعاتله زلزله‌دن خراب اولمشدر.

لات } زمان جاهلیتده ثقیف قبیله‌سنه مخصوص مشهور بر صنم اولوب،

(عزى) ایله برابر بین العرب پك معتبر ایدی. طائفده مربع الشكل بر طاشـك اوزرنده مؤسس اولوب، اوستنده قبه‌سی وار ایدی؛ وجزیرة العربك هرطرفندن زیارتنه كیدیلیردی. ثقیف دین اسلامه داخل اولدقده، فخر كائنات (صلعم) افندمز ابو سفیان بن حرب ایله مغیره بن شعبه‌یی ویا ایكیسندن برینی هدمنه مأمور بیورمغله، هدم واحراق، ویرینه طائف مسجدی بنا اولنمشدر.

لاتموس (Latmos) آسیای صغیرك یونیه ایله قاریه خطهٔ قدیمه‌لری آره‌سنده وشمدیكی قوش آطه‌سی قربنده برطاغك اسم قدیمی اولوب، اساطیر وخرافات یونانیه‌یه كوره، كویا قمردن كنایه اولان (دیانه) نام الهه‌نك معشوق اولان چوبان (اندیمیون) ایله بو طاغده ملاقات ایدردی. قربنده یولنان براسكی قصبه دخی بواسمله تسمیه اولنوردی.

لاتوپولیس (Latopolis) مصرده حكومت سورن ماكدونیه‌لیلرك مصرك برقاچ معموره‌سنه وردكاری اسم اولوب، اك بیوكاری الیوم (اسنا) دینلن شهر ایدی.

لاتونه یاخود لتو (Latone, Léto) یونان قدیم اساطیرنده (كویوس) نام دیو ایله همشیره‌سی (فوبه) دن متولد بر پری اولوب، ابو الآلهه زعم اولنان مشترینك معشوقه‌سی اولمغله، بونك زوجه‌سی (یونون) طرفندن تعقیب اولنه‌رق، ارض دخی بوكا ملجأ ویرمه‌مكه اجبار اولنمش ایكن، دكیز الهی زعم اولنان (نپتون) حالنه آجیه‌رق، قعر دریادن (دلوس) جزیره‌سنی چیقاروب، اورایه التجایه دعوت ایتمش؛ وجزیرهٔ مذكوره‌ده مشتریدن (دیانه) و (آپولون)ی دنیایه كتیرمش. حامل قادینلر بوندن استمداد ایدرلردی. مصریلرك (بونو) الهه‌سیله بر عد ایدنلر واردر.

لاتین (Latins) عن اصل روما شهرینك جنوب جهتلرنده واقع لاتیوم خطهٔ قدیمه‌سنك اهالیسی اولوب، روما شهری لاتیومك حدود شمالیه‌سنده واقع ایدی. رومالیلر برچوق وقت لاتینلرله اوغراشدقدن صكره، میلاددن ٤ ٣١ سنه اول لاتیومی قطعیاً ضبط ایتمشلردی. بو ضبطدن صكره رومالیلر لاتیومك برچوق یرلرینی اسكان ایتدكاری كبی، لاتینلر دخی رومایه طولد قلرندن، وآكلاشلدیغنه كوره، لسان وقومیتلری ده بر اولدیغندن، رومالیلره دخی لاتین ولسانلرینه لاتین لسانی نامی ویرلمشدر. روما ایمپراطورلغنك ایكی‌یه انقسامنده غرب ایمپراطورلغنه وبونك تحت اداره‌سنده بولنان یرلره (لاتین) اسمی ویریلوب، روما دولتی روم یاخود بیزانس ولاتین اسملریله ایكی‌یه آیرلمشیدی. خرستیانلقدن صكره كلیسا ایكی‌یه آیرلدیغنده، غربی یعنی قتولیك كلیساسنه تابع اولانلره ده روم اسمنه قارشی لاتین اسمی ویرلمشدی. حالا بوكون مملكتمزده دیانةً پاپایه تابع اولان خرستیانلره لاتین نامی ویریلیور. اصل لاتینلر یعنی رومالیلر حقنده «روما» ماده‌سنده تفصیلات لازمه ویرلمش اولدیغندن، بوراده تكرارینه حاجت كورلمیور.

قرون وسطاده لاتین لسانی بتون اوروپای جنوبیده تعمم ایتمش ایسه‌ده، بو قدر توسعندن والسنهٔ اجنبیه كلمه‌لریله قاریشمسندن فصاحتنی غائب ایدوب، مرور زمانله هر مملكتده اشقه درلو سویلنمكه باشلامغله، بوندن برقاچ لسان تولد ایتمشدر، كه بونلره لاتین لسانلری ویا (السنهٔ لاتینیه) نامی ویریلیور. لاتین لسانلرینك برطاقمی بوكون آوروپانك اك واسع السنه‌سندن اولوب، مكمل ادبیاته مالكدرلر؛ وبر طاقملری‌ده یالكز تكلمده مستعمل اولوب، قبا عد اولنمقده‌در. لاتین لسانلری بروجه آتیدر: ایتالیانجه، فرانسزجه، اسپانیولجه (یعنی قاستیلانجه)، پورتكیزجه، قاتالانجه، (اسپانیه‌نك شرق شمالیسنده)، غالیجه (اسپانیه‌نك غرب شمالیسنده)، پرووانسجه (فرانسه‌نك جنوبنده)، رومانشجه (اسویچره‌نك شرق جنوبیسنده)، رومانجه (افلاق وبغدان ایله روم ایلنده‌كی اولاخلرده). بو لسانلر بیننده همان برینی بیلن دیكرندن‌ده آزچوق مآل استخراج ایده‌بیله‌جك درجه‌ده مشابهت وقرابت موجوددر. اصل لاتین لسانی ایسه بوكون هیچ بریرده تكلم اولنمیوب، یالكز اسكی روما‌لیلرك آثارینه منحصر قالمشدر. لاتین لسانی تكلمدن قالقدقدن صكره، برخیلی وقت آوروپاده علما و ادبا بیننده مستعمل لسان تحریری حالنده قالوب، آنجق فصیح اولان اسكی لاتین لسانی حالنده اولمدیغندن، بوكا «یكی لاتینجه» نامی ویریلیور.

لاتين ايمپراطورلغى { Empire La-tine) دردنجى

اهل صليب سفرنده فرانسز و ونديك اهل صليبنك ١٢٠٤ تاريخ ميلاديسنده قسطنطينيه‌ده بشنجى آلكسيسى اسقاطله تأسيس ايتدكلرى دولته‌ويريلان اسمدر، كه تاريخ مذكوردن ١٢٦١ تاريخنه‌دك ٥٧ سنه دوام ايدوب، بروجه‌آتى ٦ ايمپراطور حكم سورمشدر:

١ فلاندره قونتى برنجى بودوئن	١٢٠٤
٢ هنرى	١٢٠٦
٣ پير دوقورتنى	١٢١٢
٤ روبرت دوقورتنى	١٢١٩
٥ ايكنجى بودوئن	١٢٢٨
٦ ايكنجى بودوآنك وصيسى ژان دوبريان	١٢٣١
— ثانياً ايكنجى بودوئن	١٢٣٧ الى ١٢٦١

مذكور ١٢٦١ تاريخنده ميخال پالئولوغوس قسطنطينيه‌يى ضبطله، روم ايمپراطورلغنى اعاده ايتمشدر.

لاتينوس { (Latinus) لاتيوم خطهٔ قديمه‌سى اسكى حكمدارلرندن اولوب، ميلاد عيسى (عم) دن ١٣٠٠ سنه اول حكم سورمش، وخطهٔ مذكوره بونك اسمنه نسبتله (لاتيوم) تسميه اولنمش ايدى. تروآنك خرابيتدن صكره اورادن قاچان (ائنوس)ى قبول ايله، قيزى (لاوينيه)يى كنديسنه تزويج ايتمشدى.

لاتيوم { (Latiume) ايتاليانك ساحل غربيسنده اسكى بر خطه اولوب، شمالاً اتروريه ايله جنوباً قامپانيه خطه‌لرى آره‌سنده ايدى. روما شهرى ايسه لاتيوم ايله اتروريه‌نك خط حدودى اوزرنده واقع ايدى. اسكى و يكى لاتيوم اسملريله ايكى‌يه منقسم اولوب، برنجيسى خطه‌نك قسم شماليسندن عبارت وبرحكومات مجتمعه هيئتى تشكيل ايدن آلبه، پرنسته، بدوم، تيبور، آجيده، فرجله شهرلرندن مركب ايدى. ايكنجيسى خطه‌نك قسم جنوبيسندن عبارت ولك، وواسق، روتول، اوسول قوملرندن مركب اولوب، آناغيس، سوئسه پومينه، وليتره، آنتيوم، آنقسور، آرديه، سوئسه آورونقه شهرلرينى حاوى ايدى. لاتيوم خطه‌سى مستقل ايكن، يالكز برنجى قسمدن عبارت اولوب، بعده روماليلرك الينه كچدكدن صكره، بونلر ايكنجيسنى ضبطله، يكى لاتيوم اسميله اسكيسنه الحاق ايتمشلردى. روماليلر تا رومولوسك زماننده لاتيوم حكومانتى ضبط ايتمكه باشلايوب، قبل الميلاد ٦٦٤ تاريخنده (آلبه) شهرينى استيلا ايتمشلردى. (تاركن‌سوپرب)ك زماننده لاتيوم حكومات متفقه‌سى روما حكومتنى طابعيه‌مجبور اولوب، بعده ٤٩٨ و٤٩٦ده ومؤخراً ٣٤٥ و٣٣٨ده عصيان ايتمشلرسه‌ده، ٣١٤ده قطعياً رام اولمشلردى. او تاريخدن اعتباراً روماليلر لاتيوم خطه‌سنده بر چوق معموره‌لر تأسيس ايدوب، روماليلرله اسكان ايتمكه باشلامشلردى. مع‌هذا لاتيوم شهر وقصبه‌لرينك بعض امتيازات مخصوصه‌لرى وار ايدى، كه «لاتين‌قوانينى» اسميله معروف ايدى.

لاجين { [«حسام‌الدين» ماده‌لرينك ايكنجيسنه مراجعت بيوريله.]

لادوغه { (Ladoga) روسيه‌نك شمال غربى جهتنده فنلانده بيوك دوقه‌لغيله پترسبورغ واولونج ايالتلرى آره‌سنده بر كول اولوب، آوروپا قطعه‌سنك اك بيوك كوليدر. فينلانده كورفزينك ٣٨ كيلومتره شرقنده اولوب، آياغى اولان (نوا) ايرماغى واسطه‌سيله فضلهٔ مياهى بوكورفزه دوكيلور. تقريباً ٦٠° ايله ٦١°٤٠′ عرض شمالى آره‌سنده اولوب، ٢٩° طول شرقى خطى اورته‌سندن كچر. شمالدن جنوبه بويى ٢٠٠ ووسطى اكى ١٠٠ كيلومتره اولوب، مساحهٔ سطحيه‌سى ١٨١٣٠ مربع كيلو متره‌در. اطرافنده‌كى آلچق اووه دخى بر چوق كوللرى حاويدر، كه بونلر صولرك فيضاننده لادوغه ايله برلشيرلر. يالكز جنوب جهتنده و پترسبورغ شهرى جوارلرنده بعض تپه‌لر بولنيور. بوكوله باشليجه اوچ نهر دوكيلوب، بونلردن غرب جهتندن كلن (دوقسه) نهرى (سايمه) كولنك، شرقدن كلن (اسوير) نهرى (اونغا)نك، جنوبدن كلن (وولخوف) نهرى دخى (ايلمن) كولنك اياقلريدر. دها برچوق چايلر آلوب، حوضه‌سى ٢٢٠٦٥١ مربع كيلومتره وسعتنده‌در. شمال وغرب جهتلرنده سواحلى قيالق وكيرينتيلى چيقنتيلى اولوب، درينلكى ده زياده‌در. شرق و جنوب طرفلرنده ايسه، درينلكى آز وسواحلى قوملق و صيق اورمانلرله

مستوردر. آیاغی اولان (نوا) نهرینك كولدن
چیقدیغی محله قوملر بیغلدیغندن سیر سفائن ایچون
اسوریك منصبندن نوانك مجراسنه دك بر جدول
آچمشلردر. كولك صویی پك براق وطاتلی اولوب،
زیاده صوئوق اولدیغی حالده، بالیقلری پك چوق و
متنوعدر. كوچك برنوع آبی بالیغی دخی بولنور.
قیشین درت آی كول منجمد حالنده‌در.

لاده { (Lada) آسیای صغیرك میلت شهر قدیمی قارشیسنده بولنمش بركوچك
آطه اولوب، ازمنهٔ قدیمه‌ده ایكی بیوك محاربهٔ بحریه
ایله شهرت قزانمشیدی. بونلرك برنجیسی میلاددن
۴۹۸ سنه اول ایرانیلرله یونیه‌نك یونان مهاجرلری
آره‌سنده وقوعبولوب، ایرانیلر بونلرك دوننماسنی
باتیرمغله، یونیه‌یی ضبط ایتمشلردی. ایكنجیسی قبل‌
المیلاد ۲۰۰ تاریخلرنده وقوع بولوب، بونده (آتال)
ماكدونیه حكمداری بشنجی فلیپی مغلوب ایتمشدی.
بیوك مندرسك دوكدیكی چامورلر او جهتدن قره‌
نك دكیزك ایچنده اوزانمسنی منتج اولمغله، بوآطه
چوقدن قره‌یه بیتیشوب، الیوم وجودی یوقدر.

لادیسلاس { (Ladislas) مجارستان قراللرندن بروجه آتی بدی
كشینك اسمیدر:

برنجیسی ۱۰۷۷ تاریخنده برادری (كیسا) یه
خلف اولوب. بلغارلری وصربلیلری جزیه‌یه باغلا‌
مش، وخرواتستانی الكانه الحاق ایتمشدی. بیوك
وارادین شهرینك مؤسسیدر. اهل صلیبله فلسطین
سفرینه حاضرلنمقده ایكن، ۱۰۹۵ تاریخنده، ۵ یاشنده
وفات ایدوب، پاپا طرفندن مؤخراً اعزه زمره‌سنه
ادخال اولنمشدر. حزیرانك ۲۷ سنده یورطیسی
اجرا ایدرلر.

— ایكنجیسی واوچنجیسی ۱۱۷۱ و ۱۲۰۴
تاریخلرنده پك آز مدت حكومت سوروب، شایان
تذكار بر ایش كورمه‌مشلردر.

— دردنجیسی، بشنجی استفانك اوغلی اولوب،
۱۲۷۲ تاریخنده پدرینه خلف اولمش؛ و چهستان
قرالی (اوتوقار) ی اسقاط خصوصنده ایمپراطور
(رودولف) ه یاردیم ایتمش ایسه‌ده، تاتارلره
قوماتلر كندیسی اوزرینه هجوم ایتدكارنده، ایمپرا‌
طوردن بركونه امداد كورمیوب، قوماتلرك الینه
اسیر دوشه‌رك، اتلاف اولنمش؛ وملكنی خراب بر
حالده براقمش ایدی.

— بشنجیسی لهلیلرجه (ولادیسلاس) اسمیله
معروف اولوب، لهستان قرالی (یاكاون) ك
اوغلی اولمغله، ۱۴۳۴ ده لهستان قراللغنده پدرینه
خلف اولمش؛ و ۱۴۴۰ ده آوستریالی آلبرتك وفاتنده
بونك اوغلی یرینه مجارستان قراللغنه انتخاب اولنمش؛
ودرعقب عثمانلیلرك هجومنه مقابله‌یه مجبور اولوب،
جنرالی بولنان مشهور هونیادك جسارتی سایه‌سنده
بر مدت طیاندقدن صكره، ۱۴۴۴ ده وارنه
ملحمهٔ كبیره‌سنده عسكری كلیاً مغلوب وپریشان و
كندیسی مقتول اولمشدی.

— آلتنجیسی آنفاً البیان آوستریالی آلبرتك
اوغلی اولوب، بشنجی لادیسلاسك مجارستان
قراللغنه انتخابنده آوستریاده ایمپراطور اوچنجی
فردریقك یاننه التجا ایتمش؛ و ۱۴۵۳ ده مجارلر
طرفندن دعوت اولنه‌رق، تخته اقعاد اولنمشدی.
زمانی عثمانلیلرك مهاجماتنه قارشی طورمغله چوب،
بنه هونیادك جسارتی یاردیمیله طیانه بیلمشیكن،
بونك وفاتنده صیت وشهرتی چكه‌میوب، بیوك
اوغلنی اتلاف ایتمش؛ وبو حركتیله تبعه‌سنك نفرتنی
قزاندیغندن، عاقبت موقعنی تركله، پراغه‌یه چكلمكه
مجبور اولوب، ۱۴۵۷ ده اوراده ۱۹ یاشنده
وفات ایتمشدر. مرقوم هونیادك ایكنجی اوغلی
(ماتیاس قوروِن) خلفی اولمشدر.

— یدنجیسی، كه ایكنجی ولادیسلاس دینمكله
دخی معروفدر، لهستان قرالی بشنجی قازیمیرك
اوغلی اولوب، ۱۴۷۱ ده چهستان قرالی اولمش؛
و ۱۴۹۰ ده، ماتیاس قوروِنك وفاتی اوزرینه،
لهستان قرالی بولنان برادری ژان آلبرتك ممانعتیله
برابر، مجارستان قراللغنی قبول ایدوب، حدودك
محافظه‌سی امورینی استفان ژاپولی‌یه تركایله، امور
داخلیه‌نك اصلاحنه حصر همت ایده‌رك، تبعه‌سنی
ممنون وبختیار ایتمشدی. ۱۵۱۶ ده وفات ایتمشدر.

لادیسلاس { (Ladislas, ونام دیكرله لانسلو (Lancelot) ناپولی قراللرندن
اولوب، ۱۳۷۶ ده طوغمش؛ و ۱۰ یاشنده ایكن،
والده‌سی ماركریته‌نك وصایتیله پدری اوچنجی
شارله خلف اولوب، ادعای حق وراثت ایدن

آزولی ایکنجی لویی ایله بر مدت اوغراشدقدن صکره، ۱۳۹۹ ده بلا رقیب ملك موروثنه صاحب اولنجه، بتون ایتالیایی اله گچیرمك هوسنه دوشوب، ۱۴۰۸ تاریخنده رومایی و جوارلرندهکی ممالکی ضبط ایتمش ایسهده، ۱۴۱۱ ده طوسقانهده ایکنجی لویی طرفندن مغلوب اولمش؛ و بعده یکیدن کسب قوتله، نیتنك اجراسنه تشبث ایتمك اوزره ایکن، ۱۴۱۴ تاریخنده سفاهتدن وفات ایتمشدر.

لادیق { سیواس ولایتنك آماسیه سنجاغنده و آماسیهنك ۳۰ کیلومتره شمال } شرقیسنده اولهرق اسکلهسی اولان صامسونك ۵۵ کیلومتره جنوب غربیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۵۰۰ اهالیسی، ۲ جامع شریفی، ۲ مدرسهسی، ۱۵۰ جلدی حاوی بر کتبخانهسی، رشدیه مکتبی و بر زاویهسی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (لاوّدیکه) در. واسترابونك زمانده بیوجك بر شهر ایدی.

— لادیق قضاسی سنجاغك شمال شرقی گوشهسندن عبارت اولوب، غرباً حوضه، جنوباً نفس آماسیه قضالریله، شرقاً توقاد سنجاغیله، شمالاً دخی طربزون ولایتیله محدود اولدیغی حالده، ۴ ناحیه و ۱۹۵ قریهیی حاوی و ۴۲۴۱۵ اهالی ایله مسکوندر. اهالیسنك ۲۰۰۰ ی روم، ۸۴۲۰ مذاهب ثلاثهیه منقسم ارمنی وقصوری مسلم وترکدر. اراضیسی عارضهلی اولوب، کراستهیه یارار اشجار مختلفهیی حاوی اورمانلرله مستور طاغلری واردر. میاه جاریهسی قضانك حدود شرقیهسنی آیران یشیل ایرماغه تابع اولوب، اك بیوك نهری مرکز قضا قربنده واقع لادیق کولندن چیقان (ترس آقان) صوییدر. مذکور کولك اکی یاریم وبوی ایکی ساعت اولوب، ایچنده کثرتله بالیق وکنارلرنده حصیر اعمالنه یارار سازلر بولنور. محصولاتی: بغدای، آربه وسائر حبوباتله پتاته ومیوه وسبزهلرك انواعندن عبارتدر. مرعالری پك گوزل اولمغله، حیوانات اهلیهسی زیادهجه اولوب، قیون، کچی، صیغیر وسائرهدن مرکبدر. ماندهلرینك جنسی پك ایبدر. قضا داخلنده ۴۷ جامع، ۳۲ مسجد، ۱ رشدیه، ۵۰ اسلام و ۱۹ خرستیان مکتب ابتدائیهسی، ۳ مدرسه، ۱۰ زاویه، ۱۶ خان، ۳ حمام، ۲۱۵ دکان و ۵۸ دکرمن موجوددر. مرکز قضایه یاریم ساعتلك مسافهده حیوانات اوبوزینه نافع بر معدن صویی واردر.

لاذر { مکرانده و سیستاندن اوچ گونلك مسافهده بر قصبه اولدیغی } «معجم البلدان» ده مسطوردر.

لاذقیه { (Latakiéh, Laodicée) ساحل شامده بیروت ولایتنه ملحق } و بیروتك ۱۸۰ کیلومتره شمالنده اولهرق دکیزه ممتد بر بورون اوزرنده ولب دریادن بر کیلومتره ایچریده لوا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۲۰۰۰ اهالیسی، ۱۱ جامع شریفی، ۲۹ مسجدی، ۷ کلیساسی، بر مناستری، بر اعدادیهٔ ملکیه و ۱۸ ابتدائیه مکتبی، ۸ خانی، ۶ حمامی، ۹۳۷ دکان ومغازهسی و ۳۲ یل وحیوان دکرمنی واردر. لیمانی ذاتاً کوچك واسکی قلعهسنك انقاضیله طولمش اولدیغندن، یالکز یرلی سونکرجی قایقلرینك دخولنه مساعددر. ابنیهسی کارکیر وکوزل وسوقاقلری قالدیرملی اولوب، قصبهنك اوستنده ۶۵ متره یوکسکلکده برتپه واوستنده کوزل برجامع شریف واردر. ایچری یه طوغری یوللری ولیمانی منتظم اولمدیغی حالده، ینه تجارتی خیلی ایشلك اولوب، توتون، زیتون یاغی، ذخیره، میوه، پاموق وسائره اخراجاتی واردر. مختلف قماشلر نسجنه مخصوص دستکاهلری ودیکر بعض معمولات صناعیهسی دخی واردر. لاذقیه پك اسکی بر معموره اولوب، اسکی فنیکهلیلر زماننده (رامیثا) تسمیه اولنوردی. سلفقوس نیقاتور زماننده (لاوّدیکیه) تسمیه اولنمشدی، که شمدیکی اسمی بوندن مأخوذدر. یولیوس قیصر طرفندن (یولیه) تسمیه اولنمش ایسهده، بو اسم محافظه اولنمامشدر. روماليلر زماننده پك معمور اولوب، کایتلی شراب اخراجیله مشهور ایدی. اسکی باغلری شمدی توتون تارلهلری اولمشدر. دور اسلامده دخی معمور اولوب، بعده اهل صلیب محاربانی اثناسنده دفعاتله فرنکلر طرفندن ضبط و اهل اسلام طرفندن استرداد اولنمغله، خراب اولمش، و قلعهلری هدم اولنمشدی. حرکت ارضدن دخی اوچ دفعه خراب اولمشدر.

— لاذقيه قضاسى همنامى اولان سنجاغك مركز قضاسى اولوب، قسم شماليسندن عبارت اولمغله، شمالاً حلب ولايتيله، شرقاً صهيون، جنوباً جبله قضالريله، غرباً دخى آق دكيزله محاطدر. ٤ ناحيه و ١٨١ قريه‌دن مركب اولوب، ٣٩١٧٣ اهالى ايله مسكوندر، كه بونلرك يالكز ٢٢٥٧ سى خرستيان واسرائيلى، وقصورى كاملاً مسلمدر. اراضيسنك قسم اعظمى اووه‌لق اولوب، نهركبير، نهرالقش ووادى قنديل اسملريله اوچ چاى اراضيسنى سقى ايدر. طوپراغى خيلى منبت اولوب، حبوبات متنوعه ايله ميوه وسبزه‌لرك انواعى وتوتون، پاموق، زيتون وساره حاصل اولور.

لاذقيه { سنجاغى . ساحل شامده بيروت ولايتنى تركيب ايدن بش سنجاغك برى واك شماليسى اولوب، جنوباً طرابلس سنجاغيله، شرقاً سوريه وحلب ولايتلريله، شمالاً ينه حلب ولايتيله، غرباً دخى آق دكيزله محاط اولديغى حالده، لاذقيه، صهيون، جبله ومرقب اسملريله ٤ قضايه منقسم و ١٧ ناحيه ايله ١٤٤٠ قريه‌يى حاويدر. اهاليسى ١١٦٧٨٦ كشى اولوب، بونلردن ١٠٩٩٧٠ ى مسلم و ٦٨١٦ سى غيرمسلمدر. اهالئ اسلاميه ى عموميت اوزره عرب اولوب، اهالئ غيرمسلمه‌سى دخى لسان عربى ايله متكلمدرلر. اراضيسى عارضه‌لى اولوب، جبل نصيريه سنجاغك حدود شرقيه‌سى بويجه جنوبدن شماله طوغرى ممتد اولور، وقوللريله اتكلرى غربه طوغرى ساحله قدر اوزانه‌رق، برطاقم كوزل واديلر وبايرلر وبونلرك آره‌لرنده آز چوق كنيش اووه‌لر تشكيل ايدر. بو جبالدن برچوق انهار غربه طوغرى آقه‌رق و سقى اراضى ايده‌رك، دكيزه منصب اولور. مسافه‌نك آزلغى جهتيله بونلرك هيچ برى بيوك اولميوب، اك اوزونلرى مركز لوا قربنده منصب اولان (نهر كبير) در. سواحلى بعض كيرتى وچيقنتيلرى حاوى ايسه‌ده، هيچ بر صاغلام ليمانى يوقدر. هواسى ارتفاعه كوره تخالف ايدوب، سواحلده معتدل اولديغى حالده، شرقده طوغرى يوقارى چيقلدقجه سربه‌لكى آرتار. محصولاتى ذخاير متنوعه ايله زيتون، اوزوم وسبزه‌لرك انواعيله توتون، پاموق وساره‌دن عبارت اولوب، سنوى تقريباً ٧٥٠٠٠٠ كيله بغداى، ٣٠٠٠٠٠ كيله آرپه، ٢٣٠٠٠٠ كيله نخود، ٣٣٠٠٠٠ كيله دارى، ١٤٠٠٠ كيله بقله، ١٨٠٠٠ كيله مرجمك، ٧٠٠٠ كيله سيسام، ١٥٠٠ كيله فصوليه، ٧٨٠٠٠ قيه پاموق، ٧٨٠٠٠ قيه زيتون ياغى، ٢٨٥٠٠٠ قيه توتون حاصل اولور. ايپك بوجكى وآرى‌ده بتيشديريلوب، ٣٣٠٠٠ قيه قدر ايپك قوزه‌سى و ٥٠٠٠ قيه بال آلنير. حيوانات اهليه‌دن اك زياده كچى بولنوب، بونلرك مقدارى ٣٠٠٠٠ رأسى متجاوزدر. ١٤٠٠٠ قدر قيون، ٣٠٠٠ صيغير، ١٨٠٠ آت، ٨٠٠ مركب، ٢٥٠ دوه‌وساره دخى بولنور. سنوى ٩٠٠٠ قيه ياغى و ١١ قيه كچى قيلى آلنير. طيور يديه وعلى الخصوص طاوق جنسى چوق اولوب، يمورطه‌لرك هواسنى آله‌رق بوزلميه‌جق بر حاله وضعيله ممالك اجنبيه‌يه اخراجيچون بر قاچ فابريقه آچلمشدر. اورمانلرى ٩ قطعه‌دن عبارت اولوب، مجموعى ١٨٠٠٠٠ دونم وسعتنده‌در. اشجارى باشليجه چام، ميشه، پلاموط ميشه‌سى وساره‌دن عبارت اولوب، كراسته‌يه الويريشليدر. صنايع محليه بوك وپاموق و ايپكدن بعض قماشلر نسجيله صابون اعمالى كبى شيلردن عبارت اولوب، سنوى ١٠٠٠٠ قيه قدر صابون ياپيلير. لوا داخلنده ١٨٦ جامع ومسجد وكليسا كبى معابد و مكاتب موجوددر.

لار { ايرانك فارس خطه‌سنده وشمديكى تقسيماتده كرمان ايالتنده لارستان خطه‌سنك مركزى برقصبه اولوب، شيرازك ١٧٥ كيلومتره شرق جنوبيسنده وكرمانك ٢١٠ كيلومتره جنوب غربيسنده اوله‌رق ساحل بحردن ٩٠ كيلومتره ايچريده اولديغى حالده، ١٢٠٠٠ قدر اهاليسى، خرابه يوز طوتمش قلعه‌له مكمل چارشيسى، دوشكون اولمغله برابر ينه خيلى ايشلك تجارتى، صرب بر قياننك اوزرنده قلعه‌سى وبونك ايچنده پك درين بر طاتلى صو قيوسى، اطرافنده ذخيره وپاموق ايله سنوى ٣٠٠٠ يوك قدر توتون حاصل ايدر منبت اراضيسى وقوتلى وكوزل دوه‌لرى واردر. شاه عباس ماضى بو قصبه‌يى پك زياده اعمار ايتمش ايسه‌ده، بعده تدنى ايدوب، اكثر

ابنیه‌سی و اوچ بیکی متجاوز اولان صهرنجلرینك چوغی خراب حالنده بولنیور. — لارستان خطه‌سنده بعضاً لار اسمی ویریلیر.

— یاقوت حموی بو اسمله قیس جزیره‌سیله سیراف آره‌سنده بر آطه بولنوب، محیط دائره‌سی ١٢ فرسخ اولدیغنی، واهالیسنك اینجی صیدیله مشغول بولندیغنی، وکندیسی اوغرامش اولدیغنی بیان ایدیور. خریطه‌ده کیش جزیره‌سنك شرق طرفنده (لارك) اسمیله بر آطه کوریلیور؛ او اولسه کرکدر.

لارجان طبرستانده ری ایله آمل آره‌سنده و بو قصبه‌لرك هر برندن ١٨ فرسخلق مسافه‌ده بر قصبه‌جق اولوب، آل بویه زماننده بعض وقایع تاریخیه‌یه مصدر اولمشدر.

لارده اندلسده قرطبه‌نك شرق جهتنده مشهور بر قصبه اولوب، ملحقاتی طرکونه‌یه متصل اولدیغی وعلماء اسلامدن بر قاچ ذاتك مسقط رأسی بولندیغی جغرافیون عرب آثارنده مذکوردر.

لارستان (یاخود لار) ایرانك قسم جنوبیسنده عن اصل فارس خطه‌سنه وشمدیکی تقسیماتده کرمان ایالتنه ملحق بر خطه اولوب، فارسك شرق جنوبی وکرمانك جنوب غربی جهتنده وبحرفارس ساحلنده واقعدر، وشرقاً هرمز بوغازینه وجزیرهٔ کیشك قارشیسنه قدر ممتد اولور. ٣٠′ ٢٦° ایله ٢٥′ ٢٨° عرض شمالی و ١٠′ ٥٠° ایله ١٠′ ٥٣° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٩ ٤٦٨ مربع کیلومتره‌در. کرمسیر تعبیر اولنان ایرانك اك صیجاق ممالکندن اولوب، طاغلری چپلاق ونهرلرینك صولری آزدر، واکثریا یالکز قیشین آقار. طاغلرینك ارتفاعی ٢٠٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره آره‌سنده‌در. انهارینك اك بیوکلری نهبندرود، لار، آب شوردر. بناءً علیه اکثر یرلرینك ایچیله‌جك صویی صهرنج صویندن عبارتدر. مع هذا صو آلتنده بولنان ویا دوین قیولرله اروا اولنان یرلرده پورتقال وخرما ایله توتون، پاموق وبعض ذخایر حاصل اولور. سواحلده بعض کوچك قصبه‌لری اولوب، باشلیجه‌لری: بندرنخل، لنجه، چارك، دوانه، بوستانه وسائره‌در. ساحله قریب یرلری دشتستان اسمیله معروف اولوب، طوپراغی قوملق ایسه‌ده، موسم یاغمورلرینك کثرتی کیفیتلی خرما وپورتقال آغاجلری یتیشمه‌سنی انتاج ایدر. اهالیسی ٩٠٠٠٠ کشی راده‌لرنده اولوب، داخلده‌کیلر ایرانی وکرد وساحلده‌کیلر عربدر. عربلر نیم مستقل اولوب، یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر قورصانلقله مشغول ایدیلر. وقتیله بحر فارس سواحل وجزایرینه حاکم بولنمش بردولت مستقله صورتنده اولوب، شاه عباس ماضی طرفندن فتح وایرانه ضم، وکاه فارس کاه کرمان ایالتنه الحاق اولنمشدر.

لارنده قونیه ولایتنده‌کی قرمان قصبه‌سنك نام دیکریدر. «قرمان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لارنقه یاخود لرناقه (Larnaka) و نام دیکرله (طوزله) قبریسك شرق جنوبی ساحلنده ولفقوشه‌نك ٣٤ کیلومتره شرق جنوبیسنده واقع بر قصبه اولوب، جزیرهٔ مذکوره‌نك اك ایشلك اسکله‌سی اولدیغی حالده، ٧٨٢٥ اهالیسی، ولیمانی اولمدیغی حالده، خیلی ایشلك تجارتی واردر. بك اسکی قصبه اولوب، فنیکه‌لیلر زماننده (کیتیم) و یونانیلر طرفندن (کیتون) تسمیه اولنوردی. الیوم قربنده (کیتی) اسمیله بر قریه واطرافنده بر طاقم مزارلر ومغاره‌لرله سائر آثار عتیقه بولنیور.

لاروش سوریون La Roche-Sur-Yon فرانسه‌ده پاریسك ٤٣٢ کیلومتره جنوب غربیسنده و (یون) نهری کنارنده (وانده) ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٨٢٩٨ اهالیسی، داخلی مکتب اعدادیسی، کتبخانه‌سی، دوز وکنیش سوقاقلری، زراعت جمعیتی، آت یتیشدیرمکه مخصوص حاراسی، بیوك ناپولیونك هیکلی وسائر آثاری واردر.

لاروشفوقولد (La Rochefoucauld) فرانسه‌نك بو اسمله مسمی ناحیه مرکزی بر کوچك قصبه‌یه منسوب، اسکی وبیوك بر دوقه خاندانه منسوب مشاهیردن برقاچ ذاتك اسمی اولوب، اك مشهورلری یازدیغی «امثال» ایله کسب صیت ایدن (فرانسوا دوق دلاروشفوقولد)

دركه ١٦١٣ ده پارسده طوغمش، و ١٦٨٠ ده وفات ایتمشدر. امثالی مشهور اولوب، دفعاتله نشر اولنمشدر.

لاروشله (La Rochella) فرانسه‌ده پارسك ٤٧٠ كیلومتره جنوب غربیسنده وبحر محیط آطلاسی ساحلنده بر قویك ایچنده «آشاغی شارنته» ایالتنك مركزی بر قصبه واسكله اولوب، ١٧ ٢٧٧ اهالیسی، استحكاماتی، داخلی مكتب اعدادیسی، علوم وفنون و صنایع نفیسه آقادمیاسی، كتبخانه‌سی، نباتات باغچه‌سی، تاریخ طبیعی نمونه‌خانه‌سی، ترسانه‌سی، ضربخانه‌سی، بورسه‌سی، سفائن اعمالنه مخصوص حوض ودستگاهلری، دكیز حاملری، شكر، یالكن بزی، قطران وسائره فابریقه‌لری، دكرمنلری، محلجه‌لری، مورینه بالیغی صیدینه مخصوص سفائنی وبك ایشلك تجارتیله محصولات ارضیه وصناعیه اخراجاتی واردر.

لاروق (La Roque) فرانسه مشاهیر سیاحیندن اولوب، ١٦٦١ ده طوغمش، و ١٧٤٥ ده وفات ایتمشدر. شرقده طول مدت سیاحت ایدوب، آیری آیری یمن، فلسطین، شام سیاحتنامه‌لرینی تحریر ونشر ایتمشدر.

لاره (Lares) اسكی رومالیلرك خانه وعائله‌لرینك حامیلری عد ایتدكلری بر جنس ملك و یا پریلری اولوب، بونلرك پك كوچك بایدقلری صنملرینی اوجاقلری یاننده بر رافه قورلردی. زنكینلرك خانه‌لرنده بونلره مخصوص حجره‌لر وار ایدی. بو صنملر پدردن اولاده میراثه قالیردی. خانه‌لره مخصوص اولان لاره‌لردن بشقه شهره مخصوص بولنانلری‌ده اولوب، بیوك جاده‌لرده ومیدانلرده بولندیریلیردی. لاره‌لره اك اول یتیشن محصولاتدن وسوت ومیوه تقدیم ایدرلردی. هر عائله‌ده بولاره‌لره برابر اجدادك (مانه) تعبیر ایتدكلری ارواح و خیاللرینه ده حرمت ایدرلردی. اشبو (لاره) و (مانه) اسملرینك عربلرك (لات) و (منات) معبودلری اسملریله اولان مشابهتی شایان دقتدر.

لاری (مولی مصلح الدین —) مشاهیر علمادن اولوب، ایرانك لار شهرنده نشأتله، جلال الدین دوانی تلامذه‌سندن میر كمال الدین حسیندن و میر غیاثدن و سائر مشاهیر عصرندن تحصیل علوم نقلیه وعقلیه ایتدكدن صكره، هندستانه رحلتله، همایون شاهك انعام والطافنه مظهر اولمش؛ و مشارالیهك وفاتنده، اوراسنی تركله، زیارت بیت الله الحرام مقصدیله جانب حجازه كیدوب، بعد الحج بلاد رومه انتقال، وشهردن شهره كزه‌رك، استانبوله وصول ایتمش؛ وابو السعود افندی و سائر علماء عصریله علوم عقلیه ونقلیه‌ده مباحثه‌یه كیریشوب، اثبات فضل وكمال ایتمكله، بعض تخصیصاته نائل اوله‌رق، بر مدت اقامتدن صكره، دیار بكره رحلت ایتمش؛ واورا والیسی بولنان اسكندر پاشانك انتسابله، اولادینك خواجه‌سی اولمش؛ ومشارالیهك انهاسیله كندیسنه خسرو پاشا مدرسه‌سی مدرسلكی رؤیی توجیه اولنمش ایدی. ٩٧٩ تاریخنده شهر مذكورده وفات ایتمشدر. علم هیئتده كوزل بر متنی، بو فنده «التذكرة» عنوانلی كتاب و منطقده «التهذیب» شرحلری قاضیمیرك «شرح الهدایه‌سنه»، اصفهانینك « شرح الطوالع » نه وسائر كتب علمیه‌یه حاشیه‌لری، تفسیر بیضاوی‌یه حواشیسی، «شمائل النبی»یه عربی وفارسی شرحی وخلقت عالمدن كندی زمانه‌دك فارسی العباره بر تاریخی وبر چوق قصائد وسائر اشعاری واردر. شو بر ایكی بیت او جمله‌دندر:

الا انما الدنیا كأحلام نائم
فمن ذاك ایقاظ الانام نیام
وطوفان نوح قد نجا منه فرقة
ولكن طوفان المنیة عام

— جنتمكان ابو الفتح سلطان محمد خان حضرتلرینك زماننده بنه ایرانك لار قصبه‌سندن كلمش فن طبه واقف بر لاری دخی اولوب، پادشاه مشارالیهك خدمت طبابتنده بولنمشدی.

لاریسه (Larissa) تسالیه‌نك مركزی اولان یكیشهرك اسم اصلیسیدر.

[« یكیشهر » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لاز قره دكیزك جنوب شرقی سواحلنده ممالك عثمانیه‌نك طربزون ولایتنده وروسیه دولتنه تابع باطوم جهتنده ساكن بر قوم اولوب، اساساً اقوام قافقاسیه‌دن اولمغله، كرجیلرله قرابت جنسیه‌لری واردر. لازلر سیماجه تماميله

عرق قافقاسی‌یه منسوب اولوب ، قفالری بیوك و آرمودی، آلنلری واسع، بورونلری دوز وبعضاً آزبجق کرلی، صاچلری اکثریا کستانه ویا قرال، کوزلری الا ویا مائی، قد وقامتلری موزون ومشی وحرکتلری لونداندر. کندیلری جسور وجست و چالاك، چالیشقان وذکی آدملر اولوب، حرب اثناسنده یغمایه میللری وار ایسه‌ده، ایشده پك ناموسلی وصادق آدملردر . کمیجیلکده‌کی مهارتلری دخی مشهور اولوب ، عثمانلی دونماسنك اك ایی نفرات وضابطانی بونلردندر. لقردیلری بولجه اولوب ، چوق سویلمکه شهرتلری واردر . نسب و جنسیتجه عرق قافقاسی‌یه منسوب اولدقلری سیمالرندن ظاهر اولدیغی حالده، لسان اصلیلرینی اونودوب ، ترکجه تکلم ایتمکده‌درلر . لازلر عمومیت اوزره مسلم اولوب، ایچلرنده بولنان واکثریا باتیرجیاق و وخلاجاقله مشغول اولان خرستیانلر ایسه لاز اولمیوب، تا ازمنهٔ قدیمه‌ده اوراده یرلشمش اولان یونان قدیم مهاجرلری اولادندندر، والیوم سویلدکلری لسان یونانیٔ قدیمك سائر طرفلر روجه‌سندن فرقلی برنوع غلطیدر.

لازار (Lazar) حضرت عیسی (عم) زماننده بیت لحمده یاشامش ، ونبی مشار الیهه ایمان کتیرمش اولان مریم و مارثه نام ایکی همشیره‌نك برادرلری اولوب، وفاتندن درت کون صکره، بدنی مزارنده چورمکه باشلامش اولدیغی حالده، حضرت مشار الیهك معجزه‌سیله احیا اولندیغی انجیلده مذکوردر . خرستیانلر کندیسنی اعزه‌دن عد ایدوب، ایلولك ۲ سیله کانون اولك ۱۷ سنده یورطیسنی اجرا ایدرلر.

لازستان طربزون ولایتنك منتهای شرقنده بر سنجاق اولوب، مقدما مرکزی باطوم ایکن، شمدی ریزه قصبه‌سیدر . اك زیاده لاز اهالی ایله مسکون اولان جهتدن عبارت اولمغله، بو اسمله تسمیه اولنمشدر. غرباً نفس طربزون سنجاغیله، جنوباً ارضروم ولایتیله، شرقاً روسیه حدودیله، شمالاً دخی قره‌دکیزله محدوددر. ساحل بوینجه طولی ۱۲۰ کیلومتره‌قدر اولوب ، عرضی ۲۵ ایله ۳۰ کیلومتره آره‌لرنده‌در . سنجاق ریزه، آتنه وخوبه اسملریله ۳ قضایه منقسم اولوب، ٦ ناحیه و ۳٦٤ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ۱۳۸٤۲۷ کشی اولوب، ٦٨٩ ی روم وقصوری کاملاً مسلم ولازدر. اراضیسی طاغلق و سنکستان اولوب ، حدودجنوبیه‌سی جغرافیای قدیمده «پونت آلپلری» دینلان بر سلسلهٔ جبالك صرتندن عبارتدر . وبونك اتکلری ساحله قدر ممتد اولور . میاه جاریه‌سی چوق ایسه‌ده جمله‌سی قیصه اولوب ، یالکز قیشلك اواخرنده صولری چوقدر . بونلرك باشلیجه‌لری غربدن باشلایه‌رق : اسپوروز، پازار ، فورتنه و ویچه دره‌لریدر . اورمانلری چوق اولوب ، طاغلرینك یوقاری طرفلرنده چام، دها آشاغیده میشه و جوز وخوبه قضاسنده چمشیر آغاجلری بولنیور. طوپراغی پك منبت دکلسه‌ده ، اهالیسنك چالیشقانلغی سایه‌سنده احتیاجات محلیه‌یه کفایت ایده‌جك مقدار بغدای وسائر حبوبات وآتنه قضاسنده برنج دخی حاصل اولور. فاصولیه وفندیق محصوللرندن ایسه خیلی مقدار اخراجات دخی اولیور. معادنه متعلق بکی تحریات اجرا اولنمامش ایسه‌ده، طاغلرده دمیر، سیملی قورشون ، منغانز و سائر معدنلر بولندیغنه بعض دلیللر بولنوب، بومعدنلری بعضلری اسکی زمانلرده چیقارلمقده بولنمشدر . پترول یعنی طاش یاغی دخی دکیزك ایچنده و قره‌ده بولندیغی استدلال اولنیور . صنایع محلیه برلی بز نسجیله بعض اوفق تفك صنعتلردن واك زیاده کمی وقایق انشاسیله کمیجیلك وبالیقجیلقدن عبارتدر.

لاسرنا (La Serena) آمریقای جنوبینك شیلی جمهوریتنده قوکیمبو اسکله‌سندن ۸ کیلومتره ایچریده واقع قوکیمبو ایالتنك مرکزی برقصبه اولوب ، ۱٤۰۰۰ اهالیسی و مذکور اسکله‌یه‌قدر دمیریولی واردر.

لاسقاریس (Lascaris) روم امپراطورلرندن ازنیقده حکومت سورن شعبه‌سی ایمپراطورلرندن بر قاچ کشینك منسوب اولدیغی بر خاندان اولوب ، بعض احفادی یقین وقتلره کلنجه‌یه‌قدر موجود ایدی. بوخاندانك رئیسی (تئودور لاسقاریس) در ، (آلکسیس آنکلوس)ك دامادی اولوب، ۱۲۰٤ تاریخنده ، قسطنطینیه‌نك اهل صلیب طرفندن ضبط اولنمسی اوزرینه، آسیای صغیره چکیله‌رك، مرکزی ازنیق

اولمق اوزره ، بیتنیه، لیدیه و فریجیه یعنی خدا.
وندکار وصارو خان ایله آیدین جهتـلرندن عبارت
بر دولت تأسیس ایتمش ، و قاتی بدری مرقـوم
آلکسیس ایله روم سلجـوق حکمداری طرفنـدن
کوردیکی مخاصماته قارشی مدافعه ایدوب، ٢٠ سنه
حکومت سوردکدن صکره ، ١٢٢٢ ده وفات
ایتمشدر. اوچنجی تأهلی اولمق اوزره، قسطنطنیه
تختنی ضـبط ایدن (بیرقورتی) لك تیزینی تزوج
ایتمشـیدی . دامادی (ژان دو قاس واتاکی) ایله
تورونی کوچك تئودور لاسقاریس خلفلری اولمش،
وبو آدم بر طـاقم اوهامه تابع اولوب ، بر چـوق
مظالمه آلت اولدقدن صکره، بونك نتایجندن اوله.
رق تلف اولمشدر . بونك ٦ یاشنده قالان اوغلی
بر آز مدت ایمپراطور نامنی طاشیدقدن صکره ١٢٦٠
تاریخنده میخال پالئولوغ طرفندن اسقاط و مـلکی
ضبط اولنمشدر .

— ینه بو عائله یه منسـوب (قسطنطین
لاسقاریس) ارباب معارفدن اولوب، اسـتانبولك
فتحنده فرانسوا اسفورچه طرفندن میـلانه جلب
اولنه‌رق، شهر مذکورده وبعده روما وناپولیـده
لسان یونانی تدریسیله مشغول اوله‌رق، بو لسانك
ومدنیت یونانیـه‌نك آوروپاجه انتشـارینه سـبب
اولمشدر. یازدیغی برصرف یونانی حروف یونانیـه
ایله اك اول طبع اولنان کتاب اولمشدر.

— (ژان لاسقاریس) دخی مدیجیس پرنسلری
طرفندن فلورانسه‌یه جلب اولنه‌رق، ال یازیسـیله
یازلمش کتب یونانیه جمعیچون یونانه اعزام اولنمش؛
وبعده سکزنجی شـارل طرفندن فرانسـه‌یه جلب
اولنه‌رق، اون ایکنجی لویی وبرنجی فرانسوانك
التفاتنه ومؤخراً پاپا اونجی لئونك حمایه‌سـنه نائل
اولمش ؛ وبو دخی معـارف یونانیه‌نك اوروپاجـه
انتشـارینه خدمت ایتمشدر. ١٤٤٥ ده طوغوب،
١٥٣٥ ده وفات ایتمشدر. فریجیا خطهٔ قدیمه‌سنك
(ریندانوس) قصبه‌سنده دنیایه کلمش اولمغـله، بو
قصبه‌نك اسمنه نسبتله یاد اولنور.

لاسوس { (Lassus) بلجیقه‌لی مشهور بر موسیقی شناس اولوب، ١٥٢٠ تاریخنده طوغمش، و ١٥٩٥ ده وفات ایتمشدر.

لاسیوتا { (La Ciotat) فرانسه‌نك « رونه آغزی » ایالتنده ومارسـلیه‌نك ٢٣ کیلومتره جنوب شرقیسنده ناحیه مرکزی بر قصبه و اسکله اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، لیمانی، قلعه‌سی ، فنـاری، داخلی مکتبی، بحریه مکتبی ، سفائن امحالنه مخصوص حوض ودستکاهلری وشراب، قورو یمش وزیتون یاغی اخراجاتی واردر.

لاشتر { نهاونددن ١٠ وسابور خواستدن ١٢ فرسخلق مسافه‌ده بر ناحیه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لاشکرد { کرمانده جیرفتدن اوچ مرحله لك مسافه‌ده مشهور بر قصبه ایدی.

لاشودفون { La chaux de Fond) ودها طوغریسی La chaude Font یعنی صیجـاق چشمه) اسویچره‌نك نوشـاتل جمهوریتنده ونوشاتلك ١٣ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (ژوره) طاغلرینك یوکسك بر وادیسنده واقع برقصبه اولوب، ٢١٠٠٠ اهالیسی، ساعت ودانتله فابریقه‌لری ومعدن صویی واردر.

لاشید { (Lassithi) کرید جزیره‌سنك شرق‌شمالی جهتنده‌کی بیوك کورفز قربنده وهمنامی اولان طاغك اتکنده برکوچك قصبه اولوب، همنامی اولان سنجاغك مرکزیدر.

— لاشید سنجاغی کرید ولایتنی ترکیب ایدن بش سنجـاغك بری و اك شرقیسی اولوب ، غرباً قندیه سنجـاغیله محدود و سـائر طرفلردن دکیزله محاطدر. نفس لاشـید، یره‌پتره، اویانو واسـتیه اسملریله ٤ قضایه منقسم اولوب، ٢٠ ناحیه و١٣٠ قریه‌یی حاویدر. اهالیسی ٥٣ ٧٧٤ کشی اولوب، ١٠٣٦٠ ی مسلم ، ٤٣٣٧٦ ی خرستیـان و ٣٨ ی اسرائیلیدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، غرب جهتنده بولنان لاشید طاغنك ارتفاعی ٢١٥٤ متره‌در، وقوللری جزیره‌نك منتهای شرق‌شمالیسنه قدر ممتد اولوب، اوراده (سیدرو) بورنی تشکیل ایدر. طـوپراغی آطه‌نك هر طرفنـدن آز منبت اولوب، محصولاتی جزئی حبوباتله زیتون، پورتقال، لیمون وسائره‌دن عبارتدر.

لاعه { یمنده (صبر) جبانده برقصبه‌اولوب، یاننده (عدن لاعه) دینمکله معروف

كوزل بر قريه بولنديغى، و ٣٤٠ تاريخنده يمن اهاليسندن ملوك فاطميه نامنه بيعت آلان محمد بن الفاضلك بو قصبه‌ده اظهار دعوت ايتديكنى ياقوت حموى بيان ايديور.

لاغر } (قاضى احمد) مشاهير شعراء ايراندن اولوب، سيستانليدر، و اوراده قضا ايله مشغول ايدى. نحافت بدنى سببيله بو مخلصى اختيار ايدوب، (قاضىء لاغر) ديمكله شهرت بولمشدى. ٩٥٨ تاريخنده وفات ايتمشدر. برآره‌لق مملكتى حاكمندن رنجيده اولوب، قندهاره قاچمش، واورادن شو قطعه‌يى ارسال ايتمش ايدى:

شهنشها بكرم عذر بنده‌را بپذير
ز صحبتت دوسه روزى اكركناره كنم
ز باده منع تو نتوانم ونيكويم نيست
كه مى خورند حريفان ومن نظاره كنم

لاغرى } ايران شعراسندن اولوب، شو رباعى اونكدر:

اشك كه از چشم ترم ريخته
هست بخون جكر آميخته
ده بده وشهر بشهر ازغمت
لاغرىء دلشده بكريخته

لاغوس } (Lagus) مصرده حكومت سورن بطالسه‌دن برنجيسنك بدرى اولوب، بوكا نسبتله سلالهء مذكوره‌يه لاغوسيان (Lagides) نامى دخى ويريليور.

لاغوس } (Lagos) پورتكيزك آلغارو (يمنى الغرب) ايالتنده وليسبو-نه‌نك ١٦٠ كيلومتره جنوبنده بر كوچك قويك ايچنده واقع بر قصبه و اسكله اولوب، ٧٨٨٠ اهاليسى وشراب ايله قورو انجير اخراجاتى واردر.

لاغوس } (Lagos) آفريقانك ساحل غربيسنده بوقارى كينه‌نك «اسرا ساحلى» مملكتنده وساحلدن كنيش بر بطاقلقله آيرلمش اولان (قورامو) آطه‌سنك منتهاى غربنده انكلتره‌نك «آلتون ساحل» مستعمره حكومتنه تابع بر حكومت محليه‌نك مركزى بر شهر اولوب، ٣٣٦٠٠ اهاليسى واردر، كه بونلرك بكرمى بش سنه اول ١٠٠٠٠ مسلم، ٢٠٠٠٠ ى بت پرست و ٣٦٠٠ ى آوروپالى ايدى. آنجق دين اسلام پك چابق ترقى ايتديكندن، شمدى‌يه قدر پك آز بتپرست قالمش اوله‌جغى مأمولدر.

پورتكيزليلرك مؤسساتندن اولوب، بعض كوزل ابنيه‌سى‌ده واردر. برليلرجه اسمى (وانى) در.

لاغوس } ياخود سان جوآن دلوس لاغوس (Lagos, S. Juan delos Lagos) مكسيقه‌نك (جاليسقو) حكومتنده و (لاغوس ده مورنو) نك ٣٥ كيلومتره غربنده سنجاق مركزى برقصبه اولوب، ٢٢٠٤٠ اهاليسى و سنه‌ده بر كره قوريلوب يدى كون دوام ايدر پك ايشلك پنايرى واردر.

لاغوس } (Lagos) روم ايلنده كوملجنه سنجاغنده قره آغاج اسكله‌سى اوكنده‌كى كورفزك اسمى اولوب، بورى كوليله اختلاطى واردر.

لاغوس ده مورنو } (Lagos de Moreno) مكسيقه‌نك جاليسقو جمهوريتنده وغوآد الاجاره‌نك ١٧٠ كيلومتره شرق شماليسنده سنجاق مركزى بر شهر اولوب، ٤٢٣٢٠ اهاليسى واردر.

لافت } بحر فارسده عمان ايله هجر آره‌سنده بر جزيره اولوب، (جزيرة بنى كاوان) دخى دينيلردى. خلافت جناب فاروق زماننده عثمان بن ابى العاص طرفندن فتح اولنه‌رق، اورادن فارسه گچلمش؛ وفاتح مشاراليه جانبندن بو جزيره‌ده بر بيوك جامع ياپلمش ايدى. ياقوت حموى بو جزيره‌نك وقتيله بحر فارسك اك معمور آطه‌سى اولديغنى، وكندى زماننده اسمى بيله مجهول اولوب، دفعاتله اورادن گچديكى حالده اسمنى ايشيتمديكنى بيان ايديور. شمدى بشقه اسمله مسمى اولسه گركدر.

لا فرته ماسه } (La Ferte-Macé) فرانسه‌نك اورنه ايالتنده و (دومفرونت) ك ١٩ كيلومتره شرقنده ناحيه مركزى بر قصبه اولوب، ٩٤٢٩ اهاليسى، بز ايله شريت فابريقه‌لرى، چمشيردن معمول شيلرى وبوياخانه‌لرى واردر.

لافلش } (La Flèche) فرانسه‌نك (سارته) ايالتنده و (مانس) ك ٤٠ كيلو-متره جنوب شرقيسنده اوله‌رق (لوآر) نهرى اوزرنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٨٨٨٨ اهاليسى، مشهور بر مكتبى و بعض فابريقه‌لرى واردر.

لافونتن { (La Fontaine) فرانسه‌ده مشاهیر شعراسندن اولوب، اوفق چوجقلر ایچون منظوم حیوانات حکایه‌لری یازمغله کسب شهرت و تمیز ایتمشدر. بر اورمان مأمورینك اوغلی اولوب، ١٦٢١ ده (شاتوتیری) ده طوغمش؛ و ١٦٩٥ ده وفات ایتمشدر. یگرمی ایکی یاشنده ایکن شعر سویلمکه باشلایوب، بعض کبرانك وبر طاقم کبار قادینلرك توجه وحمایه‌سنی قزانمش؛ وبر خیلی وقت دوشسه (بویون)ك وبعده یگرمی سنه مادام (دلاسابلیه) نك یاننده یاشامشیدی. آنجق اون دردنجی لوینك توجهی قزانه مامشدی. شعراء معاصریندن راسین، مولیر وبرنیه ایله صحبت ایتمشدر. یازدیغی حکایه‌لرك بعضلری حسن اخلاق قواعدینه تماميله موافق اولمدیغی حالده، بیوك بر شهرت قزانوب، دفعاتله طبع ونشر اولنمشدر؛ وچوجقلره ازبر ایتدیرلمسی عادت اولمشدر.

لافیت { (J. Laffitte) فرانسه‌نك اك مشهور رجال مالیه وسیاسیه‌سندن اولوب، ١٧٦٧ ده بایونه‌ده طوغمش، و ١٨٤٤ ده وفات ایتمشدر. فقیر بر مارانغوزك اوغلی اولوب، کنج ایکن پاریسه کیدوب، بر بانکرك یاننده یازیجی اولمش؛ وکیدمرك افندیسی طرفندن اورتاقلغه قبول اولنمش؛ وبو بانقه‌نك ترقیسنه خدمت ایدوب، امور مالیه‌ده‌کی اقتدارینی اثبات ایتمکله، ١٨١٤ تاریخنده بانقه مدیری اولمش؛ وبعض احوال مشکله‌ده خزینهٔ دولتك بیوك خدمتلرنده بولنمش ایدی. ١٨١٥ ده مبعوث انتخاب اولنوب، ناپولیوندن صکره آوروپا دولتك فرانسه‌ده اعاده ایتدکاری حکومتك اداره‌سنه قارشی مخالفتده بولنمش؛ و ١٨٣٠ وقوعاتنده کلی مدخلی اولمش ایدی. او صره‌ده مالیه ناظری وبعده باش وکیل اولوب، آنجق مسلك متخذی بکنمدیکندن، چوق کچمه‌دن استعفا ایدرك، بر دها آیرلماق اوزره، مخالفین فرقه‌سنه کچمش؛ وبووجهله امور سیاسیه ایله اوغراشیرکن، کلی زیانلره اوغرایوب، بانقه‌سنی طاغیتمغه وقوناغنی‌ده صاتمغه مجبور اولمش ایدی. کندیسی کریم وفداکار بر ذات اولوب، مملکتنك سلامتی و معارف وصنایعك ترقیسی یولنه کلیتلی مبالغ فدا ایتمش، وفقرا ومحتاجینه باقمش اولدیغندن، اهالی اعانه طوپلایه‌رق، قوناغنی مشتریسندن مبایعه ایله کندیسنه اعاده وتقدیم ایتمشلردی. یکیدن امور مالیه‌یه کیریشوب، بانقه‌سنی یکیدن احیا ایله، اسکی حالنه کتیرمشدی.

لاقای { (Lacaille) مشاهیر منجمین و ریاضیوندن اولوب، ١٧١٣ ده فرانسه‌نك (رومینی) قصبه‌سنده طوغمش، و ١٧٦٢ ده وفات ایتمشدر. قاسینی و مارلدی ایله کسب الفت ایدوب، برابرلرنده هیئته متعلق بعض تدقیقات فنیه‌ده بولنمش؛ و ٢٥ سنه (مازارن) مکتبنده ریاضی معلملکی ایتمشدر. نجوم ثابته‌نك جدوللرینی تصحیح قویلوب، سمانك نصف شمالیسنده‌کیلری بعد الاکمال، نصف جنوبیسنده‌کیلری‌ده تصحیح ایچون امید برونونه سیاحت ایتمشدی. علوم ریاضیه‌یه، جر اثقاله، هیئته، فن بصره و سائر فنونه دائر بر قاچ معتبر تألیفی وازیاج وتقویملری واردر.

لاقوندامین { (La Condamine) مشهور سیاحیندن اولوب، ١٧٠١ ده پاریسده طوغمش، و ١٧٧٤ ده وفات ایتمشدر. کافهٔ فنونه واقف اولوب، کرهٔ ارضك هان هر طرفنی کزمشدی. ١٧٣٦ ده خط استواده کرهٔ ارضك شکلنی و وسعتنی تعیینه بوکر ایله برلکده مأمور اولوب، اون سنه بیابی آمریقای جنوبینك ایچ طرفلرینی کزمش؛ و مکمل سیاحتنامه‌لر یازمشدر. بعض آثاری انکلیز و اسپانیول لسانلرنده تألیف ایتمشدر.

لاقونیه { (Laconie) یونان قدیمك پلوپونیسوس یعنی موره شبه جزیره‌سنده بر خطه اولوب، شبه جزیرهٔ مذکوره‌نك جنوب شرق قسمندن عبارت اولمغله، غرباً مسینیه، شمالاً آرقادیه وآرغولیده خطه‌لریله سائر طرفلردن دخی دکیزله محاط ایدی. مرکزی (اسپارته) ایدی. اراضیسی طاغلق و آز منبت اولوب، (اوروتاس) نهری میاه جاریه‌سنك اك بیوکی ایدی. اهالیسی جسارتلریله وبك ساده یاشایشلریله مشهور ایدیلر. [«اسپارته» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

— یونانك شمدیکی تقسیماتنده لاقونیه‌نك

شرق شمالی قسمی آرقادیه‌یه ترك، واوكابدل مسینیه‌نك
شرق جنوبی پارچه‌سی لاقونیه‌یه الحاق اولنه‌رق،
ینه بو اسمله بر ایالت تشکیل، و اسپارته قصبه‌سی
مرکز اتخاذ اولنمشدر. لاقونیه ایالتنك مساحهٔ
سطحیه‌سی ٤٢٤٠ مربع کیلومتره و اهالیسی
١٢٦٠٨٨ کشیدر. ساحل جنوبیسی لاقونیه وبا
ماراتونیس کورفزی نامیله بیوك بر کورفز ایله
(قرون) کورفزینك قسم شرقیسنی تشکیل ایدیور.
بو ایکی کورفزدن برنجیسنك ایکی طرفندن (مالیا)
و (ماتاپان) اسملریله ایکی اوزون شبه جزیره اوزا-
دوب، برنجیسنك اوجنده (الافونیس) و (سریغو)
جزیره‌لری بولنیور. ایالتك قسم اعظمی الیوم
(ایری) وقدیماً (اوروتاس) تسمیه اولنان نهرك
حوضه‌سندن عبارت اولوب، بو نهر شمال غربیدن
جنوب شرقی‌یه جریانله، کورفزك ایچنه دوکیلور.
بو حوضه وهمان بتون ایالت طاغلرله محاط اولوب،
غرب جهتنده (مالیا) شبه جزیره‌سنی تشکیل ایدن
واهالیسنك خشونت وجسارتیله مشهور اولان
(مانیه) طاغی بولنیور، که اك یوکسك ذروه‌سی
اولان (آتوس ایلیاس)ك ٢٤٠٠ متره ارتفاعی
واردر. مذکور نهر وادیسی اولدقجه کوزل و
منبت اولوب، سائر طرفلری کوهستان وسنکستان
واهالیسی پك کریدر. مذکور وادیده بر مقدار
ذخیره حاصل اولوب، سائر طرفلری وقتیله مستور
بولندیغی اورمانلردن دخی محروم قالمغله، یالکز
مرعالری حاویدر، واهالیسنك چوغی کچی چو-
بانلغیله کچنیرلر. سواحلنده بر خیلی قوی ولیمانلری
اولوب، سواحل اهالیسی ماهر کمیجیلردر. ایالت
٤ قضایه منقسمدر.

لاکدمونیه { (Lacédémone) یونان قدیمك آنف البیان لاقونیه
خطه‌سی مرکزی اولان اسپارته وجوارلرینه ویریلن اسم
اولوب، خطهٔ مذکوره‌ده میلاد عیسی علیه السلامدن
١٦ قرن اول حکم سورمش اولدیغی مروی اولان
(لاکدمون)ك اسمنه نسبتله حاصل اولمشدی.

لاکدیو { (Laquédives) هندك غرب جنوبی ساحلی آچیقلرنده واقع بر
جزایر مجتمعه هیئتنه آوروپا جغرافیونی طرفندن ویریلن
اسم اولوب، اصل اسملری (لاك) اولدیغی حالده،
هند لساننده «آطه» دیمك اولان (دیب) کلمه-
سیله لدی الترکیب، حاصل اولان (لکدیب) دن
غلطدر. [«لك» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لالاشاهین پاشا { اعاظم غزاة عثمانیه‌دن اولوب، سلطان اور-
خان غازی دورنده بعض خدمات مبرورده بو-
لنه‌رق، بروسه‌ده بر مکتب وکرماستیده بر خانقاه
وبر کوپری یاپدیرمش ایدی. بعده خداوندکار
غازی دورنده روم ایلی فتوحاتنده پك بیوك خد-
ماتی کوریلوب، اورنوس بك وحاجی ایلبکی وتیمور
طاش پاشا ایله برلکده فتح بلاده غیرت ایتمشدر.
زغره، فلبه، صماقو، احتمان و سائر او جهتده
بولنان ممالکی ضمیمهٔ دولت عثمانیه ایتدکدن صکره،
چامورلی اووه‌ده صربلیلری بیوك بر انهزامه اوغرا-
تمش؛ وبعده فره‌جك، قواله، درامه، زخنه و
سائر بلاد و قلاع کثیره‌یی تسخیر ایلمش ایدی.
فلبه وجوارلری کندیسنه مالکانه ویریلوب، روم
ایلی بکلربکیسی تعیین بیورلمش، و شهر مذکوری
مقر اتخاذ ایتمش؛ واورادن فرصت بولدقجه عسکر
سوقیله قوجه بلقانده‌کی قلعه و بوغازلری برر برر
فتحه موفق اولمشیدی. ٧٧٨ تاریخنده نیشك
فتحی اثناسنده ارتحال ایدوب، یرینه تیمورطاش پاشا
روم ایلی بکلربکی اولمشدی. آناطولیده‌کی خیرات
مذکوره‌سندن بشقه روم ایلنده فتح ایتدیکی بلادده
جامع ومدرسه وعمارت کبی برچوق مبرانی وفلبه-
اوکنده مریچ نهری اوزرنده مکمل بر کارکیر
کوپریسی واردر. اصل ونسبی حقنده بر کونه
معلوماته دسترس اولنه‌میوب، لالا عنواننه باقیلیر
ایسه، خداوندکار غازی‌یه لالالق ایتمش اولمسی
ملحوظدر.

لالا محمد پاشا { و لالا مصطفی پاشا [«محمد پاشا (لالا —)» و
«مصطفی پاشا (لالا —)» ماده‌لرینه مراجعت.]

لالاند { (Laaland) دانیمارقه‌نك بالطیق دکیزنده‌کی جزایرندن اولوب،
(فالستر) ایله (لانکلاند) جزیره‌لری آره‌سنده
واقعدر. بویی ٥٨ وانی ٢٢ کیلومتره اولوب،
٤٥٠٠٠، وبرلکده اداره اولندیغی فالستر
جزیره‌سیله وبر قاچ کوچك آطه ایله برابر ٩١٠٠٠

اهالیسی واردر. مرکزی (ماریبوغ) قصبه‌سیدر.

لالاند { (Lalande) فرانسه مشاهیر منجمیننده‌ن اولوب، ۱۷۳۲ ده بورغده طوغمش، و۱۸۰۷ ده وفات ایتمشدر. ٤٦ سنه پاریز فرانسه مکتبنده هیئت معلملکی ایتمش؛ ومستعد طلبه‌یی جزئی بر اجرتله ویا مجاناً خانه‌سنده اعاشه وتربیه ایده‌رك، بك چوق شاکردان یتیشدیرمش؛ وهیئت ونجوم علملرینك ترقیسنه خدمت ایده‌جك بر چوق تألیفات نافعه ومقبوله نشریله کسب شهرت ایتمش ایدی. دینسزلکیله واوروجك وطیرطیل کبی شیلر یمك کبی غریب حاللریله دخی مشهوردر.

لاله { هندستان شعراسندن و کایتهه قومی براهمه‌سندن اولوب، قاضی محمد صادق خان اخترك شاکردانندن ایدی. شو رباعی اونکدر:

داریم هوای وصل آن یارکه نیست
خواهیم وفا از آن ستمکارکه نیست
در فرقت یار صبر جستیم و قرار
آواز بر آمد ازدل زارکه نیست

لاله‌خاتون { (بنت قطب الدین محمد کرمانی) ایرانك اك مشهور شاعره وفاضله‌لرندن عقل وادب ودرایت مردانه ایله متصفه بر قادین اولوب، کرمان حاکملری نسلنه منسوب اولمغله، بر مدت مملکت مذکوره‌ده حکمرانلق سورمش؛ وارباب علم وهنری حمایه وتشویقله کسب نیکنامی ایتمشدر. پاشادینی زمان وحکومت سوردیکی مدت حقنده برقیده دسترس اولنه‌مدی. شو بر بیت جملهٔ اشعار رائقه‌سندندر:

من آن زنم که همه کار من نکو کاریست
بزیر مقنعهٔ من بسی کله داریست
نه هر زنی بدوکز مقنعه است کد بانو
ولی بنزد خدا پیشه‌ام پرستاریست

لالی { (حسن بیك) ایران شعراسندن اولوب، همدانلیدر. ۱۰۰۲ تاریخنده کنج یاشنده وفات ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

مرا ز بستر هجران سر جدائی نیست
بجز خیال تو با غیر آشنایی نیست

لاما { (Lama) بودا دیننك تبت ومغولستانده مرعی اولان مذهبنده رؤساء روحانیه‌یه و جسیم مناسترلر طولدیران کشیشلرینه ویریلان اسم اولوب، بونلره نسبتله مذکور مذهبه «لاما مذهبی» نامی دخی ویریلیور. بو روحانیلرك وبو مذهبه تابع بولنانلرك رئیس اکبرینه‌ده بیوك لاما ویا (دالائی لاما) نامی ویریلیور، که تبتك مرکزی اولان (لهاسه) ده مقیم اولوب، بو مذهبده بولنانلرك «پاپا»سی حکمنده‌در.

لامارتین { (La Martine) فرانسه‌نك اعاظم ادبا و شعراسندن و (رومانتیسم) تعبیر اولنان مسلك جدید منتسبین ودها طوغریسی ائمه‌سندن اولوب، ۱۷۹۰ تاریخنده (ماقون) ده طوغمش، و۱۸٦۹ ده وفات ایتمشدر. پدری ضابط اولوب، کندیسی دخی ۱۸۱٤ ده خاصه اردوسنده عسکرلك ایتمشدی. ۱۸۲۰ تاریخندن اعتباراً اشعارینی نشر ایتمکه باشلایوب، بربرینی متعاقب برقاچ مجموعهٔ اشعار میدانه قویمش؛ واشعارنده مثلی نا مسبوق بر یکی طرز واصول کورلمکله، بر طرفدن شدتلی اعتراضاته اوغرامغله برابر، بیوك بر شهرت قزانمش؛ و ۱۸۲۹ ده فرانسه آقادمیاسی اعضالغنه قبول اولنمش ایدی. بو آره‌ده امور خارجیه مسلکنه انتسابله، ۱۸۲۱ ده سفارت معیتنده ناپولی‌یه کیتمش؛ وزنکین بر انکلیز قزیله عقد ازدواجدن صکره، لوندره سفارتی باشکاتبی ومؤخراً طوسقانه‌ده مصلحتکذار و ۱۸۳۰ ده یونانده سفیر ومرخص اولمشیدی. لویی فیلیپك قعودنده استعفا ایدوب، شرقه بر سیاحت ایتمش؛ وبو سیاحتنده زیاده اسراف ایتمکله، ثروت موجوده‌سنی افنا ایتمش، وبر قزینك وفاتیله‌ده مصاب اولمشدی. بو سیاحتی اثناسنده جنتمکان سلطان عبد المجید خانك حضورینه چیقوب، التفاتنه مظهر اولمش، وکندیسنه آیدین ولایتنده برچفتلك دخی احسان اولنمشدی. عودتنده برشرق سیاحتنامه‌سی وبرچوق اشعار نشرایده‌رك، صیت وشهرتی آفاق‌کیر اولمغه باشلامشدی. ۱۸۳٤ ده برغ و۱۸۳۹ ده وطنی اولان ماقون طرفندن مبعوث انتخاب اولنوب، ۱۸٤۸ تاریخنده‌دك وطننك مبعوثی بولنمش؛ ومنافع عمومیه‌نك التزام ومدافعه‌سی یولنده ایراد ایتدیکی بلیغ نطقلریله‌ده انظار عمومیه‌یی جلب ایتمشدی. خیلی وقت طرف

آلمقدن اجتناب ایتمش ایسه‌ده، ١٨٤٧ ده نشر ایتدیکی « ژیروندنلر تاریخی » فکر ومسلک مخصوصنی اظهار ایده‌رك، ١٨٤٨ وقایعنه میدان آچان اسبابك اك قوتلیلرندن بولنمشدر. تاریخ مذکورده تشکیل اولنان حکومت موقته هیئتنه خارجیه ناظری صفتیله داخل اولوب، بو هیئتك روحی مثابه‌سنده بولنمش؛ و مسلم انام اولان مسلك اسایش پرورانه‌سی امن واسایشك دوامنه داخلاً وخارجاً برضامن یرینی طوتمشدی. قوانین واصول اداره‌نك تأسیسیچون تشکل ایدن مجلس اعضالغنه اون ایالت طرفندن انتخاب اولنمش؛ واجرا آت مجلسنی ترکیب ایدن بش اعضانك بری بولنمشدر. جنرال قاوانیاقك رأس حکومته انتخابندن صکره، ساده مبعوثلغیله اکتفا ایدوب، ١٨٥١ ده رئیس حکومت بولنان لوبی ناپولیونك آتسزین ایمپراطورلغی اعلاننده استعفاسنی ویره‌رك، امور سیاسیه‌دن بسبتون چکلمش؛ و وفاتنه‌دك بو حال اعتزالده یاشایوب، بعض اشعاریله برچوق تألیفات تاریخیه وحکایه کتابلری وبو میانده سکز جلددن مرکب برعثمانلی تاریخی تحریر ونشر ایتمش ایسه‌ده، اسکی شهرتنه بر شیء ضم اولنمیوب، ثروتجه حالی متزلزل اولدیغی کبی، شهرتجه دخی بر نسیان ایچنده یاشامشدر. لامارتین پك متحسس بر قلبه مالك اولوب، انسانك یورکنه قدر نفوذ ایدن ساده وصوك درجه‌ده سلیس وفصیح افاده‌سنك هر جمله‌سندن پك مؤثر بر طاقم حسیات رقیقهٔ قلبیه ترشح ایدر. کنجلکنده قلب حساسیله برابر لطیف وسویملی بر چهره‌یه مالك اولمغله، کاه عاشق وکاه معشوق اولمق اوزره، بر طاقم عشق آمیز سرکذشتلره اوغرادیغندن، اکثر حکایه کتابلری کندی سرکذشتلرندن عبارتدر. آثاری اوقونمغله طویلیه‌جق وتکرار تکرار اوقوندقجه تلذذ اولنه‌جق صورتله قلمه آلنمشدر.

لامبت { (Lambeth) انکلتره‌نك (سوری) قونتلغنده وقتیله آیریجه بر قصبه اولوب، شمدی لوندره شهرینه قاریشمشدر. شهر مذکورك غرب جهتندن عبارت اولوب، ١٥٤ ٦١١ اهالیسی، بیوك و مصنع بر کلیساسی، پسقپوسه‌یه مخصوص سرایی و برچوق مؤسسات خیریه‌سی واردر.

لامبرت { (Lambert) ایتالیا قراللرندن اولوب، ٨٩١ تاریخنده بدری اسپوله‌لی (کی) طرفندن حکومته تشریك ایدلمش؛ و ٨٩٤ ده بدرینه وارث اولوب، درت سنه دخی یالکز حکومت سورمشدر.

لامبزلك { (Lambezellec) فرانسه‌نك فینستره ایالتنده و (برست)ك ٥ کیلومتره شمالنده بر قصبه اولوب، ١١ ٣٣٤ اهالیسی ودکرمنلریله بعض فابریقه‌لری واردر.

لامپدوزه { (Lampedousa) آق دکیزده تونس امارتنك ساحل شرقیسی قارشیسنده ایتالیایه تابع برکوچك آطه اولوب، تونس ساحلندن ١٣٠ وسیجیلیه ساحلندن ٢٢٠ کیلومتره‌لك مسافه‌ده ومالطه‌نك ١٧٥ کیلو متره غرب جنوبیسنده واقعدر. محیط دائره‌سی تقریباً ٣٠ کیلومتره اولوب، ٩٥٠ اهالیسی واردر. غرب جهتی اورمانلق وغیر مزروع اولوب، شرق طرفنده باغلریله انجیر وخروب آغاجلری واردر. شمال غربی اوجنده بر لیمانیله فناری واردر. ایتالیا حکومتی طرفندن پولتیقه متهملریچون منفا اتخاذ اولنمشدر.

لامعی { (محمود بن عثمان بن علی النقاش) مشاهیر شعرا وادبای عثمانیه‌دن اولوب، جدی بروسه‌لی اولدیغی حالده، تیمورلنك طرفندن ماوراءالنهره نقل اولنه‌رق، اوراده نقاشلق صنعتنی اوکرندکدن صکره وطننه عودت ایتمش؛ وصاحب ترجمه‌نك بدری اولان اوغلی عثمان سلطان بایزید دورنده دفتردار اولمش ایدی. صاحب ترجمه تحصیل علوم ایتدکدن صکره عارف بالله سید احمد بخاری‌یه انتسابله، طریق تصوفه سلوك، وبر مقدار تقاعد معاشیله قناعت ایده‌رك، نظم وتألیف آثاره حصر اوقات ایتمش ایدی. آثار منظومه‌سی: « فرهادنامه »، « وامق وعذرا »، « ویسه ورامین »، « ابسال وسلامان »، « کوی و چوکان »، « شمع وپروانه »، « جارنامه »، « هفت پیکر »، « شهرانکیز بروسه »، « مقتل امام حسین »، « لغت فارسیه »، « دیوان اشعار »؛ آثار

منوره‌یی‌ده: « حسن‌دل »، « شرف‌الانسان »، « عبرت‌نما » ، « منقبهٔ اویس‌القرنی » ، « ترجمهٔ نفحات الانس »، « ترجمهٔ شواهد النبوه »، «شرح دیباجهٔ گلستان» ، « شرح معماء اسماء الحسنی » ، « بهار وخزان »، « منشآت »، « مجمع‌اللطائف » و سائره‌دن عبارتدر. ٩٣٨ تاریخنده وفات ایدوب، بروسه‌ده مدفوندر. شو مطلع جملهٔ اشعارندندر:

چاغریشور کوکده ملکلر آه وزارمدن مدد
اودلره یاندم بو آه پر شرارمدن مدد

لامعی { فرس شعراسندن اوچ ذاتك مخلصیدر :

برنجیسی عن اصل جرجانلی اولوب، اکثریا خراسان وکرمانده یاشامش؛ ودولت سلجوقیه زماننده شهرت بولوب، حجةالاسلام امام غزالی ایله صحبت ایتمش؛ ونظام‌الملکك توجه و احسانه نائل اولمشیدی. اشعاری پك متین و علوم مختلفه‌ده‌کی اقتداری شعریله متناسب ایدی. سمرقندده وفات ایتمشدر. شو بر ایکی بیت برقصیده‌سندندر:

هست این دیار یار اگر شاید فرود آرم جمل
ترسم رباب وعدرا حال از رسوم و از ملل
جویم رفیقرا اثرکو دارد از لیلی خبر
داندکزین منزل قرکی رفت و کی آمد زحل

— ایکنجیسی (شیخ جمال‌الله) هندستانك اکبر آباد شهرندن اولوب، دهلی حکمداری بهادر شاهك زماننده یاشامش ؛ و هندو بچه‌لره قرائت تعلیمیله مشغول بولنمشدر. دیوان اشعاری ٣٠٠٠ قدر بیتی حاویدر. شو بیت اونکدر.

شود کر دشت پیدا نالهٔ مجنون بسودایت
بفریاد آورد مانند نی شاخ غزالانرا

— اوچنجیسی جهانکیر پادشاهك دورنده دهلیده یاشایوب، قلندر مشرب بر آدم ایدی. شو بیت اونکدر :

لذت اندر ترك لذت بود ای آزادکان
ماکدایان ترك این لذت نمیدانسته ایم

لامغو { (Lamégo) پورتکیزك بیره ایالتنده و (قوییره) نك ١٢٩ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی واسکی بر قلعه‌سی واردر.

لامنتن { (Lamentin) آمریقانك آنتیل جزایرندن (مارتینیق) جزیره‌سنك جنوب غربی ساحلنده و (فورت روآیال) ك ٣٥ کیلومتره شمال شرقیسنده برقصبه اولوب، ١٠٠٠٠ اهالیسی، اطرافنده پك منبت ولکن هواسی پك آغیر یرلری ومتعدد شکر فابریقه‌لری واردر.

لامنه { (Lamainnais) مشاهیر مؤلفیندن اولوب ، ١٧٨٢ ده فرانسه‌نك (سنت مالو) قصبه‌سنده طوغمش، و١٨٥٤ ده وفات ایتمشدر. ابتدا دیندارانه برتربیه آلمش ایکن، بعده امور مذهبیه‌یه متعلق هیچ برشی اوقومقسزین، کندیسیچون دائما آچیق بولنان بر کتبخانه‌نك کتابلرینی مطالعه ایله، خواجه‌سز تحصیل وکسب معلومات ایتمش؛ وبعده پاپاس بولنان برادری طرفندن کندیسنه علوم مذهبیه تعلیم اولنه‌رق، نهایت کندیسی دخی طریق رهبانه داخل اولمش؛ وحکومت روحانیه‌نك حکومت جسمانیه‌یه تفوقنه دائر متعصبانه بر طاقم کتابلر یازوب، بونلردن بعضیسیله حکومت جسمانیه‌نك منافعنه طوقنمغله، حبس اولنمق وکتابلری مصادره ایدلمك کبی بعض مجازاته دوچار اولمشیدی. نهایت بر کتابنك پارس باش پسقپوسی طرفندن منع اولنمسی اوزرینه، ادارهٔ روحانیه‌یه اعلان خصومتله، ١٨٣٠ تاریخندن اعتباراً افکار جدیده‌یه تابع اولوب، مذهب واصول عتیقه علیهنده نشریاته قویله‌رق، اسکی آثاریله طبان طبانه ضد بر چوق کتابلر تألیف ایتمش؛ و١٨٤٨ ده اصول اداره‌یی تأسیس ایچون متشکل هیئته داخل اولمش ایدی. وفاتنده، وصیتی اوزره، جنازه‌سی پاپاسسز وآیین مذهب اجرا اولنمقسزین قالدیرلمشدر.

لامیا { (Lamia) یونانده آتنه‌نك ١٥٢ کیلومتره شمال غربیسنده زیتون کورفزی ساحلندن ٨ کیلومتره ایچریده فتیوتیده مع فوکیده ایالتنك مرکزی بر قصبه اولوب، ٥٥٠٠ اهالیسی، اوستنده‌کی تپه‌ده بر قلعه‌سی واوکنده کنیشجه ومنبت براووه‌سی واردر. ادارهٔ عثمانیه زماننده (زیتون) تسمیه اولنوب، آوروپاجه دخی بو اسمله دها معروفدر.

لان { بلاد قافقاسده بحر خزر ساحلنده وباب الابواب یعنی دربند قربنده واسع بر خطه‌نك جغرافیون اسلام آثارنده کوریان اسمی اولوب، او جهتده یرلشمش اولان اقوام تورانیه‌دن (آلان) قومنك اسمندن مأخوذ اولدیغی

آکلاشیلیور. حتی یاقوت حموی بین العوام (علان) دینلدیکنی علاوه ایدیور. [«آلان» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لانارق { (Lanark) اسقوچیه‌ده ادینبورغك ۴۹ کیلومتره غربنده } وقلیده نهری شلاله‌سنك قربنده قونتلق مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۱۵۰۰ اهالیسی واردر. — لانارق قونتلغنك بویی ۸۸ واکی ۵۳ کیلومتره اولوب، ۳٤۰ ۷٦٥ اهالیسی، کور معدنی وبر چوق فابریقه‌لری واردر.

لانداق { یاخود لندك (Landak) بورنئو جزیرهٔ کبیره‌سنده (پونتیانه)نك } ۱۰۰ کیلومتره شمال شرقیسنده قلنکه تابع بر کوچك حکومتك مرکزی بر قصبه اولوب، آلتون معدنی والماسی واردر.

لانداو { (Landau) باویره‌ده اسپیره‌نك ۲٦ کیلومتره جنوب غربیسنده } بر قصبه اولوب، ۷٦۰۰ اهالیسی وبعض استحکاماتی واردر.

لاندسبرغ { (Landsberg) پروسیه‌نك براندبورغ ایالتنده وفرانقفورتك } ۷۹ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق (وارته) نهری اوزرنده برقصبه اولوب، ۲۱۵۰۰ اهالیسی، تیمارخانه‌سی، حبسخانه‌سی وکاغد، چوخه، یوکلی وپاموقلی قماشلر وسائره فابریقه‌لری وتجارت بحریه‌سی واردر.

لاندسقرونه { (Landskrona) اسوجك (مالموهوس) ایالتنده } و(مالمو) نك ۳٤ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سوند) ك ساحل شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۹۷٦۵ اهالیسی و شکر، فانت، توتون، یوك منسوجات و سائره فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری، دوکمخانه‌لری وسفائن اعماله مخصوص دستگاهلری واردر.

لاندسهوت { (Landshut) باویره‌نك بوقاری باویره ایالتنده } و(مونیخ)ك ٦۰ کیلومتره شمال شرقیسنده بر قصبه اولوب، ۱۰۰۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، ۱۵۲ متره یوکسکلك چاکانی اولان بیوك بر کلیساسی،

کتبخانه‌سی، کیمیاخانه‌سی، وبیوك تیاتروسی واردر. دار الفنونی ۱۸۲٦ ده مونیخه نقل اولنمشدر. — پروسیه‌نك سیلزیه ایالتنده و(رایخنباخ) ك ٤۵ کیلومتره غربنده دخی بو اسمله بر قصبه اولوب، ٦۰۰۰ اهالیسی واردر.

لانده { (Landes) فرانسه سواحل غربیه‌سنك قسم جنوبیسنده بر } خطه اولوب، اراضیسنك متحرك قوملردن عبارت وچوراق اولمسیله معروفدر. وقتیله غاسقونیه‌دن معدود اولوب، ٤ ویقونتلغه منقسم ایدی. شمدیکی حالده قسم اعظمی همنامی اولان ایالته داخل اولوب، یالکز منتهای شمالیسی (ژیرونده) ایالتنه تابعدر.

لانده { ایالتی (Dép. des Landes) فرانسه‌نك جنوب غربی ایالاتندن اولوب، } شمالاً ژیرونده، شرقاً لوت مع غارونه وژرس، جنوباً آشاغی پیرنه ایالتلریله غرباً دخی بحر محیط آطلاسی ایله محدوددر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۹۰۹۳ مربع کیلومتره اولوب، ۳۰۹۷۳۲ اهالیسی واردر. مرکزی (مونت ده مارسان) در. شمال وغرب جهتلرنده‌کی قسم اعظمی متحرك قوملردن عبارت اولوب، بو یرلر متقدما بسبتون چول وچوراق حالنده ایکن، چام آغاجلری غرسیله قوملرك حرکتی طوردیریله‌لی خیلی منبت اولمشدر. جنوب وشرق طرفی ایسه اساساً محصولداردر. (آدور) نهری جنوب شرق جهتنی شق واروا ایدوب، دیکر بر قاچ چایی دخی واردر. باشلیجه محصولاتی ذخیره ایله اوزوم، صفران وسائره‌در. شرابلری پك مقبولدر. دمیر معدنیله مرمر، لیطوغرافیا طاشی، پورسلن طوپراغی، پوچولانه وسائره اوجاقلری چوقدر. بکیرلریله طوموزلری وطیور بیتیه‌سیله آو حیواناتی‌ده مشهوردر. باشلیجه صنایعی اکثر اراضیسنی ستر ایدن چام اورمانلرندن کراسته قطعیله کتیلی منطار اخراجندن وطوموز باصدیرمه‌سی استحضارندن عبارت اولوب، جام وبز فابریقه‌لریله دباغخانه‌لری‌ده واردر. ایالت ۳ قضایه منقسم اولوب، ۲۸ ناحیه و۳۳۳ دائره‌یی حاویدر.

لانسروت { (Lancerote) قناریه جزایرندن بری اولوب، جزایر

مجتمعهٔ مذکورهنك شمال شرقی جهتنده واقعدر. بویی ٥٣، اکی ٢٢ کیلومتره اولوب، ١٦٠٠٠ اهالیسی واردر. مرکزی (تکیژه) قصبهسیدر. اراضیسی برکانیدر. ١٧٣٠ تاریخنده دهشتناك بر صورتله پاتلامش بر برکانی واردر.

لانسیانو (Lanciano) ایتالیانك آبروچه چیتربوره ایالتنده و(کیتی)نك ٢٠ کیلومتره جنوب شرقیسنده بر قصبه اولوب، ١٨٥٠٠ اهالیسی، اسکی بر کوپریسی ومقبول شرابی واردر.

لانغره (Laugres) فرانسهنك یوقاری مارنه ایالتنده و (شومونت)ك ٣٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٧٨٤٨ اهالیسی، استحکاماتی، داخلی مکتبی، رهبانه مخصوص مدرسهسی، کتبخانهسی، مشهور بیچاقلرله سرکه، موم وسائره فابریقهلری واردر.

لانغلوا (L.nglois) فرانسه مشاهیر هنروراندن اولوب، رسامقده، حکاکلقده وآثار عتیقه علمنده کسب شهرت ایتمشدر. ١٧٧٧ ده (پونت دلارش) ده طوغوب، ١٨٣٧ ده وفات ایتمش؛ وبر چوق آثار براقمشدر.

— بو اسمده مشاهیر مستشرقیندن بری دخی اولوب، ١٧٨٨ ده پارسده طوغمش؛ و١٨٥٤ ده وفات ایتمشدر. هند قدیم کتابلرندن بر قاچ اثر مهمك مترجمیدر.

لانغله (Langlé) فرانسه مشاهیر مستشرقیندن اولوب، ١٧٦٣ ده طوغمش، و١٨٢٤ ده وفات ایتمشدر. اکثر شرق لسانلرینی تحصیل ایدوب، بر مدت پارسده السنهٔ شرقیه مکتبنده فارسی وملایی لسانلری معلملکنی ایتمش؛ وتیمورلنكك اصول ادارهٔ ملکیه وعسکریهسی حقنده بر کتابله هندجهدن بعض آثار ترجمه، و(آمیوت)ك تاتارجهدن فرانسزجهیه اولهرق ترتیب ایتمش اولدیغی لغت کتابنی نشر ایلمشدر.

لانقاستر (Lancaster) انکلترهنك شمال غربی جهتنده مانچسترك ٢٣ ولوندرهنك ٣٣٥ کیلومتره شمال غربیسنده اولهرق ایرلانده دکیزینه دوکیلن (لونه) نهری اوزرنده واقع ایالت مرکزی بر شهر اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، دمیر دوکمخانهلری، دمیریول واغونلریله پاموق وایپکدن منسوجات مختلفه ومشمع وسائره فابریقهلری واردر. کوچك واپورلر نهرده شهرك ریختملرینه قدر چیقیورسهده، بیوکلری ٨ کیلومتره آشاغیده واقع (غلاسون) اسکلهسنده طوررلر. بر یتیمخانهسیله تیمارخانهسی ومتعدد مکتبلری وبر کتبخانهسیده واردر. اسکی بر قصبه اولوب، روماليلر زماننده (لونجویقوم) تسمیه اولونوردی.

— لانقاستر ونام دیکرله لانقاشیر ایالتی یعنی قونتلغی شمالاً (وستمورلاند)، شرقاً یورق، جنوباً چستر ایالتلریله وغرباً ایرلانده دکیزیله محاط اولوب، بو حدود داخلندهکی قسم اعظمندن بشقه شمال غربی جهتنده (فورنس) اسمیله بسبتون مفرز بر پارچهسی واردر، که غرباً (کومبرلاند) وشرقاً (وستمورلاند) ایالتلریله محدود اولدیغی حالده، بر شبه جزیره صورتنده دکیزك ایچریسنه کیرمشدر. بتون ایالتك مساحهٔ سطحیهسی ٤٨٦٠ مربع کیلومتره اولوب، ٣٤٥٤٤٤٠ اهالی ایله مسکوندر، که بهر مربع کیلومتره باشنه ٧١١ کشی دوشوب انکلترهنك اك مسکون یریدر. مرکز ادارهسی کوچك واسکی اهمیتندن دوشوك ایسهده، ایالت داخلنده (لیورپول) و (مانچستر) کبی ایکی جسیم شهر بولنیور، که هر بری بك بیوك تجارت وصنایع مرکزیدر. قسم شرقیسنده اسقوچیهدن کلن بر طاقم طاغلر تشعب ایدوب، ذروهلری ٧٠٠ مترهیه وارماز. قسم غربیسی ایسه وقتیله بطاقلق اولوب، قورودلمش اووهلردن عبارت وتوربدینلن ومحروقات یرینه قوللانیلان چورومش نباتات مستحاثهلرینی حاویدر. فورنس قسمی ایسه دها عارضهلی اولوب، آنجق اوراکده اك یوکسك طاغی ٨٠٣ متره ارتفاعندهدر. مرسی، ریبله، ویره ولونه نهرلری وبونلره تابع بر چوق چایلر ایالتی شق وارواایدر؛ وبو نهرلرك دردیده منصبلرنده بك اوزون خلیجلر تشکیل ایدیور. بو خلیجلردن بشقه سواحلنك بر چوق قوی ولیمانلری واردر. مرتفع جهتلرنده هواسی صوغوق وسواحله قریب اولان غرب و جنوب جهتلرنده معتدل اولوب، یاغمورلری بك چوقدر. طوپراغی منبت ایسهده، سرت بر بالچیقدن عبارت اولدیغندن، ایشلنمسی خیلی زوردر. بناءً علیه بر

بیوك قسمی الیوم مرعی و تورب حالنده ایسه‌ده، کوندن کونه آچیلوب، تارله‌یه تحویل اولنمقده‌در. اراضیٔ مزروعه‌سی یوزده ٦٥ نسبتنده اولوب، اك برنجی محصولی یولاف، ایکنجی درجه‌ده آرپه و اوچنجی درجه‌ده بغدای وسائره‌در. باشلیجه حیوانات اهلیه‌سی ٢٢٥٠٠٠ صیغیر، ٢٨٥٠٠٠ قیون و ٤٠٠٠٠ قدر بیکیردن عبارتدر. سوت، یاغ و پینیر اخراجاتی چوقدر. لکن مملکتك اك برنجی منبع ثروتی کومور معدنی اولوب، سنوی یکرمی یکرمی بش ملیون طونیلاتو قدر چیقار. دمیر معدنلری‌ده چوقدر. بز و باصمه کبی پاموق منسوجاتجه بو ایالت بتون دنیانك برنجی یری اولوب، ایکی بیکی متجاوز فابریقه‌سنده درتیوز بیکه قریب عمله بو صنعتله اشتغال ایدرلر. یوك وابیك قاشلرله دمیردن مختلف ماکینه‌لر وسائر آلات وادوات دخی یاپیلیر. الحاصل صنایع وتجارتی پك ایلریدر.

لانقاستر (Lancaster) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك (پانسیلوانیه) جمهوریتنده و(هاریسبورغ) ك ٥٥ کیلومتره جنوب شرقیسنده اولوب برچوق دمیر یول خطلرینك نقطهٔ تقاطعنده واقع قونتاق مرکزی برشهراولوب، ٢٥٧٧٠ اهالیسی وتفنك، بالطه، زراعت ماکینه‌لری، آرابه، دمیر یول لوقوموتیفی، منسوجات مختلفه وسائره فابریقه‌لری واردر. مکاتبی‌پك‌مکملدر دکیزه قدر سیر سفائنه صالح بر جدولی اولوب، تجارت بحریه‌سی دخی ایشلك اولمغله، کوندن‌کونه یوکسلمکده‌در. هالیسنك قسم اعظمی آلماندر. — ممالك مذکوره‌ده بو اسمله بر چوق کوچك قصبه‌لر وقونتاقلر دها واردر.

لانکدوق (Languedoc) فرانسه‌نك تقسیمات قدیمه‌سنده جنوب جهتنده واقع بر خطه‌سی اولوب، رونه ایرماغنك صاغ کنارندن آق دکیز ساحلی بوینجه پیرنه سلسلهٔ جبالنك اتکاری قربنه قدر ممتد اولوردی؛ و (روسیلون) ایله (فوآ) قونتلغی نام ایکی کوچك خطه لانکدوق ایله پیرنه سلسله‌سی آره‌سنده حائل اولوردی . مرکزی (تولوزه) شهری ایدی . آشاغی و یوقاری لانکدوق اسملریله ایکی قسمه منقسم اولوب، برچوق دره بکلکارینی حاوی ایدی. شمدیکی تقسیماتده: آردشه، اوده، غارد، یوقاری غارونه، هرولت، یوقاری لوآره، لوزره وتارن ایالتلرینه منقسمدر. رونه مجراسنه وآق دکیز سواحلنه متوازیاً ممتد اولور (ویواره) و (سونه) اسملریله ایکی صره طاغلری اولوب، منتهای جنوبنده پیرنه سلسلهٔ عظیمه‌سنك اتکاری بولنیور. بو وجهله قسم اعظمی آق دکیز مائله‌سنده ایسه‌ده، جبال مذکوره‌نك اوته طرفنده بحر محیط آطلاسی مائله‌سنده واقع (لوآره) و (غارونه) حوضه‌لرینه تابع یرلری وبو ایرماقلره دوکیلوربعض میاه‌جاریه‌سی دخی واردر. هواسی‌ارتفاعنه‌کوره مختلف‌اولوب، آق‌دکیز مائله‌سنده وهله سواحلنده حادناصیجاقدر. طوپراغی پك منبتدر . طاغلق یرلرنده مرعی و اورمانلری چوقدر . باغلری مشهوردر. بو خطه رومالیلر زماننده (ناربونزه) و بعده (سپتیمانیه) تسمیه اولنمشدی . بشنجی قرن میلادیده مملکتی ضبط ایدن ویسیغوتلر کندیلرینه نسبتله (غوتیه) اسمنی ویرمشلردی. سکزنجی قرن میلادیده مجاهدین اسلامك الینه کچوب ، برآز مدت ممالك اسلامیه عدادینه داخل اولدقدن صکره، تدریجاً شارل مارتل وپپین و شارلمان طرفندن استرداد وفرانق دولتنه الحاق اولنه‌رق، (سپتیمانیه) دوقه‌لغی نامیله برایالت ممتازه اتخاذ اولنمش؛ وکیده‌رك کسب استقلال ایتمش ایدی . اون اوچنجی قرن میلادیده‌فرانسه‌یه الحاق‌اولنه‌رق، او وقت‌فرانسه‌نك جنوب جهتنده سویلنیان (اوق) لسانه نسبتله (لانکدوق) تسمیه اولنمشدر. [زیاده تفصیلات ایچون الیوم منقسم بولندیغی ایالاتك اسامیسنه مراجعت بیوریله.]

لانکلاند (Langeland) یعنی «اوزون یر» . دانیمارقه‌ده (فین) ونام آخرله (فیونیه) جزیره‌سنك جنوب شرق ساحلی قربنده واقع و بو جزیره‌یه ملحق برآطه اولوب، شرقاً (لالاند) جزیره‌سندن ١٢ کیلومتره اکنده بر بوغازله آیرلمشدر، که (لانکلاند بات) دینمکله معروفدر. غرب جهتندن کندیسیله مذکور فیونه جزیره‌سی و (تاسینکه) ایله (ارو) آطه‌لری آره‌سنده بولنان بوغاز ایسه چوق دها طار ویر

طاقم كوچك آطه‌لری حاویدر. شمالدن جنوبه بویی ٥٤ كیلومتره اولوب، اڭ هیچ بر یرده ٨ كیلومتره‌یی تجاوز ایتمیور. منتهای شمالیسی ″٣ ′١٠ °٥٥ عرض شمالی ایله ″٣٥ ′٣٥ °٨ طول شرقیده و منتهای جنوبیسی ′٤٠ °٥٤ عرض شمالی ایله ′٢٠ °٨ طول شرقیده واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٢٨٨ مربع كیلومتره اولوب، ٢١٠٠٠ اهالیسی واردر. اراضیسی آز متموج اولوب، اڭ یوكسك یرینك آنجق ٤٨ متره ارتفاعی واردر. طوپراغی منبت اولوب، ذخیره وكتنویر ایله سائره حاصل اولور. اورمانلریله مرعالریده چوقدر. اهالیسی كلیتلی صیغیر یتیشدیریرلر. سواحلی دوز اولوب، یالكز ساحل غربیسنده بر قویی واردر. مركزی اولان (رود كوبینغ) قصبه‌سی ساحل غربیسنده‌در.

لانكنسالزه (Langensalza) پروسیه‌ده صاقسه ایالتنك (ارفورت) سنجاغنده وارفورتك ٣٠ كیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق (سالزه) نهری اوزرنده قضا مركزی بر قصبه اولوب، ١٠٥٤٠ اهالیسی، یوك وكتنویر ایپلكیله چوخه وآلات زراعیه فابریقه‌لری وجوارنده كوكوردلی وطوزلی میاه معدنیه‌سیله قاپلیجه‌لری واردر.

لانكو (Langö) نوروجك ساحل غربیسنده بر آطه اولوب، °٦٨ عرض شمالی خطنك برآز شمالنده‌واقعدر. سواحلی پك كیرینتیلی چیقنتیلی وقیالر وآطه‌جقلرله محاط وبر چوق شبه جزیره و برونلری حاویدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٨٨٨ مربع كیلومتره اولوب، ٩٠٠٠ اهالی ایله مسكوندر.

لانوس (Lanos) آمریقای جنوبینك چوللری حكمنده اولان پك واسع واوزون قبا اوتلرله مستور اووه‌لره اسپانیوللر طرفندن ویریلن اسمدر. لانوسلر اڭ زیاده ونزوئلا، برازیلیا، آرجنتین ممالكنده وسائر او جهتلرده بولنیور.

لاوجه بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی ذكر ایدوب، نره‌ده اولدیغنی بیان ایتمیور.

لاؤچئو (Lao-Tséu) چینك حكما و شارعلرندن اولوب، قونفوچیو‌دن اول اوله‌رق، قبل المیلاد ٦٠٠ تاریخلرنده یاشامشدر. تناسخی تدریس ایدوب، بو دخی فیثاغورس كبی دنیایه مقدمكی كلیشلرینی ونه قالبلرده كلدیكنی تخطر ایتمك ادعاسنده بولنوردی. (تاؤته كینغ) یعنی «عقل اول» عنوانیله بر تألیفی واردر، كه چینلیلرك كتب مقدسه‌سندن معدوددر. بر مذهبك مؤسسیدر، كه الیوم چینده مرعی اولوب، برچوق تابعلری واردر. كتابی فرانسزجه‌یه وسائر آوروپا لسانلرینه ترجمه اولنمشدر.

لاؤدیكه (Laodice) ماكدونیه حكمدارلری فیلیپك سردارلرندن آنتیوخسك زوجه‌سی واسكندرك وفاتندن صكره سوریه حكمداری اولان سلفقوس نیقاتورك والده‌سیدر.

— دیكر بر لاؤدیكه دخی ینه سلفقیلردن آنتیوخس ثئوسك همشیره وزوجه‌سی اولوب، مرقومدن سلفقوس قالینیقوس ایله آنتیوخس هیراقس اسملریله ایكی اوغلی اولدقدن صكره، زوجی مصرده حكومت سورن بطالسه خاندانه منسوب (برنیكه) یی تزوج ایتمك اوزره، كندیسنی تطلیق ایتمش، ومؤخراً تكرار تزوج ایلمش ایدی. صاحبهٔ ترجمه زوجیله اورتاغنی قتل ایتدیره‌رك، اوغلی سلفقوسی تخته اقعاد ایتمش؛ و مصر حكمداری بطلیوس اورجت میلاددن ٢٤٠ سنه اول كندیسنی قتل ایلمشدر.

لاؤدیكیه (Laodicée) زمان قدیمده آسیاده ماكدونیه‌لی حكمدار عائله‌لرینه منسوب (لاؤدیكه) اسمنده بعض قادینلره منسوب بر قاچ شهر وقصبه وار ایدی. اڭ مشهورلری فریجیا خطه‌سنده بولنمش اولانیدر، كه آنفه‌الترجمه لاؤدیكه طرفندن تأسیس اولنه‌رق، (لیقوس) نهری اوزرنده واقع اولمغله (آدلیقوم) تعبیریله تفریق اولنوردی. (دیوسپولیس) و (روآس) دخی تسمیه اولنوردی. میلادك ٦٥ تاریخنده حركت ارضدن خراب اولوب، بعده (مارق آورل) طرفندن تعمیر اولنمش؛ وقسطنطین زماننده بیوك فریجیا ایالتنه مركز اتخاذ اولنمش ایدی. ٣٦٢ تاریخ میلادیسنده بر مجلس روحانینك محل انعقادی اولمشدی. ١٤٠٢ تاریخ میلادیسنده تیمورلنك طرفندن ضبط وتخریب اولنه‌رق،

او وقتدن خرابه حالنده‌در . خرابه‌سی آیدین ولایتنك دكزلی سنجاغنده (اسكی حصار) اسمیله معروفدر . [بو اسمه مراجعت بیوریله]

— بوندن صكره الك مشهورلری: (لاوْدیكیه قومبوسته) و (لاوْدیكیه آدماره) ایدی‌كه برنجیسی الیوم (لادیق) وایكنجیسی (لاذقیه) اسملریله معروفدرلر . [بو اسملره مراجعت بیوریله.]

لاورانسه { (Lawrance) ممالك مجتمعه‌نك (قانساس) جمهوریتنده و (توپقه)نك ٤٩ كیلو متره شرق جنوبیسنده اوله‌رق (قانساس) نهری اوزرنده سنجاق مركزی بر قصبه‌اولوب، ١٠٤٠٠ اهالیسی، دارالفنونی، متعدد مكتبلری، بر سطح مائل اوزرنده كوزل موقع ومنظره‌سی، دمیر یولی و ایشلك تجارتی واردر. — بو اسمله ممالك مذكوره‌ده بر قاچ كوچك قصبه دخی‌واردر.

لاوریقوشه { (Lauricocha) آمریقای جنوبیه‌نك (پرو) جمهوریتنده بر كولدر، كه ٣٠´ ١٠° عرض جنوبی ایله، ٥٠´ ٧٨° طول غربیده واقع اولوب ، بویی ١٣ بواكی ٥ كیلومتره‌در. (تونغوراغوآ) نهری بو كولدن چیقار. — كنارنده ینه بو اسمله ٥٠٠٠ اهالیلی جامع برقصبه بولنیور.

لاوریوم { (Laurium) یونان قدیمده آتیقه خطه‌سنك منتهای جنوبنده وساحل بحر قربنده برقصبه اولوب، اطرافنده‌كی كوش معدنیله مشهور ایدی . معدن مذكورك اخیراً یكیدن اخراجنه بدأ اولنمشدر.

لاؤزانه { (Lausanne) اسویچره‌نك (وود) ناحیه‌سنده و (برنه)نك ٨٠ كیلومتره جنوب غربیسنده اوله‌رق (لمان) كولی ساحل شمالیسندن ٢ كیلو متره‌لك مسافه‌ده قضا مركزی بر شهر اولوب، ٣٠١٨٠ اهالیسی، آقادمیاسی، فن جراحی مكتبی، اعدادیهٔ طبیه‌سی، مكتب صنایعی وسائر مختلف مكتبلری، خسته‌خانه ومكتبی حاوی اوله‌رق كورلره مخصوص بر دارالعجزه‌سی، بتون اسویچره‌یه عائد خسته‌خانه‌سی و محكمهٔ تمیزی، ٨٠٠٠٠ جلدی و ١٠٠٠٠ رسائلی‌حاوی كتبخانه‌سی، آثار عتیقه و رسم ایله تاریخ طبیعی موزه‌سی، تاریخ وعلوم طبیعیه جمعیتلری وساعتجیلكه، جواهرجیلكه ومنسوجات وسائره‌یه مخصوص بر خیلی فابریقه‌لری واردر . موقع و منظره‌سی پك كوزل اولوب، اوزون بركوپریسی ، بر تونلی ومتعدد ابنیهٔ مصنعه‌سی‌واردر.

لاؤس { (Laos) هند چینینك وسطلرنده واسع بر یر اولوب، قسم اعظمی سیام وبرر قسمی برمان وآنام ممالكندن معدود ایسه‌ده، حقیقتده(لاؤس)مستقل‌اولوب، اهالیسی‌ده ممالك متجاورهٔ مذكوره اهالیسندن جنسیتجه بسبتون فرقلیدر. لاؤسك حدودی تماميله معین‌و معلوم دكل‌ایسه‌ده، تقریباً ١٥° ایله ٢١° عرض شمالی و٩٦° ایله ١٠٥° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولوب، (مقونغ) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعظمیله (منام) ایرماغی حوضه‌سنك قسم اعلاسنی حاوی، وبو وجهله غرباً سیام وبرمان، شمالاً چینه تابع (یوننان) شرقاً تونكین وآنام، جنوباً دخی قامبوج ممالكیله محدوددر . مساحهٔ سطحیه‌سی معلوم‌دكل ایسه‌ده، ٤٠٠٠٠٠ مربع كیلومتره‌دن زیاده تخمین اولنوب، مقدار اهالیسی دخی بر ایكی ملیون راده‌لرنده طاغلق طرفلرنده وعلی‌الخصوص هنوز مجهول اولان قسم شمالیسنده (موییس) اسمیله معروف واصل لاؤسلیلردن بسبتون فرقلی برطاقم وحشیلر بولنیور.

اراضیسی یوكسك وطاغلق اولوب، حدود جنوبیه‌سی قربنده (منام) ایله (مقونغ) وادیلری آره‌سنده غربدن شرقه (دونغ پاپابای) و یا (پاساق) اسمیله بر سلسلهٔ جبال ممتد اولورلر . اورادن یوقاریسی بر یایله حكمنده اولوب، اكثری مقونغ ایرماغنه منصب اولمق اوزره ، بر چوق انهاری واردر. مع هذا بوطرفلرده ١٠٠٠ متره‌لك ارتفاعی متجاوز یرلری اولمیوب ، یایله‌لرینك چوغی ایكی اوچ یوز متره ارتفاعنده‌در . آنجق شماله طوغری چیقلدقجه، ارتفاع آرتوب، یوننان حدودی قربنده پك یوكسك طاغلری واردر . اك بیوك نهری مذكور مقونغ اولوب، غرب جهتنده دخی (سالوئن) مجراسنك یوقاری طرفی و (منام) ایرماغنك منابعی بولنیور . كرك بو ایرماقلر وكرك تابعلری اولان بر چوق انهار اكثریا سیل صورتنده

آقوب، رطاقم شلاله‌لر و سرعتلی اینیشلر تشکیل ایدر، وفیضانلرنده مجرالری اطرافنده‌کی آلچاق یرلری باصارلر. هواسی پك افراطلی وتفریطلی اولوب، متم روزکارلرینه ویاغمورلره تابعدر. تشرین ثانیدن مایسه‌قدر قوراقلق موسمی حکم سوروب، هوا بزم ایلك بهاره معادل‌اولور؛ ومیزان‌الحراره اکثر طرفلرنده ۱۸ و ۲۰ درجه‌لرینی کوستروب، یالکز بعض طرفلرنده ۱۱ درجه‌یه‌قدر چیقار. منتهای شمالیسنك طاغلق یرلرنده ایسه هوا ارتفاعك درجه‌سنه کوره سرینددر. نباتاتجه پك زنکین بریر اولوب، هر نه‌قدر قوراقلق موسمنده اوتلر قورور، وآغاجلر یاپراقلرینی دوکر ایسه‌ده، یاز یاغمورلری یاغمغه باشلار باشلاماز، اورته‌لق زمرده دونوب، اهالی تخم زرعنه باشلارلر. الك برنجی محصولی پرنج اولوب، صولاق یرلرده اکیلن عادی پرنجدن بشقه یوکسك یرلرده اکیلیر بر نوع پرنج دخی واردر، که دها لذیذ اولمغله، لاؤسلیلر بونی ترجیح ایدرلر. برر مقدار مصر، داری، یولاف و سائره دخی اکرلر. پاموق دخی الك باشلی محصولاتندندر. شمال جهتنده موز و خرما آغاجلری واسع اورمانلر تشکیل ایده‌جك درجه‌ده چوقدر. چیوید وبویا و یا یاغ استحصاله یارار سائر نباتات و اشجاری دخی چوقدر. کنویر ودیکر الیافی حاوی نباتاتی وکراسته ومرانغوزلغه یارار قیمتلی اشجاریله طارچین کبی بهاراتی دخی واردر. مع هذا وسعت اراضیسنه نسبتله اهالیسنك ندرتنه بناءً پك آز یرلری مزروع ومعمور اولوب، اکثر طرفلری چالیلق وسازلق حالنده اراضی خالیه‌دن عبارتدر. حیواناتجه هند چینینك سائر طرفلرینه مشابه‌اولوب، فیل، کرکدان، قپلان، پارس، آیی، میمونلرك انواعی وسائره بولنیور. حیوانات اهلیه‌سی ایسه باشلیجه فیل، مانده واوکوزدن عبارتدر. بیکیر و استر ایله طوموزلری آزدر. مانده‌لری پك ایری وقوتلیدر. اوکوزلری اورکوجلی اولوب، صرتلرینه یوك حمل ایدرلر. بونلر یبانی حالنده دخی کلیتله بولنوب، کرك اتلریچون وکرك تأنیس ایچون صید واخذ اولنورلر. برمقدار ایپك بوجکی ده یتیشدیررلر ایسه‌ده، اکثریا ایپك بوجکاری کندی کندیلرینه اورمانلرده یابدقلری قوزه‌لری طوپلایوب، بوندن آشاغی برجنس ایپك چیقاریرلر.

لاؤسلیلر خالص هند چینی جنسیتنه منسوب اولوب، چهره‌لری تاتار چهره‌سنی آکدیرر، وبویلری قیصه وصقاللری سیرك ایسه‌ده، سیمالری سائر هند چینی اهالیسندن دها دوزکون وکولکه‌ده یاشایانلرینك رنکاری دها بیاضدر. کندیلری ساکن وملایم آدملر ایسه‌ده، برآز حیله کارلقلری واردر. یردن بر ایکی متره یوکسك اوله‌رق، قازیقلر اوزرینه مبنی اخشاب خانه ویا براقه‌لرده ساکن ایسه‌لرده، عشیرت حالنده بتون ترك ایتمیوب، بعضلری الآن کوچبه حالنده یاشایورلر. اکثر قصبه وقریه‌لری نهر کنارلری بوینجه ممتد سیرك وباغچه‌لرله محاط خانه‌لردن مرکبدر. اهالی (بودا) دینیله متدین ایسه‌ده، جن وپریلره وسحره وسائر بوکبی شیلره اعتقادلری دخی اولوب، سحربازلق وهکیملك ایدر قادینلری واردر. عمومی اثوابلری ارککلرده بر پشتمالدن وقادینلرده بلدن دیزه قدر اوزانیر برنوع فیستاندن عبارت ایسه‌ده، ارککلرك زنکینلری طار قوللی بر نوع جاکت، وبر شال واولی قادینلر دخی کوکسلرینی اورته‌جك بر یلك دخی کییرلر. تعدد ازواج یالکز زنکینلرده اجرا اولنوب، لکن قاریلرینك یالکز بری رسمی ومشروع صاییلیر. ناموسه چوق مبالاتلری اولمیوب، زنانك جزاسی جزئی بر جزای نقدیدن عبارتدر. اسارت عندلرنده مرعی ایسه‌ده، کوله وخلایقلرینه حسن معامله ایدرلر. زراعت واکرمك وطوقومق ایشلری اکثریا قادینلره منحصر اولوب، ارککلری آنجق آوجیلق وبالیقچیلقله مشغول اولورلر، ویا تنبل طورورلر. لسانلرینك سیام لساندن آز فرق واردر.

لاؤمدون (Laomédon) (تروآحکمداری (مشهور پریامك پدری اولوب، اساطیر یونانیه‌ده وفاسزلغیله مشهوردر. کویا شمسدن کنایه اولان (آپولون) ایله دکیز الهی زعم اولنان (نپتون) کوکدن طرد اولندقلرنده، بونك یانه کلوب، تروآنك سور وناه‌لرینی یاپمغه یاردیم ایتمشلرسه‌ده، صوکنده متفق علیه اولان اجرتلرینی ویرمدیکندن، آپولون وبابی

ونپتون طغيـان مياهى مسلط ايتمش؛ ولاؤمدون كاهنلره مراجعتنده، قيزى (هسيونه) يى بر دكيز جانوارينه آتمقدن بشقه چاره اولمديغنى بيان ايتمشلر؛ و قهرمان شهير (هركول) اون ايكى كوزل آت مقابلنده مذكور جانوارى قتل ايله، قيزينى تخليص ايتمش ايسـه‌ده، لاؤمدون بوكاده وعد ايتـديكى آتلرى ويرمديكنـدن ، هركول تروآيى ضبط وتخريبـله، كنديسنى و اولادينى اتلاف، وپالكز (پريام) ى صاغ براقه‌رق، اونك يرينه تخته اقعاد ايتمش .

لاؤن { (Laon) فرانسه‌ده پارسك ١٣١ كيلومتره شمال شرقيسنده (اسنه) ايالتنك مركزى بر قصبه اولوب، ٩١٣٤ اهاليسى، استحكاماتى، داخلى مكتبى، كتبخانه‌سى، دارالعجزه‌سى وبر قاچ فابرقه‌سيله اولدجه تجارتى واردر.

لاووآزيه { (Lavoisier) اعاظم كيميا. كراندن اولوب ، ١٧٤٣ تاريخنده پارسـده طوغمشـدر. كوچكدن علوم طبيعيه‌يه ميل ايدوب، ٢٥ ياشنده فنون آقادمياسى اعضالغنه قبول اولنمش؛ ومؤخراً بر بيـوك ميرى چفتلك اداره‌سـنه مأمور اولوب، فن كيمياده‌كى معلومات نظريه‌سنى اجرا وتطبيقه ميدان بولمشدى. ١٧٧٥ ده يانمق فعلنك هواده‌كى مولد الحموضه‌نك يانان جسملرله تركيب كيمويه‌سندن حاصل اولديغنى كشف واثبات ايدوب، كيمياجه بر دور جديد آچمش؛ و١٧٨٤ ده صـويك تركيبنى كشف ايتمش ايدى. ١٧٨٧ ده (كويتون) و (موروو) ايله مشتركاً اصطلاحات كيمويه‌يى تعديل وتصحيحه باشلامشدى. بر طرفدن دخى تطبيقات واجراآته دوامله، كيمايه وزراعته بيوك خدمتلر ايتمشدر. مع هذا ، مجرد برميرى چفتلكك مديرى اولمق بهانه‌سيله، ١٧٩٣ ده ارباب عصيان طرفندن بالتوقيف، محكمهٔ عرفيه‌نك قراريله ١٧٩٤ سنه‌سى اعدام اولنمشدر. بر چوق تأليفات وتحقيقات فنيه‌يه تشبث ايدوب، اكمالى ايچون مهلت طلب ايتديكى حالده رجاسى مسموع اوليوب، ناتمام قالمشدر. كيميا وحكمت طبيعيه‌يه دائر بر قاچ تأليفى اولوب، كليـات آثارى ١٨٦٠ تاريخنـده مصارف دولتله طبع ونشر اولنمشدر.

لاوور { (Lavaur) فرانسه‌نك (تارن) ايالتنده و (آلبى) نك ٤٠ كيلومتره جنوب غربيسنده قضا مركزى بر قصبه اولوب، ٧٠٧٧ اهاليسى، داخلى مكتبى، كتبخانه‌سى وايپك فابريقه‌لرى واردر.

لاوى { (Levi) حضرت يعقوب (عم) ك اوچنجى اوغلى اولوب، (ليا) دن متولد ايدى. قبل الميلاد ٢١١٧ دن ١٩٨٠ تاريخنه وديكر بر حسابه كوره ١٧٤٨ دن ١٦١١ تاريخنه‌دك ١٣٧ سنه معمر اولمشـدر . حضرت موسى وهارونك جد اعلاسـيدر . موسـويلرده رياست روحانيه بونك نسلنه منحصردر. ارض مقدس اسباط بيننده تقسيم اولندقده لاوى نسلنه آيريجـه بر يرويرلميوب، سائر برلرك عشر محصولاتى وطا. غنيق اوله‌رق ٤٨ معموره ويرلمشيدى.

لاوينيوم { (Lavinium) ايتاليانك (لاتيوم) خطهٔ قديمه‌سنده وروماك جنوبنده بر شهر قديم اولوب، طقوزنجى قرن ميلاديده عربلر طرفندن تخريب اولنمشدر .

لاهارپ { (Laharpe) فرانسـه‌نك الك مشهور شعرا و ادباسندن اولوب، ١٧٣٩ ده پارسده طوغمش؛ و١٨٠٣ ده وفات ايتمشدر. پدرى من اصل اسويچره‌نك (وود) ناحيه‌سى زادكانندن اولوب ، فرانسه‌نك خدمت عسكريه‌سنه كيرمشيدى. بر قاچ تياترو كتابى وسائر منظومه‌لر يازوب، وولترك تقديرينه مظهر اولمشدى. حكيم مشار اليه ايله سائر حكمانك افكارينـه تابع اولوب، فرانسه‌ده افكار جديده‌نك الك خواهشلى آلقيشلايجيلرندن ايكن ، ١٧٩٤ ده بلا سبب حبس اولنديغندن، فيما بعد تبـديل فكر ومسلك ايده‌رك، افكار عتيقـه و رياست روحانيـه لهنده يازمغه باشلامش؛ واعدامنه حكم اولنمش ايسه‌ده، صـاقلانه‌رق قورتلمش ايدى. برامكه‌نك وقعهٔ معلومه‌سنى دخى بر فاجعـه صورتنده سلك نظمه چكمشدر . كنديسى فقير الحال اولديغندن، مجرد كچنمك ايچون دخى بعض كتابلر نشرينـه مجبور اولمشدى .

لاهاى { (La Haye) فلنـك دولتـنك پايتختى وجنوبى هولانده ايالتنك مركزى بر شهر اولوب، آمستردامك ٤٥ كيلومتره

جنوب غربیسنده وساحل بحر قربنده اوله‌رق بر قاچ جدولك اوزرنده واقعدر. کثرت نفوسجه فلمنکك اوچنجی شهری ایسه‌ده، آوروپانك اك کوزل معموره‌لرندن اولوب، ۱۸۵ ۷٤٤ اهالیسی، پك منتظم سوقاقلری، کوزل اشجارله مزین میدانلری، مصنع ابنیه‌سی، قراله مخصوص سرایی، رسم آقادمیاسی، متعدد ومکمل مؤسسات علمیه وفنیه‌سی وصنایع مختلفه‌یه مخصوص فابریقه‌لری واردر.

لاهور (Lahore) هندستانك شمال غربی جهتنده وکلکته‌نك ۱۷۷۰ کیلومتره غرب شمالیسنده ودهلینك ده ٤۳۸ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق سند ایرماغنه تابع (چیناب) نهرینه دوکیلان (راوی) چاینك صول کنارندن ۱ ½ کیلومتره‌لك مسافه‌ده واقع پنجاب ایالتنك مرکزی بر شهر شهیر اولوب، ۱٤۹ ۳۷۰ اهالیسی، شمال شرقی کوشه‌سنده بر تپه‌نك اوزرنده اسکی بر قلعه‌سی، اصل شهرك اطرافنده قیرمزی طاشدن معمول بر سوری، اسکی ملوك تیموریه‌یه مخصوص بولنمش سرایی، ملوك مذکوره‌دن جهانکیر واورنکزیبك کندی اسملرینه منسوب جامع شریفلری، دیکر مؤسسات وآثار اسلامیه‌سی، پنجابه مخصوص دار الفنونی، السنهٔ شرقیه‌یه مخصوص مکتبی، مکتب فنون طبیه‌سی، دیکر متعدد مکاتب ومدارسی، موزه‌سی، خسته‌خانه‌سی، پك ایشلك بازار وچارشیلری، مجوهراته متعلق معمولاتیله کومش ویا آلتون قاقمه‌لی باقیر ودمیر آوانیسی وصیرمه‌لی و قلاپدانلی قماشلری واردر. لاهور وقتیله چوق بیوك ودها معمور اولوب، اطرافنده‌کی واسع خرابه‌لر وبونلر میاننده مشهور اولان ابنیهٔ مصنعه ویرانه‌لری اسکی معموریتنه شاهددر. شمدیکی شهرك سوقاقلری طار وابنیه‌سی پك یوکسك اولدیغندن، انجریسی حزن انکیزدر. صنایع محلیه‌سی دخی اسکی حالندن چوق تدنی ایتمشدر.

— لاهور سنجاغی پنجاب ایالتنك مرکزی اولوب، ۲۳ ۲۰۸ مربع کیلومتره وسعتنده اولدیغی حالده، ۱ ۸۸۹ ٤۹۵ اهالی ایله مسکوندر.

لاهون صعید مصرده بر قصبه اولوب، ایچنده حضرت یوسف (عم)ك مسجدی وبرصو بندی بولندیغی «معجم البلدان»ده مسطوردر.

لایباخ (Laybache) آوستریا ومجارستان دولتنده وتریسته‌نك ۹۸ کیلومتره شمال شرقیسنده ایلیریه وقارنیوله ایالتنك مرکزی بر شهر اولوب، ۲۳ ۰۰۰ اهالیسی، حبسخانه اتخاذ اولنان اسکی بر قلعه‌سی، داخلی وخارجی مکتب اعدادیسیله رهبانه مخصوص مدرسه‌سی، دار المعلمینی، رصدخانه‌سی، کتبخانه‌سی، زراعت وصنایع جمعیتلری، اجزاء کیمیویه ایله پورسلین، ایپك قماشلر، قورده فابریقه‌لری وایشلك تجارتی واردر. اسکی بر شهر اولوب، رومالیلر زماننده (آمونیا) وقرون وسطاده (لاباقوم) اسمیله معروف ایدی.

لایپسیغ و لایپنیچ [«لیپسیغ» و«لیپنیچ» ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

لایتمریج (Leitmeritz) چهستانده پراغه‌نك ۵۳ کیلومتره شمال غربیسنده و (البه) ایرماغی اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۱۰ ۰۰۰ اهالیسی، مکتب اعدادیسی، ایشلك تجارتی و یاین بالیغی اخراجاتی واردر. جوارلری او قدر کوزلدرکه چهستانك جنتی تسمیه اولنمشدر.

لایته (Leitha) آوستریا ومجارستانده بر نهردرکه آوستریا باش دوقه‌لغنده (نایستاد)ك ۹ کیلومتره جنوبنده نبعانله، مجارستانه داخل اولور، وطوننه‌نك برقوایله برلشدکدن صکره بو ایرماغه دوکیلور.

لایحی (مصطفی) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، سیروزلیدر. ابتدا طریق علمه سلوك ایدوب، بعده جانب مصره عزیمتله، طریق کلشنی‌یه انتساب ایده‌رك، قلندرانه بر عمر سورمکه باشلامش؛ ومؤخراً درسعادته کله‌رك، صدر اعظم سمیز علی پاشانك اعتقاد وحسن ظننه مظهر اولمغله، بر نیجه مدت مرجع خاص وعام اولدقدن صکره، پاشای مشار الیهك دائره‌سی آدملرینك حسد وافتراسنه اوغرامغله، مملکتنه عودت ایده‌رك، ۹۷۳ ده اوراده وفات

ایتمشدر. اشعار ونوادری جامع بر مجموعه ترك ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

طریق کعبهٔ تحقیقه رهروان اولانه
جناب حضرتنه برشاهراهدر ایشیکك

لائرت (Laërte) ایتاکی جزیره‌سنك حکمدار قدیمی اولوب، مشهور اولیسك پدری ایدی.

لائرته (Laërte) آسیای صغیرده کیلیکیا ایله پامفیلیا خطهٔ قدیمه‌لری آره‌سنده وساحل بحرده یعنی علائیه جوارلرنده بولنمش مستحکم بر شهر قدیم اولوب، لائرته‌لی دینمکله معروف دیوجانسك وطنی ایدی.

لاینه (Leine) آلمانیاده بر نهردر، که پروسیه‌نك صاقسه ایالتنده (دون طاغندن نبعان ایله، هانووره قراللغنه کیروب، (کوتینکه)نك ایچندن بعدالمرور، هانووره شهرینه واصل اولنجه، سیر سفائنه صالح اولور؛ و ۲۵۰ کیلومترهلك جریاندن صکره (آلر) نهرینه دوکیلور.

لاییس (Laïs) یونان قدیمده حسن و آنلریله وشوخ‌مشربلکاریله شهرت بولمش آناقیز ایکی قادین اولوب، برنجیسی عن‌اصل سیجیلیه‌لی اولدیغی حالده، قورنته‌ده ساکن اولمش؛ وآتنه‌نك اك مشهور رجالی وعلی‌الخصوص مشهور (آلکیبیاد)ی دام عشقنه دوچار ایتمشدی. بعده بر دلیقانلی‌یه تعشق ایدوب، بونك آرقه‌سی صره تسالیه‌یه کیده‌رك، اورانك قادینلری قیصقانمغه باشلیوب، کندیسنی میلاددن ۳۸۰ سنه اول قتل ایتمشلردر. — دیکری بونك‌ده آلکیبیادك قیزی اولوب، والده‌سنك اثرینه تبعیت ایتمشدر.

لب اندلسده بحرمحیط ساحلنده برقصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لبابه (ام الفضل — بنت الحارث الهلالیه) صحابیاتدن بر قادین اولوب، فخرالرسل (صلعم) افندمزك بالدیزی یعنی ام المؤمنین (میمونه) جنابلرینك همشیره‌سی، عم پاك جناب نبوی عباس بن عبدالمطلب (رضه)ك زوجه‌سی وخالد بن ولید (رضه)ك تیزه‌سی ایدی. حضرت خدیجه (رضها)دن صکره اك اول اسلامه کلن صاحبهٔ ترجمه اولدیغی مروی اولوب، جناب حضرت نبویدن حقنده چوق حرمت ورعایت ابراز بیوریلوردی. جعفر بن ابی طالب و بعده ابو بکر صدیق ونهایت علی المرتضی (رضهم) حضراتنه وارمش اولان (اسماء بنت عمیس) ودیکر عم رسالتپناهی حمزه بن عبدالمطلب (رضه)ك زوجه‌سی اولان (سلمی بنت عمیس) دخی صاحبهٔ ترجمه‌نك لام همشیره‌لری ایدی. خالد بن ولید حضرتلرینك والده‌سی اولان همشیره‌سی (لبابة الصغری)دن تفریق ایچون (لبابة الکبری) دینمکله معروفه ایدی. حضرت عباس (رضه) دن فضل، عبدالله، قثم، عبدالرحمن و دیکر ایکی، که جماً آلتی اولاد دنیایه کتیرمشدر. اوغلی عبدالله (رضه) وسائر بعض ذوات کندیسندن روایت احادیث شریفه ایتمشلردر.

— خالد بن ولید حضرتلرینك والده‌سی اولان همشیره‌سی (لبابة الصغری) نك ایسه اسلامی و صحبتی مختلف فیهدر.

لبابه اندلسده سرقسطه‌یه محلق بر براولوب، لبابی نسبتیله معروف بعض مشاهیر اسلامك مسقط رأسی بولنمشدر.

لبابه بنت عبدالله عبدالله بن جعفر الطیارك قیزی اولوب، ملوك امویه‌دن عبدالملك بن مروانه وارمش ایسه‌ده، مرقومك مشهور اولان آغزینك رائحهٔ کریهه‌سنه تحمل ایده‌میوب، اظهار استکراه ایتدیکیچون، تطلیق اولنه‌رق، هاشمیلردن علی بن عبدالله بن العباس (رضهم)ه وارمش ایدی.

لبادین دمشق شامده باب جیرون قربنده مشهور بر محله ایدی. — سمرقندك دخی برمحله‌سی بو اسمله معروف اولوب، (کوی نمدکران) دخی دینلیردی.

لبان یمنك اوته‌سنده واقع مهره خطه‌سنده بر قصبه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لبدوس (Lebedos) آسیای صغیرده آطه‌لردکیزی ساحلنده و (قولوفون) شهر قدیمنك غرب شمالیسنده یعنی شمدیکی صیغاجق قصبه‌سی قربنده اسکی بربلده اولوب، یونیا خطهٔ قدیمه‌سنه ملحق ایدی. لیسیماخوس طرفندن تخریب اولنه‌رق، اهالیسی (افس) ه یعنی آیاثلوغه نقل اولنمشدی.

لبده { طرابلس غربك شرق (Leptis) طرفنده ساحل بحرده و مركز لوا اولان خمس قربنده بولنمش بر شهر قديم اولوب ، فنيكه‌ليلرك بناكرده‌سى ايدى؛ و قارتاجليلره تابع اولوب، بونلره ويركى ويررى. قارتاجليلره روماليلر بيننده وقوعبولان محاربات مشهوره‌نك اوچنجيسنده لبده‌ليلر روماليلرك طرفنى التزام ايتدكلرندن، بونلر طرفندن حمايه اولنه‌رق ، شهر دها زياده معموريت كسب ايتمش؛ وعلى الخصوص اوراده طوغمش اولان (سپتيم سور) طرفندن چوق تزيين اولنمش ايدى. پك بيوك وتجارتكاه ايدى. بعده تدريجاً تدنى ايدوب، فتوحات اسلاميه زماننده بسبتون اهميتدن دوشمش؛ ويالكز قلعه‌سى قالوب، مؤخراً بعض سركش عربان طرفندن ملجأ اتخاذ اولنمشدى. اليوم بعض خرابه‌لرى موجود اولوب، دكيز چكلدكجه، دبنده برچوق آثارعتيقه ظهور ايتمكده‌در.

لبرون { (Lebrun) فرانسه‌ده بو اسمله ، برى رسام وايكيسى شاعر اولق اوزره، اوچ مشهور ذات كلمشدر. رسام ١٦١٩ تاريخنده پارسده طوغوب، ١٦٩٠ ده وفات ايتمش؛ وبرچوق رسملره بعض تأليفات براقشدر. شاعرلرك برنجيسى ١٧٢٩ ده طوغوب، ١٨٠٧ ده وفات ايتمشدر. ايكنجيسى ١٧٨٥ ده طوغوب ، ١٨٧٣ ده وفات ايتمشدر.

لبطيط { اندلسده جزيرة الخضراء اعمالندن بر قصبه ايدى.

لبله { اندلسده قرطبه‌نك بش مرحله غربنده وساحل بحرده اثمار ومحصولاتى چوق بر قصبه اولديغى جغرافيون عرب آثارنده مسطور اولوب، اليوم اسپانيوللرك (هوئلوه) ديدكلرى قصبه اولسه كركدر.

لبنان { جبل — (Liban) شام خطه‌سنك قسم وسطيسنده ساحل ايله متوازياً جنوب غربيدن شمال شرقيه طوغرى ممتد برطاغ اولوب، ١٥´ ٣٣° ايله ٤٠´ ٣٤° عرض شمالى و ٣٣° ايله ٣٤° طول شرقى آره‌لرنده اوزانيور. بويى ١٥٠ كيلومتره اولوب، صرتى ساحل بحردن حد وسطى اوزره، ٢٠ ويا ٢٥ و شمال جهتنده ٣٥ كيلومتره اوزاقدر. منتهاى جنوبيسنده ليطانى ونام ديكرله قاسميه و منتهاى شماليسنده النهر الكبير مجرالرى بولنيور. غربى مائله‌سى سطح مائل صورتنده اولوب، شرقدن غربه ويا شرق شماليدن غرب جنوبى‌يه طوغرى لب دريايه‌قدر اوزانير بر چوق قوللرى واردر؛ وبونك آره‌سنده متوازياً بر طاقم انهار آقوب ، درين واديلر آچمشلردر . شرق جهتنده جبل لبنان ايله متوازياً جبل الشيخ و جبل شرق ممتد اولوب ، آره‌لرنده (بقاع) ويا (بقاع العزيز) تسميه اولنان واسع بر وادى بولنيور. كرك جبل لبنانك شرق وكرك قارشيسنده‌كى جبل شيخك غربى اكثرى ديك و صرب اولوب، بقاع خطه‌سى ايكى طرفدن بر ديوارله محاط كبى كورينور؛ وبو واديده برى شماله وديكرى جنوبه طوغرى ايكى نهر آقوب برنجيسى (عاصى) وايكنجيسى (ليطانى) دينمكله معروفدر . اك مرتفع ذروه‌سى ٣٢١٢ متره ارتفاعنده اولوب، ٣٠٠٠ متره‌لك ارتفاعى متجاوز دها ايكى اوچ ذروه‌سى و ٢٥٠٠ ايله ٣٠٠٠ متره ارتفاعلرى آره‌سنده برقاچ محلى واردر. ارتفاعلرى ٢٠٠٠ متره‌يه قريب اوله‌رق برقاچ بوغاز وكچيدى دخى واردر. هر نقدر اسمى السنۀ ساميه‌ده بياضلغه وسوده دلالت ايدن (لبن) دن مشتق ايسه‌ده، هر برى بياض كورينه‌جك صورتده سرمدى قارلرله مستور اولميوب ، بو اسمك سواحلده‌كى بياض قيالردن نشأت ايتمسى محتملدر. يوقارى طرفلرنده صنوبر كلسيه‌سى آره‌لرنده برچوق واسع ودرين مغاره‌لرى اولوب، ايچلرنده قبل الطوفان ياشامش حيوانات منقرضه كميكلرى و انسانلرك احوال ابتدائيه‌سى آثارى بولنيور . دكيزدن اوزاقدن منظره‌سى پك تأثيرلى وعظمتلى اولوب، آنجق وقتيله مشهور بولنمش اولان فستيق آغاجلرى كسب ندرت ايدوب ، اكثر طرفلرى چيلاق اولديغندن، يقيندن كورنيشى اوقدر كوزل دكلدر. يالكز قسم جنوبيسى دها كوزل و دها معمور ومزروعدر . دكيزدن كلن بلوطلر جبلك غربى مائله‌سنده رطوبتلرينى ترك ايتدكلرندن، بو طرفك مياه جاريه‌سى دها چوقدر . دكيز قييسنده اسكى عبرانيلرك (كنعان) تسميه ايتدكلرى طار بر اووه ممتد اولوب، بونك اوستنده ١٢٠٠ متره‌لك

ارتفاعه‌قدر (وسط) تعبیر اولنان بر منطقه اوزا-
نیور، که ساحلدن صکره اڭ مسکون یری اولوب،
کویلری ومزروعاتی واردر. اورادن ۱۸۰۰ متره
ارتفاعه‌دك اولان اوچنجی منطقه‌نك یالکز دره-
لرنده ومحفوظ محللرنده بعض مزروعاتله میشه،
چام، آردیچ، اخلاط وسائر اشجار بولنیورسه‌ده،
آچیق یرلرنده روزکارلرك شدتی هیچ بر شیء
حصولنه مجال براقمیور. اورادن یوقاری آنجق بر
طاقم سیرك اوتلر وچالیلر بولنوب، یازین قیون و
کچی سوریلری سوق ورعی اولنور. آنجق جبل
لبنانك اصل مرعی و اورمان دینله‌جك یرلری
یوقدر. ساحلده ووسط منطقه‌سنده حبوبات متنوعه
ایله توتون، پتاته ومیوه‌لرك انواعی حاصل اولور.
جبل لبنانك حیوانات وحشیه‌سی: آیی، طوموز،
پارس، قورت، صرتلان، تیلکی، چقال، قره‌جه و
سائره‌دن عبارتدر.

لبنان (جبل — متصرفلغی) شام خطه-
سنده بیروت ایله سوریه ولایتلری
آق دکیز آره‌لرنده مستقلاً و صورت ممتازه‌ده
اداره اولنور بر سنجاق اولوب، جنوباً بیروت ولا-
یتنك مرکز سنجاغیله، شرقاً سوریه ولایتیله، شمالاً
ینه بیروت ولایتنك طرابلس شام سنجاغیله غرباً
دخی آق دکیزله محاطدر. سواحلك قسم اعظمی
بو متصرفلغه ملحق اولدیغی حالده، اورته‌سنده
بولنان بیروت شهری وجوارلری جبل لبنان سنجا-
غندن خارجدر. همنامی اولان طاغك بتونی دخی
سنجاق داخلنده اولمیوب، منتهای شمالی وجنوبیسی
بیروت ولایتنه ملحقدر. شرقاً ایسه جبل مذکورك
مائل شرقیه‌سنك آشاغیسنه یعنی بقاع العزیز وادیسنه
قدر ممتد اولور. مساحهٔ سطحیه‌سی ۶۵۰۰ مربع
کیلومتره اولوب، ۳۹۹۵۰۰ اهالی ایله مسکوندر.
اهالیسنك جمله‌سی لسان عربی ایله متکلم وسریانی و
فنیکه‌لی وعرب اولادندن اولوب، مذهبجه قسم
اعظمی یعنی نصفندن زیاده‌سی مارونی وقصوری مسلم،
درزی، روم، روم قتولیکی وسائره‌در. هیچ بر
قصبه‌سی اولمیوب، کرك مرکزی اولان (بیت الدین)
وکرك قضا مرکزلری قرادن عبارتدر؛ ومتصرفلری
قیشین اکثریا بیروتده اقامت ایدرلر. متصرفنك
قتولیك مذهبنه تابع اولملی شرط اولوب، بش سنه
مدتله باب عالی طرفندن تعیین، ودول معظمه
طرفندن تصدیق اولنور. سنجاق بروجه آتی ۸
قضایه منقسم اولوب، ۴۰ ناحیه و ۹۱۳ قریه‌یی
حاویدر:

قضا	مقدار نواحی	مقدار قرا
شوف	۱۲	۲۱۰
متن	۵	۱۷۸
کسروان	۱۰	۲۲۶
بترون	۸	۱۵۲
جزین	۲	۱۰۷
کوره	۳	۵۰
زحله	۰	۱
دیرالقمر	۰	۷
جمعاً	۴۰	۹۳۱

[سنجاغك سائر احوالیچون مادهٔ آنفه‌یه مراجعت بیوریله.]

لبنانی (ایران مشاهیر شعراسندن اولوب،
اصفهان قربنده واقع لبنان قریه-
سندن ایدی. کنج یاشنده وفات ایتمشدر. مرتب
دیوانی واردر. شو بر ایکی بیت فخرالدین زید بن
حسن الحسینی مدحنده سویلدیکی بر قصیده‌سندندر:

جانا حدیث عشق ندانی کجا رسد
هرکز بود که دولت وصلت مرا رسد
من خود کیم که دولت وصلت طمع کنم
اینم نه بس که دوریٔ هجرت بما رسد

لبنی (اندلس ادیبه‌لرندن بر قیز اولوب،
حسن وجمالده وعلم صرف و حساب
وشعر وادبیاتده وحسن خطده ید طولاسی اولمغله،
حکم بن عبدالرحمن الثالثك خدمت کتابتنده استخدام
اولنوردی.

لبون (Lebon) هوا غازیله تنویر اصولنك
موجدی اولوب، ۱۸۰۰ تاریخنده
هم تسخین هم تنویر ایچون ایجاد ایتدیکی بر نوع
غاز لامبه‌سیچون امتیاز آلەرق، ایرتسی سنه
(هاوره) ده اجرا ایتمش ایسه‌ده، اهالی طرفندن
حسن قبول و رغبت کورمدیکیچون، مملکتی
اولان فرانسه‌یی ترکله، انکلتره‌یه کیده‌رك، بو
اصول نافعی اوراده موقع اجرایه قویمشدر.

لبیب افندی { متأخرین شعراء عثمانیه‌دن درت کشینك مخلصیدر :

برنجیسی دیاربکرلی اولوب، ایکی کوزندن اعمی اولدیغی حالده، تحصیل علومله، شهر مذ- کورده مفتی اولمش؛ ویکرمی سنه قدر بو مقامده بولنه‌رق، ۱۱۶۰ ده وفات ایتمشدر. شو مطلع اونکدر:

اولمه فرهاد ای دل اول شوخك لب شیریننه
طاغ طیانماز تیشهٔ تکلیف جور آیننه

— ایکنجیسی (صادق —) استانبوللی ومیرمیراندن عبد الله پاشانك اوغلی اولوب، دفتر- دارلق و محاسبه‌جیلك کبی بعض مأموریتلرده بولنه‌رق، ۱۲۲۷ تاریخنده، آناطولی محاسبه‌جیسی ایکن، اوراده طاعوندن وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

سلم ترکه ارتقایه لبیب
شوق بی اختیار وار دنده

— اوچنجیسی (عبد الله —) رئیس الکتاب واصف افندینك اوغلی اولوب، طریق علمه سالك اولمغله، ۱۲۵۳ تاریخنده مکه منلاسی ایکن طائفده وفات ایتمشدر. شو مقطع اونکدر:

دور رخنکله سر و قدك فکرمه آلوب
وقت بهار وش ینه کلزاره اوغرادم

— دردنجیسی (محمد —) ۱۲۰۳ ده در- سعادتده دنیایه کلوب، طوبخانه روزنامه‌جیسی ودیکر برچوق مأموریتلردن صکره مجلس محاسبهٔ مالیه رئیسی بولنمشدر. شو مطلع اونکدر:

کلسه بیت الحزن عشقده سیرانه آه
ایلر انصاف بنم چاك کریبانه آه

لبید { (بن ربیعه یاخود بن اسود بن عامر بن مالك بن جعفر الجعفری)

صحابه‌دن واعاظم شعراء عربدن اولوب، معلقات سبعدن برینك صاحبیدر. جاهلیتده پك چوق اشعاری اولوب، معلقه‌سنك مطلعی اولان:

ألا کل شیء ماخلا الله باطل
وکل نعیم لا محالة زائل

بیتی تقدیر جناب نبوی‌یه دخی مظهر اولوب، هیچ بر شاعرك آغزندن بوندن کوزل سوز چیقمامشدر، بیورلمشدی. «اقرأ» سورهٔ شریفه‌سی نازل اولدقده، کعبهٔ معظمه‌ده لبیدك بو قصیده‌سی قارشیسنده تعلیق بیورلمش اوندله، او صره‌ده لبید قوی هیئت مبعوثه‌سیله برلکده کلوب، بو سورهٔ شریفه‌یی کورنجه، کلام مخلوق اولمدیغنی درکله، همان نزد جناب نبوی‌یه کیده‌رك، شرف اسلامله مشرف اولمش؛ و بعده خیلی وقت دها معمر اولوب، ۴۱ تاریخنده ۱۴۰ یاشنده و بر روایتده حضرت عثمان (رضه)ك زمان خلافتنده کوفه‌ده ارتحال ایتمشدر. بر روایتده بعدالاسلام فخر کائنات (صلعم) افندمزه و صحابهٔ کرامه قارشی هجوه جرأت ایدن شعراء کفاره جواباً برچوق اشعار سویلمش؛ وبر روایتده‌ده بعد الاهتدا فصاحت قرآنیه‌یه حیران اولوب، آرتق شعرسویلکدن واز کچمش ایدی. شو بیتی‌ده ام‌المؤمنین عایشه (رضها) دن مرویدر:

ذهب الذین یعاش فی اکنافهم
وبقیت فی خلف کجلد الاجرب

لپانتی { (Lépante) و نام دیکرله (اینه بختی) نفس یونانك ساحل جنوبیسنده وقورنته کورفزینك ساحل شمالیسنده اوله‌رق آتنه‌نك ۱۶۹ کیلومتره غربنده بر قصبه اولوب، ۲۰۰۰ اهالیسی واردر. قرون وسطاده اهمیتی زیاده اولوب، عثمانلیلرله وندیکلیلر آره‌سنده برچوق محاربانه میدان اولمشدی. اسم قدیمی (ناوپاقتوس) اولوب، بواسم یکیدن احیا اولنمشدر. وتواریخ عثمانیه‌ده مستعمل (اینه بختی) اسمی دخی بوندن مأخوذدر. — قورنته کورفزینه دخی (لپانتی کورفزی) دیرلردی.

لپتیس { (Leptis) [«لبده» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لپطا { (Lépeta) قبریس جزیره‌سنك ساحل شمالیسنده (کرینه) دن ۲ ساعتلق مسافه‌ده بر قریه اولوب، لاپاتوس (Lapathus) نام قدیم قصبه‌نك محلنده واقعدر.

لپه { (L'Épée) صاغر ودیلسزلره مخصوص بازی وتعلیم اصولنك موجدی اولوب، ۱۷۱۲ ده ورسایده طوغمش، و ۱۷۸۹ ده پارسده وفات ایتمشدر. کندیسی طریق رهبانه منسوب اولوب، ابتدا حاللرینه آجیدیغی ایکی دیلسز وصاغر همشیره‌یه اشارتلرله تعلیم وتفهیم علومه مجبور اولمش؛ وطوتدیغی اصولك مأمولی مافوقنده حسن نتیجه ویردیکنی کورنجه، اولانجه مامملکنی

صرفله دیلسز وصاغرلره مخصوص بر مکتب آچوب، بونلرك تعلیمیله مشغول اولمش؛ وحق بو خدمتدن کری طورمامق ایچون، کندیسنه ویریلن پسقپوسلغی دخی رد ایلمشدی. اصول مخترعه‌سی حقنده بر تألیفی واردر.

لت { یاخود لتون (Lettes, Letons) روسیه‌نك شمال غربی جهتنده ساکن بولنان لیتوآنیه‌لیلرك بر قسمنی تشکیل ایدن برقوم اولوب، قورلانده ایله قوونو، لیوونیه، ویتبسك و پسقوف ایالتلرنده بولنیور، مقدارلری ۹۰۰ ۰۰۰ نفوسه قریبدر. [« لیتوآنیه » ماده‌سنه مراجعت.]

لجأ { شامده سوریه ولایتنك حوران سنجاغنده وجبل حورانك غرب شمالیسنده بر یر اولوب، شرقاً وادی‌لووه، غرباً وادی‌الحرم، جنوباً دخی وادی القنوات ایله محاط مرتفع بر یردر. اراضیسنك غرابت شکل و وضعیتیله مشهور اولوب، وقتیله آتش‌افشان بر برکان بولنمش اولان حوران طاغندن آقش لاولردن متشکلدر. بو لاول ۲۰۰ متره قالیلغنده اوله‌رق طونارکن چاتلا- یوب، شاهرم شاهرم اولمش؛ ودرین اوچوروملر ایله چقورلرله بر چوق دیلیملره بعدالانقسام، آرالرنده محبوس اولان غازلرك دخی پاتلامه‌سیله، بعض طرفلری بسبتون آلت اوست اولوب، قارمه قاریشیق آتلمش جسیم قیالر یغینی شکلنی آلمشدر. بو حال اراضیٔ مذکوره‌نك اوته‌دن بری بر طاقم فراری وعاصیلره ملجأ اولمسنه مساعد اولمغله، محل مذکور بو معنی ایله (لجأ) تسمیه اولنمشدر. اسکی عبرانیلر عندنده (ارجوب) ویونانیلر و رومالیلرجه (تراخونیتیس) اسملریله معروف ایدی.

لجم { افریقیه‌ده مهدیه قربنده بك متین بر قلعه اولدیغنی یاقوت حموی بیان ایدیور.

لجون { اردنده یعنی شریعه وادیسنده و طبریه‌دن ۲۰ میللك مسافه‌ده بر قصبه اولدیغنی جغرافیون عرب آثارنده محرر او- لوب، اورته‌سنده مدور بر قیا واردر، که آلتندن بول بر صو چیقوب، قصبه‌نك باغچه‌لرینی اروا ایدر. بو صویك حضرت ابراهیم (عم)ك معجزه‌سیله چیقمش اولدیغی مرویدر.

لچه { (Lecce) ایتالیانك جنوب جهتنده و (تارنته)نك ۹۰ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوترانته ایالتنك مرکزی برشهر اولوب، ۲۳ ۰۰۰ اهالیسی، قلعه‌سی، مکتبی وبعض کوزل ابنیه‌سی واردر. اسکی برشهر اولوب، اسم قدیمی (آلبوم)در.

لُحج { یمنك جنوب جهتنده و عدنك ۴۰ کیلومتره شمال غربیسنده اوله‌رق ۱۳° ۲۶′ عرض شمالی ۵۲′ ۳۴′ ۴۲° طول شرقیده همنامی اولان برکوچك حکومتك مرکزی برقصبه اولوب، صو بندلری وسدلر واسطه‌سیله اطرافنی سقی واروا ایدر بر وادینك ایچنده بولنمغله، باغ و باغچه وخرمالقلری و ۵ ۰۰۰ اهالیسی واردر. (الحوطا) اسمیله دخی معروفدر.

لحیانی { (ابوالحسن علی بن حازم) مشاهیر لغویوندن اولوب، علم لغتده بر چوق نوادرك حافظی ایدی.

لحیه { یمن ولایتنك حدیده سنجاغنده و حدیده‌نك ۱۲۰ کیلومتره شمالنده اوله‌رق بحراحمر ساحلنده واقع برقویك ایچنده قضا مرکزی بر قصبه واسکله اولوب، سور داخلنده ۱۵۰ وخارجنده ۵۰۰ قدر کارکیر وعریش دینلن سازدن خانه‌سی یعنی تقریباً ۳۵۰۰ اهالیسی، سورك خارجنده بر قلعه‌سی و ۳ جامعی واردر. صویی ایکی ساعتلق مسافه‌ده واقع قیولردن دوه‌لره جلب اولنه‌رق، قوراقلق موسمنده بو قیولرك صویی آجی اولمغله، دها اوزاقده بولنان دیکر قیولردن جلب اولنور. — لحیه قضاسی ملحق اولان زهره ناحیه‌سیله برابر تهامه‌ده واقع اولوب، هواسی پك صیجاق وآغیرجه‌در. محصولاتی دوره، سیسام، حبوبات وسبزه‌دن عبارتدر. سواحلی قارشیسنده بر چوق جزایر صغیره بولنوب، بونلرده خیلی مقدار صدف واینجی صید اولنور.

لخ { (Lech) آلمانیه‌ده برنهردر، که تیرولك (برکنز) اورمانلرنده نبعانله، باویریه داخل اولوب، (ویلس) ایله (ورتاخ) جایلرینی اخذ، و ۲۵۰ کیلومتره‌لك مسافه قطع ایتدکدن صکره، (تاپبورغ) قربنده صاغدن طونه‌یه منصب اولور.

لخفلد (Lechfeld) باوروده آنف البیان نهرك شق ایندیكی واسع بر اووه اولوب، بر قاچ محاربۀ عظیمه‌یه میدان اولمشدر.

لخمی (ابوالحسن علی بن الانجب) مشاهیر فقهاء مالكیه‌دن وادبا وشعرادن اولوب، عن اصل قدسدن ولدیغی حالده، اسكندریه‌ده نشأت ایتمش؛ وخطۀ مصریه‌ده تدریسله مشغول اولوب، ٦١١ تاریخنده قاهره‌ده وفات ایتمشدر. شو قطعه جملۀ اشعارندر:

تجاوزت ستین من مولدی
فاسعد ایامی المشترك
یسائلنی زائری حالتی
وما حال من حل فی المعترك

لخمی (ابو الحكم عبدالسلام بن عبدالرحمن) اندلس مشاهیر علماسندن اولوب، اشبیلیه‌لیدر. ناتمام بر تفسیر شریفی وبر « شرح اسماء الله الحسنی » سی واردر. ٥٣٦ تاریخنده وفات ایتمشدر.

لذتی (حسین بیك) ایران شعراسندن اولوب، همدانلی اولدیغی حالده، اكبر شاه زماننده هندستانه رحلت ایتمشدی. شو بیت اونكدر:

مرا از بستر هجران سر جدائی نیست
بجز خیال تو با غیر آشنایی نیست

لُر ایرانك غرب جهتنده‌كی لورستان خطه‌سنك نام دیگریدر. آلتنجی و یدنجی قرن هجریده اتابكلردن ایكی سلاله بو مملكتده حكم سوروب، برنجیسی (اتابكان لر بزرك) وایكنجیسی (اتابكان لر كوچك) اسملریله شهرت بولمشلردر. [« اتابكان » ماده‌سنه مراجعت.] اصل (لر) ویا (لور) كرد عشایرندن بیوك بر عشیرتك اسمیدر. [« لورستان » ماده‌سنه مراجعت.]

لرقه اسپانیاده‌كی (لورقه) قصبه‌سنك اسم عربیسیدر. [« لورقه » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لرن (Lerins) آق دكیزده فرانسه‌نك ساحل جنوبیسی قربنده « بحری آلپ » ایالتنك غراسه قضاسنه تابع (قان) ناحیه‌سنه ملحق و (قان)ك ٤ كیلومتره جنوب شرقیسنده واقع بر طاقم آطه‌لر اولوب، (سنت ماركریته) و (سنت هورونات) اسملریله ایكی بیوجك و بر قاچ كوچك آطه‌دن مركبدر. بیوكلرندن برنجیسنك بویی ٣، اكی آنجق بر و محیط دائره‌سی ٧ كیلو متره اولوب، چام اورمانلریله ومرعالرله مستوردر. بر كولی، برلیمانی، وبر بیوك قلعه‌سی واردر، كه پولتیقه متهملریچون محبس اتخاذ اولنمشدر. ایكنجیسنك بویی ١½ ومحیط دائره‌سی ٣ كیلومتره‌در. بونده مشهور بر مناستر وار ایدی، كه ویرانه‌لری موجوددر. بو آطه‌لر زمان قدیمده فنیكه‌لیلر طرفندن اعمار واسكان اولنوب، برنجیسی (لرونه) وایكنجیسی (لرینه) تسمیه، وایكنجیسنده (برقونوم) اسمیله بر شهر تأسیس اولنمشدی.

لرناقه [« لارناقه » و « طوزله » ماده‌لرینه مراجعت بیوریله.]

لرو (Leraux) فرانسه‌نك علم ثروت و اصول معاشرت حقنده اتعاب ذهنله تألیفات یازان حكماسندن اولوب، ١٧٩٨ تاریخنده پارسده طوغمش؛ وابتدا مشهور (سنت سیمون)ك طریقنه تابع اولمش ایسه‌ده، بعده كندینه مخصوص بر طریق واصول اتخاذ ایدرك، ١٨٤١ ده مادام ساند ایله و ١٨٤٢ ده (زینو) ایله برلكده بر رسالۀ موقوته تأسیس ایتمش؛ و ١٨٤٨ ده وضع قوانین مجلس منتخبی اعضالغنه نصب اولنمش ایدی. اوچنجی ناپولیونك ایمپراطورلغی اعلاننده ترك دیاره مجبور اولوب، بر مدت (جرسی) جزیره‌سنده یاشادقدن صكره، ١٨٦٠ ده اعلان اولنان عفو عمومیدن بالاستفاده، فرانسه‌یه عودت ایتمش؛ و فیما بعد امور سیاسیه‌یه قاریشمیوب، ١٨٧١ ده وفات ایتمشدر. جمعیت بشریه‌نك حال واستقبالی وچارۀ اصلاحی حقنده برقاچ تألیفی واردر.

لرو آدتیول (Leroy d'Étiolles) فرانسه مشاهیر اطباسندن اولوب، مثانه طاشنك بلاعملیات كسر و اخراجی اصولنك موجدلرندندر. بو كشفنه مقابل ٦٠٠٠٠ فرانق مكافاة آلمشیدی. ١٧٩٨ ده (نوربی) قربنده (اتیوله) قصبه‌سنده طوغمش؛ و ١٨٦٠ تاریخنده وفات ایتمشدر.

لریده (Lérida) اسپانیه‌نك قاتالونیه خطه‌سنده و بارسلونه‌نك ١٣٢ كیلو متره غرب شمالیسنده اوله‌رق (ابره) ایرماغنه

تابع (سفره) نهرینك صاغ کنارنده ایالت مرکزی
بر شهر اولوب، ۲۰۳۷۰ اهالیسی، اوستنده‌کی
صرب تپه‌ده اسکی بر قلعه‌سی، ینه اسکی و اوزون
بر کوپریسی، جامعدن مبدل برقاچ مصنع کلیساسی
وعربلردن قالمه دیگر ابنیه‌سی، یوکسك خانه‌لری،
طار وطولاشیقلی لکن تمیز سوقاقلری، اطرافنده
پك چوق باغ وباغچه‌لری واپکخانه‌لریله دباغخانه‌لری
واردر. سواحلدن کلن ایکی دمیر یول خطی بو
شهرده برلشوب، ساراغوسه‌یه طوغری اوزانیور.
اسکی برشهر اولوب، اسم قدیمی (ایلرده Ilerda)
در. اهالیسی عندنده (لیده Leyda) اسمیله
معروفدر.

— لریده ایالتی قاتالونیه خطه‌سنك منقسم
بولندیغی درت ایالتك بری واڭ بیوکی اولوب،
خطهٔ مذکوره‌نك غرب شمالی قسمندن عبارت
اولدیغی حالده، شمالاً فرانسه حدودیله و(آندوره)
جمهوریت صغیره‌سیله، شرقاً جرونه، وبارسلونه،
جنوباً تاراغونه، جنوب غربی طرفندن ساراغوسه،
غرباً دخی هوئسقه ایالتلریله محدوددر. مساحهٔ
سطحیه‌سی ۱۲۱۵۱ مربع کیلو متره اولوب،
۲۸۵٤۱۷ اهالیسی واردر. ایالتك قسم شمالیسی
پیرنه سلسلهٔ جبالنك انکرندن وقوللرندن عبارت
اولوب، ۳٤۰۰ متره‌یه قدر ارتفاعلری واردر.
بو جبالدن برچوق صولر اینوب، (سفره) نهرینه
دوکیلورلر. نهر مذکور ایالتك همان بتون میاه
جاریه‌سنی وعلی الخصوص غربدن کندیسی قدر بیوك
اولان (نوکره پالارزه) نهرینی آله‌رق، ایالتك
جنوب غربی حدودنده (ابره) ابرماغنه قاریشیر.
انهار مذکوره‌نك صولرینی سقی اراضیده قوللانمق
اوزره عربلرك یاپمش اولدقلری و الیوم اسپانیوللر
جه دخی (ساقیه) دینمکله معروف اولان جدوللرك
بر طاقمی موجود ایسه‌ده، چوغی خراب اولمشدر.
طاغلری یقین وقته کلنجه‌یه قدر چام وسائر اشجار
اورمانلریله مستور ایکن، بو صوك وقتلرده
اورمانلر اتلاف اولنمغله، انهارك صولری دخی
آزالمش، وفیضانلری بالعکس چوغالوب، اراضی‌یه
مضر اولان سیل صورتنی آلمشدر. پیرنه طاغلرنده
دمیر، باقیر، قورشون، کومش، آلتون وکمور
معدنلری بولنیورسه‌ده، چیقاریلانلری پك آز و

اصول اخراجلری پك ناقصدر. مرعالری پك واسع
وپك ایی اولوب، اهالیسی کلیتلی سوریلر بسلرلر.
آشاغی طرفلرینك باشلیجه محصولاتی حبوبات متنوعه
ایله میوه‌لرك انواعی واوزوم، زیتون وسائره‌دن
عبارت اولوب، صولامه جدوللرینك اسکی حالنه
ارجاعی تقدیرنده بو محصولاتك چوق ترقی وتزاید
ایتمسی طبیعیدر. صنایعی آز وتجارتی پك کریدر.
هواسی ارتفاعه کوره مختلف ایسه‌ده، عمومیت
اوزره صاغلام اولوب، ایالت داخلنده یوز یاشنی
کچکین صاغلام اختیارلر کثرتله بولنیور. اهالیسی
جسور، ذکی، چالیشقان، وفادار وناموسلی آدملر
اولوب، قاتالان لسانیله متکلمدرلر. ایالت ۸ قضایه
منقسم اولوب، ۳۲۵ ناحیه‌یی حاویدر.

لریوز { یاخود لریوس (Léro, Eéros) آطه‌لر دکیزنده آناطولی‌یه ملحق و
آناطولینك ساحل غربیسی قارشیسنده واقع آطه‌لر-
دن اولوب، شمال غربی جهتنده واقع اولان وناحیه
صورتنده اداره اولنان باطنوس آطه‌سیله برابر
جزایر بحرسفید ولایتنك ساقز سنجاغنه ملحق برقضا
تشکیل ایدیور. اڭ یوکسك نقطه‌سی اولان و۲۲۳
متره ارتفاعی بولنان (قیدی) طاغی ۳۷°۱۰′
۴۲″ عرض شمالی ایله ۲٤°۳۱′۲۰″ طول شرقیده
واقعدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤۹۵۰ یکی دونمدن
عبارت اولوب، تقریباً ۳۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر.
سواحلی پك کیرینتیلی چیقینتیلی اولوب، اوزون
بورونلری وکوزل قویلری واردر. آغاجلرله مستور
ومنظره‌سی پك لطیفدر. همنامی اولان قصبه
ساحل شرقیسنده و بر قاچ طرفدن دکیزه ناظر
کوزل بر تپه‌ده واقع اولوب، اهالیسنك اکثری
اسکندریه وقاهره‌ده تجارتله مشغول اغنیادن اولمغله،
خانه‌لری دلنشین ومنظره ونظارتی پك لطیفدر.
جنوباً قالیمنوز آطه‌سندن طار وصیغ بر بوغازله
آیرلمشدر. ساحل شمالیسنده (پارتنی) اسمیله بر
لیمانی واردر.

لزکی { (Lesghis, Lezghis) قافقاسیه‌ده ساکن بولنان اقوامدن بر قوم
اولوب، عن اصل داغستانك اهالیسی اولدقلری
حالده، خطهٔ مذکوره‌نك عدم کفایتی ومع هذا
داغستانه ترك وتاتار وسائر اجناسدن بر چوق

مهاجرلرك دخی کلوب یرلشمسی اوزرینه، لزکیلرك بر طاقمی داغستانك خارجنه چیقمغه مجبور اولوب، شروان وکرجستانه وقوبان وترك جهتلرینه‌دك قافقاسیه‌نك هر طرفنه طاغلمشلردر. جمله‌سی آنجق یاریم ملیون نفوسه بالغ اولدقلری حالده، اللی‌یی متجاوز قوم وقبیله‌یه منقسم اولوب، آره‌لری اوقدر آچلمشدر، که بربرلرینك لسانلرینی قولای آکلایه‌میوب، عربی ویا ترکی لسانلرینی بینلرنده تعاطیء افکار ایچون لسان عمومی اتخاذ ایتمکه مجبور اولمشلردر. منقسم بولندقلری شعبه‌لردن برینك (آوار) تسمیه اولندیغنه باقه‌رق، بعض مؤلفلر بونلرله قرون وسطاده آوروپایی استیلا ایدن آوارلر آره‌سنده بر قرابت جنسیه وجودینی حد امکانه ارجاع ایچون، لزکیلری تاتار اقوامندن یعنی عرق تورانیدن عد ایتمك ایستمشلرسه‌ده، کرك چهره وسیمالری وکرك لسانلری بو ادعانك علیهنده شهادت ایدیور. لزکیلرك چرکسلر وکرجیلرله لسانجه برگونه مشابهتلری اولوب اولمدیغی مجهول ایسه‌ده، هر حالده بونلرك دخی اونلرکبی اقوام قافقاسیه‌دن اولدقلرنده شبهه یوقدر. کندیلری ذکی، جسور، چالیشقان، استقلال وحریته پك تشنه وتناسب اعضا وحسن اندامه مالك آدملر اولوب، صاحب اولدقلری یرلری فوق العاده بر صورتده ایشلیورلرسه‌ده، بو یرلرك عدم کفایتندن طولایی چاپول ویغمایه دخی الفت پیدا ایتمش؛ وعلوفه‌یه مقابل بیانجیلرك خدمت عسکریه‌سنه گیرمکه اسکیدن بری آلیشمشلردر. رئیسلری اولان شیخ شاملك معیتنده روسلره قارشی طول مدت مردانه مقاومت ایتمشلردر. کندیلری سنی المذهب مسلم اولوب، آنجق اسکیدن بعض اعتقادات و عادات باطله‌یی دخی محافظه ایتمشلردر.

لزوئور { (Lesueur) فرانسه‌ده بو اسمله مشهور بر رسام و بر موسیقی شناس کلمشدر. برنجیسی ۱۶۱۷ ده پارسده طوغوب، ۱۶۵۵ ده وفات ایتمشدر. بر چوق رسملری باقیدر. — ایکنجیسی ۱۷۶۳ ده (آبویله) قربنده طوغوب، ۱۸۳۷ ده وفات ایتمشدر. بر چوق مشهور بسته‌لری واردر.

لزینه { (Lesina) آدریاتیق دکیزنده دالماچیه ساحلی قارشیسنده و آستریا و مجارستان دولتنه تابع بر جزیره اولوب، (برازه) ایله (قورزوله) آطه‌لری آره‌سنده واقعدر. شرقدن غربه ممتد بر یر اولوب، ۴۳°۱۰′ عرض شمالیده اوزانیور. بویی ۷۰ و اکی ۶ و یا ۷ ومنتهای غربنده ۱۱ کیلومتره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۸۸ مربع کیلومتره اولوب، ۱۳۰۰۰ اهالی ایله مسکوندر. ساحل جنوبیسی بونجه بر صره تپه‌لر اوزانوب، اك یوکسکی ۶۳۳ متره ارتفاعنده‌در. ساحل غربیسی بر طاقم قیالقلری ولزینه لیانی دخی حاویدر. باغلری و شرابی و برده زیتون باغیله انجیر وسائر میوه‌لری مشهور اولوب، بر مقدار ذخیره دخی اولور. صیدماهیسی‌ده چوقدر. اهالی بر مقدار قیون دخی بسلرلر. هواسی صاغلام ولطیف اولوب، کوکس علتلرینه مبتلا اولانلره نافعدر.

لساژ { (Lesage) فرانسه مشاهیر مؤلفیندن اولوب، ۱۶۶۸ تاریخنده (سارزو) ده طوغمش، و ۱۷۴۷ ده وفات ایتمشدر. جزوبتلرك مکتبنده تحصیل ایدوب، ابتدا برتانیه‌ده مالیه‌جه بعض مأموریتلرده بولندقدن صکره پارسه کیده‌رك، بسبتون ادبیاته حصر مساعی ایتمش؛ وفیمابعد قلمنك محصولیله یاشایوب، بر چوق تیاترو مضحکه‌لری وحکایه کتابلری یازمشدر. الك مشهورلری «ژیل بلاس» عنوانلی حکایه کتابیدر.

لسان { کوفه‌نك واوندن اول حیره‌نك بولندیغی محله ویریلن اسمدر.

لسانی { (یحیی —) اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب، محاسبه‌جه بعض مأموریتلرده مستخدم ایدی. شو بیت اونکدر:

تغافل ایلمك یکدر لسانی طعن نا اهله
قولاق طوتمق بیلورسك قول اعدایه سفاهتدر

لسانی { (مولانا —) ایران مشاهیر شعراسندن اولوب، شیرازلی اولدیغی حالده، اکثر عمرینی تبریز وبغدادده کچیرمش؛ و ۹۴۱ ده تبریزده وفات ایتمشدر. اون بیکه قریب بیتی حاوی دیوانی اولوب، اشعاری شترگربه قبیلندندر. صاحب تذکره دولتشاه ایله صحبت ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

هرگز غبار خاطر موری نبوده ام
این سلطنت بملك سلیمان برابرست

لسبوس (Lesbos) مدللی جزیره‌سنك اسم اصلیسیدر. [« مدللی » ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لسقواچ (Leskowatz) صربیه‌نك نیش سنجاغنده و نیشك ۳۵ کیلومتره جنوبنده اوله‌رق موراوه نهری اوزرنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۹۷۹۰ اهالیسی واردر. برلین معاهده‌سیله صربیه‌یه ترك اولنان یرلردن اولوب، قبل الترك جوارلرینك اکثر اهالیسی آرناؤد ومسلم اولمغله، ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایتمشلردر.

لسقوفچه (Leskowetz) بلغارستانك طرنوی سنجاغنده و طرنوینك ۲۰ کیلومتره شمال شرقیسنده اوله‌رق طونه‌یه دوکیلن (یانتره) نهرینه تابع (اسلاتار) چایی اوزرنده بر قصبه اولوب، ۶۴۲۵ اهالیسی واوستنده‌کی تپه‌ده بر مناستری واردر.

لسقویك (Liaskowiki) یانیه ولایت وسنجاغنده و یانیه‌نك ۶۵ کیلومتره قدر شمالنده اوله‌رق (ویوسه) نهرینه دوکیلن (چارشووه) چایی اوزرنده و مرتفع بر محلده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۲۷۰۰ اهالیسی، بر قاچ جامع وتکیه‌سی، چارشیسی وساعت قله‌سی واردر. مقدما ناحیه مرکزی ایکن، بر آره‌لق مجدداً تشکیل اولنان بر سنجاغه مرکز اتخاذ اولنمش؛ واخیراً سنجاغك لغویله قضا مرکزی قالمشدر. اهالیسنك قسم کلیسی مسلم اولوب، امور تجاریه وصرافیه‌ده‌کی مهارت وملکه‌لریله مشهوردرلر. بو قصبه‌ده پك مقبول بر نوع بادم سوجوغی وبادم ازمسندن قرابیه‌لر یاپیلیر.

— لسقویك قضاسی جنوب شرق طرفندن وجنوباً قونیچه ونفس یانیه قضالریله، غرباً وغرب شمالی طرفندن ارکری سنجاغیله، شمالاً و شمال شرق طرفندن دخی مناستر ولایتنك کوریجه سنجاغیله محدود اولوب، ۴۹ قریه‌دن مرکب و ۱۸۰۵۲ اهالی ایله مسکوندر. اهالیسنك قسم اعظمی مسلمدر. اراضیسی آز منبت واکثر طرفلری عارضه‌لی وطاشلقدر. مرعالری ضررسز اولوب، قیون و کچی وسائر حیوانات اهلیه‌سی واردر.

محصولاتی حبوبات متنوعه وبعض میوه وسبزه‌لردن عبارتدر.

لش (Alessio) آرناؤدلقده اشقودره ولایت وسنجاغنده واشقودره‌نك ۳۶ کیلومتره جنوب شرقیسنده اوله‌رق (درین) ایرماغنك کنارنده وبو نهرك منصبندن برساعت قدر یوقاریده واقع قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ۳۰۰۰ اهالیسی، ۸۰ دکاندن عبارت چارشیسی، هر بازار کونی قوریلور ایشلك بازاری و درت جامع شریفی واردر. اصل قصبه‌نك محلی درینك طاشمه‌سندن حاصل اولان بطاقلقلردن طولایی آغر هوالی اولمغله، اهالینك قسم اعظمی (مورکینه) تپه‌سنك مائله‌سنده باغچه‌لرله محاط کوزل ومرتفع خانه‌لرده اقامت ایدرلر. اصل قصبه ایله بو قسمك آره‌سنده واقع هرمی الشکل تپه‌ده وندیکلیلردن قالمه اسکی بر قلعه وایچنده بر قاچ صهرنج وسائره بولنیور. وندیکلیلرك زماننده قصبه دکز قییسنده وایکی طرفی درین مجراسیله محاط برآطه اوزرنده واقع اولوب، کوزل ابنیه واستحکاماتی حاوی وخیلی بیوك ومعمور ایدی. او وقتدن قالمه بش بیوك کلیسادن بری جامع شریفه تبدیل اولندقدن صکره خراب اولمشدر، که بونك خطیره‌سنده مشهور اسکندر بکك مدفون بولندیغی دخی محقق ایسه‌ده، مزاری بللی دکلدر. دیکر ایکیسی الیوم جامع شریفدر. پك اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (لیسوس Lissus) در. اهالیسنك قسم اعظمی مسلم وقصوری لاتیندر.

— لش قضاسی شمالاً نفس اشقودره، شرقاً میردیته، جنوباً آقچه حصار قضالریله، غرباً دخی آدریاتیق دکیزیله محاط ومحدود اولوب، زادریمه ومالیسیا ناحیه‌لریله برابر ۳۹ قریه‌دن مرکب و ۳۰۰۰۰ قدر اهالی ایله مسکوندر، که بونلرك قسم اعظمی مسلم وقصوری لاتیندر. قضانك قسم شرقیسی طاغلق و قسم غربیسی لب دریایه قدر اووه‌لق اولوب، طوپراغی پك منبت ایسه‌ده، اراضیسی شق ایدن درین ایرماغی یتاغنك سدلرله محفوظ اولمامسندن طولایی، بو نهرك طغیانی اکثر اراضیسی بطال حالده قویمقده‌در. باشلیجه محصولاتی مصر، برنج، بغدای، آرپه وسائره‌دن عبارتدر.

مرعالری چوق وبك كوزل اولوب، اشقودره جوارلرینك اهالیسی قیشین قیونلرینی بو مرعالره سوق ایدرلر. طاغلری اورمانلرله مستور وكوزل آغاجلری حاوی اولوب، ممالك اجنبیه‌یه اخراج اولنمق اوزره، هر سنه كلیتلی كراسته قطع اولنور. درین نهرنده یالكز كوچك قایقلر ایشلیه بیلوب، اسكله‌سی اشقودره قضاسنه ملحق شنكیندر.

لشبونه { پورتكیزك پایتختی اولان لیسبونه شهرینه عربلر طرفندن وریلن اسم اولوب، اكثریا (اشبونه) دیرلردی. [«لیسبونه» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لطف { فرس متأخرین شعراسندن بروجه آتی بش كشینك مخلصیدر:

برنجیسی (لطف علی بیك) افشار اولوسندن اولوب، قاسم خانك نورونیدر. شو بیت اونكدر:

كمرشرا میان نمی باید
بی نشانرا نشان نمی باید

— ایكنجیسی (لطف علی خان) داغستانلی علی قلیخانك عمی اولوب، ثروت وسامانه مالك ایدی. شو بیت اونكدر:

خانهٔ جانم زغم كردی خراب
خوب كردی خانه ات آباد باد

— اوچنجیسی (لطف الله) بخارالی اولوب، طبیعتی لطائفه مائل ایدی. قضا وتدریسله مشغول ایدی. شو بیت اونكدر:

عید ست چرا كشتهٔ جانان نشودكس
حیف است كه عید آید وقربان نشودكس

— دردنجیسی (لطف الله حكیم) فن طبده دخی ماهر ایدی. شو بیت اونكدر:

آن قدر محو تماشای جمالش كردیم
كه خود از خاطر خود نیز فراموش‌شویم

— بشنجیسی شاعر خوش مقال ولكن مجهول الاحوال اولوب، شو بیت اونكدر:

مجنون بدشت‌بود ووصالش نصیب شد
من در حریم و صلح و محروم مانده ام

لطف الله { (خواجه —) سربداران ملوكنك اوننجیسی اولوب، ملوك مذكورەنك ایكنجیسی اولان خواجه وجیه الدین مسعودك اوغلی و رئیس سلاله خواجه عبد الرزاقك یكنی ایدی. كوشك واقتدارسز برآدم اولوب، ۷۶۱ تاریخنده پهلوان حسن طرفندن مسند اقتداره

كیرلمش؛ وآنجق ۱۵ آی حكومت سوردكدن صكره، بنه مرقوم طرفندن حبس، ومحبسده قتل اولنمشدر.

لطف الله { (شیخ —) حاجی بیرام ولی (قدس سره) نك خلفاسندن اولوب، بالیكسریده پوست‌نشین ارشاد بولنمشدر، واوراده مدفوندر.

لطف الله توقاتی { [«لطفی» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لطف الله محمد { هندستان ادباسندن اولوب، اورنك زیب عالمكیرك زماننده یاشامش؛ ودولتشاهك مشهور تذكرة الشعراسنی «آسمان سخن» عنوانیله فارسی نظمه چكوب، بروج سما كبی ۱۲ بابه تقسیم ایلمشدر.

لطف الله نیشابوری { مشاهیر شعراء ایراندن اولوب، تیمورلنك واولاد واحفادی زماننده خراسانده یاشامش؛ وتصوفه انتسابله زهد و عبادتله اشتغال ایده‌رك، نهایت، مشهدده تربهٔ امام قربنده بر باغ طوتوب، اوراده عبادتله مشغول ایكن، ۸۱۶ تاریخنده، بك مسن اولدیغی حالده، وفات ایتمشدر. «تاریخ شاهرخ» عنوانیله تیمورك وشاهرخك احوالنی مبین بر تألیفی وبر چوق اشعاری وعلی الخصوص مناقب فخر كائنات وائمهٔ اثنا عشر حقنده بر چوق قصائدی واردر. شو بر ایكی بیت بو قصائدینك برندندر:

حباب ره آمد جهان ومدارش
زره تانیندازدت بر مدارش
بیاد وی وتاب تیرش تیرزد
نعیم خزان ونسیم بهارش الخ

لطف علی خان { ایرانده سلالهٔ حاضره‌دن براز اول حكومت سورن زند سلاله‌سنك صوك حكمداری اولوب، ۱۲۰۳ تاریخنده بدری جعفر خانه خلف اولمش؛ وآقا محمد خان قاجار ایله برچوق محاربه‌لر ایدوب، نهایت ۱۲۱۰ ده اسیر دوشمكله، حبس اولنه‌رق، متعاقباً محبسده قتل اولنمشدر.

لطفی { (مولانا لطف الله) اعاظم علما وشعرادن اولوب، توقاتلیدر. سنان

باشادن تحصیل علوم ایدوب، بعده علی قوشجی دیار عجمدن رومه کلدیکنده صاحب ترجمه مشار الیه سنان پاشانك اشارتیله علامهٔ مشار الیهدن علوم ریاضیه و هیئت وسائره‌یی دخی تحصیل، وبعده سنان پاشایه تعلیم ایتمش‌ایدی. وزیر مشار الیهك دلالتیله ابو الفتح سلطان محمد خانك خدمتنه نائل اولوب، حافظ کتب اولمش؛ وبو سایه‌ده برچوق کتب نادره مطالعه‌سنه دسترس اولمش ایدی. سنان پاشا غضب پادشاهی‌یه اوغرایوب، سفرحصاره نفی اولندقده، صاحب ترجمه دخی برلکده کیدوب، بعده جنتمکان سلطان بایزید خان زماننده بعض مدارس مدرسلکنه نصب اولنمشدی. کندیسی لاابالی مشرب خطیب زاده‌نك سید شریفك حاشیهٔ تجریدینه یازدیغی حاشیه‌یی تزییفه قالقیشمش اولدیغندن، بونك سعی وتشویقیله، بر طاقم اصحاب اغراضك شهادت کاذبه‌سی اوزرینه، الحادینه حکم اولنه‌رق، دمی اباحه اندیلوب، کندیسی اخذ وتوقیف، و ۹۰۰ تاریخنده اعدام اولنمشدر. «ولقد مت شهیداً» تعبیری تاریخ اولیدر. برچوق حواشی ورسائل علمیه‌یی وعلوم وفنونك تعداد وتقسیمنه دائر معتبر بر کتابیله بعض اشعاری واردر.

لطفی { فرس شعراسندن بروجه آتی ذواتك مخلصیدر:

برنجیسی مولانا لطفیٔ رونی که ماوراءالنهردن اولوب، ترکی و فارسی اشعار رائقه‌سی واردر. مولانا جامی ایله معاصر اولوب، صحبت ایتمشدر. طریق تصوفه دخی انتسابی وار ایدی. شو مطلع اونکدر:

ای ز زلف شب مثالت سایه پرور آفتاب
شام زلفترا بجاهی ماه درخور آفتاب

— ایکنجیسی اصفهانلی اولوب، شو بیت اونکدر:

بکش خنجر که جان بهر تو ای نازك میان دارم
تو خنجر درمیان داری و من جان درمیان دارم

— اوچنجیسی سبزوارلی اولوب، شو بیت جلاء اشعارندندر:

عشق باید بکمال ارنه زلیخا زچه رو
پنجه در پنجه کند جذبهٔ یعقوبی را

— دردنجیسی طهرانلی اولوب، پدری و جدی صرافلقله مشهور ایدیلر. شو بیت اونکدر:

آه کز دیدن او گریه بر آورد مرا
آخر این گریه بلائی بسر آورد مرا

— بشنجیسی تبریزلی اولوب، پدری عرفی کانجیلقله مشهور ایدی. هندستانه سیاحت ایدوب، جهانکیر شاهك التفاتنه و موزون‌الملك عنواننه نائل اولمش ایدی. شو بیت اونکدر:

ز روزکار بود تلخکامئ همه کس
ز تلخکامئ من روزکار تلخ شده است

— آلتنجیسنك وطنی معلوم اوله‌میوب، شو رباعی اونکدر:

ز سوز سینه فریاد از دل ناشاد بر خیزد
بلی درخانه آتش چون فتد فریاد بر خیزد
بآن زلف ورخ وبالا بهرجا بکذری آنجا
همه سنبل دمد کل بشکفد شمشاد بر خیزد

— یدنجیسی مشهدلی اولوب، لطائف وظرائف معانی ایله مشهوردر. شو بیت اونکدر:

شد چو مهمان من آن شمع شب‌افروز امشب
کاش تاصبح قیامت نشود روز امشب

— سکزنجیسی کشمیرلی‌اولوب، برهمنی المذهب ایدی. شو بیت اونکدر:

یقینم شدکه از درد دل زارم خبردارد
که هر دم بهرمن تدبیر آزاری دکر دارد

— طقوزنجیسی نیشاپورلی اولوب، شو بیت اونکدر:

چه لازمست تو بد نام قتل ما باشی
ستارهٔ وسپهری و روزکاری هست

لطفی پاشا { قانونی سلطان سلیمان خان دورنده مسند صدارت عظمایه چیقمش وزرادن اولوب، آرناؤد جنسیتنه منسوبدر. حرم همایونده تربیه اولنه‌رق، آغالق ایله طشره‌یه چیقدیغنده، الویهٔ متعدده‌یه نصب اولنمش؛ و خیرالدین باربروس ایله برابر ایتالیانك جنوبنده‌کی (پوبه) خطه‌سنه وقورفه جزیره‌سنه وقوع بولان سفرده سرعسکر بولنمشدی. بو سفردن عودتنده،

هر نه سببه مبنی ایسه، بر آز وقت نکبته اوغرا-
دقدن صکره، وزیر ثالث وبعده وزیر ثانی اولمش؛ وسلطان سلیمان خانك همشیره‌سنی تزوجله ، شرف مصاهرتله قدری اعلا اولنمش ایدی . ٩٤٤ ده ایاس پاشادن صکره صدر اعظم اولوب ، اوچ سنه امور دولتی اداره ایتدکدن صکره، بر فاحشه‌نك عضو تناسلی کسلمکله جزا الندیرلمسنی امر ایتدیکندن، آداب عمومیه‌یه مغایر اولان بو معامله‌ء شدتکارانه‌سندن طولایی، زوجه‌سی بولنان سلطانك عتاب وتکدیرینه دوچار اولدقده، مقابله‌ء جرأتکارانه‌ده بولنمغله، مشار الیهادن مفارقتی اجرا اولنمغله برابر، کندیسی عزل، ودیمتوقه‌یه نفی اولنه‌رق ، ٩٥٠ تاریخنده اوراده وفات ایتمشدر . ادبیات عربیه‌یه وفقه و حدیث وسائر علومه وحتی فن طبه دخی وقوف تامی اولمغله، عربی و ترکی العباره بر چوق کتابلر تألیف ایتمشدر، که اك معروفلری : کندی زمانه‌دك بر تاریخ عثمانیسی ، آداب وزرایه دائر « آصف نامه » عنوانیله بر کتابی ، طبه دائر بر تألیفی ، « تحفة الطالبین » ، « کتاب الاسئلة والاجوبة »، « تنبیه الغافلین وتأکید الکاسلین »، حدیثه دائر « کتاب الکنوز فی لطائف الرموز » ، « زبدة المسائل فی الاعتقادات والعبادات » وسائره‌در. الحاصل عالم وعاقل بر وزیر ایدیسه‌ده، مغرور وخود پسند اولوب، مدت صدارتنده بعض مراسم قدیمه‌نك رفعیله یکی اصوللر وضعنه قالقیشمش ایدی. بعض خیرات ومبرانی دخی واردر.

لطیف { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن اولوب ، بروسه‌لیدر . (طوطیء لطیف) دیمکله مشهور ایدی. بر مدت قضالرده طولاشوب ، ذاتاً پدرندن انتقال ایدن ثروتی بر قات دها تزیید ایتدکدن صکره ، استانبولده بر مدرسه بنا ایتدیروب ، ایچنده تدریس علومله امرار بقیهء عمر ایتمشدر. شو بیت اونکدر:

کرکمز توسن چرخی مه نو دن فراغم وار
بو عالم کشتزارنده نه چفتم نه اوراغم وار

لطیف { ایران شعراسندن دخی اوچ کشینك مخلصیدر:
برنجیسی اصفهانلی اولوب، محمد شاه زماننده هندستانه رحلتله، دهلیده توطن ایتمشدی . شو بیت اونکدر :

بعزم گریه نشستم برهگذار کسی
که بر رهش ننشیند گرد غبار کسی

— ایکنجیسی (آقا لطیف) قزوینلی اولوب، شو بیت اونکدر :

ای دیده خون ببار مبادا که پای یار
ممنون دستگیریء رنك حنا شود

— اوچنجیسی (لطیف الدین سنجری) مراغه‌لی اولوب، شو رباعی اونکدر:

کویی که بکو چه‌گونه اشکت خون شد
چون نیست دلی باتو چه گویم چون شد
در دیدهء من خیال رخسار تو بود
اشکم چو گذر کرد بران گلگون شد

لطیفی { اونجی قرن هجری شعراسندن اولوب، عن اصل قسطمونیلی اولدیغی حالده، استانبولده امرار ایام ایتمش؛ وچوق معمر اولمشدر . بر تذکرة الشعراسی واردر ، که اخیراً طبع ونشر اولنمشدر. قنالی زاده حسن چلبی حس رقابتله صاحب ترجمه‌نك تذکره‌سنه حرف اندازلق ایدوب ، « لطافت استعاراتدن بری » اولدیغنی بیان ایدیور . بیچاره نه بیلیردی که کندیسنك تذکره‌سنده اوقدر اوزه‌رك بذل ایتدیکی استعاراتك حلاوتدن بسبتون تهی کورینه‌جکی بر کون کله‌جکدر. شو بیت لطیفینك جملهء اشعارندندر :

کوزم یاشیله بحر ایتدك قرا قشکه جدالقدن
سنکله قانی ای ظالم صو سزمزدی آرالقدن

لطیفی { هندستان مشاهیر شعراسندن اولوب، جونپورلیدر. لطائف اشعاری حاوی مرتب دیوانی و حکیم سنائینك « حدیقه » سنه تقلیداً « منازل » عنوانیله بر مثنویسی واردر. شو مقطع اونکدر :

عشق آتش بدل زار لطیفی زد وسوخت
طرف جان سوختن وشعلهء آهش نگرید

لعلی { اونجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:
برنجیسی اسکوبلی اولوب، شو بیت اونکدر:

زاهدك گوکلنده جنت عاشقك دیدار یار
لاجرم هر کشینك باشنده بر سوداسی وار

— ایکنجیسی استانبوللی اولوب، طریق علمیه منسوب ایدی. شو بیت اونکدر:

ای کوکل اولمغه سر دفتر ارباب نظر
دقت ایت هر ورق اوستنه قدك دال اولسون

لفقوشه { (Nicosia, Leucosia) قبریس جزیره‌سنك وسطلرنده و(مسوریه)

اووه‌سنك اورته‌سنده اوله‌رق (پدیاس) چایی اوزرنده جزیرۀ مذکوره‌نك مرکزی بر قصبه اولوب، ثلثانی مسلم وبر ثلثی روم اولمق اوزره، ۱۱۰۰۰ اهالیسی، وندیکلیلردن قالمه استحکاماتی، کلیسادن مبدل (آیاصوفیه) اسمیله بر جامع شریفی وچارشیسی واردر. وقتیله بیوجك بر شهر اولوب، شمدی خراب کبیدر. یازین هواسی پك آغردر.

لفکه { خداوندکار ولایتنك ارطغرل سنجاغنده و سنجاغك مرکز قضاسنده اوله‌رق بیله جکك ۳۶ کیلومتره شمالنده سقریه ایرماغنك صول کنارنده وحیدر پاشادن آنقره‌یه کیدن دمیریول خطی اوزرنده ناحیه مرکزی بر قصبه اولوب، ۶۲۶۵ اهالیسی وجوارلرنده پك محصولدار اراضیسیله اولدیجه تجارتی واردر. اسکی بر قصبه اولوب، اسم قدیمی (لوکه Leucœ) در. — ناحیه‌سی ۲۵ قریه‌دن مرکب اولوب، داخلنده ۳ جامع شریف، ۱۸ مسجد، ۲ مدرسه، ۱ کلیسا، ۶ حمام، ۹۸ دکان، ۱ دباغخانه، ۱ اجزا خانه، ۱ خسته خانه، ۳ ابیکخانه، ۳ باغخانه وسائره واردر.

لفکه‌لی مصطفی پاشا { [«مصطفی پاشا (لفکه‌لی —)» ماده‌سنه مراجعت بیوریله.]

لقان { رومده یعنی آناطولیده بر قصبه اولوب، سیف الدوله بن حمدان طرفندن فتح ابدلمش اولدیغی کتب عربیه‌ده مسطور ایسه‌ده، اسم حاضریله تطبیق اولنه‌مدی.

لقانی { ایران شعراسندن اولوب، استرابادلیدر. شو بیت اونکدر:

بر زبانم حرف تیغ دلستان من کذشت
خیر باشد تیز حرفی بر زبان من کذشت

لقمان { حکمتله شهرت شعار بر ذات اولوب، قرآن کریمده مذکور اولمغله، نبوتنه قائل اولانلر دخی وار ایسه‌ده، حکیم ربانی وموحد اولوب، نبی اولمامسی احتمالی دها قویدر. حضرت داود (عم) له معاصر اولدیغی مروی اولوب، نوبه‌لی وعن اصل کوله اولدیغنی ادعا ایدنلر دخی وار ایسه‌ده، عرب اولمسی احتمالی صحته دها قریب کورینور. هجرت نبویه‌دن بیك سنه‌یی متجاوز زمان اول جزیرة العربك عمان جهتنده بو اسمیله بر حکیم کلوب، اخلاقه متعلق حکمت آمیز بر طاقم حیوانات حکایاتی یازمش اولدیغی دخی معلوم اولوب، قرآن کریمده مذکور اولان لقمانك ده بونك عینی اولمسی احتمالدن بعید دکلدر. حکایات مذکوره موجود اولوب، پك یکی بر عربجه ایله یازلمش ایسه‌ده، عباره‌لرینك زمانه کوره تبدیل ایدلمش اولمسی‌ده ممکندر. بعض محققین ایسه حکایات مذکوره‌نك (اسوپوس) نام حکیم یونانینك حکایاتندن مأخوذ ومترجم اولوب، لقمان حکیمه اسناد اولندیغی ذهابنده بولنیورلر. بعضده حکم سورر بنی قحطال ملوکی میانده دخی شداد ایله شدید آره‌سنده بر لقمان مذکور اولوب، طول عمره نائل اولدیغی منقول اولمغله، لقمان حکیم بو اولمسی‌ده ملحوظدر. الحاصل لقمان حکیمك محل وزمان ظهوریله شخصی وترجمۀ حالی مبهمدر.

لقمان { ایران شعراسندن اولوب، شو رباعی اونکدر:

ای زلف ترا قاعدۀ مشك فروشی
خورشید رخت را روش غالیه پوشی
ای خضر ز سر چشمۀ حیوان نکنی یاد
یك شربت اکر ز ان لب چون نوش بنوشی

لقیط { صحابه‌دن بر قاچ ذاتك اسمی اولوب، اك معروفلری: (ابو العاص لقیط بن الربیع بن عبد العزی بن عبد شمس بن عبد مناف القرشی العبشمی) در، که حضرت زینب (رضها) نك زوجی وداماد جناب نبوی اولوب، قبل الاسلام نکاحی اجرا ابدلمش اولمغله، بعدالوحی حضرت زینب (رضها) کندیسندن بالمفارقه نزد جناب نبوی‌یه هجرت ایتمش؛ وبعده صاحب ترجمه دخی اسلامه کلمکله، تجدید نکاحله، وبر روایتده اسکی نکاحیله بنت رسول الله کندیسنه اعاده بیورلمش ایدی. حضرت مشار الیهادن (امامه) اسمنده بر قیزی دنیایه کلمشیدی. — (ابو عاصم لقیط بن صبره ویا بن عامر) دخی بعض احادیث شریفه‌نك راویسیدر.

لك { (Leck) فلنکده (رین) ایرماغنك دالیه‌سنده آیرلدیغی شعبه‌لرك بری اولوب، شعبات مذکوره‌نك اك جنوبیسی اولدیغی حالده، ابتدا شمالده‌کی (اوترخت) ایالتنی جنوبده بولنان (کلدره) و (جنوبی هولانده) ایالتلرندن

تفریق، وبعده بو صوك ایالت داخلنده جریان ایدر. کولنبورغده ۱۵۰ متره اوزون بر کوپریسی وبندلری واردر. روتردامك اوست طرفنده (وال) و(موزه) ایرماقلریله برلشیر.

لك { افریقه‌نك برقه خطه‌سنده بر قصبه اولوب، علماء وادباء اسلامدن (لکی) نسبتیله معروف بعض ذواتك مسقط رأسی بولنمشدر.

لك { یاخود لکدیب (Laquédives) یعنی «یوز بیك آطه» بحر عمانده هندستانك غرب جنوبی ساحلی آچیقلرنده وساحل مذکوردن حد وسطی اوزره ۳۰۰ کیلومتره‌لك مسافه‌ده بر جزایر مجتمعه هیئتی اولوب، ۱۰° ایله ۱۴° عرض شمالی و ۲۰′ ۶۹° ایله ۴۰′ ۷۱° طول شرقی آره‌لرنده ممتد اولدیغی حالده، ۱۰ بیوك وبر چوق کوچك آطه‌لردن مرکب، وشمال وجنوبی اوله‌رق ایکی طاقه منقسمدر. بیوکلرینك اسملریله مقدار نفوسلری بروجه آتیدر :

شمالی طاقم	
آمینی (امین دیب)	۲۱۸۹
چتلت	۵۶۲
کدمت	۲۰۸
کلتان	۷۶۶
بیتره	خالی
جنوبی طاقم	
آقاتی (اکتی)	۱۲۹۰
کوارتی	۲۰۱۶
انتروت	۲۶۳۵
کلبنی (قالپنی)	۱۰۲۹
سوهلی	خالی

۹° ایله ۸° عرض شمالی آره‌سنده واقع اولوب، اهالیسنك جنس واحوالنجه (مال دیب) جزایرندن معدود اولمسی اقتضا ایدن (مینیکوی) جزیره‌سی دخی ادارةً لك جزایرینك جنوبی طاقمنه ملحقدر. ۲۸۰۰ نفوسی جامع اولان بو آطه ایله برابر لك جزایرینك مجموع اهالیسی ۱۳ ۴۹۵ کشی‌یه بالغ اولور. شمالی طاقم انکلتره‌نك مستملکاتندن اولوب، جنوبی کناره سنجاغنه ملحقدر.

جنوبی طاقم ایسه (کنانوری) راجه‌سنك ملکی ایکن، بونلر دخی ۱۸۷۷ تاریخندن بری انکلیزلر طرفندن اداره اولنوب، ملیبار سنجاغنه الحاق اولنمشدر. اراضیلری آلچق اولوب، اراضیٔ مرجانیه‌دن وقومدن عبارتدر. میاه جاریه‌لری هیچ بوغیسه‌ده، هر نره‌لری قازلسه پك آز درینلکده صو چیقار. اکثرینك شرق طرفلری هلال شکلنده اولوب، محفوظ قویلری واردر. مع هذا او دکیزلرك فرطونه وبوره‌لری پك شدتلی اولوب، بهر سنه کمیجیلك ایدن اهالیٔ ذکوردن بر چوق تلفات وقوعه کلیور. بو سببه مبنی اناث اهالیسی ارککلردن یوزده اون ویکرمی نسبتنده زیاده‌در. اهالی کاملاً مسلم ایسه‌ده، عادت قدیمه‌لرینه توفیقاً اولاد اناث میراثه قونوب، ارککلری میراثدن محرومدر. طوپراقلری آز منبت اولوب، بر مقدار پرنج، پتاته وسائر محصولات حاصل اولورسه‌ده، اصل جزایرك محصولی و اهالیسنك مدار تعیشی قوقه دینلن هندستان جوزی اولوب، بو آغاجلری ۲۵۰ ۰۰۰ مقدارینه بالغ اولور؛ والیافندن دخی کمیلرده مستعمل ایپ وخلاط وسائره یاپارلر. بو جزایر شرقه طوغری سفر وتجارت ایدن عرب بحریونك اوته‌دن بری معلومی اولوب، ابن بطوطه دخی زیارت وبر خیلی مدت ایچلرنده اقامت ایتمشدر. سیاحتنامه‌سنده (جزایرلك) تسمیه ایدیور.

لکام { حلب ایله آطنه ولایتلری آره‌سنده‌کی خنزیر طاغنك اسم عربیسیدر.

لکز { قافقاسیه‌ده دربندك اوته‌سنده بر خطه اولوب، اکثری مسلم وبر مقداری خرستیان اولان اهالیسنك کندیلرینه مخصوص بر لسانله متکلم اولدقلری جغرافیون عرب آثارنده مسطور اولمغله، سالف البیان (لزکی) قومنك اسمندن غلط اولدیغی نمایاندر. یاقوت حموی ایچلرندن (لکزی) نسبتیله معروف بعض مشاهیر علما یتیشدیکنی دخی علاوه ایدیور .

لکزینغتون { (Lexington) آمریقای شمالیده ممالك مجتمعه‌نك کنتوکی حکومتنده و فرانقفورتك ۳۸ کیلومتره شرق جنوبیسنده اوله‌رق کنتوکی نهرینه تابع

(الحوزن) چایی اوزرنده وبش دمیر یول خطنك محل تقاطعنده سنجاق مرکزی بر قصبه اولوب، ٢٠٠٠٠ اهالیسی، دار الفنونی، متعدد مکاتبی ومؤسسات خیریه‌سی، منسوجات ومعادن فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی ویاریشه مخصوص مشهور برآت میدانی واردر. ١٧٧٦ ده تأسیس اولنوب، خیلی وقت کنتوکی حکومتنك مرکزی بولنمشدر.

لکنتی { (ملاحیدر) هندستان شعراسندن اولوب، لاهورلیدر. ابتدا (روانی) تخلص ایتمش ایسه‌ده، لسانده‌کی لکنته بناءً بعده بو مخلصی اختیار ایتمشدی. شو بیت اونکدر:

ترك چشم اوزمستی هر چه بامن راز کفت
غمزهٔ غماز با آن شوخ یك یك باز کفت

لکنهو { (Lakno, Lucknow) هندستانك شمال غربی ایالاتنده و (اود) خطه‌سنده اوله‌رق کلکته‌نك ٩٠٦ و بنارسك ٢٨٠ کیلو متره شمال غربیسنده کنك ایرماغنه تابع (کومتی) نهری اوزرنده و ٢٦° ٥١′ ٤ عرض شمالی ایله ٣٨′ ٧٨° طول قیده ایالت مرکزی برشهر اولوب، ٢٧٣٠٢٨ اهالیسی، کنیش ودوز سوقاقلری، جسیم ابنیه‌سی، روح افزا منظره‌سی، متعدد عمومی باغچه‌لری واغاجلرله مزین میدان و تفرجگاهلری، ایپکلی وصرمه‌لی قماشلرله مجوهرات و سائره فابریقه‌لری، ایشلك تجارتی، اود نوابنك خدمتنده کاپتلی بر ثروت قزانمش اولان بر فرانسزك میراث ووصیتیله یاپلمش بیوك بر مکتبی، متعدد جوامع ومساجد وسائر مؤسسات اسلامیه‌سی، لیطوغراف مطبعه‌لری وبر قاچ دمیر یول خطی واردر. لکنهو شهری یکی اولوب، اکبر شاه زماننده (لکمانپور) شهر قدیمی موقعنده بنا اولنمش؛ و ١١٦٧ تاریخ هجریسنده تأسس ایدن (اود) دولتنك مرکزی اولوب، او تاریخدن اعتباراً اود حکمدارلری طرفندن اعمار وتوسیع و مؤسسات علمیه وخیریه ایله تزیین اولنه‌رق، الیوم کثرت نفوسجه هندستا. نك دردنجی شهریدر؛ و مؤسسات اسلامیه‌سی دهلینك کیلردن بیله دها چوق و دها مکملدر. ١٨٥٧ تاریخنده اود دولت اسلامیه‌سنه ختام ویریله‌رك، شهر انکلیزلرك الینه کچمشدر.

للك { (Lélégues) یاخود للج اسکی یلاسج اقواممندن بر قوم اولوب، روایته کوره، آسیای صغیرك (قاریه) ساحلندن کریده واورادن موره شبه جزیره‌سنه کچه‌رك، مغاریده، انولیه، اوبیا (یعنی اغریبوز) جهتلرینه یایلمش؛ وبر شعبه‌لری آناطولی ساحلنده ادرمید جوارلرنده توطن ایتمش ایدی. لاکدمونیه ومغاره‌ده الك اول حکومت سورنلر دخی بو قومه منسوب ایدیلر.

لمان { (Léman) اسویچره‌نك منتهای غرب جنوبیسنده وفرانسه حدودنده بر کول اولوب، منتهای غرب جنوبیسنده واقع شهرك اسمنه اضافتله (جنو کولی) دینکله دخی معروفدر. اسویچره‌نك جنو، وود، واله ناحیه‌لریله فرانسه‌نك (یوقاری ساووا) ایالتی آره‌سنده و ٤٦° ایله ٤٧° عرض شمالی بیننده اوله‌رق هلال شکلنده شرقدن غربه اوزانیور. سطحی حذای بحردن ٣٧٥ متره یوکسکدر. محیط دائره‌سی ١٥٢ کیلو. متره اولوب، ثلثی فرانسه وثلثانی اسویچره‌یه عا. ئددر. بویی ٨٢ کیلومتره اولوب، الك کنیش برنده اکی ١٤ کیلومتره‌یه بالغ اولماز. الك درین محلنده عمق ٣٣٤ وعمق وسطیسی ١٥٠ متره‌در. مساحهٔ سطحیه‌سی ٥٧٨ مربع کیلومتره‌در. فر. طونه‌لری وطالغه‌لری پك شدتلیدر. بو کوله کرك اسویچره وکرك فرانسه‌ده‌کی سواحلدن ٤٠ قدر چای ودره وسیل دوکیلوب، الك بیوکلری (رونه) ایرماغیدر، که اسویچره‌نك جنوبنده آلپ جبالنك بوز دره‌لرندن اینه‌رك، (واله) ناحیه‌سنی شرق شمالیدن غرب جنوبیه و بعده جنوب شرقیدن شمال غربیه طوغری شق ایله، کولك منتهای شرقنده ساحل جنوبیدن (لمان) ه دوکیلور؛ وکولك منتهای غرب جنوبیسنده جنو شهری اوکنده خروج ایده‌رك، برمدت بوناحیه داخلنده بعدالجریان فرانسه‌یه کیرر. بو وجهله (رونه) ایرماغی (لمان) کولنی بوینجه شق ایدوب، دخولنده حاوی اولدیغی طوپراق وقوم وسائرموادی ترك ایتمکله، کیندیکجه کولك دیبنی یوکسلتمکده وهله منصبنده‌کی اووه‌یی کولك ایچنه طوغری اوزاتمقده‌در. سواحلی آلپ وژوره جبالیله صوئوق روزکارلردن محفوظ و اورمانلر، چایرلر، باغلر وکوزل قصبه و قریه‌لرله

مستور اولمغله، کولك منظره‌سی پك دلنشیندر. بری شمال و دیکری جنوب ساحلی بوینجه ایکی دمیر یول خطی ممتد اولوب، بر طاقم شعبه‌لری‌ده واردر.

لمایه { اندلسك المریه اعمالندن بر قصبه او. لوب، مشاهیر علماء اسلامدن بعض ذواتك مماکتی بولنمشدر.

لمبرغ { ولهجه لووو (Lemberg, Lewow) آوستریا ومجارستان دولتنك غالیجیه خطه‌سنده و ویانه‌نك ٥٦٥ کیلومتره شرق شمالیسنده اوله‌رق (ویستوله) ایرماغنه تابع (بوغ) نهرینه دوکیلن (پولتو) چایی تشکیل ایدن برقاچ دره‌نك اوستنده و اورمانلی تپه‌لرله محاط بر اووه‌ده واقع خطهٔ مذکوره‌نك مرکزی بر شهر اولوب، ١٢٧٩٤٣ اهالیسی، دارالفنونی، واسع کتبخانه‌سی، موزه‌سی، تاریخ طبیعی ومعادن وسائره نمونه‌خانه‌سی، نباتات و حیوانات باغچه‌لری، متعدد مکاتبی، مختلف جمعیات علمیه و فنیه‌سی، بیوك بر خسته‌خانه‌سی، کنیش دوز و تمیز سوقاقلری، کوزل ابنیه‌سی، یوك وپاموق منسوجاتله مجوهرات، کورك و سائره فابریقه‌لری، دباغخانه‌لری، بویاخانه‌لری، سنه‌ده اوچ بیوك پنایری، روسیه وممالك عثمانیه ورومانیه ایله ایشلك تجارتی، هدم ایدلمش اولان اسکی استحکاماتی یرلرنده کوزل تفرجکاهلری ومتعدد عمومی باغچه‌لری واردر.

لمطه { تونسك ساحل شرقیسنده ومناسترك ١٢ کیلومتره جنوب شرقیسنده او. له‌رق ٣٥° ٣٩′ ٤٣″ عرض شمالی ایله ٨° ٣١′ طول شرقیده بیوك برخرابه ویانده ٥٠٠ اهالیلی جامع بر قریه اولوب، قارتاجلیلر زماننده معمور بولنمش اولان (لپتیس مینور) یعنی (لبدة الصغری) شهرینك ویرانه‌لرندن عبارتدر. قلعه، صو یولی، تیاترو کبی بعض ابنیهٔ جسیمه‌نك انقاضی والیوم قائم دیوار وستونلری مشهوددر.

— یاقوت حموی بو اسمله اقصای غربده‌وارض کبیر یعنی صحرای کبیره متصل بر بر وقبائل بربردن برقبیله اولدیغنی بیان ایده‌رك، پك صاغلام قالقانلریله مشهور اولدیغنی‌ده علاوه ایدیور.

لمعی { اوننجی قرن هجری عثمانلی شعراسندن ایکی ذاتك مخلصیدر:

برنجیسی (درویش) بنه شمرادن لامعینك اوغلی اولوب، سلطان سلیمان خانك خواجه‌سی خیرالدین افندی‌یه ملازم اولمشیدی. شو مطلع اونکدر:

فکر زلفکدر شب فرقتده جان اکلنجه‌سی
کیجه ایله مرغك اولور آشیان اکلنجه‌سی

— ایکنجیسی (عبدالله) بروسه‌لی اولوب، درسعادته ورودله، چیوی‌زاده‌یه ملازم اولمشیدی.

لمنی { یاخود لیمنوس (Lemnos) آناطولی‌یه ملحق جزایر بحر سفیدك اك شمالده بولنانلرندن بر جزیره اولوب، آناطولی ساحلیله آینوروز آره‌سنده همان مساوی مسافه‌ده واقع اولدیغی حالده، منتهای شمالیسی اولان (پلاوه) برونی ٤٠° عرض شمالی خطنك برآز ایلریسنده بولنیور، و ٢٣° طول شرقی خطی اورته‌سندن کچیور. شمالدن (پارادیسی) وجنوبدن (مودروس) کورفزلری بربرینه تقرب ایدوب، آره‌لرنده قالان برزخ جزیره‌یی هکبه شکلنده ایکی‌یه آییریور. شرقدن غربه بویی ٣٤ وشمالدن جنوبه اکی ٣٠ کیلومتره اولوب، مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٧٧ مربع کیلومتره واهالیسی ٢٢٠٠٠ کشیدر. بنه لمنی ویرلیلرجه قلعه دیمك اولان (قاستره) اسمیله معروف مرکزی ساحل غربیسنده واقع اولوب، اسم قدیمی (میرینه) در. ساحل شرقیسنده (قوکینو) و مودروس کورفزی ایچنده بنه (مودروس) و (آغربونیسی) اسملریله اوچ کوچك قصبه‌سی‌ده واردر. اوته‌دن بری قضا صورتنده اداره او. لنمقده ایکن، مقدما امروز، بوزجه‌آطه و بوز بابا (آیوستراتی) جزیره‌لریله برلشدیریله‌رك، جزایر بحرسفیده ملحق برسنجاق اتخاذ اولنمشدر. اصل لمنی جزیره‌سی بر قضا تشکیل ایدوب، ١٧ قریه‌یی وموندروس اسمیله بر ناحیه‌یی حاویدر. دیکر اوچ جزیره‌دن بوز بابا مرکز لوایه ملحق بر ناحیه و امروز ایله بوزجه آطه دخی برر قضا صورتنده اداره اولنورلر. بتون سنجاق ٣ قضا، ٢ ناحیه و ٤١ قریه‌یی حاویدر. لمنی جزیره‌سنك اراضیسی برکانی اولوب، وقتیله آتش افشان بولنمش اوچ درتیوز متره ارتفاعنده تپه‌لری وبونلرك آره‌سنده یانمش مواد برکانیه ایله طولو اووه‌لری واردر.

هیچ بر نهری بوغیسه‌ده، چشمه‌لری و قابناقلری چوقدر. طوپراغی منبت اولوب، آرپه وسائر حبوبات ایله اوزوم وانجیر حاصل اولور. اورمانلری یوقدر. مرعالری ضررسزاولوب، اهالیسنك ٤٠٠٠٠ قدر قویونلری واردر. جنتمکان ابوالفتح سلطان محمد خان ثانی زماننده وندیکلیلردن آلنمشدر.

لن { (Lens) فرانسه‌نك (پادوقاله) ایالتنده و (پتونه)نك ١٨ کیلو متره جنوب شرقیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ٩٣٨٣ اهالیسی واردر.

لنا { (Lena) سیبریه‌ده بر ایرماقدر، که ایرقوچق ایالتنده بایقال جبالنك شمال غربی جهتندن نبعانله، شمال غربی‌یه ویا قوتسق ایالتنه گیردکدن صکره، شماله طوغری آقه‌رق، ٢٦٠٠ کیلومتره‌لك جریاندن صکره، بحر منجمد شمالی‌یه منصب اولور. جریانی بطیء وفرق اولنماز صورتده‌در. سوروکلدیکی قوملرده آلتون ریزه‌لری بولنور.

لناپ { (Lennape) آمریقای شمالی اقوام اصلیه‌سندن اولوب، آوروپالیلرك خولندن اول آلغانی سلسلهٔ جبالنك غرب طرفلرنده ساکن وبرچوق قبائل وشعباته منقسم ایدیلر.

لنتینی { (Lentini) ایتالیاده سیجیلیه جزیره‌سنك سیراقوزه ایالتنده و سیراقوزه‌نك ٣٥ کیلو متره شمال غربیسنده اوله‌رق همنامی اولان کولك جنوب شرقی کوشه‌سنده برقصبه اولوب، ١٣٤٦٠ اهالیسی وچینی فابریقه‌سی واردر. اسکی برقصبه اولوب، اسم قدیمی (لئونتیوم) ایدی. ریاضی شهیر (اوقلیدس)ك مملکتیدر.

لنجویه { زنج مملکتنده بیوك برآطه اولوب، زنج حاکمنك پایتختی بولندیغی، و اخیراً اهالیسی بونی ترکله (تنباتوا) دینلن دیکر بر جزیره‌یه نقل ایتدکلرینی یاقوت حموی بیان ایدیور. زنکبار جزیره‌سی اولمق احتمالی وارد خاطراولورسه‌ده، بوحالده «جزیرة عظیمة» دینلمك ایجاب ایتمزدی.

لنچیقه { یاخود لنچیچه (Lenezyca, Lentchitza) روسیه‌یه تابع لهستانك (قالیچ) ایالتنده وقالیچك ٨٣ کیلومتره شرق شمالیسنده قضا مرکزی بر قصبه اولوب، ١٥٥٤٥ اهالیسی واردر.

لنقطه { سلانیك ولایت وسنجاغنده وسلانیكك ٢٠ کیلومتره قدر شمال شرقیسنده اوله‌رق آیواسیل کولنه دوکیلان دره‌نك کنارنده وکوزل بر اووه‌نك اورته‌سنده واقع قضا مرکزی بر کوچك قصبه اولوب، ١٧٠٠ اهالیسی، ١ جامع شریفی، ١ مسجدی، ١ مدرسه‌سی، ذکور واناثه مخصوص ٢ مسلم و٢ غیر مسلم مکتب ابتدائیسی، ١ کلیساسی، ١٦٤ دکانی، ١٠ مغازه‌سی، ١٤ خانی، ١ اون فابریقه‌سی وقصبه جوارنده نافع برقابلیجه‌سی وهرهفته قوریلور بازاری واردر. — لنقطه قضاسی غرباً سلانیك، شمالاً عورتحصار قضالریله شمال شرقی طرفندن سیروز سنجاغیله، شرقاً اورفانی کورفزیله، جنوباً دخی کسندیره قضاسیله محاط اولوب، ٩٩ قریه‌دن مرکب و٤٢٢٧٠ اهالیی جامعدر، که بونلر دخی ترك، روم، بلغار، چنکانه وسائره‌دن مرکبدر. اراضیسی عارضه‌لی اولوب، شمال جهتنده (بشیك) وجنوب طرفنده (کوك طاش) و (قولوموندە) طاغلری واورته‌لرنده دوز اووه‌لری واردر. قضا داخلنده آیواسیل، ماوروو وبشیك کوللری بولنوب، ایلك ایکیسنك فضلهٔ میاهی اوچنجیسنه وبونك فضله‌سی‌ده اورفانو کورفزینه دوکیلور. پتون قضاسنك میاه جاریه‌سی ده بو کوللره طوپلانیر. طوپراغی پك منبت اولوب، اراضیٔ قضادن تقریبا ٦٠٠٠٠ دونمی متساویاً بغدای وآرپه، ٢٠٠٠٠ دونمی چاودار، ١٥٠٠٠ دونمی یولاف، ١٠٠٠٠ دونمی مصر، ٥٠٠٠ دونمی داری و پاموق، ٥٠٠ دونمی توتون زرع اولنور. باغلری ده ١٠٠٠٠٠ دونم قدر اولوب، کلیتلی شراب چیقار. ایپك بوجکی وقوزه محصولی ده کیتدکجه ایلریلمکده‌در. مرکز قضاده اولان هفته‌لق بازاردن بشقه (صوخه) قریه‌سنده دخی بهر جمعه ایرتسی کونی بازار وبازارکاه قریه‌سنده دخی (پاشا بنابری) نامیله سنه‌ده بر کره بیوك بر بنابر قوریلور. قیون، صیغیر، وسائر حیوانات اهلیه‌سی‌ده چوقدر. قضانك واردات سنویه‌سی ٤٤٠٠٠ لیرا راده‌لرنده‌در.

لوآر { (Loir) فرانسه‌ده بر نهردر، که (اوره معلوآر) ایالتنده (سرنی) قربنده نبعانله، لوآر مع شر، سارته‌ومنه معلوآره

ایالتـلرینی شق ایدەرك، و بونوال ، سـانودون ، واندومه، مونتوآره ، شـارتره ، لافلش وسـائر قصبەلرك ایچنـدن مرورله ، ٣٠٠ کیلومترەلك جریاندن صکره، آنژرك اوست طرفنده (لوآره) ایرماغنه تابع (سارته) نهرینه دوکیلور. مجراسنك آشاغی طرفنده کنیشلکی ٦٠ مترەیه قریب اولوب، قسم اعظمی سیر سفائنه ویوقاری جهتی صال یوزدیرمکه صالحدر. قوراقلق موسمنده ثانیەده ٨ وفیضاننده ٤٠٠ مکعب متره صو دوکر.

لوآر مع شر (Loir-et-Cher) فرانسەنك ایالات وسطیەسندن اولوب، ایچنـدن جریان ایدن ایکی نهرك اسملریله تسمیه اولنمشدر. شمالاً (اوره مع لوآره) شمال شرقی طرفنـدن (لوآره)، شرقاً (شر)، جنـوباً (ایندره)، جنوب غربی طرفنـدن (ایندره مع لوآره)، غرباً دخی (سارته) ایالتلریله محدود اولوب، مساحهٔ سطحیەسی ٦٣٥١ مربع کیلومتره و اهالیسی ٢٨٠٣٥٨ کشیدر. اراضیسی آز عارضەلی اولوب، (لوآره) ایرماغی اورتەسندن کچر، و ایالت داخلنده صاغدن (سیزه)، صولدن دخی (بوورون) چایلرینی آلیر. ینه مذکور ایرماغه تابع (لوآر) نهری دخی ایالتك شمال غربی ، و (شر) نهری جنوب شرقی جهتنده ینـه او استقامتده یعنی غرب جنوبی‌یه طوغری آقارلر. قسم شمالی و وسطیسنك طوپراغی منبت اولوب، ذخیره، کنویر، اوزوم ، ومیوه وسبزەلرك انواعی حاصل اولور. جنـوب و شرق طرفلری ایسـه ، بطاقلق و چوراق یرلردن عبارت اولوب ، هواسی آغیر و اهالیسی پك فقیر ومسکیندر. قیون، صیغیر، طیور بیتیه و سـائر حیوانات اهلیەسـیله آو حیواناتی و نهرلرده بالیغی چوقدر. صنایع محلیـه متوسط حالده اولوب، بعض دمیرخانه ودوکمخانەلریله، چوخه، پاموق منسوجات ، کاغد، غانت، بنجـارشکری، سرکه، جام و سـائره فابریقەلری واردر. مرکزی (بلوآ) قصبەسی اولوب، ایالت ٣ قضایه منقسم و ٢٤ ناحیه ایله ٢٩٧ دوائری حاویدر.

لوآره (Loire) فرانسەنك اك بیوك ایرماغی اولوب، ایالات جنوبیەدن (آردش) ایالتنده (ولی) طاغلرندن نبعانله، شماله وبعده شمال غربی‌یه طوغری آقەرق، صولدن کندیسیله متوازیاً آقان (آلیه)یی وصاغدن (آرو) ونیوره و دها بر طاقم انهار اخذ ، وهر بری مخالف بر طرفه آقان رونه، رین و سینه حوضەلریله بعض جدوللر واسطەسیله اختلاط ایتدکدن صکره، فرانسەنك جهت شمالیەسنه قریب اولان (اورلیان) شهرینه واصل اولور؛ اورادن غرب جنوبی‌یه طوغری دونوب، صولدن بو وورون، شر ، ایندره و ویانه نهرلرینی بعدالاخذ، غرب شمالی‌یه طوغری میـل ایدەرك ، صولدن (توئه) چاینی وصاغدن لوآر واودونکی برچوق تابعلری بولنان (سارته) نهرینی آلیر؛ و اورادن گاه شماله وگاه جنوبه میلانله غربه طوغری آقەرق، (نانته) شهرینه واصل اولنجه ، صـاغدن (ادره) نهرینی آلەرق اوزون برجدول ایله اختلاط وصولدن (سوره) نهرینی اخذ ایدر؛ ونهایت اوزون وکنیش برخلیج تشکیل ایدەرك، بحر محیط آطلاسی‌یه منصب اولور. مجراسی تقریباً ١٠٠٠ کیلومتره اوزونلغنده اولوب، حوضەسی ١٢١٠٩٢ مربع کیلومتره یعنی فرانسەنك یوزده ٢٢ ویاخود ٢٣ یدر؛ و ١٢ ایالت ایچندن و یا کنارندن کچر. فیضـاننده صویی چوق و جریانی پك شـدتلی اولوب، وقتیله موجب اولدیغی دهشتلی تخریباتك اوکنی آلمق ایچون، مصـارف عظیمه اختیـاریله جسیم سدلر انشا اولنمشـدر. سـورکلدیکی قوملر دخی یتاغنی طولدیرمغله سیر سفائنه مانع اولدیغندن، بر طرفدن بونلرك تطهیریله اوغراشلمغـله برابر، بر طرفدن دخی جابجـا نهر ایله متوازی جـدوللر آچلمشدر. قوراقلق موسمنده ایسه بالعکس صویی پك آزالوب، یتاغنك قسم اعظمی قورور. مع‌هذا مجراسنك اوچ ربعندن زیادەسی یعنی ٧٦٠ کیلومترەلکی سیر سفائنه صالح اولەجق حاله قونمشدر.

بشنجی جلدك صوکی